SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO.

TOMUS VIGESIMUS PRIMUS.

REPRODUCTION

EN FAC-SIMILÉ

TIRÉE A 250 EXEMPLAIRES SEULEMENT

PAR LES PROCÉDÉS ANASTATIQUES

DE

F. M. GEIDEL, A LEIPZIG

POUR

H. WELTER, ÉDITEUR
RUE BERNARD-PALISSY, N° 4, PARIS
ET A LEIPZIG, SALOMONSTRASSE, 16
1903

SACRORUM CONCILIORUM

NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA QUÆ

PHIL. LABBEUS ET GABR. COSSARTIUS S. J.

Et noviſſime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere,*

EA OMNIA INSUPER SUIS IN LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANSI,

ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.mo CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS CURATA,
Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,
Ad MS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ. ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS VIGESIMUS PRIMUS.

Ab anno MCIX. uſque ad ann. MCLXVI. excluſive.

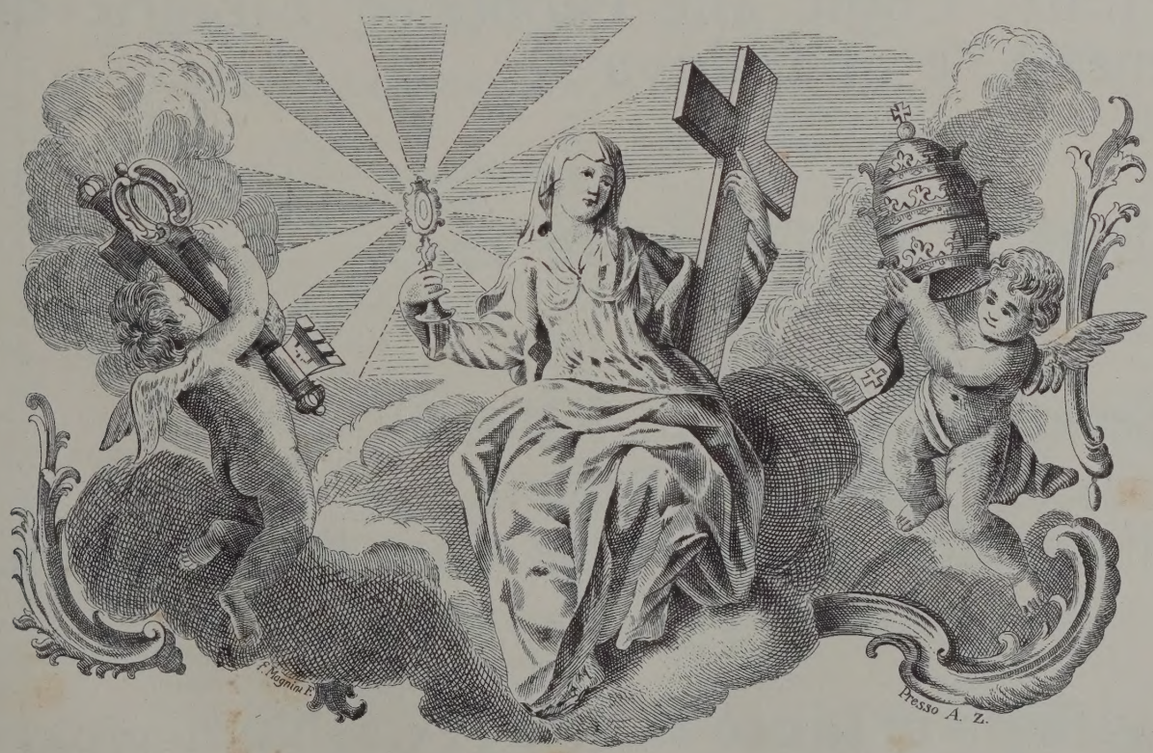

ALMA COLLEGE
263.1
LIBRARY
M31f
Alma, California

VENETIIS MDCCLXXVI.

APUD ANTONIUM ZATTA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter, Bibliopola, Via dicta Bernard Palissy 4, Parisiis MDCCCCIII)

f
BX
895
S3
1901
V.21.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Roſa Lanzi* Inquiſitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel libro Intitolato : *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Lubbeo Soc. Jeſu curante Nicolao Coleti , & Joanne Dominico Manſi &c.* Non v'eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica , e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro , niente contro Principi , e buoni coſtumi , concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di *Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe , e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebaſtian Zuſtinian Riform.
(Alviſe Vallareſſo Riform
(Franceſco Moroſini 2.° Cav. Proc. Riform.

Regiſtrato in Libro a Carte 335. al Num. 2304.

Davidde Marcheſini Segr.

SYLLABUS
EORUM, QUÆ IN TOMO XXI.
CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice ☞ notata ſunt, noſtræ Editioni noviter acceſsere *P. Joannis Dominici Manſi* cura, qui ad Archiepiſcopatum Lucenſem evectus, glorioſe obiit; omiſſis iis, quæ forte tipothetarum vitio notari non potuerunt.

ANNO CHRISTI		
1109	*CONCILIUM LAUDUNENSE.*	pag. 1
☞	Ad id Concilium Additio.	3
	CONCILIUM REMENSE.	5
	Obſervatio P. Antonii Pagi.	*ibid.*
☞	*Ferrarienſes Synodi duæ.*	7
1110	*CONCILIUM LATERANENSE.*	*ibid.*
☞	Ad idem Concilium Additio.	9
	CONCIL. CLAROMONTANUM.	*ibid.*
	— *FLORIACENSE.*	11
☞	Ad idem Concilium Additio.	*ibid.*
	Conventus Epiſcop. Saxoniæ Orientalis.	*ibid.*
	CONCILIUM CARRIONENSE.	13
	— *CAPUANUM*	15
☞	Ad idem Concilium Additio.	17
	CONCILIA CONSTANTINOPOLITANA DUO.	*ibid.*
☞	Ad eadem Additio. G. L.	23
1111 ☞	*CONCILIUM LATERANENSE.*	39
☞	Hildeberti Cenomanenſis Ep. Epiſtola.	44
	CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM II.	47
	Synodus Verulenſis.	49
1112	*CONCILIUM LATERANENSE II.*	*ib.*
	Acta Concilii collecta a Binio.	51
	Adnotatio P. Pagi.	66
☞	Ad idem Concilium Additio.	67
☞☞	*CONCILIUM REMENSE.*	69
☞☞☞	— *HIEROSOLYMITANUM.*	71
☞☞☞	— *USAEACHENSE.*	*ibid.*
☞☞	*Synodi Engoliſmenſis & Vaſatenſis.*	73
	CONCILIUM AQUENSE.	*ibid.*
	— *VIENNENSE.*	*ibid.*
☞	Ad idem Additio.	77
☞	Ejuſdem ſubſcriptiones.	*ibid.*
	CONCILIUM ANSANUM.	*ibid.*
1113	— *BENEVENTANUM.*	83
☞☞	— *REMENSE.*	*ibid.*
☞☞	— *BENEVENTANUM.*	87
	Synodus Catalaunenſis.	*ibid.*
1114	— *Helenenſis.*	91
	Conventus Windesharienſis.	*ibid.*
	CONCILIUM CYPERANUM.	93
☞☞	— Ad idem Additio.	95
☞☞☞	*CONCILIUM TICINENSE.*	97
☞☞☞	*Synodus Strigonienſis.*	*ibid.*
☞☞	Capitula de Synodalibus Decretis.	99
	Carta Clarembaldi pro Monaſterio S. Bertini.	114
	CONCILIUM LEGIONENSE.	*ibid.*
	— *PALENTINUM.*	*ibid.*

ANNO CHRISTI		
	Synodus Compoſtellana.	119
	Ejuſdem Decreta.	*ibid.*
	CONCILIUM BELLOVACENSE.	121
☞	Friderici Colonienſis Archiep.	127
1115	*CONCILIUM SUESSIONENSE.*	*ibid.*
	— *CASTRI RADULPHI.*	129
	— *REMENSE.*	*ibid.*
☞	Ad idem Concilium.	131
	CONCILIUM OVETENSE.	*ibid.*
	CONCILIA DUO COLONIENSE, ET CATALAUNENSE.	135
☞	Ad Catalaunenſe Concil. Additio.	137
☞☞	Cononis Card. Synodica.	137
☞☞	Ad eundem Epiſtola.	138
☞☞	Ivonis ad quatuor Ep. Epiſt.	*ibid.*
	CONCILIUM SYRIACUM.	139
	— *TROJANUM.*	*ibid.*
	— *TRENORCIENSE.*	*ibid.*
1116	— *COLONIENSE.*	143
☞	Ad idem Additio.	*ibid.*
	CONCILIUM LATERANENSE IV. 145.	
	Subſcriptiones.	150
☞	Ad idem Concilium Additio.	151
	CONCILIUM ROMANUM.	*ibid.*
☞☞	Conventus Serberienſis.	153
☞☞	Leges Eccleſiaſticæ ſub Henrico II. Rege Angliæ.	*ibid.*
☞	Conventus Epiſcopor. in Italia.	*ibid.*
	Conventus apud Serberiam.	157
	CONCILIUM LINGONENSE.	*ibid.*
☞	Ad idem Concilium Additio.	*ibid.*
1117	*CONCILIUM MEDIOLANESE.*	159
	— *DIVIONENSE.*	*ibid.*
	— *BENEVENTANUM.*	161
	— *TRENORCIENSE.*	*ibid.*
1118	VITA ET EPISTOLÆ GELASII PAPÆ II.	*ibid.*
	Incipiunt Epiſtolæ a pag. 166. uſque ad 172. incluſive.	
☞	Ad eaſdem Epiſtolas Appendix.	173
☞☞	Epiſtola contra Gregorium æmulum ſuum.	*ibid.*
☞☞	— Ad Canonicos Lucenſes.	*ibid.*
☞☞	— Ad Can. Reg. S. Frigidiani.	175
	CONCILIUM CAPUANUM.	175
	— *COLONIENSE.*	*ibid.*
☞	Ad idem Additio.	177
	CONCILIUM FRIDESLARIENSE.	*ib.*
☞☞	Ad idem Additio.	179
☞☞	*CONCILIUM WORMATIENSE.*	181
	— *TOLOSANUM.*	183

CON-

ANNO CHRISTI

CONCILIUM ENGOLISMENSE. 183
Ad idem Additio. ibid.
CONCILIUM ROTOMAGENSE. 185
1119 — VIENNENSE. 187
Obſervatio P. Pagi. ibid.
VITA ET EPISTOLÆ CALLISTI PAPÆ II. ibid.
Incipiunt Epiſtolæ a pag. 190. uſque ad pag. 220. inclusive.
Appendix ad eaſdem Epiſtolas. 220
Petri Portuenſis Ep. ad Cardin. ibid.
Creſcentii Sabinenſis ad Card. ibid.
Cardinalium Romæ exiſtentium ad Card. ultra montes Epiſt. tres. ibid.
Cardinalium ad Ep. Galliæ. 221
Confirmatio Electionis Calliſti. 222
Litteræ Hæreticorum ad Calliſt. 224
Conventus ad Rhenum. 225
CONCILIUM TOLOSANUM. ibid.
Canones. 226
Callixti Papæ Ep. Synodalis. 228
Ad idem Additio. 231
Synodus Calliſti Papæ. 233
CONCILIUM REMENSE. ibid.
— ALIUD REMENSE. ibid.
Canones. 235
Statutum Calliſti Papæ. 236
Acta ex Oderico Vitale. 237
— ex Huſſone Scholaſtico. 244
De Thurſtano Eboracenſi Ep. a Calliſto Papa conſecrato. 250
Ad idem Additio. 253
Concilia Calliſti Papæ II. 255
CONCILIUM BENEVENTANUM. 257
— ROTOMAGENSE. ibid.
1120 — BELLOVACENSE. 259
— NEAPOLITANUM. 261
Capitula ejuſdem. 263
1121 Conventus Quintilineburgenſis. 265
CONCILIUM SUESSIONENSE. ibid.
— ROMANUM. 269
1122 — ROMANUM. 271
Conventus Wormatienſis. 273
Ad eundem Additio. ibid.
Synodus Gloceſtrenſis. 277
1123 CONCILIUM LATERAN. I. ibid.
Canones. 281
Steph. Baluzii Notæ. 287
Ad idem Additio ex Labeo. 288
Ejuſdem Acta a Binio collecta. 292
Ad idem Additio. 295
Concilii Later. Gen. Canones. 299
Ejuſdem Acta Genuina. 301
CONCILIUM ROMANUM II. 303
— BITURICENSE. ibid.
1124 — TOLOSANUM. ibid.
CONCILIA QUATUOR GALLICANA. 305
Ad Carnotenſe Conc. Additio. ibid.
Sermo in Conc. Carnotenſi. ibid.
CONCILIUM VIENNENSE. 317
VITA ET EPISTOLÆ HONORII PAPÆ II. 319
Incipiunt Epiſtolæ a pag. 321. uſque ad pag. 326. inclusive.
Appendix ad eas Epiſtolas. 325
CONCILIUM BISUNTINUM. ibid.
— ROXBURGENSE. 327
1125 — LONDONIENSE. ibid.
Ejuſdem Capitula. 330
Notæ Severini Binii. 333

ANNO CHRISTI

Ad idem Additio. ibid.
CONCILIUM LUGDUNENSE. 335
— MOGUNTINUM. 341
1126 CONCILIA BABENBERGENSIA. ibid.
Conventus epiſcoporum ad Dedicationem Sagienſis Baſilicæ. 343
CONCILIUM ROMANUM. ibid.
Conventus Argentinenſis. 347
1127 TORCELLENSE CONCILIUM. ibid.
— ROMANUM. 349
— WIRCEBURGENSE. 351
— NAMNETENSE. ibid.
— LONDONIENSE. 353
Ejuſdem Capitula. 355
CONCILIUM TROJANUM. 358
1128 — TRDCENSE. ibid.
Prologus. 359
Regula pauperum Commilitonum. 360
CONCILIA ATREBATENSE, ET REMENSE. 371
CONCILIUM PAPIENSE. 373
— RAVENNATENSE. 375
— ROTOMAGENSE. ibid.
— DOLENSE. 377
1129 — CATALAUNENSE. ibid.
Ad idem Additio. ibid.
CONCILIUM PARISIENSE. 379
— LONDONIENSE. 383
G. Coſſartii & P. Pagi notæ. 385
P. Manſi animadverſio. 386
CONCILIUM PALENTINUM. ibid.
— AURELIANENSE. 387
Conventus apud Luffen. 389
VITA ET EPISTOLÆ INNOCENTII PAPÆ II. ibid.
Incipiunt Epiſtolæ a pag. 392. uſque ad 428. inclusive.
Epiſtolarum ejuſdem Appendix. 428
Decreta ejuſdem. 436
1130 CONCILIUM ANICIENSE. ibid.
— CLAROMONTANUM. 437
Acta ejuſdem ex Baluzio. ibid.
Nota Stephani Baluzii. 440
CONCILIUM STAMPENSE. 441
Ad idem Additio. ibid.
CONCILIUM REMENSE. 443
— HERBIPOLENSE. ibid.
Ad idem Additio. ibid.
Melphitanum in Apulia. 445
CONCILIUM APUD S. ÆGID. ibid.
— JOTRENSE. ibid.
Adnotatio P. Pagi. 451
1131 CONCILIUM REMENSE. 453
Canones. 457
Nota Jacobi Sirmondi. 462
Adnotatio P. Pagi. ibid.
Ad idem Additio. 463
CONCILIUM INNOCENTII. PAPÆ II. ibid.
Sermo in eo S. Bernardi. 467
Præmonitio. ibid.
Præfatio Sermonis. ibid.
CONCILIUM LEODIENSE. 473
Obſervatio P. Pagi. 474
Ad idem Additio. 475
CONCILIUM MOGUNTINUM. 477
1132 — COLONIENSE. 479
— PLACENTINUM. ibid.
Apud Lupianum. ibid.
Conventus Epiſcoporum. ibid.
— Creiſſanus. 481

ANNO CHRISTI		
1133	*CONCILIUM PROVINCIÆ.*	488
	Epiſtola encyclica Lotharii Imp.	*ibid.*
1134	*CONCILIUM PISANUM.*	485
	Obſervatio P. Pagi	486
☞	Ad idem Additio.	487
☞☞	Innocentii Papæ II. epiſtola.	*ibid.*
☞☞	Canones.	489
☞☞	*CONCILIUM MONSPELLIENSE.*	491
☞☞	Hugonis Rothom. Archiep. A. S. L. Epiſt. ad Hugonem Ab. S. Tiberii.	*ibid.*
☞	Ejuſdem ad Innocentium Pp.	493
☞☞	Teſtimonia Epiſcoporum.	494
☞☞	Conſtitutio Thurſtani.	495
	De Concilio Sueſſionenſi contra Pet. Abaelardum animadverſio.	*ibid.*
	Diploma Stephani Angliæ Regis.	*ibid.*
	CONCILIUM NORTHAMPTONENSE.	497
	— *NARBONENSE.*	*ibid.*
1135	— *LEGIONENSE.*	*ibid.*
☞☞	— *MEDIOLANENSE.*	499
☞☞	— *APUD ARCAM.*	*ibid.*
1136	— *LONDONIENSE.*	501
	— *BURGENSE.*	503
	— *ANTIOCHENUM.*	*ibid.*
	— *HIEROSOLYMITANUM.*	505
1137	— *VALLISOLETANUM.*	507
☞	*Synodus Herfordienſis.*	*ibid.*
1138	*CONCILIUM LONDONIENSE.*	*ibid.*
	Synodi Canones & geſta.	510
☞	Ad idem Additio.	515
☞	Canones.	*ibid.*
	Nota Davidis Wilkins.	517
	Synodus Provincialis Colonienſis.	519
☞	*CONCILIUM KARLEOLENSE.*	*ibid.*
☞☞	*Synodus Weticenſis.*	521
☞☞	Guidonis A. S. L. Epiſt. ad Aemarum Ab.	*ibid.*
☞	Alia ejuſdem Epiſtola.	523
1139	*CONCILIUM LATERANENSE II. GENERALE.*	*ibid.*
	Canones.	525
	Acta Concilii ex Cod. Maurianenſi.	533
	Alia Geſta a Binio collecta.	536
	Sanctificatio S. Saturnini.	538
	Obſervatio P. Pagi.	*ibid.*
☞	Ad idem Concilium Additio.	539
	CONCILIUM WINTONIENSE.	545
☞☞	*Synodus Florentina.*	549
☞☞	*Subſcriptiones.*	551
1140	*CONCILIUM TREVIRENSE.*	*ibid.*
☞	Ad Concilium Trevirenſe Additio.	*ibid.*
	CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM G. L.	*ibid.*
	— *SENONENSE.*	559
	Epiſtola Innocentii Papæ II.	565
	Obſervatio P. Antonii Pagi.	566
☞	Ad idem Concilium Additio.	567
☞☞☞	Capitula errorum Abaelardi.	568
1141☞☞	*Synodus Regienſis.*	569
☞☞☞	*CONCILIUM VIENNENSE.*	571
☞☞	*CONCILIA A GAUFRIDO CARNOTENSI* Ep. celebrata.	*ibid.*
	CONCILIUM GENERALE LONDINI	*ibid.*
☞	— *REMENSE.*	573
	— *WINTONIENSE.*	*ibid.*
1142	— *ANTIOCHENUM.*	577
	— *WESTMONASTERIENSE.*	579
	— *LATINIACENSE.*	581

ANNO CHRISTI		
1143	— *HIEROSOLYMITANUM.*	583
	— *CONSTANTINOPOLITANUM G. L.*	*ibid.*
	VITA ET EPISTOLÆ, CÆLESTINI PAPÆ II.	591
	Epiſtola ad Cluniacenſes.	592
	— ad eoſdem.	594
☞	Ad eaſdem Appendix.	*ibid.*
☞☞	*CONCILIUM MOGUNTINUM.*	595
☞☞	Subſcriptiones.	*ibid.*
☞	— Wintonienſe.	597
	Synodus Conſtantinopolitana. G. L.	*ibid.*
	CONCILIUM LONDONIENSE.	603
	Synodus ab Alexandro Lincolnenſi Epiſc. celebrata.	*ibid.*
	Conventus Epp. apud Gerundam.	*ibid.*
1144	VITA ET EPISTOLÆ LUCII PAPÆ II.	607.
	Incipiunt Epiſtolæ a pag. 608. uſque ad 616.	
☞	Ad eaſdem Appendix.	616
☞☞	*CONCILIUM ROMANUM.*	619
☞☞	Subſcriptiones.	621
1145	VITA ET EPISTOLÆ EUGENII PAPÆ III.	*ibid.*
	Incipiunt Epiſtolæ a pag. 628. uſque ad 683.	
☞	Ad eaſdem Epiſtolas Appendix.	684
1145	Conventus Bituricenſis.	691
1146	*CONCILIUM TURRITANUM.*	*ibid.*
☞	— *VIZELIACUM.*	*ibid.*
	— *FULGINATENSE.*	695
	— *CARNOTENSE.*	697
	Conventus Laudunenſis.	*ibid.*
	CONCILIUM TARRACONENSE.	699
☞	— *HALLENSE.*	701
1147	— *CONSTANTINOP. G. L.*	*ibid.*
	Subſcriptiones.	705
	Conventus Stampenſis.	707
	CONCILIUM PARISIENSE.	*ibid.*
☞	*Synodus in Germania.*	711
1148	*CONCILIUM PALLENTINUM.*	*ibid.*
	— *REMENSE.*	*ibid.*
	Symbolum Fidei contra errores Gilliberti.	712
	Canones.	713
	Acta Concilii a Binio collecta.	720
	Obſervatio P. Pagi.	735
	CONCILIUM TREVIRENSE.	737
☞	Ad Concilium Remenſe Additio.	739
☞☞	Conſtitutio Theobaldi Archiep. Cantuarienſis.	741
	CONCILIUM LINCOPIENSE.	743
☞	Ad Concilium Trevirenſe Addit.	*ibid.*
☞☞	Ad idem additio ex Hartzeim.	745
☞☞	Conventus Marſicanus.	*ibid.*
1149☞☞	*CONCILIUM ERFORDIENSE.*	749
1150☞☞	*CONCILIA DUO SALISBURGENSIS PROVINCIÆ.*	*ibid.*
1151	*CONCILIUM LONDINENSE.*	*ibid.*
	— *BALGENTIACENSE.*	751
	Coſſartii animadverſio.	753
	Obſervatio P. Pagi.	754
☞	Ad Concilium Londinenſe Addit.	*ib.*
1152☞	*CONCILIUM VENETUM.*	*ibid.*
	Subſcriptiones Epp.	760
☞	*CONCILIUM METENSE.*	761
☞☞	— *COLONIENSE.*	763
☞	Epiſtola Wibaldi Abb. ad Arnoldum Colonnienſem.	765
☞	Conventus Ulmenſis.	*ibid.*

Syno-

ANNO CHRISTI		
	Synodus apud Kenanam.	767
	CONCILIUM LEODIENSE.	*ibid.*
	— *HIBERNICUM.*	*ibid.*
1153	Conſtitutio Wilelmi Ep. Eboracenſis.	769
	Synodus Atrebatenſis.	*ibid.*
	CONCILIUM GRADENSE.	771
	VIVA ET EPISTOLÆ ANASTASII PAPÆ IV.	773
	Incipiunt Epiſtolæ a pag. 773. *uſque ad* 784.	
	Ad eaſdem Appendix.	784
1154	*CONCILIUM LONDINI.*	785
	— *NUGAROLENSE.*	*ibid.*
	VITA ET EPISTOLÆ HADRIANI PAPÆ IV.	*ibid.*
	Incipiunt Epiſtolæ a pag. 788. *uſque ad* 830.	
	Epiſcoporum Germaniæ Reſcriptum ad Hadrianum Papam.	792
	Reſcriptum Imp. Friderici ad Epiſcopos Germaniæ.	*ibid.*
	Epiſtola ad Baſilium Archiep. Theſſalonicenſem G. L.	796
	Baſilii Reſcriptum ad Hadrianum G. L.	799
	Epiſtola Hadriani ad Monachos Pontiden.	830
	CONCILIUM AD MORETUM.	*ibid.*
1155	— *AD BURGULIUM.*	833
	— *CONSTANTINOPOL. G.L.*	*ibid.*
	— *VALLIS-OLETANUM.*	855
	— *SUESSIONENSE.*	857
1156	— *CONSTANTINOPOL.*	*ibid.*
1157	*Synodus Conſtantinopol. G. L.*	839
	CONCILIUM REMENSE.	843
	Synodus incerti loci.	845
	Conventus Epp. apud Caſtrum Morel in Aragonia.	847
	Synodus Ciceſtrienſis.	849
	Conventus Arulenſis Epp.	857
	CONCILIUM NORTHAMPTONENSE.	859
1158	Conſtitutiones Ottonis Friſingenſis.	*ibid.*
	Synodus Alterfordiæ.	861
	— *Roſcomanienſis.*	863
	Conventus Remenſis.	*ibid.*
	VITA ET EPISTOLÆ ALEXANDRI PAPÆ III.	865
	Incipiunt epiſtolæ a pag. 868. *uſque ad pag.* 1074. *incluſive.*	
	Earundem Epiſtolarum Appendix Prima.	917
	Appendix ſecunda.	959
	Appendix Tertia.	1034
	Appendix Quarta.	1060
	Epiſtolarum Alexandri Papæ III. Appendix.	1073
	Adnotatio Collectoris.	*ibid.*
	Collectio Decretorum Alexandri Papæ III.	1082
	Collectoris Præmonitio.	*ibid.*
	Collectio prima.	1083
	Decretorum Collectio ſecunda.	1094
	Alia Decreta ex Lucenſi MS.	1102
	Jo: Dom. Manſi præmonitio.	*ibid.*
1159	*Synodus Moguntina.*	1111
1160	Conciliabulum Papienſe.	*ibid.*
	Acta ejuſdem.	1112

ANNO CHRISTI		
	Subſcriptiones eorum qui obediverunt. 1113.	
	Epiſtola Imperatoris de electione Victoris Antip.	1115
	Epiſtola Præſidentium Concilio.	1117
	Epiſtola Bambergenſis Epiſcopi de eadem re.	1120
	— Canonicorum S. Petri Romæ pro parte Victoris.	1121
	— Alexandri Papæ ad Arnulphum Ep. Lexovienſem.	1124
	— ad Archiepiſcopos, & Epiſcopos Angliæ.	1126
	Ad Conciliabulum Papienſe Additio.	1129.
	Hiſtoria Conciliabuli ex Ottone Murena.	1130
	Epiſtola Epiſcoporum Schiſmaticorum.	1133.
	Subſcriptiones eorundem Epp.	1136
	In eandem Synodicam Joan: Domin. Manſi cenſura.	1137
	Friderici Imp. Epiſtola ad Epiſcopos tranſmontanos.	1140
	Epiſt. Imperatoris ad Antipapam, & Cardinales Romanos.	1141
	— Reſcripta Imperatoris ex Comitiis Papienſibus.	1142
	FRISACENSE CONCILIUM.	1143
	CONCILIUM NAZARENUM.	1145
	— *OXONIENSE.*	1147
	Conciliabulum Cremonenſe.	1149
	CONCILIUM ANDEGAVENSE.	*ibid.*
	— *ANAGNINUM.*	*ibid.*
	Epiſtola Alexandri III. ad Henricum Belvacenſem.	1150
	Epiſtola ejuſdem Fratribus Cluniacenſis Monaſterii.	1151
1161	*CONCILIUM RUTHENENSE.*	1153
	— *APUD NOVUM MERCATUM.*	*ib.*
	— *BELVACENSE.*	1155
	— *TOLOSANUM.*	*ibid.*
	Epiſtola Fuſtradi Clarevallenſis Ab. ad Omni bonum Veron. Ep.	*ibid.*
	Conciliabulum Laudenſe.	*ibid.*
	CONCILIUM LONDONIENSE.	1159
1162	— *MONSPELIENSE*	*ibid.*
	Ad idem Additio.	*ibid.*
	Conventus ad Saonam.	1161
	Ad eundem Additio.	1163
	Epiſtolæ tres ad res ipſius Conventus illuſtrandas.	1166
	CONCILIUM CLEONADENSE.	1167
1163	— *TURONENSE.*	*ibid.*
	Tituli Canonum.	1175
	Præfatio.	1176
	Canones.	1177
	Carta Concilii Turonenſis Magalaonenſis Ep. miſſa.	1183
	Acta Concilii Turonenſis.	1185
1164	*Conciliabulum Clarendonenſe.*	1187
	Conciliabulum Northamptonenſe.	1195
	CONCILIUM REMENSE.	1201
	Conventus Gallicanus.	*ibid.*
	Viennenſis in Gallia Conventus.	*ibid.*
	Conciliabulum Northamptonienſe.	1203
1165	*SENONENSE CONCILIUM.*	1211
1166	*Conciliabulum Herbipolenſe.*	1213
	Ad Conciliabulum Herbipolenſe.	1219

ANNO CHRISTI 1109.

CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1109.

(1) LAUSDUNENSE,

De ſtatu Eccleſiæ, a Girardo Engoliſmenſi epiſcopo, ſedis Apoſtolicæ legato, celebrato anno Domini MCIX.

Rerum in hoc concilio tractatarum nihil ad nos pervenit præter decreta duo, quæ ſubjicio.

I.

Eccleſia Sancti Petri, Trenorcienſibus vindicatur adverſus epiſcopum & canonicos Nannetenſes.

GIrardus gratia Dei Engolimenſis epiſcopus, ſanctæ ſedis apoſtolicæ legatus. Cum de ſtatu ſanctæ eccleſiæ, Lauſdunenſi concilio, quod in baſilica B. Dei Genitricis, ipſo autore ac gubernatore celebravimus, plurima pertractaſſem: delata eſt in conſpectu concilii querela Trenorcienſium monachorum, ſuper Nannetenſem epiſcopum & canonicos ejus, de eccleſia ſancti Vitalis. Craſtina die, in refectorio ejuſdem eccleſiæ, cum fratribus & coepiſcopis noſtris conveniens, Burdegalenſi ſcilicet archiepiſcopo, domino Pictavienſi, Andegavenſi etiam, Cenomannenſi & Redonenſi epiſcopis, abbate quoque Angeliacenſi, & abbate ſancti Eparchi cum pluribus aliis: duabus eorundem legitimis monachorum perſonis ſuper hac cauſa auditis utriſque partibus adjudicavimus ſacramentum. Hoc canonice ſuſcepto, ſequenti die, coram omni confeſſu, præſente pariter & jubente ipſo Nannetenſi epiſcopo inveſtituram prædictæ eccleſiæ, de manu archidiaconi ſui per privilegium quod manu tenebat, ſuſcepi: & ex judicio, & aſſenſu archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & totius conventus, inveſtituram ipſam per idem privilegium Cunaldenſi priori, & prædictis monachis ſolenniter contradidi, ſalvo tamen canonico jure Nannetenſis eccleſiæ, ſi quod eſſet. Ut autem res iſta firma & inconvulſa permaneat, ſigillo noſtræ autoritatis inſigniri fecimus, & propria manu ſubſcribere curavimus. Factum eſt autem iſtud in Lauſdunenſi caſtro, coram poſitis archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, & multis aliis religioſis & nobilibus viris. Signum Burdegalenſis epiſcopi, S. Pictavienſis epiſcopi, S. Santonenſis epiſcopi, S. Agennenſis epiſcopi, S. Petragoricenſis

(1) In Cod. MS. de geſtis Pontificum Engoliſmenſium de Girardo dicitur: *Girardus Engoliſmenſis Epiſcopus, cum domno Paſchali Papæ adhæſiſſet, qui ad patres Galliarum venerat, cognita honeſtate, & præclara ſapientia, vices ſuas prius in Britannia, & deinde in Turonenſi, Burdegalenſi, Bituricenſi, Auxitanenſi provinciis commiſit. Præter cætera, quæ in Legatione eximie fecit, octo Concilia celebravit.* Sed Lauſdunenſis tantum memoria ſupereſt, & Gherardus Anacleto Antipapæ poſtea adhærens, quam antea ſibi compararat gloriam, commaculavit. *Pagius ad An. Ch.* 1109. *n.* 12.

ANNO CHRISTI 1109.

censis episcopi, S. Andegavensis episcopi, S. Cenomannensis episcopi, S. Redonensis episcopi, S. Nannetensis episcopi, S. Dolensis archiepiscopi, S. Venetensis episcopi, Vendocinensis, S. abbatis Malliacensis, S. abbatis majoris monasterii, Signum abbatis sancti Florentii. Anno ab Incarnatione domini MCIX. epacta XXVIII. indictione II. præsidente domino Paschali papa Romæ, in Francia Ludovico regnante.

Ego Girardus Engolismensis episcopus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus subscripsi.

II.

Capella sancti Stephani, monachis Majoris monasterii adjudicatur adversus canonicos Camiliacenses.

EGo Girardus Dei gratia Engolismensis episcopus, Romanæ ecclesiæ legatus, aliique fratres qui nobiscum erant Andegavis apud monasterium S. Albini, in cella novitiorum ejusdem monasterii, ad quandam causam ventilandam & discutiendam, quæ erat inter abbatem S. Martini Majoris monasterii, & canonicos de Camiliaco, de capella prædicti castri, convenimus. Utrique enim & monachi & canonici præsentes affuerunt, utrique causas suas ordine exegerunt. Auditis utrorumque rationibus, de judicio tractare cœpimus. Et quia non omnes unanimiter consensimus, dilatum est judicium ad concilium usque Lausduni ad præsens futurum. Pe- C ractoque ex more concilio, venerabiles fratres, & coepiscopos, qui interfuerunt concilio, in unum convocavimus: & cum eis diligenter de judicio prælibatæ causæ tractavimus. Quod ita pari consensu diffinitum atque sancitum est: ut capella S. Stephani, parochiali ecclesiæ quæ in honore B. Petri apostoli fundata est, inhæreat, uniatur: & sic monachi matrem & filiam possideant. Hujus autem diffinitionis nobiscum judices fuerunt, Ernaldus archiepiscopus Burdegalensis, Petrus Santonensis episcopus, Petrus Pictavensis, Marbodus Redonensis, Hildebertus Cenomanensis.

Celebrato autem solemniter judicio, venerabili fratri nostro, abbati videlicet Willelmo Majoris monasterii, & monasterio ejus, suam capellam reddidimus. Ut autem diffinitio ista firmior permaneret, sigillo nostro sigillari præcepimus, & manu nostra subscripsimus.

Acta est autem diffinitio ista in ecclesia beatæ Mariæ Lausduni: in qua synodus confederat. Anno ab Incarnatione domini MCIX. III. Indictione, Paschali II. Romanam ecclesiam regente, regnum Francorum Ludovico rege tenente, Andegavensium plebibus Fulcone juniore præsidente.

Ex Tom. VI. Spicil. p. 24.

Ego Girardus Engolismensis episcopus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, huic diffinitioni subscripsi.

G. C. TRENORCIENSE concilium, quod hic locum habebat in Synopsi, ad annum MCXV. pertinet; ut suo loco agnosces.

AD LAUSDUNENSE CONCILIUM

A Girardo Engolismensi anno 1109. habitum

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. Tom. II. p. 242.

PRæter duo illa decreta, alterum pro monachis Ternorcienſibus, aliud vero pro monachis Majoris monaſterii, quæ in Lauſdunenſi hoc concilio ſtatuta exhibet Labbeus confirmata eſt etiam in hac ipſa ſynodo donatio quædam facta monachis S. Nicolai Andegavenſis eccleſiæ S. Medardi de Dolon prope mœnia Namnetenſis urbis, quam canonici quidam regulam S. Auguſtini profeſſi tenebant. En donationis inſtrumentum, quod in eodem concilio lectum & confirmatum accepimus ex Martene Anecdot. to. I. pag. 318. *Antequam vero illud proferam, animadvertiſſe juvat, apud eumdem Martene ibidem aliud ſuccedere ejus rei inſtrumentum, quo eccleſiæ illius canonici non eccleſiam tantummodo, ſed & ſe pariter abbati ejuſdem monaſterii gubernandos dirigendoſque tradunt; quo ex inſtrumento diſcimus Lauſdunenſe concilium die XV. Kal. novembris anni* 1109. *conveniſſe.*

PRÆCEPTUM BENEDICTI EPISCOPI

Namnetenſis de eccleſia S. Medardi de Dolon, quam donat Majori-monaſterio.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Benedictus Namnetenſium epiſcopus conſtitui in eccleſia S. Medardi de Dolon, quæ eſt prope mœnia urbis Namneticæ, quoſdam canonicos, ad ſerviendum ibi Deo ſecundum regulam S. Auguſtini. Sed heu! contra ſpem & voluntatem noſtram in parvo tempore canonicalis ibidem cœpit religio miſerabiliter deſtitui. Quod cum ego vidiſſem, in capitulum eorum aliquotiens veni; ſæpe eos de correctione ſui commonui: & D cum nec ſic proficerem, ad ultimum etiam comminatus ſum eis, niſi ſe corrigerent, me eos ab eccleſia emiſſurum, & alios ferventiores ad Dei ſervitium immiſſurum. Illi autem nec ſic corrigentes, & res loci per ſe poſſe detineri diffidentes, & hoc etiam affirmantes, tandem acceſſerunt ad abbatem S. Nicolai Andegavenſis, dicentes ſe velle fieri monachos, & locum S. Medardi ei & ejus monachis ſubdituros. Quod cum ad me perlatum eſſet, & advocatis eis requiſiſſem ſi ſic feciſſent, & reſpondiſſent rem ita ſe habere. Ego autem, inquam, illi eccleſiæ providebo. Miſi itaque ad venerabilem abbatem Majoris monaſterii, nomine Willelmum, & mandavi ei, quod illam eccleſiam decreviſſem beato Martino, & ejus monaſterio condonare. Unde ille accepto conſilio, tranſmiſit ad me duos ex monachis ſuis, domnum Willelmum priorem, & domnum Milonem. Præſentibus igitur, & E concedentibus archidiaconis noſtris Rivallonio, & Gaufrido, & Harcodio de ſancto Petro, de quo illa eccleſia movebat ſecundum ſæcularem poteſtatem, qui eam in manu noſtra reliquerat, dedi beato Martino & monachis ejus, in manu domni Willelmi prioris, eccleſiam illam cum omnibus ad eam pertinentibus, ſalva juſtitiæ & auctoritatis noſtræ canonica reverentia. Huic dono interfuerunt Rivallonius, & Gaufredus archidiaconi Namnetenſes, & Petrus cantor. De monachis Willelmus prior, Milo, Guarinus de Fundeta, Gilduinus filius Gilonis. Parvo poſt tempore, domnus Girardus legatus apoſtolicæ ſedis celebravit concilium Loſduni, ubi & ego interfui; & ejus in præſentia confirmavi præfatum

ANNO CHRISTI 1109.

tum donum, ipso mihi inde magnas gratias referente. Hanc autem confirmationem feci ipsi abbati Willelmo, ubi interfuerunt præsentes, & videntes de monachis ejus, Willemus prior, A Andreas, Gommes, Milo, Gilo, Frotmundus prior Taventi.

Actum anno Dominicæ Incarnat. MCIX. ind. III. & regnante in Francia rege Ludovico.

CONCILIUM REMENSE,

In causa Godefredi Ambianensis episcopi, anno MCIX. sub Paschali papa II.

ANno MCIX. *Remis synodus celebrata est frequenti concursu episcoporum ac procerum. In qua inter alia actitatum reperitur, quod Godefredus episcopus Ambianensis redarguit falsitatis diploma apostolicum, quod ad suam ipsorum exemptionem a subjectione episcopi Ambianensis ediderant pseudomonachi, dum appellantes ad sedem apostolicam, illuc eumdem traxerunt sanctum episcopum. Præcurrentes enim monachi illi causidicos iniquos paratos pro pecunia quamlibet causam sive justam sive injustam defendere nacti, eorumque patrocinio apud Paschalem pontificem facti voti compotes, atque victores iniqui, ad propria rediere in sanctum virum probra jactantes.*

G. C. *Hæc ad verbum Binius ex Baronio quibus aliquid lucis affero ex eodem autore Nicolao. Monachi S. Walerici, immunes se jactabant ab episcopi Ambianensis jurisdictione ac potestate: Godefridus ad episcopum Remensem causam defert. Remos utrique contendunt:* ubi tum, *inquit Nicolaus*, celeberrimus procerum Galliæ conventus habebatur. Procedit in medium abbas cum monachis suis, accusat episcopum Godefridum: profert litteras commentitias, nulli præterquam Romano pontifici ipsos esse subjectos. Godefridus parum fidens litteris, petit eas sibi dari inspiciendas. Accurate igitur illas contemplans, & veste sua leviter abstergens, fraudem deprehendit: exclamansque, Huc, quæso, inquit, oculos omnes advertite. En membranas, & atramentum, scripturamque plane recentia, nec Romano more obsignata. Accurrunt omnes, diligenter inspiciunt: rem esse, ut ait Godefridus, comperiunt. Monachi pudefacti, ad Romanum pontificem provocant.

G. C. Post concilium, Romæ primum victores monachi fuerunt, malis artibus: deinde re plenius cognita, episcopus. Concilium Baronius vocat: Nicolaus, quem habet autorem, unum conventum procerum appellat. Uter vero peccat, an Nicolaus qui Manassem, Remensem episcopum tum fuisse ait? an Baronius, qui hoc in annum MCIX. confert? Nam anno MCVII. Manasses obierat. Baronio annum MCIX. assignanti favet Hugo autor vitæ S. Hugonis Cluniacensis, dum ait Romam eunti Godefrido divinitus revelatam esse S. Hugonis mortem. Atqui S. Hugo anno MCIX. obiit III. kal. Majas.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1109. n. 7. & seq.

Nicolaus Monachus Suessionensis in Vita *S. Godefridi* Episcopi Ambianensis, recitata a Surio ad diem VIII. mensis Novemb. in qua quæ de Sancto Præsule viderat vel audierat, se scripsisse testatur, lib. 2. c. 9. & duobus seqq. narrat, *Godefridum* male acceptum a Monachis S. Walerici, immunitatem suam jactantibus, ad *Manassen* Archiepiscopum Remensem causam rejiciendam statuisse: Monachos vero commentitia fingentes Privilegia Remos venisse, *ubi tum celeberrimus Procerum Galliæ Conventus habebatur*. Ibi S. Godefridus Privilegia illa plane recentia esse probavit. *Monachi pudefacti ad Romanum Pontificem* provocant, Romamque illico proficiscuntur. Refert postea Nicolaus *Godefridum* Romam ad Paschalem II. venisse, huncque præcepisse, ut Abbas S. Vvalerici & Monachi Ambianensi Episcopo, perinde atque Patri & Pastori parerent. Ita ille cap. XXI. ejusdem libri.

Erat tunc Episcopus Remorum *Manasses*, uti scribit Nicolaus Suessionensis lib. 1. cap. 26. quem ex Chartis Authenticis Marlotus in Metropoli Remensi lib. 2. ostendit eidem Sedi præfuisse usque ad annum millesimum centesimum septimum. Quare Synodus Remensis ante illum Christianum congregata, idque anno millesimo centesimo quinto, ut eruo ex membrana Dotationis, quæ extat apud Miræum in Codice Donationum, scripta anno millesimo centesimo octavo, Episcopatus Odonis, in hoc Concilio Remensi Præsulis Cameracensis consecrati, anno tertio, *Domnus Manasses*, inquit Herimannus in Narratione Restaurationis Abbatiæ sancti Martini Tornacensis Tom. XII. Spicilegii pag. 444. *Remorum Archiepiscopus ad Concilium generaliter mandans alios Abbates, inter alios nominatim evocavit Odonem Abbatem Sancti Martini Tornacensis, eumque exinde admirantes quid de Concilio nobis referetur, attoniti & suspensi expectaremus, ecce repente audimus ad Cameracensis sedis Episcopatum eum fuisse electum, & sine mora ab Archiepiscopo, & comprovincialibus Episcopis consecratum. Quis eo die luctus totum conventum nostrum repleverit, quis singultus pectora nostra concusserit, nullius facile explicare poterit. Vix tamen octo dies transierant, & rursum nobis quædam redditur consolatio, quoniam ipse, rebellante ac resistente Galchero Episcopo* (qui dignitate depositus fuerat, quod Henrici Imp. partibus adhæreret), *pacifice ingredi non valens Cameracum Urbem rursum nobis ab Archiepiscopo remittitur, & per annum integrum nobiscum demoratur*. Tum pag. 447. *Mortuo patre Henrici* (hujus nominis V.) *Henrico seniore* (anno nempe MCVI, kalendis Augusti) *non quidem armis, sed tristitia cordis filius ejus, jam optato regno potitus, mandavit Cameracensibus, ut Gualcherum excommunicatum ab urbe pellerent, domnum Odonem reciperent, tuncque primum domnus Odo Urbem sedis suæ pacifice ingrediens, præcepit nobis ut Abbatem eligeremus.*

Si itaque *Odo* Cameracensis Sedis possessionem iniit post mensem Julii anni MCVI, annoque integro post suam in Concilio Remensi ordinationem, perspicuum est illud anno MCV. congregatum, & tertium Sedis exeuntem in annum MCVIII. convenisse. Marlotus citatus cap. 23. ait Historiam, quam refert Nicolaus Suessionensis, ubi *Sanctus Godefridus* falsitatis arguit Diploma Apostolicum, quo se tueri & eximere conabantur Sanvalaricenses Monachi a subjectione ejusdem Godefridi, egregie per partes excussisse Lucam Dacherium, & Robertum Quatremarium Benedictinos, quibus ipse adhæret, eosque mirari tot summæ eruditionis viros in ea cæcutiisse, *cum nullus per id temporis Conventus talis legatur in Chartophilacio Remensi*. Verum frivola hæc ratio, eaque Historia certæ & indubitatæ fidei, & Concilium Remense, cujus in ea mentio, aliud non est, quam quod mox memoravimus.

Baronius illud hoc anno consignavit, quod *Sanctus Godefridus* præsenti anno Romam profectus sit, uti constat ex Epistola Hugonis Monachi Cluniacensis ad Pontium Abbatem Cluniacensem data, & in Biblioth. Clun. pag. 462. relata, in qua dicitur, *Godefridum*, dum Sanctus Hugo Cluniacensis Abbas ad Deum migravit, fuisse *tum in Italia apud Papiam*, & sociis mortem ejus revelasse, quam die XXIX. mensis Aprilis hujus anni contigisse inter omnes convenit. Verum hæc profectio Romana Sancti Godefridi & revelatio mortis Sancti Hugonis Abbatis nihil commune habent cum Concilio Remensi, quia illud ante aliquot annos congregatum fuerat, anno nempe MCV, idque non Rodulpho Viride, sed Manasses ejus decessore Ecclesiæ Remensi præsidente. Quare fallitur Cardinalis doctissimus num. V. quando ait: Acta *Sancti Godefridi* insinuare, eum Romam profectum esse, & Remensem Synodum coactam eo anno, quo illa visio accidit; illa enim produnt Synodum Remensem habitam Manasse Episcopatum administrante, qui tamen biennio ante sanctum Hugonem Abbatem mortuus est.

ANNO CHRISTI 1109.

Tom. X. Concil. hæc Synodus cum præsenti anno copulatur, & Cossartius ibidem ait, Baronium Concilium appellare *cœtum*, quem Nicolaus Monachus *conventum* vocat. At horum temporum Scriptores Concilium sæpius conventum appellant in quo de rebus Ecclesiasticis agitur, vel cui Episcopi interfunt. Petit deinde Cossartius, uter peccet, an Nicolaus, qui A Manassem tum Remensem Episcopum fuisse tradit? an Baronius, qui illud in annum currentem confert? Sed certum & indubitatum imposterum esse debet, Nicolaum accurate notasse Concilium istud sedente *Manasse* celebratum, & mortem sancti Hugonis Abbatis, ac ejus revelationem extra rem ad Concilium Remense trahi.

ANNO CHRIST 1109.

Ex Suppl. Mausi App. tom. III.

☞ FERRARIENSES SYNODI DUÆ

Anno 1106. & 1110. habitæ.

Ex collect. MSS. Peregrini Priscian. edidit Mutat differt. Med. ævi t. VI. differt. 19.

TEmpore quo dom. Landulfus episc. per dom. papam Paschalem a Roma rediit consecratus, convocavit omnes clericos, proceres, valB vasores, consules, & majores populi civitatis Ferrariæ, & in concilio residens dicit. Volo, atque præcipio, ut omnes laici relinquant ecclesias, refutent oblationes, decimas, & primitias in manus meas. Cumque omnes laici indignarentur, & se non facturo penitus causarent, Dominus Guilielmus Manhiselle filius dixit, quod episcopus quærit, ratio exigit. Non enim debent laici ecclesias habere, nec oblationes cum clericis dividere, nec decimas & primitias retinere vel a clericis exigere: Quid multa? velit nolit, laici venerunt, & in manus dom. Landulfi episc. & clericor. civitatis Ferrar. refutaverunt ecclesias, oblationes, decimas, & primitias, & amplius non exigere a clericis permiserunt, atque C ita diffinita est lis & altercatio, quæ neque tempore Gratiani episc. neque tempore Guidonis Aritini episc. potuit diffiniri. Laudaverunt episcopus & clerici Dom. & beatum Georgium pro laicis communiter oraverunt. Postquam hoc bonum totum factum est, ait episcopus. Alia controversia, quæ adhuc viget inter monachos, & hujus civitatis clericos sic terminare, & deinceps volo certum finem ponere: ut si episcopus cum canonicis ad corpus alicujus mortui affuerit, majorem missam celebrabit. Vel si archipresb. majoris ecclesiæ & non episcopus similiter majorem missam celebrabit, vel si archipresb. conventus, aut alicuius congregationis archipresb. affuerit cum omnibus ecclesiasticis majorem missam celebrabit. Excepto in ecclesia S. Bartholomæi, & D S. Silvestri, & S. Romani, ideo quia ordinem, & regulam servant. Omnes pariter qui aderant laudaverunt. Tempore quod factum est anno dominicæ incarnationis MCVI. pontificatus autem dom. Paschalis secundi papæ anno sexto.

Ex Archiv. Ferrar. mil. D. Can. Sebrin.

Anno dominicæ incarnationis millesimo centesimo decimo, in palatio B. Gervasii, actum breve recordationis quod ego Landulfus per Dei gratiam Ferrarien. episc. & omnes canonici nostræque civitatis clerici, communi consilio, statuimus, ut in quacumque ecclesia, vel monasterio nostræ civitatis ad defuncti corpus fuissemus, si episcopus interesset, quod ipse majorem missam celebrare debeat; si vero non adesset, canonicorum major. ecclesiæ foret missa & officium. Si autem neque episcopus, neque canonici afforent missæ majoris ministerium sibi sument ad celebrandum clerici, excepto in cenobio B. Bartholomæi & S. Silvestri atque Romani, quia de eis fuit concessum, quia talis conventus est per regulam & ordinem servat, Dopno Antonio S. Bartholomæi abbate nec non dom. Johanne de Pinarolo S. Romani priore, dom. Johanne de Borsello S. Michaelis priore, Adelmario priore S. Nicolai, dom. Michaele priore S. Johann. consentientibus, & jubentibus Gisone archipresb. S. conventus, & congregationis S. Johannis, presb. Petro S. Crucis, presb. Petro de Vigarano cum omnibus confratrib. suis, Johanne archipresb. Copatis de congregatione S. Clementis, presb. Tebaldo, presb. Martino S. Vitalis, & Petro diacono cum omnibus confratribus suis, archipresb. Petro S. Georgii morante apud S. Mariam de Bueco, presb. Martino S. Martini, presb. Petro S. Petri & presb. Romano S. Stephani cum omnibus confratribus suis præsentibus, consentientibus, & jubentibus.

ANNO CHRISTI 1110.

CONCILIUM LATERANENSE,

Sub Paschali II. papa secundum Non. Mart. MCX.

Ex chronico S. Petri Vivi Senon. eo quod editum est, auctiore.

ANNO CHRISTI 1110.

ANno dominicæ Incarnat. MCX. in Lateranesi ecclesia præsidente domno Paschali II. Indictione III. Non. Mart. constitutiones sanctorum canonum sequentes statuimus, ut quicumque clericorum ab hac hora investituram ecclesiæ vel ecclesiasticæ dignitatis de manu laici acceperit, & qui ei manum imposuerit, gradus sui periculo subjaceat & communione privetur.

can. 39. Apostolorum canonibus statutum est, ut omnium negotiorum ecclesiasticorum curam episcopus habeat, & ea, vult Deo contemplante,

can. 24. dispensetur. Item in Antiocheno concilio statutum est, ut quæ sunt ecclesiæ, sub omni sollicitudine & conscientia bona, & fide quæ in domino est, conserventur: quæ & dispensanda sunt, judicio & potestate pontificis cui commissus est populus, & animæ quæ intra ecclesiam congregantur. Item Stephanus martyr scribit: Laicis, quamvis religiosi sint, nulli tamen de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas; neque deinceps fieri permittimus. epist. 2. cap. 10.

Si quis ergo principum vel aliorum laicorum, dispositionem seu donationem rerum sive possessionum ecclesiasticarum sibi vindicaverit, ut sacrilegus judicetur. Clerici vero seu monachi, qui eas per illorum potestatem susceperint, excommunicationi subjaceant.

Sunt

ANNO CHRISTI 1110.

Sunt præterea quidam, qui vel violentia, vel favore, non permittunt ecclesias regulariter ordinari: hos etiam decernimus ut sacrilegos judicandos. Qui vero ecclesias, eorum violentia vel potestativo favore susceperint, excommunicationi subjiciantur.

Quicumque res naufragorum diripiunt, ut raptores & fratrum necatores ab ecclesiæ liminibus excludantur.

G. C. Chronicon Hildesheimense ad hunc ipsum annum meminit Lateranensis synodi, quam vocat gloriosam. Chronicon Senonense editum, nudam ejus mentionem fecit ad annum MCIX. Illud autem amplius ex quo hæc synodus deprompta, annum designat MCX. favet & Indictio III. huic anno respondens. Esto autem utrique anno Lateranensis sua tribuatur synodus, cum Romæ ferme quotannis haberetur.

ANNO CHRISTI 1110.

AD CONCILIUM LATERANENSE

Anno 1110. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. pag. 243.

ANnalista Saxo Eccardi ad annum 1110. concilii hujus non meminit tantummodo, sed & ejus canones omnes refert uno illo excepto, in quo coercentur illi, qui non permittunt *ecclesias regulariter ordinari*. Quo prætermisso canone exhibet scriptor ille præsens decretum de bonis naufragantium, quod & apud Labbeum novissimum exhibetur. Dein annalista addit & sanctionem hanc aliam, quæ in Labbeo non legitur. *Illud etiam repetitum & confirmatum est, quod in Trecensi concilio de investituris confirmatum est, quod ita se habet: Constitutiones patrum sequentes &c.*

CONCILIUM CLAROMONTANUM

In quo excommunicati Mauriacensis ecclesiæ persecutores, tempore Pentecostes, an. MCX.

QUa occasione sit hæc celebrata synodus, multis narratur in chronicon S. Petri Vivi Senonensis: quæ in pauca contraho. Petrus Mauriacensis decanus, aliique cœnobii ejusdem monachi, adversus abbatem S. Petri Vivi Senonensis, cujus in potestate erant, contumaces, operam commodantibus laicis multis, presbytero eruerant oculos, armati in abbatem ipsum irruperant, effuso sanguine monasterium polluerant. Mandavit Arvernorum episcopo Richardus Albanensis, sedis Apostolicæ legatus, ut rebelles ad obedientiam compelleret, alioquin excommunicaret. Non paruit episcopus, donec aliis ejusdem Richardi litteris, item & archiepiscoporum Bituricensis ac Burdegalensis, Girardique legati, regisque ipsius cogeretur. Ac ne tunc quidem ex toto paruit. Nam aliquot ex nocentibus excommunicare nolebat. Quo audito Richardus legatus Claromontem addiit: eoque mandante, idem episcopus, *inquit chronicon*, licet nolens, in synodo quam tum celebrabat, omnes, sicut in litteris continebatur, excommunicavit qui meriti fuerant: & domnus cardinalis has litteras suo sigillo munitas fecit, & ecclesiæ Mauriacensi misit.

RICHARDUS *Albanensis ecclesiæ qualiscumque minister, apostolicæ sedis licet indignus servus, & legatus, Mauriacensium fratrum persecutoribus ut resipiscant.*

„ Dominus papa Paschalis in concilio Trecensi omnes eos excommunicavit qui pacem „ violarent, & præcipue eos qui res ecclesiasticas usurparent, vel personas in aliquo injuste „ læderent ut nec in vita, nec in morte ecclesiæ communionem haberent, nisi digna satisfactione prius resipiscerent. Unde nos ex „ præcepto domini papæ episcopum Claromontensem Mauriacensis ecclesiæ persecutores excommunicare præcepimus, & excommunicavimus coram conventu synodali. Nos quoque eosdem omnes excommunicamus, & eis communicantes, a Christiana communione eos separantes, & ubicumque fuerit aliquis eorum, divinum officium interdicentes, ut secundum „ præceptum domini papæ, nec in vita, nec in morte communionem habeant, nisi prius condigne pœniteant. Hi sunt, Scurriliacenses, Salernenses, Monteclarenses, & Mauriacenses burgenses, qui neque abbati neque decano obediunt. Si quis autem presbyter aut archipresbyter alicui horum persecutorum fecerit officium, eo ipso quod injuste administrat, officio eum suspendimus in perpetuum, & cum excommunicatis ipsum excommunicamus. Facientes enim & consentientes pari pœna digni sunt.

His litteris addidit verba, prohibuit viva voce apostolica autoritate, ut nunquam abbas S. Petri aut successorum ejus de aliquo alio monasterio decanum Mauriaco faciant, nisi de Senonensibus monachis, aut de Mauriacensibus. Hoc dixit coram episcopo multis audientibus, & mandavit domino Daimberto archiepiscopo, ut ipsum confirmaret. Misit quoque litteras quas subscripsimus.

RICHARDUS *Albanensis ecclesiæ qualiscumque minister, apostolicæ sedis licet indignus servus & legatus, venerabili fratri Daimberto Senonensi archiepiscopo, & Arnaldo abbati S. Petri salutem.*

„ Tolosam ad concilium properantes, Claro„ montem venimus, & episcopum synodum ce„ lebrantem invenimus, & fecimus eum omnes „ illos

ANNO CHRISTI 1110.

„ illos excommunicare, qui excommunicato Prio- A
„ ri non abhorrent communicare, & qui pres-
„ byterum excæcavere, & qui res Mauriacenſis
„ eccleſiæ invaſere, & qui in abbatem & deca-
„ num aſſultum fecere: ſic ſcilicet, ut nec in
„ vita, nec in morte, Chriſtianam communio-
„ nem habeant, niſi prius condigne pœniteant.
„ Valete.

ANNO CHRISTI 1110.

G. C. TOLOSÆ concilium hoc anno celebratum eſſe, ex ſuperiore Richardi epiſtola diſcimus.

CONCILIUM FLORIACENSE

In quo de Maurianenſi cauſa iterum actum: item & alia.
Kal. Octob. ann. MCX.

Iis, quæ paulo ante de Claromontano concilio attulimus, proxime ſubjiciuntur in eodem Senonenſi chronico nonnulla quæ ad Floriacenſe ſpectant. In ipſo, *inquit*, anno *hoc eſt* MCX. celebravit ipſe domnus Richardus concilium Kal. Octob. apud monaſterium S. Benedicti Floriacum. In quo adfuerunt archiepiſcopus Senonenſis domnus Caimbertus, & Rodulphus Remenſis archiepiſcopus, & Radulphus archiepiſcopus Turonenſis, & Leodegarius archiepiſcopus Bituricenſis, cum epiſcopis & abbatibus ſuis. In quorum omnium præſentia & auditu, præſente epiſcopo Avernenſi in fine concilii excommunicavit omnes illos, ſive clerici, ſive laici eſſent, qui ulterius calumniam facerent abbatibus S. Petri Vivi & S. Saviniani de ordinatione & mutatione decani B vel prioris monaſterii Mauriaci. Fecit etiam pacem de abbate & epiſcopo Arvernenſi Petro, de moleſtiis quas ſupra ſcripſimus.

Ibidem actum eſſe de controverſia abbatum duorum, Bonævallenſis & Carnotenſis, docet nos epiſtola Ivonis Carnotenſis CCXVI. *ad eundem Richardum qui concilio præfuerat.* Præterea, *inquit Ivo*, ſatis injuſte conqueſtus eſt Bonævallenſis abbas, circa monaſterium ſuum judicium non eſſe ſervatum, quod in Floriacenſi concilio promulgatum fuit de cœmeterio, unde controverſia erat inter abbatem monaſterii Carnotenſis & monaſterii Bonævallenſis. Novit enim veritas, quia ſacramenta in prætaxato concilio adjudicata, cum omni diligentia facta ſunt. C

AD FLORIACENSE CONCILIUM

Anno 1110. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl T. II. pag. 842.

EX die & menſe, quo Floriacenſe concilium eſt habitum, diſcimus ſequentes literas, quas ex Baluzii Miſcellan. t. V. pag. 351. *accepimus, occaſione invitandi abbates diœceſis Atrebatenſis ad id concilium datas fuiſſe. Qua de cauſa, ut ad acta ejuſdem concilii ſpectantes hic recito.* D

Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis epiſcopus dilecto in Chriſto fratri F. Abbati, ſpiritu ambulare, & deſideria carnis non perficere, ſed quæ illi præcepit Deus cogitare ſemper & facere.

Cum literas noſtras nuper tibi miſerrimus, & per obedientiam tibi præceperimus, quatenus in quinta præterita feria ad nos venires, & necdum veniſti, nec quare non veneris mandaſti, non ſicut hactenus æque portamus. Mandamus ergo tibi, & ea qua tibi auctoritate præſumus conſtanter præcipimus, quatenus, remota omni occaſione in inſtanti quinta feria, ſive prima ſequenti ſexta feria ante horam ſextam te nobis præſentare non differas. Habemus enim tecum de religione tua, & de converſatione monaſterii tui collationem facere, quia cardinalis domnus Richardus epiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus concilium celebrare ante feſtivitatem ſancti Remigii diſpoſuit, & abbates Remenſis provinciæ adeſſe mandavit. Quoniam ergo melior eſt obedientia quam victima, & juxta beatum Gregorium uſus rectæ converſationis eſt, ut obedientiam non imperet qui eam prælatis exhibere non novit, & vera obedientia moram non habet, interdicimus tibi & locum & ſedem abbatis, niſi quod mandamus, adimplere cum diligentia ſtudueris.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Saxoniæ Orientalis pro tuenda religione, & ad reprimendos infideles Slavos coactus.

Ex Martene ampliſſ. vet monum. Collect. tom. I.

CIrca annum 1110. *factus eſt celeberrimus Epiſcoporum Saxoniæ Orientalis Conventus pro tuenda religione, & ad reprimendos infideles Slavos, qui facta irruptione in partes Albianas, Chriſtianos inauditis cruciatibus opprimebant. Ex hoc emiſſa ſequens ſynodica ad epiſcopos Saxoniæ, Franciæ, & Lotharingiæ, ad Principes, univerſoſque fideles, ex MS. Codice Graffchatenſi a PP. Martene & Durando edita in tom.* I. *ampliſſimæ Collectionis Vet. monum. pag.* 625. E

ADELGORIUS Dei gratia Magadaburgenſis archiepiſcopus, ALBUINUS Merſeburgenſis, WALERANUS Nueburgenſis, HEREWIGUS Miſnenſis, HÆCIL Habelbergenſis, HARTBRATH Brandeburgenſis, OTTO comes; LUDO-

ANNO CHRISTI 1110.

DOWICUS & universi orientalis Saxoniæ majores & minores, REGINHARDO venerabili episcopo Halberstetensi, ERKAMBERTO Corbejensi abbati, HEINRICO Paderbunnensi, N. Mindensi, FRIDERICO archiepiscopo Colonienſi, N. Aquensi, O. Leodiensi, G. Lutaringorum duci, RUOTBERTO glorioſiſſimo Flandringensium comiti, LAMBERTO archidiacono, BURICHOLDO circumspectissimo præpositо, & TANCHRADO insigni philosopho, & omnibus Christi fidelibus, episcopis, abbatibus, monachis, eremitis, recluſis, præpositis, canonicis, clericis, principibus, militibus, ministerialibus, clientibus, omnibusque majoribus & minoribus, dilectionem, orationem, & in idipsum salutem.

Multimodis paganorum oppressionibus & calamitatibus diutissime oppressi, ad vestram susspiramus misericordiam, quatenus ecclesiæ matris vestræ nobiscum sublevetis ruinam. Insurrexerunt in nos, & prævaluerunt crudelissimi gentiles, viri absque misericordia, & de inhumanitatis suæ gloriantes malitia, ecclesias Christi idololatria prophanaverunt, altaria demoliti sunt, & quod humana mens refugit audire, ipsi non abhorrent in nos perpetrare. In nostram regionem sæpissime efferantur, nullique parcentes, rapiunt, cædunt, fundunt, & exquisitis tormentis affligunt, quosdam decollant, & capita dæmoniis suis immolant. De quibusdam viscеribus extractis manus abscissas & pedes alligant, ubi est, inquiunt, Deus eorum? Quosdam in patibulo sublatos permittunt ad majores cruciatus omni morte miserabiliorem vitam pertrahere, cum vivi aspiciant se per abscissionem singulorum membrorum mortificari, & ad ultimum cæso ventre miserabiliter eviscerari. Quamplures vivos excoriant, & cute capitis abstracta, hoc modo larvati in Christianorum fines erumpunt, & se Christianos mentientes, prædas impune abigunt. Phanatici autem illorum quotiens comessationibus vacare libet, ferus in dictis, capita, inquiunt, vult noster Pripegala. Hujusmodi fieri oportet sacrificia. Pripegala, ut ajunt, Priapus est & Beelphegor impudicus. Tunc decollatis ante prophanationis suæ aras Christianis, & horrendis vocibus ululantes, agamus, inquiunt, dies lætitiæ, victus est Christus, vicit Pripegala victoriosissimus. Hujusmodi afflictiones sine intermissione vel toleramus vel formidamus, quoniam eos semper progredi, & in omnibus ingemiscimus bene prosperari. Itaque, fratres charissimi, totius Saxoniæ, Franciæ, Lutaringiæ, Flandriæ episcopi, clerici & monachi, de bonis sumite exemplum, & Gallorum imitatores in hoc etiam estote: clamate hoc in ecclesiis: Sanctificate jejunium, vocate cœtum, congregate populum, annunciate hoc, & auditum facite in omnibus terminis prælationis vestræ. Sanctificate bellum, suscitate robustos. Surgite principes contra inimicos Christi, arripite clypeos, accingimini filii potentes, & venite omnes viri bellatores. Infirmus dicat, quia fortis sum ego, quoniam Dominus fortitudo plebis suæ, & protector salvationum Christi sui est. Erumpite & venite omnes amatores Christi & ecclesiæ, & sicut Galli ad liberationem Jerusalem os præparate. Hierusalem nostra ab initio sibera, gentilium crudelitate facta est ancilla. Hujus muri propter peccata nostra corruerunt. Sed ruina hæc sub manu vestra, quatenus lapides pretiosi omnes muri ejus & turres Jerusalem gemmis ædificentur. Plateæ ejus sternantur auro mundo, & præ horrendo sonitu gentilium in conspectu Prægalæ cantetur in ea canticum lætitiæ, & pro immolatione de Christiani sanguinis effusione, carnem & sanguinem edant pauperes & saturentur; ut laudetis Dominum qui requiritis eum, vivantque in sæculum sæculi corda vestra, ut non deficiat de ore vestro alleluja, alleluja. Ad hoc bellum devotas offert manus cum populo suo rex Dacorum & alii principes per circuitum. Ipse etiam rex noster hujus belli auctor, cum omnibus quos poterit adducere promptissimus erit adjutor. Sabbato in hebdomada rogationum erit conventus noster *Merseburch*, & ubicumque in orientali Saxonia opportuna habemus loca. Sanctissimi patres, monachi, eremitæ, atque recluſi, optimam partem cum Maria elegistis: sed quia nunc tempus ita exigit, de contemplationis quiete cum Martha surgendum est vobis, quoniam fratribus vestris plurimum turbatis, cum Martha admodum necessaria est Maria. Vobis loquimur, immo in nobis Christus loquitur vobis. Surge, propera amica, columba mea, & veni. Flores bonæ operationis apparuerunt in terra principum nostrorum, tempus putationis advenit idololatriæ, vox turturis audita est, quoniam casta mater ecclesia ingemiscit de idololatriæ spurcitiis. Nemo accendit lucernam & ponit sub modio, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant. Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona. Surge itaque sponsa Christi & veni. Sonet vox tua in auribus Christi fidelium, quatenus omnes ad Christi festinent bellum, Christi militibus veniant in adjutorium. Gentiles isti pessimi sunt, sed terra eorum optima, carne, melle, farina, ..., avibus, & si excolatur, omnium de terra ubertate proventuum, ita ut nulla ei possit comparari. Sic ajunt illi quibus nota est. Quapropter, o Saxones, Franci, Lotharingi, Flandrigenæ famosissimi & domitores mundi, hic poteritis & animas vestras salvifacere, & si ita placet, optimam terram ad inhabitandum acquirere. Qui Gallos ab extremo Occidente progressos in brachio virtutis suæ contra inimicos suos in remotissimo triumphavit Oriente, ipse tribuat vobis voluntatem & potentiam, hos affines & inhumanissimos gentiles subjugare, & in omnibus bene prosperari.

ANNO CHRISTI 1110.

CONCILIUM CARRIONENSE

Præside Bernardo Archiep. Toletano, & S. R. E. Legato, celebratum in fine anni MCX. vel ineunte anno MCXI.

Ex Card. Aguirre To. 3. Concil. Hisp. p. 318.

IN hoc Concilio causa ventilata fuit adversus Gundisalvum Mindonienſem episcopum tum ob alia, tum quod duos archipresbyteratus cum dimidio contra jus S. Ecclesiæ Compostellanæ violenter retineret; & idcirco vocatus ad synodum venire recusaverit, ut patet ex literis Bernardi ad eun-

eundem post celebratum Concilium directis in hunc modum.

ANNO CHRISTI 1110.

Bernardus Dei gratia Toletanæ sedis Archiepiscopus, & S. R. E. legatus charissimo suo domino G. Mindonienſi episcopo salutem. Quod ad Carrionense Concilium fraternitas tua se præsentare nequiverit, per nuncios tuos Ægrimoniæ tuæ necessitatem cognovimus. In quo quidem Concilio inter ceteras, quæ adversus te ortæ, sunt querimonias, ecclesia S. Jacobi in auribus nostris gravem super te querelam peregit, quod duos videlicet archipresbyteratus & dimidium, quos juris præfati Apostoli quondam fuisse constat, violenter usurpas. Quocirca tibi libenter per obedientiam præcipimus, ut quicquid præfata ecclesia legitimis scriptis habuisse perhibetur, sicut in privilegio Romano continetur, omni alia ambage postposita, reddere non recuses; ne forte Romani privilegii transgressor anathematis gladio feriaris. Postremo his præfatæ ecclesiæ restitutis, venerabilem fratrem & coepiscopum Didacum interpellabimus, quatenus vel ea vel alia fraternitati tuæ in descendendo nostro interventu ad tempus tibi conferat. Vale. Datum Legione 2. Non. Februarii æra MCXI.

Ubi era pro anno epochæ communis accipi debet: aliter enim, si pro æra Hispanica sumas, non modo Bernardi electionem in Archiepiscopum, sed etiam Toletum expugnatam, duodecim profecto annis antevertes.

ANNO CHRISTI 1110.

CONCILIUM CAPUANUM

In quo Paschalis P. II. privilegium de Investituris Henrico V. per vim concessum, revocat.

Ex Martene ampliss. vet. monument. Collect. t. I.

CApuana synodus anno IV. a Paschali II. habita nobis innotescit ex epistola Friderici Leodiensis episcopi ad ecclesiam Mechlinienſem in ampliſſima veterum Monumentorum Collectione a Martene allata tom. I. pag. 655. qua Præpositum Mechlinienſem excusare nititur, quod e carcere dimissus contra juramentum non redierit, probatque pluribus juramentum vi extortum minime obligare; id quod inter alia demonstrat exemplo Paschalis II. de quo hæc habet: *Quid etiam nostris temporibus de Paschali apostolico contigerit, nobiscum, ut credimus, recognoscitis, quomodo videlicet & a quo captus sit, quid non solum ipse, sed & tota fere Romana ecclesia juraverit, quale privilegium sub juramenti assignatione Henrico imperatori dederit, quomodo etiam postea in generali Concilio Capuæ habito illud solverit, nec jam privilegium, sed privilegium id vocari decreverit; quodque ne moremur in singulis, quicquid necessitate nefandissimæ illius captionis juraverit, totum ibi judicio ecclesiæ cassaverit.* Sciunt eruditi omnes quam male ab Henrico V. imperatore habitus fuerit Paschalis papa II. ille nimirum Romam imperiali diademate coronandus cum accessisset, investituras beneficiorum quas Gregorius VII. Urbanus II. ipseque Paschalis II. sæpissime proscripserant, ante omnia a pontifice exigere voluit; in recusantem sacrilegas injecit manus, captumque, proh nefas! in ecclesia una cum cardinalibus sexdecim conjecit in vincula, vinctosque per duos & amplius menses in carcere detinuit. Neque his contentus, perseverantibus in proposito mortem minitari non erubuit. His in angustiis constitutus Paschalis, ut pessimum in ecclesia schisma vitaret, pacemque universis procuraret fidelibus, de consilio vinctorum secum fratrum suorum, negatas hactenus impio imperatori investituras concessit, eumque consequenter imperiali diademate solemniter redimivit. Ita solutus captivitate Paschalis, omnium in se concitavit opprobria, cardinalium præsertim qui casum illum tanto in pontifice ægerrime ferebant. Zelum inprimis hac in re demonstravit Bruno Signiensis episcopus & abbas Casinensis, qui gravibus Paschalem convenit literis, quas refert Baronius. Hanc a se contumeliam ut amoveret Paschalis secessit in Campaniam. *Tunc præfatus abbas Bruno*, verba sunt Petri diaconi in chronico Casinensi, *adjunctis sibi Cuala Rhegino episcopo & Roberto Pasiensi, aliisque cardinalibus, memorato pontifici omnino imminebat, ut privilegium quod imperatori fecerat, rumperet, eumque anathematis vinculo innodaret. Hi autem qui eum illo in vinculis fuerant, dicebant: Quod ante diximus dicimus, damnamusque quod ante damnavimus. Alii non modo non damnabant, quæ contra catholicam ecclesiam fuerunt gesta, verum imprudenter satis tueri nitebantur:* immo diffidii hujus culpam derivantes in Brunonem, eum, tanquam animo esset in pontificem infenso, traducebant. Verum hæc sibi exprobranti papæ ita reposuit abbas sanctissimus: *Inimici mei dicunt tibi, quia non te diligo, & male de te obloquor, sed mentiuntur. Ego enim te diligo ut patrem & dominum meum, neminemque alium, te vivente, volo habere pontificem... Fœdus autem illud adeo fœdum, tam violentum, tam cum proditione factum, tam omni pietati religionique contrarium ego non laudo. Quis enim illud laudet, in quo violatur fides, ecclesiæ libertas amittitur, sacerdotium tollitur, unicum & singulare ostium ecclesiæ clauditur, multa ostia aperiuntur, per quæ qui intrat, fur est & latro?* His & similibus pulsatus Paschalis litteris Derracinæ scriptis ad cardinales Romæ existentes promisit primum, emendaturum se id quod fecerat, tum coacto Capuæ solemni concilio, quidquid imperatori vi coactus concesserat, totum id irritum & quasi infectum esse sancivit, privilegiumque non privilegium, sed pravilegium declaravit. Scripsit deinde varias ad diversos episcopos litteras, quibus ea se retexuisse significat, quæ schismatis metu percussus imperatori Henrico promiserat, hortaturque omnes ut adversus investituras episcoporum acriter insargant. Dedit hujusmodi litteras ad Gerardum episcopum Engolismenſem apostolicæ sedis in Gallia legatum, necnon & ad Guidonem archiepiscopum Viennensem, ut ex epistola ejusdem Guidonis ad Paschalem papam discimus. Similes & ad præsules aliquos provinciæ Senonensis misit, quarum in synodica ejusdem provinciæ ad Joannem archiepiscopum Lugdunensem mentionem faciunt. Sed & Ivo Carnotensis episcopus ad Henricum Angeriacensem abbatem scribens, testatur scripsisse sibi Paschalem *se coactum fecisse quod fecit, & adhuc se prohibere quod prohibuit, quamvis quædam nefanda quibusdam nefandis pervniserit.* Demum anno sequenti solemne in ecclesia Lateranensi concilium habuit, in quo acta in concilio Capuano confirmavit.

AD

ANNO CHRISTI 1110.

AD CONCILIUM CAPUANUM

In quo Paschalis papa concessum Henrico IV. Imperatori privilegium abrogasse fertur, Anno 1111. celebratum.

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Mansi ppl. To. II. p. 870.

COncilium istud, quod ex unica Friderici Leodiensis epistola notum est, rejiciendum inter apocrypha in meis ad Pagium adnotationibus ad Ann. 1111. contendi, ita differens: In amplissima conciliorum collectione Veneto-Labbeana to. XII. col. 1153. anno huic assignatur concilium quoddam generale Capuæ habitum a Paschali, in quo celebre illud privilegium de investituris ab Henrico extortum, ab eodem Paschali revocatur. Synodus ista exculpta est ex literis Friderici Leodiensis episcopi ad ecclesiam Mechlinienſem datis, vulgatisque in collectione Monum. Martenii to. I. col. 653. in quibus sacramentum vi extortum, nulla religione obligare demonstratur exemplo Paschalis, qui *nostris temporibus*, ait, coactus investituras jurato concedere privilegium hac de re concessum in *generali concilio Capuæ habito solvit, nec jam privilegium, sed pravilegium id vocari decrevit*. Verum licet id asserit Fridericus in epistola non longe post hæc tempora data, nullum tamen concilium Capuæ a Paschali ea occasione celebratum credo. Id autem eruo I. ex eo quod asserit Frideric. in eo conc. *privilegium Henric. datum pravilegium* habitum & reputatum fuisse, quæ verba desumpta sunt ex actis concilii Romani, ut constat ex eorum excerptis a Cardinali Aragonio datis, & ex altero eorumdem fragmento, quod concilio Guastallensi subjectum in MS. codice reperit, vulgavitque Martenius in Anecdotis to. IV. pag. 127. II. colligo ex silentio scriptorum omnium non coævorum tantummodo, sed & qui Campaniæ vicina loca incolentes res illarum regionum diligentissime adnotarunt. Silet enim de illo præter anonymum Casinensem, & Lupum Protospatam, qui postremus ad exordium usque sequentis sæculi chronicon suum prosequutus fuit; ille vero chronologiam suam ad hæc usque tempora deduxit, eamdemque succedens alius chronista usque ad sæculum sequentem continuavit; silet, inquam, Romualdus Salernitanus eorum temporum & locorum scriptor, silet Petrus diaconus in continuatione chronici Casinensis, ac denique nihil de illo memorat Anonymus auctor chronici Beneventani apud Murator. Antiq. Ital. to. I. col. 262. legendus, qui opus suum cum anno 1113. claudit. Tres hi scriptores per hæc tempora vixisse creduntur, & controversiam Paschalis cum Henrico diligentissime prosequuti sunt; asserunt vero communi testimonio fœdus a Paschali cum imperatore initum in Romana synodo anni sequentis dissolutum fuisse: nihilque de synodo Capuana, quæ Romanam præcesserit, & de synodo præsertim generali, in qua revocatio ista primum decreta fuerit, commemorant. Quis tantam oscitantiam non uni vel alteri, sed tribus scriptoribus diligentissimis circa res sui temporis & locorum propinquitate cognitas obtruserit? Insuper si revocatio ista investiturarum decreto concilii generalis Capuani stabilita fuit, cur postea in Romana synodo, ex iisdem, qui concilio Capuano assedisse debuerant, patribus constante, nempe archiepiscopis Capuano, Beneventano, Amalfitano, Regino, Ydruntino, quorum nomina extant in duplici fragmento ejusdem Romanæ synodi supra a nobis laudato; cur, inquam, Patres illi ambigui hærebant, num pactum illud sacramento a Paschali firmatum dissolvendum esset, nec antea fluctuantes animi quieverunt, quam Gerardus Engolismensis consilium illud suggessit, apud Pagium ad A. 1112. num. 2. legendum? His igitur mature discussis censemus nullum esse concilium Capuanum, de quo Fridericus, vel forte in ejus textum *Capuæ* pro *Romæ* amanuensium oscitantia irrepsisse.

ANNO CHRISTI ....

CONCILIA CONSTANTINOPOLITANA DUO

In quibus Nilus Monachus, & Basilius Medicus, Alexio Comneno Imperatore, & CP. ecclesiam Nicolao Patriarcha regente, damnati.

P. Pagi An. Ch. 8. n. 16. seq.

IMperante Alexio Nilus *Monachus Ecclesiam invadens, de Christi Oeconomia, varia ex Armenorum hæresibus orta disseminavit; diligentia tamen piorum hominum deprehensus cum hæresi sua damnatus fuit, uti narrat Anna Comnena lib.* 10. Cum Ecclesiam, *inquit*, tamquam improbitatis fluvius, Nilus ille inundans, summopere omnium animos perturbaret, non longe post ab Itali (*de quo suo loco egimus*) hæresibus condemnatis apparens, multis suis erroris turbinibus complures demersit, *&c.* Hinc nostri mysterii secundum hypostasin unionem ignorans, neque quid unio sit, omnino capere valens, neque penitus, quid hypostasis sit, sciens, neque separatim hypostasin aut unionem intelligens, neque rursum secundum hypostasin unionem, neque quomodo assumtum deificatum sit, a Patribus edoctus; longe a veritate avulsus, natura illud deificatum fuisse multum aberrans, existimabat. Id non latuit Imperatorem, & statim ac de eo certior factus est, opem promptissime excogitat; cumque virum accersisset, multum de insitia atque audacia arguit, refellensque eundem enixe secundum hypostasin unionem Dei & hominis Verbi aptissime exponebat, & retributionis modum ostendebat, & quomodo assumtum deificatum sit ex superiori gratia instruebat. Ille pravæ suæ sententiæ mordicus inhærebat, & vexationem omnem, torturam, & compedes sufferre; excarnificari quoque atque confici promptius se exhibebat, quam

ANNO CHRISTI ....

ab eo abstinere, ne doceret, natura assumtum deificatum fuisse.

Hinc frequentes ordinationes ad Ticranem, Arsacemque, quos ante alios Nili dogmata ad impietatem irritabant. Quid inde? Impietate multorum depopulari animos conspiciens Imperator, & Armeniorum Nilique decreta simul innecti, nec non ubique natura deificatum assumtum clara voce evulgari, pessundari vero sanctorum Patrum de eo scriptiones, & secundum hypostasim unionem ignorari; noxæ impetum quam longissime ejaculari cupiens, Ecclesiæ Primatibus in unum coactis, Synodum de eo celebrandam una cum aliis determinavit. Convenerunt tunc omnes Præsules & Patriarcha ipse Nicolaus, Niluſque stabat in medio cum Armeniis, illiusque dogmata explicabantur. Ille clara voce illa docebat, illisque enixe pluribus adhærebat. Quid inde? Synodus, ut multorum servaret animas a noxia illius doctrina, sempiterno eundem anathemate ferit, & unionem secundum hypostasin, ad traditiones Patrum, manifestius evulgat. Post hunc, immo cum hoc Blachernita quoque proscriptus est, impia & ab Ecclesia aliena sentiens, licet in sacris esset. Namque cum Enthusiastis congressus, illorum pernicie contracta, multisque illudens, & magnas in Urbe domos suffodiens, & impietatis dogmata tradens, cum sæpe sæpius accerseretur, docereturque ab Imperatore, nec ejuratis pravis ejus opinionibus resipiscere, ad Ecclesiam ab Imperatore mittitur, ubi magis ac magis examinatus, ut ignavissimus repertus est, ipseque & dogmata ipsius perpetuo anathemati subjiciuntur. *Allatius lib. 2. de Consensione Eccles. Occident. & Orient. cap. 10. illius anathema legi in Triodio, Dominica Orthodoxiæ, observat. Cum vero* Nicolaus *III. Patriarcha CP. anno MCXI. e vivis excesserit, hæc ante illum Christi annum gesta esse oportet, sicuti & sequentia quæ de Bogomilis; habet Anna Comnena, sed anno incerto.*

Alexii Imp. *etiam tempore* Bogomilorum *hæresis grassata est. Illius primarius auctor fuit* Basilius Medicus, *monachi habitu incedens. Is Byzantium ingressus, & in manifesto hæresis crimine deprehensus, condemnatus fuit. Nam Imperator simulavit, se fidem habere homini, & Magistrum appellavit, & servatorem errantium animarum: quibus effecit, ut ille evomeret, doctrina vulgata, virus suæ improbitatis, in qua postea cum pertinax perseveraret, in Theatro exustus est, ut refert Zonaras in Alexio. Non pœnitebit tamen rem totam ex Anna Comnena, quæ rebus interfuit, illius verbis, licet prolixioribus, cum post Baronii mortem ejus Historia edita fuerit, audire. Anna lib. 15. ait*: Post hæc maxima insurgit Hæreticorum nebula. Hæreseos genus novum, nunquam antea in Ecclesia compertum: namque duo dogmata pessima, impiissimaque in unum convenere, superioribus temporibus cognita, Manichæorum ut quidam diceret, impietas, quam nos Paulicianorum hæresim vocaremus, & Massalianorum abominatio. Tale est Bogomilorum dogma, ex Massalianis & Manichæis conflatum. Et, ut verosimile est, fuerat etiam ante Patris mei tempora, verumtamen latebat. Namque Bogomilorum gens, ad dissimulandam virtutem, aptissima est, & capillum quidem secularem nunquam reperias, Bogomilorum sectam sequentem; sed malum hoc sub pallio cuculloque occultatur; tristisque est Bogomilus & ad nares usque cooperitur, & incurvatus incedit, & ore submurmurat, intus vero lupus est effrenis. Et hanc nationem, talis cum esset, placabilem, veluti serpentem in latibulis immorantem, incantamentorum illecebris, quæ verbis exprimi nequeunt, Pater meus in lumen evocavit, eduxitque. Recens enim immodica rerum Occidentalium, Orientaliumque cura deposita, spiritualioribus se se exercebat, &c.

ANNO CHRIST ....

Vi vero ubique Bogomilorum rumor invasit. Basilius enim quidam impietate Monachus, duodecim habens discipulos, quos & Apostolos nuncupabat, secumque una discipulas adducens mulierculas quasdam pravis ac improbissimis moribus, per omnes partes malum profudit; multasque animas, perinde ac ignis, pestis absumpsit. Ægre fert hoc Imperator. Quare de hæresi inquirere cœpit, & ex Bogomilis nonnulli in Aulam asportantur, omnesque Basilium quendam, primumque Bogomilicæ Hæreseos auctorem esse denunciabant. Ex his Diplatius quidam comprehensus, cum interrogatus confiteri renueret, tormentis deditus, tum dictum Basilium confitebatur, & quos ille creaverat Apostolos. Quare illius perquisitionem multis Imperator commisit. Et tandem comparet, Satanaelis Archisatrapa Basilius, habitu quidem Monachus, facie macilentus, mento glaber, statura procerus, ad impietatem pertractandam callidissimus: statimque Imperator, quod occultabatur, suasionibus ac illecebris, foris educere avens, & cum omni obsequio hominem accersit: namque & sedens assurrexit homini, & Sedis illum mensæque participem fecit, & hamum prædæ, omnibus escis onustum, universum ceto huic voracissimo laxavit, deditque glutiendum; venenumque huic Monacho, & improbitate conspicuo, omne propinavit, per omnia simulans se illius discipulum fieri velle: nec ipse solum, sed & Germanus illius frater Isaacius Sebastocrator; & omnia, quæ ab illo dicebantur, veluti divina oracula æstimare, & in omnibus illi subdi, si tantummodo sibi animæ salutem pessimus ille Basilius procurasset.

Et ego quidem, ait, Pater honorandissime (hisce namque dulcibus poculum Imperator inungebat, ut Dæmonibus ille obsitus atram bilem, quam intus habebat, evomeret) virtutem tuam admiror, postuloque addiscere, quæ a tua reverentia inducuntur, cum nostra tantummodo prava sint, nihilque ad virtutem conducant. At ille primum quidem simulabat, & pellem leoninam, qui vere asinus erat, quacunque ex parte trahebat, & ad dicta subsaltabat; nihilominus tamen laudibus inflabatur: namque eum sibi convictorem effecerat. Aderat vero his omnibus, unamque simul scenam volvebat Imperatoris frater & Sebastocrator. Ille vero hæreseos dogmata eructavit; at quanam ratione? Verum Gynæcium & Imperatores veluti murus, dividebat: sic execrando hæcce omnia, ut illi animo insederant, eructante palamque enunciante, scriba intra velum dicta scripto excipiebat. Et fatuus ille, ut sibi videbatur, Magister erat; Imperator instrui se simulabat; scribebat doctrinam Notarius. Omnia autem fanda infandaque vir ille ominosus exaggerabat, nullique execrando dogmati pepercit; quin imo & Theologiam omnem nostram contempsit, & Oeconomiam imaginariam fuisse asseruit; Templaque sacra, heu miserum! templa Dæmonum appellavit, & quæ a nobis conficiuntur, Caro & Sanguis, primi & Antistitis & Sacrificii, nullo loco habuit. Quid inde subsecutum est? Scenam aufert Imperator, & aperit. Senatores omnes coguntur, militaris Ordo accurrit, & venerandi Ecclesiæ Patres adsunt.

Præ-

ANNO CHRISTI ....

Præsidebat itaque tunc temporis in Regiæ Urbis Throno beatissimus Patriarcha Dominus Nicolaus Grammaticus, & Deo exosa dogmata percurrebantur, & probatio calumnia vacat: neque id negabat adversarius, immo aperto capite ad defendendum se præparabat, & igne & verberibus, & sexcentis mortis generibus se afflictari velle promittebat. Firmiter namque credunt falsi isti Bogomili, omnem sine dolore pœnam subire se posse; quasi Angeli ipsos ab igne erepturi sint. Multis itaque eorum omnium improbitatem exprobrantibus, iis, etiam, qui illius pestis participes fuerant, Basilius ipse immutabilis erat, Bogomilus generosissimus: & licet illi ustionem minarentur, & aliorum tormentorum genera, mordicus ipse Dæmoni inhærebat, Sataenelemque suum amplectebatur. Custodiis vero sæpius mancipatus, accersitusque ab Imperatore, sæpiusque exoratus, ut impietatem ejuraret, eodem modo se gerebat ad adhortationes. Sed finem illius ne prætereamus. Antequam enim illum Imperator torvius intueretur, post impietatis confessionem, in ædiculam quandam Regio Palatio contiguam, tum primum propter eundem extructam secessimus. Sero erat & stellæ sereno cœlo desuper affulgebant, & Luna post conjunctionem emicabat; Monacho cellam ingresso, nocte media saxa ex se se, ad instar grandinis, in cellam jaciebantur, manu nulla lapides projiciente, nulloque alio Dæmoniacum hunc Abbatem lapidibus petente. Videbatur vero esse Dæmonum, qui Satanaeli inserviebant, ita furentium, indignatio, ægre ferentium, quod ille arcana Imperatori manifestaverat, & persecutionem apertam contra errorem induxerat.

Et hæc quidem Paraseviotes quidam nomine, Dæmoniaci illius senis custodiæ destinatus, ne ille cum aliis sermonem consereret, & pestis suæ participes faceret, horribilia hæc se vidisse, jure jurando affirmavit, audisseque projectorum lapidum, & in terra & in tegulis strepitum, vidisse vero spissos crebrosque lapides, neminem vero uspiam, qui illos projiceret, conspexisse. Lapidum enim projectionem subsequebatur illico terræ motus, & pavimentum concutiebatur; & quæ circa tectum erant, stridebant. Paraseviotes itaque antequam percepisset, Dæmonum opus illa esse, non despondebat animum, ut ipse ajebat; sed videns postea saxa desuper, veluti imbrem deferri, & senem illum hæreseos auctorem ingredi, abscondique, Dæmonum opera id esse factum ratus, hærebat animo, nec, quid facturus esset, sciebat. Et prodigii hujusce narratio hic finem habeat. Erat interim animus universam Bogomilorum hæresim percensere; sed me pudor impedit, ut alicubi dixit bella Sappho, *quod scriptor* ipse mulier sim, & purpuræ pretiosissimum, & primus Alexii surculus; & quod illa, quæ in multorum aures venere, silentio digna sint. Et vellem equidem scribere, ut plena Bogomilorum hæreseos notitia habeatur; verumtamen, ne linguam deturpem, prætereo. Mitto vero eos, qui universam Bogomilorum hæresim cognoscere avent, in librum qui dicitur Dogmatica Panoplia, jussu Patris mei conscriptum. Namque ille Monachum quendam Zygadenum dictum Despœnæ cognitum; & ex parte matris aviæ, omnibusque, qui sacro catalogo nomina dederunt, Grammatices instructissimum, & Rhetoricæ etiam studiis exercitum, dogmatumque, si quisquam alius, gnarum accersivit, jussitque illi, ut hæreses omnes, singulas quasque separatim, exponeret, & in unaquaque Sanctorum Patrum refutationes conscriberet, ipsorum etiam Bogomilorum hæresim, uti impius ille Basilius edocuerat. Librum hunc Dogmaticam Panopliam Imperator nuncupavit, & ad hæc usque tempora libri illi ita appellantur.

Damnatio Basilii *& sociorum apud Annam Comnenam, quæ omnia etiam minutissima prosequitur, legenda. Alexius Imp. in revocandis ad fidem* Bogomilis *plurimam operam posuit, multique respuere; qui vero animum in errore obfirmarunt, Crucem in morte quoque adversati sunt.* Basilius *vivicomburio damnatus, &* Bogomili *ad incendium a plebe postulati, sed iis Imperator respiscendi spatium in carcere indulsit: Natalis Alexander part. I. seculi XI. & XII. pag.* 317. *Bogomilorum hæreseos capita sigillatim exponit, apud quem legi poterunt. Lambecius lib.* 3. *Biblioth. Cæs. pag.* 170. *refert inter MSS., Græca in ea Bibliotheca asservari Panopliæ Dogmaticæ Euthymii Zygabeni Appendicem, qua continentur* Anathematismi quatuordecim contra Massalianorum & Bogomilorum hæresin, & Triumphus de eorundem repressione per Imper. Alexium Comnenum, cujus jussu Basilius hæresiarcha, professione quidem Medicus, habitu autem Monachus, in Hippodromo Constantinopolitano vivus combustus est. *Notat Lambecius Opus illud prælo dignissimum esse, ut Historia originis illarum hæreseon suppleatur & illustretur. Priores ipse tres Anathematismos exhibet, in quorum priori* Petrus *sive* Lycopetrus *hæreseos Massalianorum primus Auctor dicitur, cujus tamen nec apud S. Epiphanium in Panario omnium hæresium, nec apud Photium in Biblioth. nec apud Harmenopolum in libro de Sectis; nec apud alios, qui de hæresi Massalianorum agunt, mentio occurrit, ideoque Appendix illa res notabiles docere potest. Porro* Euthymium *Schismaticum fuisse, probat Allatius laudatus ex Tractatu MS. Bibliothecæ Regiæ, cujus hic titulus est* Ευθυμίου μοναχοῦ, *&c. idest*, Euthymii Monachi Zygabeni adversus Romæ veteris cives, sive Italos, capita duodecim, demonstrantia, non ex Filio procedere Spiritum sanctum, *seu*, Euthymii Monachi Zygabeni contra Latinos duodecim capita de processione Spiritus sancti. *Denique Lambecius Tom. V. Biblioth. Cæs. pag.* 134. *ait, in ea asservari MS. cujus inscriptio est:* Euthymii Zigabeni, Monachi monasterii Constantinopolitani cognominati τῆς Πορφύρας *Epistola adversus Phundagiagitas sive* Bogomilos & Massalianos, ut & contra Armenios cæterosque hæreticos, Constantinopoli in suam patriam missa. *Ex quibus patet* Bogomilos *minus recte a Baronio num. XXVII. vocari Bongomilos.*

ANNO CHRISTI 1110.

AD CONSTANTINOPOLITANA CONCILIA

In qua Bongomilorum hæresis damnata est, in annum 1110. in collectione Veneto-Labbeana relata

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 243.

QUanquam neſcio quam potiſſimum ad ſynodum ſub Alexio Comneno Imperatore Orientali celebratam, Novella quædam, ſeu oratio ejuſdem imperatoris referenda ſit; omittendam tamen minime duxi, quod diſciplinæ eccleſiaſticæ capita ſingularia contineat, ſimulque conſtet ad ſynodum quandam, cui patriarcha præfuerit dirigi. Petita eſt ex Cotelerio Monument. Græc. tom. II. pag. 178. qui & adnotationes ſuas adjecit. Eas vero hic omiſi, quod magis verſentur in afferendis probationibus, ut recte a ſe emendatum textum demonſtret, quam ut obſcuris vocibus, & diſciplinæ capitibus quibuſdam lucem afferat. Eo tamen admonente in eiſdem notis poſt illa verba num. XX. ἐκπροσωποῦντες τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ *pontificis perſonam repræſentantes*, addenda ſunt ex Balſamone hæc: ἴσα καὶ αὐτὴ τοῖς διδασκάλοις ἀποτιμηθεῖν ἡ τιμὴ τὸ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ παρισαμένους εὐθὺς ἑφεξῆς τοῖς ἄρχουσιν τῷ ὡς ἐκπροσωποῦσι αὐτῷ. *Sit autem & hic doctoribus honor tributus, ut ſtatim poſt officiales proximi patriarchæ ſanctiſſimo adſiſtant, tamquam ejus perſonam repræſentantes.* Hic pariter, notante Cotelerio, *catholicæ eccleſiæ* nomine parochialis indicatur.

NOVELLA LEX

Imperatoris Domini Alexii Comneni, ſancientis de electionibus, qualeſque eſſe oporteat qui per orbem ſunt pontifices, itemque ſacerdotes in provinciis, metropolibus & epiſcopatibus.

SAnctiſſime Domine mi, divina ſacraque ſynodus; quamvis omnibus inſipientior ſim, attamen in eccleſiæ argumento nolite me tanquam inſipientem reputare. Nam tetigit cor meum eccleſiæ periculum, quod jam deſpicitur. Ecce enim periclitantur animæ orthodoxorum, maxime ſimpliciorum: quandoquidem recte ſentientium caput eſt ſacerdotale collegium: quo bene habente, totum corpus, omniaque membra ejus prout par eſt ducuntur; quo contra ægrotante, univerſum corpus ad omnimodum interitum vergit. Ecce igitur in periculum venit Chriſtianiſmus, quia eccleſiaſticus ordo quotidie declinat in pejus: Deus provocatur ad iram, gaudet omni malitia plenus, bonique oſor Dæmon, qui bonis ſemper invidet.

Hujus autem abſurditatis nulla alia cauſa eſt præter diuturnam ſegnitiem, ac negligentiam; quæ jampridem initio accepto, ad præſens tempus proceſſit. Illa effecit, ut ejuſmodi malum modo inſtar legis ſit. Et perpetratur, non tanquam malum, ſed tanquam bonum, atque ſalutare, licet exitioſum penitus exiſtat. Exitioſum non corporibus, neque reſpectu damni pecuniarii, verum damni animarum; nec non in chriſtianorum perditionem deſinens. Qualem ergo excuſationem in die judicii proferemus Creatori opificique Deo, cum imperatores, tum pontifices, ſi chriſtianos homines, quos regendos ſuſcepimus, Satanæ tradiderimus propter voluntates plane humanas, quæ temporarium; immo nec temporarium, ſed quambreviſſimo temporis ſpatio durans; habent ſolatium, tam eorum qui eligunt, & ordinant, quam eorum qui per illos promoventur, non ſolummodo ad pontificium, ſed etiam ad alium ſacerdotii gradum?

Omni ſane carebimus defenſione, niſi excitemur cuncti & malum corrigamus, atque neglectum inſtauremus bonum, bonum citra comparationem omnibus bonis præſtantius,

NEAPA NOMOΘΕΣΙΑ

τὸ βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὁρατυπῶσα τὰ περὶ τῶν ψήφων, καὶ οἵους δεῖ εἶναι τοὺς παντὶχοῦ ἀρχιερεῖς, πρός δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ ταῖς μητροπόλεσι καὶ ταῖς ἐπισκοπαῖς.

Ἁγιώτατέ μου δέσποτα, καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος· εἰ καὶ ἀφρονέστερός εἰμι πάντων, ἀλλά γε ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῆς ἐκκλησίας μὴ ὡς ἄφρονά με λογίσησθε· ἥψατο γὰρ τῆς καρδίας μου ὁ τῆς ἐκκλησίας ἤδη ὑφορώμενος κίνδυνος· ἰδοὺ γὰρ κινδυνεύουσιν αἱ ψυχαὶ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ μᾶλλον τῶν ἁπλουστέρων· ἐπεὶ κεφαλή ἐστι τῶν ὀρθοδόξων ὁ ἱερατικὸς σύλλογος. καὶ καλῶς μὲν ἔχοντος αὐτοῦ, ὅλον τὸ σῶμα καὶ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ πρὸς ἀξίαν ἄγονται· τούτου δὲ πάλιν νοσήσαντος, καὶ τὸ σῶμα πᾶν πρὸς παντελῆ ὄλεθρον ἀφορᾷ. ἰδοὺ τοίνυν κινδυνεύει ὁ χριστιανισμός, τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατασάσεως ἐπὶ τὸ ἔλαττον καθεκάστην ὑποχωρούσης, καὶ θεὸς παροργίζεται, χαίρει δὲ ὁ παμπόνηρος καὶ μισόκαλος δαίμων, ὁ τοῖς ἀγαθοῖς ἀεὶ βασκαίνων.

Αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης ἀτοπίας οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ χρονία ῥᾳθυμία καὶ ἀμέλεια, ἐκ μακροῦ μὲν ἀρξαμένη, προϊοῦσα δὲ μέχρι καὶ νῦν. αὕτη γὰρ παρεσκεύασε τὸ κακὸν τοῦτο ἤδη καὶ ὡς νόμον εἶναί τινα, καὶ πράττεται οὐχ ὡς κακόν, ἀλλ' ὡς ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, εἰ καὶ ὀλέθριον οὐχὶ σώμασιν οὔτε εἰς χρηματικὴν ζημίαν ἀφορῶν, ἀλλὰ ψυχικήν, καὶ εἰς ἀπώλειαν χριστιανῶν κατιόντων. ποίαν οὖν ἀπολογίαν ποιήσομεν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τῷ δημιουργῷ καὶ πλάστῃ θεῷ, οἵτε βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, ὑπὲρ χριστιανοὺς ἀνθρώπους παραλαβόντες, παραδιδόαμεν τούτους τῷ σατανᾷ, διὰ θελήματα πάντως ἀνθρώπινα, πρόσκαιρον ἔχοντα, καὶ οὐδὲ πρόσκαιρον, ἀλλ' ἐπὶ βραχύτατον πάνυ χρόνον ὁρᾶσαν, τινὶ θεραπείαν τῶντε τὰς ψήφους καὶ τὰς χειροτονίας ποιούντων, καὶ τῶν προχειριζομένων παρ' αὐτῶν, ὃ μόνον εἰς τιμὴν ἀρχιερωσύνης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄλλον τῆς ἱερωσύνης κατάλογον;

Οὐκ ἔχομεν πάντως ἀπολογίαν τινά, εἰ μὴ διεγερθῶμεν πάντες, καὶ διόρθωσιν τῶν κακῶν ποιησόμεθα, ἀνακαινίζοντες τὸ καταφρονηθὲν καλόν, τὸ ἀ-

ου-

ANNO CHRISTI 1110.

συγχείτως μεῖζον πάντων τῶν καλῶν· τὸ οἰκειῶν ἡμᾶς δηλονότι τῷ Θεῷ, τὸ διὰ χρονίας ἤδη ἀμαυρόμενον ἀμελείας. Θεῷ γὰρ χάριτι πάντες Χριστιανοί ἐσμεν, οἵτε βασιλεῖς, οἱ ἀρχιερεῖς, ὁ ἱερατικὸς ἅπας σύλλογος, καὶ ὁ λαός· ἔτι συνεχόμενοι καὶ συνδεόμενοι ἐν τῇ πίστει διὰ τῶν μακαρίων ἐκείνων ἀρχιερέων καὶ διδασκάλων, καὶ τῶν λοιπῶν Θεοφόρων πατέρων, καὶ τῆς τε σῆς ἁγιότητος, καί τινων ἐκ τῆς νῦν ἀρχιερατικῆς ὁμηγύρεως, τῷ λόγῳ καὶ ἀρετῇ τοῖς ἄλλοις ὑπερβαλλόντων.

Λοιπὸν ὃν δεῖ ἡμᾶς ὡς Χριστιανοὺς Θεοῦ χάριτι τὴν ἀναζήτησιν τοῦ καλοῦ ποιῆσαι. τὸ γὰρ ἐμποδίζον ἐκ ἔστιν. ὡς, εἰ μὴ ὅτω γένηται, καὶ τὸ πρᾶγμα διόρθωσιν δέξηται, συμφέρει καὶ ἡμῖν πάντως τὸ δεθῆναι περὶ τὸν τράχηλον ἑκάστου μύλον ὀνικὸν, καὶ ῥιφῆναι εἰς τὴν θάλασσαν. ἁρμόσει δὲ ἂν ἐφ' ἡμῖν καὶ τὸ, καλὸν ἦν εἰ ἐκ ἐγεννήθημεν. καὶ θρήνου γενήσεται ἄξιον τοῦτο, καὶ θρήνου ἐ πηγαῖς δακρύων, ἀλλὰ χρυσοῖς αἱμάτων συμπληρωμένου, περὶ τούτου καὶ *μονονοῦ τὸν θρῆνον ποιήσασθαι· ὥσπερ οἱ ἐν σκάφεσιν ὄντες, καὶ ἐν μέσῳ πελάγους χειμαζόμενοι, καὶ πηδάλια μὴ ἔχοντες, καὶ ἄλλως φυγεῖν τὸν ἐπηρτημένον κίνδυνον μὴ δυνάμενοι, πρὸς μόνον δὲ Θεὸν ἀφορῶντες ἐλεεινῶς, καὶ παρὰ τούτου τὴν ἑαυτῶν ἐξαιτούμενοι σωτηρίαν.

Εἰ τοῦτο ὅτως ἐπιγνωσόμεθα, πάντως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς τὴν ὁδηγίαν πρὸς τὴν διόρθωσιν τοῦ κακοῦ παρέξει τοῖς τε ἀρχιερεῦσι καὶ πᾶσι τοῖς ἕως τοῦ νῦν ἴσως ἀγνοήσασι τὸ καλόν· ὡς ἂν τὸ πρὸ χρόνων τινῶν ἐξ ἀμελείας ἀμαυρωθὲν ἀγαθὸν, ἀνακαινισθῇ νῦν ἄνευ ὑπερθέσεώς τινος· ὅπως θεραπευθῇ ὁ Θεὸς, διορθουμένης τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ Χριστιανικῆς κατασάσεως, κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν θείων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων, καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων, ἵνα ἡ χρονία ἡμῶν ῥᾳθυμία διέφθειρε.

Καὶ ἥδεν θαυμαστὸν ἂν, εἰ καὶ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καὶ σωτήριον ἔργον, ὅπερ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ κυρίου τῇ τῶν πιστῶν ἐκκλησίᾳ παρέδωκαν, καὶ μετ' ἐκείνους οἱ λοιποὶ ἅγιοι πατέρες, ὁ χρόνος διέφθειρεν· ἄνθρωποι γὰρ φθαρτοί ὄντες, καὶ τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι καθ' ἑκάστην ἐναχολούμενοι, πρὸς ταῦτα καὶ χρημνιζόμεθα. θολοῦσι γὰρ τὰ αἰσθητὰ ταῦτα καὶ ἡ περὶ αὐτὰ σχέσις τὰς λογισμὰς τῶν ἀνθρώπων, καὶ σπανίως ἀφίσκεται ὁ τοῖς θείοις ἀεὶ ἐναχολούμενος πράγμασι, καὶ τοῦτο μόνα ζητῶν, καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον καθ' ἑκάστην ἀναφηλαφῶν καὶ ἀνακαθαίρων. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ κάλλιστον τοῦτο ἔργον καὶ θεῖον, ὃ τὴν εὐσέβειαν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων ἐκ Θεοῦ παρέχει, τελείως κατεφρονήθη, καὶ καθ' ἑκάστην ἐλάττωσιν δέχεται, ὡς μικρὸν δεῖν καὶ εἰς παντελῆ φθορὰν καταντῆσαι, καὶ ὡς ἥδεν λογισθῆναι.

Οὐκ ἔστι γὰρ ἀναζήτησις τοῦ ὀρθοδόξου κηρύγματος, ἐκ ἔστιν ἔφεσις τῆς καταλήψεως τούτου, ἀλλ' ὡς ἐν σκότει πάντες χαλεπὸν διαπορθόμεθα. κινδυνεύομεν πάντες ὁμοῦ οἵτε τῇ ἀρχιερατικῇ καταλόγου, τῇ μοναχικῇ καὶ τῇ λαϊκῇ, καὶ εἰς χάος ἐζοφωμένον καὶ ἀχανὲς καταχρημνιζόμεθα· ἡ δὲ τοῦ ἀληθινοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα παράκλησις περὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ οὐ μόνον περὶ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν πιστευόντων εἰς ἐκεῖνον διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν, ἀπαρακτεῖ. πῶς γὰρ πιστεύσει διὰ τοῦ λόγου τῶν ἀποστόλων εἰς ἐκεῖνον αἱ

A utpote Deo nos concilians; quod per longum neglectum jam obliteratum est. Dei quippe gratia omnes christiani sumus, sive imperatores, sive pontifices, sacerdotalis omnis congregatio & plebs; adhuc contenti colligatique in fide, per beatos illos pontifices ac doctores, reliquosque Deiferos patres, nec non per sanctitatem tuam, item nonnullos e pontificali cœtu, qui cæteros doctrina virtuteque antecellunt.

De reliquo oportet nos, ut christianos, per Dei gratiam disquisitionem boni instituere. Quid enim vetat? quod si non factum fuerit, B nec res ad rectitudinem fuerit reducta, omnino expedit etiam nobis, ut circa cujusque collum ligetur mola asinaria & projiciamur in mare. Conveniet etiam nobis illud: bonum erat si nati non fuissemus. Idque erit lamentatione dignum, lamentatione non fontibus lacrymarum sed rivis sanguinis compleri digna, quod eam ob rem vel solum non lamentemur: quemadmodum qui navigio vehuntur, & in medio mari tempestate agitantur, nec habent clavum, aliterque non valent effugere imminens periculum, ad solum vero Deum respiciunt miserabiliter, a quo salutem suam postulant.

Si hoc ad eum modum agnoverimus, ho- C minum amans Deus plane viam corrigendi mali pontificibus ostendet cunctisque, qui forsan hactenus quod præclarum erat ignoraverunt: ut quod ante aliquod tempus præ indiligentia abolitum est bonum, renovetur nunc absque ulla dilatione; quo Deo satisfiat, ad rectum revocata ecclesiastica, & christiana disciplina, secundum divinorum, summorumque apostolorum, quique illos consecuti sunt sanctorum ac numine afflatorum patrum traditiones, quam disciplinam longa nostra corrupit ignavia.

Nec mirum videri debet, si bonum hoc, & salutare opus, quod ipsi discipuli Domini, postque illos reliqui sancti patres tradiderunt D ecclesiæ fidelium, corruperit tempus. Cum enim homines corruptioni obnoxii simus, rebusque materialibus per singulos dies occupemur, ad has præcipites ferimur. Siquidem sensibilia ista, nec non ad ea affectus, turbant cogitationes hominum, raroque invenitur qui divinis rebus vacet perpetuo, illas solas quærat, interiorem hominem quotidie retractet, ac expurget. Ideo præstantissimum istud divinumque opus, quod animabus hominum ex Deo præbet pietatem, plene contemptum fuit, & singulis diebus diminutionem accipit: adeo ut tantum non ad universalem pervenerit destructionem, atque pro nihilo reputetur.

E Scilicet periit orthodoxæ prædicationis disquisitio, non extat amplius desiderium illius comprehendendæ; sed velut in tenebris omnes fere incedimus. Cuncti simul in discrimen adducimur, qui in numero censemur pontificum, vel monachorum, vel laicorum, atque præcipitamur in chaos obscurum & immensum. Veri autem Christi Deique nostri ad patrem suum exhortatio circa apostolos, nec solum circa apostolos, sed etiam circa omnes, qui ex sermone illorum crediderunt in eum, cassa manet. Qua enim ratione per apostolorum sermonem credant in illum animæ hominum,

quæ

ANNO CHRISTI 1110.

quæ erga pietatis mysterium relinquuntur absque doctrina & initiatione? Quippe instar absconditi evangelici illius talenti, ita fere nunc orthodoxum dogma absconditur, absconditum vero non requiritur; sed hoc quod cæteris omnibus incomparabiliter majus est, secundum a cunctis propemodum esse existimatur.

Etenim si quis vilius nonnihil ac postremum eorum quæ possidet perdiderit, multam indagationem facit & scrutationem, amicos convocat in auxilium, quo amissum recuperet; cumque invenerit, lætatur. Hanc vero maximam rem, pietatis videlicet mysterium, quod ipse verus Christus & Deus noster suis tradidit apostolis dicens ad eos; *euntes docete omnes gentes*, & reliqua; postquam perdidimus, quare non investigamus cum summo studio, cum corde ferventi? Namque vero Christo Deoque nostro privabimur, si contempserimus mysterium pietatis; si non omnes simul maxima cura illud conquisierimus, fusis lacrymis e corde dolenti, nec non deprecati Deum, ut ille iterum appareat mentis nostræ oculis. Simul enim ac voluerimus efficietur hoc. Adeo benignus & misericors est, adeo sitit nostram salutem, ut non procul a nobis sit, sed prope nos. Adest quippe & quærit nos, sicut ipsemet dixit: *regnum cœlorum intra vos est*; modo nos etiam velimus.

Cæterum quo pacto instituetur ecclesiastici status correctio? Ordinarii clerici magnæ ecclesiæ certo numero sunt, qui & accipiunt rogas. Redundantes vero conscripti quidem fuerunt, serviuntque ecclesiæ, nihil tamen accipiunt, verum solum aluntur spe progressionis. Ac licet universi testimonium retulerint quod digni essent quolibet sacerdotio; revera tamen nonnulli tam ordinariorum, quam redundantium forte tales non sunt: sed ut forsan vita ornentur proba; quemadmodum tenentur christiani omnes, servare mandata Dei, multo magis sacri ordinis homines; sermo tamen doctrinæ a multis abest. Ac nescio an in sacratorum quibusdam hoc quoque non deprehendetur.

Qui ergo præditi sunt laudabili vita, nec non docendi peritiam habent ordinarii pariter ac redundantes; quandoquidem & hi, & illi ecclesiasticum ministerium complent; etiam provehantur ad pontificatum, ad officia, ac dignitates, absque impedimento, ut dicetur. Reliqui vero cum quamplurima cura connitantur ad vitam in melius dirigendam & ad acquirendam docendi facultatem. Tuncque in ecclesiastico ordine illorum quisque progressum faciat, quando ipsum se in utroque dignum reddiderit. Quamvis enim per testificationem dictus fuerit dignus quovis sacerdotio, ideoque ecclesiæ fuerit consecratus; verumtamen falso quidem testi culpa aspergetur; hujusmodi vero testimonium, carenti sermone doctrinæ, vitaque irreprehensa nullatenus proderit, ut ad majorem gradum promoveatur. Nam doctrina destitutum nequaquam juvabit testatio illius, qui de doctrinæ vi ignaro attestatus est, neque testimonium adepto sufficiet ad suscipiendum doctoris gradum.

A τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ ἀδίδακτοι καὶ ἀμύητοι τοῦ τῆς εὐσεβείας μυστηρίου καταλιμπανόμεναι; ὡς γὰρ τὸ κρυβὲν ἐν εὐαγγελίοις τάλαντον, οὕτω σχεδὸν τὸ ὀρθόδοξον δόγμα κρύπτεται νῦν, καὶ κρυπτόμενον οὐκ ἀναζητεῖται, ἀλλὰ τὸ μεῖζον τοῦτο τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀσυγκρίτως, δεύτερον παρὰ πᾶσι σχεδὸν λογίζεται.

Καὶ γὰρ ἐάν τις ἀτιμότερόν τι καὶ ἔσχατον ὧν ἔχει ἀπολέσῃ, πολλὴν τὴν ἀναζήτησιν ποιεῖται καὶ τὴν ἔρευναν, καὶ φίλους συγκαλεῖ πρὸς βοήθειαν, ἵνα τὸ ἀπολλόμενον εὕρῃ, καὶ εὑρὼν αὐτὸ χαίρει. τοῦτο δὲ τὸ μέγιστον χρῆμα, τὸ τῆς εὐσεβείας δηλονότι μυστήριον, ὃ αὐτὸς ὁ ἀληθινὸς Χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν τοῖς ἰδίοις παρέδωκε μαθηταῖς, λέγων B αὐτοῖς· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τὰ ἑξῆς· ἀπολλόμενον, τί οὐκ ἀναζητοῦμεν μετὰ σπουδῆς ὑπερβαλλούσης καὶ ζεούσης καρδίας; αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν ὑστερούμεθα, εἰ τοῦ τῆς εὐσεβείας μυστηρίου καταφρονήσομεν· καὶ οὐχὶ πάντες ὁμοῦ σπουδῇ μεγίστῃ τὴν ἀναζήτησιν αὐτοῦ ποιησόμεθα, δάκρυα χέοντες ἐξ ὀδυνηρᾶς καρδίας, καὶ τὸν θεὸν ἐξαιτούμενοι, ἵνα ἐκεῖνος πάλιν φανερωθῇ τοῖς νοητοῖς ἡμῶν ὀφθαλμοῖς; ἅμα γὰρ τῷ θελῆσαι ἡμᾶς γενήσεται τοῦτο. οὕτως ἐστὶ φιλάνθωπος καὶ ἐλεήμων καὶ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν διψῶν, ὥστε οὐ μακρὰν ἡμῶν ἐστιν, ἀλλ' ἐγγύς. πάρεστι γὰρ, καὶ ἀναζητεῖ ἡμᾶς, καθὼς αὐτὸς εἶπεν· ὅτι ἡ βα- C σιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν, ἐὰν καὶ ἡμεῖς βουλώμεθα.

Πῶς δὲ γενήσεται ἡ διόρθωσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως; οἱ ἔμβαθμοι κληρικοὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰσὶν εὐαρίθμητοι, οἵ τινες καὶ ῥόγας λαμβάνουσιν. οἱ δὲ περισσοὶ, ἀπογεγραμένοι μὲν ὑπάρχουσι, καὶ δουλεύουσι τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ λαμβάνουσι δέ τι, ἀλλ' ἐλπίδι καὶ μόνῃ τρέφονται προκοπῆς. καὶ εἰ καὶ πάντες ἄξιοι πάσης ἱερωσύνης ἐμαρτυρήθησαν, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ τινὲς τῶν τε ἐμβάθμων, καὶ τῶν περισσῶν ἴσως τοιοῦτοι οὐκ εἰσίν· ἀλλὰ τὸν μὲν ἐνάρετον βίον ἴσως ἵνα ἔχωσιν, ὡς ὀφειλόμενον πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς φυλάττειν τὰς εὐτολὰς D τοῦ θεοῦ, καὶ μᾶλλον τοῖς ἱερωμένοις, ἀλλά γε ὁ διδασκαλικὸς λόγος οὐκ ἔστι παρὰ τοῖς πολλοῖς. καὶ ἴσως τοῦτο καὶ ἐπί τισι τῶν ἱερωμένων εὑρεθήσεται.

Οἱ μὲν οὖν ἔχοντες καὶ τὸν ἐπαινετὸν βίον καὶ τὸν διδασκαλικὸν λόγον, ἔμβαθμοί τε ὁμοίως καὶ περισσοὶ, ἐπεὶ καὶ οὗτοι κἀκεῖνοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν πληροῦσι, καὶ προκοπτέτωσαν εἴς τε τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ τὰ ἀρχοντίκια, καθὼς εἰρήσεται, ἀκωλύτως· οἱ δέγε λοιποὶ, ἀγωνιζέσθωσαν μετὰ ἐπιμελείας ὅτι πολλῆς, ἵνα καὶ τὸν βίον ἐπὶ τὸ κρεῖττον ῥυθμίζωσι, καὶ τὸν διδασκαλικὸν λόγον καρπίζωνται. τότε δὲ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει προκοπῆς τυγχανέτωσαν ἕκαστος τούτων, ὅτε ἄξιον E κατ' ἀμφότερα ἑαυτὸν ἀπεργάσηται. εἰ γὰρ καὶ ἐμαρτυρήθη ἄξιος πάσης ἱερωσύνης, καὶ διὰ τοῦτο τῇ ἐκκλησίᾳ προστερώθη, ἀλλὰ τῷ μὲν ψευδῶς μαρτυρήσαντι μέμψις προστριβήσεται. ἡ δὲ τοιαύτη μαρτυρία τῷ μὴ ἔχοντι τὸν διδασκαλικὸν λόγον σὺν τῷ ἀνεπιλήπτῳ, οὐ βοηθήσει ὅσον τέως εἰς τὴν ἐπὶ τοὺς μείζονας βαθμοὺς πρόοδον. οὔτε γὰρ τὸν διδασκαλίας δεόμενον ὠφελήσει πάντως ἡ μαρτυρία τοῦ προσμαρτυρήσαντος τὴν τοῦ διδακτικοῦ δύναμιν τῷ ταύτης ἀμετόχῳ, οὔτε τῷ μαρτυρηθέντι ἀρκέσει πρὸς τὸ ἀναδέξασθαι βαθμὸν διδασκαλικόν.

Τί

ANNO CHRISTI 1110.

Τί ὖν οἰκονομήσει ἐπὶ τούτοις ἡ ἱερὰ καὶ ἁγία A
σύνοδος; τοὺς μὴ καλῶς μαρτυρηθέντας ἐξώσει ὃ
ἔτυχεν ἔχας βαθμοῦ; ἀλλὰ τοῦτο λύπην ἐντίθη-
σι ταῖς ψυχαῖς τῶν ἤδη ἀφιερωθέντων τῇ ἁγιοπρ-
πεῖ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ. ἀποδεξάσθω ὖν ἡ ἱερὰ καὶ
ἁγία σύνοδος, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἁγιωσύνη σου τὸ
ἁγιοπρεπὲς μου δεσπότου καὶ κοινοῦ πατρὸς καὶ διδασκά-
λου τῆς οἰκουμένης, τὸ προθυμον τῶν ἤδη καθιερω-
θέντων, καὶ τὸ θέλειν αὐτοὺς ὁλοψύχως ὑπηρετεῖν τῇ
ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ ἐλλεῖπον τούτοις ἀναπληρω-
θήτω παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος, σπουδὴν ὑπερβάλ-
λουσαν ἐνδεικνυμένης. ἡ δὲ σπουδὴ ἔσω τοιαύτη κα-
λῶς ἐχούσης τῆς ἁγιωσύνης σου ὡς τὸ καλὸν χρεῖτ-
τον πάντων βουλομένης. B

Πρὸ μὲν παντὸς ἄλλου ἀδούμιον κοινὸν γινέσθω
τῶν ὅλων, τῶν τε ἤδη κατηρτισμένων, ἀξίων κατ'
ἄμφω, λόγον τε δηλονότι καὶ βίον, καὶ τῶν ἴσως κα-
τὰ τί τούτων λειπομένων. Τὸ δὲ τοιοῦτον ἀδούμιον,
μὴ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε γένηται, ἀλλὰ μετ' ἐρεύνης
μεγίστης, ἐρεύνης προηγουμένως τοῦ ἐν ἑκάστῳ διδα-
σκαλικοῦ λόγου καὶ τοῦ χρηστοῦ ἤθους. καὶ τὸν μὲν ἔ-
χοντα καὶ ἦθος χρηστὸν, καὶ λόγον διδασκαλικὸν,
σημειωθήτω ἡ ἁγιωσύνη σου, ὡς ἐξηρημένον τῶν
ἄλλων. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ ὁ μήπω καταρτι-
σθεὶς καταρτισθήσεται, ζήλῳ τοῦ ἤδη σημειωθέντος
καὶ τῶν ἄλλων προκειθέντος.

Ἐπεὶ δὲ ἤδη ἄνωθεν εἴρημαι δεῖν ἀποδεκτέαν C
λογισθῆναι τινὰ προθυμίαν τῶν μὴ τοιούτων, ὅτι
προθύμως ἔχουσι προσκαρτερεῖν τῇ δουλείᾳ τῆς ἐκ-
κλησίας, παραγγελθήτωσαν ὅπως ὡς ἂν τοῦ λοιποῦ
ἐπιμελῶνται καὶ λόγου καὶ ἀρετῆς. καὶ ὅπως ἐν γνώσει
γινόμενοι τοῦ συνοίσοντος ἀφ' ἑαυτῆς σῆς χρηστῆς ὁ-
μιλίας καὶ ἐπιφωνητικῆς παραγγελίας, τὸ προθυ-
μον αὐτῶν ἅπαν κατακενώσουσιν εἰς τὸ μαθεῖν ἀκρι-
βῶς καὶ τι θεῖα διδάγματι ἕκαστον, καὶ πρὸς τὸ
χρησιμώτερον τὸν βίον ἑαυτῶν κατασήσασθαι, καὶ ἄξιον
ἑαυτὸν ἀπαρτίσαι πάσης ἱερωσύνης, καὶ ὅπως ἀποδεῖ-
ξαι τινὰ ὑπὲρ αὐτοῦ μαρτυρίαν ἔργοις αὐτοῖς βεβαίαν.

Καὶ μὴ ἅπαξ ἡ ἐπιφωνητικὴ αὕτη ὁμιλία τε καὶ D
παραγγελία γίνηται, ἀλλὰ καὶ πολλάκις γινέσθω·
καὶ ἀπαιτείσθω ἕκαστος παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος,
τί μετὰ τὰς ἐπιφωνητικὰς παραγγελίας ἐκαρπώσα-
το. καὶ ὁ καρπὸν ἀμείνονα τῶν ἄλλων προσε-
νεγκὼν, ἀποδεκτὸς παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος λο-
γιζέσθω, καὶ ἐγκεινέσθω, καὶ μείζονος παρὰ τοὺς
ἄλλους τιμῆς ἀξιούσθω, ὅτι ὑπεπείθησεν ἔτος τῷ κυ-
ριακῷ παραγγέλματι. αὐτὸς γὰρ εἶπεν ὁ κύριος·
αἰτεῖτε, (καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε,) καὶ εὑρήσε-
τε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν
λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοι-
γήσεται. καὶ ὁ τοιοῦτος ἐπεὶ ἐζήτησεν εὗρεν, ἠ-
τησε καὶ ἔλαβεν, ἔκρουσε καὶ ἠνοίγη αὐτῷ. τὸν ὖν ἐκ
θεοῦ λαβόντα τοιαύτην τιμὴν ἀφ' ἑαυτῆς οἰκείας σπου-
δῆς, δεῖ καὶ τὴν ἁγιωσύνην σου τῆς προσηκούσης τι-
μῆς ἀξιοῦν, καὶ τῇ βασιλείᾳ μου γνωρίσαι μᾶλλον αὐ-
τὸν, ἵνα καὶ αὕτη πρὸς αὐτὸν τινὰ προσήκουσαν κα-
τὰ τὸ δυνατὸν τιμὴν ἐπιδείξηται. καὶ ὁ τοιοῦτος γνώ-
ριμος χρήσεται πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς ὠφέλειαν
οὐκ ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν. μεταδί-
δοται γὰρ τὸ ἀγαθὸν, ποιοῦν πράξις καὶ λόγος,
ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον.

Εἰ δέ τις, ὅπερ οὐ δοκεῖ τῇ βασιλείᾳ μου, τοσ-
οῦτον γέγονε ῥᾳθυμος, ὥστε μὴ δὲ μετὰ παραγε-

ANNO CHRISTI 1110.

Quid ergo de his disponet sacrosancta sy- A
nodus? Eosne quibus non bene testimonium datum fuit expellet unumquemque e gradu quem obtinuit? sed hoc dolorem allaturum est eorum animis, qui jam consecrati sunt sanctissimæ Dei ecclesiæ. Admittat igitur sacra & sancta synodus, ac præ cunctis sanctitas tua, mi domine sanctissime, communis pater, doctorque orbis, promptum animum eorum, qui jam sacrati sunt, & voluntatem, quam habent, ex tota anima ministrandi sanctæ ecclesiæ; atque quod ipsis deest suppleatur per tuam sanctitatem, quæ studium exsuperans ostendat. Hujusmodi autem sit studium & cura præclare dispositæ sanctitatis tuæ boni su- B
pra cæteros cupidæ.

Ante omne aliud communis fiat cunctorum descriptio tam eorum, qui jam perfecti sunt, digni in utroque, doctrina nempe & vita; quam eorum, quibus fortassis ex alterutro aliquid deest. Hæc autem descriptio non simpliciter ac temere fiat, sed cum scrutatione maxima, scrutatione prævia eruditi in unoquoque sermonis, bonorumque morum. Et eum qui probos mores doctumque sermonem exhibuerit, adnotet sanctitas tua, veluti aliis præstantiorem. Hoc quippe modo, & qui nondum perfectus est æmulatione jam denotati, cæterisque prælati perficietur.

Quia vero supra diximus, acceptam haberi C
debere alacritatem eorum, qui ejusmodi non sunt, quoniam alacri animo cupiunt permanere in ecclesiæ servitio; admoneantur illi, ut deinceps doctrinæ, virtutisque curam gerant. Sic enim notitia futuri emolumenti accepta per benignum tuum colloquium inclamatoriumque hortamen, totam alacritatem suam singuli impendent tum in accurate discendis divinis documentis, tum in vita ad meliorem statum redigenda, utque unusquisque dignum se reddat quolibet sacerdotio, eumque in modum ipsis operibus firmum ostendat testimonium, quod in gratiam ipsius latum fuit.

Nec semel tantum acclamatoria homilia & D
exhortatio fiat; sed sæpius: item postuletur quisque per tuam sanctimoniam, quem post vocales adhortationes fructum perceperit. Qui vero fructum uberiorem cæteris offeret, suscipiendus a tua sanctitate censeatur, comprobetur, majori supra reliquos donetur honore; quia obtemperavit is Dominico monito. Ipse namque dixit Dominus: *Petite & dabitur vobis; quærite & invenietis; pulsate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit; & qui quærit invenit; & pulsanti aperietur.* Ille quoniam quæsivit, invenit; petiit & accepit; pulsavit & apertum est ei. Eum ergo qui per diligentiam propriam hunc a Deo accepit honorem, oportet ut sanctitas tua con- E
venienti honore dignetur; magisque majestati meæ cognitum faciat, quo ipsa etiam competentem erga illum, ut fieri poterit, reverentiam præbeat. Istiusmodi homo toti ecclesiæ notus fiet ad utilitatem non solum ipsius, sed aliorum quoque plurium. Diffunditur enim bonum; qualia sunt opus & sermo, sine quibus nemo videbit Dominum.

Sin vero quis; quod non videtur imperio meo; segnis adeo fuerit, ut neque post admoni-

☞ monitionem, neque post tempus, aliquid bonæ frugis exhibeat; maneat ipse culpatus. Magisque iterum exacto quodam tempore inclametur; quo si vel adhuc in negligentia sua perstiterit, a sacerdotali laterculo penitus excidat. Id porro non dicit majestas mea de capularibus senibus, jamque sensuum infirmitate laborantibus. Ejusmodi quippe tempus concedit veniam, quantum ad non excidendum proprio gradu ob imperfectum doctrinæ sermonem. Attamen ipsi quoque proficient, si adipiscendæ scientiæ capaces sunt. Interim non expellentur a suis gradibus. At qui possunt neque adhibent diligentiam, ipsos se ejicient post tempus congruum, si incorrecti manserint. Unde ex tunc se ipsos accusent, non vero imperium meum, nec sanctitatem tuam, nec sacram sanctamque synodum. Tempus certe conveniens protendatur eis; & prætextum si voluerint meliores fieri, non habeant.

ANNO CHRISTI 1110.

Atque hæc quidem de præsenti ecclesiæ plenitudine. Ad clerum vero introductio externorum ab hoc tempore cesset, donec clerus ad definitum numerum revolvatur. Porro alia sunt officia, quæ ecclesiasticum aliquod munus habent: in quibus si jubet sanctitudo vestra, collocentur qui a nonnullis offeruntur. Atque si volunt sacro ordine donari, contendant peritiam consequi omnium documentorum divinorum, sicut sacri canones sanciunt, nec non observare vitam probam & irreprensibilem. Cumque ex iis aliquis Deo juvante dignus exstiterit quovis sacerdotio, tunc testimonium accipiat, inducatur in ecclesiæ clerum, juxtaque ordinem dignus habeatur progressu.

Verum licet majestas mea superius monuerit, ut externorum in clerum inductio cesset, quousque ad definitum numerum ille revolvatur; tamen si quis agnitus, testimonioque reputatus pro viro doctrina & virtute probato, voluerit ordinari, aut aliquis boni studiosus, amborumque dictorum, doctrinæ, ac præclaræ vitæ curam habens; tales non prohibet admitti, sanctæque Dei ecclesiæ consecrari.

Quid porro censet vestra sanctitas de vacantibus ordinariis clericis, deque redundantium promotione ad illorum loca? Est enim aliquis verbi gratia postremus quidem gradu, sed dignus quolibet sacerdotio, ratione sermonis ac vitæ: desiit esse in sacerdotali catalogo ordinarius aliquis; quis pro eo collocabitur? Qui nondum dignus est quovis sacerdotio, primum autem habet gradum, aut ultimus gradu, dignus vero ob doctrinam, & actionem, in ejus qui cessit ordinarii loco reponetur? Qui gradum sibi faventem habet privatur roga, qua eum donat gradus, & mœstitia afficietur. Quo pacto igitur cavebimus, ne illi tristes sint, simulque dignum non contemnemus? Ambo quippe necessaria sunt, tum eum qui laboravit, non fraudari roga sua; tum eum qui dignus est non despici: quia sic bonum inhonestabitur, & pretiosiora viliora habebuntur, hincque nihili pendetur virtus.

Quocirca ad rogam progressus fiat secundum cujusque gradum. Qui autem laudabiles sunt in sermone ac opere. ad doctrinæ ministerium

Α λίαν, μὴ δὲ μετὰ χρόνον καρπώσαθαί τι καλὸν, μηνύετω καὶ αὐτὸς αἰτιώμενος. καὶ μᾶλλον αὖθις μετὰ χρόνον τινὰ ἐπιφωνηθήτω, ὡς εἰ καὶ ἔτι τῇ αὐτῆ ῥᾳθυμίᾳ ἐμμείνοι, καὶ τῆ ἱερατικῆ καταλόγῳ παντελῶς ἐκπεσεῖται. τοῦτο δὲ ἡ περὶ τῆς ἐκάστου γεγηρακότων καὶ τὰς αἰσθήσεις ἤδη ἀσθενησάντων λέγει ἡ βασιλεία μου. τοὺς τοιούτους γὰρ ὁ χρόνος ἀξιοῖ συγγνώμης, ὅσον ἐπὶ τῷ μὴ ἐκπεσεῖν τοῦ οἰκείου βαθμοῦ, διὰ τὸ μὴ ἀπαρτισθῆναι κατὰ τὸν διδασκαλικὸν λόγον. ὅμως μέντοι καὶ αὐτοὶ ζηλώσουσι, εἰ δυνατῶς ἔχουσι γνῶναι. τέως γοῦν οὐκ ἐκδιωχθήσονται τῆς οἰκείων βαθμῶν· οἱ δὲ δυνάμενοι καὶ μὴ ἐπιμελόμενοι, ἑαυτοὺς ἐκδιώξουσι μετὰ τὸν προσήκοντα χρόνον εἰ ἀδιόρθωτοι μείνωσι. καὶ ἐκτοτε ἑαυτοὺς αἰτιάσθωσαν, καὶ μήτε τὴν βασιλείαν μου, μήτε τὴν σὴν ἁγιότητα, μήτε τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν σύνοδον. καιρὸς γὰρ ὑφαπλοῦσθαι αὐτοῖς ὁ προσήκων, καὶ πρόφασιν, εἰ βούλοιντο βελτιωθῆναι, οὐκ ἔχωσι.

Β Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ νῦν ὄντος πληρώματος τῆς ἐκκλησίας. ἡ δὲ ἐκ τῆς ἔξωθεν εἰς τὸν κλῆρον εἰσαγωγὴ, ἀπό γε τοῦ νῦν σχολασάτω, ἕως ἂν ὁ κλῆρος εἰς τὸν ὡρισμένον ἀριθμὸν περιέλθῃ. εἰσὶ δὲ ὀφφίκια ἕτερα ἐκκλησιαστικήν τινα ὑπουργίαν ἔχοντα. καὶ εἰ κελεύει ἡ (ὑμετέρα) ἀγιωσύνη, τάσσεσθωσαν εἰς αὐτὰ οἱ παρὰ τινων προσαγόμενοι.

C καὶ εἰ βούλονται ἱερωθῆναι, ἀγωνιζέσθωσαν πεῖραν τε λαμβάνειν τῆς θείων διδαγμάτων πάντων, ὡς οἱ θεῖοι κανόνες διαγορεύουσι, καὶ βίᾳ ἐπιμελεῖσθαι χρηστὸν καὶ ἀνεπιλήπτου. καὶ ὅταν τις ἱκανὸς ἀξιοῖ σὺν θεῷ γένηται πάσης ἱερωσύνης, τότε καὶ μαρτυρείσθω, καὶ εἰσαγέσθω εἰς τὸν κλῆρον τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς προκοπῆς ἀξιούσθω κατὰ τάξιν.

Πλὴν εἰ καὶ σχολάσαι τὴν ἔξωθεν εἰς τὸν κλῆρον εἰσαγωγὴν, ἄχρις ἂν εἰς τὸν ὡρισμένον περιέλθῃ ἀριθμὸν ἡ βασιλεία μου προετρέψατο ἀνωτέρω, ἀλλ' εἴτις ἐγνωσμένος καὶ μεμαρτυρημένος ἀνὴρ ἐπί τε τῇ κατὰ λόγον καὶ ἀρετὴν δοκιμότητι βάλεται καθιερωθῆναι, ἢ καὶ σπουδάζων τις περὶ τὸ καλὸν, καὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων λόγου καὶ βίου ἐναρέτου ἐπιμελόμενος, τοὺς τοιούτους οὐκ ἀπαγορεύει καὶ παραδέχεσθαι καὶ καθιερῶσθαι τῇ ἁγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ.

D Τί ἂν βούλεται ἡ ὑμετέρα ἁγιότης καὶ περὶ τῆς λειπόντων ἐμβάθμων κληρικῶν, καὶ περὶ τῆς εἰς τοὺς τόπους ἐκείνων προκοπῆς τῶν περισσῶν; ἔστι γάρ τις καθ' ὑπόθεσιν ἔσχατος μὲν τῷ βαθμῷ, ἄξιος δὲ πάσης ἱερωσύνης κατά τε λόγον καὶ βίον· ἔλειψεν ἐμβαθμός τις τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου· τίς ἀντ' ἐκείνου ταχθήσεται; ὁ μήπω ἄξιος πάσης ἱερωσύνης γεγόνως, τὴν δὲ πρώτην ἔχων βαθμόν, ἢ ὁ ἔσχατος τῷ βαθμῷ, ἄξιος δὲ τῷ λόγῳ καὶ τῇ πράξει, εἰς τὸν τοῦ λείψαντος ἐμβάθμου τόπον ταχθήσεται; ὁ ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ βοηθούμενος, ὑστερεῖται τῆς ῥόγας ἧς ὁ βαθμὸς αὐτὸν ἀξιοῖ, καὶ λυπηθήσεται· πῶς ἂν παραφυλάξομεν καὶ τούτων τὸ ἄλυπον, καὶ τοῦ ἀξίου μὴ καταφρονήσομεν; ἀμφότερα γὰρ ἀναγκαῖα, καὶ τὸν κοπιάσαντα μὴ στερηθῆναι τῆς ῥόγας αὐτοῦ, καὶ τὸν ἄξιον μὴ παροραθῆναι· ἀτιμάζεται γὰρ τὸ καλὸν, καὶ γίνεται τὰ ἀτιμώτερα τιμιώτερα, καὶ ἐντεῦθεν καταφρονεῖται τὸ καλόν.

Ἡ μὲν οὖν εἰς τὴν ῥόγαν προκοπὴ γινέσθω κατὰ τὸν ἑκάστου βαθμόν. οἱ δὲ ἀξιόλογοι κατά τε λόγον καὶ πρᾶξιν, εἰσαγέσθωσαν εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας

διά-

☞ διακονίαν, καὶ ὅλα τῆς διδασκάλων προβαινέσθωσαν εἰς τὰ ἀρχοντίκια· ἀφορμεσθήτω δὲ τοῖς διδασκάλοις καὶ τὸ προσῆκον σιτηρέσιον. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς μισθῆς αὐτῆ, καθὼς γέγραπται. ἐργάτης δὲ μὴ λυγχάνων μισθῆς τῆ προσήκοντος, δοκεῖ ἀδικεῖσθαι, καὶ δοκῶν ἀδικεῖσθαι, παθαίνεται ἴσως τὸν λογισμὸν ὡς ἄνθρωπος, κἀνλῶδον καὶ περὶ τινὰ γνῶσιν ῥαθυμότερος γίνεται. καὶ ἐμποδιζόμενος, πῶς μετ' ἐπιμελείας τινὶ διδασκαλίαν ποιήσεται; μὴ μετ' ἐπιμελείας δὲ τὰ διδασκαλίαν ποιούμενος, πῶς μεταδώσει τῆς ἐκ ταύτης ὠφελείας τῷ λαῷ; καὶ λοιπὸν ἀπομένει ἡ διδασκαλία τῆ ὀρθῆ δόγματος καὶ τῆ χρηστῆ ἤθους ἀμεταδότος τοῖς τῆς ἀνθρώπων ψυχαῖς. καὶ τὸ ἐκ τούτου κακὸν ὑμεῖς οἱ ἀρχιερεῖς κρειττόνως γινώσκετε.

ANNO CHRISTI 1110.

A inducantur, perque docendi munera provehantur ad dignitates & officia. Assignetur vero doctoribus conveniens annona. *Dignus est enim operarius mercede sua;* sicut scriptum est. Operarius sane congruam mercedem non consecutus, injuria affici videtur, injuria affici visus, cogitatione forsan commoveatur tanquam homo, indeque circa scientiam segnior evadit. Atque impeditus, quomodo cum diligentia munere doctoris fungetur? Cum diligentia vero non docens, qua ratione utilitatem inde provenientem populo afferet? De cætero doctrina recti dogmatis proborumque morum non communicatur cum animabus hominum. Quodque hinc oritur malum, vos pontifices rectius B intelligitis.

Τυποῖ δὲ τοῖς διδασκάλοις καὶ ἡ βασιλεία μου ὡς ὑπὲρ πάντων τὸν ἀγῶνα ὑποδυομένοις σιτηρέσιον, ἤγουν ἑκάστῳ αὐτῆ ἀνὰ νομισμάτων (λίτρας τρεῖς, καὶ ἀνὰ σίτου μοδίοις πεντήκοντα,) εἰς περισσοτέραν παρηγορίαν αὐτῆ, ὥστε καλῶς μεταδιδόναι τύποις τῷ λαῷ τὸ ὀρθοδόξου δόγματος καὶ τῆς χρηστῆς πολιτείας. καὶ ὅσοι μὲν τῶν τοιούτων διδασκάλων, ἔχοντες δηλονότι βίον ἐνάρετον, καὶ τινὰ τὸ διδασκαλικὸν λόγου δύναμιν, προθυμοῦνται γενέσθαι ἱερεῖς, γενέσθωσαν· καὶ ἐχέτωσαν μὲν ὅπου τιμὴν ἐν τε τοῖς εἰσόδοις καὶ ὧν τοῖς καθέδραις· ἔμβαθμοι μὲν ὄντες, κατὰ τὰς οἰκείας βαθμίδας. περισσοὶ δὲ, ἅτινες μετὰ τοὺς ἐμβάθμους, τῶν ἄλλων δηλονότι περισσῶν προτιμώμενοι, ὡς ἐκπροσωποῦντες τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ. ἀκούομεν γὰρ τὸν πληροῦντα τὸν τόπον τοῦτο μείζονα ἀεὶ ἔχειν τιμήν, καὶ οὐδεὶς πρὸς τοῦτο δυνήσεται ἀντειπεῖν.

C Decernit autem meum imperium doctoribus, tanquam supra cunctos laborem subeuntibus, annonam, seu eorum cuique solidorum (libras tres & frumenti modios quinquaginta) in abundantius ipsorum solatium, ut recte populo tradant tum orthodoxam doctrinam, tum bene vivendi rationem. Et quotquot ex hujusmodi doctoribus, decorati videlicet vita virtutibus instructa, cum sermone doctorem decente, desideraverint fieri sacerdotes, fiant, habeantque illi honorem in introitibus, in sedibus; si ordinarii sint, juxta gradus suos, si redundantes, statim post ordinarios; nimirum præ cæteris redundantibus honorati, tanquam magni pontificis repræsentantes personam. Audimus enim, quod qui illius locum supplet, maximum semper habeat honorem; nec poterit quispiam ad hoc contradicere.

Ἐπιβλεπέτωσαν δὲ καὶ τὰς γειτονίας, μὴ μόνον διδάσκοντες τὸν λαὸν καὶ ὑποτιθέμενοι ἅπασι τὸ καλὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἴσως ὑπευθύνους βίου δυσχημονοῦντας ἀνασείοντες, ποτὲ μὲν ὑπὸ συμβουλῆς ὡς τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἔχοντες, ποτὲ δὲ δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν εἰς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην, ἐκεῖνος δὲ εἰς τινὰ βασιλείαν μου, ἢ καὶ τοὺς τὰς ἐν τῇ μεγαλοπόλει διοικοῦντας ἀρχάς, ὅτε καὶ χειρὸς δηλονότι καὶ ὑξουσίας δεῖται τὸ πρᾶγμα πολιτικῆς. δεῖ δὲ αὐτοὺς ἐπισκεπτομένους τὸν λαὸν, καὶ ἵνα * πάντες γνωρίμους ἔχωσι τοὺς πνευματικοὺς πατέρας αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀντὶ ποιμένων λύκοι εὑρεθῶσί τινες τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀναδεχόμενοι. οἱ δὲ αὐτοὶ διδάσκαλοι οὐ μόνον ὡς τὸ ἀξιόπιστον ἔχοντες, τοῖς λαϊκοῖς τὴν ὠφέλειαν παρέξουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μοναχοῖς. δεῖται γὰρ καὶ τοῦτο κατ' αὐτοὺς ἐνία διορθώσεως.

D Circumspiciant quoque vicinas regiones; nec modo populum doceant, cunctisque suggerant bonum, sed etiam coerceant eos, si qui sunt, quorum vita accusationi obnoxia invenietur; interdum per consilium ut efficaci sermone præditi; interdum referendo ad sanctissimum patriarcham, qui imperio meo significabit, aut ad eos qui magistratus in magna urbe gerunt, quando videlicet negotium manum potestatemque civilem requiret. Debent etiam visitando populum omnino notos habere patres illorum spiritales; ut ne pro pastoribus lupi reperiantur quidam ex iis qui confessiones hominum excipiunt. Ad hæc iidem doctores, ut fide digni habiti, non laicis dumtaxat utilitatem præbebunt, verum etiam monachis; apud hos enim pari modo quædam indigent correctione.

Μηδεὶς δὲ τῶν ὅπως ἀξίων διδασκάλων ἀπρόθυμος ἔσαι εἰς τὸ γενέσθαι ἱερεῖς, καὶ ὅπως μεταδιδόναι τῷ λαῷ τοῦ διδασκαλικοῦ λόγου κατὰ προτροπὴν τοῦ μεγίστου ἀρχιερέως, ἀλλὰ μᾶλλον προθυμείσθω εἰς τοῦτο ὡς κατὰ τινὰ ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκριβείας γινόμενον. εἰ γὰρ καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἔδοξε νῦν ἔχειν ὑπόπτωσίν τινα ἡ ἱερωσύνη, πλὴν οὐχ ὅπως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια· τῇ δὲ παραλόγῳ συνηθείᾳ πάντως ἀκολουθῶν τις, κρίνει τὴν τιμὴν ἀτιμίαν. τίς γὰρ τῶν φρονίμων οὐκ ἐπιγινώσκει τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου; ὅτι ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς μείζων ἐστὶ τοῦ ἱερέως, οὕτω καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ διακόνου. κἂν πρωτοδιάκονός τις εἴη, πρῶτος μὲν τῶν διακόνων ἐστὶν, ἔ-

E Cæterum nullus ita condignorum doctorum tardus sit ad sacerdotalem gradum suscipiendum, quo sic plebi sermonem doctrinæ impertiat, ex monito magni pontificis; sed potius alacriter ad id feratur, tanquam ad rem quæ ex ordine ecclesiasticæ disciplinæ fit. Nam licet humano respectu videatur nunc nonnullam submissionem continere sacerdotium, attamen non ita veritas habet; sed irrationabilem penitus consuetudinem secutus quis, honorem pro dehonestamento ducit. Quis enim recte sentiens, non agnoscat excelsiorem sacerdotii cœtus gradum? Quod sicut pontifex sacerdote major est, ita sacerdos Diacono. Tametsi protodiaconus aliquis existat, primus quidem diaconorum est, at posterior postremo

ANNO CHRISTI 1111.

ANNO CHRISTI 1119.

☞ ſacerdotum . Sacerdos una cum pontifice ſedet : Diaconus adſtat & miniſtrat . Proinde qui dignus eſt diaconus , prompto animo ad presbyteratum accedet .

Tribuit autem majeſtas mea hiſce doctoribus , qui ſacerdotes ordinati fuerint , majorem annonam , nimirum ſingulis ſolidorum . Qui vero adhuc recuſaverint excelſam ſacerdotii ſuſcipere dignitatem , & diaconi extiterint , admittant doctrinæ miniſterium , mödo ſcilicet idonei ſint in ſermone ac virtute . Accipient porro iſti dictum ſupra ſolatium laboris ſui , in ſtationibus , atque in ingreſſibus proprios gradus ſuaque loca retinentes . Cæterum qui cooptandi ſunt in doctores , per delectum promoveri debent , ut ſincerum doctrinæ ſermonem vitamque irreprehenſam obtineant . Dum enim dignus præteritur , indignus provehitur , hoc conciliat cum condemnationem ei qui prætulit indignum , dignum deſpexit , tum animæ intolerabile damnum iis , quibus indignus doctor præeſt . Doctorem quippe imperium meum , ut ſuperius dictum eſt , dignum nominat & decernit , nempe cæteris præſtantiorem , non vero qui talis non eſt .

Ut autem dignis abundemus , ſi inter laicos vel monachos inventus fuerit aliquis præceptoris doctrina , vitaque inculpata inſtructus , ut nihil ei deſit ad ſacerdotium , vocetur ac promoveatur , quando nimirum eccleſiaſticis erit commendatior . Et vero monachi nihil interfuerit , nec de ſede , nec de ſtatione , aut introitu . Cæterum forſan nonnemo dicet de iis , qui jam clero adſcripti , nondum perfecti ſunt in verbo & opere , quod contra divinos canones etiam nunc ab eccleſia recipiantur . Verum conſideret , quia quod a longo tempore fit , indeque inſtar conſuetudinis obtinuit , quamvis citra rationem ſit , ut nempe contrarium ſacris canonibus admittet correctionem per optimam diſpenſationem , quæ cunctos a triſtitia eximit . Neque videatur œconomia a jure diſcrepare . Non enim quod a ratione alienum eſt recipimus , aut fieri hortamur , quinimo quod male geritur , corrigi demandat mea majeſtas . Quia cupio , ſi non in aliis bonis , ſaltem in hoc maxime neceſſario , ut ad pietatem ſpectante , vobiſcum conſulere & operari ad boni complementum .

Inſuper his nomocanonis totus liber legatur coram ſacroſancta ſynodo : atque e neglectis nunc canonibus divinis , qui ad pietatem reſpiciunt , aut nonnihil ad ſtabilimentum recti dogmatis tradunt nobis , omni modo renovati , obſervantur ; reliqui ſelecti offerantur Imperio meo , ut una cum ſanctitate veſtra de iis facto examine , quod par eſt diſponat . Cum aliis vero etiam ille ad monachos in vicis , ac triviis vagantes pertinens renovari debet , ac ſervari .

Hæc non temere & fruſtra ſcripſit imperium meum ; neque ut dumtaxat in verbis , literiſque maneant , ſed ut perveniant ad opus perfectum . Perfectum autem opus erit , quando quod perperam fit , admittet emendationem . Videtur porro Imperatoriæ meæ pote-

A χατ@ δὲ τῦ ἐχάτυ τῦ ἱερέων . ὁ μὲν γὰρ ἱερ@ς συνιδράζει τῷ ἀρχιερεῖ · ὁ δὲ παρέσηκε κ ὑπηρετεῖ . λοιπὸν προθύμως κ ἄζι@ διάκον@ εἰς τὸ πρεσβυτερεῖον εἰσελδέσεται .

Απονέμει δὲ τοῖς πιὸτοις διδασκάλοις τοῖς γενομένοις ἱερ@σιν ἡ βασιλεία μυ ☪ μεῖζον τὸ σιτηρέσιον , ἤγυν ἑκάστῳ νομισμάτων . οἱ δὲ μὴ προθυμύμμοι ἔτι τὸ τῆς ἱερωσύνης ὑψηλὸν ἀξίωμα δέχαδαι , κ ὂν διακόνοις ὄντες , ἀναδεχέδωσαν τλὶ τῆς διδασκαλίας διακονίαν , ἱκανοὶ δηλονότι κατά τε λόγον ὄντες κ ἀρετήν . λήψονται δὲ ὅσοι τλὶ ἀνωτέρω εἰρημένῳ παραμυθίαν τῦ κόπυ αὐτῶν ὂν ταῖς σάσεσι κ ὂν ταῖς εἰσόδοις τὰς οἰκείας βαθμὰς κ τόπυς ἔχοντες . οἱ ὀφείλοντες δὲ προχειρίζεσδαι διδάσκαλοι , κατ ἐπιλογὴν ὀφείλυσι προχειρίζεσδαι , ἵνα κ τὸν διδασκαλικὸν λόγον ἀκέραιον , κ τὸν βίον ἔχωσιν ἀνεπίληπτον . εἰ γὰρ ὁ ἄζι@ παροραῖται , κ ὁ ἀνάζι@ προβιβάζεται , κέμα πρεσβύτερ@ τῦτο ☩ῷ προκείναντι μὲν τὸν ἀνάζιον , παροῶντι δὲ τὸν ἄζιον , κ ζημίαν ψυχικὴν ἀφόρητον οἷς ὁ μὴ ἄζι@ διδάσκαλ@ ἐφίσαται . διδάσκαλον γὰρ ἡ βασιλεία μυ τὸν ἄζιον ὡς ἄνωδεν εἴρηται , ὀνομάζει τε ☪ τυποῖ τὸν κρείτ☩ονα δηλονότι τῦ ἄλλων , ὁ μὴ τὸν μὴ τοιῦτον .

B Ινα δὲ εἴη ἀπορία τῦ ἀζίων , κ ἀπὸ τῦ λαϊκῶν , καὶ ἀπὸ τῦ μοναχῶν ἐὰν ἀρεδῇ τις ἔχων κ τὸν διδασκαλικὸν λόγον κ τὸν ἀνεπίληπτον βίον , ὥσε μὴ κωλύεδαι εἰς ἱερωσύνῃ , καλείδω κ προχειρίζεδω , ὅτε ἀξιολογώτερ@ δηλονότι ἐσὶ τῦ τῆς ἐκκλησίας . τῷ γε μὴν μοναχῷ ὐδὲν ὅτε περὶ καθέδρας ὅτε περὶ σάσεως ἢ εἰσόδυ διοίσει . εἴποι δὲ ἄν τις ἴσως περὶ τῶν κεκληρωμένων ἤδη μήπω δὲ κατηρτισμένων κατά τε λόγον κ πρᾶξιν , ὡς παρὰ τὰς δείας κανόνας ἡ ἐκκλησία τούτυς ἔτι νῦν παραδέχεται . ἀλλὰ σκοπησάτω ὅτι τὸ ἐκ μακρῶν χρόνων γινόμμον , κἀν ☩ῇ δ@ν ὡς ἔδ@ κρατῆσαν , εἰ κ παράλογον ὡς ἀπολαυτίας τοῖς δείοις κανόσι γινόμμον , εἰσδέξεται τλὶ διόρδωσιν δι οἰκονομίας αἰσης τὸ ἄλυπον πᾶσι περιποιυμένης . ὐκ ἄρα ☩ εἰκότ@ ἀπάδυσα δόξειεν ἂν ἡ οἰκονομία . ὁ γὰρ τὸ παράλογον δεχόμεδα , ὅτε μὴν τῦτο προξεπόμεδα γίνεδαι , ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μὴ καλῶς γινόμμον ἐπιδέπει διορδωδῆναι ἡ βασιλεία μυ ἐδέλει γὰρ εἰ καὶ μὴ ὂν τοῖς ἄλλοις καλοῖς , ἀλλ ὂν τύτῳ γῦν τῷ ἀναγκαιοτάτῳ , ὡς εἰς τλὶ ἀσίβειαν ἀφορῶντι , σύμβυλ@ κ συνεργὸς ὑμῖν γίνεδαι εἰς ἐκπλήρωσιν τῦ ἀγαδῦ .

C Επὶ τύτοις ἀναγνωδήτω καὶ τὸ τῦ νομοκανόν@ βιβλίον ἅπαν ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς κ ἁγίας συνόδυ , κ ἀπὸ τῦ παραδεωρημένων νῦν δείων κανόνων οἱ μὲν πρὸς ἀσίβειαν ὁρῶντες , κ τι συσατικὸν τῦ ὀρδῦ δόγματ@ παραδιδόντες ἡμῖν , παντὶ τρόπῳ ἀνανεωδέντες , τηρείδωσαν . οἱ δὲ λοιποὶ παρεκβληδέντες , δοδήτωσαν κ τῇ βασιλείᾳ μυ , ἵνα κοινῇ τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιότητι περὶ τύτων συνδιασκεψαμένη , τὸ δέον οἰκονομήσῃ . πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ τὸν περὶ τῦ μοναχῶν τῦ ὂν ταῖς ῥύμαις κ ταῖς ῥιόδοις περινοσέντων ἀναχαινισδέντα δεῖ συντηρεῖδαι .

D Ταῦτα ὐκ εἰκῆ καὶ μάτλω ἡ βασιλεία μυ ἔγραψεν · ὐδὲ ὥσε μένειν ὂν λόγοις κ γράμμασιν , ἀλλὰ πρὸς ἔργον τέλειον · ἔργον δὲ τέλειόν ἐσιν , ὅταν τὸ παραλόγως γινόμμον διόρδωσιν δέξηται . δοκεῖ δὲ τῇ βασιλείᾳ μυ , μᾶλλον δὲ , εἰ κ τολμηρὸς ὁ λό-

E

γος ,

ANNO CHRISTI 1110.

γος. κατάληψιν ἔχει αὐτὴ τελείαν, ὅτι θεὸς διαγέγνεται ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, καὶ γνώσεται τῷ διάρθωσιν εὐδόκησε τῷ κακῷ, καὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν δέ ἡμᾶς καὶ νῦν ἐταπείνωσεν, ὥστε καὶ παρακαλεῖν ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς ἰδίας ποίμνης, δι' ἣν καὶ ἐνηνθρώπησε, καὶ σαρκὶ ἔπαθε, καὶ τὸ ἴδιον αἷμα ἐξέχεε, καὶ θάνατον ὑπέστη τὸν ἐπονείδιστον, καὶ μὴ δέγνισαμένοις πρὸς τὸ καλὸν, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ῥᾳθυμίᾳ ἐμμένουσι, καὶ τὰ φρικωδέστατα ἀπειλεῖν.

Οὐκ ἔν γε δὴ ἡ βασιλεία μου ἀνέξεται ὅλως ἔτι παρεκταθῆναι τὴν διόρθωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατασάσεως. ἀλλὰ τοῖς ἐμποδίζουσι τῷ λοιπῷ πρὸς τὸ τοιοῦτον κατορθωθῆναι, κανονικὴ δίθυνα ἐπενεχθήσεται. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ κατὰ πάθος λέγειν τὴν βασιλείαν μου τοῦτο. οὐκ ἔχει γάρ, θεῷ χάρις, πρός τινα ἔχθραν, οὐδένα μισεῖ, οὐδένα κατακρίνει· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο μόνον παθαίνεται τὸ γινόμενον. καὶ οὐκ ἀνέχεται ὁρᾶν τὸν ἐκκλησιαστικὸν καὶ Χριστιανικὸν κατάσασιν κατακυλομένην.

Μακάριε δὲ εἶ, ἁγιώτατέ μου δέσποτα, καὶ ἔτι μακαριώτερε ἀναδειχθήσῃ, εἰ μὴ τῶν ἄλλων ὧν κατώρθωσας, καὶ τοῦτο ἃ ἀνωτέρω γέγραφα ἀποτελέσεις. καὶ ὑμᾶς θεοφιλέσατοι ἀρχιερεῖς, ὁμοίως μακαρίους ἔσε, εἰ κἀνταῦθα τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ καὶ ἀρχιποίμνι ὑμῶν ὡς εἰκὸς συνεργήσετε, τὸ ὑμέτερον ἀνεπισφαλῶς ἐν ταῖς ψήφοις πληροῦντες, καὶ πάντι παντὶ καὶ ἐν ταῖς ὑμετέραις ἐπαρχίαις κατορθώσετε. ὁ γὰρ ἐν τῇ μεγαλοπόλει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τὴν Ρωμαίων ἐπικράτειαν χώραις βέλεται ἡ βασιλεία μου ταῦτα κρατεῖν τε καὶ ἐνεργεῖν, καὶ νόμον κοινὸν καὶ θέσπισμα τὴν παροῦσαν γραφὴν ἐκτίθεται. ὁ καινόν τι ἐπὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ ἱεροῖς παρεισάγουσα πράγμασιν, ἀλλὰ τὰ τοῖς θείοις ἀποστόλοις καὶ τοῖς ἱεροῖς πατράσιν ὁρισθέντα τε καὶ κανονισθέντα, ἀμελείᾳ δὲ παραθεωρηθέντα, καὶ ἤδη χρόνου τελέως ἀγνοηθέντα, ἀνανεώσασά τε καὶ κρατύνουσα.

Καὶ ἴσω πᾶς τις λοιπὸν, ὡς ὅσις ἂν ἔτι ἐναντίον τι τούτοις ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐνορίᾳ ἐν ψήφῳ ἢ χειροτονίᾳ ἢ ἑτέρᾳ σφραγῖδι ἐκκλησιαστικῇ βαθμοῦ οἱασδήτινος διαπράξηται, ἀσυμπαθῶς τῇ ἐκ τῶν θείων κανόνων δίθυνῃ ὑποπεσεῖται. δεῖ δὲ καὶ ἀξιολόγους ἱερεῖς ἐγκαθιδρυνθῆναι ταῖς τῶν χωρίων καθολικαῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἂν αὐτοὶ πάλιν οἱ ἱερεῖς φωτίζωσι τὸν λαὸν, καὶ τὸ ὀρθοδόξου κηρύγματος πᾶσι μεταδιδόασιν. ἴσως δὲ οὐκ ἀπορήσετε τοιούτων ἀνθρώπων ἐξ ἀρχῆς. ἀλλ' ἐπιμεληθέντες καθ' ὑπερβολὴν, τάχιον κατασήσετε ἀνθρώπους ἀξίους τοῦ μὴ διδόναι καὶ ἑτέροις τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ διαφωτίζειν τὸ ὀρθόδοξον κήρυγμα. σκοπητέον γὰρ δὴ ἣν αἰτίαν οἱ ἀπόστολοι τῷ οἰκουμένῃ περιέχειν· δὴ οὐδὲν ἕτερον φαίνεται, ἢ διὰ τὸ μὴ διδόναι τοῦ ὀρθοῦ κηρύγματος παντὶ τῷ λαῷ.

Δεῖ τοίνυν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τὴν ἐκείνων τιμὴν διαδεξαμένους, ἕκαστον ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐνορίᾳ ὁμοίως ποιεῖν. ἐφεῖται δὲ πρὸς ὕβριν τοῦτό ἐστι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ εἰς μείζονα τιμὴν, ὅταν καὶ εἰς καλύβην πένητος εἰσέλθῃ, καὶ κατ' αὐτὸν ἐρευνήσῃ καὶ πρὸς θεοσέβειαν αὐτὸν ἀναγάγῃ. μιμητὴς γὰρ γίνεται ὁ τοιοῦτος ἀρχιερεὺς τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τούτοις μᾶλλον πληροῖ τὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. ἀλλὰ καὶ τὸ κανονικὸν δι' οὗτο ἀφωρίσθη τοῖς ἀρχιερεῦ-

A potestati, immo quamvis audax sit oratio, certus omnino sum quod Deus in hoc proposito excitatus est, ac peragi mali correctionem comprobavit; tantumque se propter nos nunc etiam demisit, ut exhortetur nos pro ovili suo, cujus gratia incarnatus est, carne passus, proprium sanguinem fudit, ignominiosam pertulit mortem; utque non exsurgentibus ad bonum, sed in nostra segnitie permanentibus minetur horrenda maxime.

ANNO CHRISTI 1110.

Itaque nec majestas mea prorsus patietur prorogari adhuc ecclesiastici status emendationem; sed in eos, qui post hac impedimento futuri sunt, quominus corrigatur, canonica censura proferetur. Nec suspicetur ullus, ex affectu loqui hæc meam majestatem. Dei gratia non fovet adversus quemquam inimicitiam, neminem odio prosequitur, neminem condemnat; sed solummodo adversus hoc indignatur facinus; nec sustinet eversam videre ecclesiasticam, christianamque disciplinam.

Et vero beatus es sanctissime domine mi, adhucque redderis beatior, si cum aliis quæ præclare gessisti, hæc etiam superius scripta perfeceris. Vosque Deo carissimi pontifices, pari modo beati eritis, si hac in parte una cum sanctissimo patriarcha, & principe pastorum vestro, uti decet, fueritis operati, vestrum officium firmiter in electionibus adimplentes, atque si hæc omnia in vestris provinciis instauraveritis. Non enim in magna urbe dumtaxat, verum etiam in cunctis Romanæ ditioni subjectis regionibus, vult imperium meum ista obtinere, ac habere vim, atque hanc scripturam exponit pro communi lege, & sanctione: non aliquid novi circa ecclesiasticas sacrasque res introducens, sed a divinis apostolis & sacris Patribus definita, atque canonice decreta, per negligentiam vero despecta, jamque fere omnino ignorata, renovans atque confirmans.

Et noverint cuncti deinceps, quod quicumque amplius nisce contrarium aliquid per provinciam sibi subjacentem, in electione, aut ordinatione, aut alia consignatione cujuslibet ecclesiastici gradus, perpetraverit citra veniam censuræ per sacros canones latæ submittetur. Oportet præterea ut laude digni sacerdotes collocentur in vicorum catholicis ecclesiis, quo ipsi adhuc sacerdotes populum illuminent, cunctisque tradant orthodoxum præconium. Ac forte initio non suppetent vobis ejusmodi homines. Verum cura supra modum adhibita, cito constituetis homines dignos, qui aliis bonum communicent, elucidentque orthodoxam prædicationem. Considerandum enim quam ob causam apostoli orbem percurrerint. Propter nihil aliud certe, quam ut omnem populum participem facerent rectæ doctrinæ.

Quare debent pontifices, qui eorum honorem exceperunt, in sua quisque regione idem facere. Siquidem non ad contumeliam vergit pontificis, quinimo ad maximum honorem, quando in pauperis tugurium intraverit, res ejus fuerit scrutatus, eum adduxerit ad pietatem. Nam evadit hujusmodi pontifex imitator discipulorum Christi, Christique ipsius, nec non in iis præcipue complet pontificiæ dignitatis munus. Sed canonicum propter ea assignatum est pontificibus,

☞ ut peragrantes, ac docentes, ex illo nutriantur. Cognoscat ergo omnis pontifex, quod laboris gratia hanc spiritualem susceperit dignitatem, debeatque sic eam implere, quemadmodum beati illi patres, ipsique divini apostoli, dum viverent, fecerunt

ANNO CHRISTI 1110.

Nam si bene attenderitis o pontifices, & cogitaveritis propter trangressionem unius mandati, quod transgressi sunt formati primo homines, nos una cum iis traditos esse morti & corruptioni, ac nisi per factam in carne dispensationem, seu per Incarnationem servatoris nostri Jesu Christi consecuti essemus redemptionem peccatorum nostrorum & resurrectionem, cunctos simul fuisse perituros; præterea ideo necesse fuisse ipsum Dominum, beneplacito Patris, & cooperatione Spiritus Sancti incarnari, gestare carne, pati & mori, ut liberaret nos ab interitu, ad quem fueramus damnati.

Si hæc inquam agnoveritis; nec non in cujusmodi malum compelliatur pontifex, qui rectam prædicationem non transfundit in gregem sibi subjectum, nunquam laborem censebit quisquam vestrum, ipse per se totam sub se positam regionem peragrare frequentius, & puram in Deum fidem, sanctamque vitam docere: sed labor ille potius ipsi censebitur requies, ut qui animæ suæ, suoque populo quietem conciliet. Nam officio satisfacit. Siquidem penitus rationem redditurus est in tremendo judicii die, pro rationali ovili suo.

Quid vero, qui forte pontifex noluerit hujusce rei curam gerere, excogitabit, aut quam excusationem habebit, ut rem protrahat, & differat? An iterum aliam fieri expectabit Filii Verbique Dei incarnationem? Hoc neque in cogitationem hominis ascendet: sed veniet omnino verus Christus & Deus noster, redditurus unicuique secundum opera sua. Itaque non admittit moram, neque procrastinationem præsens causa.

A σιν, ἵνα διερχόμεθα ἕκας καὶ διδάσκωμεν, ἐξ αὐτῶν διαξέφηται. γνωσζέτω οὖν πᾶς ἀρχιερεὺς, ὅτι πρὸς κόπον ἀπεδύσατο τὸ ποιμαντικὸν, καὶ ὀφείλει τοῦτο ἐκπληροῦν, καθὼς καὶ οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι πατέρες, καὶ αὐτοὶ οἱ θεῖοι ἀπόστολοι διὰ βίου ἐποίουν.

Εἰ γὰρ σκοπήσετε καλῶς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἐννοήσετε, ὅτι διὰ παράβασιν μιᾶς ἐντολῆς ἧς παρέβησαν οἱ πρωτόπλαστοι, παρεδόθησαν ἅμα ἐκείνοις τῷ θανάτῳ καὶ τῇ φθορᾷ, καὶ εἰ μὴ διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἧς ἀπολυτρώσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐτύχομεν, πάντες ὁμοῦ ἀπολλύμεθα. καὶ ὅτι ὀφεὶ τοῦτο ἐδέησεν αὐτὸν τὸν κύριον δόξης τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀνθρωπῆσαι καὶ σάρκα φορέσαι καὶ σαρκὶ παθεῖν καὶ ἀποθανεῖν, ἵνα ἐξέλητται ἡμᾶς ἧς φθορᾶς ἧν κατεκρίθημεν.

B

Εἰ ταῦτα ἂν ἐπιγνῶτε, καὶ εἰς οἷον κακὸν συνελαύνεται ὁ ἀρχιερεὺς μὴ διαδιδοὺς τὸ ὀρθόδοξον κήρυγμα ἧ ὑπ' αὐτὸν ποίμνη, δέδοικε κόπον ἡγήσεταί τις ὑμῶν τό, αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ διέρχεσθαι πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν ἐνορίαν συνεχέστερον καὶ διδάσκειν τὴν πρὸς τὸν θεὸν καθαρὰν πίστιν καὶ τὸν σεμνὸν βίον, ἀλλ' ὁ κόπος ἐστὶν μᾶλλον ἀνάπαυσις αὐτῷ λογισθήσεται, ὡς καὶ ἀνάπαυσιν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ καὶ τοῦ οἰκείου λαοῦ προξενῶν. τὸ γὰρ ὀφειλόμενον πληροῖ. ἐπειδὴ καὶ λόγος διδόναι μέλλει πάντως ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὑπὲρ τοῦ ὑπ' αὐτὸν

C λογικοῦ ποιμνίου.

Τί δὲ ἴσως μὴ θελήσῃ ἐπιμελήσεσθαι ἀρχιερεὺς τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως δικνοήσεται, ἢ ποίαν πρόφασιν ἕξει εἰς τὸ ἀναβολὴν δοῦναι τὸ πρᾶγμα καὶ ὑπερθέσει; ἑτέραν πάλιν ἐνανθρώπησιν τοῦ υἱοῦ καὶ λόγου τοῦ θεοῦ προσδοκήσει γενέσθαι; τοῦτο δὲ ἐπὶ λογισμὸν ἀνθρώπου ἀναβήσεται· ἀλλ' ἐλεύσεται πάντως ὁ ἀληθινὸς Χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν ἀποδώσων ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. λοιπὸν δὲ δεῖλαι ἀναβολῆς δὲ ὑπερθέσεως ἡ παροῦσα ὑποθεσις.

ANNO CHRISTI 1111.

☞ LATERANENSE CONCILIUM

In quo Henrico IV. regi de remissione regalium privilegium a Paschali II. conceditur, Anno 1111. celebratum.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 261.

LAteranense concilium in causa privilegii Henrico V. Germaniæ regi, dein IV. Imperat. concessi unicum Labbeus cæterique cum ipso omnes agnoscunt. Ego duo distinguerem, aliud scilicet, in quo deliberatum est de permittendis regi ab ecclesia regalibus, seu, quæ de regno tenebat, feudis; dummodo rex ipse investituras redderet. quod anno 1111. celebratum facile omnes concessuros opinor. Aliud vero Laterani habitum est, in quo Paschalis extortum a se privilegium de investituris regi concedendis abrogavit, quod sane concilium ex Labbeo repetendum est. Cur vero in concilio casum prius illud privilegium dixerim, faciunt verba illa ejusdem privilegii inferius recitanda: Postquam enim ibi retulisset Gregorii VII. & Urbani II. contra investituras decreta, addit pontifex: *Quorum vestigia subsequentes, & nos eorum sententiam episcopali concilio confirmamus*. Hujus igitur concilii brevem hanc historiam accipe. Conventum erat

D inter pontificis ministros & regem, ut pontifex & ecclesiastici regalia quæ de regno tenebant regi ipsi remitterent; rex vicissim spoponderat, se investituras omnes & eligendorum præsulum libertatem ecclesiæ dimissurum. His præmissis accessit Henricus Romam, successum est ad Lateranensem Basilicam, in qua cessio jurium suorum utrinque facienda, quemadmodum convenerant, executioni mandaretur, eaque dein completa, Henricus imperator renunciaretur. Eo redacta res erat, ut nihil superesset nisi ut scripta utrinque diplomata vicissim traderentur, & mutuo sacramento confirmarentur; cum ex improviso orta dissensio est, sive industria, sive casu excitata, quæ omnia abrupit, urbem movit ad arma, nec turbæ cessarunt, quin prius pontifex cum cardinalibus in Germanorum potestatem capti venirent. Tunc priores conventiones abruptæ, nova privilegia a pontifice vi exorta sunt, ut nempe pontifex regalia quæ remiserat

E

Hen-

☞ Henrico, ſibi iterum reſumeret; viciſſim autem illi inveſtituras eccleſiarum regni ſui per annulum & virgam liberas permitteret. Hæc quanquam alias nota, & ex Labbeo comperta, præmittenda cenſui, ut quas ſtatim exhibeo publicas pactorum illorum tabulas, quæ in Labbeo deſunt, facilius lectores intelligant. Ex actis vero illis primo ſeſe offerunt pacta, quæ pontificis miniſtri Henrico regi nondum Romam ingreſſo jurarunt. Succedit dein bulla pontificis, qua Henrico jam imperatori deſignato & mox coronando regalia remittit. Supremum tandem privilegium vi extortum a pontifice ſubjungitur. Quæ omnia ex Uldarici codice num. CCLXII. CCLXIII. CCLXIV. CCLXV. repetita ſont.

ANNO CHRISTI ɪɪɪɪ.

„ Dominus papa præcipiet epiſcopis præſentibus in die coronationis regis, ut dimittant regalia regi, & reginæ, quæ ad regnum pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, Heinrici, & aliorum prædeceſſorum ejus, & ſcripto firmabit ſub anathemate, auctoritate & juſtitia, ne quis eorum præſentium & abſentium, vel ſucceſſores eorum itromittant ſe ullo modo, vel invadant eadem regalia, & civitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, theloneum, mercatum, advocatias, omnia jura centurionum & villicorum, curtes, & villas, quæ regni erant cum omnibus pertinentiis ſuis, militiam, & caſtra; nec ipſe regem, & regnum ſuper his inquietabit ulterius, & privilegium ſub anathemate confirmabit, nec poſteri inquietare præſumant. Regem benigne & honorifice ſuſcipiet, & more prædeceſſorum ipſius catholicorum coronabit, & ad tenendum regnum cum his omnibus officii ſui auxilio adjuvabit. Si dominus papa hæc regi non adimpleverit, ego Petrus Leonis juro, quod cum tota potentia mea tenebo me ad dominum regem, obſides autem, niſi effugerint, reddemus, altero die poſt coronationem regis. Si per papam remanſerit, ut non coronetur, ſimiliter reddemus. Die dominico cum rex ad proceſſionem venerit, obſides dabo Gracianum filium meum, & filium Wizonis filii mei, vel filium ſororis meæ, ſi eum habere potero. Hæc ſunt ſacramenta. Ego Petrus Leonis juro vobis, quia dominus papa proximo die dominico adimplebit regi quod in charta conventionis ſcriptum eſt. Hæc ſunt ſacramenta ex noſtra parte. Ego comes Hermannus, ego comes Gothfridus, ego Fridericus, ego Wolckmarus, ego Adelbertus juro vobis, quoniam dominus rex proxima IV. vel V. feria ita principes jurare faciet, & obſides dabit, ſicut in charta conventionis ſcriptum eſt, & ſic obſervabunt principes domino papæ, ſi dominus papa proximo die dominico ſic adimpleverit regi per omnia, ſicut in charta conventionis ſcriptum eſt. Cum ergo ſupradictæ poſtulationi inſiſterem, ſcilicet ut cum juſtitia, & auctoritate promiſſam mihi conventionem firmaret, univerſis ei in faciem reſiſtentibus, & decreto ſuo plenam hæreſim inclamantibus, ſcilicet epiſcopis, abbatibus tam ſuis, quam noſtris, & omnibus eccleſiæ filiis hoc, ſi ſalva pace eccleſiæ dici poteſt, privilegium proferre voluit. Ubi, ut oſtenderemus nullam eccleſiarum Dei diſturbationem ex noſtro velle procedere, in cunctorum aſtantium oculis & auribus hoc decretum promulgavi.

Ego Heinricus Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus affirmo Deo & ſancto Petro, omnibus epiſcopis, abbatibus, & omnibus eccleſiis omnia, quæ anteceſſores mei reges vel imperatores eis conceſſerunt vel tradiderunt, & quæ illi pro ſpe æternæ retributionis obtulerunt Deo, ego peccator pro timore terribilis judicii ullo modo ſubtrahere recuſo. Hoc decreto a me lecto, & ſubſcripto petii ab eo, ut ſicut in charta conventionis ejus ſcriptum eſt mihi adimpleret. Hæc eſt charta conventionis ejus ad me.

ANNO CHRISTI ɪɪɪɪ.

PRIVILEGIUM PASCHALIS PAPÆ

Quod dedit Henrico IV.

PAſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Heinrico regi, ejuſque ſucceſſoribus. Et divinæ legis inſtitutione ſancitum & ſacris canonibus interdictum eſt, ne ſacerdotes curis ſæcularibus occupentur, neve ad comitatum, niſi aut pro damnatis eruendis, aut pro aliis, qui injuriam patiuntur, accedant. Nunc & apoſtolus Paulus: *ſæcularia*, inquit, *judicia ſi habueris, contemptibiles, qui ſunt inter vos, illos conſtituite ad judicandum*. In regni autem veſtri partibus epiſcopi, vel abbates adeo divitiis ſæcularibus occupantur, ut comitatum aſſidue frequentare, & militiam exercere cogantur. Quæ nimirum aut raro, aut nunquam ſine rapinis, ſacrilegiis, incendiis aut homicidiis exhibentur. Miniſtri altaris miniſtri curiæ facti ſunt, quoniam civitates, ducatus, marchias, monetas, curtes & cætera a regibus acceperunt; nunc & mos eccleſiæ intolerabilis inolevit, ut electi epiſcopi nullo modo conſecrationem acciperent, niſi prius per manum regiam inveſtirentur. Qua ex cauſa & ſimoniacæ hæreſis pravitas, & ambitio nonnumquam prævaluit tanta, ut nulla electione præmiſſa, epiſcopales cathedræ invaderentur, aliquando & vivis epiſcopis inveſtiti ſunt. His & aliis plurimis malis, quæ per inveſtituram plerumque contigerant, prædeceſſores noſtri Gregorius VII. & Urbanus II. felicis memoriæ pontifices, excitati, collectis frequenter epiſcopalibus conſiliis, inveſtituras illas manus laicæ damnaverunt, & ſi qui clericorum per eam obtinuiſſent eccleſias, deponendos, datores quoque communione privandos eſſe cenſuerunt, juxta illud apoſtolicorum canonum capitulum, quod ita ſe habet: *Si quis epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus, per ipſos eccleſiam habeat vel obtineat, deponatur & ſegregetur, omniſque, qui illi communicatur*. Porro eccleſias cum oblationibus, & hæreditariis poſſeſſionibus, quæ ad regnum manifeſte non pertinebant, liberas manifeſte decernimus, ſicut in die coronationis tuæ omnipotenti Domino in conſpectu totius eccleſiæ promiſiſti. Oportet epiſcopos curis ſæcularibus expeditos, curam ſuorum agere populorum, nec eccleſiis ſuis abeſſe diutius. Ipſi, juxta Paulum apoſtolum, provigilant, tanquam rationem reddituri pro animabas eorum. Quorum veſtigia ſubſequentes, & nos eorum ſententiam epiſcopali concilio confirmamus. Tibi itaque, fili chariſſime Henrice rex, & nunc per officium noſtrum Dei gratia Romanorum imperator, & regno regalia illa dimittenda præcipimus, quæ ad regnum tempore Caroli, Ludovici, Heinrici, & cæterorum prædeceſſorum tuorum manifeſte pertinebant. Interdicimus enim, & ſub diſtrictione anathematis prohibemus, nequi epiſcoporum, ſeu abbatum, vel præſentium vel futurorum eadem regalia invadant, & civitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, theloneum, mercatum,

ANNO CHRISTI 1111.

tum, advocatias regni, jura centurionum, & curtes, quæ manifeste regni erant, cum pertinentiis suis, militiam & castra regni, nec se deinceps nisi per gratiam regis de ipsis regalibus intromittant. Sed nec posteris nostris liceat, qui post nos in apostolica sede successerint, aut te, aut regnum super hoc inquietare negotio.

„ Hæc est conventio inter dominum papam „ Paschalem, & imperatorem Henricum de con„ servatione conservandæ pacis & amicitiæ: „ Dominus papa Paschalis concedit domino regi „ Henrico & regno ejus, & privilegio suo sub „ anathemate confirmabit, & corroborabit, episc. „ vel abbate libere electo sine simonia assensu „ regis, quod dominus rex annulo, & virga il„ lum investiat. Episc. autem vel abbas a rege „ investitus libere accipiat consecrationem ab „ episc. ad quem pertinuerit. Si quis vero a „ clero & populo eligatur, nisi a rege investia„ tur, a nemine consecretur, & archiepisc. & „ episc. libertatem habeant consecrandi episco„ pos a rege investitos. Super his dominus pa„ pa non inquietabit regem Henric. neque ejus „ regnum & imperium.

„ Istud est sacramentum, per quod confir„ mata est inter papam Paschalem & imperato„ rem superius præscripta conventio.

Dominus papa Paschalis non inquietabit dominum regem Henricum, neque ejus regnum de investitura episcopatuum, & abbatiarum, neque de injuria sibi illata & suis in persona, & bonis, neque aliquod malum reddet sibi vel alicui personæ pro hac causa, & penitus in personam Heinrici regis nunquam anathema ponat, nec remanebit in domino papa, quin coronet eum, sicut in ordine continetur, & regnum & imperium officii sui auxilio eum tenere adjuvabit pro posse suo, & hæc omnia adimplebit dominus papa sine fraude & malo ingenio.

„ Ista sunt nomina episcoporum & cardina„ lium, qui ex præcepto domini apostolici Pa„ schalis sacramento, quod superius scriptum „ est, confirmaverunt amicitiam & privilegium „ domino imperatori Heinrico.

Petrus Portuensis episcopus, Centius Sabinensis episcopus, Rodebertus cardinalis S. Eusebii, Bonifacius cardinalis sancti Marci, Anastasius cardinalis S. Clementis, Gregorius cardinalis sanctorum apostolorum. Item Gregorius cardinalis sancti Chrisogoni, Johannes cardinalis sanctæ Potentianæ, Rysus cardinalis sanctæ Balbinæ. Dijuco cardinalis sancti Martini, Dietpaldus cardinalis Johannis & Pauli, Johannes diaconus sanctæ Mariæ in schola græca, Leo diaconus sancti Vitalis, Alto diaconus sanctorum Sergii & Bacchi.

„ Hac conventione completa, & prædictorum „ episcoporum, & cardinalium sacramento con„ firmata & osculo utrimque dato, dominus pa„ pa Paschalis in sequenti die, scilicet II. idus „ aprilis, missam dominicam *Quasimodo geniti* „ celebravit, in qua post communionem suam „ & ministrorum altaris domino Henrico impe„ratori: Corpus, quod sacrosancta tenet eccle„ sia natum ex Maria Virgine, elevatum in „ cruce pro redemptione generis humani, da„ mus tibi, fili carissime, in remissionem pec„ catorum tuorum, & in conservationem con„ firmandæ pacis, & veræ amicitiæ inter me & „ te, & regnum & sacerdotium, ut Dominus „ noster Jesus Christus, cujus hoc corpus & san„ guis est, sit inter me, & te, & regnum, & „ sacerdotium conservator, & confirmator veræ „ concordiæ & pacis, & in hæc verba, papa „ exigente, in ipsa communione invicem se o„ sculati sunt. His feliciter, & gaudio diu ex„ pectato expletis, Romam exultantes perveneANNO CHRISTI 1111.
„ runt, & in argentea porta rex a domino apo„ stolico, & a toto clero cum oratione, quæ „ in Ordine continetur, receptus & ad mediam „ Romam deductus, & ibi expleta oratione se„ cunda usque ad confessionem apostolorum Pe„ tri & Pauli cum litaniis perductus & unctus „ est. Post hæc a domino papa ad altare eo„ rumdem apostolorum cum immenso tripudio „ deduc tur, & ibidem corona sibi ab apostolico „ imposita in imperatorem consecratur. Demum „ missa incipitur de resurrectione Domini, & „ solemniter celebratur, in qua ante commu„ nionem sub testimonio astantis ecclesiæ, tam „ clericorum, quam laicorum, dominus apostolicus domino Henrico privilegium propria ma„ mu dedit, in quo sibi & regno suo, quod „ scriptum est, concessit, & ibidem anathema„ te confirmavit.

ITEM ALIUD PRIVILEGIUM PASCHALIS PAPÆ,

Quod dedit Henrico IV. imperatori, mutato proprio imperatore.

Paschalis &c.
Regnum vestrum &c.

Nec abs re puto si ad Paschalis excusationem, qui coactus, & pejorum metu juri investiturarum cessit, epistolam Hildeberti Cenomanensis hic recitaverim, quam de hoc argumento ad refutandas obtrectantium in pontificem criminationes scripsit ad anonymum, legiturque in codice epistolarum ejus lib. II. epist. XXII. nov. edit. a P. Beaugendre adornata.

HILDEBERTI CENOMANENSIS EPISCOPI EPISTOLA.

NUmquam felicius ad desiderium meum sortis adversæ respondit asperitas, quam cum mihi de papa, de rege, & Romanis lamenta quædam conscripsisti. Adeo namque me, care meus, pagina tua nodis cujusdam necessitatis adstrinxerat, ut si ad ejus primum vellem impetum respondere, apud te est quod non vellem regem Saxonum accusare, aut contra te, quod non deberem illam domi forisque gratiam lædere charitatis. Inter has ergo jactatus angustias, cum nec dominum tuum ducerem assentari, nec propter amicum honestum, refellere quod dicebas, longius mecum quid agerem pertractavi. Ex imminentis tandem occasione tristitiæ materiam nactus, ita domesticis angariatus injuriis, ut de criminibus conqueri non vacaret, interim obtuli tibi pro responsione silentium. Sed ecce cum veritas aperitur, & erumpit in lucem canonum vigor, disciplina justitiæ, schola virtutum: & iniquitatis est, si non respondeo, & livoris si non collaudo. Cum ergo fatorum vel pauliſper injuriæ siluerunt; & inter angustias licuit respirare, & veritas ipsa suam quoque peragit actionem, & justitiæ simul morem gerimus, & Deo, & te quoque, quem forsitan exacerbavimus, complacemus. Quis fecerit strages, quis sancta polluerit, quis prophanaverit testamentum, & cum superbia sanctuarium sit ingressus, aut si hæc quispiam fecerit, hoc obsecro loco

mihi

mihi liceat præterire. Quæ singula sane tam copiose & tam luculenter explanas, & tam solemnibus vocis tuæ lacrymis comploraſti, ut earum me quoque rivulis irrorares, & invitum tecum raperes in querelas. Licet profecto, licet simul papæ Paschalis tecum præconia non tacere, & non accusare quos amo. Quam felicem, sicut ais, papam Paschalem, qui gradus ac nominis sui sic obtinuit sanctitatem, ut quod & nominis ratio designaret, & ex officii canone mandaretur, usque ad sanguinem & docere, & facere non timeret. Benedictus Jesus Christus, qui sic nondum christianæ castra militiæ inter hostium cuneos dereliquit, ut non eis fortem athletam, & ducem optimum provideret. Non scortabitur in Israel amor ejus, & de sortis electæ spoliis pars inimica non gaudebit; Dum Josue nostri pervigilabit instantia, stabit ad ejus nobis fixus in æthere sol indefessus imperium, & nocturnæ caliginis abiget fœditatem, donec de vitiis nobilem referat victrix turma tropheum. Sed quoniam mundus positus est in maligno, & amaritudinis multum est & livoris in plebe, puto non deerit qui audeat in hæc verba prorumpere: Ecce quomodo gloria & honore prosequeris, & ad sydera laudibus effers, & virtutibus insignibus amplias, quem nunc vidimus ante congressum in acie trepidantem, tubæ clangorem perferre non posse, deditionem moliri, non sanguinem; fœdus cum hostibus contra legem & jura ferire, & ad extremum signa relinquere, detrectare militiam, arma projicere, fugere & latere. Fortis athleta, qui neque in acie stare, congredi, vincere consuevit. Et hunc vocas ad præmium & coronam? Hoc persuadere poteras ignoranti mihi, quem viri fortiter facta non fugiunt. De Acab nunquam efficies Machabæum. Angariis talibus, aut longe majoribus Christum Domini non ambigimus impetendum, & ipse, qui mundo spectaculum factus est & angelis ejus, fortiter omnia sustinebit. Nos vero, qui nos filios ejus profitemur (in contumeliam siquidem, sicut ais, respicis filiorum, si qua patribus irrogetur injuria) in adjutorium ejus & nos ipsos pro illo periculis exponentes festinemus assurgere. Et tanquam Herculi clavam de manibus extorquentes, assertionibus suis inimicos justitiæ retundamus, ut propriis scilicet emolumentis elisi gravius confundantur, & reverentius erubescant. Utinam autem sic patienter ad audiendum aures nobis patulas præbeant, sicut ardenter ad pungendum linguæ stimulos exacuerunt. Si papa Paschalis pro jure, pro patria, pro testamento sanctorum, pro republica Jesu Christi, sponte se manibus obtulit impiorum; si cervicem præbuit ad securim, quid sanctius, quid melius potuit, debuit? Quid utilius proximo? Quid honestius sibi? Nonne sic oderat animam suam in hoc mundo, ut ad vitam servaret æternam? Nunquid ex canone Legislatoris attenderat, majoris ad proximum locum gratiæ non haberi, quam si pro fratribus animam quis donaret? Quis unquam tribunum accusavit ignaviæ, qui se primum conjecit in vincula, & pro milite postmodum obtulit feriendum? Quod si postmodum cessit injuriæ, & tanquam fugiens, ut a Sanctorum sanguine, & civium strage jam jamque vibrantis aciem dexteræ revocaret, vel ad horam, his quæ rogabantur, asseruit, & tanquam datis induciis, & fœdere collocato, donec urbis muros restitueret, machinas collocaret, convocaret exercitum, anticiparet angustias, acies ordinaret, ictus suspendit in aere ferientis, quid prudentius, quid cautius ducis industria facere posset? Quis imprudentiæ condemnabit, qui sic hostium cuneos exarmavit; sic revocavit ad propria, ut ab his quos acceperat, vel minimus non periret? Nunquid non rex David ille sanctissimus & robustissimus prælior, ne urbis sanctæ mœnia civium sanguine profanaret, persequentis filii rabiem fugit, exprobrantium injurias æquanimiter ferens, domo Juda & fortibus Israel postmodum convocatis, ipsum simul & complices ejus acerbius fudit? Impetus sane properat, at non statim pervenit ad coronam. Impatientia mox prorumpit, at more torrentis repente siccatur. Tormenta balistæ quo amplius retrahis, fortius feriunt. Quod si, ut ajunt, quod ad horam licuit tolerare, cum voluit permutavit; si auditum fecit in plebe, & testamentum filiis dereliquit, & quoniam illud, nisi in morte testatoris non confirmatur, renuncians domo, patriæ, rebus, officio, mortificandus in carne Pontianam insulam commigravit? Quid obsecro, quid habet in hac parte vel improbus livor, ut obloquatur, ut rodat? Si vero inter exempla nobiscum novus infrequens rumor obtinuit, populi vocibus, & cardinalium lacrymis revocatus in cathedram, apostolici culminis iterum moderatur habenas, vices exercet; si sanctorum synodum cogit, ecclesiam convocat, cœtum facit, & a domo Dei omnium vult assensu falce judicii scandala resecare; quod bonum & æquum est ex justitia confirmare; quod differens ex misericordia tolerare, vel mutare; quod confractum est, discretionis fasciis alligare; si se cleri, plebisque judicio sic commisit, ut ex eorum sententia pendeat, an nova capitula cudat, an vetera destruat, aut quæ constituit, roboret, aut temporum ratione sic inconvulsa pertranseat; in cathedra commoretur aut deportetur exilio, nunquam hoc quoque lingua pravorum, sermonis aculeis non formidabit incessere, persequi, condemnare? Noli, noli obsecro quisquis es, irrumpere temulenter, patrum instituta discutere, carpere mores, accusare doctrinam. Argue, sed cum primum rei exitum comprobaveris; accusa, sed cum perpenderis aberrasse. Sed & tunc in spiritu lenitatis, multa ex loco, multa ex tempore, multa ex personis differentius fiunt. Rector ecclesiæ nonnunquam aut dissimulabit, aut faciet quod accusat. Cum viderit malum schismatis imminere, canonum scita mutabit. Debet cessare censura, cum dissolvitur unitas, charitas læditur, pax vacillat. Audisti quod legitur: *Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius*? Delibutus unguentis cruentum militem formidinis non accuses. Nescit plerumque quid prohibere, aut dissimulare, quid præcipere, quid indulgere debeat dispensator. Servus fidelis & prudens in tempore tritici mensuram conservis præcipitur erogare. Ad mensuram triticum datur, cum eadem charitas, quod rudibus annuit, fortibus negat; cum pios exercet, & tolerat malos, cum quod nunc ex rigore præceperat, post paululum ex indulgentia relaxabit. Paulus apostolus evacuator legis, & gratiæ prædicator libere proclamabit; *si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit*. Idem postmodum quod vetat, fecit; comam nutriebat, ex voto caput totondit in Chencris. Nescis, frater, nescis quam diligenter, quam sollicite patres faciunt, quod mireris, quod arguas, quod condemnes. Desine, inquam, spiritualium persequi sanctiones, secreta rimari, decreta damnare. In canonibus legitur: oves pastorem arguere non præsumant;

ANNO CHRISTI 1111.

ANNO CHRISTI 1111.

quæ-

☞ quæcumque neſcimus quo animo fiant, interpretemur in melius. Univerſalis epiſcopus omnium habet leges, & jura reſcindere. Ad ipſos venio qui audeant aſpirare judicium. Et tu homo, tu cinis, ſecundum Deum formica, leonem ſollicitare non metuis? Differ, differ in tempus opprobria. Sententia Cain damnantur, qui patribus injurias irrogarunt. Confitere commiſſum, pœnitentiam age, concute pectus, offenſas luctu & lacrymis lava, & recantatis opprobriis, juxta quod dicitur, palinodiam canta. Tu ipſe argue, tu ipſe ſententiam judicis anticipare feſtina. Sed ecce quid feci? Dum epiſtolam ordior, hiſtoriam texui. Libet igitur, libet hoc loco rei ſummam paucis & brevibus verbis annotare, ut quod legentis excurſus, ſeu feſtinans, ſeu faſtiditus pertranſiit, tanquam ſub verbis duobus arctatum facili valeat etiam mens occupata lectione complecti. Captus eſt dux exercitus chriſtiani dum armatus hoſtibus occurriſſet. Quiſquis es æmulus veritatis, fortunam argue, non Tribunum; legem quam tulerat alligatus, abſolvit liber factus; quod ante reſciderat, reſarcivit. Fortis athleta poſt vulnera, poſt cruores ſurgit acerbior, & cautius poſtmodum ictus excipere, & fortius reddere conſueſcit. Præformatas leges, & jura & ſcripta, renuntians omnibus ad ſecreta migravit. Hæc juſtitia perfectorum. Reportatur in cathedram vocibus ſubditorum. Viri, quæſo, manſuetudinem advertamus; humilitatis & obedientiæ, quod docebat, primus in ſe proponebat exemplum. Egregius prædicator geſtabat in manibus gratiam, quam vocis officio filiis erogabat univerſalis eccleſiæ, vel commeandi, vel commorandi, ſeu reſcindendi quod fecerat, ſeu confirmandi publicam monet, certamque ſententiam, æqui bonique conſuluit. Satis igitur erit tibi, lingua doloſa, jugi ſilentio contorpere, quam viri ſancti conſcientiam, quam neſcis, accuſare. Tu autem cor (*a*) meum & gloria mea, deliciæ regum, principum gratia, decus in clero, amor in populis, exemplar honeſti, ſpeculum gratiæ, fidei forma, & noſtrorum Orphæus ſæculorum, perſona fidibus, & modulos dulces vocis adjunge. Age quod agis, prædica virum conſtantem, diſcretum, qui ſic fugit, ut vinceret; ſic vicit, ut victos abſolveret. Ita pro ſubditis ſe proturbavit in vincula, ut reges traheret vinculatos ad palmam. Poſce ſecretum, coge Pierides, reſultantibus organis per varios vocis anfractus ad titulos ejus dulcia laudum cantica moderare. Inter fiſtulas concrepantes, raucas tibias, liceat quæſo, & calamos quaſſatos obſtrepere. Delicioſa varietas in unam conveniat ſymphoniam. Tu eſto David, & me de numero facito ſuccentorum. Si te per ſingula ſequi non valeo, vel dum reſpiras in clauſulis, interim plauſibus potero perſonare.

ANNO CHRISTI 1111.

ANNO CHRIST 1111.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM II.

Quo per Cononem legatum, condemnatus eſt Imperator Henricus V. alias IV. anno MCXI. tempore Paſchalis papæ II.

Dum caput Romanæ Eccleſiæ Paſchalis pontifex, Henrici imperatoris ſacrilegæ petitioni nimium deferendo, langueſceret, nequaquam pariter cum eo infirmata ſunt omnia ſimul membra: ſed miro modo adverſus proditorem & ſacrilegum principem inſurrexere, ipſi potiſſimum legati, qui in diverſis provinciis vicem pontificiam obeuntes, munere legationis apoſtolicæ fungebantur. Inter quos ſicut Romæ Joannis cardinalis epiſcopi Tuſculani, ut vidiſti, virtus enituit: ita in Oriente, Cononis ſive Cunonis cardinalis epiſcopi Prænestini legatione fungentis ingens animi fortitudo pluribus exemplis eſt declarata. Qui ubi Hieroſolymis exiſtens hæc audivit, nulla interpoſita mora, collecto ibi hoc anno concilio Henricum ut impium, dirum, ſacrilegumque tyrannum anathemate condemnavit: moxque advolans in Occidentem, eodemque legationis munere Græciam borealeſque luſtrans circumquaque provincias, in ſingulis, collecta ſynodo, ubique eumdem Henricum anathemate perculit. Conſtant hæc ipſa ex actis ultimi ſub Paſchale celebrati concilii Lateranenſis, ubi iſta leguntur: Et dominus Prænestinus conſequenter ſubjunxit, qualiter pro ſedis illius legatione Hieroſolymis audierit regem Henricum poſt ſacramenta, obſides, & oſcula, in ipſa beati Petri eccleſia dominum papam tenuiſſe captum, indigne tractatum, potiora eccleſiæ membra, cardinales videlicet, exutos, tractos, & male tractatos: nobiles quoque Romanos occiſos & captivos, & populorum ſtragem factam, & audiens ingemuerit, & pro hujuſmodi facinoribus eccleſiæ Hieroſolymitanæ conſilio, zelo Dei animatus, excommunicationis ſententiam in regem dictavit; & eamdem in Græcia, Hungaria, Saxonia, Lotharingia, Francia, in quinque conciliis, conſilio prædictarum eccleſiarum renovando confirmavit, &c. *Quæ omnia voluit per eumdem Paſchalem pontificem in dicto Lateranenſi concilio confirmari, de quo infra ſuo loco dicturi ſumus. Summam itaque in tanto naufragio Romanæ eccleſiæ ex ſacerdotali conſtantia Conon ſibi gloriam comparavit laudemque peperit immortalem. Ita Deo mirabili modo operante, ut quod defecit in capite robur, in cohærentibus membris magis ac magis accreverit, ad alligandum perfidum regem in compedibus anathematis, & nobiles ejus in maledictionibus ſempiternis.*

Uſpergenſis ann. Domini 1116.

CON-

(*a*) Hic forte Marbodum intelligit, & ad laudes Paſchalis urget, quippe quem, & cariſſimum & poeticen, ut ipſe peritiſſimum (quod plurima ejus carmina teſtantur) habebat. BEAUGENDRE.

ANNO CHRISTI 1111.

SYNODUS VERULANENSIS

In causa Grimaldi Archidiaconi.

ANNO CHRISTI 1111.

ix Mabil. in. Ital. t. par. 2. p. 2.

ANNO Dominicæ Incarnationis MCXI. domino Papa Paschale II. præsidente domino Grimaldo, sancti Paterniani Archicanonico, fidem & obedientiam suæ matri ecclesiæ, suoque Episcopo pro privilegio accepto spiritu superbiæ commoto negante Episcopo vero bis terque domino Papæ proclamante: ipse autem præcepit, quatenus eum, ut clericum suum, ad se revocaret: sin autem obedire renueret, excommunicationis gladio eum percuteret: asserens se eum pro excommunicato habere, si ab Episcopo excommunicatus foret. His aliisque causis præcepto domini Papæ congregata est Synodus apud Berulas sub domino pontifice Læto, consedentibus cum eo jussu domini Papæ domino Gregorio Cardinale sanctorum Apostolorum, & Ogdone Anagnino præsule, necnon domino Augustino Ferentinate episcopo. In qua denique Synodo prædictus Grimaldus Archicanonicus vocatus, coram prædictis Patribus & sancto conventu confessus est se peccasse, & contra matrem suam ecclesiam de interdicta obedientia feciſſe. Unde præfati Patres decreverunt, ut omne episcopale jus suæ matri ecclesiæ, & debitam obedientiam suo Episcopo ulterius non negaret. Quod si negaret? Episcopus, sicut dominus Papa præceperat libere suum officium faceret. Quapropter præsidentibus prædictis Patribus & toto conventu, fidem & obedientiam, sicut sui prædecessores fecerunt, ecclesiæ sancti Andreæ, suoque Episcopo deinceps se debere spopondit. Placuit hoc prædictis Patribus & sancto conventui: assensum præbuit Episcopus & clerus ejus.

ANNO CHRISTI 1111.

CONCILIUM LATERANENSE

Sub Paschali II. tertium, quo a centum plus minus episcopis privilegium illud, quod de concedendis sibi beneficiorum investituris Henricus V. a Paschali papa per vim extorserat, revocatur, quoque in ipsum imperatorem anathematis sententia promulgatur, anno Domini MCXII. tempore Paschalis papæ II.

Acta hujus concilii Nicolaus Aragonius in suum transtulit codicem in vita Paschalis.

ANNO Incarnationis dominicæ millesimo centesimo duodecimo, quinto Kalendas Aprilis, celebrata est synodus Lateranensis a domno Paschali papa in basilica Constantiniana. Ubi episcopi complures ex Italicis provinciis interfuerunt, a transalpinis duo. In qua nimirum synodo de Guibertinis die quarta est facta quæstio, quod referrentur quasi ex permissione papæ interdicta officia celebrare. Tunc pontifex ait: Nec excommunicatos, sicut ajunt quidam, generaliter absolvi. Constat enim neminem, nisi pœnitentem & satisfacientem, absolutionis gratiam consequi. Guibertinis nec officia interdicta restitui, immo ecclesiæ sententiam in eos editam juxta prædecessorum nostrorum deliberationem laudamus & confirmamus.

De proditione Henriciana.

Die autem quinta idem pontifex narravit omnibus, qualiter ab Henrico Teutonicorum rege cum episcopis quibusdam, & cardinalibus tam presbyteris quam diaconibus, & cum magna tam Romanorum, quam aliorum, qui tunc secum convenerant, multitudine captus fuerit. Quodque coactus fuerit contra deliberationem suam pro redemptione captivorum, pro pace populi, pro liberatione ecclesiæ, ut supradicto regi de investituris, quas sæpius prohibuerat, scriptum concessionis daret, & juramenta per episcopos seu cardinales fieri præceperit, quatenus nec de investituris deinceps eum inquietaret, nec in personam regis anathema poneret. Quamvis autem conditio juramenti imposita, ab ipso & suis minus observata sit, (neque enim servaverunt nobis quod ab ipsis juratum fuerat) ego tamen cum nunquam anathematizabo, & nunquam de investituris inquietabo: * quod jam nostræ commonitionis instantiam repulerunt, habebunt judicem Deum. Porro scriptum illud, quod magnis necessitatibus coactus, non pro vita mea, non pro salute aut gloria, sed pro solis ecclesiæ necessitatibus, sine fratrum consilio aut subscriptionibus feci, super quo nulla conditione, nulla promissione constringimur, sicut prave factum cognosco, ita prave factum confiteor, & omnino corrigi, Deo præstante, desidero: cujus correctionis modum, fratrum qui convenerunt consilio judicioque constituo, ne forte per hoc in posterum detrimentum aliquod ecclesiæ aut animæ meæ præjudicium relinquatur. Tunc enim communi omnium favore laudatum est, ut fratres omnes qui donum a Deo sapientiæ scientiæque perceperant, maturius super hoc consilium communi collatione susciperent, quid sequenti die per inspirationem Spiritus sancti responderent.

* sed quoniam.

Die itaque sexta, quæ & ultima concilii fuit, fidei suæ veritatem sanctis patribus per omnia congruentem domnus papa Paschalis in audientia totius concilii exposuit, asserens se scripturas sanctas veteris & novi testamenti, & concilia universalia veneranda suscipere ac venerari, quæ catholica ecclesia suscipit & veneratur, ita dicendo: „ Amplector omnem divinam scriptu- „ ram, scilicet veteris & novi testamenti, le- „ gem scriptam a Moyse & a sanctis prophetis: „ amplector quatuor evangelia, septem canoni- „ cas epistolas, & epistolas glorioſi doctoris bea- „ ti Pauli apostoli, sanctos canones apostolo- „ rum, quatuor universalia concilia, sicut qua- „ tuor evangelia, Nicænum, Constantinopolita- „ num Ephesinum, & Chalcedonense, * decre- „ ta sanctorum patrum Romanorum pontificum, „ & præcipue decreta domini mei papæ Grego- „ rii, & beatæ memoriæ papæ Urbani. Quæ „ ipsi laudaverunt, laudo: quæ ipsi tenuerunt, teneo;

Paschalis papæ professio.

* Aliqui textus habent, & Antiochenum?

ANNO CHRISTI 1111.

„ teneo; quæ confirmaverunt, confirmo; quæ A
„ damnaverunt, damno; quæ repulerunt, repel-
„ lo; quæ interdixerunt, interdico, quæ prohi-
„ buerunt, prohibeo in omnibus, & per omnia,
„ & in his ſemper perſeverabo.

In calce etiam hujus profeſſionis, ex ore omnium qui ad conſulendum heſterna deliberatione convenerant, Engoliſmenſis epiſcopus Gerardus hanc in ſcriptis ſententiam recitavit.

„ Privilegium illud, quod non eſt privile-
„ gium (neque vero debet dici privilegium,
„ ſed pravilegium) pro liberatione captivorum,
„ & eccleſiæ a domino papa Paſchali per vio-
„ lentiam Henrici regis extortum, nos omnes
„ in hoc ſancto concilio cum eodem domno pa-
„ pa congregati, canonica cenſura & eccleſiaſti- B
„ ca autoritate; judicio ſancti Spiritus damna-
„ mus, & irritum eſſe judicamus, atque omni-
„ no caſſamus, & ne quid auctoritatis & effica-
„ citatis habeat penitus excommunicamus. Quod
„ ideo damnatum eſt, quod in eo privilegio con-
„ tinebatur, quod electos canonice a clero &
„ populo nemine conſecretur, niſi prius a rege
„ inveſtiatur; quod eſt contra Spiritum ſanctum,
„ & canonicam inſtitutionem.

Perlecta vero hac charta, acclamatum eſt ab univerſo concilio: Amen, Amen: Fiat, Fiat. Archiepiſcopi vero, & epiſcopi quoque, & presbyteri cardinales qui interfuerunt ipſi concilio, hi ſunt, videlicet,

C. Sabinenſis. *Cencius*
G. Portuenſis. *Petrus*
L. Oſtienſis. *Leo*
C. Prænestinus. *Cono*
I. Tuſculanus. *Joannes*
Patriarcha Venetus. *Joannes*
L. Capuanus. *Senes*
L. Beneventanus. *Landulphus*
A. Amalphitanus. *Maurus*
H. Rheginenſis.
Hydruntinenſis.
Brunduſienſis. *Guillelmus*
Coſentinus.
* Pro, *Aberuntinenſis*. H. * Geruntinenſis.
Roſſanenſis. D
Segobienſis.
* Infra *Lectenſis*. H. G. * Legionenſis, legatus pro Bituricenſi. *Galo*
G. Vienenſis archiepiſcopus. *Guido*
R. Volaterranus. *Rogerius*
G. Senenſis. *Gaufridus*
R. Popubre. *Rolandus Populenſis*
G. Tarracinenſis. *Gregorius*
G. Syracuſanus pro omnibus Siculis. *Guillelmus*
* Vetulanus. G. * Vorrianus.
B. Signienſis, & alii centum fere epiſcopi. *Bruno*

Presbyteri cardinales:

B. cardinalis tituli S. Marci. *Bonifacius*
R. cardinalis tituli S. Clementis. *Anaſtaſius* E
R. cardinalis tituli ſanctæ Priſcæ. *Romanus*
G. cardinalis tituli SS. apoſtolorum. *Gregorius*
B. cardinalis tituli S. Petri Ad vincula. *Benedictus*
R. cardinalis tituli ſancti Euſebii. *Robertus*
R. cardinalis tituli S. Laurentii in Damaſo. *Boſo*
I. cardinalis tituli S. Cæciliæ. *Joannes*
B. cardinalis tituli ſancti Martini. *Divizo*
F. cardinalis tituli ſancti Chryſogoni. *Gregorius*
R. cardinalis tit. SS. Petri & Marcellini. *Rainerius*
V. cardinalis tituli ſancti Sixti. *Petrus*
A. cardinalis tituli S. Suſannæ. *Albericus*

Cardinales diaconi octo.

Abbas Sublacenſis.
Joannes abbas Cajetanus.
Abbas ſancti Andreæ.
Leo.
Gregorius.
Aldo.
Theobaldus.
Roſimanus.

Qui in damnationem dicti privilegii conſenſerunt, cum abbatibus aliis, & multitudine innumerabili tam clericorum quam laicorum.

Et poſt hæc ita in codice.

Hæc charta lecta eſt a Gerardo Engoliſmenſi, Leone Oſtienſi, Galone Legionenſi epiſcopis, Roberto cardinali tituli ſancti Euſebii, & Gregorio cardinali tituli ſanctorum duodecim apoſtolorum, de communi aliorum conſenſu.

In alio codice poſt Amen, Amen, Fiat, Fiat, hæc legebantur.

Tunc ſurgentibus ex conſenſu fratribus, gratiæ Deo & pontifici actæ ſunt, quia patefacta liquidius veritate de medio ablata ſit ſcandali & diſſenſionis occaſio. Et conſenſerunt duode- C cim archiepiſcopi, centum & quatuordecim epiſcopi, & quindecim presbyteri cardinales, octo diaconi cardinales. Qui omnes in damnatione dicti privilegii conſenſerunt cum abbatibus, & innumerabili multitudine tam clericorum, quam laicorum.

ACTA CONCILII A BINIO EX VARIIS AUCTORIBUS COLLECTA.

Acta hujus concilii accuratiſſime deſcribuntur ab Urſpergenſi in chronico his verbis: Eo tempore dominus apoſtolicus multas a Romana eccleſia paſſus eſt injurias, objicientibus ei, quod contra inſtituta totius eccleſiaſticæ diſciplinæ regem Henricum tyrannicum reipublicæ vaſtatorem, & eccleſiarum deſtructorem, imperiali benedictione ſublimaſſet, inſuper privilegio ſacrilego condonaſſet. Inde coactus in concilio, decimoquinto Kalendas Aprilis habito Lateranis in eccleſia Conſtantiniana, ultima die concilii, facta coram omnibus profeſſione catholicæ fidei, ne quis de fide ipſius dubitaret, dixit: Amplector omnem divinam ſcripturam veteris & novi teſtamenti, legem a Moyſe ſcriptam & ſanctis prophetis: amplector quatuor evangelia, ſeptem canonicas epiſtolas * glorioſi doctoris beati Pauli apoſto- * Adde, ſupra, *epiſtolas*. H. li, ſanctos canones apoſtolorum, quatuor univerſalia concilia, ſicut quatuor evangelia, Nicænum, Epheſinum, Conſtantinopolitanum, E Chalcedonenſe, & Antiochenum concilium, & decreta ſanctorum patrum Romanorum pontificum, & præcipue decreta domini mei papæ Græ gorii ſeptimi, & beatæ memoriæ papæ Urbani. Quæ ipſi laudaverunt laudo; quæ ipſi tenuerunt, teneo; quæ confirmaverunt, confirmo; quæ damnaverunt damno; quæ repulerunt, repello; quæ interdixerunt, interdico; quæ prohibuerunt, prohibeo in omnibus, & per omnia, & in his ſemper perſeverabo. Quibus expletis, ſurrexit Gerardus Engoliſmenſis epiſcopus, legatus in Aquitania, & communi conſenſu domini Paſchalis papæ, totiuſque concilii, coram

omnibus

ANNO CHRISTI 1112.

omnibus legit hanc scripturam. Privilegium illud, quod non est privilegium, sed vere debet dici pravilegium, pro liberatione captivorum ecclesiæ a domino Paschali papa per violentiam regis Henrici extortum, nos omnes hoc in sancto concilio congregati canonica censura & autoritate ecclesiastica, judicio sancti Spiritus damnamus, & irritum esse judicamus, & omnino, ne quid autoritatis & efficacitatis habeat, penitus excommunicamus. Et hoc ideo damnatum est, quia in eo privilegio continetur, quod electus canonice a nemine consecretur, nisi prius a rege investiatur: quod est contra Spiritum sanctum, & canonicam institutionem. Perlecta charta, acclamabant omnes, Amen, Amen. Archiepiscopus Joannes patriarcha Veneticus, Sennes Capuanus, & alii fere centum episcopi subscripserunt. Ex hac occasione Viennensis archiepiscopus cum suis complicibus novum schisma nostras in partes seminare, & gladium anathematis in imperatorem molitur extendere. Sed quia cœptum ejus apostolica, indeque omni ecclesiastica autoritate videbatur carere, parum interim potuit vigere. Attamen ejusdem dissensionis seminatæ causa circumquaque cœpit invidiæ serpere malum, adeo ut nonnulli quidquam contra rempublicam intentantes, hujus rei materiam in suæ commotionis arripere meditarentur clypeum. Inter quos & prædictus Adelbertus, designatus Moguntiæ pontifex, qui per omnia secundus a rege semper fuerat, sine cujus consilio nihil facere solebat, adversus imperatorem, quod vix quisquam crederet, conspirare cum quibusdam principibus infamatur, reque cognita custodiæ traditur.

Eadem cum Wilielmus Melmesburiensis iisdem prope verbis recitasset, subjungens qui concilio interfuissent, ait: Archiepiscopi, qui cum suis suffraganeis interfuerunt, hi sunt: Joannes patriarcha Veneticus, Sennes Capuanus, Landulphus Beneventanus, Amalphitanus, Regitanus, Hydruntinus, Brunduſinus, * Capsanus, Girontinus, & Græci, Rosanus archiepiscopus sanctæ Severinæ. Episcopi vero, Cencius Sabinensis, Petrus Portuensis, Leo Ostiensis, Cono Prænestinus, Girardus Engolismensis, Galo Leonensis legatus pro Bituricensi, & Viennensis * archiepiscopus, Rogerius Vulturnensis, Gaufridus Senensis, Rollandus Populonensis, Gregorius Tarracinensis, Wilielmus Turianus, Wilielmus Syracusanus legatus pro omnibus Siculis, & alii fere centum episcopi. Siwinus * & Joannes Tusculanus episcopus, cum essent Romæ illa die, concilio non interfuerunt: qui postea lecta damnatione privilegii, consenserunt & laudaverunt.

In chronico Cassinensi, libro quarto capite quadragesimoseptimo, eadem summatim recensentur his verbis: Mense autem Martio adveniente, facta est ibi synodus: in qua cum omnibus episcopis de negotio sedis apostolicæ imperiique Romani ageretur, Papa professus est, se non tam sua, quam eorum qui secum vincti erant liberatione, cum imperatore feciſſe quod fecerat. Se omnino catholicum firma veraque ratione comprobavit. Privilegium, quod egerat necessitate constrictus, contra jus omne fuisse confessus est. Quidquid vero sui prædecessores statuissent sive damnassent, id se similiter statuere atque damnare. Hoc episcopi audito, privilegium illud omnino in perpetuum condemnaverunt.

His consentiunt quæ habentur in quodam manuscripto hujus temporis scriptore, qui sic ait: Anno incarnationis dominicæ 1112. celebratum est Romæ concilium, in quo irritum judicatum est prædictum privilegium, dataque est sententia excommunicationis in personam regis, non a papa qui juraverat se nunquam hoc facturum, sed ab ecclesia injuriam sui patris vindicante. Fuerunt vero qui dicerent, non licuisse filios ulciſci quod pater remiserat: aliis decernentibus juste factum, in quibus Wido Viennensis archiepiscopus cognatus ipsius regis fuit, & Cono Prænestinus episcopus, qui maxime hujus sententiæ auctores fuerunt. *Sed describamus hic carmina Gotfridi Viterbiensis notarii imperatoris, quibus per pontificem gesta usque ad finem concilii alia pleraque sic narrat:*

Papa dolens lamenta movet, totumque per orbem
Ecclesiam sua charta vocat properanter ad Urbem.
Hæc ubi concedit, Cæsaris acta dedit.
Tunc ait: O patres, a Cæsare scripta notate,
Et quodcumque placet super his decreta parate:
Me quoque pontificem non fore, jussa date.
Peccatis mala vestra meis venisse notavi,
Officiis me destitui dignum reputavi,
Me quoque deposui, ne pareatis, ait.
Hæc ait, & mitram rejicit, mantumque relinquit.
Ordinet ecclesia sine me quidquid placet, inquit,
Moreque pontificis judicet ipsa sibi:
Scripta legunt cleri: rex pontificalia quærit:
Annulus & baculus sub Cæsare fertur haberi.
Copia pontificum: Non ita, dixit, erit.
Extortum papæ scriptum contra rationem.
Uritur, & priscum tibi conciliamus honorem.
Tolle pater mantum, curia tota monet.
Rursus in Henricum quintum nova bella gerentur.
Pristina mota patri sibi jam tormenta moventur,
Ut pater ante fuit, sic anathema luit.
Litera papalis, simul & papale sigillum,
Missa per imperium gravis excommunicat illum,
Et cunctos proceres qui sua jussa tenent.

Occasionem hujus indictæ synodi inter alios fideliſſime enarrat chronicon Cassinense Petri diaconi libro quarto capite trigesimo septimo, ubi sic ait: Interea imperator, immenso coacto exercitu, intravit Italiam: prædecessorum suorum dignitates & jura, simul & imperii coronam, ab eodem pontifice, Romæ accipere cupiens. Erat autem hiems. Cumque in Tusciam devenisset, missis Romam nuntiis, inter illos & Petrum Leonis, & cæteros pontificis nuntios, in porticu sancti Petri convenit: ut imperator die coronationis suæ, omne male usurpatum ecclesiasticum jus, in manibus pontificis, adstante clero & populo, per scriptum deponeret, cum idipsum papa de negotiis regalibus faceret, idque sacramento firmaret. Dimitteret ecclesias liberas cum oblationibus & possessionibus suis, quæ ad regnum non pertinent. Absolveret papa a juramentis populos, quæ contra episcopos facere compulsi sunt. Patrimonia possessioneſque beati Petri restitueret, sicut a Carolo, Ludovico, Henrico, aliisque imperatoribus concessa sunt libera: servaretque ea beato Petro pro juribus. Nihil aut faceret aut diceret, ut papa pontificatum amittat, nihilque ipse patiatur in vita vel in membris, vel capiatur mala captione, aut per suspectam personam: nec fideles ejus, qui pro ipso fidem ei dederint, id est Petrus Leonis cum filiis suis: quorum bona nullum patiantur detrimentum: & si quis eis malum fecerit, rex fideliter ipsos adjuvaret. Pro hujusmodi observandis

pontifici prædes dabit, Fridericum fororis suæ filium, Engilbertum & Theobaldum marchiones, Hermannum & Gotfridum comites, Fridericum Palatinum comitem Saxonum, Berengarium de Bajoaria, Fridericum Saxonem, Albertum cancellarium, Cononem Berengarii fratrem, Siceboth Bajoarium, Henricum Carinthiæ ducem; Bertulphum Bertulphi ducis filium, qui jurabit papæ securitatem de vita, de membris, de papatu, de captione. Quæ nisi imperator servaret, ad Romanam ecclesiam cum suis honoribus * teneretur. Obsides pro securitate pontificis rex dare pollicitus est proxima quinta feria, eosque secure ad insulam mittere in potestatem papæ: Fridericum nepotem suum, Brunonem episcopum Spirensem, Conradum nepotem comitis Hermanni, & filium ejus, & Henricum Friderici comitis fratrem: Obsides si recepisset, eos redderet in die coronationis suæ, ponte transmisso: & si forte coronatus non fuisset, aut non transisset, similiter redderet apud castellum S. Angeli. Legatos, quos ad eum papa dirigeret, dum irent & redirent, securos a se suisque redderet: & si eis scienter aliquid injuriæ illatum esset, emendaturum fideliter. Quæ omnia postquam impleverit rex, papa juberet episcopis adstantibus in die coronationis ejus, ut regalia imperatoris dimitterent, quæ a temporibus Caroli, Ludovici, Henrici, aliorumque prædecessorum ad regnum pertinebant. Scripto firmaret sub anathematis pœna, auctoritate sua, ne quis eorum vel præsentium, vel absentium, vel successores eorum, regni se intrommitterent juribus: neque invaderent civitates, ducatus, comitatus, monetas, vectigalia, mercata, advocationes imperii, centurionum jura: curtesque essent imperii cum pertinentiis suis, & militaria imperii castra. Nec ipse imperatorem, nec Romanum imperium super his ulterius inquietaret: & privilegio sub anathemate ista confirmaret, ne posteri sui ultra inquietare præsumerent: Imperatorem benigne & cum honore susciperet, & more prædecessorum ipsius catholicorum imperatorum scienter & non subtracto coronaret: & ad tenendum imperium officii sui juvaret auxilio. Hoc si papa non impleret, Petrus Leonis cum suis omnibus se ad imperatorem teneret. Obsides, nisi effugerent, altero post coronationem die restitueret. Si ex ipsius papæ parte remanserit ut non coronaretur, similiter redderet. Hæc ita constituta jurejurando firmavit imperator, Albertus cancellarius, Hermannus, Fridericus Saxo, Cono Berengarii frater, Siceboth de Bavaria, Henricus Carinthiæ dux, Bertulphus Bertulphi ducis filius. Hi omnes post imperatorem eo ordine jurarunt, ut, si imperator hæc implere nollet, ipsi cum omnibus suis cum Romana ecclesia tenerent.

His ita formatis, *capite trigesimo octavo subjungens ait*, idem apostolicus ad eum literas dirigit, mandans illi ut illuminatori omnium gratias referat, qui cordis ejus oculos aperire dignatus est, ut patris ejus nequitiam toto jam orbe vulgatam & interim agnoscret, & gravius abhorreret. Apostolica namque sedes eum ad æterni Patris viscera confugientem paterna benignitate susciperet, & inter matris ecclesiæ filios familiarius confoveret. Si enim, sicuti suarum litterarum serie pollicebatur, plena mentis devotione sibi suisque legitimis successoribus obedientiam exhibere curasset, quam reges imperatoresque catholici suis prædecessoribus exhibuerunt, ipse profecto eum ut catholicum imperatorem esset habiturus, honoremque ejus per Dei gratiam servandum augendumque curaturus. Nam si in cœpta obedientiæ probitate persisteret, magnam Romano imperio salutem obventuram. Quam ob causam non solum in partes illas venire, verum extremis quoque personam suam exponere paratus esset. Ceterum quoniam impræsentiarum se ad eum neque Urbis qualitas, neque conditio temporum ire pateretur, invicem sibi per internuntios voluntates suas aperirent. Postulat deinde imperator, ut patris sui corpus in ecclesia sepeliri permitteret. Ad hoc ille respondit: Sanctarum scripturarum nis obsistit auctoritas, divinorumque miraculorum reverentia prohibet. Ipsos enim Dei martyres jam in cælestibus positos id terribiliter jussisse: scilicet ut sceleratorum cadavera de suis basilicis ejicerentur: neque quibus viventibus non communicavimus, mortuis jam communicemus. Mense autem Februario Cæsar castra concite movens ad urbem tendebat. Pontifex autem exhortatorias litteras illico disseminans, Nortmannos ac Longobardos monebat in Romanæ ecclesiæ fide ac devotione persistere: & frustra id quidem. Post hæc imperator pervenit ad Urbem III. Idus Februarii, sabbato ante quinquagesimam. Romanis autem insistentibus ut honorem ac libertatem Urbis sacramento firmaret, callide illos Cæsar fallere cupiens, Teutonica lingua quod volebat ipse juravit. Hoc plerique ex Romanis agnito, fraudem in negotio esse proclamantes, sese in Urbem receperunt.

Ut igitur pontifex imperatorem advenisse cognovit, missis nuntiis securitatem ab eo obsidesque expetebat. Cæsar obsidibus datis, vicissimque receptis, jurejurando firmavit de Apostolici ipsius vita, de honore, de membris, de mala captione, de regalibus & patrimoniis beati Petri, & nominatim de Apulia, Calabria, Sicilia, Capuanoque principatu, tactis sacramentis: & quod omne jus ecclesiarum omnesque illarum res quietas omnino dimitteret. Postera die pontifex misit in occursum ejus in montem Gaudii, qui & Martii dicitur, bajulos, cereostatarios, staurophoros, aquiliferos, leoniferos, lupiferos, draconarios, candidatos, defensores, stratores, populique infinitam multitudinem cum floribus atque arborum ramis & palmis. Duo ex more juramenta, unum juxta ponticulum, alterum ante porticus portam populo fecit. Ante portam a Judæis, in porta a Græcis canentibus exceptus est. Illuc omnis Romanæ urbis clerus ex pontificis præcepto convenerat: qui eum equo delapsum ad sancti Petri gradus cum laudibus deduxerunt. Cum vero ad superiores gradus evasisset, illic dominus papa cum episcopis pluribus, cardinalibus, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & omni cantorum schola & ministris interfuit. Quem imperator ut vidit, ad ejus vestigia corruit: exsurgensque, in nomine Trinitatis, in ore, fronte, oculis, ei pacis osculum dedit, stratorisque implevit officium. Moxque dexteram pontificis tenens, magno cum populi gaudio magnisque clamoribus ad portam Argenteam venit. Ibi ex libro professionem imperatoriam fecit: & a pontifice imperator designatus est, rursumque osculato pontifice, orationem primam continuo super eum Lavicanus episcopus dixit ex more. Post basilicæ ingressum, cum in arcem porphyreticam perveniissent, positis sedibus uterque consedit. Pontifex instaurari ecclesiasticum jus, & cætera quæ in conventionis charta scripta fuerant petiit; paratus & ipse quæ pollicitus fuerat exequi. Ille cum episcopis suis atque principibus

ANNO CHRISTI 1112.

* Forte, obsidii tenerentur. H.

cap. 30.

ANNO CHRISTI 1112

ſeceſſit in partem juxta ſecretarium tractaturus aliquid. Adfuerunt huic tractatui ex Longobardis epiſcopi tres; Bernardus Parmenſis, Bonus ſenior Reginius, Aldoque Placentinus. Cumque in eo tractatu tardiori jam hora protraheretur: miſſis nuntiis pontifex prædictæ conventionis tenorem iterato petiit impleri. Tunc tranſalpini epiſcopi ad pontificis veſtigia corruentes, ad oſcula ſurrexerunt: ſed poſt paululum familiares regis dolos ſenſim aperire cœperunt, dicentes conventionem illius ſcripti firmari juſte legitimeque non poſſe. Quibus dum evangelica & apoſtolica objiceretur auctoritas: Cæſari quæ Cæſaris ſunt eſſe reddenda: &: Nemo militans Domino implicat ſe negotiis ſæcularibus: & juxta beatum Ambroſium a ſacerdotali officio, qui talia gerat, alienum eſſe: cum hæc, & alia apoſtolica canonicaque capitula objicerentur, illi tamen in dolis ſuis pertinaciaque permanſere.

Qua fraude quove dolo poſt hæc pontificem in vincula conjecerit, eodem chronico capite quadrageſimo his verbis enarratur: Interea imperator cupiens pontificem ſuis aſſertionibus fallere; Volo, inquit, ut diſcordia, quæ inter te & Stephanum cognomento Nortmannum hactenus fuit, jam finem accipiat. Multa enim imperatoris gratia pericula Stephanus ipſe ſubierat. Ad hæc pontifex: Dies, inquit, magna ex parte præteriit, officiumque prolixum erit hodie: ideoque ſi placet, quod veſtrum eſt prius impleatur. Unus autem ex his qui cum imperatore venerant, continuo in medium ſurgens: Quid, inquit, tam multis agimus verbis? ſcias dominum noſtrum imperatorem imperii coronam ita velle ſuſcipere, ſicut illam Carolus, Ludovicus, Pipinuſque ſumpſere. Quod cum papa minime implere poſſe dixiſſet. Cæſar iratus, Moguntini archiepiſcopi Saxoniſque epiſcopi conſilio ſeductus, non veritus eſt pontificem armatis circumſtare turmis. Sed cum dies jam declinaret in veſperam: conſultum eſt a fratribus, ut imperator eodem die coronaretur, reliquorum tractatus in hebdomadam ſequentem differretur. Illi id quoque averſati ſunt. Inter hæc pontifex, & qui cum eo erant omnes, a militibus cuſtodiebantur armatis. Vix tandem ad altare beati Petri pro audiendis agendiſque Miſſæ ſolemniis aſcendere licuit: vix ad conficienda ſacramenta divina, panis, aqua, & vinum afferri potuerunt. Expleta Miſſa, de ſede compulſus deſcendere pontifex, deorſum ante beati Petri confeſſionem cum fratribus ſedit: ibique ad noctem uſque cuſtoditus a militibus, ad hoſpitium tandem extra eccleſiæ atrium ductus eſt cum fratribus. Capta eſt cum illo clericorum laicorumque copioſa multitudo. Pueros item ad diverſæ ætatis homines, qui obviam ei cum floribus & palmis exierant, alios obtruncari, alios expoliari, partim cædi, partim vinciri juſſit. Joannes interea Tuſculanus & Leo Oſtienſis epiſcopi, ubi papam captum perſpexerunt, ſub plebejo habitu ſeſe in Urbem receperunt.

Capite 41. pergens recenſere crudelem pugnam inter Romanos & imperatorem Henricum V. exortam; & quomodo imperator metu Romanorum clam ab Urbe fugerit, captivumque pontificem ſecum abduxerit, hæc ſubjungit: Romani igitur cum audiiſſent papam eſſe captivum, tantus eorum animos tumultus & dolor indignatioque pervaſit, ut protinus Alemannos omnes, qui vel orationis cauſa vel alterius cujuſcumque negotii Urbem ingreſſi fuerant, necarent. Poſtera die egreſſi Urbe, conſerta pugna plurimos de imperatoris exercitu obtruncant: & eorum captis ſpoliis adverſus Teutones acriorem ineunt pugnam: adeo ut eos porticu pene propellerent, ipſumque imperatorem equo dejicerent, atque in faciem vulnerarent. Hoc ubi Otto Mediolanenſis comes aſpexit, pro imperatore ſe objiciens morti, equum illi ſuum, ut evaderet, tradidit: qui, nec mora, a Romanis capitur, atque in Urbem inductus minutatim conciſus eſt, & carnes ejus in platea canibus devorandæ relictæ ſunt Imperator ubi Romanos ſuperiores evadere, ſuoſque concidi animadvertit, clamavit, & dixit: Videtis mei, milites mei, a Romanis circumfundi, nec me defenditis? Ad hanc vocem cerneres Alemannorum Romanorumque micare gladios, ac nimio ardere fervore pugnam, nullamque eſſe occumbentium requiem. Perniciosiſſima profecto & atra Romanis & hoſtibus fuit ea dies. Cum hinc & inde tot hominum millia ruerent, ipſeque Tiberis cæſorum cruore tingeretur. Jam dies declinabat in veſperam, cum Teutones reſoluti bello, a pugna ſe ſubducere cœperant. Virtus enim eorum, ut ait Eutropius, ſicuti primo impetu major quam virorum eſt: ita ſenſim langueſcens, fit imbecillior quam feminarum. Habent namque aliquid ſimile cum nivibus ſuis: mox enim cum calore tentari cœperint, in ſudorem converſi deficiunt, & quaſi a ſole ſolvuntur. Romani vero, ut Teutones bello ceſſiſſe viderunt, ad ſpolia prædaſque converſi, onuſti in Urbem remeare cœperunt. Hoc ubi Cæſar advertit, imperat ſuis ut Romanos onuſtos ſpoliis, jamque Urbem ſubeuntes, uno impetu adorirentur. Quod cum factum eſſet, plures ab invicem quam ab hoſtibus perempti ſunt. In tanta igitur perturbatione rerum, varia fortuna utrimque fuit. Teutonici cum ad Creſcentianum caſtrum perveniſſent, Romani noviter emiſſi atque integri feſſos adorti in fugam convertunt. Alemanni rebus certis admoniti, cum ſe premi a Romanis cernerent, ſeſe in caſtra receperunt: tantuſque illos invaſit terror, ut biduum integrum in armis eſſent. Adveniente nocte Joannes Tuſculanus epiſcopus omnem Romanum populum advocans, ita alloqui cœpit; „ Licet, cariſſimi „ filii, alacritati virtutique veſtræ ſtimuli adhortationum admovendi non ſint, cum verbis neque ex imbecillo ſtrenuus, neque robuſtus quiſpiam reddatur ex timido: omnis enim vobis „ eſt pro vita, pro libertate, pro gloria, pro „ defenſione apoſtolicæ ſedis, pugna omneque „ certamen eſt. Hæc omnia in manibus veſtris „ ſunt conſtituta Nam qui pacem deſiderat, „ præparet bellum. Filii veſtri contra jus omne, contra fas tenentur in vinculis. Petri apoſtoli baſilica toto terrarum orbe venerabilis, „ armis, cadaveribus, ſanie & cruore plena eſt. „ Quid autem. Ex hoc ſummam omnium malorum conjicere poſſumus. Quæ unquam audita eſt immanior peſtis? Pontifex apoſtolicæ „ ſedis a barbaris hominibus tenetur in vinculis: omnis ſacerdotalis ordo, tota eccleſiaſtica dignitas carceri ac tenebris addicta eſt. Lugent miniſtri Domini, altaria ſancta lacrymis „ madent: ipſa prorſus mater eccleſia attrita gemit, imploratque opem veſtram: filios, ut ſe „ de tantis cladibus eruant, mœrens orat & obſecrat. Quocirca rogamus affectu quo poſſumus, ut periclitanti ſuccurratis, & ad ulciſcendam matris injuriam toto animo totiſque viribus incumbatis. Nam ſi adſint qui obſiſtant, fugere hoſtes quam conſiſtere paratiores erunt. Itaque ut alacriores inſurgatis ad „ tan-

„ tantum ulciſcendum ſcelus, de domini noſtri
ANNO CHRISTI 1111. „ & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli miſe-
„ ricordia confidentes, ab omnibus vos peccatis
„ abſolvimus “. Hac oratione Romani vehementer animati, omnes adverſus imperatorem ſe ſacramento conſtringunt: & qui ſe adjuvarent pro fratribus habendos decernunt. *Hæc Petrus diaconus.*

Sed antequam ulterius progrediamur, recitanda hic eſt brevis epiſtola ab eodem Joanne epiſcopo Tuſculano tunc data ad Richardum cardinalem epiſcopum Albanenſem, de quo ſæpe ſuperius, tunc abſentem, quæ ſic ſe habet:

Joannes Dei gratia Tuſculanus epiſcopus, agens vices domni Paſchalis papæ vincti Jeſu Chriſti, venerabili fratri Richardo Albano epiſcopo, in Domino, ſalutem.

1. Cor. 12. „ QUoniam, ſicut ait apoſtolus, *unum corpus*
„ *ſumus in Chriſto, & ſi patitur unum mem-*
„ *brum, cætera membra compatiuntur*: quæ de
„ capite noſtro, & de tota fere eccleſia geſta
„ ſunt, fraternitati tuæ ſignificamus. Cum igitur Henricus Teutonicorum rex Sutrium perveniſſet, legatos quoſdam Romam direxit, qui jurejurando firmaverunt domni papæ Paſchalis legatos ſecure ducere ac reducere, & regem ipſum ſacramento firmare, omnem eccleſiarum inveſtituram penitus abdicare, obſides etiam dare, ne ad hoc flagitium iterum rediret, & res eccleſiaſticas, & regalia, ac beati Petri patrimonia libera & quieta omnino dimittere, obſides etiam dare pro ſecuritate, cum ad coronandum eum ad beati Petri baſilicam exiret. Poſtea ex parte eccleſiæ a laicis viris firmatum eſt, ſi iſta quæ promiſſa ſunt jam dictus rex obſervaret, quod domnus noſter eum benigne ſuſciperet, & ei diadema regni imponeret, & coronatus, ſi vellet, Urbem intraret. Pro tranſitu etiam pontis, obſides accepit, pro quibus ſacramentum exhibuit, quod in ipſo die dominico, ſi pontem tranſiret, eos in liberam noſtrorum reſtitueret poteſtatem. His igitur omnibus ſacramentis ex utraque parte peractis, & obſidibus datis, cum ad coronandum eum ad eccleſiam beati Petri papa exiret: poſtpoſitis ſacramentis, & dimiſſis obſidibus, eum in ipſa eccleſia cum epiſcopis & cardinalibus & multis Romanis violenter cepit, & in captione arctiſſima detinet. Romani vero poſt alterum diem collecti, in hoſtes eccleſiæ impetum facientes, de porticu fugere compulerunt, interfectis multis de ſuis, & perditis equis, tentoriis, pecuniis, & infinita ſupellectili. Poſt hæc omnes unanimes contra eum juraverunt uno animo, una voluntate pugnare. Tu igitur prudenter vigila, & quanto amplius neceſſarium conſpicis, tanto magis elabora, & matrem eccleſiarum omnium adjuvare ne deſinas. Orationes pro liberatione domini noſtri, immo pro ipſa eccleſia, ubicumque potueris, fieri facias. Vale. Hoc autem factum eſt anno domini milleſimo centeſimo undecimo, Indictione quarta, pridie Idus Februarii, in baſilica S. Petri apoſtolorum principis, die dominica ante caput jejunii.

Hactenus Joannis epiſcopi Tuſculani epiſtola, quam Papirius Maſſonus cudit cum aliis ad hæc ſpectantibus antiquis monimentis, in notis editis ad Ivonis epiſtolas. Pergit autem Petrus diaconus: Hæc ubi imperatori nuntiata ſunt, eadem nocte eum-

A dem apoſtolicum ſecum abducens, tanto metu cum omni exercitu profugit ex porticu: ut non modo ſarcinas, verum & ſocios plurimos in hoſpitiis relinqueret. Poſt duos autem dies advocans milites, pontificem ſacris veſtibus exui juſſit. Quod cum factum eſſet, vinctum ſecum pertraxere. Dehinc Soractem uſque pergentes, juxta beati Andreæ monaſterium, alveum amnis tranſierunt: & in Sabinos ad Lucanum pontem iter agentes, ulteriores Romanæ urbis partes aggreſſi ſunt. Trahebantur interea clericorum laicorumque plurimi vincti funibus. Pontifex autem cum duobus epiſcopis Sabinenſe ac Portuenſe, & cardinalibus quatuor, apud caſtrum Trebicum, cæteri vero cardinales apud Corcodiſum in cuſto-
B dia tenebantur, Latinorum nullus audebat cum eodem pontifice colloqui. Cuſtodiebatur autem a magnatibus imperatoris; a quibus etiam illi miniſtrabatur. Poſtremo tam ſuſpicionis quam & concordiæ gratia in caſtra reductus eſt. Fuit autem idem Apoſtolicus in eodem ergaſtulo ſexaginta & unum dies. Enim vero Joannes Tuſculanus epiſcopus, fidelium animos ad opem eccleſiæ ferendam numquam excitare litteris deſtitit. Tunc princeps Patenariam cum ſuis profectus, electos milites fere trecentos Romanis auxilio miſit. Qui cum Farentinum veniſſent, & Ptolemæum & omnes fere illarum partium proceres favere imperatori comperiſſent, imperatoremque cum exercitu jam tranſiiſſe Tiberim, neque jam
C Urbem ingredi poſſent, Capuam reverſi ſunt.

Qua occaſione tandem coronam imperialem, inveſtiturarum eccleſiaſticarum collationem, aliaque privilegia plura a pontifice extorſerit ſolutumque a vinculis Romam remiſerit cap. 42. his verbis enarrat: Cernens itaque ſibi ſecus quam putabat contigiſſe, cœpit jurejurando firmare, niſi pontifex illi morem gereret, & ipſum, & omnes quos habebat in vinculis, partim occiſurum, partim amputatis membris quibuſque debilitaturum. Sed cum ad id nequiret conſtantiam pontificis flectere, in hoc tandem plena deliberatione convenit, ut omnes quos ceperat liberos faceret, dum tamen ſibi in poſterum apud pontificem proſpicere poſſet. Hoc per principes ſuos, hoc per
D clericos, hoc per laicos, civeſque Romanos, ſollicite ſatagebat. Cæterum pontifex vitam ponere, quam jura eccleſiæ violari malebat: quamvis ille non eccleſiæ jura, non officia quælibet, ſed regalia ſola ſe dare aſſereret. Proponebatur ſchiſmatis grave periculum: quod omni pene Latinorum immineret eccleſiæ. Victus tandem lacrymis ſuſpiriiſque filiorum, totus in lacrymas ſolvitur. En cogor, inquit, pro eccleſiæ pace & liberatione id perpeti, quod ne paterer, vitam quoque cum ſanguine profundere paratus eram. Huic confirmando negotio, epiſcoporum cardinaliumque conſenſus expetitur: neque aliter vel captivos relaxari, vel pacem rebus eccleſiæ dari
E poſſe, aſſeveratur. Cum igitur Albertus comes, & cæteri principes, juramentis conditiones præſcribi non ſinerent: pontifex, quando quidem, inquit, conditiones præſcribi non vultis, verbis opponam. Tunc totus ad imperatorem converſus: Juramenta hæc, ait, idcirco facimus tibi, ut vos illa quæ polliciti eſtis obſervetis: Quod imperator cum ſuis omnibus lætiſſime ac perlibenter annuit. Igitur ex verbo pontificis ſic ab eis juratum eſt in agro juxta pontem Mammeum, qui Romanos Teutoneſque dirimebat: hoc videlicet modo; Quod ulterius non inquietaret imperatorem ejuſque imperium de præſumpto, de temerato eccleſiarum jure; & de injuria ſibi ſuiſque

ANNO CHRISTI 1111.

ANNO CHRISTI 1112.

que irrogata, in perſona imperatoris ac bonis, malum aliquid ſibi vel alicui perſonæ non redderet: neque pro hac cauſa imperatorem unquam anathemati ſubderet: eidemque imperatori privilegio ſub anathemate confirmaret, ut epiſcopos, & abbates, libere electos abſque ſimonia, idem imperator annulo & virga inveſtiat: epiſcopuſque ſic inveſtitus libere conſecrationem ab archiepiſcopo, ad quem pertinuerit, ſumat. Si quis vero a populo & clero eligatur, & non ab imperatore inveſtiatur, a nemine conſecretur: & archiepiſcopi & epiſcopi libertatem habeant conſecrandi inveſtitos ab imperatore: regnumque & imperium ac principatum, officii ſui auxilio, illi conſervabit. Et cum hæc ſacramento firmaſſet, imperator demum quod eumdem pontificem cum epiſcopis & cardinalibus, & omnes qui cum eo vel pro eo capti eſſent, obſideſque & ſecuros perduceret intra portas Tranſtiberinæ civitatis, neque ulterius aut caperet, aut capi permitteret, juravit his qui in fide ſedis apoſtolicæ manerent: & populo Romano tam per ſe quam per ſuos pacem ſervaret: eumdem papam fideliter juvaret, ut papatum ſecure & quiete teneret: patrimonia & poſſeſſiones eccleſiæ Romanæ reſtitueret. Cætera, quæ de jure habere debet, more anteceſſorum recuperare ac tenere adjuvaret bona fide: & eidem pontifici fideliter obediret, ſalvo honore imperii & regni, ſicut catholici imperatores catholicis Romanis pontificibus ſolent. Poſt hæc Fridericus Colonienſis archiepiſcopus, Gebehardus Tridentinenſis, Burchardus Monaſterienſis, Bruno Spirenſis, Albertus cancellarius, Fridericus, Herimannus, Albertus, Fridericus, Berengarius, Godefredus, & Warnerius comites, ac Bonifacius marchio, in hunc modum juraverunt. Reſtabat illa exactionis & extorſionis portio, ut de inveſtituræ permiſſione privilegium imperatori ſcriberetur, ipſo præſente. Nec ipſe igitur, neque ipſius principes differri paſſi ſunt ipſam ſcripturam: donec intra civitatem veniretur, ubi pontificis ſigillum remanſerat. Die igitur altero in eodem campo qui ſeptem fratrum dicitur, dum caſtra moverent, dictari illud oportuit: & tranſmiſſo juxta pontem Salarium Tiberis fluvio, jam locatis caſtris, accitus ex Urbe ſcrinarius ſcriptum illud inter tenebras nocturnas exaravit cui invitus licet pontifex ſubſcripſit. Porro cum ibidem chartam ipſam imperator accepiſſet, poſtquam tamen in eccleſia beati Petri coronatus fuerat: eam de manu pontificis contra ejus voluntatem omnemque conſuetudinem, ſuſcipere voluit. Coronatus eſt autem idem imperator potius omnibus Romanæ urbis, ne quis civium eo adveniret, obſeratis. Cumque ad hoſtiæ confractionem veniſſet, partem ipſe ſumens reliquam imperatori tradidit, dicens: Sicut pars iſta vivifici corporis diviſa eſt, ita diviſus ſit a regno Chriſti & Domini qui pactum iſtud rumpere ac violare tentaverit. Poſt coronationem finitis Miſſarum ſolemniis, imperator in caſtra regreditur. Pontifex autem in Urbem regreſſus eſt: hinc jam in Romana eccleſia ſcandala diſſenſionum & ſchiſmatum oriri cœperunt.

Hæc de occaſione celebrati concilii chronicon Caſſinenſe, ut non immerito de Davide Schotto Bancorenſi epiſcopo Wilielmus Malmesburienſis, & de abbate Urſpergenſi Baronius tomo XI. *annalium dixerint, eos ſchiſmaticorum fautores eſſe, atque hanc de captivitate pontificis hiſtoriam in gratiam regis ſchiſmatici ſic enarraſſe, ut non tam hiſtoriam, quam panegyricum Cæſaris deſcripſiſſe videantur.*

Epiſtola illa Henrici regis, quæ hac de re ſcripta reperitur in appendice ad Marianum Sconum, in plurimis a chronico Caſſinenſi diſcrepat. Quare tantam illi fidem tribuo, quanta debetur teſti in propria cauſa teſtimonium ferenti. Formulæ conventionum violenta trium ſeptimanarum captivitate extortarum, ſicut etiam privilegii, extant apud Malmesburium lib. 5. *his verbis*: „ Dominus papa „ Paſchalis non inquietabit dominum regem, „ nec ejus imperium vel regnum de inveſtitura „ epiſcopatuum, & abbatiarum neque de injuria „ ſibi illata, & ſuis in perſona & bonis: neque „ aliquod malum reddet ſibi, vel alicui perſonæ pro hac cauſa: & penitus in perſonam regis Henrici nunquam anathema ponet, nec „ remanebit in domino papa quin coronet eum, „ ſicut in ordine continetur: & regnum & imperium officii ſui auxilio eum tenere adjuvabit pro poſſe ſuo. Et hoc adimplebit dominus papa ſine fraude & malo ingenio.

Hæc ſunt nomina illorum epiſcoporum & cardinalium, qui præcepto domini papæ Paſchalis privilegium & amicitiam domino Henrico imperatori ſacramento confirmaverunt: Petrus Portuenſis epiſcopus, Cenſius Sabinenſis epiſcopus, Robertus cardinalis ſancti Euſebii, Bonifacius cardinalis ſancti Marci, Anaſtaſius cardinalis ſancti Clementis, Gregorius cardinalis apoſtolorum Petri & Pauli, item Gregorius cardinalis ſancti Chryſogoni, Joannes cardinalis ſanctæ Potentianæ, Ritius cardinalis ſancti Laurentii, Rainerius * cardinalis ſanctorum Marcellini & Petri, Vitalis cardinalis ſanctæ Balbinæ, Cuzo * cardinalis ſancti Marci, Theobaldus cardinalis Joannis & Pauli, Joannes decanus in ſchola Græca, Leo decanus ſancti Vitalis, Albo decanus Sergii & Bacchi.

* *corrupte ſcriptum erat, Remerus* * *al.* Teuzo

„ *Ipſe etiam hoc ſacramentum fecit*: Ego Hen„ ricus rex liberos dimittam quarta vel quinta „ feria proxima, & dominum papam, & epiſ„ copos, & cardinales, & omnes captivos, & „ obſides, qui pro eo vel cum eo capti ſunt, & „ ſecure perduci faciam intra portas Tranſtibe„ rinæ civitatis nec ulterius capiam aut capi per„ mittam eos qui in fidelitate domini Paſchalis „ permanent: & populo Romano & Tranſtibe„ rinæ civitati pacem & ſecuritatem ſervabo, „ tam per me, quam per meos, in perſonis quæ „ pacem mihi ſervaverint. Dominum papam fi„ deliter adjuvabo, ut papatum ſuum quiete & „ ſecure teneat. Patrimonia & poſſeſſiones Ro„ manæ eccleſiæ quæ abſtuli reſtituam, & cun„ cta quæ habere debet, more anteceſſorum ſuo„ rum recuperare & tenere adjuvabo, bona fide „ ſine fraude & malo ingenio: & domino papæ „ Paſchali obediam, ſalvo honore regni & im„ perii, ſicut catholici imperatores catholicis pon„ tificibus Romanis.

Et iſti ſunt juratores ex parte ipſius regis: Fridericus Colonienſis archiepiſcopus, Godebardus Tridentinus epiſcopus, Bruno Spirenſis epiſcopus, Berengarius comes, Albertus cancellarius, Hermannus comes, Fridericus comes Palatinus, Bonifacius marchio, Albertus comes de Blandriaco, Fridericus comes, Godefridus comes, Warnerius marchio.

Hac conventione expleta, & prædictorum epiſcoporum & cardinalium ſacramento confirmato, oſculo utrimque dato, dominus papa IV. Idus Aprilis, dominica Quaſi modo geniti, Miſſam celebravit, in qua poſt communionem ſuam & miniſtrorum altaris, imperatori corpus & ſanguinem Domini dedit in hæc verba: Hoc Dominicum

cum

ANNO CHRISTI 1111.

cum Corpus quod ſacroſancta retinet eccleſia, A natum ex Maria virgine, elevatum in cruce pro redemptione humani generis, damus tibi, fili cariſſime, in remiſſionem peccatorum tuorum, & in conſervationem confirmandæ pacis & veræ amicitiæ inter me & te, & regnum & ſacerdotium. Altero vero die Apoſtolicus & rex ad columnas quæ ſunt in foro convenerunt, diſpoſitis præſidiis loricatorum, ubicumque videbatur opus eſſe, ne impediretur regis conſecratio. Et in Argentea porta receptus eſt rex ab epiſcopis, & cardinalibus, & toto clero Romano, & cœpta oratione quæ in ordine continetur, ab Oſtienſi epiſcopo, quoniam Albanus deerat, a quo debuiſſet dici ſi adeſſet, ad mediam rotam ductus eſt, & ibi recepit ſecundam orationem a Por- B tuenſi epiſcopo, ſicut præcipit Romanus ordo. Deinde duxerunt eum cum litaniis uſque ad confeſſionem apoſtolorum, & ibidem impoſita ſibi corona ab ipſo Apoſtolico in imperatorem eſt conſecratus. Poſt impoſitam coronam, Miſſa de reſurrectione domini eſt celebrata: in qua ante communionem dominus papa privilegium imperatori propria manu dedit, in quo ſibi & regno ſuo quod hic ſcriptum eſt conceſſit, & in eodem loco ſub anathemate confirmavit.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio & per Dei omnipotentis gratiam Romanorum imperatori Auguſto Henrico, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

REgnum veſtrum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cohærere divina diſpoſitio conſtituit: prædeceſſores ſiquidem veſtri, probitatis & prudentiæ amplioris gratia, Romanæ urbis coronam & imperium conſecuti ſunt. Ad cujus videlicet coronæ & imperii dignitatem, tuam quoque perſonam, fili cariſſime Henrice, per noſtri ſacerdotii miniſterium majeſtas divina provexit. * Illud igitur dignitatis privilegium, quod prædeceſſores noſtri veſtris prædeceſſoribus catholicis imperatoribus conceſſerunt, & privilegiorum paginis confirmaverunt, nos quoque tuæ dilectioni concedimus, & præſentis privilegii pagina confirmamus: ut regni tui epiſcopis vel abbatibus, libere præ- D ter violentiam vel ſimoniam electis, inveſtituram virgæ & annuli conferas; poſt inveſtitionem vero canonice conſecrationem accipiant ab epiſcopo, ad quem pertinuerit. Si quis autem a clero vel populo præter aſſenſum tuum electus fuerit, niſi a te inveſtiatur, a nemine conſecretur: exceptis nimirum illis, qui vel in archiepiſcoporum, vel in Romani pontificis ſolent diſpoſitione conſiſtere. Sane archiepiſcopi vel epiſcopi libertatem habeant a te inveſtitos epiſcopos vel abbates canonice conſecrandi. „ Prædeceſſores „ enim veſtri eccleſias regni ſui tantis regalium „ ſuorum beneficiis ampliarunt, ut regnum ip- „ ſum maxime epiſcoporum vel abbatum præſi- „ diis oporteat communiri, & populares diſſen- E „ ſiones, quæ in electis omnibus ſæpe contin- „ gunt, regali oporteat majeſtate compeſci. „ Quamobrem prudentiæ & poteſtati tuæ cura „ debet ſollicita imminere, ut Romanæ eccleſiæ „ magnitudo, & cæterarum ſalus, tuis Deo præ- „ ſtante beneficiis & ſervitiis conſervetur. Si qua „ igitur eccleſiaſtica vel ſæcularis perſona, hanc „ noſtræ conceſſionis paginam ſciens, contra eam „ temerario auſu venire tentaverit, anathematis „ vinculo, niſi reſipuerit, innodetur, honoriſ- „ que ac dignitatis ſuæ periculum patiatur. Ob- „ ſervantes autem hoc miſericordia divina cu- „ ſtodiat, & perſonam poteſtatemque tuam ad „ honorem ſuum & gloriam feliciter imperare „ concedat.

ANNO CHRISTI 1111.

Peracto itaque toto ipſius conſecrationis officio Apoſtolicus & Imperator complexis invicem dextris iverunt cum celebri pompa ad cameram quæ eſt ante confeſſionem ſancti Gregorii: ut ibi deponeret Apoſtolicus ſua ſacerdotalia, imperator autem ſua regalia. Imperatori autem exeunti de camera, & ſuis regalibus exuto, occurrerunt Romani patricii cum aureo circulo, quem impoſuerunt imperatori in capite, & per eum dederunt ſibi ſummum patriciatum Romanæ urbis, communi conſenſu omnium, & volenti animo.

Omnem hanc ambitionem privilegiorum & conſecrationis, verbo de ſcriptis præfati David tranſtuli: quæ ille, ut dixi, pronius quam deberet, ad gratiam regis inflexit. *Hæc omnia Malmesburienſis.*

Cæterum redditis his ex ſinceriſſimis actis ab aliquo eorum qui interfuerunt conſcriptis: reliquum eſt, ut ad pleniorem tantæ rei cognitionem, quæ ab aliis ejuſdem temporis ſcriptoribus reperiuntur aſſerta, his intexamus: velut illud memoria dignum quod Otto Friſingenſis ſic ſcribit de conſtantia Conradi archiepiſcopi, cum deteſtaretur vehementer ejuſmodi regis Henrici ſcelus: Videns hoc venerabilis Juvavenſis eccleſiæ archiepiſcopus Conradus, qui cum rege venerat, zelo æquitatis vicem Dei do- C lens, factum hoc improbavit. Cui dum quidam ex miniſtris regis Henricus cognomento caput, evaginato gladio mortem interminaretur, tanquam pro juſtitia mori optans, jugulum præbuit, malens, ſi minas ille ad effectum perducere voluiſſet, temporalem vitam finire, quam tanti piaculi ſcelus diſſimulare:

In actis ſancti Gebehardi Juvavenſis ſive Saltzburgenſis (idem enim eſt) archiepiſcopi, antiquitus ſcriptis ab auctore ejus temporis, hæc de ſancto Conrado ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopo narrata leguntur quæ ab hoc anno & eadem ex cauſa eum ſecuta ſunt mala: Exinde odium imperatoris & ejus fautorum in tantum incurrit, ut in ejus perſecutione, ſicut de beato quondam Athanaſio legimus, totum pene conjuraverat regnum, & commoti ſunt principes terræ; nec ei ullus locus tutus ſupererat ad latendum, dum ad inveſtigandum eum omnes moverentur. Intra vallem Admuntenſem in cujuſdam ſpelunca montis dimidium pene annum eſt occultatus. Rurſus iſdem infra monaſterii cellulæ ambitum in cellario ſubterraneo ſexdecim hebdomadibus latitavit. In cujuſdam gurgite amnis uſque ad mentum immerſus diem integrum exegit. Inde clandeſtino diſceſſu Saxoniam petens, a Magdeburgenſi archiepiſcopo venerabili, Adilgoz nomine, officioſiſſime ſuſceptus eſt, & retentus: qui etiam quotquot ad ipſum patrem noſtrum Conradum Saltzburgenſem epiſcopum occulte ob metum Cæſare- E anorum pedites veniebant, multis muneribus honoratos equites remittebat. Miſeratione demum divina, pace redintegrata eccleſiæ, a Luitpoldo Stirenſi marchione in manu forti requiſitus, ad ſuam honorifice poſt novem annos reductus eſt ſedem. Rurſum eccleſiæ propriæ ſtrenue invigilavit, & inter cæteros ejuſdem Saltzburgenſis eccleſiæ dignos per ipſum profectus, majoris eccleſiæ clericorum vitam in melius informavit, & communem vitam canonicorum S. Auguſtini ibi initiavit anno dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo vigeſimo primo.

Et inferius de monaſterio ab eodem Conrado erecto,

* al. *Illam prærogativam, quam H.*

ANNO CHRISTI 1112.

cto, ipſum a Conone cardinali epiſcopo Prænestino A *conſecratum fuiſſe tradit. Quod rurſus ad eandem ab Henrico imperatore excitatam perſecutionem pertinet, ejuſdem temporis ſcriptor idemque notarius imperatoris Gotfridus Viterbienſis, inter temporis hujus ſcriptores clarus, deſcripſit omnia iſta metro, hiſtorice tamen non poetice: ſimulque attexuit, quibus ſe pars utraque, in ejuſmodi quæ tunc verſabantur diſceptationibus, tueretur rationibus: ſic enim ſe habent.*

Chronici par 17.

Papa caret manto, captus ab hoſte ſuo.
Quæſtio nunc oritur, cur carcere papa tenetur?
Reſpondetur eis: quia ſuſtulit omnia præſul.
Abſtulit imperio pontificale decus.
Nam bona pontificum, quæ nititur ipſe tenere,
Contulit imperium, quæ debeo Cæſar habere;
Amodo qui teneat, Cæſare dante feret.
Annulus & baculus de noſtro munere venit:
Undique pontifices regum ſunt munere pleni:
Cæſaris officium quomodo papa gerit?
Rettulit eccleſia: Si quærimus æqua fateri,
Annulus & baculus nunquam de Cæſare venit;
Nam Deus eccleſiis cælitus iſta dedit.
Omnia quæ reges per tempora priſca dederunt
Non modo ſunt regum, ſed cui data jure fuerunt.
Nec Deus hoc patitur, nec tua jura ferunt,
Cum tua ſit regni, tua ſit cuſtodia juris,
Carceribus noſtris mala das exempla futuris,
In ſanctum Domini dum feritate furis.
Conditor es juris, qui ſpernere jura videris,
Jam neque jura Dei, neque regia jura vereris, C
Eccleſiam crucias, qui cruciandus eris.
Dedecus eſt, fontem juris confundere legem,
Et magis eſt timidum, cælorum ſpernere Regem.
Cum ſacra jura neges, triſtia regna reges.
Cur laicus quærit tradi ſibi munera cæli?
Ut Deus inſtituit, electio conſona cleri
Judicio cæli libera ſemper erit.
Tu tua ſi repetis, repetes quæ tu tribuiſti,
Hæc, cum non dederis, cur tollere propoſuiſti?
Tradere te decuit, tollere nulla mihi.
Si quodcumque datur, ratio monet ut repetatur,
Dos tua tollatur, nobis quoque noſtra feratur;
Hoc ita, ſi cupias, quærimus eſſe ratum.
Imperium dedimus, tu pauca dediſſe videris,
Ex ope pontificis Cæſar Romanus haberis, D
Vincula pontifici qua ratione geris?
Quidquid agat præſul, quidquid ſacra turba fatetur,
Reddere cogetur quod Cæſaris eſſe videtur;
Illud & in ſcriptis firmat uterque ſecus.
Annulus & baculus, vel cætera quæ memorantur,
Cæſaris ad juſſum penitus reddenda parantur,
Papaque Paſchalis ſic ſpoliatus abit.

Addit & his iſta:

Curia papalis contendit & imperialis,
An ſit inæqualis, vel debeat æquiparari,
Partibus oppoſitis, curia regis ait:
Spiritus eſt papa carnis velamine clauſus,
Hunc quaſi terrenum deſcribere quis foret auſus?
Terrea cum ſuperis qua paritate gerit? E
Eſt quoque par ſuperis, cælum datur ore tenere,
Qua ligat & ſolvit, qua regna videtur habere,
Carnis in exilio ſpiritus aſtra tenet.

Pro imperatore.

Cæſar lex viva ſtat regibus imperativa,
Legeque ſub viva ſunt omnia jura dativa,
Lex ea caſtigat, ſolvit, & ipſa ligat.
Conditor eſt legis, neque debet lege teneri,
Sed ſibi complacuit ſub lege libenter haberi;
Quidquid ei placuit juris ad inſtar erit.
Qui ligat ac ſolvit Deus ipſum protulit orbi,
Diviſit regnum divina potentia ſecum,
Aſtra dedit ſuperis, cætera cuncta ſibi.

Pro Eccleſia Romana.

Pars quoque papalis ſic obviat imperiali:
Sic regnare damus, quod Petro ſubjiciaris,
Jus etiam nobis Chriſtus utrumque parit.
Spiritus & corpus mihi ſunt ſubjecta potenter
Corpore terrena teneo, cæleſtia mente:
Unde tenendo polum ſolvo ligoque ſolum.
Æthera pandere, cælica tangere, papa videtur,
Nam dare, tollere, nectere, ſolvere, cuncta meretur.
Cui dedit omne decus lex nova lexque vetus.
Annulus & baculus quamvis terrena putentur,
Sunt de jure populi, quæ ſignificare videntur,
Reſpice jura Dei, mens tua cedat ei.
Reddit Apoſtolico Cæſar quæcumque rogavit, B
Pax bona conficitur, ſublata Deo reparavit,
Jura ſuæ partis lætus uterque trahit.

Sed hæc poſtea ſub Calliſto papa, cætera, quæ ſubjicit de Romano concilio, ſuo loco dicenda erunt.

Inter omnes hujus temporis ſcriptores tantum ſacrilegium deteſtantes, unus ille plane ridendus Urſpergenſis abbas, qui nervis ſolutus profitendæ libere veritatis, ob privatum erga Henricum imperatorem affectum, ſacrilegium adeo immane convertere nititur in pietatem, comparans eumdem Henricum patriarchæ Jacob, quod ſicut ille detinuit angelum, & non dimiſit, niſi benediceretur ab eo, ita iſte Paſchalem papam tenuerit, & detinuerit ſancte pieque, quouſque ab eo quam petebat benedictionem acceperit. Addit vero, quod dum adhuc Henricus Paſchalem apud ſe retineret, accepiſſe ab eo liberam facultatem ſepeliendi in eccleſia Henricum parentem ſuum, parentandique more catholico, cum ſacerdotes Germaniæ teſtati eſſent eum peccatorum ſuorum pœnitentem clauſiſſe diem extremum. Quo obtento, ut reverſus eſt idem imperator, ſumptuoſiſſimo funere eumdem patrem ſuum in eccleſia ſepelivit. Hæc ipſe, qui & addit: Nec multo poſt Henricus imperatoria munificus liberalitate, tam ſpirituali papæ ſuo Paſchali, quam ſingulis ejus epiſcopis, cardinalibus, clericiſque majoribus ac minoribus, dona tot tanta & talia diſpertivit, ut abſentibus omnino memoratu incredibile ſit. *Quæ quidem magis ſcandalum auxerunt, & ut in pontificem & cardinales linguarum jacula majori impetu jactarentur, & in eum acrius inveherentur adverſarii, effecerunt. Ita plane vulnere gravi in capite accepto, catholica ubique eccleſia languet. Tunc autem proxime juncta capiti membra, dum acriori dolore punguntur, ad caput ipſum confricandum acrius convertuntur, ut patet concilio Hieroſolymitano & Viennenſi.*

G. C. Acta diei ſextæ ejuſdemque ultimæ concilii hujus edita ſunt tum a VVillelmo Malmesburienſi, lib. v. tum a St. Baluzio V.Cl. ad librum vi. de concord. ſacerd. & imper. utrobique eadem: niſi quod adjecta ſub finem editionis Baluzianæ, cardinalium qui interfuerunt, nomina, quæ apud VVillelmum deſiderantur. Sed neutra in editione quidquam eſt, quod ſuperius repræſentatum non ſit: præter nomina eorum qui interfuerunt, quorum primas tantum litteras exhibebat Vaticanum exemplar ad quod exacta eſt Biniana editio. Nos ea, quantum fieri potuit, ex utraque illa editione, & ex Italia ſacra, integra reſtituimus. Addidimus etiam ad margines varias ex utroque codice lectiones, quæ alicujus eſſe momenti viſæ ſunt.

Adnotatio P. Antonii Pagi.

ad An. Ch. 1112. n. 1. & ſeq.

Concilium Lateranenſe, quod revocavit privilegium a Paſchali II. Henrico Imperatori conceſſum, celebratum hoc anno 1112. non v. *Kalendas Aprilis*, ut per errorem Amanuenſium legitur in Actis hujus Concilii a Nicolao Aragonio editis, ſed decimo quinto

ANNO CHRISTI 1112.

Kalendas Aprilis, uti habent Urſpergenſis in Chron. & Simeon Dumelmenſis in Hiſt. de Geſt. Reg. Angl. Paſchalis II. inquit Trithemius in Chronico Hirſaugienſi, Clericorum ſuorum importunitate compulſus, Romæ apud S. Ioannem Lateranenſem *in medio menſis Martii*, *Concilium* 125. *Epiſcoporum celebravit*, in quo Epiſcopi omnes, qui fuerunt præſentes, uno ore, unaque ſententia privilegium illud, quod Papa compulſus Imperatori tradiderat ſuper Inveſtitura Epiſcoporum, condemnaverunt. *Perlecta charta acclamatum eſt ab univerſo Concilio*, *Amen*, *Amen*, inquit Aragonius Cardinalis, qui ſubdit. *Hæc charta lecta eſt a Gerardo Engoliſmenſi*, *Leone Oſtienſi*, *Galone Legionenſi Epiſcopis*, *Roberto Card. tit. SS. XII. Apoſtolorum*, *& communi aliorum conſenſu*. Sed tam tomo X. Concil. quam apud Baronium n. 10. loco *Gelone*, vel *Galone Legionenſi* epiſc. legendum, *Galone Leonenſi*. Is enim Epiſcopus erat *Leonii* in Minori Britannia ſub Archiepiſcopatu Turonenſi, quod oppidum nunc vulgo vocatur *S. Paul. de Leon.* Obiter obſerva diem 18. Martii incidere hoc anno in feriam ſecundam, qua de more Conſilia inchoabantur.

Labbeus Tom. 2. Bibl. p. 249. recitat Hiſtoriam Pontificum & Comitum Engoliſmenſium ab Auctore Anonymo, qui vixit anno 1159. ſcriptam, in qua de Gerardo Ep. Engoliſmenſi c. 35. inquit: *Cum Romam tenderet audito quod Paſchalis Papa Concilium congregaſſet maximum diebus illis ad jubilæum tetendit* (ſed legendum cum alio exemplari correctiori, *maximis dietis ad urbem tetendit*,) *in quam quamvis tacite venit*, *tamen reſidentes Epiſcopos cum D. Papa in Concilio invenit. Cauſa ſiquidem qua convenerant*, *talis fuit. Imperator ſiquidem Henricus Papam Paſchalem*, *Cardinales*, *& Nobiles Romanos ceperat. Hac occaſione Papa reliquit inveſtituras Imperatori*, *quæ fiebant per annulum & virgam*, *& ſuper ſacroſancta juravit propria manu & Curia ejus Imperatorem ſe non excommunicare pro inveſtituris. Quia vero Papa rem illicitam fecerat deponere ſe a papatu promiſerat*, *& ad Poncianas Inſulas habitu religioſo exulire diſpoſuerat*, *ſi inveſtituras ſalvo ſacramento ad priſtinam libertatem &c. In qua re nullum remedium a toto Concilio inveniri poterat. Gerardus Epiſcopus requiſitus tandem tale conſilium dedit*, *quod inveſtituræ revocari poterant ſalvo ſacramento* (a Paſchali ſcil. II. facto.) *ita tamen quod Imperator dans Inveſtituras non excommunicaretur. Quod conſilium omne Concilium laudans dixit: Non tu locutus es*, *ſed Spiritus Sanctus in ore tuo. Placuit itaque papæ*, *& toti Concilio*, *quatenus Gerardus epiſcopus*, *per quem Deus Eccleſiæ ſuæ tale conſilium reſeraverat*, *cum quodam Cardinale Daviniaco*, *vel Duntiaco* (nomen illud corruptum) *ad Imperatorem dirigeretur*, *qui voluntatem Imperatoris conſuleret*, *quatenus Eccleſiæ Romanæ Inveſtituras exponeret* (forte reponeret) *alioquin habitum conſilium revelaretur. Quod cum in præſentia Imperatoris ſupradictus Pontifex Gerardus mirabiliter peroraſſet*, *& a Cancellario Imperatoris*, *qui illius interpres erat*, *ſingula exponerentur*, *vehemens tumultus ortus eſt in Curia*, *ita quod Colonienſis Archiep. qui eum ſolemniter in hoſpitio ſuo ſuſceperat* (*in Galliis namque diſcipulus Gerardi fuerat*) *de vita illius dubitans dixit: Magiſter maximum ſcandalum generaſti in Curia noſtra. Indignans autem Gerardus reſpondit: Tibi ſit ſcandalum*, *mihi eſt Evangelium. Dedit tamen Gerardo Pontifici Imperator multa munera.* Addit Petrus Bleſenſis in Continuat. Ingulphi p. 128. ubi de hoc Concilio agit, Gerardum tunc fuiſſe in Aquitania Sedis Apoſtolicæ Legatum. Gerardi conſilium ſecutum eſt Concilium Lateranenſe, in quo Patres non Henricum Imp. ſed privilegium ab eo extortum excommunicarunt.

ANNO CHRISTI 1112.

AD CONCILIUM LATERANENSE II.

In quo conceſſum Henrico IV. Imperatori privilegium de inveſtituris abrogatur, Anno 1112. habitum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi to. II. pag. 271.

„ COncilii hujus Lateranenſis acta ab editis nonnihil diſcrepantia, maxime in ſubſcriptionibus, olim dum Paduæ agerem, offendi in MS. codice Burchardi ſæculi XII. quem ſervat celebris bibliot. S. Juſtinæ, quod cœnobium eſt inſigne Patrum ord. S. Benedicti. Cum vero P. D. Athanaſium Bibliothecarium ut mihi tranſcriberet rogaſſem, qua eſt humanitate & doctrina, benigne annuens Lucam ad me tranſmiſit apographum, quod cum eruditis ut hic communicarem plura ſuaſerunt. Quod ſcilicet hic acta concilii, non quidem ex excerptis cardinalis Aragonii, ex quibus dedit Labbeus, ſed ex ipſis tabulis traduntur. In his vero habes collecta ea omnia quæ ex actis concilii hujus accepta Urſpergenſis, & Malmesburienſis ſparſim tradiderunt. Inſuper ſubſcriptiones concilii dantur integriores & ſaniores, quam quæ repræſentantur ab aliis. Denique Paſchalis pontifex tenere ſe profitetur quatuor priora concilia, & *Concilium Antiochenum*. Quæ ſane lectio de concilio Antiocheno deeſt in codice Labbeano, quanquam in aliis nonnullis deprehendiſſe ſe Labbeus in adnotatione ad marginem teſtatur, & reipſa legitur in Urſpergenſi. Porro ex vetuſtate noſtri codicis, ipſi plane concilio æqualis, lectionis ejuſdem ſinceritas demonſtratur. Cur vero quatuor tantummodo œcumenica concilia pontifex commemorarit, facile divinaremus; uſurpat enim in hac profeſſione ſua verba S. Gregorii papæ I. qui ad patriarchas ſcribens profitetur. *Sicut ſancti Evangelii quatuor libros*, *ſic quatuor concilia ſuſcipere & venerari me fateor*. Antiochenum concilium addit Paſchalis, quod eſſe Antiochenum dedicationis non dubito. Licet enim ab Arianis epiſcopis habitum illud conſtat, ejus tamen canones ab eccleſia catholica acceptos ſcimus, qua de re conſule Schelſtratem in opere de concilio Antiocheno. Cur vero illud poſt œcumenica concilia adjecerit pontifex non facile dixerim, niſi forte id ei venerit in mentem, quod ejus canones de electionibus epiſcoporum multa præſcriberent, de quibus electionibus tunc diſſidia agitabantur.

ACTA CONCILII ECCLESIÆ....

ANno ab Incarnatione Domini MCXII. indictione quinta, anno pontificatus D. PP. Paſchalis ſedis XIII. menſe Martii, XV. (*a*) calendas aprilis. Celebratum eſt concilium Romæ Lateranis in baſilica Conſtantiniana. In quo cum D. PP. Paſchalis præſediſſet cum archiepiſcopis, & epiſcopis, & cardinalibus, & abbatibus, & varia multitudo clericorum & laicorum (*b*) ultima die concilii facta coram omnibus profeſſione catholicæ fidei, ne quis de fide ipſius dubitaret, dixit: *Amplector omnem divinam ſcripturam*, *ſcilicet veteris*, *& novi teſtamenti*, *legem a Moyſe ſcriptam*, *& a ſanctis prophetis*. *Amplector IV. evan-*

(*a*) In editis V. ſed melius noſter codex, cum dies XV. Kal. apr. in feriam ſecundam tunc inciderit.
(*b*) Multa hic omiſſa ſunt, ex editis ſupplenda.

☞ *evangelia, VII. canonicas epistolas, Epistolas gloriosi doctoris beati Pauli Apostoli, sanctos canones apostolorum, IV. universalia concilia sicut IV. Evangelia, Nicænum, Ephesinum, Constantinopolitanum, Chalcedonense, & Antiochenum concilium, & decreta sanctorum Patrum, Romanorum Pontificum, & præcipue decreta domni mei Gregorii & beatæ memoriæ PP. Urbani. Quæ ipsi laudaverunt laudo, quæ ipsi tenuerunt teneo, quæ confirmaverunt, confirmo, quæ dapnaverunt dapno, quæ repulerunt repello, quæ interdixerunt interdico, quæ prohibuerunt prohibeo, in omnibus & per omnia, & in his semper perseverabo.*

ANNO CHRISTI 1112.

Quibus expletis (*a*) surrexit pro omnibus Girardus Engolismensis episcopus legatus in Aquitania, & communi assensu domini papæ Paschalis, totiusque concilii coram omnibus legit hanc scripturam. *Privilegium illud, quod non est privilegium, sed vere debet dici pravilegium pro liberatione captivorum & Ecclesiæ a domno P. Paschali per violentiam Henrici regis extortum, nos omnes in hoc sancto concilio cum domno PP. congregati canonica censura & ecclesiastica auctoritate judicio Sancti Spiritus dapnamus, & irritum esse judicamus, atque omnino cassamus, & ne quid auctoritatis & efficacitatis habeat penitus excommunicamus; & hoc ideo dapnatum est, quia in eo privilegio continetur quod electus canonice a clero & populo ..... (b) ..... Quod est contra Spiritum Sanctum & canonicam institutionem.* Peracta vero hac charta acclamatum est ab universo populo. Amen, amen, fiat, fiat. Archiepiscopi cum suis suffraganeis interfuerunt, hii sunt. Patriarcha Veneticus, Senensis (*c*), Capuanus, Landulphus Beneventanus, Amalfitanus, Regitanus, Hydruntinus, Brunduinus, Caopsanus, Girondinus, & Græci Ronsanensis archiepiscopi sanctæ Severinæ. Episcopi vero, Cencius Sabinensis, Petrus Portuensis, Leo Hostiensis, Cono Prænestinus, Gyrardus Engolismensis, Gualo Leonensis legatus pro Bituricensi, & Viennensi archiepiscopis, Rogerius Vulturnensis, Gualfredus Senensis, Rolandus Papulonensis, Gregorius Teracinensis, Gilgelnus Siracusanus legatus pro omnibus Siculis. Gilgelmus Trojanus, (*d*) & alii fere C. episcopi, Bruno Signius, & Johannes Tusculanus episcopi (*e*) cum essent Romæ, illa die concilio non interfuerunt. Qui postea lecta dapnatione privilegii consenserunt, & laudaverunt. Cardinales vero, Bonifacius tit. S. Marci, Robertus tit. S. Eusebii, Romanus tit. S. Priscæ. Gregorius tit. SS. Apostolorum, Benedictus tit. S. Petri ad vincula, Anastasius (*f*) tit. S. Clementis, Riso, (*g*) tit. S. Laurentii in Damaso, Johannes tit. S. Ceciliæ, Divizo (*h*) tit. S. Martini, Thebaldus (*i*) tit. S. Johannis & Pauli. Gregorius (*k*) tit. S. Grisogoni. Raginerius tit. S. Petri & Marcellini, Vitalis tit. Sanctæ Balbinæ (*l*), Petrus tit. (*m*) S. Sixti, & Albericus S. Savinæ Cardinales cum essent Romæ illa die concilio non interfuerunt. Postea lecta dapnatione nefandi privilegii consenserunt, & laudaverunt. Diaconi vero abbas Sublacensis, Joannes Guitanus, abbas S. Andreæ, Leo, Gregorius, Aldo, Teobaldus, Roscemannus (*n*) omnes in dapnatione prædicti privilegii consenserunt cum abbatibus innumerabili multitudine tam clericorum, quam laicorum. Hæc charta dictata est a Gyrardo Engolismensi, Leone Ostiensi, Gregorio Teracinensi, Gualone Leonensi episcopis a Roberto cardinali tit. S. Eusebii, Gregorio tit. SS. Apostolorum cum communi aliorum consilio.

ANNO CHRISTI 1112.

☞ REMENSE CONCILIUM.

In quo causa capellarum quarumdam inter monachos S. Vedasti & canonicos Atrebatenses agitata est,

A Radulfo Remensi archiepiscopo circa annum 1112. celebratum.

ibid. pag. 974

Quanquam de anno, cui concilium istud convenit, nihil certi affirmare ausim, vix tamen procul ab anno 1112. arbitror removendum. Eo enim delata est lis inter canonicos Atrebatensis ecclesiæ, & monachos Sancti Vedasti longa contentione agitata, quam ad Kal. usque novembris patres comperendinarunt. Tum ad sedem apostolicam a Monachis appellatum, & quidem sequenti anno quantum assequor ex conjectura literarum Paschalis, quæ Laterani VI. kal. aprilis datæ sunt. Non comparentibus canonicis, post variam literarum ultro citroque missitationem, tandem pro monachis, certa tamen addita limitatione, decisum est; cui judicio, quod forte canonici reclamarint, insistit jussit Paschalis literis suis die XV. kal. januarii indict. VII. ideſt exeunte anno 1113. Tota hæc historiæ series ad annum 1112. Remense illud concilium deducit. In eo vero auditi sunt monachi pro jure in capellas quasdam contra canonicos reclamantes. Qua de causa ad eosdem patres literas statim subjiciendas Lambertus Atrebatensis episcopus misit. Literæ vero illæ cum superioribus omnibus, quarum memini, ex codice epistolarum ejusdem Lamberti in miscellan. Baluzii to. V. pag. 359. acceptæ sunt.

LAMBERTI ATREBATENSIS EPISTOLA

Ad patres concilii Remensis.

REverendo patri & Domino Radulfo Dei miseratione Remorum archiepiscopo, omnibusque honorandis episcopis & abbatibus Remis in nomine Jesu congregatis, Lambertus sanctæ Atrebatensis ecclesiæ qualiscumque minister, disciplinam & sapientiam in Spiritu Sancto.

Quoniam complacuit vobis, reverende pater, pro querela canonicorum nostrorum & domni Henrici sancti Vedasti abbatis, & monachorum nobis mandare, ut invitatio abbatis usque in Kalendas novembris differretur; sicut mandastis factum est, & ex utraque parte collaudatum. Bene valete, Reverende pater, & honorabiles episco-

(*a*) hic variat nonnihil ab editis, sed est in Urspergensi. (*b*) Edita supplent hanc lacunam ita. *A nemine consecretur, nisi prius a rege investiatur.* (*c*) Edita *Sennes Capuanus.* (*d*) Edita *male Verrianus.* (*e*) Desunt hæc in editis, supplentur a Malmesburiensi, sed pro *Brunone Siguino* male habet *Suvinus.* (*f*) In editis male *R.* (*g*) In editis male R. quod male reddit Labbeus *Boso.* (*h*) In editis B. (*i*) Deest in editis (*k*) In editis F. (*l*) In editis *S. Sixti.* (*m*) Desunt hæc in editis. (*n*) Edita *Rosimanus.*

☞ scopi Domini mei cum omnibus in concilio congregatis, & orare pro me peccatore, & instanter elaborare, ut ecclesiis nostris non illam quam mundus dare potest, sed illam quæ A exsuperat omnem sensum, videlicet Angelorum & hominum, Deo miserante, & Spiritu Sancto cooperante, pacem per vos nos gaudeamus consecutos. ANNO CHRISTI 1112.

ANNO CHRISTI 1112.

☞ CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM

Quo decisa lis est inter episcopum Nazarenum & abbatem montis Thabor a Gibilino A. S. L.

Anno 1112. Celebratum.

Ibid. p. 275. COncilium quoddam Hierosolymitanum ex charta, quam mox proferam, acceptum dedit in codice Melitensi vir doctissimus P. Sebastianus Pauli, quem instituti, & studiorum meorum socium me olim habuisse glorior. Antequam vero diploma illud proferam, animadvertere juvat Gibilinum illum, qui concilio præsedit, ipsum esse archiepiscopum Arelatensem, qui per hos annos Hierosolymam missus priorem episcopatum cum Hierosolymitano commutavit. Mirari tamen subit, cur in hoc documento non patriarcham se, sed episcopum tantummodo appellet; quod forte ab illo humilis & demissi animi gratia factum accipiendum est. Neque enim eam admitterem conjecturam, quam vir doctissimus codicis illius editor, proponit, Gibilinum Arelatensem alium plane esse a Gibilino Hierosolymitano Patriarcha, nam unum eumdemque demonstrant literæ Paschalis n. XV. a Labbeo prolatæ, quibus jubentur Arelatenses alium sibi episcopum eligere, cum priorem illum suum antistitem Gibilinum Hierosolymitani sibi patriarcham postularint.

INSTRUMENTUM CONCORDIÆ

Inter Episcopum Nazarenum & Abbatem Montis Thabor.

IN nomine sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Ego Gibilinus episcopus ad Orientales ecclesias ab apostolica sede directus, Dei inspirante clementia ipsas ordinare, & in meliorem statum erigere desiderans, quæ jamdiu in eis ordinata fuerant reformare disposui consilio episcoporum, abbatum, & Arnulfi Hierosolymitani archidiaconi, assensuque & petitione domini gloriosissimi regis Balduini, Procerumque suorum. Dissensionem, quæ inter ecclesias longo tempore manserat pace interposita mitigavi. Inter cætera igitur Dei beneficia, quæ nobis honeste agenda misericorditer concessit, contentionem quæ inter episcopum de B Nazareth & abbatem de monte Thabor de dignitatibus ecclesiarum suarum orta fuerat, utrisque partibus assentientibus sedavi, ea scilicet constitutione, ut ordinationem abbatis & monachorum, consecrationemque majoris ecclesiæ locus de monte Thabor ab Hierosolymitano patriarcha in sempiternum absque ulla contradictione susciperet. Cætera vero, quæ ad jus episcopi pertinent, a prædicto episcopo de Nazareth, chrisma videlicet & oleum, & parochialem vicarium semper habebunt. Tertiam præterea partem totius decimæ Tiberiadis, & ad ipsam pertinentium, tam de militia, quam de terræ cultura, & nutrimento pecorum a prælibato episcopo ecclesiam de monte Thabor in perpetuum possidere, atque ad victum Monachorum illic Deo servientium statuimus; episcopis, & clericis omnibus in communi concilio residentibus, hoc ipsum laudantibus glorioso rege B. & optimatibus ejus cunctis unanimiter assentientibus. Hoc autem ita factum est, ut si fratres sæpe dicti loci de decima peregrinorum militum, qui nondum terræ possessiones habuerunt, habere contigerit, duæ partes erunt episcopi, tertia fratrum denominati loci. Si quis itaque hujus nostræ confirmationis paginam violare, & ad nihilum redigere temptaverit, a totius christianitatis consortio segregatus maneat, usquequo ad satisfactionem & emendationem veniat. Qui vero observaverint, sit eis pax perpetua, & salus continua in sæcula. Amen. Factum est hoc anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo duodecimo. Indictione quinta, regni vero glorioси regis B. anno XI.

Signum G. episcopi A. S. L.
Signum D. regis Balduini.
Signum Arnulfi archidiaconi.
Signum Ebremari Cæsarienſis archiepiscopi.
Signum Rogerii Ramathensis episcopi.
Signum Bernardi Nazareni episcopi.
Signum Balduini electi Baruti.

☞ CONCILIUM USNEACHENSE IN HIBERNIA.

Anno 1112. celebratum.

Ibid. p. 277. Ex Wareo de præsul. Hiber. pag. 11. apud Vilkins conc. Britan. to. 1. p. 329. ANno MCXII. vel (secundum annales Ultonienses IV.) synodus habita est in loco dicto Fiad-mac Aengusa (aliis Usneach) cui interfuerunt Cellachus Comorbanus Patricii, & Maelmurrius O Dunam, archisenior Hiberniæ (forte idem qui in annalibus Conatiensibus dictus est Mirelus O Dunan, archiepisc. Cassellensis) una cum L. episcopis CCC. presbyteris, & 3000. ordinis ecclesiastici, ad regulas vitæ & morum clero & populo præscribendas. Eidem E porro synodo interfuisse dicitur Moriertachus O Brien, rex Hiberniæ, cum proceribus Leghmoæ, sive partis australis Hiberniæ. Meminit ad eundem annum concilii magni episcoporum, & omnium magnatum Hiberniæ Henricus Marleburgensis, vicarius de Balliscadan in diœcesi Dublinensi, sed perperam a Mauritio Mac Longhlin, rege Hiberniæ, convocatum asserit. Siquidem Mauritius ille regnum non iniit ante annum MCLVII.

EN-

ANNO CHRISTI 1113.

ENGOLISMEMSIS & VASATENSIS SYNODI.

A Gerardo forte Engoliſmenſi habitæ, Anno circiter 1112.

PRæcipimus ſcribi quod notitiæ omnium volumus commendare, videlicet quod ego *B.* Vaſatenſis epiſcopus dedi eccleſiam Sancti Stephani de *Rus* juſte & canonice, remota omni querimonia, abbati, & fratribus ſanctæ Mariæ de Silva-majore. Huic tam canonico dono Blavimetenſes monachi injuſte conabantur obſiſtere, mendaciter aſtruentes, me ſibi ſupradictam eccleſiam contuliſſe. Verum ego mendacibus eorum verbis irritatus indixi eis inducias, & diem reſpondendi in capite jejuniorum Vaſatis, ſi quid juſtitiæ viderentur habere. Iterum invitavi eos Engoliſmæ, ut de hoc, ſicut de cæteris negotiis, ibi tractaretur. Ipſi vero nec Vaſatim voluerunt venire, nec in concilio Engoliſmæ, cum adeſſent reſpondere. ſed me neſciente, ante finem concilii diſceſſere. Ad ultimum invitavi eos Vaſatis ad ſynodum, ut ibi eſſent parati agere, ſeu reſpondere ſuper hoc negotio. Affuit quidem unus ex illis, juſſu aliorum, qui cum agere, vel reſpondere nollet, me neſciente, ſubterfugit. Nos vero juſtitiæ zelo ſuccenſi, ex auctoritate B. Petri apoſtolorum principis, & noſtra prohibemus, ne ulterius præſumant inquietare fratres Sylvæ-majoris ſuper hanc eccleſiam. Quod ſi fecerint, a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ cum complicibus ſuis arceantur

CONCILIUM AQUENSE

Anno MCXII. celebratum. Ex MS. Illuſtriſſimi Epiſcopi Dienſis.

I.

ANno ab Incarnatione Domini MCXII. præſidente domno Petro archiepiſcopo Aquenſi, una cum Leodegario Aptenſi, Geraldo Siſtaricenſi, Fulcone præpoſito, Hugone archidiacono, Petro & Giraldo archipresbyteris, præſentibus fratribus presbyteris monachis totius archiepiſcopatus, celebrata eſt ſynodus Aquis in Eccleſia B. Mariæ, in qua communi conſilio, ſequendo regulas SS. Patrum, definitum ac conſtitutum eſt, quatenus omnium redituum eccleſiarum totius archiepiſcopatus omnibus annis Aquenſis Eccleſia recipiat eam quartam partem quæ ad proprium jus archiepiſcopi jure canonico pertinet.

II.

Statutum eſt & judicatum eſt, ut nullus Clericus alterius epiſcopatus ordinatus vel ordinandus aliquibus ordinibus in Eccleſia Aquenſi recipiatur abſque litteris ſui proprii epiſcopi, ſicut in canone continetur. Hanc conſtitutionem quamvis ad omnium eccleſiarum, ſecundum Canonum decreta, jura pertineat; tamen domnus archiepiſcopus conſilio præfatorum futuris temporibus inviolabiliter tenendam corroboravit: quatenus aliquis archiepiſcopus poſt eum cum aliqua perſona hanc conſtitutionem ab Aquenſi Eccleſia (non) divellat: quod ſi faceret officii ſui periculum pertimeſcat.

III.

Si quis vero in ſolvendo quarta parte magis inobediens extiterit; poſt tertiam admonitionem officio ſuſpendatur. Si vero poſt XL. dies in contumacia permanſerit, ut raptor & ſacrilegus ab omni ordine deponatur. Eccleſiæ etiam in quibus hæc injuria facta fuerit, divinis careant officiis.

CONCILIUM VIENNENSE,

Quo Henricus imperator quintus ob extortas inveſtituras excommunicatus eſt anno domini MCXII. ſub Paſchali papa II.

GUido archiepiſcopus Viennenſis, qui fuit poſtea Calliſtus papa, modo autem legatus apoſtolicæ ſedis, Viennæ hoc anno contra iſthæc ab Henrico ſcelera perpetrata concilium celebravit decimo ſeptimo Kalendas Octobris: cui inter alios epiſcopos interfuit, immo & præfuit pro legato, quod impeditioris eſſet linguæ, ſanctus Godefredus epiſcopus Ambianenſis, ut teſtatur ejus temporis ſcriptor Nicolaus in vita ipſius. Sed & interfuit huic concilio Viennenſi ſanctus Hugo epiſcopus Gratianopolitanus, inquit Guido abbas Carthuſiæ in vita ipſius, qui præcunctis, ut Henricus, qui ſic enormiter in Paſchalem papam peccaſſet, excommunicaretur, in eodem Viennenſi concilio effecit. *Porro ibidem iſta decreta ſcripta eſſe reperiuntur.*

Inveſtituram epiſcopatuum & abbatiarum, & omnium eccleſiaſticarum rerum de manu laica, ſanctæ Romanæ eccleſiæ autoritatem ſequentes, hæreſim eſſe judicamus.

Scriptum illud ſeu privilegium, quod a domno Paſchali papa violenter Henricus rex de inveſtituris, de anathemate in perſona ſua, non ſponte extorſit. in virtute ſancti Spiritus damnamus, atque irritum eſſe, & nullius beatæ memoriæ judicamus fieri.

Henricum Teutonicorum regem, qui ſimu-

ANNO CHRISTI 1111.

simulata pace Romam veniens, post data sacramenta domno papæ Paschali, vitæ, membrorum, malæ captionis, refutationis investiturarum, eumdem domnum papam in sede apostolica ante corpus beati Petri, post osculationem pedis, oris, & faciei, proditione, perjurio, & sacrilegio, velut alter Judas, cum cardinalibus, & episcopis, & archiepiscopis, & multis Romanorum nobilibus tradidit, cepit, & raptum in castra insignibus apostolicis exuit, & indigne atque inhoneste irrisum tractavit, & ab eo nefandissimum & detestabile scriptum violenter extorsit, excommunicamus, anathematizamus, & a gremio sanctæ matris ecclesiæ sequestramus, donec, his omnibus abrenuntiatis, plenam satisfactionem ecclesiæ exhibeat.

Hactenus decreta concilii Viennensis, quæ archiepiscopus legatus Romam confirmanda misit, his tunc ad eumdem Paschalem pontificem litteris synodalibus datis:

Domno sancto & dulcissimo patri Paschali Guido Viennensis archiepiscopus, & apostolicæ sedis legatus, & cæteri omnes episcopi & abbates qui Viennensi adfuimus concilio, debitam subjectionem & obedientiam.

SAnctæ paternitatis vestræ mandata sequentes, apud Viennam convenimus; ibique, cooperante gratia Spiritus sancti, de investituris, de captione vestra & vestrorum, de perjuriis regiis, de pessimo illo pacto & privilegio quod a vestra majestate violenter extorsit, tractare diligenter curavimus. Adfuerunt legati regis, litteras bullatas, quasi de parte vestra ad eum missas, audacter prætendentes; in quibus erga eum vester bonus affectus pacis & concordiæ & perfectæ amicitiæ significabatur. Quas nimirum post concilium, quod in præterita ultima quadragesima Romæ celebrastis, se recepisse, & sibi missas, idem rex testabatur. Cumque super his multa nobis incuteretur admiratio, memores tamen litterarum illarum, quas humilitati nostræ; illarum etiam, quas Gerardo Engolismensi episcopo & vestræ sedis legato de bona justitiæ perseverantia miseratis, totius sanctæ ecclesiæ & nostræ fidei ruinam evitare cupientes, ad Dei honorem & vestrum animati, canonicam viam aggressi sumus.
Igitur dictante sancto Spiritu investituram omnem rei ecclesiasticæ de manu laica hæresim esse judicavimus.

Scriptum illud, quod rex a vestra simplicitate extorsit, damnavimus.

In ipsum etiam regem nominatim & solemniter & unanimiter sententiam anathematis injecimus. Et nunc, domne pater, vestram, sicut dignum est, majestatem suppliciter exoramus, ut quod pro sanctæ ecclesiæ fidei robore, pro Dei & vestro honore fecimus, auctoritate apostolica solemniter confirmetis. Cujus confirmationis argumentum per apertas nobis litteras significare dignemini; quas etiam, ut gaudium nostrum sit plenum, alter alteri destinare possimus. Et quoniam principum terræ pars maxima, & universi fere populi multitudo, in hac re nobiscum sentit: in remissionem peccatorum suorum omnibus injungatis, ut, si necesse fuerit, auxilium nobis & patriæ unanimiter ferant.

Illud etiam cum debita reverentia vestræ suggerimus pietati, quod si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis; si deinceps ab ipsius crudelissimi tyranni, & nuntiorum ejus, litteris, locutione, muneribus abstinueritis, unanimiter nos, sicut decet, habebitis filios & fideles. Si vero, quod minime credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & nostræ paternitatis assertiones prædictas roborare nolueritis: propitius sit nobis Deus, quia nos a vestra subjectione & obedientia repelletis. Valete.

Istis hæc in codice subjecta leguntur:

Anno ab incarnatione domini millesimo centesimo duodecimo, indictione quinta, decimo septimo Kalendas Octobris, concilium hoc Viennense celebratum est.

Quod autem ad confirmationem spectat, Paschalis papa confirmare distulit; vixque impulsu Cononis Prænestini episcopi cardinalis post annos quatuor, nempe redemptoris anno millesimo centesimo decimo sexto, in Lateranensi concilio confirmavit omnia quæ per legatos gesta essent, nominatim vero per eumdem archiepiscopum Viennensem, ut suo loco patebit.

G. C. Non viderat Binius Paschalis papæ ad Guidonem rescriptum, quo hujus concilii decreta confirmat. En ejus exemplum, ut a Jac. Sirmondo nostro ex codice S. Petri Catalaunensis descriptum est.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Guidoni Viennensi archiepiscopo, sedis apostolicæ Vicario, & cæteris archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, seu Domini sacerdotibus, Viennæ congregatis, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm alicujus morbi detentione caput afficitur, membris omnibus communiter ac summopere laborandum est, ut ab eo penitus expellatur. Fratrum siquidem relatione comperimus, vos in unum convenisse, ac per Dei gratiam Viennæ concilium celebrasse. In quo nimirum de augenda religione, de dispositione ecclesiastica, seu ecclesiasticarum rerum, & de correctione pravorum hominum adversus sanctam ecclesiam insurgentium disseruistis. Unde Deo gratias referimus, & quæ statuta sunt ibi rata suscipimus & confirmamus, & cooperante Domino Deo illibata permanere censemus. Dilectionem supradicti hortamur episcopi, ut studiose secundum Deum legationem sibi commissam impleat. Data Laterani XIII. Kal. Novembris.

AD

ANNO CHRISTI 1112.

AD VIENNENSEM SYNODUM

Qua anathema in Henricum IV. imperatorem dictum est, Anno 1112. celebratum

ADDITIO.

Ex Manſi uppl. T. II. ag. 305.

SYnodi hujus ſubſcriptiones e MS. codice Atrebatenſi erutas vulgavit Martenius, quæ cum deſiderentur in actis concilii a Labbeo vulgatis, opportune hic a me ſupplendæ ſunt, poſtquam inſigne quoddam ſphalma quod in indice conciliorum præfixo to. XII. editionis Veneto-Labbeanæ emendaverim. Ita enim ibi: *Viennenſe in Germania concilium*. Mendoſe utique, nam Guido archiepiſcopus, qui concilio præfuit, Viennæ in Gallia, non vero in Germania præerat. Nec Vienna Germaniæ in archiepiſcopatum per illa adhuc tempora erecta erat. Adde ſubſcriptiones epiſcoporum, qui Galliæ omnes ſunt & Viennenſis in Gallia provinciæ.

CONCILII VIENNENSIS

SUBSCRIPTIONES.

x Martene et. mon. t. II. col. 67.

EGo Guido Viennenſis archiepiſcopus & S. R. E. legatus.

Benedictus Ebredunenſis archiepiſcopus ſubſcripſit. Et ſubſcripſerunt.

Galo Leonenſis epiſcopus.
Godefridus Ambianenſis epiſcopus.
Aimericus Arvernorum epiſcopus.
Hugo Gratianopolitanus epiſcopus.
Gualterus Magalonenſis epiſcopus.
Berengarius Frandienſis (*a*) epiſcopus.
Augerius Regenſis epiſcopus.
Leodegarius Vivarienſis epiſcopus
Pontius Tricaſtrinus epiſcopus.
Petrus Senecenſis epiſcopus.
Berengarius Auraſicenſis epiſcopus
Leodegarius Antenſis (*b*) epiſcopus.
Geraldus Iſiſtaricenſis (*c*) epiſcopus.
Mainfridus Antinopolitanus epiſcopus.
Antiminus Tolonenſis epiſcopus.
Leodegarius Vapincenſis epiſcopus.
Raimundus Maſſilienſis epiſcopus
Boſo S. Romanæ Eccleſiæ cardinalis diaconus ſubſcripſi.

CONCILIUM ANSANUM,

De fide, deque laicorum inveſtituris celebratum anno Chriſti MCXII. a Joanne archiepiſcopo Lugdunenſi.

G. C. *De hoc concilio id unum ſcimus: indictum fuiſſe, & ad illud convocatos provinciæ Senonenſis epiſcopos parere vocanti Lugdunenſi archiepiſcopo recuſaſſe. Quo prohibitum Lugdunenſem non puto, quin illud cum ſuffraganeis ſuis celebraret. Quibus autem de cauſis ire noluerint Senonenſes, mox leges in eorum epiſtola: quam merito ſynodicam dicamus: cum de ſententiis epiſcoporum illius provinciæ ſcripta ſit. Cui & Joannis archiepiſcopi Lugdunenſis reſponſum ſubjiciam. Hæc duo nobis monumenta, quæ ſynodum illam ſpectant, ſuperſunt. Annum hujus conſilii deſigno MCXII. nempe poſt conceſſas a Paſchali papa inveſtituras Henrico V. Imperatori: & ſcriptas deinde quoquo terrarum litteras, quibus ſignificabat id ſe coactum feciſſe, & factum dolere. Quarum litterarum ſit mentio in Senonenſium epiſtola. Idem argumentum hujus & Viennenſis concilii: idem tempus.*

Epiſcoporum provinciæ Senonenſis epiſtola ſynodica ad Joannem archiepiſcopum Lugdunenſem.

Joanni Dei gratia Lugdunenſis primæ ſedis archiepiſcopo, Daimbertus eadem gratia Senonenſium archiepiſcopus, Ivo Carnotenſis epiſcopus, Walo Pariſienſis epiſcopus, Joannes Aurelianenſis epiſcopus, cum cæteris coepiſcopis Senonenſis provinciæ, inſtitutam a patribus reverentiam.

ſt Epiſtola 96. Ivonis arnotenſis.

JUre primatus veſtri invitaſtis nos ad concilium apud Anſam celebrandum, in quo tractare diſpoſuiſtis de fide & de inveſtituris laicorum: ad quod venire minime contemnimus, ſed terminos quos poſuerunt patres noſtri, terminos antiquos, tranſgredi formidamus. Nuſquam enim reverenda patrum ſanxit autoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut primæ ſedis epiſcopus epiſcopos extra provinciam propriam poſitos invitaret ad concilium: niſi hoc aut apoſtolica ſedes imperaret, aut una de provincialibus eccleſiis pro cauſis quas intra provinciam terminare non poterat, primæ ſedis audientiam appellaret. Quod non de corde noſtro prophetamus, ſed apoſtolica autoritate muniti, irrefragabilibus ſententiis approbamus. Unde ſcribit papa Nicolaus in hæc verba Radulpho Aquitaniarum primati, ultra jus primatis aliqua ſibi uſurpanti. „ Conqueſtus eſt apoſtolatui noſtro fra„ ter noſter Sigebodus archiepiſcopus Narbonen„ ſis, quod clericos ſuos eo invito ad judicium „ venire compellas, & de rebus ad eccleſiam „ ſuam pertinentibus eo inconſulto quaſi jure „ patriarchatus tui diſponas: cum hoc nec an„ tiquitas, cui patres ſanxere reverentiam, ha„ beat: & autoritas ſanctorum & canonum pe„ nitus interdicat: niſi forte pro cauſis quæ apud „ ſe terminari non poſſunt, ad te, quaſi ad pa„ triarcham ſuum provocaverint; vel, ſi epiſco„ pus ſuus deceſſerit, res eccleſiæ ſuæ judicio „ tuo diſpenſare voluerint. Primates enim vel „ patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris „ epiſcopis, niſi quantum ſacri canones conce„ dunt,

(a) *Forojulienſis*, qui præfuit ab an. 1094. ad 1131. MART. (b) *Aptenſis* Nam præerat tum eccleſiæ Aptenſi Leodegarius, ſeu Laugerius MART. (c) *Siſtaricenſis*. MART.

ANNO CHRISTI 1112.

„ dunt, & prisca consuetudo illis antiquitus
„ contulit: diffinimus: ita ut secundum Nicænas
„ regulas sua privilegia serventur ecclesiis. Huic
sententiæ concordant Clemens & Anacletus, qui
post apostolos ordinaverunt in quibus civitatibus
essent primæ sedes, in quibus metropolitanæ:
statuentes ita demum judicium episcoporum ad
primates esse referendum, si ad eorum audien-
tiam fuerit appellatum. His autoritatibus muni-
ti, nolumus ecclesiis nostris inauditam novita-
tem inducere, vel jura earum antiquitus institu-
ta permutare.

Præterea, quia in hoc concilio de investituris
laicorum, quas quidam inter hæreses comput-
tant, tractare disponitis. potius pudenda patris
Gen. 9. vestri nudabitis; quæ publicanda non essent in
1. Reg. 1. Geth, nec in compitis Ascalonis, deridenda ex-
ponetis; quam post deorsum ea velando benedi-
ctionem paternam vobis acquiratis. Quod enim
propter vitandam populi stragem paterne in se
admisit summus pontifex: coegit necessitas, non
approbavit voluntas. Quod inde constat, quia
postquam evasit periculum, sicut ipse quibusdam
nostrum scripsit, quod jusserat, *justit*: quod
prohibuerat, prohibuit: quamvis quibusdam ne-
fandis urgente periculo quædam nefanda scripta
permiserit. Sic Petrus trinam negationem trina
confessione purgavit, & apostolus mansit. Sic
Joan. 21. Marcellinus papa deceptus a profanis coram fa-
no thurificavit: & tamen a fratribus minime ju-
dicatus, post paucos dies martyrio coronari pro-
Exod. 32. meruit. Sic Aaron in eremo, moram faciente
Moyse in monte, propter importabilem populi
seditionem vitulum fusilem fieri permisit, quem
populus insipiens adoravit: cum tamen non esset
seductus a populo, ut Deum esse crederet, vel
Divinæ culturæ reverentiam ei exhiberet. Me-
ruit tamen veniam tantus excessus, & Domino
jubente per manum Moysi ad summum sacerdo-
tium est sublimatus. Sic Moyses ipse qui cum
domino loquebatur sicut ad amicum amicus,
Deum tamen offendit, cum propter murmur po-
Num. 20. puli dicentis: *Nunquid poterit nobis ejicere aquam
de petra hac?* dubitare coactus est, & aquam
cum disceptatione a Domino postulare. Sic do-
ctor gentium qui in synagogis publice clamabat:
Galat. 6. *Circumcisio nihil est*: &, *Christus nihil vobis pro-*
Galat. 5. *derit, si circumcidamini*: propter scandalum Ju-
Act. 16. dæorum circumcidi permisit Timotheum, ut hac
condescensione Judæos lucrifaceret. Hæc infir-
ma probabili necessitate vel provida dispensatio-
ne passi sunt summi & sancti viri, Deo bene
utente malis nostris: ut per hoc doceret eos,
se ipsos agnoscere, quatinus discerent infirma
sua sibi ascribere, & bona sibi collata ad Dei
gratiam referre. Nec ad hoc ista scripta sunt,
ut in exemplum vivendi ducantur, sed ut ex lap-
su majorum discant timere minores, ne similes
lapsus incurrant; & si forte ceciderint, summa
celeritate resurgant.

Quod si papa adhuc in Teutonicorum regem
debitam severitatem non exercet: credimus quia
consulte differt secundum quorumdam doctorum
judicia, qui consulunt quædam admittenda pe-
ricula, ut possint vitari majora. Unde dicit
August. l. 3. Augustinus in tertio libro contra Parmenianum
c. 3. Donatistam: „ Hoc sanitas observat ecclesiæ,
„ ut cum quisque fratrum, id est Christianorum,
„ motus in ecclesiæ societate constitutorum, in
„ aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut ana-
„ themate dignus habeatur, fiat hoc ubi pericu-
„ lum schismatis nullum est: atque id cum ea
„ dilectione fiat, de qua ipse Apostolus alibi
„ præcipit dicens: *Ut inimicum eum non existi-*
„ *metis, sed corripite ut fratrem*. Ubi satis osten-
„ dit, quod cum metus iste non subest, sed
„ omnino de frumentorum certa stabilitate cer-
„ ta securitas manet, id est, quando ita cujus-
„ que crimen notum est, & omnibus execrabi-
„ le apparet, ut vel nullos prorsus, vel non ta-
„ les habeat defensores per quos possit schisma
„ contingere, non dormiat severitas disciplinæ.
„ In qua tanto est efficacior emendatio pravi-
„ tatis, quanto diligentior conservatio carita-
„ tis. Tunc autem hoc sine labe pacis & uni-
„ tatis, & sine læsione frumentorum fieri po-
„ test, cum congregationis ecclesiæ multitudo,
„ ab eo crimine quod anathematizatur, aliena
„ est. Nec enim esse potest salubris a multis
„ correptio, nisi cum ille corripitur qui non ha-
„ bet sociam multitudinem. Cum vero idem
„ morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bo-
„ nis restat, quam dolor & gemitus: ut per il-
„ lud signum quod Ezechieli sancto revelatum
„ est, illæsi evadere ab illorum vastatione me-
„ reantur. Si quis enim frater in aliquo cete-
„ ris dissimili crimine nominatur, & revera si
„ contagio peccandi multitudinem invaserit: Di-
„ vinæ disciplinæ severa misericordia necessaria
„ est. Nam consilia separationis, & inania sunt,
„ & pernicioſa, atque sacrilega: quia & impia,
„ & superba fiunt; & plus turbant infirmos bo-
„ nos, quam corrigant animosos malos.

Ad hoc non videtur nobis utile consilium,
ad illa concilia convenire, in quibus non possu-
mus eas personas contra quas agitur, condemna-
re vel judicare: quia nec nostro, nec ullius ho-
minum probantur subjacere judicio Unde nos
constat esse immunes, si facta eorum oris gla-
dio ferire formidamus: cum ipse mediator obe-
dire eis præcipiat, etiam si tales sint quales Pha- *Matth.*
risæi, si ea quæ ad cathedram pertinent, recta
præcipiant, ea vero minime faciant. Ex quibus
omnibus hoc constare videtur, quatinus femi-
nalia sacerdotalia pudendis superponamus, ne ve-
recunda nostra deridenda insidiatoribus nostris
exponamus; & unde quærimus reformare eccle-
siæ fortitudinem, in majorem incurramus debi-
litatem.

Hæc dicentes, non instruimus prudentiam ve-
stram, sed excusamus innocentiam nostram: quia
& principales ecclesiæ claves nolumus potestate
sua privare quæcumque persona vices Petri ha-
beat, nisi manifeste ab evangelica veritate disce-
dat. Hæc dicentes, non tollimus quin possint
quinque metropolitani episcopos, secundum jus
antiquum, convocare; provincialem synodum sal-
va reverentia Romanæ ecclesiæ celebrare. Quæ
si ad præsens non potest sathanam sternere sub
pedibus suis: non obviabit tamen salubribus di-
spositionibus vestris, in quibus secundum quod
„ in prætaxato libro legitur, quisquis vel quod *August. l.*
„ potest, arguendo corrigit; vel quod corrige- *contra P.*
„ re non potest, salvo pacis vinculo excludit, *mentum ca*
„ vel quod salvo pacis vinculo excludere non
„ potest, æquitate improbat, firmitate suppor-
„ tat, hic est pacificus, & ab isto maledicto
„ quod scriptura dicit: *Væ his qui dicunt quod* *Is. 50.*
„ *nequam bonum est, & quod bonum est, nequam;*
„ *qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem;*
„ *qui ponunt quod amarum est dulce, & quod dul-*
„ *ce est, amarum:* omnino liber, prorsus secu-
„ rus, penitus alienus.

His catholicorum patrum terminis contenti,
quæ possumus secundum decreta patrum salvo
vinculo pacis corrigere volumus: quæ autem
corri-

corrigere non possumus, usque ad messem, si necesse sit, domino docente tolerare decrevimus. His verbis excusatos nos credimus, quod a laceratione domni papæ linguas nostras reprimimus: & si quid contra sententiam suam suorumque prædecessorum de remissis Germanico regi investituris fecisse videtur, filiali caritate excusamus. Non enim prævaricator est legis, qui delinquit in lege aliqua, fallente subreptione vel impellente necessitate: sed qui legem impugnat studiose, & delictum suum non curat agnoscere.

Unde hunc excessum ejus non tantum non accusamus, sed dictante ratione approbamus: si imminente strage populi, paterna caritate cum nonnullo vulnere suo se tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis posset sincera caritate subvenire. Nec ipse primus nec solus factus est dispensator dominicorum præceptorum: quia mediator Dei & hominum, cujus vita in terris disciplina fuit morum, primo præcepit discipulis, ut non ferrent sacculum, neque peram: quia tunc nulla necessitas urgebat. Imminente vero tempore passionis suæ, sciens eos penuriam panis passuros cum transirent de loco ad locum: temperavit præceptum, dans eis licentiam ut ferrent peram & sacculum, non jam * imperans cupiditati, sed indulgens necessitati. Item cum hæreses diversi generis pullularent per diversas partes mundi: ut catholici territi severitate sententiæ, hæreticorum seductiones caverent, severissime præceptum est, ut revertentes ab hæresi vel clerici non fierent, vel clerici non manerent. Pro cujus rigore decreti cum ecclesia maxima damna pateretur, prudens discretio religiosorum voluit, & docuit mutandam esse sententiam, & ab hæresi revertentes, & catholicam unitatem profitentes, fraterne suscepit, & in honoribus suis manere concessit: judicans melius esse ut fieret aliquod vulnus in cortice matris arboris quod sanaret caritas, quam ecclesia de omnibus quos posset sua membra non colligeret.

Postremo quod quidam investituram hæresim vocant: cum hæresis non sit, nisi error in fide. Sicut enim fides cordis est ad justitiam, auris autem confessio ad salutem: ita hæresis error est ad impietatem, professio vero ejusdem erroris est ad perniciem. Et fides & error ex corde procedunt: investitura vero illa, de qua tantus est motus, in solis est manibus dantis & accipientis, quæ bona & mala agere possunt; credere, vel errare in fide, non possunt. Ad hæc si investitura hæc hæresis esset: ei renuntians, sine vulnere ad eam redire non posset. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum, multas honestas personas, purgato isto nævo per quamlibet satisfactionem, pastorales virgas reddidisse, & per manum apostolicam refutatas investituras recepisse. Quod summi pontifices minime fecissent, si in tali investitura hæresim & peccatum in Spiritum sanctum latere cognovissent. Cum ergo ea quæ æterna lege sancita non sunt, sed pro honestate & utilitate ecclesiæ instituta vel prohibita, pro eadem occasione ad tempus remittuntur pro qua inventa sunt: non est institutorum damnosa prævaricatio, sed laudabilis & saluberrima dispensatio. Quod cum multi minus studiosi minime attendant: ante tempus judicant, spiritus mobilis & spiritus immobilis non intelligentes differentiam. Si quis vero laicus ad hanc prorumpit insaniam, ut in datione & acceptatione virgæ putet se tribuere posse sacramentum, vel rem sacramenti ecclesiastici: illum prorsus judicamus hæreticum, non propter manualem investituram, sed propter præsumptionem diabolicam. Si vero congrua volumus rebus nomina dare, possumus dicere quod manualis illa investitura per laicos facta, alieni juris est pervasio & sacrilega præsumptio, quæ pro libertate ecclesiæ & honestate, salvo pacis vinculo, si fieri potest, funditus abscindenda est. Ubi ergo sine schismate auferri potest, auferratur: ubi sine schismate auferri non potest, cum discreta reclamatione differatur. Nihil enim tali pervasione demitur sacramentis ecclesiasticis, quominus sancta sint: quia apud quoscumque sint, sive apud eos qui intus, sive apud eos qui foris sunt, eadem ipsa sunt.

Hæc scripsimus dilectioni vestræ, parati refelli sine contumacia, si melius his quæ scripsimus nos docuerit prudentia vestra, quod munitum sit scriptura canonica. Valete.

Joannis archiepiscopi Lugdunensis epistola qua superiori respondet.

Joannes primæ Lugdunensis sedis archiepiscopus, Daimberto Senonensi archiepiscopo salutem.

QUoniam sapienti pauca sufficiunt, fraternitatem tuam paucis convenire decrevimus: & quia in multiloquio peccatum non deerit, multitudinem verborum evitantes, ad prolixitatem tuam qua potuimus brevitate respondere curavimus. Quædam itaque proposuisti, in quibus partim personam nostram de præsumptuosa elatione notare, partim Lugdunensis ecclesiæ dignitati derogare, partim vero in totius ecclesiæ corpus inexpiabilem nævum inducere velle videris. Primum ergo est, ut nosmetipsos expurgantes, ad cætera liberiores & expeditiores accedamus.

Placuit enim discretioni tuæ, ut nobis imponeres quod te extra provinciam ad concilium apud Ansam celebrandum invitaremus, ad agendum de fide & investituris laicorum, & ad judicandum eas personas de quibus non est fas vobis judicare. Testem itaque Deum, & conscientiam nostram adhibemus, nos neque extra provinciam, neque ad judicandum de illis personis fraternitatem tuam trahere voluisse: sed simpliciter dilectionis tuæ præsentiam ad colloquendum & consulendum de diversis peturbationibus quæ in ecclesia Dei ortæ sunt, adscisceret studuisse: ut laborem & meritum, ac præmium laboris ac meriti, tecum & cum aliis religiosis viris participaremus. Siquidem cum prima Lugdunensis provincia, Lugdunensis provincia sit: nihilominus secunda & tertia, Lugdunensis provincia est. Cum ergo primæ sedis Lugdunensis præsul, pro suis aut illorum necessitatibus, secundæ vel tertiæ provinciæ præsules vocat: non ad alienam provinciam trahit, sed rationabili & justo ordine servato, inferiora membra ad caput revocat; ut ei vel de adversitate condoleant, vel de prosperitate congaudeant. Nec prudentiam tuam * latere credimus, quoslibet metropolitas provincilia concilia intra suos fines convocandi jus habere. Qua autem habitudine suffraganei ad suos metropolitas se habent, eadem metropolitæ ad suos primates se habere noscuntur: ut videlicet causæ quæ apud inferiores terminari nequeunt, apud superiores diffiniantur: nisi ad Romanam audientiam appellatum fuerit, salvis tamen singularum ecclesiarum privilegiis. Utinam igitur, carissime frater, se-

* al. vestram

rio dixisses; te nolle, aut non audere, antiquos
ANNO CHRISTI 1111. terminos a patribus positos transgredi. Terminos vero Lugdunensis ecclesiæ ac Senonensis ab antiquis patribus positos universa pene novit Latinitas.

Mirari autem non sufficimus, quare plures personas ab ecclesiastico judicio exclusas esse notaveris: nisi forte & omnes episcopos in eadem emunitate comprehendi volueris. Quod si reges aut imperatores a pontificali judicio eximere tentaveris: recurre ad magnum imperatorem Constantinum, qui in Nicæno concilio, præsente papa Silvestro hujusmodi verba legitur habuisse: *Vos*, inquit, *episcopi a solo domino judicandi estis*. Non ait, ego & vos & a solo domino judicandi sumus. Cum enim solos excludit episcopos: se procul dubio & omnes reges ecclesiastico subdit judicio. Numquid culpas factum clarissimi doctoris Ambrosii, qui Theodosium imperatorem ob suam culpam excommunicavit? Numquid incusas Gregorium septimum, qui regem Henricum ob sua scelera damnavit?

Addidisti te vereri ne forte patris nostri pudenda in colloquio nostro revelarentur. Timuisti certe ubi non erat timor. Malumus enim absque dubio cum pietate verecundorum filiorum benedici, quam cum inverecundia irreverentis filii maledici. Atque utinam ipsa pater pudenda, ut dicis, ista pro voluntate nostra contegi putaretur.

Causatus es præterea periculosa tempora, causatus es adversariæ partis robur ac multitudinem, causatus es nostræ partis debilitatem ac paucitatem. Et profecto quanto periculosiora sunt tempora, tanto fortius servis Dei adnitendum, ne, cum abundante iniquitate refrigescit
Matth. 14. caritas multorum, refrigescat etiam paucorum. Nonne recordaris quid paucis discipulis Christus
Joan. 21. dixerit, *Confidite*, inquit, *quia ego vici mundum*. Si ergo doces diffidendum, victoriam mundi prædicas, & Christi victoriam prosternis. Novum & inauditum philosophandi genus, hortari contra fortes, timidos; contra importunos, desides; fieri in bello fugaces, in pace vero audaces, in periculo securos, in securitate providos. Intestabilis magister navis, qui in tranquilla serenitate, artis suæ fastigium exerceat; in tempestate vero clavum, & cætera armamenta remittit. Ne verearis, frater, bonum semen seminavit Christus in agro suo. Noli superseminare zizania, quæ ultro crescunt, & bonum semen suffocare nituntur. Multiplicatur numerus malorum, abundant filii diffidentiæ: sed potens est
Philip. 4. Christus suos confortare, & adversarios prosternere. Quid enim ait Apostolus? *Omnia*, inquit, *possum in eo qui me confortat Christo*. Numquid in solo Paulo erat Christus? Numquid in eo solo omnia poterat? Credimus & confitemur, quia in omnibus & singulis fidelibus omnia potest.
Matth. 28. *Ecce ego*, inquit, *vobiscum sum omnibus diebus?*

Quod autem eos arguis, qui investituras ecclesiasticarum dignitatum per laicos factas inter hæreses computant, non satis efficaciter facere videris. Quamvis enim, sicut catholica fides in corde; ita & hæreticus error in corde maneat: tamen sicut ex catholicis operibus catholicum sentimus, ita ex hæreticis operibus hæreticum cognoscimus. *A fructibus eorum*, inquit Dominus, *cognoscetis eos: & una quæque arbor ex fructu suo cognoscitur*. Et licet exteriores investituras per laicos factas non satis proprie hæresis nomine censeamus: sentire ac defendere fieri debere, indubitata hæresis est. Quod autem nonnullis indultum esse dicis, quod de laicorum manibus investituras acceperint, quasi ad palpandum & extenuandum hoc crimen noveris scriptum esse: quia quod lex in præsenti indulget, in posterum vetat. Unde constat, quia omnis indulgentia præteritorum criminum, futurorum cautela est & prohibitio.

Sed & forsan formidas quod jura tui præsulatus annullare velimus. Nihil ad tuum sive ecclesiæ tuæ jus pertinens usurpare volumus: solam obedientiam, quam metropolitanus primati suo debet, a te caritative requirimus. Obsecundare tibi sicut carissimo fratri, & invicem obsequium tuum recipere parati sumus. Meminisse potes, quia ex quo amicitiam & familiaritatem Lugdunensis ecclesiæ recuperasti, gratulanter te vidit, exultanter recepit, & quanta potuit affectione honoravit. Noli, frater, omni spiritui credere. Sensimus olim procellam illam: sed Deo favente aliquamdiu resedit, & ipso faciente quievit. Extra provinciam te trahere noluimus, sed nec volumus. Credebamus enim & credimus, convenientius esse ut secundarum provinciarum præsules ad primam provinciam pro causarum necessitate invitentur: quam primarum sedium pontifices ad secundas pro quibuslibet causis trahantur provincias. Alioquin quomodo stabit quod in sacris canonibus cautum est, ut majores causæ ad suos referantur primates? Id enim non esset causas ad primates referri, sed primates ad singularum provinciarum causam reduci. Postremo si primæ sedis pontifex, ad secundam, vel tertiam, vel forte quartam provinciam progrediens, provinciam non excedit: profecto secundæ vel quartæ metropolitanus ad primam vocatus, ad alienam provinciam non trahitur. Nullum enim causarum forum, secundarum provinciarum præsulibus convenientius est, sua prima provincia.

Hæc tuæ dilectioni sub brevitate rescripsimus: adversus quæ si quid parare volueris, sive cominus, sive eminus; audire & respondere parati sumus. Vale.

G. C. STAMPENSE concilium, hoc anno notatum est in Synopsi, quæ remittit ad Ivonis Carnot. epistolam CXXXI. in qua tamen de hujusmodi concilio nulla littera. Stampense concilium una memorat Ivonis epistola septuagesima nona: quæ in priori editione Jureti, erat CXXXI. hinc fortassis error. At illud epistolæ septuagesimæ nonæ concilium supra collocavimus anno MC. neque congruere ullo modo potest anno MCXII. qui octavus erat a morte Guillelmi episcopi Parisiensis, unius ex Stampensis illius concilii patribus.

ANNO CHRISTI 1113.

CONCILIUM BENEVENTANUM

ANNO CHRISTI 1113.

Celebratum anno Domini MCXIII. a Paschali papa II.

G. C. Cum Beneventani variis vexarentur modis, atque internis præsertim factionibus: Apostolicus hæc audiens, *inquit Falco Beneventanus in chronico ad ann.* MCXII. nec mora, secundo die intrante mensis Decembris, advenit Beneventum: qui mense Februario synodum constituit....

Tan-

ANNO CHRISTI 1113.

Tandem ..... turres ipſæ vindicatæ ſunt, & B. Petro reſtitutæ.

Quid in hac ſynodo geſtum fuerit autor chronici Caſſinenſis libro quarto capite 50. deſcribit his verbis: Sequente anno jam dictus papa Paſchalis ad has rurſum partes adveniens, Benventum ſynodum celebraturus cum noſtro abbate perrexit: in qua per Sennem Capuanum archiepiſcopum queſtus eſt, quod eccleſia ſanctæ Sophiæ intra Beneventum violenter fuerit ab hujus loci ditione ſubducta: ſed profecit nihil. Accuſavit item Benedictum Terræ majoris abbatem quod invaſiſſet eccleſiam ſanctæ Mariæ, B quæ juris noſtri antea fuerat. Pontifex etſi Oderiſius olim eum inde pulſaverat, miſſis litteris, appoſita etiam interdicti pœna vel loci vel ordinis, abbatem ipſum ad ſe venire coegit. Data igitur juriſperitis per biduum licentia diſputandi, noviſſime Terræ majoris advocati probationem quadragenariæ poſſeſſionis obtenderunt, Sed A eorum teſtes cum non ex viſu vel auditu, ſed ex fama ſola teſtimonium ferrent: nec legibus neque canonibus admitti potuerunt. At contra noſtri quadragenariæ vel tricenariæ poſſeſſionis interruptionem adſtruebant: & duos religionis monachos, unum epiſcopum, alterum diaconum protulerunt, qui ſe præſentibus prædictam eccleſiam per Deſiderium felicis memoriæ abbatem Rodulpho presbytero locatam aſſerebant, ſicut ex locationis ſcripto conſtabat, ſub cenſu Byzantiorum ſex. Tres etiam laici teſtes ab eis prolati ſunt, qui ſe vidiſſe faterentur per annos quadraginta, priuſquam eccleſiam illam monaſterium Terræ majoris invaſiſſet, hujus cœnobii monachos ibidem fuiſſe repoſitos. Itaque pontifex legum autoritate perſpecta, monaſterio Terræ majoris ſuper hoc negotio ſilentium perpetuo indixit: eccleſiamque ipſam cum poſſeſſionibus ſuis apud noſtrum monaſterium per privilegium quietam in perpetuum conſtituit. *Hæc ibi.* ANNO CHRISTI 1113.

☞ REMENSE CONCILIUM

In cauſa monachorum S. Vedaſti cum Atrebatenſibus Canonicis, *Anno* 1113. *celebratum.*

x Maaſi tom. II 278.

IN concilio Remenſi præcedentis anni 1112. *compe-* C *rendinata fuit in Kalendas novembris lis quæ inter monachos S. Vedaſti, & canonicos Atrebatenſes diſceptabatur. Inter hæc appellatum fuiſſe a monachis ad ſedem apoſtolicam in hiſtoria ejus concilii narravimus. Pontifex ſententiam tulit, ut Gerardi Cameracenſis epiſcopi lato in ea re judicio ſtaretur. Summa ſententiæ ea fuit, ut diviſio inter eccleſias novi & veteris burgi fieret, ſua utriſque portione aſſignata. Sed quota portio ſingulæ parti adſcribenda? Novæ inde lites, quas componendas pontifex Lamberti Atrebatenſis epiſcopi prudentiæ commiſit; ille, ne ſolus invidiam ſubiret, in Remenſi concilio rem totam peragendam cenſuit. Quid præſtitum a concilio docet Lambertus ipſe in literis, quibus Paſchalem de omnibus certiorem facit;* D *quas literas hic exhibeo. Huic reſpondit Paſchalis literis e Laterano XV. Kal. januarii indictione VII. ideſt anno* 1113. *datis. Unde annum concilii eruas. Has omnes epiſtolas habes in codice epiſtolarum Lamberti apud Baluzium Miſcellan. t. V. pag.* 364. *ſed literæ, quibus concilium hoc innoteſcit, proferendæ.*

Reverendo patri, & Domino Paſchali Papæ Lambertus ſanctæ Atrebat. eccl. ſervus inutilis, debitam cum orationibus reverentiam.

Placuit reverende pater, veſtræ celſitudini diviſionem veteris & novi burgi inter canonicos & monachos Atrebatenſes noſtræ infirmitati injungere: quam veſtræ obedientiæ ſatisfacere cupiens, utraque parte abſente, ne contentio inter eos oriretur, vel diviſores aliquo modo corrumpe- E rentur, per vetuſtiores & veraciores, & quos neutri parti ſuſpectos eſſe credidimus, ſicut mandaſtis, diligenter exquiſivimus, exquiſitam canonicis & monachis renuntiavimus. Abbas autem, quia huic diviſioni non interfuit, eam ſuſcipere noluit. Et quia Remis conventus coepiſcoporum in proximo habendus erat, utraque parte aſſentiente illuc direximus, ut conſilio eorum quid ſuper hoc agendum eſſet die ſtatuta exequeremur. Ad diem vero ſtatutam convenientes, & ipſam diviſionem, ſicut abbas expetierat, conſilio epiſcoporum in præſentia virorum religioſo- rum tam abbatum, quam prælatorum perficere volentes, diviſores illos ſub nomine obedientiæ ex parte omnipotentis Dei & Beati Petri, & veſtra & noſtra, ut vetus, & novum burgum in veritate dividerent, commonuimus. Cumque ne veritas reticeretur, cauſa excommunicationis collo noſtro ſtolam imponeremus, Guillelmus monachus nulla oppreſſione, nullo præjudicio gravatus ex parte abbatis ad injuriam veſtram & noſtram, non de illa cauſa, quæ agebatur, ſed de novem denariis, canonicos noſtros in Kalendis octobris futuris ante vos invitavit, & ita perturbando abbatem a præſentia noſtra, & a cauſa recedere fecit. Canonici vero cauſa dilationis, & ſui negotii auferendi hoc eſſe factum intelligentes, hac oppreſſione, & aliis compulſi, Romanam appellaverunt audientiam, ipſum abbatem in proxima feſtivitate S. Andreæ in præſentia veſtra invitantes. Sic igitur Reverende pater, Atrebatenſes canonici coacti ſunt, ſicut pupilli ad veſtræ conſolationis pietatem, quaſi ad ſinum matris refovendi confugientes humiliter rogant, & nos pro eis, & cum eis rogamus, quatenus Atrebatenſem eccleſiam defendatis de manu fortiorum ejus, & in pace conſtituatis, & parochialia jura, quæ ei canonice conveniunt, auctoritate veſtra reſtituatis. Quia vero in diebus noſtris Atrebatenſis eccleſia, quaſi de domo carceris educta, & a vinculis abſoluta per veſtra & prædeceſſoris veſtri dignæ memoriæ domni Urbani papæ privilegia, & ſcripta in libertatem, & ad antiquitatem ſuam reducta jam cœpit aliquantulum reſpirare, & convaleſcere, ita eam ſuſtinete quatenus a Domino Jeſu Chriſto bonam mercedem mereamini accipere. Nunc vero quia manus Domini die ac nocte gravata eſt ſuper me, benigne pater, & in mari laborans parum profeci, & proficio, rogate Deum patrem miſericordiarum, & totius conſolationis, ut me peccatorem veſtris ſanctis precibus per unigenitum & dilectum filium ſuum ſalvatorem noſtrum, ne in mare demergar, ſalvare, & de tenebris hujus vitæ miſericorditer educere dignetur.

ANNO CHRISTI 1113.

☞ CONCILIUM BENEVENTANUM

A Paſchali II. papa anno 1113. celebratum.

Ibid. pag. 279 *GEſta hujus concilii quædam ex Anonymo Caſſinenſi accepta Labbeus exhibuit. Non dubito, quin ad ea ipſa acta pertineat bulla Paſchalis eodem tempore data Beneventi, quo concilium habebatur, ſubſcribiturque a nonnullis ejuſdem concilii patribus. Dirigitur vero ad Melitenſes equites, quorum Xenodochium & templum in apoſtolicæ ſedis clientelam ſuſcipit. Accepta eſt ex codice Melitenſi to. I. pag.* 268.

PASCHALIS II. BULLA,

Qua apoſtolicæ ſedis tuitionem concedit Xenodochio S. Joannis Hieroſolymitani.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili filio Geraudo inſtitutori ac præpoſito Hieroſolymitani Xenodochii, ejuſque legitimis ſucceſſoribus in perpetuum.

PIæ poſtulatio voluntatis effecta debet pro ſequente compleri. Poſtulavit ſiquidem dilectio tua Xenodochium, quod in civitate Jeruſalem juxta Beati Joannis Baptiſtæ eccleſiam inſtituiſti, apoſtolicæ ſedis auctoritate muniri, & B. Petri apoſtoli patrocinio confoveri. Nos itaque piis Hoſpitalitatis tuæ ſtudiis delectati petitionem tuam paterna benignitate ſuſcipimus, & illam Dei domum, illum Xenodochium, & ſub apoſtolicæ ſedis tutela, & B. Petri protectione perſiſtere, decreti præſentis auctoritate ſancimus. Omnia ergo, quæ ad ſuſtentandas peregrinorum, & pauperum neceſſitates, vel in Hieroſolymitanæ eccleſiæ, vel aliarum eccleſiarum Parochiis & civitatum territoriis per tuæ ſollicitudinis inſtantiam eidem Xenodochio acquiſita, vel a quibuslibet fidelibus viris oblata ſunt, aut in futurum largiente Deo offerri vel aliis juſtis modis acquiri contigerit, quæque a venerabilibus fratribus Hieroſolymitanæ eccleſiæ epiſcopis conceſſa ſunt tam tibi quam ſucceſſoribus tuis, & fratribus peregrinorum illic curam gerentibus, quieta ſemper, & integra conſervari præcipimus. Sane fructuum veſtrorum decimas, quos ubilibet veſtris ſumptibus, laboribuſque colligitis præter epiſcoporum vel epiſcopalium miniſtrorum contradictionem Xenodochio deliberaverunt, ratas haberi decernimus. Obeunte te nunc ejus loci proviſore atque præpoſito, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres ibidem profeſſi ſecundum Deum providerint eligendum. Præterea honores A ſive poſſeſſiones, quas idem Xenodochium ultra, ſeu citra mare in Aſia videlicet vel in Europa, aut in præſenti habet, aut in futurum largiente Domino poterit adipiſci, tam tibi, quam ſucceſſoribus tuis hoſpitalitatis pio ſtudio imminentibus, & per vos eidem Xenodochio in perpetuum confirmamus. Ad hæc adjicientes decernimus, ut nulli omnino hominum liceat idem Xenodochium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere vel temerariis vexationibus fatigare. Sed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Sane Xenodochia, ſive Ptochia in occidentis partibus penes burgum S. Ægidii Aſten, Piſani Barum, Ydrontum, Tarentum, Meſſanam, Hieroſolymitani nominis titulo celebrata in tua & ſucceſſorum tuorum ſubjectione ac diſpoſitione, ſicut hodie ſunt, in perpetuum manere ſtatuimus. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica quælibet, ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere ..... tentaverit, ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hi fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

Ego Paſchalis catholicæ eccleſiæ epiſc. ss.
Ego Richardus Albanenſis epiſc. ss.
Ego Landulfus Beneventanus archiep. legi, & ss.
Ego Cono Prænestinæ eccl. epiſc. legi, & ss.
Ego Anaſtaſius Card. presbyt. tituli beati Clementis ss.
Ego Gregor. Terracin. epiſc. legi & ss.
Ego Joannes Melitenſis epiſc. legi & ss.
Ego Romoaldus Diac. card. Rom. eccl. ss.
Ego Gregorius Card. presbyt. tituli S. Griſogoni legi, & ss.

Datum Beneventi per manum Johannis Sanctæ R. eccleſiæ cardinalis ac Bibliothecarii XV. Kal. martii, indictione VI. Incarnationis Dominicæ anno MCXIII. pontificatus autem Domini Paſchalis PP. II. anno XIV.

☞ CATALAUNENSIS SYNODUS VEL CONVENTUS

Anno 1113. coram Ludovico VI. Francorum rege.

Ibid. pag. 281. *SIve concilium, ſive conventus ille fuerit, qui Catalauni anno 1113. coivit, exprimiturque in diplomate Ludovici VI. pro inſigni abbatia S. Victoris Pariſienſis Ordin. S. Auguſtini; profecto exhibendus erat, cum plane eccleſiaſticus fuerit, & duarum provinciarum archiepiſcopos eo convenisſe noverimus. Quid in eo actum ſit, plane ignoratur; unum ſupereſt Ludovici regis diploma apud* E *auctores Galliæ chriſtianæ to. VII. pag. 46. append. nov. edit.*

DIPLOMA LUDOVICI VI. REGIS FRANCORUM PRO S. VICTORE.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Quoniam Deo diſponente, bona quæ temporaliter

ter agimus, & contra adversarium nostrum arma sunt inexpugnabilia, & æternæ hæreditatis indubitanter nobis acquirunt præmia, ratio consulit, necessitas cogit, ut dum tempus habemus, bonum ad omnes, maxime ad domesticos fidei, operemur, ut pauperes spiritu nostræ largitatis munificentia necessitatis suæ obtineant remedium, & nostra fragilitas eorum orationibus adjuta in districto examine judicem sibi misericordem inveniat ac propitium. Eleemosina enim, teste scriptura, & oratio justi assidua, vitiorum incentiva extinguit; & Dominus, cujus imaginem portamus, valet inoffensum reddere, in cujus manum durum, & horrendum est incidere. Illustris vero memoriæ antecessores nostri, quorum excellentia, & quorum virtute regnum Francorum usque in hodiernam diem floruit ad laudem & gloriam Dei, cui servire regnare est, multas in regno nostro ecclesias fundaverunt, & immensis eas donariis honorare decreverunt, eleemosinis quidem peccata redimentes, & amicos in æterna tabernacula facientes. Ego igitur Ludovicus Dei gratia Francorum rex, antecessorum nostrorum exemplis informatus, & accusante conscientia diem extremi examinis ante oculos reducens, ob remedium animæ nostræ, pro salute etiam patris nostri Philippi regis, & antecessorum nostrorum in ecclesia beati Victoris, quæ juxta Parisiorum civitatem sita est, consultu quidem archiepiscoporum, & episcoporum & optimatum regni nostri, canonicos regulariter viventes ordinari volui, qui videlicet tam pro nobis, quam pro salute regni nostri Dei misericordiam implorarent, & memoriam nostri & nostrorum antecessorum in suis orationibus haberent. Et ne cura temporalis sollicitudinis fratrum spirituale propositum ad exteriorum sollicitudinem inclinaret, eamdem præfatam ecclesiam nostræ largitatis beneficio dotavi, & ditavi. Convenientibus vero in unum Catalauni archiepiscopis, episcopis, comitibus, & ceteris regni nostri optimatibus communi assensu definivimus, quatinus prædicti canonici de grege suo, vel de alia ecclesia, quem vellent si abbatem eligerent: ita tamen quod in illa abbatis electione, nec regis assensum quærerent, nec regis authoritatem ullatenus expectarent, nullisque alterius personæ voluntatem vel laudem attenderent, sed quem Deus eis concederet inconsulto, ut diximus, rege, vel qualibet alia persona canonice eligerent, & Parisiensi episcopo irrefragabiliter consecrandum offerrent. Promulgavimus etiam in eodem conventu villas, prædia & cætera beneficia, quæ ad usum canonicorum præfatæ contulimus ecclesiæ, & hæc omnia perpetuo jure, perpetua libertate eis habenda concessimus; nihil potestatis, nihil nostri juris reservantes nobis, sed omnia quæ ad nos pertinere videbantur, eis omnino emancipantes: Hæc scilicet Puteolis villam, quæ est in territorio Nantonensi cum servis & ancillis, cum feodis militum, cum terris cultis & incultis, cum vineis & sylvis cum omnibus ad eam pertinentibus; mercatum etiam in eadem villa per singulas hebdomadas regia potestate in perpetuum annuimus; aqua etiam quæ proxima est eidem villæ, quæ scilicet aqua Esonia vocatur; omnia inquam ista, quemadmodum possidebam in perpetuo possidenda concessimus; Orgeniacum etiam, quod in territorio Milidunensi situm est, cum servis, & ancillis, & cæteris omnibus, quæ ibi possidebam, huic dono adjunximus: unum etiam ex Molendinis nostris, quæ sunt apud veteres stampas, prædictis canonicis perpetuo possidendum tradidimus. Apud Corbellas etiam juxta castum Nantonis viginti arpennos pratorum, & viaturam de Bussiaco, quam a Tescelino Bunocensi comparavimus, & quidquid apud idem Bussiacum, quod juxta Liricantum situm est, habebam. Bullicum insuper villam, quæ in territorio Aurelianensi sita est, cum servis & ancillis, cum omnibus appendiciis suis. Hæc omnia, inquam, iisdem canonicis plena libertate perpetuo obtinenda annuimus. Apud Fontanetum etiam in territorio Parisiensi terram duabus carrucis sufficientem, & quinque hospites, & decem solidos census in eadem villa partim a supradictis hospitibus, partim ab alia terra; & ibidem torcular unum, & dimidium cum pressuris ad ea pertinentibus, & apud Musteriolum, quod est juxta idem Fontanetum, terram unius carrucæ, cum uno hospite, præfatæ contulimus ecclesiæ. Præterea sciendum est, quod canonici sancti Severini de castro Nantonis apud Uriacum villam, terram servos & ancillas antiquitus possidebant, medietatem cujus possessionis prædecessori nostro regi videlicet Philippo sano usi consilio concessere: hac scilicet commutatione, quod idem Philippus noster prædecessor pro hac cessione eisdem canonicis sancti Severini, omnes consuetudines, quas apud Brolium eorumdem canonicorum villam juxta Puteolis sitam juste vel injuste pertinere videbatur, præter corvatas ter in anno omnino remisit. Præter hæc etiam apud prædictum Uriacum terram ad fiscum nostrum pertinentem possidebamus, quam scilicet terram cum medietate supradictæ possessionis, cum prædictis etiam corvatis præfatæ sancti Victoris ecclesiæ plena libertate habenda tradidimus. Notum etiam omnibus fieri volumus, quia ecclesiam B. Mariæ de Puteolis, & altare de Amponvilla cum toto atrio, cum medietate magnæ decimæ, cum terra insuper nostri juris in eadem Amponvilla existente: panes etiam ad altare de Estragosa pertinentes: omnia quidem ista sicut obtinebamus, præmemoratis canonicis regularibus de integro possidenda concessimus. Ut autem præfata sancti Victoris ecclesia præscriptæ nostræ largitatis beneficia legitimo haberet dono, legitimo obtineret ordine, ea quæ regis juris, quæ nostræ erant proculdubio potestatis, eidem ecclesiæ inviolabiliter obtinenda, nostra manu tradidimus. Ecclesias vero, & quæ ecclesiastici juris sunt, in manu Daimberti Senonensis archiepiscopi reddidimus. Ipse autem utilitati fratrum providens prætaxatis regularibus eadem omnino concessit. Confirmatum est etiam in supradicto episcoporum ac procerum nostrorum conventu, quod quicumque alodia sua, quæ sub nostra tutela sunt, vel quidquid quod ad fiscum, vel feodum nostrum attinet, eisdem regularibus impertiri voluerit, diligenter annuimus, & regia auctoritate firmamus. Annuimus etiam, quod si aliquos ex servis vel ancillis suis præfati canonici manumittere voluerint, nostro super hoc assensu minime requisito, quos vel quot voluerint, servos vel ancillas jugo servitutis absolvant, perpetuæ libertati tradant, remota scilicet omnium calumnia, & sopita totius retractationis molestia. Illud insuper summopere determinavimus, & determinando definivimus, quod omnia quæ superior continet pagina, eo jure, ea libertate qua tenuimus, prædicta sancti Victoris ecclesia in æternum possideat: & hoc præceptum nostrum, quod nostri nominis charactere signavimus,

ANNO CHRISTI 1113.

vimus, in ſignum & argumentum perpetuæ firmitatis obtineat, in ſupradictis tamen omnibus, ANNO CHRISTI 1113. ſalva auctoritate, ſalvo jure, ſalva debita obedientia Senonenſis archiepiſcopi & Pariſienſis epiſcopi. Signum Rodulphi Remorum archiepiſcopi. Signum Ludovici regis. Signum Liziardi Sueſſionenſis epiſcopi, Signum Ivonis Carnotenſis epiſcopi. Signum Galonis Pariſienſis epiſcopi. S. Manaſſe Meldenſis epiſcopi. S. Joannis Aurelianenſis epiſcopi. S. Godefridi Ambianenſis epiſcopi, S. Autiſſiodorenſis epiſcopi Humbaudi. S. Philippi Trecenſis epiſcopi, S. Humberti Silvanectenſis epiſcopi. Actum Catalauni in palatio publico. Anno Incarnationis Dominicæ MCXIII. anno vero regni noſtri V. Data per manum domni Stephani cancellarii. Sig. Anſelli tunc temporis dapiferi noſtri, S. Hugonis conſtabularii. S. Guidonis camerarii. S. Gilliberti buticullarii.

ANNO CHRISTI 1114.

SYNODUS HELENENSIS

Anno MCXIV. in qua definitur controverſia diu agitata inter Coxanenſe monaſterium & Arulenſe.

Ex autographo Arulenſi.

Ex Martene Theſ. Anecd. tom. 4. p. 131.

NOtum ſit omnibus, ... quod querimonia ab antiquis ....., Arulenſem Abbatem de Eccleſia S. Petri de Turriliis, quam ipſe requirebat, quæ querimonia diu exagitata, tandem pervenit in auribus ſummi Pontificis Romani papæ Paſchaſii, qui proprias delegens litteras Helenenſi Epiſcopo Petro Bernardi juſſit, quatinus huic cauſæ finis judicialiter imponeretur. Enimvero Helenenſis Epiſcopus litteras ſuſcipiens, non diſtulit moras invenire. Abbatibus diem impoſuit, in quo ſedi Helenenſi eſſent præparandi faciendi & percipiendi juſtitiam, & auditis rationibus, & viſis ſcriptis ab utroque, memoratus Helenenſis Epiſcopus aſcivit ſibi coepiſcopos nomine Berengarium Jerundenſem, & Galterum Magalonenſem, & Oldegarium S. Rufi abbatem, alioſque complures, quibus conceſſa poteſtas judicandi & conſilium dandi erat: quorum conſilio clerus inſtanti Epiſcopo Helenenſi cum archidiaconibus in publico propalavit hoc judicium. Viſis utrimque ſcripturis, diligenterque diſcuſſis rationibus ſuper negotio inter Coxianenſes fratres & Arulenſes, canonico judicio judicatum eſt, quod quia Coxianenſes fratres tenuerunt & poſſederunt Eccleſiam S. Petri de Turreliis per 30. annos & eo amplius; ſi fratres Arulenſes potuerunt probare ſe feciſſe legitimam fatigationem in hoc tricennio, videantur adquiſitiones ex utraque parte; & qui meliorem adquiſitionem potuerunt probare, quantum probaverit obtineat: ſi vero Arulenſes prædictam fatigationem probare non potuerint, quia in tricennali poſſeſſione hujuſmodi querimoniæ ſopiuntur ſecundum canones, evidenti judicio judicamus, ut Eccleſia S. Petri cum adquiſitionibus ſuis in dominio & poteſtate S. Michaelis facta diffinitione ab ipſis inrevocabiliter permaneat. Idcirco quia Coxianenſes cum ..... teſtes, quorum namque teſtimonium teſtium diſſonam fecit rationem, & non adhæſere tricennali poſſeſſioni, ſicuti judicatum fuerat. Hoc quoque placitum fuit ventilatum in plena Helenenſi ſynodo 8. Id. Novembris in præſentia Petri Bernardi epiſcopi illius ſedis, & abbatis S. Geneſii Arnalli Pontii, & S. Andreæ abbatis Pontii Arnalli, & S. Quiricii abbatis Berengarii, & in præſentia archidiaconi Caſtrinovi Udalgarii, & caputcoliſtæ Rajambaldi, aliorumque canonicorum illius ſedis & omnis ſynodi, & in præſentia omnium iſtorum præfatus Epiſcopus Helenenſis conſcius canonico judicavit judicio, quia Arulenſes teſtimonium, ſicut judicatum fuerat, dare non potuere, Arulenſis abbas diffiniret locum S. Petri prædicti, & redderet ſcripta, quæ ex eo loco habebat, abbati Bernardo S. Michaelis, & in ſempiternum eum locum poſſideret; quod fuit factum. Facta carta definitionis & evacuationis 4. Nonas Januarii anno 1114. Incarnatione Chriſti, regnante Ludovico rege VIII. anno. Signum Bernardi Arulenſis abbatis qui hanc definitionem fecit manuque propria firmavit. Signum Petri Bernardi, Epiſcopi Helenenſis. Signum abbatis S. Jeneſii Arnalli Pontii. Signum abbatis S. Andreæ Pontii Arnalli. Signum abbatis S. Quiritii Berengarii. Signum archidiaconi Udalgarii. Signum caputcoliſtæ Raimbaldi. Signum Willelmi Bernardi. Signum Chriſtophori. Signum Petri Arnalli archidiaconi de Turriliis. Signum Ogerii præpoſiti ejuſdem loci.

CONVENTUS WINDLESHORENSIS

Epiſcoporum & procerum Angliæ, in quo electus Radulfus Cantuarienſis archiepiſcopus præſente rege Henrico I. VI. Kal. Maji anno MCXIV.

REx Henricus, *inquit Eadmerus hiſtor. lib.* V. & monitis domini papæ, & precibus fratrum Cantuarienſium, aliorumque multorum, immo quod maximum eſt, inſtinctu Dei permotus, epiſcopos & principes Angliæ in unum apud Windleshoram fecit venire, eorum conſilium in conſtituendo pontifice Cantuarienſi volens habere. Invitati etiam ſunt præfatus Radulphus Roffenſis epiſcopus, & Prior, ac nonnulli fratres Cantuarienſes, curiam venire, ignorantes certitudinem cauſæ, propter quam invitabantur. Ivimus ergo illuc. Quamplures vero, nobis euntibus, obviantes, & ſe a curia venire, & nos abſque omni contradictione, abbatem Abendoniæ, Faricium nomine, archiepiſcopum habituros aſſeverabant. Quod nos, induſtriam hominis probatam habentes, gaudenti animo amplectebamur; placeret ſolummodo Dei voluntati, in quo totam

tam ſpem noſtram locaveramus. Quid multa? Ad curiam venimus, & ecce omnia plena erant de abbate quæ audieramus. Et revera regia voluntas hoc propoſuerat, ac propter id ipſum juſſus a rege idem abbas curiæ ſe præſentaverat. Animus tamen epiſcoporum, & quorundam magnatorum, in aliud vergebat, præoptantium videlicet, aut quemlibet epiſcopum de ordine clericali, aut clericum aliquem de capella regis, in opus illud aſciſci. Verum ubi eis objectum eſt, nullum a B. Auguſtino niſi de monachico ordine, unquam pontificatui Cantuarienſi præſediſſe, uno dumtaxat excepto, qui & ob hanc præſumptionem, & alia quædam perverſe ab eo commiſſa, depoſitus per Romanum pontificem fuit, & ea re, tam antiquam & authenticam conſuetudinem, cum nulla ratio vel neceſſitas exigeret, A ſubverti non oportere: deſiſtere cœpto, quod plurimo conatu perficere laborabant, compulſi ſunt. Diſponente igitur providentia ſummi Dei, in prænominatum Roffenſem epiſcopum ſubito verſa epiſcoporum ſententia eſt: illum ſcilicet in primatem totius Britanniæ conſtitui cupientium, & aſſenſum regis in hoc ſibi cooperari poſtulantium. Ad quod rex ſtatim mutata mente, quam in promotione abbatis habebat, libens in ea quæ de epiſcopo ſuggerebantur, animum tranſtulit. Vellent tantummodo monachi, natuque majores, & populi Cantuarienſes. Nec mora, requiritur quale ſit in ipſis velle eorum, & vota omB nium inveniuntur eſſe unum. Acta ſunt hæc, anno Incarnat. Dominicæ MCXIV. VI. Kal. Maii, quinto die peracto quinquennio a tranſitu glorioſiſſimi patris Anſelmi.

ANNO CHRISTI 1114.

CONCILIUM APUD CYPERANUM

Habitum, in quo Caſſinenſis monachus, qui invitus in monaſterium intruſus fuerat, a voto abſolvitur, & Guilielmus dux Apuliæ Calabriæ conſtituitur, anno domini MCXIV. tempore Paſchalis papæ II.

Acta hujus concilii in chronico Caſſinenſi, libro quarto capite 51. *deſcribuntur his verbis*: Eodem anno, cum Paſchalis papa apud Cyperanum ſynodum celebraret, archiepiſcopus Conſentinus accuſavit Rogerium Siciliæ comitem, qui ſe de archiepiſcopatu dejiciens, invitum & renitentem monachum fieri juſſerat. Ad hæc papa: Non, inquit, hoc attinet ad me: hujuſmodi quippe cognoſcere & vindicare, abbati Caſſinenſi prædeceſſores mei ſua autoritate contulerunt. Dona enim & vocatio domini, ut Apoſtolus ait, ſine pœnitentia ſunt. Illud ergo donum quod omnipotens Deus beato Benedicto conceſſit, ac per eum abbati Caſſinenſi, nulla poteſt ratione convelli: ideoque Caſſinenſis abbas ſuper hac re reſpondeat. Tunc abbas: Non vult, inquit, Deus coacta ſervitia. Unde ſi contra voluntatem monaſticum arripuiſtis inſtitutum, veſtrum erit vel relinquere illud, vel tenere. Quapropter ſanctæ religionis habitum, quod præter voluntatem accepiſtis, ut ad pedes domini noſtri apoſtolici deponatis præcipimus. Demum, ut ante jam dixi, veſtrum erit vel reſumere illum, vel dimittere. Ille autem continuo ad pedes ſummi pontificis monaſticas depoſuit veſtes: neque illi perſuaderi potuit ut illas ultra reſumeret. In eodem concilio idem apoſtolicus Guilielmum ducem Apuliæ Calabriæque conſtituit. Ibi etiam cum Landulfus Beneventanus archiepiſcopus accuſatus fuiſſet, nec ſe purgare valeret aut objecta refellere, ad hoc monaſterium fugit, detrectans papæ audire ſententiam.

De eadem ſynodo ex chronico Beneventano iſta Baronius: Cumque cardinalis ipſe Anaſtaſius Romam peteret, domnus papa Paſchalis, archiepiſcopis, epiſcopis & abbatibus congregatis, menſe Octobris primum poſt ejus regreſſum adveniente, Caperani concilium conſtituit. Ad cujus ſacri conventus frequentiam Wilielmus dux, & Robertus princeps, mille fere equitum numero congregato, perrexere. Landulphus vero de Græcia comeſtabulus, qui fuerat Benevento expulſus, litteris domni papæ ſpecialibus ad idem ſacrum concilium accerſitus honorifice commeavit, qui a domno papa officioſiſſime ſuſceptus eſt. Hic namque fraudem devitans Nortmannorum, navigio quodam ſecure tranſfretavit. Jordanus autem comes timens, multorum ſuorum pondere delictorum oneratus, ad tale tantumque concilium pergere, legatos ſuos direxit. Archiepiſcopus autem Landulphus ſuffraganeis ſuis convocatis, innumeraque auri & argenti copia congregata, cum comite Roberto ad conventum illum retendit. Talibus igitur & tantis patribus proceribuſque congregatis, in medio conventus ipſius, die videlicet ſabbati, ducatum Italiæ, Calabriæ, & Siciliæ, duci præfato Apoſtolicus conceſſit.

C

Concilio itaque mirabiliter ordinato, Apoſtolicus ipſe coram omnibus ſuper Landulpho Beneventano archipræſule lacrymabiliter, quomodo comeſtabulum ſuum expuliſſet condolens, conquerebatur. Ipſe vero archipræſul nolens, imo timens conventum illum ſine loci & officii reſtitutione ingredi, apud inſulam Ceperano proximam hoſpitatus eſt. At ubi Apoſtolicum querentem ipſe comperit, quoſdam Romanorum, præfectum etiam vocari juſſit, videlicet, utcumque potuiſſent, veniam pro eo a domno papa impetrarent. Quin etiam dicebat archiepiſcopus, ſe domno papæ de omnibus illatis querimoniis juſtitiam facturum, ſatisfacturum ſcilicet, dummodo locum in concilio & officium reſtitueret. Hoc Apoſtolicus audito, conſilio habito, locum & officium ei redintegravit. Cumque taliter reſtitutus fuiſſet, ſine mora conventum illum, die videlicet Lunæ, cum comite Roberto adivit: Quid plura? eo redintegrato, per diaconum quemdam ad faciendam juſtitiam impræſentiarum Apoſtolicus vocari præcepit. Qui continuo ſurgens, voce lacrymabili coram omnibus reſpondens, inquit: Primitus gratias ago Deo, & beato Petro, & tibi, domine pater, veſtram implorans paternitatem, ut miſericordiam ſuper me, quem ſanctitas veſtra apud Beneventanam ſedem plantavit, habeatis. Apoſtolicus autem hæc audiens: Unde vis, inquit, ut miſericordiam ſuper vos habeamus? Et archipræſul: Domine, quia audivi vos erga me indignatos fuiſſe, cum me litteris veſtris accerſiri juſſiſtis, & ad curiam veſtram non adveni. Et Apoſtolicus: Quare, inquit, ut ipſe aſſeris, vocatus ad curiam non adveniſti? Archiepiſcopus ad hæc: Domine, inquit, pater & timore coactus veſtræ indignationis, & quorumdam minantium, non adveni

D

E

veni vocatus, eo quod legatos meos episcopos non accepisti, & alium quemdam, quem prius direxeram, adversarii nostri verberibus afflixere. Ad hæc Apostolicus: Legatos tuos, quos dicis, episcopos non audivi, quia justitiæ faciendæ, satisfaciendi videlicet, verba non dixerant, immo mercedis causa pro vobis & non pietatis venerant. Legatum autem alium, quem verberatum profiteris, nec vidi, neque ejus fama ullo modo ad nos pervenit. Cumque archiepiscopus ipse ex omni parte detentum se videret, si veris rem egisset responsionibus, aliam adinvenit excusationem, dicens: Domine pater, terminum competentem mihi veniendi non tribuisti: unde si placeret venire, non potui, nec, ut dixi, metu compulsus ausus fui. Et Apostolicus: Sed quia literas nostras contempsisti asseris tunc te non per contemptum, sed metu tantum ad nos non venisse. Competentem terminum veniendi procul dubio largitus fui, ab Idibus scilicet Aprilis, & sex mensium spatio interposito. Inde litteras vocationis in medio legi præcepit. Verumtamen isti fratres, subdit Apostolicus, deliberent, & quam opponis excusationem canonicam fuisse decernant.

ANNO CHRISTI 1114.

Et præcepit quibusdam cardinalibus & archiepiscopis Romanæ sedis judicibus, ut in partem semoti, super ejusmodi excusationem archiepiscopi sententiam extenderent. At ipsi in partem euntes, sententiam illam diu ventilantes, taliter in conspectum omnium regressi judices ipsi protulerunt: Domne archiepiscope Beneventane, quoniam non pro contemptu, sed pro metu, asseris vocatum ad curiam te non venisse, dicimus & judicamus hanc canonicam non esse excusationem. Judicio autem talium tantorumque patrum extenso, capitula sanctorum patrum prædecessorum coram omnibus exhiberi & legi Apostolicus præcepit, confirmata sc. in conventibus, & super contemptoribus ordinata. His itaque perfectis, super tanto & tali negotio a cardinalibus & episcopis diu ventilatum est. Sed quid plura? Diaconus eum iterato ad justitiam faciendam, satisfaciendum videlicet, vocavit. Qui continuo assurgens: Unde inquit? Et apostolicus: Quia suscepisti regalia beati Petri extra nostram voluntatem, & claves tenuisti portarum, & palatium invasisti, & Landulphum expulisti, & galeam sumpsisti & clypeum, & Fulconem illum ad sacramentum compulisti, Nortmannos introduxisti, & alia. Hoc ipse archiepiscopus audito respondit: Vere regalia beati Petri non alia de causa accepi, sed vestra pro fidelitate. Nam cum Beneventi aderas, civitatem mihi commendasti, portarum vero claves non ego susceperam: hunc sane qui eas retinet, fidelem tuum omnino confitemur. Clypeum profecto non accepi: galeam quidem tuli pro capitis munitione, ne lapide aliquo opprimerer. Nortmannos, ut dixisti, non introduxi, Longobardos vero sexdecim pro auxilio populi civitatem ingredi feci. Sacramentum Folconis jussu suo factum fuisse, & populi jusjurandum, denegavit.

His omnibus Apostolicus auditis, cardinalibus iterum & præfatis judicibus præcepit ut super omnibus istis & contemptu sententiam exprimerent. Cumque archiepiscopus ipse hujusmodi præceptum, &, ut ita dicam, terribile audiisset: Wilielmum ducem supra memoratum, & Robertum principem, & Petrum filium Leonis, nec non & episcopos exorabat, dicens: Domini proceres, & episcopi confratres, dominum nostrum papam Paschalem precor orate, ne me in conspectu omnium taliter confundat, & dedecoratum dimittat. Si vero ejus clementiæ placuerit, exilium petam, & mare transfretabo. Tunc proceres ipsi euntes, pedibus domni papæ advoluti, sicut archiepiscopus rogaverat, deprecati sunt, quod minime obtinere valuerunt. At ipsi judices ex præcepto euntes, licet dolendo & protelando, reversi sunt, ne tale super Landulphum archiepiscopum darent judicium. Judicibus tamen ipsis adhuc, ut dixi, moram facientibus super sententiam, Apostolicus adjurando præcepit, ut per fidem quam B. Petro & ipsi deberent, quid canonicum esset dicendum, dicerent.

At episcopus Portuensis primus omnium, licet ægre, & tantæ sententiæ dolore turbatus, ait: Quoniam regalia B. Petri suscepisti, & claves portarum tenuisti, & palatium invasisti, & Landulphum expulisti, & ad curiam venire vocatus contempsisti: judicamus super vos depositionis sententiam, & contra B. Petrum & dominum nostrum papam feciste.

Idipsum Capuanus archiepiscopus & Gregorius cardinalis affirmavere. Volentibus autem aliis judicibus eamdem confirmare sententiam, Landulphus ipse e medio conventus illius, timore coactus, & sententiæ talis gladio percussus, surrexit. O qualem, si interesses lector, fletum videres, & Landulphi illius pallidum aspiceres vultum, cum ex ore tantorum judicum, qui decoratus erat Beneventana sede, & præ aliis gloriosus ubique fuerat, deponebatur! Quid dicam? subsellio ejus levato, metuendum illud concilium ut mente captus dereliquit. *Hactenus de his chronicum Beneventanum: quæ Petrus diaconus in chronico Cassinate narrare subterfugit.*

AD CYPERANENSE CONCILIUM

A Paschali II. papa Anno 1114. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. T. II. pag. 285.

EA, quæ apud varios scriptores narrantur de Cyperanensi concilio, Labbæus collegit; juvat tamen his ab eo congestis addere Romualdum Salernitanum in chronico legendo rer. Ital. to. VII. col. 180. *cui tamen asserenti de Landulpho Beneventano archiepiscopo in synodo illa depositio, ac non multo post, muneribus delinito Pontifice, restituto, fidem detrahit Falco Beneventanus, qui restitutionem ejus commemorans, nihil habet de munere collato. Tot sane conciliis simoniacam hæresim damnans Paschalis, hoc se argumento adversus Romualdi calumnias tuetur; nisi forte munus non Paschali quidem, sed intercessoribus pro episcopo apud eumdem pontificem datum significaverit. Utcunque sit, en verba Romualdi.*

Anno MCXV. (*pro anno* 1114. *post septembrim, nam annus ab exordio indictionis forte incipit*) indict. VIII. apud Cyperanum in ecclesia S. Pa-

☞ S. Paterni Guilielmus dux devenit ligius homo papæ Paſchalis, qui tunc ſynodum celebrabat; & ipſe papa ſtatim per vexillum tradidit eidem duci totam terram cum honore ducatus, quemadmodum Gregorius papa conceſſit, & tradidit eam duci Roberto Guiſcardo apud ipſum Cyperanum, & quemadmodum Urbanus papa conceſſit Rogerio duci in civitate Melfia, & ſicut idem Paſchalis papa conceſſit & tradidit eidem duci Rogerio apud ſanctum Trophimenem per illud idem donum, atque conſenſum. In prædicta quidem ſynodo Landulphus Beneventanus archiepiſcopus ab ordine pontificali dejectus eſt, eo quod inobediens papæ fuit, quique non multum poſt temporis largito munere in ſede ſua ab eodem papa reſtitutus eſt.

ANNO CHRISTI 1113.

ANNO CHRISTI 1114.

☞ CONCILIUM TICINENSE

Quo indulgentiæ quædam decretæ iis, qui ſtipem pro ſtruendo Xenodochio quodam ad peregrinos excipiendos conferrent, a Guidone epiſcopo Anno 1114. *coactum.*

UNus, quem norim, Campius in Hiſtoria Ecclesiaſtica Placentina to. I. pag. 384. meminit Ticinenſis hujus concilii, ſeu ut ille habet conventus archiepiſcoporum, epiſcoporum, & abbatum, quo indulgentiæ decretæ ſunt iis, qui collata pecunia juviſſent Xenodochium in commodum pauperum peregrinorum ad portam civitatis, quam vocabant Alberam, conſtructum. Id vero ſe tenere ſcriptor ille affirmat ex documento in archivio Ticinenſi ſervato, cui ſubſcripta epiſcoporum nomina, inter quos & Aldi Placentini, leguntur.

☞ SYNODUS STRIGONIENSIS NATIONALIS

Habita ſub Colomanno rege, & Laurentio archiepiſcopo Strigonienſi circa annum 1114.

NARRATIO PRÆVIA P. PETERFFY.

„ SÆviente in fratrem Almum Colomanno rege, Laurentius Metropolita, relictis perturbatæ aulæ negotiis, dum nihil in concordiam domeſticam ſupremi cancellarii munere adferre poſſet, ad res eccleſiæ concreditæ inſtaurandas, indicto Strigonium concilio, ſe contulit. Multa pro reipublicæ commodo in comitiis a Colomano, principe alias non undequaque laudabili, publicis patriæ legibus aſſerta novimus. *Nos autem ſynodalium capitula decretorum Laurentii archiepiſcopi, & decem ſuffraganeorum ſuorum occupabunt.* Quæ mirabar incognita fuiſſe iis, quibuſcum mihi de clero noſtro differendi copia facta eſt. Leges nempe ſunt, ætate ſua divites, quæ ſplendorem recens conditarum non ſupprimunt, ſed exaggerant: noſſe itaque illas, ſi non uſus, obſervantia certe ſuadeat, quam majoribus noſtris debemus.

„ Sed ad duo evolvenda, hac concilii inſcriptione provocamur: ut de anni calculo, qui authorum calamos ubique ſubterfugit, e conjectura potius, quam teſtimonio aliquid conſtituatur. Nos concilium nationale Laurentii ad principium anni 1114. reducimus; ductis inde rationibus: quod nuptiæ Colomani cum Ruſſa Borichii Nothi matre anno 1112. initæ, inauguratio ſubinde Stephani filii, & exercitus in almum fratrem, ejuſque filium, facinus crudele, anno 1113. currente, quietem publicam, animoſque cleri nimium quantum laceſſiverit. Quam ob rem rebus undique in ruinam confuſis, ægre admodum ad ſynodum habendam ſe patres collegerint. Accedit Colomanum anno 1115. morte ſua, populi lachrymis & votis jam ſatisfeciſſe. Diu in requirenda concilii epocha nutarat P. Timon, e S. J. coactus demum in anno 1114. eidem locum aſſignare his verbis: Laurentius quocumque demum anno; cum ſuis decem ſuffraganeis celebravit ſynodum. Dederit horas complures, ut novi virum, familiari amicitia, chronologiæ patriæ præprimis ſtudioſum, quo fili hujus intorti texturam enodaret; ſed tædio & labore victus, *cuicumque demum anno* me nihil repugnante, ſynodum ceſſit. Cæterum ſi quis certiora docuerit, ſicut non invitus ſubſcribemus, ita magnam illi chronologia noſtra gratiam debebit.

„ Altera nunc machina impellenda venit; cui verſandæ, an nervorum mihi ſatis, prorſus ambigo. In eo pugnamus quot & quos epiſcopos ſuffraganeos anno 1114. Laurentius archiepiſcopus habuerit? cum *decem* ad ſynodum, congregatos titulus præſeferat; nec plures ſenis, Agrienſi ſcilicet, Vacienſi, Quinque eccleſienſi, Veſprimienſi, Jaurinenſi, ac Nitrienſi epiſcopis, metropolitæ Strigonienſi obnoxios eſſe, nemo ſit, qui in dubium revocet. Ad origines epiſcopatuum Hungariæ quæſtio iſthæc remittenda foret, ne tamen ſubduxiſſe nos ſtudium arguant alii, opinionem noſtram, clariſ. demum Otrokoczy in M. S. verba adponemus. Quiſquis igitur decretis ſynodalibus inſcriptionem adſtruxit, primatis, & archiepiſcopi jura non diſcrevit; quo factum, ut præſidi ſynodi Nationalis, Laurentio nempe archiepiſcopo Strigonienſi, epiſcopos decem, qui aderant, velut ſuffraganeos, ideſt ſuffragium ferentes addicere voluerit: Bachienſis eccleſiæ rebus partim firmatis, partim dubiis; donec ſub annum 1156. Colocenſi uniretur, & ad archiepiſcopen in Mikone, ſeu Michaele (*a*) a præpoſitura Budenſi ad honorem palii acceſſito aſſurgeret. Cl. Otrokoczy jam deferamus. *Manſit*, ait ille, *hæc prærogativa*, (con-

„ vo-

(*a*) Perperam illi; quibus idem Niko, & Miko. Niko Nicolaum indicat; alter Michaelem.

ANNO CHRISTI 1114.

„ vocandi nempe episcopos omnium ecclesiarum Hungariæ) *aliquandiu penes archiepiscopum Strigoniensem, ut etiam ipse Colocensis, quasi suffraganeus aliquis, in rebus magni momenti, præsertim synodicis, definiendis & firmandis, archiepiscopo Strigoniensi, ad ejus intimationem cum suis adesset:*

„ Conflata nunc utraque sententia, dicendum: „ quod Laurentius archiepiscopus Strigoniensis, „ synodum nationalem agens, unicus Hungariæ „ ecclesiarum curas transegerit, Baachiensi sede „ cum suis suffraganeis, Laurentio præsidi honorem Metropolitæ precario deferente, aut „ certe vacante. Hæc ceu guttam ex arena. Levatis proinde controversiis, Lectoris erit, ut „ canones de episcopis, aut presbyteris uxoratis, „ ex synodi Szabolchensis adnotationibus suffulciat; quod tædium, si erudita meditatione in„ terrumpere voluerit, seriem decem episcoporum suffraganeorum, concilio prætentium, eorumque nomina, novis curis examine. Et, „ cum illa e nullo hactenus ad annum 1114. „ illustri charta vindicari potuerint, sed e pro„ xime accedentibus petendi erant, ecclesiarum „ titulos percurrat. Aderant synodo nationali: „ Laurentius archiepiscopus Strigoniensis, præses: Agriensis N. Quinque ecclesiensis Simon, „ Vesprimiensis Matthæus, Jaurinensis Georgius, „ Vaciensis Marcellus. *Nitriensis præpositus pro Colocensi adstiterit*, quod Otrokoczio libuit asserere. Cum vero inter enumeratos apud Lucium ad ann. MCXI. Tulbertum Colocensem legam, eundem suffraganeis adpono. Baachi„ ensis vacabat. Cujus suffraganei: Zagrabiensis „ Francita, an. 1119. Transilvaniensis N. Varadiensis Sixtus. Csnadiensis Bezcheus an. 1118. „ Sirmiensis N. Gratus accipiam, quidquid in „ præsenti sententia amici, seu illustrare, seu „ emendare voluerint.

ANNO CHRISTI 1114.

INCIPIUNT CAPITULA DE SYNODALIBUS DECRETIS

Domini archiepiscopi Laurentii Strigoniensis Metropolitani & decem suffraganeorum suorum

CAP. I.

De causis ecclesiarum & clericorum.

Ibid. p. 289. IN primis interpellandus est rex, ut causæ clericorum, vel ecclesiasticarum rerum *canonice* finiantur.

CAP. II.

De Sermone ad populum.

IN omni dominico die, in majoribus ecclesiis evangelium & epistola exponantur populo, in minoribus vero fides, & oratio dominica.

NOTÆ P. MELCHIORIS INCHOFFER S. J.

PRima pars huius statuti, de sermone ad populum jam adultum, altera de institutione juventutis in principiis fidei, seu catechesi habendo, loquitur. Repetitur canon iste in pluribus synodis: qui si curatoribus animarum familiarior esset, pauciores ab orthodoxa religione ad Lutheri & Calvini castra transirent. Videatur etiam severissimum edictum de catechismo catholico solo tradendo, Ferdinandi I. Cæs. & R. H. Viennæ 24. Augusti anno 1554. publicatum.

CAP. III.

De ecclesiasticis ordinibus.

UT omnes ecclesiastici ordines in majoribus ecclesiis habeant, & officium suum exhibeant.

CAP. IV.

De communione cleri & populi.

UT omnis populus in Pascha & Pentecoste, & Natali Domini pœnitentiam agat, & commmunicet; clerici vero in omnibus majoribus festis communicent.

NOTÆ.

PRæcipitur S. Confessio & sancta communio in dictis festis diebus.

CAP. V.

De locutione clericorum.

UT canonici in claustro, & Capellani in curia literatorie loquantur.

NOTÆ.

COlligitur hinc, canonicos a populo remotos, & intra septa quædam, in Hungaria habitasse; quemadmodum etiamnum pluribus in locis, urbibus præcipue episcopalibus, canonicorum domus, continuato ordine sibi succedentes & ecclesiæ proximas esse videmus, *literatorie*, seu latino idiomate loquantur.

CAP. VI.

De idiotis presbyteris.

IDiotæ presbyteri ne ordinentur, qui nec ordinandi sunt; ordinati discant, aut deponantur.

NOTÆ.

DEponantur, idem est ac ab officio removeantur, indigni, ut ex altari vivant, qui nullo, aut exiguo studio excuti, ad ministerium altaris accessere. Plura de hoc in sequentibus conciliis.

CAP.

ANNO CHRISTI 1114.

CAP. VII.

De ritu gentilitatis.

NUllus aliquid de ritu gentilitatis observet: qui vero fecerit, si de majoribus est, quadraginta dies districte pœniteat; si autem de minoribus septem dies cum plagis luat.

CAP. VIII.

De annuis festis.

SI quis descriptas festivitates non servaverit, eadem lege, sicut in præcedenti capitulo, judicetur

NOTÆ.

PRæscriptas ad S. Ladislaum in synodo Szabolchensi cap. 38.

CAP. IX.

De negligentibus pœnitentiam.

SI quis pro facinore commisso injunctam pœnitentiam negligens, ab episcopo excommunicatus, in eadem perversitate obierit, in cœmeterio ecclesiæ non sepeliatur a presbyteris.

NOTÆ.

POEnitentiam nempe publicam, quæ tum adhuc in parte vigebat.

CAP. X.

De mortuis sine confessione.

SI quis infirmatus presbyterum non vocaverit, nisi subitanea causa fuerit, eodem modo fiat de illo. Parentes vero ejus, aut uxor XL. dierum pœnitentia mulctentur. Si autem parentes non habuerit, villicus cum duobus senioribus villæ, idem judicium subeat.

CAP. XI.

De uxoratis in episcopum promovendis.

SI qui ad episcopum promovendi, legitimo matrimonio juncti sunt, nisi ex consensu uxorum non assumantur.

NOTÆ.

REdeat lector ad constitutiones Colomani.

CAP. XII.

De portationibus ecclesiæ quomodo debent fieri.

EPiscopus si tres partes de acquisitis ad utilitatem ecclesiæ fideliter intulisse videatur, licet ei agere de quarta, quod voluerit.

NOTÆ.

PORtatio vel portagium est telonium publicum ad portas urbis, vel portum fluvii exigi solitum, & ecclesiæ, dotis loco a piis regibus concessum. Canon iste illustrari potest ex verbis S. Gregorii M. P. in respon. ad prim. interrog. Augustini Angli episcop. & apud Gratia. caus. 12. qu. 2. cap. 20. Mos est apostolicæ sedis ordinatis episcopis præceptum tradere, ut de omni stipendio, quod acceperint, quatuor fieri debeant portiones; una videlicet episcopo & familiæ eius, propter hospitalitatem ejus, & susceptionem, alia clero, tertia vero pauperibus, quarta ecclesiis reparandis.

CAP. XIII.

De monasteriis episcoporum qui obierunt.

EPiscopis, qui obierunt jam, neque ecclesiæ suæ providerunt, sed tantum filios suos ditaverunt, placuit medietatem auferre, & ecclesiæ reddere. Monasteria vero talium, in potestatem succedentis episcopi transeant, quod ei melius fuerit visum.

CAP. XIV.

De his qui res ecclesiæ dissipaverunt.

SI qui eorum, qui ecclesiis præsunt, res earum dissipaverunt, duplo restituant; si non habent, deponantur, donec emendentur.

CAP. XV.

De famulis ecclesiæ.

NUllus episcopus, aut presbyter in propriis locis servos teneat.

CAP. XVI.

De parochis ecclesiarum.

UNaquæque ecclesia circa se in proximo habeat parochiam suam.

CAP. XVII.

De ecclesia sine dote non consecranda.

ECclesia non consecretur, si dos & terra prius non datur.

ANNO CHRISI 1114

CAP. XVIII.

De presbyteris ad titulum consecrandis.

NUllus presbyter sine titulo ordinetur, de eodem nullus habeatur in clero, qui non est titulatus alicui ecclesiæ. ANN CHRIS 1114

NOTÆ.

PRohibetur ne clericus, nullius ecclesiæ ministerio destinatus, vel sine literis communitate, vel privato homine datis, ordinetur: quibus eidem honesta substentatio promittitur, si beneficio, aut viribus pro ministerio necessariis privaretur. Optandum esset, ut in eorum titulum mensæ majori cura inquireretur, qui nulli seminario, aut fundationi episcopali adscripti, & lacernis induti, mendicando dignitatem Sacerdotum pessumdant. Vide Sino. Olahi an. 1560.

CAP. XIX.

De clericis sine literis non suscipiendis.

NUllus clericus de alio episcopatu, vel provincia sine commendatitiis literis suscipiatur.

NOTÆ.

VIdetur S. Synodus præcavisse hac lege, ne episcopi & horum Vicarii clericos per diœcesim, aut ab una in aliam, cum scandalo heterodoxorum vagari sinant; qui vagabundi clerici ante hæc tempora in Hungaria rarius visi sunt. Commendatitiæ literæ, vocantur alias *dimissoriales*.

CAP. XX.

De legationibus episcoporum.

EPiscopus ad episcopum sine literis, & sigillis legationem non mittat.

CAP. XXI.

De advenis clericis & infamatis.

HOspites clerici, qui de alienis partibus venerint, aut legitimos testes producant, aut vadant, aut redeant, nisi cum formata.

CAP. XXII.

Ne quis in alterius ecclesia celebret sine licentia.

NUllus episcopus, aut presbyter, aut abbas missam celebrare audeat contra voluntatem presbyteri, parochi, aut superioris illius loci vel ecclesiæ.

CAP. XXIII.

De professis clericis ad titulum ordinatis.

QUicumque ad titulum ordinatus est, vel cum professione susceptus, non privetur ordine vel honore, nisi super certis criminibus, judicio canonico; sed ipse neque recedere audeat, nisi forte ad majorem promoveatur gradum, quod etiam episcopus suus benigne debet consentire.

CAP. XXIV.

De oppressis Clericis, vel injuria affectis.

SI quis se oppressum existimat, liceat sibi Concilium Episcopale appellare.

NOTÆ.

COnferatur hic ex jure can. Grat. D. 2. can. 11. q. 2. c. 26.

CAP. XXV.

De Clericis, vel Abbatibus sæculare judicium quærentibus.

SI quis vero Clericorum, vel Abbatum, in causis Ecclesiasticis, relicto Episcopali judicio, Regalem curiam, aut sæculare judicium adierit, causam perdat, aut se pœnitentia emendet.

CAP. XXVI.

De concordantia Divinorum Officiorum.

DIvinorum Officiorum, vel jejuniorum, secundum Libellum, quem collaudavimus, ab omnibus teneatur.

NOTÆ.

SUpple ratio, & ordo. Libellus collaudatus, videtur fuisse rituale, vel agenda alias dictus, aut certe indiculus, in quo tam missarum, quam cæterorum, in qualibet diœcesi, rituum sacrorum methodus adscripta continebatur. Possidemus similes libellos ecclesiæ Strigonienſis, Agrienſis, & Nitrienſis, annor. 1416. & 1429. & 1568. &c.

CAP. XXVII.

De vita, & victu Canonicorum.

VIctus Canonicorum, & vita, secundum regulam ipsorum, ab Episcopo disponantur.

CAP. XXVIII.

De libertate hospitum Canonicorum.

SI quis hospitum, civium, vel Patrum, Familias Canonicæ regulæ se sponte sub.

☞ ſubdiderit, Canonicus fuerit factus, nihil ad filium ejus pertineat de proventibus, niſi forte & ipſe, id eſt, pater idem voluerit.

CAP. XXIX.

De libertate Canonicorum, & filiis eorum.

SI quis Clericus ſervus Eccleſiæ fuerit, filii ejus ad priſtinam (*ſervitutem*) non redeant, ſed inter Liberos Eccleſiæ habeantur.

NOTÆ.

HAnc libertatem pro filiis ſuis obtinuerunt Rutheni ſacerdotes a Cæſare Leopoldo anno 1697. Sperabatur hoc beneficio unio cum Romana eccleſia. Nec enim addecebat, ut aratro, & ligoni jurarent filii Sacerdotum.

CAP. XXX.

De Servis non ordinandis.

NUllus ſervus Clericus ordinetur, niſi antea Dominus ejus plenam ſibi dederit libertatem.

CAP. XXXI.

De Sacerdotibus ante Presbyteratum uxoratis.

PResbyteris, uxores, quas legitimis ordinibus acceperint, moderatius habendas, prævisa fragilitate, indulſimus.

CAP. XXXII.

De Clericis non uxorandis.

QUi Diaconatum, vel Presbyteratum ſine matrimonio adepti ſunt, uxorem ducere non liceat.

NOTÆ.

DUo hi canones in ſynodo Szabolchenſi ſatis ſuperque elucidati ſunt

CAP. XXXIII.

De uxoribus Epiſcoporum.

UXores Epiſcoporum Epiſcopalia prædia non inhabitent.

NOTÆ.

HOneſtus ſcilicet locus eis aſſignabatur, ubi cum propoſito continentiæ ſub proviſione epiſcoporum ſuorum maritorum vivere debebant. Vide Synod. Szabol.

CAP. XXXIV.

De excommunicatis.

SI quem Epiſcopus excommunicaverit, hoc & Regi, & fratribus ſuis datis literis, indicet.

CAP. XXXV.

Ubi debeant Miſſam celebrare.

NUllus extra Eccleſiam in tentorio, vel in aliquo loco, vel domo miſſam celebrare, aut audire audeat, niſi Rex, aut Epiſcopi, Comites, & Abbates illi, qui tentorium, aut aliquod hujuſmodi Divino ſolummodo cultui præparatum habere poſſunt. Et hoc tantummodo, quando ſunt in via.

CAP. XXXVI.

Item de Abbatibus.

ABbates, proviſa facultate, monaſteria cum Epiſcopo, ad duo aratra unum monachum regulariter veſtitum, & inſtructum teneant, & regulam Beati Benedicti omnes Monachi ſciant, & intelligant.

NOTÆ

ASſignatur hic numerus perſonarum pro ratione facultatis cujuſque monaſterii: Sic: ſi monaſterium poſſeſſionem, ſeu villas 60. aratrorum habeat, tum triginta monachi ali, & ſuſtentari debeant. Aratrum autem ampliori quodam ſenſu accipiendum eſt; terra enim duorum aratrorum conſtituit mediocrem pagum & vocatur menſura regalis, quod ex variis Regum literis didicimus. Tum & illud nota; hoc tempore, nempe circa annum 1113. ſolos fere monachos ordinis ſancti Benedicti fuiſſe in Hungaria: quare de hujus S. ordinis regula omnibus monachis familiari, conſtitutio loquitur, niſi ad epiſcopatum, quod ſæpe contigit, aſſumpti fuiſſent. Eruitur præterea, fuiſſe epiſcopos primos Hungariæ ad eum modum inſtitutos, quo per plura ſæcula epiſcopi Germaniæ floruerunt, cum nempe ex Monachis S. Benedicti membra capituli aſſumerentur; in eorum domibus habitarent: abbatem tamen, diſciplinæ religioſæ judicem, & rei occonomicæ cuſtodem paterentur Vide Germaniam ſacram P. Marci Hanſizy to. I. & II. ſub initium.

CAP. XXXVII.

De iiſdem Abbatibus.

ABbates raro de Monaſteriis ſuis egrediantur, neque ad Regem, neque ad remotas poſſeſſiones ſine conſcientia Epiſcopi, ubi, tum diutius immorari non debent.

CAP. XXXVIII.

De eiſdem Abbatibus.

ABbates, mitram, ſandalia, nodum ante cappam non habeant, vel cætera inſignia, neque baptizent, neque pæni-

☞ nitentiam dent, neque ad populum ſermonem faciant. Abbates non plus parentibus, quam cæteris pauperibus ſolatium faciant. Quod ſi Abbas inventus fuerit bona Monaſterii diſſipare, ipſe deponatur, & ſubſtantia illa reddatur.

ANNO CHRISTI 1114.

ANNO CHRISTI 1114.

NOTÆ.

SCiendum eſt abbates olim in Hungaria monaſteriis præfectos fuiſſe, non autem eccleſiis: in quibus prædictos actus exercere ſine conſenſu epiſcopi eiſdem non licuit: æque enim in ſimili miniſterio ab ordinario, abbates cum ſuis monachis dependebant, ac populus. Occaſio autem hoc ſtatutum condendi fuerat, quod aliqui abbatum munia parochialia ſine indultu epiſcopi, vel parochi exercuerint, in poſſeſſionibus & fundis monaſterio ſubjectis.

CAP. XXXIX.

De ordinandis Monachis.

NUllus Epiſcopus, aut Presbyter Monachum ordinet.

NOTÆ.

SEnſus hujus canonis iſte eſt: Nullus epiſcopus aut presbyter monachum ordinet, qua ſimpliciter monachum vitæ privatæ, & ſolitudini deſtinatum, poſtquam autem, certi loci, etiam ſi eccleſiæ ſui conventus titulum habet, ubi ſacro poſſit miniſterio fungi ex indultu pontificis, monachi, & ſolitarii ſtricte ſumpti rationem poſuit, adeoque ordinari poteſt.

De poteſtate autem presbyterorum ordinandi monachum, ita intelligendum eſt, quod presbyteri non propria auctoritate, ſed ex ſpeciali commiſſione epiſcopi, conſentiente papa SS. ordines, ſi non majores, ſaltem minores conferre potuerint, quod colligitur ex Pirhing. in l. 1. decret. tit. 11.

CAP. XL.

De his, qui Monachi habitum accipiunt.

SI quis Monachi habitum habet, aut Monaſterium intret, aut habitum perdat, aut pœnitentiæ ſubjaceat.

NOTÆ.

LOquitur canon de vagis: ſimile quid ſub finem in ſynodo anni 1560. ſtatuitur.

CAP. XLI.

De conventione oblationis pro Miſſa ne fiat.

NUllus Presbyter conventionem de Miſſa, pro oblatione faciat.

CAP. XLII.

De non emendis, vel vendendis Eccleſiis.

NUllus Eccleſiam emere, vel vendere præſumat. Si quis Eccleſiam vendiderit, aut librum ſuum ſine culpa abjecerit, delator illius culpæ, partem magiſtri illius eo modo accipiat.

NOTÆ.

EMere vel vendere eccleſiam: videtur prohiberi emptio, vel venditio vaſorum ſacrorum, vel rerum ad eccleſiam pertinentium. Alii orationem & preces mercede conductas; alii officia & munia in eccleſia præſtanda a clerico &c. interpretantur.

CAP. XLIII.

De Baptiſmo, & Sepulturæ.

NUllus de Baptiſmo: & ſepultura pretium exigat.

NOTÆ.

UTerque iſte canon ſaluberrime ſcribitur; cum ex publico & honeſto ſtipendio, imo epiſcoporum ærario, labor, & fatigium (ſtolam dicimus) curatoribus refuſus, & de convenienti alimonia illis proviſum fue-

Huc pertinet prohibitio facta de conventione, per modum contractus, aut venditionis, de miſſa cap. 41. Accedit edictum Caroli I. R. a Mathia I. confirmatum; archidiaconorum, & plebanorum nemo præter uſitata funeralia ultro quicquam exigere pro ſepulturis præſumat, ſi exegerit ſacris extemplo beneficiis abdicatur. Bonfi. Dec. 4. l. 7. p. 629.

CAP. XLIV.

De Feſtivitatibus.

NUllus Feſtivitates vendere præſumat.

CAP. XLV.

De judicio, quomodo, vel quando dari debeat.

UT judicium ferri in Quadrageſima, ſicut in aliis diebus, excepta cauſa effuſionis ſanguinis, detur, ut ferrum accipiat, & in deſignato loco ponat.

NOTÆ.

DE judicio ferri dictum eſt in ſynodo Szabolchenſi.

CAP. XLVI.

Quid in Eccleſia legi vel cantari debeat.

NIhil legatur, vel cantetur in Eccleſia, niſi quod fuerit in Synodo collaudatum.

CAP. XLVII.

Quemodo in Kalendis, & conviviis convivari debent.

SI quis Presbyter in canonico convivio, vel Kalendis cogendis potos viderit, arguet eos: & ſi eum non audierint,

ipſe

☞ ipſe exeat, & Archi-Diacono eos accuſet, qui eis pœnitentiam ſeptem diebus injungat: Quod ſi ipſe Presbyter non exierit, ab officio ſuſpendatur, & 40. diebus pœniteat. ANNO CHRISI 1114.

CAP. XLVIII.

De eodem.

SI Presbyter coegerit, vel coactus fuerit inebriatus, deponatur; ſi quis Presbyterum inebriatum invenerit, ante Epiſcopum, vel Diaconum; tres penſas ab eo accipiat, & ſi jam Presbyter ſecundo inebriatus fuerit, deponatur. ANNO CHRISTI 1114.

CAP. XLIX.

De eodem.

SI quis de Nobilibus ad potum coegerit, vel coactus fuerit inebriatus, 40. dies pœniteat; ſi vero in hoc perſeveraverit, excommunicetur.

NOTÆ.

DUo hæc capita prælatorum, & Urbici magiſtratus vigilantiam expetunt.

CAP. L.

De domibus pœnitentialibus.

EPiſcopi in unaquaque civitate duas domos ad coercendos pœnitentes faciant.

NOTÆ.

VIdentur fuiſſe domus correctionis, aut loca, in quibus violatores eccleſiaſticæ diſciplinæ certis pœnis afficiebantur. Apparet hinc, executioni non fuiſſe datam legem, a ſancto Ladislao in Synodo Szabolchenſi latam.

CAP. LI.

De maleficis.

SI quis de maleficio accuſatus fuerit, convictus ſecundum canones pœniteat.

CAP. LII.

De accuſatione, & accuſatis.

SI accuſator quæ injecit probare non poterit, eadem pœnitentia ſubjaceat.

CAP. LIII.

De mulieribus a maritis fugientibus.

SI quæ mulier a viro fugerit ſuo, reddatur marito ſuo ſemel, & bis, tertia vice, ſi nobilis eſt, adjiciatur pœnitentiæ ſine ſpe conjugii: ſi de plebe venumdetur ſine ſpe libertatis. Si quis ultro uxorem ſuam adulteram proclamarit, ſi nobilis eſt, canonicæ pœnitentiæ compoſitioni ſubjaceat. Qui vero hoc perſolvere noluerit, vel non potuerit, tonſo capite, ſecundum judicium regis Ladislai, venumdetur in mancipium.

Si quis ſponſam rapuerit alterius, ſi illa non conſenſerit, reddatur proprio ſponſo; raptor vero ſi nobilis eſt, compoſitionem canonicam faciat, & ſine ſpe conjugii pœniteat. Si non potuit compoſitionem dare ſine ſpe libertatis venumdetur. Si quis uxorem fugiens ſe ſponte debitorem fecerit, unde ſe expedire noluerit, propter odium, quod in uxorem habet, ſemper in ſervitute permaneat. Et ſi unquam liber videatur, iterum venumdetur, uxor vero ejus, cui velit nubat.

CAP. LIV.

De bigamis & viduarum vel repudiatarum viris.

SI quis de clero ſecundam uxorem vel viduam, vel repudiatam duxerit, deponatur.

CAP. LV.

Si presbyteri bigami recipiant ordines.

BIgami presbyteri, qui ad ordines ſuos redire noluerint, ex conſenſu uxorum ſuarum recipiantur.

CAP. LVI.

De presbyteris, qui concubinas habent.

SI presbyter concubinam habuerit, deponatur.

CAP. LVII.

Ut canonici regulam ſuam ſciant.

CAnonici regulam ſuam ſciant, & intelligant.

CAP. LVIII.

De clericis pro furto accuſatis.

SI quis clericorum furti arguitur ab epiſcopo, vel archidiacono judicetur, ſi reus inventus fuerit, deponatur, & bona ſua perdat; ſi nihili fuerit venumdetur.

NO-

NOTÆ.

ANNO CHRISTI 1114.

JUbet hic canon clericos in furto deprehenſos a ſola poteſtate eccleſiaſtica judicari. Si rei ſint, ex ſacro ordine, & ſuis poſſeſſionibus ejici, immo venalibus ſervis ruſticis, & mancipiis adnumerari. Erroneum eſt illud *ſi nihili fuerit*, cujus loco pone *ſi nihil ei fuerit*, ſeu ſi nihil bonorum & facultatum habeat, quas in pœnam ei judex auferat, ipſe more mancipiorum venumdetur.

CAP. LIX.

De tabernariis clericis & fœneratoribus.

CLerici tabernarii, vel fœneratores non ſint, quicumque vero in tabernaria domo biberit, ſi clericus eſt, deponatur, ſi laicus in teſtimonium non recipiatur.

NOTÆ.

SCilicet indignus cenſebatur, qui teſtem agat in judicio, utpote ob dubium ſani intellectus, & defectum famæ bonæ, quæ in compotantium ſocietate facile amittuntur. Non prohibetur tamen acceſſus tabernarum, viatoribus, etiam clericis, qui prandii, cœnæve cauſa ad has ſe recipiunt.

CAP. LX.

De teſtimoniis clericorum.

UT teſtes clerici non ſint, niſi in teſtamento morientis, vel ſacramento vel pro judicio.

CAP. LXI.

De Judæis qui chriſtianos habent famulos.

JUdæi ſervos vel ancillas, neque proprios, vel venales, neque mercenarios chriſtianos habere audeant.

NOTÆ.

LUx aliqua huic legi additur ex ſequentibus Paſchalis II. PP. verbis (qui Laurentio archiepiſcopo coævus fuit) apud Grati. cauſ. 16. q. 1. cap. 47. *a monachis, ſive clericis communiter viventibus nulla ratio finit, ut milites, aut epiſcopi aut perſonæ quælibet decimas de laboribus, ſeu nutrimentis ſuis propriis extorquere debeant*. Idem Alexander papa III. in Extra l. 3. tit. 30. cap. 10. innuit: *Prædeceſſores noſtri fere omnibus religioſis decimas laborum ſuorum conceſſerant* Quis porro modo uſus ſit in Hungaria experientia docebit.

CAP. LXII.

De decimis clericorum.

DEcretum eſt & ſancti concilii ſancitum eſt auctoritate, ut de propriis horreis, ſeu cellariis, aut quolibet monaſteriorum, & eccleſiarum, & omnium, qui in clero ſunt, decimæ non exigantur, excepta quarta parte parochiani presbyteri.

CAP. LXIII.

De archidiaconis.

OMnes archidiaconi Breviturium canonum habeant.

NOTÆ

NOn intelligitur hoc loco breviarium, e quo preces ſuas canonicas archidiaconi perſolvant; ſed ſynopſis, vel compendium eorum canonum, quos eos exigente officio noſſe oportebat, ut in judiciis eccleſiaſticis tuto, ad exigentiam legis procedant.

CAP. LXIV.

De presbyteris, & ſervis eccleſiarum.

PResbyteri quoque eccleſiarum juxta eccleſiam domum habeant ſuarum eccleſiarum. Si boves proprios habuerint, magiſtri ſui de his, qui araverint, dimidiam partem accipiant; ſi autem cum bobus magiſtrorum ſuorum araverint, duas partes inde magiſtri eccleſiarum habeant.

CAP. LXV.

De congregandis clericis ad ſanctam ſynodum.

QUicunque de his, qui in clero ſunt, ad ſynodum epiſcopi ſui non venerint, uſque ad laicum deponantur.

NOTÆ.

POEna iſta (utpote clerici nolentes venire ad ſynodum epiſcopi ad laicum uſque deponantur, ſeu ut laici deinceps habeantur) in eos ſtatuta eſt, qui vocati, & invitati, ſine legitima cauſa ſynodo intereſſe recuſabant. Habentur in aliis ſynodis exempla plura: ubi in abſentes fulmine eccleſiaſtico animadverſum eſt, quod ſuo loco adferemus. Conſtat item, quantam vim & fructum in celebrandis ſynodis patres noſtri poſuerint.

ANNO CHRISTI 1114.

CARTA CLARAEMBALDI

De possessionibus de Lustingehem monasterio S. Bertini concessis in Concilio Remensi approbatis anno MCXIV.

Ex Cartario S. Bertini.

Ex Martene Thes. Anecd. t. 4. p. 131.

IN nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti. Ego Clarembaldus cognitum habens neminem nostrum hic manentem civitatem habere, ex his quæ divina gratia mihi contulit, dignum duxi sanctos Dei heredes facere, quatinus ibidem omnipotenti Domino servientes pro excessibus meis ipsius clementiam jugiter debeant exorare. Unde omnibus Dei fidelibus nostrisque posteris notum esse volumus, quoniam ob remedium animæ meæ, & domini mei Balduini comitis, & patris ac matris meæ, nec non Anselmi fratris mei allodium meum in villa Lustingehem dicta, videlicet terras illas quas Amalbertus, Heremarus, & Regeinarus in usus meos excolunt, terramque Raineri ita liberas ac quietas, sicut ego possideo, Deo sanctoque Bertino ac sanctis inibi quiescentibus ex integro trado. Præterea terras illas, quas Anselmus Veltre atque Willelmus ex me in beneficio habuerunt, ut similiter ab Abbate teneantur, Deo sanctoque Bertino concessi. Hanc vero donationem in solemni curia Roberti comitis ejusdemque generosæ conjugis Clementiæ fecimus in publico scilicet fidelium Dei conventu episcoporum & principum, & ne futuris temporibus quispiam hoc infringere præsumpserit, reverendi episcopi Johannes Morinensis, atque Lambertus Atrebatensis a nobis rogati in commune anathematizaverunt, & subscripserunt. Ego etiam Robertus Dei gratia Flandrensium comes hoc scriptum firmavi, & sigillo meo consignans eos qui subscriberent jussi. Decretum igitur a me est, & ab episcopis suprascriptis, ceterisque fidelibus meis; ut quicumque hoc infringere tentaverit, XL. libras comiti persolvat, ita tamen ut reus ex hoc Deo satisfaciat. Signa eorum qui subscripserunt. S. Clarembaldi archidiaconi Atrebatensis. S. Bernoldi Watenensis præpositi. S. Rameri Capellani. S. comitis Gisnensis Manasses. S. Onulfi Dapiferi. S. Host pincernæ. S. Amulrici conestabellarii. Alii etiam multi interfuerunt testes. Facta est autem hæc donatio solemniter apud Bergas in Pentecosten anno ab Incarnatione Domini MCII. Ind. X. feria 2. regnante Francorum rege Philippo. Recitata & confirmata est hæc Carta Remis in pleno Concilio sub terribili anathematis interpositione a domino Radulfo ejusdem urbis reverendo archiepiscopo, & a comprovincialibus episcopis, videlicet Lisiardo Suessionensi episcopo, Bartholomæo Laudunensi episcopo, Willelmo Catalaunensi episcopo, Godefrido Ambianensi episcopo, Huberto Silvanectensi episcopo, anno scilicet Verbi Incarnati MCXIV. Indictione octava 4. nonas Septembris, præsentibus abbatibus cum cæteris Ecclesiarum prælatis, omnibus eidem anathemati unanimiter assensum præbentibus.

CONCILIUM LEGIONENSE

Indictum a Bernardo Archiepiscopo Toletano circa annum Christi MCXIV.

Ex Munione Adephonsiade in Historia Compostellana MS. De Concilio apud Legionem celebrando.

Ex Card. Aguirre to. 3. Conc. Hisp. p. 319.

BErnardus Toletanæ sedis Archiepiscopus, & S. R. sedis legatus Didaco Compostellano pontifici has subsequentes litteras direxit, ut ad Concilium, quod Legione XV. *Kal. Novembris celebraturus erat, veniret.*

Bernardus Dei gratia Toletanæ sedis archiepiscopus, & S. R. sedis legatus, dilecto fratri & coepiscopo D. Didaco Compostellano sempiternam beatitudinem. Noverit dilectio vestra, me cum Rege & Regina de communi pace locutum fuisse. Sed quoniam inter eos nullam concordiam, Rege renuente, facere potuimus, Concilium Legione XV. Kal. Novembris celebrare decrevimus: cui dilectionem vestram interesse volumus atque præcipimus. Valde enim in eo nobis necessarius eris, nec ulla occasione optamus, ut præsentiam vestram prædictæ synodo subtrahatis. Valete.

Abbates vero atque Præpositos vestræ diœcesis vobiscum adducere mandamus.

CONCILIUM PALENTINUM

Ex Card. Aguirre to. 3. Conc. Hisp. p. 319.

Præside Bernardo Archiepiscopo Toletano celebratum anno Christi MCXIV.

Ex Historia Compostellana MS. Munionis Adephonsiadæ, & Codice Cl. V. Garsiæ Loaisæ pariter MS.

De Concilio celebrando in Palentia.

BErnardus Toletanus Archiepiscopus, & S. R. E. Legatus Burgos venit, quem B. Jacobi

ANNO CHRISTI 1114.

vocavit Episcopos, qui intererant, scilicet Aurien- A sem, Ovetensem, Mindonienſem, cum quibus Archiepiscopus, & S. Jacobi Episcopus diutius colloquentes, Ecclesiæ jura penitus violata, Hispaniam Arragonensi tyrannide undique devastatam atque desolatam, una doluerunt. Sed quoniam ingruenti discordiæ tumultu, hæc plenius stabilire impræsentiarum, tempus non exigebat, tum quia complures Hispaniarum Pontifices deerant; placuit eis tantæ rei diffinitionem producere, & in futuro generaliter Concilium celebrare, atque omnes Hispaniarum pontifices, abbates, duces, principes, comites, cæterique primates, VIII. diebus ante venturam festivitatem omnium Sanctorum, in Palentiam urbem possent convenire, & causam regis, & reginæ sub- B tilius indagare, diœceses, villas, mansiones, agros, vineas, quæ in hoc discordiæ tempore amiserat, sedibus & monasteriis reddere. Quæ res Reginæ, omnibus Hispaniæ principibus supra modum placuit.

De Concilio Palentiæ celebrato, & de reditu Compostellæ Episcopi.

ANno 1114. Dominicæ Incarnationis Bernardus Toletanus Archiepiscopus, & S. R. E. Legatus, synodale collegium 8. Kal. Novembris Palentiæ celebravit, & de Hispaniarum oppressionibus atque angustiis, & de Ecclesiarum subversionibus atque calamitatibus, plenius pertra- C ctavit. Gallæciæ quidem pontifices interfuerunt: sed ecclesiæ B. Jacobi Episcopus, cujus consilio atque suggestione prædictus Archiepiscopus Concilium celebrare dispoſuerat, urgente discordiæ tumultu, prædicto Concilio interesse non potuit, difficillima causa obsistente detentus. Ipse namque præterito æstatis tempore coadunato undique exercitu, ad debellandam Aragonensem Campaniam adierat. Quod si iterum partes illas adire præsumeret, oportebat, aut militum cohortes ad se protegendum, & muniendum illuc secum ducere, quod temporum qualitas, assiduique laboris exercitium fieri prohibebat: aut proditorum flagitiosa rabies, quod relatu abusivum est, in Christum Domini mittere manum, nihi- D lominus vereretur. Porro pernicioſa manus bellorum temporibus, prædæ divitiarumque cupiditate incitata, in omne nefas ruere non perhorrescit. Prædictus tamen Episcopus ad generalem synodum iter aggrediens, Triam-castellam pervenit. Verum enim vero Comes R. nec non Comes M. complureſque Gallæciæ optimates, illum adeuntes, quatenus ab incerto labore desisteret, hortantur, & deprecantur dicentes: *Scimus equidem, venerabilissime pater, si campaniæ partes absque armatæ manus Clypeo adire præsumpseris, & te a truculenta hostium violentia graviter inquietari, aut, ut verius profiteamur, cuilibet prædoni captione dehonorari, & Gallæciam multiplici discordia impugnatione opprimi: nos quoque* E *te absente in salutis nostræ dispendia ruere, haud ambiguum est. Tua interest, curam & solicitudinem nostrum, totiusque Gallæciæ gerere. Eapropter hortamur & consulimus, ut ab incepto resipiscas, & quod potissimum est, tibi, nobisque omnibus provideas. Quod si nobis obsistere volueris, antequam ab aliis, quod in certissimis est, dedecoreris aut capiaris, ne tantum quid temerarie aggrediaris, a nobis captus teneberis. Melius est enim tibi discessus licentiam a nobis inhiberi, quam improvido favore ad tantum præcipitium tibi assensum adhiberi.* Igitur Episcopus his atque aliis acquiescens, duos de clericis suis ad prædictum Concilium direxit, qui illius absentiam datis litteris referrent.

ANNO CHRISTI 1114.

De Concilio Palentiæ.

IN prædicto Palentiæ Concilio Bernardus Toletanus Archiepiscopus, & S. R. E. Legatus, una cum plerisque Hispaniarum Episcopis, & Abbatibus, pro modo, & tempore, justitiæ examinationem salubrius ediscendo, rapinas, incendia, cædes, cæteraſque Hispaniæ calamitates de die in diem crebrius ingruere doluit. Communicatis autem omnium consiliis, ineffabilem Dei misericordiam omnes humillima devotione, quatenus tot tantisque malis remedia maturius impendere dignaretur, expostulavere. Demum ecclesiarum subversiones, divina & humana audacius temerata ingemiscentes, consulere, relevare, tantisque calamitatibus, Deo opitulante, finem imponere solicite curarunt.

Lucensis quoque ecclesiæ, de cujus inquietatione sermo in publicum ventilatus est, paternæ consolationis auxilium non distulere. Illa namque jamdudum tutore privata, & pene pastore viduata, maximis procellis, ut puta bellorum tempore, impellebatur. Petrus quippe ejusdem ecclesiæ Episcopus, totus supernæ beatitudini inhians, & ab hujusmodi cura immunis, tanti culminis solicitudinem ferre recusabat. Lucensis ecclesiæ honorem protegere, animarum curam gerere, multis diversisque negotiis insudare, sicut necessarium erat, nequibat: præterea illum ægrimonia vexabat, nec amplius ad id officii satis esse poterat. Ea propter prædicta ecclesia patrocinio viduata, procellarum impulsu valde inquietabatur, & maxime Comitis R. dominio subjugata opprimebatur. Quapropter generali Collegio sancitum est, quandoquidem prædictus Lucensis ecclesiæ Episcopus regiminis curam ferre penitus renuebat, quoniam Pontificis ministerium implere nullatenus poterat, ne ecclesia fundotenus extirparetur, alium qui & ecclesiam a morsibus hiantium protegeret, & curam animarum gereret canonice in Episcopum promoveri. Igitur Lucensis ecclesiæ clerici Archiepiscopum adeuntes, quatenus matris suæ desolationi consulens, eorum petitioni condescendat, misericorditer expoſcunt. Ipse vero præfatus summæ religionis vir, ut tanto labori desisteret, aliusque qui quod ipse nullo modo implere poterat, & ecclesiam protegeret, & Pastoris officium teneret, in Episcopum eligeretur, summopere precibus impetrare laboravit. A supradictis itaque Lucensis ecclesiæ, cæterisque venerabilibus personis, Petrus reginæ Urracæ capellanus designatur Præsul, & summo affectu expoſcitur. Deinde ad Lucensem urbem ad Episcopatum promovendus mittitur. Ipse equidem Archiepiscopus super illius electione atque consecratione, Didaco Compostellano Archiepiscopo, Alphonso Tudensi, Didaco Aurienſi, Munioni Mindonienſi has literas dedit.

Epistola Bernardi archiepiscopi Toletani ad Episcopos Gallæciæ de consecratione Lucensis electi.

BErnardus Dei gratia Toletanæ sedis archiepisc. & S. R. E. Legatus dilectis in Christo fratribus atque coepiscopis D. Didaco Compostellano, D. Munioni Mindonienſi, D. Alphonso Tudensi, D. Didaco Aurienſi cælestis regni aditum. Vestræ fraternitati notum fieri volumus, Lucensis ecclesiæ clerum, & populum domi-

ANNO CHRISTI 1114.

minicum, Petrum capellanum Reginæ, ſicut accepimus, ſibi in paſtorem elegiſſe. Sed utrum electio canonica fuerit, quia ignoramus, vobis charitative præcipimus, atque præcipiendo rogamus, quatenus rem diligentius perquiratis. Quod ſi electionem canonicam inveneritis, quia Bracarenſis, quamdiu S. R. E. inobediens (ſicut noſtis) atque rebellis extiterit, ab epiſcopali ſuſpenſus officio, neminem conſecrare poteſt, aut cum domino Compoſtellano vice noſtra fungente benedicere ſtudete, aut nobiſcum veſtris litteris ipſum proculdubio conſecrandum dirigite, Mauricio, dum in hac malitia perſeveraverit, nullus Epiſcopus, nullus Bracarenſis provinciæ abbas, ſed neç clericus, nec laicus (ut dignum eſt) obedientiam exhibeat. Valete.

De Conſecratione Lucenſis Epiſcopi, qualiter facta ſit.

Viſis autem litteris his, de ejus electione promptiſſima indagine conſulitur, & quoniam canonice fuerat facta, conſecratio non differtur. Fungente igitur Didaco B. Jacobi Epiſcopo vice Archieſcopi, Lucenſis eccleſiæ electus in eccleſia B. Jacobi VII. Kal. Maii, præſentibus Didaco Aurienſi, & Munio Mindonienſi Epiſcopis, in Epiſcopum conſecratur, & Lucenſi eccleſiæ paſtor deſtinatur.

De excommunicatione Mauritii Bracarenſis Archiepiſcopi.

Poſt hæc in eodem generali collegio ſupradictus Archiepiſcopus Toletanus, monſtratis litteris D. Papæ pro excommunicatione Mauricii Bracarenſis, adverſus ſedem Apoſtolicam rebellis, decreto firmatum fuit, ut ad Didacum Compoſtellanum ejus dirigeretur executio, prout factum eſt, & ideo illum his litteris compellavit.

Bernardus Dei Gratia Toletanæ ſedis Archiepiſcopus, & S. R. E. Legatus, dilecto in Chriſto fratri & coepiſcopo D. Didaco Compoſtellano, ſupernis civibus feliciter copulari. Magno mentis affectu, multo animi deſiderio veſtram, ſi fieri poſſet, optarem videre amicitiam, de communi utilitate hujus regni maxime perturbati vobiſcum loquuturus. Sed quoniam tanta eſt perturbatio, quod mutuo viſu præſentialiter fraudamur, jungat charitas & Epiſtola quos ſeparat corporis abſentia. Noverit igitur dilectio veſtra Mauricium Bracarenſem, quoniam de invaſione Legionenſis eccleſiæ ſatisfacere noluit, & exinde a vobis ab utroque officio ſuſpenſus, epiſcopale & ſacerdotale officium imprudenter celebrare præſumpſit, ſubjectas a domino Papa accepiſſe litteras.

Inter querelas alias, quæ de te ad ſedem Apoſtolicam delatæ ſunt, Legionenſis eccleſiæ invaſio & contritio nos gravius contriſtavit. Super quæ ex noſtris litteris monitus, & a vicario noſtro Bernardo Toletano ad Concilium evocatus, & venire & ſatisfacere contempſiſti. Ad hæc pro hujus nequitia & inobedientia, per eum, tam a ſacerdotali, quam ab epiſcopali officio interdictus, eadem officia celebrare pertinaciter præſumpſiſti. Nos igitur, autore Deo, tantum nequitiæ & ſuperbiæ, facinus ulciſcentes, & eadem tibi officia, & Bracarenſis eccleſiæ obedientiam interdicimus, donec reſipiſcens obedias, & plenius ſatisfacias. Datum Laterani 14. Kal. Maii Indict. VII.

Precamur igitur, amicitiam veſtram, quatenus omnibus ſuffraganeis Bracarenſis eccleſiæ Epiſcopis has oſtendatis litteras, & ne prædicto Mauritio, ſecundum juſſionem D. Papæ, obedientiam exhibeant, admoneatis. Has quoque litteras Portugallenſium Infantiſſæ, noſtri gratia, pro noſtro amore deſtinate. Valete.

De Concilio Palentiæ annuente D. Papa celebrato.

Acceperat D. Bernardus Toletanus Archiepiſcopus litteras a D. Papa pro indicendo Concilio, ut illo malis ingruentibus, quæ Hiſpania experiebatur, patrum conſilio mederetur, quas pro actorum in generali collegio confirmatione demonſtrans, illas in publicum legendas direxit, quarum hæc ſeries dignoſcitur.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Bernardo Primati, & cæteris Epiſcopis, & Principibus Hiſpaniæ, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Regionum veſtrarum calamitates, eccleſiarum ſubverſiones, cædes, rapinas, incendia dolemus apud vos plura fieri, quam a nobis valeant enarrari. Quamobrem prudentiam veſtram litteris præſentibus commonemus, ut tantorum malorum remedia communicatis conſiliis requiratis. Nos quidem, opitulante Deo, quanto maturius potuerimus, Apoſtolicæ ſedis Legatum ad vos mittere deliberavimus. Interim provida nobis divinitus facultate, paci publicæ providere curetis in congregatione Pontificum, & quid in ea canonice actum, ſuum in poſterum apoſtolica auctoritate ſortiatur effectum. Illos ſane proceres, ſive milites, qui honores, obedientias, villas, & cætera bona eccleſiaſtica invaſerunt, & occupant, niſi ab eadem invaſione deſiſtant, ab eccleſiæ conſortio removemus. Univerſarum etiam partium incentores, per quos bella apud vos, & flagitia cætera perpetrantur, niſi ab hac malignitate deſiſtant, excommunicationi ſubjicimus. Pax noſtra, & ſalus noſtra Dominus, pacem veſtram & ſalutem veſtram miſericorditer operetur. Dat. Laterani XVIII. Kal. Maji.

De fine Concilii Palentiæ, & litteris Toletani ad Compoſtellanum Epiſcopum.

Poſtquam de rebus plurimis actum fuit in Concilio Palentiæ, eccleſiæ favorem, & regni quietem cernentibus, diſſoluta Patrum & Procerum congregatio eſt, & Toletanus, ut Compoſtellani amicitiam inſinuaret, vocatis clericis, illos benigne amplexatus, has literas Compoſtellano directas tradidit.

Bernardus Toletanæ ſedis archiepiſcopus, & Dei gratia S. R. E. Legatus Didaco Compoſtellanenſis eccleſiæ pontifici ſalutem & benedictionem. Legatos quos nobis miſiſtis vidimus dicentes, quod Concilio quod Palentiæ præcipue veſtro concilio celebravimus, intereſſe nequiſtis, inevitabili neceſſitate detentus. Verum quia ſolatium, & auxilium & conſilium veſtrum nobis ſubtraxiſtis, ut verum vobis fateamur, moleſte tulimus. Sed propter priſtinam amicitiam, quæ inter me & vos diu exiſtit, & interventu veſtrorum clericorum, patimur ac vobis indulgemus.

ANNO CHRISTI 1114.

SYNODUS COMPOSTELLANA

Sub D. Didaco Gelmirez ejuſdem eccleſiæ epiſcopo; Anno Chriſti MCXIV.

Ex Card. Aguirre to 3. Conc. Hiſp. p. 322.

Primum a nobis edita ex MS. Mondexarenſi, quod olim fuit penes Cardinalem Quirogam, & deſumptum eſt ex Hiſtoria Compoſtellana MS. Munionis Adephonſiadæ: ac præterea collata cum MS. Toletano.

Incipiunt decreta D. Didaci Compoſtellani Epiſcopi ad protegendos pauperes.

DIvina diſponente clementia, ego Didacus ſedis eccleſiæ beati Jacobi Apoſtoli Epiſcopus, cum ejuſdem ſedis canonicorum * judicum, cæterorumque nobilium virorum conſilio, prædeceſſorum ſtatuta relegendo, ad protegendum populum, ad exhibendam juſtitiæ normam in toto honore beati Jacobi, excepta Compoſtellana urbe, omnibuſque burgis, quo advenæ, aliique plures confluentes ſtatuta nullatenus obſervare valeant, hujuſmodi decreta conſtituo, & conſtituendo confirmo.

* In MS. Tolet. judicium, forte, judicio.

I.

De Eccleſiis.

A * capite igitur exordium ſumentes præcipimus, ne quis eccleſiæ terminos irrumpat, aut violenter ingrediatur. Si quis vero intra eccleſiæ terminos quippiam capere aut ſibi præſigillare exigente juſtitia voluerit, Pontificis vicarium, aut licentiam ſibi dari prius expoſtulet.

* In MS. Tolet. Accipite.

II.

De domibus Nobilium & ignobilium. Et de pignoribus, & de perpetratis calumniis.

In domibus Nobilium, ſeu ubicumque eorum uxores aut filii inermes fuerint, vicariis, & quibuſcumque aliis pignorandi licentiam reſecamus. In cæterorum quoque domibus id ipſum obſervari præcipimus, excepto ſi fuerit aut homicidii, aut violentæ mulierum violationis, quod vulgo raptum dicitur, aut quadrageſimalis tributi cauſa extiterit. Quod ſi extra domos ruſticanas armenta, cæterave hujuſmodi, quæ * perpetrata calumnia capiantur, inventa minime fuerint; vicarius admotis vicinis & legitimis teſtibus domum præſigillet, vel inde pignus abſtrahat. Quicquid ut prædictum eſt, pignoratum fuerit, quouſque octo dies compleantur, integrum conſervetur, & vicinis reſervandum commendetur, & uſque ad præfinitum terminum illæſum, & ab omni uſu liberum maneat. Si fuerint omnia animalia exercendi operis ſtudio adhibenda, totius laboris expertia ſerventur. Tandem ſi calumniæ perpetrator præfinito tempore ad examinandam juſtitiam venire neglexerit, niſi neceſſaria detentus cauſa fuerit, juſtitiæ examinatores pro calumniæ quantitate pignoris partem retineant, cætera dominis ſuis referantur. Si quis injuſte, vel abſque domini ſui petita licentia, quempiam pignorare præſumpſerit, duplum reſtituat, & ſexaginta ſolidos Pontifici perſolvat. Verumtamen quiſquis prius requiſita juſtitia coram idoneis teſtibus cum Vicario pignoraverit, duplum minime reſtituat.

* In MS Tolet. pro perpetr.

III.

De judicibus.

Hæreditatum & Eccleſiarum cauſæ, nonniſi ab Optimatibus & Apoſtolicæ ſedis judicibus definiantur. Calumniæ fidejuſſoriæ judicia more anteceſſorum noſtrorum poſthabitis in honore beati Jacobi aliis judicibus, Apoſtolicæ ſedis judicibus referantur.

IV.

De Calumniis pauperum.

Pauperes, & imbecilles miſericorditer calumnias compleant, ut beneficiis ſuis penitus non priventur.

V.

De Proditoribus & Latronibus.

Proditores, & latrones nemo protegere, nemo defendere præſumat. Sane eorum protectores damna, vel calumnias, quæ illi ſuſtinere meruerant, ſuſtineant.

VI.

De Furibus.

Fur poſtquam tertio furti reus convictus comprehenſus * fuerit, principibus terræ, atque juſtitiæ examinatoribus tradatur. Qui dictante juſtitia pro meritis ultionem in eum exerceant, ibique dati gladii cauſſam animadvertant. Noverint enim, quia qui percutit malos, in eo quod mali ſunt, miniſter Dei eſt: & alibi; punire malos non eſt effuſio ſanguinis.

* MS. Tolet. comprehenſuſve.

VII.

De characteribus.

Characteres coram totius eccleſiæ conventu ſive publico concilio fieri jubemus: aliter factos valere inhibemus.

VIII.

De Foſſataria & luctuoſa.

His qui ſervilis conditionis jugum ſuſtinent, vel qui quadrageſimalia tributa perſolvunt, redditus ſolitos, qui foſſataria & luctuoſa nuncupantur, relaxamus, ſi patrum parentumve ſuorum hæreditates incolunt.

IX.

De die Dominica.

In dominica die ruricolas ad civitatem negotiatum ire prohibemus.

X.

De placitis & cæteris ſcripturis.

Placita & cætera hujuſmodi ſcripta, ab authenticis clericis, ſive a judicibus, vel ab archidiacono, ſive ab ipſius loci archipresbytero fiant; ſin autem, caſſa habeantur.

XI.

De cauſis pauperum.

Si quis potentum judicii cauſam tractare adverſus pauperem vel definire habuerit, ſimilem perſonam introducat, quæ pro * ſe cauſam ſuam definiat: ne forte cujuſpiam majeſtate pauperis juſtitia ſuffocetur.

* MS. Tolet. per ſe.

XII.

De quadrageſima.

Diebus quadrageſimæ characteres fieri, calumniarum cauſas definire, judicia exercere, foſſatariam dari, niſi magna expeditionis neceſſitas ingruerit, noſtris quidem, non extraneis, qui pro dominorum ſuorum velle tractabuntur, excepta furti, rauſi, homicidii, quadrageſimalis tributi cauſa * removimus.

* MS. Tolet. removemus.

ANNO CHRISTI 1114. a Kalen-

XIII.

Ut calumniarum cauſæ in Kalendis diſcutiantur.

Die Kalendarum archipresbyteri, presbyteri, milites, ruſtici, in * Kalendarum anteceſſorum more conveniant. Tunc ſi quid querelæ vel injuriæ abortum fuerit, ab archipresbytero, cæteriſque * diſcretis viris veraciter perquiratur, & emendetur. Quod ſi diffinire nequiverit, ſequenti die ſuper illius negotii cauſa vera indagine facta, Pontifici, atque Apoſtolicæ ſedis Primatibus referatur, & determinetur.

XIV.

De cauſis agendis in ſexta feria.

Uniuſcujuſque hebdomadæ ſexta feria, Pontificalis palatii januis reſeratis quicquid querelæ, quicquid injuriæ fuerit, in præſentia Pontificis, B judicum, & canonicorum intimetur & definiatur.

XV.

De Lupis exagitandis.

In unoquoque ſabbatho excepto Paſchæ & Pentecoſtes, presbyteri, milites, ruſtici cujuſque negotii immunes, lupos exagitantes perſequantur: & eis præcipitia, quod vulgus *fogios* vocat, præparent. Quæque etiam eccleſia ſeptem * ferreas cannas perſolvat. Ad hoc negotium quiſquis ire diſtulerit; ſi ſit ſacerdos, niſi * infirmorum viſitatione detineatur, vel miles, quinque ſolidos; ruſticus vero ovem, vel ſolidum perſolvat.

XVI.

De Vicariis.

Milites, & quicumque principatu præeminent, villicationibus ſuis tales vicarios ſtatuant, qui ſi quid contra decretorum juſtitiam egerint, calumniando cauſas unde compleant, habeant; ſin autem eorum domini perpetrati damni & * juſtitiæ calumnias ſuſtineant.

XVII.

De Latronibus.

Quicumque latronem comprehenderit, eum villico terræ tradat; & quæcumque villicus ab eo abſtraxerit, horum tertiam partem habeat: ſic & de proditoribus.

XVIII.

*Ne quis res mortuorum * inquietet.*

Quoties quis naturæ jura perſolverit, illius hæ- D reditates cæteraque beneficia uſque ad XL. * dies integra, nullaque inquietatione labefacta qualiter ille dimiſerit, conſiſtant. Finitis * autem XL. diebus: poſſeſſionibus, cæteriſque beneficiis ſub eodem jure, ſub quo qui mortis ſpiculo ceciderit, qualiterve dimiſerit exiſtentibus, ſi qua jurgia, aut ſi qua calumniarum ſchiſma-

Acta ſuper his fuerint, ab Apoſtolicæ ſedis judicibus, cæteriſque diſertis viris diffiniantur: cæterum ne quis hæredipeta, ne quis ſycophanta uſurpative accedat, juſtitiæ argumentis plenius indagetur. ANNO CHRISTI 1114.

XIX.

Ne in Dominica Sajones licentiam habeant pignorandi.

Ab hora nona ſabbathi uſque in feriam ſecundam hora prima, nullus ſajo habeat licentiam pignorandi, niſi homicidas, latrones, ſcilicet violatores virginum per vim, rauſatores, & proditores. Et ſi aliquis de extranea patria juſtitiam poſtulaverit, infra ſupradictum tempus juſtitiam ſumat.

XX.

Ne conventus alternantium fiat in Eccleſia.

Sajonum concilium, vel militum conventus, in eccleſia ſive terminis ejus fieri prohibemus.

XXI.

Ne Clerici fiant laicorum villici, vel pædagogi.

Clerici neque laicorum villici efficiantur, neque filiorum ejus nutritores, neque a laica perſona dehoneſtentur, vel eorum bona capiant. Qui aliter egerit, canonicam inſtitutionem componat, & excommunicatus a conventu fidelium ſequeſtretur.

XXII.

De rebus captivorum.

Bona eorum, qui capiuntur a Mauris, uſque C ad annum plenum intemerata & integra conſerventur: ut ſi forte fortuito captum potuerint redimere, redimant; ſin autem completo anno, juxta arbitrium propinquorum, eorum bona diſtribuantur.

XXIII.

De mercatoribus, & peregrinis.

Mercatores romarii, & peregrini non pignorentur: & qui aliter egerit, duplet quæ tulerit, & ſit excommunicatus: ſolidos ſexaginta perſolvat domino illius honoris.

XXIV.

De Clericis.

Clerici foſſatariam non dent. Abbates & Clericos venientes ad ſynodum, vel votum, vel ter- D tias afferentes, pignorari vetamus.

XXV.

De Menſuris.

Omnes alias * tls, niſi ad menſuram illius petræ, quæ ſtat in campo Compoſtellæ, tam in hac civitate, quam extra, vendere, vel emere prohibemus. Et qui aliter egerit, excommunicatus, ſexaginta * ſolvat, donec reſipiſcat.

* *MS. Tolet.* Eccleſias.

* *MS. Tolet.* ſolidos ſolvat.

CONCILIUM BELLOVACENSE

A Conone legato ſedis Apoſtolicæ celebratum adverſus Henricum Imperat. & de revocando e Carthuſia S. Godefrido Ambianenſis epiſcopo anno Domini MCXIV. tempore Paſchalis papæ II.

DE tempore, loco, & cauſa indicente, continuator Sigeberti iſta ſcribit: Anno milleſimo centeſimo decimo quarto in civitate Belvacenſi a Conone ſedis apoſtolicæ legato concilium celebratur. Hic eſt Conon unus ex illis religioſis, qui eremiticam vitam apud truncum Berenger primo duxerunt. *Porro adverſus Henricum imperatorem hanc ſynodum congregatam, & in eum ſententiam anathematis pronuntiatam, ea quæ ſuperius * dicta ſunt ſatis oſtendunt.* E

G. C. *Diſerte hoc aſſerit codex MS. Montis Dei, in hæc verba*: Anno Domini MCXIV. VIII. Id. Decemb. Cono Prænestinus epiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus, regem Henricum apud Belvacum anathematizavit in concilio ſuo. Et in quadrageſima proxima lætare Jeruſalem, v. Kal. April. Remis celebrato concilio eundem Henricum damnavit. Item Cono feria II. proximi Paſchæ regem Henricum damnavit Coloniæ in templo ſancti Gereonis. Catalaunis Cono quarto

to habito concilio prædictum regem damnavit, A incendiis immiſericorditer expoſuerit. Cujus in-

ANNO CHRISTI 1114. Pergit Sinius

IV. Idus Julii: *Quod excerptum refertur quoque a Jureto in notis ad epiſtol. 236. Ivonis Carnot. ex vetere libro, quem non nominat: ſed multis mendis inquinatiſſimum.*

ANNO CHRISTI 1114.

tolerabili fatigata moleſtia, cum ſederet Belvaci generali conventu Gallicana eccleſia, ut in hoſtes veri ſponſi Jeſu Chriſti hic etiam judicii primordia, & damnativam incipiat promulgare ſententiam: venerabilis ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatus Cono Prænestinus epiſcopus, innumerarum pulſatus moleſtia querelarum, eccleſiarum, pauperum, & orphanorum, devexationum tyrannidem mucrone B. Petri, anathemate ſcilicet generali detruncans, cingulum militarem ei licet abſenti decingit, ab omni honore tanquam ſceleratum, infamatum, Chriſtiani nominis inimicum, omnium judicio deponit.

Præter hæc autem, inter alias cauſas ibidem actitatas, querela illata eſt ab Ambianenſibus adverſus Godefredum ſuum epiſcopum, qui relicto epiſcopatu Carthuſiam petiiſſet. De quo iſta Nicolaus monachus præſens rerum inſpector: Interim Conon cardinalis pontificis maximi legatus, & Radulphus Remenſis archiepiſcopus apud Bello acum ſynodum celebrant, & ad eam accedunt Ambianenſium legati, conqueruntur ſe deſtitutos optimo paſtore ſuo. Ad quos Remenſis archiepiſcopus: Qua fronte, inquit, hæc apud nos proponere auſi eſtis, qui virum pudicum, orthodoxum, virtutibus cunctis ornatum, veſtra improbitate e ſua ſede expuliſtis? Quem illi parem, hedum ſanctiorem unquam habituri eſtis ſacerdotem? O vos miſeros, qui tanto paſtore vel ad momentum caruiſtis! Num vos illum turpia lucra ſectantem, libidini vacantem, eccleſiaſtica beneficia venumdantem unquam deprehendiſtis? Illis reſpondentibus ab his illum plane immunem eſſe, ſubjecit archiepiſcopus: Ite ergo, & tam peritum ovilis dominici cuſtodem perquirite, & inventum vobiſcum adducite. Teſtor enim dominum Jeſum, donec ullus erit in Godefredo vitalis ſpiritus, nullum alium vos epiſcopum habituros. C

B

Dum hæc geruntur, en adſunt nuntii apportantes litteras beati Godefridi, quibus ille ſignificat ſe epiſcopatum abdicaſſe: hortatur ut alium patrem ſibi quærant, ſe nunquam rediturum affirmat: oſtendit ſe ineptum & inidoneum qui epiſcopi munere fungatur: ſe quidem verbis docuiſſe ſubditos ſuos, ſed mala vita corrupiſſe, & perdidiſſe. Quæ cum legerentur, pene omnes lacrymati ſunt, admirantes tanti viri humilitatem, qui, cum eſſet meritis ſummus, inter omnes minimos ſe abjicere videretur. Sane cum interdum de his quidam reverendiſſimi patres, qui tum præſentes adfuere, inter ſe colloquerentur, vidi eos lacrymas tenere non poſſe: adeo illorum animis affixa eſt epiſtola illa, in qua tantum ſe vir tantus extenuavit. Tandem ſtatuunt patres apud Sueſſiones ad domini Epiphaniam convenire, & quid faciendum ſit deliberare. D

G. C. *Cætera quæ ad Godefredi revocationem pertinent, qui in concilio Sueſſionenſi ſunt geſta: quod huic Bellovacenſi proxime ſubjiciam. Ibidem damnatum eſſe Thomam de Marla qui eccleſias & monaſteria vexabat, auctor eſt Sugerius in vita Ludovici Craſſi.*

Thomas, *inquit*, de Marla homo perditiſſimus, Ludovico rege ſupradictis & multis aliis guerris attendente, pagum Laudunenſem, Remenſem, Ambianenſem, diabolo ei proſperante, quia ſtultorum proſperitas eos perdere conſuevit, uſque adeo dilapidaverat, furore lupino devoraverat: ut nec clero, eccleſiaſticæ ultionis timore; nec populo, aliqua humanitate pepercerit: omnia trucidans, omnia perdens. Etiam ſancti Joannis Laudunenſi monaſterio ſanctimonialium duas villas peroptimas eripuit, fortiſſima caſtella Creciacum, & Novigentum, vallo mirabili, altis etiam turribus tanquam proprias munierit, & ſicut draconum cubile, & ſpeluncam latronum adaptans, totam fere terram, tam rapinis, quam E

ADDO *& excerpta quædam ex hoc concilio, quibus decreta in eo partim edita, partim recitata & confirmata continentur.*

Ex geſtis Bellovacenſis concilii.

Inter cætera Belvacenſis concilii decreta hoc a domno Conone Prænestino epiſcopo, & Apoſtolicæ ſedis legato; archiepiſcopis quoque Remenſi, Bituricenſi, ac Senonenſi, necnon & ſuffraganeis eorum, multiſque aliis ſynodalibus viris, concorditer & unanimiter ſtatutum eſt: ut quæcumque res vel poſſeſſiones cuilibet eccleſiæ datæ, & ab ea anno & die quiete, id eſt, ſine ſynodali proclamatione poſſeſſæ fuerint, eidem eccleſiæ perpetua ſtabilitate permaneant. Quod qui violaverit, a communione arceatur: donec eccleſiæ ſatisfaciat, & quæ abſtulerit libere reſtituat. Neceſſarium enim arbitrati ſunt, novis morbis nova medicamentorum genera opponere: præſertim cum viderint multos laicos non ſolum eccleſiis nihil conferre, immo, quod nequius eſt, quæ a fidelibus & Deum timentibus collata ſunt, violenter, ſi liceat, auferre. Incongruum etiam & injuſtum viſum eſt, ut cum hæc inter ſæculares lex teneatur, ſancta Dei eccleſia minori contra eoſdem ſæculares jure utatur. Verum hoc duntaxat adverſum laicos. Inter eccleſias vero tricennalis jus poſſeſſionis ſecundum ſacros canones conſervetur.

Urbanus ſecundus in concilio Romano. ann. 1099. cap 15.

Nullus laicus decimas ſuas, aut eccleſiam, aut quicquid eccleſiaſtici juris eſt, ſine conſenſu epiſcopi, vel Romani conceſſione pontificis, monaſteriis aut canonicis offerre præſumat. Quod ſi quis epiſcopus improbitatis cauſa & avaritiæ conſentire noluerit, Romano pontifici nuntietur: & cum ejus ſcientia quod offerendum eſt offeratur.

Ex libro legum novellarum divi Valentiniani, cap. 12.

Si lis intra tricennium inchoata fuerit, & non definita, quaſi nec cœpta fuerit, ita habeatur extincta.

Ex concilio Spalenſi ſecundo, cap. 1. *Hiſpalenſi ann. 619.

Placuit, ut omnis parochia, quam ab antiqua ditione ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe eccleſiam ſuam quiſque comprobaret, ejus privilegio reſtitueretur. Non enim erit objicienda præſcriptio temporis, ubi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.

Ex concilio Lugdunenſi, cap. 5.

Non liceat epiſcopo, nec abbati, nec alicui, terram eccleſiæ vertere ad aliam, quamvis ambæ ſint in ejus poteſtate. Tamen ſi commutare voluerint terras earum, cum conſenſu ambarum faciant.

Ex Decretis Gregorii VII. Conc Ro ann 1077. cap. 7.

Quia dies ſabbati apud ſanctos patres noſtros in

in abstinentia celebris est habitus : nos eorum- A dem auctoritatem sequentes, salubriter ammonemus, ut quicumque se Christianæ religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die, nisi majori festivitate, vel infirmitate impediente, abstineat. ANNO CHRISTI 1114.

Gregorius papa VII.

Qui sacros ordines transiliunt, suspendantur ab officio: & si meruerit vita eorum, indulgentiam consequantur, & intersint ordinibus, quæ amiserunt.

Ex Concilio Claromontano.

Interdictum est, ne reges, vel aliqui principes, aliquam investituram de honoribus ecclesiaB sticis faciant.

Ex Concilio Pictavensi a Joanne, & Benedicto cardinalibus, cap. 1.

Ut nullus præter episcopum clericis coronas benedicere præsumat, exceptis abbatibus, qui illis tantum benedicant coronas, quos ad conversionem susceperint.

Decretum Gregorii VI. *& Urbani* II.

Presbyterorum filios a sacri altaris ministeriis removendos decernimus, nisi aut in cœnobiis, aut in canonicis regularibus religiose probati fuerint conversati.

Urbanus papa II. *in concilio Claromontano*, cap. 12.

Ne ulli filii concubinarum, & clericorum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, ad ordinationes, vel ad alios honores ecclesiasticos promoveantur, nisi monachi, vel regulares fiant.

Urbanus II. *in eodem concilio*, cap. 14.

Nulli clerico liceat deinceps in duabus civitatibus duas præbendas obtinere, cum duos titulos habere non possit.

Item ejusdem.

Ut nullus deinceps in una ecclesia honores geminos habeat.

Item ejusdem Urbani.

Nullus sacerdos, vel diaconus, vel subdiaconus, sed & nullus qui canonicatum habet, fornicationis sibi copulam adjungat. Quod si quis fecerit, a canonicatu arceatur.

Idem in concilio Romano.

Nullus archiepiscopus, sive episcopus, de consecratione episcopi, vel abbatis, neque cappam, neque bacinos, neque tapetia, aut quodlibet munus accipere præsumat.

Item, cap. 5. E

Quicumque, adhuc pueri, cupiditate parentum aliquod ecclesiasticum beneficium per pecuniam adepti sunt: illo dimisso, ibidem misericorditer & in sacris ordinibus vivere possunt.

Item in eodem, cap. 6.

Illi vero qui per seipsos, cum jam majoris essent ætatis, nefanda cupiditate ducti, honores emerint: si in aliis ecclesiis canonice vivere voluerint, servatis propriis ordinibus pro magna misericordia ibi eos ministrare permittimus. ANNO CHRSTI 1114.

Item idem in eodem, cap. 7.

Ut nulla investitura fiat præbandarum: vel altarium, seu prælationum; vel promissio, viventibus & eas possidentibus personis.

*Idem Urbanus * clero Mediolani.* * Non Urbanus sed Alexander II.

Si quis presbyterorum, vel diaconorum, vel subdiaconorum, officium contumaciter deserens, fœminam sibi potius eligit: sicut sponte ob fornicationem dimittit officium, ita ob prævaricationem dimittere cogatur & invitus beneficium.

Item idem populo Mediolani. idem Alexander.

Eos etiam qui ut fornicari liceat, divinum officium relinquunt, & a Deo recedentes, diabolo & ejus operibus serviunt, sicut se justissime officio alienos faciunt, ita beneficio ecclesiarum privatos esse abjudicamus.

Urbanus Gar....

Clericum, quo jaciente lapidem puer dicitur interemptus, nos pro amore tuo in eodem ordine permanere permittimus: ut tamen semper in pœnitentia & timore permaneat.

Ex concilio Claromontano ab Urbano II. *celebrato.* cap. 21 22.

Ne aliquis laicus alterius hereditates sibi usurC pet. Quod si quis fecerit, nec satisfecerit, nullus sacerdos interim eum ad pœnitentiam admittat. Similiter & alium quemlibet, nisi perfectam confessionem fecerit. Verbi gratia, ut si perpetrato homicidio manserint in adulterio, vel hujusmodi ad perfectam pœnitentiam minime recipi debere decretum est. Attamen consilium ut jejunet, & elemosynas det, detur ei tantummodo, ut ad viam veritatis redire possit.

Ex concilio Romæ Paschali II. *præsidente celebrato.* Ann 1110.

Quicumque res naufragorum diripiunt, ut raptores, & fratrum necatores, ab ecclesiæ liminibus excludantur.

D

Gregorius IV. 5. *libro registri sui.*

Predecessorum nostrorum statuta sequentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut sacramento adstricti sunt, apostolica auctoritate a sacramento absolvimus: quousque ipsi ad satisfactionem veniant, & ne eis antea fidelitatem observent prohibemus.

Alexander II. Guillelmo Marchioni.

Audivimus quod Henricus Ravennas dictus archiepiscopus, nisus te sit excommunicare: quod, quia excommunicatus, excommunicare non poE tuit te, apostolica auctoritate te tuosque absolventes, mandamus exinde non curare.

*Gregorius * Henrico Leodiensi episcopo.* * VII.

Pervenit ad nos, te ab Arnulpho comite ad nequitiæ suæ * argumentum gladiis jurare com- * *f* augmentum. pulsum, quod ablata nunquam repeteres. Unde apostolica auctoritate te absolvimus, ut non tuæ vel alicujus conscientiæ ob hoc videaris obnoxius.

EPI-

ANNO CHRISTI 1114.

EPISTOLA FRIDERICI COLONIENSIS ARCHIEPISCOPI AD OTTONEM BAMBERGENSEM EPISCOPUM

De excommunicatione (sic) IIII. Henrici imp.

Domino Ottoni Bambergensis ecclesiæ venerabili episcopo F. Colonienſium. Dei gratia id quod est in orationibus & obsequio quicquid veræ fraternitatis non otiosa efficit dilectio.

Extat in Cod. Udalrici num. 177.

QUasdam sanctitati vestræ literas jam antea misimus, quas si forte accepistis, de tam longa responsionis vestræ dilatione non parum miramur. Ut enim longam earum sententiam breviter replicemus. Summa intentionis erat, ut prudentiam vestram ad defensionem vel saltem ad liberandam deplorationem hujus, quem videtis, gravissimi sanctæ ecclesiæ casus excitaremus, quem ipsum tacito desiderio vos diu intrinsecus fovisse jam olim cognovimus. Iterum, venerande frater iterum idem dicimus: si zelus domus Dei, imo si veraciter amor ecclesiæ, qui domus Dei est, vos medullitus comedit, ne tantam ejus desolationem, tam crudelem hæreditatis Dei direptionem & profanationem nimia patientia ulterius dissimuletis. Ecce per misericordiam Dei magnum nobis ostium apertum est, ut veritas quæ diu siluit, in manifestum prodeat, ut libertas nostra diu suppressa cervicem erigat, quia pro nobis & pro se ipsa jam in vocem prorupit sancta Romana ecclesia. Jungit se nobis Francia; libero, sicut audistis, ore veritatem Saxonia profitetur. Et quem, charissime frater, non moveat, quia omnis ecclesiastici vigoris auctoritas aulicis & Palatinis in quæstum versa est. Synodales episcoporum conventus annua consilia omnes denique ecclesiastici ordinis administrationes in regalem curiam translata sunt, ut illorum marsupiis inserviant, quæ spiritualiter examinari debuerant. Quid de cathedris episcopalibus dicemus, quibus tregales villici præsident, quas disponunt, & de domo orationis speluncam plane latronum efficiunt, de animarum lucris nulla penitus quæstio est, dum tantum terrenis lucris regalis fisci os insatiabile repleatur. Hic nos qui ecclesiæ Dei per ipsius gratiam columnæ sumus, qui navem per hujus sæculi procellosos fluctus gubernare debemus; hic inquam nos advigilare, hic clavum moderaminis firmiter tenere convenit, ne nobis segniter torpentibus, dum sine nisu moderaminis fluctuat, his & similibus impiæ tyrannidis scopulis allisa convellatur, &, quod absit, irruentium fluctuum gravitate mergatur, ne canes muti & latrare non valentes prophetæ verbis arguamur, neve illud in nos conveniat: Non ascendistis ex adverso ut opponeretis murum pro domo Israelis. De nobis quidem, sancte & venerabilis frater, non ex nobis sed ex virtute, quam Deus in nobis operatur, hoc vobis fiducialiter in ipsius gratiam promittimus, quia ex hac, qua cœpimus veritatis libera professione nec tribulatio nec angustia nec mors nec vita separabit. In hoc vero, sicut scitis, positi sumus, in hoc novum hominem induimus, ut mortificationem Jesu in corpore nostro circumferamus, ut propter Jesum in mortem nos tradamus, quatenus & vita Jesu in hac nostra mortali carne quandoque manifestetur. In hac ergo tam glorioſa spe nos defecimus, & de vestra constantia idem speramus, & intime optamus, & quia indigne passi sitis, ut ad memoriam sæpe reducatis, hortamur. Nolite nos longa expectatione ulterius suspendere, sed de vestra sententia scripto nos certificare. Salutat vos dominus Chuomo pronepos tuus episcopus & Romanæ ecclesiæ legatus, qui imperatorem nec non Monasterienſem episcopum & Hermannum de Vinceburc cum omnibus Galliæ episcopis in concilio Belluacensi excommunicavit, & hoc vobis notum fieri præcepit. Eandem sententiam iterabit in prædictos & in omnes complices eorum in concilio Remensi, quod erit *Lætare Jerusalem*, cum aliis tribus episcopis noviter a Romana sede directis. Vale.

ANNO CHRISTI 1115.

CONCILIUM SUESSIONENSE,

Adversus Henricum Imper. & de S. Godefrido Ambianensi episcopo e Cartusia revocando, celebratum a Cœlone sedis apost. legato, die Epiphaniæ, anno MCXV.

Vita S. Godefridi l. 3 c. 30.

STatuerunt patres *concilii Belovacensis*, *ait Nicolaus monachus*, apud Suessiones ad Domini Epiphaniam convenire: &, quid faciendum sit *pro revocando e Carthusio S. Godefrido ad episcopatum Ambianensem*, deliberare.

Ubi eo ventum est, jubente Ludovico Francorum rege, accitus est Henricus abbas sancti Quintini, in quo monasterio vir Dei Godefredus ab ipsis pene incunabulis sobrie & pie educatus ad summum virtutis apicem pertigerat: vocatus est etiam Hubertus magnæ autoritatis vir, & celeberrimi monasterii, quod Cluniacum vocatur, Monachus. Hos duos cum suis litteris mittunt ad fratres Carthusiæ, orant, immo imperant, ne Godefredum Ambianorum præsulem apud se diutius morari sinant, sed ad sedem suam ocius redire compellant. Addunt mandata ad ipsum Godefredum, ut celerrime ad desolatum suum gregem se recipiat. Ostendunt non debuisse illum semel susceptam ecclesiam tam facile deserere. Plus enim apud Dominum demereri, dum sinit per abrupta vitiorum præcipites ire oves suas, quam possit promereri dum privatim in quantumvis remota solitudine vivit etiam severissime. Tum quoque docent sacros vetare canones, ne quis episcopo viventi subrogetur, nisi vel infirmitate cogente id ipse petat, vel ob crimen deponendus sit. Hæc ubi Godefredus accepit, animo valde consternatus, ad pedes monachorum se prostravit; cum multis lacrymis orans

ANNO CHRISTI 1115.

orans ne sinerent ipsum a se evelli. Flent pariter etiam illi. Attamen multis eum consolantur modis: &, quia regiæ & episcoporum autoritati resistere non poterant, in pace illum a se dimittunt. *Et paulo post*. Fuit autem in Carthusia a sacris feriis beati Nicolai episcopi, quæ aguntur octavo Idus Decembris, usque ad quadragesimæ initium.

ANNO CHRISTI 1115.

CONCILIUM CASTRI RADULPHI

Sub Geraldo Engolismi episcopo & legato apostolico dirimit controversiam in gratiam abbatissæ Fontis-Ebraldi.

Ex archivis Fontis-Ebraldi.

Martene c. Anecd. p. 133.

FUturorum memoriæ tradere curavimus, quoniam Willelmus de Maurac & frater ejus Airaudus, Foterius Belet sororius eorum, Bertrandus Escurius ac frater ejus Willelmus pro salute corporum ac redemtione animarum suarum dederunt ecclesiæ S. Severini & canonicis ibidem Deo sub canonica regula B. Augustini famulantibus, dederunt, inquam, medietatem terræ de Canolio, quamcumque in dominio possiderent, & arbergamentum proprium in manu AIMARI abbatis. Testes hujus doni sunt Fulcherius canonicus, Bernardus canonicus, Goffridus canonicus, Willelmus Ervei, Hugo de Rocha, Vivianus Urset laici. Post multum vero temporis venerunt quidam ex discipulis bonæ memoriæ ac magnæ sanctitatis viri ROBERTI de Fonte-Ebrault, venerunt, inquam, qui constituerent mansiones, & pararent officinas, juxta præfatam terram, ubi conventus ancillarum Christi Deo libere deservirent. Videntes itaque locum amœnum, terramque frugiferam usibus suis valde necessariam fore, convenerunt ante WILLELMUM Pictavensem episcopum ARNAUDUS abbas S. Severini, & fratres Fontis Ebraudi super hac terra concordiam facere postulantes. Cognoscens episcopus Pictavis astutia abbatis concordiam absque concessu capituli minus sufficere, direxit litteras suas ad capitulum S. Severini, exorans fratris sui favere petitionibus, quod utique fecerunt: eo tenore, ut annuatim in festo S. Severini census decem solidorum canonicis ac religiosis Fonte-Ebraudi solveretur. Verum qui venerabilis abbatissa * P. Fontis-Ebraudi multis irruentibus necessariis, tempore statuto, & die indicta ad hanc confirmandam concordiam advenire non potuit: monachi S. Cypriani, videlicet Bernardus de Marcai & alii, episcopo tamen calumniante, prædictam concordiam firmare aggressi sunt. Quod audiens venerabilis abbatissa Fontis-Ebraudi, abnuit clamorem ad episcopum super abbate & monachis S. Cypriani, qui primum donum suum invaserant, convenit ergo WILLELMUS Pictavensis episcopus abbatem S. Cypriani cum monachis suis, abbatissam quoque ac religiosos omnes Fontis-Ebraudi in Pictavensi capitulo ad judicium. Tandem collatis utriusque partis orationibus: quia utraque pars uno se tuebatur defensore, dictum est, ut mitterent legatos suos ad capitulum S. Severini abbas & abbatissa ad audiendum cui parti faverent canonici, data die iubinde regredi ad audiendum judicium. Perrexerunt igitur pariter abbas videlicet & legati abbatissæ ad capitulum S. Severini audituri quod veritas dictaverat. Cognoverunt siquidem & rememorati sunt canonici, sicut se habebat veritas, primum se feciſſe religiosis de Fonte-Ebraudi. Postea vero abbas S. Cypriani defecit a judicio, adjudicatum a WILLELMO Pictavensi episcopo, & prioribus sanctæ Pictavensis matris ecclesiæ, scilicet Guillelmo decano, Erveo archidiacono, Hilario capicerio, & multis aliis: adjudicatum est, inquam, investiri abbatissam, jure suo abbate deficiente. Verumtamen contra fas & judicium abbas & monachi per violentiam, iterum possederunt, episcopo tamen excommunicantem monachum incolam terræ, cum habitantibus in ea. Videns ergo abbatissa quia minus proficeret, adiit GERARDUM Engolismensem episcopum, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatum, super hac injuria querimoniam faciendo. Legatus autem accito notario, invitavit abbatem S. Cypriani, quatenus in concilio quod apud Castrum-Radulfi XV. calendas Aprilis celebraturus erat, se præsentaret, facturus abbatissæ quidquid censura æquitatis dictaret. Quod longius protraham, venerunt utrique ad concilium. Abbas itaque S. Cypriani cognoscens tum se injuriose egisse, tum se imminutum esse, venit in capitulum S. Gildasii, ubi GUILLELMUS Pictavensis episcopus, cum coepiscopis suis Cenomanensi videlicet & Andegavensi confederat, cum aliis honestissimis personis, decanis, archidiaconis. Venit, inquam, & in manu, & præsentia, & consilio domini Pictavensis episcopi quod injuriose super judicium suum tenuerat dimisit abbatissæ, & religiosis de Fontebraudi, videntibus supradictis & multis aliis Pictavensibus, Cenomanensibus, qui ad concilium convenerant.

Petronilla.

CONCILIUM REMENSE,

A Conone sedis apostolicæ legato celebratum: in quo damnatus Henricus Imper. & S. Godefridus Ambianensem cathedram repetere jussus v. Kal. Aprilis, MCXV.

DE Henrico hac in synodo damnato ita codex MS. Montis Dei, cujus verba jam ante retuli: Cono Prænestinus episcopus, & apostolicæ sedis legatus, in quadragesima proxima, Lætare Hierusalem, *nemps post Bellovacense celebratum mense Decembri* MCXIV. v. Kal. April. Remis celebrato concilio eundem Henricum damnavit.

S. vero Godefridum, hic demum adactum Ambianen-

ANNO CHRISTI 1115.

bianensem cathedram repetere, sic narrat Nicolaus monachus in ejus vita: Profectus inde, *hoc est e Carthusia*, venit ad Remorum urbem, ubi tum Cono cardinalis & legatus frequentissimam synodum habebat. Adduxit autem eum in synodum Radulphus Remorum archiepiscopus, jejuniis, vigiliis, aliisque sanctis exercitiis adeo extenuatum & confectum, ut vix pedibus consistere posset. Quem ut viderunt patres, valde mirabantur adeo illum se mundo, sibi mundum crucifixisse, ut nec mundum ipse diligere, nec mundus illum amare posse videretur. Duriuscule eum tunc appellavit Cono legatus, quod injunctum munus reliquisset. Deinde admonuit, ut propriæ utilitati multorum salutem anteponens Ambianos rediret, & suo officio fungeretur: rectius sibi consulturus, si non sua unius salute contentus, plurimos Christo lucrifacere conaretur, & tandem a Christo audire mereretur: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui*: Cum non posset vir Dei illius aliorumque episcoporum autoritati obluctari: ad suam redit ecclesiam, & ab omnibus cupidissime excipitur: *Hactenus Nicolaus. Ex quo etiam audisti, quam frequens multusque Cono legatus in synodis esset dum moraretur in Galliis, in quibus omnibus in Henricum imperatorem anathema inclamaretur.*

ANNO CHRISTI 1115.

Ex Mansi Suppl. T. II. pag. 305.

AD CONCILIUM REMENSE

A Conone Prænestino A. S. L. habitum Anno 1115.

ADDITIO.

Ex Mabill. Annal. Ord S. Bened. t. V. p. 565.

REmensi concilio hi sine dubio præsules interfuere, scilicet tres Metropolitani cum suis coepiscopis, Remensis videlicet, Senonensis, & Bituricensis. Remensis metropolis episcoporum nomina habemus in literis Cononis cardinalis, quibus permutatio quorumdam prædiorum inter Balduinum Flandriæ comitem, & Bovonem juniorem sancti Amandi abbatem facta, in illo concilio confirmatur. His literis post Cononem dantur signa Radulfi Remorum archiepiscopi, tum Lisiardi Suessionensis, Bartholomæi Laudunensis, Guillelmi Catalaunensis, Godefridi Ambianensis, Lamberti Novomensis, ac Tornacensis, Clarembaldi Silvanectensis, & Johannis Morinensis episcoporum. *Actum, recitatum & confirmatum in consilio Remis a domno Conone Romanæ ecclesiæ legato, celebriter habito, anno incarnati Verbi MCXV. indictione VIII. regnante Ludovico Francorum rege glorioso anno octavo.*

In eadem synodo Gervasius Regitestensis comes, qui advocationis prætextu, quam in villis sui comitatus sancto Remigio subjectis habebat, quoddam præstationis genus, quod *salvamentum* vocant, ab illis exigebat; in illa inquam synodo culpam suam agnovit, & injustam ejusmodi consuetudinem relaxavit, præsentibus Radulfo archiepiscopo, Lisiardo Suessionensi, & Godefrido Ambianensi episcopis, & quibusdam laicis.

Ex Card. Aguirre Tom. 3. Concil. Hisp. p. 324.

CONCILIUM OVETENSE

Habitum æra MCLIII. anno Christi MCXV. Ex MS. Toletanæ ecclesiæ.

Sciant omnes homines præsentes, & futuri, quod Deo jubente hæc constitutio subscripta, quæ per totam Hispaniam habetur, habuit initium in Ovetensi ecclesia tempore Pelagii Ovetensis episcopi, & subscriptis omnibus hominibus.

OMnium sanctæ crucis filiorum, præsentium & futurorum, memoriæ tradere studuimus, latronum, sacrilegorum, & diversi generis maleficorum, in Asturiarum partibus nimiam, & execrabilem malitiam olim prævaluisse plerisque temporibus. Ad quam destruendam, & quæ sanctæ ecclesiæ profutura erant, ædificanda, æra 1153. apud Ovetum in ecclesia S. Salvatoris congregatis principibus, & plebe totius prædictæ regionis, in die sancto Pentecostes, Spiritu sancto administrante, Præsuleque Pelagio prædicante, & monente, hæc inter cætera placita omnibus in commune primum se obtulit sententia.

I.

Statuimus (inquiunt) & decernimus, & super sacrum textum Evangelii jurejurando firmamus, ut vestrum nullus deinceps domitos vel indomitos pro aliqua causa pignoret boves, nec auferat alicui extraneo, vel suo servo, vel mandatitio. Quod si fecerit, sit maledictus, & excommunicatus, & pro scelere perpetrato judici terræ & Episcopo 15. annis pœniteat: quinque ex his in exilio, & quinque sicut præceperit ei Episcopus suus: cæteros quinque foris ecclesiam in sua terra redimat.

II.

Simili modo etiam firmamus, ut nullatenus furtum faciamus, nec facientibus consentiamus; & si latronem capere poterimus, pro modo furti plenam justitiam faciamus: & qui pro eo exoraverit, ut sic emendetur, secundum modum culpæ anathema sit.

III.

Secundum etiam decreta Canonum, ut superius sanximus, quod aliquem pro aliqua calumnia a dextris ecclesiæ infra 70. passus per vim non extrahamus, nisi servum naturaliter probatum, aut latronem publicum, aut proditorem de proditione convictum, aut publice excommunicatum, aut monachum, vel monacham refugas, aut violatorem ecclesiæ, cui proculdubio ecclesia nullo modo debet refugium. Qui vero arreptus a diabolo aliquid aliud per vim extraxerit ab ecclesia ejusque porticibus usque ad 12. passus, in quadruplum reddat, & secundum canones ita pœniteat, ut in monasterio sit monachus sub regula B. Benedicti, aut si eremita omnibus diebus vitæ suæ, aut se servum subjiciat

ANNO CHRISTI 1115.

ciat servituti ecclesiæ quam læsit, aut summam peregrinationem arripiat omnibus diebus vitæ suæ.

Regina autem domina Urraca cum omnibus filiis & filiabus suis, hanc præscriptam constitutionem confirmavit, & juravit, eam, & fecit jurare & confirmare eam omnibus hominibus habitantibus in omni regno ejus, tam ecclesiastici ordinis, quam sæcularis. Sorores itaque jam dictæ Reginæ, Dona Geloira infanta, cum omnibus filiis & filiabus suis, & cum omnibus hominibus sibi subditis, atque Infanta Dona Tarasia cum omnibus filiis & filiabus sibi subditis, juraverunt, & confirmaverunt, sicut supra taxatum est.

Nos igitur omnes subscripti hoc scriptum, & hanc promissionem sub sacramento confirmamus, & roboramus tam pro nobis, quam pro omni progenie nostra futura, ut sit promissio hæc stabilis & firma usque in finem Mundi per omnia sæcula. Suarius Comes, Gundisalvus Pelagii, Adephonsus Veremundi, Petrus Adephonsi, Didacus Fernandi, Gundisalvus Ansuris, Pelagius Froila ex Asturiis Oveti, Petrus Ruderici, Suarius Ordoni, Petrus Didaci, Petrus Guterri, Garcia Suarii, Gundisalvus Gil, Petrus Garciæ, Rudericus Garsiæ, Christophorus Joannis, Garcia Petri, Munio Petri, Fernandus Petri, Didacus Petri, Pelagius Garciæ, Pelagius Acenarii, Munio Garsiæ, Vermundus Velæ, Marinus Guterri, Martinus Petri, Didacus Petri, Ovecus Petri, Martinus Martini, Petrus Munedi, Gundisalvus Petri, Ordonius Petri, Petrus Garsiæ, Albarus Garsiæ, Fernandus Garciæ, Ordonius Garciæ, Ectavida Pelagii, Petrus Joannis, Ferdinandus Martini, Petrus Fernandi, Rudericus Petri, Fernandus Anaii, Didacus Guterri, Didacus Martinus Anaii, Pelagius Oveci, Martinus Pelagii, Albarus Petri, Pelagius Martini, Rudericus Martini, Fernandus Martini, Pelagius Munionis, Alvitus Pelagii, Froila Munionis, Garcia Vermundi, Petrus Ectæ, Ordonius Pelagii, Pelagius Guistarii, Didacus Petri, Gundisalvus Petri, Joannes Petri, Martinus Petri, Martinus Magas, Gundisalvus Didaci, Petrus Sanctii, Petrus Pelagii de Buila, Petrus Pelagii de Mazaneda.

Ex Terra Tinegiæ.

Menendus Enalsi, Froila Enalsi, Gundisalvus Menende, Ectavida Suarii, Menendus Ruderici, Petrus Ruderici, Pelagius Ruderici, Menendus Ruderici, Pelagius Petri, Suartus Albiti, Remundus Albiti, Froila Veremundi, Joannes Fernandi, Petrus Manelli, Petrus Oveci, Rudericus Fernandi, Rudericus Pelagii, Antonius Roderici, Petrus Garciæ, Rudericus Garciæ, Pelagius Munionis, Petrus Flaini, Fernandus Flaini, Martinus Adephonsi, Adephonsus Fructini, Petrus Didaci, Petrus Menendi, Pelagius Menendi, Guilienus Pelagii, Petrus Guilieni, Pelagius Guilieni, Didacus Guilieni, Rudericus Guilieni, Rudericus Petri, Alvarus Petri.

Ex territorio Lagnero.

Joannes Petri, Pelagius Petri, Pelagius Citi, Petrus Pelagii, Petrus Guterri, Sanctius Guterri, Petrus Munionis, Pelagius Mentira, Sanctius Petri, Albarus Pelagius, Petrus Pelagii, Sanctius Eulalii.

Ex territorio Maliani.

Pelagius Ruderici, Pelagius Joannis, Albarus Garsiæ, Pelagius Ordonii, Garcia Telli, Munio Telli, Ordonius Didaci, Sanctius Ordonii, Adephonsus Munionis, Petrus Adephonsi, Suarius Diahali, Fortunius Pelagii, Didacus Petri, Pelagius Petri, Munio Ectæ, Petrus Martini, Didacus Gundisalvi, Didacus Oveci, Rudericus Oveci, Didacus Fortuni, Sanctius Fortuni.

Ex territorio Colunga, Cangas, & Aguilare.

Garcia Sanctii, Petrus Sanctii, Martinus Sanctii, Suarius Sanctii, Gundisalvus Sanctii, Petrus Sanctii, Didacus Sanctii, Rudericus Didaci, Vela Sanctii, Petrus Ectæ, Pelagius Ectæ, Fernandus Citi, Pelagius Didaci, Didacus Didaci, Rudericus Munionis.

Ex Territorio Flavinienſi.

Petrus Pelagii Rubens, Ordonius Martini, Petrus Pelagii, Ordonius Petri, Joannes Petri, Munio Petri, Didacus Petri, Martinus Petri, Pelagius Michaelis, Petrus Michaelis, Joannes Michaelis.

Ex Territoriis Lena, Alier, & Orna.

Petrus Pelagii Bureza, Petrus Alcandara, Pelagius Citi, Vela Pelagii, Gundisalvus Veremundi, Gundisalvus Beremundi, Gundisalvus Munni, Ecta Pelagii, Armentaris Joannis, Petrus Barbadam, Petrus Petri, Pelagius Citi, Martinus Pelagii, Fernandus Pelagii, Martinus Ectæ.

Ex Teritoriis Arbolio, Gordone, & Alva.

Pelagius Munionis, Fernandus Cuterri, Gundisalvus Alvari, Rudericus Alvari, Joannes Citi, Alvarus, Citi, Fernandus Citi, Petrus Juliani.

Ex Territoriis Palatiani, Vadaria, Luna, & Omansa.

Veremundus Petri, Fernandus Petri, Rudericus Petri, Joannes Petri, Petrus Garcese, Veremundus Munionis, Eulalius Didaci, Pelagius Didaci, Munio Pelagii, Flainus Flasilæ, Joannes Fernandi, Eulalius Fernandi, Pelagius Froilæ, Menellus Fasilæ, Petrus Pinioni, Petrus Aznarii, Munio Aznarii, Garcia Aznarii, Pelagius Froini, Garcia Sanctii.

Ex Territoriis Legionis, & Astoricæ.

Comes Froila Didaci, Ramirus Froilæ, Didacus Froilæ, Rudericus Martini, Petrus Martini, Osareus Martini, Petrus Didaci, Rudericus Didaci, Martinus Didaci, Petrus Didaci, Rudericus Veremundi, Didacus Alviti, Gundisalvus Alviti, Nunius Nubezani, Isidorus Nubezani, Petrus Anaii, Fernandus Munionis, Joannes Petri, Erus Guterri, Nebusanus Gudestei, Guterrius Eri, Martinus Nebuzani, Fernandus Telli, Adephonsus Telli, Tellus Telli, Isidorus Fernandi.

Ex Campis Zamoræ, & Campi Tauri.

Comes Gometius Pelaii, Comes Fernandus Fernandi, Rudericus Fernandi, Petrus Pelaii, Didacus Munionis.

Ex Territoriis Gallæciæ.

Comes Pelaii, Petrus Petri, Fernandus Petri, Garcia Petri, Rudericus Petri, Comes Munio Pelaii, Comes Adephonsus Nuni, Sanctius Nuni, Menendus Nuni, Comes Rudericus Velez, Comes Guterrius Veremundi, Odarius Orelonii, Joannes Ranimiri, Arias Petri, Fernandus Joannis, Petrus Gudestei, Petrus Joannis, Suarius Nebuzani, Rudericus Suarii.

Ex Territoriis Castellæ.

Comes Petrus Gundisalvus, Comes Rudericus Gometii, Comes Bertranus, Comes Ermegotus, Comes Lobdidacii, Petrus Lopi, Lob Lopi, Xemenus Lopi, Petrus Guterri, Gundisalvus Guterri, Petrus Garciæ, Petrus Patellæ.

Ex Territorio S. Julianæ, Camargo, Transmiera, Egunna, cum cæteris terris.

ANNO CHRISTI 1115.

Comes Rudericus Gundisalvi, Petrus Ruderici, Guterius Ruderici, Petrus Gundisalvi, Rudericus Gundisalvi, Adephonsus Fanni, Petrus Gundisalvi, Gundisalvus Gundisalvi, Rudericus Munionis, Sanctius Velæ, Veremundus Velæ, Martinus Velæ.

Subscriptiones Episcoporum.

Bernardus Toletanæ sedis Archiepiscopus & S. R. E. Legatus confirmo.
Didacus Jacobensis Archiepiscopus confirmo.
Pelagius Bracarensis Archiepiscopus confirmo.
Nunius Mundunienſis Episcopus confirmo.
Didacus Aurienſis Episcopus confirmo.
Pelagius Astoricensis Episcopus confirmo.
Gundisalvus Columbrienſis Episcopus confirmo.
Didacus Legionensis Episcopus confirmo.
Petrus Palentinæ sedis Episcopus confirmo.
Petrus Segobiensis Episcopus confirmo.
Bernardus Segontiæ Episcopus confirmo.
Paschalis Burgensis Episcopus confirmo.
Sanctius Abelensis Episcopus confirmo.
Munius Salmaticensis Episcopus confirmo.
Bernardus Zamorensis Episcopus confirmo.

Constitutio hæc non hominis, sed omnipotentis Dei vox fuit, qui per universum mundum eam seminavit, & audita placuit omnibus hominibus sub cælo habitantibus, tam Christianis, quam paganis, vel Judæis.

Maledictio.

Si quis itaque hanc sanctam & justam nostram promissionem, & sub sacramento sanctam confirmationem, tam nos, quam ex omni nostra futura progenie violaverit, & per dignam satisfactionem, sicut superius dictum est, se non emendaverit, sit ab omnipotenti Deo maledictus & excommunicatus, & ab omni consortio fidelium, & sanctorum in hoc sæculo & in futuro sit separatus, & cum Diabolo & Angelis ejus patiatur pœnas in inferno damnatus.

Benedictio.

Omnis homo qui hanc præscriptam constitutionem audierit, servaverit, firmaverit, & custodierit eam, sit custoditus & benedictus a Domino Deo nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

* Error incepit in hunc numerum.

Sub Æra * MCLXII.

Adephonsus Rex, Raymundi Consulis & Uracæ Reginæ filius, postquam præscriptam constitutionem audivit, & in regno Hispaniæ post mortem matris suæ regnare cœpisset, confirmavit, & juravit eam, & fecit eam confirmare, & jurare, & stabilire omnibus hominibus habitantibus in omni regno ejus, ut servetur, & custodiatur, usque mundus iste finiatur.

ANNO CHRISTI 1115.

Sub Æra * MCLVIII.

* Numerus hic eodem vitio laborat.

Similiter Infante domino Adephonso Portugalensi cum omnibus hominibus nobilibus & ignobilibus habitantibus in omni honore illius, postquam præscriptam constitutionem audierunt, & confirmaverunt, & stabilierunt eam pro se, & pro omni progenie eorum, ut servetur usque in finem sæculi hujus.

In diebus illis.

Adephonsus rex Aragonensis, similiter cum fratre suo Ramiro monacho, cum omnibus hominibus nobilibus & ignobilibus habitantibus in omni regno eorum, præscriptam constitutionem juraverunt, & confirmaverunt, & stabilierunt eam pro se, & pro omni progenie eorum, sicut supra tractatum est.

Maledictio.

Si quis tamen (quod fieri minime credimus) Rex, Comes, Vice-comes, Majorinus, Sajo tam Ecclesiasticus homo, quam sæcularis, hanc scriptam constitutionem frangere tentaverit, quisquis ille fuerit qui talia commiserit, fracta manu, pede, & cervice, qui evulsis oculis, lepra percussus, frangat eum Deus in conspectu omnium inimicorum suorum, sit maledictus & excommunicatus usque in septimam generationem, in conspectu Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & insuper cum Dathan, & Abiron, & cum Juda Domini proditore, cum Simone Mago, & Nerone, pares pœnas sustineat in æterna damnatione. Amen.

Benedictio.

Quicumque hanc constitutionem omnibus modis prout potuerit, servaverit, & custodierit eam, servet eum Deus in hoc sæculo, & in die judicii, & cum sanctis suis det ei vitam ærernam in regno suo, & sit benedictus ab omnipotenti Deo, qui cum filio Domino nostro Jesu Christo, una cum Spiritu sancto perenniter vivit, & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum.

Laus Deo.

Nunc autem pro tantis bonis a Deo collatis benedicamus, & collaudemus Dominum Deum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per infinita sæcula sæculorum, Amen.

CONCILIA DUO COLONIENSE ET CATALAUNENSE

Adversus Henricum Imper. a Conone Sedis Apostolicæ legato celebrata, MCXV.

De his idem, quem ante laudavi, codex MS. Montis Dei, cujus verba supra retuli in concilio Bellovacensi anno MCXIV.

Adnotatio P. Antonii Pagi. ad An. Ch. 1115. n. 10.

Concilium indictum Catalauni, quæ urbs Galliæ Belgicæ in Campania ad Matronam Fluvium, ut habet laudatus codex MS. Montis Dei, *prædictum Regem* (sc. Henricum Imp.) *damnavit IV. Idus Julii*; quod tamen Concilium *V. Idus Julii* in Chron. S. Petri Vivi dicitur celebratum. Sermonem etiam de hoc Concilio habet Simeon Dunelmensis in Hist. de Gest. Reg. Angl. ad an. 1115. *in Octavis Apostolorum* (seu pridie Nonas Julii) *magnum Concilium a Conon R. E. Cardinali Catalaunis celebratum est, in quo excommunicavit Episcopos, qui Concilio non interfuere, quosdam vero degradavit, & plurimos Abbates baculis privatos deposuit de sedibus, ecclesiasticum illis interdicens officium.* Videtur Concilium Catalaunense circa initium mensis Julii inchoatum, & quæ mox narravimus, diversis diebus in illo gesta esse.

ANNO CHRISTI 1115. ANNO CHRISTI 1115.

AD CONCILIUM CATALAUNENSE

A Conone Cardinali A. S. L. anno 1115. celebratum

ADDITIO.

Ex Manſi ppl. To. II. g. 307.

De concilio Catalaunenſi a Conone cardinali A. S. L. ita agit Labbeus, ut parum aliquid ultra nomen ex eo innoteſcat. Epiſtolam ejuſdem Cononis ex eo concilio datam profert Mabillonius Annal. ord. S. Benedicti to. V. num. LXXXIX. appendicis. En illam.

CONONIS CARDINALIS SYNODICA

Pro monaſterio S. Quintini de Monte prope Perronam.

Ex Mabil. n. Ord. S. en. t. V. p. 8. Append. dit. Luc.

COno divina gratia Prænestinus epiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus, omnibus fidelibus tam præſentibus quam futuris. Cum legatione in Francia fungeremur, adverſus Henricum abbatem S. Quintini de Monte de quadam terra de Botencurt, ſcilicet quam cyrographo ſibi defendebat a quibuſdam monachis ſancti Vedaſti, calumnia exorta eſt. Abbas tamen S. Vedaſti, & plures ex fratribus ejus illi cyrographo teſtimonium perhibebant, & aſſenſum non negabant. Cum igitur cauſa iſta ad nos uſque perlata fuiſſet, ad illos monachos literas noſtras direximus, ut vel ab injuſta calumnia quieſcerent, aut ſi quid contra cyrographum ſe habere confiderent, in concilio, quod Catalaunis futurum indixeramus, calumniam ſuam ad diffinitionem præſentarent. In indicto igitur termino cum concilium celebraremus, neminem illorum qui adverſus abbatem S. Quintini, vel cyrographum ejus dicerent, adeſſe cognovimus. Sic itaque judicio concilii cyrographum illud ratum probavimus, & ut deinceps ſtabile, & inconvulſum permaneat, auctoritate apoſtolicæ ſedis in hujus paginæ patrocinio confirmavimus. Actum Catalaunis anno Incarnationis Dominicæ MCXV. indictione VIII. Huic confirmationi teſtes interfuerunt S. Radulphi archiepiſcopi, S. Gualonis Pariſienſis epiſcopi, S. Guillelmi Catalaunenſis epiſcopi, S. Johannis Morinenſis epiſcopi, S. Johannis Aurelianenſis epiſcopi, S. Philippi Trecenſis epiſcopi, S. Roberti Atrebatenſis.

Ad hoc pariter concilium referendas judico epiſtolas geminas Ivonis Carnotenſis, quas ex ipſa epiſtolæ ſerie datas conſtat anno epiſcopatus ejus XXV. qui ſane ab anno 1090. cœptus in annum 1115. deducit; ſcriptas vero illas conſtat ad patres concilii alicujus, cui Cono Prænestinus epiſcopus A. S. L. præſedit, aderantque epiſcopus Belvacenſis, Silvanectenſis, Catalaunenſis, Ambianenſis &c. Has ergo utraſque epiſtolas, utpote partem actorum hujus concilii, hic dare opportunum duxi; hiſtoriam vero controverſiæ hujus, de qua in his ipſis epiſtolis, habes apud Labbeum ad Concilium Exoldunenſe anno 1081. habitum.

A CONONI DEI GRATIA PRÆNESTINO EPISCOPO

Ivo eadem gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter,

Devotam & debitam legatis apoſtolicis obedientiam.

INvitavit me ſollicitudo veſtra ad agendam cauſam vel per me, vel per vicarios meos de eccleſia ſancti Nicolai adverſus monachos Majoris monaſterii, quæ ſita eſt in municipio, quod Curvavilla dicitur: quam aliquando contra jura eccleſiaſtica occupare præſumpſerunt; ſed ſecundum legum tramitem, quod ab eis contra leges præſumptum eſt, præcipiente legato apoſtolico Domino Hugone Dienſi epiſcopo per leges diſſolutum eſt. Hanc igitur cauſam idcirco tractandam ſuſcepi, quia in propria perſona me eam poſſe tractare putavi. Nunc vero quia equitare, vel vehiculum aliquod ſuſtinere non valeo, ſupplico ſanctitati veſtræ, quatinus ita ſincere tractari faciatis cauſam iſtam, ut propter inſufficientiam vicariorum nullum præjudicium patiatur abſentia mea; ſed potius ſi neceſſarium fuerit, ſecundum tenorem canonum congruo loco, vel tempore expectetur præſentia mea. Quidquid enim monachi dicant, ſi præſens eſſem, probarem irrefragabiliter, nihil monachos illos in prædicta eccleſia habuiſſe, niſi per invaſionem partim clericis de illo loco expulſis, partim comminationibus territis, partim graviter percuſſis; nec firmamenta chartarum habere, ſive apoſtolica manu, ſive de epiſcopali, niſi extorta per ſubreptionem. Vale.

Ivo ep. 268. edit. Iuret.

Epiſcopis Waloni Belvacenſi, Guillielmo Catalaunenſi, Gaudefrido Ambianenſi, Clarebaldo, Silvanectenſi.

Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, ſpiritu ſcientiæ & pietatis, & zelo juſtitiæ abundare.

CUm ſecundum decretales paginas, & ſcita canonum omnes controverſiæ eccleſiaſticæ in locis, in quibus ortæ ſunt, primo ſint diſcutiendæ, & niſi appellatum fuerit, terminandæ; abbas Majoris monaſterii poſtpoſito ordine judiciario, contempta fraterna charitate, & injuſtum & inordinatum clamorem de me detulit ad ſedem apoſtolicam, qui nullam feceram ei injuriam, immo judicio eccleſiæ mihi commiſſæ, præſente Gualterio archidiacono, & Hugone ſubdiacono cum pluribus aliis omnem obtuleram juſtitiam. Unde in auribus domini cardinalis, & veſtri & totius hujus conventus hanc primitus expoſtulo injuriam. Qua de re ſi dilata vel denegata mihi fuerit juſtitia, ut res non ad ordinem redigantur, longe lateque clamabo dictis & ſcriptis, quia ægrotanti & impetum monachorum ferre non valenti infertur violentia. Hæc enim cauſa præcepto Domini Hugonis Dienſis

Ivo ep. 269.

ANNO CHRISTI 1115.

sis episcopi quondam sedis apostolicæ legati, in concilio Exoliunensi me præsente, & audiente cum quibusdam aliis Carnotensibus clericis præcisa est; & ideo si in causa non essemus, cum cæteris episcopis canonice judicaremus, quia ulterius repetenda non est. Quod autem dico honestarum personarum testimonio comprobari potest, quæ clamorem canonicorum ecclesiæ, de qua agitur, in pluribus conciliis audierunt, & judicium de removendis ab ecclesia monachis certissime cognoverunt. Hujus remotionis testis est etiam tricennalis quieta possessio, in qua toto hoc tempore canonici canonicis in prædicta ecclesia successerunt, nec recedentes, nec accedentes aliquam canonicam calumniam a monachis audierunt. Ego quoque toto hoc tricennario nullum clamorem canonicum apud antecessorem meum, de cujus concessione confidunt, super hoc factum cognovi, & in viginti quinque annis, quibus in episcopatu moratus sum, calumniam canonicam vel apud me, vel ad concilia provinciarum vel generalia aliquando factam audivi. Quidquid ergo monachi dicant, hæc sicut a me dicuntur, si necesse sit, probabuntur. Quibus possem multa addere, sed ista credo ad defendendam justitiam meam prudentiæ vestræ posse sufficere. Ordo autem rerum gestarum diffusius in literis cardinali missis continetur, quarum exemplar vestræ sollicitudini transmisi, ut ex eis veritas certius possit agnosci.

ANNO CHRISTI 1115.

CONCILIUM SYRIACUM

In causa Arnulphi Hierosolymitani patriarchæ celebratum in Syria anno Domini MCXV. tempore Paschalis papæ II.

Res gestas in hac synodo Wilielmus Tyrius lib. II. belli sacri cap. 26. ita recenset: Eodem tempore dominus papa auditis enormitatibus Arnulphi patriarchæ, & de ejus immunda conversatione plenius edoctus, legatum dirigit ad partes Syriæ quemdam virum venerabilem, & multa religione conspicuum, Arausicensem episcopum: qui ad partes nostras perveniens, convocato universi regni episcoporum concilio, prædictum Arnulphum coram se adstare præcepit: tandemque meritis exigentibus, autoritate sedis apostolicæ ab officio pontificali depositus. Ille vero adhuc fiduciam habens in suis præstigiis, quibus pene universorum subvertebat animos, transfretare coactus ad Romanam perrexit ecclesiam: ubi domini papæ & totius ecclesiæ blandis verbis & larga munerum profusione religionem circumveniens, cum gratia sedis apostolicæ remeavit ad propria, sedem obtinens Hierosolymitanam, eadem vivendi licentia qua prius meruerat depositionem.

CONCILIUM TROJANUM

In causa treguæ Divinæ habitum, anno Domini MCXV. sub Paschali papa II.

Anno Domini MCXV. *Paschalis papa Augusti mensis tempore in Apuliam profectus, Trojæ concilium habuit, de quo ista in Beneventano chronico ab autore qui aderat Falcone*: His omnibus & aliis ita peractis, Apostolicus ipse IX. Kalendas Septembris Trojam tetendit, ibique concilium statuit, & firmavit. Ad cujus sacri conventus præsentiam fere omnes Apuliæ proceres, archiepiscopi, & episcopi convenerunt. Conventu itaque sancte ordinato, inter cætera, quæ ibi posita sunt, tregua Dei statuta est. Adeo quod comes Jordanus, & comes de Lauritello, & alii barones Apuliæ, sacramento impræsentiarum firmaverunt treguam Dei extunc per spatium annorum trium fore tenendam: sicque confirmato concilio, & pie finito, papa Beneventum tertio die intrantis mensis Septembris reversus est. Deinde Apostolicus ipse, civitatis negotia, quæ imminebant, judicans, Romam reversus est VII. Kalendas Octobris. Qui tunc monasterium sancti Vincentii dedicavit. *Hæc Falco in Beneventano chronico*.

CONCILIUM TRENORCIENSE,

A Guidone Viennensi archiepiscopo sedis apostolicæ legato, celebratum in causa ecclesiarum Vesontionensium S. Joannis & Stephani, anno MCXV.

G. C. *Canonicorum ecclesiæ duæ antiquissimæ Vesontione sunt, S. Joannis & S. Stephani. Diuturna illarum de principatu, atque, ut loquebantur, de maternitate contentio fuit. Utraque se cathedralem jactabat: cum archiepiscoporum sedes diutius quidem in S. Joannis, nonnunquam vero etiam in S. Stephani fuisset. Causam Paschalis papa II. commisit primum Guillelmo Vesontionensi episcopo, his datis ad eum litteris, quæ supra inter cæteras ejusdem pontificis non sunt editæ.*

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Guillelmo Bisontino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FRatrum ecclesiæ vestræ, qui præsentes ad vos litteras deferunt, suggestione cognovimus, quoniam inter canonicos S. Stephani, & canonicos S. Joannis, quæstio de quibusdam capitulis agitur: quorum decisionem, petentibus ipsis, fraternitati tuæ committimus, ut ea inter utramque

ANNO CHRISTI 1115.

que eccleſiam media æquitate diffinias. Quod ſi apud vos pacifice diffiniri nequiverint, utramque partem ad nos cum fraternitatis tuæ litteris convenire præcipimus. Rogamus etiam rogantibus eis dilectionem tuam de archidiaconatu de Dola, quo ſe ſine judicio exſpoliatos conqueruntur, facias reveſtiri, & mox plenam inter eos juſtitiam exequaris. Datum Laterani, II. Idus Maii.

Controverſiam componere Guillelmus cum non potuiſſet: ejus cognitionem pontifex idem Guidoni Viennenſi archiepiſcopo, ſedis apoſtolicæ legato commiſit. Ejus ea de re ad Guidonem ſupra extat epiſtola: quam hic integriorem, ut poſtea in Chiffletii noſtri viri eruditiſſimi hiſtoria Trenorcienſi reperimus: re- B *præſentare operæ pretium erit.*

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Guidoni Viennenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COntroverſia, quæ inter Biſuntinos canonicos ſancti Joannis, & ſancti Stephani, tanto jam tempore voluta, & revoluta eſt, canonico tandem apud nos judicio noveris eſſe deciſam. Cum enim & illi, videlicet canonici S. Joannis, per multos jam annos, epiſcopalem ſedem in eccleſia ſua permanſiſſe perhiberent; & illi contra, videlicet canonici ſancti Stephani, ſuam C eccleſiam matrem eſſe, quibuſdam privilegiis, & præceptis aſſererent, ſed per occaſionem deſtructionis eccleſiæ ſuæ, cathedram ab ea remotam conquererentur: juxta Chalcedonenſis decreta concilii, communi fratrum noſtrorum conſenſu judicatum eſt, ut ſi canonici B. Stephani teſtibus idoneis probare potuerint, quod poſt redintegrationem eccleſiæ ſuæ infra annos triginta ſuper querela hac quæſtionem fecerint, per quam illorum videatur interrupta retentio, videlicet vel ante antiſtitem ſuum, vel ante legatum noſtrum in communi audientia: hac probatione perfecta, privilegia eorum proprium robur obtineant, & epiſcopalis ſedes in poſterum apud B. Stephani eccleſiam habeatur; alioquin canonici B. Joan- D nis ab hac querela liberi maneant, & epiſcopalem ſedem ſicut tenuerunt, teneant. Sane in hac negotii executione nihil eis impediat illa excommunicationis diuturnitas, quam a fraternitate tua pro hoc negotio paſſi ſunt. Præterea canonici B. Stephani, eccleſiæ ſuæ munimenta detineri a canonicis S. Joannis conqueſti ſunt. Item canonici S. Joannis quædam uſualia ſibi ab eis ſubtracta clamabant. Judicatum eſt ergo, ut & iſtis omnino eccleſiæ munimenta reddantur, cum vino & præbenda manſionarii; & illi rerum corporalium reſtitutionem recipiant, id eſt, vini, carnis, & ceræ. Præcipimus igitur ſollicitudini tuæ, ut pro hoc negotio peragendo, & tanti ſcandali lite ſedanda, adhibitis tecum ſa- E pientibus & religioſis fratribus, vel Divionem, vel ad alium competentiorem locum convenias, quo poſſint ſine gravamine perſonas ſibi neceſſarias adducere: & omni partium animoſitate ſepoſita, ita ſincere, ita liquide judicii hujus perfectionem accipias, quatenus inter eos nulla ulterius hujus rei lis aut querela remaneat. Teſtes autem hujus quæſtionis probatores, quia de capite parochiæ cauſa gravior agitur, quinque ſint, ſive eccleſiaſtici, ſive laici: qui ſecundum canonicas ſanctiones, de viſu & auditu teſtimonium proferant. Plane hujus judicii executionem, uſque in Aſſumptionem proximam B. Mariæ perfici, conſummarique præcipimus. Interim proceſſiones, vel officiorum celebrationes, quæ ab alterutra ſolent eccleſia exhiberi, mutuo ſecundum conſuetudinem perſolvantur. Datum Laterani x. Kalendas Maii. A

ANNO CHRISTI 1115

Paruit Guido mandato pontificis, & Trenorcienſe concilium huic diſceptandæ cauſæ anno, ut mox probabitur, MCXV. *convocavit. Quid autem in eo ſit geſtum, ipſe narrat Guido in conſtitutione quam edidit ea de re, cum pontifex maximus effectus eſſet, ac mutato nomine Calliſtus II.*

Acta concilii ex Calliſti II. litteris ad Anſericum archiep. Biſontinum, & canonicos S. Joannis, quæ ſuo loco edentur integræ, ex eodem Chiffletii opere.

HUjus negotii deciſionem, uſque ad tunc proximam B. Mariæ aſſumptionem, idem Dominus (*Paſchalis II.*) a nobis perfici, conſummarique præcepit. Nos ejus obedientes mandatis adhibitis fratribus noſtris, & coepiſcopis, Gauceranno Lugdunenſi, Hugone Gratianopolitano, Leodegario Vivarienſi, Berardo Matiſconenſi, Stephano Eduenſi, Galtero Cabilonenſi, Gauceranno Lingonenſi, Pontione Bellicenſi, Guidone Gebennenſi, Gulinco Sedunenſi, & Pontio abbate Cluniacenſi, & decem & ſeptem abbatibus, atque aliis religioſis viris, apud Trenorcium utramque partem convenimus. Ubi cum pars veſtra juſtitiæ ſuæ allegationes oſtenderet, nos probationis, executionem a prædicto domino conſtitutam, a ſancti Stephani canonicis requiſivimus: qui vix tandem teſtes aliquot, non tamen idoneos, produxerunt. Alius enim pro commiſſo perjurio, ſive turpi nativitate, alius pro ſacrilegio, alius pro pretii conductione, alius pro excommunicatione qua diu alligatus fuerat, reprobatus eſt. Sic præfati B. Stephani canonici, jam ſuæ partis cauſam defendere non valentes, a probatione propoſita in conſpectu omnium defecerunt. Tunc ex communi fratrum judicio diffinitum eſt, veſtram B. Joannis eccleſiam debere maternitatis prærogativam in perpetuum obtinere. Unde nos una cum eis, eandem veſtram eccleſiam ex tunc a querela illa liberam fore decrevimus, epiſcopalem in ea ſedem permanere irrefragabiliter ſtatuentes. Autoritate inſuper apoſtolica, in cujus vocati partes ſollicitudinis fueramus, ſub anathematis obligatione præcepimus, ut nullus eam ulterius clericus ſive laicus inde inquietare, aut inquietanti favorem præſumeret miniſtrare.

Cum multos teſtes reprobavit Guido, tanquam minime idoneos, ut in ſuperioribus litteris profitetur: tum S. Stephani clericorum teſtimonium admittere in eccleſiæ ſuæ cauſa noluit. Quod factum reprehendit Pontifex, hac ad Guidonem epiſtola, quam prius licet cum cæteris editam, iterum hic deſcribo, quia emendatior multo ex eadem Chiffletiana editione prodibit, & adſcripta die atque Indictione, inſignior.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri, Guidoni coepiſcopo, ſanctæ ſedis apoſtolicæ vicario, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUper prudentia tua valde admiramur, quod in negotio eccleſiæ B. Stephani, clericorum ſuo um teſtimonium acceptare nolueris: cum B. Gr gorius, in hujuſmodi cauſis eccleſiarum, actoribus

ANNO CHRISTI 1115.

ribus probationem imponat. Diversæ namque sunt causarum species: nec in omnibus causis crimina agitantur. In criminibus siquidem, accusatorum & testium illa districtio observanda est, quæ canonibus continetur, ne qui ad probationem domestici assumantur. Cæterum in possessionum vel cæteris hujusmodi negotiis, ii potissimum assumendi sunt, qui eadem negotia tractaverunt, de quorum visu vel auditu hæsitatio esse non debeat. Si ergo *iidem* clerici idonei sunt, ab assertione causæ illius nullatenus repellantur: sed, sicut aliis litteris deliberatum est, inter S. Joannis & S. Stephani canonicos lis illa plenius decidatur. Cessel jam malitiæ zelus & dolositatis cavillatio: & prædictarum ecclesiarum negotium juxta litterarum tenorem omnimodis peragatur. Alioquin ad præsentiam nostram parati prorsus & instructi proximo quadragesimalis concilii tempore revertantur. Data Trojæ, VI. Kal. Septembr. Indict. VIII.

G. C. Ex hac epistola, annum hujus concilii tenemus indubitatum. Primum enim Trojæ data est, VI. Kal. Septembr. At pontificem, IX. Kal. Septembr. anni MCXV. Trojam esse profectum ad synodum celebrandam Falco in chronico Beneventano docet. Deinde adscribitur Indictio VIII. quæ in eumdem Christi annum MCXV. incidit. Fecit autem pontifex, quod minatus erat, & evocatam ad se causam consequente quadragesima judicavit, ut intelligimus ex ejus litteris, quibus ecclesiæ S. Stephani adjudicatur primatus. Quæ cum ad mox secutum Lateranense concilium pertineant, eo a nobis rejiciuntur.

ANNO CHRISTI 1115.

Hoc Paschalis judicium, deinde Guido, Callistus II. pontifex effectus, tanquam subreptitium rescidit: & concilii sui Trenoriciensis decretum confirmavit ea constitutione, cujus antea excerptum edidi.

At ne sic quidem omnis est compressa controversia: donec anno MCCLIII. Hugo cardinalis, qui de S. Caro dictus est, tum per Germaniam legatus apostolicus, utrisque consentientibus canonicis, sic ecclesias illas uniit, ut una in posterum esset ecclesia, unum capitulum, unum ærarium, sigillumque unum, cum hac epigraphe: *sigillum ecclesiæ Bisontinæ*. Iisdem horis divinum officium, iisdem ritibus peragitur; canonicorum aliis ad S. Joannis, aliis ad S. Stephani concedentibus: quod discrimen, ipsæ, quas incolunt, domus faciunt. Utrobique suam habet sedem episcopus: penes ipsum est optio. Hæc summatim satis sunto: quæ collegisse me profiteor, ex historia jam a me laudata Petri Franc. Chifletii societatis nostræ Theologi eruditissimi.

ANNO CHRISTI 1116.

CONCILIUM COLONIENSE,

Ob promulgandam excommunicationem, quæ in Henricum imperatorem Romæ prolata erat, autoritate Theoderici cardinalis & legati sedis apostolicæ indictum anno Domini MCXVI.

ANno dominicæ nativitatis millesimo (1) centesimo decimo sexto, *ait Trithemius in chronico Hirsaugiensi*, in nativitate Domini, multi pontifices, abbates, & principes Coloniæ conveniunt consilio & autoritate Theodorici cardinalis & apostolicæ sedis legati, cujus fama jam per regnum celebris habebatur, de rebus ecclesiæ tractaturi. Sed idem cardinalis in itinere moritur, cujus corpus ad Coloniam sepeliendum transfertur. *Hæc in chronico Hirsaugiensi Trithemius. De eodem Concilio eadem apud Ursspergensem copiosius referuntur his verbis:* Anno Domini MCXIV. imperator natalem Domini Spiræ cum paucis episcopis & principibus celebrans, ea quæ interim Coloniæ gerebantur graviter tulit. Audivit enim quamplurimos ibi convenisse, non solum metropolitanos, sed etiam alios episcopos, vel optimates regni, causa præcipua verbum excommunicationis in se manifestandi: quamvis ipse cardinalis, cujus hæc initiabantur autoritate, in itinere defunctus, illo ad sepulturam potius, quam ad actionem delatus esset Concilii. Missus tamen ab eo illuc præsul Wirziburgensis, audientiam vel communionem non nisi reconciliatus habere meruit. Reversus post redditam legationem, ei qui se miserat, denuo communicare renuit. Sed vitæ periculo coactus, Missam coram rege celebravit: indeque usque ad mortem contristatus, latenter discessit. Sicque rursum communioni pristinæ multis lacrymis reconciliatus, ultra Cæsaris aspectu simul & gratia caruit.

☞ AD CONCILIUM COLONIENSE

Ad promulgandam in Henricum IV. imperatorem anathematis sententiam Anno 1115. & 1116. celebratum.

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. T. II. pag. 309.

URspergensis, unde concilii hujus historiam desumpsit Labbeus, pro suo more plura detruncans, rem totam expedit. Juvat igitur e fonte ipso, unde vetustus ille scriptor hausit, rem totam haurire, ex annalista scilicet Saxone Eccardi, cujus verba, sed mutilata Ursspergensis decerpsit: Ita ergo ille ex anno 1115. *rem totam assumit:*

Quendam cardinalem Romanum nomine Diedericum, legatione in Pannonias functum per nuncios adsciscunt (Saxones) quo etiam præscripti concilii actionem, & per ipsam imperatoris excommunicationem prædicante, tam Adelgotus Magedaburgensis archiepiscopus, quam cæterarum ecclesiarum præsules reconciliationem recipiunt, sicque iterum scisso regno undeque novæ res exoriuntur, & contraria quælibet invicem utræque partes moliuntur: *Et post pauca*. Adalbertus Moguntinus non multo post sedis apostolicæ legato Dieterico se nuntiis, & literis subjiciens, ipsum sibi cæterisque non paucis præsulibus

(1) Qui nobis annum a Kalendis Januarii incipientibus est adhuc annus 1115. ad quem proinde referendum est hoc Concilium.

libus Coloniam occurrere postulavit, uti & mandata papæ, quæ ipse detulerat, communiter perciperet, ille suam consecrationem diu intercluſam tanta authoritate consequi posset. Qui conventus instante festo Natalis Domini factus est, non absque indignatione imperatoris, qui nedum plene voluntarius erat in consensu ejusdem consecrationis. *Dein anni sequentis* 1116. *historiam prosequens annalista sic habet*.

ANNO CHRISTI 1116.

Anno Dom. Incarn. 1116. imperator Heinricus natale Domini Spiræ cum paucis episcopis & principibus celebrans, ea quæ interim Coloniæ gerebantur, igraviter tulit. Audivit enim quamplurimos ibi convenisse, non solum metropolitanos, sed etiam alios episcopos, vel optimates regni, causa præcipua verbum excommunicationis in se manifestandi, quamvis Dietericus cardinalis, cujus hæc injiciebantur authoritate, in itinere jam defunctus, illo ad sepulturam potius quam ad actionem concilii delatus esset. Sepultus est Coloniæ, adstantibus episcopis XIV. cum Luidero duce, aliisque nonnullis principibus. In Natali S. Stephani Adalbertus Mogontinus archiepiscopus ab Ottone venerabili Bambergensi episcopo ordinatur. Missus autem ab imperatore illuc Erluvinus Wirceburgensis episcopus audientiam vel communionem nonnisi reconciliatus habere meruit. Reversus vero post redditam legationem imperatori communicare renuit, sed vitæ periculo coactus missam coram imperatore celebravit; indeque usque ad mortem contristatus latenter discessit, sicque rursum communioni pristinæ multis lacrimis reconciliatus ultra imperatoris aspectu simul & gratia caruit. Hac commotione succensus imperator ducatum orientalis Franciæ, qui Wirceburgensi episcopio antiqua regum concessione competebat, Conrado sororis suæ filio, qui postea regnavit, commisit, ipseque scandala principum declinans, in Italiam se una cum regina totaque domo sua contulit; ac circa Padum regni negotiis insistens, legatos ad apostolicum pro componendis causis pacifice, quæ iterum regnum & sacerdotium disturbare cœperunt, suppliciter destinavit, cujus legationis primatum abbas Cluniacensis, cognatus, ut putabatur, domni papæ, tenuit, qui & inter utramque partem pro componendis pacifice rebus fidelis, & impiger apocrisiarius invigilare studuit.

ANNO CHRISTI 1116

Ad ea illustranda quæ hic narrat Annalista, juvat afferre literas Paschalis, quibus Diederico cardinali facultatem præbet legati apostolici munere fungendi inter Saxones, & rem ibi conciliarem agendi. Suppeditat has literas Udalricus Bambergensis in codice num. CCLXXIV. apud Eccardum tom. 2. pag. 277.

Paschalis episcopus servus servorum Dei T. presbytero cardinali apostolicæ sedis legato sanctam & apostolicam benedictionem.

EX antiqua relatione comperimus Saxones a principio conversionis suæ ad Deum fideles atque obedientes beato pontifici & apostolicæ sedi extitisse. Quia igitur ad partes illas per Dei gratiam, ut audivimus, accessisti, & in eis super ecclesiis, aliisque quibusdam negotiis scandala emerserint, si quid ibi aut etiam alibi juste atque canonice operari potueris, authoritatis nostræ favore, cooperante Domino, opereris. Si quod & consolationis auxilium nostro Halberstadiensi episcopo conferre potueris conferat, ut apostolicæ sedis visitatione gaudeat. Data Feretini VI. idus octobr.

CONCILIUM LATERANENSE IV.

Quo acta concilii Lateranensis tertii in causa privilegii per vim Henrico concessi confirmantur, & alia statuuntur, anno Dom. MCXVI. tempore Paschalis papæ II.

Acta hujus Concilii fusissime apud Urspergensem recitantur his verbis: Eodem anno, (*millesimo nimirum centesimo decimosexto Redemptoris nostri*) qui est decimus octavus ordinationis domni papæ Paschalis secundi pridie Nonas Martii, Romæ in sede Lateranensi, in ecclesia S. Salvatoris, quæ appellatur Constantiniana, celebrata est synodus universalis concilii, congregatis ibidem ex diversis regnis & provinciis episcopis, abbatibus, catholicis ducibus & comitibus, legatis * universarum provinciarum, quamplurimis: Prima itaque die, quæ secunda feria tertiæ hebdomadæ quadragesimalis, inter Mediolanenses episcopos Grosolanum & Jordanem, in alterum de invasione, in alterum quod ecclesiæ suæ desertor extiterit, ventilata est controversia. Hanc causam dominus Apostolicus cardinalium episcoporum consilio tractandam distulit. Sequenti die in eadem causa plurima tractata sunt, sed res non finita. Quarta vero feria Lucensis episcopus de invasione terræ juris ecclesiæ suæ Pisanos impetebat. E contra, dum Pisanus suos defenderet, inter utramque jus partem utriusque populi suffragio longo litigio disceptatur. Tunc quidam episcoporum de medio concilii surgens, ita exorsus est: „ Dominum patrem papam recordari „ decet, quare * illius præsentis & generalis „ concilii multitudo sancta per omnia periculorum genera, mari terraque convenerit invitata, ubi non de spiritualibus vel ecclesiasticis, „ sed sæcularibus, ordine præposteto tractatur „ negotiis. Expediendum prius, propter quod „ principaliter convenerint, ut evidentius pernoscatur quid dominus Apostolicus sentiat, quidque in ecclesiis suis reversi prædicare debeant. Tunc Apostolicus causam concilii, & animi sui intentionem his verbis exposuit: „ Postquam dominus de servo suo fecit quod voluit, & me „ populumque Romanum tradidit in manus regis: videbam quotidie passim fieri rapinas & „ incendia, cædes & adulteria. Hæc & hujusmodi mala cupiebam avertere ab ecclesia & „ populo Dei: & quod feci, pro liberatione populi Dei feci. Feci autem ut homo, quia pulvis sum & cinis. Fateor me male egisse, sed „ rogo vos omnes, orate pro me ad Deum, ut „ indulgeat mihi. Illud autem malum scriptum, „ quod in tentoriis factum est, quod pro pravitate sui pravilegium dicitur, condemno sub „ perpetuo anathemate, ut nullius unquam sit „ bonæ memoriæ, & rogo vos omnes, ut idem „ faciatis. Tunc ab universis conclamatum est: Fiat, fiat. Bruno autem Signinus episcopus altius exorsus est: „ Gratias agamus omnipotenti

ANNO CHRISTI 1116.

„ Deo, qui dominum papam Paſchalem, qui A
„ præſenti concilio præſidet, audivimus proprio
„ ore damnantem illud privilegium, quod pra-
„ vitatem & hæreſim continebat. Ad hæc qui-
„ dam cavillatorie ſubjunxit: Si privilegium il-
„ lud hæreſim continebat, qui illud fecit hære-
„ ticus fuit. Joannes autem Cajetanus epiſcopus
„ ad hæc commotus Signino reſpondit. Tunc
„ hic, & in concilio, nobis audientibus, Roma-
„ num pontificem appellas hæreticum? Scriptum
„ quod fecit dominus papa, malum quidem fuit,
„ ſed hæreſis non fuit. " Et alter quidam ad-
jecit: „ Immo nec malum dici debet, quia ſi
„ liberare populum Dei bonum eſt, quod domi-
„ nus papa fecit bonum fuit. Sed liberare po-
„ pulum Dei bonum eſt auctoritate Evangelii, B
„ qua præcipimur animas quoque pro fratribus
„ ponere. "Ad hæc patientia domini papæ hor-
rendo hæreſis nomine pulſata, expergefacta eſt,
& manu ſilentium indicens diſſidentium clamo-
res, & murmura tali oratione compeſcuit. „Fra-
„ tres & domini mei, audite: eccleſia iſta nun-
„ quam habuit hæreſim, immo hic omnes hæ-
„ reſes conquaſſatæ ſunt, hic Ariana hæreſis,
„ quæ per trecentos fere annos viguit, annulla-
„ ta eſt. Ab hac ſede hæreſis Eutychiana & Sa-
„ belliana contrita; Photinus ceterique hæretici
„ deſtructi ſunt. Pro hac eccleſia Filius Dei in
Luc. 22. „ paſſione ſua oravit, cum dixit: *Ego pro te ro-*
„ *gavi, Petre, ut non deficiat fides tua.*

Quinta feria papa in concilio non ſedit, mul- C
tis & maxime regiis negotiis per dom. Cluniacenſem, Joan. Cajetanum, & Petrum Leonis Urbis præfectum, cæteroſque illius partis fautores, impeditus.

Sexta feria Apoſtolicus in generalem omnium eccleſiarum cauſam animum advertit, & Joanne Cajetano, cum Petro Leone, cæteriſque regis fidelibus, in faciem reſiſtentibus prædicto Cononi Præneſtino, ſæpius verbum excommunicationis exponere cupienti, murmur hujuſmodi verbis & manu ita compeſcuit: „ Eccleſia primiti-
„ va martyrum tempore floruit apud Deum, &
„ non apud homines. Dein ad fidem converſi
„ ſunt reges, imperatores, Romani principes,
„ qui matrem ſuam eccleſiam ſicut boni filii D
„ honeſtaverunt, conferendo eccleſiæ Dei præ-
„ dia, & allodia, ſæculares honores & dignita-
„ tes, regalia quoque jura & inſignia, quemad-
„ modum Conſtantinus cæterique fideles: & cœ-
„ pit eccleſia florere tam apud homines, quam
„ apud Deum. Habeat ergo mater & domina
„ noſtra eccleſia ſibi a regibus ſive principibus
„ collata; diſpenſet & tribuat ea filiis ſuis, ſic-
„ ut vult. " Privilegium inveſtituræ, quod in tentoriis conceſſiſſe videbatur, obliterare volens, iterans ſententiam papæ Gregorii VII. inveſtituram eccleſiaſticarum rerum a laica manu, rurſus excommunicavit ſub anathemate dantis & accipientis. Cardinalis vero dominus Conon Præ- E
neſtinus talem papæ fecit inductionem legationis ſuæ, & contra diſturbatores præſentis negotii competentem: „ Domine pater, ſi tuæ placet
„ majeſtati, ſi vere tuus fui legatus, & quæ fe-
„ ci tibi placent eſſe rata: in auribus ſancti hu-
„ jus præſentis concilii ore tuo edicito, & lega-
„ tionem meam tua auctoritate corrobora, ut
„ ſciant omnes quia tu miſiſti. Ad hæc Apo-
„ ſtolicus reſpondens ait: Vere legatus ex late-
„ re noſtro miſſus fuiſti, & quidquid tu cæteri-
„ que fratres noſtri cardinales epiſcopi, legati
„ Dei, & apoſtolorum Petri & Pauli, hujus ſe-
„ dis noſtræ auctoritate fecerunt, confirmave-
„ runt, probaverunt, ego quoque probo & con-
„ firmo: quidquid damnaverunt, damno. " Et
dominus Præneſtinus conſequenter ſubjunxit, qualiter pro ſedis illius legatione Hieroſolymis audierit regem Henricum, poſt ſacramenta, obſides, & oſcula, in ipſa beati Petri eccleſia dominum papam tenuiſſe captum, indigne tractatum; potiora eccleſiæ membra, cardinales videlicet, exutos, tractos, & male tractatos, nobiles quoque Romanos occiſos & captivos, & populorum ſtragem factam audiens ingemuerit; & pro hujuſmodi facinoribus eccleſiæ Hieroſolymitanæ conſilio, zelo Dei animatus, excommunicationis ſententiam in regem dictavit, & eamdem in Græcia, Hungaria, Saxonia, Lotharingia, Francia, in quinque conciliis, conſilio prædictarum eccleſiarum renovando confirmavit: orare ſe demum, ut, ſicut dominus papa legationem ſuam confirmaſſet, ita præſentis concilii patres & epiſcopi concorditer annuerent. Ad eumdem modum legati, & litteræ domini Vienenſis poſtulabant. Dum tali ratione & ordine tam variis diſſonæ multitudinis aſſenſus exquiritur: a ſaniori parte veritati & apertæ rationi nihil contradictum, a paucis ſubmurmuratum, ab epiſcopis vel abbatibus nullo modo reclamatum.

Sabbato denique inter Mediolanenſium epiſcopos controverſia tali diſpenſatione terminata eſt, Apoſtolico Paſchali docente, translationes epiſcoporum duobus fieri modis, neceſſitate vel utilitate. Hujus autem translationis Groſolani, quæ videbatur, utilitatem in animarum & corporum damna converſam. Groſolanum quidem in locum unde translatus fuerat reſtituit, Jordanem vero Mediolanenſibus conceſſit.

His autem, qui propter concilium & animarum ſuarum remedium apoſtolorum limina viſitarent, qui de capitalibus pœnitentiam agerent, quadraginta dierum pœnitentiam indulſit: & apoſtolica benedictione concilii hexameron laudabiliter abſolvit. *Hæc de actis concilii Lateranenſis IV. tempore Paſchalis papæ II. Romæ celebrati, Urſpergenſis.*

G. C. *Groſulanus, etiam poſtquam reſtitutus a Paſchali papa fuerat, a Mediolanenſibus rejectus, poſt annos aliquot Hieroſolymam proficiſcitur: ubi dum moratur, eligunt Mediolanenſes archiepiſcopum Jordanum Clivium. Nova hinc oritur controverſia. Cum enim Hieroſolymis rediiſſet Groſulanus, & ſuam uterque Mediolanenſem ſedem contenderet, res in Lateranenſi concilio a Paſchali papa definita eſt. Igitur ad ea quæ de hac cauſa ſuperius in Lateranenſi concilio anni* MCXVI. *dicta ſunt, hæc adde ex chronico Landulfi de S. Paulo, qui concilio præſens aderat.* Jordanus, *inquit*, a principio ſynodi uſque in finem ſedens, & ſilens, a dextra Apoſtolici, nullo mediante, in ipſa ſynodo fuit. At Groſulanus ibi ſtando, & ſedendo inter archiepiſcopos & epiſcopos, ceu vir prudens intendebat ad deſtruendam Jordani impoſitionem, & converſionem eorum, qui ipſam fecerant impoſitionem. Et intendendo ad iſta, egregie loquebatur de poſitione & reſtitutione ſua, qua poſitus & reſtitutus fuit in Mediolanenſi eccleſia. Cui viro homo, qui in iſta ſynodo, ſive in Lateranenſi palatio, contradixerit, certum locum non habuit. Sed domnus papa Paſchalis; quaſi affectans reddere placabilem Deo & ſibi, ejus ſcientiam, ejuſque facundiam commendabat: atque labores quos ipſe papa per ſe ſuoſque legatos Romæ, & per Longobardorum provinciam, pro ipſo Groſula-

sulano sustinuerat, coram synodo referebat: & ad leniendam duritiam, & asperitatem eorum, qui nec positionem, nec restitutionem Grosulani susceperant, vel suscipiebant, non solum de presbytero Liprando, ejusque lege mentionem faciebat, sed ruinam gabutæ introducebat *: quæ ruina tunc apparuit, quando ipse Grosulanus juravit, & ad accipiendam restitutionem ascendit. Insuper inferebat, quod Grosulani translatio de episcopatu Saonensi ad archiepiscopatum Mediolanensem, utilitatem non contulerat. Quos casus Grosulanus clypeo ecclesiasticæ consuetudinis, & legis, a se quodammodo repellebat. Verumtamen domnus papa, nec synodus, neque in prima, neque in secunda, neque in tertia, sive in quarta die synodi, Grosulano per singulos dies pro se suaque causa in palatio & synodo agenti non satisfecit. Sed Grosulanus in quinta die, qui fuit ultimus illius synodi, Apostolico instanti suis cum prædictis objectionibus flendo inquit: Domine, domine, veniam ad vos, quamvis ii, quibus dedisti potestatem judicandi causam meam, me non diligant. Tunc Portuensis Petrus episcopus, se & cæteros habentes hanc potestatem, de malevolentia habita in Grosulanum honeste & sufficienter excusavit. Et cum excusasset, in communi concordia illius excusantis, & cæterorum habentium potestatem illam, prolata fuit sententia, quæ prohibuit Grosulanum Mediolanensem ecclesiam inquietare, & ad episcopatum dixit ei redire. Jordanus vero audita & publicata illa sententia de redeundo Grosulano ad episcopatum Saonensem, coram ipsa synodo theatrum ascendit: & ibi ad pedes Apostolici stratus, grates illi reddidit: & elevatus ab ipso Apostolico, gratiam & virgam pontificalem in ipso theatro suscepit.

G. C. *In eodem concilio retractata est causa Vesontionensis ecclesiæ, de qua superius in concilio Trenorciensi, Synodale decretum continetur bis Paschalis papæ II. litteris, quas a Chisletio nostro in historia Trenorciensi editas hic subjicio.*

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilectis fratribus & filiis, suffraganeis, clero, & populo Bisontinæ ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

INter S. Stephani, & S. Joannis canonicos, de cathedra episcopali, quanta, & quam diutina concertatio fuerit, plenius vos audisse, ac certius scire credimus. Canonici si quidem B. Stephani, Romanorum se pontificum privilegiis, seu regum scriptis tuebantur, asserentes, pro ecclesiæ suæ destructione episcopos illinc discessisse, unde contigerit, ut apud S. Joannis ecclesiam episcopalis ministerii sacramenta celebrarentur. Contra B. Joannis canonici annis plurimis præter quæstionem aliquam, penes se cathedram episcopalem mansisse, & ecclesiam suam matricem esse clamabant. Ad hæc B. Stephani fratres allegabant, frequenter super hoc prædecessores suos vel apud apostolicæ sedis vicarium, vel apud Bisontinos episcopos reclamasse. Post longa igitur disceptationis certamina, communi fratrum nostrorum episcoporum, qui tunc synodali vocatione convenerant, seu cardinalium judicio, deliberatum est: ut si B. Stephani canonici idoneis testibus probare possent, quod post redintegrationem ecclesiæ suæ, infra annos triginta super querela hac quæstionem fecerint, per quam illorum videretur interrupta prætentio, videlicet vel ante antistitem suum, vel ante lega-

tum nostrum, in communi audientia hac probatione peracta, privilegia eorum robur perpetuum obtinerent, & episcopalis sedes in posterum apud B. Stephani ecclesiam haberetur; alioquin canonici B. Joannis ab hac querela liberi manerent, & episcopalem sedem, sicut tenuerunt, tenerent. Quatuor igitur ejusdem ecclesiæ clerici, videlicet Petrus & Hugo presbyteri cardinales, Bonifilius succentor, & Guarinus presbyter, & Alofricus archipresbyter de sancto Gorgonio, producti coram clericis sancti Joannis ad testimonium asserendum, & mox episcopali examinandi judicio, & idonei inventi, hujusmodi testimonium in conspectu nostro tactis sacrosanctis evangeliis præbuerunt.

„ Vidi & audivi quod Hugo decanus S. Stephani, & Hugo de palma, & Ebrardus, canonici S. Stephani, adversus canonicos sancti „ Joannis, Mainerium decanum, Bernardum „ magistrum, & Stephanum cantorem, quæstionem fecerunt de sede episcopali, ante Hugonem tertium Bisontinum archiepiscopum, fratrem Guidonis Viennensis archiepiscopi, in „ claustro S. Joannis, infra triginta annos post „ redintegrationem ecclesiæ S. Stephani.

Hac demum redintegratione suscepta, communi fratrum nostrorum episcoporum, qui tunc plurimi synodali vocatione convenerant, & cardinalium judicio, privilegio B. Stephani robur perpetuum obtinere decrevimus: & episcopalem primam sedem in posterum apud eandem B. Stephani ecclesiam permanere, & universa episcopalis ministerii officia, quæ apud matrices solent ecclesias fieri, ibidem celebrandam sancimus: & quæ sane scripta præteritis temporibus ante hujus discussionis certitudinem aut a nobis elicita, aut a vicariis nostris minus providenter excussa sunt, nullum deinceps momentum, nullas vires obtinere censemus. Hæc autem sicut apud nos præsenti judicio deliberata, & decreti præsentis litteris confirmata sunt: ita in perpetuum integrum & illibata servari, apostolica auctoritate præcipimus. Si quis igitur decreti hujus tenore cognito, temere, quod absit, contraire tentaverit: honoris & officii sui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione plectatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus hoc judicium ratum habens, subscripsi.

Ego Crescentius Sabinensis episcopus, subscripsi.

Ego Petrus Portuensis episcopus, subscripsi.

Ego Cono Prænestinus episcopus, subscripsi.

Ego Anastasius cardinalis presbyter tituli B. Clementis interfui & subscripsi.

Ego Dinizo cardinalis tituli Equitii, subscripsi.

Ego Boso tituli sanctæ Anastasiæ presbyter, subscripsi.

Ego Vasatensis episcopus Beltrannus, subscripsi.

Ego Arnaldus Burdegalensis archiepiscopus, subscripsi.

Ego Portugalensis episcopus Hugo, subscripsi.

Ego Joannes Briocensis episcopus, subscripsi.

Ego Baldricus Dolensis archiepiscopus, subscripsi.

Ego Leo diaconus cardinalis ecclesiæ S. Viti, subscripsi.

Ego Romoaldus diaconus cardinalis S. Mariæ, subscripsi.

ANNO CHRISTI 1116.

Ego Aldo diaconus cardinalis venerabilis diaconii sanctorum Sergii & Bacchi, subscripsi.

Ego Petrus diaconus cardinalis ecclesiæ sanctorum Cosmæ & Damiani, subscripsi.

Ego Joannes diaconus cardinalis sanctæ Luciæ, subscripsi.

Datum Laterani, per manum Joannis S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, nono Kal. Aprilis, indictione IX. Incarnationis dominicæ, anno MCXVI. pontificatus autem domini Paschalis II. papæ anno XVII.

G. C. Sequitur Romanum concilium, quod Binius a Lateranensi parum caute distinguit: cum eodem loco sit eodemque tempore habitum: nempe media quadragesima. Nam pridie nonas Martii, qui dies adscribitur Lateranensi, erat anno MCXVI. feria II. post dominicam tertiam quadragesimæ.

CONCILIUM ROMANUM,

In causa Cluniacensis & Cassinensis monasterii celebratum anno Domini MCXVI. tempore Paschalis papæ II.

DE loco, causa, & actis hujus concilii, in chronico Cassinensi, libro quarto, capite sexagesimo secundo, ista narrantur: Supradictus autem pontifex, *Paschalis nimirum*, adjuncto sibi abbate nostro rediens Romam, mediante quadragesima synodum celebrare disponit. In qua noster abbas, dum de cella sanctæ Sophiæ intra Beneventum litem agitaret, nihil consequi potuit. Quo etiam tempore dum Pontius Cluniacensis abbas ad synodum veniens abbatem abbatum se jactaret, rogatus a Joanne cancellario an Cluniacenses a Cassinenſibus, aut Cassinenses a Cluniacensibus, regulam sumpsissent: respondit, non modo Cluniacenses, verum omnes in Romano orbe monachos, regulam patris Benedicti a Cassinensi accepisse cœnobio. Ergo, inquit cancellarius, si a Cassinensi monasterio tamquam a vivo fonte monasticæ religionis norma manavit: jure a Romanis pontificibus Cassinensi abbati hæc prærogativa concessa est, ut ipse solus, qui tanti legiferi vicarius est, abbas abbatum appelletur.

AD CONCILIUM LATERANENSE IV.

Quo iterum abrogatum est privilegium Henrico concessum, anno 1116 celebratum

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. To. II. pag. 311.

HUjus concilii acta ita refert ex Urspergensi Labbeus, ut non ipsa eorum verba, at sensum tantummodo reddiderit. Actorum illorum genuinum fragmentum servavit nobis Gerhous præpositus Reicherspergensis; ætatis hujus scriptor, in libro de ædificio Dei, quem Pezius Anecdot. tom. II. par. II. pag. 111. vulgavit. Ita vero ibi legas:

Anno Dominicæ Incarnationis MCX. (*mendose, legendum enim MCXVI.*) facta est in Lateranensi ecclesia synodus præsidente Paschali papa II. indict..... III. nonas martii. Idem Paschalis suam sententiam damnans, & retractans ita dixisse legitur, & scriptum Romæ servatur:

Audite fratres dilectissimi; confiteor Deo patri omnipotenti & vobis, quod pœnitet illud privilegium, potius pravilegium in tentoriis a nobis extortum, unquam alicui datum esse. Contra decreta antecessorum nostrorum consensimus; & in hac synodo, sicut in priori, illud & omnes, qui pro privilegio habere volunt, excommunicamus. Deo & vobis promittimus, donec ista misera anima in indigno corpore habitat, quod numquam aliquid contra decreta patrum nostrorum volumus consentiri, si placet majestati suæ. Ideo precor vos, ut oretis pro me misero peccatore, ut istud scelus, & omnia peccata mea dignetur mihi dimittere. Statim dominus Bruno episcopus dixit: Deum laudemus, & gratias sibi agamus; quod dominum nostrum, & caput nostrum illam hæresim dedisse pœnitet. Tunc Joannes rogitans iratus reclamavit; dicis nos hæresim dedisse? nullus amodo te debet audire. Bruno dixit: probare volo hæresim esse: Vulternensis episcopus dixit: Tali animo fieri potest, quod est hæresis, sed fecit invitus & coactus. Non est hæresis dicenda. Si voluntarie fecisset, hæresis probari posset.

Ad idem concilium referendum arbitror fragmentum aliud ex conciliis Paschalis, quod legitur apud eundem Gerohum in dialogo de differentia clerici regularis & sæcularis;

De talibus, *ait idem scriptor*, in synodo beatæ recordationis Paschalis papæ non dubitavit Bruno Segnensis episcopus inter cætera dicere: Nos clerici & monachi primitivæ ecclesiæ normam tenentes, Christum & apostolos, ac sanctos patres sequamur, & omnes Simoniacos cum illis perpetuo anathemate damnemus. Imitemur plenum Spiritu S. Stephanum, & impium Nicolaum cum universis sequacibus suis excommunicemus, ne illorum errori tacendo consensisse in adventu judicis accusemur.

Denique eidem synodo adscribo decretum aliquod ejusdem pontificis, quod legitur in codice Udalrici num. III.

DECRETUM PAPÆ PASCHALIS II.

QUoniam ecclesia in multis locis, & maxime in Teutonicis partibus diu laboravit sub hæresi & schismate, & si omnia illa, quæ ab illis hæreticis & schismaticis ordinata sunt, annullari deberent, quædam ecclesiæ omnino nudari viderentur suis clericis; nos, sequentes decreta sanctorum patrum, de his qui sub Acacio, & Bonoso & Donatistis ordinati sunt, statuentes decrevimus, ut episcopi, qui sub isto schismate ordinati sunt, omnes in suis honoribus permaneant, nisi sint invasores aut criminosi. De cæteris vero ordinibus penes episcopos potestas sit, ut quorum vita probabilis videatur, in suo gradu consistant.

ANNO CHRISTI 1115.

CONVENTUS SERBERIENSIS

ANNO CHRISTI 1116.

Ab episcopis totius Angliæ qui Guillelmum Henrici regis filium futurum regni hæredem agnoverunt, Anno MCXVI. celebratus.

VAlterius Conventrensis in chron. ad annum 1116. ita de concilio isto loquitur: conventio optimatum & Baronum totius Angliæ apud Salesber. XIV. Kal. aprilis facta est, ... Habita est ibi causa de querela, quæ inter archiepiscopum Cantuariæ Radulphum, & electum pontificem Eborum per integrum annum versata fuerat. Hic potius archiepiscopatui renunciavit, quam obedientiam sedi Cantuariensi profiteretur.

De postrema hac controversia ita loquitur Eadmerus: habita quoque est his diebus causa de querela, quæ inter archiepiscopum Cantuariorum, & electum pontificem Eboracensem per integrum pene annum versata fuerat. Defuncto siquidem Thoma electus erat ad regimen prædicti pontificatus quidam de clericis regis, vocabulo Thurstanus, connivente Radulpho archiepiscopo, & aliam, quam rei exitus probavit, de eo habente opinionem. Hic itaque electus cum ab ipso pontifice moneretur, ut ecclesiæ Cantuariensi faceret quod debebat, & benedictionem suam ecclesiastico more susciperet, respondit benedictionem quidem se libenter velle suscipere, sed professionem, quam exigebat, & antecessores suos A feciisse sciebat, nulla ratione facturum. Cujus verbis quia Radulphus nec auditum præbere æquanimiter voluit, negotium ipsum eousque indeterminatum remansit. Ipse quoque Thurstanus legatos suos Romam direxerat, modis, quibus apud Romanos agi oportere sciebat, a papa cupiens absolutionem debitæ professionis obtinere; sed nihil effecerat. Rex autem Henricus, uti advertit Thurstanum in sua pervicacia stare, & eamdem pervicaciam ex tuitionis suæ fiducia fulcire ac manutenere, rupit ei ipsius fiduciæ nodos, & aperte protestatus est, illum aut morem anteccessorum suorum tam in professione facienB da, quam & in aliis dignitati ecclesiæ Cantuariensis ex antiquo jure competentibus, executurum, aut episcopatu Eboracensi, cum benedictione funditus cariturum. Ad quæ ille, clericorum, quasi dignitatis suæ libertati ficta reverentia acclamantium, suique cordis consilio impræmeditatius credens, renunciavit pontificatui; spondens regi, & archiepiscopo, se, dum viveret, illum non reclamaturum, nec aliquam calumniam inde moturum, quicumque substitutus fuisset.

LEGES ECCLESIASTICÆ SUB REGE ANGLIÆ HENRICO I.

Continentes chartam regis Henrici primi de libertatibus Angliæ; & habuit quilibet comitatus talem.

Henricus rex Anglorum, Sansoni episcopo, & Ursoni de Abetot, & omnibus baronibus & fidelibus suis, tam Francigenis, quam Angligenis, de Wirecestrescira, salutem.

SCiatis me Dei misericordia, & communi consilio baronum regni Angliæ, regem coronatum esse. Et quia regnum oppressum erat injustis exactionibus, ego respectu Dei, & amore, quem erga vos habeo, sanctam Dei ecclesiam in primis liberam facio; ita quod nec vendam, nec ad firmam ponam, nec mortuo archiepiscopo C seu episcopo, sive abbate, aliquid accipiam de dominio ecclesiæ, vel de hominibus ejus donec successor in eam ingrediatur.

Et si quis baronum vel hominum meorum infirmabitur, sicut ipse dabit, vel dare disposuerit pecuniam suam, ita datam esse concedo. Quod si ipse morte præventus vel armis vel infirmitate, pecuniam suam nec dederit, nec dare disposuerit, uxor sua, sive liberi, aut parentes, aut legitimi homines ejus eam pro anima ejus dividant, sicut eis melius visum fuerit.

CONVENTUS EPISCOPORUM IN ITALIA

Ab Henrico IV. imperatore coactus, ut de ratione conveniendi cum ecclesia Romana consultarent, Anno 1116.

HEnricus IV imperator provocasse in se Romanum pontificem intelligens, armisque Saxonum rebellantium in arctum redactus, cum nihil sibi superesset quo salvus fieret, nisi ut pacem cum Romana ecclesia componeret, vasa colligens profectus est in Italiam, quo ut pervenit nihil habuit antiquius, quam ut convocatis undique ex tota Italia episcopis insignioribus voluntatem suam totam ad Romanæ ecclesiæ obE sequium versam, palam omnibus profiteretur, paratum se exhibens, crimen, si quod in eam admisisset, ut ex lege judicaretur. Id a se præstitum idem imperator in literis, quas ad Harduicum Ratisponensem episcopum misit, testatus est. Has literas, quod eumdem episcoporum conventum nullis notum historicis proferant, quodque velut acta prævia ad concilium IV. Lateranense exhibeant, huc ex codice Udalrici Bambergensis num. CCCXVIII. transferimus, quibus ex affinitate argumenti addimus alias literas ejusdem imperatoris ad eumdem episcopum ibid. num. CCCXVII. recitatas. Vadem tamen me non præsto, ea omnia quæ affirmat hic Henricus, veritati cohærere; neque enim credo Paschalem hæc loquutum adversus legatos suos Theodericum, Cononem, & Guidonem, quæ hic

di-

dixisse perhibetur. Quamquam vero per insignem calumniam id asseruit imperator, hinc tamen deducimus, cur Cono & Guido in concilio Lateranensi residentes pontificem Romanum exquisierint, ut legationum suarum acta rata haberet, panderetque cunctis, nihil egisse illos non jussos a pontifice.

ANNO CHRISTI 1116.

EPISTOLA HENRICI IMPERATORIS

Ad Harduicum Ratisponensem episcopum.

Ex Cod. Udalr. n. 318.

Henricus Dei gratia Imp. Augustus H. venerabili Ratisponensium episcopo, gratiam, dilectionem, & omne bonum.

GRatias agimus patri spirituum, quoniam erga nos & imperii statum salubriter tuæ fidei conservasti constantiam, credentes, imo luce clarius adtendentes, quod neque mores, neque vita surripere possint, quam inchoasti, & demonstrasti nobis benevolentiam. Ut autem piæ sollicitudinis scrupulum, quo sæpissime turbantur corda amicorum absentium, tibi pleniter auferamus, negotium quod pro communi utilitate totius imperii suscepimus, ad quid perduxerimus, paucis tibi scribere curavimus. In primis memorem te esse volumus, qualiter inimicorum nostrorum acephalica præsumptio fideles nostros inquietaverit, quod communicantes nobis quasi excommunicatos ex sententia & legatione domini apostolici judicaverunt, & maledictiones satis impudenter super innocentes aggravaverint. Nos autem arcum, quem in nos latenter intenderant, & sagittas quas exacuerant, propitiante Domino, declinantes, in Italiam transalpinavimus, & ibi religiosos episcopos atque abbates, qui videbantur esse columnæ matris ecclesiæ, convocantes de pace vel concordia regni, & sacerdotii subtilissima inquisitione tractavimus. Demum communicato consilio tres ex illis omnibus eligentes, scilicet Placentinum, Astensem, Aquensem, magni nominis episcopos ad dominum apostolicum, & ad omnem ecclesiam illos misimus, proferentes in publicum, quod si quis personam nostram pulsaret, vel pulsare vellet, de pace, quam in corpore & sanguine Domini nos cum pontifice Romano composuimus, & conscripsimus secundum judicium legum vel canonum, nos porrigere plenariam expurgationem, vel, quod absit, culpabiles inveniremur, omnimodam satisfactionem. Igitur Dominus apostolicus unanimes sibi ad hoc conjungens cardinales in testimonium, in præsentiam principis apostolorum negavit, quod Chuononem in Coloniam, vel Saxoniam miserit, irritum esse judicavit, si quid in nos maledictionis effuderit; affirmavit quod ipse nunquam nos excommunicaverit, filio suo quem consecravit, quem benedixit, quod nunquam maledixerit. Damnavit Theodoricum, eo quod in regno nostro legatum se ejus domini apostolici mentitus fuerit; nihil optavit quidquid excommunicationis in aliquem fecerit; in præsentia cleri & populi testificatus est, quod non præcepit vel consensit, vel ratum fecit vel habet, quod Viennensis episcopus excommunicationis gradum super nos erexit; sed potius quod sub typo boni zeli peccaverit, veniam postulavit. De litteris bullatis, quas in opprobrium nostrum incusabat Moguntinus, Colonienſis, Saltzburgensis, & Halberstadiensis inimicis nostris misisse, Deum duxit in testimonium, se malum illud nunquam commisisse, inter cætera subjungens, quisquis nobis fidelitatem jurando promiserit, & werram nobis quisquis modo fecerit, pro perjuro & sacrilego in membris ecclesiæ numerandum esse. Nos autem consilium principum nostrorum exequentes, ut omnem ambiguitatem resecaremus, & seditionem gravissimam, quæ inter Romanos & apostolicum geritur, compescremus, & Deo gratias, non est inventus, qui clam, vel palam nobis notam criminis imponeret; sed vox laudis & lætitiæ audita est, quæ nos & imperium nostrum Deo, & beatis apostolis Petro & Paulo committeret. Postero die capitolium cum universis ordinibus conscendimus, & magnificantibus nos magna impendimus. Denique cardinales tres cæterorum legationem agentes nos audierunt, & pacem plenariam eo tenore nobis exhibuerunt; si investituram per virgam & annulum deinceps dare desineremus, quod in eo ecclesiæ scandalum dixerunt. E contrario nos respondentes regalia nostra cuivis per baculum & annulum concedere juris nostri esse probavimus. Hæc est summma dissensionis, qua concutitur & periclitatur ecclesia, & investitura cessante; affirmant statum ecclesiæ redintegrare posse per omnia. Ergo, miles Christi considera, quod Christus in Evangelio liquantes culicem, & camelum deglutientes in ejusmodi animadversione reprehendat, & apostolus minus tolerandum, ut majus vitetur, factis, & dictis ostentat. Hæc ideo tuæ transmisimus caritati, ut pernoscas nullum periculum excommunicationis imminere nostræ dignitati, & ut liberius, quod ratio postulat, obviare possis adversus nos insurgenti fatuorum temeritati. Nuntium tuum ideo tamdiu retinuimus, ut per se certum te de his omnibus reddat, utpote qui visu vel auditu rei ordinem perfecte cognosceret. Vale.

ANNO CHRISTI 1116.

ALIA EJUSDEM IMPERATORIS AD EUMDEM.

Ex cod. 317.

Henricus Dei gratia imperator augustus H. Radisponensium episcopo gratiam suam & omne bonum, ut fideli dilectissimo.

QUod legatos tuos tanto tempore retinuimus, nulla alia de causa fecimus, nisi quod nec itineris nostri, nec a Roma aliquam certitudinem tibi mandare potuimus. Nunc dilectioni tuæ intimare decrevimus, episcopos quosdam, videlicet Astensem, Aquensem, Placentinum inde venisse, non nostra quasi legatione, sed eorum propria voluntate iviſſe, qui tamen veram pacis concordiam inter nos & papam omni dubietate remota retulerunt, qui etiam nos omnes, Monasterienſem nominatim, Tridentinum, Augustensem, Brixinorensem, Constantiensem, abbatemque Witensem Arnoldum in adventu eorum benedixerunt ore, & osculo ex ejus parte salutaverunt. Ajunt etiam dominum papam nunquam aliquem adversarium nostrum Colonienſem vel Saltzburgensem, vel Wurtzburgensem, vel Halberstadiensem, vel aliquem inimicum nostrum viva voce vel literis salutasse. Moguntinum nec ipse, nec tota Romana ecclesia aliter quam traditorem Dei & Domini sui & totius christianitatis appellant. Quicquid itaque Viennensis Wido, & Chuono contra imperium, & nos aliquo modo moliti sunt detestatur, ita quod fraternitatem & gratiam suam idem Chuono etiam apparet amisisse. Hoc totum promittit non per nuncium, sed per se ipsum verum esse probaturum. His aliisque verbis auditis ac pertractatis

co-

cognovimus te, ut mandavimus, congruo tempore venire ad nos non posse, quod cum maxima festinatione ad præsens ire oporter; sed tamen ubicumque erimus pro te & vice tua erimus, & tu ubi fueris pro nobis in persona nostra eris, juvando ac sustinendo ac defendendo honorem nostrum, & specialiter nepotem nostrum F. aliosque fideles nostros, ut bene appareat te esse inimicum inimicorum nostrorum, & amicum amicorum nostrorum. ANNO CHRISTI 1116.

CONVENTUS APUD SERBERIAM

In quo episcopi, abbates, & principes totius Angliæ, Guillelmo Henrici regis filio, regni heredi futuro, sacramento se obligant XIII. Kal. Aprilis anno Dom. MCXVI.

ANno Christi MCXVI. XIII. Kal. Aprilis, factus est, *inquit Eadmerus histor. lib.* V. conventus episcoporum, abbatum, & principum totius regni apud Serberiam, cogente eos illuc sanctione regis Henrici. Siquidem Normanniam se proxime transfretaturum, disposuerat, & quid sibi eventurum foret ignorans, Willielmum quem ex ingenua conjuge sua filium susceperat, heredem regni substituere sibi volebat. Igitur agnita regis voluntate, ad nutum ejus omnes principes facti sunt homines ipsius Willielmi, fide & sacramento confirmati. Radulfus autem archiepiscopus Cantuariensis, & alii episcopi atque abbates regni Anglorum, fide & sacramento professi sunt, se & regnum, & regni coronam, si defuncto patre suo superviverent, in eum, omissa omni calumnia, & occasione translaturos, eique, cum rex foret, hominia fideli mente facturos.

CONCILIUM LINGONENSE

Sive Placitum Dei, anno MCXVI.

EJUS *memoriam debemus eruditissimi viri Jac. Vignerii S.J. Lingonensi chronico, veterum instrumentorum, quæ penes se habuit, fide contexto. Quorum jacturam vehementer dolemus. Sic autem ille.* Anno MCXVI. gratissimus in amœnissima planitie, Lucum inter & Tileceſtrum, extitit conspectus celebratæ sub dio synodi, VI. Id. Jun. ab Guidone Viennensi archiepiscopo, sedis Apost. legato, ab Gaucerano diœcesano episcopo, & a convocatis per edictum generale provinciæ totius abbatibus, cæterisque capitibus ecclesiarum. Adfuit præterea nobilium, populique, pene innumerabilis multitudo, erectis in quandam speciem castrorum hic illic papilionibus, & e ramis arborum, tectis viridantibus, dispositisque sub ampliſſimo tentorio, velut portatili templo, diversorum sanctorum capsis aureis argenteisque. Id genus comitiorum, placitum Dei, sive sacrum dicasterium, dixere majores. Agitata ibi permulta de damnis & injuriis multorum: multa definita: nonnulla rejecta vel compressa, edita etiam, in gratiam miserorum qui accurrerant, miracula: ut absque graviore casu, quod raro in hujusmodi turbis accidit, immo plurimorum solatio, finitus solutusque recesserit conventus.

Divionem ex eo loco concessere antistites, ab Hugone duce perhumaniter excepti; ubi conclusum aliud, nempe ut canonici regulariter ac pie viventes, qui B. Stephani cœnobio relicto, ante annos quatuor in agrum secesserant solitudinis amore, ad sua stalla revocarentur, ibique fixi permanerent. Quæ revocatio ac retromissio, solemni ritu perfecta ab episcopis quatuor primæ Lugdunensis, ipso archipræsule præsidente, sub finem anni MCXVI.

Duas alias hujus anni synodos Lingonenses commemorat chronicon S. Petri Vivi Senonensis: alias, inquam, cum altera post Pascha celebrata dicatur, altera post frugum collectionem. Anno, *inquit*, MCXVI. abbas Arnaldus misit Lingonas Walbertum monachum ad episcopum Joscerannum in synodo quæ secundum consuetudinem fit post Pascha, cum litteris Daimberti archiepiscopi deprecativis pro nostra re. *Et infra.* Quapropter ad aliam synodum, quæ fuit post collectionem frugum, misit iterum abbas supradictum Walbertum monachum. *Caussa Senonensis abbatis in hac synodo, erat de villa Retiaco adversus abbates, Molismensem, & S. Joannis Reomaensis. Quod explicatum vide in eodem chronico, ab anno* MCXIII. *ad annum usque* MCXVII.

AD CONCILIUM LINGONENSE

Pro liberandis Ecclesiis a prædonum direptionibus anno 1116. celebratum.

ADDITIO.

Suppl. nsi to. II. . 317.

DE Lingonensi concilio, cujus pauca tradit Vignerius in chronico Lingonensi, nemo fusius disserit supra veterem scriptorem libri tertii miraculorum S. Prudentii martyris apud Labbeum in Bibliot. Mss. tom. 2. pag. 619. Ita enim ille:

Turbabatur jam passim pax dudum quiete degentium, & undique oriebantur prædonum copiæ, quæ devote Deo famulantium vexabant monasteria; proinde angebantur sacri præsules ecclesiarum pro pulsa quiete ovium suarum. Quapropter communi deliberarunt tractatu, ut multa conglobata synodo, communiter paci ecclesiarum con-

☞ consulerent. Anno itaque a conceptu celeberri-
ANNO CHRISTI 1116. mo Virginis intemeratæ millesimo centesimo sextodecimo lingonica promota cathedra religiosi nominis viro Joceranno, ejusdem præsulis late pervolat edictum, omnes invitans ad concilium sexto idus Junii.

Huic vero placito Dei (sic quippe vulgari dicitur consuetudine) præstitus fuerat locus a Besuano distans burga ter quaternis fere stadiis juxta villulam scilicet, quam lucum nuncupavit antiquitas. Est enim ibi admodum grata planicies, ea satis congrua tali censetur negotio. Facto conventu, præsidentibus venerabilibus viris Guidone scilicet archipræsule Viennensi, & præfato Joceranno, imperato silentio, surgens prædictus Archipontifex: Jamdudum, ait, dilectissimi satis compertum fuerat ab initio Christianismi Mosaicum illud obsoleviſſe præceptum: *Oculum pro oculo, & dentem pro dente*: cum Christicolis magis glorioſum esſet non ſolum non rependere talionem, verum etiam percutienti maxillam præbere & alteram, & auferenti tunicam dimittere & pallium; nunc vero diverſo nimium more Christiani non patiuntur, ſed inferunt fratribus mala. Proh pudor! ecce ſui eccleſiam perſequuntur, & quam tueri proprio cruore ab exortibus ſacræ fidei debuerant, miſerabiliter invadunt, & afflictant. Lacerant plane filii matrem vipereo more, quam præducem ad ſyderea deberent comitari palatia: ecce, inquam, milites non Chriſti, ſed Diaboli religioſorum incurſant conventicula, diripiunt ſpolia, auferunt cibaria, totoſque pauperis pro Deo converſationis violenter extorquent ſumptus: Hæccine opera Deus Jeſus docuit? His ne factis paradiſi patebit aditus? abſit: hæc enim non ad cœleſte, cui ſuſpiramus regnum, ſed ad tartaream, quam devitamus pertinent, abyſſum. His & hujuſcemodi declamatis a viro facundiſſimo cœpere audientium miteſcere pectora, & in pacis modeſtiæque velle concurrere ſacramenta. Illo vero in tempore S. Stephanus abbas noſter imaginem clavigeri cœli, & corpus almiflui Prudentii, quod ab eo mirifice argento & auro lapidibuſque pretioſis exornatum fuerat, ad idem concilium ferri fecit, nec non & ſanctorum aliorum pignora, quæ longum eſt referre, quæ a conventu totius ſynodi devoriſſime ſuſcepta cum hymniſono concentu in præparatis decenter collocantur tentoriis. Aderat autem, ſicut prædixi, ineffabilis hominum multitudo, nec non & illuſtrium virorum diverſæ dignitatis non exigua copia. Fuſa itaque ſacri eloquii exhortatione, quam pacis conſtat habuiſſe exordium, & procurſum devoti populi milliſa ſanctorum ſuppliciter ſollicitatura ſuffragia, ut moris eſt, progreſſu tumultuoſe perluſtrant oratoria. *Narrat ſubinde ægrotorum permultos S. Prudentium pro recuperanda ſanitate ſupplicaſſe, qua occaſione addit*: Nonnulli ſacri cleri (quod etiam me pudet propalam dicere) aliqui monaſticæ proteſſionis falſo jactari talia de Prudentio beatiſſimo, ac potius ſub obtentu lucri a Beſuanis callide commentata, quaqua verſum poterant invidia ſtimulante divulgabant. Quorum oblocutorum eouſque proceſſit vecordia, ut ad aures etiam illuſtriſſimi ducis Burgundiæ perſonaret, qui diu factum tantæ novitatis in puerulo cum cæteris proceribus ſagaciter eventilans, & in dubium veniens directo ſatellite parentes pueri jubet accerſiri, percuntaturus tam admirabilem rei ordinem. Quibus accitis & facti, ut digeſtum eſt ſuperius (*ſupra enim puerum ſanitati reſtitutum narraverat*) referentibus ſeriem cum jejurando, reverendiſſimus dux cum aſſidentibus obtrectatoribus nimium indignatus in laudem prorupit benigniſſimi conditoris, qui tot tantiſque ſanctos ſuos conſuevit extollere præconiis.

Alia etiam ſigna narrat ibi in conſpectu concilii ſacrorum lypſanum contactu patrata, quæ, utpote ad rem præſentem minus neceſſaria, libens prætereo. Demum ſic auctor narrationem de concilio ſuam claudit. His aliiſque patratis virtutibus, compoſitoque eccleſiæ ſtatu, jurata pace ad imperium præſulum finitur placitum.

ANNO CHRISTI 1117.

CONCILIUM MEDIOLANENSE

A Jordano Archiepiſcopo celebratum.

Ex P. Pagi ad An. Chr. 1117. n. 12.

De eo Landulphus Junior apud Puricellum in Monum. Baſilicæ Ambroſ. n. 325. hæc habet: Longobardorum civitates, & earum Pontifices, audita Legatione Jordani Archiepiſcopi, & Conſulum ejuſdem urbis, in ſtatuta die convenerunt Mediolanum in Prato ſancto, quod dicitur Brolium, ubi Archiepiſcopus & Conſules duo theatra conſtituerant. In uno Archiepiſcopus cum epiſcopis & Abbatibus & eccleſiarum Prælatis ſtetit & ſedit: in altero Conſules cum juris legum & morum peritis. Atque in circuitu eorum affuit innumera multitudo Clericorum & laicorum, mulierum quoque & virginum expectantium ſepelitionem vitiorum, & ſuſcitationem virtutum. *Quid in hoc Concilio ſtatutum fuerit incompertum. Subjungit Puricellus*: „ Hæc autem atque hujuſ„ modi alia hoc ipſo terræmotus tempore age„ bantur Mediolani non ultra decem menſes ac „ dimidium, antequam Paſchalis Papa moreretur, ſicuti conſtat ex ejuſdem Landulphi cap. „ 32. Mortuus autem ille fuit anno 1118. me„ dio menſe Januario. Quamobrem Concilium „ illud & terræ motus inciderunt in ſuperiorem „ annum 1117. circa finem Februarii.

CONCILIUM DIVIONENSE

A Guidone Viennenſi Archiepiſcopo, & S. R. E. Legato, Anno Chriſti MCXVII. celebratum.

GUidonem Viennenſem Archiepiſcopum Concilium coegiſſe Divione, docet antiquum monumentum in parvo Chronico Bonævallenſi a Manrico in Annal. Ciſtercen. anno 1117. c. 3. E recitatum in hunc modum: *Anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo decimo ſeptimo, cum dominus Guido S. R. E. Legatus, Viennenſis eccleſiæ Archiep. nunc autem Papa Catholicus* (ſub Calliſti

ANNO CHRISTI 1117.

listi II. nomine) *rediret a Concilio, quod ad Divionense castrum cum multorum Episcoporum, & Abbatum, aliarumque religiosarum personarum conventu celebraverat, veniens ad novum Monasterium, quod usitato vocabulo Cistercium nuncupabatur, rogavit Dominum Stephanum Abbatem illius loci, ut in Viennensi suo Archiepiscopatu monasterium construeret, ubi Monachi sub regula & Abbate viventes pro se, & omni clero, & populo sibi commisso, misericordiam Dei devote exorarent. Cujus petitioni idem Abbas &c.* Quid autem in eo Concilio actum sit, incompertum. Putat Pagius illud celebratum fuisse in causa ecclesiarum Vesontionensium S. Joannis & S. Stephani, quæ utraque se cathedralem jactabat, juxta Paschalis II. mandatum in epistola data Laterani x. Kalend. Maji ad Guidonem, & supra allata a Labbeo ad an. 1115. in Concil. Trenorciensi. Verum præfatæ epistolæ vi Guido Trenorciense concilium celebravit; & ecclesiarum Vesontionensium litem jam diremerat Paschalis II. anno 1116. in Lateranensi Concilio, ut ex ejus literis in eodem Concil. Lateranensi descriptis liquet.

ANNO CHRISTI 1117.

CONCILIUM BENEVENTANUM,

Sub Paschali II. Papa secundum, ann. MCXVII.

De eo Falconis Beneventani chronicon hæc habet: Anno MCXVII. Dominicæ Incarnationis, & XVIII. pontificatus domini Paschalis, mense Aprilis, ipse papa synodum Beneventi celebravit. *Hæc tantum Falco: cujus altum de rebus in hoc concilio gestis silentium. Excommunicatum in eo fuisse Mauritium Burdinum Bracarensem episcopum, qui Paschali absente, Henricum Romæ coronaverat imperatorem, a quo deinde antipapa oppositus est Gelasio II. discimus ex his Gelasii ipsius verbis in epistola ad Gallos:* Ille, *Henricus imperator*, statim die post electionem nostram quadragesimo quarto Mauritium Bracarensem episcopum, anno præterito a domino prædecessore nostro Paschali papa in concilio Beneventi excommunicatum, in matris ecclesiæ gremium ingessit.

G. C. De hoc ipso loquitur Petrus bibliothecarius in vita Paschalis papæ his verbis: *Dominus papa, celebrato concilio, quod in partibus Apuliæ congregaverat*, &c. Quanquam enim Beneventum re ipsa non sit in Apulia: tamen usu erat iis temporibus receptum, ut sæpe Apuliæ nomine intelligeretur quidquid est trans Tiberim: cujus rei origo prima ex Normannis qui rem in Apulia cœperunt præclare ac feliciter gerere; atque inde in omni Transtiberina Italia. Ita sentit Camillus Peregrinus in suis in Falconem castigationibus.

CONCILIUM TRENORCIENSE,

Anno Christi MCXVII.

Hujus concilii mentionem reperio factam ab uno Claudio Roberto Galliæ Christianæ primum editæ auctore. Is enim in Jotsaldo sive Gotsaldo episcopo Cabilonensi. Confirmat, *inquit*, jus patronatus, quod Valterus, *ipsius decessor*, contulerat S. Stephano Divionensi super ecclesiam S. Martini de Arcu ad Tiliam, per manum Rodulphi abbatis Lothonensis *, in cujus archidiaconatu sita erat: idque in Concilio Trenorchiano, anno MCXVII. *Ejusdem concilii meminit in Goceranno Lingonensi episcopo, & in Berardo Matisconensi, quos eodem anno* MCXVII. *huic concilio ait interfuisse.*

* Lond.

ANNO CHRISTI 1118.

VITA ET EPISTOLÆ GELASII PAPÆ II.

ANNO CHRISTI 1118.

Gelasius secundus, natione Campanus, patria Cajetanus, Joannes antea nominatus, a puero optimis disciplinis imbutus, in monasterio Cassinensi sub Oderisio abbate sanctissimo vitam religiosam professus, ab Urbano secundo Romam ad manus cancellariæ evocatus, virtutumque merito a Paschale in numerum cardinalium adscitus: a clero, senatu, populoque Romano, convocatis & congregatis omnibus quos Pandulphus hujus temporis scriptor enumerat cardinalibus, pari voto ac desiderio, invitus ac renitens, Spiritus sancti gratia mediante, electus est pontifex octavo Kalendas Februarii, anno Christi Redemptoris 1118. tempore Henrici imperatoris quarti, & regis Germanorum ejus nominis quinti. Hunc Urspergensis prudentem & venerandum virum nominat, qui in Romana ecclesia semper irreprehensibiliter Paschali pontifici collaboraverit, quique cunctorum catholicorum unanimi consensu rite consecratus fuerit. Sed quæ post ejus electionem tristia ac sacrilega subsecuta sint, Pandulphus qui aderat enarrat his verbis.

Hæc audiens inimicus pacis atque turbator jam fatus Cencius Frangipanis (erat hic inhærens factioni Henrici schismatici imperatoris) more draconis immanissimi sibilans, & ab imis pectoribus trahens longa suspiria, accinctus retro gladio, sine mora cucurrit, valvas ac fores fregit, ecclesiam furibundus introiit: inde, custode remoto, papam per gulam accepit, distraxit pugnis,

gnis, calcibus percussit, & tanquam brutum animal intra limen ecclesiæ acriter calcaribus cruentavit, ut latro tantum dominum per capillos & brachia, Jesu bono interim in navi dormiente, detraxit, atque domum usque deduxit, ubi eum catenavit, & clausit. Tunc de præfatis episcopis, cardinalibus, ac clericis, & multis de populo qui convenerant, alii ab apparitoribus Cencii modo simili vinciuntur, alii de caballis ac mulis capite verso præcipitantur, & inauditis undique miseriis affliguntur: donec aliqui semivivi in domum tandem propriam remearunt: malo suo venit, qui fugere cito non potuit. Facta autem hac voce, convenit multitudo Romana, Petrus præfectus urbis, Petrus Leonis cum suis, Stephanus Northmannus cum suis, Stephanus de Thebaldo cum suis, Stephanus de Berizone cum suis, Stephanus Quadralis cum suis, Buccaporcina cum suis, Boviscо cum suis, Berizasi cum suis. Regiones duodecim civitatis Romanæ, Transtiberini, & Insulani arma corripiunt, cum ingenti strepitu Capitolium scandunt, nuntios ad Frangipanes iterato remandant, papam captum repetunt & exoptant, nihil moræ. Territus Frangipanis, præsertim dominus Leo impietate subdola pius, papam illico reddidit, pedes ejus amplexans clamat irremissius: Domine miserere. Et sic pacatis inimicis urgentibus, ut iterum ecclesiam duris cornibus ventilaret, evasit. Tunc sanctus papa levatur, niveum ascendit caballeum, coronatur, & tota civitas coronatur cum eo. Per sacram viam gradiens, Lateranum ascendit; bannis, & insignibus aliis eum præcedentibus pariter, atque juxta Romanum ritum moremque sequentibus. Sedit itaque papa, ut videbatur, in pace. Frequentabant eum comites & barones, & qui pro responsis aliquibus veniebant, recipiebantur benigne, donec finito negotio, pro quo cuncti convenerant, accepta benedictione, redirent: tanquam a patre filii benignius per omnia tractabantur. Itaque curia tota in pace habebat omnia quæ per Dei gratiam possidebat. Rediere omnes hinc & illinc extra Urbem morantes. Rediit & inter alios Hugo magnus ac nimium honorabilis apostolorum presbyter cardinalis a Circæa arce, quam ei ob rabiem Teutonicam præcavendam, ad omnia providus quondam Paschalis papa homini nobili & illustri noviter commendaverat, quamque papa novus, quod utinam non feciſſet, nam paulo postmodum pœnituit, reddi Terracinensibus per nuntios apicesque mandavit. Omnibus igitur congregatis, undique conferebatur ab illis, quando certis temporibus papa & promoveri pariter & consecrari deberet: equidem diaconus & non presbyter erat. Sed antiquus hostis, sicut fecerat olim in cœlo, pacem tantam in longum nulla durare penitus ratione permisit. Nam dum hæc agerentur, quidam intempestæ noctis silentio ad jam fatum egregium dominum Hugonem cardinalem directus est, ab uno videlicet, cui exinde non parva copia inerat amicorum, qui Henricum, dictum imperatorem Romanum, armatum contra papam ad sancti Petri porticum diceret adventasse: quod moraretur, non opus esse. Papa per cardinalem præscivit. Et sicut jam pene senio & infirmitate confectus fugere tam repente non poterat, manibus abducitur famulorum, & sic caballo ejectus ad dominum * Bulgamini in nocte ipsa confugiens latuit. Fugimus & omnes cum eo. Mane autem facto turbati omnes & stupefacti, quia neque tute manere in Urbe, neque per terram undique spinis septam fugere poteramus, fit nempe consilium, ut fugam caperemus per mare: quod & factum est. Siquidem in flumen Tiberis maturato intravimus, & per galeas duas in portum usque descendimus: ibique cælum, terra, mare, & pene omnia quæ in eis sunt, adversum nos pariter conjurarunt. Nam cælum graves pluvias, grandines, tonitrua, coruscationes & fulmina frequentabat: mare simul & Tiberis jam diris tempestatibus vicario rebellabant, ut vix in portu vivi remanere possemus, nedum mare intrare. Interea sæva superbia per ripam Alemanorum barbaries tela contra nos mixta toxico jaciebat: minitabantur etiam nos inter aquas natantes piceo igne cremare, nisi papam & nos in eorum manibus dederemus. Et, credo, capti essemus, si nox & ira fluminis illos non impediviſſet. Quid ad hæc? Quid miserrimi facerent? Ceperunt, immo cepit dominus Hugo cardinalis & presbyter papam nostrum in collum, & ad castrum sancti Pauli Ardeam sic de nocte portavit.

Die vero altero in aurora rediere Teutonici, prædam de nobis facere gestientes. Juratum est eis tandem, quia papa fugisset: & sic, Deo gratias, recesserunt a nobis. Interim retentavimus, si mare adhuc valeremus intrare: papam nocte deduximus. Cum non sine periculo maris nos fluctus attigimus, die tertio ripæ Tarracinensi vivi vix applicavimus, & in quarto portum Cajetæ intravimus: ubi ab illis hominibus nimis honorifice susceptі fuimus, & benigne tractati. His compertis, *ait auctor chronici Cassinensis*, Henricus Imperator, Romam festinus advenit. atque ad electum nuntios dirigens, petebat ut quæ Paschalis papa fœdera inter ecclesiam Romanumque imperium fecerat, sua auctoritate firmaret: alioquin alium ipse in sede beati Petri constitueret. Videns electus, sibi & imperatori salva fide convenire non posse, mare per Tiberim ingressus cum episcopis & cardinalibus aliisque Romanæ ecclesiæ clericis, ac præfecto Romanæ Urbis, Cajetam venit. Hoc ubi imperatori nuntiatum est, Mauritium (*Abbas Ursspergensis Burdinum nominat. Onuphrius eundem Gregorium octavum ejus nominis pseudopontificem appellat*) Bracarensem archiepiscopum, a Paschali papa depositum, e vestigio invasorem ecclesiæ Romanæ constituit. Gelasius supradictus postquam per litteras hæc omnibus fidelibus insinuasset Cajetæ, & in quadragesima presbyter ordinatus, ab episcopis & cardinalibus in Romanum pontificem est consecratus per manus Lamberti Ostiensis, *ut scribit dictus auctor Pandulphus*, Petri Portuensis, Vitalis Albanensis, episcoporum, cooperantibus archiepiscopis & episcopis multis, assistentibus aliis viris religiosis, & cum eis Wilelmo duce Apuliæ, Roberto principe Capuano, Richardo de Aquila, aliisque baronibus plurimis, qui tunc ei omnes fidelitatem fecerunt. Consistente clero & populo infinito, sancto dictante Spiritu, effectus est presbyter, & in papam Gelasium infra Kalendas consecratus. Ibi Petrum Rufum diaconum cardinalem, baronem, subdiaconum, & me Pandulphum ostiarium, qui hæc scripsi, in lectorem & exorcistam promovit, & plures alios in minoribus gradibus ordinavit. Lætum nomine Verulanum episcopum a domino Paschali papa factum, & depositum, suæ dignitati ac loco restituit: Chrysogonum diaconum cancellarium fecit: ibique per totam quadragesimam demorantes, festivitatem paschæ Capuæ solemniter celebravimus.

domum.

No-

Nobis vero ſic jam quomodolibet reſpirantibus, ſupervenere qui dicerent, quod Cajetæ etiam per ſuſurrum primitus ſenſeramus, Henricum illum barbarum, quemdam Mauritium nomine Bracarenſem archiepiſcopum, quaſi novum ſimulacrum, in loco papæ ſtatuiſſe; & illum ſic intruſum papam ſuum, Gregorium nominaſſe. Ecce recidivo vulnere recidimus in typum antiquum. Addidit inde nuntius, quod caſtrum prope Turriculam a fratribus abbatiæ ſancti Andreæ retentum idem barbarus obſideret. Reſumpſit papa vires, ac duci Wilelmo, ac principi Capuano Roberto, aliiſque baronibus dedit firmiter in mandatis, ut omnes contra barbarum arma compararent. Dixit, & factum eſt. Paratur papa ad reditum. Redeunt barones cum eo: inde ſanctum Germanum, videlicet Caſſinenſe cœnobium, devenerunt, ubi Wilelmum ducem per aliquot dies expectavimus. Interim Lando dominus de Turricula, Odo, Coſtus, & Gilulphus fratres ejus cum eo, acriter pugnabant cum Henrico rege.

Venit dux Wilelmus ad papam interea. Tunc cœperunt reditum ſimul maturare. Quod Henricus perſentiens, infecto negotio a caſtello remotus, via ipſa, qua venerat, irato ipſi domino, in Alemanniam rediit, idolo quod plaſmaverat in Urbe relicto. Tunc papa doluit multum, quod reddi nimis inconſulte præceperat Circæam arcem, quam vellet habere. Igitur dux & principes cum baronibus rediere, papa in propria ſede in Campaniam veniente, ſui eum non ſine pretio receperunt, & ita pedetentim, magis ut peregrini quam domini, Romam, ſicut Deus novit, intravimus. Latuit dominus papa melius, quam hoſpitatus ſit in eccleſia quadam, quæ ſancta Maria in ſecundo cereo dicitur, intra domos illuſtriſſimorum virorum Stephani Northmanni, Pandulphi fratris ejus, & Petri Latronis Corſorum. Ibique de imminentibus periculis, præſertim de intruſione Burdini, cum tota ſimul eccleſia diligentius conferebat. Eum quidam de cardinalibus Deſiderius ſanctæ Praxedis, cujus proxime erat feſtivitas, quod non utinam cogitaſſet, ad cantandum in ipſamet eccleſia Miſſam ſimpliciter quodam veſpere invitavit: ſed nimium ſimplicius eſt a domino papa conceſſum. Die autem craſtina, etſi diſplicuerit plurimis, quia eccleſia eſſet in fortiis Frangipanum, freti tamen Stephani Northmanni, & Creſcentii Cajetani ejuſdem papæ nepotis, antiquis ſtrenuitatibus, itum eſt ad cantandum. Necdum adhuc celebratis officiis, ecce cum non parva manu militum, ac peditum, & aliorum procacium, impii Frangipanes apparent: irruunt, lapides & ſpicula mittunt, noſtros affligunt, multi paucos atterunt. Reſiſtit miles Northmannus, & Creſcentius glorioſus cum eo, reſiſtunt undique noſtri, jacula mandata remandant, enſis atteritur enſe, lancea retuſa retundit, hinc pedites, illinc milites cadunt, undique ſtrati, undique pugna gravis: papam cœpit iſte tenere, iſte tuetur eum, miles utrimque cadit, turbæ ruunt, pedites ſcandunt muros, capiuntur ex noſtris aliqui, non tamen eximii. O quantus luctus omnium! quanta præcipue lamenta matronarum, quæ papam ſolum, tanquam ſcurram per campos, ſacris pro parte veſtibus reveſtitum, quantum equus poterat, fugientem videbant! Hunc crucifer ſequitur, cecidit; muliercula, quem tunc invenit, abſcondit, in ſepe crucem recondit, & in ſero reduxit. In quarta parte diei acriter eſt ab utriſque pugnatum: cum Stephanus Northmannus credens papam jam in tuta fugiſſe, taliter Frangipanes alloquitur: Quid, inquiens, facitis? quo ruitis? Papa, quem quæritis, jam receſſit, jam fuga elapſus eſt. Numquid & nos perdere cupitis? Et quidem Romani ſumus ſimiles vobis, &, ſi dici liceat, conſanguinei veſtri. Recedite ergo, recedite: ut & nos feſſi pariter recedamus. Ad hanc itaque vocem nepos ejus Frangipanis gemebundus, dolens papam eumdem liberatum, cum inſano fratre Cencio aliiſque receſſit: redierunt & noſtri, non omnes. Interim papa utrobique quæſitus, demum intra campos ſancti Pauli eccleſiæ adjacentes feſſus, triſtis, & ejulans inventus eſt, & reductus. Die illa prandium cum cœna fit unum: ſpem & metum animi cunctorum mutabant dolentes; & quantum ad diem per longa tempora memorabilem conſiliatum eſt, nox conſilium diremit.

Sane die altero quique hæc & illa dicentes, papa poſt omnium ſententias dixit: „ Viri fratres & filii, ſicut nec longe malum, ita nec longo opus eſt nec novo ſermone; ſequamur patres noſtros, quoniam valde bonum eſt antiquos ſequi parentes. Sequamur nihilo minus evangelium. Quandoquidem vivere in civitate iſta non poſſumus, fugiamus in aliam. Fugiamus Sodomam, fugiamus Ægyptum, fugiamus novam, juxta verbum propheticum, Babyloniam, civitatem ſanguinum fugiamus. Veniet, credite mihi, veniet aliquando tempus, cum vel omnes pariter, vel quos Deus permiſerit, flante Auſtro, redibimus, & tempora meliora redibunt. Ego coram Deo & eccleſia dico: Si unquam poſſibile eſſet, mallem unum imperatorem, quam tot. Unus ſaltem nequaquam perderet nequiores, donec de illo quoque evidentem juſtitiam imperatorum faceret omnium imperator. “ Ad hæc omnes una voce clamavere: Fiat; ſic fiat; jungentes tertio: Fiat. Amen. *Matth. 10*

Synodo, quam apud Viennam habuit, tranſacta, in monaſterio Cluniacenſi, *ait prædictus auctor Pandulphus*, ſubita paſſione, quam Græci pleuritin appellari juſſerunt, correptus, ſuis & multis fratribus undique convocatis, facta confeſſione, corpore cum ſanguine Redemptorem accepit, ac juxta formam monaſticam ſtrato terræ corpuſculo ſancta illa anima IV. Kalendas Februarii anno MCXIX. carne ſoluta eſt. Corpus honorabiliter intra limen Cluniacenſis cœnobii requieſcit in pace, Martyrii vero corona digniſſimus pontifex, quo brevi tempore adminiſtrati pontificatus nemo majora paſſus eſt, ſedit annum unum dies quatuor, & ceſſavit epiſcopatus ejus dies decem & quinque. *Hæc ex Pandulpho Baronius.*

EPISTOLA I. GELASII PAPÆ II. AD GALLOS.

Mandat ut ſe contra Mauritium Bracarenſem epiſcopum, ab Henrico imperatore in ſedem intruſum pſeudopapam, arment.

Gelaſius ſervus ſervorum Dei, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, clericis, principibus, & cæteris per Galliam fidelibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia vos Romanæ eccleſiæ membra eſtis: quæ in ea nuper acta ſunt dilectioni veſtræ ſignificare curamus. Siquidem poſt electionem noſtram dominus imperator furtive & inopinata

velocitate Romam veniens, nos egredi compulit. Pacem poſtea & minis & terroribus poſtulavit: dicens, quæ poſſet ſe facturum, niſi nos ei, juramento, pacis certitudinem faceremus. Ad quæ nos iſta reſpondimus: De controverſia quæ inter eccleſiam & regnum eſt, vel conventioni, vel juſtitiæ libenter acquieſcimus, loco & tempore competenti, videlicet Mediolani, vel Cremonæ, in proxima beati Lucæ feſtivitate, fratrum noſtrorum judicio, quia a Deo ſunt judices conſtituti in eccleſia, & ſine quibus hæc cauſa tractari non poteſt. Et quoniam dominus imperator a nobis ſecuritatem quærit: nos verbo & ſcripto eam promittimus, niſi ipſe eam interim impediat. Alias enim ſecuritatem facere, nec honeſtas eccleſiæ, nec conſuetudo eſt. Ille ſtatim, die videlicet poſt electionem noſtram quadrageſimo quarto, Mauritium Bracarenſem epiſcopum, anno præterito a domino prædeceſſore noſtro Paſchali papa in concilio Beneventi excommunicatum, in matris eccleſiæ * gremium ingeſſit. Qui etiam cum per noſtras olim manus pallium accepiſſet, eidem domino noſtro, & catholicis ſucceſſoribus, quorum primus ego ſum, fidelitatem juravit.

* *al.* invaſionem.

In hoc autem tanto facinore nullum de Romanis * dominus imperator, Deo gratias, ſocium habuit: ſed Guibertini ſoli, Romanus de ſancto Marcello, Cencius, qui dicebatur de ſancto Chryſogono, Teuto * qui multo per Daciam debacchatus eſt tempore, tam infamem gloriam celebrarunt. Veſtræ igitur experientiæ, litterarum præſentium perceptione mandamus: ut ſuper his per Dei gratiam communi deliberatione tractantes, ad matris eccleſiæ ultionem, communibus, præſtante Deo, auxiliis, ſicut oportere cognoſcitis, accingamini. Datum Cajetæ decimo ſeptimo Kalendas Februarii.

* *al.* Romano clero. *Ad hanc vocem, Binil ſebolion hoc eſt.* Per Romanos, intellige catholicos; per Guibertinos, ſchiſmaticos.

* *al.* & Euzo.

II. AD BERNARDUM TOLETANUM epiſcopum, Hiſpaniæ primatem.

De Mauritio in ſedem intruſo.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fatri Bernardo archiepiſcopo Toletano & Hiſpaniarum primati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn latere credimus fraternitatem tuam, qualiter frater quondam Mauritius Bracarenſis epiſcopus ſe jamdiu habuerit, qualiter eccleſiam ſuam dimiſerit, & quomodo regi excommunicato adhæſerit, & contra ſtatuta canonica in cubile Romanæ eccleſiæ ſe ingeſſerit. Nec eum miramur debitam tibi obedientiam & antiquum primatus honorem eccleſiæ tuæ penitus denegaſſe: qui Romanam eccleſiam, quæ omnium eccleſiarum mater eſt & magiſtra, non ſolum negare, ſed deſtruere quodammodo conatur, &c. Monemus itaque atque præcipimus, ut juxta mandatum prædeceſſoris noſtri ad electionem in Bracarenſi eccleſia faciendam ſollicitudine caritatis debitæ operam & opem præbeas cum effectu. Ipſum vero Mauritium excommunicatum & perjurum, & matris eccleſiæ conſtupratorem publicum, cæteris Hiſpaniarum prælatis, &c. Data Cajetæ, &c.

III. AD CLERUM ET PLEBEM Romanam.

Commendat eorum conſtantiam adverſus intruſum pſeudopapam.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis in Chriſto filiis clero & populo Romano, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectionis veſtræ Domino gratias agimus, quod unanimiter perſiſtentes, communicare tenebrarum operibus noluiſtis. Audivimus etiam, quondam * ille amicus noſter dominus imperator, familiarem noſtrum Mauritium Bracarenſem archiepiſcopum, antea ſibi ſuper tractanda pace legatum, in noſtram eccleſiam ingeſſerit. De quo ſciatis, quod dicitur olim ſecundum conſuetudinem, confirmatione, conſecratione pallium accepiſſet a nobis; & nos ab ipſo ſecundum ſtatuta canonicum juramentum fidelitatis & obedientiæ recepimus, &c. Rogamus ergo dilectionem veſtram, atque præcipiendo mandamus, ut ab eo vos tamquam ab excommunicato, perjuro, invaſore, & ſanctæ matris eccleſiæ, ac fidei catholicæ conſtupratore abſtineatis, &c. Datum Cajetæ, &c.

* quoni-

IV. AD GUALTERUM RAVENNATEM archiepiſcopum.

Illius electionem poſt ſchiſma ejuratum confirmat, eique pallium cum aliis juribus concedit.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Gualtero Ravennatium archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

UNitati divinæ Trinitatis gratiæ agendæ ſunt, quæ per ſuæ caritatis ſpiritum diviſa conjungit, & multos in ſe animos unum facit. Eccleſia ſiquidem Ravennatium per multa jam tempora ab apoſtolicæ ſedis unitate diſciſſa, multas eidem ſedi apoſtolicæ perſecutiones intulit, & eccleſiis multis perverſi ſchiſmatis fomitem miniſtravit. Quapropter ad ejus nequitiam deprimendam, ſubjectarum ei eccleſiarum quaſdam ſibi apoſtolica ſedes aſſumpſit, ut vel ſic eam ad humilitatis & unitatis tramitem revocaret. Sed cum tandem Divinæ majeſtati placitum fuit, eamdem Ravennatium eccleſiam miſericordiæ ſuæ gratia ad unitatem & obedientiam matris ſuæ Romanæ eccleſiæ revocavit. Iniquitatem namque ſuam illius filii recognoſcentes, delicta patrum corrigere probaverunt: ut qui præteritis temporibus per tyrannidem regiam præſules regibus placentes accipiebant, nunc demum ſecundum canonicas ſanctiones epiſcopum Deo placentem eligerent, & ſchiſmate abdicato in catholicæ congregationis gremium repedarent. Te ſiquidem, reverendiſſime frater Gualtere, a diſciplina fratrum regularium violenter aſſumptum, pro religionis ac ſapientiæ prærogativa, in beati Apollinaris cathedra communi voto ac deſiderio poſuerunt, & in apoſtolicæ ſedis obedientiam unanimiter redierunt. Unde nos divinæ Trinitatis unitati gratias agentes, perſonam tuam pro jure noſtræ eccleſiæ ad epiſcopale miniſterium cooperante Domino conſecrantes, tibi, & per te Ravennatium eccleſiæ dignitatem omnem, quam ante illius diviſionis tempora per

Ro-

Romanam ecclesiam possederat, restituimus: & per præsentem privilegii paginam, salvo in omnibus jure atque autoritate sedis apostolicæ, concedimus tibi, tuisque successoribus in ejusdem sedis apostolicæ fide atque obedientia permanentibus, episcopatus Æmiliæ provinciæ, id est Placentiæ, Parmæ, Regii, Mutinæ, Bononiæ, Ferrariæ, Adriæ, Comacli, Imolæ, Faventiæ, Fori Livii, Fori Pompilii, Bobii, Cæsennæ, Ficoclæ. Confirmamus etiam vobis ducatum Ravennæ, & monasteria sancti Adalberti, & sancti Hilarii Galliata, seu cætera monasteria & possessiones, per authentica privilegia ab antecessoribus nostris, & a catholicis regibus tradita. Pomposiani quoque monasterii curam religioni tuæ, salvo ecclesiæ nostræ jure, committimus: ut regulari disciplina per tuam industriam, largiente Domino, reformetur. Præterea fraternitati tuæ pallium, pontificalis videlicet officii plenitudinem, liberaliter concedimus: quo fraternitas tua, secundum ecclesiæ tuæ morem ex apostolicæ sedis concessione permissum, se noverit induendum, cujus * inimiçum pallii volumus te per omnia genium vendicare. Hujus siquidem indumenti honor, humilitas, atque justitia est. Tota ergo mente fraternitas vestra se exhibere festinet in prosperis humilem, & in adversis, si quando eveniunt: cum justitia erectam, amicam bonis, perversis contrariam, nullius unquam faciem pro veritate loquentem premens, tum operibus juxta virtutem constantiæ insistens, tum insistere etiam supra virtutem cupiens, infirmis compatiens, bene valentibus congaudens, de alienis tanquam de propriis exultans gaudiis, in vitiis corrigendis pie sæviens, in fovendis virtutibus auditorum animum demulcens, in ira judiçium sine ira tenens, in tranquillitate autem severitatis justæ censuram non deserens. Hæc est, frater carissime, pallii accepti dignitas: quam si sollicite servaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis.

Ego Gelasius ecclesiæ catholicæ episcopus. Signum manus meæ Gelasii, Deus in loco sancto suo.

Datum Romæ per manum Chrysogoni S. R. E. diaconi cardinalis, Kalendis Septembris, Indictione duodecima, anno Dominicæ Incarnationis MCXIX. pontificatus autem domini Gelasii II. papæ anno 1.

* Forte æmiH. æmirum.

EPISTOLA V. GELASII PAPÆ II.

Ad exercitum Christianorum civitatem Cæsarauguſtanam obsidentem.

Omnibus ad eum aliquid conferentibus indulgentiam largitur.

Gelasius episcopus servus servorum Dei, exercitui Christianorum civitatem Cæsarauguſtanam obsidenti, & omnibus catholicæ fidei cultoribus, salutem & apostolicam benedictionem.

LItteras devotionis vestræ inspeximus: competitioni, quam pro Cæsarauguſtano electo ad sedem apostolicam * duxistis, favorem libenter accommodavimus. Eumdem ergo electum, nostris tanquam beati Petri manibus, largiente domino, consecratum remittentes ad vos; benedictionem vobis apostolicæ visitationis impendimus, æquam omnipotentis Dei misericordiam implorantes, ut per sanctorum preces & merita opus suum ad honorem suum & ecclesiæ suæ dilatationem vos faciat operari. Et quoniam & vos ipsos, & vestra extremis objicere periculis decrevistis: si quis vestrum accepta de peccatis suis pœnitentia in expeditione hac mortuus fuerit, nos eum sanctorum meritis, & totius ecclesiæ catholicæ precibus, a suorum vinculis peccatorum absolvimus. Cæterum, qui pro eodem Domini servitio vel laborant, vel laboraverint, & qui præfatæ urbis ecclesiæ a Sarracenis & Moabitis dirutæ, unde reficiatur, & clericis ibi Deo famulantibus, unde pascantur, aliquid donant, vel donaverint: secundum laborum suorum & beneficiorum suorum ecclesiæ impensorum quantitatem, ad episcoporum arbitrium, in quorum parochiis degunt, pœnitentiarum suarum remissionem & indulgentiam consequantur.

Data Alesti, quarto Idus Decembris.

* Forte, distis. H.

Nota Severini Binii.

His acceptis idem Petrus ordinatos episcopus Cæsarauguſtanus, suis additis litteris, ejusmodi indulgentiarum diploma per universum Christianum orbem promulgandum studuit, ista scribens.

Universis mundi ecclesiæ fidelibus, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, presbyteris, omnibus catholicæ fidei cultoribus, Petrus licet indignus Cæsarauguſtanus episcopus, salutem & benedictionem.

DIvina favente clementia, vestrisque precibus, & fortium virorum audacia, Cæsarauguſtanam urbem Christianis manibus subjugari, ac beatæ & gloriosæ virginis Mariæ ecclesiam, quæ diu (proh dolor!) suojacuit Sarracenorum ditioni, liberari, satis audivistis: quam beato & antiquo nomine sanctitatis ac dignitatis pollere novistis. Adhuc tamen prioris captivitatis mœrore confectam, omnibus pene egere sapiatis; tum quia non habent unde dirutæ ecclesiæ præfatæ parietes & ornamenta restitui valeant: tum quia clerici ibidem divino famulatui die noctequeque vacantes, unde vivant non obtinent. Vestram itaque depreçamur clementiam, quod si corporali præsentia illam visitare nequitis, saltem eleemosynarum vestrarum oblatione clementer visitetis, illud Psalmographi recolentes: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus*: Illis vero qui præfatæ ecclesiæ necessariorum solatio destitutæ, atque suæ paupertatis gemitibus condoluerint, & unum denarium, vel quot valeant, ad ejus restaurationem miserint, nos eis, divina clementia, ac domini Gelasii papæ autoritate freti, (exemplar litterarum crucis, quas in nostra ecclesia signatas habemus, in suprascripta pagina scriptum invenietis) atque domini Bernardi archipræsulis Toletani, & sanctæ Romanæ ecclesiæ legati, ac omnium episcoporum Hispaniæ.... pœnitentiæ remittimus. Alii equidem juxta beneficiorum suorum quantitatem, & operum suorum meritum, delictorum suorum consequantur remissionem. Qui hunc nostrum archidiaconum nomine Miorrandum, & socios suos præsentium litterarum latores benigne susceperint, vel eis consuluerint, a Domino vitam consequantur æternam. Valete.

Psalm. 40.

Ita Petrus episcopus Cæsarauguſtanus: qui, ut audisti, una cum his & litteras apostolicas misit, hasque omnes subscriptione munitas, tum Bernardi archiepiscopi Toletani, tum aliorum Hispaniæ episcoporum in hunc modum:

Ego Bernardus Toletanæ ecclesiæ archipræsul hanc absolutionem facio & confirmo

Ego

Ego Subosciranus episcopus hanc absolutionem facio & confirmo.

Ego Sanctus Calagurritanus episcopus hanc absolutionem facio & confirmo.

Ego Guido Lascurrensis episcopus hanc absolutionem facio & confirmo.

Subscriptus quoque bis reperitur apostolicæ sedis legatus, qui tunc morabatur in Hispania, hoc itidem modo:

Ego Boso sacræ Romanæ ecclesiæ cardinalis hanc absolutionem facio ac confirmo.

Hactenus venerandæ antiquitatis monimenta, Hieronymi Blancæ industria in lucem prodita in commentariis rerum Aragonensium ex Cæsarauguſtano tabulario, quibus indulgentiarum promulgandarum pristinus mos referatur, pariterque antiquus cultus religiosissimæ ecclesiæ beatissimæ Virginis, de Pilari nuncupatæ, quæ hactenus non solum Hispanorum populorum, sed externorum etiam visitatione frequentatur, universo Christiano orbi illustri fama notissima.

Ex biblioth. Cluniac.

V. EPISTOLA GELASII PAPÆ II. Ad Pontium abbatem Cluniacensem.

Privilegium Cluniacense.

Gelasius episcopus servus servorum Dei, carissimo fratri Pontio Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

CLuniacensis monasterii prudens religio, & religiosa prudentia, & ante nostra, & nostris temporibus, Romanam ecclesiam maxime sibi fecit obnoxiam. Sed præter illud commune dilectionis debitum, personæ tuæ sinceritas mihi semper amabilis, semper optabilis, caritatis nostræ viscera plenis, ut nosti, finibus ampliavit. Idcirco petitionibus tuis, illis præcipue, quæ ad monasterii vestri quietem & salutem spectant, nequaquam duximus obviandum. Per præsentis igitur decreti paginam, secundum postulationem fraternitatis tuæ, præcipimus atque statuimus, ut quicquid possessionis ad Cluniacense monasterium pertinentis reverendissimæ memoriæ prædecessor tuus Hugo in die mortis suæ per authenticam Romanorum pontificum concessionem, quiete ac sine calumnia possidebat, tu quoque, tuique successores, quiete ac sine calumnia possideatis. Ea etiam quæ post tuam provectionem Cluniacensi monasterio, vel per fratrum tuorum industriam, legitime acquisita sunt, firma, quieta, & integra conservanda censemus. Volumus enim Cluniacense monasterium, autore Deo, in quiete perpetua, & tranquillitate persistere: ut a sæcularibus tumultibus liberi, omnipotentis Dei servitii vacare quietius valeatis.

Ego Gelasius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Capuæ II. Idus Aprilis, per manum Grisogoni S. R. E. diaconi cardinalis, anno Dominicæ Incarnationis MCXVIII. Indict. XI. pontificatus autem Gelasii II. papæ, anno I.

Ex biblioth. Cluniac.

AD EUNDEM Ejusdem argumenti.

Gelasius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Pontio Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

IGnem semper in altari ardere, legale præceptum est. Quem sacerdos, qui patri jure successerat, supposita lignorum strue, ne deficeret, enutriret. Hoc jamdiu in cordibus nostris sacerdos verus æterni patris filius conservavit: quia & priusquam te in abbatis officium, & me in pontificatus ministerium provexisset, corda nostra dilectionis igne succendit, & caritatem in nobis mutuam custodivit, & post susceptas ordinationes amplificavit. Unde nos in his, quæ pro Cluniacensis monasterii salute & quiete postulas, dulcedini tuæ abnuere indignum duximus. Ipsa etiam ejusdem loci veneranda religio, & prædecessorum tuorum vita venerabilis, nos ad hæc efficienda compellunt. Pro tua igitur, & fratrum tuorum petitione, universa quæ prædecessor tuus felicis memoriæ Hugo abbas in die obitus sui, ita quiete atque pacifice possidebat, ut nullum inde canonicum judicium recusaret; tibi, & Cluniacensi monasterio in posterum quiete atque pacifice habenda & possidenda statuimus. Illam etiam a vobis calumniam apostolicæ sedis patrocinio removemus: qua episcopi pro controversiis, quæ inter vos & ipsos frequenter emergunt, innocentes homines parochiarum vestrarum & altercationum expertes, interdictis suis vehementer affligunt. Sane & abbatias, quas prædecessores nostri apostolicæ sedis pontifices, prædecessoribus tuis deliberatione provida per sua privilegia commiserunt: nos quoque strenuitati tuæ, ac successoribus tuis in eadem religionis observantia, & dilectione sedis apostolicæ permansuris, ordinandas committimus, ut per industriam vestram, religionis status in eis auxiliante Domino conservetur. Videlicet in episcopatu Lemovicensi, abbatiam sancti Martialis: in Engolismensi, abbatiam S. Eparchi: in Sanctonensi, abbatiam S. Joannis de Angeriaco: in civitate Pictavensi, abbatiam, quæ dicitur Monasterium novum: in episcopatu Tolosano, abbatiam Lesatensem: in Caturcensi, abbatiam Moysiacensem, & Figiacensem: in Nemausensi, abbatiam sancti Ægidii; in pago Arvernensi, abbatiam Mauriacensem, Tiernensem, & Menatensem: in episcopatu Augustodunensi, abbatiam Vizeliacensem: in civitate Autissiodorensi, abbatiam sancti Germani: in episcopatu Cameracensi, abbatiam Unicurtis: in Rotomagensi, abbatiam quæ dicitur Pontesia: in Tarvannensi, abbatiam S. Bertini, & S. Wsmari: in Italia, abbatiam S. Benedicti supra Padum. Ea vero quæ temporibus nostris per vestram, vel fratrum vestrorum sollicitudinem, legitime acquisita sunt, quieta vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. Præterea super illum Dalmaticæ, sive sandaliorum usum, quem personæ tuæ prædecessor noster sanctæ memoriæ Paschalis papa nostra potissimum intercessione concessit: hoc tibi singulariter amplioris dilectionis speculum indulgemus, ut quoties Missas solemnes vel in populo celebraveris, usu eorumdem insignium potiaris. Ad hæc, quicquid libertatis, quicquid tuitionis, a prædecessoribus nostris concessum est, nos quoque vobis, vestrisque successoribus præsentis decreti pagina roboramus. Si quis igitur decreti hujus tenore cognito, temere, quod absit, contraire tentaverit: Apostolicæ indignationis ultione plectatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit.

Ego Gelasius ecclesiæ catholicæ episcopus, subscripsi.

Datum Avinioni per manum Chrysogoni S. R. E. diaconi cardinalis, XVII. Kal. Januar. Indict. XII. Dom. Incarnationis an. MCXIX. pontificatus autem domini Gelasii II. papæ, anno I.

AP-

APPENDIX AD EPISTOLAS GELASII II.

Udalric. n. 293.

EPISTOLA GELASII PAPÆ CONTRA G.G. (Gregorium seu Burdinum) æmulum suum.

Gelasius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri C. Præneſtino episcopo apoſtolicæ ſedis legato ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ioni

ir Manſi pl. T. II. 320.

JAmdudum noſtras tibi literas miſimus, ſed utrum ad te pervenerint, ignoramus. Quæ ita ſe habent. Poſt electionem noſtram diaconus imperatoris furtive & inopinata velocitate Romam veniens, nos egredi compulit. Pacem poſtea minis & territionibus poſtulavit, dicens, ſe facturum quæ poſſet, niſi nos ei juramento pacis certitudinem faceremus. Nos ei fratrum noſtrorum conſilio pacem obtulimus. Ille ſtatim, die videlicet poſt electionem noſtram quarta, carenſem Baracenſem epiſcopum, qui Burdinus a Normannis dicitur, anno præterito, ſicut noſti a domino prædeceſſore noſtro Paſchali papa in concilio Beneventi excommunicatum, in matris eccleſiæ invaſionem ingeſſit. De quo etiam tibi notum eſt, quod cum per noſtras olim manus pallium accepiſſet, prædicto domino noſtro & ejus catholicis ſucceſſoribus, quorum primus ego ſum, fidelitatem juraverit. In hoc autem tanto facinore nullum de Romano clero imperator, Deo gratias, ſocium habuit. Sed Wibertini quidam, Romanus de ſancto Marcello, Centius, qui dicebatur ſancti Gryſogoni, & Teuto, qui tanto per Italiam tempore debacchatus eſt, tam infamem gloriam celebrarunt. Sane nos cum fratribus noſtris & epiſcoporum collegio in præterito palmarum die Capuæ regem ipſum cum idolo ſuo excommunicavimus. Tuæ igitur experientiæ præcipimus, ut omnia hæc per commiſſæ tibi legationis partes fratribus conſtitutis nota facere ſtudeas, & ad matris eccleſiæ ultionem, ſicut oportere cognoſcis, præſtante Deo, accingaris. Data Capuæ Idibus April.

AD CANONICOS LUCENSES.

Eorum conſuetudines approbat & innovat.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Benedicto Archidiacono, Uberto archipresbytero, Rainerio primicerio, Mauro cantori Lucanæ eccleſiæ, eorumque fratribus tam præſentibus, quam futuris in perpetuum.

Commen. Cajetani vitam Ge. ii Rer. Ital p. I. pag. 5.

CHaritatis bonum eſt proprium, aliena damna propria deputare, & alienis tanquam propriis gaudere profectibus. Ea propter petitiones veſtras clementer admittimus, & vobis antiquas eccleſiæ matricis conſuetudines confirmamus. Ut videlicet unctiones infirmorum, & ſepulturæ civitatis propriæ ad matricem eccleſiam pertinentes, & officium, & participatio beneficii funerum ad alias eccleſias pertinentium vobis nulla clericorum calliditate aut laicorum quorumlibet, ſubtrahantur. Electiones priorum, & collocationes clericorum in aliena eccleſia infra urbem, vel extra in ſuburbiis ſine conſenſu epiſcopi, & priorum, qui loco poſiti nominantur, matricis eccleſiæ non fiant. Nec laicorum violentia in aliqua eccleſiarum ulla priorum, aut clericorum fiat electio. Et nulla eccleſiarum epiſcopatus veſtri præter eorum conſenſum alicui ſubjiciatur eccleſiæ. Neque publica & majora negotia aliqua ſibi eccleſiarum ipſis invitis arripiat, aut publicas pœnitentias tribuat. Nec ſententias, & interdictum matricis eccleſiæ temptet infringere. Nulla etiam veſtri epiſcopatus perſona ſine conſenſu epiſcopi, vel priorum, qui loco poſiti nominantur, matricis eccleſiæ excommunicetur; & quod ab epiſcopo ligatum fuerit, a nemine iritum duci temptetur. Sane civitatis veſtræ clerici, & qui in ſuburbiis ſunt, ſolitas obedientias, videlicet in letaniis, in proceſſionibus communibus, in feſtivitatibus & ſtationibus majoris eccleſiæ eidem impendant eccleſiæ, ut vobiſcum adſint. Porro in quintæ feriæ nocte ante paſcha, nulla eccleſia ſecundum morem veſtræ eccleſiæ campanas ſonet: neque, in ſabbato ſancto cereum benedicat; ſed ad baptiſmum prædicti clerici, prout conſuetum eſt, veniant. Nulla præterea eccleſiarum miſſas ſolemnes celebret in feſtivitate B. Martini, & S. Reguli, & in ſecunda feria paſchæ, & in proceſſionibus quadrageſimæ, donec ſtationis ſolvantur conventus. Nullus etiam clericorum officium vivorum, aut mortuorum ad matricem eccleſiam pertinens facere, vel celebrare præſumat. Ad hæc adjicientes ſtatuimus: ut decimæ matricis eccleſiæ ab his, qui tribuunt, non fraudentur. Et ulla eas clericalis perſona ſubripiat, aut diminuat. Nulli etiam epiſcopo liceat aliquem matricis eccleſiæ canonicum officio, ſeu beneficio, ſine canonico privare judicio. Sane charitativa illa ciborum beneficia, quæ ab epiſcopis veſtris (ſive præſentes, ſive abſentes fuerint) in ſolemnioribus feſtis conſueviſtis accipere, vobis, veſtriſque poſteris rata præcipimus, & illibata ſervari. In his omnibus prædeceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ Paſchalis papæ privilegium confirmamus, & ſtabilitate perpetua corroboramus. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſque perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire temptaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſve ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, ac ſanguine Dei, & a Domini noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem juſta Conventui iſta ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; Quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

† Ego Gelaſius Catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Signum † manus meæ: Deus in loco ſancto ſuo.

† Ego Deusdedit Card. Presbyter Tit. S. Laurentii in Damaſo ſubſcripſi.

† Ego Petrus Card. Tit. S. Suſannæ ſubſcripſi.

† Ego Guido Card. Presbyter Tit. S. Balbinæ ſubſcripſi.

† Ego Petrus diaconus Card. SS. Coſmæ & Damiani ſubſcripſi.

† Ego Petrus diaconus Card. S. Adriani ſubſcripſi.

Datum

Datum Piſis per manum Griſogoni S. R. E. Diaconi Card. idibus ſeptembris indict. XII. anno Dominicæ Incarnat. MCXVIII. Pontificatus autem Domini Gelaſii II. PP. anno I.

AD CANONICOS REGULARES S. FRIGIDIANI LUCENSIS.

Jura eorum & libertates confirmat.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis in Chriſto filiis, Attoni præpoſito, & ejus fratribus in B. Frigidiani eccleſia regularem vitam profeſſis, ejuſque ſucceſſoribus in eadem religione permanſuris in perpetuum.

Ex Commeat. Cajetani ad vitam Gelaſii Rer Ital. c. 3. p. 1. pag 405. & 406.

DOcente nos apoſtolo Paulo cognoſcimus, quia ubi ſpiritus Domini, ibi libertas. Quia igitur Domini ſpiritum in vobis habitare credimus. & ex ipſorum operum exhibitione confidimus, libertatem vobis, quæ a prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Paſchali papa collata eſt, nos auxiliante Domino confirmamus. Et quæ ab eo vobis per privilegii paginam conceſſa ſunt, nos quoque præſentis decreti auctoritate concedimus, & rata, atque ſtabilia permanere cenſemus: ſalva, ſicut ab eo conſtitutum eſt, Lucani epiſcopi reverentia. Præterea canonicas conſuetudines obſervandi vobis auctoritatem tribuimus, ad ſuſceptæ religionis augmentum. Neque ullum gravamen vobis inferri permittimus ex privilegio, quod a nobis B. Martini canonici pro antiquis eccleſiæ ſuæ conſuetudinibus acceperunt. Regularibus enim congregationibus nihil illa præjudicant. Nulla quietem veſtram proceſſionum, aut litaniarum perturbet indictio. Niſi quæ ante Aſcenſionem Domini, totius concurſu civitatis, publice fiunt. Parochianos veſtros, niſi forte publico crimine teneantur, nullus invitis vobis excommunicare, aut ad pœnitentiam præſumat admittere. Sicut in ſuprafati prædeceſſoris noſtri epiſtola continetur, Neque ulli capellanorum liceat ſine conſenſu veſtro, mortuos veſtræ parochiæ ſepelire. Sed vos eos infirmos, ſicut conſueviſtis, ungatis, & mortuos præter alicujus infeſtationem ſepeliatis. Chriſma, oleum infirmorum, quæ veſtra ex antiqua conſuetudine ſuſcipit eccleſia, majoris eccleſiæ clerici, hac urbis occaſione non auferant. Neque clericos veſtros ordinari prohibeant, ut per Dei gratiam quiete & pacifice converſantes, profeſſionis veſtræ propoſitum plenius obſervare poſſitis. Si qua ſane eccleſiaſtica ſeculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire temptaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & a ſanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti. Quatenus & hic fructum bonæ rationis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

† Ego Gelaſius eccleſiæ Catholicæ epiſcopus.
Signum manus meæ: Deus in loco ſancto ſuo.
† Ego Lambertus Oſtienſis epiſcopus.
† Ego Deuſdedit presbyter Card. S. Laurentii in Damaſo.
† Ego Guido presbyter Card. Tit. S. Balbinæ.
† Ego Petrus diac. Card. SS. Coſmæ & Damiani.
† Ego Petrus diac. Card. S. Adriani.
† Ego Amicus ſubdiaconus Card. & abbas S. Laurentii foris muros.

Datum Piſis per manus Chryſogni S. R. E. diac. card. VI. Kal. Octob. Indict. XII. anno Dominicæ Incarnationis MCXIX. Pontificatus autem domini Gelaſii II. papæ an. I.

ANNO CHRISTI 1118.

CONCILIUM CAPUANUM

Quo Henricus V. rex Germaniæ, quartuſque ejus nominis imperator, una cum Mauritio Burdino antipapa, qui ſe Gregorium VIII. nominabat, excommunicatur, anno Domini MCXVIII. tempore Gelaſii papæ II.

Occaſionem & acta hujus ſynodalis congregationis apud Capuam celebratæ Urſpergenſis in chronico enarrat his verbis: Henricus imperator, dum Padanis regionibus immoraretur, audito tranſitu apoſtolici Paſchalis, Romam properavit: & primo quidem in electione domini Joannis, qui & Gelaſius II. dictus eſt, aſſenſum præbens, poſtea vero, eodem a ſua ſe communione ſubtrahente, non ſine quorumdam Romanorum favore, alterum quemdam Burdinum ex Hiſpania ſupervenientem apoſtolicæ ſedi impoſuit; ſicque ſchiſma, quod jam ſperabatur emortuum, crudeliter revixit. Nam eodem Romanæ cathedræ libere potito, Gelaſius cum his qui ſecum abierant cardinalibus, cæteriſque catholicis, quos congregare poterat, apud Capuam, juxta quod litteræ ab ipſo circumquaque tranſmiſſæ teſtantur, Cæſarem una cum idolo ſuo damnavit.

CONCILIUM COLONIENSE

Quo per Cononem legatum ſedis apoſtolicæ, excommunicatio in Henricum regem lata promulgatur, anno Domini MCXVIII. tempore Gelaſii papæ II.

His temporibus, *inquit Urſpergenſis in chronico*, Cono Prænestinus, adhuc legatione Gelaſii functus, ſynodum Coloniæ cum Teutonicis habuit, ubi imperatoris omnimodis excommuni-

ANNO CHRISTI 1118.

municationem propalavit. Huic concilio interfuit Nortbertus, postea Præmonstratensis ordinis institutor, tunc autem noviter conversus in peregrino habitu: ibique ab omnibus in multis accusabatur, de quibus se prudenter excusabat. Unde & scriptum legitur de eo, quod de Ismael: *Quia manus horum omnium contra eum, ut ipse contra hos omnes. Hæc Urspergensis.* ANNO CHRISTI 1118. Gen. 16.

AD COLONIENSE CONCILIUM

In quo diris devotus est Henricus IV. imperator, anno 1118. celebratum,

ADDITIO ET ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

x Mansi pl. T. II. 316.

DE anno quo utrumque concilium a Cononе S. A. L. celebratum est ita differui in meis ad Pagium adnotationibus ad annum 1118. 21. Concilia Colonienſe, & Frideslarienſe ad hunc potius annum 1118. cum Baronio, quam ad annum sequentem consignari oportere perspicuum jam fore eruditis arbitror, ex quo in codice Udalrici Bambergensis vulgata est epistola Adalberti Moguntini ad (Attonem) Bambergensem episcopum, in qua illum redarguit, quod concilio Colonienſi invitatus venire neglexerit, iterumque ad Concilium Frideslarienſe V. Kal. Augusti, a legato papæ (Conone) celebrandum, ut veniat, denunciat. Cum igitur concilia in diem dominicam indici mos fuerit, dieſque V. Kal. Augusti hoc anno, non vero sequenti, in dominicam inciderit, huic anno ambo illa concilia assignanda esse arbitror. Frideslarienſe concilium ab hoc anno 1118. removendum non esse deduco pariter ex authore coævo vitæ S. Norberti cap. 4.; narrat enim virum sanctum post peroratam causam suam in concilio Frideslarienſi, rebus & muneribus suis omnibus abdicatis una cum sociis duobus pauperem nudumque itineri sese dedisse, & cum aliquandiu pererrasset, pervenisse tandem ad S. Ægidium, ibique pontificem Gelasium nactum vitam suam illi adprobasse. Cum igitur pontifex ad portum S. Ægidii hoc anno 1118. appulerit, ut notat Pagius hic n. 14. & ante anni finem inde discesserit, ut iter suum prosequeretur, nec eo iterum redierit; hinc Frideslarienſe concilium hoc anno celebratum conjicitur. Insuper utrumque hoc concilium anno 1118. assignat vetustus author chronici Sampetrini Erfurtensis legendus inter scriptores Rer. German. Menk. to. III. pag. 20.

Ad acta vero hujus concilii utcumque pertinet epistola sequens ex Udalrici Bambergensis codice accepta n. 291.

Reverentissimo Bambergensium episcopo A. Moguntinæ sedis minister indignus fraternæ dilectionis & orationis inviolabile pignus.

QUod proxime dominus Prænestinus Romanæ ecclesiæ legatus nobis apostolica auctoritate denuntiaverat, nostra quoque diligentia, per omnia Romanæ autoritati subdita, solertim impleverat, denuntians & vobis sub eadem autoritate & nostra, uti ad concilium Coloniæ celebrandum vestra veniret præsentia. Sed quia hoc nescio qua prætermissum fuerit negligentia eadem quidem quæ & cæteris eisdem concilii neglectoribus, vobis quoque injuncta esset sententia, scilicet vel divini officii suspensio, vel a communione corporis & sanguinis Dominici formidanda interdictio, nisi nostræ petitionis diligentia hoc præveniſſet, & eximia sanctitatis vestræ reverentia, ne id fieret, apud ecclesiam promeruisset. Quibus simul concurrentibus causis & cooperantibus, hoc tandem obtinuimus, ne quid severitatis vestra subiret dilectio, cujus hactenus in ecclesia valuisset devotio. Dignum nimirum arbitratus sum in omnibus honori vestro & reverentiæ parcendum, & pro posse, loco & tempori providere & consulere, cum sanctitatis vestræ dilectio beato * Magno se devotæ caritatis nobis obligaverit munere. De cætero, sicut in mandatum accepimus, denuntiamus, ut ad concilium V. Kalendarum Augusti, Fridislariæ a prædicto legato celebrandum, indubitanter veniatis, ne hujus & mandati neglector effectus, austerioris sententiæ decretum, mea petitione nil amplius prævalente, vobis indicatis. Præterea ducem F. & confratrem ejus & G. Palatinum & reliquos complices eorum in prædicto concilio excommunicatos noveritis. Literas etiam nostras rogamus, ut fratribus nostris, Pragensi scilicet & Moravienſi episcopis, dirigatis.

* f beato & magno.

CONCILIUM FRIDESLARIENSE,

Contra imperatorem Henricum, anno MCXVIII. sub Gelasio II.

DE *hac synodo Urspergensis ista scribit*: Alteram quoque synodum in Friteslar idem Cono Prænestinus eadem pro causa indixit: qua & habita, eamdem quam prius excommunicationem confirmavit, *adversus imperatorem scilicet*. Imperator his auditis, insuper etiam, quod principum consensu generale vel curiale colloquium non multo post apud Wirceburgum instituere proposuisset, ubi ipse aut præsens audientiam exhiberi, aut absens regno deponi debuerit, efferatus animo, Italiæ suis copiis cum regina relictis, Germanicis se regionibus nimis insperatus exhibuit.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1118. n. 21.

Anno tantum 1119. coacta Concilia Colonienſe, & Fritislarienſe in Germania Conone Ep. Prænestino S. A. Legato præside celebrata in iisque Henricus Imp. excommunicatus fuit, ut anno 1119. narrat Urspergensis in Chronico. Baronius eodem Chronographo perperam citato utrumque cum currenti anno connectit inde-

ANNO CHRISTI 1118.

indeque Labbeus re non examinata duo illa Concilia anno ſuo non reddidit, & Baronium hac in re exſcripſit. Thritemius in Chron. Hirſaug. ad an. 1119. recte obſervat, utrumque Concilium poſt Gelaſii Papæ obitum congregatum fuiſſe a Conone Prænestino Ep. adhuc Legatione fungente, ab illo, dum adhuc viveret, ſibi commiſſa; quod & indicat Urſpergenſis Abbas ad an. 1119. dum de utroque Concilio locuturus poſt Calliſti II. electionem narratam: *His etiam temporibus Cuno Prænestinus adhuc Legatione Gelasii functus, ſynodum Coloniæ &c.* Denique Interpolator Chronici Anſelmi Gemblacenſis ad an. 1119. diſertam Concilii Colonienſis mentionem facit. Auctor vitæ S. Norberti apud Surium ad diem 6. Junii cap. 7. Concili Fritislarienſis in Haſſia meminit, aitque hunc ſanctum tunc presbyterum coram Conone Concilii Præſule ab Epiſcopis, qui aderant, accuſatum fuiſſe, quod ipſos in ſuis concionibus verbis & conviciis acriter inſectaretur, habitum religionis præ ſe ferret; cum in nullo religio & proprietas convenirent, & pretioſas veſtes abjeciſſet contra morem nobilium ipſius terræ, qualis iple eſſet. Urſpergenſis, quem Baronius n. 20. ſequitur, dicit frivolam hanc accuſationem factam in Concilio Colonienſi, ſed Hugo Abbas in hujus ſancti Vita, auctor coævus, Urſpergenſem hac in re deceptum oſtendit. Itaque, ut jam monui, tam utraque ſynodus, quam Conventus Principum apud Vviceburg, ſeu Herbipolim coactus, de quo ibidem Baronius, pertinent ad annum 1119.

ANNO CHRISTI 1118.

AD FRIDESLARIENSE CONCILIUM

Contra Henricum imperatorem, anno 1118. celebratum.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. pag. 327.

PRimo omnium cedo mihi verba anonymi Scriptoris chronici S. Trudonis apud Dacherium Spicileg. tom. 2. pag. 697. qui concilium hoc in Friſebart collectum ſcribit, eo enim nomine deſignari ab authore illo credo urbem Frideslariam in Turingia.

Miſſus ad eam (*eccleſiam Germanorum*) Cono epiſcopus Prænestinus, Romanæ eccleſiæ legatus, congregatumque eſt concilium magnum in loco qui vocatur Friſebart, tam de abbatibus & epiſcopis, quam de multitudine clericorum & monachorum, cui propter obedientiam, qua vocabatur, non auſus fuit deeſſe D. abbas hujus noſtri cœnobii videlicet S. Trudonis Rodulfus, ne ab officio & communione eccleſiæ ſuſpenderetur. Excommunicatur in eodem concilio imperator Henricus, ſicut & in Gallicana eccleſia, cum propter prædictam culpam, tum propter tyrannidem quam exercebat in eccleſiam. Propter fideles imperatoris cum multa ſollicitudine & timore actum & peractum concilium fuit; ſed & domnus abbas Rodulfus non ſine minori ſollicitudine, atque timore domum rediit, utpote per medium fidelium imperatoris: ſicque in turbato regno facta eſt ſatis major perturbatio.

Dein afferenda eſt epiſtola Adalberti Moguntini Archiepiſcopi ad Virzburgenſes canonicos, in qua de rebus in eodem concilio tractatis ſermo fit, cui pariter & aliam adjungo ejuſdem argumenti ab eodem archiepiſcopo ſcriptam. Utramque vero ſuppeditat Udalricus Bambergenſis num. 289. & 290.

EPISTOLA MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI

Ad Wirzburgenſes canonicos.

Dilectis in Chriſto Wirzburgenſis eccleſiæ fratribus & decano, & camerario, magiſtro ſcholarum & cæteris ejuſdem eccleſiæ canonicis, A. Moguntinus Dei gratia id quod eſt, debitam in Chriſto ſervitutem & orationem.

ECcleſia, cui qualiſcumque, Deo jubente, deſervio, hanc veſtram eccleſiam, tanquam mater ſpecialem filiam ſuam, ſemper fovens & diligens, quantum de profectu ſuo in Domino ampliori exultat lætitia, tantum, ſi quid ſiniſtri de ea fama reſperſit, abundantiori abſorbetur triſtitia; & merito. Nos enim unum in Chriſto ſentire, unum eſſe debemus, videlicet capiti membra concordare; quod caput Chriſti eſt, a quo qui ſe dimembrat allquo ſchiſmatis & hæreſis ſacrilegio, profecto in æternum peribit. Deus enim noſter non Deus diſſenſionis eſt, ſed Deus pacis & unitatis, a quo diſſentit, qui a Romana diſcordat eccleſia, cui in his, quæ præcipit roborat ſanctorum patrum autoritas; non obedire ariolari eſt: quod totum quiſque tanto ſibi pernicioſius contemnit quanto ſcientius. Si autem contemnens periclitatur, quid ergo dicemus de aliquo obſtinata mente contradicente & impugnante evidentiſſimam veritatem? De quo comminantis voce prophetæ dicitur: Væ, qui ponit lucem tenebras & tenebras lucem & amarum dulce & dulce amarum, & cætera quæ terribiliter ſequuntur. Quæ & ſimilia veſtræ fraternitatis prudentiæ nos recitare idem eſſet ac ſi laboremus ſolis claritatem facibus accenſis adjuvare. Proinde, chariſſimi, jam moneo & rogo fraternitatem veſtram, ut viciniora ſaluti ſentientes, ſanctæ matris noſtræ eccleſiæ catholicæ unitatem diligatis, & ſolicitius totam ſummam & intentionem veteris ac novi Teſtamenti in hoc conſtare perpendatis, quod genus humanum Deo per obedientiam reconciliatur, a quo in primo parente per inobedientiam receſſit; & ut deſtruatur regnum cupiditatis & ædificetur regnum charitatis. Ad hæc, quoniam aliqui veſtrum proniores eſſe detecti ſunt, quam ſuæ conveniat profeſſioni, communicare excommunicatis, & defendere eos, quod dolens dico, pene incidiſtis in grave & intolerabile periculum. Nam ut teſtificari poteſt, dominus Henricus frater veſter, qui interfuit concilio Fridislariæ domini cardinalis C. -- niſi noſter pro vobis interventus interceſſiſſet, ſententiam excommunicationis incurriſſetis. Quam ne coram inſpectore cordium incurratis, tam moneo vos, quam diligo vos, qui ex profeſſione laicis debetis eſſe ſpeculum & feneſtræ, per quas ſolis veri radii immitti debent eccleſiæ ſanctæ. Ad ſummam, nullus veſtrum, Deo teſte, ſincerius & ardentius diligit & inquirit ea, quæ pacis ſunt, quam ego & ſequentes quod expedit eis erga Deum & hominem, veneror & amplector. Alioquin nec ego nec quilibet ſane ſapiens, contemto rege regum, obſequium & dilectionem cuiquam debemus impendere. Denique commonitorias has inpræſentiarum charitati veſtræ direximus literas, multum confidentes de veſtræ correctionis melioratione: ſin autem, quod abſit, cor & aures obduraveritis, ut nihil in vos durius dicam, cavebo ulterius per diſſimulationem non bonam com-

communicare peccatis alienis. Deus pacis & charitatis omnium corda vestrum in sui amoris affectum accendat.

ITEM EPISTOLA, CUJUS SUPRA, AD BAMBERGENSES CANONICOS.

Sanctæ Bambergensis ecclesiæ clero, primoribus & subditis, A. Dei repropiciante clementia, Moguntinæ minister ecclesiæ, recta sapere & unum esse in spiritu Christi & ecclesiæ Catholicæ.

INtuentes religiosi cleri hujus honestatem & prudentiam semper ubique prædicabilem, non facile persuaderi potuit, vos in aliquo exorbitare ab ecclesiasticæ communionis tramite: maxime cum habeatis episcopum animarum vestrarum, & oportuerit vos obedire Deo magis quam hominibus; quia melius est confidere in Domino, quam confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus. Sed nunc, quod tamen dolentes audivimus, ubique a laicis blasphematur, quomodo Romana & Catholica communione postposita, episcopi quoque vestri exemplo obedientia postposita, aliqui vestrum excommunicatis personis indifferenter communicetis & promiscue, quæ Dei sunt reddatis obsequio Cæsaris. Profecto meminisse debetis, quanta privilegia habeatis a Romana ecclesia matre vestra & magistra, quæ si vias vestras gradiens, pro inobedientia perderet vester episcopus, sero pœniteret, episcopali jam officio suspensus. Sufficere autem vobis poterat, nobis quoque satis est & cuilibet discipulo, si sit sicut magister ejus; & evidens est exemplum omnibus, quod Clemens nemini loquitur, cui non loquitur Petrus. Proinde cum hæc Deo volente semper nobilis ecclesia inter consortes filias elegantiori & speciali excellat prærogativa, nos, qui, licet indigni, metropolitana fungimur cura vice beati Petri, nec non potuimus hoc factum vestrum dissimulare & pro loco isto non esse solliciti. Tangit etenim nos mutuum debitum, quod majore obligatione inter nos & locum istum est, a die ordinationis meæ contractum. Si enim inter XV. Moguntini privilegii suffraganeos, oleo benedictionis tanquam filios Aaron in sacerdotium suscitandos cæterorum, primogenitis postpositis, solum vestrum in meam benedictionem prælegi episcopum, quomodo illi non compatiar, ut filius patri; quomodo denique non commonefaciam vos fratres ut frater primogenitus? Quod si ille vias vestras vobis ostendit, & de salute & cautela communionis observandæ ab excommunicatis, ut debuit commonuit, atque, ut Sara filium suum Isaac cum Ismaele ludere non permisit, & altero in diversas culturas separato hæredem filium infra lomum, quæ est ecclesia, reservavit, officium suum, inquam, fecit & vos secum pastor vester conservavit. Nos quoque in partem apostolicæ solicitudinis vocati, fungentes tenore vocis nobis delegatæ, quia scimus anathema excommunicatæ communionis inter vos esse, interdicimus in omni loco hoc divini officii verbo Domini & judicio Spiritus Sancti usque ad satisfactionem vestri episcopi.

ANNO CHRSTI 1118.

„ Denique idem Adalbertus scriptis literis ad „ hoc concil. invitavit Eginonem abbatem S. „ Udalrici Augustanum. Has literas profero ex „ Udalscalco in Narratione de controversia in„ ter Hermannum Augustensem episcopum (quem „ in concilio Colonienſi sacra communione privatum literæ illæ innuunt) & Eginonem vul„ gata a Canisio in lection. Antiq. to. III. par. „ II. pag. 14. novæ editionis.

*Sanctæ Augustensis ecclesiæ filiis & fratribus, cum E. abbate sancti Udalrici, Arnoldus * Mogontinæ sedis minister indignus, fraternam dilectionem cum oratione.*

* I. Adalbertus.

QUod proxime a domino Prænestino Romanæ sedis legato apostolica auctoritate denuntiatum fuit vobis, nos quoque eandem denunciamus vobis. Sed quia hæc neglexistis, nec vos nec ille quem dicitis episcopum vestrum, sancto concilio interfuistis, ipsum quidem, quia jam diu a domno papa episcopali & sacerdotali suspensus est officio, communione corporis & sanguinis Domini usque ad satisfactionem privatum esse sciatis: vos autem adhuc nostra intercessione dilatos, idem tamen subituros nisi sancto concilio Frideslariæ v. Kal. Augusti celebrando, abbates & prælatos ecclesiæ vestræ interesse faciatis. Quod quidem sicut in mandato accepimus, apostolica autoritate & nostra præcipimus. Præterea super querela illius vestri Adalberti nos eadem firmasse, quæ apostolicam sedem fecisse cognovimus, fraternitati vestræ notificamus. Adulterum enim & adulteram & omnes consentientes excomunicavimus. In qua damnatione vester dictus episcopus non excipitur, quia non faciendo justitiam patienti injuriam, consensum crimini adhibere probatur.

CONCILIUM WORMATIENSE

A Conone A S. L. Anno 1118. celebratum.

PRæter duo illa concilia Colonienſe & Frideslarienſe, quæ a Conone A. S. L. celebrata historici plures agnoscunt, tertium aliud ab eo collectum memorat author Chronici Regii S. Pantaleonis Colonienſis, qui tamen duorum illorum non meminit. Quare dubius hæreo num Wormatienſe scripserit pro Frideslarienſe. En ejus verba. *Kuno Prænestinus episcopus a domino Paschali missus, & eo mortuo a successore suo Gelasio ad officium sanctum per episcopum Vivarienſem ordinatus, litteris adprime auctoritate patrum roboratus veniens Coloniam multis clericis eo convenientibus Wormatiæ synodum celebravit.*

Hujus sive alterius concilii a Conone habiti occasione datam arbitror epistolam Cononis ad Fridericum Colonienſem archiepiscopum, quam hic ex Martene Vet. Mon. t. I. pag. 664. subjicio.

Cono Prænestinus Dei gratia episcopus & apostolicæ sedis vicarius venerabili fratri Friderico Colonienſi Archiepiscopo animæ suæ dimidio, gaudium & lætitiam in Spiritu Sancto.

DEnuntiamus vobis in nomine Domini, ut non cito moveamini a vestro sensu tam

dictis pseudofratrum nostrorum, quam aliorum dicentium non pertinere ad vos excommunicare regem: quia nec rex nobis commissus, nec de parochia nostra esse videtur, quibus ex ore domni papæ efficaciter respondemus, quia etsi nobis parochiali jure commissus non fuerit, auctoritate tamen Spiritus Sancti & sanctorum patrum pro tanto scelere merito excommunicare debuimus: attendentes quod B. Ambrosius Theodosium imperatorem Romanum non sibi commissum, licet non papa, non patriarcha, non ecclesiæ Romanæ legatus, excommunicavit pro scelere, quod non in parochia sua, sed Thessalonicæ commiserat. Quidam falsi fratres mandaverunt nobis, quod pax esset inter vos & regem, sed domnus papa nec nos credere volumus quousque vos videremus.

ANNO CHRISTI 1118.

ANNO CHRISTI 1118.

CONCILIUM TOLOSANUM

Anno MCXVIII. celebratum, de sacra in Hispaniam expeditione adversus Saracenos.

Hujus *concilii superest memoria in chronico Malleacensi, ad annum* MCXVIII. *tribus verbis*. Tolosæ, *inquit*, fuit concilium in quo confirmata est via de Hispania. *Hoc scilicet anno susceptam esse sacram expeditionem a Christianis in Hispaniam proficiscentibus adversus Saracenos & Moabitas, discimus tum ex epistola Gelasii papæ, scripta* exercitui Christianorum civitatem Cæsaraugustanam obsidenti: *tum ex hoc ipso Malleacensi chronico, in quo post pauca subjicitur*: VIII. Idus Decemb. fuit bellum in Hispania inter Ildephonsum, & reges plures, & Aucaetas, & contra innumerabiles Moabitas. *Et mox*: Rex Maroach fuit unus: rex Granada unus: rex Tamit frater, alius qui fugit: & omnes alii victi, & capti, & occisi sunt in bello III. Id. Decemb. subacta est Cæsarauguста, & post eam reddiderunt se aliæ civitates octo, & plurima castella.

CONCILIUM ENGOLISMENSE

In quo confirmati aliquot episcopi.

De hoc concilio pauca hæc habemus, quæ suppeditat idem Malleacense chronicon, ad annum MCXVIII. Engolismæ concilium aliud, ubi archiepiscopus Turonensis, & alii duo episcopi confirmati sunt: unus eorum, Audebertus civitatis Agenn. *Hæc tantum.*

AD CONCILIUM ENGOLISMENSE

Anno MCXVII. celebratum

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. pag. 310.

Acta Engolismensis Concilii referunt, quas infervius dabo, literæ; relata prius ex t. VI. Annalium Ordinis S. Benedicti L. LXXII. num. XX. historia controversiæ illius, quæ concilium istud occupavit.

Grandis hoc tempore controversia Rothonenses inter & Kemperlegienses monachos exorta est super Bella-insula, quam Leo IX. & Gregorius VII. Rothonensibus olim asserverant contra donationem ab Alano Cornugalliæ comite Kemperlegiensi monasterio ab ipsa ejus origine factam. Non obstante horum pontificum auctoritate, Kemperlegienses hanc insulam pacifice possederant usque ad hoc tempus, quo Herveus Bothonensis abbas, Conani comitis fultus præsidio, illam insulam occupavit. Querelas has dare detulit Gurhandus abbas Kemperlegiens. ad Girardum Engolism. ep. & apost. sedis legatum. Is „ primum Conano comiti hac de causa scripsit, eumque hortatus est, ut abbatem Kemperlegiensem ac monasterium illud, quod ejus „ antecessores in honorem Sanctæ crucis fundaverant, tueretur; seque mirari dicit, quod „ personis terræ suæ interdicat ne ad justitiam „ sanctæ Romanæ ecclesiæ veniant, quod nec „ reges, nec cæteri principes facere ausint; „ multo minus id facere debeat comes, qui *a* „ *vicario S. Petri*, idest a summo pontifice, „ principatum suum teneat. Cæterum, si id facere pergat, gladium beati Petri ipsi ejusque „ principatui imminere. Sub hæc, idem Girardus episcopus, vocatis partibus, induciisque semel & iterum Rothonensi abbati datis, cum Herveus abbas Rothonensis ecclesiastica censura posthabita, per violentiam Conani comitis Bellam-insulam armata manu invasisset, in eum sententiam tulit una cum Petro Santonensi electo, Hugone S. Eparchii abbate, Iterio magistro scholarum Santonensi, aliisque; eandemque insulam Kemperlegiensibus restitui sancivit. *Actum Engolismæ anno incarnationis Dominicæ MCXVII. indictione X.* quod judicium Briccio Namnetensi, Marbodo Redonensi, Morvano Venetensi, Rivallono Aletensi, cæterisque Britanniæ episcopis literis significavit. Ad hæc Morvano Venetensi, in cujus parochia Rhotonense monasterium situm est, alias literas scripsit, quibus eum monebat, se in secunda hebdomada imminentis quadragesimæ concilium celebrare statuisse, cui præcipit Morvanum episcopum cum Rothonensi abbate adesse; alias si abbas non comparuerit, canonicæ districtionis sententiam in eum proferendam. Cum

vero

vero nec sic a cœptis desisteret abbas, Girardus Ermengardi comitissæ, Conani comitis matri, scripsit, ut inter illos monachos pacem & concordiam reformaret. „ Respondit Ermengardis, „ se id libenter facturam, si modo Rothonensi„ bus interdicti, & excommunicationis sententia „ relaxaretur, qua in re Conanus filius suus in„ juriam sibi factam querebatur, quippe qui ni„ hil injussu Papæ ipsiusque legati fecisset. Cæ„ terum eum paratum esse emendare si quid er„ ravisset. In fine legato suadet, ut inducias us„ que ad ipsius concilium comiti, & monachis „ concedat. De eodem quoque negotio Gisleber„ tus Turonum archiepiscopus Conano literas „ misit, ad quas respondit comes, se, si erra„ verit, jussu papæ erravisse, & ad emendan„ dum, si quid peccavisset, paratum esse. Tandem cum Rothonensis abbas concilio defuisset, interdicti & excommunicationis sententia in eum, ejusque monasterium asserta est, quam Joceranus Lugdunensis episcopus probavit, & Paschalis papa confirmavit.

ANNO CHRISTI 1118.

LITERÆ GERARDI ENGOLISMENSIS Episcopi.

A. S. L. ad Herveum Rothonensem abbatem, quem ad concilium invitat.

GErardus Engolismensis episcopus & sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus Herveo Rothonensi abbati. In exordio epistolæ te salutarem, nisi quia interdictum nostrum contemnis, & cum monachis tuis schismaticis factis scienter participas, Apostolicæ siquidem sedis auctoritate te invitamus, ut concilio quod in secunda hebdomada imminentis quadragesimæ Engolismæ celebraturi sumus, remota omni occasione, interesis, de invasione Bellæ-insulæ & de inobedientia quod justitia dictaverit susceperus.

EJUSDEM AD MORVANUM VENETENSEM EPISCOPUM.

GErardus Engolismensis episcopus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus Morvano venerabili Venetensi episcopo salutem & benedictionem. Adversus pullulantia vitia & enormitates in ecclesia & populo Dei emergentes, ex præcepto domini nostri papæ concilium in secunda hebdomada imminentis quadragesimæ Engolismæ celebrare disposuimus; ad quod fraternitatem vestram invitamus, atque apostolicæ sedis auctoritate vobis præcipimus, ut Herveum Rothonensem abbatem ex nostra & vestra parte, quod remotis occasionibus eidem concilio interesit, invitetis. Quod si a tanto conventu se subtraxerit, procul dubio canonicæ districtionis sententiam suscipiet.

ANNO CHRISTI 1118.

Ad hoc pariter concilium utcumque pertinet sequens Hildeberti Cenomanensis epistola XXVIII. lib. 2. nov. edit. quam omissam ab aliis conciliorum collectoribus, hic supplendam duxi.

GIRARDO (Engolismensi) EPISCOPO.

POtestati cedit ad gloriam, injurias ulcisci nolle cum possit. Quod fraternitas vestra satis episcopaliter attendens, Guillelmo de Longejo indulsit, qui pro Hugone, vestro scilicet excommunicato, in Engolimensi concilio agens, dum ejus quæreret gratiam, amisit vestram. In quam scilicet intercessione nostra redierit, tamen quia semper suspecta est offensa potestas, adhuc per nos deprecatur sibi in integrum ignosci. Quod eum constabit adeptum, si provectui ejus persona quam offendit non obstat. Absit autem ut sic ad ultionem remissæ revoletis injuriæ, cujus est, in remittenda ex animo injuria, solem prævenire occidentem. Bis Deo sacrificat offensus & clemens præsul. A tyranno parum differt sacerdos illatæ memor injuriæ. Præterea immeritum persequitur, puniens, quam remisit, offensam. Remisistis autem; & hoc nobis signum. Guillelmum nobis in præfatum commisistis e concilio, præcipientes, ut ex deliberatione nostra super hoc satisfaceret Deo, quod excommunicato vestro communicare præsumpserat. Si quid igitur apud amicum preces amici possunt, sentiat Guillelmus ab animo vestro omnem omnino propulsatum rancorem, quoniam qui potuit offendere, potest & vult offensam devotis redimere obsequiis. Vale.

Hildeb. & Marbod opuscula l. 2. p. 125.

CONCILIUM ROTOMAGENSE,

Non. Octobr. ann. MCXVIII.

ORdericus Vitalis, *historiæ ecclesiasticæ lib.* XII. *de hoc concilio hæc habet ad ann.* MCXVIII. Indictione, *inquit*, XI. (1) Non. Octob. concilium Rotomagi congregatum est. Ibi rex *Henricus de pace regni tractavit cum Radulpho Cantuariæ archiepiscopo, aliisque baronibus, quos aggregaverat. Ibi Goisfredus Rotomagensis archiepiscopus de statu ecclesiæ Dei locutus est cum quatuor suffraganeis præsulibus, Richardo Bajocensi, & Joanne Lexoviensi, Turgiso Abrincatensi, & Rogerio Constantiensi, & abbatibus multis. Ibi enim affuerunt Rogerius Fiscannensis, & Ursus Gemmeticensis, Guillelmus Beccensis, & Eudo Cadomensis, Richardus Pratellensis, & Andreas Troarnensis, Guillelmus de cruce, & Osbernus Ultrisportensis, & alii plures, quos nominare necesse non est. Ibi tunc Conradus Romanus clericus, Gelasii papæ legatus, eloquentissimo sermone, utpote laicali * fonte a pueritia inebriatus, querimoniam fecit de Carolo imperatore, Paschalis papæ bonorum operum & ædificiorum pravo destructore, & catholicorum diro persecutore. Addidit etiam planctum de Burdino pseudopapa, apostolicæ sedis invasore, & de multimoda in Tusciæ partibus ecclesiæ tribulatione. Retulit etiam Gelasii papæ, qui jam cis Alpes venerat, insurgentibus procellis, exilium: & a Normannica ecclesia subsidium petiit orationum, magisque pecuniarum. Serlo autem Sagiensis episcopus huic synodo

* Angliæ, & Normaniæ dum.

* Cor. latiali.

(1) Cum Gelasius II. mensis Octobris initio Pisis & Genuæ fuerit. Concilium Rotomagense in quo adventus ejus in Franciam nunciatus, Nonis Octobris celebrari non potuit, ideoque legendum *Nonis Novembris*. *Pagius ad An. Chr.* 1118. *n.* 14.

ANNO CHRISTI 1118.

do non interfuit : ſed legatus ejus, infirmitatis ſeniique cauſa eum defuiſſe aſſeruit. Arduinus vero præſul Ebroicenſis per legatum ſuum mandavit, quod pro tutela patriæ contra publicos hoſtes, non interfuerit. *Hæc Ordericus.*

ANNO CHRISTI 1119.

CONCILIUM VIENNENSE

A Gelaſio ſecundo celebratum anno Domini MCXIX.

CUm Gelaſius papa apud Capuam Henricum imperatorem & Burdinum ſchiſmaticum antipapam excommunicaſſet, atque inde per Campaniam cum ſuis ad Burgundiam tranſmigraſſet, anno Dominicæ Incarnationis MCXIX. *inquit Urſpergenſis in chronico*, apud Viennam ſynodum congregavit, eaque tranſacta, poſt paucos dies in monaſterio Cluniacenſi vitam præſentem in Domino finivit. *Quid vero in ea geſtum vel conſtitutum fuerit, ſilent omnes.*

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1119. n. 1. & 2.

Urſpergenſis in Chronico tradit Gelaſium II. apud Viennam ſynodum congregaſſe & poſt paucos dies in monaſterio Cluniacenſi obiiſſe, Urſpergenſem ſecuti ſunt Baronius, Labbeus, aliique. Verum eos hallucinatos eſſe Gelaſiumque II. nullum Viennæ Concilium coegiſſe, apud me certum, Falco enim in Chron. ad finem anni 1118. quo annum 1119. inchoamus, ait: *Dehinc Apoſtolicus ipſe ſtabilivit, ut in ſequenti menſe Martii ſynodum cum Patribus Franciæ, Teutoniciſque celebravet, ibique de ſacerdotii & de regni diſſidio longe lateque habito, Spiritu ſancto mediante, loquerentur &c. Sed antequam terminus ſtatutus ſynodum celebrandi adveniſſet, apud monaſterium S. Petri, quod vocatur Clunia, ubi diligenter morabatur, ægritudinis mole detentus eſt*, quod ex Falcone Baronius n. 2. narrat. Præterea Pandulphus, qui Gelaſium II. comitabatur, hujus Concilii non meminit, ſicuti nec Hugo monachus Cluniacenſis in epiſtola ad Pontium Abbatem ſuum, ubi refert, quæ Gelaſius II. in Gallia egerit. Verum quidem eſt Gelaſium II. propoſuiſſe Concilium in Gallia celebrare, ſed ad id Urbem Remenſem elegerat, ut teſtatur Eadmerus hujus temporis ſcriptor lib. 5. Novorum. Idem habetur in Chron. Mauriniacenſi lib. 2. Tom. 4. Duchesnii. *Apud Remim metropolim regni Concilium diſponebat, in quo ſe magna diſpoſiturum credebat; ſed divino judicio ..... præventus ægritudine graviſſima* &c. & dein Chronographus ejus mortem recitat; qui tamen de Calliſto II. poſt pauca interpoſita verba, notat eum Toloſæ primum, Remis ſecundo Concilium celebraſſe, ſed nec ipſe, nec ullus alius ex antiquis præter Urſpergenſem ac Nangium in Chron. Gelaſium II. aliquam ſynodum in Galliis habuiſſe memorarunt. Quare non dubitandum, quin Urſpengenſis hallucinatus fuerit, & Nangium in errorem induxerit. Is tamen non Viennæ, ſed Remis Concilium coactum voluit.

VITA ET EPISTOLÆ CALLISTI PAPÆ II.

Calliſtus pontifex quando.

CALLISTUS hujus nominis ſecundus, Guliel-mi Burgundiæ comitis filius, Henrici imperatoris conſanguineus, adeoque, quod ait chronicon Caſſinenſe, regia ſtirpe progenitus, in rebus ſæculi ſtrenuus, & in eccleſiaſticis apprime eruditus, tertio die poſt obitum Gelaſii, unanimi conſenſu totius cleri ac populi Romani Cluniaci in Galliis ex Guidone Viennenſi archiepiſcopo invitus (ut teſtatur ipſe apud Urſpergenſem in epiſtola ad Adalbertum Moguntinum archiepiſcopum) electus eſt pontifex optimus, anno Domini MCXIX. ipſis Kalendis Februarii, tempore Henrici V. regis Germaniæ & imperatoris ejuſdem nominis IV. De cujus electione iſta apud Baronium Pandulphus. Hic a cardinalibus, qui cum Gelaſio, jam in Cluniaco ſepulto ab Urbe in Franciam venerant, dum eſſet ante archiepiſcopus Viennenſis, in papam Calliſtum electus. Qui ſe indignum iterato reclamans, idcirco modis omnibus reſiſtebat: quia & incertum habebatur a multis, utrum Romæ ratum factum hujuſmodi teneretur. Propter quod vix cappa rubea amiciri ſuſtinuit, donec nuntii redeuntes Roma, per dominum Petrum tunc vicarium, epiſcopum Portuenſem, per cardinales omnes, per dominum Petrum Leonis, (nam iſte nimium laboravit in verbo propter diaconum filium ſuum Petrum Leonis, qui potiſſimum in Francia id peregerat) per præfectum & conſules, per clerum & populum, viva voce ac litteris electionem ipſam canonice iureque firmarent.

Sed quid de ſua electione ei fuerit per viſum divinitus præmonſtratum, ſic narrat Sugerius in Ludovico: (Cum in ſomnis proxima nocte, apto ſatis licet ignoto præſagio, vidiſſet ſibi a perſona præpotente Lunam ſub chlamyde repoſitam committi, ne cauſa eccleſiæ tranſitu apoſtolici periclitaretur: ab ea quæ aderat Romana eccleſia in ſummum pontificem electus, viſionis veritatem enucleatius animadvertit.) Quod magis magiſque perſpicuum reddiderunt eventa. Siquidem diuturnum bellum ob inveſtituras conflatum, diu multumque eccleſiam fatigans & lacerans, cedente tandem imperatore: ab eodem Calliſto papa feliciſſime compreſſum eſt. Dum factam electionem abſentes cardinales per litteras approbaſſent, atque eccleſiam S. Mauri confeſſoris translatis iſthuc e cœnobio Caſſinenſi corporibus ſanctorum Antonii & Conſtantiniani ſolenni ritu dedicaſſet, Cluniaco Romam reverſus, a clero, ſenatu, populoque Romano honorifice acceptus fuit.

Hic poſtmodum, inquit Tyrius, divi imperatoris Henrici, cujus conſanguineus erat, gratiam conſecutus, & ejus fretus auxilio, in Italiam cum cardinalibus & univerſa curia diſcedens, apud Sutriam urbem Romæ conterminam, æmulum & hæreſiarcham Burdinum, antipapam ſchiſmaticum, violenter cepit: inſuper & camelo impoſitum, pelle indutum urſina ad * Caſſinenſe cœnobium, quod juxta Salernum eſſe dignoſcitur, cum multa miſit ignominia; ubi uſque ad ſu-

Lib. de Ant. Burd pitur

* Ca

ſupremum ſenium vitam compulſus eſt lege loci ducere cœnobiticam. Auctor chronici Caſſinenſis 70. & ſequentibus quibuſdam capitibus libri quarti recenſens omnia ea beneficia ac privilegia quæ Caſſinenſi monaſterio contuliſſet vel adjudicaſſet: inter cætera ait eum exercitum ex Northmannis congregaſſe, & antipapam ſchiſmaticum, quem Mauritium hæreſiarcham nominat, in civitate Sutrina, ad quam pſeudopontifex confugerat, obſediſſe, cepiſſe, & in arce Caſſinenſis monaſterii, quam abbas ejuſdem cœnobii conſtruxerat, exilio relegaſſe. Urſpergenſis addit, eundem antipapam a Romano exercitu interceptum, pluribus a vulgo contumeliis & irriſionibus affectum, auctoritate Calliſti papæ ab injuriis vindicatum, ad agendam pœnitentiam in exilio relegatum eſſe.

Pandulphus autem, qui erat hæc ſpectans, ſic paulo fuſius habet: Interea Burdinus in Sutrio prope Romam eccleſiam perſequi, peregrinos prædari, in papam & alios maledicta congerere, quæque alia hujuſmodi poterat, tam per ſe quam per alios facere non ceſſabat. Tunc papa, factus abunde jam ab omni parte ſecurus, paravit magnum exercitum, & cum eo Joannem Cremenſem cardinalem ſancti Chryſogoni Sutrium contra Burdinum præmiſit: ipſe eum e veſtigio ſequitur. Demum Sutrii convenerunt. Pugnatur attentius, vincitur capiturque Burdinus, adducitur, ſed tamen camelo ſubvectus.

In ſcripto codice Vaticano aſſeritur, a Sutrinis, cum eorum quaterentur mœnia, Burdinum militibus deditum, qui ejuſmodi eum expoſuerunt ludibrio. Primum omnium eum inceſſere blaſphemiis, altis vocibus conclamantes: Maledicte, maledicte, per te tam grave ſcandalum venit. Addebant alii; Tu es qui Chriſti tunicam attentaſti dividere, & dilacerare catholicam unitatem præſumpſiſti. Tunc præparato camelo pro alto caballo, & indutus piloſa pelle vervecis pro chlamyde rubea, poſitus eſt ex adverſo ſuper camelum, dataque eſt ei in manibus pro freno cauda cameli. Ita in Urbem introductus eſt in exemplum aliorum, ne ſimilia quis ultra auderet tentare. Inde in arcem Fummonis primum, inde vero eſt in monaſterium Cavenſe translatus ad pœnitentiam; ſed in ſua rebellione perſeveravit * incautus.

* cunctis.

Quod etiam Sugerius abbas, & ipſe hujus temporis auctor affirmat, ſimulque ejuſdem antipapæ tyrannidem, Sutrii dum permaneret, pariter narrat: atque alia ab aliis prætermiſſa, ne quid deſit ad triumphum beſtiæ per imperatorem exaltatæ, ſic tradit: Romani, Calliſti papæ tam nobilitati quam liberalitati faventes, intruſum ab imperatore ſchiſmaticum Burdinum, apud Sutrium ſedentem, & ad limina apoſtolorum tranſeuntes genu flectere compellentem, expugnatum tenuerunt, tortuoſo animali camelo tortuoſum antipapam, imo antichriſtum, crudis, imo ſanguinolentis pellibus caprinis amictum, tranſverſum ſuperpoſuerunt, & ignominiam eccleſiæ Dei ulciſcentes, per medium civitatis via regia, ut magis publicaretur, deducentes, impetrante domino papa Calixto, perpetuo carcere in montanis Campaniæ prope ſanctum Benedictum captivatum damnaverunt: & ad tantæ ultionis memoriæ conſervationem, in camera palatii ſub pedibus domini papæ conculcatum depinxerunt. *Hæc Sugerius in Ludovico.*

Idem Calixtus papa excommunicationis fulmine, in Remenſi, Lateranenſi, aliiſque conciliis, ſua & prædeceſſoris ſui auctoritate congregatis, Henricum quintum coegit, ut omne jus inveſtiendi epiſcopos eccleſiæ reſtitueret: atque ita hoc pontifice auctore tandem pax optatiſſima inter eccleſiam & imperium compoſita fuit anno plus minus quinquageſimo, ex quo inter Gregorium VII. & Henricum IV. ingens diſcordia ob beneficiorum collationem emerſerat. Epiſcoporum & abbatum electiones, quas imperatores & reges uſurpaverant, clero & monachis reſtitutæ fuerunt, ideoque imaginem pacis in manu tenens depingitur. *Poſſevinus.* His rebus præclare geſtis pontifex de eccleſia optime meritus, multis præclaris conſtitutionibus, quæ in decreto Gratiani recitantur, & quodam opuſculo de ſancto Jacobo apoſtolo in lucem edito, clariſſimus migravit ad Dominum Idibus Decembris, anno Dom. 1124. cum manus pontificium adminiſtraſſet annis quinque, menſibus decem, & diebus tredecim. Poſt obitum teſte Ottone Friſingenſi, hoc elogio condecoratus fuit:

Henricus V. inveſtituras eccleſiæ reſtituit.

Pax inter eccleſiam & imperium inita.

Ecce Calixtus honor patriæ, decus imperiale,
Nequam Burdinum damnat; pacemque reformat.

Ex Pandulpho plura Baronius.

EPISTOLA I. CALISTI PAPÆ II.

Ad Adalbertum Moguntinum archiepiſcopum.

De ſui creatione.

DOminus noſter felicis memoriæ Gelaſius a Vienna diſcedens, injunxit mihi ut ad ejus præſentiam feſtinarem, poſtquam ipſe Cluniacum perveniſſet. Quod cum poſt dies aliquot implere ſatagerem, in itinere de ejus obitu mihi nuntiatum eſt. Ego, ut fratribus, qui cum domino eodem venerant, prout ratio exigebat, ſolatium exhiberem: Cluniacum cum gravi dolore perrexi. Dum autem ſuper eorum conſolatione attentius cogitarem, ipſi graviſſimum mihi onus, & vires meas omnino tranſcendens, impoſuerunt. Congregati namque in unum die altero poſt adventum meum epiſcopi, cardinales, & clerici & laici Romanorum, invitum me penituſque renitentem in Romanæ eccleſiæ pontificem Calixtum unanimiter aſſumpſerunt.

II. AD STEPHANUM ABBATEM CISTERCIENSEM.

Ciſtercienſis monaſterii capitula confirmat.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimis in Chriſto filiis Stephano venerabili Ciſtercienſis monaſterii abbati, & ejus fratribus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD hoc in apoſtolicæ ſedis regimen, Domino diſponente, promoti conſpicimur: ut ipſo præſtante religionem augere; & quæ recta atque ad ſalutem animarum ſtatuta ſunt noſtri debeamus auctoritate officii ſtabilire. Idcirco, filii in Chriſto cariſſimi, petitioni veſtræ caritate debita impertimur aſſenſum, & religioni veſtræ paterno congratulantes affectu, Dei operi quod cœpiſtis manum noſtræ confirmationis apponimus. Siquidem conſenſu & deliberatione communi abbatum & fratrum monaſteriorum veſtrorum, & epiſcoporum, in quorum parochiis eadem monaſteria continentur, quædam de obſervatione regulæ B. Benedicti, & de aliis nonnullis quæ ordini veſtro & loco neceſſaria videban-

tur,

tur, capitula ſtatuiſtis: quæ nimirum ad majorem monaſterii quietem, & religionis obſervantiam, auctoritate ſedis apoſtolicæ petitis confirmari. Nos ergo veſtro in Domino profectui congaudentes, capitula illa & conſtitutiones auctoritate apoſtolica confirmamus, & omnia in perpetuum rata permanere decernimus. Illud nominatim omnimodo prohibentes, ne abbatum aliquis monachos veſtros ſine regulari commendatione ſuſcipiat. Si qua igitur eccleſiaſtica ſæculariſve perſona noſtræ confirmationi & conſtitutioni veſtræ temeritate aliqua obviare præſumpſerit: tanquam religionis & quietis monaſticæ perturbatrix, auctoritate beatorum Petri & Pauli & noſtra, donec ſatisfaciat, excommunicationis gladio feriatur. Qui vero conſervator extiterit, omnipotentis Dei & apoſtolorum ejus benedictionem & gratiam conſequatur. Interdicimus autem, ne quis converſos laicos profeſſos veſtros ad habitandum ſuſcipiat.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus confirmavi, & ſubſcripſi.

Datum Sodoloci per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, decimo Kalendas Januarii, Indict. XII. Incarnationis Dominicæ milleſimo centeſimo decimonono, pontificatus autem domini Calixti ſecundi papæ anno primo.

III. AD CANONICOS VIENNENSES.

Antiqua Viennenſis eccleſiæ privilegia confirmat.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro decano, & canonicis ſive clericis Viennenſis eccleſiæ, tam præſentibus quam futuris, in perpetuum.

ETſi eccleſiarum omnium cura nobis ex apoſtolicæ ſedis adminiſtratione immineat: Viennenſi tamen ſpecialius convenit ſtudio providere. Ipſa enim primum, diſponente Deo, ſolicitudini noſtræ commiſſa eſt, & ad ejus regimen nos epiſcopalis gratiam conſecrationis accepimus. Ex communis igitur & ſingularis dilectionis debito incitati, matrem veſtram, filii in Chriſto cariſſimi, ſanctam Viennenſem eccleſiam diligere, honorare, & B. Petri patrocinio decrevimus confovere. Omnem itaque dignitatem, & munitionem, ac liberalitatem, quam vel per authentica prædeceſſorum noſtrorum Silveſtri, Nicolai, Leonis, Gregorii, & cæterorum Romanorum pontificum privilegia, vel per imperatorum, regum, principum, & cæterorum fidelium largitionem conceſſam obtinet, nos quoque, auctore Deo, concedimus & præſentis privilegii pagina confirmamus. Ut videlicet ſuper ſeptem provincias primatum obtineat: ſuper ipſam Viennenſem, ſuper Bituricam, Burdigalam, Auxitanam quæ Novempopulitana dicitur, ſuper Narbonam, Aquenſem, & Ebredunenſem: & in eis Viennenſis archiepiſcopus Romani pontificis vices agat, ſynodales conventus indicat, & negotia eccleſiaſtica juſte canoniceque definiat. Porro illa ſex oppida vel civitates, Gratianopolis videlicet, Valentia, Dia, Alba, Vivarium, Geneva, Maurienna, in ejus tanquam in proprii metropolitani obedientia & ſubjectione permaneant. Tarantaſienſis autem archiepiſcopus, licet aliquibus habeatur ex apoſtolicæ ſedis liberalitate prælatus: Viennenſi archiepiſcopo tanquam primati ſuo ſubjectus obediat. Sane in Salmoracenſi archidiaconia conſecrationes, vel ordinationes, & quidquid ad pontificale officium pertinet, Viennenſis eccleſia præter alicujus inquietationem ſeu diminutionem habeat. Abbatia quoque S. Petri foris portam Viennæ ſita, & intra eandem urbem abbatia S. Andreæ, una monachorum, altera ſanctimonialium, abbatia S. Teuderii, & abbatia ſanctæ Mariæ de Bonavalle, quæ, præſtante Deo, noſtris ſumptibus & noſtris eſt fundata laboribus, in ſæpedictæ Viennenſis eccleſiæ jure ac ſubjectione perſiſtant. In ipſa etiam Romanenſi eccleſia, quamvis Romanæ ſe faciat libertatis, viſis tamen prædeceſſorum noſtrorum privilegiis, & imperatorum præceptis, tam in ſæcularibus, quam in regularibus clericis & canonicis inibi ordinatis vel ordinandis, pontifices Viennenſes omnem habere decernimus poteſtatem. Similiter in eccleſia B. Donati, & B. Valerii, & eccleſia B. Petri de Campania, & beatæ Mariæ de Annoniaco. Caſtra præterea quæ per nos recuperata ſunt vel acquiſita ſcilicet Pompejacum, Saſſerlum, & caſtrum de Malavalle, Viennenſi eccleſiæ in perpetuum confirmamus. Cœmeterium vero quod dominus prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Paſchalis papa circa B. Mauritii eccleſiam conſecravit, liberum eſſe ſancimus: ut eorum qui illic ſepeliri deliberaverint, & devotioni, & extremæ voluntati, niſi forte excommunicati ſunt, nullus obſiſtat: ſalvo nimirum propriæ jure parochiæ. Ad hæc, pro ampliori Viennenſis eccleſiæ dilectione, ante Viennenſem archiepiſcopum per provinciam ſuam crucem deferri concedimus; & Viennenſem eccleſiam alicui ſubjacere legato, niſi cardinali, vel alii de Romana provincia, qui a Romani pontificis latere dirigitur, prohibemus. Porro in eccleſiis, quas in Viennenſi epiſcopatu poſt aſſumptum apoſtolicæ ſedis miniſterium conſecravimus, Viennenſis archiepiſcopus eandem, quam habuerat ante, interdicendi ac ordinandi habeat poteſtatem. Sane intra clauſtri ambitum, ubi clericorum manſiones continentur: nullus omnino laicorum deinceps habeat manſionem, aut aſſultum, vel rapinam facere, ſeu corporalem cuilibet audeat injuriam irrogare. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ confirmationis vel conceſſionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat: & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini noſtri redemptoris Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis ſentiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Valentiæ v. Kal. Martii, Indictione decimatertia, Incarnationis Dominicæ an. MCXX. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno ſecundo.

IV. AD EPISCOPOS ET CLERUM GALLIÆ.

De Burdino antipapa capto, &c.

QUia dereliquit, &c. *Extat deinceps inter præambulares concilii Lateranenſis I.*

V.

V. AD HENRICUM IMPERATOREM.

Illum ob factam investituræ ecclesiasticæ restitutionem, & pacem cum ecclesia initam, laudat.

OMnipotenti Deo, *&c. Extat inter præambulares concilii Lateranensis I.*

VI. AD PELAGIUM BRACARENSEM EPISCOPUM.

De privilegiis ejusdem ecclesiæ.

BRacarensem metropolim insignem quondam fuisse, atque inter Hispaniarum regna multis & dignitatis & gloriæ titulis claruisse, tam antiquæ nobilitatis indicia, quam & veterum scripturarum testimonia manifestant. Verum quia consistentis in ea populi peccata corrigere divinæ dispositioni complacuit: irruentibus Mauris seu Moabitis, & metropolis dignitas imminuta, & parochiarum termini sunt confusi. Sane post longa temporum interstitia, Divina rursus miseratio metropolim restituere, atque parochias ex parte maxima dignata est ab infidelium tyrannide liberare. Unde dominus prædecessor noster sanctæ memoriæ Paschalis papa pristinam ei dignitatem redintegrans, sua quæque membra ei per apostolicæ sedis privilegium counivit. Ejus itaque nos vestigia subsequentes, carissime frater & coepiscope Pelagi, Bracarensi ecclesiæ, cui Deo auctore præsides, integram ipsam urbem Bracaram cum cauto illo integro, quod comes Henricus & uxor ejus Therasia eidem ecclesiæ contulerunt, & cum terminis Bracarensis episcopatus, sicut in descriptione prædicti domini continetur, præsentis privilegii pagina confirmamus: & eidem Bracarensi metropoli, Galliciam provinciam, & in ea episcopalium cathedrarum urbes redintegramus; item Asturicam, Lucum, Tudam, Mindunium, Auriam, Portugale, Colambriam, & episcopalis nominis nunc oppida Niseum, Lamecum, Egitaniam, Britoniam, cum parochiis suis.

VII. AD OTTONEM BAMBERGENSEM episcopum, Pomeranorum apostolum.

De privilegiis Bambergensi ecclesiæ concessis.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Bambergensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

BOnis fratrum nostrorum studiis non solum favere, sed ad ea ipsorum etiam debemus animos incitare: Tuis ergo, carissime & venerabilis frater Otto Bambergensis episcope, supplicationibus inclinati, monasteria quæ ipse propriis sumptibus extruxisti, & Bambergensi ecclesiæ conferens, apostolicæ sedis roborari munimine quæsivisti, in B. Petri ejusque Romanæ ecclesiæ protectione suscipimus contra pravorum hominum nequitiam defensanda. Statuimus ergo, ut possessiones, prædia, & bona omnia, quæ & fraternitas tua eisdem monasteriis Divini amoris intuitu contulit, quæque aliorum fidelium justa oblatione concessa sunt, aut in futurum juste legaliterve acquiri vel offerri contigerit, firma eis & illibata Domino auctore permaneant. Ordinationes sane abbatum vel monachorum suorum a catholicis episcopis diœcesanis accipiant. Rerum vero ipsorum monasteriorum curam & administrationem in tuo tuorumque successorum arbitrio & potestate remanere censemus. Nulli itaque hominum facultas sit eadem monasteria perturbare, aut eorum possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis fatigationibus vexare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus commodis profutura. Si qua igitur ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris Jesu Christi aliena fiat, atque in examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eisdem monasteriis justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Scripta per manum Gervasii scriniarii regionarii & notarii sacri palatii.

VIII. AD EUMDEM.

Ejusdem argumenti.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Bambergensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SAnctorum patrum præceptis & canonicis sanctionibus demonstratur, quod prædia & possessiones ecclesiarum, quæ vota fidelium, pretia peccatorum, & pauperum patrimonia nuncupantur, vendi vel alienari non debeant. Quæ enim Divinæ majestatis obsequio, & cælestium secretorum usui sunt dicata, non decet in alienum jus redigi, vel in alterius servitii formam transmutari. Nempe (ut beati Symmachi papæ verbis loquamur) possessiones, quas unusquisque ecclesiæ propriæ dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis aut distractionibus, vel sub quocumque argumento, non patimur. Eapropter nos tuis justis postulationibus annuentes, mansos, qui episcopalis mensæ tuæ servitio dediti sunt, in eodem statu, in quo bene a te dispositi cognoscuntur, futuris temporibus permanere præsentis scripti nostri confirmatione sancimus; statuentes ut nulli successorum tuorum, vel alicui hominum, liceat eos vendere, sive in laicorum beneficium tradere, vel in usus alios commutare. Sed sicut a te dispositum est, de unoquoque prædictorum mansorum denarius unus annis singulis Bambergensi ecclesiæ, pro anima imperatoris Henrici fundatoris ejus, ad concinnanda luminaria conferatur. Abbatias vero & regulares * canonicas per industriam tuam in religionis ordine stabilitas, & alia a te recte constituta, nulli hominum facultas sit in posterum immutare. Si quis autem contra hanc confirmationem venire temerario ausu præsumpserit, excommunicationis vinculo subjacebit.

* al. canonias. H.

Data Laterani, Idibus Aprilis, Indictione secunda.

Edidit Sirmondus in limine op. Goffridi.

IX. AD GOFFRIDUM ABBATEM VINDOCINENSEM.

Rata habet privilegia omnia Vindocinenſium.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo in Chriſto filio ſuo Goffrido Vindocinenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ET tuæ in Romanam eccleſiam devotionis ſinceritas, & noſtra in invicem aſſidua familiaritas, nos hortantur, ut viſitare te frequentius apoſtolicæ benedictionis litteris debeamus. Viſitamus ergo: & te ſicut fratrem in Chriſto cariſſimum amplioris dilectionis brachiis amplectentes, & de familiari familiariorem, & ex caro cariorem habere deinceps præoptamus. Perſonam tuam honorare, & eccleſiam tuam juvare cupimus & fovere. Sane fratres tuos per te in Domino ſalutamus, & eis omnipotentis Dei & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli benedictionem impendimus. Quidquid vero dignitatis, ſeu immunitatis, ab apoſtolica ſede, tibi, tuoque monaſterio, conceſſum eſt: nos quoque ratum & integrum perpetuo manere cenſemus.

Datum Romæ VIII. Idus Aprilis.

Ex hora Sirm. ad Goffridum.

X. AD EUNDEM.

Ejuſdem argumenti: ſingillatim enumeratis privilegiis.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Goffrido Vindocinenſis monaſterii abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

CUm univerſis eccleſiæ ſanctæ filiis ex apoſtolicæ ſedis auctoritate ac benevolentia debitores * exiſtimamus: illis tamen locis atque perſonis, quæ ſpecialius atque familiarius Romanæ adhærent eccleſiæ, propenſiori nos convenit caritatis ſtudio imminere. Quamobrem, cariſſime in Chriſto fili Goffride abbas, tuis petitionibus non immerito annuendum cenſuimus: ut Vindocinenſe monaſterium, cui Deo auctore præſides; quod videlicet ab ipſis fundatoribus Goffrido Andegavenſi comite & Agnete Pictavenſi comitiſſa ſedi Apoſtolicæ oblatum eſt, ad prædeceſſorum noſtrorum ſanctæ memoriæ Alexandri, Urbani, Paſchalis, Romanorum pontificum, exemplar, apoſtolicæ ſedis privilegio muniremus. Sicut ergo iidem fundatores devoverunt, & in eorum chirographo continetur, ſub apoſtolicæ ſedis defenſione ac Romana libertate, ab omni conditione aliarum perſonarum abſolutum ſemper & liberum idem monaſterium permanere ſancimus. Ita videlicet, ut inter Romanum pontificem, & te tuoſque ſucceſſores, nulla cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit; media habeatur. Nec ipſe Vindocinenſis abbas ad concilium ire, ubi papæ perſona non aderit, ullatenus cogatur. Porro eccleſiam B. Priſcæ in monte Aventino ſitam, quam cum univerſis pertinentiis ſuis, prædicti domini noſtri Alexandri papæ conceſſione prædeceſſores tui longo tempore poſſediſſe noſcuntur, tibi tuiſque ſucceſſoribus cum omni dignitate, quæ ad eandem eccleſiam pertinet, confirmamus: ſancti Spiritus judicio decernentes, ut nulla deinceps eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, prædictam B. Priſcæ eccleſiam, ſeu eccleſiæ dignitatem, tibi tuiſque ſucceſſoribus qualibet aſtutia vel occaſione auferre præſumat. Quod ſi forte contigerit, Romanæ legatum eccleſiæ prædictum Vindocinenſe monaſterium viſitare, caritative ibi ſuſcipiatur, & ei juxta loci poſſibilitatem diligenter quæ corpori ſuerint neceſſaria miniſtrentur. Porro legatus ipſe in eodem loco nihil per ſe diſponere vel corrigere audeat, neque occaſione legationis rectorem loci vel fratres moleſtare præſumat. Sed ſi quid forte corrigendum cognoverit, papæ notificare licebit. Si quis autem adverſus locum illum pro aliquibus rebus cauſari voluerit, nullatenus abbas vel fratres ei reſpondeant, antequam Romanum pontificem conſulant: quia quod ſine noſtro vel ſucceſſorum noſtrorum judicio diſtractum vel diffinitum fuerit, irritum erit. Sane ad indicium perceptæ hujus a Romana eccleſia libertatis, duodecim ſolidos monetæ veſtræ patriæ quotannis Lateranenſi palatio perſolvetis. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Pariſiis per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii VIII. Idus Octobris, Indict. XIII. Dominicæ Incarnationis anno MCXIX. pontificatus autem Domini Calixti II. papæ anno I.

* *add.* nos * Forte, *exiſtimus*.

Ex chro Petri vi

XI. AD JOSCERANNUM LINGONENSEM EPISCOPUM.

Judicem eum conſtituit controverſiæ, quæ eſt inter abbatem S. Petri vivi Senonenſis, & Moliſmenſem.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Joſceranno Lingonenſium epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ABbatis Arnaldi, & fratrum monaſterii ſancti Petri vivi, querelam accepimus, quod eis Moliſmenſis & Remenſis abbates quaſdam poſſeſſiones jamdiu a beati Petri monaſterio poſſeſſas, injuſte abſtulerint. Unde fraternitati tuæ præcipimus, ut longa dilatione ſepoſita canonicam eis juſtitiam facias, nec monaſterio eidem obeſſe permittas, quod ſecundum antiquam terræ conſuetudinem inſtrumenta ſine impreſſione ſigilli compoſita declarantur.

Data Senonis Nonis Decembris.

Chiffletii oria Treciana.

XII. AD CANONICOS BISUNTINÆ ECCLESIÆ S. JOANNIS.

Litigantes S. Joannis & S. Stephani canonicos juramentis ſuis ſolvit.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Biſuntinæ eccleſiæ S. Joannis evangeliſtæ canonicis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INter veſtram, & B. Stephani eccleſiam, quædam poſſeſſionum unitas per confratrem noſtrum Humbaldum Lugdunenſem archiepiſcopum facta eſt, quæ grave admodum inferre videbatur utrique eccleſiæ detrimentum: nec omnino ſine animarum periculo, quæ inde facta fuerant juramenta poterant conſervari. Quæ ſupradictus frater noſter, una cum archiepiſcopo veſtro Anſerico diligenter noſtra etiam commonitione perſpiciens, utriuſque partis juramenta, ex reſervata ſibi & eidem archiepiſcopo veſtro licentia & poteſtate, prorſus abſolvit. Et nos itaque abſolutionem ipſam utrique eccleſiæ neceſſariam providentes, præſentis decreti pagina confirmamus, & ratam in perpetuum manere decernimus: auctoritate ſedis apoſtolicæ ſtatuentes, & omnimodis præcipientes, ut neque vos S. Stephani canonicos; neque ipſi, aut quælibet perſona, vos deinceps ſuper juramento illo præſumat impetere. Nulli etiam omnino hominum liceat, ſibi honores veſtros, prædia, & poſſeſſiones, & quæcumque juris eccleſiæ veſtræ ſunt, pro illius unitatis vinculo vendicare, aut ea ulterius commiſcere: ſed omnia vobis, veſtriſque ſucceſſoribus ita ſemper quieta, & integra conſerventur, ſicut a tempore bonæ memoriæ Salinenſis Hugonis, Biſuntini archiepiſcopi, uſque ad tempora fratris Hugonis archiepiſcopi, qui in Jeroſolymitana peregrinatione ad Dominum migravit, conſervata noſcuntur: Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, ac ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.

Ego Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus confirmo, & ſubſcribo.

Datum apud Magalonam, per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, ac bibliothecarii II. Kal. Julii, Indict. XII. Dominicæ Incarnationis anno MCXX. pontificatus autem domini Calliſti II. papæ anno I.

Chiffletii toria Treciana.

XIII. AD EOSDEM

Eccleſiæ S. Joannis bona & privilegia confirmat.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis canonicis Biſuntinæ eccleſiæ S. Joannis evangeliſtæ, tam præſentibus, quam futuris, in perpetuum.

SIcut injuſta poſcentibus nullus eſt tribuendus effectus, ſic legitima deſiderantium non eſt differenda petitio. Quamobrem cariſſimi in Chriſto filii, petitioni veſtræ clementer annuimus, & tam vos, quam veſtra omnia, protectione ſedis apoſtolicæ munientes, quæ in præſentiarum legitime poſſidere videmini, vobis veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum confirmamus, videlicet domos veſtras, &c.

Enumerat illius eccleſiæ poſſeſſiones. Deinde:

Decernimus ergo ut nulli hominum liceat eandem eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum ſuſtentatione, & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Porro theſaurum veſtræ eccleſiæ, niſi forte pro redemptione captivorum, vel famis neceſſitate, aut emptione terrarum, ab aliquo diſtrahi prohibemus. Sane veſtris archipresbyteris, & archidiaconis interdicimus, ut eccleſias veſtras, & earum presbyteros, ſeu clericos, præter archiepiſcopi & totius capituli veſtri commune conſilium, interdictionis ſententiæ ſubdere non præſumant. Præterea quieti veſtræ eccleſiæ propenſius intendentes, & ejus ſervare juſtitiam cupientes, conſuetudines, quas B. Stephani eccleſia ei ex antiquo debere cognoſcitur, & quæ continentur in libro, qui nuncupatur regula, confirmamus: ut videlicet in Purificatione beatæ Mariæ, canonici S. Stephani ad proceſſionem conveniant, & cereos ſeptuagintaduos exhibeant. In cœna Domini, cum candelabris, & majori cruce ad ſancti chriſmatis confectionem conveniant. In ſabbato ſancto ſex libras ceræ ad magnum cereum faciendum præbeant: canonicos quatuor ad legendas quatuor lectiones, & præter illos presbyterum canonicum ad collectam. Ipſo die paſchæ, brachium S. Stephani cum proceſſione ſolemniter afferant. In ſabbato Pentecoſtes duos canonicos ad legendas duas lectiones mittant, & præter illos presbyterum canonicum ad collectam. In meſſione, & vindemia Poliaci, ceram quæ ſufficiat. In feſto S. Stephani in Auguſto, vaccam, vel quatuor ſolidos, & modium vini. In Ultrajurenſi vindemia, ceram quæ ſufficiat. Per totum annum, dum erit vinum in cellario S. Joannis, cubitum unum candelæ in unoquoque ſero tribuant. Si canonici ſimul cœnaverint: candelam in cœna, quantum fuerit; ſin autem, unicuique canonico, qui moratur a Nigra porta uſque ad antiquum murum, dimidium pedem candelæ, præpoſito ulnam unam, decano ſimiliter. In nativitate Domini, ſicut in Paſcha, brachium S. Stephani cum proceſſione ſolemniter afferant. De toto monte, clerici, ſeu laici, decimam parochiæ veſtræ attribuant: laici tamen omnia jura parochialia eccleſiæ S. Joannis Baptiſtæ perſolvant. Si quando fit placitum Dei, oblatio inter ſancti Joannis, & S. Stephani canonicos dividatur. Cœmeterium S. Stephani, cum eleemoſyna caſati, utriuſque eccleſiæ commune permaneat. In receptione tam regum, quam epiſcoporum, clerici S. Stephani ad eccleſiam veſtram cum ſericis cappis veniant. In electione Biſuntini archiepiſcopi, clerus, & populus civitatis, ſecundum antiquam eccleſiæ veſtræ conſuetudinem, in capitulo veſtro conveniant: univerſas etiam conſuetudines, & tenores, quos a tempore Salinenſis Hugonis archiepiſcopi veſtri, uſque ad tempus jam dicti fratris noſtri Hugonis, veſtri ſimiliter archiepiſcopi qui in Jeroſolymitana peregrinatione defunctus eſt, veſtra eccleſia tenuit, & poſſedit, ut deinceps integre quieteque teneat, & poſſideat, firmitate perpetua ſtabilimus. Si qua igi-

igitur in futurum ecclesiastica, sæculariſve persona, hanc nostræ confirmationis vel concessionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo, tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat: & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini nostri redemptoris Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus & hic fructum bonæ actionis sentiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Romæ xv. Kalen. Martii, Indictione XIII. Incarnationis Dominicæ anno MCXX. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno secundo.

Ex Chifletii historia Trecorciana.

XIV. AD ANSERICUM ARCHIEPISCOPUM Bisuntinum, & eosdem canonicos.

Privilegium maternitatis ecclesiæ S. Joannis, in ecclesiam S. Stephani.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Anserico, Manasse decano, Stephano archidiacono, Stephano thesaurario, Hugoni archidiacono, & cæteris Bisuntinæ ecclesiæ B. Joannis apostoli & evangelistæ canonicis, salutem & apostolicam benedictionem.

DEcessorum statuta, sicut legitima & justa, successorem convenit custodire, ita debet etiam male facta salubri provisione corrigere. Ea propter nos surreptionem illam, quæ domino prædecessori nostro sanctæ memoriæ Paschali papæ e clericis S. Stephani de maternitatis judicio facta est, ad veritatis & justitiæ curavimus ordinem revocare. Inter vos enim, & canonicos S. Stephani, super episcopali cathedra, & ecclesiastica maternitate, longo jam fuerat tempore agitata discordia. Siquidem canonici S. Stephani, ecclesiam suam matricem antiquitus extitisse, sed propter ejus destructionem episcopos ad B. Joannis ecclesiam fecessisse, prout poterant, allegabant. E contra vos ecclesiam vestram per longa temporum spatia episcopalem sedem sine interruptione legitima possedisse, scriptorum memoria, & veterum virorum attestationibus firmabatis. Hæc profecto discordia cum ad prædicti domini nostri audientiam perveniſſet, nostro eam commisit examini finiendam, eo quod ipsius vices illis in partibus gereremus: ita videlicet, ut si canonici S. Stephani quinque idoneis probare testibus possent, quod post redintegrationem ecclesiæ suæ, infra annos triginta super querela hac quæstionem fecissent, per quam illorum videretur interrupta retentio; scilicet vel ante antistitem suum, vel ante Romanæ legatum ecclesiæ; in communi audientia hac probatione perfecta, privilegia eorum jus proprium obtinerent, episcopalis sedes apud B. Stephani ecclesiam haberetur: alioquin vos a querela hac liberi maneretis, & episcopalem teneretis sedem sicut prius tenueratis. Eandem quoque ipsius negotii decisionem, usque ad tunc proximam B. Mariæ Assumptionem, idem dominus a nobis perfici, consummarique præcepit: Nos ejus obedientes mandatis, adhibitis fratribus nostris, & coepiscopis, Gauceranno Lugdunensi, Hugone Gratianopolitano, Leodegario Vivariensi, Berardo Matisconensi, Stephano Eduensi, Galtero Cabilonensi, Gauceranno Lingonensi, Pontione Bellicensi, Guidone Gebennensi, Gulineo Sedunensi, & Pontio abbate Cluniacensi, & decem & septem abbatibus, atque aliis religiosis viris, apud Trenorcium utramque partem convenimus. Ubi cum pars vestra justitiæ suæ allegationes ostenderet, nos probationis executionem a prædicto domino constitutam, a S. Stephani canonicis requisivimus: qui vix tandem testes aliquot, non tamen idoneos, produxerunt. Alius enim pro commisso perjurio, sive turpi nativitate, alius pro sacrilegio, alius pro pretii conductione, alius pro excommunicatione qua diu alligatus fuerat, reprobatus est. Sic præfati B. Stephani canonici, jam suæ partis causam defendere non valentes, a probatione proposita in conspectu omnium defecerunt. Tunc ex communi fratrum judicio definitum est, vestram B. Joannis ecclesiam debere maternitatis prærogativam in perpetuum obtinere. Unde nos una cum eis, eandem vestram ecclesiam extunc a querela illa liberam fore decrevimus, episcopalem in ea sedem permanere irrefragabiliter statuentes. Auctoritate insuper apostolica, in cujus vocati partes solicitudinis fueramus, sub anathematis obligatione præcepimus, ut nullus eam ulterius clericus, sive laicus inde inquietare, aut inquietanti favorem præsumeret ministrare. Hac promulgata ex communi deliberatione sententia, canonici sancti Stephani ad nos secretius accesserunt, ut constituendæ inter vos & illos pacis diem præfigeremus suppliciter postulantes. In quorum verbis nos nihil doli, nihil prorsus versutiæ opinantes, supplicationi eorumdem annuimus, & diem eis, uti postulaverant, constituimus. Mox ipsi a nobis fraudis inito consilio discedentes, unum ex fratribus suis, Petrum scilicet de Moneta, ad prædictum prædecessorem nostrum, furtim, & nobis nihil omnino tale opinantibus, direxerunt. Is postquam curiæ se præsentavit, multa ferens, & nonnulla confingens mendacia, inter cætera suggerere domino ausus est, nos de prædicto negotio nihil feciſſe, neque in ejus executionem obedire mandato sedis apostolicæ voluisse. In hæc figmenta discedens, & rursus ad curiam rediens, reliquos secum deceptores adduxit: congregatisque eis, discussio quasi a principio facta est. Novissime quædam illarum personarum, quæ tam celebri, ut prædictum est, judicio reprobatæ fuerant, immo & aliæ nequaquam idoneæ, ad præfatam probationem admissæ sunt. Duo ex clericis nostris, quos pro jam dicti confirmatione judicii miseramus, advenerant: sed cum omnia quæ acta fuerant, diligenter exponerent, proficere nullatenus potuerunt. Canonici quippe S. Stephani ita jam curiam totam figmentorum suorum fallaciis, & assentationum blandimentis asperserant: ut aliis nullum in ea locum habentibus, ipsi scriptum maternitatis acceperint. Post aliquantum temporis, illorum fraudem idem dominus, & recognovisse asseritur, & super ea vehementius doluisse. Unde etiam tibi, carissime frater archiepiscope Anserice, per sui auctoritatem scripti liberam contulit facultatem, episcopalia in qua velles ecclesia peragendi. Postea vero quam nos in apostolicæ sedis administrationem Divina fuimus gratia constituti, vos aures nostras super eadem querimonia iterum atque iterum propulsastis. Nos autem supradictam deceptionem, necnon & causam omnem plenius cognogno-

gnoſcentes, utpote qui ab ipſo pueritiæ noſtræ tempore in illis educati partibus fuimus, & noſtris totius rei veritatem oculis vidimus: utramque partem ad noſtram ſecundo præſentiam convocavimus. Vos, ut mandatum fuerat, conveniſtis: ſed illi ſe nullis præmiſſis excuſationibus ſubtraxerunt. Tertia tandem, terminum tam eis quam vobis in B. Lucæ feſtivitate præfiximus: ſed in parte altera, etiam hac vice contempti ſumus. Cum enim vos præſentes fueritis, & per quindecim dies in curia permanentes, terminum tranſieritis: illi nec venerunt, nec reſponſales aliquos tranſmiſerunt. Quamobrem fratribus noſtris epiſcopis & cardinalibus, necnon & archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus qui nobiſcum aderant, viſum eſt, B. Stephani canonicos diffugium petiiſſe, ne coram nobis negotium tractaretur, qui & ipſorum doloſitatem, & juſtitiæ veſtræ puritatem certiſſime ſciebamus. Ex communi ergo eorumdem fratrum noſtrorum conſilio, illud maternitatis ſcriptum, quod per tantæ fraudis verſutiam ſæpedicto domino noſtro ſurreptum eſt, apoſtolica auctoritate caſſamus: ſtatuentes ut nullam in poſterum vim prorſus obtineat; ſed in tota Biſuntinæ civitatis parochia, ſola B. Joannis eccleſia omnem epiſcopalis ſedis & matricis eccleſiæ poſſideat futuris temporibus dignitatem, quam priſcis cognoſcitur temporibus poſſediſſe. Porro conſuetudines omnes, quas eccleſia S. Stephani a tempore Hugonis Salinenſis bonæ memoriæ Biſuntini archiepiſcopi, uſque ad tempora fratris noſtri Hugonis, qui in Jeroſolymitana peregrinatione defunctus eſt, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus eccleſiæ veſtræ perſolvit, quiete vobis deinceps, & eidem veſtræ eccleſiæ perſolvantur. Ad hæc, abſolutionem, quæ tam a te, cariſſime in Chriſto frater & epiſcope Anſerice, quam & ab Humbaldo Lugdunenſi archiepiſcopo, ſuper juramento illo clericis utriuſque eccleſiæ facta, & a nobis dum adhuc in partibus ultramontanis eſſemus, confirmata eſt, præſentis quoque decreti pagina roboramus, & ratam perpetuo manere decernimus, auctoritate ſedis apoſtolicæ ſtatuentes, & omnimodis præcipientes, ut neque vos S. Stephani canonicos, neque ipſi, aut quælibet perſona, vos ulterius ſuper juramento illo præſumat impetere. Si noſtræ igitur ſanctioni huic B. Stephani canonici audaci præſumptione contraire tentaverint: tibi, dilecte in Chriſto frater Anſerice Biſuntine archiepiſcope, tuiſque ſucceſſoribus licentiam damus, de perſonis eorum, & de ipſa etiam eccleſia, cooperante Deo, donec ſatisfecerint, juſtitiam exequendi. Si qua etiam in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam venire tentaverit; ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat; & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem B. Joannis eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Scriptum per manus Gervaſii ſcriniarii regionarii, & notarii ſacri palatii.

Datum Laterani, XIV. Kal. Aprilis, Indict. XV. Incarnat. Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domni Calixti II. papæ anno IV.

Ego Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

XV. AD SUFFRAGANEOS EPISC. ET ABBATES PROVINCIÆ BISUNTINÆ.

Significat iis ſententiam a ſe latam pro maternitate eccleſiæ S. Joannis.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis fratribus & filiis, ſuffraganeis epiſcopis, & abbatibus, per Biſuntinam provinciam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

POſtquam nos in apoſtolicæ ſedis miniſterium diſponente Domino promoti ſumus, Biſuntinæ eccleſiæ B. Joannis evangeliſtæ canonici, ſæpe ſuam coram nobis querimoniam protulerunt, ſuper controverſia illa, quæ inter ipſos, & beati Stephani canonicos diutius agitatur; de epiſcopali videlicet cathedra, & matricis eccleſiæ dignitate. Et nos itaque utramque partem ſecundo ad noſtram præſentiam convocavimus. Sed cum beati Joannis canonici ad nos juxta mandatum noſtrum venirent, B. Stephani canonici, ſe ſine excuſatione qualibet ſubtraxerunt. Tertia tandem vice terminum utriſque in beati Lucæ feſtivitate ſtatuimus. Et quidem prædicti beati Joannis canonici noſtro ſe conſpectui, juſtitiam parati facere & recipere, obtulerunt: verum canonici ſancti Stephani neque ad nos venerunt, neque pro ſe excuſationem quamlibet prætenderunt. Quamobrem nos ex communi fratrum noſtrorum epiſcoporum, & abbatum, qui nobiſcum erant, conſilio, apoſtolica auctoritate ſtatuimus, ut jam dicta B. Joannis eccleſia, omnem epiſcopalis ſedis, & matricis eccleſiæ obtineret in poſterum dignitatem, quam antiquis dignoſcitur obtinuiſſe temporibus. Unde beati Stephani canonicis per ſcripta noſtra præcepimus, ut illud nobis maternitatis privilegium rederent, quod a domino prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Paſchali papa, per mendacia, & fraudis verſutiam ſurrepſerunt. Rogamus igitur dilectionem veſtram, monemus atque præcipimus, ut prædictam beati Joannis eccleſiam, matrem veſtram omnimodis cognoſcatis, & obedientiam ei, ac reverentiam humilitate debita impendatis. Nos enim idcirco hoc fecimus, quia & totius rei veritatem noſtris viſam oculis plenius novimus, & ratio id poſcebat; & quia B. Stephani canonici, tertio vocati venire ad judicium contempſerunt. Datum Tarenti, IV. Idus Novembris.

XVI. AD CANONICOS BISUNTINOS S. JOANNIS.

Componit controverſias inter eccleſias S. Joannis, & S. Stephani. Jubet ut privilegium eccleſiæ S. Stephani conceſſum a Paſchali papa reddatur.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis B. Joannis evangeliſtæ canonicis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIſcordiam quæ inter vos, & canonicos ſancti Stephani, longo jam tempore perduravit, a nobis in præſentia fratrum noſtrorum epiſcoporum, & cardinalium, tali noveritis fine con-

concluſam; ut videlicet in vigiliis feſtivitatis Inventionis corporis S. Stephani, ad veſperas, canonici S. Joannis ad eccleſiam B. Stephani cum proceſſione pergant, & in craſtino ejuſdem Inventionis, unum modium vini, & carnem unius vaccæ, vel quatuor Biſuntinæ monetæ ſolidos, a canonicis eccleſiæ loci accipiant. Clerici etiam S. Stephani, in vigiliis S. Joannis ante portam Latinam, ad veſperas, ad ſanctum Joannem veniant. Decanus vero ſancti Stephani hominium ſemper archiepiſcopo faciat, & per manum ejus archidiaconatum de Dola & Amos perpetuo jure obtineat. Candelæ etiam, quæ in exteris clauſtri domibus, canonicis S. Joannis a canonicis S. Stephani antiquitus præbebantur, niſi per quadraginta continuos dies poſt Inventionem, & alios quadraginta dies poſt dedicationem altaris B. Stephani, alio tempore non ſolvantur. Et cera, quæ mittebatur vindemiis Lauſannenſis pagi, deinceps non ſolvatur. Sex autem libræ ceræ, in ſabbato ſancto paſchæ, S. Joannis theſaurario perſolvantur, & in Purificatione ſanctæ Mariæ, ſingulis canonicis ſancti Joannis, qui ad proceſſionem venerint, cerei ſinguli tribuantur. Et etiam candelæ ſolito more ad cellarium, dum vinum canonicorum commune fuerit, ſingulis noctibus perſolvantur. Cæteræ etiam conſuetudines, tam a clericis S. Joannis, quam a clericis S. Stephani, in ſpiritualibus, & in temporalibus, irrefragabiliter obſerventur. Privilegium ſane, quod a domino noſtro ſanctæ memoriæ Paſchali papa de maternitate factum eſt, canonici ſancti Stephani Anſerico Biſuntino archiepiſcopo, vel Lauſannenſi epiſcopo reddant, uſque ad proximas apoſtolorum Petri & Pauli octavas. Si quis ergo contra hoc mandatum noſtrum, vel privilegium retinere, vel pacem hanc infringere attentaverit: tanquam reus, & ſacrilegus, & pacis eccleſiaſticæ perturbator, excommunicationi ſubjaceat: & in locis quibus fuerit, quandiu ibi permanſerit, Divina non celebrentur officia, quouſque ad ejuſdem pacis redeat unitatem. Qui vero conſervator extiterit, omnipotentis Dei, & apoſtolorum ejus Petri & Pauli, benedictionem & gratiam conſequatur. Amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Laterani, per manum Hugonis ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi, VIII. Idus Aprilis, Indictione I. Incarnationis Dominicæ anno MCXXIII. pontificatus autem domni Calliſti II. anno V.

XVII. AD FRANCONEM TRENORCIENSEM ABBATEM.

Privilegium Trenorcienſe.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Franconi Trenorcienſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter promovendis in perpetuum.

JUſtis votis aſſenſum præbere, juſtiſque petitionibus aures accommodare nos convenit: qui licet indigni juſtitiæ præcones, in excelſa apoſtolorum Petri & Pauli ſpecula Domino diſponente poſiti conſpicimur. Idcirco petitionibus tuis clementius annuentes, Trenorcienſi cœnobio, cui Deo auctore præſides, ad exemplar prædeceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ Paſchalis papæ, præſidium apoſtolicæ protectionis impendimus: & loca illa quæ vel anteceſſorum tuorum, vel tuæ ſtrenuitatis induſtria aut rationabiliter acquiſivit, aut legitime recuperavit, vel antiquorum principum ſeu epiſcoporum liberalitate eidem cœnobio conceſſa ſunt, præſentis decreti pagina vobis veſtriſque ſucceſſoribus confirmamus. In epiſcopatu videlicet Claromontenſi monaſterium, &c.

Enumerat illius eccleſiæ poſſeſſiones. Deinde: Quæcumque præterea in futurum largiente Deo, juſte poteritis adipiſci, firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Ad hæc adjicimus, ut idem locus, in quo B. Valeriani martyris, & S. Philiberti confeſſoris, corpora requieſcunt, ab omni jugo ſæcularis poteſtatis liber in perpetuum conſervetur. Nec epiſcopo liceat cujuſcumque diœceſis eumdem locum, excommunicationis, vel abſolutionis, vel cujuslibet diſpoſitionis occaſionibus perturbare: aut cruces, ſeu quaslibet exactiones novas, burgo, & cæteris monaſterii poſſeſſionibus irrogare. Miſſas quoque in eodem monaſterio publicas celebrari, vel ſtationem ab epiſcopo præter abbatis & fratrum voluntatem fieri prohibemus. Cætera etiam quæ per reverendæ memoriæ Joannis, & prædicti domni Paſchalis II. pontificum privilegium, Trenorcienſi monaſterio confirmata ſunt, confirmamus. Præterea pro reverentia beatæ Mariæ ſemper virginis, cujus nomine locus veſter inſignis eſt, in Annunciatione Domini ſalvatoris noſtri, hymnum angelicum inter Miſſarum ſolemnia, abbati vel fratribus pronunciari concedimus. Obeunte te, nunc ejuſdem loci abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſurreptionis aſtutia ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilii ſanioris, ſecundum Dei timorem & B. Benedicti regulam elegerint, ab apoſtolicæ ſedis epiſcopo, vel ejus legato propter difficultatem itineris, conſecrandum. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæcularisve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, ac ſanguine Dei, & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum apud Celſinianiam, per manum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, VI. Idus Maji, Indictione XII. Dominicæ Incarnationis anno MCXX. pontificatus autem domini Calixti papæ II. anno I.

XVIII.

XVIII. AD MATISCONENSEM & CABILONENSEM EPISCOPOS.

Significat, se Trenorcienſis monaſterii altaria conſecraſſe, & cœmeterium benedixiſſe.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus B. Matiſconenſi, & G. Cabilonenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectioni veſtræ notum fieri volumus, quia nos nuper Trenortium venientes, abbatis & fratrum ejuſdem loci petitionibus altaria conſecravimus, cimiterium benediximus: ibique aquam benedictam fundentes, terminos circumquaque B ponи præcepimus. Infra quos videlicet terminos, ſicut per cruces juxta terræ conſuetudinem diſtinctæ ſunt, captiones, deprædationes, aſſultus, vel aliquid hujuſmodi fieri & prohibuimus, & penitus prohibemus Si quis igitur huic noſtræ conſtitutioni contraire audaci temeritate præſumpſerit, a divinis officiis, donec ſatisfecerit, ſuſpendatur: quicumque vero obſervator extiterit, omnipotentis Dei, & apoſtolorum ejus, benedictionem & gratiam conſequatur. Datum Matiſcone, XIX. Kal. Febr. indict. XIII.

XIX. AD FRANCONEM TRENORC. ABBATEM.

Privilegium immunitatis.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Franconi Trenorcienſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

VEnerabilia & Deo dicata loca tanto enixius juvare nos convenit & fovere, quanto ſpecialius eorum nobis cura & ſollicitudo Divina diſpoſitione noſcitur imminere. Propter quod, cariſſime in Chriſto fili Franco abbas, petitioni tuæ aures noſtras affectu debitæ benignitatis inclinamus. Et quoniam Trenorcienſe monaſterium ſingulariter ad B. Petri, cujus juris eſt, ſpectat cuſtodiam; & quæ nunc habetur eccleſia, noſtris per Dei gratiam manibus conſecrata eſt: locum eumdem ſingulari apoſtolicæ ſedis patrocinio communimus. Præſentis igitur decreti autoritate ſtatuimus, ut nulli deinceps epiſcoporum facultas ſit pro altaribus & eccleſiis, ſive decimis, vel etiam omnibus ad hæc rite pertinentibus, quæ ante interdicta anteceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ Urbani papæ vobis cognita poſſediſtis, ſeu poſt, epiſcoporum conceſſione acquiſiſtis, gravamen aliquod irrogare: ſed ſicut eorum permiſſione quædam ex parte, quædam ex integro habuiſtis, ita & in futurum perenniter habeatis. Ipſarum quoque quas nunc habetis eccleſiarum decimas, quæ a laicis obtinentur, ſi eorum poteſtati ſubtrahere veſtræ religionis reverentia potuerit, ad veſtram & pauperum ſuſtentationem vobis liceat poſſidere. Quæcumque præterea in futurum largiente domino juſte poteritis adipiſci, firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Ad hæc adjicimus, ut idem locus, in quo B. Valeriani martyris, & ſancti Filiberti confeſſoris corpora requieſcunt, ab omni jugo ſæculari poteſtatis liber in poſterum conſervetur. Nec epiſcopo liceat cujuſcumque diœceſis eumdem locum excommunicationis vel abſolutionis, vel cujuslibet diſpoſitionis occaſionibus perturbare: aut cruces, ſeu quaslibet A exactiones novas burgo cæteris monaſterii poſſeſſionibus irrogare. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Albæl, per manum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, XV. Kalendas Junii, Indictione XIV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus domni Calixti papæ anno III.

XX. AD EUMDEM.

Aliud privilegium.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Franconi Trenorcienſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis.

VEnerabilia & Deo dicata loca tanto enixius juvare nos convenit & fovere, quanto ſpecialius eorum nobis cura & ſollicitudo Divina diſpoſitione cognoſcitur imminere. Propter quod (cariſſime in Chriſto fili Franco abbas) petitioni tuæ aures noſtras affectu benignitatis debitæ inclinamus. Et quoniam Trenorcienſe monaſterium ſingulariter B. Petri, cujus juris eſt, ſpectat cuſtodiam; & quæ nunc habetur eccleſia, noſtris per Dei gratiam manibus conſecrata eſt: locum eumdem ſingulari apoſtolicæ ſedis patrocinio communimus. Præſentis igitur decreti autoritate ſtatuimus, ut cimiterium quod juxta D idem monaſterium benedixiмus, quietum ſemper ac liberum habeatur. Porro ſalvitatis & ſecuritatis termini, qui per poſitas in ſpatioſo monaſterii circuitu cruces diſtincti ſunt, ita firmi omnino & inviolabiles conſerventur, ut nulli prorſus facultas ſit, infra eos deprædationes vel aſſultus facere, aut temeritate qualibet graviores cuiquam injurias irrogare. Sane definitionem quæ inter veſtrum & beati Florentii monaſterium, de eccleſiis ſanctæ crucis & ſancti Nicolai a domno prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Urbano papa Turoni facta eſt, autoritate ſedis apoſtolicæ confirmamus. Ad hæc univerſa quæ veſtrum monaſterium, aut in præſenti decima quarta Indictione legitime poſſidet, aut in futurum lar- E giente Deo juſte atque canonice poterit adipiſci, per præſentis ſcripti paginam tibi tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum roboramus. In quibus hæc duximus nominibus exprimenda. Videlicet in epiſcopatu, &c.

Enumerat illius eccleſiæ poſſeſſiones. Deinde.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat veſtrum cœnobium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut temerariis vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur, eorum pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futu-

futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc A nostræ confirmationis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat; & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ ecclesiæ episcopus, B subscripsi.

Datum Albæ, per manum Chrysogoni S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, XV. Kalendas Junii, Indictione XIV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno III.

Ex biblioth. Clun.

XXI. AD PONTIUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Ecclesiam S. Theodori attribuit Cluniaco.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Pontio abbati Cluniacensi, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

RElegionis monasticæ modernis temporibus speculum, & in Galliarum partibus documentum, B. Petri Cluniacense monasterium, ab ipso suæ fundationis exordio sedi apostolicæ in jus proprium est oblatum. Proinde patres nostri sanctæ recordationis Joannes XI. & alii usque ad nostra tempora ecclesiæ Romanæ pontifices, locum ipsum singularis dilectionis ac libertatis prærogativa donarunt, & universa ei pertinentia privilegiorum suorum sanctionibus munierunt. Propterea, fili in Christo beatissime Ponti, quem nos in Viennensis ecclesiæ regimine positi, nostris per Dei gratiam manibus in abbatem con- D secravimus: & personam tuam, & locum, cui Deo autore præsides, totis dilectionis visceribus amplectentes, quieti vestræ, & ecclesiarum vestrarum, attentius providentes, ecclesiam S. Theodori de Rocha Bovecorit, cum omnibus pertinentiis suis, laudantibus ipsius ecclesiæ clericis, a venerabili fratre nostro Willelmo Petragoricensi episcopo, tibi, & ecclesiæ Cluniacensi humiliter & devote donatam, autoritate apostolica tam tibi quam successoribus tuis, perpetuis temporibus confirmamus, & præsentis privilegii pagina communimus. Si quis igitur ausu temerario, impiaque præsumptione contra Deum, & sanctos ejus apostolos, contraque animam suam, hoc nostræ apostolicæ autoritatis privilegium in aliquo infrin- E gere tentaverit, incunctanter se noverit nostræ apostolicæ maledictionis aculeo transpunctum, nostræ apostolicæ excommunicationis telo perfossum, nostri etiam apostolici anathematis gladio transverberatum, nec nisi per dignam satisfactionem saluti pristinæ reparandum. Ei ergo qui conservator extiterit, sit pax Domini Jesu Christi, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiat, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniat. Amen.

Ego Calixtus Catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Laterani per manum Chrysogoni S. R. E. diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, v. Kalend. Januar. Indict. XV. pontificatus autem domni Calixti II. papæ, anno II.

Ex Bibli. Clun.

XXII. AD EUNDEM.

Privilegium Cluniacense.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Pontio Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

Idem ini. epist. præcedentis.

RElegionis monasticæ modernis temporibus speculum, & in Galliarum partibus documentum, B. Petri Cluniacense monasterium, ab ipso suæ fundationis exordio sedi apostolicæ in jus proprium est oblatum. Proinde patres nostri sanctæ recordationis Joannes XI. item Joannes XII. Agapitus II. Benedictus VI. item Benedictus VII. Leo VII. item Leo IX. Gregorius VI. item Gregorius VII. Alexander II. Stephanus, Victor III. Urbanus II. Paschalis II. & Gelasius II. ecclesiæ Romanæ pontifices, locum ipsum singularis dilectionis ac libertatis prærogativa donarunt, & universa ei pertinentia privilegiorum suorum sanctionibus muniverunt. Statutum est enim, ut omnes ecclesiæ, cimiteria, monachi, & laici universi infra terminos habitantes qui sunt a rivo de Salnai, & ab Ecclesia Rusiaci, & cruce de C Lornant: a termino quoque molendini de Tornasach, per villam quæ dicitur Varemia, cum nemore Bursejo; a termino etiam qui dicitur Perois, ad rivam usque ad Salnai: sub apostolicæ tantum sedis jure ac tuitione permaneant. Neque ipsi Cluniacensis loci presbyteri, aut etiam parochiani, ad cujuslibet, nisi Romani pontificis, & Cluniacensis abbatis, cogantur ire synodum vel conventum. Sane pro abbatis, monachorum, seu clericorum, infra prædictos terminos habitantium ordinatione, pro chismatis confectione, pro sacri olei, ecclesiarum, altarium, & cimiteriorum consecratione, Cluniacense monasterium, quem maluerit, antistitem convocet. Cluniacenses monachos ubilibet habitantes, nulla omnimodo persona, præter Romanum pontificem, & legatum qui ad hoc missus fuerit, excommunicet aut interdicat. Porro si monachus, clericus, aut laicus, sive cujuslibet ordinis professionisve persona, nisi forte certa de causa excommunicata sit, Cluniacensium claustrorum mansiones elegerit: absque contradictione alicujus suscipiatur, & quæ de suo jure attulerit, libere a monasterio habeantur. Altaria, cimiteria, & decimæ Cluniacensium monachorum, & quæcumque juris eorum sunt, a nemine auferantur, vel minuantur. De monachis aut monasteriis Cluniacensibus, nulli episcoporum, salvo jure canonico, si quod in eis habent, liceat judicare: sed ab abbate Cluniacensi justitia requiratur. Quam E si apud eum invenire nequiverit, ad sedem apostolicam recurratur. In abbatiis, quæ cum suis abbatibus ordinationi Cluniacensis monasterii datæ sunt, videlicet S. Martialis Lemovicensis, S. Eparchi Engolismensis, monasterii novi Pictavis, S. Joannis Angeliacensis, monasterii Lesatensis, Moysiacensis, Figiacensis, & S. Ægidii Nemausensis; in Arvernia, Mausiacensis, Tiarnensis, Menacensis; in episcopatu Eduensi, Vizeliacensis, in Autissiodorensi, S. Germani; in Cameracensi, Hunoldi-Curtis, in Rotomagense, abbatia apud Pontisaram; in Tarvanensi, S. Bertini, & S. Wlmari; in Italia, S. Benedicti su-

per

per Padum : ſine Cluniacenſis abbatis præcepto nullatenus eligant. Pro altaribus & eccleſiis ſive decimis veſtris, nulli Epiſcoporum facultas ſit, gravamen aliquod vobis aut moleſtias irrogare. Sed ſicut eorum promiſſione quædam ex parte, quædam ex integro habuiſtis, ita & in futurum habeatis. Eccleſiarum veſtrarum decimas, quæ a laicis obtinentur, ſi ſecundum Deum eorum poteſtati ſubtrahere veſtræ religionis reverentia poterit: ad veſtram, & pauperum gubernationem vobis liceat poſſidere. Decimas laborum veſtrorum, pro quibus tam vos, quam alios monaſticæ religionis viros inquietare epiſcopi conſueverunt, illorum videlicet, quos dominicaturas appellant, qui veſtro ſumptu a monaſteriis, & cellæ veſtræ clientibus excoluntur, ſine omni epiſcoporum & epiſcopalium miniſtrorum contradictione deinceps quietius habeatis, qui veſtra peregrinis fratribus & pauperibus erogatis. Eccleſiæ omnes, quæ ubilibet poſitæ ſunt, ſeu capellæ veſtræ, & cimiteria, libera ſint, & omnis exactionis immunia, præter conſuetam epiſcopi paratam, & juſtitiam in presbyteros, ſi adverſus ſui ordinis dignitatem offenderint. Liceatque vobis, ſeu fratribus veſtris, in eccleſiis veſtris presbyteros eligere. Ita tamen ut ab epiſcopis, vel ab epiſcoporum vicariis, animarum curam abſque venalitate ſuſcipiant. Quam ſi committere illi, quod abſit, ex pravitate voluerint: tunc presbyteri, ex apoſtolicæ ſedis benignitate, officia celebrandi licentiam conſequantur. Eccleſiarum veſtrarum conſecrationes ſi diœceſani epiſcopi gratis noluerint exhibere, a quolibet catholico ſuſcipietis epiſcopo. Nec cellarum veſtrarum ubilibet poſitarum fratres, pro qualibet interdictione vel excommunicatione, Divinorum officiorum ſuſpenſionem patiantur: ſed tam monachi ipſi, quam famuli eorum, & qui ſe profeſſioni monaſticæ devoverunt, clauſis eccleſiarum januis, non admiſſis diœceſanis, Divinæ ſervitutis officia celebrent, & ſepulturæ officia peragant. Percuſſuram quoque proprii numiſmatis vel monetæ, quandocumque vel quamdiu vobis placuerit, habeatis. Hæc igitur omnia, ſicut a noſtris prædeceſſoribus conſtituta ſunt: ita & nos autoritate apoſtolica conſtituimus, & præſentis privilegii decreto confirmamus. Præterea, fili in Chriſto Ponti, quem nos in Viennenſis eccleſiæ poſiti regimine, noſtris per Dei gratiam manibus in abbatem conſecravimus: & perſonam tuam, & locum cui Deo autore præſides, totis dilectionis viſceribus amplectentes, & quieti veſtræ attentius providentes, hæc adjicienda cenſuimus: ut abbatiarum veſtrarum electis, nullus epiſcoporum ſine commendatitiis Cluniacenſis abbatis litteris, conſecrationis, vel ordinationis manus imponat. Alioquin & conſecrator tanquam conſtitutionis apoſtolicæ prævaricator, graviori ſubjaceat ultioni, & conſecrati electio, ſive ordinatio, donec apoſtolicæ ſedi & ejus Cluniacenſi monaſterio ſatisfiat, irrita habeatur. Porro presbyteris parochialium eccleſiarum, S. Mariæ, & S. Odonis, Cluniacenſium, ejiciendi & ſuſcipiendi in eccleſiam ex antiqua conſuetudine pœnitentes, & nuptiales chartas faciendi, licentiam indulgemus. Prohibentes, tam Matiſconenſem epiſcopum, quam & alios ſuper hoc, vel ſuper aliis, quæ ſtatuta ſunt vobis moleſtias irrogare. Si quis igitur auſu temerario, &c. *ut in epiſtola ſuperiore.*

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Valentiæ per manus Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, VIII. Kalend. Martii, Indict. XIII. Incarnationis Dominicæ anno MCXX. pontificatus, autem domini Calixti II. papæ, anno 11.

XXIII. AD LUDOVICUM FRANCORUM REGEM.

Ex Spicilegii Dacheriani Tomo III.

Commendat P. cardinalem, legatum apoſtolicum.

Callixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CONceſſam tibi a Domino gratiam & regiam poteſtatem te recognoſcere ſcimus & gaudemus. Siquidem Deum diligis, eccleſias veneraris, & perſonis Eccleſiaſticis debitam exhibes reverentiam & honorem. Ea propter, fili cariſſime, benedictione apoſtolica te duximus viſitandum, hortantes, & monentes ut in hoc Dei glorioſo propoſito tanquam religioſus & catholicus rex per ejus gratiam perſeveres: quatenus regum rex qui terrenum tibi regnum contulit, æterni etiam coronam & gloriam largiatur. Sane cariſſimum filium noſtrum P. ſedis noſtræ presbyterum cardinalem nobilitati tuæ attentius commendamus. Nos enim a latere noſtro eum ſecundum antiquam apoſtolicæ ſedis conſuetudinem ad terram poteſtatis tuæ, pro corrigendo & confirmando quæ corrigenda & confirmanda fuerint, delegamus. Rogamus igitur excellentiam tuam, & in Domino commonemus, ut eum tanquam vicarium noſtrum reverenter ſuſcipias, honeſte habeas, & ita ei facultatis tuæ conſilium & auxilium præbeas, quatinus ſibi injunctum poſſit miniſterium adimplere. Uxorem tuam dominam reginam, & filium Philippum, quos tanquam viſcera noſtra diligimus, per te ſalutamus & benedicimus: omnipotentis Dei miſericordiam obſecrantes, ut perſonam tuam, & ipſos, dexteræ ſuæ protectione per tempora longa ſervet incolumes. Stephanum quoque cancellarium, & omnes fideles tuos ſalutamus & benedicimus. Datum Beneventi, pridie Kalendas Octobris.

XXIV. AD GIRBERTUM EPISCOPUM PARISIENSEM.

Ex minore paſtorali eccleſiæ Pariſienſis, beneficio D. Herovalli.

Ut omnes clerici & abbates diœceſeos, ipſi pareant. Item ut canonicus Pariſienſis, alterius eccleſiæ epiſcopus effectus, præbendam amittat.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Girberto epiſcopo, & canonicis Pariſienſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

APoſtolicæ adminiſtrationis debito provocamur, ſuam eccleſiis dignitatem & juſtitiam conſervare. Quapropter veſtram matricem beatæ Mariæ eccleſiam in ſuæ dignitatis ſtatu volumus per Dei gratiam permanere. Pro præſentis ſcripti ſtabilitate ſtatuimus, ut omnes & clerici, & abbates, ad ſedem Pariſienſem pertinentes, tibi, cariſſime frater Girberte epiſcope, tanquam paſtori ſuo & tanquam membra capiti adhærentia, & ſucceſſoribus tuis, debitam obedientiam & reverentiam ſemper exhibeant. Illud etiam juxta ſanctorum cenſuram decernimus: ut ſi aliquis eccleſiæ Pariſienſis canonicus, ad epiſcopatus fuerit honorem promotus, & alterius eccleſiæ gubernacula beneficiaque ſuſceperit: illius, de qua aſſumptus eſt, eccleſiæ privetur ca-

nonica. Datum Laterani, v. Kal. April. Indictione I.

Ex Hundii Metropoli Salisburgenſi.

XXV. AD OTTONEM DE CASTRO IRINGI.

Ædificandæ eccleſiæ ac monaſterii poteſtatem facit, ſub certis conditionibus.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, nobili & illuſtri viro Ottoni de Caſtro Iringi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEvotionem tuam ſpectavimus, quia prædium tuum Puribergk, ubi eccleſiam in honorem apoſtolorum Petri & Pauli ædificare deſideras, in qua videlicet regulares fratres in omnipotentis Dei ſervitio communiter conſecrentur, B. Petro, ejuſque Romanæ eccleſiæ obtuliſti. Eandem itaque oblationem nos ad honorem Dei, & ſalutem animæ tuæ ſuſcipientes, locum ipſum B. Petri patrocinio communimus. Statuimus enim ut nullus eum occupare, nullus ibi aſſultus facere, vel moleſtias auſu temerario audeat irrogare: ſed omnia quæ vel a te jam collata ſunt, vel in futurum de ſuo jure a quibuſque fidelibus conferentur, quieta & integra, ſub apoſtolicæ ſedis munimine conſerventur. Ita tamen, ut exinde pro cenſu ſingulis quatriennariis alba cum amiciis ſuis Lateranenſi baſilicæ B. Laurentii perſolvatur. Statuimus etiam ut deinceps, C neque tibi, neque alicui heredum tuorum, facultas ſit ſe in prædicti loci advocatiam ingerere: ſed juxta fratrum electionem & liberam voluntatem, advocatus ibi per Dei gratiam ſtatuatur. Idipſum & de prælato loci decernimus obſervandum. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni temere, quod abſit, contraire tentaverit: honoris & officii ſui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione plectatur, niſi præſumptionem ſuam dignam ſatisfactione correxerit. Qui vero locum ipſum, & fratres in eo Domino ſervientes juvare, ſuiſque rebus honorare curaverint: omnipotentis Dei, & apoſtolorum ejus Petri & Pauli benedictionem & gratiam, & peccatorum ſuorum veniam conſequan- D tur. Amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus collaudans confirmavi hanc litteram per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, III. Kalend. Aprilis Indict. XIV. Incarn. Dominicæ anno MCXXI. pontificatus autem Domini Calixti II. papæ, anno III.

Ibidem.

XXVI. AD CANONICOS REGULARES BERNRIEDENSES.

Eorum inſtitutum approbat.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis in E Chriſto filiis Othoni præpoſito, & ejus fratribus in B. Martini eccleſiæ regularem vitam profeſſis, tam præſentibus quam futuris in perpetuum.

REligioſis deſideriis dignum eſt facilem præbere conſenſum, ut fidelis devotio facilem ſortiatur effectum. Eapropter nos tam veſtris, quam nobilis viri Ottonis precibus inclinati eccleſiam veſtram in honorem Domini Salvatoris, & B. Martini intra epiſcopatum Auguſtenſem, in loco qui dicitur Bernried, conſtructam, in qua ſub regularis vitæ obſervantia, & canonici A ordinis diſciplina, omnipotenti Domino ſervire decreviſtis, in B. Petri & Romanæ eccleſiæ tutelam, protectionemque ſuſcipimus, & ſedis apoſtolicæ patrocinio communimus. Statuimus enim, ut omnia quæ illi, vel ab eodem Ottone, & uxore ejus Adelheide, vel ab aliis fidelibus de ſuo jure aut jam collata ſunt, aut in poſterum largiente Domino conferentur, quieta vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, in eadem religione manſuris, & illibata permaneant. Decernimus quoque, ut nulli omnino hominum liceat eandem eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis fatigationibus vexare: ſed omnia integre conſerventur, eorum, pro quorum ſuſtentatione B & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalva Auguſtenſis epiſcopi reverentia. Præpoſitorum vero libera & canonica, maxime de eadem, vel de qualicumque ſpirituali congregatione, fiat electio: & poſt profeſſionem juſte exhibitam, nemini veſtrum liceat proprium quid habere, nec ſine præpoſiti vel congregationis licentia de clauſtro diſcedere: ut in eo, quod aſſumpſiſtis, propoſito, largiente domino conſtanter in perpetuum maneatis. Advocati etiam & defenſores eidem cellæ utiles ab ipſius loci fratribus provideantur, & libere eligantur. Ad indicium autem perceptæ hujus a Romana eccleſia libertatis, albam cum cingulo & amictu B. Petro in Lateranenſis palatii capella ſingulis C trienniis perſolvetis. Si qua ergo in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, &c. *ut epiſtola* VII.

D. Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Laterani per manum Hugonis ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi, II. Idus Novembris, Indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domni Calixti papæ II. anno IV.

XXVII. AD CANONICOS REGULARES BERGTESTADENSES. Ibidem.

Eorum inſtitutum approbat.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Eberquino præpoſito, & ejus fratribus in eccleſiæ ſanctorum Joannis & Martini quæ in Salizburgenſi pago, in loco videlicet qui Berchgeteſgaden dicitur, ſita eſt regularem vitam profeſſis, tam præſentibus quam futuris in perpetuum.

PRæceptum Domini habemus *intrare per angu- Luca 13. ſtam portam, quia anguſta via eſt, quæ ducit Matth. 7 ad vitam.* Quia ergo vos, o filii in Chriſto lectiſſimi, per Divinam gratiam aſpirati, mores veſtros ſub regularis vitæ diſciplina coercere, & ut anguſtam ingredi valeatis portam, communiter ſecundum ſanctorum patrum conE ſtitutionem, omnipotenti Domino deſervire propoſuiſtis: votis veſtris paterno congratulamur affectu. Unde etiam petitioni veſtræ, benignitatis debitæ impertientes aſſenſum, religionis propoſitum præſentis privilegii autoritate firmamus. Statuimus enim, ut nulli omnino hominum liceat vitæ canonicæ ordinem quem profeſſi eſtis in veſtra eccleſia commutare. Nemini etiam profeſſionis veſtræ facultas ſit, alicujus levitatis inſtinctu, vel arctioris religionis obtentu, ſine præpoſiti vel congregationis licentia de clauſtro diſcedere. Quod ſi diſceſſerit, nullus eum epiſcoporum, nullus abbatum, nullus monachorum,

ſine

ſine communium litterarum cautione ſuſcipiat : A quamdiu videlicet in eccleſia veſtra canonici ordinis tenor Domino præſtante viguerit. Sane juris eccleſiaſtici ſacramenta a diœceſano ſuſcipietis epiſcopo : ſi quidem gratiam atque communionem apoſtolicæ ſedis habuerit, & ſi ea gratis ac ſine pravitate voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis pro eorumdem ſacramentorum ſuſceptione catholicum quem malueritis adire antiſtitem. Porro loci veſtri advocatiam ſine præpoſiti & fratrum conſenſu, aut a fundatorum heredibus, aut quibuslibet aliis occupari, omnibus prohibemus. Nulli ergo omnino hominum facultas ſit, prædictam eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut temerariis vexationibus B fatigare : ſed integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Ad indicium autem perceptæ hujus a Romana Eccleſia libertatis, aureum unum quotannis Lateranenſi palatio perſolvetis. Si qua ergo in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c. *ut epiſtola* VII.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Laterani per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii VII. Idus Maji, Indictione XIV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domini Calixti II. papæ, anno III.

C

XXVIII. AD EPISCOPOS, ET ALIOS fideles provinciarum, Bituricenſis, Burdegalenſis, Auſcitanæ, Turonenſis, Britanniæ.

Gerardum Engoliſmenſem epiſcopum, legatum apoſtolicum inſtituit.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis fratribus & filiis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, principibus, & cæteris tam clericis quam laicis, per Bituricenſem, Burdegalenſem, Auſcitanam, Turonenſem, & Britanniam, provincias conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ET patrum præcedentium inſtitutio exigit, & fraternæ caritatis debitum nos compellit, ut providere ſalubriter univerſis eccleſiæ filiis, auxiliante Domino procuremus. Verum quia ubique præſentes eſſe, aut per nos ipſos cuncta exercere non poſſumus : fratres noſtros, quos nimirum opportunos credimus, in partem noſtræ ſollicitudinis evocamus. Ea propter venerabili fratri noſtro Gerardo Engoliſmenſi epiſcopo noſtras in partibus veſtris vices duximus committendas : quemadmodum & dominus prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Paſchalis papa commiſiſſe cognoſcitur. Confidimus enim in Domino, quia ipſe miniſterium hoc ad honorem Dei, & ſalutem veſtram, ſancto cooperante ſpiritu, fideliter miniſtrabit. E Rogamus itaque univerſitatem veſtram, monemus, atque præcipimus, ut ei tanquam vicario noſtro, humiliter pareatis : & cum opportunitas eccleſiaſticæ utilitatis exegerit, ad vocationem ejus unanimiter convenire, & ſynodales cum eo conventus ſolemniter celebrare curetis : quatenus communi deliberatione corrigenda corrigere, & confirmanda poſſit, autore Domino, confirmare. Datum Beneventi XVII. Kal. Novembris.

XXIX. AD GAUFRIDUM CARNOT. Joannem Aurelianenſem, & Stephanum Pariſienſem epiſcopos.

Ex Tomo III. Spicil. Dacherii.

Ut ſervetur interdictum ob illicitas nuptias imperatum.

SIcut omne quod irreprehenſibile eſt, catholica defendit eccleſia ; ita ea quæ contra ſcita canonum inita ſunt, ſecundum æquitatis & juſtitiæ deſtruere nititur rationem. Cauſam ſiquidem matrimonii inter Guillelmum filium comitis Roberti & filiam comitis Andegavenſis contracti, cui parentelæ titulus opponitur dilecto filio noſtro I.... presbytero cardinali commiſimus finiendam. Qui poſt ſuſceptam idoneorum teſtium de parentela probationem, ubicumque Guillelmus filius comitis Roberti fuerit, prohibuit officia celebrari : niſi utique ad datum a ſe terminum conjugium idem diſſolverit. Unde fraternitati veſtræ præcipimus, ut eandem ſententiam a nobis firmatam per veſtras faciatis parochias obſervari. Datum Laterani VII. Septembris.

XXX. AD PONTIUM ABBATEM ANIANENSEM.

Cellam S. M. ipſi adjudicat adverſus Arelatenſem archiepiſcopum, & monachos caſæ Dei.

SUper cella S. M. de Gordiano, &c. *Extat infra in concilio Toloſano ann.* 1119.

XXXI. AD CANONICOS MATISCONENSES.

Ex Severtii chronologia.

Adverſus vaſtatores villæ de Monte-Godino.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Matiſconenſis eccleſiæ canonicis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIllam de Monte Godino ad veſtram eccleſiam pertinere, & per veſtrum miniſterium D diſpenſari audivimus. Cæterum milites quidam locum illum occaſione deprædantur, quos autoritate litterarum præſentium commonemus, ut a devaſtatione illa & inquietatione deſiſtant. Quod ſi contemptores extiterint, & ipſi ac fautores eorum tamdiu ab eccleſiarum liminibus ſequeſtrentur, & in terris eorum Divina officia interdicantur, præter infantium baptiſmata & morientium pœnitentias : donec aut Lugdunenſium archiepiſcopi, de cujus parochia locus eſt, aut veſtri epiſcopi judicio, ſatisfaciant. Data XIX. Kalend. Februarii.

XXXII. AD UMBALDUM ARCHIPISC. LUGDUNENSEM.

Ibidem.

De eodem argumento.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo & venerabili fratri Umbaldo Lugdunenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilis fratris noſtri B. Epiſcopi & eccleſiæ Matiſcenſis ad nos querela pervenit, quod parochiani tui, videlicet Wicardus de Anton. & Guido incatenatus Matiſcenſis eccleſiæ in villa de Monte-Godino gravamen & injurias inferre non deſinunt, locum ipſum pravis exacti-

bus affligentes. Unde fraternitati tuæ injungimus, ut eos diligenter commoneas, quatenus aut res ecclesiasque liberas dimittant, aut in tua vel ipsius Matiscensis episcopi curia inde justitiam faciant. Quod si contempserint, tu de eis, tanquam de sacrilegis, plenam pro tui officii debito justitiam exequaris. Data Viennæ, IV. Idus Februarii.

Ex Castejoni opere de primatu Toletano.

XXXIII. AD BERNARDUM TOLETANUM PRIMATEM.

Jura primatus Toletani.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Bernardo Toletano primati, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

POstquam supernæ miserationis dignatio insignem quondam & inter Hispaniarum urbes magni nominis civitatem Toletanam, studio & labore glorioſæ memoriæ regis Ildefonsi de Sarracenorum tyrannide liberaverunt: domini prædeceſſores noſtri ſanctæ recordationis Urbanus & Paſchalis, eccleſiæ Romanæ pontifices, ejuſdem civitatis eccleſiam priſtinæ ſtuduerunt reſtituere dignitati. Unde, reverendiſſime frater & coepiſcope Bernarde, pallium tibi, pontificalis videlicet officii plenitudinem, conferentes, in totis Hiſpaniarum regnis primatem te privilegiorum ſuorum ſanctionibus ſtatuerunt: ſicut prædeceſſores tuos, prædictæ urbis pontifices, conſtat antiquitus extitiſſe. Quorum nimirum patrum noſtrorum veſtigiis inſiſtentes, tam tuis, quam & reverendiſſimi nepotis noſtri Ildefonſi regis precibus duximus annuendum: ut autore Domino, eundem tibi, tuiſque ſucceſſoribus honorem, & per vos Toletanæ eccleſiæ confirmemus. Apoſtolica igitur autoritate ſtatuimus, ut per univerſa Hiſpaniarum regna primatus obtineas dignitatem. Verum perſonam tuam in manu noſtra propenſiori gratia retinentes, cenſemus, ut ſolius Romani Pontificis judicio ejus cauſa, ſi qua fuerit, decidatur. Te itaque univerſi Hiſpaniarum præſules primatem reſpicient; & ad te, ſi quid inter eos quæſtione dignum exortum fuerit, referent: ſalva tamen in omnibus Romanæ eccleſiæ autoritate, & ſalvis metropolitanorum privilegiis ſingulorum. Sane Toletanam eccleſiam præſentis privilegii ſtabilitate munimus, Complutenſem ei parochiam cum terminis ſuis, necnon & eccleſias omnes, atque diœceſes, quas jure proprio antiquitus poſſediſſe cognoſcitur, confirmantes: epiſcopales præterea ſedes Ovetum, Legionem, Palentiam, eidem, Toletanæ eccleſiæ, tanquam metropoli, ſubditas eſſe decernimus. Reliquas vero, quæ antiquis ei temporibus ſubjacebant, cum Dominus omnipotens Chriſtianorum reſtituerit poteſtati ſuæ dignatione miſericordiæ: ad caput proprium referendas decreti hujus autoritate ſancimus. Porro illarum diœceſes civitatum, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios amiſerunt, eo tenore veſtræ ſubjicimus ditioni: ut quoad ſine propriis extiterint metropolitanis, tibi, ut proprio, debeant ſubjacere: ſalvo tenore privilegii, quod a nobis Compoſtellanæ eccleſiæ pontifici eſt collatum. Si quæ autem metropoles in ſtatum fuerint proprium reſtitutæ, ſuo quæque diœceſi metropolitano reſtituatur: ut ſub proprii paſtoris regimine ſuper divini collatione beneficii glorietur. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c. *ut epiſtola* VII.

Datum Mantiæ, per manus Cryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, III. Nonas Novembris, Indictione XV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno III.

XXXIV. AD EUMDEM. Ibid.

Ejuſdem argumenti.

PRo bonitate tua, & antiqua Toletanæ eccleſiæ nobilitate, domnus prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Paſchalis papa, & perſonam tuam, & eandem commiſſam tibi eccleſiam ſpiritualiter honoravit: unde ſuum te vicarium in partibus Hiſpaniarum conſtituit, & ſedis apoſtolicæ legationem tibi honorifice commendavit. Et nos circa te, benignitatem & gratiam attendentes, pari te dilectione amplectimur, & honorificentia honoramus, eandem tibi legationem totam, cooperante Domino, tribuentes: exceptis nimirum, Bracarenſi, & Emeritana metropoli. Ad ejuſdem quoque patris noſtri exemplar, omnes tibi eccleſias cum poſſeſſionibus & redditibus ſuis concedimus, & confirmamus, quas ipſe idem dominus & pater noſter cognoſcitur conceſſiſſe: ſalvo tamen in omnibus jure & dominio Romanæ eccleſiæ, necnon cenſu annis ei ſingulis perſolvendo. Tui enim de cætero eſt, frater Bernarde, ita ſupradictam matrem tuam eccleſiam Romanam diligere, ita licet in remotioribus partibus venerari: ut ejus ſemper gratia, & magnificentia dignior habearis. Datum Mantiæ III. Nonas Novembris.

XXXV. AD OVETENSEM, & LEGIONENSEM EPISCOPOS. Ibid.

Ut Toletano primati ſubjaceant.

PRædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Urbanus papa antiquam Toletanæ eccleſiæ nobilitatem cognoſcens, ejuſque paupertati compatiens, Ovetenſem & Legionenſem eccleſias archiepiſcopo Toletano conceſſit, & ſcripti ſui autoritate firmavit. Ad cujus exemplar nos prædictæ eccleſiæ decernimus auxiliante Domino providere. Monemus itaque fraternitatem veſtram, atque præcipimus, ut Toletano archiepiſcopo atque primati, tamquam metropolitano proprio reverentiam & obedientiam impendatis. Datum Mantiæ, III. Nonas Novembris.

XXXVI. AD EPISCOPOS, ABBATES, & CÆTEROS IN HISPANIA. Ibid.

Ut Bernardo Toletano primati tamquam apoſtolico legato pareant.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, præpoſitis, necnon & cæteris, tam clericis, quam laicis, per Hiſpanias conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtitiam veſtram latere non credimus, quod domini prædeceſſores noſtri ſanctæ recordationis Urbanus & Paſchalis, eccleſiæ Romanæ pontifices; venerabilem fratrem noſtrum Bernardum Toletanum primatem affectione præcipua dilexerunt, & tanquam ſpecialem filium honorarunt. Etenim ei ſuas vices in veſtris partibus committentes, legatum cum ſedis apoſtolicæ ſtatue-

tuerunt. Et nos ergo eandem ei dilectionem & eandem gratiam exhibentes, noſtras ei vices, noſtramque ſimiliter legationem duximus committendam. Rogamus igitur univerſitatem veſtram, monemus, atque præcipimus, ut ei ſicut legato noſtro humiliter obedire, & ſynodales cum eo ad vocationem ejus celebrare conventus, cum eccleſiaſticæ utilitatis cauſa exegerit, procuretis: quæ parante domino corrigenda corrigere, & confirmanda communibus auxiliis confirmare. Datum Mantiæ III. Nonas Novembris.

luzii t. 7.

XXXVII. AD LUDOVICUM VI. Regem Francorum.

CAlixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum Regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Venientem ad nos cum litteris tuis venerabilem fratrem noſtrum Robertum Attrebatenſem Epiſcopum pro dilectione tua & ſui ordinis reverentia paternæ caritatis affectu ſuſcepimus, quem de jure Attrebatenſis parochiæ confratri noſtro Burchardo Cameracenſi Epiſcopo, qui adverſus eum in generali Concilio proclamationem fecerat, reſponſurum conſtituto die ad noſtram vocaveramus præſentiam, eumque præfixo termino ſe noſtro præſentaret conſpectui, per quaſdam nobis eſt litteras nuntiatum Cameracenſem Epiſcopum ad nos pro executione ſui negotii venientem ab Imperatore uſque ad mutuum quod cum eo ſumus habituri colloquium fuiſſe detentum, ideoque in alterius partis abſentia eandem cauſam diſcutere certis rationibus non valuimus. Quocirca eum ad Eccleſiam ſuam cum gratia noſtra remiſimus. In colloquio autem illo bonum quod operante Domino operati fuerimus tibi tanquam dilectiſſimo noſtro & Eccleſiæ filio ſignificare curabimus. Uxorem tuam Adelaidem Reginam dilectam neptem noſtram & filios tuos cariſſimos nepotes noſtros Philippum, Ludovicum, Henricum per te ſalutamus & benedictionis beati Petri & noſtræ participes fieri deſideramus. Data Laterani XI. Kal. Martii.

d. de con- p. 10. b.

XXXVIII. AD OLDEGARIUM ARCHIEPISC. Tarraconenſem.

Vices ſuas illi committit ad Fidelium defenſionem; & Eccleſiarum reparationem.

CAliſtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Epiſcopis, Regibus, Comitibus, Principibus, ceteriſque Dei Fidelibus, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Paſtoralis officii nobis a Deo commiſſi ſolicitudo depoſcit, ut omni vigilantia, & circumſpectione gregem Dominicum & cuſtodiamus, & paſcamus. Hiſpaniarum ſiquidem Eccleſia, quot calamitatibus, quot filiorum Dei mortibus per paganorum oppreſſionem aſſidue conteratur, neminem veſtrum latere credimus. Ea propter dilectionem veſtram tanquam Deo (cujus legatione fungimur) exhortante per nos, admonemus, & tanquam chariſſimos filios precibus, quibus poſſumus, incitamus, quatenus ad fratrum defenſionem, & eccleſiarum liberationem, inſudare nullatenus deſiſtatis. Omnibus enim in hac expeditione conſtanter militantibus, eandem peccatorum remiſſionem, quam Orientalis Eccleſiæ defenſoribus fecimus, Apoſtolica auctoritate, & conceſſa nobis divinitus poteſtate, benigne concedimus. Illis autem, qui ſignum crucis ſuis veſtibus hac de cauſſa impoſuerunt, ſi ab hoc Paſchate uſque ad aliud votum ſuum perſolvere non fategerint, a gremio ſanctæ Eccleſiæ, donec ſatisfaciant, ſummovemus. Verum quia exercitum veſtrum per nos, ut deſideraremus, viſitare nequimus, chariſſimum fratrem noſtrum Oldegarium Tarraconenſem Archiepiſcopum, ad ipſum ex latere noſtro delegare curavimus, noſtras ei vices in hoc ſpecialiter committentes, ut ipſius conſilio & diſpoſitione corrigenda corrigantur, & confirmanda cooperante Domino confirmentur. Si qua vero dubia in exercitu eodem emerſerint, ipſius experientia terminentur. Ipſum itaque dilectioni veſtræ attentius commendamus: rogantes, ut illam in vobis inveniat charitatem, quæ nos ad eum vobis committendum compellit. Omnipotens Dominus beatorum ſuorum Apoſtolorum Petri, & Pauli meritis, ſua nos miſeratione cuſtodiat, & ad glorioſam de inimicis Chriſtianorum victoriam, & felicem conſummationem pervenire concedat. Dat. Laterani quarto nonas Aprilis.

LUDOVICI VI. FRANCORUM REGIS, Ad Caliſtum papam II. epiſtola.

Ne Senonenſis eccleſia ſubjiciatur Lugdunenſi.

SCripſit nobis ſublimitas veſtra de captione illius apoſtatæ Burdini, & de incolumitate ſtatus veſtri: unde, pater, dulciſſime, plurimum, & præ cæteris vos amamus, honoremque veſtrum ſtudium noſtrum in omnibus eſſe intelligimus. De ſententia ſane in metropolitanum Senonenſem pro noſtro honore relaxata animum noſtrum ex parte mitigaſtis. Sed quoniam ad tempus eſt relaxata, ſuſpenſum vehementer ac dubium reddidiſtis. Videtur enim aliquam adhuc ſpem habere Lugdunenſis archiepiſcopus ſuper illa quam quærit ſubjectione. Sed, ut verum fatear, ſuſtinerem potius regni noſtri totius incendium, capitis etiam noſtri periculum, quam hujus ſubjectionis & abjectionis opprobrium. Videtur enim ad noſtrum reſpicere contemptum, contra nos hoc modo fieri, quod nunquam extiterit factum. Novit autem experientia veſtra, regnum Francorum in obſequiis promptum, in neceſſitatibus amicum vobis extitiſſe, nec a fidelitate Romanæ eccleſiæ, precibus aut promiſſionibus imperatoris nos avelli unquam potuiſſe: & quanto animi favore, quanta mentis humilitate vobis obedierimus, ut ſi taceat vox veſtra, clament opera noſtra, monſtrent obſequia mea. Ut enim cætera dimittam, illud inter alia meminerit paternitas veſtra, quod quamvis gravi, ut ſcitis, laborantem infirmitate, moleſtia corporis vehementer urgente: Remenſi tamen concilio, cum labore quidem noſtro, ſed cum honore veſtro intereſſe ſtuduimus; & plus veſtræ voluntati, quam noſtræ facultati; plus honori veſtro, quam dominio noſtro conſuluimus. Hoc vobis, dulciſſime pater, memorando ſcripſimus, non quia non placeat nobis hoc feciſſe: ſed quia volumus hoc a memoria veſtra non receſſiſſe. Si quid igitur valet, ſi quid poteſt apud vos amor noſter, & obſequium noſtrum: rogamus, & petimus, ut Senonenſis eccleſia, quæ ab iſta de qua nunc pulſatur ſubjectione huc uſque aliena extitit & libera, per vos non fiat ancilla; ſed antiqua ejus libertas autoritate apoſtolica roboretur, & privilegii firmitate muniatur. In quo tamen nihil a vobis contra juſtitiam exigitur

Si

Si enim opponitur quod veterum inſtitutio Lugdunenſi eccleſiæ primatum conceſſerit, reſpondetur ex oppoſito, quod antiquæ libertatis poſſeſſio Senonenſem eccleſiam ab ejus ſubjectione defendit. Quod enim antiqua poſſeſſione acquiritur, nullo, ut fertur, jure adimitur: etiam ſi de jure Romanæ eccleſiæ fuiſſe cognoſcitur. Hac igitur ratione, Senonenſis eccleſiæ libertas remanere debet inconcuſſa & intacta, nec pulſari aut violari debet pro ſubjectione noviter & imprudenter facta. Facta eſt enim, ut dicitur, latenter & quaſi furtive ſubjectio iſta, neſciente ſcilicet clero Senonenſi, inconſultis etiam epiſcopis illius diœceſis, ignorante etiam rege: in quibus omnibus dignitas pendet eccleſiæ. Et ſubjectio taliter facta reſpicere potius videtur ad ignominiam male accipientis, quam ad commodum eccleſiæ neſcientis. Res enim communis communi tractanda eſt conſilio, non latenti & privato terminanda colloquio. Cum igitur dignitas ſit eccleſiæ, non perſonæ: ſi Senonenſis archiepiſcopus iſte, & quidem ſolus, de non ſua fecit quod non oportuit, ſi promiſit quod non debuit: eccleſia tamen Senonenſis quod ſuum eſt non amiſit, nec privata eſt libertate, quam ex antiquitate habuit; nec cogenda eſt ad ſubjectionem, quam nunquam exhibuit. His ita ſe habentibus, videat, dulciſſime pater, diſcretio veſtra, ne civitas Lugdunenſis, quæ de alieno eſt regno, de noſtro floreat detrimento, nec ſubjiciatur amicus amico: quia ſi decipitur pro amico amicus, juſte fiet de amico inimicus. Rex ergo Franciæ, quia proprius eſt Romanæ eccleſiæ filius, ſi in facili cauſa, ſi in levi petitione contemnitur: nulla ſpes in majori relinquitur, nec ulterius in aliis patietur repulſam, ſi in iſtis ſuſtinet repulſionis offenſam. Melius eſt enim regiæ honeſtati a precibus deſiſtere, quam de repulſa nævum ruboris contrahere. Quod minus in litteris continetur, præſentium lator Algrinus viva voce ſupplebit: cujus verba tanquam ex ore noſtro ſuſcipite, & cuſtodite.

☞ AD EPISTOLAS CALISTI II. PAPÆ

APPENDIX.

ADMONITIO EDITORIS.

Ex Suppl. Manſi to. II. pag. 331.

QUamquam illæ, quas ſubjicimus, epiſtolæ non quidem omnes a Calliſto datæ ſunt, juvat tamen eas in collectione conciliorum exhibere quæ ad canonicam pontificis electionem aſſerendam pertinent. Suppetunt illæ ex duplici editione, nempe ex Udalrici codice, & ex Martene Veter. Monum. to. I. pag. 644. ex quo hic damus eodem quo apud illos ordine ſervato.

EPISTOLA PETRI EPISCOPI PORTUENSIS AD CARDINALES,

Qui cum Gelaſio obeunte fuerunt.

Laudat eorum in providendo eccleſiæ neceſſitatibus prudentiam.

Dilectis in Chriſto fratribus, epiſcopis, cardinalibus & cæteris clericis ſive laicis qui cum papa Gel. fuerunt, P. Portuenſis, ſalutem in Domino.

Ex Martene Vet. Mon. t. I. pag. 644. cum ſeq.

SCriptum eſt: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Proinde benedictus Deus, qui ſimplicitatem cordis veſtri tanta prudentia illuſtravit, ut magnis eccleſiæ neceſſitatibus ſalubri & maturo conſilio provideretis. Licet enim me obitus domini noſtri papæ Gelaſii contriſtaverit, petitioni tamen veſtræ promto & alacri animo diligentiam dedi, atque ut cæteri fratres vobiſcum in unum ſaperent ſollicitus laboravi. Quod honeſte ſatis per Dei gratiam factum eſt, ſicut per nuncios noſtros, qui auxiliante Deo, in proximo ad vos venturi ſunt, plenius cognoſcetis.

EPISTOLA CRESCENTII SABINENSIS ET VITALIS ALBANENSIS EPISCOPOR. AD CARDINALES

Electioni ſummi pontificis per eos factæ aſſenſum præbent, rogantque concilium a papa celebrari pro bono pacis.

Cariſſimis in Chriſto fratribus, epiſcopis, cardinalibus, epiſcopi qui Romæ ſunt C. Sabinenſis, V. Albanus in Domino ſalutem.

LIteras a veſtra fraternitate communes & proprias lætanter ſuſcepimus, & petitioni veſtræ cum devotione aſſenſum præbuimus, ſicut venerabilis frater noſter O. archipresbyter Salvatoris cum ſocio ſuo vobis narrare poterit, quos ad dominum papam & ad vos direximus cum literis confirmationis & noſtris ſubſcriptionibus. Ipſi enim viderunt & audierunt, quomodo nos in calendis Martii omnes pariter congregati ſumus epiſcopi, cardinales, presbyteri, diaconi, ſubdiaconi cum reliqua multitudine Romanæ urbis, cleri & populi, & electionem pontificis a vobis factam ſinguli ore proprio laudavimus & confirmavimus. Reſtat igitur ut ſicut petitioni veſtræ feſtinum præbuimus aſſenſum, ita & vos neceſſitatibus noſtris, largiente Domino, præbere feſtinetis auxilium *. Ex concilio autem noſtro, ſi vobis placet, domino papæ ſuggerite concilium celebrare, de pace ſi fieri poteſt & eccleſiæ liberatione tractare.

* Seq. defunt Cod.

EPISTOLA CARDINALIUM ROMÆ EXISTENTIUM AD CARDINALES

Qui ultra montes erant.

Approbant electionem papæ per eos factam.

CArdinales Romæ degentes Bonefacius tituli ſancti Marci, Johannes tituli Sanctæ Ceciliæ, Anaſtaſius S. Clementis, Benedictus tituli Eudoxiæ, Diviſo tituli ſancti Equitii, Tibaldus tituli

tituli Pammachii, Reinerius tituli SS. Marcelli- A
ni & Petri, Deſiderius tituli S. Praxedis, Gregorius S. Lucinæ tituli, Hugo tituli Apoſtolorum, cariſſimis fratribus & cardinalibus qui ultra montes ſunt ſalutem.

Dilectionem veſtram latere non credimus, quod ex Romanæ eccleſiæ filiis, presbyteris & diaconibus, & infra urbem, ſi poſſibile fuerit, vel extra in locis finitimis poſt deceſſum ſummi pontificis, perſona ad papale officium idonea decretis ſanctorum pontificum teſtibus, ad culmen apoſtolicum debeat exaltari. Sane quidem noſtris exigentibus meritis, quia nos ſumus in quos fines ſæculorum devenerunt, cum ex Romano more electionem facere impediamur, electionem quam vos de domino Gu. olim archiepiſcopo B Viennenſi, nunc vero domino noſtro feciſtis, charitate debita conſentimus, & conſentiendo nos Spiritu divino afflante, laudamus, unanimitate vinciente corroboramus.

EPISTOLA CARDINALIUM ROMÆ EXISTENTIUM

Ad cardinales qui ultra montes erant.

Ejuſdem argumenti.

VEnerabilibus in Domino fratribns, diaconibus cardinalibus, qui ultra montes ſunt, diacones cardinales qui Romæ ſunt, ſalutem. C

Quemadmodum, cariſſimi nobis, ſcripſiſtis, in dilectione noſtra tum pro eodem ordine, tum pro ejuſdem officii æqualitate plene confidere poteſtis. Quocirca dilectioni veſtræ notum ſit, eodem nos vobiſcum charitatis vinculo connexos, ad totius eccleſiæ utilitatem ac ſtatum de tanti viri electione idem ſentire, laudare, confirmare, ac per omnia unanimiter tenere. Quidquid igitur proſperi vobis divina gratia favente provenerit, nobis fratribus veſtris ſignificare curate.

EPISTOLA CARDINALIUM ROMÆ EXISTENTIUM AD EPISCOPOS GALLIÆ.

Confirmata Calixti papæ electione, orant pro eo obedientiam & orationes.

EPiſcopi cardinales qui Romæ ſunt, dilectis fratribus in Chriſto univerſis Galliarum & aliarum partium epiſcopis, abbatibus, & ceteris Chriſti fidelibus, ſalutem.

Fraternæ dilectioni veſtræ notum eſſe volumus, quia nos qui communi voto & deſiderio electionem a fratribus noſtris, qui ultra montes ſunt, factam de domino Gu. Viennenſi archiepiſcopo, in Romanæ eccleſiæ pontificem Calixtum, omnes pariter laudavimus & confirmavimus. Veſtram itaque fraternitatem rogamus, obſecramus in Domino in idipſum nobiſcum ſen- E tire, laudare, & tenere, eique vice beati Petri ſicut Romano pontifici obedire. Precibus etiam aſſiduis pro eo Dominum exorare, quatenus ei virtutis ſuæ præbeat incrementa, eumque cum grege ſibi credito perducat ad gaudia ſempiterna.

EPISTOLA CARDINALIUM QUI SUNT ROMÆ AD CARDINALES ULTRAMONTES EXISTENTES.

Mittunt nuntios cum decreto electionis, ſeu cum decreti confirmatione.

FRatribus in Chriſto cariſſimis epiſcopis, & cardinalibus, & reliquis B. Petri fidelibus, qui ultra montes ſunt, fratres qui Romæ ſunt ſalutem dicunt.

Aliis jam literis vobis ſignificavimus, quia quod a vobis de pontificis electione factum eſt (Supple ex Cod. Udalric. *a nobis quoque pariter*) cum magna cleri & populi multitudine laudatum eſt & confirmatum. Et quia terreni itineris ſecuritatem non habemus, nuncios cum literis & ſubſcriptionibus noſtris per mare ad vos, Deo auxiliante, mittemus. Dominum papam Calixtum tota eccleſia prædicat, nomen ejus in miſſarum celebrationibus celebratur, & a ſcrinariis, ſicut conſuetudo eſt, in cartis quas faciunt ponitur. Vos itaque conſtanter & viriliter agite, & nobis laborantibus fratribus, modis quibus poteſtis ſuccurrite, quia & nos pro viribus operamur, ut dominum papam & vos cum gaudio & honore ſuſcipiamus (*a*).

CONFIRMATIO ELECTIONIS CALIXTI PAPÆ II.

Cardinalium Romæ exiſtentium ſubſcriptionibus roborata.

VEnerabilibus epiſcopis & cardinalibus & clericis, ac laicis, qui cum domino Gelaſio fuerunt, epiſcopi & cardinales & ceteri clerici ſive laici fideles B. Petri, ſalutem in Domino.

De obitu domini noſtri beatæ memoriæ papæ Gelaſii tanto amplius contriſtamur, quanto majora per eum ſubſidia ſperabamus. Verum quia ſic placuit ei, qui nutu ſuo regit & diſponit omnia, ſit nomen ejus benedictum in ſæcula. Poſt ipſius autem obitum non dubitamus eam D vobis incubuiſſe neceſſitudinem, ut eſſet vobis opus & ſaluti veſtræ providere, & de ſtatu eccleſiæ ac pontificis electione tractare, atque ideo quod vos ſumma, ſicut ipſi novimus, neceſſitate cogente feciſtis, nos quoque ratum habemus & ſtabile, & fratribus noſtris qui alibi ſunt idipſum nobiſcum ſentire mandamus. Acceptis ſiquidem literis quas miſiſtis, in altero die apud eccleſiam ſancti Joannis de inſula congregati ſumus, epiſcopi, cardinales, presbyteri, diaconi & ſubdiaconi, ac reliqui clerici, judices quoque & ſcriniarii, ac ceteri palatii ordines, & plures Romani nobiles; Præfectus etiam per nuncios ſuos & cum multa frequentia cleri & populi electionem a vobis factam ſecundum Romanam con- E ſuetudinem laudavimus & confirmavimus; & clerici quidem poſt confirmationem *Te Deum laudamus* cantabant. Laici vero, ut moris eſt, magnis vocibus acclamabant, Calixtum P. ſanctus Petrus elegit. Multi etiam qui tunc nobiſcum adeſſe potuerunt, audito quod a nobis confirmatum fuerat, laudaverunt. Ut autem de unanimitatis noſtræ concordia vos certiores efficiamus, nomi-

(*a*) In cod. Udal. additur: *Reſtat igitur ut ſicut petitioni veſtræ feſtivum* (f. feſtinum) *præbuimus aſſenſum, ita & vos in neceſſitatibus noſtris, largiente Domino, nobis præbere feſtinetis auxilium. Ex conſilio autem noſtre, ſi vobis placet, domino papæ ſuggerite concilium celebrare, de pace, ſi fieri poteſt, & de eccleſiæ liberatione tractare.*

nomina eorum, non tamen omnium qui huic confirmationi interfuerunt, ad vos ſcripta direximus.

Electionem per Dei gratiam a fratribus noſtris epiſcopis & cardinalibus factam de domino Guidone Viennenſi epiſcopo ego Creſcentius Sabinenſis epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Petrus Portuenſis epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Vitalis Albanus epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Bonefacius tituli S. Marci laudo & confirmo.

Ego Manfredus Tiburtinus epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Comes diaconus cardinalis S. Mariæ in Aquiro laudo & confirmo.

Ego Nicolaus primicerius ſcholæ cantorum laudo & confirmo.

Ego Rainerius prior ſubdiaconus ſcholæ baſilicæ laudo & confirmo.

Ego Gregorius ſcholæ baſilicæ ſubdiaconus laudo & confirmo.

Ego Vincentius exorciſta laudo & confirmo.

Ego Johannes exorciſta laudo & confirmo.

Ego Paulus lector laudo & confirmo.

Ego Nicolaus hoſtiarius laudo & confirmo.

Ego Benedictus presbyter prior S. Mariæ Majoris cum omnibus clericis catholicis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Johannes archipresbyter ſancti Petri apoſtoli cum omnibus catholicis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Alexis hoſtiarius laudo & confirmo.

Ego Nicolaus archipresbyter S. Anaſtaſiæ cum tota parochia noſtra laudo & confirmo.

Ego Dodo archipresbyter S. Mariæ in Aquira cum omnibus clericis ejuſdem laudo & confirmo.

Ego Johannes archipresbyter ſancti Laurentii in Lucina cum omnibus clericis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Senebaldus archipresbyter S. Mariæ ſecundi cerei laudo & confirmo.

Clerici in Inſula laudamus & confirmamus.

Clerici S. Adelberti omnes laudamus & confirmamus.

Ego Petrus presbyter S. Mariæ de Maxima laudo & confirmo.

Ego R. archipresbyter eccleſiæ B. Mariæ trans Tyberim de titulo Calixti, cum omnibus canonicis, & capellanis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Benedictus archipresbyter S. Mariæ in Monticello cum clericis noſtris laudo & confirmo.

Ego Anaſtaſius S. Pauli abbas cum omni congregatione noſtra laudo & confirmo.

Ego Petrus abbas S. Silveſtri cum fratribus noſtris omnibus laudo & confirmo.

Ego Robertus abbas S. Andreæ de Clivo Scauri cum omni congregatione noſtra laudo & confirmo.

Ego Rainerus S. Baſilii laudo & confirmo.

Ego Petrus prior & rector monaſterii ſanctorum Coſmæ & Damiani cum tota congregatione noſtra laudo & confirmo.

Ego Heinricus abbas ſancti Laurentii Pariparnæ cum omnibus fratribus noſtris laudo & confirmo.

Ego Otto archipresbyter ſancti Salvatoris, quæ vocatur Aquila-felix, laudo & confirmo.

Ego Gregorius archipresbyter S. Gregorii cum clericis noſtris laudo & confirmo.

Ego Gratianus archipresbyter ſancti Stephani in Cœlio monte laudo & confirmo.

Ego Centius presbyter eccleſiæ S. Simeonis laudo & confirmo.

Ego Johannes Yconomus S. Johannis ante Portam Latinam laudo & confirmo.

Ego Azo archipresbyter in Via-lata ſanctæ Mariæ cum omnibus clericis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Johannes archipresbyter S. Mariæ in Minerva cum clericis noſtris laudo & confirmo.

Ego Nicolaus archipresbyter S. Sixti cum clericis noſtris laudo & confirmo.

LITERÆ HÆRETICOR. AD CALISTUM II. PAPAM

Ipſius electioni aſſenſum præbent.

Calixto Dei gratia univerſali pontifici R. S. Euſebii cardinalis, & G. SS. apoſtolorum, & M. S. Pancratii abbas obedientiam in Domino.

ETſi literæ electionis veſtræ ad nos non pervenerint, ea tamen nobis manifeſtata, gaviſi ſumus, orantes Deum, ut ſi quid minus in ea eſt, gratia ipſius benigna vobis & nobis impleat. Nos quod jam per ſeptennium plurimum faticati pro catholicæ veritatis confeſſione vix jam valentes ſufficere, poſtulamus per Dei miſericordiam reſpirare. Verum quia id in vobis obtinere poſſe Deum credimus, electionem veſtram, quam neque lepra ſymonis, neque tumor ambitionis infecit, tanquam a Deo datam amplexi ſumus. Intelleximus enim a vobis completum fuiſſe capitulum electionis, quam Apoſtolus in epiſtola ad Hebræos interierit: *Nec quiſquam*, inquit, *ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo tanquam Aaron*. Pontificato igitur veſtro a Deo vocato, nullam maculam ſecundum conſcientiam noſtram in probando electionem veſtram ſecundum votum quod ſemper habuimus collaudantes amplectimur, ſperantes omnem maculam hæreſis per ſanctum ſtudium veſtrum ab eccleſia Romana propelli. Unde noſtra ſuſcitata diligentia electioni veſtræ, eam confirmantes, ſubſcribimus, tanto quidem devotius, quanto puriorem eſſe per Dei gratiam confidimus.

Similter presbyter Bonus homo, presbyter Berardus, presbyter Angelus S. Andreæ, presbyter Angelus, Johannes archipresbyter S. Mariæ Rotundæ, Dodo presbyter S. Mariæ in Aquiro, Deſiderius archipresbyter ſanctorum Apoſtolorum, cum omnibus clericis ejuſdem eccleſiæ, presbyter Benedictus S. Stephani, presbyter Johannes S. Nicolai, Angelus ſanctæ Mariæ in Via, Beraldus S. Baſilii, Aſtaldus & Johannes abbas ſancti Apollinaris, pesbyter Mannus S. Petri ad vincula, pesbyter Leo, & Nicolaus S. Laurentii in Lucino, cum pluribus aliis.

ANNO CHRISTI 1119.

☞ CONVENTUS AD RENUM

Pro pace & rerum ablatarum restitutione, ac Calisti II. admissione anno 1119. celebratus.

CRescebant hoc tempore in Germania turbæ, nihilque sanctum habebatur, adeout tregua illa Dei, cujus tanta erat tunc apud omnes religio, passim violaretur, *nec ipsa sacramenta pro observatione divinæ pacis professa custodirentur*. Rebus igitur componendis Henricus imperator, ait Annalista Saxo Eccardi, *totius regni sacerdotum ac procerum nunciis compulsus generalem fieri apud Triburium conventum consensit in festo Sancti Johannis Baptistæ; ubi de omnibus quæ sibimet imponerentur, juxta Senatus consultum se satisfacturum spopondit, quo conventu, circa novembris initium in Rhenanis partibus habito, tam adversariorum quam amicorum usus imperator consilio, per omne* A *regnum unicuique suis rebus spoliato propria concedi præcepit, cunctaque regum antiquorum fiscalia suam in ditionem interim recepit, paxque universalis per provincias ab omnibus haberi collaudatur; sed parum profecisse reipsa comprobatur. Aderant etiam legati tam Romanorum, quam Viennensium, immo diversarum ecclesiarum, confirmantes electionem Domini Calixti, cui omnes nostrates episcopi obedientiam professi, synodum, quæ circa festum S. Lucæ indicebatur, collaudassent, imperator pollicebatur se ipsum ibi ob reconciliationem universalis ecclesiæ præsentantum iri. Id enim Catalaunensis episcopus & Cluniacensis abbas apud Argentinam ipsum conve-* B *nientes multis ratiocinationibus obtinuerant.*

CONCILIUM TOLOSANUM,

A Calisto papa II. celebratum, VIII. Idus Junias anno Christi MCXIX.

Ex Cencii Camerarii cod. MS. Romano

TITULI CANONUM.

1. *Ne quis per pecuniam ordinetur, aut promoveatur.*
2. *Ut præpositus, decanus, archipresbyter, nullus fiat, nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi diaconus.*
3. *Ut hæretici eorumque defensores ab ecclesia pellantur.*
4. *Ut primitiæ, oblationes, bona deficientis episcopi, & clericorum, principibus & quibuslibet laicis interdicta sint.*
5. *Ut liberos homines nemo servituti addicat.*
6. *Ut clerici laicis pro beneficiis servire non com-* D *pellantur.*
7. *Ut quartam partem decimarum & oblationum episcopo nullus auferat.*
8. *Ut ecclesiasticæ dignitates ac beneficia, hereditario jure non relinquantur alteri.*
9. *Ut pro sacro oleo, chrismate, sepultura, pretium non exigatur.*
10. *Ut monachus, aut clericus, qui retrorsum abierit, aut intonsus fuerit, excommunicetur.*

PRÆFATIO.

Mendose tum erat XX. (1) refellit Bio, & us Calli- nus pri-

ANno ab Incarnatione Domini * MCXIX. Indictione XII. Æra MCLVIII. Epacta VII. Concurrente VIII. Idus Junii, præsidente venerabili Calixto papa II. anno pontificatus sui primo in concilio Tolosano una cum cardinalibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, (2) provintiæ Gotiæ, Gasconiæ, Hispaniæ, & citerioris Britan- C niæ, hæc sunt recitata capitula, & assensu totius concilii confirmata.

CANONES.

I. *Ne quis per pecuniam ordinetur, aut promoveatur.*

Sanctorum patrum vestigiis insistentes, ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia, vel promoveri, autoritate sedis apostolicæ omnimodis prohibemus. Si quis autem sic ordinationem vel promotionem acquisiverit, acquisita prorsus careat dignitate.

II. *Ut præpositus, decanus, archipresbyter, nullus fiat, nisi presbyter; nullus archidiaconus nisi diaconus.*

Nullus etiam in præpositum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, E nisi diaconus, ordinetur.

III. *Ut hæretici eorumque defensores ab ecclesia pellantur.*

Porro eos qui religionis speciem simulantes, Dominici corporis & sanguinis sacra-

(1) Si vir doctissimus animadvertisset annum Pisanum, quo aliquando Calistus II. usus est, non differre ab anno æræ vulgaris, nec in indictione, nec in anno Pontificatus, aut in aliis notis temporariis, sed tantum nostrum unitate superare, & Pisanos numerare annum 1120. quando nos annum 1119. ita ratiocinatus non fuisset. Annus itaque iste 1119. annus est Dionysianus, ut demonstrat epocha synodalis Calisti II. qui in Concilio præfuit; scripta enim illa *Idibus Julii, ind.* XII. *Dom. Incarn. an.* 119. *Pontificatus autem d. Calisti II. Papæ anno* 1. Pag. ad An. Ch. 1119. n. 7.

(2) *Lege*, Provinciæ, Gotiæ. *Id. ibid.*

ANNO CHRISTI 1119.

sacramentum, puerorum baptisma, sacerdotium, & cæteros ecclesiasticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tanquam hæreticos ab ecclesia Dei pellimus & damnamus: & per potestates exteras coerceri præcipimus. Defensores quoque ipsorum, ejusdem damnationis vinculo donec resipuerint, * mancipamus.

al. innodamus.

IV. *Ut primitiæ, oblationes, bona deficientis episcopi, & clericorum, principibus, & quibuslibet laicis interdicta sint.*

Primitias, decimas, oblationes, & cœmeteria, domos etiam & bona cætera deficientis episcopi, & clericorum, a principibus vel quibuslibet laicis diripi & teneri, penitus interdicimus. Qui vero pertinaciter ista præsumpserit, ab ecclesiæ liminibus tanquam sacrilegus arceatur.

V. *Ut liberos homines nemo servituti addicat.*

Liberos homines, clericos seu laicos nulla omnino ecclesiastica, sæculariseve persona, vinculo servitutis addicat.

VI. *Ut clerici laicis pro beneficiis servire non compellantur.*

Nullus clericorum pro ecclesiasticis beneficiis servire laicis compellatur.

VII. *Ut quartam partem decimarum & oblationum episcopo nullus auferat.*

Oblationum partem ad episcopum pertinentem nullus auferre præsumat.

VIII. *Ut ecclesiasticæ dignitates ac beneficia hereditario jure non relinquantur alteri.*

Nullus episcopus, nullus presbyter, nullus omnino de clero, ecclesiasticas dignitates vel beneficia cuilibet, quasi jure hereditario derelinquat.

IX. *Ut pro sacro oleo, chrismate, sepultura pretium non exigatur.*

Illud etiam adjicientes, præcipimus, ut pro sacri olei, & chrismatis, & sepulturæ acceptione, nullum venditionis pretium exigatur.

X. *Ut monachus, aut clericus, qui retrorsum abierit, aut intonsus fuerit, excommunicetur.*

Si quis ecclesiasticæ militiæ titulo insignitus, monachus, vel canonicus, aut quilibet clericus, primam fidem irritam faciens, retrorsum abierit, aut tanquam laicus comam barbamque nutrierit: ecclesiæ communione privetur, donec prævaricationem suam digna satisfactione correxit.

ANNO CHRISTI 1119.

Eodem in concilio disceptata lis, quam Arelatensis archiepiscopus, & monachi Casæ Dei, intendebant Anianensi monasterio de cella S. M. de Gordiano: & secundum Anianenses judicatum. Quod judicium continetur in epistola synodica, cujus exemplum subjicio.

CALLISTI PP. II. TOLOSANO CONCILIO PRÆSIDENTIS EPISTOLA SYNODALIS,

Qua cella S. M. de Gordiano adjudicatur Anianensi monasterio adversus Arelat. archiep. & monachos Casæ Dei.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Poncio Anianensis monasterii abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

SUper cella S. M. de Gordiano jam diu apud sedem apostolicam facta quæstio invenitur. Siquidem domini nostri sanctæ memoriæ Paschalis papæ temporibus, & vos vestro, & monachi Casæ Dei suo eam vendicare monasterio sæpius tentaverunt. Post multas autem querimonias, cum prædictus dominus allegationes vestras diligentius constituto tempore audivisset: veritate tandem sagaciter indagata, cellam ipsam monasterio vestro adjudicavit, & in quæstione illa monachis Casæ Dei perpetui silentii taciturnitatem indixit, sicut in diffinitionis ejus scripto plenius continetur. Cæterum fratres illi, etsi ex tunc toto ejusdem domini tempore quieviſſe visi sunt: ante nos tamen apud Clarum-montem eandem querimoniam renovarunt, asserentes se in judicio prægravatos, eo quod ipsorum justitia non ad plenum fuit inquisita. Nos, ut nulla eis adversus apostolicam sedem clamoris relinqueretur occasio, eorum scripta, & rationes perscrutati sumus: & nihil roboris, nihil in eis momenti reperientes, fratribus ipsi desistere ab hac deinceps inquietatione præcepimus.

Hoc frater noster Ato Arelatensis archiepiscopus audiens, & ipse clamare cœpit, dicens: Arelatensem ecclesiam injuste suis possessionibus spoliatam: quoniam prædicta cella de Gordanicis cum rebus suis ad jus Arelatensis ecclesiæ pertinebat, & per eam monachi Casæ Dei locum illum sub censu annuo detinuerant. Cumque id frequentius inculcaret, ne aliquam ei videremur inferre injuriam, diem agendæ causæ apud Montempessulanum statuimus, ubi pars utraque conveniens suas protulit rationes. Quibus sufficienter inspectis, ex fratrum nostrorum sententia judicatum est, archiepiscopum debere super eadem ecclesia revestiri, si Arelatensem ecclesiam locum illum ante domini nostri judicium possedisse idoneis testibus comprobaret. Judicio itaque adimpleto, mox ei restituta est possessio, salvo nimirum Anianensis monasterii jure, si quod esset. Tunc etiam terminus constitutus est, in quo de proprietatis jure apud Tolosam in utriusque partis præsentia tractaretur. In ipso ergo concilio quæstio mota est. Et quidem

dem Anianenſes monachi cellam illam per Lodoici imperatoris, Caroli Magni imperatoris filii, & filii ejus Caroli regis ſcripta & largitiones, Anianenſi monaſterio vendicabant. Archiepiſcopus vero ſe Lodoici, filii Boſonis regis Viennæ, chirographo tuebatur. Cauſa itaque aliquandiu coram omnibus ventilata, nos fratribus noſtris Cononi Prænestino, & Lamberto Oſtienſi, epiſcopis & cardinalibus, Boſoni ſanctæ Anaſtaſiæ, Deusdedit ſancti Laurentii in Damaſo, & Joanni ſancti Chryſogoni, presbyteris & diaconibus, Petro ſanctorum Coſmæ & Damiani, Gregorio ſancti Angeli, & Chryſogono ſancti Nicolai de Carcere, & archiepiſcopis Oldegario Tarraconenſi, & Bernardo Auxienſi, & item epiſcopis Raimundo Barbaſtrenſi, Guidoni Laſcurrenſi, Galtero Magalonenſi, & Goloni Leonenſi, & Abbatibus Arduino ſancti Savini, & Amico ſancti Laurentii foras muros, præcepimus, ut in partes ſecederent, & controverſiam ipſam judicio canonico definirent. Egreſſi de concilio fratres inter ſe diutius contulerunt. Noviſſime diſcuſſis utriusque rationibus, & chartarum monumentis ſæpius revolutis, hujuſmodi ſententiam in concilii audientia ediderunt: donationis ſcripta, quæ Arelatenſi eccleſiæ a prædicto rege Ludovico Boſonis filio, poſt Ludovici imperatoris, Magni Caroli filii, & filii ejus Caroli regis confirmationes, de cella de Gordanicis collata ſunt, robur nullum obtinere. Quod enim Deo ſemel oblatum fuerat ab aliis, ulterius aliis non potuit erogari. Hoc etiam ex abundanti additum eſt, ut Ananienſes monachi trium idoneorum teſtium aſſertione probarent, Anianenſe monaſterium cellam de Gordanicis per triginta annorum ſpatium ſine interruptione legitima poſſediſſe, antequam eam monachi Caſæ Dei, per quos Arelatenſis eccleſia in poſſeſſionem intraverat, obtinerent. Et ſic locus idem in jure deinceps ac poſſeſſione Anianenſis monaſterii permaneret.

Hanc profecto ſententiam toti concilio placere, a fratribus noſtris archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, acclamatum eſt. Confeſtim Anianenſes in medium tres ſenes monachos protulerunt, qui tactis ſacroſanctis evangeliis firmaverunt, Anianenſes monachos cellam de Gordanicis per triginta annorum ſpatium ſine interruptione legitima poſſediſſe, antequam eam Caſæ Dei monachi obtinerent.

Prolatam igitur a fratribus ſupra nominatis de jam ſæpe dicta cella ſententiam, & totius aſſenſu concilii approbatam, nos auctore Deo aſſertionis noſtræ munimine confirmamus: & Anianenſi monaſterio ſuper ea in poſterum inferri calumnias, auctoritate ſedis apoſtolicæ penitus prohibemus.

Quæcumque præterea Anianenſe monaſterium per authentica prædeceſſorum noſtrorum Joannis, Nicolai, Alexandri, Urbani, Paſchalis, pontificum Romanorum, privilegia poſſidet, tibi tuisque ſucceſſoribus in perpetuum confirmamus. Idem enim locus ſpecialiter ſub B. Petri jure ac protectione conſiſtit.

Prædictam cellam de Gordanicis Arelatenſis archiepiſcopus in manu noſtra, per virgam quam geſtabat, in conſpectu totius concilii refutavit. Nos vero eam tibi, fili in Chriſto cariſſime Ponti, & per te Anianenſi monaſterio, per eandem virgam protinus reſtituentes, tam Arelatenſi eccleſiæ, quam & monaſterio Caſæ Dei, perpetuum ſuper eadem cella ſilentium ſub anathematis obligatione indiximus; & inſtrumenta chartarum ab archiepiſcopo & monachis caſæ Dei vobis reddi præcipimus: ne illorum occaſione aliquis denuo querimoniæ ſcrupulus oriatur. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ confirmationis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat; & a ſacramento corporis ac ſanguinis Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco ſua ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Cono Prænestinus epiſcopus.
Oldegarius Tarraconenſis eccleſiæ diſpenſator.
S. Raimundi Barbaſtrenſis epiſcopi.
Ego archiepiſcopus Bernardus Auſcienſis, ſubſcripſi.
Ego Lambertus Oſtienſis epiſcopus.
Richardus Narbonenſis archiepiſcopus.
Ego Petrus cardinalis ſanctorum Coſmæ & Damiani.
Ego Boſo, tituli ſanctæ Anaſtaſiæ presbyter cardinalis.
Ego Ato Arelatenſis epiſcopus.
Ego Gregorius diaconus cardinalis ſancti Angeli.
Ego Deus dedit, tituli S. Laurentii in Damaſo presbyter cardinalis.
Ego Fulco Aquenſis archiepiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Galterius Magalonenſis epiſcopus.
Ego Joannes, presbyter cardinalis, tituli ſancti Chryſogoni, huic judicio interfui, & ſubſcripſi.
Ego Amicus abbas S. Laurentii foris muros.
Ego Arduinus abbas S. Savini.

Datum Toloſæ per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ac bibliothecarii, Idibus Julii, Indictione XII. Dominicæ Incarnat. anno MCXIX. pontificatus autem domni Calixti II. papæ anno 1.

Monumentum aliud ejuſdem concilii ſuppeditat nobis Catellus, commentariorum Occitaniæ lib. V. *de eccleſiis, Amantiana, & S. Saturnini: quas ſui juris eſſe, S. Stephani eccleſia contendebat. Acta ipſa ex Catello hic tranſcribo.*

ANno ab Incarnatione Domini MCXIX. Aicardus archidiaconus eccleſiæ S. Stephani Toloſæ ſedis in præpoſitum electus eſt. Eo anno quo in eadem eccleſia dominus papa Calixtus II. concilium celebravit. Et præſidente domino papa in generali ſynodo, Aicardus præpoſitus duas proclamationes valde idoneas fecit: unam videlicet ſuper eccleſiam Amantianam, quamdiu eccleſia B. Stephani perdiderat. Auditis itaque domnus papa utriuſque partis altercationibus, videlicet A. præpoſiti, & A. prioris Amantianenſis, juſſit inveſtiri eccleſiam S. Stephani de eccleſia Amantianenſi, quod & factum eſt. Nam A. Narbonenſis archiepiſcopus vices domini papæ ſuper hoc negotio acceptas; poſt multum tempus hoc placitum definivit, & mille ſolidos Melguirinos, & per unumquemque annum tres

ANNO CHRISTI 1119.

solidos Tolosanos annualiter ecclesiæ nostræ reddi jussit: quam diffinitionem in subsequenti plenarie Domino volente ostendemus. Altera vero proclamatio super ecclesia B. Saturnini de suburbio Tolosæ, ubi & corpus ejus humatum quiescit. A. enim præpositus præcepto imperiali, scilicet gloriosissimi imperatoris, & privilegio Romano, videlicet Joannis papæ, hanc ecclesiam juris ecclesiæ B. Stephani suæ sedis fore ostendit. Quibus in præsentia domni papæ, & in præsentia cardinalium, archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum multorum proborum virorum perlectis, B. Saturnini clerici rationem reddituri surrexerunt. Responderunt enim, & dixerunt domno papæ, ecclesiam suam cum episcopo, neque cum clericis suæ sedis placitare debere, quia ejus & B. Petri juris erat. Quæsivit autem ab iis domnus papa, utrum hæc ecclesia singulariter B. Petri esset, vel generaliter: cui & responderunt, singulariter. Ille vero iterum requisivit, quis eam B. Petro dedisset: cui & responderunt, quia clerici qui eam tenebant, ei & B. Petro dedissent. Quibus ipse, quia clerici ex diversis partibus congregati, quorum fundus non erat, dare non potuerunt. Interim dum hæc ita ventilantur, alia supervenere maxima negotia. Quibus interpositis domnus papa hoc placitum differri jussit, donec post concilim: unde actum est, ut tandiu hoc placitum differretur, usque quo idem papa Tolosa recederet. In recessione vero illius venimus ad villam quæ vocatur Fronton, ibique ea die hospitati: mane vero idem papa eandem ecclesiam cum suis consecravit. Altera autem die domnus papa privilegium ecclesiæ B. Saturnini firmare curabat: sed interpellante A. Tolosano episcopo, & A. præposito, hoc privilegium intermissum est. Tertia vero die venimus ad villam quæ est in pago Caturcensi, quæ vocatur S. Audardi, & ibi hospitati sumus. Postera vero die, præsidente domno papa cum suis, ad hoc placitum ventilandum venimus; ubi perlecto imperiali decreto, & Romano privilegio, eadem verba, quæ superius in concilio residens dixerat, recitavit. Et legente Petro Montispessulani S. Saturnini clerico Urbani papæ privilegium, in quo continebatur qualiter idem papa ecclesiam B. Saturnini ecclesiæ B. Stephani, & episcopo Isarno, tulisset; domnus papa Calixtus, audientibus omnibus qui aderant, tale tulit testimonium. (Erant ibi tunc nobiscum dominus prior Fredalensis bonæ memoriæ Isarnus, & A. prior Amantianensis, & B. archidiaconus veteris Morensis, & alius B. archidiaconus Agarnensis, & Guillelmus nostræ ecclesiæ paraphonista, & quamplures alii.) Ego, inquit, fratres in concilio Nemausensi, in quo dominus papa Urbanus præfuit, cum multis aliis interfui: ibique clericos B. Saturnini dominum papam interpellantes audivi, quatenus quartam partem oblationis altaris B. Saturnini episcopo Isarno, qui tunc temporis in dominio suo eam tenebat, auferret, & sibi daret. Et dominus papa petitionibus eorum condescendi videbatur. Quibus episcopus Isarnus magnanimiter resistebat, & nequaquam hoc se facere posse dicebat: quia si id faceret, unde viveret non habebat. Et quia nobis, mihi, & fratri meo, qui tunc temporis erat archiepiscopus Briassensis, videbatur præjudicium episcopo Isarno fieri: partes ejus, quantum potuimus, sustinuimus; in tantum, ut nobis præsentibus istud fieri non potuerit. Transacto vero concilio dominus papa episcopum Isarnum in cameram suam deduxit: ibique, vi comitis Raimundi, reclamantibus tamen clericis, qui tunc ibi aderant, hanc quartam oblationis altaris partem tulit. Mandavit tamen iisdem papa, ut Isarnus episcopus de ecclesia B. Saturnini semper cum suis victum haberet: quod &, dum vixit, habuit. His dictis dominus papa Calixtus Raimundo abbati, & clericis ejus, ut de his omnibus rationem redderent, mandavit: illi vero consilio accepto responderunt, non se tam facile de tanto placito posse respondere, sed daret eis tempus quo ad respondendum essent parati. Annuens vero dominus papa petitioni eorum, dedit nobis locum & tempus, ubi ad id ventilandum perveniremus. Fuit autem locus apud Viennam; & tempus, festum beatæ Mariæ, quod vocatur * Epipanti. Sed dominus A. episcopus Tolosanus negligentia sua ad hoc placitum tendere renuit. Inde actum est, ut ecclesia S. Stephani jus quod habebat super ecclesia B. Saturnini amitteret.

* Hipap

☞ AD CONCILIUM TOLOSANUM

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. pag. 341.

Ecclesia S. Polycarpi confirmatur monasterio Electi in concilio Tolosano anni 1120.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Raimundo Electensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

Extat in Gall. Christ. nov. edit. to. VI. pag. 108. app.

SUper ecclesia S. Policarpi jam diu a prædecessore nostro sanctæ memoriæ Paschale papa inter vestrum & Crassense monasterium definitio facta est: nuper autem in concilio, quod per Dei gratiam Tolosæ celebravimus, Crassensis abbas Berengarius querelam deposuit, quod in definitione illa Crassense fuerit monasterium aggravatum, pro eo quod in unius tantum Crassensis fratris præsentia judicium fuerit promulgatum. Ne igitur aliqua ei conquerendi relinqueretur occasio, ex abundanti querimoniam ejus audivimus. Causa tamen diligentius indagata, nihil aliud in ea invenire potuimus quam quod prædicti domini nostri sententia definivit. Ea propter nos auctore Deo quod a sede apostolica de ipsa B. Policarpi ecclesia constitutum est, ejusdem sedis apostolicæ auctoritate firmamus, & ratum in perpetuum manere decernimus, præcipientes ut nulli omnino hominum liceat locum illum ab Electensis monasterii subjectione subtrahere, aut temerariis vos inde vexationibus fatigare. Si quis ergo decreti hujus tenore cognito, temere, quod absit, contraire temptaverit, honoris & officii sui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione plectatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit. Fratres qui nostræ huic retractationi & decisioni interfuerunt hi sunt: Cono Prænestinus & Lambertus Hostiensis episcopi, Boso, Deusdedit presbyteri, Petrus & Gregorius diaconi cardinales, Ricardus Narbonensis, Ato Arelatensis, Bernar-

dus Auxienſis archiepiſcopi : Raimundus Barba-
ſtrenſis, Gualterius Magalonenſis, Arnaldus Car-
caſienſis, Amelius Toloſanus, Berengarius Ge-
rundenſis, Gregorius Bigorritanus epiſcopi, Ber-
nardus Atonis vicecomes Biterrenſis, Centullus
comes Bigorritanus. Datum Toloſæ II. idus Ju-
lii. Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Datum Toloſæ per manum Griſogoni S. R. E.
diaconi cardinalis, ac bibliothecarii II. idus Ju-
lii, indictione XII. Dominicæ Incarnationis an-
no MCXX. *pontificatus autem domini Callixti
II. papæ anno priori.

ANNO CHRISTI 1119.

ICXIX.

☞ *Hujus pariter Concilii acta ſic deſcribuntur in codice Udalrici Bambergenſis Num.* 302.

SYNODUS CALIXTI PAPÆ.

ANno Dominicæ incarnationis MCXVIIII. VII. Idus Julii, Indictione XII. dominus Papa Calixtus Toloſæ cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus Provinciæ Gotiæ, Guaſconiæ, & citerioris Hyſpaniæ Concilium celebravit, ubi cum de diverſis negotiis quæſtiones emergerent, capitula hæc promulgata, & totius aſſenſu Concilii approbata ſunt. Sanctorum Patrum veſtigiis inſiſtentes, ordinari quemcunque per pecuniam in A Eccleſia Dei vel promoveri auctoritate Sedis Apoſtolicæ omnimodis prohibemus: Si autem ſibi ordinationem, vel promotionem acquiſierit, acquiſita prorſus careat dignitate. Nullus etiam in præpoſitum, nullus in Archipresbyterum, nullus in Decanum, niſi Presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi Diaconus ordinetur. Primitias, decimas, oblationes, & cimiteria, domos etiam, & bona cætera deficientis Epiſcopi, & Clericorum a principibus, & quibuslibet laicis diripi, & teneri penitus interdicimus. Qui vero pertinaciter iſta præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur. Mos, qui religionis ſpeciem ſimulantes, Dominici corporis, & Sanguinis Sacramentum, B baptiſma puerorum, ſacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tamquam Hæreticos ab Eccleſia pellimus, & damnamus, & per poteſtates exteras coerceri præcipimus: defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo, donec reſipuerint, innodamus. Si quis Eccleſiaſticæ militiæ titulo inſignitus monachus, vel Canonicus aut etiam quilibet Clericus primam fidem irritam faciens abierit, aut tanquam laicus comam, aut barbam nutrierit, eccleſiæ communione privetur, donec prævaricationem emendaverit.

ANNO CHRISTI 1119.

☞ CONCILIUM REMENSE

In cauſa reſtitutionis epiſcopatus Tornacenſis inter annum 1119. *&* 1120. *celebratum.*

Manſi t. Tom. 348.

BAldrico Noviomenſi epiſcopo, qui an. 1119. adhuc in vivis agebat, ſatis functo ante annum 1120. quo Lambertus Noviomenſis epiſcopum jam agebat; Tornacenſes a Paſchali papa literas impetrarunt, quibus copia ſibi dabatur peculiarem ſibi epiſcopum eligendi, cum antehac, qui Noviomenſibus idem & Tornacenſibus epiſcopus præfuiſſet. Re comperta Noviomenſes alias pro ſe literas procurarunt, ut electus ab illis Lambertus geminos illos epiſcopatus priſtino more teneret. Nihilo tamen ſecius Tornacenſes D epiſcopum ſuum renunciarunt Herbertum; cui ſedando ſchiſmati addictus pontifex rem totam Rodulfo Remenſi archiepiſcopo commiſit. Ille ſibi ſubditos epiſcopos convocat, diemque ſtatuit, *qua Lambertum conſecrare debebat*, verba ſunt Herimanni abbatis in narratione Abbatiæ S. Martini Tornacenſis, Dacher. Spicileg. tom. 2. pag. 920. *Ipſo vero die rex Ludovicus Remis adveniens omnes epiſcopos advocat, & ut diligenter de eodem C negotio inter ſe tractarent, admonet. Si enim, inquit, videritis magis ad Dei honorem & animarum ſalutem competere, ut Tornacenſis eccleſia proprium epiſcopum habeat, ego libenter concedo, quia nihil me in hoc perdere video, nec voluntati Dei, vel animarum ſaluti in aliquo reſiſtere volo: neque volo ut aliquis per me dicat hoc bonum remanſiſſe, vel ſe ſub mea palliatione coram Deo paret excuſare. Cui domnus Joannes Morienſis epiſcopus vir religioſus reſpondens; Vere, inquit, domine rex hoc dicto animam veſtram liberaſtis: nunc videant domini noſtri epiſcopi quid agere debeant. Archiepiſcopus tamen in eo quod cœperat perſeverans, prædictum Lambertum ſuper utramque eccleſiam conſecravit epiſcopum, multis mirantibus quod magis diligeret pecuniam reponere, quam Remenſi eccleſiæ antiquam dignitatem reddere, quod utique facere potuiſſet facile, & regis permiſſu, & auctoritate domini papæ.*

CONCILIUM REMENSE,

Propter inveſtituras eccleſiaſticas, excommunicationem Henrici imperatoris, aliaſque cauſas, a Gelaſio II. indictum, a Calliſto II. celebratum in baſilica Sanctæ Mariæ Remenſis, XIII. Kalend. Novembris, anno Chriſti MCXIX.

Ex apographo Jac. Sirmondi.

TITULI CANONUM.

I. *De damnatione ſimoniacæ hæreſis.*
II. *De inveſtituris per manum laicam non faciendis.*
III. *De invaſoribus eccleſiaſticarum poſſeſſionum.*
IV. *Ut eccleſiaſticum honorem, vel beneficium, nemo cuiquam velut hereditarium relinquat, nec pro baptiſmate, &c. pretium exigat.*
V. *Presbyteris, diaconis, & ſubdiaconis, concubinæ & uxores interdictæ.*

PRÆ-

ANNO CHRISTI 1119.

PRÆFATIO.

ANno Incarnationis Dominicæ MCXIX. ſynodus Remis in eccleſia metropolitana (1) die XII. XIII. Kalend. Novembris a Calliſto papa II. celebrata eſt: in qua fuerunt archiepiſcopi XIII. & pluſquam CC. epiſcopi, cum multis abbatibus, & aliis eccleſiæ dignitatibus. Poſtrema die adſidente quoque in concilio rege Francorum Ludovico, hæc quinque promulgata ſunt capitula.

CANONES.

I. *De damnatione ſimoniacæ hæreſis.*

Quæ ſanctorum patrum ſanctionibus de pravitate ſimoniaca ſtabilita ſunt, nos quoque ſancti Spiritus judicio, & auctoritate ſedis apoſtolicæ confirmamus. Si quis ergo vendiderit, aut emerit, vel per ſe, vel per quamlibet ſubmiſſam perſonam, epiſcopatum, abbatiam, decanatum, archidiaconatum, presbyteratum, archipresbyteratum, præpoſituram, præbendam, altaria, vel quælibet eccleſiaſtica beneficia, promotiones, ordinationes, conſecrationes, dedicationes eccleſiarum, clericalem tonſuram, ſedes in choro, aut quælibet eccleſiaſtica officia: & vendens, & emens, dignitatis & officii ſui ac beneficii periculo ſubjaceat. Quod niſi reſipuerit, anathematis mucrone perfoſſus, ab eccleſia Dei quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

II. *De inveſtituris per manum laicam non faciendis.*

Epiſcopatuum & abbatiarum inveſtituram per manum laicam fieri penitus prohibemus. Quicumque igitur laicorum deincops inveſtire præſumpſerit, anathematis ultioni ſubjaceat. Porro qui inveſtitus fuerit, honore quo inveſtitus eſt, abſque ulla recuperationis ſpe, omnimodis careat.

III. *De invaſoribus eccleſiaſticarum poſſeſſionum.*

Univerſas eccleſiarum poſſeſſiones quæ liberalitate regum, largitione principum, vel oblatione quorumlibet fidelium eis conceſſæ ſunt, inconcuſſas in perpetuum, & inviolatas permanere decernimus. Quod ſi quis eas abſtulerit, invaſerit, aut poteſtate tyrannica detinuerit, juxta illud B. Symmachi capitulum anathemate perpetuo feriatur.

IV. *Ut eccleſiaſticum honorem, vel beneficium, nemo cuiquam velut hereditarium relinquat: nec pro baptiſmate, &c. pretium exigat.*

Nullus epiſcopus, nullus presbyter, nullus omnino de clero, eccleſiaſticas dignitates vel beneficia cuilibet quaſi hereditario jure derelinquat. Illud etiam adjicientes præcipimus, ut pro baptiſmatis, chriſmatis, olei ſacri, ac ſepulturæ acceptione, infirmorum viſitatione, vel unctione, nullum omnino pretium exigatur.

V. *Presbyteris, diaconis, ſubdiaconis, concubinæ & uxores penitus interdictæ.*

Presbyteris, diaconibus, & ſubdiaconibus, concubinarum & uxorum contubernia prorſus interdicimus. Si qui autem hujuſmodi reperti fuerint, eccleſiaſticis officiis priventur, & beneficiis. Sane ſi neque ſic immunditiam ſuam correxerint, communione careant Chriſtiana.

In codice ſanctæ Mariæ Virdunenſis poſt canones ſupraſcriptos ſequentia mox ſubjiciebantur.

STATUTUM CALISTI PAPÆ II.

De trevia Dei editum in concilio Remenſi.

IN concilio Remenſi decrevit domnus papa Calixtus de trevia Dei ſic: Ab adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ obſervari treviam Dei. A quinquageſima uſque ad octavas Pentecoſtes. Similiter & in jejuniis quatuor temporum, in vigiliis ſanctorum, quæ jejunantur, in feſtis eorumdem, in duabus ſynodis a dominica in dominicam, in omnibus feſtis ſanctæ Mariæ. His temporibus æqualiter omnes pacem habeant. Et monachi, & bona eorum, & mulieres, & comitatus earum omni tempore pacem habeant. Mercatores, venatores, peregrini, ſimiliter. Atria omni tempore in pace ſint. Capellani caſtrorum jurent, ſi præda vel quodcumque raptum, vel captus aliquis ipſis ſcientibus ad caſtrum vel extra prope caſtrum, pro tuitione ipſius caſtri deductum fuerit, ſe nullum Divinum officium ibi celebrare, non expectantes alicujus reclamationem, donec reddatur ablatum: vel ſi raptor dicit ſe jure accepiſſe, recommendetur, donec diffiniatur juſtitia illius judicis, per manum cujus cauſa illa debet determinari. Quod ſi hoc non obſervaverint, ſciant ſe eſſe reos perjurii, & deponendos ab ordine, & reddituros capitale, & ſatisfacturos epiſcopo de juſtitia ſua. Similiter ſi cella monachorum, vel infra caſtrum, vel circa caſtrum fuerit: monachis ibidem morantibus hæc eadem obſervantia ab abbatibus per obedientiam injungatur. Quod ſi non obſervaverint, abbates capitale reddant, & ſatisfaciant epiſcopo de juſtitia ſua. Infra treviam Dei nemo pannum alterius accipiat. In quarta feria ſole jam occidente pulſentur campanæ per parochias, & ab illa

(1) Legendum, ut habet Ordericus, *Indictione* XII. a Kalendis Januarii more Gallicano inchoata. *Pagius ad annum Chr.* 1119. *num.* 9.

ANNO CHRISTI 1119.

ill a hora usque ad feriam secundam oriente Sole, observetur pax. Si infra villam, vel extra villam, aliquis aliquem vulneraverit, vel hostiliter percusserit: de eo judicabitur quemadmodum hactenus judicatum est. Si quis vero assultum faciens aliquem occiderit infra treviam, vel hostiliter combustionem fecerit, vel intra, vel extra treviam Dei: si solutus fuerit ab uxore, vel monachus fiat, vel Hierusalem eat; si vero conjugatus fuerit, in manu episcopi sit qualiter satisfacere debeat. Si vero cui fit assultus se defendendo homicidium fecerit, infra patriam sicut hucusque ad pœnitentiam judicabitur. Si quis autem supradictorum reus satisfacere neglexerit, nemo sepeliatur in villa, vel in loco, ubi ille, vel familia illius, demorabitur; vel Divinum officium celebretur, præter baptisma, sive villa sua fuerit, vel advocatus villæ extiterit. Confessio tamen, & corpus Christi nulli negetur. Si quis treviam Dei violaverit, & usque ad ultimum vitæ satisfacere neglexerit: si ipse motu oris & facto satisfacere poterit, satisfacere non poterit, si aliquo signo pœnitentia cognoscitur, parentes ejus si pro eo satisfacere voluerint, reddendo capitale, & satisfaciendo episcopo pro possibilitate delinquentis neque sepultura, neque communione priventur. Quod si aliter, nusquam sepeliatur. Qui vero eum sepelire præsumpserit, si clericus fuerit, ordine & ecclesiastica dignitate privetur. Si quis autem appellatus fuerit de infractione hujus treviæ, & ipse negaverit: si miles est, purgabit se sua septima manu; reliqui vero Dei judicio examinabuntur. Hujus statuti violatores omni die dominico per singulas parochias excommunicentur.

EJUSDEM CONCILII ACTA
Ex Orderico Vitale.

ANno ab Incarnatione Domini MCXIX. Indictione XII. In Octobris medio Callistus papa cum Romano senatu Remis venit, ibique XV. diebus demoratus, concilium tenuit, & de utilitatibus ecclesiæ cum pastoribus Dominici gregis solerter tractavit. Ibi nimirum fuerunt XV. archiepiscopi, & plusquam CC. episcopi, cum multis abbatibus, & aliis ecclesiæ dignitatibus. Apostolico enim jussu evocati de Italia & Germania, de Gallia & Hispania, de Britannia, & Anglia, de insulis Oceani, & cunctis occidentalibus provinciis, congregati sunt pro amore salvatoris, ejus parati gratanter obedire mandatis. Maguntinus archiepiscopus cum VII. præsulibus Remis ad synodum properavit, quos quingentorum militum cohors secura vallavit. Quorum adventu comperto exultavit, eisque Hugonem Trecassinum comitem cum turmis militum amicabiliter obviam misit.

Rex Anglorum prælatis regni sui ad synodum quidem ire permisit, sed omnino ne alicujus modi querimoniam alterutrum facerent prohibuit. Dixit enim: Omniplenariam rectitudinem conquerenti faciam in terra mea: reditus ab anterioribus constitutos Romanæ ecclesiæ singulis annis erogo, & privilegia nihilominus pari modo mihi concessa teneo. Ite, dominum papam de parte mea salutate, & apostolica tantum præcepta humiliter audite: sed superfluas adinventiones regno meo inferre nolite.

In ecclesia metropolitana synodus celebrata est. Ibi papa XIV. Kalend. Novembris Dominico Missam cantavit, & Bajocensem Turstinum * Eboracensibus archiepiscopum consecravit: privilegio-

que, ne Cantuariensi metropolitæ veluti magistro, sed quasi coepiscopo subjiceretur, donavit. Sequenti autem dominico Fredericum Hermanni Namuri comitis fratrem, Leodiensibus episcopum benedixit: qui infra triennium ab æmulis veneno infectus obiit, & nunc miraculis ad sepulcrum ejus coruscantibus feliciter splendescit. ANNO CHRISTI 1119.

In basilica sanctæ virginis Mariæ ante crucifixum XII. Kal. Novembris præsulum cathedræ appositæ sunt: & singuli metropolitæ, prout antiquitus a Romano pontifice constitutum est, ordinate consederunt. Radulphus cognomento viridis archiepiscopus Remensis, & Lothericus Bituricensis, Hambertus * Lugdunensis, & Goisfredus Rotomagensis, Turstinus Eboracensis, & Daimbertus Senonensis, Gislebertus Turonensis, & successor ejus Hildebertus Cenomannensis, Baldricus Dolensis, & alii octo archiepiscopi, cum suffraganeis suis, & absentium legatis, multis abbatibus, & monachorum, & clericorum multitudine, futurum examen præfiguravere, quod in spiritu intuens Isaias, & quasi digito demonstrans, exclamat cum metu ac mentis alacritate: *Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui, & principibus ejus.* * Corr. Humbaldus. Isaiæ 3.

In sublimi consistorio apostolica sedes erat ante januas ecclesiæ. Finita Missa Calistus papa resedit, & in prima fronte coram eo Romanus senatus constitit. Cono Prænestinus præsul, & Boso Portuensis, Lambertus Ostiensis, Joannes Cremensis, & Hato Vivariensis. Hi nimirum præ omnibus aliis quæstiones subtiliter discutiebant, & mira eruditione imbuti responsa ubertim proferebant. Chrysogonus vero diaconus dalmatica indutus papæ adstabat, manuque canones gestabat, promptus propinare authenticas majorum sententias, ut res exigebat. Porro alii sex ministri tunicis seu dalmaticis vestiti circumstabant: & frequenter insurgente tumultu dissidentium, silentium imperabant. In primis post litaniam, & authenticas orationes papa cœpit simpliciter & sancte latialibus verbis evangelium explanare, quod jusserit Jesus discipulos suos trans fretum præcedere. Eloquenter etiam retexuit, quomodo vespere facto ventus oritur contrarius, & navis sanctæ ecclesiæ periclitatur in hujus mundi fluctibus, multimodisque jactatur tentationum & tribulationum procellis: sed sævientes impiorum flatus subito conquiescunt visitatione salvatoris, & optata tranquillitas revertitur ad filios pacis. Deinde ut papa sermonem finivit, Cono cardinalis pontifex surrexit, & eloquentissime sacros archimandritas de cura pastorali admonuit. Ex libro quoque Geneseos verba Jacob memoriter protulit, & prælatos ecclesiæ circa gregem Domini patrem diligentiam habere spiritualiter debere asseruit, quam Jacob erga oves Laban avunculi sui se habuisse manifestavit.

Ludovicus rex cum principibus Francorum synodum introivit. In consistorium ubi papa residens omnibus præminebat, conscendit, querimo-
„ niamque suam rationabiliter deprompsit. Erat
„ enim ore facundus, statura procerus, pallidus,
„ & corpulentus. Ad hanc, inquit, sanctam con-
„ cionem pro investigando consilio, cum baro-
„ nibus meis venio, domine papa: & vos o se-
„ niores, audite me obsecro. Rex Anglorum,
„ qui jamdudum mihi confœderatus extitit,
„ mihi meisque subjectis plurimas infestationes
„ & injurias ingessit. Normanniam, quæ de re-
„ gno meo est, violenter invasit; & Rodbertum
„ ducem Normannorum contra omne jus & fas
„ detestabiliter tractavit. Hominem quippe meum,
„ sed

ANNO CHRISTI 1119.

ftor. Ecclesiast. lib.

al. Thurcum.

ANNO CHRISTI 1119.

„ ſed fratrem dominumque ſuum, multis mo- A
„ dis moleſtavit, & ad ultimum cepit, & hu-
„ cuſque in carcere longo detinuit. Ecce Guil-
„ lelmum ducis filium, qui mecum ad vos huc
„ acceſſit, funditus extorrem exhereditavit. Per
„ epiſcopos, & conſules, aliaſque perſonas, ip-
„ ſum ut captum ducem mihi redderet requiſi-
„ vi: ſed de hac re nihil ab eo impetrare po-
„ tui. Rodbertum de Beliſmo legatum meum,
„ per quem mandaveram regi quod volebam,
„ in curia ſua cepit, vinculis injecit, & in er-
„ gaſtulo truci hucuſque coercuit. Tedbaldus
„ comes homo meus eſt, ſed inſtructu avunculi
„ ſui contra me nequiter erectus eſt. Ejus enim
„ divitiis & potentia inflatus, in me rebellavit,
„ & infidus mihi atrocem guerram fecit, re- B
„ gnumque meum ad detrimenta multorum con-
„ turbavit. Legitimum bonumque virum Guil-
„ lelmum comitem Nivernenſem, quem bene no-
„ ſtis, remeantem de obſidione caſtelli cujuſdam
„ excommunicati furis, ubi vere ſpelunca latro-
„ num, & foſſa diaboli erat, comprehendit, &
„ uſque in hodiernum diem carceri mancipavit.
„ Religioſi præſules, Thomam de Marla ſedi-
Forte, everſati. H. „ tionum prædonem totius provinciæ merito *
„ adverſati ſunt. Ideoque mihi generalem ini-
„ micum peregrinorum & omnium ſimplicium
„ obſidere præceperunt, & ipſi mecum, legiti-
„ mique barones Galliæ, ad comprimendos ex-
„ leges convenerant, & cum communi collectio- C
„ ne Chriſtiani exercitus pro zelo Dei certave-
„ rant. Inde præfatus heros cum mea licen-
„ tia pacifice regrediens captus eſt, & a Tedbal-
„ do comite uſque hodie retentus eſt: licet eum
„ multitudo procerum ex parte mea ſæpe pro li-
„ beratione comitis ſuppliciter requiſierit, & to-
„ ta terra ejus ab epiſcopis anathematizata ſit.
Cumque rex hæc & his ſimilia dixiſſet, & Gal-
licana concio veracem ejus orationem allegaſſet:
Goffredus Rotomagenſis archiepiſcopus cum ſuf-
fraganeis epiſcopis & abbatibus ſurrexit, & pro
rege Anglorum rationabiliter reſpondere cœpit.
Verum orto tumultu diſſidentium interceptus,
conticuit: quia illic multi aderant inimicorum,
quibus excuſatio pro victorioſo principe diſplicuit.
Interea Hildegardis comitiſſa Pictavorum cum D
ſuis pediſſequis proceſſit, & alta claraque voce
querimoniam eloquenter enodavit, quam omne
concilium diligenter auſcultavit. Sc ſiquidem di-
xit a marito ſuo eſſe derelictam, ſibique Malber-
gionem vicecomitis de caſtello Airaldi conjugem
* f. toro. in throno * ſurrogatam. Cumque papa interro-
garet, utrum conſul Pictavenſis ſecundum ſuum
edictum ad ſynodum veniſſet: Guillelmus elo-
quentiſſimus juvenis epiſcopus Sanctonenſis, &
plures epiſcopi & abbates de Aquitania, ſurrexe-
runt, & eundem Aquitanorum ducem excuſave-
runt: aſſeverantes, quod iter ad concilium inierit,
ſed ægritudine detentus obiter remanſerit. De-
nique papa infirmitatis cauſa excuſationem ſuſce-
pit, inducias dedit, certumque terminum conſti- E
tuit, quo conſul ad placitum in curiam papæ
veniret, ac ut legitimam uxorem reciperet, aut
pro illo repudio ſententiam anathematis ſubiret.
Deinde barbatus Audinus Ebroicenſis epiſcopus
clamorem de Amalrico fecit, a quo & ſe tur-
piter expulſum, & epiſcopum abominabiliter in-
cenſum denuntiavit. Protinus e contra capella-
nus Amalrici palam reſpondendo audacter occur-
rit, & mendacem epiſcopum liquido coram om-
„ ni cœtu vocitavit. Non Amalricus, inquit,
„ ſed nequitia tua te merito expulit, & epiſco-
„ pium combuſſit. Ipſe profecto, quem rex per

„ fraudulentam malignitatem tuam exhereditavit, ut ſtrenuiſſimus miles armis pollens & amicis, debitum honorem recuperavit. Rex ſiquidem cum pluribus catervis ſuorum urbem obſedit, imperioque tuo ignem injecit, & baſilicas omnes cum ædibus concremavit. Tali tantoque damno peracto receſſit, nec adhuc arcem ſeu civitatem obtinuit. Videat & judicet hæc ſancta ſynodus, qui magis pro combuſtis eccleſiis condemnatus eſt, Audinus an Almaricus?

Francis itaque contra Normannos adminiculantibus Amalrico, grandis ibi facta eſt verborum altercatio. Tandem facto ſilentio papa locutus eſt.

„ Nolite, quæſo, cariſſimi mei, multiplicitate verborum inutiliter contendere, ſed pacem ut filii Dei totis niſibus inquirite. Filius enim Dei pro pace de cælo deſcendit, & humanum corpus ex intacta virgine Maria clementer aſſumpſit, ut letalem guerram per protoplaſti reatum progreſſam pie ſedaret, ut pacem inter Deum & hominem ipſe ſequeſter factus mitteret, ut angelicam & humanam naturam reconciliaret. Ipſum in omnibus ſequi debemus, qui ejus in populo ſuo vicarii qualeſcumque ſumus. Pacem & ſalutem membris ejus omnimodis procurare ſatagamus, quia miniſtri & diſpenſatores miniſteriorum Dei ſumus. Membra quippe Chriſti populum Chriſtianum appello, quem ipſe ſanguinis ſui redemit pretio. Inter bellicos tumultus in perturbatione poſitus ſæculari, quis digne poteſt ſpiritualia contemplari, vel in lege Dei competenter meditari? Bellica ſeditio plebem commovet ac diſſolvit, & per abrupta vitiorum letaliter evagari cogit. Eccleſias violat, ſacramenta contaminat, & plura nefaria irreverenter inquietat, & a ſtudio religionis pluribus modis evocat. In cultu Dei conſiſtentes territat, moleſtiis nequiter infeſtat, & quid agant præ timore neſcientes enervat. Regularem diſciplinam confundit ac diſſipat, & indiſciplinatos in omne nefas præcipitat. Eccleſiaſticus itaque rigor diſſolvitur, letifera diſſolutio paſſim diffunditur, & caſtitatis pudor flebiliter exponitur. Furia vero malorum abominabiliter graſſatur, & iniquorum phalanx ad inferos miſerabiliter quotidie raptatur. Pacem igitur, quam bonorum nutricem lucide videmus, in omnibus ubique ferventes amplecti debemus, indeſinenter ſervare, omnibus imperare, verbis & exemplis prædicare. Hanc ipſe Chriſtus ad paſſionem properans, ſuis reliquit, dicens, *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Joan. 14.
Hanc ipſe reſurgens ex mortuis repræſentavit, dicens: *Pax vobis*. Joan. 20.
Magna quies & ſecuritas eſt, ubi pax regnat: dolor & tribulatio terit omnes & cruciat, quos ira rodit ac diſcordia ſtimulat.

„ Pax eſt blanda & ſalubris contenatio cohabitantium, omnique creaturæ rationali generale bonum, quo indiſſolubiliter nexi cæleſtes gaudent, terrigenæque ſimili nexu colligari jugiter indigent: ſine qua peſtilentes timentur & timent, & nunquam ſecuri turbantur & mœrent. Hanc igitur virtutem, quam appeto, quam ex ſanctarum autoritate ſcripturarum, & generali approbatione publicæ commoditatis ſummopere laudo, toto niſu inquirere, & in tota Dei eccleſia ipſo juvante diffundere vivaciter laborabo. Treviam Dei, ſicut eam ſanctæ memoriæ Urbanus papa in concilio Claromontis tenendam conſtituit, præ-

„ ci-

ANNO CHRISTI 1119.

„ cipio: & reliqua decreta, quæ ibi a ſanctis pa- A
„ tribus ſancita ſunt, ex autoritate Dei, & ſan-
„ cti Petri apoſtoli, omniumque ſanctorum Dei,
„ confirmo. Imperator Alemannorum mandavit
„ mihi, ut Mozonem caſtrum adeam, ibique pa-
„ cem cum eo ad utilitatem ſanctæ matris ec-
„ cleſiæ faciam. Illuc utique pro pace laboratu-
„ rus nunc ibo, & coepiſcopos meos Remenſem
„ & Rotomagenſem, & alios quoſdam de fra-
„ tribus & coepiſcopis noſtris mecum minabo,
„ quos præ cæteris ad hoc placitum neceſſarios
„ æſtimo. Aliis omnibus epiſcopis & abbatibus
„ jubeo, ut hic præſtolentur nos quantocius re-
„ dituros, auxiliante: conditore noſtro. Om-
„ nes hic expectare commendo: nec etiam Goif-
„ fredum abbatem ſancti Theodorici abire per- B
„ mitto, quamvis ejus hoſpitium ſit in proximo.
„ Orate pro nobis, ut Deus & Dominus noſter
„ proſperum iter nobis concedat, & omnes co-
„ natus noſtros ad pacem & utilitatem totius
„ eccleſiæ benigniter dirigat. Cum autem rever-
„ ſus fuero, clamores veſtros & ratiocinationes,
„ ut rectius potuero, diligenter diſcutiam, opi-
„ tulante Domino, ut cum pace & exultatione
„ ad propria remittatur hæc ſacra concio. De-
„ inde ſpiritualem filium meum, & originis pro-
„ pinquitate conſobrinum regem Anglorum adi-
„ bo, precibus & alloquiis ipſum, & Tedbaldum
„ comitem, ejus videlicet nepotem, alioſque diſ-
„ ſidentes admonebo, ut in omnibus rectitudi-
„ nem faciant, & ab omnibus eandem in amo- C
„ re Dei recipiant: & juxta Dei legem pacifi-
„ cati ab omni bellorum ſtrepitu ſileant, atque
„ cum ſubjectis plebibus ſecuri quieſcentes gau-
„ deant. Porro illos qui perſuaſionibus noſtris
„ obtemperare noluerint, ſed in ſua procacitate
„ contra jus & publicam quietem contumaciter
„ perſeveraverint, terribili anathematis ſententia
„ feriam, niſi a pravitate ſua reſipuerint, & pro
„ tranſactis reatibus canonice ſatisfecerint. His
„ dictis, cœtu fidelium ſolutus eſt.

In craſtinum feria quarta cum inſigni comitatu Mozonem profectus eſt, & dominico ſequenti, præ labore & metu lapſus & æger Remis regreſſus eſt. Interea multitudo magiſtratuum papæ reditum ægre præſtolata eſt. Nam qui de longinquis regionibus illuc Apoſtolici juſſu convenerant, ibi nihil agentes, infructuoſe ſua diſtrahebant, ſuarumque curam domorum cum mœrore intermittebant. Denique reverſus papa, per quatuor dies ſynodum tenuit, & de diverſis eccleſiarum negotiis tractavit. D

Igitur feria ſecunda poſtquam papa conſedit, Joannes Cremenſis eruditus & eloquens presbyter ſurrexit, & peracti eventum itineris ſeriatim enu-
„ cleare cœpit. Notum eſt, inquit, ſanctitati
„ veſtræ, quod Mozonem perreximus. Sed in-
„ fortuniis contra nos inſurgentibus, nil com-
„ moditatis perpetravimus. Illuc feſtinanter ivi-
„ mus, ſed inde feſtinantius redivimus. Impera- E
„ tor enim cum ingenti exercitu ad prædictum
„ locum advenit, & quaſi pugnaturus armato-
„ rum ferme xxx. millia ſecum habuit. Hoc ita-
„ que ut animadvertimus dominum papam in
„ præfato caſtro, quod in Remenſis archiepiſcopi
„ dominio eſt, incluſimus, & nos, inde ad con-
„ ſtitutum colloquium egredientes, ipſum exire
„ omnino prohibuimus. Secretius fari cum im-
„ peratore multoties quæſivimus, ſed mox ut a
„ turba ſegregati cum illo ſeorſum migraremus,
„ innumeri ſatellites voluntatis ejus, & fraudis
„ conſcii nos circumdabant; & lanceas gladioſ-
„ que ſuos vibrantes, ingentem nobis metum in-

ANNO CHRISTI 1119.

„ cutiebant. Non enim ad bellum inſtructi ve-
„ neramus, ſed inermes pacem univerſali eccle-
„ ſiæ procurabamus. Imperator doloſus per di-
„ verſas ambages cavillabatur, fraudulenter no-
„ biſcum loquebatur: ſed præſentiam papæ, ut
„ eundem caperet, ſummopere operiebatur. Sic
„ totum diem inutiliter exegimus, ſed patrem
„ patrum ab oculis ejus ſolerter occultavimus:
„ memores quam fraudulenter idem ipſe Romam
„ intraverit, & ante aram in baſilica ſancti Pe-
„ tri apoſtoli Paſchalem papam ceperit. Deni-
„ que nos terra nox diremit, & unuſquiſque ſua
„ mapalia repetiit. Nos utique formidantes ne
„ pejora incurreremus, iter repedandi, immo fu-
„ giendi, velociter inivimus. Quin etiam ne for-
„ midabiliter tyrannus cum multis legionibus,
„ quas ſecum ducebat perſequeretur, nos valde
„ timuimus. De his dixiſſe nunc ſufficit. Colo-
„ nienſis archiepiſcopus legatos & epiſtolas do-
„ mino papæ direxit, & profeſſa ſubjectione pa-
„ cem & amicitiam cum illo pepigit. Filium
„ quoque Petri Leonis, quem obſidem habebat,
„ ob amoris ſpecimen gratis reddidit.

Hæc dicens, quaſi ob inſigne tripudium lætitiamque mirabilem, digito monſtravit nigrum & pallidum adoleſcentem, magis Judæo vel Agareno, quam Chriſtiano ſimilem, veſtibus quidem optimis indutum, ſed corpore deformem. Quem Franci aliique plures papæ adſiſtentem intuentes deriſerunt, eique dedecus perniciemque citam imprecati ſunt, propter odium patris ipſius, quem iniquiſſimum fœneratorem noverunt.

Deinde Lugdunenſis archiepiſcopus cum ſuffraganeis ſuis ſurrexit, & ita loqui cœpit: Maſco-
„ nenſis epiſcopus ad hanc ſanctam ſynodum cla-
„ morem facit, quod Pontius Cluniacenſis ip-
„ ſum eccleſiamque ſuam damnis, multiſque in-
„ juriis affecit; eccleſias decimaſque ſuas, debi-
„ taſque ſubjectiones ſibi violenter abſtulit, &
„ congruas dignitates, ſuorumque ordinationes
„ clericorum denegavit. Queſtus hujuſcemodi Lugdunenſis primas explevit: multi præſules, & monachi, atque clerici proſecuti ſunt, & de rebus ſibi violenter ablatis cum vociferatione clamores feceruint: ac de injuſtis invaſionibus, quas a Cluniacenſibus perpeſſi ſunt. Plures valde tumultuati ſunt, diuque perſtrepentes, acerba quæ ruminaverant evomerunt. Tandem facto ſilentio Cluniacenſis abbas cum grandi conventu monachorum ſurrexit, brevique reſponſo, & modeſta voce ac tranquilla locutione, queruloſos impetitores compreſſit. Erat quippe magnanimus de valle Brutiorum monachus, conſulis Morgulienſis filius, & Paſchalis papæ filiolus imperioque ejus inter Cluniacenſes educatus. Ætate quidem juvenis, & ſtatura mediocris: ſed a pueritia docilis, in virtutibus ſtabilis, & coeſſentibus alacritate affabilis. Candida vero facie decorus, moribus & genere, ut dictum eſt, conſpicuus, regum & imperatorum conſanguinitate proximus, religione ac peritia litterarum præditus, ideoque tot chriſmatum prærogativis redimitus, fortis in adverſantes æmulos ſtabat ac rigidus. Multis, ut charaxatum eſt, clamoribus in ſynodo pro-
„ pulſatus, reſpondit. Cluniacenſis eccleſia ſoli
„ Romanæ eccleſiæ ſubdita eſt, & papæ pro-
„ pria: & ex quo fundata eſt, a Romano pon-
„ tifice obtinuit privilegia, quæ proclamatores
„ iſti ſua nituntur abolere & fruſtrari violentia.
„ Notum autem ſit vobis, beati patres qui ad-
„ eſtis, omnibus, quod ego & fratres noſtri mo-
„ naſticas res, quas jure ſervandas ſuſcepimus,
„ ſicut eas venerabilis Hugo; aliique ſancti præ-

ANNO CHRISTI 1119.

„ deceſſores noſtri habuerunt, ſervare contendi- A
„ mus. Nulli damna vel injurias ingeſſimus,
„ res alienas non diripuimus, nec aliquatenus
„ diripere ſua cuilibet concupiſcimus. Verum res
„ pro amore Dei nobis datas a fidelibus quia
„ pertinaciter defendimus a raptoribus, invaſo-
„ res dicimur, & opprobria multa injuſte tole-
„ ramus. Nimia de his ad me ſolicitudo non
„ pertinet. Eccleſiam ſuam dominus papa ſi
„ vult defendat, & eccleſias decimaſque cum
„ aliis poſſeſſionibus, quas ipſe mihi commiſit,
„ patrocinetur, & cuſtodiat.

Papa igitur de omnibus, quæ ab utriſque partibus audierat, in craſtinum perendinari judicium imperat. Sequenti vero die Joannes Cremenſis ſurrexit, & locutionis ſuæ proœmium hujuſmodi B
„ inchoavit. Sicut juſtum eſt, ut dominus papa
„ clamores veſtros ſolerter audiat, vobiſque ſicut
„ pater filiis ſine fictione omnimodis ſubveniat,
„ talique vobis obſequi famulatu non ſemel quo-
„ tidie debeat: ſic nimirum decet ac juſtum eſt,
„ ut ipſe idem in parochiis veſtris aliquid proprie-
„ tatis poſſideat, eccleſiamque, ſeu domum, vel
„ aliquam poſſeſſionem, ſua electione ſine fidelium
„ oblatione, liberam habeat. Poſtquam ab omni-
„ bus hoc gratanter conceſſum eſt, conſequenter
„ Joannes adjecit: Ducenti & eo amplius anni
„ ſunt, ex quo Cluniacenſis eccleſia fundata eſt,
„ & ab ipſo primordio fundationis ſuæ Romano
„ papæ donata eſt a quo utilibus privilegiis in
„ Romana ſynodo coram multis arbitris diverſæ C
„ dignitatis evidenter inſignita eſt. Ratum eſt,
„ & in chartis inſertum legentibus liquido pate-
* Guillel- „ ſcit, quod * Geraldus Aquitanicus Cluniacen-
mus. „ ſe cœnobium in alodio ſuo conſtruxit, & il-
„ lud Romam pergens Romano pontifici devo-
„ tiſſime commiſit, nec id fruſtra fieri voluit.
„ Nam ipſe tunc XII. aureos papæ obtulit, &
„ exinde totidem ſingulis annis dari decrevit.
„ Præfata ergo eccleſia nulli principum, ſeu præ-
„ ſulum, uſque nunc ipſi papæ ſubjacuit, Deo-
„ que largiter opitulante, fundis & religioſis ha-
„ bitatoribus feliciter crevit: unde bonus odor
„ laudabilis famæ longe lateque per orbem fra-
„ gravit, exemplumque ſanctitatis pie quærenti-
„ bus diſciplinam ſalubriter exuberavit. Conven- D
„ tus monachorum ſecundum regulam ſancti pa-
„ tris Benedicti abbatem eligit, electum papæ
„ cum litteris atteſtantibus dirigit, quem ipſe ſe-
„ cundum eccleſiaſticum morem conſecrat ac be-
„ nedicit. Omnis credentium multitudo credit
„ ac perhibet, quod qui apoſtolicæ ſedi jubente
„ Deo præſidet, ligandi atque ſolvendi poteſta-
„ tem habet. Principis enim apoſtolorum Pe-
Matth. 16. „ tri vicarius eſt, cui divinitus dictum eſt: *Tu*
„ *es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo ec-*
„ *cleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt*
„ *adverſus eam. Et tibi dabo claves regni cælo-* E
„ *rum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit*
„ *ligatum & in cælis; & quodcumque ſolveris ſu-*
„ *per terram, erit ſolutum & in cælis.* Ergo apo-
„ ſtolica ſedes caput omnium eccleſiarum a Do-
„ mino, & non ab alio conſtituta eſt. Et ſicut
„ cardine oſtium regitur, ſic apoſtolicæ ſedis au-
„ toritate omnes eccleſiæ Domino diſponente re-
„ guntur. Ecce beato Petro conceſſum eſt a fi-
„ lio Dei, ut cæteris præemineret apoſtolis. Un-
„ de Cephas vocatur, quia caput & primus eſt
„ omnium apoſtolorum; & quod in capite præ-
„ ceſſit, in membris ſequi convenit. Quis ei reſi-
„ ſtere poteſt, cui tanta poteſtas a Domino conceſſa
„ eſt? Quis audet ſolvere, quem Petrus ligavit,
„ ſive ligare quem ipſe abſolvit? Igitur cum Clu-
„ niacenſis abbatia ſoli papæ ſubjiciatur, & ille
„ qui præcipiente Deo in terris ſuper omnes eſt, ANNO CHRISTI 1119.
„ ipſam patrocinetur: Romana autoritas, Clu-
„ niacenſium privilegia corroborat, & in virtu-
„ te Dei omnibus eccleſiæ filiis imperat, ne quis
„ eos temere priſtina libertate privet, nec poſ-
„ ſeſſionibus olim habitis, ſpoliet, nec inſolitis
„ exactionibus prægravet: in pace omnia poſ-
„ ſideant, ut quieti ſemper ſervire Deo va-
„ leant.

Hæc Joanne dicente, plures præſulum, & aliorum qui confines illis erant, tumultuati ſunt: nec ea quæ per cardinalem conſtanter edita ſunt, quamvis aperte contradicere juſſionibus papæ non auderent, conceſſa ſunt. In altercationibus multifluæ jactabantur ſententiæ, abundanter emanantes de profundo fonte divitis ſapientiæ.

Sed omnia concilii geſta nequeo ſingiliatim retexere. Arguti ſophiſtæ de multiplicibus eccleſiæ negotiis ſubtiliter tractaverunt, & multa ſtudioſis auditoribus documenta luculenter intimaverunt. Ibi Girardus Engoliſmenſis, Hato Vivarienſis, Goffredus Carnotenſis, & Guillelmus Catalaunenſis, duces verbi, præ cæteris intonuerunt: & pevicacibus ſcholaſticis, atque fervidis amatoribus ſophiæ invidioſi enituerunt. Nuncius de morte Tuſculani cardinalis epiſcopi nuper in itinere defuncti locutus eſt, & epiſtola Clementiæ ſororis papæ pro Balduino comite Flandrenſium filio ſuo recitata eſt. Pro quibus & pro cunctis fidelibus defunctis lugubris paſtor cum venerabili cœtu Deum deprecatus eſt.

In noviſſimo concilii die Barcinonenſis epiſcopus, corpore quidem mediocris & macilentus, ſed eruditione cum facundia & religione præcipuus, ſubtilem ſatiſque profundum ſermonem fecit de regali & ſacerdotali dignitate, quem ſumma cuncti qui percipere poterant, hauſerunt aviditate. Tunc papa, Carolum Henricum imperatorem Theomachum, & Burdinum pſeudopapam, & fautores eorum, mœrens excommunicavit: alioſque ſceleroſos, qui manifeſte ſæpius correpti, ſed inemendabiles perdurabant, illis aſſociavit, parique anathematis percuſſione uſque ad emendationem multavit. Denique decretalia ſynodi Remenſis capitula propalari imperavit. Joannes Cremenſis ex conſultu Romani ſenatus dictavit: Joannes Rotomagenſis ſancti Audoeni monachus in charta notavit: & Chryſogonus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus diſtincte & aperte recitavit. Textus autem concilii hujuſmodi eſt.

Sequuntur hujus concilii canones, quos idcirco hic prætermittimus, quia ſuperius ſunt deſcripti, pag. 235.

Hæc III. Kalendas Novembris ſcita Caliſtus II. papa cum omni concilio ſanxit: & omnes qui convenerant illuc, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti benedixit. Deinde ſacrum illud collegium ſolutum eſt: & unuſquiſque laudans Deum, ad propria regreſſus eſt.

EJUSDEM CONCILII ACTA

Ex editio Tegrageli

deſcripta in Commentariolo

Hessonis Scholastici.

VEnerunt ad regem * apud Argentinam, epiſcopus Catalaunenſis, & abbas Cluniacenſis, acturi cum eo de pace & concordia inter regnum

* Regem German. Henric. V Imper.

ANNO CHRISTI 1119

regnum, & sacerdotium. A quibus cum rex consilium quæreret, quomodo sine diminutione regni sui hoc exequi posset: assumpta parabola sua, respondit episcopus: Si veram pacem, domine rex, habere desideras, investituram episcopatuum & abbatiarum omnimodis dimittere te oportet. Ut autem in hoc nullam regni tui diminutionem pro certo teneas: scito me in regno Francorum (a) electum, nec ante consecrationem nec post consecrationem aliquid suscepisse de manu regis: cui tamen de tributo, de militia, de telonio, & de omnibus, quæ ad rempublicam pertinebant, & antiquitus scilicet a regibus Christianis ecclesiæ Dei donata sunt, ita fideliter deservio, sicut in regno tuo episcopi tibi deserviunt, quos huc usque investiendo, hanc discordiam, immo anathematis sententiam, incurristi.

Ad hæc rex manibus elevatis hoc responsum dedit: Eia, inquit, sic fiat: non quæro amplius. Tunc subjunxit episcopus: si ergo investituras dimittere volueris, & possessionem ecclesiarum, & eorum, qui pro ecclesia laborarunt, reddere, & veram pacem eis dare; laborabimus, opitulante Domino, huic contentioni finem imponere. Quæ omnia rex, communicato cum suis consilio, se prosecuturum promisit: si fidem & justitiam apud dominum papam inveniret; & si veram pacem ipse & sui, & possessiones quas pro guerra ista amiserant, reciperent. Quibus auditis, episcopus certum se fieri super denominatis capitulis postulavit; tum ut labor eorum non esset inutilis, tum ut dominum papam ad exequendam pacem facilius inclinarent. Tunc rex propria manu sub testimonio fidei Christianæ in manu episcopi & abbatis firmavit, se præfata capitula sine fraude prosecuturum.

Post eum episcopus Lausanensis, & comes Palatinus, & cæteri clerici & laici qui cum eo erant, hoc idem eodem modo firmaverunt: accepta securitate, episcopus & abbas domino papæ Parisios occurrerunt: quæ viderant, & audierant, fideliter intimarunt. Quibus applaudens dominus papa, sic respondit: Utinam jam factum esset, si sine fraude fieri posset. Mox communicato cum episcopis & cardinalibus consilio, eosdem, & cum eis de latere suo episcopum Ostiensem, & Gregorium cardinalem, ad regem remisit: ut præfata capitula diligentius retractarent, atque scripta ex utraque parte firmarent; & si hæc, sicut promiserat, exequi vellet, diem, qua ista complerentur, ante finem concilii denominarent. Venientes ad eum inter Virdunum & Metim ei occurrerunt: quod dominus papa eum libenter reciperet, si promissum exequi vellet, retulerunt. Super quo quasi gavisus rex, quod prius apud Argentinam in manu prænominatorum firmaverat, iterum inibi in manu episcopi Ostiensis, & Gregorii cardinalis, & episcopi Catalaunensis, & abbatis, propria manu firmavit: quod videlicet in proxima VI. feria, id est, IX. Kal. Novembris, capitula, quæ sequenti scripto continentur apud Mosonium in præsentia domini papæ fideliter sine omni fraude exequeretur. Post eum hoc idem juraverunt dux Welpho, comes Berengarius, comes Palatinus, comes Willelmus, & alii (b) episcopi, clerici, & laici multi. Exegit etiam ipse a nostris eodem modo firmari sibi: quod si in ipso non remaneret, eadem die dominus papa, quæ in scripto suo continentur, adimpleret. Scriptum autem concordiæ hoc fuit.

ANNO CHRISTI 1119.

„ Ego Henricus, Dei gratia Romanorum Imperator Augustus, pro amore Dei, & beati „ Petri, & domini papæ Calixti, dimitto omnem investituram omnium ecclesiarum, & do „ veram pacem omnibus, qui, ex quo discordia „ ista cœpit, pro ecclesia in Wera fuerunt, vel „ sunt: possessiones autem ecclesiarum & omnium, qui pro ecclesia laboraverunt, quas habeo, reddo; quas autem non habeo, ut rehabeant, fideliter adjuvabo. Quod si quæstio inde emerserit; quæ ecclesiastica sunt, canonico, quæ autem sæcularia sunt, sæculari terminentur judicio.

„ Item scriptum domini papæ. Ego Calixtus „ secundus, Dei gratia Romanæ ecclesiæ episcopus catholicus, do veram pacem Henrico Romanorum imperatori augusto, & omnibus qui „ pro eo contra ecclesiam fuerunt, vel sunt: „ possessiones eorum, quas pro Wera ista perdiderunt, quas habeo reddo; quas non habeo, „ ut rehabeant, fideliter adjuvabo. Quod si quæstio inde emerserit: quæ ecclesiastica sunt, canonico; quæ sæcularia sunt, sæculari terminentur judicio.

Hac itaque data (c) securitate, festinanter ad dominum papam Remis redierunt: quæ fecerant, & quæ a rege & suis receperant, ante concilium reportantes simul & diem & locum colloquii designantes.

Dominus papa in generali concilio XIII. Kal. Novembris residens Remis, inter cætera sic exorsus est: Domini patres & fratres, causa pro „ qua vos de tam remotis regionibus ad concilium vocavimus, hæc est. Scitis quamdiu (d) „ ecclesia contra diversas hæreses laboravit, & „ sicut per beatum Petrum, cui specialiter dictum est a Domino: *Rogavi pro te Petre, ne* „ *deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*: Simon Magus, judicio Spiritus sancti, ab Ecclesia Dei eliminatus periit: „ sic usque ad nostra tempora (e) idem, per „ vicarios suos, sequaces Simonis expugnare, & „ ab ecclesia Dei extirpare, non desinit. Ego „ quoque qualiscumque, licet indignus, ejus vicarius simoniacam hæresim, quæ maxime per „ investituras contra ecclesiam Dei innovata est, „ ab ecclesia Dei opitulante Deo (f) nostro consilio & auxilio omnibus modis eliminare desidero. Unde, si placeat, a fratribus nostris, „ qui inter nos & regem dictum Theutonicum, „ verba concordiæ portaverunt, causæ ordinem „ diligentius audiatis: (& quid nobis super his „ agendum sit, unusquisque, pro modo suo, „ quia causa communis est, prudentiori consilio „ attendatis.)

Ferla 2. dies prima concilii.

Luc. 22.

Uncis inclusa desunt in Udalrico.

Tunc dominus papa Ostiensi episcopo injunxit, ut universo concilio latine ordinem causæ exponeret. Quod cum prudenter episcopus Ostiensis peroraſſet; iterum Catalaunensis episcopus ex præcepto domini papæ, hoc idem clericis & laicis materna lingua exposuit. Quo completo, capitula multa, illa die, & sequenti proposuit: & usque ad finem concilii universa complenda distulit.

Sequenti vero die, cum in hoc consilium episcoporum sedisset, ut dominus papa ad diem colloquii,

Feria 3.

(a) *Dantur Variantes ex cod. Udalrici.* Electum Episcopum. (b) Principes episcopi. (c) Data & accepta. (d) Romana Ecclesia. (e) Ideſt. (f) Vestro.

——— loquii, pro componenda pace accederet, & u- A
ANNO CHRISTI 1119 trum in veritate homo ille ageret, per semetip-
sum tentaret: circa finem concilii illa die domi-
„ nus papa sic prosecutus est; Domini patres,
„ & fratres; scitis quamdiu mater nostra sancta
„ ecclesia contra simoniacam hæresim, maxime
„ quæ per investituras fit, in partibus nostris la-
boraverit; & quia placuit omnipotenti Deo no-
stris diebus ecclesiæ suæ pacem offerre, & jam
„ proxima dies colloquii, ad ipsum locum cra-
„ stina die nos compellit accedere, summopere
„ rogamus, ut reditum nostrum patienter susti-
„ neatis, &, si Deus pacem nobis dederit, com-
„ mune gaudium universo mundo annuncietis.
„ Si autem, quod Deus avertat, adversarius no-
* Forte in dolo H. „ biscum * in toto agere tentaverit; festinanter B
„ ad vos revertemur; & sicut conventionem pa-
„ cis, si fiat, vobiscum & per vos confirmare
„ optamus, sic in commentatorem fraudis, si in-
„ fidelis evaserit, judicio Spiritus sancti, & ve-
„ stro, gladium beati Petri vibrare tentabimus.
„ Quod cum sub obtentu obedientiæ, archiepi-
scopis & episcopis, & abbatibus injunxisset; præ-
cepit etiam ut interim, & maxime die colloquii,
psalmos, orationes, & sacrificia spiritualia Deo
offerrent, & a majori Remensi ecclesia usque ad
ecclesiam beati Remigii cum processione nudis
pedibus exirent.

Feria 4 & 5. Sic interim dimisso concilio, feria quarta do-
minus papa ad locum colloquii exiit, & feria v.
cum multis vix cum maximo labore pervenit. C
Feria VI. vocatis in cameram archiepiscopis,
episcopis, & abbatibus, & cæteris sapientibus vi-
ris, quos multos secum duxerat; coram omni-
bus fecit legi utrumque scriptum concordiæ.
Cumque lectum fuisset scriptum regis, diligen-
tius retractare cœperunt episcopi: maxime illud
capitulum, ubi dicebatur, *dimitto omnem inve-
stituram omnium ecclesiarum*. Dicentes: si quidem
rex simpliciter agit, verba ista sufficiunt: si au-
tem sub hoc capitulo aliquid cavillari conatur,
determinatione nobis videntur indigere: ne for-
te aut possessiones antiquas ecclesiarum sibi co-
netur vendicare, aut iterum de eisdem episcopos
investire.

Rursum in scripto domini papæ illud diligen- D
tius retractabant, ubi dicebatur: *Do veram pa-
cem regi, & omnibus, qui cum eo in Vvera ista
fuerunt, vel sunt*: ne forte in danda pace am-
plius intelligerent quam reddendam communio-
nem ecclesiæ; & sub hoc verbo ecclesia cogere-
tur suscipere, quos aut superpositos legitimis pa-
storibus, aut canonice depositos sine gravi offen-
sione non posset sustinere.

Diligenter ergo omnibus retractatis, missi sunt
ad castra regis, (episcopus Ostiensis, Joannes
Hæc d. sunt in Udalrico. cardinalis, episcopus Vivariensis) episcopus Ca-
talaunensis, & abbas Cluniacensis, & alii multi
cum eis, portantes scripta in manibus. Cumque
perveniissent ad castra, ostenderunt conscripta,
determinaverunt capitula, prout omnium com- E
muni consilio definitum erat.

Rex autem his auditis, prima fronte, se ni-
hil horum promisisse omnimodis negabat. Tunc
episcopus Catalaunensis zelo Dei inflammatus,
& gladio verbi Dei accinctus, respondit pro om-
„ nibus: Si, Domine, negare vis scriptum,
„ quod tenemus in manibus, & determinatio-
„ nem, quam audisti: paratus sum sub testimo-
„ nio religiosorum virorum, qui inter me & te
„ fuerunt, jurare super reliquias sanctorum, vel
„ super evangelium Christi, te ista omnia in
„ manu mea firmasse, & me sub hac determi-
„ natione recepisse. Cumque omnium testimo-
nio convinceretur, tandem compulsus est confi-
teri, quod prius negaverat. Verumtamen con-
querebatur graviter de eis, (a) quia eorum con-
silio promiserit, quod absque diminutione regni
exequi non valeret. Cui sic respondit episcopus:
„ In promissis nostris, Domine rex, per omnia
„ fideles nos invenies. Non enim dominus papa
„ statum imperii aut coronam regni, sicut qui-
„ dam seminatores discordiæ * obsequuntur, in * Forte, loquuntur H. ita Udalrico
„ quolibet imminuere attentat: immo palam om-
„ nibus denunciat, ut in exhibitione militiæ &
„ cæteris omnibus, in quibus tibi & antecessori-
„ bus tuis servire consueverant, modis omnibus
„ deserviant. Si autem in hoc imperii statum
„ imminui existimas, quod ulterius tibi episco-
„ patus vendere non liceat: hoc potius regni
„ tui augmentum ac profectum sperare debue-
„ ras, si quæ Domino Deo contraria sunt, pro
„ ejus amore subjicias.

Ad hæc omnia cum respondere non posset,
mitiora verba cœpit proferre, & inducias quæ-
rere, vel usque mane: dicens velle se cum prin-
cipibus nocte illa de causa conferre, & ad exe-
quendum promissum, si posset, eorum corda in-
flectere, & alterutrum summo mane renunciare.
Post hæc sui de modo absolutionis & susceptio-
nis cum nostris cœperunt conferre: durum sibi,
immo importabile videri, si more aliorum, do-
minus suus nudis pedibus ad absolutionem acce-
deret. Quibus condescendentes nostri, respon-
derunt, quod modis omnibus laborarent, ut domi-
nus papa calceatum eum, quanto privatius pos-
set, reciperet.

In his verbis illa die colloquio terminato, no- Sabbato
stri ad dominum papam redierunt: quæ inveneruntreportantes. Tunc dominus papa, quasi jam de pace desperans, ordinabat summopere mane ad fratres, quos Remis reliquerat, repedare. Sed concilio comitis Trecensis, & multorum aliorum, compulsus est sabbato fere usque ad horam sextam in eodem loco manere: ut omne os adversariorum obstrueret, & vocem derogationis omnibus auferret.

Summo mane iterum missi sunt ad castra epi-
scopus Catalaunensis, & abbas Cluniacensis, su-
per inducias acceptas responsum ejus audituri.
Cumque illuc perveniissent: sicut pridie fecerat,
repræsentavit episcopus scripti veritatem, cum ad-
„ testatione sacramenti, dicens: Heri quidem,
„ Domine rex, cum justitia possemus a te re-
„ cedere, quia die denominata parati fuimus,
„ & promissum tuum recipere, & nostrum im-
„ plere. Verum quia tu inducias repetendo, us-
„ que in hanc diem distulisti: nolumus, ut pro-
„ pter intervallum unius noctis tantum bonum
„ in nobis remaneat: & si hodie promissum tuum
„ exequi volueris, paratus est adhuc dominus
„ papa, quod per nos tibi promisit, modis om-
„ nibus adimplere. Tunc rex iratus, iterum cœ-
pit inducias quærere, donec generale colloquium
cum principibus regni posset habere: sine quo-
rum consilio investituras non audebat dimittere.
Ad hæc episcopus: Quia sæpe inducias quæren-
do, quod promisisti implere dissimulas: nihil no-
bis & tibi amplius: revertar ad dominum papam.
Sic insalutatus rediit, quæ invenerat nunciavit.

Mox

(a) Quod licet eorum consilio promiserit absque &c.

ANNO CHRISTI 1119.

Mox ergo dominus papa cum ſuis ad aliud caſtrum comitis Trecenſis cum ſumma feſtinatione tranſivit. Rex autem nuncium ad comitem direxit ſummopere rogans, ut dominum papam inibi die dominica detineret, promittens ſe facturum modis omnibus, feria II. quod toties abnegaverat. Quod cum ad dominum papam delatum (*a*) fuiſſet, hoc breve dedit reſponſum: „ Feci, fratres, pro deſiderio pacis, quod ab „ anteceſſoribus noſtris factum nunquam andivi. „ Generalem ſynodum congregatam, & fratres „ multos, quaſi deſolatos reliqui; ad hominem „ iſtum cum multo labore perveniens, quæ pa„ cis ſunt, in eo non inveni. Unde nullatenus „ eum ulterius expectabo, ſed ad fratres noſtros, „ & ad concilium, quanto citius potero, regre„ diar. Si autem in concilio, vel poſt concilium, veram pacem Deus nobis dederit, pa„ ratus ero ſuſcipere & amplecti.

Die ergo dominico de eodem loco ante diem exivit: & cum tanta feſtinatione Remis uſque cucurrit, ut xx. leucis conſummatis, eadem die Miſſam Remis celebraret, in qua Leodicenſem (*b*) electum in epiſcopum conſecravit. Feria II. pro nimio labore infirmatus, vix ad concilium acceſſit, exitum & reditum ſuum & ordinem cauſæ, concilio exponi fecit, & ſic illa die ſiluit. Feria III. nihilominus infirmitate detentus, in concilio ſedere non potuit. Feria vero IV. circa horam III. ad concilium acceſſit, (*c*) illa die uſque ad horam IX. multorum proclamationes recepit, & de multis capitulis tractavit. Ab hora vero nona volens illa die concilium terminare, ſynodalia decreta fecit in medium proferri & legi.

Sequuntur canones quinque hujus concilii, ſupra jam deſcripti pag. 236. & idcirco hic a nobis omiſſi.

Cumque multa contra ſimoniacam hæreſim eſſent recitata, & omnium conſono favore laudata & confirmata: ventum eſt ad illud decretum, quo inveſtiturræ eccleſiarum laicis interdicebantur, in quo ſic continebatur. *Inveſtituram omnium eccleſiarum & eccleſiaſticarum poſſeſſionum, per manum laicam fieri modis omnibus prohibemus.* Quod cum recitatum fuiſſet, tantum murmur quorumdam clericorum & multorum laicorum, per concilium inſonuit, ut diem uſque ad veſperam ſub gravi contentione * pertraherent. Videbatur enim eis, quod ſub hoc capitulo, dominus papa decimas & cætera eccleſiaſtica beneficia, quæ antiquitus laici tenuerant, conaretur minuere, vel auferre. Unde dominus papa omnibus ſatisfaciens, illa die concilium terminare diſtulit: ut ſequenti die communi conſilio decretum temperaret, & ipſum, cum cæteris quæ ſequebantur, unanimi omnium favore & autoritate confirmaret.

Feria V. ad concilium venit, quæ propoſuerat executurus: hymnum ſancti Spiritus devote incœpit. Qui cum ab omnibus fuiſſet affectuoſe decantatus, vere inviſibilis ignis flamma ſuccenſus, in ignea lingua de Spiritu ſancto exorſus, mirabiliter peroravit, docens eum ſummum bonum eſſe, fontem ſapientiæ & intelligentiæ ac totius diſciplinæ, vinculum caritatis, unitatis, & concordiæ. Cumque per hæc ſingula diutius ſub omnium admiratione diſcurreret, tandem ad cauſam acceſſit, dicens:

„ Scimus, fratres cariſſimi, quod labor veſter, „ quod de tam remotis regionibus, pro commu„ ni libertate matris noſtræ ſanctæ eccleſiæ no„ bis occurrere ſtuduiſtis, placuit Deo & Spiri„ tui ſancto, in cujus virtute & ſanctificatione „ unum ſumus in Chriſto. Et quia placuit Spi„ ritui ſancto & nobis, diſplicuit ſpiritui adver„ ſario, qui modis omnibus ad perturbandam „ fraternitatis veſtræ concordiam cooperatores * „ militiæ ſuæ quæſivit & invenit. Quid enim di„ cimus, fratres, ſi cum tanto labore & expen„ ſis ad concilium vocati veniſtis, & reverten„ tes ad regiones veſtras nihil reportare poteri„ tis, quia nos audire non vultis? Qui enim „ peccat in Spiritum ſanctum, * quod peccatum „ ſi perſeveraverit non remittetur ei neque in „ hoc ſæculo, neque in futuro, teſte veritate „ quæ dicit: *Qui vos audit, me audit; & qui* „ *vos ſpernit, me ſpernit.* Scimus etiam, quia „ Dominus Jeſus cum propoſuiſſet diſcipulis: *Ni„ ſi manducaveritis carnem filii hominis & biberi„ tis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vo„ bis*: ſcandalizati ſunt multi, *& abierunt retror„ ſum*, nec poſtea ſequebantur eum: ſic & nos, „ cum heri propoſuimus quædam pro libertate „ eccleſiæ, ſcandalizati ſunt quidam infideles. „ Unde & nos cum autoritate apoſtolica dici„ mus: *ſi infidelis diſcedit, diſcedat*; & det lo„ cum fidelibus, quæ eccleſiaſtica ſunt & liber„ tati eccleſiæ neceſſaria, pertractare. Vobis au„ tem, qui locum & officium apoſtolorum in „ eccleſia Dei tenetis, dicimus quod Dominus „ dixit ad duodecim: *Numquid & vos vultis* „ *abire.*

Quod cum mirabiliter peroraſſet, ita omnium corda concuſſit, ac reclamantium voces compreſſit, ut nec unus quidem contra decreta ſynodica, quæ poſtea lecta ſunt, os aperire præſumeret. Dominus tamen papa decretum illud, unde murmur ortum fuerat, ſaniori conſilio temperavit, & in hanc formam concilio legi fecit: *Inveſtituram epiſcopatuum & abbatiarum per manum laicam fieri omnimodis prohibemus.* Quod cum placuiſſet omnibus, ipſum cum cæteris omnibus, quæ lecta ſunt, judicio Spiritus ſancti & autoritate eccleſiaſtica firmaverunt.

Allatæ ſunt denique candelæ CCCCXXVII. & accenſæ datæ ſingulæ ſingulis tenentibus baculos epiſcopis, & abbatibus: injunctumque eſt eis, ut omnes, candelas tenentes aſſurgerent. Cumque aſtarent, recitata ſunt multorum nomina, quos præcipue excommunicare propoſuerat dominus papa: inter quos primi nominati ſunt, rex Henricus, & Romanæ eccleſiæ invaſor Burdinus, & præ cæteris, & cum cæteris multis ſolemniter excommunicati. Abſolvit etiam dominus papa autoritate apoſtolica a fidelitate regis, omnes, quotquot ei juraverant, niſi forte reſipiſceret, & eccleſiæ Dei ſatisfaceret. His denique rite completis, authoritate Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, omnes abſolvit, atque ſignavit, & ſic ad propria unumquemque redire permiſit, & ſic concilii finem fecit. Quod vidi & audivi, fideliter, & quanto brevius potui, pedeſtri ſermone deſcripſi.

DE THURSTANO EBORACENSI archiepiſcopo conſecrato a Caliſto papa II.

Thurſtanus Eboracenſis archiepiſcopus electus jam ab anno MCXV. *necdum conſecratus erat: quia* Ra-

(*a*) fuiſſet communicato cum ſuis conſilio hoc &c. (*b*) Electum invenit & in &c. (*c*) Alia die.

ANNO CHRISTI 1119.

Radulfus archiepiſcopus Cantuarienſis, cujus erat eum ordinare, profeſſionem ſubjectionis a deceſſoribus factam exigebat, quam nolebat Thurſtanus præſtare. Cantuarienſis juri, ut pote legitimo, favebat Angliæ rex Henricus: & Thurſtano licentiam eundi ad Remenſe concilium poſtulanti, non conceſſit: donec ſponderet ſe epiſcopalem benedictionem a ſummo pontifice minime ſuſcepturum.

Ante hæc, *inquit Eadmerus, hiſtor. lib.* v. nuntium ſuum rex ad papam direxerat, cautum illum faciens de querela, quæ uſque id temporis verſabatur inter Radulfum archiepiſcopum Cantuariorum, & Thurſtanum. *Et paulo poſt*: Inter alia, quæ huic rex papæ dicenda indixit, præcipue juſſit ei, quatenus id obſervaret, ut nullius gratia rei interveniente, Thurſtanum, aut ipſe ſacraret, aut ab aliquo niſi a pontifice Cantuariorum, uti moris eſſe ſolet, ſacrari juberet, aut permitteret. Alioquin ſe illum in nullum ſuæ dominationis locum amplius recepturum. Et ſi contra hanc ſententiam ipſe quaſi apoſtolatus ſui autoritate forte niti vellet, certus exiſteret, quod nec pro omiſſione coronæ ſuæ, utpote ſpatio ſeptem annorum excommunicatus, propoſitum ſuum in hac cauſa permutaret. Reſpondit. Ne putet rex me de negotio quo de agit, quavis ratione ſecus acturum, quam ipſe velit. Nec enim me unquam ad hoc mea tulit voluntas, ut Cantuarienſis eccleſiæ dignitatem, cui tot præclari patres, ut pene toti mundo notiſſimum eſt, præſederunt, quoquo modo humiliem. His Apoſtolici verbis regius nuntius credulus effectus, de ſuæ legationis effectu ſecurus factus eſt. Quapropter cum Remis veniſſet, & mane Dominici diei, præcedentis diem præſtituti concilii cum Cantuaritis ſuis ſociis audiret apud S. Remigium quoſdam proteſtantes ei, Thurſtanum & ſuos, alacres ad benedictionem pontificatus in ſede epiſcopali præparati: miratus eſt ultra modum nec iis quæ dicebantur, aliquatenus poterat fidem præbere. At ubi rei veritas palam innotuit, Joannes archidiaconus Cantuarienſis, quem negotii iſtius tenor illuc adduxerat, papæ aſtitit, & in præſentia plurimorum epiſcoporum, atque aliarum excellentium perſonarum, ipſam benedictionem viva voce, a pontifice Cantuariorum fieri debere calumniatus eſt, nec ipſum, licet officio papæ fungeretur, jure poſſe eccleſiæ Cantuarienſi jus ſuum prærripere: cum conſtaret eam nulli, quod juſte debebat, eo uſque denegaſſe. Ad quæ ille reſpondens: nullam, inquit, injuſtitiam eccleſiæ Cantuarienſi facere volumus, ſed ſalva juſtitia & dignitate illius, quod propoſuimus exequemur. Quod audientium quique, mirum dictu judicaverunt: videntes eum adverſa fronte, quæ dicebat nimis injuſte facto refellere, Conſecratus namque in pontificatum Eboracenſem Thurſtanus eſt, fide quam domino ſuo ſub Deo pollicitus fuerat, hoc modo fraudatus. Huic conſecrationi cum ad juſſum papæ plures e Gallia epiſcopi intereſſent, reverendæ memoriæ Hubaldus * archiepiſcopus Lugdunenſis nullo pacto, nec ipſo papa jubente intereſſe voluit: perpendens, non recto calle rem procedere, & horrens tantam injuriam eccleſiæ Cantuarienſi, cui ſpeciali amicitia & fraterna familiaritate jungebatur, contra æquum infligi. Epiſcopi vero regni Anglorum, quos ad concilium a rege Henrico directos diximus, nondum illuc venerant, & ea re illis abſentibus hæc ita completa ſunt. Quæ ut regi certo innotuerunt, mandans, modis omnibus Thurſtano & ſuis interdixit redire in Normanniam & Angliam & in omnem locum dominationis ſuæ.

* Humbaldus

Notæ Severini Binii.

Ex quibus ea ſuſtulimus, quæ jam editis canonibus & actis, plane ſuperflua fuiſſent, & bis terque repetita.

De rebus in hac ſynodo geſtis Urſpergenſis abbas: *Aderant*, inquit, *legati tam Romanorum, quam Viennenſium, immo diverſarum eccleſiarum miſſi, confirmantes electionem domini Calixti: cui profecto dum univerſi noſtrates epiſcopi obedientiam profeſſi, ſynodum, quæ juxta feſtum ſancti Lucæ indicebatur, collaudaſſent fieri, ipſe rex ſemetipſum ibidem pollicebatur ob reconciliationem univerſalis eccleſiæ præſentatum iri*, &c.

De eadem ſynodo paucis Sugerius agit in Ludovico his verbis: *Sublimatus itaque tantæ celſitudinis dignitate, glorioſe, humiliter, ſed ſtrenue, eccleſiæ jura diſponens, amore & ſervitio domini Ludovici regis, & nobilis Adelaidis reginæ neptis, aptius eccleſiaſticis providebat negotiis. Remis itaque celeberrimum celebrans concilium, cum, legatis imperatoris Henrici pro pace eccleſiæ ſedere differentibus, in Marchiam verſus Moſomum occurriſſet, nec profeciſſet: quemadmodum & anteceſſores fecerant, ipſum Henricum anathematis vinculo, pleno Francorum & Lotharingorum concilio, innodavit.* Hæc de excommunicato iterum imperatore per Caliſtum papam in Remenſi tunc celebrato concilio Sugerius.

Rogerius autem in annalibus Anglicanis: *Hæc concilii decreta* (canones nimirum quinque, quos prius recenſuit) *Henrico imperatori, cum non longe abeſſet, ex concilio primum per honeſtas perſonas, ad ultimum per ipſum Apoſtolicum mandantur: ut ante ſeparationem concilii notum eſſet, utrum eccleſiis per regnum & ſingulas quaſque ſibi ſubjectas provincias conſentiat canonicas electiones, videlicet ut epiſcopi & abbates eligantur ab eccleſia: & liberas conſecrationes, ut ubi & a quibus oporteat, electi conſecrentur; ut non per inveſtituram paſtoralis virgæ & annuli, ſed per oſtium, id eſt Chriſtum ingrediantur; & inveſtituram rerum eccleſiaſticarum nihil omnino ſibi laicalis exigat perſona. Ad hæc ille reſpondit, nihil in his ſe prætermiſſurum quod ſui juris eſſet, ſuorumque ſibi contulit antiqua conſuetudo progenitorum. Quandoque tamen flexus autoritate generalis concilii tria illa propria conceſſit: ultimum vero, ſcilicet inveſtituram rerum eccleſiaſticarum, concedere noluit. Quapropter reverſo ad concilium papa, Henricus excommunicandus decernitur. Quod cum quidam in concilio ægre ferrent, ſententiam protulit Apoſtolicus, ut qui in hoc ſcandalizarentur, exeuntes, a fratrum conſortio ſepararentur: propoſito de illis ſeptuaginta diſcipulis exemplo, qui cum de carne Domini manducanda & ſanguine bibendo ſcandalizarentur, retro abierunt, & jam cum illo non ambulabant.* Et quoniam, *inquit*, qui non colligit cum Domino, ſpargit, & qui non eſt cum eo, adverſus illum eſt: *illam inconſutilem tunicam deſuper contextam, ſcilicet ſanctam eccleſiam, qui nobiſcum ſentiendo indiſciſſam ſervare nolunt, diſſentiendo a nobis diſcindere contendunt. Talia ſermocinante Apoſtolico, illico omnes in eundem conſenſum reducti, in imperatorem Henricum excommunicationis ſententiam jaculantur.* Hæc geſta eſſe contra imperatorem ex actis Rogerius in annalibus tradit.

De eodem concilio autoritate continuatoris Sigeberti & Guillelmi Neubrigenſis ait Genebrardus in chronico. *Remenſe prius a Gelaſio indictum, celebratum a Calixto; præſentibus legatis Henrici imperatoris. Quo in concilio proſcripti ſunt ab eccleſia ſimoniaci, & pro ſepultura, chriſmate, & baptiſmo pretium exigentes. Imperatori quoque interdictum eſt igne & aqua, quod nollet reconciliari eccleſiæ Romanæ. Paulo poſt Henricus imperator ratione ejus concilii iratus Francis, propoſuit Remenſem civitatem deſtruere; ſed ei ſtrenue reſtitit Ludovicus Francorum rex.* Hæc Genebrardus. Huic ſynodo interfuiſſe Norbertum ordinis Præmonſtratenſis fundatorem ex vita ejus apud Surium colligitur. Adefonſus Salmanticenſis epiſcopus poſt finem ſynodi reverſurus in Hiſpania, mortuus eſt Cluniaci: ut patet ex epitaphio ejus, quod habetur apud Petrum Cluniacenſem ante libros epiſtolarum.

Hac ſynodo contigerunt quæ tomo 2. cap. 21. de Friderico Leodienſi epiſcopo ſcribit Chepeaville, his verbis: *Mortuo Oberto epiſcopo, invito capitulo Leodienſi, Alexander theſaurarius, duarum ſecundariarum eccleſiarum præpoſitus, conſilio & ſapientia clarus, ſed ambitione obſcurus, Henricum quintum imperatorem a ſummo pontifice excommunicatum adit: ſeptem, ut fertur, millia librarum argenti illi numerat. Ille epiſcopatum ei confert, & per baculum & annulum eum inveſtit. Inveſtitus Leodium regreditur; & a duabus eccle-*

ANNO CHRISTI 1119.

eleſtis dictis, cæteris renitentibus, tamquam epiſcopus ſuſcipitur. Interea res defertur ad Fredericum archiepiſcopum Colonienſem, qui autoritate apoſtolica & ſua interdicit Leodienſibus ne eum retipiant, citatque Alexandrum & alios capitulares Coloniam ad tractandum ſuper hujuſmodi electione. Tertio vocatus Alexander cum ſuis, non comparet: quare Coloniæ eligitur in epiſcopum Frederisus. Et cum illo tempore Romanus pontifex Caliſtus Remis ſynodum haberet: ad eam profectus Fredericus ab ipſomet ſummo pontifice in epiſcopum Leodienſem conſecratur. Quibus per Alexandrum auditis, magna exoritur diſſenſio inter clerum & populum, inter nobiles & vulgus. Alexandri partes tuebantur Godefridus dux Lovanienſis, Gilbertus comes Duracenſis, Lambertus comes de Monte Acuto, Renerus Leodienſis militiæ ſignifer, & pene tota familia eccleſiæ cum ſuis viribus. Frederici partes adjuvabant Godefridus comes Namurcenſis ejus frater, Waleramus comes de Limburgh, qui poſtea factus eſt dux, Coſſuinus de Falcone monte, civitas fere tota, & omnes epiſcopatus abbates. Alexander igitur hujuſmodi adjutoribus fultus, Hoyenſe caſtrum ingreditur, auxilium ducis Lovanienſis & aliorum fœderatorum expectans. Contra comes Namurcenſis cum fratre Frederico epiſcopo, neceſſariis ad obſidionem paratis, Hoyum petunt, incolæ ultro fores aperiunt. At illi ingreſſi, expugnare caſtrum ſunt aggreſſi. Cum interim dux Lovanienſis cum magno exercitu adventaret, milites comitis Namurcenſis pontem, qui tunc ligneus erat, ſecuribus dejiciunt, & ejus acceſſum ex ea parte impediunt. Similiter cum Lambertus comes de Monte acuto per aliam viam ſive montes præruptos caſtro, in quo Alexander erat, ſuppetias ferre vellet: inde turpiter repellitur, ipſe vulneratur, & captur: multi quoque militum ducis Lovanienſis partim cæſi, partim ſubmerſi fuerunt. Interea diſſenſione ſuborta in caſtro, comes Namurcenſis caſtrum & in eo exiſtentes in deditione accepit: comes de Monte acuto ſeſe redimit: Alexander reſiſtere non valens, cedit. Interim dux Lovanienſis recollectis viribus patriam Namurceuſem & Leodienſem igne ferroque vaſtat. Cui fortiter & feliciter ſe comes Namurcenſis opponit, Dei gratia per omnia victor exiſtens. Sic pax patriæ reddita, ceſſante duce Lovanienſi a papa excommunicato. Et Alexander ambitioſus, præmiſſa emendatione, publice Leodii a Frederico epiſcopo Leodienſi abſolutus eſt. Nec ideo tamen fœderati Alexandro & duci Lovanienſi ſtiuerunt. Nam Fredericum variis injuriis & preſſuris perpetuo affecerunt, & tandem ſecundo adminiſtrationis anno venenatum poculum illi porrexerunt, quo unus oculorum excuſſus fuit & alter extinctus. Cumque lente mors ſubſequeretur, renovarunt peſtiferum poculum: unde ſexto Kalendas Junii cælo animam reddidit. Colliguntur iſta membratim ex Renero ſancti Laurentii monacho in vita Frederici epiſcopi, & ex anonymo Alnenſi ſcriptore hujus temporis, & ex Joanne presbytero, Bruiſtemio, Malano, & geſtis abbatum S. Laurentii.

Gilberti Porretani hæreſes, non hac, ſed ſub Eugenio III. Remenſi ſynodo celebrata, damnatas eſſe infra patebit.

G. C. Quod ait Urſpergenſis abbas, fuiſſe in hoc concilio patres quadringentos viginti ſex, erravit: niſi forte patrum nomine abbates etiam intelligi velit. Nam & ex Orderico habemus, fuiſſe archiepiſcopos XV. epiſcopos pluſquam CC. & Heſſo, qui numerum CCCCXXVII. affert, eo complectitur abbates. Ex quo fortaſſe Urſpergenſi nata erroris occaſio.

☞ AD REMENSE CONCILIUM

A Caliſto II. papa anno 1119. celebratum.

ADDITIO.

Ex Manſi Spicil. To. pag. 340.

AD hoc Remenſe concilium pertinet decretum illud ſeu privilegium in gratiam monaſterii Chaldenbrunnenſis in diœceſi Halberſtadenſi ſiti, quod dein anno ſequenti 1120. *die XVI. Kal. Maji Reinhardus Halberſtadenſis epiſcopus in ſua diœceſana ſynodo publicavit, ſuoque ſigillo munivit. Affert illud Ludewig Reliquiar. tom. X. pag.* 134. *ex quo huc transfertur.*

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS.

Reinhardus epiſcopus Halberſtadenſis confirmat monaſterio in Chaldenbrunen bona atque prædia, quibus a fundatore ſuo Wichmanno comite eccleſia fuit dotata an. 1120.

REinhardus divina favente clementia antiſtes Halberſtadenſis.

Noverint omnes fideles tam futuri quam preſentes, virum nobilem Wihemannum cognatum meum prædia ſua, pro remedio animæ ſuæ necnon dilectæ conjugis omniumque parentum ſuorum, cum omnibus utilitatibus quæ modo vel amodo inde provenire poterint eccleſiæ noſtræ principali ad altare protomartyris Stephani contuliſſe, eo videlicet tenore, ut de eodem prædio, in loco qui dicitur Chaldenbrunen, apoſtolicam ſcilicet communem & canonicam vitam, Deo opitulante inſtituerem. Hæc autem tam ſuo quam earum provinciarum jure in quibus hæc ſita ſunt, Saxoniæ, ſcilicet & Thuringiæ: ipſemet ſtabilivit, in legitimo placito, ſe comite pro tribunali ſedente; in Botelſtede me præſente & comitibus Lodhewico & Wicberto, & utrorumque filiis, comitibus & Sizzone & Berengario, ceteriſque ſuis compatriotis. Similiter autem conſummata, bannoque Adelberti Moguntini archiepiſcopi, indiſſolubiliter firmata ſunt, in Erpheſphorde, me præſente, & epiſcopo Spirenſe Brunone, omnibuſque ſupradictis, præſentibus quoque ſuis heredibus & devote laudantibus Ecberto clerico, Heremanno, ac Guncelino laicis. Hæc ſunt prædia in Hiwenbuke & Crhaveneſtorp. X. manſi, & dimidius, & vinea, in Holdenſtede VIII. manſi, & vinea, in Helpede. V. manſi & vinea & Eradeſthorp. XI. manſi, in Sutthardeſthorp. II. in Rovekeſthorp. I. in Paneckendorp. III. in Seburch. dimidius, in Roldeſthorp. I. in Aſſeve I. & dimidius, in Luttekendorp. dimidius, in Lieſdegeſdrop. dimidius, in Dielnice, dimidius, in Aſendhorp. I. in Dulne. DXXXVII. in Ludesleve. XXXIII. manſi, exceptis aliis jugeribus, quæ ſuper ſunt, & I. molendinum in Storquice: VII. manſi, in Zoulice. XIV. in Namelikeſdhorp. XXX. in Eſekendorp. dimidius, in Querenvorde, dimidius. Hæc ſita ſunt in epiſcopatu Halberſtadenſi, & comitatu Palatini comitis Friderici, in Coſcebodne. VIII. manſi: in Modhelwice. V. in nova villa juxta illam. VI. in Dhretis. I. in Dhroganice. IV. in Butine. XIV. in Ruceſcheſece. XII. Hi L. manſi ſiti ſunt in pago Orlan. In Lengevelt. VII. in Dhurnevelt. IX. in alio Dhurnevelt. I. in Rotthorph. VIII. in Vurthern. I. in Thovbche. X. & I. molendinum in Suegerſtede. V. in Urankenhuſen. II. Panſtadhes. Hæc prædia ſita ſunt in epiſcopatu Moguntino in Thuringia. His igitur prædictis prædiis eccleſia S. Johannis Evangeliſtæ in Chaldenbrunnen primum eſt dotata. Reliquorum vero bonorum ſuorum cum clientibus Moguntinæ & noſtræ Halberſtadenſi eccleſiæ contradidit ad eam juſtitiam, qua meliores earundem eccleſiarum fruuntur, necnon cogna-

gnatis & amicis quibus voluit. Præfatæ igitur ecclesiæ omnimoda statuimus libertate & quiete, quatenus inibi Deo famulantes a quibuslibet nulla prorsus gravamina patiantur. Decernimus etiam Dei famulis ibidem regulariter viventibus, liberam electionem, quatenus quemcunque sanioris consilii fratres, de eodem sive de alio monasterio ejusdem ordinis sedem eam elegerint, episcopi consensu statuatur. Super hunc ergo locum & omnia eidem pertinentia neminem episcopus advocatum constituat, nisi quem præpositus petierit, nec idem præter statutum ab eadem ecclesia quicquam exigat nec advocatiam diutius obtineat, quam utilitas ecclesiæ postulaverit, & præposito placuerit. His omnibus ut dictum est oblatis, idem vir nobilis dignius adhuc, immo holocaustum, Domino dulcissimum, semetipsum obtulit, relictis quæ possedit omnibus, factus est egenus egeni discipulus. Si quis igitur contra hoc decretum, quod absit, temere venire temptaverit, & secundo tertiove commonitus non resipuerit, ipsum perpetuo anathemati deputamus. Ceterum præfato loco justa servantibus beneficiisque ac defensione adstipulantibus divina retributio recompenset, ac cœlestis benedictio in præsenti & futuro multiplicet. Amen. Hoc statutum auctoritate B. Petri Apostolorum principis, & domini papæ, & sicut ipse ante nos suo banno & privilegio in Remensi stabilivit concilio, & nos stabilimus, ac nullo modo mutandum sub anathemate obligamus. Hanc vero cartam jam conscriptam Ego Reinhardus manu propria corroboravi meoque sigillo insigniri jussi. Data XVI. Kal. Maji, anno Dominicæ Incarnationis. M. C. XX. indictione XIII. anno autem ordinationis domini episcopi Reinhardi. XIV. Actum in Halberstat, pleno concilio in cœna Domini. Papa Calixto II. Mogontino archiepiscopo, & Romanæ Sedis Legato Adelberto, Halberstadensi episcopo Reinhardo, primo præposito Thidmaro, & primo advocato wichberto. Feliciter. Amen.

ANNO CHRISTI 1119.

ANNO CHRIS

In tergo literarum hæc leguntur.

Privilegium Reinhardi episcopi Halberstad. super advocatiam Kaldenbrunn. ad nutum præpositi eligendum. Et confirmatio bonorum ecclesiæ prædictæ. Et quod eadem libertate litones possidere debeamus, quatenus eos Wicmannus comes fundator præfatæ ecclesiæ possedit.

Et paulo infra.

Si attente legeris in hoc privilegio. XIII. testes scriptos habes idoneos, in diversis locis, ideo quod nemo recalcitret.

Hic titulus est in archivis ecclesiæ Turonensis, unde hæc sunt depromptæ, inquit Hard.

CONCILIA DOMINI

CALIXTI PAPÆ II.

Calixtus episcopus, &c. Remensi, Rotomagensi, Senonensi, Bituricensi, Turonensi, Dolensi, Burdigalensi & Auxiensi archiepiscopis, & ceteris, tam clericis quam laicis, per easdem provincias constitutis.

ECclesiarum omnium Romana ecclesia mater & caput ab ipso Domino constituta omnes per orbem terrarum positas ecclesias tamquam propria membra debent uberibus caritatis confovere. Unde nos qui licet * indigne in ejus per Dei gratiam regimine ordinati, B. Petri vicarii esse conspicimur, paterno affectu sumus ecclesiæ filiis prope seu longe positis debitores, &c.

* *Reflint legar, indigni.*

Huic Concilio domini Calixti Papæ Remis celebrato in basilica beatæ Mariæ interfuerunt isti. Ab Urbe, Cono Prænestinus, & Lambertus Ostiensis. De Galliarum provinciis, * Rodulfus Rotomagensis archiepiscopus cum quatuor suffraganeis ejus episcopis: Daibertus Senonensis cum sex: Rodulfus Remensis cum decem: Humbaldus Lugdunensis cum tribus: Gislebertus Turonensis cum septem, Leodegarius Bituricensis cum duobus: ..... Burdegalensis cum duobus: Baldricus Dolensis cum duobus: * Turstinus Eboracensis cum duobus: Albertus Moguntinus cum quinque: Ansericus Bisuntinus cum uno: Tarentasiensis cum uno: Oldegarius Terraconensis cum duobus, de Narbonensi provincia episcopus unus, de Arelatensi unus, de * Uranensi unus, de Auxiensi unus, de Cantuariensi tres, de Colonensi unus, de Treverensi duo, de Magdeburgensi duo, de Gradensi Venetiæ provincia duo. * Ipse etiam illustris & glorioſus Francorum rex Ludovicus biduo cum principibus suis concilio eidem interfuit, & mandatis ecclesiæ sicut catholicus & Christianissimus veneratione debita obedivit.

* *Gofridus, alibi appellatur.*

* *Alibi Stanus.*

* *Forte, Uzensi.*

* *Omnes mero?*

Ex eisdem archivis.

ALIUD CONCILIUM CALIXTI

Venerabilibus fratribus, Dolensi archiepiscopo & suffraganeis ejus, & abbatibus atque aliis ecclesiarum prælatis per eamdem provinciam constitutis salutem & apostolicam benedictionem.

PRo magnis & diversis ecclesiæ negotiis in proxima Quadragesima generale in urbe concilium celebrare disposuimus. Præcipimus, ergo, ut omni occasione seposita, in eadem Quadragesimæ Dominica, qua *Oculi mei* canitur, in urbe nobiscum sitis: quatenus & nos vobiscum & cum aliis fratribus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, ac religiosis viris generale per Dei gratiam concilium celebremus, & ea communibus auxiliis pertractemus, quæ ad honorem Dei & ecclesiæ suæ pacem atque utilitatem sancto Spiritu cooperante perveniant. Datum Lateranis, VII. Calendas Julii.

ANNO CHRISTI 1119.

CONCILIUM BENEVENTANUM

Tempore Caliſti papæ II. adverſus prædones anno Domini MCXIX. celebratum.

x Labbei pp.Tom.X.

Landulfus.

Ujus concilii notitiam ſuppeditat Falconis Beneventani chronicon. Anno, *inquit*, MCXIX. anno primo Caliſti II. ſummi pontificis, & univerſalis papæ, menſe Martio, duodecimæ Indictionis eodem menſe Martio, prædictus * Beneventanus archiepiſcopus, videns civitatem variis prædarum afflictionibus ex omni parte confundi & devaſtari, ſuæque parochiæ eccleſias a captoribus vexari quotidie, ſynodum decima die intrante menſis ejuſdem Martii celebravit: Ad cujus ſacri conventus præſentiam Tuſculanus affuit epiſcopus, & Ugo ſupra nominatus cardinalis, & cardinalis alius, & Beneventanæ ſedis ſuffraganeorum circiter viginti, monaſteriorum abbates ſex affuere. Inter cætera vero quæ in ipſo conventu ſtatuta ſunt, malefacientes Beneventi omnes, & diſturbantes mercatores ad civitatem venientes, & redeuntes, ſub anathematis vinculo alligavit. Conventu itaque pie & ordinate finito, unuſquiſque ad propria repedavit.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Goisfredi archiepiſcopi in presbyteros mulierum conſortium habentes, menſe Novemb. anno MCXIX.

EX Orderici Vitalis eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. XII. *ſynodi hujus notitiam ducimus.* Goisfredus, *inquit*, archiepiſcopus poſtquam de concilio Remenſi Rotomanum rediit, tertia Novembris hebdomada ſynodum tenuit, & inſtitutionibus apoſtolicis excommunicatus in presbyteros ſuæ diœceſis acriter exarſit. Nam inter cætera concilii capitula, quæ protulit, omne conſortium feminarum penitus eis interdixit, & in tranſgreſſores terribilem anathematis ſententiam vibravit. Cumque presbyteri tam grave pondus nimium abhorrerent, & inter ſe pro corporum & animarum diſcrimine conquerentes muſſitarent: archiepiſcopus Albertum quemdam eloquentem, quia neſcio quid fari cœperat, juſſit comprehendi, & mox in ergaſtulo carceris retrudi. Præfatus enim præſul erat Brito in multis indiſcretus, tenax, & iracundus, vultu geſtuque ſeverus, in increpatione auſterus, procax, & verboſitate plenus. Cum autem reliqui ſacerdotes inſolita re viſa nimis obſtupuiſſent, & presbyterum ſine reatus accuſatione & legitima examinatione velut furem de templo trahi ad carcerem vidiſſent, nimiumque perterriti quod agendum eſſet ignorarent, dubitantes utrum ſeſe defendere ſeu fugere deberent: furibundus præſul de cathedra ſurrexit, de ſynodo concitus exivit, ſatelliteſque ſuos, quos ad hoc prius inſtruxerat, advocavit. Protinus illi cum fuſtibus & armis in eccleſiam irruerunt, & in conventiculum clericorum mutuo colloquentium irreverenter ferire cœperunt. Porro quidam illorum, poderibus ſuis induti per cœnoſos urbis vicos ad hoſpitia ſua cucurrerunt, alii vero podiis vel lapidibus, quos ibi forte invenerant, arreptis, repugnare conati ſunt. Clientes autem quod ab inermi coronatorum choro convicti fugiſſent, erubuerunt: & indignantes, coquos ac piſtores, & vicinos aſſeclas actutum aſciverunt, & recidivum certamen in ſacris temere penetralibus reiteraverunt. Quoſcumque in eccleſia vel cœmeterio repererunt juſtos vel injuſtos, percuſſerunt, vel impegerunt, vel alio quolibet modo injuriati ſunt. Tunc Hugo de Longavilla, & Anſchetillus de Cropuz, aliique nonnulli ſenes maturi & religioſi, in æde ſancta præſtolabantur, & de confeſſione, vel aliis utilibus cauſis, viciſſim loquebantur, ſeu diurnales horas ad laudem Dei ex debito modulabantur. Vecordes autem famuli ſtolide in eos impetum fecerunt, contumeliis affecerunt, & vix a cæde retractis manibus, illis pepercerunt: quia flexis genibus miſericordiam flebiliter ipſi poſtulaverunt. Ipſi protinus dimiſſi cum ſociis qui præceſſerant, quantocius de urbe fugerunt; nec licentiam, nec benedictionem epiſcopi præſtolati ſunt, ſed diros rumores parochianis & pellicibus ſuis retulerunt, atque ad comprobandam fidem vulnera & lividentes læſuras in corporibus ſuis oſtenderunt. Archidiaconi vero & canonici, civeſque modeſti, de infanda cæde contriſtati ſunt, & divinis compatiebantur cultoribus, qui dedecus inauditum perpeſſi ſunt. Sic in ſinu matris eccleſiæ ſacerdotum cruor effuſus eſt, & ſancta ſynodus in debaechationem & ludibrium converſa eſt. Nimis conturbatus archipræſul in triclinio receptus delituit. Sed paulo poſt, ubi fatigatis, ut dictum eſt clericis fœdatus furor quievit: progreſſus aquam accepta ſtola benedixit, & eccleſiam quam contaminaverat cum triſtibus canonicis reconciliavit. Clamor ſeditionis execrabilis ad aures principis pervenit. Sed ille aliis intentus negotiis, rectitudinem læſis facere diſtulit.

ANNO CHRISTI 1120.

CONCILIUM BELLOVACENSE,

Cononis Prænestini, legati apostolici. Ubi actum inter alia de S. Arnulfi episcopi Suessionensis corpore de terra levando xv. Kal. Novemb. anno MCXX.

Ex præfatione D. Lucæ Dacherii ad tomum II. Spicilegii.

Hujus memoriam concilii acceptam ferimus Lisiardo Suessionensi episcopo, qui in (1) *vita S. Arnulfi decessoris sui, cap.* 15. Hæc, *inquit*, & alia supernæ patriæ documenta postquam ad aures domni Lamberti, sive ad notitiam devoti populi latius pervenerunt: idem episcopus iniit consilium in concilio Belvacensi quinto decimo Kalendas Novembris, cum quibusdam coepiscopotum suorum, quid facto opus esset ad tantam Dei magnitudinem? Intererant ibi episcopi Francorum Willelmus Catalaunensis columna doctorum, Gaufridus Carnotensis episcopus, Daimbertus Senonensis archiepiscopus, Aurelianorum episcopus, Parisiorum episcopus, Petrus Belvacensis episcopus, Angelranus Ambianensis episcopus, Robertus Atrebatensis episcopus, Joannes Morinorum episcopus, Lambertus Tornacensis episcopus, Borgardus Cameracensis episcopus, Bartholomæus Laudunensis, Lisiardus ego indignus Suessionensis episcopus: abbatum, archidiaconorum, præpositorum, & copiosa cleri multitudo. Inter cæteros autem affuit ipse Aldenborgensis abbas ferens in manibus libellum de vita & moribus, miraculorumque gestis ipsius S. Arnulfi: quem libellum ego de manibus ejus accipiens aperui, & apertum obtuli episcopis, dicens: Ecce, domini, libellus ipse, qui me conscio meque auctore de vita ejus conscriptus est; cui, quod vera sunt omnia quæ narrat, testimonium in fine perhibeo, & de cujus miraculis, & hic quosdam, & domi plures valde testes veraces adhibeo. Hunc libellum postulo a vobis diligenter considerari, ut ex ejus notitia valeatis quid de illo agendum sit melius informari. Vestra autem sanctitas audiat judicium meum, quoniam si in diœcesi mihi commissa pausaret, longum est quod in terra non jaceret. Tunc Willelmus Catalaunensis episcopus accepit libellum, & inspiciens a principio vidit numerositatem capitulorum, & ait ad episcopum Tornacensem: Domne, quid amplius quæritis? Absque libello isto sufficit vobis testimonium domni episcopi Suessionensis, & clericorum ejus. Debet vobis magnam fiduciam præbere iste talis abbas, cujus & ætas suspicienda est, & prudentia beneplacet: libellum vero istum, quia synodalibus negotiis occupamur, percurrere non vacat. Joffredus episcopus Carnotensis ait: Domne Tornacensis, dico vobis in veritate, si Dominus talia vel semel feciffet circa aliquem prædecessorum meorum, ego nec papam, nec legatum, nec vel archiepiscopum consulerem.

Interim dum hæc ab episcopis decernuntur, quidam nobiles magistri scholarum acceperunt libellum, & cursim perlegerunt quædam gesto-A rum capitula. Quidam ergo eorum concurrentes ubi erant episcopi, cum magna constantia fatebantur: Revera ex Deo non est, qui hujus sancti exaltationi contrarius est. Tunc Guillelmus Catalaunensis episcopus ait: Per Deum turpe est, quod de re tam aperta dubitamus. Unde vos domne Tornacensis cum domini gratia, remota omni ambiguitate, statuite diem quo ad locum conveniatis, & sanctum Domini servum de terra elevando honorifice recondatis. Lambertus episcopus ait: Ecce legatus in hac ipsa basilica cum nostro archiepiscopo Remensi, vel Turonensi, eminus residet. Rogo vos placeat B vobis ante illos venire, & vestram sententiam illorum judicio confirmare. Episcopi dixerant: In nomini Domini fiat. Ut ventum est, Lambertus episcopus dixit domno Catalaunensi: Rogo, agite causam meam. Cumque ille brevi facundia ante legatum & archiepiscopos causam explicuisset, tam legatus Conon, quam & Remensis archiepiscopus una voce responderunt: Judicium vestræ auctoritatis plene suscipimus, & decretum vestri consensus roboramus. Ita episcopus Lambertus convocans abbatem, designavit diem quo Aldenborg conveniret, id est, Kalen- C dis Maji, & viri Dei corpus sanctum de humo levatum juxta morem Gallicanæ ecclesiæ, ceu revera sanctum reponeret. Dedit etiam litteras cum sigillo, quibus omnem Tornacensis diœcesis populum ad tam sanctum officium convocaret.

Fama volans passim celeri currente meatu.
Diversos populos has sedes visere fecit.

Taceamus de Flandria, Walachrenses, Scoldanii, Bevelandenses, Anturpienses, Texandrini, Wasiani, Brabantini, Menapenses, Bolonienses, vel cæterarum regionum plebes ubertim affuerunt. Tempore itaque præstituto advenit episcopus cum Tornacensi archidiacono honorabili D Rotberto, & magna copia cleri. Et prælato crucis trophæo, allato quoque sancti evangelii corpore, cum cereis & odoribus, concinente populo aperitur tumulus, &c.

Et cap. 18. Annus quo gesta sunt isthæc, nempe paulo post peractum concilium, designatur. Facta est autem hæc S. Arnulfi translatio prima die Maji, Indictione XIV. sub anno Dominicæ Incarnationis MCXXI. Francorum sceptra tenente Ludovico filio Philippi annis XIV. Flandriæ comitatum agente Carolo filio regis Danorum, cujus uxor fuerat filia Rodberti comitis, cœnobium Hildenborgense regente Arnulfo abbate per E annos jam XVI. &c.

De eodem concilio chronicon Senonense. Anno, *inquit*, MCXX. celebratum est concilium, IV. Kal. No-

(1) Surius ad diem 15. m. Augusti recitat vitam S. Arnulphi Suessionensis Ep. a Lisiardo scriptam, 52. capitibus contentam, quæ in morte ejus desinit, nihilque habet eorum, quæ Dacherius refert. Unde suspicor Surium prætermisisse Historiam miraculorum & Translationis S. Arnulphi, & ex ea, non vero ex ejus vita, Dacherium exscripsisse, quæ refert, quæque nunc hoc Tomo Conciliorum, ubi sermo est de Concil. Bellovacensi leguntur. *Pagius ad An. Ch.* 1120. *n.* 23.

ANNO CHRISTI 1120.

Novemb. a Domno Conone Prænestino, qui tunc legatus dicebatur trium provinciarum, Rotomagensium & Remensium atque Senonensium. Ad quod concilium cum episcopi cum suffraganeis suis, tam episcopis, quam abbatibus harum provinciarum, Beluaco invitarentur, domnus Daimbertus Senonensis archiepiscopus invitatus, molestia corporis detentus venire non potuit. (a)

ANNO CHRISTI 1120.

CONCILIUM NEAPOLITANUM

In Samaria auctoritate Guaremundi Hierosolymitani patriarchæ ad reformandos mores ecclesiæ celebratum, in præsentia Balduini Hierosolymorum regis anno Domini MCXX. tempore Calisti papæ II.

Causam una cum actis concilii Tyrius lib. 12. *belli sacri cap.* 13. *his verbis summatim describit*: Eodem anno, qui erat ab incarnatione Domini millesimus centesimus vicesimus, cum peccatis nostris exigentibus regnum Hierosolymorum multis vexationibus fatigaretur, & præter eas quæ ab hostibus inferebantur molestias, locustarum intemperie & edacibus muribus jam quasi quadriennio continuo fruges ita penitus deperissent, ut omne firmamentum panis defecisse videretur: dominus Guaremundus Hierosolymorum patriarcha, vir religiosus ac timens Deum, una cum domino rege Balduino, prælatis quoque ecclesiarum & regni principibus, apud Neapolim urbem Samariæ convenientes, conventum publicum & curiam generalem ordinaverunt. Ubi sermone ad populum habito, exhortationis gratia, cum apud omnes constare videretur quod populi peccata Dominum provocassent, de communi statuunt consilio errata corrigere, & excessus redigere in modum: ut tandem ad frugem melioris vitæ redeuntes, & pro commissis condigne satisfacientes, eum sibi redderent placabilem, qui peccatoris non vult mortem, sed magis ut convertatur & vivat. Deterriti ergo de cælo signis minacibus, & terræ motu frequenti, clade quoque simul & famis angustia, & hostium proterva nimis & pene quotidiana instantia, per opera pietatis Dominum sibi reconciliare quærentes, ad morum erigendam conservandamque disciplinam, viginti quinque capitula, quasi vim legis obtinentia, de communi sanxerunt arbitrio. Quæ si quis legendi studio videre quærit, in multarum archivis ecclesiarum ea facile reperire potest.

Interfuerunt autem huic concilio dominus Guaremundus Hierosolymorum patriarcha, dominus Balduinus Hierosolymorum ex Latinis rex secundus, Ebremarus Cæsarienſis archiepiscopus, Bernardus Naxarenus episcopus, Lindensis episcopus, Asquitillus Bethlehemitanus episcopus, Gildonus electus abbas sanctæ Mariæ de valle Josaphat, Petrus abbas de monte Thabor, Achardus prior montis Sion, Gerardus prior sepulcri Domini, Paganus regis cancellarius, Eustachius Graniers, Willelmus de Buris, Batisanus Joppe constabularius, Balduinus de Rames, & alii multi utriusque ordinis, quorum numerum vel nomina non tenemus.

Hanc synodum, *ait Baronius anno* 1120. *prope finem*, tanta morum correctio consecuta est, ut per Dei misericordiam anno sequente 1121. Turcarum princeps adversus Antiochiam cum magnis copiis rediens, apoplexia extinctus sit.

IDEM CONCILIUM NEAPOLITANUM

Ex Codice 1345. *Bibliothecæ Vaticanæ.*

Ex P. Lupi Oper. Venetæ Edit. tom. 7.

A P. Christiano Lupo ad calcem Epistolarum ad Ephesinum Concilium spectantium editum.

CUm millesimo centesimo vigesimo Incarnationis Dominicæ anno, peccatis nostris exigentibus, Hierosolymitana Regio multis oppressionibus vastaretur, & frugibus jam a locustis & muribus quadriennio consumptis, creberrimisque Saracenorum assultibus & insidiis, plurimis peregrinorum & civium interfectis desolaretur, vir columbinæ simplicitatis Patriarcha Garmundus, humilitatisque alumnus, & felicitatis filius Balduinus, Latinitatis Hierosolymorum Rex secundus, pietatis precibus & justitiæ operibus imminenti civium periculo occurrere satagentes, Divina inspiratione compuncti, ad erigendum Ecclesiæ & Regionis statum, cum ipsis Ecclesiæ Prælatis & Regni Primatibus, secundo Regni, & Patriarchatus sui anno septimo, decimo Kalendas Februarii, apud Neapolim Samariæ civitatem Concilium iniverunt, & necessitate terræ sic exigente, quæ subscripsimus ad corruentis Populi correctionem Decreta stabiliverunt. Cum enim eo maxime tempore prædictæ Regionis Populus omnia voluptatum declivia sequeretur, ideoque quotidianis infortuniis imminutus periclitaretur, unicum eis visum est refugium, & Divinam misericordiam invocare, & labentis Populi peccatis aliqua justitiæ frœna imponere, quatenus & peccatis cessantibus, ut in Populo Israelitico contigisse legimus, Divina ultio cessaret, & pœnitentes filios Divina misericordia, quæ non mortem, sed peccatoris correptionem desiderat, ab imminenti hostium periculo eriperet. Hostes namque, videlicet Saraceni, præterita æstate Rogerium Antiochiæ Principem, & totius fere Antiocheni Principatus Christianitatem, heu bello devictam, interemerant, & Hierosolymitanam Regionem solito crebrius invadebant. Sed de his hactenus.

Nunc autem viros, qui prænominato Concilio interfuerunt, & quæ sequuntur Præcepta confirmaverunt, nomina subnotemus. Garmundus Patriarcha Hierosolymitanus. Balduinus Latinitatis Rex secundus Hierosolymorum. Ebremarius Cæ-

(a) Nuperrimi Authores Galliæ Christianæ to. X. p. 162. Ap. Cœlestini II. bullam recitant qua decretum Concilii Belvacensis confirmatum fuisse credunt; sed præterquamquod nullum Bellovaci a Calisto celebratum Concilium uspiam apud Scriptores legitur; nihil etiam in ea bulla de Concilio extat, sed tantum meminit ibi Pontifex querimoniæ coram se præsentibus nonnullis Episcopis habitæ, dum ipse Bellovaci esset. Profecto si contenderimus hisce Concilium denotari, saltem hoc constat, Concilium in bulla indicatum aliud extitisse a præsenti in quo non ipse per se Calixtus, sed Conon Prænestinus A. S. L. præsidebat. *Mansi*.

Cæsareæ Archi-Episcopus. Bernardus Nazarenus Episcopus. Ausquilinus Bethleem Episcopus. Rogerius Ramatensis Episcopus. Guildonius electus Abbas Sanctæ Mariæ de Valle Josaphat. Petrus de Monte Thabor. Aviardus Prior Templi Domini. Arnaldus Prior Montis Sion. Gerardus Prior Sepulchri Domini. Paganus Regis Cancellarius. Eustachius G. Wilhelmus de Buns. Barisanus Joppe Constabularius. Balduinus de Ramis.

ANNO CHRISTI 1120.

CAPITULUM I.

Neapolitani Concilii.

QUoniam quæ a Deo incipiunt, per ipsum ac in ipsum finiri necesse est, ut hoc sacrum Concilium a Deo incipiat, & in Deum finem habeat, ego Balduinus Latinitatis Hierosolymorum Rex secundus, hujus sacri Conventus exordium a Deo assumens, ut ipse præcepi, reddo & concedo Sacro-Sanctæ Ecclesiæ Hierosolymitanæ, & præsenti Patriarchæ Garmundo, & ejus Successoribus, redditum meorum Decimas, sicut ratio Diœcesis ejus exigit, id est, Decimas redditum Hierusalem, & Neapolis, & Ptolomaidis, quæ alio nomine Accon appellatur, quatenus ipse, orationum officium pro Regni statu apud Deum exercens, hoc Regalis charitatis adminiculo ad præsens sustentari valeat. Et si aliquando crescente Religione Christiana in aliqua prædictarum civitatum ipse aut aliquis Successorum ejus Episcopum ordinaverit, ipsarum Decimas pro Regis & Ecclesiæ consilio disponat.

Capitulum II.

Ego Rex Balduinus Viris hujus sacri Concilii videntibus & faventibus personis, & Baronibus meis, idemque prout Parochiarum suarum ratio exigit, de suis Decimis facientibus, ut prædixi, Decimas reddo, & superbiæ, qua ego vel ipsi interim retinuimus, culpam faciens cum ipsis veniam peto.

Capitulum III.

Ego Patriarcha Garmundus ex omnipotentis Dei parte, & mea, & omnium adstantium Co-Episcoporum & fratrum potestate, super prædicta Decimarum redditione vos absolvo, & Decimas, quas Deo, & mihi, cæterisque Episcopis vestris dari debere recognoscitis prout cujusque præsentium seu absentium fratrum Parochia exigit, charitative cum eis recipio.

Capitulum IV.

Si quis se ab uxore male tractari timuerit, quem suspectum habet, conveniat, eique domus suæ introitum, & uxoris suæ colloquium coram legalibus testibus interdicat. Si vero post Interdictum ipse aut aliquis amicorum ejus, in sua aliave domo eos colloquentes invenerit, vir absque membrorum abscissione ad Ecclesiæ justitiam deducatur. Et si se ignito ferro purgaverit, impunitus dimittatur. Cæterum si quid dedecoris in colloquii inventione sustinuit, pro interdicta transgressione absque vindicta impunitum dimittatur.

Capitulum V.

Quicumque cum alterius uxore concubuisse probatus fuerit, accepta judicii sententia evitetur, & ab hac terra ejiciatur; Mœcha vero enecetur, nisi vir ejus misericordiam facere voluerit. Quod si fecerit, ambo mare transgrediantur.

Capitulum VI.

Si quis Clericum suspectum habuerit, domum & uxoris colloquium ei, ut prædiximus, interdicat. Si vero postea eos colloquentes invenerit, Ecclesiæ magis Magistratui id ostendat. Et si postmodum eos concumbentes aut colloquentes repererit, rem demum ad justitiam deducat. Quod si justitia eum exordinaverit, deinceps in cæteris foris factis laicali sententiæ subjaceat.

ANNO CHRISTI 1120.

Capitulum VII.

Si Leno aut Lena alicujus uxorem verbis corrumpat, & mœchari faciat, mœchi vel mœchæ judicium subeat.

Capitulum VIII.

Si quispiam adultus Sodomitica nequitia se sponte polluisse probatus fuerit, tam faciens quam patiens comburatur.

Capitulum IX.

Si infans, aut quilibet provectus ab aliquo Sodomita vi commaculatus fuerit, & interim clamorem fecerit, Sodomita flammis tradatur. Qui vero non sponte peccaverit, secundum Ecclesiæ sententiam pœniteat, & legalitatem non amittat.

Capitulum X.

Si quis Sodomiticum scelus vi semel passus id celaverit, & se denuo sordidari permiserit, nec justitiæ ostenderit, ubi postmodum probatus fuerit, ut Sodomita judicetur.

Capitulum XI.

Si quis Sodomita, antequam accusetur, resipuerit, & pœnitentia ductus illi abominabili nequitiæ jure jurando abrenuntiaverit, in Ecclesiam recipiatur, & secundum Canonum sententiam judicetur. Si autem rursus in id inciderit, & secundo pœnitere voluerit, ad pœnitentiam quidem admittatur, sed Hierosolymitano Regno eliminetur.

Capitulum XII.

Si quis cum consentiente sibi Saracena concubuisse probatus fuerit, ementuletur, illa vero naso truncetur.

Capitulum XIII.

Si quis Saracenam suam vi oppresserit, ipsa quidem infiscabitur, ipse vero exteſtificabitur.

Capitulum XIV.

Si quis Saracenam alterius vi sibi supposuerit, *similem* sententiam subibit.

Capitulum XV.

Si Christiana Saraceno sponte commisceatur, ambo mœchantium sententia judicentur. Si vero vi ab eo oppressa fuerit, ipsa quidem culpa non tenebitur, sed Saracenus eunuchizabitur.

Capitulum XVI.

Si Saracenus aut Saracena Francigeno more se induant, infiscentur.

Capitulum XVII.

Si quis unam habens uxorem, aliam superduxerit, usque ad primam prædicti anni Dominicam Quadragesimæ diem Presbytero & confessus pœniteat, & deinceps secundum Ecclesiæ Præceptum se habeat. Si vero id amplius celaverit, res ejus infiscabuntur, & ipse publice frustatus ab hac terra excommunicetur.

Capitulum XVIII.

Si quis nescius alterius uxorem duxerit, aut mulier alterius conjugi nescia nupserit, quem ignorantia defendit, compare ejecto, in hac terra remaneat, & nubendi licentiam habeat.

Capitulum XIX.

Si quis volens dimittere conjugem, se aliam habere, aut viva uxore se eam duxisse dixerit, aut calido ferro id demonstret, aut legales testes, qui jurejurando illud pro eo comprobent, Ecclesiæ Magistratui præsentet. Quamcumque autem in virilis sexus erratibus sententiam stabili-

bilivimus, eamdem in sexu fœmineo confirmamus. A

ANNO CHRISTI 1120.

Capitulum XX.

Si Clericus causa defensionis arma detulerit, culpa non teneatur. Si autem militia aut alicujus curialitatis causa coronam dimiserit, usque ad prædictum terminum Ecclesiæ id confessus coronam reddat, & deinceps secundum Patriarchæ Præceptum se habeat. Si autem amplius celaverit, pro Regis & Patriarchæ consilio se contineat. B

Capitulum XXI.

Si Monachus aut Regularis Canonicus apostatavit, aut ad Ordinem recurrat, aut ad Patriam redeat.

Capitulum XXII.

Quicumque aliquem accusaverit, & probare non potuerit, eidem pœnæ subjaceat.

Capitulum XXIII.

Si quis de latrocinio convictus fuerit, si furtum fuerit ultra b.3. membris comminatur, manu, & pede, & oculis. Si vero infra b. furtum fuit, cauterio in facie coquatur, & per villam ductus flagellis cædatur. Et si in eo aliquid inventum fuerit, ei cui damnum intulit, reddatur. Si vero nihil habuerit, corpus ejus homini, cui fecit furtum, delibetur. Si rursum alia vice id perpetravit, omnibus membris aut vita privetur.

ANNO CHRISTI 1120.

Capitulum XXIV.

Si quis furtum fecerit, & infra annos fuerit, custodiatur, donec in Curia Regis provideatur, quid de eo sit agendum.

Capitulum XXV.

Si quis Baronum hominem sui Comparis in latrocinio cepit, membris non comminatur, sed in Curiam Regis ad judicandum mittatur.

ANNO CHRISTI 1121.

CONVENTUS QUINTILINEBURGENSIS,

De controversia inter Imperatorem & Pontificem maximum, anno Domini MCXXI.

ANno Christi MCXXI. *inquit Anselmus Gemblacensis*, mense Octobri Henricus imperator Quintiliburgh venit: & hinc inde optimates regni & apostolicæ sedis, tractaturi de controversia, quæ est inter imperatorem & regnum, seu etiam contra domnum Apostolicum. Dum autem diu disceptatur de statu regni, & de investituris ecclesiarum, & de hereditate Sicfridi comitis Palatini, & de aliis negotiis, partim favendo regi, partim differendo causam usque ad præsentiam Apostolici: dissimulato fœdere, incertiores redeunt, quam venerant. *Conventus hujus locum Urspergensis non Quintilineburgum, sed Wirceburgum, hoc est Herbipolim, vocat: nisi forte duo fuerint diversi conventus.* C

CONCILIUM SUESSIONENSE,

Cononis Prænestini, sedis apostolicæ legati, in quo Petrus Abaelardus condemnatus, anno Christi circiter (1) MCXX.

Collocari debuerat ante Quintilineburgensem conventum.

Abaelardum in hoc concilio condemnatum, narrat Otho Frisingensis lib. 1. de gestis Friderici, cap. 47. De sancta, *inquit*, Trinitate docens & scribens, tres personas, quas sancta ecclesia non vacua nomina tantum, sed res distinctas, suisque proprietatibus discretas, hactenus & pie credidit, & fideliter docuit, nimis attenuans, non bonis usus exemplis, inter cætera dixit: Sicut eadem oratio, est propositio, assumptio, & conclusio: ita eadem essentia, est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Ob hoc Suessionis provinciali contra eum synodo, sub præsentia Romanæ sedis legati, congregata, ab egregiis viris, & nominatis magistris, Alberico Remense, & Leutaldo Novariense, Sabellianus hæreticus judicatos, libros quos ediderat, propria manu ab episcopis igni dare coactus est, nulla sibi respondendi facultate, eo quod disceptandi in eo peritia ab omnibus suspecta haberetur, concessa. Hæc sub Ludovico * seniore Francorum rege facta sunt. *Hactenus Otto.* D

*Ludov. Crassi patre Ludov. VII. cognomento Juvenis.

Ejusdem acta concilii Abaelardus ipse fuse describit epistola prima, quæ historiam calamitatum suarum continet. Quanquam autem testis est in causa sua minime idoneus, juvabit tamen hic exhibuisse quæ narrat: in iis enim multa sunt digna scitu. Neque difficile admodum erit, quæ vel ad sui defensionem, vel ad accusatorum invidiam immiscet, dignoscere. Æmuli, *inquit*, mei vehementer accensi concilium contra me congregaverunt, maxime duo illi antiqui insidiatores, Albericus scilicet & Lotulfus, qui jam defunctis magistris eorum & nostris, Guillelmo scilicet atque Anselmo, post eos quasi regnare se solos appetebant, atque etiam ipsis tanquam heredes succedere. Cum autem utrique Remis scholas regerent, crebris suggestionibus archiepiscopum suum Rodulphum adversum me commoverunt, ut ascito Conano Prænestino episcopo, qui tunc legatione fungebatur in Gallia, conventiculum quemdam sub nomine concilii in Suessionensi civitate celebrarent; meque invitarent quatenus illud opus clarum, quod de Trinitate composueram, mecum afferrem. Et factum est ita. Ante- E

Cap. 9.

Con. Cononc.

(1) Cum hoc Concilium celebratum sit post obitum Guillelmi Catalaunensis Episcopi, ut tradit Abaelardus ipse in Ep. 1. mox allata, & Guillelmus interfuerit Concilio Bellovacensi XV. Kal. Novemb. anni 1120. habiti, uti ex superioribus liquet, non ante annum 1121. coactum sequitur; quod etiam in an. 1122. differri vetat Cono, qui sub anni 1121. finem Petrum in Legatione Gallica successorem habuit; & Adam Abbas S. Dionysii, ad quem Abaelardus post celebrationem Concilii Suessionen. scripsit, qui vel sub hujus anni finem, vel sequenti initio vivere desiit. *Ex Pagio ad An. Ch. 1121.*

ANNO CHRISTI 1121.

tequam autem illuc pervenirem, duo illi prædicti æmuli noſtri ita me in clero & populo diffamaverunt, ut pene me populus, paucoſque qui advenerant ex diſcipulis noſtris, prima die noſtri adventus lapidarent, dicentes me tres Deos prædicaſſe & ſcripſiſſe, ſicut ipſis perſuaſum fuerat. Acceſſit autem, mox ut ad civitatem veni, ad legatum: eique libellum noſtrum inſpiciendum & dijudicandum tradidi, & me, ſi aliquid ſcripſiſſem quod a catholica fide diſſentiret, paratum eſſe ad * correctionem vel ſatisfactionem obtuli. Ille autem ſtatim mihi præcepit libellum ipſum archiepiſcopo, illiſque æmulis meis deferre, quatenus ipſi me judicarent, qui me ſuper hoc accuſabant: ut illud etiam in me compleretur: *Et inimici noſtri ſunt judices.*

* al. correctionem.

Deuter. 32.

Narrat deinde altercationes aliquot cum adverſariis ſuis. Tum: Extrema vero die concilii, priuſquam reſiderent, diu legatus ille atque archiepiſcopus cum æmulis meis, & quibuſdam perſonis, deliberare cœperunt, quid de me ipſo & libero meo ſtatueretur, pro quo maxime vocati fuerant. Et quoniam ex verbis meis, aut ſcripto quod erat in præſenti, non habebant quod in me prætenderent: omnibusa liquantulum conticentibus, aut jam mihi minus aperte detrahentibus, Gaufridus Carnotenſis epiſcopus, qui cæteris epiſcopis & religionis nomine & ſedis dignitate præcellebat, ita exorſus eſt. Noſtis domini omnes qui adeſtis, hominis hujus doctrinam, qualiſcumque ſit, ejuſque ingenium, in quibuſcumque ſtuduerit multos aſſectatores * & ſequaces habuiſſe, & magiſtrorum tam ſuorum quam noſtrorum famam maxime compreſſiſſe, & quaſi ejus vineam a mari uſque ad mare palmites ſuos extendiſſe. Si hunc præjudicio, quod non arbitror, gravaveritis, etiamſi recte, multos vos offenſuros ſciatis, & non deeſſe plurimos qui eum defendere velint: præſertim cum in præſenti ſcripto nulla videamus, quæ aliquid obtineant apertæ calumniæ. Et quia juxta illud Hieronymi, ſemper in propatulo fortitudo æmulos habet, feriuntque ſummos fulgura montes: videte ne plus ei nominis conferatis violenter agendo, & plus nobis criminis ex invidia, quam ei ex juſtitia conquiramus. Falſus enim rumor, ut prædictus doctor meminit, cito opprimitur, & vita poſterior judicat de priore. Si autem canonice agere in eum diſponitis, dogma ejus vel ſcriptum in medium proferatur, & interrogato libere reſpondere liceat, ut convictus vel confeſſus *, penitus obmuteſcat. Juxta illam ſaltem beati Nicodemi ſententiam, qua Dominum ipſum liberare cupiens, ajebat: *Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi audierit ab ipſo prius, & cognoverit quid faciat?* Quo audito ſtatim æmuli mei obſtrepentes exclamaverunt: O ſapiens conſilium, ut contra ejus verboſitatem contendamus, cujus argumentis vel ſophiſmatibus univerſus obſiſtere mundus non poſſet! Sed certe multo difficilius erat cum ipſo contendere Chriſto, ad quem tamen audiendum Nicodemus juxta legis ſanctionem invitabat. Cum autem epiſcopus ad id quod propoſuerat eorum animos inducere non poſſet, alia via eorum invidiam refrenare attentat, dicens, ad diſcuſſionem tantæ rei, paucos qui aderant non poſſe ſufficere, majoriſque examinis cauſam hanc indigere. In hocque ulterius tantum ſuum eſſe conſilium, ut ad abbatiam meam, hoc eſt monaſterium ſancti Dionyſii, abbas meus, qui aderat, me reduceret: ibique pluribus ac doctioribus perſonis convocatis, diligentiori examine quid ſuper hoc faciendum

* al. aſſentatores.

Tome 3. ep. præm. in quæſt. Hebr. in Geneſ. Horat. lib. 2. carm. Od. 10. Tom. 1. ep 20.

* al. confuſus.

Joan. 7.

al. Sapientis.

A eſſet ſtatueretur. Aſſenſit legatus huic noviſſimo conſilio, & cæteri omnes. *Et poſt paucа*: Tunc æmuli mei nihil ſe egiſſe cogitantes, ſi extra diœceſim ſuam hoc negotium ageretur, ubi videlicet judicium minime exercere valerent, qui ſcilicet de juſtitia minus confidebant: archiepiſcopo perſuaſerunt hoc ſibi valde ignominioſum eſſe, ſi ad aliam audientiam cauſa hæc tranſferretur, & periculoſum fieri ſi ſic evaderem. Et ſtatim ad legatum concurrentes, ejus immutaverunt ſententiam, & ad hoc invitum pertraxerunt, ut librum ſine ulla inquiſitione damnaret, atque in conſpectu omnium ſtatim combureret, & me in alieno monaſterio perenni clauſura cohiberet. *Et aliquando poſt.* Quod cum Carnotenſis præſenſiſſet epiſcopus, ſtatim machinamenta hæc ad me retulit, & me vehementer hortatus eſt, ut hoc tanto lenius tolerarem, quanto violentius agere eos omnibus patebat. Atque hanc tam manifeſtæ invidiæ violentiam eis plurimum obfuturam, & mihi profuturam non dubitarem. Nec de clauſura monaſterii ullatenus perturbare, ſciens profecto legatum ipſum, qui coactus hoc faciebat, poſt paucos dies cum hinc receſſerit, me penitus liberaturum. Et ſic me, ut potuit, flentem flens & ipſe conſolatus eſt.

B

C

D

E

Vocatus itaque ſtatim ad concilium adfui, & ſine ullo diſcuſſionis examine me ipſum compulerunt propria manu librum memoratum meum in ignem projicere. Et ſic combuſtus eſt, ut tamen, cum nihil dicere viderentur, quidam de adverſariis meis id ſubmurmuraverit, quod in libro ſcriptum deprehenderat, ſolum Deum patrem omnipotentem eſſe. Quod cum legatus ſubintelexiſſet, valde admirans, ei reſpondit hoc nec de puerulo * aliquo credi debere, quod adeo erraret: cum communis, inquit, fides & teneat & profiteatur tres omnipotentes eſſe. Quo audito Terricus quidam ſcholarum magiſter irridendo ſubintulit illud Athanaſii: Et tamen non tres omnipetentes, ſed unus omnipotens. *Et infra*: Tunc archiepiſcopus aſſurgens, verbis, prout oportebat, commutatis, ſententiam legati confirmavit, dicens: Revera, Domine, inquit, omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus ſanctus. Et qui ab hoc diſſentit; aperte devius eſt, nec eſt audiendus. Et modo ſi placet, bonum eſt ut frater ille fidem illam coram omnibus exponat, ut illa prout oportet vel approbetur, vel improbetur, atque corrigatur. Cum autem ego ad profitendam fidem meam & exponendam aſſurgerem, ut quod ſentiebam verbis propriis exprimerem: adverſarii dixerunt non aliud mihi neceſſarium * eſſe, niſi ut ſymbolum Athanaſii recitarem, quod quivis puer æque facere poſſet. Ac ne ex ignorantia prætenderem excuſationem, quaſi qui verba illa in uſu non haberem, ſcripturam ad legendum afferri fecerunt. Legi inter ſuſpiria, ſingultus, & lacrymas, prout potui. Inde quaſi reus & convictus, abbati ſancti Medardi, qui aderat, traditus, ad clauſtrum ejus tanquam ad carcerem trahor: ſtatimque concilium ſolvitur. Abbas autem & monachis illius monaſterii me ſibi remanſurum ulterius arbitrantes, ſumma exultatione ſuſceperunt, & cum omni diligentia tractantes conſolari fruſtra nitebantur. *Deinde.* Legatus ſtatim pœnitentia ductus, poſt aliquot dies, cum ad tempus coactus ſatisfeciſſet illorum invidiæ, me de alieno eductum monaſterio ad proprium remiſit: *nempe S. Dionyſii in Francia.*

Cap. 10.

* al. par lo.

* al. ac ſum.

ANNO CHRISTI 1121.

G. C. Annum huic concilio circiter MCXX. adscribimus. Ex Abaleardo quippe intelligimus celebratum esse aliquanto post mortem Guillelmi Campellensis, episcopi Catalaunensis, quem obiisse constat anno MCXIX. Legatione jam fungebatur in Galliis Cono Paschali II. pontifice, ut constat ex conciliis aliquot ante descriptis ad ann. MCXIV. & MCXV. continuata est legatio a Gelasio II. ut intelligitur ex concilio Colonienſi supra edito ad ann. MCXVIII. autore Binio, cum tamen anno MCXIX. sit habitum. Ac denique a Callisto II. ut hoc & Senonensi concilio docemur. Damnatus iterum fuit Abaleardus post annos aliquot in concilio Senonensi: de quo suo loco.

ANNO CHRISTI 1121.

CONCILIUM ROMANUM,

In quo Pisano Archipræsuli in Corsicanos Episcopos jus ademptum.

Callistus Papa II. e Gallia Romam pergens cum Pisas advenisset, Pisano archiepiscopo jus consecrandorum episcoporum in Corsica, ab Urbano Gelasioque jam antea illi concessum, confirmavit; quod indultum non diu post in Romano Concilio Januensium quæstibus incitatus revocavit, ut eruitur ex ejus diplomate Episcopis per Insulam Corsicæ constitutis dato 3. Non. Januarii Indict. XIV. Incarn. Dom. 1121. Pontific. Calisti II. ann. 2. *apud Ughellum in tomo* 4. *Italiæ sacræ Januensibus n.* 24. *quod hic exhibere operæ pretium ducimus.*

Calistus Episcopus servus servorum Dei, Dilectis fratribus, & Coepiscopis per Insulam Corsicæ constitutis eorumque successoribus in perpetuum. Nec facilitati, nec injustitiæ deputandum est, si quandoque pro rerum necessitate diverso licet modo aliqua disponantur. Romana enim Ecclesia omnium Mater, & caput ab ipso capite nostro Domino Jesu Christo constituta Ecclesiarum omnium, & populorum paci, & saluti debet dispensationis suæ moderamine providere. Quamobrem nos qui licet indigni Domino disponente Apostolicæ administrationis curam gerimus, quæ vel a nobis, vel a prædecessoribus nostris minori cautela, & consilio facta sunt ne forte aliis exemplum obstinate præbeamus in statum decrevimus meliorem per Dei gratiam reformare. Felicis siquidem memoriæ dominus Prædecessor noster Urbanus Papa multis, & gravioribus necessitatibus coarctatus pro dilectione, atque servitio a Pisana Ecclesia, & civitate Romanæ Ecclesiæ abundanter, ac frequenter impenso, eandem Ecclesiam ex liberalitate Sedis Apostolicæ disposuit honorare, unde consecrationem Episcoporum Corsicanæ Insulæ Pisano Antistiti collata pallii dignitate concessit. Super qua nimirum concessione inter Pisanos, & Januenses gravis oriebatur dissensio. Ipsi etiam Corsicani Episcopi ad Pisani Antistitis consecrationem accedere penitus recusabant. Hac profecto discordia prædictus dominus Urbanus Papa vehementer timens, & gentis vestræ lamentationi, quæ diu Episcopalis officii administratione caruerat, debita benignitate compatiens, eorumdem Episcoporum consecrationem ad Romanum Pontificem revocavit, & in sua potestate retinuit, & ex tunc toto tam ipsius, quam successoris sui sanctæ memoriæ Paschalis Papæ II. Corsicani Episcopi a Romano tamen Pontifice consecrati sunt, licet Pisanus sæpenumero ejusdem domini Paschalis Papæ aures pro negotio isto pulsaverit.

Postea vero piæ recordationis Papa Gelasius pari, ac majore etiam necessitate compulsus, & ab eisdem Pisanis expetitus prædicti Pontificis Urbani statuta concessionis suæ privilegio renovavit.

Cujus nos vestigia subsecuti cum ad Pisanam Ecclesiam convenissemus, devotionem populi, & cleri attendentes, & eorum petitioni clementius annuentes, id ipsum favoris nostri assertione firmavimus. Unde tanta inter Pisanos, & Januenses crevit discordia, ut deprædationes, & bella, & multa sanguinis effusio facta sint. Hujus quippe occasione discordiæ tanta Saracenis accessit audacia, ut Italiæ fines totius invadentes, nonnulla in maritimis loca, gladio, & igne vastaverint, multosque viros, mulieres, & parvulos captivos abduxerint. In ipsa etiam Urbe Romana tam cleri, & populi turbatio facta est; adeo ut ante ipsum Beati Petri corpus, in pleno, quem celebravimus, conventu, hujus rei revocationem pene omnis clerus, & populus postularent, eo quod Romana Ecclesia detrimentum in prædictorum Episcopatuum amissione patiebatur, & totius scandali, & guerræ causa, & seminarium videbatur. In eodem etiam conventu clerici, & laici ejusdem insulæ cum litteris affuere id ipsum a nobis suppliciter postulantes. Causa igitur inter fratres diebus plurimis ventilata, diligenterque discussa, communi Episcoporum, Cardinalium, & Clericorum, atque Nobilium Romanorum deliberatione cum non parvo populi favore sancitum est concessionem illam non debere in posterum efficaciam obtinere, quia & ad Romanæ Ecclesiæ detrimentum extra Urbem cum paucis facta fuerat, & multa inde, ut dictum est, scandala & pericula procedebant. Ad honorem igitur omnipotentis Dei, & sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli cum Episcoporum, Cardinalium, & clericorum conventu Apostolica auctoritate statuimus, ut consecratio Episcoporum Corsicanæ Insulæ, a Romano tantum Pontifice futuris temporibus celebretur. Prohibentes vos, ac successores vestros vel Pisanos, vel cuilibet alii Episcopo, vel Archiepiscopo subjacere, sed solius Romani Pontificis obedientia, & subjectione, atque consecratione in perpetuum maneatis.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisque persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita si non satisfactione emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore, ac sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni anathematis subjaceat. Cunctis autem eandem constitutionem servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Scriptum per manus Gervasii Regionarii, & Notarii sacri Palatii.

Ego Calistus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

† Ego Crescentius Sabinensis Episcopus subsc.

† Ego

ANNO CHRISTI 1121.

† Ego Petrus Portuenſis Epiſcopus ſſ.
† Ego Vitalis Albanus Epiſcopus ſſ.
† Ego Bonifacius cardinalis presbyter tit. S. Marci ſubſc.
† Ego Robertus presb. card. s. Sabinæ ſſ.
† Ego Gregorius presb. card. tit. s. Priſcæ ſubſc.
† Ego Deſiderius presb. card. s. Praxedis ſubſc.
† Ego Joannes presb. card. s. Chryſogoni ſubſc.
† Ego Petrus presb. card. s. Sixti ſubſc.
† Ego Benedictus presb. card. s. Eudoxiæ ſſ.
† Ego Joannes presb. card. s. Cæciliæ ſubſc.
† Ego Divizo card. tit. s. Equitii ſſ.
† Ego Theobaldus presb. cardin. tit. Pamachii ſubſcripſi.
† Ego Rainerius presb. card. tit. Ss. Marcellini, & Petri ſubſc.
† Ego Deuſdedit presb. card. tit. s. Laurentii in Damaſo ſubſc.
† Ego G. G. presb. card. tit. Lucinæ ſſ.
† Ego Hugo presb. card. tit. Ss. Apoſtolorum ſſ.
† Ego Joannes presb. card. tit. s. Euſebii ſſ.
† Ego Amicus presb. card. tit. s. Crucis in Jeruſalem ſubſc.
† Ego Romoaldus diac. card. Eccl. s. Mariæ in via lata ſſ.
† Ego Gregorius diac. card. s. Euſtachii ſſ.
† Ego Aldo diac. card. Ss. Sergii, & Bacchi ſſ.
† Ego Romanus diac. card. s. Mariæ in Porticu ſubſcripſi.
† Ego Stephanus diac. card. S. Mariæ Scholæ Græcæ ſubſc.
† Ego Jonathas diac. card. Ss. Coſmæ, & Damiani ſubſcripſi.
† Ego Gualterius diac. card. s. Theodori ſſ.
† Ego Gerardus diac. card. ſanctæ Luciæ ſſ.

Datum Laterani per manum Chryſogoni Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis, ac Bibliothecarii 3. Non. Januarii Ind. XIV. Incarnat. Dom. anno 1121. Pont. autem D. Caliſti II. an. 2.

ANNO CHRISTI 1123.

CONCILIUM ROMANUM

Sub Caliſto II. primum, quo Caſſinenſis monaſterii abbas Oderiſius conſecratur, ejuſdemque monachi a querela epiſcoporum abſolvuntur anno Dom. MCXXII.

Res in hac ſynodo geſtas Romæ chronicon Caſſinenſe commemorat lib. 4. cap. 80. his verbis: Menſe itaque Martio præparatis quæ erant neceſſaria itineri. Romam, ut ſibi a pontifice injunctum fuerat, conſecrandus advenit. Ibi ab eodem papa, qui tunc forte concilium celebrabat, honorifice conſecratus, a cardinalibus Romaniſque nobilibus in magna eſt gloria habitus.

In hac ſynodo epiſcopi adverſus monachos invidia inflammati, cœperunt dicere, nil ſupereſſe aliud, niſi ut ſublatis virgis & annulis, monachis deſervirent. Illos enim eccleſias, villas, caſtra, decimationes, vivorum & mortuorum oblationes detinere. Converſique ad pontificem: Decidit, ajebant, pudor, canonicorum honeſtas obliterata eſt, clericorum religio corruit, dum monachi contempto cæleſti deſiderio jura epiſcoporum inſatiabiliter ambiunt, & omnes quæ ſua ſunt quærunt: & qui mundum cum ſuis concupiſcentiis reliquerant, his quæ mundi ſunt inhiare non deſinunt: & quibus per beatum Benedictum ultro quieſcendi locus offertur, ad epiſcoporum jura rapienda die noctuque occupantur. Et cum variæ ingeniis hinc inde eſſent prolatæ ſententiæ, tandem ex juſſione abbatis unus ex noſtris ſurgens in medium, dixit: Congregati ſunt inimici noſtri, & gloriantur in virtute ſua. Sed tu Deus noſter contere virtutem illorum, ut cognoſcant quia non eſt alius qui pugnet pro nobis, niſi tu Deus noſter. Nam quid acturi ſint fratres Caſſini degentes, qui die noctuque omnipotentis Dei clementiam pro totius mundi ſalute implorare & exorare non deſinunt, ſi conceſſiones Romanorum pontificum violantur? Neque enim ita Caſſinenſes abbates de apoſtolica ſede meruerunt, ut quæ ſancto Benedicto imperatores, reges, principes, duces, Romanique pontifices obtulerunt, nos apoſtolatus veſtri tempore mereamur amittere. Cum hæc & alia multa proferret, quidam Liguriæ epiſcopus dixit: Licet epiſcoporum religioſitas conqueſta contra monachos fuerit, non tamen ſine cauſa prædeceſſores noſtri monaſteria ditaverunt. A principio namque ſurgentis eccleſiæ, duos ordines cœpiſſe notiſſimum eſt: unum qui laboraret in verbo & doctrina, alterum qui vacaret orationi: unum qui activæ, alterum qui contemplativæ vitæ deſerviret. Unde non immerito nos potius diligere monachos, quam inſequi convenit. Ad hæc pontifex imperato ſilentio dixit: Caſſinenſis eccleſia non ab hominibus neque per hominum, ſed per Jeſum Chriſtum fundata eſt: cujus imperio Benedictus pater locum prius idolis deditum purgans, ſanctæ deſcriptione regulæ, miraculorumque prodigiis, & ſua corporali requie, orbi ſpectabilem reddidit, totiuſque monaſtici ordinis caput eſſe conſtituit. Accedit quod idem venerabilis locus a Romanis pontificibus inſtauratus, Romanæ eccleſiæ filiorum & in adverſis ſolatium, & in proſperis tuta requies perſtat. Et nos igitur ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum veſtigia ſecuti, Caſſinenſe cœnobium ab omni mortalium jugo quietum ſemper ac liberum manere, & ſub ſolius ſanctæ Romanæ eccleſiæ defenſione perpetuo manere decernimus. Cætera vero monaſteria, in quo ordine antiquitus conſtructa ſunt, manere jubemus.

In eo etiam concilio memoratus pontifex, Girardi abbatis animam, & omnia noſtri cœnobii jura, epiſcopis & archiepiſcopis commendari curavit: abbas vero peractis Romæ negotiis ſuis, ad monaſterium rediit, & ab omnibus fratribus ſolenni eſt & honorifica proceſſione ſuſceptus.

ANNO CHRISTI 1122.

CONVENTUS WORMATIENSIS,

De concordia inter ſacerdotium & imperium ineunda, habitus anno Domini MCXXII.

DE hoc conventu Anſelmus Gemblacenſis in chronico: Anno, *inquit*, MCXXII. optimates regni, cum epiſcopis convenientes Henricum Imperatorem, Deo ſibi propitio, id egerunt ſaluberrimo conſultu, ut inter ipſum & Apoſtolicum controverſia de inveſtituris eccleſiarum tandem finiretur. Legantur inde Romam ex parte Imperatoris Bruno Spirenſis epiſcopus, & Arnulphus abbas Fuldenſis. Interim Henricus imperator paſcha Domini Aquiſgrani celebrat. *Et paulo poſt*: Domnus Apoſtolicus viſa & recepta legatione imperatoris, pertæſus & ipſe diſſonantiæ nimium inter eos diutinæ, libenter aſſenſit: & tam conſultu totius Romani ſenatus, quam etiam omnium epiſcoporum Italicorum, mittuntur ex latere Apoſtolici Lambertus Oſtienſis epiſcopus, & Saxo cardinalis de monte Cœlio, & Gregorius alter cardinalis, ad ordinandam rem tanti negotii. Menſe Septembri, in nativitate ſanctæ Mariæ, Henricus imperator cum epiſcopis & optimatibus regni venit Wormatiam, ubi occurrerunt ei legati ſedis apoſtolicæ. Ubi, ut fit, in tanto magnatum conſeſſu eventilata ratione, tandem gratia antiquæ caritatis redintegratur inter Imperatorem & Apoſtolicum Dei, ordinatione. Quorum conſenſus talis eſt.

Ego Caliſtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum imperatori auguſto, concedo electiones epiſcoporum & abbatum Teutonici regni, qui ad regnum pertinent, in præſentia tua fieri, abſque ſimonia & aliqua violentia; ut ſiqua inter partes diſcordia emerſerit, metropolitani & comprovincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem a te regalia accipiat per ſceptrum: exceptis omnibus quæ ad Romanam eccleſiam pertinere noſcuntur: & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus imperii conſecratus, infra ſex menſes regalia per ſceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, & auxilium poſtulaveris, ſecundum officii mei debitum, auxilium tibi præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua ſunt, vel fuerunt tempore hujus diſcordiæ.

Reſcriptum Henrici Imperatoris.

Ego Henricus Romanorum imperator auguſtus, pro amore Dei & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & domini papæ Caliſti, & pro remedio animæ meæ, remitto Deo & ſanctis apoſtolis Dei Petro & Paulo, ſanctæque catholicæ eccleſiæ, omnem inveſtituram per annulum & baculum: & concedo in omnibus eccleſiis, quæ in regno & imperio meo ſunt, canonicam fieri electionem & liberam fieri conſecrationem. Poſſeſſiones & regalia beati Petri, quæ a principio hujus diſcordiæ, uſque ad hodiernam diem, ſive tempore patris mei, ſive etiam meo, ablata ſunt, quæ habeo, eidem ſanctæ Romanæ eccleſiæ reſtituo quæ autem non habeo, ut reddantur fideliter juvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum eccleſiarum, & principum, & aliorum tam clericorum, quam laicorum, conſilio principum & juſtitia, quæ habeo, reddam; quæ non habeo, ut reddantur, fideliter juvabo. Et do veram pacem domino papæ Caliſto, ſanctæque Romanæ eccleſiæ, & omnibus, qui in parte ipſius ſunt, vel fuerunt: & in quibus ſancta Romana eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter juvabo.

Eadem habet abbas Uſpergenſis, atque addit Mox ab apoſtolicæ ſedis apocriſiariis in communionem receptus, tam ipſe imperator, quam univerſus ſibi ſubjectus exercitus: immo generalis abſolutio cunctis hoc ſchiſmate pollutis per autoritatem apoſtolicam facta.

Et aliquanto poſt: Hujuſmodi ſcripta atque reſcripta, propter infinitæ multitudinis conventum, loco campeſtri juxta Rhenum lecta ſunt, data, & accepta: poſtque ultimodas laudes rerum gubernatori redditas, celebratis a domino Oſtienſi Divini ſacramentis, inter quæ dominum imperatorem cum pacis oſculo ſanctaque communione pleniſſime reconciliavit, diſceſſum eſt ab omnibus cum lætitia infinita.

Alterum quoque non multo poſt, id eſt, in feſto ſancti Martini, colloquium imperator cum principibus qui priori non aderant, Babenberg habuit, ubi & cunctis in ſua vota concordantibus, inter multa, quæ tam ad regni, quam ſacerdotii congruebant honorem, more majorem compoſita, legatos proprios cum Romanis deſtinavit: & utroſque nuncia ſimul & munera ferentes honorifica, domino apoſtolico Caliſto, conſanguineo ſcilicet jam ſibimet unitiſſimo, direxit.

AD WORMATIENSEM CONVENTUM

In quo inter ſacerdotium & imperium pax coaluit, Anno 1122. *habitum.*

ADDITIO.

Lx Manſi ppl. T. II. g. 346.

PRocurata a Germanis Romana legatio in Germaniam venerat, atque ad pacem omnibus diſpoſitis ſolemnis eccleſiaſtcorum & laicorum conventus Moguntiam primum, dein Wormatiam indictus eſt, quo concedentes imperator, egati apoſtolici, & cum epiſcopis principes, in eam convenerunt pacem quam boni omnes per ot annos fruſtra procuraverant. Hujus conventus hiſtoriam ex Anſelmo Gemblacenſi deſcribit Labbeus, cui nihil ſupra addit Annaliſta Eccardianus, a quo ſuperſedeo. Duo tamen addenda ſuperſunt, quæ omiſiſſe pœniteret. Primo enim afferam epiſtolam legatorum S. R. E. qua S. Othonem Bambergenſem ad conventum hunc Moguntiam primum indictum invitant. Tum ſubjiciam epiſtolam veluti Synodicam Adalberti archiepiſco-

pi Moguntini ad pontificem, quem de rebus in eo conventu gestis reddit certiorem. Priores literas servavit nobis Udalricus Bambergensis in codice num. 304. alteras vero habemus paratas apud Martene Veter. Monum. to. I. pag. 671.

ANNO CHRISTI 1122.

Lambertus Ostiensis episcopus, Simon presbyter, Gregorius diaconus, cardinales & legati, venerabili fratri Othoni Babenbergensi episcopo, salutem in Christo.

Ex domini nostri papæ totiusque Romanæ ecclesiæ auctoritate pro ejusdem ecclesiæ & regni pace componenda cum regis ac principum nunciis destinati ad partes illas accessimus. Verum quod vos pro ecclesiæ libertate tuenda sollicitari ac laborare cognovimus, immo si pacis ac tranquillitatis intuitu nos clementia divina respicere voluerit, vos tanquam specialem ipsius matris filium ac dilectum in Christo fratrem, ipsius pacis & consolationis participem esse desideramus. Quapropter fraternitati vestræ per præsentia scripta mandamus, ut omni occasione remota in beatæ Mariæ nativitate Muguntiæ nobis occurrere studeatis.

EPISTOLA ADALBERTI ARCHIEPISCOPI

Moguntini ad Calixtum papam secundum.

CAlixto beatissimo domino suo & patri, universalis ecclesiæ pontifici A. Dei gratia & sui misericordia quidquid est, debitam cum omni devotione obedientiam.

In multis & magnis persecutionibus & anguſtiis hactenus positi, quotiens de persona domini imperatoris scripserimus vestræ majestati quid vobis placeret, quid principes nostri sentirent, in qua demum sententia convenissent, non dubitamus recordari vestræ discretionis beatitudinem, & in his omnibus per literas & nuntios vestros cognovimus circa hæc maxime semper versari vestræ pietatis desiderium, ut apostolica dispensatione vestris potissimum diebus pax & concordia descenderent in universum mundum, si tamen ita eam pacem imperator & daret & susciperet, quod honorem Dei & matris ecclesiæ non obfuscaret, acceptaque esset dominis ac patribus nostris cardinalibus, qui in idipsum de latere vestro ad nos missi sunt; totius consilii & ingenii nostri vires in hoc contraximus, ut tam generale bonum ad communem ecclesiæ & regni utilitatem non differretur ulterius. Sed quia tam imperium quam imperator tanquam hæreditario quodam jure baculum & annulum possidere volebant, pro quibus universa laicorum multitudo imperii nos destructores inclamabat; nullo modo potuimus his imperatorem exuere, donec communi quique consilio, cum his qui aderant fratribus & dominis cardinalibus huic periculo nostro compatientibus, inde ecclesiæ censuram verentibus, & ob hoc vix nobis assentientibus, omnes pariter sustinuimus, quod in ipsius præsentia ecclesia debeat electionem facere, nihil in hoc statuentes, nec per hoc in aliquo, quod absit, apostolicis institutis & canonicis traditionibus præjudicantes, sed totum vestræ præsentiæ & vestræ deliberationi reservantes; immobilia enim per omnem modum & fixa esse præcepta non dubitamus, quæ ad tuendam & corroborandam libertatem ..... & ecclesiæ æterna lege sancita ..... ipse tamen imperator parum attendens quanti periculi laqueum per vestram misericordiam evaserit, & quod utcumque concessa sibi potestas adhuc impediat. Igitur judicia vestræ discussionis in legatorum vestrorum præsentia, quantum ea abusus sit ex eis expeditus cognoscere poteritis. Quocirca si per hujus ..... eandem ..... sive graviorem ecclesia Dei debet sustinere, seu virtutem solum hoc restat, ut pro palma victoriæ de cetero subjecta sit ad ..... despectiones ignominiæ. Hæc non ideo dixerimus quod per nos vestra excellentia circumspecta in omnibus præmuniri possit. Sed quia sine ..... sub vestra auctoritate libertatem ecclesiæ desideramus. Itaque majestatis vestræ genibus provoluti, tam suppliciter, quam juste deposcimus, ut in fratre ..... episcopo Rokkero opus ecclesiæ agnoscere dignemini, & quam ipsa libere & canonice ad hunc apicem promovit, misericordia vestra confirmet & prohibeat ..... expulsione ita suffocatur libertas ecclesiæ, quod laicus quidam adhuc occupat ipsius sedem, & dissipando episcopatum persequitur & destruit, qui fideles ..... qui ultimus omnium anulo & baculo investire non abhorruit, sub ipso articulo exterminandæ excommunicationis. Propterea memorem esse decet clementiam vestram ..... in servitio & fidelitate sanctæ Romanæ ecclesiæ patrimoniis & beneficiis suis adhuc proscribuntur omni cartulæ perferenda commisimus, & alia complurima desiderantur in hoc sancto concilio, quæ ad vos ipsi pertulissemus nisi in ægritudine, ut noverunt cardinales, præpediremus, & nisi alpium asperitas & tot locorum anguſtiæ ante periculum his præcipue diebus malis nobis incussissent. Desiderio enim faciem vestram videre desideramus antequam ab alterutrum viam universæ carnis ingrediamur.

Nec improbabile est in hoc pariter conventu approbatam fuisse sacramenti formulam, quam episcopi investituram per sceptrum recepturi nuncupabant. Hanc vero exhibet Udalricus num. CCCIX. in hæc verba.

JURAMENTUM SEU PROMISSIO

Vel imperatori debita fides.

AB hac hora in antea fidelis ero N. imperatori per rectam fidem secundum meum scire & posse; Non ero in consilio ut vitam aut membra perdat, Italicum regnum, & suam rectam potestatem. Infra regnum adjutor ero ei secundum meum scire & posse ad tenendum & defendendum contra omnes homines, qui sibi tollere voluerint. Si ea quæ suprascripta sunt jurasti aut juraveris, & per rectam fidem adimpleveris, senior meus neque per se, neque per subjectam personam tollet tibi vitam aut membra, nec te capiet propter hoc, quod usque modo contra eum fecisti, nisi in antea sis contra eum & convictus fueris. Prædia & proprietates quæ juste & legaliter habes, & eas terras, quas per scriptum juste habes, non tibi tollet, nisi justo judicio per veram legem sit judicatum. Si beneficium de regno aut de ecclesiis non habueris, & legem & justitiam ante missum mei senioris feceris, non te distringet ad curtem venire senior meus, nisi tu sponte volueris.

ANNO CHRISTI 1122.

SYNODUS GLOCESTRENSIS

In quo Monachorum jura quædam ab episcopis adempta sunt, Anno 1122. celebrata. Ex Gervasii Act. Pontif. Cantuar. p. 1662.

SEcundo non. Februarii factus est conventus episcoporum, abbatum ac procerum ex præcepto Regis apud Gloceſtriam pro subſtituendo pontifice in locum defuncti. Jussu quoque Regis quidam ex monachis Cantuarienſibus venerunt illuc patrem sibi electuri, sive suscepturi. Verum dum sui ordinis personam, juxta morem a tempore B. Augustini ecclesiæ Cantuarienſi servatum, monachi expeterent, & episcopos omnes eo quod clerici erant, in hoc sibi penitus infestos haberent, regis pedibus prostrati petierunt lachrymosa voce, ne insuetæ professionis hominem contra morem antiquum sibi sineret præponi, cum tot in Anglia monachos haberet & abbates. Ad hæc episcopi conturbati, nulla ratione præbere potuerunt assensum. Petierunt inducias monachi, ut super iis conventum Cant. & episcopum Roffensem, qui ibidem non erat, propter suam, quam habebat, infirmitatem (consulerent). Repulsi sunt etiam ab hac petitione. Dixerunt enim episcopi eos ab ecclesia perpetuo eliminandos, utpote transgressores & contemptores. Rex, inquiunt episcopi, dominus est, nec vestrum est in aliquo suæ contradicere voluntati.

ANNO CHRISTI 1123.

CONCILIUM LATERANENSE I.

Generale, Sub Calisto II. summo Pontifice.

Historia ejusdem Concilii.

QUamvis octava * generalis synodus statuerit nemini licere laicorum principum, aut potentum virorum, semet inferere electioni, vel promotioni patriarchæ, metropolitæ, aut cujuslibet episcopi: nonnulli tamen principes & imperatores, episcopatus, abbatias, & cætera ecclesiastica beneficia conferendi jus * sibi vindicarunt; & cum turpissimo mercatu venales ecclesiasticas dignitates facerent, indigni ad eas assumebantur, quamobrem quamplurima mala ac vitia in clero exorta sunt. Contra tot igitur ecclesiæ incommoda surrexerunt, ut par erat, summi Romani pontifices, præcipue * Gregorius VII. ecclesiasticæ libertatis vindex acerrimus, qui octavi concilii canonem innovans, decrevit * ut nullus clericus investituram episcopatus, vel abbatiæ, vel ecclesiæ, de manu imperatoris, vel regis, vel alicujus laicæ personæ susciperet. Investituræ enim appellabantur hujusmodi electiones, quæ a principibus per baculum & annulum fiebant. Ac singulis ferme annis concilia * habuit: in quibus in eo potissimum elaboravit, ut & fornicationem ac simoniam ex clero evelleret, & ecclesiarum investituras ex principum manibus eriperet. Henricum quoque imperatorem sæpius litteris ac legationibus admonuit, ut ab ecclesiarum * investituris, simonia, aliisque sceleribus abstineret. Cumque is sanctissimi pontificis monitis obtemperare contemneret, eum pontifex excommunicavit, * ac regno privavit: eundem tamen postea suppliciter veniam petentem ad communionem * admisit. Sed paulo post ad pristinos errores rediit, ac vi & armis pontificem e sede deturbare est ausus: & Guibertum Ravenatem archiepiscopum pseudopontificem creavit. Quare Gregorius * Henricum iterum fidelium communione & regno privavit: Guibertum excommunicavit, ac deposuit.

Victor tertius, qui Gregorio proxime successit, synodo habita, Gregorii sententiam * in Huibertum & Henricum latam confirmavit. Idem fecit Urbanus II. Victoris successor in multis a se conciliis celebratis: * in quibus, Gregorium imitatus, multa decreta contra simoniacos, concubinarios, & laicorum investituras fecit. Tandem sub Paschale II. Guibertus antipapa obiit, & Henrico toties excommunicato, atque imperio privato, Germaniæ princeps Henricum ejus filium subrogarunt: * qui cum Romam postea, ut a Paschale pontifice imperialem coronam acciperet, accessisset, * nihilo melior patre effectus, sacrilega manu pontificem cepit, in carcerem conjecit, ac vi ab illo privilegium de investituris extorsit. Paschalis postmodum duo Laterani celebravit concilia, in quibus privilegium, seu potius pravilegium Henrico concessum abrogatum est, & excommunicationis sententia in Henricum prolata. Verum ille paternam imitatus impietatem non solum ab incepto non destitit, verum etiam mortuo Paschale Gelasium * pontificem vi & armis Roma ejecit, in ejusque locum Burdinum Bracarensem archiepiscopum intrusit. Gelasius in Galliam profectus, paulo post diem clausit extremum: In cujus locum, omnium cardinalium consensu, tum eorum qui in Gallia cum Gelasio erant, tum aliorum omnium qui Romæ remanserant, suffectus est Guido Viennensis archiepiscopus, Calistus * secundus in pontificatu dictis, regio atque imperiali sanguine ortus: qui statim Remis satis frequens habuit concilium, * in quo cum Henricus ab investituris nollet abstinere, prædecessorum sententias in illum latas confirmans, eum excommunicationis sententiæ subjecit: ac Romam veniens, Burdinum, qui se Sutrii communierat, cepit, * atque in monasterium ad pœnitentiam agendam detrusit. Adalbertum archiepiscopum Moguntinum in Germania legatum constituit: qui * strenue suum exequens munus, episcopos & principes pro ecclesiæ defensione adversus imperatorem commovit, & ingentem comparavit exercitum: qui cum non procul abesset ab Henrici castris, magno Dei beneficio, non ad pugnandum, sed ad deliberandum de pace inter imperatorem & pontificem, duodecim sunt ex utraque parte principes viri delecti, qui una cum imperatore convenere, ac de-

Can. 22.

Syn. Rom. Greg. VII. habita, extat in lib. 3. gist. post 1. 32. & alia syn. in l. 1. post ep. 5. Bert Constant. in ap. ad Herm. Contract. anno 1085. Greg. VII. l. 4 ep 22. in synod ct. & alibi.

Extat in jus regist.

Greg. l. 3. pist 10. & libi.

Syn. l. 3. post ep. 10. Bert. Lamber. Scafnarg. anno 1076. & alii. Lib. 4. pist. 11. Lib. 8. ep. 21. & 21. & in syn. lib. 7. & 8.

Leo Ost. l. 3. cap. 11. Chron. Cass.

Petr. Diac

l. 4. cap. 8. chron Cass. Bert. Cass. an. 1091. & 1095. & alii.

* Abbas Ursperg. an. 1105. & alii.

* Petr. Diac. l. 4. cap. 37. & seq. Vitiel. Malm. l. 5. & alii.

* Pandulph. in vita Gelasii.

* Pandulph. in Gall. vita & Sug. Abbas in vita Ludo. reg.

* Suger. ubi sup. abbas Ursperg. & Roger. in An. Anglic.

* Petr. Diac. l. 4. cap. 70. Pandulph. ubi supra, & alii.

* Abbas Ursperg.

creverunt ut ſchiſma omnino tolleretur, & legati ad pontificem deſtinarentur, a quo ſummopere poſtularent, ut indicto generali concilio firmiſſima ſanciretur pax: quæ maxima cum animi alacritate pontifex audivit. Quid enim jucundius, quid utilius catholicæ eccleſiæ accidere potuit, quam diuturno ſublato ſchiſmate imperatores ad catholicæ eccleſiæ unitatem & conjunctionem redire? Coegit igitur Romæ in Lateranenſi eccleſia concilium Caliſtus: de quo Sugerius abbas, * qui eidem interfuit, hæc habet. Cum apud eum, ſcilicet Caliſtum, demorando, magno concilio trecentorum & amplius epiſcoporum Laterani compoſitioni pacis de querela inveſtiturarum aſtitiſſemus, &c. Pandulphus * quoque ſcribit nongentos & nonaginta ſeptem, partim epiſcopos, partim abbates, ad concilium conveniſſe. In quo hæ fuerunt pacis conditiones * inter pontificem & imperatorem conſtitutæ: ut ſcilicet imperator liberas clericis & monachis relinqueret epiſcoporum & abbatum electiones: contra vero pontifex conceſſit electis, ut regalia ab imperatore acciperent; ut quæ ſunt Dei Deo, quæ ſunt Cæſaris Cæſari redderentur. Quas pacis conditiones, celebrato concilio, imperator coram pontificis legatis, Germaniæ principum conſenſu, recepit, eiſque ſubſcripſit. Quibus peractis, legati tum imperatorem, tum cæteros publice ab eccleſiæ cenſuris abſolverunt. In eo præterea concilio idem Caliſtus pontifex omnia Burdini acta poſt ejus damnationem reſcidit: & ut eccleſiam Dei diuturnis ſchiſmaticorum factionibus labefactatam, in priſtinam reſtitueret diſciplinam Gregorium ſeptimum & Urbanum ſecutus, nonnullos ſancivit canones, inter quos ille præcipuus: Ut Chriſtianis, qui in Palæſtina contra Saracenos bella gerebant, auxilium mitteretur.

ANNO CHRISTI 1123.

* In Ludovico rege.

* loco citato

* Vvillelm. Malmesb. lib. 5. & abbas Urſperg. enſis.

Observatio G. Coss.

De anno quo celebratum hoc concilium.

Binius Baronium ſecutus, anno MCXXII. hoc concilium collocat. Celebratum autem ſequenti anno fuiſſe multa convincunt. Primum enim ei Sugerius interfuit jam abbas effectus ſancti Dionyſii: atque ut ipſe teſtatur in vita Ludovici Craſſi, *ſequente ordinationis ſuæ anno.* At Sugerii deceſſor Adamus obiit anno MCXXII. ut ex veteribus inſtrumentis plurimis conſtat: immo & in vulgatis catalogis, quod minus etiam Baronio faveret, ejus obitus anno MCXXIII. tribuitur. Deinde Robertus de Monte: *Anno*, inquit, MCXXIII. *concilium Romæ celebratur, pax inter regnum & ſacerdotium reformatur, & jus inveſtiturarum epiſcopalium ab imperatore exfeſtucatur.* Quæ acta eſſe eo concilio, nemo neſcit. Adde Falconis Beneventani chronicon, in quo his indubitatis characteribus conſignatur Lateranenſe noſtrum: *Anno* MCXXIII. *Dominicæ Incarnationis, & quinto anno pontificatus domini Calliſti II. ſummi pontificis, & univerſalis papæ,* (1) *menſe Martio, primæ Indictionis.*

Erroris forte occaſio ex eo nata, quod conceſſioni Calliſti II. Henrico imperatori factæ adſcriptus ſit an. MCXXII. Sed meminiſſe poterant, Calliſti papæ & Henrici imperatoris chirographa ultro citroque data eſſe in conventu VVormatienſi anno MCXXII. a legatis id Romam relatum eſſe: indictum eſſe poſtea Lateranenſe concilium univerſale. Qui rerum ordo certiſſime quoque perſtadet, concilium hoc celebrari non potuiſſe anno MCXXII. quadrageſimæ tempore.

Binius qui anno uno retroagit hoc concilium, idem præſtitit & duobus aliis, Colonienſi nimirum & Frideslarienſi, ſupra ad annum MCXVIII. deſcripti, cum anno ſequenti celebrata eſſe dicat, qui eorum teſtis citatur Urſpergenſis.

Epitolæ Calisti Papæ II.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis fratribus & filiis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus, & cæteris tam clericis quam laicis beati Petri fidelibus per Gallias conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia dereliquit populus legem Domini, & in judicis ejus non ambulabat: viſitavit Dominus in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Paternæ tamen conſervans viſcera pietatis, de ſua confidentes miſericordia non relinquit. Diu ſiquidem peccatis exigentibus, per illud Teutonicorum regis idolum, Burdinum videlicet, fideles eccleſiæ conturbati ſunt: & alii quidem capti ſunt, alii uſque ad mortem carceris maceratione afflicti ſunt. Nuper autem feſtis paſchalibus celebratis, cum peregrinorum & pauperum clamores ferre penitus non poſſemus, cum eccleſiæ fidelibus ab Urbe digreſſi ſumus, & tamdiu Sutrium obſedimus, donec Divina potentia, & ſupradictum eccleſiæ inimicum Burdinum, qui diabolo nidum ibidem fecerat, & locum ipſum omnino in noſtram tradidit poteſtatem. Rogamus itaque caritatem veſtram, ut pro tantis beneficiis una nobiſcum regi regum gratias referatis, & in catholicæ eccleſiæ obedientia & ſervitio conſtantiſſime maneatis, retributionem debitam in præſenti & in futuro ab omnipotente Domino per gratiam ejus recepturi. Rogamus etiam, ut has litteras alter alteri præſentari, omni remota negligentia, faciatis. Datum Sutrii, quinto Kalendas Maji.

ANNO CHRISTI 1123.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Henrico glorioſo Romanorum imperatori auguſto, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

OMnipotenti Domino Deo noſtro, autori omnium bonorum, laudes & gratias agimus, qui per immenſam bonitatis ſuæ clementiam cor tuum aſpiratione ſui Spiritus illuſtravit, & te, jamdudum nimium reluctantem, nunc tandem ad eccleſiæ gremium revocavit. Siquidem prout dilecti filii noſtri & diaconi cardinalis, & fidelium nuntiorum tuorum relatione, ac litterarum lectione percepimus, ſano uſus concilio, noſtris & eccleſiæ catholicæ ſalutaribus monitis humiliter obediſti. Et nos ergo in beati Petri filium paternæ affectionis brachiis te ſuſcipimus, & perſonam tuam & imperium tanto deinceps amplius & benignius diligere, ac divina præeunte gratia honorare optamus, quanto devotio præ tuis modernis prædeceſſoribus Romanæ eccleſiæ obediſti, & quanto ſpecialius carnis es nobis conſanguinitate conjunctus. Age ergo, fili cariſſime, ut tu nobis & nos te fruamur in Domino, perpendat imperialis excellentia tua, quantum diuturna eccleſiæ imperiique diſcordia Europæ fidelibus intulerit detrimentum, & quantum noſtra pax afferre poterit boni fructus, Domino cooperante, incrementum. Sane de ſtatu noſtro noverit

(1) Et quidem XV. Kal. Aprilis, uti Simeon Dunelmenſis, Cronographus Mailroſenſis, & Auctor magni Chronici Belgici ex Bernardo Guidonis apud Pagium ad an. 1123. n. 1. qui etiam notat ex Landulpho a S. Paulo duabus ſeſſionibus conſtaſſe, dieque 21. Martii finitum fuiſſe.

verit tua dilectio, quia licet nos graviter quandoque infirmi fuerimus, nunc tamen per Dei gratiam incolumes sumus, & tuam tam animæ quam corporis sanitatem per omnia desideramus. De iis autem quæ viva voce referenda prædictis fidelibus tuis nunciis commisisti, per eosdem quid nobis & nostris videatur fratribus, respondemus. Legatos itaque nostros qui apud vos sunt benevolentiæ vestræ attentius commendantes, rogamus, ut, quia concilium indictum a nobis accelerat, cito eos ad nos Domino largiente remittas. Tuos vero legatos ita instructos dirigas, ut juxta promissum tuum regalia in integrum ecclesiæ Romanæ restituant. Ad hæc pro nepote nostro Metensi episcopo & fratribus ejus gratias tuæ benignitati referimus, quoniam in iis primitias bonitatis tuæ cognovimus. Illa enim bonæ voluntatis pax esse conspicitur, ex qua bonæ voluntatis opera demonstrantur. Fratres enim episcopi, cardinales, & totus Romanus clerus una nobiscum te, & principes, & barones tuos salutant: Divinæ majestatis misericordiam deprecantes, ut vos ad honorem suum, & ecclesiæ suæ, in longum custodiat. Data Idibus Decembris.

CONCILII LATERANENSIS GENERALIS,

A Calisto papa II. celebrati

CANONES.

Eos Baluzius ad lib. 8. de concord. Sacerd. & Imp. edidit ex vetusto codice MS. monasterii Anianensis: ubi alius canonum ordo, & lectiones aliquando diversæ. Ordinem canonum editionis istius, & varias ejusdem lectiones, ad marginem annotamus: ubi *An.* significat codicem Anianensem.

TITULI CANONUM.

I. *De simoniacis ordinationibus & promotionibus.*
II. *Ut præpositus, archipresbyter, decanus, nullus fiat, nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi diaconus.*
III. *Ut presbyteris, diaconis, subdiaconis, interdicta sint mulierum contubernia.*
IV. *Ut laici de ecclesiasticis rebus non disponant.*
V. *Ut consanguineorum conjunctiones non fiant.*
VI. *Ut ordinationes Burdini sint irritæ.*
VII. *Ut nullus det alteri curam animarum, aut præbendam sine consensu episcopi.*
VIII. *Ut nemo Beneventanam civitatem invadat.*
IX. *Ut excommunicati a suis episcopis, ab aliis in communionem non recipiantur.*
X. *Ut nemo episcopum consecret, nisi canonice electum.*
XI. *De iis qui Hierosolymitanum, vel Hispanicum iter suscipiunt.*
XII. *Ut Porticanorum sive heredibus morientium bona non pervadantur.*
XIII. *De eo qui treguam diffregerit.*
XIV. *Ut oblationes ecclesiis factæ, a laicis non auferantur. Item ut ecclesiæ non incastellentur.*
XV. *Ut moneta falsa neque fiat, neque expendatur.*
XVI. *Ut Romipetæ, & alia sacra loca visitantes, non molestentur.*
XVII. *Ut abbates, & monachi, non dent pœnitentias, &c.*
XVIII. *Ut parochiales presbyteri constituantur ab episcopis.*
XIX. *De servitiis quæ monasteria facere possint episcopis, & de possessionibus ecclesiarum tricennalibus.*
XX. *Ut ecclesiæ cum bonis suis & personis tutæ sint, & sine molestia.*
XXI. *Ut presbyteri, &c. concubinas non habeant, nec matrimonium contrahant.*
XXII. *Ut alienationes in Ravenn. exarchatu & alibi non legitime factæ, irritæ sint.*

ANNO CHRISTI 1123.

CANONES.

I. *De simoniacis ordinationibus & promotionibus.*

Sanctorum patrum exemplа sequentes, & officii nostri debito * innovantes, ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia Dei, vel promoveri, auctoritate sedis apostolicæ modis omnibus prohibemus: si quis vero in ecclesia ordinationem vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

* An. debito

II. *Ut præpositus, archipresbyter, decanus, nullus fiat nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi diaconus.* An. 6.

Nullus in præpositum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur.

III. *Ut presbyteris, diaconis, subdiaconis, interdicta sint mulierum contubernia.*

Presbyteris, diaconibus, vel subdiaconibus, concubinarum & uxorum contubernia penitus interdicimus, & aliarum mulierum cohabitationem, præter quas synodus Nicæna per * solas necessitudinum causas habitare permisit, videlicet matrem, sororem, amitam, vel materteram, aut alias hujusmodi, de quibus nulla valeat juste suspicio oriri.

* propter

IV. *Ut laici de ecclesiasticis rebus non disponant.* An. 8.

Præterea juxta beatissimi Stephani papæ sanctionem statuimus, ut laici quamvis religiosi sint, nullam tamen de ecclesiasticis rebus aliquid disponendi habeant facultatem: sed secundum apostolorum canones, omnium negotiorum ecclesiasticorum curam episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispensет. Si quis ergo principum, aut laicorum aliorum, dispensationem vel * donationem rerum sive possessionum ecclesiasticarum sibi vendicaverit, ut sacrilegus judicetur.

* al. dominationem.

V. Ut

ANNO CHRISTI 1123. An. 9.

V. *Ut consanguineorum conjunctiones non fiant.*

Conjunctiones consanguineorum fieri prohibemus: quoniam eas, & Divinæ, & sæculi prohibent leges. Leges enim Divinæ, hoc agentes, & eos qui ex eis prodeunt, non solum ejiciunt, sed maledictos appellant; leges vero sæculi, infames tales eos vocant, & ab hereditate repellunt. Nos itaque patres nostros sequentes, infamis * eos notamus, & infames esse censemus.

* An. infamia.

An. 8.

VI. *Ut ordinationes Burdini sint irritæ.*

Ordinationes, quæ a Burdino hæresiarcha, postquam a Romana ecclesia est damnatus, quæque a pseudoepiscopis per eum postea ordinatis * factæ sunt, irritas esse decernimus.

* al. Ordinatæ sunt, irr.

An. 4.

VII. *Ut nullus det alteri curam animarum, aut prabendam, sine consensu episcopi.*

Nullus omnino archidiaconus aut archipresbyter, aut præpositus, vel decanus, animarum curam, vel præbendas ecclesiæ, sine judicio vel consensu episcopi, alicui tribuat: immo sicut sanctis canonibus constitutum est, * cura & rerum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi judicio & potestate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut potestatem ad episcopum pertinentem sibi vendicare præsumpserit, ab ecclesiæ liminibus arceatur.

* al. animarum cura & pecuniarum ecclesiasticarum.

An. 17.

VIII. *Ut nemo Beneventanam civitatem invadat.*

Ad hæc, sanctæ Romanæ ecclesiæ possessiones quietas servare per Dei gratiam cupientes, præcipimus, & sub districtione anathematis interdicimus, ne * aliqua militaris persona Beneventanam B. Petri civitatem præsumat invadere, aut violenter retinere. Si quis aliter præsumpserit, anathematis vinculo teneatur.

* al. aliqua persona Benev.

An. 2.

IX. *Ut excommunicati a suis episcopis, ab aliis in communione non recipiantur.*

A suis episcopis excommunicatos, ab aliis episcopis, abbatibus, & clericis in communionem recipi procul dubio prohibemus.

An. 3.

X. *Ut nemo episcopum consecret, nisi canonice electum.*

Nullus in episcopum, nisi canonice electum *, ad consecrandum manus mittat. Quod si præsumpserit, & consecratus, & consecrator absque recuperationis spe deponatur.

ANNO CHRISTI 1123. * electus, secretur. Quod si sumpsit fuerit. An. 10.

XI. *De iis qui Hierosolymitanum, vel Hispanicum iter suscipiunt.*

Eis qui Hierosolymam proficiscuntur, & ad Christianam gentem defendendam, & tyrannidem infidelium debellandam, efficaciter auxilium præbuerint, suorum peccatorum remissionem concedimus, & domos & familias atque omnia bona eorum in B. Petri, & Romanæ ecclesiæ protectione, sicut a domino nostro papa Urbano statutum fuit, suscipimus. Quicumque ergo ea distrahere vel auferre, quandiu in via illa morantur, præsumpserint, excommunicationis ultione plectantur. Eos autem, qui pro Hierosolymitano vel Hispano * itinere cruce sibi in vestibus posuisse noscuntur, & * eas dimisisse, cruces iterato assumere, viam * ab instanti pascha usque ad sequens proximum pascha perficere, apostolica auctoritate præcipimus. Alioquin extunc eos ab ecclesiæ introitu sequestramus: in omnibus terris eorum, Divina officia, præter infantium baptisma & morientium pœnitentias, interdicimus,

* An. panico. * al. vi * An. &

XII. *Ut Porticanorum sine heredibus morientium bona non pervadantur.*

deest in

Illam vero parvam defunctorum Porticanorum consuetudinem, quæ hactenus ibi fuit, ex fratrum nostrorum & totius curiæ consilio, nec non & voluntate atque consensu præfecti, removendam censemus: ut Porticanorum habitatorum sine heredibus morientium bona contra morientium deliberationem minime pervadantur; ita tamen ut Porticani in Romanæ ecclesiæ & nostra nostrorumque successorum obedientia & fidelitate permaneat.

XIII. *De eo qui treguam diffregerit.*

deest in

Si quis treguam diffregerit, usque tertio, ad satisfactionem ab episcopo admoneatur. Quod si tertio admonitus satisfacere contempserit, episcopus, vel * cum metropolitani consilio, aut cum duobus, aut uno vicinorum episcoporum, in rebellem anathematis sententiam dictet, & per scripturam episcopis circumquaque denuntiet.

* metropolitanus duobus

XIV. *Ut oblationes ecclesiis factæ, a laicis non auferantur. Item ut ecclesiæ non incastellentur.*

ANNO CHRISTI 1123.

Sanctorum patrum canonibus consona sentientes, oblationes de sacratissimo & reverendissimo altari R. Petri, & Salvatoris, S. Mariæ Rotundæ, ac de aliis omnium ecclesiarum altaribus, sive crucibus, a laicis auferri penitus interdicimus, & sub anathematis districtione firmamus. Ecclesias a laicis incastellari, aut in servitutem redigi, auctoritate apostolica prohibemus.

XV. *Ut moneta falsa neque fiat, neque expendatur.*

Quicumque monetam falsam scienter fecerit, aut studiose expenderit, tanquam maledictus, & pauperum virorum oppressor, & civitatis turbator, a fidelium consortio separetur.

XVI. *Ut Romipetæ, & alia sacra loca visitantes, non molestentur.*

Si quis Romipetas, & peregrinos apostolorum limina, & aliorum sanctorum oratoria visitantes capere, seu rebus quas ferunt spoliare, & * novis teloneorum, seu * pedaticorum exactionibus molestare tentaverit, donec satisfecerit, communione abstineat Christiana.

XVII. *Ut abbates, & monachi, non dent pœnitentias.*

Interdicimus abbatibus & monachis publicas pœnitentias dare, & infirmos visitare, & unctiones facere, & Missas publicas cantare. Chrisma & oleum, consecrationes altarium, ordinationes clericorum ab episcopis accipiant in quorum parochiis manent.

XVIII. *Ut parochiales presbyteri constituantur ab episcopis.*

In parochialibus ecclesiis presbyteri per episcopos constituantur, qui eis respondeant de animarum cura, & de iis quæ ad episcopum pertinent. Decimas & ecclesias a laicis non suscipiant absque consensu & voluntate episcoporum: & si aliter præsumptum fuerit, canonicæ ultioni subjaceant.

XIX. *De servitiis quæ monasteria facere possunt episcopis, & de possessionibus ecclesiarum tricennalibus.*

Servitium quod monasteria aut eorum ecclesiæ a tempore Gregorii papæ VII. usque ad hoc tempus episcopis fecere, & nos concedimus. Possessiones ecclesiarum, & episcoporum tricennales, abbates vel monachos habere omnimodis prohibemus.

ANNO CHRISTI 1123.

XX. *Ut ecclesiæ cum bonis suis & personis tutæ sint, & sine molestia.*

Paternarum traditionum exemplis conmoniti, pastoralis officii debitum persolventes, ecclesias cum bonis suis, tam personis, quam possessionibus, clericos videlicet, ac monachos, eorumque conversos, aratores quoque, cum suis nihilo minus rebus qua ferunt, tutos & sine molestia esse statuimus. Si quis autem contra hoc facere præsumpserit, &, postquam facinus suum recognoverit, infra triginta dierum spatium competenter non emendaverit, a liminibus ecclesiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur.

XXI. *Ut presbyteri, &c. concubinas non habeant, nec matrimonium contrahant.*

Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & monachis, concubinas habere, seu matrimonia contrahere, penitus interdicimus; contracta quoque matrimonia ab hujusmodi personis disjungi, & personas ad pœnitentiam debere redigi, juxta sacrorum canonum diffinitionem, judicamus.

XXII. *Ut alienationes in Raven. exarchatu, & alibi non legitime factæ irritæ sint.*

Alienationes, quæ specialiter per * Ottonem, Guidonem, Hieremiam, seu forte Philippum, ubilibet de possessionibus Ravennatis exarchatus factæ sunt, damnamus: generaliter, autem omnium per intrusionem, seu canonice electorum sub episcopi nomine, aut abbatis, qui secundum usum ecclesiæ suæ consecrandus est, alienationes quocumque modo factas, nec non personarum ordinationes ab eisdem sine communi consensu clericorum ecclesiæ, sive per simoniam itidem factas, irritas judicamus. Illud etiam per omnia interdicimus, ut nullus clericus præbendam suam, seu aliquod ecclesiasticum beneficium, aliquo modo alienare præsumat: quod si præsumptum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritum erit, & canonicæ ultioni subjacebit.

* Attonem.

STE-

ANNO CHRISTI 1123.

STEPHANI BALUZII

NOTÆ.

In aliquot hujus concilii canones. In quibus, editionis hujus ordinem secuti sumus.

CAN. I.) Descriptus est ad verbum hic canon ex concilio Tolosano, quod idem Callistus in cathedrali ecclesia sancti Stephani celebravit anno MCXIX.

CAN.) II. Et hic quoque canon ad verbum sumptus est; concilio Tolosano Callisti II. nisi quod in hoc Lateranensi, vitio haud dubie librarii, post vocem *presbyter*, additur, * *vel diaconus*, prorsus male, & contra mentem canonis. Repetitus dein est idem canon in concilio Lateranensi sub Innocentio II.

* in codice Aniancnsi.

CAN. VI.) Quis fuerit Burdinus, dubitatum video etiam ab antiquis autoribus. Quidam enim veterum, memoriæ prodiderunt eum fuisse natione Hispanum. Sed huic sententiæ repugnat Rodericus archiepiscopus Toletanus, vetustus Hispanicæ historiæ scriptor: qui eum patria Lemovicem fuisse docet, sed in Hispaniam abductum a Bernardo archiepiscopo Toletano. Sane Burdinus fuit magnus vir per illas tempestates; adeo ut Lemovices meos pudere non debeat hujus viri, nisi prioris vitæ sanctitatem infelici schismate fœdasset, cessissetque Callisto in monumentum victoriæ. Porro nos olim hominis virtutes & vitia, Deo dante, describemus in libro I. de vita rebusque virorum illustrium Lemovicensium.

CAN. XI.) Hispanicum illud iter, cujus meminit hic canon, non erat simplex peregrinatio religionis ergo; sed ad exemplum Urbani II. qui belli sacri in Oriente gerundi autor fuit, successores ejus bellum quoque sacrum in Hispania fieri adversus Saracenos decreverunt: eandemque peccatorum indulgentiam eunctibus ea de causa in Hispaniam concesserunt, quæ Orientalis ecclesiæ defensoribus concessa fuerat in concilio Claromontano. Nam in archivo ecclesiæ Barcinonensis habetur epistola Callisti II. ad universos Christi fideles, (data fortassis ex isto Lateranensi concilio, cum data sit Laterani IV. Nonas Aprilis,) qua pugnantibus in Hispania adversum Saracenos eandem peccatorum remissionem concedit, quæ Orientalis ecclesiæ defensoribus concedi solet. At in concilio Claromontano sub Innocentio II. papa celebrato, quod dum editum est, mandatur incendiariis, quæ pestis tunc in Occidente grassabatur, ut Hierosolymam vel in Hispaniam pergant, illic anno integro belligeraturi. Præterea extat in archivo regio Barcinonensi epistola Hadriani IV. qua Raimundum comitem Barcinonensem, totamque terram ejus, sub beati Petri, ac sua protectione suscipit, quandiu pugnaverit contra Saracenos. At in concilio habito apud Montempessulanum in prima Narbonensi, anno MCXCV. cui præfuit magister Michel sedis apostolicæ legatus, ab usurarum solutione ita liberantur illi qui in Hispaniam pergunt, ut etiam fidejussores eorum cogi non possint ad earum solutionem.

G. C. *Lege superius ad annum* MCXVIII. *nostram contilii Tolosani descriptionem, de Hispanico eodem itinere.*

CAN. XVIII.) Renovata est hoc canone constitutio Urbani II. qui in concilio Claromontano statuerat ne monachi in parochialibus ecclesiis, quas tenent, absque episcoporum consensu, presbyteros collocent, de plebis cura rationem episcopis reddituros. Vide porro quæ a nobis dicta sunt (*Tomo II. de concord. Sacerd. & Imper. ad lib. 6. cap.* 31.) in notis ad hunc canonem Claromortanum.

RESTITUTIO INVESTITURARUM AR HENRICO Imperatore facta, in eodem concilio confirmata.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis.

Ex abbate Urspergensi, Wilielmo Malmesbar. l. 5. & cod. Vatic.

EGo Henricus Dei gratia Romanorum imperator augustus, pro amore Dei, & sanctæ Romanæ ecclesiæ, & domini papæ Callisti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & sanctis ejus apostolis Petro & Paulo, & sanctæ catholicæ ecclesiæ, omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus ecclesiis * fieri electionem, & liberam consecrationem. Possessiones & regalia B. Petri, quæ a principio hujus discordiæ usque ad hodiernam diem, sive tempore patris mei, sive etiam meo ablata sunt, quæ habeo, eidem sanctæ Romanæ ecclesiæ restituo, quæ autem non habeo, ut restituantur fideliter adjuvabo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum, & principum, & aliorum, tam clericorum, quam laicorum *, consilio principum & justitia, quas habeo, * ut res reddantur fideliter juvabo. Et do veram pacem domino papæ Callisto, * sanctæ Romanæ ecclesiæ, & omnibus qui in parte ipsius sunt vel fuerunt. Et in quibus sancta Romana ecclesia auxilium postulaverit, fideliter juvabo; & in quibus mihi querimoniam fecerit, debitam sibi justitiam faciam.

* quæ in gra ista i commissa consilio. * reddam quas non beo, * sanctæ

Hæc omnia acta sunt consilio, & assensu principum, quorum nomina subscripta sunt.

Adalbertus Moguntinus archiepiscopus.
Fridericus Colonienſis archiepiscopus.
Ratisponensis episcopus.
Otto Bambergensis episcopus.
Bruno Spirensis episcopns.
A. Augustensis episcopus.
G. Trajectensis episcopus.
V. Constantiensis episcopus.
E. abbas Fuldensis.
* Northmannus dux. * Herema
Fridericus dux.
Bonifacius marchio.
Theobaldus marchio.
* Cyniphus comes palatinus.
* Otbertus comes palatinus. * Ernulp * Orberti
Berengarius comes.
Godefredus Comes.

Ego Fridericus Colonienſis episcopus & cancellarius recognovi. Hoc autem privilegium aureo sigillo ipsius imperatoris munitum in archivis Romanæ ecclesiæ tenetur reconditum.

CONCESSIO CALLISTI PAPÆ II. Henrico Imperatori facta.

EGo Callistus, servus servorum Dei, tibi dilecto filio Henrico Dei gratia Romanorum Imperatori augusto, concedo electiones episcoporum & abbatum Teutonici regni, quæ ad regnum pertinent, in præsentia tua fieri, absque simonia, & aliqua violentia: ut si qua inter partes discordia emerserit, metropolitani & provincialium consilio vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem regalia per sceptrum a te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam ecclesiam pertinere noscuntur, & quæ ex his jure tibi decet, faciat. Ex aliis vero partibus imperii consecratus, infra sex menses regalia per sceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, & auxilium postulaveris: secundum officii mei debitum, auxilium meum præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua sunt, vel fuerunt, tempore hujus discordiæ. Data anno millesimo centesimo vigesimo secundo, nono Kalendas Octobris.

ADDITIO AD CONCILIUM LATERANENSE I. ŒCUMENICUM.

Ex L. App. T.

Ilis quæ de hujus concilii actis supra relata sunt, hæc addi possunt ex chronico Landulfi de S. Paulo, qui concilio interfuit. Olrico, *inquit*, archiepiscopo Mediolanensi sedente in Roma, tunc cum papa

ANNO CHRISTI 1123.

papa Caliſtus ſynodum Romæ celebravit: ego ab eccleſia mea exturbatus, & propriis meis rebus & allodiis exſpoliatus, coram domno papa Caliſto, ejuſque curia conſedente in Lateranenſi palatio, cauſam meam notavi; & ut eam explicarem in ſynodo, ſynodum intravi. In qua ſynodo, gratia antiquæ honeſtatis Mediolanenſis eccleſiæ, & condiſcipulatus Olrici, valde condolui de perturbatione, quam Ravennas archiepiſcopus faciebat ſibi. Poſcebat enim Ravennas locum ſedendi in ſynodo ad dexteram Apoſtolici, nullo mediante: quem locum Groſulanus poſſedit, quando reſtitutus fuit; Jordanuſque qui Groſulano ſucceſſit, eundem locum habuit tunc quando idem Groſulanus eumdem Jordanum deponere ſtuduit. Hac itaque ratione, & multis aliis quæ tunc in memoria non habebantur, domnus Olricus Mediolanenſis archiepiſcopus, locum illum obtinere non dubitavit. Sed tamen ipſe Mediolanenſis Olricus, in ſecunda feria, qua incœpta & celebrata fuit ſynodus, loco vacante, neque in palatio, neque in ſynodo apparuit. Synodus vero tunc in tertia feria non fuit, & idem Mediolanenſis palatium non intravit. Sed in quarta feria dum ſynodus celebrata fuit, Olricus idem Mediolanenſis archiepiſcopus, ad dexteram Apoſtolici Caliſti nullo mediante ſedit. *Et infra:* Ego expectans alteram diem convenientem meæ cauſæ, meæque querelæ, ex improviſo vidi & audivi, quod domnus papa gratia conſecrandi altare diſſolvit ſynodum in ipſa die Mercurii, nec ultra ab eo ſynodum celebrari audivi, nec vidi.

x Lunigii picil. Eccleſ. ontia. 11. p. 17.

In hoc Concilio in Sanctorum album relatum fuiſſe S. Conradum Conſtantienſem Epiſcopum ex ſequentibus Caliſti II. literis patet.

CAlixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Udelrico Epiſcopo, clero & populo Conſtantienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Fratres veſtri, quos ad Apoſtolicam ſedem direxiſtis, multa nobis ac fratribus noſtris, de illius ſancti viri defuncti, Conradi, veſtri Epiſcopi, actibus retulerunt miracula, & quæ per eum Dominus omnipotens fecerat, certificare ſcriptis & verborum atteſtationibus ſtuduerunt. Noſtris itaque fratribus Epiſcopis & Cardinalibus, & aliis Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus, ac religioſis qui aderant, viris viſum eſt, eumdem ſanctum apud Deum honorabilem meritis, nos apud homines, quantum nobis fas eſt, honorabilem memoria facere debere. Unde in generali quod celebramus concilio, ejus venerationem fratribus omnibus nunciamus. Ad honorem igitur Dei atque ipſius S. Conradi reverentiam largiente Domino conſtituimus, ut ipſius inter ſanctos recordatio futuris temporibus habeatur, & miracula, quæ per eum a Deo facta dicuntur, ſi vera ſunt, ſcripturis & lectionibus memoriter deinceps teneantur. Vos vero fratres, & filii dilectiſſimi, apparentium in terra veſtra florum odore refecti, ita in poſterum converſari, atque ita pie vivere, cooperante Domino, ſatagatis, ut & ipſi aliis odorem virtutum reddere, per ſancti ſpiritus gratiam valeatis. Omnipotens Dominus beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli precibus, & prædicti ſancti viri orationibus ſua nos miſeratione cuſtodiat, & ad vitam perducat æternam. Datum Laterani V. Kal. Aprilis.

Ad hoc quoque Concilium ſpectat Diploma Caliſti paulo poſt Concilium exaratum, in quo definitur controverſia inter eccleſiam Piſanam & Januenſem de jure conſecrandi Epiſcopos Corſicanos in Concilio agitata & diſcuſſa. Illud vero ex Ughello in Januenſibus Tom. 4. Italiæ ſacræ tale eſt.

ANNO CHRISTI 1123.

Caliſtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilectis fratribus, & Coepiſcopis per Inſulam Corſicæ conſtitutis eorumque ſucceſſoribus in perpetuum. Quot mutationes, quot ſcripta inter ſe diverſa de veſtris facta ſint conſecrationibus, tota jam pene cognovit Europa. Unde peccatis exiſtentibus, multa ſcandala, multæ cædes, & rapinæ, multa etiam homicidia atque perjuria provenerunt. Quamobrem Romana Eccleſia levitatis, & inconſtantiæ a compluribus arguebatur, eo quod ipſa diſcordiæ hujus ſeminarium, & occaſio videbatur. Nos itaque in præterito, quod nuper celebravimus Laterani Concilio totius negotii hujus ſeriem coram univerſis fratribus, qui nobiſcum aderant, expoſuimus, videlicet quoniam felicis memoriæ prædeceſſor noſter Papa Urbanus neceſſitate quadam compulſus Corſicanorum Epiſcoporum conſecrationem per privilegium ſuum Antiſtiti Piſano conceſſit; qui tamen poſtmodum, & Romanæ eccleſiæ ſcandalum pertimeſcens, & gravem inter Piſanos, & Januenſes oriri diſcordiam videns, conceſſionem ipſam mutavit, & anteceſſores veſtros, ſicut moris fuerat, ſuis manibus conſecravit.

Poſt hunc, piæ recordationis Dominus Papa Paſchalis, quamquam in multas, & graviſſimas deveniſſet neceſſitates, nullis tamen precibus, aut promiſſionibus ad hoc induci potuit, ut prædictas Piſanis firmaret conceſſiones, ſed prædeceſſorum veſtrorum conſecrationes Romanæ Eccleſiæ conſervavit.

Cujus ſucceſſor Papa Gelaſius majori, & graviori neceſſitate Roma exire coactus tranſmontanas partes navigio adeundo, Privilegium idem, quod a domino Papa Urbano de conſecratione veſtra Piſanis collatum fuerat, cum Piſas veniſſet, renovavit. Quod tamen poſtmodum eandem Piſanorum, & Januenſium perturbationem proſpiciens annullavit.

Nos etiam, qui eorum loco, imo B. Petri licet indigni, ſucceſſimus, de ultramontanis partibus ad Urbem accelerantes, Piſas devenimus, ubi eorumdem prædeceſſorum noſtrorum Urbani, & Gelaſii veſtigia ſubſecuti, ejuſdem populi precibus, ac devotione devicti, eandem innovavimus conceſſionem. Cum vero ad Urbem per Dei gratiam veniſſemus de facto non ..... cleri, & populi commotionem invenimus, eo quod in conceſſione illa, quæ extra Urbem, & cum paucis facta fuerat, Romana Eccleſia diminutionem patiebatur, & totius diſcordiæ, ut dictum eſt, miniſtrare fomitem videbatur. Nos itaque poſt multam, & diutinam deliberationem, communicato conſilio cum fratribus noſtris Epiſcopis, & Cardinalibus, atque Nobilibus Romanorum, nec non multa cleri, & populi multitudine, eaſdem evacuavimus conceſſiones, & vobis, ac ſucceſſoribus veſtris Apoſtolicæ Sedis privilegio antequam reſtituimus libertatem, & fratrem noſtrum Sagonem, Epiſcopum noſtris tamquam B. Petri manibus conſecravimus, quæ tandem ſcripta ab Apoſtolica Sede utrique parti collata in præſentia Piſanorum, & Januenſium, quos pro ejuſdem negotii deffinitione ad Concilium vocaveramus, coram univerſis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, ac reliqua cleri, & populi multitudine fecimus recitare, & factum noſtrum de quo nulli mortalium judicare conceſſum eſt, fratrum noſtrorum conſilio, & judicio commiſimus finien-

ANNO CHRISTI 1123.

dum. Ex quibus electi sunt judices, qui omni videbantur suspicione carere: quorum nomina sunt hæc. Patriarcha Veneticus, Viennensis, Ravennat. Capuanus, Salernitanus, Narbonensis, Sypontinus, Panormitanus, Barensis, Neapolitanus, Tarraconensis, Senonensis, Burdegalensis Archiepiscopi, Episcopi Vivariensis, Trojanus, Magolanensis, Astensis, & alii complures, qui in partem Lateranensis Palatii secedentes, & causam totam utrinque diligentius indagantes, post multam deliberationem, & consilium communi assensu, & Privilegia super hoc Ecclesiæ Pisanæ collata cassari, & ultimum, quod Corsicanus Episcopus a nobis ad aliorum correptionem, & ad B. Petri patrimonium recuperandum factum fuerat, proprium obtinere robur debere dixerunt.

Quod consilium venerabilis frater noster Walterius Ravennas Archiepiscopus vice judicum electorum, nobis, & reliquis fratribus recitavit, idem concilium asseverans vim obtinere judicii. Porro nos, quod a prænominatis fratribus nostris deliberatum fuerat, in novissimo Concilii die coram universa synodo recitari præcipimus. Cumque ab omnibus Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus, & reliqua cleri, & populi multitudine placere sibi frequenter acclamatum fuisset, nos cognita eorum sententia, & cleri, & populi Romani voluntate perspecta, sancti Spiritus censura, & auctoritate Apostolica, scripta de vestra consecratione Pisanæ Ecclesiæ collata, damnavimus, & quod a nobis de vestra libertate statutum fuerat, eadem auctoritate firmavimus: Pisanis perpetuum super hoc silentium sub anathematis vinculo imponentes.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat; & a sacratissimo corpore Dei, & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eam servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Calistus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
† Ego Robertus Card. tit. S. Eusebii subsc.
† Ego G. G. Card. SS. Apostolorum subsc.
† Ego Benedictus Card. tit. S. Eudoxiæ ff.
† Ego Anastasius presb. tit. B. Clemen. ff.
† Ego Joannes presb. card. tit. S. Cæciliæ ff.
† Ego Theobaldus tit. Pamachii card. ff.
† Ego Desiderius presb. card. tit. S. Praxedis ff.
† Ego G. G. presb. card. tit. Lucinæ ff.
† Ego Theobaldus presb. card. tit. S. Anastasiæ ff.
† Ego Joannes card. S. Chrys. interfui, & ff.
† Ego Petrus presb. card. tit. S. Marcelli ff.
† Ego Crescentius Sabinensis Episcopus.
† Ego Petrus Portuensis Episcopus subsc.
† Ego Vital. Albanus Episcopus subsc.
† Ego Prænestinus Episcopus subsc.
† Ego Ægidius Tusculanus Episcopus ff.
† Ego Petrus card. presb. tit. S. Calisti ff.
† Ego Crescentius card. presb. tit. SS. mart. Marcellini, & Petri subsc.
† Ego Gherardus presb. card. S. Priscæ & Aquilæ subsc.
† Ego Sigizo presb. card. S. Sixti ff.
† Ego Deusdedit presb. card. tit. S. Laurentii in Damaso subsc.
† Ego Rossemannas card. diac. S. Georgii ad velum aureum subsc.
† Ego Comes diac. card. S. Mariæ in Aquiro subsc.
† Ego G. G. diac. card. S. Angeli subsc.
† Ego Romanus diac. card. S. Mariæ in Porticu subsc.
† Ego Stephanus diac. card. S. Mariæ Scholæ Græcæ subsc.
† Ego Jonathas diac. card. SS. Cosmæ, & Damiani subsc.
† Ego G. G. diac. & card. SS. Sergii, & Bacchi ff.
† Ego Joannes diac. S. Nicolai ad Carceres subsc.
† Ego Ubertus diac. card. S. Mariæ in Via Lata subsc.
† Ego Gregorius diac. card. S. Luciæ septem Solii subsc.
† Ego Angelus diac. card. S. Mariæ in Dominica subsc.
† Ego Gregorius diac. card. S. Viti ff.
† Ego Matthæus diac. card. S. Adriani subsc.

Datum Laterani per manum Guidonis Romanæ Curiæ Camerarii 8. Id. Aprilis Indict. 1. Incarnat. Dominicæ an. 1123. Pontificatus autem D. Calisti II. Papæ an. 5.

CONCILII LATERANENSIS I.

Acta ex variis auctoribus a Sever. Binio collecta.

In Biniana editione, hunc titulum præferunt, *Notæ in concilium Lateranense*.

ANno redemptoris millesimo centesimo vigesimo secundo, Indictione decimaquinta, qui Deo acceptus, placabilis & pacificus fuit, teste Baronio, a Calisto papa ad pleniſſimam instaurandam ecclesiæ pacem, revocandamque exulem diu, longiusque propulsatam concordiam, Laterani indictum generale concilium, celebratum est tempore quadragesimæ, cui interfuisse trecentos & amplius episcopos testatur qui præsens extitit * Sugerius S. Dionisii abbas. Porro adeo nobilis conventus patrum in eo multus fuit, ut ecclesiam Dei diuturnis schismaticorum factionibus labefactatam in pristinam restitueret disciplinam. Quænam autem in hoc concilio statuta fuerint reperimus in codice Vaticano, qui continet collectionem Anselmi, in quo post caput quinquagesimum quintum, tanquam appendicem habet notatos hujus concilii canones decem & septem, quorum maximam partem Gratianus, qui hoc sæculo claruit, in suum decretum transtulit, nempe * primum, * secundum, * tertium, * quartum, * quintum, * septimum, * decimum, * decimumquartum, * decimumsextum, & * decimumseptimum; reliqui autem qui in eodem Anselmi scripti sunt codice, Urbani papæ secundi titulo apud Gratianum leguntur. Hæc sunt quæ spectant ad canones Romani concilii sub Calisto II. Quod autem spectat ad alias in eodem concilio res gestas, sic accipe.

* Superiu vita Lud regis.

* 1 q. 1 c
* Dist 60.
* Dist. 27.
* 16.q 7.c
* 35 q.1.
* 16.q.7.
* Dist. 6
ult.
* 16.q 1.c
* 24 q 3 c
* 16.q 1. c

In eodem concilio auditi sunt legati Germanorum, assensu imperatoris ab episcopis & principibus Germaniæ missi anno superiore, Spirensis nimirum episcopus, atque Fuldensis abbas, exhibentes quæ imperator præstare paratus erat, nempe remissionem investiturarum ecclesiarum, quarum causa diu multumque inter imperium & sacer-

ANNO CHRISTI 1123. Tom. 10. Conc. 25.

sacerdotium fuerat, magno Christiani orbis scandalo, disceptatum. Auditi sunt iidem legati libenter, & collaudati magnifice illo divinæ scripturæ præconio: *Quam speciosi pedes evangelizantium bona!* sive illo: *Bonum nuntium de longinquo, tanquam aqua frigida in æstate.* Atque ex illorum petitione concessa legatio mittenda a sede apostolica in Germaniam, quæ sicut ab imperatore renuntiationem investiturarum acciperet, ita nomine apostolicæ sedis eidem ab excommunicatione absolutionem impenderet, & quæ Calisti papæ nomine essent exhibenda proferret. Decretum est tantum legationis pondus primario viro Lamberto cardinali episcopo Ostiensi atque duobus aliis cardinalibus, qui profecti statim sunt una cum legatis e Germania missis, Spirensi episcopo atque abbate Fuldensi. Hi ubi in Germaniam pervenerunt, ad eos audiendos decernitur concilium tam episcoporum quam principum, cui etiam Imperator adesset, Wircerbugi celebrandum solemni die natalis apostolorum Petri & Pauli. Quid autem tunc per legatos actum, Urspergensis abbas exacte recensет, a quo sunt ista petenda, utpote auctore qui potuit tunc his omnibus cum aliis præsulibus interesse.

Recensет in primis altercationem quam excitatam invenerunt legati inter Imperatorem & principes Saxoniæ, & Moguntinum archiepiscopum, ob electionem Wirceburgensis episcopi, cum, defuncto ejus episcopo tertio Kalendas Januarii, Henricus Imperator elegisset nobilem quemdam Gebehardum, sanior autem pars cleri atque populi Ruggerum ejusdem ecclesiæ canonicum promovendum proposuisset, quorum votis aspirarunt Saxoniæ principes cum archiepiscopo moguntino. Cum ista in medio verterentur dissidia, ex quibus non solum sperata concordia longius abjici timeretur, sed effugata discordia revocanda, & intermissum bellum ardentius repetendum fore videri posset: ecce legatio e Romano concilio missa, de qua ista Urspergensis abbas: *Ipso etenim tempore episcopus Spirensis, & abbas Fuldensis, legatione totius regni apud apostolicam sedem peracta, redierunt, ducentes secum Ostiensem episcopum, vicem domini apostolici per omnia tenentem cum duobus cardinalibus, qui nihilo minus a sede S. Petri ob reconciliationem regni & sacerdotii missi fuerunt. Hac de causa iterum colloquium curiale per provincias indictum est, cui locus, Wirceburg; tempus festum S. Petri definitum est.* In quo quidem conventu, cum archiepiscopus Moguntinus, & cum eo apostolicæ sedis legati consecrassent contra electionem Imperatoris ejus loci diaconum Ruggerum in episcopum, cujus potiora jura esse scirentur, omnis spes rerum componendarum videri poterat penitus esse proscripta, & majorum paratus fomes incendiorum, cum jam ita soluto conventu illo quisque esset dimissus ad propria, legati autem apostolicæ sedis Moguntiam petiissent. Quomodo autem ita desperatis rebus rursum sit instauratum per legatos de universali pace negotium, idem qui supra auctor sic narrat: *At benignus & amator hominum Jesus per industriam servorum suorum sedis apostolicæ legatorum, qui tunc Moguntiæ morabantur, immo per inhabitantem in eis Spiritum suum, spiritum principum paci * contraivit auferre, caritatem quoque nihilo minus in eorum cordibus diffundere cœpit. Quia nimirum, ut vere creditur, post tot Christi tunicæ scissuras, post tot Christianorum intestina bella, tempus miserendi Sion, id est, ecclesiæ, licet sero, jam venit. Facto igitur universali conventu apud urbem Wangionum, quæ nunc Wormatia dicitur, sicut longum, ita & incredibile memoratu est, quam instanti, quamque per omnia solicito cunctorum procerum consilio, pro pace & concordia, per unam vel amplius hebdomadam certatum sit; donec ipse, in cujus manu cor regis est, omnem animositatem Augusti sub apostolicæ reverentiæ obedientiam causa matris ecclesiæ, etiam ultra spem plurimorum, inflexit. Mox tamen ab apostolicæ sedis apocrisiariis in communionem receptus tam ipse imperator, quam universus sibi subjectus exercitus, immo generali absolutione cunctis hoc schismate pollutis per auctoritatem apostolicam facta, qualiter ecclesiasticas investituras, cæteraque spiritalia negotia, quæ tanto tempore reges Teutonici administraverant, quæque ipse, ne regni diminueretur honor, nunquam vita comite se dimissurum proposuerat, humiliatus pro Christo, coram multitudine maxima abnegaverit, & in manus domini episcopi Ostiensis, ac per ipsum Domino nostro Jesu Christo, suaque in perpetuum jus ecclesiæ dimiserit, rursumque qualia sibi ob honorem regni observandum auctoritas apostolica concesserit, utriusque partis melius edocebunt subter annotata.* Quæ habentur in margine, sunt ex autographo in codice Vaticano.

ANNO CHRISTI 1123.

* *Ego Henricus, Dei gratia Romanorum imperator augustus, pro amore & sanctæ Romanæ ecclesiæ, & domini papæ Calisti, & remedio animæ meæ dimitto Deo*, &c. prout supra in concilio Lateranensi. Extant eadem ipsa monumenta apud Wilelmum Malmesburiensem.

* In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis.

Hæc sacrosancta synodus solius pontificis auctoritate indicta fuit. In conventu principum apud Triburiam congregato, quo de pace inter pontificem & Imperatorem ineunda agebatur, cuique legati sedis apostolicæ obedientiam pro Calisto papa exacturi præsto erant, Catalaunensis episcopus, & Cluniacensis abbas ad id a reliquis episcopis & principibus deputati, ab Imperatore, qui Argentinæ agebat, obtinuerunt, ut promitteret se ob reconciliationem universalis ecclesiæ venturum ad indictam synodum mense Octobri Romæ celebrandam, cujus indictionem in prædicto conventu episcopi omnes collaudarunt. Epistola alicujus scholastici professoris nomine edita, cujus argumentum Urspergensis recensет post ea quæ supra dixi, aperte indicat patres, quadringentos sex & viginti huic concilio interfuisse, eique pontificem præsedisse; imperatorem vero aliter quam spoponderat Urbi non quidem interfuisse, sed tamen non longe ab Urbe abfuisse, quin facile legatis sedis apostolicæ auditum præberet. Item de investitura dimittenda monitum per legatos Imperatorem respondisse, se cum principibus, quorum præjudicium in ea reverebatur, locuturum, & ex eorum consilio cuncta acturum: pontificem præterea in eodem concilio omnium prædecessorum suorum decreta confirmasse, quæque pro tempore statuenda videbantur decrevisse, & demum post duodecim dies quam inchoatum fuerat concilio finem imposuisse, patres universos apostolica benedictione confirmatos a se dimisisse. Verba Urspergensis ista sunt: *Aderant etiam legati tam Romanorum quam Viennensium, immo diversarum ecclesiarum missi, confirmantes electionem domini Calisti. Cui profecto, dum universi nostrates episcopi obedientiam professi, synodum, quæ sibi juxta festum S. Lucæ indicebatur, collaudassent fieri, ipse rex semetipsum ibidem pollicebatur ob reconciliationem universalis ecclesiæ præsentandum iri. Id enim Catalaunensis episcopus, & Cluniacensis abbas, apud Ar-*

Hæc synodus a Calisto papa indicta. Qua occasione.

Numerus episcoporum.

Acta concilii quæ?

Hæc de Remensi concilio, ab Urspergensi dicta ad an. 1119 Binius tribuit Lateranensi an. 1123.

Acta conventus Wormatiensis, relata superius ex Anselmo.

contrarium gravit.

ANNO CHRISTI 1123.

gentinam ipſum convenientes, multis ratiocinationum conatibus obtinuerunt. Ejuſdem tamen actionem concilii ſi quis plenarie cognoſcere quærit, in litteris cujuſdam ſcholaſtici nomine Heſſonis elegantier euucleatum reperire poterit id eſt, qualiter rex inter regnum & ſacerdotium de concordia facienda conſenſerit. Inſuper eidem concilio, cui videlicet XIII. Kal. Novembris prædictus papa Caliſtus ſecundus vallatus quadringentis viginti ſex patribus coram innumera multitudine cleri ac populi præſedit, non adeo ſe præſentem Henricus, vicinum tamen exhibuerit, ubi & colloquio ſuo domini papæ legatis conceſſo, tandem inducias denuo quæſierit, propter generale colloquium cum principibus habendum, pro inveſtituris ſcilicet eccleſiaſticis, quas tantopere cogebatur amittere: ad ultimum vero idem Apoſtolicus in acta inter ſe & regem concordia, ſynodalia prædeceſſorum decreta confirmaverit, aliaque nonnulla, quæ res exigebat, naviter addiderit: ſicque poſt dies fere duodecim, in virtute Spiritus ſancti rite finito concilio, cunctos apoſtolica benedictione confirmatos ad propria redire permiſit, unumquemque cum gaudio. Et quamquam Urſpergenſis 426. & Pandulfus in vita Caliſti cum Onuphrio 997. epiſcopos & abbates, atque ideo mille circiter prælatos concilio œcumenico interfuiſſe ſcribant; ego tamen potius acquieſcendum eſſe putavi teſtimonio Sugerii abbatis, cum ille huic concilio interfuerit, ideoque res his temporibus geſtas melius cognoviſſe & deſcripſiſſe præſumatur.

ANNO CHRSTI 1123.

☞ AD CONCILIUM LATERANENSE I. GENERALE

A Caliſto II. papa anno 1123. celebratum

ADNOTATIO ET ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. p. 799.

ACta hujus concilii ex variis authoribus ac præſertim ex Urſpergenſi accepta Binius apud Labbeum ita deſcribit, ut in anachroniſmos plane multos, rerumque inverſiones incurrat. Juvat igitur in ordinem ſuum omnia redigere, eaque diſtinguere quæ ibi confuſa traduntur, quibus digerendis Annaliſtam Saxonem Eccardianum adhibeo. Anno *1116.* Henricus ſibi metuens ab iis, quæ principes & epiſcopos in Colonienſi concilio collectos molituros timebat, venit in Italiam, nec procul ab Urbe conſidens cum Italis epiſcopis de pace cum Paſchali pontifice componenda conſultavit. Decreta eſt ad pontificem legatio, a quo viciſſim ad imperatorem non procul ab Urbe conſidentem remiſſa cum mandatis, ut imperatori renunciaret, nolle pontificem de inveſtituris quidquam remittere. Hæc omnia eo tempore geſta, quo Paſchalis papa Romæ concilium habebat, ex Annaliſta Saxone Eccardi, & ex literis ex codice Udalrici a nobis ſupra ad annum 1116. productis intelligimus; quare immerito Binius hæc ipſa ad concilium Lateranenſe generale ſub Caliſto II. refert. Ita rebus infectis Henricus rediit in Germaniam, ubi omnia in priſtino confuſionis ſtatu uſque ad Caliſtum II. pontificem manſerunt. Sub eo pontifice Saxones ab imperatore deſciverunt, cauſam prætendentes ſchiſma in Romanum pontificem. Tunc eorundem Saxonum concilium Herbipolim convenit, quo ſeſe reddens Henricus, conſenſit tandem ut inducias eccleſiæ Germanicæ concederet, mitterenturque ad pontificem legati, ut impetrata ab eo ex cardinalibus legatio veniret in Germaniam. Acta hæc ſunt anno 1121. quibus ſucceſſit ſequenti anno 1122. miſſio cardinalium in Germaniam. Venientes illuc epiſcopos invitarunt primo Moguntiam, dein Wormatiam, ut productis ex codice Udalrici literis, & ex Annaliſta Saxone ſupra ad conventum Wormatienſem demonſtravi. Ex quibus falſi revincitur Binius, qui accidiſſe hæc poſt concilium generale Romanum Caliſti ſcribit. In hoc Wormatienſi concilio Henricus ceſſit inveſtituris, & pontifex viciſſim inveſtituras per ſceptrum illi permiſit, cujus utriuſque privilegii tabulæ die IX. Kal. Octobris anni MCXXII. ſignantur. Rebus ita compoſitis ſequenti anno 1123. die XV. Kal. aprilis generale concilium Romæ in Laterano convenit. Ex his inferas mendoſe plane ſcripſiſſe Binium, Romanam illam legationem anni 1122. in œcumenico Romano concilio decretam, Romam eo peracto rediiſſe. His ad hiſtoriam concilii hujus reformandam animadverſis, nunc promenda quædam ſunt, quibus omiſſiones quædam actorum ejuſdem concilii ſupplentur. Habes illa ex Annaliſta Saxone ad annum 1123. his verbis: *Adalberto Bremenſis archiepiſcopus poſt Fridericum, qui III. Kal. Februarii obierat, canonice electus pro repoſcenda pallii dignitate Romam vadit. Ibi a domino apoſtolico Calixto honorifice excipitur, in archiepiſcopum ab eo conſecratur, habitaque ſynodo, canonico & judiciario ordine pallium obtinuit, negligentia duorum anteceſſorum ſuorum amiſſum, & in Danos translatum. Addidit quoque domnus apoſtolicus hanc auctoritatem, ut prædictæ eccleſiæ pontifex liberam prædicandi licentiam habeat quouſque terra ad Oceanum verſus partes illas extenditur. His ita actis in hoc quoque domnus Papa honorem ſibi adauxit, quod quemdam bonæ converſationis clericum, qui ſecum Romam venerat, Suevis epiſcopum ordinavit. Poſt ad patriam remeat addito ſibi cardinale viro religioſo, qui ex decreto domni apoſtolici omnibus Daniæ epiſcopis, ut ei ſicut metropolitano obedirent, ediceret. Ab imperatore glorioſe exceptus Bremam venit, frequentiſſimis totius provinciæ illius conventibus ſolemniter eum excipientibus.*

Venetus Labbei editor inter acta concilii hujus accenſet bullam Caliſti, qua ex definitione concilii jus adimit Piſano archiepiſcopo conſecrandi epiſcopos Corſicæ. Nec immerito ille quidem, cum id reipſa diſcuſſum & definitum ſit in concilio hujus anni. Præſens Romæ aderat dum hæc tractarentur Caffarus, qui dein rerum Genuenſium hiſtoriam ſcripſit vulgatam a Muratorio Rer. Ital. to. VI. pag. 225. ex illo vero totam rei in concilio diſcuſſionem repetere juvat. Ita ergo ſcribit: *In iſto anno* (nempe MCXXIII. ut ipſe in fine hujus narrationis adnotat) *Calliſtus papa II. Romæ in Lateranenſi eccleſia S. Johannis ſynodum fecit, & Januenſes & Piſanos ad ſynodum propter diſcordiam eorum, vocavit, ibique pluribus diebus lite Corſicæ conſecrationis a cardinalibus, & ab epiſcopis, & archiepiſcopis diu inter eos rationata, & non concordata. Tandem domnus Papa poſtquam vidit cardinales, & epiſcopos diſcordare, litis hujus conſecrationis judices inde, qui litem juſte definirent, poſuit duodecim*

cim

ANNO CHRISTI 1123.

cim archiepiſcopos & duodecim epiſcopos, nomina quorum in privilegio Januenſium ſcripta ſunt, qui ab aliis ſe ſeparantes, & in quadam parte palatii ſemoti ſtantes, & multum inter ſe de Corſicanis conſecrationibus certando, antiquum regiſtrum Romanæ eccleſiæ legere fecerunt, & ibi invenerunt, quod Piſani archiepiſcopatum Corſicæ injuſte tenebant; & ſic omnibus vigintiquatuor concordatis coram papa in baſilica palatii, præſentibus epiſcopis, & abbatibus, & archiepiſcopis numero CCC. venerunt, & ibi Gualterius Ravennatenſis eccleſiæ archiepiſcopus, qui ſententiam conſilio ceterorum taliter dixit: Domine, nos non ſumus auſi dare ſententiam coram te, ſed dabimus tibi conſilium obtinens vim ſententiæ. Conſilium meum, & ſociorum tale eſt, ut archiepiſcopus Piſanus deinceps Corſicanas conſecrationes dimittat, & ulterius de illis non ſe intromittat. Papa vero audito conſilio ſurrexit, & dixit: Archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, cardinales, placet omnibus vobis hoc conſilium? Qui ſurrexerunt, & tribus vicibus dixerunt: Placet: Placet: Placet. Et papa dixit: Et ego ex parte Dei, & B. Petri, & mea laudo, & confirmo, & mane pleno concilio cum omnibus vobis laudabo, & confirmabo. Archiepiſcopus vero Piſanus, inter alios epiſcopos ſedens, hoc audito, mithram, & anulum ad pedes domni Papæ projecit, & irato animo dixit: Ulterius tuus archiepiſcopus, & epiſcopus non ero. Papa illico anulum & mithram cum pede longe projecit, & dixit: Frater male feciſti, & deinde pœnitentiam procul dubio facies. Mane autem veniente Papa in pleno concilio Corſicanæ conſecrationis ſententiam dare præcepit, & Gregorius diaconus S. Angeli, qui poſtea fuit papa Innocentius, ſententiam dedit, ſicut ſcripta eſt in privilegiis Januenſium. Sententia lata, ſtatim Piſani a Romana curia ſine licentia receſſerunt. Januenſes vero cum licentia Romanæ curiæ, & cum triumpho & gloria Januam venerunt, & parlamento pleno privilegia & omnia quæ in ſynodo geſta fuerant per ordinem a Caffaro narrata fuerunt, ſicut vidit, & audivit in ſynodo; & ante ſynodum & poſt ſynodum pro ſervitio civitatis ſuæ moratus fuit, & quæ geſta ſunt honeſte & ſapienter tractavit.

Hæc Caffari, qui præſens concilio aderat, narratio vix cohærere poteſt cum iis quæ de concilio quodam Romano ſub Caliſto II. ſcribit Landulphus e S. Paulo, rerum Mediolanenſium ſcriptor, qui & ipſe præſens aderat, dum concilium Romæ ageretur. Ille enim affirmat hiſtor. cap. XXXVII. concilium feria ſecunda cœpiſſe, & poſt unam intermediam diem tertia tandem, feria ſcilicet quarta, ſecundo patres conſediſſe, nec deinceps ultra. Quomodo congruant hæc *concilio ubi pluribus diebus diſceptatum eſt inter cardinales, epiſcopos & archiepiſcopos*: nec convenientibus illis, totius rei ventilatio commiſſa eſt judicibus a pontifice delectis, qui poſt diligentem diſcuſſionem ſententiam ſuam retulerunt pontifici, qui probandam patribus expoſuit, a quibus admiſſa, *mane venienti papa in pleno concilio ſententiam dedit ſicut ſcripta eſt in privilegio Januenſium*, in ea ſcilicet bulla, quæ ex Ughelliio a Veneto Labbei editore inter acta Lateranenſis hujus concilii recitatur, ſignaturque die VIII. idus Aprilis anni 1123.? Porro concilium cœpit die XV. Kal. Aprilis, ut Pagius in critica Baronii ex veterum teſtimonio demonſtrat; ſeu potius VI. Kal. aprilis ut infra, quare cum ſententia *noviſſima concilii die* prodierit, ut ipſe pontifex in eadem bulla, vel ſententia ſua affirmat; hinc conſequitur concilium illud dies XIX. vel ſaltem XI. perſeveraſſe. Quod ſane melius congruit cum idea quam de illo Caffarus exhibet. Eſt igitur concilium illud, cujus meminit Landulphus, alterum Romanum ſub Caliſto II. quod poſt annum 1120. actum oportet, ut cum Olrico Mediolanenſi archiepiſcopo, qui illi aſſedit, convenire poſſit. Non enim niſi anno 1120. Olricus cœpit.

ANNO CHRISTI 1123.

His reſectis, locus ſupereſt, ut inter acta concilii hujus Lateranenſis generalis ea inſerantur, quæ de concilio Romæ celebrato quo tempore Oderiſius II. novus Caſinenſis abbas Romam venit conſecrandus, narrat Chronicon Caſinenſe lib. IV. cap. LXX. VIII. Repræſentat illa Labbeus ad annum 1122. novamque ſynodum Romanam, a Lateranenſi generali diverſam, conſtituit. Una tamen eſt eademque, ut demonſtrat Girardi, cui Oderiſius ſucceſſit, obitus, quem ex vetuſtis documentis anno 1123. januario menſe conſignat P. Angelus a Nuce in notis ad illud Chronicon. Ex quo fit ut electus in locum defuncti Oderiſius menſe martio venire Romam, concilio œcumenico menſe martio habito intereſſe potuerit. Tria ergo Romana concilia, quæ Labbeus intra biennii ſpatium inter annum nempe 1122. & 1123. diſtinguit, ad unum idemque concilium referenda ſunt. Quod ſane alii ante me intellexerunt de concilio œcumenico anni, ut Labbeus male ſtatuit, 1122. & de illo quod anno 1123. ab œcumenico, ut ille putat, diverſo; nemo vero huc uſque de concilio cui Caſinenſis abbas interfuit ſubodoratus eſt. Cum vero in eo concilio, cujus meminit Chronicon Caſinenſe, querelæ plures in monachos ab epiſcopis jactatæ fuerint, hinc opportunum viſum eſt patribus, ut canon ederetur, quo monachis erga epiſcopos obſervantia injungitur. Hunc canonem concilii Lateranenſis ſub Caliſto II. cum aliis ab editis nonnihil diſcrepantibus in MS. codice marchionis de Laubes nactus Martenius dedit Veter. Monum. to. VII. pag. 68. ex quo illum cum cæteris ejus codicis a Labbeanis diſcrepantibus hic ſubjicio appoſitis e regione canonibus vulgatis, ut diſcrimen utrorumque lectores melius intelligant. Quanquam vero ſcriptor ille ex ſuo codice quatuor repræſentat canones, ego tamen tres tantummodo referendos duxi, cum prioris canonis additamentum integrum totidemque verbis repræſentetur in canone, quem ego inferius ex M. S. codice Piſtorienſi una cum cæteris concilii hujus canonibus proferam.

CON-

ANNO CHRISTI 1123.

CONCILII LATERANENSIS GENERALIS CANONES.

Labbei. A *Martenii.*

XIV.

ibid. p. 955. SAnctorum patrum canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſacratiſſimo, & reverendiſſimo altari B. Petri, & Salvatoris, S. Mariæ Rotundæ, ac de aliis omnium eccleſiarum altaribus, ſive crucibus a laicis auferri penitus interdicimus, & ſub anathematis diſtrictione firmamus. Eccleſias a laicis incaſtellari, aut in ſervitutem redigi, auctoritate apoſtolica prohibemus.

XIII.

SI quis treguam diffregerit, uſque tertio, ad B ſatisfactionem ab epiſcopo admoneatur. Quod ſi tertio admonitus ſatisfacere contempſerit, epiſcopus, vel cum Metropolitani conſilio, aut cum duobus, aut uno viciniorum epiſcoporum, in rebellem anathematis ſententiam dictet, & per ſcripturam epiſcopis circumquaque denuntiet.

II.

SAnctorum patrum canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſacratiſſimo & reverendiſſimo altari B. Petri, & Salvatoris, & S. Mariæ Rotundæ, & S. Nicolai Barenſis, S. Ægidii, aut de aliis omnium eccleſiarum altaribus ſive crucibus, a laicis auferri penitus interdicimus, & ſub anathematis diſtrictione prohibemus.

III.

QUidquid vero de pace & trevia Dei, de incendio, ſeu de publicis ſtratis ab anteceſſoribus noſtris Romanis pontificibus conſtitutum eſt, nos ſancti ſpiritus auctoritate confirmamus.

IV.

SAnctorum etiam patrum veſtigiis inhærentes, generali decreto ſancimus, ut monachi propriis epiſcopis cum omni humilitate ſubjecti exiſtant, & eis uti magiſtris, & eccleſiæ Dei paſtoribus, debitam obedientiam, & devotam in C omnibus ſubjectionem exhibeant, publicas miſſarum ſolemnitates nuſquam celebrent, a publicis etiam infirmorum viſitationibus, inunctionibus, ſeu etiam pœnitentiis, quod ad illorum nullatenus officium pertinet, ſeſe omnino abſtineant. In eccleſiis vero, quibus miniſtrare noſcuntur, presbyter nonniſi per manum ſui epiſcopi habeant, qui ei de ſuſcepta animarum cura reſpondeant. t. presbyter

Totam hanc monachos inter & epiſcopos in concilio diſceptationem ex Petro Diacono cap. 78. deſcriptam habes apud Gattolam Hiſt. Caſin. t. I. pag. 343. his verbis.

IN qua etiam ſynodo epiſcopi & archiepiſcopi D adverſus monachos proclamationem fecerunt, dicentes, nil aliud ſupereſſe, niſi ut ſublatis virgis, & annulis deſervirent Monachis: Illi enim eccleſias, villas, caſtra, decimationes virorum, & mortuorum oblationes retinent: & rurſum hæc ſæpius ante pontificem conquerentes: decidit pudor canonicorum, honeſtas obliterata eſt clericorum, religio cecidit, dum monachi contempto cœleſti deſiderio jura epiſcoporum inſatiabiliter concupiſcunt, & omnes, quæ ſua ſunt quærunt, & qui mundum cum ſuis concupiſcentiis reliquerunt, his quæ in mundo ſunt inhiare non deſinunt. Et quibus per beatum Benedictum a E curis mundialibus, ultro quieſcendi locus offertur, ad tollenda ea, quæ epiſcoporum ſunt, opportune fatigantur. Cumque ſuper hujus rei negotium diverſi diverſa ſentirent, tandem ex commiſſione noſtri abbatis ſurgens in medium quidam ex noſtris dixit. Congregati ſunt inimici noſtri, & gloriantur in virtute ſua, ſed tu domine noſter contere virtutem illorum, ut agnoſcant quia non eſt alius, qui pugnet pro nobis niſi tu domine noſter; nam quid acturi ſunt fratres Caſini degentes, qui die ac nocte omnipotentis Dei clementiam pro totius orbis ſalute ſupplicare non ceſſant? Quid acturi ſunt ſi conceſſiones Romanorum pontificum violantur? Non enim ita Caſinentes abbates Romanæ eccleſiæ obſecuti ſunt, ut ea, quæ S. Benedicto imperatores, reges, duces, ac principes, atque Romani pontifices obtulerunt, nos, veſtri apoſtolatus tempore perdere, & excreditari mereamur, &c. Ad hæc papa Caliſtus, imperato ſilentio, dixit: Caſinenſis eccleſia non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum fundata eſt, cujus imperio pater Benedictus ad eundem locum deveniens, illumque ab idolorum ſordibus emundans, ſanctæ regulæ deſcriptione, & miraculorum prodigiis, & ſui corporis ſepultura toto orbi ſpectabilem reddidit, & totius monaſtici ordinis caput effecit. Accedit ad hoc quod idem venerabilis locus a Romanis pontificibus reſtauratus, & Romanæ eccleſiæ filiorum unicum in

adver-

adversis solatium, & in prosperis infatigata requies perseverat. Et nos ergo sanctorum nostrorum Romanorum pontificum vestigiis insistentes, Casinense Cœnobium cum omnibus attinentiis A suis ab omnium mortalium jugo quietum semper & liberum manere, & sub solius S. Romanæ ecclesiæ jure defensioneque perpetua manere decrevimus.

ANNO CHRISTI 1123.

ANNO CHRISTI 1123.

EJUSDEM CONCILII LATERANENSIS I. OECUMENICI

Sub Calisto papa II. anno 1123. habiti,

ACTA GENUINA.

c. pag. 355. *Concilii Lateranensis I. Oecumenici acta integra nactus in Pistoriensi codex canonum collectionem illam continente, quæ Pannormia inscribitur, cur illa mihi describerem non unica ratio suasit. Ac ea potissima mihi visa est, quod cum codex ille scripturam referat concilio ipsi coævam, maximam inde sibi capere ad fidem adstruendam auctoritatem arbitrabar. Hinc qui fuerint genuini concilii hujus canones discimus; ex quo fit ut canon in editis* XIX. Paternam *cum e codice illo absit, non immerito suspicari quis posset in acta edita ex aliis sub Calisto papa conciliis in hoc nostrum irrepsisse. Præfatio etiam actorum nostrorum nova est, in editis frustra quærenda; ex qua certum mensem, & diem initi concilii hucusque ignoratos discimus. Denique variantia offert non spernenda, quæ ut lectores commodius noscant, editorum actorum lectionem discrepantem ad marginem adnotandam curavi, eodemque consilio canones ipsos licet ea serie digessi quam in codice tenent, numeris tamen appositis qualem habeant in editis ordinem indicavi.*

Anno Dominicæ Nativitatis MCXXIII. ind. I. VI. Kal. Aprilis.

Celebratum est secundum, & generale concilium in Lateranensi ecclesia a domino Calixto PP. secundo, conveniente maximo cœtu archiepiscoporum, episcoporum, abbatum & religiosorum clericorum, atque laicorum, in quo inter regnum, & sacerdotium pax redintegrata est, & capitula vel decreta inferius annotata ore omnium firmata fuere.

Sanctorum patrum exempla sequentes, & officii nostri debito innovantes ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia Dei, vel promoveri auctoritate sedis apostolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis vero in ecclesia ordinationem vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

10. Nullus in episcopum consecret, nisi canonice electum *; quod si præsumptum fuerit, & consequens & consecutor absque recuperationis spe deponatur.

Edit. *ad inferendum unus mittat.*

9. A suis episcopis excommunicatus, ab aliis episcopis, abbatibus, & clericis in communionem recipi procul dubio prohibemus.

2. Nullus etiam in præpositum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter, * *vel diaconus*; nullus in archidiaconum nisi diaconus ordinetur.

Deest in lit.

7. Nullus omnino archidiaconus, * *aut presbyter*, sive præpositus, vel diaconus animarum curam, vel præbendas ecclesiæ sine judicio vel consensu episcopi alicui tribuat, immo sicut sacris canonibus constitutum est. * *Animarum* cura, & rerum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi judicio & potestate permaneant. Si quis vero contra hoc facere, aut potestatem, quæ ad episcopum pertinet, sibi vendicare præsumpserit, ab ecclesiæ liminibus arceatur.

Deest in lit.

Deest in

4. Præterea, juxta beatissimi papæ Stephani sanctionem, statuimus, ut laici, quamvis religiosi sint, nullam tamen de ecclesiasticis rebus aliquid disponendi habeant facultatem. Sed secundum Apostolorum canones omnium negotiorum ecclesiasticorum curam episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset. Si quis ergo principum, vel aliorum laicorum dispositionem, seu donationem rerum sive possessionem ecclesiarum sibi vendicaverit, ut sacrilegus judicetur.

3. Presbyteris, diaconis, & subdiaconis concubinarum, & uxorum contubernia penitus interdicimus; & aliarum mulierum cohabitationes, præter quas synodus Nicæna propter solam necessitudinem curam habitare permisit, videlicet matrem, sororem, amitam, vel materteram aut alias hujusmodi de quibus * jure nulla valeat oriri suspicio.

* Deest in edit.

5. Conjunctionem consanguineorum fieri prohibemus, quoniam eas & divinæ & sæculi prohibent leges. Leges autem divinæ hæc agentes, & eos qui ex eis prodeunt, non solum ejiciunt, sed maledictos appellant; leges vero sæculi infames tales vocant, & ab hæreditate repellunt. Nos itaque patres nostros sequentes * *infamia* eos notamus, & infames esse censemus.

* Deest in edit.

6. Ordinationes quæ a Burdino hæresiarcha * *per quos* a Romana ecclesia es damnatus, quæque & a pseudoepiscopis per eum postea ordinationes factæ sunt, nos esse irritas judicamus.

* Deest in edit.

8. Ad hæc sanctæ Romanæ ecclesiæ possessiones quietas servare per Dei gratiam cupientes, præcipimus & sub districtione anathematis interdicimus, ne aliqua militaris persona Beneventanam B. Petri civitatem præsumat invadere, aut violenter tenere. Si quis aliter præsumpserit, anathematis vinculo teneatur.

12. Illam vero *pravam* defunctorum Porticanorum consuetudinem, quæ hactenus ibi fuit, ex fratrum nostrorum, & totius curiæ consilio, necnon ex voluntate, atque consensu Præfecti removendam censemus, ut Porticanorum habitatorum sine hæredibus morientium bona contra deliberationem morientis minime pervadantur. Ita tamen ut Porticani in Romanæ ecclesiæ & nostra, nostrorumque successorum obedientia, & fidelitate permaneant.

11. Eis qui ad Jerosolymam proficiscuntur & ad Christianam gentem defendendam & tyrannidem infidelium debellandam efficaciter auxilium suum præbuerint, suorum peccatorum remissionem concedimus, & domos, familias, atque omnia bona eorum in B. Petri, & Romanæ ecclesiæ protectione, sicut a Domino nostro papa Urbano statutum fuit, suscipimus. Quicumque ergo ea distrahere, vel auferre, quandiu *in via* illi morantur, præsumpserit, excommunicationis ultione plectantur.

Eos

Eos autem qui vel pro Jeroſolymitano, vel pro Hiſpanico itinere cruces ſibi in veſtibus poſuiſſe noſcuntur & * *viam* poſtea dimiſiſſe, cruces iterato aſſumere, & viam ab inſtanti Paſcha uſque ad proximum ſequens Paſcha perficere apoſtolica auctoritate præcipimus. Alioquin ex tunc eos ab introitu eccleſiæ ſequeſtramus, & in omnibus terris eorum divina officia, præter infantibus baptiſmum, morientibus pœnitentiam, interdicimus.

ANNO CHRISTI 1123. * Deeſt in edit.

13. Si quis treguam diffregerit uſque tertio ad ſatisfactionem ab epiſcopo admoneatur; quod ſi tertio ſatisfacere contempſerit, epiſcopus vel cum metropolitani conſilio, vel cum duobus aut uno viciniorum epiſcoporum in rebellem anathematis ſententiam dicat, & per ſcripturam epiſcopis circumquaque denuntiet.

14. Sanctorum patrum canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſacratiſſimo reverendiſſimo altari B. Petri, & Salvatoris, & Sanctæ Mariæ Rotundæ, aut de aliis eccleſiarum omnium altaribus, ſive crucibus a laicis auferri penitus interdicimus & ſub diſtrictione anathematis * *prohibemus*, & eccleſias a laicis incaſtellari, aut in ſervitutem redigi auctoritate apoſtolica prohibemus.

* Deeſt in edit.

15. Quicumque monetam falſam ſe ſciente fecerit, aut ſtudioſe expenderit, tanquam maleductus & pauperum virorum oppreſſor, necnon & civitatis turbator a fidelium conſortio ſeparetur.

ANNO CHRISTI 1123.

16. Si quis Romipetam & peregrinos Apoſtolorum limina, & aliorum ſanctorum oratoria viſitantes capere, ſeu rebus quas ferent expoliare * *& mercatores* novis teloneorum & pedaticorum exactionibus moleſtare tentaverit, donec ſatisfecerit communione *careat* chriſtiana.

* Deeſt edit.

17. Interdicimus etiam abbatibus & monachis miſſas publicas cantare, pœnitentias publicas dare, infirmos viſitare, & unctionem facere. * Criſma & oleum, conſecrationes altarium, ordinationes clericorum ab epiſcopis accipiant, in quorum parochiis manent. In parochialibus vero eorum eccleſiis presbyteri per epiſcopos conſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & de his quæ ad epiſcopum pertinent. Decimas autem & eccleſias a laicis non ſuſcipiant abſque conſenſu & voluntate epiſcoporum. * Servitium quod monaſteria, aut eorum eccleſiæ a tempore S. Gregorii papæ VII. uſque ad hoc tempus epiſcopis *fecerunt & nos* concedimus. Poſſeſſiones eccleſiarum & epiſcoporum triennales, abbates vel monachos habere omnimode prohibemus. Quod ſi aliter præſumptum fuerit, canonicæ ultioni ſubjaceant.

* edita addu... *Miſſas publ... eas cantare...* Can. 18

* Edita ac... dunt. *Et ... aliter præſu... ptum futri... canonicæ ulti... ni ſubjacea...* Con. XIX Can. *Pate... narum* qui ... in editis d... eſt.

CONCILIUM ROMANUM II.

Quo ob reſtitutam in comitiis Wormatienſibus inveſtituram eccleſiaſticam pax inter pontificem & imperatorem inita confirmatur, anno Domini MCXXIII. tempore Caliſti papæ II.

DE hac ſynodo Robertus de Monte continuator Sigeberti iſta ſcribit: Anno 1123. concilium Romæ celebratur, pax inter regnum & ſacerdotium reformatur, & jus inveſtiturarum epiſcopalium ab imperatore exfeſtucatur: *Hoc eſt aliud concilium, cujus meminit Caliſtus in epiſtola gratulatoria ad Henricum imperatorem his verbis*: Legatos itaque noſtros, qui apud vos ſunt, benevolentiæ veſtræ attentius commendantes, rogamus ut, quia concilium a nobis indictum accelerat, cito eos ad nos Domino largiente remittas. Tuos vero legatos ita inſtructos dirigas, ut juxta promiſſum tuum regalia in integrum Romanæ eccleſiæ reſtituant.

G. C. Romanum hoc concilium, ipſum eſt Lateranenſe, de quo proxime ante, ut conſtat ex rebus quas in eo actas aſſerit Robertus. Sed cum Baronio indubitanter credidiſſet Binius, Lateranenſe I. œcumenicum celebratum eſſe anno MCXXII. & Romanum anno ſequenti aſſignatum vidiſſet: duo eſſe credidit. Vide obſervationem noſtram pag. 893.

CONCILIUM BITURICENSE

Ex P. Pegi ad An. Chr. 1123. n. 28.

Anno Chriſti 1123. celebratum.

SImeon Dunelmenſis in Hiſt. de Geſt. Reg. Angl. Concilii Bituricenſis his verbis meminit: *Habitum eſt Concilium apud Bituricas V. Idus Decemb.* ſed nihil ejus ſupereſt. In eum diem hoc anno Dominica cadebat. Quare concilia particularia, ſicuti vidimus de generalibus, a feria II. ſæpe exordiebantur, poſt rem divinam die dominico procuratam.

ANNO CHRISTI 1124.

CONCILIUM TOLOSANUM

ANNO CHRISTI 1124.

Auctoritate Caliſti papæ contra quoſdam hæreticos monachos, in bona eccleſiæ & ſacramenta blaſphemantes, celebratum anno Domini MCXXIV.

DE hac ſynodo in faſciculo temporum iſta ſcribuntur: Hic Toloſæ ſynodum celebravit, in qua damnavit fictos quoſdam religioſos, qui plures hæreſes ſecrete & publice ſeminabant contra ſacramenta & bona eccleſiarum. *Iſta faſcicu-* *lus temporum.*

G. C. Erravit auctor faſciculi temporum. Quam enim ſynodum Toloſanam tribuit anno MCXXIV. ea ipſa eſt, quam anno MCXIX. celebratam ſupra edidimus: ut ex ejus canonibus patet.

CON

CONCILIA QUATUOR GALLICANA,

Anno MCXXIV. calebrata.

(1) *EA sunt Carnotense, Claromontanum, Bellovacense, Viennense. Quorum servatur memoria in uno Malleacensi chronico, cujus hæc verba*: Anno MCXXIV. fuit concilium Carnoti. *Et infra*: Fuitque aliud Clermundo concilium, & aliud Belvago, alterum quoque Viennæ.

☞ AD CARNOTENSE CONCILIUM

In causa forte asyli ecclesiastici violati anno 1124. celebratum

ADDITIO.

Mansi Tom. II. 358.

COncilium quidem Carnotense habet Labbeus ad annum 1124. ex testimonio authoris chronici Malleacensis notum; sed gesta ejus nulla prodit. Ego ex epistola XXXVI. lib. II. Hildeberti Cenomanensis episcopi, dein Turonensis archiepiscopi hanc ejus definitionem exhibeo: *Carnotense Concilium authoritate Calixti papæ judicium de Cenomanensi Vicecomite & Lisiardo promulgavit, quo judicatum est ipsum Vicecomitem proclamantem quod homines Lisiardi de maceria cujusdam ecclesiæ, cui ipse Vicecomes egressus de captione, consurgens ad ecclesiam inhæserat, debere contactu calidi ferri probare se violentia hominum Lisiardi a maceria abstractum*. Hæc Hildebertus de concilio Carnotensi sub Calisto papa. Cum vero Calistus ultra annum 1124. vitam non prorogarit; insigni profecto sphalmate novissimus Operum S. Hildeberti editor P. Beaugendre concilium hoc in annum 1128. refert, putans anno illi Carnotense quoddam Concilium in tabulis Labbeanis adnotari, quod pariter æque fictum est, ac decipitur in anno quo Concilium convenit. Optime igitur definitio hæc ad concilium præsens referatur. Monitos tamen Lectores meos volo sententiam illam concilii de veritate accusationis contactu igniti ferri probanda, nequaquam confirmasse Calistum pontificem, cum Romani pontifices nunquam id in se vel in aliis admiserint; sed Calisti authoritas, de qua Hildebertus, concilio cogendo, non vero sententiæ ejus confirmandæ intercessit. In hoc pariter concilio pronunciatam arbitror ab eodem Hildeberto orationem, quam dein ipse amicorum rogatu in scriptis redegit & Muratorius ex MS. Ambrosiano vulgavit Anecdot. to. III. pag. 223. ex eo vero huc transfero.

SERMO IN CARNOTENSI CONCILIO.

SErmonem quem in Carnotensi scriptum concilio terminari superveniens prohibuit causa, ut ad minorem eruditionem exarare non gravarer, nonnullos præsidentium postulasse recordor. Quod & vos fratres carissimi, flagitantes adjecistis plurima, quibus styli nostri somnolentiam excitari posse credidistis. Scilicet sic oportet episcopum vivere, ut etiam sepultus exemplo vivat omnibus aut verbo; esse apud Deum inferiorem populo sacerdotem, cujus nec doctrina in benedictione est, nec vita. Ex abundanti, fratres, hoc addidistis, scientes quod pepegerim mecum vos honorare, vos diligere in Christo, vobis in his omnibus morigerari, quæ vel amicum postulare conveniat, vel facere possim postulatus. Unde & votis vestris affuturum me promisi, quod utinam minime promisissem, siquidem mendacii arguar, nisi solvam quod spopondi; si stylo indulgeam, ridiculus scriptor inveniar. In silentio itaque delictum est, in pagina confusio. Malui tamen ingenium defectu, quam sacerdotem mendacio accusari. Hinc est, quod operi manum apposui, rogans ipsum fieri procul ab oculis hominum, si senseritis ipsum linguas hominum formidare. In quo si forte reperiar addidisse aliquid, aut dempsisse, si non eundem tenuisse ordinem: scitote, quod scribere decreverim, non prædicare, & corrigere scripto, si quid fuit in sermone peccatum.

Nisi fallor, præsens capitulum sermonis initium fuit. *Oculi sapientis in capite ejus, stultus autem in tenebris ambulat*. In superficie hujus literæ nihil, quod ad finem erudiat, nihil quod moribus prosit, invenitur: sive enim sapiens homo sit, sive insipiens, oculi ejus nusquam nisi in capite ejus. Necesse ergo est intellectum quæri altiorem. Latet fructus in foliis, os putei clausum est. Tollite folia, & invenietis fructum pretiosiorem cunctis operibus, & omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari. Eruderate puteum, & occurret vobis fons aquæ salientis in vitam æternam. Apostolus dicit: *Caput mulieris vir, caput autem viri Christus*. Caput istud, caput, de quo descendit unguentum in barbam, barbam Aaron. Ex isto capite totum corpus ecclesiæ subsistit, totum sentit, totum vegetatur, totum regitur. Caput ergo ecclesiæ Christus. In hujusmodi capite scriptura sapientis oculos esse commemorat. Verum non sapientis sapientia hujus mundi, quæ stultitia est apud Deum; quia sapientes sunt homines ut faciant mala, bene autem facere nescierunt. Alia vere & longe alia est sapientia, ea scilicet, qua thesaurizamus thesauros in cœlo, qua miserentes pauperi Deum fœneramus, qua facimus nobis amicos de mammona iniquitatis, cum defecerimus, in æterna nos tabernacula recepturos. Hujusmodi sapientiam sapiens in Christo capite suo intentis oculis figat, is in ipso legat, quod a nul-

(1) Ex his duo Carnotense & Bellovacense a Petro Leonis S. R. E. Card. & Legato celebrata tradit Chronographus Maurigniacensis; alia autem duo a Gregorio altero Galliarum Legato existimat Pagius ad ann. Ch. 1124. num. 5.

nullo salus absque ipso. Is ipsum sequitur propter ipsum, is arduam & arctam metitur viam, cum Psalmista dicens: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras*. Vobis etiam, quorum professio est sacerdotium, vobis, inquam, præ cæteris idipsum incumbit, nam & vestrum caput ipse Christus est. A Christo autem mentis lumina avertere, in tenebris ambulare est. Ne ergo vos tenebræ comprehendant, in eo sint lumina cordis vestri. Lux enim de luce Christus, Christus liber vitæ est, sed liber scriptus foris, & intus; si dirigantur in hanc lucem lumina vestra, bonæ fient viæ vestræ, & studia vestra. Si libro huic inhæserint oculi vestri, foris in eo temporalia videbitis, intus autem spiritualia. Foris enim cum Maria cernetis Christum in muneribus a Magis adoratum, cum Anna susceptum in templo, cum discipulis a discipulo traditum Judæis, cum Johanne clavis & lancea perforatum. Foris, inquam, aspicietis obsequio Joseph eundem exhibitum sepulcro, custoditum a militibus in sepulcro, testibus angelis suscitatum de sepulcro. Intus autem adorabitis unigenitum Dei Filium, quotidie audientem a Patre: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Intus contemplabimini sapientiam, qua erupere abyssi, & nubes rore concrescunt. Intus amplectemini reformationem vestram. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*. Præterea cum his omnibus docebimini, sacerdotem debere gloriam a Deo, sibi censuram, vitiis odium, confœderationem moribus, doctrinam populo, reverentiam sacramentis, quorum scilicet sacramentorum contemptus judicium de his ego rogatus scribere, quia sacerdotibus obsequor; oratione sacerdotum inde precor subveniri. Pulsantibus ad ostium misericordiæ fortassis aperietur, & ex eorum potero suffragiis, quod me nec ingenio, nec meritis posse confido.

Tria itaque sunt in civitate Dei nostri sacramenta, quæ & tempora cetera præcesserunt, & in reparatione filiorum Dei principatum obtinere noscuntur. Eorum primum est conjugium, secundum baptismus, tertium Dominicæ mensæ sacra libatio. His in juventute mundi forma est divinitus impressa, certi fines assignati, quos excedere quia non expedit, auctoritas non permittit. Quippe Christiani formam conjugii primæ parentis nuptiæ prætenderunt. Baptismum diluvii ablutio expressit. In sacrificio Melchisedech præfixum est altaris Christi sacramentum. De quibus nos amplius aliquid auxiliante Domino locuturi, singula necesse est percurramus. In illo igitur primorum parentum conjugio masculum, & fœminam communis assensus astrinxit. Ætas amborum suscitandæ proli conveniens. Conjux una sub uno marito. Secretiore thori licentia vir uxorem cognovit. Indivisum usque ad mortem matrimonium. Ecce formam, ecce primi terminos conjugii. Nos tamen excedere, atque uti carne carnalius necessitas, & proles, & duritia docuerunt. Constat enim necessitate factum, ut ad negotium nuptiale frater sorori cohæreret, & propinquitatum nomina nominibus matrimonii jungerentur. Dehinc amore prolis vir unus ad plures intravit uxores. Divortium autem contractum est duritia maritorum. Quid de Jacob Dominus dixerit audiamus: *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*. Ille tamen ante partum electus, dilectus ante meritum, Patriarcha ex patriarchis, ex Jacob Israel, ex pecudum custode cœlestis militiæ contemplator, inter Liam, & Rachelem discurrit, utique conjugium debitum persolvens. Helcana cum ei Phenena filios generaret, Samuelem ex Anna suscepit. Fuerunt & alii viri sancti, qui non ad liberas tantum, sed simul ad ancillas etiam ingressi, benedictionem filiorum, ex carne præter carnem quæsierunt. Quorum tales cum talibus commixtiones si divinam traherent indignationem, Augustinus nuptias Abrahæ non his commendaret verbis: *Sicut non est impar meritum patientiæ in Petro, qui passus est, & in Johanne, qui passus non est, sic non est impar meritum continentiæ in Johanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham, qui duos filios generavit. Illius enim cælibatus & hujus conjugium Domino pro tempore militaverunt*. Porro quod virorum duritia repudii libellum dictaverit, Salvator sic ad Judæos loquens ostendit: *Moyses ad duritiam cordis vestri uxores vestras dimittere permisit. Ab initio autem non fuit sic*. Intra terminos itaque primi conjugii necessitate suscepta est consanguinitas, prolis affectu multiplex uxor, virorum duritia dissidium. *At ubi venit plenitudo temporis, misit filium suum in mundum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus*, adventus ejus sub priore forma sacramentum restrinxit nuptiarum. Ex tunc a matrimonio exclusa est cum affinitate consanguinitas, remotus uxorum numerus, evangelii inhibitum lege divortium. Etenim, quia *novus homo venit in mundum, nova præcepta dedit mundo*. *Mandatum*, inquit, *novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Et illud: *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei eritis, si dilectionem habueritis ad invicem*. Sancta & sine exemplo hujus novi hominis, & vita simul & doctrina. Quin enim caritate venit ad homines, doctrina simul, & vita dilatavit inter homines caritatem. Si quidem sub eo discitur inimicos etiam diligendos, ut caritas dilatetur. Discitur bonum pro malo reddendum, ut caritas dilatetur. Discitur inter extraneos tantum contrahendas esse nuptias, ut caritas dilatetur. Magnum in hoc etiam & celebre conjugii bonum: amici fiunt inde, qui nascuntur inimici. Inde est, ut carne quidem maritus & uxor uniantur, animo autem universa eorum parentela. A Christianis autem nuptiis ideo multa uxor exclusa est sub gratia, quia Salvatore nato quærendi potius erant spirituales filii, quam carnales. Nec tam Jacob imitandus generans, qui generarent Christum, quam Johannes generare renuens propter Christum. Unde & sic Apostolus ait. *Volo omnes homines esse, sicut & ego sum*. Ne igitur homo fieret *sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus*, licentia contendi conjugibus obliterata est. Ne fornicationis ureretur incendio, una uni indulta est. De quo etiam Apostolus his loquitur verbis: *Unusquisque suam habeat propter fornicationem, & unaquæque suum. Hoc autem dico non secundum imperium, sed secundum indulgentiam*. Præterea quidem Deus erat, qui ad procreandum genus humanum, mulieri uni conjugavit unam carnem: Lamec autem homo, & peccator; qui primus in duas uxores divisit unam carnem. In quo jam tunc evacuatum est quoddam conjugii bonum, scilicet fides, qua sicut uxor ad alterum vivente viro, sic & vir ad alteram, dum superstes est conjux, ingredi prohibetur. Ne igitur vel hujusmodi boni Christianum defraudaretur matrimonium, unitati pluralitas cessit. Cessit etiam stabilitati divortium, in qua sacramentum esse conjugii sic Augustinus ostendit: *Omne nuptiarum bonum impletum est in parentibus Christi, proles, fides, sacramentum. Plene cognoscimus ipsum*

ANNO CHRISTI 1124.

ANNO CHRIST 1124

ANNO CHRISTI 1124.

ipsum Dominum, fidem, quia nullum adulterium; sacramentum, quia nullum divortium; Porro nullum divortium esse nihil aliud est, quam usque ad alterius mortem conjugium stabile, & firmum perdurare, sane quod aliis omnibus omissis, quæ in legitimo exiguntur matrimonio, ipsius stabilitati sacramentum Augustinus adscribit, prærogativæ potius, quam singulariter dictum, quidam non imprudens, sicut opinor, dixerit; Sacramentum enim sacræ rei signum esse, non contemnenda tradidit auctoritas. Quod autem sub nubilibus annis celebrandæ sunt nuptiæ, sacræ rei signum est. Quod assensu viri simul & mulieris, sacræ rei signum est. Quod unus uni tantum conjugatur, sacræ rei signum est. Quod indulgetur invicem genitivo usui, & honesto, sacræ rei signum est. Quod separari non possint in Domino conjuncti, sacræ rei signum est. Idcirco cum Apostolus de conjugio loqueretur. *Magnum*, inquit, *hoc sacramentum*; *dico autem in Christo & in ecclesia*. Nimirum sponsus ecclesiæ Christus, sponsa Christi ecclesia. Hora, qua fons super fontem sedit, tempus fuit nuptiarum; hora autem illa hora quasi sexta. Ostendit hoc evangelista, cum dicit: *Jesus fatigatus ex itinere sedebat super fontem, hora erat quasi sexta*. Si fides præstatur auctoritati, sexta hora, sexta ætas. In hac ætate celebrari nuptias oportuit; ætas enim illa plenitudo temporis est, in qua nubilis facta est ecclesia, & viro paratior. Ante hoc tempus parvula fuit, & ubera nondum habebat. Ubi ad hoc temporis ventum est, in uberibus inventa est, & viro paratior. Quod Augustinus in lib. de tempore Christianæ religionis his ostendit verbis: *Dicimus tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri. His enim temporibus, & his locis quibus Evangelium non est prædicatum, tales omnes in ejus prædicatione futuros esse præsciebat, quales, non quidem omnes, sed tamen multi in ejus præsentia corporali fuerunt, qui in eum nec suscitatis ab eo mortuis voluerunt credere. Quales etiam nunc multos videmus, cum tanta manifestatione de illo compleantur præconia prophetarum, nolle adhuc credere, & malle humana astutia resistere, quam tam claræ atque perspicuæ, tamque sublimi, & sublimiter diffamatæ divinæ credere auctoritati, quandiu parvus & infirmus est intellectus hominis divinæ credere veritati. Quid ergo mirum, si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus in prioribus sæculis noverat, ut eis apparere, vel prædicari merito nollet, quos nec verbis nec miraculis suis crediturosesse præsciebat?* His itaque præmissis, consultum est infirmitati mortalium, & medicamine congruo, & tempore opportuno. Hora ideo sexta sedit supra puteum Jesus, sciens hora sexta venturam ad fontem Samaritanam; unde & ipsa ad fontem venit, & vivum fontem invenit. Sitiebat fons & sibi dare bibere postulavit; adquievit Samaritana, dedit de fonte fonti, ipsa susceptura fontem aquæ salientis in vitam æternam. Sexta igitur hora Christus potum petit, sexta hora sitienti Samaritana ministravit. Tempus hoc tempus opportunum, in quo nuptias filio suo pater familias faceret, in quo Christus ecclesiam oscularetur osculo oris sui, in quo inter ubera virginis sponsæ sponsus virgo commorari & quiescere lætaretur. Tempus, inquam, opportunum, in quo generaret filios adoptionis, in quo lacte quidem parvulos aleret, robustos autem pane confirmaret doctrinæ. Hanc itaque temporis plenitudinem, quæ ad celebrandas spirituales nuptias desuper ordinata est, & expectata diutius, ille concursus annorum mystice signat, qui in contractu carnalium expetitur nuptiarum. Unde & ipse Sacramentum est, quia sacræ rei signum est.

ANNO CHRISTI 1124.

De communi consensu.

QUod animum ipsum, & ecclesiam spontaneus & communis consensus adstruxerit, operæ pretium est non tacere. Ecclesiam Christus elegit, electam dilexit usque in finem, cum dilecta permansurus etiam post finem. De hac electione sic ipse discipulis loquens ait: *Ego vos elegi de mundo, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. Elegit*, inquit, *Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi*. Eisdem quoque discipulis dilectionem suam ipse insinuans dicit: *Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque a Patre meo audivi, nota feci vobis*. Hujus dilectionis magnitudinem Evangelista perstringens: *Cum dilexisset*, inquit, *suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Scilicet in tantum dilexit eos, ut temporalem vitam finiret propter eos. O vere beatam, atque imitandam dilectionem! cœpit hæc ante crucem, deduxit ad crucem; permansura est post crucem. Mittens enim discipulos Dominus ad prædicandum, sicut agnos inter lupos, dicit: *Nolite timere; ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Qui sic ergo ecclesiam elegit, qui electam dilexit usque ad mortem, dubium non est ipsum nuptiis ejus dedisse assensum. Quod autem sponsa hæc eligenti, ac diligenti sponso consenserit, sapientibus testimoniis declaratur. *Ambulans Jesus juxta Mare Galilææ vidit duos fratres, Simonem, qui dicitur Petrus, & Andream fratrem ejus mittentes retia in mare; erant enim piscatores*. Quare ait illis: *Venite post me, faciam vos piscatores hominum. Qui statim relictis retibus, & navi, secuti sunt eum. Et progressus inde vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus cum Zebedæo patre eorum reficientes retia sua, & ait illis: Venite post me. Qui statim relictis retibus & patre secuti sunt eum*. Vidit & Matthæum sedentem in telonio, cui & dixit: *Sequere me, qui statim sequutus est eum*. Secuti sunt & alii, quos etiam Scriptura dixisse commemorat: *Domine ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis?* Vocantur isti, & in modica supellectile totum mundum pro Christo derelinquunt; ad nuptias veniunt, de conviviis in sponsam transituri. Deponunt retia, fructuosius homines piscaturi, quam pisces. Fastidiunt carnales illecebras conjugii, felicius cœlo generaturi, quam sepulcro. Forensibus negotiis abrenunciant, veras divitias fallacibus præponentes. Dubitari non potest has ecclesiæ primitias assensum præstitisse vocanti, quæ statim vocantem secutæ sunt. Vocatur etiam quotidie Diaboli concubina, cujus menstrua dum lavantur fonte Christi, fit & ipsa sponsa Christi. Quotidie filia Cananeæ fide matris a Dæmonio liberatur. Quotidie regina Austri venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis. Quotidie noster Osee meretricem ducit uxorem Quanto autem amore sponsa hujusmodi ferveat, audiamus. Flagellantur in actibus Apostolorum discipuli, cæsisque denunciatur, ne loquantur in nomine Jesu. Ipsi tamen gratias agunt, & gaudent, *quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. Idem faciunt extra synagogam,

dum confitentur Christum. Ponuntur in custodia publica, dicentes, *quia non est in alio aliquo salus*. ANNO CHRISTI 1124. Ipsi tamen gratias agunt, & gaudent, *quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. Ducitur extra civitatem lapidandus a Judæis Stephanus. Mittit Herodes, qui quosdam de ecclesia affligerent, tradit & Petrum carceri volens post Pascha producere eum populo. Ipsi tamen gratias agunt, & gaudent, *quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. Ter virgis cæditur pro Christo Paulus, semel lapidatur pro Christo, ter pro Christo naufragium facit. Ipse tamen in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum clamat: *Quis nos separabit a Caritate Christi?* Alii ludibria experiuntur, & verbera, nullam suscipiunt redemptionem, a communibus excluduntur beneficiis, circumeunt in melotis, in pellibus caprinis, hominibus spectaculum, & quasi peripsema fiunt. Ipsi tamen inter flammas, & furentium dentes bestiarum cum Paulo dicunt: *Quis nos separabit a caritate Christi?* Denique propter Christum mortificatur tota die ecclesia, propter Christum æstimatur quasi ovis occisionis, id experta quod suis Dominus dicit: *Venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo*. Ipsa tamen inter mille mortes cum Paulo exultat, cum Paulo clamat: *Quis nos separabit a caritate Christi?* Hujus amore calebat, quæ per Salomonem dicebat: *Filiæ Hierusalem nunciate dilecto, quia amore langueo*. Ecce sacer, & plenus gratiæ consensus. Hoc inter Christum & ecclesiam contractæ sunt nuptiæ, quibus parit, non perit, virginitas. Generantur filii, quibus sepulcrum non pollicetur hæreditaria mortalitas. Hoc itaque mysticus ille signat consensus, qui in contactu carnalium expetitur nuptiarum; unde & ipse sacramentum est, quia sacræ rei signum est. Sed nec illud a mysterio vacat, quod diximus unam uni conjungendam; una enim est sponsa Christi, quoniam una est ecclesia Jesu Christi. De differentibus membris unum corpus est sub capite Christo. De duobus gregibus unum ovile sub pastore Christo. Unde & per Salomonem Dominus ipse sic loquitur: *Una columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, una genitrici suæ*. De eodem Cyprianus adversus Novatianum: *Ecclesia*, inquit, *una est, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur, quomodo solis multi radii sunt, lumen unum, & rami arboris multi sunt, robur unum tenaci radice fundatum*. Idem: *Hoc unitatis sacramentum, hoc vinculum concordiæ inseparabiliter cohærentis ostenditur, quando in evangelio tunica Domini non dividitur omnino, nec scinditur, sed sortientibus de veste Christi, qui Christum potius indueret, integra vestis accipitur*. Ideo loquitur ad Moysen Deus dicens: *In domo una comedetur, non ejicietis de domo carnem foras*. Caro Christi, & semen Domini ejici foras non potest, nec alia ulla credentibus præter unam ecclesiam domus est. Descivit ab hac unitate Synagoga, quæ perventa sponsalibus Christi degeneravit in adulteram Antichristi. Jam tunc ea legitimum sponsum aversata est, quando in excelsis cum lapide, & cum ligno fornicata est. Misit ad eam vir suus, qui diceret; *Revertere, & non est reversa*. Novissime venit & ipse, venit, inquam, venit ad eam, & in menstruis invenit eam. Obtulit annulum in manu ejus, murenulas aureas, & vermiculatas argento faciens auribus ejus. Denique gratiam suam revertenti promittens, ait: *Revertere; & non est reversa*. Proh dolor! ea tunc in suis sordibus derelicta est, quia dereliquit fontem David parentem in absolutionem ignominiæ suæ. ANNO CHRIST 1124. Tunc in lecto prostitutionis dimissa est, quia non cognovit tempus visitationis suæ. Tunc repudii libellum promeruit, quia verum abdicavit sponsum, maledicens cœco nato, & dicens: *Ex discipulis illius es, nos autem Moysi discipuli sumus*. Tunc accepit, quia rejecit suave jugum ejus, & onus ejus leve, quando clamavit: *Non habemus regem, nisi Cæsarem*. Erit tamen, erit, inquam, tempus, in quo illa de contemptu in gratiam redeat, in dilectam de repudiata convertatur, de meretrice proficiat in Virginem. Tunc & ipsa fiet sponsa Christi, non quidem altera, sed una, & ipsa, & columba Jesu Christi. Sicut autem sponsa Christi sponsa una, sic & sponsus ecclesiæ sponsus unus. Unum habet ea sponsum, unum diligit, unum cognoscit, uni generat, uni lactat, unus ille Sanctus sanctorum est. Idem Deus & homo est. Sanctum hunc sanctorum multi præcesserunt electi, multi etiam secuti sunt. Sicut sacra refert historia; præmissa est manus & brachium, cum Jacob ex Rebecca nasceretur. Deinde edito capite cetera membra in lucem novissime prodierunt. Tenebat autem manus præmissa plantam pedis Esau præegressi, sic ea caput antecessit nasciturum, sed ipsa membrum capitis nascituri: reliquæ partes natum caput secutæ sunt; sed partes ipsæ membra capitis jam nati. Sicut autem illa, & ista membra corpus unum, ita caput corporis hujus caput unum. Sic & Christum prophetæ præcesserunt, sic Helias, & Helisæus, sic plerique veteris æmulatores testamenti. Qui scilicet, ne populus duræ cervicis, & incircumcisus corde post Deos alienos ambularet, aut sequeretur viam latam & spatiosam, quæ ducit ad mortem, Pentateucho Moysi, tanquam vinculis quinque digitorum pedes ejus ligasse, ac tenuisse noscuntur. Ubi autem veritas de terra orta est, secuti sunt apostoli veritatem, secuti sunt martyres, secuti sunt id, quos undecima hora in vineam Patris familias venisse Matthæus commemorat. Illi quidem sub lege Christum in tempore præcessere, sed fide facti sunt membra nati Christi. Sicut autem illa, & ista membra corpus unum, & ecclesia una; sic unius corporis caput unum Christus, & unius ecclesiæ sponsus unus Christus. Attende Moysen; præco sponsi non sponsus fuit. Considera plusquam Prophetam, indignum se esse confitetur, qui solvat corrigiam calceamentorum sponsi. Paulum respice. Dictum est a sponso, quia oportet eum pati multa pro nomine sponsi. Intuere Petrum & Andream, percurre discipulos; domestici quidem sponsi fuerunt, nullus autem sponsus. Vides igitur sponsam Christi unam esse ecclesiam, & sponsum ecclesiæ unum esse Christum! Utriusque autem unitatis signum est earum unitas personarum, quæ in contactu carnalis conjugii singulæ requiruntur: unde & ipsa sacramentum est, quia sacræ rei signum est.

Nuptialis autem, & contemplatione prolis indulta commixtio cum sit necessariâ suscitando semini, magnum etiam in ea est sacramentum. Esse namque duas generationes veritas his declarat verbis: *Quod natum est ex carne, caro est*; quare quod natum est ex spiritu, spiritus est. Porro carnalis generatio tota carnaliter agitur; spiritualis autem tota spiritualiter impletur. Aquam vides, vides catechumenum, vides ministrum; id autem quod in aqua fit, non vides, quod apud catechumenum, quod per ministrum. Purum vides elementum, sed signo crucis, atque virtute

ver-

verborum vim ſecretam acquirit. Obligatus Diabolo puer in fontem deſcendit; ſed ſuus, & Chriſti liber egreditur. Profert verba miniſter, ſed agnus baptizat, qui tollit peccata mundi. Generatio hæc ex veteri materia novam progeniem creat, non mutans ſubſtantiam, ſed tollens culpam. Purgat enim ab antiquo perſonam contagio, inſerens eam corpori Chriſti, & cœleſtem de terrena efficiens. Generatur illa generatione prima primus Adam, ſecundus in iſta renaſcitur. Generatur ex illa Diabolus, quod per iſtam diſpendium redintegrat angelorum. Unde & ea, quæ in carne generat, ſacramentum eſt, quia iſtius, quæ generat in ſpiritu, ſacrum ſignum eſt.

Legimus autem Dominum ſuper his, quibus invicem de conjugio complacuit, ſic dicentem: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Hinc eſt, quod niſi in morte alterius dirimi non poteſt copula conjugalis. De quo ſic Apoſtolus ad Corinthios ſcribens ait: *Mulier alligata eſt, quanto tempore vir ejus vivit. Quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt a lege viri. Cui vult nubat, tantum in Domino.* Utroque igitur ſuperſtite; ſuperſtes & inconvulſa matrimonii lex exiſtit. Sic & ſpirituale conjugium Chriſti, & Eccleſiæ nunquam dirimitur, numquam ſolvitur, quia nunquam Chriſtus, nunquam ſponſa Chriſti moritur. *Chriſtus* enim *reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Et Apoſtolus: *ſi terreſtris*, inquit, *domus noſtra diſſolvitur, habemus domum non manufactam, ſed æternam in cœlis.* In cœlis igitur uterque vivit, in cœlis alter alteri congaudet. Vivit ſponſus in cœlis, anima ſimul & corpore conſummatus. Vivit ſponſa in cœlis, nequaquam felicior de glorificato Spiritu, quia de glorificanda carne ſecurior. Congaudet ſponſus ſponſæ, quia abſterſit Deus omnem lacrymam ab oculis ejus, & introduxit eam in cubiculum ſuum. Congaudet ſponſa ſponſo, quoniam ſedet ad dexteram majeſtatis in excelſis, & regnum ejus regnum omnium ſæculorum. Hanc profecto congaudendi viciſſitudinem caritas docuit, caritas movit, caritas, ea caritas inexſtinguibilis, & tranſire neſciens cum tempore. De caritate iſta ſic Iſaias ait: *Dixit Dominus, cujus ignis eſt in Sion, & caminus in Hieruſalem.* Noſtis, fratres cariſſimi, Sion ſpeculam, Hieruſalem vero viſionem pacis interpretari. Quare quidem Sanctorum animæ, dum mortalitatis hujus circumferunt corpus, in Sion eſſe dicuntur, ſcilicet a longe ſpeculantes, qui ſperant, & præſtolantur mercedem. Erunt autem eædem in Hieruſalem, quando duplici ſtola ſuſcepta, facie ad faciem Deum videbunt, mutantes imperfectum plenitudine, ſpem munere, imaginem veritate. In illa Sion erat Apoſtolus cum dicebat: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate.* Hanc ſibi Hieruſalem promittebat, cum ſubmittebat: *Tunc autem facie ad faciem.* Item idem: *Nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.* Eſt igitur ignis in Sion, & caminus in Hieruſalem, quia charitatis fervor modicus eſt in hac vita, plurimus in futura. In hac ignis culus, in futura caminus. Hic portio, ibi plenitudo. *Veniet enim quod perfectum eſt, & evacuabitur quod ex parte eſt.* Porro ſicut nunquam Chriſtus, nunquam Eccleſia moritur, ita nunquam tam beata inter eos extinguitur, aut extinguetur caritas; nunquam ſolvitur, aut ſolvetur eorum beatiſſimum, & ſpirituale conjugium. Hujus tamen ſacratæ perennitatem copulæ ea ſtabilitas carnalis conjugii deſignat, quam viventi viro & uxori, non homo, ſed Deus, non fori lex aſſignavit, ſed poli. Unde & ſtabilitas hæc Sacramentum eſt, quia ſacræ rei ſignum eſt.

ANNO CHRISTI 1124.

CL. MURATORII IN EUNDEM SERMONEM ADNOTATIO.

In Præfat. ad epiſtolas quaſdam Hildeberti a ſe vulgatas.

NOn deerunt, qui cogitabundi, & anxia conſideratione intuebuntur in hoc eodem ſermone tria tantum enumerari *ſacramenta, quorum primum eſt conjugium, ſecundum Baptiſmus, tertium Dominicæ menſæ ſacra libatio.* Quum de reliquis eccleſiæ ſacramentis ibi taceatur, continuo ingeretur ſuſpicio, ne ſermonis auctor noſtrorum temporum Novatoribus arma miniſtret, eaque tria tantummodo ſacramenta probet. At animadvertendum, non adeo ſolicitos fuiſſe veteres eccleſiaſticos ſcriptores, ut quum de ſacramentis agebatur, ſeptem ſemper commemorarent. Profecto neque plura, neque pauciora quam ſeptem, ſemper habuit, agnovitque eccleſia Catholica. Singillatim de iis egere Patres, ut ex Theologiæ dogmaticæ illuſtratoribus conſtat; rarum vero aut neminem fortaſſe apud illos reperias, qui de omnibus, hoc eſt de ſeptem eccleſiæ ſacramentis, ſermonem ex profeſſo inſtituerit. Petro præſertim Lombardo, magiſtro, ut ajunt, ſententiarum, debemus præter alia Theologica argumenta in unum congeſta Tractatum de ſeptem Sacramentis plenum, & ea methodo digeſtum, quam tenuere poſtea ſucceſſores ſcholæ Theologi. Et revera ſermonis hujus author ita de tribus ſacramentis loquitur, ut reliqua non excludat; immo ſatis prodit, alia ſacramenta in eccleſia haberi, quum ſcribit: *Tria ſunt in civitate Dei noſtri ſacramenta, quæ & tempore cætera præceſſerunt, & in reparatione filiorum Dei principatum obtinere noſcuntur.* Quibus ex verbis intelligimus, ipſum de iis tribus dumtaxat agere, quod & præcipua ab ipſo putarentur, & inſtitutione ſacramentis *cæteris* eſſent priora.

Ad ea confirmanda, quæ hic tradit Muratorius, de ſeptem ſacramentis Hildeberti ætate ab eccleſia admiſſis, quamquam Hildebertus trium tantummodo meminit, juvat hic exhibere integrum ſermonem S. Ottonis Bambergenſis epiſcopi qui per hæc tempora florebat, quo ſermone Pomeranos a ſe converſos ad fidem erudiebat, habeturque integer apud authorem coævum vitæ ejuſdem præſulis a Caniſio vulgatæ. Illum vero eo libentius hic trado, quod dogmaticus ſit, & ab epiſcopo prolatus, ac forte etiam ſcriptus, ut populis illis traderetur; atque inter concilia & decreta publica authoritate ſtabilita, ſuum interdum locum obtinuiſſe conſtat ſermones vel dogmaticos, vel canonicos, quos epiſcopi pronunciarunt, vel ſcriptis mandarunt.

Fratres, æmulor vos Dei æmulatione; vos enim omnes qui in præſentiarum ad me audiendum conveniſtis, & me docente, Chriſto credidiſtis & Chriſtiani facti eſtis, una in Domino eccleſia, eſtis deſponſati per fidem Domino meo Jeſu Chriſto; una, inquam, vos omnes eccleſia eſtis, una & unica ſponſa Domini mei Jeſu Chriſti, quia unicæ univerſali eccleſiæ per fidem incorporati eſtis. Sed quia ego per ejus gratiam hujus veræ deſponſionis auctor eſſe videor, (nam ego ei uni viro deſpondi vos virginem caſtam exhibere) hinc eſt quod æmulor vos, non tamen qualibet, ſed Dei æmulatione. Nam & mala æmulatio eſſe poteſt juxta illud Apoſtoli: *Sunt quidam qui æmulantur vos non bene;* æmulari autem

☞ tem est, velle indignari, & paratus vobis sum indigna: quod pridem dixi; æmulor vos, quia ANNO CHRISTI 1124. sine tristitia & indignatione ferre non possum, nec potero, si, quod absit, injuriam Domini mei Jesu Christi, cui per fidem vos despondi, cum Diis alienis vos denuo contaminari volueritis; hoc enim est fornicationis genus, quod maxime separat a Deo. Fratres, attendite, ecce omnes in Christo baptizati estis, & omnes Christum induistis, originalium & actualium peccatorum indulgentiam accepistis ab ipso, mundi estis & sancti, non per nos, sed per eum sanctificati & mundati: quia ipse in sanguine suo lavit peccata mundi; nolite ergo iterum inquinare vos cultura idolorum, nam hæc est immunditia, qua omnino Deus offenditur, & penitus separata a gratia Dei; nolite vos prostituere corruptionibus, & immundis spiritibus: soli creatori vero, nulli autem creaturæ divinum honorem exhibeatis, ne indignatio ejus & furor veniat super vos: sed magis in fide, spe, & caritate perficite, ut benedictio ejus veniat super vos & super filios vestros, & ut ei credentes, & fidem operibus exornantes, vitam habeatis in nomine ipsius, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum; certi enim esse & nullatenus dubitare debetis, quia si hanc, in qua hodie positi estis, innocentiam servaveritis, & istam sanctificationem ipsius adjutorio servare usque ad finem vitæ vestræ studueritis, non solum mortem evadetis æternam, sed etiam gaudium regni cœlestis possidebitis in æternum. Sed quia vita præsens sine peccatis duci non potest: luctamen enim & temptatio est vita hominis super terram: discessurus a vobis, trado vobis quæ tradita sunt nobis a Domino. Arram fidei .... inter vos & Domini fidelis septem sacramenta ecclesiæ, quasi septem significativa dona Spiritus Sancti, quibus intendendo in laboribus & certamine hujus vitæ non deficere, ut sciatis diligenter enumerare quæ tradimus vobis, discedentes a vobis.

Primum ergo Sacramentum est quo jam imbuti estis, sacrosanctus Baptismus. Hoc sacramentum, fratres mei, abhinc & semper tenere, venerari debetis, & parvulis vestris opportuno tempore, scilicet in sabbato sancto Paschæ ac Pentecostes per manus sacerdotum tradere debetis; certissime scientes, quod quicumque sine illo de hac vita emigraverit, regno Dei carebit; & insuper maledicti originalis pœnas luet æternas.

Secundum sacramentum est Confirmatio, idest, unctio Chrismatis in fronte. Hoc Sacramentum victuris est necessarium: videlicet, ut Spiritus Sancti corroboratione muniantur & armentur contra omnes tentationes & nequitias vitæ præsentis pugnaturi. Non autem usque in senectam differendum est, ut quidam putant, sed in ipsius adolescentiæ fervore percipiendum: quia illa ætas magis obnoxia est tentationibus.

Tertium Sacramentum est unctio infirmorum, quod ideo morituris est necessarium, quia in illa unctione per virtutem Spiritus Sancti remissio datur peccatorum, & ipse qui moriturus est, contra spirituales nequitias, idest, contra malignos spiritus in exitu vitæ animabus insidiantes eadem Spiritus Sancti virtute pugnaturus armatur. Hoc omni Christiano in agone mortis ardentissime desiderandum, & devotissime percipiendum est, utpote remedium animæ certissimum.

Quartum Sacramentum est Eucharistia, idest corpus & sanguis Domini. Hoc Sacramentum victuris, & morituris est necessarium. Sive enim vivimus, sive enim morimur, hoc viatico semper utendum est. Est enim cibus animæ verus, vitam in se habens æternam. Unde frequenter Missæ celebrandæ sunt, & vos ad easdem devote convenire debetis, ut sæpius huic viatico communicetis. Quod si non potestis, quia carnales estis, huic tam sanctissimæ rei per vos ad omnes missas participari, saltem per mediatorem vestrum, scilicet sacerdotem, qui pro vobis communicat, fideliter, reverenter, ac devote missas audiendo communicate. Oportet tamen & vos ipsos ter vel quater in anno, si amplius fieri non potest, & confessionem facere, atque ipsi sacramento communicare. ANNO CHRISTI 1124.

Quintum Sacramentum est per pœnitentiam reconciliatio lapsorum, idest, eorum qui post Baptismum propter graviores culpas ab Ecclesia projecti, per satisfactionem pœnitentiæ iterum ei conformantur. Et hoc Sacramentum quasi malagma & recuperatio est cadentium in pugna & vulneratorum.

Sextum Sacramentum est conjugium, idest, copula matrimonialis. Quinque autem superiora Sacramenta, quasi generalia sunt, & omni Christiano necessaria: istud autem quasi particulare est; quia non omnibus necessarium, sed eis tantum qui se continere non possunt; & sicut ad superiora Sacramenta omnes homines trahendi sunt & invitandi, ita nullus ad hoc trahendus est, & invitandus: nisi qui, ut dictum est, se non continent, sed vago & illicito concubitu se polluunt & commaculant: his enim suadendum est, ut infirmitati suæ honestiori subveniant remedio.

Vos autem, qui usque ad hæc tempora non Christiani sed pagani fuistis, Sacramentum Conjugii non habuistis: quia fidem uni thori non servastis. Sed qui voluistis, plures habuistis uxores; quod deinceps vobis non licebit. Sed unus vir unam tantum habere debet uxorem, & una unum. Quod amplius, a malo est. Si quis ergo in vobis est, qui plures habuerunt uxores ante Baptismum, nunc unam de illis, quæ sibi magis placet, eligat, dimissisque aliis, hanc solam habeat, ritu Christiano. Et partus fœmineos, audio, quia vos o mulieres, necare consuevistis. Quod quantum abominationis habeat, exprimi sermone non potest. Videte si hoc vel bruta animalia faciant fœtibus suis. Parricidium hoc non fiat amodo in vobis, quia sine gravissima pœnitentia dimitti non potest. Sive igitur sit masculus, sive fœmina, diligenter enutrite partus vestros: Dei enim est & marem procreare & fœminam.

Septimum itaque Sacramentum est ordinatio, sive consecratio clericorum, quod & ipsum particulare est, & non generale, quia non omni homini necessarium est; quamvis enim omnes homines indigeant clericis, non tamen est necessarium omnes homines fieri clericos. Ad ipsum tamen Sacramentum, qui moribus ac scientia magis idonei sunt, invitandi potius quam trahendi. Unde adhortor vos & invito, quia cogere non debeo, ut de liberis vestris ad clericatum tradatis, liberalibus studiis prius diligenter instructis, ut ipsi per vos, sicut aliæ gentes, de lingua vestra, latinitatis conscios possitis habere clericos & sacerdotes. Ita ergo septem Sacramenta, quæ iterum vestri causa enumerare libet, & baptismum, confirmationem, infirmorum unctionem, eucharistiam, lapsorum reconciliationem, conjugium, & ordines, per nos humiles suos paranymphos sponsus cœlestis in arrham vestræ dilectionis vobis, ecclesiæ ac sponsæ suæ transmittere dignatus est. Quapropter omni honore, ac reveren-

rentia eadem Sacramenta servate diligenter, & veneramini; docete ea filios vestros, ut memoriter teneant, & diligenter observent in omnes generationes. Ecce habetis ecclesiam, habetis sacerdotem, de his omnibus, & quæcumque sunt necessaria vobis abundantius vos instruere scientem. Ipsum ergo sicut me audietis, honorantes & amantes eum, & quæcumque vobis dixerit facientes. Et nunc ego vado, iterum cito reversurus ad vos. Valete in Domino dilectissimi. ANNO CHRISTI 1124.

Denique ad Carnotensis ejusdem Concilii acta pertinet confirmatio sequentis largitionis factæ monachis Majoris monasterii, cujus instrumentis tabulas ex annalibus Ordin. S. Benedicti Append. num. XV. profero.

In Nomine summi Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi.

Annal. S. Be- t. VI. pend. n. pag.

Ego Gaufridus Rotomagensium Dei gratia humilis archiepiscopus, notum fieri volo omnibus sanctæ & Catholicæ fidei cultoribus, quoniam adiit nostram præsentiam vir quidam secundum caducos hujus sæculi honores nobilis satis ac potentissimus, Amalricus scilicet Monfortensis comes Ebroicensis, nosterque parochianus, deprecans parvitatem nostram & multa prece deposcens, ut ecclesiam quandam B. Martini, quæ dicitur de Nogento, super fluvium Andelum, quam sibi jure quasi hæreditario a progenitoribus, qui eam construxerant, dimissam, homo licet sæcularis antiquorum more possidebat, Deo & B. Martino & monachis Majoris monasterii, quibus eam ad emendandum & in melius reformandum devote donabat & concedebat, nostra potius auctoritate & concessione monachis eisdem confirmarem. Cujus ego justis in hac parte petitionibus, tum propter ecclesiæ ipsorum ubique religionem, tum quia ecclesiam illam, quam prius monachi alii, minus, ut videtur, regulares inhabitaverant, per eos in ampliorem credidi proficere religionem, assensum benigne tribuens, prætaxatam S. Martini ecclesiam cum omnibus ad eam pertinentibus jam dictæ Majoris-monasterii ecclesiæ & ejus monachis in perpetuum possidendam libere concessi. Et ut concessio hæc nostra apud omnes successores nostros firma & illibata permaneat, proprii sigilli impressione cartulam hanc jussu nostro inde conscriptam muniri præcepi. Facta est autem hæc nostra concessio prius apud Rotomagum anno ab incarnatione Domini MCXXIII. præsentibus atque laudantibus Tetbaldo venerabili Blesensium comite, Amalrico eodem, Evano Majoris-monasterii sacrista, & Radulfo Mordente. Dehinc anno ipso necdum transacto * apud Carnotum IV. Idus Martii in ecclesia B. Mariæ tempore concilii ibidem a Romanæ ecclesiæ cardinalibus & legatis Petro Presbytero & Gregorio diacono sollemniter celebrati, ubi interfuere de monachis eorum domnus Willelmus abbas, Laurentius prior, Evanus sacrista, Radulfus Mordens, Rainaldus de Castro-Gunterii notarius. De clericis quoque nostris concesserunt hoc qui nobiscum tunc erant Gaufredus Decanus nepos meus, & domnus Guido de Stampis archidiaconus. ANNO CHRISTI 1124.

* Veteri stylo qui nostro est ann. 1124.

CONCILIUM VIENNENSE,

Anno MCXXIV. celebratum confirmat possessiones Romanensis Ecclesiæ.

Ex Chartario Romanensi.

Ex Thes. ecd. Mar- e Tom. 4. 135.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Petrus Dei gratia S. Viennensis Ecclesiæ archiepiscopus, sedis apostolicæ legatus, notum fieri volumus, tam futuris, quam præsentibus, quod domnus Calixtus Papa II. sæpe litteris suis humilitatem nostram ammonuit, ut quam vigilanti cura Romanensis Ecclesiæ libertatem, dum Viennensis Ecclesiæ archiepiscopatum cum divinæ dexteræ protectione regeret, tueri atque defensare sollicitus fuerat: nos quoque pro posse nostro eidem studio impensissime advigilaremus. Nos ergo S. patris nostri Calixti prædicti piis & justis ammonitionibus, prout decet, devotissime obtemperantes, auctoritate ejus præcedente, ex injuncto nobis legationis officio, & sanctæ ejus concionis quæ Viennæ in Concilio hoc nostro residet, reverenda laude & assensu præcipimus, ut quæcumque prædicta Romanensis Ecclesia tempore suo discessus possidebat, deinceps eadem omnia, & quæ usque ad hujus sancti concilii tempus acquisivit, perpetua & illibata libertate teneat. Si quis autem in aliquam prædictarum possessionum calumniam intenderit, dum secundum justitiam parata fuerit respondere calumniatori in curia episcopi, in cujus diœcesi res quam calumniabitur fuerit, auctoritate Dei & B. Petri & domni papæ Calixti, & nostra, & hujus sancti concilii a liminibus sanctæ matris ecclesiæ eum excludimus, donec resipiscens ad justitiam & satisfactionem redeat.

Ego P. Viennensis archiepiscopus sedis apostolicæ legatus laudo & subscribo.

Ego Atho Arelatensis Archiepiscopus laudo & subscribo.

Ego Fulco Aquensis Archiepiscopus laudo & subscribo.

Ego Hugo Gratianopolitanus Episcopus laudo & subscribo.

Ego Stephanus Diensis Archiepiscopus laudo & subscribo.

Amedeus Morigennensis, Hubertus Gebennensis, Leodegarius Avenionensis, Pontius Belicensis, Petrus Wapincensis, Berardus Matisconensis, Leodegarius Atensis, Giraldus Sistericensis, Augerius Rhegensis, Petrus Nicensis, nos omnes Episcopi laudamus & subscribimus una cum religioso abbate Cluniacensi Petro, & cum maxima multitudine tam Episcoporum quam abbatum, quorum nomina longum est enarrare. Anno ab Incarnat. Domini MCXXIV. feria VI. Luna XIII. Indictione II.

Data Viennæ in Concilio.

VITA

VITA ET EPISTOLÆ HONORII PAPÆ II.

Honorius II. quando pontifex factus.

HOnorius, dictus ante Lambertus, Bononiæ natus, Ostiensis episcopus, qui Wormatiensi principum conventu resignantem libere investituram episcoporum imperatorem Henricum, auctoritate sedis apostolicæ, cujus legatione fungebatur, vinculo anathematis absolverat, electus est pontifex XIX. Kalendas Januarii, anno Christi 1124. tempore Henrici regis Germaniæ V. & imperatoris ejusdem nominis IV. Contra eum in schismate creatus est pseudopontifex Theobaldus sanctæ Anastasiæ cardinalis, Cælestini II. nomine insignitus. Verum quia cum Honorio pars potior erat, inquit chronicon Cassinense, fautores Theobaldi rerum eventum cernentes ad Honorium se contulerunt. Idem iisdem fere verbis abbas Urspergensis, addens eumdem in Romana ecclesia diutissime probatum, & in ea legatione, qua ipse dudum in reconciliatione regni & sacerdotii Germanicis in partibus strenue laboraverat, cis citraque notificatum, tam illorum qui longe, quam qui prope erant, sacerdotum unanimi favore consecratum, moreque sedis illius vere tanto honore dignum, Honorium appellatum esse. Unus Tyrius lib. 13. belli sacri, cap. 15. de electione hujus pontificis ait: Eodem anno 1124. dominus Calistus bonæ memoriæ papa secundus vita decessit, cui substitutus est quidam Lambertus, patria Bononiensis, Ostiensis episcopus, qui dictus est Honorius. Hic electus est sub contentione cum quodam Teobaldo presbytero cardinali tituli sanctæ Anastasiæ: & quia electio ipsius Honorii minus canonice processerat, post duodecim dies in conspectu fratrum mitram & mantum sponte refutavit atque depositi. Fratres vero tam episcopi quam presbyteri & diaconi cardinales, videntes ipsius humilitatem & prospicientes in posterum ne in Romanam ecclesiam aliquam inducerent novitatem, quod perperam factum fuerat in melius reformarunt, & eumdem Honorium denuo auctorizantes ad ejus vestigia prociderunt, & tanquam pastori suo & universali papæ consuetam obedientiam sibi exhibuere. *Hæc de Honorii electione Tyrius*. Eadem iisdem fere verbis Pandulphus apud Baronium: Willelmum Tyri archiepiscopum ex Latinis primum a Guaremundo Hierosolymitano patriarcha consecratum pallio donavit, scriptisque ad episcopos & clericos Tyri nec non ad prædictum Guaremundum Hierosolymitanum patriarcham epistolis mandavit, ut suum illi archiepiscopum a se jure pallii donatum benigne accipiant, & religiose observent. Misit etiam cum eodem, inquit Tyrius, dominum Ægidium Tusculanum episcopum, apostolicæ sedis legatum, virum eloquentem & admodum litteratum, per quem Antiocheno patriarchæ Bernardo epistolam scripsit, monens ut domino Tyrensi suos quos detinebat, sub pœna suspensionis, restitueret suffraganeos. Initio pontificatus Oderisium abbatem Cassinensem, ob contemptum sedi apostolicæ iteratis vicibus illatum, excommunicavit, & deposuit. *Petrus Diaconus*. Sanctum Bernardum hac ætate mirabilem ac velut quoddam sidus terris illapsum, Hidelbertum Turonensem archiepiscopum. Norbertum multarum gentium apostolorum, Hugonem de S. Victore Parisiensem theologum, aliosque viros ingenio, doctrina, religione ac pietate præstantes, mirifice coluit. Decreta synodi Nannetensis, quibus duo jura Conano comiti Britanniæ consentienti eripiebantur, rescripto quodam velut sancte & legitime constituta confirmavit: pravamque illam corruptelam potius quam consuetudinem, qua decedente marito vel uxore universa decedentis mobilia, quæque ex naufragio emerserant, non ad filios vel legitimos heredes, sed ad fiscum transibant, magno beneficio totius Britanniæ plane abrogavit. *Papirius Massonus*. Ottonem Halberstadensem episcopum a suis canonicis accusatum & convictum, quod pro consecratione cujusdam ecclesiæ triginta solidos accepisset, deposuit, eique Rodulphum substituit. *Chronicon Hirsaugense*. Willelmo duce Apuliæ & Calabriæ sine liberis defuncto, Rogerium Siciliæ comitem ejusdem invasorem, vi & armis coegit ad juramentum fidelitatis more solito ecclesiæ Romanæ præstandum. Ludovicum Crassum Franciæ regem, bonorum & jurium ecclesiasticorum usurpatorem, a Stephano Parisiensi episcopo justis censuris innodatum, male informatus, ideoque a S. Bernardo binis litteris graviter satis reprehensus, absolvit. Hujus tempore Tanchelinus quidam Adamitarum hæresim condens, multos Antuerpiæ sua eloquentia & sedulitate seduxit. Negabat enim corporis & sanguinis Christi perceptionem ad salutem prodesse: nihil faciebat sacerdotes & episcopos: suis hæresibus non assentientes per suos sectatores, habebat enim circiter tria millia militum qui eum ubique sequebantur, occidi jubebat. Ad eam hæresin ex hominum animis eradicandam, illius loci episcopus constitutus est Norbertus Præmonstratensis ordinis: qui suis concionibus adeo profecit, ut fere omnes ad fidem catholicam conversi fuerint, afferentes in ecclesiam corpus Dominicum, quod per decem annos in cistis & foraminibus secluserant. *Robertus continuator Sigeberti*. Ejusdem temporibus universa fere Pomeranorum natio a Boleslao Polonorum duce subacta, magnusque rex Gothorum prædicatione Ottonis Bambergensis episcopi Christianam fidem complexus, in Christi castra transierunt. *Helm. cap. 41. Olaus lib. 2. de gentibus septemtrionalibus cap. 7.* Cumque tandem Honorius papa post obitum Henrici V. qui sine herede decesserat, anno Domini 1125. Lotharium ducem Saxoniæ, communi procerum consensu regni & imperii successorem designatum, a rebellantibus contra eum Henrici nepotibus ex sorore, Conrado nimirum & Friderico Suevorum ducibus, ut testatur Frisingensis, sententia excommunicationis in eos prolata, ab intestino bello liberasset, defunctus est XVI. Kalend. Martii, anno 1130. cum tenuisset pontificatum annis quinque, mense uno, & diebus septemdecim. Hic fecit, inquit Pandulphus apud Baronium, ordinationes in Urbe plures, *&c.* Ægrotus deferri se fecit ex Lateranensi palatio ad monasterium S. Andreæ, ibique in pace defunctus est: sepultus vero in basilica Salvatoris.

Electio Honorii qualis?

Res gestæ Honor. papæ.

S. Bernar. & Norbertus multarum gentium apostolos, florent.

Tanchelini hæresiarchæ qualis?

Honorius.

EPI

EPISTOLA I. HONORII PAPÆ II. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

De Pontii invaſoris obitu & ſepultura.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRæterito menſe Decembri Pontius viam univerſæ carnis ingreſſus eſt. Qui quamvis de malis Cluniaco illatis ſæpe commonitus pœnitentiam agere noluerit, nos tamen pro reverentia ejuſdem monaſterii, cujus monachus fuerat, eum honeſte ſepeliri fecimus. Data Laterani.

II. AD TYRIOS.

Significat ſe Willelmum Tyri archiepiſcopum lectum, & a patriarcha Hieroſolymitano conſecratum, pallio donaſſe.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus ſuffraganeis epiſcopis, clero & populo Tyri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnientem ad nos cariſſimum fratrem noſtrum Willelmum archiepiſcopum veſtrum debita caritate recepimus: & quem canonice electum, & a venerabili fratre noſtro Guarimundo Hieroſolymitano patriarcha conſecratum accepimus, pallii dignitate, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Quia vero de perſona ſua maximum fructum matri eccleſiæ veſtræ Tyri, divina ſuffragante miſericordia, credimus proventurum, ipſum cum gratia ſedis apoſtolicæ & noſtrarum literarum proſecutione ad vos duximus remittendum. Univerſitati ergo veſtræ mandando præcipimus, quatenus eum benigne recipiatis, & tamquam proprio metropolitano, & animarum veſtrarum epiſcopo, ſubjectionem, obedientiam, & reverentiam humiliter deferatis.

III. AD GUAREMUNDUM HIEROSOLYMITANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ejuſdem argumenti.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Guarimundo Hieroſolymitano patriarchæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUſceptis fraternitatis tuæ litteris, fratrem noſtrum Willelmum, quem in eccleſia Tyri conſecraſti archiepiſcopum, benigne ſuſcepimus: & eum dignitate pallii, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Suffraganeis etiam eccleſiæ ſuæ præcepimus, quatenos ei tamquam proprio metropolitano ſubjectionem & obedientiam deferant. Data in territorio Barenſi, octavo Idus Julii.

IV. AD REGEM DANIÆ:

Ipſi Gregorium legatum ſuum commendat.

Honorius ſervus ſervorum Dei ..... illuſtri regi Daniæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ECce juxta precum tuarum inſtantiam, & promiſſionem noſtram, miſimus ad te dilectum filium noſtrum Gregorium de Creſcentio, ſancti Theodori diaconum cardinalem, apoſtolicæ ſedis legatum, virum utique prudentia & honeſtate conſpicuum, & nobis inter alios fratres noſtros, ſuis exigentibus meritis, ſpecialiter carum, conceſſo ſibi plenæ legationis officio per omnes terras, quæ tuæ juriſdictionis exiſtunt, ut extirpet nociva, & plantet ſalubria, prout quæque ſecundum datam ſibi a Deo prudentiam viderit facienda. Rogamus igitur regiam celſitudinem tuam, quatenus ipſum, immo verius nos in ipſo, recipias hilariter, & honorifice tractes, & a ſubditis tuis ei facias dignam honorificentiam exhiberi, ut devotio, quam te ad apoſtolicam ſedem habere confidimus, clareat in effectu, & nos ac fratres noſtri per hoc merito in tua caritate creſcamus: idemque legatus, qui per ſe ac ſuos, qui magnum locum in Urbe obtinere noſcuntur, grata tibi poterit viciſſitudine reſpondere, ad tuam dilectionem perpetuis temporibus obligetur.

Datum Laterani quarto Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno quinto.

V. AD LUDOVICUM VI. FRANCORUM REGEM.

Ex Tomo III. Spicil.

Henricum regis filium clericum in ſuam protectionem ſuſcipit.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INternæ caritatis dilectio, qua perſonam tuam paternæ affectionis viſceribus amplexamur, aures noſtras ad admittendas tuas petitiones inclinat. Amor enim & piæ reverentia devotionis, quam B. Petro & S. R. E. defers, ut ad tuam & regni tui utilitatem intendamus, hortatur. Tuum itaque filium Henricum, quem Divinis mancipare voviſti ſervitiis, & in B. Petri, & in noſtram protectionem ſuſcipimus. Ipſum igitur tanquam ſpecialem ſedis apoſtolicæ filium, & bona quæ vel regia tua liberalitate, vel aliis modis Divina præſtante gratia poterit adipiſci, auctoritatis noſtræ robore communimus: Nullique hominum fas ſit perſonam ſuam & bona ejus temere perturbare: ſed omnia quieta ei & libera ſub B. Petri & R. E. patrocinio conſerventur. Si quis autem hujus noſtræ confirmationis temerator extiterit, niſi congrua ſatisfactione correxerit, animadverſione ſedis apoſtolicæ feriatur.

Datum Laterani pridie Kalendas Aprilis.

VI. AD CANONICOS TURONENSES.

Confirmat ſententiam excommunicationis in Fulconem comitem Andegavenſem.

Ex Tomo III. Spicil.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis clericis Turonenſis matris eccleſiæ S. Mauritii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut boni & humiles filii ſunt paternæ dilectionis nexibus arctius aſtringendi: ita ingrati & inobedientes, ſunt rigore juſtitiæ coercendi. Siquidem compertum habuimus, quod Fulco Andegavenſis comes divortium illiciti matrimonii filiæ ſuæ & Guillelmi filii Roberti comitis, a dilecto filio noſtro I. cardinali presbytero apoſtolicæ ſedis legato, & ab aliis fratribus noſtris coepiſcopis, & ſapientibus viris, accepta idoneo-

rum probatione teſtium, judicatum, ſervare contempſit. Præterea, quod gravius eſt, uti accepimus, ad B. Petri, & ſanctæ atque apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ injuriam, prædicti legati nuntios ad eum directos capiens, & in arcta cuſtodia per duas ſeptimanas retinens, barbas eorum & capillos flammis exurere, & litteras in conſpectu hominum ſub dio cremare præſumpſit. Unde legatus idem in propriam comitis terram, interdictionis; & in perſonam ejus, excommunicationis ſententiam promulgavit. Nos ergo habito fratrum conſilio, eandem, uſque ad condignam ſatisfactionem, ſententiam ratam habemus. Interdictum autem præcipimus obſervari.
Datum Laterani pridie Idus Aprilis.

Ex biblioth. Cluniac.

VII. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Privilegium Cluniacenſe.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Petro abbati venerabilis monaſterii Cluniacenſis, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

INcomprehenſibilis & ineffabilis divinæ miſeratio poteſtatis, nos hac providentiæ ratione in apoſtolicæ ſedis adminiſtratione conſtituit: ut paternam de omnibus eccleſiis ſollicitudinem gerere ſtudeamus. Siquidem ſancta Romana eccleſia, quæ a Deo ſibi conceſſum omnium eccleſiarum retinet principatum: tanquam diligens mater, ſingulis debet eccleſiis inſtanti vigilantia providere. Ad ipſam enim, quaſi ad caput & matrem, ab omnibus eſt concurrendum: ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & a ſuis oppreſſionibus releventur. Condecet igitur, ut eccleſiæ & venerabilia loca, maxime quæ ad ſpeciale jus & ſingularem proprietatem ſanctæ Romanæ, cui Deo auctore deſervimus, ſpectant eccleſiæ, ſpecialioris prærogativæ ſortiantur honorem, & apoſtolicæ auctoritatis munimine roborentur. Quamobrem, dilecte in Chriſto fili Petre abbas, juſtis poſtulationibus tuis clementius inclinati, quicquid libertatis, quicquid tuitionis, quicquid auctoritatis, prædeceſſores noſtri eccleſiæ Romanæ pontifices, præſertim apoſtolicæ memoriæ nom. Gregorius VII. Urbanus, & Paſchalis II. diſcretionis ratione veſtro monaſterio, & locis ad id pertinentibus contulerunt: nos quoque præſenti decreto, auctore domino confirmamus. In quibus hæc propriis ſunt viſa nominibus annotanda: Abbatia S. Ægidii, &c.

In omnibus autem prioratibus & cellis, quæ nunc, ſine proprio abbate, veſtro regimini ſubjectæ ſunt, nullus futuris unquam temporibus abbatem ordinare præſumat. Liceat quoque vobis, ſeu fratribus veſtris, in eccleſiis presbyteros eligere: ita tamen, ut ab epiſcopis, vel epiſcoporum vicariis, animarum curam abſque venalitate ſuſcipiant. Quam ſi committere illi, quod abſit, ex pravitate noluerint: tunc presbyteri ex apoſtolicæ ſedis benignitate officia celebrandi licentiam conſequentur. Eccleſiarum vero ſeu altarium conſecrationes, ab epiſcopis, in quorum diœceſibus ſunt, locorum veſtrorum fratres accipiant: ſi quidem gratis ac ſine pravitate voluerint exhibere. Alioquin a catholico, quem malueritis, epiſcopo, conſecrationum ipſarum ſacramenta ſuſcipiant. Neque cuilibet facultas ſit aut clauſtri veſtri, aut locorum veſtrorum fratres, pro vivorum ſeu defunctorum eleemoſynis juſtis ob ſalutem datis inquietare: ſed tam virorum, quam mulierum oblationes, quæ ad eos afferuntur, in uſu ſervorum Dei pauperumque profecturas recipere liceat. Statuimus etiam ne cellarum veſtrarum ubilibet poſitarum fratres, pro qualibet interdictione vel excommunicatione, Divinorum officiorum ſuſpenſionem patiantur: ſed tam monachi ipſi, quam & famuli eorum, & qui ſe monaſticæ profeſſioni devoverunt, clauſis eccleſiarum januis, non admiſſis diœceſanis, Divinæ ſervitutis officia celebrent, & ſepulturæ debita peragant. Concedimus etiam vobis, clericos ſæculares, ſeu laicos, niſi qui pro certis criminibus excommunicati ſunt, ad converſionem per loca veſtra ſuſcipere. Sane terminos immunitatis loci veſtri, qui a præfato anteceſſore noſtro Urbano papa conſtituti ſunt, præſentis decreti noſtri pagina confirmamus. Ne videlicet ullus homo cujuſcumque conditionis ac poteſtatis, invaſionem, prædam, aut rapinam facere, ſive homicidium perpetrare præſumat infra ipſorum limites terminorum. Præterea decernimus, ut nulli omnino hominum liceat veſtrum venerabile monaſterium, & loca ſubdita, temere perturbare: ſed eorum poſſeſſiones, & bona cætera, quæ pro animarum ſalute jam data ſunt, vel in futurum Deo miſerante dari contigerit, firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, &c. ..... ſalvo in omnibus Romanæ eccleſiæ jure, & ſedis apoſtolicæ reverentia. Amen.

Ego Honorius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Creſcentius Sabinenſis epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Petrus Portuenſis epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Unalis Albanus epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Willemus Prænestinus epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Ægidius Tuſculanus epiſcopus conſenſi, ſubſcripſi.
Ego Gregorius presbyt. cardin. tit. apoſtol. ſubſcripſi.
Ego Roſſemagnus diacon. card. S. Gregorii, ſubſcripſi.
Ego Coſmus ſanctæ Mariæ in ..... ſubſcripſi.
Ego Gregorius S. Angeli diaconus card. ſubſcripſi.

Datum Laterani per manum Aymerici S. R. E. diaconi cardinalis & cancellarii, IV. Non. Aprilis, Indict. III. Incarnat. Dominicæ anno MCXXV. pontificatus noſtri anno I.

VIII. AD JOANNEM DE CREMA CARDINALEM.

Legatum apoſtolicum in Anglia eum conſtituit.

QUemadmodum bonorum filiorum. *Extat infra in concilio Londinenſi.*

IX. AD ANGLOS.

Ut Joannem Cremenſem legatum apoſtolicum ſuſcipiant.

QUamvis in extremis terrarum, &c. *Extat infra concilio Londinenſi.*

X.

X. AD DAVIDEM SCOTORUM REGEM.

Ut eundem legatum ſuſcipiat.

OPortet devotos & humiles, &c. *Extat infra in concilio Londinenſi.*

XI. AD EPISCOPOS PROVINCIÆ TURONENSIS.

Ut ſervent ſtatuta concilii Nannetenſis.

CAriſſimus frater noſter Hildebertus, &c. *Extat infra in concilio Nannetenſi.*

XII. AD CANONICOS ECCLESIÆ TURONENSIS.

Andegavenſis comitatus ſuppoſitus interdicto.

Honorius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis clericis Turonenſibus matris eccleſiæ S. Mauritii, ſalutem & apoſtolicam benedidictionem.

SIcut boni & humiles filii ſunt paternæ dilectionis nexibus arctius aſtringendi: ita ingrati & inobedientes ſunt rigore juſtitiæ coercendi. Siquidem compertum habuimus, quod Fulco Andegavenſis comes divortium illiciti matrimonii filiæ ſuæ, & Guillelmi filii Roberti comitis, a dilecto filio noſtro I. cardinali presbytero, apoſtolicæ ſedis legato, & ab aliis fratribus noſtris coepiſcopis, & ſapientibus viris, accepta idoneorum probatione teſtium judicatum, ſervare contempſit. Præterea, quod gravius eſt, uti accepimus, ad B. Petri, & ſanctæ atque apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ injuriam, prædicti legati nuncios ad eum directos capiens, & in arcta cuſtodia per duas ſeptimanas retinens, barbas eorum & capillos flammis exurere, & litteras in conſpectu hominum ſub dio cremare præſumpſit. Unde legatus idem, in propriam comitis terram, interdictionis, & in perſonam ejus, excommunicationis ſententiam promulgavit. Nos ergo habito fratrum conſilio, eandem uſque ad condignam ſatisfactionem ſententiam ratam habemus. Interdictum autem præcipimus obſervari.

Datum Laterani pridie Idus Aprilis.

ANNO CHRISTI 1124.

☞ APPENDIX AD EPISTOLAS ET DECRETA HONORII II.

ANNO CHRISTI 1124.

Ex Gerho lib. de edif. Dei Cap. XXVII.

Papa Honorius Domino Salzburgenſi archiepiſcopo de rebus quibuſdam certis etiam definitis per legatum ſuum ſedem Apoſtolicam conſulenti inquit.

SUnt ſcripta jam olim ſuper his cauſis promulgata penes ipſum Dominum archiepiſcopum. Non illi eſt neceſſe de his quærere, aut expectare novum ex noſtri parte aliquod ſcriptum. Scriptis antiquis utatur; quia ſedem Dei habens, noſtrum habebit auxilium, in quibuſcumque illi favent antiquæ traditiones Patrum. *

Idem Gerhous hanc narrat traditam ab eodem Honorio fidei definitionem.

PRimus adſtitit mihi beatæ memoriæ Honorius, cum in ejus curia fuiſſet magiſter Luitolfus inter magiſtros Franciæ. Hic dum adſtruere conaretur, Chriſtum, ſecundum quod homo eſt, hominis quidem filium eſſe naturalem, ſed Dei Patris filium adoptivum: & ego e contrario adſtruerem, non ad hominem aſſumptum pertinere adoptionem, quod filius Dei eſſet, prædictus papa Honorius adſtitit mihi concitatus ad hoc ipſum per quemdam libellum a quodam canonico Lateranenſi, valenter literato, ipſi porrectum, & a me perlectum, in quo diligenter fuit inveſtigatum, quæ differentia eſſet inter filios optatos, quos etiam proprios & naturales dici conſtat, & filios adoptatos filiis naturalibus minime coæquandos. Tunc ergo refutato adoptionis vocabulo in Chriſto Dei & hominis proprio & naturali filio, ego in petra exaltatus, & in fide Petri per ſucceſſorem Petri firmatus, ab urbe redii cum lætitia, certum tenens, verum eſſe, quod Petrus de filio hominis hominibus errantibus ipſe non erraverit, dicens: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi.*

DECRETUM HONORII.

Habet S. Thomas Cantuarienſis Epiſt. LXXXXVII. pag. 118.

CUræ ſit omnibus epiſcopis excommunicatorum omnino nomina tam vicinis epiſcopis, quam ſuis parochianis pariter indicare, eaque in celebri loco poſita præ foribus eccleſiæ cunctis venientibus inculcare, quatenus in utraque diligentia excommunicatis utique eccleſiaſticus aditus denegetur, & excuſationis cauſa omnibus auferatur.

☞ BISUNTINUM CONCILIUM

Seu placitum Dei pro eccleſiis a prædonum violentia liberandis, ab Anſirico Archiepiſcopo anno 1124. habitum.

BIſuntini concilii anno 1124. ſub Anſerico Archiepiſcopo Biſuntino celebrati annus eſt in anonymo auctore miraculorum S. Prudentii martyris, cujus opus vulgavit Labbeus Biblioth. Mſſ. tom. 2. pag. 628. his verbis: *Anno milleſimo centeſimo vigeſimo quarto venerabilis Anſiricus archiepiſcopus Chryſopolitanus immenſum decrevit conſtare conſilium (concilium) quod placitum Dei vocitant in diebus feſtis (ni fallor Pentecoſtes) quibus feriati populi aliquantulumque ſolito raptorum timore nudati ſanctorum devotius ſtudent adire limina. Locus autem tali negotio aptiſſimus denunciatur penes ean-*

eandem civitatem plus minus ab ipsa distans mille quingentis passibus. Est enim ibi planicies distensi soli, quam Thisiam vocant incolæ, Duvio flumine præterfluente a latere. Hoc itaque archiantistitis intonante decreto fama ciet populos eo confluere. Credi vero non potest quot millia promiscui sexus ætatis ac conditionis accurrerint. Præterea quamplurimorum sanctorum illuc glorioſa perlata sunt pignora, quos longum est nominatim recensere. Inter quos & janitoris Cœli Petri nostri pulcherrima ycona & ca- ANNO CHRISTI 1124.

ipsa multarum reliquiarum cum brachio B. Remigii a nostris receptæ sunt ac in papilione ad hoc facto honorifice depositæ. Huc usque auctor de concilio, addens dein miracula ibidem præstita intercessione S. Prudentii, cujus vulgo opinabantur esse brachium illud argenteum, quamquam reipsa B. Remigii lipsana contineret. Hæc autem omnia cum gestis in concilio nullatenus cohærentia hic prætereo. ANNO CHRISTI 1124

CONCILIUM ROXBURGENSE EPISCOPORUM SCOTIÆ.

Circa annum 1126. celebratum. Ex Sim. Dunelm.

Vilkins tom. 1. pag. 409.

JOannes de Crema S. Chrisogoni presbyter cardinalis a papa Honorio II. in Britanniam missus, concilium hoc apud Roxburg vel Rochesburh ad discutiendam controversiam inter Thurstanum archiepiscopum Eboracensem & Episcopos Scotiæ celebravit, uti ex Sim. Dunelm. constat.

Quid autem in hoc concilio actum sit, ac an, & quonam modo animos Episcoporum Scotiæ ab Archiep. Eboracensi alienos legatus conciliaverit, nullibi quod sciam reperitur. Dicitur tamen apud scriptorem modo memoratum quod peracto legationis officio, Londoniam redierit Concilium celebraturus; unde colligere licet, concilium hoc Roxburgense ante Londinense fuisse habitum.

ANNO CHRISTI 1125.

CONCILIUM LONDONIENSE, SEU WESTMONASTERIENSE, ANNO CHRISTI 1125.

Sub Honorio papa II. primum, auctoritate Joannis de Crema cardinalis apostolicæ sedis legati celebratum de reformandis pravis ecclesiæ moribus, nono Septembris, anno Domini MCXXV.

I.

QUÆ SUNT ANTEGRESSA CONCILIUM.

Collectio Anglicana ex MS.

ANno Domini MCXXV. Joan. Cremensis acceptа ab Apostolico super Britanniam legatione, cum diu in Normannia retentus esset a rege, tandem permissus in Angliam transvehitur, & ab ecclesiis honorifice accipitur: juxta quod ipse commendatitias in hoc ipsum ab Apostolico acceperat litteras, quarum inferius exemplaria hic ponuntur.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Joanni presbytero cardinali apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

QUemadmodum bonorum filiorum est, subjecta devotionis humilitate patribus obedire: ita patrum interest, benigno caritatis affectu filiis providere. Curam igitur & sollicitudinem tibi a prædecessore nostro felicis memoriæ papa Calixto III. Angliæ regno commissa providentiæ dilectionis tuæ committimus. Obsecramus autem in Domino, ut tanquam sapiens & discretus Romanæ ecclesiæ filius, quæ ad honorem Dei & sedis apostolicæ pertinent, honestare studiosius opereris.

Data Laterani, Idibus Aprilis.

Sunt præterea in historia Simeonis Dunelm. aliæ duæ epistolæ Honorii papæ, una est ad episcopos Angliæ, altera ad regem Scotiæ.

Honorius episcopus servus servorum Dei, dilectis fratribus & filiis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, proceribus, & cæteris tam clericis quam laicis per Angliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

„ QUamvis in extremis terrarum positos, ad
„ Petri tamen apostoli curam Christianæ
„ fidei vos facit universalitas pertinere. Cum
„ enim Petro dictum est, *Pasce oves meas, pasce* Joan. 21.
„ *agnos meos*, profecto nulla ovium, nullus agno-
„ rum exceptus est ad Christi consortium perti-
„ nentium, qui non Petri commissis sit pastio-
„ ni speciali. Præter hoc, forte regnum Angliæ
„ B. Petro & Romanæ ecclesiæ pertinere sanctis-
„ simi patris nostri Gregorii papæ auctoritas, &
„ B. Augustini prædicatio manifestat. Hoc igi-
„ tur dispositionis debito provocamur, vobis,
„ scilicet longe positis, sollicitiore diligentia
„ providere. Quamobrem Christianum filium no-
„ strum Joan. cardinalem sanctæ Romanæ ec-
„ clesiæ sacerdotem, in partem nostræ sollicitu-
„ dinis vigilantem, vices ei nostras in partibus
„ vestris commisimus. Qui nimirum de ecclesia-
„ rum correctione ac stabilitate, de religionis
„ augmento, & de cæteris, quæ probanda vel
„ improbanda visa fuerint, cum vestræ dilectio-
„ nis auxilio, cooperantibus sanctorum Apostolorum patrociniis, pertractabit. Rogamus ergo vos, & monemus, atque præcipimus, ut
„ eum tanquam S. Petri vicarium reverenter su-
„ scipiatis, humiliter audiatis, atque ad ipsius
„ vocationem, synodales cum eo conventus so-
„ lemniter celebretis: quatenus per ipsius & ve-
„ stram industriam, in regno vestro quæ corri-

„ gen-

ANNO CHRISTI 1125.

„ genda ſunt corrigantur, quæ firmanda ſunt,
„ ſancto inſpirante Spiritu, firmentur.
Data Laterani Idibus Aprilis.

Super Scotiæ quoque regnum idem Joannes legati ſuſcepit officium, apoſtolico ſuper hoc regi ipſius gentis has litteras mittente.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio David illuſtri Scotorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ OPortet devotos & humiles B. Petri diſci-
„ pulos, quæ ad honorem S. R. E. ſpe-
„ ctare cognoverint, attentius operari. Unde no-
„ bilitati tuæ rogando mandamus, ut dilectum
„ filium noſtrum Joannem cardinalem, cui vi-
„ ces noſtras in partibus illis commiſimus, re-
„ verenter ſuſcipias, & honores: epiſcopos et-
„ iam terræ tuæ, cum ab eo vocati fuerint, ad
„ concilium ſuum facias convenire. Controver-
„ ſiam, quæ inter Turſtanum Eboracenſem ar-
„ chiepiſcopum & epiſcopos terræ tuæ diu agi-
„ tata eſt, eidem legato noſtro diligentius inda-
„ gandam diſcutiendamque committimus. Fini-
„ tam vero ſententiam apoſtolicæ ſedis judicio
„ reſervamus. Datum Laterani Idibus Aprilis.

Hac auctoritate Joannes prædictus, circumiens Angliam, etiam ad regem Scotorum David pervenit apud fluvium Twedam, qui Northymbriam & Loidam diſterminat, in loco qui Rocesburh nominatur: ubi officio legationis peracto, rediens ad Lundoniam celebravit concilium, quod de capitulis ſubter annexis habebatur in hunc modum.

Sed priuſquam ad concilii canones veniamus, exemplar litterarum, quibus in eodem convocando uſus eſt Cantuarienſis archiepiſcopus, prout in Landavenſi codice MS. liceat exhibere. Nam a legato ipſo non videtur convocatum, ſed legati juſſu, ab archiepiſcopo Cantuariæ. Sic autem codex ille.

Summonitio Willelmi Cantuar. archiepiſcopi.

Willelmus Cantuarienſis archiepiſcopus Urbano Landavenſi epiſcopo ſalutem.

LItteris iſtis tibi notum facere volumus, quod Joannes eccleſiæ Romanæ presbyter cardinalis atque legatus, * ordinatione noſtraque conniventia concilium celebrare diſpoſuit Lundoniæ in nativitate beatæ ſemper virginis Mariæ.

Forte, ordinantes. H.

Propterea præcipimus, ut in præfato termino in eodem loco nobis occurras cum archidiaconibus & abbatibus & prioribus tuæ diœceſis, ad definiendum ſuper negotiis eccleſiaſticis, & ad informandum ſeu corrigendum, quæ informanda vel docenda ſeu corrigenda docuerit ſententia convocationis noſtræ.

II.

STATUTA CONCILII.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De ſimoniacis.*
II. *Ut pro ſacramentis, & hujuſmodi, pretium non exigatur.*
III. *Ut in conſecrationibus epiſcoporum, &c. nihil detur, niſi ſponte oblatum.*
IV. *Ut nemo beneficium a laico accipiat ſine conſenſu epiſcopi.*
V. *Ut beneficia non ſint hereditaria.*
VI. *Ut amittant beneficia, qui ab epiſcopis invitati, promoveri ad ordines contempſerint.*
VII. *Quis in decanum, priorem, archidiaconum non promovendus.*
VIII. *Ut nemo abſolute ordinetur.*
IX. *Ut nemo ſine judicio epiſcopi ejiciat ordinatum.*
X. *Ut nullus epiſcopus, alterius parochianum ordinet aut judicet.*
XI. *Ut alterius excommunicatum nemo in communionem ſuſcipiat.*
XII. *Ut uni perſonæ non tribuantur diverſi honores eccleſiaſtici.*
XIII. *Ut presbyteris, &c. interdicta ſint mulierum contubernia.*
XIV. *Ut clerici uſuras ne faciant.*
XV. *De ſortilegis.*
XVI. *De conſanguineorum & affinium nuptiis uſque ad ſeptimam generationem non contrahendis.*
XVII. *De viris qui uxores de conſanguinitate impetunt.*

PRÆFATIO. (a)

Ex Simeone Dunelmenſi, & conciliorum codice MS. eccleſiæ Vvigornienſis. Partem ediderat Binius ex continuatore Florentii.

ANno ab Incarnatione Domini MCXXVI. * pontificatus autem domini papæ Honorii ſecundi anno primo, regnante piiſſimo, & glorioſiſſimo Henrico Anglorum rege, Willelmi magni filio; anno vero regni ipſius XXV. celebrata eſt ſynodus Lundoniæ in eccleſia B. Petri apoſtolorum principis, apud Weſtmonaſterium, menſe Septembri, nona die ejuſdem menſis: ubi, poſt multarum diſcuſſionem cauſarum, promulgata ſunt hæc capitula & ab omnibus confirmata, num. 17. Præfuit autem illi ſynodo Joannes de Crema ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ eccleſiæ de titulo S. Chryſogoni presbyter cardinalis, & prædicti domini papæ Honorii in Angliam legatus, cum Willelmo Cantuarienſi, & Turſtino Eboracenſi, archiepiſcopis, & cum epiſcopis diverſarum provinciarum numero XX. & abbatibus circiter XL. & cum innumera cleri & populi multitudine.

* Cor. XXV.

CAPITULA.

I. *De ſimoniacis.*

Sanctorum patrum veſtigiis inhærentes, quemquam in eccleſia per pecuniam ordinari auctoritate apoſtolica prohibemus.

II. *Ut pro ſacramentis, & aliis hujuſmodi pretium non exigatur.*

Interdicimus etiam ut pro chriſmate, pro oleo, pro baptiſmate, pro pœnitentia, pro viſitatione infirmorum, ſeu unctione, pro communione corporis Chriſti, pro ſepultura, nullum omnino pretium exigatur.

III.

(a) Contulit Vvilkins cum cod. Mſſ. Anglicanis in quibus præfatio iſta tota deeſt.

ANNO CHRISTI 1125.

III. *Ut in consecrationibus episcoporum, &c. nihil detur, nisi sponte oblatum.*

Statuimus præterea, & apostolica auctoritate decernimus, ut in consecrationibus episcoporum, vel abbatum benedictionibus, seu in dedicationibus ecclesiarum, non cappa, non tapetæ, non manutergia, non baccilia, & nihil omnino per violentiam, nisi sponte oblatum fuerit, penitus exigatur.

IV. *Ut nemo beneficium a laico accipiat, sine consensu episcopi.*

Nullus abbas, nullus prior, nullus omnino monachus vel clericus, ecclesiam, sive decimam, seu quælibet beneficia ecclesiastica, de dono laici, sine proprii episcopi auctoritate & assensu suscipiat. Quod si præsumptum fuerit, irrita erit donatio hujusmodi, & ipse canonicæ ultioni subjacebit. * subjaceat.

V. *Ut beneficia non sint hereditaria.*

Sancimus præterea, ne quis ecclesiam sibi sive præbendam paterna vendicet hereditate, aut successorem sibi in aliquo ecclesiastico constituat beneficio. Quod si præsumptum fuerit, nullas vires habere permittimus, dicentes cum Psalmista: *Deus meus pone illos ut rotam, &c. qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei.* Psal. 82. Ibidem.

Binius cum hoc & superiore facit unicum canonem.

VI. *Ut amittant beneficia, qui ab episcopis invitati, promoveri ad ordines contempserint.*

Adjicientes quoque statuimus, ut clerici qui ecclesias seu beneficia habent ecclesiarum, & ordinari, quo liberius vivant, subterfugiunt, cum ab episcopis invitati fuerint, si ad ordines promoveri contempserint, ecclesiis simul & beneficiis earum priventur.

Binio 6.

VII. *Quis in decanum, priorem, archidiaconum non promovendus.*

Nullus in decanum, nullus in priorem, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus, promoveatur.

Binio 7.

VIII. *Ut nemo absolute ordinetur.*

Nullus in presbyterum, nullus in diaconum, nisi ad certum titulum ordinetur. Qui vero absolute fuerit ordinatus, sumpta careat dignitate.

ANNO CHRISTI 1125. Binio 8.

IX. *Ut nemo sine judicio episcopi ejiciat ordinatum.*

Nullus abbas, nullus omnino clericus, vel laicus, quemquam per episcopum in ecclesia ordinatum, absque proprii episcopi judicio, præsumat ejicere. Qui autem secus facere præsumpserit, excommunicationi subjacebit.

Binio 9.

X. *Ut nullus episcopus, alterius parochianum ordinet aut judicet.*

Nullus episcoporum, alterius præsumat parochianum ordinare aut judicare: unusquisque enim suo domino stat aut cadit: nec tenetur aliquis sententia non a suo judice prolata.

Binio hic 8 præcedens unicum faciunt nonum.

XI. *Ut alterius excommunicatum nemo in communionem suscipiat.*

Nemo excommunicatum alterius præsumat in communionem suscipere. Quod si scienter fecerit, & ipse communione careat Christiana.

Binio 10.

XII. *Ut uni personæ non tribuantur diversi honores ecclesiastici.*

Præcipimus etiam ne uni personæ * archidiaconatus vel diversi ordinis tribuantur honores.

* al. ne uni pers. in ecclesia diversi tribuantur honores.

Binio hic præcedens faciunt decimum

XIII. *Ut presbyteris interdicta sint mulierum contubernia.*

Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, canonicis, uxorum, concubinarum, & omnium omnino feminarum contubernia, auctoritate apostolica inhibemus, præter matrem, sororem, amitam, sive illas mulieres quæ omni careant suspicione. Qui hujus decreti violator extiterit, confessus, vel convictus, ruinam proprii ordinis patiatur.

Binio 11.

XIV. *Ut clerici usuras ne faciant.*

Usuram & turpe lucrum clericis omnibus prohibemus. Qui vero super crimine tali confessus fuerit, convictus, a proprio gradu dejiciatur.

Binio 12.

XV. *De sortilegis.*

Sortilegos, ariolos, & auguria quæque sectantes, eisque consentientes, excommunicari præcipimus, perpetuaque notamus infamia.

ANNO CHRISTI 1125 nio 13.

XVI. *De consanguineorum & affinium nuptiis usque ad septimam generationem non contrahendis.*

Inter consanguineos seu affinitate conjunctos usque ad septimam generationem matrimonia contrahi prohibemus: si qui vero taliter conjuncti fuerint, separentur.

nio 14.

XVII. *De viris qui uxores de consanguinitate impetunt.*

Interdicimus etiam ut viri proprias uxores de consanguinitate impetentes, & testes quos adducunt, non suscipiantur, sed prisca patrum in omnibus servetur auctoritas.

Placet vobis? Placet. Placet vobis? Placet. Placet vobis? Placet.

His taliter synodali decreto confirmatis, Joannem Romam revertentem comitantur ab ipso evocati Turstanus Eboracensis, & Willelmus Cantuariensis, de suis causis in apostolica audientia acturi

Notæ Severini Binii.

rtholomæus Paqualis.

Eamdem synodum summatim describens Matthæus Paris sancti Albani in Anglia monachus, sed apostolicæ hostis infensissimus (nisi eum, quod supra sub Gregorio V. monui, novator aliquis hæreticus, ut solent, corruperit, vel quas ille in pontifices eorumque legatos egerit calumnias, invectivas, dicacitates & blasphemias eidem malitioso animo interuerit) Joanni de Crema sedis apostolicæ legato cardinali eam, quam pudet adscribere, infamiam inurit. Quare cum prædictus continuator Florentii VVigornienſis res sui temporis descripserit, adeoque majore fide dignus sit: posthabitis calumniis, solam rei gestæ historiam placuit adscribere. De calumnia cardinali illata, ista Baronius. *Hoc etiam anno decernitur ab Honorio papa legatio in Angliam, quæ credita est Joanni Cremensi presbytero cardinali tituli sancti Chrysogoni, a quo pariter mense Septembri celebratum esse concilium scriptores rerum Anglicarum affirmant, & ipsorum magno cum dedecore res ab eo gestas enarrant. Nam præter simoniæ notam, qua ejus æstimationem inurunt: addunt illud ignominiosum, quod cum in eodem concilio sanciuisset canonem adversus clericos concubinarios, in eosdemque declamasset quod magno scelere post celebratum sacrosanctum Missæ sacrificium auderent se jungere concubinæ, seu de latere ejusdem surgere ad sacrificium celebrandum:* A *ipse tamen, cum eadem die corpus Domini confeciſſet, post vesperam fuit cum meretrice deprehensus. Scripta hæc reperiuntur primitus ab Henrico Huntindonienſi rerum Anglicanarum scriptore. Rogerius ipso recentior eadem totidem verbis repetit in annalibus. Sed anno sequenti, atque novissime Matthæus VVestmonasterienſis, de his item agens anno præsenti, addit inanem excusationem ejus: quod scilicet ita in ea turpitudine deprehensus, dixisset quod non fuerit ipse sacerdos, sed sacerdotum corrector. Porro ex tali excusatione convinci mendacium nemo non videt. Etenim quomodo non sacerdos fuit, quem sacerdotem esse necessitas ipsa cogebat, utpote quod esset presbyter cardinalis tituli sancti Chrysogoni? vel quomodo non sacerdos, quem dicunt mane incruentum sacrificium celebrasse? certe quidem non numero historicorum veritatem historiæ consuevimus æstimare, sed quanta fide polleat primus autor cujuslibet assertionis. Nam reliquos primum sequi autorem, & ejus vestigiis inhærere frequentiori usu in more positum reperimus.* B *Cum igitur accurate autorem expendimus, quantæ fidei esset qui istbæc primus asseruit, invenimus eum plus æquo, immo inique favere sacrorum ministrorum conjugio, ipsum archidiaconum. Etenim dum ipse agit superius de sancto Anselmo, qui in concilio a se celebrato vetuit conjugia clericorum, mendacissime asseruit, ante illud tempus in Anglia id non fuisse prohibitum, & plures fuisse qui ejusmodi conjugio favissent; quod quam falsum sit nullus ignorat. Hæc dicta sint, ut exploratæ habeatur autoris fides. Præterea, si tanto fuisset legatus re vera crimine infamatus: quomodo adversarii ejus, ipsi scilicet schismatici fautores Petri Leonis, cum suis scriptis declamasse reperiantur in eos cardinales qui Innocentium elegerunt, inter quorum primos ipse Joannes Cremensis habetur annumeratus, tam enorme delictum exprobare cessarunt? vel quomodo sanctus Bernardus, & alii viri magni nominis ejus temporis scriptores, Innocentiique papæ fautores, adeo constanter dicere potuissent, sicut numerosiorem, ita & sanctiorem cardinalium partem, eundem Innocentium elegisse, si tanto scandalo ex* C *eis unus Joannes Cremensis orbem Christianum concussisset? Sed & quod hujus temporis rerum Anglicanarum scriptor VVillelmus Malmesburiensis, haud assuetus parcere ecclesiæ Romanæ ministris, ejusdem facinoris nullam penitus mentionem fecisse reperiatur; nec ibidem diligens autor, qui adjecit appendicem ad Florentium & adeo exacte præ cæteris de singulis rebus gestis in eo concilio meminit, perinde ac si eidem interfuisset, hujus evulgati, ut volunt, tantopere criminis aliquid penitus scripserit: certe quidem de eo dubitandi, verumne sit vel sparsa calumnia, ut fieri assolet, saltem locum reliquit; quod quilibet amantissimus veritatis non puto negabit. Nos vero nec ejusmodi sumus, ut proditione veritatis delinquentem quemlibet ecclesiæ Romanæ ministrum prodere nolimus, cum nec ipsa sibi hoc vendicet Romana* D *Ecclesia, ut membra sua, & e latere suo legatos missos omni carere turpitudine asserat; non enim, quod probo ducit Apostolus, æmulatur Deum, ut fortior illo sit. Si enim ipse Deus, qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem, tamen in angelis suis reperit pravitatem: quid præsumet ipsa, dum angelos suos mittit legatos suos in mare? secundum illud propheticum:* Ite angelis veloces ad gentem convulsam & dilaceratam: *cum sciat ipsa non supernos angelos mittere, sed homines, de quibus est pronunciatum divinum oraculum, quod* universa vanitas sit omnis homo vivens; *sed de his satis.*

1. Cor. 10. Pſal. 103. Job. 4. Iſai. 8.

AD CONCILIUM LONDINENSE

In causa disciplinæ, adsistente Joanne de Crema A. S. L. Anno 1125. *celebratum.*

ADDITIO.

x Manſi uppl Tom. pag. 375.

Concilii hujus canones ex Simeone Dunelmensi exhibet Labbeus, eademque ex eodem scriptore repetit Wilkins concil. Britan. t. 1. *pag.* 407. *qui & de MS. codice Cantuariensi variantes adnotavit. Nihil tamen in iis præter vocalium tantummodo immutationem occurrit; quare me illas omisisse, haud grave laturos eruditos judico. Unum moneo, deesse in codice illo præfatiunculam, in qua annus habiti concilii adnotatur, ex quo non inaniter conjicerem additamentum illud esse Dunelmensis, cui im-* E *peritiæ adscribendus est anachronismus ille statim in limine occurrens, ubi annus* 1126. *cum primo Honorii illigatur; quem optime corrigit Labbeus, legendum anno* 1125. *admonens.*

Addit insuper idem Anglus collector tertiam aliam Honorii bullam de controversia inter Eboracensem & Cantuariensem episcopos, quam cognoscendam Joanni de Crema legato suo in Britanniam commisisse se scribit in literis, quas Labbæus actis concilii Londinensis præmittit. Hanc ergo bullam

repræ-

ANNO CHRISTI 1125. Henricus Huntindonensis hist. lib. 7. hoc anno.

☞ *repræsento ne quid desit, quamquam diu post Lon-* A *tris constitutionem, ista inter eos honoris distinctio in perpetuum conservetur, ut prior habeatur, qui prior fuerit ordinatus. Ad hæc si Cantuar. archiepiscopus Ebor. electum gratis, & sine subjectionis exactione consecrare noluerit; electus Ebor. a suffraganeis suis, aut a Romano pontifice libere consecretur. Porro antiquas libertatis consuetudines, & possessiones quas vel in præsenti legitime obtinetis, vel in futuro, largiente Deo, juste poteritis adipisci, ecclesiæ Ebor. præsentis privilegii auctoritate firmamus, statuentes, ut nullus eas auferre, imminuere, vel temerariis audeat vexationibus infestare, sed* B *omnia integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis pro futuro. Illud quoque capitulo præsenti subjungimus, ut ecclesiæ S. Andreæ Hagulstadens. S. Joh. Beverlac. S. Wilfridi de Ripon, S. Mariæ de Suthewel. S. Oswaldi de Glouc. in omnibus possessionibus & libertatibus, & consuetudinibus vobis vestrisque successoribus, nec non Ebor. ecclesiæ integre semper & quiete permaneant. Si quæ igitur ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, se-* C *cundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sanctissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.*

ANNO CHRISTI 1125.

dinienſe concilium datam credo, tunc ſcilicet, cum pontifex auditis Eboracenſi, & Cantuarienſi epiſcopis, qui cum Joanne ad urbem remeante Romam venerant, ea de re definitivam ſententiam pronunciavit.

ANNO CHRISTI 1125.

BULLA HONORII PAPÆ II.

Thurſtano Ebor. archiep. privilegia nonnulla concedens eccleſiæ Eboracenſi.

HOnorius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Thurſtano, Eboracenſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice promovendis in perpetuum. In eminenti apoſtolicæ ſedis ſpecula, diſponente Domino, conſtituti, injuncto nobis apoſtolatus officio fratres noſtros epiſcopos intima charitate diligere, & eccleſiis ſibi a Deo commiſſis ſuam debemus juſtitiam conſervare, pro ipſarum quoque volumus ſtatu ſatagere, atque earum quieti & utilitati, ſalubriter, auxiliante Domino, providere. Ideoque chariſſime frater Thurſtane, archiepiſcope, tibi tuiſque ſucceſſoribus, & per vos Ebor. eccleſiæ, cui authore Deo præes, Eboracenſis Eccleſiæ metropol. ſuffraganeos, & quicquid parochiarum vel epiſcopali vel metropolitico jure ad eamdem cognoſcitur eccleſiam pertinere, in perpetuum confirmamus. Antiquam ſane Ebor. eccleſiæ dignitatem integram conſervari authore Deo cupientes, auctoritate apoſtolica prohibemus, ne ulterius, aut Cantuar. archiepiſcopus Eboracen. profeſſionem quamlibet exigat, aut Eboracen. Cantuarienſi exhibeat; neque quod penitus a beato Gregorio prohibitum eſt, ullo modo Ebor. Cantuar. ditioni ſubjaceat, ſed juxta ejuſdem pa-

☞ LUGDUNENSE CONCILIUM

Quo Pontius Cluniacenſis abbas deponitur & anathemate punitur, A Petro A. S. L. anno 1126. celebratum.

Ibid. pag. 577.

POntius olim Cluniacenſis abbas de multis po- D *tum coactus Pontius ut Romæ ſe ſiſteret ad judicium pontificis. Venit ille ad urbem, non tamen cauſam ſuam tueri coram pontifice ſuſtinuit, a quo iterum abbatia, quam per injuriam invaſerat, expoliatus, & novo anathemate damnatus eſt; nec diu poſt hoc judicium ſupervixit. Hæc omnia fuſius legas in to. VI. annalium ordinis S. Benedicti, quem Mabilonii annalibus ex obitu authoris ſui intermiſſis adjecit P. Edmundus Martene ſcriptor ejuſdem ordinis clariſſimus. Ex illo vero hic dandas cenſeo epiſtolas tres Honorii in cauſa Pontii datas, cum ſententia excommunicationis a Petro A. S. L. in concilio Lugdunenſi pronunciata, ac denique bullam Honorii, qua Petri in Lugdunenſi con-* E *cilio ſententia confirmatur, totique huic controverſiæ finis imponitur.*

ſtulatus criminibus coram Caliſto II. pontifice, reuſque agnitus, abbatis dignitatem in pontificis manu depoſuerat, ſeque voti religione obſtrinxit proficiſcendi in Palæſtinam, totumque ſe ſervitiis chriſtianorum militum devovendi. Ibi ergo aliquandiu ſubſtitit, vitamque adeo ad recti normam direxit, ut non exiguam ſanctimoniæ famam ſibi comparaverit. Tum rediit in Italiam, ubi non diu poſt, quam intus in corde celabat nequitiam produxit; nam valida militum manu parata Cluniacum petiit, monaſterium invaſit, factioſiſque nonnullis monachis ſibi adjunctis reliquos cum abbate expulit. Re comperta Humbaldus Lugdunenſis archiepiſcopus ſententiam excommunicationis in Pontium dixit. Nec Ho- E norius II. pontifex ſegnius graſſanti malo ſeſe oppoſuit; nam miſit actutum in Galliam Petrum diaconum ſuum ex latere legatum cum literis ad epiſcopos, & primores Galliæ, ad Cluniacenſes, & ad epiſcopum Lugdunenſem, quo junctis ſimul omnes viribus invaſorem ejicerent, corruentemque Cluniacenſem rem reſtituerent, & confirmarent. Strenue id præſtitum a Petro, adnitentibus epiſcopis & Galliæ proceribus. Quare collecto Lugduni concilio anathema in Pontium præeunte Petro ab eccleſia Gallicana dictum eſt;

HONORII PAPÆ II.

Breve ad omnes epiſcopos & proceres Galliæ, ut Pontium olim abbatem Cluniacenſem coerceant.

HOnorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus patribus archiepiſcopis, epiſcopis, baronibus & aliis fidelibus per Franciam, Aqui-

Ex Ann. Ord. S. Ben. t. p. 600. append.

Aquitaniam, & Burgundiam constitutis salutem & apostolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 1145

Universæ bonitatis inimicus Diabolus ut religionem fratrum Cluniacensium cribraret sicut triticum, expetivit. Pontium namque ad perturbandos fratres divino famulatui mancipatos arrogantiæ spiritu tumidum de ultra marinis partibus unco ambitionis adduxit, & ut ab eo monasterium Cluniacense occuparetur efficit. Quamobrem dilectum filium nostrum Petrum Diaconum cardinalem ad vos ex gremio sanctæ Romanæ ecclesiæ dirigentes, caritati vestræ mandando præcipimus, ut ipsius consilio invasorem Pontium a Cluniacensi monasterio & obedientiis, atque omnibus pertinentiis ejus eliminare summopere procuretis; idem enim filius noster Petrus vice nostra in Pontium & in omnes fautores ejus anathematis confirmabit sententiam. Dilecto vero filium nostrum Petrum Cluniacensem abbatem manu tenere & honorare curetis. Data Lateranis VIII. Kal. maji.

EJUSDEM LITERÆ AD MONACHOS CLUNIACENSES

Ut Pontium abbatem rejiciant.

HOnorius episcopus servus servorum Dei, universis monachis & conversis ad Cluniacense monasterium pertinentibus salutem & apostolicam benedictionem.

Gravamur admodum quoniam, sicut accepimus, sacri collegii unitatem & statum religionis Pontius diabolico agitatus spiritu visus est ausu temerario perturbare. Quamvis ergo væ sit homini illi per quem scandalum venit; ad probationem tamen, & purgationem bonorum necesse est scandala provenire: vis enim & audacia militis in bello cognoscitur, & fidei religiosæ constantia in adversis comprobatur. Quo circa dilectum filium nostrum Petrum cardinalem ad vos e gremio sanctæ Romanæ ecclesiæ dirigentes mandando præcipimus, ut in charitatis unitate firmiter persistentes, eidem Pontio nullum omnino consilium vel auxilium præbeatis, sed potius ab ipso tanquam a schismatico & invasore vos omnimodis abstinete. Idem namque filius noster Petrus vice nostra in Pontium, & in omnes fautores ejus anathematis confirmabit sententiam. Præcipimus autem, ut dilecto filio nostro Cluniacensi abbati, tanquam pastori vestro, & animarum vestrarum rectori, humiliter obedientiam, & reverentiam exhibeatis. Datum Laterani VIII. Kal. maji.

EJUSDEM AD HUMBALDUM ARCHIEPISCOPUM LUGDUNENSEM.

Ejusdem argumenti.

HOnorius episcopus servus servorum Dei venerabili Hu .... Lugdunensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato salutem, & apostolicam benedictionem.

Dolemus quoniam, sicut accepimus, religione Cluniacense Pontius temere perturbavit. Gratias ergo tuæ referimus fraternitati, quod tanquam religionis amator ei viriliter restitisti. Instanti igitur vigilantia tam per ecclesiæ ministros, quam per exteras potestates illum de monasterio trahere, & in carcerem ponere omnibus modis elabores. Nos autem de latere nostro legatum e vestigio transmittimus, qui tibi ad hoc explendum consilium & auxilium præbeat. Data Lateranis VIII. Kal. maji.

ANNO CHRISTI 1145.

FORMULA EXCOMMUNICATIONIS IN PONTIUM ET PONTIANOS.

HÆc est excommunicatio, quam fecit Petrus cardinalis sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus in virtute Spiritus Sancti, & in auctoritate domni papæ Honorii, cujus vice fungitur, in Pontium invasorem, & schismaticum, & in burgenses Cluniacenses, & in omnes eorum fautores in Lugdunensi synodo VII. Kal. junii in præsentia episcoporum consentientium, & abbatum, & presbyterorum multorum, & clericorum.

Quoniam contra voluntatem Dei, & domni papæ Honorii, totiusque Romanæ ecclesiæ Pontius Cluniacense monasterium irrationabilis laicorum violentia invasit, Romanæ ecclesiæ misericordiam magis quam justitiæ severitatem sequentes, tertio tam literis, quam nuntiis eum ad nos vocavimus, ut voluntatem domni papæ Honorii ex ore nostro super hoc audiret, eique veluti totius orbis universali patri in omnibus obediret. Verum quia domno papæ Honorio, cujus vice fungimur, obedire, & de perpetrato invasionis ecclesiæ scelere noluit pœnitere, hanc injuriam Deo, & apostolicæ sedi illatam ulterius inultam non ferentes, auctoritate apostolorum Petri, & Pauli, & domni papæ Honorii, qui nobis plenam, & in hoc negotio sua vice tradidit potestatem, excommunicationis sententiam domni Humberti archiepiscopi Lugdunensis S. R. E. & domni papæ Honorii legati, & ejus suffraganeorum in eumdem Pontium, & in omnes fautores ejus juste iterum prolatam in præsenti confirmamus synodo, quam iterum renovantes, prædictum Pontium, ac monachos ei cohærentes, nec non & burgenses Cluniacenses anathematis vinculo innodamus, quousque resipiscant, & ad condignam redeant satisfactionem. Præcipimus etiam sub anathemate ut nullus in ecclesiis vel in officinis infra ambitum muri Cluniaci, aut deforis infra claustra, vel pertinentiam totius burgi constitutis campanas pulsare, vel officia celebre divina, vel capitulum facere præsumat quousque Pontius inde exeat, & ab hac infestatione quiescat. Ejusdem anathematis vinculo insuper eos innectimus, qui de thesauro ecclesiæ Cluniacensis quidquid causa donationis vel venditionis seu pignorationis acceperunt, ac deinceps acceperint, vel dederint. Præterea obedientias, in quibus Pontius suos priores intrusit, scilicet Silviniacum cum Eustorgio priore & suis fautoribus, Massiliam cum priore, Laziacum & ejus priorem, Parrona cum priore, ne divina officia ibi celebrentur, interdicimus. Denique omne christianitatis officium supradictis locis interdicimus, excepto baptismate puerorum, & pœnitentia morientium, volentium ab hac nequitia converti, data securitate in manibus Lefaldi Vincentii, & aliorum, qui obedientiam Romanæ ecclesiæ & Petri abbatis fidelitatem servant. Eodem vinculo ligamus eos, qui victualia vel arma burgensibus Cluniaci pretio, vel dono, in defensione hujus sceleris portant.

HONORII PAPÆ BULLA.

Ejusdem argumenti.

HOnorius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Petro Cluniacensi abbati salutem & apostolicam benedictionem.

☞ Universalis ecclesiæ sollicitudo nobis a dispensatore omnium bonorum Deo commissa, mentis intentionem incessanter urgere non desinit, religionis statum inconvulsum servare, & religiosis locis libertatem debitam custodire. Sancta tamen mater ecclesia, quæ ad tempus ex parte peregrinatur in terris, multarum oppressionum purgatur turbine, & validæ persecutionis examinatur fornace, cælumque inspiciens, gemebunda suspirat, donec illi cœlesti præsentialiter uniatur, quæ de immarcescibilis coronæ remunerata præmio, sui creatoris contemplatione lætatur. Cæterum navis B. Petri cœlorum clavigeri, cui Christus præsidet gubernator, quamvis multis collidatur procellis, & horrendis ventorum flatibus agitetur, nunquam tamen naufragii damnum incurret; sed ad portum tranquillitatis cum eis qui ei adhærent, secura perveniet. Pontius siquidem B. Benedicti inimicus, præceptionibus & monastici ordinis malleus, qui Cluniacensem abbatiam in manu prædecessoris nostri felicis memoriæ papæ Calisti sine spe recuperationis refutaverat, & se perpetuo Jerosolymis victurum voto adstrinxerat, contra voluntatem Dei & nostram, Cluniacense monasterium superba obstinatione & præsumptione sacrilega occupavit: nitorem vero Religionis Cluniacensium fratrum, quæ per totam Galliam claruerat, perturbans, corda simplicium veneno suæ pravitatis infecit. Præterea sacrilegium & rapacitatis flagitium præteritis superaddens peccatis, vasa sacra, & thesaurum monasterii, qui ex voto fidelium ad pauperum usus, cum foret opportunum, fuerat destinatus, diripuit, & ejus maximam portionem pro retinendis militibus, sagittariis, & balistariis dissipavit. Quia igitur in tanta pertinacia induratus, nequaquam resipiscere voluit, venerabilis frater noster Humbaldus Lugdunensis archiepiscopus apostolicæ sedis legatus, in eum excommunicationis sententiam promulgavit. Cæterum postquam tantum periculum, tantamque religionis stragem Cluniacensi monasterio imminere veridica relatione cognovimus, dilectum filium nostrum Petrum diaconum cardinalem de gremio sanctæ Romanæ ecclesiæ ad partes illas mittendum duximus, qui præcepto, & auctoritate nostra Pontium invasorem, & fautores ejus vinculo anathematis innodavit. Post hæc autem tu dilecte fili Petre Cluniacensis abbas, & idem Pontius proximis B. Michaelis octavis, ad nostram venire præsentiam, & de prædicta controversia, & excessu, nostro & Romanæ ecclesiæ obedire judicio statuistis, & ne super hoc vestrum aliquis falleretur, utrinque obsides in præsentia prænominati dilecti filii Petri cardinalis diaconi præbuistis. Statuto itaque termino, nostro te conspectui præsentasti. Pontius vero cum monachis, & burgensibus, nondum tamen cum suis ab excommunicationis vinculo absolutus ad urbem venit. Ut autem secundum usum ecclesiasticum de excessu, pro quo excommunicatus fuerat, satisfaceret, & postmodum juxta rationis ordinem, ad causam suam permitteretur agendam, a nostris fratribus est sæpenumero requisitus: ipse vero spiritu elationis tumidus in inficiationes & verborum involucra assueto more linguam extendens, satisfacere nobis & ecclesiæ Romanæ contemsit: nos siquidem quosdam monachos, qui cum eo venerant, post acceptam satisfactionem recepimus, & ad causam suam agendam admisimus. Tunc ergo te in Cluniacensem abbatem canonice, & secundum beati Benedicti regulam electum, ac per prædecessorem nostrum felicis memoriæ papam Calistum, & per nos ipsos confirmatum, modo vero per Pontium invasorem, & complices suos infideles burgenses fuisse expulsum, bona etiam monasterii, & thesaurum fuisse distractum, per carissimum filium nostrum Matthæum priorem S. Martini de Campis, quem advocatum & causæ tuæ patronum statueras, supplicem allegasti, & ut tibi de ablatis restitutio, & de irrogata injuria justitia fieret postulasti. Cæterum monachi, qui cum Pontio venerant, ex adverso pastorem suum Pontio sibi fraudulenter ablatum, nec umquam eum Cluniacensis monasterii regimen dimisisse acclamabant. Qui statim productis apostolici viri regestorum papæ Calisti voluminibus, & assertione testium, qui tunc præsentes fuerunt, convicti sunt. Ut igitur verba ipsius ad Pontium directa ponamus, hæc sunt: Tibi præcipimus ut ab hujusmodi levitate desistas, & quam in manu nostra sine recuperationis spe refutasti Cluniacensem abbatiam nullatenus molestare præsumas. Si vero nostri præcepti transgressor extiteris, gratiam beati Petri, & nostram amittes; & si quando ad nos clamaveris, non exaudieris. Item ad conventum Cluniacensem inter cætera, zelum inter vos & contentiones agitari multorum relatione comperimus, & vehementius aggravamur. Pontius enim qui olim vestro monasterio præfuit, concordem unitatem vestram dividere, & simplicitatem mentium vestrarum sollicitare non desinit: unde universitati vestræ præcipimus, ut sicut per obedientiam beati Petri salvare animas vestras cupitis, protinus abjectis omnino schismatibus carissimo filio nostro Petro Cluniacensi abbati unanimiter & devote humilitatis subjectionem & obedientiam deferatis, & in Pontio illo, qui in nostris manibus sine spe recuperationis abbatiam Cluniacensem penitus refutavit, nullam de cætero spem habeatis; cum quod de eo in causa hac constituimus, nulla prorsus ratione mutabimus. Si quis autem vestrum hujus præcepti nostri temerator extiterit, si abbatiæ vel alicujus prælationis nomine insignitus fuerit, vel ordinis promotionem habuerit, dignitatis, & ordinis sui detrimentum sustinebit, & anathematis sententiæ subjacebit. Idem de eodem ad te Petre fili carissime. Quod autem de Pontio illo, qui olim abbatiæ Cluniacensi præfuit, quam omnino sine recuperationis spe in manibus nostris refutavit constituimus, nulla volumus ratione mutare. Quocirca quemadmodum judicis postulabat officium, diligentius indagato negotio, habito consilio, & communi assensu fratrum nostrorum episcoporum & cardinalium, Petro præfecto urbis, & aliis nobilibus Romanis, & legis peritis collaudantibus, ex sententia de Cluniacensi abbatia, de monachorum obedientia, de omnibus tam exterius, quam interius ad eamdem abbatiam pertinentibus, plenarie te per abundantem justitiam investivimus: obsides vero quos pro executione justitiæ dederas absolventes, illos quos Pontius & burgenses pro parte sua obligaverant, alligavimus. Burgenses etiam de thesauro Cluniacensi monasterio restituendo, & alio damno restaurando in manu tua, ad quem cura spectare cognoscimus, damnavimus, pœna legali adhibita: verum ipsius pœnæ relaxatio est tuæ discretioni commissa. Præterea Pontium excommunicatum, invasorem, deprædatorem, sacrilegum, & schismaticum condemnantes, sententiam beatæ recordationis prædecessoris nostri domni papæ Calisti in ipsum Pontium datam, ut videlicet nullo tempore Cluniacensem abbatiam recuperet, apostolica auctoritate firmavimus. Si quis autem

in

ANNO CHRISTI 1125.

ANNO CHRISTI 1125.

☞ in posterum hanc nostræ diffinitionis sententiam violare tentaverit, laicus anathematis gladio feriatur, clericus honoris & officii privatione multetur.

ANNO CHRISTI 1125.

Ego Honorius catholicæ ecclesiæ episcopus.
Ego Portuensis interfui.

A Datum Laterani per manum Aymerici sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis cancellarii XIII. Kal. novembris, indictione III. anno Dominicæ Incarnationis MCXXVI. pontificatus autem domini Honorii II. papæ secundo.

ANNO CHRISTI 1125.

☞ CONCILIUM MOGUNTINUM

In causa Gebhardi Wirceburgensis vitiose electi Anno 1125. circiter celebratum.

ROgero Wirceburgensi seu Herbipolensi episcopo defuncto anno 1125. Gebhardus quidam Bambergensis ecclesiæ canonicus a factiosis quibusdam assentiente Henrico imperatore jam olim electus, sed Calisti authoritate Rogero æmulo suo cedere coactus, iterum sedem illam ambivit. Eum quidem ab initio admittendum censuerat Adalbertus Moguntinus archiepiscopus, satius ducens vitiosam electionem tolerare, quam alterum substituendo, periculoso schismate ecclesiam illam dilacerandam tradere. Actum est ea de re in concilio Moguntino, quod tunc habitum discimus ex literis Gebhardi in codice Udalrici num. CCCXXXV. in quibus ita de hoc concilio: *Archiepiscopum adii ipsius consilio, Concilio quod in Moguntia ecclesia tunc temporis habuit, me una cum Eistetensi electo præsentavi, petens misericordiam vel justitiam, & omnem obedientiam me ei & Moguntinæ ecclesiæ semper exhibuisse ipsius testimonio in synodo comprobavi. Omnium igitur suffragiis pro me pulsantibus me de episcopali consecratione certum fecit, & diem consecrationis & locum mihi constituit, ad quem veni & nihil profeci.*

Ex hoc concilio datas credo ab eodem Adalberto literas ad Ottonem Bambergensem, quibus illum invitat, ut ad festum S. Lucæ in certum locum veniat, ubi iterum ea de causa tractaretur, & consecraretur electus. Has literas, quas concilii hujus synodicas puto, hic exhibeo ex codice Udalrici num. CCCXXII.

A. sanctæ Moguntinæ ecclesiæ humilis servus, B & apostolicæ sedis legatus, venerabili, & in Christo dilecto fratri, & coepiscopo domino O. salutem & apostolicam benedictionem.

Tribulationes & destructiones Herbipolensis ecclesiæ, quæ, & quantæ sint, quam diu duraverint, jam dudum discretioni vestræ innotuit, quæ usque adeo multiplicatæ sunt, nisi eis in brevi provideat omnipotens Deus & misericors Dominus, quod in proximo ecclesia illa omnimodis adnihilabitur. Unde si facultas suppeteret, vestræ fraternitatis præsentiam & consilium potissimum desideraremus convenire, & de ipsius reformanda pace & religione, quantum divina misericordia concederet sollicitius pertractare. Siquidem fratrum, qui nobiscum sunt, & quos C præsentialiter vel per literas nostras convenire potuimus, tale est consilium, quum venerabilis frater, & coepiscopus noster Rogerus viam universæ carnis ingressus est, in hoc ecclesiæ illi provideamus ut promovendo fratrem illum Gebhardum, dispersa illius ecclesiæ dispensatorie potius recolligamus, quam alium super imponendo graviter quidem dispersa funditus extirpari permittamus. Quo circa fraterna vos commonemus caritate: ut præsentiam vestram conventui fratrum nostrorum, quos in idipsum convocavimus, in proximo Festo beati Lucæ velitis præsentare, vel si id minime valueritis adimplere, consilio, quod Spiritus Sanctus vobis dictaverit, consensus vestri literas non differatis transmittere. Valete & in orationibus vestris nostri memoriam facite.

ANNO CHRISTI 1126.

COMITIA BARCINONENSIA,

ANNO CHRISTI 1126.

In quibus plura in Ecclesiæ utilitatem statuta.

Pagi ad Ch. 1126. 14.

ANno Christi 1126. juxta Diagum lib. 2. Hist. Comit. Barcinon. c. 108. Barcinonæ comitia generalia totius Principatus celebrata, in quibus Reipublicæ status reformatus, & sæcularium adversus Ecclesiastica jura excessus emendati. Petiit id a Raymundo III. Barcinonensi & Provinciæ Comite Beatus Oldegarius, cujus desiderio annuit Comes, & in ejus palatio uterque Ordo coactus fuit. Ex ecclesiasticis adfuere Oldegarius Metropolitanus, Raymundus Ausonensis, & Berengarius Gerundenses Episcopi, ac E Catalauniæ Abbates omnes. Ex Laicis Comes cum Raymundo Berengario filio post patris mortem Aragoniæ Principe, Proceres multi, & Nobilium multitudo infinita. Inter alia multa in utilitatem Ecclesiæ iis in Comitiis statuta, Comes ac filius, Proceres ac Nobiles B. Oldegario restituere ecclesias omnes ac cemeteria cum D redditibus ac quibuscumque aliis hactenus a se in præjudicium ecclesiæ possessis: integra libertas iisdem ecclesiis concessa absque ullius jurisdictionis in eas reservatione. Statutum pariter, ut nemo in posterum ecclesias intra triginta passuum ambitum violare præsumat: quod ecclesiasticarum personarum corpora vel bona nequaquam divexet. Item forma adsignata est, qua ecclesiæ sine earum fraude, & absque contribuentium periculo decimas capiant. Hæc, aliaque, inquit Diagus, statuta *die X. Martii MCXV.*, sed id error librarii positum: cum eo Christi anno Oldegarius nondum Tarraconensis Archiepiscopus fuerit. Quare loco MCXV. legendum, inquit Didacus, *anno MCXXV.* qui anno 1126. designat; cum Comitia m. Martio habita fuerint, & in Catalaunia annus vel a Paschate, vel a die 25. m. Martii secundum usum Gallicanum proficisceretur.

ANNO CHRISTI 1126.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Ex Bessin. Concil Rotomag. part. 2. p. 70.

Ad Dedicationem Sagiensis Basilicæ.

ANno ab Incarnatione Domini 1126. (*inquit Ordericus lib.* 12. *p.* 883.) Indictione IV. pontificalis basilica S. Gervasii Mediolanensis martyris apud Sagium 12. Kal. Aprilis dedicata est a Domino Goisfredo Rotomagensi Archiepiscopo, & aliis quinque Præsulibus. Ibi tunc Henricus Rex Anglorum cum Proceribus suis affuit, A & eidem ecclesiæ redditus x. librarum pro dote per singulos annos donavit. Ibi tunc interfuerunt Gerardus Engolismensis Episcopus Romanæ ecclesiæ Legatus, Joannes Lexoviensis, Joannes Salarienſis, Goisfredus Carnotensis, & Ulgerius Andegavensis.

Ex Ughelii Ital. sacra to 3. in Pisanis n 43.

CONCILIUM ROMANUM,

In quo jus consecrandi Episcopos Corsicæ Pisano Archiepiscopo restituitur.

Demptam a Calisto II. Pisanis Archiepiscopis instituendorum in insula Corsica Episcoporum prærogativam Honorius II. in concilio Romano anno Christi 1126. *celebrato eisdem restituit, hoc edito diplomate.*

Honorius episcopus servus servorum Dei. Venerabili fratri Rogerio Pisano Archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

Ad hoc in sancta matre Catholica, & universali Romana Ecclesia, quæ justitiæ sedes est, nos auctore omnium bonorum Deo cognoscimus constitutos, ut suam Ecclesiis omnibus justitiam conservemus, si quid perperam gestum esse noverimus, rationis consilio ad rectitudinis tramitem reducamus, quatenus & quæ corrigenda sunt, ordine judiciario corrigantur, & quæ recte statuta noscuntur, in suo vigoris robore perseverent. Prædecessor equidem noster sanctæ memoriæ Urbanus papa justitiæ, ac charitatis intuitu, consilio Episcoporum, & Cardinalium, & aliorum fidelium assensu Pisanæ ecclesiæ, & Dajaberto, qui ei præsidebat, ejusque successoribus canonice intrantibus Corsicanæ insulæ Episcopatus regendos, & disponendos commisit, atque subjecit. Eundemque Dajabertum in Archiepiscopum insulæ Corsicanæ promovit, & Corsicanis Episcopis, ut ei tamquam Metropolitano suo obedirent, per obedientiam præcepit. In magna namque, & diuturna schismaticorum tempestate, quam Romana tunc temporis patiebatur Ecclesia, Pisanorum Civitatem multis laboribus fecit obnoxiam. Corsicana vero tam prolixitate spatiorum, quam negligentia pastorum, dominorum insolentia, & desuetudine legatorum sedis Apostolicæ a subjectione, & obedientia Romanæ Ecclesiæ deferbuerat, & dissolutioni, ac dissipationi dedita ecclesiastici ordinis pene deseruerat disciplinam. Proinde idem prædecessor noster tot a Pisanis collatorum beneficiorum meritis digne respondit, & Corsicanæ Ecclesiæ, quæ Pisanis propior est, debita charitate providit. Postmodum vero successor ejus Papa Gelasius ejusdem charitatis respectu idem juris, & dignitatis, quod a domino Urbano Papa Pisanæ Ecclesiæ collatum fuerat, auctoritate sui privilegii confirmavit. Quo de hac luce assumpto prædecessor noster Papa Calistus ejusdem rationis consideratione, & quod ab antecessoribus ejus Urbano, & Gelasio datum, & confirmatum Pisanæ Ecclesiæ B fuerat, privilegii sui munimine roboravit. Januenses autem honori Pisani populi invidentes, & eorum incrementum æquo animo non ferentes, hujus rei sumpta occasione guerram contra Pisanos moverunt. Unde cædes, incendia, & multæ Christianorum captivitates peccatis exigentibus contigerunt, & debacchandi in Christianos Sarracenis multa crevit audacia. Præterea Januenses ad Urbem venientes Romanum clerum, & populum sollicitare attentius studuerunt, suadentes eis magnum esse Romanæ Ecclesiæ detrimentum, nisi concessa dignitas Pisanæ auferretur Ecclesiæ. Asserebant enim Romanam Ecclesiam hujus guerræ causam, & fomentum existere, & si Corsicanorum Episcoporum consecratio ad proprium dominium Romanæ revocaretur Ecclesiæ, indubitanter inter se, & Pisanos pacem, & concordiam provenire. His igitur causis dominus Papa Callistus pacis amator inductus, donationem illam Pisanæ Ecclesiæ a suis antecessoribus factam, & a seipso firmatam pacis intuitu revocavit, & scripti sui pagina irritavit. Cæterum neque suis, neque nostris temporibus inter Pisanos, & Januenses est adhuc concordia consecuta. Post commissum vero nobis a Deo Romanæ ecclesiæ regimen, te frater Rogeri Pisane Archiepiscope, & consules ad nos venientes, ut de consecratione Corsicanorum Episcoporum, quæ Pisanæ ecclesiæ a prædecessoribus nostris Urbano, Gelasio, & aliis collata fuerat, & sine præcedente ipsorum Pisanorum culpa, & absque judicio ablatam justitiam faceremus suppliciter rogavistis, præsentibus etiam Pisanis. Januenses postea ad præsentiam venientes, ut eisdem sacræ ablatio a Papa Calisto facta per nos firmaretur nihilominus postularunt. Nos autem utrosque ad pacem faciendam diligenter monuimus, sed pacem ab eis prece, vel monitis impetrare nequivimus. Januenses enim, qui ad nos venerant, se ad hoc non esse a populo suo missos, neque ejus mandata posse transgredi asserebant. Habito igitur fratrum nostrorum Episcoporum, & Cardinalium consilio, quod uterque populus ad pacem cogi rationi deberet, convenimus. Legatum ergo nostrum comitem tunc diaconum Cardinalem cum scriptis nostris Januam, & Pisas, misimus, præcipientes, ut in manu ejus juramento firmarent, & de sacra Corsicæ, & guerra usque ad tunc proximum sancti Michaelis festum nostris jussionibus obedire. Transacto itaque termino utraque

pars

ANNO CHRISTI 1126.

pars ad noſtram venit præſentiam. Nos autem diligenti ſtudio ad pacem inter eos ſtatuendam, quamvis non profecerimus, laboravimus: demum cum ab eis quæreremus, ut juramento firmarent ſe noſtris obedire mandatis, Januenſes ſe id implere non poſſe dixerunt, eo quod ſui conſulatus terminus eſſet expletus. Tunc communis deliberatione conſilii Piſanorum ſuper hac cauſa juramentum recepimus, & ne Januenſes aliquam rationabilem contra nos occaſionem prætenderent, ſecundum eis, & tertium per noſtros nuncios, & litteras terminum dedimus. Qui profecto neque venerunt, neque pro ſe excuſationem canonicam direxerunt. Cum ergo inter Romanam Eccleſiam, & Piſanam quæſtio remaneret, & Piſani ad requirendam Eccleſiæ ſuæ juſtitiam non deſiſterent, fratres noſtros Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, qui cauſam, & modum rei geſtæ a prædeceſſore noſtro Caliſto plene prænoverant, convocavimus. Quibus in ſacro Lateranenſi palatio in nomine Domini congregatis regeſta prædeceſſorum noſtrorum Urbani, Gelaſii, & Caliſti tradidimus, & quid inde a nobis poſtquam Apoſtolicæ ſedis onus aſſumpſimus, factum fuerat, & quantum pro pace inter eos componenda laboraveramus, diligenter oſtendimus, rogantes in charitate qua venerant, ut juxta quod eis ſancti Spiritus gratia revelaret, nobis conſulerent. Poſtmodum vero adjurati in fide, quam beato Petro, & Romanæ debebant Eccleſiæ, reſponderunt ſe nulla alia cauſa niſi divina charitate ad id, quod dabant, conſilium fuiſſe adſtrictos, quod nimirum conſilium per ſcriptum propriis roboratum manibus ediderunt. Cujus videlicet ſcripti verba hæc ſunt: Spiritus ſancti dictante gratia: Dominus Honorius ſacratiſſimæ, & Apoſtolicæ ſedis epiſcopus, diverſarumque provinciarum Archiepiſcopis, & epiſcopis, ac Abbatibus, quid de negotio Piſanæ eccleſiæ juſte, canoniceque faciendum foret, petiit conſilium. Quibus rationabiliter viſum eſt, quatenus & beatæ memoriæ Urbani, Gelaſii, Caliſti privilegia, & decreta inconcuſſa permaneant, & Piſanam eccleſiam debere reſtitui Corſicanis epiſcopatibus, abſque judiciario proprio ordine ſpoliatam. Et ſcripto huic ſubſcripſere Archiepiſcopi Gualterius Ravennas, Romualdus Salernitanus, Otho Capuanus, Rofredus Beneventanus, & epiſcopi Guillelmus Urbevetanus, Guido Aretinus, Gregorius Tarracinenſis, Pandulphus Tianenſis, Clariſſimus Aſſiſienſis, Robertus Averſanus, Richardus Cajetanus, Tranſmundus Signinus, Joannes Calenas, Gualfredus Senenſis, Gaufredus Sueſſanus, Ranulphus Caſertanus, Jacobus Faventinus, Otho Sutrinus, Petrus Caſtellanæ Civitatis, Benedictus Nepeſinus, Ildito Soanenſis, Gherardus Amelienſis, Benno Cæſenas, & Petrus Tuſcanus, & Abbates ſancti Laurentii Averſani, Matthæus, & Joannes ſanctæ Sophiæ, atque Joannes Camaldulenſis Prior; interfuere etiam alii epiſcopi Benedictus Lucanus, & Andreas Lunenſis, Illandus Maſſanus, Petrus Cluſinus, & Otho Tudertinus: Abſentes quoque Oldegarius Tarraconæ Archiepiſcopus, Gualterius Magalonæ, & Gottefredus Florentinus epiſcopi aſſenſum, & conſilium ſuum per proprias literas præbuerunt. Præterea Collaterales fratres noſtri epiſcopi & Cardinales in unum convenientes in Domino, inter ſe conſulere cœperunt, & ab omnibus præter unum diaconum judicatum eſt, quod Papæ Urbano, ex auctoritate Romanæ eccleſiæ, etiam contra voluntatem epiſcoporum ipſius inſulæ licitum fuit Piſanum epiſcopum proviſorem, & Metropolitanum Corſicanæ eccleſiæ conſtituere, ſucceſſoribus autem ipſius domino Gelaſio, & domino Caliſto id ipſum itidem licuit ſuis privilegiis confirmare. Et quia Piſanæ eccleſiæ a Pontificibus Romanis collata & confirmata dignitas ſine manifeſta culpa, & judicio auferri non debuit, iterum judicatum eſt eandem ei dignitatem debere reſtitui, & facta de donatione illius Romanorum Pontificum privilegia inconcuſſa ſervari: in hoc etiam honoratorum virorum Petri præfecti, conſulum, & aliorum Romanæ Urbis ſapientium, atque nobilium convenit aſſenſus. Nos ergo quod ab Archiepiſcopis, & Abbatibus collaudatum, a Cardinalibus judicatum, & a baronibus approbatum fuerat, juſtum eſſe noſcentes in conſpectu omnium, te chariſſime in Chriſto frater Rogeri Piſane Archiepiſcope de conſecratione epiſcoporum Corſicanæ inſulæ per baculum inveſtivimus. Nunc itaque ſecundum judicium fratrum noſtrorum epiſcoporum, & Cardinalium, & ſecundum conſilium, & collaudationem Archiepiſcoporum, epiſcoporum, & Abbatum, & nobilium Romanorum aſſenſum prædeceſſorum noſtrorum Urbani, Gelaſii, & Caliſti privilegia Piſanæ eccleſiæ facta, & inconvulſa permanere ſtatuimus, & præſentis privilegii pagina conſecrationem epiſcoporum Corſicæ tibi, & per te Piſanæ eccleſiæ reſtituimus, quatenus ſecundum jam dictorum privilegiorum tenorem, tanquam proprius ejuſdem inſulæ Metropolitanus epiſcopatus, & epiſcopos ipſius regendi, ordinandi, conſecrandi, atque ad ſynodum tam in Metropolitana Piſana eccleſia, quam in ipſa inſula convocandi ad honorem Dei, & ejuſdem Piſanæ eccleſiæ habeas poteſtatem. Pallii vero uſum, qui prædeceſſoribus tuis pro ipſius inſulæ prælatione a noſtris anteceſſoribus eſt conceſſum. Nos tam tibi, quam tuis ſucceſſoribus confirmamus his videlicet diebus, qui ſupraſcripti ſunt, ideſt Nativitate Domini, Epiphania, hypopanton, Cœna Domini, Paſcha, Aſcenſione, Pentecoſte, tribus ſolemnitatibus beatæ Genitricis, & Virginis Mariæ, natalitiis S. Joannis Baptiſtæ, & ſanctorum Apoſtolorum, commemoratione omnium Sanctorum, conſecratione baſilicarum, ſuffraganeorum epiſcoporum, & clericorum, annuo natalitii ſui die, in feſtivitate S. Sixti, in Inventione, & Exaltatione S. Crucis, in anniverſario dedicationis Piſanæ eccleſiæ, in feſtivitate ſanctorum martyrum Stephani, & Laurentii, & Ephiſi, cujus corpus in eadem eccleſia requieſcit, & in ſolemnitate beatæ Agathæ virginis, & martyris; ſane per Piſanam parochiam, & inſulam Corſicanam crucem ante te, & tuos ſucceſſores deferri concedimus. Si igitur in futurum eccleſiaſtica, ſeculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam, ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſanctiſſimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Ego Honorius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſſ.
Ego Creſcentius Sabinenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Guillelmus Prænеſtinus Epiſcopus ſſ.
Ego Epiſcopus Guido Tiburtinus ſubſc.

Ego

ANNO CHRISTI 1126.

Ego Bonifacius Card. presb. tit. S. Marci ſſ. A
Ego Gregorius card. presb. SS. Apoſtolorum ſſ.
Ego Benedictus presb. card. tit. Eudoxiæ ſſ.
Ego Conradus presb. card. tit. Paſtoris interfui, & ſſ.
Ego Deuſdedit presb. card. tit. Damaſi ſſ.
Ego Saſſo presb. card. tit. S. Stephani ſſ.
Ego Petrus presb. card. tit. S. Martyris Suſannæ ſſ.
Ego Joannes presb. card. tit. S. Chryſogoni ſſ.
Ego Petrus presb. card. tit. S. Calliſti ſſ.
Ego Petrus presb. card. tit. S. Marcelli ſſ.
Ego Sigito presb. card. tit. SS. Marcellini, & Petri ſſ.
Ego Gregorius presb. card. tit. S. Sabinæ ſſ. B
Ego Gerardus presb. card. tit. SS. Aquilæ, & Priſcæ ſſ.
Ego Ubertus presb. card. tit. S. Clementis ſſ.
Ego Gregorius S. Angeli diac. card. ſſ.
Ego Romanus diac. card. S. Mariæ in Porticu ſſ.
Ego Ugo diac. card. S. Theodori ſſ.
Ego Stephanus diac. card. S. Mariæ in Coſmedin ſſ.
Ego Joannes diac. card. S. Nicolai ſſ.
Ego Angelus diac. card. S. Mariæ in Dominica ſſ.
Ego Hyacinthus prior ſubdiac. ſacræ baſilicæ ſſ.
Ego Hermannus ſacræ Baſilicæ ſubdiaconus ſſ.
Ego Nicolaus ſacræ baſilicæ ſubdiac. ſſ.
Ego Silvius prior ſubdiaconorum de Cruce ſſ.
Ego Petrus ſubdiac. ſubſc.
Ego Caleph ſubdiac. ſubſcripſi.
Ego Matthæus ſacræ baſilicæ ſubdiaconus ſſ.
Ego Joannes qualiſcumque ſubdiaconus ſſ.
Ego Bobus ſubdiac. ſacri palatii ſſ.
Ego Gerardus ſubdiac. ſſ.
Ego Stephanus ſacri Palatii ſubdiac. ſſ.
Ego Bonifacius clericus ſſ.

Datum Laterani per manum Americi S. R. E. diac. Card. & cancellarii 12. Kal. Auguſti Ind. IV. Incarnationis Dominicæ an. 1126. Pontificatus autem D. Honorii Papæ II. an. 2.

☞ CONVENTUS ARGENTINENSIS

In cauſa Gebhardi Herbipolenſis electi Intra annum 1126. & 1127. initium coram Lothario rege habitus.

Ex Manſi Suppl. To. II. pag. 383. Intra an. 1126. & initium an. 1127.

UT intra anni 1126. & initium anni 1127. conventum hunc Argentinenſem aſſignem cogit S. Norbertus Magdeburgenſis archiepiſcopus, qui anno 1126. die feſta Paſchæ renunciatus fuit epiſcopus, & Theodoricus Monaſterienſis, qui anno 1127. die pridie Kal. martii obiit. In eo vero quid actum ſit in cauſa Godehardi Wirceburgenſis intruſi ipſe ſuis verbis Godehardus in epiſtola relata in codice Udalrici num. CCCXXXV. narrat: *Rex* (Lotharius) *cognita cauſa mea Argentinam me vocabat. Veni, & aſpectui ſuo me debita devotione præſentavi. Ipſe vero me benigne ſuſcipiens, & querimoniæ meæ clementer adtendens, juſſit ut omnis cauſa mea a principibus, qui tum aderant, audiretur, & eorum judicio canonice terminaretur. Factum eſt igitur, ut tam ego, quam adverſarii mei, quorum magna pars ibi aderat, libere admitteremur audientiæ, & utrinque cognita cauſa, ſic Deo gratias oratio mea* C *invaluit, ut veritas, quæ ſemper iniquitati dominatur, adverſariorum figmenta oppreſſerit. Aderat autem ibi Gerardus Romanus cardinalis, Moguntinus archiepiſcopus, Adalbero Bremenſis archiepiſcopus, Norpertus Magdeburgenſis archiepiſcopus, Sigevvardus Mindenſis, Theodoricus Monaſterienſis, Diethardus Oſneburgenſis, Otto Halberſtadienſis, Megingatus Merſeburgenſis, qui & hujus rei judices ſunt, & Romanæ, vel Moguntinæ ſedi nunquam inobedientem me extitiſſe, ex cognita cauſa mea & ex ipſius Moguntini archiepiſcopi teſtimonio cognoverunt. Dum vero per diverſa conſilia finis cauſæ meæ quæritur, ab ipſo Moguntino archiepiſcopo* D *hoc conſilium mihi tribuitur, ut omni remota occaſione Romam procedam, & ex ipſius nutu apoſtolici & gratia finem negotii mei efficiam.* Quid Romæ egerit Godehardus inferius, cum de concilio Romano agetur, exponam.

ANNO CHRISTI 1127.

☞ TORCELLENSE CONCILIUM

In cauſa canonicorum Torcellenſium in epiſcopum ſuum perduellium, præſente Stephano A. S. L. Anno 1127. celebratum.

Ibid p. 385. Ex Ughell. Ital. Sac. t. V. pag. 1390. nov. edit.

IN nomine Domini Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo ſeptimo menſe ſeptembri indictione ſexta Torcelli.

Quoniam controverſiarum inter partes determinatio, niſi fuerit literarum notata titulo, in oblivione mortalium majoris diſſenſionis eſſe facillime poterit occaſio. Ea propter nos quidem Joannes Dei gratia Gradenſis patriarcha, & Stephanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ Diaconus cardinalis una cum inclyto duce Venetiarum Dominicus Michael determinata inter Stephanum Silverium Venerabilem Torcellanum epiſcopum, & canonicos ſuos diſcordia in noſtra præſentia, litterarum harum in poſteris denotamus pro removenda dubitatione ſcriptura. Conqueſtus fuit ſiquidem præfatus Stephanus Torcellanus epiſcopus in noſtra, cunctorum Venetiæ epiſcoporum aſtantia, quod majoris eccleſiæ canonici ſibi ſubtraxerant obedientiam, & multas contuliſſet contumelias. Vocavimus itaque communiter cum epiſcopis clericos, & eos de tali temeritate corripientes ſtatuimus communiter, ut vel culpam profitentes de perpetrato facinore dicerent, vel canonice ſe non feciſſe defenderent. Itaque canonici eorum, quæ fuerant objecta, quædam commiſiſſe confeſſi, quædam etiam præſentibus teſtibus ſunt convicti. Ad hoc requiſita dictorum, perlectaque diligenter auctoritate eos damnandos ac deponendos eſſe communi ſententia convenimus omnes. Ne igitur in majori ſcandali prorumperetur occaſione, præfatum Stephanum epiſcopum convenimus, & ad miſericordiam de tali judicio exoravimus. Noſtris ergo precibus inclinatus Venerab. epiſcopus eos benigniſſime

me ſuſcepit &..... perpetratas culpas indulſit, A eo tamen tenore, ut ſi forte deinceps ſuis non obtemperarent mandatis, eidem ſubjacerent definitioni & ..... incurrerent.....ut præfatæ noſtræ damnationi & epiſcoporum ſubjacerent.

ANNO CHRISTI 1127.

Ego J. Dei gratia Gradenſis patriarcha huic conſtit. ſub.

Ego Stephanus Dei gratia S. R. E. diac. ss.

Ego Petrus Dei gratia Caprularum epiſc ss.

Ego Jo. Dei gratia Equilenſis epiſcopus.

Ego Huricus Dei gratia civitatis Novæ epiſcopus.

ANNO CHRISTI 1127.

Ego Stephanus Methamaucenſis epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Dominicus Gauſoni Archipresbyter Torcellanæ eccleſiæ manu mea ſubſc.

Ego P. Dondi clericus eccl. S. &c. ..... cum plebano manu mea ſubſc.

CONCILIUM ROMANUM

In cauſa Gebhardi Wirceburgenſis electis ab Honorio II. papa anno 1127. *celebratum.*

p. 386. ROmam profectus Gebhardus multa in A-B dalbertum Moguntinum coram pontifice commentus eſt, querens ſe neque teſtibus legitimis convictum, nec ſponte confeſſum, ſed ſola epiſcopi iniquitate oppreſſum gravari, & epiſcopatu immeritum privari. Cui aures credulas præbens pontifex literas dedit ad archiepiſcopum, objurgans quod iniquius in epiſcopum egiſſet. Repoſuit continuo Adalbertus dolos callidi hominis detegens & geſtorum a ſe juſtitiam pandens; ſecundum hæc pontifex coactis cardinalibus & epiſcopis cauſam Gebhardi tractare diligenter cœpit; eaque ſedulo excuſſa, tandem de ſententia concilii pronunciavit, quod *Gebhardus epiſcopatus apicem ulterius non debeat obtinere*; qua de re ſynodicas ad Adalbertum Moguntinum ſcripſit. C Has omnes literas, utpote quæ concilii hujus alias ignoti, hiſtoriam explicant & illuſtrant, ex codice Udalrici numer. CCCXXX. CCCXXIX. CCCXXIV. & CCCXXV. huc trasfero.

H. ſervus Dei, A. venerabili fratri Moguntino archiepiſcopo & apoſtolicæ ſedis legato ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Scimus quidem zelum Dei vos habere, quem tamen, ſalva caritate condire debetis, ut nihil indiſcrete, ſed omnia rationabiliter, & ſecundum Deum agere valeatis. Wurtzeburgenſis quippe eccleſiæ deſignatus epiſcopus, ſe a vobis contra juſtitiam gravari, & præjudicium ſuſtinere querelas D nobis depoſuit, quod ipſum neque accuſatoribus, neque teſtibus legitimis convictum, neque ſponte confeſſum, neque canonice examinatum, tanquam eccleſiæ invaſorem, in qua ſe electum aſſeverat, & ſimoniacum pronuntiatum, communione eccleſiaſtica privaveritis. Quod ſi ita eſt, fraternitatem veſtram a canonicis regulis divinitus inſpiratis liquido conſtat deviaſſe. Ait igitur ſacra canonum auctoritas adimi epiſcopo epiſcopatum non debere, antequam cauſæ ejus exitus appareat. Item ex epiſtola Papæ ſcripta Anaſtaſio, & cæteris epiſcopis in Alexandrina ſynodo congregatis: *De judiciis epiſcoporum, unde nos conſuluiſtis, diverſas a patribus regulas invenimus conſtitutas. Quidam igitur ad repellenda impetitorum* E *machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones, & teſtes confirmandos, & concilia epiſcoporum quærenda, annum & 6. menſes mandaverunt concedi: quidam autem annum, in quo plurimi concordant.* Minus vero quam 6. menſes non reperi, quoniam hæc laicis indulta ſunt, quanto magis ſacerdotibus? Induciæ namque non ſub anguſto tempore, ſed ſub longo ſpatio concedendæ ſunt, ut acculati ſe præparare atque contra inſidiatores pleniter ſe munire valeant. Judices autem & accuſatores tales eſſe debent, qui omni careant ſuſpicione, & ex caritatis radice ſuam deſiderent ſententiam promere.

H. ſanctiſſimo & univerſali papæ A. Dei gratia ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ humilis miniſter & apoſtolicæ ſedis legatus, debitam, ut tanto apoſtolico, obedientiam, & devotiſſimam, ut tanto patri reverentiam. Ex eod. n. CCCXXIX.

Acceptis ſanctitatis veſtræ literis ſuper cauſa fratris illius, ſi tamen frater dici debet, qui ſanctæ Wrtzeburgenſis eccleſiæ epiſcopatum uſurpat, intelleximus totius cauſæ ordinem longe aliter, quam ſe veritas habet ſummo apoſtolatui veſtro innotuiſſe, quoniam multa ſolent per ſurreptionem fieri. Idem namque ſanctitati veſtræ contra nos querelas depoſuit, dicens ſe a nobis præjudicium ſuſtinere, & contra juſtitiam prægravari. Nos vero in hac cauſa, Deo teſte, & conſcientia noſtra, nihil egimus, quod canonicis regulis poſſit obviare, nihil unde ſanctitati veſtræ ſuſpecti eſſe debeamus, nihil unde aliquis, qui cauſam ipſam plenius tractaverit, poſſit reprehendere; ſed quicquid in hac cauſa egimus, non zelo amaritudinis, ſed zelo juſtitiæ; non aliquo odio permoti, ſed officii noſtri intuitu; non contra ſanctorum patrum canones, ſed ſecundum canones egimus. Scimus quidem, juxta Sanctorum D Patrum regulas divinitus inſpiratas, epiſcopo epiſcopatum non adimi debere, antequam cauſæ ejus exitus appareat. Sed optime novit ſanctiſſimus apoſtolatus veſter, hanc ſanctorum patrum ſententiam de dubiis epiſcoporum cauſis, non de manifeſtis debere intelligi. Ejus vero, quo de agitur, impudentiſſima cauſa, & certum crimen nullum legitimæ defenſionis, nullum juſtæ excuſationis colorem recipit. Luce igitur clarius patet omnibus, quod nullis meritorum privilegiis, nulla præeunte electione ad tanti ſacerdotii gradum eſt aſſecutus; ſed tyrannica violentia intruſus in ovile Domini, cum non per oſtium intravit, ſed aliunde per ambitionem & ſimoniacam hæreſim tanquam fur & latro impudentiſſime irrupit; & quod ſine magno dolore & cordis compunctione dicere non poſſumus, locum legitimi paſtoris ſibi uſurpavit, quem ſibi ſancta Wrtzeburgenſis eccleſia de filiis ſuis communi voto & conſenſu cleri, & plebis, nobiſque laudantibus, & conſentientibus canonice intronizandum elegerat, utpote natalibus, & moribus nobilem, eccleſiaſtica diſciplina adprime eruditum, fide catholicum, natura prudentem, vita caſtum, ſobrium, humilem, affabilem, litteratum, in lege Dei

☞ Dei inſtructum, in ſenſibus ſcripturarum cautum, & per omnia ſacerdotali nomine & honore digniſſimum.

ANNO CHRISTI 1127.

Ex cod. n. CCCXXIV.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri A. Moguntino archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Super cauſa Gebhardi, de quo nos rogavit tua fraternitas, fratrum noſtrorum epiſcoporum, & cardinalium conſilium requiſivimus. Ex eorum ergo deliberatione proviſum eſt, quod in Herbipolenſi eccleſia idem Gebhardus epiſcopatus apicem non ulterius debeat obtinere. Datum Lateran. IV. non. martii.

Ex end. n. CCCXXV.

Frater G. (Gerardus) ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, & apoſtolicæ ſedis legatus. Dilectis in Chriſto fratribus O. præpoſito & aliis Wirzeburgenſis eccleſiæ clericis ſalutem, & omne bonum.

Quantis & quam diuturnis calamitatibus eccleſia veſtra jam diu ſit afflicta, & attrita, non ſolum Theotonicæ, verum & Italicæ conſtat eſſe notiſſimum. Super quibus in religioſis & Deum timentibus viris compatitur & condolet vobis Theotonica eccleſia & compaſſa eſt, & condoluit vobis jamdiu mater veſtra ſancta Romana eccleſia. Unde ad ſe veniente bonæ memoriæ dominum R. epiſcopum veſtrum benigne recepit, & benigne dimiſit, ſperans quod per eum Deus vellet finem imponere afflictioni veſtræ. Poſt obitum vero ejus cum dominus meus Papa H. audiret dominum G. eidem eccleſiæ incubare, domino Moguntino. tanquam veſtro metropolitano, & apoſtolicæ ſedis legato per me literis, & viva voce ex communi epiſcoporum, & cardinalium deliberatione mandavit, quod prædictus frater G. in Herbipolenſi eccleſia epiſcopatus apicem ulterius obtinere non debeat. Ex parte itaque Dei & beati Petri, & domini mei papæ Honorii vobis præcipiendo mandamus, ut idipſum ſentiatis, idipſum ſapiatis omnes, ut non ſint in vobis ſchiſmata, ſed ab eodem viro vos ſeparando, & nullam ei reverentiam tanquam veſtro epiſcopo vel electo exhibendo in unum conveniatis, & quantocius poteritis epiſcopum vobis, ſecundum Deum canonice eligatis. Alioquin vobis, & eccleſiæ veſtræ divinum officium interdicemus. Ad hæc bene agenda cooperetur vobis divina gratia.

ANNO CHRISTI 1127.

☞ WIRCEBURGENSE CONCILIUM SEU CONVENTUS

In quo Conradus regni Germanici invaſor anathemate damnatur, anno 1127. celebratus.

QUanquam concilii nomen conventui huic nullibi tribuitur, merito tamen inter concilia accenſendum judico, cum ex eccleſiaſticis; & pro decernenda eccleſiaſtica pœna in Conradum fratrem Friderici ducis Alſatiæ, (qui dein regnum & imperium obtinuit) regni germanici contra Lotharium regem invaſorem, conſtiterit. En verba Annaliſtæ Saxonis Eccardiani. *Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo CXXVIII.* (a Natali anni 1127. cœpto) *Rex natale Domini Wirceburh celebrat, ibique ſiniſtro rumore percellitur, Conradum fratrem Friderici ducis Alſatiæ regium nomen uſurpaſſe. Hac de cauſa Magedaburgenſis, & Moguntinus, & Salſeburgenſis archiepiſcopi, aliique plures, qui tunc aderant epiſcopi Conradum excommunicaverunt.* Concilii hujus ſynodicam epiſtolam ab Adalberto Moguntino ad S. Ottonem Bambergenſem, nobis Udalricus in ſuo codice num. CCCXXXVII. ſervavit.

A. Dei gratia Moguntinus archiepiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus venerabili fratri O. Bambergenſi epiſcopo ſalutem in Domino.

Excommunicationem, quam communicato fratrum & principum conſilio in invaſorem regni fecimus, jamdudum fraternitati veſtræ per literas noſtras ſignificavimus. Sed quoniam dubitamus, utrum ad vos pervenerint literæ, audivimus enim quod eccleſia veſtra velit eas ignorare; mittimus iterum præſentes apices, monentes, ut quod fecimus nos, & vos faciatis, & per omnes eccleſias veſtras ipſum iniquitatis auctorem cum fautoribus ſuis a communione chriſtiana, & omni divino officio arceri præcipiatis.

CONCILIUM NAMNETENSE

Ad Hildeberto archiepiſcopo Turonenſi, cum ſuffraganeis epiſcopis celebratum, menſe Octobri anno Chriſti, MCXXVII.

Epiſtola Hildeberti archiepiſcopi ad Honorium papam, de iis quæ acta & ſtatuta fuerant in ſynodo Namnetenſi, quorum confirmationem petit.

Honorio Dei gratia ſanctiſſimo patri ſuo, ſanctæque Romanæ eccleſiæ ſummo pontifici, Hildebertus humilis Turonum miniſter, debitæ integritatem obedientiæ.

BEatitudini veſtræ, reverendiſſime pater, decrevimus exorandum, quod ex ſuggeſtione venerabilis Britannorum comitis, pariterque provincialium conſilio epiſcoporum, in Britanniam deſcenderimus. Ubi præter alias multiformes & abhorrendas enormitates, matrimonia quidem inceſtus, ſanctuarium autem Domini hereditaria ſucceſſio polluerat. Quapropter convocatis eiſdem, & abbatibus, multiſque religioſis ac ſapientibus viris, in Urbe Namnetenſi triduo ſedimus in ea ſynodum celebrantes: ex qua, largiente Domino, & eccleſiæ honorem, & populo magnum conſtat emerſiſſe fructum.

Siquidem uſque ad diem præfati conventus hujuſmodi conſuetudo in terra comitis extiterat, ut decedente marito vel uxore, univerſa decedentis

ANNO CHRISTI 1127.

dentis mobilia in proprietatem poteſtatis tranſirent. Præterea quicquid evadebat ex naufragiis, totum ſibi fiſcus lege vendicabat patriæ: paſſoſque naufragium miſerabilius violentia principis ſpoliabat, quam procella. Utranque autem exactionem ſub oculis totius concilii comes in noſtra manu depoſuit: poſtulans in eos excommunicationis gladium extendi, quicumque aliquando vel manumiſſa petere, vel manumiſſionis plenitudinem imminuere attentarent. Totus itaque confeſſus & gratiarum actione illum proſecutus eſt, & perſecutus anathemate beneficii diſtractorem.

De inceſtuoſis autem conjugiis hoc univerſitati conſidentium placuit, ut epiſcopi quidem in omnibus ſuis conventibus, reliqui vero ſacerdotes in eccleſiis, talia contrahi matrimonia publice prohiberent: eos quoque excommunicationi ſubjicerent, quicumque poſt præſentis ſynodi actionem ſcientes inirent inceſtarum fœdera nuptiarum.

Placuit & hoc univerſis, ut ad incutiendum cæteris metum, filii ex hujuſmodi commixtione deinceps generati, velut ſpurii haberentur, & ad legitimos heredes jus paternum tranſiret.

Porro in ordinibus celebrandis canonicas ſanctiones & diligenter attendi juſſimus, & inoffenſe cuſtodiri.

Ordinari filios ſacerdotum, niſi prius canonici regulares aut monachi fierent, aſſenſu communi nobis ſynodus interdixit. His autem quos jam ordinatos conſtabat, abolendæ ſucceſſionis intuitu, in eccleſiis quibus patres eorum miniſtrarent, miniſtrandi abſtulimus facultatem.

Præbendas, & quaslibet eccleſiæ dignitates, rigore quo debuit inhibitum eſt hereditate obtineri.

His addita ſunt & alia in hunc modum, quibus ex canonicis prodeuntibus inſtitutis præſens ſynodus & aſſenſum præſtitit, & ſervanda decrevit.

Hæc igitur vobis, ſancte pater, ſignificanda cenſuimus: quatenus acta canonice veſtra confirmare dignetur auctoritas, & datis ad epiſcopos litteris communiter exhortari omnes, ut quæcumque eis facienda ſanximus in Chriſto & docenda, ipſi quoque cum Chriſto facere ſtudeant & docere. Illam præterea manumiſſionem de naufragiis, & de ſubſtantia morientium, quam comes in noſtra manu depoſuit, vos beatiſſime pater, non gravemini confirmatione apoſtolica roborare, ac prohibere, ne quis omnino eam reſcindere, vel aliqua ex parte minuere præſumat. Conſervet vos Dominus eccleſiæ ſuæ, ſancte pater.

EPISTOLA HONORII PAPÆ.

ANNO CHRISTI 1127.

Ad epiſcopos provinciæ Turonenſis, ut obſervent ſtatuta concilii Namnetenſis.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Turonenſis metropolis ſuffarganeis epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAriſſimus frater noſter Hildebertus Turonenſis epiſcopus, ſicut bonus paſtor pro grege ſuo vigilans, evocatis fratribus, & aliis religioſis viris, quemadmodum ex ſuarum litterarum inſpectione cognovimus, in Namnetenſi civitate de more metropolitico concilium celebravit. Ibique de inceſtis nuptis, & de ſpuriis ſacerdotum filiis, & de his qui quaſi hereditaria ſucceſſione, eccleſiaſtica petebant beneficia, & de aliis diligenter pertractans, corrigenda correxit, & ſtatuenda conſtituit. Univerſitati ergo veſtræ mandamus, quatenus ea quæ ab ipſo, juxta ſanctorum patrum decreta, ibi ad honorem Domini & ſalutem populi ſtatuta eſſe noſcuntur, irrefragabiliter obſervetis. Sicut enim in humani compage corporis membra famulantur & obediunt capiti, tanquam ſupremo proviſori, ut ſic perſona ſervetur incolumis: ita fidelium mentes unius effectæ voluntatis, pro cuſtodienda unitate fidei & ſtatu eccleſiæ, ſuis debent humiliter parere prælatis. Adhæc pravas illas conſuetudines a comite Britanniæ clariſſimo in manu præfati archiepiſcopi * refutatas, quarum una fuit quod maritis, vel uxoribus decedentibus, bona eorum mobilia a poteſtate ſæculari diripiebantur; altera, qua illis qui naufragium evaſerant, etiam quæ in portu poſtmodum inventa erant auferebantur, damnamus, & ne quis eas futuris temporibus renovare præſumat, auctoritate apoſtolica interdicimus. Iniquum enim cenſemus eſſe, ut quem Divinæ clementiæ magnitudo a ſevientis pelagi voracitate exuit, hominum ſæva rapacitas audeat ſpoliare. Piorum namque imperatorum emanavit auctoritas, ut etiam earum rerum, quæ in tempeſtate maris levandæ navis cauſa ejiciuntur non amittatur dominium. Non enim eas aliquis eo animo abjicit quod habere nolit, ſed quo periculum effugere poſſit, & qui res ipſas lucrandi animo abſtulerit, furtum committit.

Datum Laterani XIII. Kal. Junii.

* *al additur* in aſpectu ſynodi.

G. C. Huic interfuiſſe concilio anno MCXXVII. Vvallonem Leonenſem epiſcopum addiderunt Galliæ Chriſtianæ Sammarthani fratres. Quod quia non puto ab iis niſi ex probatiſſimis monumentis affirmatum, annum concilii certiſſime conſtitutum exiſtimo.

CONCILIUM LONDONIENSE

Seu Weſtmonaſterienſe ſub Honorio II. ſecundum, pro reformandis moribus eccleſiæ, triduo celebratum in Anglia, anno Domini MCXXVII.

QUo loco & tempore, quo auctore, quave de cauſa & occaſione, hæc ſynodus indicta, quid in ea conſtitutum fuerit, qui eidem præſentes interfuerunt, continuator Florentii Wigornienſis, hujus temporis ſcriptor, multo fidelius quam Matthæus Paris, qui ſuo viciſſim more calumniatur, deſcripſit allegato loco his verbis: Guillelmus Dorobernenſis archiepiſcopus congregavit generale concilium, omnium epiſcoporum & abbatum, & quarumque religioſarum perſonarum totius Angliæ, apud monaſterium S. Petri in occidentali parte Londoniæ ſitum. Cui Concilio præſedit ipſe, ſicut archiepiſcopus Cantuariæ, & legatus apoſtolicæ ſedis, conſidentibus ſecum Guillelmo Wintonienſi epiſcopo, Rogero Saresbirienſi, Guillelmo Exceſtrenſi, Alexandro Lincolnienſi, Herveo Eli-

ANNO CHRISTI 1129.

Elienſi, Everardo Norwicenſi, Sigefrido Ciceſtrenſi, Richardo Herefordenſi, Godefredo Bathoninenſi, Joanne Roſſenſi, Bernardo de ſancto David, Urbano Clamorgatenſi ſive Landavenſi, David Bangornenſi. Ricardus Londonienſis & Robertus Cowentrenſis jam objerant, nec aliquis in ſedem illorum eouſque ſucceſſerat. Turſtanus autem Eboracenſis archiepiſcopus, directis nuntiis ac litteris, rationabili cauſa oſtendit ſe conventui ipſi intereſſe non potuiſſe. Randulphus vero Dunhelmenſis epiſcopus eo tendens, infirmitate correptus eſt, nec iter cœptum perficere potuit, ſicut prior eccleſiæ, & clerici quos illuc direxerat, ſub teſtimonio veritatis atteſtati ſunt. Wigornenſis autem epiſcopus Simon apud parentes erat: Confluxerant quoque illuc magnæ multitudines clericorum, laicorum, tam divitum quam mediocrium, & factus eſt conventus grandis & inæſtimabilis. Sedit autem tribus diebus, id eſt tertio Idus Maji, & die ſequenti, tertioque poſt hoc, qui fuit decimus ſeptimus Kalendas Junii. Acta ſunt ibi de negotiis ſæcularibus nonnulla, quædam quidem determinata, quædam dilata, quædam vero propter nimium æſtuantis turbæ tumultum, ab audientia judicantium profligata. Quæ autem communi epiſcoporum conſenſu in ipſo concilio decreta ſunt & ſtatuta, ſicut illic publice recitata ſunt & ſuſcepta, in hoc opere placuit annotare. Sunt igitur hæc.

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut beneficia nec vendantur, nec emantur.*
II. *Ut nemo per pecuniam ordinetur aut promoveatur.*
III. *Ut exactiones certæ pro recipiendis regularibus non fiant.*
IV. *Ut nullus in decanum, niſi presbyter, nullus in archidiaconum, niſi diaconus, inſtituatur.*
V. *Ut presbyteris, &c. interdicta ſint mulierum contubernia.*
VI. *Ut archidiaconi & alii hoc ſolicite curent.*
VII. *De concubinis presbyterorum & canonicorum quid agendum.*
VIII. *Ut nullus diverſos archidiaconatus teneat.*
IX. *Ut epiſcopi, abbates, &c. firmam non teneant.*
X. *Ut decimæ ex integro reddantur.*
XI. *Ut decimæ & beneficia ſine conſenſu epiſcopi non dentur.*
XII. *De indumentis abbatiſſarum vel ſanctimonialium.*

CAPITULA.

I. *Ut beneficia nec vendantur, nec emantur.*

Eccleſias & eccleſiaſtica beneficia, ſeu quoslibet eccleſiaſticos honores, vendi vel emi, auctoritate B. Petri apoſtolorum principis & noſtra omnino prohibemus. Qui vero hoc præceptum violaſſe convictus fuerit, clericus quidem, etiamſi canonicus regularis ſit vel monachus, ab ordine deponatur; laicus vero, ex lex & excommunicatus habeatur, & ejuſdem eccleſiæ vel beneficii poteſtate privetur.

II. *Ut nemo per pecuniam ordinetur aut promoveatur.*

Ordinari quemquam per pecuniam in eccleſia Dei, vel promoveri, auctoritate ſedis apoſtolicæ modis omnibus interdicimus.

III. *Ut exactiones certæ pro recipiendis regularibus non fiant.*

Exactiones certas pecuniarum pro recipiendis monachis, canonicis, & ſanctimonialibus, condemnamus.

IV. *Ut nullus in decanum, niſi presbyter: nullus in archidiaconum, niſi diaconus, inſtituatur.*

Nullus in decanum niſi presbyter, nullus in archidiaconum niſi diaconus conſtituatur. Quod ſi quis ad hos honores infra prædictos ordines jam deſignatus eſt, moneatur ab epiſcopo ad ordines accedere. Quod ſi juxta monitionem epiſcopi ordinari refugerit, eadem ad quam deſignatus fuerat, careat dignitate.

V. *Ut presbyteris, &c. interdicta ſint mulierum contubernia.*

Binius ex 6. & 7. facunum.

Presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & omnibus canonicis, contubernia mulierum illicitarum penitus interdicimus. Quod ſi concubinis, quod abſit; vel conjugibus adhæſerint: eccleſiaſtico priventur ordine, honore, ſimul & beneficio. Presbyteri vero parochiales ſi qui tales fuerint, extra chorum ejicimus, & infames eſſe decernimus.

VI. *Ut archidiaconi & alii hoc ſolicite curent.*

Archidiaconis, vero, & miniſtris quibus hoc incumbit, auctoritate Dei & noſtra præcipimus, ut omni ſtudio & ſolicitudine procurent ab eccleſia Dei hanc perniciem omnino eradicare. Quod ſi qui in hoc negligentes, vel, quod abſit, conſentientes inventi fuerint: primo & ſecundo ab epiſcopis digne corrigantur, tertio vero canonice ſeverius corripiantur.

VII. *De concubinis presbyterorum & canonicorum quid agendum.*

Concubinæ vero presbyterorum & canonicorum, niſi * ibi legitime nupſerint, extra parochiam expellantur. Quod ſi poſtea culpabiles inventæ fuerint, in cujuſcumque territorio ſint, a miniſtris eccleſiæ capiantur: & ſub excommunicatione præcipimus, ne ab aliqua poteſtate minore vel majore detineantur, ſed libere eiſdem miniſtris eccleſiæ tradantur, & eccleſiaſticæ diſciplinæ vel ſervituti epiſcopali judicio mancipentur.

* al. ubi

ANNO CHRISTI 1127. Ali sextus.

VIII. *Ut nullus diversos archidiaconatus teneat.*

Ut nullus archidiaconus in diversis episcopatibus diversos archidiaconatus teneat, sub anathemate prohibemus: immo ei, cui prius assignatus erat, tantum adhæreat.

ii 7.

IX. *Ut Episcopi, abbates, &c. firmam non teneant.*

Episcopi, presbyteros, abbates, monachos, priores subjectos, firmam tenere inhibeant.

ii 8.

X. *Ut decimæ ex integro reddantur.*

Decimas, sicut Dei summi dominicas, ex integro reddi præcipimus.

ANNO CHRISTI 1127. Binii 9.

XI. *Ut decimæ & beneficia sine consensu episcopi non dentur.*

Ut nulla persona ecclesias vel decimas, seu quælibet alia ecclesiastica beneficia, det vel accipiat, sine consensu & auctoritate episcopali, canonica auctoritate vetamus.

Binii 20.

XII. *De indumentis abbatissarum vel sanctimonialium.*

Nulla abbatissa vel sanctimonialis carioribus utatur indumentis, quam agninis vel cattinis.

Rex igitur cum inter hæc Londoniæ moraretur, auditis concilii gestis consensum præbuit, auctoritate regia & potestate concessit, & confirmavit statuta concilii a Guilielmo Cantuariensi archiepiscopo & sanctæ Romanæ ecclesiæ legato apud Westmonasterium celebrati. *Hæc ille.*

CONCILIUM TROJANUM

In quo Honorius II. Rogerium Siciliæ Comitem excommunicavit.

P. Pagi An. Chr. 7. n. 9.

DE eo hæc Alexander Abbas Celestini Monasterii auctoris coævi, in libris complectentibus res gestus Rogerii Comitis, postea Siciliæ regis: *Nec mora præfatus Apostolicus* (Honorius scil. II.) *Beneventum repedat* (anno nempe 1126. circa festum S. Martini (*ibique non longa intercedente mora rursus Trojam revertitur* (verosimiliter sub exitum mensis Novembris) qui ibidem Episcoporum celebrans Concilium Rogerium iterum, vel quisquis ei ad adipiscendum ducatum consensurus, seu opem collaturus esset, ab Ecclesia excommunicando eliminavit.

ANNO CHRISTI 1128.

CONCILIUM TRECENSE,

ANNO CHRSTI 1128.

Quo Templariis militibus, anno suæ institutæ religionis nono, una cum regula assignatus est habitus albus, anno Domini MCXXVIII. tempore Honorii papæ II.

Acta concilii, tempus, & locum enarrans Tyrius lib. 12. cap. 7. ista scribit: Concilio in Francia apud Trecas habito, cui interfuerunt dominus Remensis, & dominus Senonensis archiepiscopi, cum suffraganeis suis. Albanensis quoque episcopus, apostolicæ sedis legatus, abbates quoque Cistercienses & Claravallenses, cum aliis pluribus, instituta est eis regula, & habitus assignatus, albus videlicet, de mandato domini Honorii papæ, & domini Stephani Hierosolymitani patriarchæ. Cumque jam annis novem in eo fuissent proposito, non nisi novem erant: ex tunc cœpit eorum numerus augeri, & possessiones multiplicabantur. Postmodum vero tempore domini Eugenii papæ, ut dicitur, cruces de panno rubeo, ut inter cæteros essent notabiliores, mantellis suis cœperunt assuere, tam equites quam eorum fratres inferiores, qui dicuntur servientes: quorum res adeo crevit in immensum ut hodie trecentos plus minusve in conventu habeant equites, albis chlamydibus indutos, exceptis aliis fratribus, quorum pene infinitus est numerus. Possessiones autem tam ultra quam citra mare adeo dicuntur habere, ut jam non sit in orbe Christiano provincia, quæ prædictis fratribus bonorum suorum portionem non contulerit, & regiis opulentiis pares hodie dicantur habere copias. Qui, quoniam juxta Templum Domini, ut prædiximus, in palatio regio mansionem habent, fratres militiæ Templi dicuntur. Qui cum diu in honesto se conservassent proposito, professioni suæ satis prudenter satisfacientes, neglecta humilitate, quæ omnium virtutum custos esse dignoscitur, & in imo sponte sedens non habet unde casum patiatur, domino patriarchæ Hierosolymitano, a quo & ordinis institutionem & prima beneficia susceperant, se subtraxerunt, obedientiam ei, quam eorum prædecessores eidem exhibuerant, denegantes: sed & ecclesiis Dei, eis decimas & primitias subtrahentes, & eorum indebite turbando possessiones, facti sunt valde molesti.

Hæc de Templariis Tyrius. Acta concilii, & patres qui eidem interfuerunt, fusius describuntur in regula Templariorum, quam ex bibliotheca S. Victoris Parisiensis acceptam hic subjungo.

ANNO CHRISTI 1128.

REGULA PAUPERUM COMMILITONUM Christi templique Salomonici.

PROLOGUS.

OMnibus in primis sermo noster dirigitur, quicumque proprias voluntates sequi contemnunt, & summo ac vero regi militare animi puritate cupiunt, ut obedientiæ armaturam præclaram assumere, intentissima cura implendo præoptent, & perseverando impleant. Hortamur itaque, qui usque nunc militiam sæcularem, in qua Christus non fuit causa, sed solo humano favore amplexati estis, quatenus horum unitati, quos Dominus ex massa perditionis elegit, & ad defensionem sanctæ ecclesiæ gratuita pietate composuit, vos sociandos perenniter festinetis. Ante omnia autem, quicumque es, o Christi miles, tam sanctam conversationem eligens, te circa professionem tuam oportet puram adhibere diligentiam, ac firmam perseverantiam; quæ a Deo tam digna, sancta, & sublimis esse dignoscitur, ut si pure & perseveranter observetur, inter militantes, qui pro Christo animas suas dederunt, sortem obtinere mereberis. In ipsa namque refloruit jam & reluxit ordo militaris, qui despecto justitiæ zelo, non pauperes aut ecclesias defensare, quod suum erat, sed rapere, spoliare, interficere contendebant. Bene igitur nobiscum agitur, quibus Dominus & salvator noster Jesus Christus amicos suos a civitate sancta in continuum Franciæ & Burgundiæ direxit, qui pro nostra salute veræque fidei propagatione non cessant animas suas hostiam Deo placentem offerre. Nos ergo cum omni gratulatione ac fraterna pietate, precibusque magistri Hugonis, in quo prædicta militia sumpsit exordium, cum Spiritu sancto intimante, ex diversis Ultramontanæ provinciæ mansionibus in solemnitate S. Hilarii anno MCXXVIII. ab incarnato Dei Filio, ab inchoatione prædictæ militiæ IX. ad Trecas, Deo duce, in unum convenientes, modum & observantiam equestris ordinis per singula capitula ex ore ipsius magistri Hugonis audire meruimus, ac juxta notitiam exiguitatis nostræ scientiæ, quod nobis videbatur absurdum, omneque quod in præsenti concilio nequivit esse nobis * memorabiliter relatum ac computatum, non levitate, sed consulte, providentiæ & discretioni venerabilis patris nostri Honorii, ac inclyti patriarchæ Hierosolymitani Stephani, fertilitate ac necessitate non ignari orientalis * religionis, nec non pauperum commilitonum Christi, consilio communis capituli unanimiter commendavimus. Sane autem prorsus licet nostri dictaminis auctoritatem permaximus numerus religiosorum patrum, qui in illo concilio divina admonitione convenerunt, commendat: non debemus silenter transire, quibus videntibus, & veras sententias proferentibus, ego Joannes Michaelensis præsentis paginæ, jussu concilii ac venerabilis abbatis Clarævallensis, cui creditum ac debitum hoc erat, humilis scriba esse Divina gratia merui.

Anno 1128. die 13. Januar.

* Forte, *meinoraliter*. H.

* *f.* regionis.

* S. Bernard. Intelligo.

Nomina patrum residentium in concilio Trecensi.

Primus quidem resedit Matthæus Albanensis episcopus, Dei gratia sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, deinde Rainaldus archiepiscopus Remensis, tertius Henricus archiepiscopus Senonensis, de hinc coepiscopi eorum, Ranckedus Carnotensis episcopus, Goslenus Suessionum episcopus, episcopus Parisiensis, episcopus Trecensis, præsul Aurelianensis, episcopus Antisiodorensis, episcopus Meldensis, episcopus Catalaunensis, episcopus Laudunensis, episcopus Belvacensis, abbas Vezeliacensis, qui non multo post factus est Lugdunensis archiepiscopus, ac sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, abbas Cisterciensis, abbas Pontiniacensis, abbas Trium fontium, abbas S. Dionysii de Remis, abbas S. Stephani de Divione, abbas * Molesm.... supra nominatus abbas Bernardus Claræ vallensis non defuit, cujus sententiam præscripti libera voce collaudabant. Fuerunt autem & magister Albericus Remensis, & magister Fulgerius, ac complures alii, quos longum esset enumerare. Cæterum vero de non litteratis idoneum nobis videtur ut testes amatores veritatis adducantur in medium. Comes Theobaudus, comesque Nivernensis, ac Andreas de Bandinento, intentissima cura quod erat optimum scrutantes, quod eis videbatur absurdum temperantes, in concilio sic assistebant. Ipse vero magister militiæ, Hugo nomine, revera non defuit, & quosdam de fratribus suis secum habuit, verbi gr. fratrem Godefridum, fratrem Rorallum, fratrem Gaufridum, Bisol, fratrem Paganum de monte Desiderii, Archembaudum de S. Amano. Iste vero magister Hugo cum suis discipulis modum & observantiam exiguæ inchoationis sui militaris ordinis, qui ab illo qui dicit. *Ego principium, qui & loquor vobis*, sumpsit exordium, juxta memoriæ suæ notitiam supra nominatis patribus intimavit. Placuit itaque concilio, ut consilium ibi lima & consideratione divinarum scripturarum diligenter examinatum, tamen cum providentia papæ Romanorum patriarchæ Hierosolymitarum, necnon etiam assensu capituli pauperum commilitonum Templi, quod est in Jerusalem, scripto commendaretur, ne oblivioni traderetur, & inenodabiliter servaretur: ut recto cursu ad suum conditorem, cujus dulcedo tam mel superat, ut ei comparatum velut absynthium sit amarissimum, pervenire digne mereantur, præstante cui militant, & militare queant per infinita sæculorum sæcula. Amen,

ANNO CHRISTI 1128.

* Molismen.

Joan. 2.

INCIPIT REGULA PAUPERUM COMMILITONUM SANCTÆ CIVITATIS.

I.

Qualiter Divinum officium audiant.

VOs quidem propriis voluntatibus abrenuntiantes, atque alii pro animarum salute vobiscum ad terminum cum equis & armis summo regi militantes, Matutinas, & omne servitium integrum, secundum canonicam institutionem, ac regularium doctorum sanctæ civitatis consuetudinem, pio ac puro affectu audire universaliter studeatis. Idcirco vobis, venerabiles fratres, maxime debetur, quia præsentis vitæ luce despecta, contemptoque vestrorum corporum cruciatu, sævientem mundum pro Dei amore vilescere perenniter promisistis: divino cibo refecti ac satiati, & dominicis præceptis erudiri & firmati, post mysterii Divini consummationem nullus paveſcat ad pugnam, sed paratus sit ad coronam.

II.

Quod orationes dominicas, si Dei servitium audire nequiverint, dicant.

Ceterum si aliquis frater negotio orientalis Christianitatis forte remotus (quod sepius evenisse non dubitamus) pro tali absentia Dei servitium non audierit: pro Matutinis, tredecim orationes dominicas; ac pro singulis horis, septem,

ptem; sed pro Vesperis, novem dicere collaudamus, ac libera voce unanimiter affirmamus. Isti etenim in salutifero labore ita directi, non possunt accurrere hora competenti ad Divinum officium. Sed, si fieri potest, horæ constitutæ non prætereant ante institutum debitum.

ANNO CHRISTI 1128.

III.

Quid agendum pro fratribus defunctis.

Quando vero quilibet fratrum remanentium, morti, quæ nulli parcit, impendit quod est impossibile auferri: cappellanis ac clericis vobiscum ad terminum caritative summo sacerdoti servientibus, creditum officium & Missam solemniter pro ejus anima Christo animi puritate jubemus offerre. Fratres autem ibi adstantes, & in orationibus pro fratris defuncti salute pernoctantes, centum orationes dominicas usque ad diem septimum pro fratre defuncto persolvant: ab illo die quo eis obitus fratris denunciatus fuerit, usque ad prædictum diem, centenarius numerus perfectionis integritatem cum fraterna observatione habeat. Adhuc nempe Divina ac misericordi caritate deprecamur, atque pastorali auctoritate jubemus, ut quotidie, sicuti fratri in vicibus dabatur & debetur, ita quod est necessarium sustentationi hujus vitæ, in cibo & potu tantum, cuidam pauperi donec ad quadragesimum diem impendatur. Omnes enim alias oblationes, quas in morte fratrum, & in Paschali solemnitate, cæterisque solemnitatibus, Domino, pauperum commilitonum Christi spontanea paupertas indiscrete reddere consueverat, omnino prohibemus.

IV.

Capellani victum & vestitum tantum habeant.

Alias vero oblationes, & omnia eleemosynarum genera, quoquo modo fiant, capellanis, vel aliis ad tempus manentibus, unitati communis capituli reddere pervigili cura præcipimus. Servitores itaque ecclesiæ victum & amictum secundum auctoritatem tantum habeant, & nihil amplius habere præsumant, nisi magistri sponte caritative dederint.

V.

De militibus defunctis qui sunt ad terminum.

Sunt namque milites in domo Dei, templique Salomonis, ad terminum misericorditer nobiscum degentes. Unde ineffabili miseratione vos rogamus, deprecamur, & ad ultimum obnixe jubemus, ut si interim tremenda potestas ad ultimum diem aliquem perduxerit, Divino amore, ac fraterna pietate, septem dies sustentationis, pro anima ejus, quidam pauper habeat.

VI.

Ut nullus frater remanens oblationem faciat.

Decrevimus, ut superius dictum est, quod nullus fratrum remanentium aliam oblationem agere præsumat: sed die noctuque mundo corde in sua professione maneat, ut sapientissimo prophetarum in hoc se æquipollere valeat: Calicem salutaris accipiam, & in morte mea mortem domini imitabor: quia sicut Christus pro me animam suam posuit, ita & ego pro fratribus animam ponere sum paratus. Ecce competentem oblationem: ecce hostiam viventem Deoque placentem.

VII.

De immoderata statione.

Quod autem auribus nostris verissimus testis insonuit, videlicet immoderata statione & sine mensura stando Divinum officium vos audire: ita fieri non præcipimus, imo vituperamus: sed finito psalmo, Venite exultemus Domino, cum invitatorio & hymno, omnes sedere tam fortes quam debiles, propter scandalum evitandum, nos jubemus. Vobis vero residentibus, unoquoque psalmo finito, in recitatione Gloria Patri, de sedibus vestris ad altaria supplicando, ob reverentiam sanctæ Trinitatis ibi nominatæ, surgere, & debilibus inclinare demonstramus. Sic etiam in recitatione evangelii, & ad Te Deum laudamus, & per totas Laudes, donec finito Benedicamus Domino, stare adscibimus, & eamdem regulam in Matutinis sanctæ Mariæ teneri jubemus.

ANNO CHRISTI 1128.

VIII.

De refectione conventus.

In uno quidem palatio, sed melius dicitur refectorio, communiter vos cibum accipere credimus, ubi, quando aliquid necessarium fuerit, pro signorum ignorantia, leniter ac privatim quærere oportet. Sic omni tempore quæ vobis necessaria sunt cum omni humilitate & subjectione reverentiæ petite ad mensam, cum Apostolus dicat: *Panem tuum cum silentio manduca.* Et Psalmista vos animare debet, dicens: *Posui ori meo custodiam*, id est apud me deliberavi, *ut non delinquerem in lingua*, id est, custodiebam os meum ne male loquerer. 2. Thess. 3. Psal. 38.

IX.

De lectione.

In prandio & cœna semper sit sancta lectio recitata. Si Dominum diligimus, salutifera ejus verba atque præcepta intentissima aure desiderare debemus. Lector autem lectionum vobis indicat silentium.

X.

De carnis refectione.

In hebdomada namque, nisi natalis die Domini, vel Pascha, vel festum sanctæ Mariæ, aut omnium sanctorum evenerit, vobis ter refectio carnis sufficiat: quia assueta carnis comestio intelligitur honorosa corruptio corporum. Si vero in die Martis tale jejunium evenerit, ut esus carnium retrahatur, in crastino abundanter vobis impendatur. Die autem Dominico omnibus militibus remanentibus, nec non capellanis, duo fercula in honorem sanctæ resurrectionis bonum & idoneum indubitanter videtur. Alii autem, videlicet armigeri & clientes, uno contenti, cum gratiarum actione permaneant.

XI.

Qualiter manducare milites debeant.

Duos & duos manducare generaliter oportet, ut solerter unus de altero provideat, ne asperitas vitæ, vel furtiva abstinentia in omni prandio intermisceatur. Hoc autem juste judicamus, ut unusquisque miles aut frater æqualem & æquipollentem vini mensuram per se solus habeat.

XII.

Ut aliis diebus duo aut tria leguminum fercula sufficiant.

Aliis nam diebus, videlicet secunda & quarta feria, necnon & sabbato, duo aut tria leguminum vel aliorum ciborum fercula, aut, ut ita dicam, cocta pulmentaria, omnibus sufficere credimus: & ita teneri jubemus, ut forte qui ex uno non potuerit edere, ex alio reficiatur.

XIII.

Quo cibo sexta feria reficere oportet.

Sexta autem feria cibum quadragesimalem ob reverentiam passionis omni congregationi, remota infirmorum imbecillitate, semel sufficere a festo omnium sanctorum usque in pascha, nisi natalis dies Domini vel festum sanctæ Mariæ aut apostolorum evenerit, collaudamus. Alio vero

tem-

tempore, nisi generale jejunium evenerit, bis re- ANNO CHRISTI 1128. ficiantur.

XIV.

Post refectionem semper gratias referant.

Post prandium vero & cœnam semper in ecclesia, si prope est, vel, si ita non est, in eodem loco, summo procuratori nostro, qui est Christus gratias, ut decet, cum humiliato corde referre inenodabiliter præcipimus: famulis aut pauperibus fragmenta, panibus tamen integris reservatis distribuere fraterna caritate debent & jubentur.

XV.

Ut decimus panis semper eleemosynario detur.

Licet paupertatis præmium, quod est regnum cælorum, pauperibus procul dubio debeatur: vobis tamen, quos Christiana fides de illis indubitanter fatetur, decimum totius panis quotidie eleemosynario vestro dare jubemus.

XVI.

Ut collatio sit in arbitrio magistri.

Cum vero sol Orientalem regionem deserit, *f. Iberiam & ad * Ibernam descendit, audito signo, ut est ejusdem regionis consuetudo, omnes ad Completas oportet incedere vos, ac prius generalem collationem sumere peroptamus. Hanc autem collationem in dispositione & arbitrio magistri ponimus, ut quando voluerit, de aqua; & quando jubebit misericorditer, ex vino temperato competenter recipiatur. Verum hoc non ad nimiam satietatem oportet & in luxu fieri, sed parcius; quia apostatare etiam sapientes videmus.

XVII.

Ut finitis Completis silentium teneatur.

Finitis itaque Completis ad stratum ire oportet. Fratribus igitur a Completoriis exeuntibus nulla sit denuo licentia loqui in publico, nisi necessitate cogente; armigero autem suo quæ dicturus est, leniter dicat. Est vero forsitan ut in tali intervallo vobis de Completorio exeuntibus maxima necessitate cogente, de militari negotio, aut de statu domus nostræ, quia dies ad hoc vobis sufficere non creditur, cum quadam fratrum parte ipsum magistrum, vel illum cui domus dominium magistrum est debitum, oporteat loqui. Hoc autem ita fieri jubemur; & ideo, Prov. 10. quia scriptum est: *In multiloquio non effugies peccatum.* Prov. 18. Et alibi: *Mors & vita in manibus linguæ.* In illo colloquio scurrilitates & verba otiosa ac risum moventia omnino prohibemus: & vobis ad lectulum euntibus, dominicam orationem, si aliquis quid stultum est locutus, cum humilitate & puritatis devotione dicere jubemus.

XVIII.

Ut fatigati ad Matutinas non surgant.

Fatigatos nempe milites non ita, ut vobis est manifestum, surgere ad Matutinas collaudamus: sed assensu magistri, vel illius cui creditum fuerit a magistro, eos acquiescere, & tredecim orationes constitutas sic cantare, ut mens ipsorum voci concordet, juxta illud Prophetæ: Psal. 48. *Psallite Domino sapienter:* Psal. 137. & illud: *In conspectu angelorum, psallam tibi:* vos unanimes collaudamus. Hoc autem in arbitrio magistri semper consistere debet.

XIX.

Ut communitas victus inter fratres servetur.

Act. 2. Legitur in Divina pagina: *Dividebatur singulis, prout cuique opus erat.* Ideo non dicimus, ut sit personarum acceptio, sed infirmitatum debet esse consideratio. Ubi autem qui minus indiget, agat Deo gratias, & non contristetur: qui vero indiget humiliet se pro infirmitate, non extollatur pro misericordia, & ita omnia membra erunt in pace. Hoc autem prohibemus, ut nulli immoderatam abstinentiam amplecti liceat, sed communem vitam instanter teneant. ANNO CHRISTI 1128.

XX.

De qualitate & modo vestimenti.

Vestimenta autem unius coloris semper esse jubemus, ver. gr. alba, vel nigra, vel, ut ita dicam, burella. Omnibus autem militibus professis in hieme & in æstate, si fieri potest, alba vestimenta concedimus, ut qui tenebrosam vitam postposuerint, per liquidam & albam suo conditori se reconciliari agnoscant. Quid albedo, nisi integra castitas? Castitas, securitas mentis, sanitas corporis est. Nisi enim unusquisque miles castus perseveraverit, ad perpetuam requiem venire, & Deum videre non poterit; testante apostolo Paulo: *Pacem sectamini cum omnibus & ca-* Hebr. 12. *stimoniam, sine qua nemo videbit Dominum.* Sed quia hujusmodi indumentum, arrogantiæ ac superfluitatis æstimatione carere debet: talia habere omnibus jubemus, ut solus leniter per se vestire & exuere, & calceare ac discalceare valeat. Procurator hujus ministerii pervigili cura hoc evitare præsumat, ne nimis longa aut nimis curta, sed mensurata ipsis utentibus, secundum uniuscujusque quantitatem, suis fratribus tribuat. Accipientes itaque nova, vetera semper reddant in præsenti, reponenda in camera, vel ubi frater cujus est ministerium decreverit, propter armigeros & clientes, & quandoque pro pauperibus.

XXI.

Quod famuli vestimenta alba, hoc est pallia, non habeant.

Hoc nempe, quod erat in domo Dei ac suorum militum Templi, sine discretione ac consilio communis capituli, obnixe contradicimus, & funditus quasi quoddam vitium peculiare amputare præcipimus. Habebant enim olim famuli & armigeri alba vestimenta, unde veniebant damna importabilia. Surrexerunt namque in ultramontanis partibus quidam pseudofratres, conjugati, & alii, dicentes se esse de Templo, cum sint de mundo. Hi nempe tantas contumelias totque damna militari ordini acquisierunt, & clientes remanentes plurima scandala oriri inde superbiendo fecerunt. Habeant igitur assidue nigra: sed si talia non possint invenire, habeant qualia inveniri possunt in illa provincia qua degunt, aut quod vilius unius coloris comparari potest, videlicet burella.

XXII.

Quod milites remanentes tantum alba habeant.

Nulli ergo concessum est candidas chlamydes deferre, aut alba pallia habere, nisi nominatis militibus Christi.

XXIII.

Ut pellibus agnorum utantur.

Decrevimus communi consilio, ut nullus frater remanens, pelles perenniter, aut pelliciam, vel aliquid tale, quod ad usum corporis pertineat, etiamque coopertorium, nisi agnorum vel arietum, habeat.

XXIV.

Ut vetusta armigeris dividantur.

Procurator vel dator pannorum omni observantia veteres semper armigeris & clientibus, & quandoque pauperibus, fideliter æqualiterque erogare intendat.

XXV.

Cupiens optima, deteriora habeat.

Si aliquis frater remanens, ex debito, aut ex mo-

motu ſuperbiæ pulcra vel optima habere voluerit, ex tali præſumptione procul dubio viliſſima merebitur. ANNO CHRISTI 1118.

XXVI.

Ut quantitas & qualitas veſtimentorum ſervetur.

Quantitatem ſecundum corporum magnitudinem largitatemque veſtimentorum obſervare oportet: dator pannorum ſit in hoc curioſus.

XXVII.

Ut dator pannorum in primis æqualitatem ſervet.

Longitudinem, ut ſuperius dictum eſt, cum æquali menſura, ne vel ſuſurronum vel * comminatorum aliquid oculus notare præſumat, procurator fraterno intuitu conſideret: & in omnibus ſupradictis, Dei retributionem humiliter cogitet. * criminatum.

XXVIII.

De ſuperfluitate capillorum.

Omnes fratres, remanentes principaliter, ita tonſos habere capillos oportet, ut regulariter ante & retro, & ordinate, conſiderare poſſint; & in barba, & in grennionibus eadem regula indeclinabiliter obſervetur, ne ſuperfluitas, aut facetiæ vitium denotetur.

XXIX.

De roſtris & laqueis.

De roſtris & laqueis manifeſtum eſt eſſe gentilitium. Et cum abominabile hoc omnibus agnoſcatur, prohibemus & contradicimus, ut aliquis ea non habeat, imo prorſus careat. Aliis autem ad tempus famulantibus, roſtra, & laquea, & capillorum ſuperfluitatem, & veſtium immoderatam longitudinem, habere non permittimus, ſed omnino contradicimus. Servientibus enim ſummo conditori munditia interius exteriuſque valde neceſſaria, eo ipſo atteſtante, qui ait: *Eſtote mundi, quia ego mundus ſum.*

XXX.

De numero equorum & armigerorum.

Unicuique veſtrorum militum tres equos licet habere, quia domus Dei templique Salomonis eximia paupertas amplius non permittit impræſentiarum augere, niſi cum magiſtri licentia.

XXXI.

Nullus armigerum gratis ſervientem feriat.

Solum autem armigerum ſingulis militibus eadem cauſa concedimus. Sed ſi gratis & caritative ille armiger cuiquam militi fuerit, non licet ei eum verberare, nec etiam qualibet culpa percutere.

XXXII.

Qualiter ad tempus remanentes recipiantur.

Omnibus militibus ſervire Jeſu Chriſto animi puritate in eadem domo ad terminum cupientibus, equos in tali negotio quotidiano idoneos, & arma, & quidquid ei neceſſarium fuerit, emere fideliter jubemus. Deinde vero, ex utraque parte æqualitate ſervata, bonum & utile appretiari equos judicavimus. Habeatur itaque pretium in ſcripto, ne tradatur oblivioni: & quidquid militi, vel ejus equis, vel armigero, erit neceſſarium, adjunctis & ferris equorum ſecundum facultatem domus, ex eadem domo fraterna caritate impendatur. Si vero interim equos ſuos mules aliquo eventu in hoc ſervitio amiſerit: magiſter, prout facultas domus hoc exigit, alios adminiſtrabit. Adveniente autem termino repatriandi, medietatem pretii ipſe miles Divino amore concedat, alteram ex communi fratrum, ſi ei placet, recipiat.

XXXIII.

Quod nullus juxta propriam voluntatem incedat.

Convenit his nempe militibus, qui nihil ſibi A Chriſto carius exiſtimant, propter ſervitium, ſecundum quod profeſſi, & propter gloriam ſummæ beatitudinis, vel metum gehennæ, ut obedientiam indeſinenter magiſtro teneant. Tenenda eſt itaque, ut mox, ubi aliquid imperatum a magiſtro fuerit, vel ab illo cui magiſter mandatum dederit, ſine mora, ac ſi Divinitus imperetur, moram pati neſciant in faciendo. De talibus enim ipſa veritas dicit: *Ab auditu auris obedivit mihi.* ANNO CHRISTI 1118. *Pſal. 17.*

XXXIV.

Si licet ire per villam ſine juſſu magiſtri.

Ergo hoſpitales milites propriam voluntatem relinquentes, & alios ad terminum ſervientes, deprecamur, & firmiter eis jubemus, ut ſine magiſtri licentia, vel cui creditum hoc fuerit, in villam ire non præſumat, præterquam noctu ad ſepulcrum, & ad ſtationes quæ intra muros ſanctæ civitatis continentur.

XXXV.

Si licet eum ambulare ſolum.

Hi vero ita ambulantes, non ſine cuſtode, id eſt milite aut fratre remanente, nec in die nec in nocte iter inchoare audeant. In exercitu namque poſtquam hoſpitati fuerint, nullus miles, vel armiger, aut alius, per atria aliorum militum cauſa videndi, vel cum aliquo loquendi, ſine juſſu, ut dictum eſt ſuperius, incedat. Itaque conſilio affirmamus, ut in tali domo ordinata a Deo, nullus ſecundum proprietatem militet aut quieſcat; ſed ſecundum magiſtri imperium totus ſic incumbat, ut illam Domini ſententiam imitari valeat, qua dicit: *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui me miſit.* *Joan 5.*

XXXVI.

Ut nullus nominatim quod ei neceſſarium erit quærat.

Hanc proprie conſuetudinem inter cætera adſcribere jubemus, & cum omni conſideratione ob quærendi vitium teneri præcipimus. Nullus igitur frater remanens, aſſignanter & nominatim equum aut equitaturam vel arma quærere debet. Quomodo ergo? Si vero ejus infirmitas, aut equorum ſuorum debilitas, vel armorum ſuorum gravitas, talis eſſe agnoſcitur, ut ſic incedere ſit damnum commune: veniat magiſtro, vel cui eſt debitum miniſterium poſt magiſtrum, & cauſam vera fide & pura ei demonſtret: inde namque in diſpoſitione magiſtri, vel poſt eum procuratoris, res ſe habeat.

XXXVII.

De frenis & calcaribus.

Nolumus ut omnino aurum vel argentum, quæ ſunt divitiæ peculiares, in frenis & pectoralibus, nec calcaribus, vel in ſtrevis, unquam appareant, nec alicui fratri remanenti emere liceat. Si vero caritative talia vetera inſtrumenta data fuerint, aurum vel argentum taliter coloretur, ne ſplendidus color vel decor cæteris arrogantia videatur. Si nova data fuerint, magiſter de talibus quod voluerit faciat.

XXXVIII.

Tegimen in haſtis & clypeis non habeatur.

Tegimen autem in clypeis & haſtis, & furelli in lanceis, non habeatur, quia hoc non proficuum, imo damnum nobis intelligitur.

XXXIX.

De licentia magiſtri.

Licet magiſtro cuiquam dare equos, vel arma, vel quamlibet rem cuilibet dare.

XL.

De mala & ſacco.

Sacculus & mala cum firmatura non concedun-

ANNO CHRISTI 1118.

duntur: sic exponentur, ne habeant absque magistri licentia, vel cui creduntur domus post eum negotia. In hoc præsenti capitulo procuratores & per diversas provincias degentes nou continentur, nec ipse magister intelligitur.

XLI.

*De * legatione literarum.*

* Forte, lectione. H.

Nullatenus cuiquam fratrum liceat a parentibus suis, neque a quoquam hominum, nec sibi invicem, accipere vel dare, sine jussu magistri vel procuratoris. Postquam licentiam frater habuerit, in præsentia magistri, si ei placet, legantur. Si vero & a parentibus ei quidquam directum fuerit, non præsumat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit magistro. In hoc autem capitulo magister & domus procuratores non continentur.

XLII.

De fabulatione propriarum culparum.

Cum omne verbum otiosum generare agnoscatur peccatum, quid ipsi jactanter de propriis culpis ante districtum judicem dicturi sunt? Ostendit certe propheta, si a bonis eloquiis propter taciturnitatem debet interdum taceri, quanto magis a malis verbis propter pœnam peccati debet cessari. Vetamur igitur & audacter contradicimus, ne aliquis frater remanens, ut melius dicam, stultitias, quas in sæculo in militari negotio tam enormiter egit, & carnis delectationes miserrimarum mulierum, cum fratre suo, vel alio aliquo, vel de alio commemorare audeat: & si forte referentem aliquem talia audierit, obmutescere faciat, vel quantocius poterit cito pede obedientiæ inde discedat, & olei venditori autem cordis non præbeat.

XLIII.

De quæstu & acceptione.

Verum enimvero, si aliqua res sine quæstu cuilibet fratri data gratis fuerit, deferat magistro vel dapifero: si vero aliter suus amicus vel parens dare nisi ad opus suum noluerit, hoc prorsus non recipiat, donec licentiam a magistro suo habeat. At cui res data fuerit, non pigeat illi, si alteri datur: immo pro certo sciat, quia, si inde irascitur, contra Deum agit. In hac autem prædicta regula ministratores non continentur, quibus specialiter hoc ministerium debetur & conceditur de mala & sacco.

XLIV.

De manducariis equorum.

Utilis res est cunctis, hoc præceptum a nobis constitutum ut indeclinabiliter amodo teneatur. Nullus autem frater facere præsumat manducaria linea vel lanea, idcirco principaliter facta: nec habeat ulla, excepto profinello.

XLV.

Ut cambiare vel quærere nullus audeat.

Nullus aliquid restat, ut nullus præsumat cambiare sua, frater cum fratre, sine licentia magistri, & aliquid quærere, nisi frater fratri, & sit res parva, vilis, non magna.

XLVI.

Ut nullus avem cum ave capiat, nec cum capiente incedat.

Quod nullus hactenus avem cum ave accipere audeat nos communiter judicamus. Non convenit enim religioni sic cum mundanis delectationibus inhærere, sed Domini præcepta libenter audire, orationibus frequenter incumbere, mala sua cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. Cum homine quidem talia operante cum accipitre, vel alia ave, nullus frater remanens hac principali causa ire præsumat.

XLVII.

Ut nullus feram arcu vel balista percutiat.

ANNO CHRISTI 1118.

Cum omni religione ire decet, simpliciter, & sine risu, humiliter, & non multa verba, sed rationabilia loqui, & non sic clamosa in voce. Specialiter injungimus & præcipimus omni fratri professo, ne in bosco cum arcu aut balista * aut jaculari audeat: nec cum illo qui hoc fecerit ideo pergat, nisi gratia eum custodiendi a perfido gentili: nec cum cane sit ausus clamare vel garrulare; nec equum suum, cupiditate accipiendi feram, pungat.

* Forte, ram jacula H.

XLVIII.

Ut leo semper feriatur.

Nam est certum, quod vobis specialiter creditum est & debitum, pro fratribus vestris animas ponere, atque incredulos, qui semper Virginis Filio minitantur, de terra delere. De leone enim hoc legimus, *quia ipse circuit, quærens quem devoret*; & *manus ejus contra omnes, omniumque manus contra eum.*

1. Petr. 5. Gen. 16.

XLIX.

De omni re super vos quæsita judicium audite.

Novimus quidem persecutores sanctæ ecclesiæ innumerabiles esse, & hos, qui contentionem non amant, incessanter crudeliusque inquietare festinant. In hoc igitur concilii sententia serena consideratione pendeat, ut si aliquis in partibus orientalis regionis, aut in quocumque alio loco, super vos rem aliquam quæsierit, vobis per fideles & veri amatores judices audire judicium præcipimus; & quod justum fuerit, indeclinabiliter vobis facere præcipimus.

L.

Ut hæc regula in omnibus teneatur.

Hæc eadem regula, in omnibus rebus vobis immerito ablatis, perenniter jubemus ut teneatur.

LI.

Quod licet omnibus militibus professis terram & homines habere.

Divina, ut credimus, providentia a vobis in sanctis locis sumpsit exordium hoc genus novum religionis, ut videlicet religioni militiam admisceretis, & sic religio per militiam armata procedat, hostem sine culpa feriat. Jure igitur judicamus, cum milites Templi dicamini, vos ipsos, ob insigne meritum & speciale probitatis, domum, terram & homines habere, & agricolas possidere, & juste eos regere: & institutum debitum vobis specialiter debetur impendi.

LII.

Ut de male habentibus cura pervigil habeatur.

Male habentibus fratribus supra omnia adhibenda est cura pervigil, ut quasi Christo eis serviatur: ut illud Evangelicum, *Infirmus fui, & visitastis me*, memoriter teneatur. Hi etenim diligenter ac patienter portandi sunt, quia de talibus superna retributio indubitanter acquiritur.

LIII.

Ut infirmis necessaria semper dentur.

Procuratoribus vero infirmantium omni observantia atque pervigili cura præcipimus, ut quæcumque sustentationi diversarum infirmitatum sunt necessaria, fideliter ac diligenter juxta domus facultatem eis administrent, verbi gratia, carnem & volatilia, & cætera, donec sanitati restituantur.

LIV.

Ut alter alterum ad iram non provocet.

Præcavendum nempe non modicum est, ne aliquis aliquem commovere ad iram præsumat:

quia

ANNO CHRISTI 1128.

quia propinquitatis & Divinæ fraternitatis, tam pauperes quam potentes, summa clementia æqualiter adstrinxit.

LV.

Quomodo fratres conjugati habeantur.

Fratres autem conjugatos hoc modo habere vobis permittimus, ut si fraternitatis vestræ beneficium & participationem petunt, uterque suæ substantiæ portionem, & quidquid amplius acquisierint, unitati communis capituli post mortem concedant, & interim honestam vitam exerceant, & bonum agere fratribus studeant, sed veste candida, & chlamyde alba non incedant. Si vero maritus ante obierit, partem suam fratribus relinquat: & conjux de altera, vitæ sustentamentum habeat. Hoc enim injustum consideramus, ut cum fratribus Deo castitatem promittentibus fratres hujusmodi in una eademque domo maneant.

LVI.

Ut amplius sorores non habeantur.

Sorores quidem amplius periculosum est coadunare: quia antiquus hostis femineo consortio complures expulit a recto tramite paradisi. Itaque, fratres carissimi, ut integritatis flos inter vos semper appareat, hac consuetudine amodo uti non licet.

LVII.

Ut fratres Templi cum excommunicatis non participent.

Hoc, fratres, valde cavendum atque timendum est, ne aliquis ex Christi militibus homini excommunicato nominatim ac publice, aliquo modo se jungere, aut res suas accipere præsumat, ne anathema maranatha similiter fiat. Si vero interdictus tantum fuerit, cum eo participationem habere, & rem suam caritative accipere, non immerito licebit.

LVIII.

Qualiter milites sæculares recipiantur.

Si quis miles ex massa perditionis, vel alter sæcularis, sæculo volens renuntiare, vestram communionem & vitam velit eligere, non ei statim assentiantur, sed juxta illud Pauli, *probate spiritus si ex Deo sunt*, & sic ei ingressus concedatur. Legatur igitur regula in ejus præsentia: & si ipse præceptis expositæ regulæ diligenter obtemperaverit, tunc si magistro & fratribus eum recipere placuerit, convocatis fratribus desiderium & petitionem suam cunctis animi puritate patefaciat. Deinde vero terminus probationis in consideratione & providentia magistri, secundum honestatem vitæ petentis, omnino pendeat.

LIX.

Ut omnes fratres ad secretum consilium non vocentur.

Non semper omnes fratres ad consilium convocare jubemus, sed quos idoneos & consilio providos magister cognoverit. Cum autem de majoribus tractare voluerit, ut est dare communem terram, vel de ipso ordine disceptare, aut fratrem recipere: tunc omnem congregationem, si magistro placet, convocare est competens; auditoque communis capituli consilio, quod melius & utilius magister consideraverit, illud agatur.

LX.

Quod cum silentio orare debeant.

Orare fratres, prout animi & corporis affectus postulaverit, stando vel sedendo: tamen summa cum reverentia, simpliciter, & non clamose, ut unus alium non conturbet, communi consilio jubemus.

LXI.

Ut fidem servientium accipiant.

ANNO CHRISTI 1128.

Agnovimus nempe complures ex diversis provinciis, tam clientes, quam armigeros, pro animarum salute animo ferventi ad terminum cupientes in domo nostra mancipari. Utile est autem, ut fidem eorum accipiatis, ne forte veteranus hostis in Dei servitio aliquid furtive vel indecenter eis intimet, vel a bono proposito repente exterminet.

LXII.

Ut pueri, quamdiu sunt parvi non accipiantur inter fratres Templi.

Quamvis regula sanctorum patrum pueros in congregatione permittat habere, nos de talibus non collaudamus vos unquam onerare. Qui vero filium suum, vel propinquum, in militari religione perenniter dare voluerit: usque ad annos, quibus viriliter armata manu possit inimicos Christi de terra sancta delere, eum nutriat: dehinc secundum regulam in medio fratrum pater vel parentes eum statuant, & suam petitionem cunctis patefaciant. Melius est enim in pueritia non vovere, quam, posteaquam vir factus fuerit, enormiter retrahere.

LXIII.

Ut senes semper venerentur.

Senes autem pia consideratione secundum virium imbecillitatem supportare ac diligenter honorare oportet: & nullatenus in his quæ corporis sunt necessaria districte teneantur, salva tamen auctoritate regulæ.

LXIV.

De fratribus qui per diversas provincias proficiscuntur.

Fratres vero qui per diversas provincias diriguntur, regulam, inquantum vires expetunt, servare in cibo & potu & cæteris studeant, & irreprehensibiliter vivant, ut ab his qui foris sunt bonum testimonium habeant: religionis propositum nec verbo nec actu polluant, sed maxime omnibus, quibus se conjunxerint, sapientiæ & bonorum operum exemplum & condimentum præbeant. Apud quem hospitari decreverint, fama optima sit decoratus: &, si fieri potest, domus hospitis in illa nocte non careat lumine, ne tenebrosus hostis occisionem, quod absit, inferat. Ubi autem milites non excommunicatos congregare audierint, illuc pergere, non considerantes tam temporalem utilitatem quam æternam animarum illorum salutem, dicimus. Illis autem fratribus in ultramarinis partibus spe subvectionis ita directis hac conventione eos qui militari ordini se jungere perenniter voluerint recipere collaudamus: ut in præsentiam episcopi illius provinciæ uterque conveniat, & voluntatem petentis præsul audiat. Audiat itaque petitione, mittat eum frater ad magistrum & ad fratres qui sunt in Templo quod est in Jerusalem: &, si vita ejus est honesta talique consortio digna, misericorditer suscipiatur, si magistro & fratribus bonum videtur. Si vero interim obierit, pro labore & fatigatione, quasi uni ex fratribus, totum beneficium & fraternitas pauperum & commilitonum Christi ei impendatur.

LXV.

Ut victus æqualiter omnibus distribuatur.

Illud quoque congrue & rationabiliter manutenendum censemus, ut omnibus fratribus remanentibus victus secundum loci facultatem æqualiter tribuantur: non enim est utilis personarum acceptio, sed infirmitatum necessaria est consideratio.

ANNO CHRISTI 1128.

LXVI.

Ut milites templi decimas habeant.

Credimus namque relictis affluentibus divitiis vos ſponraneæ paupertati eſſe ſubjectos, unde decimas vobis communi vita viventibus juſte habere hoc modo demonſtravimus. Si epiſcopus eccleſiæ, cui decima juſte debetur, vobis caritative eam dare voluerit: aſſenſu communis capituli de illis decimis quas tunc eccleſia poſſidere videtur vobis tribuere debet. Si autem laicus quilibet adhuc illam vel ex patrimonio ſuo damnabiliter amplectitur, & ſeipſum in hoc valde redarguens, vobis eamdem reliquerit: ad nutum ejus qui præeſt tantum, ſine conſenſu capituli id agere poteſt.

LXVII.

De levibus & gravibus culpis.

Si aliquis frater loquendo, vel militando, aut aliter, aliquid leve deliquerit, ipſe ultro delictum ſuum ſatisfaciendo magiſtro oſtendat. De levibus, ſi conſuetudinem non habeant, levem pœnitentiam habeat. Si vero eo tacente per aliquem alium culpa cognita fuerit, majori & evidentiori ſubjaceat diſciplinæ & emendationi. Si autem grave erit delictum, retrahatur a familiaritate fratrum, nec cum illis ſimul in eadem menſa edat, ſed ſolus refectionem ſumat. Diſpenſationi & judicio magiſtri totum incumbat, ut ſalvus in judicii die permaneat.

LXVIII.

Quæ culpa frater non amplius recipiatur.

Ante omnia providendum eſt, ne quis frater potens aut impotens, fortis aut debilis, volens ſe exaltare & paulatim ſuperbire, ac culpam ſuam defendere, indiſciplinatus maneat: ſed, ſi emendare noluerit, ei diſtrictior correptio accedat. Quod ſi piis admonitionibus, & fuſis pro eo orationibus, emendare noluerit, ſed in ſuperbia magis ac magis ſe erexerit; tunc, ſecundum Apoſtolum, de pio eradicetur grege: *Auferte malum ex vobis*: neceſſe eſt ut a ſocietate fratrum fidelium ovis morbida removeatur. Cæterum magiſter, qui baculum & virgam manu tenere debet (baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates ſuſtentet, virgam quoque qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriat) conſilio patriarchæ & ſpiritali conſideratione id agere ſtudeat, ne, ut ait beatus Maximus, aut ſolutior lenitas cohibentiam peccantis, aut immoderata ſeveritas a lapſu non revocet delinquentem.

1. Cor. 5.

LXIX.

Ut a Paſchali ſolennitate uſque ad feſtum omnium ſanctorum unam camiſiam lineam tantum ſumere habeat.

Interea, pro nimio ardore Orientalis regionis, A miſericorditer conſideramus, ut a Paſchali feſtivitate uſque ad omnium ſanctorum ſollennitatem unicuique una camiſia linea tantum, non ex debito, ſed ſola gratia detur, illi dico qui ea uti voluerit: alio autem tempore generaliter omnes camiſias laneas habeant.

LXX.

Quot & quales panni in lecto ſint neceſſarii.

Singulorum quidem, non aliter, per ſingula lecta dormientium dormire niſi permaxima cauſa vel neceſſitas evenerit, communi conſilio collaudamus. Lectualia vel lectiſternia moderata diſpenſatione magiſtri unuſquiſque habeat: credimus enim potius ſaccum, culcitram, & cooperB torium unicuique ſufficere. Qui vero ex his uno carebit, carpitam habeat, & in omni tempore tegmine lineo, id eſt veluſo, frui bene licebit: veſtiti autem camiſiis dormiant, & cum femoralibus ſemper dormiant. Dormientibus itaque fratribus, jugiter uſque mane nunquam deſit lucerna.

LXXI.

De vitanda murmuratione.

Æmulationes, invidias, livorem, murmura, ſuſurrationes, detractiones, Divina admonitione, vitare, & quaſi quamdam peſtem fugere, vobis præcipimus. Studeat igitur unuſquiſque vigilante animo, ne fratrem ſuum culpet aut reprehenC dat, ſed illud Apoſtoli ſtudioſe ſecum animadvertat: *Ne ſis criminator, nec ſuſurro in populo.* Cum autem fratrem liquido aliquid peccaſſe agnoverit, pacifice & fraterna pietate, juxta Domini præceptum, inter ſe & illum ſolum corripiat: &, ſi eum non audierit, alium fratrem adhibeat: ſed ſi utrumque contempſerit, in conventu publice objurgetur coram omnibus. Magnæ enim cæcitatis ſunt, qui aliis detrahunt; & nimiæ infelicitatis ſunt, qui ſe a livore minime cuſtodiunt: unde in antiquam verſuti hoſtis nequitiam demerguntur.

Levit. 19.

LXXII.

Ut omnium mulierum fugiantur oſcula.

Periculoſum eſſe credimus omni religioſo vulD tum mulierum nimis attendere: & ideo nec viduam, nec virginem, nec matrem, nec ſororem, nec amitam, nec ullam aliam feminam, aliquis frater oſculari præſumat. Fugiat ergo feminea oſcula Chriſti militia, per quæ ſolent homines ſæpe periclitari: ut pura conſcientia & ſecura vita in conſpectu Domini perenniter valeat converſari.

Et ſic deſinit regula Templariorum olim equitum, de quibus vide origines noſtras equeſtres Latine & Gallice editas.

CONCILIA ATREBATENSE, ET REMENSE,

In quibus, monialibus e monaſterio S. Joannis Laudunenſis amandatis, monachi ſurrogantur.

Moniales S. Joannis Laxdunenſis cum incontinentiæ infamia laborarent, frequenterque commonitæ emendationem non exhiberent, coacto Atrebati VI. *Id. Maji anni* 1128. *Epiſcoporum conventu, ſancitum eſt, ut iis ejectis cœnobium monachi occuparent. Decreto annuit Ludovicus VI. Francorum Rex, qui Conventui aderat, illudque ſequenti diplomate confirmavit.*

E LUDOVICI VI. FRANCORUM REGIS DIPLOMA.

IN Nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen. Ego Ludovicus Dei miſericordia in Regem Francorum ſublimatus. Notum fieri volo cunctis fidelibus tam futuris, quam inſtantibus, quod in Conventu, quem fidelis noſter Raynaldus ſecundus venerabilis Remorum Archiepiſcopus,

Ex Dario in Alberti Ogotis pa. 827.

ANNO CHRISTI 1128.

pus, Attrebati cum universis suffraganeis suis Episcopis & Abbatibus VI. Idus Maji tenuit, ubi & nos præsentes aderamus; ipse & Bartholomæus venerandus Laudunensis Episcopus humiliter nos convenerunt, cum multa precum instantia postulantes, ut Laudunensem beatæ Mariæ & beati Joannis Ecclesiam, quæ regalis Abbatia est, quia sanctimoniales, quæ ibi ab antiquo fuerant, nimis indigne & enormiter se habebant, ad meliorem religionis statum duci, & monachos ibidem substitui concederemus; quam profecto petitionem rationabilem, & utilem cognoscentes, voluntati eorum, & consilio assensum dedimus, & in prædicta Ecclesia Abbatem, & Monachos substitui & haberi in perpetuum, salvo ibi in omnibus jure regio, & Adelaidis Reginæ uxoris B nostræ dotalitio, benigne quidem concessimus, ita si quidem quod subjectionem illam, quam cæteræ Abbatiæ nostræ, quæ in Episcopatu Laudunensi sunt, Laudunensi Episcopo debent & exhibent, Abbatia illa eidem Episcopo sine aliquo juris Regii detrimento debeat & exhibeat, quod ne valeat oblivione deleri scripto commendavimus, & ne possit a posteris infirmari, sigilli nostri authoritate & nominis charactere subterfirmavimus. Actum Attrebati publice anno Incarnati Verbi MCXXVIII. Regni nostri XX. astantibus in palatio nostro, quorum nomina substituta sunt & signa.

Signum Ludovici Buticularii. S. Hugonis Constabularii. S. Alberici Camerarii, Dapifero nul- C lo, data per manum Simonis Cancellarii. Signum Rainaldi Remensium Archiepiscopi. S. Iosleni Suessionensium Episcopi. S. Bartholomæi Laudunensis Episcopi. S. Simonis Noviomensis & Tornacensis Episcopi. S. Joannis Morinensis Episcopi. S. Garini Ambianensis Episcopi. S. Ruberti Attrebatensis Episcopi. S. Clarembaldi Sylvanectensis Episcopi. S. Petri Beluacensis Episcopi.

Attrebatensis synodi sanctionem ratam pariter habuit Matthæus Albanensis Episcopus Cardinalis, sedis Apostolicæ Legatus edito hoc eodem anno, sequenti decreto in Conventu Remensi, qui ex hac charta solum nobis innotescit. D

Ibidem.

DECRETUM MATTHÆI ALBANENSIS EPISCOPI ET S. A. LEGATI.

MAtthæus Dei gratia Albanensis Episcopus & Apostolicæ sedis Legatus universis fidelibus salutem. Quod in Conventu Attrebatensi, sancto Spiritu cooperante, a venerabilibus fratribus Rainaudo Remensi Archiepiscopo, Bartholomæo Laudunensi, Gosleno Suessionensi, cæ- A teriseque illius diœcesis Episcopis, & Abbatibus, aliisque Religiosis personis de expulsione Monialium in Ecclesia S. Mariæ sanctique Joannis Laudunensis minus honeste viventium, & de substitutione Abbatis, & Monachorum, ibidem Deo religioseservientium, constitutum est, Ludovico Rege Francorum præsente, annuente, & suo præcepto firmante: Nos in Remensi Conventu, consilio & petitione venerabilium fratrum Remensis, Senonensis Archiepiscoporum, Laudunensis, Suessionensis, Parisiensis, Meldensis, Trecensis Episcoporum atque Abbatum plurimorum, aliarumque religiosarum personarum, comprobavimus, & sedis Apostolicæ auctoritate & munimine in perpetuum confirmavimus.

ANNO CHRISTI 1128.

Innocentius denique II. Pontifex rem gestam confirmavit hisce litteris.

INNOCENTII II. PAPÆ LITTERÆ BULLATÆ.

Ibidem.

INnocentius Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Drogoni Abbati Monasterii S. Mariæ sanctique Joannis Baptistæ in Laudunensi Civitate, ejusque fratribus, salutem & apostolicam benedictionem. Ad hoc nobis a Domino pastoralis officii jura commissa est, ut & bene placentem Deo religionem laboremus statuere, & stabilitatem exacta diligentia conservare: venerabiles siquidem fratres nostri Rainaldus Remorum Archiepiscopus, & Bartholomæus Laudunensis Episcopus consilio fratrum nostrorum Gosleni Suessionensis, Simonis Noviomensis, Petri Beluacensis, Roberti Attrebatensis Episcoporum, interventu etiam clarissimi filii nostri Ludovici Regis Francorum, in prænominato B. Mariæ, sanctique Joannis monasterio, ubi quædam mulieres sub monialium nomine pravam & inhonestam vitam ducebant, monachos religiosos utique viros substituerunt, & te, dilecte in domino fili Drogo, Abbatem eidem Conventui præfecerunt. Quod ergo ab eis pro statuenda, & reformanda religione de præfato monasterio factum est, nos authoritate apostolica confirmamus, & firmum volumus futuris perpetuo temporibus permanere. Decernimus igitur, ut quæcumque præfatum monasterium inpræsentiarum juste, & legitime possidet, vel in futurum, præstante Domino, rationabiliter poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus regulariter substituendis, & illibata permaneant. Si quis autem huic nostræ confirmationi sciens temerario ausu contraire tentaverit, indignationem beatorum Petri & Pauli, & nostram se noverit incursurum. Datum apud Rohænnam XI. Non. Novemb.

CONCILIUM PAPIENSE,

In quo Anselmus Mediolanensis Archiepiscopus, qui Conradum Schismaticum in Regem Italiæ coronaverat excommunicatus est.

x P. Pagi Ann. Ch. 1128. n. 24.

Landulphus Junior cap. 39. apud Puricellum in monum. Basil. Ambros. n. 342. *narrata Conradi per Anselmum coronatione subdit*: Joannes igitur Cremensis, Cardinalis Romanus, Episcopos suffraganeos & comprovinciales Mediolanensis Ecclesiæ, ut excommunicaret Mediolanensem Archiepiscopum, convocavit Papiæ. Quibus convocatis, & Cardinali, per plures viros & sacerdotes ipse Pontifex Mediolanensis mandavit, ne E præsumerent (*ideſt ut lente procederent*), sed ipsum per unius diei spatium expectarent. At Papienses, Cremonenses, Novarienses quoque & eorum Episcopi & aliarum civitatum, prædicantes hoc regium opus Anselmi, contrarium Deo & magno Lothario Regi, nequaquam illius Pontificis Legationem susceperunt; sed ipsum præstante Cardinali illo Joanne, excommunicaverunt.

ANNO CHRISTI 1128.

CONCILIUM RAVENNATENSE

Quo Aquilejenſis & Venetiarum patriarchæ depoſiti ſunt, anno MCXXVIII. tempore Honorii papæ II.

DE rebus in hac ſynodo geſtis iſta breviter Baronius: *Quo tempore miſit Petrum Presbyterum cardinalem tituli ſanctæ Anaſtaſiæ Ravennam, ubi congregata ſynodo depoſuit Aquilejenſem & Venetiarum patriarchas. Hæc in veteri pontificali. Quæ autem cauſa interceſſerit horum condemnationis, non invenimus.*

Adnotatio P. ANTONII PAGI
Ad an. Chr. 1128. num. 10.

BAronius ait ſe inveniſſe cauſam, cur Patriarchæ Aquilejenſis & Venetiarum ab Honorio II. depoſiti fuerint. Eam nos edocet Bernardus Guidonis in magno Chronico Belgico de Honorio II. verba faciens; *Papa per Legatum Cardinalem duos Patriarchas, ſcilicet Aquilejenſem & Venetum, qui & Gradenſis nuncupatur, depoſuit, quia invenit ipſos ſchiſmaticis favorabiles extitiſſe.* Quare Sigonius lib. XI. de Regn. Ital. recte ſuſpicatus erat, hujus abdicationis cauſam fuiſſe, quod Schiſmatico Conrado Franconiæ duci adverſus Lotharium Imp. bellum gerenti ſtuderent, cum eadem quoque de cauſa Anſelmo Mediolanenſi Archiepiſcopo dignitas abrogata fuerit.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

A Matthæo Albanenſi S. A. Legato habitum anno 1128.

Ex Beſſin Concil. Rotomag. pag. 80.

DE eo *Ordericus Vitalis lib.* 13. *hæc habet:* In- B dictione VII. Goiffredus Rotomagenſis Epiſcopus ægrotavit, & poſt diuturnam ægritudinem VII. Kal. Decemb. hominem exivit (*legendum exuit.*) Interea dum præfatus Archipræſul ægrotaret, & de ſalute animæ ſuæ ſollicitus omnia quæ habebat, prudenter erogaret, Matthæus Cluniacenſis Monachus, Albanenſis Epiſcopus, R. E. Legatus Rotomagum ad Regem C Henricum venit, & cum eo de utilitatibus Eccleſiaſticis tractavit. Juſſu igitur Regis Epiſcopi & Abbates Normanniæ aſciti ſunt, & in Rotomagenſi Capitulo ſcita præſente Rege audierunt, quæ per Legatum Honorii II. Papæ ſic propalata ſunt.

CANONES.

I.

Ut nullus presbyter uxorem habeat. Qui vero a pellice abſtinere noluerit, Eccleſiam non teneat, nec portionem in beneficiis Eccleſiaſticis obtineat, nec aliquis fidelium Miſſam ejus audiat.

II.

Ut unus Presbyter duabus Eccleſiis non deſerviat, nec Clericus quilibet in duabus Eccleſiis præbendas poſſideat: ſed in illa Eccleſia, cujus beneficiis fruitur, Deo militet, eique pro benefactoribus ſuis quotidie ſupplicet.

III.

Ut monachi vel Abbates Eccleſias ſeu decimas de manu laicorum non recipiant, ſed Laici quæ uſurpaverant Epiſcopo reddant, & ab Epiſcopo Monachi pro voto poſſeſſorum oblata recipiant. Ea tamen quæ antea quoquomodo obtinuerant, quiete per indulgentiam Papæ poſſideant: ſed vel ulterius aliquid hujuſmodi ſine Præſulis, in cujus diœceſi eſt, licentia uſurpare non præſumant.

Tunc Romanus Legatus de tranſactis trangreſ- D ſionibus omnes abſolvit, & ſequenti menſe, ut jam dictum eſt, Archiepiſcopus migravit. Ibi cum Legato fuerunt Goisfredus Carnotenſis Epiſcopus, & Goislenus Rufus Sueſſionis Epiſcopus, & omnes Epiſcopi Neuſtriæ, Ricardus Bajocenſis, Turgiſus Abrincatenſis, Joannes Lexovienſis, Richardus Conſtantienſis, & Joannes Salarienſis. Abbates etiam affuerunt plures, Rogerius Fiſcanenſis, Guillelmus Gemeticenſis, Ragenfredus S. Audoeni, Guarinus S. Ebrulphi, E Philippus S. Taurini, & Alanus electus S. Wandregiſili, aliique plures, quorum fautor Rex Henricus affuit, qui nullam ei gravedinem ab Epiſcopis imponi permiſit.

Ex his habemus hoc Concilium celebratum fuiſſe menſe Octobris anno 1128. *cum ibi dicatur:* & ſequenti menſe Archiepiſcopus migravit; *hic autem obiit menſe Novembris,*

ANNO CHRISTI 1128.

CONCILIUM DOLENSE

Anno MCXXVIII. celebratum.

DE eo hæc tantum habet Chronicon Kemperlegiense a Baluzio lib. 1. Miscell. edito: Anno MCXXVIII. Girardus Engolismensis Episcopus & S. Rom. Ecclesiæ Legatus in monasterio sancti Gildæ Dolensi Concilium rexit

ANNO CHRISTI 1129.

CONCILIUM CATALAUNENSE,

ANNO CHRISTI 1129.

P. Pagi an 1129. n. 8.

Anno Christi 1129. celebratum, in quo Henricus Virdunensis Episcopus Episcopatum dimisit

MAtthæus Albanensis Legatus, *inquit Alberi-* B *cus in Chronico ad an.* 1129. Concilium tenuit apud Catalaunum in Purificatione B. Virginis, ubi de consilio B. Bernardi Abbatis, Henricus Virdunensis Episcopus Episcopatum dimisit, & factus est Episcopus per biennium quidam Abbas S. Dionysii Remensis. *Ad istud concilium revocandæ Epistola Honorii II. ad Matthæum legatum suum, recitata a Vasseburgio lib. 4. Antiquit. Belgic. in qua inter alia legitur*: Tu vero tam prædictum Episcopum (*Henricum de bonorum Ecclesiasticorum dilapidatione accusatum*) quam partem adversariam (*Virdunenses Canonicos, ut ibidem utrumque exprimitur*) ad tuam præsentiam evocans, Catalaunum adeas, ibique adscitis tibi Trevirensi archiepiscopo & aliis Episcopis, sapientibus etiam & religiosis viris, negotium studiose audias, & diligenti indagatione perquiras. Quod si accusatores & testes idonei apparuerint, communicato Fratrum consilio canonice causam diffinias &c.

☞ AD CATALAUNENSE CONCILIUM

In causa Henrici Virdunensis episcopi Anno 1129. *celebratum*

ADDITIO.

Er Manss ppl. Tom. P 391.

CAtalaunense concilium a Labbeo omissum, & C *a Pagio indicatum, Venetus Labbei editor supplevit; sed totam de exauctoratione Henrici Virdunensis episcopi historiam, quam repetere poterat ex authore additamenti ad historiam episcoporum Virdunensium apud Dacherium Spicileg. to. II. pag.* 251. *omisit. Meum est totam huc transferre. Ita vero ille:* Calisto defuncto Honorius successit, apud quem Clerus (Virdunensis) accusationem (*in Henricum episcopum suum*) & Laurentius (*abbas S. Vitoni*) proclamationem suam (*pro fundis quibusdam abbatiæ suæ per injuriam occupatis*) iteravit. Honorius eum missis literis evocat, & ut ablata restituat abbati mandat, suspendens interim eum a divino officio: ille suspensus quidem extitit, sed neutrum mandatum complevit. Papa eum secundo jam gravius evocante, ille sibi timuit, fultus muneribus & excusationibus Romam venit, cardinales sibi concilians, ante papam in jus stetit: in quem cum accusatores præsentes capitula criminalia etiam scripto protulissent, excusatores episcopi, ut eos repellerent, quasi indignos audientia, impingebant eis quædam crimina. Cumque utræque partes in contumelioſa verba prorumperent, & lis in infinitum protenderetur, Honorius a venerabili Laurentio, qui & ipse præsens aderat, requisivit: *Tu pater quid dicis de criminibus episcopo illatis?* & ille *Domine*, ait, *ego non vidi, sed populus clamat*. Rapuit papa verbum ex ore ejus, & quia faventibus episcopo cardinalibus, & lite nihil certi finente, nullam poterat determinare sententiam, causam ipsam discutiendam Matthæo Albanensi episcopo, legato suo in Galliis posito mandavit. Matthæus ipsum episcopum, & accusatores Catalaunum ad sui præsentiam evocavit, ubi tam ipse, quam episcopus & accusatores, Remensem, multosque alios episcopos, abbates quoque ac sapientes, & religiosos viros ad suffragia suæ causæ adsciverunt. Henricus primo capit consilium a Bernardo sanctæ memoriæ abbate Clarevallensi, cujus consiliis regna & ecclesiæ Galliarum hodieque innituntur. Ille consulit gravissimum esse invitis violenter præesse; ideoque priusquam ignominiosa in eum accusatio ad publicam tantorum virorum audientiam veniat, solus omnibus cedat, episcopatui abrenuntiet, ne publicam contumeliam incurreret. Credidit se consilio ejus ille, & eo proloquutore adstans concilio dicit: quoniam clerus & populus suus communibus odiis ei insurrexissent, & maxime hi, quos exaltasset, & ecclesiasticis honoribus accumulasset, in opprobrium & depositionem ejus conspirassent, se nolle eis invitis præesse, sed ne amplius ecclesiæ scandalo esset, longos contentionis funes jam se solvere: inde baculum reddidit, & abrenuntiavit episcopatui, ac recedit anno XIII. ex quo susceperat eum de manu Cæsaris. Qui ne tristis abiret, prædictus abbas satis curialem pro eo a majoribus concilii collationem decem marcarum exegit; quibus & vadimonia ejus in eadem urbe redemit: Extant multæ literæ tam papæ quam Virdunensis ecclesiæ super ejus accusatione vel depositione.

CON-

ANNO CHRISTI 1129.

CONCILIUM PARISIENSE

Apud S. Germanum de Pratis, a Matthæo Albanensi episcopo, legato Apostol. celebratum anno MCXXIX.

Ex hoc concilio nihil supereſt, præter legati apostolici & Honorii papæ litteras in Argentolienſis monaſterii cauſa: quas ex hiſtoria Dionyſiani cœnobii petitas hic edimus.

Litteræ Matthæi Albanensis episcopi, sed. apost. legati quibus Argentolienſe monaſterium, abbatiæ S. Dionyſii de concilii ſententia reſtituitur.

In nomine ſummi Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Matthæus Divinæ gratiæ diſpoſitione Albanenſis epiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus.

QUoniam ad noſtræ dignitatis poteſtatem pertinere conſtat, circa eccleſiaſticæ cultum religionis ſumma ſolicitudine fideliter elaborare, immunda cuncta eliminare, utilia quoque ſtudioſe ſupplantare: ideo ſummopere nobis injuncto officio oportet invigilare.

Ea propter cum nuper in præſentia domini ſereniſſimi regis Francorum Ludovici, cum fratribus noſtris coepiſcopis, Remenſi ſcilicet archiepiſcopo R. * Pariſienſi epiſcopo Stephano, Carnotenſi epiſcopo G. * Sueſſionenſi epiſcopo G. * aliiſque quam plurimis, de ſacri ordinis reformatione per diverſa Galliarum, in quibus tepuerat, monaſteria, Pariſiis ageremus: ſubito in communi audientia conclamatum eſt ſuper enormitate & infamia cujuſdam monaſterii ſanctimonialium, quod dicitur Argentolium: in quo paucæ moniales multiplici infamia, ad ignominiam ſui ordinis degentes, multo tempore ſpurca & & infami converſatione omne ejuſdem loci affinitatem fœdaverant. Cumque omnes qui aderant, illarum expulſioni inſiſterent: venerabilis abbas S. Dionyſii Suggerius, emunitatibus ſuis Apoſtolicorum confirmatione certiſſimis in medium oſtenſis, præfatum monaſterium ad jus eccleſiæ ſuæ pertinere ſatis evidenter oſtendit.

Unde nos, cum fratribus prænominatis participato conſilio, & quia illud venerabile cœnobium, potiſſimum in ſuis temporibus inter alia Galliæ totius monaſteria, Dei miſericordia, & ſanctorum martyrum interceſſione, omni religione irradiatum vidimus: non ſolum ejus juſtitiæ, verum etiam illarum miſeriæ conſulentes, hanc ei injunximus obedientiam, ut illis in religioſis locatis monaſteriis, ibidem monachos ſuos, qui Deo religioſe deſerviant, ſubſtitueret.

Et hæc noſtræ reſtitutionis conceſſio, tam ſibi, quam poſteris, firmiſſima in poſterum habeatur: ei apoſtolica autoritate, noſtrique ſigilli corroboratione, in ſempiternum confirmavimus: hoc idem, Pariſienſi epiſcopo Stephano, in cujus parochia eſt, primum faciente & confirmante.

* Rainaldo
° Gaufrido
ª Gosleno

Epiſtola Honorii Papæ II. qua ſynodale decretum de Argentolienſis monaſterii reſtitutione confirmatur.

A *Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Suggerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

B TUnc religionis amor & caritatis unitas in ſui ſtatus perfectione ſervabuntur: ſi quod a membris eccleſiæ rationabili diſpoſitione conſtituitur, a capite roboretur. Nos igitur in ſede B. Petri apoſtoli, cui Chriſtus eccleſiarum omnium contulit principatum, licet indigni a Domino conſtituti, unitatem ſpiritus in vinculo pacis conſervare volumus, & quæ a fratribus noſtris conſtituta ſunt, propenſiori ſtudio autoritate apoſtolica confirmamus.

Venerabilis ſiquidem frater noſter Stephanus Pariſienſis epiſcopus, ſicut ex ſuarum litterarum inſpectione cognovimus monaſterium Argentolium, in quo quædam malæ prout dicebatur, C viræ mulieres vivebant, quod etiam ex antiquis regum præceptis cognoverat jure monaſterio S. Dionyſii pertinere, in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum. Matthæi Albanenſis epiſcopi apoſtolicæ ſedis legati, Rainaldi Remenſis archiepiſcopi, Gaufridi Carnotenſis, Goſſeni Sueſſionenſis, epiſcoporum hortatu etiam cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris & glorioſi regis Francorum, dilecte in Domino fili Suggeri abbas, intuitu religionis, tibi & monaſterio S. Dionyſii, ſalvo jure Pariſienſis eccleſiæ, conceſſit: ita tamen ut mulieribus in religioſis locis, ubi animas poſſint ſalvare, provideas. Quod ergo pro reformandæ religionis amore de præfato monaſterio a prædicto Stephano Pariſienſi epiſcopo D ſtatutum eſt, autoritate noſtra firmamus, & firmum volumus futuris temporibus permanere.

Tuæ igitur dilectioni mandamus, ut ad religionem & monaſticum ordinem in præfato loco ſtatuendum diligenti vigilantia ſtudeas: &, ne prædictarum mulierum aliqua in tua culpa depereat, in locis religioſis ſolicita cura provideas. Datum Laterani, nono Kal. Maji.

Hujus concilii locum annumque diſcimus ex litteris Ludovici Craſſi, & filii ejus Philippi, Franciæ regum, ejuſdem Dionyſianæ hiſtoriæ lib. III. cap. E XIII. *extantibus, quibus hæc Argentolienſis monaſterii reſtitutio a legato & ante dictis epiſcopis in concilio facta confirmatur. Quarum exemplar litterarum idcirco hic edere viſum eſt.*

Præceptum Ludovici Craſſi & Philippi Auguſti regum, quo decretum ſynodale confirmatur.

IN nomine Domini & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti Ludovicus & Philippus filius ejus, Divina ordinante providentia reges Francorum, &c. *Tum ſequuntur litteræ imperatorum Hludovici pii Hlotharii filii: quæ ſic incipiunt.*

„ In nomine Domini Dei & ſalvatoris noſtri
„ Jeſu Chriſti. Hludovicus & Hlotharius Divi-

„ na

ANNO CHRISTI 1229.

„ na ordinante providentia Imperatores Augu-A
„ sti. Si ea quæ a Deum timentibus hominibus ad loca Divino cultui dedicata solemni donatione largita vel condonata sunt, & postea qualibet occasione inde abstracta esse noscuntur, nostra autoritate ad statum suum revocamus, & iterum nostræ jussionis oraculo confirmamus: hoc nobis procul dubio ad æternam beatitudinem adipiscendam, seu stabilitatem imperii nostri roborandam, pertinere confidimus.

„ Ideo notum sit omnium fidelium nostrorum tam præsentium, quam & futurorum industria, quia illustris fœmina, soror videlicet nostra Theodrada Deo sacrata, nostræ suggessit mansuetudini, qualiter compertum habuisset quod monasterium vocabulo Argentogilum, situm in pago Parisiaco super fluvium Sequanæ quod ipsa primo per beneficium domini & genitoris nostri Karoli serenissimi imperatoris, & postea per nostram largitionem tenebat ad monasterium beati & glorioſi Christi martyris Dionysii, ubi præsenti tempore vir venerabilis Hilduinus abbas & sacri palatii nostri archicapellanus, rector præesse videtur, pertinere deberet: petiitque ut pro mercedis nostræ argumento ad statum pristinum illud revocari feciſſemus; eo videlicet modo, ut memoratum monasterium post suum ab hac luce decessum, si tamen aliud monasterium ei antea in comparatione pro ipso a nobis datum non fuerit, aut propria voluntate eum dimittere non voluerit, ad potestatem monasterii sancti Dionysii absque ulla contrarietate vel cujusquam interrogatione reciperetur.

„ Nos vero audita illius salubri ac religiosa petitione, prædictum venerabilem virum Hilduinum, quia præsens aderat, si quid de hac re compertum haberet interrogavimus. Qui statim donationem cujusdam Deum timentis ac religioſi hominis nomine Ermenrici ac conjugis suæ Mumanæ, qui præfatum monasterium in suo proprio construxerant, & id per testamenti paginam ad beati Dionysii martyris Christi monasterium solemni donatione contulerant, necnon & præceptum confirmationis Hlotharii quondam regis, quod super eandem donationem conscribere jusserat, nobis ad relegendum ostendit. Quibus inspectis, placuit nobis petitioni memoratæ dilectæ sororis nostræ Theodradæ annuere: &, sicut petebat, per nostram autoritatem supradictum monasterium Argentogilum ad potestatem S. Dionysii pretioſissimi Christi martyris revocare.

„ Quapropter hanc nostræ autoritatis confirmationem fieri præcepimus, per quam omnimodis decernimus atque jubemus, ut jam dictum monasterium Argentogilum post ipsius dilectæ sororis nostræ ab hac vita discessum, ad monasterium & potestatem sæpe dicti beatissimi Christi martyris Dionysii, ad quam primitus ob Dei amorem & ipsorum sanctorum reverentiam, piamque intercessionem, a supra dictis Dei fidelibus traditum vel condonatum fuisse noscitur, absque ullius personæ contradictione, aut nostra, vel successorum nostrorum interrogatione, recipiatur, & in jure ac dominatione ipsius monasterii, cum omni integritate vel appendiciis suis, quidquid ibidem præsenti tempore cernitur pertinere, revocetur. Et si forte contigerit, ut eadem soror ipsum monasterium, aut spontanea voluntate, ut diximus, aut pro commutatione

„ alterius monasterii, ante finem vitæ suæ dimittere velit tunc nihilominus absque ulla contradictione aut expectata consignatione, ad „ præfati beatissimi martyris Christi Dionysii „ monasterium, sicut supra insertum est, perpetualiter ad habendum recipiatur, & in postmodum nullo unquam tempore ulla qualibet „ dignitate aut potestate prædita persona, rectoribus monasterii præfati ac beatissimi Christi „ martyris Dionysii aliquam requisitionem facere, aut ullam calumniam ingerere præsumat: „ sed liceat illis sine cujuslibet injusta interrogatione præfatum monasterium Argentogilum, „ sicut cæteras res ad beati Dionysii potestatem „ simili modo condonatas ac pertinentes, quieto ordine tenere ac disponere, & quidquid pro „ opportunitate atque utilitate ipsius ecclesiæ secundum Christianæ religionis regulam facere „ voluerint, liberam in omnibus habere potestatem.

„ Et ut hæc autoritas confirmationis seu redditionis nostræ per futura tempora inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem: „ manibus propriis nostris subter eam firmavimus, & annuli nostri impressione signari jussimus. Signum Ludovici serenissimi imperatoris. Signum Lotharii glorioſissimi Augusti. „ Durandus diaconus, ad vicem Fridugisi recognovit.

Ideo notum sit omnium fidelium nostrorum C tam præsentium quam futurorum industriæ, quia vir venerabilis Suggerius abbas sancti Dionysii, admodum dilectus & familiaris noster, nostræ suggessit mansuetudini, simul & siquidem nobis ostendit ad relegendum serenissimorum imperatorum & Hludovici pii Hlotharii filii ejus præceptum in quo & de prima Argentolii loci donatione a proprio fundatore nomine Hermenrico, ac conjuge sua Mumana, & confirmatione Hlotharii quondam regis, quam super eandem donationem jussit, & eorumdem imperatorum in tempore Hilduini abbatis restitutione plenaria, cognitioni nostræ evidentissime satisfecit.

Quibus coram sæpius inspectis, religiosarum D personarum, videlicet Matthæi Albanensis episcopi sanctæ sedis apostolicæ legati, Parisiensis episcopi Stephani, in cujus parochia est, consilio atque concessione, Remensis archiepiscopi Reinaldi, Suessionensis Gosseni, Carnotensis episcopi Gaufredi, aliorumque bonorum virorum & regni procerum, tum propter ejusdem ecclesiæ quam cognovimus justitiam, tum etiam quia in eodem monasterio nostris temporibus inter alia Gallorum monasteria, Dei misericordia, & sanctorum meritis, potissimum ordo monasticæ religionis effulget, præfatum locum Argentolensem ipsis sacris martyribus, quos summe diligimus, apud quos sepeliri optamus & devovimus, pro animæ nostræ remedio, regni nostri administratione conjugis & prolis conservatione, in E plenitudine restituimus, quidquid ibidem nostrum eisdem conferentes, nihil penitus nobis de omnibus quæ ad regalem pertinent dignitatem retinentes, sed in jure ac dominatione ipsius monasterii cum omni integritate vel appendiciis suis, quidquid ibidem præsenti tempore cernitur, ad habendum restituatur, & in postmodum nullo unquam tempore, ulla qualibet dignitate aut potestate prædita persona, rectoribus monasterii præfati ac beatissimi Christi martyris Dionysii aliquam requisitionem facere, aut ullam calumniam ingerere præsumat: sed liceat illud præfatum

ANNO CHRISTI 1129.

tum monaſterium Argentogilum, ſicut cæteras res ad beati Dionyſii poteſtatem ſimili modo condonatas ac pertinentes, quieto ordine retinere ac diſponere: & quidquid pro opportunitate aut utilitate ipſius eccleſiæ facere valuerint, liberam in omnibus habere poteſtatem.

Conteſtamur autem omnes ſucceſſores noſtros per ſanctam & individuam Trinitatem, & per adventum juſti judicis Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, ut hoc noſtræ autoritatis præceptum nullo modo præſumant temerare. Ut vero ipſa ſancta congregatio pro nobis, & regina noſtra Adelaide, & omni noſtra prole, & regni noſtri ſtabilitate, Domini miſericordiam & ipſorum ſanctorum valeant attentius exorare, & hæc noſtræ conſtitutionis confirmatio pleniorem vigorem debeat habere: hanc autoritatem noſtram conſilio epiſcoporum qui interfuerunt in Dei nomine ſubter ſignavimus, & de ſigillo noſtro inſigniri juſſimus,

Signum glorioſiſſimi regis Ludovici.
Signum Philippi regis.
Signum Adelaidis reginæ.
Rainaldus Remenſis archiepiſcopus conſenſi.
Wlgrinus Bituricenſis archiepiſcopus conſenſi.
Haymericus Claromontenſis epiſcopus conſenſi.

ANNO CHRISTI 1129.

Yolandus Lingonenſis epiſcopus conſenſi.
Stephanus Auguſtudunenſis epiſcopus conſenſi.
Hato Trecenſis epiſcopus ſignavi.
Simon Noviomenſis epiſcopus ſignavi.
Bartholomæus Laudunenſis epiſcopus conſenſi.
Stephanus Pariſienſis epiſcopus ſignavi.
Goſſenus epiſcopus Sueſſion. conſenſi.
Joannes Aurelian. epiſcopus conſenſi.
Signum Rodulfi Viromaduenſis comitis.
Signum Cludovici Buticularii.
Simon Cancellarius recognovit.

Actum apud S. Germanum de Pratis *, in præſentia domini Matthæi Albanenſis epiſcopi, ſanctæ ſedis apoſtolicæ legati, & Gaufredi Carnutenſis epiſcopi, & aliorum ſupra dictorum epiſcoporum. * in com

Datum autem & confirmatum Remis in ſolemni curia Paſchæ in unctione domni Philippi glorioſiſſimi regis, anno incarnati Verbi MCXXIX. Ind. VII. anno regni domni & ſereniſſimi regis Francorum Cludovici (1) XX. Philippi autem filii ejus. I. In Dei nomine feliciter. Amen.

CONCILIUM LONDONIENSE

De prohibendis ſacerdotum focariis, celebratum anno Domini MCXXIX.

ANno Domini MCXXIX. rex Anglorum Henricus tenuit concilium magnum apud Londonias, in Kalendis Auguſti, de ſacerdotum focariis prohibendis. Aſſerunt concilio illi, Willielmus Cantuarienſis, & Turſtanus Eboracenſis, archiepiſcopi, cum ſuis ſuffraganeis; quos omnes ſimplicitate Cantuarienſis archiepiſcopi rex Henricus decepit. Conceſſerunt namque regi juſtitiam de focariis ſacerdotum: quæ res poſtea cum ſummo dedecore terminabatur. Accepit enim Rex pecuniam infinitam de presbyteris, pro ſuis focariis redimendis. Tunc, ſed tarde, pœnituit epiſcopos de conceſſa licentia: cum pateret in oculis omnium deceptio prælatorum, & depreſſio ſubjectorum.

Hæc Anglicanus collector ex Matthæi Pariſii hiſtoria. Sed paulo uberiora promere potuiſſet ex Henrico Huntindonienſi vetuſtiore hiſtorico, cujus hæc ſunt verba libro VII. Rex Henricus pacificatis omnibus, quæ in Francia, Flandria, Normannia, Britannia, Cœnomania, Andegavia, erant, cum gaudio in Angliam rediit. Tenuit igitur concilium magnum ad Kalendas Auguſti apud Londoniam de uxoribus ſacerdotum prohibendis. Intererant ſiquidem illi concilio Willelmus Cantuarienſis archiepiſcopus, & Turſtanus archiepiſcopus Eboracenſis, Alexander Lincolnienſis epiſcopus, Rogerus Salesburienſis epiſcopus, Gilbertus Londonienſis epiſcopus, Joannes Roveceſtrenſis, * Sifridus Sudſexenſis, Godefridus Bathonienſis, Simon Wigornienſis, Everardus Norwicenſis, Bernardus ſancti Davidis, Herveus, primus Elienſis epiſcopus. Nam Wintonienſis, & Dunelmenſis, & Ceſtrenſis, & Herefordienſis, objerant. Hi columnæ erant regni, & radii ſanctitatis hoc tempore. Verum Rex decepit eos ſimplicitate Willelmi archiepiſcopi. Conceſſerunt namque Regi juſtitiam de uxoribus ſacerdotum, & improvidi habiti ſunt: quod poſtea patuit, cum res ſummo dedecore terminata eſt. Accepit enim Rex pecuniam infinitam de presbyteris, & redemit eos. Tunc, ſed fruſtra, conceſſionis ſuæ pœnituit epiſcopos, cum pateret in oculis omnium gentium deceptio prælatorum, & depreſſio ſubjectorum.

* al. Roffenſis.

Eadem deſcribuntur iiſdem fere verbis a Joanne Bromtono in Chronico, qui & hoc addit: In iſto conſilio ſecundum quoſdam, proceres Angliæ juraverunt coram Rege quod ſuperius dictum eſt: videlicet de regno Angliæ ad opus Mathildæ imperatricis, filiæ ſuæ, obſervando, ſi ipſa patrem ſuum ſine liberis decedentem ſuperviveret. *Quod autem ait a ſe ſuperius ea de re dictum eſſe, iſtud eſt, ad annum ſcilicet* MCXXVII. Rex, *inquit*, & Willelmus archiepiſcopus, ad Rogationes, ſimiliter apud Londonias concilium celebrarunt. In quo David rex Scotorum, Willelmus Cantuarienſis archiepiſcopus, & omnes nobiliores comites & barones Angliæ ſacramentum fidelitatis & homagium Mathildi imperatrici, filiæ Henrici, ex juſſu ipſius regis fecerunt, de regno, poſt dies ſuos, ſibi & heredibus ſuis legitime procreatis obtinendo, niſi ſobolem virilis ſexus ipſe rex in poſterum procrearet. Quo facto rex ad Pentecoſten, eandem filiam ſuam Galfrido filio Fulconis comitis Andegaviæ deſponſatam in Normanniam deſtinavit. *Hæc Bromtonus quæ ad concilium Londinenſe anni* MCXXVII. *pertinere nemo non videt. Quæ cum ibi prætermiſerimus, eo referri a ſtudioſo lectore debent. Quibus addimus hæc verba Guillelmi Neubrigenſis, ex hiſtor. lib. 1. cap. 3.* Facto concilio, eidem filiæ ſuæ (*Mathildi*) & ſuſceptis vel ſuſci-

(1) Loco XX. legendum XXI. Ludovicus enim VI. menſe Julio anni 1108. regnare cœpit. *Pagius ad ann. Chriſti 1129. num. 12.*

ANNO CHRISTI 1129.

ſuſcipiendis ex ea nepotibus, ab epiſcopis, comitibus, baronibus & omnibus qui alicujus videbantur eſſe momenti, regnum Angliæ, cum ducatu Normanniæ fecit adjurari.

NOTA G. COSS.

Suſpectus mihi hujus concilii, qui indicatur annus. Quomodo enim ipſi intereſſe Durelmenſem epiſcopum, item & Vvintonienſem mors prohibuit? Nam & qui Dunelmi tum epiſcopus erat Galtridus Rufus, anno tantum MCXL. obiit: & qui VVintoniæ, Henricus Bleſenſis, anno MCLXXI. Belle autem hæc anno MCXXVII. congruunt. Nam Galfridi Cunelmenſis deceſſor Ranulfus, cum ad Londinenſe concilium eo anno tenderet, ut in illius actis ſuperius legiſti, morbo eſt prohibitus, & Septembri deinde obiit. Guillelmus vero Dunelmenſis, qui Henricum proxime anteceſſit: XXV. Januarii, anno MCXXVIII. ſublatus eſt. Uterque ſcilicet, non morte, ſed morbo quem mors excepit, eſt prohibitus. Conveniunt quoque Londinenſi concilio anni MCXXVII. tum cenſuræ in focarias presbyterorum; ut ex decimo tertio ejus canone conſtat; tum regni hereditas Mathildi Henrici filiæ juramento aſſerta, ut ex Joannis Bromtoni chronico paulo ante docuimus. Itaque quæ hoc anno geſta decretaque dicuntur in concilio Londinenſi, pertinere videntur ad Londinenſe anni MCXXVII. & unum illud concilium in duo diſtractum eſſe.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1129. n. 15.

Coſſartius ait hujus Concilii annum ſuſpectum ſibi eſſe, quod aliqua, quæ in eo narrantur, decreta videntur anno 1127. in Concilio Londinenſi tunc habito; indeque concludit, unum illud Concilium in duo diſtractum fuiſſe. Verum licet aliqua ad præcedens Concilium Londinenſe pertinentia male iſti affixa ſint, certum tamen utrumque Concilium inter ſe diverſum fuiſſe; nam in priori decretum, ut concubinæ presbyterorum nonniſi Epiſcopali judicio mancipentur, quod tamen in poſteriori Regis efflagitatu revocatum eſt; neque enim duo decreta inter ſe contraria in uno eodemque concilio condita. Hovedenus pag. 479. idem ac Hutondonienſis & Matthæus Pariſienſis narrat; ſed tam Concilium iſtud, quam Philippi Ludovici Francorum regis filii inaugurationem male in an. 1130. differt. Denique novus Chronographus Saxo ſuper ab Eadmundo Gibſone Oxonii publicatus præcedentis Concilii Londinenſis non meminit, ſed præſenti anno habitum connectit *cum feſto S. Michaelis*, atque in eo actum *de Archidiaconorum & Presbyterorum uxoribus, ut illas dimitterent ante S. Andreæ feſtum: ſed Rex iis omnibus*, ſubdit Chronologus, *veniam dedit domum redeundi, adeoque domum reverſi ſunt, nec ullam vim habuerunt illa decreta: euncti retinuerunt ſuas uxores Regis venia, ſicut anteæ fecerant*. Huic Chronologo Saxonico magna fides habenda, cum ipſemet in Gulielmo I. Angliæ rege ſe illum vidiſſe aſſerat.

ANNO CHRISTI 1129.

☞ *Quanta fides habenda ſit Matthæo Pariſio narranti Epiſcopos Angliæ in hoc concilio conceſſiſſe Regi ut permitteret uxores Epiſcoporum & Sacerdotum diſcimus ex verbis Chronici Saxonici, qui rem paulo diverſis circumſtantiis veſtit. Porro hanc narro ex verſione noviſſima Wilkinſii.*

STatim poſthæc Regis conſilio & venia miſit Willelmus archiepiſcopus de CantWarabyrig, per totam Anglorum terram, & juſſit Epiſcopos & Abbates & Archidiaconos, cunctos item Priores monachos & canonicos qui eſſent in omnibus cellis intra Anglorum terram; omnes denique quorum curæ religio erat commiſſa, intereſſe Londini ad Michaelis feſtum, ut ibi colloquerentur de omnibus negotiis ad Deum pertinentibus. Quum eo perveniſſent, incepta erat ſynodus die lunæ, & continenter duravit uſque ad diem Veneris. Re in medium prolata, cognitum eſt illos conveniſſe de Archidiaconorum uxoribus & de presbyterorum uxoribus, ut illas dimitterent ante S. Andreæ feſtum, & qui illud non faceret, privaretur ſua eccleſia ſuaque domo, nec unquam poſtea ibi eo munere fungeretur. Hoc ſanxerunt Archiepiſcopus de CantWarabyrig Willelmus & omnes diœceſani Epiſcopi qui erant in Anglorum terra; ſed Rex iis omnibus veniam dedit domum redeundi, adeoque domum reverſi ſunt, nec ullam vim habuerunt omnia illa decreta: cuncti retinuerunt ſuas uxores, ſicut ante fecerant.

CONCILIUM PALENTINUM

Celebratum æra MCLXVII. hoc eſt, anno Chriſti MCXXIX.

Primo editum a Cardinale de Aguirre, tomo III. *pag.* 340.

ADephonſus Hiſpaniarum rex, venerandæ memoriæ Adephonſi regis nepos, & illuſtris reginæ dominæ Urracæ, & egregii Comitis Raymundi filius, totam fere Hiſpaniam poſt mortem ſui avi & ſuæ matris conturbatam eſſe videns, concilium in Palentina civitate prima hebdomada Quadrageſimæ, æra MCLXVII. celebrare diſpoſuit; & omnes Hiſpaniæ epiſcopos, abbates, comites, & principes, & terrarum poteſtates ad id concilium invitavit: ut juxta eorum conſilium & arbitrium urticas ſcelerum, quæ poſt mortem ſui avi præfati regis, & poſt obitum ſuæ matris prædictæ reginæ, in Hiſpania exortæ fuerant, falce juſtitiæ exſtirparet, & prava in directa converteret.

DECRETA PONTIFICUM.

Quia in eccleſia Dei & in pauperibus Chriſti multa mala fieri videmus, & regnum Imperatoris noſtris domini Adephonſi, filii Comitis Raymundi, & reginæ dominæ Urracæ, a quibuſdam pravis hominibus diſtrahi & minui & diverſis modis corrumpi dolemus: idcirco ego Raymundus Toletanæ ſedis archiepiſcopus & primas, ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatus, una cum Pontificibus, quorum * inferius nomina ſcripta eſſe videntur, & Imperatore noſtro Adephonſo præſente atque favente, firmam unitatis ſtabilitatem inter nos facere ſalubre duximus: qua ſiquidem indiſſolubili vinculo caritatis ſtatuimus, ut deinceps & virtute concordiæ uniti, & circa ſalutem fidelium præduce juſtitia laboremus, & ſupradicti Imperatoris noſtri, ejuſque regni, provida circumſpectione auctore Deo vigilemus.

* *Deſunt ea ſubſcriptionis.*

I. Pro ſtatu igitur ſanctæ Romanæ eccleſiæ & totius regni ſalute concilium celebrantes Palentiæ, inter cetera, hæc ſequentia unanimiter ſtatuimus: Ut nullus proditorem publicum, & latronem, perjurum, & excommunicatum, ſecum habeat, vel apud ſe retineat.

II. Præcipimus etiam, ut nemo eccleſiam in-

fra LXXXIV. passus jure hereditario possideat: ut- A Jacobi honorem sibi conferret. Rex ejus petitio-
ANNO CHRISTI 1129. que oblationes excommunicatorum & decimæ non suscipiantur. ni justæ annuit, & hoc privilegium fieri fecit. ANNO CHRISTI 1129.

III. Principes terrarum sine justo judicio non exspolient populum, qui sub eis est.

IV. Ecclesiæ non dentur laicis pro præstimonio vel villicatione.

V. Concubinæ clericorum manifeste ejiciantur.

VI. Ecclesiæ, & hereditates, & familiæ, quæ fuerunt sedium & monasteriorum, ubicumque fuerint, eis restituantur.

VII. Monachi vagi ad propria monasteria reduci compellantur: nec episcopi eos retineant sine licentia suorum abbatum.

VIII. Nullus excommunicatos alterius reci- B piat.

IX. Adulteros & incestuosos omnino separari jubemus.

X. Ut clerici per manus laicorum ecclesias nec suscipiant, nec recipiant: neque vicarii episcoporum consentiant.

XI. Ut episcopi dissidentes ad concordiam pro debito sui officii compellant.

XII. Clericos, monachos, viatores, mercato- [c] *f. furta.* res, peregrinos, * sola limina petentes, & mulieres, si quis invaserit, monasterio vel exsilio deputetur.

XIII. Portaticum nemo suscipiat, nisi in illis locis, in quibus accipi solebat temporibus regis domini Adephonsi: & eodem modo boves nemo C rapiat, vel pignoret, vel furetur: sed stent in pace in toto nostro regno.

XIV. Regi omnes sine dolo & pravo ingenio seu consilio fideliter obediant. Quod qui non fecerit, excommunicetur.

XV. Ecclesiasticis nemo expeditionem, seu armorum gestationem, vel aliquid quod contra canones sit, exigere præsumat.

XVI. Laici tertias ecclesiarum, seu quascumque oblationes, nulla occasione possideant: sed in dispositione episcoporum cuncta quæ ecclesiarum fuerint habeantur.

XVII. Qui falsam monetam fecerint excom- D municentur, & a rege effossionem * ecclesiasti- [o] *Lege, oculorum.* corum patiantur.

XVIII. Celebrato concilio, & *Te Deum laudamus*, juxta synodalem morem cantato, Compostellanus consilio fratrum a rege petiit, quatenus ea quæ ad suum & suorum successorum jus in Emeritana civitate pertinebant, ad Dei & B.

De acquisitione civitatis Emeritensis, adhuc sub Saracenorum dominio constitutæ.

Quia ex deliberatione sanctæ Romanæ ecclesiæ, præduce supernæ dispositionis dispensatorio ordine, patruus meus beatæ recordationis Papa Calistus, meritis & reverentia beatissimi Jacobi Apostoli dignitatem archiepiscopatus Emeritensis ecclesiæ in Compostellanam ecclesiam habendam perpetuo transmutavit; idcirco ego Adephonsus Dei gratia Hispaniæ Imperator, una cum conjuge mea regina domina Berengaria; archiepiscoporum, episcoporum, ac principum terræ consilio, qui Palentino concilio interfuerunt, ad Dei & beatissimi Jacobi Apostoli patroni nostri honorem & debitam sublimationem, salubre duxi hanc seriem testamenti facere de civitate Emeritana nunc temporis a Sarracenis possessa, quam Dei opitulante potentia in proximo nos credimus habituros, devicta & expulsa Sarracenorum infideli spurcitia. In qua siquidem serie omnia præfatæ civitatis, quæ ad regale jus pertinent, vobis domno Didaco, Dei gratia Compostellanæ sedis archiepiscopo, & vestræ ecclesiæ, vestrisque successoribus, cum omnibus suis antiquis terminis & debitis castris, ceterisque appendiciis, jure hereditario possidenda perenniter pro remedio animæ meæ, avorum parentumque meorum, & devota mente confirmo: & sicut avi, & proavi mei, magnificis donis, videlicet castris & aliis diversis pensionibus, sancti Jacobi ecclesiam amplificare & augmentare ad salutem animarum suarum summopere studuerunt; ita confidens de Dei misericordia prædictum locum Apostoli sublimare & exaltare, eos imitando, cupio & promitto. Si quis vero contra hoc factum meum venire tentaverit, a sacratissimi Corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi participatione alienus exsistat; & cum Juda sui Domini & magistri proditore consortium habeat. Omnibus autem hoc observantibus sit pax Domini N. J. C. quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant Facta serie testamenti, æra MCLXVII. quinto Idus Aprilis.

Ego Adephonsus præfatus Imperator, una cum conjuge mea, quod fieri mandavi, proprio robore confirmo.

CONCILIUM AURELIANENSE,

Ab Umbaldo archiepiscopo Lugdunensi, sedis apostolicæ legato, celebratum.

CElebratum est hoc concilium Honorio II. pontifice, cujus legatum Umbaldum fuisse discimus ex instrumento quod in Gallia Christiana refertur, E *confecto anno* MCXXVI. *Indict.* IV. *in quo Umbaldus, legatus apostolicus vocatur. Quo vero sit anno coactum,* (1) *magna omnium ignoratio; magna itidem,*

(1) Certum tamen Concilium istud nonnisi an. 1126. vel sequenti congregari potuisse, cum duobus his tantum annis Humbaldus sedis Apostolicæ Legatus in Gallia fuerit, ut ostendit Pagius ad ann. Chr. 1126. nu. 10

MONITUM.

Mendum insigne hic irrepsit in omnes Labbei editiones nam post hoc Aurelianense Concilium subjungitur *Concilium Tolosanum* a Romano Diac. Card. S. Angeli A. S.L. celebratum Tolosæ anno, ut ibi mendose signatur, 1129. Idemque vero Concilium eosdem referens canones & ab eodem Romano Diac. Card. S. Angeli A. S. Legato celebratum replicatur ad ann. 1229. Collectorem decepit mendum Codicis MS. unde Concilium anni 1129. extraxit; nam pro anno 1229. signabat ann. 1129. sed revera anno 1229. Romanus Diac. Card. S. Angeli Legationem in Provincia agebat & Tolosæ Novembri mense Concilium habuit. Monendi tamen Lectores sunt

cano-

ANNO CHRISTI 1129.

dem, quid in eo sit gestum. Hoc unum scimus, celebratum esse, & vocatum ad illud Goffridum Vindocinensem abbatem, ire recusasse. Quod ex Goffridi ipsius lib. I. epist. XXIX. ad Umbaldum discimus: quam hic describo.

Dulcissimo domino & præcordiali amico, domno Umbaldo, honorabilis vitæ archiepiscopo, & apostolicæ sedis legato, frater Goffridus ejusdem sedis alodiarius, & servus, quod habet, quod sapit, & seipsum.

QUendam monachum, ut audivi, ad monasterium nostrum misistis: qui si me invenisset, me ad concilium vestrum invitasset. Ad vos quidem venire, & vobis, & ecclesiæ vestræ, quæ me multum honoravit, & mihi servivit, servire desidero: & vos Aureliamis ante concilium, vel post concilium, si infirmitas corporis permiserit, eo die, quo vobis placuerit, diligenter videbo. Ad concilium autem legatorum, quod salva vestra dico reverentia, vocatus venire nec possum, nec debeo. Nam noverit dilectio vestra, privilegiis Romanorum pontificum, Victoris, Nicolai, Alexandri, Gregorii, Urbani, Paschalis, & Calisti, sub anathemate confirmatum esse: & interdictum, ne alodiarius B. Petri abbas Vindocinensis, ab episcopo, vel a quolibet apostolicæ sedis legato, ad concilium vocetur, nec ullo modo venire cogatur. Valete.

ANNO CHRISTI 1129.

CONVENTUS APUD LUFEN

Pro Orthodoxia Ellenhardi Frisingensis episcopi diu antea defuncti, Anno 1129. habitus.

Manssi ppl. Tom. pag 390. tat in Hun. Metrop. zbur. t. 1. 53 qui & ograph. se isse testa.

ANno Dominicæ Incarnat. 1129. primo Kal. Augusti collectis apud Lusen quampluribus Saltzburgensis, Frisingensis, Ratisponensis, Pataviensis, Aistensis ecclesiarum clericis, religiosis, & literatis, insuper abbatibus & monachis, & non modico Principum, ac populorum collegio, coram archiepiscopo Saltzburgensi, Conrado, & Reginberto, Brixiensi episcopo, inter cætera causa Ellinhardi Frisingensis episcopi, jamdudum ante annos quinquaginta duos feliciter viam universæ carnis, (ingressi) ventilata est. Quia hoc ipso tempore Gregorii VII. qui & Hildebrandus, sub hæresi Wicbertina quibusdam defunctus esse putabatur, a præfato Metropolitanæ sedis archiepiscopo, plus annos quinquaginta duos, quibus sine reclamatione canonica, tam mortuis quam vivis, vere catholicus est adhibitus, irrationabiliter est impetitus. Cum utique duobus annis prius ipse de mundo excesserit, quam Wicbertus hæresiarcha Rom. sedis cathedram invaserit; sed beati viri meritis exigentibus, probabili septem probabilium virorum testimonio canonice excusatus, imo meritorum prærogativa & miraculorum attestatione, venerabilis semper inventus; reverentiam, quam apud Dominum & homines dudum vivens emeruit, etiam mortuis, Domino propitiante irrefragabiliter obtinuit. Probatum est itaque legitimo, ac canonico Rudolfi abbatis Aistettensis testimonio, Diethmari S. Andreæ decani, Hannonis presbyteri, Cunonis parochiani, Richeri presbyteri de Glane, ceterarumque venerabilium personarum, quod venerabilis idem episcopus in gratia sedis apostolicæ, & communione matris ecclesiæ indubitanter obierit. Ne ergo digna tantæ rei memoria ulla posterorum oblivione deleatur, placuit ut hujus comprobationis notitia, per literarum indicia posteris nostris transmittatur. Acta sunt hæc præsentibus subscriptis testibus & aliis quampluribus. Abbas Salzburgensis Baldricus, abbas Scitensis Guntherus, Præpositus Salzburgensis Hermannus, Præpositus Chimeseensis Hartmannus, Præpositus de Perchteres Kademan Tibernuinus, Præpositus de Garze Hugo, Præpositus de cella Burchardus, Vernherus canonicus Ratisponensis, Frisingenses canonici, Adalpero præpositus, Adalpertus decanus Wichmannus præpositus S. Castuli, Hoholdus præpositus S. Zenonis, Waltherus Tridentinus præpositus.

ANNO CHRISTI 1130.

VITA ET EPISTOLÆ INNOCENTII PAPÆ II.

nocentius ndo pon. factus.

INnocentius secundus, nobili familia Romæ natus, Gregorii nomine ante pontificatum appellatus cujus vita & fama, teste S. Bernardo in epistola ad episcopos Aquitaniæ, nullum æmulum timent, ex cardinale diacono sancti Angeli, legitima & canonica electione prævia, potissimorum suffragantium cardinalium voto creatus est successor Honorii secundi, decimo sexto Kalendas Martii, die eodem quo Honorius defunctus est, anno Domini MCXXX. tempore Lotharii imperatoris. Una pars cardinalium pauciss. morum, Petrum cardinalem, Leonis potentissimi civis Romani filium, hominem, teste Bernardo, epist. 127. nec unius viculi potestate dignum, schismaticum antipapam crearunt, eique Anacleti, ut ait S. Bernardus epist. 124. antichristi & abominationis nomen imposuerunt, maximoque schismati causam dederunt. Cui dum Innocentius, inquit Frisingensis, propter violentiam amicorum ejus qui in Urbe erant, & potentiam Rogerii Siculi, cujus favore in sedem intrusus fuerat, resistere non valeret: transcensis alpi-

Anacletus Pp. schisma. ticus contra Innocentium electus.

canones Tolosani Concilii anni 1129. multo minores esse, quam qui leguntur apud eumdem Labbeum in concilio anni 1229. Id vero non ex alio capite proveniisse suspicor, quam ex manco & vitiato codice; unde prius concilium extractum est. *Manssi.*

alpibus, in Franciam ſe contulit, celebratiſque ibidem Remenſi, Claromontano, & Piſano conciliis, antipapam ejuſque fautores excommunicavit. Inde comitatu S. Bernardi abbatis ſtipatus, Leodium profectus, convocata ibidem epiſcoporum ſynodo, Lotharium regem ad defenſionem Romanæ eccleſiæ invitavit: Cumque iſta occaſione Lotharius Cæſar inveſtituras magno cum detrimento imperii eccleſiæ reſtitutas ſibi reddi fruſtra poſtulaſſet, nihilque ſe a pontifice impetrare poſſe cognoviſſet, auxilium quod petebatur promiſit & attulit.

Lotharius coronatur.

Nam, cum Urbem vix ingreſſus fuiſſet, Rogerium omneſque ſchiſmatici fautores oppreſſit & fugavit: cumque Innocentium ſeptimo anno quam ab Urbe in Galliam & Germaniam diſceſſiſſet, ſedi & Urbi reſtituiſſet, in eccleſia S. Salvatoris, quæ Conſtantiniana dicitur, ab eodem coronatus imperator & Auguſti nomen adeptus fuit. Hæc ex Friſingenſi, Viterbienſi, Roberto continuatore Sigeberti, & abbate Urſpergenſi.

Abailardi hæreſes quæ.

Hujus temporibus Petrus Abailardus, hæreſiarcha Britannus, & ſummus philoſophus, docebat præter Deum aliquid externum, & inter creatorem & creaturam tertium aliquod eſſe conſtituendum: Chriſtum non aſſumpſiſſe carnem, ut hominem liberaret: timorem domini caſtum non eſſe in futuro ſæculo. De Trinitate Arium, de perſona Chriſti Neſtorium, de gratia Pelagium, deque aliis pluribus hæreſibus plures alios hæreticos ſectabatur. S. Bernardus in epiſt. & Petrus de Lutzemburgo.

Petrobuſianorum hæreſes Lothario defuncto Conradus dux Suevorum ſubrogatur.

Hoc eodem tempore Petrus de Bruis ſacramentarios Petrobuſianos & apoſtolicos multis erroribus deformes creavit. Petrus Cluniacenſis epiſtola ſecunda, & alibi: Bernardus epiſt. 241. *&c.* Lotharius poſt reſtitutum Innocentium ex Italia rediens, apud Tridentum, ut Friſingenſis, apud Veronam, ut Viterbienſis ait, morbo correptus, in ipſis montibus in viliſſima caſa imperator potentiſſimus miſeram humanæ conditionis relinquens memoriam anno regni ſui decimo tertio obiit. Per electionem principum, in conventu Moguntiæ celebrato, deſignatus eſt ſucceſſor regni Conradus dux Suevorum Henrici imperatoris IV. ex ſorore nepos.

Circa eadem tempora, anno octavo poſtquam ſedem apoſtolicam invaſerat Petrus ſive Anacletus pſeudopontifex, Dei judicio, auctore Roberto continuatore Sigeberti, percuſſus obiit. Cumque ab eo ordinatos degradari, nec ultra ad ſacros ordines promoveri, Innocentius pontifex decreviſſet: ejus ſectarii cardinales alium quemdam Victorem IV. in ſchiſmate ſubrogarunt. Verum cum pauculos menſes ſedem detinuiſſet, auctore S. Bernardo, qui ſeptem annos in hoc ſchiſmate tollendo deſudavit, pontificatum ultro reſignavit. Poſt hæc innocentis vitæ famæque integerrimæ pontifex Innocentius obiit octavo Kalendas Octobris, anno Domini MCXLIII. cum ſediſſet annos quatuordecim, menſes ſeptem, dies octo. Urſpergenſis in chronico ſcribit, eum annos dumtaxat tredecim, menſes ſeptem, pontificiam ſedem obtinuiſſe.

Anacleto antipapæ Victor antipapa ſubſtituitur.

Obitus Innocentii papæ.

EPISTOLA I. INNOCENTII PAPÆ II.

Ad Rainaldum Remenſem, Hugonem Rotomagenſem, Hugonem Turonenſem, archiepiſcopos, eorumque ſuffraganeos.

De parricidio S. Thomæ.

GRaviora delicta, *&c. Extat in concilio Jotrenſi poſt epiſtolas infra poſito.*

II. AD LOTHARIUM ET RICHIZAM.

Concedit allodium terrarum comitiſſæ Mathildæ.

Innocentius papa II. Lothario imperatori Auguſto & Riget imperatrici.

SI auctoritas ſacra pontificum & poteſtas imperialis vere glutino caritatis adinvicem compleatur: omnipotenti debitus famulatus libere poterit exhiberi, & Chriſtianus populus grata pace & tranquillitate gaudebit. Nihil enim in præſenti ſæculo eſt pontifice clarius, nihil rege ſublimius: nihil eſt quod lumine clariore præfulgeat quam recta fides in principe, nihil eſt quod ita nequeat occaſui ſubjacere quam vera religio. Quæ nimirum omnia tanto manifeſtius, Deo gratias, in perſona tua clareſcunt, quanto ab ineunte ætate amator religionis & cultor juſtitiæ extitiſſe cognoſceris, & noviſſime diebus iſtis, nec perſonæ tuæ, nec propriæ parcendo pecuniæ, pro B. Petri ſervitio multos labores & immenſa pericula pertuliſti. Cum ergo, teſtante ſacro eloquio, etiam mali patres bona data filiis ſuis debeant impartire: dignum profecto eſt, ut nos, qui, diſponente Domino, univerſis catholicæ eccleſiæ filiis debemus ſollicitudine paterna conſulere, perſonam tuam arctius diligamus, & tanquam ſpecialiſſimo eccleſiæ defenſori, in his quæ ad ſtatum imperii in ſuo robore conſervandum, & utilitatem ac liberationem catholicæ eccleſiæ ſpectare noſcuntur, tam ſecundum eccleſiaſticum officium, quam temporaliter, imperatoriam potentiam augeamus. Hoc nimirum intuitu allodium bonæ memoriæ comitiſſæ Mathildæ, quod utique ab ea B. Petro conſtat eſſe collatum, vobis committimus, & ex apoſtolicæ ſedis diſpenſatione concedimus, atque in præſentia fratrum noſtrorum archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, necnon principum & baronum, per annulum inveſtimus: ita videlicet ut centum libras argenti ſingulis annis nobis & ſucceſſoribus noſtris exolvas, & poſt tuum obitum proprietas ad jus & dominium ſanctæ Romanæ eccleſiæ cum integritate abſque diminutione & moleſtia revertatur. Quod ſi nos vel ſucceſſores noſtros in eandem terram venire, manere, tranſire oportuerit: tam in ſuſceptione, quam in procuratione, atque ſecuro conductu, prout apoſtolica ſedes decreverit, honoremur. Qui vero arces tenuerit, vel rector terræ fuerit, B. Petro & nobis noſtriſque ſucceſſoribus fidelitatem faciant. Cæterum pro caritate veſtra, nobili viro Henrico Bavariæ duci genero veſtro, & filiæ veſtræ uxori ejus, eandem terram cum præfato cenſu & ſupradictis conditionibus apoſtolica benignitate concedimus: ita tamen ut idem dux, hominium faciat, & fidelitatem B. Petro ac nobis noſtriſque ſucceſſoribus juret. Poſt quorum obitum, prædictum comitiſſæ Mathildæ allodium & jus & dominium ſanctæ Romanæ eccleſiæ,

ſicut

ſicut ſupradictum eſt, integrum & abſque diminutione atque difficultate aliqua reducatur: ſalvo tamen ſemper in omnibus ejuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ jure ac proprietate.

Datum Laterani ſexto Idus Junii.

III. AD ATTONEM EPISCOPUM PISTORIENSEM.

De immunitate eccleſiæ Piſtorienſi conceſſa.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Attoni Piſtorienſi epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice promovendis, in perpetuum.

PIſtorienſis eccleſia, largiente auctore omnium bonorum Domino, Tuſciæ partibus a longe retro temporibus hujus ſpecialis prærogativæ munus obtinuit, ut ſapientum & diſcretorum paſtorum regimine præfulgeret, & tam in ſpiritualibus quam in temporalibus per eorum induſtriam gratum Deo ſuſciperet incrementum. Gaudemus equidem, & debita jucunditate lætamur, quoniam ſupernæ diſpoſitionis providentia te, venerabilis frater Atto epiſcope, ſapientem utique virum, & in religione probatum, ejuſdem loci paſtorem conſtituit, & ad gubernandum & inſtruendum doctrinæ & vitæ exemplo populum ſuum miſeratione Divina vocavit. Quanto igitur vita tua religioſior eſt, & præfata Piſtorienſis eccleſia, cui auctore Deo præſides, exiſtit B. Petro devotior: tanto ex injuncto apoſtolatus officio magis grata nobis incumbit neceſſitas, ut prænominatam eccleſiam tibi a Deo commiſſam, auctoritate apoſtolica privilegiis muniamus, & ei jus ſuum illibate & integre obſervemus. Ad exemplar igitur prædeceſſorum noſtrorum felicis memoriæ Urbani & Paſchalis Romanorum pontificum, præſenti decreto ſtatuimus: ut univerſa quæ impræſentiarum eadem eccleſia juſte & legitime poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, firma ſint tibi tuiſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Statuimus etiam ut diœceſis Piſtorienſis epiſcopatus, ſicut ejus termini prædictorum noſtrorum privilegiis diſtincti ſunt: ſic in jure & conditione, Piſtorienſi epiſcopo ſine alicujus moleſtia vel inquietudine perſeverent: per quos nimirum terminos ſubſcriptæ capellę & eccleſiæ conſtitutæ eſſe noſcuntur, &c.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Willelmus Prænestinus epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Matthæus Albanenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Joannes tituli S. Chryſogoni presbyter cardinalis ſubſcripſi.

Ego Gottifredus cardinalis presbyter tituli S. Juſtinæ, ſubſcripſi.

Ego Lucas presbyter cardinalis tituli ſanctorum * Petri & Pauli, ſubſcripſi.

* Joannis

Ego Martinus presbyter cardinalis tituli S. Stephani in Cælio monte, ſubſcripſi.

Ego Gregorius diaconus cardinalis tituli ſanctorum Sergii & Bacchi, ſubſcripſi.

Ego Guido diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ in Via lata, ſubſcripſi.

Ego Odo diaconus cardin. S. Georgii, ſubſcripſi.

Ego Joannes diaconus cardinal. S. Nicolai in carcere Tulliano, ſubſcripſi.

Datum Piſis per manum Haimerici ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis & cancellarii, XII. Kalen. Januar. Indict. XII. Incarnat. Dominicæ MCXXXIII. pontificatus vero domini Innoc. papæ II. anno quarto.

IV. AD WILLELMUM HIEROSOLIMIT. PATRIARCHAM.

In cauſa Tyriæ diœceſis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Willelmo Hieroſolymitano patriarchæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MAgiſterium totius eccleſiæ & eccleſiaſticæ inſtitutionis B. Petro apoſtolorum principi cæleſti privilegio eſſe collatum, evangelica declarat auctoritas. *Et infra*: Miramur, autem, quoniam cum Romana eccleſia pro liberatione orientalis eccleſiæ tantopere laboraverit, & filiorum multorum ſanguinem effundendo, corda tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium ad ejus ſervitium excitaverit: nequaquam, prout convenit, eidem matri ſuæ hac vice reſpondere curaſti. Parum enim tibi viſum fuerat, quod venerabilem fratrem noſtrum Fulcherum Tyrenſem archiepiſcopum, more prædeceſſorum ſuorum pro ſuſceptione pallii ad Romanam eccleſiam venientem, diſturbare præſumpſeras: niſi & erga eum a nobis redeuntem te inhumanum difficilemque & nimis aſperum exhiberes: adeo quod nec antiquam dignitatem Tyrenſis eccleſiæ ſibi reſtituere, nec de damnis ſibi illatis, aut etiam de Cajapha, ſive Porphyra, juxta mandatum noſtrum, infra tres menſes poſt acceptionem noſtrarum literarum ei juſtitiam facere volueris. Cum utique ſatis indignum ſit, ut honor qui ſibi, ſi ei obediret, ab Antiochena exhiberetur eccleſia, a te vel tuis ſucceſſoribus ſubtrahatur. Præterea in ſubjectos illius nimis poteſtative diceris te habere. Quocirca auctoritate apoſtolica mandando tibi præcipimus, ſicut ejuſdem matris tuæ piis optas ſtudiis atque ſolatiis confoveri, ſicut in tuis neceſſitatibus ejus patrociniis deſideras adjuvari, jam dictum archiepiſcopum diligas & honores, & in nullo perturbare præſumas: quin potius de omnibus, de quibus apud te querimoniam depoſuerit, ſibi plenam juſtitiam infra quadraginta dies poſtquam præſentia ſcripta ſuſceperis, exhibere non differas, nec aliquid in ſubditos ſuos contra ſtatuta canonum præſumas. Alioquin timendum tibi eſt, ne tam ipſum quam ſuffraganeos ſuos a tua obedientia ſubtrahamus, eoſque in manu noſtra retineamus.

Data Laterani XVI. Kal. Januarii.

V. AD EUMDEM.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Willelmo Hieroſolymitano patriarchæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto munificentiæ ſupernæ benignitas Hieroſolymitanam eccleſiam tuis temporibus altius ſublimavit, tanto magis expedit perſonam tuam erga fratres ſuos humaniorem exiſtere, & eos, qui tibi obedientiam exhibent, caritate mutua

tua honorare. Proinde fraternitati tuæ mandamus, quatenus venerabilem fratrem noſtrum Fulcherium Tyrenſem archiepiſcopum, qui ex mandato ſanctæ Romanæ eccleſiæ tibi obedit, fraterni amoris intuitu diligas & honores: ſollicite providens, ne ſibi gravamen aliquod inferas; vel ſub obtentu hujuſcemodi ſubjectionis, quæ utique ex beneficio apoſtolicæ ſedis tibi & eccleſiæ Hieroſolymitanæ impenditur, Tyrenſis eccleſiæ nobilis & famoſa, ſuæ juſtitiæ aut dignitatis patiatur aliquod detrimentum. Indignum eſt enim, ut honor qui ſibi, ſi ei obediret, ab Antiochia exhiberetur, a te vel tuis ſucceſſoribus ſubtrahatur.

Data Albani XVI. Kalend. Auguſti.

VI. AD GERARDUM TRIPOLITANUM, R. Tortoſanum & H. Byblitanum epiſcopos.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Gerardo Tripolitano, R. Tortoſano, & H. Byblitano, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SCire debet veſtra fraternitas, quoniam ſtatus eccleſiæ tunc clarius eluceſcit, cum gradus in ea conſtituti illæſi ſervantur, & quæ debetur prælatis ſingulis, abſque contentione ſeu contradictione reverentia exhibetur. Unumquemque etenim ex his qui ſubjecti ſunt conſiderare convenit, quanta ſuos prælatos, ſi quos habeat, reverentia & honorificentia debeat honorare: quæ ſi injuſte & immerito ſubtrahantur, unitatis ſtatus profecto nutabit, ad quem eccleſiaſtica doctrina ob majorem firmitatem, diligenti conſideratione omnia in ſe ordinando, reduxit. Ne igitur eccleſiarum veſtrarum honor vel dignitas, ob contentionem ſeu rebellionem indebitam minuatur vel annulletur, per apoſtolica vobis ſcripta mandamus atque præcipimus: quatenus venerabili fratri noſtro Fulcherio Tyrenſi archiepiſcopo, tanquam metropolitano veſtro, debitam obedientiam & reverentiam deferatis. Nos enim vos & eccleſias veſtras Tyrenſi eccleſiæ, quæ veſtra metropolis eſt, auctoritate apoſtolica reſtituimus, & a juramento vel fidelitate, qua patriarchæ Antiocheno eſtis adſtricti, eodem modo abſolvimus. Si vero noſtris mandatis obedire, & intra tres menſes poſt harum acceptionem litterarum, ad obedientiam prædicti fratris noſtri redire neglexeritis: ſententiam, quam ipſe in vos canonice promulgabit, nos auctore Deo ratam habebimus.

Datum Laterani XVI. Kal. Febr.

VII. AD RADULPHUM PATRIARCHAM ANTIOCHENUM.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Radulpho Antiocheno patriarchæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SAnctorum canonum inſtitutionibus continetur, ut unuſquiſque ſuis terminis contentus exiſtat, nec in aliena jura irrepat. Ea etiam quæ nobis fieri nolumus, tam Divinis quam humanis legibus, proximis noſtris facere prohibemur. Quæ cum ita ſint, fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſuffraganeos Tyrenſis eccleſiæ non impedias, quin venerabili fratri noſtro Fulcherio archiepiſcopo, metropolitano ſuo, debitam obedientiam & reverentiam deferant: alioquin canonicis ſanctionibus contraitur, ſi metropolitanis a ſuis ſuffraganeis obedientia ſubtrahatur. Optamus enim, ut circa prælatos & ſubditos ſuum jus & proprius ordo abſque contradictione ſervetur.

Datum Laterani XVI. Kal. Febr.

VIII. AD BALDUINUM * BERYCENSEM, Bernardum Sidonienſem, & Joannem Ptolemaidenſem, epiſcopos. *BERYTEN SEM.

Ejuſdem argumenti.

*Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Balduino * Berycenſi, Bernardo Sidonienſi, Joanni Ptolemaideſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* * Berytenſi

AD hoc ſancti patres diverſos eſſe in eccleſia gradus & ordines voluerunt: ut, dum ſubjectionem & reverentiam minores majoribus exhibent, una fieret ex diverſitate connexio, & recte officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Gravat autem nos, & valde miramur, quod cum vobis jampridem litteris apoſtolicis præceperimus, ut venerabili fratri noſtro Fulcherio Tyrenſi archiepiſcopo, metropolitano veſtro, obedientiam & reverentiam exhiberetis, quaſdam occaſiones & interpretationes minus idoneas prætendendo, id facere contempſiſtis: cum utique *quaſi peccatum ariolandi ſit repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.* Mandamus itaque vobis, & auctoritate apoſtolica iterato præcipimus, quatenus omni occaſione ſubmota eidem fratri noſtro de cætero pareatis: nec ſub obtentu obedientiæ, quam alicui primati dependitis, ſibi ſubjectionem & reverentiam, metropolitano veſtro debitam aliquatenus ſubtrahatis. Quod ſi contemptores ulterius extiteritis: ſententiam, quam idem archiepiſcopus in vos canonice protulit aut protulerit, nos auctore Domino ratam habebimus. Si vero, pro eo quod eidem fratri noſtro obedieritis, a patriarcha Hieroſolymitano aliquid contra vos fuerit conſtitutum: nos eandem ſententiam viribus carere decernimus, & nullius momenti eſſe cenſemus. 1. Reg. 15.

Data Laterani, XVI. Kal. Febr.

IX. AD ROGERIUM SICILIÆ REGEM.

Regium titulum illi ab Honorio conceſſum confirmat.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Rogerio illuſtri & glorioſo Siciliæ regi, ejuſque heredibus, in perpetuum.

QUos diſpenſatio Divini conſilii ad regimen & ſalutem populi ab alto elegit, & prudentia, & juſtitia, aliarumque virtutum decore decenter ornavit, dignum & rationabile eſt, ut ſponſa Chriſti, ſancta & apoſtolica Romana mater eccleſia, affectione ſincera diligat, & de ſublimibus ad ſublimiora promoveat. Manifeſtis ſiquidem probatum eſt argumentis, quod egregiæ memoriæ ſtrenuus & fidelis miles B. Petri Robertus Guiſcardus prædeceſſor tuus dux Apuliæ, magnificos & potentes hoſtes eccleſiæ viriliter expugnavit, & poſteritati ſuæ dignum memoria nomen & imitabile probitatis exemplum reliquit.

Pa-

Pater quoque tuus illuſtris recordationis Rogerius, per bellicos ſudores & militaria certamina, inimicorum Chriſtiani nominis intrepidus extirpator, & Chriſtianæ religionis diligens propagator, utpote bonus & devotus filius, multimoda obſequia matri ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ impertivit. Unde & prædeceſſor noſter religioſus & prudens papa Honorius, nobilitatem tuam de prædicta generoſitate deſcendentem intuitus, plurimum de te ſperans, & prudentia ornatum, juſtitia munitum, atque ad regimen populi te idoneum eſſe credens, valde dilexit, & ad altiora provexit. Nos ergo ejus veſtigiis inhærentes, & de potentia tua ad decorem & utilitatem ſanctæ Dei eccleſiæ ſpem atque fiduciam obtinentes, regnum Siciliæ, quod utique, prout in antiquis refertur hiſtoriis, regnum fuiſſe non dubium eſt, tibi ab eodem anteceſſore noſtro conceſſum, cum integritate honoris regii & dignitate regibus pertinente, eccellentiæ tuæ concedimus, & apoſtolica auctoritate confirmamus. Ducatum quoque Apuliæ tibi ab eodem collatum, & inſuper principatum Capuanum, integre nihilo minus noſtri favoris robore communimus, tibique concedimus. Et ut ad amorem atque obſequium B. Petri apoſtolorum principis, & noſtrum, ac ſucceſſorum noſtrorum, vehementius aſtringaris: hæc ipſa, id eſt regnum Siciliæ, ducatum Apuliæ, & principatum Capuæ, heredibus tuis, qui nobis & ſucceſſoribus noſtris, niſi per nos & ſucceſſores noſtros remanſerit, ligium homagium fecerint, & fidelitatem quam tu juraſti juraverint, tempore videlicet competenti, & loco non ſuſpecto, ſed tuto nobis & ipſis, atque ſalubri, duximus concedenda: eoſque ſuper his quæ conceſſa ſunt, Deo propitio, manutenebimus. Quod ſi per eos forte remanſerit, iidem heredes tui nihilo minus teneant quod tenebant ſine diminutione. Cenſus autem, ſicut ſtatutum eſt, id eſt ſexcentorum ſcifatorum, a te tuiſque heredibus nobis noſtriſque ſucceſſoribus ſingulis annis reddatur, niſi forte impedimentum interveniat: removente vero te impedimentum, nihilo minus perſolvetur. Tua ergo, fili cariſſime, intereſt, ita te erga honorem atque ſervitium matris tuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ devotum & humilem exhibere, ita temetipſum in ejus opportunitatibus exercere: ut de tam devoto & glorioſo filio ſedes apoſtolica gaudeat, & in ejus amore quieſcat. Si qua ſive eccleſiaſtica ſæculariſve potentia huic noſtræ conceſſioni temere contraire tentaverit, donec præſumptionem ſuam ſatisfactione coerceat, indignationem Dei omnipotentis & beator. Petri & Pauli apoſtolorum ejus incurrat, & quouſque reſipuerit, anathematis ſententia percellatur. Amen.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Albericus Oſtienſis epiſcopus.

Haimericus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus cardinalis.

Datum in territorio Mamanenſi per manum Haimerici cancellarii, VI. Kal. Auguſti, Indict. II. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXIX. pontificatus vero domini Innocentii papæ II. anno decimo.

X. AD HENRICUM SENONENSEM ET RAINALDUM REMENSEM.

De Abaïlardo & Arnaldo damnatis, & monaſterio includendis, libriſque eorum comburendis.

TEſtante apoſtolo, *&c. Extat infra in concilio Senonenſi ſub Innocentio II.*

XI. AD SAMSONEM REMENSEM, Henricum Senonnenſem, & Bernardum abbatem Claræ-vallenſem.

Ejuſdem argumenti.

PRæſentia ſcripta, *&c. Extat in eodem concilio Senonenſi.*

XII. AD STEPHANUM S. MEMMII ABBATEM.

De privilegiis ejuſdem monaſterii.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Stephano eccleſiæ S. Memmii ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

OFficii noſtri nos hortatur auctoritas pro eccleſiarum ſtatu ſatagere, & earum quieti & utilitati ſalubriter, auxiliante Domino, providere. Dignum namque & honeſtati conveniens eſſe dignoſcitur, ut qui ad earum regimen aſſumpti ſumus, eas & a pravorum hominum nequitia tueamur, & B. Petri atque apoſtolicæ ſedis patrocinio muniamus. Proinde, dilecte in Domino fili Stephane abbas, eccleſiam S. Memmii, cui Domino auctore præeſſe dignoſceris, ſub apoſtolicæ ſedis protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Statuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona præfata eccleſia impræſentiarum juſte & legitime poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, liberalitate principum, oblatione fidelium præſtante Domino, poterit adipiſci, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Sane per hoc apoſtolicæ ſedis privilegium conſtituimus, ut poſt ſæcularium canonicorum deceſſum, nullus in prædicta B. Memmii eccleſia, niſi regularem vitam profeſſus, ſubſtituatur canonicus ac decedentium canonicorum præbendæ in uſus fratrum regularium redigantur. Obeunte vero te nunc ejuſdem loci abbate, nullus ibi abbas, niſi regularis canonicus, & ſecundum B. Auguſtini regulam, ſubrogetur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prænominatam eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam venire tentaverit: iram Dei & beatorum Petri & Pauli indignationem incurrat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti quatenus hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. *Sic ſignatum.*

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Jotti per manum Haimerici ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis & cancellarii, V. Kalend. Martii, indict. IX. Incarnat. Dominicæ anno MCXXXI. pontificatus autem domini Innocentii II. papæ anno ſecundo. Sigillatum laqueo rubro ſigilli plumbei.

Ex cod. MS. reſidentiæ Bonnenſis S. J. qui codex olim fuit eccleſiæ Hamburgenſis, continetque vitas ſanctor.

XIII. AD ADALBERONEM HAMBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut omnes epiſcopi Daniæ, Suediæ, Norvegiæ, &c. illi ſubjecti ſint.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili Adalberoni Hammenburgenſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD hoc in B. Petri cathedra, diſponente Domino, conſtituti eſſe conſpicimur: quatenus ſingulis eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis ſuam conſervemus juſtitiam; & qualiter, tam temporaliter, quam ſpiritualiter, ejus ſtatus integer perſeveret, ſalubriter providere curemus. Dignum enim & rationabile eſt, ut ſicut ſacroſancta Dei eccleſia, unitatis ac fidei perpetua mater exiſtit

f. ita ejus privil. * .....legia cuſtodiantur illæſa, & nullis moleſtiis, nullis oppreſſionibus pravorum hominum fatigetur. Sæpe utique venerabilis frater noſter Adalbero Hammenburgenſis archiepiſcopus, in præſentia prædeceſſorum noſtrorum felicis memoriæ Calixti & Honorii, ac noſtra, queſtus eſt, Acetum Lundenſem * alios Daciæ, tibi debitam,

* *f.* & epiſcopos alios. ſicut metropolitano ſuo, quemadmodum in antiquis privilegiis Gregorii, Sergii, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani, Romanorum pontificum continetur, obedientiam denegare. Frequenter autem & a prædictis prædeceſſoribus noſtris Calixto & Honorio, atque a nobis, eis mandatum eſt: ut aut ad tuam, & Hammenburgenſis eccleſiæ redirent obedientiam; aut ſi quam ſuper hoc ſe confiderent juſtitiam habere, ad ſedem apoſtolicam venirent præparati. Ipſi vero Apoſtolicis contemnentes obedire mandatis, nec venerunt, nec reſponſales miſerunt. Quia igitur lucrum nemo de ſua contumacia debet obtinere: ex deliberato fratrum noſtrorum epiſcoporum & cardinalium conſilio, tam Lundenſem, quam alios epiſcopos Daciæ tibi reſtituimus. Ad formam itaque privilegiorum Gregorii, Sergii, Leonis, Nicolai, Benedicti, & Adriani, epiſcopatus Daciæ, Suediæ, Norvveigiæ, Farriæ, Cronlondiæ, Halſingaldiæ, Islandiæ, Scridevingiæ, & Sclavorum, cariſſimi filii noſtri Lotharii regis precibus inclinati, tibi, & per te Hamburgenſi eccleſiæ, ſuæ ſcilicet metropoli, præſentis ſcripti pagina confirmamus. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c. *ut in multis Caliſti & Honorii epiſtolis.*

Datum Romæ apud montem Aventinum, per manum Almerici S. R. E. diac. card. & cancellarii VI. Kal. Junii, Indictione XI. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXIII. pontificatus vero domni Innocentii Pp. II. anno IV.

Ex eodem cod.

XIV. AD NICOLAUM DANORUM REGEM.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Nicolao illuſtri Danorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRædeceſſores noſtri felicis memoriæ, Gregorius, Sergius, Nicolaus, Benedictus, & Adrianus, Romani pontifices, Hammenburgenſem eccleſiam metropolim ſtatuerunt: & ei tam Lundenſem, quam alios epiſcopatus Daciæ, ſubditos arunt. Cæterum frater noſter Adalbero Hammenburgenſis archiepiſcopus, tam prædeceſſorum noſtrorum tempore, quam noſtro, queſtus eſt, quod earumdem eccleſiarum epiſcopi, debitam ſibi obedientiam exhibere contemnant. Pro quo nimirum cum a prædictis prædeceſſoribus noſtris Calixto & Honorio, atque a nobis, ſit eis per ſcripta mandatum, ut ad ſedem Apoſtolicam venirent reſponſuri ſuper hac cauſa: nec venerunt, nec reſponſales miſerunt. Nos itaque unicuique ſuam juſtitiam volentes conſervare, communicato fratrum noſtrorum conſilio, præfato fratri noſtro Adalbero ni archiepiſcopo, quemadmodum in antiquis privilegiis prænominatorum Sergii, Gregorii, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Hadriani Romanorum Pontificum continetur, tam Lundenſem, quam alios epiſcopatus Daciæ, reſtituimus. Tuæ itaque prudentiæ per Apoſtolica ſcripta rogando mandamus, quatenus eidem fratri noſtro Adalberoni archiepiſcopo, tanquam metropolitano tuo, humiliter pareas: &, ut epiſcopi tui regni ad obedientiam redeant, diligenter ſatagas adimplere.

Datum apud montem Aventinum, VI. Kal. Junii.

Ex codem cod.

XV. AD ..... SUEDORUM REGEM.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio ..... Suedorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilis frater noſter Hammenburgenſis archiepiſcopus ad Apoſtolicam ſedem veniens, in noſtra præſentia queſtus eſt, quod cum epiſcopis regni tui, ſicut antiqua prædeceſſorum noſtrorum Gregorii, Sergii, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani, Romanorum Pontificum privilegia indicare noſcuntur, metropolitano jure præſideat, debitam ei obedientiam denegare præſumant. Quia igitur noſtri officii eſt, male geſta corrigere, & ad viam rectitudinis revocare: nobilitati tuæ rogando mandamus, quatenus præfato fratri noſtro Adalberoni Hammenburgenſi archiepiſcopo, tanquam metropolitano tuo, humiliter pareas; & ut, epiſcopi terræ tuæ ad ipſius obedientiam redeant, pro facultate tibi a Deo collata diligenter efficias. Datum apud montem Aventinum VI. Kal. Junii.

Ex Tom. ſpicilegii

XVI. AD HUGONEM ARCHIEPISCOPUM ROTOMAGENSEM.

Ut nonnihil de jure eccleſiaſtico Regi decedat.

Innocentius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Hugoni Rotomagenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUemadmodum ſit concedendum regibus, & terrarum principibus, quorum poteſtate ac juſtitia Dei eccleſia & Chriſtianus populus proteguntur, prout credimus, tua fraternitas non ignorat. Cæterum cariſſimus filius noſter rex Anglorum Henricus, prout accepimus, eſt adverſum te graviter indignatus, quod contra conſuetudinem ſuam, & aliorum ducum Normanniæ, a quibuſdam abbatibus profeſſionem & obedientiam ſuſcepiſti. Quod profecto quamvis juſtum fuerit, & a nobis in concilio Remenſi mandatum: pro ejus caritate a rigore juſtitiæ aliquando

do condeſcendere debemus, & pro tempore, ipſius voluntati aſſenſum præbere. Credimus enim, ſicut noſtris auribus intimatum eſt, & nos ei per ſcripta noſtra mandavimus, quoniam ſi ei detuleris, quod ad honorem & jus Rotomagenſis eccleſiæ pertinet, cum plenitudine gratiæ ſuæ impoſterum obtinebis. Unde fraternitatem tuam rogamus, atque mandamus: quatenus de abbatibus illis ejus voluntati conſentias; &, ſi quem de abbatibus ligaſti, abſolvas.

eom. III. legii.

XVII. AD LUDOVICUM VI. FRANCORUM REGEM.

Scribit ſe ſoſpitem Cluniacum perveniſſe

Innocentius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SAni, Deo gratias, & incolumes Kalendis Februarii Cluniacum pervenimus, ubi cum fratribus noſtris, epiſcopis, abbatibus, & aliis ſapientibus & religioſis viris, Purificationis beatæ Mariæ feſtivitatem ſolemniter & honorifice celebrantes, a fratribus noſtris Guillelmo patriarcha Jeroſolymitano, & * A. Bethleemiticæ civitatis epiſcopo, litteras obedientiæ & ſubjectionis ſuſcepimus. Quia igitur cauſam eccleſiæ cum omni conſtantia & fortitudine certis experimentis te nobiſcum portare, & noſtris proſperitatibus congaudere jamdudum agnovimus: earumdem litterarum tranſcripta ſerenitati tuæ duximus tranſmittenda: ut quos nimirum tuæ caritatis ſinceritas ſociabili fœdere copulat, de proſperis quoque ſucceſſibus nihilominus gratulentur. Noverit ſane ſtrenuitatis tuæ nobilitas, quoniam A. de Monforte nec abſolvimus, nec abſolvi præcipimus. Dilectæ filiæ noſtræ Adelaidi reginæ uxori tuæ pro xeniis nobis tranſmiſſis multimodas gratias referimus: & tam ipſam, quam amantiſſimum filium noſtrum Ludovicum regem, & alios filios tuos, per te in Domino ſalutamus.

Datum Cluniaci IV. Nonas Februarii.

ſquitillo. dem

XVIII. AD GAUFREDUM CARNOTENS. & Stephanum Pariſienſem, epiſcopos.

Ibidem

Ut Aurelianenſi ſubdecano ac ſociis honores & bona ablata reſtitui ſatagant.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Gaufrido Carnotenſi, apoſtolicæ ſedis legato, & Stephano Pariſienſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRout novit veſtra fraternitas, damna & injurias dilectis filiis noſtris Archembaldo Aurelianenſi ſubdecano, Magiſtro G. & eorum ſociis irrogatas, & honores ſibi ablatos, reſtituendos, in veſtro arbitrio & æſtimatione poſuimus. Quod quia minime impletum eſſe accepimus, dilectioni veſtræ mandamus atque præcipimus, ut quemadmodum bene inchoaſtis, in nomine Domini procedatis, & eandem cauſam effectui mancipetis.

Datum Placentiæ, Nonis Novembris.

De eodem Archembaldo vide aliorum epiſt. ibid.

XIX. AD STEPHANUM EPISCOPUM PARISIENSEM.

Ibidem.

Ut eccleſias S. Genoveſæ ab interdicto abſolvat.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri noſtro Stephano Pariſienſi epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

OLim fraternitati tuæ ſcripſiſſe meminimus, quatinus eccleſias S. Genoveſæ ab interdicto quo eas alligaſti, ſalva juſtitia eccleſiæ Pariſienſis, abſolveres. Quod profecto nondum eſſe impletum, tanto amplius miramur, quanto præfata eccleſia ſub B. Petri tutela & protectione conſiſtit. Cujus rei gratia dilectioni tuæ per iterata ſcripta mandamus, ut eccleſias ipſas ab eodem interdicto abſolvas: poſtmodum vero, ſi quam te juſtitiam habere confidis, congruo loco & tempore, quod juſtum fuerit conſequeris. Rogamus præterea caritatem tuam, quatenus ſi filius noſter La. quem tibi procurandum commiſimus, a te diſceſſit, filio noſtro Jo. cognomine Piccuto, in victualibus & aliis neceſſaria largiaris: eumque pro reverentia B. Petri attentius habeas commendatum.

XX. AD STEPHANUM EDUENSEM EPISCOPUM.

Ibidem.

Al. abbatem Vizeliacenſem inſtituit.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Stephano Eduenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUemadmodum tua novit fraternitas, Vizeliacenſe monaſterium, pro paſtoris abſentia tam in temporalibus quam in ſpiritualibus maximum ſubſtinuit detrimentum. Neigitur ipſum monaſterium propter hoc diutius fatigetur, dilectum filium noſtrum Al. ſubpriorem Cluniacenſem, ejuſdem loci monachis in abbatem dedimus. Ideo fraternitati tuæ mandamus, quatinus ei vice noſtra manum benedictionis imponas.

Datum VI. Kal. Februarii.

XXI. AD HENRICUM EDUENSEM EPISCOPUM.

Ibidem.

Vizeliacenſe cœnobium commendat.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri H. Eduenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut tua novit fraternitas, Vizeliacum monaſterium cum omnibus appendiciis ſuis B. Petri juris exiſtit: & ad ejus proprietatem & defenſionem ſpecialiter pertinet. Unde tibi eſt injuncta neceſſitas, ipſum monaſterium, & fratres ibidem domino ſervientes defenſare, & manutenere, & in ſuis opportunitatibus adjuvare. Quocirca per præſentia tibi ſcripta mandamus, & mandando præcipimus: quatenus dilectum noſtrum P*, abbatem, & fratres ſuos, in nullo gravare vel infeſtare præſumas; & de parochianis tuis, a quibus eorum querimoniam acceperis, remota dilatione eis juſtitiam facias. Clericos vero eorum, quos contra tenorem privilegiorum ſedis apoſtolicæ diceris ab ordinibus ſuſpendiſſe, in officiis & ordinibus reſtituimus.

* Pontium

Ibidem.

XXII. AD PONTIUM ABBATEM VIZELIACENSEM.

Conservat jura Vizeliacensia.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Pontio abbati Vizeliacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

PEr alia tibi scripta mandasse meminimus, ut Stephano Altissiodorensi canonico in præsentia venerabilium fratrum nostrorum Godefridi Lingonensis episcopi, & Bernardi Clarevallensis abbatis, de querimonia sua responderes; & quod ipsi exinde statuerent, firmiter observares. Verum quoniam litteris & nuncio tuo postea significasti illud, unde controversia agitur, Vizeliacensem ecclesiam jam per XXX. annos, & eo amplius quiete tenuisse, & juxta antiquam ecclesiæ tuæ consuetudinem nulli in tua curia te debere respondere: præter consuetudinem ecclesiæ tuæ te super hoc inquietari nolumus, nec quod a
6 Paschale beatæ recordationis papa P*, prædecessore nostro exinde statutum est, immutari.

Datum Later. II. Nonas Maji.

Ibidem.

XXIII. AD GODEFRIDUM LINGONENS. & Bernardum Clarevall. abbatem.

Ejusdem argumenti.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Godefrido Lingonensi episcopo, & Bernardo Clarevallensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

PEr apostolica vobis scripta mandasse meminimus, ut querimoniam Stephani Altissiodorensis canonici adversus dilectum filium nostrum Pontium abbatem Vizeliaci audiretis, & fine debito terminaretis. Verum quia idem abbas litteris & nuncio suo postea nobis significavit, illud unde controversia agitur Vizeliacensem ecclesiam jam per XXX. annos, & eo amplius, quiete tenuisse, & juxta ecclesiæ suæ antiquam consuetudinem, &c. *ut in epistola præcedente.*

Ex Tom. V. Spicilegii.

XXIV. AD ALUISUM AQUINCINCTINUM ABBATEM.

Renuenti Aluiso præcipit, ut Atrebatensis ecclesiæ curam suscipiat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Aluiso Aquincinctinensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DIvinis ingratum constat illum esse beneficiis, qui talentum sibi a Domino creditum, in sudario, tepescente caritate, reponit. Qui enim
E saluti proximi providere negligit, indignationem benigni & districti judicis adversum se intorquere non metuit. Accepimus autem quoniam Atrebatensis ecclesia proprio destituta pastore, te unanimi voto & pari consensu sibi in episcopum & pastorem elegit. Per apostolica igitur scripta dilectioni tuæ mandando præcipimus, quatenus absque refragatione aliqua opus Dei ad quod vocatus es, perficiendum suscipias: ut Atrebatensis ecclesia peccatis exigentibus, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, plurimum imminuta, tuis salubribus exhortationibus, & bonæ vi-
A tæ exemplo, Divina suffragante gratia, percipiat incrementum. Data in Pontisara, III. Nonas Maji.

XXV. AD OTTONEM BABERGENSEM EPISCOPUM.

Ex Tom. antiq. lice Casisi.

Ut idem ordo semper in ejus diœcesi conservetur.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Babergensi episcopo ejusque successoribus canonice substituendis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUotiens a nobis petitur illud, quod religioni & honestati convenire cognoscitur: animo nos decet libenti concedere, & congruum impartiri suffragium, ut fidelis devotio celerem sortiatur effectum. Proinde, venerabilis frater Otto episcope, petitionis desideriis tuæ ex consueta sedis apostolicæ mansuetudine clementer annuimus. In primis siquidem statuentes, ut tenor religionis, qui in ecclesiis tibi commissis est per tuam diligentiam, cooperante Domino, institutus, firmiter in eis perpetuis temporibus conservetur. Constituimus etiam, ut in eisdem ecclesiis nullus per simoniacam hæresim statuatur, sed honestæ personæ, quibus utique morum & status dignitas suffragatur, inibi ordinentur. Sane in cœnobiis, quæ vel antiquitus in tua parochia constructa sunt, vel tu ipse devotionis intuitu constituisti, seu aliis justis modis ecclesiæ tuæ inire poteris, vel ab aliquo deinceps fidelium infra tuam diœcesim Divina inspirante gratia construentur, sacræ religionis ordinem manere decernimus. Nec alicui liceat ejusdem institutionis formam ullatenus permutare nisi forte ad melioris status prærogativam, præstante Domino, * promovere valuerit: nec id alicujus * Forte promoveri singulari judicio committatur, sed omnium monasteriorum ad Babergensem ecclesiam pertinentium, aut sanioris partis consilio ac consensu, fieri debere sancimus. Si quis autem huic nostræ constitutioni temere contraire tentaverit: si non factum suum digna satisfactione correxerit, a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Conservantes eisdem locis quæ justa sunt, omnipotentis Dei, & beatorum apostolorum Petri & Pauli ac nostram gratiam consequantur.

XXVI. AD HUGONEM ATREBATENSEM ARCHIDIACONUM.

Ex Tom. hist. Fra du Ches

Eum sub protectione Rom. ecclesiæ suscipit.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Hugoni Atrebatensi Archidiacono, salutem & apostolicam benedictionem.

APostolicæ sedis clementia devotos & humiles filios ex assuetæ pietatis officio propensius novit diligere, & suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, dilecte in Domino fili, devotionem tuam erga B. Petrum & nos ipsos attendentes, te in specialem filium apostolicæ sedis assumimus, & personam tuam cum bonis tam ecclesiasticis quam mundanis, quæ in præsentiarum juste & canonice possides, aut in futurum rationabilibus modis Deo propitio poteris adipisci, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti patrocinio com-

mu-

munimus: ſtatuentes ut ſi te gravatum in aliquo A eſſe perſenſeris, libere tibi ſedem apoſtolicam liceat appellare. Nulli autem hominum fas ſit perſonam tuam vel bona temere perturbare, ſeu quibuslibet moleſtiis fatigare. Si quis autem id attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Larani XVII. Kal. Maji.

Biblioth. Cluniacenſi.

XXVII. AD ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS OMNES.

Privilegia Cluniacenſia.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. B

LIberalitatis laudabile genus eſt, ut qui ſe B. Petro & ſanctæ Romanæ eccleſiæ humili devotione exponunt, majorem familiaritatis prærogativam, & digniora beneficia ſortiantur. Quam gratum Deo Cluniacenſe monaſterium famulatum impendat, & quantum apud homines nitore religionis fulgeat, eccleſia Dei novit, & vehementer exultat. Æquitatis igitur poſtulat ratio, ut idem locus apoſtolicæ dilectionis privilegio gaudeat, & tam in capite quam in membris libertatem obtineat. Nos ſiquidem monaſterium ipſum, quod ſpecialiter ad jus B. Petri, & S. Romanæ ſpectat eccleſiæ, per nos ipſos viſitavimus. Et eodem die quo revolutis multorum annorum ſpatiis prædeceſſor noſter felicis memoriæ papa Urbanus ibidem majus altare conſecraverat, cum archiepiſcopis & epiſcopis qui nobiſcum convenerant, cooperante Spiritus ſancti gratia, idem monaſterium ſolenniter dedicavimus. Devotioni quoque & humilitati fidelium, qui pro amore Dei, & ipſius loci reverentia, in anniverſario dedicationis illuc convenerint, proſpicientes: ipſis quadraginta dies pœnitentiæ ſibi injunctæ, de gratia Dei confiſi, B. Apoſtolorum Petri & Pauli autoritate remiſimus. Statuimus etiam, ut immunitas ejuſdem cœnobii, inviolata & integra futuris temporibus conſervetur: ut, ſi quis infra terminos banni, qui ab eodem prædeceſſore noſtro circa Cluniacum conſtituti ſunt, ſcienter hominem capere, vulnerare, vel res ejus auferre præſumpſerit, excommunicationis ſententia percellatur: quouſque ablata reſtituat, & abbati ac monachis de illata injuria congrue ſatisfaciat. Ad hæc adjicientes decrevimus, ut quicumque Cluniacenſes monachos vel eorum ſocios ceperint, aut ea quæ portaverint vel conduxerint; excommunicationi ſubjaceant. Si vero aliqui abſque ipſorum monachorum præſentia, ea quæ ad victum vel veſtitum fratrum in Cluniacenſi cœnobio Domino ſervientium pertinent, alicubi deprædati fuerint: niſi infra quadraginta dies commoniti ablata reſtituerint, eos anathemati ſubjacere præcipimus, & in terra eorum, Divina prohibemus officia celebrari. Loca quoque in quibus ſe receperint, donec præſentes fuerint, a Divinis obſequiis, præter infantium baptiſma, & morientium pœnitentias, ceſſare præcipimus: & nullus eorumdem præſumptorum, præter timorem mortis, niſi a Romano pontifice abſolvatur. Porro quiſquis præfatis fratribus ubicumque manentibus, quælibet alia, præter ea quæ ſuperius enumeravimus, abſtulerit: niſi infra quadraginta dies poſt noſtram commonitionem ablata reſtituerit, excommunicationi ſubjaceat: nec abſolvatur donec capitale reddat, & congrue ſatisfaciat. Quod ſi hæc perpetrata eſſe noveritis, aut clamor ſuper hoc ad aures veſtras pervenerit: vobis præcipientes mandamus, quatenus præfatam animadverſionis ſententiam per veſtras faciatis parochias firmiter obſervari. Datum Valentiæ VIII. Idus Martii. C D E

XXVIII. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBAREM.

Ex eadem.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, diſcreto filio Petro Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

LIberalitatis laudabile genus eſt, &c. *ejuſdem omnino exempli atque præcedens epiſt. uſque ad*, congrue ſatisfaciat. *Tum*. Sane archiepiſcopis & epiſcopis, in quorum parochiis hoc perpetratum fuerit, autoritate B. Petri & noſtra præcipimus: ut poſtquam clamor ad eorum aures pervenerit, vel malefactum innotuerit, præſcriptam excommunicationis ſententiam tepiditate ſepoſita faciant obſervari.

Ego Innocentius Catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Viennæ per manum Aymerici S. R. E. diaconi cardinalis & cancellarii. Indict. XI. Pontificatus noſtri anno tertio. VI. Non. Martii. An. Ch. 1133.

XXIX. AD EUNDEM.

Ex eadem.

Contra rebelles, & de inſtitutionibus obſervandis per abbates.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio abbati Cluniacenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SOlet annuere ſedes apoſtolica piis votis, & honeſtis petentium precibus favorem benevolum impertiri: Eapropter, dilecte in Domino, fili, tuis juſtis poſtulationibus inclinati, ad exemplar felicis recordationis Cæleſtini papæ prædeceſſoris noſtri, ut in abbatiis ad Cluniacum monaſterium pertinentibus liceat tibi, quæ ſecundum Deum, & beati Benedicti regulam, & ſtatuta ordinis videris corrigenda, corrigere & ibidem ſtatuere ſtatuenda, liberam tibi, contradictione & appellatione ceſſantibus, autoritate præſentium, concedimus façultatem. Sententiam quoque quam in contumaces & rebelles duxeris canonice promulgandam, ratam habentes & firmam, & ipſam faciemus autore Domino inviolabiliter obſervari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtræ conceſſionis paginam infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum IV. Kal. Febr. Pontificatus noſtri anno VII. An. Ch. 1137.

Ex eadem.

XXX. AD EPISCOPOS.

De possessionibus non alienandis, & censibus non minuendis.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis & episcopis in quorum parochiis proventus & obedientiæ ecclesiæ Cluniacensis existunt, salutem & apostolicam benedictionem.

EA, quæ in ecclesiarum præjudicium per prælatorum insolentiam attentantur, nostro imminent officio corrigenda: ne, si in ipsarum fuerimus provisione remissi, & earum status grave sustineat detrimentum, & nos de negligentia possimus in extremo examine reprehendi. Unde quia ad audientiam apostolatus nostri pervenit, quod priores & obedientiarii Cluniac. fratrum, sine consilio abbatis & conventus, possessiones ecclesiarum suarum contra institutionem Cluniac. ordinis illicite distrahunt, & quasdam laicis conferentes, censum debitum in grave præjudicium ecclesiarum minuere non verentur: nos fraternitati vestræ præsentium autoritate injungimus, firmiterque mandamus, quatenus detentores bonorum prædictarum ecclesiarum taliter distractarum, cum ad vos querela pervenerit, moneatis attentius; & si necesse fuerit, excommunicatione pariter & interdicto, remota appellatione, cogatis, ut possessiones in præjudicium ecclesiarum, priorum, seu aliorum procuratorum temeritate distractas, sine difficultate restituant, & censum irrenovabiliter imminutum non differant integrare. Datum Romæ apud S. Petrum IV. An Ch 1133. Kal. Februarii, pontificatus nostri anno VII.

Ex eadem.

XXXI. AD ABBATEM CLUN. PETRUM.

De centum marcis in Anglia ab Henrico rege datis.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

DOnationes & beneficia, quæ ad sustentationem fratrum, a regibus, principibus, & aliis juris religionis amatoribus, sacrosanctis præstantur ecclesiis, tanquam ea, quæ Divini juris effecta sunt, autoritate apostolica volumus communicare. Per præsentis itaque scripti paginam, donationem a carissimo filio nostro Henrico illustri & glorioso Anglorum rege de centum marcis argenti per annos singulos Cluniacensi monasterio persolvendis factam, sexaginta videlicet in telonio Londonensi, & quadraginta in telonio Lincolnensi, apostolicæ sedis patrocinio roboramus. Hæc autem donatio apud Rotomagum ab eodem filio nostro Henrico rege, Incarnationis Dominicæ anno MCXXXI. Indictione IX. mense Majo, die Dominica in nostra & fratrum nostrorum præsentia facta est, Guillelmi scilicet Prænestini episcopi, Joannis tituli S. Chrisogoni, Humberti S. Clementis, Rustici S. Cyriaci, Gozelini S. Cæciliæ, presbyterorum cardinalium: Gregorii SS. Sergii & Bacchi, Aimerici cancellarii, Guidonis S. Mariæ in Via lata, diaconorum cardinalium: Oldegarii Terraconensis, Hugonis Rotomagensis archiepiscoporum: Gaufridi Carnotensis, Joannis Lexoviensis, Joannis Sagiensis, episcoporum; Bernardi Clarevallis, Sugerii S. Dionysii, Bosonis de Bacho, abbatum: Guillelmi comitis de Warena, Roberti filii ipsius regis comitis de Glocerio, Roberti de Sigillo, Roberti de Laha, Rabelis camerarii de Tancarvilla, Nahelis thesaurarii, Haalonis prioris sancti Osqualdi. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium super eadem donatione futuris temporibus infestare, aut eam auferre, minuere, vel ausu temerario fatigare; sed integra conservetur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa est, usibus profutura. Si qua igitur in posterum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ confirmationis paginam sciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ ep. subscripsi.

Ego Guillelmus Prænestinus episcopus, subscrip.

Ego Joannes Ostiensis episcopus, subscripsi.

Ego Guido Tiburcius episcopus, subscripsi.

Ego Gregorius diaconus cardinalis SS. Sergii & Bacchi, subscripsi.

Ego Joannes tit. S. Chrysogoni presb. card. subscr.

Ego Ulbertus tit. S. Clementis presb. card. subscripsi.

Ego Goselinus presb. card. tit. S. Cæciliæ, subscripsi.

Datum Belvaci per manum Aymerici S. R. E. diac. card. & cancellarii XIII. Kalend. Junii, Indict. IX. Incarnationis Dominicæ an. MCXXXI. Pontificatus vero domini Innocentii papæ II. anno II.

Ex eade

XXXII. AD EUNDEM.

Manerium in Anglia a rege Stephano datum loco centum marcarum, quas rex Henricus dederat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniac. abbati, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regulariter substituendis, in perpetuum.

AD hoc in apostolicæ sedis regimine, disponente Deo, promoti sumus, ut piis votis assensum præbere, aureisque nostras inclinare justis petitionibus debeamus. Quia, sicut injusta poscentibus nullus est tribuendus effectus: ita legitima & justa postulantium non est differenda possessio. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus gratum impertientes assensum, manerium de Letdecumba, quemadmodum ab illustri viro Stephano Anglorum rege, cum consuetudinibus & libertatibus illi pertinentibus, & omnibus suis appendiciis, de proprio dominio suo vobis devotionis intuitu concessum est, & scripto suo firmatum, pro centum videlicet marcis argenti, quas Henricus bonæ memoriæ Anglorum rex prædecessor illius, de thesauro suo annis singulis persolvendas vobis concesserat: autoritate apostolica vobis, & & per vos Cluniacensi monasterio, confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona hujus nostræ confirmationis paginam sciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Conradus Sabinensis episcopus, subscripsi.

Ego Albericus Ostiensis episcopus subscripsi.

Ego Martinus presbyter card. tit. S. Stephani, subscripsi.

Ego

Ego Statius presbyter cardinalis tit. S. Sabinæ, subscripsi.

Ego Guido presb. card. tit. S. Chrysogoni, subscripsi,

Ego Goizo presb. card. tit. S. Cæciliæ, subscripsi.

Ego Hubaldus presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli subscripsi

Ego Rainerius presb. card. tit. sanctæ Priscæ, subscripsi,

Ego Otto diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum, subscripsi.

Ego Guido diaconus card. SS. Cosmæ & Damiani, subscripsi.

Ego Gerardus diac. card. S. Mariæ in Dominica, subscripsi.

Ego Octavianus diac. card. S. Nicolai in carcere, subscripsi.

Ego Petrus diac. card. S. Mariæ in porticu, subscripsi.

Datum in monte Tiburtino per manum Gerardi S. R. E. presb. card. ac bibliothecarii, XIV. Kal. Junii, Indictione V. Incarnationis Dominicæ anno MCXLII. Pontificatus vero domni Innocentii II. papæ anno XIII.

eadem.

XXXIII. AD EUNDEM.

Controversia inter Cluniacum & abbat. S. Ægidii compositа.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Petro Clun. ubbati, ejusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

QUæ ad pacem spectant ecclesiæ, libenti animo statuere volumus, & ut futuris temporibus inviolabiliter observentur, attenta diligentia providere. Litem siquidem & controversiam, tu carissime in Domino fili Petre abbas, & Cluniacense monasterium, adversus dilectum filium nostrum Petrum abbatem S. Ægidii & monasterium suum diutius agitasti. Tu enim de subjectione tibi, & prædecessoribus tuis per apostolicam sedem concessa eos impetebas. Ille vero antiquam libertatem sui monasterii intendebat. Quæ tandem in nostra, & fratrum nostrorum, & episcoporum cardinalium præsentia, apud Beljocum est hoc ordine terminata. Ut videlicet si, quod absit, religionis ordo in monasterio S. Ægidii imminutus fuerit, ibidem tuo, & successorum tuorum præcepto & consilio reformetur. Si quando vero te, vel successores tuos, ad idem monasterium ire contigerit, reverenter suscipiamini: & quamdiu ibi fueritis, cum vestris omnibus honeste procuremini. Residendi quoque in sede ejusdem abbatis, & capitulum regendi, prædicto abbate, vel successoribus suis præsentibus, & quæ ibidem corrigenda fuerint, corrigendi habeatis liberam facultatem. Verumtamen eodem abbate decedente, vel ad locum alium ipso, vel ejus successoribus transmigrantibus, fratres monasterii S. Ægidii eligendi de congregatione sua abbatem absque impedimento habeant libertatem. Ita tamen ut ipsis pro abbate, qui ad aliud transierit monasterium, de nullo alio, præterquam de Clun. monasterio pastorem assumere liceat. Quo nimirum defuncto, vel etiam remoto de congregatione sua, eligendi abbatem, cum prædicto tamen tenore, eandem habeant facultatem. Pro recompensatione quoque fatigationum, expensarumque, quas nimirum tu, vel prædecessores tui, pro monasterio S. Ægidii pertulistis, idem abbas consensu fratrum suorum, obedientiam, quæ Limantium nuncupatur, cum pertinentiis suis, tibi & per te Cluniacensi monasterio donavit, & in jus ejus ac in proprietatem in perpetuum transtulit. Quod si quis vos super eadem obedientia molestaverit, præfatus Petrus abbas se ac successores suos secundum justitiam autores & defensores constituit. Tu vero dilecte fili Petre abbas, præter ea, quæ dicta sunt, querimoniæ, quam adversus monasterium S. Ægidii habebas, habito fratrum tuorum consilio, in perpetuum renuntiasti. Statutum etiam est, ut si Cluniacense monasterium super monasterio S. Ægidii haberet aliqua privilegia, vel cœnobium S. Ægidii super Limantio, utrimque reddantur. Si qua vero extant generalia, nullum in hoc vigorem obtineant. Autoritate igitur Dei & nostra præcipimus, ut prædicta conventio absque ullius contradictione irrefragabiliter perpetim observetur. Si quis vero prædictæ concordiæ in hunc nostræ confirmationis * contraire præsumpserit, indignationem beatorum Petri & Pauli ac nostram incurrat, & ab incœpto frustretur.

* Jussum.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ epis. subsc.

Ego Matthæus Albanensis episc. subscripsi.

Ego Romanus diac. card. S. Mariæ in porticu Noles subscripsi.

Ego Joannes tit. S. Chrysogoni presb. card. subscripsi,

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii & Bacchi, subscripsi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, subscripsi.

Ego Otto diac. card. S. Georgii, subscripsi.

Ego Guido diaconus card. SS. Cosmæ & Damiani. subscripsi.

Datum Valentiæ per manum Aimerici S. R. E. diaconi card. & cancell. VIII. Kal. Martii, Incarnat. Dominicæ anno MCXXXII. Pontificatus vero domni Innocentii papæ II. anno III.

Ex eadem.

XXXIV. AD EUNDEM.

SS. Facundi & Primitivi in Hispania cœnobium conceditur.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

IGnem venit Dominus mittere in terram, & vult ut ardeat. Quia ergo gratuita Dei beneficia sacrum Cluniacense collegium suæ visitationis gratia illustravit, ignem in eo caritatis accendit, & discreta religionis humilitate perfudit: æquissimi juris est, ut quod gratis accipit, fratribus indigentibus devote impendat, lapsos relevet, tepidos excitet, & piæ religionis radios, & bene Deo placentis conversationis odorem, diversas mundi illustrando provincias, longe lateque transfundat: & sic amor & gloria Divini cultus, quæ copiose, Deo gratias, vigent in vite, per vestram administrationem Deo grata & fœcunda ubertate multiplicentur in propagine. Monasterium ergo SS. martyrum Facundi & Primitivi, quod in Hispaniarum partibus situm est, & ad jus B. Petri constat specialiter pertinere, quia a religionis nitore, & temporalium rerum opulentia, quibus pristinis temporibus effloruerat, unde valde dolemus, peccatis exigentibus excidit: nos, quorum præcipue interest in antiquum revocare, illustris filii nostri Aldefonsi Hispaniarum

rum Regis vota clementius admittentes, veſtris poſtulationibus impertimur aſſenſum. Igitur locum ipſum cum ſuis omnibus pertinentiis tibi, dilecte in Domino fili Petre abbas, tuiſque ſucceſſoribus, ſalvo nimirum B. Petri cenſu annuo, & S. R. E. in omnibus debita juſtitia & reverentia, ad reformationem religionis, & rerum temporalium incrementum, ex apoſtolicæ ſedis benignitate committimus. Veſtra itaque, cariſſimi filii, intereſt, ut ope, & conſilio, veſtraque inſtantia, religio in eodem monaſterio reformetur, & tam in interioribus quam in exterioribus locus ipſe ad ſtatum & dignitatem priſtinam auxiliante Domino reducatur.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Guillelmus Prænestinus epiſc. ſubſcripſi.

Ego Urbanus presb. card. tit. S. Clementis, ſubſcripſi.

Ego Anſelmus presb. card. ſubſcripſi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, ſubſcripſi.

Ego Guido diac. card. S. Mariæ in Via lata, ſubſcripſi.

Ego Oddo diac. card. S. Georgii ad Velum aureum, ſubſcripſi.

Datum Bononiæ per manum Aymerici S. R. E. diac. card. & cancellarii Id. Decemb. Indict. X. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXIII. Pontificatus domini Innocentii papæ II. anno III.

Ex eadem.

XXXV. AD EUNDEM.

Confirmatio eccleſiæ Rochabovecurtienſis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Petro Clun. abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

BOnus & diligens paterfamilias gaudio magno gaudet, cum vineam ſuam locatam agricolis vigilanti ſtudio videt excoli, & tribulis ac ſentibus pariter emundari. Cujus profecto gaudio lætitia iucundior cumulatur, ſi eadem vinea, propagatione ordinaria, per multorum ſpatiorum dimenſionem incipiat dilatari. Proportionali igitur ratione Deo credimus gratiſſimum eſſe, ſi Deo dicati religio Clun. monaſterii, & diverſas eccleſias exornet, atque plurimorum mentes diſciplinis regularibus inſtruat, & fide, quæ per dilectionem operatur, inflammet. Ea propter, dilecte in Domino fili Petre abbas Cluniacenſis, memores devotionis, quam erga ſedem apoſtolicam cum commiſſa tibi eccleſia ſemper habuiſti, & honoris & ſervitii, quod nobis efficaciter fideliterque, maxime tempore ſchiſmatis, impendiſti: eccleſiam de Rochabovecurt, laudantibus ejuſdem clericis a venerabili fratri noſtro Willelmo Petragoricenſi epiſcopo Pontio abbati anteceſſori tuo, & per eum eccleſiæ Clun. canonice donatam, & a felicis memoriæ papa Caliſto anteceſſore noſtro, ſicut privilegium ejus teſtatur, ſolemniter confirmatam, tibi, ſucceſſoribuſque tuis, non ſolum confirmamus; ſed etiam confirmando, autoritate apoſtolica donamus: ut ordo Clun. ad laudem Dei, ad quam ſpecialiter inſtitutus eſt, & ad honorem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui omnino devotus eſt, perpetuis temporibus ibi floreat. Statuentes, ut nulli hominum liceat eandem eccleſiam, vel bona, quæ in præſentiarum legitime poſſidet, aut in futurum juſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, temere perturbare, auferre, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare. Si qua igitur in poſterum eccleſiaſtica ſæcularisve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Guillelmus Prænestinus epiſcopus, ſubſcr.

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii & Bacchi, ſubſcripſi.

Ego Guido card. diac. S. Adriani ſubſcripſi.

Ego Vaſſalus diac. card. S. Euſtachii, ſubſc.

Ego Hubaldus diac. card. S. Mariæ in Via lata, ſubſcripſi.

Ego Anſelmus presb. card. ſubſcripſi.

Ego Littifredus card. tit. Veſtinæ, ſubſcripſi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, ſubſcripſi.

Data Piſis per manum Aimerici S. R. E. diaconi cardin. & cancellarii, II. Idus Martii, Indictione XIV. Incarn. Dominicæ anno MCXXXVI. Pontificatus domni Innocentii papæ II. anno VII.

Ex eadem.

XXXVI. AD EUNDEM.

Confirmatio Montis Deſiderii.

Iſdem eſt omnino concepta verbis atque præcedens, uſque, ad inflammet. *Tum:* Hoc profecto intuitu * Montiſderienſem eccleſiam a venerabilibus fratribus noſtris Guarino Ambianenſi, & Simone Noviomenſi, epiſcopis, monaſterio Cluniacenſi canonice & devote collatam, idipſum quoque cariſſimo filio noſtro Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum rege, & Raynaldo Remenſi archiepiſcopo, atque Radulpho de Perrona concedentibus, & pro ejus confirmatione ſedem apoſtolicam ſuppliciter exorantibus, cum omnibus ad ipſam pertinentibus, in perpetuum tibi tuiſque ſucceſſoribus confirmamus. Statuentes, ut nulli omnino homini liceat eandem eccleſiam vel bona, quæ in præſentiarum legitime poſſidet, vel in futurum juſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, temere perturbare, auferre, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare. Si qua igitur in poſterum eccleſiaſtica, ſæcularisve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c.

* Forte *Montiſderienſem*

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Guillelmus Prænestinus epiſc. ſubſcripſi.

Ego Anſelmus presb. card. ſubſcripſi.

Ego Luitfredus presb. card. ſubſcripſi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, ſubſcripſi.

Ego Guido card. diac. S. Adriani, ſubſcripſi.

Ego Vaſſalus diac. card. S. Euſtachii, ſubſcripſi.

Ego Hubaldus diac. card. S. Mariæ in Via lata, ſubſcripſi.

Datum Piſis per manum Aimerici S. R. E. cardinalis & cancellarii, III. Idus Martii, Indict. XIV. Incarn. Dominicæ anno MCXXXVI. Pontificatus domni Innocentii papæ II. anno VII.

Ex ead.

XXXVII. AD EUNDEM.

Confirmatio poſſeſſionum aliquot Cluniac.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro abbati Cluniac. ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

QUos omnipotens Dominus ampliori honeſtate ac religionis nitore facit eſſe conſpicuos, a ſe-

a ſede apoſtolica convenit plurimum honorari, & opportunis adminiculis confoveri. Quocirca, dilecte in Domino fili Petre abbas, perſonam tuam paternis affectis amplexantes, donationem ab illuſtri viro Guillelmo Montiſpeſſulani in manu noſtra devotionis intuitu factam, & per nos monaſterio tradendam Cluniacenſi, tibi tuiſque ſucceſſoribus confirmamus, & Cluniacenſi monaſterio ratam & inconvulſam perpetuo manere decernimus: ſtatuentes ut in eodem loco oratorium & cœmeterium conſtruatur, in quo ſi quæ perſonæ undecumque venientes ſepeliri deliberaverint, nullius prohibeantur obſtaculo, niſi forte vinculo excommunicationis fuerint innodatæ, ſalvo nimirum jure matricis eccleſiæ. Adjicimus etiam, ut ſi quid fratribus in eodem loco Deo ſervientibus conceſſione pontificum, largitione principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, Deo propitio in poſterum datum fuerit, tam tibi, quam ipſis fratribus præſentibus vel futuris, firma & inviolabilia ſerventur. Simili quoque modo monaſterium S. Gervaſii de Fos, quod quidem aliquando prioratus Cluniacenſis cœnobii extitit, nunc autem in abbatiam per quorumdam inſolentiam eſt translatum, in prioratus ſtatum & ordinem revocetur, & perpetuis temporibus cum omnibus ſuis pertinentiis ſub ejuſdem monaſterii ditione ac diſpoſitione conſiſtat. Ut autem ſacrum Cluniacenſe cœnobium ſemper de bono in melius ſuſcipiat incrementum, monaſterium SS. Domitiani & Ragneberti ſub jure & diſpoſitione tua, & ſucceſſorum tuorum, perpetuo manere ſancimus, quemadmodum a venerabili fratre noſtro Petro Lugdunenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato noſcitur inſtitutum, & ſuo ſcripto atque ſigillo firmatum. Nulli ergo hominum fas ſit idem Cluniacenſe cœnobium ſuper hac noſtra conceſſione ac confirmatione temerario auſu perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere: ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione ac gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Si qua ſane in poſterum eccleſiaſtica ſæcularisve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii & Bacchi, ſubſcripſi.

Ego Geraldus presb. card. tit. S. crucis in Hieruſalem, ſubſcripſi.

Ego Teudevvinus S. Rufinæ epiſc. ſubſcripſi.

Ego Anſelmus presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina, ſubſcripſi.

Ego Littifredus presb. card. tit. Veſtinæ, ſubſcripſi.

Ego Lucas presb. card. tit. S. Stephani, ſubſcripſi.

Ego Martinus presb. card. tit. S. Stephani, ſubſcripſi.

Datum Laterani per manum Aimerici S. R. E. diaconi card. & cancellarii IV. Kal. Maji Indict. II. Dominicæ Incarn. ann. MCXXXVIII. Pontificatus domni Innocentii papæ II. anno X.

XXXVIII. AD EUNDEM. Ex eadem.

Compoſitio inter Cluniacum & S. Benedictum ſuper Padum.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis abbati & conventui Clun. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnientibus ad apoſtol. ſedem dilectis filiis, S. Monacho veſtro, ac H. monaſterii S. Benedicti ſuper Padum, procuratoribus: idem S. propoſuit coram nobis, quod cum monaſterium memoratum a felicis recordationis G. papa prædeceſſore noſtro, Hugoni prædeceſſori tuo, fili abbas, & ſucceſſoribus ejus fuerit dudum commiſſum; ut in ejus gubernatione atque cuſtodia poteſtatem haberent & ſtudium procurationis impenderent, ac obeunte abbate ipſius loci, eorum diligentia provideret, ut in loco regiminis juxta B. Benedicti regulam perſona ſubrogaretur idonea, & quicquid in monaſterio ad augmentum & obſervantiam monaſticæ religionis inſtitui vel emendari etiam oportet, eorum ſemper diſpoſitione ac magiſterio impleretur, prout in felicis memoriæ Lucii & Clementis prædeceſſorum noſtrorum authenticis aſſeruit contineri: abbas & fratres monaſterii ſupradicti debitam tibi, fili abbas, & eccleſiæ tuæ obedientiam & reverentiam ſubtrahentes, ſuper præmiſſis & aliis injurioſi tibi & graves exiſtunt, & a tua, & eccleſiæ tuæ ſubjectione, ſe ac monaſterium ſuum ſubſtrahere molientes, iidem quoque fratres abbatem ſibi eligere non formidant, abſque tua, & fratrum tuorum conniventia & conſenſu. Procurator vero monaſterii S. Benedicti propoſuit ex adverſo, quod cum monaſterium ipſum ad jus & proprietatem eccleſiæ Romanæ pertineat, & per privilegia pontificum Romanorum fuerit ab antiquo libertate donatum, tibi, vel eccleſiæ tuæ ſubeſſe, vel reſpondere in aliquo minime tenebatur, quinimmo ad fratres loci tam diſpoſitio, * depoſitio quam abbatis electio pertinebat; adjiciens, quod etſi jus aliquod prædictorum privilegiorum intuitu Clun. eccleſiæ competierit, illud penitus eſt abſorptum, cum hactenus neglexerit uti eis, & monaſterium ſupradictum longiſſimo tempore plena fuerit libertate gaviſum. Propoſuit inſuper idem monaſterium ſuper capitulis prænotatis per bonæ memoriæ Eugenii papæ prædeceſſoris noſtri ſententiam abſolutum. Cum ergo ſuper his & quibuſdam aliis, procuratores ipſi non deſinerent altercari, & per venerabiles fratres noſtros I. Sabin. & N. Tuſculan. epiſcopos de mandato noſtro fuerit de amicabili compoſitione tractatum: nobis mediantibus, demum inter procuratores ipſos hujuſmodi compoſitio intervenit: ut cum in monaſterio ſæpe dicto fuerit abbatis electio celebranda, fratres, ejuſdem loci abſque requiſitione veſtra perſonam idoneam ſibi eligant in abbatem: qui ſi concorditer electus extiterit, munus benedictionis accipiat, & libere adminiſtret, nulla ſuper his a vobis licentia expetita: ita videlicet quod is, qui fuerit in abbatem electus, intra ſpatium primi anni unum vel duos fratres cum ſuis litteris ad vos dirigat, in quibus tibi, fili abbas, & ſucceſſoribus tuis, ſuper obſervantia monaſtici ordinis, obedientiam repromittat, & tunc Cluniac. abbas vel per ſe, vel per alium, ad monaſterium memoratum accedat, ab abbate ipſius loci corporalem ſuper ordinis obſervantia obedientiam recepturus: vel

tranſ-

transmissas sibi litteras, si maluerit, in testimonium obedientiæ sibi promissæ reservet. Quod si abbatis electio fuerit in discordia celebrata, pro dirimendo hujusmodi dissensionis articulo, ad sedem apostolicam recurratis. Item abbas & monachi supradicti loci de quadriennio in quadriennium aliquem ex confratribus suis ad capitulum Cluniac. transmittant, qui audiat & recipiat, quæ ibidem fuerint super observantia ordinis constituta. Præterea quolibet quadriennio Cluniac. abbas duos ex fratribus suis mittat ad visitandum monasterium sæpe dictum, quibus decenter ac benigne receptis, ab eodem monasterio moderata procuratio tribuatur: & ipsi, abbatis ejusdem loci consilio requisito, corrigant si quid in ipso monasterio circa monachos & conversos, aliasque personas, corrigendum invenerint, & statuant quod circa eos fuerit statuendum. Si vero aliquid corrigendum in abbate invenerint, ad Romanum pontificem illud referant: & sicut ipse mandaverit, in ejus correctione procedant. Cum autem Cluniac. abbas ad monasterium sæpefatum accesserit, abbas ejusdem loci ei, tanquam priori abbati, cedat in choro, capitulo, & in mensa. Abbas vero Cluniac. in membris corrigens quod fuerit corrigendum, si quid forte in abbatis persona correctione dignum invenerit, id ad aures Romani pontif. proferre procuret, ut juxta beneplacitum ejus in Christo negotia procedant. Præterea Cluniac. abbas ad monasterium jam dictum accedens, viginti quinque equitaturis, & triginta personis: fratres vero cum illuc causa visitationis accesserint, quatuor equitaturis, & sex personis tantummodo sint contenti. Ut igitur in perpetuum compositio suprascripta, de procuratorum assensu facta, inviolabiliter observetur, nos eam autoritate apostolica confirmamus: statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Viterbii IV. Idus Julii, pontificatus nostri anno XII.

Ex eadem

XXXIX. AD EUMDEM.

Confirmatio aliquot ecclesiarum in diœcesi Trecensi.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro abbati, & monachis Cluniacensibus, salutem & apostolicam benedictionem.

QUæ vobis, & fratribus vestris, ab episcopis, & ecclesiarum Dei rectoribus, religionis intuitu rationabiliter data esse cognoscimus, tanquam nostra volumus observare, & autoritate sedis apostolicæ, in qua Domino præsidente residemus, ut perpetuis observentur temporibus communire. Concessionem igitur ecclesiarum sancti Remigii videlicet de Plajotro, de Borbona, de Lintis, & de Lintellis, & de S. Silvestro, a venerabili fratre nostro Attone Trecensi episcopo vestro monasterio & vobis factam, firmamus, & præsentis scripti munimine roboramus. Si quis autem huic nostræ confirmationi sciens temerario ausu contraire tentaverit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Laterani, XVII. Kal. Augusti

Ex eadem

XL. AD EUNDEM.

Confirmatio alterius donationis.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis, Petro abbati, & monachis Cluniacensibus in perpetuum.

EX apostolicæ sedis administratione, quæ extraordinaria sunt, volumus corrigere; & quæ ordinata, ad meliorem statum deducere; & ut in suæ bonitatis firmitate permaneant, vigore ecclesiastico roborare. Eapropter, dilecte in Domino fili, donationem a Girino & fratribus, de loco qui dicitur Prins, cum suis pertinentiis, Remis in palatio venerabilis fratris nostri Rainaldi archiepiscopi nobis factam, vobis concedimus, donamus, & tradimus, ac per præsentis scripti paginam confirmamus. Nulli ergo omnino hominum fas sit præfatum locum temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel aliquibus vexationibus fatigare: sed omnia dominio & possessioni Cluniac. monasterii perpetuo integra conserventur. Si quis autem huic nostræ constitutioni temerario ausu contraire tentaverit, &c. Datum Remis II. Kal. Novembris.

Ex Tom. Spicileg.

XLI. AD EUNDEM.

Ex variis periculis ereptus, votivas orationes exposcit.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Petro abbati, & fratribus Cluniacensibus, salutem & apostolicam benedictionem.

PRotexit nos Deus a conventu malignantium, & a multitudine operantium iniquitatem. Olim namque debacchante Judaica rabie, Divinæ virtutis dextera de profunditate sui consilii nos & fratres nostros ad sua reservatos obsequia, de Urbe sub protectione suæ miserationis eduxit. Modo vero in faciem suæ respexit ecclesiæ, atque nos sanos & incolumes ad sedem propriam revocavit. Dignum est igitur, quatenus pro tantis nobis collatis a superno numine beneficiis, nobiscum pariter gratulemini, & Divinæ majestati grates debitas referatis: illud omnimodis exorantes, ut causam ecclesiæ, nunc usque in suo patrocinio sustentatam, magis ac magis attollat, & bonis principiis exitus meliores adhibeat. Credimus enim quod preces vestræ majorem efficaciam apud Deum obtineant, quam sæcularis potentia quorumlibet armatorum. Nos autem in urbe cum carissimo filio nostro Romanorum rege Lothario constituti, super sollicitudine ac studio quod super sanctam Romanam ecclesiam geritis, devotioni vestræ multimodas gratias exhibemus: & quæ ad liberationem ecclesiæ pertinent, Deo gratias, salubriter operamur. Data Laterani X. Kal. Junii. Psal. 6

XLII. AD OTHONEM LUCENSEM EPISCOPUM.

De juramento illorum qui consanguinitatem probant.

DE parentela illa, unde nos consulere voluisti, pro qua etiam est ad nostram audientiam appellatum, aliorum fratrum scripta suscepimus,

pimus, qui utique cauſam ipſam diverſo modo narrabant. Et primo quidem tam in gradibus, quam in nominibus perſonarum diſcordaſſe: poſtmodum vero in altero eorum computatores ejuſdem parentelæ dicuntur conveniſſe. Cæterum in hujuſmodi caſibus ſummopere conſideranda eſt qualitas perſonarum, quæ aliquid contra quoſlibet aſtruere velint: quæ etiam jusjurandum præſtare debent, quod neque gratia, neque pretio, vel timore, vel odio alicujus, hoc dicunt contra eos, de quibus agitur: ſed potius, quia credant ita verum eſſe, & ita ſe a ſuis anteceſſoribus audiviſſe. In quibus omnibus non debet aliqua varietas vel contrarietas inveniri.

Tom. II. i, ante nS Hug. April.

XLIII. AD GUIGONEM CARTHUSIENSEM PRIOREM.

S. Hugonem Gratianopolitanum in ſanctorum numerum relatum eſſe monet & vitam ejus ut conſcribat, hortatur.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Guigoni priori Carthuſienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIvinis reſpondentes beneficiis, cognita vita ejus, & auditis quæ per B. Hugonis merita fiunt, miraculis: ſupernæ majeſtatis clementiam collaudavimus, & archiepiſcoporum, epiſcoporum, & cardinalium, atque aliorum, qui nobiſcum aderant, communicato conſilio, ipſum inter ſanctos & electos honorari præcepimus, & diem ejus aſſumptionis cum gaudio ſolemniter celebrari. Quia igitur ipſius vita, quam pie duxit in corpore, & miraculorum coruſcatio, qua Deus eum facit apud homines præfulgere, tuæ maxime dilectioni non extant incognita: autoritate B. Petri & noſtra tibi mandamus, quatenus ea, quæ tibi ſuper hoc nota fuerint, diligenter deſcribendo, poſterum memoriæ tradas: ut & Deus honoretur in ſancto, & clerus legens, ac populus audiens, gratias agant Domino, atque ipſius interceſſione peccatorum veniam percipere mereantur. Orantes pro nobis dilectos filios noſtros Carthuſienſes fratres, per te in Domino ſalutamus ac benedicimus. Data Piſis, x. Kal. Maji.

Labb. pend. m. X. p. 3.

XLIV. AD CONRADUM SALZBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Conſolatur quod a ſuis multa paſſus eſſet. Item de quibuſdam ab ipſo interdictis, & de Guibertinis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Conrado Salzburgenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

metropoli Salzburgenſi.

GRavis quidem, cariſſime frater, paſſionis videtur anguſtia, quam te a filiis tuis pati ſignificaſti, quos nutriendos in Domino ſuſcepiſti. Sed quale ſit paſſionis præmium, paſtoris noſtri voce inſtruimur dicentis, quod *ſi pro juſtitia patimini, beati eritis*. Noli ergo deſiſtere, noli ovibus CHRISTI ſubſidia oppoſtuna ſubtrahere, ne lupo rapienti aditus in ovile Domini relinquatur. Qualiter pugnare debeas, Divinæ ſcripturæ vocibus ſufficienter inſtrueris. Noſtræ facultatis auxilium per Dei gratiam ſemper paratum invenies.

Petr. 3.

Pro quibuſdam eccleſiis a te interdictis nos Henricus dux Carinthiæ poſtulavit: nos autem totum id diſpoſitioni tuæ committimus. Quid enim inde fieri debeat, tua dilectio poterit ſapientiorum fratrum deliberatione diſponere. De Hugone Brixienſi hoc ſervandum præcipimus, quod & de cæteris Guibertinis in conciliis ſtatutum eſt, ut nec promoveantur, nec in ſuis ordinibus recipiantur.

Eu eadem

XLV. AD EUMDEM.

Ut de cauſa abbatis S. Emmerammi ſimoniæ accuſati cognoſcat.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Conrado, Salzburgenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

POſtquam fraternitati tuæ pro cauſa Pavonis S. Emmerammi abbatis litteras miſeramus, ſcripſit nobis venerabilis frater noſter Ratisbonenſis epiſcopus, eumdem abbatem in judicio accuſatum, & de ſimoniaco flagitio convictum, ſicque depoſitum. Hujus ergo negotii pertractationem ſolicitudini tuæ, vice noſtra committimus: ut ad Ratisbonenſem eccleſiam per temetipſum accedens, diligenter inquiras, ſi judicium ordinabiliter eſt habitum, aut, ſi alii accuſatores, alii teſtes fuerunt, ſi eo præſente, ſub jurejurando, contra eum dictum eſt teſtimonium; ſi contra eum ſcriptis actum eſt, vel, ſi ipſe licentiam reſpondendi & defendendi ſe habuit; ſi accuſatorum, vel teſtium qualitas ſatis videtur canonibus convenire. Quæ ſi integre celebrata repereris, ſicut factum eſt, judicium perſeveret: alioquin abbas ipſe, ſecundum litterarum noſtrarum tenorem, ſupradicto monaſterio reſtituatur, & competenti, ſine retractatione temporis, termino, coram veſtra, & fratrum noſtrorum præſentia canonice judicetur.

Eu eadem

XLVI. AD EUMDEM.

De Ratisbonenſi epiſcopo obedientiam Romanæ eccleſiæ denegante.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Conrado Salzburgenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut tua nuper adverſa cognovimus, ſic & proſpera cognoſcere optaremus. Si enim compateris, compatimur; ſi congaudes, & congaudemus. Porro de fratre noſtro Ratisbonenſi epiſcopo noſſe te volumus, qualiter obedientiam Romanæ promiſſam eccleſiæ obſervaverit. Litteras enim quas per abbatem S. Emmerammi ad eum miſimus, primo parum pendit, ſecundo nec accipere voluit, & latorem gravibus contumeliis affecit. Quamobrem nos eum, donec ſatiſfaciat, ab omni epiſcopali officio interdicimus, ſicut in litteris, quas ad eum miſimus, legere poterit, quas nimirum ei per te volumus præſentari, ne aut deſpiciantur, aut earum ſententia clam habeatur.

XLVII. AD HENRICUM RATISBONENSEM EPISCOPUM.

Ut abbatem S. Emmerammi reſtituat, alioquin ſe noverit interdictum.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Henrico Ratisbonenſi epiſcopo venerabili fratri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOs eccleſiæ profectum aliquem de te ſperantes, provectionis tuæ minus bona primordia toleravimus. Cæterum contra ſpem noſtram, Romanæ eccleſiæ detrimentum afferre diceris, & promiſſæ obedientiæ debitum aſpernari. Sancti ſiquidem Emmerammi monaſterium, quod ad Romanam eccleſiam pertinere cognoſcitur, ditioni noſtræ ſubtrahere niteris, & noſtræ autoritatis litteras, quæ ad te per ejuſdem monaſterii abbatem miſſæ ſunt, adeo contempſiſti, ut eum qui ſecundas litteras attulit, gravibus contumeliis affeceris. Nec illud minoris æſtimes fuiſſe delicti, quod ad ſynodalem conventum litteris communibus evocatus, venire penitus contempſiſti. Tantum ergo apoſtolicæ ſedis contemptum omnino taciti præterire non poſſumus. Repetitas itaque ad te litteras deſtinantes, hanc tibi præcepti legem præfigimus, ut infra dies xx. poſtquam apices hos acceperis, tranſgreſſionem præteritam plenius corrigas, ut videlicet Pavonem abbatem prædicto monaſterio integre reſtituas, & ab ejus deinceps infeſtatione deſiſtas. Alioquin ab omni epiſcopali officio te noveris interdictum, donec præceptum hoc efficaciter impleas, & nobis de contemptu noſtro juſtitiam exequaris.

XLVIII. AD HENRICUM LEUCORUM EPISCOPUM.

Confirmat concordiam factam inter ipſum, & Fridericum comitem Tullenſem.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Leuchorum epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice promovendis, in perpetuum.

STatuta fratrum noſtrorum ſicut irrationabilia debemus eccleſiaſticæ diſciplinæ moderatione corrigere, ita nihilominus convenit eorum bene geſta firmare. Quamobrem, venerabilis frater Henrice epiſcope, pacem & concordiam, quæ poſt multas guerras & labores atque expenſas, inter te & nobilem virum Fredericum comitem Tullenſem, in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum Altuini epiſcopi ſanctæ Rufinæ tunc apoſtolicæ ſedis legati, Alberonis Treverenſis archiepiſcopi, & ſuffraganeorum ſuorum, Stephani videlicet Metenſis, Alberonis Virdunenſis, epiſcoporum, necnon aliorum nobilium principum, videlicet Simonis ducis, Adeleidis ducissæ uxoris ſuæ, Rainaldi Barrenſium comitis, Galteri de Cundricurte, Odonis de Melaino, & Petri de Breſſejo, Rutile in Treverenſi parochia facta eſt, præſentis ſcripti pagina confirmamus, & futuris temporibus ratam manere decernimus. Ita ſcilicet ut de hoſpitalitate, ſeu conſuetudine, quam præfatus comes Fredericus in præbenda fratrum Tullenſis eccleſiæ ſibi uſurpare contra juſtitiam nitebatur, nihil ſibi deinceps ex debito audeat vindicare. Verumtamen ſi prædictus comes Viſceriaci in præbenda fratrum bis in anno cum ſeptem vel decem militibus tantum hoſpitari voluerit, id ipſum ei minime negabitur, ſed fratres ejuſdem loci ſuſtinebunt, nec eum exinde moleſtabunt, ſi in domo fratrum hoſpitium ſuſcipiat, ſi miniſterialium adminiſtratione procurari voluerit, ſi nullam exactionem in eadem villa vel per ſe, vel per alios fecerit. Cæterum, ſi ipſe hoc tranſgredi vel violare præſumpſerit, jam dicti fratres id ipſum ab eo per juſtitiam exquirere poſſint. Præterea ſi quando neceſſe fuerit, ut idem comes a decano vel præpoſito poſtulaverit, in præbenda fratrum ſemel in anno cum ſeptem vel decem militibus tantum, tertium hoſpitium ei dabitur. Si vero neceſſitas ingruerit, & nec decanum, nec præpoſitum ad obtinendum hoſpitium habere poterit: hoſpitium ipſum per miniſterialium manus accipiat, & ſervitium competens, quod ei exhibitum fuerit, cum gratiarum actione ſuſcipiat. Quod ſi comes aliter quam ſupraſcriptum eſt, fecerit, & conventionem laudatam coram præfatis epiſcopis atque principibus violaverit, aut exactionem aliquam, vel violentiam in villis fratrum ſupra dictorum exercuerit, ſi ſervitia ſufferentia canonicorum antedicta, & eo modo quo ſunt determinata, per manus miniſterialium non ſuſceperit: hoſpitia quæ non ex debito aut juſtitia, ſed per ſufferentiam fratrum accipiebat, prorſus amittat: Et hoc tamdiu ſtare poterit, quamdiu ipſe amicitiam fratribus debitam obſervaverit. Decernimus ergo ut neque præfato comiti, neque alicui hominum liceat, te vel ſucceſſores tuos, ſeu Tullenſem eccleſiam, aut canonicos, ſuper hoc temere infeſtare, aut aliquid ultra id quod prædictum eſt, a te, vel ab ipſis exigere: ſed potius ipſe ſtatutis hoſpitiis contentus exiſtat, & Tullenſis eccleſia, & canonici, ab ipſius infeſtatione de cætero liberi maneant, & quieti. Si quis autem hujus noſtræ confirmationis paginam ſciens, contra eam venire tentaverit temere, ſecundo tertiove commonitus, ſi non reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui periculum patiatur, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine D. N. JESU CHRISTI alienus fiat. Conſervantes autem, omnipotentis Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli gratiam conſequantur. Data Piſis per manum Almerici S. R. E. diaconi cardinalis & cancellarii, VII. Idus Junii, Indictione XIII. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXVI. pontificatus domini Innocentii papæ ſecundi anno VI.

XLIX. AD ABBATEM ET MONACHOS BECCENSES.

Ex Baluzii Miſcel. tom. 7. p. 138.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Letardo Abbati & monachis Beccenſis monaſterii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUotiens illud a nobis petitur quod rationi & honeſtati convenire cognoſcitur, animo nos decet libenti concedere & petentium deſideriis congruum impertiri ſuffragium. Ideoque venerabilis fratris noſtri Rotrodi Ebroicenſis Epiſcopi precibus inclinati, Eccleſiam ſanctæ trinitatis de Bellomonte cum omnibus quæ tam ex dono Rogerii de Bellomonte & Roberti filii ſui & Galeranni quoque Comitis quam aliorum Dei fidelium in præſentiarum juſte & canonice poſſidet, aut in futurum juſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, quemadmodum ab eodem fratre noſtro conſenſu Galeranni Comitis Mellenti vo-

ri vobis rationabiliter concessa est, confirmamus & præsentis scripti pagina communimus. Salvis præbendis Canonicorum superstitum, qui ante hoc tempus in ipsa Ecclesia ordinati sunt. Si quis autem hujus nostræ constitutionis & confirmationis paginam sciens contra eam venire tentaverit, secundo tertiove commonitus si non reatum suum congrua satisfactione correxerit, indignationem Dei omnipotentis & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Data Lateranis VI. Kal. Martii.

idem.

L. AD EOSDEM.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis L. Abbati & fratribus Beccensis monasterii salutem & apostolicam benedictionem.

SUper his quæ de vestra religione & honestate ad nostram audientiam perferuntur omnipotentem Dominum collaudamus, vestræque devotioni plurimum congaudemus. Expedit igitur ut quanto periculosiora tempora instare noscuntur, tanto propensius divinæ majestatis clementiam imploretis, quatinus Ecclesiæ suæ diutinis afflictionibus fatigatæ pacem conferre dignetur & fideles atque catholicos a suis laboribus relevare. Non enim ambigimus quin Christus in navi dormiens vestris & aliorum religiosorum vocibus velociter excitetur & post procellas ac turbines magna tranquillitas subsequatur. Hoc autem scitote, quoniam monasterium atque collegium vestrum affectione paterna diligimus & pro commisso nobis officio in quibus necessarium fuerit volumus confovere. Pro libro sane a vestra devotione nobis transmisso multimodas vobis gratias referimus.

Data Pisis VII. Idus Augusti.

Ex Bessin Conc. Rotom. ar. 1. pag. 22.

LI. AD HUGONEM ROTOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Hortatur, ut varia coerceat flagitia.

Innocentius servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Rotomagensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUi in ecclesia Dei præsidens nomine censetur Episcopi studeat ut actio sua conveniat nomini, si enim, cum potest, alios ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat. Consentire namque videtur erranti qui ad resecanda ut corrigi debeant non concurrit. Consentire est, cum qui posset redarguere taceat vel aduletur. Sed quid prodest alicui suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti? Sacerdos ignorans legem ipse se arguit Sacerdotem non esse: Sacerdotis enim est scire legem, & ad interrogationem respondere de lege. Si scit, agnoscat se non esse custodem cartarum & elementorum legis, sed animarum: servus siquidem qui talentum a Domino susceptum in sudario reponit, multipliciter vapulabit. In provincia Normaniæ, cujus spiritualis administratio tibi, carissime frater, est a Deo commissa, multa mala, prout accepimus, pullulant, quæ in aliis locis vel omnino non fuerunt, vel sunt desuetudine obumbrata. Novæ siquidem causæ nova debetur sententia, & novis morbis novam discretus medicus adhibet medicinam: qui nimirum, si non senserit emolumentum fomenti, ne tota putrescat compago corporis, incisione vel cauterio depellantur. Pravum utique est & detestabile, & digna animadversione plectendum, quod in Episcopatu Rotomagensi quidam laici jura sibi episcopalia usurpare; altarium oblationes auferre, ecclesiasticos redditus occupare; quidam etiam, quod monstruosum est, se Archidiaconos nominare præsumunt. Cum enim canones & sacræ leges prohibeant laicos, quantumlibet religiosos, res ecclesiasticas administrare, & officiales sive œconomos non permittant in ecclesiis constitui nisi clericos: si quis talia prædia, possessiones ecclesiasticas, vel redditus divinis rebus destinatos, ausu sacrilego detinere præsumpserit, ut spiritus salvus sit, anathematis est sententia feriendus, & a corpore ac sanguine Domini separandus. Verum nullus debet in Archidiaconum eligi, nisi prius fuerit Diaconatus functus officio. Quod si quisquam laicus, aviditate rerum ecclesiasticarum, hoc sibi nomen vindicat, non debet Archidiaconus sed Archidiabolus appellari. Porro certissimi juris est ecclesias Dei non hæreditario jure aliquem, non secundum carnem successorem expetere, sed ad sui regimen & officiorum suorum dispensationem honestas, sapientes & religiosas personas exposcere: honor namque ecclesiasticus non est sanguinis, sed meriti. Si quis igitur præbendas, præposituras, capellanias, ecclesias, aut ecclesiastica officia jure successionis expostulare præsumpserit, optatis dignitatibus careat, & gravi pœna pro tantis excessibus percellatur. Ad certum quoque ecclesiæ titulum debet quis in Presbyterum ordinari: cujus perpetuo destinatur servitio ab ea non recedat, nisi pro communi utilitate suus Prælatus ad alia transferat. Sacris est canonibus obvium, & locationi ac conductioni rerum forensium proximum, conductitios & mercenarios Presbyteros, quasi levissimos transfugas & volatiles, ecclesiasticis servitiis mancipari. Presbyter autem, post assumptam animarum curam, si ad Synodum, ubi de fide, de moribus, & ordine pœnitentiæ debet instrui, vocatus non iverit, & se aliqua consuetudine excusare contendit: quia se pastoris & fratrum præsentiæ subtrahit, flagitiorum cumulum, quorum timore præsentare se judici erubescit, ipsemet sibi inesse insinuat. Illæ enim tantum consuetudines quæ nec rationi, nec canonibus contradicunt, observari merentur. Tales igitur & tam præsumptores Presbyteri ecclesiæ administratione priventur, a cujus unitate se dividunt. Ad hæc certum est quoniam ecclesiasticum beneficium non debet esse furtivum, & quisquis non consentiente Episcopo ad ordinem provehitur, ipse sibi causa est probans & manifesta ut ulterius non debeat promoveri. Admittantur igitur ad sacrum ordinem quibus natalium, morum, & status dignitas suffragatur: qui enim absque legitimo sunt matrimonio procreati, juxta leges vulgo, concepti, quibus incertus est pater; vel spurii, id est, sine Patre Filii appellati: nisi permissione imperiali solemniter indulta, ad paternam successionem non admittuntur. Qui autem paterna hæreditate indignus judicatur, ne tamquam Dei minister indebite officiis ecclesiasticis applicetur consideratione est exactissima providendum. Ceterum, qui se turpitudini & inhonestæ vitæ subjecit, Deo moribus contradicens, militaturus ad castra dominica non accedat. Illi vero qui publicis functionibus sunt adstricti, curiæ officiis obligati, servitutis mole gravantur; quoniam *nemo potest duobus Dominis servire*, nulla ratione, dum supradictis gravaminibus obnoxii fuerint, in clericos ordinentur. Inscios etiam lit-

terarum & divinæ legis ignaros, quasi truncos inutiles, honestas & ratio prohibet ordinari. Tu ergo, frater carissime, officium pastoris & evangelistæ diligenter adimplens, hæc loquere & exhortare, argue, obsecra, increpa, quatenus bonæ vitæ tuæ exemplo & prædicationis verbo, oves tibi commissas, divina suffragante gratia, cum fructu centesimo Domino valeas præsentare. Et quidquid super tantis flagitiis coercendis tui arbitrii deliberata discretio canonice constituerit, nos auctoritate Apostolica ratum habebimus.

Datum Altissiodori VII. Kal. Augusti MCXXXI.

Ibidem.

LII. AD EUMDEM.

Confirmatio jurium & prædiorum Ecclesiæ Rotomagensis.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Rotomagensi archiepiscopo ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuam memoriam.

APostolicæ sedis consueta benignitas & discreta simplicitas de plenitudine gratiæ suæ, fœcundis successibus plene honorificentiis, & beneficiis plurimos obligat, & circa domesticos & humiles filios caritatis suæ indeficientem affluentiam ubi opus fuerit repræsentat. Propensiori igitur ratione prospiciendum est ut si quando beneficium seu obsequium ab aliquo pie oblatum suscepimus, ut longe superiores in retribuendo quam in conferendo appareamus, non mensura pari vel æqualitate, sed ubertate copiosa respondere curemus. Pravum est enim & detestabile ingratitudinis vitium & funditus a bonorum mentibus repellendum; ingratus siquidem pœnam, non gratiam promeretur. Quanto autem studio & infatigabili sollicitudine hac tempestate causam matris tuæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ intrepidus assumpseris, & ambitionem invasoris * Petri Leonis detestans, ac Judaicæ perfidiæ furorem conterens frequentibus & ratione munitis exhortationibus Clericorum, Principum & ceterorum corda in fide Catholica & obedientia nostra firmaveris, non immemores: te, carissime Frater Hugo Archiepiscope, virum utique sapientem, religiosum, & in necessitate probatum, in proprium & specialem B. Petri & sanctæ Romanæ Ecclesiæ filium suscipimus, & intra nostræ dilectionis gremium familiari dulcedine retinemus. Rationabilibus igitur tuis postulationibus assensum præbentes; Rotomagensem Ecclesiam, cui Deo auctore præsides, cum bonis suis Apostolica defensione protegimus, & quæ ipsius juris sunt tibi tuisque successoribus scripti nostri robore communimus, statuentes ut Rotomagensis Archiepiscopus, Bajocensi, Abrincensi, Ebroicensi, Luxoviensi, Constantiensi, & Sagiensi, jure Metropolitico præsit Episcopis; qui nimirum ab eo consecrationem recipiant, & ei tamquam proprio Metropolitano humiliter pareant. Decernimus etiam ut Presbyteri in Rotomagensi Parochia constituti ecclesiarum administrationem & curam animarum a vobis recipiant, & ad Synodum vocati absque contradictione aliqua venire non differant: ad hæc adjicientes prohibemus, ne aliquis laicus infra præfatum episcopatum officium sibi Archidiaconatus assumat, neque compositionem ecclesiasticam sibi vindicare præsumat; nullus quoque Archiepiscopus vel Episcopus in Rotomagensi Parochia absque tuo, vel successorum tuorum assensu audeat episcopalia celebrare. Porro nemo de vestris frugibus aut animalibus decimas exigat, quandoquidem Episcoporum est decimas a subditis suis recipere, easque in usum propriæ mensæ, ad opus clericorum, necnon pro ecclesiarum ædificiis reparandis, ac pro sustentandis pauperibus juxta sanctiones canonicas dispensare.

Quisquis præterea infra Rotomagensem Episcopatum ad pastoralitatis officium assumptus fuerit, episcopali jure vobis integre conservato, debitam reverentiam tibi tuisque successoribus absque refragatione exhibeat. Porro quæcumque possessiones aut bona ad præfatam Ecclesiam juste & canonice pertinere noscuntur, vel in futurum liberalitate Regum, largitione Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poteritis adipisci: firma vobis in perpetuum & illibata permaneant, in quibus hæc propriis nominibus duximus exprimenda.

Oppidum videlicet quod dicitur Andelejum cum villis, sylvis, pratis, aquis, justitiis ac libertatibus, cum portu & navium redditibus, & ut tam vos quam omnes servientes domus vestræ liberum commeatum vini, frumenti & omnium aliarum rerum, tam in aquis quam in terris, transitibus pontium, & portibus maris omni tempore habeatis; in Anglia in Episcopatu Wintonensi manerium quod dicitur Bintæ-Worda, in Normania Oppidum *Gisors* & Willam Duvrent ac Daivillam, cum agris, sylvis, aquis, pratis, molendinis, & cum omni libertate & justitiis; prata quoque supra Sotevillam juxta Sequanam sita, & domum ibidem ad fœna conservanda; Rotomagi domum propriam, curiam & hortum, ultra muros pomerium, & mansionarios, de quibus habes censum & justitiam: ea etiam quæ sunt de feudo Rotomagensis Archiepiscopi; Vilcassinum Franciæ, præter illa castella quæ ad jus Regis ex antiqua consuetudine pertinent. Sane Alba-marla cum omnibus ad eam pertinentibus, & castrum Teoni, & castrum Alium Ambianensi civitati proximum, quod supra Somenam fluvium situm est, vobis sicut cetera auctoritate apostolica communimus. Terminos vero Parochiales, infra quos utique Mellendum & Pontisara continentur, vobis firmamus, sicut a Pontisara usque ad mare protenduntur, & antiquis ex alia parte a Mellendo castro non solum Sequana flumine, sed etiam ultra Sequanam antiquis territoriorum finibus discernuntur usque ad fluvium *Rithle*, & inde per Sequanam usque in mare. Nulli ergo hominum fas sit, præfatam Ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu aliquibus molestiis fatigare, sed omnia integra conserventur, vestris & eorum pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus profutura.

* *Scilicet* Anacleti.

LIII. AD HENRICUM ANGLORUM REGEM. Ibidem.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Henrico illustri & glorioso Regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

QUemadmodum personam tuam sincera caritate diligimus; ita iis quæ ad honorem tuum spectare cognoscimus & secundum Deum possumus, dare operam parati sumus. Venerabili si-

li ſiquidem fratri noſtro Hugoni Rotomagenſi archiepiſcopo per ſcripta noſtra mandavimus, & conſilium dedimus, quatenus de Abbatibus illis, de quibus tua nobis ſignificavit ſerenitas, aſſenſum tuæ præbeat voluntati. Verumtamen quanto altius divinæ pietatis providentia, perſonam tuam honore, ſapientia, & divitiis decoravit; tanto amplius eam obnoxiam ſibi conſtituit, & ad ſuum obſequium arctius alligavit. Expedit igitur ut regno, ſive ducatu, a divina diſpoſitione tibi commiſſo, tuo tempore pravæ conſuetudines amputentur, & vitiorum radicibus reſecatis, bona quæque per tuæ nobilitatis ſtudium, Domino cooperante, plantentur. Aliter enim abbates, & reliqui clerici, nec gratum Deo famulatum impendere, nec animarum ſuarum ſaluti poterunt providere; immo acephali, id eſt, ſine capite reputabuntur, niſi epiſcopis ſuis & prælatis debita fuerint humilitate ſubjecti..... Unde providendum eſt a tua prudentia, ne ipſi omnino libere & ſine jugo vivendo, in ſuperbiam elati, animarum ſuarum detrimentum incurrant, & tibi, quod abſit, ante conſpectum ſuperni judicis imputetur. Ad excellentiam vero tuam & prudentiam pertinet, ut prædictum fratrem noſtrum Hugonem Archiepiſcopum, tantum ſiquidem virum, tam diſcretum, de cujus Religione & ſapientia ſancta Dei Eccleſia lætatur, diligas & honores, & nullis moleſtiis inquietari permittas.

Datum Cremonæ Id. Julii.

LIV. AD ABBATEM FONTINELLENSEM.

Ut a Prælato ſuo benedictionem ſuſcipiat, ipſique obediat.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Abbati S. Wandregiſili, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ibidem.

TYrannorum ſocium ſe eſſe manifeſtis probationibus indicat, qui tenacitatis & ambitionis reus, ſubditis præeſſe deſiderat, & rectoris officium negligit adimplere. Perlatum ſiquidem eſt ad aures noſtras, unde valde miramur, quoniam cum locum Abbatis teneas, & fratribus præſis, atque bona Eccleſiæ B. Wandregiſili tamquam Prælatus tuo arbitrio adminiſtres, ſub prætextu cujuſdam pravæ conſuetudinis, quæ ſacris oraculis & rationi reſiſtit, archiepiſcopo tuo profeſſionem facere contemnis; & quod ſpectat ad Abbatem, divinum non ſuſcipis ſacramentum. Sacramento ergo contempto, profecto vas vacuum es, & nomen Abbatis caſſum geris & inane. Quod ſi homines decipere niteris, Deum utique fallere non poteris. Ideoque per Apoſtolica ſibi ſcripta mandando præcipimus quatinus & benedictionem ſuſcipere, & quod ſtricti juris ratio poſtulat, Prælato tuo irrefragabiliter obedire non differas: quod ſi hoc adimplere ſubterfugiendo diſtuleris, ſententiam quam in te & obedientes tibi Monachos prædictus frater noſter Hugo archiepiſcopus, vir ſiquidem ſapiens & diſcretus, dictante juſtitia protulerit, aut etiam promulgaverit, nos, auctore Domino, ratam habebimus.

Data Antiſiodori XIII. Kal. Januarii.

LV. AD HUGONEM ARCHIEPISCOPUM ROTOMAGENSEM.

Ut nonnihil juris Eccleſiaſtici Regi deferat exhortatur.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Hugoni Rotomagenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ibidem.

QUemadmodum ſit concedendum Regibus, & terrarum Principibus, quorum poteſtate ac juſtitia Dei Eccleſia & Chriſtianus populus proteguntur, prout credimus, tua Fraternitas non ignorat. Ceterum cariſſimus filius noſter Rex Anglorum Henricus, prout accepimus, eſt adverſum te graviter indignatus, quod contra conſuetudinem ſuam, & aliorum Ducum Normaniæ, a quibuſdam abbatibus profeſſionem & obedientiam ſuſcepiſti. Quod profecto quamvis juſtum fuerit, & nobis in Concilio Rhemenſi mandatum: pro ejus caritate a rigore juſtitiæ aliquando condeſcendere debemus, & pro tempore ipſius voluntati aſſenſum præbere. Credimus enim, ſicut noſtris auribus intimatum eſt, & nos ei præſcripta noſtra mandavimus, quoniam ſi ei detuleris, quod ad honorem & jus Rotomagenſis Eccleſiæ pertinet, cum plenitudine gratiæ ſuæ impoſterum obtinebis. Unde fraternitatem tuam rogamus atque mandamus, quatenus de Abbatibus illis ejus voluntati conſentias, & ſi quem de abbatibus ligaſti, abſolvas.

LVI. AD ARCHIEPISC. NARBONENSEM, & Epiſcopum Helenenſem.

Ex Card. de Aguirre to. 3. Conc. Hiſp. p. 398.

Prohibet, ne bona morientium Epiſcoporum diripiantur a Laicis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopo Narbonenſi, & epiſcopo Elnenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD aures noſtras Eccleſiæ Gallicanæ querela perferente pervenit, quod nonnulli regni Francorum barones, ballivi, præpoſiti, ac eorum & aliorum nobilium ejuſdem regni officiales, eandem Eccleſiam contra libertatem ipſius graviter comprimentes, aliquando per ſe, aliquando ad mandatum dominorum ſeu majorum ſuorum, & interdum motu proprio, res & bona Eccleſiarum, hominum earundem, & eccleſiaſticarum perſonarum capiunt, & interdum capi faciunt per eos qui ſuas contra ipſas Eccleſiam, vel perſonas exerunt actiones, ut per adverſarios gravius infeſtentur, & capta, ut ſic ab ipſis aliquid extorqueant, detinent pro ſuæ arbitrio voluntatis. Eorum autem aliqui jus talia faciendi ſibi ex eo vindicare nituntur, quod cum Eccleſiæ vel perſonæ Eccleſiaſticæ ſub eorum cuſtodia ſive advocatione conſiſtant, ex frequenti exercitio hujuſmodi captionis ſe fore in poſſeſſione juriſdictionis hujuſmodi exercendæ per ipſos in Eccleſias vel perſonas Eccleſiaſticas, homines, & res ipſarum, licet peccandi diuturnitas non jus eis, ſed damnationem afferat, & in ſubverſionem privilegii ordinis clericorum, talis actus frequentia in conſuetudinem convaleſcere nequeat, aſſeverant. Habebat inſuper Eccleſiæ præfatæ querela, quod vacantibus interdum Eccleſiis ſeu monaſteriis regni prædicti, ſi ſuper proviſione ipſorum du-

duratura discordia oriatur, iidem Barones, & alii Barones prætextu guardiæ seu advocationis ad bonorum temporalium eorumdem custodiam dissipatores & consumptores deputant, non custodes, in enormem ecclesiarum, & monasteriorum sæpius læsionem. Feruntur etiam quidam esse ballivi, præpositi, & officiales eorum, qui multo earius solito sua emunt officia, spem damnabilis lucri ponentes in servitiis, seu exactionibus, quæ ab ecclesiis, hominibus earum, & personis ecclesiasticis extorquent quodammodo violenter, dum ratione guardiæ seu advocationis hujusmodi, eorum nomine, a quibus hujusmodi emunt officia, ecclesiastica bona capiunt, vel capi mandant aliquando eo tempore, agriculturæ videlicet, messium, ac vindemiarum, quo eisdem majora damna noscuntur, etsi vexationem suam ab ipsis redimant, imminere. Super quibus præfata ecclesia apostolicum petiit remedium adhiberi. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatos Barones, ballivos, præpositos, officiales, & alios Narbonensis provinciæ, quotiens opus fuerit, ut ab hujusmodi ecclesiarum, & ecclesiasticarum personarum gravaminibus conquiescant, attente monere, ac effi- A caciter inducere studeatis: & si ad monita fuerint pertinaces, ipsos super iis per excommunicationem in personas & interdictum in terras eorum, appellatione remota, veritate per vos, vel per alios cognita, compescatis. Non obstante si eisdem a sede Apostolica sit indultum, quod excommunicari nequeant, vel eorum terræ ecclesiastico subjici interdicto absque speciali sedis ejusdem mandato plenam vel expressam, seu de verbo ad verbum faciente de indulto hujusmodi mentionem, sive constitutione de duabus dietis edita in Concilio generali, aut statuto Concilii Lugdunensis de aliquibus per generalem clausulam, *Quidam alii*, ultra tres vel quatuor auctoritate literarum nostrarum in judicium non tra- B hendis. Nam cum privilegia mereantur amittere abusores eisdem, ecclesiasticæ immunitatis eversoribus, quominus disciplinæ meritos patiantur aculeos, nulla volumus privilegia, vel indulgentias, seu constitutionis beneficia suffragari. Quod si non ambo iis exsequendis potueritis, vel nolueritis interesse, alter vestrum, non expectato reliquo, ea nihilominus exequatur.

Datum Perusii VIII. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno X.

☞ EPISTOLARUM INNOCENTII II.

APPENDIX.

Ex Mansi Suppl. T. II. pag. 393.

AD CONRADUM SALZBURGENSEM EPISCOPUM.

Post laudes vitæ canonicæ, vetat ne fratres Bercherſgadonenses institutum mutent.

Ex Gerhoo exposit. in Ps. LXIV Baluz. Miscel. to. V. p. 103.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Conrado Salzburgensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DE dignitate, & excellentia vitæ canonicorum multa nos docet divina scriptura, & multa possemus dicere, quod vita canonicorum vita est apostolica, quoniam apostoli contemptis omnibus hac vita cum Domino vixerunt, & post ascensionem cum multitudine credentium, cujus D erat anima una & cor unum, hac vita viventes, eam posteris suo exemplo tenendam reliquerunt. Quod martyr & pontifex Urbanus ad informationem fidelium in suis decretis memorare curavit, dicens: *Scimus vos non ignorare quia vita communis hactenus inter bonos Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maxime inter eos, qui in sorte Domini electi sunt, ideſt, clericos, sicut in actibus apostolorum legitur: Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una.* Hanc B. Augustini regulis ordinatam S. Hieronymus suis epistolis informavit. Horum itaque & aliorum muniti auctoritatibus, non minoris meriti æstimamus vitam canonicam aspirante, ac prosequente Domini spiritu observare, quam E religionem monasticam ejusdem spiritus perseverantia custodire. Unde antecessorum nostrorum decretis statutum esse meminimus, ne professionis canonicæ quispiam postquam Dei vice super caput sibi hominem imposuerit, alicujus levitatis instinctu, vel districtioris religionis obtentu de claustro audeat sine prælati & congregationis permissione discedere. Quorum vestigiis inhærentes, quod quidam fratres in claustro Bertherſgadonensi de mutatione ordinis sui vana præsumptione C attentare voluerunt, apostolica auctoritate ne fiat interdicimus; præcipientes, ut quod Deo voverunt reddere, & regulam B. Augustini, quam professi sunt, Domino juvante fideliter observare studeant; in cujus observantia si eos fortasse remissos, & minus ferventes repereris, monemus fraternitatem tuam, ut secundum datam tibi a Deo sapientiam, professionem, & ordinem suum servare, & mandatis regulæ obedire, sicut tua interest, districte commoneas.

Data Laterani XVII. Kalend. Aprilis.

AD LOTHARIUM REGEM.

Electionem suam canonicam, & illegitimam Anacleti narrat. Archiepiscopum Ravennatem mittere se ad illum significat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio L. illustri & glorioso Romanorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod excellentia nobilitatis tuæ studiosa & Ex cod. U fervens in fidelitate B. Petri semper extitit a. 351. & devota divinæ bonitatis gratia personam tuam honoribus decoravit, atque ad defensionem suæ ecclesiæ, & statum imperii reformandum ad regni fastigia sublimavit, Prædecessorque noster felicis memoriæ papa H. quod te per multam utilitatem credidit ecclesiæ profuturam, electionem de te ab archiepiscopis, episcopis, ac regni principibus factam pro unitate ecclesiæ & regni inviolabiliter conservanda auctoritate apostolica confirmavit, & pro imperialis dignitatis plenitudine suscipienda per dilectum filium nostrum G. *sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyterum cardinalem te ad sedem apostolicam evocavit. Quo nimirum humanæ conditionis exempto, quod ego dignus non fui, episcopi & catholici cardinales me licet invitum, & renitentem in Romanum pontificem unanimiter elegerunt. Quibus, ut ante *Gerard.

Deum

☞ Deum loquar, nullo ambitionis honore, nulla omnino præsumptione assensum præbens; sed sola tot tantorumque religiosorum virorum, non absque gravi periculo contemnenda, compulsus obedientia, confisus insuper de omnipotentis Dei misericordia injunctum mihi officium ad honorem Dei & ecclesiæ Romanæ suscepi. Postmodo vero Petrus Leonis, qui papatum a longis retro temporibus affectaverat, parentum violentia, sanguinis effusione, decrostatione sanctarum imaginum B. Petri cathedram occupavit, & peregrinos, ac religiosos quosque, ad Apostolorum limina devotionis causa venientes, captos & tetris carcerum squaloribus ac ferreis vinculis mancipatos, fame, siti, diversisque tormentorum generibus cruciare non desinit. Sanguinem quoque nostrum, & eorum, qui nobiscum sunt, sitibundo pectore concupiscens, gladiis, veneno, ac multimodis proditionibus vitæ nostræ insidiatur. Pro cujus sævitia comprimenda, & statu tam ecclesiæ, quam imperii in melius reformando, per præsentia scripta, & venerabilem fratrem nostrum G. * Ravennatem archiepiscopum, virum utique religiosum, prudentem, omniumque morum honestate conspicuum, excellentiæ tuæ iterato mandamus, quatinus proxima hyeme cum archiepiscopis, ac regni principibus ad nostram præsentiam venias, imperialis dignitatis plenitudinem, cooperante Domino, susceperus. Sit itaque, fili Carissime, regnum tuum adjutorium regni cœlestis, ut post temporale regnum, quod C longævum tibi Dominus faciat, cum ipso sine fine possis regnare; temporibus tuis habeat ecclesia honorem suum, & in rege suo lætetur, & in gloria tua floreat & glorietur. Exaltentur in diebus tuis catholici, & opprimantur hæretici, ut regnum tuum Deus exaltet, & inimicos tuos sub pedibus tuis humiliet. Ad hæc venerabilem fratrem nostrum præfatum G. archiepiscopum tuæ gloriæ attentius commendamus, rogantes, ut pro sedis apostolicæ reverentia eum benigne recipias, & honeste pertractes. Omnipotens Dominus incolumem te, filii Carissime, custodiat, & ecclesiæ suæ curis fideliter invigilare concedat. Glorioſam filiam nostram R. * reginam ex nostra parte devote salutes, eamque pro susci- D pienda imperialis benedictionis plenitudine una tecum ad nos venire invitamus.

Gualterium

Richezam.

Datum trans Tiberim v. Id. Maji.

AD GERMANOS.

Gerardo cardinali legationem apostolicam per Germaniam confirmat.

G. (Gregorius) quondam diaconus cardinalis, nunc autem disponente Domino Romanus electus P. universis archiepiscopis, abbatibus, clero, & aliis fidelibus Deo per regnum Teutonicum constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex cod. a. CCXLI. DIlectissimus pater noster felicis memoriæ Honorius papa, vices suas dilecto filio suo fratri nostro G. cardinali presbytero, religioso siquidem, & prudenti viro, in Teutonico regno commisit. Nos autem, divina suffragante clementia, ipsius inhærentes vestigiis, ut opus sibi injunctum, Deo duce, perficiat, B. Petri auctoritate mandavimus. Ipsum ergo apostolicæ sedis legatum pro reverentia B. Petri & sanctæ Romanæ ecclesiæ benigne suscipite. ad hæc fraternitati vestræ mandamus, quatenus illustri viro regi Lothario, quem elegistis, & de sua pru- A dentia & honestate confisi, in regem assumpsistis, opem & consilium unanimiter præbeatis: & quoniam, quod de eo a nobis factum est, a prædecessore nostro felicis memoriæ papa Honorio, & sancta Romana ecclesia confirmatum est, mandamus vobis, quatinus ipsum imperii dignitatem, & honoris plenitudinem susceperus, ad apostolorum limina proxima futura hyeme transmittatis, & ut honorifice & potestative veniat, & pacem constituere valeat, & ecclesiam defensare per vestrarum personarum, sicut oportuerit, exhibitionem, eumdem viriliter adjuvetis.

Datum apud Palatium XII. Kalend. Martii.

AD LOTHARIUM REGEM.

Ejusdem argumenti.

G. quondam S. Angeli cardinalis diaconus, nunc autem, Deo disponente, in pontificem Romanum electus, Guill. Prænestinus, M. Albanensis & Hostiensis, Chuno Sabinensis, episcopi & catholici, cardinales qui Romæ sunt, Lothario illustri & glorioso regi, & sanctæ ecclesiæ catholicæ defensori ac speciali filio, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex cod. a. CCCXLII.

DIlectissimus pater noster felicis memoriæ papa Honorius, cum tota sancta catholica Romana ecclesia, quoniam maximum fructum de persona tua speravit sanctæ ecclesiæ venturum, quod de te factum est auctoritate apostolica confirmavit, & in Cunradum regni invasorem excommunicationis sententiam promulgavit. Nos autem ipsius inhærentes vestigiis, quoniam de tuæ fidei firmitate & justitia valde confidimus, per dilectissimum fratrem nostrum Gerhardum, cardinalem presbyterum, apostolicæ sedis legatum, prudentiæ tuæ mandamus, quatinus proxima ventura hyeme ad sedem apostolicam venias, honoris & dignitatis plenitudinem, operante Domino, susceperus. Sicut ergo tantum virum decet, ita munitus accedas, ut & pacem statuere, & hostes ecclesiæ, & imperii suffragante divina gratia valeas subjugare. Causam Halverstadensis episcopi præfato fratri nostro G. commisimus, Colonienſi vero archiepiscopo, pro quo rogasti, ut tibi fidelior sit, episcopale officium indulgemus.

Datum apud Palladium * XII. Kal. Martii. * f. Palatium

EJUSDEM AD QUOSDAM ABBATES.

Laudat eorum congregationes pro stabilienda ordinis disciplina.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, H. Resbacensi, R. Latiniacensi, S. Cassiacensi, H. S. Theoderici, A. S. Amandi, Jo: Aquicingensi, W. Letiensi, Se. Lobiensi, Pa. S. Sepulchri Cameracensis, S. Luciani Belvacensis, S. Eligii Noviomensis, B. S. Nicolai de saltu, in unum in nomine Domini convenientibus, & ceteris abbatibus in eodem spiritu congregatis, salutem & apostolicam benedictionem.

Affert Marten. Anecd. to. 1. p. 389. Ex MS. Elnonensi.

EVangelistæ institutionis testatur auctoritas, quod ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sit ipse in medio eorum. Accedit quoque quod psalmista cecinit, dicens: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum: sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron.* Jucundamur

☞ itaque pro vobis in Domino, & debita exultatione replemur, quoniam tanquam B. Benedicti discipuli, monasticæ disciplinæ observantiis inhæretis, & de die in diem in eadem proficere cupientes, omnipotenti Deo magis ac magis placere contenditis. (*a*) Placet equidem nobis, & hoc ipsum apostolica auctoritate firmamus, quod videlicet singulis annis in uno monasteriorum vestrorum celebrare conventum communiter decreviſtis. Unde etiam desiderium nostrum est, ut unguentum suavitatis, quod de capite descendit in barbam, penetralia vestri cordis infundat, & tam in sacro conventu dicendi & exequendi quæ recta sunt, vobis tribuat facultatem. Nec dubium, quin etiam hoc ipso eorum vos imitatores fore monstretis, quibus fuisse cor unum & animam unam in primitiva ecclesia legimus. Proinde quod vestro communi decreto de ordine monastico conservando, & correctione fratrum secundum regulam B. Benedicti & aliorum sanctorum Patrum regulas, vestra discretio constituet, nos, auctore Domino, ratum habebimus. Adjicimus ut nullus fratrum vestrorum, post factam in suo monasterio professionem, absque prælati & aliorum fratrum licentia, ad alium locum audeat convolare, nec alicui liceat eum suscipere vel tenere. De cetero universitati vestræ debitæ salutationis & apostolicæ benedictionis alloquium persolventes, hortamur in Domino, fraternitatem diligite, & caritatem mutuam inter vos ad honorem Dei irrefragabiliter conservate. Omnipotens Dominus actiones vestras aspirando præveniat, & adjuvando misericorditer prosequatur. Amen.

Data Pisis xv. Kalend. Decemb.

☞ INNOCENTII EPISTOLA.

Ad Salzburgensem Archiep. ne canonicam vitam professi ad alios ordines transeant.

Ex Anecdot. to. IV. p. II. pag. 98. *Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili Conrado Saltzburgensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.*

DE dignitate & excellentia vitæ Canonicorum multa nos docet divina scriptura, & multa possemus dicere, quod vita canonicorum vita est apostolica, quam Apostoli contemptis omnibus, hac in vita cum Domino vixerunt, & post ascensionem cum multitudine credentium, cujus erat anima una & cor unum, hac vita viventes cam posteris suo exemplo tenendam reliquerunt; quod martyr & pontifex Urbanus ad informationem fidelium in suis memorare decretis curavit dicens: Scimus vos non ignorare, quomodo vita communis hactenus inter bonos christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maxime inter eos, qui in sorte Domini electi sunt, i.e. clericos, sicut in actibus Apostolorum legitur: multitudinis credentium erat cor unum & anima una. Hanc beati Augustini regulis ordinatam sanctus Theologus suis epistolis informavit; horum itaque & aliorum muniti auctoritatibus, non minoris meriti æstimamus vitam canonicam aspirante, & prosequente Domini spiritu observare, quam religionem monasticam ejusdem spiritu perseverantiæ custodire. Unde antecessorum nostrorum decretis statutum esse meminimus, ne professionis canonicæ quisquam, postquam Dei vice super caput sibi homines imposuerint, alicujus levitatis instinctu, vel discretionis aut religionis obtentu de claustro audeat sine prælati & congregationis permissione discedere. Quorum vestigiis inhærentes, quod quidam fratres in claustro Berthengadensi de mutatione ordinis sui vana præsumptione attentare voluerunt, apostolica auctoritate, ne fiat interdicimus, præcipientes, ut quod Deo voverunt reddere, & regulam beati Augustini, quam professi sunt, Domino adjuvante servare studeant. In cujus observantia si eos fortasse remissos, & minus ferventes repereris, monemus fraternitatem tuam, ut secundum datam tibi a Deo sapientiam professionem & ordinem suum servare, & mandatis regulæ obedientia sicut tua interest, districte commoneas. Datum Laterano XVII. Idus Apr.

PRO CANONICA INNOCENTII ELECTIONE ASSERENDA EPISTOLÆ TRES.

EDITORIS MONITUM.

Tres sequentes epistolas nactus sum in codice Udalrici, num. 352. 345. 346. quas cum instituto meo haud vehementer abhorrentes agnoverim, ideo dandas hic censui. Cum enim sacrosancta Ecclesiæ Dei concilia hic edere disposuerim, juvat ea documenta afferre, quæ legitimum Ecclesiæ caput, sub quo non rara convenerunt concilia, asserunt, & confirmant.

EPISTOLA CARDINALIUM ET EPISCOPORUM S.R.E. AD LOTHARIUM REGEM.

L. divina inspirante clementia Romanorum clarissimo regi, justitiæ rigore fulgenti, Episcopi N. & N. & Cardinales Romani cum cæteris fratribus salutem & perpetuam de hostibus suis victoriam.

NUllus Christianorum ignorat, optime Rex, quod Romana ecclesia Dei institutione & sanctorum patrum imitatione & religiosorum virorum devotione domina sit non urbis, sed orbis; & ea consistente cuncta prospere consistunt, eaque deficiente cuncta decrescunt. Et sicut altius excellit, sic ventorum ac tempestatum tyrannidem facilius a se repellit, & quanto rerum mundanarum turbine conquassatur, tanto lucidius purificatur. Beatæ igitur memoriæ Papa H. migrante, & viam universæ terræ ingrediente, nos Episcopi & Cardinales G. Cardinalem Diaconum sancti Angeli virum honestum, moribus compositum, Deo Deumque timentibus carum, in summum pontificem elegimus, in ecclesiam Lateranensem constipatum catervis fidelium deduximus, & in sede summa positum nos & infinita religiosorum turba honoravimus. Post hoc in Palatium ascendimus, & quæ ex more geri solent, complevimus, & omnia insignia pontificalia H. Papæ, Calixti Papæ, Paschalis Papæ, suorumque prædecessorum ei tribuimus. His vero

(*a*) Hujus approbationis meminere abbates provinciæ Remensis in epist. ad Adrianum papam IV. inter epist. S. Bernardi his verbis: *Collectionem nostram, quam beatæ memoriæ Innocentius papa privilegio apostolicæ auctoritatis confirmavit; & vos per apostolicam benedictionem confirmate.* Hinc Mabillonius colligit Capitulorum generalium Ordinis S. Benedicti originem ad Innocentium papam referendam esse. Tametsi Capitula generalia in majori monasterio tempore Alberici abbatis, annis fere 200. ante hanc epist. celebrata fuisse reperio. Verum his in capitulis soli superiores Majori monasterio subditi intererant. *Martene.*

☞ ro circa horam tertiam rite peractis, Petrus Leonis hora ſexta, qua Juda Chriſtum crucifixit & tenebrarum caligo mundum involvit, cum ſuis conſpiratoribus atque conſanguineis aliiſque manifeſto pretio conductis, eccleſiam Sancti Martii turribus fratrum propinquam, feſtinanter adiit, cappam rubeam indecenter induit, fictitiaque pontificatus inſignia arripuit. Sequenti autem die eccleſiam beati Petri armis petiit, machinis circumdedit, tecta muroſque fregit, homicidiis peractis & nimia humani ſanguinis effuſione, ſic cum improbis, Apoſtolorum principis intravit januas. Altera autem die armata manu ad Lateranenſem eccleſiam perrexit, fumo, igne, ſanguine eam violenter invaſit, Palatium conſcendit, pontes confregit, ſedes Pontificum contrivit, ſacrarium beati Laurentii aperuit, quæ optima ſibi viſa ſunt diripuit, ad propria ſe recollegit. Poſthac Palladium, in quo dominus noſter Papa Innocentius cum catholica eccleſia reſidebat, aggreditur. Verum equitibus & equis plurimis amiſſis in confuſione ſuæ ignominiæ domum turpiter receſſit. Deprædationes vero eccleſiarum & præcipue beati Petri theſaurum, quem pontifices Romani & ſacratiſſimi Imperatores Deo beatoque Petro dedicaverunt in lampadibus aureis, calicibus, thuribulis, candelabris, imaginibus, crucibus, gemmis, aliiſque vaſis pretioſis, nec non & palliis & veſtibus ſericis auro gemmiſque contextis, directiones necnon & prædiorum eccleſiaſticorum ignorationes, & peregrinorum expoliationes quantæ ſint qui Romam vel Jeruſalem properant euntes & redeuntes utique diffamant. Quæ vero alia turpia ipſe ſuique complices gerant regalibus auribus non ſunt referenda. Sed per Dei gratiam infra paterni muri caveas jam latitat: abbates, marchiones, principes, aliique barones in auxilium catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ properant. Orientales & Occidentales Eccleſiæ prædictum invaſorem pari voto parique conſenſu unoque ſpiritu anathemate condemnant, dominum vero Innocentium Papam a catholicis catholice lectum, catholice conſecratum, ſicut univerſalem patrem & Beati Petri vicarium amplectuntur, venerantur, ſuiſque nuntiis frequentant. Quod igitur ſuper his celſitudo veſtra, o glorioſiſſime Rex, agere debeat, regalis providentia Spiritu ſancto ſuccenſa provideat. Accingere igitur, & archiepiſcopis, & epiſcopis, abbatibus religioſiſque viris, nec non & regni principibus ſolito more in auxilium principis Apoſtolorum properanter occurre: quatenus Eccleſia Dei lætetur, religio Chriſtiana ſublimetur, ſchiſmaticorum perfidia comprimatur, corona capitis tui a rege cæleſti benedicatur. Quæ vero hic deſunt venerabilis frater noſter G. Gualterus * & Deo dilectus Ravennatis Eccleſiæ archiepiſcopus viva vobis voce clarificabit, quem attentius ſerenitati veſtræ commendamus, & ut eum pro reverentia beati Petri & totius Catholicæ Eccleſiæ honorifice tractetis, rogamus.

A tum viſitare voluiſtis, plurimum in Domino gaviſi ſumus & congratulati, quem etſi longa terrarum ſpatia a nobis ſeparent corporaliter, tamen, quæ diviſa connectit, ſeparata conjungit ſpiritualiter vos amplectimur, & pro poſſe noſtro vobis ſervire parati ſumus. Super quo vero unum noſtrum conſilium deſideratis, taliter reſpondemus. Decedente SS. Romanæ ſedis Epiſcopo beatæ memoriæ patre noſtro Honorio, ſicut audivimus & in veritate comperimus, Innocentius, qui quondam Gregorius dicebatur, Sancti Angeli Diaconus Cardinalis, bonorum omnium, Deo quemadmodum ab æterno proviserat diſponente, per electionem venerabilium fratrum & dominorum noſtrorum unanimiter in unum convenientium, Guillelmi Prænestini, M. Albanenſis & Joannis Hoſtienſis, D. Sabinienſis Epiſcoporum, & reliquorum Catholicorum Cardinalium ad Sanctæ Romanæ Eccleſiæ regimen aſſumptus eſt canonice. Poſtmodum vero Petrus Leonis, qui papatum a longis retro temporibus affectaverat, parentum violentia, ſanguinis effuſione, decruſtatione ſanctarum imaginum, facta & conſpiratione inverecunda facie (rubeam ſibi cappam aſſumens) univerſalem matrem noſtram ſanctam Romanam Eccleſiam turpiter uſurpare & ſimoniace occupare contendit. Hac itaque veritate comperta, cum univerſitate totius Italicæ Eccleſiæ prædictum Innocentium virum ſobrium, prudentem, caſtum, manſuetum, humilem, omnique morum honeſtate conditum pro more eccleſiæ per ſupradictos venerabiles fratres divinitus conſecratum, noſtrum univerſalem patrem, papam, & apoſtolicum indubitanter amplectimur, devote colimus, & veneramur. Prædictum vero Petrum, vere Leonis rugientis filium quærentem quem devoret, tanquam non electum, ſed contra Deum & ſanctam Eccleſiam erectum, non aſſumptum ſed intruſum, non apoſtolicum ſed apoſtaticum, non catholicum ſed hæreticum, non conſecratum ſed execratum, divina ei in omnibus & per omnia contradicente auctoritate, condemnantes abdicamus. Veſtræ igitur ſanctitatis prudentiam ſuppliciter exoramus & vicaria charitate conſtantiam veſtræ fidei velut columnam immobilem in Domino confortamus, quatenus in fide beati Petri & in obedientia ejus vicarii dilectiſſimi patris noſtri Innocentii, per gratiam S. Spiritus electi, ſanctæque Romanæ eccleſiæ dilectione firmiter perſiſtatis. Præterea ne veſtis Chriſti inconſutilis a perfidis & infidelibus ſortem mittentibus, quod Divina avertat clementia, dividatur, & navis Petri fluctibus marinis hinc inde concuſſa periclitetur, devotiſſime ſuggerimus, ut dominum Lotharium invictiſſimum Romanorum regem ad urbem ſine dilatione venire viriliter & inſtanter exhortari dignemini, & tam veſtræ diœceſeos fratres & epiſcopos, quam etiam reliquos veſtros comprovinciales, velut alter Petrus aliquando converſus, in prædicta fide indubitanter confirmetis, quatenus tam per dominum regem, quam & per vos pax eccleſiæ reformetur, & Judaicæ perfidiæ hæreſis, quæ nuper in eadem eccleſia exorta eſt, præſtante Domino, funditus extirpetur, & contra omnia quæ ſe extollunt contra unitatem & veritatem; vos tamquam murum ferreum pro domo Domini firmiter opponatis. De cetero in veſtris ſanctiſſimis orationibus in omnibus nos & per omnia humiliter commendantes, obnixe rogamus, ut hoc, quod ante homines vel ab hominibus dicimur aut exiſtimamur, ante Deum veſtris ſuffragantibus nobis meritis, eſſe quandoque mereamur. Orantem pro

EPISTOLA GUALTERI RAVENNATENSIS Archiepiſcopi ad N. Parthenopolitanum ſeu Magdeburgenſem Archiepiſc.

Venerabili domino N. Sanctæ Parthenopolitanæ Eccleſiæ archiepiſcopo G. ſanctæ Ravennatis Eccleſiæ miniſter, licet indignus, ſalutem & perpetuam in Chriſto dilectionem.

VIſis ſanctiſſimæ paternitatis veſtræ literis quibus me, quamquam inviſum & facie igno-

nobis veſtram ſanctitatem divina pietas ad multorum profectum & ad ſanctæ eccleſiæ honorem & utilitatem incolumem in longum conſervare dignetur.

EPISTOLA HENRICI LUCENSIS EPISCOPI AD EUNDEM.

Venerabili domino N. ſanctæ Parthenopolitanæ Eccleſiæ digno archiepiſcopo H. Dei gratia Lucenſis ſervus & epiſcopus, ſpiritum conſilii & fortitudinis.

DE ordine electionis Romani pontificis, ſi vobis placuiſſet a viris religioſis ac me ſapientioribus ut vobis notificaretur, expetere non erat incongruum. Sed quoniam vobis, ut patri & domino meo, non ſatisfacere non debeo, de multis pauca perſtringam. Convenientibus cardinalibus in Eccleſia S. Andreæ apoſtoli ſtatutum eſt ab eis; octo perſonis, duobus epiſcopis, G. Prænestino, & C. Sabinenſi, tribus Cardinalibus presbyteris P. Piſano, P. Ruſo, & Petro Leonis, tribus Cardinalibus diaconibus, Gregorio ſcilicet Angeli Jonathæ, Americo cancellario, electionem Pontificis committi, ita ut ſi committeret dominum papam Honorium, qui tunc in articulo mortis poſitus erat, ab hac vita tranſire, perſona quæ ab eis communiter eligeretur, vel a parte ſanioris conſilii, ab omnibus pro domino & Romano Pontifice ſuſciperetur. Prænestinus etiam cum cæteris decrevit, ut ſi quis electioni taliter factæ contradiceret, anathemati ſubjaceret; & ſi quis alium adtemptaret eligere, factum pro infacto haberetur, nec ipſe ulterius in eccleſia locum conſequeretur, quod & ipſe Petrus Leonis ore proprio confirmavit, adjiciens; non oportere eos dubitare, quod occaſione ſua in eccleſia ſcandalum oriretur, quoniam mallet in abyſſum ſubmergi, quam propter ſe ſcandalum naſci. Deinceps ſtatutum eſt, ut electores altera die ſimul convenirent. Cæterum Petrus Leonis cum Jonathan ab eis recedens, ut corvus ille vel ſubmerſus vel carnium ingluvie detentus, ad fratres poſtea redire contempſit, & conventicula ſeorſum colligens, altare maledictionis eligere ſatagebat. Quod niſi dominus papa Honorius, quem credebant jam mortuum, ſe ad feneſtram populo oſtendiſſet, cum fratrum & propinquorum, ac muneribus & obſequiis conductorum turba miniſtrorum, præco Antichriſti, ſupra quod dicitur Deus, ante tempus ſe extuliſſet. Itaque cum hæc talia præſenſiſſent ii, quorum corda Deus tetigerat, eccleſiæ periculum expaveſcentes, & tempeſtatis procellas jam intumeſcentes, cum Papa Honorius in VI. fr. de initio quadrageſimæ ad patres ſuos appoſitus eſſet, celebratis exequiis pro neceſſitate loci & temporis, non tamen ex more ſicut oportebat, cum A calamitatis tempeſtas inſtaret, de octo perſonis ad electionem electis, Prænestinus, Sabinenſis, B. Rufus, A. Cancellarius, quintum Gregorium Cardinalem Diaconum ſancti Angeli, invitum & omnibus modis renitentem, cum religioſis viris epiſcopis, cardinalibus presbyteris, diaconibus, & ſubdiaconibus, in ſummum pontificem elegerunt, cum Petro Leonis, qui erat octavus, P. Piſano ſexto & Jonatha ſeptimo remanentibus. Quod vero compertum eſt ab his, qui dolum in corde conceperunt, ut iniquitatem parerent, nam & ipſe Petrus Leonis a longis retro temporibus ad id pervenire, ut avarus & ambitioſus, affectaverat, ſicut multis probatur indiciis, tribus generibus munerum nunc hos, nunc illos ſibi alliciens, congregatis, quos potuerunt, proh dolor! cum epiſcopo Portuenſi rubea cappa illum veſtierunt. Quod factum multæ ſanguinis effuſiones, multæ locorum urbis deſtructiones, terribiles ſacrarum imaginum decruſtationes; heu facinus! pro ſtipendio militum ſuorum ſibique obſequentium, conſecutæ ſunt: quamvis Leo ejuſdem Petri Leonis frater, & alter Leo frangentis panem, cum utrique ſtriderent dentibus, alter in alterum, antequam papa obiiſſet juraverunt coram cardinalibus, quod neuter eorum de electione pontificis ſcandalum faceret, ſed quem eccleſia eligeret, pro domino venerarentur, & colerent. Nos autem ſententiam & conſilium religioſorum virorum catholicorum & orthodoxorum, de Tuſcia, de Longobardia, & de Ultramontanis partibus amplexantes, approbantes, & imitantes, Petrum Leonis in hoc facinore ut ſchiſmaticum, & quoniam ſuum ſchiſma defendit, hæreticum omnimodis abdicamus, dominum vero Innocentium pro patre & ſummo pontifice tenemus, recipimus, veneramur, & colimus. Paternitatem veſtram pro nobis orantem Dominus omnium conſervare dignetur. Me ad ſervitium veſtræ ſanctitatis inconcuſſa fide, quaſi unum de famulis veſtris, deprecor ut exiſtimetis.

DECRETA INNOCENTII PAPÆ II.

Ex dictis Innocentii papæ.

SAne de presbyteris, qui Parochias ad Monaſteria pertinentes in Eccleſiis, conſtituuntur, prædeceſſorum noſtrorum ſac. mem. Urbani, atque Calixti ſententiam confirmamus, ſtatuentes, ne abbates in Parochialibus Eccleſiis, quas tenent, abſque epiſcoporum conſilio presbyteros collocent: ſed epiſcopi parochiæ curam cum abbatum conſenſu ſacerdoti committant, ut ejuſmodi ſacerdotes de plebis quidem cura epiſcopis rationem reddant; abbati vero pro rebus temporalibus ad monaſterium pertinentibus debitam ſubjectionem exhibeant, & ſic ſua cuique jura ſerventur. Extat in dit. ad norm. in MS. Co Piſtorien

ANNO CHRISTI 1130.

CONCILIUM ANICIENSE,

ANNO CHRISTI 1130.

In quo excommunicatus Petrus Leonis, ſive Anacletus antipapa, ann. Dom. MCXXX.

COncilii hujus memoriam debemus Guigoni Carthuſiæ priori, qui in vita S. Hugonis Gratianopolitani epiſcopi a ſe conſcripta: Defuncto, *inquit*, Honorio, cum per tyrannicam & ſchiſmaticam rabiem, non ſuis meritis, ſed cognatorum & fratrum fultus præſidiis, Petrus Leonis adverſus veſtram innocentiam (*ſcribit enim ad Innocentium II. papam*) quæ beatæ memoriæ Honorio ſucceſſerat, emerſiſſet; atque hoc vir Dei certiſſime comperiſſet: morbis licet & ætate conſumptus, zelo tamen domus Dei, cujus diligebat decorem, perrexit Anicium, ut eundem cum aliis

aliis episcopis excommunicaret schismaticum. A Quæ profecto excommunicatio, propter autoritatem tanti viri, contulit multum, & profectum catholicis, & detrimentum schismaticis. Et certe tam idem Petrus, quam pater ejus, sancto viro multas olim venerationes & obsequia præstiterant. Sed beatus homo in tali negotio, id est, ubi periclitabatur justitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebatur. *Hactenus Guigo.*

ANNO CHRISTI 1130.

G. C. VVlgrinum Bituricensem archiepiscopum & Aquitaniæ primatem, præfuisse huic concilio, affirmari non potest nisi ex conjectura hoc uno argumento nixa: quod & in ejus provincia hoc haberetur concilium, & aliunde sciamus excommunicatum ab eo ac depositum fuisse Girardum Engolismensem episcopum, superiorum pontificum in Gallia legatum, tunc autem Anacleti antipapæ, sive Petri Leonis. Quod hoc in concilio a VVlgrino factum esse, probabile videri potest; Vide Patriarchium Bituricense cap. LXII. Tomo II. bibliothecæ novæ MSS. Labb.

ANNO CHRISTI 1130.

CONCILIUM CLAROMONTANUM

Innocentii papæ autoritate indictum, quo Anacletus antipapa & invasor sedis apostolicæ condemnatur, anno Domini MCXXX.

INitio pontificatus hanc synodum apud Claromontem in Gallia celebratam esse propter schismaticum & pseudopontificem Anacletum, testatur Otto Frisingensis, lib. 7. cap. 18. *his verbis:* Non multo post Honorio mortuo gravissimum schisma in ecclesia oritur, Innocentio canonice electo; filio Petri Leonis violentia amicorum suorum qui fortissimi in Urbe erant, favente sibi Rogerio Siculo, intruso. Cui dum Innocentius resistere non valeret, Urbe cedit, transcensisque Alpibus Gallias ingreditur, ubi in regno Gallici regis, in civitate apud Claromontem concilium celebrans, nuntios Lotharii Conradum Juvavensem, Eribertum Monasterienſem, episcopos, obvios habuit. *Eadem synodo Anacletum condemnatum fuisse testatur Platina in vita Innocentii his verbis:* Innocentius, celebrato apud Claromontem concilio, Petrum antipapam cum sectatoribus damnavit. *Hæc ille.*

Acta hujus Concilii edidit Baluzius tom. 7. Miscel. p. 74. & hæc sunt.

Baluz. scel. to. p. 74.

ANno dominicæ incarnationis MCXXX. residente domino Papa Innocentio cum Episcopis & Cardinalibus, catholicis simul & religiosis viris, ac R. Lugdunensi, W. Bituricensi, Stephano Viennensi, A. Narbonensi, B. Arelatensi, O. Terraconensi, G. Auxitano, F. Aquensi, P. Tarentasiensi Archiepiscopis, eorumque suffraganeis Episcopis, & Abbatibus quampluribus, Cluniacensi, Dolensi, Casæ-Dei, & aliis juris sedis apostolicæ, cum præfatis Pontificibus subjectis, una cum Salseburgensi Archiepiscopo, & Monasterienſi Episcopo, ac Abbate Gorgiensi, qui pro honore & salute Ecclesiæ pro Teutonico regno occurrerant, assidente & Hu. Anicensi Episcopo, cum innumera multitudine sapientium & bonorum virorum, apud Clarummontem, mense Novembris, indictione octava, synodus est in nomine Domini celebrata; in qua de fide catholica & animarum ædificatione, ac morum honestate, malorumque pullulantium eradicatione tractatum est, & obedientia domino Papæ Innocentio astanti ab universis est constanter promissa. Capitula vero recitata sunt hæc.

Quoniam frigescente caritate superabundavit iniquitas, & in novissimis diebus instant tempora periculosa, (sunt enim homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus inobedientes, ingrati, sceleſti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei) invocanda est ab universis cum devotione gratia B sancti spiritus, ut mala pullulantia resecet, & in servis suis sua dona multiplicet, ac tempora quieta conservet. Ad extirpandas igitur vitiorum pravitates, prædecessorum statuta in medium sunt producta, & novitatibus crescentium vitiorum nova medicamina sunt adhibita.

I. Statuimus ut si quis simoniace ordinatus fuerit, ab officio omnino cadat quod illicite usurpavit. Vel si quis præbendas, aut honorem, vel promotionem aliquam ecclesiasticam, interveniente execrabilis ardore avaritiæ, per pecuniam adquisivit, honore male adquisito careat, & nota infamiæ percellatur.

II. Præcipimus etiam quod tam Episcopi quam clerici in statu mentis, in habitu corporis, Deo C & hominibus placere studeant, & nec in superfluitate, scissura, aut colore vestium, intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum, sed quod eorum deceat sanctitatem.

III. Illud autem quod in sacro Calcidonensi constitutum est Concilio irrefragabiliter conservari præcipimus; ut videlicet decedentium bona Episcoporum a nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus successoris sui in libera œconomi & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur de cætero illa detestabilis & sæva rapacitas. Si quis autem hoc omnino attentare præsumpserit, excommunicationi subjaceat. Qui vero morientium Presbyterorum vel clericorum D bona rapuerint, simili Sententiæ subjiciantur.

IV. Decrevimus ut ii qui a subdiaconatu & supra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum Dei, vasa Domini, sacrarium Spiritus sancti debeant esse & dici, indignum est eos cubilibus & immunditiis deservire.

V. Prava autem consuetudo, prout accepimus, & detestabilis inolevit, quoniam monachi & regulares Canonici post susceptum habitum & professionem factam, spreta bonorum magistrorum Benedicti & Augustini regula, leges temporales & medicinam gratia lucri temporalis addiscunt. E Avaritiæ namque flammis accensi se patronos causarum faciunt. Et cum psalmodiæ & hymnis vacare deberent, glorioſæ vocis freti munimine allegationum suarum varietate justum & injustum fasque nefasque confundunt. Attestantur vero imperiales constitutiones absurdum, immo & opprobrium esse clericis, si peritos se velint disceptationum esse forensium, hujusmodi temeratoribus graviter feriendis. Ipsi quoque neglecta animarum cura, ordinis sui propositum nullatenus attendentes, pro detestanda pecunia sanitatem pollicentes, humanorum curatores se faciunt corporum

ANNO CHRISTI 1130.

Cumque impudicus oculus impudici cordis sit nuntius, illa de quibus loqui etiam erubescit honestas non debet religio pertractare. Ut ergo ordo monasticus & canonicus Deo placens in sancto proposito inviolabiliter conservetur, ne hoc ulterius præsumatur, auctoritate apostolica interdicimus. Episcopi autem, abbates, & Priores tantæ enormitati consentientes, & non corrigentes, propriis honoribus spolientur.

VI. Præcipimus etiam ut laici qui Ecclsias tenent, aut eas Episcopis restituant, aut excommunicationi subjaceant.

VII. Innovamus autem & præcipimus ut nullus in Archidiaconum nisi Diaconus, nullus in Decanum vel Præpositum nisi Presbyter ordinetur. Archidiaconi vero, Decani, vel Præpositi qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserint, honore suscepto priventur.

VIII. Præcipimus etiam ut Presbyteri, clerici, monachi, peregrini, & mercatores omni tempore sint securi. Treguam autem ab occasu solis quarta feria usque ad ortum solis in secunda feria, & ab adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ, & a quinquagesima usque ad octavas Pentecostes, ab omnibus inviolabiliter observari decernimus. Si quis autem treguam frangere tentaverit, post tertiam commonitionem si non satisfecerit, Episcopus suus excommunicationis in eum sententiam quisque confirmet. Si quis autem hoc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subjacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus ut Episcopi ad solum Deum & salutem populi habentes respectum, omni tepiditate sepposita ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi consilium & auxilium præbeant, neque hoc alicujus amore aut odio prætermittant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

IX. Detestabiles autem illas nundinas vel ferias in quibus milites ex condicto convenire solent & ad ostentationem virium suarum & audaciæ temerarie congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula sæpe proveniunt, omnimode interdicimus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia & viaticum non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura.

X. Item placuit ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit quod in clericos vel monachos manus injecerit, anathemati subjaceat. Quod qui fecerit, excommunicetur.

XI. Indubitatum est quoniam honores ecclesiastici sanguinis non sunt, sed meriti, & Ecclesia Dei non hereditario jure aliquando nec secundum carnem successorem expetit, sed ad sui regimen & officiorum suorum dispensationes honestas, sapientes, & religiosas personas exposcit. Eapropter auctoritate prohibemus apostolica ne quis Ecclesias, præbendas, præposituras capellanias, aut aliqua ecclesiastica officia hereditario jure valeat vendicare aut expostulare præsumat. Quod si quis improbus & ambitionis reus attentare præsumpserit, debita pœna mulctabitur, & postulatis carebit.

XII. Sane conjunctiones consanguineorum omnino fieri prohibemus. Hujusmodi namque incestum, qui jam fere stimulante humani generis inimico in usum versus est, sanctorum patrum statuta & sacrosancta Dei detestatur Ecclesia. Leges etiam sæculi de tali contubernio natos infames pronuntiant & ab hereditate repellunt.

XIII. Pessimam siquidem, depopulatricem, & horrendam incendiorum malitiam auctoritate Dei & beatorum Apostolorum Petri & Pauli omnino detestamur & interdicimus. Hæc enim pestis, hæc hostilis vastitas, omnes alias depræda-tiones exsuperat. Quæ quantum Dei populo sit damnosa, quantumque detrimentum animabus & corporibus inferat, nullus ignorat. Assurgendum est igitur & omnimodis laborandum ut tanta clades tantaque pernicies pro salute populi eradicetur & extirpetur. Si quis igitur post hujus nostræ prohibitionis promulgationem malo studio, sive pro odio: sive pro vindicta, ignes apposuerit vel apponi fecerit, aut appositoribus consilium vel auxilium scienter tribuerit excommunicetur. Et si in hoc mortuus fuerit incendiarius, Christianorum careat sepultura, nec absolvatur nisi prius damno cui intulit secundum facultatem suam resarcito, juret se ulterius ignem non appositurum. Pœnitentia autem ei detur ut in Hierosolymis aut in Hispania in servitio Dei per integrum annum permaneat. Si quis autem Archiepiscopus aut Episcopus hoc relaxaverit, damnum restituas, & per unum annum ab officio episcopali abstineat. Sane Regibus & Principibus faciendæ justitiæ facultatem, consultis Archiepiscopis & Episcopis, non negamus.

Nota Stephani Baluzii.

Concilium istud, in quo vir celeberrimus & harum rerum valde peritus Jacobus Sirmondus pronuntiavit verisimile esse eosdem ipsos canones qui constituti sunt in Concilio quod Innocentius II. celebravit in Ecclesia Lateranensi fuisse promulgatos, aut omnes, aut pro parte, nunc damus ex archivo Ecclesiæ Barcinonensis, unde illud habuerat illustrissimus vir Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis. Admonet autem Sirmondus mentionem istius Concilii facere Bernardum Guidonis in libello de Conciliis his verbis: *Anno Domini MCXXX. indictione VIII. mense Novembri apud Clarummontem, præsidente ibidem Innocentio Papa II. cum Cardinalibus & Archiepiscopis & Episcopis ac religiosis viris, cum multitudine sapientum & litteratorum virorum, celebrata est synodus, in qua de fide catholica & animarum ædificatione ac morum honestate & malorum eradicatione tractatum est, & obedientia eidem Papæ Innocentio adstanti ab universis est gratanter promissa. In eadem quoque synodo concessum est privilegium clericis, quod habetur in decretis* 17. q. 4. *Si quis suadente*. Viderat igitur Bernardus decreta istius Concilii Claromontensis. Eadem vidisse constat Ptolemæum Lucensem, cujus hæc sunt verba: *Innocentius in Claromonte Concilium celebrat, ibique etiam constitutionem fecit quod si quis suadente diabolo manus violentas in clericum, monachum, vel conversum injecerit, sententiam excommunicationis incurrat, nec ab ea possit absolvi nisi per curiam Romanam vel cui commiserit, quam habes XVII. 4. IV. Si quis suadente*. Viderat etiam Petrus Jacobi de Aureliano, quæ in practica sua referens hunc canonem, qui apud Gratianum descriptus est ex Innocentio tantum absque ulla mentione Concilii, ait constitutionem illam factam fuisse ab Innocentio in Concilio Claromontano. Correctores Romani, quibus cognitum non erat istud Concilium, addiderunt hunc canonem sumptum esse ex Concilio Lateranensi, ubi extat, cum dicendum fuerit sumptum fuisse ex isto Claromontano, ubi primum editus fuit, & ex quo citatur ab auctoribus supra nominatis.

Peregrinatio Hispanica injuncta incendiariis in capite ultimo hujus Concilii non erat simplex peregrinatio religionis ergo, uti monuimus in additione ad librum octavum de concordia sacerdotii & imperii cap. 21. cum interpretaremur constitutiones a Callisto Papa II. editas in Concilio Lateranensi anno MCXXII.

ANNO CHRISTI 1130.

CONCILIUM (1) STAMPENSE

Contra Anacletum antipapam congregatum, anno Domini MCXXX. tempore Inn. II.

IN hac ſynodo, autore ſancto Bernardo, damnatum eſſe Petrum antipapam, qui ſe Anacletum nominabat, contra vero approbatam fuiſſe electionem Innocentii canonice & legitime ordinati, teſtatur Vincentius, lib. 27. cap. 6. & Bernardus abbas, lib. 2. cap. 1. in vita ſancti Bernardi. De qua hæc Sugerius in vita Ludovici regis: Quo rex, ut erat piiſſimus eccleſiæ defenſor, cito compunctus, concilium archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum & religioſorum virorum Stampis convocat: & eorum conſilio tam de perſona quam de electione inveſtigans (fit enim ſæpe ut Romanorum tumultuantium quibuſcumque moleſtiis, ecclesiæ electio minus ordinarie * fieri valeat) & aſſenſum electioni conſilio virorum præbet, & deinceps manutenere promittit. Cum autem & ſuſceptionis & ſervitii primitias Cluniaci per nos ei delegaſſet: tanto exhilarati ſuffragio, cum gratia & benedictione domino regi per nos referentes, ad propria remiſerunt. Ut autem ad ſanctum Benedictum ſuper Ligerim deſcendit, dominus rex cum regina, & filiis ei occurrens, & nobilem diademate ſæpius coronatum verticem tamquam ad ſepulcrum Petri inclinans, pedibus ejus procumbit, & catholicum affectum & devoti ſervitii effectum ei & eccleſiæ promittit. Cujus exemplo & rex Angliæ Henricus ei Carnotum occurrens, devotiſſime pedibus ejus proſtratus, votivam ſui ſuorumque & terræ ſuæ ſuſceptionem, & obedientiæ filialis promittit plenitudinem. *Hæc Sugerius de rebus geſtis uſque in annum ſequentem. Quæ his ſubjicit, ſuo loco poſtea dicturi ſumus.*

ordinate.

Sed quæ his conſentientia ſcripſerint ejuſdem temporis autores, ut veritas ore duorum vel trium teſtium res ipſa ſpectantium magis ac magis fortiuſque roboretur, adducamus in medium. Bernardus abbas, qui res geſtas ſancti Bernardi accurate conſcripſit, de his agens, hæc ait: Præmiſſi in Gallias fuerant nuntii, qui Gallicanæ eccleſiæ intimarent negotii veritatem, & hortarentur epiſcopos, ut in ultionem præſumptionis accingerentur, & damnata parte ſchiſmatica, ſubſcriberent unitati. Necdum vero ad plenum tenor operis innotuerat epiſcopis, nec privatim quiſquam commodare præſumpſit aſſenſum, donec collecto Stampis generali conventu, in commune decernerent quid reciperent, quid damnarent. Neque enim Francia, cæteris regionibus proclivibus ad ſchiſmata, aliquando tali factione fœdata eſt, nec malignorum acquievit erroribus, nec fabricata eſt in eccleſia idolum, nec venerata in Petri cathedra monſtrum. Neque enim talibus in cauſis principalia aliquando eos terruerunt edicta, aut generalibus utilitatibus privata commoda prætulerunt, nec declinantes in partem perſonis detulere, ſed cauſis. Convocato igitur apud Stampis concilio, abbas ſanctus Claræ-vallenſis Bernardus, ſpecialiter ab ipſo Francorum rege & præcipuis quibuſque pontificibus accerſitus, ſicut poſtea fatebatur, non mediocriter pavidus & tremebundus advenit, periculum quippe & pondus negotii non ignorans. In itinere tamen conſolatus eſt eum Deus, oſtendens ei in viſu noctis eccleſiam magnam concorditer in Dei laudibus concinentem: unde ſperavit pacem ſine dubio proventuram. Ubi vero ad locum ventum eſt, celebrato prius jejunio, & precibus ad Deum fuſis, cum de eodem verbo tractaturi rex & epiſcopi cum principibus conſediſſent, unum omnium conſilium fuit, una ſententia, ut negotium Dei famulo imponeretur, & ex ore ejus tota cauſa penderet. Quod ille, timens licet & tremens, monitis tamen virorum fidelium acquieſcens, ſuſcepit: & diligenter proſecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam & famam prioris electi, aperuit os ſuum, & Spiritus ſanctus implevit illud. Unus ergo omnium ore locutus, ſuſcipiendum ab omnibus ſummum pontificem Innocentium nominavit, & ratum eſſe, omnes pariter acclamarunt. *Hæc Bernardus. Eadem quoque Theobaldus in Vita Willelmi.*

☞ AD CONCILIUM STAMPENSE,

In cauſa ſchiſmatis celebratum anno 1130.

ADDITIO.

STampenſis hujus concilii ſermonem habens Labbeus ea affert, quæ in vita S. Bernardi ab auctore cævo traduntur; ego vero plus aliquod nactus ſum de hoc ipſo concilio in tractatu Arnulfi Sagienſis archidiaconi, dein epiſcopi Lexovienſis apud Muratorium Rerum Ital. tom. III. pag. 423. Eſt autem lucubratio illa perpetua invectiva in Girardum Engoliſmenſem epiſcopum, qui Anacleti antipapæ partes ſecutus eſt. Ita ergo ille cap. V. Nunciato in Gallis ſchiſmate, dum pro partibus vario favore multi multa loquuntur, fideliſque populus ancipiti raptatur errore, primus regum catholicus princeps rex Francorum Ludovicus occurrit. Is vocatis epiſcopis, & omnibus, qui probatæ religionis in Galiis habebantur, convocato etiam clero, regnique majoribus, concilium ſtatuit generale, cumque ſe Petro Leonis ob ſua & patri obſequia fateretur obnoxium, nihil tamen ſuper hoc celſitudini regiæ voluit arrogare; epiſcopis & patribus, qui ex monaſtica religione convenerant, omni tradita poteſtate, ut eis & in eos omnis diffinitio conferretur, eo quod penes ſanctos epiſcopos eccleſiæ diſpenſatio tota conſiſtit, & abbates, quos divinitatis contempla-

tio

x Manſi ppl. Tom. p. 406.

(1) Hujus Concilii Epocha a nullo Veterum notata, ſed illud ante initium menſis Maji celebratum videtur. *Pagius ad An. Ch. 1130. n. 35.*

☞ tio recreat, divina latere consilia non creditur. Cui concilio quondam (quoniam) interesse Girarde non poteris, cum literis tuæ deformitatis imagine consignatis nuncium destinasti. Utramque te novisse personam, & electionis ordinem plenius exquisisse, proculdubio cum Innocentio papa stare justitiam, eo quod plane vir esset honestatis egregiæ, & ipsius electio prima tempore, & a præcipuis Romanæ ecclesiæ fuerat celebrata personis. Porro Petrum per opulentam manum cathedram posterius usurpasse, virum adeo vita reprobatum, & nomine, ut si ipsum etiam quælibet electionis forma defenderet, promoveri tamen vitæ qualitas, & infamia minime sustineret. Id tibi, & tuæ largitioni * subjectis ratum fore; idque cum Lugdunensem, tum Viennensem ecclesiam, tum totam fere Italiam ab ipsius Urbis mœnibus excepisse. Aderant autem ibi venerabiles, quæ Romæ fuerant sub eadem tempestate personæ, quæ rerum seriem plane cognoverant, præsertim quæ oculata fide singula percepissent. Habebantur quoque super hoc ipso & aliarum, quæ non aderant, ultro delegata testimonia, simul & persuasiones personarum, quas spiritum Dei habere certa fides esset, cum tot hominum sensus in eamdem ferme confluerent voluntatem; sicut enim una bonorum fides est, sic & spiritus unus: malorum vero spiritus multiplex, & voluntas ambigua. *Huc usque ille de Concilio hoc, in quo pro Innocentio decisum est.*

ANNO CHRISTI 1130.

ANN CHRI 113

* *f legationi.*

☞ REMENSE CONCILIUM

In qua Hugo comes Roccienſis anathemate punitur anno circiter 1130. *celebratum.*

Anno 1139 circiter.

PAulo antequam Innocentius II. Remense concilium celebraret, Raynaldus Remensis archiepiscopus provinciale concilium in urbe metropoli habuit, quo dies dicta est Hugoni comiti Rocciensi, & Levoldo vicecomiti reis illatæ injuriæ in ecclesiam, seu monasterium S. Theodorici Laudunensis, cujus villam Triniacum (Trigni) iniquis exactionibus vexabant. Patres cognita causa utrumque anathemate punierunt. En verba Bartholomæi episcopi Laudunensis in charta vulgata in tom. VI. n. XXVI. appendicis annalium Ord. S. Benedicti: *Quapropter cum Remis conventus episcoporum ageretur; judicio eorum uterque excommunicatus est.* Hæc tantum de hoc Remensi concilio ad posteros venerunt.

CONCILIUM HERBIPOLENSE

In quo Innocentii II. electio confirmatur.

IN Germania Lotharius Imperator Wiceburgi seu Herbipoli Concilium convocavit, de quo chronicon Magdeburgense adhuc ineditum ad hunc annum habet: *Concilium XV. Episcoporum mense Octobri a Rege Wirceburg congregatur, cui affuit Archiepiscopus Ravennæ, Apostolicæ sedis Legatus: ubi Gregorius, qui & Innocentius, qui Petro Leoni in electione prævaluit, a Lothario rege, & omnibus congregatis, eligitur, & confirmatur.* Gualterius enim, qui Ravennatensis Archiepiscopus erat, Innocentii II. partes cum suis Ravennatensibus perpetuo secutus est, ut habet Rubeus lib. 5. hist. Raven. qui tamen, sicuti & Labbeus, hujus synodi mentionem non facit.

☞ AD CONCILIUM HERBIPOLENSEM

In quo Innocentii electio confirmatur anno 1130. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manfi Suppl. Tom. II. pag. 402.

ANnalista Saxo Ecardi ad annum 1130. *eadem habet de hoc concilio, quæ annalista Magdeburgensis ad eundem annum adnotavit, cujus verba recitat collector Venetus concilior. to.* 12. *pag.* 1450. *sed cum aliquid præterea addat, quæ Magdeburgensis omittit, ideo totum ejus testimonium hic referendum censeo.*

Concilium XVI. episcoporum mense octobri a rege Wirceburh congregatur, cui adfuit archiepiscopus Ravennæ, apostolicæ sedis legatus, ubi Gregorius, qui & Innocentius, qui Petro Leoni in electione prævaluit a Lothario rege, & omnibus ibi congregatis eligitur & confirmatur. Ibi excommunicati sunt Petrus Leonis, Conradus *Henrici imperatoris consobrinus, qui regnum invaserat contra Lotharium*) & frater suus Fridericus (*dux Suevorum*) cum omnibus eis faventibus.

Ad hoc pariter concilium pertinent sequentes literæ, quas Udalrici codex suppeditat. Ex Codic. Udalric. a eccl

In Christo plurimum dilecto fratri Ottoni Bambergensis ecclesiæ venerabili episcopo frater G. Ravennatis ecclesiæ cardinalis, apostolicæ sedis legatus, salutem, & omne bonum.

Fraternitati vestræ notum esse credimus, quod dominus noster papa Innocentius cum literis suis misit nos ad regem, & ad regni principes, qui cum amore & honore nos recepit; sed responsionem suam ad consilium principum distulit, inter quos fraternitatem vestram primam, aut inter primos pro servitio ecclesiæ ad curiam festinasse credimus, quippe quem inter reliquos episcopos regni Teutonici mater nostra Romana ecclesia quadam prærogativa dilexit, & tanquam specialem filium creans propriis manibus benedixit.

xit. Rogamus itaque itaque dilectionem vestram, A & in ea fide & devotione, quam matri vestræ Romanæ ecclesiæ debetis, mandamus, ut omni occasione, & excusatione remota, quantocius ad nos veniatis, & in causa ecclesiæ, tanquam fidelis catholicus nobis assistendo, legationem domini papæ cum literis suis, una cum aliis fratribus recipiatis, & obaudiatis.

ANNO CHRISTI 1130.

eod. n. CLIX. *L. Dei gratia Romanorum rex Ottoni dilecto, fidelique suo Babenbergensi episcopo, gratiam suam & omne bonum.*

Propter instans, & valde necessarium ecclesiæ & regni negotium Wurtzburch gratia Spiritus sancti tractandum de infirmitate tua, quæ adventum tuum ad nos tardavit, dolemus, quoniam prudentiæ tuæ discretione, ac consilio ad opus ecclesiæ & regni potissimum nunc indigemus. Verum quoniam virtus in infirmitate perficitur, in ea caritate, quam ecclesiæ, pro qua Dei gratia semper devote laborasti, debes, commonemus te & quam intime rogamus, ut si alio vehiculo non possis, navigio saltem ad nos, & conventum venerabilium confratrum, & coepiscoporum tuorum Wirtzburch una nobiscum adventum tuum desiderabilem præstolantium venire properes. Vale.

B

eod. n. CL. *G. Dei gratia sanctæ Ravennatis ecclesiæ minister licet indignus, nunc vero apostolicæ sedis legatus, & I. Faventinus episcopus, venerabili fratri Ottoni Babenbergensi episcopo, orationem, & fraternam in Christo dilectionem.*

Vestræ paternitati notificamus, quod per gratiam Dei sospites & alacres sumus Wurtzeburch, & ibidem indictam curiam expectamus. Sed cum in præfato loco essemus, de castro Nurinberch siniſtra quædam audivimus, unde miramur, & satis dolemus. Quapropter vobis rogando mandamus, ut vera nova, quæ audistis, vel quicquid exinde ad præsens scire potestis, nobis insinuare dignemini. Præterea de puero nostro infirmo suppliciter exoramus, ut eum, quam citius potestis, si convaluit, ad nos mittere procuretis.

Huc pariter refert Hansizius Ger. Sacr. tom. II. pag. 229. sequentes literas ad S. Ottonem Babenbergensem datas.

Venerabili fratri, & coepiscopo Ottoni Babengersi episcopo, Dei gratia qualiscumque Conradus Salzburgensis, Ecbertus Monasterienſis episcopi, cum orationibus devotum, & intimum servitium. Ex Hasinz. Germ. Sac. tom. II. p. 229.

Convenientibus ad curiam pro destruenda, quæ regnum evasit, calamitate ejusdem regni principibus; miramur, & satis dolemus vestram non adesse præsentiam, cum in hoc negotio nemo posset nobis esse magis necessarius. Unde personam vestram nulla deberetis occasione subtrahere; quoniam eo magis pro pace, & tranquillitate ecclesiæ, & regni collaborare nobis deberetis. Obnixe itaque debita dilectione dignitatem vestram monemus & rogamus, ut remota penitus omni occasione vel excusatione adhuc tentetis venire, scientes omnes principes desiderare præsentiam vestram & expectare.

MELPHITANUM CONCILIUM IN APULIA

Ab Anacleto II. antipapa anno 1130. celebratum.

dem. COncilii Melphitani anno 1130. ab Anacleto II. antipapa celebrati mentio nulla apud veteres scriptores supereſt, si anum excipias Romualdum Salernitanum archiepiscopum in Chronic. a Muratorio to. VII. Rer. Ital. vulgato, qui tamen nihil præter nomen memorat. Ita C enim scribit de Anacleto: *A quo* (Rogerio scilicet Siciliæ rege) *receptus est; cujus auctoritate Apuliam intravit, & apud Melphiam concilium celebravit*: Nec plura de hoc concilio alias nemini comperto.

CONCILIUM APUD S. ÆGIDIUM

Ab Innocentio II. anno 1130. celebratum.

dem. DE concilio apud S. Ægidium nihil supra nomen scimus; nomen vero servavit nobis Sichardus Cremonensis episcopus in chronico vulD gato a Muratorio Rer. Italic. t. 7. p. 596. Hæc vero ille de Innocentio II. agens: *Pisis proficiscens, apud S. Ægidium concilium celebravit.*

CONCILIUM JOTRENSE

Ob S. Thomam S. Victoris Parisiensis Priorem occisum, pro justitia congregatum, anno MCXXX. Innocentii papæ II.

CUm archidiaconus Parisiensis Theobaldus illicitas exactiones occasione archidiaconatus a presbyteris exigeret, beatus autem Thom. prior S. Victoris Parisiens., insignis justitiæ amator & defensor, magno zelo eidem resisteret: per nepotes archidiaconi ipsius vir religiosus in obsequio caritatis, in itinere quod pietas indiceret, in opere sancto, in sanctorum comitatu, in domini-

E co die, in sinu meo, inquit Stephanus Parisiensis in epistola ad Bernardum 159. ad Innocentium papam, & intra manus meas crudeliter ab impiis pro justitia trucidatus est. *Hac de causa*, inquit Petrus Cluniacensis abbas, *nuper in his partibus archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, ac multorum religiosorum & sapientum personæ congregatæ sunt: & concilio habito, in hujusmodi*

ANNO CHRISTI 1130.

modi ſacrilegos ſeveritatis ſententiam protulerunt. A *Confirmet ergo, ſi placet, apoſtolica auctoritas quod ab eis bene actum eſt; ſuppleat, ſi quid minus ſevere decretum eſt, ut impii debita ultione puniantur, & ab eorum imitatione cæteri deterreantur.* Hæc & alia Petrus ad Innocentium.

Ad inſtantiam Stephani Pariſienſis epiſcopi, per litteras quas ex notis Joannis Picardi ad epiſt. 158. ſubjungo, martyrium ipſum B. Thomæ, ejuſque juſtam vindictam exponentis, Gaudefridus ſedis apoſtolicæ legatus hanc ſynodum Jotri celebrandam indixit, eaque contra ſacrilegos martyris occiſores conſtituit, quæ in epiſt. Innoc. ad epiſcopos Galliæ qui huic concilio interfuerant reddita deſcribuntur. Epiſtolarum a Stephano Pariſienſi ſcriptarum prima iſta eſt. B

Stephanus Dei gratia Pariſienſis epiſcopus F. R. E. H. archipresbyteris, ſalutem.

„ EX auctoritate Dei Patris omnipotentis, & „ Filii, & Spiritus ſancti, & ſanctæ Dei „ genitricis Mariæ, & omnium ſanctorum, ex„ communicamus, & anathematizamus, & a „ ſanctæ matris eccleſiæ liminibus ſequeſtramus „ illos qui dominum Thomam priorem S. Vi„ ctoris interfecerunt, & qui cum fortitudine „ interfectoribus adfuerunt, & eos quorum con„ ſilio & admonitione & auxilio interfectus eſt. „ Omnes etiam illos excommunicamus, qui in„ terfectores & interfectorum præſentes coadju- C „ tores in ſuo hoſpitio receperint, & qui cum „ eis aliquam communionem vel participationem „ habuerint in cibo & potu, in conſilio & lo„ cutione (niſi forte pro eorum correptione) „ vel emptione, & venditione, in dati & acce„ pti communione, in ſuſceptione & protectio„ ne omnes iſtos excommunicamus, donec reſi„ piſcant, & ad ſatisfactionem veniant. Man„ damus itaque vobis & præcipimus, quatenus „ per ſingulos dies dominicos hoc modo & his „ verbis excommunicetis, ac cæteros presbyteros „ excommunicare faciatis. Mandamus enim vo„ bis, quatenus unuſquiſque veſtrum in ſuo ar„ chipresbyteratu prohibeat, ut nullus omnino „ presbyter, nec de ſæculo, nec de religione, D „ nec abbas, nec canonicus, nec monachus in„ cluſus, nec eremita, nec etiam abbas S. Vi„ ctoris, hujus excommunicationis reum ad ſe „ pro confeſſione venientem ſuſcipiat, neque „ abſolutionem hujus culpæ tribuat, aut pœni„ tentiam injungat: quia ego de toto reatu mi„ hi ſoli abſolutionem & pœnitentiam reſerva„ vi. Hoc quoque præcipimus, ut presbyteri, „ quando excommunicant, hanc noſtram prohi„ bitionem omnibus dicant. Valete.

Stephanus his ſcriptis, præ mœrore nec ſoli Pariſienſis cælum ſuſpicere valens, Claramvallem ſeſe recepit, indeque Gaufrido ſanctæ Romanæ eccleſiæ legato & Carnutum epiſcopo has tranſmiſit. E

Gaufrido Dei gratia, venerabili Carnotenſium epiſcopo & apoſtolicæ ſedis legato, Stephanus eadem gratia Pariſienſis eccleſiæ miniſter indignus, nunc autem miſeriæ & afflictionis præco infelix, valere in Domino.

„ CAlamitatis novæ pondus, quam veſtris au„ ribus, imo cordi veſtro, illaturus ſum, „ neſcio ſi verbis aliquibus digne valeat expli„ cari. Nuncium durum & grave auditu, om„ nibus, quibus Chriſti Jeſu & ſanctæ matris ec„ cleſiæ opprobria dura & gravia ſunt, præci„ pue nobis ſub habitu & ſigno religionis con„ ſtitutis: quibus hæc tanto plus omnibus gra„ viora futura ſunt, quanto ſpecialius ad no„ ſtrum gravamen, imo oppreſſionem & ruinam „ omnium ſpectat noſtrum unius occaſus. Ma„ giſtrum Thomam priorem cœnobii S. Victo„ ris, virum approbatum, omnibuſque bonis a„ micum & dilectum, ac in ſanctæ eccleſiæ de„ fenſione illum coadjutorem & propugnatorem „ devotiſſimum & ſtrenuiſſimum, impiorum ma„ nibus extinctum ſciatis, carne quidem mor„ tuum, ſed, ut indubitanter credimus, viven„ tem cum Chriſto. Cui enim Chriſtus vere cau„ ſa moriendi fuit, in gloria omnino deeſſe non „ poterit: quoniam & ipſe, cum ultimum in „ noſtris manibus exhalaret ſpiritum, libera vo„ ce ſe pro juſtitia mori proteſtatus eſt: certiſ„ ſimum præteritæ præſentiſque juſtitiæ ſuæ, qua „ in eccleſia Chriſti contra impios pugnaverat, „ teſtimonium relinquens, quoniam in ipſa con„ ſummaretur. Hæc enim prima, hæc & ulti„ ma cauſa fuit laboris illius. Nam pro ipſa „ juſtitia tunc mecum aderat. Ego enim ipſius „ præcipue admonitione ſicut ei ſemper de his „ cura eſſe ſolebat, rogatu & aſſenſu regis, per „ eum quoque * ad ipſum perſuaſi, ad abba- * Forte id ipſum. H. Chiles „ tiam monialium, quæ eſt Chelis, emendan„ dandam & ordinandam perrexeram, aſſum„ ptis mecum viris religioſis, abbate ſcilicet S. „ Victoris, & S. Maglorii, & ſubpriore S. Mar„ tini, aliiſque compluribus monachis, canoni„ cis, ac clericis. Cumque pro viribus negotio „ peracto reverterer, juxta domini Stephani ca„ ſtrum, quod Gorniacum dicitur, ſubito ab e„ jus hominibus, ſcilicet nepotibus Theobaldi ar„ chidiaconi, inſidias mihi in via præſtruenti„ bus, aſſultum paſſus ſum. Cumque nos iner„ mes, utpote die dominico, & pacem ferentes „ incederemus, ſubito evaginatis gladiis irruunt „ ſuper nos, & nec Deo, nec diei ſacræ, nec „ mihi, nec his qui mecum erant religioſis vi„ ris, honorem dantes, inter manus noſtras & „ innocentem trucidaverunt, mihique mortem „ comminati ſunt, niſi abſcederem a conſpectu „ eorum celeriter. Nos autem fiducialius agen„ tes, in medios gladios nos conjecimus, & jam „ ſemivivum direque laniatum a manibus eorum „ abſtraximus: atque undique circumdantes eum, „ de ſua confeſſione, & de ejus quam paſſus „ fuerat inimicorum impietate dimittenda, al„ locuti ſumus. Tunc ille libenti animo omni„ bus qui in ſe peccaverant dimittens, & ſuo„ rum peccatorum intime remiſſionem petens, „ percepta tandem communione corporis & ſan„ guinis Chriſti, libera voce ſe coram omnibus „ pro juſtitia mori conteſtatus eſt, & ſic reddi„ dit ſpiritum. Hinc ergo, licet noſtræ ſpei fi„ ducia certa, quantum ad ejus ſpectat ſalutem „ & gloriam, exultandum omnino non dubitet, „ pretioſamque in conſpectu Domini mortem ſan„ ctorum ejus ſciamus: mœror tamen & luctus „ gravis, qui de amici orbatione, & communi „ omnium noſtrum confuſione oboritur, nulla „ prorſus conſolatione in noſtro animo tempe„ ratur. Me enim in ipſo occiſum video, & „ multo magis me occiſum quam ipſum: quia „ me in ejus morte periculis expoſitum cerno, „ ipſum autem a periculis liberatum. Supereſt „ igitur, ut, quia me nunc tam graviter deſo„ latum & contriſtatum cernitis, ad me conſo„ landum ſimul & conſiliandum venire non dif„ feratis. Ego enim, quaſi qui ipſam deteſtan-

„ dam

ANNO CHRISTI 1130.

„ dam loci faciem ſuſtinere non valeam, Cla-
„ rævallis fugiens receſſi, illic vos expectaturus,
„ ut conſilium pariter capiamus quid nobis pro
„ ſanctæ eccleſiæ tam intolerabili ruina facien-
„ dum ſit. In omnes enim nos impetus iſte ca-
„ ſum minatur, & veniet, niſi præveniat Do-
„ minus. Mando ergo vobis, & ſummopere de-
„ precor, ut omni dilatione poſtpoſita Claræ-
„ vallis properetis: quia pericula undique mihi
„ imminent, pro quibus conſilium differri non
„ poteſt.

His Gaudefridus acceptis Claramvallem advolavit, mandatoque apoſtolico præcipit epiſcopis diœceſeon Remenſis, Rotomagenſis, Turonenſis, Senonenſiſque ad ſynodum Jotri indictam frequentes convenire. Illis autem coactis Hugo Gratianopolitanus epiſcopus, Carthuſienſiumque familia in hunc modum reſcripſere.

Dominis & patribus in Chriſto reverendiſſimis, archiepiſcopis, epiſcopis, & cæteris religioſis perſonis, in præſentem locum defendendæ juſtitiæ gratia congregatis, Hugo Gratianopolitanæ eccleſiæ vocatus epiſcopus, & filii ejus, Carthuſienſium pauperum ſervus inutilis Guigo, & qui ſecum ſunt fratres, agenda cognoſcere, cognita viriliter adimplere per Chriſtum Dominum noſtrum.

„ QUod homines ſumus, ad naturam; quod
„ juſti, ad meritum; quod epiſcopi, vel
„ presbyteri, vel archidiaconi, vel aliquid hu-
„ juſmodi, ad eccleſiaſticum pertinet officium.
„ In primo exiſtimus: in ſecundo ſalvamur: in
„ tertio providendi aliis quæ ſubtiliora ſunt, po-
„ teſtatem accipimus. Duo ergo priora ad nos,
„ tertium refertur ad proximos. Quod ſi mani-
„ feſtum fuerit, juxta illud ficulneæ evangelicæ
„ exemplar, quæ tamdiu expectata fructum non
„ attulit, officium nos inutiliter habere ſuſce-
„ ptum: nulla juſta cur in eo relinquamur re-
„ manebit occaſio. Quid ergo ſi non ſolum in-
„ utiles eccleſiæ, ſed etiam pernicioſi, vel ver-
„ bis vel exemplis extiterimus? Nonne non ſo-
„ lum dejici, ſed etiam digni ſumus puniri?
„ Etſi igitur B. Thomæ, & cæterorum, qui re-
„ center lotis in ſanguine agni ſtolis ſuis ad cæ-
„ leſtia demigrarunt, in conſpectu Domini mors
„ pretioſa mundana ultione non egeat: tamen
„ ſi eccleſia Dei, ſine qua nec publicæ res
„ ſalvæ ſunt nec privatæ, utilitate careat diſci-
„ plinæ, rogamus ſupplices & obſecramus, qua-
„ tenus armatura fidei protecti, & rectitudinis
„ zelo ſuccenſi, & ſanctorum Moſis, Phinees,
„ Mathathiæ, beatorum quoque apoſtolorum Pe-
„ tri & Pauli adverſus Simonem, Ananiam, &
„ Barieſu, pie deſævientium, maximeque ipſius
„ Domini venditores de templo cædendo pro-
„ turbantis, exemplis animati, in ſacrilegos ho-
„ micidas eccleſiaſtici rigoris intrepide gladium
„ producatis, eoſque, ſi fieri poteſt, omnibus
„ ſacrorum officiis privetis & beneficiis, quate-
„ nus omnis Iſrael audiens timeat, & nequa-
„ quam ultra quiſpiam faciat ſimile. Ipſi enim
„ magis quam homicidæ, in quorum cruentas
„ delicias, vota complenda, & odia ſatianda,
„ ſanctorum ſunt corpora laniata. Qui niſi tan-
„ tæ nequitiæ non ſolum fructu caruerint, ſed
„ & pœnam ſenſerint, omnibus apud nos juſti-
„ tiæ defenſoribus ſimilia ſunt metuenda. Vale-
„ te. Orate pro nobis, & ſacris elevatis dextris
„ ſuper partem mundi, in qua ſiti ſumus, be-
„ nedictionem & obſecrationem profundite. Ite-
„ rum valete. Participes nos faciat Deus ſancto-
„ rum operum veſtrorum, geſtorum & gerendo-
„ rum. Valete tertio cum reverendis principibus
„ Bleſenſi & Nivernenſi.

ANNO CHRISTI 1130.

Dum hæ in concilium referuntur litteræ, Innocentius S. Bernardi ſcriptis monitus, patribus ſuper eorum decreto in hanc reſcripſit ſententiam,

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Rainaldo Remenſi, Hugoni Rotomagenſi, Hugoni Turonenſi, archiepiſcopis, & eorum ſuffraganeis epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ GRaviora delicta amarioribus gravis pœni-
„ tentiæ fletibus purganda ſunt: & quod
„ adverſus ſacros ordines committitur, expedit
„ ut celeriter dignis animadverſionibus expietur.
„ Quis enim locus tutus, & cui perſonæ ſit præ-
„ ſtanda ſecuritas, ſi eccleſiæ Dei violenter cle-
„ rici, cæleſtibus obſequiis mancipati, injuriis,
„ vel captionibus, vel cruciatu corporis a per-
„ ditis hominibus affligantur? aut, quod dete-
„ ſtabilius eſt, morte & ſacri ſanguinis effuſio-
„ ne mulctentur? Adverſus ergo tam Deo odi-
„ bile & tam piaculare flagitium, quod in dile-
„ ctos filios noſtros bonæ memoriæ Thomam
„ priorem S. Victoris, & Archembaldum ſubde-
„ canum Aurelianenſem commiſſum eſt, tepidi-
„ tate ſepoſita, aſſumpto vigore juſtitiæ exur-
„ gant canones, armentur jura: &, ſi res ex-
„ poſtulat, novum ſcelus novæ ſynodi librata
„ ſententia conteratur. Quod ergo a veſtra di-
„ lectione ſuper hoc apud Jotrum nuper judica-
„ tum eſt, apoſtolica auctoritate ſtatuimus eſſe
„ firmatum. Sed quia nimis remiſſa videtur eſſe
„ veſtra ſententia, addendo cenſemus, ut in
„ quibuſcumque locis præfati ſanguinarii præſen-
„ tes fuerint, divina ibi non celebrentur officia:
„ & ſi quis ſacrilegos illos clericidas, ac cæle-
„ ſtis collegii perturbatores, & effuſores Domi-
„ nici ſanguinis, in ſæculo remanentes manute-
„ nere & confovere tentaverit, anathematis ſen-
„ tentia percellatur. Ad hoc addentes ſtatui-
„ mus, ut, quia de nefaria parentum nequitia,
„ & horrendo furore, clerici nec adipiſci nec
„ retinere eccleſiaſticum debent emolumentum
„ (ipſis enim non pretio, non violentia, non
„ terrore, non conſanguineorum truculenta ne-
„ quitia, ſed ſolis intervenientibus meritis, opor-
„ tet acquiri, & acquiſitum ſervari) tam Te-
„ baldus Noterius, quam alii qui honores ſub
„ hac peſſima forma acquiſierint vel retinue-
„ rint, ſalva nimirum ſedis apoſtolicæ reveren-
„ tia, eccleſiaſticis priventur beneficiis. Et quia
„ ſuperabundat iniquitas, ſummopere proſpicien-
„ dum eſt, ut clerici de cætero nihil humanum
„ metuant: & ut grata tranquillitate, famulati-
„ bus valeant vacare divinis, apoſtolica eis ſuf-
„ fragia propenſius impertimur.

Hactenus varia, quæ de parricidio noſtri Thomæ offendi in manuſcripto reſcripta, & ad lucidiorem rei intellectum non mediocriter conducentia deſcripſiſſe pretium operæ duxi. Porro cum Guigo primariæ Carthuſiæ præſes adverterit in vita Hugonis Gratianopolitani eum hac vita migraſſe anno MCXXXII. Aprilis menſe, Innocentius quoque papa fuerit electus an. MCXXX. XIII. Kal. Martii, neceſſario noſter Thomas necatus fuit eodem anno & quidem XIII. Kal. Septembris, ut legi in necrologio noſtro ſub his verbis: *Anniverſarium magiſtri Thomæ prioris hujus eccleſiæ, qui pro defenſione juſtitiæ ab inimicis*

ANNO CHRISTI 1130.

justitiæ crudeliter interfectus, vivens & moriens honestatis & patientiæ dignam atque imitabilem sequacibus suis vitæ formulam dereliquit. In necrologio S. Guinaili Corbolienſis eadem legere eſt. Anno, inquam, MCXXX. noſtrum Thomam occubiſſe rurſus apparet, quod Innocentius papa ob antipapæ Anacleti potentiam fugerit in Galliam, & ſub initium anni MCXXXI. Lutetiam ingreſſus, mox noſtrum adierit cœnobium; ubi cum vidiſſet in clauſtro ſepulturam noſtri Thomæ, ratus locum dignitati locati non reſpondere, juſſit efferri in baſilicam ad dexteram ſummi altaris, & adverſus ſacellum tum memoria crucis Chriſti inſignitum, idque VII. Idus Martii, ad quem diem recitatur rei geſtæ ſumma in hanc ſententiam: *Commemoratio domini Thomæ prioris hujus eccleſiæ, quando corpus ejus præcepto domini papæ Innocentii de clauſtro translatum, & in eccleſia ſepultum eſt.* Atavi autem tumulo ſuperaddidere carmen: cujus ſuperſcriptionem longiuſculam continuiſſe hæc, teſtificatur liber ſtylo conſcriptus: *Epitaphium magiſtri Thomæ prioris S. Victoris, & poſt veri martyris, qui pro execrandis exactionibus & exceſſivis corruptionibus factis in pluribus dominorum curiis, & ad hoc conſtitutus ex parte domini Stephani Pariſienſis epiſcopi, tandem propter veritatem & juſtitiam manifeſtam, die Dominico inter manus & brachia præfati domini epiſcopi ipſe S. Thomas frater noſter a nepotibus Theobaldi archidiaconi Pariſienſis nefarie & crudeliter occiſus eſt, & excerebratus variis gladiis.* Epitaphium vero, licet rudius, hujuſmodi eſt:

Hic jacet egregius Thomas Prior, & poſt ſanguine tinctus,
Thomas vir ſobrius, æquitatis tramite cinctus.
In pietate pater, in judicio bene rectus.
Nec fuit hic frater donorum turbine flexus.
Martyrium ſitiens, inopum damnis miſeratus:
Nec fraudes patiens curarum presbyteratus.
Juſtitiæ zelo dum militat, enſe feritur.
Spiritus in cælo, corpus terra ſepelitur.
Hunc pie deplorat Stephanus tunc Pariſienſis:
Hunc ſcriptis decorat Bernardus Claræ-vallenſis.
Summi pontificis juſſu locus hunc capit iſte.
Cœtibus angelicis nos Thomæ jungito Chriſte.

Mox in eodem libro ſequebatur hoc hexaſtichum:

Eſt lux æterna Thomæ collata Priori,
Qui meruit martyr juris amore mori.
Novit Bernardus dux Claræ-vallis id ipſum,
Qui cauſam ſcribit martyriique modum.
Conſignata brevi clauduntur membra ſepulcro,
Vix tamen acta viri claudit uterque polus.

Adnotatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1135. n. 5. & ſeq.

D. Thomæ hujus cædis, & Concilii *Jotrenſis* annus variis ſedibus jactatus ſedulo inquirendus. Joannes Picardus in Notis ad Epiſtolam Divi Bernardi CLVIII. & ex eo Labbeus Tom. V. Concil. Mauricus in Annal. Ciſterc. ac Henſchenius ad diem primum menſis Aprilis in Comment. prævio ad vitam S. Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani hæc anno MCXXX. contigiſſe perſuaſum habuere. Bulæus Tom. II. Hiſt. Univerſitat. Pariſienſis pag. 121. & Mabillonius in Chronologia Bernardina illa ad annum MCXXXI. differunt. Mabillonius tamen in Notis fuſioribus ad Epiſtolam CLVIII. Divi Bernardi eadem cum anno MCXXXIII. Baronius vero cum præſenti 1135. connectunt. Verum tam cædem S. *Thomæ*, quam Concilium Jotrenſe ad annum MCXXXIII. pertinere, mihi pene certa ſtat ſententia. Primo, quia *Gotfridus* Carnotenſis Epiſcopus anno tantum MCXXXII. Legatus Sedis Apoſtolicæ ab Innocentio II. ante ſuum e Gallia diſceſſum conſtitutus fuit; neque enim præſente Summo Pontifice Legato opus erat, uti ſuo loco oſtendimus. Secundo, quia Concilium Remenſe anno MCXXXI. tempore Quadrageſimæ ad feſtum Sancti Lucæ ab Innocentio II. indictum fuit, & cædes hæc, ut ſtatim videbimus, menſe Auguſto peracta. Quare alio Concilio opus non fuiſſet. Tertio, ex citatis Petri Venerabilis verbis manifeſte liquet, tempore, quo hæc acciderе, Innocentium II. in Galliis non fuiſſe, ſed in Italia; alioquin non diceret Sanctus Abbas, *nuper in partibus noſtris*.

Denique in Necrologio Victoriano ad diem XX. menſis Auguſti legitur: *Anniverſarium Magiſtri Thomæ Prioris hujus Eccleſiæ, qui pro defenſione juſtitiæ ab inimicis juſtitiæ crudeliter interfectus, & vivens, & moriens, honeſtatis & patientiæ dignam, atque laudabilem ſequacibus ſuis vitæ formulam dereliquit, tertio decimo Kalendas Septembris*, qui dies anno MCXXXIII. in Dominicam incidit, certoque conſtat, Sanctum virum non alia die a dominicali trucidatum fuiſſe. Verum quidem eſt, ſimiles annotationes ſæpe a poſterioribus additas fuiſſe Martyrologiis ac Necrologiis, ipſoſque Victorinos iſtam parum curaſſe, cum ab aliquot annis ejus ſepulchro inſcripſerint, eum anno MCXXXI. peremptum eſſe, licet eo anno dies XX. Auguſti in feriam quartam ceciderit; ſed cum eadem annotatio in Necrologio Sancti Guinaili Corbolienſis etiam legatur, & Sancti *Thomæ* Martyrium in nullum ex præcedentibus annis competere poſſit, perſpicuum eſt in utroque Necrologio diei, quo contigit, affixum fuiſſe.

Antequam Synodus Jotrenſis congregaretur, Innocentius II. poſtquam de commiſſo ſcelere certior factus eſt, ſcripſit R. *Remenſi*, *H. Senonenſi & eorum Epiſcopis*. Rinaldo ſcilicet & Henrico Archiepiſcopis, literas Tom. V. Spicilegii recitatas, quibus eos acriter urſit, ut parricidas illos & hujus criminis conſcios plecterent: *Si quid enim*, inquit, *a vobis diſſimulatum vel omiſſum fuerit, cognoſcetis id ad animarum veſtrarum & officii periculum pertinere. Sane quidquid ſuper his Prudentia veſtra decreverit, B. Petri & noſtra erit firmitate ſubnixum. Sanctorum ſiquidem Patrum decreta, & noviſſima & antiqua Conciliorum ſtatuta vos inſtruunt, quid oporteat in hujuſmodi caſu decerni. Ad hæc mandamus, ut corpus præfati boni viri, qui coram Judice ſuperno modo de ſua juſtitia & innocentia, teſtimonium perhibet & ſub obedientia vivens in obſequio proprii eſt interfectus Epiſcopi, in ſua Eccleſia honorifice tumuletur. Data Piſis XXI. Decembris.* His literis acceptis corpus Thomæ in Baſilicam locatum ad dexteram ſummi altaris, idque VII. Idus Martii, ad quem diem in Eccleſia Sancti Victoris recitatur rei geſtæ ſumma in hanc ſententiam: *Commemoratio Domini Thomæ Prioris hujus Eccleſiæ, quando corpus ejus præcepto Domini Papæ Innocentii de clauſtro translatum, & in Eccleſia ſepultum eſt.* Joannes Picardus citatus, qui hanc annotationem exhibet, ait Innocentium II. ſub initium anni MCXXXI. Lutetiam ingreſſum, mox Sancti Victoris adiiſſe cœnobium, & præcepiſſe corpus Sancti Viri in honorificentiori, quam fuerat loco collocari. Verum Innocentius II. eo Chriſti anno menſe Martio Leodii fuit, non vero Lutetiæ, ut ſuo loco probatum eſt.

Bulæus etiam laudatus putavit, prædictas literas ad utrumque Archiepiſcopum datas, quia paulo tardiores fuerunt in exequenda ſententia ad ſe ab eo miſſa, indeque Innocentium II. aliis literis eis ſignificaſſe, quam moleſte tarditatem iſtam, ignaviamque ferret. At ex poſteriorum harum literarum lectione manifeſtiſſime apparet eas Pontificis ſententiam non ſubſecutas eſſe, ſed præceſſiſſe. Sed cum Bulæus mortem *Thomæ* cum anno MCXXXI. male copulaſſet, non potuit in harum poſteriorum literarum Epocha non errare, quia *Innocentius* II. toto anno MCXXXI. Piſis abfuit. Porro nulla ratio afferri poteſt, quæ *Thomæ* cædem poſt annum MCXXXIII. differri debere indicet. Quare non video mortis *Thomæ* & Concilii *Jotrenſis* Epocham amplius in dubium revocari poſſe; eo enim anno Gotfridus Carnotenſis Epiſcopus Apoſtolicæ Sedis Legatus in Gallia erat, ut fidem facit Gauterius Monachus Cluniacenſis in libello *de Miraculis B. Virginis Mariæ*, Tom. I. Biblioth. Labbei pag. 650. relato, in quo is Auctor dicit ſe eo anno primum miraculum, quod in medium adducit, cognoviſſe *ab uno venerabili Goffrido Carnotenſi Epiſcopo, & Apoſtolicæ Sedis Legato in conventu nobilium perſonarum referente*. Ex quibus tandem omnibus conſequens eſt, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum, qui cum Guigone Priori Cartuſienſium ad Concilium Jotrenſe adverſus parricidas Thomæ ſcripſit, non eſſe Sanctum *Hugonem* anno MCXXXII. menſe Aprili demortuum, ut duarum priorum ſententiarum a nobis confutatarum ſe-

ANNO CHRISTI 1130.

ctatores autumarunt, sed alterum *Hugonem* Ordinis Cartusiani ejus in Episcopatum successorem, ut tam Baronius, quam Mabillonius recte viderunt.

Non solum Divus Bernardus anno MCXXXIII. scripsit Epistolas CLVIII., CLIX., & CLX. occasione cædis *Magistri Thomæ* Prioris Sancti Victoris; sed etiam Epistolam CLXI. occasione cædis *Archembaldi Subdecani Aurelianensis*, quam utramque hoc anno patratam esse credebat Baronius, qui num. VIII. in margine easdem citat. Verum utrumque facimus anno MCXXXIII. commissum; nam Ordericus lib. XIII. pag. 896. ad annum MCXXXI. varia, quæ diversis annis accidere, referens, scribit Hugonem Decanum Aurelianensem a temerariis hominibus in via percussum fuisse, additque: *Tunc etiam Thomas Sancti Victoris Canonicus vir magnæ auctoritatis interemptus est, cujus interfectionem Stephanus Parisiensis Episcopus adstans cum ingenti mœrore contemplatus est.* Erat tamen Ordericus, licet hoc tempore in Normannia vixerit, dum loco Archembaldi Subdecani Aurelianensis, habet Hugonem Decanum; divus enim Bernardus in Epist. CLXI. ad Innocentium II., aliique Clericum tunc occisum *Archembaldum Subdecanum* Aurelianensem appellant. Porro utramque cædem eodem fere tempore factam indicat etiam Bernardus in ea ad Innocentium II. Epistola: *Vox sanguinis*, inquit, *Archembaldi subdecani Aurelianensis invaluit. Nam ecce, pro dolor! juxta Prophetam*, sanguis sanguinem tangit, & simul juncti *fortius clamant ad vos de Francia. Clamat, inquam, & vociferatur uterque sanguis*, &c. *Si, inquam, vigor Ecclesiasticus pepercerit istis, Joanni dico* (interfectori Archembaldi) *& Theobaldo Notario*, Thomæ interfectori. Quo ex loco obiter observabis, quantum hallucinati fuerint Viri docti, qui *Thomæ* cædem cum anno MCXXX., vel cum anno MCXXXI. connexuere; cum duobus illis annis mense Augusto, quo eam contigisse diximus, Innocentius II. fuerit in Francia, & tamen teste Bernardo, extra eam agebat hujus carnificinæ tempore. Perperam etiam Mabillonius in notis fusioribus ad Epist. CCXLV. S. Bernardi ex laudato Orderici loco deducit Hugonem Decanum in Joannis Aurelianensis Episc. locum subrogatum fuisse, & id male ab Historicis Ecclesiæ Aurelianensis prætermissum; cum Ordericus eo loco non sequendus, sed corrigendus sit.

ANNO CHRISTI 1130.

Idem Mabillonius in brevi nota ad Epistolam Sancti Bernardi CLXI. ait, Bernardum contrarium esse Petro Venerabili a Baronio num. VIII. citato, in lib. I. Epist. XVII., ubi dicit Petrum insinuare Archembaldum de medio sublatum ante Thomam Victorinum, his verbis: *Quorum impunitas sceleris arma ministrat furoris: ut sicut post Aurelianensem Subdecanum ad dominum Thomam Parisiensem, quia prior inultus remanserat, persecutorum gladius se convertit.* At Bernardus indicat tantum spatium, quod inter utramque cædem intercessit, breve fuisse. In Concilio Jotrensi tam de cæde Archembaldi, quam de cæde Thomæ Victorini actum, ut docet Epistola Innocentii secundi: quam supra produximus, & ex qua prius Thomæ, quam Archembaldi cædes memoratur. Mabillonius in Notis fusioribus ad Epistolam Divi Bernardi CL. refert Epistolam Innocentii II. *Gaufrido Carnotensi Apostolicæ Sedis Legato & Stephano Parisiensi Episcopis* datam, qua mandat, ut interfectores Aurelianensi Ecclesiæ, quam graviter læsere, satisfaciant. Epistola data *Pisis VI. Idus Januarii*, anni sc. præsentis, vel saltem antecedentis, cum ex dictis utrumque flagitium ab anno MCXXXIII. removeri non possit.

ANNO CHRISTI 1131.

CONCILIUM REMENSE

ANNO CHRISTI 1131.

Innocentii papæ II. in quo pseudopontifex Anacletus excommunicatur, & Ludovicus junior præsente patre rex Franciæ coronatur ab ipso pontifice, anno MCXXXI.

I.

ACTA CONCILII EX VARIIS AUCTORIBUS.

Hujus concilii acta periere, sed de eo tantum apud Bernardum abbatem Bonævallis hæc habentur in vita S. Bernardi his verbis: Perlustrata igitur Francia, *Innocentius papa* Remis convocavit concilium, in quo multis ad honorem Dei dispositis, regem Ludovicum vivente patre, pro Philippo fratre coronavit in regem. In omnibus his dominus papa abbatem, *S. Bernardum scilicet*, a se separari non patiebatur: sed cum cardinalibus rebus publicis assidebat. Sed & privatim, quotquot habebant negotia, virum Dei secretius consulebant. Ipse vero audita referebat ad curiam, & oppressis patrocinia exhibebat. Igitur soluto concilio, *&c. hæc tantum ibi. Interfuit eidem concilio una cum cæteris S. Norbertus episcopus Magdeburgensis cujus meminit ejus vitæ auctor, agens de rebus in eodem concilio gestis*: Convocatoque Remis concilio, convenerunt undique episcopi de diversis nationibus: advenit & pater Norbertus: ibique illum Petrum intrusum excommunicaverunt, & electione Innocentii approbata, eumdem Petrum Leonis leoni rugienti, nisi resipisceret, tradiderunt. Attulit autem Norbertus secum ecclesiæ suæ privilegia vetustissima, & fere a vermibus consumpta, quæ cuncta Romano munimine fecit renovari & corrigi, apponens ea quæ receperat de manibus illorum, qui ea injuste & violenter rapuerant. Addidit præterea aliud privilegium secreto, ut, cum daretur opportunitas, Romana fultus auctoritate, ordinem suæ religionis in episcopali propagaret ecclesia. *Hactenus ibi de rebus in synodo Remensi peractis.*

In eodem quoque Remensi concilio, rogante Ludovico Crasso Francorum rege, idem pontifex Innocentius consecravit in Francorum regem successoremque patris ejus filium, Ludovicum etiam nominatum, ejusdem nominis septimum numeratum. At de ista novi regis consecratione Sugerius abbas S. Dionysii, qui eam suasit ipsi regi seniori, ita scribit: Qui ergo intimi ejus & familiares eramus, formidantes ob jugem debilitati corporis molestiam ejus subitum defectum: consuluimus ei, quatenus filium Ludovicum, pulcherrimum puerum, regio diademate coronatum, sacri liquoris unctione regem secum ad refellendum æmulorum tumultum constitueret. Qui consiliis nostris acquiescens, Remos cum conjuge & filio & regni proceribus advenit, ubi in pleno & celeberrimo, quod dominus papa Innocentius convocaverat, concilio, sacri olei unctione & coronæ regni deportatione in regem sublimatum, felicem providit regno successorem. Unde multis quasi quodam præsagio videbatur ejus debere amplificari potentia, qui tot & tantorum & tam diversorum archiepiscoporum, episcoporum, Francorum, Teutonicorum, Aquitanorum, Anglorum, Hispanorum, suscepit benedictionem copiosam. Cumque pater, vivi gaudio, defuncti dolorem allevians Parisium rediret, dominus papa, soluto concilio, Autisiodoro delegit demorari. *Hæc Sugerius præsens cuncta spectans ac scribens.*

Rursus autem, quod ad idem Remense concilium spectat, extant duo sermones apud S. Bernardum, habiti in Remensi concilio, alter ad clericos, ad episcopos alter: cum tamen ad episcopos, vel potius in episcopos dicti esse reperiantur, quorum vita haud esset consentiens dignitati: quos S. Bernardi nomine evul-

ANNO CHRISTI 1131.

evulgatos, & inter ejus ſcripta recenſitos, alterius potius auctoris eſſe admonuit cenſura recentior. Nec eſt quod in alio aliquo Remenſi concilio ea prior oratio habita dici poſſit, cum conſtet ex ea, jubente Romano pontifice qui aderat, eam dictam fuiſſe, ut ex ejus patet exordio ipſis verbis: Grave eſt quod mihi injungitur, videlicet ut doceam doctores,

Exod 17. Deut. 32. inſtruam patres, præſertim cum ſcriptum ſit: *Interroga patres tuos, & annuntiabunt tibi.* Sed præcipit mihi Moyſes iſte, cujus manus graves ſunt, cui obediendum eſt non ſolum a me, ſed etiam ab omnibus: Et pluſquam Moyſes hic. Moyſi commiſſa fuit una plebs Iſraelitica, iſti autem univerſa eccleſia. Et pluſquam angelus hic. Cui

Matth 16. enim angelorum dixit aliquando Deus: *Quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælis?* ſecundum officium dico, non ſecundum meritum. Præter Deum non eſt ſimilis ei, nec in terra. Hic eſt Petrus qui miſit ſe in mare, cum alii diſcipuli navigarent ad Jeſum. Unuſquiſque veſtrum contentus eſt navicula ſua, hoc eſt archiepiſcopatu ſuo, abbatia ſua, præpoſitura ſua: iſte autem miſit ſe in omnes archiepiſcopatus, abbatias, præpoſituras, &c.

De cauſis, tempore & actis hujus ſynodi Remenſis ita Urſpergenſis in chronico: Anno Dom. 1130. Honorius papa ſecundus obiit, cui Innocentius ſecundus per electionem canonicam ſucceſſit: ſed propter intruſionem Petri Leonis, cui favebat multitudo Romanorum, ſedem ſuam obtinere non potuit: ideoque in Franciam ſe contulit, ubi Concilio Remis habito cum multis epiſcopis præfatum Leonem & ſuos fautores excommunicavit, ſicque in partibus Germaniæ uſque ad ſeptimum annum permanſit. Sedit autem annos tredecim, menſes ſeptem. *Hæc Urſpergenſis prædicto loco. Robertus Sigeberti continuator addit eadem ſynodo non tantum Innocentii papæ electionem approbatam, verum etiam ab omnibus Galliæ & Germaniæ epiſcopis Petri antipapæ ordinationem anathemate damnatam fuiſſe. Et paulo infra ait:* Concilio Remis habito præſente Francorum rege Ludovico, filius ejus Ludovicus in regem conſecratur a papa Innocentio, VIII. Kal. Novembris: *paucis enim diebus antequam hæc ſynodus celebraretur, Philippus regis filius, nuper in regem inunctus, equi fortuito caſu decidens, magno omnium luctu ac deſiderio, juxta vaticinium S. Bernardi, occiſus fuerat.* Concilio Remenſi, *inquit Dodechinus in appendice ad Marianum*, præſedit Innocentius papa, XIV. Kal. Novemb. præſente Ludovico rege Franciæ, cujus filium adhuc parvulum, regem conſecravit. *Hæc Dodechinus.*

Id autem in Mauriniacenſi chronico longe explicatius enarratur his verbis: Igitur rex Ludovicus die Sabbati cum Radulpho Vermendenſium comite, qui ſibi cognatus, & major regiæ domus erat, multiſque Francorum proceribus, concilium ingreditur, tribunal aſcendit, domni papæ pedes oſculatur, juxta quem cathedra poſita ſedit, pau-

* Philippo *filium.* ca pro filio defuncto * peroravit, omnes ad lacrymas excitavit. „ Papa vero in regem converſ tens intuitum, ſic orſus eſt fari: Oportet, „ inquit, te, rex optime, qui ſuper nobiliſſimam Francorum gentem tenes imperium, ad „ illius ſiunmi regis, per quem reges regnant, „ majeſtatem, mentis oculos attollere, & ejus „ voluntatem per omnia venerari. Ipſe enim gubernat omnia qui creavit omnia, & omnium „ habens ſcientiam, in univerſitate rerum nihil „ omnino vel facit, vel fieri permittit injuſte: „ quamvis multa fiant injuſta. Morem habet ille piiſſimus Dominus, o bone rex, fideles ſuos „ & proſperitatibus conſolari, & adverſitatibus erudire. Sicut enim in ſancta ſcriptura legimus, quæ ejus epiſtola de cælo per Spiritum ſanctum ad nos in terra poſitos directa eſt, ipſe percutit & medetur, & flagellat omnem filium quem diligit. Ego, inquit, occidam, & ego vivere faciam, percutiam, & ego ſanabo. Ne videlicet homo, qui ad imaginem Dei conditus, reatu tranſgreſſionis ad hujus mortalitatis tenebras devolutus eſt, pro patria diligat exilium: ſed quantocius redire feſtinet ad illam, de qua peregrinatur in terris, cæleſtem civitatem, ſanctam Hieruſalem, cujus fundamenta ſunt in montibus ſanctis, hoc eſt in apoſtolis noſtris: quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra. Advenæ etenim ſumus, & peregrini, ſicut omnes patres noſtri, nec habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus. In ea cum Deo perenniter exultant, qui carnales hic concupiſcentias virenter conculcant. Ad eam filius tuus ſimplicitatis & innocentiæ puer emigravit. Talium enim eſt regnum cælorum. David, o Rex, qui bonis regibus exemplar virtutum fuit, dum filius illius langueſceret, graviſſime ploravit: poſtquam vero mortuus nunciatus eſt, de cinere & cilicio in quo jacebat exſurrexit, veſtes mutavit, manus lavit, ad convivium familiam convocavit. Impoſſibile enim eſt non fieri quod factum eſt. Et ſciebat vir Deo plenus quantum peccaret, qui Divinæ juſtitiæ vel voto contrairet. Depone nunc hanc, quam tibi carnalis generavit affectus, quam pectore vultuque geris, animi mœſtitiam. Quia qui ſibi unum ſecum regnaturum ſuſcepit, plures qui poſtea regnare poſſent tibi dereliquit. Debes etiam & nos conſolari, ſcilicet homines extraneos, & a propriis ſedibus expulſos, quos tu primus omnium pro amore Dei & B. Petri, in regno tuo honorifice ſuſcepiſti, obſequiis honoraſti, beneficiis oneraſti. Reddat tibi Dominus vicem & perpetuam mercedem, domine rex, in illa, de qua glorioſa dicta ſunt, civitate: in qua eſt vita ſine morte, æternitas ſine labe, gaudium ſine fine.

Hujus orationis mirabili velut antidoto, ſaucium cor regis, S. Apoſtolicus delinivit. Ac protinus ſurgens in pedes, oratione Dominica, ſicut mos Chriſtianus exigit, dicta ſub ſilentio, pueri defuncti animam abſolvit. Dein archiepiſc. epiſc., abbates, per obedientiam monuit, quatinus ſacris atque feſtivis, ſicut erant in conventu, veſtibus induti, die craſtina, quæ Dominica futura erat, ſeſe repræſentarent, & conſecrationi novi regis intereſſent.

Igitur eo die, ſolito clarior ſol illuxit, & rebus agendis ſuum obſequium ovanter præſentare viſus eſt. Papa mane ſummo, de palatio pontificis egrediens cum ſuis curialibus, & archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, ad eccleſiam B. Remigii, ubi rex cum filio hoſpitatus erat, perrexit: & cum magna devotione atque proceſſione monachorum decentiſſimæ ſuſcipitur. Ibique Romani pontificis omnibus inſignibus indutus, ac ut ſibi conſuetudinis eſt in ſacris magniſque feſtivitatibus, phrygio coronatus, innumera eccleſiaſtici atque militaris ordinis plebiſque multitudine conſtipatus, ad eccleſiam matricem, quæ in honore beatæ Mariæ conſecrata eſt, cum puero conſecrando pervenit. Ante fores eccleſiæ eos expectabant, Rex, proceres ejus, archiepiſcopi, quidam epiſcopi, abbates, monachi, canonici, clerici, conſcholaſtici, qui de diverſis Galliæ & Ger-

Germaniæ partibus ad concilium confluxerant. Intrant ecclesiam, puerum ad altare præsentant, & oleo quo S. Remigius per angelicam manum sibi præsentato Clodoveum regem Francorum in Christianum unxerat, puerulum decem annos plus minus habentem cum ingenti tripudio domnus papa consecravit. Fuerunt qui dicerent, nunquam in Francia similem evenisse concilii celebrationem, & ab ipso Romano pontifice factam regis consecrationem. Itaque rex Ludovicus, sumpta post lamentationem consolatione, cum conjuge, & filio, & curia, ad tractanda regni negotia reversus est.

Cæterum die crastina domino papæ in concilio residenti, per quendam Magdeburgensem * archiepiscopum præsentatæ sunt litteræ a Lothario rege Alamannorum, in quibus rursus & obedientia promittitur, & quod se ad * expeditionem cum * juribus omnibus regni sui præpararet, intimatur. Similiter etiam rex Angiorum Henricus, per Hugonem archiepiscopum Rotomagensem, & ornatissimas litteras misit, & obedientiam promisit. Reges quoque, citerioris Hispaniæ, senior * Hildefunsus; & interioris, junior * Hildefunsus, missis per episcopos suarum provinciarum epistolis papam salutant, sese filios & obedientes denunciant, auxilium contra Christiani nominis inimicos, & regionum illarum invasores Movabitar, suppliciter efflagitant. Fuerunt siquidem & lætitiæ & admirationi ad id negotium pertinentes excellentissimorum eremitarum Cartusientium litteræ, quæ per quendam venerabilem abbatem de ordine Cistellensi delatæ, & in concilio per Gaufridum Carnotensem episcopum recitatæ sunt. *Subjicit litteras illas, quibus pontificem hortantur viri sanctissimi ne in difficillimis temporibus animum despondeat.*

II.

CANONES CONCILII.

Nunc primum editi ex apographo Sirmondi nostri, quod descripserat ex veteri codice MS. S. Michaelis de Tumba: cum ejusdem Sirmondi annotatione.

TITULI CANONUM.

I. *De simoniacis.*
II. *Ut episcopi & clerici tam interiori quam exteriori habitu Deo placeant.*
III. *Ne quis, morientium clericorum bona diripiat.*
IV. *Ut subdiaconus uxoratus vel concubinarius officio & beneficio careat.*
V. *Ne quis Missas sacerdotum uxoratorum audiat.*
VI. *Ne monachi aut regulares canonici leges vel medicinam lucri causa audiant.*
VII. *Ut laici qui ecclesias tenent, eas episcopis restituant.*
VIII. *Ne quis in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus aut presbyter ordinetur.*
IX. *Ut unaquæque ecclesia proprium habeat sacerdotem, non conductitium.*
X. *Ut clerici, monachi, peregrini, mercatores, & agricolæ semper sint securi.*
XI. *Quibus diebus & temporibus Dei treuga custodiatur.*
XII. *Ne milites nundinas vel ferias celebrent.*
XIII. *Ne quis in clericum vel monachum manus injiciat.*
XIV. *Ne quis in eos qui ad ecclesiam vel cœmeterium confugerint manum mittat.*
XV. *Ne quis præbendas vel beneficia hereditario jure vendicet.*
XVI. *Ne consanguinei conjungantur.*
XVII. *De incendiariis.*

CANONES.

I. *De simoniacis.*

Conc. Later. 1. can. 1.

Statuimus ut si quis simoniace ordinatus fuerit, ab officio cadat, quod illicite usurpavit. * Ut si quis præbendas aut honorem vel promotionem aliquam ecclesiasticam, interveniente execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquisivit: honore male acquisito careat, & emptor ac venditor & interventor nota infamiæ percellantur.

* Lateran. can. 1.

II. *Ut episcopi & clerici tam interiori quam exteriori habitu Deo placere studeant.*

Later. can. 9

Præcipimus etiam quod tam episcopi, quam clerici, in statu mentis, vel habitu corporis, Deo & hominibus placere studeant: & nec in superfluitate, aut colore vestium, intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum, sed quod eorum deceat sanctitatem.

III. *Ne quis, morientium clericorum bona diripiat.*

Later can. 5.

Illud etiam quod in sacro Chalcedonensi constitutum est concilio, irrefragabiliter servari præcipimus: ut videlicet decedentium bona episcoporum, a nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus ecclesiæ & successoris sui in libera œconomi & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur illa detestabilis de cætero & sæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præsumpserit, excommunicationi subjaceat. Qui vero morientium presbyterorum vel clericorum bona rapuerit, simili sententiæ subjiciantur.

IV. *Ut subdiaconus uxoratus vel concubinarius officio & beneficio careat.*

Later. can. 6.

Decernimus, ut hi qui a subdiaconatu & supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum Dei, vasa Domini, sacrarium Spiritus sancti, debeant esse & dici: indignum est, eos cubilibus & immunditiis deservire.

ANNO CHRISTI 1139. Pars Later. can. 9.

V. *Ne quis Miſſas ſacerdotum uxoratorum audiat.*

Ad hæc prædeceſſorum noſtrorum Gregorii VII. Urbani & Paſchalis Romanorum pontificum veſtigiis inhærentes, præcipimus, ut nullus Miſſas eorum audiat, quos uxores vel concubinas indubitanter habere cognoverit.

Later. can. 9.

VI. *Ne monachi aut regulares canonici leges aut medicinam lucri cauſa diſcant.*

Prava autem conſuetudo, prout accepimus, & deteſtabilis inolevit, quoniam monachi & regulares canonici poſt acceptum habitum, & profeſſionem factam, ſpreta beatorum magiſtrorum Benedicti & Auguſtini regula, leges temporales & medicinam gratia lucri temporalis addiſcunt. Avaritiæ namque flammis accenſi, ſe patronos cauſarum faciunt: & cum pſalmodiæ & hymnis vacare deberent, glorioſæ vocis confiſi munimine, allegationum ſuarum varietate, juſtum & injuſtum, faſque nefaſque confundunt. Atteſtantur vero imperiales conſtitutiones, abſurdum, immo etiam opprobrium eſſe clericis, ſi peritos ſe velint diſceptationum eſſe forenſium. Hujuſmodi temeratoribus * graviter feriendis ipſi quoque canonici & monachi, neglecta animarum cura, ordinis ſui propoſitum nullatenus attendentes, pro deteſtanda pecunia ſanitatem pollicentes, humanorum curatores ſe faciunt corporum. Cumque impudicus oculus, impudici cordis ſit nuncius: illa etiam de quibus loqui erubeſcit honeſtas, non debet religio pertractare. Ut ergo ordo monaſticus & canonicus, Deo placens in ſancto propoſito inviolabiliter conſervetur: ne hoc ulterius præſumatur, auctoritate apoſtolica interdicimus. Epiſcopi autem, abbates, & priores, tantæ enormitati conſentientes, propriis honoribus ſpolientur.

* *Cor ex Later.* Hujuſm. temeratores gr. feriendos apoſtolica auctoritate decernimus ipſi quoque &c.

Pars Later. can. 18.

VII. *Ut laici qui eccleſias tenent, eas epiſcopis reſtituant.*

Præcipimus ut laici qui eccleſias tenent, aut eas epiſcopis reſtituant, aut excommunicationi ſubjaceant.

Pars Later. can. 10.

VIII. *Ne quis in archidiaconum vel decanum, niſi diaconus aut presbyter, ordinetur.*

Innovamus autem & præcipimus, ut nullus in archidiaconum vel decanum, niſi diaconus vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero, decani, & præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, honore ſuſcepto priventur. Prohibemus autem, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcant, prædicti concedantur honores.

ANNO CHRISTI 1139.

IX. *Ut unaquæque eccleſia proprium habeat ſacerdotem non conductitium.*

Pars Later. can. 10.

Placuit etiam ne conductitiis presbyteris eccleſiæ committantur, & unaquæque eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat ſacerdotem.

X. *Ut clerici, monachi, peregrini, mercatores, & agricolæ, ſemper ſint ſecuri.*

Later. can.

Præcipimus etiam, ut presbyteri, clerici, monachi, & mercatores, ruſtici euntes & redeuntes, & in agricultura perſiſtentes, & animalia cum quibus arant, & oves, omni tempore ſint ſecuri.

XI. *Quibus diebus & temporibus Dei tregua cuſtodiatur.*

Later. can.

Treguam autem ab occaſu ſolis in quarta feria uſque ad ortum ſolis in ſecunda feria, & ab Adventu Domini uſque ad octavam Epiphaniæ, & a Quinquageſima uſque ad octavas Pentecoſtes, ab omnibus inviolabiliter obſervari præcipimus. Si quis autem treguam frangere tentaverit, poſt tertiam commonitionem ſi non ſatisfecerit, epiſcopus ſuus in eum excommunicationis ſententiam dictet, & ſcriptam convicinis epiſcopus annuntiet. Epiſcoporum autem nullus excommunicatum in communionem ſuſcipiat, imo ſcripto ſuſceptam ſententiam quiſque confirmet. Si quis autem hoc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo ſubjacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus ut epiſcopi ad ſolum Deum & ſalutem propriam habentes reſpectum, omni tepiditate ſepoſita, ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſilium & auxilium præbeant. Quod ſi quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

XII. *Ne milites nundinas vel ferias celebrent.*

Later. c

Deteſtabiles autem illas nundinas vel ferias, in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ temerarie congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula ſæpe proveniunt, omnimodo fieri interdicimus. Quod ſi quis

eorum

eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti pœnitentia & viaticum non negetur, eccleſiaſtica tamen carcat ſepultura. ANNO CHRISTI 1131.

r.can.15. XIII. *Ne quis in clericum aut monachum violentas manus injiciat.*

Item placuit, ut ſi quis ſuadente diabolo hujus ſacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati ſubjaceat: & nullus epiſcoporum illud præſumat abſolvere, donec apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatnm ſuſciplat.

can.15. XIV. *Ne quis manum mittat in eos qui ad eccleſiem aut cœmeterium confugerint.*

Præcipimus etiam ut in eos qui ad eccleſiam vel cœmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat. Quod qui fecerit, excommunicetur.

r.can.16. XV. *Ne quis præbendas vel beneficia hereditario jure vendicet.*

Indubitatum eſt quoniam honores eccleſiaſtici ſanguinis non ſunt, ſed meriti: & eccleſia Dei non hereditario jure aliquem, non ſecundum carnem ſucceſſorem expetit, ſed ad ſui regimen, & officiorum ſuorum diſpenſationem, honeſtas, ſapientes, & religioſas perſonas expoſcit. Eapropter auctoritate prohibemus apoſtolica, ne quis eccleſias, præbendas, præpoſituras, capellanias, aut aliqua eccleſiaſtica officia, hereditario jure valeat vendicare, aut expoſtulare præſumat. Quod ſi quis improbus & ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.

r.can.17. XVI. *Ne conſanguinei conjungantur.*

Sane conjunctiones conſanguineorum omnino fieri prohibemus. Hujuſmodi namque inceſtum, qui jam fere ſtimulante humani generis inimico in uſum verſus eſt, ſanctorum patrum ſtatuta, & ſacroſancta Dei deteſtatur eccleſia. Leges etiam ſæculi de tali contubernio natos, & infames pronuntiant, & ab hereditate repellunt.

er.can.18. XVII. *De incendiariis.*

Peſſimam ſiquidem & depopulatricem, incendia- & horrendam * incendiorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli omnino deteſtamur & interdicimus. Hæc etenim peſtis, hæc horum.

ſtilis vaſtitas, omnes alias deprædationes exſuperat: quæ quantum populo Dei ſit damnoſa, quantumque detrimentum animabus & corporibus inferat, nullus ignorat. Aſſurgendum eſt igitur, & omnimodis laborandum, ut tanta clades, tantaque pernicies, pro ſalute populi eradicetur & extirpetur. Si quis igitur poſt hujus noſtræ prohibitionis promulgationem, malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vindicta, ignes appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtiana careat ſepultura: nec abſolvatur, niſi prius damno, quod intulit, ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia ei detur, ut Hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſervitio Dei per integrum annum permaneat. * Si quis autem archiepiſcopus, vel epiſcopus, hoc relaxaverit, damnum reſtituat, & per annum ab officio epiſcopali abſtineat. * Sane regibus & principibus, faciendæ facultatem juſtitiæ conſultis archiepiſcopis & epiſcopis non negamus. *Later.can.19. *Later.can.20

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Hos canones concilio Remenſi tribuit etiam collectio codicis Ebroicenſis. Iidem vero poſtea in Lateranenſi concilio Innocentii ejuſdem omnes iterum promulgati fuere. Ac veriſimile eſt, eoſdem ipſos in concilio quoque Arvernenſi, quod anno hunc præcedente idem Innocentius apud Claromontem habuerat, aut omnes, aut pro parte promulgatos. In hoc certe Claromontenſi concilio canonem de violentis manibus in clericos non injiciendis conditum fuiſſe, autor eſt Bernardus Guidonis in libello de conciliis. *Anno*, inquit, *Dominicæ* MCXXX. *Indictione* VIII. *menſe Novembri, apud Clarummontem præſidente ibidem Innocentio papa II. cum cardinalibus & archiepiſcopis & epiſcopis, ac religioſis viris, cum multitudine ſapientum & litteratorum virorum, celebrata eſt ſynodus, in qua de fide catholica & animarum ædificatione, ac morum honeſtate, & malorum eradicatione, tractatum eſt; & obedientia eidem papæ Innocentio adſtanti ab univerſis eſt gratanter promiſſa. In eadem quoque ſynodo conceſſum eſt privilegium clericis, quod habetur in decretis.* 17. q. 4. cap. Si quis ſuadente. Conciliorum Innocentii apud Claromontem, & Remos, meminit quoque Petrus Cluniacenſis lib. 2. de mirac. cap. 16.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1131. n. 14. & 15.

In Concilio Remenſi Godehardus Epiſcopus Hildesheimenſis ſanctorum honoribus donatus fuit. Bernardus enim ejuſdem urbis Epiſcopus, qui hoc petierat ab Innocentio II. in Concilio Leodienſi, uti ad Concilium Leodienſe narravimus ex Auctore Anonymo Hiſtoriæ canonizationis & miraculorum S. Godehardi, remiſſus fuerat ab eo ad Concilium Nationale, *quod tunc temporis in Remenſem civitatem in feſto S. Lucæ indictum fuerat*, inquit Anonymus. Feſtum S. Lucæ incidit in feriam 1. ſeu in XV. Kal. Novemb. ſed Dodechinus Abbas ait Concilium XIV. *Kal. Novemb.* habitum eſſe, quia ſcilicet poſtridie feſti S. Lucæ ſeu feria ſecunda de more prima ſeſſio coacta, & negotiorum tractatio inchoata. Bernardus Ep. Hildesheimenſis una cum S. Norberto Metropolitano ſuo ad urbem Remenſem venit, *dum jam ſynodus aliquot dies eſſet celebrata*, inquit idem Anonymus, qui paulo poſt ſubdit. *Epiſcopus Tarraconenſis, vir religioſus & litteræli ſcientia eruditus, quo ordine translatio fieri deberet, expoſuit* Erat is beatus Oldegarius Barcinonenſis Ep. & Tarraconenſis Archiep. non autem Michael, ut vult Henſche-

ANNO CHRISTI 1131.

schenius ad diem 4. Maii vitam S. Godehardi illustrans, qui Episcopus erat Tarraconæ in Regno Aragoniæ, non vero Taragonæ aut Tarraconæ in Principatu Catalaunensi seu Barcinonensi. In Canonizatione S. Godehardi *coadunata synodus terminatur*, inquit Anonymus, qui statim refert literas Innocentii II. *Clero & populo Hildenesheimensi* datas *Remis* IV. *Kalendas Novembris*, quibus significat se Godehardum in sanctorum numerum retulisse; & ex quibus intelligimus synodum Remensem die 29. Octobris finitam fuisse. Porro Innocentii litteræ hæ sunt.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis clero, & populo Hildenesheimensi salutem & apostolicam benedictionem.

VEniens ad nos venerabilis frater noster Bernardus Episcopus vester in plenaria synodo, quæ Remis per Dei gratiam fuerat congregata, attestatione fratrum nostrorum Episcoporum, & Abbatum, & aliorum, qui secum venerant, S. memoriæ Godehardum Episcopum vestrum laudabiliter vixisse in mundo, & tam in vita, quam post mortem multis miraculis coruscasse asseruit. Unde nos cum fratribus nostris omnipotenti Deo gratias referentes, habito eorum consilio, & collaudatione, quia eumdem in cœlis cum sanctis credimus coronari, ipsum inter sanctos honorari præcipimus, mandantes vobis, ut & eidem beato viro solemnitatem in vestra Ecclesia statuatis, & ad eam annualiter convenire curetis.

Data Remis IV. Kal. Novemb.

In hoc Concilio *affuerunt* 13. *Archiepiscopi*, & 263. *Episcopi*, & *Abbatum ac Monachorum & Clericorum magna multitudo. Illuc Rex & Regina*, & *tota Nobilitas Franciæ confluxerunt*; inquit Ardericus lib. 13. p. 893. Baronius n. 7. videns Bernardum, seu verius Ernaldum Bonævallis Abbatem scribere post Concilium Remense celebratum esse Leodiense, quodnam ex illis prius coactum fuerit, sub dubio reliquit; sed vel solus Anonymus a nobis citatus, qui hoc tempore vixit, Auctorem vitæ S. Bernardi ea in re hallucinatum esse certo nos edoceret, quando alia testimonia deessent.

AD CONCILIUM REMEENSE

Ab Innocentio II. Papa celebratum anno 1131.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. p. 907.

REmensis concilii canones Sirmondus prior, & post eum collectores omnes dederunt, nec alios unquam in eo editos vulgo eruditi seu vulgarunt, seu vulgari posse suspicati sunt. Id ego pariter cum illis sentiebam, donec Udalrici Bambergensis codicem sors obtulit. Hunc ego nactus, in ipso statim limine concilii hujus canones offendi, quos cum editis conferens in multis ab illis discrepare comperi. Nam & canones nonnullos exhibet, quos inter vulgatos frustra quæras, & in iis, qui cum editis congruunt, addita sunt nonnulla, quæ in his desiderantur. Desunt vicissim apud Udalricum quædam in editis legenda. Discriminis hujus non alia ratio suppetit, nisi quod in alterutro collecta sunt sub uno concilii Remensis titulo quædam, ab eodem pontifice in aliis conciliis, puta in Claromontano & forte etiam in Lateranensi II. generali definita. In ea vero codicum discrepantia quinam Remensis concilii canones genuini censendi sint, qui vero aliunde adsciti, non facile quis definiret; quamquam exhibitos ab Udalrico genuinos Remenses ea forte conjectura persuaserit; quod ille codicem suum circa illos annos, quibus concilium habitum est absolverit.

CONCILIUM INNOCENTII PAPÆ II.

Hæc sunt exemplaria eorum quæ a Domino Innocentio, ecclesiæ catholicæ apostolico, decreta, & a tota synodo Rhemensi unanimiter sunt recepta.

I. PRimum ergo statutum est, ne qua emtio, aut venditio fiat doni ecclesiastici, & qui emerit, eodem privatur quo acceperat, emtorque, & venditor, & interventor emtionis sententia excommunicationis damnati sunt.

II. Placuit etiam domno apostolico, & toti concilio, ne quis audiat missam presbyteri habentis concubinam vel uxorem.

III. Assensu etiam omnium firmatum est, ut clerici omnes a subdiacono & supra continentes sint, & qui non fuerint continentes deponantur.

IV. Acclamantibus etiam omnibus præceptum est, ne quis in archidiaconum vel decanum, sive episcopum, nisi qui diaconus vel presbyter est ordinetur.

V. Sancitum est etiam auctoritate apostolica, & totius concilii, ne admittantur ad lectionem divinitatis, nisi literati, ubi secreta divini mysterii pertractanda sunt. Atque hæc medicina est inventa contra morbum, qui multum invaluit. Nam inliterati lectionem divinæ paginæ audientes, & non intelligentes, in plateis coram mulierculis disputant, & in errorem inducuntur, & in verba profana prorumpunt.

VI. Data est etiam sententia, ut clerici ordinati, & ecclesiastica beneficia possidentes, ubicumque sive domi suæ, sive in studio, in habitu clericali sint, & capillos tonsos, & barbam rasam habeant, vestes quoque rotundas. Et hoc remedium illi vitio repertum est,

quo

☞ quo divites quidam donis ecclesiasticis prælatorum fugiunt præsentiam, ut liberius ad libitum suum vivant, & eleemosinas pauperum in superfluitatibus suis expendant. ANNO CHRISTI 1131.

VII. Jussit etiam domnus apostolicus, omnium voce consentiente, ut mortuo sacerdote, vel episcopo, bona ejus in libera potestate œconomi sint, quoadusque catholicus ejus successor ex integro illa recipiat.

VIII. Consensit quoque in hoc venerabilis omnium fratrum conventus, ut quælibet etiam ecclesia, cujus dotes ad sustentationem clericis sufficiunt, proprium habeant sacerdotem, nec recipiatur mercenarius & conductus.

IX. In verbo Domini dictum & edictum est, ne quis manum imponat, aut clerico, aut monacho cujuslibet ordinis. Quod qui violaverit, a divini officii participatione & omni ecclesiastica communione longe fiat.

X. Ecclesias, ex quo consecratæ fuerint, liberas & absolutas a manu laicorum esse, dispositum est.

XI. Banno confirmatum est, rusticos habere pacem quotidie in corpore, & in rebus suis, dum eunt, vel redeunt, vel commorantur in agricoltura, vel in aliquo opere manuum.

XII. Lex posita est generalis observandæ pacis omni loco & omni tempore anni, ab advesperante feria IIII. usque ad matutinum feriæ V. Ubi eam vero, quæ in vulgari nostro pax diei nuncupatur, inviolabiliter custodiri decretum est temporibus ab antiquo institutis. Clericis & monachis, & mulieribus pax perpetua, banni confirmatione, data est. ANNO CHRISTI 1131. * f. feria t. sic leg. in editis.

XIII. De conjugiis dissolvendis caute determinatum est, quod post manifestam nuptiarum celebrationem nec marito, nec uxori liceat quærere occasionem spontaneam dissolvendi conjugii, nec juramentum eorum recipiendum, qui inducti familiaritate privata jurant cognationem conjugatorum. Sed si quis fidelis pro charitate Christi aliquam lineam consanguinitatis præpedientem conjugium monstraverit, cæterisque indiciis, & testimoniis comprobaverit, ei fidem habendam esse censet sedis apostolicæ venerabilis auctoritas.

XIV. Nec vero illa occasio recipienda est ex decreto apostolicæ sedis & totius concilii, si quis postquam uxorem duxerit, se ipsum accusabit incestus occulte cum cognata uxoris admissi.

In fine damnati sunt sententia excommunicationis invasores regni & ecclesiæ, Petrus Leonis & Conradus cum omnibus suis fautoribus, inclinatis cereis ardentibus, ad extinguendam memoriam illorum, abarchiepiscopis, episcopis, abbatibus totius concilii; depositi sunt etiam cardinales, qui discesserunt ab unitate sanctæ matris ecclesiæ.

IN PRÆCEDENTES CANONES ADNOTATIONES COLLECTORIS.

CAnon I. est canon I. Remensis, sed pro illo *nota infamiæ*. Udalricus ponit *excommunicationis sententia damnati sunt*. Nec aliam quam excommunicationis pœnam in eos canones infligunt Remens. anni 1119. can. I. Gerundense anni 1078. can. 2. est etiam contra sanctionem Chalcedonensis concilii can. 2.

Canon II. est Remensis vulgati can. V.

Canon III. est vulgatus can. IV.

Can. IV. est vulgatus can. VIII. sed in vulgato nihil legitur de episcopo nisi saltem ex diacono eligendo. Hæc tamen de episcopo sancivit Urbanus II. in concilio Claromontano anno 1095. cap. 5.

Can. V. non legitur in editis.

Can. VI. respondet Remensi II. sed plus aliquid explicat de vestium forma.

Can. VII. respondet canoni III. vulgato.

Can. VIII. respondet edito IX.

Can. IX. respondet edito XIII. nam *imponere manum clerico* perinde hic est ac inferre manus violentas.

Can. X. respondet vulgato VII.

Can. XI. respondet canoni vulgato X. & XI. sed inter eos, qui pace perpetua donantur, mulieres pariter expressæ sunt, quod in editis desideratur; sed & veteres canones expresseruut, Audomarense anni 1099. can. III. Narbonense anni 1054. can. XV. Claromontanum anni 1095. can. I.

Can. XII. est in editis canon XI. sed aliis verbis exprimitur, & paulo ab editis in eo discrepat, quod pax seu tregua Dei usque ad solis ortum feriæ II. in editis præscribitur; hic vero usque ad vesperas feriæ I. Ita enim legendum in adnotatione ibidem monui.

Can. XIII. omnino deest in editis, sed non dissimilem sanctionem habes in concilio Londonienſi can. XVI.

Canon postremus idem fere nihil habet cum edito XVI. sed præcedentium, & subsequentium conciliorum canones habet adsimiles.

EX ADNOTATIONIBUS MEIS IN PAGIUM A. 1131. II.

ANimadvertere hic juvat canones illos XVII. quos concilio huic adscribunt duo MSS. codices, unde a Sirmondo, qui omnium primus illos dedit, deprompti fuerunt, omnes vel fere omnes, ad alterum concilium, quod illud præcessit, Claramontanum ab Innocentio anno præcedenti celebratum, pertinere; id autem constat I. quod canon XIII. *Si quis suadente Diabolo &c.* & recensetur inter canones Claromontanos a Baluzio vulgatos Can. X. & Claromontano pariter ascribitur a Bernardo Guidonis in libel. de conciliis, & a Ptolemæo Lucensi apud Baluz. in nota ad hoc concilium, legenda in collect. Veneto-Labbeana supra paginam 449. Secundo quod fere omnes ii canones, qui Remensi concilio tribuuntur, totidem verbis inter Claromontanos leguntur; id vero in omnibus canonibus, exceptis V. IX. XIV. animadvertas. Vicissim autem plura sancita fuisse scimus in concilio Remensi, quæ in canonibus hisce, vel aliter, vel nusquam leguntur, ut patet ex summa canonum Remensium, quam ex codice Udalrici supra dedimus; sicut & constat ex epistola LV. Innocentii relata in eadem collect. col. 426. in qua pontifex asserit mandatum a se fuisse in concilio Remensi, ut abbatum *obedientiam*, & *professionem* episcopi susciperent, quam sanctionem in canonibus XVII. frustra quæras. Censeo igitur canones illos XVII. collectionem esse canonum ex duplici concilio ab Innocentio in Gallis celebrato Claromontano & Remensi, & forte etiam Leodiensi compactam.

☞ *Judicium in concilio Remensi sub Innocentio II. papa redditum, in gratiam majoris monasterii adversus monachos sancti Jacuti.*

ANNO CHRISTI 1131.

Martene Vet. Script & Moc. par. I. pag. 831.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Ego Donoaldus Dei gratia Aletensis episcopus præsenti scripto notificare curavi. qualiter majoris monasterii monachi de consuetudine piscium quam dominus Gaufredus de Dinamo eis dederat, & monachi sancti Jacuti invaserant in præsentia nostra nec non & venerabilium cardinalium Willelmi Prænestini episcopi, Joannis Cremonensis Cardinalis presbyteri, Guidonis diaconi itidem cardinalis, Ulgerii Andegavensis, Hamelini Redonensis episcoporum, abbatum etiam Odonis majoris monasterii, Mainonis S. Jacuti, Gaufredi Vindocinensis, Petri S. Sergii, Gualterii Trecensis, egerint, & ab eisdem personis ex præcepto domini papæ Innocentii adjudicatum fuerit. Jussione siquidem domini Papæ cum reverentia nominandi Honorii inter præfatos monachos de ecclesiis de Dinanno concordia facta fuerat, de qua utique parti Apostolicæ literæ factæ & datæ sunt, quam tamen monachi S. Jacuti non tenebant. Lectis itaque concordiæ literis a præfatis venerabilibus cardinalibus & episcopis, Ulgerio videlicet Andegavensi, qui Romæ concordiæ factæ interfuerat, & Hamelino Redonensi adjudicatum est, ut monachi majoris monasterii consuetudinem piscium & omnia quæ ante concordiam habebant in perpetuum A quiete possiderent, exceptis dumtaxat his, quæ in concordiæ literis monachis S. Jacuti nominatim concessa sunt, ecclesia videlicet S. Salvatoris cum cimiterio & juribus parochialibus ad eam pertinentibus in parte tantum, quæ cedit Alano. Huic definitioni & judicio, exceptis præfatis personis, interfuerunt de clericis Alureus Turonensis archidiaconus, Hugo de Lavarzino Cenomanensis archidiaconus, Buamundus Andegavensis archidiaconus, David Aletensis archidiaconus, Rivallonius archidiaconus, Tiso Namnetensis archidiaconus, Gobio & Herveus S. Mauricii Turonensis canonici, Joannes Lugdunensis, B Richardus nepos Aletensis episcopi. De monachis Majoris monasterii Tetbaldus de Columbis, Hugo Hospitalarius, Rainaldus de castro Gunterii prior Carnoti, Laurentius bajulus, Guarnerius, Armarius, Bernerius Sparnonensis prior. De aliis Fromundus prior Vindocinensis, Rogerius ejusdem monasterii monachus. De laicis Paganus Camerarius, Johannes Haduisse, & alii plures utriusque ordinis, quos præ multitudine enumerare perlongum est. Hoc etiam nobis a C domino Papa & a Cardinalibus injunctum est, ut si monachi S. Jacuti contra præfinitum judicium piscium consuetudinem invadere præsumerent, de invasoribus plenariam justitiam faceremus.

Actum Remis in palatio Archiepiscopi sexta feria concilii celebrati sub eximio ac reverentia digno papa Innocentio.

ANNO CHRISTI 1131.

☞ IN SEQUENTEM SERMONEM PRÆMONITIO.

SErmo hic, quem subdo, utrum ad hoc Remense Concilium pertineat, seu potius ad aliud, & forte Diœcesanum in eadem Urbe habitum locus esset ambigendi; qua de re aliis judicium relinquo. Profecto huic adfuit S. Bernardus Abbas Claravallensis, uti Sermonis titulus præfert, eumdemque Sermonem ad S. Bernardum pertinere judico, quamquam novissimi editoris operis S. Doctoris repugnant. Unica me ratio persuadet, Epistola scilicet præfationis loco huic præmissa a Patre Pez in suis anecdotis evulgata. Scriptor enim hujus testatur se post annos quindecim, ex quo recitatus fuit ab eodem S. Doctore scriptis memoria dictante tradidisse. Ex hoc igitur Auctoris synchroni testimonio evincitur non alteri quam S. Bernardo Claravallensi hunc ipsum Sermonem deberi. Displicent editoribus Parisiensibus verba quædam ejusdem Sermonis, quæ minus conveniunt Monacho Viro Sancto, nec decet *Fratres* appellasse Episcopos, coram quibus verba faciebat. Sed hæc forte verba adjecit de suo scriptor cum non bene omnia teneret verba ipsa S. Doctoris sibi forte de mente delapsa ex temporis longinquitate. Hanc igitur eandem Epistolam, quæ hucusque delituit præmittendam eidem Sermoni censui acceptam ex eodem Patre Pezio in Cod. Diplom. part. I. pag. 337.

PRÆFATIO IN SERMONEM S. Bernardi abbatis Clarevallensis in concil. Remensi habitum.

Pez T. 5. P. I. pag. 337. eruit e MS. Cod. Cartus. Germanic.

ROgasti me jam sæpius, o cultor pauperum Christi devotissime, quatenus sermonem Bernardi abbatis Clarevallensis in concilio Remensi habitum ad Episcopos litteris commendatum tibi transmitterem. Quod valde mihi difficile videtur, eo quod non solum ante tot annos, verum ab heri & nudiustertius audita, si non arctius memoriæ recondantur, facillime oblivioni E tradantur. Quindecim quippe anni transacti sunt ex quo synodus illa habita est.

Sed quia devictus tua fide, quæ per dilectionem jam frequenter bonum operata est in me, negare nequeo quicquid postulaveris; rogo te per charitatem Christi, ne me ista dictasse sinceritati tuæ prodas, neque commendatum tibi sermonem alieno vel invido communices: quia non verbum ex verbo, uti tunc in sermone ita prodita sunt, sed seriem materiei vix tenere potui.

D Itaque cum consedisset sacer ille conventus, & ut verum fatear, præ multitudine archiepiscoporum, episcoporum, Abbatum, Præpositorum & aliorum Clericorum pene innumerabilis, stans suprædictus Abbas a dextris Papæ venerandi Eugenii, indicto silentio sic exorsus est.

AD CLERUM IN CONCILIO REMENSI congregatum Sermo S. Bernardi Abbatis.

GRave est quod mihi injungitur, videlicet ut docceam doctores, instruam Patres præsertim E cum scriptum sit: *interroga patres tuos & annuntiabunt tibi*. Sed præcipit mihi Moyses iste, cujus manus graves sunt: cui obediendum est non solum a me sed etiam ab omnibus. Et plusquam Moyses hic; Moysi commissa fuit una plebs Israelitica. Isti autem universa ecclesia. Et plusquam Angelus hic. Cui enim Angelorum dixit aliquando Deus. *Quæcumque ligaveris super terram erunt ligata & in cælis?* Secundum officium dico, non

secun-

secundum meritum. Præter Deum non est simi- ANNO CHRISTI 1131.
lis ei nec in cælo nec in terra. Hic est Petrus qui misit se in mare cum alii discipuli navigarent ad Jesum. Unusquisque vestrum contentus est navicula sua, iste autem misit se in omnes archiepiscopatus, abbatias, præposituras. *Hoc mare magnum & spatiosum manibus, illic reptilia quorum non est numerus.* Et vobis dico, Fratres mei Episcopi, multum exaltavit vos Deus: *Vos estis sal terræ*, sicut dicit Dominus in Evangelio: *Vos estis lux mundi. Ego dixi dii estis, & filii excelsi omnes. Verumtamen sicut homines moriemini, & sicut unus de principibus cadetis.* Ubi sapiens, ubi scriba, ubi conquisitor hujus sæculi? Nonne sicut homines morientur? Et nonne sicut unus de principibus cadent? Unde cadent vel quo? De latere Domini in profundum inferni.

2. Fratres duo mala magna restant: mors videlicet & judicium. Dura est enim conditio mortis, & idcirco rarus est qui velit mori. Sed quæ cura mori, cum hæc sit via universæ carnis? Eja quo ibo a spiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? Cum dicat Apostolus. *Omnes nos repræsentari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque rationem de his quæ gessit in corpore suo, sive bonum sive malum.* Fratres aliam synodum pronuntio vobis, ubi Dominus Deus sedebit in judicio, & ibi omnes nos oportet repræsentari & ibi Deus juste judicabit orbem terrarum. Hic includitur justitia in marsupio, sed juste judicabit Deus in illo judicio & ibi omnes nos oportet repræsentari (nisi forte, quod dici nefas est, mentiatur Apostolus) sive sit Papa, sive Cardinalis, sive Archiepiscopus, sive Episcopus, sive dives, sive pauper, sive doctus, sive indoctus, ut referat unusquisque rationem de his quæ gessit in corpore, sive bonum sive malum. Et si reddenda est ratio de his quæ quisque gessit in corpore suo: heu quid fiet de his quæ quisque gessit in corpore Christi, quod est ecclesia? Ecclesia Dei vobis commissa est, & dicimini pastores; multos autem excommunicatores. Et utinam sufficeret vobis lana & lac: sititis enim sanguinem.

3. Quatuor tamen his qui præsunt in ecclesia Dei necessaria esse præ omnibus reor; videlicet ut per ostium intrent, ut in humilitate se contineant, avaritiam declinent; munditiam tam corde quam corpore servare studeant. Sed quid prodest si canonice eligantur (quod est per ostium intrare) si non canonice vivant? Dixit Dominus ad duodecim: *nonne ego vos duodecim elegi? & unus ex vobis diabolus est.* Domine Jesu cum esset electio illa in manu tua si non haberes aliquem contradicentem & reclamantem tibi. Quare elegisti diabolum episcopum? Cur bone Jesu non elegisti bonum & justum & sanctum sicut Petrus bonus, justus, & sanctus fuit? Vel si elegisti diabolum, cur te jactas elegisse? Fratres, sic facit Jesus hodie, eligens sibi multos diabolos episcopos. Ubi, proh dolor, reperiemus episcopos qui post adeptam dignitatem in humilitate se contineant? Nempe superbia eis occasio est, ut ad tantam dignitatem adspirent, ut in ovile Christi impudenter irrumpant, cum tam per Psalmistam Dominus dicat: *Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam.* Jesus autem in medio est, non in angulo. Unde ipse in Evangelio: *Ubi duo*, inquit, *vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum.* Et iterum: *Jesus autem transiens per medium illorum ibat.* Et in libro Sapientiæ: *In medio*, inquit, *Ecclesiæ aperuit os ejus.* Et rursus in evangelio dicitur. *Stetit Jesus in medio Discipulorum suorum.* Væ mihi Domine Jesu, si tecum ero in domo tua, & non in medio Domus tuæ. At isti non sic: Sunt quidem cum Jesu, sed non in medio domus ejus: quia amant & faciunt superbiam, parentes suos extollentes, pauperes autem negligentes & deprimentes. Male vivunt & subjectos male vivere volunt. Et idcirco comparantur apostatæ Angelo qui dixit in corde suo: *ponam sedem meam ad Aquilonem &c.* Quid est diabolum ad Aquilonem sedem velle ponere, nisi superbum quempiam & impium super suos similes a charitatis calore, vel sapientiæ luce alienos principatum appetere, vel adeptum tenere? Talis erat Absalon super filios Israel patri suo rebellis, principatum appetens. Talis erat Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit omnes filios Israel in vitulis aureis. Tales fuerunt Scribæ & Pharisæi contra quos ait Dominus: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi qui clauditis regnum cælorum ante homines: Vos enim non intratis, introeuntes non finitis introire.*

4. Porro Episcopi hujus temporis avaritiam quomodo declinent? Quod enim sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria, flagella, sputa, clavos, & lanceam, crucem & mortem, hæc omnia in fornace avaritiæ conflant, & profligant in acquisitionem turpis quæstus, & pretium universitatis suis marsupiis includere festinant; hoc solo sane a Juda Iscariotis differentes, quod ille horum omne emolumentum denariorum numero compensavit: isti voraciori ingluvie lucrorum infinitas exigunt pecunias. His insatiabili desiderio inhiant, pro his ne amittant timent; & cum amittunt, dolent. Harum in amore quiescunt, quantum dumtaxat liberum est eis arbitrium acervandi, vel augmentandi cura. Animarum nec casus reputatur nec salus. Non sunt profecto matres, qui cum sint de Crucifixi patrimonio nimium incrassati, impinguati, dilatati non compatiuntur super contritione Joseph. Archipresbyter circuit obedientiam sibi creditam, & ut impleat saccum suum, tradit sanguinem justum. Vendit nempe homicidia, adulteria, incestus, fornicationes, sacrilegia, perjuria, & usque ad summum implet manicam suam. Fama igitur volante innotescit Episcopo talis quæstus, & accersito Archipresbytero: Da mihi, inquit, partem meam. At ille nihil dabo tibi. E contra Episcopus; si non dederis mihi, inquit, partem meam, afferam tibi omnia. Fitque altercatio maxima, & propter avaritiam fit discordia. Postea vero Archipresbyter revolvens secum, quod autoritate Episcopi fungatur potestate ista; & quod sine gratia ipsius nihil possit; perverse conversus: Pœnitet, inquit, me, accipe partem tuam, & insuper de mea quod beneplacitum fuerit, & reconciliantur, & pauperes Christi spoliati sunt.

5. En tempora ista plane fœda a negotio perambulante in tenebris, quapropter væ generationi huic a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis; si tamen hypocrisis dici debet, quæ jam latere præ abundantia non valet, & præ impudentia non quærit. Et sic serpit dodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, quo latius eo desperatius, eoque periculosius quo intestinius. Nam si insurgeret apertus hæreticus mitteretur foras & arescceret, si violentus inimicus, absconderet se quis forsitan ab eo. Nunc quomodo ejiciet aut abscondet se? Omnes amici & inimici, omnes necessarii, omnes domestici & nulli pacifici, & quæ sua sunt quærunt omnes.

nes. Ministri Christi sunt, & serviunt Antichristo: honorati incedunt de bonis Domini, cui honorem non deferunt. Inde hic eis quem quotidie videmus meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frenis aurum in sellis & in calcaribus. Plus nitent calcaria, quam altaria. Inde mensæ splendidæ & cibis & scyphis. Inde commessationes & ebrietates. Inde cythara, & lyra & tibia, redundantia torcularia & promptuaria plena eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marsupia. Hujusmodi sunt & volunt esse Ecclesiarum præpositi, Decani, Episcopi & Archiepiscopi. Nec enim hæc merito cedunt, sed negotio illi quod perambulat in tenebris. Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis advenit: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima*. Amara prius in nece Martyrum, amarior post in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum. Non fugari, non exterminari possunt: ita invaluerunt, ita multiplicati sunt super numerum. Intestina & insanabilis est plaga Ecclesiæ, & ideo *in pace amaritudo mea, amarissima*. Sed in qua pace? Pax est, & non est pax. Pax a paganis, pax ab hæreticis, sed non profecto a filiis. Vox plangentis in tempore Israel. *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me*. Spreverunt & invaluerunt a turpi vita, a turpi quæstu, a turpi commercio, a negotio perambulante in tenebris. Supereſt ut jam de medio fiat dæmonium meridianum ad seducendos, si qui in Christo residui sunt adhuc persistentes in simplicitate sua: siquidem absorbuit fluvios sapientium & torrentes potentum, & habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus, ideſt humiles & simplices qui sunt in Ecclesia. Ipse enim est Antichristus, qui non solum se diem, sed & meridiem mentitur, & extollitur supra id quod colitur ut Deus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illum illustratione adventus sui.

6. Ecce diximus quales habemus pastores in via hac qua ambulamus, non quales habere oportet. Non sunt omnes amici sponsi, qui hodie sicut sponsi Ecclesiæ hinc inde assistere cernuntur, & ut vulgo ajunt eam quasi addextrare videntur. Pauci admodum sunt, qui quæ sua sunt non quærant ex omnibus caris ejus. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum, quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati circumamicti varietate, tamquam sponsa procedens de thalamo suo. Nonne si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis quam sponsæ custodem? Unde vero hanc illis exuberare æstimes rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum & aureorum, nisi de bonis sponsæ. Inter hæc est quod illa pauper & inops & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida & exanguis. Propter hoc non est hoc tempore ornare sponsam sed spoliare, non est custodire sed perdere; non est defendere sed exponere, non est instruere sed prostituere; non est pascere gregem Domini, sed mactare & devorare, dicente Domino de illis: *Qui devorant plebem meam ut cibum panis*. Et iterum: *quia comederunt Jacob, & locum ejus desolaverunt*. Et in alio Propheta: peccata populi comedent: quasi dicat: peccatorum pretia exigunt, & peccantibus sollicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero Episcoporum qui non plus invigilet subditorum evacuandis marsupiis, quam vitiis extirpandis? Ubi est qui flectat iram? Ubi est qui prædicet annum placabilem Domino? Propterea relinquamus istos, quia non sunt pastores sed traditores; & imitemur illos, qui viventes in carne plantaverunt Ecclesiam sanguine suo. Et quidem isti sortiti sunt ministerii locum, sed non zelum. Successores omnes cupiunt esse, sed imitatores pauci. Utinam tam vigiles reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram, vigilarent utique sollicite servantes sibi creditam Ecclesiam; immo vero vigilarent pro semetipsis, nec sinerent de se dici: *Amici mei & proximi mei adversum me appropinquaverunt & steterunt*. Justa omnino querimonia, nec ad nullam justius quam ad nostram referenda ætatem. Parum est nostris pastoribus quod non servant nos nisi & perdant graviter; graviter quippe demersi oblivionis somno ad nullum Dominicæ comminationis tonitruum expergiscuntur; ut vel suum ipsorum periculum expaveſcant. Inde est quod mentes parcunt suis, qui non parcunt sibi, peri-non pariter & pereuntes.

7. Nunc vero dicendum, Episcopi & sacerdotes hujus temporis castitatis sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum tam in corde quam in corpore quomodo studeant observare? Certe Dominus dicit in Evangelio ad Episcopos, haud dubium in primitiva Ecclesia: *Sint lumbi vestri præcincti*; castitatem approbans non tantum sed etiam imperans. Attestatur etiam hanc Spiritus Sanctus in lege, qui nemini nisi mundis & præcipue a mulieribus, panes propositionis edere sinebat. Unde & Achimelech David regi de his panibus cum militibus sumere cupienti non prius concessit, quam eos mundos esse a mulieribus cognovisset, dicente rege David: *Si de mulieribus agitur, mundi sunt ab heri & nudiustertius*. Jam tunc significante Spiritu Sancto, neminem ad mensam Christi, ad illumque panem Angelorum debere accedere, nisi purificatum mente & corpore: ne quod gratia divina fidelibus præparavit ad salutem, indigne sumentibus ad judicium fiat & ad condemnationem. Isti autem castitatis insigne qualiter custodiunt, qui traditi in reprobum sensum faciunt quæ non conveniunt? Quæ enim in occulto fiunt ab Episcopis turpe est dicere. Melius itaque arbitror super hoc dissimulare, & supersedere, quam aliquid, unde scandalizentur innocentes & inexperti dicere. Sed ego cur verecundor dicere, quod ipsi non verecundantur facere, imo quod Apostolus non verecundatur scribere & prædicare? Dicit autem egregius Prædicator sic: *Masculi in masculos operantes, & mercedem sui erroris recipientes*. Fratres, factus sum insipiens, vos me coegistis.

ANNO CHRISTI 1131.

CONCILIUM LEODIENSE (1)

Auctoritate Innocentii papæ indictum, quo Halberstadensis episcopus pristino honori restituitur, & antipapa Anacletus condemnatur anno Domini MCXXXI.

ANno Domini 1131. *inquit abbas Stadensis in chronico*, conventus apud Leodium agitur, in quo Otto Halberstadensis episcopus ab Innocentio pristino honori restituitur. *Otto Frisingensis cap. 18. lib. 7. de eadem synodo ista dumtaxat scribit*: Apud Leodium Belgiæ urbem synodum episcoporum convocans, regem Lotharium ad defensionem sanctæ Romanæ ecclesiæ invitavit. *Ibidem una cum Lothario, totius regni archiepiscopos, episcopos, duces, marchiones, & palatinos comites congregatos fuisse, advenientemque illuc pontificem magnifice exceptum, ad tyrannidem invasorum apostolicæ sedis comprimendam cum promissione imperialis coronæ auxilium petivisse, & impetrasse, Dodechinus & abbas Urspergensis verbis fere iisdem describunt.*

Sugerius in vita Ludovici Crassi ponit occursum Lotharii Innocentio papæ factum hoc eodem anno, sed ante Remense Concilium, atque his ipsum verbis describit. Visitando itaque Gallicanam, sicut res exigebat, ecclesiam, ad partes se transfert Lotharingorum, *ipse scilicet Innocentius papa*. Cui cum imperator Lotharius civitate Leodii cum magno archiepiscoporum, & episcoporum, & Teutonici regni optimatum collegio celeberrime occurrisset, in platea ante episcopalem ecclesiam humillime seipsum stratorem offerens, pedes per medium sanctæ processionis ad eum festinat, alia manu virgam ad defendendum, alia frenum albi equi accipiens, tanquam Dominum deducebat. Descendente vero tota statione eum subbrachiando deportans, celsitudinem paternitatis ejus notis & ignotis clarificavit. *Hæc Sugerius sancti Dionysii abbas. Sed quæ ista sint secutæ inter Lotharium & Innocentium pontificem contentiones & discordiæ, Bernardus Bonævallis abbas sic exponit*: Sed velociter obnubilata est illa serenitas, siquidem importune idem rex institit, tempus habere se reputans opportunum, episcoporum sibi restitui investituras, quas ab ejus prædecessore imperatore Henrico, per maximos quidem labores & multa pericula, Romana ecclesia vendicarat. Ad quod verbum expavere & expalluere Romani, gravius sese apud Leodium arbitrati periculum offendisse, quam declinaverint Romæ. Nec consilium suppetebat, donec murum se opposuit abbas sanctus, *Bernardus scilicet*: audacter enim resistens regi, verbum malignum mira libertate redarguit, mira autoritate compescuit. *Hæc ipse.*

Hic vides redargui mendacissimum Petrum diaconum Cassinensem, dum in gratiam ejusdem Lotharii, cui postea inhæsit, adversus tam apertissimam veritatem de investituris, affirmat eas ab Innocentio papa in eo conventu Leodiensi Lothario fuisse concessas, sic dicens: Innocentius igitur Germaniam ingressus, a Lothario rege juxta Leodium excipitur, virgam ei & annulum antiquo ex more confirmans, & terram comitissæ Mathildæ condonans. *Hæc ipse Petrus, qui adversus catholicum papam Innocentium una cum suis pro schismaticorum parte stetit ac laboravit. Sed in eo etiam mendax esse convincitur, dum juxta Leodium donationem terræ Mathildæ factam ab Innocentio asserit. Nam diploma pontificis de ea re conscriptum Romæ datum legitur. Suggestum tantum, nos exactum, de investitura a Lothario, quod petierat, Otto Frisingensis affirmat.*

Observatio P. Antonii Pagi ad Annum Ch. 1131. num. 2. & 3.

De Concilio Leodiensi ita scribit Chronographus Maurianensis: *Ubi Lotharius Rex Alamannorum, Patricius ac Imperator Romanorum, &c. cum omnibus Archiepiscopis, Episcopis & Proceribus Regni sui Innocentium Papam patremque recognoscit, & se, cum eo Romam iturum, & in sedem propriam restituturum sacramento spopondit.* Agebatur tunc de canonizatione Sancti Godehardi Episcopi Hildensheimensis anno MXXXVIII. demortui, uti sæculo præcedenti diximus, & Auctor Anonymus testis oculatus eorum, quæ narrat in Appendice de Miraculis a Sancto Præsule in vita patratis, quæ extat in Actis Sanctorum Bollandianis ad diem IV. mensis Maii, quo colitur, cap. 1. ait: *In Leodicensem civitatem Curia indicta est, ubi Innocentius Papa cum Romana Ecclesia, & magna parte Galliæ cum Lothario Rege & fere universis Episcopis Theutonicæ regionis, convenerunt; ut de violentia Romanæ Ecclesiæ per Petrum Leonis perpetrata, qui tum temporis Papatum sibi violenter usurpavit, pertractarent, & qualiter illud idolum, in templo Domini positum, destruerent, elaborarent. Factum igitur est, ut ad Dominicam Lætare Hierusalem* (Dominicam nempe IV. Quadragesimæ, quæ hoc anno in diem XXIX. mensis Martii cadebat) *ad prædictam civitatem multi Catholici viri, tam cum Apostolico, quam cum Rege convenirent, & de communi statu Ecclesiæ pertractarent. Inter quos Præses noster Bernardus* (Episcopus Hildensheimensis) *cum Majoribus nostræ Ecclesiæ assistens, videns opportunitatem ultro sibi collatam, ipsum Apostolicum cum omni Curia Romana aggreditur; Vitaque Pastoris nostri coram ipsis recitatur; & ut per eum in Ecclesia Dei canonizetur, devotissimæ preces funduntur. Sed cum consuetudo sit Romanæ Ecclesiæ in generali Concilio Sanctos Dei canonizare, quod tunc temporis in Remensem civitatem in festo S. Lucæ indictum fuerat; accepto consilio, petitionem Ecclesiæ nostræ usque in prædictum locum distulit, ibique definiturum certissime promisit.*

Ægidius Aureæ vallis monasterii Cistercensis Monachus, qui testatur se Historiam Pontificum Leodiensium desiisse scribere anno Domini MCCLI., cap. 27. de adventu Innocentii Papæ in urbem Leodiensem hæc habet: *Anno Domini MCXXXI., Gregorius, qui Innocentius dictus est secundus, multo comitatu Episcoporum & Abbatum a Francia in Lotharingiam transit, & Dominica IV. Quadragesimæ*, (legendum, Dominica III., ut sequentia indicant) *quæ est XI. Kalend. Aprilis, Leodium venit. Ibi a Lothario Rege Allemanniæ, & a domino Alexandro Leodiensi Episcopo, & aliis multis Epi-*

(1) Episcopos, qui huic concilio adfuere, 36. fuisse tradit Chronicum Saxonicum, his verbis: *Anno Incarn. Dom. 1131. 10. Cal. Aprilis celeberrimus conventus 36. Episcoporum & principum fit Leodii, domno Apostolic. Innocentio, & rege Lothario ac regina præsentibus.* Annales Paderbonenses 32. tantum admittunt, forte ex sola Germania, abbatesque 53. In diplomate vero Lotarii, quo collegiatæ S. Joannis Ecclesiæ Leodiensi telonium Visati assertum fuit eo in concilio & restitutum, in tom. 1. ampliss. collect. vet. monum. p. 704. edito 2. subscribunt hoc ordine Albertus Moguntinus Archiep. cum omnibus fere suis comprovincialibus, Fredericus Colonienſis cum suis, Norbertus Magdeburgensis cum suis, Cunradus Salzeburgensis cum suis, Alexander Leodiensis Episc. quos certe si non omnes, principes saltem concilii & auctoritate & dignitate fuisse nullus dubitet. *Martene in præfat. citati tomi primi.*

ANNO CHRISTI 1131.

Episcopis, & Abbatibus tam Lotharingis quam Transrhenensibus, muneribus honoratur, tota civitas in obsequio fervet, & Dominica in medio Quadragesimæ (Quarta scilicet) *ab Ecclesia Sancti Martini in publico monte usque ad Ecclesiam Sancti Lamberti publicam & solemnem exhibuit processionem; Missam celebravit; ibi Regem & Reginam coronavit. Æstimati sunt a quibusdam XXXII. Episcopi & Abbates affuisse, inter quos fuit unus Sanctus Abbas Bernardus Clarævallis. Rediens Papa a Leodio Claram vallem divertit*, quæ est Abbatia celeberrima, ubi Sanctus Bernardus Abbas erat, sita in Campania provincia ad Albulam Fl. tribus leucis a confinio Burgundiæ distans. Anselmus Gemblacensis in Chron. notat Innocentium II., dum Leodii esset, *conjugatos Presbyteros* excommunicasse.

ANNO CHRISTI 1131.

AD LEODIENSE CONCILIUM

In causa Halberstadensis episcopi, aliisque ecclesiæ negotiis anno 1131. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 411.

De hoc concilio ea utique prætereunda non duco quæ annalista Saxo Eccardi narrat his verbis: Dominica ante mediam quadragesimam XI. Cal. aprilis celeberrimus conventus XXXVI. episcoporum & principum fit Leodii domno apostolico Innocentio & rege Lothario, ac regina præsentibus, ubi multa tam de ecclesiasticis, quam de regni utilitatibus provide ordinata sunt. Ibi excommunicati sunt Petrus Leonis, Conradus & frater suus Fridericus cum omnibus eis faventibus. Ibi Halberstadensis episcopus Otto ab Honorio papa triennio episcopatu privatus interventu regis & principum officii sui restitutionem promeruit.

Juvat etiam ea adnotare quæ scribit Albericus in chronico ad hunc annum 1131. Dominica in medio quadragesimæ Gregorius cum curribus & rhedis ab ecclesia sancti Martini in publico monte, quasi Romæ via triumphali, usque ad capitolium sancti Lamberti ascendit, missam celebrat, regem, & reginam coronat; conjugatos presbyteros excommunicat: æstimati sunt a quibusdam triginta duo episcopi affuisse, & abbates tres & quinquaginta, inter quos fuisse dignoscitur sanctus Bernardus abbas Clarevallensis, episcopus Otto. Papa Innocentius profectus apud Leodium Belgiæ urbem synodum episcoporum convocans, regem Lotharium ad defensionem sanctæ Romanæ ecclesiæ convocavit. Qui nihil cunctatus, exposito tamen prius modeste in quantum regnum amore ecclesiæ attenuatum, investituram earum, quanto sui dispendio remiserit, auxilium Romanæ ecclesiæ promittit.

Audiendus est & author annalium Bosovienſium vulgatus ab Eccardo t. I. Corporis Histor. qui hæc de Leodiensi concilio scribit: Synodus apud Leodium sub papa Innocentio congregatur, ubi præsente rege Lothario, residentibus L. episcopis, cum innumeris diversorum ordinum personis, Otto Halberstadensis episcopus, a papa Honorio dudum depositus, cunctis annuentibus, a papa Innocentio denuo infula episcopali investitur, & sedes ei redonatur ejusdem ecclesiæ; statuitur & hoc semper memorabile, secundum decreta canonum presbyteros parochianos castos, & sine uxoribus esse debere; uxorati vero presbyteri missam a nemine audiendam esse. Ibi etiam Adelbertus marchio de Saxonia, gratia regis carens, deponitur, & Henricus filius Marchionis Wicberti, hactenus ab eodem Adelberto violenter expulsus, pro eo marchio constituitur in Lusiz.

Denique ad illustranda ea, quæ ad Ottonis Halberstadensis episcopi causam in hoc ipso concilio discussam pertinent, juvat sequentes literas ex Udalrici cod. num. CCCXXXIV. CCCXXXVI. CCCLXII. depromptas addere.

OTTONIS HALBESTADENSIS EPISCOPI ad Ottonem Bambergensem epistola.

Ex codic. Udalr. nu. cccxxxiv.

O Domino suo venerabili sanctæ Babenbergensis ecclesiæ pontifici N. per Dei misericordiam Halberstadensis ecclesiæ si quid est, quotidianum laudabilis vitæ incrementum.

Si rerum vestrarum status prosperitate fruitur, si condigne morum & vitæ compositioni concordat, vobis, ut decet, congaudemus; si non, condolemus, quoniam id ipsum de fidelitatis vestræ excellentia speramus, imo certum habemus. Si ergo rerum nostrarum statum scire cupitis, ut amico sic maxime confidimus, cui fluituantis navis nostræ anchoram, ingruente tempestate infigimus; ut amico, inquam, quem post dominum, unicum, ac certissimum imbecillitatis nostræ sustentaculum esse non diffidimus, dilectioni vestræ intimamus. De proxima ista, quam nostis, expeditione, in qua ob honorem regni & ecclesiæ diligentius cæteris laboravimus, reversi domi, ubi pacem & concordiam, ubi tranquillitatem & recreationem invenire debuimus, odium & discordiam, schismata & intestina bella, peccato heu nostro exigente, invenimus. Adversarii enim nostri N. & N. ecclesiæ nostræ canonici, qui & prius nobis adversabantur, quibusdam solitæ fraudis industria collectis, inter quos N. nominatissimus, & quasi primicerius est, in nos insurrexerunt, cleroque convocato lacrimabilia, & inaudita crimina, quæ, Deo teste, nunquam commisimus, in faciem nobis objecerunt, inter quæ electionem nostram asserunt esse irritam. Insuper quoque & simoniam nescimus, quam N. nobis imponit, quam se canonica auctoritate statuto tempore probaturum asserit. Nos ergo tanta tamque inaudita infamatione perculsi, Moguntinæ sedis archiepiscopo rem omnem aperuimus scriptis, hujusque rei consilium & auxilium quæsivimus. Qui literis ad ecclesiam nostram directis, omnimodis nos excusavit, electionemque nostram justam & canonicam fuisse comprobans, criminatores nostros reconciliari nobis condigna satisfactione præcepit. Illi vero obstinationi suæ jussa archiepiscopi postponentes, nec non & Magdeburgensis archiepiscopi, qui ad sedandam hanc motionem regio jussu advenit, monita spernentes, adhuc in conspirationis suæ vecordia persistunt. Quapropter aram misericordiæ vestræ amplectentes, ad vos confugimus, debitumque clementiæ vestræ auxilium humiliter imploramus. Quicquid igitur alii faciant, vestrum est, ex gemino charitatis vinculo nobis assistere, labentesque brachio virtutis vestræ sustentare. Proin rogamus, quatinus literas vestras ad metropolitanum dirigatis, & ut in causa nostra diligens esse velit causa vestri efflagitetis.

☞ teris. Rogamus quoque, ut ubicunque concilium pro hujus rei discussione convocetur, vos adesse velitis.

ANNO CHRISTI 1131.

HONORII II. PAPÆ

Ad Ottonem Halberstadensem episcopum epistola.

eodem a. CXXXVI *Honorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Halberstadensium episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

GRavis ad nos de persona tua querela pervenit. Accepimus igitur quod Halberstadensem episcopatum per violentiam laicalem, & quod detestabilius est, per simoniacam hæresim occupasti: quantum autem flagitiosam istam pestem simoniacæ hæreseos sancta Dei ecclesia abhorreat, Petrus apostolus in principio nascentis ecclesiæ manifestat, qui Simonem Spiritum sanctum vendere volentem cum sua pecunia condemnavit. Si ergo hujus sceleris te reum esse cognoscis, satius est ut cedas, & delictum tuum punias in hac vita per pœnitentiam, quam ante oculos districti judicis judicandus appareas.

Datum B. v. Kal. Novemb.

ADALBERTI MOGUNTINI

Ad S. Ottonem Bambergensem epistola.

eodem a. CCLXII. *A. Dei gratia Moguntinus archiepiscopus, & apostolicæ sedis legatus venerabili confratri suo O. Babenbergensi episcopo salutem cum oratione & obsequium.*

COntroversia magna inter fratrem nostrum dominum Halberstatensem, & quosdam fratres suos regulares est habita. Vocatis autem utrisque in audientiam, quod terminare eam, & ad concordiam eos revocare nulla ratione cum fratre nostro domino Hildenheimensi potuimus, pluribus fratribus nostris, ad hoc nobiscum pertractandum destinatis, secundo in audientiam veniendi diem & locum ei statuimus. Sed quia prudentia vestra in negotio hoc nullo modo possumus carere, rogamus vos, & rogando auctorite nostra injungimus, quatinus proxima dominica post ascensionem D. nobiscum ad diffiniendam hanc discordiam velitis adesse.

Appendicis etiam loco addendum est diploma Lotharii regis in hoc ipso concilio approbatum, cujus meminit quidem Venetus Labbei editor, sed non exscribit. Vulgatum est a P. Martene Vet. Mm. tom. I. pag. 704.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Lotharius tertius divina favente clementia Romanorum rex.

Mart. Vet. an. t. I. p. 704. Notum sit tam futuris, quam præsentibus, quod ecclesia B. Johannis, quæ est in insula Leodii, anniversarium teloneum de foro Visati, per regiam traditionem Ottonis videlicet imperatoris Augusti felicis memoriæ, usque ad nostra tempora sine omni calumnia totum, & ad integrum tenuerat: cujus traditionis privilegium signo prædicti imperatoris munitum coram me, cum Leodii tunc essem; & coram regni principibus, archiepiscopis & episcopis quam pluribus, cæterisque primatibus publice est recitatum. Sed erat super quo gravem satis apud nos ejusdem S. Johannis ecclesiæ fratres querelam deponerent: ajebant enim nondum tunc transacto anno, Hojenses judicio tantum scabinorum Leodiensium jurasse, de pellibus silvestrium animalium se nullum in foro isto debere teloneum, sicque & istorum gravatos præjudicio, & illorum se affectos querebantur spolio. Hanc querelam satis clementer, ut dignum erat, suscipientes, tam præsumptivam audaciam referire dignum duximus, & regni primates qui in præsentiarum aderant, & privilegium jam dicti imperatoris super hac traditione nobiscum audierant, ut secundum testimonium privilegii, & tam diuturnam ecclesiæ possessionem super hac re judicium darent, commonuimus. Communicato illi inter se consilio, scabinorum illorum adjudicaverunt judicium, addentes, per hujusmodi regiæ traditionis tam indignum, quam injustum posse infirmari privilegium. Nos autem regiæ potestatis utentes censura prædictis fratribus jam dicti mercati teloneum judicio primatum nostroque edicto & banno totum restituimus, & ad integrum, quidquid videlicet ex coemtione animalium, vel ex omni genere tam vestium, quam ferri & metallorum, vel ex reditu navium, vel ex omnium commercio vectigalium, vel ex jure forali, vel ex districto judiciali possit provenire, privilegio quod recitatum fuerat sic attestante. Et ut hæc ecclesiasticæ possessionis per nos facta reformatio per curricula annorum inviolabilem, atque inconvulsam obtineat firmitatem, manu propria subterfirmavimus, & sigilli nostri impressione signari jussimus. Nomina autem eorum qui interfuerunt, & judicaverunt subnotari fecimus.

Albertus Moguntinus archiepiscopus fere cum omnibus suis comprovincialibus.

Fredericus Colonienſis cum ſuis.
Norbertus Madeburgenſis cum ſuis
Cunradus Salzeburgenſis cum ſuis
Alexander Leodienſ. epiſcopus
Dux Lotharingiæ Walerannus
Dux Alſatiæ Simon
Comes Withikinus
Comes Namucenſis Godefridus
Rainaldus de Monceon
Arnulphus de Los
Gozinus de Falconmont
Willelmus advocatus ipſius villæ Viſati.

Actum eſt Leodii an. Incarn. Dom. MCXXXI. indict. VIIII. feliciter.

CONCILIUM MOGUNTINUM

Cauſa Brunonis Argentinenſis epiſcopi celebratum anno Domini MCXXXI. tempore Innocentii papæ II.

MOguntiæ habitum, inquit Dodechinus, anno 1131. præſente Lothario rege, præſidente Matthæo Albanenſi cum Moguntinenſi archiepiſcopo, ubi Bruno Argentinenſis epiſcopus, præſentibus Auguſtenſe, Eiſtetenſe, Bambergenſe, Wirzeburgenſe, Spirenſe, Wormantienſe, epiſcopis,

copis, a clero & populo ſuper violentia, intruſione, & conſecratione impetitus, in manus archiepiſcopi & cardinalis Argentinenſem reſignavit epiſcopatum. ANNO CHRISTI 1131.

A in Chronico Hirſaug. ad an. Ch. 1131. aitque Innocentium II. qui in Concilio Leodienſi verus Papa declaratus fuerat, iterum in Concilio Moguntino verum Pontificem agnitum eſſe, & Matthæum Albanenſem Ep. Cardinalem A. S. in Germania Legatum huic Concilio præſediſſe. Nominat præter duos Archiepiſcopos Moguntinum & Trevirenſem, Epiſcopos octo Germaniæ, qui eidem interfuere, inter quos S. Otto Epiſc. Bambergenſis, dicitque ſe aliorum multorum nomina ignorare.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1131. n. 22.

Mentionem hujus Concilii facit etiam Trithemius

☞ COLONIENSE CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1132.

In quo de duobus ad ſedem Colonienſem electis cauſa tractata eſt, a tribus apoſtolicæ ſedis legatis, Lothario rege præſente, Anno 1132. celebratum.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. pag. 415.

FRiderico *Colonienſi archiepiſcopo anno 1131. defuncto, ſucceſſoris electio facta eſt in diſcordia quæ cauſam præbuit cur Colonienſe iſtud concilium haberetur, de quo hæc leguntur in chronico regio S. Pantaleonis Colonienſis apud Eccardum in corpor. Hiſtoric. tom. I. pag. 929. Anno 1132. (Annaliſta hic annum incipit a Natali Domini)* Rex natalem Domini Coloniæ celebrat, in cujus præſentia graviſſimæ partes fiunt utriuſque ordinis, cleri ſcilicet & populi, in electione domini Godefridi Santenſis Præpoſiti, præſidentibus tribus cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatis, Willelmo ſcilicet Prænestino epiſcopo, Widone qui B Innocentio Romæ ſucceſſit, & Johanne Cremonenſi epiſcopo. Tandem judicio regis, & principum, & ipſorum cardinalium ad unanimitatem eccleſia perducitur, atque ſaniori conſilio, Godefrido ceſſante, dominus Bruno præpoſitus S. Gereonis Colonienſi cathedræ intronizatur. Interim dum hæc agenda tractantur, Ekbertus Monaſterienſis epiſcopus, primum decanus majoris eccleſiæ B. Petri Coloniæ, qui huic concilio intererat, ibidem infirmatus moritur, reportatuſque ad ſedem ſuam tumulatur, cui Wernerus ſucceſſit.

CONCILIUM PLACENTINUM

Adverſus Anacletum pſeudopapam celebratum anno MCXXXII. ſub Innocentio papa II.

PEtrus *Cluniacenſis lib. 3. epiſtolarum meminit hujus Concilii breviter tantum his verbis*: Recedens Gallia *Innocentius*, venturus Romam, tranſiens per S. Ægidium, & per montem * Genuæ, fines Longobardiæ intravit, & apud Aſtam ſolemnitate reſurrectionis Dominicæ celebrata, Placentiam venit. Ibi invocatis epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, tam de Longobardia, quam C de Ravennatenſi provincia, & marchia inferioris partis, tertium Concilium celebravit. *Ad hæc peragenda multum temporis inſumptum eſſe dubitare nemo poteſt. Ad conſolidandam enim titubantem eccleſiam Ciſalpinam, concilium ab Innocentio papa habitum, & ibi diutius immoratum oportuit. Porro hujus concilii non niſi hanc tantummodo brevem mentionem invenire potuimus.*

* Genevæ.

☞ CONCILIUM APUD LUPIANUM

In quo eccleſia de Beciano monachis S. Tiberii Agatenſibus datur, anno 1131. vel 1132. celebratum.

Ex Manſi Suppl. to. II. pag. 406.

COncilii, ſeu placiti hujus, cui interfuit Arnaldus archiepiſcopus Narbonenſis A. S. L. cum P. * Luteven. R. * Magalonenſi, Augerio abbate Lutevenſi, aliſque, mentio fit in diſcuſſione teſtium facta in concilio Monſpelienſi anni 1134. ubi de diſſidio hac ipſa de cauſa inter monachos Caſæ Dei & Tiberienſes actum eſt. D In hoc igitur ad Lupianum concilio eccleſia de Beciano in Agatenſi diœceſi monachis S. Tiberii Agatenſis diœceſis adjudicata eſt, nequidquam pro jure in eam ſuo monachis Caſæ Dei contendentibus. Vide inferius ad Concilium Monſpelienſe anni 1134.

* Petro
* Raimundo.

Ex Martene Thel. Anecd. to 4. p. 135.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Anno 1132. apud Theodonis villam pro reformanda pace, in quo Simon Dux Lotharingiæ remittit uſurpatas in S. Deodati eccleſiam pravas conſuetudines.

Ex ſchedis domini de Riguet Præpoſiti S. Deodati.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Dux Simon Lotharingorum & Marchio in celebri conventu apud Theodonis-villam coram E domino Alberone archiepiſcopo reverentiſſimo Trevirenſi, præſentibus quoque tribus Epiſcopis Stephano Metenſi, Henrico Tullenſi, & Alberone

ANNO CHRISTI 1132.

ne Virdunensi, multisque aliis regni principibus, qui causa pacis convenerant, subscriptas pravas exactiones tempore meo in ecclesia S. Deodati inductas divina clementia inspirante recognovi, & assensu, & voluntate conjugis meæ excellentissimæ ducissæ Adelidis ad ecclesiam præfatam veniens, easdem exactiones subscriptas ad corpus B. Deodati deposui, & ibidem una cum Matthæo filio meo abjuravi, videlicet placitum palatii, ad quod nullus de hominibus S. Deodati ad præbendam fratrum pertinentibus venire cogendus est, Fortunam, incendium, raptum, & quamdam exactionem, quæ vulgo tallia dicitur, quam ministeriales mei apud *Coencourt* aliquando exigebant. Si quis autem de hominibus S. Deodati ad præbendam fratrum de susceptione concambii impetitus fuerit, secundum legem Tullensium vel Metensium respondebit. Actum est hoc apud Theodonis-villam anno Dominicæ Incarnationis 1132. Indict. x. in sede apostolica præsidente Innocentio Papa II. regnante rege Augusto Romanorum fratre nostro Lothario, Alberto ejusdem ecclesiæ præposito, abstipulatione autem & abjuratione facta horum virorum illustrium testimonio. Henricus venerabilis Tullensis Episcopus, Hugo abbas, & Henricus archidiaconi, Jocelinus abbas Calmosiensis, Wlterus de Gondricort, Varenus cognomento Canis, Petrus de Brixei, Rainerus de Brixei, Albertus de Dumei, Walterus de Lanfracort, Albertus de Aricerevilla, & Lavarinus frater ejus, Valdricus puer, Simon, Gerardus Vosagi advocatus.

Alberonis archiepiscopi Trevirensis litteræ de Ducis absolutione in eodem conventu.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, ego Albero divina favente clementia Treverorum humilis minister & servus apostolicæ sedis Legatus, dilectis fratribus in Christo canonicis S. Deodati eorumque successoribus in perpetuum. Si providentiæ pastoralis officium rationabiliter & congrue dispensamus, oportet nos ecclesiarum oppressiones & molestias propulsare, & eas paterno solatio confovere, ut tanto interius Deo liberius serviant, quanto in exterioribus minime perturbantur. Quocirca præsentis paginæ testimonio notum fieri volumus, & præsentium memoriæ & sequentium posteritati, quod in præsentia nostra & venerabilium fratrum & coepiscoporum nostrorum Stephani Metensis, Henrici Tullensis, Alberonis Virdunensis, & multorum principum, qui nobiscum apud Theodonis-villam pro pace reformanda convenerant, Albertus præpositus, & alii Canonici ecclesiæ S. Deodati conquesti sunt super duce Simone, quod ipse violentas exactiones, & injustas consuetudines temporibus suis super prædictæ ecclesiæ servos & possessiones induxisset, & quædam jura ad se per violentiam retorsisset. Verum divina cooperante clementia præfatus Dux, assensu & voluntate Adelidis nobilis Ducissæ uxoris suæ, omnia illa, de quibus in eum querela fundebatur, in præsentia nostra guerpivit, & abstipulavit. Et quia jamdudum pro ea injuria erat excommunicatus, ecclesiæ pristinam restituens libertatem, a nobis est ibidem absolutus. Deinde ad prædictam ecclesiam veniens ad corpus B. Deodati, violentis illis exactionibus omnino renunciavit, & ibidem cum Matthæo filio suo subscriptas pravas consuetudines damnavit, & abjuravit. Istas scilicet, quod ad placitum palatii nullus hominum S. Deodati ad præbendam fratrum pertinentium amplius venire cogetur. Fortunam quoque, raptum, incendium & quamdam exactionem, quæ vulgo tallia dicitur, quam ministeriales ejusdem ducis apud *Coincourt* aliquando injuste exigebant. Si quis præterea de hominibus S. Deodati ad præbendam fratrum, pertinentibus de suspicione concambii impetitus fuerit, secundum legem Tullensium vel Metensium respondebit. Nos igitur paci & libertati ecclesiæ non tantum in diebus nostris, sed etiam in posterum providentes, ut hoc firmum & inconvulsum permaneat auctoritate Dei & nostra præcipimus & stabilimus, & in testimonium hujus rei præsentem paginam sigilli nostri impressione firmavimus & consignavimus. Quod si aliquis postmodum infringere, vel infirmare tentaverit, anathematis eum vinculo donec satisfaciat astringimus & innodamus. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis 1132. Indictione x. apostolicæ sedis præsidente domino Papa Innocentio II. regnante Romanorum imperatore Augusto Lothario II. anno ordinationis nostræ II.

Ego Albero Dei gratia Trevirorum humilis minister & servus manu mea ff. Ego Godefridus præpositus ff. Ego Folmanus decanus ff. Ego Arnulphus Archidiaconus.

CONVENTUS CREISSANUS

In agro Narbonensi, ad ecclesiæ S. Martini dedicationem. Anno Domini MCXXXII.

« Catelli mentar. citan.

ANNO ab Incarnatione Domini MCXXXII. indict. XI. epacta XII. concurrente V. Non. Decembris, Romanæ sedis præsule Innocentio, regnante Ludovico, factus est conventus apud villam Creissanam in territorio Narbonensi, quæ juris est ecclesiæ SS. Justi & Pastoris. Conventus, inquam, episcoporum, clericorum quoque & laicorum non minus multitudinis nobilium quam ignobilium sub potestate domini Arnaldi Narbonæ archiepiscopi, & sedis apostolicæ legati, ad celebrandam ejusdem loci ecclesiæ dedicationem in honorem B. Martini: ad constituendam quoque ibidem, ad monimentum tam futurorum quam præsentium, salvitatem. Qua, communi omnium qui aderant consilio, instituta & firmata, qui præsentes erant episcopi locum ad eandem salvitatem circum exinde designaverunt, & ejus continentiam crucibus infixis terminaverunt. Quæcumque igitur persona, quicquid infra easdem cruces continetur, invaserit, prædatus fuerit, aut temerariis vexationibus fatigaverit; vel ad hoc, consilium, seu auxilium subministraverit, ita ut vel incolam, vel peregrinum, sive omnino aliquem, in præfata salvitate læserit, aut quicquam violenter abstraxerit, ex auctoritate P. C. T. & SS. anathematizati erunt, & a corpore sacratissimo Dei ac Domini nostri Jesu Christi secluси. Reliquum vero ejusdem villæ..... eidem salvitati addicaverunt, ut infra præfatum terminum, quæcumque persona aliquid parochianorum vel clericorum Justi & Pastoris invaserit, eidem subjaceat anathemati.

Ego Arnaldus Narbonæ archiepiſcopus & apoſtolicæ ſedis legatus hujus prædictæ ſalvitatis invaſores præfato anathemate ferio.

ANNO CHRISTI 1131.

Ego Bernardus Biterrenſis epiſcopus huic conſtituto promulgato ſubſcripſi.

Ego Raimundus Carcaſſonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1131.

Ego Joannes Nemauſenus epiſcopus ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1131.

CONCILIUM PROVINCIÆ

ANNO CHRISTI 1131.

Anno circiter MCXXXIII. coactum.

Ex Martene ampliſſ. vet. monum. Collect. to. 1. præfat.

Hujus Concilii Epiſcoporum frequentia celeberrimi occaſionem & acta cognoſcimus ex epiſtola Bernardi Arelatenſis Præſulis ad Innocentium II. Ad illud quippe trium provinciarum Arelatenſis, Aquenſis, & Ebredunenſis antiſtites una convenerunt cum Magalonenſi, ſummi Pontificis juſſu congregati, ad componendam diſcordiam, quæ dudum jam monachos inter ſacri monaſterii Lirinenſis & Epiſcopum Antipolitanum vertebatur: quæ tamen omnino manſit intacta, judicium Epiſcoporum declinante Lirinenſi abbate, qui & teſtium ſubreptionem, & metum Comitis Provinciæ cauſabatur. Rem paucis omnem Innocentio exponit Bernardus his verbis.

Sanctiſſimo patri ac domino Innocentio S. R. E. ſummo pontifici debitæ ſubjectionis obſequium.

CAuſam (1) Antipolitani Epiſcopi, quam nobis tractandam veſtra gratia delegavit, convocatis ſuffraganeis eccleſiæ Arelatenſis, necnon Aquenſi, & Ebredunenſi archiepiſcopis aliiſque noſtræ legationis, & etiam Magalonenſis eccleſiæ aliarumque eccleſiarum religioſis perſonis adhibitis, die ſtatuto, ſicut nobis præcepiſtis, diligenter tractare curavimus. Nobis itaque utriuſque partis allegationes audire paratis, abas Lirinenſis, qui epiſcopum impetebat, ſubreptione teſtium & accuſatorum metu, etiam Comitis illius terræ, cauſam ſuam impeditam eſſe propoſuit. Et quia ſuper hoc adverſus Epiſcopum conquerebatur, nobis etiam viſum fuit, quod occaſiones quæreret, & quaſi fabricatum eſſet quod de impedimento cauſæ dicebat. Omnem puritatem ſub juramento ab eo quæſivimus, & de Antipolitano, quod juſtitia dictaret, canonica auctoritate faceremus, niſi abbas quod de teſtibus in epiſcopum dixerat, ſe ratum non habere concederet. Super hoc igitur veſtræ ſublimitati ſcribimus, quia ſicut ſuffraganeis noſtris, & aliis ſapientibus viris viſum eſt, nonniſi dilationem quærebat, & quia cauſam ſuam probare non poterat, cum nos parati eſſemus de cauſa cognoſcere, & eam quantum veſtra benignitas nobis permiſerat, canonice terminare, oblata ei omni ſecuritate ex parte Comitis, magis ex voluntate, quam ex ratione appellavimus.

Quid cauſæ inter Antipolitanum antiſtitem, & Lerinenſem abbatem agitaretur, non aperit Bernardus Legatus. Illud unum ſcimus, Manfredum qui tum Antinopolitanam ſedem occupabat, monachis Lirinenſibus a Saracenis jam nimium vexatis paulo infenſiorem, eccleſias quaſdam abſtuliſſe violenter, quas ipſis poſtmodum reſtitutas eſſe tradit Barralis in vita Guarini abbatis. Porro cum huic Concilio præeſſet Bernardus Arelatenſis præſul, Arelate fuiſſe celebratum conjicimus.

EPISTOLA LOTHARII IMPERATORIS

In qua Innocentium II. Romam deduxiſſe, & Petrum Leonis, ejuſque Gregarios damnatos fuiſſe ſcribit.

Ex Dacherii Spicil. Pagius tom 4. p. 483.

LOtharius Dei gratia Romanorum Rex, Regibus, Archiepiſcopis, Principibus, & univerſis Dei fidelibus, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem. Majeſtatis ſuæ diſpenſationi & conſilio placuit nos Patronum & Defenſorem S. Eccleſiæ Rom. ſtatuere. Ideoque neceſſe habuimus pro ipſius liberatione propenſius laborare. Cum igitur aſcitis nobis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Principibus, Ducibus, Comitibus, & Marchionibus regni noſtri; Epiſcopos etiam, Comites, & alios Barones Italiæ nobiſcum ducentes, bellico apparatu ſtipati ad Urbem proficiſceremur, Nuncios ſchiſmatici illius Petri Leonis frequenter habuimus. Qui nimirum ex parte illius juſtitiam prætendentes, ipſi in jus ire parato non debere audientiam denegari, nec hoſtilibus impugnationibus moleſtari, publicis clamoribus aſſerebant. Diutinis ergo eorum interpellationibus provocati, ad ipſum Epiſcopis & Cardinalibus, qui cum Domno Papa Innocentio erant, ſignificare coacti ſumus. Ipſi vero tanquam canonicarum ſanctionum, & inſtitutionum Eccleſiaſticarum non ignari, univerſam Dei Eccleſiam jam ſuper hoc promulgaſſe ſententiam, Petrum Leonis ac complices ſuos damnaſſe aſſerentes, quod erat univerſitatis non debere privatum fieri reſponderunt.

Nos autem id ipſum cum patientia ſupportantes, & Patrem noſtrum Papam Innocentium ad Urbem cum gloria duximus, & Lateranenſi cathedræ reſtituimus, atque in monte Aventino caſtrametati ſumus. Ibique Petrus Leonis aures noſtras, & Principum noſtrorum, per Petrum olim Portuenſem Epiſcopum, & per alios fautores ſuos prætendendo juſtitiam ſollicitare non deſtitit. Qui etiam munitiones, & obſides, ſe nobis daturos ad ſufficientiam pro ſervando judicio, & viva voce, & literis promiſerunt. Pacem igitur ſine effuſione ſanguinis reformare in Dei Eccleſia cupientes, quæ nobis illis dixerant,

Fra-

(1) Antipolis urbs eſt maritima in Provincia, cujus ſedes Epiſcopalis ob frequentes prædonum incurſus in Graſſam civitatem 5. leucis diſtantem translata eſt.

ANNO CHRISTI 1133.

Fratribus, qui cum domno Papa Innocentio errant, per nos ipsos significavimus. Ceterum, ipsi, ut pacis amatores, de justitia confidentes, tam personas suas, quam Leonis, & filiorum suorum necnon Cen. Pet. Fraiapanis, & Petri Latronis, & munitiones in manu nostra libere obtulerunt. Adversa vero pars dies redimere cupiens, sub velamine fraudulentarum promissionum nos aliquanto tempore a nostra intentione retraxit. Tandem quia ipsi sæpe commoniti implere quod promiserant, noluerunt, tanquam fallaces & perfidi, & tam Divinæ, quam Regiæ majestatis rei, cum Petro Leonis, ejusque complicibus damnati, & hostes a Principibus nostræ Curiæ judicati. Videlicet Merberto Magdeburgensi Cancellario nostro, & A. (*nempe Adelberone*) Bremensi Archiepiscopo, & P. Osemburgensi (*sc. Philippo Comite de Cadsenelenbogen Episcopo Osnabrugensi*,) P. Adelbronnensi (*legendum*, A. Paderbronnensi, *sc. Bernardo Episcopo Paderbonensi, qui a papa Pallium, uti Archiepiscopi, obtinuit, ut videre est apud Krantzium in sua Metropoli, ubi duorum horum Præsulum mentionem facit*,) An. Brandenburgensi (*seriem integram episcoporum Brandeburgensium invenire non potui, sed non dubito quin legendum sit, Anselmo*,) O. Astensi (*ideſt, Ottone Episcopo Astensi, de quo Ughellus Tom. IV.*) O. Cremonensi (*Oberto seu Uberto, de quo Ughellus in Episc. Cremonens.*) & B. Parmensi (*nempe Bernardo, de cujus morte paulo post verba faciemus*) G. Ipponensi (*Dacherius in margine corrigit* Vibonenæ, *id est, Ipponis Vibonenæ, sed magno errore; Episcopatus enim ille in Calabria situs jamdiu extinctus fuerat, & omnes Calabriæ Episcopi Anacletistæ erant. Manifestum est itaque legendum esse* Ipporiensi. *Eporedia vulgo* Yvree, *Ipporia appellabatur, & ejus Episcopus erat Guido, aut Wido, cujus mentio apud Ughellum in Italia Sacra, ubi Chartæ de more exhibent nomen* Ipporiensi) Episcopis, & Abbatibus, Henrico Fuldensi, Alberone Noemburgensi, & Luneburgensi: Proceribus Alberone & Henrico Marchionibus, Othone Sagifredo vexillifero, Herimanno, Willelmo de Lomello, Gothone de Marchuingo, Hildebrando; & Tancredo de Prato Comitibus, & Alberto de Castello.

ANNO CHRISTI 1134.

CONCILIUM PISANUM

Contra pseudopapam Indictum anno Domini MCXXXIV. tempore Innocentii papæ II.

Vita S Bernardi l. 2. c. 2.

De hoc ista Bernardus abbas Bonævallis in vita S. Bernardi: Innocentius rursus Pisas revertitur: ibique aggregatis totius Occidentis episcopis, aliisque religiosis viris, magnæ gloriæ synodus celebratur. Adfuit per omnia & consiliis & judiciis & definitionibus omnibus S. Bernardus abbas, impendebaturque ei reverentia ab omnibus, & excubabant ante ejus limina sacerdotes: non quod fastus, sed multitudo communem prohiberet accessum: & aliis egredientibus alii introibant, ita ut videretur vir humilis, & nihil sibi de his honoribus arrogans, non esse in parte solicitudinis, sed in plenitudine potestatis. Actiones concilii longum est prosequi: summa tamen, in excommunicatione Petri, & irregressibili fautorum ejus dejectione constitit. Et usque hodie hæc sententia perseverat. *Hæc tantum ipse de tam magno Concilio.*

Res in hac synodo gestas Robertus continuator Sigeberti pauciſſimis verbis hisce commemorat: Petro, *antipapa*, ob parentelæ suæ fortitudinem apud S. Petrum commorante, Innocentius Roma egressus, in Gallias proficiscitur, & Gallicana sibi adhærente ecclesia, conciliis celebratis, primo Remis, secundo Pisis, in papatu confirmatur, & Petrus ab omnibus Galliæ & Germaniæ episcopis anathematizatur. *Petrus Cluniacensis abbas, qui una cum Gaufredo Carnutum episcopo huic Concilio interfuit, de hac Synodo haud dubie id intelligi vult, quod epist. 17. ad Innocentium scripta conquerens ait, non longe a Ponte Tremolo Italiæ oppido plurimos Galliæ episcopos & abbates a synodo revertentes, captos, vulneratos, & in carcerem conjectos esse.*

Ex gestis abbatum S. Laurentii reverendus dominus Joannes Chapeaville canonicus & vicarius Leodiensis in annotationibus ad cap. 27. tom. 2. de hac synodo ista refert: Anno 1135. Alexander Leodiensis episcopus apud Innocentium pontificem de simonia accusatus, & ab ipso semel & secundo ac tertio vocatus, cum venire tardaret, in concilio Pisano deponitur. Quo duro nuncio percepto, in tantam amaritudinem incidit, ut quasi vix confessione facta, communioneque percepta, & regulari vita ad S. Ægidium promissa, spiritum exhalaverit.

Hæc addimus ex Landulfi chronico, a Puricello descripta in Ambrosianæ basilicæ monumentis. Innocentius, *inquit*, papa Pisis synodum celebravit: in qua, Roboaldo episcopo Astensi repræsentante, Thealdus de Landriano archipresbyter ecclesiæ Mediolanensis, Amizo della Sala archidiaconus, Anselmus de Rhode levita, & alii plures ejusdem ecclesiæ ordinarii, & cum primicerio decumani sacerdotes, contra solitum decus Mediolani & ejus ecclesiæ, (*ita sibi persuadebant*) Innocentio papæ fidelitatem juraverunt. Cremonenses vero propter hanc fidelitatem, nequaquam milites Mediolanenses, quos captos habebant, dimiserunt. Sed papa Innocentius depositionem & expulsionem sæpe dicti Anselmi de Pusterla (*archiepiscopi Mediolanensis*) firmavit.

Ex Labbei App. to. X.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1134. n. 1. & seq.

Nullus Antiquorum, quem viderim, definivit tempus, quo Concilium Generale Pisanum ab Innocentio II. hoc anno congregatum fuit, præter Auctorem Anonymum, eumque antiquissimum Chronicorum Pisanorum, quæ Florentinius in Comment. de Rebus ad Comitissam Mathildem spectantibus lib. 2. pag. 347. asserit apud se MSS. esse. Ait enim in his legi: *A. D. MCXXXVI.* (legendum MCXXXV. juxta Pisanos qui æram vulgarem anno uno prævertunt; præsertim cum idem Florentinius asserat id colligi ex iis, quæ sequentibus annis in iisdem Chronicis habentur) *III. Kal. Junii Pisis est celebratum generale Concilium per Papam Innocentium, & alios Prælatos, in quo Concilio Ingilibertus de Marchia Tusciæ investitus est, qui postea defensus a Pisanis, & a Lucensibus ubique offensus, & victus apud Ficecchium in campo Pisas cum lachrymis fugiens a Pisanis vindicatus est*. Florentinius natus erat exemplar corruptum Chronici Pisani. Ughellus enim Tom. III. Italiæ Sacræ Col. 865. Idem Chronicon MS. ad Carolum Strozzam Florentinum pertinens

ANNO CHRISTI 1134.

nens laudat; in quo diserte legitur: *A. D. MCXXXV. tertio Kalendas Junii*, &c. loco, *alios prælatos*, legit, *alios prælatos sæculi*. Loco, *Ingilibertus*, legit, *Ingilbertus*. Loco, *defensus a Pisanis*, legit, *defensus est a Pisanis*, & postea habet, *& a Lucanis ubique offensus, & apud Ticechium ab ipsis Lucanis anno sequenti devictus in campo & Pisam fugiens, lachrymasque pluresque plures effundens a Pisanis vindicatus est*. Ingilbertus itaque Marchionatum Tusciæ obtinere non potuit; cum Urspergensis ad annum MCXXXV. de Henrico Bavariæ Duce, genero Lotharii Imp. scribat: *Henricus per Tusciam exercitum duxit, quam & ab Imperatore in Beneficio obtinuit*. Baronius anno MCXXXIII. num. III. refert Diploma Innocentii II., quo concedit Lothario Imp. *Allodium Comitissæ Mathildi*; & per eum Henrico Bavariæ Duci genero ejus sub certis conditionibus, quia, ut exponit Florentinius, Mathildis Allodium non solum locis frugiferis; sed etiam locis & arcibus munitis compositum erat.

Sed redeo ad Concilium Pisanum, quod *III. Kal. Junii*, seu die XXX. mensis Maii celebratum esse indicant literæ canonizationis *Sancti Hugonis* Episcopi Gratianopolitani, a Baronio num. II. recitatæ, quæ dicuntur datæ *Pisis X. Kalendas Maii*, die nempe XXII. mensis Aprilis, Sanctorum enim canonizationes, vel in Conciliis Generalibus, vel circa tempus, quo ea celebrabantur, sæpe fiebant. Causam celebrati Concilii his verbis docet Bernardus Abbas Bonævallis in vita Sancti Bernardi lib. 2. cap. 2. *Actiones Concilii longum est prosequi: summa tamen in excommunicatione Petri* (seu Anacleti Antipapæ), *& irregressibili fautorum ejus dejectione constitit*. Ordericus vero lib. XIII. pag. 900. licet in anno celebrati Concilii, & in expressione loci peccet, hic tamen audiendus: *Anno ab Incarnat. Domini MCXXXV.* (loco MCXXXIV.) *Indict. XIII.* (pro XII.) *Innocentius papa maximam Synodum apud Picenum* (loco apud Pisas) *tenuit, & de utilitatibus Ecclesiasticis multum tractavit: sed infortuniis præpedientibus omnia pro voto complere nequivit. Hugo Rotomagensis Archiep. ipsum summopere adjuvit, & in eodem honoratus primatum super multos pontifices suscepit. Curis itaque Apostolicæ servitutis occupatus, curas proprii præsulatus aliquandiu intermisit, & diutius in Ausoniæ* (idest, Italiæ) *partibus demoratus, aliorum negotia solerter expedivit, quod Regi vehementer displicuit*, sc. Henrico Angliæ Regi, cui Normannia parebat. Fuit Hugo unus ex illustribus hujus sæculi Præsulibus, qui scripsit *Opus de Officiis & Ministris Ecclesiæ*, a Dacherio post Opera Guiberti de Novigento evulgatum, & alia quædam a San-Marthanis in Archiep. Rotomagensibus memorata, qui tradunt, eum pervenisse usque ad annum MCLXIV. Porro Ordericus citatus pag. 908. loquens de rebus anno MCXXXVI. gestis, in errore perseverat, aitque Henricum Electum Cantuariensem Archiep. Legatos *Picenum ad Innocentium papam* misisse, cum *Pisas* dicere debuisset. ANNO CHRISTI 1134.

Inter Innocentium II. & Ludovicum VI. Francorum Regem aliquod intercedebat dissidium; indeque Sanctus Bernardus Epistolam CCLV. ad Ludovicum Regem dedit, monuitque, ne Concilium hoc tempore Ecclesiæ & Regno tam necessarium, ipsiusque Regis honori cessurum, impediret: *At calor, inquiunt, nimius est. Quasi nos glacialia corpora habeamus*, inquit Bernardus. Quibus ex verbis intelligimus, verum esse quod dicitur in Chronicis Pisanis, Concilium III. Kal. Junii congregatum fuisse. Paulo post subdit Bernardus: *Tamen si quid ex Apostolicæ auctoritatis rigore processit, unde se merito esse turbatam Celsitudinis vestræ Serenitas arbitretur; qualiter hoc ipsum revocetur, aut temperetur, prout oportet ad honorem vestrum, fideles vestri qui aderunt, totis viribus enitentur. Inter quos nos quoque, si quid possumus, non dissimulabimus.*

In Concilio Pisano Henricus hæreticus, qui jam a tempore Paschalis II. Ecclesiam Gallicanam turbabat, uti anno MCXVI. fuse exposuimus, damnatus est, ut docent Acta Episcoporum Cenomanensium a Mabillonio Tom. III. Analect. recitata. Ibi enim pag. 341. postquam narratum fuit incendium, quo universa civitas Cenomanensis hoc anno conflagravit, de quo infra, dicitur: *Eo tempore pseudoeremita, de quo scripsimus superius* (& nos cum illo prænotato Christi anno) *denuo in remotis partibus virus suæ hæresis cæpit propagare, & Ecclesiam Dei nequitiæ suæ atramento corrumpere. Aurem suam tantum Historiæ & litteræ prophetarum accommodans, dogmatizabat perversum dogma; quod fidelis Christianus nec retractare debet, nec erudire. Sed misericordia Dei, qui semper respicit in orationem humilium, & non sprevit precem eorum, ille Henricus ab Arattensi* (legendum, Arelatensi) *Archiepiscopo captus est*, & Domino papæ Innocentio Pisis in authentico Concilio præsentatus, ibique iterum convictus, & generaliter Hæreticus appellatus, postremum carcere mancipatur, cui postquam permissio concessa est abeunai ad aliam provinciam, nova secta, novo cursu, novum iter assumsit delinquendi, quam protinus ita turbavit, quod minime Christiani Ecclesiarum adirent limina; sed Divinum contemnentes mysterium Sacerdotibus oblationes, primitias, decimas, infirmorum visitationes, & solitam denegabant reverentiam.

☞ AD PISANUM CONCILIUM

Contra antipapam anno 1134. celebratum.

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. to. II. pag. 416.

INNOCENTII PAPÆ II. EPISTOLA

AD GAUFRIDUM ARCHIEPISCOPUM,

Et Dolensis ecclesiæ suffraganeos episcopos atque abbates per eamdem provinciam constitutos.

Invitat eos ad concilium Pisense.

Ex Martene inter acta in causa Dolensi Anecd. to. III. pag. 885.

NAvis ecclesiæ, cui rector Christus præsidet, licet undarum propulsatione sæpius agitetur, remigante tamen sæpe in ea Domino, numquam submergitur. De profunditate siquidem sui consilii cœlestis nautæ providentia ventos concitat, mare turbat, navem agitat, ut ministros dormientes excitet, pigros animet, & cautos industriores efficiat. Gloria igitur sit in altissimis Deo, quoniam fides vestra nunquam defecit, sed emergente in ecclesia schismate probati inventi estis, & manifeste tanquam veri Christi discipuli domum Domini illustratis. Ut autem de statu ecclesiæ vobiscum tutius tractare possimus, & levior vobis ad nos pateret accessus, ordinato in Durbe vicario, & dispositis iis, quæ fidelibus nostris opportuna esse cognovimus, cum fratribus nostris sani, Deo gratias, & incolumes Pisis moramur, & ut novis morbis nova medicamenta possint commodius adhiberi, ordinante Domino, proxima Pentecosten solemnitate generale ibidem concilium celebrare decrevimus: quo circa universitati vestræ præsentium auctoritate præcipimus, ut eodem termino omni occasione summota, vestram nobis exhibeatis præsentiam; quatenus administrante Spiritus sancti gratia, vestri freti consilio & auxilio, ea constituere valeamus, unde modo & in posterum ecclesia collætetur. Dilectum autem filium Jo. monachum capellanum nostrum fraternitati vestræ attentius commendamus, rogantes, ut pro B. Petri reverentia, eum benigne suscipiatis, & honeste tractetis. Datum Pisis VI. Id. Novemb.

Ad Pisani vero hujus concilii gesta quod attinet ea promenda judico, quæ ex Vaticanis monumentis dedit cardinalis Aragonius in vita Innocentii, Rer. Ital. to. III. par. I. pag. 435.

Eo autem anno in majori ecclesia Pisana con-

vo-

vocatis omnibus ecclesiarum prælatis de Hispania, Guasconia, Anglia, Francia, Burgundia, Alamannia, Hungaria, Lombardia & Tuscia quartum concilium celebravit. In quo inter cætera isti episcopi qui inferius adnotantur, fuerunt depositi, Eustachius, Valentinus Arausicensis, Petrus Terdonensis, Hubertus Lucanus, Bergomensis, & Boianus Aretinus.

Quæ tamen hic narrantur de depositione Huberti Lucani episcopi veritati cohærere non possunt, cum & sequentibus post concilium annis ecclesiam suam rexerit; ut ex Ughellio constat, & pro Innocentio steterit contra Anacletum, ut ex ejus epistola superius producta discimus. Hujus quoque Pisani concilii canones, quorum nullos exhibet Labbeus, hos habeo, quos proferam, desumptos ex additionibus ad Pannormiam in MS. codice Pistoriensi, de quo in præfatione Collectionis hujus disserui. Respondent autem fere omnes canonibus in Concilio Remensi ab Innocentio conditis, quod scilicet ea quæ in prioribus conciliis ille statuerat, in reliquis deinceps habitis confirmaverit.

ANNO CHRISTI 1134.

ANNO CHRISTI 1134.

CANONES.

Innocentius Papa II. in Pisano Concilio residens statuit.

pare can. I & can. II. conc. ter. II. gen

UT autem lex continentiæ, & Deo placens munditia in ecclesiasticis personis, & sacris ordinibus dilatetur, statuimus quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Regulares canonici, & Monachi, qui sacrum transgredientes propositum, uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Hujusmodi namque copulationem, quoniam contra ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse sancimus. Qui & ab invicem separati pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. Idipsum quoque de sanctimonialibus feminis, si (quod absit) nubere attentaverint, observari decrevimus.

Innocentius Papa II. generali Concilio Pisis residens statuit.

m. can. I. Rem. ut

SI quis simoniace ordinatus fuerit, ab officio ordinis cadat quod illicite usurpavit; vel * si quis præbendam, aut honorem vel promotionem aliquam ecclesiasticam, interveniente execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquisivit; honore male acquisito careat, & emptor, ac venditor, & interventor nota infamiæ percellatur.

CANON VII.

m. can. II. Rem de. mandamus

INnovamus autem & præcipimus ac mandamus * ut nullus in archidiaconum, vel decanum, nisi diaconus vel Presbyter ordinetur. Archidiaconi vero decani vel præpositi, qui infra ordines prænotatos existunt; si sine benedictione ordinari consenserint, honore suscepto priventur.

CANON IX.

m. can. I.

PRohibemus autem ne adolescentibus vel infra sacros ordines constitutis; sed qui prudentia & merito vitæ claresçant, prædicti ecclesiæ concedantur honores.

CANON XII.

Rem. can. XIII.

PRæcipimus ut (si) quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati subjaceat; & nullus episcoporum illum absolvere præsumat, nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui præsentetur.

* Deest in Rem. *nisi in mortis articulo* sed est in can. XV. Lat.

CANON XIV.

Rem. XIV.

PRæcipimus etiam ut (in) eos qui ad ecclesiam, vel cimiterium confugiunt nullus omnino manus mittere audeat. Quod si fecerit, excommunicetur.

Demum præterire hic minime sustineo literas S. Leopoldi marchionis Austriæ de fundatione canonicæ Claustroneoburgensis in Austria, ex quibus concilii hujus quædam discimus. Promendæ sunt vero ex Pezii codice diplomatico parte I. pag. 316.

In nomine summæ & individuæ Trinitatis, Leupaldus nobilis marchio orientalis, fundator ecclesiæ Neuburgensis.

Quoniam negotiis sæcularibus impediti, Deo per nos ad summa placere nequimus, eos, quos ipsi placitos & maxime mundialibus studiis exemptos probamus, diligere, congregare, confovere, ac modis omnibus eorum quieti providere, debemus operam dare: hoc enim modo fit ut & præsentis nobis vitæ incolumitas, temporum tranquillitas, pacis ac omnimodæ salutis prosperitas arrideat nobis, & quæ ipsis in futuro sunt in cælis reposita, non usquequaque privabimur bonis.

Igitur ego Liupoldus marchio orientalis cum nobilissima conjuge Agnete, cum unanimi omnium filiorum & filiarum mearum consensione, omni quorumque mortalium sopita contradictione, Sigefridum & Prunricum, qui tunc presentes erant cum omni familia & possessionibus, quas vel ipse, vel alii fideles tradiderunt, cum Davidica devotione in simplicitate cordis mei lætus universa Deo, & ecclesiæ Nivveburgensi (quam ipse in honorem sanctæ Dei genitricis

sem-

☞ semperque virginis Mariæ fundavi) obtuli, ut fratribus sub regula S. Augustini Christo servientibus in perpetuum deserviant. In qua traditione semel, bis, terque omnibus libera data facultas est requirendi, si quid sui quisque juris recognosceret, in omnibus his, quæ oblata sunt. Sed nec vir, nec mulier, qui quid contradiceret, inveniri potuerunt. ANNO CHRISTI 1134.

Proinde in consecratione ejusdem basilicæ domino Chunrado Salezeburgensi archiepiscopo & Reginmaro Patavienſi, nostro diœcesano, & Romano Gurcensi episcopo, cum clero & populo, qui ea die in infinitum confluxerant, notificavi, quod locum prædictum cum possessionibus suis sancto Petro, & beato Innocentio apostolico ipse obtuleram per manum Volframi nobilis viri de Pubenkirchen, quo legato in Pisensem synodum veniente, & coram episcopis quinquaginta sex delegata delegante, beatus apostolicus in liberam defensionem prædictam ecclesiam suscepit, & omnium unanimi episcoporum, qui aderant, banno & subscriptione confirmatum, pro libertate loci ejusdem nobis remisit privilegium, quod etiam coram frequentia totius populi recitari feci.

Huic rei testificantur comites, & quique nobiliores orientalis regionis, Ottakarus marchio Stirienſis, Dietericus Grifanstaine, Chunradus de Pilsteine, Gebehardus de Piugen cum fratre Adalberto, & filio Herimanno, Liutoldus de Plegen, & filius ejus, Liutoldus, Egkebertus de Putenen, Sigehardus & Gebehardus de Purchusin comites, Adalrammus cum fratre Adalberto de Pergen, Otto de Legenpach, & Hartvicus, Haidenricus quoque fratres ejus, Walterus de sancto Andrea cum fratribus suis, Adelramo de Epinperge, Hertnico de Rudeniche, Erneſto de Treisino, Otto & frater ejus Walthun de Machlande, Henricus de Simanningen, Rudolfus de Peka. ANNO CHRISTI 1134.

His itaque gestis in talem sententiam prædicti pontifices assurgunt: possessiones huic traditæ ecclesiæ apostolico privilegio communitæ sunt. Dominus enim noster apostolicus omnem invasorem & raptorem hujus substantiæ anathemate damnavit. Vos quoque pauperes Christi, regulam S. Augustini absque proprietate sequentes, quietos ad Dei laudes esse volumus. Et idcirco domini apostolici sententiam sectantes, & quod cepit perficientes, omnem invasorem & raptorem domo Dei, quæ est ecclesia ejus, perpetuo anathemate separamus, qui de vita eorum temere quicquam, vel mutare, aut substantias ipsorum invadere vel diripere præsumpserit, a die, qua ordo illorum a generali synodo apostolico privilegio munitus, & possessio auctoritate summi pontificis est defensata. Ad confirmationem omnium, quæ vel dicta, vel gesta sunt in hoc solemni negotio, hanc cartam proprio placuit insigniri sigillo, anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi MCXXXIV. indict. XV. III. Kal. Octob. in Christo feliciter acta sunt.

MONSPELIENSE CONCILIUM

In quo ecclesia de Beciano S. Tiberio adjudicatur, Anno 1134. celebratum.

Ibid pag 419. BEcianum (Bessan) oppidum est in diœcesi Agathensi monasterio S. Tiberii proximum, cui proinde monasterio largitione Berengarii Agathensis episcopi ante annos XXXIII. ecclesia ejus oppidi cesserat. Hanc dein ecclesiam monachi Casæ Dei occupaverant; sua repetentibus Tiberiensibus monachis synodus jussu Innocentii papæ indicta est, cui Guido diaconus cardinalis A. S. L. archiepiscopi tres, Hugo Rotomagensis, Bernardus Arelatensis, Arnaldus Narbonensis apostolicæ sedis legati, episcopi duo, abbates & alii interfuerunt. Quid statuerint, docent geminæ illæ literæ, quas ex to. VI. annalium ordinis S. Benedicti profero. Animadvertisse tamen juvat controversiæ huic diriendæ convenisse concilium aliud Uticæ, (Uzes) de quo an. 1139. agemus.

Ex t. VI. An. Ord. S. Ben. p. 617. apud edit. Luc. *Hugo Dei gratia Rotomagensis archiepiscopus, sedis apostolicæ legatus, dilecto filio Ademaro abbati S. Tiberii, tuisque successoribus in perpetuum.*

Religiosis & Deo servientibus providere, eorumque possessiones & jura ecclesiastica conservare omnibus, qui in regimine positi sunt, sanctorum patrum mandat auctoritas; ea propter causam illam super ecclesia de Beciano multo tempore ventilatam, auctoritate apostolica suscepimus terminandam.

Considentibus itaque nobiscum apud Montempessulanum venerabilibus archiepiscopis B. * Arelatensi, & A. * Narbonensi sedis Apostolicæ Legatis, & episcopis; R. * Agathensi, & G. * Arausicensi; & P. * abbate S. Ægidii, & aliis quamplurib. religiosis personis, tu ad diem in supradicto loco tibi auctoritate apostolica præstitutam paratus ad justitiam ante nos venisti; abbas vero Casæ Dei, qui ad eamdem diem, & eundem locum auctoritate apostolica a nobis vocatus fuerat, nec ipse venit, nec pro se responsales misit, nec aliquam excusationem canonicam inibi prætendit. Eo itaque sic deficiente, nos præcepto domini nostri papæ Innocentii justitiam exsequentes, quæsivimus ab ecclesia Agathensi, in cujus parochia sita est ecclesia de Beciano, ut coram Deo, & nobis omnibus ibidem consistentibus, veraciter protestarentur, ad quod jure canonico vel tuum vel Casæ Dei monasterium pertineret præfata ista ecclesia de Beciano. Illi siquidem quia vere, prout ab antecessoribus acceperant, ad jus & possessionem S. Tiberii, cui monasterio Deo auctore præsides, pertinere responderunt. Ad hæc, tu Ademare abbas protulisti instrumenta donationis factæ de ecclesia de Beciano ecclesiæ S. Tyberii, & prædecessori tuo Deodato, quod instrumentum a Berengario bonæ memoriæ Agathensi episcopo factum, & annis Dominicæ incarnationis, & testibus idoneis roboratum existit. Consequenter & tu produxisti quatuor testes, viros antiquos, asserentes se vidisse, quia ecclesia S. Tiberii possedit quiete per multos annos ecclesiam de Beciano, antequam monachi de Casa Dei intrassent in eam. Tunc illi canonice examinati, juraverunt super evangelia Dei hoc se vidisse, & hoc verum esse. Prodierunt & alii quatuor testes qui dixerunt se interfuisse placito illi quod habitum est apud Corbianum inter monachos S. Tyberii & monachos

* Bernardo. * Arnaldo. * Raimundo. ° Guillelmo. * Pontio.

chos Casæ Dei in præsentia Adelberti Agathensis episcopi, præsentibus A. Narbonensi archiepiscopo, & L. Nemausensi episcopo, dicentes se vidisse & audisse quosdam testes idoneos ibidem jurasse, quod Bernardus Agathensis episcopus, qui induxerat monachos Casæ Dei in ecclesiam de Beciano, cum accepisset testimonia personarum authenticarum ecclesiæ suæ super donatione facta a Berengario antecessore suo Deodato abbati, & monasterio S. Tyberii de ecclesia de Beciano, ipse autem Bernardus coram Bertranno Narbonensi archiepiscopo in placito de eadem causa habito apud Cabrils, præsentibus monachis Casæ Dei, & S. Tyberii factum correxit, & adjudicavit reddi ecclesiam de Beciano monachis S. Tyberii, quod prædicti Aldebertus Agathensis & P. Narbonensis & L. * Nemausensis audientes, sententiam restitutionis ipsius ratam esse & tenendam judicaverunt: & sicut præfati quatuor testes hoc se vidisse & audivisse protestati sunt, ita nobis præsentibus examinati super evangelium Dei juraverunt, hoc ipsum. A. Narbonensis archiepiscopus, & Ermengaldus Agathensis archidiaconus, & R. sacrista & magister Dulcianus, qui interfuit præfato placito de Corbiano, coram nobis se vidisse, & audisse viva voce protestati sunt. Hi omnes, qui hoc testimonium nobis perhibuerunt, eamdem de præfata restitutione sententiam attestati sunt fuisse confirmatam apud Lupianum a supra nominato A. Agatensi & A. Narbonensi & P. Lutevensi, & R. Magalonensi episcopis, & R. tunc archidiacono, tunc episcopo Agatensi, præsentibus abbatibus de Casa Dei, & S. Tyberii. His omnibus de causis, & insuper admonitione & præcepto Guidonis diaconi cardinalis, & apostolicæ sedis legati, præfatus R. Agathensis te, & ecclesiam S. Tyberii de ecclesia de Beciano revestivit. Hanc revestitionem, eodem R. episcopo attestante sic factam, nos & nobiscum sic assidentes supra nominati archiepiscopi, & apostolicæ sedis legati episcopi & quamplures authentici & religiosi viri approbamus, & approbatam vice apostolica, quam super hoc negotio gerimus, confirmamus, & pro canonica donatione a Berengario Agathensi episcopo facta, & legitima professione subsecuta tibi tuisque successoribus, & monasterio S. Tyberii, cui præsides, præfatam ecclesiam de Beciano cum decimis, & omnibus jure ad eam pertinentibus, omni deinceps quæstione sopita, perpetuo possidendam adjudicamus. Actum est hoc anno Verbi incarnati MCXXXIV. apud Montempessulanum, universali papa Innocentio, rege Francorum Ludovico. Ego Hugo Rotomagensis archiepiscopus & apostolicæ sedis legatus.

ANNO CHRISTI 1134.

Deest hic in seric. scop. Nemausens. nondum edit.

HUGONIS ARCHIEPISCOPI ROTOMAGENSIS ET A. S. L.

Epistola ad Innocentium papam de gestis a se super ecclesia de Beciano.

Universali papæ Innocentio domino & patri suo, Hugo Rotomagensis sacerdos devotam & debitam reverentiam.

eodem fere ap.

PRæcepto vestro diem dedimus, & locum statuimus abbati Casæ Dei, & abbati S. Tyberii pro controversia inter eos dirimenda super ecclesia de Beciano, videlicet III. nonas Novembris apud Montem-pessulanum; abbas vero Casæ Dei misit nobis nuntios, & literam suam apud Tarascho nam, significans se non posse venire ad diem datam, quia habebat celebrare quædam consueta cum fratribus suis capitula, nec ad locum sibi præstitutum secure poterat venire pro Petro de Ribalta, quem inimicari sibi dicebat. Quibus nos respondimus, quia nos pro obedientia vestra habebamus transire per hostes & insidias manifestas, quæ nobis Adefonsus aperte per multa loca parari fecerat. Post aliquot denique dies, vestra protecti benedictione, ad Montempessulanum pervenimus, multis utique mirantibus. Ibi nobiscum habuimus venerabiles archiepiscopos B. Arelatensem, A. Narbonensem sedis apostolicæ legatos, & plures episcopos & religiosos viros. Præsentavit se ante nos ad justitiam abbas S. Tyberii; sed abbas Casæ Dei, nec ipse venit, nec pro se responsalem misit, nec excusationem vel aliquam . . . prætendit. Eo itaque sic deficiente, quæsivimus ab episcopo Agathensi, in cujus parochia sita est ecclesia de Beciano, ut coram Deo & patribus ibidem confidentibus nobis ostenderet, ad quod, vel Casæ Dei, vel S. Tyberii monasterium præfata ecclesia jure canonico pertineret. Inquisiti episcopus, & clerici ejus responderunt, quia vere, prout acceperant ab antecessoribus suis, ad jus & possessionem pertinebat S. Tyberii. Tunc instrumenta Berengarii bonæ memoriæ Agatensis episcopi super hæc facta prolata sunt, & testes prodierunt viri bonæ famæ & antiqui, qui examinati probaverunt se vidisse, quod monasterium S. Tyberii possedit ecclesiam de Beciano quiete, & multis annis, antequam monachi de Casa Dei in ea veniissent. Invenimus etiam per attestationem domini A. Narbonensis episcopi, & authenticorum testium, quia Bernardus successor Berengarii Agathensis episcopi, qui monachos Casæ Dei in ecclesiam de Beciano induxit, cognita veritate factum correxit, & ecclesiam de Beciano reddi S. Tyberio adjudicavit. Hoc A. Narbonensis, & ante se die data inter abbates S. Tyberii & Casæ Dei probatum fuisse per legitimos testes asseruit, ibique revestiri monachos S. Tyberii de ecclesia de Beciano adjudicavit, quam revestitionem dominus Guido diaconus cardinalis & legatus apostolicæ sedis fieri præcepit. Hanc revestitionem canonice sæpius adjudicatam, nos & qui nobiscum erant patres, ratam habuimus, & teneri mandavimus pro donatione canonica olim a Berengario Agathensi episcopo facta & legitima possessione subsecuta fere XXXIII. annorum, ut asserunt, post instrumentum Berengarii episcopi, quod anno Dominicæ Incarnationis, & testibus idoneis roboratum existit.

TESTIMONIA EPISCOPORUM Magalonensis, Agatensis & Lutevensis.

De eadem ecclesia.

NOtum sit omnibus præsentibus, & futuris, quod ego R. Agathensis episcopus fui in quod * placito tunc temporis archidiaconus Biterrensis, quod fuit agitatum apud Lupianum inter Ademarum abbatem S. Tyberii & Stephanum Ab. Casæ Dei; & in ipso placito utroque abbate præsente, patronisque causarum bene munitis, utrobique allegationibus diligenter examinatis, adhibitis P. * Lutevensi, & R. * Magalonensi episcopis, & Augerio abbate Lutevensi, & multis aliis religiosis personis, ecclesiam de Beciano Aldebertus Agathensis episcopus cum Arn. archiepiscopo Narbonensi A. S. L. nobis omnibus consentientibus, ecclesiæ S. Tyberii, & A. abbati reddi

Ex eod. p 620. ap.
* *Deest* f. *aliquid.*
* Petro
* Raimundo

ANNO CHRISTI 1134.

reddi adjudicavit. Vidi etiam & audivi in placito, quod fuit apud Nemausum ante venerabilem Bernardum Arelatensem archiepiscopum Romanæ sedis legatum, & Petrum tunc temporis Vivariensem episcopum, quibus controversiam prædictæ ecclesiæ dominus papa Innocentius mandaverat terminandam, quodque A. Sancti Tyberii abbate justitiam accipere parato, abbas de Casa-Dei sententiam audire & recipere noluit. Hoc totum testificor ego R. Agathensis episcopus sic verum esse coram te Hugone Rotomagensi archiepiscopo A. S. L. & coram B. Arelatensi & Ar. Narbonensi archiepiscopis & G. Arausicensi episcopo, & P. P. abbate S. Ægidii, & aliis assistentibus. ANNO CHRISTI 1134.

Ego R. Magalonensis episcopus sic verum esse testificor coram dictis Hugone Rotomagensi Archiepiscopo, & aliis.

Ego P. Lutrensis episcopus dum eram clericus Agathensis ecclesiæ audivi recognosci a clericis ejusdem ecclesiæ, quod Berengarius Agathensis episcopus ecclesiam S. Petri de Beciano S. Tyberio & Deodato abbati dederat; postea vero interfui placito, quod fuit agitatum apud Lupianum, & ea, sicut superius sunt scripta, vera esse recognosco, & testificor.

ANNO CHRISTI 1134.

Ibid. p. 423.

CONSTITUTIO THURSTANI ARCHIEPICOPI EBORACENSIS

De debitis clericorum defunctorum anno 1134. lata.

Thurstanus Dei gratia Ebor. archiepiscopus successoribus suis substituendis in perpetuum.

An. 1134. Ex Wilkins t. I. concil. Brit. pag. 412.

SOlet plerumque contingere quod clerici, sicut & cæteri homines, pro aliqua necessitate vel humana fragilitate, aliquibus debitis & delictis obligati, de mundo transeant. Considerantes igitur humanitatis & charitatis esse officium utrique impedimento aliquod præbere suffragium, vel remedium, statuimus in ecclesia beati Petri, & perpetuo jure tenendum firmamus, quod, defuncto canonico, reditus præbendæ illius sequenti anno pro anima ejus, & ad, si quid debeat, persolvendum distribuantur, totum quidem secundum capituli consilium & dispositionem. Id quoque in cæteris ecclesiis nostris S. Jo. de Beverlaco, S. Wilfridi de Rippon, S. Mariæ de Suthwel, S. Oswaldi de Gloc. præsentium attestatione firmum esse concedimus. Si quis vero hoc violare præsumpserit; judicet inde Deus secundum justitiam, & bonitatem suam. Amen.

DE CONCILIO SUESSIONENSI

Contra Petrum Abaelardum.

G. C. Quæ ad hoc concilium attinent, jam supra expositimus omnia, ad annum Christi MCXXX. ubi causas edidimus cur habitum esse circa annum illum oporteat.

Binius anno MCXXXVI. collocat, autore, ut videri vult Ottone Frisingensi, libr. 1. de gestis Friderici capite 27. At Binium ratio fefellit. Nam de Abaelardo deque illius ingenio, doctrina, & multiplici condemnatione non loquitur Otto, nisi ex occasione Giberti Porretani, cui confutando & convincendo S. Bernardus studuerat. Cum autem ab eodem Bernardo convictus ante fuisset Abaelardus anno MCXL. in concilio Senonensi: eo factum est, ut ejus meminerit per occasionem. Et vero quæ narrat de Abaelardo, ait ipse ante gesta esse: & si diserte non dixisset, satis tamen ex ipsa ejus narratione intelligeretur: cum eo loco de Gilberti Porretani condemnatione loquatur, deque aliis quæ anno MCXLVIII. contigerunt.

Joan. Picardus S. Victoris Parisiensis canonicus, in notis ad S. Bernardi epistolam CXC. hanc synodum ad annum Domini MCXVI. & Paschalis II. tempora refert: quia, *Cono*, inquit, *eidem præsidens, obiit anno* MCXVII. v. *Idus Aug. ut indicant tabulæ Arroasiæ, in qua fuerat professus canonicum B. Augustini*. Verum inani fundamento nititur: mendaceique oportet illas esse tabulas. Nam & anno MCXIX. Bellovacensi concilio præfuisse Cononem trium provinciarum legatum ante vidimus: & eodem anno, Colonienſi præfediſſe docet Anselmus Gemblacensis; (quanquam Colonienſe istud & Frideslarienſe ab eo celebrata esse anno MCXVIII. docet Urspergensis) & anno MCXX. eundem in Mauriniacensi cœnobio hospitandi gratia divertisse refert Mauriniacense chronicon. Immo bullæ Callisti II. subscripsisse ann. MCXXII. docent Ciaccconius & Ughellus.

Adversari videtur & nostræ, & Binii pariter ac Picardi chronologiæ, epistola synodica Senonensis concilii, conscripta anno MCXL. cui præfixum est nomen Guillelmi Catalaunensis episcopi. Cum enim Bellovacensis in Abaelardum synodus post Guillelmi hujus obitum celebrata sit, ut ad ann. MCXX. ex Abaelardo ipso retulimus; oporteret post annum MCXL. habitam fuisse. Sed emendandam ea parte hanc epistolam infra monebimus.

STEPHANI ANGLIÆ REGIS.

Diploma (1) de libertatibus Ecclesiæ Anglicanæ anno regni sui primo.

EGo Stephanus, Dei gratia, assensu cleri & populi in regem Angliæ electus & a domino Willelmo archiepiscopo Cantuariæ, & sanctæ ecclesiæ Romanæ legato consecratus, & ab Innocentio sanctæ sedis Romanæ pontifice postmodum confirmatus, respectu & amore Dei, sanctam ecclesiam liberam esse concedo, & debitam reverentiam illi confirmo. Nihil me in ecclesia, vel in rebus ecclesiasticis simoniace acturum, vel permissurum esse promitto. Ecclesiasticarum personarum, & omnium clericorum, & rerum eorum justitiam & potestatem, & distributionem bono-

(1) Hoc spectat ad Concilium Londonienſe anni 1136. de quo infra.

ANNO CHRISTI 1134

bonorum eccleſiaſticorum, in manu epiſcoporum eſſe perhibeo & confirmo. Dignitates eccleſiarum privilegiis earum confirmatas, & conſuetudines earum, antiquo tenore habitas, inviolate manere concedo & ſtatuo. Omnes eccleſiarum poſſeſſiones & tenutas, quas die illa habuerant, qua Willielmus rex avus meus fuit vivus & mortuus, ſine omnium calumniantium reclamatione eis liberas & abſolutas eſſe concedo. Si quid vero de habitis aut poſſeſſis ante mortem regis, quibus modo careat, eccleſia deinceps reperierit: indulgentiæ & diſpenſationi meæ, vel diſcutiendum, vel reſtituendum reſervo. Quæcumque vero poſt mortem regis liberalitate regum, largitione principum, oblatione, vel comparatione, vel qualibet tranſmutatione fidelium collata ſunt: confirmo pacem me & juſtitiam in omnibus facturum, & pro poſſe meo conſervaturum promitto. Foreſtas, quas Willielmus rex avus mens, & Willielmus ſecundus avunculus meus, inſtituerunt & tenuerunt, mihi reſervo. Cæteras omnes, quas Henricus rex ſuperaddidit, eccleſiis & regno quietas reddo & concedo. Si quis autem epiſcopus, vel abbas, vel eccleſiaſtica perſona, ante mortem ſuam rationabiliter ſua diſtribuerit, vel diſtribuenda ſtatuerit: firmum manere concedo Si vero morte præoccupatus fuerit, pro ſalute animæ ejus eccleſiæ conſilio fiat diſtributio. Dum vero ſedes propriis fuerint paſtoribus vacuæ: & ipſæ, & omnes earum poſſeſſiones, in manu & cuſtodia clericorum, vel proborum hominum ejuſdem eccleſiæ committantur, donec paſtor canonice ſubſtituatur. Omnes exactiones, & meſcheningas, & injuſtitias, ſive per vice-comites, vel per alios quoslibet male inductas, funditus extirpo. Bonas leges, & antiquas & juſtas conſuetudines, in murdris, & placitis, & aliis cauſis obſervabo, & obſervari præcipio & conſtituo *. Hæc vero omnia concedo, & confirmo, ſalva regia, & juſta dignitate mea. Teſtibus W. Cantuar. Archiep., & H. Archiep. Rothon., & Epiſc. Winton., & R. Epiſc. Sarum, & A. Epiſc. Lincoln., & N. Epiſc. Elien., & E. Epiſc. Norwic., & S. Epiſc. Wirec., & Bernardo Epiſc. S. David, & And. Epiſc. Eborac., & Richar. Epiſc. Abrinc., & Roberto Epiſ. Hereford., & Joannne Epiſc. Ruvec., & A. Epiſc. Carl., & R. Cant., & A. Nepot. Regis, & R. Com. Gloc., & W. Com. Warenn., & R. Com. Ceſter., & R. Com. de Warewick, & R. de Ver., & M. de Gloc., & R. de Cilli, & R. Fil. Com. Coneſtab., & W. Mart., & Hug. Vigod., & Humfred de Bohun, & S. de Belloc. Dapiferis, & W. de Halb., & Eudon. Mart. Pincernis, & R. de Ferr., & W. Penr., & S. de Silva Necti, & W. de Alb., & Pag. fil. Jo., & H. de ſancto Clare, & Ilb. de Laci. Apud Oxon. an. ab incarnat. Dom. MCXXXVI. ſedis regni mei primo

ANNO CHRISTI 1134

* Ab hoc ſigno adiecit Wilc. e MS.

CONCILIUM NORTHAMPTONIENSE

In Anglia celebratum anno Domini MCXXXIII. in octavis Paſchæ tempore Innocentii papæ ſecundi, & Stephani regis.

REx geſtas in concilio continuator Florentii Wigornienſis ſummatim referens, ſcribit quæ ſequuntur: *Rex Anglorum Stephanus, in octavis Paſchæ, quod erat* IV. *Idus Aprilis, tenuit concilium Northamptoniæ, cui præſidebant Eboracenſis archiepiſcopus Turſtanus, epiſcopi, abbates, comites, barones, nobiles quique per Angliam. In quo etiam concilio, quorumdam electione, Exonienſi eccleſiæ jam paſtorali cura deſtitutæ de medio facti præſulis Guilielmi de Vvaravvaſt, archidiaconus, nomine Robertus, paſtorali curæ præficitur. Duæ quoque dantur abbatiæ, una Wincelcumbæ cuidam Cluniacenſi monacho, ut ferunt, regis propinquo, nomine Roberto; altera ſanctæ Mariæ Eboraci, ejuſdem eccleſiæ cuidam monacho. Quorum unus, ſcilicet Wincelcumbenſis electus, die Pentecoſtes,* XI *Kalendas Junii, a venerando præſule Simone abbas Wincelcumbenſi eccleſiæ ordinatur Wigorniæ.*

CONCILIUM NARBONENSE

Anno MCXXXIV.

Labbei Bibl. nov. T. II.

EX ſchedis illuſtriſſimi Petri de Marca Pariſienſis archiepiſcopi, qui acta concilii ex Helenenſis eccleſiæ tabulario deſcripſerat, id tantum habemus. Concilium Narbonenſe anno MCXXXIV. ſub Arnaldo archiepiſcopo Narbonenſi, ſedis apoſtolicæ legato: in quo actum eſt de calamitate diœceſeos Helenenſis, cui incubabant piratæ Sarraceni.

ANNO CHRISTI 1135. Card. Aguirre to 3. Coll. Hiſp. 344.

CONCILIUM LEGIONENSE,

ANNO CHRISTI 1135.

Sive Comitia, celebrata æra 1173. anno Chriſti 1135. die ipſo S. Spiritus

Ex Hiſtoria Adephonſi VII. Imperatoris Latine ſcripta, ac extante in Bibliotheca MS. Eccleſiæ Toletanæ.

AD ſtatutum diem venit Rex, & cum eo uxor ſua Regina domina Berengaria, & ſoror ſua Infantiſſa domina Sanctia, & cum eis rex Garſia Pampilonenſium: & ſicut Rex præcepit, omnes conjuncti ſunt in Legione. Venit autem & maxima turba monachorum & clericorum, nec non & plebs innumerabilis, ad videndum, ſive ad audiendum, vel ad loquendum verbum divinum.

In prima die Concilii omnes majores & minores

nores congregati sunt in Ecclesia sanctæ Mariæ cum Rege, & tractaverunt ibi quæ suggessit clementia Jesu Christi Domini nostri, & quod ad salutem animarum omnium fidelium sunt convenientia. ANNO CHRISTI 1135.

Secunda vero die, qua adventus S. Spiritus ad Apostolos celebratur, Archiepiscopi, & Episcopi, & Abbates, & omnes nobiles, & ignobiles, & omnis plebs juncti sunt iterum in Ecclesia B. Mariæ, & cum rege Garsia, & cum sorore Regis, divino consilio accepto, ut vocarent Regem Imperatorem, pro eo quod rex Garsias, & rex Safadola Saracenorum, & Comes Raymundus Barchinonensium, & Comes Adephonsus Tolosanus, & multi Comites & Duces Gasconiæ & Franciæ in omnibus essent obedientes ei: & induto Rege cappa optima, miro opere contexta, imposuerunt super caput Regis coronam ex auro mundo & lapidibus pretiosis, & misso sceptro in manibus ejus, Rege Garsia tenente eum ad brachium dexterum, & Arriano Episcopo Legionense ad sinistrum una cum Episcopis & Abbatibus deduxerunt eum ante altare S. Mariæ cantantes: *Te Deum laudamus*, usque ad finem, & dicentes: Vivat Adephonsus Imperator. Et dicta benedictione super eum celebraverunt Missam more festivo. Deinde reversi sunt unusquisque in tentoriis suis. Jussit autem fieri magnum convivium in palatiis regalibus. Sed & Comites, & Principes & Duces ministrabant mensis regalibus. Jussit autem dari Imperator magna stipendia Episcopis & Abbatibus, & omnibus facere magnas eleemosynas pauperibus indumentorum, & ciborum.

I.

Tertia vero die iterum Imperator, & omnes (sicut soliti erant) in palatiis regalibus tractaverunt ea, quæ pertinent ad salutem regni totius Hispaniæ: deditque Imperator mores & leges universo regno suo, sicut fuerant in diebus avi sui Regis domini Adephonsi: jussitque restituere universis Ecclesiis omnes hæreditates & familias, quas perdiderant sine judicio & justitia, præcepitque villas & terras, quæ fuerant destructæ in tempore bellorum, populari, & plantare vineas, & omnia arbusta. ANNO CHRISTI 1135.

II.

Secundo, jussit omnibus stricte judicibus vitia eradicare in illis omnibus, qui contra justitiam, & decreta Regum & Principum, & potestatum & judicum invenirent. At illi alios in lignis suspendentes, alios truncatis manibus aut pedibus relinquentes, non divitibus, vel generosis plusquam pauperibus parcentes; sed omnem statutum modum culpæ decernentes, juste judicaverunt.

III.

Tertio, præterea jussit nullo modo sufferre maleficos, sicut Dominus præcepit Moysi: *Ne patiaris maleficos*, & in conspectu omnium capti sunt aliqui operarii iniquitatis, & suspensi sunt in patibulis.

IV.

Quarto, jussit Alcaidis Toletanis, & omnibus habitatoribus totius extremi, facere exercitus assidue, & dare Saracenis infidelibus bellum per singulos annos, & non parcere civitatibus & oppidis eorum, sed totum evindicare Domino & legi Christianæ.

His peractis, soluto Concilio, abiere unusquisque in sua cum gaudio, canentes; & benedicentes Imperatorem, & dicentes; Benedictus tu, & benedictum regnum patrum tuorum. Et benedictus Dominus excelsus qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt: quia visitavit nos, & fecit nobiscum misericordiam, quam promisit sperantibus in se.

☞ MEDIOLANENSE CONCILIUM

Quo Robaldus Albensis episcopus Mediolanensi ecclesiæ præficitur Anno 1135. celebratum.

Ex Mansi Suppl. Tom. II. p. 424.

REstituti opera S. Bernardi abbatis ad obsequium Innocentii II. Mediolanenses de archiepiscopo sibi præficiendo agere cœperunt. Eo consilio synodum ex Mediolanensis ecclesiæ suffraganeis convocarunt, in quo Robaldus Albensis episcopus, qui & ipse cum S. Bernardo plurimum in restituendis ecclesiæ Mediolanensibus laboraverat, archiepiscopus renunciatus fuit. Rem narrat Ludulphus junior hist. Mediol. cap. XLI. his verbis: *Mediolanenses vero ordinarii & decumani, quæ papæ Innocentio fidelitatem juraverant, confortati de hac Mediolanensium conversione, fecerunt Litifredum Novarienſem, Widonem Iporiensem, & alios suffraganeos venire Mediolanum, qui in consilio (concilio) suo sublimaverunt Robaldum Albanensem (Albensem) episcopum in Mediolanensem archiepiscopum, habita securitate retinendi, prout dicitur, Albanensem episcopatum.*

☞ CONCILIUM APUD ARDEAM

In quo sopita controversia inter clericos ecclesiæ S. Gavini & monachos pro quibusdam ecclesiis in Sardinia positis, anno 1135. celebratum.

Ego Aubertus S. Pisanæ ecclesiæ archiepiscopus, Romanæ sedis legatus in perpetuum.

Ibid. p. 245. Ex Gattol. Hist Cassin. t. I. p. 222.

QUia in ecclesiarum negotia magnæ dispensationi sollicitudinem quisque speculator studiose habere hortatur &c. Ideoque ante nostram præsentiam querela, quæ fuerat inter ecclesiam S. Gaviai, & monasterium S. Petri de Nurcki deposita fuit. Idcirco quod archiepiscopus Petrus ecclesiam sancti Georgii de Barai, & ecclesiam Sanctæ Mariæ de Geunor monasterio S. Benedicti Cassinensi sine assensu clericorum Sancti Gavini, & absque consilio episcoporum latenter obtulerat. Monachi præterea, cartam dationis a Judice factam habentes, prædictam ecclesias præcipitanter susceperunt. Unde clerici San-

☞ Sancti Gavini adversus monachos de occulta da-
tione agentes, nullo modo, sine illorum assen-
su, ratam posse fieri rationem ostendebant. Causa itaque utriusque partis satis in nostra præsentia examinata, comperuimus, quod monachi præfatas ecclesias injuste acquisissent. Sed ne aliqua partium gravaretur, placuit nobis concordiam æqua lance pensare. Quatenus monachi Sancti Benedicti jam dictas capellas tenerent, salva tamen S. Gavini reverentia. Censum namque vel servitium, quod ecclesia S. Nicolai debatbar, vel ecclesia Sancti Gregorii de Oriastreto fecerit ecclesiæ S. Consimile faciet capella S. Georgii de Barai. Quando archiepiscopus Romam iverit, vel nuntium suum ibi miserit cardinalem, vel nuntium Romanum susceperit, adjutorium, ut prædictæ capellæ, faciet de alia ecclesia S. Mariæ de Gennor pro posse, & qualitate divitiarum suarum, Prior S. Petri de Nurki reverentiam S. Gavino exhibebit. Ad synodum & ordinationem sicut mos exigit, veniet. Hoc ergo ratum & firmum esse volumus ut monachi de S. Benedicto habeant & teneant præfatas Ecclesias, salva S. Gavini reverentia. De quibus decernimus & nostro sigillo munimus, ut nullus archiepiscopus vel S. Gavini canonicus litigare vel molestare præfatas ecclesias audeat, donec prædictam reverentiam Monachi exhibuerint. Facta sunt hæc consilio & assensu archiepiscoporum, & episcoporum, atque abbatum, nec non clericorum in concilio apud Ardeam habito præsidentium, anno Domini millesimo centesimo tricesimo quinto, indictione sexta.

Ego Auberius Pisanæ ecclesiæ archiepiscopus A. S. L. fieri jussi, & subscripsi.

ANNO CHRISTI 1135.

ANNO CHRISTI 1135.

ANNO CHRISTI 1136.

ANNO CHRISTI 1136.

CONCILIUM LONDONIENSE

Anno Christi MCXXXVI. celebratum.

P. Pagi an. Ch. nr. n. 37. seq.

Auctor Anonymus, & coævus de gestis S. Stephani Regis Anglorum a Ducbesnio post Historiam Orderici editus, Concilium Londonienss anni 1136. initio celebratum, quod in Conciliorum tomis prætermissum fuit hoc modo narrat. Omnibus Summatibus regni fide & jurejurando cum Rege constrictis, edicto per Angliam promulgato, summos Ecclesiarum ductores cum primis populi ad Concilium Londonias conscivit. Illis quoque quasi in unam Sentinam illuc confluentibus, Ecclesiarumque columnis ledendi ordine dispositis, vulgo etiam confuse & permixtim, ut solet, ubique se ingerente, plura Regno & Ecclesiæ profutura fuerunt, & utiliter ostensa, & salubriter pertractata. De ecclesiæ siquidem statu melius componendo, de ejusdem libertate multiplicius restauranda, splendide nonnulla in ipsa Regis præsentia perorarunt, asserentes in Regis Henrici præcipue temporibus Ecclesiam vacillasse, ancillam fuisse dejectam & conculcatam, plurimique dedecoris injuriis affectam. Pastores etenim ejus, spirituales scilicet Divini Verbi expensores, qui Dei mensæ conjunctius assistebant, placitis & legibus implicare, cujuslibet angariæ violenta exactione degravare, munuscula annuaria vice tributi ab eis exigere, ostium Ecclesiæ Simonis frequentius, quam Petri clave claudere vel aperire. Quod Deus acceptavit conjugii bonum perfacili occasione dissolvere, adulterina lenocinia sicut ipse committere, ita & in aliis tolerare, terras Ecclesiarum Pastoribus defunctis in proprios usus redigere, altarium nonnumquam oblationes in Præpositorum laicorum manus contradere, vel recompensa sibi mercede, quibus jure cedebant, injuste concedere. Si quis autem ex adverso ascendens se murum pro domo Israel vellet objicere, nefandisque hujusmodi commentis Ecclesiastico rigore occurrere, terrore illius protinus repressus injuriis impeti, insecutione valida a se suisque comministris tribulari, nec ante in postulatione qualibet querimonia exaudiri, quam manu ejus inuncta reum se præsumptionis in publico proclamaret.

Super hac igitur inverecunda Ecclesiæ depressione, alteraque, ut verius dicam, Pharaonis grassatione, in facie Regis vehementer conquesti, obnixe cum imploraverunt, quatinus suæ Ecclesiam libertati redderet, sui eam juris compotem efficeret, illius institutia legibus sæcularium præponi, illius Decreta nulla ratione prævalente pateretur remitti. His autem Rex patienter auditis, quæcumque postularent gratuito eis indulgens, Ecclesiæ libertatem fixam & inviolabilem esse, illius statuta rata & inconcussa, ejusque ministros cujuscumque professionis essent vel ordinis, omni reverentia honorandos esse præcepit, fecissetque præceptioni suæ satis, nisi & Conciliatores perversi, qui bonum quandoque pervertunt animum, & ipsa indigentiæ necessitas, quæ nullam legem vel rationem admittit, ad hæc infringenda, sicut in consequentibus declarabimus, cum impulissent. Et istis quidem tali modo peroratis, in una omnium pace & concordia Concilium est solutum.

Richardus Prior Hagustaldensis in Hist. de Gestis Regis Stephani pag. 314. *Juramentum a Stephano Rege factum quod Baronius mutilatum ex Malmesburiensi citato refert, exhibet cum nominibus Prælatorum multorum, qui eidem Concilio interfuere & illud emissum non Londonii, sed* apud Oxenfort anno sc. ab Incarn. Dom. MCXXXVI. sed regni mei primo, *inquit Rex. Antequam Regis Juramentum Richardus describat, ait:* His & aliis modis in regno Angliæ confirmatus, Episcopos & Proceres sui regni regali Edicto in unum convenire præcepit; cum quibus hoc generale concilium celebravit. Ego Stephanus Dei gratia assensu Cleri & populi in Regem Angliæ electus, & a Willelmo Cantuariensi Archiep. & S. R. E. Legato consecratus, & ab Innocentio S. Romanæ Sedis Pontifice confirmatus, *&c. Cum vero Innocentius II. Pisis urbe non parum ab Anglia dissita moram ageret, & Prælati convocandi fuerint, Concilium istud nonnisi initio sequentis anni apud Londonium congregari potuit, & aliquot post dies Oxonii a Rege Juramentum illud obtineri. Quare Radulphus de Diceto pag.* 506. *sub anno MCXXXVI. recte scripsit.* Stephanus Rex in Paschalibus apud Westmonasterium Concilium congregavit, fidelitates exegit, Regis Henrici thesauris in nullo pepercit, in munerum largitione nimis effusus. *Addit Radulphus in eo Concilio Anselmum Abbatem Sancti Edmundi a quibusdam Canonicis electum fuisse Episcopum Londoniensem præter consensum Willelmi*

—mi Decani Londonienſis, & tam Concilium, quam Regem id ægre tuliſſe. Tum anno MCXXXVIII. ait, Anſelmum ab Innocentio II. ad ſuam Abbatiam abire juſſum. Erat Anſelmus nepos S. Anſelmi Archiep. Cantuarienſis, ut prodit Dunelmenſis ad annum MCXXXIII. De ejus Legatione Anglica ſuo loco egimus. Porro Ricardus Regis Juramentum Concilium perperam appellat; cum illud eo celebrato, apud Oxonium quinquaginta circiter milliaribus a Londinio diſtans, a Rege præſtitum fuerit. Baronius num. XXI. ait, Juramentum illud tempore coronationis factæ XI. Kal. Januarii a Rege emiſſum eſſe. Verum manifeſto errore; cum Stephano in eo dicat electionem ſuam jam ab Innocentio II. confirmatam fuiſſe. Neque Malmesburienſis, ex quo Juramentum illud Baronius accepit, hoc affirmat, ſed tantum Regem XI. Kal. Januarii coronatum, qui rectius dixiſſet, electionem ejus eo die factam, coronationem vero die nativitatis Chriſti.

ANNO CHRISTI 1136.

Richardus citatus pag. 313. recitat litteras Innocentii II. ad Stephanum Angliæ regem tranſmiſſas, quibus eum Apoſtolica auctoritate in regno Angliæ confirmavit, ut ipſe ait, & poſt eas loquitur de Concilio, & Regis Juramentum refert, quia utrumque præceſſit Innocentii II. Epiſtola. In ea Innocentius ait: Ipſo ſublato de medio (nempe Henrico Rege) prout accepimus, turbata eſt religio in regno Angliæ, & nullum mandatum pacis ſeu juſtitiæ in Adjutorio Regali vigebat, atque atrocitatem tantorum ſcelerum comitabatur impunitas. Ne autem diutius graſſando in populum Dei debacchari poſſet dira feralitas, inclinata eſt ad preces religioſorum virorum divinæ miſeratio pietatis, & tantis flagitiis potenter occurrens, quemadmodum venerabilium fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum earundem regionum, & amatorum S. R. E. glorioſi Francorum Regis, & illuſtris viri Comitis Theodbaldi (*Stephani Regis Fratris*) ſcripta teſtantur, & induſtrium virorum nobis indicavit aſſertio, communi voto & unanimi aſſenſu tam Procerum, quam etiam populi, te in Regem eligere, & a Præſulibus regni conſecrari providit. Nos cognoſcentes vota tantorum virorum in perſonam tuam, præeunte divina gratia, conveniſſe, pro ſpe etiam certa & B. Petro in ipſa conſecrationis tuæ die obedientiam & reverentiam promiſiſſe, & quia de præfati Regis proſapia prope poſito gradu originem traxiſſe dinoſceris, quod de te factum eſt, gratum habentes, te in ſpecialem B. Petri & S. R. E. filium affectione paterna recipimus. *Literæ ſunt ſine die & menſe, & prætermiſſæ fuere in ultima Conciliorum editione.*

ANNO CHRISTI 1136.

Ex Card. Aguirre to. 3. Conc. Hiſp. pag. 395.

CONCILIUM BURGENSE

Celebratum Æra 1174. anno Chriſti 1136. regnante in Hiſpania Alphonſo VII. tempore Innocentii II. Papæ.

PRæſedit in hoc Concilio Guido Cardinalis, & S. R. E. Legatus in Hiſpania, aſſidentibus multis Epiſcopis. In eo plura circa ordinem divini officii ſtatuta fuerunt, & deliberata ad conciliandos animos Regum Navarræ Aragoniæque, invicem præliantium; ac præterea regis Hiſpaniæ Alphonſi. Porro hic prædicti Concilii mentionem facit in privilegio eodem anno Burgis conceſſo die 2. Octobris in gratiam Eccleſiæ Aſtoricenſis: cui, ſimul cum uxore ſua Berenguela Regina confirmat donationem quorumdam oppidorum, factam ab ipſius matre D. Urraca regina: & addit, cum eſſe ſecundum annum, *quo coronam Imperii primitus in Legione ſuſcepit*. Subſcribunt Sancia ſoror ejuſdem Imperatoris, Didacus Archiepiſcopus Compoſtellanus, Petrus Epiſcopus Legionenſis, Petrus Palentinus, Petrus Segovienſis, & Berengarius Salmaticenſis, ac præterea multi ex proceribus regni. Vide Sandovallium in Alphonſo VII. fol. 161.

Ex Labbei Appendic. tom. X.

CONCILIUM ANTIOCHENUM

In quo intruſus Radulphus patriarcha deponitur ab Alberico Oſtienſi epiſcopo, S. A. L. anno Domini MCXXXVI.

SUblato e vivis Bernardo patriarcha Antiocheno, qui ſedem illam, Latinorum primus, ſumma cum laude occupaverat: Radulphus quidam, vir potentiſſimus, abſque fratrum & coepiſcoporum conſcientia, ut ait Guillem. Tyrius lib. 14. cap. 10. ſolo populi ſuffragio electus, & in cathedram principis apoſtolorum inthronizatus, *parere Romano pontifici recuſabat. Sed miſſus tandem in Syriam Alberius Oſtienſis S. A. L. cum in concilio depoſuit, quod his verbis Willelmus Tyrius narrat.*

Albericus epiſcopus Oſtienſis Hieroſolymam adveniens, completis orationibus dominum patriarcham & univerſos regni pontifices ad ſynodum convocans, apud Antiochiam pridie Kalendas Decembris illuc cum omni celeritate contendit.

Die igitur ſtatuta affuerunt de diœceſi Hieroſolomitana, D. Willelmus patriarcha, Gaudentius Cæſarienſis archiepiſcopus, Anshelmus Bethleemita epiſcopus. Affuit & D. Fulcherius Tyrenſis archiepiſcopus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ multum devotus & fidelis, in quo tota ſpes legato erat conſummationis negotii. Erat autem vir magnanimus & diſcretus plurimum. Adfuit quoque cum duobus de ſuffraganeis ſuis, Bernardo videlicet Sidonienſe & Balduino Berytenſe. De provincia autem Antiochena, quoniam viciniores erant, adfuerunt univerſi; quorum varia nimis & ab invicem diſſona erant deſideria. Nam Stephanus Tarſenſis archiepiſcopus, Gerardus Laodicenſis, Hugo Gabulenſis archiepiſcopus, canonicorum contra dominum patriarcham fovebant cauſam. Fraco autem Hierapolitanus, & Gerardus Coritienſis, Serloque Apamienſis, licet ei ab initio adverſarius fuiſſet, converſus ad eum, domino patriarchæ ſuum manifeſte præſtabat

ſtabat patrocinium. Alii in neutram partem manifeſte videbantur declinare.

ANNO CHRISTI 1136.

Die ergo præfixa, reſidentibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, ex more in eccleſia principis apoſtolorum, & pontificalibus indutis, præſidente Domino legato & vices domini papæ obtinente, lectus in publico mandatorum domini papæ tenor. Quo perlecto diligentius, & plenius cognito, prodierunt in publicum accuſatores Arnulphus, & Lambertus archidiaconus: qui licet prius cum domino patriarcha conveniſſet in dolo, & beneficii ſui obtinuiſſe reſtitutionem, tamen converſus in * actum pravum, denuo ſe conſtituit accuſatorem. Adjunctique ſunt eis alii etiam complures, videntes non ſatis proſpere tempora domino patriarchæ reſpondere.

* ge, ar. H.

Procedentes igitur in publicum auditorium accuſatores, paratos ſe dicunt, ſecundum juris regulas, porrectis libellis accuſatoriis ad accuſandum procedere, & ſubjicere, ſi deficiant, talionem. Erant autem capitula, ſuper quibus propoſuerant eum impetere, ſchedulis inſcripta. Quædam de enormi & indiſciplinato, & contra regulas ſanctorum patrum, ejus in patriarchatum introitu. Quædam de ejus incontinentia & operibus ſimoniacis. His inſtanter poſtulantibus, ut ſe præſentem exhiberet, mittuntur qui eum ad ſynodum ſolemniter invitent, &, ut ad objecta veniat reſponſurus, moneant: qui omnino venire refutavit. Ea itaque die nihil amplius proceſſum eſt in verbo illo, niſi quod exhortatorios habuerunt ſermones ad invicem, ſicut moris eſt in talibus. Secunda iterum die, convenientes denuo, & ex ordine reſidentes, iterum citatorio edicto dominum patriarcham ſolemniter vocant: qui ſicut & pridie, venire noluit. Interim Serlo Apamienſis archiepiſcopus, in choro pontificum ſine veſte reſidens nuptiali (non enim more aliorum indutus erat pontificalibus) a domino legato convenitur, quare reliquis fratribus non conſonaret; & quare ad accuſandum, ſicut aliquando fecerat, non procederet? Reſpondit: quod aliquando feci, in conſulto calore & contra ſalutem animæ meæ, detrahens patri meo, & more maledicti Cham, verenda patris diſcooperiens, operatus ſum. Et nunc ab errore devio, me, autore Deo, revocans, nec eum accuſare nec judicare præſumptuoſe tentabo: ſed pro ejus ſtatu & incolumitate, paratus ſum uſque ad mortem decertare. Præcipitur ergo exire: & data in eum ſententia excommunicationis ſimul & degradationis, ſive juſte, ſive aliter, ab omni officio ſacerdotali & pontificali depoſitus eſt. Tantus enim timor domini principis, in partem legati nimium proclivis, omnes invaſerat, ut jam nulla contradicendi libertas alicui præſtaretur.

Incendebat eumdem principem, minus providum & indiſcretum, quidam Petrus Armenius, præſidii civitatis cuſtos, vir malitioſus ſupra modum, ſperans, quod ſi patriarcham deponi contingeret, quemdam nepotem ſuum, Haymericum nomine (quem dominus patriarcha in ſuam perniciem ejuſdem eccleſiæ decanum fecerat) poſſet, per ſeductum principem, in ſedem illam provehere: quod & factum eſt. Serlo igitur ſive de facto, ſive de jure depoſitus, Antiochia egrediens, in ſuam diœceſim ſe contulit: perveniensque ad caſtrum Harenc, ægritudine præventus, & curarum anxius pondere, lecto decubuit: & converſus ad parietem, & injuriarum enormitatem non ferens, expiravit.

ANNO CHRISTI 1136.

Tertia demum die, iterum convenientes & reſidentes ex ordine, tertio dirigunt, qui dominum patriarcham peremptorio citent edicto, & ut veniat objectis reſponſurus, moneant. Qui utrum conſcientiam veritus, an contra ſe ſynodum invidioſe collectam ſciens, & principis violentiam timens, pro certo compertum non habemus, venire, ſicut & prius, omnino negavit. Erat autem in palatio ſuo cum ſuis familiaribus, multo ſtipatus equitum & popularium comitatu. Convenerant enim ad ejus ſubſidium, univerſi de civitate: qui, niſi principis timuiſſent potentiam, legatum, cum univerſis qui in ejus depoſitione convenerant, urbe cum ignominia parati erant depellere.

Ibid. c. 17.

Videns ergo legatus, quod ad ſe venire nolebat patriarcha, de domini principis confiſus patrocinio & viribus, in palatium aſcendit: ibique data in eum depoſitionis ſententia, annulum & crucem compulit violenter reſignare. Inde, jubente legato, principi traditus, & vinculis miſerabiliter alligatus, tanquam vir ſanguinum ignominioſe tractatus, apud monaſterium ſancti Simeonis, juxta mare, in monte eminentiſſimo ſitum, carceri mancipatus eſt.

Fuit autem idem dominus Radulphus (nam nos ipſi eum in noſtra pueritia vidimus) vir ſpecie decorus, procerus corpore, oculis aliquantulum obliquis, non tamen ad indecentem modum: litteratus mediocriter, ſed facundus plurimum & jucundiſſimi ſermonis, multam habens gratiam, liberalis admodum, militarium virorum, ſed & ſecundæ claſſis favorem non modicum aſſecutus, promiſſorum & pactorum facile immemor, in verbo ſuo varius & inconſtans, ſubdolus ac nimium in omni via ſua multiplex, providus & diſcretus. In eo ſolo repertus imprudentior, quod adverſarios, quos ſibi merito ſuſcitaverat, in gratiam ſuam redire volentes, non admiſerat. Dicebatur enim, & vere ſic erat, arrogans, & de ſe plus æquo præſumens. Unde in eum devenit caſum, quem, ſi aliquantulum circumſpectius ſe habuiſſet, facile potuiſſet declinaſſe. Captus eſt, catenatus, in monaſterio diu detentus: tandem elapſus, Romam profectus eſt. Ibi aliquatenus gratiam ſedis Ap. aſſecutus, dum redire maturaret, veneno hauſto, ſceleris miniſtro porrigente, neſcimus, quo, miſerabiliter interiit.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM

ab eodem S. A. legato celebratum, ubi actum de fidei articulis cum Catholico Armenorum, anno MCXXXVI.

c. 18. abbei nd. X.

Poſt enarratam ſynodum Antiochenam, Hieroſolymitanam Tyrius commemorat. Legatus, *inquit*, depoſito patriarcha, & conſummatis apud Antiochiam, pro quibus, venerat, negotiis, Hieroſolymam reverſus eſt: ubi, uſque ad ſolemnitatem paſchalem, moram faciens, habito prius conſilio cum prælatis eccleſiarum, tertia poſt ſanctum paſcha die, una cum domino patriarcha & epiſcoporum nonnullis, templum Domini ſolemniter dedicavit. Affuerunt ibi dedicationi, mul-

ANNO CHRISTI 1136.

multi tam de partibus ultramontanis, quam de cismarinis regionibus, magni & nobiles viri. Inter quos adfuit & D. Joscellinus junior, comes Edissanus, qui tunc in solemnibus sancti paschæ diebus, magnifice nimis in civitate moram faciebat.

Quæ celebritate completa, convocatis archiepiscopis, episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, una cum domino patriarcha, concilium celebravit, in primitiva & ecclesiarum matre sancta Sion, tractans ibi cum eis, de iis quæ instanti tempori videbantur convenire. Cui synodo interfuit maximus Armeniorum pontifex, immo omnium episcoporum Cappadociæ, Mediæ & Persidis, & utriusque Armeniæ princeps & doctor eximius, qui Catholicus dicitur. Cum hoc etiam de fidei articulis, in quibus a nobis dissentire videtur populus ejus, habitus est tractatus: & ex parte ejus promissa est in multis correctio.

ANNO CHRISTI 1136.

Quibus rite peractis, prædictus legatus ad Acconensem rediens civitatem, inde parato navigio, Romam reversus est.

ANNO CHRISTI 1137.

Ex Card. Aguirre to. 3. Conc Hisp. pag. 346.

CONCILIUM VALLISOLETANUM

Celebratum hortatu Alphonsi VII. Æra 1175. ideſt, anno Christi 1137.

HOc concilium celebratum fuit hortatu Alphonsi VII. anno Dom. 1137. præside Guidone S. R. E. Cardinale & Legato. Illius mentio habetur in privilegio ejusdem Alphonsi concesso in gratiam Monasterii Vallis-paradisi inter Zamoram, & Salmanticam, die quarta Octobris æra 1175. ideſt anno ipso 1137. in quo aliis prætermissis hæc leguntur: *Facta charta donationis Zamoræ 4. Non. Octobris tempore quo Guido R. E. Cardinalis Concilium in Valle-Oleti celebravit, & ad colloquium Regis Portugalliæ cum Imperatore venit*. Nimirum cum inter eos Principes non levia bellorum præludia excitata fuissent, Guido studuit utrumque invicem conciliare. Et hoc ipsum videtur fuisse circa quod deliberandum, atque omnibus modis tentandum, Legatus Vallisoleti Concilium celebrandum curavit. Nam in eum finem potissimum Roma missus fuerat. Hæc solum vestigia illius concilii invenire licuit apud Sandovalium in Alphonso VII. fol. 163. Privilegium autem edidit Ycpius in appendice tomi VII.

SYNODUS HEREFORDIENSIS

Anno 1137. *celebrata.*

Ex Manſi Suppl. to. II. pag. 426. Ex Wilkins Conc. Brit. pag. 413.

Hujus synodi meminit episcopus Herefordiensis in epistola ad archidiaconum clerumque diœcesis hujus.

Robertus Dei gratia Hereford. episcopus archidiacono, & omni clero Hereford. ecclesiæ salutem. Sciatis quod abbas de Castaillons reddit singulis annis ad festum S. Michaelis XII. denar. ecclesiæ Leomenstre pro tertia parte decimæ de Monekesleona, unde habent corpora. Hoc autem statutum est coram me in synodo Hereford. præsente ipso abbate de Cast. anno Domini MCXXXVII.

ANNO CHRISTI 1138

CONCILIUM LONDONIENSE

Tempore Innocentii papæ II. primum, seu Westmonasterienſe, ab Alberico Ostiensi episcopo, apostolicæ sedis legato, celebratum cum XVIII. episcopis, & XXX. abbatibus die XIII. Decemb. anno Domini MCXXXVIII.

G. C. Pauca de hoc concilio verba Binius attulerat ex Florentii Wigornienſis continuatore anonymo. Nos vero plura ex conciliorum Britannicorum Tomo II. petita proferimus: quibus & continentur ad verbum ea quæ Binius ex Florentii supplemento petierat.

I.

Quæ antecesserunt synodum.

ANno Domini MCXXXVIII. Albericus Ostiensis episcopus in Angliam venit, quem Innocentius Romanæ sedis Apostolicus, ut legationis officio in Anglia & Scotia fungeretur, miserat. Erat autem vir iste, natione Gallicus, professione monachus, observatione Cluniacus. Hic enim primo apud Cluniacum ad conversionem veniens, propter prudentiam ac religionem suam superior ibi effectus est. Deinde in Francia apud Parisios, in cella quæ dicitur ad S. Martinum de campis, Prioris officium strenue daliquandiu explevit. Post aliquot vero annos, quia fratribus suis valde necessarius erat & dilectus, iterum ad superioratus dignitatem domum revocatus est. Exinde vero ad Vergetense cœnobium electus est, ut ei abbatis jure præesset: deinde ad Ostiensis ecclesiæ præsulatum canonica electione sublatus est. Hujus autem ecclesiæ episcopis ex speciali antiqui honoris prærogativa constitutum est, ipsum Apostolicum consecrare. Iste igitur, ut supradictum est, in Angliam veniens, litteras regibus Angliæ & Scotiæ & Turstino archiepiscopo Eboracensi (quippe tunc temporis Cantuar. Metropolis proprio pastore carebat) & episcopis atque abbatibus ac prælatis sanctæ ecclesiæ utriusque regni a prædicto papa dire-

rectas, de autoritate suæ legationis attulit. Igitur ab his omnibus honorifice susceptus est, abbatem etiam Molesmensis cœnobii, cum plurimis monachis de transmarinis partibus secum adduxit: & quemdam alterum, nomine Richardum, illius monasterii abbatem, quod dicitur ad Fontes, magnæ religionis & autoritatis virum, mox ut in Angliam venit, ad se convocavit. Hos igitur egregiæ discretionis & virtutis viros, viæ & vitæ suæ comites ac testes, inseparabiliter habuit: ut & illorum consilio & auxilio, quæ tractanda erant tractaret; ac eorum testimonio, conversationis ejus honestas commendabilior redderetur. Ecclesias igitur episcopatuum & cœnobia tam clericorum quam monachorum, fere per totam Angliam visitando pertransivit, & a singulis solenniter receptus est.

Tandem vero usque ad Dunelmum pervenit. Eodem tempore Willielmus Cunim, David Regis Scotiæ cancellarius, de supradicto bello fugiens, captus & incarceratus ibidem detinebatur: quem mox de carcere eripiens, domino suo liberum reddidit. Igitur habens secum duos episcopos, Robertum Herefordensem, & Adthelulphum Carletensem, & tres abbates, ac plurimos clericos per solitudinem ad Haugustaldense cœnobium pervenit. A fratribus autem loci illius solis, honorabiliter susceptus, de damno quod in occisione hominum suorum, & in deprædatione terræ suæ, ut prædiximus, illis recenter acciderat, multum diligenter eos consolatus est. Deinde per Northymbriam & Cumberland. IV. die ante festum S. Michaelis ad Carlel pervenit: ibique regem Scotiæ cum episcopis, abbatibus, prioribus, baronibus suæ terræ reperit. Illi vero diu a Cisalpina, imo fere ab universa ecclesia discordantes, exosæ memoriæ Petro Leoni, & apostasiæ ejus nimium favisse videbantur. Tunc vero Divina gratia inspirati, mandata Innocentii papæ & legatum ejus, omnes unanimiter cum magna veneratione susceperunt. Igitur triduo cum eis de suæ legationis negotiis diligenter tractavit. Et quoniam cognovit, quod Johannes Glesquensis episcopus curam animarum, quam habuerat, nulli commiserat, & sine licentia, ac clanculo, episcopatum suum reliquerat; & nulla evidente necessitate cogente, apud Tironam monachus effectus est: de illo definivit, ut regius nuntius, cum ipsius & regis pariter literis pro eo mitteretur, & si redire nollet, sententia super illum daretur, & ita factum est. Convenit quoque regem de reformanda pace inter eum & regem Angliæ: & hujus rei gratia, ad ejus pedes recidit: videlicet, ut S. ecclesiæ & sui ipsius, & suorum misereretur, quibus tot & tanta mala fecerat. Sed vix inducias impetravit, quod nullum exercitum & nullum malum excepta obsidione, quæ circa Carrum erat ante festum S. Martini, in terram regis Angliæ induceret. Hæc etiam apud Pictos impetravit: quod omnes puellas & mulieres captivas, quas habere possent, ante eundem terminum ad Carlel reducerent, & eas ibi liberatas redderent. Ipsi quoque & omnes alii, firmissime ei promiserunt quod nullo modo ecclesias violarent amplius; & quod parvulis, & fæmineo sexui, & ex infirmitate & ætate debilibus parcerent; & omnino neminem, nisi resistentem, amplius occiderent.

Rex quoque, cum Priore de Hestaldesham, qui illuc cum Legato venerat, antequam illum interpellaret de damno ipsius & fratrum suorum, locutus, illud multum planxit: & promisit quod totum restitui faceret; & insuper de injuria, quæ illis & eorum ecclesiæ facta fuerat, & de interfectione hominum suorum eis rectum facere suos cogeret. Quod & ex magna parte fecit. Nam & eorum & hominum suorum pecunia fere tota reddita est. His ita factis, legatus ipso die festivitatis Michaelis inde discedens per S. Hestaldesham & Dunelmum in Suth-Angliam rediit: narravitque Stephano regi Angliæ, quid apud David regem Scotiæ & suos profecerat.

Legatus vero, ut prædictum est, per episcopatus ac monasteria, ad curiam regis Angliæ reversus: quendam alium legatum nomine ..... qui nuperrime a domino Papa Innocentio venerat, ibidem reperit. Igitur Turstinum Eboracensem archiepiscopum, & omnes episcopos, atque abbates, ac priores canonicorum, per totam Angliam submoneri fecerunt, ut ad festum S. Nicolai, in civitate Londonia, ad generale concilium convenirent. Quibus, præfinito tempore ac loco, cum Stephano rege Angliæ congregatis de ecclesiasticis causis, cum illis ambo legati tractare cœperunt.

ANNO CHRISTI 1138.

ANNO CHRISTI 1138.

Synodi Canones et gesta.

TITULI CANONUM.

I. *Ut pro sacramentis, & rebus sacris pretium non exigatur.*
II. *Observanda circa corpus Christi.*
III. *Ut in consecrationibus episcoporum & benedictionibus abbatum nihil exigatur: nihil etiam in dedicationibus ecclesiarum, præter procurationem.*
IV. *De episcopo qui per alium episcopum ecclesiam in diœcesi sua consecrari facit.*
V. *Ut nullus beneficium accipiat de manu laici: aut det quidquam pro investitura per episcopum accepta.*
VI. *Ut beneficia non sint hereditaria.*
VII. *De clericis qui ab alio episcopo, absque litteris sui consecrantur.*
VIII. *De presbyteris, & incontinentibus.*
IX. *De clericis fœneratoribus.*
X. *De iis qui clerico, vel monacho, vel sanctimoniali manus intulerint.*
XI. *De iis qui res ecclesiarum usurpaverint.*
XII. *Ut nullus in possessione sua oratorium constituat absque licentia episcopi.*
XIII. *Ut clerici arma non ferant, nec militent.*
XIV. *Ut monachi qui ad clericatum pervenerint, a priore proposito non devient.*
XV. *De habitu & honestate sanctimonialium.*
XVI. *Ut de omnibus primitiis recta decimæ dentur.*
XVII. *Ut scholas suas magistri non locent legendas pro pretio.*

PRÆFATIO.

ANno ab Incarnatione Domini MCXXXVIII. pontificatus autem domini papæ Innocentii secundi, anno IX. regnante piissimo & illustrissimo Stephano rege Anglorum Henrici magni regis nepote, An. vero regni ipsius tertio, celebrata est synodus Lundoniæ, in ecclesia S. Petri apostolorum principis, apud Westmonasterium, mense Decembris, tertia decima die ejusdem mensis: ubi, post multarum discussionem causarum, promulgata sunt hæc capitula & ab omnibus confirmata, num. XVII. Præfuit autem illi synodo Albericus Ostiensis episcopus & prædicti Domini papæ Innocentii in Angliam & Scotiam legatus, cum episcopis diversarum provincia-

ANNO CHRISTI 1138.

ciarum XVIII. & abbatibus circiter XXX. & cum innumera cleri populi multitudine. Vacabat autem tunc temporis Cantuariensis ecclesia, & infirmabatur Turstinus Eboracensis archiepiscopus: Willielmum tamen ecclesiæ S. Petri Eboracensis decanum, cum quibusdam clericis suis illuc direxerit. Sunt autem hæc capitula.

CANONES.

I.

Ut pro sacramentis, & rebus sacris pretium non exigatur.

Sanctorum patrum canonica instituta sequentes, auctoritate apostolica interdicimus, ut pro chrismate, pro oleo, pro baptismate, pro pœnitentia, pro visitatione infirmorum, seu desponsatione mulierum, seu unctione, pro communione corporis Christi, pro sepultura nullum omnino pretium exigatur: quod qui præsumpserit excommunicationi subjaceat.

II. *Observanda circa corpus Christi.*

Sancimus etiam, ut ultra octo dies corpus Christi non reservetur: neque ad infirmos, nisi per sacerdotem, aut per diaconum, aut necessitate instante per quemlibet, cum summa reverentia deferatur.

III. *Ut in consecrationibus episcoporum & benedictionibus abbatum nihil exigatur: nihil etiam in dedicationibus ecclesiarum præter procurationem.*

Item apostolica auctoritate sancimus, ut in consecrationibus episcoporum, vel abbatum benedictionibus, non cappa, non indumentum ecclesiasticum, neque quicquam ab episcopo, vel a ministris ejus exigatur; & in dedicationibus ecclesiarum, non tapete, non manutergium, non bacinia, nihilque omnino præter procurationem sacris canonibus institutam requiratur.

IV. *De episcopo qui per alium episcopum ecclesiam in diœcesi sua consecrari facit.*

Si quis episcopus in diœcesi sua, per alium episcopum ecclesiam consecrari fecerit: apostolica auctoritate prohibemus, ne quid ultra procurationem ejusdem episcopi exigat.

V. *Ut nullus beneficium accipiat de manu laici: aut det quidquam pro investitura per episcopum accepta.*

Nullus omnino de manu laici ecclesiam seu quæcumque ecclesiastica beneficia accipiat. Cum autem investituram per episcopum aliquis acceperit, præcipimus ut super evangelium juret, se nihil propter hoc, vel per se, vel per aliquam aliam personam, dedisse alicui, vel promisisse: si autem præsumptum fuerit, irrita hujusmodi donatio erit: & tam dator, quam acceptor ultioni canonicæ subjaceat.

ANNO CHRISTI 1138.

VI. *Ut beneficia non sint hereditaria.*

Sancimus præterea nequis ecclesiam, seu quælibet beneficia ecclesiastica, paterna sibi vendicet hæreditate, aut successorem sibi in ecclesiastico constituat beneficio. Quod si præsumptum fuerit, irritum fore decernimus, cum Psalmista dicentes: *Deus meus, pone illos ut rotam, qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei.*

VII. *De clericis qui ab alio episcopo, absque litteris sui consecrantur.*

Clericos a non suis episcopis, absque litteris proprii episcopi ordinatos a susceptorum officiis ordinum inhibemus, soliique Romano Pontifici eorundem plenaria restitutio reservetur, nisi religionis habitum susceperint.

VIII. *De presbyteris & incontinentibus.*

Sanctorum patrum vestigiis inhærentes, presbyteros, diaconos, subdiaconos, uxoratos aut concubinarios, ecclesiasticis officiis & beneficiis privamus: ac nequis, eorum Missam audire præsumat, apostolica auctoritate prohibemus.

IX. *De clericis fœneratoribus.*

Fœneratores clericos & turpia lucra sectantes, & publica sæcularium negotia procurantes, ab officio & beneficio ecclesiastico nihilominus removendos esse censemus.

X. *De iis qui clerico, vel monacho, vel sanctimoniali manus intulerint.*

Si quis clericum, vel monachum, vel sanctimonialem, vel quamlibet ecclesiasticam personam occiderit, incarceraverit, vel nefarias ei manus intulerit, nisi tertio submonitus satisfecerit, anathemate feriatur. Neque quisquam ei præter Romanum pontificem, nisi mortis urgente periculo, modum pœnitentiæ finalis injungat. Si autem impœnitens mortuus fuerit, corpus ejus inhumatum remaneat.

ANNO CHRISTI 1138.

XI. *De iis qui res ecclesiarum usurpaverint.*

Si quis ecclesiarum res, mobiles vel immobiles, violenter usurpare præsumpserit, nisi post canonicam vocationem emendaverit, eum excommunicari præcipimus.

XII. *Ut nullus in possessione sua oratorium constituat absque licentia episcopi.*

Apostolica auctoritate prohibemus, ne quis absque licentia episcopi sui in possessione sua ecclesiam vel oratorium constituat.

XIII. *Ut clerici arma non ferant, nec militent.*

His subjungimus quoque auctoritate Nicolai papæ, dicentis: Cum discreti sint milites Christi a militibus sæculi, non convenit militem ecclesiæ, sæculo militare: quia per effusionem sanguinis necesse sit pervenire. Denique sicut turpe est laicum, Missas facere, sacramenta corporis & sanguinis Christi conficere: ita ridiculum & inconveniens est, clericum arma sustollere, & ad bella procedere: cum Paulus apostolus dicat: *Nemo militans Deo implicat, &c.*

Tim. 2.

XIV. *Ut monachi qui ad clericatum pervenerint, a priore proposito non deviant.*

Item adjicimus hoc decretum Innocentii papæ, dicentis Victrico * Rotomagensi archiepiscopo: Monachi diu morati in monasteriis, si postea ad clericatum pervenerint, non debent aliquatenus a priore proposito deviare. Sicut in monasteriis positi fuerint, ita & in clericatus ordine degere debent; & quod diu servaverunt, id in altiori gradu positi, amittere non debent.

XV. *De habitu & honestate sanctimonialium.*

Prohibemus etiam apostolica auctoritate sanctimoniales variis, seu grisiis, sabellinis, marterinis, hereminis, beverinis pellibus, & annulis aureis uti sive torturam capillorum, & compositionem capillorum facere. Hujus decreti quæ inventa fuerit violatrix, anathemati subjaceat.

XVI. *Ut de omnibus primitiis rectæ decimæ dentur.*

De omnibus primitiis rectas decimas dari, apostolica auctoritate præcipimus: quas qui reddere noluerit, anathematis in eum sententia proferatur.

ANNO CHRISTI 1138.

XVII. *Ut scholas suas magistri non locent legendas pro pretio.*

Sancimus præterea, ut si magistri scholarum aliis scholas suas locaverint legendas pro pretio, ecclesiasticæ vindictæ subjaceant.

QUÆ SUNT IN SYNODO GESTA.

In hoc autem concilio tractatum est de archiepiscopo ad Cantuariensem ecclesiam eligendo: quæ ut supradictum est, tunc proprio pastore carebat. Tandem vero post proximam epiphaniam, hæc causa finem habuit, cum Beccensis cœnobii abbas, nomine Theobaldus, electus præfatæ ecclesiæ archipræsul, a supradicto Alberico consecratus est.

In eodem autem concilio depositus est abbas de Crouland, & prior S. Albani martyris, nomine Godefridus, & alter in loco ejus restitutus: & abbatiæ quæ est juxta Hastingas, quæ dicitur ad Bellum, abbas nomine Adamus electus est: quos utrosque prædictus Albericus benedixit. Invitavit quoque omnes episcopos, & abbates plurimos Angliæ, ad generale concilium quod dominus papa Innocentius ad medium Quadragesimæ Romæ celebraturus erat.

QUÆ EXTRA SYNODUM.

Dum autem hæc cogerentur, de pace reformanda inter duos reges sæpissime ac diligentissime cum pluribus, ac maxime cum regina Angliæ tractavit. Postquam vero ipsius reginæ mentem ad hanc rem perficiendam valde esse accensam intellexit, ipsa mediante, ac fœminea calliditate atque protervitate instante, ipsum regem crebro de eadem re interpellavit, quem primo durum, & quasi hanc reconciliationem aspernantem invenerunt. Quippe de baronibus suis, quibus ex discordia eorum gravia damna contigerant, sollicite ei persuaserant; ut nullo modo pacem cum rege Scotiæ faceret: immo viriliter se de illo vindicaret. Verumtamen fœmina vinci nescia, quibusque potuit modis, nocte ac die stimulando non destitit, donec Regum ..... ad suam voluntatem. Nam avunculum suum David regem Scotiæ, & Henricum filium ejus, atque suum cognatum vehementer amavit: ac ideo tantopere marito suo regi Angliæ eos pacificare curavit. Præfatus itaque legatus ubi rem eo..... procedere vidit, audacius regem convenit: de illa meliorem spe concepta, ac de cæteris causis se intromisit.

Anno igitur MCXXXIX. perfectis negotiis suis in Anglia sæpedictus legatus mox post octavas epiphaniæ, cum suis ad mare reversus transfretavit. Nam ad prædictum concilium domini papæ tempore congruo pervenire properavit. Theobaldus quoque Cantuar. archiepiscopus, & ..... Roffensis, & Simeon Wigornensis, Rogerque Coventrensis, Robertus Exeestrensis. Isti quinque episcopi, & cum illis quatuor abbates pro omnibus episcopis & abbatibus Angliæ, ad idem concilium iverunt. Namque rex Stephanus propter turbationem regni sui, quæ gravis tunc imminebat, plures illuc mittere noluit. Præterea bonæ memoriæ Turstanus Eboracensis archiepiscopus, & propter concilium, & propter quædam alia privata negotia, quæ per illum facere disponebat.

ANNO CHRISTI 1138.

..... Richardum abbatem de ..... eximiæ virtutis virum, de quo superius mentionem fecimus, illum direxit. Namque sicut vulgo ..... de ..... sua seipsum deponere, & germanum fratrem suum Audoenum nomine, Eboracensis episcopum, pro se archiepiscopum Eboraci constituere cogitaverat. Sed interim dum hæc parabuntur, & ..... ejus infectis negotiis ..... defunctus est: & frater ipsius, sumpto ante mortem suam religioso habitu canonicorum, apud Meretun, ibidem de hac vita migravit. * Vero Cantuar. Archiepiscopus, cum suo pallio, & prædicti episcopi & abbates, finito concilio, & confectis negotiis suis, sani & incolumes redierunt. (Richardus Hagustaldensis hæc omnia suprascripta habet.)

* Cor. Theobald. vero.

In hoc concilio, teste Matthæo Pariſio, ipso jubente legato, Henricus Wintonienſis episcopus, Richardum de Baumeis, diaconum ordinavit, & ipsa die, dum ordines celebrarentur, Theobaldus abbas Beccensis in archiepiscopum Cantuarien sem ab episcopis electus est, priore ecclesiæ Cantuarien sis Hieremia præsente. Qui ab episcopo consecratus, cum legato Romam profectus est, ubi a papa Innocentio pallium suscepit. *Idem habet antiquior Matthæo Pariſio Herricus Huntindonienſis.*

ANNO CHRISTI 1138.

Ibidem privilegia sanctuarii Westmonaster. confirmantur, ut habetur in lib. MS. eorundem.

EX OBSERVATIONE ANGLICANA.

Matth. Parisius in ecclesia S. Pauli habitum refert hoc concilium; cæteri in *S. Petri*. Hæc caula, quod res de quibus Parisius loquitur, factæ sint in sessione habita ad S. Petri. Ex exemplari VVestmonasterien sis codicis apparet (videlicet in charta regis Stephani) Theobaldum interfuisse Cantuariæ archiepiscopum: quam sedem tunc vacasse asserit exemplar alterum. Ex Matthæo enim Pariſio constat eum inibi electum fuisse in archiepiscopatum dum ordines celebrarentur, quod sub fine concilii fuisse videtur: eumque protinus consecratum (ut Roffensis historia perhibet) Stephani chartæ subscripsisse.

AD CONCILIUM LONDINENSE

Anno 1138. *habitum.*

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl Tom. II. pag. 416.

Concilii Londinensis canones ex Spelmano to. II. concil. Angliæ effert Labbeus, eosque repræsentat Wilkins to. I. pag. 415. *qui dein pag.* 417. *alios plane ab iis diversos canones sub ejus Londinensis concilii anni* 1138. *titulo ex MS. codice collegii S. Jo: Baptistæ Oxfordiensis exhibet. An revera utraque canonum sylloge ad unum idemque concilium pertineat, affirmare non ausim; cum enim Londinensia concilia duo per succedentes hos annos convenerint, quorum alterum est anni* 1137. *quod ex Pagio profert Venetus Labbei editor, & Wilkins per incuriam omittit; alterum vero coivit anno* 1138. *fieri utique potuit, ut suam singula canonum illorum collectionem vindicent. Utcumque res habeat sese, en canones codicis Oxoniensis.*

CONCILII LONDINENSIS CANONES.

Juxta MS. Cod. in colleg. S. Jo. Bapt. Oxon.

SAnctorum Patrum vestigiis inhærentes, novis moribus nova remedia procuramus. Statuimus igitur, ut si quis possessiones ecclesiasticas invaserit, diripuerit, vel depopulatus fuerit, vel quoquo modo distraxerit, anathema sit.

Si quis clerico, vel aliis ecclesiasticis personis manum injecerit, vel in carcerem, vel in vincula miserit, vel redemerit, anathema sit, nec solutionem mereatur (nisi mortis articulo instante) priusquam a domino proprio solvatur. Locus vero, in quo clericus, vel alia ecclesiastica persona tenta fuerit, vel vinculis mancipata, & omnia circumjacentia castella & rura, civitates etiam vicinæ, quæ capientis, vel tenentis fuerint, a divino officio cessent, & cum lugente lugeant.

Prohibemus etiam ne sacrum oleum vel schisma contemptoribus, vel excommunicatis tradatur. Tradetur autem cum hac observatione archidiaconis, ut & episcopi de ipsis securi sint, & archidiaconi de presbyteris, quod ipsi prælatorum mandatis & ecclesiasticis præceptis per omnia sint parituri.

Clerici, qui excommunicatorum consiliis & negotiis communicant, vel in domibus & familia eorum versantur, quamlibet nobiles fuerint, tam ordinis sui, quam beneficiorum ecclesiasticorum periculo subjaceant, nisi a summo pontifice veniam mereantur.

Prohibemus nihilominus, ne divinum officium celebretur, scilicet nec campana pulsetur in urbe, vel in castro, vel in rure, si aliquis excommunicatorum præsens fuerit.

Statuimus etiam, ut excommunicatorum corpora insepulta maneant; qui vero ea infra cœmeterium, vel in lapide, vel in ligno, vel extra, in aqua vel in domibus clericorum posuerit, a sacerdote ejusdem loci excommunicetur, nec nisi ab episcopo ejusdem provinciæ solvatur, unius anni pœnitentia corrigendus.

Si quis episcoporum, vel sacerdotum

ali-

☞ aliquem vinculo anathematis innodaverit, & ille metu mortis vel imminentis periculi, vel animo fraudandi satisfactionem infra certum terminum promiserit, & ob hoc solutionem meruerit, nisi infra terminum solvat, quod promisit, morte præventus, maneat insepultus; si vero sine termino hoc promiserit, & infra tres menses non solverit, simili pœna teneatur.

ANNO CHRISTI 1138.

Decernimus ut sacerdotes, qui divina officia celebrare inhibiti, nihilominus celebraverunt, & ob hoc anathemate vincti sunt, degradentur, & bonis ecclesiasticis priventur, nisi a domino proprio veniam consequantur. Qui vero eandem sententiam nondum passi sunt, nisi infra XL. dies resipuerint, eadem pœna plectantur.

Prohibemus omnibus presbyteris, ne capellaniam potentum suscipiant, vel in curiis eorum administrent, nisi per manum episcopi ejusdem diœcesis ad hoc ingrediantur sacramento adstricti, quod episcopalibus mandatis (semper) atque per omnia obedient, quod excommunicatos ad divina officia non admittent. Qui vero contra fecerint, ab ordine pariter & beneficiis ecclesiasticis cadant. Clerici, qui ab alienis ecclesiis dominorum vel parentum suorum, vel aliquo modo sine auctoritate episcopi ejusdem loci reditus perceperint, pariter ipsi & fautores sui tandiu anathemati subjaceant, donec ecclesias, & omnia quæ inde perceperint, in integrum spoliatis restituant. Sacerdotes vero qui interim per ipsos in eisdem ecclesiis administraverint, memorata pena feriantur, & insuper degradentur.

Qui sciens communicaverit excommunicato, tanquam ex nomine excommunicatus habeatur. Si vero rex communicaverit, in quemcumque locum venerit, præsente excommunicato, nec divinum officium celebretur, nec campana pulsetur. Quod si capellam curiæ vel sacerdotes loci celebrare præsumpserint, illico ab episcopo ejusdem loci excommunicentur, & ab ordine cadentes ecclesiasticis beneficiis careant.

Qui ob rapinam vel invasionem rerum ecclesiasticarum anathematis gladio percussus ad satisfactionem venerit, nec damnum resarcire poterit, antequam absolvi mereatur, sacramento adstringatur, se annuatim, sicut tunc ei injunctum fuerit, soluturum, donec totum persolverit.

ANNO CHRISTI 1138.

Præcipimus ut quoties aliquis episcoporum alii confratri, vel coepiscopo denunciaverit, se canonicam justitiam in possessionem, vel in personam alicujus exercuisse, postulans, ut & ille coepiscopus eamdem justitiam denunciet, aut faciat, illico sine dilatione obtemperet, aut periculum ordinis incurrat.

Prohibemus & modis omnibus interdicimus, omnes exactiones, & indebitas castellorum operationes fieri. Si quis de redemptione clericorum sciens aliquid perceperit, vel obsides eorum tenuerit, vel ipsos anathema sit.

Prohibemus & modis omnibus interdicimus, ne sacerdotes, diaconi, subdiaconi, exactores vel præpositi laicorum existant. Quod si existere præsumpserint, anathematis gladio percellantur, & deinceps a beneficiis ecclesiasticis cadant.

Prohibemus omnibus modis sacerdotibus capellanis, ne divinum officium in munitionibus & turribus celebrare præsumant, postquam in ecclesia alia ejusdem loci prohibitum fuerit; quod si præsumpserint, ab ordine pariter & bonis ecclesiasticis cadant.

Præcipimus ut ante proximum Pascha corpora nominatim excommunicatorum in cœmeteriis sepulta, inde exportentur, provideantque universi episcopi, ut hoc sine fraude effectui mancipetur, ne forte alia pro aliis exportentur. Deus unus est. In quo nisi unde fuerint pastores ecclesiæ, nec poterunt subditis justitiam recte exhibere. Hinc est quod & nos episcopi ad invicem colligati sumus, compromittentes, quod justitiam recte exhibebimus. Sciat itaque unusquisque, quia quod quis dicit veritati debet, & quod promittit fidei.

NOTÆ DAVIDIS VVILKINS.

IN hoc concilio charta regis Stephani, privilegia ecclesiæ VVestmonasterienſis confirmans, (quæ in bibl. Cotton. Faustina A. III. f. 60. adservatur) subscripta fuisse dicitur a rege, regina Matilde, archiepiscopo Theobaldo 14. episcopis, & 8. abbatibus. Cum autem supra ex Rich. Hagustaldensi metropoliticam sedem Cantuar. sub initium concilii vacare dixerimus, brevi codicis hujus & Matthe Parisii assertiones de Theobaldi electione, & consecratione discutiemus. Tempus electionis Theobaldi in archiepiscopum Gervasius, Dorobernensis monachus, sub finem hujus concilii incidisse ait apud X. scriptores col. MCCCXLVIII. *Soluto prædicto concilio, & quibusque in sua redeuntibus, Jeremias prior Cant. ecclesiæ cum aliquibus ex conventu a rege vocatus, præsente legato simul & rege, nonnullis primoribus & episcopis Angliæ, elegit Theobaldum Beccensem ad regimen sanctæ Cant. ecclesiæ proximo sabbato ante Natale.* Addens, *archiepiscopum a legato 6. idus Januarii anno MCXXXIX. Cantuariæ fuisse consecratum.* Illi assensum præbent Simeon Dunelm. prior Hagustald. Birchington. in vit. archiep. Cant. Chronicon Mailros, & Radulphus de Diceto. Hoc tempus autem cum contrarietur diei & mensi subscriptionis chartæ VVestmonaster. utpote quæ primo concilii die decembris 13. facta fuisse dicitur, chartam hanc falsitatis arguere haud dubitamus. Accedit quod rex Stephanus non sigillo suo, sed signo Dominicæ crucis chartam hanc confirmaverit, quod notorium indicium est, spuriam eam esse, cum chartæ post tempora Guilielmi I. non signis crucis, sed sigillis munitæ ac corroboratæ fuerint. Matthæum Parisium quod attinet, historiam regis Joannis, & Henrici III. ab ipso concinnatam maximi facimus, in reliquis autem ætatem ejus longe antecedentibus nævis abundare scriptores coævi uno ore testantur. Hallucinatus est igitur in hujus concilii historia assignans ecclesiam S. Pauli London. locum concilii, quæ ordinationis Richardi de Belmis & ordinum cele-

celebratorum fuit ; cum hoc omnes, illud nemo alius ex historicis asserat. Deinde electum fuisse Theobaldum Beccensem abbatem in archiepiscopum Cant. tempore h. e. sub finem concilii cuncti fatentur ; & ab episcopo VVintoniensi ibi consecratum fuisse, omnes, ut supra diximus, negant. Si conjecturæ hic locus esset, Matthæum incuriæ absolveremus, eam in scribam ipsius conjiciendo, qui pro *ab episcopo*, legere debuisset *in archiepiscopum*.

ANNO CHRISTI 1138.

ANNO CHRISTI 1138.

SYNODUS PROVINCIALIS COLONIENSIS

Sub Arnoldo anno MCXXXVIII. habita,

Solemnis decisio de primo loco inter Bonnensem, & Xantensem Præpositos.

IN nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis. Arnoldus Divina clementia favente Coloniensis Archiepiscopus. Aliter pax ecclesiæ stare non potest nisi unusquisque frater sui prioratus locum, ordinemque agnoscat, & eo contentus intra propriam mensuram se contineat ; hanc igitur rationem attendentes, & unicuique sibi debitum locum, & ordinem in Ecclesia servare cupientes, scire voluimus tam præsentes, quam futuros cunctos Ecclesiæ Prælatos, & subditos qualiter unius disceptationis scrupulum usque ad nostra tempora indiscussum justo judicio terminavimus. Erat nimirum inter fratres antiqua, & interminata quæstio eo quod præpositus S. Gereonis adversus Bonnensem, & Xantensem Præpositum de prioratus sui ordine, & loco semper disceptaret, namque ipse superiorem eis locum in Choro S. Petri, & in publicis processionibus, ac conventibus habere deberet ; contra illos se superiorem habiturus locum una ratione affirmantibus ; ex qua disceptatione simultates, & odia nascitura timuimus, nisi rem juste terminaremus. Utriusque igitur partis petitione prædictis præpositis die, ac loco præfixo audientiam dedimus. Dato igitur utrique parti pro locutore asseruerunt venerabiles fratres Gerardus Bonnensis Præpositus ob hoc sibi locum superiorem deberi, quia Ecclesiæ nostræ Archidiaconi essent, & illis Ecclesiis præsiderent, quibus archidiaconatus a prima constitutione adjuncti essent, & quia in generali Synodo, & ceteris conventibus publicis a latere nostro residerent, & ad tractanda, sive invenienda, seu promulganda judicia post reliquos archidiaconos nostros primi essent, e contra frater Bruno S. Gereonis Præpositus dixit, quod ob hoc sibi locus superior deberet, quia sui prædecessores eum eatenus habuissent, quod tamen reliquus clerus non fatebatur, nam etsi ipse & sui prædecessores aliquando superiorem locum occupassent, tamen res semper in lite permansit ; deinde cum utraque pars ad tenorem utrarumque rationum judicium expeteret, a venerabili fratre nostro Arnoldo majoris ecclesiæ præposito judicium quæsivimus, quo inducias postulante adhuc sub judicio pendente negotio, ne quod temerarium judicium præcipitaretur, Venerabilem Donum Tietuvinum, S. Rufinæ Episc. qui tunc Coloniæ fuit ad hanc causam accivimus & dominum Alberonem Leodiensem Episc. Andream Trajectensem Episc. Wernerum Monasterienſem Episc. Udonem Osnaburgensem Episc. Embriconem Wiseburgensem Episc., quibus rei gestæ ordinem diximus, & quid eis de judicio videretur, interrogavimus. Hi vero auditis utrobique rationibus secundum judicium & consuetudinem omnium aliarum Ecclesiarum adjudicarunt Archidiaconis superiorem ubique locum : judicium ergo datum hoc modo & in nostra præsentia ac venerabilibus Episcopis & clero approbatum auctoritate S. Petri, & e nostra venerabili Gerhardo Bonnensi Præposito, & eorum successoribus, & eorum Ecclesiis in perpetuum confirmamus, & sub anathemate interdicimus ne aliqua in posterum persona revocet ad litem, quod semel judiciario ordine debitum accepit finem, & ut inconcussum judicium permaneat, præsentem paginam sigillo nostro signari & testes ejus rei subternotare curavimus, quorum hæc nomina sunt : Albero Leodiensis Episcopus, Andreas Trajectensis Episcopus, Wernerus Monasterienſis Episcopus, Udo Osemburgensis Episcopus, Embrico Wirgeburgensis Episcopus, Nicolaus Camerazensis Episcopus, Arnoldus Majoris Ecclesiæ Præpositus, Walterus Decanus, Gerardus Abbas S. Pantaleonis, Wilhelmus Abbas S. Martini, Rudolphus Tritiensis Abbas, Cuno Sybergensis Abbas, Fridericus Campensis Abbas, Tiebaldus S. Severini Præpositus, Berno S. Cuniberni Præpositus, Beringerus S. Andreæ Præpositus, Fridericus SS. Apostolorum Præpositus, Wilhelmus Sanctæ Mariæ Præpositus, Godefridus Subdecanus, Sigebold Cantor, Obertus scholasticus, & totus S. Petri Conventus, cum reliquis Ecclesiarum aliarum Prioribus, de S. Gereone Ruberto Decano, de S. Severino Alberone Decano, de Sanctis Apostolis Arnoldo Decano, de S. Cuniberto Volckoldo Decano, de Sancta Maria in gradibus Volcwino Decano, de S. Georgio Friderico Decano. Acta sunt Coloniæ anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo trigesimo octavo indictione prima regnante Corrado secundo anno Regni ejus primo.

KARLEOLENSE CONCILIUM IN SCOTIA

Anno 1138. *celebratum.*

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 419.

Ex Wilkins Conc. Brit. to. I. p. 418. ex Joh. Haguſtald. ad An. 1138.

„ CONcilium hoc ab Alberico, Hostiensi epi-
„ scopo, papæ in Angliam & Scotiam le-
„ gato, apud Karlel celebratum est ; ad corri-
„ genda ea, quæ in ecclesiis Scotiæ, ob disci-
„ plinæ & regiminis neglectum correctione indi-
„ gebant. De eo ita loquitur Joh. prior Hagu-
„ staldensis apud decimam scripturam pag. 264.

Albericus Hostiensis profectus ad regem Scotiæ, reverenter receptus est a fratribus Haguſtaldensis ecclesiæ, & Aldulfus episcopus cum eo. Ante triduum autem adventus ejus ad locum illius Eadgarus, filius Cospatrici comitis, cum satel-

tellitiis suis eruperet e castris regis Scotiæ, prædam agens de quadam villa territorii Haguſtaldenſis. Irruerunt etiam in quandam villam fratrum Haguſtaldenſis, interfectiſque tribus hominibus fratrum, & capte præda eiuſdem vici, priorem Haguſtaldenſem, quem contigit eadem nocte ibi adeſſe, contumeliis & ludibrio dehoneſtaverunt. Super injuria hac ſatis compatienti animo legatus regem expoſtulavit apud Karlel, & ad correctionem violentiæ hujus animos regios adduxit. Per triduum vero cum epiſcopis & principibus regni Scotiæ, qui ei ex regio præcepto ibi occurrerant, quæ corrigenda erant correxit, & quæ ſtatuenda erant ſtatuit. Aldulfum epiſcopum in gratiam ejuſdem regis, & in ſedem ſuam de Karlel recipi impetravit. Johannem Glaſguenſem epiſcopum, qui omiſſo epiſcopali officio apud Tironas monachatui ſe contradiderat, ex apoſtolica auctoritate revocavit. Scottos quoque & Pictos in hoc ſibi acquieſcentes habuit, ut infra feſtum S. Martini omnem captivitatem ad Karlel reducerent, & libertati donarent, nulluſque eorum eccleſias violare, fœmineo ſexui, vel pueris, vel ſenibus cædem inferre ulterius præſumeret,

ANNO CHRISTI 1138.

ANNO CHRISTI 1138.

VETICENSIS, SEU UZETENSIS SYNODUS

In cauſa eccleſiæ de Beciaro inter monachos Caſæ Dei & Tyberinenſes a Guidone Cardinali A. S. L. anno 1139.

Ibid. pag. 431.

ANno 1134. Guido cardinalis A. S. L. cum tribus archiepiſcopis litem inter monachos Caſæ Dei & S. Tiberii Agathenſis definierat; ſed cum nihilo ſecius diſſidia perſeverarent, ventum eſt poſt quinquennium ad concilium Uzetenſe, in quo pactionibus quibuſdam utrinque firmatis lites ceſſarunt. In to. VI. annalium ord. S. Benedicti append. pag. 619. nu. XXIII. leguntur ejus conventionis leges in ea ſynodo confirmatæ, quas hic profero.

GUIDONIS CARDINALIS ET A. S. L.

Epiſtola ad Ademarum Abbatem S. Tyberii, de eccleſia de Beciano.

Guido diaconus apoſtolicæ ſedis legatus & cardinalis, cariſſimo in Domino fratri Ademaro abbati S. Tyberii ſalutem.

Ex t. VI. An. Ord. S. Ben. p. 619 app. edit. Luc.

INter monaſterium S. Tyberii, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, & monaſterium Caſæ Dei ſuper eccleſia de Beciano controverſia eſt a longis retro temporibus ventilata, unde nimirum utrumque cœnobium multas & difficiles fatigationes ſuſtinuit, & plurimum occaſione tuendæ juſtitiæ quaſi in vacuum laboravit. Cæterum ſicut a domino noſtro papa Innocentio in mandatis accepimus, termino ad Uticenſem eccleſiam conſtituto, veſtras & alterius partis allegationes diligenter audivimus, perſpeximus inſtrumenta, & teſtibus, qui ab utraque parte producebantur, examinatis, ſecundum quod dictaret juſtitia conſilio ſapientum & diſcretorum virorum, qui convenerant, ferre ſententiam parati eramus. Cum autem placuit ei, qui multorum & diverſorum hominum gentes unius efficit voluntatis, ut ſuper hac cauſa finem laboribus veſtris imponeret, & monachos S. Tyberii atque fratres Caſæ Dei ad concordiam revocaret, favorem ſupernæ clementiæ imitantes pro pace inter vos & illos, præſtante Domino, componenda cum domino Guillielmo Arelatenſi archiepiſcopo, ſedis apoſtolicæ legato, cum venerabilibus viris P. * Nicenſi, R. * Agathenſi, G. * Nemauſenſi, Johanne Vivarienſi, & G. * Uticenſi epiſcopis P. S. Ægidii, & Johanne S. Elidii Claramontenſis abbatibus, diligenti efficacia laboravimus, & aſſenſu noſtro, & abbatis ac fratrum Caſæ Dei, concordiam ſic per Dei gratiam compoſuimus, ut videlicet tu, dilecte in Domino frater A. abbas, atque ſucceſſores tui, & per vos præfatum beati Tyberii monaſterium eccleſiam B. Petri de Beciano cum decimis & omnibus aliis, quæ ad eam pertinere noſcuntur, libere & quiete de cætero jure habeatis, & abbas & monachi Caſæ Dei tam præſentes, quam futuri eccleſiam B. Martini de Valentiniacis, cum omnibus, quæ ad eam pertinent, quæ utique juris erat monaſterii S. Tyberii, conceſſione venerabilis viri R. epiſcopi, & canonicorum Agathenſium, & tua, ac monachorum tuorum, deinceps libere, & quiete omnino poſſideant. Per ſingulos autem annos in ſolemnitate pentecoſtes XV. ſolidos Malgorienſis monetæ de bonis eccleſiæ B. Petri de Beciano vos & ſucceſſores veſtri abbati & monachis Caſæ Dei, & eorum ſucceſſoribus: ita tamen quod in eadem eccleſia de Beciano monaſterium Caſæ Dei, neque jus proprietatis, neque jus poſſeſſionis deinceps habeat, nec vos ipſam eccleſiam, vel quæ ad illum pertinent, ejuſdem monaſterii nomine poſſideatis. Si qua vero vel donatione aliquorum, qui habitum religionis, vel in vita, vel in morte, ut in monaſterio Caſæ Dei ſub eodem habitu vivere proponerent, ſuſceperunt ad eccleſiam de Beciano non pertinentia monachis Caſæ Dei collata ſunt, vel emptionis titulo aliqua quæ non ſunt de jure Becianenſis eccleſiæ adepti fuerint, in poſterum abſque contradictione poſſideant, in ferragine quoque, quæ viridarium dicitur, illam habeant taſcham quam emerunt a laicis, & vos terræ culturam. Portio illa, quam laici morientes, quorum corpora in eccleſia de Beciano, vel in monaſterio veſtro ſepulta ſunt, ibidem pro animarum ſuarum ſalute reliquerunt, nihilominus habeatis. Hanc igitur concordiam inter vos, & prædictum abbatem & monachos Caſæ Dei, favente divina clementia ſtabilitam ex auctoritate S. R. E. & domini noſtri papæ Innocentii confirmamus, & ratam perpetuis temporibus permanere decernimus. Acta ſunt hæc apud ſedem Uticenſem anno Incarnationis Domini MCXXXIX. indict. II. pontificatus domini Innocentii papæ II. anno X.

Ego Guido Diaconus cardinalis A. S. L.

Ego Guillelmus Arelatenſis eccleſiæ archiepiſcopus A. S. L.

* Petro
* Raimundo
* Guilelmo
* Corrige G. Everardo.

ALIA

ALIA EJUSDEM CARDINALIS EPISTOLA

ANNO CHRISTI 1138.

Ejusdem argumenti.

Venerabilibus & prudentibus viris Arch. Narbonensi archiepiscopo, ecclesiæ Romanæ legato, & R. Agathensi episcopo, Guido sanctæ apostolicæ sedis cardinalis diaconus & legatus, salutem.

Ex eod lib. VEniens ad nostram præsentiam vir boni testimonii Ademarus S. Tyberii abbas, tam viva voce, quam per instrumenta, quæ attulit nobis, liquido intimavit, quia tuæ sollicitudinis studium, atque discretio; domne archiepiscope; religiosorum virorum A. bonæ memoriæ Agathensis, Johannis Nemausensis. P. Lutevensis, & R. Magalonensis episcoporum consilio restitutionem ecclesiæ de Beciano B. Tyberii monasterio adjudicaverit, quod utique dominus papa Innocentius, tam per querimoniam bonæ recordationis A. abbatis contra ejusdem ecclesiæ monachos sibi expositam, quam per tuam ei postmodum nuntiatam, sicut ex literis ejus apparet, ratum habuisse cognoscitur. Et nihilominus venerabilis frater R. episcopus, antequam consecrationem susciperes per apostolica tibi scripta mandavit, ut datam super hac causa sententiam faceres observari, & monachi ad eum accederent de contemptu satisfacturi; hæc autem in nullo fuisse servata, & præfatus abbas cum fratribus suis valde conqueritur, & nos miramur nimium, ac dolemus. Ut ergo & domini papæ mandata, & factum a nobis judicium firmitatis vigorem, & robur obtineat, prudentiam vestram rogamus, quatenus pro B. Petri reverentia, sub cujus utique tutela præfatum monasterium, & protectione consistit, ipsum caritatis intuitu diligatis, manuteneatis, & a pravorum hominum deffendatis incursibus, & juste prolatam de negotio isto sententiam absque dilatione faciatis mancipari effectui, & firmiter observari.

ANNO CHRISTI 1138.

CONCILIUM LATERANENSE II. GENERALE,

ANNO CHRISTI 1139.

ANNO CHRISTI 1139.

Sub Innocentio II. summo Pontifice.

Historia ejusdem Concilii.

Bernar. abbas lib. 2. de vita S. Bern. c. 1. HOnorio II. Callisti successore defuncto, major cardinalium pars Gregorium S. Angeli diaconum cardinalem summum pontificem elegerunt, qui deinde Innocentius II. dictus est. Nonnulli vero Petrum Leonis potentissimi Romanorum civis filium pseudopontificem crearunt: quem Epist. 126. Anacletum II. appellarunt. De utroque S. Bernardus hæc scribit: Duo itaque, inquit, sunt, „ de quibus contenditur, quisnam eorum rectius „ videatur papa. Quorum primo quidem si per„ sonas compares, ut neutri sane vel derogare „ videar vel adulari, dicam quod dici passim re„ peries, & neminem arbitror diffiteri: quia vi„ delicet, Innocentii nostri vita vel fama nec „ æmulum timet, cum alterius nec ab amico „ tuta sit. Deinde, si electiones discutias, no„ stri itidem mox occurrit & promotione purior, „ & ratione probabilior, & prior tempore. Por„ ro de tempore constat. Reliqua duo, merita „ probant, & dignitas eligentium. Hanc enim, „ ni fallor, partem saniorem invenies, tam epi„ scopos, quam cardinales, diaconos, sive pres„ byteros, & quorum maxime interest de ele„ ctione summi pontificis, & quanti in eligendo „ juxta scita patrum sufficiant. Quid & in con„ secratione? Nonne Ostiensem ad quem specia„ liter spectat habemus? Cum igitur & electus „ dignior, & electio sanior, & actio ordinabi„ lior teneatur: qua isti ratione, imo qua con„ tentione, contra jus & fas, & vota omnium „ bonorum invitæ, & renitenti Dei ecclesiæ præ„ Epist. 125. ficere alium, & illum deponere tentant? Et „ alibi, de Innocentio loquens: Merito illum, „ inquit, recipit ecclesia, cujus opinio clarior, „ & electio sanior inventa est: nimirum eligen„ tium numero vincens & merito. " Hæc S. Bern.. abbas ubi supra. Bernardus. Petrus Leonis propinquorum viribus innixus, S. Petri basilicam cæteraque Urbis ecclesias invasit: & Innocentius pontifex una cum cardinalibus coactus ab Urbe discessit, & in Galliam se contulit: ubi a rege & ab episcopis ut verus pontifex recipitur, habetur, & colitur. Galliæ regem est imitatus Henricus Angliæ rex, ac Lotharius Romanorum imperator electus, cum episcopis, & optimatibus Teutonici regni. Neque in Gallia tantum aut Germania Innocentius legitimus pontifex habetur, sed etiam in Etruria seu Tuscia, Campania, aliisque prope innumeris regionibus atque provinciis, ut scribit S. Bernardus: qui magnum Innocentio adjumentum attulit in hoc schismate confutando, tum apud imperatorem, tum apud reges, ob eximiam & doctrinæ & sanctitatis opinionem, atque ideo apud eos auctoritatem. Innocentius ex Gallia in Italiam reversus, Lotharii imperatoris viribus adjutus, schismaticos repressit, & Petro Leone pseudopontifice mortuo, is, qui in ejus locum a schismaticis suffectus fuerat Victoris nomine appellatus, pontificalibus vestibus depositis, ad pontificem se contulit. Iis temporibus non schismaticorum tantum factionibus Dei ecclesia perturbabatur, sed hæreticorum etiam novis ac diversis dogmatibus oppugnabatur. Petrus de Bruis hac tempestate exortus est: adversus quem Petrus Cluniacensis disputans, ejus hæreses recenset. Et primum quidem: Negat, inquit, parvulos infra intelligibilem ætatem constitutos, Christi baptismate posse salvari, nec alienam fidem posse illis prodesse, qui sua uti non possunt. Deinde templorum vel ecclesiarum fabricam fieri non debere: factas insuper subrui oportere: Nec esse necessaria Christianis sacra loca ad adorandum. Tertio, cruces sacras confringi præcipit & succendi: quia species illa vel instrumentum, quo Christus tam dire tortus, tam crudeliter occisus est, non adoratione, non veneratione, vel aliqua supplicatione digna est: sed ad ultionem tormentorum & mortis ejus omni dedecore dehonestanda, gladiis concidenda, ignibus succendenda est. Quarto, non solum veritatem corporis & san-

Bern. abb. l. 2. c. 2. 6

Lib. 2. ep. 1. & 2.

ANNO CHRISTI 1139.

sanguinis Domini quotidie & assidue per sacramentum in ecclesia oblatum negat, sed omnino illud nihil esse, neque Deo offerri debere decernit. Quinto, sacrificia, oblationes, eleemosynas, & reliqua bona pro defunctis fidelibus a vivis fidelibus facta deridet, nec ea quempiam mortuorum vel in modico posse juvare affirmat. Narrat etiam Petrus Cluniacensis jure hunc hæreticum concrematum: cum antea impius iste cruces Dominicas in unum congestas concremaverit. Hujus Petri de Bruis impias hæreses secuti sunt pene omnes qui post illum fuerunt hæretici: ut merito hæreticorum parens dici possit. Quin etiam Arnaldus de Brixia illius sectatus est errores. „ De quo hoc Otto Frisingensis scribit: „ Is a studio e Galliis in Italiam revertens, religiosum habitum, quo amplius decipere posset, induit: omnia lacerans, omnia rodens, „ nemini parcens: clericorum & episcoporum derogator, monachorum persecutor, laicis tantum adulans. Dicebat enim nec clericos proprietatem, nec episcopos regalia, nec monachos possessiones habentes, aliqua ratione posse salvari: cunctaque hæc principis esse, ab „ ejusque beneficentia in usum tantum laicorum „ cedere oportere. Præter hæc, de sacramento „ altaris, de baptismo parvulorum, non sane „ dicitur sensisse. Hæc Otto. " Quare Innocentius pontifex, tum ad hæreses damnandas, tum ad schismaticos reprimendos, ac depravatos mores corrigendos, prædecessorum sanctorum pontificum exempla secutus, universale Comæ indixit concilium: & convocatis ex universis Christiani orbis partibus patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, & aliarum ecclesiarum prælatis, mille circiter convenere, ut gravissimi illius temporis scriptores testantur: & in Lateranensi ecclesia illud celebrandum curavit. In quo hæretici damnantur, & inter cæteros Arnaldus de Brixia, qui tum in Urbe degebat: Petri Leonis, aliorumque schismaticorum acta rescinduntur: & ad pristinam ecclesiasticam disciplinam restituendam aliqua statuuntur decreta. Inter quæ illud præcipuum. Quod, cum per id tempus sacerdotibus & clericis honor, quem par erat, non deferretur, sententiam excommunicationis tulit pontifex in eos qui violentas manus in clericos injecerint. Prohibuit etiam militum torneamenta, in quibus cædes hominum & animarum pericula semper imminent. Quæ a posterioribus pontificibus & conciliis & innovata & confirmata fuere.

TITULI CANONUM.

Concilii Lateranensis Generalis.

AB INNOCENTIO PAPA II. CELEBRATI.

I. *De simoniace ordinatis.*
II. *Ut pro beneficiis & rebus omnibus sacris nihil detur.*
III. *Ut excommunicatos a suis episcopis nullus recipiat.*
IV. *Ut careant beneficiis ecclesiasticis qui admoniti officii ab episcopis, emendari nolunt.*
V. *Ne clericorum morientium bona diripiantur.*
VI. *Ut subdiaconi uxorati, aut concubinarii, officio & beneficio careant.*
VII. *Ne quis Missas sacerdotum uxoratorum vel concubinariorum audiat.*
VIII. *Ut sanctimoniales non nubant.*
IX. *Ut monachi & regulares canonici, leges temporales & medicinam non discant.*
X. *Ne laici decimas vel ecclesias retineante &c.*
XI. *Quænam personæ semper securæ esse debeant.*
XII. *Quibus diebus tregua custodienda.*
XIII. *De usurariis.*
XIV. *Ne milites in nundinis vel feriis decertent.*
XV. *Ut excommunicetur clerici percussor, & qui manus injecerit in eum qui ad ecclesiam vel cœmeterium confugit.*
XVI. *Ut nullus beneficia hereditario jure sibi vendicet.*
XVII. *Ut consanguinei non conjungantur.*
XVIII. *De incendiariis.*
XIX. *De episcopo qui excommunicatum pro incendio absolverit.*
XX. *Ut principes consultis episcopis justitiam faciant.*
XXI. *De filiis presbyterorum.*
XXII. *De falsa pœnitentia.*
XXIII. *De his qui sacramenta damnant.*
XXIV. *Ne pro chrismate, oleo sacro, & sepultura, pretium exigatur.*
XXV. *Ut beneficia de manu laica nullus accipiat.*
XXVI. *Ut sanctimoniales in privatis domiciliis non habitent.*
XXVII. *Ne sanctimoniales cum canonicis vel monachis psallant in eodem choro.*
XXVIII. *De electione Episcoporum.*
XXIX. *De balistariis & sagittariis.*
XXX. *Ut ordinationes a schismaticis factæ, irritæ sint.*

ANNO CHRISTI 1139.

CANONES.

I. *De simoniace ordinatis.*

Statuimus, si quis simoniace ordinatus fuerit, ab officio omnino cadat quod illicite usurpavit. 1. q. 3. c. 15. Conc. Rem. an. 1131. can. 1.

II. *Ut pro beneficiis & rebus omnibus sacris nihil detur.*

Si quis præbendam, vel prioratum, seu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam ecclesiasticam, seu quodlibet sacramentum ecclesiasticum, utpote chrisma, vel oleum sanctum, consecrationes altarium, vel ecclesiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ per pecuniam acquisivit: honore male acquisito careat, & emptor, atque venditor, & interventor, nota infamiæ percellantur. Et nec pro pastu, nec sub obtentu alicujus consuetudinis ante vel post a quoquam aliquid exigatur, vel ipse dare præsumat: quoniam simoniacum est: sed libere, & absque imminutione aliqua, collata sibi dignitate atque beneficio perfruatur. Conc. Rem. ibid.

III. *Ut excommunicatos a suis episcopis nullus recipiat.*

A suis episcopis excommunicatos, ab aliis suscipi modis omnibus prohibemus. Qui vero excommunicato, antequam ab eo qui eum excommunicaverit absolvatur, Ex Conc. Melfitano an. 1089.

tur, scienter communicare præsumpserit, pari sententiæ teneatur obnoxius. ANNO CHRISTI 1139.

21. q. 4. c. 5. IV. *Ut careant beneficiis ecclesiasticis qui admoniti officii ab episcopis, emendari nolunt.*

Conc. Rem. an. 1131. c. 2. Præcipimus etiam quod tam episcopi quam clerici, in statu mentis, in habitu corporis, Deo & hominibus placere studeant, & nec in superfluitate, scissura, aut colore vestium, nec in tonsura, intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum: sed potius quæ eos deceat sanctitatem præ se ferant. Quod si moniti ab episcopis, emendari noluerint, ecclesiasticis careant beneficiis.

12 q. 2. c. 48. V. *Ne clericorum morientium bona diripiantur.*

Chalced. can. 22. Rem. an. 1131. c. 3. Illud autem, quod in sacro Chalcedonensi constitutum est concilio, irrefragabiliter conservari præcipimus. Ut videlicet decedentium bona episcoporum a nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus ecclesiæ & successoris sui in libera œconomi & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur de cætero illa detestabilis & sæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præsumpserit, excommunicationi subjaceat. Qui vero morientium presbyterorum vel clericorum bona rapuerint, simili sententiæ subjiciantur.

dist. 28 c. 2. VI. *Ut subdiaconi uxorati aut concubinarii, officio & beneficio careant.*

Remen. an. 1131. c. 4. Decernimus etiam ut ii, qui in ordine subdiaconatus, & supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum Dei, vasa Domini, sacrarium Spiritus sancti debeant esse & dici: indignum est eos cubilibus & immunditiis deservire.

VII. *Ne quis Missas sacerdotum uxoratorum vel concubinariorum audiat.*

Conc. Rem. an. 1131. c. 5. & sic deinceps. Ad hæc prædecessorum nostrorum Gregorii VII. Urbani, & Paschalis Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, præcipimus ut nullus Missas eorum audiat quos uxores vel concubinas habere

27. q. 1. c. 40. cognoverit. Ut autem lex continentiæ, & Deo placens munditia in ecclesiasticis personis & sacris ordinibus dilatetur: statuimus quatenus episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, regulares canonici, & monachi atque conversi professi, qui sanctum transgredientes propositum, uxores sibi copulare præsumeserint, separentur. Hujusmodi namque copulationem, quam contra ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Qui etiam abinvicem separati pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. ANNO CHRISTI 1139.

VIII. *Ut sanctimoniales non nubant.* 27. q. 1. c. 41.

Idipsum quoque de sanctimonialibus feminis, si, quod absit, nubere attentaverint, observari decernimus.

IX. *Ut monachi & regulares canonici, leges temporales & medicinam non discant.*

Prava autem consuetudo, prout accepimus, & detestabilis inolevit, quoniam monachi & regulares canonici, post susceptum habitum & professionem factam, spreta beatorum magistrorum Benedicti & Augustini regula, leges temporales & medicinam gratia lucri temporalis addiscunt. Avaritiæ namque flammis accensi, se patronos causarum faciunt: &, cum psalmodiæ & hymnis vacare debeant, glorioſæ vocis confisi munimine, allegationum suarum varietate, justum & injustum, fas nefasque confundunt. Attestantur vero imperiales constitutiones, absurdum, imo & opprobrium esse clericis, si peritos se velint disceptationum esse forensium. Hujusmodi temeratores graviter feriendos apostolica auctoritate decernimus. Ipsi quoque, neglecta animarum cura, ordinis sui propositum nullatenus attendentes, pro detestanda pecunia sanitatem pollicentes, humanorum curatores se faciunt corporum. Cumque impudicus oculus, impudici cordis sit nuntius: illa, de quibus loqui erubescit honestas, non debet religio pertractare. Ut ergo ordo monasticus & canonicus, Deo placens in sancto proposito inviolabiliter conservetur: ne hoc ulterius præsumatur apostolica auctoritate interdicimus. Episcopi autem, abbates, & priores, tantæ enormitati consentientes, & non corrigentes, propriis honoribus spolientur, & ab ecclesiæ liminibus arceantur.

X. *Ne laici decimas vel ecclesias retineant, &c.*

Decimas ecclesiarum, quas in usu pietatis concessa esse canonica demonstrat auctoritas, a laicis possideri apostolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab episcopis, vel regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegii crimen committere, & periculum æternæ damnationis incurrere. Præcipimus etiam ut laici,

ci, qui ecclesias tenent, aut eas episco- A pis restituant, aut excommunicationi subjaceant. Innovamus autem & præcipimus, ut nullus in archidiaconum vel decanum, nisi diaconus vel presbyter, ordinetur: archidiaconi vero, decani, vel præpositi, qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserint; honore suscepto priventur. Prohibemus autem ne adolescentibus, vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentia & merito vitæ claresçunt, prædicti concedantur honores. Præcipimus etiam ne conductitiis presbyteris eccle- B siæ committantur: & unaquæque ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat sacerdotem.

XI. *Quanam personæ semper securæ esse debeant.*

Præcipimus etiam ut presbyteri, clerici, monachi, peregrini, & mercatores, & rustici euntes, & redeuntes, & in agricultura persistentes, & animalia cum quibus aratur, & semina portant ad agrum, & oves, omni tempore securi sint. C

XII. *Quibus diebus treguæ custodiatur.*

Treguam autem ab occasu solis in IV. feria usque ad ortum solis in secunda feria, & ab adventu Domini usque ad octavas epiphaniæ, & a quinquagesima usque ad octavam paschæ, ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus. Si quis autem * treguam frangere tentaverit, post tertiam commonitionem, si non satisfecerit, episcopus suus in eum excommunicationis sententiam dictet, & scriptam episcopis vicinis annunciet. Episcoporum autem nullus excommunicatum in communionem suscipiat, imo scripto susceptam sententiam quisque confirmet. Si quis autem hoc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subjacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur: præcipimus, ut episcopi ad solum Deum & salutem populi habentes respectum, omni tepiditate sepositа, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi consilium & auxilium præbeant, neque hoc alicujus amore aut odio prætermittant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

* tregam.

D

E

XIII. *De usurariis.*

Porro detestabilem & probrosam Divinis & humanis legibus per scripturam in veteri & in novo testamento abdicatam: illam, inquam, insatiabilem fœneratorum rapacitatem damnamus, & ab omni ecclesiastica consolatione sequestramus: præcipientes, ut nullus archiepiscopus, nullus episcopus, vel cujuslibet ordinis abbas, seu quivis in ordine & clero, nisi cum summa cautela, usurarios recipere præsumat, sed in tota vita infames habeantur: &, nisi resipuerint, Christiana sepultura priventur.

ANNO CHRISTI 1139.

XIV. *Ne milites in nundinis vel feriis decertent.*

Detestabiles autem illas nundinas, vel ferias, in quibus milites ex condicto convenire solent, & ad ostentationem virium suarum & audaciæ temerarie congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula sæpe proveniunt, omnino fieri interdicimus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia & viaticum non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura.

XV. *Ut excommunicetur clerici percussor, & qui manus injecerit in eum qui ad ecclesiam vel cæmeterium confugit.*

Item placuit, ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anthematis vinculo subjaceat: & nullus episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo; donec apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat. Præcipimus etiam, ut in eos, qui ad ecclesiam vel cæmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat. Quod si fecerit, excommunicetur.

XVI. *Ut nullius beneficia hereditario jure sibi vendicet.*

8. q. 1. c. 7.

Indubitatum est, quoniam honores ecclesiastici, sanguinis non sunt sed meriti: & ecclesia Dei non hereditario jure aliquem, neque secundum carnem, successorem expectat, sed ad sua regimina, & officiorum suorum dispensationes, honestas sapientes, & religiosas personas exposcit. Propterea auctoritate prohibemus apostolica, ne quis ecclesias, præbendas, præposituras, capellanias, aut aliqua ecclesiastica officia, hereditario jure valeat vendicare, aut * expostulare præsumat. Quod si quis improbus aut ambitionis reus, attentare præsumpserit: debita pœna mulctabitur, & postulatis carebit.

* Forte, ea postulare. H.

XVII. *Ut consanguinei non conjungantur.*

Sane conjunctiones consanguineorum omnino fieri prohibemus. Hujusmodi nam-

namque inceſtum, qui fere, ſtimulante humani generis inimico, in uſum verſus eſt, ſanctorum patrum inſtituta, & ſacroſancta Dei deteſtatur eccleſia; leges etiam ſæculi de tali contubernio natos, & infames pronuntiant, & ab hereditate repellunt. ANNO CHRISTI 1139.

23. q. 8. c. 32.

XVIII. *De incendiariis.*

Peſſimam ſiquidem, & depopulatricem, & horrendam incendiariorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli omnino deteſtamur, & interdicimus: hæc etenim peſtis, hæc hoſtilis vaſtitas omnes alias deprædationes exuperat. Quæ quantum populo Dei ſit damnoſa, quantumque detrimentum animabus & corporibus inferat, nullus ignorat. Aſſurgendum eſt igitur, & omni modo laborandum, ut tanta clades, tantaque pernicies, pro ſalute populi eradicetur & extirpetur. Si quis igitur poſt hujus noſtræ prohibitionis promulgationem malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vindicta, ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura. Nec abſolvatur niſi prius, damno cui intulit ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia autem ei * detur, ut Hieroſolymis aut in Hiſpania in ſervitio Dei per annum integrum permaneat.

* *al.* videtur *ſed male.*

23. q. 8. c. 32.

XIX. *De epiſcopo qui excommunicatum pro incendio abſolverit.*

Si quis autem archiepiſcopus, vel epiſcopus hoc relaxaverit: damnum reſtituat, & per annum ab officio epiſcopali abſtineat.

23. q. 8 c. 32.

XX. *Ut principes conſultis epiſcopis juſtitiam faciant.*

Sane regibus & principibus facultatem faciendæ juſtitiæ, conſultis archiepiſcopis & epiſcopis, non negamus.

Ex Conc Melfit. an. 1089.

XXI. *De filiis presbyterorum.*

Presbyterorum filios a ſacri altaris miniſteriis removendos decernimus: niſi aut in cœnobiis aut in canonicis religioſe fuerint converſati.

De pœnit. diſt. 3. c. 8.

XXII. *De falſa pœnitentia.*

Sane quia inter cætera unum eſt quod ſanctam maxime perturbat eccleſiam, falſa videlicet pœnitentia: confratres * noſtros & presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem pœnitentiam eſſe conſtat, cum ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur: aut cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Unde ſcriptum eſt: *Qui totam legem obſervaverit, offendit autem in uno, factus eſt omnium reus*: ſcilicet quantum ad vitam æternam. Sicut enim, ſi peccatis eſſet omnibus involutus, ita ſi in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non intrabit. Falſa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio vel curiali vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet: aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfiat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat, aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat. ANNO CHRIST 1139. * al. fratres noſtros epiſc. & presbyter. Ex Conc Melfit. an. 1089. Jacob 11.

XXIII. *De his qui ſacramenta damnant.*

Eos autem qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Domini corporis & ſanguinis ſacramentum, baptiſma puerorum, ſacerdotium, & cæteros eccleſiaſticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tanquam hæreticos ab eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per poteſtates exteras coerceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus.

XXIV. *Ne pro chriſmate, oleo ſacro, & ſepultura, pretium exigatur.*

Illud quoque adjicientes præcipimus, ut pro chriſmatis, olei ſacri, & ſepulturæ acceptione, nullum venditionis pretium exigatur.

XXV. *Ut beneficia de manu laica nullus accipiat.*

Si quis præpoſituras, præbendas, vel alia eccleſiaſtica beneficia de manu laici acceperit, indigne ſuſcepto careat beneficio. Juxta namque decreta ſanctorum patrum, laici, quamvis religioſi ſint, nullam tamen habent diſponendi de eccleſiaſticis facultatibus poteſtatem.

XXVI. *Ut ſanctimoniales in privatis domiciliis non habitent.*

19. q. 1

Ad hæc pernicioſam & deteſtabilem conſuetudinem quarumdam mulierum, quæ licet neque ſecundum regulam B. Benedicti, neque Baſilii, aut Auguſtini vivant, ſanctimoniales tamen vulgo cenſeri deſiderant, aboleri decernimus. Cum enim

ANNO CHRISTI 1139.

enim juxta regulam degentes in cenobiis, tam in ecclesia quam in refectorio atque dormitorio communiter esse debeant: propria sibi ædificant receptacula, & privata domicilia, in quibus sub hospitalitatis velamine passim hospites & minus religiosos, contra sacros canones & bonos mores suscipere nullatenus erubescunt. Quia ergo omnis qui male agit odit lucem, ac per hoc ipsæ absconditæ in injustorum tabernaculo opinantur se posse latere oculos judicis cuncta cernentis: hoc tam inhonestum detestandumque flagitium ne ulterius fiat, omnimodis prohibemus, & sub pœna anathematis interdicimus.

XXVII. *Ne sanctimoniales cum canonicis vel monachis psallant in eodem choro.*

Simili modo prohibemus, ne sanctimoniales simul cum canonicis vel monachis in ecclesia in uno choro conveniant ad psallendum.

XXVIII. *De electione episcoporum.*

Obeuntibus sane episcopis, quoniam ultra tres menses vacare ecclesias prohibent patrum sanctiones sub anathemate interdicimus, ne canonici de sede episcopali ab electione episcoporum excludant religiosos viros, sed eorum consilio honesta & idonea persona in episcopum eligatur. Quod si exclusis ejusdem religiosis electio fuerit celebrata: quod absque eorum assensu & convenientia factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

XXIX. *De balistariis & sagittariis.*

Artem autem illam mortiferam & Deo odibilem balistariorum & sagittariorum adversus Christianos & catholicos exerceri de cætero sub anathemate prohibemus.

XXX. *Ut ordinationes a schismaticis factæ, irritæ sint.*

(1) Ad hæc, ordinationes factas a Petro Leonis & aliis schismaticis & hæreticis evacuamus, & irritas esse censemus.

ACTA CONCILII.

Ex chronico Mauriniacensi.

INnocentius tamdiu Pisæ demoratus est, quoadusque Petrus apostolicæ sedis dignitatem A morte terminante reliquit. Et tunc Romam regrediens, & suæ & alterius partis favore & acclamatione honorifice susceptus, & in summi pontificis honorem gloriose est sublimatus. Et quod prius ex parte tenuit, ex toto possidere perfecte & integre cœpit. Qui post illius quæ inter ipsum & Petrum fuerat altercationis placationem, universalis ecclesiæ principale concilium Romæ aggregat: ut in ipso, imminentes ecclesiæ necessitates decenter ordinet & disponat.

Facto igitur incomparabili omnium prælatorum conventu, ipse ut erat habitus pretiositate excellentior, ipsius etiam faciei aspectu aliis reverentior, ut etiam doctrinali litterarum scientia eminentior: de rebus quæ opportuniores videbantur tractaturus, inter alios assurgens ita B „ exorsus est. Ad eos, inquit, sermonis mei „ summa ex toto dirigitur, qui non semen Cha„ naam, sed heredes speciales estis, & filii ex„ celsi omnes. Qui pro Divinæ genituræ signis „ armillam continentiæ, baculum rigoris & ju„ stitiæ, anulum perfectionis a vero Juda susci„ pientes, ea per discretionis modum in bra„ chio, in manu, in digito gestatis, & qui u„ nus cum Deo spiritus effecti, nihil aliud sa„ pitis. Vos, inquam, quorum astuta provisio „ super curam animarum invigilat: quibus ip„ sius authenticæ nuncupationis dignitas, pro„ prietatem operationis inoculat. Nostis, quia „ Roma caput est mundi, & quia a Romani C „ pontificis licentia ecclesiastici honoris celsitu„ do quasi fœudalis juris consuetudine suscipitur, „ & sine ejus permissione legaliter non tenetur. „ Scitis etiam, quia ejus proprium est, ut dis„ sentientes pacificet, & confusa sapienter dis„ ponat & ordinet. Porro, impossibile est, ut „ unguentum in barbam descendat, si in capite „ non redundat. Debile namque caput totum „ dat debile corpus. Neque in usu est, ut quem„ libet ægrotum ille medicus curet, quem ejus„ dem infirmitatis cruciatus tenet. Et si a Deo „ per malitiam pontifex summus disjungitur, „ vix effici potest, ut per eum Deo alii recon„ cilientur. Igitur quotiescumque veternosus hostis contra pacem quæ a Deo in terra ho- D „ minibus bonæ voluntatis datur, & adversus „ canonica instituta venenosum caput conatur „ attollere: toties ab illa forti muliere, quæ a „ Salomone commendatur, zelo justitiæ conteri „ debet, ne si primo aut secundo conflictu im„ pune superaverit, perniciosius postmodum in„ solescat. Longe etenim ante nos dictum est, „ venena invidiæ posse quidem ratione superari, „ sed difficile conquiescere. Quæ dum sæpe au„ ditu percepta cognovimus, nunc ea tamen ip„ so effectu manifestante experti sumus. Et quod „ sine lacrymis dicendum non est, eo usque ser„ vati sumus, ut viderimus fas omne calcari, „ potestate pro jure uti, patriæ leges solvi, ne„ gari jus viventibus, pacem civibus, Divini cul- E „ tus observantiam prævaricari. Oportuerat de„ nique uberiori quadam deploratione & miser„ rimo ejulatu præire nos funus quoddam ma„ ternæ solemnitatis, & velut quasdam exequias „ prosequi Divini mysterii intermissa obsequia, „ provocante nos præsumptuoso quorumdam in„ stinctu, qui non intelligentes mensuram suam, „ sed

(1) *Hic Canon amplior exhibetur a Martene in tom. IV. Thesauri Anecd. p. 139. ex MS. S. Vincentii Bisuntius in hunc modum*: Si quis, suadente Diabolo, hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati subjaceat, & nullus Episcoporum præsumat illum absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat. Ad hoc ordinationes factas &c.

ANNO CHRISTI 1139.

„ sed sicut Nemroth quondam confusionis turrem contra Dominum erigere conatus est, sic „ isti contra Deum, quia Spiritus sanctus Deus „ est, & adversum Christos ejus, cervicositatis „ suæ profanum tumorem moliti sunt attollere, „ & segregati inter se diversitatibus errorum, quasi per dissonantiam linguarum, ab unitate ecclesiæ divisi, in Spiritum sanctum offenderunt: „ quia unitatem cum fratribus non tenentes, caritatis gratia privati sunt. Qui enim ecclesiæ „ non diligit unitatem, non habet Dei caritatem. Verba siquidem Augustini testantur, quoniam quisquis a catholica ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere æstimet, hoc solo scelere quod a Christi unitate „ disjunctus est, non habet vitam in se, sed ira „ Dei manet super eum. Eorum igitur qui tales sunt improbanda temeritas, nostri livoris, „ imo justæ indignationis incentiva causa extitit: „ qui ruptis Divinæ ordinationis vinculis, sacerdotalis reverentiæ curam non habentes, tanti „ nominis auctoritatem, & spiritualis gratiæ potestatem, prosternere & annihilare tentaverunt. Eo per se ascendentes, quo nec canonicarum autoritas institutionum provexit, nec „ rationabilium virorum voluntas permisit. Igitur quia præcepta Divinæ legis, & sanctorum „ canonum irrefragabiles sanctiones, ferramenta „ fuerunt in pace ecclesiæ, arma esse debent in „ tempore belli. Et quæ diu intacta remanserunt, in tam exitiali necessitate festinanter arripienda sunt.

His & hujusmodi assertionibus domnus apostolicus cæteris prælatis Divini sermonis favos impertiens, omnibus propatula ratione ostendit, quod Petrus Leonis, non aliorum assentatione, immo rapina, se apostoli Petri vicario feciſſet æqualem. Cunctisque religiosis viris, quibus illud detestabile schisma diplicuerat, verbis ejus cum magna laude unanimiter acclamantibus, re„ spondit: Unde quia inordinatæ personæ inordinata sunt decreta, quodcumque ille statuerat, destruimus; quoscumque exaltaverat, degradamus; & quotquot consecraverat, exordinamus & deponimus. Et quicumque per Girardum Engolismensem ad altaris officium ac„ cesserunt, apostolica autoritate interdicimus, „ nec ipsum impleant, & in illo ordinis gradu „ perenniter demorantes, ad superiorem non a„ scendant.

His dictis, singulos quos reos cognoverat propriis nominibus exprimens, eisque cum indignatione & jurgio exprobans, pastorales baculos de manibus violenter arripuit, & pontificalia pallia, in quibus summa dignitas consistit, de humeris verecundose abstraxit. Ipsos quoque anulos, in quibus ad ipsos pertinens ecclesiæ desponsatio exprimitur, sine respectu misericordiæ abstulit.

Gaufridus etiam Carnotensis episcopus, ut supra dictum est, totius Aquitaniæ legatus accepta domni papæ præceptione, omnem Galliæ regionem, ipsius quoque Aquitaniæ, studiose circumiens, omnia sanctarum ecclesiarum altaria, quæ vel Girardus ille seditionis autor & obtentor, vel Gilo Tusculanensis episcopus, aut eorum complices, chrismalis unctionis benedictione in illius odiosi schismatis tempore consecrave-

rant, propriis manibus dissipavit, nec relinquens lapidem super lapidem, quem non destrueret, solo funditus adæquavit: & ratione dictante, alia eorum loco restaurare curavit.

ALIA IN HOC CONCILIO GESTA ex variis autoribus a Binio collecta.

De tempore, causa, actisque concilii, & de numero episcoporum, qui huic concilio plenario & œcumenico interfuerunt, Urspergensis in chronico ista habet quæ sequuntur: Anno Domini MCXXXIX. qui est primus Conradi regis, Innocentius papa, facta plenaria Synodo, ut quidam dicunt, fere mille episcoporum, mediante quadragesima totam partem Leonis, *pseudopontificem Petrum Leonis filium intelligit*, condemnavit, cum ordinatione illius. *Eadem iisdem fere verbis Otto Frisingensis, hujus temporis scriptor celeberrimus refert libro 7. cap. 23.* Proxima media quadragesima synodus maxima circiter mille episcoporum, præsidente Romæ summo ponrifice Innocentio, celebratur. Ibique, post multa salutifera decreta promulgata, schismatici, qui parti Petri Leonis faverant, damnantur. Hæc Otto Frisingensis. *Quibus de causis pontifex hanc synodum œcumenicam, cui ipse præsedit, congregatam voluerit, intelliges ex iis quæ supra in vita Innocentii commemoravi. Quod ad diem spectat, in scripto chronico Beneventano hæc de ejusdem concilii certa die.* Hoc anno præfatus apostolicus Innocentius, octavo (1) die intrante mensis Aprilis, Romæ synodum celebravit. Ad cujus sacri conventus præsentiam, archiepiscopi, episcopi, & abbates innumeri convenerunt: ibique inter cetera, quæ Spiritu sancto mediante statuta sunt, vinculis excommunicationis alligavit regem Rogerium prædictus apostolicus Innocentius in præsentia omnium catholicorum virorum qui convenerunt, & omnes ejus sequaces.

In hoc eodem magno, immo maximo concilio Lateranensi, inter alia delata est accusatio adversus Arnaldum de Brixia recentem hæreticum, discipulum Petri Abaleardi. De Arnaldo sive Arnoldo vel Arnolpho, ita varie nominatus reperitur, hæc habet Otto Frisingensis sui temporis rerum gestarum scriptor: Accessit ad hujus seditiosi facinoris argumentum, quod Arnolphus quidam Brixiensis, de quo supra dictum est, sub typo religionis, &, ut evangelicis verbis utar, sub ovina pelle lupum gerens, Urbem ingressus, ad factionem istam, *nempe ut revocaret antiquum senatum, cui & summam rerum committeret*, rudis populi animis præmolli dogmate ad animositatem accensis, innumeram post se duxit, immo seduxit, multitudinem. Arnaldus iste ex Italiæ civitate Brixia oriundus, ejusdemque ecclesiæ clericus, ac tantum lector ordinatus, Petrum Abaleardum olim præceptorem habuerat: vir quidem naturæ non hebetis, plus tamen verborum profluvio quam sententiarum pondere copiosus, singularitatis amator, novitatis cupidus, cujusmodi hominum ingenia ad fabricandas hæreses schismatumque perturbationes sunt prona. Is a studio e Galliis in Italiam revertens, religiosum habitum, quo amplius decipere posset, induit, omnia lacerans omnia rodens, nemini parcens: clericorum ac episcoporum derogator, monachorum persecutor, laicis tan-

(1) Ex Ottone Frisingensi, Urspergensi Abbate, & Orderico elicio, loco, *octavo die*, legendum esse, secundo die. Scriptores enim laudati tradunt, illud habitum, *proxima media quadragesima*, ut Otto, vel *mediante quadragesima*, ut Urspergensis, vel *in medio quadragesimæ*, ut Ordericus; dies vero octavus Aprilis incidit hoc anno in sabbatum ante Dominicam de Passione, & Concilium de more feria secunda inchoatum die præcedenti, nempe secunda Aprilis, præviis ad Deum precibus destinato. *Pagius ad An. Ch. 1139. n. 4.*

ANNO CHRISTI 1139.

tantum adulans. Dicebat enim nec clericos pro- A prietatem, nec episcopos regalia, nec monachos possessiones habentes, aliqua ratione posse salvari: cunctaque hæc principis esse, ab ejusque beneficentia in usum tantum laicorum cedere oportere. Præter hæc de sacramento altaris & baptismo parvulorum non sane dicitur sensisse. His aliisque modis, quos longum est enumerare, dum Brixiensem ecclesiam perturbaret, laicisque terræ illius, prurientes erga clerum aures habentibus, ecclesiasticas malitiose exponeret paginas, in magno concilio Romæ sub Innocentio habito, ab episcopo civitatis illius, virisque religiosis accusatur. Romanus ergo pontifex, ne pernicioſum dogma ad plures serperet, imponendum viro silentium decernit: sicque factum est. Ita B homo ille de Italia fugiens, ad transalpina se contulit: ibique in oppido Allemaniæ Turego, officium doctoris assumens, pernicioſum dogma aliquot diebus seminavit, &c. *Subjicit de rebus ab eo gestis sub Eugenio post obitum Innocentii, cum Romam se contulit. Porro non inanem Arnaldi prædicationem fuisse Romanis, sed renovasse senatum, & adversus propinquos Tiburtinos prælia cœpisse, inferius suo loco dicetur.*

Sed haud ingratum erit Guntherum Ligurinum versibus ita canentem audire, hujus temporis scriptorem eximium.

Cujus origo mali, tantæque voraginis autor
Extitit Arnoldus, quem Brixia protulit ortu C
Pestifero, tenui nutrivit Gallia sumptu,
Edocuitque diu: tandem natalibus oris
Redditus, assumpta sapientis fronte, diserto
Fallebat sermone rudes, clerumque procaci
Insectans odio, monachorum accerrimus hostis,
Plebis adulator, gaudens populatibus auris,
Pontifices, ipsumque gravi corrodere lingua
Audebat papam, sceleratæque dogmata vulgo
Diffundens, variis implebat vocibus aures.
Nil proprium cleri, & fundos & prædia nullo
Jure sequi monachos, nulli fiscalia jura
Pontificum, nulli curæ popularis honorem
Abbatum, sacras referens concedere leges
Omnia principibus terrenis subdita, tantum
Committenda viris popularibus atque regenda. D
Illis primitias, & quæ devotio plebis
Offerat, & decimas castos in corporis usus,
Non ad luxuriam, sive oblectamina carnis
Concedens: molleſque cibos, cultusque nitorem
Illicitosque toros, lascivaque gaudia cleri,
Pontificum fastus abbatum denique laxos
Damnabat penitus mores, monachosque superbos.
Veraque multa quidem, nisi tempora nostra fideles.
Resperent monitus falsis admixta monebat.
Et, fateor, pulcram fallendi noverat artem:
Veris falsa probans, quia tantum falsa loquendo
Fallere nemo potest: veri sub imagine falsum
Influit, & furtim deceptas occupat aures. E
Articulos etiam fidei certumque tenorem
Non satis exacta stolidus pietate fovebat,
Impia mellifluis admiscens toxica verbis.
Ille suam vecors in clerum pontificemque,
Atque alias plures adeo commoverat urbes,
Ut jam ludibrio sacer extremoque pudori
Clerus haberetur. Quod adhuc, ni fallor, in illa
Gente nocet, multumque sacro detruncat honori.
Mox in concilio Romæ damnatus ab illo
Præsule, qui numeros vetitum contingere nostros
Nomen ab innocua ducit laudabile vita:
Territus, & miseræ confusus imagine culpæ,
Fugit ab urbe sua, transalpinisque receptus,
Qua sibi vicinas Alemannia suspicit Alpes,
Nomen ab Alpino ducens (ut fama) Lemanno,
Nobile Turegum, doctoris nomine falso
Insedit, totamque brevi sub tempore terram
Perfidus impuri fœdavit dogmatis aura.
Unde venenato dudum corrupta sapore,
Et nimium falsi doctrinæ vatis inhærens,
Servat adhuc vitæ gustum gens illa paternæ.

ANNO CHRISTI 1139.

Ibidem excommunicatum esse Rogerum Siciliæ regem Anacleti antipapæ fautorem, refert chronicon Beneventanum Falconis: ex quo & discimus inchoatam esse hanc synodum VIII. *Aprilis*. Hoc anno, *inquit*, præfatus apostolicus Innocentius, octavo die intrante mensis Aprilis, Romæ synodum celebravit. *Et paulo post:* Ibi inter cætera, quæ, Spiritu sancto mediante, statuta sunt, vinculis excommunicationis alligavit regem Rogerium in præsentia omnium catholicorum virorum, qui convenerant, & ejus omnes sequaces.

In hoc pariter Concilio inter sanctos relatum fuisse S. Sturmium ex sequenti Innocentii Papæ II. epistola liquet.

Ex Lunigii Spicilegii Eccles.

Innocentius, servus servorum Dei, dilecto filio Chuonrado, Abbati, & Monachis Fuldensis Monasterii salutem & Apostolicam benedictionem.

DIgnum valde est, & omni laude dignissimum, ut quos Rex Regum, & Dominus dominantium honorare dignatur, eidem ab hominibus reverentia impendatur. Nos igitur, audita vita laudabili, B. Sturmii, confessoris, cognitis etiam ex parte miraculis, quæ per ejus merita Dominus operatur, attestatione fratrum nostrorum, qui de partibus Teutonicis advenerant, in plenaria synodo, quæ apud Lateranum est per Dei gratiam congregata, communicato consilio Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum atque abbatum, eundem beatum virum inter Sanctos & electos honorari præcepimus: & diem depositionis ejus cum gaudio solenniter celebrari. Vestra itaque, filii charissimi, interest ita ejusdem confessoris obsequiis ad honorem Dei omnipotentis addictos existere, ita matris nostræ S. Romanæ Ecclesiæ decreta veneranda servare, ut locus vester tum apud Deum, quam apud homines, laudem & gloriam mereatur, & vestra devotio æternæ vitæ præmia assequatur. Data Laterani 13. Kalendas Ma..

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1139. n. 5. & seq.

Richardus Prior Hagustaldensis in Hist. de Gestis Regis Stephani, postquam de Legatione Alberici Ostiensis Episcopi anno superiori ab Innocentio in Angliam missi, locutus est, de Concilio Lateranensi hæc habet: *Anno MCXXXIX. perfectis negotiis suis in Anglia sæpe dictus Legatus, mox post octavas Epiphaniæ cum suis ad mare reversus transfretavit. Nam ad prædictum Concilium Domni Papæ tempore congruo pervenire properavit. Theobaldus quoque Cantuariensis Archiepiscopus, & Earnulphus Roffensis, & Simon Wigorniensis, Rogerus Conventrensis, Robertus Excestruensis. Isti quinque Episcopi, & cum illis quatuor Abbates, pro omnibus Episcopis & Abbatibus Angliæ ad idem Concilium iverunt. Namque Rex Stephanus propter turbationem regni sui, quæ gravis tunc imminebat, plures illuc mittere noluit. Præterea bonæ memoriæ Turstinus Eboracensis Archiepiscopus, & propter Concilium, & propter quædam alia privata negotia, quæ per illum facere disponebat, Ricardum Abbatem de Fontibus eximiæ virtutis vi-*

ANNO CHRISTI 1139.

virum, de quo ſuperius mentionem fecimus, illuc direxit. Namque ſicut vulgo dicebatur, de ſede ſua ſe ipſum deponere. & germanum fratrem ſuum Audonum nomine Ebroicenſem Epiſcopum pro ſe Archiepiſcopum Eboraci ſubſtituere cogitaverat. Sed interim dum hæc parabantur, & nuncius ejus infectis negotiis Romæ defunctus eſt, & frater ipſius ſumto ante mortem ſuam religioſo habitu Canonicorum apud Meretum de hac vita migravit. Verum Cantuarienſis Archiepiſcopus cum ſuo Pallio, & prædicti Epiſcopi & Abbates, finito Concilio & confectis negotiis ſuis, ſani & incolumes redierunt.

In concilio Lateranenſi quatuor præcipue agitata. Primum, Acta Petri Leonis reſciſſa ſunt, & ordinationes ejus annullatæ Canone XXX., cujus hæc ſunt verba: *Ad hæc, Ordinationes factas a Petro Leonis, & aliis ſchiſmaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.* Qui Canon quomodo intelligendus ſit, docet Chronographus Mauriniacenſis pag. 383. & ſeq. qui poſtquam recitavit orationem ab Innocentio II. in Synodo Oecumenica habitam ſubdit: *His & hujuſmodi aſſertionibus Domnus Apoſtolicus ceteris Prælatis divini ſermonis favos impertiens, omnibus propatula ratione oſtendit, quod Petrus Leonis non aliorum aſſentatione, imo rapina ſe Apoſtoli Petri Vicario feciſſet æqualem. Cunctiſque religioſis viris, quibus illud deteſtabile ſchiſma diſplicuerat, verbis ejus cum magna laude unanimiter adclamantibus reſpondit:* „ Unde quia inordinatæ „ perſonæ inordinata ſunt decreta, quodcumque ille „ ſtatuerat, deſtruimus, quoſcumque exaltaverat, de„ gradamus, & quotquot conſecraverat, exordinamus „ & deponimus. Et quicumque per *Girardum* Engoliſ„ menſem ad altaris officium acceſſerunt, Apoſtolica „ auctoritate interdicimus, ne ipſum impleant, & in „ illo Ordinis gradu perenniter demorantes ad ſupe„ riorem non aſcendant. „ *His dictis, ſingulos, quos reos cognoverat, propriis nominibus exprimens, eiſque cum indignatione & jurgio exprobrans, Paſtorales baculos de manibus violenter arripuit, & Pontificalia Pallia, in quibus ſumma dignitas conſiſtit, de humeris verecundoſe abſtraxit. Ipſos quoque annulos, in quibus ad ipſos pertinens Eccleſiæ deſponſatio exprimitur, ſine reſpectu miſericordiæ abſtulit.*

Secundo, in hoc Concilio Lateranenſi *vinculis excommunicationis alligavit Rogerium prædictus Apoſtolicus Innocentius in præſentia omnium Catholicorum virorum, qui convenerunt, & omnes ejus ſequaces*, ut inquit Falco in Chron.

Tertio, *Petrus de Bruis, & Arnaldus de Brixia* diſcipulus ejus, qui errores ipſius inſtauravit & propagavit, damnati ſunt Canone Concilii Lateranenſis XXIII.: *Eos, qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Domini Corporis & Sanguinis ſacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium, & ceteros Eccleſiaſticos ordines, & legitima damnant fœdera nuptiarum, tamquam Hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per Poteſtates exteras coerceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus.*

Porro cum canon iſte Lateranenſis XXIII. idem ſit cum tertio Concilii Toloſani anno MCXIX. præſide Calliſto II. coacti adverſus *Petrobuſianos* apparet eoſdem iterum in Concilio Oecumenico Lateranenſi II. proſcriptos fuiſſe cum Arnaldiſtis. Baronius anno MCXXVI. num. XIII. & ſeq. refert capita hæreſeon *Petrobuſianorum* a Petro Venerabili notata, & hujus hæreſis originem ad eum Chriſti annum refert, verum cum Concilium Toloſanum ſeptennio antea celebratum fuerit, & errores quos memorat Petrus Venerabilis, & Petrobuſianis tribuit, iidem ſint cum iis, qui in Concilio Toloſano proſcripti fuerant, veroſimile eſt, Petrobuſianos in Concilio Toloſano, & poſtea in Lateranenſi II. Oecumenico fuiſſe damnatos.

Quarto, quia diuturni ſchiſmatis occaſione collapſa erat diſciplina Eccleſiaſtica, & omnium Ordinum mores diſſoluti, Synodus hæc Lateranenſis Canonibus octo ſupra viginti his malis mederi curavit; alii enim duo nonniſi hæreticorum & ſchiſmaticorum damnationem reſpiciunt. Inter Canones notabilis eſt duodecimus, qui eſt de *tregua & pace*, ſeu de induciis a bellis privatis, quæ ratione Clericorum omnium, peregrinorum, mercatorum, agricolarum cum bobus aratoriis, dominarum cum ſociis ſuis inermibus, mulierum omnium, rerum ad Clericos, Monachoſque pertinentium, & molendinorum omni tempore indulta eſſet; ratione tamen ceterorum tregua tantum, ideſt, induciæ aliquot dierum ab omnibus ſervandæ erant, & excommunicatione mulctabantur pacis & treguæ violatores, & ad reſarciendum damnum læſo cogebantur. Cum enim Eccleſia privatorum furorem ſiſtere non poſſet, quædam veluti repagula & obices ad ea ſuſpendenda poſuit: Quo tempore *tregua* hæc primum in uſum vocata, ſæculo ſuperiori demonſtravimus, & ad eam hæc Ivonis Carnotenſis Epiſc. verba in Epiſt. XC. ad Daimbertum Senonenſem Archiep. data, referenda. *Trevia Dei non eſt communi lege ſancita, pro communi tamen utilitate hominum, ex placito & pacto civitatis ac patriæ Epiſcoporum & Eccleſiarum, ut noſtis, eſt auctoritate firmata. Unde judicia violatæ pacis modificari oportet ſecundum pacta & definitiones, quas unaquæque Eccleſia conſenſus Parochianorum inſtituit, & per ſcripturam, vel bonorum hominum teſtimonium memoriæ commendavit.* Bella iſta privata a Sancto Ludovico Franciæ Rege vetita fuere; ſed cum revixiſſent, Philippus IV. Franciæ Rex conſtitutione ſua Toloſæ edita in perpetuum ea prohibuit anno milleſimo trecenteſimo tertio.

Ordericus lib. XIII. pag. 919. Capitula in hoc Concilio ſtatuta parum pro fuiſſe declarat; ait enim: *Innocentius Papa II. Romæ in medio Quadrageſimæ ingens Concilium tenuit, & multitudini Prælatorum ſtatuta Sanctorum Patrum inviolabiliter teneri præcepit. De multis regionibus exciti ad Synodum convenerant, & hac de cauſa brumali tempore periculoſum iter inierant; ſicque cum multis ſuarum diſpendiis rerum Romana mœnia viderant. Multa illis Papa de priſcis codicibus propalavit, inſignemque ſacrorum Decretorum textum congeſſit. Sed nimis abundans per univerſum Orbem nequitia terrigenarum corda contra Eccleſiaſtica ſcita obduravit, unde remeantibus ad ſua Magiſtris Apoſtolica decreta paſſim per regna divulgata ſunt: ſed nihil, ut manifeſte patet, oppreſſis & opem deſiderantibus profuerunt: quoniam a Principibus & Optimatibus regnorum cum ſubjectis plebibus parvi penſa ſunt.*

AD CONCILIUM LATERANENSE II. GENERALE

Ab Innocentio II. anno 1139. celebratum.

ADDITIO.

Ex Maaſi Suppl. to. II. pag. 424.

AD pleniorem concilii hujus hiſtoriam, inter multa quæ a Binio, & alia, quæ a Labbeo collecta ſunt, juvat etiam hæc afferre ex Joanne Iperio ſeu alio ſcriptore Chronici monaſterii S. Bertini in Belgio cap. XLVIII. apud Mart. Anecdot. tom. III. pag. 638. Vix annus tranſiit, & ecce novus noſter Leo per Cluniacenſes in cauſam evocatus, cum domno Alviſio Atrebatenſi epiſcopo Romam tendit. Die ſtatuta ſe papæ conſpectui præſentavit; ſed Cluniacenſis abbas nec venit, nec reſponſalem pro ſe miſit. Leo tamen eum a feſto beati Martini hyemalis uſque ad mediam quadrageſimam, quando generale concilium celebrandum erat, licet cum magnis expenſis & magno diſpendio indefeſſus expectans, in curia ſe multoties tam in palatio, quam in ſynodo ad juſtitiam præſentavit. Quo toto tempore tam affabilitate, quam ſui ſervitii liberalitate apoſtolicam & totius curiæ gratiam acquiſivit. Tandem adveniente tempore concilii, Petrus abbas Cluniacenſis ad concilium bene venit, ſed de querela inter illum & nos agere ſuperſedit; ſed noſter Leo fortis in prælio cauſam ſuam proponere non neglexit, jus utrinque conferitur, rationes rationibus, privilegia privilegiis opponuntur, & noſtra quidem antiquiora primum, deinde Cluniacenſium juniora prioribus porriguntur; poſtque iterum noſtra ſuccedunt correctiora, quæ illorum literas annullarent. Cluniacenſis obtinere voluit privilegium oſtentione ſola; Leo noſter Bertinenſis

nensis non solum cartis & privilegiis, verum etiam judicio, & sententia latis dudum per Paschalem papam in hoc eodem casu. Papa igitur Innocentius utrinque auditis rationibus, privilegiis quoque penes se retentis, cum cardinalibus tractans quæ privilegia præponderare debeant, perpendens nostra privilegia prævalere, ipse cum tota curia judicium ex actis nostris informans, hanc Sythiensem sancti Bertini ecclesiam cum suo abbate perpetuo liberam a Cluniacensium subjectione publico judicio definivit. Sed ne viri religiosi malo discordiæ notarentur, papa discedentes abbates ad pacis osculum reconciliavit.

Leo vero noster indultum sibi privilegium a papa super hac sententia secum afferens, prospere gaudensque repatriavit; quod privilegium sic incipit: *Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Leoni S. Bertini abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Quæ ad perpetuam ecclesiarum &c. Datum Laterani anno Domini MCXXXVIII.* * Item attulit litteras, quibus papa mandat Theodorico comiti Flandriæ, Sibillæ ejus comitissæ, & baronibus per Flandriam constitutis, judicium prædictum, mandans ut hoc monasterium & abbatem ejus in hac sua justitia manuteneant, defendereque curent. Itemque consimiles Willelmo castellano, & tam majoribus, quam minoribus villæ S. Audomari; similes quoque Miloni, archidiaconis & toti capitulo Morinorum. Et hæc tria sunt ejusdem datæ cum originali sententia prædicta. Datum Laterani anno Domini MCXXXIX.

ANNO CHRISTI 1139.

ANNO CHRISTI 1139.

*I.XXXIX.

AD CONCILIUM LATERANENSE II.

Anni 1139.

ADDITIO.

IN nomine Domini Amen. Anno Dominicæ Incarnationis millesimo, centesimo, trigesimo nono, anno vero Pontificatus domini Innocentii II. Papæ X. * Indictione 2. Mensis Aprilis die quarta. Ego Petrus Monasterii beati Andreæ, & Sanctissimi Confessoris Gregorii in Clivo Scauri humilis Abbas prædecessorum meorum venerabilium Abbatum prudentiam sequens, in Concilio Lateranensi in Ecclesia S. Salvatoris solemniter habito, præsidente domino nostro Papa Innocentio II. Consedentibus Cardinalibus, & cum lateralibus Episcopis, tribus quoque Patriarchis Antiocheno, Aquilienſe, (sic) atque Graduense, Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus in magno numero congregatis, canonicam, & legalem ferri querelam super Oddone, dicto Polo, qui violenter, & sacrilege castra monasterii invaserat, & detinebit ipsum videlicet, Polum Justinianum, & Guadanoilum, verum quod dominus Papa multis, & gravibus extraneorum, qui convenerant, impeditus erat negotiis, causa ista post Concilium dilata est. Unde non modicum sollicitus, cum prædictus Oddo etiam ab Urbe se studiose subtraheret, postea Joannem Scriniarium illo præsente ante eundem Pontificem præsentibus Episcopis, & Cardinalibus, præsente quoque Theobaldo Præfecto, & nobilibus Urbis, Centio, & Oddone Frajapane (MS. Frang.) Concio Guidonis cum fratribus suis, Joanne, & Maximo & multis aliis nobilibus pridie Kal. Martii querelam solemniter innovavi. Querela igitur deposita cum Oddo pro solito a responso subterfugere vellet, dominus Papa illum respondere mandavit: & quia imparatum se ille respondit, in tertium diem dominus Papa dedit inducias. Nos igitur tertia die convocatis fidelibus nostri Monasterii, per Philippum advocatum jam tertio querelam exageravimus, & mandante domino Papa per ipsum Philippum cartas nostras fecimus recitari. Cartis ergo lectis jussit illi dominus Papa, ut planius responderet, ille autem depositio vultu, factus tristis, rursus inducias petiit. Quapropter Concilio habito usque ad Dominicam Palmarum, dominus Papa inducias dedit eo tenore, ut tunc aut sine controversia nobiscum conveniret humiliter, vel sine dilatione legitime responderet. Sabbato autem Palmarum ipse Oddo Fr. ad dominum Papam misit, per eum multis precibus rogans, ut illum dominus Papa ad responsionem factæ querelæ non cogeret; prætendens, quod proavus, & pater ejus super hoc coacti non fuerunt, cui dominus Papa patienter respondit dicens, miror dominum Oddonem hæc dicere, nec sanum, & solidum suscepisse consilium, & addens, aut veniat Romam, & præsentet se nobis, & nostræ curiæ respondeat ad objecta, si habeat justitiam, & si justitiam non habet, cum Monasterio placita pactione conveniat, ad hæc per eumdem legatum Oddoni mandavit, ut proxima secunda feria post Dominicam Palmarum, omni remota occasione responsurus veniret, ille vero non secunda feria sicut dominus Papa mandavit, sed in tertia feria venit. Cumque dominus Papa pro imminenti festo Paschali, sicut dicebat esset sollicitus, per treuganos Urbis, videlicet per Deumtegasoli, & Beneincasam, illi præcepit, ut in II. feria post octavam Paschæ vel responsurus de jure, vel cum Monasterio pactum facturus veniret. Oddo justitiæ suæ conscius, nec ad illum venit, unde dominus Papa non immerito motus quarta feria ejusdem hebdomadæ misit ad illum Joannem Tiniosum, & Joannem filium Beneincase, & Benonem Janneti corripiens illum per eos, qui mandatum ei ore ad os factum præterierit, & ipsius præsentiam indigne contempserit, mandavitque ut ad quintum decimum diem respondere paratus veniret, & amplius dilationem non faceret. Ad hunc quoque terminum Oddo venire contempsit. Dominus autem Papa omnem illi volens auferre occasionem cum indignatione misit ad illum Joannem Bulgaminum, & Octavianum Leonis de Petroritio, ut ad alium quintum decimum diem responsurus veniret. Timens igitur Oddo Papæ indignationem ad mandatum terminum venit. Convocatis igitur ecclesiæ nostræ amicis, & fidelibus, Centio Frajapane, Centio Guidonis, & Maximo fratre ejus, Francone Petri Franconis, Oddone Franconis, & Guidone de Gulferano fratre ejus, Rainerio Benedicti Judicis, & multis aliis per Seniorilem Advocatum dominum Papam rogavimus, ut præsenti Oddoni factæ querelæ responsum præciperet. Assurgens igitur Oddo circa solitas preces cœpit versare dicens: domine Papa ego ad vestram præsentiam libenter adveni, carissime, non ad

hæc

Origina rangipani habetur

(sic)

hæc reſponſurus, pro quibus Parentes mei nullo tempore coacti fuerunt, cui dominus Papa inconvenienter, inquit, reſpondes, & omni modo pati non poſſum, ut monaſterium ſuam juſtitiam non obtineat, multos tibi terminos, & adhuc prætereunti indulximus; tandem igitur vel de jure reſponde, vel cum abbate moderno pactione paciſcere. Ad hæc Oddo poſt multas verborum circuitiones reſponſurum ſe promittens alias inducias petiit. Sed dominus Papa de cætero inducias ſe illi daturum omnino negavit; & præcepit ei, ut in craſtinum pleniſſime reſponſurus adeſſet. Altero autem die timens ſupradictus Oddo miſit ad dominum Papam Petrum de Antegia, & Petrum Petri præfecti filium propter inducias. Miror, inquit dominus Papa, hominem ſapientem petendo replicari illicita, & velle ſubterfugere quod omnino vitare non poterit; & per illos eoſdem mandavit, ut in alium craſtinum ad cauſam veniret. At ille circa veſperas ejus diei miſit Landonem de Valle-Montonis rogare dominum Papam, ut ſaltem amore illius aliquas ipſi daret inducias. Hujus igitur, & aliorum precibus quodammodo coacti uſque ad octavum decimum diem conceſſit inducias, eo tenore ut ad illum terminum ſatisfacturus, & nullas alias inducias petiturus veniret. Ad hunc igitur octavi decimi diei terminum, qui fuit in feſtivitate S. Joannis Baptiſtæ Oddo advenit, ad cujus nos adventum cum fidelibus noſtris feſtinanter convenimus, ſcilicet Centio Fraiapane, Maximo Centii Guidonis, & Guidone, & Petro fratribus ſuis, Guidone de Tulferano, & filio ejus Gulferamulo, Petro Bono, Stephano fratre ejus, Oddone Franconis, Galgano Judice, & Joanne Judice, & per Seniorilem advocatum dominum Papam attentius deprecati ſumus, ut Oddonem in hoc ſaltem termino nobis reſpondere mandaret. Ad Papæ itaque juſſum, ſicut inconvenienter Oddo reſpondit, ſicut auſum rogavimus: rogamus cariſſime Domine, ut me ad hæc reſpondere non aliter cogas, quam avus, & pater meus, & mater mea a veſtris prædeceſſoribus coacti fuerunt. Cui dominus Papa ad auferendam omnem occaſionem, ſapienter, & ſufficienter reſpondit, nolo te inquit in aliquo de tua juſtitia, quam habes, dubitare ullatenus ſive de legali temporis præſcriptione, ſive de proprietate, aut quolibet jure confidas, quod ſi te ad defendendum cauſam tuam ſufficientes habere perſonas diffidis, nos tibi judices, & advocatos, judicibus, & advocatis numero Monaſterii, & ſcientia pares æquitatis moderamine libentiſſime dabimus. Ad quæ Oddo ſic reſpondit, licet mihi rem gratiſſimam jubeatis, rogo tamen, ut quia contra filium regis conſanguineis, & amicis meis Marſicanis ſubvenire diſpoſui, uſque ad meum ab illis reditum inducias concedatis. Tunc dominus Papa cum Centio Fraiapane, & Galgaro Judice, & cæteris curialibus habito conſilio Oddoni reſpondit, non credas nos ignorare, quod fugam quæras, & fraudolentis dilationibus ſubterfugere ſtudeas, tamen ut omnem auferamus occaſionem, uſque ad feſtivitatem S. Jacobi tibi inducias damus, & quidem tenorem, ut cum omnibus tuis rationibus ad illum terminum venias, & de cætero nullas nobis, inducias quæras. Sed nec ad hujuſmodi terminum tanta conſtitutione conceſſum, vel mittere, vel venire curavit. Venit poſt hæc triduo ante feſtivitatem S. Laurentii, in cujus nos adventu cum multis noſtris fidelibus, ad domini Papæ præſentiam, qui tunc in Eccleſia S. Alexii morabatur venire curavimus, & per

ANNO CHRISTI 1139.

Joannem Judicem rogavimus, ut nobis toties in petitiones fatigatis præſentem Oddonem reſponderi præciperet. Aſſurgens ad hæc Oddo papæ ſic ait: ſicut noſti cariſſime domine ego a meorum conſanguineorum auxilio ad præſens revereor; unde perſonas ad meam cauſam tuendam invenire non potui. Rogo igitur, ut alias mihi inducias indulgere dignemini. Audiens hæc dominus Papa cum multa indignatione reſpondit: miramur te inquit non impudenter innumeras a nobis extorquere velle inducias; jam fere per menſem filius Degi ab illa tuorum conſanguineorum obſidione receſſit, nec juſtam ob id occaſionem exponis; certe dum nos deludere quæris teipſum ludis, qui enim reges noſtræ voluntati ſubjicimus putas te cum juſtitia & pro juſtitia non poterimus ſuperare? Ad hæc Oddo exterritus ait; licet ſatis durum mihi ſit ſubire negotium, veſtræ tamen ſatisfaciam voluntati. Fac igitur, inquit, domine Papa ad præſens juſtitiam; & ille: faciam, cum humilitate reſpondit. Tandem vero pluribus Præfecti precibus dominus Papa convictus uſque ad ſecundam diem poſt calendas ſeptembris inducias dedit. Ex quadam itaque calliditate Oddo triduo ante terminum alias inducias petiturus venit. Cui dominus Papa nobis præſentibus in eccleſia S. Mariæ in Tranſtyberim dixit, tergiverſationes, & fugas tuas nos ad plenum cognoſcimus; verumtamen Fratris noſtri Gregorii diaconi Cardinalis ſanctorum Sergii, & Bacchi, & Præfecti precibus a proxima ſecunda feria uſque ad quintum decimum diem inducias tibi concedimus: unum vere certiſſime ſcias, quia ſi ad hunc terminum ſine omni occaſione cum tuis defenſoribus paratus non veneris; nos prout legis auctoritas dictat Fratrem noſtrum Abbatem inveſtiemus; non enim pati poſſumus, ut apud nos noſtri monaſterii juſtitia pereat, ſed & ſicut jam diximus, ut tu nullatenus apud nos diffidas juſtitia, numero, & ſcientia pares judicibus, & advocatis, qui juſtitiam monaſterii tuentur tibi judices, & advocatos tradam omni ſervata æquitate. Illud quoque nihilominus ſub iſtorum, quī præſentes ſunt teſtimonio indubitanter ſcias; quia ſi ad hunc terminum qualibet occaſione venire diſtuleris, inveſtimentum quod Abbati, & Monaſteriis, Deo propitio faciemus, potentiſſime defendemus, ſed ad hunc terminum temerarius venire contempſit. Nos igitur cum dolore, & juſtitia diſtulimus proclamare uſque ad Dominicam *Lætare Jeruſalem*; ea ſiquidem præſentibus epiſcopis, cardinalibus, & majoribus civitatis in eccleſia S. Crucis per Joannem judicem domino Papæ tanto expreſſius proclamavimus, quanto gravius dolebamus. Ad querelam ergo noſtrum dominus Papa reſpondit, graviter ſe dolere de ſuo contemptu, & noſtro incommodo; & proximo ſe habiturum conſilium repromiſit. Proxima ergo tertia feria habito conſilio cum epiſcopis & Cardinalibus, & præfecto, conſulibus, Centio Fraiapane, & Oddone nepote ejus, & Galgano judice; miſit ad Oddonem Thedergarium conſulem, Bobonum de Bobone Romanum, Petrum de Griſacto, & per eos tanquam per ultimos mandavit, ut uſque ad nonam diem Romam perveniat, vel firmaturus curiam, quod juſtitiam faceret, vel cum abbate pacem facturus. Ille autem malo ſpiritu induratus, mittere, & venire contempſit. Quapropter dominus Papa conſilio habito totius eccleſiæ in Cœna Domini illum in Eccleſia S. Joannis coram multitudine quæ convenerat ſolemniter excommunicavit. Cumque obſtinato animo prædictus Oddo *maluiſſet* in

ex-

excommunicatione manere quam ad rationem faciendam venire, dominus Papa gravius indignatus percussum spirituali sententia, convocatis Capitaneis, & magno exercitu statuit corrigere gladio temporali. Nimium itaque Oddo perterritus misit ad Dominum Papam nuntios suos videlicet Joannem domni Homodei, Guidonem, & Oddonem Landulfi promittens per eos se domini Papæ voluntati satisfacturum, & vel pactum, vel justitiam nostro Monasterio facturum. Unde Castrum Justinianum in potestate Domini Papæ dedit, & insuper se justitiam facturum juravit, eo quidem tenore, quod in proximo centum libras denariorum pro pœnis in manibus ejusdem domini Papæ daret, ut per hoc certificare dominum Papam, & totam Curiam quod in proximo nobis faceret justitiam: post hæc receptum Castrum Justinianum, quod Nicolaus Boccamazzo, domino Papa mandante, tenuerat, de centum promissis libris dedit octuaginta, & in præsentia domini Papæ licet coactus apud Lateranum venit ad causam, & hac utraque parte causa diligenter audita consulentibus judicibus, & A domino Papa jubente, castra quæ petebamus cum tenimentis, & affinibus suis ad fidem faciendum judicibus veraciter assignavimus. Tunc Galganus judex consilio cum advocatis habito ad quintumdecimum diem dedit inducias. Sed quia inter dominum Papam, ac Tiburtinos controversia emersit, usque ad illius controversiæ finem ab eodem domino Papa aliæ sunt datæ induciæ. Quo mortuo cum Siculi Regis filius totam Marsiam occupasset, Oddo habita occasione præparandi se contra violentiam principis ad successorem Papæ Innocentii Cœlestinum quasi timidus properavit de duobus a domino Papa requirens, ut vel liceret ei finem cum filio Regis facere. Ego N. Scriniarius S. R. E. pro futura memoria subscripsi, eo quod ipse pauper esset, vel pecunia pro certificatione justitiæ data redderetur ut haberet unde se & terras suas posset defendere, cum bonæ memoriæ Cœlestinus facere nollet, habito tandem consilio pecuniam Oddoni reddidit, salvo Sacramento quod fecerat de justitia facienda.

ANNO CHRISTI 1139.

ANNO CHRISTI 1139.

CONCILIUM WINTONIENSE I.

pro immunitate ecclesiastica, contra regem Stephanum, qui castella ecclesiæ invaserat, & episcopos nonnullos carceribus mancipaverat, celebratum anno Domini MCXXXIX. III. Kal. Septembris tempore Innocentii papæ secundi.

Causam concilii Willelmus Malmesburiensis lib. 2. *historiæ novellæ his verbis describit*: Anno Dominicæ Incarnationis MCXXXIX. venenum malitiæ diu in animo Stephani regis nutritum, tandem erupit in publicum. Serebantur in Anglia rumores, jam jamque venturum e Normannia comitem Robertum cum sorore. Qua spe cum multi a rege non solum animo, sed & facto deficerent, ipse injurias suas multorum dispendiis farciebat. Plures etiam, pro sola suspicione diversarum contra se partium, in cura sua contra decus regium captos, & ad redditionem castellorum, & ad quascumque voluit conditiones abduxit. Erant tunc duo in Anglia episcopi potentissimi, Rogerius Salesberiensis, & nepos ejus ex fratre Alexander Lincolniensis. Alexander ad tutamen, ut dicebat, & dignitatem episcopii, castellum de Neuverche construxerat. Rogerius, qui ædificiorum constructione magnanimum se videri vellet plura apud Scireburnam, & apud Divisas, multum terrarum ædificiis amplexus, turritas moles erexerat. Apud Malmesberiam in ipso cæmeterio ab ecclesia principali vix jactu lapidis castellum inchoaverat. Castellum Salesberiæ, quod regii juris proprium esset, ab Henrico rege impetratum, muro cinctum, custodiæ suæ attraxerat. His moti quidam potentes laici, qui se a clericis & opum congerie & municipiorum magnitudine superatum iri dolerent, cæcum intra pectus vulnus alebant invidiæ. Itaque conceptas querimonias regi effundunt, episcopos oblitos ordinis in castellis ædificandis insanire, nulli dubium esse debere quin hæc ad perniciem regis fierent omnia, dum illi statim ut veniisset, imperatrix cum traditione castellorum dominæ occurrerent, paternorum scilicet beneficiorum memoria inducti. Præveniendos ergo citius, & ad deditionem munitionum arctandos, alioquin regem seram pœnitentiam acturum, cum in potestate hostium videret, quæ, si saperet, sibi apponere potuisset. Hæc optimates sæpius. Ille quamvis eis nimio esset favore obnoxius, aliquamdiu auribus suis blandientes, dissimulavit audire, molliens dilationis amaritudinem, vel religionis in episcopi gratia, vel, quod magis opinor, suæ detractionis Invidia. Denique illorum, quæ proceres suaserant, effectum non distulit, cum primum volenti se occasio ingessit. Ea fuit hujusmodi.

Apud Oxeneford, circa VIII. Kalendas Julii, facto conventu magnatum, prædicti quoque pontifices advenerunt. Invitus valde Salesberiensis hanc expeditionem incepit. Audivi eum dicentem verba in hanc sententiam: Per dominam meam sanctam Mariam, nescio quo pacto, reluctatur mens mea huic itineri. Hoc scio, quod ejus utilitatis ero in curia, cujus est equinus pullus in pugna. Ita præsagiebat animus mala futura. Tunc quasi fortuna famulari videretur voluntati regis, concitatus est tumultus inter homines episcoporum & Alani comitis Britanniæ, pro vendicandis hospitiis, eventu miserabili, ut homines episcopi Salesberiensis mensæ assidentes, semesis epulis ad pugnam prosilirent. Primo maledictis, mox gladiis res acta Satellites Alani fugati, nepos ejus paulo minus occisus: victoria non incruenta episcopalibus cessit, multis sauciatis, uno etiam milite occiso. Rex occasionem aucupatus, per antiquos incentores conveniri jussit episcopos, ut curiæ suæ satisfacerent de hoc quod homines eorum pacem ipsius exturbassent, modus satisfactionis foret, ut claves castellorum suorum quasi fidei vades traderent. Illos ad satisfaciendum paratos, sed de deditione castellorum cunctantes, ne abirent, arctius asservari præcepit. Itaque Rogerium episcopum absque vinculis, cancellarium, qui nepos, vel plusquam nepos ejusdem episcopi esse ferebatur, compedi-

tum duxit, ad Diviſas ſcilicet caſtellum, multis & vix innumerabilibus ſumptibus: non, ut præſul ipſe dictabat, ad ornamentum, ſed, ut ſe rei veritas habet, ad eccleſiæ detrimentum ædificatum. In ipſa obſeſſione caſtella Salesberiæ, Scireburniæ, Malmesberiæ regi data: ipſæ Diviſæ poſt triduum redditæ, cum ſibi ultroneum jejunium epiſcopus indixiſſet, ut hac anguſtia ſua animoſitatem epiſcopi Elyenſis, qui eas occuparat, flecteret. Nec epiſcopus Lindecolnienſis obſtinatius egit, redditione caſtelli liberationem mercatus.

ANNO CHRISTI 1139.

Hoc regis factum in diverſas ſententias ſolvit ora multorum. Quidam dicebant jure caſtellis alienatos epiſcopos videri, qui præter ſcita canonum ædificaſſent: illos evangeliſtas pacis eſſe debere, non architectos domorum, quæ autoribus forent refugium maleficii. Hæc amplioribus rationibus & ſermonibus agebat Hugo archiepiſcopus Rotomagi, quantum ille facundia poterat, maximus regis propugnator. Alii contra, quorum partibus aſſiſtebat Henricus Wintonienſis epiſcopus, ſedis apoſtolicæ in Anglia legatus, frater regis Stephani, ut ante dixi: quem nec fraterna neceſſitudo, nec periculi metus a vero exorbitare cogebat. Sic porro dicebat: Si epiſcopi tramitem juſtitiæ in aliquo tranſgrederentur, non eſſe regis, ſed canonum judicium: ſine publico & eccleſiaſtico concilio illos nulla poſſeſſione privari debuiſſe: regem id non ex rectitudinis zelo, ſed commodi ſui compendio feciſſe, qui caſtella non eccleſiis, ex quarum ſumptibus, & in quarum terris conſtructa erant, reddiderit, ſed laicis, eiſdemque parum religioſis, contradiderit. Iſta vir ille cum privatim, tum etiam publice coram rege affirmans, ejuſdemque aures de liberatione & reſtitutione pontificum appellans, omnem conſumpſit operam, in nullo auditus. Quapropter vigorem canonum experiendum ratus, concilio, quod quarto Kalendas Septembris celebraturus erat Wintoniæ, fratrem inconctanter adeſſe præcepit.

Acta concilii verbis ſubſequentibus deſcribens ſubjungit: Dicto die omnes fere epiſcopi Angliæ cum Theobaldo archiepiſcopo Cantuarienſi, qui Wilelmo ſucceſſerat, venerunt Wintoniam: archiepiſcopus Eboracenſis Turſtanus pro valetudine qua gravabatur, vix enim animi viribus corpus regebat, cæteri vero pro guerra litteris abſentiam excuſarunt. Lectum eſt primo in concilio decretum Innocentii papæ, quo jam a Kalendis Martii, ſi bene commemini, partes ſollicitudinis ſuæ idem apoſtolicus domino epiſcopo Wintonienſi * jura legationis in Anglia injunxerat. Exceptum id ſummo favore, quod diuturnitate temporis temperantiam ſuam oſtendens epiſcopus non prærupta legatum promulgaſſet jactantia. Proceſſit deinceps in concilio ſermo ejuſdem latialiter ad litteratos habitus, de indignatione captionis epiſcoporum: quorum, Salesberienſis in camera curiæ, Lindecolnienſis in diverſorio ſuo intercepti eſſent; Helyenſis exemplum ſimile veritus, veloci profugio ad Diviſas ſe calamitati exemiſſet. Scelus miſerabile regem ab incentoribus ita fuiſſe ſeductum, ut hominibus ſuis, præſertim epiſcopis, in curiæ ſuæ pace manus injici juſſiſſet. Adjecta eſſet regio dedecori cæleſtis injuria, ut ſub obtentu culpæ pontificum eccleſia poſſeſſionibus ſuis ſpoliarentur. Sibi regis contra legem Dei exceſſum tanto dolori eſſe: ut mallet ſe multo diſpendio & corporis & rerum ſuarum affici, quam epiſcopalem celſitudinem tanta indignitate dejici. Quin etiam regem de emendatione peccati multotiens admonitum poſtremo tunc concilii vocationem non abnuiſſe. Proinde archiepiſcopus & cæteri conſulerent in medium quid opus eſſet facto: ſe ad executionem concilii nec pro regis amicitia, qui ſibi frater erat, nec pro damno poſſeſſionum, nec etiam pro capitis periculo, defuturum.

* Forte, juxte. H.

ANNO CHRISTI 1139.

Cum hæc ille ſenſim per amplificationem exponit, rex cauſæ ſuæ non diffiſus, comites in concilium miſit, quærens cur vocatus eſſet. Reſponſum eſt a legato ex compendio: Non debere illum, qui ſe Chriſti fidei ſubjectum meminiſſet, indignari, ſi a miniſtris Chriſti ad ſatisfactionem vocatus eſſet, tanti reatus conſcius, quantum noſtra ſæcula nunquam vidiſſent. Gentilium quippe ſæculorum opus eſſet, epiſcopos incarcerare, & poſſeſſionibus ſuis exuere. Dicerent ergo fratri, quod ſi conſilio ſuo placidum commodare dignaretur aſſenſum, tale illi, Deo autore, largiretur, cui nec eccleſia Romana, nec curia regis Franciæ, nec comes Theobaldus frater amborum ſapiens profecto vir & religioſus, ex ratione contraire poſſet, ſed quod favorabiliter complecti deberent. Conſulte vero impræſentiarum rex faceret, ſi vel rationem facti ſui redderet, vel canonicum judicium ſubiret. Ex debito etiam oportere, ut eccleſiæ faveret, cujus ſinu exceptus, non manu militum, in regnum promotus fuiſſet. Sic cum dicto comites egreſſi, nec multo poſt proviſo reſponſo reverſi ſunt. Comitabatur eos quidam Albericus de Ver, homo cauſarum varietatibus exercitatus. Is reſponſum regis retulit, & quantum potuit cauſam antiſtitis Rogerii, epiſcopus enim Alexander abierat, gravavit: modeſte tamen ſine ulla verborum contumelia: quamvis quidam comitum ſtantes juxta, crebro loquelam ejus interrumperent, probra in epiſcopum jacientes.

Hæc ergo fuit ſumma dictorum Alberici: Multis injuriis Rogerium epiſcopum affeciſſe regem Stephanum: rariſſime ad curiam regis veniſſe: quin homines ſui de ejus potentia præſumentes ſeditiones moviſſent. Qui cum ſæpe alias, tum nuper apud Oxeneford feciſſent impetum in homines, & in ipſum nepotem comitis Alani: in homines etiam Hervei de Leonis, qui eſſet tantæ nobilitatis, tanti ſupercilii, ut nunquam regi Henrico petenti animum * indulſerit in Angliam venire. Injuriam ergo regi Stephano redundare, pro cujus amore venit, quod ei tanta vis illata ſit. Epiſcopum Lincolnienſem, ex veteri odio in Alanum, ſeditionis per homines ſuos autorem fuiſſe: epiſcopum Salesberienſem inimicis regis clam favere, diſſimulata interim pro tempore verſutia. Id regem ex multis indubitanter comperiſſe: eoque potiſſimum quod Rogerium de Mortemer cum militibus regiis, quos ductitabat in ſummo de Briſtowenſibus metu, nec una nocte idem epiſcopus Malmesberiæ manere dimiſiſſet. Omnibus eſſe in ore, quod ſtatim ut imperatrix veniſſet, ille ſe ad eam cum nepotibus & caſtellis conferret. Rogerius itaque captus ſic, non ut epiſcopus, ſed ut regis ſerviens, qui & procurationes ejus adminiſtraret, & ſolidatas acciperet. Caſtella non per violentiam rex eripuerit, ſed epiſcopi ambo gratanter reddiderint: ut calumniam de tumultu, quem in curia concitaverant, evaderent. Aliquantulum pecuniarum rex in caſtellis invenerit, quæ ipſius legitime eſſent: quia eas tempore Henrici regis avunculi & anteceſſoris ſui ex fiſci regii reditibus epiſcopus Rogerius collegiſſet. Eis tamen, ſicut & caſtellis, idem præſul pro timore commiſſorum in regem

* Forte, duxerit.

libens

libens cesserit : inde non deesse testes regi. Ipsum proinde velle, ut pacta inter se episcopos rata permanerent. ANNO CHRISTI 1139.

Reclamatum est ab episcopo Rogerio contra sermones Alberici, quod nunquam regis Stephani minister fuisset, nec ipsius solidatas accepisset. Minæ quinetiam ab animoso viro, & qui malis erubesceret frangi, prolatæ : si justitiam de rebus sibi ablatis in illo concilio non inveniret, eam in audientia majoris curiæ quærendam. Leniter legatus, ut cetera : Omnia quæ dicuntur contra episcopos, prius in concilio ecclesiastico & accusari, & an vera essent decuisset inquiri, quam in indemnes contra canonum decreta sententiam proferri. Rex itaque faciat quod in forensibus judiciis legitimum est fieri, ut revestiat episcopos de rebus suis. Alioquin jure gentium dissaisati non placitabunt. Dictis in hunc modum utrobique multis, causa petitu regis in posterum diem dilata, nec minus in crastinum, ad adventum archiepiscopi Rothomagensis postridie prolungata. Is ubi venit, omnium suspensis animis quidnam afferret, dixit se concedere ut castella episcopi haberent, si se jure habere debere per canones probare possent : quod quia non possunt, extremæ improbitatis esse contra canones niti velle. Et esto, inquit, justum sit ut habeant. Certe, quia suspectum est tempus, secundum morem aliarum gentium optimates omnes claves munitionum suarum debent voluntati regis contradere, qui pro omnium pace debet militare. Ita omnis controversia episcoporum infirmabatur. Aut enim secundum canonum scita injustum est ut habeant castella, aut, si hoc pro indulgentia principali toleratur, ut tradant claves, necessitati temporis debent cedere. His addidit prædictus causidicus Albericus, significatum esse regi, quod minarentur inter se pontifices, pararentque aliquos ex suis contra eum Romam mittere. Et hoc, ait, laudat vobis rex, ne quisquam vestrum præsumat facere : quia si quis contra voluntatem suam & regni dignitatem ab Anglia quoquam iret, difficilis ei fortassis reditus esset. Ipse quinetiam, quia se gravari videt, ultro vos ad Romam appellat. Hæc postquam rex partim quasi laudando, partim minando mandasset, intellectum est quo tenderet. Quapropter ita discessum est, ut nec ipse censuram canonum pati vellet : nec episcopi eum consultum exerere ducerent duplici ex causa, seu quia principem excommunicare sine apostolici conscientia temerarium esset, seu quoniam audirent, quidam etiam viderent, gladios circa se nudari. Non enim jam ludicra erant verba, sed de vita & sanguine pene certabatur. Non omiserunt tamen legatus & archiepiscopus, quin tenorem officii sui prosequeretur. Suppliciter enim pedibus regis in cubiculo affusi oraverunt, ut misereretur ecclesiæ, misereretur animæ & famæ suæ, ne pateretur fieri dissidium inter regnum & sacerdotium. Ille dignanter assurgens, quamvis a se facti eorum amoliretur invidiam, malorum tamen præventus consiliis, nullam bonarum promissionum exhibuisset efficaciam. ANNO CHRISTI 1139.

Kalendis Septembris solutum est concilium. *Hæc Malmesburienſis. Eadem brevius Matth. Pariſius ad ann.* MCXXXIX.

Eodem, inquit, anno, Wintonienſis episcopus, invitatos ad prandium quosdam nobiles, coegit ad deditionem aliquorum castrorum indignans. Cum Theobaldo archiepiscopo, & aliis episcopis, & prælatis Angliæ, concilium apud Wintonienſem celebravit, tertio Kalendas Septembris, ad quod regem fratrem suum vocari fecit, qui comitem Albericum de Ver, in causarum varietatibus exercitatum, misit ad concilium, de captione dictorum episcoporum, super qua erat imperitus se, sic de jure facere posse allegantem, & factum regis defendentem. Et licet aliter visum esset concilio, super querelis in episcopos motis, & verbis hinc inde propositis, Kalendis Septembris solutum est concilium.

☞ SYNODUS FLORENTINA DIOECESANA

A Gotifredo Florentino epiſcopo anno 1139. celebrata.

x Manſi uppl. Tom. pag. 435. x Ughel. al. Sac. t. l. p. 92.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Gotifredus divina favente clementia Florentinæ ecclesiæ episcopus, charissimis ac dilectissimis in Christo fratribus & filiis plebanis omnibus Florentini episcopatus suis contemporaneis, & eorum successoribus, in perpetuum & cum mundo mansuris privilegium, sincerum & sanctum privilegium, piæque postulatio voluntatis ex intimis visceribus effectu debet prosequente impleri. Ac ideo ego Gotifredus, Florentinæ ecclesiæ episcopus, vobis in Christo charissimis fratribus Plebanis omnibus nostri episcopatus, vestrisque successoribus per hujus chartæ privilegium id quod petiistis a nobis in synodo cum toto nostro clericatu residentibus, confirmamus, & stabilimus, & ut inviolabiliter in perpetuum maneat jure, & rationabiliter ordinantes episcopali auctoritate præcipimus, secundum quod a domno nostro archidiacono, & octo Plebanis, ac nostris vicedominis inventum & constitutum, & confirmatum est; videlicet, ut nec nos, nec nostri successores vos amplius aggravare valeant, vel in aliquo plus a vobis exigant, præter quam quod ab antiquis per unumquemque constitutum est. Non enim volumus, sicut nec justum est, ad consequentiam vel ad exemplum trahi id quod pro raro accidit, & id quod ex dispensatione inevitabili necessitate coarctante aliquando, & ad momentum temporis solummodo factum est, maxime cum .... mores consensu utentium, comprobati legis vigoris obtineant, & consuetudinis, ususque longævi firmissima habeatur auctoritas. Secundum itaque quod nostri antiquiores, juris strenui & præclari ad memoriam ex antiqua consuetudine reducunt, ita vobis jam supra nominatis plebanis, vestrisque successoribus confirmamus, & stabiliter ordinamus, & sub anathematis vinculo constringimus, & coarctamus tam nos ipsos, si aliquando frangere ausi fuerimus, quam omnes nostros successores, si inviolabiliter non custodierint, & non observaverint, ne erit fas, vel licentia in aliquo tempore hoc non observari. Cum absit, & ab omni sacerdote abesse debeat, ut statuta suorum sacerdotum in qualibet ecclesia .... infringere, &c. audeat.

Ego Gotifredus, Dei gratia, Florentinus episcopus tibi pleb. T. S. Stephani in campo Pauli, tuisque successoribus hoc privilegium confir-

mo, ſalvo omni uſu, quem eccleſia S. Joannis A tempore beatæ memoriæ R. epiſcopi habuit, & circa viginti ..... tertio anno.

ANNO CHRISTI 1139.

Ego Joannes ſacerdos, & canonicus interfui, & ſubſcripſi.

Ego Ugiccio ſacerdos, & canonicus interfui, & ſubſcripſi

Ego Gualtridus canonicus interfui & ſubſc.

Ego Ugo judex, qui dicitur Ehabella interfui & ſubſcripſi.

Ego Vox vicedominus interfui, & ſubſcripſi.

Ego Rogerius judex interfui & idem ſubſc.

ANNO CHRISTI 1139.

Ego Julius canonicus & diaconus interfui, & ſubſcripſi.

Ego Raynaldus judex interfui & ſubſcripſi.

Ego Petrus vicedominus interfui, & ſubſcr.

Datum Florentiæ per manus Petri ſanctæ Florentinæ eccleſiæ archidiaconi XVII. Kal. Julii anno milleſimo centeſimo trigeſimo nono, Indictione II.

ANNO CHRISTI 1140.

ANNO CHRISTI 1140.

CONCILIUM TREVIRENSE

Ab Adalberto Trevirenſi archiepiſcopo circa annum 1140. *habitum.*

Ibid. pag. 636.

ADalbero Trevirenſis archiepiſcopus juri ſuo B a Conrado tunc rege dein imperatore reſtitui abbatiam S. Maximini Trevirenſis obtinuerat. Quod, cum eo tempore abbatiæ vacaret monaſterium, electus eſt monachus quidam Leodienſis; hunc vero cum reſpueret archiepiſcopus, monachi a pontifice admittendum & conſecrandum curarunt. Ita plane & præpoſitus Confluentinæ eccleſiæ invito archiepiſcopo admiſſus & confirmatus fuit. *Cum quo* (præpoſito jam electo) *Romam magnis expenſis pergentes*, ait Gloſcherius de geſtis archiepiſcoporum Trevirenſ. in Corpor. Hiſt. Eccardi tom. II. p. 2200. *literas apoſtolicas retulerunt domino archiepiſcopo ſua voluntati valde contrarias, quas cum domino archiepiſcopo in ſynodo reſidenti obtuliſſent, ipſe ex animi commotione ipſas in terram dejecit, unde apud dominum papam Innocentium accuſatus, ab ipſo eſt vocatus ad diem præſcriptum; & cum ad diem non veniſſet, epiſcopali eſt officio ſuſpenſus. Hæc omnia mala venerunt ſimul ſuper illum, & de omibus his liberavit eum Dominus; Romam enim veniens offecit, quod abbas Sancti obedientiam Maximini ei promiſit, & juramento fidelitatem ei fecit, & electionem Confluentinorum caſſavit.*

Eccard. Corp. Hiſt. to II. p. 2200.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

Anno MCXL. Menſe Majo in dextris Cathecumeniis S. Alexii, præſidente Leone Styppiota Patriarcha celebratum, quo Conſtantini Chryſomali olim defuncti ſcripta, non modo nugarum & ineptiarum, ſed hæreſis & impietatis plena, in judicium vocata, examinata, proſcripta, & condemnata ſunt.

Ex Allatio de Conſenſu Orient. & Occident. l. 2. c. 12. n. 1.

MEnſe Majo, Indictione tertia, præſidente C ſanctiſſimo noſtro domino & Oecumenico Patriarcha domino Leone, in dextris Catechumeniis S. Alexii, aſſidentibus & ſanctiſſimis Præſulibus, Ancyrano, Cyziceno, Amaſienſi, Melitinenſi, Laodicenſi, Cretenſi, Antiocheno Piſidiæ, Trajanopolitano, Philippenſi, Amaſtriano, Meſembrienſi, & Dei amantibus Archiepiſcopis Paraviſienſi & Gothienſi; nec non aſſantibus & illuſtribus Principibus. Curæ corporum incumbere, & male affectis corporibus medicinam facere, non eſt cujuſcunque, ut quidam diceret, neque volentis ſimpliciter, & tantummodo appetentis, ſed illius omnino proprie & potiſſimum, quem medicinalis artis ratio, obſtetricis inſtar, ex-D cepit, & diuturna experientia nutricatione propria excoluit, & Medicinæ ſummates, veluti Lydii lapides, prævio examine, tanquam inſipientem & ignavum non repudiantes, approbationis ſymbolis condecorarunt. At animorum medicos, vitæque exquiſitionis magiſtros, & proborum ſermonum Doctores & Scriptores, & in nonnullis etiam dogmatum latores; hæc enim omnia nunc in hodierno propoſito argumento convenerunt; hos, inquam, qui tantummodo voluerint ſine aliqua probatione, ſed per ſe ipſos creatos, ut dici ſolet, ſtatim fieri, quis id ſano animo feret? & Rabbi, cui id libitum fuerit, vocabitur,

Μηνὶ μαΐῳ, Ινδικτιῶνος τρίτης, προκαθημένου τῆς ἁγιωτάτης ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ κυροῦ πατριάρχου κυροῦ Λέοντος ἐν τοῖς δεξιοῖς κατηχουμενίοις τοῦ ἁγίου Αλεξίου, συνεδριαζόντων καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων τοῦ Αγκύρας, τοῦ Κυζίκου, τοῦ Αμασίας, τοῦ Μελιτινῶν, τοῦ Λαοδικείας, τοῦ Κρήτης, τοῦ Αντιοχείας τῆς πισιδίας, τοῦ Τραϊανουπόλεως, τοῦ Φιλίππων, τοῦ Αμάστριδος, καὶ τοῦ Μεσημβρίας, καὶ θεοφιλῶν ἀρχιεπισκόπων, τοῦ Καισβυζίας, καὶ τοῦ Γοτθίας, παρισαμένων καὶ τῶν δεσποτικῶν ἀρχόντων. Καὶ τὸ μὲν περὶ σωμάτων θαραπείαν ἐναχολεῖσθαι, καὶ φαρμακεύειν ἐπιχειρεῖν πονηρῶς ἔχοντα σώματα, οὐ τοῦ τυχόντος, εἴποι τις ἄν, οὐδὲ τοῦ βουληθέντος ἁπλῶς καὶ μόνον θελήσαντος. ἐκείνου δὲ πάντως, καὶ κυρίως, καὶ μάλιστα, ὃν ὁ μὲν τῆς ἰατρικῆς τέχνης λόγος ἐμαίωσεν, ἡ δὲ χρονία ἐμπειρία λαβοῦσα, πάλιν ἐτιθηνήσατο. καὶ ὁ τῆς ἰατρικῆς προεξάρχων, ὡς λυδία τις λίθος προεξετάσας τὶ πρῶτα, καὶ κατειληφὼς ὐκ ἀδόκιμον, τὸ τῆς ἐπιχειρήσεως τέτῳ προσεπεβρόβδυσε σύμβολον. ἰατῆρας δὲ ψυχικοὺς, βίστε διδασκάλους ἀκριβεστέρους, καὶ καλῶν λόγων ἐφηγητὰς καὶ συγγραφεῖς, ἐπίτισι δὲ καὶ δογματισάς, ὁμοῦ γὰρ ταῦτα πάντα καὶ νῦν τῇ προκειμένῃ σήμερον ὑποθέσει συνέδραμε, τοὺς ἅμα μόνον θελήσαντας ἀδοκίμασας αὐτίκα, καὶ αὐτοχειροτονή-

ANNO CHRISTI 1140.

τονήπως (τῦτο δὴ τὸ λεγόμενον) γενέσθαι, τίς συγχωρήσειε; καὶ ῥαβδὶ κληθήσεται ὁ βελόμενος, καὶ διδασκαλικῶν συγγραμμάτων ἐνθέτης, ὁ θέλων ἅπας γενήσεται; καὶ τίς ἂν, μὴ φρενὸς τυγχάνων ὅλως ἐπισφαλῶς, τῷ λόγῳ συνθήσεται; πῶς δὲ καὶ ἔχει, τάτε συγχωρεμένε, πολλοὶ μὲν καὶ τῶν φρονέντων ἐπισφαλῶς, πολλῆς ἀδείας τῦ γραφειν δραξάμενοι, πολλὰ μὲν προσεπισπαρῶσι τῷ φαινομένῳ σίτῳ ζιζάνια; τινὲς δὲ καὶ τῶν ἁπλεςέρων ὡς σωτηρίας ἀβέλως τοῖς ὀλεθρίοις προέχοντες, ἀνθρακας πυρὸς, ὡς εἰπεῖν, τὸν δοκεῦντα τάτοις θησαυρὸν ἐφεῦρήσεσι. διὰ ῆτο τοιγαρεῦν καὶ ἡμεῖς, ἅμα μὲν τὸ τῶν πολλῶν προὸς τὸ γράφειν, καὶ διδάσκειν ἄλλες αὐτοπροκλήτως αὐθόρμητον ἀνασέλλοντες, ἅμα δὲ καὶ τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας, καὶ πλέον δῆτα τῶν ἁπλεςέρων φροντίζοντες, οἷσπερ ἔχ ἱκανὸν ξοφίμε βοτάνης διακρίνειν τὸ κώνειον. ἐπεὶ διά τινων μοναχῶν προσελθόντων τῇ κατὰ τὸ ἱερὸν τῦ κυρίε Νικολάε λεγομένῃ σχολαζόντων μονῇ συγγράμματι τινὰ ἐφεῦρεθῆναι τῦ τὸν Εἶον ἤδη καταλιπόντος Κωνσταντίνε ἐκεῖ τῦ Χρισομάλε ἀνεδιδάχθημεν. οἷς δῆτα καὶ αὐτὸς ἐντυχόντας ἡμετέρως σκανδαλισθῆναι διὰ πολλά τινα τῶν ἐμφερομένων αὐτοῖς ἐρεχελίαν ἅμα καὶ ἀτοπίαν, ὡς ἔλεγον, διαδίδοσθαι δὲ ἤδη καὶ προὸς πολλὰς τὰ τοιαῦτα, ὥς τινα μᾶλλον τῷ ὠφελεῖν δυναμένων, ἢ προὸς βίον ῥυθμίζειν τὰς πολλὰς ἀκριβέσερον, διὰ φροντίδος ὅτι πολλῆς τὸ πρᾶγμα ποιήσαντες, καὶ ἀπὸ τῷν τὰ τοιαῦτα κεκτημένων συγγάμματα, τὰς προσόσας τάτοις βίβλες ἀναλαβόμενοι. ἀνεμάθομεν γὰρ ἀνερευνήσαντες, μίαν μὲν εἶναι παρὰ Πέτρῳ τινὶ μονάζοντι ἐπὶ τῇ τῦ ἁγίε Αθυμογρύε προσκαθημένῳ μονῇ, ἑτέραν δὲ παρὰ Γεωργίῳ προέδρῳ τῷ λεγομένῳ Παμφίλῳ. ἑτέραν δὲ πάλιν τινὶ παρὰ τῶν δηλωθέντων μοναχῶν, τῶν τι περὶ τάτε προσαγγελάντων, προσαχθεῖσαν ἡμῖν, ἵν καὶ ἀναλαβέσθαι ἐξεῖπον ἀπὸ τῦ ἐν τῇ τῦ γηροκομίε μονῇ μονάζοντος. ταύτας ὧν τὰς τρεῖς συμφορήσαντες, τὰ μὲν αὐτὰ καὶ παρὰ ταῖς τρισὶν, ὡς ἐκ μεταγραφῆς ἐμφερόμενα συγγράμματι ἑνὶ ῥομβῳ, πλείονα δὲ τῶν δύο τὰ παρὰ τῷ Πέτρῳ ἐφεῦρέθησαν. ὡς τὰ μὲν ἐν ταῖς δυσὶν ἐκείναις εἰς *** προὸς τοῖς διακοσίοις τὰ ὅλα συμποσῦσθαι κεφάλαια. ὅτω γὰρ ἡ διδασκαλία τῷ συγγραφεῖ ἐν κεφαλαίων διαιρέσει σωτέθειται, πολλὰ δέ τῶν ἐμπεριεχομένων ταύταις, καὶ ἰδίᾳ κατασκοπήσαντες, καὶ συνοδικῶς ἐξετάσαντες, εἰκ ἐρεχελιῶν μόνον, καὶ καινολογιῶν ἁπλῶς, καὶ μορωλογιῶν, ἀλλὰ καὶ αἱρέσεων προφανῶς ἀνάμεσα ῥομβῳ, καὶ πλέον τῶν ἄλλων ἐνθυσιασῶν, καὶ βογομήλων. ἵνα γὰρ τ' ἄλλα παρῶμεν. τάτε παρὰ τινὶ ἐκκλησιαστικῷ σωτὴθειαν δηλαδὴ καὶ παράδοσιν ἐκ κοιλίας τάτῳ ἐξερεθέντα, καὶ τῆς ἑαυτῦ διανοίας ἀναπλασθέντα τῆς κακοδαίμονος, καὶ ὅσα προὸς καταδρομὴν ἐκείνῳ καὶ ὕβριν κατὰ Χρισιανῶν παντὸς ἐνεγράφησαν. ὅσατε πάλιν προὸς ἀτιμίαν ἀρχῆς ἁπάσης καὶ περιφρόνησιν, τῷ Σατανᾷ προσκυνεῖν ἀποφλυαρήσαντι τὸς ὁποιῳδήποτε ἄρχοντι τιμᾷ, ἢ προσκύνησιν ἀπονέμοντας. ἀλλὰ τὸ λέγειν βαπτισθέντα πάντα Χρισιανὸν διὰ τὸ ἐν νηπιότητι κατὰ τινὰ κρατῦσαν συνήθειαν ἀκατηχήτως, ὥς φησι, τῦτον βαπτίζεσθαι, μηδὲ Χρισιανὸν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, κἂν ὀνομάζοιτο. ἀλλὰ κἂν τι-

& magistralium compositionum interpres, quicumque voluerit, efficiatur? & quisnam, dummodo mente captus nor sit, rem approbabit? Quanam vero ratione multi, si id permittatur, etiam ex iis, qui bene sapiunt, non absque errore datam sibi conscribendi facultatem arripientes, non multa apparenti frumento zizania super seminabunt? Multi etiam ex iis, qui non ita caute rem agunt, veluti ad salutaria, ad noxia absque consilio procurrentes, carbones ignis, ut ita dicam, visum sibi thesaurum, offendent. Propterea nos, cum multos ad scribendum, instituendumque alios, sua sponte, & voluntate ex sese animatos, refrenantes, tum multorum salutis, & simplicium præcipue, quibus facultas non est, ab herba alibili cicutam secernere, curam habentes, quorundam Monachorum adventu, qui in sacro domini Nicolai Monasterio exercentur, edocti, Commentaria quædam Constantini Chrysomali, qui olim obiit, ibidem reperiri; quæ cum ipsi percurrissent, non parum scandalizatos fuisse propter multas in illis contentas nugas atque ineptias, vt tradebant; & jam multis illa communicari, tanquam omnium utilissima, aptissimaque ad vitam exquisitiorem alios manuducere: rem maximæ considerationis esse rati, ab illis, qui ea possederant Commentaria, libris recuperatis; namque, disquisitione facta, didicimus, unum esse apud Petrum Monachum, S. Athenogenis Monasterii Præsidem; alium apud Georgium Præsulem, cognomento Pamphilum; & tertium a dictis Monachis, qui de eo retulerunt, nobis advectum, quem se accepisse tradiderunt ab Euthymio, in Gercomii Monasterio, monasticam vitam agente: hos tres simul una conferentes, eadem & in tribus, veluti ab uno exscripta, invenimus; duobus vero locupletior est, qui apud Petrum extabat; adeo ut, quæ in duobus illis continebantur, ad supra ducenta capita concluderentur; namque ea ratione Auctori doctrina per capita dividebatur: nos itaque multa, quæ in illis continebantur, & privatim considerantes, & coacta Synodo examinantes, non tantum nugarum, ineptiarum, & stultiloquiorum, sed & compertarum hæreseon plena reperimus, & dictis Enthusiastarum ac Bogomilorum absurdiora. Ut enim alia prætereamus, quæ præter Ecclesiasticos mores & traditionem ex ventre eructavit, & ex infelici sua mente confinxit, & quæ in opprobrium & vituperationem omnium Christianorum conscripsit, quæque rursum ad principatus universi ignominiam & contemptum ipse effutiit, dicens Satanæ eos cultum præbere, qui cuicumque Principi honorem & venerationem exhibent; dum nihilominus dicit, omnem Christianum, in infantia, uti moris est, baptizatum, absque eo quod catechizatus sit, ut ipse ait, baptizari illum quidem, sed revera Christianum non esse, licet ita vocetur: &, licet virtutes aliquas assecutus sit, eum, non aliter ac Paganum & Ethnicum, assecutum fuisse; nec oportere ipsum percurrere doctrinæ Evangelicæ sermones, sed prius catechizari, & initiari, & transelementari, hoc est, secedere a potestate Satanæ: item, quicunque, licet ita nuncupentur Christiani, non percipiunt suam ex divino Baptismate transelementationem, nec ad Archieraticum gradum pervenerunt, etsi universam divi-

ANNO CHRISTI 1140.

divinitus inspiratam Scripturam ex ore recitent, & instruant, cognitione eos instante gloriantes, nullam inde utilitatem cepisse, nisi rursum catechizati, transelementationis participes facti sint, & animorum suorum habituum formationis, per mysticam mediationem, & manuum impositionem catorum dispensatorum magni hujusce mysterii, & sacrosanctæ cognitionis gnarorum. In alio item capite addit; quicunque intellectuali sensu intellectualiter non persentit Deum in eo operantem voluntatem suam per Jesum Christum, in cassum laborat: & Christiano nondum catechizato, si pœniteat & confiteatur, peccata quæ post sacrum Baptisma commisit, nihil prodesse vincula & medicamenta auxiliaria, sed requiri doctrinam divinam, & initiationem, & fidem, rursumque, si Christianus, baptismate ablutus, non est ab infirmitate corroboratus, & a propensione in peccatum, adeat eum, qui antea corroboratus est per fidem, & manuum impositionem dispensatorum divinæ gratiæ, quæ ex fide datur, non ex operibus. Præterea veros apud illum Christianos non subjici legi; quemadmodum, postquam pervenerunt ad mensuram ætatis Christi, non amplius posse esse sub lege, sed pro viribus, quæ legis sunt, facienda. Item, tanquam dogma, sancit, animas, post sanctum baptismum, habitationis cogitationibus vexatas, non posse ab illis liberari, nisi per Interpolatores fatue adhortentur, neque in Ecclesiam ingredi, neque canere, neque Christum compellare, neque quidpiam Christianum opus efficere; alibi etiam, neque aliquam virtutem consectari, antequam per bonam illam immutationem immutentur, quod Deus ab eis se avertat, illaque odio prosequatur: namque Dœmonibus similes sunt, qui similia peragunt, affirmantque se per Deum peragere: inconsulte vero, ut ait, illa efficiunt. Et, ut pleraque summatim dicamus, in diversis ille capitibus affirmat, nullum commodum Christianos percipere, licet omnem virtutem expleverint, & ab improbitate omni declinarint, etiamsi illa per Deum operentur, nisi intellectualem sensum divini Spiritus accipiant, naturaliter & sine dolore in illis bonum efficientis, & immobiles omnino facientis ad malum. Decernit etiam, nisi tutelam in sensu acceperint illuminationem qui regenerantur, ut, dum canunt, inconcussam atque immobilem habeant mentem, & percipiant eorum, quæ canuntur, sententiam universam, neque psallere eos omnino, neque orare, immo neque ut fideles in Ecclesiam ingredi, donec per eam, quæ ab illo affertur, Catechesi rursus & initiatione unguentorumque unctione transelementati, divini Spiritus in semetipsis roboris ac efficaciæ sensum perceperint. Immo eadem affirmat de tonsura; eum nempe, qui tondetur, sine ulla utilitate tonderi, nisi in intellectuali sensu, & non in fide donatæ eidem sensibilis Spiritus gratiæ, & per eam transmutationis & transelementationis, in posterum neque velit

A νας ἢ τῆς ἀρετῶν κατορθῶσαι, ὡς ἐθνικὸν κατορθοῦν, καὶ μηδὲ δεῖν ἀναγινώσκειν αὐτὸν τοὺς λόγους τῆς διδασκαλίας τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλὰ πρότερον κατηχηθῆναι, καὶ μυηθῆναι, καὶ μεταστοιχειωθῆναι, τουτέστι μετεστῆναι ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ. Καὶ τὸ λέγει πάλιν, ὅτι ὅσοι ὀνομαζόμενοι Χριστιανοὶ μὴ συνήκασι τὴν ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος ἑαυτῶν ἀναστοιχείωσιν, κἂν εἰς ἀρχιερατικὸν βαθμὸν κατηυτήκασι, κἂν πᾶσαν τὴν θεόπνευστον γραφὴν ἐπὶ γλώττης φέρουσι καὶ διδάσκουσιν εἰς τὴν φυσιοῦσαν αὐτοὺς γνῶσιν ἐναμβρανόμενοι, οὐδὲν ὠφελήθησαν, εἰμὴ κατηχηθέντες αὖθις ἀναστοιχειώσεως τύχωσι καὶ μορφώσεως τῆς ψυχικῶν αὐτῆς ἕξεων,
B μυστικῆς διαμεσιτείας, καὶ ἐπιθέσεως τῆς χειρῶν τῶν ἐπιγνωμόνων οἰκονόμων τοῦ μεγάλου τούτου μυστηρίου, καὶ τῆς ἱερᾶς γνώσεως ἐπιστημόνων. καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν κεφαλαίῳ προστιθέναι, ὅτι ὅστις οὐ νοερᾷ αἰσθήσει νοερῶς αἰσθάνεται ποιοῦντος ἐν αὐτῷ τοῦ θεοῦ τὸ θέλημα αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς κενὸν κοπιᾷ, καὶ ὅτι τῷ ἀκατηχήτῳ Χριστιανῷ μετανοοῦντι, καὶ ἐξομολογουμένῳ τὰ μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἁμαρτήματα οὐδὲν ὄφελος, δεσμὰ, καὶ φάρμακα θεραπευτικὰ, ἀλλὰ διδαχῆς θείας καὶ μυήσεως, καὶ πίστεως. Καὶ πάλιν ὡς ἐὰν Χριστιανὸς βαπτισθεὶς οὐκ ἐνεδυναμώθη ἀπὸ ἀσθενείας, καὶ τῆς εἰς τὴν ἁμαρτίαν ῥοπῆς πορευθεὶς πρότερον ἐνδυναμωθέντι διὰ
C πίστεως καὶ χειρῶν ἐπιθέσεως τῆς οἰκονόμων τῆς Χριστοῦ χάριτος, ἥ τις ἐκ πίστεως χαρίζεται, οὐκ ἐξ ἔργων. Ἔτι δὲ καὶ τὸ λέγειν τοὺς ἀληθεῖς παρ' ἐκείνῳ Χριστιανοὺς μηδὲ νόμῳ ὑποκεῖσθαι, ὡς μετὰ τὸ φθάσαι εἰς τὸ μέτρον τῆς κατὰ Χριστὸν ἡλικίας μηκέτι δύνασθαι εἶναι ὑπὸ νόμον. ἀλλ' ὡς δυνατὸν ποιεῖν τὰ τοῦ νόμου, φησί, καὶ τὸ δογματίζειν τὰς μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα τοῖς τῆς κατοικίας λογισμοῖς ἐπηρεαζομένοις ψυχὰς μὴ δύνασθαι τούτων ἐλευθερωθῆναι, εἰ μὴ διὰ τῆς ἐπισκευαστῶν ἀνακαλουμένων ἀνοήτως. μήτε εἰς ἐκκλησίαν εἰσιέναι. μήτε ψάλλειν, μήτε προσεύχεσθαι, μήτε Χριστὸν ὀνομάζειν, μητέ τι τῆς Χριστιανῶν ἐπιτελεῖν. ἀλλαχοῦ
D δὲ μηδὲ μετιέναι τινὰ ἀρετὴν πρὸ τοῦ τὴν καλὴν ἀλλοιωθῆναι ἀλλοίωσιν. διὰ τὸ ἀποστρέφεσθαι ταῦτα τὸν θεὸν, καὶ μισεῖν. δαίμοσι γὰρ ἐοικέναι τοὺς ταῦτα κατορθοῦντας, καὶ ὁμολογοῦντας μὲν διὰ τὸν θεὸν κατορθοῦν, ἀλόγως δὲ, ὥς φησι, ταῦτα ποιοῦντας. καὶ ἵνα συντέμωμεν τὰ πολλὰ, τὸ ἐν διαφόροις κεφαλαίοις αὐτὸν ἀποφαίνεσθαι, μηδέντι τοὺς Χριστιανοὺς ὠφελεῖσθαι, κἂν πᾶσαν ἐργάσωνται ἀρετὴν καὶ κακίαν πᾶσαν ἐκκλίνωσι. κἂν διὰ τὸν θεὸν ταῦτα ποιῶσιν, εἰ μὴ νοερὰν αἴσθησιν τοῦ θείου πνεύ-
E ματος δέξονται, φυσικῶς τε καὶ ἀνωδύνως ἐν αὐτοῖς ἐνεργοῦντος τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἀκινήτους πάντη ποιοῦντος πρὸς τὸ κακὸν. νομοθετεῖν δὲ καὶ ἐὰν μὴ ποιοῦτον ἐν συναισθήσει δέξονται φωτισμὸν οἱ ἀναγεννώμενοι, ὡς ἐν τῷ ψάλλειν ἀκλινῆτε ἔχειν τὸν νοῦν, καὶ ἀμετακίνητον, συνιέναι δὲ καὶ τὴν τῆς ψαλλομένων πᾶσαν διάνοιαν, μηδὲ ψάλλειν ὅλως τούτους, μηδὲ προσεύχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ ὡς πιστοὺς εἰς ἐκκλησίαν εἰσέρχεσθαι, ἄχρις ἂν διὰ τῆς παρ' ἐκείνου εἰσαγομένης κατηχήσεώς τε πάλιν καὶ μυήσεως, μύρωντε χρίσεως ἀναστοιχειωθέντες τῆς τοῦ θείου πνεύματος ἐν αὐτοῖς δυνάμεώς τε καὶ ἐνεργείας αἴσθησιν δέξωνται. ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ αὐτὰ ἀξιοῦν, καὶ περὶ τῆς ἀποκάρσεως. καὶ τὸν ἀποκειρόμενον λέγειν ἀνωφελῶς καὶ αὐτὸν ἀποκείρεσθαι, εἰ μὴ ἐν νοερᾷ αἰσθήσει, καὶ οὐκ ἐν πίστει τῆς χαριζομένης αὐτῷ αἰσθητικῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἀναλλοιώσεως, καὶ μετὰ στοιχειώσεως, ὡς μηκέτι ἢ θέλειν, ἢ δύνασθαι ἁμαρτάνειν. πρὸς δὲ καὶ πασι-

τοῖς

ANNO CHRISTI 1140.

τοῖς ἄλλοις εἰσάγειν, ὡς τοῦς Χριστιανὸς δύο ἔχειν ψυχὰς, τὴν μὲν αὐτῷ ἀναμάρτητον, ἵνα δὲ ἁμαρτητικήν. εἰ δὲ μίαν ἔχει ψυχὴν Χριστιανὸς οὔπω ἐγένετο, πῶς ἐκ προφανῶς τὰ τοιαῦτα τῆς δηλωθεισῶν αἱρέσεων ἴδια; τὸ μὲν γὰρ νοερὰν αἴσθησιν, ἢ αἰσθητικὴ πάλιν νόησιν, ἢ τὸ μόνως αἴσθησιν, ὡς ἐν ἄλλοις φησὶ, τὸ ἐκλαμψιν, τὸ ἀποκάλυψιν, καὶ ἐπίγνωσιν τοῦ πνεύματος ἀπαιτεῖν αὐτὸν τοὺς βαπτιζομένους, ἢ μὴν ἀνόητον εἶναι λέγειν τούτοις τὸ βάπτισμα, κἂν εἰ τὶς πᾶν ἀγαθὸν μετέρχοιντο τῆς ἐνθουσιαζομένων πάντως αἱρέσεως, ἀποκαλύψεως θείας φαντιζομένων εἰσδέχεσθαι ταῖς τῆς πονηρῶν δαιμόνων ἐξαπατήσεσι. Τὸ δέγε μὴν τὸ θεῖον βάπτισμα τοὺς βαπτιζομένους διὰ τὸ ἀκατηχήτως, ὥ φησιν, αὐτοὺς ἀναγεννηθῆναι, τουτέστι πάντας ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς μέχρι διδασκάλων τὸ ἱερέων, τὸ ἀρχιερέων αὐτῆς δεῖσθαι πάλιν ἐξαρχῆς κατηχήσεως τὸ μυήσεως, τὸ ἀνασοιχειώσεως διὰ τῆς παρ' ἐκείνοις εἰσαγομένης τελευτουργήσεως, τὸ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως τῶν ἐπισημόνων οἰκονόμων τῆς μυστικῆς ταύτης χάριτος, ἣ τὸ μὴν πάσης σπουδῆς ἀνερεύνων ἀπαιτεῖ, σπανίως εὑρισκομένους τοὺς μόνους δυναμένους ἀνακαινίζειν τοὺς προσιόντας, τὸ θείας χάριτος μετόχους ποιεῖν τῆς τῶν Βογομήλων αἱρέσεως ἀναμφίβολον γνώρισμα, τὸ καθ' ἡμᾶς ὡς ἀτελὲς διασύροντων ἅγιον βάπτισμα, τὸ δεύτερον εἰσαγόντων τὸ ἑαυτῆς τελειοποιὸν, καὶ παρεκτικὸν θείου πνεύματος. ἀλλὰ τὸ τὸ ἢ δύο ψυχὰς τὸν Χριστιανὸν ἔχειν, ὥς φησιν, ἢ μὴ εἶναι Χριστιανὸν, οὕτω ῥητῶς ὑπὸ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν, ἤτοι Βογομήλων παμβεβήλου θρησκείας δογματιζόμενον εὕρηται. οὐκ ἐκ τούτων ἓν μόνον. τοῦτο γὰρ ὥσπερ τι μικρὸν γεῦμα παμπλήρους πίθου ἢ ὅλης, ὅφασιν, ὑφάσματος κράσπεδον ἡμῖν ἐνταῦθα παρειλήπται, ἀλλὰ τὸ μυρίων ἄλλων τῆς ταῖς λίβλοις ἐνεσπαρμένων τὸ σαπρὸν τῆς γραφῆς, τὸ πυρὸς ἄξιον, τὸ ἀφανισμοῦ πλείου κατειληφότες, τὰς μὲν βίβλους αὐτὰς, εἰ πού παραιτίκα δοθείη διωρισάμεθα, τὸ ἀναθέματι πάντας τοὺς φρονοῦντας ὕπω καθυποβάλλομεν, διορίζομεθά τε πᾶσι κοινῶς μηδένα μήτε τολμᾶν νέας ἐκτιθέναι διδασκαλίας αὐτοχειροτονήτως, ὥσπερ ἑαυτῷ περιτιθέντα τὸ τῆς διδασκαλίας ἄξίωμα. μήτε μὲν παρ' ὁτινοσοῦν ὁποιονδήποτε νέον καινοφανὲς ἀναγινώσκεσθαι σύγγραμμα, μὴ φθάσαν ἐπιγνωσθῆναί τε τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, τὸ δοκιμασθὲν πρότερον ἐπικριθῆναι ὡς ὄσιόν τε, τὸ ὠφέλιμον. μάλιστα μὲν πάντων τὰ δηλωθέντα ταῦτα τὸ λεγόμενα εἶναι τοῦ Χρυσομάλα συγγράμματα. τὸ οὐκ αὐτὰ δὲ μόνον τὰ εὑρεθέντα, ἀλλ' εἴ καὶ τινες ἄλλαι εὑρίσκονται γραφαὶ ἐκείνου οἱαιδήτινες, μηδένα μήτε ἔχειν παρ' αὐτῷ, μήτε ἀναγινώσκειν ὅλως αὐτά. τὸν γὰρ μὴ πλὴ παρεῦσαν σημείωσιν κεκτημένον τι τούτων, τὸ ἀναγινώσκοντα, ἢ σωιεδότα ἕτερον ἔχοντα ταῦτα, τὸ κατ' αὐτὰ φρονοῦντα, τὸ συγκαλύπτοντα, ἀσυγγνώστως αὐτὸν, ὡς ταῖς δηλωθείσαις ἐνεχομένον αἱρέσεσι, παρὰ μὲν ἐκκλησίᾳ πάσῃ ὑπὸ ἀνάθεμα γίνεσθαι, παραδίδοσθαι δὲ τὸ τοῖς τὰ πολιτικὰ διέπουσιν ἄρχουσιν, ὥστε τὸ παρ' αὐτῶν νομίμως ὑποχεῖν τὰς δίκας. Ἐπεὶ δὲ τούτων οὕτω παρ' ἡμῶν πραχθέντων τε τὸ διορισθέντων σωφρονικῶς ἐνώπιον, τὸ παρ' οἷς αἱ βίβλοι ἐφεύρηνται. ἦσαν τότε μοναχὸς Πέτρος, τὸ τὸ Παμφίλου. δέον δὴ τὸ τότε ἐρωτηθῆναι, εἰ τε

A neque possit peccare. Præter autem multa alia, illud quoque intonuit, singulos Christianos, duas habere animas, quarum una sit impeccabilis, alia peccatis obnoxia: quod si unam habuerit animam, Christianus nondum factus est. An non istam jam indicatarum hæreseon propria sunt? namque intellectualem sensum, rursumque sensilem intellectionem, aut solum sensum, ut in aliis tradit, & illuminationem, & revelationem, & cognitionem ab eo requiri in baptizatis; si minus, inutile iisdem asserere baptisma, licet omne bonum consequi studeant; Enthusiastarum omnino hæresis est, qui revelationes divinas pravorum Dæmonum fraudibus sibi in-

B fundi imaginantur: post divinum porro baptisma baptizatos, quod absque catechesi, ut ipse ait, regenerati sunt, hoc est, nos omnes Christianos, etiam Magistros, & Sacerdotes, & ipsos Hierarchas, indigere rursum ab initio catechesi, initiatione, & transelementatione, per ceremonias ab eo intrusas, & manuum impositionem, sapientum Dispensatorum mysticæ hujus gratiæ, quos summis conatibus perquirendos esse tradit; raro enim inveniuntur ii, qui soli possunt ad se accedentes renovare, & divinæ gratiæ participes facere; Bigomilorum hæreseos indubitabile est signum, qui, tanquam imperfectum, nostrum

C Baptisma redarguunt, & secundum imporant, suum proprium, quod perfectum faciat hominem, & divini Spiritus participem. Illud etiam, aut duas animas Christianum habere, ut tradit, aut non esse Christianum, ipsissimis verbis inter Massalianorum aut Bogomilorum detestandæ sectæ dogmata reperitur. Non ex his itaque solum, hæc enim, tanquam ex plenissimo dolio, pusillum gustum, aut integra, quod tradunt, tela fimbria, nobis hic recollecta sunt: sed ex innumeris aliis, quæ in Commentariis disseminantur, scriptionis putridum igneque dignum, &

D omnimodam abolitionem comprehendentes, libros ipsos igne exurendos esse decernimus, & anathemate omnes, qui ita sentiunt, ferimus; præcipimusque in universum, ne quispiam audeat novas doctrinas edere, sibi per se ipsum facultatem assumens, & sibi ipsi magistratus dignitatem vindicans; neque quispiam novam recentemque scriptionem, quæcunque illa sit, perlegat, antequam a Catholica Ecclesia prius judicata & approbata, plurimum pietatis atque utilitatis in se continere decernatur. Et ante omnia, quæ indicata sunt, dicunturque esse Chrysomali, nec quæ tantummodo inventa sunt, sed alia etiam ipsius scripta, quæcumque illa fuerint, nemini liceat penes se habere aut perlegere. Etenim

E post hoc edictum, quicunque aliquid ex illis possederit aut perlegerit, aut noverit alium ea possidere eademque sentire, nec revelaverit; sine ulla spe veniæ, ac si dictis heresibus obnoxius esset, apud universam Ecclesiam anathemate plectatur, tradaturque etiam res civiles pertractantibus Principibus, ut ab illis pro legum institutis puniatur. His itaque a nobis hoc modo peractis, & celebrata Synodo decretis, in præsentia eorum apud quos libri reperti sunt, Petrum Monachum & Pamphilum opus erat & hoc quoque interrogari; si iisdem illi assensum præbeant, vel tanquam errores & impias hæreses detestentur & eorum lubrica dogmata anathematizent; qui,

ni-

ANNO CHRISTI 1140.

nihil se tenere, nisi quæ hodie in Synodo a nobis decreta sunt, audientibus omnibus, proprio ore fassi sunt. Et licet antea penes se libros tenuissent, & quæ in illis erant, absque examine & inquisitione percurrentes, tanquam recta exosculati fuissent, veruntamen nunc, acriori inquisitione hæc & ipsi lecta videntes, probeque condemnata intelligentes, veniam poscere fatebantur de iis, quæ ipsi ad hoc ævi ignoraverant, bona præsumptione & amoris affectione virum prosequentes; itaque nunc ab iisdem secedere, atque omnibus audientibus perpetuo anathemati & hæc Commentaria & eorum auctorem, & ita sentientes omnes, subiiciunt. Nos itaque eorum amplectentes confessionem & depositionem, quibus prædicta impia Commentaria ante sanctam Synodum anathematizarunt, & cordialem, ut ipsi asserebant, condemnationem cum lacrymis veniam petentium, Phamphilo quidem præscriptas pœnas, ne in posterum similia teneat aut propugnet, minati sumus; Petrum vero Monachum, inutile esse judicantes aliorum dominatui præesse, nunc propter jam multorum conscientiam, quasi cauterio notatam, quantum in ipso fuit, & quam habituri sunt, suspicionem; præterea propter ipsius imperitiam; quomodo enim & alios gubernare, & instituere sufficiens judicabitur, qui similia ignoravit, ut ipse ait, & omnibus adeo patentem impietatem conjicere non potuit? In aliud Monasterium mittendum, ut sub alio viveret duce & præceptore, statuimus, quando & ante nostræ mediocritatis & totius Hierarchici cœtus pedes convolvebatur.

ANNO CHRISTI 1140

τῶν ἀντέχονται, εἴτε μὴ ὡς ἐσφαλμένων, καὶ ἀσεβῶν καταπτύσαι, καὶ τὰ ὀλιθηρὰ τούτων ἀναθεματίζουσι δόγματα, μηδέν τι πλέον ἐπὶ τούτοις φρονεῖν, ἢ σωφρονικῶς σήμερον διαγνωσθέντων ἡμῖν, ἀκουόντων πάντων; ἀπεστομάτισαν, ἀλλ' εἰ καὶ πρότερον παρ' ἑαυτοῖς εἶχον τὰς βίβλους, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ἀσωλήρητως, καὶ ἀπερισκέπτως ἀναγινώσκοντες ὡς καλῶς ἔχοντα παρεδέχοντο, ἀλλὰ νῦν ἐξετασικώτερον ταῦτα καὶ αὐτοὶ ἰδόντες ἀναγνωσθέντα καὶ καλῶν ἀποδοκιμασθέντα κατανοήσαντες, συγγνώμην τε ἐξαιτεῖν ὁμολόγουν, ἐφ' οἷς τοιαύτην μέχρι τοῦ νῦν ἠγνόησαν ἄγνοιαν, ἀγαθῇ προλήψει, καὶ σοργῇ φιλικῇ τῇ πρὸς ἐκεῖνον ἠτιμοῦντο. καὶ τοσοῦτον τὸ ἀπὸ τοῦδε τῆς τοιούτων ἀφίσασθαι, ὡς καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων διϊσχεῖ ἀναθέματι ταῦτά τε καὶ συγγράμματι, καὶ τὸν συγγραψάμενον, καὶ τὸν ὕτω φρονοῦντα καθυποβάλλειν. δεξάμενοι γὰρ καὶ ἡμεῖς τὴν τούτων ὁμολογίαν τε καὶ κατάθεσιν, δι' ἣν ἐποιήσαντο τῆς δηλωθέντων ἀσεβῶν συγγραμμάτων ἀνάπτιον τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀναθεματισμόν, καὶ τὴν ἐγκάρδιον τούτων, ὡς διαβεβαιοῦνται, κατάγνωσιν μετὰ δακρύων τὴν συγγνώμην αἰτούμενοι, τῷ μὲν Παμφίλῳ τὰς ἀναγεγραμμένας ποινὰς πρὸς τὸ μηκέτι τοιοῦτόν τι φρονεῖν, ἢ ἀνθέξεσθαι τούτων ἐπαπειλησάμεθα, τὸν δὲ μοναχὸν Πέτρον ἀσύμφορον εἶναι κρίναντες κατάρχειν ἄλλων, τὸ ἀπὸ τοῦδε, διά τε τὸ τῆς συνειδήσεως τῆς πολλῶν ἤδη κεκαυτηριασμένον ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ὧν μέλλουσιν ἔχειν σκινδαλμόν, καὶ τὸ ὕποπτον. Ἔτι δὲ καὶ τὸ τούτου ἀνίκανον. πῶς γὰρ ἂν καὶ κυβερνᾶν ἄλλους, καὶ διδάσκειν ἱκανὸς κριθῇ ὁ τοιαύτην ἀγνοήσας, ὥς φησιν, ἄγνοιαν, καὶ ἔκδηλον ὕτω πᾶσιν ἀσέβειαν κατανοῆσαι μὴ δυνηθείς; ὃν ἑτέρᾳ σαλεῦσαι τοῦτον μονῇ, καὶ ὑπὸ ἀρχηγὸν μᾶλλον εἶναι ἄλλον καὶ καθηγητὴν τετυπώκαμεν. ἐπειδὴ καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ πάσης τῆς ἀρχιερατικῆς ὁμηγύρεως προεκυλίνδητο ποδῶν.

CONCILIUM SENONENSE

Contra Petrum Abaelardum celebratum in præsentia Ludovici regis junioris anno Dom. MCXL. tempore Innocentii papæ II.

De tempore actisque hujus concilii Baronius anno 1140. *ista: Quod ad tempus spectat, ipsum S. Bernardum, ita querentem*: Stulte mihi dudum requiem promittebam, si quidem leonina rabies quievisset, & pax ecclesiæ redderetur, *sed secus accidit nam inferius*: Leonem evasimus, sed incidimus in draconem, qui non minus forsan noceat sedens in insidiis, quam ille rugiens de excelso. Quamquam non jam in insidiis, cujus virulenta folia utinam adhuc laterent in scriniis, & non in triviis legerentur. Volant libri, & qui oderant lucem, quoniam mali sunt, impegerunt in lucem; putantes lucem tenebras. Urbibus & castellis ingeruntur pro luce tenebræ, pro melle, vel potius in melle, venenum passim omnibus propinatur, transierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Novum auditur populis & gentibus evangelium, nova proponitur fides, fundamentum aliud ponitur præter id quod positum est. De virtutibus & vitiis non moraliter, de sacramentis ecclesiæ non fideliter, de arcano sanctæ Trinitatis non simpliciter nec sobrie disputatur: sed cuncta nobis in perversum, cuncta præter solitum, & præterquam accepimus, ministrantur. Procedit Golias procero corpore, nobili illo suo bellico apparatu circummunitus: antecedente quoque ejus armigero Arnaldo de Brixia. Squama squamæ conjungitur, nec spiraculum incedit per eas. Siquidem sibilavit apis quæ erat in Francia api de Italia, & venerunt in unum adversus Dominum & adversus Christum ejus, &c. *Ecce tempus, nempe post extinctum schisma Petri Leonis, & cum Arnaldus ex Italia, ut audisti, rediit in Franciam ad suum magistrum Petrum Abaelardum, quando & cœptum est agi adversus ejusmodi hæreses recens emergentes.*

epist. 186.

At dicamus, quomodo ipso primo egressu provocaverit S. Bernardum ad disputandum in publico episcoporum & abbatum conventu, sicut alter Golias

ANNO CHRISTI 1140.

lias, ut audisti, insultans agminibus Dei viventis, ratus nimirum perfacilem sibi fore sucrum hæresum promulgationem, si ejus, qui colebatur ab omnibus doctissimus atque sanctissimus, victor existeret nam captionibus inanis philosophiæ eum a se vincendum nullatenus dubitabat. Ut autem hoc præstaret, adiit metropolitanum, nempe archiepiscopum Senonensem, qui ejusmodi disputationem indiceret eo colore, quod si ipse vinceretur, omnino cedens palinodiam recantaret. Tum idem archiepiscopus, ut fastum comprimeret insultantis hæretici, ne gloriari posset, non inventum in Gallia qui suis propositionibus contradicere se posse confideret: pollicitus est illi congressum quem peteret, & conventum quem cuperet: Sicque suffraganeos ad synodum vocans episcopos, de his scripsit ad S. Bernardum, ut se ad hæreticum expugnandum pararet. Sed audi ista ab eodem S. Bernardo in dicta epistola ad Innocentium, cum subjicit: Deniq ue, *inquit*, scripsit mihi, sollicitante quidem ipso, archiepiscopus Senonensis, diem statuens congressionis, quo ille in præsentia ejus & coepiscoporum suorum deberet, si posset, statuere prava dogmata sua, contra quæ ego mutire ausus fuissem. Abnui, tum quia puer sum, & ille vir bellator ab adolescentia: tum quia judicarem indignum, rationem fidei humanis committi ratiunculis agitandam, quam tam certa ac stabili veritate constet esse subnixam. Dicebam sufficere scripta ejus ad accusandum eum, nec mea referre, sed episcoporum, quorum esset ministerii de dogmatibus judicare. Ille nihilo minus, immo amplius levavit vocem, vocavit multos, congregavit complices. Quæ de me ad discipulos suos scripserit dicere non curo. Disseminavit ubique, se mihi die statuto apud Senonas responsurum. Exiit sermo ad omnes, & non potuit me latere. Dissimulavi primum: nec enim satis rumore populari movebar. Cedens tamen, licet vix, ita ut flerem, consilio amicorum, qui videntes quomodo se quasi ad spectaculum omnes pararent, timebant ne de nostra absentia & scandalum populo & cornua crescerent adversario; & quia error magis confirmaretur, cum non esset qui responderet aut contradiceret &c. *Hæc de suo consensu ad conserendum manus cum novo hæretico tandem extorto.*

roardus 1087.

Scripsit de his interea idem Bernardus ad episcopos qui causæ Christi faverent: quo scirent omnes, se invitum, sed necessitate coactum, ejusmodi suscepisse certamen. At quid tandem accidit? Audiamus ea ab eo qui interfuit, vel a fide dignissimis testibus qui viderunt, accepit, Gofrido monacho Claravallensi, qui ait: Adfuit dies, & ecclesia copiosa convenit, ubi a Dei famulo Petri illius Abaelardi in medium scripta prolata sunt, & erroris capitula designata. Demum illi optio data est, aut sua esse negandi, aut errorem humiliter corrigendi, aut respondendi, si posset, objiciendis sibi rationibus pariter & sanctorum testimoniis patrum. At ille nec volens resipiscere, nec valens resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur, ut tempus redimeret, sedem apostolicam appellavit. Sed & postea ab egregio illo catholicæ fidei advocato, *Bernardo videlicet*, monitus, ut vel jam, sciens in personam suam nihil agendum, responderet tam libere quam secure, audiendus tantum & ferendus in omni patientia, non sententia aliqua feriendus: hoc quoque omnimodis recusavit. Nam & confessus est postea suis, ut ajunt, quod ea hora maxima quidem ex parte memoriæ ejus turbata fuerit, ratio caligaverit, & interior fugerit sensus. Nihilo minus tamen ecclesia, quæ convenerat, di-

S Bern 1. cap. 5.

misit hominem, mulctavit abominationem, a persona abstinens, sed dogmata prava condemnans. *Hæc ipse. Sed audiamus ipsum S. Bernardum ita scribentem in epistola citata superius ad Innocentium:* Occurri ad locum & diem, imparatus quidem & immunitus, nisi quod illud mente volvebam: *Nolite præmeditari qualiter respondeatis: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini:* & illud: *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* Convenerant autem præter episcopos & abbates plurimi viri religiosi, & de civitatibus magistri scholarum, & clerici litterati multi, & rex præsens erat. Itaque in præsentiam omnium, adversario stante, ex adverso producta sunt quædam capitula de libris ejus excerpta. Quæ cum cœpissent legi, nolens audire exivit, appellans ab electis judicibus, quod non putamus licere. Porro capitula judicio omnium examinata, inventa sunt fidei adversantia, contraria veritati. Hæc pro me, ne levitate, aut certe temeritate usus in tanto negotio putarer. Verum tu, o successor Petri, judicabis an debeat habere refugium ad sedem Petri, qui Petri fidem impugnat. Tu, inquam, amice sponsi, providebis quomodo liberes sponsam a labiis iniquis, & a lingua dolosa. Sed, ut paulo audacius loquar cum domino meo, attende etiam tibi ipsi, amantissime pater, & gratiæ Dei quæ in te est. Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, ipse te constituit super gentes & regna? Ad quid, nisi ut evellas & destruas, & ædifices & plantes? Qui igitur tulit te de domo patris tui, & unxit te unctione misericordiæ suæ, attende quæso extunc & deinceps quanta fecit animæ tuæ, quanta per te ecclesiæ suæ, quanta in agro Dominico, cælo & terra testibus, tam potenter quam salubriter evulsa sunt & destructa, quanta rursum bene ædificata, plantata, propagata. Suscitavit Deus furorem schismaticorum in tuo tempore, ut tuo opere contererentur. Vidi stultum firma radice, & statim maladictum est pulcritudini ejus. *Vidi*, inquam, *vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani: & transivi, & ecce non erat. Oportet autem*, ait, *hæreses & schismata esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant.* Et in schismate quidem jam, ut dictum est, Dominus probavit te & cognovit te. Sed ne quid desit coronæ tuæ, en hæreses surrexerunt. Itaque ad consummationem virtutum, & ne quid minus feciste inveniamini a magnis episcopis antecessoribus vestris, capite nobis, pater amantissime, vulpes quæ demoliuntur vineam Domini, *&c. Hæc scripsit S. Bernardus ad Innocentium.*

Psal. 16.

1. *Cor.* 11.

Quippe qui, ut audivit appellantem ad apostolicam sedem hæreticum hominem, ut ipse pontifex, & universa Romana ecclesia de his omnibus certior redderetur, idem S. Bernardus legavit Romam ad eumdem pontificem Nicolaum monachum Cistercien-sem, cujus est plurima laus in epistolis ad eum datis a Petro Cluniacensi: huic inquam literas dedit ad Innocentium ipsum, itemque ad eumdem scripsit errores ejusdem Abailardi atque confutationes. Quod, inquam, ille sedem apostolicam appellasset, & causa ibi cognoscenda esset: voluit de omnibus eumdem pontificem certiorem reddidisse, a quo esset sententia expectanda. Sed & ex persona Remensis archiepiscopi, & quorumdam aliorum episcoporum, scripsit alias eodem argumento litteras ad eumdem Innocentium papam. Scripsit & ad sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, & de eodem epistolam scripsit ad Guidonem de Castello, qui postea fuit Cælestinus papa, antea vero fuerat in philosophia ejusdem Abai-

Bern epist. 149. 290.

Epist. 191. Epist. 192. Epist. 193.

lardi discipulus: ne videlicet, ob antiquam amicitiam ejus, susciperet patrocinium: perstringensque errores ejus quam enormes fuerint, hæc breviter habet in fine: Cum de Trinitate loquitur, sapit Arium; cum de gratia, sapit Pelagium; cum de persona Christi, sapit Nestorium &c. *Scripsit pariter ad Ivonem sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem, & cum de ejus animo pravo testificationes addueit, addit, jam anted damnatum fuisse una cum opere suo coram sedis apostolicæ legato, sed adhuc securum esse, inquit, quod cardinales & Romanæ ecclesiæ clericos se habuisse discipulos gloriaretur. Etenim ipse publice professus erat in Gallia, & ob celebre nomen ejus, complures ad eum confluxerant discipuli litteris philosophicis imbuendi.*

ANNO CHRISTI 1140. Epist. 188.

Causam & acta concilii hujus Otto Frisingensis lib. 1. de Friderico cap. 48. & 49. describit his verbis: Post hæc dum rursus pluribus diebus legeret, maximamque post se sociorum multitudinem traheret, sedente in urbe Roma Innocentio, in Francia vero Ludovico superioris Ludovici filio regnante, ab episcopis abbateque Bernardo denuo ad audientiam apud Senonas evocatur, præsentibus Ludovico rege, Theobaldoque palatino comite, & aliis nobilibus, de populoque innumeris. Ubi dum de fide sua discuteretur, seditionem populi timens, apostolicæ sedis præsentiam appellavit. Episcopi vero simul & abbas, missa ad Romanam ecclesiam legatione, ac eis pro quibus impetrabatur capitulis, damnationis ejus sententiam in litteris reportaverunt, quarum exemplar hoc est:

*Reverendissimo domino & dilectissimo patri, Dei gratia summo pontifici Innocentio, Samsen Remensis archiepiscopus, Jozelinus Suessionensis, Guilielmus * Catalaunensis, Alvisus Atrebatensis, episcopi, debitæ subjectionis voluntarium obsequium.*

Est epist. 191. D. Bernardi.

* Cor. Gaufredus.

„ AUribus occupatis ad plurima, verbum facimus breve de prolixo negotio, pro eo „ maxime quod idipsum plenius & diffusius continetur litteris domini Senonensis. Petrus Abaelardus Christianæ fidei meritum evacuare „ nititur, dum totum quod Deus est, humana „ ratione arbitratus se posse comprehendere: ascendit usque ad cælos, & descendit usque ad „ abyssos. Nihil est quod lateat eum, sive in „ profundum inferni, sive in excelsum supra. „ Homo est magnus in oculis suis, disputans de „ fide contra fidem, ambulans in magnis & mirabilibus super se, scrutator majestatis, hæresum fabricator. Jamdudum fecerat librum de „ sancta Trinitate, sed sub legato Romanæ ecclesiæ igne examinatus est: quia inventa est „ in eo iniquitas. Maledictus qui reædificat ruinas Jerico. Surrexit a mortuis liber ille, & „ cum eo multorum hæreses, quæ dormierant, „ surrexerunt, & apparuerunt multis. Denique „ jam extendit palmites suos usque ad mare, & „ usque ad Romam propagines ejus. Hæc gloriatio hominis illius, quod liber suus in curia „ Romana habet ubi caput suum reclinet: hinc „ confortatus est error illius. Proinde cum fiducia prædicat verbum iniquitatis usquequaque. „ Propterea cum in conspectu episcoporum super „ his eum argueret abbas Clarævallensis, zelo „ justitiæ & fidei armatus: ille nec confessus „ est, nec negavit, sed a die, a loco, & judice, quem ipse sibi elegerat, sine lesione, sine „ gravamine, ut prolongaret iniquitatem, sedem „ apostolicam appellavit. Episcopi qui propter „ hoc in unum convenerant, vestræ reverentiæ „ deferentes, nihil in personam ejus egerunt: „ sed tantummodo capitula a sanctis olim patribus condemnata, medicinali necessitate ne „ morbus serperet, abjudicaverunt. Quia ergo „ homo ille multitudinem trahit post se, & populum qui sibi credat habet, necesse est ut „ huic morbo celeri medicina occurratis:

Sero (enim) *medicina paratur,*
Cum mala per longas invaluere moras.

„ Processimus nos in hoc negotio quousque ausi „ sumus. Tuum, beatissime pater, est de cætero providere, ne aliqua hæreticæ pravitatis „ macula decor ecclesiæ contaminetur. Tibi commissa est sponsa Christi, o amice sponsi. Tuum est eamdem uni viro virginem castam exhibere Christo.

ANNO CHRISTI 1140.

G. C. Non Guillelmus Catalaunensis, qui anno MCXIX. obiit, sed Gaufredus; huic epistolæ inscribendus. Erat enim Catalaunensis episcopus anno MCXL. quo scripta hæc epistola. Unde autem mendum? Hinc procul dubio, quod propria nomina primis tantum litteris sæpe notabantur, quod in plurimis monumentis occurrit. Librarius ergo qui vidit G. scripsit Guillelmum pro Gaufredo. Sed pergentem audiamus Ottonem.

Rescriptum vero, *inquit*, Innocentii, tale est.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Senonensi, Reinaldo Remensi, archiepiscopis, eorumque suffraganeis, & carissimo in Christo filio Bernardo Claravallensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

„ TEstante apostolo, sicut unus Deus, una „ fides esse dignoscitur: in qua tamquam „ immobili fundamento, præter quam nemo aliud potest ponere, firmitas catholicæ ecclesiæ „ inviolata consistit. Inde est quod B. Petrus „ apostolorum princeps pro eximia hujus fidei „ confessione audire meruit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Petram utique firmitatem fidei, & catholicæ unitatis soliditatem manifeste designans. Hæc siquidem est inconsutilis tunica redemptoris „ nostri, super quam milites sortiti sunt, sed „ eam dividere minime potuerunt. Contra quam „ in initio fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania: astiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum. Verum apostoli „ duces Dominici gregis, & eorum successores „ apostolici viri, ardore caritatis, & zelo rectitudinis succensi, fidem defendere, & eam in „ cordibus populorum proprii sanguinis effusione „ plantare non dubitaverunt. Demum cessante „ persecutorum rabie, imperavit ventis, & facta „ est in ecclesia tranquillitas magna. Sed quia „ hostis humani generis semper circuit, quærens „ quem devoret, ad expugnandam sinceritatem „ fidei, fraudulentam hæreticorum fallaciam „ subinduxit. Contra quas veri ecclesiarum rectores viriliter insurgentes, eorum prava dogmata cum ipsorum auctoribus condemnarunt. „ in magna namque Nicæna synodo Arius hæreticus est damnatus. Constantinopolitana synodus * Manichæum hæreticum debita sententia condemnavit. In Ephesina synodo Nestorius condignam sui erroris condemnationem „ recepit. Chalcedonensis quoque synodus Nestorianam hæresim & Eutychianam cum Dioscoro & ejus complicibus justissima sententia „ confutavit. Marcianus præterea, licet laicus, „ Christianissimus tamen imperator, catholicæ „ fidei amore succensus, prædecessori nostro san-

Ephes.

Matt.

* Forsitan Nestorium

„ ctis-

„ Rissimo papæ Joanni scribens, adversus eos
„ qui sacra mysteria profanare contendunt, in-
„ ter cætera sic loquitur, dicens: Nemo cleri-
„ cus, vel alterius cujuslibet conditionis, de fide
„ Christiana publice conetur in posterum tracta-
„ re. Nam injuriam facit judicio reverendissimæ
„ synodi, si quis semel judicata & recte dispo-
„ sita revolvere, & iterum disputare contendit:
„ & in contemptores hujus legis, tamquam in
„ sacrilegos, pœna non deerit. Igitur si quis
„ clericus erit, qui publice tractare de religione
„ ausus fuerit, a consortio clericorum remove-
„ bitur. Dolemus autem, quoniam sicut litte-
„ rarum vestrarum inspectione, & missis a fra-
„ ternitate vestra nobis errorum capitulis cogno-
„ vimus, in novissimis diebus, quando instant B
„ periculosa tempora, magistri Petri Abaelardi
„ pernitiosa doctrina, & prædictorum hæreses, &
„ alia perversa dogmata catholicæ fidei obvian-
„ tia, pullulare cœperunt. Verum in hoc ma-
„ xime consolamur, & omnipotenti Deo gra-
„ tias agimus, quod in partibus vestris pro pa-
„ tribus tales filios suscitavit, & in tempore a-
„ postolatus nostri in ecclesia sua tam præclaros voluit esse pastores, qui novi hæretici stu-
„ deant calumniis obviare, & immaculatam
„ sponsam uni viro virginem castam exhibere
„ Christo. Nos itaque qui in cathedra S. Petri,
„ cui a Domino dictum est, *Et tu aliquando*
„ *conversus confirma fratres tuos*, licet indigni,
„ residere conspicimur, communicato fratrum C
„ nostrorum episcoporum cardinalium consilio,
„ destinata nobis a vestra discretione capitula,
„ & universa ipsius Petri dogmata, sanctorum
„ canonum auctoritate, cum suo auctore dam-
„ navimus, eique tamquam hæretico perpetuum
„ silentium imposuimus. Universos quoque erro-
„ ris sui sectatores & defensores, a fidelium con-
„ sortio sequestrandos, & excommunicationis vin-
„ culo innodandos esse censemus.

Datum Laterani XII. Kal. Augusti.

Sententia quam in Abaelardum & Arnaldum de Brixia Innocentius papa tulit, hæc est.

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ II.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Samsoni Remensi, Henrico Senonensi archiepiscopis, & carissimo in Christo filio Bernardo Claravallis abbatis, salutem & apostolicam benedictionem.

„ PEr præsentia scripta fraternitati vestræ man-
„ damus, quatenus Petrum Abaelardum &
„ Arnaldum de Brixia, perversi dogmatis fabri-
„ catores, & catholicæ fidei impugnatores, in
„ religiosis locis, ubi vobis melius visum fuerit,
„ separatim faciatis includi, & libros erroris eo-
„ rum, ubicumque reperti fuerint, igne com-
„ buri: Data Laterani XVII. Kalendas Augu-
„ sti. Transcripta ista nolite ostendere cuiquam, E
„ donec ipsæ litteræ in Parisiacensi colloquio,
„ quod prope est, præsentatæ fuerint ipsis archi-
„ episcopis.

Pergit Otto: Petrus damnationem sui dogmatis a Romana ecclesia confirmatam cognoscens, ad Cluniacense cœnobium se contulit, apologeticum scribens, prædictorum capitulorum partim verba, ex toto autem sensum negans. Qui sic incipit: Ne juxta Boetianum illud, procernüs nihil afferentibus, tempus teratur, ad rem ipsam „ veniendum, & ut innocentiam meam ipsa re- „ rum veritas potius quam verborum excuset „ prolixitas. Hæc autem pauca de multis con- „ tra eum posita sufficiant capitula. ANNO CHRISTI 1140.

Quod Pater sit plena potentia, Filius quædam potentia, spiritus sanctus nulla potentia.

Quod Spiritus sanctus non sit de substantia Patris.

Quod Spiritus Sanctus sit anima mundi.

Quod Christus non assumpsit carnem, ut nos a jugo diaboli liberaret.

Quod non peccaverunt qui Christum ignoranter crucifixerunt.

Ipse vero, non multis post diebus, coram fratribus suis fidem suam humiliter exponens in eodem vitam finivit cœnobio. *Hæc Otto Frisingensis.*

Observatio P. Antonii Pagi ad Annum Ch. 1140. num. 6. & 7.

Concilium Senonense, quod *in Octavis Pentecostes* celebratum fuisse liquet ex epistola 337. D. Bernardi ad Innocentium II. Henschenius ad diem 20. mensis Februarii illustrans Vitam Sancti Eleutherii Episcopi Tornacensis in Belgio pag. 196. ait, non hoc anno, *ut passim alii referunt*, sed sequenti congregatum fuisse, in cujus rei testimonium refert Historiam Revelationis corporis Sancti Eleutherii Henrico Canonico, Tornacensi factæ, ab oculato teste scriptam, qui ait se visionem suam scriptam transmisisse Patribus Concilii Senonensis *in Octava Pentecostes* eo anno habiti. In ea enim Historia revelatio illa dicitur contigisse *feria secunda XI. Kal. Maii*, idest, die XXI. mensis Aprilis, qui anno sequenti in feriam secundam incidit. Ita Henschenius. Verum loco, *XI. Kal. Maii*, legendum *X. Kal. Maii*, qui dies hoc anno cum feria secunda concurrit. Concilium enim Senonense hoc anno coactum fuisse testantur non solum pseudo-Robertus de Monte in Chron. & Vincentius Bellovacensis, qui seculo sequenti vixit, in Spec. Hist. part. 3. cap. 83. sed etiam Hugo Autissiodorensis Monachus Præmonstratensis, qui Chronicon suum Roberto monacho etiam Sancti Mariani Autissiodorensis perperam attributum perduxit ad annum usque MCCIII. Hugoni enim, non Roberto illud attribuendum esse probat ex Codice MS. Chiffletius in Appendice ad Diatribam de D illustri Genere Sancti Bernardi cap. 20. additque postmodum appendicem adjecisse *Robertum* usque ad annum MCCX.; inde Anonymum quæ supersunt usque ad finem, & annum MCCXVII. Hæc Hugonis Autissiodorensis verba: *Anno Domini MCXL. Senonis, præsente Rege Ludovico, Episcoporum & Abbatum, & Religiosorum fit Conventus contra Petrum Abailardum. Hic ingenio subtilissimus, mirabilisque Philosophus, qui construxerat Cœnobium in territorio Tricassino in Prato quodam, ubi legere solitus fuerat, in quo Sanctimoniales plurimas Episcopali auctoritate congregavit, quod Paracletum nominavit, quibus Sanctimonialibus Heloissam quondam uxorem suam Religiosam fœminam & literis tam Hebraicis quam Latinis apprime eruditam præfecit Abbatissam. Quæ veræ ipsius amica magnam ei post mortem in assiduis precibus fidem conservavit.* Collectanea hujus Chronici publicavit Nicolaus Camuzatus, sed optandum esset, ut integrum Opus in publicum prodiret.

Visio *Henrici* Tornacensis Canonici in Concilio Senonensi examinata fuit; inter alia autem Henricus *palam prædixit, quod Ecclesia Tornacensis infra non multum tempus proprium esset Episcopum habitura, & pristinam dignitatem receptura*, ut in eadem Historia legitur. Quod revera anno MCXLVI. contigisse videbimus; eo enim anno Sedes Episcopalis Tornacensis in pristinum statum restituta fuit.

ANNO CHRISTI 1140.

AD CONCILIUM SENONENSE

Anno 1140. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manu Suppl. T. II. pag. 437.

PAgius vir doctissimus *in critica Baronii ad annum* 1140. 6. 7. *admonuit, in hoc Senonensi concilio discussa fuisse ea, quæ per visum ostensa sibi affirmabat Henricus Tornacensis canonicus, de restituendo Tornacensis urbis episcopatu. Integram visionem, utpote ad acta concilii hujus spectantem, hic dandam suscipio ex Herimanno abbate in narratione restaurationis abbatiæ S. Martini Tornacensis Dach. Spic. to. II. pag.* 925. *edit. in fol.*

Quidam, *ait*, adolescens canonicus beatæ Mariæ nomine Henricus paschali tempore feria secunda XI. Kal. Maji vespertina hora, jam incumbente nocte, cum solus forte per novam fabricam ecclesiæ sanctæ Mariæ sine aliquo timore transiret, & ecce subito voces quasdam velut cum impetu terribili advenientis magnæ multitudinis audivit: torrem etiam flammeum super se venientem vidit; ita ut particulam tunicæ suæ, ac carnis sub ea de brachio juxta pugnum combusserit: statimque perterritus in terram cecidit, & continuo quasi in extasi raptus vidit quamplures ad se venientes, sibique colloquentes, quos jam defunctos esse sciebat, quosque viventes cognoverat. Postea ei visum est, quod esset in campo rosarum, & liliorum floribus totiusque dulcedinis amœnitate repleto, in quo consistens, & præ nimia suavitate prioris terroris horrore effugato, exhilaratus, & velut totus recreatus & renovatus, vidit quatuor albis vestibus indutos cum candelabris, ac thuribulis ad se venientes: hos sequebantur tres honorabiles viri episcopalibus indumentis decorati, baculos pontificales in manibus tenentes, mitras aureas etiam in capitibus portantes, in quibus cujusque nomen scriptum continebatur: nam in ejus mitra, qui medius incedebat, scriptum erat, *S. Eleuterius episcopus*; in ejus qui ad dexteram gradiebatur. *S. Eligius episcopus:* in ejus qui ad sinistram stabat, *S. Acharius episcopus:* post eos vero sequebatur domnus Gerardus presbyter vir religiosus veste sacerdotali indutus, qui fidelis procurator eleemosinariæ sanctæ Mariæ extiterat. Beatus itaque Eleutherius juveni propinquans, quasi blandiendo manipulum suum super eum projecit; deinde librum vitæ suæ, quem in manu sua gestabat, ei ostendit, & coram se legere præcepit; perlectumque ab eo recipiens in sinu suo reposuit, & ad locum in quo prius steterat rediit. Postea B. Eligius juveni appropinquans librum vitæ suæ ei obtulit, & juvenis eum sibi satis notum esse dicens legere noluit. Sanctus quoque Acharius ei in dextera sua scriptum ostendit: *In nomine Domini Jesu per me mortuus resuscitatus est*. Et post hæc, ii eo ordine, quo venerunt, discesserunt. His ergo visis adolescens de exstasi ad se ipsum reversus de terra surrexit, & ad patris sui domum rediens tota nocte lectulo infirmus decubuit; mane facto aqua benedicta se aspergi rogavit, sicque recreatus particulam vestis suæ combustam, & carnem sub ea liquefactam ostendit, & ex his quæ viderat nonnulla retulit. Sequenti feria VI. accersito secreto Guillelmo canonicorum decano, qui postea abbas in ordine Clarevallensi claruit, peccata sua confessus est, acceptaque ab eo absolutione, & pœnitentia injuncta, proxima Dominica corpus Domini suscepit, quo percepto; mirum dictu! vitam B. Eleutherii, quam ante sex dies in extasim legerat, memoriæ revocatam cunctis audientibus, ac si orationem Dominicam, cursim legere cœpit: obstupefacti, rei novitate percussi convenimus, & multa ad invicem super tam mirabili visione conferre, & conjicere cœpimus. Licet enim quidam adolescentem dictandi & versificandi peritum dicerent, hanc vitam potuisse componere, nos tamen scientiæ ejus non ignari, certi eramus hujusmodi dictamini nunquam eum assuetum fuisse; quamquam, etsi eam composuisset, nullo modo tamen eam sine libro tam cursim memoriter & corde tenus totam legere valuisset. Consilio itaque cum religiosis viris habito, domino nostro Samsoni Remorum archiepiscopo, domnoque Bernardo Clarevallensi abbati, nec non & aliis episcopis atque abbatibus pro audiendis & discutiendis libris magistri Petri Abailardi in octavis Pentecostes cum rege Francorum in Senonensi urbe congregatis, visionem istam scriptam transmisimus, & quid eis exinde agendum videatur consulimus. Illi nobis mandaverunt, ut divinæ voluntatis effectum deinceps expectaremus.

CAPITULA

AUTEM ERRORUM IN LIBRO THEOLOGIÆ PETRI ABAELARDI.

Tum in libro Sententiarum, & in libro sic inscripto, Scito te ipsum, reperta, a Bernardo Claræ Vallis Abbate ad Innocentium Papam II. delata hæc sunt.

1. QUod pater sit plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus Sanctus nulla potentia.

2. Quod Spiritus Sanctus non sit de substantia Patris, aut Filii.

3. Quod Spiritus Sanctus sit anima mundi.

4. Quod Christus non absumpsit carnem, ut nos a jugo Diaboli liberaret.

5. Quod nec Deus, & Homo neque hæc persona quæ Christus est, sit tertia persona in Trinitate.

6. Quod liberum arbitrium per se sufficit ad aliquod bonum.

7. Quod ea solummodo possit Deus facere, vel dimittere, vel eo modo tantum, vel eo tempore, quo facit, & non alio.

8. Quod Deus nec debeat, nec possit mala impedire.

9. Quod non contraximus culpam ex Adam, sed pœnam tantum.

10. Quod non peccaverunt qui Christum ignorantes crucifixerunt, & quod non culpæ adscribendum est, quicquid fit per ignorantiam.

11. Quod in Christo non fuerit spiritus timoris Domini.

12.

12. Quod potestas ligandi, atque solvendi A-postolis tantum data sit, non successoribus.

13. Quod propter opera nec melior, nec pejor efficiatur homo.

14. Quod ad Patrem, qui ab animo non est, proprie, vel specialiter attineat operatio, non etiam sapientia, & benignitas.

15. Quod etiam casus timor excludatur a futura vita.

16. Quod Diabolus immittat suggestionem per operationem lapidum, vel herbarum.

17. Quod adventus in fine sæculi possit attribui Patri.

18. Quod anima Christi per se non descendit ad inferos, sed per potentiam tantum.

19. Quod nec opus, nec voluntas, neque concupiscentia, neque delectatio, cum movet eam, peccatum sit, nec debemus velle eam extinguere.

ANNO CHRISTI 1140.

REGIENSIS SYNODUS

ANNO CHRISTI 1141.

In causa pacis inter Regienses cives & capitaneos componendæ, Anno 1141. a Gualtero Ravennatensi archiepiscopo habita

Mansi tom. II. 439 Murat. Ital. p. 159.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Sicut ad pastoris curam pertinet supra gregem sibi commissum impigre vigilare, &, quæ ad animarum salutem spectant sibi vigilanti studio ministrare; dum pro pace inter Reginos cives, & capitaneos componenda domnus Gualterius sanctæ Ravennatis ecclesiæ venerabilis archiepiscopus Regii esset, & in canonica sanctæ Mariæ Regiensis ecclesiæ, sicut, imo proprius metropolitanus resideret, assidentibus sibi domno Alberio ejusdem ecclesiæ episcopo, Johanne quoque Ravennatis ecclesiæ archipresbytero cardinale & presbytero Fantulino cardinale, atque Andrea presbytero cantore, Henrico diacono cardinale, & Buniolo subdiacono cardinale, astantibus etiam ejus Reginæ ecclesiæ canonicis & capellanis, pluribus quoque de archipresbyteris ejusdem episcopatus coram eo sedentibus: cœpit idem venerabilis archiepiscopus, igne caritatis divinitus accensus, ut erat pio ac decenti eloquio eruditus, ac mira facundia repletus, præfatis fratribus salubria cælestis vitæ monita mirabiliter prædicare, & diversarum scripturarum varia sæcula ad morum conformitatem, & vitæ honestatem, fraternæ quoque dilectionis unitatem ac bonæ conversationis ordines convenientiam prædicando ministrare, ac melliflua celestium eloquiorum celitus Spiritus sancti rore perfusus, dulciter propinare. Tunc Achilles, ejusdem ecclesiæ archidiaconus, tam de officio, quam de beneficio archidiaconatus coram eodem archiepiscopo adversum canonicos cepit contendere. Contra quem Ogerius archipresbyter cum reliquis majoris ecclesiæ canonicis, & donnus Gratianus cum ceteris fratribus ecclesiæ S. Prosperi de beneficiis canonicarum præbendarum, quas Bernard. quondam archidiac. & Sichelmus S. Prosperi Prepositus, & postea archidiac. non pro beneficio archidiaconatus, sed præbendario modo detinuerant, & de aliis inferius terminandis cæperunt proclamare. Quorum adversum sese tam allegationibus, quam contradictionibus hinc inde diligenter auditis, præfatus archiepiscopus, tam divinis, quam humanis legibus instructus, hujusmodi sententiam promulgavit. Videlicet archidiaconem de omnibus aliis rebus, unde inter eum & canonicos & fratres S. Prosperi controversabatur, tacitum esse debere, & eosdem fratres quiete sine molestia possidere. De his vero, quæ in privilegiis venerabilium episcoporum bonæ memoriæ Adelberti & Sigefredi ad beneficium archidiaconatus declarantur pertinere contentum esse. Eo tamen tenore, quod si quando prædictus archidiaconus aliquid earum rerum, quæ a prædictis archidiaconibus aliquo titulo possessæ fuere veris probationibus & argumentis tam instrumentorum quam etiam testium, quibus fides sit adhibenda, probare poterit ad archidiaconatum pertinere: Fratres tam canonice, quam S. Prosperi nullam sibi exinde inquietudinem faciant, calumniosis intentionibus ab utraque parte remotis. Præcepit etiam, terras in usum tugurii canonice largitas per manus archipresbyteri & archidiaconi debere disponi. Terram quoque mansionariorum, quam idem archidiaconus a mansionariis emerat, ecclesiæ Sanctæ Mariæ debere restitui, & secundum tenorem largitoris per manus archipresbyteri & archidiaconi debere disponi, eo tamen tenore, quod si posset probari, easdem terras venditorum fore, nec ad mansionariam pertinere, archidiaconus eas deberet habere; alioquin cum venditoribus aget de evictione. Bona vero ecclesiæ, quæ nomine pheodi idem archidiaconus dederat, revocari, & ut omnem suam auctoritatem archidiaconus his quibus dederat auferret præcepit. Pretium vero planetæ, anuli, & amularum, quas archidiaconus vendiderat, ecclesiæ restitui debere judicavit: quod pretium fuit secundum ejus confessionem sex libræ, & quatuordecim solidi, pro quorum restitutione quasdam suas possessiones in pignore, donec debitum solveret, dedit episcopo. Capellam preterea Sancti Jacobi ab archidiacono fundatam, quam sibi proprie vendicabat, quæ, ut leges divinæ, & humanæ censent, in bonis nullius esse, quod est divini juris, ad episcopi solius & canonicorum pro velle episcopi dispositionem proprie judicavit pertinere. Præcepit etiam ut idem archidiaconus pro suo speciali servitio præter communes servitores & equos, nullum servitorem vel equum in canonica de communi ad suum singulare servitium retineret; quod si vellet habere de suis propriis expensis regeret. Plebem vero fabricæ in deliberatione episcopi dimisit, ut pro beneplacito suo foret, utrum eidem archidiacono eam concedere, vel non concedere vellet. Hanc vero notitiam præfatus archiepiscopus ad futurorum memoriam fieri præcepit, & præfato Andreæ presbytero suo Cancellario scribendam mandavit & proprio sigillo firmari præcepit.

Acta Regii per manus Andreæ presbyteri & cancellarii, anno Dominicæ Incarnationis Millesimo centesimo quadragesimo primo die XXI. mensis Aprilis, Indictione IV. temporibus domni Innocentii papæ II. & Conradi regis anno III. pontificatus domni Gualterii vigesimo tertio.

Ego Gualterius archiepiscopus hanc notitiam confirmans, quia manu propria non potui, subscribi mea vice præcepi.

Ego Johannes archipresbyter sanctæ Ravennatis ecclesiæ subscripsi.

Ego

☞ Ego Henricus Cumiaclenſis epiſcopus manu mea ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1141.

Ego Fantulinus presbiter cardinalis ſanctæ Ravennatis eccleſiæ ſubſcripſi.

Buniolus ſubdiaconus cardinalis ſubſcripſit.

Ego Divizo Saxenas epiſcopus manu mea ſubſcripſi.

Ego Benno Ceſenas epiſcopus manu mea ſubſcr.

Ego Rambertus Faventinus epiſcopus manu ſubſcripſi.

ANN CHR 114

☞ VIENNENSE CONCILIUM

Pro eligendo Valentinenſi epiſcopo in locum alterius depoſiti, anno 1141. *celebratum.*

Ibid. p. 441. Ex Mart. Anecd. to. III. p. 1665. in vita Johan. Valentini.

IN valentiſſima Galliarum Valentia inopinata emerſit tribulatio. Placuit enim ſeveritati apoſtolicæ Euſtachium illius ſedis antiſtitem degradari, eligendique paſtoris liberam, quantum in ſe erat, poteſtatem clero delegat ac populo. Erat autem vir ille nobilitatis proſapia clarus, militum millibus, quibus vel enſes cinxerat, vel large ſua dederat, admodum gratus; qui ſi paulo attentius intemperantiæ ſuæ modum ponere potuiſſet, & pernicioſis aſſentationibus adeo non auſcultaſſet, nulli vel pauci eſſet probitate ſecundus. Hic pravis ſuaſoribus fretus, minis ac terroribus electionem differt, ſummi decreta pontificis, cui jam tunc inobediens eſſe cœperat, poteſtative ceſſare contendit, & annis ſeptem Valentinenſis eccleſia, domino papa jubente Innocentio, divino caruit officio. At ubi Deo Iſrael plebem ſuam viſitare complacuit apud Viennam metropolim Stephanus archiepiſcopus ſuffraganeos vocat, Valentiæ urbis oppreſſionem, & eccleſiæ deſolationem ad mentem ejus revocando, ut pontifex ei canonice eligatur Valentino clero perſuadet & præcipit. Tunc pari voto, communi conſilio, Johannes Bonevallis abbas eligitur, velit nolit epiſcopatus ſarcinam ſubire compellitur. Talis quippe fama de eo increbuerat, ut ſub ejus paſtoratu Valentinæ eccleſiæ libertas recuperari non ambigeretur. Adhuc tamen, ut diximus, vir ille Euſtachius urbi cum mancipiis & coloniis, parentum ac familiarium ope tanquam dominus præſidebat. Qui cum nollet populum niſi in manu forti dimittere, infinitus diverſarum regionum congregatur exercitus, & ſub nomine pœnitentiæ tyrannus ille, qui quaſi in ſecuri & aſcia domum Dei dejecerat, depelli præcipitur. Summo igitur mane ſecundæ feriæ paſchali in tempore, anno ab Incarnatione Domini MCXLI. Euſtachius in manu potenti & brachio excelſo fugatur ab urbe, & poſt triduum cum ingenti plauſu cleri ac populi Johannes pontificali ſublimatur in cathedra.

☞ CONCILIA A GAUFRIDO

Carnotenſi epiſcopo, in cauſa Dolenſis eccleſiæ ante annum 1142. *celebrata.*

Ibid. p. 442.

G*aufridus Carnotenſis apoſtolicæ ſedis per Aquitaniam legatus, controverſiam inter Dolenſem, & Turonenſem eccleſias de jure metropolitico in eccleſias Britanniæ minoris diſceptantes ſæpe diſcuſſit; nec dubito quin in conciliis. Acta tamen conciliorum illorum omnia interciderunt; locorum ubi ſunt habita nomina indicari cenſeo in ſubjecta Innocentii II. papæ epiſtola ad archiepiſcopam Turonenſem, quam profero ex actis in cauſa Dolenſis epiſcopatus vulgatis a Martene Anecdot. to. III. pag.* 886.

Venerabilis frater noſter Dolenſis archiepiſcopus noſtram præſentiam veniens, conqueſtus eſt nobis in controverſia ſubjectionis, quam ab eo exigis, ſe multotiens gravatum eſſe. In pluribus namque locis, Salmurio videlicet, Veneto, Cenomanis, Pariſiis, Tur. & Pictavis ad definitionem hujus controverſiæ in venerabilis fratris noſtri G. Carnotenſis epiſcopi A S. L. præſentia ſe paratum fuiſſe aſſerit, & etiam multas ob hoc expenſas ſuſtinuiſſe conqueritur, etiam quod Aletenſi epiſcopatu, quem te detinere aſſerit, ſine ratione, & judicio ſpoliatus ſit. Ne igitur Turonenſis eccleſia & Dolenſis hujuſmodi attractationibus amplius fatigentur, per præſentia tibi ſcripta mandamus atque præcipimus, quod B. Lucæ feſtivitate ſequentis anni noſtro te conſpectui repræſentes, eccleſiæ tuæ juſtitiam ſuper hoc oſtendere, & de Aletenſi epiſcopatu reſpondere paratus, ut tunc utriuſque partis auditis rationibus, eamdem controverſiam dictante juſtitia terminare poſſimus.

CONCILIUM GENERALE LONDINI

Habitum (1) An. 16. regis Stephani, in media quadrageſima, Præſidente Theobaldo archiep. Cantuar. & Legato; cui interfuere rex Stephanus & Euſtachius filius ejus.

Ex Tom II. collect Anglicana.

ANno XVI. (regis Steph.) Theobaldus Cantuarienſis archiepiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus, tenuit concilium generale apud Londoniam in media quadrageſima, ubi rex Stephanus & filius ſuus Euſtachius, & Angliæ proceres interfuerunt, totumque illud concilium novis appellationibus infrenduit.

CON-

(1) Id eſt, anno Chriſti 1151. ad quem annum proinde hoc Concilium ſpectat, hic alieno loco poſitum.

ANNO CHRISTI 1141.

☞ REMENSE CONCILIUM

Anni 1141.

Samſone Deſpretz Archiepiſcopus Remenſis Privilegia & Poſſeſſiones Canonicorum S. Petri Caſleti, in Diœceſi Morinenſi confirmat anno 1141.

Diplomatibus Miceom. II. 1160.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Ego Samſon miſeratione Divina Remorum Archiepiſcopus dilectis in Chriſto Filiis ſuis S. Petri Caſſelenſis Eccleſiæ Canonicis, eorumque ſucceſſoribus in perpetuum.

Quia Domino largiente Pontificali Cathedræ indigni præſidemus, omnibus in commune fidelibus intra noſtræ Diœceſis ambitum conſiſtentibus tanto ſollicite ex debito Curæ Paſtoralis providere neceſſe habemus, quanto de reddenda pro eis ratione ante diſtrictum Judicem nos obligatiores eſſe cognoſcimus.

Eapropter petitionibus cariſſimi Confratris, & Coepiſcopi noſtri domini Milonis Morinenſis, & veſtris annuentes, bona veſtra, quæ venerabilis Comes Robertus Barbatus ſicut ab omni exactione, Vobis libera conceſſit, ita & *Nos* vobis Metropolitana, qua fungimur, authoritate confirmamus, adjicientes, ut quæcumque legitime poſſidetis, ſeu in poſterum poſſeſſuri eſtis firma & illibata Vobis permaneant. In quibus hæc propriis annotamus vocabulis.

Sex Berquarias terras duarum Præbendarum.

Curtem de Fleterne in Caſtellatura Turnenſi.

Terram de Hotkerka cum toto ſervitio, excepto equitatu equitum extra Patriam: & Miniſter Villæ miniſterium ſuum tantum a Præpoſito & Fratribus recipiat, & eis ſolis de Miniſterio reſpondeat.

Curtem de Biſſingeſela in Caſtellatura Bergenſi.

Duas etiam partes decimarum novarum terrarum a tempore Comitatus prænominati Comitis Roberti cultarum vel colendarum in Caſtellatura S. Audomarenſi, Caſſelenſi, Curtracenſi.

Curtem de Renteka; Curtem ad pedem montis Caſſelenſis; quartam partem Allodii Radulfi Canonici, in terris arabilibus, in pratis, in virgultis, & molendino; terras in Stapalis, in Haſbroc; Altare de Herſinga, Altare S. Nicolai in Burgo Caſſelenſi cum Hoſpitali domo ſub muro ad Orientem poſita.

Terram in Oſclara, terram Lamberti Præpoſiti, in Caſtellatura Brucburgenſi.

Concedimus inſuper vobis Præpoſiti liberam electionem, & totius ſimoniacæ peſtis inhibemus contagionem. Nullus Parochianum veſtrum abſque veſtra licentia recipere præſumat.

Ut autem hujus noſtræ Conſtitutionis Schedula rata, & inconvulſa permaneat, imaginis noſtræ impreſſione, & probabilium Perſonarum intitulatione eam corroborari fecimus.

Signum Josleni Sueſſionenſis Epiſcopi,
S. Joffredi Catalaunenſis Epiſcopi,
S. Guarini Ambianenſis Epiſcopi,
S. Nicolai Cameracenſis Epiſcopi,
S. Aluiſi Atrebatenſis Epiſcopi,
S. Milonis Morinenſis Epiſcopi,
S. Oddonis Abbatis s. Remigii,
S. Richardi Moſomenſis,
S. Salvini Abbatis S. Theodorici,
S. Albrici, S. Baſoli,
S. Nicolai, S. Nicaſii,
S. Urſionis Abbatis S. Dionyſii,
S. Guilielmi & Hugonis Archidiaconorum,
S. Leonis Decani,
S. Gervaſii Cantoris,
S. Henrici, Gregorii, & Emonis Presbyterorum,
S. Simonis,
S. Boſonis, Diaconorum,

Si quis vero huic noſtræ Conſtitutioni contraire temptaverit, divinæ ultioni ſubjaceat, & alienus a Corpore Domini Jeſu Chriſti fiat.

Actum Remis, & recitatum in Generali Synodo anno Incarnati Verbi milleſimo centeſimo quadrageſimo primo, Indictione IV. regnante Ludovico Francorum Rege anno IV. Archiepiſcopatus autem domini Samſonis anno II. Drogo Cancellarius recognovit, ſcripſit, & ſubcr.

ANNO CHRISTI 1142.

CONCILIUM WINTONINSE II.

In cauſa Anglicani regni celebratum anno Domini (1) MCXLII. feria II. poſt octavas Paſchæ, tempore Innocentii papæ II.

Vilielmus Malmesburienſis lib. 2. hiſtoriæ novellæ acta hujus concilii deſcribit his verbis: Feria ſecunda poſt octavas paſchæ Concilium archiepiſcopi Cantuariæ Theobaldi, & omnium epiſcoporum Angliæ, multorumque abbatum, legato præſidente, Wintoniæ ingenti apparatu inceptum. Si qui defuerunt, legatis & literis cauſas cur non veniſſent dederunt. Cujus concilii actio-

(1) Quæ poſt Regem Stephanum in Anglia captum contigere, inter quæ Concilium hoc VVintonienſe, & ſubſequens VVeſtmonaſterienſe, narrat Malmesburienſis complurium teſtis oculatus in lib. 2. hiſt. Novel. p. 187. & ſeqq. quæ tamen librariorum errore cum anno 1142. conjuncta ſunt; quod non animadvertens Labbeus hæc duo Concilia in eumdem an. 1142. diſtulit. Sed feriæ, aliæque temporum notæ in Malmesburienſi expreſſæ, ne in errorem trahamur, impediunt. Tradit enim Mathildem Imperatricem, & Robertum Comitem Gloſæ, ne in errorem trahamur, impediunt. Tradit enim Mathildem Imperatricem, & Robertum Comitem Gloſtriæ apud Henricum VVintonienſem Ep. S. Sedis Legatum nunciis egiſſe, ut ipſam tamquam Henrici regis filiam, in Eccleſiam & regnum reciperet; *XIV. Kalend. Martii eo anno prima dominica quadrageſimæ fuit*; ideoque anno Chriſti 1141. non vero inſequenti. Tum ſubdit Paſcha, poſt cujus octavas hoc Concilium celebratum fuiſſe 3. *Kal. April.* ideoque anno 1141. *Ex Pagio ad. An. Ch.* 1141. *n.* 8. *& ſeq.*

ANNO CHRISTI 1142.

actioni quia interfui, integram veritatem rerum posteris non negabo: egregie quippe memini. Ipsa die post recitata scripta excusatoria, quibus absentiam suam quidam tutati sunt, sevocavit in partem legatus episcopos, habuitque cum eis arcanum consilii sui: mox abbates, postremo archidiaconi convocati. Ex consilio nihil processit in publicum: volutabatur tamen per omnium mentes & ora, quid foret agendum.

Feria tertia hoc fere sensu legati cucurrit oratio: Dignatione papæ se vices ejus in Anglia tenere: ideoque per ejus autoritatem clerum Angliæ ad hoc concilium congregatum, ut de pace patriæ, quæ grandi periculo naufragabatur, consuleretur in medium. Tempore regis Henrici avunculi sui, singulare domicilium pacis in Anglia fuisse, ita ut per vivacitatem, animositatem, industriam ejusdem præcellentissimi viri, non solum indigenæ, cujuscumque potentiæ vel dignitatis essent, nihil turbare auderent, sed etiam ejus exemplo finitimi quicumque reges, & principes, in otium & ipsi concederent, & subjectos vel invitarent, vel impellerent. Qui videlicet rex, nonnullis ante obitum annis, filiæ suæ quondam imperatrici, quæ sola sibi proles ex desponsata quondam conjuge supererat, omne regnum Angliæ, simul & ducatum Normanniæ, jurari ab omnibus episcopis, simulque baronibus fecerit, successore masculo ex illa, quam ex Lotharingia duxerat, uxore careret. Et invidit, inquit, atrox fortuna præcellentissimo avunculo meo, ut sine masculo herede in Normannia decederet. Itaque quia longum videbatur dominam expectare, quæ moras ad veniendum in Angliam nectebat, in Normannia quippe residebat, provisum est paci patriæ, & regnare permissus frater meus. Enimvero quamvis ego vadem me apposuerim inter Deum & eum, quod sanctam ecclesiam honoraret, & exaltaret, & bonas leges manuteneret, malas vero abrogaret: piget meminisse, pudet narrare, qualem se in regno exhibuerit, quomodo in præsumptores nulla justitia exercita, quomodo pax omnis statim ipso pene anno abolita episcopi capti, & ad redditionem possessionum suarum coacti, abbatiæ venditæ, ecclesiæ thesauris depilatæ, consilia pravorum audita; bonorum vel suspensa vel omnino contempta. Scitis quoties eum tum per me, tum per episcopos convenerim, concilio præsertim anno præterito ad hoc indicto, & nisi odium nihil acquisierim. Nec illud quemquam, qui recte pensare velit, latet, debere me fratrem meum mortalem diligere, sed causam Patris immortalis multo pluris facere. Itaque quia Deus judicium suum de fratre meo exercuit, ut eum, me nesciente, in potestatem potentium incidere permitteret: ne regnum vacillet, si regnante careat, omnes vos pro jure legationis meæ huc convenire invitavi. Ventilata est hesterno die causa secreto coram majori parte cleri Angliæ, ad cujus jus potissimum spectat principem eligere, simulque ordinare. Invocata itaque primo, ut par est, in auxilium Divinitate, filiam pacifici regis, glorioſi regis, boni regis, & nostro tempore incomparabilis, in Angliæ Normaniæque dominam eligimus, & ei fidem & manutenementum promittimus.

Cumque omnes præsentes vel modeste acclamassent sententiæ, vel silentes non contradixissent, subjecit: Londinenses, qui sunt quasi optimates pro magnitudine civitatis in Anglia, nunciis nostris convenimus, & conductum, ut tuto veniant, misimus, eosque confido non ultra hanc diem moraturos: bona venia usque cras sustineamus.

Feria quarta venerunt Londinenses, & in concilium introducti, causam suam eatenus egerunt, ut dicerent missos se a communione quam vocant Londoniarum, non certamina sed preces afferre, ut dominus suus rex de captione liberaretur: hoc omnes barones, qui in eorum communionem jamdudum recepti fuerant, summopere flagitare a domino legato, & ab archiepiscopo, simulque omni clero, qui præsens erat. Responsum est eis a legato ubertim, & splendide, & quo minus fieret quod rogabant, eadem oratio quæ pridie habita. Adjectum etiam, non decere, ut Londonienses, qui præcipui habebantur in Anglia, sicut proceres, illorum partes fovarent qui dominum suum in bello relinquerant, quorum consilio idem sanctam ecclesiam exhonoraverat, qui postremo non ob aliud ipsis Londonienſibus favere videbantur, nisi ut eos pecuniis emungerent.

Interea surrexit, quidam, cujus nomen, si bene memini, Christianus, reginæ, ut audivi, clericus porrexitque chartam legato. Qua ille sub silentio lecta, voce, quantum potuit, exaltata, dixit non esse legitimam, nec quæ deberet in tanto præsertimque sublimium & religiosarum personarum conventu recitari. Præter cætera enim quæ reprehensibilia & notabilia erant scripta testem appositum, qui præterito anno, in eodem, quo tunc sedebant, capitulo, venerabiles episcopos maxima verborum affecerit contumelia. Ita illo tricante, clericus legationi suæ non defuit, sed præclara fiducia literas legit in audientia, quarum hæc erat summa: Rogabat regina obnixe omnem clerum congregatum, & nuncupatim episcopum Wintoniæ fratrem domini sui, ut eumdem dominum regno restituerent, quem iniqui viri, qui etiam homines sui essent, in vincula conjecissent. Huic suggestioni retulit legatus verba in eamdem sententiam, qua & Londinensibus. Illi communicato consilio dixerunt, se decretum concilii convicaneis suis relaturos, & favorem suum, quantum possent, præstituros. Feria quinta solutum est concilium, excommunicatis ante multis, qui regiarum erant partium, nominatim Willielmo Martello, qui quondam pincerna regis Henrici, tunc dapifer Stephani. Iste immaniter exulceraverat legati animum, multis rebus ejus interceptis & subreptis. Itaque multæ fuit molis, Londinensium animo permulcere posse, ut cum hæc statim post pascha, ut dixi, fuerint actitata, vix paucis ante nativitatem beati Joannis diebus imperatricem reciperent.

ANNO CHRISTI 1142.

CONCILIUM ANTIOCHENUM

Contra Radulphum patriarcham Antiochenum ſub præſidio Alberici Oſtienſis archiepiſcopi, & apoſtolicæ ſedis legati celebratum anno Domini MCLXII. tempore Innocentii papæ II.

Occaſionem concilii celebrati Tyrius lib. 15. cap. 15. bis verbis commemorat: Interea legatus quidam eccleſiæ Romanæ, Petrus nomine, natione Burgundio, Lugdunenſis archiepiſcopus, miſſus a domino Innocentio papa, ut cauſæ prædictæ debitum finem imponat, venit in Syriam, apud Accon applicans. Erat autem vir vitæ venerabilis, ſimplex, ac timens Deum, longævus, & jam in ſenium vergens. Qui ſtatim, ex quo Syriam ingreſſus eſt, Hieroſolymam orationis gratia profectus eſt: unde ſub compendio digreſſus, urgentibus eum prædictis Lamberto, & Arnulpho, ut Antiochiam, uti finem impoſiturus, acceleraret, Accon iterum pervenit: ubi gravi correptus ægritudine, antequam procederet, veneno, ut dicitur in potu miniſtrato, ſubito deficiens, in fata conceſſit. Prænominati autem patriarchæ adverſarii Antiochiam properantes, omnimodo deſtituti auxilio, ſpe quoque, quam de adventu legati conceperant, fruſtrati, viæ & laborum, quæ per tot pertulerant tempora, tædio fatigati, per interventores, quos ad hoc reputabant idoneos, pacem ſupplices poſtulant, reſtitutionem beneficiorum ſuorum implorant, accuſationi renuntiare parati, & fidelitatem exhibere. Lambertus in archidiaconatum reſtituitur: Arnulphus vero nihil humanitatis inveniens, principis iterum fretus auxilio, ſolita longanimitate iterum ad labores & iter accingitur: Romamque proficiſcens, iterum opportune & importune pulſat: tandemque precibus proterve inſiſtens, obtinet ut prædictus legatus, de quo nobis in præſenti ſermo eſt, in Syriam dirigatur. Qui Hieroſolymam, ut præmiſimus, adveniens, completis orationibus, dominum patriarcham & univerſos regni pontifices ad ſynodum convocans, apud Antiochiam pridie Kalendas Decembris celebrandam, illuc cum omni celeritate contendit.

De illis qui concilio interfuerunt, quæque in eo in cauſa patriarchæ geſta ſunt, hæc ſubjungit: Die igitur ſtatuta adfuerunt de diœceſi Hieroſolymitana dominus Willielmus patriarcha, Gaudentius Cæſarienſis archiepiſcopus, Anſhelmus Bethlehemita epiſcopus: adfuit & dominus Fulcherus Tyrenſis archiepiſcopus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ multum devotus & fidelis, in quo, tota legato ſpes erat conſummationis negotii: erat autem vir magnanimus, & diſcretus plurimum. Adfuit quoque cum duobus de ſuffraganeis ſuis, Bernardo videlicet Sidonienſi, & Balduino Berytenſi. De provincia autem Antiochena, quoniam viciniores erant, adfuerunt univerſi, quorum varia nimis & ab invicem diſſona erant deſideria. Nam Stephanus Tarſenſis archiepiſcopus, Gerardus Laodicenſis, Hugo Gabulenſis, epiſcopi, catholicorum contra dominum patriarcham fovebant cauſam. Franco autem Hierapolitanus, & Gerardus Coritienſis, Serlo quoque Apamienſis, licet eis ab initio adverſarius fuiſſet, converſus ad eum, domino patriarchæ ſuum manifeſte præſtabat patrocinium. Alii in neutram partem manifeſte videbantur declinare. Die ergo præfixa, reſidentibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, ex more, in eccleſia principis apoſtolorum, & pontificalibus indutis præſidente domino legato, & vices domini papæ obtinente, lectus ibi eſt in publico mandatorum domini papæ tenor. Quo perlecto diligentius, & plenius cognito, prodierunt in publicum accuſatores, Arnulphus ſæpe dictus, & Lambertus archidiaconus: qui licet prius cum domino patriarcha conveniſſet in dolo, & beneficii ſui obtinuiſſet reſtitutionem: tamen converſus in arcum pravum, denuo ſe conſtituit accuſatorem. Adjunctique ſunt eis alii etiam complures, videntes non ſatis proſpere tempora domino patriarchæ reſpondere. Hic etiam erat illud manifeſte verum deprehendere, quod Naſo noſter proverbialiter dicendum tradidit:

Cum fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Procedentes igitur in publicum auditorium accuſatores, paratos ſe dicunt, ſecundum juris regulas, porrectis libellis accuſatoriis, ad accuſandum procedere; & ſubire, ſi deficiant, talionem. Erant autem capitula, ſuper quibus propoſuerant eum impetere, ſchedulis inſcripta. Quædam de enormi & indiſciplinato, & contra regulas ſanctorum patrum, ejus in patriarchatum introitu: quædam de ejus incontinentia, & operibus ſimoniacis. His inſtanter poſtulantibus ut ſe præſentem exhiberet, mittuntur qui eum ad ſynodum ſolenniter invitent, & ut ad objecta veniat reſponſurus, moneant: qui omnino venire refutavit. Ea itaque die nihil amplius proceſſum eſt in verbo illo, niſi quod exhortatorios habuerunt ſermones ad invicem, ſicut moris eſt in talibus. Secunda iterum die, convenientes denuo, & ex ordine reſidentes, iterum citatorio edicto dominum patriarcham ſolenniter vocant: qui, ſicut & pridie, omnino venire noluit. Interim Serlo Apamienſis archiepiſcopus, in choro pontificum ſine veſte reſidens nuptiali, non enim more aliorum indutus erat pontificalibus, a domino legato convenitur, quare reliquis fratribus non conſonaret: & quare ad accuſandum, ſicut aliquando fecerat, non procederet. Reſpondit: Quod aliquando feci, inconſulto calore, & contra ſalutem animæ meæ, detrahens patri meo, & more maledicti Cham verenda patris diſcooperiens, operatus ſum: & nunc ab errore devio, me, autore domino, revocans, nec cum accuſare, nec judicare præſumptuoſe, tentabo; ſed pro ejus ſtatu & incolumitate paratus ſum uſque ad mortem decertare. Præcipitur ergo exire: & data in eum ſententia excommunicationis ſimul & degradationis, ſive juſte, ſive aliter, ab omni officio ſacerdotali & pontificali depoſitus eſt. Tantus enim timor domini principis, in partem legati nimium proclivis, omnes invaſerat, ut jam nulla contradicendi libertas alicui præſtaretur. Incendebat eumdem principem, minus providum, & indiſcretum, quidam Petrus Armoinus, præſidii civitatis cuſtos vir malitioſus ſupra modum, ſperans quod ſi patriarcham deponi contingeret, quemdam nepotem ſuum, Haymericum no-

ANNO CHRISTI 1139.

nomine, quem dominus patriarcha in ſuam perniciem ejuſdem eccleſiæ decanum fecerat, poſſet per ſeductum principem in ſedem illam provehere: quod & factum eſt. Serlo igitur, ſive de facto, ſive de jure depoſitus, Antiochia egrediens, in ſuam diœceſim ſe contulit: pervenienſque ad caſtrum Harenc, ægritudine præventus, & curarum anxius pondere, lecto decubuit, & converſus ad parietem, & injuriæ enormitatem non ferens, exſpiravit.

Tertia demum die iterum convenientes: & reſidentes ex ordine, tertio dirigunt qui dominum patriarcham peremptorio citent edicto, & ut veniat objectis reſponſurus, moneant. Qui utrum conſcientiam veritus an contra ſe ſynodum invidioſe collectam ſciens, & principis violentiam timens, pro certo compertum non habemus, venire, ſicut & prius, omnino negavit. Erat autem in palatio ſuo, cum ſuis familiaribus, multo ſtipatus equitum & popularium comitatu: confluxerant enim ad ejus ſubſidium univerſi de civitate: qui niſi principis timuiſſent potentiam, legatum cum univerſis qui in ejus depoſitionem convenerant, urbe cum ignominia parati erant depellere. Videns ergo legatus quod ad ſe venire nolebat patriarcha, ſe domini principis confiſus patrocinio & viribus, in palatium aſcendit, ibique data in eum depoſitionis ſententia, annulum & crucem compulit violenter reſignare: inde, jubente legato, principi traditus, & vinculis miſerabiliter alligatus, tamquam vir ſanguinum ignominioſe tractatus, apud monaſterium ſancti Simeonis, juxta mare, in monte eminentiſſimo ſitum, carceri mancipatus eſt. Fuit autem idem dominus Radulphus, nam nos ipſi in noſtra pueritia vidimus eum, vir ſpecie decorus, procerus corpore, oculis aliquantulum obliquis, non tamen ad indecentem modum, litteratus mediocriter, ſed facundus plurimum, & jucundiſſimi ſermonis, multam habens gratiam, liberalis admodum, militarium, ſed & ſecundæ claſſis, favorem non modicum aſſecutus, promiſſorum & pactorum facile immemor, in verbo ſuo varius & inconſtans, ſubdolus, ac nimium in omni via ſua multiplex, providus & diſcretus in eo ſolo repertus imprudentior, quod adverſarios, quos ſibi merito ſuſcitaverat, in gratiam ſuam redire volentes, non admiſerat. Dicebatur etenim, & vere ſic erat, arrogans, & de ſe plus æquo præſumens: unde in eum devenit caſum, quem, ſi aliquantulum circumſpectius ſe habuiſſet, facile potuiſſet declinare. Captus ergo, & catenatus, in monaſterio diu detentus, tandem elapſus, Romam profectus eſt. Ibi aliquatenus gratiam ſedis apoſtolicæ aſſecutus, dum redire maturaret, veneno hauſto, ſceleris miniſtro porrigente, neſcimus quo, miſerabiliter interiit: in ſeipſo, quidquid utraque fortuna facere poterat, alter Marius, plenius expertus. *Hucuſque Tyrius.*

Baronius de tempore incertus, de hac & Hieroſolymitana ſynodo, plura anno 1136. *num.* 30. *& ſequentibus conjungit.*

CONCILIUM WESTMONASTERIENSE

Die octavarum S. Andreæ, (1) præſidente Henrico Wintonienſi epiſcopo ſedis apoſtolicæ legato, ubi rex Stephanus præſens quæritur de injuriis a populo ſuo ſibi illatis.

Willemus idem Malmesburienſis. Interea legatus, *inquit*, immodici animi Pontifex, qui, quod ſemel propoſuiſſet, non ineffectum relinquere vellet, concilium pro jure legationis ſuæ apud Weſtmonaſterium die octavarum S. Andreæ cogit. Ejus concilii actionem non ita exacta fide pronuncio, ut ſuperioris, quia non interfui. Auditum eſt, lectas in eo litteras domini apoſtolici, quibus modeſte legatum argueret, quod liberare fratrem ſuum diſſimulaſſet. Delicti tamen ſuperioris gratiam facere, & magnopere cohortari, ut quocumque modo, vel eccleſiaſtico, vel ſæculaſi poſſet, ad germani liberationem accingeretur. Regem ipſum in concilium introiſſe, & apud ſanctum conventum querimoniam depoſuiſſe, quod homines ſui & eum ceperint, & afflictionem contumeliarum paulo minus extinxerint, qui juſtitiam eis nunquam negaſſet. Ipſum legatum magnis eloquentiæ viribus factorum ſuorum invidiam tentaſſe alleviare; quod ſcilicet imperatricem non voluntate, ſed neceſſitate recepiſſe: quippe cum recenti adhuc fratris ſui clade (omnibus comitibus, vel fugatis, vel eventum rei ſuſpecta mente præſtolantibus) ipſa cum ſuis muros Wintoniæ circumſonaſſet, ipſam quæcumque pepigerat ad eccleſiarum jus pertinentia obſtinate fregiſſe: quin etiam certis autoribus ad ſe delatum, eam & ſuos non ſolum dignitati ſuæ, ſed & vitæ ſtruxiſſe inſidias. Cæterum Deum, pro ſua clementia, ſecus quam ipſa ſperaſſet negotia, vertiſſe, ut & ipſe perniciem vitaret, & fratrem ſuum vinculis eximeret. Itaque jubere ſe de parte Dei & apoſtolici, ut regem voluntate populi, & aſſenſu ſedis apoſtolicæ junctum, quantis poſſent viribus enixe juvarent; turbatores vero pacis, qui comitiſſæ Andegavenſi faverent, ad excommunicationem vocandos, præter eam, quæ Andegavorum domina eſſet.

Hæc verba ejus non dico, quod omnes clerici gratis animis exceperint: certe nullus expugnavit, omnes vel metu, vel reverentia frænarunt ora. Unus fuit laicus Imperatricis nuncius, qui palam legato interdixit, ne per fidem quam ei pactus fuerat, quicquam in illo concilio ſtatueret, quod ejus honori adverſum foret: fidem ab eo hanc factam Imperatrici, ne fratrem ſuum ullo auxilio juvaret niſi forte viginti ei milites, nec plures mitteret. Quod in Angliam ipſa veniſſet, frequentibus epiſtolis ejus factum; quod regem cepiſſet, quod in captione tenuiſſet, ipſo potiſſimum connivente actum. Dixit nuncius hæc, & alia pleraque magna verborum auſteritate, nihil omnino legato blanditus. Nec vero ullo ſermonum pondere ille moveri potuit, ut iram proderet, ſemel incepti ut prius dixi, non ſegnis executor. Fuit ergo hic annus, cujus tragedias compendio digeſſi, fatalis & pene pernicioſus Angliæ: in quo, cum aliquo modo ſibi ad libertatem reſpirandum putaſſet, rurſus in ærumnam recidit, & niſi Dei miſericordia mature occurrat, diu hærebit.

CON-

(1) Anni 1141. ut ſupra diximus ad Concilium Wintonieſe.

ANNO CHRISTI 1142.

ANNO CHRISTI 1142.

CONCILIUM LATINIACENSE

Ab Ivone cardinale presbytero S. A. L. celebratum, Innocentio II. pontifice, & Ludovico VII. Francorum rege, anno Christi MCXLII.

In quo compositæ multæ controversiæ, & ea præsertim, quæ inter Atrebatensem episcopum, & monachos Marchianenses, orta erat.

Labbei Conc. T. X.

ORta inter Atrebatensem episcopum, & monachos Marchianenses controversia, de abbatis electione, quam hi plane sibi liberam contendebant: eo res devenit, ut excommunicati ab episcopo monachi Romanum adierint pontificem, a quo episcopalia acta resciſſa sunt, missusque deinde in Gallias legatus, qui Marchianensibus electionis liberæ privilegium in concilio confirmavit. Quæ cum in libris de miraculis S. Rictrudis descripta sint, ex iis id duntaxat, quod ad concilium attinet, hic repræsento. Deinde transactis admodum paucis diebus, quidam Romanæ sedis legatus in Franciam directus est, ut faceret judicium injuriam patientibus, & extra Alpes summi pontificis partes explicaret. Hic apud Latiniacum concilium convocavit: ad quod episcopi cum abbatibus, & infinito cleri numero, confluxerunt. Multa quæ digna erant correctione, ibi discussa & resciſſa sunt. Dum vero oppressus clamat, vel oppressor partem suam nititur defendere, causam inter episcopum & Marchianenses monachos diu ventilatam, episcopus, & qui ei adhærebant, recordati sunt. Et dum cardinalis presbyter quæreret quid causæ esset, quod Marchianenses non venissent plenam justitiam accepturi: qui episcopo favebant, illos tanquam refugas justitiæ, nunquam venturos responderunt. Qui enim, inquiunt, in spiritu mendacii Romam profecti sunt, qua fiducia vel temeritate, præsentibus iis, qui eos intus & in cute norunt, conventui sanctorum se manifestare præsumerent? Sic dum in absentes falsitatis crimen intenditur, ecce fratres idem qui Roma insperato redierant, ad eumdem locum accurrentes, celebri illo conventu alacriter salutato, se medios ingesserunt. Ad quorum præsentiam, eo quod nunquam venturi dicerentur, legatus qui eos Romæ noverat, hilarior factus assurrexit eis, & annuens ut sederent, non modicum coram omnibus honorem eis exhibere dignatus est. Post paululum, eo jubente, unus ex iisdem fratribus stans in medio, quæcumque Romano pontifici innotuerant, cuncta per ordinem in auribus omnium memoriter repetere non distulit. Ad quem legatus, Verbum, inquit, frater, quod nunc dixisti, maxime consonat illi, quod Romæ locutus es: ad rem pertinens nihil additum, vel prætermissum est. Nam cum præsens essem, omnia hoc ordine te prosecutum satis recordor: & nunc vobis tacentibus, venerabili episcopo, qui adversum vos agit, respondendi facultas tribuitur. Respondentibus episcopis, qui partem illius tuebantur, Pater sanctissime, cum consilio responsurus est episcopus: Justitia, inquit ille, fratres carissimi, petitioni vestræ refragatur. Isti quippe fratres advocatum non habuerunt, & absque consilio locuti sunt: æquum est quemcumque stantem ex adverso inconsultum, & absque advocato respondere. Videns itaque episcopus, quod ad respondendum dictante justitia inducias habere non poterat, sed deceptum, & fraternas irrogando injurias graviter peccasse, coram omnibus confessus est. Nam sicut vir sapiens præcavens sibi in futurum, dicebat, se malle confundi coram illo celebri conventu, pro eo quod modum corrigentis excesserat, quam ad diem districti examinis cum noxa hac venire impunitum. Audiens hoc legatus, & inclinans se ad Bernardum Clarævallis abbatem, (erat enim propter) dulcis scilicet memoriæ virum: Audisti, inquit, fratris & coepiscopi nostri confessionem pro humilitate tanti sacerdotis omni laude dignissimam? ubi ergo fuit tuæ sanctitatis discretio, cum litteras tam detestabiles, & multæ amaritudinis nota respersas, Romam adversus fratres innoxios misisti? Ad quem ille, Peccavi, inquit, & culpam humiliter confiteor, quia ignoranter feci. Credidi nunciis episcopi, & uterque nostrum uno eodemque spiritu deceptus est. Quibus salubriter confessis indulta venia, episcoporum qui convenerant procurante sapientia, alterutrum reconciliati sunt; & qui discordes ad invicem illuc venerant, amici redierunt. Patribus tamen illis postulantibus, ut abbati qui per episcopum fuerat assumptus, non depositio cura pastoralis crederetur: legatus indignæ petitioni nequaquam voluit adquiescere, quia electionem hanc appellatio prævenerat. Immo, inquit, patres carissimi, cessatis omnibus recens institutis, juxta apostolicam traditionem, Marchianensibus electionis liberæ privilegium restituitur: quibus etiam, si idoneam judicaverint personam, abbatem quem ante appellationem elegerant, habere licebit. *Hactenus ex libro secundo miraculorum S. Rictrudis.*

Legati vero nomen quod acta illa non produnt, discimus ex supplemento Roberti de Monte ad ann. MCXLII. *simul & alia quæ eodem in concilio gesta, inde colligimus.* Radulphus, *inquit*, Viromanduorum comes, Eleonora uxore sua dimissa, Petronillam Guillelmi X. Aquitanorum ducis filiam ducit. Quamobrem instante Theobaldo Campaniæ comite, mittitur Romanæ sedis legatus Ivo, qui & Radulfum excommunicavit, & episcopos, Laudunensem Bartholomæum, & Noviomensem Simonem, & Silvanectensem Petrum, qui divortium illud fecerant, suspendit.

Hæc collegit Buzelinus noster Gallostandriæ lib. II. *cap.* XXI.

ANNO CHRISTI 1143.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM

Sub ejuſdem legati apoſtolici præſidio contra Armeniorum in fide errores celebratum ſub Innocentio papa II, circa annum Domini MCXLIII.

POſtquam Tyrius prædictis capitibus de Antiochenicilii actis egiſſet, de rebus in hac ſynodo geſtis iſta ait: Legatus igitur, depoſito patriarcha, & conſummatis apud Antiochiam pro quibus venerat negotiis, Hieroſolymam reverſus eſt: ubi uſque ad ſolennitatem paſchalem moram faciens, habito prius conſilio cum prælatis eccleſiarum, tertia poſt ſanctum paſcha die, una cum domino patriarcha, & epiſcoporum nonnullis, templum Domini ſolenniter dedicavit. Adfuerunt ibi dedicationis die multi tam de partibus ultramontanis, quam de ciſmarinis regionibus, magni & nobiles viri. Inter quos adfuit & dominus Joſcelinus junior, comes Edeſſanus, qui tunc in ſolennibus ſancti paſchæ diebus magnifice nimis in civitate moram faciebat. Qua celebritate completa convocatis archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, una cum domino patriarcha concilium celebravit, in primitiva & eccleſiarum matre ſancta Sion, tractans ibi cum eis de iis quæ inſtanti tempore videbantur convenire. Cui ſynodo interfuit maximus Armeniorum pontifex, immo omnium epiſcoporum Cappadociæ, Mediæ, & Perſidis, & utriuſque Armeniæ princeps, & doctor eximius, qui Catholicus dicitur. Cum hoc etiam de fidei articulis, in quibus a nobis diſſentire videtur populus ejus, habitus eſt tractatus, & ex parte ejus promiſſa eſt in multis correctio. Quibus rite peractis, prædictus legatus ad Acconenſem rediens civitatem, inde parato navigio Romam reverſus eſt. Clerus vero Antiochenus, & maxime qui in depoſitione domini Radulphi conſpiraverant, inſtinctu & ſuggeſtione principis, & maxime, ut dicitur, interventu munerum, elegerunt ſibi quemdam ejuſdem eccleſiæ ſubdiaconum, Haimericum nomine, Lemovicenſem, hominem abſque litteris, non ſatis honeſte: quem prædictus dominus Radulphus, arbitrans eum ſibi reddere obligatiorem & fideliorem amplius, in decanum ejuſdem eccleſiæ promoverat, ſpe fruſtratus. Nam ab ea die cum ejus adverſariis dicitur conveniſſe, & in benefactoris ſui, fidelitatis immemor, conſpiraſſe depoſitionem. Quod autem de ejus promotione factum eſt, Petrus quidam, cognomine Armenius, ejuſdem civitatis caſtellanus, artibus ſuis & multa munerum profuſione, aggreditur: & tam clerum quam principem ad id impuliſſe dicitur, eo quod ejus eſſet conſanguineus.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

Anno MCXLIII. Menſe Auguſto præſidente Michaele Oxita Patriarcha in Thomaite (*Triclinium id erat Patriarchale*) congregatum, quo Clemens Saſimorum, & Leontius Balbiſſæ in provincia Tyanenſi Pſeudo Epiſcopi, tamquam præter Canones ordinati, & Bogomilorum hæreſis, & impietatis rei damnati, & depoſiti ſunt.

Ex Allatio de Conſenſu Orient. & Occident. l. 2. c. 13. n. 3.

DEcretum factum in depoſitione Pſeudo-epiſcoporum, Saſimorum, & Balbiſſæ ex Diœceſi Tyanorum, qui præter Canones ordinati, tandem Bogomili deprehenſi ſunt, menſis Auguſti xx. die VI. Indictione VI. præſidente ſanctiſſimo domino noſtro, & Oecumenico Patriarcha, domino Michaele in Thomaite, conſidentibus magnæ ſanctitati illius ſanctiſſimis Præſulibus, Epheſino, Heracleenſi, Ancyrano, Nicomedienſi, Nicæno, Gangrenſi, Antiocheno Piſidiæ, Hierapolitano, Meſembrienſi, Bryſenſi, Garenſi, Gotthienſi; adſtantibus & illuſtribus Principibus. Ad nos hodie convenere, Imperatorio decreto, in memoriali ſanctiſſimi Metropolitæ Tyanorum Baſilii digeſto, Panſebaſtus, Sebaſtus, & magnus Drungarius, Beatiſſimus Epiſcopus Bulgariæ, & præclariſſimus Protoaſecreta cum noſtra mediocritate; & ſacra per nos Synodo coacta, judicium laturi de iis, pro quibus dictus ſanctiſſimus Præſul Tyanorum, ut ipſi conceditur, veluti regionis Antiſtiti, non acculatorio animo, duos Epiſcopos, Clementem, & Balbiſſæ Leontium, Bogomilicæ impietatis reos facit, tanquam qui prave & ſentiant & doceant, & hujuſce deteſtandæ ſectæ in plures Cappadocum animos diſſeminarint. Et conventus quidem propter hæc congrega-

Σημείωμα ἐπὶ τῇ καθαιρέσει γεγονὸς τῶν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας τῶν Τυάνων ψευδοεπισκόπων, τῶν τε Σασίμων, καὶ τοῦ Βαλβιάτου, ὡς παρὰ τοὺς κανόνας χειροτονηθέντων, τῷ καὶ Βογομίλων ἐς ὕστερον ἀπελεγχθέντων, μηνὶ Αὐγούστῳ κ. ἡμέρᾳ ἕκτῃ, Ἰνδικτιῶνος ἕκτης. Προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Μιχαὴλ ἐν τῷ Θωμαΐτῃ. συνεδριαζόντων τῇ μεγάλῃ ἁγιασύνῃ αὐτοῦ, καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων τοῦ Ἐφέσου, τοῦ Ἡρακλείας, τοῦ Ἀγκύρας, τοῦ Νικομηδείας, τῆς Νικαίας, τῶν Γαγγρῶν, τοῦ Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας, τοῦ Ἱεραπόλεως, τοῦ Μεσημβρίας, τοῦ Βρύσεως, τοῦ Γαρέων, καὶ τοῦ Γοτθίας, παρεισαμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων. Συνῆλθον αὐτοῖς σήμερον παρ' ἡμῖν βασιλικῆς ἐπιλύσεως τῇ ὑπομνήσει ἐγχαραχθείσης, τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Τυάνων Βασιλείου, ὅτε πανσέβαστος Σεβαστὸς, καὶ μέγας Δρουγγάριος, ὁ μακαριώτατος ἐπίσκοπος Βουλγαρίας, καὶ ὁ μεγαλοεπιφανέστατος πρωτοασηκρήτης συνδικάσαι τῇ τε ἡμῶν μετριότητι κελεσθέντες, καὶ τῇ παρ' ἡμῖν θείᾳ συνόδῳ, ἐφ' οἷς ὁ δηλωθεὶς ἱερώτατος ἀρχιερεὺς τῆς Τυάνων κατὰ τὸ ἐφεμβλὸν αὐτῷ, ὡς τῆς χώρας ἀρχιερεῖ, καὶ οὐχ ὡς κατηγόρῳ, λεγομένοις δυσὶ τισὶν ἐπισκόποις τῷ Κλήμεντι, καὶ τῷ Βαλβίασης Λεοντίῳ βογομιλικῆς ἀσεβείας προσάπτει αἰτίαν,

ὡς

ANNO CHRISTI 1143.

ὡς κακῶς καὶ διδάσκουσι, καὶ φρονοῦσι, καὶ τὰ τῆς τοιαύτης βεβήλου θρησκείας εἰς πολλοὺς τῶν Καππαδοκῶν ὀλεθρίως ἐνσπείρασιν. ἀλλ' ἡ μὲν συνέλευσις αὐτοῖς διὰ ταῦτα. ἐπεὶ δὲ καθάπερ τι προϋποφώνημα τῷ Τυάνων, μᾶλλον δὲ καὶ οἷόν τις προπαρασκευὴ τοῦ δικαστηρίου, τὰ περὶ τῆς τῶν δηλωθέντων ἐπισκόπων ἐγκαταστάσεως εἰς ζήτησιν προσενήνεκται, μηδὲ ἐπισκοπικῆς τούτους τετιμῆσθαι διατεινομένῳ ἀξείᾳ, ὡς εἴτε μηδαμῶς χειροτονηθέντας, εἴτε μὴν παρὰ τὰς τῶν ἱερῶν κανόνων διαταγὰς, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἐπισκοπικῆς ἀναξίους ὄντας ἀξίας. ἵνα καὶ ὁ ἀγὼν αὐτῷ μετὰ ταῦτα πρὸς ὁποίους ἆρα καὶ εἴη οὐδαμῶς ἀμφιβάλλοιτο. ὡς γοῦν ἤδη τὰ περὶ τούτων καὶ ἐξητάζετο, οὐ μακρᾶς τινὸς ἐδεήθη τῆς ἀποδείξεως, ἀλλ' ὥσπερ ὁ σοφός που φησὶ Σολομὼν, ἀνδρὶ παγίδα τὰ οἰκεῖα χείλη τυγχάνει, οὕτω δὴ καὶ οἱ αἰτιώμενοι περὶ τῆς ἑαυτῶν εἰς ἐπισκόπους χειροτονίας ἐρωτηθέντες, συνήγοροί τινες ἄντικρυς τῷ μητροπολίτῃ ἐφάνησαν ψηφισθῆναι μὲν ἐνταῦθα φάμενοι διὰ πόλεως ἐπὶ τοῦ ἀποιχομένου ἐκείνου ἱερωτάτου μητροπολίτου Τυάνων μοναχοῦ Ιακώβου πρὸς κλήρου, καὶ ἀρχιερέων συνήθως. εἶτα μετὰ καιρὸν ἐκείνῳ συνεξελθόντας εἰς τὴν τῶν Καππαδοκῶν δευτέραν τὰ Τυάνα χειροτονηθῆναι μὲν, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνου καὶ μόνου, διὰ τὸ μηδένα ἔχειν τὸν τούτῳ συλλειτουργήσαντα. ἐπεὶ οὖν οὕτω τούτων καὶ παρ' αὐτῶν καθομολογηθέντων, οὐδέν τι ἦν τὸ ἀμφίβολον παρὰ τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων χειροτονηθῆναι τούτους διάταξιν, ὡς τοῦ μὲν ἀποστολικοῦ καὶ πρώτου κανόνος ῥητῶς οὕτως ἐπισκόπων, ἢ δύο, ἢ τριῶν διατάσσοντος. τοῦ δὲ τετάρτου τῶν ἐν Νικαίᾳ τὸν πρῶτον καὶ τὸν ἐννεακαιδέκατον τῆς ἐν Αντιοχείᾳ συνόδου, καὶ μὴν καὶ τοῦ τῆς ἐν Καρθαγένῃ καὶ διαφόρων ἑτέρων αὐτὸ τοῦτο διαῤῥήδην θεσμοθετούντων τὸ χωρὶς τριῶν παρουσίας μηδένα χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον. διὰ ταῦτα ἔδοξε πᾶσιν ἡμῖν, καὶ διέγνωσθαι, ὁ τοὺς δηλωθέντας τούτους, ὡς εἴπομεν ἐπισκόπους, μηδὲ ἐπισκοπικῇ τετιμῆσθαι ὅλως ἀξίᾳ, ὡς καὶ ἀχειροτονήτους ἄντικρυς, διὰ τὸ τῆς χειροτονίας αὐτῶν ἀκανόνιστον. τούτων οὕτω διαγνωσθέντων, καὶ ἀποφανθέντων, ἐξεχωρήθη τὸ ἀπὸ τοῦδε τῷ μητροπολίτῃ Τυάνων ὡς ἀρχιερεῖ, καὶ τὰ ἐν τῇ κατ' αὐτὸν χώρᾳ προσαγγελλόμενα, εἴτε δὴ καὶ τολμώμενα ἐφειμένον ἔχοντι ἐξετάζειν, καὶ διορθοῦσθαι, προθῆναι καὶ ἐπὶ μέσου τὰ περὶ τῆς θρυλλουμένης κατ' αὐτῶν ἀσεβείας. ὥστε συνοδικῶς ἅμα τοῖς δοθεῖσι συνδικασταῖς ἐξετασθῆναί τε, καὶ λυθῆναι.

Σημείωμα, δι' οὗ διεγνώσθησαν οἱ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίαν προαφαιρεθέντες, ὡς παρὰ κανόνας χειροτονηθέντες ὅ, τε Σωσάνδρων μοναχὸς Κλήμης, καὶ ὁ Βαλβίσσης Λεόντιος ἐξ ἀναφορᾶς τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Τυάνων κυρίου Βασιλείου, τῆς τῶν Βογομήλων ὄντες μυσαρωτάτης αἱρέσεως. μηνὶ τῷ αὐτῷ, ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ. Προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Μιχαήλου ἐν τῷ Θωμαΐτῃ, συνδικαζόντων μὲν τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ ἐκ βασιλικῆς, καὶ θείας προστάξεως τοῦ πανσεβάστου Σεβαστοῦ, καὶ μεγάλου Δρουγγαρίου, τοῦ μακαριωτάτου πανσεβάστου Σεβαστοῦ, καὶ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρείας καὶ πανευγενεστάτου πρωτοασηκρήτης κυρίου Λεοντίου τοῦ Ικανάτου, συνεδριαζόντων δὲ καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων, τοῦ Αγκύρας, τοῦ Κυζίκου, τοῦ Νικομηδείας, τοῦ Τυάνων, τοῦ Αντιοχείας τῆς Πι-

A tus est: veruntamen, cum veluti quoddam Tyanensis præludium fuerit, immo vero tanquam judicii præparatio, inquisitio de statu conditioneque prædictorum Episcoporum, in quæstionem allata sunt, quibus nec Episcopali eos dignitate condecoratos fuisse contendit, tanquam nullo modo ordinatos, vel non ex Canonum præscriptis; ideoque Episcopali dignitate eos esse indignos, ut certamen ipsi postea, cum quibus ineundum esset, in dubium non verteretur. Dum itaque de his quæritur, non longo examine opus fuit, sed ut sapiens ait Salomon: Viro laqueus sunt propria labia. Sic & in judicium vocati, de sua in Episcopatum promotione interrogati, pa-
B lam Metropolitæ patrocinati sunt, suffragio quidem hac in Urbe electos fuisse sub defuncto illo sanctissimo Tyanorum Metropolita Jacobo Monacho, ad Clericatum & præsulatum, ut moris est, postea elapso tempore in secundam Cappadociam Tyana progressos, ordinatos fuisse, sed ab eo, & solo, cum nullum alium haberet, qui una cum eo celebraret. Cum itaque hac ratione hæc & ipsi confessi essent, nullum remanebat dubium, illos contra præscripta sacrorum Canonum ordinatos fuisse; cum Apostolicus primus Canon verbatim præcipiat, Episcopum ordinari ab Episcopis, vel duobus, vel tribus; & quartus Nicænæ primæ, & Antiochenæ Synodi
C decimus nonus, nec non & Carthaginiensis, aliique plurimi, hoc idem probari sanciant, absque trium Episcoporum præsentia neminem ordinari Episcopum. Præterea, visum est omnibus nobis, & determinatum, prædictos, ut diximus, Episcopos, neque Episcopali fuisse dignitate cohonestatos, propter eorundem ordinationem minime canonicam. His ita dijudicatis ac determinatis, facultas facta fuit Metropolitano Tyanorum, tanquam Præsidi, quæ in propria Diœcesi nunciantur aut audacter efficiuntur, examinandi & corrigendi, proferendique in medium, quæ de illorum impietate circumferuntur, ut in Synodo simul cum electis judicibus, examinentur & ter-
D minentur.

Sententia, per quam dijudicatum est, episcopali dignitate antea privatos, contra Canones ordinatos esse, tum Sosandrorum Monachum Clementem, & Balbissæ Leontium, ex relatione sanctissimi Metropolitæ Tyanorum, domini Basilii, cum essent ex secta execranda Bogomilorum, mense eodem, & eadem die. Præsidente sanctissimo & Oecumenico Patriarcha, Domino Michaele in Thomaite; simul judicantibus cum magna sanctitate illius, ex Imperatoria divinaque jussione, Pansebasto, Sebasto, & magno Drungario, beatissimo Pansebasto, Sebasto, & Archiepiscopo Bulgariæ, & nobilissimo Protoasecreta, domino Leontio Icaneto; considentibus etiam, & sanctissimis Antistitibus, Ancyrano, Cyziceno, Nicomediensi, Tyanensi, Antiocheno Pisidiæ, Dyrrhaceno, Alantensi,

Me-

ANNO CHRISTI 1143.

Medytensi, Mesembriensi, Bizyensi, Garensi, Gotthiensi; assistentibus etiam illustribus Principibus. Divinum zelum assumens secundum Icientiam sanctissimus Metropolita Tyanorum Basilius, non toleravit in sua Diœcesi patrari, quæ ipse audiverat a prætensis suis Episcopis, Leontio & Clemente Monachis, quos jam antea examinatos, a dignitate Episcopali removimus; & in publicum quoque non redarguere, & quomodo illi in multis circa orthodoxam religionem inconsulte aberrant, nobis patentius non ostendere, non ut accusator, & quasi ipse eorum impietatem in jucium vocaret; hæc quippe omnia & in nostro antea edito edicto judicata sunt & decreta; sed ut ageret, ne pelle ovina lupi absconderentur, sicque clam ab illis ovile Christi læderetur. Hodie penes nos constituit, suæ Diœcesis pium Canonicum Leonem, & ab ipso Leontio ordinatum, ut ipse referebat, tanquam qui res eorum ad amussim calleret, & magis quam ceteri omnes, eosdem redarguere posset; ut in conventu substitit, unaque cum eo etiam ii, qui in jus vocabantur, Monachus nempe Clemens & Leontius, illico scriptum Tyanæus Canonicus deprompsit, varias eorum actiones continens, multum præ se ferentes lubricum, palamque demonstrantes, earum auctorem non rectæ esse sententiæ, sed Bogomilica secta revera laborare. Scriptum erat compositum, ut ex signis, quæ in eo erant, deprehendebatur, a Clericis, & nobilibus, & habitatoribus fere omnibus Metropolis Tyanorum, has & similes actiones accusatis appingens, & doctrinam; Marito abstinendum a legitime sibi conjunctarum mulierum consuetudine, carne item & lacte & vino per tres annos; quibus decursis, sine ullo peccato illis uti fruique omnimodis posse; item, Neminem sæcularem salvari, licet omnis virtutis viam iniverit, nisi Monachus fiat; qui sacris initiati sunt, per septem dies a mutuo commercio impediri; Tondere licere homines invitis uxoribus, ut uxores invitis maritis; Nonnullos Christianos demortuos, insepultos, & absque cantu negligere, & neque vivos eosdem in pœnitentiam admitti; effodere projicereque Christianorum reliquias, tum intra tum extra Ecclesiam repositas. Peccatores esse affirmant, qui fato functi sunt, & Demones in defunctorum corporibus habitare: nullo modo permittendam esse Crucis adorationem, nisi inscriptum habeat: Jesus Chr. Filius Dei. Rebaptizasse & filios Christianorum, dicentes, peccatores esse, qui baptizarunt: & ordinasse mulieres Diaconissas, quibus consuetas Ecclesiæ petitiones facere permittunt, & sanctorum Evangeliorum lectionem; easque cum eodem Clemente Missæ sacrificium celebrasse: sanctas contrivisse imagines. De Cruce magni Archistrategi innumera miracula faciente dicunt, ea ex Diabolica operatione fieri: anathematizasse Deum, in quem credebant. Acacius Episcopus Christianus, his iisdem quorum erat scriptum, orthodoxus habitus. Ad hæc tradidisse mulieres Christianas in manus Infidelium, eo nomine

A σιδίας, τοῦ Δυῤῥαχίου, τοῦ Αλανίας, τοῦ Μαδύτων, τοῦ Μεσημβρίας, τοῦ Βιζύας, τοῦ Γαρέων, καὶ τοῦ Γοτθίας, παρισταμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων. Ἔνθεον ζῆλον ἀναλαβὼν κατ' ἐπίγνωσιν ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Τυάνων Βασίλειος, οὐκ ἠνέσχετο τὰ ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐνορίᾳ πολμηθῆναι αὐτῷ ἀκουσθέντα παρὰ τῶν τάχα ἐπισκόπων αὐτοῦ, ἤγουν, τοῦ μοναχοῦ Λεοντίου καὶ τοῦ μοναχοῦ Κλήμεντος. οὓς ἤδη προεξετάσαντες τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας καθείλομεν, μὴ καὶ εἰς τὸ ἐμφανὲς ἐξελέγξαι, καὶ ὅπως πολλά τινα περὶ τὴν ὀρθόδοξον οὗτοι θρησκείαν παρασφάλλονται ἀνοήτως καὶ ἡμῖν παραστῆσαι. σαφέστερον τοίνυν, οὐχ ὡς κατήγορος, οὐδ' ὡς αὐτὸς

B συνιστῶν κατ' αὐτῶν τὴν τῆς δυσσεβείας κατέγκλησιν. ταῦτα γὰρ ἤδη καὶ διὰ τοῦ προγεγονότος παρ' ἡμῶν σημειώματος προδιέγνωσαίτε καὶ προτετύπωται, ἀλλ' ὡς σπεύδων κωδίῳ προβάτου τοὺς λύκους μὴ ἐπικρύπτεσθαι, καὶ οὕτω λάθρα τὴν τοῦ Χριστοῦ παρ' αὐτῶν λυμαίνεσθαι ποίμνην, ἐνώπιον ἡμῶν τὴν σήμερον παρεστήσατο τὸν τῆς κατ' αὐτὸν τυγχάνοντα ἐνορίας εὐλαβῆ αὐτοῦ Λέοντα, τὸν καὶ παρὰ τοῦ Λεοντίου χειροτονηθέντα, ὡς αὐτὸς ἔλεγεν, ὡς καὶ ἀκριβῶς εἰδότα τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ ἐξελέγχειν αὐτοὺς τῶν ἄλλων πλέον ἰσχύοντα. ὡς γοῦν παρέστη τῷ συνεδρίῳ, συμπαρίσταντο δὲ καὶ οἱ καθ' ὧν ἡ αἰτίασις, ὁ μοναχὸς δηλονότι Κλήμης, καὶ ὁ Λεόντιος ἔγγρα-

C φος, εὐθὺς ὁ τοῦ Τυάνων κανονικὸς προκεκόμικε διαφόρους πράξεις τούτων διαλαμβάνων πολὺ περιφερούσας τὸ σφαλερὸν, καὶ φανερῶς παριστώσας τὸν τῶν τοιούτων ἐργάτην μὴ εὐσεβοῦς τυγχάνειν φρονήματος, τὰ δὲ τῆς τῶν Βογομήλων θρησκείας ἀληθῶς νοσεῖν. τὸ δὲ ἔγγραφον ἦν μὲν ἐκτεθειμένον, ὥσπερ ἐφαίνετο ἀπὸ τῶν ἐμφερομένων αὐτῷ σιγνογραφιῶν, παράτε τῶν κληρικῶν, καὶ ἀρχόντων, καὶ οἰκητόρων ἁπλῶς τῆς μητροπόλεως τῶν Τυάνων, τοίας δέ τινας πράξεις τοῖς αἰτιωμένοις προσμαρ-

D τυροῦν. διδαχὴν τούτους ἄνδρας ἀπέχεσθαι τῆς τῶν νομίμων τούτοις συναφθεισῶν γυναικῶν συνουσίας, κρέατός τε καὶ γάλακτος, καὶ ἰχθύος, καὶ οἴνου, ἄχρι χρόνων τριῶν ἀποχὴν. μετὰ δὲ ταῦτα ἀποκριμάτιστον παντελῆ τῶν τοιούτων ἀπόλαυσιν. ἑτέραν, τὸ μηδένα σώζεσθαι κοσμικὸν, κἂν πᾶσαν ἀρετὴν διαπράξηται, εἰ μὴ μοναχὸς γένηται, τὸ, τοὺς ἱερολογηθέντας ἄχρις ἑπτὰ ἡμερῶν τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας κωλύειν. τὸ, ἀποκείρειν ἄνδρας παρὰ γνώμην τῶν γαμετῶν, καὶ γυναῖκας παρὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν θέλησιν. τὸ τινὰς θανόντας Χριστιανοὺς ἀτάφους, καὶ ἀψάλτους καταλιμπάνειν, καὶ μηδὲ ζῶντας δέχεσθαι αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν. τὸ, ἐξανασκάψαι,

E καὶ λείψανα Χριστιανῶν θεμμένα, ἔξωθέντε καὶ ἔσωθεν τῶν ἐκκλησιῶν, ἁμαρτωλοὺς εἶναι λέγουσι τοὺς τελευτήσαντας, καὶ δαίμονας ἐγκατοικεῖν τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων. τὸ, μὴ συγχωρεῖσθαι ἄλλως προσκυνεῖσθαι σταυρόν, εἰ μὴ καὶ ἐπιγραφὴν ἐπιφέρηται. Ιησοῦς Χριστὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ. τὸ ἐξαναβαπτίσαι καὶ παιδία Χριστιανῶν, λέγουσι ὅτι, ἁμαρτωλοί εἰσιν οἱ βαπτίσαντες, καὶ χειροτονῆσαι γυναῖκας διακονίσσας, καὶ ἐπιτρέπειν αὐταῖς τὰς συνήθεις ἐκκλησιαστικὰς αἰτήσεις ποιεῖσθαι, καὶ τὴν τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ἀνάγνωσιν, καὶ συλλειτουργῆσαι ταύτας μετὰ τοῦ Κλήμεντος. τὸ, ἁγίας καταστρέψαι εἰκόνας. τὸ, περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ μεγάλου ἀρχιστρατήγου ἀπειροπληθῆ ποιοῦντος θαυμάσια λέγειν, ὅτι ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας ταῦτα ποιεῖ. τὸ, ἀναθεματίσαι καὶ τὸν θεὸν, ὃν ἐπίστευσεν. Ακάκιος ἐπίσκοπος Χριστιανὸς αὐτοῖς τούτοις, ὧν ὑπῆρχε

ANNO CHRISTI 1143.

quod mœchatæ fuiſſent. Hæc & ſimilia alia ſcripto illo indicante, poſtulabantur jam dicti ſæpius, ut ad hæc, ſi non ad omnia, reſponderent. Sed cum viderent, accuſatorem nimium enixeque inſtantem, Leontius rebaptizaſſe confeſſus eſt: idque feciſſe, quod a Sacerdote, pro compertis criminibus depoſito, poſt depoſitionem primus Baptiſmus factus ſit, quem tanquam dubium confirmare ipſe exoratus eſt. Quod factum maxime, Leontium non recte ſentire, comprobat; tanquam qui baptiſmum iterare auſus ſit, ſecundum execrandam Bogomilorum religionem; & licet hoc a Leone probatur, Sacerdotem depoſitum, primum illum baptiſmum feciſſe, non tamen omnino actio illa extra culpam fuerit. Præterea inſepulta, & abſque cantu, reliquiſſe cadavera mortuorum aſſeverabat Leontius; id tamen ſe præſtitiſſe fatebatur, quod mortui illi, dum viverent, ſceleribus ſe impiaſſent, nec illi, dum ad ſanam mentem hortabatur, morem gerere voluiſſent: tradidiſſe vero Chriſtianam quandam mulierem Ameræ fatebatur, quod cum fratre mariti impudens conſueſceret; cum alia ratione non poſſet malo videri. Ad hæc etiam ajebat, ſe divinum templum exuſſiſſe, quod cum non nemini, ſæpius adhortatus **** confeſſi ſunt. Qui porro ſcriptum detulerat, paratus erat etiam adductis teſtimoniis illa comprobare. Propterea hodie convenientibus cum noſtra mediocritate Judicibus, ad hoc idem electis, nobis omnibus peropportunum viſum eſt, & a nobis decretum, ad ſecuritatem legum, qui ad nos ſcriptum miſerunt, quod nemine diſcrepante a recta ratione aberrant, quæ in eo continentur, & immanem improbitatem & impietatem redarguunt ita ſentientium aut docentium; omnibus audientibus, conventus totius anathemati omnia ſubjiciantur. Quod ſtatim hodie coram vobis effecimus, dubiis omnibus, veluti extraneis, verbatim anathematizatis, in quibus porro dubietatis umbra ineſſe videtur, propter aliquos prætextus, ab ipſis adductos, ad propriam condemnationem abigendam eos, qui ſecundum Eccleſiam catholicam non ſentiunt, ſed ab extra ex ſe ipſis aliquid introducunt, anathemati ſubjicientes, ante vero omnia & ipſos, ſive palam, ſive clam, aut ſentiant aut doceant præter pia Catholicæ Eccleſiæ dogmata & doctrinam. Capita autem, ut germana omnino & inviolata conſerventur, præceptum eſt, ut tranſcripta ſubſcriptione eorum, qui ea anathematizarunt, foras item noſtri Dei amantis Chartophylacis inſcriptione communiantur, ſicque ad loca illa mittantur.

A πῆρχε τὸ ἔγγραφον ὀρθόδοξ@ γνωρίζομενος. πρὸς τύτοις ϗ τὸ, παραδῶναι γυναῖκας Χειςιανὰς εἰς χεῖρας ἐθνῶν προφάσει δῆθεν μοιχείας. ταῦτα ϗ ἄλλα τοιαῦτα τινὰ τῶ τοιύτω ἐγγράφω δηλῶντος, ἀπῄτῶντο οἱ μνημονευθέντες πολλάκις, πρὸς ταῦτα ἀπολογήσασθαι. ϗ εἰμὴ πρὸς πάντα. ἀλλ' ἐπείπερ ἑώρων τὸν κατήγορον σφοδρῶς ἀνιςάμενον, ὁ μὲν Λεόντιος ἀναβαπτισμὸν ποιῆσαι κατέθετο. πλὴν διὰ τὸ παρὰ ἱερέως καθαιρεθέντος ἐπιδήλοις ἐγκλήμασι μὴ τὴν ἐκείνου καθαίρεσιν τὸ πρῶτον βάπτισμα παρ' αὐτῶ γελεσθῆναι, ὃ ϗ ὡς ἀμφίβολον παρασῆσαι αὐτὸς ἀπῃτήθη. τῆτο γὰρ μὴ γενομένης μεγίςη τις παράσασις τὸ παραχθὲν ἐκ ὀρθῆ
B φρονήματ@ τῶ Λεοντίυ εἰσάγεται, ὡς ἀναβαπτισμὸν ποιῆσαι τολμήσαντ@ κατὰ τὴν βεβηλον τῶν Βογομήλων θρησκίαν, ὅπερ ϗ τότε παρὰ τῶ Λέοντος ἀποδειχθέντ@, ὡς καθηρημένος τυγχάνων ὁ ἱερεὺς τὸ πρῶτον ἐποιήσατο βάπτισμα, ὑδ' ὅτω παντάπασιν ἀκαταιτίατον γενόμενον. πρὸς δὲ τὸ καταλιπεῖν ἀτάφυς ϗ ἀψάλτυς νεκρὸς ὁμολογῶν ἦν ὁ Λεόντιος. ἔλεγε δὲ τῶτο ποιῆσαι, ὡς ἁμαρτανόντων ἐν ζωῇ τῶν τελευτησάντων, ϗ μὴ πειθομένων αὐτῷ συμβαλλόντι πρὸς διόρθωσιν ἀπιδεῖν. ϗ τὸ παραδῶναι δὲ χειςιανὴν γυναῖκα τινὰ τῷ ϖ τῷ κρ. (ita erat in manuſcripto) ἐκπροσωπῶντι τῷ Αμηρᾶ ὡμολόγει, δι' ἃ μοιχείαν
C εἰπὼν ἐπ' ἀδελφῷ τῆ ἀνδρὸς ὑπ' αὐτῆς τολμομένην τῶτο ποιῆσαι, ὡς μὴ δυσάρεσ@ ἄλλως ἀποκτείνῃ ἐπινοήσασθαι τὴ κακῆ. προσωμολόγει δὲ ϗ θεῖον κατακαῦσαι ναόν. ἀλλ' ὅτι, φησὶ, πολλάκις παραινέσας τινὶ χορ **** καθωμολόγησαν. ὁ δὲ προκομίσας τὸ ἔγγραφον ἕτοιμος ἦν, ϗ διὰ μαρτυρίας ταῦτα πιςώσασθαι. διὰ ταῦτα ϗ σήμερον σωελθόντων τῇ ἡμῶν μεξιότητι τ̃ δοθέντων ταύτη σωδικασῶν, δέον ἡμῖν ἅπασι δέδοκται, ϗ διώρισαι, ὥσε πρὸς πληροφορίαν τῆ πρὸς ἡμᾶς σειλάντων τὸ ἔγγραφον τῆ ὁμολογημένως τῆ ὀρθῆ παρασφάλλεσθαι λόγ@ τὰ τότω περιεχόμενα, ϗ πολλὴν ϖονηρίαν τε ϗ ἀσέβειαν καταβοᾶν τῶν ὅτω φρο-
D νούντων, ἢ διδασκόντων, ἐν ἐπηκόῳ τυτεί τῆ σωεδρίυ ἀνάθεματι τὰ πάντα ὑποβαλεῖν. ὅπερ δὴ ϗ αὐτίκα τῆι σήμερον ϲὠπιον ἡμῶν πεποιήκαμεν, τότε ἀμφίβολα πάντα, ὡς ἑτερόδοξα ῥητῶς ἀναθεματίσαντες. ϗ ἐφ' οἷς ἴσως ἀμφιβολίας ἦ ἐπισκίασμα, διά τινας προφάσεις παρ' αὐτῶν εἰσαχθείσας πρὸς τὴν τῆς ἑαυτῶν καταγνώσεως ἀποσείσησιν τὸς μὴ κατὰ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν φρονῦντας, ἀλλ' ἔξωθέντι παρ' ἑαυτῶν ἐσεισάγοντας ἀναθέμα ἢ κα-
E θυποβάλλοντες. πρὸ πάντων δέγε ϗ ἑαυτὸς, εἴ φανερῶς, εἴτε μὴ κεκρυμμένως, ἢ φρονήσαιεν, ἢ διδάξαιεν παρὰ τὴ ἀσεβῆ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ϗ δόγματα ϗ διδάγματα. τὸ μέντοι τῆ κεφαλαίων κατὰ σίχον διὰ τὸ ἀνόθλον πάντη σωτηρηθῆναι, ϗ ἀδιάβλητον, ὠφέλη μεταγραφὴν ὑπογραφῆναι μὴ παρὰ τῆ ἀναθεματισάντων αὐτὸν, ἐπιγραφῆναι δὲ ἔξωθεν ϗ παρὰ τῆ ἡμετέρυ θεοφιλῆς χαρτοφύλακος, ϗ εἰς τὴν χώραν ἀποσταλῆναι.

ANNO CHRISTI 1143.

CON-

ANNO CHRISTI 1143

CONCILIUM WINTONIENSE

Anno MCXLIII. *celebratum in quo controversia inter Theobaldum archiepiscopum Cantuariensem & Abbatem ac monachos Cantuar. tractata fuit.*

Ex Chron. W. Thorn. in ann.

Wilkins to. I. pag. 413.

ANno Dominicæ Incarnationis 1143. concilio adunato apud Wintoniam præsidente Henrico ejusdem civitatis episcopo, & apostolicæ sedis tunc legato, considentibus archiepiscop. Cant. Theobaldo cum fratribus & coepiscopis Roberto London. Jocelyno Salesburiæ, Alexandro Lincolniæ, Seyfredo Coyceſtriæ, Roberto Herefordiæ, Rodberto Bathonienſi, Rogero Ceſtriæ, Willelmo Dunelmiæ Hiſcelino Roſeſtriæ, Simone Wigorniæ, Adelulpho Karduliæ, Uthredo Clamorganiæ, una cum abbatibus & ceteris pluribus religioſis controverſia magna de prænominatis l. s. VII. d. inter Theobaldum archiepiſcopum & monachos ejuſdem, & Hugonem abbatem S. Auguſtini, ejuſdemque monachos jam diutius habita; quin etiam in conſiſtorio ſummi Pontificis Innocentii II. ſæpius agitatæ, tandem eodem Papa jubente mihi Henrico Wintonienſi epiſcopo in hac patria vices ſuas agenti, & Roberto Herefordenſi epiſcopo, ipſo Archiepiſcopo cum ſuis, & abbate cum ſuis eandem juſſionem ſingulis literis deferentibus, quia de illa cauſa plenior notitia in Anglia haberi poterat, commiſſa eſt terminanda. Congruo igitur tempore utraque parte ad præſignatum concilium evocata, cum didiciſſemus in privilegiis Romanorum Pontificum monaſterium S. Auguſtini, ut jus proprium ſedis Apoſtolicæ munientium, nulliuſque alterius ditioni ſubditum, abbatem & monachos prædicti loci neque ſubjectionem neque A conſuetudinem, neque reditum aliquem, ſeu in magno ſive in minimo archiepiſcopo & eccleſiæ Sanctæ Trinitatis ſolvere debere, licet ſupradictos L. S. VII. D. ſe jam diutius fateretur dediſſe pro oleo & Chriſmate nec aliter illa habere potuiſſe; quod etiam ſicut antea in præſentia domini Papæ ſupradicti, literis ejuſdem teſtantibus, ita & in noſtra ſe probaturos plurimis allegationibus & teſtibus offerebant; archiepiſcopum vero nullam honeſtam cauſam, de qua eoſdem denarios habuiſſet, vel exigere potuiſſet comperiſſemus; conſultum duximus tam anxiam cauſam, tam gravem utriuſque eccleſiæ laborem amicabili modificatione ſedare & matri eccleſiæ noſtræ Cantuar. cui nos epiſcopi profeſſi ſumus B debitum honorem, licet eccleſiæ B. Auguſtini videamur gravamini reſervare. Conſulimus utique & quodammodo coegimus abbatem & monachos, ut darent Archiepiſcopo & Eccleſiæ ſuæ poſſeſſionem aliquam liberam LX. ſol valentem, quippe ut potenti vicino & in multis perneceſſario utpote in datione olei & chriſmatis, in dedicandis Eccleſiis, in ordinibus faciendis, ceteriſque negotiis, prout poſtulatur; iſta videlicet conditione, ut illa poſſeſſione ſemel accepta, ſibi abinde proprium haberet, & eccleſia S. Auguſtini a prædictorum denariorum ſolutione in perpetuum foret libera, & ſecundum privilegia ſua maneret in omnibus quieta.

VITA ET EPISTOLÆ CÆLESTINI PAPÆ II.

CÆleſtinus II. natione Tuſcus, Guido antea vocatus, ex presbytero cardinale tituli ſancti Marci, juxta conſtitutionem Innocentii prædeceſſoris ſui, qua populus omnino a pontificis electione arcebatur, primus ſine ullis populi ſuffragiis, teſte Onuphrio, propter civile bellum quod a Romanis ſenatum reſtituere ſatagentibus imminebat, creatus eſt pontifex, tempore Conradi imperatoris, an. Domini 1143. illo die quo Innocentius II. e vivis deceſſerat. Petrus Cluniacenſium abbas ſcripſit ad eum epiſtolam, apud Papirium Maſſonum extantem, qua continetur ipſum legitime electum initio pontificatus Romæ omnia pacata habuiſſe. Wilielmum Ebo- D racenſis eccleſiæ theſaurarium, hominem tunc temporis improbum, in ſedem Eboracenſem bis intruſum, ab Innocentio damnatum & fugatum, per ſurreptionem eccleſiæ Eboracenſis epiſcopum ordinavit & conſecravit, & contra S. Bernardum hac de re graviter conquerentem defendit. Cum, juxta Urſpergenſem menſibus quinque & diebus tredecim, ſecundum Ottonem Friſingenſem men- C ſibus fere ſex, pontificatum tenuiſſet, obiit anno Domini 1144. & ſepultus eſt Romæ in baſilica Conſtantiniana. Vaticanus codex de vitis pontificum iſta habet: Hic fecit ordinationem per menſem Decembrem, in qua creavit diaconos ſeptem, presbyteros per diverſa loca, & epiſcopos per diverſa loca ..... Defunctus eſt apud Palladium octavo Idus Martii, & in eccleſia Lateranenſi tumulatus.

EPISTOLA I. CÆLESTINI PAPÆ II. AD CLUNIACENSES.

Bz Tom. I. ſpicilegii

De ſui electione certiores facit Cluniacenſes, eorumque preces poſtulat. Claromontani epiſcopi culpam ipſis condonat.

Cæleſtinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro abbati, & monachis Cluniacenſ. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAritatem veſtram de ſtatu ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ ſolicitam cognoſcentes,

tes, quæ circa nos acta sunt, vobis significare curavimus. Notum igitur facimus dilectioni vestræ, quod Domino nostro bonæ memoriæ papa Innocentio, VIII. Kal. Octobris defuncto, & in Lateranensi ecclesia cum maxima cleri ac populi Romani frequentia tumulato, cardinales presbyteri & diaconi, una cum fratribus nostris episcopis & subdiaconis, clero ac populo Romano acclamante, partim & expetente, tertia die in ipsa ecclesia unanimi voto & pari consensu, me indignum, & prorsus tanti officii imparem, nescio quo Dei judicio, in Romanum pontificem concorditer elegerunt. Ego autem considerans, infirmitatem meam ad apostolicæ sedis culmen non posse pertingere: onus hoc malui declinare, ne in pastorali regimine, imparis administrationis actione succumberem. Sed quia contraire non est domini disponentis arbitrio, obedienter sequutus sum, quod misericors de me regentis manus voluerit operari. Dispositioni itaque Divini consilii colla submittens; tanto pondere pressum me recognosco: ut non per prophetiæ spiritum, sed per experimentum dicam: Incurvatus sum & humiliatus sum usquequaque. Tanta quippe occupationum onera deprimunt, ut ad superna vix aliquando animus erigatur. Multis causarum fluctibus quatior: & post illa quietis otia, quæ ante hoc officium me recolo habuisse, tantis tumultuosæ vitæ tempestatibus affligor, ut recte dicam: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.*

Unde, * fratres carissimi, per omnipotentem Dominum rogo, ut me sub hoc pastoralis curæ onere lassescentem orationum vestrarum intercessionibus adjuvetis: ut ejusdem omnipotentis Dei misericordiam totis nisibus, & plenis desideriis imploretis: quatinus mihi inter undas pelagi laboranti majestatis suæ dexteram porrigat, & sic naviculæ suæ præesse concedat, ut ad æternæ quietis portum cum susceptæ navis onere, ipso ducente, perveniam.

Nos autem Cluniacense monasterium tanquam B. Petri proprium, more prædecessorum nostrorum diligere volumus & fovere, & suam ei justitiam conservare.

Quod autem Claromontensis episcopus prætermita B. Lucæ festivitate a prædecessore nostro bonæ memoriæ papa Innocentio evocatus non venit, nec canonicam excusationem prætendit: pro vestra dilectione ad præsens æquanimiter toleramus.

Datum Laterani VIII. Idus Novembris.

II. AD EOSDEM.

ANNO CHRISTI 1143. Ex Biblioth. Cluniac.

Confirmatio S. Vincentii Salamanticensis in Hispania.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro Cluniacensi abbati ejusque fratribus, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm ex injuncto nobis a Deo apostolatus officio, universis Catholicæ ecclesiæ filiis debitores existamus. vobis tamen qui sanctæ Romanæ ecclesiæ specialius inhæretis, propensiori nos, convenit caritatis studio imminere. Ideoque tanquam specialibus B. Petri filiis paterna solicitudine providere volentes, ecclesiam S. Vincentii de Salamantica, quam frater noster Berengarius ejusdem civitatis episcopus, assensu prioris ejusdem loci, & carissimi filii nostri A. regis Hispaniæ, canonice vobis concessit, per præsentis vobis scripti paginam confirmamus. Si quis autem hujus nostræ confirmationis paginam sciens, contra eam venire tentaverit, omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, indignationem se noverit incursurum.

Datum Laterani VI. Martii.

AD TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ex Castejoni Primat. Tolet.

Ut aliquot parochias restituat A. episcopo.

DIlectus filius noster G. diaconus cardinalis, & apostolicæ sedis legatus, sicut ab ipso accepimus, fratri nostro Asturicensi episcopo varia præcepit, ut parochias de Tepolis, & Caldellis venerabili fratri nostro M. Aurienſi episcopo absque ulla conditione restituat. Ipse vero non tantum mandatum ipsius effectui minime mancipavit: sed in eisdem ecclesiis, ab eodem filio nostro pro contemptu & inobedientia interdictis, Divina officia celebravit. Verum quoniam ipsum viam universæ carnis ingressum esse accepimus: per præsentium tibi scripta mandamus, quod easdem parochias, infra quadraginta dies postquam præsens scriptum susceperis, juxta mandatum ejusdem filii nostri præfato episcopo integre restitui facias. Facta vero restitutione, cum Asturicensis ecclesia per Dei gratiam pastorem catholicum obtinuerit, si quam in eisdem ecclesiis se confidit habere justitiam, congruo loco, & tempore in tua præsentia utriusque partis causa audiatur, & fine debito terminetur. Quod si quis restitutionem ipsam temere impedire tentaverit: interdictum, quod prædictus filius noster cardinalis in eisdem ecclesiis posuit, firmiter facias observari. Datum Later. IV. Kal. Martii.

AD EPISTOLAS CÆLESTINI II.

APPENDIX.

AD GERHOUM PRÆPOSITUM REICHERSPERGENSEM

Solatur illum, quod multa sustineat ab adversariis, & ut ad se veniat, invitat.

Cælestinus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Gerhoo Richerispergensi præposito, salutem & apostolicam benedictionem.

SUper tribulationibus & angustiis, quas pro veritatis & justitiæ assertione dilecti filii nostri G. diaconi cardinalis attestatione te sustinere accepimus, paterna tibi affectione compatimur, & in quibus secundum Deum possumus, opem tibi, & consilium libenter impendimus. In quibus tanto majorem patientiam te oportet habere, quanto certius est, tuam industriam easdem persecutiones pro defensione justitiæ sustinere. Scis enim, nec novum esse nec insolitum, quod juxta apostolum, qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur ab impiis & dissi-

☞ milibus, quos Dominus in Evangelio consolatur, beatitudinem æternam illis repromittens, *Beati*, (inquit,) *qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Nos tamen pro debito officii nostri æmulis tuis obviare & censura ecclesiastica eos cohibere volumus. Unde per præsentia tibi scripta mandamus, quatenus proxima Dominica, qua legitur: *ego sum pastor bonus*, nostro te conspectui repræsentes, ut per te ipsum causa plenius cognita; quieti, & tranquillitati tuæ providere, & sicut dilecto filio opportune tibi subvenire valeamus.

ANNO CHRISTI 1143.

AD ALVISUM ATREBATENSEM EPISCOP.

Causam matrimonii cujusdam ad se advocat.

Cœlestinus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Alviso Atrebatensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex Baluz. Miscel. to. V. p. 418.

LIteras a tua fraternitate transmissas recepimus, & quod de consanguinitate inter carissimi filii nostri Stephani illustris Blesensis comitis filium & filiam nobilis viri Theodorici Flandrensis comitis in eis continebatur diligenter expendimus. Verum quoniam episcopos Galliæ in justitia & observatione mandatorum sedis apostolicæ tepidos invenimus, & idem filius noster ..... comes in causa matrimonii R. de Perona omnino inordinate & contra justitiam ab ipsis tractatus est, causam ipsam judicio sedis apostolicæ duximus reservandam. Si vero tu ipse, vel quislibet alius in causa canonice procedere volueritis, proxima Dominica, qua cantatur: *isti sunt dies*, &c. vos conspectui nostro præsentetis, ut in utriusque partis præsentia causam ipsam diligenter inquirere, & quod canonica æquitas dictaverit exinde statuere valeamus.

ANNO CHRISTI 1143.

Datum Laterani VIII. Idus Novemb.

☞ MOGUNTINUM CONCILIUM

In causa litis inter fratres monasterii SS. Petri, & Pauli Erfurtenses & Disibodenbergenses, Anno 1143. ab Henrico Moguntino celebratum.

Ibid. p. 444.

COncilii hujus acta nulla supersunt, præter tabulas compositæ litis inter monachos Erfurtenses & Disibodenbergenses (Disenberg) in diœcesi Moguntina. Tabulas hasce vulgavit Georgius Christianus Johannis in Spicilegio tabularum & literarum veterum pag. 119. ex quo hic habent lectores:

Ex Georg. Christ. Joan Spic. Tabul. p. 119.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Heinricus Dei gratia Moguntinensis ecclesiæ archiepiscopus, notum fieri volumus cunctis Christi fidelibus presentibus & futuris, quomodo Sancti Spiritus inspiratione & nostro aliorumque venerabilium, & religiosorum virorum, consilio determinata sit diuturna altercatio fratrum sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in Erphesfurt, & fratrum de sancto Disiboto super injustam prædii ablatione in Biscoferode. Multis annis plures synodos prædictorum monasteriorum abbates frequentaverunt, unique privilegia & vivos testes legitime traditionis coram presentare se posse proclamaverunt: sed nec justitiam, nec concordiam obtinere valuerunt. In generali ergo synodo, quam apud Moguntiam habuimus in mense martio, prædictorum cœnobiorum abbates in synodo surrexerunt, antiquam querimoniam super deprædatione locorum sibi commissorum replicaverunt, & justitiam synodi super hoc postulaverunt.

Placuit igitur nobis & venerabilibus abbatibus, religiosisque præpositis utriusque ordinis, aliisque sapientibus viris, tam ecclesiasticis, quam secularibus, ut non justitia, sed consilio duarum partium altercatio terminaretur: quod cum utræque partes laudassent, in id consilii totus conventus unanimiter concordavit, ut quicquid prædii de Biscoferode possessores injusti nostra auctoritate cogente sine pretii quantitate, æquitate suadente, remitterent, prædictorum fratres cœnobiorum inter se caritative perpetim dividerent: si aliquod pro redemptione dandum esset, æqualiter darent, redemptumque æqualiter possiderent; si una congregatio aliquid ex hoc prædio reacquireret, redemptum itidem cum alia partiretur.

Ergo notum sit unicuique, nos ejusdem prædii partem, curiam videlicet a Giselberto, quondam vicedomino, recepisse, & eam prædictis abbatibus æqualiter divisisse.

Item notum esse volumus, quod cella S. Martini juxta Falcanaha & prædia ad illam pertinentia, non sunt cum hoc prædio dividenda, quoniam dominus Ruthardus archiepiscopus, cujus nos vicem gerimus, ante plures annos cum prædium in Biscoferode ad Erphesfurt delegaret, suadente fratre suo, domino videlicet Diedone, qui eam sibi specialiter mansionem elegerat, eandem cellam cum prædiis ad illam pertinentibus SS. apostolorum principibus delegavit.

Et ut hæc omnia, quæ a nobis determinata sunt, & in hac carta prænotata, rata & inconvulsa permaneant, auctoritate, & sigilli nostri impressione corroboravimus, ut nulli post hæc liceat horum aliquid permutare vel irritum facere.

Harum autem rerum testes sunt.

Burchardus Argentinensis episcopus.
Anselmus Havelbergensis episcopus,
Hartmannus majoris ecclesiæ decanus & S. Stephani præpositus.
Henricus majoris ecclesiæ custos, & Erphesfurdiensis præpositus.
Gerlacus S. Victoris præpositus.
Arnoldus præpositus & camerarius.
Goteboldus Frislariensis præpositus.
Magister Wilehelmus.
Gotzbertus cantor & præpositus.
Adelhardus S. Severi præpositus.

Capellani.

Gotefridus. Conradus. Giselbertus.

Abbates.

Wernherus de S. Albano.
Folmarus Hirsaugiensis.

Cu-

Cuno S. Diſeboti.
Henricus S. Jacobi.

Regulares Præpoſiti.

Erenfridus de Winckele.
Antonius de Elefeſtat.
Guntherus de Lupoldesberg.

Comites.

Emicho de Linungen.
Conradus de Chireberch.
Dammo de Hagenovva.

A Wigger & frater ejus Gotefridus de Huſſe.
Retnerus de Werede.
Dudo de Ruſtenberg, urbis præfectus.

ANNO CHRISTI 1143.

Miniſteriales.

Embricho Rinegravius.
Dudo & Meingot frater ejus.
Ruthardus vicedominus.
Conradus de Geſmare.

Acta ſunt autem hæc anno dominicæ incarnationis MCXLIII. Indictione VI. regnante rege Conrado hujus nominis tertio.

CONCILIUM WINTONIENSE

In controverſia inter archiepiſcopum Cantuarienſem & monachos Cantuariæ, Anno 1143. *coactum.*

P. 445. Wilkins Brit. p. 422. Chron. hor. in 1143.

ANno Dominicæ Incarnat. MCXLIII. conſilio adunato apud Wintoniam, præſidente Henrico, ejuſdem civitatis epiſcopo, & apoſtolicæ ſedis tunc legato, conſidentibus archiepiſcopo Cant. Theobaldo, cum fratribus & coepiſcopis Roberto London. Jocelyno Salesburiæ, Alexandro Lincolniæ, Seyfredo Cyceſtriæ, Roberto Herefordiæ, Rodberto Bathonienſi, Rogero Ceſtriæ, Willielmo Dunelmiæ, Aſcelino Rofeceſtriæ, Simone Wigorniæ, Adelulfo Karduliæ, Uthredo Glamorgamiæ una cum abbatibus, & cæteris pluribus religioſis, controverſia magna de prænominatis l. s. VII. d. inter Theobaldum archiepiſcopum, & monachos ejuſdem, & Hugonem abbatem S. Auguſtini ejuſdemque monachos jam diutius habita: quin etiam in conſiſtorio ſummi pontificis, Innocentii II. ſæpius agitata, tandem eodem papa jubente mihi Henrico, Wintonienſi epiſcopo in hac patria vices ſuas agenti, & Roberto Herefordenſi epiſcopo, ipſo archiepiſcopo cum ſuis, & abbate cum ſuis eandem juſſionem ſingulis literis deferentibus, quia de illa cauſa plenior notitia in Anglia haberi poterat, commiſſa eſt terminanda. Congruo igitur tempore, utraque parte ad præſignatum concilium evocata, cum didiciſſemus in privilegiis Romanorum pontificum monaſterium S. Auguſtini, ut jus proprium ſedis apoſtolicæ munientium, nulliuſque alterius ditioni ſubditum, abbatem & monachos prædicti loci, neque ſubjectionem, neque conſuetudinem, neque reditum aliquem, ſeu in magno, ſive in minimo, archiepiſcopo, & eccleſiæ ſanctæ Trinitatis ſolvere debere, licet ſupradictos l. s. VII. d. ſe jam diutius fateretur dediſſe pro oleo & chriſmate, nec aliter illa habere potuiſſe, quod etiam ſicut antea, in præſentia domini papæ ſupradicti, literis ejuſdem teſtantibus, ita & in noſtra ſe probaturos plurimis allegationibus & teſtibus offerebant; archiepiſcopum vero nullam honeſtam cauſam, de qua eoſdem denarios habuiſſet, vel exigere potuiſſet, comperiſſemus; conſultum duximus tam anxiam cauſam, tam gravem utriuſque eccleſiæ laborem amicabili modificatione ſedare, & matri eccleſiæ noſtræ Cantuar. cui nos epiſcopi profeſſi ſumus debitum honorem, licet eccleſiæ B. Auguſtini videamur gravamini reſervare. Conſuluimus utique, & quodammodo coegimus abbatem & monachos ut darent archiepiſcopo & eccleſiæ ſuæ poſſeſſionem aliquam liberam LX. ſ. valentem, quippe ut potenti vicino, & in multis perneceſſario, utpote in datione olei, & chriſmatis, in dedicandis eccleſiis, in ordinibus faciendis, cæteriſque negotiis, prout poſtulatur; iſta videlicet conditione, ut illa poſſeſſione ſemel accepta, ſibi abinde proprium haberet, & eccleſia S. Auguſtini a prædictorum denariorum ſolutione in perpetuum foret libera, & ſecundum privilegia ſua maneret in omnibus quieta.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

Sub Michaele Patriarcha, qua anno 1143. 6. Octobris Nipho Monachus ſectæ Bogomilicæ dux, in Periblepti monaſterium amandatur, ac deinde die 3. Februarii inſequentis in locum remotiorem ablegandum decernitur.

Allatio infenſu & Oc. l. 2. n. 3.

Σημείωμα γεγονὸς ἐπὶ τῷ περιορισμῷ, ᾧ ἐὰς τὸν μονὸν τῆς περιβλέπτε, τὸ Βογομήλε, ἡ παμβεβήλε Νίφων. μηνὸς Ὀκτωβρίε α. ἡμέρα ς. Ινδικτιῶνος ἑβδόμης. Προκαθημένε τὸ ἁγιωτάτε ἡμῶν δεσπότ καὶ οἰκεμενικὸ πατριάρχ κυρ Μιχαήλ ἐν τῷ Θωμαΐτῃ· συνεδριαζόντων τῆ μεγάλη ἁγιωσύνη αὐτὸ τὸ πανευβάσε Σεβαστὸ, καὶ μεγάλε Δρουγγαρίε, τὸ μακαριωτάτε Σεβαστὸ, καὶ ἀρχιεπισκόπε Βουλγα-

ES Tentia lata relegationis in Monaſterium Periblepti, Bogomili, & inſignis omnibus notis turpitudinis, Niphonis, menſis Octobris 1. die ſexta, Indictione ſeptima. Præſidente ſanctiſſimo domino noſtro, & Oecumenico Patriarcha, domino Michaele in Thomaite, conſidentibus magnæ Sanctitati ejus Panſebaſto Seb aſto, magno Drungario, Beatiſſimo Sebaſto, & Archiepiſcopo Bulgariæ, & nobiliſſimo Protoaſecreta Icanato, & ſanctiſſimis

ANNO CHRISTI 1141.

mis Antiſtitibus, Ancyrano, Cyziceno, Nicomedienſi, Nicæno, Tyanenſi, Antiocheno Piſidiæ, Dyrrhaceno, Alanienſi, Madytenſi, Meſembrienſi, Byzienſi, Garenſi, Gotthienſi: aſſiſtentibus & illuſtribus Principibus Non paucis neque bonis, mediocritas noſtra, quæ multorum ſermone jactantur, nunciis auditis de Monacho Niphone, quæ multis eum infamis onerant, quin immo Scriptione ipſius conſpecta, ad pleroſque nomine eorum, qui in Cappadocia ſunt, miſſa, quam propriam eſſe & ipſe confeſſus eſt; & quod univerſam Eccleſiam convitiis obruat, hæreticos omnes appellans, quemadmodum pius Secreticorum Domeſticus Baſilius Cyminianus; & Georgius Secreticus Deutereuontis, & Joannes Secreticus Oenochoi, ad illum a nobis miſſi, retulerunt; nonnulli quoque ex Cotyai Monaſterio Monachi, & alii multi præſtantes viri: conſtituit ſemetipſum & ſimul & bis ante ſacram congregationem; quæ forte quidem nonnulla ex illis, quæ nos audivimus, examinaſſet, & abſolutum judicium tuliſſet de iis, quæ audiit, & quamnam ille ſententiam tueretur; veruntamen cum videret; majore diuturnioreque perquiſitione res ipſius indigere, verebaturque, nec abſque ratione, ſi ille liber eſſet, & pro beneplacito, ut ſibi luberet, vagaretur, ſereretque colloquia quibuſcum vellet, animorum noxæ multorum eſſet cauſa, non rectam ſequens opinionem, ut ex iis, quæ audivimus, conjicimus: propterea, donec exquiſitius, quæ de illo percepimus, perquirantur atque examinentur, eum adduci in venerandum Periblepti Monaſterium juſſimus, admonerique piiſſimum Abbatem, Oeconomum, alioſque Monachos, ut eum in una ex ejuſdem Monaſterii cellis quiete vivere faciant, nemini ex iis, qui extra degunt, communicantem, ab uno vero ſoloque miniſtro neceſſaria miniſtrentur; & nemini fas ſit illius uti commercio, uti neque ex Laicis, neque ex Eccleſiaſticis, immo nec ex ipſis Monaſterii monachis; ſic etiam neque ſcripto aut doceat, aut ad alios mittat, aut per ſe ipſum, aut per alium, ſed quiete vivat, ut ſignificatum eſt, & qua poteſt providentia a dicto Monaſterio, ut aliquid animæ ſaluti commodum accedat illi, qui Monaſterium exſtruxit, curetur: illis tantummodo libris utatur, quos noſtra mediocritas conceſſerit, ab aliis omnino abſtineat, ut tuto illi ſimilis quies conſervetur; & cum nullo colloquatur, ut dictum eſt. Vinculum illi ſtatutum eſt a nobis Synodale, ut excommunicationem incurrat, & omnimodam a Chriſti fidelium cœtu ſeparationem, ſi lateater aut quidpiam ſcripſerit aut docere auſus fuerit. Etenim, ſi, poſt hoc noſtrum præceptum, in contemptum alicujus ex his quæ decrevimus, deprehenſus fuerit operari, non ultra in dubio erunt, quæ adverſus ipſum intelleximus; imo abſque dubio reputabitur non recta neque Orthodoxa ſentire. Iiſdem pœnis ſubjicientur & ii, qui ad eundem accedere audebunt, aut literas ad ipſum mittere, aut quomodolibet cum eo colloquia ſerere.

A ρίας, καὶ τοῦ πανδιαγγελεστάτου πρωτοασεκρήτου τοῦ Ιχανάτου, καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων τοῦ Ἀγκύρας, τοῦ Κυζίκου, τοῦ Νικομηδείας, τοῦ Νικαίας, τοῦ Τυάνων, τοῦ Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας, τοῦ Δυῤῥαχίου, τοῦ Ἀλανίας, τοῦ Μαδύτων, τοῦ Μεσημβρίας, τοῦ Κυζίκης, τοῦ Γάρεως, καὶ τοῦ Γοτθίας, παρισταμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων. Οὐκ ὀλίγας, οὐδ᾽ ἀγαθὰς ἀγγελίας ἡ μετριότης ἡμῶν ἐνηχηθεῖσα περὶ πολλῶν περὶ τοῦ μοναχοῦ Νίφωνος, πολὺ κατ᾽ αὐτοῦ τὸ δύσφημον ἐπισυρομένας. ἀλλὰ καὶ γραφὴν τούτου θεασαμένη πρός τινας καὶ πολλοὺς ἐξ ὀνόματος τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ σταλεῖσαν, ἣν ἰδίαν εἶναι καὶ αὐτὸς ὡμολόγησε, καὶ ὅτι πᾶσαν B τὴν ἐκκλησίαν ὑβρίζει, αἱρετικοὺς πάντας ἀποκαλῶν, ὡς ὁ εὐλαβὴς Δομέστικος τῶν σεκρετικῶν Βασίλειος ὁ Κυμινιανὸς, καὶ Γεώργιος σεκρετικὸς ὁ τοῦ δευτερεύοντος, καὶ Ἰωάννης σεκρετικὸς ὁ τοῦ Οἰνοχίου, πρὸς ἑαυτὸν παρ᾽ ἡμῶν σταλέντες ἐξεῖπον ἡμῖν, ναὶ μὴν καί τινες τῶν ἐν τῇ Κοτυαείου μονῇ μοναχῶν, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἀξιολόγων, παρεστήσατο μὲν αὐτὸν καὶ ἅπαξ, καὶ δὶς ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ συνεδρίου, καὶ τύχα μέντοι καὶ ἔσπευδον ἐξετάσαι τῶν ἡμῖν ἀκουσθέντων τινὰ καὶ λαχεῖν τελείαν διάγνωσιν περὶ ὧν τε ἀνέμαθε, καὶ ὅπως οὗτος ἔχει φρονήματος. ὅτι δὲ καὶ πλείονος καὶ σχολαιοτέρας ἐρεύνης ἑώρα δεόμενα τὰ τῆς τῶν κατ᾽ αὐτὸν ἐξε- C τάσεως. ὑφωρᾶτο δὲ καὶ εὔλογον φόβον, μήπου διὰ τὸ ἄφετος εἶναι καὶ ἐλευθερίως διάγειν ἔνθα καὶ βούλεται, προσομιλεῖν τε ἀκωλύτως, καὶ οἷσπερ ἐθέλει, καὶ οὕτω ψυχικῆς βλάβης αἴτιος ἐγκαταστaίη πολλοῖς, οὐκ ὀρθοῦ δοκῶν εἶναι φρονήματος, ἐξ ὧν περ ἠκούσαμεν. τούτου δὴ χάριν ἄχρις ἀκριβεστέρας τῶν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἀκουσθέντων ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως, ἀπαχθῆναι μὲν τοῦτον ἐν τῇ σεβασμίᾳ τῆς περιβλέπτου μονῇ προσετάξαμεν. παραγγελίαν δὲ γενέσθαι πρός τε τὸν εὐλαβέστατον καθηγούμενον, τὸν οἰκονόμον, καὶ τοὺς λοιποὺς μοναχοὺς, D ὥστε ἔν τινι τῶν ἐντὸς τῆς μονῆς κελλίων ἡσυχάζειν αὐτὸν ἀπρόσιτον τοῖς ἐκτὸς τυγχάνοντα πᾶσι, παρ᾽ ἑνὸς δὲ καὶ μόνου διακονητοῦ καθυπηρετούμενον, καὶ μηδενὶ ἔχοντα ἐπ᾽ ἀδείας προσομιλεῖν, μὴ τῶν λαϊκῶν, μὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ μηδὲ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ μονῇ μοναχῶν. ἀλλὰ μηδὲ διὰ γραφῆς ἢ διδάσκειν, ἢ καὶ πρός τινας ἐπιστέλλειν, ἢ δι᾽ ἑαυτοῦ, ἢ δι᾽ ἑτέρου, ἀλλ᾽ ἐν ἡσυχίᾳ καθήμενον, ὡς δεδήλωται. καὶ τῆς ἐνδεχομένης προνοίας ἀπὸ τῆς δηλωθείσης μονῆς χάριν ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ ἀοιδίμου κτήτορος αὐτῆς ἀξιούμενον. Ἐκείνοις καὶ μόνοις πρὸς ἀνάγνωσιν κεχρῆσθαι βιβλίοις, εἰς ἂν ἡ μετριότης ἡμῶν ἐπιτάξειε. τῶν δὲ λοιπῶν τε- E λείως ἀπέχεσθαι, ὥστε μέντοι καὶ ἀσφαλῶς αὐτῷ συντηρεῖσθαι τὴν τοιαύτην καθ᾽ ἑαυτὸν ἡσυχίαν, καὶ τὸ μηδενὶ ἐντυγχάνειν, ὡς εἴρηται, καὶ δεσμὸς αὐτῷ παρ᾽ ἡμῶν ἐπηνέχθη συνοδικός. ὥστε ὑπὸ ἀφορισμὸν καὶ ἀκοινωνίαν εἶναι τελείαν, εἰ κεκρυμμένως γοῦν ἢ γράψαι πρός τινας, ἢ διδάξαι τολμήσει. εἰ γὰρ φανείη μετὰ τὴν ἡμετέραν ταύτην παραγγελίαν ἐπ᾽ ἀθετήσει τινὸς τῶν ἤδη διορισθέντων παρ᾽ ἡμῶν ἁλισκόμενος, οὐκέτι ὡς ἀμφιβαλλόμενος ἔσται ἡμῖν, ἐφ᾽ οἷς κατ᾽ αὐτοῦ ἠκηκόαμεν, ἀλλ᾽ ὡς καὶ παντελῶς ἀναμφίβολος μὴ ὀρθὰ φρονῶν, μηδ᾽ ὀρθόδοξα. τοῖς αὐτοῖς μέντοιγε ἔνοχοι ἔσονται, καὶ ὅσοι ἢ ἀπιέναι τολμήσουσιν εἰς αὐτὸν, ἢ γραφὰς ἐπιστέλλειν αὐτῷ, ἢ ὁμιλεῖν ὁπωσδήποτε.

Σn-

ANNO CHRISTI 1143.

Σημείωμα, δι' οὗ διεγνώσθη ὁ ἀμόναχος καὶ παμβέβηλος Νίφων τῆς τῶν Βογομήλων ὁμολογουμένος μυσαρωτάτης εἶναι αἱρέσεως. μηνὶ φεβρουαρίῳ κβ'. ἡμέρᾳ γ'. Ἰνδικτιῶνος ἑβδόμης. Προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου, καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Μιχαήλου ἐν τοῖς δεξιοῖς κατηχουμένοις τοῦ ἁγίου Ἀλεξίου, συνεδριάζοντος τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἐπιφανεστάτου πρωτοασηκρήτου κυρίου Λέοντος τοῦ Ἰκανάτου, καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων τοῦ Τυάνων, τοῦ Λαοδικείας, τοῦ Δυῤῥαχίου, τοῦ Θηβῶν, τοῦ Ἀμάστριδος, τοῦ Κολωνείας, τοῦ Μαδύτων, τοῦ Λακεδαιμονίας, τοῦ Λευκάδων, τοῦ Παρίας, καὶ τοῦ Γοτθίας, παρισταμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων. Τὰ κατὰ τὸν μοναχὸν Νίφωνα, ὅπως τε πρὸ καιροῦ συνοδικῶς ἐξητάθη, καὶ ὅπως διὰ τὰ ἐξ αὐτοῦ τοῖς πολλοῖς ἐπιφυόμενα σκάνδαλα ᾠκονόμηται τὰ κατ' αὐτὸν παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος. ὡς ἂν ἐν ἡσυχίᾳ καθήμενος, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν μεμεριμνημένως ἐπισκεπτόμενος, καὶ τῆς σωτηρίας φροντίζων τῆς ἑαυτοῦ, τῆς τῶν ἄλλων ὁμιλίας, καὶ παντοίας ἄλλης ὁποιασδήποτε κοινωνίας ἀπέχηται, τὸ τηνικαῦτα παρ' ἡμῶν ἐκτεθὲν διαλαμβάνει σημείωμα, ὅτε καὶ εἰμὴ καταλήψεις τελείας, ἀλλὰ τέως προλήψεις, καὶ οὐ τυχούσας ῥοπὰς κατ' αὐτοῦ κατελάβομεν. ὡς ἔν τισι τὰ τοῦ ὀρθοδόξου παραχαράττοντος δόγματα, καὶ ἄντικρυς ἑτεροδιδασκαλοῦντος ἡμῖν, καὶ οἰκείας κοιλίας ἀπογεννῶντος διδάγματα. ἀλλ' οὐ πρόληψις ἡμῖν μόνον, οὐδὲ ῥοπήτις, ἢ ἀμυδρὰ παράστασις, καὶ κατάληψις περὶ τοῦ μὴ ὀρθῶς αὐτὸν φρονεῖν, ἢ διδάσκειν, κατελήφθη τὴν σήμερον. καὶ ἵνα τ' ἄλλα παρῶμεν, ὅσατε ἀνηγγέλη ἡμῖν περὶ τούτου παρὰ τοῦ ἱερέως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Θωμᾶ καὶ παντυχηνῶν χωρίτων, ὡς περὶ τῆς ἁγίας τῶν ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ κοινωνίας ἔκθεσμά τινα καὶ τῆς εὐσεβοῦς ἀλλότρια πίστεως παρεισάγοντα, ναὶ μὴν καὶ τὰ περὶ τοῦ εὐλαβεστάτου καθηγουμένου τῆς τοῦ παντοκράτορος σεβασμίας, καὶ βασιλικῆς μονῆς, προφανῶς τὸν τοιοῦτον καὶ αὐτὰ παριστῶντα τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Δυῤῥαχίου παρεισαχθέντα, εἰ καὶ ἔξαρνος οὗτος ἁπλῶς πρὸς πάντα ἐτύγχανεν. ἀλλ' οὖν αὐτὰ τὰ σήμερον παρ' αὐτοῦ λαληθέντα, καὶ εἰς πάντων ἐπήκοον οὐκέτι διεταγμένα τινὰ περὶ τούτου ἔχειν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς σήμερον συγκεχώρηκεν, καὶ οἷον διαμφιβάλλειν περὶ αὐτοῦ, ὅπως ἄρα καὶ ἔχει φρονήματος. ἔκ τε γὰρ τοῦ τοὺς ἀποβληθέντας πρὸ μικροῦ παρ' ἡμῶν συνοδικῶς, ὡς ἑτεροδόξους δύο ἐπισκόπους τοῦ μητροπολίτου Τυάνων εὐσεβεῖς αὐτοὺς ὀνομάζειν, καὶ φρονοῦντας ὀρθῶς, καὶ ἁπλῶς διὰ τούτου τοῦ τροπαίου ἐναντιοῦσθαι, οὐχὶ τῇ συνόδῳ καὶ μόνῃ, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ δογματικῇ ἐκκλησίᾳ τῇ τὰ παρ' ἐκείνων δογματισθέντα ὡς ἀσεβῆ ἀποβαλλομένῃ καὶ ἄθεσμα. καὶ ἐκ τοῦ ἐνώπιον ἡμῶν πάντων ἀποστοματίσαι τὴν σήμερον, καὶ εἰπεῖν ἀνάθεμα τῷ θεῷ τῶν Ἑβραίων, συνῆκται ἡμῖν ἔκ τε τούτων ἀνενδοιάστως μὴ τὰ τῶν ὀρθοδόξων φρονεῖν, ἢ δογματίζειν αὐτόν, διὸ καὶ ὡς τελείαν τὸ ἀπὸ τοῦδε πληροφορίαν χόντων ἡμῶν περὶ τῆς ἐσφαλμένης αὐτοῦ, καὶ ἀθέου πάντῃ διδαχῆς, καὶ φρονήσεως, ὡρίσθη περιορισθῆναι αὐτὸν ἔν τινι τόπῳ καθ' ἡσυχίαν, καὶ ἀπρόσιτον εἶναι παντάπασιν, ὥστε μὴ τὴν ἐξ αὐτοῦ λύμην, καὶ εἰς πολλοὺς διαδίδοσθαι. πάντως γὰρ ὁ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ οὕτως ἐναντιούμενος προφανῶς, καὶ ἑαυτὸν μὲν νομίζων ὀρθόδοξον, ἄλλως δ' ἔχειν τοὺς

A Sententia, per quam, Monachum ementitum & prophanissimum Niphonem Bogomilicæ hæresi execrandissimæ plane addictum esse, decretum fuit. Mensis Februarii XXII. die tertio, Indictione septima. Præsidente sanctissimo domino nostro & Oecumenico Patriarcha, domino Michaele, in dextris Catechumeniis sancti Alexii; considentibus magnæ suæ sanctitati, magno & illustrissimo Protoasecreta domino Leone Icanato, & sanctissimis Antistitibus, Tyanensi, Laodicensi, Dyrrhacheno, Thebano, Amastriensi, Coloniensi, Madytensi, Lacedæmonio, Leucadiensi, Pariensi, Gotthiensi; assistentibus etiam illustribus Principibus. Rem Ni-
B phonis Monachi non longum ante tempus in Synodo examinatam esse, & propter scandala in multis per eum exorta, ne eo provisum esse a nostra mediocritate, ut quiete vivens, & res suas prudenter considerans, & salutis propriæ curam gerens, ab aliorum colloquio, & quocumque alio commercio abstineret, per id temporis a nobis digestum edictum continet: cum licet non comprehensiones perfectas, nihilominus assumptiones, nec contemnendas contra eum considerationes, habuimus, tanquam eum, qui in nonnullis recta dogmata adulteraret, palamque a nobis diversa edoceret, & proprii ventris sententias effutiret. Verumtamen, non as-
C sumptio solummodo, neque levis consideratio, aut debilis conjectura, sed comprehensio, eum non recte sentire & docere, hodie nobis suggesta est. Et, ut alia prætereamus, & quæ de eo nobis nunciata sunt a Sacerdote magnæ Ecclesiæ Thoma, & Pantichenis accolis, eum nempe circa sanctam vivificorum mysteriorum Christi communionem nefaria quædam, & a piorum fide aliena, introducere, nec non & quæ a piissimo Præposito Pantocratoris venerandi regiique Monasterii enunciata, quæ palam hunc eundem a pietate alienum demonstrant; sic etiam quæ a sanctissimo Metropolita Dyrrhaceno relata, licet ipse simpliciter omnia per-
D neget: quæ hodie ab eo dicta sunt, & omnibus audientibus prolata, non sinunt nos ex hoc die de eo in dubium venire hæsitareque, cujusnam ipse sit sententiæ. Namque, cum a nobis rejectos paulo ante in Synodo duos Episcopos Metropolitæ Tyanorum, tanquam aliena sentientes, pios nuncupet, & recte sentientes, & simpliciter per hoc tropheum adversetur non Synodo soli, sed & universæ dogmaticæ Ecclesiæ; quæ, ab illis decreta, tanquam impia & nefaria, rejicit; tum etiam, quod in nostri omnium præsentia hodie effutiit, dicens, Anathema Deo Hebræorum: colligimus sine ulla hæsitatione, eum nullo modo convenire aut sentire cum
E orthodoxis. Quapropter cum jam satis nobis abundeque constet de erronea ipsius & impia doctrina ac sententia, decernimus, eum in aliquem locum relegari, ut quiete agat, & a nemine visitari, ne pesti illius in alios quoque derivetur. Qui enim hac ratione Ecclesiæ palam prorsus adversatur, & seipsum orthodoxum existimat, aliter vero sentientes

ANNO CHRISTI 1143.

tes aliter se habere; non lumen, sed tenebras iis, qui ad ipsum pervenerint, elargietur, Immo, qui audebit in posterum cum eo congredi, aut convivere, aut alio modo, sive palam sive clam, consuescere, tanquam una cum eo sentiens & reputabitur & punietur.

A ἄλλους οἰόμενος· οὐ φωτὸς, ἀλλὰ σκότους μεταδώσει τοῖς αὐτῷ πλησιάζουσιν. ἀλλὰ καὶ ὅς ἂν τολμήσῃ τοῦ λοιποῦ ἔν τινι κοινωνῆσαι αὐτῷ ἐν ὁμιλίᾳ, ἢ διαίτῃ, ἢ ἄλλῳ τρόπῳ ὁποιῳδήτινι φανερῶς, ἢ καὶ λάθρα, ὡς ὁμόφρων αὐτῷ κακεῖνος καὶ λογισθήσεται καὶ τιμωρηθήσεται.

CONCILIUM LONDONIENSE

Contra sacrilegos rerum & personarum ecclesiasticarum violatores celebratum anno Domini MCXLIII. sub Cælestino papa II.

De hoc concilio Rogerius in annalibus his verbis: Anno gratiæ millesimo centesimo quadragesimo tertio, qui erat annus octavus regni regis Stephani, rex Stephanus interfuit concilio Londoniæ in media quadragesima. Quo quia nullus honor vel clericis vel ecclesiæ Dei a raptoribus deferebatur, & æque capiebantur & redimebantur clerici ut laici, tenuit idem Wintoniensis episcopus Urbis Romanæ legatus concilium apud Londoniam, clericis pro tempore necessarium: in quo sancitum est, ne qui alicui clerico violentas manus injecerit, ab alio possit absolvi, quam ab ipso papa, & in præsentia ipsius. Unde clericis aliquantulum serenitatis vix tandem illuxit. *Hæc Rogerus*.

De eadem synodo, Anno, *inquit Matthæus Paris*, 1242. * Willelmus Wintoniensis episcopus, & sedis apostolicæ legatus, in media quadragesima, apud Londoniam, concilium, rege præsente & episcopis, celebravit. Nullus enim honor vel reverentia ferebatur Dei ecclesiæ vel ejus ordinatis a prædonibus sceleratis, sed æque clerici & laici capiebantur, redimebantur, & in vinculis tenebantur.

Sancitum est ergo ibi, & generaliter constitutum; ne aliquis, qui ecclesiam cœmeteriumque violaverit, vel in clerico aut viro religioso manus injecerit violentas, ab alio quam ipso papa possit absolvi.

Statutum est etiam, ut aratra in campis cum ipsis agricolis talem pacem habeant in agris, qualem haberent in cœmeterio, si extitissent.

Excommunicaverunt autem omnes qui contra hoc decretum venirent, candelis accensis. Et sic miluorum rapacitas aliquantulum conquievit.

* Henricus vocabitur.

SYNODUS AB ALEXANDRO

Lincolniensi episcopo, legato Innocentii II. Romani pontificis celebrata, circiter anno gratiæ MCXLIII. id est Stephani regis VIII.

Hujus synodi mentionem præstat de præsulibus Angliæ commentarius, in vita supradicti Alexandri, his verbis. Romam bis profectus est, *Alexander iste*, annis nimirum MCXLII. & MCXLIII. ubi ita se gessit, ut magnam iniret gratiam tam apud regem quam pontificem. Ac prima quidem profectione legatus pontificius constitutus est, quo synodum convocaret: id quod fecit, & canones nonnullos edidit ad illorum temporum vitia corrigenda apprime utiles. Tertium deinde iter ad pontificem suscepit in Galliis agentem, ubi Augusto mense anni MCXLVII. per æstum nimium ægritudinem contraxit, ex qua, domum non sine magna difficultate reversus, mortuus est cum sedisset annos XXIV. De illo Huntindoniensis hæc habet carmina quæ non piget describere:

Splendor Alexandri non tam renitescit honore,
Quam per eum renitescit honor, &c.

D

OBSERVATIO ANGLICANI COLLECTORIS.

Errasse videtur in annorum numeris commentarii autor vel in historiis suis nonnulli veterum. Malmesburiensis enim anno MLXX. Conquestoris, Alexandrum ponit Lincolinensem episcopum, asseritque eum cum Stigando archiep. Cantuar. facto ad Scotos diffugio, moram ad tempus fecisse ibidem. Humindoniensis vero aperte indicat Henricum primum anno regni sui XXIII. eidem contulisse hunc episcopatum. Ad Pascha, inquit, apud VVincester dedit rex Henricus I. episcopatum Lincolniæ Alexandro venerabili viro, qui nepos erat Rogeri Salisburiensis episcopi. Rogerus autem justitiarius fuit totius Angliæ, & secundus a rege. *Et infra in ann.* XXV. *ejusdem regis, ann.* MCXXV. Hoc etiam anno perrexerunt, inquit, Romam, VVillelmus Cantuariensis archiepiscopus, & Turstanus Eboracensis archiepisc. & Alexander Lincolniensis episcopus, de cujus laudabili munificentia, & inexterminabili fama sic quidam dixit heroice:

Splendor Alexandri; &c.

Ex Append. ad Marcam Hispanicam.

CONVENTUS EPISCOPOR. APUD GERUNDAM

Pro constituenda nova Militia adversus Saracenos ad defendendam Occidentalem Ecclesiam anno Christi 1143.

Divinæ inspirationis gratia & ratio pietatis monet filios Ecclesiæ summa intentione providere saluti animarum & libertati catholicæ Ecclesiæ. Eapropter ergo Raymundus Berengarii Comes Barchinonensis & gratia Dei regni dominator Aragonensis virtute spiritus sancti commo-

ANNO CHRISTI 1143.

motus & cælestis militiæ potentia ad defendendam occidentalem Ecclesiam quæ est in Hispaniis, ad deprimendam & debellandam & expellendam gentem Maurorum, ad exaltandam sanctæ trinitatis fidem & religionem, ad exemplum militiæ templi Salomonis in Hierusalem, quæ orientalem defendit Ecclesiam, in subjectione & obedientia illius, secundum regulam & ejusdem militiæ instituta beatæ obedientiæ militiam constituere decrevi. Quod jamdiu summo & bonæ mentis desiderio desideraveram, & ad hoc venerabilem Robertum magnæ excellentiæ magistrum Hierosolymitanæ militiæ & ceterorum fratrum conventum per litteras & internuncios meos sæpe & diligenter invitaveram. Huic autem desiderio meo ac petitioni præfatus Robertus magister & omnium fratrum conventus in capitulo fratrum militiæ in Hierusalem Dei gratia acquieverunt & unanimiter consenserunt & per litteras ac fratres ejusdem templi bonæ voluntatis eorum decretum atque consilium de constitutione Christi militiæ in Hispaniis adversus Mauros misericorditer renuntiaverunt. Idcirco ad exaltandam Christi Ecclesiam, ad exercendum officium militiæ in regione Hispaniæ contra Sarracenos, in remissionem peccatorum meorum, ad honorem Dei, qui honorat honorantes se, ad salutem animæ patris mei, qui fuit miles ac frater sanctæ jam dictæ militiæ, in cujus regula & habitu glorioſe vitam finivit, tibi Robertæ præfatæ militiæ venerande magister & successoribus ac fratribus tuis omnibus dono atque concedo & in manu vestra per hanc præsentem scripturam potentialiter trado castrum totum quod dicitur Moncon, Mons gaudii, ut per alodium proprium ea teneatis & habeatis ac jure perpetuo possideatis vos & omnes vestri successores per sæcula cuncta cum omnibus territoriis & pertinentiis & terminis eorum vel infra existentibus & cum omnibus usaticis ac consuetudinibus suis, cum omnibus leudis & passaticis, cum omnibus cultis vel incultis, cum planis & montanis, cum pratis & pascuis & omnibus ad prædicta castra pertinentibus, omnia in omnibus, sicut melius & utilius ad honorem Dei ac supradictæ militiæ voluntatem intelligi valeat, sine aliquo retentu quem aliqua persona ibi non habeat. Eo quoque modo dono vobis castrum quod dicitur Chalomera & Barbaranum cum territoriis ac pertinentiis & terminis eorum & cum omnibus ad jamdicta castra pertinentibus, sine ullo retentu alicujus personæ, & honorem Lup Sancii de Belchit, sicut ex hoc cum prædicto Lup Sancio convenire poteritis, & castrum totum quod dicitur Remolius cum omnibus sibi pertinentibus, quando divina clementia illud tradiderit in meam potestatem, & totum quod habere debeo in castro Corbins cum Deus mihi illud dignatus fuerit reddere. Prædicto etiam modo addo vobis omne decimum totius terræ meæ, videlicet omnium redituum & censuum meorum tam de expletis quam de omnibus consuetudinibus rectis & de justitiis de quibus decimum accipere volueritis, & mille solidos in Hosca & mille solidos in Cæsaraugusta quotannis. In omnibus vero cavalcatis vel expeditionibus Hispaniæ, de vestris scilicet hominibus, quintas vobis in perpetuum dimitto & dono. Si forte aliquid de honore meo dare vel vendere vel impignorare contigerit, decimum vestrum salvum & liberum vobis remaneat. De omnibus siquidem quæ Deo juvante juste conquirere potero decimum quiete & libere vobis concedo, & de conquisitione terræ Sarracenorum quintam partem vobis concedo, & decimum totum ex his quæ parti meæ pertineant. Quod si castellum aut fortitudinem contra Mauros ædificare aut construere volueritis, opem & consilium meum per omnia vobis diligenter attribuam. Convenio iterum vobis & dono in potentia cælesti & fortitudine Christi me ulterius pacem non facturum cum Mauris nisi vestro consilio. Prænominata siquidem omnia devoto animo ac spontanea voluntate cum omni integritate omnipotenti Deo & vobis prædictæ militiæ Roberto magistro & fratribus tam præsentibus quam futuris dono & concedo & de meo jure in vestrum ea trado potestatem atque dominium, Regi Deo gratias reddens, qui vos ad defensionem Ecclesiæ suæ elegit ac nostris precibus annuere fecit. Dono vobis iterum atque concedo quod de vestra propria causa per totam terram meam nulla leuda, nulla consuetudo, nullum passaticum accipiatur. Si qua autem ecclesiastica secularisve persona præsentem donationis scripturam in aliquo vel in toto dimovere tentaverit, & iram omnipotentis incurrat, & tamdiu excommunicationis vinculo innodetur donec digne de tanti reatus excessu satisfaciat. Quod est actum quinto Kalendas Decembris apud Gerundam, domino Guidone sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Diacono & Legato celebrante conventum in præsentia omnium subscriptorum testium anno dominicæ incarnationis MCXLIII.

Notum autem sit quod hæc præsens donatio facta fuit in manu domini Ebrardi Magistri Galliæ, & in manu venerabilis Petri de Rovera Magistri Provinciæ & cujusdam partis Hispaniæ, & in manu fratris Ottonis sancti Ordonii, & fratris Hugonis de Lezuns, ac fratris Petri de Arzocho, & fratris Berengarii de Eguinnoles, ac fratris Arnaldi de Sorcia. Quod autem de decimis superius statutum est, ita etiam firmamus sicut superius legitur, salva in omnibus donatione quæ Ecclesiis facta est. S. Raymundi Comes. S. Bernardi Cæsarauguſtani Episcopi. S. Dodonis Hoscensis Episcopi. S. Raymundi Dei gratia Ausonensis Episcopi. S. Guillelmi Rotensis electi. S. Guillelmi Præpositi Rivipullensis. S. Gregorii electi Tarraconesis Archiepiscopi. Berengarius Dei gratia Gerundensis Ecclesiæ Episcopus. Guillelmus Cæsarauguſtanensis Sacrista. Petrus Rivipullensis Abbas, salvo jure sanctæ Mariæ. S. Renalli magistri Gerundensis Ecclesiæ. Berengarius S. Felicis Abbas. S. Petri Barchinonensis Episcopi. Petrus Sacrista Barcinonensis. S. Guillelmi Sacristæ Rotensis. S. Arnalii Mironis Comitis Palliarensis. S. Bernardi de Comingo Comitis. S. Petri Comitis Bigorræ. S. Guillelmi Raymundi Dapiferi. S. Gauzerandi de Pinos. S. Bernardi de Bello loco. S. Bertrandi de Bello loco. S. Petri Bernardi de Bello loco. S. Raymundi de Podio alto S. Guillermi de Cervera. S. Raymundi de Torroja. S. Raymundi Berengarii de Ager. S. Bernardi Bernardi Guillermi de Luciano. S. Guillelmi Raymundi de villa de Mulls. S. Berengarii de Torroja. S. Abbatis Fortunii montis Aragonum. S. Pontii clerici Barcinonensis scriptoris Comitis Barchinonensis, qui hoc scripsit.

Signum Ildefonsi Regis Aragonensis, Comitis Barchinonæ & Rossilionis & Marchionis Provinciæ, qui totum prædictum donatum quod pater meus dedit militiæ templi laudo & confirmo, & de his omnibus quæ in præsentia habeo vel in futurum Deo annuente acquirere potuero dono & concedo militiæ templi jam dictæ eodem modo

ANNO CHRISTI 1143.

do quo pater meus Comes Barchinonenſis dedit, ſicut ſuperius ſcriptum eſt. Teſtes ſunt hujus donationis & confirmationis Petrus Cæſarauguſtanus Epiſcopus, & Johannes Tiraſonenſis Epiſcopus & Berengarius Abbas montis Aragonum, & Petrus de Araguri, & Petrus de Craſtulaſol, & Blacus Romeus, Xemenus de Artuſella Major domus, & Goncalus capellanus, Alferixet Marchio de Hoſca, & Petrus Ortiz, & Exemenus Romeus, & Dodo de Alcala, & ego Sancius de Petra rubea, qui hoc ſcripſi præcepto Domini Regis apud Cæſarauguſtam menſe Auguſti æra milleſima ducenteſima Sancti Raymundi Berengarii Comitis Provinciæ fratris Domini Regis.

ANNO CHRISTI 1143.

VITA ET EPISTOLÆ.

LUCII PAPÆ II.

LUcius, cui Gerardi nomen fuerat, patre Alberto cive Bononienſe ex Caccianimica familia genitus, vir pro manſuetudine & humilitate ſua, judicio Ottonis Friſingenſis, officio ſacerdotali dignus, ex cardinale tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem factus eſt pontifex anno Domini MCXLIV. tempore Conradi imperatoris. De quo ex Vaticano codice iſta Baronius: Hic fuit ex provincia Æmiliæ, patria Bononienſis, ex patre Viſeo. Hic aſſumptus eſt a domino papa Honorio in titulo ſanctæ Crucis, & creatus Romanæ eccleſiæ bibliothecarius: ſuamque eccleſiam, ſicut bonus paſtor, tam in ædificiis quam in poſſeſſionibus multum ac plurimum augmentavit, & divitem de pauperrima fecit. Fabrica autem ipſius eccleſiæ a ſummo uſque deorſum in melius reformata, & clauſtrum cum omnibus officinis de novo ædificavit, & conventum ibidem canonicorum regularium, Deo autore, conſtituit. Hunc autem præclarum virum pro ſcientia & vitæ ſuæ meritis papa Innocentius poſt mortem Haimerici cancellarii arctius ſibi aſtrinxit, & cancellarium apoſtolicæ ſedis conſtituit, atque in obitu ſuo, tanquam præcipuo & digniori eccleſiæ membro, bona eccleſiæ commiſit. Hic tanquam vir prudens & fortis, habito cum eccleſiæ fidelibus conſilio, ſenatores, qui contra prohibitionem prædeceſſoris ſui papæ Innocentii Capitolium conſcendere, ſenatum abjurare coegit. Quas cum Rogerio Siciliæ rege belli inducias iniverit; indicat ejus epiſtola quam ad Petrum Cluniacenſem ſcripſit. Gravem a civibus perſecutionem paſſus, ait Friſingenſis lib. 7. cap. 31. humiles ad regem Conradum, tam ſuam oppreſſionem continentes, quam de incolumitate & proſperitate ejus Deo gratias agentes, ipſumque ad patrocinium Romanæ eccleſiæ invitantes, litteras mittit. Et paulo poſtquam recitaſſet fragmentum commemoratæ epiſtolæ, ait: De die in diem animam juſti affligere non timuerunt. Ipſe autem quotidianis cruciatibus ac tædio vitæ affectus, infra anni ſpatium pontificatus ſui, diem obiit, quinto Kalendas Martii, cum ſediſſet menſes undecim, dies vero quatuordecim. In codice Vaticano, qui inſcribitur de privilegiis Romanæ eccleſiæ, inter res geſtas Lucii, ait Baronius, de occaſione obitus ejus aſſeritur, ipſum cum Romanos ad nova ſtudia concitatos a Capitolio depellere conaretur, incerto lapidis ictu percuſſum, inde ægrotaſſe, & ex hac vita migraſſe. Hujus pontificis tempore, Alphonſus Portugalliæ dux, pietatis ergo ſuum ducatum conſtituit Romanæ eccleſiæ vectigalem, annuo cenſu unciarum auri quatuor. Ita Innocentius III. epiſtola 100. lib. 1. epiſtolarum. Atque ita Romanis Romanæ eccleſiæ rebellantibus & adverſantibus, principes longe poſiti eandem venerantes, illi ſeſe ſponte ſubjiciunt. Hujus pontificis diebus, ſcribit Otto Friſingenſis de geſtis Friderici lib. 1. cap. 27. & 28. Arnoldus, alias Arnaldus, quidam religionis habitum habens, ſed eum minime, ut ex doctrina ejus patuit, ſervans, ex eccleſiaſtici honoris invidia urbem Romam ingreditur, ac ſenatoriam dignitatem equeſtremque ordinem renovare ad inſtar atiquorum volens, totam pene Urbem ac præcipue populum adverſus pontificem ſuum concitavit, eaque de re litteras, quas idem Otto loco ſupradicto refert, ad Conradum imperatorem dederunt. Sectatores hujus Arnaldi, Arnaldiſtæ dicuntur hæretici: quibus ex Romanis, iiſque obſcurioribus, pauci dumtaxat adhæſerunt, & nominantur Romani Arnaldiſtæ. Horum machinationibus, autore & conſultore Arnaldo, acciderunt quæ ex Ottone Friſingenſi in vita Eugenii III. narrantur infra.

ANNO CHRISTI 1144.

EPISTOLA I. LUCII PAPÆ II.

AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

De ſua ægritudine, & tregua cum rege Siciliæ inita.

Lucius epiſcopus ſervorum ſervorum Dei, dilectofilio Petro Cluniacenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectionis tuæ litteras debitas benignitate ſuſcepimus, & petitiones tuas, quæ nobis & fratribus noſtris rationabiles viſæ ſunt, libenter admiſimus. De ſtatu vero noſtro te ſollicitum cognoſcentes, ſcire te volumus, quia omnipotens Dominus ſua nos gratia viſitavit, caſtigans caſtigavit, ſed morti non tradidit. Per ipſius miſericordiam convaleſcimus, & priſtinam ſanitatem in brevi nos recepturos ſperamus. Ad colloquium regis Siciliæ condeſcendimus: & quia ad honorem Dei & eccleſiæ ſuæ firmam pacem cum eo facere non potuimus: inſtanti tamen ipſius violentia nos cogente, treguam cum eo compoſuimus. Placet autem nobis, ut, ſicut litteris tuis ſignificaſti, tredecim de fratribus tuis, quam citius poteris ad nos tranſmittas: quia nos, Domino auxiliante, eos honeſte recipere, & ad honorem Dei & Cluniacenſis eccleſiæ collocare curabimus. Sanctam congregationem veſtram pro nobis orantem gratia Divina cuſtodiat, & ab omnibus peccatis abſolvat. Datum Laterani decimo Kalendas Octobris.

II. AD REGEM CONRADUM.

De ſua oppreſſione: & ipſum ad patrocinium eccleſiæ Romanæ invitat.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo filio Conrado Romanorum regi illuſtri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Jobi 1. *Omne datum optimum*: &c. Populus enim Romanus nullas inſaniæ ſuæ metas ponere volens, ſenatoribus, quos ante inſtituerat, patricium adjiciunt, atque ad hanc dignitatem Jordanem Petri Leonis filium eligentes, omnes ei tamquam principi ſubjiciuntur. *Et infra*: Deinde pontificem ſuum adeunt, ac omnia regalia ejus, tam in Urbe quam extra poſita, ad jus patricii ſui repoſcunt: eumque more antiquorum ſacerdotum de decimis tantum & oblationibus ſuſtentari oportere dicentes, de die in diem animam juſti affligere non timuerunt.

III. AD RAIMUNDUM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

opere Ariejoni de m. Tolet.

Confirmat primatum Toletanæ eccleſiæ.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Raimundo Toletano archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

SAcroſancta Romana & apoſtolica eccleſia ab ipſo ſalvatore omnium Domino Jeſu Chriſto caput & cardo eſt eccleſiarum omnium conſtituta. Non decet igitur a capite membra diſſidere, ſed eminenti rationi & ſupernæ proviſioni capitis obedire. Moderatrix autem diſcretio capitis, ſingulorum membrorum officioſas actiones confœderans, unicuique jus & ordinem a natura conſtitutum diſtincte conſervat, & quibuſque nobilibus venuſtatis ſuæ dignitatem, ſine invidia, ſociali caritate cuſtodit. Hac igitur inducti ratione, honorem nobilis & famoſæ Toletanæ eccleſiæ, apoſtolicæ ſedis propriæ & ſpecialis filiæ, volumus conſervare: ideoque, venerabilis frater Raimunde, quem vera in Chriſto caritate diligimus, tuis rationabilibus poſtulationibus paternæ pietatis affectu duximus annuendum. Per præſentis ergo privilegii paginam apoſtolica autoritate ſtatuimus, ut per univerſa Hiſpaniarum regna primatus obtineas dignitatem. Pallio itaque, a ſede apoſtolica tuæ caritati conceſſo, in Miſſarum celebrationibus uti debebis tantum in præcipuis feſtivitatibus; tribus videlicet diebus in Natali Domini, in Epiphania, Hypopanton, *Cœna Domini, Sabbato ſancto, tribus diebus in Paſcha, in Aſcenſione, Pentecoſte, in ſolemnitatibus ſanctæ Mariæ, ſancti quoque Michaelis, ſancti Joannis Baptiſtæ, in omnibus natalitiis apoſtolorum, & eorum martyrum, quorum pignora in veſtra eccleſia requieſcunt, ſancti quoque Martini & Ildefonſi confeſſorum, & omnium commemoratione ſanctorum: in conſecrationibus eccleſiarum, epiſcoporum, & clericorum, in annuo conſecrationis tuæ die, & in natali, & S. Iſidori, & Leandri. Primatem te univerſi Hiſpaniarum præſules reſpicient, & ad te, ſi quid inter eos exortum fuerit quæſtione dignum, referent. Salva tamen in omnibus Romanæ eccleſiæ autoritate. Verum perſonam tuam propenſiori gratia retinentes, cenſemus, ut ſolius Romani pontificis judicio ejus cauſa, ſi qua fuerit, decidatur. Sane Toletanam eccleſiam præſentis privilegii ſtabilitate munimus, Complutenſem ei parochiam cum terminis ſuis, nec non & eccleſias omnes, quas jure proprio antiquitus poſſediſſe cognoſcitur, confirmantes. Epiſcopales præterea ſedes, quas in præſentiarum juſte, & quiete poſſides, eidem Toletanæ eccleſiæ, tanquam metropoli, ſubditas eſſe decernimus. Reliquas vero, quæ antiquis ei temporibus ſubjacebant, cum Dominus omnipotens Chriſtianorum reſtituerit poteſtati, ſuæ dignatione miſericordiæ, ad caput proprium referendas, decreti hujus autoritate ſancimus. Porro illarum diœceſes civitatum, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios amiſerunt, eo tenore veſtræ ſubjicimus ditioni, ut quoad ſine propriis extiterint metropolitanis, tibi ut proprio debeant ſubjacere. Si quæ autem metropoles in ſtatum fuerint proprium reſtitutæ: ſuo quæque diœceſis metropolitano reſtituatur, ut ſub proprii regimine paſtoris ſuper Divini collatione beneficii glorietur. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica perſona aut ſæcularis hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c.

Datum Laterani per manus Baronis capellani & ſcriptoris, III. Idus Maji, Indictione VII. Incarnationis Dominicæ anno MCXLIV. pontificatus vero domini Lucii papæ II. anno I.

IV. AD ARCHIEPISCOPOS & epiſcopos per Hiſpanias conſtitutos.

Ibidem.

De eodem argumento.

APoſtolicæ ſedis clementia ſingulis eccleſiis, & eccleſiaſticis perſonis, ſuam dignitatem, & juſtitiam ſervare conſueverunt. Unde nos, quorum præcipue intereſt, eccleſiarum omnium curam gerere, venientem ad nos venerabilem fratrem noſtrum reverendiſſimum Toletanum archiepiſcopum benigne recepimus, & inſpectis prædeceſſorum noſtrorum privilegiis, primatus dignitatem per univerſa Hiſpaniarum regna, juxta eorumdem privilegiorum tenorem, ei confirmavimus. Ipſum itaque cum gratia ſedis apoſtolicæ, & litterarum noſtrarum proſecutione, ad ſedem propriam remittentes, univerſitati veſtræ mandando præcipimus: quatinus eidem tanquam primati veſtro abſque ulla contradictione canonicam obedientiam, & debitam reverentiam exhibere curetis. Dignum namque eſt, ut qui multis lætatur præeſſe ſubditis, nullatenus erubeſcat ſuis ſubeſſe prælatis. Datum Later. III. Idus Maji.

V. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Ex bibliotheca Cluniac.

Privilegium Cluniacenſe.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Petro Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

REligionis monaſticæ modernis temporibus ſpeculum, & in Galliarum partibus documentum, beati Petri Cluniacenſe monaſterium, ab ipſo ſuæ fundationis exordio ſedi apoſtolicæ in jus proprium eſt oblatum. Proinde patres noſtri ſanctæ recordationis Joannes XI. Item Joannes XIX. Agapitus II. Benedictus VI. Item Benedictus VII. Leo VII. & IX. Gregorius VI. & VII. Alexander II. Stephanus, Victor III. Urbanus II. Paſchalis II. Gelaſius II. Calixtus II. Honorius II. eccleſiæ Romanæ pontifices, locum ipſum

Eadem epiſtola ipſa eſt XXII. Caixti II. Papæ.

singularis dilectionis ac libertatis prærogativa donarunt: & universa ei pertinentia, privilegiorum suorum sanctionibus muniverunt. Statutum est enim, ut ecclesiæ omnes, cœmiteria, monachi, clerici, & laici universi infra terminos habitantes, qui sunt a rivo de Salnay, &c. sub apostolicæ tantum sedis jure ac tuitione permaneant. Neque ipsius Cluniacensis loci presbyteri, aut etiam parochiani, ad cujuslibet, nisi Romani pontificis & Cluniacensis abbatis, cogantur ire synodum vel conventum. Sane pro abbatis, monachorum, seu clericorum infra prædictos terminos habitantium ordinatione, pro chrismatis confectione, pro sacri olei, ecclesiarum, altarium, & cœmeteriorum consecratione, Cluniacense monasterium quem maluerit antistitem convocet Cluniacenses monachos ubilibet habitantes, nulla omnino persona præter Romanum pontificem, & legatum qui missus ad hoc fuerit, excommunicet aut interdicat. Sanc terminos immunitatis loci vestri, qui a præfato antecessore nostro Urbano papa constituti sunt, præsentis nostri decreti pagina confirmamus. Ne videlicet ullus homo cujuscumque conditionis ac potestatis, invasionem, prædam, aut rapinam facere, sive homicidium perpetrare præsumat infra ipsorum limites terminorum. Itaque termini sacri banni sunt hi, &c. In abbatiis, quæ cum suis abbatibus ordinationi Cluniacensis monasterii datæ sunt, videlicet S. Martialis, &c. sine Cluniacensis abbatis consilio abbas nullatenus eligatur. Ad hæc adjicimus, ut in omnibus prioratibus & cellis, quæ nunc sine proprio abbate, vestro regimini subjectæ sunt, nullus futuris unquam temporibus abbatem ordinare præsumat. Sed tam prioratus ipsi, & cellæ, quam & cætera in quibuslibet locis omnia, quibus Cluniacensis ecclesia, Arvernensis concilii, quod per supradictum Urbanum papam celebratum est, tempore investita erat, de quibus tunc nulla quæstio mota est, tam tibi, quam successoribus tuis, in pace semper & quiete serventur. Pro altaribus, & ecclesiis, sive decimis vestris, nulli episcoporum facultas sit gravamen aliquod vobis, aut molestias irrogare: sed sicut eorum permissione quædam ex parte, quædam ex integro habuistis, ita & in futurum habeatis. Ecclesiarum vestrarum decimas, quæ a laicis obtinentur, si secundum Deum eorum subtrahere potestati vestræ religionis reverentia poterit, ad vestram & pauperum gubernationem vobis liceat possidere. Decimas laborum vestrorum; pro quibus tam vos quam alios monasticæ religionis viros inquietare episcopi consueverunt, illorum videlicet, quos dominicaturas appellant, qui vestro sumptu a monasteriis & cellarum vestrarum clientibus excoluntur, sine omni episcoporum, & episcopalium ministrorum contradictione, deinceps quietius habeatis, qui vestra peregrinis fratribus & pauperibus erogatis. Ecclesiæ omnes, quæ ubilibet positæ sunt, seu capellæ vestræ, & cœmeteria libera sint, & omnis exactionis immunia præter consuetam episcopi paratam, & justitiam in presbyteros, qui adversus sui ordinis dignitatem offenderint. Liceat quoque vobis, seu fratribus vestris, in ecclesiis vestris presbyteros eligere. Ita tamen, ut ab episcopis, vel ipsorum vicariis, animarum curam absque venalitate suscipiant. Quam si committere illi, quod absit, ex pravitate noluerint: tunc presbyteri ex apostolicæ sedis benignitate officia celebrandi licentiam consequantur: Ecclesiarum vero seu altarium consecrationes, si diœcesani episcopi gratis noluerint exhibere, a quolibet catholico suscipiatis

A episcopo. Nec cellarum vestrarum ubilibet positarum fratres, pro qualibet interdictione vel excommunicatione, Divinorum officiorum suspensionem patiantur. Sed tam monachi ipsi, quam & famuli eorum, & qui se monasticæ professioni devoverunt, clausis ecclesiarum januis, non admissis diœcesanis, Divinæ servitutis officia celebrent, & sepulturæ debita peragant. Præterea quascumque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsentiarum juste & canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, Deo proprio poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. In Burgundia, ecclesiam, &c. *Deinde*.

Prohibemus autem ut infra parochias ad jus Cluniacensis monasterii pertinentes, absque Cluniacensis abbatis assensu nullus ecclesiam vel capellam ædificare præsumat, salva in omnibus apostolicæ sedis autoritate. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ concessionis paginam sciens, &c.

Ego Lucius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Theodevvinus sanctæ Ruffinæ episcopus, subscripsi.

Ego Rainerius presbyt. card. tit. sanctæ Priscæ, subscripsi.

Ego Thomas presbyter cardin. tit. Vestinæ, subscripsi.

Ego Gillebertus tit. S. Mariæ, subscripsi.

Ego Maurus Tusculanus episcopus, subscr.

Ego Petrus Albanensis episcopus, subscripsi.

Ego Rainerius presbyt. card. tit. S. Stephani in Cœlio monte, subscripsi.

Ego Manfredus presbyt. card. sanctæ Sabinæ, subscripsi.

Ego Aubertus presbyt. card. tit. S. Anastasiæ, subscripsi.

Ego Hugo presbyt. card. tit. S. Laurentii in Lucina, subscripsi.

Ego Octavianus diaconus card. subscripsi.

Ego Guido in Romana ecclesia altaris minister indignus, subscripsi.

Ego Gregorius diacon. cardin. sancti Angeli, subscripsi.

Ego Astaldus diac. card. S. Eustachii, juxta templum Agapitæ, subscripsi.

Ego Joannes diaconus card. S. Mariæ novæ, subscripsi.

Datum Laterani per manum Baronis ecclesiæ subdiaconi, XI. Kal. Junii, Indict. VII. Incarnat. Dominicæ MCXLIV. pontificatus vero domni Lucii papæ, anno I.

Ibidem.

VI. AD EUNDEM.

Sancti Sabæ monasterium Cluniacensibus in perpetuum subjicit.

Lucius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

ETsi ecclesiarum omnium cura nobis ex apostolicæ sedis administratione immineat: illis tamen locis, quæ nostro regimini specialiter commissa sunt, atque infra urbem sita, juris sanctæ Romanæ ecclesiæ esse noscuntur, propensiori nos convenit affectionis studio imminere. Beati Sabæ monasterium, a temporibus beatissimi papæ B Gregorii in religione & honestate fundatum, atque magnis & amplissimis possessionibus ditatum fuisse dinoscitur. Nunc autem peccatis exigentibus, & religio elapsa est, & pravorum hominum superabundante nequitia, bona & possessiones distractæ sunt, & ab ipso contra justitiam alienata. Eapropter, dilecte in Domino fili Petre abbas, quoniam Cluniacense monasterium, per omnipotentis Dei gratiam, tamdiu longe lateque religione præcipua floruit, & bonæ opinionis odore multos aspersit: præfatum sancti Sabæ monasterium cum omnibus ad ipsum pertinentibus, ad reformandam ibidem religionem, ad meliorandum etiam & disponendum, tibi, tuisque successoribus in perpetuum committimus: ut in C ipsius restitutione & gubernatione, studium & solicitudinem impendatis, & potestatem habeatis. Decernimus etiam, ut sine Cluniacensis abbatis provisione & consilio, ibidem abbas de cætero nullatenus eligatur. Sed vestra semper provideat diligentia, quatenus idonea, & huic officio digna in loco regiminis, secundum regulam S. Benedicti, persona subrogetur, & quicquid in monasterio ad augmentum & observationem monasticæ religionis institui, vel emendari oportuerit, vestro semper magisterio & dispensatione administretur. Salva quidem in omnibus autoritate sedis apostolicæ, cujus juris locus ille esse dinoscitur. Si qua igitur ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sci- D ens, &c.

Ego Lucius catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi, cum decem & octo cardinalibus.

Datum Romæ per manum Baronis S.R.E. subdiaconi XIV. Kal. Februarii, Indict. VIII. Incarnat. Dominicæ anno MCXLIV. pontificatus vero domni Lucii II. papæ, anno I.

Spicile-, to. III.

VII. AD ABBATEM S. GERMANI AUTISSIODOR.

De controversia cum Vizeliacensi abbate.

Lucius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio abbati sancti Germani Autissiod. salutem & apostolicam benedictionem. E

DIlectus filius noster Pontius Vizeliacensis abbas ad nostram præsentiam veniens, questus est quod in quodam nemore tibi & ipsi communi homines suos capi feceris, & servientibus comitis Nivernensis incarcerandos tradideris. Quos cum a te requisisset, & habere non posset, pro eorum liberatione fidejussores dedit, & textum evangelii tradidit: quod quia, contra religionem & fraternæ caritatis vinculum, factum fuisse cognoscitur: per præsentia tibi scripta mandamus, A quatinus dilatione remota, & textum evangeliorum tam inordinate susceptum ei restituas, & fidejussores suos absolvas. Postmodum vero, si quam adversus ipsum te confidis habere justitiam, in præsentia venerabilis fratris nostri Godefridi Lingon. episcopi quod justitia dictaverit, obtineas. Ea quoque quæ Guiberto servienti tuo ob malivolentiam ipsius, abstulisti, ei restituas. Datum Lateran. XI. Kal. Aprilis.

Ibidem.

VIII. AD PONTIUM ABBATEM VIZELIAC.

Adversus interfectores Artaldi abbatis.

Lucius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Pontio abbati Vizeliacensi ejusque fratribus, salutem & apostolicam benedictionem.

PRædecessor noster felicis recordationis Paschalis, sicut ex scriptis illius intelleximus, episcopis per Galliam præcipiendo mandavit, ut interfectores abbatis Artaldi Vizeliac. quia dominum suum & presbyterum & abbatem tam nequiter occiderunt, secundum pœnitentiæ dignum modum in exilium detruderent, & si obedire nollent, eos excommunicationi subjicerent. Prohibuit etiam, ut nunquam Vizeliacensi abbati vel præposito alicui facultas sit eosdem homicidas in eodem monasterio ad habitandum suscipere. Nos itaque præceptum confirmantes ipsius super hoc, C apostolica autoritate prohibemus, ut nec ipsi, nec eorum heredes (nominatim Stephanus Altissiodorensis clericus, qui cum te, dilecte in domino fili abbas, in præsentia venerabilium fratrum nostrorum Godefridi Lingonensis episcopi & Bernardi Claravallis abbatis super hoc in causam traxisset, eorum judicio, sicut accepimus, a causa decidit) monasterium ipsum ulterius inquietare præsumant, interdicimus. Et ne cui abbati vel præposito eos in Vizeliacensi burgo de cætero ad habitandum suscipere liceat, prohibemus. Datum Later. VI. Idus April.

Ibidem.

IX. AD G. COMITEM NIVERNENSEM.

Ut Vizeliaco restituat quod ademit.

Lucius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio G. comiti Nivernensi, salutem & apostolicam benedictionem.

AD nobilitatem tuam pertinet venerabilia loca cum ipsis personis Divino famulatui mancipatis diligere & facere, & suam eis justitiam conservare. Ideoque per apostolica scripta nobilitati tuæ mandamus, atque in peccatorum tuorum remissionem injungimus, quatinus antiquam stratam, quam de Vizeliaco diceris abstulisse & alias divertisse, ad prædictum locum restituas Datum IX. Kalendas Junii.

Ibidem.

X. AD S. BERNARDUM CLARÆVAL. ABBATEM.

Ut moneat Nivernensem comitem ne quid præter fas a Vizeliacensibus exigat.

Lucius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Bernardo Claravallensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlectionem tuam ignorare non credimus, quod Vizeliacense monasterium B. Petri

juris exiſtit, & ad ejus proprietatem & defenſionem ſpecialiter pertinet. Nunc autem, ſicut accepimus, G. Nivernenſis comes contra juſtitiam, & ſedis apoſtolicæ autoritatem a dilecto filio Pontio ipſius loci abbate violenter exigit ut de qualibet querimonia in perſona ſua cum hominibus ſuis in curia ſua reſpondeat. Quod quidem nec ipſe abbas, nec prædeceſſores ſui hactenus feciſſe noſcuntur. Ideoque per apoſtolica tibi ſcripta mandamus, quatenus eundem comitem ex noſtra parte diligenter commoneas, ut pro B. Petri reverentia, cujus juris idem monaſterium eſſe dinoſcitur, ab hujuſmodi exactione deſiſtat, aut in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum A. Hoſtienſis, & I. Tuſcul. epiſcoporum, apoſtolicæ ſedis legatorum, juxta tenorem ſedis apoſtolicæ privilegiorum, quod juſtitia dictaverit, ab eodem abbate recipiat. Quod ſi hoc recipere noluerit, ipſum monaſterium tam injuſte opprimi pati non poterimus: & quod noſtri intereſt officii, autore domino faciemus. Datum Later. XIII. Kal. Decembris.

Ex Baluz. Miſcel. to. 2. p. 220.

ALPHONSI REGIS PORTUGALLIÆ epiſtola ad Lucium II. Papam, quâ regnum ſuum Romanæ Eccleſiæ tributarium conſtituit.

LUcio II. A. Rex Portugallenſis. Claves regni cœlorum beato Petro a Domino noſtro Jeſu Chriſto conceſſas eſſe cognoſcens, ipſum patronum & advocatum apud Deum omnipotentem habere diſpoſui; ut & in vita præſenti opem illius & conſilium in meis opportunitatibus ſentiam, & ad præmia felicitatis æternæ ipſius ſuffragantibus meritis valeam pervenire. Quocirca ego Adefonſus Dei gratia Portugallenſis Rex per manum Domini G. Diaconi Cardinalis apoſtolicæ ſedis Legati Domino & Patri meo Papæ Innocentio hominium feci, & terram quoque meam beato Petro & S. R. E. offero ſub annuo cenſu quatuor unciarum auri, ea videlicet conditione & tenore, ut omnes qui terram meam poſt deceſſum meum tenuerint, eundem cenſum annuatim beato Petro ſolvant, & ego, tamquam proprius Miles beati Petri & Romani Pontificis, tam in me ipſo quam in terra mea vel in iis etiam quæ ad dignitatem & honorem meæ terræ ac etiam defenſionem & ſolatium apoſtolicæ ſedis habeam, & nullam poteſtatem alicujus eccleſiaſtici ſeculariſve dominii, niſi tantum apoſtolicæ ſedis vel a latere ipſius miſſi, unquam in terra mea recipiam. Facta oblationis & fortitudinis charta Idus Decembris æra MCLXXX. Ego ſupradictus Adefonſus Portugalenſis Rex hanc cartam fieri juſſi, & libenti animo coram idoneis teſtibus propria manu confirmo. Ego Joannes Bracarenſis epiſcopus confirmo Ego B. Colimbrienſis epiſcopus confirmo. Et ego Petrus Portugalenſis epiſcop. confirmo.

XI. AD ALPHONSUM REGEM PORTUGALLIÆ.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum, Dei dilecto in Chriſto filio A. illuſtri Portugalenſi Duci ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEvotionem tuam, dilecte in Domino fili, maxime congaudemus, quod temetipſum de illis ovibus recognoſcens quas Dominus noſter Jeſus Chriſtus Petri cuſtodiæ commendavit, cum ad expugnationem paganorum intentus, multiſque negotiis ſecularibus occupatus, Apoſtolorum limina viſitare non poſſes, per manum dilecti filii G. Diaconi Cardinalis tunc in partibus illis apoſtolicæ ſedis Legati prædeceſſori noſtro felicis recordationis Papæ Innocentio hominium laudabili devotione feciſti, & terram tibi a Deo commiſſam beato Petro Apoſtolorum principi obtuliſti, atque perſonam tuam & terram ipſam ipſius patrocinio humiliter commiſiſti, poſtmodum vero tam per litteras tuas quam per venerabilem fratrem noſtrum I. Bracarenſem Archiepiſcopum nobis etiam promiſiſti ut tam tu quam hæredes tui de terra ipſa quatuor uncias auri annis ſingulis Romano Pontifici perſolvatis. Nos itaque, qui, licet indigni, beati Petri loco reſidere conſpicimur, tam te quam filios tuos & ſucceſſores veſtros intra heredes ipſius Apoſtolorum principis ipſo adjuvante ſuſcipimus, ut in ejus benedictione & protectione tam animarum quam corporum maneatis, per quam ab hoſtium viſibilium & inviſibilium expugnatione defenſi, ad cœleſtia regna pervenire largiente Domino valeatis. Datum Laterani Kalendis Maji.

ANNO CHRISTI 1144.

AD EPISTOLAS LUCII II.

ANNO CHRIS 1144

APPENDIX.

AD MONACHOS S. PANCRATII.

Irritas declarat chartas per quas filii patribus ſuis ſucceſſores fiant in eccleſiis.

Lucius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, priori, & monachis ſancti Pancratii ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. pag 447. Ex Rimer. habet Wilkins Conc Brit to. I p 433.

CUm ſimus ad regimen univerſalis eccleſiæ, Domino diſponente, vocati, ſicut ea ſolvere debemus, quæ ipſius eccleſiæ nutriunt honeſtatem; ſic ea renemnr evellere, quæ canonicis obviant inſtitutis, & materiam diſſolutionis videntur afferre. Sane relationis veſtræ tenore comperimus pravam apud vos, ſub prædeceſſorum veſtrorum negligentia, conſuetudinem introductam, quod filii eorum, qui veſtras eccl. tenuerunt, ut ... patribus ab ipſis anteceſſoribus noſtris confirmationem de obtinendis eccleſiis, conſecuti, ſub reprehenſibili colluſione volunt ipſas eccleſias jure ſucceſſionis habere, & talium confirmationum obtentu aliqua penſione retenta, patres filios ſibi conſtituere ſucceſſores. Cum igitur ex hoc & canonicæ diſciplinæ vigor infringitur, & temporalia vobis damna proveniunt; prædictas conceſſiones vel confirmationes taliter ab eorundem locorum priore, vel etiam ab apoſtolica ſede veritate tacita impetratas, irritas eſſe cenſemus; præſentium vobis auctoritate licentiam concedentes, ut in eccleſiis veſtris, non obſtantibus conceſſionibus, aut confirmationibus illis, liceat vobis idoneas perſonas eligere, & electas epiſcopo præſentare, ut animarum cura recepta de ſpiritualibus ei, vobis autem de temporalibus debeant reſpondere. Nulli

ergo

☞ ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Dat. Vellet. K. J.

ANNO CHRISTI 1144.

EJUSDEM AD SALZBURGENSEM Archiepisc. & ad Gurgensem episcop.

Lucius episcopus servus servorum Dei, Venerabilibus Fratribus Chuonrado Salzburgensi Archiepiscopo, Romano Gurgensi Episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

Gerhol manent. Psal. IV.

VEnientem ad Apostolicam sedem dilectum filium nostrum Gerhoum Richerispergensem præpositum paterna benignitate suscepimus, & pro religione & honestate sua personam ejus honorantes cum gratia sedis apostolicæ ad propria remisimus. Ipsum itaque vestræ fraternitati attentius commendantes, per præsentia scripta rogamus, quatenus, sicut hactenus obtentu solius religionis & honestatis feciſtis, pro beati Petri, & nostra reverentia ipsum de cætero honoretis, & diligatis, & in necessitatibus suis opem sibi, & consilium tribuatis.

IDEM CUM ADHUC ESSET PRESBYTER CARDINALIS.

Idem.

DE abusivis, & abominationibus, quæ hoc tempore in ecclesia Dei fiunt, multa, reverende frater, in charta notasti, & plura notare potuisti: quia peccatis nostris exigentibus multo plura fiunt in hoc periculoso tempore, quam in diebus patrum nostrorum. Quæ tanto liberius, & crebrius fiunt, quanto nulli, aut pauciſſimi sunt, qui ex adverso ascendant, & murum pro domo Israel opponendo stent in prælio in die Domini. Unde credimus Antichristum vel jam veniſſe, vel in proximo venturum esse, cujus faciem, sicut in Job legitur, præcedit egestas: egestas si quidem virtutum, & virtuosorum hominum, ut eo liberius voluntatem suam faciat, quo fere nullus est, qui ei contradicat. Inter hoc autem, bone frater, quid tibi agendum sit, non ignorat tua religiositas a cunabulis sacris litteris erudita. Ego autem, hoc mihi video faciendum, & utinam faciam! & hoc tibi consulo tanquam chariſſimo fratri, ut abominationes, quæ fiunt, Domini adjutorio vitemus, & super his, qui faciunt, doleamus; quatenus vir ille vestibus lineis de quo in Ezechiele legitur, Tau super frontem nostram signet, & non occidamur.

AD ATREBATENSEM, ET MORINENSEM EPISCOPOS.

Ut damna illata Walthero de Werdone dum Hierosolymam profectus erat, reparari curent.

Lucius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratri Alviso Atrebatensi, & Milon Morinensi episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

P. 419.

NObilis vir Walterius de Werdone per nos ab Hierosolymis rediens questus est quod parochiani vestri, postquam Hierosolymitanum iter incepit, terram suam deprædati sunt, & plurima damna sibi intulerunt. Ideoque, quoniam possessiones & bona eorum qui devotionis intuitu Hierosolymam proficiscuntur sub sanctæ Dei ecclesiæ protectione consistunt, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus eosdem parochianos vestros de quibus nobis conquestus fuerat, studiosius moneatis, ut damna postmodum sibi illata cum integritate restituant; quod si contemptores extiterint, canonica eos censura coerceatis. Datum Ceperani XV. Kal. Julii.

ANNO CHRISTI 1144.

AD ATREBATENSEM, ET CAMERAC. EPISCOPOS.

Ut causam matrimonialem cognoscant, & incursam ea de causa excommunicationem relaxent.

Lucius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Alviso Atrebatensi, & Nicolao Cameracensi episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

NObilis vir Ebrardus de Britolio per nos ab Hierosolymis rediens significavit nobis, quod quandam suam consanguineam, filiam videlicet Thomæ de Marna, contra prohibitionem episcopi, & ecclesiæ Belvacensis sibi copulare præsumserit, qua præsumptione & ipse ab eodem episcopo est excommunicationis vinculo innodatus, & terra sua divinis officiis interdicta. Tandem vero & illam dimisit, & aliam, sicut asserit, sibi legitimo matrimonio copulavit. Ad cujus rei assertionem in prædecessoris nostri felicis memoriæ, & nostra etiam præsentia, cum Hierosolymam tenderet, testes producere paratus fuit; quos idem prædecessor noster in alterius partis absentia recipere noluit, sed causam ipsam vestræ discreptioni cognoscendam & terminandam commisit. Cujus nos vestigiis inhærentes per apostolica scripta vobis mandamus, quatenus infra quadraginta dies postquam præsentia scripta susceperitis, tam ipsum quam eandem mulierem, videlicet filiam Thomæ, ante vestram præsentiam evocetis, & causam ipsam hinc inde studiosius inquiratis. Si vero consanguinitas inter ipsos per idoneos testes probata fuerit, & ipsum contra prohibitionem episcopi, & ecclesiæ Belvacensis eam duxisse, & propter hoc terram suam interdictam & excommunicatam fuisse constiterit, ipsum ab ejusdem mulieris querimonia omnino absolvatis, & matrimonium, quod cum altera contraxit, propter hoc de cetero nullatenus impediatis. Verum si quis ex vobis necessitate qualibet emergente interesse non poterit, alter, adscitis secum discretis & sapientibus viris, nihilominus causam audiat & supradicto modo diffiniat. Datum XVI. Kal. Julii.

ANNO CHRISTI 1144.

ROMANUM CONCILIUM

In quo Dolenſis eccleſia Turonenſi ſubjecta declaratur, a Lucio II. anno 1144. celebratum.

Ibid. p. 449.

AGitata diu magna animi contentione quæſtio de jure metropolitico in eccleſias minoris Britanniæ, poſt varias Pontificum Romanorum definitiones nunquam tamen peremptoria ſententia deciſa, ad Lucii II. tribunal tandem devoluta eſt. Igitur pontifex convocatis piurimis, quos ſcilicet judicii dignitas exigebat, epiſcopis, ſententiam, quam definitivam opinatus eſt, protulit, Turonicæ eccleſiæ fore deinceps ſubditas minoris Britanniæ eccleſias pronuncians. Judicium hoc, quanquam nullibi concilium appellatum lego, inter concilia tamen reponendum duxi, quod in conſenſu epiſcoporum, & abbatum, & clericorum latum ſit, & res ipſa concilium vere tale popoſciſſe videatur. Nec forte ipſum pariter concilii nomen gravis hujus controverſiæ judicio defuit; id enim facile exprimunt verba illa epiſtolæ Lucii inferius recitandæ ad Gaufridum comitem Britanniæ: Habito fratrum noſtrorum conſilio, *quod forte poſitum eſt pro* concilio. *Cæterum ſententiam ipſam Lucii ex Martene in Anecd. to. III. pag.* 887. *hic exhibeo, additis duabus ejus literis, quibus de judicio hoc ſuo epiſcopos Britanniæ minoris, & Britanniæ comitem facit certiores. Exhibet vero hæc omnia collectio actorum in cauſa Dolenſis epiſcopatus apud eundem Martene, ibid.*

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Turonenſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

QUæ judicii veritate deciſa ſunt, literatum debent memoriæ commendari, ne pravorum hominum valeant in poſterum refragatione turbari. Prædeceſſor ſiquidem noſter felicis memoriæ papa Innocentius controverſiam, quæ de prælatione Turonenſis eccleſiæ & ſubiectione Dolenſis inter earum paſtores jamdiu agitata eſt, venerabili fratri noſtro Gaufrido Carnotenſi epiſcopo, tunc apoſtolicæ ſedis legato, cognoſcendam terminandamque commiſit: quæ cum in ejus præſentia in pluribus locis Galliæ tractata eſſet, & necdum fine debito terminata, Dolenſis archiepiſcopus, nobis præſentibus, ad ejuſdem prædeceſſoris noſtri præſentiam venit, conquerens in dilatione ipſius cauſæ ſe multotiens gravatum eſſe, & multas ob hoc expenſas ſuſtinuiſſe. Propter quod ſuppliciter poſtulavit, ut idem prædeceſſor noſter eamdem cauſam ad ſuam præſentiam revocaret, & debitum finem imponeret. Cujus petitioni acquieſcens, apoſtolicis literis tibi, venerabili in Chriſto frater Hugo Turonenſis archiepiſcope, præcipiendo mandavit, ut apoſtolico te conſpectui præſentares, eccleſiæ tuæ juſtitiam ſuper hoc oſtendere præparatus. Quo interim divino judicio viam univerſæ carnis ingreſſo, tam tu frater archiepiſcope, quam Dolenſis pro hujus controverſiæ deciſione noſtro vos conſpectui præſentaſtis. Cum autem de eccleſiæ tuæ juſtitia rationes, ſcripta, & argumenta plurima produxiſſes, productum eſt tandem in medium prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Urbani papæ privilegium, in quo manifeſte continebatur, quod idem papa poſt multas hujus rei in ſua & legatorum etiam ſedis apoſtolicæ præſentia diſcuſſiones & retractationes, ſcriptis Romanorum pontificum, Nicolai videlicet, & Joannis, Leonis quoque IX. & Gregorii VII. diligenter inſpectis, & omnibus hinc inde diligenti examinatione pertractatis, ex communi fratrum ſuorum epiſcoporum, & multorum Romanæ Eccleſiæ clericorum ſententia decrevit, & ſcripti ſui munimine roboravit, ut tam Dolenſis epiſcopus, quam ceteri deinceps Britannorum epiſcopi Turonenſem eccleſiam ſuam eſſe metropolim recognoſcerent, & debitam ei reverentiam exhiberent, nec ullo ulterius tempore poſt Rolandi obitum, qui tunc Dolenſi eccl. præſidebat, ad pallii uſum Dolenſis epiſcopus aſpiraret. Ad hæc vero Dolenſis nihil, quod ratione ſubnixum foret, reſpondebat, nec partem ſuam alicujus Romani pontificis auctoritate tueri potuit. Communicato itaque conſilio, quoniam in ſede juſtitiæ, licet indigni, diſponente Domino poſiti, a via veritatis deviare nec poſſumus, nec debemus; ejuſdem prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, in conſeſſu fratrum noſtrorum Conradi Sab. Imeri Tuſcul. ſedis noſtræ epiſcoporum, Raimundi Toletani archiepiſcopi, Henrici Wintonienſis, Ulgerii Andegavenſis, Johannis Aletenſis, Nigelli Helienſis, & Philippi Bajocenſis epiſcoporum, Gregorii ſanctæ Mariæ Tranſtiberinæ, Petri ſanctæ Potentianæ, Thomæ ſancti Vitalis, Gilberti ſancti Marci, Guidonis ſancti Laurentii in Damaſo presbyterorum cardinalium, Gregorii ſanctorum Sergii & Bacchi, Oddonis ſancti Georgii ad velum aureum, Guidonis ſanctorum Coſmæ & Damiani, Octaviani ſancti Nicolai in carcere diaconorum cardinalium; Petri Cluniacenſis, Atmerici ſancti Juliani Turonenſis, Berneris Nucarienſis abbatum; Petri prioris ſanctæ Mariæ de Caritate; nobilium quoque Romanorum, Chencii Frangentis-panem, & Chencii nepotis ejus, Leonis Petri Leonis, & Petri Uguitioms, multorumque aliorum tam clericorum quam laicorum, eamdem ſententiam ſedis apoſtolicæ auctoritate, nobis a Deo conceſſa, confirmavimus, & tam te, quam Turonenſem eccleſiam de ipſorum epiſcoporum obedientia propria manu per baculum inveſtivimus. Præcipientes juxta ejuſdem ſententiæ tenorem, ut tam Dolenſis, quam univerſi deinceps Britanniæ citerioris epiſcopi, Turonenſi eccleſiæ, tanquam metropolii propriæ, ſubjaceant, & debitam ei obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeant, Hac tamen moderatione habita, ut frater noſter Gaufridus Dolenſis epiſcopus, quamdiu eidem eccleſiæ præfuerit, pallium habeat, & Romano pontifici tantum ſubjaceat: poſt ipſum vero nullus Dolenſis epiſcopus ad pallii uſum aſpirare præſumat: ſed, ſicut jam dictum eſt, Turonenſem eccleſiam propriam metropolim recognoſcat, & reverenter ei obediat. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hujus noſtræ diffinitionis ſententiam ſciens, contra eam venire temere tentaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat,

careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore, & sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Observantibus autem sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

S. Petrus. S. Paulus.

Lucis Papa II. *Locus monogrammatis.*

Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

† Ego Lucius catholicæ ecclesiæ episcopus ss.
† Ego Conradus Sabinensis episcopus ss.
† Ego Theodewinus S. Rufinæ episcopus ss.
† Ego Albericus Hostiensis episcopus ss.
† Ego Imarus Tusculanus episcopus ss.
† Ego Petrus presbyter cardinalis de titulo Pastoris ss.
† Ego Thomas Presbyter cardinalis titulo Vestinæ ss.
† Ego Gilbertus presbyter cardinalis titulo S. Marci ss.
† Ego Ranerius presbyter cardinalis de titulo S. Stephani in Cœlio monte ss.
† Ego Manfredus presbyter cardinalis titulo S. Savinæ ss.
† Ego Aribertus presbyter cardinalis titulo S. Anastasiæ ss.
† Ego Gregorius diaconus cardinalis SS. Sergii & Bacchi ss.
† Ego Octavianus diaconus cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano ss.
† Ego Guido in Romana ecclesia altaris minister indignus ss.
† Ego Johannes diaconus cardinalis S. Adriani ss.
† Ego Gregorius diaconus cardinalis S. Angeli ss.
† Ego Hugo Romanæ ecclesiæ diaconus in S. Lucia in Horphea ss.

Datum Lateranis per manum Baronis capellani & scriptoris, idibus Maji, indictione VII. Incarnationis dominicæ anno MCXLIV. pontificatus vero domni Lucii II. papæ anno 1.

ANNO CHRISTI 1145.

VITA ET EPISTOLÆ
EUGENII PAPÆ III.

EUgenius natione Pisanus, vir religione ac sanctitate conspicuus, creatus est pontifex anno domini MCXLV. tempore Conradi imperatoris. Hic, inquit Otto Frisingensis lib. 7. cap. 31. in principio dignitatis susceptæ, eo quod, autore Arnaldo, populus ad tradenda Urbi regalia, sicut antecessores suos, ita ipsum solicitare vellet, cum episcopis & cardinalibus Urbe cedit, ac proxima Dominica in monasterio Farfensi, consecratione pontificali, ob persecutionis immanitatem morem mutans, sublimatur. Ad hunc papam Eugenium venerabilis Bernardus abbas Clarævallensis librum de consideratione sui quatuor distinctionibus ordinatum conscripsit, in quo perfectæ vitæ ac subtilissimi ingenii perspicuitatem evidentissime demonstravit. Nam idem apostolicus, prius Bernardus dictus, & primum vicedominus Pisanus, ac demum in Claravalle, omnibus mundanis pro Christo spretis, ejusdem venerabilis Bernardi abb. discipulus effectus, ac ab eo postmodum monasterio beati Anastasii, Cisterciensis ordinis, in urbe Roma abbas prælatus, summus pontifex, ut prælibavimus, constituitur. Inde post consecrationem, furorem populi Romani declinans, ad munita loca se transtulit: postque, Viterbium veniens, ibi per aliquod tempus moram fecit. At Romanus populus cum patricio suo Jordane in furorem versus, præfecturæ dignitatem abolentes, omnes principes ac nobiles ex civibus ad subjectionem patricii compellunt: & non solum quorumdam illustrium laicorum turres, sed & cardinalium ac clericorum domus subruentes, prædam immensam diripiunt. Ecclesiam etiam beati Petri, omnium ecclesiarum caput, incastellare sacrilege ac profanissime non metuunt: peregrinos causa orationis advenientes ad oblationem, quæstus gratia, plagis & verberibus cogunt, ac quosdam ex ipsis offerre nolentes in ipso porticu & vestibulo templi nefario ausu occidere non verentur. Quos venerabilis pontifex, percusso prius cum quibusdam fautoribus suis anathematis gladio Jordane, adjuncta Tiburtinis Romanorum antiquis hostibus militia coercuit, tandemque pacem petere coegit. Quam pacem honore dedit, ut patriciatus dignitatem exfestucarent, & præfectum in pristinam dignitatem reciperent, senatores autem ex ejus autoritate tenerent. Sicque in Urbem rediens, nativitatem Domini celebravit.

Ex Anglia ad Eugenium papam recens creatum venit Alexander episcopus Lincolnienſis, qui benigne acceptus est ab ipso Eugenio papa, cujus benignitas & affabilitas mirifice commendatur a Rogero in annalibus, ubi hæc habet: Eodem anno episcopus Lincolnienſis Alexander iterum Romam petens, susceptus est honorifice ab Eugenio papa novo, viro summa dignitate condigno, cujus mens semper benigna, cujus discretio semper æqua, cujus facies semper non solum hilaris, sed etiam & jucunda. Hæc de Eugenio Rogerus hujus temporis scriptor accuratissimus.

Tunc quoque temporis, cum Viterbii Eugenius consisteret, Orientales ex Armenia atque Syria legationes accepit, prout ab eo qui præsens aderat, Ottone, qui & ea quæ vidit etiam fidelissime scripsit, refertur his verbis: Ea tempestate legati Armeniorum episcoporum, eorumque metropolitani, quem ipsi catholicum, id est universalem, propter infinitum, id est amplius quam mille episcoporum sub se habentem numerum vocant, legati ab ultimo pene Oriente summum pontificem Viterbii, laboriosum iter per annum & sex menses complentes, adeunt: eique ex parte illius ecclesiæ subjectionem omnimodam eum consalutando offerentes, causas viæ nobis cum aliis multis præsentibus apud veterem aulam aperiunt, quæ

Otto chronic. l. 7. c. 32.

tales

„ tales erant. Inter ipsos & Græcos quædam de ritu sacrificii habitudo est in quibusdam, in aliis vero discrepantia: ponunt enim fermentatum panem, sicut illi, aquam autem vino non admiscent, sicut nos, & illi. Præterea nativitatem Domini epiphaniæ continuantes, duas illas festivitates unam faciunt. Pro his & aliis, dum inter se dissentirent, Romanam ecclesiam judicem eligentes, consultum veniunt, formamque sacrificii juxta consuetudinem ejus sibi tradi deposcunt.

„ Quos Romanus antistes gratanter suscipiens, Missarum solemniis ac sacrificii secretis adhibuit: diligenterque ea quæ fiebant ibidem eos admadvertere monuit. Quod dum facerent, intentique sacro altari astarent: unus ex eis pontificali dignitate præditus, sicut postmodum in plena curia retulit, in beati Martini octava, quando dedicatio ecclesiæ beati Petri celebrari solet, summo pontifice Divina mysteria agente, splendido fulgore radium solis super caput ejus coruscare, & in ipso duas columbas ascendentes & descendentes vidit. Cumque diligentius hac illacque oculos circumferret, nullumque aditum, per quem lux illa transfunderetur, inveniret: deificum hoc esse cognoscens, ac ad obedientiam Romanæ sedis amplius accensus, cunctis quæ viderat aperuit. At venerabilis pater non suis hoc meritis attribuens, ipsius potius fide cælitus hoc sibi monstratum affirmabat: ut videlicet ecclesia, a qua ipse missus fuerat, sacramentorum virtutem veritatis luce perfusam cognosceret, ac deinceps quali ea reverentia & forma tractare deberet, addisceret. Retulit etiam præfatus episcopus, quod in confinio Armeniæ quædam gentes essent, quæ fetus suos fœtentes generarent, eosque statim ad aquas Armeniorum lavandos transmitterent: quos cum illi baptismatis unda ingentes innatum ei fœtorem propellerent, mox tamen remissi, ad paganismi ritum & spurcitiam redibant. Quod utrum faciendum esset, item Romanam ecclesiam consuluerunt.

cap. 33. „ Vidimus etiam ibi tunc prætaxatum de Syria Gabulensem episcopum, cujus præcipue opera ad plenum Antiochia Romanæ sedi subesse cœpit, tam de patriarcha suo Antiocheno, & de principis matre Balduini Hierosolymitani quondam regis filia, querimoniam facientem, quam de spoliis Saracenis ablatis, jure antiquitatis, exemplo Abrahæ, decimas, qui eas Deo, recognoscens victoriam, de suis spoliis Melchisedech dedit, exigentem, ac super hoc apostolicæ sedis autoritatem requirentem. Audivimus eum periculum transmarinæ ecclesiæ post captam Edessam lacrymabiliter conquerentem, & ob hoc Alpes transcendere ad regem Romanorum & Francorum pro flagitando auxilio volentem.

His auditis, Eugenius papa non curans quæ sua essent, sed quæ Dei esse sciret: non ad sui liberationem exilii adversus Romanos Occidentalium Christianorum principum arma convertenda putavit; sed adversus Saracenos res Christianorum in Oriente invadentes, & possidentes, fore movenda omni conatu, pontificia autoritate laborat, primus omnium scribens ad Ludovicum Francorum regem; Perfacile namque fuit ad religiosum opus impellere ipsum, qui jam venerat eamdem inire ad sancta loca peregrinationem: de qua ista Otto Frisingensis.

Otto de gest. Frid. l. 2. c. 34. „ Ludovicus dum occulte Hierosolymam eundi desiderium haberet, eo quod frater suus Philippus eodem voto astrictus, morte præventus fuerat: diutius protelare nolens propositum, quibusdam ex principibus suis vocatis quid in mente volveret aperuit. Erat tunc temporis in Gallia cœnobii Clarævallensis abbas quidam, Bernardus dictus, vita & moribus venerabilis, religionis ordine conspicuus, sapientia litterarumque scientia præditus, signis & miraculis clarus. Hunc principes vocandum, ab eoque quid de hac re fieri oporteret, tanquam a Divino oraculo, consulendum decernunt. Vocatur præfatus abbas, consiliumque ipsius super prædicti exposcitur principis voluntate. Ille de tam grandi negotio ex propriæ autoritatis arbitrio responsum dare, frivolum judicans: ut ad Romani pontificis audientiam & examen deferatur, optimum esse respondit. Itaque missa ad Eugenium legatione, totum illi negotium aperitur. Qui antecessorum suorum exempla revolvens, quod videlicet Urbanus hujusmodi occasione transmarinam ecclesiam, duasque patriarchales sedes, id est Antiochiam & Hierosolymam ab obedientia Romanæ sedis scissas, in pacis unitatem receperit votis prædicti regis, pro dilatando Christianæ religionis ritu annuit, autoritate prædicandi, animosque cunctorum ad hoc commovendi, prænominato abbati, qui apud omnes Galliæ ac Germaniæ populos ut propheta vel apostolus habebatur, concessa. Unde ejus scriptum tale ad regem principesque suos directum invenitur. Hæc Otto.

Illa autem Eugenii epistola extat infra, inter ejus Epistolas Epist. I.

Quid autem de pontifice actum? Utique quod Christus pollicitus fuerat, dicens: *Primo quærite regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*. Dum Eugenius laborat pro liberatione terræ sanctæ, Deus expugnat inimicos ejus Romanos ipsos, de quibus hæc habet idem autor: Quos venerabilis pontifex, percusso prius cum quibusdam fautoribus suis anathematis gladio Jordane, creato ab ipsis patricio, adjuncta Tiburtinis Romanorum antiquis hostibus militia coercuit, tandemque pacem petere coegit: adeo ut Eugenius rediens in Urbem, ibi natalem diem Domini solemniter celebrarit. De cujus ad Urbem regressu & ingressu hæc idem autor infe„ rius: At Eugenius cum Romanis hoc tempo„ re pacem fecit, ut patriciatus dignitatem ex„ festucarent, abolerent scilicet: & præfectum, „ qui videlicet arbitrio pontificis eo munere fungeretur, in pristinam dignitatem reciperent: senatores vero ex ejus autoritate tenerent. Sicque in Urbem rediens, nativitatem Domini ibidem celebravit, incipiente anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo quadragesimo sexto.

In scripto autem codice Vaticano ita ingressus Eugenii in Urbem narratur: Factum est igitur Deo autore gaudium magnum in tota Urbe ex inopinato accursu ipsius pontificis. Occurrit ei maxima frequens populi multitudo cum ramis: ad ejus vestigia continuo accurrentes, post pedum oscula elevabantur ad oris oscula. Procedebant signiferi cum bandis, sequebantur scriniarii, & judices. Judæi quoque non daerant tantæ lætitiæ, portantes cum humeris suis legem Mosaicam. Universus enim Romanus chorus psallebat in unum dicens: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Sic itaque cum magno populi gaudio idem pontifex Lateranense palatium conscendere meruit. Hæc ibi. Matth.

Pa-

Parisios veniens, inquit Matthæus Paris, consecravit Petrum quemdam Aimerici ecclesiæ Romanæ cancellarii nepotem in Archiepiscopum Bituricensem, contra Ludovici regis Franciæ voluntatem. Quod rex in injuriam suæ dignitatis factum vehementer indignans, propositis publice sacrosanctis reliquiis, in præsentia multorum juravit, quod archiepiscopus præfatus, quamdiu ipse viveret, civitatem Bituricam non intraret. Sic per triennium regis persona subjacuit interdicto. In quamcumque civitatem, vicum, vel castellum intrabat, suspendebatur celebratio Divinorum. Tandem, Bernardo abbate Claræ-vallensi persuadente, ad hoc est cor regis inclinatum, ut archiepiscopum reciperet, & pro transgressione perjurii Hierosolymam se promitteret profecturum. Igitur per totam Galliam fit exactio generalis, nec sexus, vel ordo, aut dignitas, quempiam excusavit, quin auxilium regi conferret. Ad instantiam sancti Bernardi Willelmum Eboracensis ecclesiæ invasorem, per obreptionem a Cælestino defensum, damnavit, & relegari mandavit.

Treviros cum octodecim cardinalibus ad synodum venientem pontificem per tres menses propriis sumptibus Adelbertus loci illius archiepiscopus munificentissime aluit. *Chronicon Hirsaugiense*. Per sanctum Bernardum impetravit a Conrado imperatore & Ludovico Francorum rege, ut Christianis in Asia contra Alcoranistas opem ferrent, & contra Saracenos expeditionem suscipiant, seque cruce signent. *Tyrius lib. 16. cap. 18.*

Cumque Tibur in amœnum secessum se contulisset, mortuus est vir justus, & religione insignis, anno domini MCLII. mense Julii, ut ait Matthæus Paris, circa initium imperii Friderici primi, cum pontificatum gessisset annis octo, mensibus quatuor & diebus 20.

De obitu ejus ista Baronius annalium ecclesiasticorum tomo 12. Octavo Idus Julius Eugenius papa diem obiit Tibure, cum sedisset annos octo, menses quatuor, & dies tredecim: de quo ista in vetere codice Romanorum pontificum Vaticanæ bibliothecæ: Hic recuperavit Tarracinam, Setiam, Narniam, & arcem Fummonis, quæ a dominio beati Petri jamdiu alienatæ fuerant, Hic univit episcopopatum Velitrensem cum Ostiensi & sanctæ Rufinæ. Fecit hic ordinationes per mensem Decembrem, in quibus diacones decem, presbyteros undecim, & episcopos sexaginta unum creavit. Defunctus est apud Tibur dicta die octava Idus Julii, & inde per stratam publicam & mediam Urbem, atque in Vaticanum cum totius cleri & populi Romani frequentissima turba, maximo luctu, communique omnium immensa tristitia deportatus est, & in ipsa beati Petri ecclesia coram majori altari tumulatus est. Hæc ibi de Eugenio papa, quem pluribus illustratum miraculis testatur Gofridus hujus temporis scriptor in fine vitæ sancti Bernardi.

Porro idem Eugenius inter alia magnam inde laudem commeruit, quod munerum abstinentissimus erat, de quo ista præter asserta a sancto Bernardo habet Joannes Sarisberiensis in Policratico: Amplectendæ memoriæ & imitandæ sanctitatis summus pontifex Eugenius, quem vidisti, nullum omnino munus hominis litigantis recipiebat, aut cui litem crederet imminere. Unde cum in adventu suo prior quidam modicæ facultatis, cujus causam nondum audierat, ei marcham auri devotione multa instanter offerret: Nondum, inquit, domum ingressus es, & jam vis corrumpere dominum? Corruptionem namque vir sanctus esse dicebat quod offerebatur judici lite pendente. Hæc de Eugenio Joannes Sarisberiensis.

Egregia de his memoria adhuc extat Tarracinæ in arce in media turri, in pariete meridiem versus: his verbis.

EUGENIUS PAPA III. HOC OPUS GLORIÆ IPSIUS MEMORIAM REPRÆSENTANS FIERI JUSSIT. QUI MIRA ANIMI .... ET HONESTI STUDIO PRÆDITUS REGALIA MULTA LONGO TEMPORE AMISSA BEATO PETRO RESTITUIT. QUORUMDAM VITIUM IN MODUM HONESTATIS REDEGIT. NE QUID A QUOQUAM PETERENT NEVE QUID A QUOQUAM ANTE DECISAM CAUSAM ACCIPERENT POST DECISAM OBLATUM QUID VERECUNDE ET CUM GRATIARUM ACTIONE SUSCIPERENT.

EPISTOLA I. EUGENII PAPÆ III.

AD LUDOVICUM REGEM GALLIARUM.

De expeditione in terram sanctam suscipienda.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo filio Ludovico illustri & glorioso Francorum regi, & dilectis filiis principibus, & universi Dei fidelibus per Galliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUantum prædecessores nostri Romani pontifices pro liberatione orientalis ecclesiæ laboraverunt, antiquorum relatione didicimus, & in gestis eorum scriptum reperimus. Prædecessor etenim noster felicis memoriæ papa Urbanus tanquam tuba intonuit, & ad ipsius deliberationem sanctæ Romanæ ecclesiæ filios de diversis mundi partibus sollicitare curavit. Ad ipsius siquidem vocem, Ultramontani, & præcipue Francorum regni fortissimi & strenui bellatores, & illi etiam de Italia, caritatis ardore succensi convenerunt, ut maximo congregato exercitu, non sine magna proprii sanguinis effusione, Divino eos auxilio comitante, civitatem illam, in qua Salvator noster pro nobis pati voluit, & glorioſum ipsius sepulcrum passionis suæ nobis memoriale dimisit, & quamplures alias, quas prolixitatem vitantes memorare supersedemus, a paganorum spurcitia liberarent. Quæ per gratiam Dei & patrum vestrorum studium, qui per intervalla temporum eas defendere, & Christianum nomen in partibus illis dilatare pro viribus studuerunt, usque ad nostra tempora a Christianis detentæ sunt, & aliæ urbes infidelium ab ipsis viriliter expugnatæ.

Nunc autem nostris & ipsius populi peccatis exigentibus, quod sine magno dolore & gemitu proferre non possumus, Edessa civitas, quæ nostra lingua Rohais dicitur; quæ etiam, ut fertur, cum quondam in Oriente tota terra a paganis detineretur, ipsa sola sub Christianorum potestate Domino serviebat: ab inimicis crucis Christi capta est, & multa Christianorum castella ab ipsis occupata. Ipsius quoque civitatis archiepiscopus cum clericis suis, & multi alii Christiani, ibidem interfecti sunt: & sanctorum reliquiæ in infidelium conculcationem datæ sunt & dispersæ. In quo quantum ecclesiæ Dei & toti Christianitati periculum immineat, & nos cognoscimus, & prudentiam vestram latere non credimus. Maximum namque nobilitatis & pro-

bitatis indicium fore cognoscitur, si ea, quæ patrum strenuitas acquisivit, a vobis filiis strenue defendantur. Verumtamen si, quod absit, secus contigerit, patrum fortitudo in filiis imminuta probatur.

Universitatem itaque vestram in Domino commonemus, rogamus, atque præcipimus, & in peccatorum remissionem injungimus, ut qui Dei sunt, & maxime potentiores & nobiles, viriliter accingantur, infidelium multitudini, quæ se tempus victoriæ super nos adeptam lætatur, sic occurrere, & ecclesiam orientalem tanta patrum vestrorum, ut prædiximus, sanguinis effusione ab eorum tyrannide liberatam, ita defendere, & multa captivorum millia confratrum nostrorum de ipsorum manibus eripere studeatis, ut Christiani nominis dignitas vestro tempore augeatur, & vestra fortitudo, quæ per universum mundum laudatur, integra & illibata servetur. Sit vobis etiam in exemplum bonus ille Mathathias, qui pro paternis legibus conservandis seipsum cum filiis & parentibus suis morti exponere, & quidquid in mundo possidebat relinquere nullatenus dubitavit: atque tandem, Divino cooperante auxilio, per multos tamen labores tam ipse quam sua progenies de inimicis viriliter triumphavit.

Nos autem vestrorum quieti & ejusdem ecclesiæ destitutioni paterna solicitudine providentes, illis, qui tam sanctum tamque per necessarium opus & laborem, devotionis intuitu suscipere & perficere decreverint, illam peccatorum remissionem, quam præfatus prædecessor noster papa Urbanus instituit, autoritate nobis a Deo concessa concedimus, & confirmamus: atque uxores & filios eorum, bona quoque & possessiones, sub sanctæ ecclesiæ, nostra etiam & archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum ecclesiæ Dei protectione, manere decernimus.

Autoritate etiam apostolica prohibemus, ut de omnibus, quæ, cum crucem acceperint, quiete possederint, ulla deinceps quæstio moveatur, donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur.

Præterea, quoniam illi qui Domino militant nequaquam in vestibus pretiosis, nec cultu formæ, nec canibus, vel accipitribus, vel aliis, quæ portendant lasciviam, debent intendere: prudentiam vestram in Domino commonemus, ut qui tam sanctum opus incipere decreverint, ad hæc non intendant; sed in armis, equis, & cæteris, quibus infideles expugnent, totis viribus studium & diligentiam adhibeant.

Quicumque vero ære præmuntur alieno, & tam sanctum iter puro corde inceperint, de præterito usuras non solvant: & si ipsi, vel alii pro eis, occasione usurarum astricti sunt, sacramento vel fide apostolica eos autoritate absolvimus.

Liceat eis etiam terras, sive cæteras possessiones suas, postquam commoniti propinqui sive domini, ad quorum feudum pertinent, pecuniam commodare aut noluerint, aut non valuerint, ecclesiis, vel personis ecclesiasticis, vel aliis quoque fidelibus libere sine ulla reclamatione impignorare.

Peccatorum remissionem & absolutionem, juxta præfati prædecessoris nostri institutionem, omnipotentis Dei & beati Petri apostolorum principis autoritate nobis a Deo concessa, talem concedimus, ut qui tam sanctum iter devote inceperit & perfecerit, sive ibidem mortuus fuerit, de omnibus peccatis suis, de quibus corde contrito & humiliato confessionem susceperit, absolutionem, obtineat, & sempiternæ retributionis fructum ab omnium remuneratore percipiat.

Datum Vetrallæ Kalendis Decembris.

II. AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De controversia inter Cantuariensem archiepiscopum & Bernardum episcopum S. Davidis de jure metropolitico.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Theobaldo Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

VEnerabilis frater noster Bernardus, episcopus sancti David, ad nostram præsentiam veniens, ecclesiam sancti David olim metropolim fuisse asservit voce viva, & eandem dignitatem sibi a nobis restitui postulavit. Cum autem circa petitionem istam invigilans diu in curia nostra commoratus esset, tu, frater archiepiscope, tandem, eo præsente, ex adverso consurgens, in præsentia nostra adversus eum querelam deposuisti, quod debitam, tanquam primo metropolitano, obedientiam subtraxisset, tibique inobediens & rebellis existere, cum a prædecessore tuo, tanquam a metropolitano primo consecratus esset, & viva voce & scripto Cantuariensi ecclesiæ professionem fecisset & in multis postea, tanquam alii suffraganei tibi obedisset, & astitisset. Ille vero consecrationem negare non potuit: sed professionem se fecisse, & obedientiam exhibuisse omnino negavit: quod tu audiens, duos testes in medium produxisti, testimonium perhibentes quod ipse, illis videntibus & audientibus, post consecrationem suam, & viva voce & scripto, Cantuariensi ecclesiæ professionem fecisset. Nos igitur auditis utriusque partis rationibus, & diligentius inquisitis, & testibus tuis studiose examinatis, communicato fratrum nostrorum consilio, juramenta eorum recipimus, & ut ipse episcopus tibi, tanquam primo metropolitano, obedientiam, & reverentiam exhibeat, justitia dictante, præcepimus. Unde, quoniam singulis ecclesiis & ecclesiasticis personis suam dignitatem & justitiam volumus conservare, beati Lucæ festivitate proximi sequentis anni, tibi & ipsi diem præfiximus, ut tunc, præsentibus partibus, de dignitate ecclesiæ sancti David, & libertate sua rei veritatem cognoscamus, & quod justum fuerit, autore Domino, exinde statuamus.

Datum Meldis tertio Kalendas Julii.

III. AD HILDEGARDEM ABBATISSAM.

Monet eam ut per humilitatem studeat donum prophetiæ conservare.

MIramur, o filia, &c. *Extat infra in concilio Trevirensi sub Eugenio.*

IV. AD UNIVERSUM CLERUM ROMANUM

Ut capellani promittant obedientiam rectoribus titulorum, sive ecclesiarum.

Eugenius tertius universo Romano clero.

FAllax & invidus humani generis inimicus per Arnaldum schismaticum, quasi per membrum proprium, hoc effecit, ut quidam capellani

lani unitatem ecclesiæ, quæ sectionem non patitur, quantum in eis est, dividentes, ipsius Arnaldi sequantur errorem: & cardinalibus atque archipresbyteris suis obedientiam & reverentiam promittere & exhibere debitam contra dicant. Ne igitur vires dare præfati schismatici pravis actionibus per silentium de cætero videamur: per præsentia vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus præfatum Arnaldum, tanquam schismaticum modis omnibus devitetis. Quod si aliqui clerici, Dei & sanctæ ecclesiæ contemptores, ejus errorem post præsentium acceptionem sequi præsumpserint: scire vos volumus, quia tam officio quam beneficio ecclesiastico reddemus eos penitus alienos.

Datum Brixiæ Idibus Julii.

V. AD ARCHIPRESBYTERUM TITULI SANCTI MARCI.

De eodem.

SUper controversia obedientiæ exhibendæ, quæ inter vos & capellanum de Pinea agitari dignoscitur: ecclesiæ sancti Marci prospicere cupientes, per præsentia vobis scripta mandamus, quatenus eum districtius moneatis, ut secundum antiquam & rationabilem consuetudinem, vestræ ecclesiæ obedientiam promittere nullatenus contradicat. Si vero vestris monitis super hoc obedire contempserit, sententiam, quam in ipsum & præfatam ecclesiam de Pinea juste tuleritis, nos autore Deo ratam habebimus.

VI. AD CONRADUM REGEM ROMANORUM.

Eum Hierosolymis reversum, ob tribulationes ipsi & exercitui ejus irrogatas, consolatur.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Conrado Dei gratia Romanorum regi illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm in hoc mundo cuncta mutabilitatis ordo corrumpat, sicut nec prosperis elevari, ita nec frangi adversis, confidentes de Divina miseratione, debemus: quia Dei & hominum mediator, admiranda dispensatione consuevit omnem filium quem recipit adversitatibus flagellare: ut dum ipsum per amorem ad æterna præmia vocat, præsens mundus ejus animum perturbationes, quas ingerit, a se ipso repellat, tantoque facilius ab hujus sæculi amore recedat, quanto magis impellitur dum vocatur. Quod in Israelitico populo, Moyse vocante, & Pharone signatur Moyses namque tunc ad vocandum missus est, cum Pharao duris eum operibus perurgebat, quatenus alter vocando pertraheret, alter impelleret, sæviendo: ut plebs in servitio turpiter fixa, vel provocata bonis, vel impulsa molestiis, moveretur. Hoc itaque rationis debito incitati, discretionem tuam commonemus & exhortamur in Domino, quatenus tribulationes, quas tibi & exercitui tuo omnipotens Deus irrogavit, patienter supportes, & in eo spem tuam constituas, qui quem vult permittit affligi, & confidentes in se misericorditer liberare consuevit. Si enim patientiam & humilitatem in adversis perfecte tenueris, per desertum hujus vitæ, sub protectione columnæ nubis & ignis, id est patientiæ solatio, & caritatis ardore, intrepidus perduceris.

Quia igitur personam tuam vera caritate diligimus, & de te valde confidimus: si post tuum reditum sine delatione de his quæ ad honorem sanctæ ecclesiæ & regni spectare noscuntur tecum mutuis potuissemus tractare colloquiis, nobis utique gratum fuisset. Verum quia id nobis temporis qualitas denegavit, & de tua salute sumus soliciti: quosdam de fratribus nostris, postquam te ad Longobardiæ partes, auctore Domino, incolumem perveniſſe accepimus, sicut per venerabiles fratres nostros Artwicum Bremensem archiepiscopum, & Anselmum Hamelburgensem episcopum tibi significavimus, ad tuam serenitatem duximus destinandos: ut affectum & benevolentiam, quam erga te gerimus, tibi exponerent, & quod de te audire cupimus, ipsorum relatione noscceremus Quibus dedimus in mandatis, ut tibi tamquam carissimo filio nostro, & catholico principi, atque speciali Romanæ sanctæ ecclesiæ defensori, ipsius ecclesiæ statum & nostrum exponerent. Qui siquidem in Tusciam usque progressi, ex quo te ad Teutonicas partes pertransisse noverunt, longitudinem viæ & difficultatem itineris propter æstatis intemperiem metuentes, ad nostram præsentiam redierunt. Cæterum quia statum tuum, & dilecti filii nostri Henrici junioris regis, quem post discessum tuum paterno affectu dileximus, & in posterum actiones ejus prosperari in Domino præoptamus, cognoscere cupimus, cum fratres nostri propter æstatis fervorem, laborem tanti itineris perficere non valerent: per fidelem nostrum Franconem latorem præsentium & apostolica scripta tuam excellentiam visitantes, nobilitatem tuam monemus & exhortamur in Domino, quatenus ea quæ circa te & ipsum geruntur, & statum regni, per eumdem Franconem nobis studeas intimare, & hoc tempore devotionem, quam erga matrem tuam sanctam Romanam ecclesiam geris, ostendas, ut nostro respondere affectui congrue videaris, & B. Petri apostolorum principis intercessionibus, cui te totum debes exponere, creatoris nostri largiorem debeas gratiam promereri.

Datum in Tusculano, VIII. Kal. Julii.

VII. AD EGELBERTUM EPISCOPUM & canonicos Bambergensis ecclesiæ.

De Henrici imperatoris sanctitate, miraculis & canonizatione.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Egelberto episcopo, & dilectis filiis canonicis Bambergensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem

SIcut per litteras & nuntios vestros vobis mandasse meminimus, venerabiles fratres nostros N. sanctæ Rufinæ episcopum, & N. presbyterum cardinalem, pro diversis negotiis ad partes illas de nostro latere delegavimus, eisque viva voce injunximus, ut ad ecclesiam vestram accederent, atque de vita & miraculis Henrici regis rei veritatem diligenter inquirerent, & litteris suis nobis significarent. Nunc autem eorumdem fratrum nostrorum, & multorum religiosorum & discretorum virorum attestatione, de castitate ipsius, de fundatione Bambergensis ecclesiæ, & multarum aliarum, quarumdam quoque episcopalium sedium reparatione, & multiplici eleemosynarum largitione, de conversione regis Stephani, & totius Hungariæ, Domino cooperante, per eum fa-

* Forte, dilatari H.

cta; de glorioſo etiam ipſius obitu, pluribuſque miraculis poſt ejus obitum ad ipſius corporis præſentiam divinitus oſtenſis, multa cognovimus. Inter quæ illud præcipuum & memorabile plurimum attendentes, quod cum diadema ſceptrumque imperii ſuſcepiſſet, non imperialiter ſed ſpiritualiter vixit. In toto etiam legitimo poſitus, quod paucorum fuiſſe legitur, integritatem caſtimoniæ uſque in finem vitæ conſervavit. Quæ quidem nos omnia ſimul perpendentes, atque devotionem veſtram, & eccleſiæ Bambergenſis, quæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſoli ſubeſſe dignoſcitur, diligenter conſiderantes, tametſi hujuſmodi petitio niſi in generalibus conciliis admitti non ſoleat; auctoritate tamen ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quæ omnium conciliorum firmamentum eſt, petitionibus veſtris acquieſcimus, atque ejuſdem memorabilis viri, cujus exaltationem requiritis, fratrum noſtrorum archiepiſcoporum, & epiſcoporum, qui præſentes aderant, communicato conſilio, memoriam inter ſanctos de cætero fieri cenſemus, & anniverſarium ipſius diem ſolemniter celebrari conſtituimus. Veſtra itaque intereſt ſic in ſanctæ Romanæ eccleſiæ obedientia & fidelitate perſiſtere, & ei dignæ devotionis obſequiis reſpondere, ut ampliori B. Petri & noſtra gratia digni inveniamini.

Data trans Tiberim ſecundo Idus Martii.

VIII. AD EPISCOPOS GERMANIÆ.

Improbat translationem epiſcopi Cicenſis in Magdeburgenſem archiepiſcopatum translati.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Eberardo Saltzburgenſi, Artwico Bremenſi, & Hillino Treverenſi, archiepiſcopis, Eberardo Bambergenſi, Hermanno Conſtantienſi, Henrico Ratiſponenſi, Ottoni Friſingenſi; Conrado Patavienſi, Danieli Pragenſi, Anſelmo Hamelburgenſi, & Burchardo Eiſtetenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras, quas pro cauſa Magdeburgenſis eccleſiæ veſtra nobis prudentia delegavit, debita benignitate ſuſcepimus. In lectione autem & cognitione earum, ſtupore nimio & admiratione repleti ſumus: eo quod longe aliud in eis, quam vobis ex officio pontificatus immineat, perſpeximus contineri. Cum enim in eccleſiæ vertice ſitis ex Divina providentia conſtituti, ut de medio ejus quæ fuerint nociva propellere, quæ utilia debeatis attento ſtudio conſervare: in cauſa iſta, ſicut ex ſuggeſtione litterarum veſtrarum nobis innotuit, non quod expediat eccleſiæ Dei, quod ſacrorum canonum ſanctioni concordet, quod exinde a celeſti arbitrio approbetur, ſed quod terrenis principibus placeat, attendiſtis. Et qui eorum animos a ſua minus recta deflectere debuiſtis intentione, atque ubi eſſet via Domini demonſtrare: non perſuaſiſtis quod rectum eſt, nec ſtetiſtis murus pro domo Iſrael, quinimmo *ipſis*, ut ait Propheta, *parietem ædificantibus, vos* (quod ſine grandi animi rancore vix dicimus) *liniviſtis illum luto abſque paleis*. Non ita ſentiebat princeps apoſtolorum, qui ex fidei ſuæ confeſſione, ut totius eccleſiæ fundamentum eſſet, accepit; ſed comminantibus ſæculi filiis, & apoſtolis, ſi prædicarent in nomine Jeſu mortis exterminium intentantibus, confiſus de Domini virtute reſpondit: *Oportet obedire Deo magis quam hominibus*. Vos autem ne a terrenis videamini principibus diſſentire, illi cauſæ favorem veſtrum

Zach 13.

Act 5.

A impenditis, cui & eccleſiaſticæ auctoritas conſtitutionis, & ſupernæ voluntatis examen pro certo creditur obviare.

Cum enim translationes epiſcoporum ſine manifeſtæ utilitatis & neceſſitatis indicio, Divinæ legis oraculum non permittat; cum etiam multo amplior, quam in aliis electionibus, cleri & populi eas debeat prævenire concordia: in facienda translatione de venerabili fratre noſtro Guicmanno Cicenſi epiſcopo, nihil horum eſt, ſed ſolus favor principis expectatur: & nec inſpecta neceſſitate illius eccleſiæ, nec conſiderata utilitate perſonæ, clero nolente, immo, ut dicitur, ex parte maxima reclamante, in Magdeburgenſi eum * dicitis eccleſia ſupplantandum. Super quo, tanto amplius admiramur, quanto perſona illa, cujus gravitatis ſit atque ſcientiæ ab anteactis agnovimus, ac proinde quantum eccleſiæ illi ſit utilis non penitus ignoramus. Quoniam igitur, quicumque temporalis auræ flatibus agitentur, nos in illius petræ ſoliditate fundati, quæ in fundamento meruit eccleſiæ collocari: ſicut non debemus, ita nec volumus omni vento circumferri doctrinæ, aut a ſacrorum Canonum rectitudine impulſu aliquo deviare: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus cauſæ iſti favorem ulterius non præſtetis, & apud cariſſimum filium noſtrum Fridericum, quem Deus hoc tempore pro ſervanda libertate eccleſiæ in eminentiam regni evexit, efficere veſtris exhortationibus ſtudeatis, ut & ipſe a ſua ſuper hoc intentione deſiſtat, & contra Deum, contra ſacros canones, contra regiæ dignitatis officium, eidem cauſæ favorem ulterius non impendat; ſed eccleſiæ Magdeburgenſi, ſicut & aliis eccleſiis regni a Deo ſibi commiſſi, liberam facultatem quem voluerint ſecundum Deum eligendi relinquat, & electionem ipſam poſtmodum favore ſuo, ſicut decet majeſtatem regiam, proſequatur. Nos enim ſi quod de ſupradicto fratre noſtro facere nititur videremus ratione fulciri, nec voluntati ejus, nec poſtulationi veſtræ duceremus aliquatenus obviandum: contra Deum autem, & ſacrorum canonum ſanctiones nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum.

* Forte, *citis*. H

Datum Signiæ XVI. Kal. Septemb.

IX. AD CANONICOS S. PETRI ROMÆ.

De quarta parte oblationum ipſis conceſſa.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Bernardo presbytero cardinali S. Clementis, & eccleſiæ B. Petri archipresbytero, atque cæteris ejuſdem eccleſiæ canonicis tam præſentibus quam futuris canonice ſubſtituendis in perpetuum.

BEatorum Petri & Pauli tam eminens & tam glorioſa ſocietas, ut & ambo ſint doctores gentium, auctores martyrum, principes ſacerdotum: & cum inter univerſos apoſtolos peculiari quadam prærogativa præcellant, æqualitatis in cælo meritis diſparitatem non ſentiunt. Petro ab ipſo Salvatore noſtro Domino Jeſu Chriſto claves regni cœlorum ſunt commiſſæ: Paulus a Deo electus eſt, ut de multitudine gentium regnum cœlorum impleat ſua prædicatione. Petrus, petra eſt & fundamentum fidei, & ne ruamus in ſoliditate nos firma ſuſtentat: Paulus ne pravo hæreticorum dogmate vulneremur, mortalitatis honeſtate & invincibili ratione fidei nos armat. Petrus principatum tenens, ex poteſtate ligat & ſolvit: Paulus diligens prædicator, ne quid re-

pre-

prehenſibile vel ligatione dignum in nobis appareat, mirabili nos exhortatione præmunit. Petrus firmamentum noſtrum eſt ac domus fortitudinis, & in fide ejus plantati & radicati ſumus: Paulus vas electionis prædeſtinatos a Deo & electos cœleſtis tubæ ſonoritate vocavit; & pro nobis ſine intermiſſione orans, ne a fide & veritate deviemus, apud Deum interveniendo nos protegit. Cum igitur ii duo maxima ſeminaria Dei eccleſiam illuſtrantia, pari & amicabili ſplendore & fraterno amore præfulgeant: æquitatis & juſtitiæ perſuadet ratio, ut nos, qui licet indigni Chriſti vices in terris agimus, & in ejuſdem apoſtolorum principis cathedra reſidere conſpicimur, domeſticam B. Petri familiam paterno diligamus affectu, & pia eam proviſione in ſuis neceſſitatibus adjuvemus. Hujus itaque rationis debito provocati, dilecti in Domino filii, quartam partem omnium oblationum, quæ de altari ejuſdem B. Petri apoſtoli, & tam de arca, quam de omnibus miniſteriis ipſius eccleſiæ, præterquam de miniſterio B. Leonis, proveniunt, vobis, ex conſenſu fratrum noſtrorum epiſcoporum & cardinalium, ſedis apoſtolicæ auctoritate concedimus, & præſentis ſcripti pagina confirmamus. Ita videlicet, ut ſemper, cum volueritis, facultatem liberam habeatis eamdem oblationem in veſtris manibus retinendi atque cuſtodiendi: ſeu aliis quibus volueritis cum noſtro atque noſtrorum ſucceſſorum conſenſu vendendi: ſalva in omnibus aliis & retenta in noſtris ſucceſſorum noſtrorum manibus ipſius eccleſiæ libera diſpoſitione atque cuſtodia.

Hoc autem ideo facere dignum duximus, ut vos die ac nocte ſtudioſe in Dei laudibus deſudantes, tam in Miſſarum celebratione, qua in Matutinis & aliis horis, pro vivorum ac defunctorum ſalute, attenta diligentia & honeſte decantandis; prædictam B. Petri eccleſiam obſequio debito veneremini: & Dei fideles apoſtolorum limina devotione debita viſitantes, locum ipſum in majori devotione ac veneratione ſemper habeant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas ſit hujus noſtræ conceſſionis paginam temerario auſu infringere, ſeu quibuslibet modis perturbare. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona id attentare præſumpſerit, ſecundo tertiove commonita niſi, præſumptionem ſuam congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem hanc noſtram conſtitutionem eidem loco ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & in futurum præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Eugenius catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Conradus Sabinenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Ymarus Tuſculanus epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Hugo Oſtienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Gregorius presbyter cardinalis tituli S. Calliſti ſubſcripſi.

Ego Guido presb. cardinalis tituli S. Chryſogoni ſubſcripſi.

Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli ſanctæ Praxedis ſubſcripſi.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tituli ſanctæ Savinæ ſubſcripſi.

Ego Aribertus presb. cardin. tituli ſanctæ Anaſtaſiæ ſubſcripſi.

Ego Hubaldus presb. card. tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem ſubſc.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli Paſtoris ſubſcripſi.

Ego Aſtaldus presb. cardin. tituli ſanctæ Priſcæ ſubſcripſi.

Ego Gerardus presb. card. tituli S. Stephani in Cælio monte ſubſc.

Ego Joannes Paparo presb. card. tituli S. Laurentii in Damaſo ſubſc.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli Sanctorum Joannis & Pauli tituli Pammachii ſubſcripſi.

Ego Centius presb. card. tituli ſanctor. Laurentii in Lucina ſubſc.

Ego Henricus presb. card. tituli ſanctor. Nerei & Achillei ſubſc.

Ego Oddo diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum ſubſc.

Ego Guido diac. card. ſanctæ Mariæ in Porticu ſubſc.

Ego Hyacinthus diac. card. S. Mariæ in Coſmedin ſubſc.

Ego Joannes diac. cardin. ſanctorum Sergii & Bacchi ſubſc.

Ego Gerardus diac. card. ſanctæ Mariæ in via lata ſubſc.

Ego Odo diac. cardin. S. Nicolai in carcere Tulliano ſubſc.

Ego Bernardus diaconus cardinalis ſanctorum Coſmæ & Damiani juxta templum Romuli ſubſcripſi.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum per manum Boſonis ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcriptoris, quarto Idus Aprilis, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno MCLIII. pontificatus vero domini Eugenii III. papæ anno nono. Locus plumbi.

X. AD ARNOLDUM ARCHIEPISCOPUM COLONIENSEM.

De jurium & privilegiorum multorum archiepiſcopo & metropolitanæ eccleſiæ Colonienſis presbyteris canonicis ante diu conceſſorum confirmatione.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Arnoldo Colonienſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis.

IN eminenti apoſtolicæ ſedis ſpecula, Divina diſponente gratia, conſtituti, ex injuncto nobis a Deo apoſtolatus officio, fratres noſtros epiſcopos ſincera caritate diligere, & eccleſiis eorum regimini & gubernationi commiſſis, ſuam debemus juſtitiam conſervare. Sicut enim in humani compage corporis naturalis ratio ſingulis quibuſque membris ad ſalutem providens, ſpeciales & proprios actus edocet, nobilioribus vero ſuam dignitatem conſervat: ita in corpore eccleſiæ apoſtolica providentia ſecundum ſacrorum canonum inſtitutiones, univerſas regit eccleſias; digniores autem & famoſiores in ſui ſtatus prærogativa cuſtodit. Æquum itaque & rationabile eſt, ut ſuus unicuique honor eccleſiæ, & propria jura munimine ſedis apoſtolicæ confirmentur. Quocirca, dilecte in Chriſto frater Arnolde archiepiſcope, tuis juſtis poſtulationibus benignum

gnum impertientes aſſenſum, ad exemplar prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ Leonis IX. papæ B. Petri Colonienſem eccleſiam, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, ſub ipſius apoſtolorum principis, cujus in loco, licet immeriti, reſidere conſpicimur, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus: ſtatuentes, ut quæſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona, eadem eccleſia impræſentiarum juſte & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, Deo propitio, poterit adipiſci, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Pallii quoque uſum, & vivificæ crucis vexillum, atque naccum, inſigne videlicet feſtivi equi, quæ prædeceſſoribus tuis a noſtris prædeceſſoribus conceſſa ſunt, ſuo tempore ſuoque loco ferenda, nos tam tibi quam tuis ſucceſſoribus confirmamus: adjicientes, ut nulli primati, niſi tantum Romano pontifici, debeas eſſe ſubjectus. Pro amplioris etiam & ſpecialioris gratiæ prærogativa ordinationem regis infra tuam provinciam tibi duximus concedendam. Et ſi Romanus pontifex, vel apoſtolicæ ſedis legatus, in eadem provincia concilium celebraverit, tu poſt eos primum inter alios locum obtineas. Statuimus præterea, ut ſeptem idonei presbyteri cardinales in prædicta eccleſia ordinentur, qui induti dalmaticis, & mitris ornati, ad principalia duo altaria ejuſdem eccleſiæ, cum totidem diaconibus & ſubdiaconibus, quibus ſandaliorum uſum concedimus, Miſſarum ſolemnia in feſtivis diebus tantummodo adminiſtrent. Ut ergo hæc omnia, quæ ſupra diximus, plenum in poſterum robur obtineant, ſicut in privilegiis prædeceſſorum noſtrorum continentur, tam tibi quam ſucceſſoribus tuis ea favoris noſtri auctoritate firmamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis pro futura: ſalva in omnibus apoſtolicæ ſedis auctoritate. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam contra eam temere venire tentaverit, ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Eugenius catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Ymarus Tuſculanus epiſcopus.
Ego Nicolaus Albanenſis epiſcopus.
Ego Hugo Oſtienſis epiſcopus.
Ego Gregorius presbyter cardinalis tituli ſancti Calixti.
Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli ſanctæ Praxedis.
Ego Manfredus presbyter cardinalis tituli ſanctæ Savinæ.
Ego Guido presbyter cardinalis tituli S. Paſtoris.
Ego Bernardus presbyter cardinalis tituli ſancti Clementis.
Ego Gerardus presbyter cardin. tituli S. Stephani in monte Cælio.
Ego Otto diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum.
Ego Rodulphus diacon. card. ſanctæ Luciæ in Septiſoliis.
Ego Gregorius diaconus cardinalis ſancti Angeli.
Ego Joannes diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ novæ.
Ego Guido diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ in porticu.
Ego Hyacinthus diaconus card. ſanctæ Mariæ in Coſmedin.
Ego Cencius diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ in Akyro.

Datum Signiæ, per manus Boſonis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcriptoris, VI. Idus Januarii, Indictione decimaquinta, Incarnationis Dominicæ anno 1151. pontificatus vero domini Eugenii III. papæ anno ſeptimo.

XI. AD ABBATEM SUGERIUM.

Ex Tom. collectic Ducheſn epiſt. & quot ſeq.

Conſolatur eum de nepotis morte.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUper obitu filii noſtri Joannis nepotis veſtri, quem, ſicut accepimus, pro negotiis ipſius eccleſiæ ad noſtram mittebas præſentiam, paterna tibi affectione compatimur, & ipſius animam Domino precibus commendamus. Cæterum dilectionem tuam ignorare non credimus, quoniam quos diligit Dominus, viſitat & caſtigat: ut per temporalia flagella, ſi æquanimiter tolerentur, æternæ fructus beatitudinis adquiratur. Ideoque, dilecte in Domino fili, non te præſentis vitæ adverſitas frangat; non tribulatio terrena, cordis tui ſinceritatem corrumpat. Ad montem, unde veniet auxilium tibi, mentis tuæ aciem figas, & religionis ac honeſtatis tuæ propoſitum, in Domino confortatus, firmiter teneas: nec propterea dimittas, quin pro eccleſiæ tuæ opportunitatibus ad ſedem apoſtolicam dirigas, & ei ſtatum tuæ neceſſitatis exponas. Nos enim eandem eccleſiam & perſonam ſincera in Domino caritate diligentes, parati ſumus juſtas poſtulationes veſtras attendere, & in quibus ſecundum Dominum poſſumus exaudire.

XII. AD EUNDEM.

Interrogat quinam epiſcopi opem ipſi ferre recuſent ad regni defenſionem: locus concilii certus deſignatus: de duce Lotharingiæ excommunicato: de eccleſia de Buxis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio S. Dionyſii abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NUncium & litteras tuas benigne ſuſcepimus, & quod in eis continebatur diligenter attendimus. Quod autem pro Pariſienſi eccleſia te ſolicitum eſſe perpendimus, gratum habemus: & ſi qua in ea perperam committuntur, pro noſtri officii debito condolemus, & ut ad viam rectitudinis revocentur, operam dare Domino auxiliante curabimus. De epiſcopis vero qui pro defenſione regni tibi opem ferre & adeſſe recuſant,

ne omnes simul in culpam inducere videamur, nobis de aliquibus nominatim significes: ut eos apostolicis affatibus corripiamus, & exhortemur, quatinus ad conservandum statum regni promptiores existant, & ad ea quæ regni honori & utilitati expediunt, vires & consilium subministrent. Porro, quod loca regni tibi commissi pro voluntate nostra ad celebrandum concilium obtulisti, devotionem tuam in Domino collaudamus; Sed quoniam nostrum firmaveramus consilium, propositum nostrum non duximus immutandum. Præterea de duce Lotharingiæ, quem pro aliis culpis excommunicavimus, quando locus & tempus tulerit, justitiam, quam aliis non negamus, tibi plenius & diligentius faciemus. Cæterum, quod super ecclesia de Buxis tua dilectio postulavit, si temporis opportunitas dederit, in reditu nostro præstante Domino fieri poterit.

Datum Autissiodori II. Nonas Octobris.

XIII. AD EUNDEM.

De monachis in ecclesia sanctæ Genovefæ constituendis.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

Officii nostri nos hortatur auctoritas, ad religionem statuendam diligenter intendere, stabilitam vero exacta diligentia conservare. Inde est, sicut tua novit dilectio, quod cum carissimo filio nostro Ludovico illustri Francorum rege contulimus, ut in ecclesia sanctæ Genovefæ religiosos fratres ad Dei servitium poneremus. Quod brevitate temporis prohibente, secundum ipsius & nostrum propositum, nequivimus effectui mancipare. Verum, quia vices regias in Galliarum partibus dignosceris exercere, & quia de tua plurimum discretione confidimus: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus priorem Abbatis villæ in abbatem liberum & absolutum ibi statuere, & octo fratres ecclesiæ S. Martini de Campis ejus societati studeas deputare: ut exemplo bonæ conversationis eorum, qui minus honeste sapiunt, ad Divinum officium provocentur. Nos vero priori S. Martini de Campis per apostolica scripta mandavimus, quatinus prædictum numerum fratrum, cum tibi placuerit, exhibeat, & concedat: sustentationi quorum, beneficium Decanatus & præbendas venerabilis fratris nostri Silvanectensis episcopi, Gregorii diaconi cardinalis, & Autissiodorensis thesaurarii, filiorum nostrorum, auctoritate apostolica deputamus. Ad ipsorum quoque usum omnia beneficia decedentium canonicorum assignari volumus & jubemus.

Datum Lingonis III. Kal. Maji.

XIV. AD CANONICOS SANCTÆ GENOVEFÆ.

Ut monachos quos ad ipsorum cœnobium missurus est, honeste recipiant.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis suis canonicis S. Genovefæ, salutem & apostolicam benedictionem.

Quisquis catholicæ fidei veritatem, & veræ religionis caritatem habere dinoscitur: caput omnium ecclesiarum Sanct. Roman. ecclesiam esse non dubitat, sed affirmat, & eam tanquam devotus filius veneratur. Cum igitur in ea simus velut in specula, Deo disponente, constituti: omnibus mundi ecclesiis paterna solicitudine providere compellimur: & in ecclesiis, quæ B. Petri juris existunt, religionem statuere cupimus, & optamus. Inde est, quod in ecclesia vestra gratam Deo veræ religionis culturam statuere cupientes, dilecto filio nostro abbati S. Dionysii per apostolica scripta mandavimus, quatinus eam per dilectum filium nostrum priorem Abbatis villæ, quem ibi imponi, & fratres S. Martini de Campis, quos ejus societati volumus deputari, in memorata ecclesia institueret & plantaret. Ideoque universitati vestræ per præsentia scripta mandamus: quatinus eos honeste recipiatis, & salvis præbendis vestris nullam eis molestiam aut injuriam faciatis. Quod si facere præsumpseritis, sententiam, quam memoratus filius noster abbas S. Dionysii super hoc in vos promulgaverit, nos auctore Deo ratam habebimus. Cujus sustentationi & prædictorum fratrum, beneficium Decanatus & præbendas venerabilis fratris nostri Silvanectensis episcopi, Gregorii diaconi cardinalis, & Autissiodorensis Thesaurarii, filiorum nostrorum, auctoritate apostolica deputamus. Ad ipsorum quoque usum omnia beneficia decedentium canonicorum assignari volumus & jubemus.

Datum Lingonis III. Kal. Maji.

XV. AD ABBATEM SUGERIUM.

Mutato consilio non jam monachos ad S. Genovefæ, mittere vult, sed canonicos regulares.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum Dominus & Redemptor noster pax & veritas esse noscatur: ad patris dextram ascensurus, discipulis suis velut ex testamento pacem relinquens, ut eam in se haberent, & prædicarent aliis, imperavit. Inde est, quod a Christo diligi, & inter discipulos ejus creditur deputari, qui & pacem diligit, & eam inter suos subditos nititur conservare. Quia igitur in apostolicæ sedis specula a Domino constituti, B. Petri apostolorum Principis existimus successores: præceptum, quod pro religione monastica in ecclesia sanctæ Genovefæ dedisse meminimus, pro bono pacis, si regulares canonicos ejusdem ecclesiæ canonici salvis eorum præbendis receperint, immutamus: præcipientes, ut beneficia quæ monachis, si in præfata ecclesia fuissent suscepti, duximus deputanda, canonicis ipsis per te auctoritate apostolica deputentur. Quod si facere noluerint, præceptum de monachis inibi statuendis inviolabiliter præcipimus observari.

Datum Vercellis XVI. Kal. Julii.

SUGERII ABBATIS AD EUGENIUM PAPAM III. EPISTOLA.

Narrat canonicos regulares in ecclesiam S. Genovefæ introductos esse: monetque quid ad hujus operis absolutionem sit necessarium.

Carissimo domino & patri universali Dei gratia summo pontifici Eugenio, Sugerius B. Dionysii humilis minister, devotas in Christo orationes, obedientiæ & servitii plenitudinem.

Susceptis apostolicæ præceptionis venerandis apicibus de monasticæ religionis positione in ec-

ecclesia B. Genovesæ Parisiensis, tantum, tamque Deo placitum negotium tanquam cælitus nobis commissum gratantissime amplectentes, eo quod super hoc ipso præsentialiter sanctæ paternitatis vestræ celsitudo, cum non nisi imperare oporteret, parvitatem nostram prius rogaverit, totis animi viribus effectui mancipere elaboravimus. Quamvis enim occasione querulorum canonicorum ad vos proficiscentium, eo quod curia Romana consuevit aliquando, quod turpe non est, cum re mutare consilium, discrete distulissemus: nulla tamen contradicentium nobilium aut ignobilium clericorum seu laicorum oppositione tepescere, aut in aliquo super hoc ipso remissius habere decreveramus. Cum subito proxima die fere tertia aut quarta, qua designatum abbatem & monachos in ecclesia eadem ponere proposueramus, ecce præfati canonici, videlicet cantor & alii, a facie vestra redeuntes, mutatam pro bono pacis sententiam in canonicorum regularium positione nobis reddiderunt. Nos autem atque devote ac gratanter secundam ac si primam recipientes sententiam, assumptis nobiscum venerabilibus & sapientibus viris, videlicet abbate S. Germani, S. Petri Fossatensis, S. Maglorii, S. Petri de Ferrariis, & aliis de melioribus personis assistentium vicinorum, ad eumdem S. Genovefæ locum acceleravimus, & in capitulo eorum, quid super hoc extremo, quid super primo capitulo, secundum tenorem litterarum quas nobis detulerunt, prosequi vellent, consulte convenimus. Qui, ut erant diversi, diversa sentientes, cum aut utram aut neutram concorditer prosequi nollent sententiam, multa & morosa reprehensione, quod etiam postulata, quod etiam misericorditer concessa refutarent, insistebamus: donec qui sanioris erant consilii & filii lucis, canonicos regulares se suscepturos pacifice promiserunt. Nos autem super hoc ipso exhilarati, quoniam quidam de melioribus abbatem sibi constitui, & canonicos S. Victoris postulabant, communicato cum assistentibus consilio, tum quia nullam penes nos religiosiorem in suo statu novimus ecclesiam, tum quia propinquitate loci ad omnem eorum sive interiorem sive exteriorem commodior existit necessitatem: ad eos divertimus, virumque venerabilem abbatem S. Victoris operibus pietatis approbatum, modo seorsum, modo in conventu suo, ut his opem ferret, & adjutor Divinitatis evelleret & destrueret, ædificaret & plantaret, in nomine Domini suppliciter efflagitavimus. Qui ut emeritus pater, & ejusdem loci providus procurator, cum hoc ipsum instanter recusaret, ut priorem suum virum venerabilem & religiosum, abbatem fieri postulare nos comperit: obortis lacrymis cum fletu & angustia cordis senium defectumque suum opponens, ejusdemque prioris consilium & auxilium si eo careret deplorans, fere per totam diem recusando, & quod nunquam fieret, detestando, usque ad proximam nonam detinuit. Tandem vero victus precibus multorum, immo auctoritate vestra, qua eum importune adjurabamus, tam misericordia quam pietate pro alieno commodo suum sustinens incommodum, eundem venerabilem priorem, cum duodecim fratribus viris religiosis & honestis, nobis contradidit, quos in festo S. Bartholomæi ad eandem ecclesiam solemniter cum clero & populo civitatis induximus, & venerabili Meldensi episcopo M. quem nobiscum his agendis susceperamus, eadem die coram altari ejusdem sanctæ Genovesæ abbatem benedici solemniter, opitulantes sanctitate vestra fecimus. Finita vero ejusdem officii Missa, claustrum, capitulum & refectorium eis deliberavimus, dieque sequente regalium ex parte domini regis, cujus vices agimus, potestatem contulimus, fidelitatem virorum ad eos pertinentium, & juramenta securitatum eis fieri fecimus. Eapropter, pater sanctissime, actionem nobis commissi negotii celsitudini vestræ summatim significare dignum duximus: ut & vobis quod præcepistis factum esse placeat, & quam prompta sit parvitas nostra ad obedientiæ vestræ expletionem innotescat. De cætero S. apostolatus vestri genibus provoluti spiritu, obnixe supplicamus, opus hoc manuum vestrarum manutenere & protegere, gladium S. Petri contra omnem æmulorum importunitatem cominus evaginare. Appellationum quoque molestias, quibus quietem eorum jugiter indiscrete perturbarent, misericorditer si placet prohibere, eandem ecclesiam Deo innovatam, tanquam novam plantam, donec perfecte radicata fuerit, crebra propagatione extendere. Quibus omnibus maximum poterit præstare suffragium, si, quemadmodum inceptum est, in eadem ecclesia plenitudinem officii secundum observationem ordinis sui usque ad unum jota & unum apicem conservari feceritis: ne dissonantia officii, legendi & cantandi diversitas, in scandalum regularium & irregularium emergat: ne ostiorum apertio die ac nocte hac occasione fratres conturbet: ne per eosdem æmulos aliqua infamia in eos subrepat: ut quiete ibidem omni potenti Deo ad laudem & honorem S. apostolatus vestri & personæ vestræ sempiternam renumerationem, dignum Deo famulatum exhibere valeant. Quid namque de paternitate vestra sperarem? Ego ipse peccator ex hoc vestro opere aliquid misericordiæ Dei me lucraturum confido. Est & aliud quod paternitati vestræ volumus capitulum innotescere: ut sicut primum mandastis, salvis eorum tantum præbendis, præpositura & terrarum custodia canonicis regularibus remaneant. Quoniam si exterioribus remanserint, omnia dilapidabunt & sibi subripient, & ad defectum victualium, ut vel sic ordo periclitetur, forsitan crudeliter elaborabunt. Aliud quoque est, quo in hoc principio labor s sui filii vestri potissimum indigent. Quemdam Rodulphum æmulantem & derogantem eorum religioni mucrone B. Petri, ut convertatur, feriendo compescatis, & ne impunitate ejus aliorum emergat contumacia, ejus stultitiam reprimatis Conterat Dominus omnipotens omnem hostem sub pedibus vestris. Nos autem servitio vestro paratos, & ecclesiam nostram, sed & carissimum filium vestrum Ludovicum regem Francorum, in opere Dei tam laboriose negociantem, sanctis orationibus vestris commendamus: rogantes, ut si quid certum de eo audistis, nobis insinuetis. Valeat in æternum sanctitas vestra, amantissime pater & Domine.

XVI. AD EUNDEM.

Respondet ad præcedentem Sugerii epistolam.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam ad religiosorum spectat officium, ut religionem diligant & defendant, & eam diligenti studeant sollicitudine propagare: discretionem tuam in Domino commendantes, pater-

ter

næ caritatis debito congaudemus, & tibi gratias referimus, quod in ecclesia sanctæ Genovefæ per suum studium & laborem Deo grata religio statuta esse dinoscitur, & per Dei gratiam conservatur. Verum, quia devotionis affectus in bonis filiis, paternis exhortationibus ampliatur: dilectionem tuam commonemus & exhortamur in Domino, quatinus fratribus præfatæ ecclesiæ, sicut bene cœpisti, diligrnter assistas: ut omnipotens Deus, qui bonæ voluntatis est auctor, & inspectionis inspector, personam tuam in præsenti placitis sibi bonis adornet, & eam in futuro, cum sanctis, æternis gaudiis faciat congaudere, & nos solicitudinem tuam condignis gratiarum actionibus prosequamur. Præterea dilectio tua omnimodis efficere studeat, ut thesaurus & instrumenta ipsius ecclesiæ, quæ adhuc per sæculares canonicos detinentur, abbati & fratribus in eadem ecclesia commorantibus assignetur.

XVII. AD AUTISSIODORENSEM, & Suessionensem episcopos, & abbatem Sugerium.

De electione episcopi Atrebatensis.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus H. Autissiodorensi, G. Suessionensi, episcopis, & dilecto filio suo abbati S. Dionysii Sugerio, salutem & apostolicam benedictionem.

Dilectus filius noster L. Atrebatensis archidiaconus ad nostram præsentiam veniens, quod de filio nostro magistro H. factum est longe aliter nobis & fratribus nostris exposuit, quam per Adam & socios ejus ipsius ecclesiæ canonicos fuerat nunciatum. Significavit enim quod quidam Atrebatenses canonici ipsum filium nostrum magistrum H. in Atrebatensem episcopum contra sanctorum patrum statuta post appellationem, quæ ad nos eis præsentibus & audientibus facta est, eligere præsumpserunt. Ideoque per præsentia scripta vobis mandamus, quatinus utraque parte ante vestram evocata præsentiam, allegationes hinc inde diligentius audiatis: & si hoc verum esse constiterit, electionem ipsam appellatione remota cassetis. Præterea quoniam, sicut ex relatione prædicti filii nostri L. & sociorum ejus accepimus, post appellationem ad nos factam sunt suis redditibus spoliati: nihilominus vobis præsentium auctoritate mandamus, ut eis ablata cum integritate restitui faciatis.

Datum Pisis.

XVIII. AD DOMNUM ABBATEM SUGERIUM.

De negotio ecclesiæ S. Genovefæ.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati sancti Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

Quoniam sicut litterarum tuarum nobis inspecta series patefecit, nuntios & litteras tuas ad nostram præsentiam in proximo es transmissurus, qui sanctæ Genovefæ negotium nobis plenius aperiant & ostendant: tibi nunc per latorem præsentium non duximus respondendum. Cum vero nuntii tui nobis ipsum negotium plenius intimantes, nostro se conspectui præsentabunt: tunc quod faciendum fuerit auctore Domino faciemus. Interim autem tua dilectio diligenter invigilet, ut quod jam Divina gratia, & tuo adjutorio, ex maxima parte perfecimus, destrui nullatenus patiaris.

XIX. AD EUNDEM.

De eodem ecclesiæ S. Genovefæ negotio.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

Notum sit discretioni tuæ, quod non ideo venerabilem fratrem nostrorum Hug. Autissiodorensem episcopum tibi in denunciationem sententiæ nostræ adjunximus, ut de te aliquatinus diffidere debeamus, cum præterita & fortia facta futuræ constantiæ exhibeant argumenta: sed ut sanctæ Genovefæ sæculares canonici in te specialiter invidiæ causas non habeant exercere, tibi jam dictum fratrem nostrum duximus adjungendum. Tua itaque interest, quatinus taliter in incœpto bono firmus existas, ut sicut religionis plantator videris, ita & conservator ipsius debeas auctore Domino judicari.

XX. AD EUNDEM.

Ut Hugoni Victorino expensas ad Romanum iter largiatur: Et de negotio ecclesiæ S. Genovefæ.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati, S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

De dilectione tua plurimum confidentes, omnia quæ portare consuevit caritas, imponere tibi nullatenus dubitamus. Quia ergo dilectus filius noster Hugo canonicus S. Victoris ad nos rediturus est: benivolentiam tuam rogamus, quatinus ei equitaturam unam & expensas, quæ pro ipsa & ejus sessore in reditu sibi sufficiant, largiaris; abbati ac fratribus sanctæ Genovefæ ex nostra parte injungas, ut de redditibus decanatus, qui assignari eisdem fratribus debent, viginti quinque libras Provinienſium, quas ad opus ecclesiæ a creditoribus suscepisse dinoscitur, eidem Hugoni restituant. Præterea discretioni tuæ notum fieri volumus, quod pro eo ut causæ inimicitiarum sæcularium clericorum ejusdem ecclesiæ contra te minuerentur, venerabilem Hugonem Autissiodorensem episcopum tibi adjunximus, sicut potuisti ex aliarum inspectione litterarum, quas tibi transmisimus, agnovisse.

XXI. AD EUNDEM.

De Ludovici VII. regis Franc. reditu ex transmarinis regionibus.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

Benedictus Deus, qui non deserit sperantes in se; & de sua misericordia confidentes, misericorditer consuevit liberare. Sicut enim pro certo accepimus, carissimi filii nostri Ludovici illustris regis Francorum post innumeras tribulationum varietates misertus, eum ad lucem de tenebris revocavit, & ad citeriores maris partes adduxit. Cujus reditus, de quo paterno affectu eramus soliciti, maximum nobis gaudium præ-

ſtat, & in adverſitatibus, quas diu ſuſtinuimus, ſolatium præbet. Tu ergo, ſicut fidelis diſpenſator & prudens, negotia regni tibi commiſſa viriliter ſtudeas pertractare. In proximo enim eſt, ut palmam tui laboris conſequaris & præmium. De cætero tui ſtudii ſit, ad occurſum regis cum ſuis fidelibus te honorifice præparare. Dilectus filius noſter rex Siciliæ ſuis poſtea litteris intimavit, ſibi relatum fuiſſe, quod præfatus filius noſter rex Franciæ in regno ſuo applicuiſſet, & verſus Siciliam tenderet, obviaturus reginæ: putans eam ex partibus Barbariæ illuc adveniſſe.

Datum Tuſculani XVIII. Kal. Septembris.

XXII. AD EUNDEM.

De Gallici regni perturbatoribus.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras, quas nobis miſiſti, debita benignitate recepimus & ſuper adverſitatibus & anguſtiis, quas te pati ſignificaſti, paterno tibi affectu compatimur. Et quoniam eas pro amore juſtitiæ & fidelitatis cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis, te ſuſtinere cognoſcimus: ipſas tanquam proprias reputamus. Verumtamen non ignorat tua diſcretio, quia omnes qui pie volunt in Chriſto vivere, & pacem diligunt, oportet a filiis hujus ſæculi, & ab his qui oderunt pacem, perſecutiones innumeras ſuſtinere. Ipſe namque dominus noſter Jeſus Chriſtus, non ad gaudia mundi, ſed ad paſſiones & mortem pro nobis tolerandas deſcendit. Ipſum itaque caput noſtrum imitari debemus quia ſi pro ipſo perſecutiones patimur, certi de promiſſione ipſius, erimus in æterna retributione beati. Confortare igitur, cariſſime fili, & viriliter age, atque in Domino, qui tibi adjutor eſt, ſperans, non timeas quid tibi faciat homo. Salvator etenim noſter juxta promiſſum ſuum uſque in finem ſæculi ſuos nullatenus derelinquet: & nos, juxta poteſtatem nobis conceſſam ab ipſo opem tibi & auxilium exhibere * curavimus. Sicut enim ex litteris, quas fratribus noſtris archiepiſcopis & epiſcopis mittimus, perpendere poteris: illos qui pacem regni perturbant, niſi reſipuerint, excommunicari mandavimus: & tam ipſis, quam comitibus, exhortando mandavimus, ut tibi & aliis, quibus regni eſt commiſſa cuſtodia, ad defenſionem ipſius viriliter auxiliando aſſiſtant. Tui ergo ſtudii ſit, quatinus eoſdem fratres archiepiſcopos & epiſcopos conſtituto termino in unum facias convenire: ut quæ pro utilitate regni agenda fuerint, auxiliante Domino compleantur.

Datum Tuſculani, VIII. Idus Julii.

* Forte, curabimus. H.

XXIII. AD H. SENONENSEM ARCHIEPIS. EJUSQUE SUFFRAGANEOS.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus H. Sueſſionenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta devotione cariſſimus filius noſter Ludovicus illuſtris Francorum rex Hieroſolymitanum iter aſſumpſerit, vos corporali præſentia cognoviſtis, & maximam orbis partem non latuit qui regnum ſuum ſub ſanctæ eccleſiæ ac noſtra protectione reliquit: & tam nos, quam vos, ut illud a pravorum infeſtatione tueremur, ſuppliciter exoravit. Accepimus autem, quod quidam pacem regni diabolico inſtinctu perturbant, ipſumque, poſtpoſita Dei & hominum reverentia, malitioſe infeſtant: non attendentes, quod idem rex pius tollens crucem ſuam ſecutus eſt Chriſtum, & relicta patria & regno, ad loca ubi ſteterunt pedes Domini, pro defenſione Chriſtianæ fidei feſtinavit. Quod tanto gravius ferimus, quanto perſonam ejus propenſiori affectu diligimus, ipſumque in remotis partibus devotius pro Dei ſervitio demorari cognoſcimus. Quia vero tam devoti ſanctæ eccleſiæ filii, & Chriſtianiſſimi principis auxilio deeſſe non poſſumus, nec debemus: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatinus in unum convenientes, perturbatores regni ad veſtram præſentiam evocetis, ipſoſque diſtricte ac ſolicite moneatis, ut ab infeſtatione regni omnino deſiſtant: nullamque offenſionem hominibus domini regis inferre præſumant. Si autem veſtris monitis obedire contempſerint: tam in ipſos quam complices eorum, occaſione remota, excommunicationis ſententiam proferatis. Præterea cum ab his, quibus eſt cuſtodia regni commiſſa, vel aliquo illorum fueritis moniti, tanquam pacis ac juſtitiæ amatores, pro fidelitate, quam eidem regno debetis, temporale eis auxilium præbeatis, eoſque ad defenſionem ipſius modis omnibus adjuvetis.

Datum Tuſculani, VIII. Idus Julii.

XXIV. AD ABBATEM SUGERIUM.

Ut clericorum duorum excommunicatorum cauſam ordine judiciario definiat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FIlii noſtri A. & Her. clerici Meldenſis eccleſiæ, nuper ad noſtram præſentiam venientes, quoniam ſuper eo quod eis a Goslino imponebatur juſjurandi religione firmaverunt, noſtrum adimplere mandatum, eos a vinculo excommunicationis abſolvimus. Verum quia pars adverſa præſens non aderat: in eorum cauſa procedere, & certum aliquid diffinire ſalva æquitate non potuimus. Ipſos itaque ad tuæ diſcretionis induſtriam remittentes, per præſentia ſcripta dilectioni tuæ mandamus: quatinus utraque parte ante tuam præſentiam evocata, ſi Goslinus juxta ſcita canonum probare potuerit quod eis impoſuit, cauſam ipſam ordine judiciario diffinias. Si vero prædictus Goslinus in probatione defecerit, ſeptima manu ſui ordinis purgationem prædictorum clericorum ſuſcipias: & eos ab infamia, quæ ipſis imponebatur, fratribus convicinis immunes oſtendas, & publice nuncies. Redditus vero eccleſiæ qui prædicto Goslino hac occaſione ablati ſunt, facias ei cum integritate reſtitui. Præterea epiſcopo & canonicis Meldenſis eccleſiæ firmiter ex noſtra parte præcipias, ut de cætero cum eodem Goslino pacem & fraternam concordiam habeant. Quod ſi non fecerint, & clamor inde ad aures noſtras devenerit, diſſimulare non poterimus, quin eorum inobedientiam animadverſione debita puniamus.

Datum Tuſculani, VII. Idus Novemb.

XXV. AD EUNDEM.

Ut de ſacerdotis excommunicati ab archidiacono cauſa cognoſcat: & ſacerdotis percuſſores excommunicet.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUidam ſacerdos R. ad noſtram præſentiam veniens, conqueſtus eſt quod S. Archidiaconus, quoniam denarios quos ab eo pro eccleſia ſibi tradita exigebat, ei tribuere noluit, de eccleſia eum expulit. Et quoniam ſuper hoc eum ad noſtram audientiam appellavit, idem archidiaconus fecit eum a parentibus ſuis auſu ſacrilego verberari. Quia vero valde iniquum eſt, ut in his, quibus in eccleſia Dei ſuper alios poteſtas judicandi conceditur, iniquitatis inveniatur judicium: tibi per ſcripta noſtra mandamus, ut utroque ad tuam præſentiam evocato cauſam ipſam diligenter inquiras, & juſtitia comitante diffinias. Illos vero qui violentas manus in eumdem clericum injecerunt, excommunicatos publice denuncies, & excommunicationem tamdiu facias obſervari, donec ſatisfacturi veſtro ſe conſpectui repræſentent.

XXVI. AD H. ARCHIEPISCOPUM SENONENSEM.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio noſtro archiepiſcopo Senonenſi H., ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUidam ſacerdos tuus Romam ad noſtram præſentiam veniens, conqueſtus eſt quod Stephanus archidiaconus tuus, quoniam denarios quos ab eo pro eccleſia ſibi tradita exigebat, ei tribuere noluit, de eadem eccleſia eum expulerit. Et quoniam ſuper hoc eum ad noſtram audientiam appellavit, idem archidiaconus fecit eum a parentibus ſuis auſu ſacrilego verberari. Quia vero valde iniquum eſt, ut in his, quibus in eccleſia Dei ſuper alios poteſtas judicandi conceditur, iniquitatis inveniatur judicium: dilecto filio noſtro Sugerio abbati S. Dionyſii per ſcripta noſtra mandamus, ut utroque ad ſuam præſentiam evocato, cauſam ipſam diligenter inquirat, & juſtitia comitante diffiniat. Tu ergo eumdem archidiaconum ad ipſius abbatis vocatiunem ire, & quod inde judicaverit facias obſervare. Poſtmodum quoque eum ad vos ſuper eiſdem exceſſibus reſponſurum tranſmittas. Illos vero, qui violentas manus in eumdem clericum injecerunt, excommunicatos publice denuncies: & excommunicationem tamdiu obſervari facias donec noſtro ſe conſpectui ſatisfacturi repræſentent.

XXVII. AD ABBATEM SUGERIUM.

Eccleſiaſticæ alterius cauſæ judicem conſtituit.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRo controverſia & diſcordia, quæ inter Petrum præſentium latorem & Jozelinum Mel-

adenſem canonicum agitari dinoſcitur, uterque noſtro ſe conſpectui præſentavit. Primum quidem Jozelinus dicebat a prædicto Petro injuriam & violentiam ſibi fuiſſe illatam, & propter hoc eum ad noſtram audientiam appellaſſe. Poſt diſceſſum vero ipſius Jozelini a nobis, idem Petrus ad nos veniens, quæ de ipſo dicta fuerant, omnino negabat. Quia igitur rei veritatem ad plenum ſuper hoc cognoſcere non potuimus, cauſam ipſam diſcretioni tuæ duximus remittendam. Per præſentia itaque ſcripta dilectioni tuæ mandamus, quatinus utraque parte ad tuam præſentiam evocata, eandem controverſiam diligenter audias: & ſi adverſa pars jam dictum Petrum illatæ violentiæ reum non poterit manifeſte probare, & Petrus innocentiam ſuam convenienter oſtenderit: eccleſiaſticæ eſt moderationi conveniens, ut eum ſua debeat innocentia liberare. Si vero impoſitæ culpæ immunem ſe nequiverit comprobare, vel quomodo cauſa proceſſerit, hoc tuis nobis litteris quantocius intimabis.

XXVIII. AD EUNDEM.

Ut theſaurum eccleſiæ ſanctæ Genovefæ pignori obligatum redimi faciat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRudentiam tuam latere non credimus, nobis plurimum eſſe moleſtum, quod theſaurus eccleſiæ ſanctæ Genovefæ pignori eſt obligatus. Quia vero nolumus, ut eccleſia ipſa aliqua negligentia vel contentione detrimentum exinde patiatur, aut ornamentis ſuis, aliquorum nequitia vel verſutia ſpolietur: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus ad locum ipſum accedas, & rem diligenter inquirens, quidquid de eodem theſauro per ſæculares obligatum eſt, ex quo mutatio eccleſiæ ad eorum pervenit notitiam, de proprio eos redimere cogas. Quod vero ante obligatum fuerat, de communi tam regularium, quam ſæcularium, prout quibuſque competet, facias redimi: ſolicite attendens, ne aliquorum nequitia damnum in hoc eccleſia patiatur. Qui autem ſuper hoc tibi rebellis extiterit, auctoritate noſtra eum excommunicationi ſubjicias.

Datum Romæ apud S. Petrum, IV. Kal. Maji.

XXIX. AD EUNDEM.

De Ludovici regis conſilio tranſmarinæ expeditionis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMmenſum pietatis opus, quod cariſſimo filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum regi Divina miſericordia inſpiravit, nos plurimum anxios reddit. Gravem namque Chriſtiani nominis jacturam, quam noſtris temporibus eccleſia Dei ſuſtinuit, & recentem adhuc effuſionem ſanguinis tantorum virorum ad memoriam revocantes, grandi timore concutimur, & mœror inconſolabilis renovatur. Cæterum devotio prædicti filii noſtri & caritas divinitus inſpirata, conceptum aliquantulum dolorem mitigat, & ſpem nobis conſolationis promittit. Sic igitur utrimque ſuſpenſos timor

eum ſpe nos valde conturbat. Sed ne tantum opus A
noſtra occaſione remaneat, prudentiæ tuæ per præſentia ſcripta mandamus, quatinus jam dicti filii noſtri regis, & baronum atque aliorum regni ſui animos diligenter ſtudeas perſcrutari: & ſi ad tam arduum opus eos promptos agnoveris, conſilium & auxilium noſtrum, quantum poterimus, & remiſſionem peccatorum, ſicut in aliis litteris noſtris continetur, ſecure promittas: & nos de conſtantia eorum & devotione fidei certiores effecti timore depoſito vires eis & auxilium quibus modis poterimus Divina favente miſericordia tribuemus. Veſtri autem ſtudii ſit, ut communicato ſapientum conſilio, quod noſtri auxilii ad hoc neceſſarium fuerit, & quæ eccleſiaſticæ perſonæ præter nominatas idoneæ vobis vi- B
ſæ fuerint, maturæ nobis ſignificare curetis. Datum Laterani, VII. Kalend. Maji.

XXX. AD EUNDEM.

Ut cauſam eccleſiaſticam, de qua jam epiſt. 25. & 26. definiat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SAcerdos ille R. qui ad nos contra Stephanum Senonenſem archidiaconum venerat, cum nuncio ejuſdem archidiaconi nuper ad noſtram C
præſentiam rediit. Sed cum in cauſa ipſa procedere ſicut ratio exigit minime poſſet, eum a querimonia ſua ceſſare præcepimus, & prædictum archidiaconum ſuper objectis ſe canonice purgaturum tuo conſpectui mandavimus præſentandum. Per apoſtolica itaque tibi ſcripta mandamus, quatenus eumdem archidiaconum ad tuam præſentiam evoces iterum: & ſi quinta manu ſui ordinis ſuper allatis criminibus ſe poterit expurgare, ipſum quoque ab impetitione præfati preſbyteri abſolutum remittas. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, VII. Kal. Julii.

XXXI. AD EUNDEM.

Ut monaſterium B. Medardi a comite Sueſſionenſi prægravatum adjuvet apud regem.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtitiæ tuæ non extat incognitum, monaſterium beati Medardi Sueſſionenſis juris beati Petri exiſtere, & ad defenſionem ejus, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſpecialiter pertinere. Et quia idem monaſterium ab Ivone comite Sueſſionenſi, occaſione pecuniæ, quam ab abbate ipſius loci exigit, ſicut accepimus, plurimum prægravatur, diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta E
rogando mandamus: quatinus pro reverentia beati Petri ac noſtra ipſum abbatem & fratres ejus ſuper hoc & aliis, in quibus tuo indiguerint auxilio, juves, & manutenceas, & eorum erga regiæ dignitatis excellentiam, cujus familiaritatis & conſilii talentum accepiſſe cognoſceris, interceſſor & adjutor exiſtas, ut beati Petri & ſedis apoſtolicæ majorem promerearis gratiam. Datum trans Tyberim, V. Idus Martii.

XXXII. AD EUNDEM.

De Orientali eccleſia: de pontificis & regis habito colloquio: de eccleſia Compendienſi.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio, abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX eo quod pro defectu Orientalis eccleſiæ attentam ſolicitudinem geris, gratum nobis eſt, & ſtudium tuæ devotionis in Domino collaudamus. Quoniam & cor noſtrum exinde ingenti dolore turbatur, & vehementer affligi- B
tur. Inde eſt, quod petitioni tuæ, & aliorum qui nobis ſuper cauſa ipſa ſcripſerunt, quamvis graviſſimum nobis fuerit propter imbecillitatem perſonæ, in qua omnium vota domino favente concurruntur: aſſenſum tamen denegare nequaquam potuimus: Monemus itaque dilectionem tuam, quatinus in tanto & tam præclaro opere, tanquam vir diſcretus & prudens, opem & ſtudium diligenter adhibeas. Præterea dilationi tuæ notum fieri volumus, quoniam cum filio noſtro cariſſimo Francorum rege Ludovico de ſtatuenda religione in terra ſibi a Deo conceſſa colloquium viva voce habuimus, & monitis noſtris benignum præbuit aſſenſum. Quia ergo in Compendienſi eccleſia religionem propagari Do- C
mino auxiliante optamus, præſentium tibi autoritate injungimus, ut ad hoc efficiendum, omnimoda diligentia & attento ſtudio elabores Tibi ſiquidem & venerabili fratri noſtro Noviomenſi epiſcopo onus ipſum impoſuimus. Datum Albani, XIII. Kalendas Julii.

XXXIII. AD STEPHANUM REGEM ANGLORUM.

Ut Robertum Londin. epiſcop. in gratiam ſuam recipiat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Stephano illuſtri regi Anglorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. D

AD hoc ſuperna providentia in eccleſia pontifices ordinavit, ut Chriſtianus populus ab eis paſcua vitæ reciperet, & tam principes ſæculares, quam inferioris conditionis homines, ipſis pontificibus, tanquam Chriſti vicariis, reverentiam exhiberent. Venerabilis ſiquidem frater noſter Robertus London. epiſcopus, tanquam vir ſapiens & honeſtus, & religionis amator, a nobilitate tua benigne tractandus eſt, & pro collata a Deo prudentia propenſius honorandus. Quia ergo, ſicut in veritate comperimus, cum animæ ſuæ ſalute, ac ſui ordinis periculo, fidelitate quæ ab eo requiritur, aſtringi non poteſt: volu- E
mus, & ex paterno tibi affectu conſulimus, quatenus prædictum fratrem noſtrum ſuper hoc nullatenus inquietes, immo pro beati Petri & noſtra reverentia, eum in amorem & gratiam tuam recipias. Cum autem illud juramentum præſtare non poſſit, ſufficiat diſcretioni tuæ, ut ſimplici & veraci verbo promittat, quod læſionem tibi vel terræ tuæ non inferat. Vale. Datum Meldis, VI. Kal. Julii.

A

XXXIV. AD MATHILDEM ANGLORUM REGINAM.

Ut virum ſuum ad dilectionem præfati epiſcopi hortetur.

SAlomone atteſtante, didicimus, quod mulier ſapiens ædificat domum: inſipiens autem, conſtructam deſtruet manibus. Gaudemus pro te, & devotionis ſtudium in domino collaudamus: quoniam ſicut religioſorum relatione accepimus, timorem Dei præ oculis habens, operibus pietatis intendis, & perſonas eccleſiaſticas & diligis & honoras. Ut ergo de bono in melius inſpirante Domino proficere valeas, nobilitatem tuam in B Domino rogamus, & rogando monemus & exhortamur in Domino: quatenus bonis initiis exitus meliores injungas, & venerabilem fratrem noſtrum Robertum London. epiſcopum, pro illius reverentia, qui cum olim dives eſſet, pro nobis pauper fieri voluit, attentius diligas & honores. Apud virum tuum, & dilectum filium noſtrum Stephanum, inſignem regem Anglorum efficere ſtudeas, ut monitis, hortatu, & conſilio tuo, ipſum in benignitatem & dilectionem ſuam ſuſcipiat, & pro beati Petri & noſtra reverentia propenſius habeat commendatum. Et quia, ſicut veritate teſte attendimus, eum ſine ſalutis & ſui ordinis periculo, præfato filio noſtro aſtringi non poſſe; volumus & paterno ſibi & tibi affectu con- C ſulimus, ut vobis ſufficiat, veraci & ſimplici verbo promiſſionem ab eo ſuſcipere, quod læſionem vel detrimentum ei, vel terræ ſuæ non inferat. Datum ut ſupra.

hiſtoria teliacen- hæc epi- a, & ali- ut ſequen-

XXXV. AD GUILLELMUM Nivernenſem comitem.

Ut Vizeliacenſes monachos & burgenſes, pro facienda ſeu recipienda juſtitia, Vizeliaco exire non compellat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Dilecto filio Guillelmo Nivernenſi comiti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

D

VEnerabilia loca, & religioſæ perſonæ, quæ ſuam in Dei obſequio intentionem fixerunt, nullis debent gravaminibus concuti, nullis moleſtiis agitari. Accepimus autem, unde valde miramur, quod dilectos filios noſtros, Pontium abbatem, & fratres Vizeliacenſis monaſterii, atque ipſorum burgenſes, contra privilegiorum apoſtolicæ ſedis ſtatuta, pro facienda ſeu recipienda juſtitia extra Vizeliacum exire compellas. Quod tanto gravius ferimus, quanto monaſterium ipſum ad ſedem apoſtolicam ſpecialius pertinet, & ad ejus defenſionem & patrocinium proprie ſpectare videtur. Te ergo indignum eſt, & ab induſtria catholicorum principum penitus alienum, ut ſacroſanctæ R. eccleſiæ ſtatuta temere ab aliquo diſſolvantur, cujus privilegia divinitus radicata evelli nullatenus poſſunt. Per præſentia ſcripta nobilitati tuæ mandamus, quatinus de cætero, neque abbatem, neque monachos prædicti monaſterii, ſive ipſorum burgenſes, pro ſupradictis cauſis extra Vizeliacum egredi cogas. Quod ſi monitis & mandatis noſtris obedire neglexeris: diſſimulare non poterimus, quin B. Petri injuriam pro noſtri officii debito vindicemus.

XXXVI. AD EUNDEM.

Ut ceſſet ab infeſtatione Vizeliacenſium.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Guillelmo Nivernenſi comiti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta devotione pater tuus apoſtolicæ ſedi ſemper adhæſerit, & quæ ad eam pertinere noverat, quam ſtudioſe dilexerit, & fovere ac manutenere curaverit, notitiam tuam latere non debet. Propterea B. Petrus eum, dum vixit, honoravit, provexit, & ampliavit terris, atque circa finem hujus labentis vitæ in conſortio ſanctorum virorum ſuſceptum, reſeratis ei regni cæleſtis januis, cum ſanctis agminibus in æterno palatio feliciter, ſicut credimus, collocavit. Prædeceſſores etiam noſtri ipſum affectione debita dilexerunt, & in ſuis neceſſitatibus efficaciter adjuverunt. Nos quoque temporibus noſtris perſonam & domum tuam, ſicut ſpecialem B. Petri familiam, paterna benignitate dileximus, honoravimus: & ſemper idipſum facere, ductore Deo, præoptamus, ſi tu parentum veſtigiis inhærendo, matrem tuam ſanctam Romanam eccleſiam devotione amaveris, & quæ ad eam pertinent fovere ac manutere curaveris. Miramur autem quod, ſicut ex conqueſtione dilecti filii noſtri C Pontii Vizeliacenſis abbatis didicimus, antiquam libertatem ipſius monaſterii, quod utique ad proprium jus B. Petri ab ipſo fundationis exordio indubitanter noſcitur pertinere, conaris infringere, & novas conſuetudines ac indebitas exactiones eidem filio noſtro abbati moliris imponere. Non conſiderans tantorum & tam ſanctorum apoſtolicorum anathematis ſententiam, quæ ſicut in eorum privilegiis declaratur, in perturbatores ejuſdem cœnobii promulgata eſſe dinoſcitur. Quia ergo locus ipſe ſub B. Petri tutela & noſtra defenſione ſpecialiter conſiſtere cernitur, & diminutionem libertatis, ſeu immunitatis ipſius pati nec poſſumus, nec debemus: per præſentia ſcripta nobilitati tuæ mandamus, quatinus ipſum D monaſterium in ſua libertate dimittas, & ab infeſtatione prædicti filii noſtri Pontii ejuſdem loci abbatis, pro B. Petri & noſtra reverentia, omnino abſtineas. Quod ſi ab impetitione tua ceſſare nolueris, nos quantum æquitatis jus exigit, tibi offerimus, & in præſentia dilecti filii noſtri I. apoſtolicæ ſedis legati, qui per partes illas præſtante Domino eſt in proximo rediturus, memoratum filium noſtrum Pontium abbatem ſuper cauſa ipſa tecum ſtare ad juſtitiam volumus: vel ſi forte idem legatus nimium, quod minime credimus, reditum ſuum diſtulerit, in conſpectu venerabilium fratrum noſtrorum S. * Remenſis • Samſonis archiepiſcopi, G. * Lingonenſis epiſcopi, atque • Guillenci E cariſſimi filii noſtri B. * Clarævallenſis abbatis, * Bernardi idem negotium diſcuti volumus, & mediante juſtitia diffiniri. Si vero neque hoc facere, neque ab infeſtatione ipſius abbatis, & fratrum inibi domino militantium, ceſſare volueris: tolerare non poterimus, quin B. Petri patrimonium tueamur, & ab indebita oppreſſione tua præfatum monaſterium tam per nos quam per fideles eccleſiæ liberemus.

XXXVII. AD LUDOVICUM Francorum regem.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SUmmum in regibus bonum est justitiam colere, Dei ecclesias in suo jure devotione debita custodire atque diligere, & in subjectos non sinere quod potestatis est fieri, sed quod æquum est, custodiri. Monasterium Vizeliacense quam proprie, quam specialiter a suæ fundationis exordio ad apostolicam sedem pertineat, & quanta cura in suæ libertatis & immunitatis integritate a Romanis pontificibus, sive regibus, & aliis principibus, eidem loco indultæ, usque ad tempora nostra per studium & exactam diligentiam prædecessorum nostrorum, & parentum tuorum custoditum sit: ejusdem loci status incolumis evidenter ostendit, & tam vicini quam longe positi recognoscunt. Nunc autem nobilis vir G. * Nivernensium comes a vestigiis parentum suorum declinans, libertatem ipsius conatur infringere, & novas consuetudines atque indebitas exactiones dilecto filio nostro Pontio ejusdem loci abbati molitur imponere, non attendens anathematis sententiam quæ in perturbatores, seu infestatores ejusdem cœnobii, a tot & tam sanctis pontificibus Romanis, sicut in eorum privilegiis declaratur, promulgata esse dinoscitur. Quia ergo locus ipse, juris B. Petri, & sub ejus tutela & nostra defensione indubitanter consistere cernitur, atque diminutionem ipsius justitiæ pati non possumus, nec debemus: per apostolica scripta nobilitati tuæ mandamus, quatinus prædictum comitem ab inquietatione ipsius monasterii desistere facias, & in sua libertate dimittere. Quod si ab impetitione sua cessare noluerit, nos quantum æquitatis jus exigit ei offerimus, & in præsentia dilecti filii nostri I. apostolicæ sedis legati, qui per partes illas præstante Domino est in proximo rediturus, memoratum filium nostrum Pontium abbatem super causa ipsa stare ad justitiam volumus. Vel si forte idem legatus nimium, quod minime credimus, reditum suum distulerit: in conspectu venerabilium fratrum nostrorum S. * Remensis archiepiscopi, G. * Lingonensis episcopi, atque carissimi filii nostri B. * Claræ-vallensis abbatis, idem in negotium discuti volumus, & mediante justitia diffiniri. Si vero antedictus comes, neque hoc facere, neque ab infestatione ipsius abbatis & fratrum inibi Deo militantium cessare, noluerit: nobis necessitas imminebit, ut beati Petri patrimonium tueamur, & ab indebita oppressione ipsius comitis, antefatum monasterium tam per nos, quam per fideles ecclesiæ liberemus. Ideoque, quoniam per excellentiorem ac devotiorem ecclesiæ fidelem ac defensorem non possumus: tuæ industriæ studium rogando attentius incitamus, ut ipsum comitem a tanta præsumptione firmiter revoces, & omnino prohibeas.

* Guillelmus

* Samsonis
* Godefridi
* Bernardi

XXXVIII. AD EUNDEM.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

PRo sinceri amoris & paternæ affectionis prærogativa quam litteris & viva voce tibi frequenter ostendimus, si aliquando super aliquibus causis strenuitatem tuam nos rogare contingat, nostras, immo B. Petri preces in nobis debes attentius exaudire. Sed cum pro vexatione, quam Nivernensium comes Vizeliacensi monasterio contra Deum & omnem justitiam præsumptione tyrannica inferre dinoscitur, nobilitati tuæ scripserimus: postmodum vehementius & atrocius quam antea ipsum monasterium oppressit, afflixit, & cum perfidis burgensibus ipsius loci non destitit impugnare, & proprium alodium & patrimonium ejusdem apostolorum principis, licet in vanum, conatur auferre. Quare autem hoc contigerit, sive quia juxta mandatum nostrum prædictum comitem a tanta præsumptione nolueris, sive neglexeris cohibere, sive idem comes commonitionem & potestatis tuæ dominium parvi penderit, ignoramus. Et quoniam tam immoderatam nequitiam dissimulare impunitam non possumus, nec debemus: nobilitati tuæ per iterata scripta mandamus, atque attentius exoramus, quatinus antedictum comitem districte commoneas, ut damna quæ memorato monasterio intulisse dinoscitur, in integrum emendet, & locum ipsum in pace ac libertate sua dimittat. Quod si aliquam in eodem monasterio justitiam se habere confidit, nos quod jussum fuerit, ei faciemus postmodum exhibere. Si vero in sua pertinacia induratus, hoc effectui mancipare contempserit: nos in personam ejus ac burgensium de Vizeliaco, excommunicationis sententiam sine appellationis remedio proferri præcepimus, & in tota terra ipsius præter baptisterium puerorum, & morientium pœnitentias, omnia Divina officia prohiberi. Quocirca præsentium autoritate mandamus, ut ex tunc ab eo tanquam ab excommunicato abstineas: & burgenses ipsos ab omnibus feriis regni tui sub banno tuo penitus prohibens, a quibuscumque inveniri potuerint, capi, & rebus suis spoliari, sicut perjuros & ecclesiæ turbatores, justitiæ zelo præcipias.

XXXIX. AD EUNDEM.

PEr alia scripta nobilitati tuæ mandavimus, quatinus Nivernensem comitem ab infestatione Vizeliacensis ecclesiæ, quæ ad jus B. Petri specialiter pertinet, attentius cohiberes. Et ecce, quod sine grandi mentis afflictione non dicimus, nescimus an eum exinde magnificentia tua convenire neglexerit, an ipse noluerit jussioni tuæ parere. Post quam nos propter hoc tibi nostra scripta transmisimus, idem comes durius est eandem ecclesiam insecutus: & nunc per se, nunc per eos qui sub ejus ditione consistunt, fratres inibi ad Dei servitium commorantes & terrere minis, & fatigare injuriis non desistit. Sane omni nostra commonitione cessante, tam illi, quam universis ecclesiis, quæ in terra tibi a Deo commissa consistunt, deberes esse præsidio, & a pravorum incursibus, maxime autem eorum qui tuis præceptionibus acquiescunt, eas studiosius defensare. Nunc autem petitionibus & precibus nostris adhibitis, ecclesiam ipsam non videmus ab ejus inquietationibus liberatam. Quocirca magnificentiam tuam apostolicis litteris & precibus ammonemus: quatinus, sicut de nostra dilectione confidis, ita eundem comitem ab infestatione Vizeliacensis ecclesiæ ac bonorum ejus districte cohibeas, & homines suos eum facias attentius commonere. Porro si aliquid sibi adversus ipsam ecclesiam, aut res ejus credit juste competere: nos, ad quos provisio & regimen ecclesiæ

cleſiæ ejuſdem ſpecialiter pertinet, ſi poſtulaverit, æquitate media per nos aut delegatos judices curabimus exhibere.

XL. AD HUGONEM ALTISSIODOREN. & Godefridum Lingonen. epiſcopos, & Bernardum Claræval. abbatem.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Hugoni Altiſſiodorenſi, & G. Lingonenſ. epiſcopis, & cariſſimo filio B. Claræſvallenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

APoſtolicæ ſedis amminiſtratio, cui, licet immeriti, deſervimus, facit nos univerſis ecclеſiis debitores: & quemadmodum de earum pace & tranquillitate gaudemus, ita ſi qui eas indebitis moleſtiis & fatigationibus inquietant, paterno affectu dolemus; & eis tam per nos ipſos, quam per fratres noſtros benigne providere ſoliciti ſumus. Accepimus autem, quod venerabile monaſterium ſanctæ Mariæ de Vizeliaco filius noſter W. Nivernenſium comes contra juſtitiam & antiquam conſuetudinem gravare contendat: cum dilectos filios noſtros Pontium abbatem & fratres ipſius loci, atque eorum burgenſes, extra villam Vizeliac. pro faciendis ſeu recipiendis juſtitiis contra privilegiorum apoſtolicæ ſedis ſtatuta exire conſtringat. Quia ergo monaſterium ipſum, beati Petri juris eſt, & ſub ſanctæ Romanæ eccleſiæ patrocinio & defenſione conſiſtit; in ſua ei juſtitia nec poſſumus deeſſe, nec debemus. Ideoque per præſentia ſcripta vobis mandamus, quatenus eundem comitem ex noſtra parte diſtrictius commonere curetis, ut de cætero neque abbatem, neque monachos, neque burgenſes pro hujuſmodi cauſis prædictam villam egredi cogat. Quod ſi facere attentaverit, diſſimulare non poterimus, quin B. Petri injuriam diſtrictius ulciſcamur.

XLI. AD ODONEM BURGUNDIÆ DUCEM.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio nobili viro Odoni Burgundiæ duci, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD induſtriam catholicorum principum ſpectare dignoſcitur venerabilia & Deo dicata loca affectione debita fovere, & a pravorum hominum incurſibus defenſare. Vizeliacenſe monaſterium beatæ Mariæ Magdalenæ quam proprie, quam ſpecialiter ad jus beati Petri pertineat, & quod a ſuæ fundationis exordio ſub apoſtolicæ ſedis tutela commiſſum ſit, tam vicini quam longe poſiti recognoſcunt. Ideoque de tua nobilitate plurimum confidentes, idem monaſterium, & quæ ad ipſum pertinent, ſtrenuitati tuæ duximus attentius commendandum: per præſentia ſcripta rogantes, quatinus locum ipſum devotionis intuitu diligas, protegas, & ab eorum infeſtationibus, qui antiquam ejus libertatem nituntur infringere vel turbare, pro beati Petri & noſtra reverentia manuteneas & defendas. Idem ſcribimus Archimbaldo de Burbono, & comiti Theobaldo.

XLII. AD G. LINGONENSEM EPISCOPUM.

Ut Nivernenſem comitem, niſi reſipuerit, excommunicet.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Venerabili fratri G. Lingonienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* Godefrido

SÆvitiam & tyrannidem, quam Nivernenſis comes in Vizeliacenſe monaſterium, Dei timore poſtpoſito, exercere non veretur, tanto tibi plus notam eſſe credimus, quanto ei vicinior eſſe dinoſceris. Quia ergo idem cœnobium a prima ſui fundatione proprium alodium ac patrimonium beati Petri eſſe dinoſcitur: ipſius deſtructionem pati non poſſumus, nec debemus. Et quia de religionis tuæ prudentia valde confidimus, per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus prædictum comitem diſtricte ſine longa dilatione convenias, ut damna quæ ipſi monaſterio intulit, in integrum reſtituat, & locum ipſum in ſua pace ac libertate dimittat. Quod ſi infra triginta dies poſt tuam commonitionem adimplere neglexerit: ad locum unde ad ipſius comitis notitiam pervenire poſſit accedas, & congregatis religioſis & prudentibus viris, accenſis candelis in eccleſia, & perſonam ejus, atque perfidorum burgenſium de Vizeliaco autoritate noſtra excommunicationis ſententiam abſque appellationis remedio proferas: & in tota terra ejus, præter baptiſmum parvulorum, & pœnitentiam morientium, omnia Divina officia prohibeas celebrari. Adjicientes, ut ſententiam ipſam venerabilibus fratribus noſtris archiepiſcopis P[1]. Bituricenſi, & H[2]. Senonenſi, & G[3]. Nivernenſi, & Henr. Eduenſi, & Henr. Trecenſi, & A[4]. Altiſſiod. epiſcopis, per tuas litteras ex parte noſtra firmiter obſervandam denuncies. Nos ſiquidem per alia eis ſcripta mandavimus, ut eandem ſententiam poſt tuam denunciationem per ſuas parochias inviolabiliter faciant obſervari. Litteras vero quas prædictis fratribus noſtris Eduenſi, Nivernenſi, & Autiſſiodorenſi miſimus, per tuos eis nuncios facias præſentari.

1. Petro
2. Hugoni
3. Gofrido
4. Alano

XLIII. AD HUGONEM SENONENSEM archiep. G*. Lingon. T*. Pariſiacenſem & Henr. Trecenſem epiſcopos.

* Godefrid
* Theobald

Ut burgenſes Vizeliacenſes habeantur excommunicati.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum, Dei venerabilibus fratribus noſtris Hug. Senonenſi archiepiſcopo, G. Lingonienſi, T. Pariſiac. & Henr. Trecenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMmoderatam præſumptionem & intolerabilem contumaciam perfidorum burgenſium de Vizeliaco, qui violata fidelitate & juramento quod abbati & dominico ſuo fecerant, eum de monaſterio ſuo auſu nefario ejicere, & locum ipſum, quod utique ab exordio ſuæ fundationis proprium beati Petri alodium eſſe dinoſcitur ac patrimonium, nobis licet in vanum auferre conatur, fraternitatis veſtræ notitiam latere non credimus. Ne igitur tantæ præſumptionis audacia impunita remaneat, & in pejus indiſciplinatio pernicioſa prorumpat: per præſentia vobis ſcripta mandamus,

mus, quatenus prædictos burgenſes, tanquam perjuros & proditores & excommunicatos, in nundinis & mercatis veſtrarum parochiarum recipi omnino prohibeatis: immo a quibuſcumque parochianorum veſtrorum inveniri potuerint, capi, & rebus ſuis ſpoliari præcipiatis. Datum Romæ apud S. Petrum, XIV. Kal. Januarii.

XLIV. AD ODONEM DUCEM Burgundiæ, & Burgundos proceres.

Ejuſdem argumenti.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris Odoni duci Burgundiæ, Henr. comiti, Archimb. de Borbone, G. Comiti Cabilon. R. fratri ducis, R. comiti de Joviniaco, G. de Donzeio R. de Rubeomonte, D. de Luziaco, A. de monte regali, S. Vicecomiti Senon. & filiis ejus. F. atque B. G. Vicecomiti Caſtrilandonis, G. de Virgiaco, Odon. de Tylo, Hugoni de monte S. Joannis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMmoderatam præſumptionem, & intolerabilem contumaciam perfidorum burgenſium de Vizeliaco, qui violata fidelitate & juramento quod abbati & domino ſuo fecerant, eum de monaſterio ſuo auſu nefario ejicere & locum ipſum, quod utique ab exordio ſuæ fundationis beati Petri alodium ac patrimonium eſſe dinoſcitur, nobis, licet in vanum, auferre conantur, nobilitatis veſtræ notitiam latere non credimus. Quia ergo tantæ præſumptioni audaciam potentes ac nobiles viri, qui eidem apoſtolorum principi devoti exiſtunt, impunitam tolerare non debent: per præſentia ſcripta nobilitati veſtræ mandamus, quatinus prædictos burgenſes, donec reſipuerint, & condignam ſatisfactionem humiliter exhibuerint, ab omnibus feriis terræ veſtræ prorſus inhibeatis: immo quoſcumque de ipſis, homines veſtri invenerint, tanquam perjuros & proditores & excommunicatos capi, & rebus ſuis ſpoliari præcipiatis. Datum apud ſanctum Petrum, XIV. Kal. Januarii.

XLV. AD EDUENSEM EPISCOPUM.

Arguit quod Vizeliacenſi cœnobio ſit infeſtus.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Eduenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

APoſtolicæ ſedis cleme ia ſingulis eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis uam dignitatem & juſtitiam ſervare conſuevit. Unde nos, quorum præcipue intereſt eccleſiarum omnium curam gerere, pro Vizeliacenſi monaſterio quod B. Petri juris exiſtit, & fratribus religioſis ipſius loci, oportet eſſe ſolicitos; pro quibus, ſicut credimus, tibi ſcripta noſtra tranſmiſimus, ut eoſdem fratres juxta officium tuum, & potentiam a Deo tibi conceſſam, a pravorum hominum incurſibus defenſares. Quo contra gravis ad nos querela pervenit, quod hominibus & ſerventibus tuis monaſterium ipſum multis modis infeſtare permittis. Ipſi namque, ſicut accepimus, equos & boves eorum per violentiam auferunt, & homines ipſorum cum rebus ſuis & troſellis, & aliis rebus capiunt, & alia plurima damna & injurias inferunt. Dux etiam Burgundiæ frater tuus, ad ſimilitudinem hoſtium quibus prælium indicitur, eiſdem fratribus a ſe cuſtodiri mandavit, & homines & res eorum apprehendi & detineri juſſit. Quia igitur unicuique volumus ſua jura ſervari, præſenti tibi annotatione mandamus, quatinus prædictis fratribus ablata ab hominibus tuis facias cum integritate reſtitui, & de damnis, & illatis injuriis ſatisfactionem congruam exhiberi. Si vero aliquam juſtitiam contra ipſos te habere confidis, ſuper pecuniaria cauſa: in præſentia venerabilis fratris noſtri Hugonis Altiſſiodorenſis epiſcopi, quod juſtum fuerit, poteris obtinere. Quocirca ſi ab eodem fratre noſtro fueris evocatus, ejus præſentiam adeas: & quod ipſe exinde inter vos judicaverit, ſuſcipias firmiter & obſerves. Cæterum ſi de ſtatu monaſterii controverſia agitur, volumus eam in noſtra præſentia pertractari.

XLVI. AD DUCEM BURGUNDIÆ.

Ejuſdem argumenti.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro duci Burgundiæ, ſalutem.

QUanto Divinæ diſpoſitionis clementia majora tibi conceſſit, & te amplius in ſublime provexit: tanto magis eccleſias & eccleſiaſticas perſonas & pauperes Chriſti debes diligere, & eos attenta ſolicitudine a pravorum hominum incurſibus defenſare. Sed, ſicut accepimus, unde valde dolemus, contraria operaris. Dilectos ſiquidem filios noſtros Vizeliacenſis monaſterii fratres duris vexationibus inquietas, & homines eorum cum ſuis rebus capi juſſiſti. Eoſdem quoque fratres more hoſtium per tuum nuntium diffidaſti. Nos ſiquidem de te talia minime ſperabamus. Quia igitur hæc fieri in perniciem animæ tuæ manifeſte cognoſcimus, & monaſterio quod beati Petri juris exiſtit deeſſe non poſſumus, nec debemus: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus prædictis de damnis & illatis injuriis condigne ſatisfacias, & de cætero eis nulla gravamina inferas, immo tanquam eccleſiæ catholicæ devotus filius, & juſtitiæ amator, eiſdem fratribus, & aliis religioſis viris, & eccleſiaſticis perſonis, in ſuis neceſſitatibus ſtudeas ſubvenire. Si vero contra eoſdem fratres aliquam quæſtionem habere confidis: in præſentia venerabilis fratris noſtri Hugonis Altiſſiodorenſis epiſcopi, quod juſtitia dictaverit poteris obtinere. Cum igitur ab eo fueris evocatus, ejus præſentiam adeas: & quod ipſe inter vos judicaverit, firmiter ſuſcipias & obſerves. Verum ſi noſtris mandatis obedire contempſeris, manus beati Petri in te procul dubio extendetur. Datum Signiæ IX. Kal. Novembris.

XLVII. AD HUGONEM ALTISSIODOR. EPISCOPUM.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni epiſcopo Altiſſiodorenſi, ſalutem.

VEnerabili fratri noſtro Eduenſi epiſcopo, qui per homines ſuos, Vizeliacenſis monaſterii fratribus multa mala dicitur intuliſſe, per ſcripta noſtra mandavimus, quatinus ablata ſibi & hominibus ſuis faciat cum integritate reſtitui, &

con-

condignam satisfactionem de damnis & illatis injuriis exhiberi. Si vero aliquam justitiam contra eosdem fratres super pecuniaria causa se habere confidit, eumdem fratrem quod justum est in tua præsentia volumus obtinere. Per præsentia igitur scripta discretioni tuæ mandamus, quatinus si agere voluerit, utramque partem congruo loco & tempore ad tuam audientiam convoces, & causa examinata & cognita, inter eos media æquitate diffinias.

XLVIII. AD PONTIUM Vizeliacensem abbatem.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Pontio Vizeliacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

QUid venerabili fratri nostro Eduensi episcopo, & nobili viro duci Burgundiæ fratri ejus, pro negotio vestro per scripta nostra mandavimus, ex transcripto litterarum poteris aperte videre. Si ergo prædictus episcopus & dux voluerint te super pecuniaria causa coram venerabili fratre nostro Hugone Altissiodorensi episcopo convenire: cum b eo fuerit evocatus, ejus præsentiam adeas, & quod ipse inter vos constituerit, audias & observes. Cæterum si de statu monasterii episcopus Eduensis agere voluerit: controversiam ipsam in nostra præsentia volumus agitari. Datum Signiæ, IX. Kalend. Novembris.

XLIX. AD ODONEM DUCEM BURGUNDIÆ.

Arguit quod infestus sit ecclesiæ Vizeliacensi.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio O. Burgundiæ duci, salutem & apostolicam benedictionem.*

CUm omnis potestas a Domino Deo sit, terreni principes, & populi mundiani rectores quæ ad honorem Dei spectare cognoverint, debent propensius operari: quo contra adversus personam tuam querelam accepimus. Significatum namque nobis est, quod ecclesiam sanctæ Mariæ Magdalenæ, & ejus homines inquietas multipliciter & infestas. Quod tanto gravius ferimus, quanto personam tuam propensiori caritate diligimus, & salutem tuam debitis affectionibus præoptamus. Ideoque per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus memoratam ecclesiam, & ejus homines infestare de cætero non præsumas, ne iteratus clamor ad nostras aures debeat pervenire. Datum Remis, III. Nonas Aprilis.

L. AD PONTIUM VIZELIACENSEM ABBATEM.

De controversia quæ ipsi erat cum episcopo Eduensi.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Pontio Vizeliac. abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

VEniens ad præsentiam nostram venerabilis frater noster Henricus Eduensis episcopus, adversum te in conspectu nostro & fratrum nostrorum, præsente quoque confratre tuo quem ad nos destinaveras, suam querelam deposuit: quod quædam quæ in monasterio tuo ecclesia sua usque ad hæc tempora pacifice habuit, ei contra justitiam auferre moliris, & viva voce responderis, quod pro eo penitus faceres. Qua igitur ad nostrum officium potissimum spectat, fratrum scandala de medio tollere, cuiquam suam justitiam conservare: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus proximis octavis B. Martini, nisi forte cum eodem fratre nostro interim concordaveris, per te ipsum, vel per sufficientes responsales tuos, cum munimentis monasterii tui, maxime cum instrumento fundatoris, ad nostram præsentiam venias super his respondere paratus. Nihilominus quoque sollicitudini tuæ mandamus, ut in præsentia venerabilis fratris nostri Hug. Altissiodor. episcopi de his quæ tu & homines tui ei ab hominibus suis injuste tenetis, justitiam facias: quoniam eidem fratri nostro Eduensi episcopo eodem modo præcepimus, ut ex his quæ homines sui tuis hominibus abstulerunt, in ejusdem præsentia justitiam pariter faciat. Interim vero ex his quæ possidet nullam sibi volumus molestiam irrogari. Datum Ferentini VII. Kal. Martii.

LI. AD LINGONENSEM EPISCOPUM, &c.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri G. Lingonen. episcopo, & dilectis filiis S*. Regniac. & P*. Trinorc. abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Godefrido
* Stephano
* Petro

CAusa quæ inter venerabilem fratrum nostrum Henricum Eduensem episc. & dilectum filium nostrum Pontium Vizeliac. abb. agitur, non potuit in præsentia nostra judicio terminari: quoniam idem frater noster quosdam se testes habere dicebat, qui senio vel languore confecti, suam nobis præsentiam nequeunt exhibere. Quia igitur de vestra prudentia valde confidimus, & per hoc causam ipsam nolumus fine debito defraudari: per præsentia vobis scripta mandamus, quatinus ab alterutra partium requisiti in unum convenientes, ad locum in quo testes suam vobis præsentiam exhibere valeant, accedatis: & juramento ab eis suscepto, quicquid super eadem causa testificati fuerint, in scripturæ seriem fideliter redigatis: in scriptura redactum, ac sigillorum vestrorum impressione signatum, cum ad causam jam dictus frater noster redire voluerit, ad nostram præsentiam transmittatis. Forma vero juramenti hæc erit: *Ego ille juro quoniam quicquid veritatis scio super causa, quæ inter Hen. Eduensem episcopum, & P. Vizeliacensem abbatem agitur, vobis aperiam: falsitatem penitus reticebo* Datum Signiæ, IV. Kal. Februarii.

LII. AD HENRICUM EDUENSEM EPISCOPUM.

Increpat quod infestus sit Vizeliacensi cœnobio

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Eduensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod apostolicæ benedictionis te participem facimus, non ex tuis meritis, sed de apostolicæ sedis benignitate procedit. Sicut enim pro

certo nobis a compluribus significatum est, omnes molestiæ atque vexationes, quas dilecto filio nostro Pontio abbati Vizeliacenses burgenses ipsius villæ ausu nefario præsumpserunt, per instinctum & incitationem tuam habuerunt exordium: & eos in tanta nequitia contra Deum, & contra commissum tibi episcopale officium, & animæ tuæ salutem, fovere, ac manutenere non times. Dicetis namque quod & eisdem burgensibus excommunicatis communicare præsumas, & ad Divina officia eos tu ipse admittas, atque presbyteris tuis Divina eis officia celebrari permittas atque præcipias. Quia ergo tam gravem & immoderatum excessum impunitum prætermittere nec possumus, nec debemus: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus proxima beati Lucæ festivitate tam pro terminanda controversia quæ inter te & prædictum abbatem agitatur, quam pro his, ad nostram præsentiam occasione sepositā venias, super contrarietatibus, quas ipsi abbati diceris intulisse, nobis sufficienter respondere paratus. Interim vero eidem abbati nullam perturbationem seu molestiam quibuslibet modis inferre præsumas: solicite cavens, ut supradictorum excommunicatorum, vel interdictorum nullus a te, vel a tuis presbyteris ad Divina suscipiatur officia, sed ad quemcumque locum parochiæ tuæ aliquis devenerit, donec præsens fuerit, nullus ibi Divina officia præsumat celebrare. Quod si statuto termino ad nos venire neglexeris, aut hæc vel alia quæ ad prædictorum vindictam burgensium a nobis seu fratribus nostris statuta sunt præsumpsisti, vel præsumpseris violare: pro certo cognoscas, & causam ipsam processum dictante justitia recepturam, & te officii tui periculum incursurum.

Datum Laterani VI. Kal. Febr.

LIII. AD EDUENSEM EPISCOPUM.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, Eduensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

OPera quæ de persona tua, & his qui per omnia tuis præceptionibus acquiescunt, post discessum tuum a nobis ad nostram audientiam pervenerunt, fidem nobis faciunt illorum verborum, quæ, dum apud nos moram faceres, de ore tuo audivimus processisse: quia scilicet malebas ut Vizeliacense Monasterium omnino destrueretur, quam tuæ non debeat jussioni parere. Dilecti siquidem filii nostri Pontii abbatis ipsius loci nuper est ad nos transmissa conquæstio: quod postquam a sede apostolica discessisti, eum & commissam sibi ecclesiam, tam per te, quam per tuos multipliciter aggravasti, quoscumque potes in damnum & perturbationem ejus accedis. Frater etiam tuus ad suggestionem tuam in ecclesiam & bona ejus damnabili præsumptione grassatur. Homines suos de more orationis causa ire ad monasterium non permittit, homines monasterii capit & deprædatur: & quidam eorum qui sub ipsius ditione consistunt, in tantæ præsumptionis audaciam prorumpunt, ut in ipsos etiam monachos violentas manus injicere non dubitaverint. Præterea Nivernensem comitem ita in ejusdem ecclesiæ persecutionem diceris accendisse, ut sub tantorum concussione ventorum præfato filio nostro & ejus fratribus vix ibi quietis locus ad Divinum remaneat famulatum. Sane quia hæc tam gravia sunt, ut nec impunita debeant, nec irrequisita dimitti: cognitionem eorum venerabili fratri nostro Godefrido Lingonensi episcopo duximus committendam. Præsentium itaque tibi autoritate præcipimus, quatinus cum ab eo fueris evocatus, præsentiam tuam ei exhibeas, inquisitioni ejus plenam rationem de his omnibus rediturus. Illos autem parochianos tuos, quos in aliquem monachorum, aut clericorum ipsius monasterii violentas manus injecisse constiterit, congregato cœtu ecclesiæ, publice candelis accensis, excommunicatos annuncies, & donec pro tanto excessu satisfacturi apostolico se conspectui cum tuis litteris repræsentent, per totam tuam diœcesim sicut excommunicatos facias evitari. De cætero tota solicitudine præcave, ne antefato filio nostro aut ecclesiæ, aut ejus fratribus, sive per te, vel summissam personam, aliquam molestiam irrogare præsumas. Alioquin tam in personam quam ecclesiam tuam autore Domino taliter vindicabimus, ut omnibus qui audierint aperte detur intelligi quam grave sit ea velle per tyrannidem occupare, quæ canonico tantum debeant alicui judicio provenire.

Datum Signiæ XII. Kal. Julii.

LIV. AD EPISCOPUM LINGONENSEM.

Ut judicet de iis qui cum excommunicatis Vizeliacensibus communicarunt.

EX parte dilecti filii nostri Pontii Vizeliac. abbatis adversus archipresbyterum de Avalone, R. de Domiciaco, & I. de Chora presbyteros, gravem querelam accepimus, quod excommunicatis hominibus de Vizeliaco scienter communicare, & Divina officia celebrare ausu temerario præsumpserunt. Quia igitur tam gravem excessum irrequisitum & impunitum prætermittere non debemus: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus causam ipsam diligenter inquiras, & si rem ita inveneris, prædictum archipresbyterum & alios presbyteros ab officiis suis suspensos ad nostram præsentiam mittas, litteras vero quas episcopo Eduensi mittimus, per tuum certum & securum nuncium eidem facias præsentari

LV. AD * CLUNIACENSEM ABBAT.

* Petrum

Ut abbati Vizeliacensi exuli Silviniacense cœnobium concedat.

IN maximis vexationibus & angustiis posito dilecto filio Pontio Vizeliac. abbati, carnali germano tuo, absque hortatu & commonitione nostra fraterna debes compati caritate, & ejus exultationem benignis solatiis & opportunis debes consolationibus relevare. Quocirca quoniam debitum caritatis officium exigit, ut fratres nostros tanquam nos ipsos in Domino diligamus, & eorum necessitatibus fraterno provideamus affectu per præsentia tibi scripta mandamus, quatenus Silviniacense cœnobium, quousque ipsa exultatio ei duraverit, etiam pro beati Petri & nostri reverentia sibi concedas.

LVI. AD SENONENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut judicet de controversia quæ est inter episcopum Aurelianensem, & abbatem Vizeliacensem.

DIlectorum filiorum nostrorum Pontii abbatis & fratrum Vizeliac. monasterii adversus venerabilem fratrem nostrum Manassem Aurelian epi-

epiſcopum querelam accepimus, quod eis eccleſiam ſancti Machuti, quam prædeceſſor ſuus eis donavit, & ſcripti ſui autoritate firmavit, contra juſtitiam auferat, & per violentiam detineat occupatam. Quia ergo de tuæ diſcretionis prudentia valde confidimus: per præſentia ſcripta fraternitati tuæ mandamus, quatinus congruo loco & tempore, utraque parte ante tuam præſentiam evocata, cauſa ipſa diligenter audita & cognita, juſtitia eam mediante diffinias.

Datum Ferentini VII. Kal. Februarii.

LVII. AD M*. AURELIANENSEM EPICOPUM.

De eodem argumento.

EX conqueſtione dilectorum filiorum noſtrorum Pontii abbatis & fratrum Vizel. Monaſterii nuper accepimus, quod eccleſiam S. Machuti, quam He. prædeceſſor tuus eis donavit, & ſcripti ſui autoritate firmavit, contra juſtitiam eis abſtuleris, & per violentiam detineas occupatam. Quia ergo monaſterium ipſum, B. Petri juris exiſtit, & in ſua ei deeſſe juſtitia non poſſumus, nec debemus: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus ſi eorum querimonia veritate innititur, aut eccleſiam ipſam memorato abbati & fratribus ejus in pace reſtituas, aut in præſentia venerabilis fratri noſtri Hu. Senonenſis archiepiſcopi exinde juſtitiam facias.

Datum Ferentini VII. Kal. Februarii.

LVIII. AD ABBATEM DE CHORA.

De decima quam uſurpaverat in Viziliac. deque pecunia quam mutuam acceperat.

VEniens ad nos dilectus filius noſter Pontius Vizeliacenſis abbas, contra te nobis conqueſtus eſt, quod quondam decimam & parochialia jura villæ ipſius de Priſſiaco per violentiam ei abſtuleris, & injuſte detineas. Queſtus eſt etiam quod burgenſibus ejus G. & V. de Vizeliaco pecuniam quam tibi mutuaſſe dicuntur, eis contra rationem reſtituere contradicas. Quia D igitur omnibus in ſua juſtitia debitores exiſtimus: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus in præſentia dilecti filii noſtri S*. Riniacenſis abbatis ſuper his dilecto filio noſtro Vizeliacenſi abbati juſtitiam facias. Cum ergo ab eodem filio noſtro Riniacenſi abbate, propter hoc fueris evocatus, ejus præſentiam adeas, & quod exinde inter vos judicaverit, ſuſcipias, & obſerves.

Datum Signiæ v. Kal. Feb.

LIX. AD ABBATEM DE REGNIACO.

Judicem eum conſtituit ſuper controverſia de qua epiſtola ſuperior.

CONtroverſiam quæ inter filios noſtros Pontium Vizeliac. & G. de Chora abbates ſuper decima & parrochiali jure cujuſdam villæ ipſius Vizeliac. abbatis, & quadam pecunia, quam idem abbas de Chora a quibuſdam burgenſibus G. & V. de Vizeliaco mutuo dicitur ſuſcepiſſe, agitari dinoſcitur, diſcretioni tuæ audiendam terminandamque commiſimus. Per præſentia itaque ſcripta tibi mandamus, quatinus congruo loco & tempore utramque partem ante tuam præſentiam evoces, & rationibus utrinque diligenter auditis, & plenarie cognitis, cauſam ipſam juſtitia mediante decidas.

Datum Signiæ v. Kal. Feb.

LX. AD I. COMITISSAM NIVERNENSEM.

Increpat quod infeſtet eos qui Vizeliacum pergunt.

GUillelmus Comes bonæ memoriæ in præſentia venerabilis fratris noſtri Hugonis Altiſſiod. & dilecti filii noſtri Bernardi abbatis Clareval. dicitur promiſiſſe, quod mercatores & cæteros Vizeliacum ire volentes, neque ipſe, neque ſuæ terræ homines prohiberent. Nunc vero, ſicut dilecti filii noſtri Pontii Vizeliacenſis abbatis relatione accepimus, ire illuc volentes per te, & per tuos homines prohibes & infeſtas. Ideoque nobilitati tuæ per præſentia ſcripta mandamus, quatinus inhumanitatem hanc facere de cætero non præſumas. Quod ſi facere præſumpſeris, timendum tibi eſt ne indignationem omnipotentis Dei, beatæ Mariæ precibus, quæ multum dilexit Dominum, conſequaris.

Datum Remis III. Non. Aprilis.

LXI. AD EBERHARDUM EPISC. &c.

Ex Metropoli Saliſburg.

Ut monachos reſtituat in eccleſiam Heidenheimenſem pulſis inde clericis ſæcularibus.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Ebehardo Babbergenſi epiſcopo, & dilecto filio Adam abbati de Ebrach. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

BOnæ memoriæ Gebehardus Eiſtettenſis epiſcopus, amore ſacræ religionis accenſus, in eccleſia de Heidenheim Deo acceptum dolens non exhiberi ſervitium: ſummotis inde pacifice clericis ſæcularibus, religioſos fratres ſtatuit ordinare: ita tamen, ut clerici ſæculares ibidem eo tempore commorantes, habita exinde beneficia in vita ſua tenerent; eis vero decedentibus, in uſus monachorum, ſine cujuſquam contradictione integre devenirent.

Nunc autem, quod ſine gravi mœrore non dicimus quoniam eo bis temporalibus rebus ademto, & ad æternitatem Domino autore vocato, nondum fuerant regulares fratres juxta propoſitum ejus adducti; Moguntinus archiepiſcopus, & Eiſtettenſis epiſcopus clericos ſæculares auſu temerario reduxerunt. Quod factum, quanta eſſet animadverſione plectendum, ſi juſtitiæ rigorem exercere vellemus, caritas veſtra liquido ſatis & evidenter agnoſcit. Quoniam ergo ad noſtri ſpectat pontificatus officium, quæ male facta ſunt in irritum revocare, & de veſtra prudentia valde confidimus: per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus ſuper hoc vigilanti ſtudio intendatis, & expulſis inde ſæcularibus, ibi acceptam Deo religionem inſtituere juxta votum præſcripti epiſcopi ſtudeatis. Ita tamen, ut illi, quibus ipſe beneficia in vita ſua reliquit, quamvis eſſent ei juſtitiæ rigore privandi, quia tamen erga omnes oportet benignitatis manſuetudinem exerceri, a nobis ea ſibi miſericorditer ſentiant indulgeri. Cæteri vero, quos poſt inſtitutionem ejuſdem epiſcopi conſtat illuc fuiſſe intruſos, ſine cujuſquam beneficii perceptione, velut invaſores exinde propellantur. Si autem vobis ſuper hoc obedire contempſerint: in perſonas eorum, excommunicationis; in locum vero, autoritate noſtra, interdicti

sententiam promulgate. Præterea latorem præsentium Ilsungum, qui super hoc debitam attentionem adhibuit, caritati vestræ attentius commendamus: rogantes ut suis opportunitatibus nostrum se apud vos præsidium invenire cognoscat, & taliter defensionem vestram pro parte nostra obtineat, ut nec eum oporteat pii laboris & studii pœnitere, nec alios, qui cognoverunt, a voto simili debeat pravorum timor & violentia cohibere.

LXII. AD HENRICUM MOGUNTINUM archiepiscopum.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Moguntino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod in ecclesiam Heidenheimensem clericos reduxisti, & nostra id petis autoritate firmari, eo plurimum miramur atque dolemus, quo ex injuncto tibi pontificatus officio, te vigilantius oportet religionem plantare, fovere ac conservare, & non eradicare, disperdere, & dissipare. Bonæ memoriæ Gebehardus quondam Eystettensis episcopus, sacræ religionis igne succensus, ideo pacifice clericos inde sæculares amovit, ut acceptam Deo religionem ibi cum virtute sancti Spiritus reformaret. Quoniam vero morte præventus, tam sanctum & laudabile votum effectui mancipare non potuit: deberet fraternitas tua, ut id compleretur elaborasse, non quorumlibet suggestionibus evacuare atque infringere præsumpsisse. Proinde quia nostra interesse dinoscitur, quæ male facta sunt, in irritum revocare; bona vero proposita, apostolorum principis autoritate, provehere: ideo venerabili fratri nostro Eberhardo Babbergensi episcopo, & dilecto filio nostro, Adam de Ebrach dedimus in mandatis: qualiter debeant vice nostra errata corrigere, & quod laudabiliter fuit inceptum, debitæ prosecutioni mandare. Per præsentia itaque scripta fraternitati tuæ mandamus, quatenus eis super hoc facto nullomodo renitaris, sed si auxilium tuum super aliquo exquisierint, eis, sicut apostolicæ sedis gratiam conservare desideras, largiaris.

Ex To. v. Spicilegii.

LXIII. AD CLERUM ET POPULUM TORNACENSEM.

Episcopum postliminio ecclesiæ Tornacensi restitutum, a se consecratum mittit.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectissimis filiis clero & populo Tornacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

TOrnacensis ecclesia in proprii pastoris absentia a longis retro temporibus plurimum laboravit: &, sicut multorum religiosorum & discretorum virorum attestatione cognovimus, tam animarum quam corporum damna plurima & gravia detrimenta sustinuit. Audivimus enim multa millia hominum in eodem episcopatu, qui episcopum nunquam viderunt: sed quasi episcopum non habentes, absque illa sacri chrismatis unctione, quam fideles contra diaboli insidias pugnaturi per manus episcoporum suscipiunt, de præsenti sæculo migraverunt. Unde nos officii nostri debito, & multorum religiosorum de partibus vestris crebris exhortationibus provocati, & caritatis zelo succensi, tantis malis occurrere Domino autore decrevimus, atque fratrum nostrorum communicato consilio, dilectum filium nostrum Anselmum abbatem S. Vincentii Laudunensis, Spiritus sancti gratia invocata, vobis in episcopum consecravimus. Eundem itaque cum gratia sedis apostolicæ, & litterarum nostrarum prosecutione ad sedem propriam remittentes, per apostolica scripta universitatem vestram rogamus, monemus, atque præcipimus, quatenus ipsum reverenter suscipiatis, diligatis, & honoretis, eique tanquam proprio pastori & animarum vestrarum episcopo obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeatis. Nos autem illos qui occasione episcopatus Tornacensis fratri nostro S *. Noviomensi episcopo sacramento vel fidelitate seu obedientia astricti sunt, ab eadem fidelitate & juramento vel obedientia, apostolica autoritate absolvimus: & ut præfato fratri nostro Anselmo episcopo eadem fidelitate & obedientia teneantur, præcipimus. Si quis autem ei rebellis & inobediens esse præsumpserit: sententiam quam idem frater noster episcopus in eum canonice promulgaverit, nos autore Domino ratam habebimus.

* Simon

Data trans Tiberim Idibus Martii.

LXIV. AD LUDOVICUM VII. REGEM FRANCORUM.

Consecratum a se episcopum Tornacensem Anselmum commendat.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

OPortet nos pro his qui nostro regimini disponente Domino commissi sunt sollicitos esse, & de ipsorum salute tanquam de nostra propria cogitare: in extremo namque examine, si circa ipsorum salutem negligentes fuerimus, reddituri sumus pro ipsis Domino rationem. Tornacensis ecclesia, sicut te ignorare non credimus, a longis retro temporibus pastore proprio caruisse dignoscitur. Unde sicut multorum religiosorum & discretorum virorum veridica relatione cognovimus, præter alia detrimenta, multa millia hominum absque illa sacri chrismatis unctione, quam fideles contra diaboli insidias pugnaturi per manus episcoporum suscipiunt, de præsenti sæculo migraverunt: & tam his, quam aliis diversis modis, tam animorum quam corporum, in eodem episcopatu, propter proprii pastoris absentiam, damna plurima provenerunt. Ideoque & nobis, & ipsis providere volentes, tantis malis occurrere Domino autore decrevimus: atque dilectum filium nostrum Anselmum S. Vincentii Laudunensis abbatem, Spiritus sancti gratia invocata, in Tornacensem episcopum consecravimus: quod ad magnum regni tibi a Deo commissi, & coronæ tuæ incrementum credimus proventurum. Monemus itaque nobilitatem tuam, & exhortamur in Domino, ut nullius prava suggestio cor tuum super hoc moveat: sed quod pro tanta necessitate, & tot millium hominum salute factum est, hilari vultu, & læto animo suscipias, & eundem episcopum pro B. Petri & nostra reverentia, magnitudinis tuæ consilio & auxilio juvare, & manutenere studeas. Quicquid enim honoris & beneficii a tua liberalitate sibi exhibitum fuerit, nobis ascribimus.

Data trans Tiberim Idib. Martii.

LXV. AD MOYSEM RAVENNATEM ARCHIEPISCOPUM.

De ipsius jure super confirmatione electionis Placentini episcopi.

Rubei Ravenn. *Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Moysi Ravennati archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

QUia de fraternitatis tuæ devotione confidimus, statum nostrum tibi diximus intimandum. Nos siquidem & fratres nostri, miseratione Divina incolumes sumus: & postquam concilium de provinciis Cisalpinis auctore Domino celebravimus, per apostolicam gratiam multorum correctis excessibus, & in eodem concilio, quæ ad honorem Dei statuenda fuerant, constituimus, ad Italiam redire disponimus. Cæterum dilectioni tuæ nec molestum, nec volumus esse incognitum, quod Placentinæ ecclesiæ electionem, salvo jure tuo auctoritate apostolica confirmavimus: unde jam pridem per nostra scripta te duximus præmonendum & id ipsum, & præsentibus mandatis * epistolis, quatenus in proxima B. Lucæ festivitate, ut de illa controversia plenius cognoscamus, cum tuis monumentis & rationibus, nostro te conspectui repræsentes. Placentini siquidem, sicut nobis promisere, ad præfinitum terminum venient, nostris mandatis obtemperare parati. Asserebant siquidem, quod quandiu Placentina fuit destituta pastore, nullus esset qui pro eadem ecclesia staret in causa. Præterea tam ipsa, quam tota civitas, innumera incurrebant detrimenta.

manda-

Data Remis IV. Kal. Aprilis.

LXVI AD EUNDEM.

Ut electi Placentini episcopi, ab ipso & successoribus consecrationem accipiant.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Moysi Ravennati archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlecti filii nostri Placentini canonici, obeunte venerabili fratre nostro Arduino bonæ memoriæ episcopo, dilectum filium nostrum Joannem abbatem de Columba in patrem sibi & episcopum elegerunt: & ut ipsa electio firmitatem auctoritatis nostræ munimine sortiretur, cum essemus Altissiodori, per nuncios suos humiliter postularunt. Nos vero Ravennati ecclesiæ tanquam speciali filiæ nostræ suam justitiam conservare volentes, eorum petitiones tunc non duximus admittendas. Postmodum vero iidem filii nostri apud Treverim nostro se conspectui repræsentantes: idipsum a nobis instantius petierunt, asserentes possessiones episcopatus & bona, nisi firmaretur electio, devastari nimium, & consumi, & nullam esse personam quæ tibi super hoc & Ravennati ecclesiæ responderet, cum multas rationes dicerent se habere pro quibus Placentini electi, a Ravennate archiepiscopo consecrationem accipere non debebant. Nos itaque necessitatibus Placentinæ ecclesiæ, paternæ caritatis debito, prospicere cupientes, electionem ipsam in omnibus, salvo jure Ravennatis ecclesiæ, confirmavimus: & ipsi Placentinæ ecclesiæ per apostolica scripta mandavimus, ut proxime præterita S. Lucæ festivitate nostro se conspectui præsentaret, tibi responderet, & quæ justitia dictaret exequi præparati. Cum autem apud Papiam pervenimus præsentibus dilecto filio nostro electo & clericis Placentinis, tu frater archiepiscope humiliter postulasti, ut instrumenta & rationes Ravennatis ecclesiæ attentius audiremus, & ipsis canonicum finem imponeremus. Nos vero eas usque ad terminum utrique parti præfixum audire distulimus: & tam tibi quam alteri parti dedimus in mandatis, ut memorato termino omni oppositione seposita ad nostram præsentiam veniretis. Cum igitur præfixo termino idem electus, per se aut per responsales qui sufficienter rationem ostenderent ad nostram venire præsentiam contempsisset, privilegiis prædecessorum nostrorum felicis memoriæ Gelasii, Callisti, Honorii, & Innocentii Romanorum pontificum, & scriptis eorum & nostris diligenter inspectis, in quibus continebantur præcepta, ut memoratus frater noster bonæ memoriæ Arduinus Ravennati archiepiscopo tamquam Metropolitano suo humiliter obediret, communicato fratrum nostrorum consilio judicavimus, ut Placentinus electus & illi qui ei succedent, a te, frater archiepiscope, & successoribus tuis tanquam a suis metropolitanis consecrationem sine contradictione suscipiant, & eis de cætero subjectionem, obedientiam & reverentiam tanquam proprio metropolitano absque molestia difficultatis exhibeant: salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si quis autem hujus nostræ definitionis paginam sciens, &c.

Ego Eugenius catholicæ ecclesiæ episcopus.
Ego, &c.

Dat. Pisis, per manum Guidonis diac. card. & cancellarii IV. Idus Novemb. Indict. XII. Incarnationis Dominicæ anno MCLIX. pontificatus vero domini Eugenii papæ III. anno IV.

LXVII. AD EUNDEM.

Ut Placentium episcopum benigne habeat.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri M. Ravennati archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod venerabilis frater noster L. Placentius episcopus pro sedis apostolicæ obedientia & restitutione Ravennatis ecclesiæ immensis periculis sit expositus, fraternitas tua evidenter agnoscit. Dignum est igitur, ut in angustiis & vexationibus suis, quas pro ecclesia tua sustinere dignoscitur, fraternum ei solatium debeas exhibere. Ideoque per præsentia tibi scripta mandamus, monemus & exhortamur in Domino, ut eidem fratri nostro in suis necessitatibus debita benignitate provideas, & charitatis viscera sibi fraterna aperias: ne tu de nimia duritia reprehendi rationabiliter debeas, & eum ad tuam obedientiam se humiliasse pœniteat. Datum Signiæ V. Kal. Augusti.

LXVIII. AD SAMSONEM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ex Patriarchio Bituricensi.

Objurgat quod Francorum regem, contra jus archiepisc. Bituricensis, in Bituricensi civitate coronare præsumpserit: ipsique propterea usum pallii interdicit.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Sansoni Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUantum sancta Romana ecclesia, [nostrique prædecessores felicis recordationis, videlicet

In-

Innocentius, Cœleſtinus, & Lucius pro pace Biturienſis eccleſiæ, & venerabilis fratris noſtri Petri ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopi laboraverunt, univerſus fere mundus cognovit, & prudentiam tuam latere non debuit. Nunc autem cum per Dei gratiam, & eorundem prædeceſſorum noſtrorum ſtudium, ad portum quietis veniſſet: tu qui eidem fratri tuo congratulari debueras, verſa vice in ipſius injuriam & perturbationem auſu temerario prorupiſti, & cariſſimum filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem coronare in Biturienſi civitate contra appellationem ad ſedem apoſtolicam præſumpſiſti: Quod nec tu, nec aliquis prædeceſſorum tuorum feciſſe dignoſcitur: ſed Biturienſes archiepiſcopi, Leodegarius videlicet, Vulgrinus, & Albericus bonæ memoriæ uſque ad hæc tempora quiete & pacifice obtinuiſſe noſcuntur. Nec profuit eidem archiepiſcopo illud ultimum miſerorum refugium, ſedis apoſtolicæ videlicet appellatio, nec hoc etiam quod S. R. E. matrem ſuam & noſtram præſentiam devotione debita viſitaverit, & eadem die noſtro conſpectui aſſiſtebat: immo ad majorem B. Petri & noſtrum contemptum, Biturienſem eccleſiam a Divinis officiis interdictam cum Goſſeno Sueſſionenſi epiſcopo, & aliis eccleſiæ tuæ ſuffraganeis, abbatibus quoque & multis aliis tuæ provinciæ, auſu ſacrilego invaſiſti, & Divina ibidem officia celebrare, & oblationes aſportare temere præſumpſiſti. Statuto etiam appellationis termino, nec ipſe veniſti, nec ſufficientes reſponſales qui pro te reſponderent, ad noſtram præſentiam deſtinaſti. In quo quantum offenderis, quantumque matris tuæ S. R. E. dignitati derogaveris, ſi ſollicita conſideratione penſaſſes, nequaquam in tantam audaciam prorupiſſes. Quanto etiam a matre tua S. R. E. ampliorem conſecutus es dignitatem, tanto majorem ei honorem & reverentiam te decuit exhibere. Nec hoc etiam reticendum duximus, quod idem frater noſter Petrus archiepiſcopus a prædeceſſore noſtro felicis memoriæ papa Innocentio ad ſacros ordines in Romana eccleſia promotus eſt, & ab ipſo ad Biturienſis regimen eccleſiæ deſtinatus. Unde ſcire te volumus, quia ipſius & commiſſæ ſibi a Domino eccleſiæ injurias non alienas, ſed proprias, & tanquam nobis ipſis illatas deputamus. Quamvis, itaque pro tanto exceſſu & tam manifeſto contemptu graviorem in te & complices tuos ex rigore juſtitiæ poſſemus protuliſſe ſententiam: ex manſuetudine tamen ſedis apoſtolicæ debitam ſententiam duximus differendam. Verum tamen ne tantum exceſſum diſſimulare & quaſi ſilentio præterire videamur: communicato fratrum noſtrorum conſilio uſum pallii tibi interdicimus, per apoſtolica tibi ſcripta mandantes atque præcipientes, quatenus infra dies XL. poſtquam præſentia ſcripta ſuſceperis, eaſdem oblationes, & præcipue eoſdem cereos quos in eadem eccleſia recepiſti, per idoneas & honeſtas perſonas ad eccleſiam Biturienſem cum integritate remittas, & ſuper ipſum altare manifeſte, ſicut manifeſta fuit injuria, reſtitui facias. De tanto vero B. Petri & noſtro contemptu, cum complicibus tuis, videlicet G. Sueſſionenſi, A. Atrebatenſi, O. Belvacenſi, T. Ambienenſi, S. Silvanectenſi, S. Noviomenſi, & G. Catalaunenſi, epiſcopis, Bartholomeo Laudenſi theſaurario, & Boſone Remenſi, qui tibi in tanta præſumptione aſtiterunt, proximis B. Martini octavis reſponſurus & ſatisfacturus apoſtolico te conſpectui repræſentes.

Datum Sutrii VII. Kal. Aprilis.

LXIX. AD PETRUM BITURICENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De primatu in provincias Biturienſem, & Burdigalenſem.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri P. Biturienſi archiepiſcopo ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuam memoriam.

OFficii noſtri nos hortatur auctoritas, pro eccleſiarum ſtatu paternam ſollicitudinem gerere, & earum quieti ac paci auxiliante Domino ſalubriter providere. Juſtum namque eſt ut dignitatem eccleſiæ vel perſonis apoſtolicæ ſedis liberalitate conceſſam, nos quoque auctore Deo firmam & inviolabilem conſervemus: Tuam ergo, frater in Chriſto cariſſime Petre archiepiſcope, devotionem circa nos, & circa ſanctam Romanam eccleſiam, cujus filius ſpecialis es, & in qua ſacros ordines ſuſcepiſſe dignoſceris, attendentes, nobilem Biturienſem eccleſiam, cui Deo auctore præſides, B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus & præſentis ſcripti privilegio communimus. Præſentis itaque privilegii pagina confirmamus, ut ſuper duas provincias videlicet ſuper ipſam Biturienſem, & ſuper Burdigalenſem, primatum obtineas, ſicut hactenus obtinuiſſe dignoſceris. Diœceſes vero illas quæ intra eandem provinciam Biturienſem ſitæ ſunt, in tua tuorumque ſucceſſorum poteſtate ac ſubjectione perſiſtere conſtituimus, videlicet Claromontenſem, Lemovicenſem, Rutenſem, Albigenſem, Cadurcenſem, & Mimatenſem. Et ipſarum civitatum epiſcopi ipſam Biturienſem eccleſiam matrem & magiſtram recognoſcant, atque tibi tuiſque ſucceſſoribus tanquam proprio metropolitano obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeant. Porro tibi tuiſque ſucceſſoribus uſum pallii confirmamus. Atque ad majorem reverentiam per ſupradictas provincias vexillum Dominicæ crucis ante vos deferri concedimus, ſicut etiam antiqua prædeceſſorum veſtrorum conſuetudo obtinuit. Præterea quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona in præſentiarum juſte & canonice poſſides aut in futurum, &c. Obeunte vero te nunc ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopo, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia ſeu violentia præponatur; niſi quem præfatæ eccleſiæ canonici ſecundum Deum & ſtatuta ſedis apoſtolicæ canonice provinerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eandem eccleſiam vel perſonam tuam temere perturbare &c.

LXX. AD BERNARDUM SANTONENSEM EPISCOPUM.

Ex hiſ com. F Beslii

Ut novam eccleſiam ædificari ſinat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Bernardo Santonenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEniens ad præſentiam noſtram dilectus filius noſter Petrus Cluniacenſis abbas, ſua nobis inſinuatione oſtendit quod quia eccleſia S. Mariæ de Rochella, quæ juris ſui monaſterii eſſe dignoſcitur, hominum multitudinem, quæ inibi ad habitandum noviter venit, capere minime poteſt, aliam eccleſiam infra ejus parochiam ædifica-

ficare desideret: & in hoc, favoris nostri assensum humiliter imploravit. Quia ergo, sicut injusta poscentibus nullus est tribuendus effectus, sic justa petentium votis benigna debemus assensione concurrere; fraternitatis tuæ caritati per præsentia scripta mandando præcipimus, quatinus infra terminos parochiæ prædictæ ecclesiæ, memorato filio nostro abbati, novam ecclesiam ædificare præcipimus, nullo modo perturbes.

Data Signæ x. Kal. Martii. Hoc autem factum est anno ab Incarnat. Domini MCLIII.

LXXI. AD CISTERCIENSES.

Confirmatio constitutionum.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Gothonio Cistercienſi, ae cæteris fratribus ac monachis tam præsentibus quam futuris regularem vitam & Cistercienſis ordinis statuta profeſſis, in perpetuum.

SAcrosancta Romana ecclesia sic in B. Petro apostolorum principe a Domino promissionem obtinuit, quod universalis ecclesiæ fundamentum existeret: & præceptum accepit, ut Christianæ fidei professores, in fide, religione, omnique sanctimonia confirmaret. Itaque universarum ecclesiarum profectibus solicitam se semper exhibuit, & de instituendo, conservando, & provehendo in omnibus ecclesiis cultu sacræ religionis fuit omni tempore studiosa: ut & ab ea, sicut a fonte, ad universos ecclesiæ filios sit religio derivata, & quod ab aliis qui spiritus primitias acceperunt religiose ac salubriter institutum est, per eandem, immutabilem acceperit firmitatem. Inde est, dilecti in Domino filii, quod sacræ religionis vestræ opinione, tanquam odore agri pleni cui benedixit Dominus, provocati, religiosis postulationibus vestris benignum impertimur assensum, & regulares institutiones vestras auctoritate apostolica confirmamus. In quibus sub certis capitulis, quæ inferius annexa sunt decrevimus exprimenda.

Statuistis equidem inter vos, ne in alicujus antistitis diœcesi ordinis vestri abbatia fundetur, donec ipse antistes decretum, quod inter ecclesias ordinis vestri ad custodiam disciplinæ firmatum est, ratum se habere promittat. Et ut in omnibus monasteriis de ordine vestro sicut in Cistercienſi ecclesia B. Benedicti regula perpetuis temporibus observetur: & in lectionem ipsius nullus ordinis vestri professor præter simplicem & communem intelligentiam quemlibet alium sensum inducat, sed uniformiter & sicut quæque diffinita noscuntur, intelligatur ab omnibus & inviolabiliter observetur. Easdemque penitus observantias, eumdem cantum, & eosdem libros, qui ad officium ecclesiasticum pertinent, per universas ecclesias vestri ordinis teneatis. Nec aliqua omnino ecclesia, vel persona ordinis vestri, adversus communia ipsius ordinis instituta, privilegium a quolibet postulare audeat, vel obtentum quomodolibet retinere.

Ordinatum est etiam inter vos, ut omnes abbates de ordine vestro singulis annis ad generale capitulum Cistercienſe omni postposita occasione conveniant: illis solis exceptis, quos a labore viæ infirmitas corporis retardaverit. Qui tamen idoneum nuncium delegare debebunt, per quem necessitas remorationis illorum valent capitulo nunciari. Et illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes, sine gravi & evidenti difficultates se nequiverint capitulo præsentare. Qui nimirum eo termino venient qui eis in ipso fuerit capitulo constitutus. Præterea si aliqua controversia inter quoslibet abbates de ordine vestro emerserit, vel de aliquo illorum tam gravis culpa fuerit propalata ut suspensionem vel depositionem etiam mereatur: quicquid inde a capitulo fuerit canonice definitum, sine retractatione aliqua observetur. Personam autem de aliquo ordine nulla ecclesiarum vestrarum sibi eligat in pastorem: prout nec vestri ordinis aliquam monasteriis aliis statuistis ordinari posse abbatem.

Hæc nimirum, dilectissimi filii, de multis institutionibus ordinis vestri excerpsimus, & propriis curavimus capitulis designare. Quia vero singula quæ ad religionis profectum, & animarum salutem, regulariter ordinastis, præsenti abbreviationi nequiverunt annecti: nos cum his quæ præscripta sunt, omnia quæ continentur in charta vestra, quæ appellatur caritatis, & quæcumque inter vos religionis intuitu regulariter statuistis, auctoritate apostolica roboramus; & vobis vestrisque successoribus, & omnibus qui ordinem vestrum professi fuerint, inviolabiliter perpetuis temporibus decernimus observanda.

De cætero, quia propositum firmum habetis habitationis vestræ loca extra conversationem sæcularium eligendi: grangias vestras sicut & atria ecclesiarum a pravorum incursu ac violentia liberas & quietas fore statuimus, & ut nullus ibi hominem capere, spoliare, verberare, aut rapinam exercere præsumat, in virtute Spiritus sancti inhibemus. Sancientes etiam, ut propter communia interdicta terrarum, nulla ecclesiarum vestrarum a Divinis compellatur officiis abstinere, sed liceat omnibus de ordine vestro, excommunicatis & interdictis ejectis, clausis januis, summissa voce fratribus suis Divina celebrare solemnia. Interdicimus item, ne aliqua omnino persona fratres ordinis vestri audeat ad sæcularia judicia provocare: sed si quisquam sibi adversus eos aliquid crediderit de jure competere, sub ecclesiastici judicis examine experiendi habeat facultatem. Decernimus ergo, ut nulli aliquando liceat his quæ in hac pagina ex auctoritate apostolorum principis confirmata & constituta sunt, ausu temerario contraire, ac nostræ hujus sanctionis vigorem aliqua præsumptione infringere. Si quis autem, &c.

Ego Eugenius catholicæ ecclesiæ episc. subsc. Ego &c.

Datum Signiæ, per manum Bosonis S. R. E. scriptoris Kal. Aug. Ind. xv. Incarn. Dominicæ ann. MCLII. pontificatus vero D. Eugenii papæ III. ann. VIII.

LXXII. AD JOANNEM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ex Castejoni primat. Toler.

Confirmat primatum Toletanum.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Joanni Toletano archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

POteſtatem ligandi atque absolvendi in cœlo & in terra, B. Petro, ejusque successoribus, auctore Domino, principaliter traditam, illis ecclesia verbis agnoscit, quibus Petrum est idem Dominus allocutus: *Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cœlis.* Matth. 16. Ipsi quoque & propriæ firmatio, & alienæ fidei con-

confirmatio ab eodem Deo paratur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Oportet ergo nos, qui licet indigni B. Petri residemus in loco, prout Divina nobis clementia scire & posse donaverit, prava corrigere, recta firmare, & in omni ecclesia sic ad æterni arbitrium judicis disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem.

Luc. 22.

Psal. 16.

Tuis itaque, dilecte in Christo frater Joannes archiepiscope, justis postulationibus gratum impertimur assensum, & prædecessorum nostrorum Honorii, Lucii, Romanorum pontificum felicis memoriæ vestigiis inhærentes: per præsentis privilegii paginam sedis apostolicæ auctoritate statuimus, ut per universa Hispaniarum regna primatus obtineas dignitatem. Pallio itaque a sede apostolica tuæ caritati concesso in Missarum celebrationibus, ut debebis tantum in præcipuis festivitatibus: tribus videlicet diebus in natali Domini, in Epiphania, Hypapanton *, cœna Domini, sabbato sancto, tribus diebus in Pascha, in Ascensione, Pentecoste; in solemnitatibus B. Mariæ, S. quoque Michaelis, & S. Joannis Baptistæ; in omnibus natalitiis apostolorum, & eorum martyrum quorum pignora in vestra ecclesia requiescunt; S. quoque Martini & Idelphonsi confessorum, & omnium commemoratione sanctorum: in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, & clericorum; in annuo consecrationis tuæ die, & in natali etiam SS. Isidori & Leandri.

*Hypapante

Primatem te universi præsules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent: salva tamen in omnibus sedis apostolicæ auctoritate. Sane Toletanam ecclesiam præsentis privilegii stabilitate munimus, Complutensem ei parochiam cum terminis suis, nec non ecclesias omnes, quas jure proprio antiquitus possedisse cognoscitur, confirmantes: episcopales præterea sedes, Oxomam, Segoviam, Saguntum, Palentiam, eidem Toletanæ ecclesiæ tanquam Metropoli subditas esse decernimus. Reliquas vero, quæ antiquis temporibus ei subjacebant, cum Dominus omnipotens Christianorum restituerit potestati, suæ dignatione misericordiæ, ad caput proprium referendas decreti hujus auctoritate sancimus. Porro illarum diœceses civitatum, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios amiserunt, eo tenore vestræ subjicimus ditioni: ut quoad sine propriis extiterint metropolitanis, tibi ut proprio debeant subjacere. Si quæ autem metropoles in statum fuerint proprium restitutæ, suo quæque diœcesis metropolitano restituatur: ut sub proprii regimine pastoris super Divini collatione beneficii glorietur. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, &c.

Datum Romæ apud S. Petrum per manus S. R. E. scriptoris, Id. Febr. Indict. 1. Incarnat. Dominicæ anno MCLII. pontificatus vero domni Eugenii III. papæ anno VIII.

LXXIII. AD JOANNEM BRACARENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Toletanum primatum agnoscat.

PRædecessor noster felicis memoriæ papa Lucius viva voce tibi præcepit, ut venerabili fratri nostro R. Toletano archiepiscopo, tanquam primati tuo, debitam obedientiam exhiberes: aut si quæ contra hoc munimenta haberes, vel privilegia, præterita Resurrectione cum ipsis apostolico tuo conspectui præsentares, & ejusdem archiepiscopi nuntiis de sua justitia responderes. Tu vero tanquam diffidens de justitia, nec venisti, nec excusationem rationabilem prætendisti. Quia igitur in sede justitiæ positi, singulis ecclesiis & ecclesiasticis personis sua jura illibata servare nos convenit: per apostolica tibi scripta mandamus atque præcipimus, quatenus eidem archiepiscopo, tanquam primati tuo, canonicam obedientiam & debitam reverentiam exhibeas. Quod si infra tres menses post harum acceptionem litterarum adimplere contempseris, ex tunc ab episcopali officio te noveris esse suspensum.

Datum Viterbii VII. Idus Maji.

LXXIV. AD A. * HISPANIARUM REGEM.

Toletanum primatum confirmat.

IN pastorum specula, disponente Domino, constituti, catholicos principes & reges terrarum, maxime illos, qui B. Petro, ejusque S. R. E. fideliter adhærere noscuntur, paterna debemus affectione diligere, & suam eis justitiam ex injuncto nobis officio conservare. Neque enim de te, reverendissime in Domino fili, nobis fuit quandoque voluntas, ut honorem vel dignitatem tuam, seu justitiam regni tibi a Domino commissi minuere in aliquo deberemus: præcipue cum tempore antecessorum nostrorum & nostro, te obedientem apostolicæ sedi fuisse noverimus & devotum. Quod utique attendentes, petitiones tuas pro expeditione contra infidelium tyrannidem facienda, libenter admisimus: & ad hoc ipsum faciendum in posterum cum honore Domini paternæ sumus caritatis debito præparati. Dignum est igitur de cætero, ut a querimonia tua desistas: in eo videlicet quod a Portugalensium duce nos aliquid recepisse vel ei etiam concessisse, quorum nescimus persuasionibus opinatus es, unde jura regni tui debeant imminui, vel auferri, vel perpetuo injuria irrogari. Nos siquidem amorem, & devotionem avi tui recolendæ memoriæ Adelfonsi, celeberrimi tunc temporis in Hispaniarum partibus regis, erga Romanam ecclesiam, nostris oculis proponentes, & pro victoria contra inimicos Christianæ fidei tibi a Domino Deo Sabaoth misericorditer præstita plurimum exultantes in Domino: spirituali tibi sinceritate dilectionis astringimur; & ad providendum regiæ serenitati tuæ ac tuis heredibus, in quibus secundum Dominum possumus, propensius animamur. Præterea, ut Bracarensis episcopus & ejus suffraganei, Toletano archiepiscopo tanquam suo primati obediant, sancte a prædecessoribus nostris mandatum est: ita & nos per scripta nostra mandavimus, & volumus observari: qui nimirum pro eo quod eidem Toletano in hoc non obsequitur, suspensionis tenetur sententia innodatus. Tua itaque interest sic in B. Petri obsequio & devotione persistere, atque ad subjugandas barbaras nationes cum Domini auxilio laborare, ita & ecclesias & ecclesiasticas personas venerari & diligere: ut in actionibus tuis ille, per quem reges regnant, abundantius honoretur, & mater tua S. R. E. de tanto filio & de tam catholico principe amplius gaudeat & exultet.

* Alfonsi

Ad hæc nobilitati tuæ notum fieri volumus, quod Caurienſem episcopum nobiscum duximus retinendum, tum quia in ecclesia, quæ sibi commissa est, gravi inopia, sicut accepimus, premebatur, & officium suum ibi exercere utiliter non po-

poterat: tum quia confidimus quod munificentia A
tua ſuis debeat neceſſitatibus honeſtius providere.
oſa aurea Ad indicium autem bonæ voluntatis & gratiæ noſtræ circa te, roſam auream, quam in ſignum paſſionis & reſurrectionis Jeſu Chriſti Domini noſtri, Dominica, qua cantatur *lætare Jeruſalem*, ſingulis annis Romanus portare pontifex conſuevit, ſerenitati tuæ per venerabilem fratrem noſtrum P. Segovienſem epiſcopum providimus tranſmittendam: ut ejuſdem roſæ memoria incitatus, ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in corpore tuo complere cum Domini auxilio ſatagas; & ipſius ſolatiante clementia debeas ad reſurrectionis gloriam pervenire. Quia vero epiſcopos & abbates regni tui ad vocationem noſtram, tanquam devotus & humilis filius, Remenſi intereſſe conci- B lio voluiſti: benevolentiæ tuæ gratias exhibentes, precum tuarum conſideratione devicti, eos, qui non venerunt, a ſuſpenſionis ſententia relaxamus.

Datum in territorio Lingonenſi v. Kal. Maji.

LXXV. AD EUNDEM.

De eodem argumento.

SIcut ex inſpectione litterarum tuarum, & verbis nuncii tui R. præſentium latoris perpendimus: exhibitiones honoris, & gratiæ ſedis apoſtolicæ, quas eccleſiis & perſonis regni tui, nobilitatis & manſuetudinis tuæ precibus inclinati, C frequenter contulimus, ad tuam notitiam minime pervenerunt. Pro tuis ſiquidem precibus, eccleſiam Compoſtellanam in deferenda cruce ante metropolitanum ſuum ſpeciali prærogativa decoravimus: & Toletanæ metropoli in recuperanda juſtitia, quam ſuper Bracarenſi archiepiſcopo habere dicitur, non defuimus: imo ſicut tota Hiſpana novit eccleſia, pro cauſa ipſa eundem Bracarenſem per longum tempus ab officio epiſcopali ſuſpendimus. Noviſſime vero, cum ad noſtram præſentiam in Longobardiæ partibus deveniſſet, abſolutionem a nobis nullatenus potuit impetrare: donec in noſtro & fratrum noſtrorum conſpectu viva voce promiſit, quod infra conſtitutum a nobis terminum, Toletanæ eccleſiæ ſubje- D ctione debita humiliter obediret: quod ſi non faceret, in eadem ſuſpenſionis ſententia, quouſque id faciat, remaneret. Cæterum, ſi poſtquam a nobis diſceſſit, juxta mandatum noſtrum Toletanæ obedivit eccleſiæ, vel ſi forte in ſua rebellione perdurat, per archiepiſcopum ipſius eccleſiæ, cui ſollicitudo & cura ejuſdem metropolis incumbere noſcitur, nobis debuit nunciari. Si ergo ipſe circa honorem & dignitatem eccleſiæ ſibi commiſſæ negligens & minus ſollicitus ſilere diſpoſuit: nos qui in ſedis apoſtolicæ ſpecula, diſponente Domino, judicis locum, licet indigni, tenemus, propter ejus inſolentiam præcones vel curſores effici non debemus. Sed recolentes perſonæ tuæ conſuetam dulcedinem, & devotionis E
ſonſus affectum, quam avus tuus illuſtris memoriæ A.* Hiſpaniæ rex, & tu ipſe, erga communem matrem tuam ſanctam Romanam eccleſiam temporibus prædeceſſorum noſtrorum & noſtro humiliter oſtendiſti: preces tuas etiam nunc libenter admittimus. Præfato itaque Bracarenſi juxta petitionis tuæ deſiderium apoſtolicas litteras miſimus: quem nimirum, niſi uſque ad proximam Dominicam in Ramis Palmarum Toletano primati obedire curaverit, denuo ab officio epiſcopali ſuſpendimus, donec adimpleat quod ei ſæpe mandavimus. Data Lateran. XIV. Idus Januarii

LXXVI. AD BRACARENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Eum ſuſpendit ab epiſcopali officio, niſi Toletano archiepiſcopo exhibeat obedientiam.

QUanta ſit obedientiæ virtus, Chriſti diſcipulus non ignorat, & totius fere ſacri eloquii paginæ proteſtantur. Cum enim ipſa condimentum aliarum virtutum eſſe dicatur: manifeſtius claret, quia *quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & velut ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.* Super fraternitate itaque tua vix mirari ſufficimus pariterque dolemus, quoniam ſedis apoſtolicæ præceptis obedire contemnis; & mandatum de exhibenda obedientia Toletano primati, quod tibi viva voce nuper fecimus, ſicut iterata querimonia ipſius eccleſiæ indicat, nimis propere a corde tuo elapſum eſt, & tanquam aſpis ſurda clauſis auribus perſtitiſſe videris. Sed nemini debet indignum videri ſuis ſubeſſe majoribus, qui ſe meminit aliis eſſe prælatum. Atque utinam ea, quæ ad virtutis gloriam ſpectare noſcuntur, apud tuam fraternitatem valeant reperiri. Quamvis igitur tantæ prævaricationis contemptus ſeveriori eſſet prægravandus vindicta: apoſtolica tamen utentes manſuetudine, per præſentium tibi ſcripta mandantes præcipimus, quatenus antefato archiepiſcopo, uſque ad proximam Dominicam in Ramis palmarum, obedientiam debitam ſatagas humiliter exhibere: quin extunc, donec adimpleas quod tibi ſæpe mandavimus, denuo te ab officio epiſcopali ſuſpendimus.

1. Reg. 15.

Datum Lateran. IV. Kal. Januarii.

LXXVII. AD BERNARDUM TARRACON. ARCHIEPISCOPUM.

Ut Toletanum primatum agnoſcat.

QUiſquis voluntatem gerit ut ſibi alii ſubjiciantur, dedignari non debet ut ipſe quoque aliis ſit ſubjectus. Indignum ſiquidem & reprehenſibile nimis eſt, ut ab hominibus contemnatur, quod ab ipſis Angelicis ſpiritibus novimus obſervari. Legimus etenim & credimus archangelos angelis præeſſe, & veluti ſubditis Divina jubere obſequia. Quapropter ſuper honeſtate ac religione tua vix mirari ſufficimus, quod neque Toletano archiepiſcopo, ſicut per apoſtolicam tibi ſententiam mandavimus, obedientiam, quam a tua fraternitate ſibi deberi expoſtulat, exhibuiſti: neque ſtatuto tibi termino, per te, vel per tuos reſponſales, ſufficienter ei vel ejus nuntiis reſpondere paratus, ad præſentiam noſtram veniſti. Per iterata iterum ſententia * tibi mandamus, & mandando præcipimus: quatenus aut venerabili fratri noſtro Ildefonſo * Toletano archiepiſcopo, tanquam primati tuo, obedientiam ſine moleſtia & contradictione exhibeas: aut proxima quadrageſimæ prima Dominica, qua cantatur, *invocavit me*, ſuper hoc ſufficienter reſpondere paratus, noſtro te conſpectui repræſentes. Quod ſi nec obedientiam ei detuleris, nec eo termino ſibi reſponſurus ad noſtram præſentiam veneris: ex tunc tibi uſum pallii penitus interdicimus.

* ſcripta
* Cor. Joanni

Datum Romæ apud S. Petrum III. Kal. Julii.

LXXVIII. AD JOANNEM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Significat ipsi, quid ad Bernardum Tarraconensem scripserit.

PErsonam tuam vera in Domino caritate diligimus, & commissæ tibi ecclesiæ Toletanæ honorem ac dignitatem, in quantum ratio & honestas permittit, integre custodiri volumus & servari. Inde est, quod venerabili fratri nostro Bernardo Tarraconensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, per iterata scripta mandando præcipimus: quatenus absque molestia & contradictione obedientiam tibi exhibeat, vel proxima Dominica quadragesimæ, qua cantatur, *invocavit me*, super hoc tibi respondere sufficienter paratus, nostro se conspectui repræsentet. Quod si neutrum adimplere curaverit, ex tunc sibi usum pallii omnino interdiximus. Præterea venerabili fratri nostro Ildefonso Bracarensi archiepiscopo, viva voce in præsentia nuntiorum tuorum præcipimus, ut tibi tanquam suo primati, & successoribus tuis obedientiam debitam & reverentiam deferat.

Datum Romæ apud S. Petrum III. Kal. Julii.

LXXIX. AD BERNARDUM ARCHIEPISC. TARRACONENSEM.

Rursus præcipit, ut Toletano archiepiscopo pareat.

DIvinæ majestatis clementiam & superni cognitoris sinceritatem, qui judex est constitutus offendit: si pro cujuslibet gloria, vel personarum acceptione, sive humilitate, justitiam deserat. Æqua enim sunt librammina justitiæ. Et nos in eminenti sedis apostolicæ specula, disponente Domino, constituti, Christi legatione fungentes, majoribus & minoribus, & sapientibus & insipientibus, in suo jure debitores existimus. Memores siquidem sumus, quod jam secundo per apostolicam tibi sententiam mandavimus, ut Toletano archiepiscopo tanquam primati tuo humilitate debita obedires: vel, si aliquam contra- * contra hunc hente * justitiam habere confideres, in Pascha proxime præterito, per te vel per sufficientes responsales tuos, prædicto fratri nostro Toletano archiepiscopo, vel ejus nunciis, in nostra præsentia super iis responderes. Tu vero neutrum ex iis, unde plurimum admiramur, usque modo effectui mancipare curasti. Quia igitur a sua querimonia ecclesia Toletana non desistit, & nos in sua ei justitia deesse non possumus, nec debemus: per iterata tibi scripta mandamus, & mandando præcipimus, quatenus venerabilem fratrem nostrum Ildefonsum ipsius ecclesiæ archiepiscopum, primatem tuum dilatione sepolita recognoscas, & debitam ei obedientiam deferas: vel proxima Dominicæ resurrectionis solemnitate, sufficientes responsales tuos ad præsentiam nostram, remota occasione, transmittas. Quod si neglexeris, ex tunc prædictam ecclesiam sua defraudari justitia, parante Domino, minime patiemur.

Datum Romæ apud S. Petrum V. Idus Febr.

LXXX. AD HISPANIARUM EPISCOPOS.

Ut Toletano archiep. tanquam primati obediant.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis & archiepiscopis per Hispaniam constitutis, salutem & apostolicam bened.

APostolicæ sedis clementia singulis ecclesiis & ecclesiasticis personis suam servare dignitatem & justitiam consuevit. Unde nos, quorum præcipue interest ecclesiarum omnium curam gerere, venientem ad nos venerabilem fratrem nostrum Ildefonsum * Toletanum archiepiscopum benigne recepimus: & inspectis prædecessorum nostrorum privilegiis, primatus dignitatem per universa Hispaniarum regna, juxta eorumdem privilegiorum tenorem, ei confirmavimus. Ipsum itaque cum gratia sedis apostolicæ & litterarum nostrarum prosecutione ad sedem propriam remittentes, universitati vestræ præcipiendo mandamus: quatenus eidem tanquam primati vestro absque ulla contradictione canonicam obedientiam & debitam reverentiam exhibere curetis. Dignum namque est, ut qui multis lætatur præesse subditis, nullatenus suis erubescat subesse prælatis. * Joannem

Datum Romæ apud S. Petrum, Idibus Februarii.

LXXXI. AD RAIMUNDUM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur quod Bracarensis archiepiscopus, ejus primatui se subjecerit: increpat quod in ejus fines invaserit, eumque durius habuerit.

TUnc ecclesia Dei grata lætatur tranquillitate, si suum cuique jus, & rationis ordo servatur. Ut ergo inter ecclesiarum prælatos vera pax & concordia illibata servetur: unusquisque suo jure debet esse contentus, & alterius terminos invadere non conetur. Placet itaque nobis, & gratum habemus, quod verus frater noster I. Bracarensis archiepiscopus, ad te juxta mandatum nostrum, licet ipsum, prout accepimus, exasperaveris, venit: & te primatem suum humiliter recognovit, atque justis tuæ ecclesiæ postulationibus in hoc satisfecit. Cæterum, sicut ab eo debitum tibi honorem ac reverentiam desideras exhiberi: sic & rationis circumspectione compelleris eum tanquam fratrem & coepiscopum fraterna caritate tractare, diligere, & sua ei jura integra conservare. Miramur autem, quod quemadmodum, ex ipsius conquestione nuper accepimus, terminos provinciæ suæ contra justitiam occupaveris, & in ecclesia Zamorensi, quam infra terminos provinciæ suæ constitutam multis argumentis & rationibus assecurat, violenta compositione concordiæ, quam inter B. antecessorem tuum, & A. Asturicensem episcopum in præsentia Dominus dedit presbyteri cardinalis pro tempore apostolicæ sedis legati, factam astruit, contra appellationem ad apostolicam sedem factam, episcopum, qui eidem ecclesiæ impræsentiarum præest, illicite ordinaveris. Nos ergo qui in sede justitiæ, licet immeriti, residere conspicimur, omnibus ecclesiis & ecclesiasticis prælatis ex debito suscepti regiminis sua jura conservare volentes: per præsentem * tibi sententiam mandamus, quatenus proxima Dominicæ resurrectionis solem- * al. p nitate per te, vel per sufficientes responsales tuos, ad nostram præsentiam venias, prædicto fratri nostro super his respondere sufficienter paratus. Præterea quoniam eumdem fratrem nostrum in exigenda ab ipso professionis obedientia nimium exasperasse tua fraternitas dicitur: nihilominus tibi mandamus, ut cum eo, super hoc, sacerdotali moderamine ita convenias, ne justam contra te occasionem habeat de cætero murmurandi. tium

Datum Ferent. VIII. Idus Junii.

LXXXII. AD TARRACONENSEM archiepiscopum apostolicæ sedis legatum.

Ut Toletanum primatum agnoscat.

QUaliter obedientia vel reverentia sit præpositis exhibenda, ex tuis quoque subjectis ipse non ambigis. In qua re valde utile ac laudabile est, si id quod disciplinæ vigor imponit, nullo cogente humilitas laudanda servaverit. Nosti siquidem, quod venerabilis frater noster *Rodericus Toletanus archiepiscopus a tua fraternitate jure primatus debitam sibi reverentiam postulet exhiberi: quam prædecessores tuos suis decessoribus exhibuisse, multis argumentorum experimentis munitus, constanter affirmat. Sed quia ejus postulationibus nondum acquiescere voluisti: noviter per nuncios suos, pro eo quod ecclesia sua in hoc, sicut asserit, injuriam patitur, apostolicæ sedis clementiam humiliter requisivit, & justitiam super hoc sibi fieri a nobis cum magna instantia postulavit. Cæterum nos, sicut tua fraternitas meminisse potest, super hac causa Remis te ad rationem posuimus: & ut prædicto fratri nostro Toletano archiepiscopo, si cognosceres quod ecclesia tua consuevit illius ecclesiæ obedire, debitam non denegares obedientiam, tibi mandavimus. Tu vero novitatis tuæ ignorantiam tunc nobis opponere voluisti: & ad ecclesiam tuam cum nostra licentia redire te super hoc certum habere consilium promisisti. Et quoniam prædictus frater noster Toletanus a sua querimonia non desistit, & nos qui in sede justitiæ, licet immeriti, residemus, suam ei denegare justitiam non possumus, nec debemus: per præsentia tibi scripta mandamus, quatenus aut eidem fratri nostro debitam, quam a te requirit, obedientiam deferas; aut proxima Dominicæ resurrectionis festivitate, per te ipsum, vel per sufficientes responsales tuos, ad apostolicæ sedis præsentiam venias, super hoc, memorato fratri nostro Toletano archiepiscopo respondere auctoritate vel ratione sufficienter paratus.

Datum Ferentini, III. Idus Maji.

* or Raidus.

LXXXIII. AD CLERUM ET POPULUM TOLETANUM.

Ut Muzarabes Toletano archiepiscopo pareant, & in ceremoniis ab eo non dissentiant.

INobedientiæ crimen quam grave, quantaque animadversione plectendum, creator omnium Dominus primi hominis inobedientiam puniendo monstravit: & genus hominum in valle lacrymarum positum experitur. Significatum bene est, quod quidam, qui Muzarabes nuncupantur, venerabili fratri nostro archiepiscopo Toletano obedientiam denegantes, ecclesias de manu laicorum recipiant: & in sacramentis Missarum, & aliis Divinis officiis, tonsura quoque clericali & vestimentis, suam antiquam consuetudinem subsequentes, ab apostolica sede diversa sentire præsumant. Quia igitur apostolicæ sedi tanta est a domino collata potestas, ut quam * pro sanis dogmatibus, fidelium moribus, dominico tempore * scripsit, hodie teneatur acceptum: & quam * illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quanto magis quæ ob reverentiam catholicæ fidei in sacramentis Missarum, & aliis Divinis officiis instituisse dignoscitur, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus reverenter assumi? Universitati vestræ per præsentia scripta mandamus, quatenus eos districtius moneatis: ut in sacramentis Missarum, & aliis Divinis officiis, a catholica ecclesia dissentire de cætero non præsumant, & memorato fratri nostro obedientiam debitam exhibentes, si in ipsius provincia remanere voluerint, ejus monita & præcepta reverenter suscipiant & observent.

* od scripsit. od

LXXXIV. AD S. PONCII, ET CRASSENSEM ABBATES.

Ex Labbei App. Tom. X.

Ut servent decretum Urbani II. in concilio Claromontano.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis S. Poncii, & Crassensi abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.

GRave nimis est sedis apostolicæ mandatis dura cervice resistere, & ejus constitutiones velle in irritum revocare. Per alia siquidem scripta solicitudini vestræ mandavimus, ut excommunicatos venerabilis fratris nostri Petri Narbonensis archiepiscopi nequaquam susciperetis, & de substituendis sacerdotibus in parochialibus vestris ecclesiis, quas in provincia ipsius habetis, decretum prædecessoris nostri sanctæ memoriæ Urbani papæ firmiter servaretis. „ Quod nimirum „ tale est: Sane quia monachorum quidam episcopis jus suum auferre contendunt, statuimus „ ne in parochialibus ecclesiis quas tenent, absque consilio episcoporum presbyteros collocent: „ sed episcopi parochiæ curam cum abbatum consensu sacerdoti committant: ut hujusmodi sacerdotes de plebis quidem cura episcopis respondeant, abbati vero pro rebus temporalibus ad „ monasterium pertinentibus debitam subjectionem „ exhibeant, & sic sua cuique jura serventur.

Vos vero, sicut ex iterata ipsius fratris nostri conquestione accepimus, neque ipsius interdictum, neque decretum ipsum servare ullatenus voluistis. Per iterata itaque vobis scripta mandamus, & mandando præcipimus, quatinus & a consortio excommunicatorum memorati fratris nostri omnino abstineatis, & in vestris ecclesiis, quas in ejus episcopatu habetis, absque ipsius consensu presbyteros minime collocetis. Alioquin nos, & ipsos presbyteros excommunicandi, & ecclesias interdicendi, ei auctoritatem concessimus.

Data Romæ apud S. Petrum, IV. Idus Maji.

Edidit Baluz. ad tom. IV. de concord.

LXXXV. AD EOSDEM.

De eodem argumento.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis S. Poncii & Crassensi abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.

EX conquestione venerabilis fratris nostri Petri Narbonensis archiepiscopi, & canonicorum ecclesiæ suæ, accepimus, quod in ecclesiis quas in ejus episcopatu tenetis, capellanos absque conscientia eorum ponitis, & ab eis excommunicatos in vita & in morte recipitis. Quod & rationi contrarium, & sanctorum patrum decretis omnino adversum esse dignoscitur. Quia ergo tantæ præsumptionis excessum dissimulare non possumus, nec debemus: per præsentia vobis scripta mandamus, quatenus eorum excommunicatos de cætero nullatenus recipiatis, & de substituendis presbyteris in parochialibus vestris ecclesiis, quas in eodem episcopatu habetis, prædecessoris nostri

Ex eodem.

ſanctæ memoriæ Urbani Papæ conſtitutum firmiter teneatis: ut videlicet vos ipſi presbyteros eligatis, & prædicto archiepiſcopo præſentetis; quibus, ſi idonei fuerint, animarum curam committere debeat, ut de plebis cura ei reſpondeant, vobis vero pro rebus temporalibus debitam ſubjectionem exhibeant. Videte itaque ut hoc mandatum noſtrum ita efficere ſtudeatis, ne iteratus clamor exinde ad aures noſtras debeat pervenire.

Data Ferentini III. Idus Aprilis.

LXXXVI. AD MONACHOS ARCHIEPISCOPATUS NARBONENSIS.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis abbatibus, prioribus & aliis monachis, per epiſcopatum Narbonenſem conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Eu eodem. QUonlam quidam monachorum epiſcopis jus ſuum auferre contendunt, a venerabilis memoriæ Urbano prædeceſſore noſtro in Alvernenſi concilio ſtatutum eſt, ne in parochialibus eccleſiis quas tenent, abſque conſilio epiſcoporum, presbyteros collocent, ſed epiſcopi parochiæ curam cum abbatum conſenſu ſacerdoti committant: ut hujuſmodi ſacerdotes de plebis quidem cura epiſcopis rationem reddant, abbati vero pro rebus temporalibus ad monaſterium pertinentibus debitam ſubjectionem exhibeant. Quia ergo juſtitiæ ac rationis ordo ſuadet, ut qui a ſucceſſoribus ſua deſiderat mandata ſeu inſtituta ſervari deceſſoris ſui voluntatem, & ſtatuta cuſtodiat; per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus presbyteros, quos in parochialibus ejus eccleſiis collocatis, venerabili fratri noſtro Petro Narbonenſi archiepiſcopo præſentetis: ut ſi idonei fuerint, animarum curam, ſicut ſtatutum eſt, ab eo ſuſcipiant. Nihilominus quoque vobis præſentium auctoritate mandamus, ut oblationum & decimarum portionem, quæ a populo provenit, & ſecundum ſtatuta canonum ad jus archiepiſcopi ſpectare dignoſcitur, exceptis his quæ vobis a ſede apoſtolica ſpecialiter de his indulta ſunt, ei abſque contradictione aliqua perſolvatis. Præterea, quoniam ad aures noſtras perlatum eſt, quod quidam ex vobis parvulos ſolemniter baptizare, laicis pœnitentias & euchariſtiam contra ſuæ profeſſionis regulam dare præſumunt: præſentium auctoritate omnimodis prohibemus, ne de cætero id attentare præſumant. Alioquin nos eidem fratri noſtro archiepiſcopo veſtro poteſtatem conceſſimus, ut in hujuſmodi præſumptores, eccleſiaſticæ ſeveritatis cenſuram exerceat.

Data Romæ, apud S. Petrum, IV. Idus Maji.

LXXXVII. AD EPISCOPOS PROVINCIÆ BURDEGALENSIS.

De eccleſiaſtica & canonica libertate.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Gaufrido Burdegalenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis epiſcopis, videlicet Agennenſi, Engoliſmenſi, Santuanenſi, Pictavienſi, Petragoricenſi, & univerſis abbatibus per eandem provinciam conſtitutis, tam præſentibus quam futuris in perpetuum.

Eu eodem. PRivilegia quæ intuitu libertatis ſacroſanctis eccleſiis a Romanis pontificibus, vel catholicis regibus conferuntur, nulla debent temeritate convelli, nulla temporum varietate turbari. Quemadmodum enim catholica mater eccleſia in ſpiritualibus ſine macula, & ruga, multimoda virtutum fragrantia & nitore clareſcit: ita in temporalibus nulli ſervituti, nulli mundanæ conditioni, eam convenit ſubjacere. Quæ cum ita ſint, libertatem ab illuſtribus viris, Ludovico patre egregiæ recordationis, & filio ejus Ludovico, Francorum regibus, eccleſiis Burdegalenſis provinciæ collatam, eorumque privilegiis roboratam, nos prædeceſſorum noſtrorum bonæ memoriæ, Innocentii videlicet, & Lucii, Romanorum Pontif. veſtigiis inhærentes, noſtri favoris aſſertione firmamus, & ratam & inconvulſam futuris temporibus obſervari præcipimus. Ut videlicet tam in Burdegalenſi ſede, quam in aliis epiſcopalibus eccleſiis vel abbatiis ejuſdem provinciæ, in epiſcoporum electionibus vel abbatum, canonicam habeatis libertatem, abſque hominii, juramenti, ſeu etiam fidei per manus datæ obligationem.

Porro quod a prædeceſſoribus noſtris in generalibus eſt ſtatutum conciliis, res & bona univerſa Burdegalenſis archiepiſcopi, & ſuffraganeorum epiſcoporum vel abbatum decedentium, ſucceſſorum uſibus illibata ſervari, pariter & inconvulſa, apoſtolica auctoritate decernimus. Adjicientes etiam, ut omnes eccleſiæ infra ſupradictam provinciam conſtitutæ, prædia, poſſeſſiones, & univerſa ad ipſas pertinentia, ſecundum privilegia, juſtitias, & bonas conſuetudines ſuas, integra & inconvulſa poſſideant: atque, ut dictum eſt, in omnibus eccleſiis, earumque miniſtris, & poſſeſſionibus veſtris, canonicam habeatis in omnibus libertatem: ſalva ſedis apoſtolicæ auctoritate. Nulli ergo hominum fas ſit vos, vel eccleſias veſtras ſuper hac noſtra conſtitutione temere perturbare, aut aliquam vobis exinde contrarietatem inferre. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni auſu temerario contraire tentaverit, ſi non reatum ſuum congrue emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui careat dignitate, & omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, indignationem incurrat, & excommunicationi ſubjaceat: conſervantes vero, eorundem apoſtolorum benedictionem & gratiam conſequantur. Amen.

Ego Eugenius catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Conradus Sabinenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Albericus Hoſtienſis epiſcopus ſubſc.

Ego Imarus Tuſculanus epiſcopus ſubſc.

Ego Guido presbyter cardinalis tit. S. Chryſogoni ſubſc.

Ego Hubaldus presbyt. cardin. tituli S. Praxedis ſubſc.

Ego Guido presb. card. SS. Laurentii & Damaſi ſubſc.

Ego Jordanus presb. cardin. tituli S. Suſannę ſubſc.

Ego Oddo diac. cardin. S. Gregorii ad velum aureum ſubſc.

Ego Guido diac. card. SS. Coſmæ & Damiani ſubſc.

Ego Octavianus diac. card. S. Nicolai in carcere Tulliano ſubſc.

Ego Gregorius diac. card. S. Angeli ſubſc.

Datum Sutrii per manum Roberti S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii, VIII. Kalen. Maji, indictione IX. Incarnationis Dominicæ anno MCXLVI. pontificatus vero domini Eugenii anno II.

LXXXVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Hortatur ad bellum sacrum.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico, illustri & glorioso Francorum regi, & dilectis filiis principibus, & universis Dei fidelibus per Galliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUantum prædecessores nostri Romani pontifices pro liberatione Orientalis ecclesiæ laboraverint, antiquorum relatione didicimus, & in gestis eorum scriptum reperimus. Prædecessor etenim noster felicis memoriæ papa Urbanus, tanquam tuba cælestis intonuit, & ad ipsius deliberationem sanctæ Romanæ ecclesiæ filios de diversis mundi partibus sollicitare curavit. Ad ipsius siquidem vocem, ultramontani, præcipue Francorum regni, fortissimi & strenuissimi bellatores, & illi etiam de Italia, caritatis ardore succensi, convenerunt, & maximo congregato exercitu, non sine magna proprii sanguinis effusione, Divino eos auxilio comitante, civitatem illam in qua salvator noster pro nobis pati voluit, & glorioſum ipsius sepulcrum passionis suæ nobis memoriale dimisit, & quamplures alias, quas prolixitatem vitantes, memorare supersedemus, a paganorum spurcitia liberarunt. Quæ gratia Dei, & patrum vestrorum studio, qui per intervalla temporum eas defendere, & Christianum nomen in partibus illis dilatare pro viribus studuerunt, usque ad vestra tempora, a Christianis detentæ sunt, & aliæ urbes infidelium ab ipsis oppugnatæ. Nunc autem nostris & ipsius populi peccatis exigentibus, quod sine magno dolore, & gemitu proferre non possumus, Edessa civitas, quæ nostra lingua *Rois* dicitur, quæ etiam, ut fertur, cum quondam in Oriente tota terra a paganis detineretur, ipsa sola sub Christianorum potestate Deo serviebat, ab inimicis crucis Christi capta est, & multa castella Christianorum ab ipsis occupata. Ipsius quoque civitatis archiepiscopus cum clericis suis, & multi alii Christiani, ibidem interfecti sunt, & sanctorum reliquiæ in infidelium conculcatione datæ sunt & dispersæ. In quo quantum ecclesiæ Dei, & toti Christianitati periculum immineat, & nos cognoscimus, & prudentiam vestram latere non credimus. Maximum namque nobilitatis & probitatis indicium fore cognoscitur, si ea quæ patrum strenuitas adquisivit, a nobis filiis strenue defendantur. Verumtamen si, quod absit, secus contigerit, patrum fortitudo in filiis imminuta probatur. Universitatem itaque vestram in Domino commonemus, rogamus atque præcipimus, & in peccatorum remissionem injungimus, ut qui Dei sunt, & maxime potentiores & nobiles, viriliter accingantur, ut infidelium multitudini quæ se tempus victoriæ super nos adeptam lætatur, sic occurrere & ecclesiam Orientalem tanta patrum vestrorum, ut prædiximus, sanguinis effusione, ab eorum tyrannide liberatam, ita defendere, & multa captivorum millia fratrum nostrorum de impiorum manibus eripere studeatis, ut Christiani nominis dignitas vestro tempore augeatur, & vestra fortitudo quæ per universum mundum laudatur, integra & illibata servetur. Sit vobis etiam in exemplum bonus ille Mathathias, qui pro paternis legibus conservandis seipsum cum filiis & parentibus suis morati opponere, & quicquid in mundo possidebat, relinquere nullatenus dubitavit: atque tandem Divino cooperante auxilio, per multos tamen labores, tam ipse quam sua progenies, de inimicis viriliter triumphavit. Nos autem vestræ quieti, & ecclesiæ ejusdem destitutioni paterna solicitudine providentes, illis qui tam sanctum, tamque perneceſſarium opus & laborem devotionis intuitu susciperе & perficere decreverint, illam peccatorum remissionem, quam præfatus prædecessor noster papa Urbanus instituit, autoritate nobis concessa concedimus & confirmamus, atque uxores & filios eorum, bona quoque & possessiones, sub sanctæ ecclesiæ, nostra etiam, & archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum ecclesiæ Dei, protectione manere decernimus. Autoritate etiam apostolica prohibemus, ut de omnibus qui crucem acceperint, quiete possederint, nulla deinceps quæstio moveatur, donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur. Præterea quoniam illi qui Domino militant, nequaquam in vestibus pretiosis, nec cultu formæ, nec canibus, nec accipitribus, vel aliis quæ portendant lasciviam, debent intendere: prudentiam vestram in Domino commonemus, ut qui tam sanctum opus incipere decreverint, ad hæc non intendant, sed in armis, equis, & ceteris quibus infideles expugnent, totis viribus studium & diligentiam suam adhibeant. Peccatorum remissionem & absolutionem, juxta præfati prædecessoris nostri institutionem, omnipotentis Dei, & beati Petri apostolorum principis autoritate nobis a Deo concessa concedimus, ut qui tam sanctum iter devote incœperit & perfecerit, sive ibidem mortuus fuerit, de omnibus peccatis suis, quibus corde contrito & humiliato confessionem susceperit, absolutionem obtineat, & sempiternæ redhibitionis fructum ab omnium bonorum remuneratore percipiat.

Datum Vetralle Kal. Decembris.

EUGENII PAPÆ III. EPISTOLÆ DUÆ

Ex Baluz. Miscel. t. 7. pag. 140.

Ad Abbatem & monachos Beccenses.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Leardo Abbati Beccensi ejusque fratribus salutem & apostolicam benedictionem.

OFficii nostri nos hortatur auctoritas ut quos erga sanctam Romanam Ecclesiam & nos ipsos devotiores esse cognoscimus propensius diligamus & suam eis justitiam sedis apostolicæ munimine confirmemus. Hujus rei gratia, dilecti in Domino filii, venerabilis fratris nostri Rotrodi Ebroicensis Episcopi precibus inclinati, vestris justis postulationibus gratum impertimur assensum, & possessionem Ecclesiæ sanctæ trinitatis de Bellomonte cum omnibus pertinentiis suis a venerabili fratri nostro H. Rothomagensi Archiepiscopo canonice vobis adjudicatam auctoritate vobis apostolica confirmamus & præsentis scripti munime roboramus. Salvis nimirum præbendis Canonicorum superstitum. Si quis autem hanc nostræ confirmationis paginam sciens contra eam venire tentaverit, secundo tertiove commonitus si non satisfactione congrua emendaverit potestatis honorisque sui dignitate careat, atque indignationem Dei omnipotentis & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus incurrat.

Data Viterbii IV. Idus Decemb.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Letardo Abbati & monachis Beccenſibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUando inter religioſas perſonas de terrenis rebus controverſia naſcitur, ita ſacerdotali eſt ſollicitudine finienda ut creſcere non poſſit ex more contentio. Quod nos intelligentes, controverſiam quæ inter vos & Robertum Priorem & Canonicos ſanctæ Frideſwidæ de Oxenefordia ſuper Eccleſia de Bellomonte & omnibus ejus pertinentiis diu agitata eſt hoc modo terminavimus, & hac tranſactione penitus litem deciſimus. Prædictus ſiquidem Robertus & Canonici toti prorſus querelæ & juri quod ſe in eadem Eccleſia de Bellomonte & pertinentiis ſuis habere contendebant vobis in perpetuum renunciaverunt & ea in manu noſtra libere refutaverunt. Unde a vobis A per manum noſtram ſimiliter villam quæ dicitur Edivetona cum omni decima dominii ejuſdem villæ ruſticorum de ipſo tantum fundo percipiendis in ſuum perpetuum dominium receperunt cum omnibus pertinentiis ſuis in paſcuis & pratis, boſco & plano, & molendinis; ſalvo vobis univerſo jure reliquo parochiali & tertia garba decimæ ruſticorum ejuſdem villæ, quæ ad Eccleſiam de Hundrefort, in cujus parochia ipſa villa eſt, proprie ſpectat; ita videlicet ut in ipſa villa Eccleſiam vel capellam nunquam in poſterum Canonici conſtruere valeant. Quia igitur noſtri officii eſt ea quæ pro religioſorum quiete præcipue per nos ipſos ſtatuta ſunt in ſua ſtabilitate firmare, eandem deciſionem ſive compoſitionem ſedis apoſtolicæ auctoritate firmamus & ab utraque parte firmiter obſervari præcipimus.

Data Pariſiis VI. Kal. Jun.

AD EPISTOLAS EUGENII III.

APPENDIX.

AD FRIDERICUM IMPERATOREM.

Gratulatur ei de ſua electione, ſperans eum inchoata a Conrado pro eccleſiæ exaltatione completurum.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Friderico, illuſtri Romanorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Manſi Suppl. Tom II. pag. 414. Ex regeſt. Ep. Wibaldi Ab. Corbejenſ. & Stabul. Martene Vet. Mon. t. II. pag. 148.

NUntiis egregiæ tuæ nobilitatis, & literis benigne ac honeſte ſuſceptis, & ipſorum fideli & prudenti narratione, & illarum diligentiſſima inſpectione, perſonam tuam jam pridem nobis dilectam, poſt deceſſum patrui tui recolendæ memoriæ Conradi Romanorum regis, pari voto & unanimi conſenſu principum in regni faſtigium promotam eſſe manifeſte cognovimus. Quod tanto uberiore exultatione ſuſcepimus, quanto per dilecti filii noſtri O. presbyteri cardinalis narrationem, & tuarum litterarum ſuſceptionem ſpem certiorem de tua induſtria jam antea tenebamus. Deo igitur, a quo eſt omne datum optimum & omne donum perfectum, de corde gratias debitas perſolventes, quod de tua ſtrenuitate, divina clementia diſponente, tam concorditer factum eſſe cognovimus, benigno favore ſedis apoſtolicæ approbamus. Credimus enim quod bonum a jam dicto patruo tuo & prædeceſſore firmiter nobis & eccleſiæ Romanæ promiſſum, per generoſæ devotionis tuæ ſtudium, deſideratum a nobis, auxiliante Domino, ſortietur effectum. Nos ſiquidem ad honoris & exaltationis tuæ augmentum, pro debito commiſſi nobis officii, ſuperna cooperante gratia, attentius intendimus laborare. Ea propter de communicato fratrum noſtrorum conſilio, legatum de latere noſtro ad tuam ſerenitatem diſpoſuimus in proximo deſtinare, per quem intentionem & propoſitum noſtrum tuæ gloriæ diſpoſuimus aperire. Interim autem regiam dignitatem tuam attente monemus, ut profeſſionis regiæ formam peſpicaci lumine mentis ſemper attendas, & eccleſiæ Dei, & eccleſiaſticis perſonis promptam & debitam juſtitiam ac defenſionem infatigabiliter & ſemper exhibeas: viduis, pupillis, orphanis & univerſo populo tuo regimini ſubjecto ſine tarditate pacem & juſtitiam facias, ut ipſi de tua protectione ac defenſione pro regiæ dignitatis excellentia muniti, & tibi devote obedientes lætentur, & tu de regia ſollicitudine apud homines gloriam, & apud illum, per quem reges regnant, cum ſanctis regibus vitam percipere merearis æternam.

Datum Signiæ VI. Kal. Junii.

EJUSDEM AD CONRADUM IMPERATOREM.

Ejus intuitu iterum confirmat electionem præpoſiti Xantenſis, & depoſitionem archiepiſcopi Colonienſis differt.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Cunrado illuſtri Romanorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ib. p. 31

QUantum affectum erga perſonam tuam & regnum tibi a Deo commiſſum habeamus, plurimis experimentis tuam clementiam credimus agnoviſſe. In quo inflexibiliter permanentes, petitiones excellentiæ tuæ, quantum cum Deo poſſumus, admittimus, & cum eccleſiæ honeſtate regiæ tuæ voluntati gratanter præbemus aſſenſum, ſicut devoti beati Petri filii & ſpecialis ſanctæ Romanæ eccleſiæ defenſoris. Inde eſt, quod magnitudinis tuæ preces in electione Xantenſis præpoſiti paterno recipientes affectu, tibi, tamquam cariſſimo filio noſtro, duximus annuendum, licet quidam poſtmodum penitus diverſa ab his, quæ dilectionis tuæ litteris ſignificaſti, ſuggeſſerint. Cauſa vero fratris noſtri Colonienſis archiepiſcopi gravis fit, quoniam longum eſt enarrare, ab his, qui circa te ſunt, poteris manifeſte cognoſcere. Si enim quanta circa officium ſuum per negligentiam, & inobedientiam ſuperbiendo commiſerit, magnitudinis tuæ diſcretio cognoviſſet, nec etiam verbum, ut credimus, pro ipſo moviſſet. Unde in concilio, quod Rhemis Deo Domino auctore celebravimus, exciſionis ſententiam pertuliſſet, niſi regiæ parcentes abſentiæ, detrimentum aliquod regno, quod maxime nobis cavendum erat, eventurum exinde putaviſſemus. Et nunc poſt reditum tuum nobiſcum

biſcum firmiter ſtatueramus, ipſum ſententia digna ſuis exceſſibus feriendum, niſi tuæ legatio majeſtatis prævenisſet. Sed precibus tuis, quantum poſſumus, inclinati manum noſtram in præſentiarum ab ipſius damnatione retraximus, & uſque ad Dominicam, qua cantatur, *Ego ſum paſtor bonus*, inducias ei conceſſimus. Quia ergo excellentiæ tuæ preces abſque gravi ſanctæ eccleſiæ, & diſciplinæ eccleſiaſticæ læſione in hoc ex toto audire nequivimus, regia æquanimiter clementia ferat, & his quæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ matri tuæ incumbunt, cujus omnipotens Deus te conſtituit defenſorem, ſicut de benignitate tua ſperamus, tamquam piiſſimus juſtitiæ amator, intendas. Dilectum filium noſtrum Henricum juniorem regem in Domino ſalutamus.

Data Laterani IV. Kal. Decemb.

AD PRÆLATOS POLONIÆ.

Arguit eos quod latam a G. nuntio ſuo interdicti ſententiam non obſervent, atque ut reſipiſcant eamdem ſententiam confirmat.

p. 406. *Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis per Poloniam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

QUod vos benedictionis alloquio ſalutamus, non ex veſtris meritis fieri, ſed ex apoſtolicæ ſedis benignitate, credatis. Sui enim debet honoris dolore proſterni, quiſquis apoſtolicis contemnit obedire mandatis. Nos ſiquidem pro officii noſtri debito de veſtra & populi vobis commiſſi ſalute ſolliciti, dilectum filium noſtrum G. ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconum cardinalem ad partes veſtras olim direximus, ut & pacem inter W. ducem & fratres ejus auxiliante Domino reformaret, & eccleſiaſtica negotia tamquam apoſtolicæ ſedis legatus tractaret. Qui ſicut a nobis mandatum acceperat, partem quæ noluit ejus monitis obedire, & eos qui ejuſdem ducis terram detinent, excommunicationis vinculo innodavit, & in terra divina prohibuit officia celebrari. Vos autem, ſicut accepimus, quoniam hoc eum ex mandato noſtro non feciſſe aſſerit, ſententiam ipſam minime obſervatis. Quia vero ipſe hoc noſtro fecit mandato, nos tam excommunicationis quam interdicti ſententiam, ſicut ab ipſo data eſt, ratam habemus, & ut vos eam obſervetis & faciatis ſimiliter obſervari præcipimus. Tu vero, frater archiepiſcope, cui hoc ex debito tui officii potiſſimum imminet, ut inexcuſabiles ſint, omnibus ſuffraganeis tuis & aliis eccleſiarum prælatis denunties, & ſententiam ipſam firmiter obſerves & facias obſervari, ſciturus, quia ſi quis veſtrum eamdem ſententiam obſervare noluerit, beati Petri & ſanctæ Romanæ eccleſiæ non effugiet ultionem.

Datum Lat. x. Kal. Feb.

AD CONRADUM REGEM

Gratam habet ejus legationem, in qua res eccleſiæ & regni firmentur. Morbacenſis monaſterii negotium commiſiſſe ſe epiſcopo Lauſanenſi, & de Ottone qui clerici naſum amputaverat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Conrado, illuſtri & glorioſo Romanorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ibidem

QUod per ſublimes legatos matrem tuam ſanctam Romanam eccleſiam, ſicut ex primis & ſecundis litteris excellentiæ tuæ percepimus, ex communi conſilio principum regni tua deſtinavit ſerenitas viſitare, ut cum eis de ſtatu & utilitatibus eccleſiæ Dei ac regni tractare & ordinare poſſimus, nobis & fratribus noſtris gratum eſt & acceptum. Et quoniam eorumdem legatorum præſtolaremur adventum, noſtros quoque legatos jam diu, ſicut credimus, ad tuæ nobilitatis induſtriam miſiſſemus; deſiderium ſiquidem noſtrum eſt, ut ea inter eccleſiam & regnum, quæ a prædeceſſoribus noſtris, & tuis ſtatuta ſunt, inter nos & majeſtatem tuam ita Domino auxiliante firmetur, quatenus ſponſa Dei univerſalis eccleſia ſuo jure quiete fruatur, imperium debitum robur impediat, & chriſtianus populus jucunda pace & grata tranquillitate lætetur. Negotium vero Morbacenſis monaſterii, unde nos attentius exorare voluiſti, antequam ad nos tuæ regales litteræ perveniſſent, venerabili fratri noſtro Lauſanenſi epiſcopo, de cujus utique prudentia & honeſtate valde confidimus, communicato fratrum noſtrorum conſilio diſcutiendum, & terminandum commiſeramus. Unde viſum eſt nobis & fratribus noſtris æquitati fore contrarium, ſi in cauſa ipſa, altera parte abſente, in præſentiarum modis aliquibus procederemus, ſed ad eundem fratrem noſtrum negotium ipſum direximus, qui tamquam vir diſcretus & prudens, & in regularibus diſciplinis per longum temporis ſpatium eruditus, enormitates monachorum ejuſdem loci ſalubriter corrigeret, & cauſæ ipſi canonicum finem, Deo auxiliante, imponeret. De cetero autem Ottonem illum, qui poſtpoſita Dei reverentia, naſum cujuſdam clerici auſu nefario amputare minime formidavit, niſi ſatisfacturus de tam gravi exceſſu apoſtolico conſpectui ſe repræſentet, abſolvendi ab excommunicatione conſilium habere nequaquam potuimus, in quem nimirum vigor regiæ poteſtatis prius debuit acrius exarſiſſe, quam ad aures noſtri apoſtolatus querela tanti facinoris perveniſſet.

AD EUNDEM.

Legatos ipſius honorifice ſe ſuſcepiſſe, ac ipſius votis in omnibus obſecundaſſe.

Dominus papa Eugenius Romanorum regi Conrado. Ibidem.

QUanto ſæpius de incolumitatis tuæ ſtatu & bona voluntate, quam erga beatum Petrum cœlorum regni clavigerum, atque matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam gerere diceris, per literas & nuntios magnificentiæ tuæ inſtruimur, tanto magis ac magis gaudium & lætitia in noſtris mentibus diebus ſingulis argumen-

mentatur, cor noſtrum ad amorem tuum vehementius accenditur, & ad exaudiendas poſtulationes tuas, in quantum cum Deo poſſumus, aures benevolas commodamus. Inde eſt quod venientem fratrem noſtrum Arnoldum Colonienſem archiepiſcopum, & dilectos filios noſtros Wibaldum Corbejenſem abbatem, & magiſtrum Henricum notarium tuum, quos ad noſtram præſentiam, tua ſerenitas deſtinaverat, tamquam prudentes & induſtrios viros debita benignitate ſuſcepimus, honeſte tractavimus, & petitionibus tuis, quas & litteris & eorum viva voce intellexímus, ſicut honori Dei & regni utilitati expedire cognovimus, gratum aſſenſum præbuimus. Prædictum namque fratrem noſtrum, licet invitum & reſiſtentem atque lacrymarum copiam effundentem, ad pontificalis dignitatis apicem, Domino auctore, promovimus, & venerabilibus fratribus noſttis H. Moguntino & A. Brumenſi archiepiſcopis, præfixos terminos veniendi ad nos prolongavimus, & tam ipſos quam alios archiepiſcopos, epiſcopos, ſive principes regni tui ad ſervitium tuum & expeditionem, quam ad honorem Dei & eccleſiæ ſuæ ſanctæ, atque exaltationem regni facere, divina favente clementia, ordinaſti, per apoſtolica ſcripta commonere & animare diligenter curavimus. Tua itaque, cariſſime fili, intereſt, pro commiſſi tibi regni & ſanctæ Dei eccleſiæ honore & exaltatione, tamquam inter alios orbis chriſtianos reges præcipuus & excellentior princeps, attentam curam & ſollicitudinem gerere, ut adventum tuum, quem ad provectum eccleſiæ ac regni & ſalutem Chriſtiani populi expectamus, cum deſiderato fructu, præſtante Domino, percipere valeamus.

Datum Signiæ v. Idus Januarii.

EJUSDEM AD SANSONEM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Theodoricum Flandriæ comitem retrahat a damnis in epiſcopatum Atrebatenſem inferendis, & non deſiſtentem ipſum & terram ejus puniat.

Ex Baluz. Miſcel. t. V. pag. 419.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Sanſoni Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RAtio perſuadet & fraternæ debitum charitatis nos compellit omnibus & maxime fratribus noſtris epiſcopis benignum ſolatium miniſtrare. Veniens ſiquidem ad noſtram præſentiam venerabilis frater noſter Godeſcalcus Atrebatenſis epiſcopus adverſus nobilem virum Theodoricum Flandriæ comitem in auribus noſtris querelam depoſuit, quod homines ſuos in villa quæ Mereolum dicitur ipſi contra juſtitiam auferat, & jam ſæpius requiſitus, a ſua non velit præſumptione deſiſtere. Super quo eidem comiti & literas direximus, & tuam fraternitatem, ut ipſum a prædicti fratris noſtri inquietatione ceſſare commoneas, attentius duximus incitare. Per præſentia itaque ſcripta fraternitati tuæ mandamus, quatenus, ſi ſupradictus comes a te commonitus memorato fratri noſtro ſuos homines reddere noluerit, & ab ipſius infeſtatione deſiſtere, tam in perſonam quam in terram ejuſdem comitis tantam præſumptionem attentius ſtudeas vindicare. Præterea, quoniam, ſicut ex ipſius fratri noſtri narratione nobis innotuit, ipſum pro tui officii debito diligas & honores, gratum nobis eſt, & ut de cetero pro beati Petri & noſtra reverentia caritatis affectu eumdem fratrem noſtrum propenſius diligas quam plurimum tuam fraternitatem rogamus.

AD SANCTIMONIALES DYNIACENSES.

Significat earum reformationem Atrebatenſi epiſcopo ſe demandaſſe.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ſanctimonialibus Dyniacenſibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. lb. p. 43

QUod vos apoſtolicæ benedictionis alloquio ſalutamus, non ex veſtris meritis fieri, ſed ex apoſtolicæ ſedis conſueta benignitate credatis. Non enim de converſatione veſtra nobis talia referuntur, quæ noſtrum animum incitent ut vobis apoſtolicæ benedictionis gratiam conferamus; quoniam, ſicut relatione quorundam audivimus, ita laxis habenis poſt veſtra deſideria curritis, ut veſtri voti memoria videatur a vobis penitus excidiſſe, & videamini retrorſum abire, cum ad anteriora deberetis totis viribus anhelare. Sane charitatis igniculus, qui fomes & nutrimentum honeſtatis eſſe dignoſcitur, peccatis exigentibus, adeo in vobis refriguit, quod monaſterium veſtrum tam in ſpiritualibus quam etiam in temporalibus eſt plurimum imminutum. Nos igitur, quoniam ſtatum veſtrum in melius cupimus auxiliante Domino reformari, venerabili fratri noſtro Godeſcalco Atrebatenſi epiſcopo, de cujus utique honeſtate atque religione confidimus, quoniam in his plenius inſtructus eſſe dignoſcitur, dedimus in mandatis, ut gratam Deo religionem in vobis ſtudeat reformare, & monaſterium veſtrum ad frugem melioris vitæ reducere. Ideoque per præſentia vobis ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus in his quæ ad emendationem vitæ veſtræ & correctionem monaſticæ diſciplinæ ſpectaverint, ſupradicto fratri noſtro humilitate debita pareatis, & ipſius monita & ſalubria mandata benigne ſuſcipiatis, & irrefragabiliter obſervetis; ſcientes quia ſi de cætero ſalubribus monitis ipſius contempſeritis obedire, nos ſententiam, quam propter hoc in vos ipſe dictaverit, auctore Deo ratam habebimus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum nonis Februarii.

AD DUACENSES.

Ut obſequium debitum epiſcopo Atrebatenſi præſtent.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis hominibus majoribus & minoribus Duacenſibus, ſalutem & apſtolicam benedictionem. lb. p. 4

CUm univerſalis eccleſiæ ſit nobis cura commiſſa, oportet nos omnium ſollicitudinem gerere, & filios ipſius, qui a ſemita rectitudinis deviare noſcuntur, ad viam veritatis attentius revocare. Venientis ſiquidem ad noſtram præſentiam venerabilis fratris noſtri Godeſcalci Atrebatenſis epiſcopi narratione accepimus, quod debitam reverentiam ſicut patri & epiſcopo veſtro ipſi exhibere non vultis, & cum aliquam culpam committitis, ab eo vocati ad ipſum venire auſu temerario recuſatis; immo cujuſdam veſtræ inſtitutionis occaſione, cum veſtro debueratis capiti unanimiter adhærere, ipſum caput relinquitis, & ab eo ſeparari nitimini, ſine quo

nequa-

nequaquam vivere poteſtis. Sine capite namque membra vegetari non poſſunt, etiamſi alicujus capitis membra eſſe forte ab aliquibus videantur. Membra itaque ſuo debent capiti adhærere, a quo & vitam recipiunt, & ſine quo vivere nullatenus poſſunt. Ut autem vos doctrinam ſalutis a capite veſtro percipere valeatis, ut etiam veſtrum caput de impenſa vobis doctrina poſſit præmium obtinere, univerſitati veſtræ per præſentia ſcripta mandamus, & mandando injungimus quatenus ſupradicto fratri noſtro ſicut patri & animarum veſtrarum epiſcopo debitam reverentiam & obedientiam deferatis; & ad ipſum, cum pro corrigendis exceſſibus fueritis evocati, accedere nullatenus contemnatis; ſcientes quia ſi aliquis veſtrum ipſi contumax & rebellis extiterit, & ab eo vocatus ejus præſentiam adire contempſerit, ſententiam, quam idem frater noſter propter hoc dictaverit in eum, nos auctore Deo ratam & firmam habebimus.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum nonis Februarii.

AD CLERUM ET POPULUM ATREBATENSEM.

Sententiam quam epiſcopus illorum in hæreticos diœceſis ſuæ feret, ſe in anteceſſum probare ſignificat, cui & ipſi ut pareant edicit.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis clero & populo Atrebatenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUando inter prælatos, atque ſubjectos quæ tanta eſt unio caritatis, quod & prælati ſubjectis quæ ſalubria ſunt ſollicita attentione proſpiciunt, & ſubjecti prælatis ſe in omni obedientia & humilitate ſubmittunt, tunc eccleſia Dei procul dubio ſuo curſu dirigitur & tranquilla pace atque jucunditate lætatur. Venientem itaque ad apoſtolicæ ſedis clementiam venerabilem fratrem noſtrum Godeſcalcum epiſcopum veſtrum debita benignitate recepimus, & quandiu inter nos commoratus eſt inter fratres & coepiſcopos noſtros ipſum præcipue pro ſuæ honeſtatis reverentia fraterna charitate tractavimus. Et quoniam de ſtatu commiſſæ ſibi eccleſiæ quædam ad noſtram audientiam pervenerant, quæ nec nos nec eum in requiſitione ſui & in correctione negligentes eſſe permittunt, viva ei voce injunximus ut ad eorum emendationem & conſervandam in eadem eccleſia honeſtatem & religionem ita promptus & diſtrictus exiſtat, ut & in his ipſum ſuum officium compleviſſe appareat, & animum noſtrum ulterius nulla exinde ſiniſtra fama perturbet. Inter cætera enim idem frater nobis ſuggeſſit, quod non ſine grandi gemitu noſtri cordis referimus. Nuntiavit ſiquidem nobis, quod adeo quorumdam pravorum in commiſſa ſibi eccleſia malitia creverit, ut hæreticæ ſint pravitatis laqueo irretiti; qui etiam non verentur cum quibuſdam aliis tendiculas hæreticorum extendere, ut ſuæ perditionis plures ſocios habeant, & ſe cum multorum animis condemnent. Sane illis eccleſiaſticæ ſeveritatis rigor eſt diſtrictius opponendus. Et ideo ſententiam quam in eos prædictus frater noſter epiſcopus veſter religioſorum virorum conſilio promulgaverit, nos auctore Deo ratam habebimus, & ut ipſam firmiter obſervetis vobis omnino injungimus. Quia igitur, ſicut idem frater noſter a nobis & de cura commiſſi ſibi gregis & de imminentia ſui officii fuit propenſius exhortandus, ita vos ad ipſius obedientiam & venerationem noſtrarum literarum eſtis admonitionibus exhortandi; eumdem fratrem noſtrum ad Eccleſiam ſuam & ad vos cum ſedis apoſtolicæ ac literarum noſtrarum proſecutione ducente Domino remeantem univerſitati veſtræ duximus attentius commendandum, per præſentia vobis ſcripta mandantes, quatenus eum reverenter & honeſte recipiatis & filialem ei reverentiam & honorem jugiter exhibentes, tam de his quæ ſupradicta ſunt, quam de aliis, quæ in vobis fuerint corrigenda, humiliter ſalubribus præceptis ejus obediatis; quatenus & ipſe pro impenſo vobis gubernationis officio perpetuæ coronam gloriæ valeat Domino donante percipere, & vos obedientiæ merito ad gaudia æternæ felicitatis poſſitis cum eo pariter introire. Datum Romæ apud ſanctum Petrum nonis Februarii.

AD ARCHIEPISCOPUM ET CAPITULUM ECCLESIÆ TURONENSIS.

Recuſat ſcribere Dolenſibus & Briocenſibus, utpote excommunicatis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri noſtro archiepiſcopo & capitulo Turonenſis eccleſiæ, S. & A. B.

Ex MS. regiæ Sueciæ eruit Mabillon. deditque Mart. Vet. Mon. t. I. p. 810.

LIteras veſtras debita benignitate recepimus, & quæ in eis continebantur, diligenter inſpeximus. Verumtamen ſecundum quod a nobis poſtulaſtis, Dolenſibus & Briocenſibus eccleſiis nequaquam ſcribere poſſumus: quoniam, ſicut meminimus, propter eorum inobedientiam & contumaciam ſententia excommunicationis fuit in eos a te, frater archiepiſcope, promulgata, & in Remenſi concilio a nobis poſtmodum confirmata, quam tandiu ratam manere decrevimus, donec a ſua contumacia reſipiſcant, & ad obedientiam Turonenſis eccleſiæ convertantur.

Datum Tuſculani XVIII. Kal. Julii.

EUGENIUS III. CONRADO VIC. ET UNIVERSO CLERO ROMANO.

PRæterea quod a vobis ſtatutum eſt de his qui alienam præſumunt parœciam invadere, & aliorum parœcianos contra canonum ſcita recipiunt; nihilominus autoritatis noſtræ aſſertione firmatur; ut videlicet quicunque de cætero in hujuſmodi præſumptione comprobatus fuerit dandi pœnitentiam, poteſtatem in eccleſia Dei omnino amittat, & eccleſiaſtico beneficio, quouſque per manus Pontificis reſtituatur, ſimul privetur. Data Signiæ III. Nonas Octobris.

In adnot. Cod. MS. Gratiani apud PP. Cong. Mat. Dei Luc.

ANNO CHRISTI 1145.

CONVENTUS BITURICENSIS

In natali Domini MCXLV. habitus: in quo Vizeliacenſi concilio dies ſtatutus.

Odo de Diogilo S. Dionyſii quondam abbas, & magni Sugerii ſucceſſor, in opere de profectione Ludovici VII. regis in Orientem edito a Chiffletio noſtro de conventu hoc Bituricenſi ſic loquitur, initio libri primi: In natali Domini præcedenti, cum idem pius rex Bituricas curiam celebraſſet: epiſcopis & optimatibus regni ad coronam ſuam generalius ſolito de induſtria convocatis ſecretum cordis ſui primitus revelavit. Tunc religioſus vir epiſcopus Lingonenſis, de Rohes, quæ antiquo nomine vocatur Edeſſa, depopulatione, & oppreſſione Chriſtianorum, & inſolentia paganorum, ſatis epiſcopaliter peroravit, & de flebili materia fletum plurimum excitavit: monens omnes, ut cum rege ſuo ad ſubveniendum Chriſtianis regi omnium militarent. Ardebat & lucebat in rege zelus fidei, contemptus voluptatis & gloriæ temporalis; exemplum omni ſermone præſtantius. Tamen quod ferebant, verbo epiſcopus, rex exemplo, non illico meſſuerunt. Statutus eſt ergo dies alius Vizeliaco in Paſcha: quo in paſſione Domini omnes unanimiter convenirent: & in reſurrectione, quibus foret cælitus inſpiratum, crucis gloriam exaltarent. Rex interim pervigil in incepto, Romam Eugenio papæ ſuper hac re nuncios mittit. *Hæc Odo.*

☞ TURRITANUM CONCILIUM PROVINCIALE

Circa annum 1156. habitum.

COncilii hujus non niſi nuda mentio ſupereſt, & ex recentioribus petita apud Matthæi in ſua Sardinia ſacra, ubi de Eccleſia Turritana pagina 151. iiſdemque teſtibus Concilio huic præfuit Atho, qui circa annum 1147. Sacris Turritanis præerat, ſed anno 1156. hoc Concilium habuit.

ANNO CHRISTI 1146.

CONCILIUM VIZELIACUM

Pro expeditione contra Turcas, in Burgundia celebratum anno Domini MCXLVI. tempore Eugenii papæ III.

Binius. *Latina & Joanne Mairio autoribus, refert Genebrardus in chronicis, hanc ſynodum pro expeditione contra Turcas congregatam eſſe in Burgundia præſide Eugenio papa, & præſente Ludovico rege cum Eleonora regina, aliiſque regni principibus: qui poſt habitam orationem a divo Bernardo crucem accipiunt, ſacram militiam profeſſi.*

G C. * Tom. 1v. hiſt. Franc. *Plura & explicatiora eodem de concilio habentur in geſtis * Ludovici VII. ubi poſtquam enarravit anonymus autor luctum publicum de capta a Saracenis Edeſſa:* Rex, *inquit*, ut audivit inimicos crucis in tantam præſumptionem prorupiſſe, ut plenus fide & vere catholicus, corde pio compatiens, tantam injuriam propoſuit vindicare: & ut oſtenderet per effectum quod mente conceperat, eodem anno caſtro Vizeliaci magnum parlamentum congregavit, Ibi archiepiſcopi, epiſcopi, & abbates, & magna pars baronum Franciæ convenerunt. Nec defuit ibi S. Bernardus Clarævallis abbas, qui cum quibuſdam de prælatis de aſſumptione crucis prædicans, monuit barones & populum ut ad vindicandas Chriſti injurias viribus totis inſurgerent: exponens eis quanta mala Chriſtianis feciſſent Turci in partibus tranſmarinis. Cujus os in prædicando opitulante ſanctitate non laboravit in vacuum. Nam Rex primus proſiliens cum magno devotionis ardore ſignum ſanctæ crucis aſſumpſit, & poſt ipſum regina Alienordis uxor ſua, monentes per exemplum ut ſic prælati facerent & barones. Tunc videntes regem & reginam ſignum crucis aſſumpſiſſe, cum magno devotionis affectu iſti, quos littera nominabit crucem unanimiter aſſumpſerunt. Videlicet Alphonſus comes S. Ægidii, Thiericus comes Flandriæ, Henricus filius comitis Theobaldi Bleſenſis, Guido comes Nivernenſis, Reginaldus frater ejus comes * Thenodori, comes Drocharum Robertus frater regis, Yvo comes Sueſſionenſis, Guillelmus comes Pontivienſis, Guillelmus comes * Guarentiæ, Arcambaudus de Borbonio, Enguerrannus de Couciaco, Gaufrido de * Ramonio, Hugo de Liſigniaco, Guillelmus de Cortegniaco, * Renoudus de Monte-Argiz, Ytherus de Thociaco, * Guicherus de Monte-Gaii, Evrardus de Bretholio, Droco de Moniaco, Manaſſerus * de Bugues, Anſellus de Trienello, Guerinus frater ejus, Guillelmus Buticularius, Guillelmus Agilons de Tria, & plures alii nobiles & magni nominis milites. De prælatis Simon epiſcopus Noviomenſis, Godefridus epiſcopus Lingonenſis, Arnulphus epiſcopus Liſievenſis. * De abbatibus, Herbertus abbas S. Petri vivi Senonenſis; Theobaldus abbas S. Columbæ Senonenſis, & multæ aliæ perſonæ nobiles quarum nomina propter confuſionem cenſuimus ſilentio reprimenda. Eodem anno Conradus Alemannus imperator, & Fedricus dux Saxoniæ nepos ſuus qui poſtea fuit imperator, audito infortunio terræ ſanctæ, cruces ſimiliter aſſumpſerunt, multique Alemanni & Saxones nobiles & potentes. Metis ſimiliter crucem aſſumpſit co-

* Cor nodor
* Gua
* Ra
* Ra
* Gua
Mana Bugli
* Le

mes

mes Moriennæ avunculus Ludovici regis Franciæ, multique cum eo principes & barones. *Eadem omnino habet historia* * *Ludovici ejusdem regis ab autore item anonymo conscripta, quamquam aliis verbis.*

Juvat etiam addere quæ de eo in Mauriniacensi chronico narrantur. Audiens, *inquit*, rex noster, ut erat piissimus, miseriæ transmarinorum condoluit, & ut concepta inde pietas fructum aliquem afferret, celsiores regni sui in Pascha apud Vizeliacum, ut exigebat necessitas, convocavit. Omnesque pio modulo alloquens, solitamque
» Francorum probitatem commemorans: Magnum, inquit, dedecus nobis emerget, si exprobrare cœperit Philisteus familiæ David: si possidere cœperit gens dæmoniaca, quæ gens cultui Divino dedita tempore longo obtinuit: si canes mortui vividam probitatem deluserint, maximeque Francorum, quorum virtus etiam inter vincula libera fuit: quæ in quantalibet necessitate arctata contumeliam etiam illatam pati non potuit. Quæ amicis in tempore opportuno adjutorium prompte tulit, inimicos etiam post mortem persequi non cessavit. Non insolescat igitur ipsa virtus, sed amicos Dei & nostros, transmarinos scilicet Christianos, subventu virtuoso relevet: inimicos autem viles, nec etiam hominum nomine dignos gravi persecutione deturbet. Eamus viri virtutis, resistamus idolorum cultoribus, proficiscamur ad loca, quæ Dei hominis pedibus calcata olim fuisse cognoscimus, in quibus etiam passus est, quæ ejus præsentia & corporali visitatione digna fuerunt. Exurget autem Deus nobiscum, & dissipabuntur inimici ejus, & fugient qui oderunt eum a facie nostra. Confundentur, inquam, & convertentur retrosum omnes qui oderunt Sion: si viriliter egerit probitas nostra, & a Deo non recesserit confidentia nostra. Magnam jam scitote super hoc mihi devotionem incumbere. Unde & vos obnixe deprecor, ut meam studeatis voluntatem vestro comitatu & auxilio roborare. Multis igitur eorum qui convenerant corde tenus infixus est sermo regis. Quapropter assumptis cum ipso rege crucibus, Hierusalem post tempus modicum tetenderunt. Famosiores autem inter omnes qui cum rege hujus itineris angustiam subierunt, fuerunt hi: Alamannorum imperator Henricus, Robertus frater regis, Meldensis comes Henricus, comes Flandriæ Gaufridus *, Alvinus episcopus Atrebatensis, Giraudus episcopus Lingonensis, Gaucherius de Monte-Gaii, comes de Warena, Rainaldus Tornodorensis, Manasses de Bullis, Evrardus de Bretolio.

Eadem quamquam multo contractius referuntur ab Ottone Frisingensi lib. 1. c. 36. de gestis Friderici, Sugerio, Aymoini continuatore, chronico Turonensi nostro MS.

Odo de Diogilo lib. 1. de Ludovici VII. regis profectione in Orientem, statim post ea quæ de Bituricensi conventu paulo ante ex ipso retuli, hæc habet: Lætanter suscepti sunt (nunciis regis ad Eugenium papam) lætantesque remissi, referentes omni favo litteras dulciores, regi obedientiam, armis & vestibus modum imponentes: jugum Christi suave susceptientibus, peccatorum omnium remissionem, parvulisque eorum & uxoribus patrocinium promittentes: & quædam alia, quæ summi pontificis sanctæ curæ & prudenti visa sunt utilia, continentes. Optabat ipse tam sancto operi manum primam præsens imponere: sed tyrannide Romanorum præpeditus, non potuit: Sancto vero Clarævallensi abbati Bernardo curam istam delegavit. Tandem dies affuit regi optatus. Abbas etiam apostolica autoritate & propria sanctitate munitus, & convocatorum maxima multitudo, loco & termino pariter affuerunt. Suscepit ergo rex, a summo pontifice sibi missum crucis insigne, & proceres multi cum eo. Et quoniam in castro locus non erat, qui tantam multitudinem capere posset: extra in campo fixa est abbati lignea machina, ut de eminenti circumstantibus loqueretur. Hanc ascendit cum rege cruce ornato. Cumque cæleste organum more suo Divini verbi rorem fudisset, cœperunt undique conclamando, cruces, cruces expetere. Et cum earum fascem præparatum seminasset potius, quam dedisset; coactus est vestes suas in cruces scindere & seminare. In hoc laboravit quamdiu fuit in villa. Supersedeo scribere miracula, quæ tum ibi acciderunt, quibus visum est in domino placuisse: ne, si pauca scripsero, non credantur plura fuisse: vel si multa, materiam videar omisisse. Tandem edicto quod post annum progrederentur, omnes ad sua cum gaudio repedarunt. *Hactenus Odo de Diogilo.*

ANNO CHRISTI 1146.

G. C. Anno MCXLV. concilium hoc a Binio tributum est, & annus quidem iste adhuc agebatur in Gallia, cujus historias & chronica secutus est: Romanus vero annus MCXLVI. labebatur jam inde a Kal. Jan. Utriusque anni discrimen Binius non animadvertit.

☞ Ad Illustrationem hujus Concilii pertinere arbitror literas seq. ab S. Viennensi Archiepiscopo ad Albericum Ostiensem datas, in quibus etiam Concilii cujusdam Bellicensis circa hæc tempora habiti, alias nobis ignoti, fit mentio. Hujus vero Viennensis Archiepiscopi in Gallia Christiana veteris editionis nihil extat; sediisse vero oportet medium inter Guidonem Burgundum, & Humbertum. Cum vero ejus Humberti nomen extet in carta Conradi Regis ab eisdem Editoribus Galliæ Christianæ laudata, data anno 1146. recta inde conjectura deduceretur, Archiepiscopum Viennensem depositionis sententiam, sive in hoc Concilio edem anno celebrato, sive a Pontifice Eugenio III. retuliisse. Clariora forte dabunt novi Editores Galliæ Christianæ cum de Metropoli Viennensi scribent.

EPISTOLA S. VIENNENSIS ARCHIEPISC. ad Albericum Ostiensem episcopum, qui de variis criminibus accusatus ad concilium venire recusat, appellatque ad sedem apostolicam.

A. Dei gratia Ostiensi episcopo S. Viennensis ecclesiæ minister indignus salutem.

POst Bellicense concilium ubi Archiepiscopus Lugdunensis adversum me, reverende Pater, tanta impietate malignatus est, ad dominum Papam humiliter veniens, noviissime obtineram ut causa mea ante vestram præsentiam discussa fine canonico terminaretur. Sperabam enim, ut quod furor debacchantis præcipitaverat, vestræ discretionis mansuetudo ad modum & ordinem reduceret, & persona mea ab æmulis malitiose vexata apud vos vel cum justitia requiem inveniret. Sed dum fugio arma ferrea, videor mihi incidisse in arcum æreum; literas enim magnitudinis vestræ suscepi terribiliter me non invitantes, sed potius urgentes, ut infra quinque hebdoma-

Ex Mart. Vet. Script. & Mon. p. 2. pag. 370.

☞ domadas omni occasione sublata extra Viennen-
sem provinciam inter hostium laqueos ad remo-
ANNO CHRISTI 1146. tissimas Lugdunensis provinciæ partes veniam,
non judicari, ut apparet, sed iterum crucifigi,
Illic mihi contra accusatores meos conflictus in-
dicitur, & adversus eos quos nunc penitus igno-
ro defensionis jubeor arma corripere. De nume-
roso quoque LXXII. testium populo mihi sermo
non fit, quorum examinatio, licet ubique sit dif-
ficilis, & longam multorum dierum solemnita-
tem requirat, in externis tamen finibus multo
mihi difficilior exstat. Præterea in horum om-
nium defectu cum canonice & evangelice absol-
vi debeam, audire, *nemo te condemnavit, nec ego*
te condemnabo, rursus mihi novus & singularis
modus purgationis ingeritur, & a sacris canoni-
bus penitus alienus, ut quæram scilicet religio-
sos & sanctos episcopos quorum major pars de
Viennensis ecclesiæ suffraganeis existat. Memen-
to igitur, Pater, quoniam de religione & san-
ctitate omnium decernere non meum, sed illius
tantum qui solus scrutatur corda & renes, &
qui solus novit qui sunt ejus. Multi enim in ec-
clesia Dei specie tenus tantum in vestimentis o-
vium veniunt, sed testimonio ipsius Jesu Christi
reprobantur, quoniam intus mihi sunt lupi ra-
paces. In Viennensi quoque provincia cum non
sint nisi tres episcopi habitum religionis induti,
qualiter ex tribus vel quinque ad purgationem
meam assumere valeam prorsus ignoro; & cum
eorum quidam adversum me scriptis suis domi-
num Papam & ecclesiam meam sollicitaverint,
ut eos subito partis meæ defensores & personæ
meæ purgatores effeiam supra vires humanas fo-
re intelligo. Ipsa etiam capitula nihil expressum,
nihil determinatum habentia, quid certum quid
speciale, oculis meis ostendunt, cum passim & in-
difinite dicatur de ecclesiarum venditione, de im-
munditia corporis mei, de perjurio militum meo-
rum, de fide promissa & mentita, & falsificatione
monetæ nonne hæc omnia magis odium & simul-
tatem æmulorum significant, quam alicujus cano-
nici & legitimi examinis formam demonstrant?
Ut cum magis ad omnia imparatus sim, non
dicitur quas ecclesias vendiderim; & cum incon-
tinentia corporis multiformis sit, cujus fuerim
incontinentiæ reus; cum etiam multos habeam
milites, quos vel qualiter ad pejerandum com-
pulerim; & cum sæpius habitum sine culpa & nota
deponere liceat quando & qualiter & quem habitum
deposuerim; & monetarius cum non sim nec fue-
rim umquam, quando vel qualiter vel cum qui-
bus monetam falsificaverim. Quod si totam vi-
tam meam ab ineunte ætate confuse & indefi-
nite sub hujusmodi purgationis difficultate con-
cluditis; ego quoque evangelica vos omnes allo-
quor sententia: *qui sine peccato est vestrum, pri-*
mus in me lapidem mittat. Nunc igitur velut in-
obediens & contemptor præceptorum domini Pa-
pæ Vizeliacum venire refugio, quoniam si om-
nia illa quæ prædiximus essent portabilia mihi,
domus tamen mea hoc tempore multipliciter af-
flicta ad tot & tantos sumptus non sufficit, nec
velle penitus debeo, ut residuum locustæ come-
dat bruchus; omnis quippe obedientia possibilis de-
bet esse & loco & tempori congruens: pro his
itaque gravaminibus vocem appellationum exhi-
beo, & ne quid contra me statuatis ex parte do-
mini papæ liber interdico. Quod si hæc apud
vos locum non habuerint, pro certo scio quia
pugnabit per me contra vos ipsa conscientia ve-
stra, & in conspectu æterni judicis vos causa
mea præcipites fuisse convincet. Mundus, etiam
me tacente, clamabit, quia egressa est iniquitas
de Babylone a senioribus judicibus, qui videban-
tur regere populum. Ego vero etsi non fuero e-
piscopus, ero tamen matris ecclesiæ humilis &
obediens filius, & redeunti mihi de tenebris &
angustus hujus mundi occidetur in domo B. Ru-
fi titulus saginatus, ut accensa lucerna come da-
mus similiter & epulemur, post paululum per
Dei misericordiam ad æterni Regis convivium in-
traturi.

ANN CHRIS 1146.

CONCILIUM FULGINATENSE

A Julio Cardinali Legato celebratum anno Christi MCXLVI.

Illud eruitur ex documento consecrationis Ecclesiæ Fulginatensis, quod apud Ughellium tom. 1. Ital. sacræ legitur in hunc modum.

Julius miseratione Divina tit. S. Marcelli ven. presbyter Card. universis præsentes litteras in-
specturis, salutem in eo, qui est vera salus, & virtus.

ET si sacræ hujus dedicationis præcipue my-
sterium hic præconio magnifico extollatur, ut memoriale suum permaneat in sæculum sæ-
culi resonet in excelso. Enim vero natura hu-
mana fluxibilis sicut liquor, & liquibilis velut
umbra rerum turbæ deficiens, quod imaginativa,
& memorabilis cellula continet transmittere, ne
quid ad posteros in futurum, & sic perit devo-
tio, tollitur præmium, laus, & . . . cum can-
tico non concinitur in sacrato. Itaque ne minis-
tri tanti operis, & imperitia denotetur, & loci
præpositus de negligentia arguatur, excogitatum
remedium, & salubre adhibeatur in quantum hu-
mana fragilitas nosse scivit, ut & mortis præve-
niatur eventus, & scindant, quod memoriam nu-
bilat, & offuscat, videlicet, calamus scribæ de-
signet, quod scriptura authentica lucida, & aper-
ta in posterum repræsentet. Sane cum nos in par-
tibus Italiæ legationis officio fungeremur, quæ
Dei sunt cogitantes, & quæ recta sunt inquiren-
tes, ut fidelis hic officii indagator, atque ut mo-
ris est, auctoritate nobis ab Apostolica sede com-
missa, divina favente gratia in ... ibidem quie-
scentium generale Concilium in Fulginatensi Ec-
clesia celebravimus. Quo fine laudabiliter termi-
nato, ne domus Dei congregatorum in unum in
ea expers muneris videretur, quam eorum præ-
sentia honoravit, provida una cum infrascriptis
Coepiscopis, atque Prælatis, & personis delibe-
ratione pensavimus altaria corporum BB. Feli-
ciani Martyris, atque Pontificis, & Florentii
confessoris, & B. Joannis Baptistæ 6. Idus Mar-
tii consecrationis munere decorari, & ut tam
magnifici operis solemnitas pateat in aperto, nu-
merus opificum Prælatorum, nominaque inferius

decla-

declarare. Narnienſis videlicet Epiſcopus, cum 5. Abbatibus, & 2. Prioribus, Amelienſis cum 2. Abbatibus, & 2. Prioribus, Spoletanus, cum 9. Abbatibus, cum Archidiacono, & 10. Prioribus, Tudertinus cum 5. Abbatibus, & Archidiaconis, & 8. Prioribus, Aſſiſien. cum 3. Abbatibus, & 5. Prioribus, Peruſinus cum Archidiacono, & Archipresbytero, 5. Abbatibus, & 7. Prioribus, Callenſis cum uno Præpoſito, cum 2. Abbatibus, & 3. Prioribus, Gubinus cum uno Præpoſito, & uno Archipresbytero, & 3. Abbatibus, & 5. Prioribus, Urbinas cum uno Præpoſito, 2. Archipresbyteris, & 2. Abbatibus, Monsferetranus cum uno Præpoſito, & 2. Abbatibus, Ariminenſis cum uno Archidiacono, Præpoſito, & 3. Abbatibus, Piſaurenſis, cum uno Præpoſito, 2. Abbatibus, Foroſempronienſis cum uno Præpoſito, Archipresbytero, & uno Abbate, Senogallienſis cum uno Præpoſito, 2. Abbatibus, 3. Archipresbyteris, Anconitanus cum uno Archidiacono, 2. Præpoſitis, 3. Abbatibus, Humanenſis cum Archidiacono, Archipresbytero, 2. Abbatibus, Firmanus cum Archidiacono, Archipresbytero, Diacono, Primicerio, Manſionario, 10. Abbatibus, & 7. Prioribus, Eſculanus cum Archidiacono, Archipresbytero, 5. Prioribus, 4. Abbatibus, Æſinus cum Archidiacono, Archipresbytero, 3. Prioribus, & 5. Abbatibus, Auſimanus cum Archidiacono, Archipresbytero, 5. Præpoſitis, 7. Abbatibus, Camerinenſis, cum Archidiac. 5. Prioribus, 8. Abbatibus. Nucerinus cum 5. Prioribus, 7. Abbatibus, Fulginenſis Epiſcopus Benedictus cum clero, & populo univerſo, ad cujus diei feſtum populorum turbæ, undique concurrentes, ne recederent ſine lætitia corporali, & juvamine animarum, cumque eliguntur ad onus, repelli ne debeant a mercede, dignum nobiſcum unanimiter ſtatuerunt, & Concilio firmavimus cum omnibus pœnitentibus ad ipſius dedicationis anniverſarium annuatim venientibus fideliter, & devote, & huic loco manum porrigentibus adjutricem de injuncta eis pœnitentia, unius anni, & 40. dierum a præfatorum omnium Prælatorum auctoritate qua fungimur Dei omnipotentis, Petri, & Pauli, & ſedis Apoſtolicæ, ac eorum remiſſionem impendimus omnium peccatorum.

Ad cujus rei memoriam, & ut præſens ſcriptum auctoritate noſtra, & omnium prædictorum robur accipiat firmitatis, ſigilli matricis Eccleſiæ, & capituli Fulginenſis juſſimus, & fecimus munimine roborari. Datum Fulginei, anno ab Incarnatione Domini Jeſu Chriſti MCXLVI. Eugenio Papa Tertio præſidente, ejus pontificatus anno * quinto. (a)

Ego Rayneris notarius ſcripſi.

* Nota mendoſa, pro II.

CONVENTUS LAUDUNENSIS,

Pro expeditione in Terram Sanctam ſuſcipienda.

Conventus Laudunenſis pro expeditione in Terram Sanctam a Ludovico Galliarum rege indictus ante Carnotenſem conventum eruitur ex ep. 17. Petri Venerabilis lib. 6. & epiſt. 19. ejuſdem libri Petro Venerabili a Sugerio S. Dionyſii Abbate data, in qua ait: *Inde eſt* quod Archiepiſcopi & Epiſcopi, quinetiam dominus „ Rex, & Regni optimates, & nos ſuper hoc „ Lauduni convenimus: & uſque adeo res pro„ ceſſit, quod XV. dies poſt octavas Paſchæ Car„ noti generaliter Conventum celebrare ſuper hac „ cauſa &c. & omnimodam operam adhibere di„ ſpoſuimus.

CONCILIUM CARNOTENSE,

Pro expeditione in terram ſanctam ſuſcipienda indictum anno Domini MCXLVI. ſub Eugenio papa III.

De tempore indicti concilii & rebus in eo geſtis ex diverſis epiſtolis ſancti Bernardi, cardinalis Baronius tomo 12. *annalium, anno* MCXLVI. *ita ſcribit quæ ſequuntur.*

Interea autem in Galliis fervet opus parandæ expeditionis in terram ſanctam: cujus cauſa promovendæ ſtatuitur certa dies, certuſque locus concilii celebrandi. Dies indicitur tertia Dominica poſt Paſcha, & locus deputatur, Carnotum civitas. De his enim ita ſanctus Bernardus in Epiſtola ad Petrum abbatem Cluniacenſem, „ Epiſcopi Franciæ una cum domino rege & principibus, tertia Dominica poſt paſcha, apud „ Carnotum venturi ſunt, & de verbo hoc tra„ ctaturi: ubi utinam mereamur habere præſen„ tiam veſtram. Quia enim magnis omnino ma„ gnorum virorum conſiliis hoc verbum conſtat „ egere: gratum profecto obſequium præſtabitis „ Deo, ſi negotium ejus a vobis non duxeritis „ alienum, *&c.* Multis quidem eum invitat: ſed indictum jam ab ipſo omnium priorum Cluniacenſium capitulum ne ire poſſet eum detinuit, ut ejus litteræ ad ſanctum Bernardum redditæ docent, in quibus hæc inter alia: quem enim Chriſtianum, in Chriſto ſuo aliquam ſpem haben„ tem, fama tam lamentabilis non moveret, „ qua, ut ex litteris etiam domini abbatis ſan„ cti Dionyſii comperi, jam pene ubique divul„ gatum eſt, fratres Templi, regem Hieroſolymitanum, ipſam inſuper Dominicam ac ſal„ vatricem crucem, in urbe Antiochena cum a„ liis multis obſeſſos: ac, niſi manus Domini in „ brachio extento cito ſuccurrat, omnes in bre„ vi captivandos? Quem non moveat, ne forte „ terra illa ſancta a jugo impiorum, tantis pa„ trum laboribus, tanto Chriſticolarum ſangui„ ne

(a) Seu potius anno I. non enim adhuc primus Eugenii annus effluxerat *Manſi*.

ANNO CHRISTI 1146.

„ ne ante non multum temporis eruta, rursum
„ impiis & blasphemis subdatur? Quem non mo-
„ veat, si tam salubris peccatorum pœnitentium
„ via, quæ, ut dignum est credere, innumera
„ peregrinantium millia a quinquaginta jam an-
„ nis inferis abstulit, & cælo restituit, nequam
„ Sarracenorum obice obstante, claudatur? Ab-
„ sit, absit, &c.

Extant de his ipsæ Sugerii abbatis sancti Dionysii tunc datæ litteræ ad eumdem Petrum Cluniacensem, invitantis ipsum ad indictum ea causa concilium: & ipsius Petri ad eum ejusdem argumenti redditæ litteræ, quibus & significatur idem concilium fuisse generale ex omnium Galliarum provinciis episcopis & archiepiscopis. Convenerunt igitur undique ex Galliis Carnotum archiepiscopi, episcopi, & abbates: astitit & rex una cum principibus regni. Quid actum ibi? Illud in primis plane mirandum, quod obstupefaciet omnes audientes: dum videlicet ibi totius belli dux ipse sanctus Bernardus omnium consensu deligitur, qui principem militiæ agat, cui milites omnes & principes ipsi subjicerentur. Hoc decretum in concilio consensu omnium. Hæc ne tu putes fabulam, describendæ hic sunt litteræ sancti Bernardi ad Eugenium papam de his agendis, primumque studium Eugenii ex scriptis ab eo litteris commendantis, eumdemque ad ulteriora hortantis, atque ad postremum quid actum in Carnotensi concilio enarranris. Sic enim se habet: Non est leve verbum quod sonuit: triste satis & grave est. Et cui triste? immo cui non triste? Soli filii iræ iram non sentiunt, nec tristantur tristibus, sed lætantur & exultant in rebus pessimis. De cætero communis tristitia est, quia communis est causa. Bene feciſtis, justissimum zelum nostræ Gallicanæ ecclesiæ collaudando, & corroborando autoritate litterarum vestrarum. Non est, dico vobis, in causa tam generali & tam gravi tepide agendum, sed ne timide quidem. Legi apud quemdam sapientem: Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Ego autem dico: Fideli homini magis & inter flagella fidendum. Intraverunt aquæ usque ad animam Christi, tacta est pupilla oculi ejus. Exerendus est nunc uterque gladius in passione Domini: Christo denuo patiente, ubi & altera vice passus est. Per quem autem, nisi per vos? Petri uterque est, alter suo nutu, alter sua manu, quoties necesse est, evaginandus. Et quidem de quo minus videbatur, de ipso ad Petrum dictum est: *Converte gladium tuum in vaginam*. Ergo suus erat & ille, sed non sua manu utique educendus. Tempus & opus esse existimo, ambos educi in defensionem Orientalis ecclesiæ. Cujus locum tenetis, zelum negligere non debetis. Quale est hoc principatum tenere, & ministerium declinare? Vox clamantis: Venio Hierosolymam iterum crucifigi. Ad quam vocem

Bernard. ep. 238.

Joan. 18.

„ etsi alii tepidi, alii & surdi sint, successori
„ Petri dissimulare non licet. Loquetur & ipse:
„ *Etsi omnes scandalizati fuerint, sed non ego*. Nec
„ terrebitur damnis prioris exercitus, quibus ma-
„ gis resarciendis opem dabit. Numquid ideo non
„ debet facere homo quod debet, quia Deus fa-
„ cit quod vult.

„ Ego vero pro tantis malis, tamquam Chri-
„ stianus & fidelis, meliora sperabo, & omne
„ gaudium æstimabo, quod in varias tentatio-
„ nes incidimus. Revera panem doloris come-
„ dimus, & potati sumus vino compunctionis.
„ Quid diffidis, amice sponsi, quasi non more
„ suo vinum bonum servaverit usque adhuc be-
„ nignus & sapiens sponsus? Quis scit, si con-
„ vertatur & ignoscat Deus, & relinquat post
„ se benedictionem? Et certe sic operari, sic
„ judicare, superna Divinitas solet: scienti lo-
„ quor. Quando autem magna bona mortalibus
„ provenerunt, quæ non magna prævenerint ma-
„ la? Nam, ut cætera taceam, nonne illud u-
„ nicum & singulare beneficium nostræ salutis
„ præcessit mors Salvatoris? Tu ergo, amice
„ sponsi, amicum te in necessitate probato. Si
„ triplici illo amore, de quo tuus interrogatus
„ est prædecessor, tu quoque toto corde, tota
„ anima, tota virtute Christum diligis, ut oportet, nihil reservabis, nihil dissimulabis in tanto periculo sponsæ ejus: sed quidquid habes
„ virium, quidquid zeli, quidquid solicitudinis,
„ quidquid autoritatis, quidquid potestatis, impendes. Singulare periculum singularem exigit operam. Fundamentum concutitur, & tanquam imminenti ruinæ totis est nisibus occurrendum, & hæc propter vos fidenter quidem, sed fideliter dicta. Subdit autem de his quæ gesta essent in conventu illo Carnotensi his verbis: De cætero verbum illud, quod jam, ni fallor, audistis: quomodo videlicet in Carnotensi conventu (quonam judicio satis miror) me quasi in ducem & principem militiæ elegerunt: certum sit vobis, nec consilii mei, nec voluntatis meæ fuisse vel esse, sed nec possibilitatis meæ, quantum metior vires meas pervenire usque illuc. Quis sum ego ut disponam castrorum acies? ut egrediar ante facies armatorum? Aut quid tam remotum a professione mea, etiamsi vires suppeterent, etiamsi peritia non deesset? Sed neque hoc meum est vestram docere sapientiam, nostis hæc omnia. Tantum obsecro per illam caritatem, qua mihi specialiter debitor estis, ne humanis voluntatibus exponatis: sed, sicut singulariter vobis incumbit, Divinum consilium perquiratis, & operam detis ut sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat. Hucusque ad Eugenium papam sanctus Bernardus, in spiritu quidem ardoris eum hortando, & spiritu humilitatis ejus consilium rogando de his quæ essent agenda.

Ex Labbei Appendic. Tom. x.

CONCILIUM TARRACONENSE

Anno MCXLVI.

HAbitum esse Tarracone concilium anno Domini MCXLVI. in quo sedes Tarraconensis dicta est caput totius Hispaniæ citerioris, discimus ex schedis Petri de Marca illustrissimi Paris. archiepisc. qui acta ex ecclesiæ Tarraconensis tabulario deprompserat.

IDEM

ANNO CHRISTI 1146.

IDEM CONCILIUM

Ex Baluzio Marcæ Hiſpanicæ lib. 4.

ANNO CHRISTI 1146.

ANno 1146. poſt menſem Junium celebratum eſt Concilium Tarraconæ in Eccleſia S. Theclæ a Bernardo ejuſdem urbis Metropolitano, cum ſuffraganeis ejuſdem Metropoleos Epiſcopis & Abbatibus, ac cæteris viris religioſis. In eo autem inter cætera inſtitutum eſt ſymbolum, quod diciter confratria, cujus ſe confratres ſtatuerunt Eugenius P. III. & S. Bernardus Abbas Clarevallenſis.

CONCILIUM HALLENSE

Sub Chonrado Salzburgenſe Archiepiſcopo in quo confirmatur fundatio Eccleſiæ Seccovienſis in favorem Canonicorum Ordinis S. Auguſtini an. 1146. habitum.

Chunradus Sanctæ Salzburgenſis eccleſiæ Archiepiſcopus &c.

elich dipl. iæ par. 2. 145.

QUia divina favente clementia; (recenſet fundationem Seccovienſem, ejuſque a ſede apoſtolica confirmationem): His ita tranſactis ad Synodum noſtram quæ celebrabatur in feſto B. Dionyſii apud Hallam properavit (*nempe Adelramus fundator*) ordinem ſuæ cauſæ omnibus palam recitavit. Huic concilio multæ eminentes perſonæ aderant Heinricus Ratiſpon. epiſc. Reginbertus Patavienſis epiſcopus, Otto Friſingenſis epiſcopus, Romanus Gurcenſis epiſcopus, & plures Præpoſiti & Abbates de Epiſcopatibus iſtis. Principes quoque, Otto Palatinus (nempe de Witlſpach) Engelbertus comes Halſenſis, cognatus ejus Rapato comes, Fridericus advoc. Ratiſponenſis, Hartwicus comes de Bogen. Clericorum quoque & monachorum, nec non nobilium laicorum magna copia: Igitur auctoritate Patris & Filii & Spiritus Sancti, necnon ſanctæ Synodi noſtræ, ſicut locum hunc ſuſcepimus ad regendum, & defenſandum, anathematizamus omnem perſonam iſti Eccleſiæ injuriam facientem &c. omniaque tradita, ſive adhuc conferenda banno noſtro concludimus & ſtabilimus, atque præſentem paginam ſigillo noſtro inſignimus &c. Actum Hallæ anno ab Incarnat. Dom. milleſ. centeſ. quadrageſ. ſexto: indictione nona V. Kal. Octobris anno II. Domini papæ Eugenii, quadrageſ. primo Dom. Chunr. Salzburg. Archiepiſcopi, octavo Chunradi regis.

ANNO CHRISTI 1147.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM,

ANNO CHRISTI 1147.

In Palatio Blachernarum, in cauſa Coſmæ Patriarchæ celebratum, anno Chriſti 1147. 4. *Februarii.*

hiſt. litt. zeculo ldenſi.

INterfuerunt huic Concilio Metropolitæ XXXI. præſens erat Manuel Comnenus Imp. aſſiſtebant Joannes Rogerius Cæſar ſummique Imperii Principes, Senatores, Judices Politici. Occaſio hæc erat. Comes Atticus haud ita pridem creatus Patriarcha Niphonem monachum hæreſis Bogolomilicæ anteſignanum, a tot licet Synodis damnatum, impenſe, & inſano plane affectu coluit, & adamavit, hominem in ſui conſortium admiſit, & decreta contra illum lata injuſtitiæ arguebat. Inſolentior his factus monachus quotidie dogmata ſecurius circumvolvebat, & Hebræorum, quem vocabat, Deum repudiabat. Monitus de his Coſmas, hominem nihilominus mordicus propugnavit, & in intimis habuit; quin & cum Imperatoris mandato ad carcerem duceretur, a ſatellitibus illum abducentibus avellere nitebatur, ſaltem una cum eo in carcerem duci poſcebat. Plebe igitur, hanc ob cauſam pene ad rabiem tumultuante, coacta eſt hæc Synodus, qua coram Imperatore & univerſa Synodo palam affirmavit ſe Niphonem non hæreticum, ſed orthodoxum exiſtimare. Unde mox communi ſuffragio tanquam eadem cum Niphone ſentiens condemnatur, & ſecundum edictorum tenorem dejicitur, & indignus Archieratica dignitate judicatur. Sinodale decretum Metropolitarum XXXII. Subſcriptionibus roboratum Græce, & Latine apud Allatium de conſenſu orient., & occident. l. 2. cap. 12. n. 3. tale eſt.

Σημείωμα τῆς καθαιρέσεως τοῦ γεγονότος παC ϱιάρχου Κωνσαντινουπόλεως Κοσμᾶ τοῦ Αττικοῦ, ὁμόφρονος ἀποδεχθέντος τῷ Βογομήλῳ Νίφωνι. ταῦτα παρεκληθέντι καὶ σωηθῶς πισωθέντα ἐπεδόθη, ἔτει ϛχνβ'. μηνὶ καὶ Ινδικτιῶνος τοῖς ϖροεγραμμένοις. Μηνὶ φεβρουαρίῳ κϛ'. ἡμέρα τετάρτη, Ινδικτιῶνος δεκάτης. Προκαθημένου ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Βλαχερνῶν τοῦ χαλίφου καὶ θεοσέπτου ἁγίου ἡμῶν βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος, κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ϖαρεισαμένων τοῦ ϖανευλυχεστάτου D Καίσαρος κυροῦ Ιωάννου τοῦ ϖανυϖερσεβεστάτου κυροῦ Στεφάνου τοῦ Κοντοστεφάνου, τοῦ σεβαστοῦ ὑϖερτίμου κυροῦ Κωνσαντίνου τοῦ Αγγέλου, τῶν ἐξαδέλφων τοῦ χαριτίσου, καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, τοῦ κυροῦ Αλεξίου

SEntentia depoſitionis Patriarchæ conſtantinopolitani, Coſmæ Attici, qui una cum Bogomillo Niphone ſentire compertus eſt extracta, &, ut moris eſt, corroborata, editaque anno VIMDCLII. menſe, & Indictione Sententiæ præfixis menſis Februarii XXVI. die IV. (*ideſt feria*) indict. X. præſidente in palatio Blachernarum potentiſſimo & a Deo coronato, Sancto noſtro Rege, & Imperatore domino Manuele Comneno; aſſiſtentibus fortunatiſſimo Cæſare domino Joanne Rogerio, Panyperſebeſtato Stephano Contoſtephano, Sebaſtoypertato domino Conſtantino Angelo, patruelibus potentiſſimi, & S. noſtri Imperatoris. Domino Alexio filio Porphyrogenetæ, & Cæſariſſæ dominæ Annæ, domino

ANNO CHRISTI 1147.

no Alexio & domino Andronico, & filiis Porphirogenetæ, dominæ Matiæ & germanæ sororis ejusdem, Pansebasto Sebasto, & magno Drungario, domino Constantino Comneno; Pensebasto Sebasto Diceodota, & Præfecto, domino Joanne Paronita, magno & illustrissimo quęstore, & belli Judice, domino Basilio peculio, Judice Belli Joanne Alopa, & aliis non paucis senatoribus, & civilibus judicibus, simul assistentibus, & Ecclesiasticis Præsidibus. Si homini laqueus est validus, propria labia, & proprii oris sermonibus singuli capiuntur qui in suggestu est, eoque Imperiali, assistente Senatu, assistente etiam divina ac Sacra Synodo, & alia innumera multitudine, de quibus ab aliis in judicium vocabatur, ea ipse per se deponens, & ita rem se habere docens, ut qui ea retulerunt, potentissimo & Sanctissimo, & Sancto nostro Imperatori narraverunt, quanam ratione propriis labiis, veluti inevitabili lege, non compedietur, jureque merito eorum sermonibus, quasi infragilibus compedibus, non adstringetur? Tale quid & Patriarchæ Reginæ hujus urbium Cosmæ hodie accidit. Namque, cum nonnulli Sanctissimi Antistites illi offensi, quod eum conspicerent hominem paucos ante annos Synodo coacta rejectum, tanquam alia sentientem, & a Catholica Ecclesia diversa suggerentem, edocentemque, ut sententiæ de eo in plena Synodo latæ tradunt; hunc, inquam, Scelestum & Monachum ementitum Niphonem, quem tam celebrata Sacra Synodus ita condemnavit, ut nulli accessus ad ipsum concederetur, & a communione omnium, etiam Verbulo, & salutatione, arceretur, supervacaneum enim erit dicere de convictu illius, & oratione, aliisque quibus mutuo consuescere solemus: propter hæc itaque offensi ut diximus, quod viderent Patriarcham, hunc hominem mordicus propugnantem, nec in colloquiis tantum, & cum ipso conviventibus, sed & innumeris aliis illi communicantem accesserunt ad potentem, & Sacrum nostrum Imperatorem & pro iis maximum in modum tristes, condolentes, piissimæ illius Majestati cuncta nunciarunt. Ut itaque is est vere inflammatus, & zelo ad pietatem succensus, non sustinens simile in Ecclesia offendiculum, Patriarcham ipsum, omnesque nos in urbe immorantes hodie coegit, & jam Patriarchæ res in medium afferri examinarique cœpta erat; testis veritatis Deus, cum omni animi dejectione, & summissis ad Deum precibus a Deo coronatus noster Imperator de eo questionem habens, sua artificiosa atque epistemonarchica sapientia Patriarcham interrogavit, qui sua edixit omnia, absque eo, quod illos redargueret. Ab ipso enim Imperat. interrogatus, qualem censeret Niphonem esse; impudenter nimis, & aperto capite, quod dicunt, Niphonem non hæreticum, sed orthodoxum, se existimare, affirmavit. Hac itaque ratione hoc secundo capite cooperto, & palam Patriarcham Synodicis decretis adversari supervacaneum rati, quod ipse quoque potentissimus, & Sanctus noster Imperat. qui una nobiscum sententiam

A τοῦ υἱοῦ τῆς πορφυρογεννήτου, καὶ Καισαρίσσης κυρίας Ἄννης. τοῦ κυρίου Ἀλεξίου καὶ τοῦ κυρίου Ἀνδρονίκου, καὶ τῶν υἱῶν τῆς πορφυρογεννήτου κυρίας Μαρίας, καὶ αὐταδέλφης αὐτῆς. τοῦ πανσεβεστάτου Σεβαστοῦ, καὶ μεγάλου Δρουγγαρίου κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Κομνηνοῦ. τοῦ πανσεβεστάτου Σεβαστοῦ δικαιοδότου, καὶ ἐπάρχου κυρίου Ἰωάννου τοῦ ταρωνιτοῦ, τοῦ μεγάλου ἐπιφανεστάτου Κοιέστορος καὶ κριτοῦ τοῦ Βήλου, κυρίου Βασιλείου τοῦ Πεκούλου, τοῦ κριτοῦ τοῦ Βήλου, Ἰωάννου τοῦ Ἀλωππᾶ, καὶ ἑτέρων οὐκ ὀλίγων τῆς συγκλήτου, καὶ τῶν πολιτικῶν δικαστῶν, συμπαρισταμένων αὐτοῖς καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων. Εἰ δὲ καὶ ἀνδρὶ παγὶς ἰσχυρὰ τὰ ἴδια χείλη, καὶ λόγοις B οἰκείου στόματος ἁλίσκεται ἕκαστος, ὁ ἐπὶ βήματος καὶ ταῦτα βασιλικοῦ, παρισταμένης μὲν τῆς συγκλήτου, συμπαρισταμένης δὲ καὶ τῆς ἱερᾶς καὶ θείας συνόδου, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρου πλήθους πολυαρίθμου, τὰ ἐφ' οἷς παρ' ἄλλων ᾐτιᾶτο, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ καταθέμενος, καὶ οὕτως ἔχειν τὸ ἀληθὲς συνομολογήσας, ὡς οἱ ἀπαγγείλαντες τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ τὰ κατ' αὐτὸν διηγήσαντο, πῶς οὐχὶ καὶ ἀφυτεύτως, τοῖς τε χείλεσι τοῖς οἰκείοις ἐμπεδοθήσεται, καὶ δικαίως τοῖς τούτων λόγοις, ὥς τισιν ἀῤῥήκτοις πέδαις περισφιγχθήσεται; τοιοῦτο δὴ καὶ περὶ τὸν πατριάρχην τῆς δε τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων Κοσμᾶν συμβέβηκε σήμερον. C τῶν τινες γὰρ ἱερωτάτων ἀρχιερέων οὐ μικρῶς ἐπὶ τούτῳ σκανδαλισθέντες ἐφ' οἷς ἑώρων αὐτὸν ἀνθρώπῳ πρὸ καιροῦ τινος συνοδικῶς ἀποβεβλημένῳ, ὡς ἑτερόφρονι, καὶ ἀλλοτρίῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὑφηγουμένῳ τε καὶ διδάσκοντι, καθὼς τὰ ἐπὶ τούτῳ προβάντα συνοδικῶς διέξεισι σημειώματα, τῷ καταράτῳ δὴ τούτῳ, καὶ ἀμονάχῳ λέγομεν Νίφωνι. ὃν καὶ ἐς τοσοῦτον ἡ τηνικαῦτα συναχθεῖσα ἱερὰ ἀπεκήρυξε σύνοδος, ὡς καὶ ἀπρόϊτον εἶναι, καὶ πᾶσιν ἁπαξαπλῶς ἀκοινώνητον μέχρι λόγου ψιλοῦ, καὶ προσρήσεως. περισσὸν γὰρ τὸ λέγειν περὶ συνεστιάσεώς τε αὐτοῦ καὶ εὐχῆς, καὶ τῶν ἄλλων, ἐφ' οἷς κοινωνεῖν ἀλλήλοις εἰώθαμεν. διὰ γοῦν D ταῦτα σκανδαλισθέντες ὡς εἴπαμεν, ὅτιπερ ἀπρίξ ἑώρων αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον ἀντιποιούμενον, καὶ οὐκ ἐν ὁμιλίαις μόνον, καὶ καθ' ἑαυτὸν συνελεύσεσιν, ἀλλὰ καὶ μυρίοις ἄλλοις συγκοινωνοῦντα αὐτῷ, προσῆλθόν τε τῷ κραταιῷ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ, καὶ ὡς οὐ μικρῶς ἐπὶ τοῖς γινομένοις δεινοπαθοῦντες τῇ πανευσεβεῖ αὐτοῦ βασιλείᾳ τὰ τοιαῦτα πάντα ἀνήγγειλαν. ὡς γοῦν οἷος οὗος διάπυρος τῷ ὄντι καὶ ζηλωτὴς πρὸς εὐσέβειαν, μὴ τοιοῦτον εἶναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅλως ἀνεχόμενος σκάνδαλον, αὐτόν τε τὸν πατριάρχην, καὶ τοὺς ἐνδημοῦντας πάντας ἡμᾶς συνεκαλέσατο σήμερον. καὶ ἤρξατο τάχα τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τὸ μέσον λαλεῖσθαί τε καὶ ἐξετάζεσθαι. ὁ E τῆς ἀληθείας θεὸς μεθ' ὅσης ἰδὼν, ὡς ἔοικε, συντριβῆς τε ψυχῆς, καὶ πρὸς αὐτὸν παρακλήσεως ὑ θεοστεφὴς ἡμῶν αὐτοκράτωρ τὴν τοῦ παρόντος ἐπεποίητο ζήτησιν, αὐτὸν τοῦτον τῇ ἐντέχνῳ τούτου καὶ ἐπιστημοναρχικῇ σοφίᾳ ἐρωτηθέντα, ἐκκαλύψαι τὰ κατ' αὐτὸν, καὶ χωρίς τινος πεποίηκεν ἐξελέγχοντος. ὡς γὰρ ἠρωτήθη παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, ὁποῖον ἄρα ἔχει τὸν Νίφωνα; ἀνερυθιάστως οὕτω καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, ὅπερ λέγεται, μὴ αἱρετικὸν ἔχειν τοῦτον ἀπεστομάτισεν, ἀλλ' ὀρθόδοξον. οὕτω γοῦν τοῦ κεφαλαίου δευτέρου τούτου ἐξελεγχθέντος, καὶ προφανῶς ἐναντίου τοῦ πατριάρχου τοῖς συνοδικῶς διεγνωσμένοις ἀποδειχθέντος· περιττὸν ἡμεῖς κρίναντες ἅμα καὶ αὐτῷ τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ, ὡς καὶ αὐτῷ συνδιαγνωμοῦντι ἡμῖν μετὰ καὶ αὐτῆς

τῆς τῆς συγκλήτε, τὸ περὶ αὐτῆ πολυπραγμονεῖν, ὅπως τε τὰ συνοδικὰ σημειώματα ἡγεῖται ὡς ἔδει, καὶ τῷ οἰκείῳ μόνῳ θελήματος ἀντέχεταί τε καὶ περιέχεται. καὶ ὅπως σήμερον εἰς κοινὸν ἁπάντων ἐπήκοον Λὼτ ἑαυτὸν ὄντα μόνον ἐν Σοδόμοις ὠνόμασε, πάντες ὁμῶ κατέγνωμεν καὶ αὐτῆ, ὡς ὁμοφρονοῦντος τῷ ἀποβλήτῳ καὶ βογομήλῳ Νίφωνι. καὶ κατ' αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ σημειώματα ἀπόβλητον καὶ ἀνάξιον εἶναι τοῦτον τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας ἀποφηνάμεθα. ταῦτα παρεκβληθέντα καὶ βεβαιωθέντα ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν κάτωθεν δηλεμβύων ἐπεδόθη, μηνὶ καὶ Ἰνδικτιῶνος τοῖς προγεγραμμένοις, ἔτει ϛχνβ'.

A ferebat, & ipſe Senatus ſenſerunt, de eo exactius inquirendum eſſe, & quomodo Synodalia edicta nihil faciat, ſed proprio tantum arbitrio adhereat, illique obſecundet, & quomodo hodie, omnibus audientibus, ſemetipſum ſolum Lot inter Sodomos nuncupavit, omnes ſimul eum condemnamus tanquam una ſentientem cum ejecto Bogomiloque Niphone, & ſecundum edictorum tenorem dejicimus, & indignum Archieratica dignitate, declaramus. Hæc extracta; & inferioribus inſcriptionibus corroborata, publicata ſunt menſe & ind. ſupraſcriptis anno VIMCLII.

ANNO CHRISTI 1147.

Αἱ ὑπογραφαί.

SUBSCRIPTIONES.

B

Κωνσταντῖνος ὁ ἐλάχιστος ἀρχιεπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Καισαρείας Καππαδοκίας ὑπέγραψα.

Constantinus humilis Archiepiſc. metropolis Cæſareæ Cappadociæ ſubſcripſi.

Ἰωάννης ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου, καὶ Ἔξαρχος πάσης Ἀσίας ὁρίσας ὑπέγραψα.

Joannes Archiep. Epheſi & Exarchus totius Aſiæ, determinans ſubſc.

Ὁ ἐλάχιστος μητροπολίτης Κυζίκου Θεόφιλος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Metropolita Cyzici Theophilus determinans ſſ.

Ὁ ἐλάχιστος μητροπολίτης Νικομηδείας Ἰωάννης ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Metropolita Nicomediæ Joannes determinans ſſ.

Ὁ Μητροπολίτης Χαλκηδῶνος Ἰωάννης ὁρίσας ὑπέγραψα.

Metropolita Chalcedonis Joan. determinans ſubſc.

Ὁ Μητροπολίτης Κλαυδιουπόλεως Γρηγόριος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Metropolita Claudiopolis Gregorius deter-C minans ſſ.

Ὁ ἐλάχιστος μητροπολίτης Λαοδικείας Βασίλειος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Metropolita Laodiceæ Baſilius determinans ſſ.

Ὁ ἐλάχιστος μητροπολίτης Μύρων Θεόδωρος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Metropolita Myrorum Theodorus determinans ſſ.

Ὁ Ἐλάχιστος μητροπολίτης Λαρίσσης Γεώργιος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Metropolita Lariſſæ Georgius determinans ſſ.

Ὁ ἐλάχιστος μητροπολίτης Ῥόδου Νικηφόρος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Metropolita Rodi Nicephorus determinans ſſ.

Ὁ Μητροπολίτης Κερασοῦντος Πέτρος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Metropolita Ceſaruntis Petrus determinans ſubſc.

Ὁ ἐλάχιστος μητροπολίτης Δρίστρας Λέων ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Metropolita Diſtre Leo determinans ſſ.

Κωνσταντῖνος ὁ ἐλάχιστος μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως ὁρίσας ὑπέγραψα. D

Conſtantinus humilis Metropolita Chriſtianupoleos determinans ſſ.

Ὁ ἐλάχιστος ἀρχιεπίσκοπος Βυζίης ὁρίσας ὑπέγρ.

Humilis Archiepiſcopus Byziæ determinans ſubſc.

Λέων ὁ ἐλάχιστος ἀρχιεπίσκοπος Παρίου ὁρίσας ὑπέγραψα.

Leo humilis Archiepiſc. Parii determinans ſubſc.

Ὁ ἐλάχιστος ἀρχιεπίσκοπος Καραβίζης Γρηγόριος ὁ Γαμαλᾶς ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Archiep. Carabizæ, Gregorius Gamalas determmans ſſ.

Ὁ ἐλάχιστος ἀρχιεπίσκοπος Γοθθίας Κωνσταντῖνος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Archiep. Gotthiæ Conſtantinus determinans ſſ.

Ὁ ἐλάχιστος μητροπολίτης Ἡρακλείας Πέτρος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Humilis Metropolita Heracleæ Petrus determinans ſſ.

Ἰωάννης παραχωρήσει Θεοῦ μητροπολίτης τῶν Σαρ-E δῶν ὁρίσας ὑπέγραψα.

Joannes permiſſione divina Metropolita Sardorum determinans ſſ.

Ὁ Μητροπολίτης Νικαίας Λέων ὁρίσας. ὑπέγρ.

Metropolita Niceæ Leo determinans ſubſc

Βασίλειος ὁ ἐλάχιστος μητροπολίτης Τυάνων Καππαδοκίας ὁρίσας ὑπέγραψα.

Baſilius humilis Metropolita Tyanorum Capadociæ determinans ſſ.

Ὁ Καισαρείας τῆς νέας Νικηφόρος ὁρίσας ὑπέγραψα τὸν δὲ τὸν τόμον.

Cæſareæ novæ Nicephorus determinans ſubſcr. hunc Tomum.

Ὁ Ἐλάχιστος μητροπολίτης Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας Μιχαὴλ ὁρίσας ὑπέγρ.

Humilis Metropolita Antiochiæ Piſidiæ Michael determinans ſſ.

Ὁ ἐλάχιστος ἐπίσκοπος τῆς τῶν Νικοπολιτῶν ἐκκλησίας Νικόλαος ὁρίσας ὑπέγρ.

Humilis Epiſc. Eccleſiæ Nicopolitarum Nicolaus determinans ſſ.

Ὁ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Τραϊανουπόλεως ἐλάχιστος μητροπολίτης Νικηφόρος ὁρίσας ὑπέγρ.

Sanctæ Trajanopolis Metropoleos Nicephorus determinans ſſ.

ANNO CHRISTI 1147.

Sanctiſſimæ Metropoleos Amaſtridis Conſtantinus determinans ſſ.

Humilis metropolita Apameæ Georgius determinans ſſ.

Humilis Metropolita Methymnæ Georgius determinans ſſ.

Humilis Metropolita Meſſanæ Joan. determinans ſſ.

Humilis Archiepiſ. Arcadiupoleos Nicolaus determinans ſſ.

Georgius Humilis Archiepiſcopus Cii determinans ſubſcripſi.

Humilis Archiep. Cherſonis Theophanes determinans ſſ.

Ὁ ἐυτελὴς μητροπολίτης Ἀμάσειδ Κωνσαντῖν ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐυτελὴς μητροπολίτης Ἀπαμείας Γεώργι ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐυτελὴς μητροπολίτης Μηθύμνης Γεώργιος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐυτελὴς μητροπολίτης Μεσίνης Ιωάννης ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐυτελὴς ἀρχιεπίσκοπ Ἀρκαδιυπόλεως Νικόλα ὁρίσας ὑπέγραψα.

Γεώργι Ἐυτελὴς ἀρχιεπίσκοπ Κίυ ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐυτελὴς ἀρχιεπίσκοπ Χηρσῶν Θεοφάνης ὁρίσας ὑπέγραψα.

ANNO CHRISTI 1147.

Pluribus hæc proſequitur Joan. Cinnamus Hiſtor. l. 2. aliam tamen Coſmæ depoſitionis cauſam, non hæreſim, comminiſcitur Nicetas Choniata l. 2. De tempore hujus Concilii non ſtatim mihimet ſatisfacio. Poſſit illud decretum ſinodicum an. Mundi ϛχνϐ VIMDCLII. id eſt anno Chriſti 1144. *indict.* X. Ubi ann. Mundi, & Indictio haud bene conveniunt. Indictio enim X. incidit in an. Mundi VIMDCLV. Chriſti 1147. Cum vero anno 1144. Coſmas nondum fuerit Patriarcha, mendum potius in numerum annorum Mundi irrepſiſſe ſuſpicor.

CONVENTUS STAMPENSIS

In quo poſtrema Jeroſolymitanæ profectionis capta conſilia, Dominica Septuageſimæ anno MCXLVII.

*Idem, qui laudatus, Odo de Diogilo: Rex, inquit, Ludovic. omnes ad circumdederunt * me* Stampas vocat, ut pariter eligerent, quod pariter tolerarent. Qui ſicut fuerunt in veniendo alactes, ſic utinam eſſent in electione prudentes.

* *hoc eſt* dominica ſeptuag

Congregata enim loco & termino epiſcoporum & nobilium multitudine, tam glorioſa quam magna, prædictus etiam abbas, & prædicandus præſentiam ſuam obtulit, & rumorem attulit, & utroque lætabundam reddidit concionem. Nam de Alemania veniebat regemque, & regni proceres militiæ crucis Chriſti adjunxerat. In his duxerunt lætam diem, & quod ſuperfuit, in craſtinum diſtulerunt. Venit dies magis læta quam proſpera. Interfuere congregatis, qui Græcos dicerent, ſicut lectione & experientia noverant, fraudulentos, Rex autem, & ſui, qui merito nullarum gentium vires timebant, fraudes utinam timuiſſent. Sed quia non eſt conſilium nec prudentia contra Deum, elegerunt viam per Græciam morituri. Sic ſecunda dies terminata, non ſecunda. Tunc viri nobiles, Regis Rogerii nuncii, confuſi abeunt, dolentium habitu domini ſui ſatis expreſſe monſtrantes affectum, de dolis prædicentes nobis, quod poſtea ſumus experti. *Et paulo poſt*: Poſtremo revolvit diem tertiam gratia Trinitatis: & congregati, gratia Spiritus Sancti invocata, quam pridie utinam ſimiliter invocaſſent, deinde a Sancto abbate ſermone habito ſpirituali, de regni cuſtodia proſequuntur. Rex autem more ſuo ſub timore Dei reprimens poteſtatem, prælatis Eccleſiæ & regni optimatibus eligendi indidit libertatem. Eunt igitur ad conſilium, & poſt aliquantulam moram, cum quod erat melius elegiſſent, Sanctus abbas præcedens revertentes, ſic ait: Te, pater Sugeri, & Nivernenſem Comitem monſtrans. Quod valde placuit omnibus, ſi ſoli comitti placuiſſet. Sed ſe ille Cartolæ devoverat, quod cito poſt effectui mancipavit: & nec regis, nec omnium diutinis precibus potuit revocari. Imponitur tandem tibi ſoli onus amborum: Inter hæc indicitur dies in Pentecoſten profecturis, & in optatis undecunque Mettis, glorioſo & humili principi congregatis. *Narrat deinde adveniſſe Eugeniam Papam III. Paſcha in Eccleſia S. Dionyſii celebraſſe, regi vexillum, peram, & benedictionem dediſſe. Addit lib. 11. ſocios in regni cura Sugerio datos eſſe, Remenſem Arch. & Radulfum Veromanduorum comitem.*

CONCILIUM PARISIENSE

Contra Gilibertum Porretanum Pictaven. Epiſc. anno Domini MCXLVII. tempore Eugenii papæ III.

Cauſam & acta concilii, perſonam, moras & dogmata Porretani deſcribens Otto Friſingenſis lib. 1. de geſtis Friderici primi cap. 50. & nonnullis ſequentibus iſta refert quæ ſequuntur. Igitur ut ad id a quo digreſſa fuit, redeat oratio, prætaxati archidiaconi, adſcito ſibi tantæ auctoritatis, & æſtimationis viro abbate Bernardo, epiſcopum Gilibertum * via damnare attentabant, ſed nec eadem cauſa, nec ſimilis erat materia. Iſte enim ab adoleſcentia magnorum virorum diſciplinæ ſe ſubjiciens, magiſque illorum ponderi, quam ſuo credens ingenio, qualis primo fuit Hi-

* Abae intell

ANNO CHRISTI 1147.

Hilarius Pictav. post Bernardus Carnot. ad ultimum Anselmus & Radulfus Laudunenses germani fratres, non levem ab eis, sed gravem doctrinam hauserat, manu non subito ferulæ subducta, a scientia haud censura morum vitæque gravitate discordante: non jocis vel ludicris, sed seriis rebus mentem applicarat. Hinc erat, ut tam gestu, quam voce pondus servans, sicut in factis, sic in dictis se ostenderet difficilem, ut nunquam puerilibus, vix autem eruditis, & exercitatis, quæ ab eo dicebantur, paterent animis. Is itaque primo Autisiodorum, post Parisius vocatus est. Erant inter cætera quæ illi objiciebantur de divina Majestate quatuor capitula.

Quod videlicet assereret divinam essentiam non esse Deum.

Quod proprietates personarum non essent ipsæ personæ.

Quod Theologicæ personæ in nulla prædicarentur propositione.

Quod divina natura non esset incarnata, & præter hæc alia minora, id est.

Quod meritum humanum attenuando, nullum mereri diceret præter Christum.

Quod ecclesiæ Sacramenta evacuando, diceret nullum baptizari nisi salvandum, & cætera in hunc modum.

Itaque præsidente cum cardinalibus episcopis, aliisque viris venerabilibus & eruditis in jamdicta civitate Parisiis, Summo Pontifice Eugenio prædictus episcop. Gilibertus consistorio præsentatur, de his capitulis responsurus. Producuntur contra eum duo magistri, Adam de parvo Ponte, vir subtilis & parisiensis ecclesiæ canonicus recenter factus. Hugo de Campo florido, cancellarius regis: asserentibus eis, & quasi sub Sacramento pollicentibus, se aliqua ex his de ore proprio ejus audisse, non sine multorum qui aderant admiratione, viros magnos, & in ratione differendi exercitatos, pro argumento juramentum afferre.

Ibidem dum hinc inde multa sibi objicerentur, pluriumque impulsationibus ad responsionem de re tam ineffabili cogeretur, inter cetera dixisse traditur: Audacter confiteor Patrem, alio esse Patrem, alio Deum, nec tamen esse hoc & hoc. Cujus dicti obscuritatem, tamquam verborum profanam novitatem, tam impatienter magister Josselinus Suessionensium episcopus excepit, ut, juxta proverbium, medium vitando incurreret ripam. Nondum enim auctoritatem illam Augustini legerat, vel fortassis lectam non intellexerat, qua de eodem Altissimo loqui gestiens secreto, inter cætera dicit: „ Sic aliud est Deo esse, a„ liud subsistere; sicut aliud Deo esse, aliud Pa„ trem esse, vel Dominum esse. Quod enim „ est, ad se dicitur: Pater autem ad Filium, „ & Dominus ad servientem creaturam. Ait ergo prædictus episcopus: Quid est quod dicis, esse Deum nihil est? Erat quippe quorumdam in logica sententia, cum quis diceret, Socratem esse, nihil dicere. Quos præfatus episcopus sectans, talem dicti usum haud præmeditate ad theologiam verterat. Quo verbo omnium pene auditorum ab illo in se retorsit spicula. Post hoc sedato clamore, cum a circumstantibus rogaretur episcopus Gilibertus, ut quare in theologia personas intantum distingueret, aperire vellet, breviter respondit: Quia omnis persona est per se una. Et ita, non sine magno multorum qui aderant stupore, conventus ea die solvitur.

Alia rursus die in causam ductus, pulsatusque de novitate dictionis, eo quod in prosa de sancta Trinitate tres personas tria singularia vocaverit, N. Rotomagensis archiepiscopus causam aggravavit, dicens: Deum potius debere dici unum singulare, quam tria singularia: non tamen sine multorum scandalo, cum Hilarius in libro de synodis dicat: „ Sicut duos deos dice„ re profanum est, ita singularem & solitarium „ dicere, sacrilegium est. Et idem in eodem: „ Nihil solitarium ex Divinis sacramentis ad sus„ picionem audientium, & ad occasionem blas„ phemantium proferamus.

ANNO CHRISTI 1149. * Hugo.

Episcopus vero Pictavensis, in præfatis dictis suis se habuisse simplicem sensum testabatur, affirmans per singularia non theologicas personas, sed ipsarum excellentiam intellexisse, secundum quod antonomastice Paulum solemus vocare apostolum, vel gloriosam Dei genitricem, Virginem singularem: eo quod nec est, nec fuit, nec erit talis virgo, quæ videlicet simul sit mater & virgo. Ea rationis proportione trium personarum excellentiam se consideravisse, cum tria singularia diceret, asserebat: cum nec sit, nec fuerit, nec futurus sit talis Pater, qui scilicet sit Pater & Deus: atque in eumdem modum talis Filius, talis Spiritus sanctus.

Post hæc cap. 4. *subjungit*: Dum ita per aliquot dies, jam sæpe dictus episcopus coram summo pontifice de fide sua in civitate Parisiis discuteretur: sentiens papa, utpote vir cautus & religiosus, causæ difficultatem, protelandam eam usque ad universale concilium adjudicavit. Erat enim in proxima medianæ quadragesimæ dominica apud illius Galliæ metropolim Remis generale indictum concilium.

Quis fuerit Gilibertus, quo loco, quibusque parentibus ortus, enarrat cap. 46. *his verbis*: Fuit illis in diebus in Aquitania Galliæ civitate Pictavis episcopus Gilibertus nomine. Hic ex eadem civitate oriundus, ab adolescentia usque ad ultimam senectutem in diversis Galliæ locis philosophiæ studium colens, re & nomine magistri officium administrarat, noviterque ante hos dies ad culmen pontificale in præfata civitate sublimatus fuerat: consuetus ex ingenii subtilis magnitudine, ac rationum acumine, multa præter communem hominum morem dicere. Is igitur, cum quadam vice conventum de sua diœcesi clericorum magnum celebrans, sermoni, quem forte gratia exhortandi habebat, quædam de fide sanctæ Trinitatis interseret: a duobus archidiaconis suis Arnaldo & Calone, tanquam contra catholicæ normam ecclesiæ doctrinam instituens, ad summi pontificis Romanæque sedis examen, interposita appellatione, vocatur. Sic utrique viam carpunt, Romanoque pontifici Eugenio ab Urbe in Gallias pendenti, Senis civitate Tusciæ occurrunt. Quibus Romanus antistes auditis, causaque viæ cognita, breviter respondit, se Gallias introire, ibique de hoc verbo, eo quod propter litteratorum virorum copiam ibidem manentium opportuniorem examinandi facultatem haberet, plenius velle cognoscere. Archidiaconi in Gallias redeunt, ac consulto Bernardo supra memorato abbate, eum in commodum causæ suæ adversis episcopum inclinant.

Hæc Otto, qui plus æquo Giliberto favit, & S. Bernardo nonnihil derogavit, iterum revocavit, & censuræ ecclesiæ (teste Radevico lib. 2. *cap.* 11.) *moriturus subjecit. Verba Radevici ista sunt:* Hunc codicem, *historiarum*, manibus suis offerre præcepit, eumque litteris & religiosis viris tradidit, ut si quid pro sententia magistri Giliberti (ut patet in prioribus) dixisse visus esset, quod quempiam

piam posset offendere, ad ipsorum arbitrium corrigeretur: seque catholicæ fidei assertorem, juxta sanctæ Romanæ immo & universalis ecclesiæ regulam, professus est.

ANNO CHRISTI 1147.

SYNODUS IN GERMANIA

Pro reformatione Monachorum ann. 1147. habita.

Synodus in Germania circa hæc tempora habita est sub Conrado archiepisc. Salzburgensi. Meminit hujus subjecta epistola ab Ottone episc. Frisingensi Eugenio III. summo Pontifici scripta, quam ex cod. Tesernseensi profert P. Meichelbeck Hist. Frising. tom. I. pag. 331.

* Eugenio. * Otto

*Venerabili patri & Domino * E. summo pontifici * O. Dei gratia Frisingensis servus cum debita subjectionis reverentia devotum servitium & orationem.*

IN synodo provinciali motum est verbum coram Archiepiscopo & suffraganeis ejus, quod in regalibus Abbatiis modernæ constitutiones & consuetudines clausträlium non servarentur. Nos ergo cum ad nostri Episcopii ejusmodi abbates sicut alii fratres (sic) ad suo sermonem, super his quæstionem dirigeremus cum viris religiosis ad monasterium N. abbatis & mutationes aliquas juxta eorum consuetudinem quæ hic reprehendebatur exegimus. Qui responderunt se nullatenus posse antiqua statuta illius cœnobii vel infringere vel mutare sine magna conturbatione vel potius destructione loci pro eo, quod & Advocatus praviter ferret & de familia, qui ministeriales dicuntur, se usque ad mortem reniti clamarent. Nobis vero cum verbum motum nec leviter esse dimittendum videretur, Abbati vero pluribus ex causis grave vel impossibile esset ad faciendum, vestram appellavimus audientiam. Placuit itaque nobis, Pater & Domine, causam hanc ad vos translatam, qui & prudentiam habeatis, & auctoritatem finem imponere. Attamen hoc vestræ significavimus prudentiæ, personam abbatis nec tunc in Synodo, nec postea de aliquo pulsatam esse, quippe quem longo jam tempore fratresque suos, alias audivimus bonum habere honestatis testimonium.

ANNO CHRISTI 1148.

CONCILIUM PALENTINUM,

Seu potius Comitia ab Alphonso VII. celebrata apud Palentiam æra 1186. ideſt anno Christi 1148.

Ex Card. Aguirre tom. 3. Conc. Hisp. p. 354.

ANno 1148. Concilium Palentiæ, seu potius Comitia, ab Alphonso VII. cum Episcopis & proceribus regni celebrata. Imprimis convocati fuerunt sacri Præsules ad legendum edictum Eugenii III. Papæ, præcipientis ut se conferrent ad celebrandum Rhemis in Gallia Concilium generale, & examinandum ibidem quatuor theses exoticas Gilberti Porretani Episcopi. Illarum exemplar misit Eugenius ad Regem Alphonsum, ut examinarentur ab Episcopis Hispaniæ, prolato de iis judicio, ut vel per seipsos, vel interventu gravium & doctorum hominum, illud Rhemis aperirent. Porro aliquos ex iis missos fuisse ad eam synodum, constat ex epistola IV. Eugenii ad ipsum Regem, in qua ei gratias proprerea refert. Deinde plura alia ad bonum regni spectantia decreta fuerunt in eo Concilio Palentino, cujus mentio habetur in privilegiis eodem anno 1148. & sequenti concessis Monasterio Carrezetensi apud Vierzum prope Villam-Francam: quæ allegat Sandovalius in Alphonso VI. fol. 196.

CONCILIUM REMENSE,

Remis in basilica sanctæ Mariæ ab Eugenio papa III. celebratum, media quadragesima, XI. Kal. April. ubi damnatæ assertiones Giliberti Porretani Pictaven. Ep. & alia quædam tractata.

Ex Autographo Incebi Sicm. S. Jesu.

ASSERTIONES GILIBERTI PORRETANI PICTAVIENSIS EPISCOPI.

QUod Divina natura, quæ Divinitas dicitur, Deus non sit, sed forma qua Deus est, quemadmodum humanitas homo non est, sed forma qua est homo.

Quod cum Pater & Filius & Spiritus sanctus unum esse dicuntur, non nisi una Divinitate esse intelligantur, nec converti possit, ut unus Deus, vel una substantia, vel unum aliquid, Pater & Filius & Spiritus sanctus esse dicatur.

Quod tres personæ tribus unitatibus sint tria, & distinctæ proprietatibus tribus, quæ non sunt ipsæ personæ, sed sunt tres æternæ, & ab invicem a Divina substantia in numero differentes.

Quod Divina natura non sit incarnata.

FIDEI SYMBOLUM CONTRA PRÆCEDENTES ERRORES GILIBERTI.

Anno Domini millesimo centesimo quadragesimo octavo symbolum istud sub Eugenio tertio papa in Remensi concilio firmatum est a patribus provinciarum.

„ Credimus & confitemur * simplicem natu- * Simpl. simplicis.
„ ram Divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu
„ catholico posse negari quin Divinitas sit Deus;
„ & Deus, Divinitas. Sicubi vero dicitur: Do-
„ mini sapientia sapientem, magnitudine ma-

„ gnum

„ gnum, Divinitate Deum esse, & alia hujus-
ANNO CHRISTI 1148. „ modi: credimus non nisi ea sapientia, quæ
„ est ipse Deus, sapientem esse; nonnisi ea ma-
„ gnitudine, quæ est ipse Deus, magnum esse:
„ non nisi ea æternitate, quæ est ipse Deus,
„ æternum esse; non nisi ea unitate unum, quæ
„ est ipse; non nisi ea Divinitate Deum, quæ
„ est ipse: id est, seipso sapientem, magnum,
„ æternum, unum Deum.

„ Cum de tribus personis loquimur, Patre &
„ Filio & Spiritu sancto, ipsas unum Deum,
„ unam Divinam substantiam esse fatemur. Et
„ e converso cum de uno Deo, una Divina sub-
„ stantia loquimur: ipsum unum Deum, unam
„ Divinam substantiam esse tres personas confi-
„ temur.

„ Credimus & confitemur solum Deum Pa-
„ trem Filium & Spiritum sanctum æternum es-
„ se, nec aliquas omnino res, sive relationes,
„ sive proprietates, sive singularitates vel unita-
„ tes dicantur, vel alia hujusmodi, adesse Deo,
„ quæ sint ab æterno, & non sint Deus.

„ Credimus & confitemur, ipsam Divinita-
„ tem, sive substantiam Divinam, sive naturam
„ Divinam dicas, incarnatam esse, sed in Filio.

Sirmondi ice.

TITULI CANONUM CONCILII REMENSIS.

1. *Ne quis ab episcopis suis excommunicatos recipere præsumat.*
2. *De vestitu & tonsura clericorum: item de clericis in hoc inobedientibus & episcopis negligentibus.*
3. *De Clericis uxoratis aut concubinariis.*
4. *Ut sanctimoniales assidue in claustro permaneant.*
5. *Ne laici ecclesiæ negotia disponere aut terminare præsumant.*
6. *De advocatis & subadvocatis exactoribus.*
7. *Ut ecclesiasticæ personæ, & quæcumque regulariter vivere proposuerunt, matrimonium non contrahant.*
8. *Ne laici decimas possideant.*
9. *Ne in archidiaconum vel decanum aliquis, nisi diaconus vel presbyter ordinetur.*
10. *Ut unaquæque ecclesia proprium habeat sacerdotem, & ne quis possit eum ab ejus regimine repellere.*
11. *Ut ecclesiasticæ & regulares, sed & seculares personæ in via, in agro, & eorum animalia, omni tempore sint securæ.*
12. *Ne milites ex condicto ad nundinas vel ferias conveniant.*
13. *Ne quis in clericum vel monachum violenter manus mittat.*
14. *Ut ad ecclesias vel cœmeteria confugientes, sint securi.*
15. *De incendiariis.*
16. *Ne pro chrismate & sacro oleo pretium exigatur.*
17. *Ut ordinationes ab hæreticis & schismaticis factæ, irritæ habeantur.*
18. *Ne quis hæresiarchas & sequaces manuteneat.*

irmondi raphoe- ratione.

CANONES.

I. *Ne quis ab episcopis suis excommunicatos recipere præsumat.*

Qui ab episcopis suis anathematis sententia condemnantur, quoniam a communione ecclesiastica removentur, diabolicæ dignoscuntur subjici potestati. Non enim est homo qui ligat, sed Christus, qui hanc ministris suis exhibuit potestatem. Ideoque a suis episcopis excommunicatos ab aliis recipi, modis omnibus prohibemus. Episcopus autem, qui sententiam promulgaverit, eam vicinis episcopis enunciet. Qui vero excommunicato, donec ab eo qui eum excommunicaverat, vel auctoritate sedis apostolicæ, absolvatur, scienter communicare præsumpserit: eadem excommunicationis sententia ipsum teneri censemus. ANNO CHRISTI 1148.

II. *De vestitu & tonsura clericorum: item de clericis in hoc inobedientibus & episcopis negligentibus.*

Præcipimus etiam, quod tam episcopi, quam clerici, neque in superfluitate, seu inhonesta varietate colorum, aut scissura vestium, neque in tonsura, intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum, sed potius ita in suis actibus ea condemnent, ut amorem innocentiæ conversatione demonstrent, sicut dignitas exigit ordinis clericalis. Quod si moniti ab episcopis suis infra XL. * dies non obtemperaverint, ecclesiasticis beneficiis eorumdem pontificum auctoritate priventur. Episcopi vero si præfixam pœnam irrogare neglexerint: quia inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores: tamdiu ab episcopali officio abstineant, donec pœnam a nobis constitutam clericis sibi subjectis imponant; nec etiam, nisi præcedente congrua satisfactione, relaxent. 21. q. 9. c. ult. * *Prave scriptum erat, undecim.*

III. *De clericis uxoratis aut concubinariis.*

Præterea quod a patribus nostris propensiori cura novimus constitutum, nos quoque præcipimus observari: ut qui in ordine subdiaconatus, aut supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant.

IV. *Ut sanctimoniales assidue in claustro permaneant.*

Ad majorem autem domus Dei decorem adjicientes statuimus, ut sanctimoniales & mulieres, quæ canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta beatorum Benedicti & Augustini rationem, vitam suam in melius corrigant & emendent: superfluitatem & inhonestatem vestium recidant: & in claustro sint assidue permanentes: choro, refectorio, & dormitorio sint contentę, & relictis præbendis, & aliis propriis, earum 18. q. 2. c. 25.

ne-

ANNO CHRISTI 1148.

neceſſitatibus de communi provideant. A Quod ſi uſque ad proximum apoſtolorum feſtum non adimpleverint, extunc in earum eccleſiis, donec hoc noſtrum mandatum adimpleverint, Divina prohibemus officia celebrari: & ſi qua ipſarum mortua fuerit, Chriſtianorum careat ſepultura. Prohibemus etiam, ne in earumdem collegiis aliqua quæ irregulariter victura fuerit, recipiatur.

V. *Ne laici eccleſiæ negotia diſponere aut terminare præſumant.*

Cap. Decernimus de judiciis. Decernimus etiam, ut laici eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant: & epiſcopi, abbates, archidiaconi, & alii eccleſiarum prælati de negotiis eccleſiaſticis, vel de aliis quæ ſpiritalia eſſe noſcuntur, aliquorum laicorum judicio non diſponant: nec propter eorum prohibitionem, eccleſiaſticam dimittant juſtitiam exercere.

VI. *De advocatis & ſubadvocatis exactoribus.*

Auctoritate quoque apoſtolica prohibemus, ut nullus advocatus, præter jus & beneficium antiquitus conſtitutum, ſibi aliquid accipere vel uſurpare præſumat. Subadvocatos vero & exactores eorum modis omnibus ab eccleſiarum infeſtationibus removeri præcipimus. Quod ſi quis contra hanc ſententiam a nobis promulgatam de cætero attentare præſumpſerit, Chriſtianorum careat ſepultura.

VII. *Ut eccleſiaſticæ perſonæ, & quæcumque regulariter vivere propoſuerunt, matrimonium non contrahant.*

27. q. 1. c. 40. Quia vero continentia, & Deo placens munditia, in eccleſiaſticis perſonis & ſanctis ordinibus dilatanda eſt, ſanctorum patrum, & prædeceſſoris noſtri papæ Innocentii veſtigiis inhærentes ſtatuimus, quatenus epiſcopi, presbyteri, ſubdiaconi, regulares canonici, monachi atque converſi profeſſi, qui ſacrum tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur. Hujuſmodi namque copulationem, quam contra eccleſiaſticam rationem conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus. Qui etiam ab invicem ſeparati, pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant. Idipſum quoque de ſanctimonialibus, ſi, quod abſit, nubere tentaverint, obſervari præcipimus.

VIII. *Ne laici decimas poſſideant.*

ANNO CHRISTI 1148.

Divinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & ſanctorum patrum decreta ſanxerunt, uti decimas eccleſiarum, quas in uſus pietatis conceſſas canonum demonſtrat auctoritas, laici non debeant poſſidere. Nos quoque, ne id fiat, modis omnibus prohibemus: quia ſive ab epiſcopis, ſive a regibus, vel quibuslibet perſonis acceperint, niſi eccleſiæ reddiderint, ſacrilegii crimen committunt, & B periculum æternæ damnationi incurrunt.

IX. *Ne in archidiaconum vel decanum aliquis, niſi diaconus vel presbyter ordinetur.*

Illud etiam duximus annectendum, ut Dist. 7 c nullus in archidiaconum, niſi diaconus vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero, decani, vel præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, ſuſcepto honore priventur. Prohibemus etiam, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines C conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.

X. *Ut unaquæque eccleſia proprium habeat ſacerdotem, & ne quis poſſit eum ab ejus regimine repellere.*

Præcipimus etiam, ne presbyteris con- 8. q. 1. c. & alt. ductitiis eccleſiæ committantur: & unaquæque eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat ſacerdotem: nec ab ejus regimine, alicujus, niſi epiſcopi, in cujus parochia fuerit, vel archidiaconi, canonico judicio depellatur. Cui de bonis eccleſiæ tantum beneficii præbeatur, unde convenienter valeat ſuſtentari.

XI. *Ut eccleſiaſticæ & regulares, ſed & ſæculares perſonæ in via, in agro, & eorum animalia, omni tempore ſint ſecuræ.*

Præcipimus quoque, ut presbyteri, c. 2 de treg. & pace clerici, monachi, converſi, peregrini, mercatores, ruſtici, euntes & redeuntes, & in agricultura exiſtentes, & animalia E cum quibus arant, & oves, omni tempore ſint ſecuræ. Si quis autem hoc noſtrum ſtatutum violare præſumpſerit: epiſcopus in cujus parochia fuerit, omni trepiditate ſepoſita, canonicam de ipſo juſtitiam faciat.

XII. *Ne milites ex condicto ad nundinas vel ferias conveniant.*

Temerariam quoque militum audaciam, De torneis cap. 1. qui ad deteſtabiles nundinas vel ferias

ex

ex condicto solent ad ostensionem suarum virium convenire, unde mortes corporum & animarum sæpius provenerunt, omnino fieri interdicimus. Quod si quis ibidem cæsus vel mortuus fuerit, pœnitentia ei & viaticum non negetur: ecclesiastica tamen careat sepultura. ANNO CHRISTI 1148.

XIII. *Ne quis in clericum vel monachum violenter manus mittat.*

q. 4. c. 39. Nihilo minus, præsentis scripti serie, statuta prædecessoris nostri felicis memoriæ papæ Innocentii confirmantes, decernimus, ut si quis suadente diabolo tanti sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum, vel monachum violentas manus mittat, anathemati subjaceat; & nullus episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat.

XIV. *Ut ad ecclesias vel cœmeteria confugientes sint securi.*

Hac etiam consona sanctorum patrum definitione sancimus, ut in eos qui ad ecclesiam, vel cœmeterium confugerint, nullus manus mittere audeat. Quod qui fecerit, anathema sit.

XV. *De incendiariis.*

q. 8. c. 31. Innovamus etiam, ut si quis malo studio, sive pro odio, sive pro vindicta, ignem apposuerit, vel apponi fecerit, aut appositoribus consilium vel auxilium scienter tribuerit, excommunicetur. Et si mortuus fuerit incendiarius, Christianorum careat sepultura. Nec absolvatur, nisi prius damno, cui intulit, secundum facultatem suam resarcito, juret se ulterius ignem non appositurum. Pœnitentia ei detur, ut in Hierosolymis aut in Hispania in servitio Dei per annum permaneat. Si quis vero archiepiscopus, vel episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat: & per annum ab officio pontificali abstineat. Sane regibus & principibus facultatem faciendæ justitiæ non negamus.

XVI. *Ne pro chrismate & sacro oleo pretium exigatur.*

canon & ens in u- conflati ent. Præcipimus etiam, ut pro chrismatis, & olei sacri, & sepulturæ acceptione nullum pretium exigatur.

XVII. *Ut ordinationes ab hæreticis & schismaticis factæ irritæ habeantur.*

Illud etiam, quod a prædecessore nostro papa Innocentio statutum est, innovantes, ordinationes factas a filio Petri Leonis, & aliis schismaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas esse censemus. ANNO CHRISTI 1148.

XVIII. *Ne quis hæresiarchas & sequaces manutencat.*

Quia etiam apostolica sedes quod rectum est consuevit attenta consideratione defendere, & quod devium invenitur esse devitare: præsentis decreti auctoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæresiarchas & eorum sequaces, qui in partibus Guasconiæ, aut Provinciæ, vel alibi commorantur, manuteneat vel defendat: nec aliquis eis in terra sua receptaculum præbeat. Si quis autem vel eos de cætero retinere, vel ad alias partes proficiscentes, eorum errori consentiens, recipere forte præsumpserit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, & in terris eorum, donec condigne satisfaciant, Divina celebrari officia interdicimus.

EJUSDEM CONCILII CANONUM

Ex Martene Thes. Anecd. To. IV. p. 141.

Collectio altera auctior.

Ex duobus MSS. uno S. Michaelis in Periculo Maris, altero S. Germani a Pratis.

I.

SAnctorum Patrum vestigiis inhærentes, novis morbis nova remedia procuramus. Statuimus igitur si quis possessiones ecclesiasticas invaserit, diripuerit, vel depopulatus fuerit, vel quoquo modo distraxerit, anathema sit.

II.

Clericus qui alienis ecclesiis dominorum vel parentum suorum violentia, * vel quoquo modo vetante Episcopo ejusdem loci, redditus acceperit; pariter ipsi & fautores sui tamdiu anathemati subjaceant, donec ecclesias & omnia quæ inde perceperint * integre spoliatis restituant. Sacerdotes vero, qui interim per ipsos in eisdem ecclesiis ministraverint memorata pœna feriantur, & insuper degradentur.

* *al.* vel quælibet aviditate episcopi ejusdem loci.

* *al.* in integrum.

III.

Prohibemus & modis omnibus interdicimus exactiones, & indebitas castellorum operationes fieri. Si quis pro clericorum redemptione sciens aliquid perceperit, vel obsides eorum tenuerit, vel ipsos, anathema sit.

IV.

Interdicimus etiam ne sacerdotes, diaconi, subdiaconi, actores, vel præpositi laicorum existant: quod si præsumserint, anathematis gladio percellantur, & deinceps a beneficio ecclesiastico cadant.

V.

Si quis clerico, vel aliis ecclesiasticis personis manum injecerit, vel in carcerem, vel in vincula miserit, anathema sit, nec absolutionem mereatur, nisi mortis articulo * interveniente, priusquam a domino Papa absolvatur. Locus vero in quo Clericus vel ecclesiastica persona attem-

* *al* instante.

ANNO CHRISTI 1148.

tempta fuerit, & omnia caſtella, & jura civitatis * & villæ, quæ capientis vel retinentis fuerint, a divino officio ceſſent, & cum lugente lugeant.

* al. & vicinæ

VI.

Clerici qui excommunicatorum conſiliis vel negotiis communicant, vel in domibus, vel in familia eorum converſantur, quantumlibet nobiles fuerint, tam ordinis ſui, quam eccleſiaſticorum beneficiorum periculo ſubjaceant, niſi a ſummo Pontifice veniam mereantur.

VII.

Prohibemus nihilominus ne divinum officium celebretur, ſed nec campana pulſetur in urbe, vel in caſtro, vel in curte ubi aliquis excommunicatus præſens fuerit.

VIII.

Qui ſciens communicaverit cum excommunicato, tanquam ex nomine excommunicatus habeatur. Si vero rex communicaverit & quicumque ſecum venerit, præſente excommunicato, nec divinum officium celebretur, nec campana pulſetur. Quod ſi capellani curiæ vel ſacerdotes loci celebrare præſumpſerint, illico ab Epiſcopo ejuſdem loci * excommunicati, & ab ordine cadentes, eccleſiaſticis beneficiis careant.

* al. excommunicentur.

IX.

Qui vero ob rapinam vel eccleſiaſticarum rerum invaſionem excommunicatus ad ſatisfactionem venerit, nec damnum reſarcire poterit, antequam abſolvi mereatur, ſacramento aſtringatur, ſe annuatim, ſicut ei injunctum fuerit, ſoluturum donec totum perſolverit.

X.

Prohibemus omnes presbyteros ne capellaniam potentium ſuſcipiant, vel in curiis eorum amminiſtrent, niſi per manus epiſcopi ejuſdem diœceſis ad hoc ingrediantur, ſacramento adſtricti, quod epiſcopalibus mandatis atque præceptis per omnia obediant, & excommunicatos a * Domino non admittant: qui vero contra fecerit, pariter ordine & eccleſiaſticis beneficiis careat.

* f. a domino Papa, ut can. ſeq. H.

XI.

Decrevimus ut ſacerdotes, qui divina officia inhibiti nihilominus celebraverint, & ob id anathemate vincti ſunt, degradentur, & bonis eccleſiaſticis priventur, niſi a domino Papa veniam conſequantur. Qui vero eamdem ſententiam nondum paſſi ſunt; niſi intra quadraginta dies reſipuerint, eadem pœna plectentur.

XII.

Si quis epiſcoporum, vel ſacerdotum aliquem vinculo excommunicationis innodaverit: & ille metu mortis vel imminentis periculi, vel animo fraudandi; * ſatisfactionem intra certum terminum promiſerit: & ob hoc abſolutionem meruerit: niſi intra terminum promiſſum ſolvat quod promiſit, morte præventus, maneat inſepultus. Si vero ſine termino hoc ipſum promiſerit, & intra tres menſes non ſolverit, ſimili pœna tenebitur.

* al. ſatisfacere in certum terminum.

XIII.

Præcipimus, ut quoties aliquis epiſcoporum confratri & coepiſcopo denunciaverit, ſe canonicam juſtitiam in poſſeſſionem vel in perſonam alicujus exercuiſſe: poſtulans ut ille coepiſcopus eamdem juſtitiam denunciet: aut ille illico ſine dilatione obtemperet, aut ordinis ſui periculum incurrat.

XIV.

Interdicimus Sacerdotibus Capellanis, ne divinum officium in munitionibus & turribus celebrare præſumant, poſtquam in aliqua eccleſia ejuſdem loci prohibitum fuerit. Quod ſi præſumpſerint, ab ordine, & eccleſiaſticis beneficiis * priventur.

ANNO CHRIST 1148.

* al. cada

XV.

Prohibemus, ne ſacrum chriſma vel oleum contemtoribus vel excommunicatis detur. Tradatur autem cum hac obſervatione archidiaconis, ut epiſcopi de ipſis ſecuri ſint, & archidiaconi de presbyteris, quod ipſi prælatorum mandatis * & eccleſiaſticis præceptis parituri ſint.

* Deeſt & eccleſiaſtici præcepti codice S. chatlis.

XVI.

Statuimus etiam ut excommunicatorum corpora inſepulta maneant. Qui vero in cimiterio, vel in ligno, vel in lapide, vel extra, vel infra, vel in domibus Clericorum poſuerit, a ſacerdote illius loci excommunicetur, nec niſi ab epiſcopo illius provinciæ ſolvatur, unius anni pœnitentia corrigendus. Si vero corpora nominatim excommunicatorum in cimiteriis ſepulta fuerint, inde extrahantur: quod univerſi epiſcopi provideant, ut hæc maxime effectui mancipentur, ne alia pro aliis aſportentur.

XVII.

Qui ab epiſcopis anathematis ſententia &c. *ut in editis, demtis quinto, nono,* 12. & 13. *canonibus, qui in his noſtris codicibus deſiderantur; in fine vero codicis Michaelini additur iſte.* Officium Simoniacorum & in fornicatione jacentium ſcienter nullo modo recipiatis, & in quantum poteritis a ſacris miniſteriis prohibeatis.

ACTA CONCILII

EX VARIIS AUCTORIBUS COLLECTA

A SEVERINO BINIO.

In Biniana editione notæ vocantur.

QUis fuerit ille hæreticus, quo tempore, loco ac modo condemnatus a concilio, Otto Friſingenſis in Friderico lib. 1. *cap.* 54. *deſcribit his verbis:* Erat in proxima medianæ quadrageſimæ Dominica apud illius Galliæ metropolim Remis generale indictum concilium: tam ex eo quod præ-D taxatus papa perſecutionem populi ſui declinando in Galliis morabatur; quam ob hoc quod quidam pene laicus, hæretici honorem in vaccis populorum affectans, examini eccleſiæ reſervandus in vinculis tenebatur. Iſte in angulis Galliæ, id eſt, circa Brittaniam & Guaſconiam, eo quod remotis ibi a corde Franciæ populis, ſimplicitas, vel potius (ut ita dixerim) ſtulticitas, cui facile error obrepere ſolet, abundat: verbum prædicationis aſſumpſerat. Eumque, tamquam Dei filium, ſe nominans, multam poſt ſe rudis populi traxit multitudinem, dicens quod ipſe eſſet per quem omnis oratio concluditur, cum dicimus. Per eundem, &c.

Idem cap. 55. Igitur volvente tempore, cum E eadem mediana quadrageſima advenirent, dumque a Turcis populi diſperſi Jeruſalem tendentes per altum navigaremus æquor: in baſilica Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ, Remis, præſidente ſummo pontifice Eugenio, ſedit concilium. Productus fuit ibi, ut fingere liceat, cum ſcripturis ſuis prædictus Eon vir ruſticanus, & illiteratus, nec hæretici nomine dignus: ac pro contumaci fatuitate, vel fatua contumacia ſua puniendus, Sugerio abbati ſancti Dionyſii, qui regni negotia ob abſentiam regis in occidentali Francia, juxta illius cœnobii prærogativam, adminiſtrabat, commiſſus, ab eoque arctæ cuſtodiæ man-

mancipatus, vitam in brevi finivit. Venerunt ad prædictum concilium cum bulla aurea nuncii junioris Romanorum regis Henrici, tam de sublimatione sua ad imperium Romano pontifici significantes, quam de tribus fratribus Poloniæ, qui ejecto quarto & seniore ducatum intra se diviserant, ac de episcopis illius provinciæ, qui super hoc patri ipsorum juramentum præstiterant, querimoniam facientes. Famæ quoque malum, omnibus motabilibus velocius, juxta illud:

Fama malum, quo non aliud velocius ullum,
Mobilitate viget, viresque acquirit eunda.

immensitatem soli ex naturæ suæ celeritate transvolans, de expeditionis nostræ eventu certa promens indicia, in auribus, oreve omnium ibi versabatur.

Robertus in appendice ad Sigebertum asserit anno quadragesimo octavo post millesimum & centesimum contigisse a papa Eugenio Remis XI. *Kalendas Aprilis concilium celebrari*: In quo, *inquit*, hæreticus quidam de Britannia adductus damnatur, qui se prophetam, vel magnum quemlibet, & nomine suo alludens (Eon enim dicebatur) eum qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem, se esse dicebat, & de suis quosdam quidem angelos, alios autem apostolos faciebat, & propriis angelorum seu apostolorum nominibus appellabat: quo plane signo & ipsum ex Manichæorum officina prodiisse, possumus intelligere ex iis quæ dicta sunt suo loco de Manichæis. Qui in concilio damnatus, sub custodia Remensis archiepiscopi non multo post defunctus, vita pariter caruit & memoria. *Hæc Robertus.*

Autor hujus sæculi Willielmus Neubrigensis res ab eodem perditissima homine gestas ad Remense concilium perductas sic refert: Circa idem tempus Eugenius papa Romanus ad sedis apostolicæ regimen ex vitæ regularis districtione assumptus, ecclesiasticæ studio disciplinæ in Gallias veniens, generale concilium instituit Remis. In quo dum sederet cum omni frequentia episcoporum, atque nobilium, oblatus est ei quidam vir pestifer, qui spiritu plenus diabolico, præstigiali astutia tam multos seduxerat, ut fretus sequentium numero, per diversa loca formidabilis oberraret, ecclesiis maxime monasteriisque infestus. Diu itaque multum debacchatus, tandem a Remensi archiepiscopo captus est, sapientia vincente malitiam, & sancto concilio exhibitus. Eudo is dicebatur, natione Brito, agnomen habens de Stella, homo illiteratus & idiota, ludificatione dæmonum ita dementatus, ut cum sermone Gallico, Eon diceretur, ad suam personam pertinere crederet quod in ecclesiasticis exorcismis dicitur, scilicet, *Per eum qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem.* Ita plane fatuus, ut Eon, & eum, nesciret distinguere, sed supra modum stupenda cæcitate crederet se esse dominatorem & judicem vivorum & mortuorum: eratque per diabolicas præstigias tam potens ad capiendas simplicium animas, ut tamquam ex muscis aranearum opere irretitis, seductam sibi multitudinem aggregaret, quæ tota illum tamquam dominum dominorum individue sequeretur. Et interdum quidem mira velocitate per diversas provincias ferebatur, interdum vero morabatur cum suis omnibus in locis desertis & inviis, moxque instigante diabolo erumpebat improvisus, ecclesiarum maxime ac monasteriorum infestator.

Accedebant ad eum plerumque noti ejus & propinqui (erat enim non infimi generis) sive ut eum familiari ausu corriperent, sive ut quomodo se circa eum res haberet cautius explorarent. Videbatur autem esse circa eum ingens gloria, apparatus, fastusque regius; & qui cum eo erant, solicitudinis, laborisque expertes, preciose indui, splendide epulari, & in summa lætitia agere videbantur: in tantum ut plerique, qui ad corripiendum eum venerant, conspectu ejus non vera sed phantastica gloria corrumperentur. Fiebant enim, sed phantastice, per dæmones, a quibus scilicet misera illa multitudo, non veris & solidis, sed aeriis potius cibis in locis desertis alebatur. Nam sicut postmodum per quosdam audivimus, qui in ejus fuerant comitatu, eoque sublato, tamquam agentes pœnitentiam, per orbem vagabantur, in promptu ejus erant, quotiescumque volebat, panes, carnes, pisces, & quique cibi lautiores.

Verum quod iidem cibi non solidi, sed aerii fuerint, subministrantibus invisibiliter spiritibus aeris hujus, ad capiendas magis quam pascendas animas, huic elucet: quod quantamcumque ex cibis illis repletionem modico ructu exinanitam tanta mox sequebatur esuries, ut eosdem cibos illico repetere cogerentur. Quicumque forte ad eos accedens, ex cibis eorum vel modicum gustasset, ex participatione mensæ dæmoniorum mente mutata, spurcissimæ multitudini continuo adhærebat. Et quicumque ab eis aliquid in qualibet specie accepisset, periculi expers non erat.

Denique fertur quemdam militem propinquum illius pestiferi accessisse ad eum, & simpliciter monuisse, ut abjurata nefanda secta illa per communionem Christianæ gratiæ proprio generi redderetur. Ille hominem astute suspendens, ostendit ei in multiplici specie phantasticarum opum amplitudinem, ut blandiente visarum rerum illecebra caperetur. Propinquus, inquit, noster es, sume de nostro quod & quantum vis. Verum homo prudens, cum verba correptionis in ventum fudisset, exivit ut abiret. Armiger vero ejus conspectum miræ pulchritudinis accipitrem in propriam perniciem concupivit. Quo petito & accepto, dominum suum jam abeuntem cum lætitia sequebatur. Cui ille: Abjice cito quod portas, non enim est avis, ut videtur, sed dæmon sic transformatus: cujus verbi veritas post modicum claruit. Cum enim insipiens nollet audire monentem, primo conquestus quod accipiter ille unguibus sibi pugnum fortius stringeret: mox ab eodem per manum in aerem sublevatus, deinceps non comparuit.

Sane cum pestifer ille ita debaccharetur, ut dictum est sæpius: a principibus ad vestigandum & persequendum eum exercitus frustra mittebatur: quæsitus enim non inveniebatur. Tandem vero fraudatus ope dæmonum, cum non amplius per illum debacchari sinerentur: non enim nisi a superioribus potestatibus justo Dei judicio relaxantur: levi negotio a Remensi archiepiscopo comprehensus est, & populus quidem stolidus, qui eum sequebatur, dilapsus est. Porro discipuli, qui ei arctius adhærebant, ejusque cooperatores extiterant, eum ipso capti sunt.

Cum ergo staret in conspectu concilii, interrogatus a summo pontifice quisnam esset, respondit: Ego sum ille qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. Habebat autem in manu sua baculum inusitatæ formæ, in superiori scilicet bifurcum. Interrogatus quid sibi vellet baculus ille: Res, inquit, grandis mysterii est. Quamdiu enim, sicut nunc videtis, duobus cælum capitibus suspicit: duas or-

ANNO CHRISTI 1148.

bis partes Deus poſſidet, tertiam mihi partem cedens. Porro ſi eadem duo ſuperiora capita baculа ſubmittam uſque ad terram, & inferiorem ejus partem, quæ ſimplex eſt, erigam, ut cælum ſuſpiciat: duabus mundi partibus mihi retentis, tertiam tantummodo partem Deo relinquam. Ad hæc riſit univerſa ſynodus, deriſitque hominem tam profunde datum in reprobum ſenſum. Juſſus autem ex decreto concilii, nec peſtis iterum ſerperet, diligenter cuſtodiri, tempore exiguo ſupervixit.

Diſcipuli vero ejus, quos magnis inſignierat nominibus, alium ſcilicet vocans Sapientiam, alium Judicium, & in hunc modum cæteros: cum ſanam doctrinam nulla ratione reciperent, potius obſtinatiſſime de falſis gloriarentur vocabulis; intantum, ut ille qui Judicium dicebatur, ſuis detentoribus ultricem infelici fiducia comminaretur ſententiam: curiæ prius, & poſtea ignibus traditi, ardere potius, quam ad vitam corrigi maluerunt. Audivi a quodam venerabili viro, qui interfuit dum hæc agerentur, quod audierit illum, qui Judicium dicebatur, cum ad ſupplicium duceretur, crebro dicentem: Terra findere: tamquam ad oris ejus imperium terra aperienda eſſet, & devoratura ſicut Dathan & Abiron hoſtes ejus. Tanta vis ſemel infixi cordibus erroris fuit. *Hactenus Neubrigenſis.*

Inter alia autem, perlatas ad ſynodum regum cauſas eſſe ſic idem narrat: Venerunt ad prædictum concilium cum bulla aurea nuncii junioris Romanorum regis Henrici, tam de ſublimatione ſua ad imperium Romano pontifici ſignificantes, quam de tribus fratribus ducatus Poloniæ, qui ejecto quarto & ſeniore ducatum intra ſe diviſerant, ac de epiſcopis illius provinciæ, qui ſuper hoc patri ipſorum juramentum præſtiterant, querimoniam facientes. *Sed quid de his in concilio fuerit definitum, dicere prætermittit.*

Addenda hæc videntur ex Anſelmo Gemblacenſi: In hac ſynodo addictus eſt ſupra dictus hæreticus Eunus, & præſentatus papæ a quodam catholico Britanniæ epiſcopo. Hic igitur in audientia omnium de ſua perverſa hæreſi diſcuſſus & convictus, vitam quidem & membra, epiſcopo qui eum adduxerat expoſtulante, retinuit: ſed tamen præcepto papæ in cuſtodia relegatus, & ibi poſt non multum temporis mortuus eſt. In hac ſynodo, archiepiſcopi, epiſcopi, & abbates, uſque ad mille centum reſediſſe dicuntur.

Illos autem epiſcopos ne ſola ex Gallia eo profectos arbitrare. Nam & Hiſpanos interfuiſſe intelligimus ex ejuſdem Pontificis epiſtolis ad Alfonſum Hiſpaniæ regem, & Bernardum Tarraconenſem, ſuperius deſcriptis.

Pergit Bonius.

*Inſuper autem ſtatuti in eadem ſynodo complures canones ſpectantes ad diſciplinam eccleſiaſticam in uſum priſtinum revocandam. Sanctus Bernardus, qui ex illis aliquot recitat in libris de conſideratione ad Eugenium, quarto anno a tempore iſto conqueritur apud ipſum pontificem, non ſervari quæ in proximo præcedenti Remenſi concilio can. 2. & 9. ſtatuta fuiſſent. Hi Canones numero ſunt decem: & ſeptem * Suntque priùs conſtituti, quam de cauſa Guiliberti quidquam ageretur. Accepti ſunt ex duobus exemplaribus, uno Vaticano, altero Gallicano codice manuſcripto: quorum hoc miſſum eſt Romam ad Gregorium XIII. a Jacobo Amioto epiſcopo Autiſiodorenſi. Varietates lectionum poſitæ ſunt in margine. Poſt Canones ſancitos actum eſt de erroribus Giliberti, prout ſequitur.*

* ſunt 18 num decimus ſextus dividendus in duos, ut ex Vernerii MS. didicimus.

Quæ vero in cauſa Giliberti Porretani poſt hæc geſta fuerint, idem Otto Friſingenſis cap. 56. ſequente, his verbis deſcribit: Itaque finita ſynodo, ſalutiferiſque ad innovationem ſeu confirmationem antiquorum ibidem promulgatis decretorum capitulis, prudentiores & viciniores ad cauſam epiſcopi Giliberti terminandam reſervantur. Decurſa medianæ quadrageſimæ hebdomada, ſacroque dominicæ paſſionis tempore inchoante, epiſcopus Pictavinus, manente adhuc ſummo pontifice Remis, rurſus ad judicium trahitur: in cubiculo, ubi urbis epiſcopus cum ſenioribus ſedit, vocatur: & ab eo quid de fide ſanctæ Trinitatis ſentiat, ſubtiliter interrogatur. Ille orthodoxorum patrum, quas non in ſchedulis, ſed in corpore librorum integras attulerat, legi faciens autoritates, eamdem ſe quam illi fidem tenere aſſerebat. Cumque hujuſcemodi ſermone, ſeu legendi prolixitate dies detineretur, tamquam tædio affectus Romanus inquit antiſtes: Multa, frater, dicis, multa, & ea fortaſſis quæ a nobis non intelliguntur, legi facis: ſed ſimpliciter a te cognoſcere velim, anne illam ſummam eſſentiam, qua tres perſonas profiteris unum Deum, credas eſſe Deum. Qui diutina collatione fatigatus minus præmeditate reſpondit: Non. Quod dictum mox ab ejus ore raptum notarius excepit, ſcribens in hunc modum: Epiſcopus Pictavenſis ſcripſit & dixit quod Divina eſſentia non eſt Deus. In commentario enim ſuper Boetium de Trinitate, ubi autor theologica a naturalibus prædicamenta diſcernens, inter cætera poſuit, *Subſtantia quæ Deus eſt*, iſte appoſuit, *Non quæ Deus eſt*, id eſt ut non ad ſubſiſtentem, ſed ad ſubſiſtentiam referatur. Sicque in hæc verba conventus ea die dimittitur. Epiſcopus totum quod ſuperfuit illius diei ſpatium, cum nocte ſequente, amicos ſuos ex cardinalibus, quos habuit non paucos, circuit. In craſtino ipſo denuo coram ſummo pontifice in cauſa poſito recitatur ſcriptum: cujus ut ab eo reddatur ratio expoſcitur. Ipſe ſe hoc non ſimpliciter conceſſiſſe aſſerebat. Dicebat enim hoc nomen, Deus, quandoque in deſignatione naturæ, quandoque in deſignatione perſonæ unius etiam poni. In deſignatione naturæ, ut cum dicitur, *Deus tuus unus eſt:* perſonæ, ut cum dicitur, *Pater eſt Deus, Filius eſt Deus:* perſonæ & unius tantum de tribus, ut ibi; *Aſcendit Deus in jubilatione*: quod de perſona Filii dictum eſſe nemo ambigit. Quare & ajebat ſe, Divinitatem eſſe Deum, in illo tantum ſenſu concedere, quo Deus ponitur pro natura. In eo vero abſolute concedere non audere, quo pro qualibet perſonarum hoc nomen, Deus, accommodatur: ne videlicet ſi indeterminate profiteretur Divinitatem eſſe Deum, id eſt, quamlibet perſonarum, cogeretur ſine determinatione concedere quidquid de qualibet perſonarum, & de eſſentia: ſicque in hanc incideret abſurditatem, ut ſicut perſonam Filii, ita Divinam eſſentiam indeterminate incarnatam, paſſam confiteretur. Ex qua abſurditate facile ſenſus hæreticus, juxta Sabellium emergeret, ut eadem res diceretur & generans, & genita, & eadem ſeipſam genuiſſe. Quod autem inter naturam & perſonam non mathematica abſtractione, ſed theologica conſideratione, quoquo modo divideret ratio, & ratione & autoritate probare nitebatur. Ratione, ne videlicet juxta Arium, ſicut perſonarum, ita & pluralitatem admitteret eſſentiarum: vel ſecundum Sabellium, ad eſſentiæ ſingularitatem, Chriſtianæ fidei religio pluralitatem reſtringeret perſonarum: hac Theodoreti contra Sabellium utens autoritate: Oportet ergo deſiderantem ſpirituales divitias, & volen-

tem

tem Christianorum dogmata vendicare, rerum non ignorare proprietatem: ne forte aliud pro aliis intelligens, circa dogmata peccet. Qui enim naturam & personam idem esse intelligit, aut in divisionem Arii incidit, aut in confusionem Sabellii. Et illa Hilarii: Discerne igitur, o hæretice, spiritum Christi ab spiritu Dei, & excitati a mortuis spiritum Christi, a spiritu Dei Christum a mortuis excitantis. Et quæro nunc, in Spiritu Dei utrum naturam aut rem naturæ significatam existimes? Non idem est enim natura, quod naturæ res est: sicuti non idem est homo & quod hominis est; nec idem ignis, & quod ipsius ignis est: & secundum hoc non idem est Deus, & quod Dei est. Item quod non natura, sed Filii personam carnem suscepisse credenda sit, hac autoritate Toletani concilii ostendit: Solum Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Et cum tota cooperata sit Trinitas formationem suscipit hominis, quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis, solus tamen accepit hominem in singularitate personæ, non unitate Divinæ naturæ: id est, id quod est proprium Filii, non quod commune Trinitati. Quam autoritatem cum determinare vellet Claravallensis abbas, aliqua verba quæ cardinalibus displicerent protulit. Episcopo Pictavino dicente: Et hoc scribatur. Ad quod ille respondit: Scribatur stylo ferreo, ungue admantino. Moxque ad publicum progressus, omnes quos poterat convocavit. Ibi cum archiepiscopis, virisque religiosis & eruditis, contra quatuor prædicta, quæ Pictavino episcopo imponebantur, capitula, fidem suam in hunc modum, ipse cum aliis, & alii cum ipso exposuerunt.

Credimus simpliciter naturam Divinitatis esse Deum: nec aliquo sensu catholico posse negari, quin Divinitas sit Deus, & Deus Divinitas. Si vero dicitur, sapientia sapientem, magnitudine magnum, æternitate æternum, unitate unum, divinitate Deum esse, & alia hujusmodi, credamus non nisi ea sapientia quæ est ipse Deus sapientem esse, non nisi ea magnitudine quæ est ipse Deus magnum esse, non nisi ea æternitate quæ est ipse Deus æternum esse, non nisi ea unitate quæ ipse est unum esse, non nisi ea Divinitate Deum quæ est ipse, id est, seipso sapientem, magnum, æternum, unum Deum.

Dum de tribus personis, Patre & Filio & Spiritu sancto loquimur, ipsas unum Deum, unam Divinam substantiam fatemur esse. Et e converso, cum de uno Deo, una Divina substantia loquimur, ipsum unum Deum, unam Divinam substantiam esse tres personas profitemur.

Credimus solum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, æternum esse, nec aliquas omnino res, sive relationes, sive proprietates, sive singularitates, vel unitates dicantur, & hujusmodi alia, adesse Deo, quæ sint ab æterno, & non sint Deus.

Credimus ipsam Divinitatem (sive substantiam Divinam, sive naturam Divinam dicas incarnatam, sed in Filio esse.)

Quod Gallicanæ ecclesiæ factum tam graviter sacer cardinalium senatus accepit, ut cum magna mentis indignatione curiam intraret, ac tamquam unum corpus effecti; una omnes voce pontifici suo dicerent: Scire debes, quod a nobis, per quos tanquam per cardines universalis ecclesiæ volvitur axis, ad regimen totius ecclesiæ promotus, a privato universalis pater effectus, jam deinceps te non tuum, sed nostrum potius esse oportere: nec privatas & modernas amicitias antiquis & communibus præponere, sed omnium utilitati consulere, Romanæque curiæ culmen ex officii tui necessitudine curare & observare debere. Sed quid fecit abbas tuus, & cum eo Gallicana ecclesia? Qua fronte, quo ausu cervicem contra Romanæ sedis primatum & apicem erexit: Hæc est enim sola quæ claudit & nemo aperit; aperit, & nemo claudit. Ipsa sola de fide catholica discutere habens, a nullo, etiam absens, in hoc singulari honore præjudicium pati potest. Sed ecce Galli isti, etiam faciem nostram contemnentes, super capitulis quæ his diebus nobis assidentibus agitata sunt, tamquam finituræ sententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconsultis fidem suam scribere præsumpserunt. Certe si in Oriente, utpote Alexandria vel Antiochia, coram omnibus patriarchis hujusmodi tractaretur negotium, nihil firma stabilitate solidum sine nostra diffiniri valeret autoritate: quinimo, juxta antiquorum patrum instituta vel exempla, Romano servaretur examini terminandum. Quomodo ergo isti in nostra præsentia usurpare audent, quod etiam remotioribus & majoribus nobis non licet? Volumus igitur huic tam temerariæ novitati celeriter assurgas, ipsorum contumaciam punire non differas. Quos Romanus pontifex blando mitigans eloquio, abbate ad se vocato, de hoc facto, qualitateve facti solerter inquirit. Cui ille humiliter, & cum reverentia respondit, se vel dominos episcopos nihil de præfatis capitulis diffinisse: sed quia ab episcopo Pictavino audierat, ut fides sua scriberetur, idcirco, quia solus nollet, illorum autoritate ac testimonio simpliciter se quod sentiret exposuisse. Hocque tam humili quam modesto ipsius responso prædicta cardinalium indignatio conquievit: ita tamen, ut præfatum scriptum, tanquam inconsulta curia prolatum, velut autoritatis pondere carens, pro symbolo in ecclesia, quod in conciliis contra hæreses congregatis fieri solet, non haberetur. Benedictus per omnia Deus, qui sic ecclesiæ suæ, sponsæ suæ, providit, ne vel summa membra a capite suo dissiderent, vel tantus religiosarum & discretarum personarum numerus Gallicanæ ecclesiæ, aliquod judicii pondus a sede Romana reportans, schismatis non parvi occasio esset.

Hæc pauca ex multis de illius concilii agenda dixisse sufficiat: hoc tamen appositio, quod de tribus capitulis propter præmissam tumultuationem nihil definiri potuit. Nec mirum: in quarto enim non multum ab aliis discordabat episcopus Gilibertus, cum illi profiterentur naturam incarnatam, sed in Filio: iste personam Filii incarnatam, non sine sua natura. De prædicatione personarum quid diffinirent, cum ejus usum quidem, quid scilicet proprie prædicari diceret, ab aliis magistris etiam in naturalibus alienum non haberent? De proprietatibus, an personæ essent, tam ob prædictam causam, quam ob theologicas rationes, quæ hinc inde habentur, suppressum est. De primo tantum Romanus pontifex diffinivit, ne aliqua ratio in theologia inter naturam & personam divideret: neve Deus Divina essentia diceretur ex sensu ablativi tantum, sed etiam nominativi. Unde adhuc a probatioribus ejusdem episcopi auditoribus tenetur, ne ratio ibi discernat in intelligendo, sed in dicendo. Episcopus vero præmissam summi pontificis sententiam reverenter excipiens, archidiaconibus suis in gratiam receptis, cum ordinis integritate, & honoris plenitudine, ad propriam diœcesim remeavit.

Utrum autem prædictus abbas Claravallensis

ANNO CHRISTI 1148.

in hoc negotio ex humanæ infirmitatis fragilitate, tamquam homo deceptus fuerit, vel episcopus tamquam vir litteratissimus, propositum astute celando ecclesiæ judicium evaserit, discutere vel judicare nostrum non est. Quod enim sancti & sapientes viri, corruptibili carne circumdati frequenter in talibus fallantur, & novis & antiquis probatur testimoniis. Nam ut de illo taceam, quod beatus Gregorius sancto David, in quem Spiritus Domini directus asseritur, ad patriam a qua a filio propulsus fuerat, revertenti, a servo Miphiboseth cum xeniis occurrenti surreptum inducit, exemplo: Christianis temporibus beatus Epiphanius Salaminæ Cypri episcopus, tam eximiæ, ut mortuum quoque suscitaret, sanctitatis, adversus Joannem Chrysostomum, cujus hodie in ecclesia viget memoria, tam acriter ab æmulis induci potuit, ut eum in propria civitate declinans, cummunicareque nolens, etiam populum sibi commissum, quantum in ipso fuit, contra illum concitaret. Quod in priori nostra ex Tripartita sumptum historia plenius dictum est. *Hæc Otto prædicto loco.*

Baronius n. 13.

De ejusdem Giliberti causa fuse Baronius hic ista; His absolutis, introducta est in concilium Giliberti episcopi Pictavensis causa, in qua idem Gilibertus expertus est sanctum Bernardum vehementissimum contradictorem. Qui cum adeo perstringeret illum, ut omnino convinceret ipsum hæreticum: Eugenius papa consulens tanti episcopi famæ, id seorsum post dimissum concilium faciendum duxit. Testatur hæc Gofridus in vita ipsius sancti Bernardi, cum ait: Igitur in concilio, quod in urbe Remorum papa venerabilis Eugenius celebravit, egit dominus adversus hunc Gilibertum, ecclesiæ sanctæ suo tempore singularis athleta Bernardus: primo quidem totum, quod ille verborum cavillationibus occultare nitebatur, eliciens: deinde vero tam suis ratiociniis, quam sanctorum testimoniis, biduana disputatione redarguens. Considerans sane, nonnullos ex his qui præsidebant, jam quidem animadvertentes blasphemiam in doctrina, adhuc tamen avertentes injuriam a persona, accensus est zelo, & domesticam sibi ecclesiam seorsum convocat Gallicanam. Communi denique consilio a patribus decem provinciarum, aliis autem episcopis & abbatibus plurimis, dictante viro Dei, novis dogmatibus opponitur symbolum novum. Cui etiam subscribuntur nomina singulorum, ut eorum videlicet omnium sicut irreprehensibilis fides, sic irreprehensibilis zelus cæteris innotescat. Ita demum apostolico judicio & autoritate universalis ecclesiæ error ille damnatur: episcopus Gilibertus an eidem damnationi consentiat interrogatur. Consentiens & publice refutans quæ prius scripserat & affirmaverat, indulgentiam ipse consequitur: maxime quod ab initio cautus fuisset ea lege eamdem ingredi disceptationem, ut promitteret sine ulla sese obstinatione pro ecclesiæ sanctæ arbitrio correcturum libere suam opinionem. *Hactenus Gofridus.*

Ex quibus plane illud inducitur, eundem Gilibertum, licet hæretica senserit, hæreticum non fuisse: cum pertinacia, quæ secundam sanctum Augustinum de civitate Dei, facit quemquam hæreticum, omnino caruerit, & hac de causa non fuerit pœna mulctatus privatione episcopatus, quo privandus omnino fuisset ex præscripto sacrarum legum, si convictus fuisset hæreticus, immo & hæresiarcha.

At quod symbolum novum, quod asserit nunc a sancto Bernardo fuisse conscriptum, atque ab episcopis subscriptum, quænam controversia ejus causa excitata fuerit, & tumultus obortus a sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus adversus Eugenium papam: ex Ottone Frisingensi, rem ipsam locupletius prosequente, supra dictum est. ANNO CHRISTI 1148. Baron.

Idem

Ad postremum hic reddenda est epistola Gaufredi monachi Cisterciensis, data ad cardinalem Albanensem, post plura annorum curricula rogantem eum, quem sciret interfuisse eidem Remensi concilio, ut cuncta quæ actitata essent ab Eugenio papa in causa ejusdem Giliberti, sive Gisleberti, Pictavensis episc. ad ipsum scriberet, quod & præstitit, ita scribens:

EPISTOLA GAUFREDI MONACHI ad episcopum Albanensem.

De rebus gestis in causa Giliberti Porretani

Amantissimo patri & domino A. Dei gratia Albanensi episcopo, domini papæ vicario, frater Gaufredus de Claravalle minimus, id quod est.

INjunxerat vestra paternitas venerabili fratri nostro, & vestro speciali filio Augustino, ut de mandato vestro mihi imponeret, vobis per epistolam diligenter notum facere, qualiter in Remensi concilio, quod dominus papa beatæ memoriæ Eugenius III. celebravit super quibusdam capitulis, in expositione Pictavensis episcopi magistri Gisleberti cognomento Porretani, deprehensis & reprehensis, tractatum: quid, & quemadmodum tandem fuerit judicatum. Unde vobis si tardius videor obedire, non miretur vestra serenitas: quoniam ante vigiliam festivitatis omnium sanctorum verbum aliquod parvum vel grande super hoc non audivi. Eadem die stylum & tabulas apprehendens, cœpi scribere, quid optarem vobis, si possem, celerius intimare.

Eodem igitur anno, quo prædictus pontifex Eugenius Romanæ ecclesiæ cathedram * sedens, non mediocrem primo statim auditu flagitiosis intulit metum, & honestis omnibus e regione fiduciam: magnus quidam vir & bonorum memoria dignus Arnaldus nomine, & cognomine. Qui non ridet, in ecclesia Pictavensi sub prædicto episcopo officium archidiaconale gerebat, non illius adeptus munere, sed ab ejus prædecessore promotus. Difficile siquidem talis arbor fructum ejusmodi protulisset. Accidit autem, ut ab eodem archidiacono, satis fideli pariter & diserto, super quibusdam capitulis fidei familiariter, ut credimus, ante commonitus, nec acquiescens, in ecclesia demum palam argueretur. Appellatum denique est ad Romanam ecclesiam, & coram prænominato papa eadem quæstio ventilata. Qui in Gallias descensurus, utramque partem sibi præcepit in solennitate paschali Parisiis præsentari. Adfuit beatissimus pater noster S. Bernardus cum eodem papa in eadem solennitate Parisiis, cui omne negotium Christi, ubicumque eum contigisset adesse, tamquam omnino proprium, nemine super hoc ambigente, protinus incumbebat. Facta est inquisitio, secundum prædictum codicem expositionis super Boetium ab eodem episcopo requisitum: ad manus se non habere respondit. Inventa est tamen apud scholares particula quædam, ubi inter cætera continebantur hæc verba: Si homo cui diversa conferre ut sit, præ abundanti unius formæ, utputa sapientiæ, dicitur ipsa, secundum illud, tu quantus quantus

* *f.* scu

Locus curtatus corrupt desunt de Gil to: nam quæ sec tur dict sunt de accusat

Textus mulcis pravatus

tus

„ tus nihil nisi sapientia es multo magis Deus, „ cui diversa non conferre * ut sit, dicitur esse sapientia sua, bonitas sua, & cætera. In hunc modum producta est in medium hæc scriptura: & disputabat sanctus Bernardus adversus episcopum, dicens grave verbum & enorme videri, quo dicebatur, diversa non conferre Deo ut sit, quasi conferat unum. Illam quoque similitudinem locutionis emphaticæ procul esse a Deo: nec sicut quilibet hominem, * sapientia sua dicitur; sed vere & substantive dicam esse sapientiam suam, essentiam suam, Divinitatem suam, & non quemadmodum Davus dictus est scelus. Negabat autem episcopus docuisse vel credidisse aliquando se, vel litteris commendasse, quod Divinitas non esset Deus, quod forma vel essentia esset in Deo, quæ non esset Deus. Et amplius aliquid faciens, discipulos suos, episcopum quemdam * Ebojensem generosum satis, Rotomagensem archiepiscopum post futurum, Rotoldum nomine, & magistrum Ivonem Carnotensem, testes produxit, quod illud dogma non tenuerit, nec crediderit, invitus quam, * ut satis tunc animadvertimus, sed suorum stimulatione compulsus. Propter verba tamen libelli sui quæ præmisimus, & quia aliud alii aserebant: injunxit ei summus pontifex, quatenus ante concilium, quod eodem anno in civitate Remorum celebrare proponebat, eumdem sibi libellum transmitteret studiose scrutandum, & paratus esset in eodem concilio ad objecta plenius respondere.

Accidit autem, ut expositionem illam sæpe dictus dominus Eugenius, ab episcopo sibi directam, venerabili cuidam abbati Præmonstratensi Godescalco de monte sancti Eligii, qui postmodum factus est Atrebatensis episcopus, traderet perscrutandam. Qui diligenter, ut pote vir disertus, notavit capitula, & ex libris sanctorum catholicorum patrum autoritates paucas manifeste contrarias scripsit in schedula: quas, ad idem concilium veniens, domino papæ cum libello Pictavensis episcopi præsentavit. Tulerat autem de medio Dominus anno ipso columnam grandem ecclesiæ domnum Albericum Ostiensem, cum omni reverentia memorandum: qui legatione functus in Aquitaniam, super vita pariter & doctrina illius * G. tanta didicerat: ut ipse sibi aliter quam oportuerat conscius, ab ejusdem Ostiensis episcopi ferventissimo zelo præ cæteris ejusdem temporis cardinalibus trepidaret. Nec defuere qui crederent, quod si advixisset idem vir, Pictavensis ille, quæ ausus est confiteri, præsente eo nullatenus præsumpsisset. Ventum est ad discussionem capitulorum, quæ prædictus abbas Godescalcus notaverat: sed quia ipse nimis erat elinguis, liber ille cum sanctorum testimoniis ei contrariis a domino papa * traditus patri nostro sancto Bernardo Clarævallensi. Aderant viri magni nec mediocriter litterati, Gaufredus de Oratorio, Burdigalensis ecclesiæ archiepiscopus, cujus in Pictavensi * episcopus suffraganeus erat; Milo Morinensis episcopus, religione & scientia satis insignis; Josfenus Suessionensis episcopus, tam sæculari quam litterali scientia præditus; Sugerius abbas sancti Dionysii, cui Francorum rex Ludovicus Hierosolymam proficiscens totius regni commiserat administrationem. Hi & alii plures, cum beato Bernardo, prædicta capitula ratonibus pariter & scripturæ sacræ testimoniis arguebant: nisi quod prædictus Gaufredus minus cæteris loquebatur, de industria parcens homini, & judicio se reservans; sicut humiliter est confessus, & pœnitentiam egit, audiens dominos cardinales, A quorum principales favisse reo, & evidenter etiam fovisse constabat, super auditis objectionibus esse promittere judicaturos. ANNO CHRISTI 1148.

Ingredientibus vero nobis consistorium prima die, cum magnorum voluminum corpora per clericos Pictavenses feciset afferri, & nos paucas autoritates ecclesiæ in sola schedula haberemus; occasione accepta calumniabantur fautores illius hominis, quod decurtata testimonia proferemus, cum ille codices integros exhiberet, ubi posset intelligi, quemadmodum verbis propositis præcedentia vel sequentia adhærerent. Prolatum tamen capitulum de ejus codice in hæc verba: Cum dicitur Deus, pertinet ad substantiam, non quæ est, sed qua est. Quod dum alii atque alii clamantes, autorem arguerent, & adversus eum adhuc tergiversantem non immerito causarentur: sanctus Bernardus ad episcopum ait: Quid necesse est circa hujusmodi verba diutius immorari? non aliunde procedit scandali hujus origo, nisi quod plures credere vos credunt, & docere, quod Divina essentia vel natura, Divinitas ejus, sapientia, bonitas, magnitudo, non est Deus, sed est forma, qua est Deus. Hoc si creditis, palam dicite, aut negate. Ausus est dicere: Forma Dei & Divinitas, qua Deus est, & ipse * non est Deus. Ecce, ait sanctus Bernardus, tenemus quod quærebamus: scribatur ista confessio. Præcepit summus Pontifex, & dominus Henricus Pisanus tunc Romanæ ecclesiæ subdiaconus, futurus postea Claravallensis monachus, & ex abbate sancti Anastasii sanctorum Nerei & Achillei presbyter cardinalis, ad ejus mandatum porrexit & attulit chartam, calamum, & incaustum. Cum autem scriberet ipsam confessionem: Et vos, ait episcopus ad abbatem, scribite, quod Divinitas est Deus. Nec concitatus ille respondit: Scribatur, inquiens, stylo ferreo in ungue adamantino, vel sculpatur in silice, quod Divina essentia, forma, natura, Deitas, bonitas, sapientia, virtus, potentia, magnitudo, vere est Deus. * *f.* seipsa

Disputatum est deinde super eodem capitulo, & eo usque processum est, ut diceret sanctus: quod si forma illa Deus non est, melior Deo est; cum ex ea Deus habeat esse, ipsa autem nec ab eo habeat quidquam. Quod potissimum credidi memorandum propter eam specialiter causam, quia disputatione completa, ecclesiæ Remensis armarium mox ingressus, plures exinde tuli codices, & in libro beati Augustini de Trinitate inter alia plura testimonia, eadem pene verba, quæ sanctus Bernardus objecerat, reperi in hunc „ modum: Deus magnus est non nisi ea ma- „ gnitudine, quæ est quod ipse: alioquin illa e- „ rit major magnitudo, quam Deus. Cæterum cum de primo capitulo prima die disputaretur, ego fui qui objeci eidem episcopo, audientibus universis, quod verba illa quæ modo profitebatur, eodem anno Parisiis coram domino papa, & majori parte majorum quæ aderant personarum, penitus abnegasset, & testes produxisset, quod talia nunquam crediderat, nunquam docuerat. At ille multum confidens, & amplius forsitan quam postea voluisset, quia negare non poterat se negasse: Quidquid tunc dixerim, modo, ait, hoc dico. Ego vero suspirans graviter, quod viderem coram tantis judicibus paulo minus impune tanta præsumi: Ergo sicut rex, inquam, vestrum dictum & dedictum habetis. Augustin. de Trinit.

Et factum est, ut disputantibus personis quæ aderant, super primo capitulo prædicto, occurreret secundum, profitente prædicto episcopo quod

nec

nec unus Deus, nec unum aliquid sit tres per- ANNO CHRISTI 1148. sonæ, licet tres personæ sint unus Deus, id est una Divinitate, & sint unum, id est uno. Et adversus hoc capitulum diutius est disputatum, postquam suggerente sancto Bernardo, & domino papa præcipiente, ipsum etiam cum priore litteris est commendatum, Cui evidens satis opposita est autoritas Athanasii in hæc verba: Supernarum virtutum carmina unum tria, & tria unum esse confirmant. Sequenti die codices tantos attulimus ad disputationem, ut obstupescerent, fautores episcopi, & a nobis audirent, quia ecce schedulas non habemus. Faciebat episcopus in libris beati Hilarii, & de corpore canonum in quorumdam Græcorum epistolis, verba minus intelligibilia, præsertim in tanta festinatione, & in tanta ac tali multitudine, lectitari: nec deerant qui pro eo se opponerent, licet parum intelligentes. Addita sunt eodem die capitula duo prioribus, & litteris pariter commendata: quod personales proprietates, & æternarum rerum multitudinem copiosam episcopus idem veraciter esse sine initio profiteretur: quarum tamen nulla Deus esset, nulla a Deo.

Quartum fuit capitulum, quod natura Divina naturam non suscepit humanam, sed persona Filii naturam nostram suscepit, contra illud beati Gregorii: Quia venit ad nos calceata Divinitas humanitate: & beati Augustini in libro primo de Trinitate: Ergo quia forma Dei accepit formam servi, utrumque Deus, & utrumque homo. Item ejusdem super evangelio Joannis in tractatu LXXV. Semetipsum exinanivit, & homo &c. quis nisi idem ipse Christus Jesus? sed hic jam sunt omnia, & Verbum in forma Dei, quæ accepit formam servi; & anima & caro in forma servi, quæ accepta est a forma Dei. Et Leo papa: Suscepit nos illa natura, quæ nec nostris sua, nec suis nostra consumeret. Ex inde propter quam * diutius disputatum est, sub eo tenore discessum est, ut dicerent domini cardinales: Quia ecce audivimus quæ proposita sunt, deinceps judicabimus qualiter debeant diffiniri. Quod verbum eatenus movit corda multorum, ut sequenti die apud S. Bernardum convenirent archiepiscopi decem, episcoporum quoque & abbatum, ac magistrorum plurima multitudo. Et quia judicium sibi soli videbantur reservasse, quos noverant fere omnes errantis potius quam erroris fautores: providere oportere, cum capitulis illis G. * episcopi, suæ & fidei symbolum mitti, ut scirent plenius unde judicarent. Scripserunt ergo capitula totidem, quam expressius potuere illius verbis, suam confessionem contrariam in omnibus & per omnia proponentes: quam de communi omnium convenientia non sine multa deliberatione dictatam judicaturis facerent exhiberi. Nec tamen verebantur, ne contrarium aliquid judicarent: sed credebant nonnullos eorum ad hoc tendere, ut sine aliqua definitione concilium solveretur: propter quod eidem scripturæ, quam novissimam vobis mittimus, subscripta sunt nomina singulorum qui aderant archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, & magistrorum, de consensu & convenientia universorum.

Et electæ sunt tres personæ, episcopi duo reverendissimi, Hugo Autissiodorensis, & Milo Morinensis, & Sugerius abbas sancti Dionysii, qui eamdem scripturam domino papæ & cardinalibus præsentarent, & dicerent eis: Pro vestra reverentia sustinuimus minus dignos acceptione sermones, donec tandem audivimus, quod de eis judicare velletis. Offerimus ergo & nos vobis nostram confessionem: ut non de parte, sed de partibus judicetis. Teneris confessionem hominis illius scriptam: convenit ut teneatis & nostram. Verumtamen ille vobis sub hoc tenore tradidit suam, ut paratus esset corrigere, si quid vobis aliud videretur: nos hujusmodi conditionem penitus excludentes, sic vobis nostram offerimus, ut noveritis quod in hoc sumus, in hoc perseverabimus, nihil penitus mutaturi. Quibus sine cunctatione dominus papa respondit, & universis qui miserant eos renuntiare præcepit: quod ab eadem confessione eorum in nullo prorsus Romana ecclesia dissentiret: & si stare visi fuerant aliqui pro persona, sed non stabant aliquatenus pro doctrina. Inde fuit quod in insigni palatio, cui nomen est Thau, ecclesia universa conveniens, & interrogatus episcopus Pictavensis capitulis singulis libere renuntiavit, hæc eadem verba locutus: Si vos aliter creditis, & ego; si aliter dicitis, & ego; si aliter scribitis, & ego. Ibidem dominus papa autoritate apostolica, de assensu totius ecclesiæ, quæ convenerat, capitula ipsa damnavit, districte præcipiens ne eumdem librum legere vel transcribere etiam sic reprobatum quis auderet, nisi prius eum Romana ecclesia correxisset. Cumque responderet episcopus: Ego corrigam ad arbitrium vestrum: Non vobis, ait, hæc correctio committetur.

Erant & alia, quæ in scholis suis dicebatur auditoribus suis frequenter idem episcopus tradidisse, licet nos dissimularemus. Pro multitudine tamen scholarium, qui testimonium perhibebant ab eo audivisse multoties, hæ coram omnibus scissæ & discerptæ fuerunt chartæ, quæ dicebantur ejus sententias continere. Quin igne petito ad comburendum eas, dixerunt quidam sufficere si scinderentur. Quænam fuerint illa capitula, nec tum scire curavi, nec adhuc scio. De cætero super capitulis aliis, de quibus mandatum vestræ dignationis accepi, diligenter considerans: in libro glossarum psalterii, quas idem Gilibertus Porretanus composuit super versum, *Adorate scabellum pedum ejus*, ita scriptum inveni: Caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit Christus. Hæc sine impietate adoratur a nobis, quia nemo carnem ejus spiritualiter manducat, nisi prius adoret. Hucusque verba sunt Augustini. Quibus continuo addidit Gilibertus declarationem, quod est additamentum eorum: Non illa dico adoratione, quæ latria est, quæ soli creatori debetur; sed illa, quæ dulia dignior est. Dulia enim adoratio est, quæ etiam creaturæ exhibetur: quæ duas habet species, unam quæ hominibus indifferenter, alteram quæ soli humanitati Christi exhibetur. In libro etiam glossarum ejus in epistola sancti Pauli super illum locum: *Propter quod Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen*, ita est commentatus: Quibusdam videtur hoc nomen datum homini, quod nulla ratione convenit: hoc enim donum * esse Filium Dei, hoc nomen esse Deum, quod non per solam appellationem, sed per naturam super omne nomen est, quod non post passionem suam, sed potius a Patre, a quo habet omnia, cum generatur, accepit. Hoc ergo non homini datum, nisi forte quis dicat, per adoptionem omne datum: sed adoptivo Deo non flectitur omne genu, nec est in gloria Dei Patris: nam nato ex Deo hoc competit. Dicit tamen apostolus: *Dedit illi nomen*, &c. Quod ideo dico, quia natus accepit ut per cru-

* f. post quam

* f. Gilberti

Psal. 98

Philip. 2

* f. nomen

„ crucem manifestaretur, quid a Patre, dum A generaretur, accepit. Horum ergo capitulorum nihil ejusdem concilii tempore audieramus, nihil penitus noveramus.

Videntur autem his contraria hæc quæ sequuntur in scripturis beati Leonis papæ, quorum autoritatem sacris canonibus confirmatam optime novit vestra discretio. Dicit enim in sermone „ Paschali: Non sic creatura in societatem sui „ creatoris assumpta est, ut ille habitator, & „ illa esset habitaculum: sed utrumque Deus „ de potentia suscipientis, uterque homo de humilitate susceptus. In utraque igitur natura „ idem est Dei Filius, & nihil est alterius naturæ, quod non sit utriusque. Item: In nullo „ dividentes visibilem ab invisibili, corporeum B „ ab incorporeo, & Verbum in Christo hominem, & Christum adoremus in Verbo. Infra: „ Utrumque fideliter credite, utrumque fideliter „ adorate, & in unitate Verbi & carnis non sit „ ulla divisio. Idem in sermone de Natali: Ab „ illo tempore, quo verbum caro factum est, „ nec Deum illum sine hoc quod homo est, nec „ hominem sine hoc liceat cogitare quod Deus „ est, cum nihil assumpto Divinum, nihil assumenti deesset humanum. Non enim Divinis „ humana præjudicant, nec humana Divinis. „ Ipse est caro qui Verbum. Idem ad Flavianum episcopum: Sententia est Joannis apostoli & evangelistæ: *Qui solvit Jesum, ex Deo non est,* C *& hic est antichristus*. Quid autem est solvere Jesum, nisi humanam a Verbo separare naturam?

Augustinus in definitionibus ecclesiasticorum „ dogmatum: Homousion Patri & homini adoratur ab angelis, & omni creatura, sicut Pater & Spiritus sanctus, non homo propter „ Deum, vel Christus cum Deo, sed homo in „ Deo, & in homine Deus. Idem de prædestinatione sanctorum: Ille homo ut a Verbo in „ unitatem personæ assumptus Filius Dei unigenitus esset, unde hoc meruit? Nam & ipsum „ dominum gloriæ, in quantum homo factus est „ Dei Filius, prædestinatum didicimus in apostolo. Prædestinata ista naturæ humanæ tanta, tam celsa, & summa subvectio, ut quo „ attolleretur altius non haberet. Hieronymus D in breviario psalmorum super, *Adorate scabellum pedum ejus*: Licet quidem assumptus sit homo, & ad comparationem Dei omnis creatura scabellum pedum ejus est: tamen hoc ipsum scabellum sociatum est Deo, & de sedili suo. Videte quam rem audeam loqui: Ego ita adoro scabellum, sicut & thronum. Ego non intelligo aliud sedentem, & aliud scabellum: sed totum in Christo thronus est. Quomodo sit, nescio: & tamen credo quod sit. Sufficit mihi scire quod scriptum est quod credo. Fideles dicimur, non rationales.

Contra capitulum quartum, secundum quod præscripsimus, sentit Leo papa scribens ad Flavianum episcopum ita: *Hoc* inquit Apostolus, E *sentite in vobis*, &c. usque, *in gloria Patris*. Assumpti, non assumentis provectio est quod dicitur: *Deus illum exaltat*. Idem scientes, quod sempiterna Filii Deitas nullo apud Patrem crevit augmento, prudenter advertite, quod nec cui dictum est, *Terra es, & in terram ibis*, eidem in Christo dicitur: *Sede a dextris meis*. Idem ad Constantinopolitanos: Dicant adversarii veritatis, quando omnipotens Pater, vel secundnm quam naturam Filium, super universa provexit, vel cui substantiæ cuncta subjecit. Deitas enim Verbi par in omnibus & consubstantialis est Patri; sed minor erat provehente qui crevit. In natura hominis accepit a Patre, quod in natura Deitatis etiam ipse donavit. Item ad Leonem Augustum, & ad Palæstinos: Exaltationem, qua illum exaltavit Deus, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento. Item: Quidquid ergo „ accepit, in tempore secundum hominem accepit, cui quæ non habuit, conferuntur. Forma autem servi in gloria Divinæ potestatis evecta est, nec interest, ex qua Christus substantia nominetur, vel adoretur. Hieronymus „ in breviario super epistolam ad Philippenses: „ Si ita assumptus homo humiliari dignatus est, „ divinitas, quæ se humiliare non potest, eum „ qui humiliatus fuerat, merito exaltavit. Sed „ & illi donatum est nomen quod ante non habuit: unde recte locus hic secundum humanam naturam intelligendus est. Idem super, „ *Dixit Dominus Domino meo:* Istum locum Salvator in evangelio exposuit, dicens: *Si Christus est*, inquit, *filius David, quomodo in spiritu vocat eum Dominum?* huic Domino, cui „ præcipitur ut sedeat, Deus enim non sedet, „ assumptione corporis sedet: huic ergo præcipitur „ ut sedeat, qui homo est, qui assumptus est. Augustinus contra Maximinum: *Donavit illi nomen*, &c. Homini donavit ista, non Deo. Ac „ deinde: In qua forma crucifixus est, ipsa exaltata est, ipsi donatum est nomen quod est „ super omne nomen. Homini Christo secundum carnem mortuo, resurgenti, ascendenti; donatur enim nomen quod est super omne nomen. De cætero ut epistola finem deinceps sortiatur, si placuerit vestræ discretioni super prioribus capitulis quatuor plenius edoceri, in sermonibus beati Bernardi super Cantica canticorum diligentior de eisdem disputatio continetur. Optamus & oramus, ut bene semper in Domino valeat vestra paternitas. Recommendamus vobis fratres nostros de Fossa nova. De prosperitate vestra & statu ecclesiæ sanctæ certitudinem satis vellemus audire. *Pergit vero.*

Vix perfecta erat epistola hæc ab eo cui tradita fuerat ad scribendum: & ecce eadem hora voluntas Domini fuit, ut mihi occurreret quod volebam. Ab altero siquidem fratre, priusquam mihi præsens epistola redderetur, scriptura alia diu quæsita jam penitus desperanti mihi exhibita est: quam eisdem capitulis ante annos pene quadraginta edideram cum ipso symbolo, quod domino papæ & Romanæ ecclesiæ ex parte decem archiepiscoporum, & omnium episcoporum pene qui in illa adhuc die Remis inventi sunt, cum abbatibus maximis atque plurimis, & magistris scholarum, & subscriptis nominibus singulorum, per superius memoratas personas fuerat præsentatum. Unde satis exultans, illam quoque scripturam adjiciens huic epistolæ, tamquam carissimo domino meo, vobis utramque filiali devotione transmitto.

Audivi etiam, quod super damnatione Petri Abailardi diligentia vestra desideret plenius nosse similiter veritatem: cujus libellos piæ memoriæ dominus Innocentius papa secundus, in urbe Roma, & in ecclesia B. Petri, incendio celebri concremavit, apostolica auctoritate hæreticum illum denuntians. Nam & ante plures annos venerabilis quidam cardinalis & legatus Romanæ ecclesiæ, Cono nomine, regularis quondam canonicus ecclesiæ S. Nicolai de Arvasia, theologiam ejus, Suessione concilium celebrans, similiter

ANNO CHRISTI 1148. Idem ad Leon. 6.

Hieron. in ep. ad Phil.

Idem in Psalm. 109. Matth. 22.

Aug. cont. Maximin. l. 2. c. 6.

ANNO CHRISTI 1148.

Serm.

n serm.

ep. ad v. 4.

nad. de . dogm.

ust. de d. sanct.

ron. in 98.

ep. ad v. lip. 2.

3.

l. 109. ad Constinop.

ANNO CHRISTI 1148.

liter concremaverat, ipsum Petrum præsentem arguens, & convictum de hæretica pravitate condemnans. Unde vestro si placuerit desiderio, per libellum de vita S. Bernardi, & per ejus epistolas missas ad curiam, satisfiet. Inveni tamen in Claravalle libellum cujusdam abbatis nigrorum monachorum, quo errores ejusdem Petri notantur, quem & olim me vidisse recordor: sed a multis annis, ut custodes librorum asserunt, frustiose quæsitus primus quaternio non potuit inveniri. Propter quod propositi nostri est in Francium destinare ad monasterium cujus abbas extitit qui eumdem librum composuit: & si recuperare potero, transcribi facere codicem totum, & mittere vobis. Credo enim quod vestræ inquisitioni sufficere debeat, ut cognoscatis, quæ, quemadmodum, quare sint condemnata.

Hactenus Gaufredi epistola ad episcopum cardinalem Albanensem.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1148. n. 5. &seq.

Concilium Remense hoc anno ab eo celebratum esse, testantur Otto Frisingensis in Friderico lib. 1. cap. 55. Chronographus Catalaunensis Tom. I. Biblioth. Labbei, & Chronographus Remensis ibidem; quibus adde Chronographum Sancti Medardi Suessionensis Tom. II. Spicilegii & Robertum de Monte vulgatum. Verum quidem est, Bulæum Tom. II. Universis. Paris. pag. 232. & Gervasium in Chron. Concilium istud cum anno superiori alligasse; sed fundamenta, quibus innituntur frivola, & ex iis, quæ, hoc & præcedenti anno in medium adduximus plane eversa. Chronographus Mailrosensis annum a Paschate incipiens ait, anno MCXLVII. Eugenium Papam *magnum Concilium Remis* tenuisse *ad* Lætare Jerusalem, seu Dominica quarta Quadragesimæ, quæ hoc anno in diem XII. Kalend. April. seu diem XXI. Martii incidit. Huic Chronographo consentit Chronographus Remensis citatus. Robertus vero de Monte vulgatus, & Chronographus Catalaunensis laudatus, qui illud XI. *Kalend. April.* collocant, a prioribus non discrepant, sed alii a die dominica, qua mos erat preces Deo fundere, alii a feria secunda insequenti, qua prima sessio fieri solita erat, illud exordiuntur. Illud Concilium, ut ex literis Eugenii liquet, non omnino generale fuit, sed Cisalpinæ tantum Ecclesiæ, licet passim Generale appelletur. Ex die porro, quo Concilium Remense inchoatum, colligitur illud ad præsentem annum omnino pertinere, cum superiori die XXIII. Martii *Eugenius* III. Divione fuerit, ut suo loco ostensum.

Canones XVIII. in hoc Synodo sanciti, in quorum ultimo dicitur: *Præsentis decreti auctoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæresiarchas, & eorum sequaces, qui in partibus Gasconiæ, aut Provinciæ, vel alibi commorantur, manuteneat, vel defendat: nec aliquis eis in terra sua receptaculum præbeat.* Iste Canon apud Baronium num. X. dicitur decimus septimus, quia in exemplari Vaticano, quo usus est, Canones XVII. & XVIII. in unum confunduntur. Hæretici illi alii non erant quam Henricus, Eudo, sive Eon, & Apostolici, de quibus mox.

Episcopos Hispaniarum Concilio Remensi interfuisse, docet Sandovalius in Alphonso VII. fol. 196. atque hunc Hispaniarum Imperatorem *Concilium Patentinum* cum Episcopis & Proceribus suis celebrasse æra MCLXXXVI. anno scilicet Christi præsenti, & imprimis lectum fuisse Eugenii III. Papæ Edictum: quo præcipiebatur, ut se se in Gallias ad celebrandum Concilium Generale Remis, indictum, & examinandas ibidem quatuor theses exoticas *Gilberti Porretani* Episcopi, conferrent, prolato de iis judicio, ut vel per se ipsos, vel interventu gravium & doctorum hominum illud postea Remis operirent. Adhæc in Epistola LXXIV. ad Alphonsum Hispaniarum Regem scripta, sub *datum in territorio Lingonensi V. Kal. Maii*, se die XXVII. mensis Aprilis, ait Eugenius: *Quia Episcopos & Abbates regni tui ad vocationem nostram, tanquam devotus & humilis filius, Remensi interesse Concilio voluisti; benevolentiæ tuæ gratias exhibentes, precum tuarum consideratione devicti, eos qui venerunt a suspensionis sententia relaxamus.* Quare plures Hispaniarum Episcopi & Abbates ad Concilium Remense venere. De præsentia Episcoporum Hispaniæ in Concilio Remensi legendus Baronius num. XXXI.

Gervasius in Chron. ad annum MCXLVII. refert, Eugenium III. Theobaldum Cantuariensem Archiep. scriptis & nunciis cum ceteris Episcopis Angliæ vocasse, at ministros Regis portus maris observasse, ne Archiepiscopus transfretaret. *Sed Archiepiscopus Deum magis quam Regem metuens; clanculo mare adiit, & vix tandem in cimba fracta transvectus terram vix tetigit, & Domino Papæ se præsentavit.* Nam, ut sanctus Thomas Cantuariensis Archiep. in Epistola CXXXVI. ad Bosonem Cardinalem scribit, *Theobaldus* ad Concilium Remense venit, *ceteris Episcopis domi contra obedientiam remanentibus, exceptis tribus, qui de mandato Regis venerunt, ut aliorum absentiam excusarent.* Theobaldus soluto Concilio Cantuariam prospere pervenit; sed Stephanus Rex eum Anglia celeriter exire coegit. Quare Theobaldus in Franciam secessit. De hac istius præsulis vexatione loquitur Baronius num. XXXVI. jamque numero anteriori narrat, Eugenium III. controversiam obortam inter Theobaldum & Bernardum Episcopum sancti Davidis ejus obedientiam refugientem componere laborasse, quod probat Baronius ex ejusdem Papæ Epistola, data *Meldis tertio Kalendas Julii*, in qua ait: *B. Lucæ festivitate proximi sequentis anni, tibi & ipsi* (nempe Bernardo Menevensi seu sancti Davidis Episcopo) *diem præfiximus, ut tunc præsentibus partibus, de dignitate Ecclesiæ sancti David, & libertate sua, rei veritatem cognoscamus.* Hanc Epistolam ad hunc etiam annum revocant Alfordus num. X. & seq. & passim alii. Sed non dubito, quin hallucinati fuerint, & quin ea anno superiori, ut ibi diximus, data sit, cum certo constet, *Eugenium* III. hoc anno die XXIX. mensis Junii, quo ea ad Theobaldum Archiep. Epistola Meldis in Gallia scripta, jam in Italia fuisse. Ceterum controversia illa inter Ecclesiam Cantuariensem & Menevensem durabat adhuc sub Pontificatu Innocentii III. Bernardus enim *ante diem a Papa Eugenio præfixum diem clausit supremum*, inquit Canonicus Menevensis coætaneus (ut existimat VVarthonus in Anglia Sacra par. II. pag. 652.) in Vita Davidis II. Episcopi Menevensis, Bernardus autem, ut videre est apud Godvinum de Præsulibus Angliæ, hoc anno obiit.

In Concilio Remensi damnatus insanus hæreticus de Britannia Armorica adductus, *homo illiteratus & idiota, Ludificatione Demonum ita dementatus, ut cum sermone Gallico* Eon *diceretur, ad suam personam pertinere crederet, quod in Ecclesiasticis exorcismis, dicitur, scilicet* per eum, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & seculum per ignem, ut inquit VVillelmus Neubrigensis lib. I. cap. 19. de quo hæretico Baronius a num. II. ad VIII. pluribus disserit, & Auctarium Gemblacense ad annos MCXLVI. & MCXLVIII.

Damnatus & *Gilbertus Porretanus* Episcopus Pictavensis, cujus causa in Concilio Parisiensi ad Remense, ut anno superiori insinuavimus, remissa fuerat. De ea & de Gilberto Baronius a num. XIII. ad XXXII. plura in medium adducit, quæ apud eum legenda. Auditi præterea nuncii junioris Germaniæ Regis Henrici circa dissensionem Ducum Poloniæ, uti anno MCXXXIX. num. ult. videre est.

Statutum etiam in hoc Concilio, ut omnes, qui essent de Ordine Saviniacensi, habitum Ordinis Cistercensis, *sine mora, accepto mandato, sumerent & conservarent*, ut refert Serlo piissimus Abbas Saviniacensis in sua Charta recitata Tom. I. Monastici Anglicani pag. 871. & seq.

ANNO CHRISTI 1148.

CONCILIUM (1) TREVIRENSE

In cauſa ſanctæ Hildegardis abbatiſſæ in monte S. Ruperti celebratum anno Domini MCXLVIII. tempore Eugenii papæ III.

Trithemius in chronico Hirſaugienſi anno milleſimo centeſimo quinquageſimo : His temporibus, *ait*, Eugenius papa III. Treverim venit cum octodecim cardinalibus, epiſcopis, & abbatibus multis, invitatus ab Adalberone ejuſdem civitatis archiepiſcopo, qui papam cum cæteris qui aderant omnibus per tres menſes in cibo ac potu ex propriis ſumptibus copioſiſſime providit. Ibi papa Eugenius eccleſiam monaſterii S. Matthiæ apoſtoli de novo reparatam pridie Kalendas Februarii dedicavit. Synodum quoque tam epiſcoporum quam cardinalium & abbatum ibidem celebravit, ubi Henricus archiepiſcopus Moguntinus, & ſanctus abbas Claræ-vallis Bernardus ipſi ſummo pontifici mirabilia quæ Deus operabatur in famula ſua Hildegarde montis S. Ruperti confeſſoris abbatiſſa, retulerunt. Quibus auditis papa attonitus, & rem diligentius inveſtigare volens, Virdunenſem epiſcopum Adelbertum cum aliis viris fide dignis miſit ad ſanctam Hildegardem: ut cum humilitate & manſuetudine, ſine ſtrepitu vel curioſitate, quid rerum eſſet ab ipſa ſciſcitarentur. Qui cum ad monaſterium, in quo degebat ſancta virgo, deveniſſent, & juxta commiſſionem apoſtolicam veritatem ab ipſa humiliter inquirerent: illa ſimpliciter quæ de ſe erant aperuit, & legatos cum ſcriptis & libris revelatis ſibi divinitus dimiſit. Quibus papa recognitis, volumina ſanctæ virginis ſibi tranſmiſſa coram cardinalibus, archiepiſcopis, abbatibus, & omni clero publice recitari præcepit, & per ſe lectoris officio functus partem non modicam legit, per quæ omnium mentes in ſtuporem verſæ, ac voces in laudem creatoris omnium excitatæ ſunt. Aderat ibi ſanctus pater Bernardus, quo mediante ſummus pontifex cum cæteris monebatur omnibus, ne tam inſignem lucernam ſilentio tegi pateretur: ſed gratiam tantam, quam Dominus ſuo tempore manifeſtaſſet, ipſe ſua auctoritate confirmaret. Ad hæc ſummus pontifex benigno favore conſentiens, devotam Chriſti virginem litteris ſalutatoriis viſitavit, in quibus ei licentiam auctoritate apoſtolica proferendi & ſcribendi quæcumque per Spiritum ſanctum cognoviſſet, glorioſe conceſſit: eamque, ut ſine timore revelata ſibi conſcriberet, animavit. Cujus epiſtolæ tenor fuit:

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectæ in Domino filiæ Hildegardi præpoſitæ in monte S. Ruperti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ MIramur, o filia, & ſupra quam credi poteſt miramur, quia Deus noſtris temporibus jam nova miracula oſtendit, cum te „ Spiritu ſuo ita perfudit, quod diceris multa „ ſecreta videre, intelligere, & proferre. Hoc „ a quibuſdam veridicis perſonis ita eſſe percepimus, qui ſe fatentur te vidiſſe & audiviſſe. „ Sed quid nos dicere ad iſta valemus, qui clavem ſcientiæ habentes, ita quod claudere & „ aperire poſſemus, & hoc prudenter facere per „ ſtultitiam negligimus? Congratulamur autem „ gratiæ Dei, congratulamur & dilectioni tuæ: „ & hoc te admonemus, ut ſcias, quoniam „ Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus vero dat gratiam. Gratiam ergo, quæ in te eſt, per humilitatem ſerva & cuſtodi: ita ut ea quæ in „ ſpiritu proferenda ſenſeris, prudenter proferas, „ quatenus illud a Domino audias: *Dilata os* Pſal. 80. „ *tuum, & ego impleba illud*. Quod nobis de loco illo, quem tibi in ſpiritu prævidiſti, ſignificaſti, hoc permiſſione & benedictione noſtra „ & epiſcopi tui fiat: ita quod ibi regulariter „ cum ſororibus tuis vivas ſecundum regulam S. „ Benedicti, ſub ejuſdem loci clauſura.

Ad hæc virgo Chriſti ſummo pontifici litteras reſponſales divinitus inſpirata remiſit: in quibus eum de arcanis quæ habebat in corde ſuo admonuit, & Divinam circa hæc voluntatem & beneplacitum indicavit. *Hæc Trithemius*.

Abſoluto Remenſi concilio, cum Eugenius papa Treveris morabatur, adeoque anno MCXLVIII. *hæc contigiſſe teſtatur Theodorus abbas in vita ſanctæ Hildegardis apud Surium to. 5. die 17. Septembris: unde Trithemius hæc verba tenus fere deſcripſiſſe colligitur.*

Adde etiam quod habet Gulielmus de S. Amore, pag. 126. Notandum etiam, quod quaſdam ſcripturas ſeu prophetias Hildegardis prophetiſſæ Teutonicæ, ad opus propoſitum pertinentes, (cujus prophetiſſæ librorum quidam per B. Bernardum collecti in Claræ-vallenſi monaſterio continentur) in ſerie hujus libelli poſuimus: & illas ideo confidentius aſſumpſimus, quoniam per prædictum ſanctum virum Spiritum Dei habentem fuerunt collectæ, ut dictum eſt, & in archivo ſui monaſterii inter ſcripturas canonicas collocatæ. Vidimus etiam quemdam librum de archivo eodem aſſumptum, quaſdam prophetias dictæ Hildegardis clarius exponentem, & inter cetera continentem, quod tempore B. Bernardi Claræ-vallenſis, Eugenio papa libros ejuſdem prophetiſſæ canonizavit in concilio Trevirenſi. Ex P. Hard. pag. 1310.

CON-

(1) Hoc Trevirenſe Concilium ante Remenſe ab Eugenio III. celebratum probat Pagius ad An. Ch. 1148. n. 3. & ſeq.

ANNO CHRISTI 1148.

AD REMENSE CONCILIUM

Ab Eugenio III. Papa, anno 1148. celebratum.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. pag. 462.

REmenſe Concilium ab Eugenio III. anno 1148. habitum, tum rerum decretarum gravitate, tum etiam patrum frequentia celebratiſſimum habetur. Ejus canones apud Labbeum leguntur, quibus nonnullos adjecit P. Martene, & ex eo noviſſimus Labbeanæ collectionis editor Venetus. Mihi poſt meſſem ſpicilegium ſupereſt, quod colligam, ne quid adeo inſignis utiliſque concilii pereat. Primo ergo duplex excerptum duorum canonum ejuſdem dabo cum paraphraſi, quod nactus ſum in Gerhoi expoſitione Pſalmi LXIV. apud Baluzium Miſcell to. V. pag. 95. & 105. Dein adjiciam cauſarum quarundam diſcuſſiones in eodem concilio factas ex codice epiſtolarum Wibaldi Abbatis Corbejenſis vulgato a PP. Martene & Durand Vet. Monum. to. II. tum & appendicis loco ſubjungam literas Henrici Romanorum regis filii Conradi imperatoris ad Eugenium, excuſantes Henricum Moguntinum Archiepiſcopum, quod concilio Remenſi vocatus non interfuerit.

Ex Gerhoo in Pſal. LXIV. pag. 95. Sicut nuper in concilio Remenſe, tu papa Eugeni de talibus ſanctimonialibus quæ in clauſtro vivunt, ſed regulam nullam profitentur, mandaſti, ut chriſtiana etiam ſepultura careant, niſi vitam ſuam in congregationibus ſecundum regulam B. Benedicti vel S. Auguſtini emendent, & relictis propriis, communiter vivant.

Idem ibidem pag. 105. Prohibetur unus in duabus vel pluribus eccleſiis, intitulari, ut ver. gr. in ſede cathedrali ſit canonicus, & in rure plebanus, vel inter plebanum & epiſcopum talis medius qualis in concilio Remenſi ſermone apoſtolico, per te, papa Eugeni, nuper eſt præſcriptus pariter & proſcriptus, eo quod quidam ſuis conductitiis, nomen plebani fraudulenter concedunt, & ipſi ſub epiſcopis & ſuper hujuſmodi plebanos ita ſe medios conſtituunt, ut gregem devorent, non curent; vaſtent, non paſcant.

Henricus quidam Corbejenſis Monachus ſua & comitis fratris ſui factione Corbejenſem Abbatiam eripuerat. Sed non diu poſt multis criminibus apud Bomam cardinalem A. S. L. accuſatus, ac tandem convictus depoſitionis ſententiam retulit. Eo ſublato Corbejenſes Wibaldum Abbatem Stabulenſem ſibi præſulem elegerunt, quem Henricus depoſitus multis inſectandum ſuſcepit. Rebus ita ſe agentibus ſcribit idem Wibaldus in epiſt. CXXXI. Regeſt. ad Bernardum Hildensheimenſem: Venimus ad Synodum Rementem, quæ celebrata eſt mediante quadrageſima, ubi Dominus papa paci, & tranquillitati Corbejenſis eccleſiæ providere volens, ſententiam, quam venerabilis pater noſter Thomas presbyter cardinalis A. S. L. in Henricum quondam monaſterii ejuſdem Abbatem verbo dederat, verbo & ſcripto confirmavit. *Extant ea de re ejuſdem Eugenii literæ ad Corbejenſes monachos datæ Remis nonis Aprilis, quas hic exhibeo.*

A *Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Corbejenſibus monachis liberis, ac miniſterialibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* Dedit Mar. Vet Mon. t. I. p. 241.

QUantum ſit neceſſarium monaſteriorum quieti proſpicere, & de eorum utilitate ſollicite cogitare, anteactum officium, quod in abbatiæ regimine geſſimus nos informat. Ideoque paci & tranquillitati Corbejenſis Eccleſiæ providentes, ſententiam, quam venerabilis frater noſter bonæ memoriæ Thomas presbyter cardinalis & apoſtolicæ ſedis legatus, in Henricum quondam ejuſdem monaſterii abbatem dedit, confirmantes, ſtatuimus, quod ſi idem Henricus pacem monaſterii Corbejenſis perturbare præſumpſerit, & bis B tertiove commonitus, non reſipuerit, non ſolum ibi ulterius prælationis non habeat officium, ſed nec poſtmodum ibi inter ſubditos maneat, prohibemus.

Datum Remis nonis Aprilis.

Extat apud eundem Wibaldum in eadem epiſtola CXXXI. Thomæ Cardinalis in eumdem Henricum ſententia in Remenſi concilio confirmata, quam hic exhibeo.

„ Nos communicato conſilio epiſcopi PatherC „ burnenſis & aliorum, qui præſentes aderant, „ pro inutilitate perſonæ & confeſſione ſimoniæ, „ & inobedientia, & ceteris, eum de abbatia & „ ſacerdotio depoſuimus, monachos ab obedien„ tia, & omnes, qui juraverunt ſibi fidelitatem, „ a debito juramenti abſolventes. Quod ſi viſis „ aut auditis his literis in abbatia conſiſtere per„ tinaciter voluerit, & eccleſiam in perſonis vel „ bonis ſuis per ſe vel per aliquam ſubmiſſam „ perſonam lædere molitus fuerit, a proxima „ Dominica palmarum eum excommunicamus.

Addit vero idem Wibaldus de Henrico illo depoſito in epiſtola CXVIII. In Synodo Remenſi, quæ proxime celebrata eſt, dominus Papa tam verbo. quam ſcriptis confirmat licentiam ſui magiſtri D Thom. quam in prædictum Henric. dictaverat; ſed ipſum, ut dictum eſt, a gradu & ordine eccleſiaſticorum depoſuit, tanquam inobedientem, immo vero aperte rebellem anathematis ſententia perculit.

Ibi pariter occurrunt literæ Eugenii papæ III. in quibus concilii Remenſis quædam affert in hanc ſententiam: In concilio quod Remis Deo Domino auctore celebravimus, exciſionis ſententiam pertuliſſet, (*Archiep. Colonienſis multis apud eum criminibus accuſatus*) niſi regiæ parcens abſentiæ detrimentum aliquod regno, quod maxime nobis carendum erat, eventurum exinde putaviſſemus. E *Ibi etiam confirmata fuit anathematis ſententia in Dolenſes & Briocenſes reos tranſgreſſionis in mandata apoſtolica quibus agnoſcere Turonicum metropolitanum jubebantur. Literas illas dedimus in appendice epiſtolarum Eugenii.*

Juvat etiam de hoc Remenſi concilio hic ea referre, quæ ſcribit Gloſcherius in geſtis Archiepiſcoporum Trevirenſium, quem auctorem vulgavit Eccardus in Corp. Hiſtor. to. 2. *pag.* 2203. Ad quod con-

☞ conciliũm dominus Albero archiepiſcopus tam magnifice pervenit, quod omnium oculos in ſe & ora de ſe aperuit. In camerula autem decori facto lineo panno intrinſecus obducta, inter duos ferebatur equos, quod cunctis viſu erat mirabile; ſenectute enim jam laborabat, longiſque fractus deficiebat laboribus. In hoc ergo concilio prior in ordine cunctis reſidens epiſcopus, relegi de primatu ſedis ſuæ plurima fecit privilegia ſuper omnem Belgicam, Galliam atque Germaniam, quibus auditis Remenſis non mediocriter turbatus eſt. Unde & homines illius cum omnibus ſuis turbationem facientes, aliquos ex eis vulneraverunt; quod ipſe dominus archiepiſcopus Albero valde ferens indigne, minabatur in odio ſe diſceſſurum, & Remenſem vaſtaturum epiſcopatum; tandemque ad hunc finem res eſt perducta, quod Remenſis cum Sueſſionenſi ad hoſpitium ejus pervenit, & homines, qui hanc culpam commiſerant, in ejus poteſtatem dedit.

ANNO CHRISTI 1148.

Denique affero ex eodem Wibaldi regiſtro numero XCIX. Henrici regis Romanorum literas ad Pontificem, quibus excuſat abſentiam archiepiſcopi Moguntini a Concilio Remenſi.

Dilectiſſimo in Chriſto patri Eugenio ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſummo pontifici, Henricus Dei gratia junior Romanorum rex, filius magni Cunradi incliti triumphatoris Romanorum regis, & ſemper auguſti, filialem per omnia dilectionem & debitam in Domino reverentiam.

Cariſſimus pater noſter, catholicæ fidei cultor, a nobis & a regno ſuo diſcedens, nobis hæc ſuprema & memoriæ arctius impreſſa mandata dedit, ut perſonam veſtram ſummo dilectionis affectu amplecteremur, ut ſacroſanctam matrem noſtram Romanam eccleſiam præcipua diligentia coleremus, & res ipſius tueri ac defenſare, ubicunque ſe opportunitas offert, non negligeremus. Quæ piiſſima religioſi genitoris noſtri monita non ſurda aure, nec pigra cordis intentione ſuſcipientes, ad effectum ea producere ſollicita devotione curavimus, ſic de cetero intenti, ut creſcente in nobis per divinam indulgentiam ætate & ſapientia, cuncta in melius augere & complere ſtudeamus. Morem regni nobis a Deo collati veſtram prudentiam ignorare non credimus, in eo videlicet, quod Moguntinus archiepiſcopus, ex antiquo ſuæ eccleſiæ & dignitatis privilegio, ſub abſentia principis cuſtos regni & procurator eſſe dinoſcitur, quæ priſcorum inſtituta regum glorioſus genitor noſter, ut in ceteris ſecutus, noſtram ætatem & regni gubernationem reverendo patri noſtro Henrico Moguntino archiepiſcopo, omnium principum favente conniventia, magna cum attentione commiſit. Quantum vero ejuſdem venerabilis archiepiſcopi abſentia toti regno & perſonæ noſtræ incommoda ſit, optime novit intelligentia veſtra, cui mores Galliæ Belgicæ, quæ ſceptris noſtris ex majori parte ſubdita eſt, & totius Germaniæ ignoti non ſunt: inde factum eſt, ut tempore ſynodi veſtræ, quam in Remenſi civitate divina favente clementia ad totius ſanctæ eccleſiæ incrementum celebraſtis, ad veſtræ ſanctitatis præſentiam venire idem archiepiſcopus non poſſet, quoniam alterius regni fines tutus ingredi non potuit: & noſtras res, quæ quanto ſunt per Dei miſericordiam majores, tanto ſunt ad regendum difficiliores, relinquere, nobis cum conſilio multorum principum renitentibus, ſalva fide & honeſtate ſua, non valuit. Verum, quoniam frequenti vocatione veſtra commonitus, ad veſtræ celſitudinis præſentiam tranſire nunc feſtinabat, nos in præterita nativitate beatæ Mariæ curiam Deo auctore in oppido Franchenevort celebravimus, ubi congregata principum noſtrorum frequentia, tam de ipſius archiepiſcopi abſentia, quam de ſecuro ad vos tranſitu ſub prolixa deliberationis mora tractavimus. Eum itaque ad veſtræ ſublimitatis præſentiam contra noſtram & totius regni utilitatem in præſentiarum proficiſcentem, filiali & affectuoſa commendatione proſequimur, orantes intime piiſſimam & in bonis expertam nobis paternitatem veſtram, quatenus eum benigne ſuſcipiatis & honeſtæ petitionis noſtræ intuitu habitum, ad nos cum gaudio ipſum veſtra benedictionis gratia communitum in brevi remittatis.

ANNO CHRISTI 1148.

Affuerunt eo nonnulli ex Anglia epiſcopi, qui de re hæc memorat S. Thomas Cantuarienſis in epiſtola ad Boſonem cardinalem lib. I. epiſtolar. S. Th. epiſt. CXXXVI. ubi hæc de prædeceſſore ſuo Theobaldo refert: Rege Stephano hoc in eo perſequente, quod contra prohibitionem ejus vocatus a domino Papa Eugenio ad Concilium Remenſe venerat, cæteris epiſcopis domi contra obedientiam remanentibus, exceptis tribus, qui de mandato Regis venerunt, ut aliorum abſentiam excuſarent. Nec ei ſummus Pontifex gratias, quas devotione meruerat, in pleno concilio retuliſſet. Eo quod, ut verbis ejus utamur, *natando potius quam navigando ad Concilium venerat.*

☞ CONSTITUTIO THEOBALDI ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS

De fugitivis & rejectis de Monaſterio.

circa ann. 1148 Ex Wilk. Conc. t. to. I. 433.

THeobaldus Dei gratia Cantuar. archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus, dilectis filiis, Gusberto priori, & toti conventui eccleſiæ Chriſti Cantuar. benedictionem a Domino, & miſericordiam a Deo ſalutari ſuo. Cunctorum providentiæ, ſeu diligentium maxime prælatorum incumbit officio, ut ex præteritorum obedientia mala debeant præcavere futura. Hinc eſt quod ſcandala illa, quæ noſtris videntur contigiſſe temporibus per quoſdam, qui de vobis exierunt, ſed ex vobis non erant, vobiſcum vehementer offenſi adverſus hujuſmodi ne tam ſæpe contingant, quanta poſſumus ſolicitudine vobis impoſterum providere ſtudemus, veſtris ſuper hoc juſtis ac religioſis petitionibus gratanter annuentes, qui zelo juſtitiæ & ignito monaſticæ religionis amore ſuccenſi, hoc unanimi poſtulatis aſſenſu, ut eccleſiæ veſtræ famæ providentes, occaſiones, ex quibus prædicta ſcandala ſæpius oriuntur, qua debemus & poſſumus auctoritate radicitus amputemus. Noſtra igitur & apoſtolica, qua fungimur, auctoritate præcipimus, atque in eccleſia veſtra cunctis tenendum temporibus, & ratum fore ſub anathemate conſtituimus, ut quotieſcunque quemlibet monachum de eccleſia veſtra fugitivum, vel meritis ſuis ejectum, ſive quolibet modo relicto religionis habitu ad ſeculum reverſum, redire tandem aliquando, & per gratiam recipi contigerit, in ultimo gradu recipiatur; ibique tota vita ſua remanens

☞ ad altioris locum ordinis non ascendat, illos tantummodo præcessurus in ordine, qui post reversionem ejus in ecclesia susçipientur, ut ex hoc, & qui post lapsum redierint, perpetuo degradationis suæ intuitu erubescant & humilientur; & qui forte similiter tentari poterunt, amissa spe recuperandi ordinis sui, si a vobis vel exeant vel ejiciantur, caveant sibi ab utroque, ne vel exire audeant, vel ejici mereantur. Ne quis autem hanc constitutionem nostram præsumat infringere, sub anathemate prohibemus. Valete.

ANNO CHRISTI 1148.

ANNO CHRIS 1148

Ex Labbei App. Tom. X.

CONCILIUM LINCOPIENSE IN SUECIA,

In quo actum de archiepiscopali sede erigenda, anno Domini MCXLVIII.

Nicolaus Anglicus, cardin. Albanensis, qui postea Hadr. Pp. IV.

Joannes Magnus Gothicæ historiæ lib. XVIII. *cap.* XVIII. Effecit, *inquit*, Nicolaus ea legatione, ut apud Norvegianos archiepiscopalis sedes cum plenitudine pontificiæ potestatis erigeretur. Quod etiam anno Christi MCXLVIII. apud Sueones celebrato Lincopiæ concilio provinciali peragere cupiens, Gothis & Sueonibus de urbe & persona tanto muneri idonea concordare nequentibus, spe sua frustratus abscessit, ordinato prius S. Henrico episcopo Upsalensi. Jam enim Suecia tempore Amundi filii Olavi Schotkonung, archiepiscopum ex Polonia acceperat: qui in controversiam cum Gothis & archiepiscopo Bremensi de præminentia devenerat. Gothi enim potius Bremensi quam Upsalensi archiepiscopo obediendum putabant: ob quam dissensionem archiepiscopalis dignitas in Suecia ad aliquot annos intermissa fuit. Proinde Nicolaus, ne ea legationis suæ parte in toto frustraretur, pallium archiepiscopalis dignitatis apud Æschillum Lundensem archiepiscopum deposuisse dicitur, ut illi conferret quem Gothi & Sueones conformibus suffragiis elegissent. Sed nullus Sueonum archipræsulum hactenus inventus est, qui se Lundensi pontifici in accipiendis archiepiscopalibus insignibus submittere sustinuerit. Et ita titularis illa dignitas, si aliquando concessa fuit, in Æschillo extincta evanuit, prout infra latius deducemus, & in nostra Upsalensi metropoli latius ostendere curavimus.

☞ AD CONCILIUM TREVIRENSE

Anno 1148. *ab Eugenio III. papa celebratum.*

ADDITIO, ET CHRONOLOGICA ADNOTATIO.

Ex Mansi Suppl. to. II. pag. 415.

REmense concilium hucusque Trevirensem præcessisse synodum vulgo eruditi arbitrabantur. Reipsa tamen Trevirense præivit, Remense subsecutum est. Ita nos docet, qui utrique interfuit, Wibaldus Abbas Stabulensis epistola CXXXI. ad Bernard. Hildenesheimensem episcopum; scribit enim: *anno præterito fuimus Treviri in curia domini Papæ*. Tum post nonnulla prosequitur: *Venimus ad Synodum Remensem &c.* Insuper Gloscherus in gestis Archiepiscoporum Trevirensium scribit. *Dominus Papa Eugenius a Treveris recedens, Remis celebraturus Concilium mediante quadragesima pervenit*. Eodem teste scriptore Pontifex anno 1147. Dominica, qua cantatur *Ad te levavi*, Treverim pervenit; adeoque exeunte anno 1147. die 29. Novembris. Qui cum illo eo confluxerint ad concilium, habes ex eodem Gloschero; ita enim ille: *Conducentibus pontificem a dextris domino Alberone, a sinistris vero Arnoldo Colonienſi archiepiscopo, præcedentibus vero multis episcopis Germaniæ, Belgiæ, Tusciæ, & ex omni natione quæ sub cœlo est. Sed nec cardinales enumerare piget, qui cum domino papa Eugenio Treverim venerunt. Episcopi Cardinales, Albericus Hostiensis, Henricus Tusculanus, Humboldus presbyter de titulo Sanctorum Joannis & Pauli, Guido de Summa presbyter de titulo Sanctorum Laurentii & Damiani, Gisibertus presbyter de titulo S. Marci, Hugo presbyter de titulo S. Laurentii de Lucina, Julius presbyter de titulo S. Marcelli, Guido presbyter de titulo Sanctæ Potentianæ, Odo Benecasc, Heribertus presbyter de titulo Sanctæ Anastasiæ, Guido Diaconus & cancellarius de titulo Sanctorum Cosmæ & Damiani, Octavianus diaconus de titulo S. Nicolai in carcere, Guido Pisanus, Guido Cremensis, Gregorius de titulo S. Angeli, Joannes de titulo Sanctæ Mariæ novæ, Jacintus de titulo Sanctæ Mariæ in Cosmedi, Otto de titulo S. Gregorii ad aureum velum. Quid referam de supervenientibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, archidiaconis, præpositis, ducibus, comitibus?* Hos omnes ad Concilium confluxisse, quamquam Gloscherus non scribit, vix dubito. Quid vero in ea synodo actum sit præter ea, quæ in causa sanctæ Hildegardis notat Labbeus, pauca occurrunt. Hæc tamen ibidem gesta narrat Wibaldus in epistola CXXXXIII. ad Eugenium: *postquam ab æquitatis vestræ censura* (Ascolfus) *quondam Fuldensis Abbas apud Treverim depositus fuit*. Insuper Eugenius in epistola LXVI. inter Labbeanas scribit noluisse se electum Placentinum ad id usque admittere ut *justitiam Ravennati ecclesiæ*, (quæ jus suum in ea Placentinorum electione læsum querebatur) *conservaret;* tum addit: *postmodum vero iidem filii nostri* (Placentini) *apud Treverim nostro se conspectui repræsentantes, idipsum a nobis instantius petierunt, asserentes possessiones episcopatus, & bona nisi firmaretur electio, devastari nimium, & consumi*. His ita se habentibus, addit pontifex, & *cum insuper nulla esset persona, quæ ibi super hoc Ravennati ecclesiæ responderet, cum nullas rationes dicerent se habere, pro quibus Placentini electi a Ravennate archiepiscopo consecrationem accipere non debebant; necessitatibus Placentinæ ecclesiæ paternæ charitatis debito conspicere cupientes, electionem ipsam, in omnibus, salvo jure Ravennatis ecclesiæ, confirmavimus: & ipsi Placentinæ ecclesiæ per apostolica scripta mandavimus, ut S. Luciæ festivitate nostro se conspectui præsentarent &c.*

AD-

ANNO CHRISTI 1148.

ADDITIO AD CONCILIUM TREVIRENSE

Ex P. Harthzeim Con: Germaniæ Tom. 3. pag. 361.

DEcrevit Eugenius ſanctimoniales Horeenſes, antiquiſſimi in urbe Treverenſi Monaſterii, a Sancta Irmina ante mille annos fundati, recludendas eſſe; cujus decreti mentionem facit Adrianus IV. Papa in ſuis ad eas moniales litteris.

Dilectæ in domino filiæ. Veſtris precibus annuentes ſtatuimus & præſentis ſcripti decreto ſancimus, ut nulla perſona magna vel parva ſecularis & Eccleſiaſtica nobis inhibeat; ne ſub eadem D. Benedicti regula Domino ſerviatis, ſub qua tempore prædeceſſoris noſtri Sanctæ memoriæ Papæ Eugenii & ipſius præcepto tamquam recluſæ, promiſiſtis Domino deſervire.

Recitatæ ſunt in eadem Synodo litteræ Henrici junioris, Regis Romanorum, quibus tria a Pontifice poſtulat. Primo. Ut Henricum Venerabilem Moguntinenſem Archiepiſcopum, nec non Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates &c. de regno Patris ſui ad eum tranſeuntes clementi bonitate ſuſcipiat. Secundo. Ut Duciſſam Poloniæ amitam ſuam ab excommunicationis quam in ipſam promulgaverat vinculo ſolvat. Tertio. Ut Wibaldum Corbejenſem Abbatem in omni neceſſitate ſua clementer protegat, & præcipue in duabus Abbatiis obtinendis videlicet Kaminata, & Wisbeke: quæ quia fere collapſæ erant tam in religione quam in poſſeſſionibus, manſuetiſſimus pater noſter Conradus eas Corbejenſi monaſterio & præfato Abbati jure proprio contulit quatenus per ejus induſtriam divinus ibidem ordo reformetur, & poſſeſſionibus recollectis quæ diſperſæ ſunt atque conſervatis loca penitus ut cæperunt non deſtruantur. Eugenius cauſam Judithæ Caminatenſis Abbatiſſæ depoſitæ & cauſam Duciſſæ Poloniæ ad futurum Concilium Remenſe remiſit.

Depoſitionis ſententiam in Henricum Corbejenſem latam confirmavit Eugenius, & monachos Corbejenſes hortatus eſt ut tamquam boni & humiles filii diligerent & honorarent Wibaldum atque ut Paſtori ſuo condignam reverentiam & obedientiam impendentes ad recuperandas & retinendas poſſeſſiones & bona Corbejenſis Eccleſiæ viriliter adſiſterent.

Congregatio Fuldenſis ob turbas ſub Ruggero Abbate motas a monachis aliquot expulſis quærelam detulit ad Concilium Treverenſem, in quo Abbatem depoſitum dicit Browerus & ex eo Pagius ad hunc annum.

CONVENTUS EPISCOPORUM IN MARSORUM LATII URBE

Anno 1148. habitus.

Conventus hujus cauſas, reſque in eo geſtas omnes, deſcriptas exhibet charta; quam ex archivo Marſicano profert Ughellius to. I. pag. 902. nov. edit. ex quo hic datur.

Ughel. Sacro. I. Affert Manſi pl. Tom. p. 467.

Solent multorum facta obliviſci, niſi de recenti ſcribantur. Inde eſt, quod congruum fore duximus, quæ tempore D. Bernardi Epiſcopi inter Eccleſiam S. Sabinæ, & S. Joannis accidere, ſummatim ſcribere. Primo itaque anno ordinationis ejus, feria quinta in Cœna Domini, ſecundum conſuetudinem tam Clerici S. Joannis, quam totius Epiſcopatus ad Eccleſiam S. Sabinæ convenere. Cumque ſolemnia celebrarentur, Canonici S. Joannis hoſtias ad altare ſacrandas, & plebanis dominandi ambitione diſtribuendas obtulere. Et quia D. Epiſcopus tunc uſque ad mortem patiebatur, id patienter toleratum fuit. Celebratis itaque ſolemniis, ſanctum Chriſma ex more per ſingulas plebes, coadunatis totius Epiſcopatus plebanis, Canonici S. Sabinæ diſtribuere cœperunt. Quod videntes Donnus Raymundus, & Ing. qui dicebatur Præpoſitus ægre tulere, ita quod primum ipſi Chriſmatis diſtributori Joanni Berardi injurias, deinde plebanis cum injuriis, & minis verbera intulere. Et quia de ampullis S. Joannis Chriſma non tulerant, fractis ampullis, quod dici nefas eſt, Chriſma effudere. Et ne Paſchalia exſenia Epiſcopo in Eccleſia S. Sabinæ patienti afferrentur, obliti fidelitate plebanis præcipiendo ſuaſere, & quia ..... D. Epiſcopo mediante, nullum exinde paſſi ſunt. Alio anno cuidam homini de Eccleſia S. Nicolai de Nerſe, cui præerat quidam S. Sabinæ Canonicus Raynaldus nomine, quas pro Chriſmate ferebat, ampullas cum capſis ſuis abſtulere, de quibus omnibus juſtitiam facere noluere. Quamobrem S. Sabinæ Canonici ad pedes Romanæ Eccleſiæ querelas deponere diſpoſuere. Quod præſentientes S. Joannis Clerici, ut prohiberent, Comiti perſuaſere, & ſic ad D. Epiſcopum pro juſtitia accipienda ſemper conclamare. S. Sabinæ fratres non ceſſabant, quorum clamores in ſubſequenti an. D. Epiſcopus ſedare promittebat. Adveniente igitur quinta feria, qua S. Chriſma conſecratur, celebratis ſolemniis ex more, de ampulla S. Joannis oblitus permiſſione juſtitiam S. Sabinæ conculcans, propria manu ipſe Dominus Sanctum Chriſma diſtribuit, unde tanto dolore Canonici S. Sabinæ repleti ſunt, quod ea die, nec mandatum, nec aliquod officium præter altarium expoliationes in eccleſiam factum fuit. Quod videns D. epiſcopus ad eorum conſolationem ipſe Paſchali feſto, cum eis manſit. Id vero S. Joannis Clerici præſentientes, iniqua cogitatione, modo ad Comitem, modo ad milites ibant, hinc inde per vicos, & plateas ipſa Reſurrectionis die clamantes, & dicentes: Succurrite matri veſtræ Eccleſiæ S. Joannis, quam Epiſcopus, & Canonici S. Sabinæ deſtruere nituntur. Qui audito hoc, iniquum invenere conſilium ſicut in ſubſequenti oſtenditur, callide, doloſe, & fraudulenter ad epiſcopum milites miſere, qui ſuaderent illi.

illi, ut qui non venerat die Reſurrectionis, ſecunda feria poſt Reſurrectionis diem ad officium faciendum veniret. Hoc autem non propter officium, ſed ut ſibi, & fratribus ſuis, proprio auctore, vituperium inferrent, agebant. Unde factum eſt, quod D. Epiſcopo cunte ad Eccleſiam S. Joannis, & Clerici ... ita quod in terram alios projecere, alios pugnis, & contumeliis verberavere, & Epiſcopum Miſſam cantare, & loqui ad populum non permiſere, ac eidem nullam reverentiam intulere, ſicque factum eſt, ut dum epiſcopus loqui volebat, ſecundum quod a Clericis commoniti erant, manibus plaudentes omnes in eum, & fratres ejus clamabant dicentes ut ita dicam, *Arri*, *Arri*, & loqui non poſſent, egreſſi foras Epiſcopus, & fratres ejus injuriis, & contumeliis afflicti redire nitebantur. Quid multa? percuſſo Giliberto Diacono, qui Epiſcopum ducebat, ab inferiori gradu ſcalarum uſque ad ſcamnum ante Eccleſiæ januam Epiſcopus violenter reductus eſt, & ſic mala malis adjicientes, volentes palliare, quæ commiſerant, Epiſcopi manus, & os oſculati ſunt. Hac pace facta poſt bellum, licet nolens cum eis Epiſcopus manſit, & ſic verberati, & lapidibus obruti, qui cum Epiſcopo iverant, Canonici reverſi ſunt. Cœpere poſtmodum tam apud Epiſcopum quam apud Comitem Canonici S. Sabinæ ſuper his querelas deponere, qui id compoſuere, ut id in Dominorum Tiburtini, Furconenſis, Pinnenſis, atque Valvenſis Epiſcoporum judicio finiretur. Convocatis ergo, & coadunatis in ultima hebdomada maji epiſcopis apud Eccleſiam S. Sabinæ, ubi erat & Joannes Siginienſis epiſcopus, qui ejuſdem eccleſiæ Canonicus erat, mendaciis compoſitas Clerici S. Joannis coram epiſcopis litteras recitavere. Quæ cum audiſſent Canonici S. Sabinæ ſingulis capitulis rationabiliter reſponderunt. Et inter multa a rivo Argentellæ uſque ad Siſaram ab epiſcopo Pandulfo ſibi conceſſam eſſe ſub excommunicationis vinculo dicebant, & uſque ad præſens tempus videtur, in tenimento eſſe aſſerebant, & per ſingulas plebes infra hos fines poſitas Chriſma diſtribuere inverecunda fronte affirmabant. Quæ omnia falſa eſſe hac ratione S. Sabinæ Canonici comprobavere: Primum Imperatorum præcepta oſtendere, in quibus non ſolum eccleſia S. Joannis, ſed quicquid ipſa in terris, & vineis, & in ſervis poſſidet, antequam ipſa eccleſia fundaretur, juris ejuſdem eccleſiæ eſſe manifeſte continebatur. Deinde privilegia Romanorum pontificum tam Pandulfo Epiſcopo, quam multis aliis epiſcopis ad honorem B. Sabinæ facta oſtendere, in quibus continebantur omnes eccleſiæ ſibi pertinentes, & ipſa S. Joannis eccleſia, & ut eccleſia S. Sabinæ matrix, ut hactenus, perpetuo haberetur. Deinde omnes fere plebani, & boni Clerici ejuſdem epiſcopatus hæc reſtabantur: ex quo nati ſumus non audivimus dici, quod aliqua eccleſia, vel clericus hujus epiſcopatus aliquid debeat eccleſiæ S. Joannis, & miramur, qua fronte hoc aſſerunt, cum nil aliud nos ipſis, quam ipſi nobis debeant; ipſi enim ut nos ſacramento eccleſiæ S. Sabinæ tenentur. Cumque hæc, & alia multa legerentur, recitarentur, & teſtarentur coram epiſcopis, præcepere utrique parti, ut cauſam intrarent. Quid plorſus? Clerici S. Joannis renuerunt. Tandem habito conſilio, hoc conſilium D. Marſicano epiſcopo, epiſcopus Tiburtinus, Furconenſis, & Valvenſis coram omnibus fere Clericis ejuſdem epiſcopatus, & multis laicis in hæc verba dedere: Domine epiſcope, nos videmus quia tui clerici S. Joannis obedire renuunt, & quia de juſtitia non confidunt propter offenſas, quas huic eccleſiæ, & injurias, quas fratribus tuis intulere, cauſam intrare renuunt; conſilium tibi damus, ut omnia exſenia præter quæ in feſto S. Sabinæ afferrentur, ubicumque tibi placuerit :... juriſdictioni reddantur. Decimas & mortuorum oblationes ad tui utilitatem ubicunque ..... per epiſcopatum coadunentur. Ampulla vero donec D. Papa Eugenius redeat, quamvis inutiles, & extra Sanctorum rationem videantur, duæ ſacrentur. De ampulla S. Joannis duabus tantum Plebibus, S. Felicis ſcilicet, & S. Potiti; de ampulla vero S. Sabinæ, ſicut ratio exigit, vel manu propria, vel per quem fratrum tuorum canonicorum tibi placuerit, per totum alium epiſcopatum chriſma diſtribuatur. Quo audito reſpondit D. Marſicanus epiſcopus: Quoniam fratres illi mihi non obedientes judicium veſtrum ſubterfugere, & nec mihi, nec huic eccleſiæ ſatisfacere voluere, quod mihi conſilium datis, proculdubio id agere; & tenere me amodo Domino propitio noveritis, irrefragabiliter, & ſic coram ipſis Epiſcopis, & omnibus ſupradictis, ſummatim ſcriptum eſt. Hoc autem eſt anno 1148. Indict. XI. anno Pontificatus Dom. Eugenii III. Pp. V.

ANNO CHRISTI 1148.

ANNO CHRISTI 1148.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Odoriſio Præpoſito, & Canonicis eccleſiæ S. Sabinæ Marſicanæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NE oblivionis obſcuritas humanis mentibus ingeratur, quod ſuper cauſarum litigiis judicatum fuerit, ſcripturæ debent memoriæ commendari, ut per hoc habeat ſecutura poſteritas, quid in futuris temporibus evidenter agnoſcat. Quocirca qualiter controverſia, quæ inter vos, & clericos eccleſiæ B. Joannis ſuper conſecrando oleo diutius fuerit agitata, per noſtram ſententiam fuerit terminata, præſenti ſcripti ſerie præcepimus annotari. Clerici ſiquidem B. Joannis aſſerebant, quod Marſicanus epiſcopus deberet eis ſegregatam ampullam unam olei conſecrare, aſtruentes, quod ampullam ipſam ex antiqua conſuetudine a Marſicano epiſcopo percepiſſent. Vos autem contra hæc reſpondentes dicebatis, quod quamvis in eadem eccleſia fuerit factum, Siginulfus a Biberto Ludovico ibi intruſus, hoc primum contra juſtitiam introduxit, & hoc SS. Patrum inſtitutis, & venerandis Canonibus omnino dignoſcitur eſſe contrarium. Nos igitur, quia petitionem eorum ſuperſtitioſam eſſe cognovimus, & principium ipſum ex maxima ſuperbia proceſſiſſe, communicato fratrum noſtrorum conſilio exinde judicamus, ut de cætero una tantum ampulla olei in Matrici eccleſia B. Sabinæ conſecretur, & tam per eccleſiam B. Joannis, quam per alias, ſicut juſtum eſt, æqualiter dividatur, & ita firmum, & inconvulſum futuris temporibus in perpetuum modis omnibus obſervetur; Si vero oleum ipſum recipere prædicti Clerici forte noluerint, Marſicanus Epiſcopus eos, tanquam contemptores, atque rebelles ſevera animadverſione coerceat.

Datum Ferentini VIII. Idus Junii, Indict. 14. Incarnat. Dom. anno 1151. Pontificatus D. noſtri Eugenii Papæ III. an. 7.

CON-

ANNO CHRISTI 1149.

CONCILIUM ERFORDIENSE

Ab Henrico Moguntino archiepiſcopo pro variis eccleſiæ negotiis, Anno 1149. celebratum.

Ir regiſt Bp. Wibaldi cap. 1.

H. (Henricus) Dei gratia Moguntinæ ſedis humilis miniſter Wibaldo, ſpeciali amico ſuo, Corbejenſis eccleſiæ venerabili abbati, dilectionis & benignitatis ad omnia devotam & promptam exhibitionem.

Fideli admonitioni & piæ devotioni veſtræ, quam in profectione noſtra ad dominum papam nobis exhibuiſtis, non ſolum gratias referimus, verum etiam ſuo loco & tempore condigna operis exhibitione reſpondere parati ſumus. Juxta autem petitionem legati veſtri actionem quorundam negotiorum, quæ ex præcepto domini papæ præſentibus ſuffraganeis noſtris Erfordiæ tractavimus, & terminavimus, vobis innoteſcere curamus. Primum capitulum erat de quodam abbate de * Burgilin, qui querimoniam habebat adverſus comitem Sizonem, quod quædam bona eccleſiæ ſuæ violenter tuliſſet, & pertinaciter teneret, quam, a domino papa nobis injunctam, conſilio & auxilio fratrum noſtrorum utrimque facta pace & concordia, terminavimus. Secundum erat de comite H. qui uxorem ſuam dimiſerat, & aliam ſuperduxerat. Hujus negotii talis erat actio. Dominus Hildenesheimenſis epiſcopus aſſerebat, quod inter ipſum & priorem, quam pro uxore habebat, propter cognationem canonica facta erat ſeparatio; ſed quod de inceſtu, quem cum nepte ſua commiſerat, pœnitentiam ſuſcepiſſet vel peregiſſet, non affirmabat. Unde fratribus noſtris decernentibus, quod ante peractam pœnitentiam matrimonium contrahere nec poſſet nec deberet, Maguntiam ad ſynodum noſtram in feria ſecunda poſt Aſcenſionem Domini ad ſatisfactionem eum vocavimus. Præterea Hereveldenſem abbatem, quia inconſulta eccleſia noſtra & abſque verbo noſtro Fuldenſem ſuſcipiens abbatiam, ab obedientia noſtra ſe alienavit, fratribus noſtris ſanctientibus vocavimus. Poſt hæc multa erant, quæ ſingula longum eſſet enumerare; ſed hæc vos magis ſcire conjecimus deſiderare.

Ord. S. Ben. ad an. 1150. ing Brunfel. tum eſt ART.

ANNO CHRISTI 1150.

SALISBURGENSIS PROVINCIÆ CONCILIA DUO

ANNO CHRISTI 1150.

Unum Salisburgi, aliud Ratisbonæ habitum, Anno 1150.

GEmini hujus provincialis concilii nuda mentio ſupereſt; illius quidem apud Chronographum Salsburgenſem; hujus vero apud Craſſum in chronic. & ex utroque apud Hanfizium Germ. Sacr. to. I. pag. 252. Ita chronographus: *Anno 1150. ſynodus quinque epiſcoporum ſub Eberhardo archiepiſcopo apud Salsburgh habetur.* Craſſus vero ita: *B. Eberhardus S. Salzburgenſis eccleſiæ archiepiſcopus in ſynodo quam Ratisbonæ, ſuffraganeis ſuis aſſidentibus, habuit octavas matris Mariæ beatæ inſtituit.*

In alterutro ex his conciliis ſancita credo ea, quæ in ſequenti epiſtola ad Eugenium papam Otto celebris Friſingenſis epiſcopus memorat.

Venerabili patri & domino E. ſummo pontifici. O. Dei gratia Friſingenſis ſervus cum debita ſubjectionis reverentia devotum ſervitium & orationes.

In ſynodo provinciali motum eſt verbum coram archiepiſcopo & ſuffraganeis ejus, quod in Regalibus abbatiis modernæ inſtitutiones & conſuetudines Clauſtralium non ſervarentur. Nos ergo cum ad noſtri Epiſcopi ejuſmodi Abbates, ſicut alii fratres ad ſuos ſermonem, ſuper his queſtionem dirigeremus cum viris religioſis ad Monaſterium N. Abbatis, & mutationes aliquas juxta eorum conſuetudinem, quæ hic reprehendebatur, exegimus. Qui reſponderunt, ſe nullatenus poſſe antiqua ſtatuta illius Cœnobii vel infringere, vel mutare ſine magna conturbatione vel potius deſtructione loci, pro eo, quod & avocatus graviter ferret, & de familia, qui miniſteriales dicuntur, ſe uſque ad mortem reniti clamarent. Nobis vero cum verbum motum nec leviter eſſe dimittendum videretur; abbati vero pluribus ex cauſis grave vel impoſſibile eſſet ad faciendum, veſtram appellavimus audientiam. Placuit * itaque nobis * pater & domine, cauſam hanc ad vos translatam, qui & prudentiam habeatis & auctoritatem, finem imponere. Attamen hoc veſtræ ſignificavimus prudentiæ, perſonam abbatis ne tunc in ſynodo, nec poſtea de aliquo pulſatam eſſe, quippe quem longo jam tempore, fratreſque ſuos, aliaſque audivimus.

* f. placeat
* f. vobis

ANNO CHRISTI 1151.

CONCILIUM LONDINENSE,

ANNO CHRISTI 1151.

Habitum Anno MCLI.

Baluz Mi. t. 7. p. 81.

ANno dominicæ incarnationis MCLI. papatus Domini Eugenii Papæ III. incipiente VII. Anglorum Rege Stephano regnante anno XVI. præſidente Tebbaldo Cantuarienſi Archiepiſcopo totius Britanniæ Primate & ſedis apoſtolicæ Legato anno XIII. celebratum eſt Londoniæ Concilium menſe Martio, in quo ſtatuta hæc fuerunt quæ ſubter annexa ſunt.

CAP. I.

Multorum experimenta morborum novas nos cogunt medicinas quærere, ut tribulationibus quæ

in

invenerunt nos nimis poſſimus remediis ſalubri- ANNO CHRISTI 1151.
bus obviare. Sancimus igitur ut Eccleſiæ & poſ-
ſeſſiones eccleſiaſticæ ab operationibus & exactio-
nibus quas vulgo tenſerias ſive tallagias vocant
omnino liberæ permaneant, nec ſuper his eas
aliqui de cætero inquietare præſumant. Quid ve-
ro contra hoc decretum venire tentaverint, di-
vino in terris eorum ceſſante officio, tandem,
donec condigne ſatisfaciant, anathematis ſenten-
tia percellantur. Sane operationes Regi debitas
fieri non prohibemus, Regis tamen præcedente
mandato.

CAP. II.

Quia vero Eccleſiæ per Angliam conſtitutæ
occaſione placitorum coronæ Regis pertinentium B
attenuantur ſupra modum & deſtruuntur, nolu-
mus eas ſicut hactenus ſuper eiſdem placitis Ba-
ronibus reſpondere. Ideoque præcipimus quatinus
in hujus noſtræ inſtitutionis tranſgreſſoribus & ter-
ris eorum Epiſcopi in quorum parochiis fuerint
juſtitiam ſatagant eccleſiaſticam exercere. Qua
in re ſi Epiſcopi negligentes extiterint, ab eiſ-
dem damna Eccleſiæ requirantur.

CAP. III.

Præterea ſtatuimus ut qui pro invaſione ſeu
pro rapina rei eccleſiaſticæ anathematis vinculo
innodantur, abſolvi nullatenus mereantur donec
ablata integre reſtituant, vel Eccleſiæ quæ dam- C
num paſſa eſt ſufficienter caveant quod univer-
ſum debitum infra tempus quadrimenſtre perſol-
vant. Verumtamen ſi de rebus mobilibus eorum
qui damna inferunt eadem reſarciri non pote-
runt, ſupportandos eos eſſe putamus, ut fidejuſ-
ſoriam præſtantes cautionem, vel ea deficiente
juratoriam, ad annuæ præſtationis ſolutionem ſe-
cundum ſuas facultates Epiſcopi taxatione tene-
antur. Si quis autem eos aliter abſolvere præ-
ſumpſerit, eadem damna reſarcire compellatur.

CAP. IV.

Illud quoque adjicientes decernimus, ne liceat
de cætero alicui eccleſiaſticæ perſonæ poſt inva-
ſoris ſeu raptoris excommunicationem de damno
Eccleſiæ illato ultra viceſimam partem debiti, A
aliquid remittere. Qui vero remiſerit, ſi Epiſco- ANNO CHRISTI 1151.
pus eſt, per ſex menſes, ſi alia eccleſiaſtica per-
ſona, per annum integrum ab officio ſuſpenda-
tur.

CAP. V.

Sanctorum patrum veſtigia ſecuti præcipimus
ut his qui anathematis ſententia condemnantur,
ſi per annum integrum in ea pertinaciter perſe-
verent; infames & deteſtabiles habeantur, ut ne-
que in teſtimoniis neque in cauſis audiantur, &
in principis ſit poteſtate ipſos exheredare.

CAP. VI.

Prava nimis & ſtatutis canonum contraria in- B
olevit conſuetudo ut in Eccleſiis Angliæ clerici
paſſim & ſine delectu recipiantur. Quod ne de
cætero fiat modis omnibus prohibemus.

CAP. VII.

Nihilominus etiam præſentis ſcripti auctoritate
ſtatuendum eſſe cenſemus ut quotiens ſacerdoti-
bus innotuerit prædam ſive rapinam rerum eccle-
ſiaſticarum ad loca in quibus degunt deveniſſe,
divina ibidem officia celebrare non præſumant
donec Epiſcopi vel Archidiaconi ſuper hoc man-
datum ſuſcipiant, vel ipſa rapina reſtituatur.
Ceſſantibus autem matricibus Eccleſiis, capellæ
quæ intra munitiones conſtructæ ſunt, non ex- C
pectata ceſſandi juſſione ab adminiſtratione divi-
norum ceſſent. Sacerdotes vero qui hujus ſan-
ctionis contemptores extiterint, per annum inte-
grum officio proprio careant. Quod ſi ſæpius in
hac re negligentes reperti fuerint, pro arbitrio
Epiſcopi ſui majori ſeveritati ſubjiciantur.

CAP. VIII.

Hoc quoque præſentis ſanctionis pagina firman-
dum eſſe credimus, ne quis in civitate vel por-
tu, neque in vico, neque in caſtro, neque om- D
nino alicubi locorum nova vectigalia, quæ vulgo
pedagia dicuntur, inſtituere vel inſtitutionibus
conſentire audeat. Hujus autem ſtatuti temera-
tores, quia rem exemplo pernicioſam inducunt,
anathemati ſubjiciendo non dubitamus.

CONCILIUM BALGENTIACENSE

Ob cauſam divortii inter Ludovicum Francorum regem & Eleonoram filiam ducis Aquitaniæ, anno MCLI. ſub Eugenio papa III.

G. C. Floridi concilium inſcripſit Binius: cum tamen ſive Sugerii, ſive alterius, locus quem promit, Balgentiaci celebratum dicat. Sic nimirum interpungendum putavit, *ante diem Paſchatis, Floridi in caſtro Baugentiaci*: quaſi Floridum, locus eſſet. Neque intellexit Dominicam palmarum a Gallis Paſcha Floridum vocari.

DE hoc epiſcoporum conventu Sugerius abbas S. Dionyſii, qui interfuit, habet iſta: Interea E
aliqui venerunt ad regem, de cognatione ſua
progeniti, qui ortum & derivationem parentelæ
ſuæ noverant: & dixerunt, ſicut & verum erat,
quod inter ſe & Eleonoram uxorem ſuam erat
conſanguinitatis affinitas talis, quod inter eos de
jure lex matrimonialis non poterat convenire: &
inde per juramentum probationem legitimam of-
ferebant. Quibus rex ſic reſpondit: Quod contra
Deum & contra legem eccleſiæ eam nolebat ha-
bere, volens per omnia, ſtatuta eccleſiæ, & le-
gem matrimonii inviolabiliter obſervare. Et ut
iſtius rei veritas poſſet veracius indagari: die
Martis ante feſtum Paſchatis Floridi * in caſtro *hoc eſt, Do-
Baugenciaci Hugonem archiepiſcopum Rotoma- minicæ pal-
genſem, Samſonem archiepiſc. Remenſem ..... mar.
& quartum Lanfredum Burdigalenſem, cum plu-
ribus ſuis coepiſcopis & baronibus Franciæ fecit
ſolemniter convenire. Ante quorum præſentiam
ſteterunt illi qui genus inter regem & reginam
ſe probaturos obtulerant, qui etiam ejuſdem ge-
neris erant parentes & cognati: & per juramentum
ſuum dixerunt, quod rex & regina ſe cognatio-

ne

ANNO CHRISTI 1151.

ne contingebant, & quod secundum Deum & legem conjugalem debebat inter eos divortium celebrari. Quo sufficienter probato in præsentia prælatorum, fuit inter eos per consensum partium matrimonium dissolutum. *Hæc Sugerius* *

G. C. Eundem Sugerii locum describit Beslius in historia comitum Pictav. pag. 487. ex quo Samsonem archiepisc. Remensem addidit, cum in editione tum Pithœana, tum Ducheſniana duo tantum nominentur archiepiscopi, Rotomagensis, & Burdegalensis. Lacunam ergo supplevimus, sed non totam. Burdigalensis enim archiepiscopus dicitur quartus: & tres tantum habemus. Unus ergo deest: quod etiam indicat Besliana loci hujus editio, in qua hiatus inter Remensem & Burdegalensem est relictus. Sed hic quoque vulneri aliunde mederi possumus: nempe ex historia ejusdem Ludovici VII. cujus hæc verba: *Proinde Hugo Senonensis archiepiscopus convocavit utrumque, videlicet regem Ludovicum, & reginam Alienoridem, ante præsentiam suam apud Baugenciacum. Qui convenerunt eo ex præcepto ipsius, die Veneris ante Dominicam de ramis Palmarum: ubi etiam interfuerunt, Samson Remensis, Hugo Rotomagensis, & cujus nomen non teneo, Burdigalensis, archiepiscopi.* Igitur præter illos tres, aderat Hugo Senonensis.

Gestum hoc esse anno MCLI. multi asserunt, annum forte numerantes ut tum in Galliis, ubi quadragesimæ tempore anni MCLII. annus adhuc MCLI. numerabatur. Alii annum assignant MCLII. ut Robertus de Monte, Bernardus Guido, chronicon Turonense, Andegavense, Rotomagense. Neutra pars certo. Si gestorum Ludovici VII. autor est Sugerius: necesse est, rem istam quæ in iis refertur, anno MCLI. attribuere, cum ipse anno MCLII. Idibus Januariis obierit. Si vero anno MCLII. factum est hoc divortium: oportet vel operis illius autorem Sugerium non fuisse, vel non fuisse totius: sed aliquid alia manu assumtum esse.

Divortium quadragesimæ tempore decretum, post Pascha perfectum esse discimus ex chronico Richardi Hagulstadensis: qui cum *in quadragesima apud Balgenseum* habitum fuisse concilium asserat: addit, separatos esse autoritate Christianitatis post clausum Pascha.

Alienoridem deinde conjugem duxit Henricus Normannorum dux, & Andegavorum comes: ac per eam dux Aquitanorum, & comes Pictorum, quæ ditiones Alienoridi hereditate obvenerant, ut pote Guillelmi IX. Aquitaniæ ducis filiæ. Quibus Angliæ regnum postea Henricus adjunxit. Ex eo reges Anglorum Normanniæ & Aquitaniæ duces aliquandiu fuerunt.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1151. n. 3. & seq.

ANNO CHRISTI 1151.

Non tantum Baronius & Labbeus T. X. Concil. sed etiam non pauci alii divortium Ludovici VII. Galliæ Regis cum Eleonora uxore huic anno affigunt; verum illud sequenti tantum anno factum, ideoque & Concilium Balgentiacense, in quo illud decretum, eo anno collocandum certum esse debet. Ducheſnius enim Tom. IV. pag. 443. refert ex Scriptore Anonymo in Bibliotheca Monasterii Sancti Victoris Parisiensis MS. asservato fragmentum, in quo de Ludovico VII. & Eleonora legitur: *Post multos labores & tribulationum sudores reversus* (scilicet ex Oriente) *licet ex illa duas filias se suscepisse gauderet; tamen regni sui anno XXI. offensu, & auctoritate Eugenii Papæ repudiatam dimisit.* Ubi Ludovici VII. Regis anni deducuntur ab anno MCXXXI., quod ab Innocentio, dum pater adhuc viveret, coronatus fuit. Verum Robertus de Monte; qui hoc divortium cum hoc anno alligare videtur, corrigendus est juxta dicta, unitate sc. singulis annis per hæc tempora addita, quia librarius unius anni prochronismo peccat, & cum unum tantum hujus Autoris exemplar MS. extet, illa methodus observanda. His adde Robertum de Monte vulgatum, Gervasium Dorobernensem in Chron. & Nangium in Chron. cujus hæc sunt verba ad annum MCLII.

Ludovicus Rex Francorum Zelotypia spiritus inflammatus cum Alienorde uxore sua in Aquitaniam vadit, munitiones removet, & gentes suas inde reduxit. Qui dum regrederetur apud Baugentiacum castrum (ubi Concilium celebratum) *jurata consanguinitate, uxorem suam repudiat; &c. dum in terram nativitatis suæ regrederetur, Henricus Dux Normanniæ & Comes Andegavis ei occurrens eam desponsavit, &c. genuitque, &c. Henricum, Richardum, & Joannem postea Reges Angliæ, atque Gaufridum Comitem Britanniæ. Item quatuor filias quarum una data est uxor Regi Castellæ, unde orta est Blanca Regina Franciæ, mater Sancti Ludovici Regis: altera vero Constantinopolitano Imperatori nomine Alexii; tertia, quam Saxoniæ Duci, unde natus est Otho postmodum Imperator Romanus; quarta vero Tolosano Comiti, unde natus est Raimundus, cujus filiam postmodum Alphonsus Comes Pictavensis frater Sancti Ludovici Regis Francorum accepit uxorem.* Continuator Aimoini lib. 5. *Rex Ludovicus*, inquit, *duas filias, quas de Alienora susceperat, maritis desponsavit: primam scilicet Mariam, Henrico Comiti Palatino Trecensi; juniorem videlicet Aaliz, fratri ejus Theobaldo Comiti Blesensi.*

☞ AD CONCILIUM LONDINENSE

Habitum Anno 1151.

ADDITIO.

Ex Manſi suppl. T. II. pag. 473. apud Wilkins.

HOc anno Theobaldus Cantuariensis Archiepiscopus, & A. S. L. tenuit Concilium generale apud London in media quadragesima, ubi Rex Stephanus, & filius suus Eustachius, & Angliæ proceres interfuerunt, totumque illud concilium novis appellationibus infrenduit. In Anglia namque appellationes in usu non erant, donec eas Henricus Vintonienſis episcopus, dum legatus esset, malo suo crudeliter intrusit; in eodem namque concilio ad Romani Pontificis audientiam ter appellatus est. Ita Waltenius Convent. in Chron. & A. Hunting. in hunc annum. Hoc vero concilium idem credo cum illo, cujus canones ex Baluzio Venetus Labbei editor dedit, & collector Anglicanus, nescio quo consilio, omisit.

ANNO CHRISTI 1152.

☞ VENETUM CONCILIUM

In causa jurium quorumdam ecclesiæ Murianensis S. Mariæ, Anno 1152. *habitum.*

Affertur in Ughell. Ital. sac. to. V p. 391. nov. edit.

IN nomine Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi anno Domini millesimo centesimo quinquagesimo secundo mensis Januarii, Indictione prima, Rivoalti.

Quia in sede æquitatis positi sumus, ideo ea, quæ justitiæ solerti cura, ac studio ad rectum tramitem ducere modis, quibus possumus, studere debemus, & lites atque contentiones eatenus extinguere, quod discidia exinde ulterius non queant oriri. Quapropter nos quidem Henricus Dandulus Dei nutu Gradensis patriarcha, dum in nostra aula resideremus, adhibitis nobis venera-

☞ bilibus fratribus noſtris epiſcopis & maxima multitudine reverendorum clericorum noſtræ patriæ, venit ante noſtram præſentiam Angelus da Molinus Torcellenſis archidiaconus, & S. Mariæ a Maurianis plebanus, & conqueſtus eſt de injuſtitia, quam prædicta eccleſia Maurinianenſis ſanctæ Mariæ, & ipſe patiebatur, ſcilicet quod vicarius, & clerici eccleſiæ S. Stephani ejuſdem loci ſubtrahere nitebantur illam juſtitiam & reverentiam, quam ceteri vicarii, vel clerici prædictæ eccleſiæ S. Stephani exhibere ſoliti erant ſupradictæ plebi S. Mariæ, & ceteris plebanis, quibus eadem eccleſia regenda commiſſa extiterat per tempora. Hanc autem perobviationem nos & noſtri confratres epiſcopi ſæpe audientes, vocari fecimus coram noſtra præſentia jam dictum vicarium, & clericos præfatæ eccleſiæ S. Stephani; ad quam vocationem tunc ſimiliter in noſtra præſentia advenit præfatus Torcellanus archidiaconus & plebanus eccleſiæ S. Mariæ, & oſtendit nobis unam breviarii chartulam teſtatam & roboratam, factam per curiam anno Incarnationis ejuſdem noſtri Redemptoris milleſimo quinquageſimo tertio menſis januarii indictione ſeptima, quam ſcribere rogaverunt Martinus presbyter Stytadei, & Dominicus Michael, atque Adam Dandulo, & Pentani, ſive Johannes Calaſti, nec non & Dominicus Dandulo, ſeu Lugnanus Theodoro, & Johannes Venerio, atque relicta Martini Felix, ſive & Florentius clericus filius Johannis Florentii de Cletamis vel ordine eccleſiaſtico, quod extitit inter ſupraſcriptam plebem S. Mariæ & vicarium eccleſiæ præfatæ S. Stephani protomartyris atque vicarium eccleſiæ S. Martini pontificis, ſeu & eccleſia B. Eraſmi de litore Murianenſis, nec non & eccleſia B. Cypriani martyris, ſicut & prædeceſſores eorum ſoliti ſemper fuerunt facere prædictæ eccleſiæ S. Mariæ in ſacris feſtivitatibus, ſecundum antiquam conſuetudinem. In qua continebatur, quod ipſi omnes, quorumque nomina ſuperius & ſubtus adſcripta ore teſtificabantur & confirmabant, quod audiverant ex ore parentum ſuorum, & ipſimet poſtmodum ſemper facere ſecundum antiquam conſuetudinem. Dicebant enim, quod primus omnium debet venire vicarius eccleſiæ S. Stephani, atque vicarius eccleſiæ B. Martini ad eccleſiam beatæ & prædictæ glorioſæ Virginis Mariæ, in vigilia Nativitatis Domini ad veſperum, deinde ad matutinum uſque ad tertiam lectionem completam; poſtea in die ad miſſam: inde pariter in vigilia Epiphaniæ ad veſperas & ad matutinum ibi eſſe deberent, uſque dum ſanctificata fuerit aqua, & in die ad miſſam; ab inde initio quadrageſimæ ad miſſam tantum. Item Dominica in ramis palmarum ad olivum ſeu ad miſſam. Sabbato Sancto, quod eſt vigilia Reſurrectionis Domini, ad officium ſive ad miſſam cum omnibus eorum clericis; in die Reſurrectionis Domini ad matutinum & ad miſſam: in feſto Aſcenſionis Domini tantum ad miſſam; Sabbato quod eſt vigilia Pentecoſte ad officium & ad miſſam, ſive ad veſperum cum omnibus eorum clericis; in die vero ad miſſam. In aſſumptione S. Mariæ ad miſſam & ad veſperum. Dominica prima de adventu Domini tantum ad miſſam. Et quoniam prædicti vicarii veniebant ad miſſam ad ſupraſcriptam plebem S. Mariæ, & eorum clerici, ſimiliter vicarius eccleſiæ S. Stephani ſecundum antiquam conſuetudinem in ejus feſtivitate, & in feſto S. Stephani, & in purificatione S. Mariæ & octo diebus antecedentibus Annunciationem ſemper tranſmittebant plebano S. Mariæ, ampullas de bono vino plenas in prædictis feſtivitatibus & ſexto die ante prædictas feſtivitates veniebat & deprecabatur plebanum jam dictum ſanctæ Mariæ, ut ibi ad veſperum in vigilia feſtivitatis ejus pergeret. Veniente vero die ſtatuta cum ſua navi per unum de ſuis ordinariis eum elevare ſemper tranſmittebat, & honorifice cum campanis & aqua ſancta ſive incenſo eum optime ſuſcipiebat. Veſpero vero expleto vigilias ei & ceteris ejus clericis, qui cum eo erant, faciebat. * Poſtmodum autem cum ſua navi eum cum honore ad ſupraſcriptam plebem S. Mariæ remittebat. Vicarius eccleſiæ S. Martini ſecundum antiquam conſuetudinem in ejus feſtivitate, idem in S. Marco & in feſtivitate S. Pauli Apoſtoli, ſimiliter hæc omnia per ordinem ſemper adimplebat ſicut ſuperius legitur de vicario eccleſiæ S. Stephani, & nec unus vicarius nec alius ad eorum eccleſias ſcrutinium faciebant, nec feſta initiabant, nec vigilias ſonabant, niſi in illorum feſtivitatibus tantum vigilias ſonabant. In dominicis diebus vel in ſacris feſtivitatibus miſſa ad eorum eccleſias ante ſupraſcriptam plebem ſemper ſonare debet. Matutinum vero & veſperum primitus plebi S. Mariæ ſonare debet, & poſtmodum in eorum eccleſiis, niſi tantum in eorum feſtivitatibus; de quotidianis vero diebus nec miſſam nec veſperum ante prædictam plebem ſonare non debent ſecundum antiquam conſuetudinem. Vicarius eccl. B. Eraſmi ſecundum antiquam conſuetud. in prænominatis feſtivitatibus quæ ſuperius leguntur ſemper venire debet ad miſſam ad ſupraſcriptam eccleſiam S. Mariæ, ſive ad officium in ſabbato ſancto & in ſabbato quod eſt vigilia Pentecoſtes, ſicut ejus anteceſſores ſemper fecerunt. In feſtivitate S. Eraſmi octo diebus ante annunciatis ſemper mittebat plebano ſupraſcriptæ eccleſiæ S. Mariæ ampullas de bono vino repletas, & propter ejus præcantiam prædictus plebanus in vigilia S. Eraſmi ibat ad veſperum, & cum campanis & aqua ſancta atque incenſo honorifice ſemper receptus erat, & vigilias ei ſemper faciebat & ſuis clericis. Eccleſia vero S. Cypriani hæc omnia, quæ ſuperius leguntur de eccleſia S. Braſmi ſemper faciebat. Propterea teſtificabatur jamdictus Martinus preſbyt. Stytadei omnia quæ ſuperius leguntur ſe audiviſſe ex ore Dominici presbyteri abbatis magiſtro ſuo, qui habebat, quando defunctus fuit, plures annos ſeptuaginta, & ipſe presbyter viderat oculis ſuis videlicet per ſexaginta annos. Et præfatus D. Michael teſtimonium perhibebat de omnibus, quæ ſuperius leguntur eſſe per ſexaginta annos. Supradicti vero Adam, Dandulo, & Johannes Pentani, teſtificabantur hæc omnia, ſicut ſuperius legitur, ſecundum quod audiverunt ex ore parentum ſuorum, & ipſe viderat tunc per ſeptuaginta annos ut teſtificabatur. Teſtificabantur etiam Joannes Balaſta, ſicut & ſupraſcripti teſtes per ſeptuaginta annos; & Dominicus Dandulo ſimiliter teſtificabatur, ſicut ſuperius legitur, & Lugnanus Theodorus, ſicut & iſti, ut ipſe audivit de ore matris ſuæ, quæ quando ex hoc ſæculo migravit habebat plures annos centum, quod prædicti vicarii præfatum obſequium ad ſupradictam plebem S. Mariæ ſemper faciebant; in eccleſia B. Martini in Dominicis diebus, vel in aliis feſtivitatibus tantum una miſſa ſemper cantabatur ſecundum antiquam conſuetudinem: ſed & omnes vicarii ſemper ibant ad ſupraſcriptam plebem S. Mariæ ad miſſam privatam, niſi tantum in feſtivitate S. Martini & in feſtivitate B. Pauli apoſtol. Teſtificabatur

etiam

ANNO CHRISTI 1155.

ANNO CHRISTI 1155.

* nempe p
cum illis
bum appa
bant; n
in vigiliis
ſolito pare
veſtri mo
erat, teſt
Alcuin. d
Div. offi
MANSI.

☞ etiam Joannes Venerio, qui audivit ex ore patris sui, qui, quando obiit, habebat plures annos octoginta, & ipse per semetipsum vidit & sciebat hæc, quæ superius leguntur, de ecclesia S. Martini: & similiter testificabatur, sicut & alii testes qui superius suprascripti sunt, testificabantur, namque relicta Martini Felix, quæ sciebat ab illo tempore quando desponsata fuit, & tradita marito quod in prædicta ecclesia sancti Martini in Dominicis & in festivis diebus cantabatur una missa, excepto in festivitate S. Martini, & in festivitate beati Pauli apostoli secundum antiquam consuetudinem. Sed & omnes vicarii ibant semper ad prædictam plebem S. Mariæ ad missam privatam. Et Florentius clericus filius Joannis Florentii, testificabatur per os Marci diaconi tantum sicut superius legitur, secundum quod in præfatis chartulis continebatur.

ANNO CHRISTI 1252.

Similiter ostendit nobis jam dictus archidiaconus & plebanus S. Mariæ duas promissionis chartulas & instrumenta, quas fecerunt omnes vicini præfatæ plebis S. Mariæ a Murianis, clerus videlicet & populus, & majores, mediocres, & minores, una quarum fuit facta per curiam anno Domini millesimo sexagesimo tertio mensis Octobris indictione secunda: altera fuit facta per curiam anno Domini millesimo centesimo nono mensis Junii indictione secunda, in quibus ambabus promissionis chartulis continebatur sic. Nos omnes vicarii S. Stephani plebis Muriani, & clerus videlicet & populus, majores, & mediocres, & minores promittentes promittimus ut amodo in antea honorem & justitiam & rectitudinem S. Mariæ nostræ plebis ita observare, retinere, & adimplere debeamus unanimiter, sicut antiquis temporibus prædecessores nostri observaverunt, & eam libertatem & honorificentiam, quam illi suprascriptæ plebi retinuerunt, nos retinere debeamus; ita ut nulli hominum ejus justitiam .... amplitudinem minuere.... Quod si aliquis nostrorum, qui eisdem plebis vicinus extitit, hoc, quod supra diximus, minime observare inventus fuerit, aut contra honorem & rectitudinem & justitiam S. Mariæ nostræ plebis esse præsumpserit, nos ad defendendum suprascriptæ plebis justitiam unum ad alium affrangere non debeamus quovis ingenio ab hoc, quod supradictum est, subscripsimus omnes, qui propriis manibus subtus adscripti & assignati esse videntur, componere promittimus omnia quæ visi sumus habere in hoc sæculo ad honorem suprascriptæ plebis. Et si quis nostrorum in defendendo honore nostræ plebis aliquam injuriam, aut damnum aliquod ab aliquo sustinuerit, nos & unus ad alium affrangere non debeamus; sed unanimiter eam omnes defendere promittimus. Quod si aliquis aliquo ingenio ab hac defensione se subtraxerit, & fuerit inter nos clare factum, componat id quod supra legitur: & hæc sancta promissio maneat in æternum. Et insuper nos, quorum nomina inferius adscripta nominata sunt, & spontanea, & bona voluntate cum nostris hæredibus, & prohæredibus, & posteris nostris hanc sanctam promissionem observare in perpetuum, & per nullum quovis ingenio corrumpere, & minuere debeamus; & ita firmamus breviarium, quo continetur obsequium, quod omnes nostræ ecclesiæ cum suis clericis facere debent ad nostram plebem secundum antiquam consuetudinem. Et quicumque corrumpere hanc suprascriptam promissionem voluerit, sit sub anathemate trecentorum decem & octo Patrum, & cum Juda traditore Domini nostri Jesu Christi sit damnatus. Et nos supra crucem † Domini nostri Jesu Christi sub jurejurando ab hac die firmamus, & per quatuor evangelia S. Johannis, & Marci, sive Lucæ, atque Matthæi jurejurando firmamus, & sic Deus nos adjuvet, & ista sancta Dei quatuor evangelia ita observari & retinere debemus secundum quod in promissionis chartula continetur.

ANNO CHRISTI 1252.

Ad hæc ostendit nobis jam dictus archidiaconus, & plebanus unam decreti chartulam factam in curia anno Domini millesimo septuagesimo octavo * mensis aprilis indictione sexta, quam fecit Dominicus gratia Dei bonæ memoriæ S. Gradensis ecclesiæ patriarcha una cum Ursone Venerabili Torcellano Episcopo, & ceteris eorum confratribus episcopis, in qua continebatur, quod ipsi diligenter ventilaverant contentionem inter Petrum Edolum plebanum suprascriptæ ecclesiæ S. Mariæ cum cuncto clero & populo ejusdem loci insimul & Dominico Mauro judice de ejusdem a Murianis de obsequio ecclesiæ Domini Salvatoris, quam ipse a fundamentis ædificari fecit pro anima sua. Unde præfatus Dominicus patriarcha prædecessor noster cum prædicto Ursone episcopo per judicium omnium episcoporum suorum per ipsum scriptum ceteris notificabat, & inter eundem Dominicum Maurum, & plebanum S. Mariæ atque cunctum clerum & populum a Murianis per judicium firmiter laudantes confirmaverunt secundum quod per antiquam consuetudinem relatum erat eis, & per suprascriptum breviarium testatum, & roboratum, ante eorum præsentiam lectum, in quo continebantur suprascripta obsequia ecclesiarum annuatim ad suprascriptam suam plebem per tempora faciendi æqualem honorem, præfata plebs, & plebanus S. Mariæ, & ceteri suprascriptæ ecclesiæ receperunt, & tunc faciebant, & similiter facere deberent, ita prædicta Ecclesia, quam ædificavit præfatus Dominicus Mauro, tale obsequium facere deberet per tempora in prædicta ecclesia S. Mariæ plebis a Murianis, & plebano, qui per tempora ibi fuerit, quale faciebant aliæ supradictæ ecclesiæ. Et si quis Vicarius jam dictam ecclesiam retinuisset, & ipsa obsequia in suprascripta plebe S. Mariæ non fecisset, secundum quod prædictæ aliæ ecclesiæ faciebant sub ..... ecclesiastico & sub vinculo anathematis subjaceret. Et si plebanus suprascriptæ ecclesiæ S. Mariæ tale obsequium non habuisset in Vigilia Domini & Salvatoris de suprascripta ecclesia, quam ædificavit suprascriptus Dominicus Mauro, quale sibi faciebant suprascriptæ aliæ ecclesiæ, ut superius dictum est, tunc ipsa ecclesia clausa & privata ab omni officio esse debet per totum anni circulum usque ad sequentem festivitatem Domini & Salvatoris, & ipse clericus, qui eam retinuisset. Istud idem confirmavit præfatus patriarcha prædecessor noster cum præfato Ursone Torcelli episcopo, & ceteris suis episcopis, quod esset similiter in perpetuum in omnibus aliis ecclesiis, quæ sunt vel fieri debent in suprascripto loco a Murianis. Quod si ipse plebanus hoc recipere noluisset, & clare factum fuisset, tunc præfata ecclesia clausa, vel privata ab officio esse non * deberet. Et si præfata ecclesia vicarium in tempus habuisset, talem honorem recipere deberet a plebano S. Mariæ a Murianis, & alius Vicarius facere noluisset secundum quod in ipsa decreti chartula continebatur.

* sexagesimo octavo, ut indictioni cohæreat.

* f. esse deberet.

Interea præfatus Vicarius Ecclesiæ S. Stephani cum suis clericis sacrosanctam Romanam appellaverunt sedem, ad quam dum utraque pars per-

perrexisset, Dominus Apostolicus causam ad nostram præsentiam suas litteras sub sigillo sigillatas nobis rescripsit dicens, quod ipsam causam ante meam præsentiam revocarem, & diligenter auditis & intellectis causis & rationibus utriusque partis canonico fini sine subterfugio appellationis eam tradere & definiri debeam. Secundum præceptum jam dicti domini Apostolici causam ipsam ante meam præsentiam revocari & eorum confratribus, & episcopis meis, & diligenter auditis & intellectis causis & rationibus utriusque partis eamdem causam canonico fini tradidimus, mandavimus, firmavimus, & volumus quod præfatum breviarium, in quo suprascripta capitula continentur, illud idem esset, super quod clerus, & populus a Murianis juraverant. Et quia jam dictus Dominicus Patriarcha, prædecessor noster, per prædictam sui decreti chartulam judicio suorum Episcoporum confirmavit per sententiam, & ex judicio diximus, quod præfatum breviarium sacramento confirmatum esse deberet. Ad hæc accessit Aurius Venerius yconomus jam dictæ plebis S. Mariæ, atque Martius Balbi presbyteri nostri ejusdem loci, & super sancta quatuor Evangelia juraverunt, & quod præfata breviarii charta eadem esset, super quam Clerus, & populus a Murianis juraverant, & quod nullam falsitatem cognoscebant in prædictis chartis, quas jam Archidiaconus, & plebanus in suprascripto placito nobis ostenderat & ostendebat. Tanta igitur certitudinis ostensione ante nostram, dictorumque episcoporum præsentiam facta, decrevimus atque censuimus, quod prædicta breviarii charta eo ordine, ut prædictum est, perpetuis temporibus firma, & stabilis permaneret in perpetuum, & deinceps inantea usque in perpetuum, præfata ecclesia S. Mariæ, & præfatus plebanus, vel sui successores, qui per tempora fuerint, de prædictis honoribus, vel subjectionibus nullam diminutionem habere debeat. Quod ut ita observatum & adimpletum sit per hujus decreti chartam, in qua propriis manibus subscripsimus, firmiter observari censuimus. Et quicumque huic nostri decreti paginæ obviare præsumpserit prædictæ pœnæ subjaceat, quæ superius denotata est, in præfata decreti Cartula Dominici Gradensis patriarchæ, prædecessoris nostri, scilicet quod tam præfata ecclesia S. Stephani, atque vicarii & clerici ejusdem ecclesiæ, quam & omnes aliæ ecclesiæ, quæ sunt, & fieri debent in prædicto loco a Murianis, & vicarius, & clerici earundem ecclesiarum, quæ suprascripta obsequia eodem modo, ut superius denotatum est, secundum antiquam consuetudinem semper observaverunt per totum anni circulum, tam ipsæ, quam suprascriptæ ecclesiæ clausæ, & privatæ sint ab omni divino officio, donec idoneam satisfactionem exinde faciant suprascriptæ plebi S. Mariæ, & suprascripto archidiacono, & plebano, & suis successoribus plebanis, qui per tempora in suprascripta ecclesia constituti fuerint. Præterea, sicut prædicto Angelo de Molino archidiacono, & plebano jam dictæ plebis S. Mariæ ..... in plena curia a domino nostro sanctissimo, & benignissimo papa Eugenio interdicere concessum est ex literis venerab. sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium cognovimus, ita sibi, suisque successoribus plebanis in perpetuum plenissimam potestatem concedimus interdicere omne divinum officium & beneficium tam vicariis, quam clericis omnium ecclesiarum, quæ sunt, vel fieri debent in prædicto loco Murianis, nisi præfatæ ecclesiæ S. Mariæ, & sic sibi, suisque successoribus plebanis debita obsequia, secundum quod suprædictum est, exhibuerint, & suprascripto Angelo de Molino archidiacono, & plebano, suisque successoribus plebanis semper, sicut suis plebanis obedientiam & reverentiam adimpleverint.

ANNO CHRISTI 1148.

Ego Henricus Dandulus Dei gratia Gradensis patriarcha mm. ss.

Ego Johannes Pollanus Dei gratia Castellanus episcopus mm. ss.

Ego Petrus Michael Dei gratia Torcellanus episcopus mm. ss.

Ego Dominicus Minio Dei gratia Equilensis episcopus mm. ss.

Ego Bonfilius Dei gratia Civitatis novæ episcopus mm. ss.

Ego Johannes Dei gratia Caprulanus Episcopus mm. ss.

Ego Bonoaldus Primicerius S. Marci mm. ss.

Ego Dominicus ....., Ecclesiæ S. Bartholomei Vicarius mm. ss.

Ego Johannes Fallerius Dei gratia Castellanus Archidiaconus mm. ss.

† Ego Henricus Novigajosus Archipresbyter S. Castellanæ Ecclesiæ mm. ss.

† Ego Nicolaus Mizulo Castellanæ ecclesiæ primicerius mm. ss.

† Ego Michael Caroso ecclesiæ beatæ Torcel. Joan. Baptistæ mm. ss.

† Ego Petrus Arpo Vicarius ecclesiæ S. Raphaelis mm. ss.

† Ego Vitalis Michael Clericus mm. ss.

† Ego Angelus Roana presbyter mm. ss.

† Ego presbyter Rodulphus mm. ss.

† Ego Leonardus sanctæ Margaritæ plebanus mm. ss.

† Ego Marcus Fondola .... mm. ss.

† Ego Landus presbyter mm. ss.

† Ego Stephanus Natalis Subdiaconus mm. ss.

† Dominicus Venerius Diaconus, & Notarius m. sua scripsit.

† Ego presbyter Marcus plebanus de Litore alto mm. ss.

† Ego Andreas Michael presbyter mm. ss.

† Ego Johannes Maf... clericus notarius, atque canonicus eccl. S. Mariæ Muriani mm. ss.

† Ego Petrus Græco clericus canonicus mm. ss.

† Ego presbyter Petrus, & Dom. patriarchæ cancellarius mm. ss.

† Ego Dominicus Subdiaconus Vicarius ecclesiæ S. Mauritii mm. ss.

† Ego Dominicus Stytadeo diaconus & canonicus mm. ss.

† Ego Blasius presbyter & notarius mm. ss.

† Ego Martinus presbyter plebanus D. Salvatoris mm. ss.

† Ego Martinus Agnello presb. & S. Martini plebanus mm. ss.

† Ego Johannes Dondi presbyter, ecclesiæ S. Matthæi mm. ss.

Ego Anolus Dondi presb., & can. mm. ss.

† Ego Stephanus Magno Diaconus canonicus S. Marci mm. ss.

† Ego Paduarius presb. canonicus mm. ss.

† Ego Nicolaus presb. mm. ss.

† Ego Simeon Benedictus diaconus mm. ss.

† Ego Dominicus presb. & notarius prædictis interfui, & de mandato præfati D. patriarchæ complevi, & roboravi.

ANNO CHRISTI 1152.

METENSE CONCILIUM

A Johanne presbytero cardinali S. R. E. L. anno 1152. coactum.

HUjus Concilii id tantummodo ſupereſt, quod ſervavit nobis Gloſcherius in hiſtoria geſtorum archiepiſcoporum Trevirenſium, ubi agens de funere Adalberonis Trevirenſis archiepiſcopi, qui anno 1152. deceſſit, hæc notat. *Venerunt comperto ejus obitu ſuffraganei ejus epiſcopi, Stephanus Metenſis, Henricus Tullenſis, Albero Virdunenſis, & Jordanus presbyter cardinalis Romanæ eccleſiæ, qui tunc Metis omnium abbatum ſuperioris Lotharingiæ conventum adunaverat &c.*

CONCILIUM TREVIRENSE PROVINCIALE

Juſſu Eugenii Papæ III. celebratum anno 1152. in quo judicio epiſcoporum & abbatum, aliorumque eccleſiaſticorum virorum Matthæus illuſtris dux Lotharingiæ, Romaricenſi eccleſiæ infenſus, ad concordiam adducitur.

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Helinus Dei gratia Trevirenſis archiepiſcopus, dilectæ filiæ Judith eadem gratia abbatiſſæ Romaricenſi & ſororibus ejus in poſterum.

Querimonias tuas contra ducem Metthæum jam per tempora multa agitatas, & tandem ſecundum præceptum domini papæ coram epiſcopis & abbatibus & principibus terræ a nobis definitas, utile duximus tibi & eccleſiæ tuæ ſigillo noſtro, & auctoritate tam noſtra quam ſuffraganeorum noſtrorum diligenter munire. De diverſis igitur querimoniis, aſſenſu communi ſtatuiſtis, quod capitulum veſtrum liberam electionem habebit, de præpoſitis & de cancellariis præficiendis, & dux electioni illi celerem præbebit aſſenſum, ſalvo jure ſuo. Si autem perſona quæcunque electa poſtmodum eccleſiæ inutilis fuerit, ipſa voce capituli, qua præſtituta fuit, deponetur. Quibuſdam vero præpoſitis beneficia & redditus ſuos, unde vivere debent, quos ab eccleſia tenent, alicui in feodum dare non licebit, neque dux feodiſare eos coget; immo etiam dare & accipere in fide & veritate prohibebit. Quando autem præpoſitus Voſagi & cancellarii in poteſtatibus placitum tenere voluerint, laudante & aſſentiente advocato, diem placitandi præfigere debent. Summam autem quæſtus definient præpoſitus & cancellarii conſilio & aſſenſu advocati, conſilio tamen miniſtri eccleſiæ præcedente. Tallias autem, quas ipſe dux & advocati ſui injuſte ſuper homines eccleſiæ facere conſueverant, penitus quiſpiverunt. Clerici & eccleſiales, & res eorum a duce & ab advocatis, & a venatoribus non inquietabuntur; ſed in nobili libertate, ut dignum eſt, in pace remanebunt. Servitium vero quod venatores ab eccleſialibus exigebant, ex toto dimiſſum eſt. Dominus autem dux vel miniſtri ſui non cogent homines eccleſiæ exire extra bannum ſuum ad placitandum, neque dux quempiam hominum eccleſiæ abſque abbatiſſa placitabit. De omni autem quæſtu ſuper homines ſumpto, in omni negotio & in omni proventu eccleſia medietatem recipiet. Advocati vero in poteſtatibus avenam non accipient, niſi paſtione cum fidelitate renunciata, & niſi eccleſia plenarie avenam ſuam ad cerviſitandum prius acceperit. Subpræpoſiti vero & ſubadvocati, qui a duce, & ab advocatis injuſte ſuſtituebantur, a modo radicitus extirpantur. Super mundiculos vero miniſter eccleſiæ & advocatus placitum tenere debent, & eccleſia totum cenſum habebit, niſi in duabus poteſtatibus, videlicet Campi & Archarum, in quibus nonniſi dimidia pars cenſus eſt eccleſiæ; quæſtus vero ubique dimidius eſt eccleſiæ; idem vero de placito fabrorum, eccleſia videlicet medietatem quæſtus recipiet. Quando vero dux in quolibet caſtrorum ſuorum morabitur, de ſuo vivet: ſi vero per terram tranſiens, ad quamlibet eccleſiæ curiam pernoctaverit, villicus de communi quæſtu per curiam cum fidelitate ſumpto eum procurabit, & hoc ſemel in anno, & in mane recedet. Si vero advocati per curias aliquando pernoctaverint, de jure ſuo vivent. Qui ſi forte in aliquo pacem iſtam infregerint, niſi ammoniti a duce infra ſex ſeptimanas oblata reſtituerint, dux terram eorum ſaſibit, eiſque prohibebit, ne in eis aliquid accipiant, donec eccleſiæ ſatis fecerint. Inſuper ex præcepto domini papæ ſub vinculo anathematis nexi tenebuntur, donec reſipuerint, & eccleſiæ ſatis fecerint. Forum vero Archarum eſſe concedimus, ita ut abſque omni dolo, & abſque multa acquiſitione, & abſque omni genere exactionis teneatur. De tabernis relatione fidelium diſcuſſum eſt, quod in tertio anno in XXX. duabus poteſtatibus dux ſuum vinum vendet ſolo obolocarius; quod vinum ruſtici debent deducere & infra abbatiam accipere, & in loco nominato ſolo die expectare. Apud Girbypath medietatem veneraciarum & quæſtus in placitis & avenam recuperavimus. Uſuagium nemorum recognovit dux, & conceſſit hominibus eccleſiæ, ubi antiquitus habere ſolebant ex ratione fidelium. Si vero poſtmodum dux terram veſtram aliquibus minis aliqua exactione, aliqua precatione, vel alicujus extorſionis genere oppreſſerit, vel aliquam ſupradictarum pactionum, aut per ſe aut per advocatos ſuos infregerit, quotieſcumque eccleſia reclamaverit, abſque omni retractatione ipſe cum ſuis & cum terra ſua vinculo anathematis iterum nexus teneatur, niſi admonitus vel reprehenſus infra quadraginta dies pœnituerit & ſatisfecerit ipſo duce in hunc modum concedente.

Ego Matthæus Dei patientia Lotharingiorum dux & marchio ductus pœnitentia, ſpe retributionis æternæ, in his in quibus læſeram Romanicenſem eccleſiam conſilio religioſorum virorum clericorum & laicorum cum Romaricenſi eccleſia feci præſcriptam compoſitionem, quæ & poſui in ſacratam manum domni archiepiſcopi, & char-

☞ chartam Treverenſi & Tullentii eccleſiæ indeſeci quod hoc bona fides ſervabo; & ſi aliquando, quod abſit per me vel per meos fuerit contra hoc factum, niſi infra quadraginta dies, ſi admonitus fuero, ſatisfaciam & ablata reſtituam meo aſſenſu Treverenſis & Tullenſis eccleſiæ in me & in terram meam ſine judicio dent anathematis ſententiam. Hujus compoſitionis teſtes ſunt Stephanus Mathenſis Epiſcopus. Henricus Tullenſis Epiſcopus. Albero Vordunenſis epiſcopus. Domnus Godefridus præpoſitus eccleſiæ S. Petri, Arnulfus Alexander Bruno Treverenſes archidiaconi. Henricus cantor. Baldricus magiſter ſcholaris. Sigerius Abbas S. Maximini. Bertolfus abbas S. Eugharii. Richardus abbas de Sprinchirback. Filippus decanus Metenſis Roſcellinus archidiaconus. Hugo magiſter ſcholaris. Rigcherius præpoſitus S. Salvatoris. Albertus primicerius Wirdunenſis. Willelmus decanus. Ricardus archidiaconus. Andreas archidiaconus. Iſembaldus abbas Gordienſis. Manegaldus abbas Sancti Michaelis. Hugo Albus decanus & archidiaconus Tullentius. Henricus archidiaconus. Magiſter Aimo archidiaconus. Roricus archidiaconus Ciſternenſis ordinis. Rannulfus abbas de clauſtro. Renardus abbas Morimondenſis. Milo abbas de Chriſta. Odo abbas belli-prati. Ricardus abbas de vallibus. Romaricenſis eccleſiæ teſtes ſunt, Theobaldus præpoſitus. Cono cancellarius. Petrus cancellarius. Magiſter Widricus Salſurienſis. Theodoricus de domno Martini. Magiſter Agano. Nobiles & milites. Henricus dux de Lemburgh. Henricus comes de Namur. Henricus comes de Salm. Fridericus comes de Vian. Coſvinus comes de Facermonte. Folmarus comes de Caſt. Albertus comes Chiniacenſis. Conradus comes Salvagi. Hunricus comes de Aira. De familia S. Petri. Engelbertus & Fridericus frater ejus. Iſembardus & Guillelmus frater ejus. Hermannus & Galterus frater ejus de palatio. Theodoricus de Romonte. Unricus de Sampinn. Hi duo cum duce erant. Magiſter Bovo Tullenſis archidiaconus. Rorichus abbas Galmoſiacenſis. Durandus abbas Belli-campi. Actum autem eſt hoc anno ab Incarnatione Domini 1152. epacta XII. indictione XV. concurrente ſecundo. Data Treveris per manum Hellini Trevirenſis archiepiſcopi XVII. Kalend. Septembris.

ANNO CHRISTI 1152.

☞ CONCILIUM COLONIENSE

In cauſa Vortlievi clerici Mindenſis oculis per injuriam orbati, anno 1152. habitum.

Ib. pag. 433 „ COlonienſe concilium novimus indicante „ Wibaldo abbate epiſt. CCCLXV. ubi „ de Vortlievio ſubdiac. Mindenſi a ſacrilegis „ quibuſdam oculis orbato agens, cauſam ejus, „ & quam ea de injuria in epiſcopum ſuum ſtruxerat accuſationem delatam ſcribit ad *Concilium Colonienſe*. In eodem pariter concilio cognitam indicat Walderi diaconi Mindenſis cauſam, qui epiſcopum illum ſuum Henricum „ reum ſubreptæ ſibi *decaniæ* popoſcit. Quid vero actum in eo concilio ſit in priori cauſa „ perſpicue declarat epiſtola, quam de rebus ejuſdem concilii Moguntinus archiepiſcopus & „ primores ex clero ad Pontificem dederunt. „ Hanc ego ex codice Wibaldi n. CCCLXII. „ hic refero, addita etiam epiſtola CCCLXV. „ Wibaldi ad Arnoldum Colonienſem, ex quo „ reſcimus geſta concilii in altera Walderi cauſa, & quid ſubinde ab utroque Mindenſi clerico actum ſit. Anno tamen ſequenti in altero, „ ut arbitror, concilio Mindenſis ille epiſcopus „ cum invidiam excæcati conſilio ſuo clerici amovere a ſe penitus nequiverit, epiſcopatu ſe „ ſponte abdicavit, ut ex Chronico S. Pantaleonis Eccardiano tom. II. ad eundem annum „ diſcimus.

Reverendo patri ac ſummo pontifici Eugenio, Arnoldus ſanctæ Colonienſis eccleſiæ humilis miniſter, W. majoris eccleſiæ præpoſitus, A. Decanus, T. Xantenſis præpoſitus, G. Bunnenſis præpoſitus, & univerſus præfatæ eccleſiæ conventus, debitam cum omni ſubjectione obedientiam.

De controverſia, quæ inter epiſcopum Mindenſem, & pauperem clericum Vortlievum nomine coram nobis ventilata fuit, admoniti & rogati ab utraque parte teſtimonium dare ſuper his quæ vidimus & audivimus, & coram nobis tractata ſunt, teſtimonium perhibemus. Notum igitur excellentiæ majeſtatis veſtræ facimus, quod jam dictus pauper ad præſentiam noſtram veniens, querimoniam miſerabilem & lacrymabilem coram nobis depoſuit, quod conſenſu & juſſu epiſcopi a miniſterialibus ſuis excæcatus ſit. Communicato itaque conſilio ſuper hac cauſa cum fratribus noſtris, viſum fuit nobis, ut epiſcopus ad audientiam noſtram evocaretur, & ſuper hoc verbo audiretur. Qui cum reſponſurus impoſitus præſentiæ noſtræ ſe exhibuiſſet, & de hoc nefando facto pulſus fuiſſet, confeſſus fuit, quod undecim miniſteriales de domo ſua egreſſi, & ad eam regreſſi, hoc ſcelus tam deteſtabile, ſe neſciente, perpetraſſent. Adjecit quoque, quod cum in hos omnes tam conſentientes, quam facientes, ſententiam veſtræ excommunicationis pronuntiaſſet, quod tumultu populi quoſdam eorum, qui in comitatu fuerant, quoniam manum ſe in clericum miſiſſe negaverunt, abſolvere coactus ſit. Poſt hujuſmodi confeſſionem, cum purgationem innocentiæ ſuæ nobis offerret, eccleſia tota fere reclamante, non fuimus auſi eam audire, tum quia periculoſum nobis viſum fuit propter hujuſmodi confeſſionem, tum quia talium exceſſuum vindictam vobis ſoli ſervaſtis. In malefactores autem omnes, tam conſentientes quam facientes, ſententiam veſtram cum omnibus ſuffraganeis noſtris, præter Trajectenſem, qui tunc forte abfuit, ita promulgavimus, quatenus catenis noſtris firmiter teneantur, quoadusque præſentiæ veſtræ ſe exhibeant, & ſecundum mandatum veſtrum condignæ ſatisfactioni ſe ſupponant. Veſtræ igitur paternitatis intereſt, ut ſub tali teſtimonio dictorum atque factorum in beneplacito diſcretionis veſtræ & prudentiæ ſuper hoc negotio judicetur.

ANNO CHRISTI 1152.

WIBALDI ABBATIS AD ARNOLDUM COLONIENSEM EPISTOLA.

Reverendo in Christo patri suo & domino Arnoldo, sanctæ Coloniensis ecclesiæ venerabili archiepiscopo, frater Wibaldus Dei gratia id quod est in ecclesia catholica, exiguas orationes & devotum servitium.

LÆtati sumus in his quæ dicta sunt nobis, & in domum Domini lætantes & gratias agentes ivimus, pro eo quod glorioſum de tyrannis & latronibus triumphum reportastis: qui ubique locorum, ita peccatis facientibus, nunc excreverunt, ut nulla ecclesia, nullus omnino locus sacer ut laicus ab illorum possit infestatione defendi. Quam quidem victoriam vestræ beatitudini divina potentia in multos annos concedat. Vestræ autem celsitudini notum esse volumus, quod in transacto proxime beati Jacobi Apostoli festo Mindam, rogatu episcopi, & petitione cleri descendetamus, ad compacandas & componendas dissentiones quasdam, quibus episcopi & cleri fuerat perturbata concordia. Et hæ quidem causæ non erant criminales aut perentoriæ, sed potius de fundis, videlicet de molendinis, de paludibus, de compascuis, de hæreditatibus & patrimoniis, pro quibus adversum se litigabant villici episcopi & villici canonicorum, & quidam clerici contra quosdam laicos. Erat hæc commotio paulo inflatior adversus episcopum, pro eo quod in concilio Colonienſi accusationem cum gravi repulsa sustinuerat, nullo tamen, quantum perscrutare potuimus, in tantum progrediente, ut illius cæcati verbo & accusationi, vel etiam querelæ Walderi ullo patrocinii vel testimonii modo vellet assistere. Siquidem in eadem solemnitatis celebratione prædictus episcopus publice in pulpito ecclesiæ denuntiavit excommunicatos esse, & anathematis sententiam protulit in eos, qui clericum cæcaverant, vel operam consilii vel auxilii in hoc maleficio adhibuerant. Omnibus itaque ex divino beneficio in concordiam revocatis, tentavimus etiam Waldero illi pertinaciam suam in episcopi vexatione dissuadere; sed & ipse multis audientibus asseruit, quod fide data esset a vobis prohibitus, ne pacem cum ipso reformaret. Quod nos, qui nobilitatem vestram & mentis excellentiam jamdudum novimus, nequaquam credere potuimus, ut suffraganeo vestro, qui metropoli devotus semper militavit, & personam vestram præ omnibus dilexit & honoravit, hanc velletis inferre contumeliam, ut causam ipsius, quam ex judicio terminare propter importunam accusatorum insolentiam non potuistis, per concordiam finiri non pateremini. Novit enim eruditio vestra, quorum consilio, quave disciplina iidem adversarii episcopi judicium vestrum, quod suffraganeorum & ecclesiæ vestræ testimonio & assensu erat subnixum, recusare præsumpserunt; quo ordine quibusve induciis datis appellaverunt, sicut ex transcriptis eorum libellis considerare poterit vestra discretio, retentis apud nos eorum exemplaribus. Et licet, ut prædictum est plane sciamus animi vestri magnitudinem in tam viles & abjectas meditationes nequaquam decidere potuisse, ut cum jam dicto Waldero tam enormes conditiones inire deberetis, pro familiari tamen & intima dilectione, qua sanctitatem vestram longo jam tempore diligimus, admonere coronam vestram non dubitavimus, ut apud dominum Mindensem, & ecclesiam ipsius ab hac suspicione gloriam vestram liberare non dedignemini. Auxit enim metum episcopo literarum vestrarum, quæ domino papæ scriptæ sunt, inspecta series, quæ pro ipsius innocentia nihil agere videntur, quas a vobis scriptas sive perlectas omnino negavimus, ob hoc scilicet, quod intelligentia vestra bene notavit, hoc esse inferioris judicis officium, ut cum ab ipso ad superiorem fuerit appellatum, ita studeat actionis ordinem enarrare, ut æquitate servata neutri parti videatur favorem inclinasse. Quod in literis istis nequaquam factum esse cognoscetis.

„ Ego Walderus Dei gratia diaconus & sanctæ Miridensis ecclesiæ qualiscunque canonicus papam appello, ipsius tutelæ me & mea committens, ad quem te Henricum Mindensem episcopum invito, pro violenta subreptione decaniæ meæ, & pro aliis, quæ habeo contra te responsurum nonis septembris. Ego Vortlievus, subdiaconus appello te H. Mindensem episcopum, ad præsentiam domini papæ de sacrilegio eo, quod tuo consilio & jussu exosculatus sim & plagatus. Diem statuo Kal. Octobris. Hujusmodi appellationes, immo vero confusiones, effractis foribus episcopi, non absque sanguinis effusione in pavimento sunt projectæ, & sicut episcopo non præsentatæ, ita nec ab ipso visæ, quas quidem nos a manu decani ecclesiæ beati Martini in Minda eadem die suscepimus.

ULMENSIS CONVENTUS,

In quo lex quædam ecclesiastica immunitati repugnans decreta est, anno 1152. habitus.

pag. 487. *ULmensem hunc conventum prætereundum haudquaquam duxi, cum legem condiderit ad ecclesiasticam disciplinam spectantem, sed juri ecclesiæ non parum oppositam. Hanc exprimit Eugenius in sua epistola ad Wibaldum abbatem inter Wibaldinas num. CCCLXXXIII. quam ex Martene Veter. Mon. tom. II. pag. 553. huc transfero.*

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Corbejensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DE quorum pura devotione absque dubitatione confidimus, eis confidenter committimus, quod digno cupimus effectui mancipari. Inde est, quod charitati tuæ causam venerabilis fra-

☞ fratri noſtri A. * Curienſis epiſcopi attentius du-
——xímus commendandam, quatenus tuo & fratrum
ANNO CHRISTI 1152 Adelgoti. noſtrorum epiſcoporum, qui ad cariſſimi filii noſtri Friderici Romanorum regis curiam convenerint, conſilio & auxilio fretus, nec inhoneſte verbis vel facto, ſicut alia vice factum eſt, poſſit impune tractari, vel eccleſia ſua juxta pravorum deſideria debita juſtitia defraudari. Nec pures tu in hac cauſa, quaſi in aliena diſſimulandum, ſicut ait Poeta: *Res tua nunc agitur, paries cum proximus ardet*. Similis enim cauſa jam tibi peperit, vel in proximo pariet inimicos. Illud autem, quod in curia Ulmæ habita malitioſe in eccleſiarum deſtructionem noviter eſt a laicis introductum, nequaquam ſilentio prætereundum æſtimes, quod qui pro rapinis & incendiis eccleſiaſticis bonis illatis excommunicationi ſubduntur, novo judicio excommunicatos dedicant, niſi prius in laicorum judicio damnationis ſententia feriantur. Quod ſi forte tam tu, quam fratres noſtri epiſcopi putaveritis ſuſtinendum, hoc proculdubio inde proveniet, ut nulli epiſcoporum in illis partibus liceat contra cujuſlibet facinoris reum diſciplinam eccleſiaſticam exercere. Diſciplina enim ceſſante, peribit religio Chriſtiana; religione ceſſante, peribit & ſalus animarum. Ea propter, cariſſime fili, tam A ſuper hoc quam ſuper aliis, cum ad curias convenitis, quæ contra honorem Dei, contra eccleſiæ ſalutarem vigorem, contra honeſtatem regni, pravorum malitia moliri videritis, viriliter & unanimiter reſiſtatis, ut veſtro prudenti ſtudio & labore malitiam ſapientia vincat, iniquitatem juſtitia ſuperet, & eccleſiæ Dei, & regni ſtatus in ſuo decore incolumis conſervetur. Ad hæc ſanctitati tuæ quædam notificamus, quæ faciente Ar. * hæretico ruſticana quædam turba abſque nobilium & majorum ſcientia nuper eſt in Urbe molita. Circiter enim duo millia in unum ſunt ſecretius conjurati, & in proximis Kal. Novembris centum perpetuo ſenatores malorum operum & duos conſules, alter quorum B infra Urbem, alter extra illorum centum conſilio reipublicæ ſtatum diſponant, immo potius rodant. Unum autem, quem volunt imperatorem dicere, creare diſponunt, quem illis centum duobus conſulibus & omni populo Romano ſperant quod debeat mortifere imperare. Quod quia contra coronam regni & cariſſimi filii noſtri Friderici Romanorum regis honorem attentare præſumunt, eidem volumus per te ſecretius nuntiari, ut ſuper hoc maturo conſilio, quid facto opus ſit, provideat ſapienter. Datum Signiæ XII. Kal. Octobris.

ANN CHRI 115

* Arn de Br Petri A leardi pulo c hæreſe confer Fri ſing cap. X MAR

☞ SYNODUS APUD KENANAM

In Hibernia a Johanne Papanone A. S. L. anno 1152. habita.

Ib pag. 488. EDitæ in hac ſynodo conſtitutiones, vel ſal- C 1216. quas ibi ex Wilkins referam, atque hinc
tem ex illis quædam leguntur in conſtitu- lectores repetant, quæ ſola de hac præſenti ſy-
ſtitutionibus ſynodi Novæ Villæ habitæ ann. nodo innoteſcunt.

☞ LEODIENSE CONCILIUM

A Gerardo card. A. S. L. Anno forte 1152. habitum.

Ib. pag. 489. QUicumque tandem ille fuerit Gerardus, quem D *celebrem* habuit, teſte eodem continuatore. Nec
ex Lobienſi ſcholaſtico canonicum Leodien- plura de concilio iſto, cujus tamen nomen haud
ſem, dein cardinalem S. R. E. renunciatum aſ- omittendum cenſui, ne quid deſiderandum in re
ſerit vetuſtus auctor continuationis ad hiſtoriam conciliari relinquerem. Cur vero anno 1152. aſ-
Abbatum Leodienſium vulgatam apud Dacherium ſignarem, fecit legatio Germanica Gerardi Card.
Spicileg. tom. 2. pag. 756. profecto conſtat circa tit. S. Stephani in Cœlio monte, hoc anno geſta; qui potuit idem eſſe Gerardus concilii Leo-
Eugenii ſive Adriani ſucceſſoris tempora legatio- dienſis auctor & præſes.
nem Leodienſem egiſſe. Is vero *Leodii ſynodum*

CONCILIUM HIBERNICUM

In cœnobio Mellifontis, a Chriſtiano epiſcopo Liſmorenſi, totius Hiberniæ legato celebratum; præſentibus epiſcopis, abbatibus, regibus, ducibus, & majoribus natu Hiberniæ, quorum conſenſu xv. illic archiepiſcopatus conſtituuntur, ſub Eugenio III.

DE hoc concilio ex auctore anonymo, qui tum E niam venit. Idem Chriſtianus Mell. (ſive Mel-
vixit, ſic Jacobus Wareus, in vita Donati Lo- liſontis monaſterio) concilium celebravit: cui in-
nargani epiſcopi Caſſelienſis. Lonargnus noſter au- terfuerunt epiſcopi, abbates, reges, duces, &
ctoritate pontificia, primus creatus eſt hujus ſe- majores natu Hiberniæ; quorum conſenſu archi-
dis archiepiſcopus, anno MCXLII. Ad quem an- epiſcopatus conſtituti ſunt quatuor. Armanacus,
num ſic loquitur anonymus, qui tum vixit. Jo- Dublinienſis, Caſſelienſis, Toamenſis. Quibus
annes Paparo cardinalis, ab Eugenio tertio pon- præfuerunt eo tempore, Gelaſius, Gregorius,
tifice Romano miſſus, cum Chriſtiano epiſcopo Donatus, Edanus. Joannes cardinalis benedicens
Liſmorenſi, totius Hiberniæ legato, in Hiber- clero poſt Paſcha MCLIII. ut mihi auctor eſt Jo-

annes

annes Hagulſtaldenſis, ſive Hexamenſis, per Scotiam iter faciens, Romam reverſus eſt. Hæc ille, qui in proximis ſuperioribus notat tres obtinuiſſe ſedem Caſſelienſem, priuſquam illa pallio eſſet donata, vel uſus pallii in Hibernia percrebuiſſet: videlicet, Donaldus Buaheni, qui obiit anno MLXXXXVI. Milerus o Dunan, qui obiit A MCXVIII. & Donatus o Conaing, qui anno deceſſit MCXXXVII. Ab hiſtoricis tamen Hibernicis (quos appingit in margine) archiepiſcopi nominantur. Vide Stanihurſtum in appendice cap. 20. ad Girald. Cambr. qui hoc concilium a Flattesburio refert habitum fuiſſe anno MCLII. Matth. Pariſ. ad MCLI.

ANNO CHRISTI 1152. ANNO CHRISTI 1152.

ANNO CHRISTI 1153. ANNO CHRSTI 1153.

CONSTITUTIO WILLELMI

Archiepiſcopi Eboracenſis, de arboribus & herba in cœmeteriis: & ut pecuniæ a deceſſorum heredibus ſolutæ, in alios uſus non impendantur a ſucceſſoribus.

Tom. 11. Concilior. pag.

IN Dei nomine, Amen. Quamvis in ſtatutis canonicis ſit expreſſum, quod laicis, de rebus eccleſiaſticis & religioſis quomodolibet diſponendi nulla ſit penitus attributa facultas, quos obſequendi manet auctoritas, non auctoritas imperandi: multis tamen jura eccleſiaſtica latent. Alii vero eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis, Dei timore poſtpoſito, (proh dolor) oppido ſunt infeſti: adeo ut jura eccleſiaſtica non formident in ſuæ damnationis interitum uſurpare. Nos igitur Willelmus, permiſſione divina Eborum archiepiſcopus, Angliæ primas, qui eccleſiarum noſtro regimini commiſſarum jura & immunitates ex officio noſtro debite conſervare tenemur pro viribus, ac tueri: de conſenſu capituli noſtri Eboracenſis, proinde duximus ſtatuendo: Ne quis laicus arbores, ſeu herbam in cœmeterio cujuſcumque parochiæ, eccleſiæ, ſeu capellæ, in noſtra diœceſi Divino cultui deputatæ creſcentes, abſque rectoris licentia ſpeciali, auſu temerario proſternere, ſeu falcare, præſumat, proſtratas auferre vel amovere, ſeu quicquam juris in ipſis aliqualiter vendicare: cum ea, quæ religioſis adhærent, religioſa eſſe penitus cenſeantur, juxta civiles & canonicas ſanctiones. Eccleſiarum autem rectoribus, aut vicariis, ſeu quibuslibet epiſcopi miniſtris, hujuſmodi arbores in cœmeterio creſcentes, omnino non liceat in alium uſum committere, niſi in eccleſiæ ſuæ reparationem, & ædificationem manſi proprii ad eccleſiam pertinentis. Si qui autem hujus noſtri ſtatuti temerarius violator extiterit, ipſum volumus, per archidiaconum loci ſuper hoc congrue requiſitum, legitima monitione præmiſſa, majoris excommunicationis ſententia innodari, a qua B ipſum omnino abſolvi nolumus, donec eccleſiæ, cui contra præſens ſtatutum læſionem vel injuriam irrogaverit, ad arbitrium præfati archidiaconi ſatisfecerit competenter:

Item quia cedentibus, vel decedentibus canonicis eccleſiæ noſtræ Eborum, & aliarum eccleſiarum collegiatarum noſtræ diœceſis, nec non rectoribus & vicariis, ſucceſſores eorum conſueverunt taxationem defectuum in ornamentis, cancellis, & domibus, ad beneficia, in quibus ſucceſſerunt, pertinentibus, interdum ultra veram æſtimationem, pro ſuo libito procurare: & quod gravius dinoſcitur, omnem pecuniam, vel majorem partem exinde redactam, in privatos uſus convertere, nulla penitus emendatione, reparatione vel refectione facta per eoſdem in ornamentis, cancellis, aut domibus memoratis: nos tantæ iniquitatis auſui temerario, volentes competenti remedio, prout poſſumus, obviare: de conſenſu unanimi capituli noſtri prædicti, ſtatuimus: ut, facta taxatione defectuum prædictorum, per legaliores & diſcretiores de vicinia, qui ad hoc potuerint bono modo, tota pecunia, ex præmiſſa cauſa levata, ad manus duarum vel trium perſonarum, in locis ſingulis ad hoc ſpecialiter electarum, abſque omni diminutione perveniat. Quæ perſonæ dictorum canonici, rectoris, vel vicarii requiſito conſenſu, omnem pecuniam ſic receptam, in reparationes & refectiones neceſſarias prius conſideratas & taxatas, abſque moræ diſpendio convertere non omittant: ad quod, per locorum archidiaconos, legitima monitione præmiſſa, ſi neceſſe fuerit, per majoris excommunicationis ſententiam compellantur.

C

D

☞ SYNODUS ATREBATENSIS DIOECESANA

A Godeſcalco Atrebatenſi epiſcopo, Anno 1153. habita.

Ex Maſſi Suppl. to. II. p. 490.

„ QUanquam ab afferendis diœceſanis horum temporum ſynodis & numerus & plerunque inutilitas me ſæpe retraxit: hanc tamen „ diœceſanam ut ſcriberem ſuaſit ratio. Quædam enim in ea præſcripta ſunt quæ non ita „ facile in ſynodis vel ante vel circa hæc tempora reperiantur. Ut eſt illud de redditibus „ ad lampades alendas per certas anni ſolemnes „ dies ad ſanctorum cultum incendendas. Volupe enim id accidet Theologis, quibus novum „ hoc veteris eccleſiæ documentum ſuppetet ad „ probandum vetuſto eccleſiæ more obtinuiſſe, „ ut lampades in eccleſiis non ad depellendas „ tantummodo noctis tenebras, ut contendunt „ heterodoxi, ſed & in honorem Dei & ſancto- E „ rum arderent. Dedit vero tabulas concilii hu- „ jus Baluzius Miſcell. to. V. pag. 440. ex quo „ huc transfero.

In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Quoniam acta quibus oblivio antiquitatis aliquando irrepſit, errorem poſteris generare conſueverunt; idcirco ego Godeſcalcus, Dei gratia, Attrebatenſis epiſcopus beneficia quæ Robertus canonicus & frater ejus Ermenfridus, quibus ambobus Pes argenteus cognomen eſt, eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ Attrebatenſis contulerunt, literis & memoriæ mandare curavi & ſigilli mei teſtimonio rata facere. Dederunt itaque prætaxati fratres de ſuo patrimonio communiter triginta ſolidos & duos capones, aſſignan-

tes manſuras, & tempora diſtinguentes, a quibus & quibus prædicti reditus exigendi forent & accipiendi ad hunc modum. A Bernardo Berengario ſuiſque ſucceſſoribus pro ſua manſura decem & octo ſolidi; ita quod in natali Domini media pars, id eſt, novem ſolidi, & in nativitate B. Johannis totidem cuſtodi eccleſiæ perſolvantur. Item a Gerardo fratre Aldefridi ſuiſque ſucceſſoribus pro ſua manſura undecim ſolidi & dimidius in natali Domini, & in nativitate B. Johannis totidem cuſtodi eccleſiæ perſolvantur. Item a domino Luca archidiacono ſuiſque ſucceſſoribus pro ſua manſura in Natali Domini duodecim denarii & duo capones cuſtodi eccleſiæ perſolvantur. Uſibus quoque eccleſiæ certis præmemorata beneficia deputaverunt, ſcilicet quod ex eis novem lampadibus ante vultum Chriſti pendentibus lumen ſubminiſtretur ſubſignatis temporibus accendendum. In vigilia Nativitatis Chriſti ab hora nona uſque ad finem completorii ſequentis diei lumen lampadum non deficiat, totidemque horarum ſpatio in omnibus ſolemnitatibus, quas ſubſcribimus, prædictarum lampadum lumen continuandum eſſe ſtatuerunt. In Circumciſione Domini, in Apparitione, in Reſurrectione, in Aſcenſione, in Pentecoſte, in ſolemnitate omnium Sanctorum, & in omnibus ſolemnitatibus ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & in omnibus demum dominicis diebus. Robertus vero alter fratrum intelligens tantillos redditus tot lampadarum luminibus per tot tempora non poſſe ſufficere, altare de Vimi earum luminis indigentiæ, me tam confirmante quam permittente, adjecit, eo videlicet tenore, ut illis nunquam ſuis temporibus luminis copia deeſſet, & decimæ lampadi verſus occidentalem eccleſiæ partem ante turrim pendenti ex eadem copia ignis ſubminiſtretur, qui omnibus & totis noctibus, ſi redditus ſuffecerint, eccleſiæ indeficiens luceat, finito completorio ſemper accendendus, & mane, cum aurora finem dederit, extinguendus. Quod ſi ex his beneficiis decem lampadum lumini antedictis aliquid ſuperabundare contigerit, in epiſcopi ſemper ſtet diſpoſitione, quorum ſolemnitates Sanctorum in eiſdem lampadibus igne accenſo decorentur. Ne quis vero in poſterum præſumat prædictarum lampadum honorem vel auferre vel loca ipſarum aut horas illuminationis earum commutare, auctoritate divina interpoſita prohibemus. Recitatum eſt hoc ſcriptum in ſynodo Atrebatenſi coram me ſub his perſonis & teſtibus, Luca archidiacono, Clarembaldo præpoſito, Nicolao Decano, Anſelmo cantore, Frumaldo magiſtro, dominiſque abbatibus ſanctæ exiſtimationis, primo domno Werrico abbate S. Vedaſti, Gozvino abbate Aquicinenſi, Hugone abbate S. Amandi, Fulcone abbate Haſnonienſi, Hugone abbate Marcianenſi, Radulfo abbate de Monte S. Eligii, Balduino abbate de Mareolo, Simone abbate de Ailcurte, pleriſque præterea boni teſtimonii viris, & canonicis ſanctæ Atrebatenſis eccleſiæ, Harmaro, Rolando, Gillelmo, Hugone, Huberto Sacerdotibus, & inferioris ordinis multis clericis honeſtæ vitæ. Actum Atrebati anno dominicæ Incarnationis MCLIII. anno V. epiſcopatus domni Godeſcalchi.

ANNO CHRISTI 1153.

ANNO CHRISTI 1153.

CONCILIUM GRADENSE

ANNO MCLII. CELEBRATUM.

Hujus Concilii unica mihi occurrit mentio ex ſententia, quæ in ſequentibus literis indicatur.

Georgius plebanus S. Martini de Muriano jurat accedere ad eccleſiam matricem S. Mariæ in Dominica Palmarum, & ea omnia obſervare, quæ in ſententia Henrici patriarchæ Gradenſis continentur.

Ex Cornel. Eccl. Torcel. tom. 3. pag. 37.

IN nomine Domini Amen. Per hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat & ſit notum, qualiter anno Nativitatis ejuſdem 1536. indictione nona, die vero lunæ vigeſimo ſecundo menſis Maji, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto patris, & domini noſtri domini Pauli divina providentia papæ III. anno ſecundo. In mei notarii publici teſtiumque infraſcriptorum præſentia perſonaliter conſtitutus Ven. Vir dominus Georgius vicarius ſeu plebanus eccleſiæ S. Martini de Muriano Torcellanæ Dioceſis, & aſſernit quod his proximis diebus elapſis Rever. Dom. Alexander de Feralis eccleſiæ collegiatæ S. Mariæ alias S. Donati de Muriano, plebanus virtute ſententiæ & decreti lati & ſanciti per fel. memoriam Rever. Dominum Henricum Dandulum miſeratione divina olim patriarcham Gradenſem in ſuo Provinciali concilio, ſub anno Domini milleſimo centeſimo quinquageſimo ſecundo menſe Januarii indictione prima, per quam ſententiam ſive decretum Vicarius S. Martini inter cetera obligatur quotannis ire ad eccleſiam ſanctæ Mariæ prædictæ in die Dominica Palmarum ad olivum ſeu ad miſſam ſub pœna interdicti omnis divini officii, & in caſu contraventionis dicto domino Plebano S. Mariæ pleniſſima attribuitur poteſtas, interdicendi contrafacientibus per annum omne divinum officium & beneficium, & prout diffuſius in dicta ſententia & decreto dicitur contineri, ad quam ſeu quod habeatur relatio; ipſi dominus Georgio, & eo quia in Dominica Palmarum proxime præterita, ad eccleſiam ſuam prædictam ſanctæ Mariæ non fuerit, officium divinum & beneficium per annum interdixit, a quo interdicto, ſeu pronuntia interdicti ipſe dominus Georgius ad Rev. Dom. Patriarcham Venetiarum ejuſque ſanctam ſedem metropolitanam appellavit. Conſiderans autem ipſe dominus Georgius ſe nullo jure dictam appellationem ſuam proſequi poſſe, ſibique jure merito interdictum prædictum factum fuiſſe, cum præfatæ ſententiæ contrafecerit, volenſque deinceps eidem, ut tenetur, obtemperare, ſponte & omni meliori modo quo potuit præfatæ ſuæ appellationi in totum renuntiavit & renuntiat tanquam contra juris, debitum interpoſite & ab ea totaliter receſſit & a ſe removit, ac cedit & ſe removet, manuque tactis corporaliter ſcripturis ad ſacroſancta Dei evangelia jurando promiſit dicto rever. Dom. Alexandro plebano S. Mariæ licet abſenti, ſed mihi notario publico infraſcripto ejus nomine ſtipulanti, & recipienti ac ſucceſſoribus ſuis deinceps quotannis ſalvo tamen juſto impedi-

dimento ultra alias obligationes, de quibus in dicta sententia fit mentio, accedere in die Dominica Palmarum ad dictam ecclesiam S. Mariæ ad Olivum seu ad missam, & alias juxta formam & continentiam dictæ sententiæ, seque hujusmodi promissionis chartam firmiter observare, & illi in aliquo non contravenire de jure vel de facto sub pœna perjurii ac obligationis omnium suorum bonorum præsentium & futurorum. Su- ANNO CHRISTI 1153.

per quibus omnibus & singulis rogavit me notarium publicum infrascriptum ut hoc publicum conficerem instrumentum. ANNO CHRISTI 1153.

Actum Venetiis Rivoalti ad cancellum mei notarii infrascripti præsentibus Dom. Juliano mundo Notario, & magistro Marino quondam Joannis incisore caligum testibus, ad præmissa habitis, vocatis & rogatis.

VITA ET EPISTOLÆ ANASTASII PAPÆ IV.

ANastasius IV. civis Romanus, ex regione Suburra, filius Benedicti, antea vocatus Conradus, homo veteranus, & in consuetudine Romanæ curiæ, teste Frisingensi libro 2. de vita Friderici, exercitatus, ex abbate sancti Anastasii Veliternæ diœcesis, & cardinale episcopo Sabino, ad supremum ecclesiæ gradum evectus est anno Domini MCLIII. VII. Idus Julii, tempore Friderici I. Imperatoris. *Continuator Sigeberti*. Errat ergo Dodechinus in appendice Mariani Scoti, qui Eugenio Hadrianum successisse scribit. Ecclesiæ Lateranensi calicem magni ponderis obtulit: amator & nutritius pauperum, non tantum apud sanctæ Mariæ Rotundæ templum, elegantissimas ædes, & magnificentissimum palatium extruxit, verum etiam tempore famis, qua tota fere Europa conflictabatur, egenis, etiam extra urbis Romæ mœnia degentibus, victum largissime suppeditavit. Postquam uno anno, mensibus quatuor, & diebus 24. pontificalia munera sustinuisset, obiit Romæ IV. Nonas Decembris, & in Laterano sepultus fuit anno Domini MCLIV. Ejus tempore floruerunt Richardus de sancto Victore, Gratianus decreti compilator, Petrus Lombardus, & Petrus Comestor, duo insignes theologi. Sanctus Bernardus abbas annorum LXIII. obiit XIII. Kalend. Septembris anno Christi MCLIII.

EPISTOLA I. ANASTASII PAPÆ IV.

Tom. IV. Ft. Franc. Pacheſn.

AD ENGEBALDUM TURONENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Mandat, ut G. Trecorensem episcopum evocet, & ejus vitam discutiat.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri E. Turon. archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

SI honorificationi commissi tibi pontificalis officii ea diligentia qua oportet intenderes, si correctioni eorum, quæ de his qui sub tua provisione insistunt dicuntur enormia, debita solicitudine immineres: vita & conversatio fratris nostri G. Trecorensis episcopi non remansisset usque nunc sub tuis oculis indiscussa. De cujus utique actibus ad aures nostras talia pervenerunt, quæ de qualibet persona in clericali ordine constituta & audire opprobrium, & referre lamentabile videretur. Bonorum quidem ecclesiæ suæ dilapidator asseritur, & sacros ordines contra decreta sanctorum patrum dicitur distribuisse. Præterea simoniæ ac perjurii crimine, multisque aliis piacu-

lis, perhibetur usque adeo irretitus, ut, quod dicere sine nimia mentis afflictione non possumus, juxta vocem prophetæ factus sit tanquam *subcinericius panis qui non reversatur*. In quo facto illi de commissione horum excessuum, tibi vero est de taciturnitate timendum: dum speculator datur a Domino domui Israel, ita irrequisitos tantos excessus incorrectosque dimittis, ut parietem peccatorum quem deberes evertere, linire potius juxta vocem propheticam videaris. Quoniam igitur sustinere nec volumus nec debemus, ut præfati episcopi vitia diutius remaneant indiscussa: per præsentia scripta fraternitati tuæ mandamus, quatinus prudentibus aliquibus & religiosis viris ascitis, * aut dictum episcopum & clerum ecclesiæ suæ tuo jubeas conspectui præsentari; & diligenti conversationis & actuum illius facta discussione, si vel aliquo crimine apparuerit, vel sacros ordines contra statuta canonum inventus fuerit celebrasse, ab officio suo suspensum ad præsentiam nostri apostolatus transmittas: ut nos, quod in eo fuerit puniendum, juxta constitutiones canonicas puniamus. Volumus autem ut tam tu, quam alii episcopi, vel abbates, quos ad discutienda illius opera evocaveris, quidquid veritatis exinde inveneritis, per scripta vestra studeatis nobis plenius indicare. Sane cum tales de illo rumores, aures etiam, ut dicitur, felicis memoriæ papæ * E. prædecessoris nostri multorum proborum fuerint relatione aspersæ, ille .... rectione sua usque nunc omiserit cogitare: providendum nobis est, ut de dissimulatione tam tristium nunciorum non videamur a districto judice arguendi.

* Lege, antedictum. H.

* Eugenii

II. AD HUGONEM SENONENSEM archiepiscopum, Godefridum Lingon. Theobaldum Paris. Henricum Trecensem, episcopos.

Ut Vizeliacenses oppidanos excommunicatos habeant.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Hugoni Senonensi archiepiscopo, G. Lingon. T. Paris. & Henrico Trecensi, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

AD notitiam vestram jamdiu credimus pervenisse, quod pro immanitate crudelitatis & barbarica tyrannide, quam perjuri & proditores Burgenses Vizeliac. in dominum suum, dilectum filium nostrum Pontium abbatem Vizeliacensem, & in ipsum monasterium exercuerunt, & adhuc non desinunt exercere, a corpore Christi, quod est ecclesia, quasi membra putrida, mandato sanctæ recordationis Eugenii papæ sint gladio Di-

vini verbi præcisi. Quod ipsi pro nihilo reputantes, ac si adversus Dominum se fallaci potentia existimant prævalere, adhuc in sua nequitia contumaciter, non impune tamen perdurant: putantes forsitan quod apostolicæ sedis patrocinium aliquando eidem ecclesiæ subtrahatur. Nos igitur eorum iniquitatem districte pensantes, in ira tamen nostra misericordiam continentes, manus nostras super eos ad præsens non plus duximus aggravare: per præsentia vobis scripta mandantes, quatinus Burgenses tanquam perjuros, proditores, & excommunicatos, in nundinis & mercatis parochiarum vestrarum recipi omnino prohibeatis: immo a quibusque parochianorum vestrorum poterunt inveniri, capi, & rebus suis præcipiatis penitus spoliari.

III. AD ODONEM BURGUNDIÆ ducem & Burgundiæ proceres.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris O. duci Burgundiæ Henric. comiti, A. de Borbone, Guillelmo comiti Cabilonensi, R. fratri ducis, R. comiti de Joviniaco, G. de Donziaco, R. de Rubeomonte, D. de Luziaco, A. de Monte-Regali, S. Vicecomiti Senon. & filiis ejus G. & B. G. Vicecomiti Castrilandonis, G. de Vergiaco, O. de Tilio, Hugoni de Monte sancti Joannis, salutem & apostolicam benedictionem.

AD notitiam vestram, *&c. iisdem omnino verbis, quibus superior.*

IV. AD PETRUM BITURICENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut comitem Nivernensem, nisi resipuerit excommunicet.

Anastasius P. Bituricensi archiepiscopo.

IMmanem crudelitatem & barbaricam sævitiam quam Nivernensis comes in Vizeliac. monasterium, ac si contra Dominum, adversus sponsam suam sacrosanctam ecclesiam, ejus potentia debeat prævalere, adhuc exercere non desinit, tua fraternitas, ut credimus, pro sua saltem magnitudine recognoscit. Contra quam cum prædecessor noster sanctæ recordationis Eugenius papa apostolicæ sedis antidota præparasset, & voluisset eum corripere: a tanto morbo sanari non meruit, quoniam pertransiit in affectum cordis, & obscuratum est insipiens cor ejus, ut, juxta verbum propheticum, videns non videat, & intelligens quæ Dei sunt, nequaquam intelligat. Nos igitur qui Divina dispensante clementia memorato prædecessori nostro in sede apostolatus successimus, quoniam præfatum Vizeliacense monasterium tanquam B. Petri alodium cogimur defensare, & prædicti comitis ac omnium Christianorum salutem paterna caritate sitimus, atque de tuæ fraternitatis prudentia & honestate fiduciam non modicam obtinemus: per præsentia scripta caritatis tuæ mandamus, quatinus remota dilatione districte commoneas, ut damna quæ ipsi monasterio intulit, cum integritate resarciat, & locum ipsum in pace ac libertate sua dimittat. Eidem etiam comiti ex parte nostra denuncia, ne, pro exhibenda justitia alicui suorum hominum, abbatem Vizeliacensem ad suam præsentiam venire compellat; nisi prius in ejusdem abbatis curia cognoscatur alicui suorum hominum justitiam denegasse. Quod si infra triginta dies post tuam commonitionem, quæ supra diximus, neglexerit adimplere: ad locum unde in auribus ipsius de facili valeat resonare, cum religiosis & prudentibus viris accedat: & populi cœtu in ecclesia congregato, accensis candelis, in personam ejus & perfidorum Burgensium de Vizeliaco solemniter authoritate apostolica excommunicationis sententiam absque omni appellationis remedio proferas: ut præter baptisma parvulorum & morientium pœnitentiam, in omnibus terris ejusdem comitis omnia Divina officia prohibeas celebrari. Adjicientes etiam tibi mandamus, ut sententiam ipsam venerabilibus fratribus nostris Hu. Senonensi archiepiscopo, G. Nivernensi episcopo, G. Lingonensi, He. Eduensi, Henr. Trecensi, & A. Altissiodorensi, episcopis, per tuas litteras ex parte nostra firmiter denuncies observandam. Nos siquidem per apostolica eis scripta mandavimus, ut eandem sententiam post tuam denunciationem per suas parochias inviolabiliter faciant observari. Litteras vero quas prædictis fratribus nostris, Lingonensi, Eduensi, Nivern. Antissiod. episcopis misimus, per tuos eis nuncios facias præsentari.

V. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Adversus comitem Nivernensem, & oppidanos Vizeliacenses.

Anastasius Ludovico Regi.

QUoniam jam a retroactis temporibus de tua regia magnificentia nobis & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ bona sunt plurima nunciata: nobilitatem tuam, tam hi qui in apostolatus officio præcesserunt, quam nos, per omnia dilexi-mus; & qui adhuc ex Divina voluntate sumus superstites, diligimus, & honorem tuum in quibus secundum Deum possumus, cupimus augmentari. Eapropter, carissime in Christo fili, quemadmodum prædecessor noster sanctæ memoriæ Eugenius papa, ita & nos pro Vizeliacensi monasterio apostolica tibi scripta dirigimus: mandantes & in Domino commonentes, ut Nivernensem comitem, qui feritate barbarica sævire adversus præfatum monasterium non desistit, districte commoneas, ut memorato monasterio damna quæ intulisse dinoscitur, in integrum studeat emendare, & locum suum in pace ac libertate sua dimittat. Si vero aliquam justitiam in eodem monasterio se habere confidit, suam postmodum mandato nostro poterit obtinere justitiam. Quod si in sua pertinacia induratus, hæc effectui mancipare contempserit, nos in personam ejus, & Burgensium Vizel. excommunicationis sententiam sine appellationis remedio præcipimus promulgari, & in tota terra ipsius, præter baptisma parvulorum & morientium pœnitentias, omnia Divina officia penitus prohiberi. Quo circa per præsentium latorem tibi mandamus, quatinus ex tunc ab eo tanquam excommunicato abstineas, & Burgenses ipsos ab omnibus feriis regni tui sub banno tuo penitus prohibens, a quibuscumque inveniri poterunt, capi, & rebus suis spoliari, sicut perjuros & ecclesiæ turbatores, justitiæ zelo præcipias. Præterea nihilominus industriæ tuæ mandamus, quatinus præfatum monasterium Vizeliac. pro alicujus falsa suggestione nullatenus aggraves: immo pro B. Petri & nostri reverentia, ipsum, tanquam ejus-

ejusdem principis apostolorum patrimonium, ab omni hoste studeas defensare. Ad hæc, devotionem tuam nullatenus latere volumus, quod nos dilecto filio nostro Vizeliacensi abbati dedimus in mandatis, ut memorato comiti in monasterio nostro nullam prorsus concessionem facere audeat. Valete.

VI. AD EPISCOPOS GALLIÆ.

De eodem argumento.

Anastasius episcopis Gallic.

QUando peccata, in quibus culpa est relaxare vindictam, ab aliquibus suggerente diabolo committuntur: tanta est eis imponenda correptio, ut ipsi, pœna docente, cognoscant quam grave fuerit quod patrarunt; & ceteros a similibus præsumptionibus ecclesiasticæ correptionis timor inhibeat. Inde siquidem est, quod prædecessor noster beatæ memoriæ Eugenius papa per apostolica scripta tibi, frater episcope Lingonensis mandavit: quatinus Nivernensem comitem, super immanitate tyrannidis, quam in Vizeliacensi monasterio, quod utique B. Petri juris existit, feritate barbarica exercuerat, ut resipisceret districtius commoneres & si a tanta nequitia nollet desistere, in eum & in Burgenses Vizeliaci excommunicationis, & in terris ipsius comitis, interdicti sententiam promulgares. Sed sicut audivimus quibusdam occasionibus; mandatum ipsius, unde non modicum ammiramur, nondum est ex toto completum. Et ideo nos, qui Divina disponente clementia in officio ei apostolatus successimus, quoniam præfatum monasterium, tanquam speciale patrimonium B. Petri, cogimur defensare, memorati prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, venerabili fratri nostro Petro Bituricensi archiepiscopo dedimus in mandatis: ut nisi præfatus comes ab eo commonitus, damna, quæ ipsi monasterio intulit, in integrum emendaverit, ac locum ipsum in pace ac libertate sua dimiserit, tam ipsum comitem, quam Burgenses Vizeliac. qui tantæ nequitiæ factores existunt, excommunicationi authoritate nostra subjiciat, & in tota terra ejus, præter baptisma parvulorum & morientium pœnitentias, omnia Divina prohibeat celebrari. Præsentium itaque vobis authoritate mandamus, quatinus & sententiam ipsam, postquam vobis ab eodem fratre denunciata fuerit, firmiter observetis, & per vestras parochias observari inviolabiliter faciatis, Datum Laterani, VIII. Kal. Januarii.

VII. AD PONTIUM VIZELIACENSEM ABBATEM.

De eodem argumento.

Anastasius Pontio abbatis Vizeliacensi.

SUper contritione, persecutione, atque angustia, quam pro commissa tibi ecclesia & pro justitia pateris, devotioni tuæ paterno affectu compatimur: & in quibus secundum Deum possumus, grata tibi volumus subsidia ministrare. Inde est quod juxta votum & petitionem tuam, litteras nostras tam archiepiscopis quam episcopis regni Francorum, & regi, comitibus, atque baronibus, quemadmodum tua devotio requirebat, studuimus destinare: quarum continentiam ex transcriptis poteris evidenter agnoscere. Si ergo, dilecte in Christo fili, tu pro domo Israel tribulationibus subjaces: debes sperare quod dabit Dominus de tribulatione auxilium, & in ipsius misericordia confidentes de omni pressura eripiet, & ad portum quietis gratia sua perducet. Age ergo, fili, & murum tutissimum te pro ecclesia tua, sicuti hactenus, ita & deinceps, non pigriteris opponere: immo contra eos qui fidem penitus abnegarunt, quos etiam excommunicationis vinculo præcepimus innodari, viriliter studeas dimicare: & donec excommunicati fuerint, si te super aliquo in jus forsitan voluerint evocare, nobis inconsultis nullatenus eis respondeas. Adjicientes etiam tibi mandamus, & authoritate apostolica inhibemus, ut in ecclesia nostra de Vizeliaco, quæ proprium alodium B. Petri esse dinoscitur, nullam concessionem, nisi ex mandato nostro, comiti Nivern. facere audeas. Datum Laterani, VIII. Kal. Januarii.

VIII. AD CANONICOS REGULARES Lateranenses. Confirmat eorum Instituta.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Joanni priori sacrosanctæ patriarchii basilicæ salvatoris Domini, quæ Constantiniana vocatur: pariterque Joannis Baptistæ, ac Joannis evangelistæ: ejusque fratribus canonicis, tam præsentibus, quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

POtestatem ligandi atque solvendi tam in cœlis quam in terra, B. Petro, ejusque successoribus authore Domino principaliter traditam illis ecclesia verbis agnoscit, quibus Petrum est idem Dominus allocutus: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* Ipsi quoque & propriæ firmitas & alienæ fidei confirmatio eodem Deo authore præstatur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu conversus aliquando, confirma fratres tuos.* Oportet igitur nos, qui licet indigne B. Petri residemus in loco, prout Divina nobis clementia & scire, & posse donaverit, prava corrigere, recta firmare, & in ejus ecclesia sic ad arbitrium judicis disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Æquum est ergo ac rationabile, ut suus unicuique honor ecclesiæ ac dignitas conservetur. Et sicut in humani corporis compage, naturalis ratio singulis quibuscumque membris ad salutem providens, speciales & proprios actus edocet; nobilioribus vero suam dignitatem conservat: ita in corpore ecclesiæ apostolica providentia secundum sacrorum institutiones canonum universas regit ecclesias; digniores autem & famosiores in sui status prærogativa custodit.

Matth. 16. Luc. 22.

Hujus itaque rationis debito, provocati, licet omnium ecclesiarum nobis solicitudo & cura immineat: prædictæ tamen S. Lateranensi ecclesiæ, per quam datur ut invigilare ceteris omnibus debeamus, quæ specialius ac familiarius ad Romani pontificis ordinationem spectare dignoscitur, ampliori & attentiori nos convenit studio providere. Eapropter vobis in Domino filiis ecclesiam ipsam, in qua Divino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessoris nostri B. memoriæ Alexandri papæ II. apostolicæ sedis privilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo canonicorum, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam ibi noscitur institutus,

per-

perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter conservetur.

Præterea quascumque possessiones, quæcumque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste & canonice possidet, aut in posterum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: meditatem omnium oblationum principalis altaris in integrum sine dispendio aliquo: dationem seu reditum, qui Glandaticum dicitur, vel Herbaticum, ex nostris porcis & pecoribus, seu omnem fruitionem ab eodem prædecessore nostro ipsi ecclesiæ collatam. Obeunte vero te ejusdem loci priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia præponatur: sed in aliqua persona de vestro collegio, si idonea reperta fuerit, vel de alio religioso conventu, prius conveniant: & postmodum cum consilio, deliberatione, & judicio Romani pontificis eligant. Electus autem, nulli, nisi tantum ipsi Romano pontifici, de obedientia vel subjectione aliqua teneatur. Liceat vobis præterea clericos e sæculo fugientes, vel laicos liberos, undecumque sint, nisi excommunicati, vel interdicti sint, absque alicujus contradictione ad conversionem suscipere. Et qui susceptí fuerunt cum communi consilio prioris & fratrum, nulli de obedientia teneantur, nisi Rom. pontifici, & priori ejusdem ecclesiæ. Et si quid scriptum contra hoc vestrum privilegium aliquo tempore apparuerit, id irritum ducimus. Prohibemus autem, ut nulli fratrum post factam in eodem loco professionem, sine prioris sui licentia, fas sit de claustro discedere: discedentem vero absque hujusmodi litterarum cautione, nullus audeat retinere. Adhibita suggestione & voluntate fratrum nostrorum cardinalium episcoporum sancimus, ut eadem ecclesia tanquam principalis, mater & domina, omnino libera sit, & nulli penitus, nisi soli Romano pontifici, sit subjecta: atque iidem episcopi salubri providentia, veluti cooperatores & vicarii nostri, ipsius venerabilis basilicæ utilitatem, & honestatem provideant.

Illud vero quod a memorato prædecessore nostro Alexandro statutum est, maxime observare præcipimus: videlicet ut vasa, seu vestes altaris, & cuncta sacri mysterii ornamenta non tangantur, vel proferantur, seu reponantur, aut etiam qualescumque oblationes desuper altari a non sacratis Deo ministris tollantur. Porro celebrantibus ibidem episcopis sacra Missarum solemnia, in clericalibus tunicis præsentes sitis, cantum imponatis, & ex vobis presbyterum, diaconum, subdiaconum, atque acolytum semper providere curetis. Præterea minus quatuor fratribus assistentibus, Missa in eadem ecclesia, etiam diebus privatis, minime celebretur. Diebus vero Dominicis, & in sanctorum festivitatibus, quantuscumque sit, plenarius vester adsit conventus.

Ut autem in ecclesia ipsa regularis ordinis & disciplinæ vigor inviolabiliter auxiliante Deo custodiatur & servetur: unumquemque cardinalium episcoporum qui sunt ad principalis altaris servitium deputati, semel in hebdomada de observantia regulæ cum fratribus ipsius loci capitulum tenere, & si quid grave corrigendum fuerit, cum communi consilio prioris & fratrum, per ipsos vice nostra emendari statuimus. Si qua igitur in posterum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ confirmationis & constitutionis paginam sciens, &c.

IX. AD FRATRES S. JOANNIS Hierosolymitani.

Eos in tutelam suscipit, & privilegiis ornat.

Anastasius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Raimundo magistro xenodochii civitatis Hierosolymitanæ, &c.

CHristianæ fidei religio hoc pie credit & veraciter confitetur, quod Dominus & salvator noster Jesus Christus cum omnium dives esset, pro nobis est pauper effectus. Unde ipse etiam suis imitatoribus opportunæ consolationis præmia repromittens: *Beati*, inquit, *pauperes, quoniam vestrum est regnum cœlorum*. Idemque pater orphanorum, refugium pauperum, ad hospitalitatem & beneficentiam nos hortans in evangelio ait: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*: quique ad comprobandum tantæ bonitatis excellentiam, etiam pro calice aquæ frigidæ se mercedem redditurum asseruit. Nos igitur, quibus ex injuncto officio imminet, his, qui longe, & his qui prope sunt, paterna solicitudine providere, devotionem vestram debita benignitate complectimur, & quemadmodum postulatur, ad exemplar prædecessorum nostrorum fel. mem. Innocentii, Cælestini, Lucii, Eugenii, Romanorum pontificum, hospitale, & domum sanctæ civitatis Hierusalem, sub B. Petri tutela suscipimus, atque personas sive res ad eum pertinentes apostolicæ sedis privilegio communimus. Statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona ad sustentandum peregrinorum & pauperum necessitatem, & Hierosolymitanæ ecclesiæ, vel aliarum ecclesiarum parochiis & civitatum territoriis, per tuæ providentiæ vigilantiam eidem xenodochio rationabiliter acquisita, seu a quibuslibet viris oblata, aut in futurum concessione regum, vel principum, largiente Domino, offerri, vel aliis justis modis acquiri contigerit, quæque a venerabilibus fratribus Hierosolymitanæ sedis patriarchis legitimæ concessa sunt, tam tibi, quam successoribus tuis, & fratribus peregrinorum curam gerentibus, quieta semper & integra conservari præcipimus.

Matth. 5

Matt. 25

Si quæ vero loca fuerint eidem venerabili domui ab aliquo devotione collata, liceat vobis ibidem villas ædificare, ecclesias & cœmeteria ad opus hominum ibi morantium fabricare: ita tamen ut vicina abbatia, vel religiosorum virorum collegium non existat, quæ ab hoc valeant perturbari. Cum autem terræ datæ vobis quolibet justo titulo conferentur, facultatem & licentiam habeatis ibidem oratoria constituendi & cœmeteria faciendi ad opus peregrinorum, & tantummodo fratrum qui de nostra fuerint mensa. Decernimus ergo, ut receptores vestrarum fraternitatum, sive collectarum, salvo jure dominorum suorum, in B. Petri, & nostra protectione consistant, & per terras in quibus fuerint, pacem habeant. Simili modo sancimus, ut quicumque in vestra fraternitate fuerit receptus, si forte ecclesia ad quam pertinet, a Divinis officiis fuerit prohibita, eumque mori contigerit, eidem sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicatus, vel nominatim fuerit interdictus. Præterea si qui fratrum vestrorum ad recipiendum easdem fraternitates & collectas a vobis missi ad aliquam civitatem, castellum, vel

vi-

vicum advenerint, si forte locus ille a Divinis officiis sit interdictus, pro omnipotentis Dei reverentia, in eorum jucundo adventu semel in anno aperiantur ecclesiæ, & exclusis excommunicatis, Divina ibi officia celebrentur.

Quia vero omnia vestra sustentationibus peregrinorum & pauperum debent cedere, ac per hoc nullatenus aliis usibus ea convenit applicari: constituimus, ut de laboribus, quos vestris sumptibus colitis, nullus omnino clericus, vel laicus, decimas a vobis exigere præsumat. Statuimus, ut nulli episcopo in ecclesiis vobis subditis, interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententiam liceat promulgare. Verumtamen si generale interdictum fuerit in locis illis prolatum, exclusis excommunicatis & nominatim interdictis, clausis januis, absque campanarum pulsatione, plane Divina officia celebrentur.

Ut autem ad plenitudinem salutis, & curam animarum vestrarum nihil vobis desit, atque ecclesiastica sacramenta & divina officia vobis & Christi pauperibus commodius exhibeantur: sancimus, ut liceat vobis clericos & sacerdotes, habito prius tamen de eorum honestate & ordinatione, quantum ad vestram scientiam pertinet, per litteras sive testes convenientes, testimonio, undecumque ad vos venientes suscipere, & tam in principali domo vestra, quam etiam in obedientiis sibi subditis, vobiscum habere, dummodo, si e vicino sunt, eos a propriis episcopis . . . . . iidemque nulli alii professioni vel ordini teneantur obnoxii. Quod si episcopi eosdem vobis concedere forte noluerint, nihilominus tamen authoritate sanctæ Romanæ ecclesiæ eos suscipiendi & retinendi licentiam habeatis. Iidem vero clerici nulli personæ extra vestrum capitulum, nisi Romano pontifici, sint subjecti. Laicos vero liberos ad conversationem & pauperum Christi servitium absque alicujus contradictione suscipiendi, nihilominus vobis concedimus facultatem. Fratribus vero vestris semel in . . . . atque in sacro vestro collegio receptis, post factam professionem & habitum religionis assumptum, revertendi ad sæculum interdicimus facultatem. Nec alicui eorum fas sit, post factam professionem, semel assumptam crucem Dominicam & habitum vestræ professionis abjicere, vel ad alium locum, seu etiam monasterium, majoris seu minoris religionis obtentu, invitis, sive inconsultis fratribus, aut ejus, qui magister extiterit, licentia, transmigrare. Nullique ecclesiasticæ sæcularique personæ ipsos suscipiendi aut retinendi licentia pateat. Consecrationes vero altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, & cetera ecclesiastica sacramenta, a diœcesano suscipiantur episcopo, si quidem catholicus fuerit, & gratiam sive communionem apostolicæ sedis habuerit, & ea gratis absque aliqua pravitate vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis catholicum, quemcumque malueritis, adire antistitem, qui nimirum nostra suffultus authoritate, quæ postulantur, indulgeat. Obeunte vero te nunc ejusdem loci provisore atque præposito, nullus ibi qualibet subreptione, astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres ibidem secundum Deum elegerint. Præterea honores omnes, sive possessiones quas idem xenodochium ultra seu citra mare, in Asia, vel in Europa aut in præsenti juste habet, vel in futurum rationabilibus modis Deo propitio poterit adipisci, vobis pro hospitalitatis studio enitentibus, & per vos jam dicto xenodochio, confirmamus. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. per manum Rolandi S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii XII. Kalendas Novembris, Indict. IV. Incarn. Dominicæ MCLIV. pontificatus domini Anastasii IV. anno II.

X. AD BRACARENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Jubet ut Archiepiscopo Toletano tanquam Primati obediat.

Ex Raynaldi Annal ad an. 1259.

QUanti criminis habeatur Apostolicæ sedis contemptus, ex propheticis verbis ostenditur, ubi scriptum est: *Peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Item B. Gregorius de inobedientibus & Apostolicæ sedis mandatis dura cervice resistentibus ait: *Suæ ruinæ debet dolore prosterni quisquis Apostolicis noluerit obedire mandatis; nec locum inter Sacerdotes habeat; sed exsors a sancto ministerio fiat.* Quam frequenter, & quam districte a prædecessore nostro sanctæ memoriæ Papa Eugenio fueris monitus, ut Toletano Archiepiscopo tanquam Primati tuo debitam reverentiam & obedientiam exhiberes, & qualiter ei obedieris, unde etiam priusquam mandatis ipsius obtemperares pro tua inobedientia & cervicositate secundo suspensionis sententiam incurristi, a tua memoria non debuit excidisse. Sed sicut venerabilis fratris nostri I. nunc Toletani archiepiscopi conquisitione accepimus, postquam de obitu ejusdem prædecessoris nostri certus fuisti, obedientiam quam R. prædecessori ejusdem Archipiscopi exhibueras, sibi deferre nullatenus voluisti, non attendens, quod unius morte Apostolicæ petræ soliditas nec frangitur, nec mutatur. Quocirca per præsentia tibi scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad prædictum fratrem nostrum I. Toletanum archiepiscopum seposita excusatione accedas, & tanquam Primati obedientiam debitam sibi exhibeas. Quod si infra triginta dies post harum acceptionem adimplere neglexeris, ex tunc a Pontificali officio te noveris esse suspensum. Datum Later. VI. Idus Aprilis.

XI. AD HYACINTHUM CARDINALEM ET LEGATUM.

Ut Compostellano Archiepiscopo jubeat, ut Primati Toletano obedientiam exhibeat.

QUoniam fratri nostro Compostellano mandavimus, ut vel ei tanquam Primati suo obediat, vel sub tuo judicio ipsi exhibeat justitiæ complementum; nihilominus charitati tuæ mandamus, ut si idem frater noster ambiguitatem noluerit subire judicii, utramque partem ante tuam præsentiam advoces, & rationibus utriusque partis plenarie auditis & cognitis, quod æquitati & rationi congruat, inde censeas observandum. Alias enim eum sicut Primati suo illi facias humiliter obedire. Ibidem.

XII. AD EPISCOPOS ET ABBATES PROVINCIÆ BURDEGALENSIS.

De eccleſiaſtica libertate ſervanda.

Anaſtaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Gaufrido Burdegalenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis epiſcopis, Agennenſi, Engoliſmenſi, Santonenſi, Pictavienſi, Petracoricenſi, & univerſis abbatibus per eandem provinciam conſtitutis, tam præſentibus quam futuris, in perpetuum.

Edidit Balu-zius to. II de Concord. ſacerd. & imp.

QUotiens aliqua eccleſiarum, conditionibus ſæcularium virorum per catholicorum principum proviſionem eximitur, & grata ei conceditur libertate potiri: ſanctæ Romanæ eccleſiæ, univerſorum Chriſti fidelium matri, providendum imminet attentius, & agendum, quatenus quod ad honorem Dei, & ſalutem eccleſiæ ſuæ factum eſſe dignoſcitur, taliter auctoritate apoſtolica roboretur, ut non debeat eccleſia Dei, quæ libertati reddita videbatur, per aliquorum malitiam recidivis denuo conditionibus aggravari. Quemadmodum enim catholica mater eccleſia, *&c. ut ſupra.*

Nos prædeceſſorum noſtrorum fel. mem. Innocentii videlicet, Lucii, & Eugenii, Romanorum pontificum, veſtigiis inhærentes, noſtri favoris aſſertione firmamus, & ratam & inconvulſam futuris temporibus obſervari præcipimus, ut videlicet tam in Burdegalenſi ſede, quam in aliis epiſcopalibus eccleſiis, vel abbatiis ejuſdem provinciæ, in epiſcoporum electionibus vel abbatum, canonicam habeatis libertatem, abſque hominii, juramenti, ſeu etiam fidei per manus datæ obligatione.

Porro quod a prædeceſſoribus noſtris in generalibus eſt ſtatutum conciliis, res, & bona univerſa Burdegalenſis archiepiſcopi, & ſuffraganeorum epiſcoporum, vel abbatum decedentium, ſucceſſorum uſibus illibata ſervari pariter & inconvulſa, apoſtolica auctoritate decernimus. Adjicientes etiam, ut omnes eccleſiæ infra ſupradictam provinciam conſtitutæ, prædia, poſſeſſiones, & univerſa ad ipſas pertinentia, ſecundum privilegia, juſtitias, & bonas conſuetudines ſuas, integra, & inconvulſa poſſideant; atque, ut dictum eſt, in omnibus eccleſiis, earumque miniſtris, & poſſeſſionibus veſtris, canonicam habeatis in omnibus libertatem, ſalva ſedis apoſtolicæ auctoritate. Nulli ergo hominum fas ſit vos vel eccleſias veſtras ſuper hac noſtra conſtitutione temere perturbare, aut aliquam vobis exinde contrarietatem inferre. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni auſu temerario contraire tentaverit, ſi non reatum ſuum congrue emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui careat dignitate, & omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, indignationem incurrat, & excommunicationi ſubjaceat, conſervantes vero, eorumdem apoſtolorum benedictionem & gratiam conſequantur. Amen.

Ego Anaſtaſius catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Imarus Tuſculanus epiſcopus ſſ.

Ego Cinthius Portuenſis, & ſanctæ Rufinæ epiſcopus ſſ.

Ego W. presbyter card. tit. Calixt. ſſ.

Ego Hubaldus presbyter card. tit. ſanctæ Praxedis ſſ.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tit. ſanctæ Sabinæ ſſ.

Ego Aribertus presbyter card. tit. ſanctæ Anaſtaſiæ ſſ.

Ego Julius presbyter cardinalis tit. S. Marcelli ſſ.

Ego Rodulphus diaconus cardinalis ſanctæ Luciæ ſſ.

Ego Guido diac. card. ſanctæ Mariæ in Porticu ſſ.

Ego Oddo diaconus card. S. Nicolai in carcere Tulliano ſſ.

Datum Laterani per manum Rolandi ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyteri Cardinalis, & Cancellarii VII. Kal. Maji Ind. II. Incarn. Domin. an. 1154. pontificatus vero domini Anaſtaſii IV. papæ anno primo.

☞ ANASTASII IV. EPISTOLARUM APPENDIX.

AD WIBALDUM ABBATEM CORBEJENSEM ET STABULENSEM.

Annuli uſum ipſi ad vitam dumtaxat concedit.

Anaſtaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Corbejenſi abbati, ſalutem & apſtolicam benedictionem.

Ex Manſi Suppl. to. II. pag. 491. Mart. Vet. Mon. to II.

SEmper apoſtolica ſedes eccleſiarum prælatis, quos ampliori ſibi charitate devinctos agnovit, abundantiorem honorem impendit, & eorum honeſtis petitionibus faciliori concurrit aſſenſu. Inde eſt, quod antiqua devotione, quam erga ſedem apoſtolicam dinoſceris habuiſſe, inducti, & quorumdam fratrum noſtrorum precibus inclinati, uſum anuli ex aſſueta benignitate apoſtolicæ ſedis in vita tua tibi tantum duximus indulgendum, & in augmentum noſtræ dilectionis annulum quoque tibi per dilectum filium noſtrum G. diaconum cardinalem, qui ad partes Teutonici regni pro utilitatibus eccleſiæ a nobis tranſmittitur, deſtinamus. Tua ergo devotio cum tanta gratiarum actione beneficium iſtud accipiat, ita te ſemper exhibeas in ſacroſanctæ matris tuæ Romanæ eccleſiæ veneratione ferventem, ut & nos hoc charitatis & beneficentiæ ſignum tibi gaudeamus impenſum, & tu ad alia beneficia promerenda omni tempore debeas idoneus inveniri.

Datum Laterani VII. Idus Februarii.

ANNO CHRISTI 1154.

ANNO CHRISTI 1154

CONCILIUM LONDINI

Generale ab Henrico II. anno regni ſui primo, id eſt, Domini noſtri MCLIV. tempore Quadrageſimali congregatum.

IN eo renovantur pax, & leges antiquæ Anglorum, videlicet, Divi Edovardi confeſſoris, aliæque regni conſuetudines. Chartæ etiam & privilegia epiſcoporum, quarumdam abbatiarum, & A eccleſiarum, regio ſigillo confirmantur. Inter has charta Guillelmi primi, de immunitate monaſterii de Bello, ex quo magna deinceps controverſia.

Ex Marca hiſtoire de Bern. pag 441.

NUGAROLENSE CONCILIUM

A Willelmo Auſcitano Archiepiſcopo & A. S. Legato, circa annum MCLIV. *celebratum.*

Harta Morlan. Anno ab Incarnatione Domini MCLIV. Ego A. *Epiſcopus Olorenſis, monachus Cluniacenſis & prior Morlanenſis, conſilio D. *R. Laſcurrenſis Epiſcopi, & Dominæ Guiſcardæ Vicecomitiſſæ Bearnenſis, & fratrum Cluniacenſium qui Morl. habitabant, conſilio etiam Burgenſium & rogatu, conceſſi fieri cappellam in hoſpitali de Morlano, ſupplicante & rogante quadam nobili femina nomine Juliana, quæ ſe ibi devoverat, pauperibus & peregrinis dum viveret ſervituram. Tali pacto, ut ipſa Cappella ſive oratorium ſemper ſit ſub dominio & jure Cluniacenſis Eccleſiæ, ſicut eſt Eccleſia B Sanctæ Fidis, cum omnibus oblationibus, quæ ibi fient tam pro vivis quam pro defunctis. In hac autem cappella cappellanus ponetur per manus Prioris ſanctæ Fidis vel monachorum Cl. & ipſe tenebit clavem Eccleſiæ, & omnia quæ ad eam pertinebunt. Ut autem hoc remota omni controverſia in poſterum ratum haberetur, prædictus Prior Arnaldus cum Bernardo Maurello S. Licerii Priore & cum domino Raimundo Laſcurrenſi epiſcopo, * Wile. Auſcitanæ Eccleſiæ archiepiſcopo atque Romanæ ſedis legato hoc ſcriptum præſentavit, ac confirmari fecit in quodam concilio apud Nugerol celebrato.

Arnaldus

Raymundus.

* Guillelm.

VITA ET EPISTOLÆ HADRIANI PAPÆ IV.

HAdrianus IV. natione Anglus, Nicolai nomine ante pontificatum appellatus, eccleſiæ cardinalis, Albanenſis epiſcopus, in Norvegiam ab Eugenio miſſus, poſtquam fidem Chriſti ibi propagaſſet, gentemque barbaram convertiſſet, Romam reverſus, ex apoſtolo Norvegiæ, vir valde benignus (verba ſunt codicis Vaticani) mitis ac patiens, in Græca & Latina lingua peritus, ſermone facundus, eloquentia politus, in cantu eccleſiaſtico præcipuus, prædicator egregius, ad iraſcendum tardus, ad dignoſcendum velox, hilaris dator, eleemoſynis largus, & in omni morum compoſitione præclarus, tertio Nonas Decembris, anno Dominicæ Incarnationis MCLIV. tempore Friderici imperatoris I. Anaſtaſio in ſede pontificia ſubrogatus fuit. Hujus tempore, Arnoldi hæreſiarchæ, qui, ut ſupra dixi, Romanorum Arnoldiſtarum & ſenatus auctoritate in Urbe muniebatur, ſectarii, dominum Gerardum presbyterum cardinalem tituli ſanctæ Pudentianæ ad pontificem euntem in via aggreſſi ad mortem vulnerarunt. Qua de cauſa civitas interdicto ſubjecta, non prius eſt abſoluta, quam Arnoldum ejuſque ſectatores mœnibus & imperio Urbis eliminarent. Quod cum perſtitiſſent, ſublata eſt cenſura interdicti, ipſique cives ſacramentorum perceptioni reſtituti fuerunt, Hæreſiarcham Arnoldum ab Urbe relegatum in finibus C Tuſciæ apud Otriculos, qui eum tanquam prophetam in terra ſua omni honore colebant, per Gerardum cardinalem S. Nicolai captum, & a vice comitibus Campaniæ e manibus ejus abreptum, inſtantia pontificis per Fridericum adhuc regem ſumpto de vicecomite uno gravi ſupplicio, aliiſque fugatis, pontificiæ juriſdictioni reſtitutum, tandem Urbis præfectus, a papa in urbe exiſtente requiſitus, ligno adegit, ac rogo in pulverem redacto funere, ne a ſtolida plebe corpus ejus veneratione haberetur, cinerem in Tiberim immiſit Guillelmum Siciliæ regem, qui literas pontificias, ideo quod regis titulo, quem ſibi uſurpabat, inſcriptæ non fuiſſent, & aliquas eccleſiæ terras occupaſſet, anathematis vinculo innodavit. Intelligens imperatorem Fridericum multis ſtipatum copiis in Italiam intraſſe, eidem obviam proceſſit, & Sutrium uſque profectus, cum eodem conveniſſent, ipſe imperator ex equo deſcendens, eum debito honore proſecutus eſt: qui Romam comitatus, coronam imperialem accepit. Urbem Tiburtinorum qui ſe imperatori dediderant, nulla interjecta mora, quia eccleſiæ eſſe patrimonium intelligebat, pontifici reſtituit, ac tum in Germaniam reverſus eſt. Exinde Beneventum a primoribus regni vocatus ſeſe contulit, & potiſſimam partem e manibus Guillelmi recuperavit. Ibi moram trahenti imperatori Græ-

corum per legatos 50. millia librarum auri pontifici obtulit, addita promissione, se Guillelmum ex Italia abacturum suis stipendiis, interea si tres in Apulia urbes maritimæ dederentur. Eo nuncio Guillelmus percitus, cum pontifice amicitiam componere per sequestros tentavit: omniaque, quæ occupaverat, immo multo plura se redditurum promisit, si titulo regni utriusque Siciliæ insigniretur. Petitioni ejus initio statim pontifex detulisset, si cardinalium pars maxima illud non dissuasisset. Sed cum Guillelmus cum valido exercitu Apuliam omnem sibi subjecisset, renitentibus cardinalibus Hadrianus indignatus, omnia ut petierat, ex sententia Guillelmi permisit, titulosque prædictos attribuit. His ita compositis Hadrianus Orvietum concessit, quod Romanorum pontificum primus sua habitatione nobilius reddidit. Romam reversus, cum Friderico imperatore ob non vindicatam injuriam Londinensi archiepiscopo illatam, expostulavit per litteras, ex quibus male intellectis orta est illa inter Hadrianum & Fridericum de imperio periculosa disceptatio, quam Radevicus prolixe describit. Sedata est discordia, quando pontifex per secundam epistolam declararat, se per beneficii collationem nihil aliud quam imperialem coronationem eique impartitam consecrationem intellexisse. Resuscitata fuit, quando recusaret pontifex confirmare, quem imperator Ravennatem episcopum constituerat. Cumque Romæ agens civibus inquietaretur, Anagniam rediit: ubi post breve temporis intervallum ex morbo squinantiæ, ut scribit Guillelmus Tyrius, obiit, postquam in eo officio pontificali quatuor annis & 10. mensibus laudabiliter se gessisset. Ejus corpus ad Urbem delatum, prope sepulcrum Eugenii conditum est. Hæc summatim ex codice Vaticano apud Baronium, Ottone Frisingensi, & Willelmo Tyrio. Dodechinus in appendice Mariani, Hadrianus, inquit, imperatorem pro conjugii dissidio excommunicare disposuerat, sed mense Octobris anno MCLIX. morte præventus est. Otto Frisingensis, qui his temporibus vixit & scripsit, lib. 7. cap. ult. Friderici imperatoris octavo anno, qui cum anno Christi MCLIX. coincidit, venerabilem papam obiisse refert. Anno MCLX. Kalendis Septembris, ait continuator Sigeberti, mortuus est Hadrianus papa.

Radevicus de gestis Friderici imperatoris lib. 2. cap. 43. Ea tempestate, ait, Hadrianus papa in Kal. Septembris apud Anagniam diem clausit extremum, & II. Nonas Septembris in ecclesia B. Petri, præsentibus clero, senatu, populoque Romano, honorifice tumulatus est, regalibus nunciis adhac ibi existentibus. Quare non modo non est miraculosum, ut hæretici calumniantur, sed revera plane fabulosum, & ex morbo squinantiæ, quo eum obiisse scribit Tyrius, male intellecto, haud dubie effectum, quod de obitu Hadriani ex obscuro quodam & schismatico auctore Joanne Cremonense schismaticorum fautor abbas Urspergensis in chronico refert his verbis: Cum venisset ad quemdam fontem, hausit de potu illius, & continuo (ut dicitur) musca quædam os ejus intravit, & gutturi ejus adhæsit, nulloque artificio medicorum avelli potuit, quoadusque spiritum exhalaret. Mortem tam novam & insolentem a scriptoribus ejus temporis, quos supra recensui, commemoratam non fuisse, non est probabile, si, quod absit, pontifici maximo talis interitus obtigisset. Si juxta sententiam Hadriani papæ Fridericum imperatorem flumine absorptum, ejusque exercitum miraculose a Deo extinctum fuisse, nemo scriptorum tacuit, ut infra in Alexandro dicemus: quis credat omnes scriptores similem obitum Hadriani, si contigisset, tacituros fuisse? Non minor est calumnia, qua uterque schismaticorum fautor scribit, Hadrianum accepta pecunia comparatum fuisse ut Fridericum excommunicaret: quasi vero non fuerit sufficiens causa ad condemnandum sententia anathematis eum, qui legitima uxore repudiata alteram duxerat: sedique apostolicæ semel reconciliatus, eas, quas Radevicus describit, injurias iterum in eamdem evomuerat. Illud Hadrianus reliquit posteris admirandum exemplum, quod nec obolum quidem erogarit in suos propinquos: adeo ut nec matri ipsi aliquid voluerit impendisse, quam eleemosynis Cantuariensis ecclesiæ (teste Sarisberiensi, epist. 24. ad sanctum Thomam) alendam reliquit.

EPISTOLA I. HADRIANI PAPÆ IV.

AD HENRICUM II. ANGLIÆ REGEM.

Concedit privilegium ad Hiberniam occupandam.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

LAudabiliter & fructuose de glorioso nomine propagando in terris, & felicitatis præmio cumulando in cœlis, tua magnificentia cogitat: dum ad dilatandos ecclesiæ terminos, ac declarandam indoctis & rudibus populis Christianę fidei veritatem, & vitiorum plantaria de agro Dominico extirpanda, sicut catholicus princeps, intendis, & ad id convenientius exequendum, consilium apostolicæ sedis exigis & favorem. In quo facto, quanto altiori consilio & majori discretione procedis: tanto in eo feliciorem progressum te, præstante Domino, confidimus habiturum; eo quod ad bonum exitum semper & finem soleant attingere, quæ de ardore fidei & de religionis amore principium acceperunt. Sane Hiberniam, & omnes insulas, quibus sol justitiæ Christus illuxit, & quæ documenta fidei Christianæ ceperunt, ad jus B. Petri, & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ (quod tua & nobilitas recognoscit) non est dubium pertinere. Unde tanto in eis libentius plantationem fidelem & germen gratum Deo inserimus, quanto id a nobis interno examine districtius prospicimus exigendum. Significasti siquidem nobis, fili in Christo carissime, te Hiberniæ insulam, ad subdendum illum populum legibus, & vitiorum plantaria inde extirpanda, velle intrare, & de singulis domibus annuam unius denarii B. Petro velle solvere pensionem, & jura ecclesiarum illius terræ illibata & integra conservare. Nos itaque pium & laudabile desiderium tuum cum favore congruo prosequentes, & petitioni tuæ benignum impendentes assensum: gratum & acceptum habemus, ut pro dilatandis ecclesiæ terminis, pro vitiorum restringendo decursu, pro corrigendis moribus, & virtutibus inserendis, pro Christianę religionis augmento, insulam illam ingrediaris, & quod ad honorem Dei & salutem illius terræ spectaverit, exequaris: & illius terræ populus honorifice te recipiat, & sicut Dominum veneretur: jure nimirum ecclesiastico illibato & integro permanente, & salva B. Petro & sacrosanctæ

ctæ Romanæ ecclesiæ, de singulis domibus, annua unius denarii pensione. Si ergo, quod concepisti animo, effectu duxeris complendum: stude gentem illam bonis moribus informare, & agas tam per te, quam per illos quos adhibes, quos fide, verbo, & vita idoneos esse perspexeris, ut decoretur ibi ecclesia, plantetur & crescat fidei Christianæ religio, & quæ ad honorem Dei, & salutem pertinent animarum, per te taliter ordinentur, ut a Deo sempiternæ mercedis cumulum consequi merearis, & in terris gloriosum nomen valeas in sæculis obtinere.

G. C. Referunt hoc privilegium, tum Matthæus Paris. ad ann. MCLV. tum Gualdus Cambrensis, Hiberniæ expugnatæ lib 2. c. 6. cui & hæc præfixit, ad rerum gestarum intelligentiam plane necessaria.

INterea quanquam Martiis plurimum intentus & detentus exercitiis Anglorum rex, suæ tamen inter agendum Hiberniæ non immemor, cum prænotatis sparcitiarum litteris, in synodo Cassiliensi per industriam quæsitis, directis ad curiam Romanam nunciis, ab Hadriano papa de Anglia oriundo, tunc præsidente, privilegium impetravit, ejusdem auctoritate & assensu, Hibernico populo tam dominandi, quam ipsum in fidei rudimentis incultissimum, ecclesiasticis normis & disciplinis, juxta Anglicanæ ecclesiæ mores, informandi. In Hiberniam itaque privilegio transmisso, per Nicolaum Cnallingfordensem tunc priorem, Malmesburiensem quoque postmodum abbatem, tam positum quam depositum, nec non & Guillelmum Aldelmi filium: convocata statim apud Guaterfordiam episcoporum synodo, in publica audientia, ejusdem privilegii, cum universitatis assensu, solemnis recitatio facta fuit per Joannem Salisburiensem, postmodum episcopum Carnotensem, Romam ad hoc destinatum: per quem etiam idem papa regi annulum aureum, in investituræ signum, præsentavit. Qui statim simul cum privilegio in archivis Wintoniæ repositus fuerat.

II. AD FRIDERICUM IMPERATOREM.

De non vindicata injuria Lundoniensi archiepiscopo illata conqueritur.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Friderico illustri Romanorum imperatori, salutem & apostolicam benedictionem.

IMperatoriæ majestati paucis retroactis diebus recolimus scripsisse, illud horrendum & execrabile facinus, & piaculare flagitium tempore nostro commissum, in Teutonicis partibus, sicut credimus, aliquando intentatum, excellentiæ tuæ ad memoriam revocantes, non sine grandi admiratione ferentes, quod absque digna severitate vindictæ usque nunc transire passus sis tam pernicioſi sceleris feritatem. Qualiter enim venerabilis frater noster E. Lundoniensis archiepiscopus, dum a sede apostolica remearet, a quibusdam impiis & sceleſtis, quod sine grandi animi mœrore non dicimus, in partibus illis captus fuerit, & adhuc in custodia teneatur: qualiter etiam in ipsa captione prædicta, viri impietatis semen nequam, filii scelerati, in eum & in suos, evaginatis gladiis, violenter exarserint, & eos ablatis omnibus quam turpiter atque inhoneste tractaverint: & tua sereniſſima celsitudo cognoscit, atque ad longinquas & remotissimas regiones fama tanti sceleris jam pervenit. Ad cujus utique vehementissimi facinoris ultionem, sicut is cui bona placere, mala vero displicere credimus, constantius exurgere debuisti, & gladium qui tibi, *ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum,* 1. Pet. 2. est ex Divina provisione concessus, in cervicem desævire oportuit impiorum, & gravissime conterere præsumptores. Tu vero idipsum ita dissimulasse diceris, sævitiam neglexisse: quod eosdem non est quare pœniteat commisisse reatum, quia impunitatem sacrilegii quod gesserunt, jamjam sentiunt invenisse. Cujus quidem dissimulationis & negligentiæ causam penitus ignoramus: quoniam nos in aliquo serenitatis tuæ gloriam offendisse, conscientiæ scrupulus nostrum animum non accusat, sed personam tuam sicut carissimi & specialis filii nostri & principis Christianissimi, quem in apostolicæ confessionis petra non ambigimus per Dei gratiam solidatum, sincera semper dileximus caritate, & debitæ tractavimus benignitatis affectu. Debes enim, gloriosissime fili, ante oculos mentis reducere, quam gratanter & quam jucunde alio anno mater tua sacrosancta Romana ecclesia te susceperit, quanta cordis affectione tractaverit, quantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit & honoris, & qualiter imperialis insigne coronæ libentissime conferens, benignissimo gremio suo tuæ sublimitatis apicem studuerit confovere: nihil prorsus efficiens quod regiæ voluntati vel in minimo cognosceret obviare. Neque tamen pœnitet nos desideria tuæ voluntatis in omnibus impleviſſe: sed si majora beneficia excellentia tua de manu nostra susceppisset, si fieri posset, considerantes quanta ecclesiæ Dei & nobis per te incrementa possint & commoda provenire, non immerito gauderemus. Nunc autem quia tam immensum facinus, quod in contumeliam universalis ecclesiæ & imperii tui noscitur etiam commissum, negligere ac dissimulare videris: suspicamur utique, ac veremur, ne forte in hanc dissimulationem & negligentiam propter hoc tuus animus sit inductus, quod suggestione perversi hominis zizania seminantis adversus clementissimam matrem tuam sacrosanctam Romanam ecclesiam, & nos ipsos indignationem (quod absit) aliquam conceperis vel rancorem. Ob hoc igitur, & ob alia omnia negotia, quæ cognoscimus imminere, duos de melioribus & carioribus, quos circa nos habemus, dilectos scilicet filios nostros, Bernardum S. Clementis presbyterum, Rolandum S. Marci presbyterum cardinalem, & cancellarium nostrum, viros utique religione, prudentia & honestate conspicuos, serenitati tuæ de latere nostro ad præsens duximus destinandos, excellentiam tuam rogantes attentius, quatenus eos tam honorifice, quam benigne recipias, honeste tractes, & ea quæ ipsi super hoc & super aliis ad honorem Dei & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ad decus etiam & exaltationem imperii pertinentia, ex parte nostra imperatoriæ proposuerint dignitati, sicut ab ore nostro procedant, absque ulla hæsitatione susciplas, & ipsorum verbis, tamquam si ea contingeret nos proferre, fidem non dubites adhibere.

III. AD EPISCOPOS GALLIÆ ET GERMANIÆ.

Petit Fridericum corrigi, & ad restitutionem honoris induci.

QUoties aliquid in ecclesia contra honorem Dei & salutem fidelium attentatur: fratrum & coepiscoporum nostrorum, & eorum præcipue qui spiritu Dei aguntur, cura debet exi-

ſtere, ut ea, quæ male geſta ſunt, gratam Deo correctionem debeant invenire. Hoc autem tempore (quod abſque nimio mœrore non dicimus) cariſſimus filius noſter Fridericus Romanorum imperator tale quid egit, quale temporibus anteceſſorum ſuorum non legimus perpetratum. Cum enim nos duos de melioribus fratribus noſtris, Bernardum tituli S. Clementis, & Rolandum cancellarium noſtrum tituli S. Marci, presbyteros cardinales, ad ipſius præſentiam miſiſſemus: ipſe, cum primum ad ejus præſentiam pervenerunt, alacriter viſus eſt eos recepiſſe. Sequenti vero die, cum redirent ad eum, & litteræ noſtræ in ejus auribus legerentur, accepta occaſione cujuſdam verbi, quod ipſarum litterarum ſeries continebat, (inſigne videlicet coronæ beneficium tibi contulimus) in tantam animi commotionem exarſit, ut convicia, quæ in nos & legatos noſtros dicitur conjeciſſe, & quam inhoneſte ipſos a præſentia ſua recedere, ac de terra ſua velociter exire compulerit, & audire opprobrium, & lamentabile ſit referre. Eis autem ab ipſius præſentia excedentibus, facto edicto, ne aliquis de regno veſtro ad apoſtolicam ſedem accedat: per omnes fines ejuſdem regni cuſtodes dicitur poſuiſſe, qui eos, qui ad ſedem apoſtolicam venire voluerint, violenter debeant revocare. Super quo facto licet aliquantum perturbemur: ex hoc tamen in nobis ipſis majorem conſolationem accipimus: quod ad id de veſtro & principum conſilio non proceſſit. Unde confidimus eum a ſui animi motu, conſilio & perſuaſione veſtra facile revocandum. Quocirca, fratres, quoniam in hoc facto non ſolum noſtra, ſed veſtra & omnium eccleſiarum res agi dignoſcitur: caritatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, quatenus opponatis vos murum pro domo Domini, & præfatum filium noſtrum ad viam rectam quam citius reducere ſtudeatis; attentiſſimam ſolicitudinem adhibentes, ut a Reinaldo cancellario ſuo, & palatino comite, qui magnas blaſphemias in præfatos legatos noſtros, & matrem veſtram ſacroſanctam Romanam eccleſiam, evomere præſumpſerunt, talem & tam evidentem ſatisfactionem faciat exhiberi: ut ſicut multorum aures amaritudo ſermonis eorum offendit, ita etiam ſatisfactio multos ad viam rectam debeat revocare.

Non acquieſcat idem filius noſter conſiliis iniquorum, conſideret noviſſima & antiqua, & per illam viam incedat, per quam Juſtinianus & alii catholici imperatores inceſſiſſe noſcuntur. Exemplo ſiquidem & imitatione illorum, & honorem in terris, & felicitatem in cœlis ſibi poterit cumulare. Vos etiam, ſi eum ad rectam ſemitam reduxeritis: & B. Petro apoſtolorum principi gratum dependetis obſequium, & vobis & eccleſiis veſtris conſervabitis libertatem. Alioquin noverit antedictus filius noſter ex admonitione veſtra, noverit ex promiſſionis evangelicæ veritate, quod ſacroſancta Romana eccleſia ſuper firmiſſimam petram, Deo collocante, fundata, quantocumque ventorum turbine quatiatur, in ſua firmitate, protegente Domino, in ſæculum ſæculi permanebit. Nec autem (ſicut noſtis) deceret eum tam arduam viam abſque veſtro conſilio attentaſſe. Unde credimus, quod auditis admonitionibus veſtris, facillime poterit ad frugem ſanioris ſtudii, ſicut vir diſcretus & imperator catholicus, revocari.

EPISCOPORUM GERMANIÆ

Reſcriptum ad Adrianum Papam.

QUamvis ſciamus & certi ſimus, quod Eccleſiam Dei fundatam ſupra firmam petram neque venti neque flumina tempeſtatum poſſit dejicere: nos tamen infirmiores & puſillanimes, ſi quando hujuſmodi contigerint impetus concutimur, & contremiſcimus. Inde nimirum graviter conturbati ſumus, & conterriti ſuper his, quæ inter veſtram ſanctitatem & filium veſtrum devotiſſimum Dominum noſtrum Imperatorem magni mali, niſi Deus avertat, ſeminarium præbitura videntur. Ex Conſt. Goldaſti t. IV. pag. 6. Nov. Edit.

2. Equidem a verbis illis quæ in litteris veſtris continebantur, quas per Nuncios veſtros prudentiſſimos & honeſtiſſimos, Dominum Bernhordum & Dominum Rolandum Cancellarium, Venerabiles Presbyteros Cardinales, miſiſtis, commota eſt univerſa Reſpublica Imperii noſtri: aures imperialis potentiæ ea patienter audire non potuerunt, neque aures Principum ſuſtinere: omnes ita continuerunt aures ſuas, quod nos, ſalva gratia veſtræ Sanctiſſimæ paternitatis, ea tueri propter ſiniſtram ambiguitatis interpretationem, vel conſenſu aliquo approbare, nec audemus, nec poſſumus, eo quod inſolita & inaudita fuerunt uſque ad hæc tempora.

3. Literas autem, quas nobis miſiſtis, debita cum reverentia ſuſcipientes, & amplectentes, commonuimus filium veſtrum, Dominum noſtrum, Imperatorem, ſicut juſſiſtis; & ab eo reſponſum, Deo gratias, accepimus tale, quale decebat catholicum Principem, in hunc modum.

Friderici Imperatoris reſcriptum ad Epiſcopos Germaniæ.

DUo ſunt, quibus noſtrum regi oportet Imperium, leges ſanctæ Imperatorum, & uſus bonus prædeceſſorum, & patrum noſtrorum. Iſtos limites Eccleſiæ nec volumus præterire, nec poſſumus, quidquid ab iſtis diſcordat non recipimus. Debitam patri noſtro reverentiam libenter exhibemus: liberam Imperii noſtri coronam divino tantum beneficio aſcribimus: electionis primam vocem Moguntino Archiepiſcopo, deinde quod ſupereſt, cæteris ſecundum ordinem principibus, recognoſcimus: regalem unctionem Colonienſi; ſupremam vero, quæ Imperialis eſt, ſummo Pontifici: quicquid præter hæc eſt, ex abundanti eſt, a malo eſt. Cardinales in contemptum dilectiſſimi, & Reverendiſſimi patris noſtri, & conſecratoris, a finibus terræ noſtræ coegimus non exire: ſed cum his, & pro his, quæ & ſcripta & ſcribenda ferebant, in dedecus & ſcandalum Imperii noſtri, ultra eos prodire pati noluimus. Introitum & exitum Italiæ nec clauſimus edicto nec claudere aliquo modo volumus peregrinantibus, vel pro ſuis neceſſitatibus rationabiliter cum teſtimonio Epiſcoporum & Prælatorum ſuorum Romanam ſedem abeuntibus: ſed illis abuſionibus, quibus omnes Eccleſiæ regni noſtri gravatæ & attentatæ ſunt, & omnes pene clauſtrales diſciplinæ emortuæ & ſepultæ, obviare intendimus. In capite orbis Deus per Imperium exaltavit Eccleſiam: in capite orbis Eccleſia (non per Deum, ut credimus,) nunc demolitur imperium. A pictura cæpit: ad ſcripturam pictura proceſſit: ſcriptura in auctoritatem prodire conatur. Non patiemur, non ſuſtinebimus: Ibid.

mus: coronam anteponemus quam Imperii coronam, una nobiscum sic deponi consentiamus. Picturæ deleantur, scripturæ retractentur, ut inter Regnum & Sacerdotium æterne inimicitiarum monumenta non remaneant.

4. Hæc & alia, utpote de concordia Rogeri, & Guilhelmi Siculi, & aliis in quæ in Italia facta sunt conventionibus, & quæ ad plenum prosequi non audemus, ab ore Domini nostri Imperatoris audivimus.

5. Absente autem Palatino comite, & in præparatione expeditionis in Italiam præmisso, a cancellario ibidem adhuc præsente aliud non audivimus, nisi quod humilitatis erat & pacis, præter quod eis pro periculo vitæ, quod a populo imminebat, pro viribus suis astiterit, cunctis, qui ibi aderant, hujus rei testimonium perhibentibus.

6. De cætero sanctitatem vestram suppliciter rogamus & obsecramus, ut nostræ parcatis infirmitati, ut magnanimitatem filii vestri, sicut bonus Pastor, leniatis scriptis vestris scripta priore suavitate mellita dulcorantibus, quatenus & Ecclesia Dei tranquilla devotione lætetur, Imperium in suæ sublimitatis statu glorietur: ipso mediante, & adjuvante, qui mediator Dei & hominum factor est, homo Christus Jesus.

IV. AD FRIDERICUM IMPERATOREM.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Friderico &c.

EX quo universalis ecclesiæ curam, Deo prout ipsi placuit disponente, suscepimus, ita in cunctis negotiis magnificentiam tuam honorare curavimus, ut de die in diem animus tuus magis ac magis in amore nostro & veneratione sedis apostolicæ debuisset accendi. Unde sine grandi admiratione non ferimus, quod cum audito ex suggestione quorumdam, animum tuum aliquantulum contra nos fuisse commotum, duos de melioribus & majoribus fratribus nostris, Rolandum scilicet cancellarium tituli S. Marci, & Bernardum tituli S. Clementis presbyteros cardinales, qui pro tuæ majestatis honore in Romana ecclesia soliciti semper extiterant, pro voluntatis tuæ cognitione ad tuam præsentiam destinavimus: aliter quam imperialem decuerit honorificentiam sunt tractati. Occasione siquidem cujusdam verbi, quod est, beneficium, tuus animus (sicut dicitur) est commotus: quod utique nedum tanti viri, sed nec cujuslibet minoris animum merito commovisset. Licet enim hoc nomen, quod est, beneficium, apud quosdam in alia significatione, quam ex impositione habeat, assumatur; tunc tamen in ea significatione accipiendum fuerat, quam nos ipsi posuimus, & quam ex institutione sua noscitur retinere. Hoc enim nomen ex bono & facto est editum, & dicitur beneficium, apud nos, non feudum, sed bonum factum. In qua significatione in universo sacræ scripturæ corpore invenitur, ubi ex beneficio Dei, non tanquam ex feudo, sed velut ex benedictione & bono facto ipsius, gubernari dicimur & nutriri. Et tua quidem magnificentia liquido recognoscit, quod nos ita bene & honorifice imperialis dignitatis insigne tuo capiti imposuimus, ut bonum factum valeat ab omnibus judicari. Unde quod quidam verbum hoc, & illud scilicet (contulimus tibi insigne imperialis coronæ) a sensu suo nisi sunt ad alium retorquere: non ex merito causæ, sed de voluntate propria & illorum suggestione, qui pacem regni & ecclesiæ nullatenus diligunt, hoc egerunt. Per hoc enim vocabulum, contulimus, nihil aliud intelleximus, nisi quod superius dictum est, imposuimus. Sane quod postmodum personas ecclesiasticas a debita sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ visitatione, ut dicitur, revocare jussisti: si ita est, quam inconvenienter actum sit, tua, fili in Christo carissime, discretio, ut credimus, recognoscit. Nam si aliquid apud nos amaritudinis habebas, per nuncios & litteras tuas nobis fuerat intimandum: & nos honori tuo curavissemus sicut filii carissimi providere. Nunc igitur, quoniam ad commonitionem dilecti filii nostri Henrici Bajoariæ & Saxoniæ ducis, duos de fratribus nostris, Henricum tituli sanctorum Nerei & Achillei, & Hyacinthum sanctæ Mariæ in Cosmedin, diaconos cardinales, prudentes siquidem & honestos viros, ad tuam præsentiam destinavimus, celsitudinem tuam monentes & hortantes in Domino, quatenus eos honeste & benigne recipias: & quod ab eis ex parte nostra tuæ magnificentiæ fuerit intimatum, a sinceritate cordis nostri noverit tua excellentia processisse. Ac per hoc cum eisdem filiis nostris, mediante jam dicto filio nostro duce, ita celsitudo tua studeat convenire, ut inter te ac matrem tuam sacrosanctam Romanam ecclesiam nullius discordiæ seminarium debeat remanere

RESCRIPTUM IMPERATORIS FRIDERICI AD HADRIANUM PAPAM.

Pro confirmatione electi Ravennensis.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper Augustus, Hadriano Romanæ ecclesiæ venerabili pontifici.

DIlecto & fideli nostro Anselmo bone memoriæ Ravennensis ecclesiæ venerabili episcopo defuncto, ne curia nostra diutius tanto careret principe, operam dare curavimus loco ejus talem subrogari personam, quæ tempore ad resarcienda ecclesiæ illius damna, & ad nostrum peragendum servitium apta videretur. Ante omnia autem præ oculis mentis habentes, & aure non surda audientes, quod scriptum est, *Honore invicem prævenientes*; filium comitis Blanderatensis, quem vos in clericum Romanæ ecclesiæ & filium nostra petitione assumpsisse recordati sumus, vicissim ad honorem vestrum & sanctæ Romanæ ecclesiæ altius sublimari intendimus; in ea præsertim ecclesia, quam post sanctam Romanam ecclesiam, aut maximam, aut unam de maximis habemus: nostræque voluntatis proposito, Divina favente clementia, in electione illius personæ concorditer & voluntarie universa Ravennas convenit ecclesia, præsentibus viris honestissimis legato nostro & vestro, hinc Hyacintho cardinali, inde Hermanno Ferdensi episcopo. Scientia autem & moribus in personam præfati electi una cum genere convenientibus, propter reverendum vestræ paternitatis testimonium commendabilior & acceptior eadem persona nobis jam facta est, quam utique etiam diligi a vobis & honorari gaudemus & volumus, ea tamen ratione & ordine, qua patres filios suos solent diligere, quos suo tempore & manumittunt, & domui suæ providere permittunt. Et quidem decentissimum est sanctam Romanam ecclesiam, tanquam matrem omnium ecclesiarum, filios,

qui

qui ſunt fructus ventris aggregare, & aggregatos ad decorem domus Dei & per domos & familias diſtribuere, quibus etiam noſtrum imperium, tanquam ab utero & gremio matris noſtræ progredientibus, debeat & velit congruum honorem impendere. Proinde altiori conſiderationi veſtra perpendat diſcretio, quod in hac cauſa tam veſtræ quam noſtræ majeſtati & honeſtati conveniat.

V. AD EUNDEM.

Reſpondet ſuperiori: & Guidoni Ravennati archiepiſcopo confirmationem denegat.

Hadrianus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Friderico illuſtri Romanorum imperatori, ſalutem & apoſtolicum benedictionem.

QUaliter ſuperni conditoris intuitu, & tam excellentiæ tuæ, quam dilecti filii noſtri Guidonis Blanderatenſis comitis interventu, dilectum filium Guidonem ſubdiaconum noſtrum, ejuſdem comitis filium, olim in familiaritatem & in noſtrum conſortium receperimus; qualiter etiam intuitu probitatis ejuſdem, atque pro honore & utilitate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, tanquam ſi in diaconum jam fuerit ordinatus eccleſiam ei ſpecialiter aſſignaverimus: & nos profecto memores*, & a ſerenitatis tuæ memoria non credimus excidiſſe. Nunc autem honeſtatem ipſius conſiderantes, & profectum ſcientiæ, ſi ei vita comes fuerit, attendentes: intelligentes etiam quanta per eum, ac per nobiles & potentes parentes ipſius, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ adhuc potuerint commoda provenire, & ad quantum dignitatis apicem in eadem Romana eccleſia ipſe valeat, vita generi concordante, conſcendere, cum a ſede apoſtolica in ſubdiaconatus officium ſic promotus, & ei, tanquam ſi jam diaconus eſſet (ſicut ſuperius dictum eſt) a nobis ſit eccleſia ſpecialiter aſſignata; communicato fratrum noſtrorum conſilio, a noſtro latere tam pretioſum pignus, juxta petitionem excellentiæ tuæ, non potuimus removere, ſed ipſum opportunitate accepta, Deo authore, in Romana eccleſia ad honorem ejuſdem eccleſiæ & imperii intendimus ordinare ut vel in ea, prout Divina gratia propoſuerit, quandoque ad ſublimiora conſcendat, vel exinde ad alterius eccleſiaſticæ faſtigium dignitatis ipſum contingat, auxiliante Domino, pervenire. Convenientius ſiquidem eſt, ut qui filius & clericus eſt Romanæ eccleſiæ, ab ejus gremio non recedat: & ipſa ei circa ſe locum dignitatis conferens, eidem inde provideat altiora. Ipſa etenim viros & moribus & ſcientia adornatos, præditos honeſtate, & ſanguinis nobilitate præclaros, ad ſe libenter evocat, & eos aliunde conſuevit admittere, non ſe talibus, cum ipſo in gremio ſuo habeat, facile honore ſpoliare. Quia igitur hoc decentius eſſe conſpicimus, & honorabilius exiſtere arbitramur, confidentes etiam imperatoriæ majeſtati hoc potius debere placere, & gratum atque acceptum eſſe: poſtulationem tam in hac parte non duximus admittendam, credentes atque ſperantes, quod ex quo noſtram ſuper hoc cognoveris voluntatem, tu ipſe noſtram intentionem & propoſitum commendabis.

* ſumus.

VI. AD EUNDEM.

De duplici injuria ſedi apoſtolicæ per ipſum illata.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Friderico Romano imperatori ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LEx Divina ſicut parentes honorantibus longævitatem promittit, ita maledicentibus patri & matri ſententiam mortis intendit. Veritatis autem voce docemur, quia *omnis qui ſe exaltat humiliabitur*. Quapropter, dilecte in Domino fili, ſuper prudentia tua non mediocriter admiramur, quod beato Petro & ſanctæ Romanæ eccleſiæ non quantam deberes exhibere reverentiam videris. In litteris enim ad nos miſſis nomen tuum noſtro præponis: in quo inſolentiæ, ne dicam arrogantiæ, notam incurris. Quid dicam de fidelitate beato Petro & nobis a te promiſſa & jurata? quomodo eam obſerves, cum ab iis qui dii ſunt & filii Excelſi omnes, epiſcopis videlicet, homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum ſacratas manibus tuis innectis, & manifeſte factus nobis contrarius, cardinalibus a latere noſtro directis non ſolum eccleſias, ſed & civitates regni tui claudis? Reſipiſce ergo, reſipiſce, tibi conſulimus. Quia cum a nobis conſecrationem & coronam merueris, dum inconceſſa captas, ne conceſſa perdas nobilitati tuæ timemus. Matth.

Cum ſequentis Epiſtolæ interpretationem Græcam inveniſſemus in Leunclavii Opere inſcripto Juris Gr. Rom. *pag.* 307. *eam dare proinde æquum duximus.*

☞ Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ πάπα Ῥώμης κυροῦ Ἀδριανοῦ, πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης, κύριον Βασίλειον τὸν Ἀχριδίωον περὶ τοῦ ἑνωθῆναι τῇ δυτικῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἀνατολικήν.

E *Epiſtola a domino Adriano papa Romæ miſſa ad ſanctiſſimum archiepiſcopum Theſſalonicenſem dominum Baſilium Achridenum, de unienda Orientali Eccleſia cum Occidentali.*

VII. AD BASILIUM ARCHIEPISCOPUM Theſſalonicenſem.

Pro Græcorum concordia.

Ἀδριανὸς ἐπίσκοπος, δοῦλος τῶν δούλων Θεοῦ τῷ σεβασμίῳ ἀδελφῷ τῶν Θεσσαλονικέων ἀρχιεπισκόπῳ, ἀσπασμόν, καὶ ἀποστολικὴν εὐλογίαν.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerando fratri Theſſalonicenſium archiepiſcopo, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Ἐξ ὅτου διὰ τοῦ ἀρχαίου πολεμίου τοῦ φθόνου ὁ Κωνσταντινουπόλεως θρόνος ἀπὸ τῆς ἱερᾶς (ἁγίας) Ῥωμαίας καὶ ἀποστολικῆς, (ὃ δίχα δακρύων κυματώσεως μόλις ἐπῶμεν) ἑαυτὸν ἐκκλη-

EX quo per invidiam hoſtis antiqui Conſtantinopolitana ſedes a ſacroſancta Romana & apoſtolica (quod ſine lacrymarum innundatione vix famur) eccleſia ſeipſam ſeparavit, & homi-

nis

nis inimicus proprium malitiæ venenum effudit, & a matris obedientia liberi secesserunt, unitatisque locum binarius subiit: laborem multum & studium, qui nos prædecesserunt beati Petri successores, adhibuerunt, ut schisma de medio tolleretur, & unitati ecclesiæ, qui se ab ea separarunt, redderentur. Quamobrem & nos, qui hoc tempore apostolicæ sedis curam suscepimus, ut Deo placet, pro omnibus ecclesiis, quæ sunt intra terrarum orbem constitutæ, quamvis beati Petri virtutibus par nihil habeamus, ministerio tamen fungi cogimur. Ad id credidimus attendendum, ne connumeremur (quod absit) iis quos per prophetam Dominus reprehendit, dicens: *Quod ejectum est non introduxistis, quod infirmum non sanavistis, & quod periit non quæsivistis, & quod confractum non obligastis.*

Ideoque ad introductionem liberorum in locum ecclesiæ & unitatis, inventionemque amissæ drachmæ properemus: & apostolico præcepto incitati, in eos qui doctrinæ sermones aspernantur, ut persuasum habeamus, moderari, & fidelium admonitionem tempestive intempestive factam: & illius exemplo edocti, qui erat gloriæ Dominus, & omnia in sua potestate habens inclinare fecit cœlos, & descendit, acceptaque servi forma seipsum exinanivit, ut ovis amissa suo gregi restitueretur. Unde frater in Christo, dilectionem tuam his literis admonemus, ut hanc rem diligenter cures. Nam una sola est ecclesia, & una sola sanctificationis arca, in quam unumquemque fidelium e diluvio servari oportet. Et circa unionem ejus modis omnibus labores: tuaque cogitet prudentia, ut ecclesia Dei non possit divisa consistere, ut omnem animam viventem e præsentis diluvii procellis intra unam arcam ecclesiæ congregari oporteat ad beatum Petrum omnium fidelium gubernatorem.

Traditum est quonam modo sancti patres, Divino Spiritu illuminati, omnium ecclesiarum primatum sacrosanctam Romanam Ecclesiam absolute obtinere jusserint, & ad ejus sententiam omnium judicium referri præscripserint: & ad tollendam de medio divisionem, ad unionem ecclesiæ, ad conjunctionem divisi parietis, propter Dei dilectionem, propter animæ salutem, & propter fruitionem gloriæ, quæ non marcescit, vigilanter adverte. Primum apud te ipsum, deinde in aliis, quatenus Divina gratia largitur, da operam, ut grex cum ecclesia uniatur, & qui seipsos Dominicas oves confitentur, ad gregem B. Petri revertantur, qui Domini jussu eorum curam suscepit. Nos quidem in hoc non temporariam laudem spectamus, non prætereuntem gloriam quærimus, qui pascendi suscepimus officium. Servos nos omnium Dei servorum confitemur. Sed cum Dominum & magistrum nostrum, ut unum mortuum resuscitaret in corpore, profectum fuisse: & lacrymatum legimus ad sepulcrum, & dixisse, *Lazare exi foras*, judicamus indignum, si Domini retineamus talentum, & quos possumus in anima resuscitare negligamus. Quod superest, dilectos filios nostros Balduinum & Balditzioninum præsentes tabellarios ad dilectissimum filium nostrum Emmanuelem imperatorem Constantinopo-

A σίας ἐχώρισε, καὶ ὁ ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἴδιον ἰὸν τῆς κακίας ἐξέχυσε, καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς ὑπακοῆς τὰ τέκνα * ἀπέστησαν, καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς ἑνότητος ὁ δυϊκὸς ἐπεισῆλθε· πολὺν κόπον καὶ σπουδὴν οἱ πρὸ ἡμῶν διάδοχοι τοῦ μακαρίου Πέτρου ἀπένειμαν, ἵνα καὶ τὸ σχίσμα ἀρθῇ ἐκ μέσου, καὶ τῇ ἑνότητι τῆς ἐκκλησίας οἱ ἀπ' αὐτῆς ἑαυτοὺς χωρίσαντες ἀποδοθῶσι. διὸ καὶ ἡμεῖς οἱ τοῦ νῦν καιροῦ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τὴν φροντίδα δεξάμενοι, ὡς τῷ Θεῷ ἀρέσκει διατίθεσθαι, πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ὑπὸ τὴν οἰκουμένην οὔσαις, εἰ καὶ ταῖς χάρισι τοῦ μακαρίου Πέτρου μηδέν τι ἰσάζον ἔχομεν, τέως βιαζόμεθα τὴν διακονίαν ἐκτελεῖν. πρὸς τοῦτο ἑαυτοὺς ἠγάγομεν προσέχειν, μήπως συναριθμηθῶμεν [ὅπερ μὴ γένοιτο] ἐν τῷ ἀριθμῷ οὓς ὀνειδίζει ὁ Κύριος διὰ τοῦ προφήτου, λέγων· τὸ ἐκβληθὲν οὐκ εἰσηγάγετε, τὸ ἀσθενὲς οὐκ ἐθεραπεύσατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ συνθλασθὲν οὐκ * εδεσμεύσατε. Τῷ τοι πρὸς τὴν εἴσαξιν τῶν τέκνων πρὸς * τὸν τόπον τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν εὕρεσιν τῆς ἀπολλυμένης δραχμῆς σπεύσωμεν, καὶ τῷ ἀποστολικῷ προστάγματι συνωθούμενοι, * πρὸς τοὺς τῶν τῆς διδασκαλίας λόγων ἀμελοῦντας, ἐπιστατεῖν ἡμᾶς * πείθειν, καὶ τὴν νουθεσίαν * (τῶν πιστῶν) εὐκαίρως, ἀκαίρως καὶ τῷ παραδείγματι ἐκείνου διδαχθέντες, ὃς ἦν κύριος τῆς δόξης, καὶ πάντα ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἔχων, ἔκλινεν ὅμως οὐρανοὺς καὶ κατῆλθε, καὶ ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἵνα τῇ ἰδίᾳ ποίμνῃ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον ἀποδοθῇ. ἔνθέν τοι, ἀδελφὲ ἐν χριστῷ, * τὴν ἀγάπην σου διὰ τῶν παρόντων γραμμάτων παραινοῦμεν, ἵνα ἀκριβῶς φροντίσῃς, ἐπεὶ μία ἐστὶ μόνη ἐκκλησία, καὶ μία μόνη ἡ τοῦ ἁγιασμοῦ κιβωτὸς, εἰς ἣν ἕνα ἕκαστον τῶν πιστῶν δεῖ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ σωθῆναι· καὶ πρὸς τὴν ἑνότητα αὐτῆς πᾶσι τρόποις κοπιάσῃς. καὶ * διαλογισάτω ἡ σὴ φρόνησις, πῶς ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ οὐ δύναται συνίστασθαι διῃρημένη· πῶς πᾶσαν ψυχὴν ζῶσαν ἀπὸ τῆς τρικυμίας τοῦ παρόντος κατακλυσμοῦ ἔσωθεν * τῆς μιᾶς κιβωτοῦ τῆς ἐκκλησίας δεῖ συναθροισθῆναι. * ἐπὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, τῷ κηβερνήτῃ πάντων τῶν πιστῶν, παρεδόθη· πῶς οἱ ἅγιοι πατέρες, οἱ τῷ θείῳ πνεύματι πεφωτισμένοι, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τὰ πρωτεῖα ἁπλῶς τὴν ἱεραὶ καὶ ἁγίαν Ρωμαίαν ἐκκλησίαν ἔχειν ἐκέλευσαν, καὶ πρὸς τὴν αὐτῆς γνώμην πάντων τὴν κρίσιν τετυπώκασιν ἀναφέρειν· καὶ πρὸς τὸ ἀνελεῖν τὴν διαίρεσιν ἐκ τοῦ μέσου, πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησίας, πρὸς τὴν σύζευξιν τοῦ διῃρημένου τείχους, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, διὰ τὴν τῆς σῆς ψυχῆς σωτηρίαν, καὶ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀμαράντου δόξης, ἐγρηγόρως πρόσχες· καὶ πρῶτον παρὰ σεαυτῷ, μετέπειτα δὲ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὅσον ἡ θεία χάρις δίδωσιν, ἐργάζου, ἵνα τὸ πείπνιον ἑνωθῇ τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ οἱ ὁμολογοῦντες ἑαυτοὺς δεσποτικὰ πρόβατα, πρὸς τὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐπιστρέψωσι βόσκημα, ὃς τὴν αὐτῶν φροντίδα ἐδέξατο ἐκ τοῦ δεσποτικοῦ προστάγματος. ἡμεῖς μὲν οὖν ἐν τούτῳ οὐ τὴν πρόσκαιρον εὐδοξίαν θεωροῦμεν, οὐ τὴν παρερχομένην δόξαν ἐκζητοῦμεν, οἳ τὸ ποιμαίνειν ἐδεξάμεθα ἐκ τοῦ ὀφφικίου. δούλους ἡμᾶς πάντων τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων ὁμολογοῦμεν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν κύριον καὶ διδάσκαλον ἡμῶν, ἵνα ἕνα νεκρὸν ἀναστήσῃ ἐν σώματι * καὶ δακρύσαι ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ μνήματι καὶ λαλῆσαι, Λάζαρε δεῦρο ἔξω· ἀνάξιον κρίνομεν, ἐὰν τὸ τάλαντον δεσποτικὸν ἐπισχῶμεν, καὶ ἀμελήσωμεν οὓς δυνάμεθα ἐν ψυχῇ ἀναστῆσαι. περὶ τοῦ λοιποῦ τοὺς ἀγαπητοὺς ἡμετέρους υἱοὺς Βαλδοὶν καὶ Βαλδιτζιόνιν, τοὺς τῶν παρόντων γραμμάτων ἀποκομίσας, πρὸς τὸν ἀγαπητικωτάτ υἱὸν ἡμῶν Ἐμμανουὴλ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ εὐλαβοῦς ἀθροίσματος πεμφθέν

* ἀνέστησι
* ἐδεσμήσατε
* πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησίας
* ᾧ πρὸς
* πείθει
* νουθεσίαν ἐπίγειν ἐκκαίρως
* τῇ ἀγάπῃ σου
* διαλογίσηται
τῆς τιμίας κιβωτοῦ
* πῶς τῷ μακ.
* μακρὰν ἀπελθεῖν ὁδὸν

φθέντας, τῇ ἀγάπῃ σου προσεκτικῶς παραδίδομεν, ἐρωτῶντες, ἵνα αὐτοῖς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μακαρίου Πέτρου, καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, καὶ τὴν τῆς * εὐλαβείας εὐλάβειαν, βλέμματι χαρίεντι ἐν ταῖς ἰδίαις ἀνάγκαις τὰς παρακλήσεις ἀποδώσῃς· τὰς δὲ σὰς ὑγείας διὰ τῶν σῶν γραφῶν θέλομεν ἡμῖν δηλώσασθαι.

* αὐσιβείας εἰλβ.

A litanum, a religioso cœtu missos, dilectioni tuæ studiose commendamus: rogantes ut per dilectionem Dei, beatique Petri, & sedis apostolicæ, & pietatis cultum, aspectu gratioso in eorum necessitatibus consolationem adhibeas. De tua valetudine cupimus per literas fieri certiores.

ANNO CHRISTI 1153.

☞ RESCRIPTUM S. ARCHIEPISCOPI

Domini Basilii Achrideni, ad papam Romanum, dominum Adrianum (IV.) an. Christi 1153. circiter.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ

ἀρχιεπισκόπου Θησσαλονίκης, κυρίου Βασιλείου τοῦ Ἀχριδηνοῦ, πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης κύριον Ἀδριανόν.

Manü Suppl. T. II pag. 131. Append.

Ἀνέγνωμέν σου τὴν ἐπιστολὴν, ἁγιώτατε πάπα, καὶ κατενοήσαμεν ἐξ αὐτῆς τὸ ὕψος τῆς διανοίας σου, τὸ βάθος τῆς ταπεινώσεως, τὸ πλάτος τῆς κατὰ θεὸν ἀγάπης καὶ διαθέσεως. ὑφ' ἧς οὐ στενοχωρεῖται σου ἡ ἀποστολικὴ παρδία, ἀλλὰ πλατύνεται μᾶλλον τὰ σπλάγχνα εἰς ὑποδοχὴν καὶ περιποίησιν τῶν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις Χριστιανῶν. ἐπέγνωμέν σου τὴν φωνὴν διὰ τῶν γραμμάτων λαλήσασαν ἡμῖν εἰς τὰ ὦτα καὶ τὴν διάνοιαν. ἠκούσαμεν λαλοῦντος ὡς πατρὸς, ὡς ποιμένος, πᾶλλον δὲ ἀρχιποίμενος. ὡς μὲν γὰρ πατὴρ, καὶ τοὺς ἀπηλλοτριῶσθαί σου δοκοῦντας υἱοὺς, ὑπὸ τοὺς πατρικοὺς σου πόλπους συνάγεις, καὶ κηδόμενος τούτων διατελεῖς· ὡς δὲ ποιμὴν, οἷα πρόβατα πεπλανημένα ἀνακαλῇ· ὡς δὲ ποιμένων ποιμὴν τὴν ποιμαντικήν σου καὶ θεοδίδακτον ἐπιστήμην διδάσκεις ἡμᾶς, καὶ τῶν ποιμνίων μὴ ἀμελεῖν, ἀλλὰ πάσῃ δυνάμει προνοεῖσθαι, καὶ τὸ κακῶς ἔχον θεραπεύειν ἐπιμελῶς. ἠκούσαμεν ἀνακαλουμένου πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ἐπεστράφημέν σου πρὸς τὴν φωνήν. πάντως δὲ ἐὰν ἀλλοτρίους υἱοὺς (τῆς σῆς ἁγιότητος) ἐλογιζόμεθα ἑαυτοὺς, ἢ τῆς σῆς ποιμαντικῆς ἀπομακρύνεσθαι προῃρούμεθα, οὐκ ἂν οὔτε ἐπέγνωμεν ὡς πατρικὴν τὴν φωνὴν, οὔτε ὡς ποιμένος τὸ ἀνακλητικὸν ᾄδοντος ἐπανεστράφημεν. κατὰ γὰρ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, οὐδείς ποτε ἐπιγνώσεται τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνὴν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ φεύξεται ἀπ' αὐτῆς. τί οὖν πρὸς ἡμᾶς ἡ παραβολὴ τοῦ πλανηθέντος προβάτου, ἁγιώτατε * πάπα; τί δὲ ἡ εἰκὼν τὴν ἀπολωλυίας δραχμῆς; ἡμεῖς γὰρ οὔτε ἐκπεσόντας ἑαυτοὺς τῶν σῶν πόλπων φαμὲν, οὔτε τὴν υἱότητα ἢ τὴν ποιμαντικὴν ἀποφεύγομεν, ἵνα καὶ οὕτως ὀνειδιζώμεθα. ἐστήκαμεν δὲ, Θεοῦ χάριτι, * ἐπὶ τῆς μακαρίου Πέτρου ὁμολογίας ἀσφαλῶς τε καὶ ἀκλινῶς. καὶ ὃν ἐκεῖνος ὡμολόγησε καὶ ἐκήρυξεν, ὁμολογοῦμέν τε καὶ κηρύσσομεν. μὴ καινίζοντές τι τῶν τοῖς ἁγίοις πατράσι συνοδικῶς δεδογμένων, μὴ προστιθέντες τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς λόγοις, ἄχρι καὶ μιᾶς κεραίας, ἢ ἰῶτα ἑνός. ἐμάθομεν γὰρ οἷόν ἐστι παρὰ τῷ κήρυκι τῶν ἐθνῶν βαρὺ τὸ ἐπικρεμασθὲν ἐπιτίμιον τοῖς τὰ τοιαῦτα τολμῶσι. κἂν γὰρ ἐγὼ (φησὶν) ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. τοῦτο φοβούμενοι, καὶ τὴν ζωοποιὸν καὶ ἀναιμακτον θυσίαν ὡς ὁ παραλαβὼν ἀπὸ τοῦ Κυρίου παρέδωκεν ἡμῖν, οὕτως ἐπιτελοῦμεν. τὴν μὲν Ἰουδαϊκὴν ταπεινότητα, καὶ τὴν τοῦ νόμου σκιὰν ὑπεραναβαίνοντες, εἰς δὲ τὸ ὑπερῷον τῆς ὑψηλῆς χάριτος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀναβαίνοντες· καὶ ἄρτον ἐσθίοντες, οὐχὶ τὸν τῆς κακείσεως, ὡς ὁ νόμος φησὶν, ἀλλὰ τὸν τῆς εὐφροσύνης, καὶ ὄντως καρδίαν στηρίζοντα. εἰ δὲ κατὰ τοὺς ποιμένας ἐκείνους ἠφρονευσάμεθα (ὃ μὴ γένοιτο, μηδὲ εἰς τοσοῦτον καθ' ἡμῶν ἰσχύσῃ ὁ πονηρὸς) περὶ ὧν ὁ προφήτης

* πάτερ

* ἐπὶ τῇ τοῦ μακαρίου Πέτρου ὁμολογίᾳ

B Legimus tuam epistolam, sanctissime Papa, ex qua perspeximus ingenii tui sublimitatem, humilitatis profunditatem *, latitudinem tuæ erga Deum dilectionis & affectionis, per quam non coangustatur apostolicum cor tuum, quin potius viscera dilatantur, ad suscipiendum acquirendumque omnium ecclesiarum Christianos. Vocem tuam agnovimus per literas, alloquentem nos ad aures mentisque intima. Audivimus loquentem ut patrem, ut pastorem, vel potius * archipastorem. Nam quasi pater, filios, qui a te abalienati videntur, sub paternos sinus tuos cogis, eorumque solicitudinem habes: quasi pastor autem, ut oves errantes, revocas: quasi pastorum pastor, pastoralem tuam & divinitus C infusam scientiam nos doces, ne greges negligamus, sed totis viribus prospiciamus, ut ei, quod male habet, sedulo medeamur. Audivimus revocantem ad seipsum, & ad vocem tuam conversi sumus. Plane si alienos a tua sanctitate filios nosipsos existimassemus, aut longe a pastorali cura tua separari voluissemus, nequaquam agnovissemus ut paternam vocem, neque * ad pastorem receptui canentem conversi fuissemus. Nam juxta verbum Domini, nemo unquam noscet extraneorum vocem, sed potius ab ea fugiet. Quid igitur ad nos errantis ovis similitudo, sanctissime Papa? quid imago amissæ drachmæ? Nos enim e sinu tuo excidisse negamus, & filiorum appellationem, aut pastoralem curam non refugimus, D ut tale convitium nobis exprobretur. Tuto autem, ac firmiter, Dei gratia *, stetimus in beati Petri confessione. Et quem ille confessus est, & prædicavit, confitemur & prædicamus; nihil ex synodalibus sanctorum patrum decretis innovantes, nec adjicientes evangelicis & apostolicis verbis, ad unum apicem usque, vel jota unum. Didicimus enim a gentium præcone, quam gravis impendeat iis pœna, qui talia audent. Etsi enim ego (inquit) vel angelus de cœlo annuntiaverit vobis præter id, quod accepistis, anathema esto. Hoc metuentes, vivificam & incruentam * hostiam, ut qui accepit a domino nobis E tradidit, sic * exhibemus: Judaicam quidem humilitatem, & legis umbram * superadscendentes; cum

Ex Ju. Rom. * ampli nem.

* pastor principe

* ut pa receptui nente.

* stamus

* sacrificium.

* sic per mus.

* transce dentes.

ANNO CHRISTI 1153.

φήτης Ἱερεμίας Θρηνῶν ἔλεγεν, Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπον, ποῦ ἐστὶ Κύριος; καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου οὐκ ἠπίσαντό με. καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβησαν εἰς ἐμέ. Εἰ τοιοῦτοί σοι ἦμεν, ἁγιώτατε πάτερ, πῶς ἂν ἄλλως εἶχες ὀνομάζειν ἡμᾶς ἢ πρόβατα πλανηθέντα, καὶ δραχμὴν ἀφανισθεῖσαν, καὶ νεκρὸν ἐν τάφῳ κείμενον πολυήμερον; ἀλλὰ μὴ ὅπως οὕτω περὶ ἡμῶν. οὕτε γὰρ θεμέλιον ἄλλον οἴδαμεν παρὰ τὸ κείμενον, καὶ τὰ αὐτὰ σοι πρεσβεύομεν καὶ διδάσκομεν ἐγώ τε καὶ πάντες οἱ τῆς μεγάλης καὶ ἀποστολικῆς τῆς Κωνσταντινοπόλεως θρόνου. Ὃ εἷς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐκκλησίαις ὁ λαλούμενος λόγος τῆς πίστεως. καὶ ὁ αὐτὸς ἀμνὸς θύεται, ὁ τὸν κόσμου αἴρων τὴν ἁμαρτίαν, Χριστός, οὗ τε τοῖς κατὰ δύσιν ἀρχιερεῦσι, τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν τελοῦσι κορυφαίαν ἀκρότητα, καὶ ἡμῖν τοῖς ἐξ ἡλίου ἀνίσχοντος τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Κωνσταντινοπόλεως θρόνου δεχομένοις τὰς τῆς ἱερωσύνης αὐγάς. εἰ καί τινα βραχέα προσκόμματα εἰς μέσον παραρριφέντα διέτησαν ἡμᾶς, καὶ πολλοὺς πεποιήκασι, τοὺς οἴους καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος. ἅπαντας ἐξελεῖν ἐκ τοῦ μέσου, καὶ ὡς λίθους ἴνας τῆς ὁδοῦ διαρρῖψαι, κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον, καὶ ἀπρόσκοπον ἴδιον ἑνότητα τῶν ἐκκλησιῶν κατασῆσαι, τῆς σῆς ἔσαι ἁγιωσύνης, χρισομένης ὡς ἐξ οὐρανοῦ διακυπτούσης, καὶ τὰ διεστῶτα * συνάγειν καὶ βαλομένης καὶ δυναμένης εἰς ἕν. ἡμεῖς μὲν γὰρ βραχεῖς, καὶ βραχέος ποιμνίου κατάρχομεν, μέτριον μέν καὶ κατὰ σαγόνα τὸν λόγον ἔχοντες, ἀρετῆς δὲ μετέχοντες οὐδὲ ὁτιοῦν· εἰ δὲ ἡ σὴ ἁγιότης μέγιστά τινα περὶ ἡμῶν ὑπενόησεν, ἐκ τῶν τινῶν ἀγάπης τῶν ἐντεῦθα ἐπιδεδημηκότων, καὶ ἡμῖν ὁμιληκότων, πάντως παρατεθεῖσα. ἡ δέ γε σὴ πλειόνης, καὶ τοῦ παντελοῦς Χριστοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωμα φέρουσα κατά τε τὸν θρόνον, κατά τε γνῶσιν, καὶ τῷ τοῦ βίου λαμπρότητι, δυνατὴ πάντως ἔσαι καὶ τὰ διϊσῶντα σκάνδαλα περιελεῖν, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις ἀποκατασῆσαι τὸ οἰκεῖον καὶ ἀδιάτμητον· ἔχει πρὸς τοῦτο * ἡ ἁγιότης σου σύμπνουν καὶ συνεργὸν τὸν κραταιότατον καὶ μέγιστον ἐν βασιλεῦσι, καὶ ἀκρότατον τὴν εὐσέβειαν, * τὸν καὶ τὴν ἰσχὺν ἀπρόσμαχον, καὶ τῷ φρονήσει ἀνυπέρβλητον, καὶ ἐπ' ἄπασι τοῖς καλοῖς πάντων τῶν ἀφ' αἰῶνος θαυμαζομένων ὀνομαστότατον. ᾧ τῷ νεύματι καὶ ἡμεῖς ὑπείξομεν καὶ τῷ δεσποτικῷ θελήματι οἱ δοῦλοι ὑπηρετήσομεν.

* συνάγειν

* ἡ ἁγιωσύνη σου

* τὸν καὶ τὴν

cum Jesu autem, & ejus discipulis in sublimis gratiæ palatium conscendentes: & panem comedentes, non afflictionis (ut lex ait) sed lætitiæ, & cor revera confirmantem. Quod si ut pastores illi desipuimus (quod absit, nec tantum in nos possit malignus) de quibus Jeremias propheta lamentans ait: Sacerdotes non dixerunt, Ubi est Dominus? & qui legi adhærebant; nescierunt me: & pastores in me impii fuerunt. Si tales tibi videbamur sanctissime pater, quonam pacto posses nos aliter nominare, quam oves errantes, & drachmam perditam, & multorum dierum mortuum in sepulcro jacentem? Verum ne eam de nobis opinionem concipias. Neque enim aliud novimus fundamentum, quam quod substructum est. Eademque tecum prædicamus & docemus ego, iique omnes, qui ad magnam apostolicamque sedem Constantinopolitanam pertinemus: Et unus, qui in utrisque ecclesiis personat, sermo fidei: idemque sacrificatur agnus, qui tollit peccata mundi Christus, inter occidentales antistites, qui sub tuum principale culmen agunt, & nos, qui * ob oriente sole sublimi Constantinopolitana sede sacerdotii accepimus splendorem: quamvis parva quædam offendicula medio interjecta nos separarint, & * ex uno eodemque spiritu multos fecerint. Quæ omnino tollere de medio, & velut lapides, juxta propheticum sermonem, e via projicere, unitatemque ecclesiarum sine offendiculo constituere, tuæ sanctitatis erit: quæ Christi exemplo, velut e cælo prospiciens * distantia in unum congregare vult & potest. Nos enim * pauci sumus, & parvo gregi præsumus, mediocrem quidem, & ut guttam discendi facultatem habentes, virtutis autem nequicquam participes: etiamsi tua sanctitas (contrarii) persuasione decepta, maxima quædam de nobis suspicata sit, ex dilectione quorundam, qui hic peregrinati, nos allocuti sunt. Tua autem * integritas, undique perfecti Christi, tam sede, quam peritia, & vitæ splendore, imaginem, & similitudinem referens, poterit omnino dissidio causam præbentia, scandala removere, & ecclesiis unionem soliditatemque restituere. Habet autem ad hoc sanctitas tua unanimem & adjutorem potentissimum, & inter imperatores maximum ac summum pietate, qui & viribus inexpugnabilis, & prudentia excellens, & inter omnes bonos qui unquam admirationi fuerunt celeberrimus: cujus nutui & nos parebimus, & servi Dom. voluntati obsequemur.

* qui ad solem orientem a sublimi

* & multos effecerint, qui unius & ejusdem spiritus sumus.

* diremtæ denuo copulare vult

* parvi

* perfectio

VIII. AD WILLELMUM REGEM SICILIÆ.

De titulo regni, aliisque privilegiis ab eo per vim & metum extortis.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo Filio Willelmo illustri & glorioso Siciliæ regi, ejusque hæredibus, quos pro voluntaria ordinatione sua statuerit in regnum, in perpetuum.

LIcet ex injuncto nobis a Deo apostolatus officio universos Christi fideles paternæ caritatis brachiis debeamus amplecti, atque ad pacem eos & concordiam invitare: reges tamen & sublimiores quasque personas tanto amplius diligere & honorare debemus, atque de bono pacis eos tanto studiosius commonere, quanto ecclesiæ Dei & fidelibus Christianis major inde fructus spiritualiter ac temporaliter dignoscitur provenire. Constat, carissime in Christo fili Willelme, gloriose Siciliæ rex, te inter reges & celsiores personas sæculi, eximiis operibus, potentia opibusque clarere: ita ut ex vigore justitiæ, quam in terra sub tua ditione constituta conservas, ex securitate pacis, qua omnes per eamdem constituti lætantur, & ex terrore quem inimicis Christiani nominis per opera magnifica incussisti, usque ad extremos angulos fama tui nominis & gloria protendatur. Quod siquidem nos, dilectissime in Christo fili Willelme eximie, diligentius attendentes, & inspicientes pariter quantæ utilitates Romanæ ecclesiæ valeant provenire, si celsitudo tua per firmam pacem ei & concordiam conjungatur: dum in civitate Beneventana securi & liberi cum fratribus nostris essemus, ad pacem tecum habendam diligenti studio decrevimus intendere. Misimus ergo ad excellentiam tuam quosdam fratrum nostrorum, scilicet: *ut* * *supra*, & proposuimus per eos nostrum de bono pacis & concordiæ desiderium: & invitavimus attentius, & monuimus excellentiam tuam ad pacem. Et illius inspirante virtute, qui ad cœlum iturus discipulis suis ait: *Pacem do vobis, pacem meam relinquo vobis*: talem animum tuum invenimus, qualem filii pacis & catholici principis decuit inveniri

* *sic in cod. Vaticano unde hanc ep. descripsit Baronius.*

Joan. 14.

veniri. Et mediantibus præfatis filiis noſtris, *&c. ut ſupra:* in hanc formam pacis libera & ſpontanea voluntate noſtra devenimus, ut videlicet de capitulis illis, de quibus inter nos & excellentiam tuam controverſia eſt, per omnia, *&c.* Ut autem quæ ſupra diximus tam noſtro, quam ſucceſſorum noſtrorum tempore perpetuam obtineant firmitatem, & nec tuis, nec tuorum hæredem temporibus, alicujus valeant præſumptione turbari: nos ea de communi conſilio & voluntate fratrum noſtrorum, authoritate apoſtolica confirmamus, & valitura in perpetuum præſentis ſcripti pagina communimus: & tam a nobis, quam a noſtris ſucceſſoribus perpetuis temporibus ſtatuimus obſervanda.

Nulli ergo omnino liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare voluerit, omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, indignationem incurrat Amen, Amen, Amen.

Datum anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo ſexto, menſe Junii quartæ Indictionis.

IX. AD RECTORES ROMANÆ fraternitatis.

Arnaldus hæreſiarcha, Eugenii III. tempore, præter alia execranda quæ adverſus Romanam eccleſiam præſumpſerat, clericos cardinalibus ſubditos ab iis divellere laboravit. Ad ejuſmodi ergo inventum diabolicum, quod invaluerat, auferendum, decernit Hadrianus papa, ut capellani promittant obedientiam in rectoribus titulorum.

Hadrianus quartus, rectoribus Romanæ fraternitatis.

AD audientiam noſtram pervenit, quod clerici S. Petri ad vincula in quadam capella ſua, eccleſia videlicet ſanctæ Mariæ in Candiatore, quia ejuſdem eccleſiæ populus manum obedientiæ jam dictæ eccleſiæ presbytero, illi videlicet ſancti Petri, exhiberi contradicit, Divina prohibuerunt officia celebrari. Quia igitur ſuſtinere non poſſumus nec debemus, ut eccleſia ſancti Petri ad vincula ſuo jure debeat defraudari, per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus prædictum populum diſtricte commoneatis, ut a contradictione illa penitus de cetero ceſſet: & quod eccleſia ſancti Petri habet in ceteris ſuis capellis, in iſta ei ſubtrahere non præſumat. Et ſi ab hujuſmodi levitate ceſſaverit, interdictum volumus relaxari, ut in prædicta eccleſia ſanctæ Mariæ officia Divina liceat celebrari. Alioquin pœnam, quam in officiis patiuntur, eos decernimus ſuſtinere. Datum Beneventi, xv. Kal. Aprilis.

G. C. Quæ ſequuntur Hadriani epiſtolæ, a decima ad vigeſimam quintam, petitæ ſunt ex Tomo IV. hiſt. Franc. Ducheſn.

X. AD HUGONEM FRANCIÆ cancellarium.

Confirmat ipſi archidiaconatum Atrebatenſem.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Hugoni, cariſſimi filii noſtri Ludovici regis Francorum cancellario, & Atrebatenſis eccleſiæ archidiacono, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI rationabilibus filiorum noſtrorum petitionibus facili aſſenſu concurrimus, & eos ſuper collatis ſibi eccleſiaſticis beneficiis noſtro patrocinio communimus: officii noſtri debitam exequimur actionem, & eccleſiaſticis utilitatibus efficaciter providemus. Tanto enim quiſque de ſui executione officii poterit fructuoſius cogitare: quanto pravorum temeritati ad ſuam infeſtationem omnem aditum viderit attentius interclusum. Ea propter, dilecte in Domino fili Hugo, paci & quieti tuæ in poſterum providere volentes, majorem archidiaconatum Atrebatenſis eccleſiæ cum omnibus ad eum pertinentibus, a venerabili fratre noſtro Godefrido ejus eccleſiæ epiſcopo rationabili tibi proviſione conceſſum, authoritate tibi apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem id attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Laterani, XII. Kalendas Februarii.

XI. AD THEOBALDUM EPISCOPUM & canonicos Pariſ.

Ut Hugoni cancellario, præbendæ Pariſienſis redditus aſſignentur, ubicumque fuerit.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri T. epiſcopo, & dilectis filiis C. decano, & univerſo capitulo Pariſienſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

GRatum & acceptum habemus, & dilectionem veſtram de proviſione illorum, quæ ad promovendas utilitates eccleſiaſticas pertinent, non modicum commendamus, quod dilecto filio noſtro Hugoni cariſſimi filii noſtri Ludovici Francorum regis cancellario, præbendæ ſuæ redditus in veſtra eccleſia conceſſiſtis. Unde nos conceſſionem ipſam ratam habentes, & authoritate apoſtolica confirmantes, per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus redditus ipſos ei, ubicumque fuerit, faciatis integre aſſignari. Ut & ipſe vobis & eccleſiæ veſtræ inde ſemper exiſtat obnoxius, & nos petitiones veſtras libentius admittere debeamus. Datum Beneventi, XIII. Kal. Februarii.

XII. AD HUGONEM FRANCIÆ cancellarium.

Abſolvit eum a juramento & illicita conditione qua eum Artebatenſis epiſcopus obligaverat, cum archidiaconatum daret.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Hugoni cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis cancellario, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILlius devotionis & ſinceritatis intuitu, quam circa ſacroſanctam Romanam eccleſiam & nos ipſos a multis retroactis temporibus noſceris habuiſſe, pro tuæ quoque honeſtate & probitate perſonæ, majorem archidiaconatum, fratre noſtro G * Atrebatenſi epiſcopo ipſum prius ſpondente, abſque omni conditione, & alicujus pacti obligatione, tibi nos recolimus olim in Atrebatenſi eccleſia poſtmodum contuliſſe. Ipſe autem Atrebatenſis epiſcopus contra puritatem epiſcopalem, & nimis ſecundum hominem ambubulans, * Godefridos.

lans, impedimentum tibi volens super hac concessione præstare, te juramento, sicut dicitur, obligavit, quod cum sibi placeret, cancellariam absque contradictionis obstaculo resignares: Unde quoniam tam illicitum juramentum nulla debet firmitate constare, ab ipsius juramenti debito, authoritate sedis apostolicæ te absolvimus, & conditiones in ejusdem archidiaconatus collatione contra præceptum nostrum positas, irritas modis omnibus esse censemus. Datum Later. v. Idus Maji.

XIII. AD THEOBALDUM PARIS. EPISCOPUM.

Ut primum personatum vel honorem, qui in Parisiense ecclesia vacabit, ei concedat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Parisiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam de devotione & fidei sinceritate quam erga sacrosanctam Romanam ecclesiam & nos ipsos habere dinosceris, plenam fiduciam obtinemus: fraternitatem tuam pro his qui nobis cari sunt & accepti, rogare non dubitamus. Quanto autem dilectus filius noster Hugo, carissimi filii nostri illustris Francorum regis cancellarius, matri tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ & nobis ipsis devotus sit & fidelis, quantum pro ipsius honore solicitus permaneat & attentus: & nos ipsi cognoscimus, & prudentiam tuam non credimus ignorare. Inde est, quod illum fraternitati tuæ duximus plurimum commendandum, rogantes attentius, quatenus pro B. Petri, & nostrarum reverentia litterarum, primum personatum vel honorem qui in tua vacabit ecclesia, ei concedas: ut & ipse nostras sibi preces sentiat fructuosas, & nos de nostrarum precum admissione gratiarum tibi debeamus exsolvere actiones. Datum Laterani, Kal. Nov.

XIV. AD CANONICOS S. CRUCIS Aurelianens.

Increpat quod Hugoni cancellario præbendæ integritatem, cum abesset, non concesserint. Jubet in posterum faciant, & quod est subtractum restituant.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis decano, & universo capitulo ecclesiæ sanctæ Crucis Aurelianis, salutem & apostolicam benedictionem.

MIramur plurimum & adversum vos non possumus non moveri, quod cum vobis olim dederimus in mandatis, ut licet dilectus filius noster Hugo carissimi filii nostri Ludovici illustris Francorum regis cancellarius, in ecclesia vestra non esset assiduus; nihilominus tamen integritatem præbendæ suæ absque contradictione aliqua obtineret. Vos autem non solum mandatum nostrum in hac parte non curastis effectui mancipare: verum etiam, quod deterius est, in nostrum & apostolicæ sedis contemptum, cum prius integram habuisset, postmodum ei medietatem, sicut dicitur, subtraxistis. Unde nisi apostolicæ sedis consueta benignitas nostrum animum mitigaret, manus B. Petri graves, in vos usque adeo sentiretis, quod in contemptum nostrum non præsumeretis ulterius tale aliquid attentare. Ne igitur de merito vestræ malitiæ cogamur in vos animadversione gravissima vindicare, universitati vestræ per iterata scripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatinus ita integram ei præbendam, licet absens fuerit, de cetero concedatis, tanquam si assiduus in ipsa ecclesia deserviret. Quicquid vero ei exinde hactenus est subtractum, infra xx. dies post susceptionem præsentium litterarum, omni occasione & excusatione postposita, eidem studeatis in integrum restituere. Datum Laterani, VII. Idus Maji.

XV. AD HUGONEM FRANCIÆ CANCELLARIUM.

Ut abbatem Compendiensem in regis gratiam restituat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Hugoni cancellario illustris regis Francorum, salutem & apostolicam benedictionem.

DE tua devotione atque industria plenam fiduciam obtinentes, ad exequenda quæ majori affectu cupimus operis executione compleri, tuam prudentiam confidentius excitamus. Sicut tua novit discretio, Compendiense monasterium, in quo de novo religio est instituta, multis turbinum procellis concutitur, & pravorum incursionibus molestatur. Et adeo quod, sicut nobis suggeritur, dilectus filius noster .... abbas ejusdem loci propter quasdam falsas suggestiones a carissimi filii nostri Ludovici regis Francorum credatur gratia declinasse. Ac per hoc industriæ tuæ præsentium significatione mandamus, quatinus in gratiam supradicti filii nostri eumdem abbatem pro posse tuo restituas: & gratum ei, & commissæ sibi ecclesiæ, studeas consilium & utile ministrare. Datum Laterani XII. Kal. Jan.

XVI. AD GODEFRIDUM EPISCOPUM ATREBATENSEM.

Idem argumentum quod duodecimæ.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri.... Atrebatensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

* God estido.

ILlius devotionis & sinceritatis intuitu, quam dilectus filius noster Hugo carissimi filii nostri Ludovici illustris Francorum regis cancellarius circa sacrosanctam Romanam ecclesiam, & nos ipsos a multis retroactis temporibus noscitur habuisse; pro ipsius quoque honestate & probitate personæ: majorem archidiaconatum, te etiam ei prius spondente, absque omni conditione, & alicujus pacti obligatione, eidem nos recolimus olim in Atrebatensi ecclesia postmodum contulisse. Tu vero contra puritatem episcopalem & nimis secundum hominem ambulans: impedimentum ei volens super hac concessione præstare, ipsum juramento, sicut dicitur, obligasti, quod, cum tibi placeret, cancellariam absque contradictionis obstaculo resignaret. Unde quoniam tam illicitum juramentum nulla debet firmitate constare, prædictum filium nostrum cancellarium ab ipsius juramenti debito authoritate apostolicæ sedis absolvimus: & conditiones in ejusdem archidiaconatus collatione contra præceptum nostrum positas, irritas modis omnibus esse censemus. Fraternitati tuæ per apostolica scripta

pta mandantes, quatenus eum de cetero ad ob- A
ſervationem præſtiti juramenti cogere nulla ratione præſumas. Datum Laterani, v. Idus Maji.

XVII. AD EUMDEM.

Ut Ugoni cancellario reſtituat altare quod ipſi abſtulerat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri..... Atrebatenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

*Godefrido.

DIlectus filius noſter Hugo cariſſimi filii noſtri regis Francorum cancellarius, directa nobis inſinuatione monſtravit, quod altare de Aſ- B
lues a bonæ memoriæ M. prædeceſſore tuo canonice ſibi conceſſum, quod etiam in tempore prælationis tuæ quiete dicitur tenuiſſe, ſine rationabili cauſa, & nullo interveniente judicio, ei abſtuliſti. Unde quanto idem cancellarius amplius majori eſt devotione & fidelitate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & nobis ipſis aſtrictus: tanto magis ſua jura nos convenit attentius illibata & integra conſervare. Fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ſi ita eſt, altare ipſum, omni dilatione & appellatione remota, memorato filio noſtro reſtituas. Datum Lateran. Kal. Novemb.

XVIII. AD EUMDEM.

De eodem argumento.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri.... Atrebatenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

*Godefrido.

DIlectus filius noſter Hugo, cariſſimi filii noſtri Ludovici Francorum regis cancellarius, tranſmiſſa nobis relatione monſtravit, ſe altare quoddam in Atrebatenſi epiſcopatu ex dono Alviſi bonæ memoriæ Atrebatenſis quondam epiſcopi habuiſſe: & uſque ad illud tempus, quo inveſtituram majoris archidiaconatus in eccleſia tua de mandato noſtro fuerat ſuſcepturus, aſſe- D
rit ſe idem altare quiete ac pacifice poſſediſſe. Imminente vero die, quo de ipſo archidiaconatu debebat juxta mandatum noſtrum, ſicut diximus, inveſtiri: tu, prout nobis ſuggeritur, niſi eodem altari tibi primitus reſtituto, inveſtituram ei facere noluiſti, & taliter ab eo ipſum altare diceris extorſiſſe. Quia vero hujuſmodi circumventio rationi contraria eſt, & a pontificali officio penitus aliena, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus: quatinus, ſi res ita ſe habet, ipſum altare jamdicto filio noſtro Hugoni cancellario infra XL. dies poſt horum ſuſceptionem omni appellatione ceſſante reſtituas. Quod ſi tu
* Samſoni facere forte diſtuleris, venerabili fratri noſtri * E
.....Remenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato a nobis datum eſſe noveris in mandatis, ut ipſe hoc vice noſtra non differat effectui mancipare. Datum Laterani v. Idus Maji.

XIX. AD SAMSONEM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De eodem argumento.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Samſoni Remenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectus filius noſter Hugo, cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis cancellarius, tranſmiſſa nobis relatione monſtravit, ſe altare quoddam in Atrebatenſi epiſcopatu ex dono Alviſi bonæ memoriæ Atrebatenſis quon- B
dam epiſcopi habuiſſe: & uſque ad illud tempus, quo inveſtituram majoris archidiaconatus in Atrebatenſi eccleſia de mandato noſtro fuerat ſuſcepturus, aſſerit ſe idem altare quiete ac pacifice poſſediſſe. Imminente vero die, quo de ipſo archidiaconatu debebat juxta mandatum noſtrum, ſicut diximus, inveſtiri, frater noſter Atrebatenſis, prout nobis ſuggeritur, niſi eodem altari ſibi primitus reſtituto, inveſtituram ei facere noluit, & taliter ab eo ipſum altare dicitur extorſiſſe. Quia vero hujuſmodi circumventio rationi contraria eſt, & a pontificali officio penitus aliena: eidem epiſcopo dedimus in mandatis, ut ſi res ita ſe habet, ipſum altare jamdicto filio noſtro Hugoni cancellario infra XL. dies C
poſt harum ſuſceptionem, omni appellatione ceſſante, reſtituat. Quod ſi ipſe facere forte diſtulerit, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus quatenus tu ipſe vice noſtra, omni appellatione & occaſione ceſſante, hoc non differas effectui mancipare. Datum Laterani, v. Idus Maji.

XX. AD HUGONEM FRANCORUM CANCELLARIUM.

Gratulatur quod paci inter Francorum Anglorumque reges firmandæ utilem operam navaverit.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Hugoni illuſtri regis Francorum cancellario, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod ad pacem & concordiam inter cariſſimos filios noſtros Ludovicum illuſtrem regem Francorum, & Henricum illuſtrem regem Anglorum, pro poſſe tuo, ſicut nobis dicitur, ſolicitus extitiſti, & ſtudium ad hoc effectui mancipandum, & vigilantem operam impendiſti: tanto amplius gratum & acceptum habemus, & animi tui prudentiam in hac parte tanto attentius commendamus, quanto magis ipſa pax atque concordia Deo eſt & hominibus grata, & tam præſentibus quam poſteris profutura. Accepimus ſiquidem, & ex dilecti filii noſtri Henrici nuncii prædicti filii noſtri regis Franciæ relatione, & litterarum ſuarum tenore concepimus, tantam inter eos ſtudio & diligentia tua unitatem per Dei gratiam eſſe, & vinculum caritatis, tantam etiam pacem & tantam interveniſſe concordiam: ut nihil alternæ amicitiæ fœdus infringere, nihil amoris firmitatem aliquatenus valeat diſturbare. Unde nos lætitiam tanto majorem concipimus, & cum Deo & angelis ejus tanto amplius exultamus: quanto magis amicitiam ipſam utrique parti neceſſariam eſſe cognoſcimus, & multam exin-

exinde utilitatem multum fructum conspicimus A provenire. Ea propter omnipotenti Deo, a quo bona cuncta procedunt, & in cujus manu regum corda consistunt, immensas gratiarum referimus actiones: qui discordantia quondam vota, & dispares voluntates, ita per suam misericordiam voluit esse conjuncta, ut nihil jam in ipsis possit reperiri diversum: sed idem velint, & idem sentire pariter videantur. Nos vero qui pacis & concordiæ bonum inter omnes esse plurimum optare debemus, Divinam clementiam assiduis precibus exoramus, ut pacem firmam inter eos conservare dignetur & perpetuam unitatem. Ad hæc, jam dictum filium nostrum Henricum, litteratum quidem clericum & honestum, quem circa negotia tua fidelem satis esse cognoscimus ac devotum, dilectioni tuæ propensius commendantes, rogamus plurimum, ut eum pro B. Petri ac nostra reverentia de caro habeas cariorem, & eidem in opportunitatibus suis ita pietatis intuitu & nostro interventu provideas, quod & ipse preces nostras apud te sibi sentiat fructuosas, & nos exinde devotioni tuæ gratiarum debeamus exsolvere actiones. Datum Laterani, II. Non. Novembris.

XXI. AD LUDOVICUM VII. FRANC. REGEM.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, C salutem & apostolicam benedictionem.

DE religiosorum virorum præsidio, & veneratione sacrorum locorum, non oportet nos te longis sermonibus ammonere. Satis enim ad hoc animum tuum, omni commonitione cessante, ignis ille, quem Dominus mittere venit in terram, accendit: ita ut inter universos principes orbis, nullus sit, qui super hoc in conspectu totius ecclesiæ commendabilior habeatur. Sane licet potentiæ tuæ præsidium ad omnes ecclesias in regno tuo constitutas extendas: Vizeliacensi tamen ecclesiæ tanto te cupimus attentius exhibere, quanto & ad jus B. Petri specialius pertinet, & ex perfidia suorum burgensium majores D sustinet molestias & pressuras. Nec enim ignorat tua prudentia, qualiter ab aliquot annis adversus dilectum filium nostrum Pontium Vizeliacensem abbatem favore Nivernensis comitis conspirati, diripere bona ecclesiæ, & ipsum quoque abbatem exinde expellere præsumpserunt. Unde & a corpore Domini, quod est ecclesia, fieri meruerunt extorres. Nuper etiam in ipsam ecclesiam facto impetu irrumpentes, fregerunt portas, lustraverunt officinas, effuderunt vina, diripuerunt vestes monachorum, abstulerunt ornamenta sacrarii, & in ipsos etiam monachos & famulos domus, violentas manus ausu temerario extenderunt. Porro quoniam illorum nequitia ecE clesiastici severitate judicii nondum potuit coerceri, cohibitionem tuæ manus expectat: & vigore tuo indiget emendari, quod sub æquitate censuræ canonicæ mansit hactenus incorrectum. Magnificentiam itaque tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum tibi remissionem injungimus, quatenus justitiæ zelo succensus, & afflictione supradicti monasterii ac nostris exhortationibus provocatus, in manu valida Vizeliacum accedas, & burgenses abjurare communiam quam fecerunt, & ad fidelitatem atque subjectionem dilecti filii nostri Pontii Vizeliacensis abbatis tanquam Domini redire compellas. Ablata etiam eos integre restituere, & irrogata damna facias resarcire: atque in illos, qui hujus nequitiæ caput existunt, tantam ultionem exerceas, ut qui eis successerint, consideratione ultionis eorum, caput contra dominum suum erigere, ac similem perfidiam in sanctuarium Domini committere non attentent. Datum Sutrii, XII. Kal. Junii.

XXII. AD EUMDEM.

Canonicos duos Aurelianenses ipsi purgat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum B regi, salutem & apostolicam benedictionem.

VEnientes ad apostolicam sedem, dilecti filii nostri L. & G. Aurelianenses canonici, taliter se in ea causa, pro qua venerant, habuerunt, ut nec in verbo te, vel dilectum filium nostrum Philippum archidiaconum fratrem tuum videantur aliquatenus offendisse. Unde magnificentiam tuam per apostolica scripta monemus, quatinus si nuncii ejusdem filii nostri, aut quilibet alius, auribus tuis siniſtrum aliquid intimare voluerit, suggestionibus ipsius nullatenus acquiescas: sed sicut vir discretus & sapiens, iniquas delationes, & invidiosa dicta confutes. Datum Romæ apud S. Petrum, VII. Idus Maji.

XXIII. AD EUMDEM.

Ne sacram expeditionem cum Anglorum rege suscipiat in Hispaniam, inconsultis illius terræ principibus.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SAtis laudabiliter & fructuose de Christiano nomine propagando in terris, & æternæ beatitudinis præmio tibi cumulando in cœlis, tua videtur magnificentia cogitare: dum ad dilatandos terminos populi Christiani, ad paganorum barbariem debellandam, & ad gentes apostatrices, & quæ catholicæ fidei refugiunt nec recipiunt veritatem, Christianorum jugo & ditioni subdendas, simul cum carissimo filio nostro Henrico illustri Anglorum rege in Hispaniam properare disponis: & studes assidue (ut opus hoc felicem exitum sortiatur) exercitum & quæ sunt itineri necessaria congregare. Atque ad id convenientius exequendum, matris tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ consilium exigis & favorem. Quod quidem propositum tantum magis gratum acceptumque tenemus, & amplius sicut commendandum est commendamus: quanto de sinceriori caritatis radice talem intentionem & votum tam laudabile processisse credimus, ac de majori ardore fidei & religionis amore propositum & desiderium tuum principium acceperunt.

Verum cum excellentia tua & consilii maturitate sit provida, & luce sapientiæ illustrata. in ordine ipsius facti videtur plurimum esse festina. Unde & multos attonitos reddidit, & suspensos: cum omne bonum quod suo tempore & competenti ordine exercetur, æterno conditori placitum habeatur modis omnibus & acceptum. Aliter autem non potest gratum ejus existere voluntati. Quod utique ut magis evidenter appareat, & ut sit quod proponimus, paulo amplius manifestum

festum aliquid exempli gratia duximus non utiliter supponendum. Corpus siquidem Christi conficere, & in ara Dominicæ hostiam immolare, bonum, immo & salutiferum esse, nemo qui recte sapit ignorat. Ceterum si tempore suo & horis immolatum non fuerit constitutis, jam illud reservatur ad pœnam quod expectabatur ad gloriam & qui extra tempus immolat constitutum, inde sibi damnationem dolebit infligi, unde, si constituto tempore immolasset, meritum sibi gauderet & præmium augmentari.

Accedit ad hoc quod alienam terram intrare, nec providum videtur esse, nec tutum, nisi a principibus, & a populo terræ prius consilium requiratur. Tu vero, sicut accepimus, inconsulta ecclesia, & principibus terræ illius, accedere illuc & festinare disponis: cum hoc deberes nulla ratione tentare, nisi cognita per principes terræ necessitate, & ab eis prius esses exinde requisitus. Unde quia nos honorem & incrementum tuum tota mentis intentione diligimus, & nihil tale te aggredi nisi rationabili causa exigente vellemus: sublimitati tuæ præsentibus litteris suademus, ut prius necessitatem terræ per principes illius regni inspicias & consideres, & tam illius ecclesiæ quam principum & populi voluntatem diligenter inquiras, & ab eis consilium sicut decet, accipias. Quo facto, si & necessitatem terræ videris imminere, & ecclesiæ consilium fuerit, ipsi etiam terræ principes tuæ sublimitatis auxilium postulaverint, & consilium dederint: juxta postulationem & consultum eorum poteris postea in facto ipso procedere, & laudabile votum tuum Divino comitante præsidio adimplere. Aliter tamen timendum esset, ne iter tuum infructuosum existeret, & ne ad desideratum non posset exitum pervenire. Ipsi vero principes & populus terræ in tanto apparatu tuo, si forte necessitas non incumberet, gravarentur, & nos ipsi leves in hoc facto possemus multipliciter apparere.

Debet enim serenitatis tuæ celsitudo recolere, & ad memoriam revocare, qualiter alio tempore, cum tam Conradus bonæ memoriæ quondam rex Romanorum, quam tu ipse, inconsulto populo terræ, Hierosolymitanum iter minus caute aggressi estis, speratum fructum & optatum commodum non perceperitis: & quantum ecclesiæ Dei & universo fere populo Christiano detrimentum exinde provenerit & jactura. Sanctæ quoque Romanæ ecclesiæ, quia vobis super hoc consilium præstiterat & favorem, in ipso facto fuit non modicum derogatum: & omnes adversus ipsam ex multa indignatione clamabant, dicentes eam authricem tanti periculi extitisse.

Cum igitur hæc omnia nobis solicite cogitantibus occurrerent formidanda, nos admonitionem & exhortationem apostolicam ad populum regni tui, secundum quod venerabilis frater noster * .... Ebroicensis episcopus nobis ex tua parte proposuit, duximus differendam. Attendentes quoniam quod differtur ad tempus, penitus non auferetur. Sed tunc tandem exhortatorias & commonitorias litteras in peccatorum remissionem juxta desiderium gloriæ tuæ authore domino transmittemus: cum de consilio & postulatione tam principum quam populi terræ illius, sicut superius dictum est, volueris iter arripere, & conceptum in animo votum necessitatis tempore, cum forte, modo aliqua necessitas non immineat, discrete ac laudabiliter dispoſueris adimplere.

Litteras autem, in quibus regnum tuum sub beati Petri & nostra protectione suscepimus, his qui regnum ipsum usque ad reditum tuum præsumerent impugnare, iram & indignationem apostolicam proponentes: secundum petitionem regiæ dignitatis ut ad præsens duximus concedendas. Nos enim, te etiam reticente, & a nobis nullatenus exigente, pro illius fervore dilectionis, quam erga tuam sublimitatem habemus, quicquid honoris & exaltationis tibi & regno tuo exhibere possemus, prompto animo curaremus efficere, & operibus adimplere. Sane discretio tua & nostram dissuasionem, quam rationabiliter credimus nos fecisse, provida deliberatione consideret: atque alia, per quæ ad illud iter tam festinanter aspiras, inspiciat & attendat. Et illud tandem tibi consilium super negocio ipso eligas, quod magis de judicio rationis cognoveris eligendum. De cetero, ea quæ memoratus frater noster episcopus ex nostra parte regiæ proposuerit dignitati, velut si ab ore nostro procederent, absque ulla hæsitatione suscipias, & ipsius verbis, tanquam si contingeret nos ea proferre, fidem non dubites adhibere. Ipse namque injunctam sibi legationem ita prudenter fuit & solicite exequutus, quod omne illud a nobis studio suæ probitatis & discretionis obtinuit, quicquid per solicitam & providam vigilantiam deberet quilibet alius obtinere. Datum Laterani, XII. Kal. Martii.

XXIV. AD PARISIENSES CANONICOS.

Ejusdem argumenti atque decima tertia.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, decano, cantori, & universo capitulo Parisiensi, salutem & apostolicam benedictionem.

ECclesiasticas personas, quas sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ devotiores esse cognoscimus, & ad ejus obsequium promptiores inspicimus, oportet nos speciali quadam prærogativa diligere: & honorem eis debitum exhibentes, ipsas debemus ecclesiasticis beneficiis, prout expedire cognoscimus, ampliare. Dilectus siquidem filius noster Hugo, carissimi filii nostri Ludovici illustris Francorum regis cancellarius, quanto nobis sit vinculo devotionis adstrictus, & pro commodo atque honore matris suæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ubicumque necessitas exigit, quam fideliter se opponat, & de ipsius studeat incremento tractare: nos ipsi ad plenum novimus, & discretionem vestram id credimus non latere. Inde utique est, quod nos eum sincera in Domino caritate diligentes, ipsum quibus modis cum Deo possumus intendimus honorare: & nostri propositi est, eidem in opportunitatibus suis utiliter providere. De omni itaque vestri devotione plurimum confidentes, universitati vestræ præcipiendo per apostolica scripta mandamus, & mandando præcipimus: quatinus præposituram, quæ in Parisiensi ecclesia, & domos, quæ in claustro ejusdem ecclesiæ dehinc primum vacaverint, ei, omni contentione & appellatione seposita, concedatis, & concessas ipsum permittatis quiete & absque ulla molestia possidere. Datum Laterani, V. Idus Maji.

XXV. AD LINGONENSEM, Eduensem, Nivernensem, Autissiodorensem, episcopos.

Ut Nivernensem comitem admoneant, ne sit infestus Vizeliaco: &, nisi pareat, excommunicent.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Lingonensi, Eduensi, Nivernensi, Altissiodorensi, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

TAntum jam malitia Nivernensis comitis, quod vestra fraternitas non ignorat, adversus specialem sedis apostolicæ filiam Vizeliac. ecclesiam excrevit, ut culpa nimia procul dubio esse videatur, si malitia ejus maneat impunita. Præter illa siquidem mala, quæ jampridem ei & instigando burgenses ad persecutionem ejus, & diversis aliis modis ausu temerario irrogavit: in Villa Vizeliaca nuper milites suos & homines inimicorum suorum constituit, & dominium pro voluntate sua in eadem villa contra jus antecessorum suorum usurpat. Burgenses etiam contra dilectum filium nostrum Pontium Vizeliacensem abbatem in sua conspiratione ac perjurio fovere præsumit. Sane felicis memoriæ papa Eugenius antecessor noster, afflictionibus & angustiis illius ecclesiæ affectione paterna compatiens, & in malitiam antedicti comitis fervore debito inardescens: a corpore Christi, quod est ecclesia, Divini eum verbi facile præcidit, & in terra ipsius Divina interdixit celebrari officia. Quoniam igitur idem comes ita datus est in reprobum sensum, ita oculos mentis ab intuitu æternæ damnationis avertit, ut nec flagellatus etiam a sua potuerit malitia cohiberi: per præsentia vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus eum districtius moneatis, quatinus custodes suos de villa Vizeliaca removeat; mala quæ ecclesiæ irrogavit, emendet, chartam compositionis contra privilegia prædecessorum nostrorum, & ecclesiæ libertatem, elicitam, antedicto abbati restituat; & burgensibus contra eum in sua conspiratione nullum præbeat auxilium, vel favorem, & jurejurando promittat se communiæ ipsi nullas vires ulterius præbiturum. Si vero infra xxx. dies post commonitionem vestram, quæ prædicta sunt, adimplere contempserit: in personam ejus, excommunicationis, in terram vero, interdicti sententiam renovetis, & ab omnibus præcipiatis firmiter observari.

Datum Sutrii XII. Kal. Junii.

XXVI. AD EPISCOPOS GALLIÆ

Adversus oppidos Vizeliacenses.

Hadrianus episcopis Galliæ.

QUanta nequitia Vizeliacenses homines adversus matrem & dominam suam Vizeliacensem ecclesiam conspiraverint, & quam aspere in eam fuerint & in ejus bona grassati: ad notitiam fraternitatis vestræ devenit, & nos nullatenus ignoramus. Sane felicis memoriæ papa Eugenius antecessor noster, & illorum superbia & ecclesiæ afflictione permotus, eosdem sacrilegos ecclesiasticæ districtionis sententia innodavit. Ipsi autem alienati & conversi retrorsum, a sua malitia minime destiterunt: sed transierunt in affectum cordis, & graviora jugiter adversum matrem suam committere præsumpserunt. Facti sicut illi de quibus ait propheta: *Percussisti eos, & non doluerunt, attristi, & renuerunt accipere disciplinam.* Jerem. 5. Ut enim in præsentiarum alia quæ ante hæc ab eis gesta sunt contra Vizeliacensem ecclesiam, taceamus; nuper facto impetu lustraverunt officinas ecclesiæ, ruperunt vectes, effuderunt vinum, diripuerunt omnia, & in ipsos etiam monachos violentas manus extendere præsumpserunt. Porro nos in omnibus his dolemus de miseris illis hominibus, qui in perjurii, sacrilegii, rapinæ, ac peccatorum multorum foveam inciderunt: dolemus etiam quod nullum vestrum assumere justitiæ clypeum, & in ejus auxilium exurgere intuemur: usque adeo ut lugere valeamus, & dicere cum propheta: *Non est qui consoletur eam ex omnibus caris ejus.* Thren. 1. Quoniam igitur nos, ad quorum tutelam atque præsidium præfata ecclesia specialiter respicit, afflictiones ipsius dissimulare nec possumus, nec debemus: per præsentia vobis scripta præcipiendo mandamus, quatinus omni tepiditate cessante burgenses ipsos festinetis districtius ammonere, ut antedicto abbati & ejus fratribus ablata restituant, irrogata damna resarciant, de illatis injuriis competentem satisfactionem exhibeant, & ad fidelitatem & dominium ecclesiæ revertantur. Si vero sine dilatione aliqua post commonitionem vestram quæ prædiximus adimplere contempserint, omnes illos qui nequitiæ hujus authores existunt, & quos præfatus abbas vobis annunciaverit, sine appellationis remedio excommunicetis: & ad quemcumque locum per episcopatus vestros aliquis burgensium ipsorum devenerit, donec præsens fuerit, Divina ibi prohibeatis officia celebrari, & si aliquem eorum mori contigerit, Christianorum careat sepultura. Ne autem corporalem quoque pœnam effugiant, omnibus parochianis vestris districtius injungatis, ut in nundinis suis eos nequaquam admittant, & nullam cum eis societatem, vel in mercibus, vel in aliis rebus habere præsumant: sed sicut excommunicatos eos evitent, & ubicumque invenerint, capiant, & amore justitiæ bonis suis non desinant spoliare. Ut inviti saltem cogantur ad subjectionem & fidelitatem domini sui redire. Novis siquidem morbis nova convenit antidota præparari. Datum Sutrii, XII. Kal. Junii.

XXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM. Ibidem.

Commendat ipsi Vizeliacensis cœnobii tutelam.

G. C. Vide supra ejusdem pontificis epist. 21. ad eumdem regem de eodem argumento.

Hadrianus Ludovico regi.

GRatum & acceptum habemus, & magnificentiam tuam de piarum rerum executione plurimum commendamus: quoniam dilecto filio nostro Pontio Vizeliacensi abbati, sicut ejus directa nobis relatio patefecit, amore Dei, & nostrarum reverentia litterarum, juxta regiæ dignitatis officium diligenter hactenus astitisti, & contra suos & monasterii sui persecutores auxilium ei & consilium præbuisti. Unde quoniam bonorum intentio ad salutaria opera tanto amplius dirigitur, quanto sæpius inde commonetur: celsitudinem tuam per apostolica scripta rogamus, & in peccatorum tibi remissionem injungimus, quatinus pro Dei amore, & pro B. Petri & nostra

ſtra reverentia, prædictum abbatem propenſius A diligas & honores, & ut monaſterium ipſum a dilecti filii noſtri Nivernenſis comitis, & aliorum omnium infeſtatione defendas, ut fratres inibi commorantes, pro tua & regni tui ſalute ad Dominum debeant jugiter intercedere, & nos regiæ nobilitati tuæ gratias exſolvere debeamus. Et quoniam burgenſes Vizeliacenſes, occaſione præſertim lapidearum domorum quas munitas habent & elevatas, adverſus antedictum filium noſtrum abbatem & Vizeliacenſem eccleſiam ita ſuperbiunt, ut nec manere pro perſecutione illorum idem filius noſter poſſit in monaſterio: magnificentiam tuam rogamus, quatenus eaſdem domos ita facias dirui, ut burgenſium ſuperbia retundatur, & Vizeliacenſis eccleſia occaſione hac B non debeat fatigari.

Eodem. ## XXVIII. AD ABBATEM ET FRATRES VIZELIACENSES.

Abbatem arguit quod tabulam nummulariorum cuidam conceſſerit: jubetque ut illam ad eccleſiæ ſuæ proprietatem revocet.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, abbati, & univerſis fratribus Vizeliacenſ. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto monaſterium veſtrum ad jus B. Petri ſpecialius dinoſcitur pertinere, tanto ad di- C ligendum & ampliandum ſtatum ipſius attentius nos convenit laborare. Pervenit autem ad nos, dilecte in domino fili abbas, te tabulam nummulariorum, contra tenorem privilegiorum apoſtolicæ ſedis, Simoni de Silviniaco in primordio tuæ prælationis, cum nondum tibi eorumdem privilegiorum tenor innotuiſſet, reclamantibus fratribus tuis conceſſiſſe. Unde quia nec bona veſtri monaſterii aliqua levitate diminui, nec privilegia prædeceſſorum noſtrorum patimur violari: per præſentia ſcripta vobis mandamus, quatenus ſi ita ſe res habet de tabula, illam ad manus veſtras, & proprietatem eccleſiæ velociter revocetis, & quæ ad proprietatem monaſterii pertinent, donare, vendere, vel quomodolibet alie- D nare nullatenus præſumatis. Alioquin graviter in vos noveritis vindicandum.

Datum Beneventi, XI. Kal. Decembris.

Ex biblioth. Clun. ## XXIX. AD PETRUM CLUNIAC. ABBATEM.

Balmenſem abbatiam in diœceſi Biſuntinenſi, Cluniaco ſubjicit. neque abbatiam deinceps, ſed prioratum dici jubet.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio in Chriſto Petro Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuum.

GLorioſa & admirabilis Divinæ providentia E majeſtatis, ad hoc diverſos gradus & ordines in eccleſia ſua conſtituit: ut dum inferiores ſuperioribus debitam obedientiam & reverentiam exhiberent, una fieret ex diverſitate connexio, & ordinabiliter gereretur officiorum adminiſtratione ſingulorum. Sicut autem filii obedientiæ, in ſinu matris eccleſiæ, glorioſæ conſolationis uberibus confovendi ſunt: ita rebelles & elati qui per inobedientiam ſuam, quaſi peccatum ariolandi & idololatriæ ſcelus incurrunt, ſeveritatis eccleſiaſticæ diſciplinis ſunt arctioribus coercendi. Balmenſe itaque monaſterium, quod per fratres ibidem congregatos, & odore bonæ opinionis, & religionis decore ſplendeſcere ac florere debuerat: quia veterem hominem cum ſuis actibus ſequebantur in peccatis eorum, diabolo ſuadente contabuit. Unde tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, miſerabiliter fuerat imminutum. Cum autem placuit ei qui ab æterno cuncta diſponit, ut tantis malis finem imponeret, & locum ipſum ad obſequium ſuum miſericorditer revoçaret: facies eorumdem fratrum implere ignominia voluit, ut per hoc nomen ſuum inquirerent, & ad viam rectitudinis inviti etiam remearent. Hac itaque juſtitia præeunte, dilecte in domino fili Petre abbas, Balmenſe monaſterium, cum omnibus quæ in præſenti juſte & canonice poſſidet, aut in futurum rationabilibus modis præſtante Domino poterit adipiſci, prædeceſſorum noſtrorum, venerabilis memoriæ Eugenii, & Anaſtaſii, Romanorum pontificum, veſtigiis inhærentes, tibi & ſucceſſoribus tuis, & per vos Cluniacenſi eccleſiæ in perpetuum confirmamus. Ea videlicet ratione, ut ordo monaſticus ibi ſecundum inſtitutionem Cluniacenſium fratrum futuris temporibus inviolabiliter conſervetur: & pro rebellione, contumacia, & offenſa Balmenſis monaſterii, quam abbas & fratres adverſus S. Romanam eccleſiam exercuerunt, quicumque regimen in eodem loco per vos pro tempore obtinuerit, nunquam abbatis, ſed prioris nomen tantummodo ſortiatur. *Enumerat deinde illius poſſeſſiones.*

XXX. AD JOANNEM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ex Opere C ſtejoni de p matu Tole no.

De primatu.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Joanni Toletano archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuum.

QUantæ dignitatis & gloriæ Toletana eccleſia fuit ex antiquo, & tam in Hiſpanis, quam in Gallicis regionibus quam famoſa extiterit quam illuſtris, quot etiam per eam eccleſiaſticis negotiis utilitates, & incrementa pervenerint: omnibus qui ſynodalium decretorum inſtituta ſcrutantur ſatis eſſe credimus manifeſtum. Sed ex quo, peccatis populi exigentibus, Toletana civitas, quæ inſignis quondam, & inter Hiſpaniarum urbes magni nominis habebatur, Sarracenorum violentia capta eſt: ita ibi Chriſtianæ religionis libertas ad nihilum eſt redacta, quod per multa curricula temporum, nulla illic perhibeatur paſtoralis officii dignitas viguiſſe. Poſtea vero, ſicut Divinæ voluit miſeratio majeſtatis, ſtudio illuſtris & magnifici viri regis Ildefonſi, & labore Chriſtiani populi, Sarracenis explosis, Chriſtianorum juri præfata eſt civitas reſtituta. Quia vero dignum erat & conſentaneum modis omnibus rationi, ut poſtquam eadem civitas in amiſſam reſpirabat libertatem, ipſa, & eccleſia in ſtatum reduceretur priſtinæ dignitatis: prædeceſſor noſter * divæ * memoriæ Urbanus papa, cu- *Hoc eſt, g jus temporibus a Sarracenorum manibus civitas rioſæ. H. eſt erepta, ut ibi ſedes eſſet pontificalis inſtituit, * Cod. bea & in prædicta eccleſia, ſicut antiquitus fuerat, præſulem ordinavit. Nos ergo, qui ei licet indigni ſucceſſimus: jus ipſius eccleſiæ in nullo minorare, ſed potius augmentare volentes, ejuſdem urbis ſtatum, quantum ad noſtras eſt facultates, in eccleſiaſticæ dignitatis gloria ſtabilire, adjuvante Domino, præoptamus. Confirmamus itaque tam tibi, quam tuis ſucceſſoribus in perpetuum,

tuum, & per vos ecclesiæ Toletanæ, Complutensem parochiam cum suis terminis, & cetera quæ hodie Toletana ecclesia juste & canonice possidet. Igitur tum pro digna Toletanæ ecclesiæ reverentia, tum & pro reverendissimi filii nostri præstantissimi regis Ildefonsi postulationibus, cujus nimirum virtute ac prudentia suffraganeæ sedes in libertatem pristinam redactæ sunt: te, venerabilis frater, juxta prædecessorum nostrorum sanctæ memoriæ Urbanii II. Paschalis, Callisti, Eugenii, Romanorum pontificum, instituta, in totis Hispaniarum regnis primatem fore præsentis privilegii auctoritate sancimus. Sicut ejusdem urbis antiquitus constat extitisse pontifices.

Pallio sane in Missarum solummodo celebrationibus uti debebis, præcipue, quæ subscriptæ sunt festivitatum temporibus: tribus diebus videlicet in natale Domini, in Epiphania, Hypopanton *, Cœna Domini, Sabbato sancto, tribus diebus in Pascha, in Ascensione, Pentecoste, tribus solemnitatibus sanctæ Mariæ, sancti quoque Michaelis & S. Joannis Baptistæ, in omnibus natalitiis apostolorum, & eorum martyrum quorum reliquiæ in vestra ecclesia requiescunt: S. quoque Martini, & Ildefonsi confessorum, & omnium commemoratione Sanctorum; in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum & clericorum: in annuo consecrationis tuæ die, natali etiam S. Isidori & Leandri.

* Hypapante.

Primatem te universi Hispaniarum præsules respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent: salva tamen Romanæ ecclesiæ auctoritate. Toletanam ergo ecclesiam jure perpetuo tibi, tuisque, si Divina gratia præstiterit, successoribus, canonico tenore hujus privilegii confirmamus, una cum omnibus ecclesiis & diœcesibus quas proprio jure noscitur antiquitus possedisse: præcipientes de iis, quæ Sarracenorum ad præsens subjacent ditioni, ut cum eas Domino placuerit potestati populi restituere Christiani, ad debitam ecclesiæ vestræ obedientiam referantur. Illarum etiam civitatum diœceses, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios perdiderunt, vestræ ditioni eo tenore subjecimus: ut quoad sine propriis extiterint metropolitanis, tibi, ut proprio, debeant subjacere. Si vero metropolis quælibet in statum fuerit pristinum restituta, suo quæque diœcesis metropolitano restituatur. Neque tamen ideo minus tua debet studere fraternitas, quatenus unicuique metropoli, suæ restituatur gloria dignitatis.

Hæc & cetera omnia quæ ad antiquam Toletanæ sedis dignitatem atque nobilitatem probari poterunt pertinuisse; authoritate & certa sedis apostolicæ concessione, nos tibi tuisque successoribus perpetuo possidenda concedimus atque firmamus. Te, venerabilis frater, affectione intima exhortamur, quatenus dignum te tanti honore pontificii semper exhibeas, Christianis ac Sarracenis sine offensione semper esse procurans, & ad fidem infideles convertere, domino largiente, verbis studeas & exemplis: sic exterius pallii dignitate, primatus prærogativa, præcellens in oculis omnium hominum, ut interius virtutum excellentia polleas coram supernæ oculis majestatis. Si qua igitur in posterum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c.

Datum Beneventi per manus Rolandi sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteri, cardinalis, & cancellarii, XIV. Kal. Mart. Indict. IV. Incarn. Domini ann. MCLIV. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno II.

XXXI. AD EUMDEM.

Ibidem.

De eodem argumento.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Joanni Toletano archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm pro negotiis commissæ tibi ecclesiæ imminentibus fraternitas tua nostro se conspectui præsentasset: a sede apostolica, quæ justa petentium vota semper consuevit admittere, suppliciter postulavit, antecessorum nostrorum felicis memoriæ Paschalis, Callisti, Honorii, & Eugenii, privilegium sibi & litteras innovari: in quibus, Hispaniarum primatem * Toletanæ ecclesiæ nosci indugeri. Nos autem, quia te sincera in Domino caritate diligimus, & personam tuam, quia inconcussa est columna ecclesiæ & firmamentum, quibuscumque modis convenit, proposuimus honorare: postulationem tuam duximus admittendam, & desiderium tuum effectu suo passi non fuimus defraudari. Unde communicato fratrum nostrorum consilio, apostolicæ sedis auctoritate statuimus: ut vestræ propositæ petitionis indictum debeat privilegium simul cum litteris innovari: & sicut ecclesia tua ex antiquo habuit in tota Hispaniarum regione primatum, sic tu, & ecclesia Toletana cui Domino auctore præesse dignosceris, eundem primatum debeas super omnibus in perpetuum obtinere. Adjicientes, ut privilegium quod frater noster Pelagius Compostellanus archiepiscopus, a prædecessore nostro bonæ memoriæ Anastasio papa (videlicet quod jure primatus non debeat tibi esse subjectus) dicitur impetrasse, nullas habeat vires in posterum, nec aliquod tibi debeat præjudicium irrogare: sed privilegium jamdicti antecessoris nostri sanctæ recordationis Eugenii papæ tibi super concessione primatus indultum, illi modis omnibus præjudicare decernimus: præsertim cum illud Anastasii, neque de communi, neque de sanioris partis fratrum consilio fuisset elicitum. Decernimus itaque ut ipse Compostellanus archiepiscopus, sive reliqui Hispaniarum pontifices, tibi tanquam primati suo, & successoribus, obedientiam de cetero, & subjectionem jure primatus impendant: & dignitas ipsa tibi, tuisque successoribus, semper firma permaneat, & perpetuis temporibus illibata. Statuimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc nostræ concessionis & confirmationis paginam ausu temerario infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum.

* *f.* primatum eccles. Tolet. noscitur indulgeri.

Datum Beneventi, v. Idus Februarii.

XXXII. AD EUMDEM.

Ut in crimina episcopi Pampilonensis inquirat.

AD hoc apostolorum principis in cathedra, licet non suffragantibus meritis, auctore Domino residemus: ut de singularum statu ecclesiarum debeamus esse soliciti, & earum pastores, quoties a via veritatis exorbitant, ad statum rectitudinis nos conveniat revocare. Hac itaque consideratione inducti, fraternitati tuæ per apostolicam sententiam mandamus, quatinus Pampilonensem episcopum, de cujus vita indita * sinistra nostris auribus referuntur, congruo lo-

* multa.

eo & tempore ante tuam præsentiam studeas convocare: vel tu ipse ad civitatem ejus, vel ad loca vicina, festinanter accedas: & tam Pampilonensibus canonicis, quam supra..... latore præsentium, & ipso episcopo in tua præsentia constitutis, crimina super quibus ipsi canonici, & homicidium....., quo idem supra secundum tenorem litterarum prædecessoris nostri felicis memoriæ papæ Eugenii, quas eidem episcopo destinavit, eum * impertierunt. Depositiones quoque testium, remoto appellationis obstaculo, diligenter audias & cognoscas: cognita vero, litteris tuis nobis studeas indicare, & ipsorum depositiones testium sub sigillo tuo nobis transmittere: ut qualiter postea super ipso tibi sit procedendum, per nos plenius instruaris. Quod si ad vocationem tuam venire, & judicio stare contempserit: eum tam a spiritualium, quam temporalium administratione suspendas.

Depravatus textus.

* Forte, impertiuntur. H.

Datum Beneventi, XII. Kal. Martii.

XXXIII. AD BRACARENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Toletano primati pareat.

SI quanta sit obedientiæ virtus debita vigilantia cogitares, & quantum ipsa utilitatis afferat intenta curares solicitudine circumspicere: venerabili fratri nostro Ildefonso * Toletano archiepiscopo ita studeres debitam reverentiam & obedientiam exhibere, quod tuæ devotionis sinceritas tam in conspectu Domini, quam in oculis hominum, commendabiliter appareret. Ceterum in hoc * judicis, & humilitatis amisisse sententiam, & a justitiæ tramite deviasse: quod ei, nescimus quo supercilio, negligis & despicis obedire. Ne igitur præsumptionis aut contumaciæ ulterius arguaris, fraternitati tuæ per apostolicam sententiam mandamus, quatenus prædecessi fratri nostro Toletano archiepiscopo, cui in toto Hispaniarum regno confirmavimus apostolica auctoritate primatum, debitam reverentiam, tanquam primati tuo, & omnimodam subjectionem impendas. Alioquin suspensionis sententiam, quam dilectus filius noster Hyacinthus diacon. cardin. apostolicæ sedis legatus in te noscitur promulgasse, ratam & firmam habemus: & eam robur perpetuæ firmitatis statuimus obtinere. Nos enim prædecessorum nostrorum felicis memoriæ, Eugenii, & Anastasii, Romanorum pontificum, vestigiis inhærentes, secundum sententiam memorati filii Hyacinthi cardinalis, nisi ad præfatum archiepiscopum cum omni humilitate accesseris, & ei de cetero curaveris obedire, ab omni pontificali officio te jubemus esse suspensum, & omnes suffraganeos tuos ab obedientia personæ tuæ absolvimus.

* Cor. Joanni

* Cor. videris

Datum Beneventi XIV. Kal. Februarii.

XXXIV. AD PLACENTINOS

Confirmat electionem Hugonis in Placent. episc. eorumque civitatem absolvit ab interdicto.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis universo clero & populo Placentino, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm ecclesia Placentina, pro statu suo relevando, apud sedem apostolicam diutius laborasset, & adversus episcopum suum super quibusdam deposuisset in audientia nostra querelam: nos eum de communi fratrum consilio districte ad rationem ponere, & de objectis diligenter ipsum ac solicite studuimus convenire. Ille autem suo labori parcere, & quieti atque tranquillitati volens intendere, in præsentia nostra Placentinæ abrenunciavit ecclesiæ. Nos vero participato fratrum consilio dilectis filiis nostris clericis & laicis civitatis vestræ, qui pro eodem negotio a vobis fuerant destinati, aliquam personam honestam, idoneam, litteratam, & quæ in nullo esset a sacris canonibus respuenda, liberam concessimus facultatem in episcopum eligendi, qui juxta quod de supernæ providentia majestatis alto & secreto consilio eis fuit cælitus inspiratum, carissimum filium nostrum, nobilem, discretum, idoneum, & litteratum clericum, Hugonem scilicet filium Hugutionis, filii Petri Leonis, unanimiter convenerunt: & eum in Placentinum episcopum elegerunt. Quem, licet inviti, & multa precum instantia fatigati, quia eum necessarium, & utilissimum S. R. E. volebamus circa nos retinere, vix eis tandem concessimus, & electionem ipsam assentientibus fratribus nostris auctore domino confirmavimus. Porro ejusdem dilecti filii nostri Hugonis electi vestri, & nobilium parentum suorum, quorum consilio & auxilio Rom. ecclesia potissimum sustentatur, & ab hostium impugnatione defenditur, precibus & postulationibus inclinati: vobis quoque & ecclesiæ vestræ deferre volentes, ipsam ecclesiam in eundem statum in quo tempore bonæ memoriæ Arduini Placentini episcopi fuisse dignoscitur, apostolica auctoritate reduximus. Nihilominus etiam ad preces eorumdem filiorum nostrorum, a memoratis civibus vestris jurejurando recepto, quod rapinam, pro qua terra vestra fuerat interdicto subjecta, Placentini cives nullatenus commiserunt, & in raptores illos nullam vos jurisdictionem spiritualem, vel temporalem constat habere: vos, & civitatem vestram a debito interdicti absolvimus, & omnia Divina officia vobis de cetero concedimus celebrare. Amodo igitur vestra intererit, prædictum filium nostrum Hugonem electum vestrum, cui vestrarum cura commissa est animarum, ita benigne & honeste recipere, atque magnifice honorare, ita etiam debitam in omnibus reverentiam & subjectionem impendere; quod & nos de tanta misericordia sola gratia vobis exhibita non debeat pœnitere, & ipse devotionem vestram &. studium in hac parte veraciter valeat commendare.

Datum Romæ apud S. Petrum, V. Idus Jan.

XXXV. AD EOSDEM. Ibidem.

De eodem argumento.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis universis præpositis, archipresbyteris, plebanis, capellanis, & aliis ecclesiarum prælatis Placentini episcopatus, salutem & apostolicam benedictionem.

TRibulationes & angustias Placentinæ ecclesiæ misericordiæ oculis intuentes, ejus sumus calamitatibus miserti. Et ideo carissimum filium Hugonem, virum utique prudentem, nobilem, atque industrium, quem dilecti filii nostri nuntii vestri in Placentinum episcopum elegerunt, vobis concessimus: & ipsum nostris, tanquam B. Petri manibus, in episcopum Placentinæ ecclesiæ studuimus consecrare. Ad vos itaque eumdem fratrem nostrum cum plena gratia sedis apostolicæ tran-

transmittentes, universitati vestræ duximus attentius commendare, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus ad persolvendum debita, quibus commissa sibi ecclesia nunc temporis noscitur aggravari, ita ei manum vestri auxilii porrigatis, ut & ipse devotionem vestram atque munificentiam sentiens, vos semper habere valeat cariores, & nos de vestra devotione, quam erga eum habere videremus, possimus merito congaudere. Ad hæc nihilominus vobis mandamus, quatenus jam dictum fratrem nostrum propensius honorantes, sicut patri & animarum vestrarum episcopo, debitam ipsi studeatis obedientiam ac reverentiam exhibere: ut & vos videamini quod vestrum est in omni humilitate atque patientia adimplere, & ipse pro vestra possit salute ac debeat esse solicitus, & illam vobis provisionis curam impendere, quam spiritualis pater de bonis filiis habere semper in animo consuevit.

Datum Romæ apud S. Petrum, IV. Nonas Martii.

XXXVI. AD HENRICUM GRADENSEM PATRIARCHAM.

tomo V. l. sacr.

Primatum ei tribuit super Jadertinum archiepiscopatum.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradensi patriarchæ, ejusque successoribus canonicè substituendis, in perpetuum.

NE passim & indiscrete sibi omnes ecclesiæ omnia vindicarent, consulta satis utilisque sanctorum patrum deliberatio sanxit, ut aliæ aliis prærogativa dignitatis excellerent; & eis tam judicandi auctoritate, quam potestate corrigendi præessent. Super omnes autem ex superni dispositione consilii sacrosancta est Romana ecclesia constituta, ad cujus examen universarum ecclesiarum negotia referrentur; & cujus statuta, universa multitudo fidelium sequeretur. Hæc nimirum ex indulto a prima fundatione ecclesiæ in B. Petro apostolorum principe privilegio, statum omnium ecclesiarum provida consideratione dispositi: & quoties expedire cognovit, alias aliis ad ampliorem curam earum habendam statuit præeminere.

Inde est quod nos honestatem, ac prudentiam tuam, & devotionis sinceritatem, quam erga sacrosanctam Romanam ecclesiam semper habuisse dignosceris, attendentes; & ne commissa regimini & dispositioni tuæ Gradensis ecclesia, quæ de benignitate apostolicæ sedis prærogativa gaudet honoris, ex brevitate patriarchatum inferius, & abjectius valeat apud simpliciores haberi: ad ampliandam dignitatem ipsius, primatum ei super Jadertinum archiepiscopatum, & episcopatus ipsius apostolica auctoritate concedimus, & tam te, quam successores tuos, Jadertino archiepiscopo & episcopis ejus, qui pro tempore fuerint, dignitate primatus præsidere statuimus, & consecrationis munus eidem Archiepiscopo impartiri; Romano quidem pontifici traditione pallii reservata. Ut igitur hæc nostra constitutio firma in perpetuum, & inconcussa permaneat: eam scripti nostri pagina communimus, & auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus, ut nulli unquam hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis & confirmationis infringere, vel ei modis quibuslibet contraire: salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si quis autem, &c.

Datum Romæ apud S. Petrum, VIII. Kalen. Martii, anno III.

XXXVII. AD L. JADERTINUM ARCHIEPISCOPUM.

Ibidem.

Ut Gradensi patriarchæ tanquam primati pareat.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri L. Jadertino archiepiscopo, ejusque suffraganeis episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam sacrosancta Romana ecclesia universarum ecclesiarum caput & mater est, vel remotione obsistente terrarum, vel multiplicitate impediente negotiorum, quarumdam ecclesiarum necessitatibus, non tam facile potest, ut oportet, aliquando consulere: ideo aliarum ecclesiarum, quæ ampliorem curam illis impenderent, super eas institutos, & discretos tum providos viros in partem suæ consuevit solicitudinis evocare. Hujus itaque rei nos consideratione inducti, tum quia dignitatem Gradensis ecclesiæ dignum duximus ampliare; tum quia utile vobis & temporaliter, & spiritualiter esse prospeximus, habere prope vos, a quo & in dubiis magisterium, & in necessitatibus solatium recipere valeatis: venerabilem fratrem nostrum Henricum Gradensem patriarcham primatem vestrum duximus statuendum, & Gradensis ecclesiæ dignitatem primatus ecclesiis vestris declaravimus de cetero præsidere. Ea propter per præsentia vobis scripta mandamus, quatenus eumdem patriarcham amodo primatem vestrum humiliter habeatis, & sicuti primati vestro exhibeatis ei obedientiam, & honorem. Ad magnum quidem profectum vestrum, annuente Domino, pertinebit, si doctrinam ejus devoto animo receperitis; & quod salubriter ipse præceperit, prosecutione operis studueritis adimplere.

Datum Romæ apud S. Petrum, octavo Kal. Maji, pontificatus nostri anno I.

XXXVIII. AD HENRICUM GRADENSEM PATRIARCHAM.

Ibidem.

DPatriarchalem dignitatem confirmat, & primatum super Jadertinum archiepiscopatum.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradensi patriarchæ, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.

APostolicæ officium dignitatis creditæ nobis, & dispensationis debitum utiliter exequi comprobamur, cum collatam unicuique ecclesiæ dignitatem provida solicitudine custodimus; & singulis ecclesiis jura sua illibata studemus & integra conservare: sicut etiam nulli, ultra quam mereatur, aliquid est a sede apostolica favore gratiæ concedendum: Quarto itaque majoris prærogativa supernæ respectu gratiæ sublimatus, tanto solertius tibi est attendendum, ut in corrigendis subditis, plus apud te possit ratio, quam potestas: atque te boni dulcem, mali vero pium sentiant correctorem; personas diligas, & subjectorum vitia persequaris: ne si agere aliter forte volueris, transeat in crudelitatem correctio, & perdas quos desideras emendare: sicque vulnus debeas abscindere, ut non possis, quod sanum est, ulcerare: ne, si ferrum plusquam res exigit, imprimatur, noceat, cui prodesse festinas: sed alterum condiatur ex altero, quod & boni habeant amando, quod caveant; & mali metuendo,

do, quod diligant. Eapropter, venerabilis in Christo frater Henrice patriarcha, tuis postulationibus grato concurrentes assensu, Gradensem ecclesiam, cui authore Deo præesse dignosceris, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. Igitur prædecessorum nostrorum fel. mem. Pelagii, Alexandri, & Urbani II. vestigiis inhærentes, illius præcipuæ constitutionis tenorem servantes, quam prædecessor noster Leo IX. papa sanctissimus, & synodali judicio, & privilegii pagina confirmavit, tibi tuisque successoribus canonice substituendis patriarchalem concedimus dignitatem, & magisterium Gradensis ecclesiæ gerendi in iis tamen finibus confirmamus, qui per supradictos prædecessores nostros eidem noscuntur ecclesiæ constituti. Crucem quoque ante te ferendam etiam concedimus, nisi cum Romæ fueris, aut in præsentia Romani pontificis vel comitatu. Pallium etiam fraternitati tuæ, plenitudinem videlicet pontificalis officii, ex apostolicæ sedis liberalitate largimur: quo intra ecclesiam tuam ad Missarum solemnia celebranda uti memineris eis diebus, quibus prædecessores tuos non ambigimus usos fuisse; videlicet in Nativitate Domini, Epiphania, tribus festivitatibus sanctæ Mariæ, Cœna Domini, Sabbato sancto, Resurrectione Domini, Ascensione, & Pentecoste, in natalitio S. Joannis Baptistæ, & omnium apostolorum, in festivitatibus, quoque S. Marci, S. protomartyris Stephani, S. Laurentii, S. Martini, in solemnitate omnium Sanctorum, & principalibus ecclesiæ tuæ festivitatibus: nec non in ecclesiarum, episcoporum, ceterorum clericorum consecrationibus, & anniversario consecrationis tuæ diœcesis. Præterea, ne commissa regimini & dispositioni tuæ præfata Gradensis ecclesia, quæ de benignitate apostolicæ sedis prærogativa gaudet honoris ex brevitate Patriarchatus inferior & abjectior valeat apud simpliciores haberi, & ad ampliandam dignitatem ipsius, primatum ei super Jadertinum archiepiscopatum, & episcopatus ipsius apostolica authoritate concedimus: & tam te, quam successores tuos, Jadertinos archiepiscopos, & episcopis ejus, qui pro tempore fuerint, dignitate, primatus præsidem statuimus, & consecrationis munus eidem archiepiscopo impertiri: Romano quidem pontifici traditione pallii reservata. Statuimus etiam, ut quæcumque bona, quascumque possessiones, quæ eadem Gradensis ecclesia juste & canonice possidet, aut in futurum justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant. Porro ecclesias religiosis episcopis Gradensis ecclesiæ oblatas, per patriarchatum tuum constitutas, tibi, tuisque successoribus libere confirmamus: ita ut nulli episcopo liceat absque tuo assensu in eis consecrationes celebrare, aut sacerdotibus in eisdem Domino servientibus, donec in locis ipsis fuerint, Divina officia prohibere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat supradictam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed illibata omnia & integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona &c.

Ego Hadrianus catholicæ ecclesiæ episcopus.
Ego Imarus Tusculanus episcopus.
Ego * Cintius Portuensis & sanctæ Rufinæ episcopus. * Forte fus. H
Ego Guido presbyter cardin. tit. S. Chrysogoni.
Ego Ubaldus presbyt. cardin. tit. S. Praxedis.
Ego Manfredus presbyt. card. tit. S. Sab.
Ego Julius presbyt. card. tit. S Marcelli.
Ego Ubaldus presbyt. card. tit. S. Crucis in Hierusalem.
Ego Octavianus presbyter cardin. tit. sanctæ Cæciliæ.
Ego Joannes presbyt. card. SS. Joan. & Pauli, tit. Pammachii.
Ego Joannes presbyter card. tit. S. Silvestri & Martini.
Ego Oddo diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum.
Ego Guido diacon. card. S. Mariæ in Aquiro.
Ego Hyacinthus diacon. card. sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Datum Laterani per manum Rolandi S.R.E cardinalis & cancellarii, Idibus Junii, Indict. v Incarnat. Dominicæ anno MCLVII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno III.

XXXIX. AD EUMDEM.

Ut Constantinopoli & in aliis urbibus imperii CP. in quibus Veneti plures habent ecclesias, episcopos ordinare ac consecrare possit.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradensi patriarchæ, salutem & apostolicam benedictionem.

INter omnia cœli sidera, quæ ad decorem mundi, & usus hominum, in principio sapientia Divina formavit, Solem voluit claritate luminis præeminere: cujus ortus & diem terræ infunderet, & noctis tenebras propulsaret. Conveniens namque fuerat, quod eo præstantior ceteris sideribus haberetur: quo specialiter in ipso formationis exordio, ut singulariter præesset diei, de superni munere conditoris accepit. Sic nimirum redemptor noster, cum ecclesias veluti micantes stellas in diversa mundi climata latius propagasset, sacrosanctam Romanam ecclesiam, cujus B. Petrus apostolorum princeps extitit gubernator, tanquam splendidum Solem, omnibus supereisse, & singulas ei ecclesias, utpote membra, suo capiti statuit subjacere. Quod ex illis verbis manifestius declaratur, quibus eundem Petrum est Dominus allocutus: *Si diligis me, pasce oves meas.* Joan. 21. Et alibi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Matth. 16. Petra vero supra quam legitur esse fundata, nullas scissuras recipit, nullas patitur sectiones. Hoc idem rursus demonstratur, cum dicitur: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* Ibidem. Ipsi quoque & propriæ firmitas, & fidei alienæ confirmatio data est, quando a magistro audire meruit: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Luc. 22. Istis itaque & aliis rationibus sancta & apostolica ecclesia, quæ cœlesti privilegio inter alias obtinet principatum, tantam ab ipso capite domino Jesu Christo prærogativam accepit: ut auctoritatem habeat singularem universis per orbem terrarum ecclesiis providendi, & discreta in eis consideratione statuere, quæ cognoscit statuenda. Nobis igitur, qui licet insufficientibus meritis vices apostolorum principis

in

in ſancta eccleſia ſuſcepimus exequendas, providendum imminet attentius, & agendum: ut ſecundum uniuſcujuſque dignitatem, & ſtatum eccleſiæ honor ei debitus impendatur, & cum ſalute populi fratribus noſtris provida ſolicitudine deferatur. Hac ſiquidem conſideratione, venerabilis in Chriſto frater Henrice patriarcha, inclinati, juſtis poſtulationibus tuis gratum impertimur aſſenſum: & tam devotioni tuæ, quam honori & utilitati Gradenſis eccleſiæ, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, deferre volentes, tibi, & ſucceſſoribus tuis, auctoritate apoſtolica duximus concedendum, ut in Conſtantinopolitana urbe, & in aliis civitatibus, in Conſtantinopolitano dumtaxat imperio conſtitutis, in quibus Veneti plures habent eccleſias, ubi videlicet eorum multitudo conſuevit aſſidue convenire, liceat vobis epiſcopum ordinare, & abſque alicujus contradictione munus ei conſecrationis impendere. Ut igitur hæc noſtra conceſſio perpetuis temporibus inviolabiliter obſervetur, eam auctoritatis noſtræ præſidio roboramus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & confirmationis infringere. Si quis igitur, &c.

Ego Hadrianus catholicæ eccleſiæ epiſcopus
Ego Imarus Tuſculanus epiſcopus.
Ego * Cintius Portuenſis, & ſanctæ Rufinæ epiſcopus.
Ego Guido presb. card. tit. S. Chryſogoni.
Ego Ubaldus presb. card. tit. S. Praxedis.
Ego Manfredus presb. card. S. Sabinæ.
Ego Julius presb. card. tit. S. Marcelli.
Ego Ubaldus presb. card. tit. S. Crucis in Hieruſalem.
Ego Octavianus presb. card. tit. S. Cæciliæ.
Ego Joannes presb. card. SS. Joan. & Pauli tit. Pammachii.
Ego Joannes presbyt. card. tit. SS. Sylveſtri & Martini.
Ego Oddo diacon. card. S. Georgii ad Velum aureum.
Ego Guido diac. card. S. Mariæ in Aquiro.
Ego Hyacinthus diac. card. ſanctæ Mariæ in Coſmedin.

* rte, pro, ius. H.

Datum Laterani per manum Rolandi S.R.E. cardinalis cancellarii, Idibus Junii, Indict. v. Incarnat. Dom. anno MCLVII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno III.

XL. AD VENETOS.

Gradenſem patriarcham prædictis ornatum privilegiis, ad eos remittit, & commendat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus epiſcopis, & dilectis filiis, majeſtati Ducis, & univerſo populo Venetiarum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilem fratrem noſtrum Gradenſem patriarcham, ſicut eum quem vera in Domino affectione diligimus, & ſinceræ caritatis brachiis amplectimur; & honorem ei debitum impendentes, ipſum in poſtulationibus ſuis, tum pro ſuæ honeſtate ac probitate perſonæ, & pro commiſſo ſibi dignitatis officio, tum pro eo, quod vos, & civitatem veſtram ſicut nobilem & famoſam diligimus, etiam intendimus honorare, quibus modis ſecundum Deum potuimus, curavimus exaudire. Quem ad vos, tanquam ad ſpeciales & devotos filios, cum apoſtolicæ ſedis benedictione, & noſtræ gratiæ plenitudine principaliter remittentes, univerſitati veſtræ ipſum attentius commendamus, per apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus eum honorifice recipiatis, honeſte tractetis, & ei tanquam ſpirituali principi, & animarum veſtrarum rectori, debitam in omnibus obedientiam & reverentiam impendatis. Ad hæc diſcretioni veſtræ præſentium ſignificatione volumus innoteſcat, quod frater noſter Iadrenſis epiſcopus in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia, memorato veſtro patriarchæ, ejuſque ſucceſſoribus, obedientiam tanquam primati ſuo ſpontanea voluntate promiſit, & nos promiſſionem ipſam in publicum fecimus redigi inſtrumentum. Vos autem, ſicut viri ſtrenui & famoſi, ad dilatandos terminos Gradenſis eccleſiæ matris veſtræ modis omnibus elaboretis: atque ad ejus augumentum efficaciter ſtudeatis. Nos enim temporis opportunitate accepta, eandem eccleſiam, quibus modis cum Deo poterimus, curabimus honorare: atque exaltationi & utilitati ipſius attentius providere.

Datum Laterani, Idibus Junii anno III.

XLI. AD BERENGARIUM ARCHIEPISC. ET CLERUM NARBONENSEM.

Ex tabulario archiep Narbonenſis edidit Baluzius to. II. de concord. ſacerd. & imp.

De non invadendis mortuorum epiſcoporum bonis.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Berengario archiepiſcopo, & dilectis filiis archidiaconibus, & univerſo clero Narbonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam apoſtolicæ ſedis curam, Deo, prout ipſi placuit, diſponente ſuſcepimus: quieti & paci univerſarum eccleſiarum ſolicita nos convenit attentione proſpicere, & quæ pro earum tranquillitate acta viderimus, auctoritate apoſtolica confirmare: ita ut quæ ſemel ad honorem Dei, decorem domus ejus, & ſalutem fidelium fuerint conſtituta, nulla diuturnitate temporis in oblivionem neglectumque deveniant, nullaque machinatione pravorum a ſua valeant ſtabilitate moveri. Dilecta vero in Chriſto filia noſtra nobilis mulier Ermengardis Narbonæ domina, pravam quandam conſuetudinem, quæ contra Deum & eccleſiam veſtram antiquitus inoleverat, Divinæ legis amore, ac tuæ, frater archiepiſcope, dilectionis intuitu, abolere deſiderans, ad remiſſionem peccatorum ſuorum inſtituit; ut te, vel tuorum ſucceſſorum quolibet obeunte, nullus princeps, nullus caſtellanus, nulla omnino ſæcularis perſona, epiſcopalia bona invadere, diminuere, aut perturbare præſumat; ſed omnia futuro antiſtiti inconcuſſa & integra conſerventur. Ejus itaque nos pium comprobantes affectum, & renunciationem ejus ratam habentes: eam auctoritate apoſtolica confirmamus, & firmam, & illibatam perpetuis temporibus decernimus permanere. Archiepiſcopo itaque, quicumque pro tempore fuerit, decedente: nec terræ princeps, nec caſtellanus aliquis, ſive miles, nec ſæcularis, aliqua laicaque perſona, ſub obtentu alicujus conſuetudinis, Narbonenſis eccleſiæ bona diripere, vel direpta audeat retinere. Si quis autem attentare præſumpſerit, & infra XL. dies præſumptionem ſuam ſatisfactione congrua non correxerit: indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus incurrat; & tanquam

quam ſacrilegus, fidelium communione privatum & vinculo ſe noverit excommunicationis adſtrictum; & a nemine, ſine licentia Romani pontificis aut legati ex ejus latere deſtinati, poſſit abſolvi.

Data Laterani, v. Idus Decembris.

Ex Labbei App. Tom. X.

XLII. AD LEONATEM ABBATEM CASAURIENSEM.

Privilegium Caſaurienſe.

Hadrianus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Leonati abbati monaſterii S. Clementis de inſula Piſcariæ, quæ Caſa-aurea vocatur, ejuſque fratribus tam præſentibus quam futuris regularem vitam profeſſis, in perpetuum.

Ex tomo V. Spicilegii.

EFfectum juſta poſtulantibus indulgere, & vigor æquitatis, & ordo exigit rationis: præſertim quando petentium voluntatem pietas adjuvat, & veritas non relinquit. Quocirca, dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus: & præfatum monaſterium, ubi corpus B. Clementis papæ & martyris requieſcit, & in quo Divino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ Leonis papæ, ſub beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. Statuentes &c.

Interdicimus inſuper, ut nullus epiſcopus ibi ſynodum celebret; chriſma, oleum ſanctum, conſecrationes altarium, ſeu baſilicarum, ordinationes monachorum, ſeu clericorum, qui ad ſacros ordines fuerint promovendi, a quocumque malueritis, ſuſcipiatis epiſcopo. Obeunte vero te nunc ejuſdem loci abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſurreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilii ſanioris, ſecundum Deum, & beati Benedicti regulam, providerint, eligendum, &c.

Ego Hadrianus catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Gregorius Sabinenſis epiſcopus.

Ego Hubaldus Hoſtienſis epiſcopus.

Ego Julius Præneſtinus epiſcopus.

Ego Galterius Albanenſis epiſcopus.

Ego Bernardus Portuenſis, & ſanctæ Rufinæ epiſcopus.

Ego Hubaldus presbyter cardinalis tit. ſanctæ Crucis in Jeruſalem.

Ego Octavianus presbyter cardinalis tit. ſanctæ Cæciliæ.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli ſanctorum Joannis & Petri, tituli Pamachii.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli ſanctorum Silveſtri & Martini.

Ego Ildebrandus presbyter cardinalis baſilicæ duodecim apoſtolorum.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli Calliſti.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli ſanctæ Anaſtaſiæ.

Ego Bonadies presbyter cardinalis tituli ſancti Chryſogoni.

Ego Guillelmus presbyter cardinalis tituli S. Petri ad vincula.

Ego Oddo diaconus cardinalis ſancti Georgii ad velum aureum.

Ego Jacintus diaconus cardinalis S. Mariæ in Coſmedin.

Ego Ardicio diaconus cardinalis ſancti Theodori.

Ego Cinthius diaconus cardinalis ſancti Hadriani.

Ego Petrus diaconus cardinalis ſancti Euſtachii juxta templum Agrippæ.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii, 11. Idus Martii, Indictione VI. Incarnationis Dominicæ anno MCLVIII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno V.

XLII. AD TARRACONENSEM ET NARBONENSEM ARCHIEPISCOPOS.

Ex Api ad Marc. pan. p.1

Sub protectione ſedis Apoſtolicæ ſuſcipit Raymundum Comitem Barcinonenſem, ditioneſque ejus.

Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Tarraconenſi Archiepiſcopo & Narbonenſi Archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis Legato eorumque ſuffraganeis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

DIlectum filium Raymundum illuſtrem Barcinonenſem Comitem a multis retro temporibus devotum plurimum ac fidelem ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ extitiſſe, atque ad ejus obſequium ſollicitum ſemper exhibuiſſe ſe ac paratum, nos ipſi multis rerum experimentis agnovimus, & ad diſcretionis veſtræ notitiam credimus abſque dubio perveniſſe. Unde & nos in propoſito & voluntate habemus eum tanquam devotiſſimum & ſpecialem filium noſtrum ſincera caritate diligere & ipſum ab iniquorum impugnationibus propenſius defenſantes in omni ſua juſtitia ſollicite intendimus confovere. Venerabiles autem fratres noſtri Pampilonenſis & Cæſarauguſtanus Epiſcopi nobis ex parte ſua proponere ſtuduerunt quod treuga & pax inter eum & Lupum Valentiæ Regem diſciſſa ſit & penitus violata. Sane cum ipſe Comes, ſicut inſtanter aſſerit, ad edomandas barbaras gentes & efferas nationes, rabiem videlicet Sarracenorum, quorum peſtis eſt perniciosiſſima Chriſtianis, modis omnibus auctore Domino reprimere intendat & viriliter impugnare, quidam tamen Chriſtianæ profeſſionis, qui eidem Comiti adverſantur, tum inimicitia, tum etiam pecuniæ cupiditate ſeducti, ſimul cum Sarracenis, ſicut accepimus, eum intendunt offendere, atque inclitum ejus animum a tam laudabili propoſito retardare. Quod utique tanto magis nobis grave eſt ac moleſtum quanto & perſonam ejus ſinceriori affectione diligimus, & factum tam impium atque a religione Chriſtianæ fidei alienum pernicioſum adimplentes & poſteris prodire cognoſcimus in exemplum. Ut igitur qui hoc attentare præſumpſerit, rem ſacrilegam & prophanam ſe doleat incepiſſe, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus quatenus omnes Chriſtianos qui præfatum Comitem, cujus perſonam & totam terram ſub B. Petri ac noſtra protectione ſuſcepimus, ut ab iniquorum incurſibus pro noſtri officii debito defendamus, a ſuo propoſito præſumpſerint impedire, & vel cum Sarracenis, vel etiam ſine eis, ipſum vel terram ejus, dum in hoc propoſito fuerit, tentaverint moleſtare, auctoritate noſtra non differatis cenſura eccleſiaſtica coercere & omnes terras eorum uſque ad condignam ſatisfactionem interdicti ſententiæ ſupponatis.

Data Sutrii IX. Kal. Julii.

XLIV. AD THEOBALDUM PARISIENSEM EPISCOPUM.

Confirmat ordinationem factam de ecclesia S. Genovefæ.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Theobaldo Parisiensi Episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

QUod Ecclesias beatæ Genovefæ prædecessor noster felicis memoriæ Papa Eugenius per regulares Canonicos ordinari præcepit, sicut ex litteris ejus agnovimus, non ad hoc fecit, neque id intellexit, ut tu vel successores tui aliquid de jure tuo, quod in eisdem Ecclesiis habuisse dinosceris, deberes amittere, aut justitiam Ecclesiæ tuæ auferri crederet vel minui, sed ut ipsæ Ecclesiæ potius ab honestis & religiosis viris quam a lascivis & enormiter conversantibus, servirentur. Nos igitur quod ipse super hoc statuit auctoritate sedis apostolicæ confirmantes, omnia jura & rationabiles consuetudines quas in prædictis Ecclesiis prædecessores tui hactenus habuisse noscuntur, tibi tuisque successoribus sine ulla diminutione volumus conservari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum XVII. Kalendas Januarii.

XLV. AD BERENGARIUM ARCHIEPISC. Narbon. Artaldum Episc. Helen. &c.

Adversus Gaufredum Comitem Ruscinonensem.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Berengario Narbonensi Archiepiscopo & apostolicæ sedis Legato, & Artaldo Helenensi Episcopo, & universis Baronibus per Helenensem episcopatum constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUæ a prædecessoribus nostris rationabiliter sunt statuta, nullius temeritate volumus perturbari, sed inconvulsa ea mandamus & illæsa ab omnibus observari. Prædecessor autem noster felicis memoriæ Papa Eugenius Comitem Gaufredum & eam quam tenet adulteram excommunicationis vinculo innodavit, pro eo videlicet quod legitima uxore dimissa, non est veritus adulteram sibi matrimonio copulare. Et quia, ut nobis dicitur, pertinaciter adhuc in sua iniquitate perdurat, eandem sententiam ratam habentes, mandamus eam ab omnibus inviolabiliter observari, statuentes ut eidem Comiti nunquam sit liberum, legitima etiam uxore defuncta, eam sibi matrimonio copulare quam non est dubium manifesto adulterio polluisse. Filios autem quos ex adultera in adulterio procreavit, qui spurii a jure censentur, decernimus perpetuo paterna hæreditate carere; nec eis liceat ullo tempore aliquid hæreditatis ipsius Comitis jure successionis petere vel habere. Si vero ab eis hoc fuerit aliquando attentatum, excommunicationis vinculo se noverint innodandos.

EPISTOLA HADRIANI PAPÆ

ad Monachos Pontiden. Ut solvant decimas loci cujusdam.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei Dilectis A. Priori & universis Monachis de Pontiden. salutem & apostolicam benedictionem.

NObis in eminenti specula disponente domino constitutis, si cunctarum jura Ecclesiarum integra non debent & illibata servari, locum Beati Petri Apostolorum Principis inutiliter obtinere, & juxta commissæ nobis dispensationis officium negligenter agere videremur. Sic enim Ecclesia Dei, nobis eam divina providente grata gubernantibus, recte suo cursu dirigitur, dum nos errata quæque vigili provisione corrigere & unicuique studemus jus proprium conservare. Dilectus autem filius noster Pontanolensis Ecclesiæ Canonicus adversus * nos cum quæstione depositа, sua nobis relatione monstravit vos quasdam decimationes ad ipsorum jus pertinentes eis violenter auferre & ipsos super eisdem decimationibus ausu temerario infestare: qui si Beati Benedicti regulam, juxta quam dicitis, & monasticum habitum quem gestatis, attenta solicitudine pensaretis, ad proximorum bona diripienda non præsumeretis manus extendere vel quæ alterius juris sunt vobis ita illicite usurpare. Ne igitur vos de cætero, aut avaritiæ malum, aut vitium, quod absit, rapacitatis accuset, per Apostolica scripta vobis præcipiendo mandamus quatenus nullam antiquam eorum possessionem vel decimationem, & eam præsertim quæ in eo loco qui Arden. nuncupatur existit, auferre seu perturbare ulterius præsumatis, & si quid eis præter solitum hoc anno de ipsis decimis negavistis, quascumque etiam ipsorum possessiones per violentiam detinetis, secundum quod antiquitus præfata Ecclesia noscitur possedisse, eisdem Canonicis in integrum restituere omni occasione cessante nullatenus differatis. Nos siquidem religiosis viris non alias decimas nisi eas, quæ de novalibus provenire noscuntur duximus indulgendas. Si vero hujus nostri mandati ausi fueritis existere contemptores, & ad sedis Apostolicæ audientiam querimonia pervenerit iterata timendum vobis erit ne sentire postmodum debeatis severitatis Ecclesiasticæ ultionem.

Affert Baluz. in notis ad Gratiani Decr. in nova edit. Dialog. Aug. de emend. Grat. pag. 511. edit. Neapol. t. 2.

* leg. vos conquæstio-nes.

ANNO CHRISTI 1154.

CONCILIUM AD MORETUM

ANNO CHRISTI 1154.

Pro Vizeliacensibus Monachis adversus comitem Nivernensem.

x Mansi uppl. Tom pag. 491.

„ SUb exitum Eugenii, vel forte successoris pontificatu jam cœpto concilium celebre „ ad Moretum convenit, ipso præsente ac judicante cum suis episcopis Francorum rege. Hujus historia paucis exponenda est. Guillelmus Nivernensis comes damna plurima in Vizeliacenses monachos intulerat, inter quæ illud maximum, quod clandestinis artibus Wizelia-

ANNO CHRISTI 1154.

„ zeliacenſis oppidi incolas incitaverit, ut ſum-
„ pris armis a monachis, quorum dominio ſub-
„ debantur, rebellarent. Pontius ejus monaſte-
„ rii abbas reos illos popoſcit ante Joannem Pa-
„ paronem cardinalem S. R. E. qui per eos dies
„ ex Anglicana & Hibernica legatione redux per
„ Gallias tranſibat. Huic ſe commendaſſe Vi-
„ zeliacenſium monachorum cauſam ſcribit Eu-
„ genius in epiſtola XXV. ad Guillelmum Ni-
„ vernenſem comitem, & XXXVII. ad Ludo-
„ vicum Franciæ regem apud Labbeum to. XII.
„ pag. 1599. Venet. edit. Joannes una cum Jor-
„ dane cardinali A. S. per Gallias legato Clu-
„ niaci agentes cauſa diligenter diſcuſſa in Ve-
„ zeliacenſes perduelles anathematis ſententiam
„ tulerunt. Nec tamen ſic repreſſi homines illi
„ multo ferocius in abbatem & monachos inve-
„ cti ſunt, Nivernenſi comite occulte illis fa-
„ vente. Monachi omni alio auxilio deſtituti ad
„ Regem confugerunt, ut ejus favore protecti,
„ ac lato anathemate Vizeliacenſes tenerent ad-
„ ſtrictos. Tunc adnitente Rege indictum eſt
„ concilium, in quo de lato anathemate an va-
„ leret primo quidem eſt actum; dein auditæ
„ Vizeliacenſium cauſationes, quas Nivernenſis
„ comes urgebat, auditæ tandem & Monacho-
„ rum in eundem comitem querelæ; Vizeliacen-
„ ſes obſtricti anathemate judicati ſunt, tum juſ-
„ ſus Nivernenſis ut in cuſtodia illos haberet,
„ ad nutum Regis tradendos. Ita ſeditio ceſſa-
„ vit, & pax laceſſitis Monachis rediit. Conci-
„ lii hujus acta acephala (quod codex mutila-
„ tus ſit) exhibet author hiſtoriæ Vizeliacenſis
„ in ſpicilegio Dacheriano t. II. pag. 532. edit.
„ in fol. Res tota duplici ſeſſione, tempore &
„ loco diſtinctis, peracta eſt; quorum prior ubi
„ convenerit ignoratur; altera ad Moretum ur-
„ bem non procul a Lutetia ad Lupam fluvium
„ coivit. De tempore nihil certi conſtat; quan-
„ quam non diu ante annum 1155. nam his &
„ aliis nonnullis narratis Author ejus hiſtoriæ
„ coævus ſubdit: *Divinæ humanationis anno quin-*
„ *quies undecimo vicies quinquageſimo quinto apo-*
„ *ſtolici Nicolai, qui nuncupatus eſt Adrianus an-*
„ *no* 3. *&c. data eſt requies Vizeliacenſi eccleſiæ*
„ *&c.* Is eſt annus 1155. Ex quo inferas, ali-
„ quandiu ante eum annum concilium illud
„ conveniſſe. His præmiſſis acta acephala pro-
„ menda ſunt.

..... Monaſterio meo cum in tregua & pace reverentiæ tuæ jura diſponerem eccleſiæ, accidit ſuſcipere me litem cum quodam ſervo eccleſiæ pro cauſa poſſeſſionis ipſius eccleſiæ, quam duelli certamine adjudicavi fore determinandam. Protinus itaque ut tempus certaminis advenit, verſi in ſeditionem homines iſti, qui præſto ſunt, me cum fratribus & pueris meis oppetierunt, fugatiſque nobis & improviſis & inſperatis, clauſtra monaſterii violaverunt, ornamenta diſſipaverunt, utenſilia diverſi generis diripuerunt, ſegetes ruperunt, vina fuderunt, rapinam bonorum omnium fecerunt, ſanctuaria conculcantes contaminaverunt, cædem in monachos, & famulos noſtros exercuerunt, & me ad mortem petierunt, quem utique ſi invenirent, in mille fruſta conciderent; deinde ineruditos nos ad prælian-dum obſederunt, domos fregerunt, molendina everterunt, & quidquid noſtrorum præ manibus habuere, totum occupaverunt, & in contume-liam regiæ majeſtatis ſatiati ſunt pœnis noſtris. Tandem nactus opportunitatem, iterum apoſto-lico jubente, ut in præſentiarum eſt cernere, ad te ſingulare præſidium meum confugi: proinde adſtans æqualitatis tuæ judicio, ſanguinem meum & meorum, mortemque meam de manu iſtorum requiro, & detrimenta domus meæ ab ipſis re-peto, ſalvo per omnia veſtro jure, atque apo-ſtolico, cujus injuriam prorſum remittere nec poſſum nec debeo. His dictis conticuit.

Surgens autem tyrannus, comes ſcilicet Nivernenſis, cauſam perfidorum proſequutus, ait: Cum conſtet Vizeliaci oppidum multorum millium promiſcui vulgus eſſe refertum, nec ſint homines unius moris vel quantitatis, utpote ex multis hinc inde partibus ex majori numero adventitiis, ac diverſa ſtudia ferentes, & ſtudio potius quam legi morem gerentes, non eſt jure imputandum electis indigenis, & in omni lege & honeſtate probatis, quidquid erroneum vulgus per exceſſum deliquiſſe comprobatur. Alioquin jus juſtitiæ non eſt juſtitia, ſi pari crimine juſtus & impius ob-ligantur. Cæterum cum ubique numeroſior, ac proinde fortior quodammodo ſit plebs quam ſe-natus, quid requiritur a pauciſſimis & honeſtis ac ſolis rei familiaris curam gerentibus, quo prin-cipis auctoritas plebejos nequit comprimere mo-tus? Quapropter ſi regio placet moderamini, de-nominentur ab abbate auctores ſceleris, ut inno-xiis abſolutis, juſtitiæ cenſura in reos decerna-tur. Ad hæc tyranno reſponſum eſt: Quoniam naturali & legitimo jure proprium eſt civibus cu-ſtodire & defendere atque immunem ſervare ab omni periculo dominum ac principem ſuum, mortem necne ſpontaneam pro ſalute illius non abhorrere, jam non noxii, ſed proditores & de-ſertores domini ſui dicendi ſunt, & adjudican-di, qui eo in neceſſitatis articulo conſtituto, tam ſolatio quam auxilio ſuo eum defraudave-runt. Atque ideo a capite ipſorum exigendum eſt, quidquid nequiter ipſis inſtigantibus, juvan-tibus, & opem ferentibus, plebeja manus com-miſit. Tunc omnes pariter qui cum abbate ab Vizeliaco non exierunt, vel fratribus in mo-naſterio obſeſſis non ſe adjunxerunt, vel auxi-lium non tulerunt, adjudicati ſunt rei proditio-nis, infidelitatis, ſacrilegii, perjurii, atque ho-micidii.

Quo facto, prolatum eſt primum capitulum de ſententia regis, ut abbas teſtificando probaret de-trimenta ſua vel eccleſiæ, & quidquid legitime probatum fuiſſet, condemnati crimine capitali to-tum reſtituerunt. Cui capitulo hæc abbas obje-cit. Cum palam conſtet homines iſtos ob imma-nitatem pertinaciæ ſuæ a tribus apoſtolicis ex-communicatos & anathematizatos eſſe, perperam mihi videtur dominium ſervis, fidem perfidis, ſa-cramentum perjuris, teſtificationem profanis, le-gem facere ſacrilegis. Reſpondit ei Lingonenſis. (Is quippe ſemper & ubique Vizeliacenſi cauſæ ad-verſabatur, & cum Humberto de Zalahi archi-diacono Nivernenſi mediante comite cauſam pro-ditorum Burgenſium in advocatione ſua ſuſcepe-rat). Etiamſi, inquit, tantummodo ſententia ſit promulgata, non habemus homines pro lege ex-communicatorum, donec ab eccleſia generaliter denominentur, vocentur, publicentur: quod de iſtis factum minime ſcimus. Ad quos abbas: Præſto ſunt, ait dominus Senonenſis, & domi-nus Pariſienſis, necne dominus Trecenſis, qui juſſu apoſtolici pontificis ſacrilegos proditores de-nominantes publicaverunt. Atteſtantibus epiſcopis hæc ita ſe habere, perſuaſum eſt abbati facere probationem, quam nil ſuo juri contrariam fore conſtaret. Sed quia plane non aderant officiales ac miniſtri eccleſiæ, per quos probatio facienda erat, dilata eſt in ſubſequenti ſabbato, quo pa-

riter

☞ riter tam præsentes quam absentes convenirent apud Moretum.

ANNO CHRISTI 1154.

Erat autem dies, qui cognominatur martis, id est tertia feria. Et ut qui fuerant requisiti convenerunt, egressi sunt omnes cum rege & optimatibus suis in nemore consito supra Moretum. Ubi cum abbas referret summam probationis suæ dixit eam esse centenorum sexagenorum millium solidorum, præter detrimenta nemorum & aquarum, & præter injuriam proditionis, & præter sanguinem occisorum, & præter sacrilegium invasæ & violatæ sacrosanctæ ecclesiæ. Quo audito conscii facinoris consternati animo, protinus in fugam versi sunt, nec substinuerunt fieri probationem: & nesciente rege ad complices & B consodales scelerum suorum repedarunt. Abbas vero jussu regis fecit probationem suam præsente comite, & auxiliariis illius prætitulatis. Ut autem cognovit rex perfidos abesse, & injussos temere regiam curiam subterfugisse: Feliciter, ait, abbas comprobavit justitiam suam, proditores vero comprobaverunt perfidiam suam: quamobrem quia exciderunt a justitia, proferatur sententia eorum reatui congrua: loquutusque est Remensis: Unum, inquit, capitulum dictavimus, adhuc alia prolaturi, si expectantes vel judicio se dignos inveniri paterentur. Nunc autem quoniam exsortes rationis exciderunt ab omni jure justitiæ, dictante regis judicio diffinimus, ut comes Nivernensis, qui de fidelitate regis præsens adest, profanos illos proditores vi comprehendat, & puniendos regi ubi jussus fuerit adducat. Res porro eorum tam mobiles quam immobiles ex integro pro restitutione illati damni abbati tradat. Et interrogatus comes utrum dictatam ex ore regis sententiam susciperet, suscipio, ait. At Lingonensis nitebatur refellere judicium. Cui Remensis: Si, inquit, injustum tibi videtur elucubratum judicium, apud Romanam audientiam te appello, ut ibi coram summo pontifice, & universali judice, si quid habes, objectes. Nequaquam, ait Lingonensis, appellationem istam suscipio, nec judicium regis redarguo; sed quod æquitati ipsius visum fuerit, ut dignum est, approbo. Iterum ergo rex interrogavit comitem, utrum prolatum judicium susciperet de tradendis condemnatis; qui respondit: Si jubet dominus meus rex, suscipio: sed peto ut illis concedantur induciæ, quas ex fiducia regis pietatis dedi eis. Respondens rex ait. Plane jubeo, & auctoritate regia, pro fidelitate, qua mihi juratus es, præcipio, ut quod præfinitum est, perficias nec de sententia quidquam omittas. De induciis autem tua intererit; nam a me nec tibi nec illis aliquæ conceduntur, quin sequenti Dominica perficiatur quod definitum est.

ANNO CHRISTI 1154.

Biduo igitur habito Concilio ibidem, solutum est collegium.

☞ CONCILIUM AD BURGULIUM

De negotiis Provinciæ Turonensis circa annum 1154. celebratum.

pag. 495. Circa annum 1154. celebratum fuisse oportet concilium istud ab Engelbaudo Turonensi archiepiscopo: cui concilio una cum cæteris interfuit Hugo, qui hoc circiter anno electus fuit Dolensis episcopus. Porro concilii hujus pluspuam simplici vice fit mentio a testibus in judicium productis pro causa Turonensis ecclesiæ contra Dolenses, cujus causæ acta varia vulgavit Martene Anecdot. tom. 3. Unus ergo testis affirmat: *post Hugonis consecrationem subsequente Augusto vel Septembri vidisse sedente Domino Turonensi cum epi-* D *scopis suis apud Burgulium & tractanti de negotiis Provinciæ suæ, superveniſſe prædictum Hugonem* (Dolensem) *& dixisse domino Turonensi: Ego moram feci, tandem veni ad mandatum vestrum, & ad obedientiam, sicut & cæteri episcopi vestri.* Alter vero testis sic asseruit: *Vidi eum Burgulii sedentem cum aliis suffraganeis & dicentem archiepiscopo: Nihil mihi est oneroſum quod vos vel ecclesia vestra mihi præceperit.* Tertius tandem adjecit, *audivisse se ab ore prædicti Hugonis, quod ibat Burgulium vocatus a domino Turonensi &c.* Nec plura de hoc concilio scimus. Hæc vero omnia tunc gesta sunt, cum Hugo iste Dolensis Roma primo rediit, ideſt anno 1154. Nam Adrianus IV. bulla sua data V. non. martii anni 1153. inter eadem Dolensia acta legenda, subjectionem Dolensis Turonensi innovavit, dein vero litteris datis (post eam bullam opinor) *idibus Februarii* in eadem acta insertis adeoque sequenti anno 1154. Hugonem electum, non vero adhuc consecratum Dolensem confirmat. Qua accepta confirmatione Hugo venit Dolum; dein actutum Turonum archiepiscopo suo consecrandus; tum *Augusto* vel *Septembris* mense, ut testis oculatus affirmavit apud Burgulium concilio interfuit.

ANNO CHRISTI 1155.

☞ CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1155.

In quo actum est de iis, qui latrones interficerent, Anno 1155. circiter sub Constantino Chliareno Patriarcha habitum.

b. pag. 496. extat in Jur. Græc. Rom. t. I. lib. 3. 210.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἐκείνου κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Χλιαρινοῦ, προσελθόντων τινῶν στρατιωτῶν τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ δι' ὑποψιῶν ἐντυχεῖν ἐνόπλοις λησταῖς εἰς τὸν κλεισὸν τοῦ βασιλέως, καὶ φονεῦσαι αὐτοὺς· καὶ ζητησάντων τὸ ποιητέον μαθεῖν· γέγονε λόγος συνοδικῶς εἰ ὀφείλε-

βασιλίου

E Tempore sanctissimi illius patriarchæ, domini Constantini Chliareni, cum quidam accessissent ad sanctissimam Dei magnam ecclesiam, & se armatos in latrones incidisse dicerent in clausura sancti Basilii, & eos interfecisse, & vellent scire, quid agendum: synodaliter disputatum est, an omnes qui latrones interficiunt, debeant indistincte puniri: & dixerunt nonnulli, illum

☞ qui potuit latronis insidias effugere & hoc non fecit, sed eum dedita opera interfecit, non puniri secundum canonem, sed tamquam in homicidam gravi in eum animadverti. Quis enim scit (inquit) an qui in eum impetum faciebat latro, si vixisset, Dei providentia a latrocinio cessasset, & Deo adhæsisset? Utebantur autem & antiqua superius sita lege, quæ dicit: Si non posset tuto effugere, crimini non datur. Sin autem latro violentam manum adversus eum, qui ipsum interfecit, intentavit, fiet quod canon decernit. Atqui lex quoque superius dicta, sic habet: Si autem qui occidit, nec latronem prosequutus est, nec, dum latro eum persequeretur, se defendit, & ipsum occidit, sed propter communem utilitatem incitatus, hoc molitus est, & ipsum interfecit: nec legitime, nec ecclesiastice punietur. Is enim, inquiunt, præmiis quoque dignus est, ut qui multorum animas a morte liberaverit, & locum, qui latronis insidiis, tanquam quibusdam spinis & tribulis suffocabatur, manufecerit. Hoc quoque confirmabant ex lege, quæ sita est in I. tit. III. libri, & decernit, eum non esse infamem, qui pro ostentanda virtute cum bestiis pugnaverit, & pro oppugnanda bellua absque canum venatione mercedem acceperit, cum ea bellua provinciam magnopere læderet. Synodo autem visum est, ut quod ad leges ecclesiæ attinet, & qui se defendentes, & qui propter publicam utilitatem, deprecatione interposita, latrones interfecerunt puniantur, quemadmodum puniuntur, qui in bello occiderunt: Is autem, qui latronem interfecit, quando poterat suum latrocinium effugere, amplius puniatur. Tamen secundum jura legitima, superius dicta, divisio non repudiabitur. Et hæc quidem de laicis. Clerici enim, quomodocumque occidentes, deponuntur, nulla habita differentia hostium, vel latronum, vel aliquorum aliorum.

ANNO CHRISTI 1144.

ANNO CHRIS 1154.

σιν, ἀδιασίκτως πάντες οἱ φονεύοντες ἐπιτιμᾶσθαι· καὶ εἶπον τινὲς, ὡς εἰ μὴ δυνάμενός τις * τῷ ἐπιβολῇ τοῦ λῃστοῦ διαφυγεῖν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἐκ μελέτης αὐτὸν ἐφόνευσεν· οὐχὶ κατὰ τὸν κανόνα ἐπιτιμηθήσεται, ἀλλ' ὡς φονεὺς ἐπὶ πλέον τιμωρηθήσεται. τίς γὰρ (φησὶν) οἶδεν, ἐὰν ὁ μὴ κατ' αὐτοῦ ἐπιὼν λῃστὴς, φονοία Θεοῦ ἐπιζήσας ἀπέσχη τῆς λῃστείας, καὶ τῷ Κυρίῳ προσεκολλήθη; ἐχρῶντο δὲ καὶ τῷ παλαιῷ τοῦ καταστρωθέντος ἄνωθεν νόμῳ, λέγοντι· τετέσιν, εἰ μὴ ἠδύνατο φυγεῖν ἀσφαλῶς, οὐκ ἐγκαλεῖται· εἰ δὲ ὁ λῃστὴς μᾶλλον προέτεινε χεῖρα φονοξίαν κατὰ τοῦ φονεύσαντος αὐτὸν, γνώσεται ὅ, τι ὁ κανὼν διορίζεται. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ διαληφθεὶς νόμος· εἰ δὲ ὁ φονεύσας ὅτε ἐδίωξε τὸν λῃστὴν, ὅτε διωκόμενος ὑπ' ἐκείνου ἀντημύνατο, καὶ ἐφόνευσε τοῦτον· ἀλλὰ διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον ἐκ παρακλήσεως ἐμελέτησε, καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν, ὅτε νομίμως ὅτε ἐκκλησιαστικῶς τιμωρηθήσεται. ὁ τοιοῦτος γὰρ (φησὶ) καὶ ἐπάθλων ἄξιος ἐστὶν, ὡς πολλῶν ψυχὰς ἐκ θανάτου ῥυσάμενος, καὶ ἐξημερώσας τὸν τόπον, τὸν ὡσεὶ ἀκάνθαις καὶ ξυλόλοις, τοῖς τοῦ λῃστοῦ συνέδραις, συμπεφυγόμενον· κατεσκεύαζον δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ κειμένου εἰς τὸν ἀ. τίτλον τοῦ ἡ. βιβλίου, ᾧ διοριζόμεθα, μὴ ἀτιμοῦσθαι τὸν χάριν ἐπιδείξεως ἀνδρίας θηριομαχήσαντα, καὶ τὸν λαβόντα μισθὸν ἐπὶ τῷ καταπολεμῆσαι θηρίον ἔξωθεν κυνηγίου, βλάπτον τινὰ ἐπαρχίαν· ἤρεσε δὲ τῇ συνόδῳ τέως, ὅσον κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἐκκλησίας, τοὺς ἀμυνομένους τοῖς λῃσταῖς, καὶ τοὺς διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον ἐκ παρακλήσεως φονεύσαντας λῃστὰς, ἐπιτιμᾶσθαι καθὼς ἐπιτιμῶνται καὶ οἱ ἐν πολέμῳ φονεύσαντες· τὸν δὲ φονεύσαντα λῃστὴ ὁπότων τινὰ ἀπὸ τούτου λῃστείαν ἠδύνατο διαφυγεῖν, ἐπὶ πλέον ἐπιτιμᾶσθαι, κατὰ μὲν τοὺς νόμιμα δίκαια ἡ ἀνωτέρω ῥηθεῖσα διαίρεσις οὐκ ἀπεπέμπετο· καὶ ταῦτα μὲν περὶ λαϊκῶν· οἱ γὰρ κληρικοὶ ὁπωσδήποτε φονεύοντες καθαιρεῖνται, μηδεμιᾶς διαφορᾶς οὔσης πολεμίων, ἢ λῃστῶν, ἢ ἑτέρων τινῶν.

ANNO CHRISTI 1155. Ex Card. de Aguirre Concil. Hisp. to. 3. p. 364.

ANNO CHRIS 1155.

CONCILIUM VALLIS-OLETANUM

Generale, seu Nationale, Præside Hyacintho S. R. E. Cardinale, & Apost. Sedis Legato, sub Alphonso VII. Æra 1193. anno Christi 1155.

Die 25. Januarii anni 1155. Sanctia Regina, Alphonsi VII. Imperatoris soror, privilegium quoddam concessit monasterio S. Petri de Exlonza prope Legionem urbem: in quo ait per illos dies Hyacinthum Cardinalem, & Apostolicæ sedis Legatum Concilium Generale celebrasse Vallis-oleti, cujus nusquam mentio extat. *Hæc ex Sandovalio, qui privilegium ipsum legit, quem adi in vita Alphonsi VII. p.* 208.

CON-

ANNO CHRISTI 1155.

CONCILIUM SUESSIONENSE

De pace firmanda, anno Domini MCLV. IV. Id. Jun. coram Ludovico VII. Franc. rego, & Remenſis ac Senon. provinciæ epiſcopis.

tomo IV. Franc.

Habetur authentica hujus concilii notitia expreſſa in litteris Ludovici regis, in hæc verba.

EGo Ludovicus Dei gratia Francorum rex. Ad reprimendum favorem malignantium, & compeſcendum violentas prædonum manus, poſtulationibus cleri, & aſſenſu baroniæ, toti regno pacem conſtituimus. Ea cauſſa anno incarnati Verbi MCLV. IV. Idus Junii Sueſſionenſe concilium celebre adunavimus. Et affuerunt archiepiſcopi, Remenſis, Senonenſis, & eorum ſuffraganei. Item barones, comes Flandrenſis, Trecaſinus, & Nivernenſis, & quamplures alii, & dux Burgundiæ. Ex quorum beneplacito ordinavimus a veniente Paſcha ad decem annos, ut omnes eccleſiæ regni, & earum univerſæ poſſeſſiones, & omnes agricolæ, armenta ſimiliter & greges, & aſſecuritatis caminis, omnes ubique mercatores, & homines quicumque ſint, quamdiu parati fuerint ad juſtitiam ſtare ante eos, per quos juſtitiam facere debuerint, omnes omnino pacem habeant & plenam ſecuritatem. In pleno concilio & coram omnibus in verbo regio diximus, quod pacem hanc irrefragabiliter teneremus; & ſi qui eſſent violatores ordinatæ pacis, de eis ad poſſe noſtrum juſtitiam faceremus. In pacem iſtam juraverunt dux Burgundiæ, comes Flandriæ, comes Henricus, comes Nivernenſis, & comes Sueſſionenſis, & reliqua baronia quæ aderat. Et clerus ſimiliter, archiepiſcopi, & epiſcopi, & abbates, ante reliquias, & in viſu totius concilii, hanc ex parte ſua pacem totis viribus ſe tenere promiſerunt. Et ut juſtitia fieret de violentiis, ad poſſe ſuum ſe adjuturos promiſerunt quidem, & in ſtabilitate ſacrati oris edixerunt. Ut res latius audiretur, & a memoria non decideret, rei geſtæ ordinem, & pacis tenorem, monumentis litterarum tradi, & ſigilli noſtri authoritate præcepimus communiri.

ANNO CHRISTI 1156.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

ADVERSUS SOTERICUM ANTIOCHIÆ SYRIÆ

Electum Epiſcopum, & quoſdam alios aſſerentes divinum ſacrificium ſoli Patri & Spiritui ſancto, non etiam Verbo offerri.

Allatio Vindiciis modi Eccleſiæ p. 30.

NArrat Nicetas Choniates Hiſt. de Manuele Comneno Joannis filio lib. 7. & in Theſauri parte nondum edita, & Joannes Cinnamus, ſub hoc Emmanuele motam eſſe quæſtionem de eo, *Tu es, qui offers, & oblatus, & acceptas*, de Chriſto dicto. Et eruditis inter ſe diſſentientibus, cum hi aſſererent, ſoli Patri, & Spiritui ſacrificium oblatum fuiſſe, & non ipſi Verbo offerenti; namque ſi id quiſpiam affirmaſſet, prorſus in Chriſto duas perſonas introduceret, & unus Dei Filius in duo ſcinderetur, ut demens conſtituebat Neſtorius. Alii ipſi quoque Filio oblationem factam fuiſſe contendebant, tanquam qui in divina Triade inſeparabiliter uniretur. Qui eruditionis fama tum præpollebant, primam ſententiam mordicus tenebant, erantque Soterichus Panteugenus Antiochiæ apud Orontem Hypoſephius, Euſthatius Dyrrachenus, Michael Protecdicus Theſſalonicenſis, & Baſilaces Nicephorus Pauli Epiſtolarum interpres: ſecundam reliqui Epiſcopi. Cum multa utrinque ad ſtabiliendum proprium dogma, ex confirmantibus, & refutantibus afferrentur, diſceptatio longo tempore protracta eſt. Tandem ut diſputationi finis imponeretur, ſynodus congregatur in Thomaite: præſidebant Lucas Patriarcha Conſtantinopolitanus, Joannes Hieroſolymitanus, Metropolitæ & Epiſcopi, Joannes Comnenus primæ Juſtinianæ, & univerſæ Bulgariæ, Joannes Cypri, Stephanus Cæſareæ Cappadocæ, Petrus Heracleæ, Stephanus Ancyræ, Joannes Cizyci, Theophylactus Nicomediæ, Leo Nicææ, Conſtantinus Chalcedonis, Joannes Sidæ, Baſilius Theſſalonicæ, Conſtantinus Neocæſareæ, Gregorius Claudianopolis, Baſilius Laodiceæ, Theodorus Corinthi, Georgius Athenarum, Joannes Amaſtridis, Leo Moceſſi, Conſtantinus Patrarum, Georgius Lariſſæ, Baſilius Nicopolis, Baſilius Naupacti, Theodorus Philippopolis, Leo Adrianopolis, Georgius Apameæ, Conſtantinus Corcyræ, Michael Methymnæ, Nicolaus Attaliæ, Joannes Paronaxiæ, Theodorus Meſembriæ, Theodorus Bizye, Conſtantinus Arcadiopolis, Nicetas Parii, Joannes Selybriæ, Gregorius Carabyziæ, Michael Lemni, Acacius Heraclis, Georgius Patarorum, Dionyſius Hircaniæ, Conſtantinus Dalyſſenorum, Leo Argi, Joannes Demetriadis, Baſilius Artæ, Artandri, & Synctorum. Aderantque præterea Senatorius ordo, & Cleri Conſtantinopolitani præſtantiores. Quæſtione propoſita Metropolita Ruſſiæ, & alii in hunc modum locuti ſunt, ut habetur expreſſum in decreto Synodali dato 26. Januarii anni 6664. ab orbe condito, qui eſt Chriſti 1156. Indict. IV.

Prædictus ſanctiſſimus Metropolita Ruſſiæ hæc rurſus in audientiam omnium proferebat, ſemetipſum & ita ſentire & firmiter tenere de vivifico ſacrificio, neque a principio, cum a Salvatore Chriſto peractum eſt, neque rurſus ex eo tempore ad hunc diem ſoli abſque principio Unigeniti Patri illud oblatum eſſe, & offerri, ſed & ipſi Verbo Incarnato. Quinimo neque ſpiritum Sanctum Deo addecente hac honore deſtitui, & uno verbo ad eam, quæ in Triade inſidet, & una agnoſcitur, divinitatem perſonarum connaturalem & coæternam myſteriorum oblationem factam eſſe, & fieri, quæ quotidie a perfi-

ANNO CHRISTI 1156.

ciente Triade perficitur. Hoc ipsum sine ulla hæsitatione sentire, & hoc perquam certissime a sacris didicisse scripturis, & simul una cum hoc dogmate vitam obire paratum esse. Et Russiæ quidem Metropolita hæc aperte, & sine ullo velamine palam fassus est. Cum vero negotium requireret, ut etiam communis aliorum Præsulum sententia innotesceret, sanctissimus Archiepiscopus Metropolis Ephesi primus statim, cum non posset conceptum in se zelum divinum continere, unanimiter se tenere cum Russiensi intonuit, confidenter contendens, se in eadem ipsa dogmatis consensione commori velle. Æque eadem reliquus Præsulum ordo probare fassus est, cum concordes in hoc comperisset & ejusdem sententiæ, tum quidquid ex senatorio ordine coactum fuerat, tum quidquid aliud confederat, & præsens erat.

Enumeratis deinde qui assenserant, Michael Thessalonicensis interrogatur, quid de ea quæstione sentiret. Respondet. Licet dubie ante de lea inquireret, modo non contraire, sed sequi aiorum decreta. Dyrracenus nihilominus respondit, de rebus magnis non posse se ex facili decernere; propterea ut alias sæpe, ita & nunc rogobat Patres, ut scripto sibi traderentur, de quibus dubitabatur; quæque Patres ipsi probarent, ut diligenter illis examinatis collatisque cum antiquorum Patrum sententiis, si consona reperisset, se ipsum a dubiis liberaret; si vero aliter res se haberet, rogasset iterum, & addiscendo proficeret: neque enim verebatur de hoc, cum & Gregorius, cui e Theologia cognomen erat, scripserit: *Volo per vitam puer esse, & discipulus.* Cum postmodum varia testimonia e Patribus ad confirmandum synodi decreta perlecta essent, assurgens, & stans in medio, verum est, inquit, me ad similia dijudicanda tempus expostulasse, sed nunc auditis prolatis testimoniis, nullum de cetero examen requiro, & assensum præbeo, recipioque quidquid ab hac sacra synodo determinatum est; ideoque aperto ore deprædico, & confiteor credere, vere non soli Patri, sed etiam Filio & sanctissimæ Triadi vivificum sanguinem & corpus Christi Salvatoris, & primum in in Dominica passione oblatum fuisse, & ex eo tempore quæ fiunt quotidie mystica sacrificia inter missarum solemnia Deitati tribus hypostasibus subsistenti ab iis, qui celebrant offerri. His auditis synodus omnes in falso isto dogmate contumaces anathemate feriit, resipiscentes, & decretis suis assentientes, modo præscripto a canonibus & Patrum traditionibus in communionem admisit. Secunda deinde sessione celebrata duodecimo mensis Maji, eadem repetita sunt, & Nicephorus Basilaces sponte ad synodum accedens, post longum sermonem & causas expositas, ob quas simili se dogmati addixerat, veniam petiit, decretis synodicis assensus. Tantum Soterichus pertinax errori adhæsit, & neque minis, neque illecebris Imperatoris adduci potuit ad sanum dogma recipiendum. Sed tandem argumentis devictus cessit, & sententiam suam scripto quoque expressam condemnavit.

ANNO CHRISTI 1156.

Concors sum sacrosanctæ synodo, sacrificium quod nunc offertur, & cum oblatum ab unigenito & Verbo incarnato, nunc quoque offerri, tamquam quod unum idemque sit. Et non ita sentienti anathema, etsi quid ad illud convellendum scriptum reperitur, anathemati subjicio: subscriptio. Soterichus Panteugenus.

His itaque cum assensisset Soterichus, dubitatum est a Patribus, an ille cum esset Hypopsephius Antiochenus, post reconciliationem promovendus esset ad thronum Antiochenum, & multis dissidentibus ad alium diem judicium protractum est. Et decimo tertio die ejusdem mensis Maji, feria secunda, Imperator siquidem cum tempus urgeret, necessitatesque postularent, nec non hostes Romanam ditionem invaderent, ad parandas copias alio avocatus, rem diutius differri noluit: ideoque missis nunciis per synodum, ab Imperatore etiam expectatus, arcessitur, ut de se sententiam ferendam audiat. Respondit neque eo die, neque subsequente posse ad synodum progredi, quod in febrem incidisset assiduam & satis molestam; jacebat enim in lectulo, ignorarique, an in posterum ingravesceret. Hisque addebat; etiamsi abfuero, quod ipsis perplacitum est, exequantur. Cumque illi iterum atque iterum indicaretur, etiamsi non adfuisset, lectum antea de eo decretum, iterum legendum fore. Interim cum non accessisset, unanimi omnium sententia decretum in ambone lectum est, etiam iis Patribus, qui ut res dijudicaretur, postularant, Heracleensi nempe, Cizyceno, Sidensi, Thessalonicensi, Neocæsarienſi, Philippopolitano, Laodicensi consentientibus, & judicium cum aliis patribus in se recipientibus, quibus illud, cum ad se diceret non pertinere, Imperator commiserat, decretum fuit, Soterichum *Sacerdotii universi esse indignum non solum ob ea quæ hodie cum multa contentione oblocutus est, sed etiam quod blasphemo huic dogmati, statim atque publicatum est, hujus novissimæ hæresis tractatu edito patrocinatus est, & non tantum scripto hujuscemodi impietatis dux & anteſignanus ostensus est, sed etiam absque scripto sæpissime inter colloquendum cum multis aliis & nonnullis ex nostris nimio plus confirmabat similem blasphemiam & Christianorum animos in scandalum inducebat.* Et sic Soterichus non solum sacris obeundis, sed throno etiam Antiocheno, ad quem erat promovendus, communi omnium calculo privatus est.

☞ SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

In quo decreto provisum est rebus episcoporum morientium sub Luca Chrisoberge anno 1156. habita.

Ibid. to. I. lib. IV p. 882.
Ex Manſi Suppl. to. II. pag. 52.

MEnsis Martii die X. feria II. præsidente sanctissimo domino nostro & universali patriarcha, domino Luca in dextris Alexiacis cathechumeniis, adsidentibus in concilio magnæ ipsius sanctitati sacratissimis pontificibus, Cæsarienſi, Heraclienſi, Amasienſi, Melitenæ, Thessalonicensi, Neocæsarienſi, Myrensi, Mociſſio, Cretensi, Trajanopolitano, Hierapolitano, Æni,

ΜΗνὶ Μαρτίῳ ι, ἡμέρᾳ ϛ, προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, κυροῦ Λουκᾶ, ἐν τοῖς δεξιοῖς Ἀλεξιακοῖς κατηχουμένοις, συνεδραζόντων τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ ἱερωτάτων ἀρχιερέων, τοῦ Καισαρείας, τοῦ Ἡρακλείας, τοῦ Ἀμασείας, τοῦ Μελιτηνῆς, τοῦ Θεσσαλονίκης, τοῦ Νεοκαισαρείας,

ρείας, τῆ Μύρων, τῆ Μωκισσῆ, τῆ Κρήτης, τῆ Τραϊανουπόλεως, τῆ Ἱεραπόλεως, τῆ Αἴνου, τῆ Δρίστρας, τῆ Ναζιανζῆ, τῆ Αβύδη, τῆ Μιλήτου, τῆ Σηλυβρίας, τῆ Βιζύης, τῆ Μαρωνείας, τῆ Παρίου, τῆ Κίου, τῆ Ἀπρω, τῆ Νίκης, τῆ Γοτθίας, τῆ Ματράχων, τῆ Συγδοφύλλων, & τῆ τῶν Ἡρακλέους· παρισαμένων καὶ θεοφιλεστάτων δεσποτικῶν ἀρχόντων.

Driſtræ, Nazianzeno, Abydeno, Mileſio, Selybriæ, Bizyæ, Maroneæ, Parii, Cii, Apro, Nicæ, Gotthiæ, Matrachorum, Sugdophullorum, & .... Herculis: adſtantibus & religioſiſſimis dominicis magiſtratibus.

ANNO CHRISTI 1156.

Ὁ ἱερώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνος περιηχήθη, ὅτι τὰ τῆς λαχούσης αὐτὸν μητροπόλεως διάφορα πράγματα, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τὰ τῷ πρὸ αὐτοῦ μητροπολίτῃ ἀνήκοντα, ἀφήρπασαν τινὲς τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν. καὶ ἤρετο συνοδικῶς προκαθημένης τῆς ἡμῶν μετριότητος, τί ἄρα μέλλει διαπράξεσθαι ἐπὶ τοῖς οὕτω παραλόγως εἰς τοιαύτην πρᾶξιν ἐξενεχθεῖσι; καὶ ἤκουσεν, ὡς ἐπεὶ ἀπὸ διαφόρων κανόνων & νόμων, ὧν καὶ ὁ λόγος κατωτέρω μνησθήσεται, οἱ τοιαῦτα πράττοντες εὐθύναις προσηκούσαις ὑπόκεινται, καὶ οἱ τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας κληρικοὶ, μὴ ἐξέτασιν ἀκριβῆ, καὶ τῆς ἀληθείας διάγνωσιν, τοιαύτας πράξεσιν εὑρεθησόμενοι ἔνοχοι, κατὰ τὴν τῶν τοιούτων νόμων καὶ κανόνων περίληψιν, εὐθυνθήσονται· οἱ δὲ κανόνες καὶ οἱ νόμοι, οἱ τὰς τὰ τοιαῦτα πράττοντας εὐθύνοντες, ἔχουσιν οὕτως.

Sanctiſſimus archiepiſcopus metropolis Theſſalonicenſis Conſtantinus indigne ſe ferre clamabat, quod diverſas metropolis ſuæ res, itidemque pertinentes ad metropolitanum deceſſorem ſuum, clerici quidam ſibi ſubditi diripuiſſent. Et interrogabat in ſynodo, præſidente mediocritate noſtra, quid agendum eſſet in eos, qui tam nequiter ad ejuſmodi facinus exorbitaſſent. Reſponſum eſt, quod quum ex diverſis canonibus & legibus, quarum inferius in hoc ſcripto fiet mentio, talia committentes convenientibus pœnis obnoxii ſint; etiam Theſſalonicenſis eccleſiæ clerici, accurato prius examine habito, & veritate cognita, ſi talibus facinoribus obnoxii reperiantur, prout ejuſmodi legibus & canonibus contineatur, rei peragendi ſint. Canonum vero, & legum, quarum pœnas incurrunt hujuſmodi facinorum auctores, hæc eſt ſententia.

Κανὼν οβ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφέληται κηρὸν ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω· καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προσιτέσθω μεθ' ὃ ἔλαβεν.

Canon LXXII. ſanctorum apoſtolorum. Si quis clericus aut laicus ex ſancta eccleſia ceram abſtulerit, vel oleum ſegregabit, & præter id, quod accepit, ſeſquiquintum adjiciat.

Τῆς ἐν Γάγγρᾳ συνόδου κανὼν ζ. εἴ τις τὰς καρποφορίας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τῶν ἐγχειρισμένων τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

Canon VII. ſynodi Gangrenſis. Si quis fructus eccleſiaſticos accipere voluerit, aut dare extra eccleſiam, præter ſententiam epiſcopi, vel ejus, cui talia commiſſa ſunt, nec agere cum illius voluntate velit; anathema ſit.

Τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου κανὼν β. μὴ ἐξεῖναι κληρικῷ, μετὰ θάνατον τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, διαρπάζειν τὰ διαφέροντα αὐτῷ πράγματα, καθὼς καὶ τοῖς πάλαι κανόσιν ἀπηγόρευται. ἢ τοὺς τοῦτο ποιοῦντας, κινδυνεύειν εἰς τοὺς ἰδίους βαθμούς.

Canon II. ſynodi Chalcedonenſis. Non liceat clerico, poſt mortem epiſcopi ſui, res ad eum pertinentes diripere: quemadmodum priſcis quoque canonibus eſt prohibitum. Vel qui hoc faciunt, de gradu ſuo periclitentur.

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ Τρούλλῳ τοῦ παλατίου συνόδου κανὼν λε. μὴ ἐξεῖναι τινὶ τῶν μητροπολιτῶν, τελευτῶντος ἐπισκόπου τελοῦντος ὑπὸ τὸν κατ' αὐτὸν θρόνον, τὰ αὐτοῦ πράγματα, ἢ τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας, ἀφαιρεῖσθαι ἢ σφετερίζεσθαι· ἀλλ' εἰς παραφυλακὴν ἔστωσαν τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας, ἧς ὁ τελευτήσας ἐτύγχανε προέδρος, μέχρι τῆς ἑτέρου ἐπισκόπου προβολῆς· ἐκτὸς, εἰ μὴ κληρικοὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐκ ὑπελείφθησαν. τοιαῦτα γὰρ ὁ μητροπολίτης τοῦτο φυλάξει ἀμείωτα, τῷ χειροτονηθησομένῳ ἐπισκόπῳ πάντα ἀποδώσει.

Canon XXXV. ſynodi Conſtantinopolitanæ in Trullo palatii celebratæ. Non liceat alicui metropolitano, quum epiſcopus throno ſuo ſubditus moritur, ejus res atque bona, vel etiam eccleſiæ ipſius, auferre, ſibive vindicare: ſed ſub ejus eccleſiæ cleri cuſtodia ſint, cujus is præſes erat, qui diem obiit; donec alius epiſcopus præficiatur; excepto, ſi nulli ſint in ea eccleſia clerici ſuperſtites. Tunc enim metropolitanus ea non deminuta ſervabit, ac ordinando epiſcopo univerſa reſtituet.

Βιβλίον ξ, τίτλος με, κεφάλαιον α. θεμάτιον. β, τὸ δὲ πεκυλάτους κινεῖται κατὰ τοῦ ἀφελομένου ἐκ τῶν ἱερῶν, ἢ μνημείων, ἢ δημοσίων χρημάτων, ἢ στρέψαντος εἰς ἰδίας εὐχρας.

Καὶ κεφ. δ, τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ βιβλίου. τῷ δὲ πεκυλάτους ὑπόκειται καὶ ὁ ἱερὰ, ἢ ἐκ μνημείων χρήματα λαμβάνων, ἢ τὸ δωρηθὲν Θεῷ.

Liber Baſilicorum LX. titulo XLV. capite 1. themate 11. Crimen peculatus intentatur ei, qui ſurripit e templis, aut ſepulcris, aut pecuniis publicis, vel eas in uſus ſuos convertit.

Item cap. IIII. ejuſdem tituli & libri. Crimine peculatus tenetur, & qui ſacras, vel ex ſepulcro pecunias, vel Deo dicatum quid accipit.

ANNO CHRISTI 1157.

REMENSE CONCILIUM

Anno 1157. sub Samsone archiepiscopo celebratum.

I. *De Piphilis.* (a)

Ibid. p. 900. Ex Mart. Vet Mon. to. VII. p. 74.

QUoniam impurissima Manichæorum secta tergiversatione lubrica sub specie religionis apud imperitissimos se occultans, simplicium animas perditum ire molitur, & per abjectissimos textores, qui sæpe de loco fugiunt ad locum, nominaque commutarunt, captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis: Nos gregi dominico, cujus curam suscepimus, ne per illos in præcipitium eat, consulentes, statuimus ut quoniam inter sacrilega nefandaque, quibus non inquinare solum, verum etiam inficere ecclesiam conantur, conjugium quod a Domino institutum sanctumque est, ut quasi puriores mundioresque valeant apparere, impudenter damnant, & tamen in sugillatione mendacissimæ simulationis feminarum * n. consanguinearum contubernia affectant & frequentant, ut nisi commoniti a cohabitatione sua illas removerint, ab episcopo excommunicentur. Quod si nec ita destiterint, bona eorum publicentur. Majores vero quibus alii seducuntur, si confessi fuerint vel convicti, carcere perpetuo, nisi gravius aliquid mihi eis fieri debere visum fuerit, recludentur. Sequaces vero itidem confessi vel convicti, his exceptis qui ab eis seducti correptique facile resipiscant, ferro calido frontem & facies signati pellantur. Quique eos postmodum ubicumque locorum repererit, libere capiat. Sic enim & eis non deerit pœnitentiæ locus, & ab eorum imitatione execrabili ceteri revocabuntur. Si quis vero de hac impurissima secta infamis fuerit, & quasi innocens purgare se voluerit, igniti ferri judicio se purgabit. Si reus comprobatus fuerit, ut superius dictum est, calido ferro signatus pellatur: si innocens fuerit, catholicus habeatur.

* *f.* etiam

II. *De invasoribus ecclesiasticarum rerum.*

Adversus improborum temeritatem & audaciam, qui personas sive res ecclesiasticas vexare & lacerare neque timent neque erubescunt, sollicite super gregem dominicum vigilantes, decrevimus ut nemo quicquam ecclesiarum bona invadere vel auferre præsumat; sed si quis adversus ecclesiam sive monasterium aliquid se habere juste crediderit, ad episcopum illius diœcesis, sive ad metropolitanum querelam deferat, qui evocatis partibus, examinationeque diligenti cura prægnita, finem legitimum imponat. Si vero episcopus vel metropolitanus, quod absit, negligentior fuerit, apud regiam potestatem querela deponatur, ipsiusque mandato per eos quos oportet, justitiam obtinere qui injuriam se pati queritur, mereatur; missaque cum eo qui causatur, si regi placuerit, legatione, ut per eam cognoscat quam juste causa sit ventilata sive terminata. Quicumque vero importunus, hoc ordine non servato, etsi justam se dixerit habere rationem, in personas sive res ecclesiasticas irruere vel invadere præsumserit, animadversione canonica feriatur.

III. *De pace.*

Clerici, monachi, conversi, peregrini, feminæ, & qui cum eis ad eos pertinentes ambulant, in perpetua pace sint. Greges, armenta, agricolæ, aratra, vinearumque cultores & mercatores semper in pace sint. Ceterum pax illa, quam treugam Dei vocant, a vespera feriæ IV. usque ad mane feriæ secundæ debet observari. Quorum vero improbitas temerare ista præsumserit, nisi commoniti emendare festinaverint, canonica ultione ferienda * sunt. Porro dominus suus, cujus hoc est, conveniatur, ut eum satisfacere vel judicium subire compellat. Quod si noluerit, eadem lex erit illius. Deinde regia sublimitas interpellabitur. Ipsa vero pro suo officio, quo tueri ecclesias debet, ad emendationem cogere poterit improbos. Hac igitur ratione & prædonum manus comprimentur, & ecclesiæ tranquillam & quietam vitam agent in omni pietate & castitate.

* 1. feri

IV. *De torneamentis.*

Quicumque in hac detestanda diabolicaque malitia, lethali vulnere accepto, mortuus fuerit, sive a monachis sive a fratribus Templi vel Hospitalis, vel quibuscumque, etiamsi monachum vel conversum vel fratrem fecerint, sicut sancti patres decreverunt, christiana careat sepultura. Nemo autem eos euntes vel redeuntes suscipiat hospitio, neque eis, quando capti se rediment, auxilium impendat.

V. *De sacerdotibus.*

Quia nonnullarum ecclesiarum vel monasteriorum vel personarum levitas, seu, quod deterius est, cupiditas ecclesiis suis mercenarios consuevit præficere sacerdotes, eosque crebrius commutare, qui ipsi suas operas locant, insuper a quibusdam malevolis ministerium animale vituperatur; quia sacerdotibus oblatis curas committere differunt, quo ab illis aliquid extorqueant, sanctorum patrum vestigia sequentes, præcipimus, ut qui modo per totum archiepiscopatum sine cura sunt sacerdotes, præsentantibus eis ad quos spectat usque ad instantem septuagesimam, ab episcopis, si idonei visi fuerint, ecclesiarum curas suscipiant. Postquam vero vocaverint, intra dierum quadraginta spatium alio substituto, eumdem episcopo offerant, moxque ille, nisi rationabilem causam ei objicere poterit, curam illi committat: sin autem hi quorum interest, juxta prædictum tempus sacerdotem episcopo præsentare neglexerint, per episcopum idoneus statuatur: sic enim & populus, quod ei expedit, stabilem habe-

(a) Piphili sive pifti, Gallice *pifres*, dicti sunt Hæretici Albigenses per contumeliam. *Hos nostra Germania Catharos*, inquit Eckbertus Schonaugensis a Cangio laudatus, *Flandria* Piphles, *Galli* Texerans, *ab usu texendi appellat .... quia veram fidem Christi, verum cultum Christi, non alibi esse dicunt, nisi in conventiculis suis, quæ habent in cellariis & textrinis &c.* MARTENE.

bebit sacerdotem, & quid adversus episcopos ob-
latret malevolus non habebit. Sacerdotes quoque
honestis & clausis vestibus utantur.

ANNO CHRISTI 1158.

VI. *De regularibus qui tenent parochias.*

Statuimus quoque, ut si quando arbitrati fuerint abbates ecclesiis suis aliquem de canonicis, qui eis subsunt, ministraturum, non aliter id fiat, nisi episcopo eum præsentaverint; & si episcopus eum suscipere voluerit liberum & emancipatum, abbas illum episcopo tradat, sicque cura accepta, ulterius sine licentia episcopi eum removere a ministerio, atque revocare ad claustrum potestatem abba non habeat.

VII. *De sanctimonialibus.*

Quasdam sanctimonialium longioribus atque pretiosioribus vestibus quam expediat, monasteriis esse novimus onerosas, aliarumque, quæ tales habere non possunt, adversum se invidiam excitare. Porro quod longe deterius multoque periculosius existit, singulas vel binas vel tertio
A * in villis aut in agris novimus mansitare, & ex eo pessimæ opinionis rumorem sæpius excitari. Statuimus ergo ut, secundum professionis suæ normam, simplicibus agninisque pellibus sint contentæ, omnesque ad claustrum ab habitaculis indecentibus revocentur, ut intra claustra monasterii, ubi vix tutæ sunt, earum corpora & corda inviolata Domino conserventur. Solent quoque, quod valde reprehensibile patet, cum prædicatoribus circumire, & in comitatu juvenum clericorum sive laicorum per diverticula viarum ambulare, & ad idem hospitium quasi itineris necessitate divertere: quod quam mali exempli sit, neminem potest latere. Placet ergo, ut si quando monasteria earum vastata fuerint vel ac-
B censa, aliudve acciderit eis supra vires, supra quod videatur eleemosyna imploranda, id per clericos vel conversos fiat. Ipsæ autem domi sedeant, memores beatam Virginem solam repertam, quando est ab angelo salutata. Recordantes quoque Dinam filiam patriarchæ, patriarcharum sororem, dum exit videre filias regionis alienæ, vim passam.

ANNO CHRISTI 1157.

* ternas

☞ SYNODUS INCERTI LOCI IN PROVINCIA MAGDEBURGENSI

In causa litis inter episcopum Osnaburgensem & abbatem Corbejensem, Anno 1157. habita.

p. 503. *Quanquam synodi hujus acta perierunt, superest tamen synodica archiepiscopi Magdeburgensis ad Adrianum IV. pontificem, quem de rebus omnibus in eadem synodo actis facit certiorem. Supersunt etiam literæ tres, videlicet Episcopi Mindensis, Monasterienses, Hildesheimensis, quæ in eadem synodo productæ sunt. Has vero omnes suppeditat codex epistolaris Wibaldi abbatis Corbejensis & Stabulensis apud Martene Vet. Mon. to. II. pag. 584. ex quo omnes hic recito.*

EPISTOLA SYNODICA

Wicmanni archiepiscopi Magdeburgensis ad Hadrianum papam.

Hadriano Dei gratia sanctæ Romanæ ecclesiæ summo & digne reverendo pontifici, Wicmannus Magdeburgensis provisor humilis, tam voluntariam quam debitam obedientiam, cum orationibus ac fideli servitio.

SUper querimonia, quam dominus Wibaldus Corbejensis venerabilis abbas adversus dominum Philippum episcopum Osenbrugensis ecclesiæ habet, pro quibusdam decimis ecclesiæ Corbejensi ab Osenbrugensibus injuste, sicut asserit dominus abbas, ablatis, injunxit nobis paternitas vestra, quatinus utramque partem in præsentiam nostram evocaremus, & utriusque partis auditis allegationibus, causis etiam hinc & inde
E diligenter discussis, finem debitum tantæ controversiæ imponeremus. Cujus rei gratia literis ad utrosque directis locum & diem certum eis præfinivimus, nec non ad cooperandum nobis in discussionem tanti negotii suffraganeos ecclesiæ nostræ episcopos eodem ascivimus. Venit dies, venimus & nos cum fratribus & coepiscopis nostris ad locum præfinitum; dominus etiam abbas cum ecclesia sua Corbejensi præsentiam suam nobis obedienter exhibuit; solus ex omnibus, qui
C vocati fuerant, dominus Osenbrugensis non affuit, duos tamen ex canonicis ecclesiæ suæ Thid. & Theth. nuntios pro se misit. Ventum est ad causam, lecta est ibi seriatim Corbejensium querimonia, non de novo, non de nihilo, sicut dabatur intelligi, exorta; sed coram dominis ac patribus nostris Romanis pontificibus ex antiquo ventilata. Cujus serie audita, assurrexerunt prædicti nuntii asserentes dominum episcopum suum pro reverentia & mandato vestro iter quidem post nos arripuisse, non modicum viæ spatium de domo sua processisse; sed in ipso, quo veniebat, itinere tanta corporis invalitudine prægravatum, ut ne ultra posset procedere, eaque
D necessitate ipsum eo, unde venerat, non sine labore gravi fuisse reversum. Addideruntque eum reddita sibi sanitate libenter ad nos alio loco, alio tempore venturum. Quorum assertionibus, ut pronior adhiberetur fides, literas dominorum episcoporum Hildenesheimensis & Mindensis, qui eundem episcopum in domo quisque sua collegerat, præ manibus habebant, quarum eadem fuerit continentia, quam nuntiorum sonuerant verba. Quibus cum necdum ad plenum crederetur, dixerunt se velle juramento monstrare, dominum suum non venisse, non ideo quia venire non voluit, sed quia venire non potuit. Dominus abbas e contra: non leviter, inquit, hoc juramentum præstabit nobis fidem tantæ imbecillitatis in domino Osenbrugensi, quia qui potuit in sua
E redire, nisi voluntas defuisset, potuit & prodire. Addidit quoque dominos episcopos, quorum literæ ibi lectæ fuerant, de re non satis certa minus caute testificatos esse. Cumque in hunc modum hinc & inde disceptarent, ante expectatum appellavit in hæc verba.

Ego Wibaldus, Dei gratia Corbejensis abbas, appello dominum papam Adrianum, & provoco ad præsentiam ejus dominum Philippum Osenbrugensem episcopum, responsurum domino papæ & nobis in octava S. Martini episcopi, de decima-

mationibus baptiſmalium eccleſiarum in *Nortl*, *Vrederen*, *Meppie*, *Aſchentorp*, *Loninge*, *Viſbike*, cum ſuis antiquis terminis, quas decimationes Corbejenſi eccleſiæ injuſte aufert. Etiam Thid. provoco præpoſitum & magiſtrum Thethdum, qui ad gravamen cauſæ noſtræ de re incerta jurare volunt, præſcripta die in præſentia domini papæ reſponſuros.

ANNO CHRISTI 1157.

Audita appellatione, nihil ultra in cauſa procedere præſumſimus; ſed veſtro, pater venerande, judicio examinandum relinquimus.

EPISTOLA WERNERI

Epiſcopi Mindenſis ad Archiepiſcopum Magdeburgenſem.

Reverendo domino ſanctæ Magetheburgenſis eccleſiæ archiepiſcopo W. per miſericordiam Dei id quod eſt in eccleſia Mindenſi, aſſiduas orationes in Domino, cum fideli devotionis obſequio.

APoſtolicæ ſedi omnem reverentiam & veſtræ paternitati omne devotionis obſequium exhibere cupientes, divinæ miſerationi gratias referimus, quod dominus papa adeo veſtram probavit experientiam, ut alta & ſublimia eccleſiarum negotia ad veſtræ diſcretionis tranſmitteret diligentiam. Venerabilis ſiquidem frater noſter Philippus Oſenbruggenſis epiſcopus veſtram ex mandato domini papæ aditurus præſentiam, in Mindenſi loco apud nos receptus eſt hoſpitio; ſed in ipſo proceſſu itineris magna nimis eum ægritudo occupavit: prius quidem ob magnitudinem infirmitatis ſuæ multas paſſiones ſuſtinuit; ſed ex labore itineris eadem ipſius infirmitas uſque ad defectum corporis ejus excrevit. Eodem itaque venerabili fratre noſtro ad Hildenesheimenſem civitatem deſcendente, & nobis vias ejus comitantibus, & uſque ad conſpectum veſtrum ipſum perducere volentibus, tanta nobis ipſius ægritudo innotuit, quod nullatenus procedere potuiſſet, quem tam immoderata infirmitas ante & in via apprehendiſſet. Veſtram itaque nobis hactenus in omnibus bonis expertam benevolentiam cum omni diligentia depoſcimus, quatenus ob hanc neceſſitatem prænominati domini Philippi epiſcopi abſentiam, intuitu noſtræ devotionis & ſervitii, miſericorditer ſufferatis, atque perſonas honorabiles præſentium præſentatores, legationem ipſius ad veſtram prudentiam deferentes, miſericorditer remittatis, & dilectum dominum Corbejenſem, ut ab hoc verbo deſiſtat, paterne commoneatis.

EPISTOLA FRIDERICI

Monaſterienſis epiſcopi ad Wicmannum Archiepiſcopum.

Domino Wicmanno archiepiſcopo reverendo, Fridericus Monaſterienſium humilis miniſter, intimum ſervitii & orationis affectum.

PErtulit ad nos dominus Oſenburgenſis epiſcopus gravaminis ſui cauſam, & condoluimus; tum quia infirmus eſt, & laborare non poteſt; tum quia Corbejenſis abbas injuriam videtur inferre. Eapropter excellentiam veſtram commonitam eſſe cupimus & rogamus obnixius, quatenus eum, tamquam ſeniorem & coepiſcopum manuteneatis, & nullam omnino ei injuriam fieri ſinatis. Perſpicuum eſt enim, ut, ſi forte, quod abſit, unus opprimatur, ad plures tam epiſcopos quam archiepiſcopos tantum inconveniens derivetur. Valete.

ANNO CHRISTI 1159.

EPISTOLA BERNARDI HILDESHEIMENSIS EPISCOPI

Ad Wicmannum archiepiſcopum Magdeburgenſem.

*Reverendo domino Wicmanno, ſanctæ Magetheburgenſis eccleſiæ archiepiſcopo, B. * Dei gratia Hildenesheimenſis humilis miniſter, devotas orationes in Domino & ſervitium.*

* Bruno

VEnerabilis frater noſter Philippus Oſenbruggenſis epiſcopus veſtram ex mandato Domini papæ ad negotium domini Corbejenſis abbatis aditurus præſentiam, in ipſo proceſſu itineris magna nimis occupatus eſt ægritudine: prius quidem ob magnitudinem infirmitatis ſuæ multas & graves paſſiones ſuſtinuit; verum ex labore inchoati itineris eadem ipſius infirmitas vehementer augmentata fuit. Eodem itaque præfato venerabili fratre noſtro jam dicto itinere ad nos in civitatem noſtram deſcendente, tanta nobis ipſius ægritudo innotuit, quod nullatenus proceſſiſſe potuiſſet, niſi vitæ ſuæ conſervationem omnimodis poſtponere vellet. Veſtram itaque nobis hactenus exhibitam benevolentiam cum omni diligentia depoſcimus, quatinus ob hanc neceſſitatem prænominati domini Philippi abſentiam intuitu noſtræ petitionis & ſervitii patienter ſufferatis, atque perſonas honorabiles præſentium præſentatores legationem ejus ad veſtram prudentiam deferentes miſericorditer & in dilectione remittatis. Ipſe etenim divina gratia ab imminenti periculo ereptus, ubi ſibi veſtra ſublimitas ſignificaverit, pro prænotato negotio abſque tergiverſatione ſe veſtro conſpectui præſentabit. Gratia Dei vobiſcum.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Ex Append. ad Marcam Hiſp. p. 1310.

APUD CASTRUM MOREL IN ARAGONIA

Pro confirmatione privilegiorum monaſterii S. Ruffi Valentinenſis provinciæ Viennenſis in Gallia anno Chriſti MCLVII.

CUm cunctos homines qui Chriſtiano cenſentur nomine Eccleſiam Dei tanquam matrem deceat honorare, illos præcipue quibus regendi curam ab æterno Rege conſtat eſſe conceſſam convenit ſacroſanctis Eccleſiis ac cunctis venerabilibus locis pio ſtudio providere, & his quæ ſacroſanctis altaribus obſecundant, ne quando temporalium reperiuntur indigentia, a divino ſervitio ſeu contemplatione divina retrahantur, ad ſuſtentationem præſentis vitæ temporalia miniſtrare. Juſtum namque eſt nos eis, teſtante Apoſtolo, noſtra carnalia gratis & cum omni famu-

ANNO CHRISTI 1157.

mulatu offerre, qui nobis gratis & ſumma devotione ſpiritualia largiuntur. Quapropter ſolius pietatis ac religionis intuitu ego Raymundus Berengarii Dei gratia Barcinonenſium Comes & Aragonenſium Princeps ac Marchio ob remedium & ſalutem animæ meæ & parentum meorum concedo, laudo, confirmo Eccleſiæ S. Ruffi, cujus religio viget ſemper ac viguit inceſſanter, quicquid munificentia noſtra vel parentum noſtrorum largitione, Epiſcoporum ſeu cujuslibet eccleſiaſticæ perſonæ conceſſione vel gratia, fidelium oblatione, hactenus eſt adepta, ſive nunc ea quiete poſſideantur, ſive ab aliquo injuſto & violento poſſeſſore recipere poterit in futurum. Ex his autem quæ nunc quiete poſſidet, quædam propriis vocabulis duximus exprimenda. Eccleſiam S. Mariæ de Biſulduno, Eccleſiam S. Petri de Terracia, cum omnibus quæ ad eas pertinent vel pertinere debent. Cum majori vero alacritate id totum quod in territorio Ilerdenſis civitatis, quam ad fidem & cultum Domini noſtri Jeſu Chriſti, eodem Jeſu bono præſtante, reduximus ad honorem omnipotentis Dei, eidem Eccleſiæ S. Ruffi nuper contulimus, præſentis ſcripti pagina habendum, tenendum, poſſidendum, abſque ullius contradictione firmamus, & firmum atque illibatum omni tempore abſque ulla diminutione concedimus. Præterea quicquid in tota terra noſtra largitione cujuſcunque perſonæ ſeu noſtra in poſterum præfata Eccleſia S. Ruffi per ſe vel per prædictas obedientias juſte ſeu rationabiliter ſalva regionis conſuetudine poterit adipiſci, nos id totum Deo auctore confirmamus, & præſenti ſcripto noſtræ manus ſubſcriptione roborato eidem Eccleſiæ habendum atque inviolabiliter poſſidendum modis omnibus collaudamus. Et ut evidenter & ſine omni ambiguitate loquamur, nos præfatas obedientias, videlicet ſanctæ Mariæ de Biſulduno & S. Petri de Tarracia & S. Ruffi de Ilerda dictæ Eccleſiæ S. Ruffi pro certo donamus; & ſi quid a prædeceſſoribus meis minus factum geſtumve eſt, nos omnino ſupplentes & præfata omnia eidem S. Ruffi Eccleſiæ ex toto donantes, præſenti ſcripto noſtram propriam donationem corroboramus. Omnipotenti autem Deo placere & miſericordiam conſequi cupientes, præfatam Eccleſiam S. Ruffi ac ejus miniſtros in toto regno noſtro religionis intuitu honorari ac revereri mandamus, cupimus, & optamus. Si qua vero eccleſiaſtica ſeculariſve perſona hæc quæ nos prædictæ Eccleſiæ donamus vel habenda conceſſimus auferre, ſubtrahere, vel inquietare præſumpſerit, nihil valeat; ſed iram omnipotentis Dei incurrat, & in extremo examine cum Juda traditore pœnas ſentiat in æternum. Præfatam vero domum venerabilem & ejus dictas obedientias honorantes & noſtram piam donationem ac confirmationem in omnibus collaudantes & in nullo penitus offendentes ſequatur laus & gratia & benedictio a nobis & Chriſto noſtro Jeſu in perpetuum. Facta charta donationis & confirmationis in Aragone apud caſtrum quod dicitur Morel Idus Martii anno ab incarnatione Domini MCLVII. regnique Ludovici junioris XXII.

Signum Bernardi Tarraconenſis Archiepiſcopi.
Signum Guillelmi Ilerdenſis Epiſcopi.
Signum Roderici Calagurritani Epiſcopi.
Berengarius Gerundenſis Epiſcopus.
Petrus Dei gratia Cæſarauguſtanus Epiſcopus.
Signum Bernardi Urgellenſis Epiſcopi.
Martinus Tiraſſonenſis Epiſcopus manus ſuæ ſigno roboravit.
Signum Guillelmi Barcinonenſis Epiſcopi.
Signum Raymundi Comitis.
Signum Dominæ Reginæ Aragonenſis & Comitiſſæ Barchinonenſis.
Signum Petri de Alcala. S. March. S. Blaſch. S. Raymundi de Monellis. S. Bertrandi de Gerba. S. Guillelmi Ramundi. S. Guillelmi de Montcada filii ejus. S. Ramundi de Podio alto. S. Guillelmi de Caſtellvell. S. Deuſd. Tamarit. S. Hugonis de Cervilione. S. Poncii ſcribæ, qui chartam per mandatum Comitis ſcripſit.

SYNODUS CICESTRENSIS

In qua de immunitatibus abbatiæ de Bello eſt actum, feſto Pentecoſtes, & conſecutis diebus decem, ann. Dom. MCLVII.

ex tomo II. collectionis anglicanæ.

Narratio totius controverſiæ ab ann. MCXXXIX. ac ſynodi ipſius ann. MCLVII. ex chronico MS. abbatiæ de Bello.

EOdem tempore (id eſt poſt annum Domini MCXXXIX. Stephani regis ann. ....) venerabili viro Seifrido epiſcopo ſuccedente in cathedram Ciceſtrenſem viro magnifico Hilario, qui Romanæ curiæ notitiam ac favorem plurimum obtinuerat: cœpit memoratum Belli monaſterium in dignitatibus ſuis quorumdam æmulatione, plurima pati molimina. Nam ab Incarnatione Domini MCXLVIII. regnante in Anglia Stephano rege piiſſimo, ex clariſſimo regis Willelmi ſtemmate orto, anno videlicet regni XIII. ipſius: Hilarius Ciceſtrenſis epiſcopus, cum jura & dignitates eccleſiæ ſuæ undique perſcrutari cœpiſſet, a quibuſdam ei intimatum eſt, eccleſiam S. Martini (quæ cognominatur de Bello, eo quod ibidem Deus regi Willelmo Conquæſtori Angliæ, de inimicis ſuis victoriam contulit) ejus ditioni ſubjacere debitam fuiſſe. Qui cum hæc accepiſſet, Walterum ejuſdem loci abbatem ſuper hoc multoties convenit. Abbate vero reſiſtente, nec eidem aſſentiente: diſſenſio inter eos permaxima orta eſt. Modus autem diſſenſionis ejuſmodi erat. Epiſcopus Ciceſtriæ abbatem de Bello ad ſynodum ſuam apud Ciceſtriam ire, & omnia epiſcopalia, ſecundum canones, perſolvere cogebat. Hoſpitari etiam in eadem abbatia, & in maneriis ejuſdem auctoritate epiſcopali, & quaſi ex conſuetudine, affectabat. Abbatem vero & abbatiam, hoſpitando, quæque pro libitu diſponendo, ſuo juri ſubdere anhelabat. Hinc etiam hac utebatur auctoritate, dicendo abbatem de Bello electum in eccleſia Ciceſtrenſi cum profeſſione canonica, benedictionem ſuam eccleſiaſtico more conſequi debere: indeque illum ſibi & ſuæ eccleſiæ omnino ſubjectum fore. Abbas vero e contrario, non ſuperbiæ, ſed patientiæ & humilitatis utens exemplis, nunc viva voce, nunc miſſis Ciceſtriam nunciis, libertatem & dignitatem ſuæ eccleſiæ exponebat: dicens, regem Willelmum, quem Divina providentia adduxit in

ANNO CHRISTI 1157.

Angliam, ut jus sibi debitum acquireret, in procinctu belli, eodem in loco cum favore omnium secum comitantium votum feciſſe, locum ſcilicet illum Domino Chriſto dare, tam liberum, quam ſibi poſſet adquirere: clementiaque favente Divina, victoriam adeptum, votumque ſolventem, eccleſiam ibidem in honore Dei & B. Martini conſtruxiſſe, pro ſalute omnium, & maxime ibi interfectorum, ita liberam & quietam ab omni exactione ſervitutis, & ab omni ſubjectione & oppreſſione atque dominatione epiſcoporum, ſicut eſt eccleſia Chriſti Cantuariæ. Hoc etiam, conſilio & teſtimonio Lanfranci archiepiſcopi Cantuarienſis & Stigandi Ciceſtriæ epiſcopi, & aliorum multorum, ſcriptis confirmaſſe ſuis. Stigandum necnon Ciceſtriæ epiſcopum, præſente Gausberto primo ejus loci abbate, & monachis ſuis, in quantum ſui juris erat, hoc eodem modo literis ſuis corroboraſſe, & ex tunc ad notitiam omnium tranſiſſe, eccleſiam S. Martini de Bello ab omni ſubjectione epiſcopi Ciceſtrenſis omnino liberam fuiſſe. Hac igitur ratione abbas flagitabat obnixe, quatenus libertatem, quam eccleſia prædicta tantorum virorum auctoritate hactenus videbatur poſſediſſe, inviolabili illibatoque jure, tenere licitum foret. Præſul vero his minime acquieſcit: ſed interminatur, quod niſi ſynodum peteret, interdictum, poſt unius anni curriculum in ſynodo ſolemni, auctoritate canonica, vinculo illum anathematis conſtringeret. Favebat autem ei tunc paſtor Romanæ eccleſiæ Eugenius, necnon & venerabilis Theobaldus Cantuariæ archiepiſcopus, & multi alii: quorum fretus auctoritate, abbatem & eccleſiam de Bello, ſibi & ſuæ eccleſiæ ſubjugare ſperabat.

Quodam igitur prædicti Stephani piiſſimi principis tempore, ſynodum apud Ciceſtriam adire abbas ſubmonitus, nec veniens, interdictus eſt ab epiſcopo: eo tamen tenore, quod ſi infra xl. dierum ſpatium ſatisfacturus non veniret, ab officio ſuo ſuſpenſus ceſſaret. Quod abbas audiens, curiam apud S. Albanum adiit præpropere, atque * regiæ intulit aulæ. Rex igitur accerſito clericorum ſuorum quodam, Roberto de Cornuvilla nomine, miſit ad epiſcopum, mandans ac præcipiens, quatenus eccleſiam S. Martini de Bello, ſicut dominicam regis capellam, & regiam coronam, ab omni exactione & oppreſſione liberam & quietam Chriſto domino pacifice ſineret deſervire. Terminum etiam præfixit, quatenus die octavarum S. Andreæ, ipſe & abbas Londoniam venirent, ut ibi diſſenſioni eorumdem coram ſe, epiſcopis & Baronibus ſuis præſentibus, finem imponeret. Die conſtituta uterque adfuit: ſed epiſcopus nonnullis ibidem detentus negotiis, coram rege die eadem venire diſtulit. Lectis igitur coram rege chartis, & munitionibus de hac eadem re, a rege Willelmo magno ſubſcriptis, rex altiori uſus conſilio, præcepit eccleſiam S. Martini de Bello ab omni ſubjectione & exactione Ciceſtrenſis epiſcopi, ſecundum regis Willelmi & aliorum regum prædeceſſorum ſuorum chartas, liberam omnino exiſtere. In craſtinum licentia a rege abbas accepta, domum rediit: rege eidem pronunciante, ſe eccleſiæ de Bello ſicut dominicæ ſuæ capellæ & coronæ regiæ, in omnibus juſta defenſione protectionem fore.

Haud longo poſtmodum tempore, anno videlicet Incarnationis Dominicæ MCLIV. VIII. Kal. Novembr. eodem piiſſimo rege Stephano ex hac luce ſubtracto, epiſcopus, tempus, ut ſibi videretur, opportunum nactus, quo ſuam ad libitum

A

B

C

D

E

* Forte, ſe regia. H.

ANNO CHRISTI 1157.

proſequeretur cauſam, prædictum abbatem, Ciceſtriam ire ſummonitum, nec venientem, in ſynodo ſolemni excommunicavit. Quod quidam de Hieroſolymitanis fratribus, ſcilicet de Templo, ibidem exiſtens, cum accepiſſet, Londoniam feſtinanter tetendit: ubi tunc temporis abbas prædictus, præcepto venerabilis Cantuarienſis archiepiſcopi Theobaldi, cum quodam fratre ſuo ex nobilibus Angliæ, Richardo de Luci nomine, adventum Henrici Normannorum ducis, regis futuri, expectans morabatur: atque hoc ejuſdem Richardi auribus pandit. Quo audito Richardus cum prædicto abbate fratre ſuo locutus, hæc ut erant, archiepiſcopo referre non diſtulit. Communicato itaque conſilio, miſit idem venerabilis pater quemdam ex clericis ſuis, Salomonem nomine, ad epiſcopum: mandans ei quod abbate ſecum detento, domini ſui futuri Henrici ducis Londonias expectabat adventum. Unde mandando volebat, quatenus ſententiam, quam ſuper abbatem poſuerat, relaxaret, donec in unum convenirent. Antiſtes vero Ciceſtrenſis, domini ſui legati annuens voluntati, ſententiam relaxavit.

Anno Incarnationis Dominicæ MCLIV. VIII. Kalend. Novemb. piiſſimo rege Stephano ex hac luce ſubtracto, & in eccleſia quam ipſe in honorem S. Salvatoris mundi, a fundamentis conſtruxerat, apud Feversham tumulato, adventus Henrici Normannorum ducis regis futuri expectabatur. Quo audito, apud Weſtmonaſterium anno Incarnationis Dominicæ eodem, & XIV. Kalend. Januarii, in regem Henricus elevatus, & ab venerabili Theobaldo Cantuarienſi archiepiſcopo, & totius Angliæ primate, necnon & apoſtolicæ ſedis legato, ibidem coronatus, totius Angliæ primoribus ad eum confluentibus, juſto conſilio eorum omnia diſponebat. Eccleſiis etiam poſſeſſiones & dignitates ab anteceſſoribus ſuis conceſſas, ſua auctoritate confirmavit: & inſequenti quadrageſima congregavit generale Concilium apud Londoniam, & renovavit pacem, leges, & conſuetudines per Angliam ab antiquis temporibus conſtitutas. Ibi quoque nonnulli ex epiſcopis & abbatibus, chartas & privilegia eccleſiarum ſuarum, præſentis regis ſcripto & ſigillo confirmaverunt. Inter quos prædictus abbas de Bello, regis Willelmi & aliorum regum chartis & ſcriptis per ordinem oſtenſis, ut inſcripto & ſigillo ejuſdem principis confirmarentur, obtinuit. Quod epiſcopus Ciceſtrenſis cum accepiſſet, citato gradu archiepiſcopum adiit: eique abbatem de Bello, chartas contra dignitates Cantuarienſis eccleſiæ, & ſuæ etiam eccleſiæ, Ciceſtrenſis ſcilicet, poſſediſſe, & ut in præſentis regis ſigillo confirmarentur obtinuiſſe, intimavit. Obſecrare igitur ut hoc communi prohiberent ſententia, ne alii per Angliam abbates, quaſi quoddam privilegium hoc contra epiſcopos ſuos ſibi vendicarent: ſi prædictus abbas contra alios prævaluiſſe videretur. His archiepiſcopus auditis, nimiumque credulus effectus, affirmavit ſe unquam iis ſuum præbere aſſenſum, quo aliquo hæc pro voto abbatis fine terminari potuiſſent. Factum eſt autem in craſtinum, rege & archiepiſcopo in unum convenientibus, archiepiſcopus ſuper his ſermonem intulit, dicens regem pati non debere Cantuarienſem eccleſiam, matrem videlicet totius Angliæ, & per quam idem rex diademate inſignitus fuiſſet, necnon & Ciceſtriæ eccleſiam, ejuſdem videlicet ſuffragᵉneam, libertates & dignitates ab antiquis temporibus poſſeſſas, pro eccleſia de Bello, non tantæ authoritatis &

di-

dignitatis, annullari, (acceperat namque abbatem illius loci chartas contra dignitates & libertates ecclesiarum prædictarum possedisse) flagitare itaque ut hæc regali omnino annullaret auctoritate: aut charta abbatis regio careret sigillo, donec suo correcta consilio, ecclesiæ Cantuariæ, necnon & Ciceſtriæ, jus suum non amisisse gauderent. ANNO CHRISTI 1157.

Rex igitur tanti viri, utpote sui patris spiritualis, & a quo diademate regali haud longe ante fuerat insignitus, annuens voluntati, cancellario accito regio, prohibuit chartam abbatis de Bello regali sigillo confirmari. Quid multa? per vulgi ora dispersa abbatis auribus hæc propere fama intulit. Redeunte itaque luce, abbas curiam adiit: sed rege venatum eunte, nil die eadem proficiens, ad hospitium suum reversus est. Sequenti luce summo mane, abbas iterum Westmonasterium petiit: ibique coram altari, quo rex Missam erat auditurus, opperiens: multis mente modis volvebat, quid super hac re facturus esset. Adveniente Rege ut Missam audiret, post Missæ introitum, abbas regem conveniens: Domine, inquit, vestra præceperat excellentia, chartam ecclesiæ nostræ sigillo regio confirmari: sed qua de causa repulsam passa sit, ignoro. Jubeat igitur clementia vestra, ut verbum regium fixo stet gradu, nec pro cujusdam invidia pessundari videatur. Accito itaque cancellario, præcepit Rex ut charta abbatis, sigilli sui confirmaretur impressione. Nec dum verba compleverat: & ecce episcopus festinato gradu, illud ut erat mente suspicatus, occurrens, regem tali affatur alloquio: Domine mi, meminisse decet clementiam vestram, unde nudius tertius Cantuariæ archiepiscopus & ego, querimoniam coram vobis deposuimus, de abbate scilicet de Bello, qui contra dignitates nostrarum ecclesiarum, chartas quærit: ut quæ hactenus jure canonico videntur possedisse, ejus calliditate prævalente, lugeant se amisisse. Prohibeat itaque regia dignitas vestra, ut hoc nullatenus aliqua confirmetur auctoritate, ne alii hujus exemplo, contra episcopos suos insurgere videantur. Rex vero præcepit chartam abbatis regio confirmari sigillo, & deinde episcopum & abbatem, simulque cancellarium, coram archiepiscopo convenire: lectaque charta abbatis, illis audientibus, si qua corrigenda essent, eorum consilio corrigerentur: sicque in pace cum charta sua abbas domum rediret. Quod si sententia discordante discessissent, charta abbatis in capella regis a cancellario custodiretur, donec sententia regis, quid inde fieret discerneret. Percantato itaque missæ canone usque ad Pax Domini: episcopus, ut moris est, pace a sacerdote accepta, regi detulit, & deinde abbati, multis plurimum mirantibus porrexit.

Episcopo igitur & abbate, simulque cancellario, multisque aliis, coram archiepiscopo apud Lametham convenientibus, sectaque charta magni Willielmi regis, exemplo cujus omnes aliæ chartæ regum sequentium confirmatæ sunt: ubi ventum est ad quoddam verbum quod in eadem continetur charta: Quod ecclesia scilicet de Bello, libera sit omnino ab omni subjectione episcoporum, sicut ecclesia Christi Cantuariæ: clamor undique attollitur, quibusdam asserentibus hoc contra canonum instituta extitisse; aliis dicentibus, hoc contra dignitates Cantuariensis ecclesiæ fuisse; nonnullis nimium clamantibus, hoc verbum peremptorium esse: multis etiam hoc aliter objurgando interpretantibus. Hinc inde confusa perstrepebat sententia. Charta perlecta, cum neminem prædecessorum sucrum episcoporum, præfatus Ciceſtriæ episcopus Hilarius, in subscriptis ejusdem chartæ inveniret testibus: præcellentissimam hujus verbi dignitatem, sacrorum canonum in perpetuum auctoritate damnandam, & præsentium simul judicum confirmatione censuit delendam. Hujus sententiam concors etiam archiepiscopi conclamatio prosecuta est. Abbate vero quamvis rationabiliter resistente, non tamen illorum quievit commotio. Cancellarius autem audiens illos inter se discrepantes, retulit chartam abbatis, inde discedens in capellam regis: eamque ibi servandam juxta regis præceptum tradidit. Abbas vero, amicorum suorum usus consilio, ad propria reversus est, nil de Dei desperans auxilio. Episcopus lætus & hilaris effectus est: sperabat enim abbatem ecclesiamque de Bello, chartæ suæ omnino confirmatione privari. Verum, ut scriptura testatur, homo proponit, sed Deus disponit. ANNO CHRISTI 1157.

Eodem itaque anno in tempore Paschali, quidam ex Angliæ nobilibus, Hugo de Mortuo mari cognomine, vir pollens viribus, sed multo maxime ingenio validus, prædives opibus, militari negotio strenuus, regem utpote adolescentem ejusque industriam indignationi habens, castris suis munitis, ejusdem imperiis se suaque summitti refutabat. Ea vero postquam regi enunciata sunt, congregata militum multitudine non modica, ipsum Hugonem in quodam castro suo, Bregge nomine, obsedit, valloque & castris undique circumdedit, omnemque illi egrediendi spem ..... * mutato intercluſit. Abbas autem tempus, ut sibi & amicis suis visum est, opportunum nactus, regem ibi adiit, & ut in tali decet negotio, muneribus suis honoravit, atque super charta sua eidem sermonem intulit. Acceptoque a rege responso super hoc optimo, ad quasdam terras suas juxta regionem illam sitas, ad tempus perendinaturus recessit. Haud multo postmodum tempore, rex ipsum Hugonem ad deditionem coegit: mandans per Angliam universam, archiepiscopos, episcopos, & abbatum plurimos, comites, & barones universos, IV. die præcedente festum S. Benedicti æstivi temporis ibidem convenire. Quibus congregatis pax inter regem & Hugonem facta est. Tertia die post pacem factam affuit & abbas. Consilio igitur fratris sui Richardi de Luci & aliorum amicorum suorum, abbas regem in crastinum adiit, atque super charta sua illum interpellatus est. Rex cum quibusdam secreti sui conscüis consilio communicato, Deo favente, coadjuvantibus etiam terreni consilii patronis, comite scilicet Cornubiæ Reginaldo, & Richardo de Hume regis tribuno, qui cum Richardo de Luci & abbate Waltero amicitiæ fœdere conjuncti erant, reddidit chartam prædictam abbati, lætantibus omnibus abbatis & ecclesiæ de Bello amicis, inimicis vero undique confusis.

* Forte, murato. Hard.

Sed nec ita finita est querela inter episcopum & abbatem: quin episcopus perstitit exigere ab abbate obedientiam.

In sequenti nativitatis Domini festo, tenuit idem excellentissimus rex concilium suum apud Westmonasterium: & dispositis omnibus suis, propter quædam negotia sua transnavigavit in Normanniam. Post Pascha citato gradu Rex ad mare properans, navemque ascendens, flante austro secundo, in portu Hamtoniæ appulit: indeque versus Lundoniam iter arripuit.

Anno igitur ab Incarnat. Domin. MCLVII. an-

no scilicet III. regni prædicti regis junioris, magni ex filia nepotis, mense secundo ex quo de transmarinis partibus, ubi anno præcedente transierat, idem rex repatriavit, & quo exercitum duxit in Walliam, die Pentecosten, quem tunc die festi S. Dunstani, anni revolutio in orbem celebrandum reduxerat; idem memorandus princeps apud S. Edmundum diademate insignitus regali, multis ibidem convenientibus, archiepiscopo scilicet Cantuariensi, episcopis, abbatibus, comitibus, baronibus, & populi multitudine, diem ut decebat festive transegit: Inter hos Hilarius Ciceſtrensis episcopus, & Walterus abbas de Bello, pro controversia prædicta libertatum & dignitatum ecclesiarum suarum, diu inter illos habita, sedanda, ab eodem magnifico principe, dato eis ibidem die peremptorio, convocati sunt: Quia vero Rex aliis ibidem occupatus negotiis, illorum tunc determinare nequivit, terminum eis apud Colecestriam præfixit, quia illuc a S. Edmundo recedens, venturus erat. Die Jovis omnes ibidem & etiam numero plures adveniunt. In crastinum, die scilicet Veneris, abbas cum Richardo de Luci fratre suo regem adiit, jussusque a rege, capitulum monachorum ibidem Deo servientium secessit, expectans ejus adventum. Rex Missa audita adest: jubet abbatem chartas ecclesiæ suæ palam proferre. Legit Thomas cancellarius chartam Willielmi magni; legit etiam aliam ejusdem regis Willielmi chartam super negotio abbatis propriam; aliorum etiam regum, Willelmi scilicet junioris, & Henrici regis chartam. Quibus perlectis, cancellarius abbatem intuens: Domine, inquit, abbas, episcopus Ciceſtriæ ratione, ut multis videtur, contra vos utitur permaxima; objiciens vos in ecclesia Ciceſtrensi professionem fecisse. Abbas vero se nil contra dignitatem & libertatem ecclesiæ suæ egisse testatur. Rex autem cancellarium respiciens: Professio, ait, non est contra dignitates ecclesiarum. Non enim qui professionem faciunt, nisi quod debent, promittunt. Itaque Richardo de Luci & Rotberto Legaceſtrensi stimulantibus, affirmavit se nullo modo his animum suum præbere, quo prædicta ecclesia libertates & dignitates suas, suis temporibus videretur perdidisse: se cum episcopo locuturum, & omnia in pace disposituram. Sic igitur resurgens, ad alia negotia sua tetendit perficienda.

Die itaque Martis post octavam Pentecostes, Rex mane capitulum monachorum intravit, comitantibus secum archiepiscopis, Theobaldo Cantuariensi, Rogero Eboracensi; episcopis etiam Richardo London. Rotberto Exoniensi, Rotberto Licol. Abbatibus Silvestro ecclesiæ S. Augustini Cantuariensis, Gaufrido Helmensi, Thoma cancellario regis; comitibus etiam Roberto Legaceſtr. Patricio Saresb. Baronibus etiam nonnullis, Henrico de Essexia, Reginaldo de Warenna, Richardo de Luci, Warino filio Geroldi, aliisque nonnullis, populique insuper multitudine non modica. Adsunt etiam & episcopus Ciceſtrensis Hilarius, abbasque Bellensis Walterus. Ventilato igitur negotio ibidem quod inter venerabilem Theobaldum Cantuar. archiepiscopum, & Silvestrum ecclesiæ S. Augustini, quæ sita est extra muros civitatis Cantuariæ, abbatem, erat, de professione scilicet ejusdem abbatis ecclesiæ Christi Cantuar. facienda: reticentibus omnibus, Richardus de Luci alloquitur Regem pro abbate de Bello fratre suo. Quo rursum tradente chartam regis Willelmi magni domino regi, jussus est quidam clericus ab eodem rege in auditum omnium eam perlegere. Quo facto, Thomas regis cancellarius episcopum Ciceſtrensem respiciens, dixit: Domine episcope, audivit caritas vestra, quæ hic coram domino rege, omnibus audientibus acta sunt. Nunc igitur si quid contra hæc vestræ placuerit prudentiæ respondere, licitum est: ad vos enim, ut nobis videtur, respicit parabola hæc.

Tunc episcopus surgens, ita exorsus est. Non studio sane, ut multorum moris esse dinoscitur, per orbem vagandi, sed amore & honore vestri, Domine mi rex, hujusce nescius oppositionis, in his regni vestri partibus, cum aliis præsentibus conveni. Quocirca si vobis & abbati, aliisque hic vobis coram positis, dulci placeret affectu, salvo jure ecclesiæ nostræ Ciceſtrensis, & ecclesiæ de Bello, pacis compositionem inter me & prædictum abbatem vobis mediantibus fieri, foret possibile. Etenim huc tali ordine adveni. Quod si hoc vestro non insedisse animo cognoverim: ingruente necessitate, pro me & pro ecclesia Ciceſtrensi mihi commissa, ut hujusmodi inpræmunitus oppositionis & ignarus, satisfaciam. Renuentibus quibusdam pacis fieri compositionem, dicentibus etiam rem illam diu inter illos habitam, fine digno debere concludi, nec in posterum promulgari: episcopus voce elevata, reticentibus omnibus, dixit: Quia pax compositionis inter nos, vobis impedientibus, fieri non potest: ego quæ ecclesiæ meæ Ciceſtrienſis juris sunt, & rem inter nos hactenus habitam, patenti ratione domino regi omnibusque hic consistentibus pandam. Hac itaque usus ratione, hoc modo incipit.

Jesus Christus, Domine mi rex. Et repetens: Jesus Dominus noster. Ternaque reiterans: Audite, inquit, omnes & intelligite. Jesus Christus Dominus noster binas mansiones, potestatesque binas in hujus sæculi dispositione constituit: unam scilicet spiritualem, alteram materialem. Spiritualis est illa, de qua Dominus noster Jesus Christus in primo pastore nostro, Petro scilicet apostolo, omnibus discipulis suis eorumque successoribus pronunciavit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*. Unde, ut caritas vestra novit, ab ejusdem temporis novitate, in ecclesia Dei mos inolevit, quatenus pastores ecclesiæ sanctæ, ejusdem beati apostolorum principis Petri vicarii existentes, ecclesiæ Dei sanctæ, digna gubernatione præsiderent. Hinc nobis ecclesiæ Dei præsentibus in illis beatis apostolis, a Domino Jesu Christo dictum est: *Qui vos audit, me audit*. Hinc etiam ecclesia Romana, ejusdem apostolorum principis apostolatu insignita, tantam tamque magnificam per totius mundi latitudinem obtinuit principatus dignitatem: ut nullus episcopus, nulla persona ecclesiastica, absque ejus judicio vel permissione a sede ecclesiastica deponi possit. Ad hæc rex protensis manibus: Verissimum est, ait, episcopum non posse deponi: sed ita manibus pulsus protensis, poterit expelli. Arridentibus universis, episcopus iterum sic cœpit. Sicut jam dixi, iterum jam dico: hoc modo statum ecclesiæ ab antiquis temporibus constitutum fuisse. Neque ulli personæ laicali, immo etiam nec regi cuiquam, ecclesiis quibusque dignitates vel libertates ecclesiasticas dare licet, vel ab iisdem attributas eisdem, nisi ejusdem patris permissione, vel confirmatione, ratas fore non posse, a jure Romano ecclesiastica probat authoritas. Tunc rex iratus, commotus: Tu pro papæ authoritate ab hominibus concessa, contra dignitatum regalium authoritates mihi a Deo concessas, calliditate arguta niti præcogitas. Unde tibi fide & sacramento mihi astricto præcipio,

Matth. 16.

Luc. 10.

qua-

ANNO CHRISTI 1157.

quatenus de verbis præsumptoriis, coronæ & dignitati regiæ contrariis, æquitati rectitudinis subjaceas. Præsentes vero, archiepiscopos scilicet & episcopos, ut de te justitiam mihi rectitudinis impendant, salvo jure regiæ coronæ mihi a summa majestate concessæ, obsecro. Agis enim, ut patet, contra dignitates regales: atque libertates, ab antiquitatis jure mihi concessas, a majestate regali demere elaboras. Murmure itaque in populo contra episcopum concitato, vix sedari potuit. Tunc cancellarius. A cordis vestris excidisse memoria, præsul venerande ..... tis enim in dominum nostrum regem, cui fidei sacramentum nulli dubium est. Unde prudentiæ vestræ providendum est. Episcopus videns se ab omnibus, majestate regia offensa, circumventum: tandem murmure sedato, orationem suam hoc modo prosequitur: Domine mi, si quid ex ore meo vestræ regali intempestivum majestati constat fore prolatum: dominum cœli vestramque regalem testor dignitatem: nil me contra vos, vel contra vestræ dignitatis excellentiam, versuta calliditate protulisse. Ego enim vestram omnimodis præoptavi paternitatem, extuli excellentiam, magnificavi dignitatem: vos ut dominum, præcordiali affectu semper dilexi carissimum. Nihil igitur in me mali, vestra, rogo, regalis celsitudo suspicetur, neque hoc suggerenti cuiquam facile credat. Nihil a vestra potestate minui cupio, quam semper dilexi, & pro viribus meis magnificavi. Ad honorem igitur & decus vestræ celsitudinis omnia protuli. Ad hæc rex: Procul hic honor, inquit, atque decus hoc a nobis & a nostris amoveatur: hæcque profanationis propulsentur abolitione, quibus ea, quæ antecessorum meorum regum authoritate, & hæreditario jure, Dei cooperante gratia, mihi concessa sunt, blandis, atque fallacibus, ut omnibus patet, annullari cupis sermonibus. Tunc episcopus: Omnia, domine mi, quæ hic vobis audientibus, a me studiose prolata sunt, pace vestra omniumque hic, ut proposueram, consistentium, me ratus sum peroraſſe. Quia vero a me incepta non placent, omissis iis, rem propositam paucis expediamus.

ANNO CHRISTI 1157.

CONVENTUS EPISCOPORUM ARULENSIS

Pro dedicatione ejusdem Ecclesiæ Anno Christi 1157.

Append. Marcam Span. p. 1.

SIcut ex latere Adæ facta est Eva, ita ex latere Christi in cruce morientis fabricata exivit mater Ecclesia, in qua unda baptismatis abluuntur & cordis contritione delentur delicta. Ad quam consecrandam in honore Dei & ejus genitricis anno dominicæ incarnationis MCLVII. æra MCXCV. Indictione v. illustrante Spiritu sancto, ego Berengarius Dei dispositione Narbonensis Archiepiscopus, atque Artallus Helenensium Episcopus, & Berengarius Gerundensium Episcopus, & Petrus Ausonensium Episcopus, Guillelmus Barchinonensium Episcopus, unanimes in villa quæ Arule nuncupatur convenimus, domno Raymundo venerabili existente ejusdem loci Abbate, & aliis quamplurimis prudentissimis & sapientissimis viris opem & auxilium ad hoc tribuentibus, videlicet Bertrando Capellano, & Bernardo de Curtsavino cum matre sua Blanca, & Guillelmo de Castronovo Vicecomite cum matre sua Maaut, & Bernardo de Pulchro loco cum uxore sua Ahalgardi, & Calcia vetula cum uxore suo Elbrardi, & filio suo Bertrando, & Petro de Corneliano, & Berengario de Cerseto, & Petro de Reinerio. Quam videlicet prædictam Ecclesiam reædificaverunt, & restauraverunt bonæ memoriæ Udalgarius Elenensis Ecclesiæ Episcopus & præsens domnus gratia Dei Artallus Helenensis Episcopus, ad cujus diœcesim prænominata pertinet Ecclesia, necnon & Gosbertus Vicecomes de Castronovo cum matre sua Ermessendi & cum multis parochianis totius Helenensis episcopatus, instantia urgenti & labore domni reverentissimi prænominati Raimundi Arulensis cœnobii Abbatis. Unde ego Berengarius prænominatus Romanæ Ecclesiæ Legatus atque Narbonensis Archiepiscopus & omnes prænominati Pontifices hanc dotem nostræ constitutionis prædictæ Ecclesiæ fecimus, manibusque propriis subsignare curavimus, statuentes sub divini judicii obtestatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod nostra auctoritas ad stabilimentum hujus domus Dei voluit confirmare. Igitur sicut venerabilium Romanorum Pontificum quæ prædicto facta sunt cœnobio continent privilegia, & sicut Regum Francorum demonstrat auctoritas, & quemadmodum dotes ostendunt quæ a nostris antecessoribus ei firmatæ sunt per retroacta tempora, sic illi confirmamus & perenniter omnia sua stabilimus, videlicet cuncta quæ quorumlibet fidelium dono votive ac potentialiter usque hodie juste acquisivit, vel quolibet modo usque in sæculi finem canonice acquisierit. Concedimus etiam & confirmamus Abbatibus & monachis ipsius loci libertatem sua placita distringendi & judicandi in omnibus excessibus & malefactis quæ facta fuerint infra terminos honoris prædicti cœnobii sine licentia & blandimento ullius personæ, ita quod ulla persona non audeat ibi dijudicare vel aliquam exactionem vel injuriam aut damnum sine licentia Abbatis vel monachorum inferre etiam in teloneo ipsius mercati. Quicumque vero adjutor & defensor nostræ constitutionis extiterit, ex parte Dei omnipotentis & Beatæ virginis Mariæ & nostra benedicimus eum & absolvimus perenniter. Si quis autem suadente diabolo hoc infringere tentaverit, auctoritate Dei omnipotentis & Apostolorum Petri & Pauli vinculo anathematis eum innodamus, donec canonice prædictæ Ecclesiæ & ejus monachis satisfaciat. Iterum interdicimus omnibus clericis & laicis quod a Balneis usque ad collum de Steva nullus audeat conventus congregare neque aliquos causa negotii coadunare nisi pro negotiis & utilitatibus prædicti cœnobii. Iterum concedimus & confirmamus huic Ecclesiæ libertatem auctoritate privilegii scilicet Sergii Romanæ sedis Pontificis, in quo continentur, ut quisque pœnitens ibi veniens pro facinoribus suis segregatus a liminibus Ecclesiæ, licentia sit ei, quandiu ibi steterit, eandem Ecclesiam ingredi & divinum officium audire. Præcipimus etiam nos omnes prædicti Pontifices & auctoritate Dei & nostra interdicimus, ne infra immunitatis signa antiquitus huic venerabili loco collata & a nobis confirmata, hoc est, a collo de Steva usque ad crucem petræ erectæ usque ad summitatem de Pivas aliquis homo aliquem ulla ratione vel causa persequi vel insidiari vel vim ei

infer-

inferre vel in aliquo calumniari vel injuriari sive dehonestare audeat vel præsumat, sed hæc signa immunitatis sint omnibus fugientibus inimicos suos firmissimum tutamen confugii & pacis, quandiu intra præfixa manserint immunitatis signa. Si quis vero hujus nostræ immunitatis ausu temerario violator vel interruptor extiterit, nisi satisfaciens juxta legem pœnituerit, in primitus iram Dei omnipotentis ejusque genitricis ac omnium sanctorum incurrat, & deinceps auctoritate Dei & nostra & Apostolorum Petri & Pauli vinculo anathematis subjaceat. In crastinum autem Narbonensis prædictus Archiepiscopus consecravit altare S. Johannis, Helenensis Episc. altare S. Petri Apostoli, Gerundensis Episcopus altare S. Michaelis, Ausonensis Episcopus altare S. Tiburtii, Barchinonensis Episcopus altare S. Gabrielis, intromittentes multarum copiam reliquiarum. Factum est hoc decretum tertio Idus Octobris, regnante Ludovico Rege in Francia. Ego Berengarius Dei gratia Narbonensis Archiepiscopus apostolicæ sedis Legatus subscripsi. Artallus Helenensis Episcopus. Berengarius Dei gratia Gerundensis Ecclesiæ Episcopus. S. Guillermi Barchinonensis Episcopi. Petrus Ausonensis Episcopus subscripsi. S. Bernardi de Molleto Elenensis Archidiaconi. S. Petri Sacristæ S. Pauli Narbonensis. Ego Imbertus Sacrista S. Pauli. S. Petri de Mataplana Helenensis Sacristæ. S. Petri de Malleolis Præcentoris Elenensis. S. Bertrandi capellani de Arulis. Raymundus Abbas de Arulis. Guillelmus S. Felicis Abbas. Guillelmus Gerundensis sedis Præcentor. Ego Poncius Abbas & Narbonensis Archidiaconus. S. Bernardi Abbatis S. Tiberii. S. Ostensii Abbatis S. Michaelis de Cuxano. Berengarius electus de S. Martino Canigonis. Berengarius Abbas sancti Michaelis Fluviani. S. Petri Abbatis S. Genesii. S. Berengarii Abbatis S. Petri Rodensis. Ego Rogerius Narbonensis Archidiaconus. S. Bermundi Elenensis Canonici. S. Guillelmi Vicecomitis de Castro novo. S. Artalli de Millars. S. Bernardi de Curtsavino. S. Guillelmi fratris ejus. S. Bernardi de Pulchro loco. S. Calciæ vetulæ. S. Bertrandi filii ejus. S. Raymundi de Serra longa. S. Petri de Corniliano. S. Berengarii de Cerseto. S. Petri de Semerio. S. Guillelmi de Apiano. S. Ermengaudi de Villarasa. S. Gausberti de Avalrino. S. Guitardi Comitis cosit. S. Bernardi de Paciano. S. Ermengardis Narbonensis Vicecomitissæ. S. Ermengaudi de Locata. S. Bernardi Petri de Ripa. S. Berengarii de Coscio. S. Arnaldi de Mollec capellani. S. Johannis capellani de Curtsavino. S. Berengarii de Cucusag. S. Bernardi de Albaniano. Petrus Præcentor scripsit rogatus die & anno quo sup.

ANNO CHRISTI 1157.

ANNO CHRIST 1157.

Ex Mansi Suppl. Tom. II. p. 507.

☞ NORTHAMPTONIENSE IN ANGLIA CONCILIUM

Pro cogendo abbate S. Augustini Cantuariæ ad obsequium, a Theobaldo Cantuariensi circa annum 1157. *celebratum.*

Ex Wilkins Conc. Brit. t. 1. p. 437.

SUb initium regni regis Henrici II. Theobaldus synodum Northamptoniæ coegit, in qua Sylvestrum, abbatem S. Augustini Cant. ad obedientiam compulit. Gervasius ita: *Egerat hic Sylvester favore R. Stephani & fratris sui Henrici Wintonienſis episcopi, ut præciperet Eugenius papa prædictum abbatem in ecclesia sua sine professione benedici, eo quod fecisset eam Romæ tributariam. Theobaldus temporis intervallo, regnante glorioso R. Henrico de mandato Adriani P. apud Northamptoniam in præsentia regis & episcoporum Angliæ compulit eum ad subjectionem, ut ibidem debitam faceret professionem.*

ANNO CHRISTI 1158.

ANNO CHRIST 1158.

☞ OTTONIS FRISINGENSIS CONSTITUTIONUM

Pro canonicis suis confirmatio ab A. S. LL. asserta, Anno 1158.

Ibid. p. 508.

In nomine sanctæ & Individuæ Trinitatis.

Otto, Dei gratia, Frisingensis ecclesiæ (episcopus) in Christo fratribus, Alberto præposito & universis sanctæ Dei genitricis Mariæ ejusdem ecclesiæ canonicis eorumque successoribus canonice substitutis in perpetuum.

Ex Lunig. Spicil. p. 233. in Frisingens.

DIvina nos adhortante commonitione omnibus hominibus affectum debemus charitatis, affectum vero specialius his qui filii domestici sunt, aut quibus ad arctiorem curam per episcopalem solicitudinem deputati sumus. Ea propter, reverendi fratres, nostræ saluti vestrisque utilitatibus pro debito nostro jugiter invigilantes, temporalium vobis, quantum valemus, necessitudinum curas minuere curamus, ut spiritualibus disciplinis, & honestioribus studiis diligentius operam intendatis. Consultis igitur venerabilibus dominis Henrico & Hyacinto, Romanæ ecclesiæ cardinalibus & legatis, qui hoc tempore in regno Teutonico legatione fungebantur, & eorum adhibita auctoritate antiquas & rationabiles ecclesiæ vestræ consuetudines, quæ, ut dicitur, legem imitantur, volumus a fraternitate vestra (servari) videlicet modum psallendi in choro, reverentiam in capitulo, dormiendi in dormitorio omnibus, exceptis infirmis & his personis quæ speciali jure exemptionem defendere possunt, contemptores regulari disciplinæ subjaceant. Pueros & adolescentes, qui pro ætatis lubrico statu ad malum lasciviamque proni sunt, scholasticæ disciplinæ subesse volumus, donec ad ordinem subdiaconatus congruo tempore promoveantur, nec occasionem foras eos evagari ante hoc tempus concedimus. Sane de stipendiis, quæ ad communem præbendam pertinent, sive in mancipiis, sive in aliis redditibus illud statuimus, ut ubicumque ad singulares cujuspiam usus concessa sunt, si vacare inceperint, nemini beneficientur, sed ad communem fratrum utilitatem deputentur, nec forte ad tria vel quatuor mancipia quoti-

tidianis usibus necessaria; pro bono tamen pacis A ea, quæ in præsentiarum ab aliquo illorum de his canonice confessi sunt, suis possessoribus quiete habere concedimus: de his autem prædiis, quæ ad oblationem pertinent, vel in futurum largitione cujuspiam ecclesiasticæ sæcularisve personæ pertinebant, decernimus, ut hi qui ea juste tenent, teneant, & quæ ex his vacare ceperint, passim, non quibuslibet beneficientur, sed his qui a subdiaconatu, & sic idonei & probatæ fidei fuerint; & qui dimidium possessionis ejusdem beneficii pro servitio primitus instituto singulis annis fratribus in memoriam defunctorum ex inde persolvere voluerint. Salva eorum justitia, qui cognitionis ordine sibi in aliquo prædio poterit defendere ex delegato jurisdictionem. B Sancimus etiam atque præsentis scripti pagina confirmamus vobis universa bona, quæ hactenus venerabilium & catholicorum antecessorum nostrorum vobis donatione concessa sunt, vel legaliter commutatione provenerunt, in decimis, areis, cultis arvis & incultis, quæ vel vos, vel quilibet successorum usibus possediſtis, vel in posterum canonice acquisituri estis, ea vobis diminuere vel in eis aliquo modo vos infestare præsumat, sed omnia rata integra, illibataque permaneant vestris, ac vestrorum successorum idoneis usibus jurgiter profutura. Præterea quæ vobis nos liberalitate concessimus, videlicet dotem ecclesiæ, quæ est in prædio decani Adalberti apud Eberbach, & beneficium Gebhardi presbyC teri, quod decima una apud Tanne, & beneficium Agonis diaconi apud Hasilbach cum mancipiis, & beneficium Albuonis præpositi Mosburgensis, quod est decima apud Aspach, & beneficium unum ad Mittenwalde, & Eich, & ecclesiam Zollingen & aliis, sicut eas in præsentiarum habet dilectus frater noster Albertus, præpositus majoris ecclesiæ, ecclesiam apud Haga cum suis ecclesiis, omnibusque earum pertinentiis, dotibus, & decimis, ceterisque utilitatibus vobis contradimus, statuentes, ut ad usum præbendæ vestræ, quam novam oblationem vocatis, cedant, & omnia vobis quieta & inconvulsa permaneant. Sane & quæ in præsenti ad eandem collationem collata sunt, & in futurum cujuscunque liberalitate conferentur, cuiquam beneficiari omnino prohibemus, & præpositorum ab iisdem possessionibus dominium & ordinationem renovari volumus. Sed sicut in fratrum dispositione per officialem canonicum, quem ipsi statuerint, fideliter administranda ad hoc fraternitati vestræ honesto modo omnibus providentes, areas nostras in monte hoc, quæ vel hodierna die in possessione vestra sunt, vel ab his adhuc laicis vel nobilibus seu ministerialibus, quibus in feodum per vestrum studium bona illorum voluntate redimentur, vobis contradimus; ita videlicet, ut quicunque vestrum domum suam canonico suo vel dederit, vel in testamento dimiserit, idem sine contradictione alicujus possideat & aream, excepta ad portam occidentalem turri, videlicet eam, quam habent filii Ottonis Palatini comitis, & quæ est comitis Gerhardi de Chrelingen, & quæ est Rudolphi de Parsperch, & ad portam orientalem, ea quam habet Burchardus advocatus Mosburgensis, quasi ob tuitionem civitatis de jure laicorum exui volumus. Solis autem canonicis inter se & non ad ceteros clericos, sive laicos, præfatam donationem facere concedimus. Quod si quis canonicorum intestatus abierit, in potestate præpositi & fratrum sit concedere domum & aream ejus, cui fratrum illius placuerit. Si qua ergo persona hanc nostram traditionem hujusque nostri scripti paginam sciens temerare vel infringere præsumpserit, nisi commonita resipuerit, ream se coram divina majestate cognoscat. Conservantes autem, in præsenti pacem & in futuro fructum sempiternæ retributionis inveniant. Signum domini Ottonis Frisingens. episcopi.

Data per manum Rhannini notarii. Actum Dominicæ Incarnationis anno MCLVIII. Ind. VI. anno autem domini Ottonis Frisingens. ecclesiæ episcopi XIX. regnante serenissimo imperatore Friderico, anno regni ejus VII. imperii vero IV. in Christo feliciter Amen.

ANNO CHRISTI 1158.

ANNO CHRISTI 1158.

SYNODUS GUALTERFORDIÆ

In Hibernia habita circa annum Domini MCLVIII.

Ex Girardi Cambrensis Hibernia expugnata, cap. 18.

Tomo II est. conc. Britan.

HIs itaque completis, convocato apud Ardmachiam totius Hiberniæ clero, & super advenarum in insulam adventu tractato diutius & deliberato, tandem communis omnium in hoc sententia resedit: propter peccata scilicet populi sui, eoque præcipue, quod Anglos olim tam a mercatoribus, quam prædonibus atque piratis, emere passim, & in servitutem redigere consueverant, Divinæ censura vindictæ hoc eis incommodum accidisse, ut ipsi quoque ab eadem gente in servitutem vice reciproca jam redigantur. Anglorum namque populus adhuc integro eorum regno, communi gentis vitio, liberos suos venales exponere, & priusquam inopiam ullam aut inediam sustinerent, filios proprios & cognatos in Hiberniam vendere consueverant. Unde & probabiliter credi potest, sicut venditores olim, ita & emptores, tam enormi delicto juga servitutis jam meruisse. Decretum est itaque prædicto concilio, & cum universitatis consensu publice statutum, ut Angli ubique per insulam servitutis vinculo mancipati, in pristinam revocentur libertatem.

CON-

ANNO CHRISTI 1158.

SYNODUS ROSCOMANIENSIS

In Conacta (alias Conacia) Hiberniæ provincia, ab Edano primo Tuanensi archiepiscopo, convocata, ann. Domini MCLVIII.

Ex Tomo II. Collection. Anglicanæ.

HÆc synodus in oppido Roscomaniæ coacta, quod a S. Conano ibidem decedente anno Domini 544. nomen accepit, multa bona decreta edidit, ut annales Conaciæ, quod in vita iA stius Edani (cognomento o Hoisin) huc citat Wareus, testantur : sed an uspiam extiterint ejusdem canones, non indicavit.

CONVENTUS REMENSIS,

In quo agitata controversia inter episcopum Laudunensem & abbatem.

Bartholomæus & Gualterus Laudunenses episcopi, aliquot ecclesiæ suæ prædia Præmonstratensibus donaverant, Gualteri successor, Gualterus II. eadem ut restituerentur instituit. Composita est tandem controversia id agente Ludovico rege, ut constat ex Gualteri Laudunensis & Hadriani IV. *litteris in Bibliotheca Præmonstratensi descriptis; ex quibus & anno* MCLVIII. *id contigisse discimus.*

Esse autem hanc litem in Remensi conventu agitatam, intelligimus ex una Bartholomæi epistola, qui abdicato Laudunensi episcopatu, Cisterciensem in familiam privatus se receperat. Is cum audisset accusari se dissipati ecclesiastici patrimonii, his se litteris purgat.

Epistola Bartholomæi in Fusniaco ad conventum Remensem.

Venerando sibique semper amabili, domino Samsoni Remensi archiepiscopo, & sub ejus præsentia congregato sancto conventui, frater Bartholomæus in Fusniaco pauper Monachus, misericordiam & veritatem diligere.

VErecundiæ meæ silentium imperat hujus sancti conventus solemnitas: sed frontem aperit & stimulat ad loquendum in palam imminens famæ meæ periculum. Neque enim dissimulare possum quod multorum vulgavit opinio, quod etiam usque ad aures domini papæ volavit. Episcopales redditus me detraxisse rumor est, cui rumori plus justo credit Laudunensis episcopus. Meum ergo est super his fateri quod verum est: intueri autem quod justum est, & tueri, vestrum erit. Laudunensis sedes tristis erat, & mœrens, cum illuc primum ingressus sum, utpote attrita seditionibus, & ignibus concremata. Ipsæ quoque res majoris ecclesiæ afflictæ erant, & tenues redditus. Si illi porrexi manum ut resurgeret, novit Deus, noverunt & ecclesiæ filii. Verumtamen nihil eis contuli quod ad redditus pertineret episcopi præter porcos, quos vulgo verres vocant, quos mensæ episcopali personæ solvebant ecclesiæ. Hos, inquam, ad præbendam canonicorum concessi, quoniam illos nec sine pudore exigere, nec habere sine molestia poteram. Præterea quinque duntaxat abbatias in nostra diœcesi reperi rebus pariter ac religione dilapsas. In his, Deo multiplicante misericordiam suam, & numero & merito crevit sanctorum numerus, & singulariter est possessio dilatata. Novem insuper novæ religionis monasteria passim in eadem diœcesi sunt fundata. Horum in personis numerus, numerum pene excedit: horum religio, religionis est speculum horum tam multa possessio est, ut tam multis abunde sufficiat. Si manum beneficii me porrexisse negavero antiquis ecclesiis ut resurgerent, novellis ut consurgerent, mentiar. Profui sane fere ecclesiis omnibus, sed nec quantum volui, nec quantum debui. Sane Callistus papa domnum Norbertum, cujus memoria in benedictione est, fidei nostræ commisit, ut ei locum traderem, ejusque votis assisterem. Terram igitur ad episcopum pertinentem illi contuli, quæ vix tamen duobus sufficeret aratris. Hujus pars Verciniaco est posita, alia pars apud Anisi, quæ tamen multis jam annis sterilis & inconsulta jacebat. De his itaque, quæ ad episcopales pertinebant redditus, nihil amplius me recolo detraxisse. Nostro tamen favore ac consensu quidam ecclesiis contulerunt terras, quas a nobis habebant in beneficio: census tamen terrarum & vinagia nulli penitus condonavi. De cetero si quid illi sedi per nos accessit commodi aut honoris, nolo ante humanum procedat judicium: si quid vero ut homo deliqui, in conspectu hominum confundi non refugio. Causam itaque nostram vobis tanquam judicibus allegare, tanquam testibus intimare volui: in quibus calumniatorem non timeo, verum dicens. Liceat tamen & mihi aliquid audere apud vos, liceat aliquid humanum loqui. Nihilne sedi nostræ titulorum accessit & gloriæ, cum tot & tantas parturivit ecclesias? cum sibi multiplicaverit tot synodales personas? Cum ergo, ut audio, dominus Laudunensis suis visceribus bellum parat, cur tentat quod forte ei promovere non liceat? Si filios, Dei congregavi, si suscepi justum in nomine justi, nemo mihi succensеat: videat alius ne congregata dispердat. Conservet vos omnipotens pariter ad honorem sui nominis, & per vos ecclesiæ suę religionem & sanctitatem corroboret.

Pacificatores fuisse Ludovicum regem & Samsonem archiepiscopum; adhibitos vero in consilium, Anselphum Suessionensem episcopum, & Baldricum Noviomensem, multosque alios Palatinæ militiæ, discimus tum ex instrumento ipso compositionis, tum ex litteris Gualteri Laudunensis episcopi ad Hadrianum papam. Quæ omnia exhibet Bibliotheca Præmonstratensis, cap. XIV. vitæ B. Hugonis abbatis, qui S. Norberto successit.

VI.

VITA ET EPISTOLÆ ALEXANDRI PAPÆ III.

ALexander tertius Rolandus nominatus, patria Senensis, legatione ad Fridericum Imper. ob non vindicatam injuriam Londinensi episcopo illatam functus, ex cardinale presbytero tituli S. Marci a viginti tribus cardinalibus (quorum nomina recensentur in epistola ad Fridericum Imp. quam recitat Radevicus lib. 2. cap. 53.) electus est pontifex anno Domini 1150. tempore Friderici Imper. Contra eum in schismate a tribus duntaxat cardinalibus electus est Octavianus quidam, natione Romanus, cardinalis presbyter, Victor tertius deinceps appellatus. Imperator qui tunc Cremonam obsidione premebat, ab utraque parte per litteras, quæ recitantur apud Radevicum lib. 2. hac de re certior factus, utrumque Papiam venire jussit, eorum dissidia componenda ibidem promittens. Cui ordinationi cum Alexander parere nollet, indignatus Fridericus, in partes Victoris factus est inclinatior. Alexander autem tali accepto responso in Franciam abiit, ubi concilio in Claromonte habito Fridericum & Victorem excommunicavit. Interim Fridericus Mediolanum tertio expugnatum diruit & solo æquavit, tria Magorum corpora Reinoldo Colonienſi archiepiscopo donavit: qui & eadem Coloniam transtulit, ut videre est in epistola ejusdem ex antiquissimo manuscripto codice Sigebergensis monasterii accepta, quam hic subjungo:

Rainoldus Dei gratia sanctæ Colonienſis ecclesiæ electus, & Italiæ archicancellarius, dilectissimis in Christo filiis & amicis, H. majoris ecclesiæ Colonienſis præposito, Philippo decano, cunctisque prioribus, & universo clero, omnibusque in beneficiatis ministerialibus beati Petri ac sanctæ Colonienſis ecclesiæ, universisque burgensibus almæ urbis Coloniæ, salutem & affectuosum obsequium, cum intimæ dilectionis plenitudine.

„ INsinuamus dilectissimæ vestræ universitati quod ex . . . ardentissimi nostri desiderii „ felix jam per Dei gratiam adepti sumus initium. Benigna enim domini nostri sereniſſimi „ imperatoris Friderici accepta licentia, cum „ gratia, ac dilectionis ejus plenitudine ab ipso „ gaudenter dimissi, & egregiis ac tantis donis, „ quorum nulla in terrenis esse potest æstimatio, excellenter sumus honorati. Inter cetera „ enim liberalitatis suæ beneficia, quæ in nos „ affluentissime contulit, nunc tria nobis munera donavit pretiosissima: videlicet corpora insignia beatissimorum trium Magorum ac Regum, qui primitiæ gentium, in typum ac præsagium futuræ ex gentibus ecclesiæ, jacenti adhuc Christo in præsepi munera pretiosa obtulerunt. Quorum videlicet nobilissima corpora, „ omnique veneratione dignissima, Mediolani in „ ecclesia beati Eustorgii confessoris atque pontificis solemniter ac glorioſe fuere recondita. „ Insuper etiam Deo præduce ad vos perferimus „ corpora sanctissimorum martyrum Naboris & „ Felicis, ut inæstimabili & incomparabili hoc „ thesauro super aurum omnemque lapidem pretioſum diligendo sacratissima ecclesia civitasque Colonienſis felicissime ditetur ac perpetualiter decoretur. Nos siquidem, quia suspecta „ est via per inimicos vestros ac nostros, iter „ nostrum per Burgundiam ac Gallias usque ad „ vos dispoſuimus, præsentemque nuncium a Vercellensi civitate 11. Idus Junii præmisimus ea die „ versus Taurinum & versus Alpes montis Cinisii, cum prædictis sacratissimis ac venerabilibus „ reliquiis celerrime procedentes. Ideoque sincerissimam vestram dilectionem intime rogamus „ & commonemus in Domino, quatenus ad condignam tantorum munerum susceptionem ea „ qua nostis, & qua de vobis confidimus, devotione ac solennitate præparemini: Dominum Deum „ quoque affectuosissime pro nobis sine intermissione deprecemur, ut una cum ipsis ad honorem ac gloriam nominis sui, & ad perpetuam „ omnium vestrum ac totius patriæ salutem, „ salvos, incolumes & illæsos nos vobis digne„ tur remittere.

Eadem confirmantur ex quodam instrumento donationis per Philippum archiepiscopum Reinoldi succeſſorem capitulo factæ, quod ex archivo metropolis ecclesiæ Colonienſis fideliter per me descriptum hic subjungo:

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Philippus .... Colonienſis archiepiscopus sanctæ ecclesiæ filiis præsentibus & futuris in perpetuum.

„ EA quæ propter salutem animarum devotarum sancte in ecclesias conferuntur, quanto majorem a Deo expectant remunerationem, „ tanto magis est dignum ut justæ confirmationis firmum robur accipiant. Ex relatu plurium intelleximus, quod noster anteceſſor piæ „ recordationis Reinoldus archiepiscopus, eleemoſynas, quæ ad sancta Regum corpora offeruntur, sicut & ipsos Reges, majori ecclesiæ in Colonia contulerit, laudabili consideratione motus, ut ubi sanctissimi Reges corporaliter quieſcerent, & in majori haberentur „ veneratione, ibi de oblationibus eorum justa „ & benigna consolatio ad canonicos perveniret. „ Nos factum prænominati archiep. commendamus, & habemus ratum, & qua possumus & „ debemus confirmamus authoritate. Ne vero in „ posterum hoc quod juste factum est mutari „ queat, idipsum, quod nos videbamus habere „ in oblationibus Regum, coram multis super altare beati Petri ecclesiæ majori dedimus: „ fratribus ejusdem concedentes liberam potestatem ordinandi de ipsis eleemoſynis ad supplementum præbendarum suarum, prout poterimus diligentius & melius. Post solennem donationem a nobis factam, sicut justum fuit, „ factum nostrum banno confirmamus: ut si quis „ in posterum ausu temerario in contrarium moveretur, banno se sciret obligatum esse, & subjectum maledicto excommunicationis. Jussimus „ etiam hanc chartam conscribi, & nostro muniri sigillo, ut ex scripti inspectione, ea quæ „ ju-

„ juſte ſunt facta, & fideliter expreſſa, ad po- A
„ ſterorum notitiam tranſmitterentur.
„ Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnatio-
„ nis MCLXXXIX. Teſtes iſtorum ſunt iſti . . . .
„ major præpoſitus & archidiaconus. Adolphus
„ decanus major & archidiaconus, *&c.*

Franciæ regem monuit Imperator, ut ad concilium per ſe indictum venire dignaretur, ſecumque Alexandrum adduceret. Quod cum Alexander iterum facere recuſaret, Fridericum magis ac magis ira inflammatum in ſe commovit. Proinde Victorem in Italiam mox ſubſecuturus præmittit, eoque Lucæ defuncto, Guidonem Cremenſem antipapam ſucceſſorem ſubſtituit. Alexander omnium conſenſu Romam vocatus, ab omnibus ſumma cum lætitia recipitur. B

Eodem tempore Ciſalpinæ Galliæ populi in Imperatorem arma corripiunt: qui proinde in Italiam denuo revertitur. Dumque hæc agerentur, Conſtantinopolitanus imperator omnem opem & auxilia per legatos obtulit pontifici, ſi imperium annis ſuperioribus diviſum viciſſim unire dignaretur. In Anglia pro immunitate eccleſiæ martyrii coronam ſubiit Thomas Cantuarienſis epiſcopus. Regem Angliæ de occiſo martyre innocente diffamatum legati Angliæ pontificem convenientes a nece ſancti martyris immunem eſſe allegarunt. Poſt mutam inquiſitionem ad extremum his conditionibus regem abſolvit, ut is a pontifice & ſucceſſoribus ejus titulum regni agnoſceret. Sanctum vero Thomam, evidentiſſimis C miraculis clariſſimum, in numerum ſanctorum retulit.

Cumque Pontifex in dies gravius ab Imperatore vexaretur & inquietaretur, Venetias ſe contulit: ibique Imperatorem, ad oſcula pedum pontificiorum ſe demittentem, nullius arrogantioris dicti factique aſperioris interventu, citra capitis imperatorii pedibus protriti conculcationem, (quam humillimo pontifici injurioſe affingunt hæretici) in gratiam, pacem & unionem eccleſiæ recepit. Eum honorem quem Conſtantinus Magnus ille imperator, longe potentior & ſanctior, Silveſtro Chriſti vicario exhibuit, quemque alii Francorum & Anglorum reges huic aliiſve pontificibus detulerunt (nimirum ut pontifici ab officio ſtratoris eſſent) Fridericus imperator merito pontifici optimo exhibuit: adeoque non immerito pontifex eumdem exemplo anteceſſorum ſuorum acceptavit. Ut vero caput imperatoris ad pedes ſuos demiſſi obtriverit, ſimulque dixerit, *Pſal. 10.* *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, &c.* ſicut ab humilitate pontificis, ita ab omni fide plane eſt alienum: ut ex iis, quæ infra in concilio Venetico dicam, planum fiet. Poſt pacem initam, Venetiaſque multis privilegiis donatas, Pontifex Romam veniens magno omnium gaudio ſuſceptus fuit. Cumque œcumenicum Lateranenſe concilium pro ſchiſmatibus extirpandis, Saracenis impugnandis, moribuſque eccleſiæ reformandis, celebraſſet: obiit anno Domini 1185. cum ſedi apoſtolicæ annis viginti & uno atque diebus novemdecim præfuiſſet.

EPISTOLA I. ALEXANDRI PAPÆ III.

AD GERARDUM EPISCOPUM ET CANONICOS BONONIENSES.

De legitima ſui electione.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Gerardo epiſcopo, & dilectis filiis canonicis Bononienſis eccleſiæ, & legis doctoribus, cæteriſque magiſtris Bononiæ commorantibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ÆTerna & incommutabilis providentia conditoris ſanctam & immaculatam eccleſiam a ſuæ fundationis exordio ea ratione voluit & ordine gubernari, ut unus ei paſtor & inſtitutor exiſteret, cui univerſi eccleſiarum prælati abſque repugnantia ſubjacerent, & membra tamquam ſuo capiti cohærentia, ei ſe mirabili quadam unitate conjungerent, & ab ipſo nullatenus diſſiderent. Qui vero apoſtolis ſuis pro eorum fidei firmitate promiſit, dicens, *Ecce ego vobiſcum ſum* *Matth.* *omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*: ille procul dubio eccleſiam ſuam, cujus ipſi apoſtoli magiſterium aſſumpſerunt, ſua promiſſione fraudari nullo modo patietur, ſed eam in ſuo C ſtatu & ordine, licet ad inſtar naviculæ Petri fluctuare aliquando videatur, perpetuo faciet permanere. Unde & quamvis hoc tempore tres falſi fratres, qui a nobis quidem exierunt, ſed non fuerunt de nobis, transfigurantes ſe in angelos lucis, cum ſint ſatanæ, inconſutilem Chriſti tunicam, quam utique ipſe quidem ex perſona Pſalmographi a leonibus petit & a framea erui, & de manu canis orat ac poſtulat liberari, ſcindere & laniare laborent: Chriſtus tamen author & caput eccleſiæ, eam velut unicam ſponſam ſuam provida gubernatione tuetur, & navem egregii piſcatoris, licet ſæpius quatiatur a fluctibus, non permittit naufragium ſuſtinere.

Porro cum anteceſſor noſter bonæ memoriæ D Hadrianus papa Kalendis Septembris Anagniæ debitum naturæ ſolviſſet, & de terris ad cœlum, de imis migraſſet Domino vocante ad ſuperna: eo Romam adducto, & 11. Nonas Septembris in eccleſia beati Petri, præſentibus fere omnibus fratribus, ſatis honeſte, ſicut moris eſt, tumulato, cœperunt fratres & nos cum eis ſecundum eccleſiæ conſuetudinem de ſubſtituendo pontifice in eadem eccleſia ſtudioſius cogitare: & tribus diebus de ipſa electione tractantes, tandem in perſonam noſtram inſufficientem huic oneri, & tantæ dignitatis faſtigio minimine congruentem, omnes, quotquot fuerunt, tribus tantum exceptis, Octaviano ſcilicet, Joanne de ſancto Martino, E & Guidone Cremenſi, Deo teſte, quia mendacium non fingimus, ſed meram, ſicut eſt, loquimur veritatem, concorditer atque unanimiter convenerunt, necnon aſſentiente clero ac populo in Romanum pontificem elegerunt.

Duo vero Joannes & Guido, quos prænotavimus, tertium Octavianum nominantes, ad ejus electionem pertinaciter intendebant. Unde & ipſe Octavianus in tantam audaciam inſaniamque prorupit, quod mantum, quo nos reluctantes & renitentes, quia noſtram inſufficientiam videbamus, juxta morem eccleſiæ, Odo prior diaconorum induerat, tanquam arreptitius a collo noſtro propriis manibus violenter excuſſit, & ſecum

cum inter tumultuoſos fremitus aſportavit. Ceterum cum quidam de ſenatoribus tantum facinus inſpexiſſent, unus ex eis ſpiritu Divino ſuccenſus, mantum ipſum de manu eripuit ſævientis. Ipſe vero ad quemdam capellanum ſuum, qui ad hoc inſtructus venerat & paratus, illico flammeos oculos fremebundus inflexit: clamans & innuens, & ut mantum, quem fraudulenter ſecum portaverat, feſtinanter afferret. Quo utique ſine mora delato, idem Octavianus abſtracto pileo, & capite inclinato, cunctis fratribus aut loco inde aut voluntate remotis, mantum per manus ejuſdem capellani & cujuſdam clerici ſui ambitioſus aſſumpſit: & ipſe idem, quia non erat alius, in hoc opere capellano & clerico extitit coadjutor. Verum ex Divino credimus judicio contigiſſe, quod ea pars manti quæ tegere anteriora debuerat, multis videntibus & ridentibus, poſteriora tegebat. Et cum ipſe idem hoc emendare ſtudioſius voluiſſet, quia capitium manti extra ſe raptus non poterat invenire, collo fimbrias circumduxit, ut ſaltem mantus ipſe appenſus ei quodammodo videretur. Sicque factum eſt, ut ſicut tortæ mentis erat, & intentionis obliquæ, ita ex tranſverſo & obliquo mantum fuerit in teſtimonium ſuæ damnationis indutus. Quo facto portæ eccleſiæ, quæ firmatæ fuerant, reſerantur; & armatorum cunei, quos, ſicut ex re apparuit, pecuniæ largitione conduxerat, evaginatis gladiis cum immenſo ſtrepitu cucurrerunt: & peſtis illa mortifera, quia cardinales epiſcopos non habebat, armatorum caterva militum vallabatur.

Fratres vero facinus tam immenſum & a ſæculis non auditum ex inſperato videntes & formidantes, ne a conductitiis militibus trucidarentur, ſeſe in munitionem eccleſiæ nobiſcum pariter receperunt. Ibique novem diebus continuis, ne exinde libere exiremus, fecit nos quorumdam ſenatorum aſſenſu, quos pecunia oblata corruperat, die noctuque armata manu cum omni diligentia cuſtodiri. Sane populo inceſſanter & jugiter acclamante, & in ſenatores pro tanta impietate multa immanitate fremente, de cuſtodia fuimus illius munitionis erepti: ſed in arctiori & tutiori loco apud Tranſtiberim nos iidem ſenatores, recepta inde pecunia, poſuerunt.

Cumque moram ibidem ferme per triduum feciſſemus, univerſo populo tantam proditionem atque malitiam de cetero nullatenus ſuſtinente: ſenatores cum nobilibus & populo venientes, nos & fratres noſtros per urbem magnifice & honorifice cum immenſis laudibus & præconiis, campanis etiam in tranſitu noſtro pulſantibus, conduxerunt. Et ſic tandem a violentia perſequentis erepti, & noſtræ redditi libertati, ſequenti die Dominico venerabilibus fratribus noſtris Gregorio Sabinenſi, Hubaldo Oſtienſi, Bernardo, Walthero, Julio, epiſcopis, cardinalibus quoque, abbatibus, prioribus, judicibus, advocatis, ſcriniariis, primicerio, & ſchola cantorum, nobilibus etiam, & quadam parte de populo Urbis, apud Nympham non longe ab Urbe inſimul congregatis, munus conſecrationis accepimus: &, ſicut in Romana eccleſia moris eſt, ibidem pontificali regno magnifice fuimus ac ſolenniter coronati.

Ceterum prædictus Octavianus cum pro conſecratione, immo execratione ſua, dum & in Urbe eſſet, & poſtquam latenter Urbem exivit, multos epiſcopos convocaſſet: nullum prorſus, præter unum, Ferentinatem videlicet epiſcopum, habere potuit pro ſua temeritate & veſania confirmanda. Quoſdam tamen epiſcopos imperialibus minis, quoſdam violentia laicali, quoſdam vero pecuniis & blanditiis allicere voluit: ſed nihil, Domino impediente, profecit. Unde nec adhuc invenire poteſt, licet omnibus modis enitatur, qui ei manus execrationis imponat, & ſe tantæ faciat præſumptionis & impietatis authorem. Verum memorati Joannes & Guido, cæcitatis tenebris obvoluti, quoniam ſcriptum eſt, *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnet*, nec ſic a ſua præſumptione damnabili reſipiſcunt: ſed eumdem Octavianum, quem ſibi in ſtatuam erexerunt, obſtinata perfidia venerantur: & eum, relicta unitate eccleſiæ, præſumunt uſque adhuc tanquam idolum aut ſimulacrum adorare. Ipſe autem Antichriſti tempora præfigurans, uſque adeo erectus eſt ſupra ſe: ut etiam in templo Dei ſederit, oſtendens ſe tanquam ſit Deus: & multi abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto, non ſine multa lacrymarum effuſione, corporeis oculis inſpexerunt. Prov. 18.

Sane nos infirmitatem noſtram, & virtutum indigentiam cognoſcentes, noſtrum in Dominum jactamus cogitatum: ſperantes, & de Chriſti miſericordia plenius confidentes, quod eccleſiam ſanctam ſuam, pro qua ipſe idem in ſubſtantia noſtræ mortalitatis apparuit, ut eam ſibi non habentem rugam aut maculam exhiberet, optata faciet in tranquillitate lætari, & procellarum omnium inundatione ſedata, nihil erit quod jam ei poſſit obſiſtere, ubi unicus ejus ſponſus voluerit nubiloſa quæque & noxia propulſare. Nunc igitur quia nos de noſtrorum meritorum qualitate diffidimus, & de honeſtate & religione veſtra plenam habemus fiduciam, veſtris & univerſalis eccleſiæ precibus infirmitatem noſtram petimus adjuvari: caritatem veſtram per apoſtolica ſcripta rogantes & commonentes attentius, ut, ſicut viri catholici, vos pro domo Domini muros inexpugnabiles opponatis, & in devotione ac fidelitate matris veſtræ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ immobiliter perſiſtentes, ab ejus unitate nullatenus recedatis. Quod ſi præfatus vir impietatis, ad partes veſtras aliqua damnationis ſuæ ſcripta tranſmiſerit: ea, ſicut reſpuenda ſunt, reſpuatis, & tanquam vana ac ſacrilega contemnere & abjicere ſtudeatis.

Noverit inſuper diſcretio veſtra, quod nos ſupra nominatum Octavianum, apoſtaticum & ſchiſmaticum, in octavo die a conſecratione noſtra (tunc enim terminum ei reſipiſcendi, & ad unitatem matris eccleſiæ redeundi præfiximus) tanquam inobedientem & contumacem, & illos qui ei manus præſumerent, non dicimus conſecrationis, ſed execrationis imponere, de communi fratrum noſtrorum epiſcoporum & cardinalium voluntate atque conſilio, accenſis candelis, & cœtu clericorum in eccleſia congregato, vinculo anathematis & excommunicationis aſtrinximus, & eos cum ſuo authore diabolo condemnavimus.

II. AD ARNULPHUM LEXOVIENSEM EPISCOPUM.

De rebus in conciliabulo Papienſi geſtis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, &c.

LIteras a tua nobis prudentia deſtinatas tanto hilariori mente, *&c. Extat infra in actis conciliabuli Papienſis, anno* 1160.

III. AD CLERUM ANGLIÆ.

De canonizatione S. Eduardi regis Angliæ.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, & aliis ecclesiarum prælatis per Angliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

ILlius devotionis constantiam & fidei firmitatem, quam circa matrem vestram sacrosanctam Romanam ecclesiam exhibetis, diligentius attendentes, in id propositum voluntatis adducimur, ut vos sicut carissimos fratres & speciales ecclesiæ filios sincera caritate in Domino diligamus, propensius honoremus, & postulationes vestras, quantum cum Deo possumus, libenti animo admittamus. Inde utique fuit, quod super petitione, quam de Eduardo glorioso quondam rege Anglorum canonizando, & in sanctorum catalogo adscribendo, tam carissimus in Christo filius noster Henricus illustris Anglorum rex, quam vos ipsi nobis instantius porrexistis, solicitam cum fratribus nostris deliberationem habentes, libro miraculorum inspecto, quæ, dum in carne mortali viveret, & postquam de præsenti sæculo est assumptus, omnipotens Dominus per suam misericordiam declaravit: visis etiam litteris antecessoris nostri piæ memoriæ Innocentii papæ, vestris quoque testimoniis inde receptis: quamvis negotium arduum & sublime non frequenter soleat nisi in solennibus conciliis de more concedi; de communi tamen fratrum nostrorum consilio, juxta votum & desiderium prædicti filii nostri regis ac vestrum, corpus ipsius confessoris ita glorificandum censuimus, & debitis præcomis adorandum in terris, sicut eumdem confessorem Dominus per suam gratiam glorificavit in cœlis. Unde videlicet inter sanctos confessores de cetero numeretur, quod hoc ipsum apud Deum signis meruit ac virtutibus obtinere. Quia igitur decet honestatis vestræ prudentiam eum pie colere, & toto studio venerari, quem authoritate apostolica venerandum vestra postulavit devotio, & colendum: universitatem vestram per apostolica scripta monemus & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps studeatis debitis obsequiis honorare, ut ipsius intercessionibus apud districtum judicem mereamini veniam obtinere, & glorioſum in æterna beatitudine premium invenire. Datum Anagniæ septimo Idus Februarii.

IV. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Jura & privilegia ejus confirmat.

Alexander papa Thomæ Cantuariensi archiepiscopo.

PRædecessorum nostrorum felicis memoriæ Paschalis & Eugenii Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, tam tibi, quam tuis legitimis successoribus, Cantuariensis ecclesiæ primatum ita plene concedimus, sicut a Lanfranco & Anselmo aliisque ipsorum prædecessoribus constat fuisse possessum. Quidquid etiam dignitatis sive potestatis eidem sanctæ Cantuariensi ecclesiæ pertinere dignoscitur, præsentis scripti pagina confirmamus, sicut a temporibus beati Augustini præ-

A decessores tuos habuisse apostolicæ sedis authoritate constat.

V. AD EUMDEM.

Contra regis persecutionem inchoatam illum confirmat: & simul admonet, ne quid contrarium libertati ecclesiasticæ regi indulgeat.

Alexander papa Thomæ Cantuariensi archiepiscopo.

LItteras, quas nobis tua fraternitas destinavit, & ea quæ nuncius tuus viva voce proposuit, attenta diligentia audivimus, & graves B anxietates & amaritudines, quibus animus tuus assidue affligitur, plenius attendimus. Unde his auditis & cognitis, spiritus noster commotus est, & valde turbatus: quibus cordi est libenter in tuis prosperitatibus delectari, & in adversis, tanquam fratri carissimo, plurimum condolere. Tu ergo, sicut vir constans & prudens, recolens sæpe quod dicitur: *Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni facti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati:* hujusmodi angustias in patientia toleres, & non plusquam oporteat, tuus spiritus anxietur, sed dignam in teipso consolationem recipias, ut & nos tecum pariter in eo consolemur, qui te ad corroborationem catholicæ & Christianæ veritatis huc necessitatis articuC lo reservavit, & cujus beneplacitum est eorum quæ minus licite commisisti maculas abstergere, & per varias afflictiones punire, ne videantur in districto examine punienda reservari. De cetero non tibi grave sit, nec (sicut ex litteris, quas clerico tuo misisti, accepimus) ulla ratione meticulosum, quod es ad sedem apostolicam appellatus: quia gratum nobis est, & acceptum, & volumus, ut si illi qui te appellaverunt forte venerint, tu per te ipsum, si tibi visum fuerit, appellationem ipsam, omni dubietate & dilatione postposita, prosequaris: nec unquam authoritate Romanæ ecclesiæ aliquis possit constantiæ tuæ timorem incutere, seu dubietatem: quia nos jura & dignitates ecclesiæ tibi commissæ, quanD tum salva justitia & ratione poterimus, studiosius tibi curabimus, authore Deo, conservare, sicut illi quem in facto ecclesiæ constantem reperimus & fortissimum propugnatorem.

Ad hæc fraternitati tuæ præcipiendo mandamus, quatenus te in Cantuariensem ecclesiam recipias, & paucis quidem retentis admodum necessariis, ad minus quam poteris per terram illam discurras. Illud autem specialiter suggerimus tuæ providentiæ, ut nullius timoris vel adversitatis obtentu, quæ tibi possit accidere, juri & dignitati ecclesiæ tuæ abrenunciare cogaris. Data Senonis septimo Kal. Novembris.

EPIST. THOMÆ ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS.

E

AD ALEXANDRUM PAPAM.

Respondet superiori.

LIteræ consolationis, quas vestra nobis dignata est paternitas destinare, magnum quidem mediocriter anxiato afferre possent remedium: aut si saltem nostra circa unum aliquid figeretur angustia, spem nonnullam respirandi possemus ex eis concipere. At quoniam de die in diem malitia invalescit, multiplicantur injuriæ non nostræ,

ſtræ, ſed Chriſti: immo quia Chriſti, eo magis A
noſtræ: ſuccedentibus ſibi invicem more fluctuum
procellis, ſolum nobis videmus imminere naufra-
gium; nec aliud conſilium ſupereſſe, niſi ut Chri-
lib. 8. ſtum quaſi dormientem in navi pro viribus no-
ſtris excitantes, dicamus: *Domine ſalva nos, pe-
rimus*. Et hoc ſane aptiorem malignandi nacta
eſt iniquitas occaſionem, quod ſtatum ſanctæ Ro-
manæ eccleſiæ infirmiorem conſpicit. Ut vere li-
queat quod quidquid in caput, ſive bonum, ſi-
ve malum, ſive dulce, ſive amarum defluit, per
barbam deſcendens, nec oram veſtimenti relin-
quit intactam: eripitur Jeſu Chriſto quod ſangui-
ne ſuo comparavit, in ipſam ejus ſortem pote-
ſtas ſæcularis manum extendit, adeo ut nec ſan-
ctorum patrum ſanctiones, nec ſtatuta canonum, B
quorum apud nos etiam nomen exoſum eſt, nec
clericis quidem patrocinari valeant modo, qui
ab hac juriſdictione, ſpeciali privilegio fuerunt
exempti. Et quoniam enarrare vel perſequi ſcri-
pto quæ patimur longum eſſet & tædioſum, ad
veſtram mittimus paternitatem magiſtrum Hen-
ricum fidelem & familiarem veſtrum & noſtrum,
in cujus ore poſuimus ſingula ſeriatim, prout
vidit, & audivit, vobis exponenda. Et ſi pla-
cet, credite, tanquam ſi nos loquentes audiretis
viva voce. Hoc tamen ſciatis, quoniam ſi fieri
poſſet, multo libentius vos in perſona viſitare-
mus noſtra quam in alia. Loquimur vobis ſicut
patri & domino, & quod dicimus, ſummo ſilen-
tio petimus occultari. Nihil enim nobis tutum C
eſt, cum omnia fere referantur ad regem quæ
nobis in conclavi vel in aure dicuntur. Væ no-
bis qui in hæc ſervati ſumus tempora, quorum
diebus acceſſerunt hæc mala, qui in priori ſtatu
tanta potiti ſumus libertate, quam modo dura
& peſſima ſervitute recompenſamus. Fugiſſemus
ſaltem, ne in direptionem patrimonium crucifixi
dari videremus, ſed quo, niſi ad eum qui no-
ſtrum refugium & virtus eſt, ignoramus. De
Wallenſibus & Oeno, qui ſe in principem nomi-
nat, domine provideatis, quia dominus rex ſu-
per hoc maxime motus eſt, & indignatur. Ca-
riſſime pater & domine bene valete.

VI. AD THOMAM CANTUARIENSEM & reliquos Angliæ epiſcopos.

Eos monet ne quid regi indulgeant contra libertatem eccleſiaſticam.

AD hoc pontificalis officii onus ſuſcepiſſe no-
ſcimini, ut commiſſas vobis eccleſias ſic ad
honorem Dei, & ſubditorum profectum atque ſa-
lutem regatis, quod earumdem eccleſiarum liber-
tas per vos nullatenus minuatur, ſed in ſuo ſta-
tu per ſtudium veſtrum & per operam conſerve-
tur. Inde ſiquidem eſt, quod fraternitati veſtræ
per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, &
in virtute obedientiæ injungimus, quatenus, ſi
illuſtris Anglorum rex quidquam a vobis aliquo E
tempore requiſierit, quod contra eccleſiaſticam
libertatem exiſtat, hoc ei facere nullatenus at-
tentetis. Nec vos in aliquo, & maxime contra
Romanam eccleſiam, obligetis: aut novæ pro-
miſſionis ſeu juramenti formam inducere præſu-
matis, præter id quod epiſcopi ſuis regibus fa-
cere conſueverunt. Si autem jam dicto regi ſu-
per hujuſmodi vos in aliquo adſtrictos cognoſci-
tis, quod promiſiſtis nullatenus obſervetis, ſed
hoc potius revocare curetis, & de promiſſione il-
licita Deo ſtudeatis & eccleſiæ reconciliari.

VII. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Eum a juramento de conſuetudinibus Anglicanis de quibus infra in Clarendonenſi concilio, immunitati eccleſiaſticæ repugnantibus, obſervandis abſolvit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, &c.

AD aures noſtras fraternitas tua noverit eſſe perlatum, *&c. Extat in actis Clarendonenſis concilii anno* MCLXIV.

VIII. AD EUMDEM.

De munere legationis apoſtolicæ, Cantuarienſi concedi ſolito, Eboracenſi epiſcopo ad inſtantiam regis ſine præjudicio Cantuarienſis conceſſo.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ETſi pro animi tui prudentia & fidei ſincerita-
te perſonam tuam uberiori dulcedine ca-
ritatis & flagrantiori deſiderio velimus ſemper di-
ligere, & honori & exaltationi tuæ ſicut cariſſi-
mi fratris noſtri ardentiori animo aſpirare: nos
tamen & teipſum, qui magna columna es eccle-
ſiæ, cautius convenit temporum qualitatem at-
tendere, & provida diſpenſationis moderatione
motum principis delinire. Novit ſiquidem indu-
ſtria tua, cui Divina diſpenſatio magnæ prudenti-
æ & gratiæ donum indulſit, quoniam * ferven- * al. furen-
tem diſpoſitionem circa regni ſui gubernationem tem.
cariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus illu-
ſtris rex Anglorum defendat, & eamdem velit
diſpoſitionem, ut firmior habeatur, & habeat
majorem favorem, authoritate Romanæ eccleſiæ
roborari. Unde cum olim per venerabilem fra-
trem Lexovienſem epiſcopum, & dilectum filium
noſtrum Pictavenſem archidiaconum, a nobis &
fratribus noſtris inſtantius poſtulaſſet legationem D
totius Angliæ Eboracenſi archiepiſcopo indulge-
ri, & tam tibi quam univerſis epiſcopis manda-
ri rogaſſet, ut antiquas regni ſui conſuetudines
& dignitates conſervaretis, nobis ejus petitiones
præter ſuum arbitrium moderantibus, ſtatim poſt
reditum nunciorum ſuorum, vix audito quod a
nobis reportaverant, dilectos filios noſtros Gau-
fredum archidiaconum ſuum, & magiſtrum Jo-
annem, ad noſtram præſentiam deſtinavit, & per
eos quod prius petierat, & amariora, a nobis
inſtantiſſime poſtulavit. Et ut ſuo deſiderio faci-
liorem animum præberemus, fraternitatis tuæ,
prædicti epiſcopi Eboracenſis ad nos litteras im-
petravit.

Quod enim de antiquis conſuetudinibus & di- E
gnitatibus conſervandis prius mandari rogaverat,
nuper, ſicut tu & alii obſervare promiſeratis, ea
cum multa inſtantia petiit authoritate apoſtoli-
cæ ſedis ſibi & ſuis poſteris confirmari. Sed nos
petitionem iſtam nequaquam admiſimus verum-
tamen, ne ad nimiam amaritudinem & vehemen-
tiorem animi turbationem eum circa nos & te-
ipſum provocaremus, ne etiam id conſideratio-
ne tui putaretur quomodolibet impediri, nos ti-
bi & nobis (ne forte in majorem calorem ira-
cundiæ adverſus te exardeſceret) conſultius pro-
videre volentes, & penſantes tempora periculoſa,

lega-

legationis litteras præfato archiepiscopo concedendas eidem regi concessimus. Quoniam vero votis principum condescendendum est, & suæ contemperandum voluntati: prudentiam tuam monemus, consulimus, & omnimodis exhortamur, quatenus sicut vir providus & discretus necessitatem temporis metiens, & quæ inde tibi & ecclesiæ tuæ possint provenire perversa, fideli meditatione attendens, prænominato regi in omnibus & per omnia, salva honestate ecclesiastici ordinis, deferre satagas, & ejus tibi gratiam & amorem incessanter recuperare intendas: ne secus faciendo, eum contra te & nosmetipsos conturbes, & ii, qui non eodem spiritu ambulant, tibi & nobis valeant propter hoc insultare. Nos enim, data nobis opportunitate, de honore & augmento tuo cum eodem rege diligenter ac solicite conferemus: & circa conservanda jura & dignitates ecclesiæ tuæ necessariam diligentiam adhibebimus & cautelam, quam convenit adhibere. Datum Senonis III. Nonas Martii.

IX. AD EUMDEM.

Eum angustiis pressum consolatur.

Alexander servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam dies mali sunt, & multa sunt pro qualitate temporis toleranda, discretionem tuam rogamus, monemus, consulimus, & suademus, ut in omnibus tuis & ecclesiæ agendis te cautum, providum & circumspectum exhibeas, & nihil propere vel præcipitanter, sed mature & graviter, facias, ad gratiam & benevolentiam illustris regis Anglorum recuperandam, quantum salva libertate ecclesiæ & honestate officii tui fieri poterit, & enitaris modis omnibus & labores, ut usque ad proximum pascha eumdem regem sustineas; ita quod nihil in eum vel terram ipsius usque ad præscriptum tempus studeas exercere. Tunc enim Dominus dabit tempora meliora, & tam tu quam nos tutius poterimus in facto ipso procedere.

X. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

De immunitate ecclesiastica non violanda: & clericis ad tribunal sæculare non trahendis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Henrico illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

ETsi circa nos & matrem tuam ecclesiam sacrosanctam filialis in te devotio aliquatenus videatur tepuisse: paternum tamen affectum circa te, vel regnum tuæ gubernationi commissum, nullo tempore deseruimus. Tua ergo serenitas, quod amici verba potiora, quam inimici oscula existant, diligenter advertens, consideret studiosius & attendat, quod sicut clerici a viris sæcularibus vita & habitu distinguuntur: ita & judicia clericorum a laicorum judiciis diversa * potius comprobantur. Quare si eo ordine, quem non decet pervertas, & quæ Jesu Christi sunt tuæ potestati usurpans, novas leges ad ecclesiarum oppressionem & Christi pauperum pro tuo beneplacito condas, consuetúdines etiam, quas avitas vocas, inducas: tu ipse procul dubio in extremo examine, quod effugere non poteris, modo consimili judicaberis, & eadem mensura, qua mensus fueris, remetietur tibi. Verum ne commonitiones nostræ auribus excellentiæ tuæ tædiosæ vel asperæ videantur, scriptum recollige: *Quod filium, quem pater diligit, corripit:* pro certo cognoscens, quod quanto personam tuam ardentiori caritate in Domino, diligimus, & sinceriſſimæ tuæ devotionis insignia nobis & ecclesiæ Dei multipliciter & magnifice olim exhibita ad memoriam sæpius & studiosius revocamus; tanto hæc cognitioni tuæ, spiritualem tibi & æternam salutem votivis cordis affectibus exoptantes, libentius intimamus. Prov. 3.

Si enim te in aliquo judicium futurum deteret, aut præmiorum in æterna requie corona delectat: veritatem, quæ Deus est, & justitiam colere, jus suum unicuique tribuere, negotia ecclesiastica, & præsertim criminalia, quæ de læsione fidei vel juramenti emergunt, causas super rebus, possessionibus ecclesiarum, personis ecclesiasticis tractanda relinquere, regnum & sacerdotium non confundere, non adeo serenitatem tuam deceret, quam etiam expediret. Si autem universa, quæ in usus tuos per hujusmodi angarias de bonis ecclesiasticis convertuntur, in refectionem pauperum, vel aliis pietatis operibus expenderes: obsequium non magis Deo gratum efficeres, quam si altari quolibet discooperto, aliud cooperires: aut si Petrum crucifigeres, ut Paulum a mortis periculo liberares. Recolere siquidem debes, & præ oculis ad hujus rei exemplum habere, qualiter rex Saul, quia devicto Amalec, prædam contra Divinum præceptum reservare volebat, cum se ad excusationem sui, hæc ad sacrificandum reservare proponeret, a Domino fuerit reprobatus, & alius, eo vivo, in honorem & dignitatem regiam subrogatus. Quem utique peccata populi regem effecerant: eum a gubernatione regni propria commissa destituerunt. Quomodo etiam rex Ozias, dum thurificare voluit, & sacerdotis sibi officium usurpare, lepra, digna Dei ultione, percussus fuisset, tuæ saluti congruit ad animum revocare. 2. Par. 26.

Si vero successus tuos, viribus & potestati tuæ, & non Deo adscribas, intentionem quoque & animum tuum ab ecclesiasticorum virorum & ecclesiarum oppressione non retrahas: ille procul dubio, quia aliis te præfecit, & magnum in orbe principem ad fidelium suorum gubernationem, non ad depressionem constituit, talenta tibi commissa gravi a te cum usura requirere. Et sicut de Roboam filio Salomonis legitur, qui pro delicto patris est a regno ejectus: commissum paternum in hæredes transfundet. Tu ergo pravis cujuslibet suggestionibus non acquiescas, nec iis qui semper mala susurrant aurem inclines: sed quæ tuam salutem expediant diligenter audias, & ita ad honorem Dei & ecclesiæ suæ tranquillitatem & pacem, ad quod solummodo es regni gubernationem adeptus, idem regere, & secundum quod Dominus tibi administravit, studeas utiliter gubernare: ut ille, per quem reges regnant, & cui servire regnare est, tibi & hæredibus tuis regnum temporale conservet, & post illud tribuat sine fine mansurum.

* penitus

XI. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM Cantuariensem.

Significat eum non teneri damnationi conciliabuli apud Northamtonam celebrati.

Alexander papa Thomæ Cantuariensi archiepiscopo.

QUod minor majorem judicare non possit, &c. *Extat infra in actis dicti conciliabuli anno* MCLXIV.

XII.

XII. AD GILIBERTUM EPISCOPUM LONDONIENSEM.

Mandat illi ut pergat Henricum Angliæ regem monere ad devotionem Romanæ ecclesiæ exhibendam, ejusque jura tuendum, & Thomam Cantuariensem in favorem & gratiam recipiendum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Giliberto Londoniensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod circa ea, quæ tuæ injunximus fraternitati, efficax studium & diligentiam impendisti, & carissimum in Christo filium nostrum Henricum illustrem regem Angliæ, super incremento & exaltatione ecclesiæ, ac nostra, fideliter solicitare ac commonere curasti, gratum omnimodis & acceptum habemus, & tibi exinde gratias uberrimas exolventes, solicitudinis tuæ prudentiam magnificis super hoc laudibus in Domino commendamus. Quoniam vero eumdem regem, tanquam filium carissimum, & inclitum principem, arctiori caritate diligimus: idcirco per te, & per venerabiles fratres nostros, Rotomagensem archiepiscopum, & Herefordensem episcopum, nec non per carissimam filiam nostram in Christo illustrem quondam Romanorum imperatricem, matrem ejus, sæpe ac sæpe ipsum solicitandum duximus, & ad ecclesiæ devotionem multimodis provocandum. Gaudemus autem, & exultamus in Domino super ea devotione ejusdem regis, quam tuis litteris nobis significasti.

Ceterum, quoniam eum volumus devotum esse ecclesiæ Dei, & nobis, sicut ab ipso principio, consuevit existere: rogamus fraternitatem tuam, monemus, atque mandamus, quatenus ipsum scilicet ac diligenter sæpe & sæpius per te & alios commoneas, horteris modis omnibus, & inducas, ut ad ejusdem ecclesiæ honorem pariter & exaltationem solito modo intendat, & causam ipsius strenue foveat, & manuteneat, atque defendat: ecclesias vero, & ecclesiasticas personas diligat, & honoret, & eorum jura conservet. Venerabilem quoque fratrem nostrum Cantuariensem archiepiscopum in amorem & gratiam suam reducat. Nos enim, si eam, quam incœpit, B. Petro & nobis reverentiam exhibuerit & honorem: eum ferventi affectione diligimus, & ad honorem & exaltationem ipsius, & conservationem regni sibi commissi, modis omnibus, prout decuerit, intendemus. Malumus enim ipsum in patientia & mansuetudine vincere, quam eum aliquo modo gravare, quamdiu id poterimus sustinere. Datum in Gradu Mercurii, XI. Kal. Septembris.

XIII. AD EUMDEM.

De Cantuariensi ecclesia.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Gilberto Londoniensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

AMemoria tua non credimus excidisse, qualiter carissimus in Christo filius vester Henricus illustris rex Anglorum multa a nobis olim precum instantia requisivit, ut ab Herefordensi ecclesia, cui præeminebas, de te in Londoniensem ecclesiam translationem fieri pateremur. Ut autem suæ petitioni nostrum impertiremur assensum, necessitatem imminentem pariter & utilitatem proponebat; asserens quod civitas illa quasi regia sedes existeret, & quia te religionis & discretionis virtute crederet præeminere, consilio tuo, super his quæ saluti animarum expedirent, & ad regni augmentum pariter & conservationem spectarent, temporaliter & spiritualiter uti volebat, & ideo magis proximum te desiderabat habere. Unde attendentes quam utiliter prudentia & religio tua saluti ejusdem regni & regis posset consulere, & quanta inde valeat commoditas provenire, libenter suis precibus acquievimus, & te concessimus in Londoniensi ecclesia promoveri. Unde quanto benignius ejus beneplacitum & voluntatem complevimus, & tuæ pariter exaltationi intendimus & honori, tanto probitas tua circa incrementum & conservationem ecclesiæ amplius deberet eniti, & attentius circa hoc laborare, ut fructum, quem idem rex nobis proposuit, & nos speramus, exhibitione operis & ipsa rerum experientia cognoscamus. Quomodo autem rex prædictus a devotione ecclesiæ animum avertit, & eam in multis sicut appellationibus & visitationibus vestris, communicando etiam excommunicatis nominatim & schismaticis, & confœderando se eis, & in eo etiam quod venerabilem fratrem nostrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum de regno suo exire coegit, quasi persequi & impugnare videtur, te non credimus ignorare. Quapropter solicitudinem tuam rogamus, monemus, atque mandamus, quatenus adjuncto tibi venerabili fratri nostro R. Herefordensi episcopo, eumdem regem solicite commoneas, & studiosa exhortatione inducas, ut hujus proposito prorsus relicto, in eo quod excessit, sicut dignum est, satisfaciat, a pravis actibus omnino desistat, creatorem suum puro corde diligat, matrem suam Romanam ecclesiam solita veneratione respiciat, nec eam visitare volentibus inhibeat, appellationes ad eam factas nullo modo impediat, & prædictum nostrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum ad sedem suam benignius revocans & reducens, in B. Petri & nostra reverentia firmus immobilisque consistat, & ad opera misericordiæ ac pietatis intendat: ut ille, per quem reges regnant, temporale sibi regnum conservet in terris, & sempiternum largiatur in cœlis. Et nisi ista maturius correxerit, timendum sibi erit, ne & Deus ei pro his omnibus graviter irascatur, & in eum & in suos debeat gravius vindicare: & nos ipsi id non poterimus diutius in patientia sustinere. Nec ista pro nobis, quantum pro eo proponimus, cujus gloriam & honorem totis affectibus exoptamus.

XIV. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Munus apostolicæ legationis ei injungit.

Alexander servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ archiepiscopo Cantuariensi, salutem & apostolicam benedictionem.

SAcrosancta Romana ecclesia digniores personas, & eas maxime, quas honestate, prudentia, & litteratura, & eminentia virtutum præfulgere cognoscit, ampliori consuevit caritate amplecti, gloria & honore prævenire. Attendentes itaque devotionis & fidei constantiam, qua pro ecclesia Dei sicut columna immobilis perstitisti, honestatis, & litteraturæ, ac discretionis prudentiam,

tiam, qua præeminere dignoſceris, nihilo minus A ſtrum ſibi conetur ſubjugare, & iniquis obligationibus illum poteſtati ſuæ ſubjicere, a quo credit ſe non ſolum in terra, ſed & in cœlis ligari poſſe & ſolvi? Proinde ne in hujus ſententiæ commiſſum incidatis, auctoritatem ipſius ſcripti, ipſumque ſcriptum cum pravitatibus quæ in eo continentur, irritum duximus & caſſavimus, præſertim in his.

1. Quod non appelletur ad ſedem apoſtolicam ſuper aliqua cauſa, niſi licentia regis.

2. Quod non liceat archiepiſcopo vel epiſcopo exire de regno, & venire ad vocationem domini papæ ſine licentia domini regis.

3. Quod non liceat epiſcopo excommunicare aliquem, qui teneat de rege in capite, ſine licentia regis, vel terram ipſius, vel officialium B ſuorum, ſub interdicto ponere.

4. Quod non liceat epiſcopo coercere aliquem de perjurio vel fide læſa.

5. Quod clerici teneantur ad ſæcularia judicia.

6. Quod laici, ſive rex, ſive alii, tractent cauſas de eccleſiis, vel decimis, & alia in hunc modum.

Denunciavimus etiam excommunicatum, & ex nomine excommunicavimus Joannem de Oxeneford, qui in hæreſim damnatam incidit, præſtando juramentum ſchiſmaticis, quo ſchiſma jam fere emortuum in Alemannia revixit, communicando illi nominatiſſimo ſchiſmatico Reginaldo Coloniæ archiepiſcopo. Et quia contra mandatum domini papæ & noſtrum decanatum Saresberienſis eccleſiæ ſibi uſurpavit, quod quidem factum tum juri contrarium, tum eccleſiæ Dei exemplo pernicioſum, penitus caſſavimus, & reddidimus irritum: præcipientes epiſcopo Saresberienſi & capitulo in virtute obedientiæ, & in periculo ordinis ſui, ne de cetero viſis litteris noſtris, ex eo facto eum decanum habeant.

Similiter Richardum de * Ibelis denunciavimus excommunicatum, & excommunicavimus, ex eo quod in eamdem hæreſim damnatam inciderit, communicando cum Reginaldo Colonienſi ſchiſmatico, machinando etiam & fabricando omnia mala cum ſchiſmaticis & Teutonicis illis in perniciem Dei & eccleſiæ, & præſertim eccleſiæ Romanæ, ex pactis contractis inter dominum regem & ipſos.

* luceſt legis Ro rus. Ha

Excommunicavimus etiam Richardum de Luci, & Jocelinum * de Baillis, qui pravitatum illarum auctores & fabricatores extiterunt: Ranulphum etiam de Broc, qui bona eccleſiæ Cantuarienſis, quæ alimenta de jure ſunt pauperum, occupavit & detinet, hominesque noſtros tam eccleſiaſticos quam laicos cepit, & in captione tenet. Hugonem quoque de S. Claro, & Thomam filium Bernardi, qui ejuſdem quoque eccleſiæ Cantuarienſis bona & poſſeſſiones abſque noſtra conniventia occupaverunt, & tenent: omneſque etiam qui de cetero in poſſeſſiones & bona eccleſiæ Cantuarienſis contra voluntatem noſtram & conſenſum manus violentas extendent, eadem excommunicationis ſententia innodavimus.

* de Ba Rogerus.

XV. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Sententiam contra Anglicanas conſuetudines & earum defenſores latam confirmat.

Alexander ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX litteris tuis jampridem & certa multorum relatione cognovimus, quod tu in Jocelinum Sa-

tiam, qua præeminere dignoſceris, nihilo minus conſiderantes, dignum duximus perſonam tuam, tantarum virtutum inſignibus decoratam, quodam ſpeciali privilegio & ſingulari prærogativa diligere & honorare, tuæque utilitati ſolita benignitate proſpicere, & attentiori ſolicitudine providere. Inde eſt, quod nos tibi legationem totius Angliæ, excepto epiſcopatu Eboracenſi, benigno favore concedimus, ut ibi vice noſtra corrigas quæ inveneris corrigenda: & ad honorem Dei & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & ſalutem animarum ſtatuas, ædifices, & plantes, quæ ſtatuenda fuerint & plantanda. Quapropter monemus fraternitatem tuam, atque mandamus, quatenus cuncta cum providentia & diſcretione, ſecundum quod Deus tibi adminiſtraverit, agas, B vitia extirpes, & virtutes in vinea Domini ſtudeas complantare.

Datum Anagniæ ſeptimo Idus Octobris.

EPISTOLA

THOMÆ ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS

AD LONDONIENSEM OMNESQUE SIBI SUBDITOS ANGLIÆ EPISCOPOS.

Auctoritate apoſtolica conſuetudines Anglicanas damnat. C

Thomas Dei gratia Cantuarienſis eccleſiæ miniſter humilis venerabilibus fratribus ſuis Londonienſi, ceteriſque totius Cantiæ provinciæ epiſcopis, ſic tranſire per bona temporalia, ut non amittant æterna.

FRatres mei dilectiſſimi, quare non conſurgitis mihi adverſus malignantes? Ut quid non ſtatim mecum adverſus operantes iniquitatem? An ignoratis, quoniam *diſſipabit Dominus oſſa eorum qui hominibus placent? Confundentur, quoniam Dominus ſprevit eos.* Satis novit diſcretio veſtra, quoniam error cui non reſiſtitur approbatur; & veritas, cum minime defenditur, opprimitur: videturque, teſte Gregorio, conſentire erranti, qui ad reſecanda quæ corrigi debent non occurrit. Inde eſt quod dominum regem Angliæ ſatis ſuperque ſuſtinuimus: nec ullum ex eo ſuſtinentiæ noſtræ aſſecuta eſt eccleſia Dei compendium. Periculoſum & intolerabile de cetero nobis viſum eſt, tantos illius officialiumque ſuorum circa eccleſiam Dei & eccleſiaſticas perſonas exceſſus ut hactenus impunitos relinquere: præſertim cum ſæpiſſime nunciis & litteris, modiſque aliis, prout decuit, ſtuduerimus eum a perverſo propoſito ſuo revocare. Et quoniam vix ab eo auditi ſumus, nullatenus tamen exauditi: ſcriptum illud, in quo illæ non conſuetudines, ſed pravitates potius, quibus perturbatur & confunditur Anglicana eccleſia, continentur, ipſiuſque ſcripti auctoritatem, invocata Spiritus S. gratia, publice condemnavimus, & caſſavimus: univerſos etiam obſervatores, exactores, conſiliarios, adjutores, ſeu defenſores earum excommunicavimus: omneſque vos epiſcopos a promiſſione, qua contra conſtitutionem eccleſiaſticam ad earum obſervationem tenebamini, auctoritate Dei & noſtra abſolvimus.

Pſal. 52.

Quis enim dubitat ſacerdotes Chriſti, regum & principum, & omnium fidelium patres & magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magi-

Saresberiensem episcopum, quoniam tibi inobediens fuit, interdicti sententiam protulisti. Ipse vero licet super hoc ad nostram audientiam appellasset, & Dominicam, qua cantatur, Ego sum pastor bonus, proxime tunc venturam, appellationi suæ terminum præfixisset: eodem istante nec venit, nec ad nos aliquem pro se responsalem transmisit. Quocirca nos eum in contumacia & rebellione sua contra te fovere nolentes, sententiam quam in eum propter hoc tuleris, auctore Domino, ratam & firmam habebimus, & totam causam ejus tuæ discretionis arbitrio duximus relinquendam: quod inde canonice feceris, ratum, cessante appellationis obstaculo, habituri.

XVI. AD EUMDEM.

De consuetudinibus Anglicanis a se confirmari petitis.

Alexander episcopus Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

NOvit industria tua, quam ferventem dispositionem circa regni sui gubernationem carissimus in Christo filius noster Henricus, illustris rex Anglorum impendat, & eamdem, ut firmior habeatur, vult auctoritate Romanæ ecclesiæ roborari, petens ut antiquas regni sui consuetudines, & dignitates conservemus illæsas. Item cum legationis officium totius Angliæ postulasset instantius Eboracensi archiepiscopo indulgeri, pensantes tempora periculosa, legationis literas præfato archiepiscopo concedendas eidem regi concessimus: licet antequam inclinaremur ad consensum, nuncii ejus nobis in verbo veritatis promiserunt, & super hoc juramentum obtulerunt, quod nunquam sine voluntate vestra litteræ Eboracensi archiepiscopo redderentur.

XVII. AD OMNES EPISCOPOS ANGLIÆ.

Ejusdem argumenti.

Alexander servus servorum Dei omnibus episcopis Angliæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QUamquam ex injuncto nobis officio, de universorum jure in sua integritate servando, curam tenemur & solicitudinem gerere, ad illorum justitias, qui in parte solicitudinis nobis commissæ a Domino sunt vocati: in quanto gradu sublimiori existunt, tanto frequentius retorquere debemus, & super his majorem diligentiam & curam propensiorem habere. Hac siquidem consideratione inducti, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in vi obedientiæ injungimus, quatenus super his, quæ ad ecclesiæ Cantuariensis jura, dignitates, aut etiam libertates spectare noscuntur, vos sine conscientia & assensu venerabilis fratris nostri Thomæ ejusdem ecclesiæ archiepiscopi intromittere nullatenus præsumatis, nec occasione appellationis, quam contra eum ad nos fecistis, id aliquatenus attentetis. Quod si aliquis vestrum contra hoc præceptum nostrum quolibet ausu venire præsumpserit: ita in eo excessum istum studebimus, Domino auctore, graviter vindicare, quod pœna docente cognoscet, quam periculosum fuerit apostolicis contraire præceptis.

Datum Laterani, quinto Kal. Februarii.

XVIII. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De legatione in Angliam missa.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod personam tuam literis nostris non sæpius visitamus, inde provenire cognoscas, quod per nuncios tuos ea quæ non duximus scriptis committere, cognitioni tuæ viva voce curavimus frequentius intimare. Nunc autem ad tuæ discretionis notitiam volumus pervenire, quod nos pacem tuam votivis cordis affectibus exoptantes, dilectos filios nostros, Willelmum tituli S. Petri ad vincula presbyterum, Oddonem S. Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, ad carissimum in Christo filium nostrum illustrem Anglorum regem, ut legatione in terra sua cismarina fungantur, transmisimus: & specialiter, ut inter te & eumdem regem concordiam & pacem reforment, & cooperante Domino amicabilem faciant compositionem. Unde quoniam nos pacem tuam & ecclesiæ omnimode unam reputamus, nec magis, nisi quia ipsam majorem ecclesiæ universali collaturam credimus utilitatem, optamus: fraternitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, consulimus, & mandamus, quatenus, quam periculosus præsentis temporis status existat, & quantum ecclesia tibi commissa præsentia & consilio tuo indigeat, consideres diligentius & attendas, ad pacem & concordiam inter te & memoratum regem fundandam, quantumcumque salva tua & ecclesiæ honestate fieri possit, animum & voluntatem tuam inclines.

Et si tibi in his non omnia secundum beneplacitum tuum succedant: ad præsens dissimules, quæ corrigenda fuerint, ad statum pristinum, processu temporis, auctore Domino, reducturus. Nec pro verbo, quod nos in Christo carissimo filio nostro illustri Francorum regi secundum petitionem tuam significavimus, te a pace & concordiæ bono quoquo modo retardes, aut ab his animum & voluntatem tuam avertas: dummodo in conventione tuam & ecclesiæ, sicut diximus, honestatem valeas conservare. Quoniam multa poteris in posterum paulatim habita discretione avellere, quæ si modo exprimeres, viderentur aliquid magni continere. Verum in jam dictos cardinales potes omnino confidere, nec de memorato Willelmo oportet te quomodolibet dubitare: quoniam nos ei, ut ad pacem tuam viribus totis intenderet, firmiter & distincte injunximus: & ipse tantum nobis promisit, quod nos inde nullatenus dubitamus.

De cetero fraternitatem tuam rogamus, atque monemus, ut dilectum filium nobilem virum comitem Flandrensem ex parte nostra diligenter convenias, & instantius exhorteris, ut nostra & ecclesiæ necessitate inspecta, nobis in aliquo liberaliter studeat subvenire. Non enim credimus quod acceptiorem Deo eleemosynam possit facere, quam si nobis ad præsens ad tuendam ecclesiæ libertatem dignæ subventionis solatium satagat exhibere.

XIX. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Henrico illuſtri Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MAgnificentiæ tuæ petitionibus gratanter admiſſis, & voluntati tuæ in omnibus, quantum cum Deo & juſtitia poſſumus, ſatisfacere cupientes, & tibi, & honori tuo deferre; dilectos filios noſtros, Willelmum tituli S. Petri ad Vincula presbyterum, & Oddonem S. Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, viros B ſiquidem literatos, diſcretos pariter, & honeſtos, & magnum in eccleſia Dei locum habentes, & tibi & regno tuo devotos, quos nos inter alios fratres noſtros caros admodum acceptoſque tenemus, cum plenitudine poteſtatis, cauſas, quas tibi in aliis literis expreſſimus, & alias quas expedire viderint, cognoſcendi, in terram tuam ciſmarinam excellentiæ tuæ legatos duximus deſtinandos: quibus vices noſtras in omnibus ita plene commiſimus exequendas, ſicut illis, vel aliis apoſtolicæ ſedis legatis, eccleſia Romana committere conſuevit. Eapropter ſerenitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus ipſos, ſicut tantos viros & apoſtolicæ ſedis legatos, honori- C fice & benigne recipias, & manſuete, prout congruit regio honori, pertractes, ut antiquam devotionem tuam in filiis ſuis ſancta Romana eccleſia recognoſcat: & excellentiæ tuæ ac toti terræ tuæ gubernationi commiſſæ, incrementum inde non modicum valeat, cooperante Domino, provenire. Ea vero, quæ ſublimitati tuæ exparte noſtra proponent, ita graviter admittas, & prompto animo acquieſcas, quod Dominus in his & eccleſia ſua dignis præveniatur honoribus, & tu ipſe, ac univerſa terra tuæ gubernationi commiſſa, fructum inde multiplicem, & a Deo præmium, & coram hominibus laudem & gloriam, ſuſcipere valeas. Hoc vero tranſcriptum nulli mortalium reveles, niſi ſoli magiſtro Gun- D terio, quia fidem meam ſuper hoc magiſtro Galtero ita ſtricte, ut voluit, dedi.

XX. AD LUDOVICUM VII. REGEM FRANCORUM.

De legatione per Franciam Thomæ archiepiſcopo Cantuarienſi commiſſa.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INter cetera magnificentiæ tuæ & devotionis inſignia, illud ſpecialiter animum noſtrum E vehementer accendit: quod venerabilem fratrem noſtrum Thomam archiepiſcopum Cantuarienſem, virum ſiquidem religioſum, diſcretum pariter & honeſtum, & nobis & univerſæ eccleſiæ Dei carum omnimodis & acceptum, & tot & tantis honoribus præveniſti, & ei tam ampla & tam magnifica humanitatis beneficia regia munificentia dignatus es largius erogare. Super quo utique ſerenitati tuæ quantas & quas poſſumus gratias exhibemus, & clementiam tuam exinde immenſis in Domino laudibus commendamus: id ſicut Deo, cui hæc potius in perſona illius A feciſti, graviſſimum, ita nobis acceptum putantes, tanquam ſi hoc perſonæ noſtræ ſpecialiter impendiſſes. Et quoniam ejuſdem archiepiſcopi pacem totis cordis affectibus exoptamus: dilectos filios noſtros Willelmum tituli S. Petri ad vincula, & Oddonem S. Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, ad cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Anglorum regem duximus deſtinandos: ut inter eumdem regem & præfatum archiepiſcopum, ad utriuſque honorem pariter, & perfectam concordiam & pacem, Domino cooperante, reforment: & in ipſius regis terra tranſmarina cauſas emergentes audiant & cognoſcant, & ibidem apoſtolicæ ſedis legatione fungantur.

Ea propter magnificentiam tuam per apoſtolica ſcripta rogando monemus, & exhortamur in Domino, quatenus pro eccleſiæ Dei reverentia, & honore B. Petri, & noſtro, apud jam dictum regem & archiepiſcopum partes tuas efficaciter interponas, & ſtudioſius elabores, quod ad honorem Dei & eccleſiæ, & ſui etiam commodum & augmentum, amicabiliter inter ſe & pacifice conveniant: & ad hoc animos & voluntates ſuas, ſalva ipſius archiepiſcopi & eccleſiæ honeſtate, omnimodis inclinent. Quod ſi per ſtudium jam dictorum cardinalium, & laborem & operam tuam, pax inter eos & concordia poterit reformari: eccleſia, quæ tuo poſt Deum eſt ſpecialiter adjutorio fulta, non modicum inde ſuſcipiet incrementum: & tu ab omnipotente Deo in illa felici retributione juſtorum ſpeciale propter hoc præmium obtinebis. Si autem (quod Deus avertat) convenire non poſſint, dummodo regiæ voluntati ſederet & beneplacito tuo, nobis per omnem modum complaceret, & gratum valde exiſteret & acceptum, quod, ſi abſque gravi ſcandalo perſonarum regni tui fieri poſſet, nos prænominatum archiepiſcopum ſpecialis honoris prærogativa inter ceteros donaremus, & ſibi vices noſtras committeremus in illis partibus exequendas. Unde ſerenitatem tuam quanta poſſumus prece rogamus, ut ſi pacem, ſalva honeſtate ſua, & eccleſiæ, quod omnimodis optaremus, habere non poſſit: nobis ſuper his voluntatem tuam ſub omni celeritate ſtudeas intimare. Et hoc interim habeas omnino ſecretum.

XXI. AD WILLELMUM ET ODDONEM LEGATOS.

Ut pro bono eccleſiæ reges Francorum & Angliæ concordentur, & in Anglia de ſtatu regni & eccleſiæ ſine ſcitu Thomæ Cantuarienſis nihil agant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Willelmo S. Petri ad vincula presbytero, & Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apoſtolicæ ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta univerſæ Dei eccleſiæ, & præſertim Romanæ & Orientali, detrimenta & incommoda ex diſcordia & diſſenſione, quæ inter cariſſimos in Chriſto filios noſtros illuſtres Francorum & Anglorum reges per humani generis contigit inimicum, potuerint evenire, noſtram decet diſcretionem advertere, & tanto diligentius ad ea extinguenda intendere, quanto exinde majora (quod Deus avertat) pericula formidamus. Quocirca diſcretionem veſtram per apoſtolica ſcripta monemus, mandamus, atque præci-

pi-

pimus quatenus ad pacem inter eos & concordiam reformandam modis omnibus per vos & per alios religiosos & discretos viros utriusque regni intendere studeatis, & ad hoc tota diligentia & totis viribus laboretis: vobis omnimodis prœcaventes, ne ad petitionem vel favorem unius aliquid statuatis, unde alter scandalizari debeat, aut quoquomodo turbari. Ad hæc vobis districtius prohibemus, ne uterque vestrum, vel alter, regnum Anglorum intrare, vel de negotiis ejusdem regni tractare, & præsertim de consecrationibus episcoporum aliquid unquam efficere vel ordinare præsumat, nisi prius venerabilis frater noster Thomas Cantuariensis archiepiscopus jam dicto Anglorum regi ex integro reconcilietur. Quod per studium & operam vestram, operante Domino, ad effectum posse perduci confidimus, & omnino speramus. Sicut enim ex literis multorum discretorum virorum accepimus: nihil est, unde præfatus Francorum rex, & tota terra ipsius amplius commota fuerit vel turbata, quam ex iis quæ Joannes Saresberiensis decanus a nobis rediens in partibus illis dicitur disseminasse.

Datum Beneventi XI. Kal. Septembris.

XXII. AD EOSDEM.

Significat nihil jurium ademptum esse Thomæ Cantuariensi archiepiscopo.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Willelmo S. Petri ad vincula presbytero, & Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apostolicæ sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

POst discessum vestrum graves ad nos rumores fuerunt perlati, dilectum scilicet filium nostrum Joannem Saresberiensem decanum publice proposuisse, quod cum episcopos, & alias personas ecclesiasticas, & sæculares de regno Anglorum, a jurisdictione & potestate venerabilis fratris nostri Thomæ Cantuariensis archiepiscopi exemerimus, juxta beneplacitum & voluntatem regis Anglorum, ad ejus * dispositionem pariter & condemnationem intenderemus, & vos pro hac re specialiter mittere deberemus. Aliud quoque nobis insinuatum est, quod Joannes Cumin de Oxeneford omnia rescripta litterarum nostrarum, quas a nobis obtinuit, Guidoni Cremensi antipapæ monstravit, & ipsi secreta nostra detexit. Unde idem archiepiscopus erubescentia & dolore confunditur, & carissimus in Christo filius noster Ludovicus illustris rex Franciæ, & principes ejus, non parum sunt de ejusmodi rumoribus conturbati, & vehementius commoti. Licet autem a pluribus nobis proponatur, & quodammodo credibile videatur, quod prædictus Johannes pro honore & exaltatione prædicti archiepiscopi & ecclesiæ suæ, & pro libertate ecclesiæ, tantum & ita fideliter laboraverit, quod studio & solicitudine sua, postquam ad propria rediit, viros ecclesiasticos, qui regia captione detinebantur, ab ergastulo carceris fecerit liberari: & etiam idem Joannes per litteras suas nobis significaverit, regem publice cum multis dixisse, se velle clericis suæ terræ illam libertatem, quam habebant tempore Henrici avi sui, servare: quia tamen hujusmodi fama usque adeo crevit, quod in partibus illis opinionem nostram siniſtra faciat æstimatione corrodi, discretionem vestram monemus, atque mandamus, quatenus continuo per litteras vestras prædictum archiepiscopum consolari curetis, & omnem ab animo ejus amaritudinem & suspicionem tollentes, eum cum prædicto rege in primis reconciliare, & plenam inter eos pacem componere omnimodis intendatis, & quanta poteritis ad hoc solicitudine & diligentia elaboretis: ita quod sibi & ecclesiæ suæ antiqua jura & libertates integre & illibate servetis. Nec in terra ipsius regis aliquid quod magnum sit faciatis, & in regnum ejus si vos intrare velletis, nulla ratione intretis, nisi archiepiscopus sibi primitus integre reconcilietur. Quia super his nobis & vobis detraheretur plurimum, & communis vox omnium honestatem vestram siniſtris detractionibus laceraret. De Joanne vero Cumin si ita esse inveneritis, districtam justitiam faciatis, ita quod alii debeant a similibus deterreri. Volumus autem, ut in omnibus actibus & operationibus vestris circumspecte & mature & provide vos habeatis: ita quod adversus vos nulla possit detractionis materia subrogari, & devotio utriusque regni per studium & conversationem vestram circa nos & ecclesiam debeat incessanter augeri, & vobis exinde perpetua valeat laus & gloria comparari.

Datum Laterani, Nonis Maji.

XXIII. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Regem humilitate vinci consulit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ETsi adversitatum & laborum angustiæ tibi acrius incumbere & invalescere videantur: plurima tamen sanctorum patrum tibi exempla proponas, qui sicut tu multas zelo justitiæ calamitates & angustias passi, immarcescibilem coronam & cæleste regnum meruerunt feliciter adipisci. Quapropter rogamus prudentiam tuam, atque monemus, quatenus semper illud præ oculis habens: *Beati*, scilicet, *qui persecutionem patiuntur propter justitiam:* tuum nullis adversis animum frangas, nec ulla tribulatione deponas, sed eum fortitudinis & constantiæ virtute confirmes. Ubi vero justitiam & libertatem ecclesiæ deperire cognoveris, cum rege Anglorum in depressionem & diminutionem ecclesiasticæ dignitatis pacem reformare nullo modo labores. Verumtamen, quantum salvo honore officii tui & libertate ecclesiæ fieri poterit, teipsum humilies, & ad gratiam & amorem suum recuperandum modis omnibus enitaris. Neque plus justo de eo timeas, neque majores quam oporteat, securitates requiras: quia, sicut credimus, ex quo se tibi reconciliaverit, minime te offenderet, nec a quoquam pateretur offendi. Nos enim, sicut tibi sæpe viva voce ac litteris proposuimus, te tanquam carissimum sincera caritate diligere volumus, & ad conservationem honoris, libertatis, & dignitatis tuæ augmentum, quantum Divina gratia concesserit, aspirare.

* Lege, depositionem. H.

Matth. 5.

XXIV. AD WILLELMUM ET ODDONEM LEGATOS.

Ut eos qui propter defensionem rerum ecclesiæ per Cantuariensem excommunicati fuerant ad satisfactionem debitam præstandam compellant : quod si renuerint, eos iterum excommunicent.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Willelmo S. Petri ad vincula presbytero, & Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apostolicæ sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

SUggestum est nobis, quod quidam eorum, quos venerabilis frater noster Thomas archiepiscopus Cantuariensis excommunicationi subjecerat, ecclesiæ suæ nec non & clericorum ejus bona & possessiones detinere, & iisdem incubare præsumunt. Unde quoniam indignum est, ut bonis & possessionibus illis detentis, a vinculo debeant, quo tenentur, absolvi : discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si jam, sicut audivimus, per aliquos sunt absoluti, ipsis ex parte nostra virtute juramenti firmiter injungatis, quod præsumptas possessiones & bona personis & ecclesiis, de quarum jure existunt, incontinenti relinquant, nec eas tenere, aut se in his de cetero intromittere, qualibet occasione præsumant. Quod si ad vestrum præceptum non fecerint, vos eos omni dilatione & appellatione cessante in priorem excommunicationis sententiam, usque ad satisfactionem plenariam, reducatis. Si vero a vobis fuerint absoluti, id nihilo minus, sicut prædiximus, efficiatis.

XXV. AD THOMAM ARCHEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Significat se Gratianum & Vivianum ablegasse ad regem, petituros ne jura ecclesiæ violet, & cum eodem Thoma reconcilietur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ILlustris regis Anglorum nuncios & litteras accepimus. Et cum a nobis per eosdem nuncios quædam magna & difficilia postulasset, & super iis obtinendis apud nos nuncii ejus vehementer & fortiter institissent, animum nostrum ad voluntatem suam nequaquam flectere potuerunt. Sed ne possent habere ullam materiam & occasionem de nostra duritia conquerendi, quod sibi nollemus in aliquo deferre : sequentes vestigia & exempla prædecessorum nostrorum, quos sanctos esse non dubitamus, prædictum regem cum omni benignitate, modestia, & mansuetudine, a suo revocare proposito, & ejus mitigare animum, & emollire dispositum duritiam. Inde utique fuit, quod nos (sicut de consilio & deliberatione fratrum nostrorum processit) dilectos filios nostros Gratianum subdiaconum, & notarium nostrum, virum honestum & litteratum, quem ob memoriam sanctæ recordationis patris & prædecessoris nostri Eugenii papæ, & intuitu sinceriſſimæ fidei & obsequii sui, carum omnimodis acceptumque tenemus, & magistrum Vivianum, quem ob antiquam familiaritatem, prudentiam, & litteraturam ejus, sincero cordis affectu diligimus, ad præfati regis præsentiam duximus destinandos. Per quos, & per litteras nostras, ipsum cum omni studio & solicitudine districtius quam possumus commonemus, ut tibi pacem & gratiam suam restituens, te ad ecclesiam tuam honorifice revocet, & tam tibi, quam eidem ecclesiæ, antiqua jura, & libertates, & honores integre & illibate conservet, & te & tua cum omni pace & tranquillitate esse permittat.

Quapropter rogamus fraternitatem tuam atque monemus, quatenus malitiam & angustiam temporis diligenter considerans, & attendens, quomodo majores nostri tempora redemerunt propter dierum malitiam, ad recuperandam gratiam & amorem supradicti regis, omnibus modis quantum salvo ordine & officio tuo fieri potest, elabores, & ejus satagas animum mitigare, illam patientiam, mansuetudinem, & benignitatem ostendens, quod a nullo merito possit dici per te remansisse, quo minus gratiam & bonam voluntatem illius plenius deberes adipisci. Rogamus præterea prudentiam tuam, monemus, consulimus, & volumus, ut usque ad discessum nunciorum nostrorum nec in regem, nec in personas regni, aut regnum, aliquam sententiam proferas : & si forte, quod non credimus, jam protulisti, ipsam usque ad tempus illud suspendas. Hoc autem ideo dicimus, ut illi omnem conquerendi occasionem & materiam tollamus, & ejus duritiam tali modo vincamus. Si enim secus, quod absit, contigerit : nos tibi authoritatem tuam subtrahere nullatenus volumus, sed potius conservare, & auxilium & consilium nostrum diligenter conferre. Cetera vero in ore nunciorum nostrorum posuimus, quorum dictis fidem incunctanter adhibeas, & eorum consiliis & exhortationibus acquiescas.

XXVI. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

Fiusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Henrico illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

MAgnificentiæ tuæ litteras, quas nobis per dilectos filios nostros, primo Reginaldum Saresberiensem, & deinde Randulphum Lavensem archidiaconos, viros providos & discretos, & in commisso sibi negotio studiosos atque solicitos, transmisisti, paterna benignitate suscepimus, & earum continentiam diligenter curavimus & studiose audire. Cum autem excellentiæ tuæ petitiones nobis tam ex serie litterarum, quam ex nunciorum tuorum viva voce, plenius innotuissent, & nos cum fratribus nostris exinde diutius deliberassemus : non fuit nobis visum quod aliquam earum, juxta quod rogasti, cum honestate nostra & ecclesiæ possemus effectui mancipare. Verumtamen, ut sublimitati tuæ in omnibus, quantum cum honore Dei & ecclesiæ fieri poterit, deferamus ; & ne nos potius ex voluntate, quam de necessitate credas aliqua ratione feciſſe : dilectos filios nostros Gratianum subdiaconum, & notarium nostrum, & magistrum Vivianum, viros quidem providos & discretos, & nobis ac toti ecclesiæ caros pariter & acceptos, ad regiæ celsitudinis præsentiam destinavimus : per quos magnificentiæ tuæ voluntatem & animum nostrum, & talia, quæ ad honorem, & exaltationem tuam spectabunt, & quæ serenitati tuæ merito placere debebunt, plenius significamus.

Quod

Quod autem (ſicut ex magnificentiæ tuæ litteris intelleximus) in tantum voluntatem tuam & animum tuum, circa negotium venerabilis fratris noſtri Thomæ Cantuarienſis archiepiſcopi inclinaſti, quod eum ob reverentiam eccleſiæ & noſtram, permitteres ad propria remeare, & eccleſiam in pace tenere dummodo quod tibi debet impendere velit: gratum admodum acceptumque tenemus, & Divinæ clementiæ, quæ hæc cordi tuo procul dubio inſpiravit, quantas poſſumus laudes & gratias exhibemus: ſerenitatem tuam attente rogantes, & tibi in delictorum tuorum veniam injungentes, quod Deo potius quam homini in præſcripto negotio deferas, & ad hoc ſolummodo Divinæ pietatis reſpectu animum tuum inclines. Super eo vero, quod magnificentiæ tuæ de nobis, & noſtræ voluntatis mutatione, ſignificatum fuiſſe dicebas: non oportet diſcretam prudentiam tuam omni ſpiritui credere, cum multi detractores, & corroſores exiſtant, quorum dictis quibuslibet non eſt fides adhibenda aliquatenus. Nos autem voluntatem & deſiderium habemus, perſonam tuam, ſicut cariſſimi in Chriſto filii noſtri, toto cordis affectu diligere, nec eam in aliquo (niſi forte, quod Deus avertat, nos ad hoc tu ipſe compelleres) volumus aggravare. Dat. Beneventi prid. Kal. Maji.

FRAGMENTUM EPISTOLÆ XXVII. ALEXANDRI PAPÆ III.

AD EUMDEM.

Minatur illi cenſuram eccleſiaſticam, niſi a ſacrilegiis abſtineat.

ET quidem, ſi ea, quæ monentes in ſpiritu manſuetudinis, & cum omni humilitate prædiximus, effectui, ſicut debes, mancipare curaveris: & tuæ procul dubio gloriæ & ſaluti conſules, & Deo ac nobis gratum facies omnimodis & acceptum. Alioquin, quantumcumque te ſicut filium cariſſimum & Chriſtianiſſimum principem diligere, & tuæ magnitudini deferre velimus: manus B. Petri & noſtras a tuo non poterimus gravamine continere. Et plus Deum, quam homines, ſicut dignum eſt, metuentes: eccleſiæ jura pariter & honorem, conceſſa nobis divinitus poteſtate integre curabimus atque inviolabiliter conſervare. Datum Beneventi, ſeptimo Idus Octobris.

XXVIII. DECRETALIS AD OMNES EPISCOPOS ANGLIÆ.

Contra inveſtituras a laicis uſurpatas.

AD audientiam noſtram, communi fama referente, & multorum etiam relatione pervenit, quod poſt inſtantem turbationem, quæ inter cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Anglorum regem, & venerabilem fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem archiepiſcopum, exigentibus peccatis, emerſit quædam prava conſuetudo & in illis partibus inolevit, ſcilicet, quod laici eccleſias & eccleſiaſtica beneficia ſoleant paſſim in regno Anglorum quibus vellent conferre, & authoritate ſua clericos inveſtire. Unde quoniam id ſanctorum patrum inſtitutionibus adeo cognoſcitur contradicere, ut danti & accipienti de manu laica ſit anathema, & hoc in eccleſiaſticæ libertatis perniciem non eſt dubium graviter redundare: nos univerſas * donationes, a laicis de eccleſiis quibuslibet hujus turbationis tempore quibuſcumque facta, authoritate beati Petri, ac noſtra omnino caſſamus, & irritas eſſe decernimus. * collatio nes

Quapropter univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus univerſos illos, qui eccleſias, præbendas, vel alia eccleſiaſtica beneficia, ubicumque in Anglia de manu laica, maxime hujus turbationis tempore, ſuſceperunt, diligentius moneatis, & inſtantius exhortari curetis, quod eccleſias ipſas, præbendas, vel beneficia, cum fructibus inde perceptis in manus veſtras, omni contradictione & appellatione ceſſante, reſignent, & eis, ad quorum ordinationem jure eccleſiaſtico ſpectant, diſponendas relinquant. Quod ſi ad commonitionem noſtram infra quadraginta dies poſt harum ſuſceptionem non fecerint: vos eos authoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, cujuslibet timore, gratia, & prohibitione poſtpoſitis, excommunicationis ſententia feriatis, & ab omnibus faciatis per parochias veſtras ſicut excommunicatos vitari: donec eccleſias præſcriptas & alia beneficia eccleſiaſtica libera reſignaverint illis, ad quorum * donationem & ordinationem ſpectant, & in pace dimiſerint, & de fructibus inde perceptis dignam eccleſiæ exhibuerint ſatisfactionem. Si autem in his exequendis negligentes fueritis aut remiſſi, nos omnes illos, qui eccleſias, vel cetera beneficia eccleſiaſtica, præter aſſenſum epiſcoporum, ad quos eorum donatio ſpectat, de manu laica, quo ſuperius dictum eſt, accepiſſe noſcuntur: niſi præceptis noſtris infra terminum præſcriptum paruerint, excommunicationis ſententiæ, authoritate qua fungimur, decernimus ſubjacere: & eos, ſicut a nobis excommunicatos, præcipimus ab omnibus evitari. Data Beneventi decimoquarto Kalendas Junii. * collationem

XXIX. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

Duritiem exprobrat, & minatur cenſuram, niſi Thomam recipiendo pareat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Henrico illuſtri Anglorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUam paterne & quam benigne regiam ſæpius excellentiam convenerimus, & per litteras & nuncios frequentius exhortati fuerimus, ut venerabilem fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem archiepiſcopum tibi reconciliare deberes, & ſibi ac ſuis eccleſias cum ceteris ablatis reſtituere, ſublimitatis tuæ prudentia nequaquam ignorat: cum id toti fere Chriſtianitati publicum ac manifeſtum exiſtat. Unde quoniam in hoc hucuſque proficere minime potuimus, nec animi tui motum blandis & lenibus emollire: triſtes & dolentes efficimur. Et nos ſpe ac fiducia noſtra fruſtrari dolemus; præſertim cum te, ſicut cariſſimum filium, ſincerius in Domino diligamus: cui in hoc grave periculum imminere videmus. Et quoniam ſcriptum eſt: *Clama, ne ceſſes: quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum*: & alibi: *Niſi annuntiaveris impio impietatem ſuam, ſanguinem ipſius de manu tua requiram*; & alias per Salomonem *piger homo de ſtercore boum lapidari* jubetur: duritiam tuam, ſicut hactenus, contra juſtitiam & ſalutem noſtram non duximus ulterius ſupportandam: nec præfato archiepiſcopo os de cetero aliqua

Iſai. 58. Ezech. 22. Eccl. 22.

qua ratione claudemus, quin officii sui debitum libere prosequatur, & suam & ecclesiæ suæ injuriam ecclesiasticæ severitatis gladio ulciscatur. Quæ autem in litteris istis tam de his, quam de aliis minus continentur, dilecti filii nostri prior de monte Dei, & frater Bernardus de Corilo, viri siquidem plus Deum quam homines reverentes, serenitati tuæ latius viva voce proponent. Quorum admonitioni ille, cui servire regnare est, & in cujus manu corda regum consistunt, animum & voluntatem tuam inclinet: ut potius flecti velis, quam contra Deum & salutem tuam in tantæ obstinationis proposito diutius permanere. Quod si nos in illis nec sic audire volueris ea quæ tibi ex parte nostra proposuerint, procul dubio venturam poteris Divinam ultionem in proximo timere.

XXX. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ

Ut authoritas archiepiscopi Cantuariensis suspensa esset, quousque a rege pacem consecutus esset.

Alexander episcopus servus servorum Dei illustri Anglorum regi Henrico salutem & apostolicam benedictionem.

MAgnificentiæ tuæ nuncios, scilicet dilectos filios nostros Joannem Cumin, & Radulphum de Temewrde, nobis & ecclesiæ Dei devotos, & regiæ sublimitati, sicut credimus, per omnia fidelissimos, & litteras, quas excellentia tua nobis per eosdem transmisit, tanto benigniori mente suscepimus, & tanto eos majori gratia prævenimus & honore, quanto plenius scivimus ipsos a magnifico principe, & rege Christianissimo fuisse transmissos: cui utique omnem, quam cum Deo possumus, gloriam cupimus & honorem, & ad cujus incrementum modis omnibus, quibus honeste poterimus, nos & fratres nostri, ac tota ecclesia, quanto devotissimæ sinceritatis tuæ affectum in majori sumus necessitate experti, tanto ardentius intendimus aspirare. Non enim tuæ devotionis insignia, nobis tempore tam opportuno exhibita, a nostra in posterum memoria ulla poterit ratione divelli, vel in conspectu ecclesiæ aliqua desuetudine inumbrari. Petitiones quoque tuas, quas nobis per jam dictos nuncios tuos misisti, in quibus cum Deo & honestate nostra potuimus, sicut iidem magnificentiæ tuæ nuncii viva voce plenius enarrabunt, curavimus executioni mandare. Personas siquidem de latere nostro, juxta quod rogasti, licet nobis gravissimum ac difficillimum hoc tempore maxime videatur aliquos a nobis emittere, cum fratrum nostrorum, & eorum præsertim quos tu desideras, præsentia & consilio opus habeamus: illius tamen recolendæ & magnificæ devotionis tuæ, ut diximus, non immemores existentes, ad sublimitatis tuæ præsentiam duximus destinandas cum plenitudine potestatis, ecclesiasticas causas, quæ inter te & venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Cantuariensem hinc inde vertuntur, & illam quæ inter eumdem archiepiscopum & episcopum regni tui super appellatione ad nos facta movetur, necnon alias causas terræ, quas noverint expedire, cognoscendi judicandique, &, prout sibi Dominus administraverit, canonice terminandi. Eidem quoque archiepiscopo, ne te aut tuos, seu regnum gubernationi tuæ commissum, donec causæ illæ debitum sortiantur effectum, in aliquo gravare, vel turbare, aut inquietare attentet, omnimodis inhibemus: verum si præfatus archiepiscopus in te aut regnum tuum, vel personas regni, interim aliquam sententiam tulerit, nos eam irritam esse, & non te tenere censemus. Ad indicationem autem hujus rei, & argumentum nostræ voluntatis, litteras præsentes, si articulus ingruerit necessitatis, ostendas. Alioquin serenitatem tuam rogamus, & attentius commonemus, ut litteras ipsas, aut earum tenorem, a nullo sciri permittas, sed eas habeas omnino secretas. Illos autem familiares, & consiliarios tuos, quos jam dictus archiepiscopus sententiæ excommunicationis subjecit, personæ de latere nostro transmissæ, Domino authore, absolvent. Si autem aliquis illorum interim metu mortis laboraverit, præstito secundum ecclesiæ consuetudinem juramento, quod nostro, si convaluerit, debeat parere mandato, ipsum ab aliquo episcopo, vel religioso & discreto viro, absolvi concedimus.

XXXI. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Suspensionem suæ commissionis apostolicæ revocat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & dilectionem apostolicam.

AD discretionis tuæ notitiam credimus pervenisse, qualiter illustris rex Anglorum Henricus nobis nuncios suos direxit, & quam dura & aspera, & quæ nostrum animum plurimum affligebant, per eos a nobis petierit, terribiles minas prætendens, nisi voluntati ejus condescenderemus. Nos vero, quia nondum persecutio ecclesiæ cessavit, nec temporis serenitas adhuc nobis, sicut expediret, arrisit: impetum & motum animi sui, etsi non exaudivimus petitiones suas, mitigare curavimus, & temperare, illo timore perculsi, ne ad impediendam & disturbandam pacem ecclesiæ se (prout olim fecit) tyranno & flagitioso inimico ecclesiæ, Friderico videlicet imperatori, aliquo fœdere societatis adjungeret, vel materiam haberet ab ecclesia & nostra devotione recedendi. Inde est, quod nos temporis malitiam attendentes, de communi fratrum nostrorum consilio, fraternitati tuæ, sub certa quasi spe & fiducia quod te in gratiam suam recipiat, & Cantuariensem ecclesiam in tua libera dispositione dimittat, per apostolica scripta mandavimus, ut nec in ipsum, nec in personas regni, aut in regnum, interdicti, seu excommunicationis, vel suspensionis sententiam debeas promulgare: nisi alias nostras litteras reciperes, in quibus, si idem rex nollet tibi gratiam suam reddere, facultatem habeas in eum & suos officium tuum exercendi. Quapropter, quia tibi tanquam fratri carissimo, & ecclesiæ tuæ proprium honorem & libertatem cupimus omnibus modis conservare, nisi, quod speramus, & ei proposuimus, usque ad initium proximæ quadragesimæ effectui mancipaverit, sed in sua fuerit obstinatione induratus, tibi extunc authoritatem tuam restituimus, ut tam in personas, quam etiam in regnum, & in ipsum regem, si tibi & ecclesiæ tuæ congruere & expedire cognoveris, facultatem liberam habeas debitum officii tui, cessante omni appellationis obstaculo, exercendi, gravitate ac maturitate pontificali adhibita, quam convenit adhiberi.

XXXII. AD SOLDANUM ICONII.

Ipsum baptizari cupientem in fide instruit.

Alexander servus servorum Dei Soldano Iconii, veritatem agnoscere, & agnitam custodire.

EX litteris tuis, & nunciorum tuorum fideli relatione cognovimus, quod in votis habeas ad Christum converti: cumque jam receperis, ut audivimus, Pentateuchum Moysi, prophetiam Isaiæ, & Jeremiæ, Pauli etiam epistolas, atque Joannis evangelium & Matthæi, postulas tibi mitti virum aliquem orthodoxum, per quem in lege Christi quasi vice nostra plenius * instruaris. Nos autem petitioni tuæ plurimum Domino commendabili, grato * concurrentes assensu, tales excellentiæ tuæ procurabimus destinare, qui apud te in doctrina sana, & salutaribus monitis, * vices apostolicæ authoritatis suppleant: quorum etiam mores & merita ab honestate & munditia eruditionis evangelicæ non discordent. Quoniam vero nostræ fidei * seriem & tenorem litteris tibi supplicas aperiri: nos tuis congratulantes desideriis, illam sub quodam compendio, & quasi digito tenus, intimamus. Illud igitur pie credas, & fideliter teneas, quod unus est Deus, sic tamen ut in assignatione Deitatis sic unitas in substantia, & trinitas in personis. Est enim Deus Pater, Deus Filius, & Deus Spiritus sanctus: sed Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, unum sunt. Est autem ea discretio in personis, ut nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus sanctus, nec Spiritus sanctus sit Pater, aut Filius. Res quidem difficilis est intellectu, & aciem rationis humanæ transcendit, sed tanto elegantius habet * fidei meritum, quanto difficilior est ad credendum. Porro licet nihil invenire possimus, quod expressam habeat unitatis, quæ in Deo est, & summæ Trinitatis imaginem, nec verba etiam inveniamus, quibus possumus de summa illa essentia digna loqui: quod possumus tamen faciemus, & quasi balbutientes, per verba rebus accommodata transitoriis rem tibi ineffabilem aperiemus. Paulus apostolus dicit, quia invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus & Divinitas. Vide ergo, mentem hominis, corpusque solare considera: & videbis qualitercumque, licet tenuiter, & quasi oculo conniventi, quamdam similitudinem Trinitatis. Est in mente hominis intelligentia, memoria, & voluntas. Mentem autem vocamus memoriam, mentem dicimus intelligentiam, mentem dicimus voluntatem: memoria, intelligentia & voluntas sunt una mens, sed nec memoria est intelligentia vel voluntas. In eodem corpore solis radium video, sentio calorem, & agnosco splendorem: hæc tria unius essentiæ sunt; nullum tamen eorum est alterum. Sic est in illa ineffabili & incircumscriptibili gloria Deitatis: est Filius a Patre, & Spiritus sanctus ab utroque. Cumque Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, ejusdem substantiæ, ejusdem potentiæ & gloriæ sint: non sunt tamen tres dii, sed in tribus personis sunt una substantia, & unius potentiæ, & in una substantia tres personæ. Hæc fidei nostræ professio, non tantum a Christo & ejus sequacibus traxit exordium, sed a Moyse & patriarchis atque prophetis suum habuit fundamentum. In libro Moysi Divinæ essentiæ unitas declaratur, ubi dicitur: *Audi Israel, Dominus Deus tuus unus est.* Et iterum: *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, non erunt tibi dii alieni præter me.* Pluralitatem vero personarum ibi patenter insinuat, ubi dicit: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Cum enim Verbum sit Filius Dei, sicut Joannes, cujus evangelium recipis, protestatur, dicens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Vides quod ad Filium & Spiritum sanctum, Patris sermo dirigatur, cum hæc duo pluraliter dicat: *Faciamus*, & *Nostram*. Per Verbum enim & Spiritum sanctum Dominus Deus operatus est universa. Sicut David propheta commemorat: *Verbo Domini cœli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Idem etiam propheta mysterium Trinitatis eleganter insinuat, ubi ter hoc nomen, Deus, in eodem versiculo repetit, & inculcat dicens: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.* Prænominatus Joannes in epistola sua canonica dicit: *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus; & hi tres unum sunt.* Isaias etiam propheta, quem recipis, se audisse testatur Seraphin clamantia, *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus sabaoth.* Quare tertio replicat, *Sanctus*, nisi in Domino Deo exercituum Trinitatem insinuet personarum? Est itaque in summa ac beatissima Trinitate Pater qui Filium genuit, Filius qui genitus a Patre, Spiritus sanctus, qui progreditur ab utroque. Nec in illa genitura vel processione damnum refectionis vel imminutionis passa est in Patre vel Filio Divina substantia. Sicut enim lumen a lumine sumitur sine imminutione luminis a quo sumitur: sic æqualis a Patre Filius, & utrique coæqualis procedit ab utroque Spiritus sanctus. Modum tamen genituræ aut processionis hujus humana ratio non attingit. Unde cum Isaiæ de Filii generatione constaret, modum tamen generationis inenarrabilem esse sciens: *Generationem*, inquit, *ejus, quis enarrabit?* David propheta in persona Filii de hac generatione sic loquitur: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Filius etiam David Salomon, quem Deus scientia & intellectu mirabiliter illustravit, in persona Christi, *qui est*, sicut Paulus dicit, *Dei virtus & Dei sapientia*, in libro Sapientiæ (si tamen eum recipis) ita dicit: *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret: necdum erant abyssi, & ego concepta eram. Quando præparabat cœlos, aderam. Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta disponens.* Apostolus etiam Paulus Spiritui sancto, immo toti Trinitati, testimonium perhibet, dicens: *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra.* Et alibi: *Si Spiritus ejus, qui Jesum suscitavit, habitat in vobis, vivificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.* Si Christi testimonium de unitate essentiæ & personarum Trinitate desideras, ipse in evangelio dicit: *Ego & Pater unum sumus.* Christus etiam discipulis suis dicit: *Ite, baptizate omnes in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Cum igitur homo perdidisset propter inobedientiam paradisum, & infernales miserias perpetuo meruisset, missus est a Patre Filius; dignumque fuit ut mitteretur Filius, & non Pater. Cum enim a nullo esset Pater, & Filius ab aliquo; erat convenientius ut haberet in tempore matrem, qui ab æterno habuerat Patrem. Cum enim scriptum esset in Psalmo David: *Non est qui redimat, neque qui salvum faciat: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum:* non est qui det placationem pro ani-

al. inforceris.

al. occurrices

al. vicem

al. seriem tamdam

al. fidei

Deut. 6. Deut. 5.

Gen. 1. Joan. 1. Psal. 32. Psal. 66. 1. Joan. 5. Isa. 6. Isa. 53. Psal. 2. 1. Cor. 1. Prov. 8. Gal. 4. Rom. 8. Joan. 10. Matth. 28. Psal. 7. Psal. 13.

anima ſua, nedum pro aliena: miſſus eſt a Deo Patre Filius, ut homo pro homine moreretur, & pro homine captivo tributum mortis tanquam homo exolveret, eumque tanquam Deus cœleſti poteſtate redimeret. Ejus adventum deſideraverant patriarchæ, prædixerant prophetæ atque illinc dilationem impatientius ſuſtinentes querela * continua dicebant: *Quando veniet? quando videbimus? Da Domine mercedem ſuſtinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur. Utinam*, dicit Iſaias, *Domine diſrumperes cœlos, & venires*. Et David: *Domine inclina cœlos tuos, & deſcende*. Sed &, teſte Iſaia, angeli pacis præ dilatione noſtræ ſalutis amare flebant. Idem vero Iſaias de Chriſti nativitate manifeſtius loquens: *Ecce*, inquit, *virgo concipiet, & pariet filium; & vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Cum autem Maria de Jeſſe originem traxerit, idem propheta nativitatem Mariæ, & per Mariam Chriſti, atque plenitudinem gratiæ ſpiritualis in Chriſto, manifeſte declarat, dicens: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet: & requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum Spiritus Domini*. Natus eſt itaque Filius Dei de virgine incorrupta, ſicut plaſmatus eſt primus Adam de terra virgine & inviolata, Spiritu ſancto in ea operante, noſtræque ſalutis negotium ineffabiliter procurante. Abyſſus enim inſcrutabilis eſt Incarnationis Dominicæ ſacramentum. Plurima tamen antiquis patribus acciderunt, in quibus hujus nativitatis figura præceſſit. Quod enim vellus Gedeonis rore cœli complutum eſt, cum area circumquaque arida remaneret, ros Spiritus ſancti deſignatur in Virgine, quæ ad hoc propter humilitatem ſuam ſpecialiter & ſingulariter eſt a Domino prælecta. Cui Pſalmiſta concordat, dicens: *Deſcendet ſicut pluvia in vellus*. Quod Moyſi ignis in rubo apparuit, & non eſt rubus corruptus igne, virginitatis integritas in Maria monſtratur. Quod virgis aliarum tribuum remanentibus ſiccis, virga Aaron, de cujus ſtirpe beatiſſima traxit originem, fronduit, & floruit, flos in virga Jeſſe, quem vaticinaverat Iſaias, partum ſcilicet incorruptæ virginis indicavit. Cum inimici Dei eſſemus, per adventum Chriſti reconciliati ſumus, ſicut propheta prædixerat: *Et pax*, inquit, *erit in terra, cum venerit*: ideoque angeli in ipſius nativitate glorioſæ pacis canticum cecinerunt: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Nova etiam ſtella Magis apparuit, atque hiſtoriarum teſtimonio Romæ fons olei de terra fluxit in Tiberim. Templum etiam olim Romæ conditum, quod idola non ruiturum prædixerant, donec Virgo pareret, eadem nocte funditus corruit. Probatica quoque piſcina, quæ Hieroſolymis erat, ad adventum angeli moveri, & ſanitates conferre tunc cœpit. Vehementiſſime nobis nocuit vetus Adam, ſed plus profuit novus. Amplius nobis contulit hujus humilitas, quam ſuperbia iſtius abſtulerit. Nam, Paulo apoſtolo teſte, *Non ſicut delictum, ita & donum*: damni enim æſtimationem beneficii magnitudo tranſcendit. Quem prius habuimus terribilem dominum & judicem, nunc habemus humilem fratrum & proximum. Chriſtus itaque curſum noſtræ mortalitatis tranſigens, in fame, & ſiti, in laſſitudine & dolore, & in univerſis miſeriis hujus vitæ, demum traditus a diſcipulo, & tanquam vile mancipium venditus, flagellatus, conſputus, ſpinis coronatus, illuſus, clavis affixus ſtipiti, & morte turpiſſima condemnatus, quæ non rapuit ſolvit, & ſponte morti ſe offerens, omnia in humilitate ſuſtinuit, ſicut Iſaias aliquando prædixit. *In humilitate*, inquit, *judicium ejus ſublatum eſt. Sicut agnus ad occiſionem ductus eſt, & ſicut ovis coram tondente ſe ſic non aperuit os ſuum*. Qui ergo puerulus a juſto Simeone ſemel oblatus fuerat in templo, in veſpera legis & ſine ceremoniarum pro redemptione noſtra in cruce manus ſuas levavit ad Patrem, juxta illud Davidicum: *Elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum*. Si creatus, quem Adam per ſuperbiam ligni delectatione contraxerat mortis amaritudine per humilitatem Chriſti ſublatus eſt, fuſoque ſanguine ſine culpa omnium culparum chirographa ſunt deleta. Alium ſiquidem redemptionis modum poterat Dominus procuraſſe: ſed nullus ſuæ benignitati noſtræque ſaluti congruentior occurrebat. Cum enim homo juxta ſuæ prævarications exigentiam captus a diabolo teneretur, poſtulabat juſtitia, ut non eriperetur per violentiam: ſed qui per ſuperbiam lapſus eſt, ſua, ſi poſſet; ſed quia ſua non poterat, aliena ſaltem humilitate reſurgeret. Ita Chriſtus innocens, quem agnus paſchalis in lege ſignaverat, ſe pro nobis hoſtiam obtulit ſalutarem. Cumque lex Moyſi capram vel ovem conſtituiſſet pretium ad redemptionem hominis a peccato, Chriſtus, per quem gratia & veritas facta eſt, attendens umbratiles legis ceremonias non ſufficere ad ſalutem, hominiſque æſtimationem pluris faciens, quam ovis, hirci, aut vituli; ſanguinem & mortem ſuam pro noſtra ſalute obtulit, & ſic ſemel in ſancta ſummus & verus pontifex introivit æterna redemptione inventa. Aperuit itaque librum, & ſolvit ſignacula ejus leo de tribu Juda, & quod hoſtiæ legales non potuerunt, gladium amovit verſatilem, & paradiſi, qui omnibus antiquis clauſus fuerat, reſeravit ingreſſum: Sic enim olim in morte ſummi pontificis ſolet his, qui ad civitates refugii confugerant, ſecurus ad propria reditus indulgeri. Olim conſueverat homo cauſari, & dicere: Cur exigit a me Dominus amplius, quam a ceteris creaturis? Quid pro me fecit? Quid pro me laboravit? Dixit, & factus ſum: ſicut jumenta, & arbores, & cetera univerſa, ſic ſuæ potentiæ nutu, ſoloque juſſionis arbitrio, me creavit. Sed jam obſtructum eſt os loquentium iniqua. Nam homini diſſimulare non licet, quanta pro eo Dominus fecerit, qui ut ſervum redimeret, proprio Filio non pepercit. Porro in redemptione hominis laborem & dolorem invenit, quia famem, ſitim, fatigationem, inſidias, opprobria, flagella, coronam ſpineam, clavos & lanceam, ignominiam crucis, & mortis anguſtiam pro noſtra impietate, & pro ſua pietate, pro noſtra neceſſitate, & pro ſua humilitate ſuſtinuit: *Nonne ergo Deo ſubjecta erit anima mea? Nonne omnia oſſa mea dicent: Domine quis ſimilis tibi?* ut non ceſſet de cetero ab ore & corde meo gratiarum actio & vox laudis? Quomodo potuit ſapientia Dei mecum miſericordius agere, aut me ad ipſum diligendum dulcius & efficacius invitare?

Præterea juſtorum animæ, quæ quantum ad prærogativam originis, non multum a cœleſtium ſpirituum dignitate degenerant, omnes ad inferos deſcendebant; decebatque, ut Deus quandoque memor ſuæ imaginis eſſet, atque juxta ſuorum præconia prophetarum de animabus electis jacturam caſus angelici repararet. Sic in hac noſtræ ſalutis diſpenſatione dilectio Chriſti nobis medullitus * intimata eſt, qui cum in lege Moyſi nobis dilectionem Dei, & proximi dederit in

man-

* *al.* continuata *Eccl.* 36.

Iſa 64. *Pſal.* 143.

Iſa. 7.

Iſa. 11.

Jud. 6.

Pſal. 71. *Exod.* 3.

Num. 17. *Hebr.* 9.

Mich. 5.

Luc. 2. *Matth.* 2.

Rom. 5.

Act. 8. *Luc.* 2.

Pſ. 140.

Levit. 4.

Hebr. 9. *Apocal.* 5.

Gen. 3.

Exod. 33.

Pſal. 68. *Pſal.* 34.

* *al.* initimatur.

mandatis, eamdem in schola evangelicæ disciplinæ frequentius & fortius verbis, & tandem exhibitione operis inculcavit. *Majorem enim caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Dedit itaque materiam diligendi se, qui in suis dilectionibus nos prævenit: nec aliud a nobis exigit, nisi ut ipsum diligamus ex corde. Sane inhumanus est, & crudelis, qui misericordiam ejus non recolit, qui Dominum tam clementem ex affectu non diligit, qui se pro eo, si opus est, mortis periculo desiderabiliter non exponit. Christus autem mortuus & sepultus tertia die resurgens a mortuis, sicut discipulis vivendo prædixerat, eisdem postea frequenter apparuit, & cum ipsis loquens & comedens, ostensis vulneribus manuum, pedum, ac lateris, cordibus quorumdam, qui adhuc hæsitabant in fide, ostensione vulnerum vulnus dubitationis amovit. Quadraginta itaque diebus cum eis visibiliter conversatus, * eisdem comitantibus, venit in montem Oliveti, & videntibus illis elevatus est, & ascendit ad Patrem: ubi eum esse in Patris dextera credimus, atque in communi resurrectione ipsum vivorum & mortuorum judicem expectamus. Ut igitur Dominus noster Jesus Christus voluit & debuit ad horam mori, quia homo; potuit & debuit post mortem resurgere: ut qui hominem superaverat diabolus, ab homine superaretur, & superatus confunderetur. Erubescant infideles & prævaricatores, qui inordinate in hæc prorumpunt deliramenta. Si Christus Deus fuit, quomodo potuit mori? si homo, quomodo resurgere? Fuit nempe Deus & homo: quia homo debuit mori; quia Deus, potuit resurgere. Utile quoque nobis fuit, quod sub iniquo judice sponte mori dignabatur, valuit & voluit resurgendo mortem superare. Et sicut diabolus per suos ministros in Dominum suum manus ausu temerario injecit violentas: ita juste ac judicialiter dominium & tyrannidem, quam in hominem exercuerat, amisit in æternum: & hoc modo competenti, qui hominem vicerat, ab homine vincebatur, & qui in ligno superaverat, in ligno scilicet Crucis potenter & prudenter superatus fuit a Deo & homine Christo Jesu: ut quasi frater ab homine amaretur, & quasi Deus timeretur. Ceterum necessarium fuit ut ille idem, qui nos creavit, & nos recrearet: qui nos fecit, redimendo reficeret, ac perditos repararet: ne unum Deum tanquam creatorem obligaremur adorare, & alium redemptorem venerari teneremur, & ita duobus dominis famulari. Et quod Filius, non Pater, non Spiritus sanctus incarnaretur, necesse fuit & conveniens: quia Filio assimilari præsumpsit homo, scilicet Adam, aspirans & volens scire bonum & malum, ut Deus. Videbatur igitur Filius esse in causa, sicut sanctitas Abel invidiæ Cain, & sic mortis ipsius. Dixit igitur Filius noster quasi Jonas, cum ait: *Ego sum qui peccavi, projicite me in mare.* Non sufficit exile sacrificium & holocaustum ad tanti sceleris, quod patraverat homo, expiationem. *Ecce venio, ego ipse venio, quia in capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam*: ecce adsum immolandus. Iterum, si tantum negotium, scilicet hominis redemptio, angelo committeretur, non esset tutum: quia in Lucifero superbia angelum reddidit infamem & suspectum: si homini, non foret similiter securum, cum primum hominem, scilicet Adam, inobedientia culpabilem merito condemnavit. Angelus insufficiens, homo deficiens: unus imbellis, alter imbecillis. Convenienter igitur procuratum est, ut homo hominem adjutus numinis adminiculo a diaboli faucibus liberaret: ne tam arduum, tam nobile commercium vacillaret, immo potius irrefragabilius finem prosperum sortiretur: & ordo angelicus, qui per lapsum Luciferi & suorum complicum fuerat mutilatus, feliciter restauraretur.

Magna igitur, & omni laude dignissima fuit mater & virgo Maria beatissima, quæ tantum Dei & hominis mundo edidit mediatorem, & nostrum parere meruit salvatorem: quæ inter omnes, quas mundus habuit, mulieres, nec primam, nec similem meruit, nec sequentem habere. Concepit nempe sine pudore, peperit sine dolore, & hinc migravit sine corruptione, juxta verbum angeli, immo Dei per angelum, ut plena, non semiplena gratiæ esse probaretur: & Deus Filius ejus antiquum, quod pridem docuit, mandatum fideliter adimpleret, videlicet patrem & matrem honore prævenire: & ne caro Christi virginea, quæ de carne matris virginis assumpta fuerat, a tota discreparet.

A prædictis igitur Christianæ fidei capitibus venerabile surgit in celsa culmina fundamentum. Hæc est catholicæ religionis scala, per quam homini datur ascendere ad æternæ patriam claritatis. Si ergo habes in desiderio de tenebris prodire in lucem, amplecti saluberrimam Christi legem: Christianæ conversationis primitias baptismali lavacro necesse est consecrari: quatenus deposita in aquis regenerationis, peccati vetustate, in novam animæ innocentiam & vitæ infantiam renascaris, ut illius gloriæ cœlestis particeps efficiaris, quam auris non audivit, nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit: tam copiosa, ut non possit annullari: magna, ut non possit comprehendi: multa, ut non possit numerari: pretiosa, ut non possit æstimari: diuturna, ut non possit terminari: quam repromisit Deus diligentibus se, & sua sequentibus vestigia pedetentim. Vale, & vive: & vivat in te Christus.

XXXIII. AD ROGERIUM ARCHIEPISCOP. EBORACENSEM.

Inhibet illi ne coronet filium regis, cum id debeatur Cantuariensi.

Alexander servus servorum Dei, &c.

QUoniam ad audientiam nostram multorum jampridem relatione pervenit, quod coronatio regum Angliæ & inunctio ad Cantuariensem archiepiscopum de antiqua ecclesiæ suæ consuetudine & dignitate pertineat: fraternitati vestræ præsentibus litteris authoritate apostolica districtius inhibemus, ut si illustris rex Anglorum filium suum, dum venerabilis frater noster Thomas Cantuariensis archiepiscopus in exilio fuerit, coronari voluerit, & in regem inungi, nullus vestrum ei manum imponere præsumat, aut se exinde aliquatenus intromittere audeat. Quod si quis vestrum attentare præsumpserit, id in periculum officii & ordinis sui noverit procul dubio graviter redundare. In his vero appellationis remedium volumus denegari, & omnem malignandi occasionem excludi. Datum apud Cisuinarium quarto Kalendas Martii.

XXXIV. AD EUMDEM.

Propter coronationem Henrici, a Divinis ſuſpenditur, &c.

Alexander ſervus ſervorum Dei, &c.

CUm filium ſuum rex veſter coronari voluerit: contempto Thoma Cantuarienſi archiepiſcopo, ad cujus officium de antiquo jure dignoſcitur pertinere, per manum tuam, frater archiepiſcope in aliena provincia diadema regni ei fecit imponi. In coronatione vero illius, nulla ex more de conſervanda eccleſiæ libertate cautio juratoria eſt præſtita, nec, ſicut ajunt, a vobis exacta: ſed potius juramento aſſeritur confirmatum, ut regni conſuetudines iniquæ, ſub quibus dignitas periclitatur eccleſiæ, illibatæ debeant omni tempore conſervari. In quo etſi multum prænominati regis vehementia nos conturbat, amplius tamen de veſtra & aliorum coepiſcoporum veſtrorum poſſumus infirmitate moveri, qui quod dolentes dicimus, facti ſicut arietes non habentes cornua, abiiſtis abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis. Et ſi forte hoc licere tibi, frater archiepiſcope, in propria potuiſſet provincia, quomodo tamen in aliena & illius præcipue qui exulare pro juſtitia & ſolus exire voluit, & dare gloriam Deo, tibi licuerit, nec de ratione poſſumus, nec de ſanctorum patrum conſtitutionibus invenire. Unde & poſt tam iniquas conſuetudines juramento firmatas, non adjeciſtis ſumere ſcutum fidei, ut ſtaretis pro domo Domini in die prælii? Ne autem, ſi diutius tacuerimus, una vobiſcum in die judicii damnationis ſententia involvamur: authoritate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui auctore Deo miniſtramus, ab omni vos officio epiſcopalis ſuſpendimus dignitatis.

XXXV. AD GILBERTUM EPISCOPUM LONDONIENSEM.

Alexander ſervus ſervorum Dei, &c.

QUæ cauſa venerabilem fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem archiepiſcopum, & ſedis apoſtolicæ legatum, a ſua ſede exulare compulerit, non oportet præſentibus annotare: quoniam & vos præſentialiter aſpexiſtis, & id per totam fere occidentalem eccleſiam fama celebris divulgavit. Cum autem piæ memoriæ Theodbaldus Cantuarienſis archiepiſcopus, prædeceſſor hujus archiepiſcopi, Anglorum regi coronam impoſuerit, ac per hoc Cantuarienſis eccleſia quaſi poſſeſſionem hujus dignitatis habuerit: vos nunc novi regis coronationi, archiepiſcopo non prænomito, in ejus provincia miniſterium præbere, litteris apoſtolicis id prohibentibus, præſumpſiſtis: & qui revelare ejus exilium qualibuſcumque ſolatiis debuiſtis, aggravaſtis potius cauſam ejus, & ſuper dolorem vulnerum ejus, quod mœrentes dicimus, addidiſtis. In quo facto, ſi contra perſonas veſtras, non quantum culpa exigit, moveamur, pertranſire tamen hoc ſub ſilentio non debemus, ne forte, quod Dominus avertat, & nos & vos ſententiæ Divinæ ſeveritatis addicat, ſi ea quæ in eccleſiis omnium perperam acta ſunt neglexerimus vindicare. Noveriti itaque vos tamdiu ab epiſcopali officio commiſſa nobis a Deo authoritate ſuſpenſos: donec ad ſedem apoſtolicam de tanto exceſſu ſatisfacturi accedatis: niſi præfato archiepiſcopo ita ſatisfacere curaveritis, ut pœnam iſtam ipſe judicet relaxandam.

XXXVI. AD WILIELMUM EPISCOPUM Senonenſem apoſtolicæ ſedis legatum.

Purgat calumniam illam, qua dicebatur ſuo mandato Londonienſem epiſcopum abſolutum eſſe.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio wilielmo epiſcopo Senonenſi, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras quas nobis ſuper negotio venerabilis fratris noſtri Cantuarienſis archiepiſcopi devotio tua tranſmiſit, gratanter admiſimus, & eas diligenter curavimus ac ſtudioſe audire. Verum quoniam Londonienſis epiſcopus ad nos nequaquam acceſſit, nihil de cauſa ſua ſtatuimus. Sed ſi ad nos veniſſet, nos jam dicto archiepiſcopo, Cantuarienſi videlicet, quantum ſalva conſcientia noſtra fieri poſſet, ſuam juſtitiam ſtuderemus conſervare. Qualiter autem in cauſa iſta proceſſimus, ei jam ex parte, nec non & cariſſimo in Chriſto filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum regi, ſicut tibi viva voce injunximus, ſatis credimus innotuiſſe. Nos enim nihil inde poſt diſceſſum tuum mutavimus, nec in poſterum duximus immutandum, licet præfatus Anglorum rex non exinde per conſules Lombardiæ, qui una cum nuncio coram nobis præſentes erant, necnon & per nuncios cariſſimi in Chriſto filii noſtri Manuelis illuſtris Conſtantinopolitani imperatoris, inſtantiſſime ſolicitaret, ut ei tempus deberemus aliquantulum prolongare. Et quoniam ipſius archiepiſcopi cauſam, noſtram & eccleſiæ reputamus: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus venerabiles fratres noſtros Rotomagenſem archiepiſcopum & Nivernenſem epiſcopum ſuper diligentia ac feſtinanti executione præcepti noſtri ſtudioſe commoneas, & viva voce vel litteris, ſi utrumque non poteris præſentem habere, iſtantius exhorteris. Quod ſi adhuc in negotio illo nullatenus proceſſerunt: tu ipſos ex parte noſtra durius increpes, & gravius redarguere non omittas. Si autem eos in prælibati regis terram, ſententiam interdicti juxta præceptum noſtrum proferre contigerit: tu eam per ejuſdem regis terram, quam in tua provincia habere dignoſcitur, omni excuſatione & appellatione remota, firmam & inconcuſſam obſerves, & ab omnibus facias, quantum in te eſt, irrefragabiliter obſervari.

XXXVII. AD THOMAM ARCHIEPISCOP. Cantuarienſem.

Alteram calumniam, qua dicebatur mandato pontificis filium regis ab Eboracenſi archiepiſcopo coronatum eſſe diluit.

Alexander ſervus ſervorum Dei dilecto filio, &c.

VIrtutis & fidei conſtantiam & fortitudinis animum, quem pro libertate eccleſiæ tuæ conſervanda induiſſe cognoſceris, ſtudioſius attendentes; tibi tanquam fratri cariſſimo, ſuper his quæ ad conſervationem & augmentum eccleſiæ tuæ ſpectare noſcuntur, libenti animo conſilium & auxilium impendimus: & contra eos, qui jura & dignitatem ejuſdem eccleſiæ minuere

vel

vel perturbare nituntur, apostolicæ tuitionis præsidium diligenti studio volumus ministrare. Audivimus autem & certa relatione comperimus, quod Eboracensis archiepiscopus, contra prohibitionem & interdictum nostrum, Henrico filio illustris Anglorum regis in provincia tua coronam imposuit. Quia vero ex hoc juri & dignitati ecclesiæ tuæ immoderate asseris & enormiter derogatum: nos in hac parte tam tibi quam ecclesiæ providere volentes, authoritate apostolica statuimus, ut factum prædicti archiepiscopi vobis nulla ratione præjudicium possit in posterum generare, quo minus jus coronationis & inunctionis regum Angliæ possessionaliter habeatis, sicut antecessores tui & eadem ecclesia a quadraginta annis retro habuisse noscuntur.

XXXVIII. AD ROGERUM EBORACENSEM archiepiscopum, & Hugonem Dunelmensem episcopum.

De prædicta coronatione.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Rogero Eboracensi archiepiscopo, & Hugoni Dunelmensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Licet commendabiles & gratia nobis in plurimis existatis, & sinceræ vos complectamur brachiis caritatis: propter hoc tamen non debemus omittere, quin ea quæ perpetrata & incorrecta generant mortem, & requiramus in vobis, & zelo rectitudinis corrigamus: dicente Domino per prophetam: *Si loquente me ad impium: Morte morieris, non annunciaveris ei, neque locutus fueris: ipse quidem in peccato suo morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Depressio siquidem Anglicanæ ecclesiæ, & diminutio libertatis illius, quæ per regem vestrum, sive proprio motu, sive potius, aliis suggerentibus, facta dignoscitur, plurimum jampridem animum nostrum afflixit, & non modicum nobis solicitudinis & doloris ingessit. Cum enim oportuerit eum de corrigendis his, quæ ab antecessoribus suis male commissa fuerant, cogitare: ipse potius prævaricationibus prævaricationes adjiciens, tam iniqua constituta sub regiæ dignitatis obtentu & posuit & firmavit, sub quibus & libertas perit ecclesiæ, & apostolicorum virorum statuta, quantum in eo est, suo robore vacuantur. Nec credidit debere sufficere, si sub eo Divinæ leges in regno Angliæ silentium & vacationem susciperent, nisi peccatum transmitteret ad hæredes, & longo tempore faceret suum regnum sine ephod & sine superhumerali sedere. Inde fuit quod illas iniquas usurpationes, absque ulla exceptione, vestro & aliorum fratrum & coepiscoporum vestrorum juramento fecerit firmare, & plectendum judicaverit ut hostem, quicumque vellet ab iniquis illis constitutionibus dissentire. Indicat hoc venerabilis fratris nostri Thomæ Cantuariensis archiepiscopi exilium, demonstrat & hoc clericorum & consanguineorum ejus, illorum etiam qui adhuc pendentes ab uberibus matris vagiebant in cunis, miseranda proscriptio. Et metus mortis incutitur, si ad hoc cujusquam animus erigatur, ut contra statuta illa Divinis velit legibus obedire. Nos ipsi, quorum judicio prævaricationes illæ corrigendæ fuerant aut plectendæ, ad confirmationem illarum sub occasione temporis impacati multa fuimus instantia provocati, & laboratum est exactione non modica, ut usurpationibus illis, cum nondum nobis expressæ fuissent, authoritatis conferremus apostolicæ confirmationem; & hoc quidem a principio.

Processu vero temporis, exulante pro debito pastoralis officio jam dicto archiepiscopo, & consuetum Romanæ ecclesiæ subsidium ab officio nostro sæpius requirente, misimus ad jam dictum regem de melioribus & majoribus fratribus nostris: misimus & alias ecclesiasticas personas, & putavimus quod duritia ejus in nostra humilitate & mansuetudine frangeretur, & fieret quod Salomon dicit: *Patientia lenietur princeps, & lingua mollis frangit iram.* Ipse vero sufferentiam nostram multiplici legatorum arte deludens, usque adeo contra monita nostra videtur animum obduravisse, ut nec contra prænominatum archiepiscopum deferveat, nec de perversis statutis illis quidquam minui patiatur: immo & ipsam Cantuariensem ecclesiam plurimo detrimento possessionum suarum afficiat, & in ipso eam ecclesiastico ministerio antiqua spoliet dignitate. Nuper enim, cum filium suum coronari voluerit, contempto eodem archiepiscopo, ad cujus hoc officium de antiquo jure dicitur pertinere: per manum tuam, frater archiepiscope, ei in aliena provincia diadema regni fecit imponi. In coronatione autem illius nulla ex more de conservanda ecclesiæ libertate cautio est præstita, vel, sicut ajunt, exacta: sed juramento potius asseritur confirmatum, ut regni consuetudines, quas avitas dicunt, sub quibus dignitas periclitatur ecclesiæ, illibatas debeat omni tempore conservare. In quo etsi multum prænominati regis nos vehementia conturbat, amplius tamen de vestra & aliorum coepiscoporum vestrorum possumus infirmitate moveri: qui, quod dolentes dicimus, facti sicut arietes non habentes cornua, ab istis absque fortitudine ante faciem subsequentis. Etsi enim hoc tibi licere forte, frater archiepiscope, in propria provincia potuisset: quomodo tamen hoc in provincia aliena, & illius præcipue qui exulare pro justitia & fere solus exire voluit, & dare gloriam Deo, tibi licuit, nec de ratione possemus, nec de sanctorum patrum constitutionibus invenire.

Quod si ad excusationem tantæ prævaricationis quisquam objiciat, in aliis quoque regnis gravia plurima & enormia perpetrari: in veritate possumus respondere, quod nullum adhuc regnum in tantum Divinæ legis contemptum invenimus corruisse, ut scriptis & juramentis episcoporum tam manifestas enormitates fecerit communiri. Nisi quisquam illud impudenter alleget, quod schismatici postmodum a fidelium communione præcisi inaudita & damnabili superbia commiserunt. Unde quia juxta verbum prophetæ: *A vobis judicium egressum est perversum*: in vobis factum est perversum. Quid ultra omnes alias provincias in usurpationibus suis, & post tam iniquas consuetudines juramento firmatas, non adjeciistis resumere scutum fidei, ut staretis pro domo Domini in die prælii, sed prostravistis corpus vestrum in terram, ut per vos fieret via transeunti? Et ne, si diutius tacuerimus, una vobiscum in die judicii damnationis sententia involvamur: authoritate sacrosanctæ Romanæ, cui, authore Domino, ministramus, ecclesiæ, ab omni officio episcopalis vos suspendimus dignitatis: sperantes quod sub disciplina saltem, & paterno verbere constituti, redire tandem ad cor, & de tuenda debeatis ecclesiæ libertate satagere. Si vero nec sic zelum

Prov. 25. Ibid. 15.

Hebac. 1.

epiſcopalis officii reſumpſeritis, nos adhuc, auctore Domino, quod nobis imminet faciemus. Vos videte, ne illud vobis dicatur, quod cuidam dictum per prophetam dicitur: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi*. Nos enim, quia locum illius tenere, Deo, prout ipſi placuit, diſponente, conſpicimur qui a prædicatione verbi Dei nec verberibus poterat nec vinculis coerceri: non debemus ſub ambigua expectatione pacis creditam nobis Divini verbi pecuniam in ſudario reponere, & alligatam eam tamdiu conſervare, donec paulatim lucrandi hora occurrat, & creditor veniens, de reddenda acerbe nos conveniat ratione.

Oſee 4.

XXXIX. AD SENONENSEM ET ROTHOMAGENSEM EPISCOPOS.

Ut efficiant ſub pœna cenſurarum compleri pacem quam rex Angliæ verbis promiſit.

Alexander ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Senonenſi & Rothomagenſi epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem eumdem regem ex parte noſtra diligenter conveniatis, commonere propenſius & exhortari curetis, ut pacem, quam cum eodem archiepiſcopo verbo tenus fecit, executione operis compleat. Nihil minus etiam eidem ſuggeratis, ut poſtmodum ablata omnia reſtituat, damna data reſarciat, pravas & execrabiles conſuetudines omnino præcidat. Si autem intra triginta dies poſt commonitionem veſtram, pacem quam ſtatuit, & promiſit, conſummare noluerit: in tota terra ejus ciſmarina, omnia Divina, præter baptiſmata parvulorum, & pœnitentias morientium, remoto appellationis obſtaculo, prohibeatis officia celebrari: & ſententiam ipſam uſque ad condignam ſatisfactionem faciatis inviolabiliter obſervari. Quod ſi alter veſtrum, aliqua neceſſitate obſtante, hujus rei executioni non potuerit intereſſe, (quod tamen nolemus, nec expediret) alter non minus id quod dictum eſt exequatur.

Datum Anagniæ VII. Idus Octobris.

XL. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De cenſura in regem ferenda, niſi plenam pacem cum reſtitutione poſſeſſionum præſtet.

Alexander ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & dilectionem apoſtolicam.

ANxietate cordis & amaritudine premimur, cum anguſtias, onera, & gravamina, quæ zelo juſtitiæ, & pro libertate eccleſiæ manutenenda, æquo animo & invicta fortitudine toleraſti, ad memoriam noſtram reducimus, & ſedula meditatione cogitamus. Verumtamen quod in te virtutis perfectionem adimpleres, non potuiſti frangi in adverſis, nec a tuæ conſtantiæ propoſito removeri; tuam ſuper hoc commendamus admirandam virtutem, & tibi ſuper tanta patientia in Domino congaudemus. Ceterum, quoniam dilectum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Anglorum regem diutius in patientia & benignitate expectavimus, & blandis & dulcibus verbis, interdum duris & aſperis, ut ad ſeipſum rediret, ſæpe monuimus: ſi pacem, quam tecum fecit, executione operis non adimpleverit, & tibi ac tuis & eccleſiæ tuæ poſſeſſiones & honores ablatos non reſtituerit, tibi plenam auctoritatem concedimus in perſonas, & loca, quæ ad tuam legationem pertinent, excepta perſona regis, uxoris quoque, & filiorum ſuorum, eccleſiaſticam juſtitiam, ſecundum officii tui debitum, nullius obſtante appellationis obſtaculo, exercendi: prudentia tamen & circumſpectione adhibita, quam modeſtia ſacerdotalis requirat.

Datum Signiæ tertio Idus Octobris.

XLI. AD HENRICUM ANGLIÆ REGEM.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Henrico illuſtri Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COgnito ex litteris venerabilis fratris noſtri Thomæ Cantuarienſis archiepiſcopi, quod ei, omni turbatione & rancore depoſito, gratiam & amorem tuum reſtituiſſes: tanto lætitiam & gaudium concepimus, quanto id Deo gratum & magis acceptum exiſtere, & tibi amplius honorificum, & tuæ conſideramns fructuoſum ſaluti. Tanta enim eumdem archiepiſcopum religione, prudentia, & honeſtate, & fidei virtute præeminere cognoſcimus, quod ipſum tibi & regno tuo fidelem & devotum exiſtere, honori & incremento tuo pro viribus & poſſe animoſe intendere, & pro augmento gloriæ & exaltationis tuæ fideliter & ſolicite vigilare, non dubitamus. Ceterum, quoniam non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, & licet idem archiepiſcopus pro patientia ac dilectione, quam erga te habet, hoc facere ſubticeſcat: nos tamen, qui ſalutem tuam ſummopere cupimus, id minime reticere debemus; nec tuam decet magnificentiam, quem Dominus ita magnum & potentem conſtituit, jura & bona Cantuarienſis eccleſiæ retinere: regiæ ſerenitatis clementiam rogando monemus, & exhortamur attentius, quatenus exemplo Zacchæi, de quo legitur in evangelio: *Domine, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus: & ſi aliquem defraudavi, reddo quadruplum*: prædicto archiepiſcopo, & eccleſiæ ſuæ ablata reſtituere, damna & detrimenta, quæ illis intuliſti, in brevi ſtudeas emendare, ut in eo quod deliquiſti Deum ſic poſſis placare, & nos tibi tantam offenſam digne indulgere poſſimus, & idem archiepiſcopus ad obſequium, & devotionem tuam, ad augmentum honoris tui, & hæredum tuorum, debeat promptiſſimus inveniri. Volentibus autem inter te & ipſum pacem reformari, benigno favore acquieſcas. Quos vero hujus diſſenſionis noveris hactenus fuiſſe incentores, de cetero non exaudias. Nihilo minus & filium tuum ſuper articulo juramenti, quod prætermiſit, de ſervando jure & libertate Cantuarienſis eccleſiæ, ſecundum quod reges & principes Angliæ feciſſe noſcuntur, eidem archiepiſcopo & eccleſiæ ſuæ condigne ſatisfacere moneas, & horteris, & quod prætermiſſum eſt facias adimplere. Ordinationes quoque eccleſiarum, & alia, quæ ad viros eccleſiaſticos pertinent, prædicto archiepiſcopo, & aliis viris eccleſiaſticis, tam tu, quam filius tuus, libere & pacifice relinquatis: ut ſic agendo hoſtiam

Luc. 19.

* *f.* ac

ſtiam laudis Domino digne immolare poſſitis, & vobis regnum comparare æternum.

XLII. AD BITURICENSEM ARCHIEPISC. ET NIVERNENSEM EPISCOPUM.

Ut ipſi Londonienſem & Saresberienſem epiſcopos a Thoma excommunicatos abſolvant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Bituricenſi archiepiſcopo, & Nivernenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaternitati veſtræ non credimus eſſe incognitum, qualiter ſanctæ recordationis Thomas, quondam Cantuarienſis archiepiſcopus, de mandato noſtro in Londonienſem & Saresberienſem epiſcopum excommunicationis ſententiam promulgavit: quam utique nos ratam habentes & firmam, eam auctoritate apoſtolica curavimus confirmare. Quia vero prædicti epiſcopi ſenio & debilitate corporis confecti, & alter morbo laborans, ad præſentiam noſtram venire non poſſunt, vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, abſolutionem eorum, pro qua nuncii Henrici regis Angliæ & eorumdem epiſcoporum apud nos vehementius inſtiterunt, duximus committendam. Ideoque fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus infra menſem, poſtquam iidem nuncii ad propria redierint, & de adventu legatorum noſtrorum, quos ad partes illas pro cognoſcenda atrocitate illius facinoris & ſceleris, quod perpetratum eſt, & reconciliatione regis, diſpoſuimus tranſmittere, quod tranſalpinaverint vobis non innotuerit: eos publice, recepto juramento ſecundum morem eccleſiæ, quod noſtro debeant aſtare mandato, ab excommunicationis vinculo abſolvatis, ſententia ſuſpenſionis ob eam cauſam, qua fuerant ultimo in excommunicationem deducti, in ſuo robore permanente. Si autem vobis conſtiterit, quod Saresberienſis epiſcopus morbo laborans ad vos venire non poſſit, illuc in propria perſona, quod nobis placeret, accedatis: aut ſi accedere non poteritis, perſonas idoneas, de quibus nos & vos confidere valeamus, tranſmittatis, quæ illum, recepto juramento publice in conſpectu eccleſiæ, quod noſtro debeat parere mandato, abſolvant. Si autem huic rei, frater archiepiſcope, intereſſe non poteris: tu, feater epiſcope, ipſe cum Pontiniacenſi abbate quæ dicta ſunt diligentius exequaris.

Datæ Tuſculani octavo Kalendas Maji.

XLIII. AD MONACHOS CANTUARIENSIS ECCLESIÆ.

De canonizatione S. Thomæ Cantuarienſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis priori & monachis Cantuarienſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

GAudendum eſt univerſitati fidelium de mirabilibus illius ſancti & reverendi viri Thomæ archiepiſcopi veſtri. Sed vos exinde tanto ampliori gaudio & exultatione debetis repleri, quanto ipſius miracula oculata fide ſæpius intuemini, & ejus ſanctiſſimo corpore eccleſia veſtra ſpecialius meruit illuſtrari. Nos autem conſiderata gloria meritorum ejus, quibus in vita ſua magnanimiter claruit, & de miraculis ejus non ſolum communi & celebri fama, ſed & dilectorum filiorum noſtrorum Alberti, tituli S. Laurentii in Lucina, & Theodini tituli ſancti Vitalis, presbyterorum cardinalium apoſtolicæ ſedis legatorum, & aliarum plurium perſonarum teſtimonio, certitudinem plenam habentes: præfatum archiepiſcopum in capite jejunii, multitudine clericorum & laicorum præſente in eccleſia, deliberato cum fratribus noſtris conſilio, ſolemniter canonizavimus: eumque decrevimus ſanctorum martyrum collegio annumerandum: vobis & univerſitati fidelium de Anglia apoſtolica auctoritate mandantes, ut natalem ejus diem, quo vitam ſuam glorioſa paſſione finivit, annis ſingulis cum debita veneratione celebretis. Quoniam igitur dignum eſt, & vobis plurimum expedit, ut ſanctum corpus ejus cum ea, qua decet, reverentia & honore condatur: diſcretioni veſtræ apoſtolica auctoritate mandamus, quatenus corpus ejus devote & reverenter, facta ſolemni proceſſione, aliquo ſolemni die, congregato clero & populo, in altari honorifice recondatis: aut ipſum in aliqua decenti capſa ponentes, prout convenit, elevetis in altum: & patrocinium ejus pro ſalute fidelium & pace univerſalis eccleſiæ ſatagatis apud Dominum veſtris piis orationibus impetrare. Valete.

Datum Signiæ, quarto Idus Martii.

XLIV. AD OMNES FIDELES.

De canonizatione ejuſdem.

REdolet Anglia fragrantia & virtute ſignorum, quæ per merita illius ſancti & venerandi viri Thomæ quondam Cantuarienſis archiepiſcopi omnipotens Deus operatur, & univerſa ubique lætatur fidelium Chriſtiana religio: pro eo quod ille, qui eſt mirabilis & glorioſus in ſanctis, ſanctum ſuum poſt mortem clarificavit, cujus vita laudabilis, multa fulſit gloria meritorum, & tandem martyrio conſummata eſt certaminis glorioſi. Quamvis autem de ſanctitate ipſius dubitare non poſſit, qui ejus & laudabilem converſationem attendit, & glorioſam conſiderat paſſionem: voluit tamen redemptor atque ſalvator noſter, ejus ſanctitatis inſignia magnificis radiare miraculis: ut qui pro Chriſto inſuperabilis virtutis conſtantia neceſſitates & pericuia pertulit, ſui laboris & certaminis in æterna beatitudine cognoſcatur ab omnibus percepiſſe triumphum. Nos vero auditis innumeris & magnis miraculis, quæ jugiter per ſancti illius viri merita fieri univerſitas narrat fidelium, & ſuper his non ſine magno gaudio per dilectos fratres noſtros Albertum tituli ſancti Laurentii in Lucina, & Theodinum tituli ſancti Vitalis, presbyteros cardinales, atque apoſtolicæ ſedis legatos, qui eadem miracula tanto perſpicacius didicerunt, quanto amplius ſunt loco vicini, præcipue certiores effecti, & plurium aliarum perſonarum teſtimonio fidem, ſicut debuimus, adhibentes, prædictum archiepiſcopum ſolemniter in eccleſia, magno ibidem clericorum & laicorum collegio præſente, in capite jejunii, deliberato fratrum noſtrorum conſilio canonizavimus, ipſumque decrevimus ſanctorum catalogo adſcribendum. Univerſitatem itaque veſtram monemus, & auctoritate qua fungimur diſtricte præcipimus, ut natalem prædicti glorioſi martyris diem paſſionis ſuæ ſolemniter annis ſingulis celebretis, & apud ipſum votivis orationibus ſatagatis ve-

veniam promereri: ut qui pro Christo in vita exilium, & in morte virtute constantiæ passionis martyrium pertulit, fidelium jugi supplicatione pulsatus, pro nobis apud Dominum intercedat. Datum Signiæ, quarto Idus Martii.

XLV. XLVI. & XLVII. AD PETRUM Cassinatem, ad Cantuariensem, & ad Eboracensem episcopos.

De rebus Venetiis gestis.

Extant infra in actis concilii Venetici.

XLVIII. AD INDORUM REGEM, QUEM Wulgo Preto-Joannem vocant.

Commendat illi Philippum fidei prædicatorem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio illustri & magnifico Indorum regi, sacerdotum sanctissimo, salutem & apostolicam benedictionem.

APostolica sedes, cui licet immeriti præsidemus, omnium in Christo credentium caput est & magistra, Domino attestante, qui ait beato Petro, cui licet indigni successimus: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Matth. 16. Hanc si quidem petram Christus esse voluit in ecclesiæ fundamentum, quam prædicit nullis ventorum turbinibus nullisque tempestatibus quatiendam. Et ideo non immerito beatus Petrus, super quem fundavit ecclesiam, ligandi atque solvendi specialiter & præcipue inter apostolos alios meruit accipere potestatem. Cui dictum est a Domino: *Tibi dabo claves regni cœlorum: & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* Ibidem. Audiveramus utique jampridem, referentibus multis, & in fama communi, quomodo cum sis Christianum nomen professus, piis velis operibus indesinenter intendere, & circa ea tuum animum geras quæ Deo grata sunt & accepta. Sed & dilectus filius magister Philippus medicus & familiaris noster, qui de intentione pia & proposito tuo cum magnis & honorabilibus viris regni tui se in partibus illis verbum habuisse proponat, sicut vir providus & discretus, circumspectus & prudens, constanter nobis & solicite retulit, se manifestius ab his audisse, quod tuæ voluntatis sit & propositi, erudiri catholica & apostolica disciplina: & ad hoc ferventer intendas, ut tu, & terra tuæ sublimitati commissa, nihil unquam videamini in fide vestra tenere, quod a doctrina sedis apostolicæ dissentiat modo quolibet vel discordet. Super quo sane tibi, sicut carissimo filio, plurimum congaudemus, & ei, a quo omne donum procedit, immensas gratiarum exolvimus actiones: vota votis, & preces precibus adjungentes, ut quid dedit tibi nomen Christianitatis suscipere, menti tuæ per suam ineffabilem pietatem inspiret, quod omnino velis sapere, quæ super omnibus articulis fidei tenere debet religio Christiana. Non enim vere potest de Christiana professione sperare salutem, qui eidem professioni verbo & opere non concordat: quia non sufficit cuilibet nomine Christiano censeri, qui de se sentit aliud, quam catholica & apostolica habeat disciplina, juxta illud quod Dominus in evangelio dicit: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in* Matth. 7. *regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est.*

Illud autem nihilo minus ad commendationem tuæ virtutis accedit: quod, sicut prudens magister Philippus se a tuis affetit audisse, ferventi desiderio cuperes in Urbe habere ecclesiam, & Hierosolymitanum altare aliquod, ubi viri prudentes de regno tuo manere possent, & apostolica plenius instrui disciplina: per quos postmodum tu & homines regni tui doctrinam ipsam reciperent & tenerent. Nos autem, qui licet insufficientibus meritis in beati Petri cathedra positi, juxta apostolum sapientibus & insipientibus, divitibus & pauperibus, nos recognoscimus debitores, de salute tua & tuorum omnimodam solicitudinem gerimus: & vos ab his articulis, in quibus erratis a Christiana & catholica fide, prompto animo, prout tenemur ex suscepti ministerio regiminis, volumus revocare. Cum ipse Dominus beato Petro, quem omnium apostolorum principem fecit, dixit: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Luc. 22. Licet autem grave nimis videatur & laboriosum existere, ad præsentiam tuam, inter tot labores, & varia itineris & locorum discrimina, & inter longas & ignotas oras, quemlibet a nostro latere destinare: considerato tamen officii nostri debito, & tuo proposito & intentione pensata, præfatum Philippum medicum & familiarem nostrum, virum utique discretum, circumspectum & providum, ad tuam magnitudinem mittimus: de Jesu Christi misericordia confidentes, quod si volueris in eo proposito & intentione persistere, quam te, inspirante Domino, intelligimus concepisse; de articulis Christianæ fidei, in quibus tu & tui a nobis discordare videmini, in proximo per Dei misericordiam eruditus nihil prorsus timere poteris, quod de errore tuam vel tuorum salutem præpediat, vel in vobis nomen Christianitatis offuscet.

Rogamus itaque excellentiam regiam, monemus & hortamur in Domino, quatenus eumdem Philippum pro reverentia beati Petri & nostra, sicut virum honestum, discretum, & providum, & a nostro latere destinatum, debita benignitate recipias, & reverenter ac devote pertractes. Et si tuæ voluntatis est & propositi, sicut omnino decet esse, ut erudiaris apostolica disciplina super his quæ idem Philippus ex nostra tibi parte proponet: ipsum diligenter audias, & exaudias, & personas honestas, & litteras tuo sigillo sigillatas, quibus propositum & voluntatem tuam possimus plene cognoscere, ad nos cum ipso transmittas. Quia quanto sublimior & major haberis, & minus de divitiis & potentia tua videris inflatus: tanto libentius tam de concessione ecclesiæ in Urbe, quam etiam de conferendis altaribus in ecclesia beati Petri, & Pauli, & Jerosolymis in ecclesia sepulcri Domini, & in aliis quæ juste quæsieris, tuas curabimus petitiones admittere, & efficacius exaudire: utpote, qui desiderium tuum super hoc, quod multa commendatione dignum extitit, modis omnibus, quibus secundum Deum possumus, volumus promovere, & tuam & tuorum animas desideramus domino lucrifacere. Data Venetiæ in Rivoalto, quinto Kalendas Octobris.

XLIX. AD HUGONEM.

De prædicto libro ad se misso gratias agit: eique conversionem imperatoris Constantinopolitani commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio magistro Hugoni, salutem & apostolicam benedictionem.

COgnoscentes laborem plurimum, quem sustinuisti in componendo librum, quem nobis per dilectum filium nostrum magistrum Cacciaredum misisti: attendentes quoque fructum, quem exinde speramus ecclesiæ Dei proventurum: librum ipsum grata & læta manu recepimus, & devotæ solicitudini & liberalitati tuæ uberrimas propter hoc gratiarum referimus actiones, desiderium, & voluntatem habentes, te, quem hactenus relatione nostrorum, qui a partibus Constantinopolis revertebantur, carum habebamus, de cetero ferventius diligendi, & multo cariorem habendi, & sincerius amplexandi. Rogamus autem prudentiam tuam, soliciteque monemus, ut sicut pro Deo & pro devotione ecclesiæ præscriptum librum composuisti, ita quoque carissimum in Christo filium nostrum illustrem & glorioſum Constantinopolitanum imperatorem ad devotionem & reverentiam sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ exhibendam, & ad unitatem ipsius diligentius provoces, monitis & exhortatione inducas, ut, sicut esse debet, unum fiat ovile, & pastor unus. Data Trojæ, Idibus Novembris.

L. AD OMNES EPISCOPOS.

Eos ad concilium generale Lateranense convocat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, &c.

QUoniam in agro Domini, &c. *Extat in concilio Lateranensi generali, anno* MCLXXIX.

LI. AD WILLELMUM ARCHIEPISC. SENONENSEM.

Contra Petrum Lombardum, dicentem, Christum, ut est homo, non esse aliquid.

CUm in nostra olim esses præsentia, &c. *Extat in actis concilii Lateranensis generalis, anno* MCLXXIX.

LII. AD PHILIPPUM COLONIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Colonienſis ecclesiæ jura ac privilegia confirmantur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Philippo, Colonienſi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuam memoriam.

ETsi teneamur omnibus fratribus & coepiscopis nostris ex administratione susceptæ regiminis apostolicum patrocinium exhibere: his tamen specialiter adesse compellimur, qui sicut dignitate, ita præeminent & virtute: cum nostræ sollicitudinis debeat & circumspectionis existere, ut universos juxta qualitates personarum & merita respicere videamur. Eapropter, venerabilis in Christo frater archiepiscope, prudentiam & devotionem tuam diligentius attendentes, & tuis petitionibus nostrum facile præbentes assensum, Colonienſem ecclesiam, cui Deo authore præesse dignosceris, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communimus: statuentes, ut quascumque possessiones, quæcumque bona, eadem ecclesia impræsentiarum juste & canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus & illibata permaneant. Præterea tua, frater archiepiscope, prudentia & devotione pensata, confirmamus tibi ea, quæ in privilegiis patrum & prædecessorum nostrorum habentur: videlicet crucem & pallium, suo tempore suoque loco ferendum. Insigne quoque festivi equi, quod a quibusdam vulgo naccum vocatur. Concedimus etiam, & apostolica authoritate statuimus, ut majus altare ecclesiæ tuæ uni & vero Deo, in memoriam beatæ Mariæ virginis, & alterum in memoriam beati Petri apostolorum principis dedicatum, reverenter ministrando procurent septem canonici cardinales presbyteri, induti dalmaticis & mitris ornatis quibus etiam, cum totidem diaconibus & subdiaconibus, ad hoc ministerium prudenter electis, ut utantur sandalibus, indulgemus, sicut a patribus & prædecessoribus nostris id prædictæ ecclesiæ concessum est per authentica privilegia, & hactenus observatum. Insuper etiam authoritatem & honorem, quem ecclesia tua hactenus habuisse dignoscitur, apostolici favoris patrocinio confirmamus; videlicet ut, si quando synodus infra tuam diœcesim a Romano pontifice, aut a legato ab ejus latere destinato, fuerit congregata, priorem locum post ipsum Colonienſis archiepiscopus in synodo teneat, & in proferenda sacrorum canonum authoritate prior existat: ita tamen, ut, sicut est prior in hac probabili dignitate, ita etiam prior polleat honestate vitæ, & gratia meritorum: & cujus annunciaverit verba, imitetur exempla. Consecrationem quoque regum infra limites tuæ diœcesis fiendam, præsentis scripti authoritate censemus: & ut electio archiepiscopi secundum statuta canonum a filiis præscriptæ ecclesiæ celebretur, per hujus scripti paginam duximus statuendum. Ad hæc monasteria, ecclesias Coloniæ positas, & omnia sacra loca, infra & circa urbem Coloniæ, ad jurisdictionem Colonienſis ecclesiæ pertinentia: monetam prædictæ civitatis, telonium, forum, & omne jus civile, sub potestate tua & successorum tuorum: abbatias per diversa loca, villas, vicos, & castella, cum omnibus eorum pertinentiis, servis videlicet, ancillis, terris cultis & incultis, aquis, pratis, campis, silvis, forestis: nec non etiam comitia in Westphalia, quæ vulgariter Gograrhophe dicuntur, & alodia, Dulberg, Hachen, Marchan, Wassemberg, sicut hæc omnia rationabiliter possides, tibi tuisque successoribus authoritate apostolica confirmamus. Illud quoque statuimus, ut, sicut nullus archiepiscoporum tuorum est tibi subjectus, ita etiam tu sub nullo primate debeas esse. salva tamen nobis in te, sicut in ceteris archiepiscopis, subjectione, quæ apostolicæ authoritati debetur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, nec ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur

eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura : salva in omnibus apostolicæ sedis authoritate. Si qua igitur ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, nisi satisfactione congrua id emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei ac Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine Divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Locus sigilli.

Ego Joannes presbyter card. sanctorum Joannis & Pauli tituli Pammachii.

Ego Boso presbyter cardinalis sanctæ Pudentianæ tituli pastoris.

Ego Petrus presbyter cardin. tituli sanctæ Susannæ

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus.

Ego Hubaldus Ostiensis episcopus.

Ego Hyacinthus diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in Cosmedin.

Ego Arditio diaconus cardinalis sancti Theodori.

Ego Cynthius diaconus cardinalis sancti Hadriani.

Ego Hugo diaconus cardinalis S. Angeli.

Datum Laterani per manum Alberti, sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteri cardinalis & cancellarii, XIII. Kal. Julii, Indictione undecima, Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo septuagesimo nono, pontificatus vero domini Alexandri papæ III. anno decimo nono.

LIII. AD CLERICOS ALEXANDRINÆ ECCLESIÆ.

De novo episcopo ipsis concesso vel aliunde translato.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis clericis Alexandrinæ ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

DE novitate & necessitate processit, quod præsente nuncio Mediolanensis ecclesiæ, nulla præcedente electione, authoritate nostra vobis & ecclesiæ vestræ electum providimus. Et ideo, ne possit ex hoc vobis vel successoribus vestris præjudicium fieri, authoritate vobis apostolica duximus providendum. Eapropter, dilecti in Domino filii, præsenti scripto statuimus, ut ex hoc vobis non præjudicetur in posterum, quo minus, obeunte electo qui nunc est, & suorum quolibet successorum, vos & successores vestri de episcopis vestris electionem liberam habeatis, sicut canonici ecclesiarum cathedralium, quæ Mediolanensi ecclesiæ subjacent, habere noscuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Anagniæ, III. Kalendas Februarii.

Ego Otto notarius sacri palatii authenticum hujus instrumenti vidi, & ut in illo reperi, ita in hoc scripsi, nihil addens, aut minuens, præter punctum, litteram, & syllabam, &c.

Ego Petrus, qui dicor Ferrarius, notarius sacri palatii authenticum instrumenti vidi, & legi, & subscripsi, &c.

LIV. AD EOSDEM.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis O, electo, & canonicis Alexandrinæ ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

COngruam officii nostri actionem exequen. cum ea quæ ad ornatum & decorem domus Domini laudabili providentia statuuntur, per nos incrementum accipiunt, & apostolicæ tuitionis præsidio in suæ firmitatis robore convalescunt. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus benignius annuentes, canonicam, quam ibi, electe, in ecclesia sancti Petri de assensu cleri & populi statuisti, pretectionis nostræ munimine roborantes: & electionem, quam de personis idoneis ad dignitates ecclesiæ tenendas fecistis, dilectis filiis nostris magistro Hugoni præposituram, magistro Cataldo archiprebyteratum, magistro P. cantoriam, provida deliberatione concedentes, ratam habemus. Etiam singulis prædictis dignitates authoritate apostolica confirmamus. Præterea ecclesias usibus vestris, filii canonici, deputatas, scilicet sanctæ Mariæ de Gamundio, sancti Dalmatii de Maringo, sancti Michaelis de Soleriis, sancti Stephani de Bergolio, sanctæ Trinitatis de Wilia, sancti Andreæ de Roverteo, & sancti Augustini de Foro, vobis nihilo minus duximus præsentibus litteris confirmandas: statuentes, ut nulli omnino homini liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Tusculani decimo quinto Kalendas Augusti.

° f. exequimus

Ego Otto notarius sacri palatii authenticum hujus bullæ domini Alexandri pape bullatum vidi, & legi, & sicut in illo reperi, ita in hoc scripsi, nihil addens, vel minuens, aut mutans, præter punctum, litteram, & syllabam.

Ejus Vermus notarius sacri palatii authenticum hujus bullæ vidi, & legi, & subscripsi, &c.

LV. AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Confirmat sententiam legati apostolici, qua ille Joannem legitime electum confirmavit, & Hugonem a rege in episcopatum sancti Andreæ intrusum deposuit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, universis episcopis, & dilectis filiis, abbatibus, & aliis ecclesiarum prælatis, per Scotiam constitutis, priori, canonicis, clero & populo sancti Andreæ, salutem & apostolicam benedictionem.

COmperto nobis, quod jampridem venerabilis frater noster Joannes, nunc episcopus sancti Andreæ, canonice fuisset electus, & post electionem suam Hugo, appellatione interposita, in ecclesia illa per potentiam laicalem intrusus, consecra-

ſecrari auſu temerario præſumpſiſſet: electionem ipſius apoſtolica auctoritate caſſantes, dilectum filium noſtrum Alexium ſubdiaconum noſtrum, ſedis apoſtolicæ legatum, de electione præfati Joannis cognituram, ad partes veſtras direximus. Qui cum mature ſatis, ſicut per multorum teſtimonia nobis innotuit, & canonice proceſſiſſet, electionem ipſius canonicam comperiens, poſt multiplices inducias, in quibus regiæ magnitudini detulit, auctoritate apoſtolica confirmavit: præcipiens omnibus, qui ad eccleſiam S. Andreæ pertinerent, ex parte noſtra, ut ipſi Joanni ſicut electo obedientiam & reverentiam exhiberent. Unde, cum nullus propter metum regium in manifeſto obedire auderet: idem legatus non regnum, ſicut de jure poterat, ſed epiſcopatum, interdicto ſubjecit.

Cum igitur tam eccleſiaſtici quam ſæculares principes cariſſimo in Chriſto filio noſtro Willelmo illuſtri Scotorum rege diſtrictius adjurati fuiſſent de recto conſilio dando, firmiter promittente ipſo rege quod eorum conſilio ſtaret: reſponderunt omnes tanquam unus, ut præfati Joannis conſecrationem, coram legato noſtro & quatuor epiſcopis, quinto ægrotante, ſed ſcripto conſentiente, celebratam, ulterius non turbaret, ſed permitteret eum in pace in ſua ſede conſecrari. Inde eſt, quod univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, atque ſub officii & beneficii pœna præcipimus, quatenus ſpiritum fortitudinis induentes, ipſum epiſcopum, infra octo dies poſt harum ſuſceptionem litterarum, honorifice, appellatione poſtpoſita, ad ſedem ſuam reducatis, & pro ſervanda eccleſiaſtica juſtitia prudenter & viriliter laboretis, & ad placandum motum regium adhibeatis operam diligentem: atque præfato epiſcopo omnem exhibeatis reverentiam, & honorem, quem ipſius prædeceſſoribus impendiſtis. Quod ſi rex aliud voluerit, aut etiam conſilio pravorum inclinatus fuerit, Deo & ſanctæ Rom. eccleſiæ magis oportet obedire quam hominibus. Alioquin ſententiam, quam venerabilis frater noſter Hugo Dunelmenſis epiſcopus in contumaces & rebelles tulerit, nos auctore Deo ratam habebimus, & præcipiemus firmiter obſervari.

LVI. AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Hugonis in epiſcopatum S. Andreæ intruſi excommunicationem confirmat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus & dilectis filiis, eccleſiarum prælatis per Scotiam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RElatum eſt nobis, quod cum Hugo, qui eccleſiam S. Andreæ de Scotia invaſerat, capellam epiſcopalem, baculum & annulum, & cetera, quæ irrationabiliter aſportaverat, illicite detineret: eum frequentius admonitum, reſipiſcere contemnentem, dilectus filius noſter Alexius ſubdiaconus noſter, apoſtolicæ ſedis legatus, coram vobis, & clero multo, & populo, niſi infra quindecim dies ablata vel aſportata redderet, vel congrue ſatisfaceret, vinculo excommunicationis, apoſtolica auctoritate fretus, aſtrinxit. Ipſe tamen in arrogantiæ malo perdurans, in nullo præfati legati monitis acquievit. Nos itaque ſententiam de auctoritate noſtra prolatam, ratam habentes, univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus præfatum Hugonem, Dei gratia freti, & omni timore poſtpoſito, publice, nullius appellatione obſtante, vinculo denuncietis excommunicationis aſtrictum, & ſicut excommunicatum attentius evitetis: donec quæ de ſupradictis rebus abſtulit, vel æſtimationem, fratri noſtro Joanni epiſcopo S. Andreæ, & eccleſiæ ſuæ reſtituat, & de aliis quæ deſtruxit ſatisfactionem exhibeat congruentem.

LVII. AD WILLELMUM REGEM SCOTIÆ.

Mandat ei, ut Joannem legitime electum & confirmatum S. Andreæ epiſcopum, patiatur ſuo officio quiete fungi, alioquin regnum interdicto, regem excommunicatione plectendum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Willelmo illuſtri Scotorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRo pace tua & libertate ſolicite nos meminimus laboraſſe, ſperantes quod ex hoc in devotione ſedis apoſtolicæ melius firmareris, & creſceres, & libentius ſervares eccleſiaſticam libertatem. Ceterum attendentes circa factum venerabilis fratris noſtri Joannis epiſcopi S. Andreæ de Scotia, quod nolueris uſque modo inclinari: contrarium ſpei, quam de fervore devotionis regiæ habebamus, cogimur æſtimare. Volentes tamen experiri adhuc ſi patientia noſtra ad pœnitentiam regium motum adducat, magnitudinem tuam per apoſtolica ſcripta monemus attentius, & mandamus, quatenus memorato epiſcopo, infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem litterarum, pacem & ſecuritatem largiaris: ita quod non oporteat eum de indignatione regia dubitare. Alioquin noveris, nos venerabili fratri noſtro Rogero Eboracenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato in Scotiæ mandaſſe, ut regnum tuum, nullius appellatione obſtante, ſubjiciat interdicto, excommunicationis ſententiam in perſonam tuam, ſi deſiſtere nolueris, prolaturus. Pro certo quoque teneas, quo ſi in tua duxeris violentia perdurandum, ſicut laboravimus ut regnum tuum libertatem haberet, ſic dabimus ſtudium ut in priſtinam ſubjectionem revertatur.

LVIII. AD CASIMIRUM DUCEM POLONIÆ.

Nonnullas conſtitutiones circa bona eccleſiæ editas confirmat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Caſimiro duci Poloniæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX parte tua magnitudinis relatum eſt nobis, quod de conſilio archiepiſcopi, & epiſcoporum Poloniæ, & principum terræ, quaſdam abuſiones, & ſolitas injurias, ab eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis amputaſti: conſtituens ne bona decedentium epiſcoporum amplius confiſcarentur. Conſtitutum eſt etiam, ut ſi quiſpiam in res defuncti epiſcopi manus conjecerit, vinculo anathematis teneatur. Ne præſumat ullus raptorum defuncto epiſcopo ſuccedere, donec abſolutionis beneficium aſſequatur, ablatis reſtitutis, vel ablatorum congrua æſtimatione præmiſſa. Conſuetudinem autem, quæ a principibus terræ ſervabatur, videlicet, ut quocumque

pergerent pompatice, invadentes horrea pauperum evacuarent, & si inter absentes aliquid negotioli quandoque contigeret, impii satellites discurrentes, raptos quoscumque caballos vel enervarent in cursu, vel omnino destruerent, de ecclesiasticorum & sæcularium virorum consilio emendasti. Unde quoniam constitutionem tuam justam pariter & honestam authoritate nostra postulas confirmari: nos justis postulationibus annuentes, constitutionem præscriptam, sicut in scripto authentico super hoc facto habetur, authoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, sub interminatione anathematis prohibentes, ne quis eam violare aliqua ratione præsumat. Nulli ergo omnino homini liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum, se noverit incursurum. Datum Tusculani, v. Kalendas Aprilis.

LIX. AD OMNES PRINCIPES

Hortatur eos ad subsidium terræ sanctæ.

Alexander episcopus servorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris ducibus & principibus, comitibus, baronibus, & universis Dei fidelibus, ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

COr nostrum & omnium fratrum nostrorum sinistri rumores, qui de Hierosolymitanis partibus ad nos communi transeuntium relatione pervenerunt, nimio dolore conturbant: cum vix unquam aliquis, qui Christiano nomine censeatur, sine lacrymis & suspiriis audire valeat, quæ de statu illius terræ miserabili recitantur. Est siquidem infidelium, quod dolentes dicimus, incursione contrita, & usque adeo fortium virorum potentia, & proborum virorum consilio viduata: quod nisi a Christianis regibus & principibus orbis celerem & potentem succursum habuerit, desolationem ejus, quod absit, in ignominiam Dei, & in contemptum fidei Christianæ de proximo formidamus. Non est enim rex, qui terram illam regere possit, cum ille, videlicet Balduinus, qui regni gubernacula possidet, ita sit graviter, sicut nosse vos credimus, justo Dei judicio flagellatus: ut vix ad tolerandos sufficiat continuos sui corporis cruciatus. Quam gravem siquidem jacturam, & quam miserabilem casum in personis & rebus, illa terra, pro qua patres genitores nostri sanguinem proprium effunderunt, in conflictu quem olim cum gentibus habuit, peccatis exigentibus sit perpessa, nec nos sine multa cordis commotione recolimus, nec aliqui zelantes legem Domini possunt tantam stragem fidelium patienti animo tolerare: præsertim cum illa gens pessima paganorum ex incommodis & periculis, quæ genti Christianorum intulerunt, tantam audaciam sumpsisse dicantur, ut se jactent impudenter, terram illam, quod avertat Dominus, invasuros.

Moveat itaque vos zelus Domini, nec religio Christiana super tanta, quæ illi terræ imminet, contritione dormitet: sed universa loca illa, quæ salvator & redemptor noster corporali præsentia dedicavit, viriliter tueamini: & contemnite gentes quæ abjiciunt Dominum, & Christianum nomen de terris abolere nituntur. Non est utique Christianus, qui præscriptæ terræ calamitatibus non movetur, nec accingitur ad ipsam ab infidelium incursibus defendendam, quam occupare laborant, & suis, quod absit, spurcitiis profanare. Hi autem, qui ex vobis fortes sunt, & bellis exercendis idonei, non minus scuto fidei, & lorica justitiæ, quam materialibus armis induti, tam pium, quam necessarium opus, ac laborem hujus peregrinationis assumant, & loca illa, in quibus redemptor humani generis pro nobis nasci voluit, & mortem subiit temporalem, potenti virtute defendant, ne temporibus nostris sustineat in illis partibus Christianitatis detrimentum. Cum enim Christus pro salute nostra opprobria multa, & demum crucis patibulum sustinuerit, ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, * justificatos autem spiritu: expedit admodum saluti fidelium, ut pro ipso corpora nostra periculis & laboribus exponamus, ne pretium sanguinis, quem pro nobis effudit, videamur obliti. Animadvertite igitur dilecti in Christo filii, & videte quam probrosum, & quam mœrore dignum existeret Christianis, si adversus habitatores terræ illius inimici crucis Christi denuo prævalerent: sicut eos prævalituros non modicum formidamus, nisi de diversis partibus Christianorum auxilium habitatoribus ipsis cum festinatione succurrat.

* vivificatos.

Ne igitur Christianitas gentilitati succumbat, totis nisibus prævidete: quia melius est superventuro malo ante tempus occurrere, quam remedium post causam quærere vulneratam: illis autem, qui pro Christo hujus viæ laborem assumpserint, illam indulgentiam peccatorum, quam patres & prædecessores nostri Urbanus & Eugenius Romani pontifices statuerunt, apostolica authoritate concedimus, & confirmamus. Uxores quoque, & filios eorum, & bona, & possessiones suas, sub beati Petri & nostra, nec non & archiepiscoporum, & episcoporum, & aliorum prælatorum ecclesiæ, decernimus protectione manere: prohibentes attentius, ne adversus eos de his, quæ pacifice possident, aliqua post susceptam crucem quæstio moveatur, donec redeant, vel de ipsorum obitu certissime cognoscatur. Liceat autem eis terras, seu possessiones alias, postquam propinqui, aut etiam domini sui, (ad quorum feudum pertinent) pecuniam ipsis mutuare aut noluerint, aut non potuerint, ecclesiis, vel ecclesiasticis viris, aut aliis fidelibus libere, & sine ulla reclamatione, pro expensis hujus itineris titulo pignoris obligare. Præterea, quicumque de viris bellicosis, & ad illius terræ defensionem idoneis, illa sancta loca fervore devotionis adierint, & ibi duobus annis contra Saracenos pro Christiani nominis defensione pugnaverint: de Jesu Christi pietate, & de beatorum Petri & Pauli apostolorum authoritate confisi, eis omnium suorum, de quibus corde contrito, & humiliato confessionem susceperint, absolutionem facimus delictorum: nisi forte aliena bona rapuerint, vel usuras extorserint, aut commiserint furta, quæ omnia debent in integrum emendari. Si vero non est in facultatibus delinquentium, unde valeant emendari, nihilo minus consequentur veniam, prout diximus, de commissis. Hi autem, qui illic per annum, sicut diximus, moram habuerint, de medietate sibi injunctæ pœnitentiæ indulgentiam & remissionem suorum obtineant peccatorum. Omnibus autem sepulchrum Domini pro instanti necessitate visitare volentibus, sive in itinere moriantur, sive ad istum locum perveniant, laborem itineris

ris ad pœnitentiam, & obedientiam, & remiſ- A
ſionem omnium peccatorum injungimus, ut de vitæ præſentis ergaſtulo ad illam beatitudinem, Domino largiente, perveniant, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quam repromiſit Dominus diligentibus ſe. Datum Tuſculani decimo ſeptimo Kalendas Februarii.

LX. AD OMNES PRÆLATOS.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venera- B
bilibus fratribus, archiepiſcopis & epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus, & aliis eccleſiarum prælatis, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUM Orientalis terra per impreſſiones infidelium & incurſus fortium virorum potentia ſit & proborum virorum conſilio deſtituta, multo timore percutitur, & ad implorandam ſubventionem fidelium dilectos filios noſtros, milites Templi, latores præſentium, viros utique religioſos, & Deum timentes, archiepiſcopi, epi- C
ſcopi, & alii principes terræ ad partes veſtras mittere decreverunt. Nos autem quos illius terræ calamitas gravi dolore conturbat, exemplo patrum & prædeceſſorum noſtrorum de ipſius conſervatione ſoliciti, Chriſtianos reges, & principes orbis ad defenſionem locorum illorum, in quibus ſteterunt pedes Domini, ſalubribus monitis exhortamur: & ſicut patres & prædeceſſores noſtri Urbanus & Eugenius pontifices Romani ſtatuerunt, ita & nos remiſſionem & indulgentiam peccatorum ſtatuimus univerſis, qui pro Chriſto laborem Hieroſolymitanum aſſumpſerint, & contra Saracenos fideli curaverint devotione D
certare. Monemus itaque univerſitatem veſtram attentius, & mandamus, quatenus fratres, qui ad hoc miſſi ſunt, benigno recipiatis affectu, & per eos Orientalis terræ ſtatu & neceſſitate comperta, principes, comites, & alios fideles Chriſti parochianos veſtros, crebris & ſolicitis exhortationibus laboretis inducere, ut terram illam, pro cujus liberatione patres & genitores eorum ſanguinem proprium effuderunt, adeant feſtinanter, & contra inimicos crucis Chriſti potentia & virtute decertent. Litteras autem, quas propter hoc generaliter mittimus, univerſis faciatis E
eccleſiis publice legi, & exponatis earum tenorem, & remiſſionem peccatorum, quam facimus illis qui tam pium & neceſſarium opus aſſumpſerint, nuncietis: & ita omnes ad exequendum quod ſuggerimus moneatis, quod per ſolicitudinem & exhortationem veſtram terra illa feſtinanter fidelium ſentiat auxilium & juvamen; & vos propter hoc ab omnipotenti Deo mercedem poſſitis conſequi ſempiternam. Datum Tuſculani, decimo ſexto Januarii.

LXI. AD RICHARDUM CANTUARIENSEM Archiepiſcopum, & ad ſuffraganeos ejus.

De pace inter ſe & Fridericum imperatorem inita.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Richardo Cantuarienſi archiepiſcopo & ſuffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus ſpecialiter ad Romanam eccleſiam pertinentibus in archiepiſcopatu Cantuarienſi conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMmenſas laudes & gratias agimus omnipotenti Deo, qui licet navem Petri diu permiſiſſet procelloſa maris tempeſtate quaſſari, nunc tandem imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna: ita ut pacatis maris ſævientis fluctibus, prædicta navis ad portum quietis reducta ſit & ſalutis. Sane cariſſimus in Chriſto filius noſter Fridericus illuſtris Romanorum imperator, proximo præterito die, Dominica ante feſtum beati Jacobi, cum principibus eccleſiaſticis & ſæcularibus Teutonici regni, cum multa C
devotione venit Venetiam ad præſentiam noſtram: & ibi coram innumera multitudine virorum ac mulierum altis vocibus reſonantium laudem Altiſſimo, nobis ſicut ſummo pontifici omnem reverentiam & honorem exhibuit, & in feſto beati Jacobi nobis ad preces ejus beati Marci eccleſiam adeuntibus pro celebrandis Miſſarum ſolemniis, obviam venit: & finita Miſſa, quam a nobis licet indignis reverenter audivit, nobis omnem honorem exhibuit, quem prædeceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere. In Kalendis vero inſtantis menſis Auguſti præfatus imperator, ubi erat numeroſa hominum multi- D
tudo, in anima ſua jurare fecit: & principes ſui, quos præſentes habebat, tam eccleſiaſtici quam ſæculares, præſtito jutamento firmaverunt, quod pacem eccleſiæ perpetuo, & pacem cariſſimi in Chriſto filii noſtri Willelmi illuſtris Siciliæ regis uſque ad quindecim annos & treugam Longobardorum a prædictis Kalendis Auguſti uſque ad ſex annos, ſicut pax & treuga ipſa diſpoſita eſt, & tractata, & in ſcriptis redacta, illæſam debeat & illibatam ſervare. Sicut autem idem imperator nos in catholicum papam & ſpiritualem patrem recepit, ita eum in catholicum E
imperatorem, & uxorem ejus in catholicam imperatricem, & filium ipſorum in catholicum regem recepimus. Agite itaque gratias creatori noſtro, qui ſponſam ſuam ſacroſanctam eccleſiam ſua miſeratione reſpexit, & ei poſt multas perſecutiones, quibus graviter preſſa eſt & attrita, per ſuam gratiam plenam pacem reddidit & quietem. Data Venetiæ in Rivoalto, octavo Idus Auguſti.

LXII. AD ROGERUM EBORACENSEM archiepiſcopum, & Hugonem Dunelmenſem epiſcopum.

Ejuſdem argumenti.

Alexander ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Rogero Eboracenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, & Hugoni Dunelmenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EXigunt gratiſſimæ devotionis obſequia, quæ nobis & eccleſiæ tam devote quam laudabili-

dabiliter exhibuisse noscimini, ut felices succes- A sus ecclesiæ vobis, sicut specialibus & devotis ecclesiæ filiis spiritualibus, describamus: cum dignum sit, & conveniens, & honestum, ut quos ita habuimus in nostra devotione firmos & stabiles, de prosperitate nostra & ipsius ecclesiæ reddamus hilares & gaudentes. Agite itaque una nobiscum gratias omnipotenti Deo, qui habitat in altissimis, & humilia respicit de supernis, de cujus munere venit, ut sponsa sua sacrosancta ecclesia diu & graviter procellosis fluctibus & validissima tempestate quassata, nunc tandem portum salutis attigerit, & pacatis sævientibus procellis, debita & desiderata tranquillitate lætetur. Sane duodecimo Kalen. instantis mensis Augusti, de mandato carissimi in Chri- B sto filii nostri Friderici illustris Romanorum imperatoris, filius marchionis Alberti vir nobilis magnus & potens, & camerarius ipsius imperatoris, præsentibus principibus ecclesiasticis & etiam sæcularibus Teutonici regni, publice in anima ejus in præsentia nostra coram innumerosa hominum multitudine præstiterunt, tactis sacrosanctis evangeliis, juramentum: quod postquam idem imperator veniret Venetias, omni quæstione & contradictione sopita, pacem ecclesiæ sicut per fratres nostros & principes suos disposita est & tractata, & pacem carissimi in Christo filii nostri Willelmi illustris Siciliæ regis, usque ad quindecim annos, & treugam Longobardorum usque ad sex annos, in anima sua, & C etiam a principibus suis faceret, sicut in scripto pacis & treugæ continetur, juramento firmari. Et principes Teutonici regni, scilicet venerabiles fratres nostri, Magdeburgensis, Colonienſis, & Christianus dictus Moguntinus, archiepiscopi, & quidam alii in anima sua pro se jurare fecerunt. Nono vero Kalendas Augusti præfatus imperator, sicut tractatum fuerat & dispositum, venit ad ecclesiam B. Nicolai, quæ per unum miliare distat a Venetiis: & ibi tam ipse quam archiepiscopi, episcopi, & alii principes Teutoci regni, abrenunciantes schismatici, per fratres nostros episcopos & cardinales de mandato nostro, præsentibus quibusdam aliis, absolutionis D beneficium meruerunt. Deinde venerunt Venetias, & ibi ante ecclesiam beati Marci prædictus imperator, innumera multitudine virorum & mulierum præsente, alta voce reddente gratias & laudes Altissimo, nobis sicut summo pontifici obedientiam & reverentiam humiliter & reverenter exhibuit: & recepto a nobis pacis osculo nos devote dextravit, & cum reverentia, qua decuit, & devotione usque ad altare in ecclesiam introduxit. Sequente vero die in festo B. Jacobi ab eodem imperatore rogati ad prædictam ecclesiam S. Marci solemnia celebraturi Missarum accessimus, & nobis illuc venientibus præfatus imperator extra ecclesiam obviam venit, & dextro latere nostro devote susceptо, nos in ecclesiam introduxit. Et peractis Missa- E rum solemniis nos usque ad ipsius ecclesiæ portam dextravit, & cum ascenderemus palefridum nostrum ibi paratum, stapham tenuit, & omnem honorem & reverentiam nobis exhibuit, quam prædecessores ejus nostris consueverunt antecessoribus exhibere. Erit itaque solicitudinis vestræ nobis & ecclesiæ in prosperis successibus congaudere, & effectum pacis aliis devotis ecclesiæ filiis aperire: ut hi, quos zelus domus Domini tangit, de pacis munere divinitus dato in Domino gaudeant & exultent.

Data Venetiæ in Rivoalto VII. Kal. Augusti.

LXIII. AD ROGERUM WIGORNIENSEM EPISCOPUM.

Pro electo ecclesiæ S. Augustini Cantuarienſis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Rogero Wigornienſi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm venerabili fratri nostro Richardo Cantuarienſi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, olim dederimus in mandatis, ut dilecto filio nostro electo sancti Augustini in monasterio suo, quod ad jurisdictionem Romanæ eccle- B siæ nullo mediante pertinet, munus benedictionis non differret aliquatenus impertiri, ex eo quod archiepiscopus hoc exequi recusavit; de jure potuissemus eidem electo benedictionem ipsam per nos, vel etiam per alium, qui nobis non ita de facili contradiceret, exhiberet. Volentes autem in eo adhuc obedientiæ virtutem plenius experiri, post longam disceptationem, quam idem archiepiscopus in præsentia nostra per nuncios suos contra ipsum electum super controversia benedictionis habuit, quæ de communi fratrum nostrorum consilio per definitivam sententiam ita decisa est; quod Cantuarienſis archiepiscopus ipsum & successores suos in monasterio sancti Augustini absque exactione, obedientiæ C contradictione postposita, benedicat, ex consueta & abundanti sedis apostolicæ benignitate eumdem electum pro munere benedictionis ad memoratum archiepiscopum duximus remittendum. Attendentes igitur labores & expensas quas idem monasterium super hoc jam longo tempore sustinuit, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus, si memoratus archiepiscopus infra terminum nostris literis constitutum, eumdem electum, sicut a nobis definitum est, benedicere distulerit, tu nostra fretus auctoritate, omni excusatione, contradictione, & appellatione cessante, quam citius super hoc fueris requisitus, id efficere non moreris: D nullo decreto nostro, vel alterius, quo præceptum sit appellationi deferendum, impediente: nullis etiam literis obstantibus a nobis impetratis vel impetrandis: nulla exceptione, quo minus vel tardius mandatum nostrum adimpleas, resistente.

Data Laterani XV. Kal. Maji.

ALE-

ALEXANDRI PAPÆ III. EPISTOLARUM. APPENDIX PRIMA.

CONTINENS LVI. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII *ET ALIOS*,

Editas a R. P. Jac. Sirmondo S. J. post Petri abbatis Cellensis epistolas.

I. AD BARTHOLOMÆUM BELVACENS. episcopum, & Petrum abbatem S. Remigii.

Ut monasterium de Flaiaco reforment.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Bartholomæo Belvacensi episcopo, & dilecto filio Petro abbati S. Remigii Remensis, salutem & apostolicam benedictionem.

PErlatum est ad audientiam nostram, quod monasterium de Flaiaco occasione abbatis, qui ibidem canonice dicitur non fuisse electus, ita sit in spiritualibus & temporalibus diminutum: quod ubi forma religionis esse consuevit, sicut dicitur, & exemplum, ibi nulla fere honestatis, vel religionis videantur vestigia remansisse. Asseritur enim, quod postquam idem abbas per aliquot monachos claustrales & idiotas, personis insciis & ignaris, quæ extrinseca gerebant negotia, minus canonice ipsius monasterii fuit administrationem adeptus: non in conservanda religione, vel in ampliandis bonis ecclesiæ, sed in distrahendis his, quæ a prædecessoribus suis ibidem reperit conservata, studium & solicitudinem non erubuit adhibere. Quoniam igitur providendum nobis est, & solicite vigilandum, ne præscriptum monasterium in deterius illabatur, si ei non fuerit celeri provisione consultum: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus infra xxx. dies post harum successionem, ad locum ipsum pariter accedentes, vel abbatem & monachos ante vos in alio loco congruo convocantes, de statu monasterii diligentius inquiratis; & qualiter in spiritualibus & temporalibus valeat reformari, ipsis modum & formam præfigatis. Si vero verisimile sit, quod per abbatem commode restaurari non possit, eum ab administratione, appellatione postposita, removentes, aliam personam idoneam & religiosam, si in monasterio ipso inventa fuerit, aut de alio religioso loco, eidem monasterio; cum consilio religiosorum virorum, in abbatem provideatis, per cujus studium & diligentiam spes sit idem monasterium posse in spiritualibus & temporalibus reformari: si præfati monachi ad commonitionem vestram in personam qualem diximus non poterunt venire.

Datum Tusculani iv. Non. Maji.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

Monasterium de Flaiaco) S. Geremari de Flaviaco. Sic enim hodie nominant, partim a loco, partim a primo ejus conditore. Monasterium Flaviacum appellat Nicolaus I. in epistola ad Odonem episcopum Bellovacorum, in quorum finibus situm est. Hujus porro loci monachus fuit Radulfus Flaviacensis, qui scripsit in Leviticum.

II. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII & Fulconem Remensis ecclesiæ canonicum.

Ut de usurarii causa cognoscant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii Remensis, magistro Fulconi, Remensis ecclesiæ canonico, salutem & apostolicam benedictionem.

AD audientiam nostram pervenit, quod Jo: Suessionensis terram pupillorum, quorum Th. civis Remensis gerit tutelam, pignori detinet obligatam: unde sortem suam & tantundem dicitur percepisse. Quoniam igitur usurarum crimen, & quodlibet superabundantiæ genus, universis Christianæ professionis viris est omnimodis abhorrendum: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus si præfatum Jo. sortem suam de præscripta terra, & tantumdem ultra præter expensas recepisse constiterit, ipsum eandem terram memoratis pupillis & tutori eorum, omni occasione & appellatione cessante, restituere & in pace dimittere, auctoritate nostra districte cogatis. Quod si ipsum sortem suam aut amplius exinde non suscepisse noveritis: eundem, sorte sua recepta pupillis terram, dilatione & appellatione postposita, reddere constringatis: & hoc infra xl. dies post harum susceptionem diligentius exsequamini.

III. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII.

Ut de pupillorum quorundam causa cognoscat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro abbati S. Remigii Remensis, salutem & apostolicam benedictionem.

REcepta conquestione T. civis Remensis, quod God. quondam Suessionensis, pupillis, quos idem T. habet in custodia, domum, quæ ipsis hæreditario dicitur jure competere, detineret: discretioni tuæ nos mandasse recolimus, ut eumdem G. ad restituendam prædictis pupillis domum detentam, vel coram venerabile fratre nostro Noviomensi episcopo justitiam exhibendam, moneres, & districtius coerceres. Sed eodem G. prout dicitur, antequam ad te litteræ nostræ perveniissent, sublato de medio, cum uxorem ejus commonuisses, ut alterum horum exsequeretur: respondit non ad se causam filiorum pertinere, & quod filii propter minorem agere non possent ætatem. Unde quoniam ex dilatione & expectatione ista, multa possunt prædictis pupillis juris sui detrimenta & incommoda provenire, & nostra interest utriusque pupillis secundum commissum nobis officium providere: discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictam mulierem infra xl. dies post harum susceptionem moneas, & districte compellas, ut tutori prædictorum pupillorum pro pueris suis, quorum habet tutelam, in præsentia tua super jam dicta domo respondeat, vel procuratorem, qui pro eis debeat respondere, constituat: aut ipsis eandem domum libere & quiete dimittat. Tu vero, si experiri voluerit, utraque parte ante te convocata causam audias, & eam justitia mediante, appellatione remota, decidas.

AD

A

IV. AD PETRUM ABBATEM S. Remigii, & Fulconem Decanum Remenſem.

Ut cauſam abbatum duorum decidat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAuſam quæ inter abbatem S. Urbani, & abbatem Dervenſem, ſuper eccleſia ſancti Deſiderii, & quibuſdam aliis noſcitur agitari, vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, committimus audiendam, & finc debito terminandam. Ideoque experientiæ veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, in unum pariter convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis: & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eamdem cauſam, ſublato appellationis remedio, mediante juſtitia decidatis.

Datum Tuſculani v. Kal. Martii.

Nota Jac. Sirmondi S. J.

Abb. S. Urbani) Ejuſdem eſt ordinis cœnobium, cujus Dervenſe, atque in eadem Catalaunorum diœceſi; ſed in oppido Jouiſvillæ, ſive, ut vocari poſtea cœpit, Joinvillæ. Eccleſiæ vero S. Deſiderii ea eſt, quæ non ignobili ejus tractus oppido nomen impoſuit: ac juris eſt monaſterii Dervenſis.

V. AD PETRUM ABBATEM SANCTI REMIGII.

Ut qui terram hominis Hieroſolymam profecti invaſerat, eam reſtituere compellatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro abbati S. Remigii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RElatum eſt nobis, quod poſtquam O. ſancti Theodorici Remenſis civis Dominicam crucem ſuſcepit Hieroſolymam profecturus. Gerardus de Roſejo quandam terram ejus violenter invaſit, & eam adhuc detinet occupatam. Nos autem uxoris prædicti O. lacrymabili poſtulatione devicti, & officii noſtri debito, quo univerſos, qui in Dei ſervitio commorantur, & eorum bona attentiori ſtudio defenſare tenemur, propenſius inclinati: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, ſi res ita ſe habet, memoratum Gerardum ſtudioſe moneas, & authoritate noſtra ſub excommunicatione compellas, quod prætaxatam terram uxori præfati O. omni contradictione & appellatione remota, cum fructibus inde perceptis reſtituat, & in pace dimittat. Deinde vero, ſi prænominatus Gerardus quicquam juris in eadem terra credit ſibi competere, cum ſupradicto O. poſtquam de partibus Hieroſolymitanis redierit, coram te ordine judiciario experiatur.

Datum Tuſculani III. Kal. Aprilis.

VI. AD PETRUM ABBATEM. S. Remigii, & Fulconem Decanum Remenſem.

Ut cauſam audiant, quæ eſt inter abbatem Omnium Sanctorum, & canonicos S. Trinitatis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii, & Fulconi Decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAuſam, quæ inter abbatem eccleſiæ omnium Sanctorum de inſula Catalaunenſi, & canonicos ſanctæ Trinitatis, ſuper quodam cœmeterio vertitur, experientiæ veſtræ audiendam committimus, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum exinde fueritis requiſiti, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditi & cognitis, eamdem cauſam infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem fine debito terminetis. Nihilominus etiam cauſam quæ inter ipſos eoſdem ſuper quibuſdam terris vicedomini noſcitur agitari, ſtudioſius audiatis, & eam mediante juſtitia decidere ſtudeatis.

Datum Tuſcul. Kal. Maji.

Nota Jac. Sirmondi S. J.

Canon. S. Trin.) Horum collegium in ipſa eſt civitate Catalaunenſi, in qua & Inſulæ Omnium Sanctorum monaſterium eſſe monuimus, *ad Petri Cellenſis epiſt.* XIV. *lib.* VIII.

VII. AD PETRUM ABBATEM SANCTI REMIGII.

Ut præbendam Uberto quidam tribuat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio abbati S. Remigii Remenſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIris litteratis atque devotis tanto propenſiori ſtudio providere tenemur, & ſuis commoditatibus diligentius intendere, quanto ex eorum proviſione ſacris Dei eccleſiis fœcundior poteſt fructus & utilitas provenire. Inde eſt, quod nos litteraturam dilecti filii noſtri magiſtri Uberti, & devotionem quam circa te gerit, ſtudioſius attendentes, ipſum caritati tuæ ſolicite commendamus, rogantes, & rogando mandantes, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, & intuitu devotionis & litteraturæ ſuæ, præbendam in eccleſia S. Timothei, ſi qua nunc vacat, vel quæ primo vacaverit, ei concedas liberaliter, & aſſignes: ita quod ex hoc ſinceritati tuæ uberes debeamus gratias agere, & prudentiam & devotionem tuam multipliciter propter hoc in Domino commendare. Dat. Tuſc. IV. Id. Maji.

VIII. AD SILVANECTENSEM EPISCOP. & abbatem S. Medardi.

Ut damna monaſterio ſancti Remigii data, reparentur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Silvanectenſi epiſcopo, & dilecto filio abbati S. Medardi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX parte dilecti filii noſtri abbatis S. Remigii Remenſis auribus noſtris innotuit, quod cum quædam ancilla & quædam poſſeſſiones judicio

Re-

Remensis ecclesiæ suo fuissent monasterio restitutæ: quarundam litterarum nostrarum occasione, sicut asserit, exinde postea quamplurima damna sustinuit. Quia igitur ea, quæ judicio rationabiliter terminata noscuntur, in recidivam contentionem revocari non debent: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus rei veritatem diligenter & solicite investigetis: & si vobis constiterit, jam dictum monasterium de præscriptis possessionibus & ancilla rationabiliter restitutum fuisse, restitutionem ipsam ratam & firmam permanere, & damna eidem monasterio super his irrogata, omni occasione & appellatione remota, nostra freti authoritate restitui faciatis.

Datum Tusculi. IV. Idus Maji.

IX. AD PETRUM ABBATEM S. Remigii, & Fulconem decanum Remensem.

Ut cognoscant de causa quorumdam, qui ab episcopo Ambianensi, judice constituto a pontifice, appellaverant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm olim ex parte Warini & filii sui Remensium civium, causa, quæ inter ipsos, & Oldewinum & Joannem Remenses burgenses, super domo quadam vertitur, ad nos delata fuisset: eandem causam, si bene meminerimus, venerabili fratri nostro Ambianensi episcopo commisimus terminandam. Nunc autem, sicut ex transmissa conquestione prædicti Oldewini & Joannis ad aures nostras pervenit, cum ipsi juxta mandatum nostrum ad eundem episcopum accessissent: ab eo ad audientiam nostram appellarunt, judicem ipsum sicut suspectum vitantes, quoniam prædictus Warinus & filius ejus familiaritatem cum eodem episcopo habere dicuntur, & alter eorum de mensa sua esse perhibetur. Quia igitur prædictis burgensibus per responsalem suum ad nos venientibus, altera pars nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit: nos attendentes, qualiter judex non debeat in causa constitui, qui merito alterutri partium possit esse suspectus, causam ipsam experientiæ vestræ committimus: mandantes, quatinus utraque parte ante vestram præsentiam convocata, causam diligentius audiatis, & eam, si vobis constiterit appellatum fuisse, contradictione & appellatione remota, fine debito terminetis.

Datum Tusculi. IX. Kal. Aprilis.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

Remenses Burgenses) Utrique erant Remenses. Sed burgenses a civibus distinguit, quia cives eos vocat, quibus intra urbis mœnia domicilium erat; burgenses, quibus in burgo seu castro S. Remigii, de quo dictum lib. v. ep. xv. (*Petri Cellensis*) & infra dicet, ep. 11.

X. AD EOSDEM.

Litem ipsius judicandam committit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati sancti Remigii, & Fulconi Decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

EX litteris, quas præpositus, & capitulum sancti Symphoriani nobis miserunt, ad audientiam nostram noveritis esse perlatum, quod cum controversia inter N. clericum, & H. & E. & eorum coadjutores, super quadam domo censuali ejusdem ecclesiæ, quam prædictus clericus in eleemosynam sibi datam asserebat, & prædicti viri dicebant sibi jure hæreditario pertinere, fuisset exorta: iidem viri ad venerabilem fratrem nostrum Henricum Remensem archiepiscopum, & prædictus N. ad nostram audientiam appellavit. Quia igitur absentibus partibus, eidem causæ debitum non potuimus finem imponere: eam discretioni vestræ duximus committendam. Inde est, quod prudentiæ vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus, cum exinde fueritis requisiti, partes ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitis, causam ipsam appellatione remota fine debito terminetis.

Datum Verullis III. Kal. Aug.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

S. Symphoriani) Clarum etiam nunc Remis canonicorum collegium. Flodoardus lib. II. cap. IV. de basilicis quibus Lando archiepiscopus diversa legavit: *Item ad basilicam S. Symphoriani, quæ vocatur ad apostolos.*

XI. AD PETRUM ABBATEM Sancti Remigii.

Ne homines monasterii sui prohibeat uxores ducere de alterius dominio.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio abbati S. Remigii, salutem & apostolicam benedictionem

PErlatum est ad audientiam nostram, quod Robertum & Martinum homines monasterii tui trahis in causam, quia de alterius dominio uxores duxerunt. Quia vero hujusmodi occasio frivola & vana videtur, nec decet te indebitum alicui gravamen imponere: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus præfatos homines pro causa quam diximus nullis agites molestiis, vel indebite gravare præsumas. Verumtamen si super hoc agere secum volueris, in curia tua ordine judiciario experiaris.

Datum Tusculi. III. Idus Decembris.

XII. AD EUMDEM ET FULCONEM decanum Remensem.

Judicandam causam committit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlectus filius noster abbas S. Theodorici transmissa nobis conquestione monstravit, quod Helisendis mulier, & vir suus, eum super quadam terra multipliciter inquietant, & indebitis molestiis agitare præsumunt. Cumque super hoc causam intrassent, demum ad nostram audientiam appellarunt. Quia vero ex injuncto nobis officio universis Dei fidelibus debitores existimus, & cuique in jure suo adesse debemus: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus prædictam mulierem & virum ejus commoneatis, & districte compellatis, ut ab infestatione præfati abbatis super præscripta terra omnino desistant, & eam in pace sibi ac quiete dimittant: vel si de jure confidunt, in præsentia vestra

veſtra ordine judiciario experiantur. Si autem A causam intrare decreverint, partibus ante veſtram præſentiam convocatis, & rationibus hinc inde auditis & cognitis, eamdem cauſam, remoto appellationis obſtaculo, mediante juſtitia decidatis.

Datum Tuſcul. II. Idus Febr.

XIII. AD EOSDEM.

Ut abbas, qui alterius abbatis hominem cum rebus ſuis ſuſceperat, reſtituere compellatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Re- B *menſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

DIlectus filius noſter Humularienſis abbas tranſmiſſis nobis litteris intimavit, quod abbas Hamenſis quendam hominem ſuum cum rebus ſuis ad habitum regularem ſuſcepit: in quo prædictus abbas Humularienſis juſtitiæ ſuæ queritur non modicum derogatum. Quia igitur ex commiſſo nobis officio unicuique in jure ſuo adeſſe debemus: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum abbatem authoritate noſtra moneatis, & diſtricte compellatis, ut prædicto abbati prænominatum hominem cum rebus ſuis reſtituat, vel ſecum amicabiliter pacificeque componat; aut in C præſentia veſtra ſufficientem exinde juſtitiam, appellatione remota, exhibeat.

Datum Tuſcul. XV. Kal. Januarii.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

Ab. Humulurienſis.) Qui nunc de Humbleriis, in diœceſi Noviomenſi: in qua & Hamenſe S. Mariæ cœnobium ordinis S. Auguſtini.

XIV. AD EPISCOP. AMBIANENSEM, & abbatem ſancti Remigii.

Ut cognoſcant de cauſa presbyteri cui Tornacenſis epiſcopus eccleſiam ſuam D ademerat.

Alexander papa Ambianenſi epiſcopo, & abbati Sancti Remigii.

CUm olim Daniel presbyter ad præſentiam noſtram accedens, de fratre noſtro Tornacenſi epiſcopo gravem apud nos querelam depoſuiſſet, aſſerens quod eum idem epiſcopus, quia ſibi ſolvere noluerat quod ab eo fuerat poſtulatum, officio & eccleſia ſua ſpoliaſſet, & eam Waltero presbytero conceſſiſſet: eidem epiſcopo ſuper hoc litteras noſtras direximus, ſecundum quod officio noſtro & rationi congruere videbatur. Tandem autem epiſcopus proprios nuncios E & ſcripta nobis direxit, ſignificans quod prædicto Danieli præſcripta eccleſia non fuerit conceſſa, ſed ad probationem uſque ad annum commendata: ita quidem, ut ſi non eſset idoneus, & ejus converſationis & vitæ cujus eſſe deberet, exinde amoveretur, ut eccleſia illa libere poſſet honeſtæ perſonæ concedi. Poſtremo vero cum idem Daniel, quod tabernam frequentaret, & quod ibi multotiens ita pernoctaſſet, quod omiſſa dormitione ſequenti die Miſsam celebraſset, apud epiſcopum accuſatus fuiſſet, & in purgatione quam ſibi indixerat, defeciſset: ipſum ab officio ſuſpendit, & eccleſiam in qua miniſtrabat, ad repræſentationem abbatis ad quem pertinet, Waltero ſacerdoti conceſſit. Quo facto, poſtea ad venerabilis fratris noſtri Remenſis archiepiſcopi, & deinde ad noſtram audientiam appellavit. Daniel vero hæc omnia inficians, conſtanter aſseruit, quod a prædeceſsore ſuo, ad repræſentationem præfati abbatis, præſcriptam eccleſiam habuerit, & hac ſola de cauſa eum epiſcopus officio & beneficio ſpoliaſset, quia illi noluit quod poſtulaverat exhibere, & ei pro ſe & aliis compresbyteris audacter prohibuit, ne tam frequentes adverſus eos extorſiones exerceret. Adjecit inſuper, quod cum ipſum propter hoc appellaſset, crimina ſupraſcripta poſtea ſibi objecit, quæ primitus non fuerant objecta: & cum eſset paratus ſe inde purgare, ei minis & terroribus ſuos purgatores ſubtraxit: nec tamen ſuper criminibus illis ulla potuit ratione convinci. Cumque Daniel & Walterus ſe noſtro conſpectui præſentaſſent, & varia & diverſa coram nobis adverſus ſe allegarent: quia teſtium & rationum ſufficientiam non habebant, in cauſa illorum non potuimus procedere, nec eam fine congruo terminare. Quapropter de veſtræ honeſtatis & diſcretionis prudentia confidentes, eandem cauſam prudentiæ veſtræ committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque per apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, congruo loco & C tempore pariter in unum convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, cauſam ipſam, remoto appellationis obſtaculo, mediante juſtitia, terminetis: ita quidem, quod ſi legitime vobis conſtiterit, quod ſæpe dicto Danieli præſcripta eccleſia non fuerit perpetuo conceſſa, ſed ad tempus commendata, aut de vinolentia, & quod ita in taberna pernoctaverit, quod altera die, nulla præcedente dormitione Miſſam cantaſſet, rationabiliter convictus, aut in judicio, apud epiſcopum videlicet, vel archiepiſcopum ſuum accuſatus, vel ad rationem poſitus, ſine coactione, coram pluribus fuerit confeſſus, ei, nullius appellatione obſtante, ſuper D eadem eccleſia perpetuum ſilentium imponatis, & ipſum a Walteri impetitione deſiſtere compellatis. Ceterum ſi Danieli eccleſia illa fuit canonice tradita, & poſtea de aliquo crimine non fuit convictus aut confeſſus, propter quod ea de jure debuerit ſpoliari; vel ſi poſt appellationem, ſicut aliquando allegavit, eccleſia illa fuit ſpoliatus: ipſam ei faciatis reſtitui, & pacifice ac quiete dimitti. Poſtmodum vero ſi Walterus, vel alius, adverſus eum agere voluerit, cauſam audiatis, & eam appellatione remota fine debito terminetis.

Datum Tuſcul. V. Idus Septembris.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

Daniel presbyter.) Presbyter S. Joannis in Gandavo: quod oppidum cum monaſterio S. Petri, de quo epiſtola ſequenti, eo tempore d œceſis erat Tornacenſis: nunc proprium habet antiſtitem.

XV. AD AMBIANENSEM EPISCOPUM, & abbatem S. Remigii.

Ut cognoſcant de cauſa Tornacenſis epiſcopi exactionum accuſati.

Alexander papa Ambianenſi epiſcopo, & abbati S. Remigii.

CUM ex inſinuatione Danielis presbyteri ſancti Joannis in Gandavo noſtris fuiſſet auribus intimatum, quod fratre noſtro Tornacenſi epiſcopo ab eo & quibuſdam aliis intolerabilem exactionem pecuniæ annis ſingulis extorquente, & in conſuetudinem deducente, illi eum ſuppliciter & devote rogaſſent, ut a tali exactione ſe temperaret; ipſe vehementer commotus atque turbatus, prædictum Danielem, pro eo quod verbum propoſuit, ab officio ſuſpendit, & alios ad hoc terrore minarum induxit, quod quicquid ſtatueret de rebus eorum, pro ſuo nutu acciperent: & quod grave eſt, abbati S. Petri Gandavenſis præcepit, ut jam dicto Daniele prorſus expulſo, alium loco ſuo presbyterum ordinaret. Verum prædictus epiſcopus tranſmiſſis nobis litteris intimavit, quod cum Danieli præſcripta fuiſſet eccleſia ad tempus commendata, & vinolentiæ deditus frequenter in taberna pernoctaſſet, ita quod nulla dormitatione præcedente Miſſam non timuiſſet auſu temerario celebrare, & hoc in purgatione deficiens confeſſus fuiſſet, eum ab officio ſuſpendit: & ei eccleſiam, quam non habebat perpetuam, ſed commendatam, nihilominus abſtulit. Et quoniam eodem Daniele omnia hæc inficiante, communis eſt, & quaſi generalis querela omnium, quod memoratus epiſcopus presbyteros & clericos ſuos pluſquam mercenarios tractat, & ab eis annuatim graves & importabiles exactiones extorquet: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus hæc omnia diligenter & ſolicite inquiratis, & quicquid exinde inveneritis ſine admixtione falſitatis, nobis meram & puram veritatem veſtris litteris ſignificetis: ut nos habita rei certitudine confidentius & ſecurius corrigere valeamus quæ noverimus corrigenda. Datum Tuſculani, XVI. Kal. Octobris.

XVI. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII, & Fulconem decanum Remenſem.

Ut cognoſcat de cauſa Willelmi cujuſdam, qui ſe uſuris oppreſſum querebatur.

Alexander papa III. Petro abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

EX inſinuatione Willelmi latoris præſentium accepimus, quod cum a quodam cive Remenſi pro ſexaginta & novem ſolidis ſegetem quæ ſexaginta etiam ſolidos valebat emiſſet: ille non vult, ſortem accipere, ſed uſuras immoderatas exinde nititur extorquere. Quia vero ſicut accepimus, ſuper hoc ad noſtram audientiam eſt appellatum: vobis de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam: diſcretioni veſtræ authoritate præſentium mandantes, ut prædictum civem inſtanter moneatis, & diſtricte compellatis, ut pretium conſtitutum recipiens, eundem Willelmum ſuper uſurarum exactione nulla ratione vexare præſumat. Si autem rem aliam juſtam & rationabilem cauſam prætenderit, eum audiatis, & appellatione ceſſante, fine debito decidatis. Datum Tuſcul. XVI. Kal. Junii.

XVII. AD HENRICUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut presbyterum in eccleſiam, a qua ejectus fuerat, reſtituat: & eos qui ignominioſe ipſum ejecerant, excommunicatos denunciet.

Alexander III. papa Henrico Remenſi archiepiſcopo.

CONſtitutus in præſentia noſtra R. presbyter lacrymabili nobis conqueſtione monſtravit, quod R. & Willelmus canonici eccleſiæ S. Donatiani Brugenſis, quia inter ipſum & præfatæ eccleſiæ decanum & canonicos, de oblationibus eccleſiæ ejuſdem presbyteri erat ſuborta controverſia, in eum violentas manus injecerunt, & poſt appellationem ad nos factam, ipſum a ſua eccleſia ejicientes, alium in eam intrudere non formidarunt: & Galterus prædictæ eccleſiæ S. Donatiani cantor, & Gillenus canonicus, in Dominica die, coram omni populo, veſtes ejus in plena proceſſione lacerantes, illum de choro turpiter ejicere præſumpſerunt. Quia vero tantæ præſumptionis exceſſum non poſſumus, nec debemus impunitum relinquere, ne laici ſumant inde materiam in clericos inſurgendi: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus infra quadraginta dies rei veritatem diligenter inquiras, & ſi ita tibi eſſe conſtiterit, præfatos viros, qui in tantam audaciam proruperunt, publice accenſis candelis excommunicatos denuncies, & ſicut excommunicatos ab omnibus cautius facias evitari, donec injuriam paſſo congrue ſatisfaciant, & de tanto exceſſu ſatisfacturi, cum litteris tuis ei veritatem continentibus, apoſtolico ſe conſpectui repræſentent. Illum autem, qui in prædictam eccleſiam poſt appellationem ad nos factam dicitur eſſe intruſus, exinde ceſſante appellatione amoveas, & ipſam jam dicto presbytero cum fructibus inde perceptis reſtituere non poſtponas. Poſtea vero ſi quis adverſus prænominatum presbyterum ſuper jam dicta eccleſia agere voluerit, coram te ordine judiciario experiatur, & tu cauſam audias, & fine debito decidas. Datum Tuſcul. XI. Kal. Septemb.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Eccleſiæ Sancti Donatiani.) Archiepiſcopi Remenſis cujus eo delatæ reliquiæ. Flodoardus lib. I. cap. V. *Hinc Donatianus extitit epiſcopus, cujus etiam pignora maritimas in partes epiſcopi Noviomagenſis vel Tornacenſis perlata, vario ſignorum memorantur ſplendore decorata.* Brugæ quippe Flandrorum, quæ ſuum quoque nunc habent epiſcopum, ad diœceſim tum pertinebant Tornacenſem, quæ adnexa erat Noviomenſi.

XVIII. AD PETRUM ABBATEM SANCTI REMIGII.

Ut prohibeat ne orphanus ſuper hæreditate ſua turbetur: & cauſæ ſit judex.

Alexander papa III. Petro abbati ſancti Remigii.

EX parte Guidonis orphani gravem querelam recepimus, quod cum G. pater ſuus in extremis laborans, ipſi domum, agros, vineas, & quicquid in mobilibus poſſideat, jure hæreditatis reliquerit poſſidendum, & in præſentia venerabilis fratris noſtri Remenſis archiepiſcopi id ipſum recognoverit: nunc N. & nepotes ejus

prædictum orphanum in causa trahere, & super hoc indebite molestare præsumunt. Quia igitur ex susceptı cura regiminis, orphanorum patroni tenemur & defensores existere: discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus, si tibi constiterit in causa ipsa ad nos appellatum fuisse, & prædictum N. & nepotes ejus moneas, & authoritate nostra districte compellas, ut prædictum orphanum super jam dicta hæreditate molestare desistant, & eam sicut a patre suo concessam, & in præsentia prædicti archiepiscopi constat fuisse recognitam, in pace & quiete ipsum possidere permittant: aut si quid juris in ea se habere confidunt, coram te, sublato appellationis obstaculo, ordine judiciario experiantur. Datum Tuscul. v. Idus Augusti.

XIX. AD UPSALENSEM ARCIEPISC. ET SUFFRAGANEOS.

Ut Simoniam, & multa in ecclesiasticam disciplinam peccata emendari curent.

Alexander papa Upsalensi archiepiscopo, & universis suffraganeis ejus, tam in Svetia, quam in Gothia constitutis.

CONstituti a Domino, licet insufficientibus meritis, super gentes & regna, ex injunctæ nobis administrationis officio debitoque compellimur aciem nostræ considerationis ad universum commissi gregis corpus extendere, atque omnium fidelium corda institutionis apostolicæ ac doctrinæ salutaris imbre perfundere: ut sicut in omnem terram exivit sonus apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum, ita quoque nos, qui eorum cathedræ præsidemus, qui eis non in vitæ merito, non in operum sanctitate, sed in pastorali cura & dignitate successimus, verbum salutis, evangelium Christianæ atque catholicæ veritatis annunciemus his qui longe, & his qui prope, nomen apostolicum non inane, neque nudum & in sola voce gerente, sed in executione officii & veritate operis, in quantum nobis Deus dederit, adimplentes.

Audivimus enim, & audientes non potuimus non dolere, quod apud vos, tam in Svetia videlicet, quam in Gothia, ex nimia & perversa non libertate, sed abusione potius & insolentia laicorum, consuetudo pessima & detestabilis inolevit: ex qua etiam multa illicita provenerunt, & mala non solum enormia, verum etiam intolerabilia pullularunt. Ipsi enim, vobis inconsultis, sicut dicitur, aut contemptis, concedunt & conferunt ecclesias, quibus volunt: omnia simoniace, sive per pecuniam, sive per privatam gratiam, vel odium agentes.

Ex hoc autem multa dicuntur tam in ipso actu quam exemplo nociva & pernicioſa contingere. Quilibet enim & undecumque sacerdos adveniens, licet ordinationis suæ nullum habeat testimonium, solo mandato seu nutu etiam laicorum, Divina in salutis eorum suæque periculum celebrare præsumit. Unde nonnunquam evenit, ut monachi fugitivi, vel homicidæ, seu quibuslibet irretiti & notati sceleribus, aut in gradum sacerdotii non promoti, sacerdotio fungi nefaria nimis & damnabili præsumptione non metuant. Quilibet vero, vel omnino carens ecclesia, vel pauperem habens, & ambiens ditiorem, potentioribus de parochia, data vel promissa pecunia, alium non erubescit tam impudenter quam illicite supplantare.

Accedit ad hæc, quod clerici, sive ipsi adversus laicos, sive laici adversus eos, litigantes experiri voluerint laicorum judicia subire, & secundum ipsorum instituta sive leges agere vel defendere se coguntur. Nec solum inferioris ordinis clerici talibus injuriis fatigantur: verum etiam vos ipsi, si justitiæ rigorem zelo Dei succensi aliquando exercetis, aliquam contra vos causam inobedientis, gregis invidia machinante, vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æque prohibitum & execrabile judicium provocamini: nulla canonibus, qui id prohibent, seu pontificali dignitati exhibita reverentia, vel honore. Ad augmentum vero summamque malorum, clerici passim in eodem regno impune cæduntur, quandoque etiam occiduntur. Et quidem gravia sunt ista, nec professionis opera Christianæ, sed inimici potius zizania reputanda.

Ad quæ radicitus evellenda, & de medio vestrum penitus extirpanda, tanto acrius vos decet & oportet insurgere, quanto magis desides prælatos negligentesque respiciunt vitia subditorum: & eorum culpæ crimen adscribitur, quod ab his quibus præsident, & pro quibus etiam reddituri sunt in extremo examine rationem, tam frequenter, quam licenter & impune committitur: maxime cum per prophetam dicatur: *Clama, ne cesses, annuncia populo meo scelera eorum:* & alibi: *Nisi annunciaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram:* & in sacris canonibus, quos prudentiam vestram ignorare non expedit, scriptum legatur: Negligere, cum possis, perturbare perversos, nihil est aliud quam fovere: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. Ex eo autem, quod peccata ex nimia & longæva licentia in consuetudinem jam venerunt, cum sit, juxta quendam hilosophum, infelicitas consummata, & vix videatur locus esse remedio, ubi quæ fuerunt vitia, mores fiunt; & juxta evangelium, qui mortuus fuerat in peccato, jam fœteat: multo majori opus est ad suscitandum cum Domino mortuum, non sine lacrymis & compassione, conamine, ne desperentur, sicut quatriduanus in monumento, quibus potest invocato Dei nomine cum ipsius adjutorio subveniri.

Isa. 58. *Ezech. 3.*

Ut ergo etiam in eis glorificetur Deus, & sapientia honorificetur a filiis suis, caritatem Moysi pro populo Dominum obsecrantis, zelum Phinees vindicantis, contritionem David orantis, misericordiam Jesu Christi super Jerusalem flentis & pro Lazaro lacrymantis, assumite: & habentes secundum apostolum scutum fidei, loricam justitiæ, & galeam spem salutis, accingimini armatura Dei, & pugnate cum antiquo serpente, eum de obsessis per inhabitantia peccata corporibus expellentes, & diripientes universa in quibus habet fiduciam, eos quos domum sibi facere nititur, cum gratiæ cœlestis auxilio, a viorum sordibus emundantes, ut domus Dei, templum videlicet Domini sanctum quod estis vos, dici ac fieri mereantur. Nec vos ullus terror ab officii pastoralis executione retardet, recolentes, & non tantum verbo, sed opere profitentes, quod summus & primus pastor docuisse legitur & fecisse: *Bonus*, inquit, *pastor animam suam ponit pro ovibus suis.*

Joan. 10.

Et quoniam per errorem, & tam Divini quam humani juris ignorantiam, apud vos inoleviſſe videntur mala, quæ diximus, & a laicis tanquam licita impune hactenus usurpata: sanctorum patrum statutis tanquam armis utentes, ipsis inniti debebi-

tis

tis, atque ea & vos cum eis, his quæ illicite committuntur opponere, ut ex eorum scientia & authoritate dispereant, quæ per abusionem nimiam & ignorantiam succreverunt. Sane laicos, ecclesias, vel ecclesiastica beneficia dignitatesque concedere, seu de ipsis ulla ratione disponere, sanctorum Patrum ad instar sacrilegii prohibent instituta. Clericos tamen, qui ab eis, vel per eos, dato pretio, sive gratis, ecclesiam, vel investituram ecclesiæ seu ecclesiasticæ dignitatis acceperint, præter ordinis sui periculum, excommunicationis etiam pœna condemnant.

Synod. Rom. sor.

Nam in synodo Symmachi papæ statutum legitur: „ Non placuit laicum statuendi in ecclesia „ aliquam habere facultatem, cui subsequendi ma- „ net necessitas, non authoritas imperandi. Item: „ Laicis, quamvis religiosis, nulla de ecclesiasticis „ dignitatibus aliquid disponendi legitur attributa „ facultas. Item Calixtus papa: Si quis princi- „ pum, inquit, vel aliorum, dispositionem, seu „ donationem, sive possessionem ecclesiasticarum „ rerum sibi vendicaverit: ut sacrilegus judicetur. „ Item Paschalis: Nullus laicorum, ecclesiarum „ bona occupet, vel disponat: qui vero secus „ egerit, juxta B. Alexandri capitulum, ab eccle- „ siæ liminibus arceatur. Item Alexander: Per „ laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter „ retineat ecclesiam, neque pretio, neque gratis. „ Item Paschalis: Si quis clericus, abbas, vel mo- „ nachus, per laicos ecclesiam obtinuerit: secun- „ dum apostolorum Ss. canones, & capitulum An- „ tiocheni concilii, excommunicationi subjaceat: „ Idem: Constitutiones sacrorum canonum sequen- „ tes, statuimus, ut quicumque clericorum ab hac „ hora investituram ecclesiæ, vel ecclesiasticæ di- „ gnitatis, de manu laici acceperit, & qui ei ma- „ num imposuerit, gradus sui periculo subjaceat, „ & communione privetur. „ Et in hanc sententiam alia multa canonum instituta & sanctorum patrum decreta conveniunt.

Callixtus PP.

Paschal. PP.

Alexand. PP.

Paschal. PP.

Ceterum ecclesias vel ecclesiastica beneficia, pretii, seu cujuscumque muneris interventu conferre, simoniacum est, & simoniacam sapit procul dubio pravitatem. Porro Simonis crimen, quam sit detestabile, quam horrendum, ipsa vos ejus infamis immanitas ignorare non sinit. Ex quo profecto tam dantem quam accipientem damnatio Simonis, quam sacra actuum apostolorum lectio protestatur, involvit: ad cujus condemnationem cum plurima, præter apostolorum sanctionem, sanctorum patrum rescripta manaverint: pauca credimus ex pluribus sufficturа.

Inter quæ primum sit illud B. Gregorii: Presbyter, inquit, " si ecclesiam per pecuniam obtinue- „ rit, non solum ecclesia privetur, sed honore „ sacerdotii spolietur: quia altare, decimas, & „ Spiritum sanctum emere, vel vendere, simonia- „ cam hæresim esse nullus fidelium ignorat. Idem „ alibi: Audivimus, dilectissimi, quod nos audire „ oportuit, sed audivisse profecto non libuit: quos- „ dam scilicet sacrorum ordinum esse professores, „ qui sub munerum datione, vel acceptione, Dei „ ecclesias, vel earum sibi sacrificia usurpant: „ quod quidem scelus vos non jamdudum acriter „ correxisse miramur. Juste enim uterque corri- „ piendus est, & a sanctæ liminibus ecclesiæ sum- „ movendus, & qui pro ecclesiæ ambitu munera „ largitur, & qui ut ecclesiam det, quicquam „ præsumit accipere. Iste quippe donum Dei eme- „ re, hic autem vendere præsumit. Sacrilegio quo- „ que hoc facinus haud dispar dixerim: cum id, „ quod sponte, & sacro deliberationis arbitrio „ gratis fieri debuit, sub pecuniæ pactione causa- „ tur. Quare, fratres carissimi, quæ taliter facta „ sunt curiose refellite, infecta prohibete, vestris- „ que jussionibus resistentes, digno anathematis „ vinculo percutere non dubitate. Item: Si quis „ dator, vel acceptor, Dei ecclesias, vel eccle- „ siastica beneficia, quæ quidam præbendas vocant, sub pecuniæ interventu, sive dando eme- „ rit, sive accipiendo vendiderit, a Simonis non „ excluditur perditione.

Non solum autem pecunia, sed & quælibet obsequii aut muneris species, in hujusmodi criminaliter intercedit. Unde idem beatus Gregorius: „ Bene, inquit, cum virum justum pro præbenda „ describeret, ait, beatus qui excutit manus suas „ ab omni munere. Non dixit solum a munere: „ sed ab omni munere. Quia aliud est munus „ ab obsequio, aliud a manu, aliud a lingua. „ Munus ab obsequio, est servitus indebite im- „ pensa; munus a manu, pecunia est; munus a „ lingua, favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, „ tunc ab omni munere manus excutit, quando „ in Divinis rebus, non solum pecuniam nullam, „ sed nec etiam humanam gratiam requirit. „ S. Gregor.

Quod autem sacerdos, aut quilibet clericus, aliunde adveniens, vel ignotus, sine testimonio & litteris saltem episcopi sui, in aliena diœcesi recipi aut ministrare non debeat, in Chalcedonensi legitur concilio definitum per hæc verba: „ Ex- „ traneo clerico, vel lectori, extra suam civita- „ tem, sine litteris commendatitiis proprii epi- „ scopi, nusquam penitus liceat ministrare. Item „ in concilio Carthaginensi: Clericum alienum, „ nisi concedente ejus episcopo, nemo audeat „ retinere, vel promovere in ecclesia sibi credi- „ ta. Item, beatus Augustinus in sermone quo- „ dam ad populum: Hortamur, inquit, Chri- „ stianitatem vestram, ut juxta sanctorum cano- „ num instituta, in ecclesiis a vobis fundatis, „ aliunde veniéns presbyter non suscipiatur, nisi „ a vestro fuerit episcopo consecratus, aut ab eo „ per commendatitias litteras suscipiatur. Concil. Chalced. Concil. Carthag. S. August.

Ad hoc, ne clerici ad sæcularia judicia pertrahantur, & Rom. imperatorum leges prohibent, quæ tanquam canones, ubi canonibus non obviant, sunt, observandæ; & sanctorum Patrum ac prædecessorum nostrorum authoritas interdicit. Scribit enim beatæ memoriæ Gelasius papa dicens: " Nemo unquam episcopum, aut reliquos „ clericos, apud judicem sæcularem accusare præ- „ sumat. Item Alexander omnibus orthodoxis: „ Relatum est ad hujus sanctæ & apostolicæ se- „ dis apicem, cui summarum dispositiones causa- „ rum & omnium negotia ecclesiarum ab ipso „ Domino tradita sunt, quasi ad caput, dicente: „ *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ec-* „ *clesiam*: quod quidam æmuli, ejusque sanctæ „ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei apud pu- „ blicos judices accusare præsumant: cum magis „ apostolus Christianorum causas ad ecclesias de- „ ferre, & ibidem terminari præcipiat. Taliter „ prævaricantes prævaricaverunt in Deum suum, „ & non obediunt præceptis ejus. Gelas. PP. Alexand. PP. Matth. 16.

Ferventis vero aquæ, vel candentis ferri judicium, sive duellum, quod monomachia dicitur, catholica ecclesia contra quemlibet etiam, nedum contra episcopum, non admittit. „ Unde Stepha- „ nus Papa V. Ferri candentis, inquit, vel aquæ „ ferventis examinatione confessionem extorqueri „ a quolibet, sacri non censent canones: & quod „ sanctorum patrum documento sancitum non est, „ superstitiosa adinventione non est præsumen- „ dum. Item Nicolaus papa: Monomachiam in „ legem non assumimus, quam præceptam non Stephan. PP. V. Nicol. PP. I.

fuiſſe reperimus: quam licet iniſſe quoſdam legamus, ſicut ſanctum David & Goliam ſacra prodit hiſtoria: nuſquam tamen ut pro lege teneatur, Divina ſanxit authoritas, cum hoc & ejuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur.

Præterea illud adjiciendo mandamus, quatinus populum regimini & gubernationi veſtræ commiſſum decimas eccleſiis fideliter & devote perſolvere, ſicut ab ipſo Domino noſcitur inſtitutum, diligenter ac ſolicite moneatis; & ſi neceſſe fuerit, ſub diſtrictione anathematis compellatis: juxta illud Malachiæ prophetæ in perſona Domini loquentis: *Inferte*, inquit, *omnem decimationem in horreum meum, ut ſit cibus in domo mea.* *Malach. 4.*

Concil. Mogunt. „ Unde in concilio Maguntienſi: Decimas Deo „ & ſacerdotibus Dei dandas, Abraham factis, „ Jacob promiſſis inſinuat; & omnes ſancti ſa„ cerdotes commemorant. Item ex concilio Ro-

Concil. Rotomagenſ. „ tomagenſi: Omnes decimæ terræ, ſive de fru„ gibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, „ & illi ſanctificantur. Sed quia multi inveniun„ tur decimas dare nolentes: ſtatuimus, ut ſe„ cundum Domini noſtri præceptum admoneantur ſemel, ſecundo, & tertio. Qui ſi non e„ mendaverint, anathemate uſque ad ſatisfactio„ nem & emendationem congruam feriantur. „

Nec tamen ideo ea, quæ eccleſiis, immo Deo, ipſi, vel parentes eorum contuliſſe noſcuntur, revocare, vel eccleſiaſticarum perſonarum diſpoſitioni ſubtrahere volentes, erunt aliquatenus audiendi: quæ ſi etiam homini contuliſſent, repetere non valerent. Unde Ambroſius in libro de

Ambroſ. lib de pœnit. pœnitentia: „ Sunt qui opes ſuas tumultuario men„ tis impulſu, non judicio perpetuo, ubi eccleſiæ „ contulerint, poſtea revocandas putant. Quibus „ nec prima merces grata eſt, nec ſecunda: quia „ nec prima judicium habuit, & ſecunda habuit

Concil Ag. „ ſacrilegium. Item ex concilio Agathenſi: Cle„ rici vel ſæculares, qui obligationes parentum, „ aut datas, aut teſtamento relictas, retinere per„ ſtiterint, aut id quod ipſi donaverint eccleſiis, vel „ monaſteriis, crediderint auferendum: ſicut ſan„ cta ſynodus ſtatuit, velut necatores pauperum, „ quouſque reddant, ab eccleſiis excludantur. „

Illos vero qui in clericos violentas manus, niſi forte ſe defendentes, injiciunt, pœnam excommunicationis incurrere ſacroſancta Romana jam pridem ſtatuit, & inviolabiliter tenet eccleſia: nec a quoquam omnino, niſi a Romano Pontifice, vel de mandato ejus, abſolvi patitur, aut permittit.

Vos itaque ipſius, quæ omnium eccleſiarum caput eſt & magiſtra, veſtigiis inhærentes, ejus ac noſtræ in ſupradictis omnibus acquieſcite ſanctioni: & ſecundum ea quæ a ſanctis patribus & prædeceſſoribus noſtris inſtituta prædiximus, obſervate, atque ab omnibus per epiſcopatus veſtros, quantum in vobis eſt, faciatis firmiter & inviolabiliter obſervari. Contemptores equidem, eccleſiaſtica præcipimus, uſque ad condignam pœnitentiam, ultione percelli. Obedientibus autem ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti: quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & in futuro præmia æternæ pacis inveniant.

Datum Tuſcul. IV. Idus Septembris.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Upſalenſi archiepiſcopo.) Upſellenſem alii vocant, & Upſalam civitatem, regni Svetiæ Gothiæque metropolim. Ad hunc vero ejuſque ſuffraganeos ſcriptæ item epiſtolæ, XXII. & XXIV.

XX. AD UNIVERSOS DEI FIDELES PER Daciam conſtitutos.

Ut Fulconis Eſtonum epiſcopi inopiam opibus ſuis ſublevent.

Alexander papa III. univerſis Dei fialelibus per Daciam conſtitutis.

OMnes qui pie volunt in Chriſto vivere, & adjubar incircumſcripti luminis, & ad illam cæleſtem patriam, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, ubi nec fures fodiunt, nec furantur, nec tinea demolitur, pervenire deſiderant, diem oportet extremum, miſericordiæ operibus prævenire, & æternorum intuitu ſeminare in terris, quæ cum multiplicato fructu, largiente Domino, recolligere poſſint in cælis. Scriptum eſt enim: *Qui parce ſeminat, parce & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictione metet vitam æternam.* 2 Cor. 10. Credimus ſane univerſitati veſtræ innotuiſſe, qualiter venerabilis frater noſter Fulco Eſtonum epiſcopus, inopia & paupertate prematur, & ad convertendam gentem illam ſui epiſcopatus, quæ Chriſtianæ fidei ignara eſt, totis viribus elaboret, & quantam poteſt ſolicitudinem ac diligentiam adhibere procuret. Quia vero particeps mercedis efficitur, qui ei, ad tam pium & ſanctum opus perficiendum, conſilium & ſubſidium ſubminiſtrat devotionem veſtram monemus & exhortamur in Domino, & in remiſſionem peccatorum veſtrorum injungimus, quatinus de bonis a Deo vobis collatis prædicti epiſcopi inopiam ſublevantes, ei manum auxilii porrigatis, & caritatis ſolatia, Divini amoris intuitu miniſtretis: ut per hæc & alia bona, quæ Deo inſpirante feceritis, apud Altiſſimum peccatorum veſtrorum veniam conſequi, & ad æternæ felicitatis gaudia mereamini, propitiante Domino, pervenire.

Datum Tuſcul. XV. Kal. Octobris.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Fulco Eſtonum epiſc.) De Fulcone dictum ſæpius (*in notis ad epiſtolas Petri Cellenſis*). Eſtones populi regno Svetiæ attributi. Author enim eſt Saxo Grammaticus lib. 1. Frontonem Danorum regem Erico Svetiæ regis Eſtiam & Finniam annuo ſtipendiorum jure conceſsiſſe.

XXI. AD REGES ET PRINCIPES BOREALES.

Ut adverſus Eſtones Chriſtiani nominis inimicos fortiter pugnent.

Alexander papa III. regibus & principibus, & aliis Chriſti fidelibus, per regna Danorum, Norvegenſium, Guetomorum, & Gothorum conſtitutis.

NON parum animus noſter affligitur, & amaritudine non modica & dolore torquetur: cum feritatem Eſtonum, & aliorum paganorum illarum partium adverſus Dei fideles, & Chriſtianæ fidei culores, gravius inſurgere, & immanius debacchari audimus, & Chriſtiani nominis impugnare virtutem. Verumtamen laudamus & benedicimus Dominum, quod vos in fide catholica, & in devotione ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, quæ omnium eccleſiarum caput eſt, & magiſtra a Domino conſtituta ſuper omnes alias eccleſias cæleſti privilegio obtinet principatum, immobili firmitate perſiſtitis, & Chriſtianæ religionis vinculum & unitatem ſervatis. Unde quoniam expedit

officio

officio noſtro, ea quæ ad corroborationem fidei, & animarum veſtrarum noſcuntur pertinere ſalutem, vobis ſollicita exhortatione ſuggerere, & ſtudioſius ſuadere: univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, quatinus Divino cultui intendere; miſericordiam, & juſtitiam, & judicium diligere; a rapinis & iniquis operibus abſtinere: devota Deo & accepta obſequia impendere; prædictæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, tanquam matri & magiſtræ veſtræ, debitum honorem & reverentiam exhibere; epiſcopis, ſacerdotibus, & aliis prælatis veſtris humiliter obedire, & eis decimas, primitias, & oblationes, & alias juſtitias ſuas reddere, & ipſos tanquam patres & paſtores animarum veſtrarum honorare, modis omnibus ſtudeatis; & jura eorum defendere, manu tenere propenſius, & conſervare curetis: & armis cœleſtibus præmuniti, & apoſtolicis exhortationibus confirmati, ad defendendum Chriſtianæ fidei veritatem ſpiritu fortitudinis accingamini: taliter in brachio forti ad propagandam Chriſtiani nominis religionem intendentes, ut victoriam de inimicis poſſitis conſequi, & coronam juſtitiæ, quæ vobis repoſita eſt, patrante Domino, adipiſci. Nos enim eis, qui adverſus ſæpe dictos paganos potenter & magnanimiter decertaverint, de peccatis ſuis de quibus confeſſi fuerint & pœnitentiam acceperint, remiſſionem unius anni, confiſi de miſericordia Dei, & meritis apoſtolorum Petri & Pauli, concedimus: ſicut his qui ſepulcrum Dominicum viſitant, concedere conſuevimus. Illis autem, qui in conflictu illo deceſſerint, omnium ſuorum, ſi pœnitentiam acceperint, remiſſionem indulgemus peccatorum.

Datum Tuſcul. III. Idus Septembris.

XXII. AD UPSELLENSEM ARCHIEPISC. & ſuffraganeos.

De matribus, quæ prolis ſuæ procurant interitum: de inceſtis, & alia fœda libidine: ſe iis qui cum ſicca fæce vini, & micis panis vino intinctis, Miſſam faciunt: de matrimoniis ſine ſacerdotali benedictione factis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Upſellenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus.

VIce beati Petri apoſtolorum principis, largiente Deo & Domino noſtro, qui ait, *Speculatorem te dedi domui Iſrael*, ſuper gentes & regna, licet immeriti, in apoſtolicæ ſedis ſpecula conſtituti, pontificalis officii debito pro univerſis compellimur ſolicitudinem gerere, & antiquo hoſti, qui tanquam ſæviſſimus leo circuit quærens quem devoret, paſtorali providentia obviare, ne gregem Dominicum invadat, & diverſis eum vitiorum morſibus laceret. Inde eſt, quod vehementi cor noſtrum doloris pulſatur ſtimulo, audito quod in partibus veſtris in tantum libido crudelis & turpis excreverit, ut quædam mulieres prolis ſuæ procurent interitum, earumque corruptores tam horrendo & deteſtabili facinori, non ſolum conſentire, verum etiam perſuadere præſumant: alii inceſtuoſa conjunctione, plerique cum jumentis abominanda ſe pollutione commaculent. Quæ quantum ſint gravia, & creatori noſtro penitus inimica, ipſa ſceleris atrocitas ſatis demonſtrat, quam nec audientium aures ſine ingenti poſſunt horrore percipere.

Zach. 3.

Si enim qui jactato in terram ſemine prolem nolebat ex uxore ſuſcipere, percuſſus a Domino teſtamenti veteris ſerie dinoſcitur: qua pœna ferendus eſſe monſtratur, qui natum proprium non abhorret occidere, & mavult interire quam vivere? Cujus utique criminis pœna, illud etiam perſuadentes vel conſentientes involvi, beatus Auguſtinus oſtendit dicens: Se periculoſe decipiunt, qui exiſtimant eos tantum homicidas exiſtere, qui manibus hominem occidunt, & non potius eos, per quorum conſilium, & fraudem, & exhortationem homines extinguuntur. Nam Judæi Dominum nequaquam propriis manibus interfecerunt, ſicut ſcriptum eſt: *Nobis non licet interficere quemquam*: Sed tamen illis mors Domini imputatur, quia ipſi eum lingua interfecerunt dicentes, *Crucifige, crucifige eum.* Auguſtin. Joan. 18.

Inceſtum vero quantum ſacri abhorreant canones, concilium Ilerdenſe demonſtrat: Cum his, inquit, qui inceſtus ſe pollutione commaculant, quamdiu in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeverant, nec ſumere cibum ulli Chriſtianorum, ſicut apoſtolus juſſit, licebit. Porro ſcelus cum jumentis coeuntium quanta ſit animadverſione plectendum, legislator Moyſes declarat, cum etiam ipſa interfici animalia jubeat, quæ tali contaminata flagitio indignam refricant acti memoriam. Concil Ilerd.

Quia igitur abominabilem horum exceſſuum præſumptionem ſevera ſatis diſtrictione congruit inſequi: prædictos propriæ prolis necatores, & tam ipſum facinus perſuadentes, quam conſentientes, ſeu quoslibet parricidas, aut cum matre, filia, conſobrina, vel nepte agentes, quam cum jumentis coeuntes, arctiori pœnitentiæ jugo curetis compeſcere: & niſi ſenio confecti, vel corporis fuerint debilitate ſeu egeſtate oppreſſi, eos ad ſedem apoſtolicam compellatis venire, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli limina viſitare, ut in ſudore vultus ſui, & viarum labore, ſuperni judicis iram evadere, & ipſius miſericordiam valeant invenire.

Ad hæc qui dormiendo, non voluntate, ſed caſu filios ſuos oppreſſiſſe inveniuntur: triennio, ſi iidem filii fuerint baptizati; ſi vero abſque ſacro baptiſmate deceſſerint, quinquennio pœnitentiæ diſciplinis ſubjaceant. Sacerdotes, quos ab his ſtudioſius præcavere convenit, officii ſui perpetua executione priventur. Verum ſi qui parentum abſentes fuerint quando eorum filii ſuffocantur, aut ſi id ſub aliena cuſtodia contigerit, extra culpam erunt: ſi tamen eos non furioſæ, ſed congruenti cuſtodiæ ipſos ſe crediderint tradidiſſe.

Præterea non ſine cordis amaritudine quoſdam ſacerdotes contra apoſtolicas inſtitutiones, cum ſicca fæce vini, vel cum micis panis vino intinctis, Miſſam celebrare audivimus: & fideles laicos non Chriſtiano more, abſque ſacerdotali benedictione & Miſſa, matrimonium contrahere. Unde ſæpe illicita contingit fieri conjugia, & inter legitimas perſonas divortium intervenire. Sane cum omne crimen, atque omne peccatum oblatis Deo ſacrificiis deleatur: quid de cetero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipſa ſacrificii oblatione erratur? Cum enim magiſter veritatis, diſcipulis ſuis ſacramentum commendaret noſtræ ſalutis: non ſiccam fæcem vini, non micas panis vino intinctas accepit, ſed panem & calicem, & benedicens dedit diſcipulis ſuis. Quia igitur ſecus agere, evangelicæ & apoſtolicæ doctrinæ contrarium, & conſuetudini eccleſiaſticæ penitus eſt adverſum: apoſtolica prohibemus authoritate, ut cum ſicca fæce vini, vel cum micis panis vino intinctis, vel alio modo quam Dominus inſtituit, nullus de cetero ſacrificare attentet: ſed ſecundum formam

ſacro-

sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ quam vos in omnibus imitari oportet, solum panem, & vinum aqua mixtum in sacrificio corporis & sanguinis Christi offeratis.

Ceterum clandestina, & absque sacerdotali benedictione non debere contrahi conjugia, aut nisi inter legitimas personas, quæ infra septimum gradum nulla consanguinitatis linea conjungantur: nec contracta, nisi canonice & consensu episcopi dissolvi: multorum sanctorum patrum declarat authoritas Vos itaque muniti sanctorum patrum sanctionibus & ecclesiasticis institutis, hæc quæ dicta sunt, diligenter servate, & ab aliis præcipite inviolabiliter observari: dispensationis moderamine utentes, ut qui in quinto vel quarto gradu conjuncti sunt, eos non separetis, sed ne amplius taliter conjungantur, pontificali authoritate & districtione prohibeatis.

Datum Tuscul. v. Idus Septembris.

XXIII. AD COLON. LINGACOPENSEM EPISCOPUM.

Approbat ejus electionem in locum alterius, qui sponte abdicans, monasterium petierat.

Alexander papa III. Colon. Lingacopensi episcopo.

EX dispensatione commissæ nobis solicitudinis, & ex debito caritatis, viros pontificali officio præditos, & morum honestate ornatos, sincera tenemur caritate diligere, & eorum vota, quæ a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere: ut tanto fortius ornamenta virtutum appetere, & honestis insistere moribus studeant, quanto se ab apostolica sede majore honore cognoverint & gratia præveniri. Relatum siquidem est auribus nostris, quod dilecto filio nostro Stenar, quondam Lingacopensi episcopo claustralem quietem episcopali honori præponente, & pontificalem dignitatem in manu venerabilis fratris nostri Eskili Londensis archiepiscopi, apostolicæ sedis legati, & regalia coram rege & primatibus regni libere & spontanee resignante, clerus & populus ejusdem loci, de assensu prædictorum archiepiscopi & regis, atque ducis terræ, te in patrem & episcopum suum unanimiter & concorditer elegerunt. Verum licet ei non licuerit absque authoritate Rom. pontificis episcopali dignitati abrenunciare: volentes tamen necessitati ecclesiæ tuæ paterna provisione prospicere, & honestati tantorum virorum deferre, id æquanimiter supportamus, & electionem & consecrationem tuam ratam & firmam habentes, eam authoritate apostolica confirmamus, & tibi in subditis tuis corrigendi vitia & superflua resecandi plenam concedimus facultatem. Tu vero subjectorum culpas tanta redargutionis instantia insequaris: quod, & qui culpabiles sunt, suos excessus corrigant celeriter & emendent; & alii hoc videntes, ad committenda similia non aspirent: hac tamen consideratione præhabita, ut dure & aspere, leniter & mansuete, secundum naturas & qualitates personarum, vitia corrigas subditorum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum hanc paginam nostræ confirmationis infringere liceat, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Tusculani, VI. Idus Septembris.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

Lingacopensi.) Lincopensi, Upsalensis suffraganeo: Not. est civitas Svetiæ, in qua synodum celebrasse legitur Nicolaus Anglicus cardinalis, Eugenii III. legatus, anno MCXLVIII. Lingacopensis episcopatus iterum mentio epist. XXVII.

XXIV. AD GUILLELMUM STRANENSEM EPISCOPUM.

Ejus ecclesiam in sua protectione recipit, possessiones confirmat.

Alexander papa III. Guillelmo Stranensi episcopo.

FRatres & coepiscopos nostros, & eos præcipue qui in medio pravæ nationis sunt positi, & in remotis mundi partibus constituti, arctiori nos convenit caritate diligere: & ut in commisso sibi amplius talento proficere valeant, & ad cultum justitiæ & domus Dei decorem fortius accingi, eis apostolicæ sedis gratiam & favorem nos convenit impertiri. Attendentes igitur devotionis tuæ constantiam, & fidei puritatem, qua beato Petro & nobis immobili firmitate adhærere conspiceris: te sicut venerabilem fratrem nostrum diligere & honorare, & tuis rationabilibus votis & desideriis debita cupimus benignitate favere. Inde est quod ecclesiam tuam sub B. Petri ac nostra protectione recipientes, ea quæ in præsentiarum pacifice ac legitime possedit, & specialiter Neeric, sicut a rege, & metropolitano tuo, & a venerabili fratre nostro Eskilo Londensi archiepiscopo apostolicæ sedis legato, tibi confirmata est, & scripti sui munimine roborata, tibi, & per te eidem ecclesiæ, authoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus: statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Tuscul. VII. Idus Septembris.

Nota Jac. Sirmondi S. J.

Stranensi) In Svetia item, sub episcopo Upsalensi, quem metropolitani ejus nomine significat. In notitia episcopatuum, Straginiensis appellatur.

XXV. AD UPSALENSEM ARCHIEPISCOP. & suffraganeos ejus, & Guthermum ducem.

Ut Finnos qui se Christianos fore fraudulenter promittebant, deinceps non juvent adversus hostes.

Alexander papa III. Upsalensi archiepiscopo, & suffraganeis ejus, & Guthermo duci.

GRavis admodum & difficilis est ad apostolicam sedem querela perlata, quod Phinni semper imminente sibi exercitu inimicorum, fidem servare Christianam promittunt, & prædicatores & eruditores Christianæ legis desiderant requirunt: & recedente exercitu fidem abnegant, prædicatores contemnunt, & graviter persequuntur. Unde quoniam in hoc Deo illudere, & Christianam religionem deridere videntur, & illis se duplo filios gehennæ constituentibus, salus & vita eorum tota in terrenis, neglectis cœlestibus, conspicitur consistere; nec est dignum ut eis in

ad-

adversitate Christianum nomen defensionem conferat, quod in prosperitate despicere & horrere probantur: universitatem vestram monemus, atque mandamus, quatinus a fallaciis & fraudibus eorum ita prudenter & discrete de cetero caveatis, quod, si ingruerit necessitas, ad auxilium & defensionem vestram non possint recurrere: nisi munitiones, si quas habent, vobis tenendas assignent, aut alias adeo sufficientem cautionem exhibeant & securitatem, quod amodo nullatenus pedes retrahere, aut vestram prudentiam valeant circumvenire: sed Christianæ fidei documenta cogantur tenere firmiter & servare, ne amplius de eorum numero videantur, de quibus dictum est: *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei*. Datum Tusc. v. Idus Septembris.

Nota Jac. Sirmondi S. J.

Guthermo duci.) Sveonum. Guthermus dicitur Saxoni Grammatico, lib. XIV. ubi de baptismo agit Kanuti, filii VValdemari Daniæ regis. *Quod religiosæ*, inquit, *executionis officium, Sveonum ducis Guthermi, qui neptem VValdemari eorumdem regi Karolo desponsam adducendi causa legationem attulerat, præsentia venustabat.*

Phinni.) Fini, boreales Svetiæ populi, qui Finniam seu Finningiam incolunt.

XXVI. AD TRUNDENSEM archiepiscopum, & A. Stavengarensem episcopum.

Ut Nicolaum monachum Fulconi Estonum apostolo socium mittant.

Alexander papa III. Trundensi archiepiscopo, & A. quondam Staveng. episcopo.

LEx Divina & humana desiderat, & debitum caritatis exposcit, ut bono & utilitati communi debeamus intendere, & ad revocationem & conversionem infidelium operam omnimodam & solicitudinem adhibere. Inde est, quod prudentiam vestram rogamus attentius & monemus, * venerabili fratri nostro Fulconi Estonum episcopo, qui ad convertendam gentem illam Divina gratia inspiratus, ministerium prædicationis & laborem proponit assumere, Nicolaum monachum, qui de gente illa, sicut accepimus, est oriundus, virum religiosum, atque discretum, in socium concedatis: ut tantum bonum possit perficere, & gentem illam ad agnitionem veri luminis, & ad culturam & doctrinam Christianæ fidei, verbo prædicationis, auxiliante Domino revocare, & vobis exinde valeat æternæ mercedis cumulus provenire. Datum Tusc. v. Idus Septemb.

* Forte, *ut venerabili*H.

Nota Jac. Sirmondi S. J.

Trundensi archiepisc.) In Norvegia. Norvegiæ metropolim alii Trondemum nominant; Saxo lib. X. extremo: *Corpus ejus*, Magni regis, *Norvegiam relatum, Trondemi in regiorum monumentorum arca sepulturam possedit*: Ejusdem etiam metropolis suffraganeus est episcopus Stavengarensis.

XXVII. AD CLERICOS ET LAICOS Lingacopensis episcopatus.

Ut episcopo suo pareant.

Alexander papa III. universis tam clericis quam laicis Lingacopensis episcopatus.

DEcet universitatem vestram, quæ ad perfectionem virtutum & salutem pertinent animarum, toto studio cogitare; & ea voluntario effectu perficere, per quæ gratiam possitis Altissimi acquirere, & ad æternæ felicitatis gloriam cum auxilio Divini numinis pervenire. Ceterum, quoniam sine obedientiæ virtute nemo Deo perfecte potest placere, aut acceptum servitium reddere, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatinus venerabili fratri nostro C. episcopo vestro, sicut bonæ memoriæ Giloni prædecessori suo fecisse noscimini, omnimodam obedientiam & reverentiam impendatis: & in his quæ Dei sunt, & ad vestrarum animarum spectant salutem, monitis & & mandatis ejus humiliter parere curetis, & ei de justitiis suis integre, & plenarie respondeatis: ita quod apud Deum pro humilitate & obedientia vestra peccatorum vestrorum veniam & gloriam valeatis promereri æternam. Si qui autem vestrum, ei contumaces vel rebelles extiterint: sententiam quam idem episcopus propter hoc in eos rationabiliter tulerit, authore Domino ratam & firmam habebimus.

Datum Tusc. XV. Kal. Octobris.

XXVIII. AD GUIDONEM ABBATEM sancti Nicasii, & M. Radulfum canonicum Remensem.

Ut nonnullos qui damna monasterio S. Remigii intulerant, reparare cogat.

Alexander papa III. Guidoni abbati S. Nicasii, & M. Radulfo canonico Remensi.

SUggestum est auribus nostris, quod Galcherus de Castellione villam de Belloi, quæ ad monasterium B. Remigii pertinet, diabolico furore accensus destruxit: & duas alias villas ejusdem monasterii ita spoliavit, quod spolia inde abducta XL. librarum pretio æstimantur. Milo vero Malus-Vicinus, cum eidem monasterio plura damna & injurias intulisse dicatur: nec vult inibi satisfacere, neque quod ratio exigit exhibere. Simon autem de burgo prædicto monasterio apud Wandrecicurt damna plurima & injurias inferre non cessat. Præterea Burdinus de Besanes terram, quæ prænominato monasterio fuit in eleemosynam data, duobus hominibus, quibus eam abbas ejusdem loci hæreditario jure concesserat, auferre laborat. Sane presbyter de Alem. in villa præscripti monasterii quandam domum in damnum ejusdem ecclesiæ ædificare præsumit. Ad hæc cum quidam homo sancti Remigii se cum quadam parte hæreditatis suæ, Divini amoris & caritatis ardore succensus, hospitali S. Mariæ Remensis ad serviendum hospitibus pro animæ suæ remedio reddidisset: parentes ejus a longe venientes, quamvis magnam partem bonorum suorum eis dederit, prælibatum monasterium & ecclesiam Remensem super jam dicta eleemosyna inquietare nituntur. Unde quoniam nostra interest jura ecclesiarum defendere, & eis contra malefactores suos, apostolicæ protectionis patrocinium ministrare: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus ex parte nostra prædictas personas commoneatis, & districtius compellatis, ut prædicto monasterio de damnis & juriis allatis congrue satisfaciant, & ablata restituant, & de cetero ab ejus & rerum suarum molestatione penitus conquiescant, vel sub vestræ discretionis examine plenam exinde sibi justitiam exhibeant.

Præterea abbas sæpe dicti monasterii, de the-

sau-

ſaurario Laudunenſi, quod apud Creonam juſtitiam ſuam imminuat, & penitus ſubtrahat; & de Willermo mareſcalco nobilis viri comitis Henrici, quod cuidam homini ſuo x. libras abſtulerit, & multa ei mala fecerit: & de abbate Tenaliis, qui cum dicatur multa illi damna inferre, ei exinde coram venerabili fratre noſtro Remenſi archiepiſcopo noluit prout mandavimus reſpondere, gravem ad nos querimoniam tranſmiſit. Ideoque vobis præſentium authoritate injungimus, ut prædictos viros ad reſarcienda illata damna præfato abbati, & ad reſtituenda ablata, & ad ſatisfactionem de illatis injuriis exhibendam, vel ad complementum juſtitiæ faciendum, authoritate noſtra monere, & diſtricte compellere ſtudeatis: & in ſupradictis omnibus cum ea maturitate & providentia procedatis, quod exinde diligentia & ſolicitudo veſtra valeat non immerito commendari, & nos diſcretioni veſtræ confidentius negotia eccleſiaſtica committere valeamus.

Datum Tuſculani, IX. Kal. Martii.

XXIX. AD PETRUM ABBATEM & fratres ſancti Remigii.

Freſcengiarum remiſſionem, corum monaſterio factam ab archiepiſcopo Remenſi, ratam habet.

Alexander papa III. Petro abbati, & fratribus S. Remigii Remenſis.

RAtionabiles & honeſtas petitiones gratanti animo debemus admittere, & vota quæ a rationis tramite non diſcordant, proſequente effectu complere. Relatum eſt ſiquidem auribus noſtris, quod cum ſingulis annis duas procurationes, unam in depoſitione ſancti Remigii, & alteram in translatione ipſius, Remenſi archiepiſcopo debeatis perſolvere, & ſingulis quibuſque certis numeris & menſuris diſtinctis, de freſcengiarum pretio nulla æſtimatio facta fuiſſet: venerabilis frater noſter Henricus Remenſis archiepiſcopus moleſtiam, & inquietationem, quam inde habebatis, pia conſideratione reſpiciens, vobis & monaſterio veſtro freſcengias omnino remiſit: ita ſane quod in depoſitione beati Remigii quinquaginta ſolidos, Remenſis monetæ, & totidem in translatione ipſius Remenſibus archiepiſcopis annuatim ſolvere teneamini. Quam utique remiſſionem, quemadmodum a prædicto archiepiſcopo facta eſt, & ſigilli ſui munimine roborata, ut firmam & ratam habeatis, eam authoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus: ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Tuſcul. VIII. Kal. Martii.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Freſtengiarum) Freſcingæ dicuntur, lib. IV. capitul. LXXII. quamquam ibi etiam codices nonnulli Friskingas legunt. Varie enim ſcribitur hoc nomen. Quid vero ſignificet, docuit Fr. Pithæus gloſſario.

XXX. AD SILVANECTENSEM epiſcopum, & abbatem ſancti Remigii.

Ne monachi ſancti Remigii de Brana, fratribus ſanctæ Mariæ de Brana ſint moleſti.

Alexander papa III. Silvanectenſi epiſcopo, & abbati ſancti Remigii Remenſis.

AD audientiam apoſtolicæ ſedis noveritis fuiſſe perlatum, monachos ſancti Remigii de Brana religioſis viris abbati & fratribus ſanctæ Mariæ de Brana diſtrictius inhibere, ne familiam comitis & comitiſſæ de Brana ad aliqua audeant recipere ſacramenta. Unde quoniam indecens eſt eis & inhoneſtum aliquos indebitis fatigare moleſtiis, qui in religionis habitu elegerunt Domino deſervire: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus prædictos monachos moneatis, & authoritate noſtra compellatis, ut nulla ratione contra antiquam comitis vel comitiſſæ familiam, vel milites caſtri, aut ſupervenientes, ſive uxores eorum, aut liberos, vel familias ſuas, ad eccleſiam illorum accedere, & ibidem eccleſiaſtica ſuſcipere ſacramenta prohibeant, aut in præſentia veſtra quod juſtitia dictaverit exequi non poſtponant. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut coram vobis alterum prædictorum exſequantur.

Datum Tuſcul. XI. Kal. Decembris.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

De Brana.) Oppidum eſt ad Vidulæ amnem in pago Sueſſionico. Ibi ergo cœnobia quæ commemorat, & honor comitatus.

XXXI. AD SILVANECTENSEM epiſcopum, & abbatem ſancti Remigii.

Ut fratres Corbejenſes reſtituant decimam ablatam fratribus S. Mariæ de Brana: item ut reſtituatur eidem monaſterio decima vendita quondam ab abbate.

Alexander papa III. Silvanectenſi epiſcopo, & abbati S. Remigii Remenſis.

DIlecti filii noſtri abbas & fratres eccleſiæ S. Mariæ de Brana, tranſmiſſa nobis relatione monſtrarunt, quod eis dilecti filii noſtri abbas & fratres Corbejenſes quandam non dubitarunt decimam contra jus æquitatis auferre. Unde quoniam, ſicut nobis ex voluntate Divinæ providentiæ eccleſiarum omnium ſollicitudo, incumbit, ſic quoque unicuique in ſuo jure providere tenemur; & quæ inordinate aut enormiter fiunt conſideratione injuncti nobis officii, compellimur ad ſtatum rectitudinis revocare, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus Corbejenſem abbatem & fratres ejus moneatis, & diſtricte compellatis, ut eidem abbati & fratribus præſcriptam decimam poſtpoſita occaſione reſtituant, & in pace dimittant, vel ſub veſtræ diſcretionis examine plenam exinde ſibi juſtitiam exhibeant. Si autem cauſam potius intrare decreverint, quam decimam reſtituere: vos in unum convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eandem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia vel mediante juſtitia decidatis.

Præterea, ſicut ex tranſmiſſa inſinuatione ejuſdem

dem abbatis & fratrum, auribus noſtris innotuit, Rodulfus quondam abbas prædictæ eccleſiæ, monachis S. Leodegarii quandam decimam vendidit, propter quod eadem eccleſia grave & enorme patitur detrimentum. Quia vero contractus ille parvus & ſimoniacus fuit, & principales perſonæ, vendentis ſcilicet & ementis, ſi ſuperſtarent, perpetua deberent depoſitione damnari: nihilo minus vobis injungimus, ut eoſdem monachos monere, & diſtricte compellere ſtudeatis, quod recepto pretio illis decimam ipſam appellatione remota reſtituant, & in pace dimittant: quia non eſt conveniens, aut conſentaneum rationi, ut una eccleſia locupletari debeat de aliena jactura. His vero qui tam pernicioſum & deteſtabilem contractum fecerunt, talem, ſi ſuperſunt, pœnam infligatis, quod alii qui hoc audierint, metum habeant ſimilia præſumendi.

Datum Tuſcul. II. Kal. Decemb.

Nota Jacobi Sirmondi S. J.

Corbejenſis.) Nobile imprimis eſt monaſterium ad Somonam fluvium in Ambianenſium diœceſi. Antiquam Curbejam vocant, ut diſtinguatur a Saxonica, quæ multo recentior originem duxit a Gallica.

Monachis S. Leodegarii.) Ordinis S. Auguſtini apud Sueſſiones.

XXXII. AD AMBIANEN. ET TORNACEN. epiſcopos, & abbatem S. Remigii.

Ut judicent de controverſiis abbatis de Brana, & militis cujuſdam.

Alexander papa III. Ambianenſi & Tornacenſi epiſcopis, & abbati S. Remigii Remenſis.

EX tranſmiſſa conqueſtione dilectorum filiorum noſtrorum abbatis & fratrum eccleſiæ de Brana, auribus noſtris innotuit, quod Joannes miles de Hoſtel eis quatuor modios frumenti, & novem avenæ, & quinque ſextarios ad menſuram Sueſſionis, violenter abſtulit, & in curia eorum duodecim modios vini, & in vinea ſua duos, accipere auſu temeritatis præſumpſit. Præterea quia illos vineam ſuam tempore ſuo vindemiare prohibuit, ipſis damnum intulit ſex modiorum vini, & eos ſextarium frumenti & dimidium, quem monachi S. Nicolai de Nemore ſingulis annis eis ſolvebant, tribus annis amittere fecit: & in nemore ſuo damnum ad æſtimationem LX. librarum illis inferens, terram in qua duos modios uno ſextario minus ſeminare ſolebant, & terram etiam Roberti filii Widelæ, & VII. ſextarios vinagiorum, quæ idem Robertus aſſenſu Berneri domini terræ eis ſub annuo cenſu unius modii frumenti dederat, illicite auferre non dubitavit. Inſuper quoque terram quandam, quam longo tempore poſſederant, & ſumptibus quadraginta librarum extirpaverant, per violentiam occupavit: & illis multas alias moleſtias, injurias, gravamina, & perſecutiones, & damna irrogare non formidavit.

Unde quoniam ex parte prædicti Joannis nobis fuit jam pridem relatum, quod, cum ipſe & præfatus abbas ſuper quibuſdam poſſeſſionibus, pratis videlicet, terris, & vineis, in certas pariter compromiſiſſent perſonas, & perſonæ illæ arbitratæ inter illos fuiſſent: abbas in parte earum recepit arbitrium, & in parte refutavit: nos utrique volentes in ſuo jure adeſſe, tibi, frater Tornacenſis, mandavimus, ut prædictum abbatem moneres ad arbitrium illud inconcuſſe tenendum. Quia vero nobis eſt nunc intimatum, quod non abbas, ſed miles ab arbitrio reſilivit: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus in unum pariter convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, ipſos monentes propenſius, & mandantes, ut arbitrium ſuper poſſeſſionibus illis, ſuper quibus in arbitros ſpontanee compromiſerunt, firmiter & inconcuſſe obſervent. Si autem arbitrio ſtare noluerint, & fidejuſſores eos non potuerint de jure compellere ad ipſum ſervandum: vos tam ſuper iis, de quibus arbitratum eſt inter eos, quam ſuper aliis, de quibus inter ipſos hinc inde quæſtio vertitur, cauſam ſtudioſius audire, & eam amicabili compoſitione, vel mediante juſtitia, ſine perſonarum acceptione terminare curetis. Ita quidem quod quæcumque memoratus Joannes eidem abbati & fratribus per violentiam abſtulit, ſuper quibus non fuit arbitratum, ipſum ea reddere appellatione poſtpoſita compellatis. Si autem præfatus Joannes a vobis citatus, ad præſentiam veſtram accedere, vel judicio veſtro parere contempſerit: eum appellatione & occaſione remota excommunicationis vinculo innodetis, & in terra in qua habitat, omnia Divina, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, prohibeatis officia celebrari. Si qua tamen partium duxerit appellandum, vos rationes, & allegationes, quæ hinc inde producentur in medium, diligenter & ſolicite audientes, teſtes quos utraque pars produxerit, appellatione remota recipiatis, & eorumdem juratorum depoſitiones fideliter conſcribere, & nobis ſub ſigillo veſtro clauſas mittere ſtudeatis: terminum utrique parti congruum præfigentes quo debeant ſe cum ipſis atteſtationibus apoſtolico conſpectui præſentare. Ceterum ſi vos tres huic negotio non potueritis ſimul intereſſe, tu frater Tornacenſis, cum altero veſtrum, hæc quæ dicta ſunt maturius exſequamini.

Datum Tuſcul. II. Kal. Decemb.

XXXIII. AD ABBATEM ET FRATRES CORBEJENSES.

Ut monaſterio de Brana decimam ablatam reſtituant.

Alexander papa III. abbati & fratribus Corbejenſibus.

DIlecti filii noſtri abbas & fratres eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Brana, tranſmiſſa nobis relatione monſtrarunt, quod vos eis quandam non dubitatis contra juris æquitatem auferre decimam. Unde quoniam ſicut nobis ex voluntate Divinæ providentiæ eccleſiarum omnium ſolicitudo incumbit: ſic quoque unicuique in jure ſuo providere tenemur, & quæ inordinate aut enormiter fiunt, conſideratione injuncti nobis officii compellimur ad ſtatum rectitudinis revocare: nos venerabili fratri noſtro Silvanectenſi epiſcopo, & dilecto filio abbati S. Remigii Remenſis hujus rei cauſam committimus audiendam, & appellatione remota, mediante juſtitia terminandam. Ideoque per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatinus jam dictis abbati & fratribus præſcriptam decimam reſtituatis, & in pace dimittatis: vel in præſentia prædictorum judicum plenam exinde juſtitiam, ſublato appellationis remedio, exhibeatis, eorum ſuper hoc judicium ſuſcepturi & inviolabiliter obſervaturi.

Datum Tuſcul. II. Kal. Decemb.

XXXIV. AD ABBATEM S. REMIGII, & B. ARCHIDIACONUM REMENSEM.

Litem judicandam committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & B. archidiacono Remenſi.

CAuſam, quæ inter Warinum de Wimericurt, & ſororem uxoris ſuæ, ſuper quodam redditu, cujus partem præfata mulier ad ſe jure hæreditario aſſerit pertinere, in præſentia venerabilis fratris noſtri Remenſis archiepiſcopi diutius eſt agitata, & ad nos per appellationem delata, experientiæ veſtræ committimus audiendam, & appellatione remota fine congruo terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia, vel mediante juſtitia decidatis.

Datum Tuſcul. x. Kal. Novemb.

XXXV. AD ABBATEM S. REMIGII, ET FULCONEM DECANUM REMENSEM.

Ut cauſæ abbatis Dervenſis, & clericorum S. Nicolai Catalaunenſis, ſint judices.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

SIgnificaverunt nobis dilecti filii noſtri abbas & fratres Dervenſes, quod cum cauſam, quæ inter eos, & clericos S. Nicolai Catalaunenſis, ſuper eccleſia Campi Alberti vertitur, venerabili fratri noſtro Remenſi archiepiſcopo commiſerimus terminandam: idem archiepiſcopus cauſam ipſam magiſtro R. Remenſi canonico delegavit. Cum autem in præſentia ipſius canonici utraque pars conſtituta fuiſſet, prædicti clerici, teſtes minus idoneos produxerunt ſuper decimis Campi Alberti, quas ſibi vendicare nitebantur. Prædictus vero abbas alios teſtes idoneos coram eodem canonico ad prænominatos teſtes reprobandos produxit, quos, ſicut aſſerit, idem canonicus recipere noluit: ſed cauſam ipſam intendebat protrahere, & utramque partem ſumptuoſis contentionibus fatigare. Unde idem abbas ſe credens in hac parte gravari, ad noſtram audientiam appellavit, & appellationi ſuæ proxime præteritas octavas Purificationis B. Mariæ terminum prefixit. Quoniam igitur propter abſentiam partium non potuimus de cauſa cognoſcere, eam experientiæ veſtræ committimus: diſcretioni veſtræ mandantes, quatinus utraque parte ante veſtram præſentiam convocata, eandem cauſam ſtudioſius audiatis, & eam infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem, ſublato appellationis remedio, fine debito terminetis. Si vero eadem cauſa alii eſt forte commiſſa, vos duo, vel unus veſtrum cum eo, vel eis quibus commiſſa eſt, conveniatis. & litteris iſtis, ſive aliis, ſi quæ ſuper eadem cauſa ſunt impetratæ, diligenter inſpectis, neutris litteris præjudicantibus veritati, cauſam ipſam concordia vel judicio appellatione propoſita, terminetis.

Datum Tuſcul. II. Nonas Aprilis.

XXXVI. AD ABBATEM S. REMIGII, ET FULCONEM DECANUM REMENSEM.

De pecunia eccleſiis & pauperibus teſtamento relicta.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

EX parte decani Ambianenſis, & S. quondam nepotis I. quondam canonici Ambianenſis, auribus noſtris innotuit, quod pecuniam, quam prior de Abbatis Villa mutuo accepit, idem canonicus per manum jam dicti decani & nepotis ſui eccleſiis & pauperibus pro animæ ſuæ remedio diſtribuendam reliquit. Quo defuncto, cum a prænominato priore decanus, & S. pecuniam prætaxatam requirerent, eam noluit reddere: ſed diffugia quærens, ad audientiam noſtram appellavit, qui nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit. Quia vero periculoſum eſſet cuilibet, nedum viro religioſo, pecuniam alterius, & illam maxime quæ pro anima defunctorum eccleſiis vel pauperibus præcipitur erogari, per violentiam detinere: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum priorem moneatis, & auctoritate noſtra diſtricte compellatis, ut præſcriptam pecuniam, centum videlicet ſexaginta libras, aut parum minus, præfato decano & S eccleſiis, & pauperibus, ſecundum quod prædictus canonicus diſpoſuit, erogandas integre reſtituat: vel ſub veſtræ diſcretionis examine infra duos menſes plenam ſibi juſtitiam, appellatione remota, exhibeat. Si autem legitime monitus, neutrum horum efficere voluerit, in eum canonicam non differatis exercere cenſuram.

Datum Tuſculani, XVIII. Kal. Maij.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Prior de Abbatis Villa.) Villa abbatis initio dicta eſt, quæ poſteſſio erat abbatis S. Richarii, titulo prioratus, in agro Pontivo, Ambianenſis diœceſis ad Somonam. Nunc priſcum etiam nomen retinet, poſtquam ad juſtæ amplitudinis oppidum excrevit.

XXXVII. AD ABBATEM S. REMIGII, & B. ARCHIDIACONUM REMENSEM.

Admoneant Sueſſionenſem epiſcopum, ut ſubdiaconum ſibi præſentatum inveſtire de eccleſia S. Medardi ne amplius recuſet: alioquin ipſi inveſtiant.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & B. archidiacono Remenſi.

CONſtitutus in præſentia noſtra O. ſubdiaconus, præſentium lator, ſupplici nobis relatione propoſuit, quod cum dilectus filius noſter abbas S. Petri Catalaunenſis eum ordinandum in eccleſia S. Medardi, quæ ad ſuam dicitur eccleſiam pertinere, de aſſenſu capituli ſui venerabili fratri noſtro Sueſſionenſi epiſcopo præſentaſſet, ut eum de prædicta eccleſia inveſtiret, & animarum ſibi curam committeret, memoratus epiſcopus ea facere recuſavit: Verum, quia indecens eſt & penitus obvium rationi, ut prænominato ſubdiacono, niſi pro manifeſta & rationabili cauſa, plebis cura denegetur: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem,

præ-

prædictum epiſcopum monere, ac propenſius in- A
ducere ſtudeatis, ut prædictum ſubdiaconum de
præſcripta eccleſia inveſtiat, & animarum ſibi
curam committat; aut quare id facere non de-
beat, coram vobis rationabilem cauſam oſten-
dat. Quod ſi monitis veſtris obtemperare con-
tempſerit, vos noſtra freti auctoritate ſæpe di-
ctum ſubdiaconum, omni dilatione & appellatio-
ne ceſſante, de prædicta eccleſia inveſtiatis, &
animarum ſibi curam committatis: ita quidem
quod memorato epiſcopo de plebis cura, prædi-
cto vero abbati de temporalibus debeat reſponde-
re. Datum Tuſculani, III. Non. Februarii.

XXXVIII. AD ABBATEM S. REMIGII, ET FULCONEM DECANUM REMENSEM. B

Cauſam duarum mulierum judicandam committit.

*Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulco-
ni decano Remenſi.*

EX tranſmiſſa conqueſtione pauperum domus
de Vitriaco ad audientiam pervenit, quod
cum R. mulier, M. mulierem pro quadam do-
mo, quam iidem pauperes ad ſe aſſerunt ratio-
nabiliter pertinere, coram archidiacono Catalau-
nenſi traxiſſet in cauſam, & archidiaconus pro
eadem R. exinde diffinitionis ſententiam tuliſſet,
præfata M. ad venerabilis fratris noſtri Henrici
Remenſis archiepiſcopi, R. vero ad noſtram au- C
dientiam appellavit. Quia vero reſponſali prædi-
ctæ R. veniente, altera pars nec venit, nec ali-
quem pro ſe reſponſalem tranſmiſit: experientiæ
veſtræ cauſam ipſam committimus audiendam,
& fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni
veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quati-
nus, cum exinde requiſiti fueritis, in unum pa-
riter convenientes, utramque partem ante ve-
ſtram præſentiam convocetis: & rationibus hinc
inde auditis & plenius cognitis, eamdem cauſam,
ſublato appellationis remedio, mediante juſtitia
terminetis.

Datum Tuſculani, VIII. Kal. April.

XXXIX. AD ABBATEM S. REMIGII ET B. ARCHIDIACONUM REMENSEM. D

Ut debita clerico pecunia reſtituatur.

*Alexander papa III. abbati S. Remigii, & B. ar-
chidiacono Remenſi.*

QUerelam I. clerici præſentium latoris acce-
pimus, quod I. de Hoſpitio circiter VI. li-
bras ſibi contradicit exſolvere, quas in præſen-
tia multorum ei ſe debere publice recognovit,
& alia plura incommoda ſibi non dubitat irro-
gare. Unde, quia univerſis ex officii noſtri de-
bito in ſuo tenemur adeſſe: diſcretioni veſtræ per
apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quati- E
nus prædictum I. de Hoſpitio monere curetis,
& auctoritate noſtra diſtricte compellere, ut jam
dicto clerico præſcriptam pecuniam ſine moleſtia
& diminutione reſtituat, & de illatis injuriis con-
grue ſatisfaciat, aut exinde ſibi ſub examine ve-
ſtro, ſublato appellationis remedio, juſtitiæ non
differat plenitudinem exhibere, & vos cauſam
audiatis, & appellatione ceſſante, fine debito ter-
minetis.

Datum Tuſcul. VI. Kal. Maji.

XL. AD ABBATEM S. REMIGII, ET DECANUM REMENSEM.

Ut damna Aquicinenſi monaſterio illata reparen-
tur, & ut abbatiſſa S. Michaelis excommuni-
catis ſepulturam non præbeat: ſi præbuit, ex-
tumulet.

*Alexander papa III. abbati S. Remigii, & decano
Remenſi.*

DIlectus filius noſter A. Aquicinenſis eccleſiæ
abbas, tranſmiſſis nobis litteris intimavit,
quod monachi de Gardo inter alias oppreſſiones
& injurias, quas illi, & eccleſiæ ſuæ irreveren-
ter dicuntur inferre, eis quandam decimam ter-
ræ Viconienſis ad ipſos rationabiliter pertinentis,
injuſte auferre præſumunt. Abbatiſſa vero & mo-
niales S. Michaelis Vurlenſis quandam eccleſiam
ſuam, S. Martini videlicet, parochianis ſuis ſpo-
liant, & jura ipſius illicite ſibi uſurpantes, pa-
rochianos præfati abbatis pro ſuis exceſſibus ex-
communicatos, & ab eccleſiæ liminibus ſeque-
ſtratos, ad Divina officia recipiunt, & defunctis
exhibent ſepulturam. Unde quoniam viris reli-
gioſis pernicioſum exiſtit ea committere, quæ pe-
ricula pariunt animarum: diſcretioni veſtræ per
apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quati-
nus infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem,
prænominatas perſonas moneatis, & diſtricte com-
pellatis, ut prædicto abbati & eccleſiæ ſuæ jura
ſua integra & illibata dimittant, & ablata ſine
moleſtia & difficultate reſtituant, vel in præſen-
tia veſtra ſuæ juſtitiæ plenitudinem appellatione
remota exhibeant. Ad hæc quoniam eccleſiaſtica
ſacramenta eis penitus ſunt deneganda, qui a
communione fidelium ſuis peccatis ſunt exigenti-
bus ſequeſtrati: nihilominus præſentium auctori-
tate injungimus, ut præfatæ abbatiſſæ & moni-
alibus S. Michaelis, ſub pœna ordinis & officii
ſui prohibeatis, ne quoslibet excommunicatos ad
Divina officia vel ſepulturam recipere audeant,
& ſi quos excommunicationis vinculo innodatos
ſepelierunt, eos, appellatione & occaſione re-
mota, detumulare, & de cœmeterio ejicere non
poſtponant. Datum Tuſcul. V. Idus Novemb.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

A. Aquicinenſis abbas. Alexander. Auctarium Sige-
berti a Miræo editum. *Anno MCLXX. obiit Baldui-
nus IV. comes Haginoenſis, & ab Alexandro abbate A-
quicinenſi in eccleſia S. VValdetrudis ſepelitur.* Mona-
ſterium eſt ordinis S. Benedicti in diœceſi Atrebatenſi,
in qua & ager Viconienſis.

XLI. AD ABBATEM S. REMIGII REMENS. & priorem S. Martini de Campis.

Cauſam abbatum duorum judicandam committit.

*Alexander papa III. abbati S. Remigii Remenſis,
& priori S. Martini de Campis.*

EX tranſmiſſa conqueſtione G. abbatis de Gar-
do ad aures noſtras pervenit, quod abbas &
canonici eccleſiæ S. Petri de Serenicurt monaſte-
rium ſuum quadam terra injuſte propter mutatio-
nem miniſtrantium ſpoliarunt, & ipſam illicite
detinent occupatam. Quia vero inter viros reli-
gioſos non debet diſſenſionis ſcrupulus remane-
re, aut materia jurgiorum, quos quieti conve-
nit ſupernæ contemplationis vacare: vobis, de
quorum prudentia & honeſtate confidimus,

cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, in unum pariter convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eamdem cauſam infra duos menſes, ſublato appellationis remedio, concordia, vel mediante juſtitia decidatis. Ita quidem, quod ſi vobis conſtiterit prædictum abbatem a præſcriptæ terræ fuiſſe poſſeſſione contra rationem ejectum, ei prius poſſeſſionem ipſam appellatione remota faciatis reſtitui. Si vero huic rei vos ambo intereſſe non poteritis, alter non minus in eadem cauſa procedat.

Datum Tuſculani, IX. Kal. Decembris.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Abbatis de Gardo.) Ordinis Ciſterc enſis in diœceſi Ambianenſi, ad quam etiam pertinet abbatia Sereſicurtis, ordinis Præmonſtratenſis.

XLII. AD PRÆPOSITUM ET DECANUM REMENSEM.

Ut decimæ reſtituantur clerico, cui eas pater ſuus, olim emptas, eleemoſynæ nomine dederat.

Alexander papa III. præpoſito & decano Remenſi.

EX tranſmiſſa conqueſtione Stephani clerici de Roi accepimus, quod cum pater ſuus quaſdam decimas, quas jure hæreditario poſſidebat, volens peccati maculam evitare, ſibi in eleemoſynam dediſſet, Radulfus traditor eas auſu temerario ſibi vendicare præſumpſit. Cumque memoratus clericus præfatum R. in præſentia venerabilis fratris noſtri archiepiſcopi veſtri conveniſſet, ut coram eo juſtitiam obtineret: compulſus eſt ad noſtram audientiam appellare. Verum, licet pater ſuus eas de jure ſibi dare non potuiſſet, quia tamen tutius ut idem clericus ipſas habeat, quam ad laicum devolvantur: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, ſi ita eſt, infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem, memoratum R. moneatis & diſtricte compellatis, ut perceptas decimas prænominato clerico ſine diminutione reſtituat, & de percipiendis nullam ſibi moleſtiam inferat, vel gravamen: ita tamen, quod poſt deceſſum prædicti clerici præſcriptæ decimæ eccleſiæ, ad quam de jure pertinere noſcuntur, reſtitui debeant, pacificeque dimitti. Quod ſi monitis noſtris parere contempſerit, ipſum uſque ad earumdem reſtitutionem excommunicationis vinculo, omni appellatione remota aſtringatis.

Datum Tuſcul. III. Idus Junii.

XLIII. AD ABBATEM ET CAPITULUM S. REMIGII.

Ut M. clerici de aliquo beneficio eccleſiaſtico provideant.

Alexander papa III. abbati & capitulo S. Remigii.

PAſtoralis cura & ſolicitudo, quam licet immeriti diſpottente Domino gerimus, nos admonet propenſius & hortatur, pro viris eccleſiaſticis, & præſertim pro his qui nullum habent eccleſiaſticum beneficium, & ſunt bonæ opinionis & famæ, ſolicitos ſemper & ſtudioſos exiſtere, & eccleſiarum prælatos ut eis in competentibus beneficiis provideant, propenſius invitare. Hac itaque ratione inducti, & de veſtra nihilominus devotione confiſi, pro dilecto filio noſtro M. clerico, latore præſentium, qui aſſerit, ſe omnino eccleſiæ veſtræ devotum, cujus mores & converſationem dilecti filii noſtri fratres militiæ Templi, circa quos eſt converſatus, plurimum commendant, caritati veſtræ preces affectuoſas porrigimus: devotionem veſtram per apoſtolica ſcripta rogantes attentius, monentes, atque mandantes, quatinus eidem clerico, Divini amoris intuitu, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, in aliquo beneficio eccleſiaſtico ſibi competenti, unde vitæ neceſſaria in veſtra ſemper devotione poſſit honeſte percipere, liberaliter provideatis: ut liberalitas & devotio veſtra exinde commendabilis debeat apparere: nos quoque vobis, propter hoc uberes gratiarum actiones exſolventes, preces & petitiones veſtras, cum ſe opportunitas obtulerit, libentius & efficacius admittamus.

Datum Tuſculani, V. Idus Auguſti.

XLIV. AD REMORUM ARCHIEPISCOP.

Ut cuique idoneo liceat ſcholas regere.

Alexander papa III. Remorum archiepiſcopo.

DIlectus filius noſter abbas S. Petri de Montibus, tranſmiſſa nobis relatione monſtravit, quod magiſter ſcholarum Catalaunenſis eccleſiæ in terra jam dicti abbatis ſibi ſcholarum magiſterium vendicat, & nullum per abbatem ibi regere ſcholas permittit. Unde quoniam, cum donum Dei ſit ſcientia litterarum, liberum debet eſſe cuique talentum gratis cui voluerit erogare: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus tam abbati, quam magiſtro ſcholarum præcipias, ne aliquem probum & litteratum virum regere ſcholas in civitate, vel ſuburbiis, ubi voluerit, aliqua ratione prohibeant, vel interdicere qualibet occaſione præſumant. Non enim debet venale exponi, quod munere gratiæ cœleſtis acquiritur: ſed gratis debet omnibus exhiberi, ut impleatur quod ſcriptum eſt: *Gratis accepiſtis, gratis date.* Verum licet idem magiſter ſcholarum, illud ſibi forte in civitate ipſa obtentu pravæ conſuetudinis vendicet: hoc in terra abbatis non poteſt aliquatenus vendicare. Datum Tuſculani, Idibus Julii. *Matth.*

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Liberum debet eſſe.) Quod de magiſtris hoc loco cenſet Alexander III. id ipſum de ſcholaribus ſtatuit Alexander IV. pro Dominicanorum ſcholis in hæc verba ſcribens epiſcopo Pariſienſi: *Inſuper ſtatuimus, ut ſcholares omnes, tam religioſi de prælatorum ſuorum licentia Pariſiis gratia ſtudii quandolibet commorantes, quam etiam ſæculares, ubicumque voluerint, lectionibus vel prædicationibus audiendis, ſive quæſtionibus diſputandis, libere valeant intereſſe.*

XLV. AD CLAREVALLENSEM ET S. REMIGII ABBATES.

Ut Dervenſe monaſterium reforment.

Alexander papa III. Clarevallenſi & S. Remigii abbatibus.

CUm dilectum filium noſtrum Dervenſem abbatem ſuper dilapidatione bonorum monaſterii ſui, & diſſolutionem, quam per eumdem ab-

abbatem audiveramus jampridem factam fuisse, ad rationem posuissemus: ipse se super his coram nobis, & fratribus nostris prudenter & laudabiliter excusavit, asserens quod cum multitudo Brebentionum partem quandam terræ monasterii sui hostiliter invasisset, & ad reliquam occupandam intenderet, coactus est debita plura contrahere, ad terram ipsius monasterii posset ab illius iniquæ gentis manibus liberare. Adjecit insuper, quod reditus ejusdem monasterii quibusdam personis assignavit, ut ex his eadem debita persolvantur, & quod nec in his culpa sua gravatum sit idem monasterium, nec in aliis dissolutum. Ceterum, quoniam hæc nobis non constant, horum cognitionem & correctionem experientiæ vestræ, de qua plene confidimus, duximus committendam: discretioni vestræ præsentium auctoritate mandantes, quatinus ad monasterium ipsum pariter accedentes, rei veritatem diligenter & solicite inquiratis, & quæ in abbate, vel monachis inveneritis corrigenda, auctoritate nostra, sublato appellationis remedio, adhibita gravitate & modestia corrigatis. Quod si noveritis monasterio expedire, ut aliqui ex monachis ipsius loci amoveantur, eos inde auctoritate nostra, appellatione cessante, amovere minime differatis, & alios de religiosis illic instituatis: ita super his diligentes & providi existentes, quod studio & diligentia vestra in meliorem statum jam dictum monasterium auctore Domino reformetur, & solicitudo ac vigilantia vestra præconio multæ digna commendationis existat. Reditus vero ipsius monasterii personis, quibus pro solutione debitorum sunt assignati, si solutioni debitorum convenienter non intendunt, nec eosdem reditus bene dispensant, auctoritate apostolica auferatis, & eos personis aliis cum consilio abbatis & fratrum monasterii, qui magis providi sint & discreti, assignare curetis: per quorum studium & providentiam celerius & convenientius eadem debita persolvantur. Si qui autem ex ipsis abbas & monachi, vobis in his contumaces fuerint, vel rebelles, quo minus mandatum nostrum in hac parte adimplere possitis: in eos auctoritate nostra, sublato appellationis remedio, canonicam sententiam proferatis: quia nos sententiam, quam in ipsos canonice protuleritis, auctore Domino ratam & firmam habebimus. Datum Tusculani, v. Kal. Junii.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Multitudo Brebentionum.) Qui vel sua sponte, vel alienis auspiciis conducti, per hæc tempora incursantes omnia populabantur, nec ecclesiis, nec monasteriis parcentes: ut est in concilio Lateranensi Alexandri papæ, cap. XXVII.

XLVI. AD ABBATEM S. REMIGII, ET FULCONEM DECANUM REMENSEM.

Litem judicandam committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi.

CONstitutus in præsentia nostra Constantius subdiaconus lator præsentium, sua nobis conquestione monstravit, quod G. de Poegni quandam domum suam sitam in villa de Poegni violenter sibi abstulit, & injuste detinet occupatam. Unde cum uterque esset propter hoc in præsentia dilecti nostri R. canonici Remensis constitutus: prædictus subdiaconus timens se prægravari, ad nostram audientiam appellavit. Verum quoniam eo conveniente altera pars nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit: causam ipsam experientiæ vestræ, de qua plene confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum exinde requisiti fueritis, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eamdem causam infra XL. dies post harum susceptionem, sublato appellationis remedio, concordia vel justitia terminetis.

Datum Tusc. VI. Kal. Septemb.

XLVII. AD .....

Causam judicandam committit.

Alexander papa III.

EX transmissa conquestione Euronii meminimus, nos causam quæ inter eumdem Euronium & Rolandum vertitur, experientiæ tuæ commisisse. Sed quia, sicut accepimus, nondum in eadem causa juxta tenorem mandati nostri processisti: prædictus R. falsa suggestione ab apostolica sede litteras obtinuit: magister Joannes vero prædictum Euronium vinculo excommunicationis innodavit. Quoniam igitur sententia non potest, sicut non debet, tenere: discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum Euronium nostra fretus auctoritate absolutum publice denuncies, & præfatum R. de cetero non audias, neque appellationem ejus ad præsentiam nostram ullo modo recipias, & rei veritate a venerab. fratre nostro Catalaunensi episcopo diligenter inquisita, R. & Susannam uxorem ejus instanter commoneas, & districte compellas, ut infra viginti dies post harum susceptionem, omni contradictione & appellatione remota, supradicto Euronio res & expensas suas restituant. Si autem monitis tuis obtemperare contempserint, eos vinculo excommunicationis astringas. Postea si idem R. adversus Euronium agere voluerit, coram venerabili fratre nostro Catalaunensi episcopo ordine judiciario experiatur, & ipse causam audiat, & debito fine decidat. Datum Tusculani, VI. Idus Augusti.

XLVIII. AD ABBATEM S. REMIGII ET FULCONEM DECANUM REMENSEM.

Causam judicandam committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi.

EX parte cujusdam mulieris filiastræ nobilis viri R. militis de Vilario, nostris est auribus intimatum, quod cum ipsa quosdam reditus, qui terragia dicuntur, G. avunculo suo canonico Ambianensis ecclesiæ, pro XXX. libris jampridem pignori obligasset: idem canonicus reditus suos illi restituere contradicit, licet ultra sortem suam pleraque deductis expensis recepisse dicatur. Quoniam igitur in laicis, nedum in clericis, detestabile & horrendum existit usurarum crimen, utpote utriusque testamenti pagina condemnatum: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus utraque parte ante vestram præsentiam convocata, exinde rei veritatem diligenter inquiratis, & si ita vobis constiterit, memoratum canonicum moneatis, & nostra auctorita-

te districte compellatis, ut præscriptos reditus supradictæ mulieri, dilatione & appellatione cessante, sine qualibet exactione restituat, & in pace dimittat. Querelas vero alias, si quæ hinc inde vertuntur, studiosius audiatis, & eas concordia, vel mediante judicio decidatis.

Datum Tusculani IV. Non. Maji.

XLIX. AD EOSDEM.

Causam judicandam committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi.

CAusam quæ inter R. de Vilers, & Amilium militem de Becloi super dote uxoris prædicti R. diutius est agitata, & ad nos sicut dicitur per appellationem delata, experientiæ vestræ, de qua plene confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus postquam exinde requisiti fueritis, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eamdem causam, si vobis constiterit eam ad nos per appellationem delatam fuisse, ablato appellationis remedio, concordia, vel mediante justitia decidatis. Nihilominus etiam præsentium vobis auctoritate mandamus, ut alias querelas de quibus vobis adversus se proposuerint audiatis, & eas concordia, vel judicio terminetis. Si autem huic causæ ambo non potueritis interesse, alter vestrum eidem causæ, prout dictum est, finem imponere non postponat.

Datum Tusculani. V. Non. Maji.

L. AD EOSDEM.

Causam judicandam iis committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi.

EX litteris quas nobis venerabilis frater noster Henricus Remensis archiepiscopus destinavit, evidenter accepimus, quod Balduinus de Aigne Hierosolymam profecturus, cuidam sorori suæ viduæ Agneti nomine, quæ in domo suo manebat, tres modios frumenti, & unum avenæ, de decima sua annuatim percipiendos concessit. Mortuo vero eodem B. in peregrinatione, Girardus de Landas, qui ejus Balduini filiam duxerat in uxorem, præfatæ Agneti jam dictos modios frumenti & avenæ violenter auferre non dubitavit. Unde cum idem Gerardus ad curiam ipsius archiepiscopi appellatus, & mulier pariter, in ejusdem archiepiscopi essent præsentia constituti: mulier testes legitimos & idoneos produxit, & adjudicatis sibi prælibatis quatuor modiis, de quibus controversia vertebatur, ab eodem archiepiscopo in eorumdem fuit possessionem inducta. Præterea sicut ex eisdem litteris intelleximus, prænominata Agnes aliam adversus eumdem Girardum quæstionem proposuit: videlicet, quod prætaxatus Balduinus quendam habebat filium de non legitimo matrimonio susceptum: cui cum hæreditatem suam non posset conferre, quandam terram de pecunia sua comparavit, quam eidem filio suo donavit. Qui cum patre suo iter arripiens, eam sæpedictæ Agneti, si forte non rediret, habendam, & perpetuo possidendam concessit: quam postmodum memoratus Girardus illi impudenter auferre præsumpsit. Conquesta est insuper eadem mulier, quod super terra nepotis sui sibi dimissa, indebita sibi violentia fuit illata. Super quibus cum idem Girardus summonitus, & mulier, ad diem præfixam in præsentia archiepiscopi convenissent, & eadem mulier suos vellet testes producere: Girardus ad nostram audientiam appellavit. Quia vero muliere ad nostram præsentiam veniente, altera pars nec venit, nec pro se responsalem transmisit: vobis de quorum prudentia & honestate confidimus, causam ipsam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Inde est quod discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, super capitulis, de quibus vobis constiterit ad nos appellatum fuisse, controversias & quæstiones, sublato appellationis remedio, ita studeatis mediante justitia terminare, quod neutra partium pro juris sui defectu debeat merito querelari, nec prælibata cogatur ulterius ad nos exinde laborare.

Datum Tusculani, XVI. Kal. Decembris.

LI. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII, & Fulconem decanum Remensem.

De scholaribus Remensibus, a presbytero injuste excommunicatis, & alias injurias passis.

Alexander papa III. Petro abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi.

AUdivimus ex transmissa conquestione quorundam scholarium qui in Burgo S. Remigii consistunt, quod cum I. presbyter de Burgo S. Remigii in die Dominico coram cleticis & laicis, postposita modestia clericali, choreas duceret, scholaribus ipsis eumdem presbyterum exinde increpantibus & derident*i*bus, idem presbyter quorundam favore cum furore & impetu ostium & fenestras scholarum ausu temerario fregit, & in quosdam ex ipsis scholaribus violentas manus injecit; & his injuriis non contentus, absque conscientia venerabilis fratris nostri Henrici Remensis archiepiscopi & officialium suorum, in ipsos non citatos nec confessos, proxime sequenti die excommunicationis sententiam promulgavit, quam idem archiepiscopus fecit, prout debuit, relaxari. In quo utique iidem scholares libertatem suam plurimum fuisse læsam proponunt: cum eam se asserant libertatem habere, ut nullus in eos violentas manus injicere, aut ecclesiasticam sententiam audeat promulgare, donec coram magistro suo velint justitiæ stare. Hinc siquidem, & aliis injuriis prædicti scholares provocati, eumdem presbyterum, sicut asserunt, ad nostram præsentiam appellarunt: sed per se vel per alium nostro se conspectui minime præsentavit. Quoniam igitur idem presbyter, in hoc, si verum est, multipliciter excessisse videtur: nos excessus ejus nolentes, sicut non debemus, incorrectos relinqui, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus partibus ante vestram præsentiam convocatis, super his rei veritatem studiosius inquiratis: & si inveneritis prædictum presbyterum choreas in conspectu clericorum & laicorum duxisse, & pro tali causa tantam præfatis scholaribus injuriam intulisse, aut ipsi ita incaute anathemati subjecisse, ipsum, auctoritate nostra, sublato appellationis remedio, de tanta levitate,

præ-

præſumptione, & audacia, dure & aſpere puniA-tis: & ſi vobis conſtiterit eum vel complices ſuos, in aliquos prædictorum ſcholarium, qui eſſent clerici, violentas manus injeciſſe, ipſos, auctoritate apoſtolica freti, omni contradictione & appellatione poſtpoſita, publice excommunicatos denuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos cautius evitari: donec paſſis injuriam congrue ſatisfaciant; & cum veſtrarum teſtimonio litterarum apoſtolico ſe conſpectui repræſentent; & prohibeatis omnibus, ne præfatos ſcholares contra libertatem eorum in aliquo moleſtare audeant vel gravare, quandiu coram magiſtro ſuo parati ſunt juſtitiæ ſtare.

Datum Tuſcul. VI. Idus Novemb.

LII. AD ABBATES S. REMIGII ET S. DIONYSII REMENSIS.

Cauſam judicandam iis committit.

Alexander papa III. S. Remigii & S. Dionyſii Remenſis abbatibus.

CAuſam quæ inter G. Remenſem & A. mulierem ſuper quadam domo coram dilecto filio noſtro B. archidiacono Remenſi diutius eſt agitata, &, ſicut dicitur, ad nos per appellationem delata experientiæ veſtræ committimus audiendam, & appellatione remota, fine congruo terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per a-C poſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & ſi cognoveritis cauſam ipſam ad nos per appellationem fuiſſe delatam, rationibus hinc inde auditis, & cognitis, eamdem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia vel judicio terminetis.

Datum Tuſcul. XVI. Kal. Aprilis.

LIII. AD PRESBYTEROS ET CLERICOS parochiarum ad monaſterium S. Petri de Montibus pertinentium.

Ne parochianos ſuos in eccleſiis ſuis ſepeliant: ſed in Monaſterio S. Petri de Montibus D ſepeliantur.

Alexander papa III. presbyteris & aliis clericis parochialium eccleſiarum ad monaſterium S. Petri de Montibus pertinentium.

PErvenit ad nos, quod cum habitatores parochiarum veſtrarum ex antiqua conſuetudine apud monaſterium S. Petri de Montibus conſueverunt ſepeliri, vos contra conſuetudinem illam corpora defunctorum in veſtris eccleſiis ſepelitis. Quoniam igitur non decet vos præſcripto monaſterio quicquid juris ſubtrahere, cui jura ſua ſicut devoti filii integra conſervare debetis: per apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, E quatinus, ſi ita eſt, in eccleſiis veſtris neminem de habitatoribus ipſis ad ſepulturam recipere præſumatis, niſi apud vos elegerint ſepeliri: nec quemquam de cetero laicum infra muros eccleſiarum veſtrarum ſepelire tentetis, quia id indignum eſſet, & ab inſtitutione eccleſiaſtica penitus alienum.

Datum Tuſcul. Non. Febr.

LIV. AD WILLELMUM SENONENSEM archiepiſcopum, & ſuffraganeos ejus

De canonizatione S. Thomæ Cantuar. archiepiſc.

Alexander papa III. Willelmo Senonenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus.

REdolet Anglia fragrantia, &c. *Extat ſupra iiſdem plane verbis data ad omnes Chriſti fideles pag. 906.*

Datum Tuſcul. IV. Non. Aprilis.

LV. AD ABBATEM S. REMIGII, ET DECANUM REMENSEM.

B

De controverſia monaſterii Virtuenſis cum Man. presbytero.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & decano Remenſi.

DIlecti filii noſtri I. ſanctæ Mariæ Virtuenſis abbatis, de quibuſdam gravaminibus eccleſiæ ſuæ illatis, nuper querelas accepimus: quas tanto citius fine debito volumus terminari, quanto & eccleſia majori paupertate laborat, & abbas eccleſiæ negotia minus poteſt pro imbecillitate virium ſuſtinere. Queſtus eſt enim, quod C Man. presbyter eccleſiam de Alveſiolo, a bonæ memoriæ B. Catalaunenſi quondam epiſcopo eccleſiæ Virtuenſi conceſſam, violenter ei præſumpſit auferre: & de reſtitutione conventus, ad appellationis diffugium ſe dicitur contuliſſe: ſed nec per ſe, nec per alium præſentiam ſuam exhibere curavit. Ab Eur. etiam de Colonejo decimas laborum ſuorum, & cenſum annuum domus ſuæ, & a R. de Colonejo & fratribus ejus terras ad jus ejuſdem eccleſiæ pertinentes conqueritur injuſte teneri. G. præterea de Bergeriis in molendino apud Clamangiam duodecim annonæ ſextarios eidem præſumit auferre: & ſæpe commonitus reddere contradicit. Unde quia plurimum de veſtra diſcretione confidimus, & præD fatus abbas non parum indiget eccleſiæ præſidio confoveri: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatinus ſupradictos viros, & partem ejuſdem abbatis ante veſtram præſentiam convocetis, & querelis eccleſiæ ac rationibus partium inquiſitis diligenter & cognitis, ita eis finem debitum imponatis, ut prænominatus abbas laborare diutius pro defectu juſtitiæ non cogatur. Si autem illi aut copiam ſui facere, aut judicio veſtro ſtare contempſerint: cenſura eos eccleſiaſtica compellatis, epiſcopo eorum ex parte noſtra denunciantes, ut latam in eos ſententiam, uſque ad condignam ſatisfactionem, faciat obſervari. Porro, quia ſupranominatus M. presbyter appellationem ſuam, ut dicitur, proſequi non curavit: E cauſam illam, ſi hoc ita conſtiterit, appellatione remota terminari mandamus.

Datum Beneventi V. Idus Febr.

LVI. AD ABBATES S. REMIGII, ET S NICASII.

Cauſam judicandam committit.

Alexander papa III. S. Remigii & S. Nicaſii abbatibus.

EX tranſmiſſa relatione E. mulieris accepimus, quod cum G. ab ea quinquaginta quinque ſoli-

solidos Remensis monetæ instanter exigeret, illa proponente quod marito suo, dum esset in patria, idem G. jam dictam pecuniam condonasset, super hoc ad audientiam venerabilis fratris nostri Remensis archiepiscopi causa fuit deducta: a cujus examine mulier ad nostram audientiam appellavit. Quia vero muliere nuncium suum destinante, altera pars nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit: experientiæ vestræ, de qua plene confidimus, causam ipsam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus cum exinde fueritis requisiti, viris discretis & honestis vobis ascitis, utramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eamdem causam, appellatione remota, mediante justitia decidatis. Si autem adversarii G. legitime citati, ad præsentiam vestram venire, vel judicio vestro parere contempserint, eos auctoritate nostra ecclesiastica censura compellatis.

Datum Tusculani, XIII. Kal. Junii.

APPENDIX SECUNDA.

Epistolarum Alexandri Papæ III.

Ex Tomo IV. collectionis Duchesnianæ Franc. historic.

I. AD GISLEBERTUM CISTERCIENSEM abbatem, & reliquos ejusdem ordinis.

Eorum instituta confirmat, & privilegiis ornat.

Hæc epist. In multis eadem est atque lxxv. Eugenii III.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Gisleberto Cistercienſi, & ceteris abbatibus & monachis tam præsentibus quam futuris, regularem vitam & instituta Cistercienſis ordinis professis, in perpetuum.

SAcrosancta Romana ecclesia, sicut in B. Petro apostolorum principe a Domino promissionem obtinuit, quod universalis ecclesiæ fundamentum existeret; & præceptum accepit, ut Christianæ fidei professores in fide & religione, omnique sanctimonia confirmaret: ita pro universarum ecclesiarum profectibus solicitam se semper exhibuit, & de instituendo, confirmando, & provehendo in omnibus ecclesiis cultu sacræ religionis, fuit omni tempore studiosa. Ita ut ab ea sicut a fonte ad universos ecclesiæ filios sit religio derivata: & quod ab aliis qui Spiritus primitia acceperunt, religiose ac salubriter institutum est, per eamdem immutabilem accepere firmitatem.

Inde est, dilecti in Domino filii, quod sacræ religionis vestræ opinione, tanquam agri pleni cui benedixit Dominus, provocati, religiosis precibus vestris benignum impertimur assensum, & regulares institutiones vestras auctoritate apostolica confirmamus. In quibus sub certis capitulis quæ inferius annexa sunt decrevimus exprimenda.

Primum quidem, ut in omnibus monasteriis vestris, sicut in Cistercienſi ecclesia, B. Benedicti regula perpetuis temporibus observetur, & in lectionem ejus nullus de ordine vestro præter simplicem & communem intelligentiam quemlibet alium sensum inducat: sed uniformiter, & sicut quæque diffinita noscuntur, intelligantur ab omnibus, & inviolabiliter observentur, & eædem penitus observantiæ, idem cantus, & iidem libri qui ad ecclesiasticum officium pertinent, per omnes ecclesias vestri ordinis teneantur. Nec aliqua omnino ecclesia vel persona ordinis vestri adversus communia ipsius ordinis instituta privilegium aliquod postulare audeat, vel obtentum quomodolibet retinere.

Deinde ut nulla ecclesiarum vestrarum, ei quam genuit, aliquam terrenæ commoditatis seu rerum temporalium exactionem imponat; nil quod eam gravet, nil quod ejus substantiam minuat, erga eam agere disponat: ne, dum abundare de alterius paupertate cupit, avaritiæ malum, quod secundum apostolum idolorum servitus comprobatur, evitare non possit. Curam tamen animarum abbas matris ecclesiæ in ea, gratia caritatis, sibi retineat: ut si quando a sancto proposito & observantia sanctæ regulæ declinare, quod absit, tentaverit, per ejus solicitudinem ad rectitudinem vitæ redire possit.

Item ut omnes abbates ordinis vestri singulis annis ad generale capitulum Cistercienſe, postposita omni occasione conveniant: illis solis exceptis quos a labore viæ infirmitas corporis retardaverit: qui tamen idoneum nuncium delegare debebunt, per quem necessitas remorationis eorum capitulo valeat nunciari: & illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes, sine grandi & evidenti difficultate singulis annis se nequiverint capitulo præsentare. Qui nimirum eo tempore veniant, quod in ipso eis capitulo fuerit institutum. Quod si aliqua controversia inter aliquos abbates ordinis vestri emerserit, vel de aliquo eorum tam gravis culpa fuerit prolata, ut suspensionem, vel etiam depositionem mereatur: quidquid exinde a capitulo fuerit secundum vestrum ordinem diffinitum, sine retractatione aliqua observetur. Si vero pro diversitate sententiarum in discordiam causa devenerit, illud irrefragabiliter teneatur, quod abbas Cistercienſis qui pro tempore fuerit, cum his qui sanioris consilii & magis idonei apparuerint, judicabit.

Hoc obsecro, ut nemo eorum, ad quos specialiter causa respexerit, diffinitioni debeat interesse. Si quis autem abbas pro inutilitate vel pusillanimitate sua se viderit ab abbatiæ suæ ordine relaxandum, ab abbate domus illius, unde sua processit, humiliter postulet relaxari. Qui tamen petitioni ejus non leviter adquiescet, nec quicquam sua auctoritate efficiet: sed congregatis aliquantis abbatibus ordinis vestri, cum eorum consilio peraget, quod inde pariter viderint adimplendum.

Si quis autem abbatum ordinis contemptor, vel ordinis prævaricator, aut commissorum sibi fratrum vitiis consentiens apparuerit: abbas matris ecclesiæ per seipsum, vel priorem suum, vel quomodo melius noverit expedire, eum ut corrigatur ammoneat usque quater. Quod si culpam suam corrigere, vel a susceptæ provisionis officio cedere forte noluerit: aliquanti abbates ordinis vestri in nomine Domini aggregentur, & communicato consilio, si viderint opportunum, eum a regimine submoveant abbatiæ: ac postmodum alter qui dignus sit, consilio & voluntate patris abbatis, a monachis domus illius cum abbatibus, si qui ad eam pertinent, eligatur. Si autem is qui deponitur, vel monachi ejus, datæ in eum sententiæ contumaciter decreverint reluctandum: abbas matris ecclesiæ, ceterique abbates plenam habeant potestatem censura eos districtionis ecclesiasticæ coercendi. De quibus sane si quis reversus ad cor, & de sua contumacia resipiscens,

ma-

matris suæ misericordiam postulaverit humiliter, sicut filius pœnitens recipiatur.

Quamdiu autem aliqua ecclesiarum vestrarum abbate proprio fuerit destituta : pater abbas de cujus domo domus illa exivit, omnem curam habeat ordinationis domus illius, donec in ea abbas alius eligatur. Electus autem nulli archiepiscoporum vel episcoporum emancipatus, vel quasi absolutus tradatur : Sed nec post factam archiepiscopo vel episcopo suo professionem, occasione ejus ordinis sui constitutiones transgrediatur, vel in aliquo prævaricator ejus existat.

Præterea, si forte abbates ordinis vestri matrem vestram Cisterciensem ecclesiam a sacræ religionis observantia exorbitare perspexerint : ipsius loci abbatem per quatuor primos abbates, de Firmitate, de Pontiniaco, de Clarevalle, & de Murimundo, ut corrigatur, & subditos suos corrigere laboret, ammoneant, & omnia quæ de aliis abbatibus supra diximus circa eum adimpleant. Excepto quod si sponte cedere noluerit, nec deponere eum, nec, si contumax apparuerit, excommunicationis sententia poterunt innodare : donec vel in generali capitulo, vel, si illud visum fuerit sine grandi periculo expectari non posse, convocatis abbatibus qui de Cistercio exierunt, & aliquibus etiam aliorum, virum inutilem ab officio abbatis amoveant, & tam ipsi quam abbates & monachi Cistercienses alium idoneum abbatem ei studeant subrogare. In illum porro, qui depositus fuerit, & monachos ejus, si recalcitrare præsumpserint, sententiam severitatis ecclesiasticæ non dubitent promulgare. De quibus posthæc si aliquis culpam suæ contumaciæ recognoscens, ad aliquam quatuor prædictarum ecclesiarum se salutis causa contulerit : sicut domesticus recipiatur, quoad usque, prout conveniens fuerit, suæ restituatur ecclesiæ. Interim autem annuus abbatum conventus non apud Cistercium, sed ubi a quatuor prænominatis abbatibus præviſum fuerit, celebretur.

Quoniam autem Cisterciensis ecclesia mater est omnium vestrum, & alium patrem abbatem super se non habet, sicut ad cautelam & ordinis custodiam statuistis : per eosdem abbates annua ibi fiat visitatio, & ad suggestionem eorum secundum ordinem vestrum corrigatur, si quid invenerit corrigendum. Sed & quoties sine abbate proprio domus Cisterciensis extiterit : ad ipsos quatuor ejus cura respiciat, & tam ab eis quam ab aliis abbatibus ad Cistercium pertinentibus, qui per dies ad minus xv. fuerint convocati, & a monachis Cistercii, persona idonea eligatur.

Liceat autem unicuique matri ecclesiæ ordinis vestri tam de monachis, quam de ipsis abbatibus ecclesiarum, quæ ab ipsa processisse noscuntur, sibi quemcumque voluerit, si tamen dignus extiterit, assumere in abbatem. Personam autem de alio ordine nulla ecclesiarum vestrarum sibi eligat in pastorem, sicut nec vestri ordinis aliquis in abbatem alicui alterius ordinis monasterio ordinetur.

Hæc igitur de multis institutionibus ordinis vestri excerpsimus, & propriis curavimus capitulis designare. Adjicientes, ut nullus episcoporum abbatiis vel grangiis vestris * aliqua religiosorum seu sæcularium habitatione, unde vobis inquietatio possit provenire, superædificari permittat : sed eos qui superædificare tentaverint, ne id faciant, ab episcopis, quorum diœcesani sunt, sub anathematis interminatione prohibeant. Nemo etiam professos vestros, monachos, vel conversos, sine licentia abbatum suorum recipiat, aut susceptos audeat retinere.

Quia vero singula quæ ad religionis profectum & animarum salutem regulariter ordinastis, præsenti abbreviationi nequiverunt annecti : nos cum his quæ præscripta sunt, omnia quæ continentur in charta vestra, quæ appellatur caritatis, & quæcumque inter vos religionis intuitu regulariter statuistis, auctoritate apostolica roboramus, & vobis vestrisque successoribus, & omnibus qui ordinem vestrum professi fuerint, inviolabiliter perpetuis temporibus decernimus observanda.

De cetero, quia propositum firmum habetis habitationi vestræ loca extra conversationem sæcularium eligendi, grangias vestras sicut ecclesias a pravorum incursu ac violentia liberas ac quietas fore statuimus : & ut nullus ibi hominem capere, spoliare, verberare, aut rapinam exercere præsumat, in virtute spiritus sancti inhibemus. Sancientes etiam, ut propter communia interdicta terrarum, nulla ecclesiarum vestrarum a Divinis compellatur officiis abstinere. Interdicimus iterum, ne aliqua omnino persona fratres ordinis vestri audeat ad sæcularia judicia provocare : sed quisquis sibi adversus eos aliquid crediderit de jure competere, sub ecclesiastici judicis examine experiendi habeat facultatem. Salva in omnibus sedis apostolicæ auctoritate.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel præscriptas institutiones vestras ausu temerario violare. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, secundo tertiove commonitus, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei ac Domini nostri redemptoris Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Servantibus autem hæc sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

II. AD BITURICENSEM ARCHIEPICOPUM & suffraganeos, abbatesque illorum episcopatuum.

Encyclica est, & data a paribus ad omnes archiepiscopos. Evocat eos ad concilium Lateranense.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Bituricensi archiepiscopo, & suffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus per eorum episcopatus constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam in agro Domini, &c. *Extat infra initio Lateranensis concilii eadem epistola archiepiscopo Pisano & ejus suffraganeis inscripta. Ex quo apparet encyclicam esse, & datam a paribus ad omnes archiepiscopos. Quæ sequuntur, non pertinent ad encyclicam : sed hujus ad Bituricenses epistolæ sunt propria.*

Ad hæc, commendamus vobis attentius dilectum filium Octavianum subdiaconum nostrum, virum utique providum, industrium, & discretum, & inter alios clericos sui ordinis carum nobis admodum & acceptum. Cui, cum sit de mensa nostra, confidenter, pro sua probitate, fide, ac prudentia, vocationis hujus solicitudinem duximus imponendam : & universitatem vestram monemus

* forte, *aliquam .... habitationem.* arduinus.

propensius, & mandamus, ut ita ipsum benigne recipiatis, & honeste tractetis, quo & devotio vestra erga Romanam ecclesiam incunctanter appareat, & se ipsum, cum ad nos Domino donante redierit, de reverentia quam erga beatum Petrum & nos ipsos habetis possit grata referre.

III. AD MAGISTRUM GIRARDUM Puellam.

Redditus schismatis tempore sponte remissos restituit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, magistro Girardo Puellæ, salutem & apostolicam benedictionem.

LItteratura tua ac probitas ac morum honestas nos monent propensius & hortantur, ut te sicut probum, honestum, & litteratum virum, sincero diligamus caritatis affectu, & speciali prærogativa amoris & gratiæ foveamus. Hac igitur consideratione inducti, & personam tuam speciali volentes dilectionis nostræ privilegio decorare: tibi redditus, quos in regno Teutonico in fervore schismatis nullo cogente spontanee remisisti, de consueta clementia & benignitate sedis apostolicæ, interventu quoque venerabilis fratris nostri Maguntini archiepiscopi, restituimus: statuentes, ut non obsit tibi ad diminutionem vel maculam famæ tuæ, nec circa promotionem tuam tibi præjudicium valeat in posterum generare, quod aliquandiu redditus inter schismaticos nosceris tenuisse.

Datum Laterani, Idibus Martii.

IV. AD MAGISTRUM GIRARDUM.

Ut redditus omnes ipsi tribuantur etiam absenti, usque ad quadriennium, si scholas rexerit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio magistro Girardo, salutem & apostolicam benedictionem.

ATtendentes litteraturam & scientiam tuam, & quomodo compositione morum & honestate sis præditus nihilo minus cogitantes; cogimur communi & speciali debito tuis profectibus & incrementis intendere, & multa tibi benignitate deferre. Eapropter, dilecte in Domino fili, cum sub magisterio tuo multi per Dei gratiam proficiant in scientia litterarum: auctoritate tibi apostolica duximus indulgendum, ut usque ad quadriennium, si scholas rexeris, redditus tui quos habes in Anglia, nullius contradictione vel appellatione obstante, libere tibi, & sine diminutione qualibet reddantur in scholis. Ita quidem, ut nulli fas sit tibi quicquam de illis redditibus diminuere, vel subtrahere, aut circa res tuas indebitam molestiam vel gravamen inferre. Nec cogaris infra terminum ipsum scholas dimittere, nisi alicui ecclesiæ, in qua personatum vel magnum beneficium habeas, ea necessitas imminuerit, quod merito tuam sibi debeas præsentiam & patrocinium exhibere.

Datum Anagniæ VII. Idus Februarii.

V. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni apostolicæ sedis legatum.

Conqueritur de Parisiensi episcopo quod archidiaconatum, contra mandatum papæ & appellationem factam, contulerit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro sancti Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

SI innotesceret carissimo in Christo filio nostro Ludovico illustri Francorum regi, quam graviter de insolentia & temeritate Parisiensis episcopi, qui contra mandatum nostrum, & appellationem a te super hoc ad nos interpositam, archidiaconatum ecclesiæ suæ, non sine gravi contemptu & injuria nostra, non est veritus pro sua voluntate conferre, sanctorum patrum institutionibus & Romanæ ecclesiæ detractum sit dignitati: in patientia, sicut credimus, sustineret tantam & tam gravem præsumptionem debita severitate puniri: nec moveretur, sicut commotus esse dicitur, super eo quod tam horrendum & detestabile factum non duximus approbandum. Verum ne latere possit regiam magnitudinem, quam graviter in facto ipso læsa sit sanctorum patrum auctoritas, & dignitas apostolicæ sedis, quæ in appellationibus ex majori parte consistit: volumus, & tuæ discretioni mandamus, quatinus præfatum regem adeas, sibique plene, prudenter, & diligenter aperias, quam graviter censuræ sacrorum canonum & auctoritati Romanæ ecclesiæ sit detractum, super eo quod præfatus episcopus post appellationem, quam de mandato nostro ad nos interposuisse dinosceris, præscriptum archidiaconatum dare præsumpsit, & quomodo ex hoc pravum & iniquum exemplum transibit ad posteros: cum sine læsione canonicæ sanctionis, & derogatione justitiæ, non possit incorrectum relinqui, quod contra appellationem a quolibet attentatur. Hæc autem & alia diligenter proponendo, prædictum regem a proposito & institutione sua super hoc studeas solicite revocare. Sed si ab hoc revocari non poterit, proponas ei ex parte nostra, quod suæ gratissimæ devotionis intuitu factum ipsius episcopi, quantumcumque grave nobis sit & molestum, & sanctorum patrum institutioni contrarium, æquo animo sustinemus, & episcopo, & nepoti dilecti filii nostri Galterii regii Camerarii offensam istam duximus remittendam. Nec eis occasione hujus offensæ aliquod gravamen seu molestiam inferemus, & sententiam, si qua propter hoc in ipsos lata est, relaxamus: & prosecutionem appellationis eis remittimus, si quam interposuisse noscuntur. Ceterum ne nos vel dilectus filius Grat. subdiaconus noster tantam confusionem videamur & verecundiam sustinere: præfato regi suadeas, ut honori nostro & ejusdem G. taliter in hac parte provideat, ut dignam possimus inde consolationem recipere, & regiam providentiam merito in Domino commendare.

Datum Anagniæ VIII. Idus Novemb.

VI. AD EUMDEM, ET HUGONEM S. Angeli diaconum, cardinales.

Ut regis Francorum filia vel ducatur a filio regis Anglorum, vel patri restituatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro S. Chrysogoni presbytero, & Hugoni S. Angeli diacono, cardinalibus, apostolicæ sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm filia carissimi in Christo filii nostri Ludovici illustris Francorum regis, quam jampridem Henricus illustris rex Anglorum filio suo Richardo duci Aquitaniæ in matrimonio copulandam susceperat, ad annos nubiles perveniſſe dicatur: idem, rex Francorum videtur graviter de nobis conqueri, quod nobis, sicut asserit, tolerantibus, nec ei eadem filia sua restituitur, nec a præfato duce traducitur, sicut traduci deberet. Quoniam igitur idem Francorum rex ad horum alterum instat, nos sibi nolentes in hac parte, sicut non debemus, deesse: cum indignum sit, absonum, & absurdum, ut filia ipsius regis tali modo debeat diutius detineri: discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum regem Anglorum communiter & divisim ex parte nostra & vestra solicitis monitis & hortationibus laboretis inducere, ut memoratam filiam ejusdem regis infra duos menses a prænominato duce magnifice, sicut decet utrumque regem, traduci faciat: aut eam prædicto regi restituere non postponat. Si vero neutrum istorum ad commotionem vestram infra præscriptum terminum fecerit: in tota provincia Cantuariensi, sublato appellationis remedio omnia Divina, præter baptisma parvulorum, & pœnitentias morientium, donec horum alterum faciat, auctoritate nostra prohibeatis officia celebrari. Et si nec sic respuerit, totum comitatum Pictavensem simili sententiæ subponatis. Porro si unus vestrum his exequendis noluerit vel non potuerit interesse, alter vestrum ea nihilominus exsequatur.

Datum Anagniæ XII. Kal. Junii.

VII. AD LUGDUNENSEM ARCHIEPISC. S. A. L. & suffraganeos ejus, &c.

Petrum S. Chrysogoni cardinalem, legatum suum, commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Lugdunensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, & suffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus & universo clero & populo per Lugdunensem provinciam constituto, salutem & apostolicam benedictionem.

GAudemus admodum, & exultamus in Domino, quod dilecto filio nostro Petro tit. S. Chrysogoni presbytero cardinali, quem in provincia vestra, & in aliis locis legatum sedis apostolicæ constituimus, bonum, per Dei gratiam, & laudabile testimonium perhibetur. Honesta siquidem & laudabilis conversatio ejus, sua probitas, & prudentia, de ipso nos fecerant jam pridem concipere, quod nunc Domino cooperante plenius in operis exhibitione didicimus: quia quanto vos sicut devotos & speciales ecclesiæ filios abundantiori caritate diligimus, tanto vobis personam magis modestam, providam, & desertam, in legatum duximus providendam. Licet autem de ipsius legatione jam pridem alias litteras ad vos direximus: quia tamen eumdem cardinalem speciali prærogativa diligimus, & earum acceptumque tenemus, iterata vobis scripta dirigimus: monentes universitatem vestram, & præcipiendo mandantes, quatinus prædictum cardinalem, sicut decet tantum virum & legatum apostolicæ sedis, cum debito honore & reverentia curetis recipere, & ad vocationem ejus sine contradictione qualibet accedentes, ipsius statuta & monita suscipiatis firmiter, & servetis, sibique sicut legato apostolicæ sedis honorem & reverentiam impendatis. Ita quod ipse vobis & aliis possit salubriter Domino cooperante proficere, & nos de fructu legationis suæ omnipotenti Domino debitas gratias exsolvamus.

Datum Anagniæ. XIV. Kal. Decemb.

VIII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni, apostolicæ sedis legatum.

De pace cum Friderico imperatore nondum facta: & de filia regis Francorum, quam vel ducere debet filius regis Angliæ, vel patri restituere.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Dilecto filio Petro tit. sancti Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod significastis nobis publice per totum regnum Franciæ prædicari, nos cum Friderico imper. pacem feciſſe, & ex hoc carissimum in Christo filium nostrum Ludovicum illustrem Francorum regem in admirationem non modicam esse inductum, quia nullam per nos certitudinem inde habuit: mirati sumus quomodo ille vir potens hujusmodi sparsit rumores per orbem, per litteras suas denotando nos ad vocationem ejus iviſſe, & pacem firmaſſe; cum etsi capitula hinc inde producta fuerint, & spes habeatur quod pax debeat reformari, nullam tamen certitudinem perficiendæ pacis habemus: quia jam eam regi significassem, qui tantum ecclesiæ contulit, & se pariter & regnum suum nobis, & fratribus nostris plene exposuit. Quod quidem te volumus prædicto regi, utpote amatori & defensori ecclesiæ, diligenter proponere, & quod ei statim plenius curabimus, si datum fuerit desuper quod pax reformetur, & studiosius insinuare.

De cetero, licet carissimo in Christo filio nostro Henrico illustri Anglorum regi scripta nostra direxerimus, monentes, consulentes, & hortantes eum, ut filiam suam prædicto regi sine dilatione restituat, vel a filio suo faciat desponsari: quia tamen prædictus rex Angliæ asserit se paratum esse ad matrimonium complendum, si rex Franciæ pactiones servare voluerit, quas secum fecit: prudentiam tuam monemus & hortamur attentius, quatinus eumdem regem Franciæ cum omni studio moneas, horteris propensius, & inducas, quod prædicto regi Angliæ petitiones illas compleat & observet, si honestæ sunt, & ita se obligavit: quod eum dedeceat, si eas non compleverit. Quod si forte non potuerit ad hoc induci, regem Angliæ cum omni instantia monere satagas, & inducere modis omnibus elabores, ut de duobus quæ diximus alterum maturius exsequatur: quia satis ei sufficere debet ut regi filiam reddat, ex quo sibi interpositas petitiones non servat. Si autem infra quadraginta dies post commonitionem tuam, neutrum horum quæ dicta sunt impleverit, in regnum & in terram ejus, omni occasione

& interpellatione ceſſante, interdicti ſententiam proferas; & venerabilibus fratribus noſtris Cantuarienſi & Burdegalenſi archiepiſcopis, & Pictavenſi epiſcopo, ex parte noſtra præcipias, ut eandem ſententiam omni occaſione & appellatione ceſſante obſervent, & faciant inviolabiliter obſervari. Volumus autem ut negotium ipſum ſecretum teneas, quouſque a rege Anglorum certum accipias inde reſponſum: & hoc ipſum regi Franciæ diligenter ex parte noſtra proponas; quia nec decet, nec expedit, ut ante reſponſionem regis noſtrum publicetur mandatum.

Datum Ferrariæ 11. Kal. Maji.

IX. AD LUGDUNENSEM ET BITURICENSEM ARCHIEPISCOPOS.

Ut Petrum S. Chryſogoni cardinalem, legatum agnoſcant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Lugdunenſi apoſtolicæ ſedis legato, & Bituricenſi, archiepiſcopis, & eorum ſuffraganeis, & univerſo clero & populo in eorum epiſcopatibus & in epiſcopatu Anicienſi conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn latet, ſicut credimus, veſtræ diſcretionis prudentiam, quomodo nos olim dilectum filium noſtrum Petrum tit. S. Chryſogoni presbyterum cardinalem, ejus probitate & prudentia, & honeſtate penſata, in partibus ultramontanis legatum ſedis apoſtolicæ conſtituimus. Eam de ipſo ſpem fiduciamque tenentes, quod per ſolicitudinem & providentiam ejus & vos proficietis, auctore Domino, ſalutaribus inſtitutis, & eccleſia Dei gratum ſuſcipiet incrementum. Mandamus itaque univerſitati veſtræ, atque præcipimus, quatinus prædictum cardinalem, ſicut legatum apoſtolicæ ſedis, & ſicut virum providum, induſtrium, & diſcretum, & carum nobis plurimum & acceptum, cum honore debito & reverentia curetis recipere, & honeſte tractare, & ad vocationem ejus ſine contradictione qualibet accedentes, ſibi tam in appellationibus quam in aliis, ſicut legato apoſtolicæ ſedis, omnem reverentiam, & obedientiam impendatis, & ejus ſaluberrimis monitis & mandatis reverenter, prout convenit, pareatis. Ita quod & ipſe nobis poſſit Domino cooperante proficere, & nos de fructu legationis ſuæ omnipotenti Domino gratias referamus.

Datum Ferentin. 11. Idus Aprilis.

X. AD OMNES FIDELES PER FRANCIAM CONSTITUTOS.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus & aliis eccleſiarum prælatis, & univerſis tam clericis quam laicis per regnum Francorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ſimus evidenter experti prudentiam, litteraturam, & honeſtatem dilecti filii noſtri P. tit. S. Chryſogoni presbyteri cardinalis, ipſumque ſicut virum litteratum, providum & diſcretum, ſincere in Domino diligamus: tanto confidentius ſibi committimus quæ ſunt per viros honeſtos & providos exſequenda, quanto de fervore ſuæ devotionis, & de prudentia ſua pleniorem fiduciam obtinemus. Inde eſt, quod nos eumdem cardinalem pro quibuſdam magnis & arduis negotiis ſpecialiter & præcipue ad partes veſtras duximus deſtinandum, cui auctoritatem & facultatem indulſimus corrigendi quæ corrigenda ibi invenerit, & cauſas quæ ad ejus audientiam perlatæ fuerint, dicendi. Monemus itaque univerſitatem veſtram attentius, & præcipimus, quatinus eumdem cardinalem, ſicut virum litteratum, providum, & honeſtum, & a noſtro latere deſtinatum, qui nobis carus eſt plurimum, & acceptus, eum honore debito curetis recipere, & correctionem ſuam, & ea quæ provida circumſpectione ſtatuerit, ſuſcipiatis firmiter & ſervetis. Ita quod ipſe in vobis fervorem conſuetæ devotionis inveniat, & nos prudentiam ac ſinceritatem veſtram dignis in Domino laudibus commendemus.

Datum Anagniæ, x. Kal. Maji.

XI. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni apoſtolicæ ſedis legatum.

Ut abbas Quintiacenſis decimas reſtituat priori de Lanariaco, quas ipſi ademit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro ſancti Chryſogoni presbytero cardinali apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX conqueſtione dilecti filii noſtri P. prioris de Lanariaco accepimus, quod abbas & monachi ſancti Benedicti de Quintiaco ab eo de agriculturis & vineis ſuis decimas contra juſtitiam abſtulerunt, & exinde ipſum multipliciter infeſtare præſumunt. Quoniam igitur unicuique in jure ſuo adeſſe debemus, & ne viri religioſi injuſte graventur, attentiori ſtudio providere: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus præfatos abbatem & monachos cum omni ſtudio moneas, & ſi fuerit neceſſe, diſtricte compellas, ut memorato priori præſcriptas decimas ſine moleſtia & difficultate reſtituant, & de cetero exigere nulla ratione præſumant; vel in præſentia tua plenam exinde juſtitiam appellatione remota exhibeant.

Datum Ferentin. 1v. Nonas Auguſti.

XII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni, apoſtolicæ ſedis legatum

Ut jura monaſterii ſancti Maglorii peculiariter protegat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro tit. ſancti Chryſogoni presbytero cardinali apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ITa ſolicite nos & attente rogavit cariſſimus in Chriſto filius noſter Ludovicus illuſtris Francorum rex pro monaſterio ſancti Maglorii Pariſienſis: quod jura ipſius monaſterii præter commune debitum illæſa volumus & integra conſervare, & te ad hoc ſolicitis exhortationibus commonere. Inde eſt quod diſcretionem tuam monemus attentius, & mandamus, quatinus dum in terra fueris, jura præſcripti monaſterii, auctoritate legationis qua fungeris, quantum in te eſt, protegas attentius & defendas, & ita præſcriptum monaſterium ſatagas in ſuis juſtitiis confovere, quod per providentiam & ſolicitudinem tuam idem monaſterium de ſui juris integritate lætetur,

tur, & nos exinde discretionem & prudentiam tuam non immerito commendare possimus.

Datum Beneventi, III. Kal. Jan.

XIII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni, apostolicæ sedis legatum.

Ne Meldensem ecclesiam detinere pergat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro tit. S. Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

QUanto majorem locum dono Divini muneris adeptus es dignitatis, tanto debes cautius & circumspectius ambulare: & ita te compositum exhibere, ut homines inveniant in te quid sequantur, & non quid debeant remordere. Accepimus autem quod ecclesiam Meldensem adhuc detines, & redditus percipis, ita quod, sicut nuncii venerabilis fratris nostri Willelmi Senonensis archiepiscopi, apostolicæ sedis legati, retulerunt nobis, nihil ad eum de redditibus illis pervenit: & canonici ejusdem ecclesiæ electionem non audent libere celebrare. Unde ex hoc, quoniam famæ & opinioni tuæ, & honestati ecclesiæ plurimum detrahitur, & nimiæ avaritiæ imputatur: discretionem tuam monemus, consulimus, mandamus, quatinus archiepiscopo & canonicis dicas, quod pro te non dimittant, quin eidem ecclesiæ personam idoneam provideant in episcopum & pastorem. Tu vero in actibus & operibus tuis illam circumspectionem & modestiam serves, quod in conspectu Dei & in oculis hominum exinde valeas commendabilis existere, & ecclesia Romana honoris & gloriæ recipiat incrementum. Datum Ferent. VI. Idus Septemb.

XIV. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni apostolicæ sedis legatum.

Ut qui electum Cameracensem episcopum occiderunt, publice excommunicati denuncientur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro tit. S. Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn sine gravi dolore & amaritudine cordis audivimus illud horrendum & detestabile facinus, quod in necem bonæ memoriæ R. quondam Cameracensis electi nuper est ausu diabolico perpetratum. Unde cum tantum & tam grave flagitium non debeamus irrequisitum vel impunitum relinquere, sed potius ad id judicandum nos conveniat omnem diligentiam & solicitudinem adhibere: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatinus venerabiles fratres nostros Remensem archiepiscopum, & suffraganeos ejus studiose commoneas, & diligenter inducas, ut sicut eis dedimus in mandatis, illos qui præfatum electum tam crudeliter occiderunt, vel fecerunt occidi, & eos etiam qui ad eum occidendum vel capiendum iverunt *, publice accensis candelis excommunicatos denuncient, & faciant in singulis ecclesiis suorum episcopatuum denunciari: donec de tanto & tam gravi excessu digne Deo & ecclesiæ satisfaciant, & cum litteris eorum apostolico se aspectui repræsentent. Si vero id facere forte noluerint, vel distulerint; tu convocatis episcopis suffraganeis Remensis ecclesiæ, & aliis ecclesiasticis personis, illius provinciæ, publice appellatione remota, accensis candelis illos quos diximus, excommunicatos denuncies, donec ad apostolicam sedem cum litteris tuis veniant satisfacturi.

* Corr. juverunt.

Datum Ferentin. VI. Idus Martii.

XV. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni apostolicæ sedis legatum.

Ut candelabra & cuppam argenteam Portuensis episcopi defuncti ad se deferat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro, tit. S. Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm bonæ memoriæ W. quondam Portuensis episcopus candelabra XXIV. & cuppam argenteam XIV. marcarum, deauratam intus & extra, apud Lemovicensem ecclesiam deposuerit: volumus & mandamus, ut per nuncium tuum providum & discretum, a dilectis filiis nostris decano, archidiacono, & canonicis ejusdem ecclesiæ, vel etiam ab abbate sancti Martialis, hæc & alia, si qua de bonis ejusdem episcopi apud eos sunt, ex parte nostra quantocius requiri facias, recepta nobis deferas, si debueris ad nos redire: aut si non es ad nos quantocius rediturus, apud dilectum filium nostrum abbatem sancti Germani Parisiensis eadem * ponere non postponas. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut tibi, vel certo nuncio tuo, præscriptam cuppam, candelabra, & alia, si qua de bonis prædicti episcopi sunt apud eos, non differant assignare.

* f. ea deponere.

Datum Laterani VI. Kal. Aprilis.

XVI. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni, apostolicæ sedis legatum.

Ut regem Francorum & principes alioque ad sumendam crucem hortetur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro tit. S. Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

INnotuit nobis ex litteris carissimi in Christo filii nostri Manuelis illustris Constantinopolitani imperatoris, quod ipse in manu forti Turcarum terram ingressus, civitates & castra ferro & igne consumpsit, & in medio terræ soldani Iconii civitatem quandam magnam & populosam construxit, ubi Latinos & Græcos qui eam custodiant, posuit, & per civitatem ipsam magnæ regioni Turcarum per Dei gratiam dominatur. Usque adeo, quod viam sepulcri Domini visitandi omnibus Christianis, tam Latinis quam Græcis, reddidit Domino facientes securam. Unde quia idem imperator firmum votum se asserit & propositum gerere, ab impugnatione illius nefandæ gentis nullatenus abstinere, donec auctore Domino contra gentem ipsam perficiat quod incœperat: nos volentes juxta petitionem suam ejus pium propositum promovere, regibus & principibus orbis, & aliis fidelibus, exhortationis apostolicæ scripta direximus, ut ad confundendam gentem illam, & exaltandum nomen fidei Christianæ, obtentu piæ devotionis fideliter & diligenter intendant. Monemus itaque discretionem tuam attentius, & mandamus, quatinus tam regem

regem quam principes, comites, & barones, & alios Dei fideles regni Francorum, ad hoc idem ſolicitis monitis & hortationibus labores inducere. Ita quod perſuaſio tua in operis effectu clareſcat, & nos prudentiam tuam & ſolicitudinem digne poſſimus in Domino commendare. Datum Anagniæ, IV. Kal. Februarii.

XVII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni, apoſtolicæ ſedis legatum.

De mercede pro ſcholarum regimine.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro tituli ſancti Chryſogoni presbytero cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIcet mandaverimus ut hi qui volunt docere, nihil pro ſcholis regendis ab aliquo exigant, juxta illud: *Veni & audi*: volentes tamen honeſtati & litteraturæ magiſtri Petri cancellarii Pariſienſis, quantum ſalva honeſtate poſſumus, prompta benignitate deferre, quem ſpeciali prærogativa diligimus & volumus honorare: diſcretioni tuæ mandamus, quatinus habito conſilio cum venerabilibus fratribus noſtris Willelmo Senonenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, & H. Remenſi archiepiſcopo, & aliis dignis & honeſtis perſonis, ſuper regimine ſcholarum Pariſienſium, quod tibi viſum fuerit, ita quod perſonam jam dicti Petri non excedat quod exinde feceris, circumſpecta diligentia provideas atque diſponas: eam cautelam & maturitatem adhibiturus, quod non videaris modum excedere, & illi qui ſcholas rexerint non debeant immoderate gravari. Datum Ferentini, IV. Kal. Novembris.

XVIII. AD REGINAM FRANCORUM.

Adverſus Victorem antipapam.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimæ in Chriſto filiæ B. illuſtri Francorum Reginæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto tibi Divina elementia dignitatis gradum contulit altiorem, quanto etiam inter alias perſonas te majori potentia & nobilitate ditavit, tanto utique ſub potenti manu Dei, a quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, excellentiam tuam decet amplius humiliari, & unicam ſponſam ejus ſacroſanctam videlicet eccleſiam, tota mentis affectione diligere, & toto ſtudio venerari, atque ad honorem & exaltationem illorum, qui ex canonica fratrum electione in ea Domino diſponente miniſtrant, intendere, & ad eorum confuſionem, qui eam opprimere & laniare conantur, oportet te ſolicitius laborare. Qualiter autem Octavianus ſchiſmaticus, ſimoniacus, & manifeſtus invaſor, poſt canonicam electionem noſtram, & poſtquam nos invitos & renitentes, de mandato ac voluntate fratrum, Odo prior diaconorum induerat, ſe ipſum intruſerit, atque ipſe idem manto ſe propriis manibus operuerit: ex litteris, quas ad epiſcopos, alioſque eccleſiæ prælatos per diverſas provincias conſtitutos nos olim recolimus deſtinaſſe, ad notitiam tuam plenarie credimus perveniſſe. Quia igitur eccleſia Dei multis attrita laboribus, & non modicis anguſtiata preſſuris, ope & conſilio potentum & nobilium perſonarum, a multis retro temporibus non magis quam nunc indiguit auxiliari: excellentiam tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ut in devotione matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac noſtra, ſicut de te confidimus & ſperamus, immobili firmitate conſiſtas, & ſimoniaca pravitate illius ſchiſmatici atque apoſtatici omnino reprobata, a quo videlicet epiſcopi, abbates, atque alii viri religioſi, & cunctæ fere perſonæ tam eccleſiaſticæ quam ſæculares, ſicut a peſte mortifera fugiunt, & ad eum nulla ratione accedunt, in petra fidei, & eccleſiæ unitate, animi tui conſtituas firmitatem, atque cariſſimum filium noſtrum Ludovicum illuſtrem regem Francorum virum tuum ad hoc ipſum jugi exhortatione inducere ſtudeas, & modis omnibus exhortari. Nos enim perſonam tuam, ſicut cariſſimæ filiæ noſtræ, ſincera volumus in Chriſti viſceribus caritate diligere, & poſtulationes tuas, quantum cum Deo poſſumus, libentius exaudire. Datum Anagniæ, Id. Novembris.

XIX. AD PRÆLATOS IN ANGLIA conſtitutos.

T. archiepiſcopum Cantuarienſem, legatum apoſtolicæ ſedis inſtituit.

*Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus, & aliis eccleſiarum prælatis per totam Angliam extra Eboracenſem * conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Deeſt epiſcopatum.

EX injuncto nobis a Deo pontificatus officio, præter eam quæ diverſis eccleſiarum prælatis in ſibi ſubditos eſt conceſſa poteſtas, quandam ſpecialem de omnibus nos oportet curam & ſolicitudinem gerere, quæ ad noſtram ſolummmodo proviſionem, vel ad ejus, cui vices noſtras in his commiſerimus exequendas, noſcitur præcipue pertinere. Proinde ſiquidem etſi de univerſis Dei eccleſiis curam & ſtudium habeamus: quæ ad noſtram tamen ſpectant juſtitiam, ubique præſentialiter exequi non valemus. Venerabilis fratris noſtri T. Cantuarienſis archiepiſcopi prudentiam & diſcretionem, & circa vos & eccleſiam Dei ſinceriſſimæ devotionis affectum ſolicita conſideratione penſantes, quanto perſonam ſuam inter ceteras, quæ in partem commiſſæ nobis ſolicitudinis a Domino ſunt vocatæ, cariorem in omnibus & magis expertam habuimus: tanto præ aliis filiis ſpecialis dignitatis prærogativa duximus honorandum. Et ideo diſcretionis & honeſtatis ſuæ conſtantiam attendentes, ipſum legatum ſedis apoſtolicæ per totam Angliam, excepto epiſcopatu Eboracenſi de communi conſilio fratrum noſtrorum ſtatuimus, & ſuæ prudentiæ noſtras ibidem vices committimus exſequendas. Ita videlicet quod in vicem noſtram corrigenda corrigere, & quæ ſtatuenda fuerint, auctore Domino ſalubriter debeat ſtabilire. Quocirca univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus eidem tanquam apoſtolicæ ſedis legato humiliter in omnibus obediatis, & ad ejus vocationem ſine contradictione aliqua venientes, ſibi in his quæ ad noſtrum ſpectant officium plenius reſpondeatis. Ea quoque, quæ ad honorem Dei & fidelium ſuorum ſalutem ſtatuerit, ſuſcipientes firmiter & ſervantes, digna ipſum reverentia, & aſſiduis ſemper ſtudeatis honoribus prævenire. Ut per providentiam & curam ipſius & obedientiam ac humilitatem ipſam *, eccleſiæ vobis commiſſæ tam ſpiritualiter quam temporaliter de bono in melius

* Corr. veſtram.

melius cooperante Domino provehantur, & vos propter hoc ad interminabile gaudium possitis feliciter pervenire. Datum Later. Non. Martii.

XX. AD SIMONEM ARCHIDIAC. Parisiensem.

Ne quid a canonicis sancti Victoris exigat pro inthronizatione abbatis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Simoni archidiacono Parisiensi, salutem & apostolicam benedictionem,

CUm sis vir litteratus & discretus, te nullatenus ignorare credimus, eos graviter excedere, & cantorem * suum sibi reddere offensum, qui pro electione vel inthronizatione alicujus viri ecclesiastici pecuniam exigere vel extorquere præsumunt: cum id ad simoniacam pravitatem non sit dubium pertinere. Ex parte siquidem dilectorum filiorum nostrorum abbatis & fratrum ecclesiæ S. Victoris Parisiensis, ad nos est querela perlata, quod tu ab eis centum solidos exigere non vereris, eo quod prædictum abbatem, contra antiquam & rationabilem consuetudinem prædictæ ecclesiæ, post benedictionem susceptam in sedem posuisti: cum id tantum ad Priorem & Subpriorem ejusdem ecclesiæ pertinere dicatur. Quia vero inthronizatio abbatis, vel alicujus ecclesiastici viri, libera & gratuita esse debet, sicut & electio: discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus pro inthronizatione prædicti abbatis a fratribus prædictæ ecclesiæ nihil per te vel alios exigas, & eis hac occasione nullam molestiam inferas, vel gravamen; sed ipsos libere orationi vacare permittas. Quod si secus agere præsumpseris, & ab eorum indebitis gravaminibus non destiteris, nos auctore Domino eisdem in jure suo, sicut non debemus, ulla ratione non deerimus.

* err. ecclesiam.

P. DECANI ECCLESIÆ S. ANIANI ad Alexand. PP. III.

Ut in delinquentes episcopos sit severior.

Venerabili patri & D. Alexandro summo & universali pontifici, P. eadem gratia, & S. Romana ecclesiæ, ac Domini regis Francorum, ecclesiæ B. Aniani decanus, servitium debitum ac devotum.

QUanto labore sudaverim, ut destructo errore, personæ regni Francorum vos in patrem & pastorem reciperent animarum: noverunt Domini cardinales, qui corporeis hoc oculis conspexerunt. Receptus itaque multo labore cardinalium, quoniam ecclesiarum prælati dissensionis tempore congaudebant; spoliabant enim impune subditos, & impotentes ac pauperes nequiter aggravabant: cœperunt Domini cardinales paulatim exhortari & commonere episcopos, ut per viam rectitudinis incederent, & ecclesiæ Romanæ statuta non adeo passim convellerent, aut tam patenter a tramite justitiæ nullatenus deviarent. Et cum hoc certe plus justo tenuiter agerent, quoniam forte quod fecerant eos remordebat, occasio guerræ advenit, & orta est guerra inter reges, quæ facile sedari non poterit, quod non est qui vel de pace mentionem faciat. Episcopi guerram desiderant, quoniam & guerram Romanæ ecclesiæ in guerra regum intelligunt augmentari. Turbatus est enim dominus rex, & valde nimis, & quia novis adhæsi principibus, atque juvenibus, timendum valde est, ne ipsis animitas immutetur. Gaudent & exultant episcopi, & alii ecclesiarum prælati Franciæ, quod domini cardinales gratiam amiserunt. Propter quod manus ad qualibet vilia extendere non formidant. Appellationes prætereunt ac contemnunt, & ac si non fuerit appellatum, post appellationem exterminant universa. Nimis pepercit Romana ecclesia episcopis delinquentibus, & ideo vilis & contemptui nunc habetur. Resumat itaque pater, vires suas S. Romana ecclesia, & per semitas justitiæ incedens, recto disponat universa judicio. Valete.

MANUELIS IMPER. AD LUDOVICUM regem Francorum.

Alexand. papam a se susceipi hortatu Ludovici regis.

Manuel in Christo Deo fidelis Imperator, porphyrogenitus, regnator, fortis, excelsus, semper augustus, & autocrator Romeon Comninos, dilectissimo consanguineo, & amico imperii sui, Ludovico nobilissimo regi Francorum salutes, & consanguineæ indissolubile vinculum.

EX quo iter, quod propter servitium Domini nostri Jesu Christi a vobis peractum fuit, nostræ unanimitatis & unionis causa extitit, ex tunc dilectionem vestram indeletam in animo nostro conservatam esse non hæsitatis. Quamobrem solicitati sumus addiscere de nobilitatis vestræ prosperitatibus. Quoniam autem Divinæ providentiæ placuit, tam longinquam atque vetustam effectam parentelam nostram & amicitiam, per aliam propinquiorem consanguinitatem renovare, & veluti quodammodo repubescentem reddere, in eo quod de nobilissima prole vestra imperium nostrum consortem ducere decrevit, filiam videlicet R. nobilissimi principis Antiocheni, unius quippe ex honoratissimis imperii nostri principibus, quam imperiali diademate magnifice insignivimus: justum est deinceps nos & scriptis, & internunciis invicem frequentius visitari. Quamobrem litteras nobilitatis vestræ susciplentes, in quibus continebatur, quoniam coadunatione ecclesiarum, ceterarumque nobilium personarum, a vobis tractatum confirmatumque est, quasi justum papam sanctissimum Alexandrum susciplendum esse, quem vos utique quasi patrem summumque pontificem susceplistis, & ideo nostro imperio scripsisti, quatenus ei concedentem honorem & amorem, utpote tali tantoque viro, exhiberet, hoc nostrum vobis imperium rescribit. Antea quidem addiscebat imperium nostrum de statu sapientiæ sobrietatisque ipsius. Nunc vero tale de sanctitato ejusdem testimonium susciplens, scripto tanti viri, qualis vos estis, tum præclara corona insigniri; tum fide & veritate decorati, & consanguinitatis propinquitate & amicitia imperio nostro obligati: credibile & receptibile testimonium vestrum decernimus, & condignam reverentiam ipsius sanctitati exhibemus, & orationum ejus participes fieri optamus. Si autem vobis placet diligentius de vestræ nobilitatis & de sanctitatis ejus voluntatibus per internuncios vestros injunctum habentes de omnibus hujusmodi negotio pertinentibus loqui & audire, & operam dare his quæ locuta fuerint & confirmata nostro imperio insinuare: paratam invenient tranquillitatem nostram ad hoc peragendum. Quoniam vero non per nuncios nostros apicem istum vestræ nobilitati porreximus, non ob aliud hoc factum fuit,

fuit, nisi quia nobiliorum hominum immissio propter itineris difficultatem in præsenti tempore non facilis: & minorum, vestræ nobilitati & hujuscemodi negotii dispensationi indigna videbatur. Etenim non multo ante nuncius imperii nostri ad vestram nobilitatem missus fuit, post aliquos, quos præmiserat. Quapropter venerabili archiepiscopo Beneventino hunc apicem, & dispensationis in eo contentorum solicitudinem committere nostrum imperium decrevit. Quatenus aut per se ipsum aut per nuncios imperii mei illuc missos, si tamen adhuc in partibus illis habentur, aut aliter, ipsum vestræ nobilitati ostendat. Rescribere autem, & renunciando mittere nostro imperio ea quæ vestræ sublimitati placent, si volueritis, non pigritemini.

FRIDERICI IMP. AD.....ARCHIEPISC.

Vocat ad concilium Bisuntinum pro eligendo Victore antipapa.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, dilecto suo.....archiepiscopo gratiam suam, & omne bonum.

INter universas tumescentes tempestatum procellas, quibus jamdiu navicula B. Petri quassata, & inter pressuras diversas, quibus sancta Dei ecclesia frequenter afflicta & tribulata est: tandem verus ille mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, qui ecclesiam suam velut unicam sponsam proprio charactere sui pretiosi sanguinis insignivit & redemit, consolationis gratiam, quam ascendens in cœlum fidelibus suis repromisit, inquiens: *Non relinquam vos orphanos: ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, evidentibus & manifestis declarat indiciis. Ipse enim sicut stella matutina in medio nebulæ oriens, solita pietate ecclesiam suam in tribulatione respexit, & *surgens imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna*.

Pro illa si quidem controversia, quæ inter nos & regem Francorum pro schismate Romanæ ecclesiæ jamdiu agitabatur, aspirante Spiritus S. gratia, quæ facit habitare unanimes in domo Domini, mediantibus hinc inde legatis, tandem pari voluntate & unanimi consensu inter nos convenit: quod nos videlicet cum archiepiscopis, episcopis, & patribus orthodoxis, ac viris religiosis, baronibus, & universis utriusque regni principibus, IV. Kal. Septembris; in die videlicet Decollationis S. Joannis Baptistæ, super fluvium Saonam in episcopatu Bisuntino concilium pariter generale celebraturi sumus: in quo rex Francorum dilectus consanguineus noster, cum universis archiepiscopis suis, episcopis, & cum omnibus regni sui principibus, & tota Gallicana ecclesia, reverendum patrem nostrum Dominum papam, sicut per sacramenta, & firmissimas securitates præordinatum est, in apostolicum, & universalem sanctæ Dei ecclesiæ pontificem recipiet, & debitam reverentiam exhibebit.

Verum quia hoc negotium tam arduum, tamque salubre, & tam necessarium, ubi de reconciliatione sanctæ ecclesiæ & salute totius Christianitatis in commune agitur, sine tuæ discretionis, ceterorumque principum, ac Christi fidelium, consummari præsentia nec debet, nec potest, exoramus te, & monemus in ea fide quam debes imperio, & sanctæ Dei ecclesiæ, & animæ tuæ, quatinus omni occasione submota, cum sapientibus & magis idoneis & litteratis personis tuæ diœcesis, apud Bisuntium IV. die ante prædictum terminum, familiariter more curiæ nobis occurras, ad concilium nobiscum processurus. Ibi enim per gratiam Dei totum negotium Domini papæ Victoris ad gloriam Dei, & pacem & unitatem sanctæ ecclesiæ, & omnimodum honorem imperii, honesto fine terminabitur.

FRIDERICI IMP. AD E. LUGDUNEN. archiepiscopum.

Eum ad idem concilium evocat.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, dilecto suo E. venerabili Lugdunensi archiepiscopo, & primati Galliarum, gratiam suam, & omne bonum.

IMperialis nostræ solicitudinis propositum, quo Lugdunensem ecclesiam & civitatem a diutinis laboribus suis exuere, & in antiquæ dignitatis suæ statum reformare decrevimus, pro tua fideli erga nos devotione in pectore nostro incessanter vigilat: quoad usque Deo opitulante debitum sortiatur effectum. Unde propitia Divinitas, quæ piis omnium consiliis interesse, & ea promovere consuevit, congruam nobis hoc tempore opportunitatem obtulit: ut partes Burgundiæ, immo ipsam civitatem Lugdun. in propria majestatis nostræ persona quantocius adeamus, ac ruinas ejus in status sui decorem cooperante Domino erigamus. Comes siquidem Henricus Trecensis cum ad curiam nostram in legationem domini sui regis Francorum venisset, & reverendum patrem nostrum papam Victorem humili veneratione honorasset: studiose a nobis postulavit, quatenus ad colloquium inter nos & eum regem habendum accederemus: tantumque huic verbo institit, quoad usque universorum nostrorum principum consilio colloquium indiximus, IV. Kal. Septembris ad pontem Saonæ inter Divionem & Dolum, cum archiepiscopis, abbatibus, aliisque cleri nostri prioribus illo venturi. Quia ergo tua diligens prudentia in eodem colloquio plurimum necessaria est, venerabilitati tuæ studiose mandando injungimus, quatenus ad idem colloquium omnes suffraganeos tuos evoces, & cum universis prioribus, abbatibus, & cleri celebritate, omni remota occasione venias. Quia nos ibidem Divina gratia promovente, super ecclesiæ Dei restituenda unitate, & super domini papæ Victoris confirmatione, finem imponemus. Interea vero consilium non fuit, ut militiam, prout dictum erat transmitteremus: quia quæcumque sunt in bellicis rebus agenda, seu disponenda, per præsentiam nostram convenientius adimplere curabimus. Dominus quidem papa nobiscum aderit, & oportebit propter defectum domorum in tentoriis habitare.

FRIDERICI IMP. AD MATTHÆUM Lotharingiæ ducem.

Ejusdem argumenti.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper augustus, fideli suo Matthæo duci Lotharingiæ, gratiam suam & omne bonum.

QUoniam in schismate, quod est in Romana ecclesia, universus orbis in se ipsum divisus est, & tota Christianitas non modica turbatione concutitur: nos tota animi compassione sanctæ Dei ecclesiæ doloribus condolemus, totius consilii & auxilii propensiorem curam & solicitudinem

nem adhibere cupientes, ut totius dissensionis discrimine sublato, ecclesia Dei sicut in unitate fidei, ita sub unius pastoris regimine in unum ovile congregetur. Inde est quod ex consilio principum, cum dilecto consanguineo nostro Ludovico illustri rege Francorum IV. Kal. Septembris, in die videlicet decollationis S. Joannis Baptistæ, super fluvium Saonam concilium celebrare statuimus: in quo, aspirante Spiritu S. qui facit unanimes habitare in domo Domini, speramus, ut ecclesiasticæ pacis & unitatis status reformetur, & dominus papa Victor apostolicæ sedis gubernacula debeat obtinere.

Verum quia hoc negotium tam arduum, tamque salubre, & tam necessarium, ubi de reconciliatione sanctæ ecclesiæ, & salute totius Christianitatis in commune agitur, sine tuæ discretionis præsentia consummari nec debet, nec potest: exhortantes commonemus te in ea fide quam debes imperio, & sanctæ Dei ecclesiæ, & animæ tuæ, quatinus omni occasione summota apud Bisuntinum IV. die ante prædictum terminum familiariter more curiæ nobis occurras, ad concilium nobiscum processurus.

VICTORIS ANTIPAPÆ AD LUDOVICUM REGEM FRANCORUM.

Ut nunciis suis credat.

Victor episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri regi Francorum, salutem & apostolicam benedictionem.

DE nobilitatis ac prudentiæ tuæ sinceritate & dilectione plenam obtinentes fiduciam, dilectos filios nostros præsentium latores, T. nostrum Capellanum virum honestum, religiosum atque discretum, & Stephanum nobis tibique fidelissimum, ad regiam majestatem tuam transmittimus. Attente monentes ac rogantes quatinus pro B. Petri reverentia, ac nostræ dilectionis intuitu, eos benigne recipias: & quæ tibi ex nostra parte dixerint, tanquam ab ore nostro prolata, firmiter & indubitanter credas, & quam citissime super his quæ tibi dixerint, per eosdem, & proprios nuncios tuos, certum nobis responsum mittere non differas.

Datum Parmæ VIII. Kal. Julii.

VICTORIS ANTIPAPÆ AD LUDOVICUM REGEM FRANCORUM.

Ut nuncio suo credat.

Victor episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico Francorum illustrissimo regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DEus omnipotens, qui est rex regum, & dominus dominantium, ideo regna & principatus hominibus concedit, ut cum sancta ecclesia sponsa sua, quæ hic peregrinatur in terris, aliquam injuriam patitur aut necessitatem, ipsi per potestatem sibi collatam eam juvare debeant: ut repulsa injuria Deo suo vacare valeat, & secura libertate servire. Hoc autem tanto plenius quisque tenetur agere, quanto majoris dignitatis gloria decoratus esse dinoscitur. Qualem te inter reges, de quo semper gavisi sumus, æternus Deus effecit, carissime. Porro de negotio ecclesiæ & nostro multa & sæpe magnificentiæ tuæ scripsisse meminimus, ad quæ juvanda & promovenda brachium invictæ potentiæ tuæ libenter invitavimus & obsecravimus obnixe. Dedisseque jamdiu, sicut vere putamus, precibus nostris effectum, nisi pravi homines tuam rectissimam animam a sanctis consiliis avertissent. Sed opus est jam nunc, dilectissime in domino fili, ut non omni spiritui credas tam de negotio ecclesiæ & nostro, quam etiam tuo & regni tui. De quibus cum multa tibi dicere habeamus, nolumus per chartam & atramentum: sed ut efficacius cautiusque inter nos omnia gerantur, St. tam nobis quam tibi fidelissimum juramento astrinximus, sicque illi cuncta tibi fideliter referenda commisimus. Ei ergo tanquam si nobis ore ad os loquereris, universa quæ sub illo juramento dixerit adjuratus, crede. Sciturus, & in nullo dubitans, quia omnia sicut dixerit verbo, ita Domino adjuvante opere prosequente complebimus. Quod faciemus & pro antiqua dilectione, quam tibi veram certamque semper exhibuimus, & pro consanguinitate, quæ per dilectissimam nobis uxorem tuam inter nos, de quo valde gaudemus, nuper contracta feliciter exstitit.

Datum Cremonæ, III. Id. Febr.

LUDOVICI REGIS FRANCORUM AD ALEXANDRUM PAPAM.

De controversia inter episcopum Suessionens. & clericos suos.

Sanctissimo patri & domino A. Dei gratia summo pontifici, Ludovicus eadem gratia Francorum rex, salutem & debitam reverentiam.

PRo negotiis regni convenimus cum baronibus nostris Suessionis, ubi invenimus episcopum & clericos suos discordes: quia canonici clamabant quod de propriis capituli forifactis sine episcopo possunt cessare a Divinis, & ipsis cessantibus, tota villa cessabit: & episcopus abnegabat. Quoniam fideles vestri & nostri sunt, eos pacificare studuimus tali modo, quod clerici in saisina remanserunt de querela, & in capitulo stabunt de hoc ad judicium episcopi, quando eos submonuerit, salvo jure utriusque partis. Ad hoc faciendum fuit nobiscum comes Henricus, & alii quam plures honorati viri. Unde etiam appellationem quam fecerant dimiserunt, & de revocatione canonici sui, qui jam profectus erat, lenitas vestra non miretur.

EJUSDEM AD EUNDEM.

Ejusdem argumenti, & iisdem pene verbis.

Sanctissimo patri & domino Alex. Dei gratia summo pontifici, Ludovicus eadem gratia Francorum rex, salutem & debitam reverentiam.

SUper regni negotiis cum baronibus locuturi venimus Suessionem: ubi inter episcopum & capitulum invenimus discordiam, clericis dicentibus, quod inconsulto episcopo, etiam cum præsens fuerit, de propriis injuriis possunt cessare a Divinis, & quod tota villa similiter cessabit per eos ex antiqua consuetudine: & episcopus abnegabat. Quia ergo vestri & nostri sunt fideles, dignum duximus paci eorum operam dare, & in nobis super querela se misit pars utraque, & illis quos nobis adjungeremus. Itaque per nostram sententiam clerici remanserunt saisiti de querela, ita quod facerent in capitulo ante episcopum ju-

ſtitiam, ſi aliquando epiſcopus ſuper hoc movere voluerit quæſtionem. Et canonici ſtarent ibidem ad judicium ejus. Hoc ordine nos egiſſe, & rem proveniſſe, præſentibus comite Henrico & aliis honoratis viris, paternitatis veſtræ noverit diſcretio: & ſic nobis mediantibus canonici ab appellatione facta deſtiterunt. Valete.

XXI. EPISTOLA ALEXANDRI PAPÆ III. AD HUGONEM SUESSION. EPISCOPUM.

Compoſitionem inter ipſum & capitulum factam, de duabus præbendis, ratam habet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm inter te & capitulum tuum gravis eſſet hac occaſione controverſia ſuborta, quod te illas duas præbendas, quas Gerbertus quondam ipſius eccleſiæ cantor tenebat, capitulum non pateretur libere ordinare, aſſerens unam earum ad cantoriæ officium pertinere: de conſenſu & beneplacito utriuſque partis, talis inter vos compoſitio interceſſit, quod una earum præbendarum libere per te ordinata, alteram dilecto filio noſtro R. cantori ejuſdem eccleſiæ propter officium cantoriæ conceſſiſti in ſua vita tenendam. Ea quidem conditione inſerta, quod poſtquam idem R. cantor eſſe deſierit, tu vel ſucceſſores tui præbendam ipſam facultatem habeatis tanquam unam de ceteris præbendis cui volueritis aſſignare. Quapropter compoſitionem ipſam ratam habentes, eam ſicut in authentico ſcripto exinde facto continetur, auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Senonis, XII. Kal. Januar.

XXII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

De ſacerdote quodam vexato ab epiſcopo Pariſienſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX conqueſtione Odonis ſacerdotis latoris præſentium accepimus, quod cum venerabilis frater noſter Pariſienſis epiſcopus eum ſuper quodam crimine conveniſſet, & ipſum officio ac beneficio privaſſet, ad facultates ſuas per ſe ac miniſteriales ſuos durius extendit. Unde quoniam ei ſæpius ad nos clamanti volumus in ſuo jure adeſſe: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus memoratum epiſcopum diligenter convenias, ut vel ablata univerſa præfato ſacerdoti reſtituat, vel cum eo ſuper his pacifice amabiliterque componat, aut in tua præſentia eidem exhibeat juſtitiæ complementum. Et ideo cum exinde fueris requiſitus, utramque partem, ante tuam præſentiam convoces, & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitis, eamdem cauſam appellatione remota infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem juſtitia mediante decidas. Datum Turonis, V. Idus Junii.

XXIII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ejus devotionem commendat, & gratiam omnem pollicetur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri H..... Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

UNiverſos eccleſiæ filios, & præcipue fratres noſtros epiſcopos, quos in fide catholica & devotione ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ fervere cognoſcimus, ſincera nos in Domino convenit caritate diligere, & ipſos tanto uberius confovere, quanto & conſtantia fidei, & bonæ opinionis odore abundantius redolere noſcuntur. Veniens autem ad nos dilectus filius noſter P. eccleſiæ B. Aniani decanus, ſicut jam ſæpius, ita & nunc, quod in fide catholica ferveas, & quod matri tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſincera devotione adhæreas, nobis inſinuare curavit. Quod quia & nos ipſa experientia operis jam olim didiciſſe meminimus, gratum habemus admodum & acceptum. Inde utique eſt, quod fraternitatem tuam ſincera in Domino caritate diligimus, & collatam tibi dignitatem a Domino, & honores conſervare cupimus, & augere. Ceterum ſuper his quæ idem filius noſter retulit, de hoc videlicet quod circa cariſſimum in Chriſto filium noſtrum, Ludovicum illuſtrem Francorum regem, habere dignoſceris, ſolicitudinem pariter nos habere noveris & cautelam. Nec quiſquam volente Domino ad hoc nos inducere poterit, quod collata tibi dignitas ſeu officium per nos minui debeat vel auferri: ſed potius augere volentes, conſilium tibi & auxilium in quibus honeſte poterimus, libenti animo curabimus impertiri: ut & devotionis tuæ integritas meritum habeat, & recipiat præmium quod magnis ſacerdotibus & juſtitiæ cultoribus promiſſum eſt.

Datum Bituricis, IV. Nonas Septemb.

XXIV. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ut integra ſerventur jura cœnobii S. Martini Sparnacenſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUæ a ſede apoſtolica alicui indulgentur, inconvulſa debent ſervari, nec illis temeritate aliqua eſt obviandum. Unde quoniam quæ per privilegia Romanæ eccleſiæ abbati & fratribus S. Martini Sparnacenſis noſcuntur fuiſſe conceſſa, volumus inviolabiliter obſervari: per apoſtolica tibi ſcripta mandamus, quatinus ſecundum tenorem privilegiorum, quæ a ſede apoſtolica ſunt eccleſiæ prædicti abbatis indulta, in eccleſia S. Martini de Montefelici, ad jus & diſpoſitionem ejuſdem abbatis ſpecialiter, ſicut dicitur, pertinente, uni de fratribus ſuis curam animarum committas: proviſurus attentius, ne contra tenorem eorum privilegiorum aliquid facere ulla ratione præſumas.

Datum Prænеſte, II. Kal. Julii.

XXV.

XXV. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

S. Aniani decanum commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEniens ad nos dilectus filius noſter magiſter P. eccleſiæ B. Aniani decanus, inter cetera laudabiſia quæ de tua prudentia nobis expoſuit, quod ipſum pro B. Petri & noſtra reverentia diligas & honores ſtuduit intimare. Quod tanto amplius nobis gratum eſſe noveris & acceptum, quanto & ipſum ampliori affectu caritatis diligimus: & ut ab his, qui ſacroſanctam Romanam eccleſiam & nos ipſos diligunt, honoretur, propenſius exoptamus. Eumdem itaque filium noſtrum ad commiſſam ſibi eccleſiam cum plenitudine gratiæ ſedis apoſtolicæ remittentes, fraternitati tuæ duximus attentius commendandum: rogantes, quatinus ipſum ita diligas & honores, quod uberes tibi gratiarum actiones propter hoc exſolvere debeamus.

Datum apud Montempeſſulanum, II. Id. Junii.

XXVI. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Salesberienſem archidiaconum commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectus filius noſter Rain. Salesberienſis archidiaconus, Pariſiis ſe moram habiturum diſpoſuit: & ibi ſtudio litterarum ad præſens vacare. Quia vero pro ſua probitate nobis carus eſt plurimum & acceptus, eum fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, propenſius commendamus: rogantes attentius, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, conſideratione quoque ſuæ devotionis, ipſum oculo clementiori reſpicias, diligas, & honores, ſibique opportunum conſilium, ſi quando opus habuerit, conferas & favorem. Ita quod noſtras preces ſibi ſentiat profuturas, & nos quoque tuæ ſolicitudini gratias uberes exſolvamus.

Datum Senonis, XV. Kal. Auguſti.

XXVII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ut hoſpitali quodam Compendienſe monaſterium fruatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam de hoſpitali quodam, unde cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem rogavimus, rei veritas nobis non liquet, cum de incerta re certum dare conſilium non poſſimus: ejuſdem regis magnificentiam per ſcripta noſtra rogavimus, quatinus, ſi hoſpitale præſcriptum ad jus Compendienſis monaſterii conſtiterit pertinere, prædictis abbati ac fratribus ejuſdem monaſterii pro reverentia B. Petri ac noſtra ipſum libere habere permittat. Si vero ad prædictum regem ſpectare dinoſcitur, dummodo in hoc regia dignitas minime offendatur, & alteri non debeat exinde injuria irrogari: illud nihilominus memoratis abbati ac fratribus, pietatis intuitu, & noſtrarum precum interventu, concedat. Inde eſt quod fraternitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus plurimum, & attentius commonemus, quatinus noſtræ interventionis obtentu, & prædictorum fratrum religionis intuitu, apud memoratum filium noſtrum regem partes tuas ſolicite interponas, ut preces noſtræ effectum utilem conſequantur: & nos devotionem tuam debeamus exinde non immerito commendare, & uberrimas gratiarum actiones referre.

Datum Senonis, III. Idus Auguſti.

XXVIII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ut fidelem ipſi operam navet apud Francorum regem.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut meminiſſe poſſumus, dilectioni tuæ, quam erga ſacroſanctam eccleſiam devotam novimus, utpote illius qui in fidei catholicæ unitate ſemper perſeverare ſtuduit, quod ad partes Franciæ pro negotiis & agendis univerſalis eccleſiæ, atque utilitate ac pace regni diſpoſuerimus pertranſire, apoſtolicis litteris olim inſinuare decrevimus: confidentes in Domino, quod prudentiæ tuæ auxilio, & aliorum qui eccleſiam Chriſti diligunt, ſtatus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac totius regni, poſſet in melius reformari. Sane cariſſimi in Chriſto filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis veſtigia laudabiliter proſecutus, ſemper Romanam eccleſiam & perſonam noſtram, atque in hoc B. Petrum, in cujus cathedra licet immeriti reſidemus, præcipue hoc perſecutionis tempore honoraſti: ſpem tuam figens in eum qui dixit apoſtolis, & in eis primitivæ eccleſiæ: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi:* nulliſque tempeſtatum fluctibus, nullis perſuaſionibus, vel blanditiis tua potuit devotio inclinari, quo minus via regia pergeres, & ambulares ſemitam quæ ducit ad cœleſtis patriæ claritatem. Unde poſtquam Domino ducente ad Montempeſſulanum, in quo magnifice & honorifice a clero & populo recepti fuimus, veniſſemus: venerabilem fratrem noſtrum B. Portuenſem epiſcopum, & dilectum filium noſtrum I. diaconum cardinalem, honeſtos utique viros atque prudentes, ad eumdem cariſſimum filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem pro utilitate eccleſiæ ac pace regni mittere diſpoſueramus. Poſtea vero per dilectum filium noſtrum O *. ſancti Nicolai in carcere Tulliano diaconum cardinalem ad nos redeuntem, ſtatum terræ illius plenius agnoſcentes, mutato conſilio, venerabiles fratres noſtros Henricum Remenſem archiepiſcopum, Lingonenſem & Silvanectenſem epiſcopos, ad prædictum regem duximus deſtinandos. Et ideo fraternitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus ipſis apud memoratum regem ita cures in negotiis noſtris diligenter aſſiſtere, quod beati Petri apoſtolorum principis & noſtram, atque totius Romanæ eccleſiæ poſſis ampliorem gratiam promereri. Nos enim perſonam

Matth. 28.

* Odonem

tuam exaltare, in quantum cum Deo poſſumus, & honorare intendimus, & habere te inter dilectos B. Petri filios jugiter cariorem. Datum apud Montempeſſulanum, 11. Kal. Maji.

XXIX. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Efficiat, ut rex Francorum abſtineat a colloquio quod cum Frid. Imp. habere diſpoſuit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri H. Sueſſion. epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FIdei ac devotionis tuæ conſtantiam attendentes, & qualiter te pro unica matre tua ſacroſancta Romana eccleſia, contra ſchiſmaticam pravitatem murum inexpugnabilem oppoſueris, interna conſideratione penſantes: te tanquam cariſſimum fratrem noſtrum ſincera in domino caritate diligimus, & puræ affectionis brachiis amplexamur: atque de ea tractanda, quæ in exaltationem noſtram, & eccleſiæ poſſint commodum redundare, ſolicitudinem tuam fiducialiter invitamus. Credimus enim & ſine dubitatione confidimus, quod ex illo ſinceræ devotionis affectu, quem circa ipſam univerſalem eccleſiam, & ſpecialiter circa perſonam noſtram concepiſſe dinoſceris, multiplex nobis commodum, & eidem eccleſiæ authore domino plurimum paries incrementum. Inde eſt quod tuæ fraternitatis prudentiam, cum omni fiducia per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorem regem cum omni ſtudeas diligentia commonere, ut in fide ac devotione, quam ſemper circa eccleſiam Dei, & præſertim in hoc tempore demonſtravit, conſtans & firmus exiſtat, & ad exaltationem ſanctæ matris eccleſiæ, ac noſtram, tanquam princeps catholicus, & rex Chriſtianiſſimus, vigilanter intendat. Specialiter autem ſuper eo quod diſpoſuit cum Frederico dicto imperatore ſe colloquium habiturum, eum diligentius ammonere non differas: ut quia credimus & timemus colloquium illud tam eccleſiæ Dei ac nobis ipſis, quam etiam eidem regi ac regno ſuo multipliciter fieri poſſe damnoſum, ab eo abſtineat, & tale penitus propoſitum derelinquat. Datum Mimate, 1x. Kal. Aug.

XXX. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Regum Francorum, & præſertim Ludovici, pietatem, & merita erga ſedem apoſtolicam commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUantum illuſtres & magnifici proavi & progenitores tui reges Francorum ſacroſanctæ eccleſiæ devoti ſemper & obedientes extitetint, quanta ei commoda & devotionis obſequia exhibuerint, nos ex multis & magnificis utilitatibus, quæ per eos ſanctæ Dei eccleſiæ provenerunt, manifeſte cognovimus; & fratres noſtri, qui diutius ſunt in Romana eccleſia converſati, id ipſum plenius agnoverunt. Tu vero progenitorum tuorum laudabilis imitator exiſtens, ut ita paternarum virtutum ſicut & regni hæredem te veraciter exhiberes: ad eorum exemplum, ſingularem & unicam matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam, ex quo excellentiæ tuæ regnum a Deo commiſſum eſt gubernandum, propenſius dilexiſti, in preſſuris & neceſſitatibus ſuis ei fideliter aſtitiſti, & nihil unquam fuit, quod a devotione & ſubventione ipſius regium potuerit animum revocare. Illo ſiquidem Friderico, qui pro ſui officii debito advocatus eccleſiæ ac defenſor deberet exiſtere, adverſus eam crudeliter ſæviente: tu, ſicut princeps Chriſtianiſſimus, eam diligis & honoras, & ipſam ſincero veneraris affectu. Quæ utique in omni tribulatione ſua, tam apud prædeceſſores tuos, quam apud te ipſum, & optatæ portum quietis obtinuit, & refugium ſemper opportunum invenit. Gallicana quoque eccleſia inter omnes alias orbis eccleſias, quæcumque aliæ provenientibus ſcandalis in tribulatione mutaſſent *, nunquam a Catholicæ matris eccleſiæ unitate receſſit, nunquam ab ejus ſubjectione & reverentia ſe ſubtraxit: ſed tanquam devotiſſima filia, firma ſemper & ſtabilis in ejus devotione permanſit. Unde ipſa mater omnium & magiſtra Romana eccleſia progenitores tuos, & te ipſum inter ceteros orbis principes, Gallicanam quoque eccleſiam, ſpeciali & ſingulari prærogativa dilexit; ad honorem, incrementum, & exaltationem veſtram intendit: & in omnibus in quibus ſecundum Deum potuit, veſtræ ſatisfaciens voluntati, perſonas veſtras propenſius honoravit. Nullum ſiquidem in toto orbe terrarum principem eſſe credimus, quem anteceſſores noſtri, & nos ipſi ampliori affectione diligere teneamur, & cui magis a nobis ſit quam tuæ celſitudini deferendum. Firmiter namque in cordis armario retinemus, & tam ex publica fama, quam ex archiepiſcoporum & epiſcoporum regni tui, & dilectorum filiorum noſtrorum Hen. W. & Odonis cardinalium, quas pro neceſſitate eccleſiæ, pro honore quoque & utilitate regni & tua ad partes illas deſtinavimus, tranſmiſſa relatione cognovimus, qualiter ſicut tu ipſe hac vice nobis propriis litteris innuiſti, ad receptionem noſtram, quicquid alii facerent, regium animum ab ipſo principio efficaciter induxiſti. Et alii ſunt exemplo tuo ad illud idem vehementius provocati, & in noſtra devotione ſuccenſi. Unde & ab omnium conditore, cujus gratia tuum propoſitum ita laudabiliter direxiſti, præmium indeficiens tua excellentia obtinebit: & nos ipſi, quantum gratia Divina permiſerit, ſerenitati tuæ curabimus pro tanta devotione utiliter reſpondere. Proinde ſicut de proſperitate tua, & commiſſi tibi regni, interna affectione gaudemus; ita & de adverſitate, ſi quando, quod Deus avertat, accideret, doleremus plurimum, & vehementius gravaremur. Propoſitum ſiquidem, & promptam admodum voluntatem habemus, paci & quieti tuæ, & regni tuæ gubernationi commiſſi, libenter intendere. Super his autem, quæ nobis propriis litteris tua excellentia indicavit, ſolicite apud nos deliberabimus, & cum fratribus noſtris tractabimus: & quicquid ad honorem Dei, Romanæ eccleſiæ, & tuum, viderimus pertinere, curabimus libenter efficere. De quibus utique per dilectum filium noſtrum fratrem Guidonem Majoris-monaſterii monachum, ſerenitati tuæ plenius authore Deo viva voce in proximo reſpondere curabimus. Ad hæc venerabilem fratrem noſtrum M. Aurelianenſem epiſcopum, pro quo nos regia celſitudo ſatis affectuoſe rogavit, licet quidam ſiniſtra de eo in noſtris auribus ſuſurraverunt, etſi certum apud nos eſſet, quod læſionem

* f. nu ſcat.

nem nobis aliquam intuliſſet, amore tamen & interventu tuo ſincera volumus affectione diligere, & eum ſicut cariſſimum fratrem noſtrum, quantum cum Deo poſſumus, intendimus honorare, & in ſuis poſtulationibus libentius exaudire.

Datum Anagniæ XVI. Kal. Febr.

XXXI. AD LUDOVICUM REGEM.

Cænobium Ferrarienſe ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEcet clementiam regiæ dignitatis eccleſias & eccleſiaſticas perſonas ſincera charitate diligere, ac eas in jure ſuo manu tenere pariter ac fovere. Inde eſt quod Ferrarienſem eccleſiam, quæ ad jus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſpecialiter pertinet, & fratres inibi ad Dei ſervitium commorantes, celſitudini tuæ attentius commendamus: rogantes plurimum, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia beati Petri ac noſtra, eoſdem fratres & eccleſiam ipſam diligas, manuteneas, ac defendas, & eorum jura a pravorum incurſibus integra eis & illibata conſerves.

Datum Januæ V. Idus Febr.

XXXII. AD LUDOVICUM REGEM.

De ſuo & eccleſiæ ſtatu.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FIrma ſpes, & plena fiducia, quam de tuæ majeſtatis excellentia in omnibus obtinemus, inducit nos modis omnibus, & hortatur, ut ſtatum unicæ matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac noſtrum tanto tibi libentius exponamus, quanto celſitudinem tuam circa eam & nos ipſos ſolicitam magis exiſtere noſcimus & intentam. Ut igitur ſtatus eccleſiæ ſerenitati tuæ plenius valeat innoteſcere: aliquem vel aliquos fratrum noſtrorum cardinalium, qui nobiſcum ſunt; ad partes tuas in proximo diſpoſuimus authore domino deſtinare. In præſentiarum vero ſublimitatem tuam nolumus ignorare, quod ad Montempeſſulanum ducente domino applicantes, a dilectis filiis noſtris comite S. Ægidii, & W. de Montepeſſulano honorifice ibi fuimus & devote ſuſcepti, & tam nos, quam fratres noſtri, ibidem per Dei gratiam ſani & incolumes commoramur. Ibi etiam dilectum filium noſtrum, Trincavillum, & nobilem mulierem Herm. de Narbona, atque plures alios illius regionis barones, ad nos venientes recepimus, & tam ab ipſis quam a ceteris circumpoſitis Dei fidelibus devote colimur, & celebriter honoramur. Datum apud Montempeſſulanum. XII. Kal. Maji.

XXXIII. AD REGINAM FRANCORUM.

Hortatur ut erga ſedem apoſtolicam devota eſſe pergat, & Regis devotionem foveat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimæ in Chriſto filiæ illuſtri Francorum reginæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIvit in ſacroſancta Romana eccleſia, glorioſa tuorum progenitorum memoria, qui quam devoti & ferventes in obſequio beati Petri ſemper extiterint, beneficia prædictæ eccleſiæ ab eiſdem pleniſſime collata declarant. Unde nos ea ſemper præ oculis cordis ſine aliqua oblivione tenentes, gratias omnipotenti Deo inceſſanter exſolvimus, qui talem illorum nobis * reſervavit hæredem; de cujus magnificentia ſacroſancta Romana eccleſia majora etiam beneficia præſtoletur. Inde eſt quod ſublimitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus ſupernæ Divinitatis intuitu talem te circa eccleſiam Dei, & nos ipſos, ſtudeas exhibere, ut eos quibus clariſſimi ſanguinis poſteritate ſuccedis, laudabili etiam fidei & devotionis exemplo authore Domino probabiliter imiteris. Studeas igitur & labores, cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem virum & dominum tuum, ita in devotione beati Petri ac noſtra fovere propenſius, & ſolicite confirmare; ut illa ſinceritatis affectio, quam eum circa nos & eccleſiam Dei gerere nullatenus dubitamus, de bono in melius parte * confortata perficiat, & ſe de die in diem ſicut confidimus ad ulteriora perducat. Specialiter autem prudentiæ tuæ volumus innoteſcat, quod cum venerabilem fratrem noſtrum B. Portuenſem epiſcopum, & I. ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconum cardinalem ad prædictum regem pro negotiis eccleſiæ deſtinare diſpoſuerimus, poſtea ſtatum terræ illius ex relatione dilecti filii noſtri O. S. Nicolai in carcere Tulliani diaconi cardinalis ad nos redeuntis plenius cognoſcentes, & ei carum admodum eſſe percipientes: mutato conſilio venerabiles fratres noſtros Henricum Remenſem archiep. Lingonenſem, & Silvanectenſem epiſcopos, dilectum etiam filium noſtrum abbatem Grandiſſiluæ, ad regiæ dignitatis præſentiam duximus deſtinandos. Unde magnificentiam tuam modis quibus poſſumus ſolicite commonemus, ut prædictum regem inducere ſtudeas, & propenſius exhortari, ut quod ab eis ſibi fuerit ex parte noſtra propoſitum, credat indubitanter, & benigne ſuſcipiat; illud, ſicut de eo ſperamus, utili complemento perficere non poſtponat. Datum apud Montempeſſulanum, II. Kalend. Maji.

* *f.* te ſervavit.

* *ſor.* per te

XXXIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De negotio eccleſiæ Flaviniacenſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras celſitudinis tuæ tanto benigniori animo, & majori mentis alacritate ſuſcepimus, quotiens eas tranſmittere te contigit, & in ipſis aliquid poſtulare: quanto excellentiam tuam ſinceriori affectione diligimus, & quanto pro multa & ampla devotione circa ſacroſanctam Rom. eccleſiam & perſonam noſtram a tua ſerenitate exhibita, petitiones tuas cogimur amplius exaudire. Sancta ſiquidem & reverenda Rom. eccl. per ſinceriſſimum tuæ devotionis fervorem, in hac neceſſitate tantum emolumentum & exaltationem, tantumve eſt commodum conſecuta: quod tam in te, quam in omni poteſteritate tua, a noſtra ſucceſſorumque noſtrorum memoria nulla poſſit oblivione deleri, & ab animo noſtro nulla temporis diuturnitate convelli. Inde utique fuit, quod litteras ſuper negotio Flaviniacenſis eccleſiæ a tua nobis excellentia deſtinatas multo gaudio & ani-

& animi jucunditate ſuſcepimus; & preces tuas, quæ in eiſdem continebantur, quantum cum Deo potuimus, curavimus exaudire. Venerabilibus ſiquidem fratribus noſtris H. Beluacenſi, & M. Pariſienſi epiſcopis cauſam ipſam commiſimus audiendam, & remoto appellationis obſtaculo fine canonico terminandam. Ea propter ſerenitatem tuam rogamus & volumus eſſe ſolicitam, ut ſi aliquis quo minus prolata ſuper eadem cauſa ſententia obſervetur, voluerit impedire, eum omnino prohibeas, & ne hoc præſumat, ex conceſſa tibi deſuper poteſtate compellas.

Datum Tarrac. III. Kal. Decembr.

XXXV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras quas nobis pro venerabili fratre noſtro Eduenſi epiſcopo tua celſitudo tranſmiſit, debita benignitate ſuſcepimus: & juxta earum tenorem prædicto epiſcopo ex officii noſtri debito, & tuæ ſublimitatis obtentu, honorem & affectionem libenter impendimus. Cauſa vero quæ inter eum & abbatem Flaviniacenſem vertebatur, diutius ſub noſtro examine ventilata, cum idem epiſcopus contra ipſum abbatem teſtes de ſponſanea abbatiæ abrenunciatione produxiſſet abbas abrenunciationem ipſam non ſponte, ſed coactum ſe feciſſe affirmans, & ſuper hoc teſtes ſe producere poſſe aſſerens, in ipſos etiam teſtes epiſcopi aliquid ſe habere nihilominus allegabat. Verum quia id continuo proſequi non valebat, inducias a nobis ad hoc exſequendum inſtantius poſtulavit. Unde quia eas ſibi, ſicut non debuimus, ita nec potuimus de jure aliquatenus denegare, nolentes aliquem in jure ſuo præſertim ſub noſtro examine, quodlibet præjudicium ſuſtinere: hinc ad octavas ſancti Michaelis, de communi fratrum noſtrorum conſilio, inducias ei duximus indulgendas, ut tunc ad præſentiam noſtram ita redeat tam ſuper his, quam ſuper capitulis illis, quæ ſibi fuerant in præſentia dilecti filii noſtri W. ſancti Petri ad vincula presbyteri cardinalis objecta ſufficienter inſtructus, quod plenius de cauſa cognoſcere, eamque poſſumus annuente Domino juſtitia mediante finire. Interea vero ne caſtrum Flaviniacum ipſi Flaviniacenſi eccleſiæ, & ſerenitati tuæ, atque prædicto epiſcopo, valeat aliquatenus deperire: memoratum abbatem fecimus in præſentia noſtra jurare, ſicut ex ſcripto ipſius ſacramenti, quod tibi tranſmittimus, poteris intueri; ut caſtrum ipſum in manibus tuis, vel certi nuncii a ſe delegati reſignet: libera tamen interim ſibi abbatiæ adminiſtratione tam in temporalibus quam in ſpiritualibus reſervata. Cum enim idem caſtrum ad honorem & ditionem regni tui reſpicere videatur: multo dignius duximus ipſum per regiæ magnificentiæ gubernationem ſervari, quam alicui alii cuſtodiendum committi. Inde eſt quod ſerenitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus prædictum caſtrum, libera tamen abbati adminiſtratione prout diximus reſervata, recipere non poſtponas, & ipſum uſque ad cauſæ terminum ita facias præſtante Domino cuſtodiri, quod nec epiſcopo, nec abbati, aliqua inde valeat injuria vel incommodum provenire. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut infra tempus iſtud nulla alter alterum ratione impugnet, & qui capti fuerant, libere hinc inde permitttantur abire. Extranei quoque excommunicati ab eodem caſtro diſcedant. Ut autem hæc omnia diligentius curet regia celſitudo complere, dilectum filium Stephanum ſubdiaconum noſtrum, virum utique honeſtum & litteratum, quem carum admodum acceptumque tenemus, cum ſupradicto epiſcopo juxta petitionem ſuam ad tuam præſentiam duximus deſtinandum: ſublimitatem tuam rogantes attentius, quatinus tam eum, quam ipſum epiſcopum pro reverentia beati Petri ac noſtra regia benignitate recipias, honeſte tractes, & ea quæ ſublimitati tuæ ex parte noſtra ſuggeſſerint, ita indubitanter credas, quaſi ab ore noſtro tuæ fuerint celſitudini declarata. Datum apud Montempeſſulanum, II. Non. Jun.

XXXVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De legatis quos miſſurus eſt.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUam promptæ devotionis affectibus Dei eccleſiam & nos ipſos ſpecialiter amplectaris, quam ſinceræ caritatis brachiis unicam Chriſti ſponſam inter ceteros catholicos principes foveas ac defendas, beneficia plurima per te nobis collata declarant, & regiæ ſerenitatis fides invictiſſima manifeſtat. Non enim opus eſt, nec unquam poterit ab apoſtolicæ ſedis memoria quantolibet ſucceſſu temporis aboleri, quomodo te ab ipſo noſtræ promotionis exordio pro domo Iſrael murum inexpugnabilem conſtitueris, quomodo fluctuantem Petri naviculam fidei ancora, & prudentiæ tuæ remis, firmam in media voxeris tempeſtate. Inde eſt quod te tanquam catholicum principem, & vere Chriſtianiſſimum regem, ſincera in Chriſti viſceribus affectione diligimus, honori & exaltationi tuæ libenter intendimus: & pro conſervanda tuæ celſitudinis gloria omnipotentem Dominum devotis jugiter precibus exoramus. Litteras igitur, quas per dilectos filios noſtros I. abbatem S. Germani, & B. familiarem clericum tuum, viros quidem induſtrios ac diſcretos, & tuæ celſitudini devotiſſimos, regia nobis ſerenitas deſtinavit, debita benignitate recepimus: & inde tam nos, quam fratres noſtri, ingenti ſumus hilaritate gaviſi. Unde tam ex ipſis litteris, quam prædictorum relatione, tua voluntate plenius intellecta, nos quoque voluntatem noſtram per eoſdem tibi duximus exponendam. Ut quod dilectus filius noſter..... abbas Grandis ſilvæ, quem ad tuam excellentiam miſeramus, quo caſu neſcimus, omiſerat, per iſtos valeat tuæ ſublimitatis auribus intimari. Paramus etiam in continenti duos de fratribus noſtris, quos inter alios fratres noſtros caros ſatis & acceptos habemus, ad præſentiam tuæ celſitudinis deſtinare. Per quos utique & ſtatum eccleſiæ, & voluntatem noſtram, plenius tibi curabimus indicare, & tuam verſa vice, Domino authore, ſciemus, ſicut illius utique principis, de quo pleniſſimam ad honorem & exaltationem eccleſiæ Dei fiduciam obtinemus: ut per te ſcilicet ad tranquillitatis portum veniat & ſalutis. Regiam itaque clementiam præſentium ſignificatione rogamus, monemus, & exhortamur

mur in Domino: quatinus, cum ante conspectum regiæ majestatis eos contigerit præsentari, ipsos pro reverentia beati Petri ac nostra benigne recipias, honeste tractes, & his quæ tibi ad honorem Dei, & tam ecclesiæ quam regni tui commodum & exaltationem, ex parte nostra proponent assensum præbeas, & utilem largiaris effectum. Ita quod inde ab æterno rege indeficientis præmii remunerationem accipere, & sedis apostolicæ gratiam perpetuo debeas tibi tuisque posteris plenius in omnibus ampliare. Datum apud Montempessulanum, VI. Idus Julii.

XXXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De suo & ecclesiæ statu.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut meminisse possumus, excellentiæ tuæ quam erga sacrosanctam Rom. eccl. devotissimam novimus, tanquam illius utique qui inter reliquos mundi principes in fidei catholicæ unitate perseverare præcipue studuit, & sincere: quod ad terram & commissum magnificentiæ tuæ regnum pro negotiis & agendis universalis ecclesiæ, atque pro pace regni & utilitate dispositionis pertransire, apostolicis litteris olim insinuare studuimus. Sperantes & confidentes in Domino, quod præcipuæ magnificentiæ atque prudentiæ tuæ consilio & auxilio, ac aliorum qui ecclesiam Dei diligunt, status matris tuæ sacrosanctæ Rom. eccl. posset in melius reformari, & ad pacis bonum reduci, quæ sunt orta discordia perturbata. Sane prædecessorum tuorum catholicorum regum vestigia laudabiliter prosecutus, semper Rom. eccl. & personam nostram, atque in hoc B. Petrum, in cujus cathedra licet immeriti residemus, præcipue hoc persecutionis tempore, honorasti, ancoram spei tuæ immobiliter figens in eum qui dixit apostolis, & in eis primitivæ ecclesiæ, *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*: nullisque tempestatum fluctibus, nullis persuasionibus vel blanditiis, tua potuit fidei sinceritas inclinari, quo minus regia via rex glorioso incederes, & ambulares semitam quæ ducit ad cœlestis patriæ claritatem. Unde postquam Domino ducente ad Montempessulanum, in quo magnifice ac honorifice a clero & populo recepti fuimus, venissemus, venerabilem fratrem nostrum B. Portuensem episcopum, & dilectum filium nostrum I. Diaconum cardinalem ecclesiæ sanctæ Mariæ in Cosmedin, ad tuam præsentiam mittere disposueramus. Postea vero ex relatione dilecti filii nostri O. S. Nicolai in carcere Tulliano diaconi cardinalis ad sedem apostolicam redeuntis, de statu terræ illius plenius cognoscentes: mutato consilio venerabiles fratres nostros Henricum Remensem archiepiscopum, & Lingonensem, & Silvanectensem episcopos, ad te duximus delegandos. Rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus eos clementer & benigne recipias, & his quæ prudentiæ regiæ, una cum dilecto filio nostro .... abbate Grandis silvæ, ex parte nostra insinuare studuerint, fidem adhibeas, tanquam ab ore nostro discretioni tuæ fuerint intimata: & ea, sicut de tua sublimitate confidimus, utili studeas effectui mancipare. De cetero, quod nobilis vir Raimundus comes S. Ægidii magnifice nobis occurrit, & se ac terram suam nobis exposuit, & nos, atque in persona nostra beatum Petrum apostolorum principem, veneratione debita studuit honorare: uberes gratias sublimitati tuæ persolvimus, & tempore opportuno ipsi pro debito nostri officii, quantum cum Deo poterimus, studebimus respondere. Datum apud Montempessulanum, 11. Kal. Maji.

XXXVIII. AD LUDOVICUM REGEM.

Conqueritur de Aurelianensi episcopo canonicos nonnullos injuste vexante.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUam acerbæ & irrationabilis severitatis instantia ille frater noster Aurelianensis episcopus dilectos filios nostros Letoldum, M. Capellanum, & Adam, Aurelianenses canonicos, fuerit hactenus persecutus: & nos ex multiplicata eorum querela cognoscimus, & regia excellentia sicut credimus non ignorat. Eos enim pro sua recuperanda justitia jam ex longo tempore sæpius appellando a propriis finibus exulare coegit, & ipsos ad nos venientes, vel in nostra præsentia constitutos, bonis propriis injuste prorsus & irrationabiliter spoliavit. Cumque super hoc nostra sæpe scripta receperit: eis omnino spretis atque contemptis: neque illis juxta mandatum nostrum ablata reddere, nec justitiæ voluit plenitudinem exhibere. Cum nuncii sui, quos ad nos propter hoc aliquando destinavit, potius ad frustratorias dilationes postulandas intenti, quam ad justitiam venerint exhibendam instructi. Et sic præfati canonici pro sua justitia diutius exulare compulsi, nos sunt ex longo tempore terra marique secuti. Unde, nisi tuæ sublimitatis prece placati, ejus noluissemus contumaciam sedis apostolicæ mansuetudine tolerare: potuimus eum atque debuimus juxta rigorem canonum satis graviter vindicare. Hactenus igitur ejus inobedientiam tuarum precum intuitu cum omni patientia supportantes, nuper sibi per iterata scripta mandavimus, quod vel prædictis canonicis universa ablata cum integritate restituat, vel in proximo festo S. Lucæ ad præsentiam nostram per se vel sufficientem responsalem plenarie illis super his omnibus responsurus accedat. Alioquin ex tunc nec istorum justitiam esse patiemur aliquatenus diminutam, nec illius contumaciam authore Domino præteribimus impunitam. Datum apud Montempessulanum, 11. Idus Julii.

XXXIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Scribit Fridericum imperat. ad officium rediisse.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlectum filium nostrum magistrum I. clericum tuum, qui multo fervore devotionum & sinceritate fidei circa honorem & exaltationem tuam exuberare videtur, cum ab excellentia tua pro verbo pacis ad nos fuerit specialiter destinata, cum certo verbo pacis ad te remittimus. Licet autem propter hoc, magnum & honorificum nuncium tuæ proposuissemus serenitati transmittere, quem scimus præ cunctis mortalibus ecclesiæ ac nobis in nostræ persecutionis tempore utillimum & fructuo-

ctuosissimum extitisse, cui etiam post Deum aferimus quidquid ecclesiæ, ac nobis, prosperitatis, honoris, & gloriæ accidit: attendentes tamen, & considerantes devotionem ac fidem ac laudabile propositum prædicti clerici tui, per eum tibi tanquam filio carissimo & Christianiss. regi felices pacis successus significamus. Noscat itaque magnitudinis tuæ serenitas, quod carissimus in Christo filius noster Fridericus illustris Romanorum imperator cum principibus suis, quos secum habebat, & ecclesiasticis maxime, Divina tactus intrinsecus gratia & cœlestis benedictionis imbre perfusus, vanitatis errorem prorsus depositi, & ad obedientiam ecclesiæ ac nostram, humilians se in conspectu Dei, & in oculis hominum, humiliter & devote, sicut decuit, rediit, & B. Petro in nobis illam reverentiam & honorem exhibuit, quem antecessores ejus nostris consueverunt antecessoribus exhibere, & de cetero se firmiter & immobiliter exhibiturum promisit. Super quo utique, altissimo, a quo omne bonum procedit, laudes devotissimas agimus, & consequenter tibi & regno tuo gratias multimodas reddimus: per cujus auxilium & potentiam, præeunte cœlesti gratia, nos ad tantum & desiderabile bonum perveniisse non dubitamus. Rogamus itaque excellentiam tuam, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus una cum regno tuo reverentiam & devotionem, quam matri tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ in nobis exhibuisti, de cetero firmiter & constanter exhibeas: & ita honori ejus & exaltationi ferventer intendas, quod ex hoc regnum valeas adipisci cœleste, & tibi plenius conservare terrenum. Indubitatam spem & fiduciam obtinens, quod fides ac devotio nullo unquam tempore a nostra elabi memoria poterit, quam tu & regnum tuum ecclesiæ ac nobis in tantæ necessitatis articulo magnanimiter exhibuistis. Immo de cetero te & regnum tuum fructuosius & efficacius fovere, authore Domino & amplexari curabimus. Dat. Venet. in Rivoalto, 11. Kal. Augusti.

XL. AD GUILLELMUM SENONENSEM archiepiscopum, & ejus suffraganeos.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus G. Senonensi archiepiscopo, & suffraganeis suis, & dilectis filiis abbatibus in Senonensi provincia constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM per auxilium, potentiam, & favorem, carissimi in Christo filii nostri Ludovici illustris Francorum regis, & regni tui, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ ac nobis recognoscamus gloriosa & magnifica beneficia proveniisse: dignum est, & consentaneum rationi, ut illi, & vobis, quorum auxiliis potenter sumus in necessitatibus nostris adjuti, prosperos & felices pacis successus significemus: indubitata veritate tenentes, quod post Deum idem rex cum regno suo cooperatus est honori & exaltationi ecclesiæ, & ei magnum contulit incrementum. Quod quidem sicut verbo recognoscimus, ita opere & sermone omni tempore authore domino recognoscemus. Notum fit autem solicitudini vestræ, quod carissimus in Christo filius noster Fridericus illustris Romanorum imperator, per inspirationem Divinæ gratiæ depositi vanitatis errore, ad viam veritatis conversus, ad obedientiam ecclesiæ & nostram reverenter & devote, sicut decuit, rediit, & illam B. Petro in nobis reverentiam & devotionem exhibuit, quam antecessores ejus nostris consueverunt antecessoribus exhibere. Super quo utique laudes altissimo agimus, & consequenter regi & regno gratias copiosas referimus, de eo quod ecclesiam & nos ipsos in tribulationibus & persecutionibus nostris nequaquam deseruit: sed usque in finem magnifice juvit, atque defendit. Monemus itaque dilectionem vestram & hortamur attentius, quatinus ecclesiæ & nobis in prosperitatibus congaudentes in devotione B. Petri & nostra firmiter, sicut hactenus perstitistis, perseveretis, & regem ut in eodem cum regno suo persistat, monere propensius & inducere studeatis. Datum in Rivo-Alto, VI. Kal. Augusti.

XLI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De disciplina ecclesiæ S. Victoris collapsa.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

COnsiderantibus nobis eximia gloriæ tuæ præconia, nihil facile videtur occurrere, quod tanta commendatione dignum existat, & tam securum de sempiterna retributione possit efficere, quam quod sincera devotione religionem diligere comprobaris, & ad eam in regno tuo plantandam, juxta quod regiæ convenit officio dignitatis, libenter intendis. Utinam qui sunt in ordine sacerdotum, ad institutionem & conservationem religionis eo animo & cura præcederent, quo favor regius ad defensionis auxilium sequeretur. Credimus enim quia ita per regnum tuum totius status ecclesiæ se haberet, quod & nomen Domini honoraretur in omnibus, & turbæ fidelium populorum in via vitæ duces plurimos invenirent. Nunc autem dormitantibus sacerdotibus, quos aliorum custodiæ oportet intendere, tepescit in multis locis sacra religio: &, ut cujusdam verbis utamur,

Pro molli viola, & purpureo narcisso, Virgil. ec.
Infelix lolium & steriles dominantur avenæ.

Hoc sane in ecclesia S. Victoris non modicum dolemus accidere: quæ cum olim in religione floreret, ita nunc, quod tristes dicimus, in suæ professionis asseritur observantia tepuisse: ut quæ multis manum in via salutis errantibus porrigebat, nunc auxilio alieno indigeat, & non inveniat qui sublevet eam. Nec tamen ex eo perhibetur accidere, quod non sint ibi plures, qui & notitiam religionis habeant & amorem. Sed quibusdam cum suo capite membris languentibus, in eadem ecclesia fervor religionis noscitur tepuisse. Nos autem, cum jamdudum ad nos super eorum tepiditate relatio pervenerit plurimorum, distulimus hactenus aurem apponere, & necessariam adhibere tam gravi valetudini medicinam expectantes quod aliquando reducerent oculos ad se ipsos, & de reformanda religione studiosius cogitarent. Capite vero quæ ad emendationem suorum subditorum pertinent negligentius exequente, nos jam tandem executioni eorum, quæ dicta sunt, oportet intendere: &, si verus sit rumor qui totiens aures nostras asperserit, quia in propria persona non possumus, per alios invenire. Ita quidem ut si vera comperuerint quæ dicuntur, per eosdem dilatione sepositi, medicina, quam viderint necessariam, apponatur. Venerabilibus ergo fratribus nostris

nostris N. vices nostras in hoc negotio prævidimus committendas, qui quanto pleniorem & faciliorem hujus rei potuerint habere notitiam, tanto cum minori gravamine salutis remedia providebunt. Quia vero magnificentiæ tuæ ad cumulum mercedis accedet, si per illorum instantiam favore regio imminente prædictæ status ecclesiæ dirigatur: celsitudinem tuam monemus & exhortamur in Domino, quatenus ad executionem hujus negotii favorem tuum impendas, & nullam patiaris conditionem apponi, quo minus ibi quæ prædicti viri statuenda viderint, statuantur. Ne, si forte diutius medicina tardaverit, & dissimulantibus nobis languor cœperit aggravari, sensus etiam doloris intereedat, & cum multa difficultate postmodum vix redeat ad salutem.

XLII. AD GUILLELMUM SENONENSEM archiepisc. A. S. L. & S. Meldensem episc. & abbatem Vallis-Secretæ.

Ut in S. Victoris cœnobio collapsam disciplinam restituant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabil. fratribus VV. Senonensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, & S. Meldensi episcopo, & dilecto filio abbati Vallis-Secretæ, salutem & apostolicam benedictionem.

CRebra jamdudum suggestio super statu ecclesiæ S. Victoris nostrum pulsavit auditum, & timemus nos in extremo examine severius judicandos, si ad inquirenda & corrigenda quæ suggeruntur tardi fuerimus, aut remissi, dicente scriptura: *Maledictus qui prohibet gladium suum ab omni sanguine*. Olim sane ad doctrinam salutis, quæ de loco illo fluebat, & bonæ conversationis odorem, quo eadem flagrabat ecclesia, in multis ecclesiis, & prava in directa, & aspera convertebantur in vias planas, & erat vere puteus aquarum viventium, de quo arentia corda multorum ad extinguendum mundanorum desideriorum æstum, potum vitæ haurirent. Nunc autem, ut dicitur, dormitante paulatim custodia provisoris, & refrigescente in capite religionis amore, ad partem quoque membrorum quidam se letalis torpor effudit, & factum est ibi quod de quodam dicitur per prophetam: *Comederunt alieni robur ejus, & ipse nescivit. Sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit*. Nec hoc tamen dicimus, quod non credamus ibi & sapientes & religiosos viros plurimum inveniri, qui multis esse possunt odor vitæ in vitam. Sed non est facile cum multa quoque vi remigum dirigi navem ad portum, si rector qui clavum tenet, imperitus fuerit aut remissus. Iccirco ne forte contingat illi quod de se ipso lamentabatur propheta, dicens: *Amici mei & proximi mei adversum me appropinquaverunt, & qui juxta me erant a longe steterunt*: quia in propria persona eamdem ecclesiam visitare non possumus, ei visitationis officium decrevimus dependendum: per apostolica vobis scripta mandantes, quatinus illuc accedentes, de statu ejus, & de actibus abbatis & fratrum, maturitate ac diligentia qua convenit inquiratis, & quicquid ibi cognoveritis corrigendum, vice nostra taliter corrigatis, ut & religio ibi per studium vestrum ex gratia Divina refloreat, & nos de dissolutione tantæ domus non teneamur in die judicii reddere rationem. Si videritis autem, quod nisi per amotionem unius aut plurium personarum status ecclesiæ reformari non possit: nec in hoc parcat gladius vester: sed plenam a nobis authoritatem accipite, appellatione remota, quæ evellenda fuerint evellendi; & quæ plantanda fuerint, domino autore plantandi. Nos enim ita per vos apud Deum volumus excusabiles inveniri, ut non sit qui * a nobis de spirituali ejusdem ecclesiæ detrimento in extremo examine requiratur. Si autem his exequendis vos tres non poteritis interesse, duo vestrum non minus hæc quæ dicta sunt maturius exequantur. Datum Tuscul. Kal. Febr.

* Corr. quod

XLIII. AD ABBATEM ET CANONICOS S. Victoris Parisiensis.

De eodem argumento.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis abbati & canonicis sancti Victoris Paris. salutem & apostolicam benedictionem.

JAmdudum ad nos de statu vestro pervenit, quod requiri districtius, & corrigi oportebat. Nos autem, quia ecclesia vestra longo tempore per Dei gratiam religione floruit & scientia, ita ut in odore unguentorum vestrorum multi concurrerint, & in lumine vestro viderint lumen: expectavimus hactenus, si tandem per vosmetipsos rediretis ad vos, & de medio vestri, dissensionis & scandali materiam tolleretis. Ceterum quia in expectatione nostra non tam correctionem aliquam subsequi, quam infirmitatem vestram aggravari, conspicimus: dignum duximus ad ecclesiam vestram personas aliquas destinare, venerabiles scilicet fratres nostros. VV. Senonensem archiepiscopum, apostolicæ sedis legatum, & S. Meldensem episcopum, & dilectum filium N. abbatem Vallis Secretæ: qui quomodo se habeat status vester inquirant: & quæ corrigenda cognoverint, appellatione remota corrigant & emendent. Quocirca per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatinus expositis eis cum ad vos venerint, quæ necessitas & emendatio vestra poscit exponi, quæ inter vos ipsi, vel duo eorum, aut de reformanda ordinis disciplina, aut de personis, si res exegerit, amovendis, statuendum esse cognoverint, suscipiatis humiliter, & firmiter observetis. Datum Tuscul. Kal. Febr.

XLIV. AD CAPITULUM S. SATYRI.

Ut retinentes sint disciplinæ.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis capituli sancti Satyri, salutem & apostolicam benedictionem.

EOS, qui relictis vanitatibus & mundanis illecebris, in arctiori vita devoverint Domino famulari, summa cura & diligentia oportet vigilare jugiter, & intendere, qualiter assumptæ religionis habitus moribus & vitæ concordet, & propositum suum firmum & immobile conservetur: ne super arenam, sed potius super firmam petram Domini videantur fundasse. Inde est, quod caritatem vestram monemus, mandamus, atque præcipimus, quatinus dilecto filio nostro abbati vestro omnimodam obedientiam & reverentiam devote & humiliter impendentes, circa cultum religionis & honestatis, & canonici ordinis observantiam, sicut olim * bonæ memoriæ Radulfi quondam abbatis vestri, ferventer & unanimiter intendatis; & consuetudines illas probatas, quæ in diebus ejusdem abbatis salubri & rationabili providentia in mo-

* Forte dicit, temporibus. H.

nasterio vestro institutæ fuerint pariter & servatæ, præsertim in carnalis esus abstinentia extra claustrum, sicut in claustro, nullatenus violare tentetis. Si quis autem vestrum contra easdem institutiones temere venire tentaverit: usque ad satisfactionem congruam eum eidem sententiæ subjacere decernimus, quam prædictus abbas in eorumdem transgressores rationabiliter noscitur statuisse. Ad hæc, authoritate vobis præsentium firmiter inhibemus, quod in capitulo nullus vestrum pro evitanda disciplina in vocem appellationis prorumpat: & si pro tali causa duxerit appellandum, appellationem ipsam nullius momenti esse censemus, quo minus secundum vestri ordinis instituta regulari disciplinæ subdatur. Datum Beneventi.

XLV. AD CANONICOS S. VICT. PARIS.

Restitutam disciplinam gratulatur: & electionem abbatis, in locum ejus qui sponte abdicarat, confirmat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis canonicis ecclesiæ S. Victoris Paris. salutem & apostolicam benedictionem.

QUanto ecclesia vestra majori hactenus religione floruit, & ampliori refulsit gloria meritorum: tanto, audita reformatione ipsius, lætati sumus amplius & gavisi, & de ipsius commodo & profectu exhilarati. Audivimus sane, quod venerabilibus fratribus nostris Bituricensi & Senonensi archiepiscopis cooperantibus, & ad hoc juxta mandati nostri tenorem toto studio laborantibus, ecclesia vestra in statum & gradum sit pristinum reformata. Et Ern. quondam abbate vestro spontanee in præsentia dilectorum nostrorum A. tit. S. Laurentii in Lucina, & T. tit. S. Vitalis, presbyterorum cardinalium, apostolicæ sedis legatorum, amministratione cedente, cujus culpa status ejus fuerat in parte non modica deformatus, personam idoneam, honestam, & litteratam, in abbatem vestrum communiter elegistis, & providere vobis curastis unanimiter in pastorem. Nos vero, quibus convenit rationabilibus votis atque statutis gratuitum præstare favorem, & incrementa desiderare virtutum, electionem vestram, & abrenunciationem illius, de communi fratrum nostrorum consilio ratam, & firmam habemus, & confirmamus. Universitatem vestram monentes atque mandantes, quatinus abbati vestro, quem elegistis, debitam reverentiam & obedientiam impendatis, & ita vos sibi devotos & humiles exhibere curetis, quod per obedientiam vestram, & providentiam illius, ordo religionis, & honestatis in ecclesia vestra refloreat, & plenius valeat auxiliante Domino conservari. Datum Tusculani, III. Idus Aprilis.

XLVI. AD G. ABBATEM S. VICTORIS.

De eodem argumento.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio G. abbati sancti Victoris, salutem & apostolicam benedictionem.

INtellecto & cognito, quod cum Ernisio quondam abbate ecclesiæ, cui præesse dinosceris, libera & spontanea voluntate administrationi cedente, fratres ipsius ecclesiæ te sibi elegissent communi voto & desiderio in abbatem: tanto inde magis lætamur atque gaudemus, quanto de ipsius ecclesiæ turbatione dolebamus amplius, & pro ejus statu majori anxietate & solicitudine angebamur. Unde quia decet te solicite attendere, quantæ religionis & honestatis ecclesia, ad quam es domino providente vocatus, hactenus extiterit, & quomodo ibi rigor regularis disciplinæ viguerit: discretionem tuam monemus, atque mandamus, quatenus injunctæ tibi amministrationi prudenter & constanter intendas, & ita commissum tibi officium ad honorem Dei & ædificationem tuam, & eorum qui tibi commendati sunt, cum auxilio cœlestis gratiæ efficaciter & diligenter exerceas, quod ibi per prudentiam & solicitudinem tuam religionis ordo semper refloreat, & de die in diem magis ac magis suscipiat incrementum. Nos enim te & eamdem ecclesiam diligere volumus & fovere, & vobis, cum fuerit opportunum, apostolicæ defensionis patrocinium ministrare. Datum Tusculani, III. Id. April.

XLVII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ne Prioris Cerel. iter in Angliam diu differatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CUM dilectum nostrum Priorem hospitalis domus, quæ apud Cerel. sita est, ad nostram nuper præsentiam vocaverimus, eum in Angliam pro quibusdam ecclesiæ negotiis transmissuri, preces a tua sublimitate directas accepimus, ut ei ad hoc inducias præberemus. Quia vero grave nobis cognoscimus & damnosum, si hoc ejus iter diutius differatur: rogamus attentius serenitatem tuam, quatenus eidem Priori ad aggrediendum quod sibi injunximus iter licentiam largiaris. Datum Senonis, V. Idus Novembris.

XLVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut P. miles qui Hierosolymam ire optabat, possessiones suas vendere possit sine consensu conjugis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

ILlos tuam decet magnificentiam pia protectione defendere pariter & fovere, qui tollentes crucem, sancta & venerabilia loca, quæ Dominus corporali præsentia illustravit, visitare disponunt, & ibi contra inimicos crucis Christi domini militare. Veniens autem ad nostri apostolatus præsentiam P. miles lator præsentium, votum suum nobis proposuit, & se velle Hierosolymam ire constanter asseruit. Verum quia uxore sua circa eum se turpiter & inhoneste habente, & se ob perpetrati sceleris culpam ab eo absentante, iste paternam hæreditatem sine ipsius conniventia nec vendere potest, nec pignori obligare: dispositum iter nullatenus valet adimplere. Sed quoniam uxor torum maritalem, sicut dicitur, per adulterium commaculavit, dummodo iste velit continenter vivere, ad eam non cogitur ulla ratione redire: serenitatem tuam per apostolica scripta rogamus, & exhortamur in Domino, quatinus, si ita est, Divini amoris intuitu

intuitu liberum ei facias, ut ipsi possessiones suas vendere cui voluerit licitum sit, vel pignori obligare: & his quibus vendiderit, seu pignori obligaverit, nullam patiaris super hoc injuriam vel molestiam indebite irrogari.

Datum Turonis, x. Kal. Januar.

XLIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ut R. sacerdoti possessiones suas restituantur ab injusto possessore.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

EXposcit tuæ celsitudinis pia devotio, his semper intendere, quæ ad commodum indigentium clericorum non est est dubium pertinere. Pervenit autem usque ad nos, quod Joannes Baril. R. sacerdoti domum quandam & vineas, quas jure hæreditario possidebat, ausu temerario abstulit, & eas sibi reddere contradicit. Unde magnificentiam tuam rogamus, & tanquam in Christo carissimum ecclesiæ filium attentius exhortamur, quatinus, si ita est, ita faciat tuæ discretionis sublimitas præfato sacerdoti in presentia tua, vel alterius de quo plenarie possis confidere, justitiæ plenitudinem exhiberi, ut idem sacerdos jus suum se gaudeat fuisse plenarie consecutum. Datum Senoni, XVI. Kal. Aprilis.

L. AD SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ut A. qui monasterium reliquerat, post iter Hierosolymitanum in illud recipiatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri ..... Sueſſionenſi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LAtoris præsentium A. a Hierosolymis redeuntis nobis nuper relatio patefecit, quod timore W. abbatis sui perterritus Dorbacense monasterium, in quo monasticum habitum se assserit suscepisse, irregulariter dereliquit. Postea vero ab abbate suo licentia, sicut dicitur, impetrata, terram quam Dominus corporaliter visitavit, intuitu devotionis petivit, & per nos rediens, apostolicæ sedis imploravit auxilium. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus abbatem jamdicti monasterii diligenter commoneas & instanter, ut memoratum A. disciplina secundum regulam B. Benedicti & consuetudinem ordinis ejusdem monasterii servata, in monasterium suum recipiat, & paterna illum caritate pertractet.

Datum Anagniæ, VII. Kal. Maji.

LI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut cœnobii Castrifortis bona dissipari & auferri ab excommunicato Priore prohibeat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUia de regiæ sublimitatis industria existimatio semper talis procedit, ut superne contemplationis amore circa conservationem ecclesiarum sedulam operam & curam proberis impendere: piam solicitudinem tuam commendamus in Domino, qui te volumus & desideramus semper circa pia opera exercitari, & sicut regem Christianissimum in omnibus tuis bonis actibus prosperari. Inde est, quod ad tuæ magnitudinis notitiam volumus pervenire, nos ex tenore litterarum venerabilium fratrum nostrorum .... Turonensis archiepiscopi, & ..... Andegavensis episcopi, & dilecti filii nostri ..... abbatis Majoris monasterii evidentius accepisse, quia ....., Prior Castrifortis, & alii socii ejus in accusatione dilecti filii nostri ..... Burgulienſis abbatis viri quidem religiosi & Deum timentis, penitus defecerunt, & omnino sunt mendaces reperti, & propterea excommunicationis vinculo innodati. Ceterum quia prædictus Prior bona ecclesiæ ipsius loci dissipare præsumit, & illicita invasione auferre: celsitudinem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac nostra, res & jura Burgulienſis ecclesiæ protegas, manuteneas, & conserves, & præfatum Priorem nulla ratione foveas, sed ipsum tanquam excommunicatum attentius evites. Dominum quoque Castrifortis, qui res ecclesiæ S. Christophori sua violentia dicitur invasisse, ad ablata omnia eidem ecclesiæ restituenda, & ne deinceps talia contra præfatam ecclesiam attentare præsumat, vel sæpe dictum Priorem fovere, commissa tibi desuper potestate compellas.

Datum Senonis, VIII. Idus Decemb.

LII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Regis congressum & consilium optat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

REdiens ad nos dilectus filius P. subdiaconus noster diligenti nobis narratione proposuit, quomodo sublimitatis tuæ clementia eum honorifice & decenter suscepit, & omnem illi honorem & gratiam, quam magnificum & Christianum principem decuit, ob Dei & nostri reverentiam exhibere curavit: qualiter etiam ea, quæ regiæ magnificentiæ ex parte nostra proposuit, cum omni mansuetudine & diligentia, tuæ sinceritatis benignitatis affectio exaudivit. Dilectum autem filium nostrum nobilem virum Hugonem baronem tuum, per quem nobis excellentia tua respondit, debita benignitate suscepimus, & ejus verbis promptam diligentiam adhibentes, consilium tuum gratum omnimodis & acceptum habemus. Verumtamen in hoc circa nos & ecclesiam Dei admirandæ tuæ devotionis sinceritas evidenter comparuit, qui ob reverentiam Dei, & honorem B. Petri, ac nostrum, uni de clericis nostris tantam gratiam exhibuistis. Inde siquidem est, quod nos tam super his, quam super aliis, nobis & nostris multipliciter a celsitudine tua collatis, omnimodas sinceritati tuæ gratiarum referimus actiones: magnificentiæ tuæ præsentium significatione notum fieri cupientes, quod quam citius cum opportunitate fieri posset, præsentiam tuam vellemus & consilium super his, quæ nobis significasti, libenter habere.

Datum Senonis, Idibus Januarii.

LIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Qua victus ratione uti debeat quavis sexta feria.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DEsiderium & affectum tuum, quem circa obsequium superni conditoris, ob tuorum peccatorum veniam obtinendam regia magnificentia habere dinoscitur, gratum admodum & acceptum habemus, & eum dignissimis in Domino laudibus commendamus. Accepimus autem ex litteris tuis, regiæ celsitudini per alia scripta non fuisse expressum, utrum in quarantenis sexta feria illam relaxationem, quam in sexta feria aliorum temporum tibi fecimus, debeas observare. Unde nos eandem relaxationem taliter duximus distinguendam scilicet ut in quadragesima, quæ dicitur B. Martini, usque ad adventum Domini, in sexta feria uno ferculo piscium, & vino temperate sumpto utaris. In adventu vero & in majori quadragesima consuetam abstinentiam semper sexta feria observabis. Si autem debilitas corporis non poterit absque gravi detrimento illam abstinentiam sustinere: volumus, & per apostolica scripta magnificentiæ tuæ præcipimus, ut in his sicut in aliis temporibus, sexta feria uno ferculo piscium, & vino modice sumpto utaris. Consullmus etiam serenitati tuæ, & suademus, ut secundum consilium dilecti filii nostri ...., capellani tui, eleemosynas tuas temporibus ipsis debeas augere. Noverit autem regia sublimitas, quadragesimam ab octavis omnium sanctorum, & non antea, inchoari.

Datum Senonis, XIII. Kal. Septemb.

LIV. AD THEUBALDUM.

Ut abbatem & cœnobium Bonævallis protegat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Theubaldo, salutem & apostolicam benedictionem.

REligiosa loca, & honestas personas, tanto nobilitatem tuam convenit arctiori caritate diligere, quanto eas noveris ferventiori studio religiosæ conversationis servitio conditoris insistere, & ad ipsius gratiam promerendam ex bonis operibus insudare. Pro ecclesia itaque Bonævallis, & dilecto filio nostro Waltero, quem fratres ejusdem loci, alio renunciante oneri prædictæ ecclesiæ, in abbatem suum unanimiter & concorditer elegerunt, & pro eisdem fratribus, nobilitatem tuam rogamus attentius, quatinus pro reverentia B. Petri ac nostra, ecclesiam ipsam & prænominatum abbatem & fratres diligas, manuteneas, & a pravorum impetu eosdem protegas viriliter & defendas. Ita quod ab omnipotenti Domino merearis exinde præmium æternæ retributionis percipere, & gratiam apostolicæ sedis omni tempore obtinere.

Datum Bituricis, III. Kal. Maji.

LV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

In vastatores ecclesiæ Brivatensis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

AD tuæ sublimitatis notitiam accepimus pervenisse, quomodo comites Alverniæ, ac vicecomes de Polenniaco, villam Brivatensem, quæ tua esse dinoscitur, irreverenter aggressi, ipsam Brivatensem ecclesiam, quæ ad jus B. Petri ac nostrum specialiter pertinet ac tutelam, depopulari non cessant: & domum decani nequiter obsidentes, eam machinis quoad possunt expugnant. Unde nos tantam audaciam relinquere non volentes aliquatenus incorrectam, juxta officii nostri debitum, tam eos quam præpositum & abbatem Brivatensem, qui eos induxerunt, per nostras satagimus litteras ab hujus iniquitatis ausu damnabili revocare. In proposito & voluntate habentes, ut nisi secundum nostra monita resipuerint, quantum ad officium nostrum pertinet, tam in eos, quam in terras eorum graviter vindicemus. Unde magnificentiam tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus tu ipse ad id corrigendum utiliter accingaris: & nisi resipuerint, ad vindicandum in eos studeas omnimodis & labores.

Datum Paris. XIII. Kal. Aprilis.

LVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Monasterium S. Maximini ipsi commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

LAudabilis propositum pietatis, quod circa sanctam Dei ecclesiam tam in capite quam in membris regia serenitas exhibet, attendentes, monasterium B. Maximini, ac abbatem ac fratres Divinis ibidem obsequiis mancipatos, solicite olim tuæ commendavimus majestati, rogantes, ut idem monasterium consulta pietate diligeres, & ab iniquorum incursu regiæ magnificentiæ munimine defensares. Quod utique beneh actenus, juxta beneplacitum Dei, preces, ac monita nostra, te adimplesse scientes, gratum id admodum acceptumque tenemus, & celsitudini tuæ gratias exinde uberrimas exhibemus: firmam spem fiduciamque tenentes, quod tibi exinde & honor augebitur terrenæ gloriæ ac potestatis in terris, & ab æterno remuneratore justorum immarcessibilis palma conferetur in cœlis. Verum quia, sicut accepimus, & auribus nostris insonuit, quidam Aurelianensis civis, Theobalbus scilicet Morini, præfatum monasterium pecuniæ indebitæ repetitione fatigat, O. de Bestisi, & M. Vidua monasterium ipsum nimis repentina debitorum exactione molestant: sublimitatem tuam iterato rogamus, & exhortamur in Domino, quatinus ejusdem monasterii paupertates atque miserias solita benignitate respicias: & secundum quod de justitia fuerit, prædictum indebitæ pecuniæ petitorem regia compellas auctoritate desistere, & eos qui subitæ repetitioni debitorum insistunt, quantum cum bona voluntate

fieri

fieri poterit, opportunitatem facias idonei tem- A
poris expectare. Ut inde a Deo præmium, & a nobis debeas actiones recipere gratiarum.
Datum Senonis, VI. Kal. Decemb.

LVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De electione ecclesiæ Carnotensis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlecti filii nostri tam decanus, quam subdecanus, & archidiaconus, cum magna par- B
te canonicorum Carnotensis ecclesiæ, in nostra pariter præsentia constituti, nobis plenarie exposuerunt, quam incaute & inconsulte in facto electionis ipsius ecclesiæ processerunt. Unde nos & adversitatibus ejusdem ecclesiæ compatientes, & opinioni eorum, quæ hac occasione plurimum est denigrata, integritatem suam recuperare optantes, ipsos ad pacis & concordiæ bonum cum omni diligentia sumus hortati: eosque monuimus, ut unanimiter in unum conveniant, & ecclesiæ suæ salubriter studeant providere: & ad hoc utiliter consummandum usque ad proximas octavas epiphaniæ eis terminum duximus indulgendum. Quapropter regiæ serenitatis industriam per apo- C
stolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur attentius, quatinus memoratos canonicos viva voce ac litteris super hoc ipso solicite & studiosius exhorteris; & ad id efficiendum regium eis favorem & auxilium efficaciter subministres: ut præfata ecclesia te sibi patrocinante optata consolatione fruatur, & vitali valeat provisione gaudere. Datum Senonis, VIII. Idus Octob.

LVIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De Hospitali Compendiensi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo D
in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

COgnita olim tuæ celsitudinis, voluntate, quod de hospitali illo apud Compendium constituto, unde serenitatem tuam nos sæpius rogasse meminimus, per viros religiosos veritatem diligentius investigari volebas, utrum ad Compendiense monasterium pertineret: id venerabilibus fratribus nostris ..... Noviomensi, & ..... Silvanectensi episcopis, de quorum honestate & prudentia nullatenus dubitamus, nec excellentiam tuam credimus in aliquo dubitare, commisimus inquirendum. Qui utique ad locum ipsum pariter accedentes, sicut ex litteris illorum, quas regiæ sublimitati transmittimus, potes evidenter a- E
gnoscere, veritatem inquirere studuerunt; & sicut eædem litteræ continent, invenerunt. Inde siquidem est quod magnificentiam tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus earumdem litterarum tenore diligenter inspecto, sicut expedire cognoveris, & tuæ fuerit beneplacitum voluntati, ita de memorato hospitali efficias, & disponas: ut de terreno regno ad cœleste transmigrans, ab illo bonorum omnium remuneratore æternæ felicitatis præmium valeas obtinere, & nos ipsi serenitati tuæ gratias debeamus propter hoc uberrimas exhibere. Datum Senonis, II. Idus Octob.

LIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Interdictum a Remensi archiepiscopo latum relaxari a pontifice rex petierat. Pontifex non omnino recusat, sed honestius putat ab archiepiscopo ipso relaxari.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

EXcellentiæ tuæ litteris debita benignitate susceptis, preces, quas per eas regia celsitudo nobis porrexit, clementer admittimus: utpote qui in proposito semper & voluntate habemus, preces tuas libenter admittere, teque in illis, quantumcumque cum Deo possumus, exaudire. Illud tamen honestius super eo negotio visum esse cognoscas, ut venerabili fratri nostro H. Remensi archiepiscopo deprecatorias litteras, sicut ex rescripto earum videre poteris, mitteremus: rogantes ut interventu nostro, & tui honoris obtentu, interdictum illud relaxet, donec causa illa in curia ejus, vel etiam ..... Belvacensis episcopi, finem debitum sortiatur. Quod si ipse idem interdictum relaxare noluerit, & id non multum grave sibi fore nobis responderit: nos in eodem negotio juxta preces tuæ solicitudinis procedemus. Aliter enim minus honestum esset, ut sententiam a tanto viro canonice promulgatam sine ejus conscientia facile solveremus. Si vero usque adeo de ipso fratre nostro confidis, & negotium ipsum plurimum in animo tuo sedet: poteris iterum nobis tuam voluntatem rescribere, & nos desiderium tuum curabimus auctore Domino efficaciter adimplere. Datum Paris. VII. Idus Martii.

f deest, non

LX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Hospitale Compendiense, ejusdem urbis abbatiæ attribuit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Vide epist. 17. & 18 hujus a append.

ILlam sinceriſſimam regiæ serenitatis affectionem quam circa ecclesias Dei multimodis habere dignoscaris, magnificis in Domino laudibus commendamus: votivis cordis affectibus exoptantes, ut ipsa immaculata Dei sponsa viro suo Christo te valeat in æterna beatitudine præsentare, quam in terris innumeris devotionis indiciis, sicut rex catholicus, & Christianissimus princeps, noscaris ferventius honorasse. Ex litteris autem excellentiæ tuæ nuper accepimus, quod negotium illius hospitalis Compendiensis, unde sæpius regiæ celsitudini scripsimus, nostro arbitrio reliquisti, & quod exinde statueremus magnitudinem tuam ratum & firmum habere, litteris asseverasti. Unde quoniam præscriptum hospitale receptioni pauperum perpetuo deputatum, sicut ex scripto venerabilium fratrum nostrorum B. Noviomensis, & ..... Silvanectensis episcoporum, quibus hoc inquirendum commisimus, nobis innotuit, sæpius Compendiensis ecclesiæ canonicos procuratores habebat: nos attendentes quod monasteria & alia religiosa loca hospitales domos ad receptiones pauperum habere solebant, & de regia clementia, quæ, sicut diximus,

ec-

ecclesiam Dei diligere & ampliare consuevit, & dispositionem ipsius nostro reliquit arbitrio, plurimum confidentes, ipsum hospitale Compendiensi monasterio apostolici scripti munimine duximus confirmandum. Ita quidem quod usibus pauperum deputatum, ad dispositionem & curam dilectorum filiorum nostrorum .... abbatis & fratrum ejusdem loci debeat in perpetuum sine omni inquietudine pertinere. Quocirca serenitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac nostra, memorato monasterio idem hospitale tuæ pariter sublimitatis scripto confirmes: nec ipsis exinde valeat aliqua in posterum quæstio suboriri. Si vero quilibet eosdem super hoc molestare vel perturbare præsumpserit, tu eos a præsumptione hujusmodi potestate regia non differas coercere: ut æternæ felicitatis præmium propter hoc consequi merearis, & nos ipsi magnificentiæ tuæ copiosas exinde gratias referamus.

Datum Senonis, XIII. Kal. Novembr.

LXI. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

In angustiis maximis positus subsidium aliquod pecuniæ poscit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri H. Suessionensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

ILla devotionis integritas & affectio caritatis, quam circa sacrosanctam Romanam ecclesiam & personam nostram credimus te habere, non modicam nobis fiduciam præstat, ut in necessitatibus nostris consilium a te debeamus & auxilium postulare, & imminentia nobis negotia tibi fiducialiter aperire. Qualiter autem ille tyrannus & vehemens persecutor ecclesiæ, Fredericus videlicet, universalem omnium matrem sacrosanctam Rom. eccl. persequatur, eamque sine causa opprimat & infestet: ad discretionis tuæ notitiam non ambigimus perveniſſe. Qui utique tanquam leo rapiens & rugiens, positus in insidiis, aditus viarum ita per satellites barbaricæ feritatis obstruxit: quod illi jam non valeant usque ad nos transire, a quibus Rom. eccl. in necessitatibus suis opportuna recipere suffragia consuevit. Unde cum eadem Romana ecclesia multis oppressionibus angustata sit his temporibus & afflicta, & magnis atque innumeris pene debitis aggravata: ad ejus onera supportanda, & ad necessitates quas patitur revelandas, tanto studiosius exurgere te oportet, & efficacius laborare, quanto amplius eadem mater ecclesia de tua devotione & fidei sinceritate confidit. In tanto itaque necessitatis articulo constituti, de præterita quidem subventione tibi gratias exsolventes, caritatem tuam rogamus plurimum monemus, & exhortamur attentius, ut ad mentem revocans, quot & quanta gravamina & angustias Romana ecclesia pro sua & omnium ecclesiarum libertate tuenda hoc tempore patiatur, considerans etiam quid membra capiti debeant, ad subventionem ecclesiæ, & ad solvenda debita, quibus premitur, manum adhuc liberalitatis extendas, & nobis tuæ consolationis auxilium in tanto articulo, si absque gravi detrimento ecclesiæ tuæ fieri poterit, largiaris. Beneficia siquidem & obsequia quæ in necessitate præstantur, consueverunt semper recipientibus existere gratiora. Abbates quoque & alios ecclesiarum prælatos in tuo episcopatu constitutos ad hoc idem cum omni diligentia exhorteris. In quocumque autem te nobis contigerit subvenire, illud dilecto filio nostro.... latori præsentium te volumus assignare, & nobis id ipsum litteris tuis significes. Datum Anagniæ XIII. Kal. Martii.

LXII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Silvanectensi episcopo de vineis ipsi ademptis justitia fiat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri H. Suessionensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

VEnerabilis frater noster Silvanectensis episcopus suis nobis litteris intimavit, quod Gil. & Hanguidis uxor ejus, parochiani tui, quasdam terras & vineas ipsius episcopi per violentiam detinere præsumunt, & eas cum fructibus inde perceptis eidem episcopo reddere contradicunt. Cumque præfatus episcopus sæpius eos propter hoc submonuisset, ut in curia sua sibi justitiæ plenitudinem exhiberent, ipsi tamen id facere noluerunt. Unde quoniam eidem episcopo in jure suo nulla ratione deesse possumus, vel debemus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus, si cognoveris memoratum G. & Hauguidem uxorem ejus debere in curia sua præfato episcopo super hoc respondere, ipsos ad plenam justitiam in præsentia ejusdem episcopi super hoc exhibendam, moneas instanter, & districte compellas. Alioquin eos in præsentia venerabilis B. Belvacensis episcopi sufficienter super hoc sæpe dicto episcopo respondere coerceas, & appellatione remota justitiæ plenitudinem exhibere: si vero id facere forte contempserint, eos ecclesiastica censura percellas.

Datum Senonis, VIII. Idus Octobris.

LXIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut pauperem quendam protegat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

COnsuevit semper egregiæ clementia pietatis oppressorum & pauperum misereri, & circa eorum miseriam pro affectu animi commoveri: sciens scriptum esse: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem*. Ea igitur consideratione inducti, & hujus pauperis M. præsentium latoris lacrymabili prece devicti, qui molestias & injurias super possessionibus suis a quibusdam hominibus tuis potentioribus se queritur sustinere: regiam excellentiam & consuetam pietatem tuam rogamus attentius, quatinus pro amore Dei, & obtentu justitiæ, & nostro interventu, eum ab adversariis suis, a quibus se opprimi asserit & gravari, ita regia protectione defendas, & immunem ab eorum facias læsione, quod ab eo, qui cum dives esset, ad liberandum nos nostram subiit paupertatem, æternum inde debeas præmium expectare.

Datum Turonis, XIV. Kal. Februarii.

LXIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Adami & Gregorii fratrum causam commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DEcet regiam excellentiam his diligenti cura intendere, per quæ in regno tuo sub regiæ defensionis munimine existentes suam valeant justitiam firmiter obtinere. Quocirca serenitatem tuam rogamus attentius, quatinus causam, quæ inter Adam & Gregorium fratrem suum super quadam domo vertitur, quæ ad tuum dominium, sicut dicitur, spectat, diligenter audias, vel aliis, qui neutri parti debeat esse suspectus, juxta tuæ dignationis arbitrium causam ipsam audiendam, & fine debito terminandam committas.

Datum Senonis, IV. Idus Novembris.

LXV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Mittit nuncios cum mandatis, de iis quæ ex imperatore CP. accepit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DUm in mente revolvimus, & ad memoriam revocamus, qualiter causa Dei, & amore justitiæ, ob reverentiam quoque beati Petri apostolorum principis, causam ecclesiæ tanquam propriam assumpsisti, & eam, sicut rex catholicus & princeps Christianissimus, in augmentum & exaltationem ipsius præ aliis orbis principibus promovisti: in hanc intentionem & animi voluntatem adducimur, ut in qualibet causa ejusdem ecclesiæ quæ alicujus momenti sit, absque serenitatis tuæ consilio & auxilio, cum id habere valemus, nullatenus procedamus. Credentes, immo & certa veritate tenentes, te non secus quam nos ipsos, vel quemlibet fratrum nostrorum, solius superni conditoris obtentu, ad honorem & incrementum ecclesiæ solicitum ac serventem existere, atque ad exaltationem ipsius intento studio laborare. Inde est quod receptis nuper litteris a nunciis carissimi filii nostri .... illustris Constantinopolitani imperatoris, qui ad S. Ægidium applicuerunt, quas utique regiæ serenitati duximus transmittendas: in quibus siquidem continetur, quod ex parte ejusdem imperatoris quædam dictu accommoda, & ad utilitatem respicientia, nobis tantum & ecclesiæ tuæ deferunt proponenda: dilectos filios P. Capellanum, & fratrem H. eleemosynarium nostrum, excellentiæ tuæ fideles admodum ac devotos, regiæ celsitudini destinamus, per quos quædam super eodem negotio, quæ non duximus litteris committenda, tuæ serenitati proponimus, & super quibus tuum consilium expectamus: rogantes attentius, quatinus eos regia pietate suscipiens, benigne audias, & consilium tum, super his quæ tibi proposuerint, per eosdem litteris tuis aperias. Aliquos etiam a latere tuo cum prædictis filiis nostris ad memoratos imperatoris nuncios, qui securum eis per terram tuam usque ad tuam & nostram præsentiam debeant præstare ducatum, nostro interventu transmittas.

Datum apud Dolense monasterium, Id. Julii.

LXVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De causa episcopi Cameracensis, cui inducias adhuc indulget.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

VEniens ad nos dilectus filius noster ... abbas S. Vincentii Silvanectensis, cum celsitudinis tuæ litteris, apud nos diligenter institit, ut illi Cameracensi episcopo, quem contra honorem ecclesiæ & salutem ipsius, & utinam non vestram, diutius expectavimus, adhuc inducias præberemus. Ipse vero, sicut credimus, (& utinam rei veritas aliter te haberet), non de necessitate aliqua, sed ut errorem suum sub clementiæ tuæ, & venerabilis fratris nostri Henrici Remensis archiepiscopi protectione valeat obumbrare, hujusmodi per vos occasiones prætendit. Nos autem, non pecuniam, sed animam suam quærentes, & tuæ serenitatis obtentu, & consideratione jam dicti fratris nostri, precibus, ac petitionibus, nisi contra Deum manifeste veniremus, annuere volentes, eundem episcopum usque ad secundam dominicam proximæ quadragesimæ adhuc duximus expectandum. Ita quidem quod nisi illum, aut nuncium, vel litteras ejus de reversione ipsius & certa promissione in præscripto termino receperimus, eundem ex tunc omni dilatione remota, publice excommunicabimus, & a corpore Christi, quod est ecclesia, sequestrabimus. Quocirca magnificentiam tuam præsentium significatione rogamus, ne tua sublimitas aliquibus precibus nos amplius super facto isto conveniat. Rogamus etiam excellentiam tuam, ut sicut per dilectum filium nostrum .... abbatem S. Germani te rogavimus ita efficias. Credimus enim quod hoc ad honorem tuum denuo spectabit.

Datum Senonis, VI. Kal. Febr.

LXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Floriacense monasterium ipsi commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlectum filium nostrum .... abbatem S. Benedicti super Ligerim cum tuæ magnificentiæ litteris ad nos venientem qua debuimus animi benignitate recepimus, & obtentu precum tuarum, quibus, quantumcumque cum Deo possumus, promptam semper volumus diligentiam adhibere, suæque religionis & honestatis intuitu, ipsum affectuosius honorare curavimus, & in suis petitionibus efficaciter exaudire. Eum itaque cum plenitudine amoris & gratiæ nostræ ad propria redeuntem, regiæ serenitati propensius commendamus: per apostolica scripta monentes, rogantes, & exhortantes in Domino, quatinus amore Divinæ miserationis, & pro reverentia B. Petri & nostra, consideratione quoque religionis & probitatis ipsius, eumdem abbatem & fratres suos, & idem monasterium, clementi semper benignitate respicias, diligas, manuteneas, & honores: & tam eos, quam jura ipsius monasterii, a pravorum incursione, regia protectione defendas. Ita

quod

quod ab omnipotenti Domino præmium æternæ beatitudinis exinde recipias, & nos regiæ majestati copiosas debeamus gratias exhibere.

Datum Bituricis, VII. Idus Augusti.

LXIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De secreto quodam, quod imperatoris CP. nuncius papæ & regi communicandnm habet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut per servientem tuum, & etiam per litteras nostras, nuper regiæ celsitudini denotavimus, alter nunciorum carissimi in Christo filii nostri illustri Constantinopolitani imperatoris, qui nunc ad partes nostras accedit, nos & te vellet habere præsentes, ut illud secretum verbum communiter nobis proponeret, sicut ex mandato ejusdem imperatoris se asserit accepisse. Unde & voluntatis ipsius erat, ut te simul nobiscum apud Bituricas inveniret. Nos vero considerantes, quod honori tuæ celsitudinis expediret: consilium nostrum super hoc tam per nuncium tuum quam per litteras nostras regiæ magnificentiæ exposuimus: proponentes honorificentius esse, quod priusquam nos conveniremus in unum, præfatus imperatoris nuncius ad præsentiam tuæ sublimitatis accederet: ne, si forte ad nos hac occasione venires, ei occurrere quodammodo videreris. Ex quo vero ipse ad te venerit, si consilii tui sit, ut nos simul tecum debeamus super hoc habere sermonem: in unum poterimus, ubi tibi visum fuerit, convenire. Nos igitur cupientes in omnibus quæ cum Deo possumus tuæ majestati deferre: volumus, ut priusquam ad nos jam dictus nuncius veniat, ad præsentiam regiæ serenitatis accedat. Unde excellentiam tuam per apostolica scripta rogamus attentius, quatinus eum ad tuam præsentiam venientem honeste recipias, & consueta benignitate pertractes: & verba quæ tuæ proposuerit majestati, ea qua debes deliberatione consideres & attendas. Si autem visum tibi fuerit, aliquid nobis esse significandum: poteris, cum tibi placuerit, indicare.

Datum Bituricis VIII. Kal. Septembris.

LXX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Commendat ipsi archidiaconum Bituricensem: de rebus Germanicis bene sperare jubet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlectum filium nostrum C. archidiaconnm Bituricensem clericum tuum, quem nobiscum, de regia serenitate confisi, huc usque retinuimus, ad te duximus remittendum, & ipsum excellentiæ tuæ attentius commendantes, magnificentiam tuam per apostolica scripta rogamus atque monemus, quatinus pro reverentia B. Petri ac nostra, & illius devotionis ac fidelitatis obtentu, quam circa regiam celsitudinem multipliciter gerit, diligere, ac manu tenere intendas, & in sua justitia de consueta clementia confovere. Ad hoc, quoniam te sicut carissimum & specialem ecclesiæ filium, & catholicum principem, ac regem Christianissimum, de statu ecclesiæ & nostro solicitum & studiosum existere minime dubitamus, & de novis illis, quæ de Alemannia nuper venerunt, mœstitiam aliquam concepisse: magnitudinem tuam rogamus, atque monemus, quatinus a Domino confortatus, speres plenius & confidas, quod ea quæ ille persecutor ecclesiæ, qui cum ipsa simulatam semper pacem quæsivit, adversus illam, & in detrimentum ejus provenire credit, in sui ipsius verecundiam & erubescentiam procul dubio redundabunt. Sicut enim pro certo accepimus, & dilectus filius noster Maguntinus electus serenitati tuæ poterit plenius intimare: de tota terra sua nonnisi tres absolutum juramentum præstare potuit coercere. Alii siquidem multi sine ipsius licentia discesserunt, & illi, qui cum conditione jurarunt, jam sunt a conditione apposita absoluti. Cetera prænominatus archidiaconus sublimitati tuæ viva voce latius explicabit.

Datum apud Anicium, II. Kal. Julii.

LXXI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo exuli det aliquem epiſcopatum, aut abbatiam, ſi vacaverint.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUaliter venerabilis in Chriſto frater noſter Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus, pro tuenda eccleſiæ libertate & devotione noſtra a ſede propria decreverit potius exulare, quam in detrimentum noſtrum & jacturam eccleſiæ ullatenus conſentire: ad quas etiam neceſſitates ipſum cum aliis prudentibus & diſcretis viris, qui eum etiam in adverſitate tam laudabiliter quam fideliter imitantur, ſi, quod Deus avertat, diu perſecutio duraverit, oporteat devenire: tua ſatis excellentia recognoſcit. Unde, licet regiam magnitudinem ad opera pietatis ita noverimus ſemper eſſe intentam, ut etiam ceſſantibus noſtris precibus, his qui pro Deo & juſtitia & unitate catholica perſecutionem ſuſtinent, ſola pietate monitus auxilium conferas & ſolamen, quod etiam in ipſo fratre noſtro jam maxime experti ſumus: tamen regiam magnitudinem ſolicitis in Domino precibus exoramus, monemus, & exhortamur attentius, quatinus obtentu Divinæ pietatis, & pro reverentia B. Petri ac noſtra; conſiderato etiam, quod reddita nobis ſibi a Deo pace, plurimum obſequii & honoris per eum tuæ poterit excellentiæ provenire: ſi quem epiſcopatum aut abbatiam in regno tuo interim vacare contigerit, ſibi ad ſuſtentationem ſui & ſuorum, donec pax de cœlo nobis deſiderata donetur, regia liberalitas faciat aſſignari. Ex hoc enim & Deum te credimus indubitanter habere debere propitium, & nos ipſos in hoc tibi ſatis reddes obnoxios.

Datum apud Montempeſſulanum, VIII. Idus Auguſti.

LXXII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De P. Bituricesi archiepiscopo.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

LItteras sublimitatis tuæ debita benignitate suscepimus, sicut Christianissimi regis, & illius principis, quem tota in Domino caritate diligimus, & cujus honori & commodis, in omnibus quæ cum Deo possumus, aspiramus. Unde, licet de superabundanti fuerit, quod pro venerabili fratre nostro P. Bituricensi archiepiscopo preces nobis solicitas porrexisti, cum nos eum, solo honestatis suæ ac probitatis intuitu, affectione sinceriſſima diligamus, & commodis ejus & commissæ sibi ecclesiæ libenter providere velimus: ipsas tamen tuæ celsitudinis preces clementer admisimus. Voluntatem & propositum assumentes, circa eundem archiepiscopum, tam interventu tuo, quam suæ sicut diximus probitatis obtentu, utilem in nobis providentiam gerere, & justitiam suam tam in causa quam modo habet, quam in aliis omnibus, integram sibi authore Domino conservare. Dilectum quoque filium nostrum magistrum R. beati Germani decanum, quem tua nobis serenitas commendavit, benigne recepimus: atque a nobis interventu tuo efficaciter obtinuit, quod rationabiliter postulavit.

Datum Senonis 11. Non. Februarii.

LXXIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Nuncium mittit cum mandatis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlectum filium fratrem F. familiarem nostrum ad regiam celsitudinem destinamus, per quem excellentiæ tuæ quædam viva voce proponimus, quæ non duximus litterarum fidei commendare. Inde est quod serenitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus quæ tibi ex parte nostra proponet, diligenter audias: & ea, quantumcumque cum honore tuo, ac regni tuæ gubernationi commissi fieri poterit, effectui studeas mancipare, & quid inde facere dispoſueris, nobis per eumdem, sicut magnificentiæ tuæ visum fuerit, significes.

Datum Senonis, 11. Kal. Januarii.

LXXIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Gratias agit, quod in excipiendo nuncio imperatoris CP. significavit quanti pontificem faceret.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

ILla devotissima excellentiæ tuæ sinceritas, & sinceriſſima devotio, in omnibus quæ sacrosanctæ Rom. eccl. pertinent, tantum semper fervorem internæ affectionis ostendit: ut verus ejus filius, verus protector, & quodammodo ejus bajulus existere videaris. Ita quod nullus in orbe princeps existat, cui adeo, sicut celsitudini tuæ, profectus & exaltatio ejusdem eccl. his temporibus ascribatur. Unde nos omnipotenti Domino, cujus intuitu & amore ad hæc facienda regium animum induxisti, gratiarum non cessamus actiones exsolvere, & ejus clementiam assiduis interceſſionibus exorare: ut qui te ita dignum solatium, & necessarium valde refugium unicæ sponsæ suæ in hæc tempora reservavit, ipse te sibi longo tempore conservet incolumem, & ita regnare tibi concedat in terris, ut post terrenum hoc, indeficiens regnum consequaris in cœlis. Accepimus siquidem, & veraciter intelleximus tam ex tuarum litterarum tenore, quam ex relatione dilecti filii nostri B. nuncii tui, quod audito a nunciis cariſſimi filii nostri illustris Constantinopolitani imperatoris, de honore & reverentia ab eodem imperatore nobis & sanctæ Rom. eccl. exhibenda, tam tu, quam barones tui, qui consilio interfuerant, intuitu habitæ circa nos devotionis, lætitiam non modicam concepistis: judicantes, eos de cetero super aliis quæ attulerant negotiis audiendos: nec alias judicastis eorum verba a consueta clementia tuæ mansuetudinis audienda. Super quo regiæ serenitati uberrimas gratiarum actiones, sicut dignum est, exsolventes, & excellentiam tuam in hoc, sicut & in omnibus aliis quæ ad honorem ecclesiæ pertinent, plurimum in Domino commendantes, rogamus assidue, ut ille misericors & miserator Dominus tibi in æterna justorum remuneratione retribuat, cujus obtentu & gratia tam benignum & tam clementem animum circa nos & ecclesiam assumpsisti. De cetero nosse volumus excellentiam tuam, quod nos, prædictis nunciis juxta consilium fratrum nostrorum formato responso, & eis proposito: quicquid ipsis a nobis responsum fuerit, tibi sicut sereniſſimo principi, & ei de quo non aliam quam de nobis ipsis vel fratribus fiduciam obtinemus, litteris nostris curabimus plenius intimare.

Datum Senonis XVII. Kal. Novembris.

LXXV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Priorem S. Medardi sibi a rege commendatum, viciſſim regi commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm ad officium nostrum specialiter pertinere noscatur, personas religiosas, & præsertim magistros ecclesiarum, prompta caritate diligere, & eis in omnibus utiliter providere: gaudio gaudemus, & gratum admodum acceptumque tenemus, quod ita ad hoc tuam quoque mentem cœlestis ignis fervor accendit, ut nos ipsos ad id tuis studeas precibus prudenter inducere, & nostram aliquando solicitudinem prevenire. Preces itaque, quas per dilectum filium nostrum R. priorem S. Medardi regia celsitudo nobis porrexit, benigne suscepimus: voluntatem & propositum assumentes, eum, pro quo rogasti, ferventiori caritate, tam ex officii nostri debito, quam tuarum precum obtentu, diligere, & ei quantum cum Deo poterimus utiliter providere. Rogamus autem serenitatem tuam, quatinus, sicut eum nobis commendare curasti, ita & tu eum habeas commendatum: sibique, si opus fuerit, tutamen & præsidium conferas opportunum. Datum Senonis, VIII. Idus Novemb.

LXXVI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut vinctum, qui innocens est, dimitti jubeat & absolvi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUorumdam est nobis relatione suggestum, quod cum Iterius miles de Malonido Senonis perveniſſet, & inimicum suum, quem ibi casu reperit, nudato gladio fuisset aggressus, burgenses ejusdem civitatis ei subito restiterunt: &, cum ille fugisset, quendam socium ejus, Gaufridum scilicet militem de Molinons, qui, sicut accepimus, nihil in hoc deliquerat, remoratum paullisper in eadem civitate ceperunt, eumque detinent, & pro te dimittere non præsumunt. Miles autem qui a prædicto Iterio ita fuerat impetitus hostiliter, asserit omnimodis & affirmat, quod nullatenus eum iste qui captus habetur offenderat, & hunc prædictum socium suum eum non præscivetat, sicut asserit: & se jurare promittit, aliquatenus offensurum. Unde quoniam indignum esse videtur, ut hic, cui etiam ab eo qui injuriam pertulit, & etiam a præposito tuo innocentiæ testimonium perhibetur, pœna non merita puniatur: rogamus serenitatem tuam, & exhortamur in Domino, quatinus eundem G. secundum consuetam regiæ clementiæ pietatem, quæ sicut nocentes potenter deprimere, ita etiam innoxios indemnes consuevit illæsosque servare, liberum facias absolutumque dimitti. Nisi aliquid commisisse probabitur, quod regiæ fuerit contrarium majestati.

Datum Senonis, XVII. Kal. Novemb.

LXXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De Nicolao quodam qui pontifici conquestus est de canonicis Turonensibus.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod Nicolaus Turonensis, homo regiæ majestatis, pro eo quod F. ecclesiæ B. Martini Turonensis canonicus contra compositionem, quæ de mandato piæ recordationis patris & prædecessoris nostri Eugenii papæ inter eos facta fuerat, & præstito corporali sacramento firmata, violentiam sibi enormem intulerat, ad sedem apostolicam tanquam ad singulare præsidium accessit: non eo intuitu hoc fecit, quod crederet magnificentiam regiæ sublimitatis offendere, sed ut de pace sibi temere violata, apud Rom. eccl. cujus authoritate facta fuerat, & religione juramenti munita, plenam justitiam obtineret. Sic enim sacrorum canonum sanxit authoritas, & imperatores, qui antecessores tui fuerunt, & reges Francorum, in suis institutionibus hoc ipsum sanxerunt, quod hi quibus a clericis injuria irrogatur, eos apud ecclesiasticos judices debeant solummodo convenire. Idipsum præsertim super his quorum injuria infra sacros ordines peragitur, de consuetudine regni tui usque ad hæc tempora accepimus observatum. Inde utique fuit, quod prædictus Nicolaus non credens excellentiam tuæ celsitudinis minuere, nec juri vel consuetudini regni tui in aliquo obviare per violatione pacis favore apostolicæ sedis firmatæ, nobis suam querimoniam præsentavit. Nos vero non attendentes hoc ad diminutionem honoris & exaltationis tuæ ulla ratione accedere, nec credentes dignitati & magnificentiæ tuæ in aliquo derogare, qui volumus semper honorem & gloriam exaltationis tuæ augere multipliciter, & ardenti desiderio conservare: causam ipsam venerabili fratri nostro .... Cenomanensi episcopo, viro religioso, provido, & discreto, & illius ecclesiæ canonico, commisimus terminandam. Qui utique quantum ratio dictabat, in eadem causa processit, & eam fine debito terminavit. Et ideo sicut per alia scripta, ita præsentibus litteris serenissimam clementiam tuam attente rogamus: quatinus, solita pietate, quæ pauperes & minus potentes in eorum consuevit justiis misericorditer confovere, prædictum N. respicias, & eum non patiaris gravamen indebitum sustinere. Datum Senonis, Idibus Augusti.

LXXVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De quibusdam, quæ tum ecclesiæ tum regni utilitas mutari expoſcit in Galliis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUædam gravia, & admodum difficilia ecclesiæ Dei ac nobis, & tibi etiam & regno, nisi meliori fuerint mutata consilio, & quæ, si provide attendantur, & studiosius caveantur, & in melius immutentur, utilia plurimum & accepta tam ecclesiæ quam nobis, & ad honorem tuum & regni pertinentia, per dilectum filium P. subdiaconum nostrum excellentiæ tuæ duximus intimanda: per apostolica scripta rogantes regiam serenitatem, atque monentes, quatinus eis per ipsum auditis plenius & cognitis, ea meliori studeas consilio commutare, & salubriter præcavere. Ita quod ad honorem Dei & ecclesiæ, & utilitatem regni & tuam debeant redundare.

Datum Senonis, v. Non. Octobris.

DLXXIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut nundinas constituat apud Ferrariam in anniversario die consecrationis abbatis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUanto gloriam & exaltationem tui magnifici nominis ampliari semper & dilatari optamus: tanto ea, unde gratiam omnipotentis Domini consequi valeas, & salutem animæ promereri, regiæ serenitati duximus libentius suggerenda. Unde susceptis precibus dilectorum filiorum nostrorum abbatis & fratrum Ferrarienſis monasterii, cui, a tua magnificentia affectuosius rogati, munus consecrationis dependimus: per eodem monasterio regiam serenitatem rogamus attentius, quatinus pro reverentia beati Petri ac nostra, si ad honestatem ipsorum fratrum, & ad meliorationem ipsius monasterii hoc videris pertinere, in anniversario die consecrationis ejus nundinas ibi constituas. Quibus constitutis, principibus, baronibus, & ceteris de regno tuo, authoritate regia prohibeas, ut his qui ad nundinas ipsas gratia promerendæ remissionis, quam ibi annuatim constituimus, vel intuitu

re-

negotiandi acceſſerint, ſi quis injuriam, ſeu violentiam, vel damnum aliquod inferre præſumat, digna pœna eum cenſeas puniendum.

Datum Senonis, VIII. Idus Novembris.

LXXX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Commendat ipſi cœnobium Compendienſe.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILle affectus, quem circa regiam magnificentiam affluentiori gerimus caritate, inducit nos propenſius & hortatur, ea tuæ ſerenitati ſuggerere, quæ ad honorem Dei, & ſalutem animæ tuæ, & etiam conſervationem regni, noſcimus potiſſimum pertinere. Cum enim opus pietatis ſit, & æternæ felicitatis gloria dignum, ſanctas Dei eccleſias, & religioſas perſonas diligere, & piæ protectionis munimine confovere: illas eccleſias tuæ celſitudini convenit propenſiori cura & diligentia reſpicere, & eorum jura clementiori bonitate tueri, quæ ab ipſa fundatione ſui a tua magnificentia & glorioſorum patrum tuorum, non modica beneficia percepere. Inde eſt quod Compendienſe monaſterium, & abbatem ac fratres Divinis ibidem obſequiis mancipatos, tanto attentius tuæ magnitudini commendamus: quanto idem monaſterium ad jus B. Petri ſpecialius reſpicit & tutelam, & regiæ tuitioni ampliori noſcitur proviſione commiſſum: per apoſtolica ſcripta rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, atque in peccatorum remiſſionem tibi injungentes, quatinus obtentu Divinæ miſerationis, & ob veniam delictorum tuorum, prædictum monaſterium, & ibidem Deo ſervientes, diligas, manuteneas, & honores: atque jura ſua contra pravorum inſidias protectione ſolita tuearis. Specialiter tamen tuam clementiam rogamus, ut hoſpitalem domum quæ ad jus ipſius monaſterii pertinet, a dilectis filiis noſtris .... abbate & fratribus ejuſdem loci non permittas ulla ratione turbari, vel aliquatenus impediri, quo minus illius hoſpitalis, quæ ipſi eccleſiæ, ſicut tua diſcretio novit, utilis eſt admodum & neceſſaria, liberam adminiſtrationem poſſint habere. Ita quod præmium æternæ retributionis inde recipias, & ipſi fratres, inclitæ ſublimitatis tuæ favore temporaliter freti, ferventius poſſint religioni aſſumptæ inſiſtere, & ipſum monaſterium tam ſpiritualibus quam temporalibus incrementis Domino auxiliante augere.

Datum IV. Idus Septembris.

LXXXI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De nuncio imperatoris CP. qui ſecretum habet pontifici & regi ſimul præſentibus aperiendum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ex multis aliis ſuper devotiſſima ſinceritate a te nobis exhibita regiam excellentiam poſſimus & velimus multipliciter commendare: in hoc etiam quod nuper ad petitionem noſtram pro præſtanda ſecuritate nunciis cariſſimi filii noſtri* .... illuſtris Conſtantinopolitani imperatoris proprium nuncium deſtinaſti, celſitudinem regiæ majeſtatis non immerito commendamus, & copioſas exinde magnificentiæ tuæ gratiarum actiones exſolvimus. Noverit autem excellentia tua, quod altero nunciorum illorum, urgente invaletudine, apud S. Ægidium remorante, alter ad præſentiam noſtram accedit. Quia vero quoddam verbum ſecretum nobis & tibi tantum habet proponere, ſicut ex litteris nobis olim ab eiſdem nunciis deſtinatis, quas tibi tranſmiſimus, agnoſcere potuiſti: voluntatis illius eſt, ſi tuæ placitum fuerit majeſtati, quod in aliquo loco præſentes ſimus, ut verbum illud a prædicto nuncio pariter audiamus. Sane prædictus nuncius tuus tibi plenius illius voluntatem exponet. Nos vero licet præſentiam tuam, tam pro hoc, quam pro aliis negotiis, libenter habere vellemus: tamen tuum erit cum familiaribus & conſiliariis tuis deliberare, qualiter ſuper hoc tibi ſit procedendum, & quid in hoc facto honori & excellentiæ tuæ debeat convenire: & ſecundum quod honori tuo noveris expedire, procedes. Quicquid autem ſuper hoc provideris faciendum, tam nobis, quam præfato nuncio, litteris tuis ſtudeas celeriter indicare. Datum Bituricis XIII. Kal. Septemb.

LXXXII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De comite Arverniæ quem abſolvit, cum id regi non ingratum putaret. Nihil enim ſe facturum unquam, quod ipſi diſplicere poſſit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DUm adhuc Pariſiis præſentes eſſemus, firmiter nos ſublimitati tuæ propoſuiſſe recolimus, quod nihil unquam vellemus ſcienter efficere, quod contra honorem deberet regiæ celſitudinis provenire. Unde licet nuper comitem Alverniæ in noſtra præſentia poſitum abſolverimus: eam tamen ſuper hoc cautelam habuimus, ut bene crederemus nos noſtro & tuo pariter honori conſulere, & etiam Brivatenſi eccleſiæ utiliter providere. Non enim prius meruit a nobis abſolvi, quam tactis ſacroſanctis evangeliis corporale præſtiterit ſacramentum, quod tam ſuper reſtituenda filia viro ſuo, quam etiam ſuper corrigenda injuria eccleſiæ Brivatenſi illata: noſtrum deberet ſuſcipere firmiter & ſervare mandatum. Unde continuo ſibi ſub illius ſacramenti diſtrictione mandavimus, ut filiam ſuam viro, cui eam abſtulerat, redderet: & univerſa bona Brivatenſis eccleſiæ, quæ vel ad eum vel ad homines ejus deveverant, reſignaret. Accedit ad hæc, quod præfatus comes non per ſe principaliter prædictam Brivatenſem eccleſiam aggreſſum fuiſſe, ſed in ſubſidium nepotis ſui ſerviſſe dicebat: quem nos nec adhuc abſolvimus, nec etiam deinceps, antequam plenarie ſatisfaciat, eum vel ejus complices abſolvemus. In ea enim ſicut diximus, voluntate, in eo ſumus propoſito ſolidati, ut ſuper his, quæ gravia tibi cognoſcimus, te inconſulto nullatenus procedamus. Quod ſi aliquando inſcienter contra id aliquid faceremus: non pigebit nos congrua in melius diſcretione reducere, quæ tanto principi noverimus diſplicere.

Datum Turonis IV. Idus Junii.

* anuelis

LXXXIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Castrum Flaviniacum ab Odone Burgundiæ duce reddendum, vel regi, vel episcopo Eduensi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

LItteras excellentiæ tuæ tanto jucundiori & benigniori mente suscepimus, & earum tenorem cognovimus: quanto eas de puriori constantia & ferventiori animi devotione liquidius intelleximus processisse. Nos enim illa memoriali & collaudanda regiæ serenitatis firma & plena devotione, qua sacrosancta Romana ecclesia de die in diem grande augmentum suscipit & uberrimum, diligentius considerata, promptum animum & ferventem voluntatem habemus, te sicut regem catholicum, & principem Christianissimum, toto cordis affectu diligere, & honori & exaltationi tuæ, & regni tui, affectatis processibus quotidie aspirare, & tuis petitionibus salva conscientia commodum complementum libentius impertiri. Unde ad regiam postulationem tuam, nobilem virum Odonem Burgundiæ ducem attente rogavimus, atque mandavimus, ut castrum Flaviniacum, quod illicite usurpavit, & detinet per violentiam occupatum, tuæ celsitudini, vel..... Eduensi episcopo resignet: alioquin sententiam, quam idem episcopus in eum & terram suam propter hoc canonice promulgaverit, ratam habebimus, & ipsam a venerabilibus fratribus ..... Lingonensi & .... Cabilonensi, episcopis, mandavimus ratam haberi, & irrefragabiliter observari. Datum apud Dolum, x. Kal. Octobr.

LXXXIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Gratias agit de constantia quam præ se tulit in colloquio cum Friderico Imp. Admonet egisse se apud regem Anglorum, ut regni sui vires omnes offerret regi Francorum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

AUdivimus per venerabiles fratres nostros archiepiscopos & episcopos, qui tecum illi colloquio, quod cum Frederico dicto imperatore constitueras, interfuerunt, quantas molestias & gravamina in colloquio illo sustinueris. Cognito etiam post discessum eorum, inventa iniquitate & dolositate prædicti F. & consiliariorum ejus, qui nitebantur fidei tuæ serenitatem modis omnibus depravare, quantam mentis constantiam, & spiritum fortitudinis indueris, quod malueris & decreveris te murum ferreum, & præsidium inexpugnabile pro domo Domini opponere, & usque ad effusionem sanguinis decertare, quam ab unitate ecclesiæ recedere, & tantæ malitiæ consentire: omnipotenti Domino, qui te per ineffabilem gratiam suam tam fortem, tam invictam pro immaculata sponsa sua, sancta videlicet ecclesia, quam pretiosissimo sanguine suo redimi voluit & honorari, contra pravorum consilia instituit defensorem: & tibi ipsi, qui spreta omni mundana potentia solum Deum attendisti, quantascumque possumus & debemus gratiarum exsolvimus actiones: omnipotentem Deum devota cordis meditatione & sedulis precibus exorantes, ut te & regnum tuum conservet & protegat per tempora longiora, & de inimicis tuis & ecclesiæ victoriam tibi conferat & triumphum. Et ideo ad gloriam tui nominis ampliandam, & ad vigorem fortitudinis inserendum, carissimo in Christo filio nostro Henrico illustri Anglorum regi per venerabiles fratres nostros ..... Eboracensem archiepiscopum, ... Ebroicensem, & ..... Lexovien sem, episcopos, & alios inclitos nuncios suos, attente suggerere studuimus, & ejus animum modis omnibus inducere & exhortari, ut tibi tanquam domino suo vires & auxilium præstet, & regiæ serenitati studeat in omnibus & per omnia deservire. Ipse vero nostris exhortationibus lætatus plurimum & gavisus, & ex prudentia animi quid tibi debeat studiosius attendens, dilectum filium nostrum nobilem virum R. de sancto Valerico, & alios strenuos & caros nuncios, ad tuam excellentiam destinavit, per quos se & terram suam, & totas vires quas habet, ad honorem & fidelitatem, & exaltationem regni tui exposuit. Et ut hæc de præstando vires & auxilium tuæ industriæ proponeremus, nobis mandavit: & si opus esset, pro his omnibus confidentius nos fidejussores tibi constitueremus. Nos vero devotionem & puritatem ipsius, qua circa te & nos ipsos fervere dinoscitur, diligentius attendentes, & desiderantes plurimum tam per eum, quam per alios magnificos viros tuam potentiam augeri, & in omnibus ampliari: volentes quoque tam per nos, quam per alios devotos ecclesiæ filios tibi tanquam carissimo filio nostro vires & auxilium efficaciter ministrare, & tam temporaliter quam spiritualiter vim & opem tibi conferre: pro eo, si necesse fuerit, cum tota fiducia nos fidejussores constituimus. Unde rogamus excellentissimam serenitatem tuam, & propensius exhortamur, quatinus prædictos nuncios, sicut decet tam industrium & prudentem regem, inclita benignitate recipias, & in omnibus studeas honorare, atque prædicto regi pro tantæ affectionis & fidelitatis oblatione magnificas gratias exhibere, & inclitum animum tuum pro his erga eum prompta benevolentia mitigare. Nos enim præfatum regem, quem in proxima tertia feria ad nostram præsentiam expectamus, sicut semper fecimus, ad honorem & fidelitatem tuam, & profectum regni tui inducere curabimus, & modis omnibus exhortari. Hæc itaque per dilectum filium P. Capellanum & subdiaconum nostrum præsentium latorem, tuæ celsitudini plenius duximus intimanda.

Datum apud Dolum, xv. Kal. Octobr.

LXXXIV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Mittit Portuensem episcopum cum mandatis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

EXuberans circa nos & ecclesiam Dei regiæ devotionis & sinceritatis affectio, in ea fiducia mentem nostram constituit, ut de te, tanquam unico post Deum ecclesiæ defensore, omni dubitatione postposita confidamus: de tua magnificentia firmissime præsumentes, quod nunquam matri tuæ ecclesiæ Romanæ aliqua velis occasione deficere, qui præcipuus inter orbis principes, tanquam

tanquam justitiæ rector & veritatis amator, ejus cœpisti causam viriliter adjuvare. Unde in negotiis ipsius & nostris, tanto fiducialius ad regiæ prudentiæ consilium auxiliumque recurrimus: quanto expressius tuæ devotionis fideique constantiam, nostræ mentis oculis quasi coram positam intuemur. Hujus igitur certitudine securitatis inducti, venerabilem fratrem nostrum B. Portuensem episcopum, virum utique industrium & discretum, pro ecclesiæ negotiis ad regiam præsentiam duximus destinandum: eligentes potius voluntatem nostram ad te referendam illi committere, quam eam excellentiæ tuæ præsentibus litteris intimare. Quocirca sublimitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus prædictum fratrem nostrum quem carum inter ceteros acceptumque tenemus, benigne recipias: ita sibi in his quæ regiæ majestati ex nostra parte proponet, efficacem præbiturus assensum, quod spes nostra, quæ de tua post Deum, sicut diximus, sublimitate dependet, utilem in his sortiatur effectum, & plenius sumat in aliis incrementum. Si enim ea quæ ab eo tuæ fuerint proposita majestati, efficaciter fuerint Domino volente completa: tanto magis id nobis gratum erit in omnibus & acceptum, quanto ex his mater tua sacrosancta Romana ecclesia majoris accipiet pacis & prosperitatis augmentum.

Datum Turonis, IV. Nonas Novembris.

LXXXV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Admonet de celebratione concilii, alia quædam.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Dilectos filios nostros, Barbadorum, & militem qui cum eo venit, ad præsentiam nostram a tua celsitudine destinatos, debita curavimus benignitate recipere, eisque super his quæ nobis ex tua parte proposuerunt sufficienter studuimus ad singula respondere. Quare autem super his litteras serenitati tuæ non transmiserimus, prædicti magnificentiæ tuæ nuncii viva tibi voce poterunt intimare. Præterea licet per venerabilem fratrem nostrum Mauritium Parisiensem episcopum tam de celebratione concilii, quam de nostro ad partes illas adventu, tibi nos significasse credamus: dubitantes tamen, ne forte ad notitiam tuam nondum plenarie ipsius episcopi relatione pervenerit, illud eisdem injunximus tuæ serenitatis auribus referendum. Quod ergo ipsi exinde tuæ sublimitati retulerint, de proposito nostro procedere minime poteris dubitare.

Datum Turonis, VI. Idus Decemb.

LXXXVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De cancellario Friderici imp. cujus mandato operarii in Galliæ confinio jam operari cœperant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem,

Dum multitudinem beneficiorum, quæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ ac nobis ipsis regia serenitas semper, & in hoc præcipue turbationis tempore, placida mente exhibuit, attenta meditatione pensamus: dum consideramus etiam, quam liberaliter & quam devote te pariter & regnum tuum ad obsequium beati Petri & beneplacitum nostrum exposuisti: si honorem, incrementum, & exaltationem tuam, & ipsius regni non totis affectibus diligeremus, & tibi tanquam Christianissimo regi & catholico principi non studeremus in omnibus, quantum cum Deo & justitia possumus, ferventi animositate deferre: & Deum, cujus intuitu causam ecclesiæ suscepisti magnanimiter defendendam, graviter timeremus offendere, & a nostri quoque officii debito videremur penitus declinare. Litteris itaque celsitudinis tuæ quanta decuit hilaritate animi & mentis jucunditate susceptis, & illius devotionis fervore, quem circa profectum ecclesiæ ac nostrum intima tui pectoris gerunt, plenius nobis ex ipsarum litterarum serie declarato: regiæ super hoc sublimitati devotiores compellimur gratias agere, & tuis commodis & incrementis ferventius aspirare. Præsertim cum litteras nostras, sicut nuncii nostri & clericorum tuorum relatione didicimus, devotione promptissima recepisse. Unde præsentium significatione tua celsitudo cognoscat, quod nos a quodam abbate, qui de partibus Burgundiæ venit, satis evidentem certitudinem obtinuimus, quod cum ab R. quondam cancellario F. dicti imperatoris complures operarii jam fuissent conducti, & de ipsius mandato in confinio regni tui, sicut dicitur, operari cœpissent, dilectus filius noster nobilis vir ..... comes Forensis animositatem & fortitudinem induens, eosdem operarios audacter de loco ejecit, & eis & aliis qui hæc attentarent acriter comminatus, eorum mentibus non minimum terrorem incussit. Verum quoniam prædictus cancellarius nequaquam a sua malitia desistens, pecuniam multam reliquit, ut quod prave intendit, ad effectum perducat: tua interest, habito consilio baronum, & prudentum virorum regni tui, factum ipsum, ne ultra procedat, prorsus destruere, & iniquorum malignitatem penitus impedire. Nos enim prompti admodum & parati super hoc consilium & auxilium impendere. Lugdunensi electo dedimus firmiter in mandatis, ut huic rei nulla ratione assentiat, sed eam quantum poterit satagat disturbare.

Datum Senonis, III. Kal. Augusti.

LXXXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Willelmum, electum Carnotensem episcopum regi commendat: hortatur, ut sit constans in defendenda ecclesiæ causa adversus Fridericum imperatorem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

Dilectum filium nostrum W *. Carnotensem electum ad nostram præsentiam venientem, tum magnificentiæ tuæ obtentu, tum totius sanguinis sui respectu, & suæ honestatis ac probitatis intuitu, paterna benignitate suscepimus: & ipsum, dum apud nos fuit, prout decuit, honeste ac benigne tractantes, in suis petitionibus prompto animo curavimus exaudire. Eum itaque cum amoris nostri & gratiæ plenitudine ad propria remittentes, licet de superabundanti quodammodo videatur, regiæ excellentiæ propensius commendantes: serenitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur attentius,

* Willelmum.

tius, quatinus ipsum pro reverentia beati Petri ac nostra, & suæ nobilitatis ac devotioni intuitu, diligere, manutenere propensius, & honorare intendas, & in justitia sua & commissæ sibi ecclesiæ confovere: ut ipse idem circa regiam magnificentiam devotior omni tempore & fidelior debeat apparere, & nos quoque excellentiæ tuæ teneamur propter hoc gratiarum actiones uberrimas exhibere. Rogamus ad hæc celsitudinem tuam, & in Domino commonemus, quatinus causam ecclesiæ, quam velut propriam suscepisti tuendam, manutenere satagas, & viriliter defensare, & ad exaltationem & incrementum ecclesiæ, sicut hactenus magnanimiter feciſſe dinoscaris; studium & operam constanter impendas, & ad hoc, sicut rex Christianissimus & magnificus princeps, modis omnibus elabores. Nec te F. dicti imperatoris mandata ulla ratione commoveant, vel qualibet occasione perturbent. Confidas enim in Domino, & in potentia virtutis ejus, quod ecclesiæ suæ in proximo pacem & tranquillitatem restituet, & tam tu, quam ceteri ecclesiæ fideles, immensæ jucunditatis lætitia perfruemini.

Datum apud Montempessulanum, XIV. Kalend. Septemb.

LXXXVIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De cœnobio S. Maximini reformando.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

AB excellentis serenitatis tuæ memoria non credimus excidisse, quam devota precum instantia tua nos clementia curavit inducere, ut illud prodigiosum facinus, quod monachi ecclesiæ S. Maximini de abbate suo, instigante diabolo, perpetrarunt, ultione dignissima punire, & idem ecclesiæ studeremus de persona idonea utiliter providere. Unde nos precibus regiæ pietatis, & ex nostri officii debito, tantum excessum, prout vidimus expedire, solicite punientes, eos, quos hujusmodi scelus tetigerat, per varia & diversa monasteria retrudi fecimus, & mandavimus firmius custodiri. Et de regia demum bonitate confisi, viros idoneos admodum & religiosos de honesta & religiosa domo assumpsimus, & eos in præfata ecclesia ad religionem ibi authore Domino reformandam instituere curavimus. Quos siquidem ita credimus utiles & convenientes, quod ipsam ecclesiam, si regia pietas dignata fuerit ipsos fovere, & a pravorum incursu defendere, tam spiritualibus quam temporalibus incrementis ampliabunt, & ad majora concedente Domino promovebunt. Inde est quod regiam serenitatem rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum remissionem tibi injungimus: quatinus supernæ providentiæ obtentu, & pro reverentia B. Petri, & pro animæ tuæ salute, supradictam ecclesiam, & fratres inibi ad Dei servitium constitutos, clementiori oculo respicias, & a molestiis & injuriis, quas illi monachi fugitivi per propinquos & fautores suos eis infligunt, ipsam ecclesiam viriliter liberare intendas. Specialiter tamen Her. de Cingiaco, & Rob. Berigerum, qui eosdem fratres variis gravaminibus & vexationibus pulsant, potenter capi facias, & ad eadem loca retrusos acrius custodiri: ita quod de cetero nihil valeant per se vel fautores suos contra eandem ecclesiam machinari. Postulamus etiam celsitudinem tuam, ut illos burgenses tuos, quibus possessiones sæpe dictæ ecclesiæ sunt pignori obligatæ, districte compellas ab exactione usurarum omnino desistere, & fructus perceptos, vel saltem percipiendos, deductis inde expensis, in sortem ulterius computare. Licet enim juxta institutiones sanctorum patrum omnis usura & superabundantia exigi omnimodis prohibeantur: remissius tamen hi punientur, qui minus hujusmodi lucris intendunt.

Datum Bituricis, Kal. Septembris.

LXXXIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De monachis Trenorcienſibus per diverſa monaſteria dividendis, & quinque vel quatuor ibi relinquendis: ut interim debita ſolvantur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm dilectus filius noſter .... Trenorcienſis abbas pro alleviatione eccleſiæ ſuæ, quæ multis oneribus * coartatur, ad regiæ ſublimitatis clementiam poſtulaturus conſilium acceſſiſſet: inde tandem præſentiam noſtram adiit, aſſerens te cum apoſtolicæ ſedis favore ſuper facto ipſo velle procedere, & noſtri beneplaciti conſilio acquieſcere. In quo ſiquidem, & in omnibus aliis, inclitam regiæ devotionis virtutem diligentius attendentes, & eam devotiſſimis in domino laudibus commendantes, ſicut ſæpe jam fecimus, ſuper augmento & conſervatione præſcriptæ eccleſiæ cum fratribus noſtris ſtudioſe ac ſolicite deliberare curavimus: & ad ejus onera & debita relevanda nulla via certior nobis apparuit, quam ut fratres per diverſa monaſteria dividantur, & quinque vel quatuor ibidem relictis, in debitorum ſolutionem redditus cedant. Unde regiam pietatem rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum veniam tibi injungimus; quatinus ſuperni conditoris intuitu, & pro remedio animæ tuæ, fratres prænominatæ eccleſiæ per regni tui monaſteria facias recipi, & ad tempus eis neceſſaria provideri. Et quoniam ita nobis viſum eſt, & abbas conſenſit, ut duo de fratribus & duo burgenſes diſcreti & fideles viri ad hoc aſſumantur, juramento aſtricti quod fideliter & ſine fraude debeant redditus ipſos colligere, & in debitorum ſolutionem expendere: nihilominus ſolicitamus excellentiam tuam, ut eccleſiam ipſam, & burgum, & omnia bona ſua, ſub regia cuſtodia & protectione ſuſcipias, & nuncios tuos propter hoc ſpecialiter ad locum ipſum tranſmittas. Nos enim, quantum ad officium noſtrum ſpectat, & præfatam eccleſiam & res ad eam pertinentes, ſimul cum burgo ejus, ſub noſtra tuitione ſuſcipiemus, & noſtrum cum tuis nunciis, ſi opus fuerit, illuc deſtinare ſtudebimus: coram quibus hæc, quæ ſupra dicta ſunt, debeant commodius ordinari. Ne autem præſentes redditus poſſint ad manus plurium devenire: ſuggerimus magnificentiæ tuæ, ut hæc ſub maturitate executioni mandare intendat, ita quod a Deo exinde præmium poſſis in æterna retributione juſtorum recipere & gloriam ſempiternam feliciter adipiſci, & monaſterium a debitorum onere ſic valeat juvante Domino liberari.

Datum Senonis, VIII. Idus Auguſti.

* Forte aſſatus?

XC. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De acceptis ducis Welfonis litteris.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectus filius noſter Willelmus Morimundenſis monachus præſentium lator, quem olim pro eccleſiæ negotiis in regnum Teutonicum in multo labore ac periculo deſtinavimus, ad nos per Dei gratiam ſanus incolumiſque reverſus, tam nonis quam excellentiæ tuæ litteras dilecti filii noſtri nobilis viri ducis Welfonis fideliſſime reportavit. Unde nunc eum ad tuæ ſublimitatis præſentiam cum eiſdem litteris deſtinantes, rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus eum & litteras ipſas pro reverentia beati Petri ac noſtra, & prædicti ducis obtentu, regia benignitate recipias, & in eo quod ex relatione ipſius juxta earumdem litterarum tenorem cognoveris, ſe-
al. apud cundum quod videris expedire procedas. * Dolenſe monaſterium, v. Kal. Auguſti.

XCI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut paci inter duos conciliandæ ſtudeat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quoniam regiæ pietatis clementiam his cognoſcimus quæ Deo beneplacita ſunt, & profectum pariunt animarum, tota mentis affectione intendere: idcirco magnificentiam tuam ad ea quæ ad concordiæ & pacis bonum pertineant, cum omni fiducia decrevimus invitare. Dilectus ſiquidem filius noſter Simon canonicus Senonenſis nobis viva voce propoſuit, quod A. & O. de Bri, cum P. de Glazi gravem guerram & diſcordiam habeant, & niſi regia ſublimitas inter eos mediatrix extiterit, ad pacis reconciliationem ſuum non poſſunt animum mitigare. Unde quoniam tanto tuta æſtimatur ſubditorum conditio, quanto amplius ſub æquitate regnantis, deſiderabilis pax & tranquillitas cuſtoditur: celſitudinem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, ad pacem & concordiam inter ſupradictos viros reformandam ſolicite ac diligenter labores, & ad hoc partes tuas efficaciter interponas.

Datum Senonis, v. Nonas Martias.

XCII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

B. Aniani cantorem merito fuiſſe officio ac beneficio ſuo ab apoſtolica ſede privatum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Pervenit ad audientiam noſtram, magnificentiæ tuæ fuiſſe ſuggeſtum, quod nulla ratione freti, ſed de propria voluntate ac motu animi, dilectum filium noſtrum R. quondam eccleſiæ B. Aniani cantorem, officio ac beneficio cantorio privavimus. Unde regia volumus magnitudo indubitata veritate cognoſcat, quod de rigore juſtitiæ, & de conſilio omnium fratrum noſtrorum, qui præſentes erant, & non de aliquo impetu animi, eundem R. ab honore illo depoſuimus. Circa quem pietatis & miſericordiæ manſuetudine moti, ſibi præbendam & præpoſituram in eadem B. Aniani eccleſia dimiſimus, & famæ integritatem ſibi conſervavimus. Quapropter regiam ſerenitatem rogamus, quatinus pro honore illo ei reſtituendo nos tuis precibus nulla ratione ſolicites, nec aliorum ſuper hoc preces exaudias.

Datum apud Clarummontem, VII. Kal. Julii.

XCIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Mittit ad eum imperatoris CP. litteras.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

A Memoria noſtra non excidit, qualiter olim ad ſuggeſtionem noſtram & fratrum noſtrorum, cariſſimo in Chriſto filio noſtro illuſtri Conſtantinopolitano imperatori, tuæ ſublimitatis litteras deſtinaſti: quas utique ille, ſicut ex litteris, quas venerabili fratri noſtro Henrico Beneventano archiepiſcopo deſtinavit, agnovimus, debita benignitate ſuſcepit, & per nuncium ejuſdem archiepiſcopi, quoniam difficile ſibi proprium nuncium ita ſubito deſtinare, litteras ſuas tuæ ſerenitati traſmittit. Nos autem litteras ipſas per eundem archiepiſcopi nuncium latore præſentium tuæ celſitudini deſtinamus.

Datum Senonis, VIII. Kal. Febr.

CXIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut regi Siciliæ ſuadeat ſe adverſus hoſtes ſuos præmunire & Tropejenſem epiſcopum ipſi commendet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quoniam regnum Siciliæ ad jus & proprietatem B. Petri ſpecialiter ſpectat, & nos convenit de ſtatu & conſervatione ipſius ſolicitos & ſtudioſos exiſtere: regiæ ſerenitatis induſtriam poſtulamus, quatinus conſilium & viduitatem tuam cariſſimo in Chriſto filio noſtro Willelmo illuſtri Siciliæ regi litteris tuis prudenter aperias: eum attentius ammonens & exhortans, ut quia inimici ejus ſe præparant, & totam intentionem ſuam ad hoc dirigunt quod poſſint terram illius intrare, & ipſum crebris vexationibus fatigare, taliter ſe & terram ſuam præmuniat, & ſibi ſtudeat præcavere, quod machinationes atque inſidiæ inimicorum non valeant eum lædere, vel in aliquo jacturam ſeu detrimentum inferre. De cetero venerabilem patrem noſtrum .... Tropejenſem epiſcopum, qui ad epiſcopatum ſuum in terra ejuſdem regis exiſtentem deſiderat remeare, regiæ ſerenitati attentius commendamus, per apoſtolica ſcripta rogantes, quatinus eum pro reverentia B. Petri & noſtra benigne recipias, & ipſum litteris deprecatoriis ita affectuoſe præfato regi commendes, quod ex commendatione tua idem epiſco-

ſcopus habeatur, & magis acceptus, & nos exinde celſitudini tuæ gratias exſolvere debeamus.
Datum Senonis, IV. Idus Octobris.

XCV. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ut eccleſiam S. Genovefæ nova exactione gravari per buticularium ſuum non ſinat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectus filius noſter ..... abbas ſanctæ Genovefæ, qui ſicut novus paſtor & diligens procurator, circa eccleſiæ ſuæ commoda ſatagit omnimodis & intendit, tranſmiſſa nobis inſinuatione monſtravit, quod dilectus filius noſter G. nobilis vir, buticularius tuus, ſub obtentu cujuſdam conſuetudinis, quam in omnibus ſe aſſerit abbatiis regalibus obtinere, quædam ab eo exigit, quæ prædictus abbas ab eccleſia illa deberi nullatenus recognoſcit. Unde quoniam celſitudinis tuæ ſerenitas conſuevit eccleſiarum libertates illæſas & integras conſervare clementiam tuam per apoſtolica ſcripta roganus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus, ſi ita eſt, eandem eccleſiam nova & indebita exactione gravari non ſinas, & prædictum buticularium tuum ab hac intentione revoces omnimodis & reducas.
Datum Senonis, XIV. Kal. Januar.

XCVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut archidiaconatus Carnotenſis clerico cuidam ſuo concedatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm in proxima ſecunda feria quæ præteriit ſimul Pariſiis loqueremur, verbum ſerenitati tuæ nos meminimus propoſuiſſe, quod cuidam clerico noſtro viro honeſto & litterato, & omnibus bonis ſuis pro fidelitate noſtra & devotione eccleſiæ ſpoliato, quemdam archidiaconatum Carnotenſem concederemus. Unde & tu nobis, ſi bene meminimus, reſpondiſti, quod conſilium ſuper hoc haberes. Sed nec nos a te poſtea ſuper hoc reſponſum quæſivimus, nec tu deinceps aliquid nobis exinde reſpondiſti. Eapropter præſentia ſcripta celſitudini regiæ deſtinamus, ſerenitatem tuam, ſicut viva voce nos feciſſe meminimus, ita etiam horum ſignificatione rogantes attentius, & monentes, quatenus, ſicut de tuæ ſinceriſſimæ devotionis circa nos & eccleſiam Dei puritate confidimus, nobis per latorem præſentium ita efficaciter ſtudeas reſpondere, quod nos magnificentiæ regiæ uberrimas exinde gratias exſolvamus, & ipſe idem ſublimitati tuæ propter hoc fidelis omni tempore & devotus exiſtere teneatur.
Datum apud S. Benedictum ſuper Ligerim, VII. Kal. Maij.

XCVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ad eum mittit Meldenſem epiſcopum cum mandatis. Monet ſe Biturices proficiſci.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam non ſemper juxta deſiderium noſtrum tuæ ſublimitatis habere præſentiam poſſumus, ut tibi viva voce quæ volumus exponamus: neceſſarium eſt, ut aliquando voluntatis noſtræ tenorem per aliquem fratrum noſtrorum regiæ celſitudini curemus exprimere, & tuum ſuper eo reſponſum per certum nuncium vel litteras expectare. Ad præſens autem, quoniam nullum de fratribus noſtris cardinalibus a nobis potuimus abſque difficultate dimittere: per venerabilem fratrem Meldenſem epiſcopum, & dilectum filium noſtrum P. S. Aniani Aurelianenſis decanum, quædam tibi decrevimus intimare, quæ & audire diligenter te volumus, & ſuper his per eundem decanum regiæ ſerenitatis reſponſum pariter & conſilium exoptamus. Ad hæc excellentiæ tuæ volumus innoteſcat, quod niſi aliqua neceſſaria cauſa conſilium nos mutare compellat, diſpoſuimus in proximo Biturices Domino volente tranſire, & ibi aliquanto tempore permanere. Unde magnificentiam tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino: quatinus homines illius loci diligenter admoneas, ut liberum acceſſum univerſis, qui illuc cum neceſſariis voluerint venire, concedant, & nobis & curiæ noſtræ debitam reverentiam & honorem impendant.
Datum Turonis, III. Idus Junii.

XCVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Idem argumentum quod epiſtolæ LXXXIX.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AFfectum & compaſſionem, quam circa incrementum & relevationem debitorum Trenorcienſis eccleſiæ tua inclita magnificentia gerit, ex litteris regiæ ſerenitatis nobis tranſmiſſis comperimus: & quod triginta fratribus ipſius loci te promiſiſti neceſſaria liberaliter proviſurum, gratum admodum & acceptum habemus, & regiæ majeſtati exinde uberes gratiarum referimus actiones. Placuiſſet autem nobis ſi nuncium tua prudentia tranſmiſiſſet, qui pariter eſſet cum nuncio noſtro ad præfatum monaſterium acceſſurus. Verumtamen nos ſecundum quod regia excellentia nobis ſignificavit, in facto ipſo diligenter procedere Domino adjuvante curabimus, & attentam providentiam adhibere.
Datum Senonis, IV. Kal. Septemb.

XCVIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ut regi Siciliæ baronem Siculum reconciliet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

AD nostri officii solicitudinem spectat, oppressis & necessitatem patientibus opem conferre, & apud eos pro ipsis intervenire, in quibus pietatis opera & misericordiæ viscera cognoscimus abundare. Ad regiæ autem serenitatis notitiam pervenire optamus, quod dilectus filius noster nobilis vir Florius de Cameborta unus de majoribus Calabriæ baronibus habebatur, carissimi in Christo filii nostri W. illustris regis Siciliæ iram & indignationem incurrit, & de tota terra ipsius, sicut dicitur, coactus est exulare. Hac siquidem occasione suscepta, quod cum nobis per religiosam & honestam personam sæpe fuisset suggestum, quod quidam de terra sua eidem regi præpararent insidias, & adversus eum molirentur proditionis peccatum committere, nos venerabili fratri nostro ..... Capuano archiepiscopo, quem magis inter alios regi devotum & fidelem cognoscebamus, secundo scripta nostra direximus, ut præfatum regem super hoc præmuniret & redderet cautiorem. Cumque id sibi per jam dictum F. nepotem suum significasset, ille non credens quod ex parte nostra hoc diceret, sed ut homines suos faceret ipsi suspectos: eum de terra coegit recedere, & ad partes Hierosolymitanas transire. Verum quia novimus celsitudinem tuam circa opera misericordiæ intentam existere, & oppressos in suis tribulationibus pietate solita & clementia confovere: pro supradicto F. excellentiæ tuæ preces affectuosas porrigimus, rogantes, monentes, & exhortantes attentius, quatinus cum nullus rex vel princeps sit, cui prædictum regem majorem quam tibi reverentiam & devotionem exhibere credamus: pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac nostra, eidem regi litteras tuæ magnificentiæ dirigas, in quibus eum studeas multa attentione rogare, quod ei tuæ interventionis & amoris obtentu, iram & indignationem remittat, & eum in gratiam suam reducens, sibi terram restituat, & ibi tam cum quam uxorem & filios patiatur libere permanere. Nihilominus etiam illustri Constantinopolit. Imp. preces porrigas, & roges attente, quod sæpedictum F. circa se habeat, & donec in terra sua possit esse secure, ipsi pro tuo amore benefacere ac subvenire intendat. Ideo autem rogamus, ut Imperatori etiam litteras pro eo deprecatorias dirigas, quod si forte, quod non credimus, preces nostras & tuas præfatus rex non exaudierit, iste ad eundem imperatorem possit habere recursum, & tuis precibus optata apud eum beneficia invenire. Dat. Senonis, XIV. Kal. Mart.

XCIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De pace inter Brivatensis ecclesiæ personas reconcilianda.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlecti filii nostri ..... præpositus, ... decanus, & ..... abbas, & aliæ quædam personæ Brivatensis ecclesiæ ad nos accedentes, in nostra sunt præsentia constituti. Sed nos cum velimus inter eos pacem & concordiam reformare, videtur nobis, & quasi certitudinem obtinemus, quod nulla id ratione possumus efficere, nisi ita de domo decani & aliis disponatur, sicut nos tuæ celsitudini proposuimus, & tu ipse, prout bene recolimus, concessisti. Verum quoniam R. serviens tuus nobis proposuit, quod tuum super hoc consilium immutaveris, & nos neque in hoc neque in aliis tuam volumus serenitatem offendere: regiam excellentiam rogamus attentius, atque consulimus, ut a primo consilio, quod tibi super hoc proposuimus, & quod tibi ipsi placuit, non recedas. Alioquin & thesaurus ecclesiæ dilapidabitur & consumetur, & ecclesia ipsa fere in nihilum redigetur, & tandem nos & te sera pœnitentia pœnitebit. Quicquid igitur super hoc rescribas.

Datum Senonis, x. Kal. Novemb.

C. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut fratribus S. Mariæ de porta Leonis ablata restitui faciat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CONquesti nobis sunt dilecti filii nostri prior & fratres S. Mariæ de porta S. Leonis, quod dilectus filius noster nobilis vir Petrus frater tuus quondam eorum hominem cepit, cui equum & octo boves abstulit, & hominem ipsum dimittere, vel ablata sibi reddere contradicit. Unde quoniam nostra interest curam & solicitudinem gerere, ne sanctæ Dei ecclesiæ potentum virorum impetu aliquod debeant incommodum sustinere: sublimitatem tuam per apostolica scripta rogamus, & exhortamur in domino, quatinus amore justitiæ, & pro reverentia B. Petri ac nostra, & hominem illum dimitti, & ablata ei facias cum integritate restitui.

Datum Senonis, XV. Kal. Novemb.

CI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Monachis S. Maximini per diversa monasteria divisis, alios ibidem vitæ probatioris substituit, quos regi commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

APostolicæ amministrationis cura omnibus sacris locis providere compellimur: & præsertim eis, quibus intendere nos tuæ sublimitatis excellentia exhortatur. Hujus igitur considerationis intuitu provocati, monachos S. Maximini, quos vitæ turpioris conversatio, & sui abbatis interemptio infamabant, per diversa monasteria divisimus, & ad petitionem tuam instituere ibidem alios Domino auctore curavimus, quos tuæ sublimitati duximus commendandos: rogantes attentius, quatinus pro reverentia B. Petri ac nostra, eos manuteneas, diligas, & honores, & eos in justitia tua foveas, protegas & defendas, & A. præpositum de Mecho, & matrem ejus & sororem districte compellas, ut frumentum,

tum, & alia plura, quæ apud eos Henricus ejusdem monasterii monachus depoſuit, ei reſtituant, aut in præſentia tua juſtitiæ complementum exhibeant.

Dat. apud Dolenſem monaſterium, v. Id. Julii.

CII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut Compendienſe monaſterium protegat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod tam fiducialiter ſublimitati tuæ ſacras ecclesias commendamus, ex illa noveris conſideratione procedere, qua te circa ea quæ Dei ſunt ferventius cognoſcimus inſudare. Inde eſt quod Compendienſe monaſterium, & dilectos filios noſtros A. abbatem & fratres Divinis obſequiis ex inſtitutione patris & prædeceſſoris noſtri ſanctæ recordationis Eugenii papæ, aſſenſu & voluntate tua, ſicut Chriſtianiſſimi regis, & religionem amantis & defendentis, facta, inibi mancipatos, clementiæ tuæ duximus commendandos: per apoſtolica ſcripta regiam majeſtatem rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus eos pro reverentia B. Petri ac noſtra, & ſuæ religionis obtentu, diligas, manuteneas, & honores, nec aliquorum injuriis eos infeſtari permittas; ſed ita in juſtitiis ſuis foveas jugiter & defendas, quod ipſi preces noſtras ſibi ſentiant profuiſſe, & tu ab omnipotenti Deo ac nobis ipſis gratias debeas multiplices expectare.

Datum Turonis, VIII. Idus Novemb.

CIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ermingardem de Narbona ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD regiæ ſublimitatis notitiam credimus perveniſſe, quomodo nos, cum in partibus illis eſſemus, dilecta in Chriſto filia noſtra nobilis mulier Er. de Narbona multimodis honorare & ſervire curavit, & devotionem quam circa nos & eccleſiam laudabiliter gerit, multiplici rerum effectu ſtuduit comprobare. Unde tam nos quam fratres noſtri eam ſicut cariſſimam & ſpecialem eccleſiæ filiam ſincera volumus caritate diligere, & in his quæ cum Deo & juſtitia poſſumus, ſuis petitionibus noſtrum animum inclinare. Eam itaque, quam tibi devotiſſimam & fidelem omnino credimus, regiæ ſerenitati attentius commendamus: per apoſtolica ſcripta rogantes plurimum, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, & intuitu fidelitatis & probitatis ipſius, eam ſicut propriam fidelem tuam diligas, manuteneas, & honores, & rationabiles preces ſuas ſolita benignitate admittas. Ita quod nos exinde celſitudini tuæ uberrimas gratias referamus, & ipſa de devota devotior, & de fideli fidelior tibi valeat omni tempore permanere.

Datum Senonis III. Nonas Aprilis.

CIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut de cauſa quam Cenomanenſis epiſcopus auctoritate apoſtolica judicavit, aliter rex non ſtatuat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRanbus eccleſiæ S. Martini canonicus, & Nicolaus burgenſis, ad noſtram præſentiam venientes, varias adverſus ſe querelas propoſuerunt. Conquerebatur etenim jam dictus burgenſis, quod idem F. multas injurias ſibi & gravamina intuliſſet: & compoſitionem, quæ de mandato piæ recordationis patris & prædeceſſoris noſtri Eugenii papæ olim facta fuerat, & corporali ſacramento præſtito firmata, auſu temerario violaſſet. Cum autem nos querelam ejuſdem N. ſuper damnis datis, venerabili fratri noſtro .... Cenomanenſi epiſcopo, viro religioſo, provido, & diſcreto, & ejuſdem eccleſiæ canonico, commiſerimus fine debito terminandam: ipſe tanquam diligens inquiſitor juſtitiæ, cognitis rationibus utriuſque, ſententiam pronunciavit: licet nondum ſit exſecutioni mandata. Verum, quoniam regiæ ſublimitatis clementia utrique tertiam diem poſt Kal. Auguſti aſſignavit, qua ſe debeant tuo conſpectui præſentare: nos ſerenitati tuæ in omnibus, in quibus cum Deo & juſtitia poſſumus, cupienti animo volentes ſemper deferre, eos ad tuam præſentiam deſtinamus: rogantes attentius, quatinus pro eo quod prædictus N. auctoritate apoſtolicæ ſedis ſuum voluit negotium definiri, non ægre ferat ſerenitas tua, non habeat ulla ratione moleſtum, nec factum epiſcopi in irritum aliquomodo contendat, neque iſte hac occaſione ſui ſentiat juris defectum. Cum enim aliis cauſam ipſam nolentes committere, eam præfato commiſerimus finiendam, pro eo quod vir litteratus eſt, & honorem illius eccleſiæ non tanquam extraneus, ſed ſicut proprius canonicus ejus, toto deſiderio diligit: in contemptum ejus plurimum redundaret, ſi id quod auctoritate noſtra fretus rationabiliter diffinivit, tua excellentia in irritum revocaret. De cetero, ſi ſuper injuriis illatis pacifice & amabiliter inter eos compoſueris, nobis gratum facies & acceptum.

Datum Senonis Kal. Auguſti.

CV. AD ILLUSTREM HIBERNOR. REGEM

De concilio ibi convocando.

Illuſtri Hibernorum regi.

LItteris ſublimitatis tuæ debita benignitate ſuſceptis, fidem & devotionem, quam te ſicut catholicum principem, & Chriſtianiſſimum regem, circa B. Petrum & nos ipſos firmiter exhibere cognovimus, gratam admodum acceptamque tenemus, tuamque ſuper hoc celſitudinem dignis in Domino laudibus commendamus: uberrimas ſerenitati tuæ gratias exſolventes, quod dilectum filium O. ſubdiaconum noſtrum olim ad partes illas pro vocatione concilii deſtinatum regia curaſti benignitate recipere, &, ſicut te & ipſum decuit, propenſius honorare. Unde nos conſideratione tuæ fidei ac * puritatis inducti, in ea ſumus voluntate ac propoſito ſtabiliti, ut juſtas

* Forte, *ratis*. H

pe-

petitiones tuas clementer velimus semper admittere, & in his quæ cum Deo poterimus, honori & gloriæ tuæ celsitudinis aspirare. Ad præsens autem excellentiæ tuæ volumus innotescat, quod dilectum filium nostrum abbatem Mellifontis, quem tua nobis serenitas commendavit, benigne recepimus, & eum in justis petitionibus suis efficaciter curavimus exaudire. Rogamus itaque magnificentiam tuam, & exhortamur in Domino, quatinus in unitate catholica & devotione matris tuæ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ ac nostra firmus & immobilis perseveres, ut inde & præmium possis æternæ retributionis accipere, & gratiam apostolicæ sedis ac nostram pleniorem omni tempore debeas obtinere.

AURELIANENSIUM CANONICORUM AD ALEXANDRUM PAPAM.

De episcopo suo conqueruntur.

Amantissimo in Christo patri & domino Alexandro Dei gratia summo pontifici, Aurelianenses canonici debitam reverentiam cum sincera obedientia.

COmmunis pater, quem constituit Dominus super familiam suam, quem fecit principem populi sui rex regum & dominus dominantium, ut provideat subditis in misericordia, & miserationibus, a gravamine filiorum non debet intuitum paternæ pietatis amittere. Servorum injuria redundat in dominum: nec patrem diligit qui persequitur filios. Apostolatus vestri nos & servos & filios constituit summa Divinitas, & inter labores & pressuras sub umbra alarum vestrarum vivimus inter gentes, & ab uberibus consolationis vestræ refoveri desideramus, & refici. Et sicut onus grave gravatæ sunt super nos Aurelianenses episcopi manus, nec est respirandi locus, nisi computrescat jugum a facie olei, & de sede misericordiæ scintilla veritatis exurgat, quæ insultantis inimici consumat insaniam in spiritu judicii, & spiritu ardoris. Odit personam vestram, causæ vestræ insultat, legatos vestros persequitur, super fideles vestros frendet dentibus & tabescit: minis, damnis, injuriis, quos potest afficit per se: quos non potest, pretio conducta potestate ducit in exterminium. Et in omnibus his non aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta, nec suum credit ad victoriam pervenisse judicium, nisi una patrem cum filiis complicet in ruina. Superbia est quæ trahit eum & malitia, nec sumptus habet ad perficiendum, quia potestatis favorem non habet, nisi quantum muneribus aut pollicitationibus adquisivit: & facile transit gratia, quam non affectus, sed munera pepererunt. Appellavimus ad præsentiam vestram, nec prodest nobis apostolicæ sedis reverentia. Omnia disponit ad libitum: & si quos patitur suæ voluntati adversarios, indignatur & maledicit quam male: licere sibi existimans quicquid libet, nec officium pontificis exercens, sed tyranni: distribuit honores immeritis, ab ecclesia removet innocentes. Præbendas dimidiat contra morem, qui dies & actus suos dimidiare debuerat, & mala præterita recogitare in amaritudine animæ suæ: quorum tristis insania totam fere Galliam infecit, & faciem devenustavit ecclesiæ. Jam enim & per eum & propter eum famosa illa nobilis Aurelianensis ecclesia: honestatis sedes, scientiæ domicilium, justitiæ locus, atrium disciplinæ, facta est spelunca latronum, & infra Simonis Petri retia non cohærens, Simonem Magum ulnis ambitionis amplectitur, & a tramite veritatis per vanitatis ministrum publice in contrarium retrocedit, & efficitur tanquam panis subcinericius qui non reversatur. Provideat igitur, beatissime pater, laboranti ecclesiæ vestra dignatio, provideat & nobis, qui pro appellatione ad vos facta, qui pro fidelitate vobis & vestris exhibita, damnum sustinemus & exilium: & sic oculis providentiæ vestræ judicium præparet ad ruinam, ut potestas impii minuatur, qui sedis apostolicæ potestatem quantum in se est minuere non veretur, & apostolatus vestri dispositionibus obviare. Formido venerando inimica est proposito, & dubia tempora justitiæ certitudinem evacuare non debent. Sed agendum est modis omnibus ut sanctificetur gladius Petri in bestia tam crudeli. Evaginetur in zelo mucro Domini, qui veritate limatus est ut fulgeat: judicio exacutus, ut victimas cædat. Si meretur sterilitas abjici, quomodo in agro Dei noxii germinis subsistit iniqua plantatio? Aperte sunt cataractæ cœli, ut credimus, & de cœlestibus stillat indignatio: & apostolicæ manus fortitudinem induantur, ut denudetur iniquitatis fundamentum usque ad collum, & finem iniquitas sortiatur, quem in die suæ promotionis sermo Divinus ei pronostica significatione proposuit. Aperto enim sicut moris est super eum evangeliorum libro, sermo qui primus occurrit, sic erat: *Adolescens autem relicta sindone, nudus profugit ab eis.* Memini ego Letoldus cum essem apud vos quiddam dixisse ridicule, quod ad rem pertinet, & finem bonæ consummationis expectat pro vestræ ministerio potestatis, quod tale est: Vir bone, Rollande, vir prudens, vir venerande, ... mande, scelus hoc ulciscere grande. Provideat itaque vestra pietas, & mandate præcipiendo Aurelianensi episcopo, ut quicquid post appellationem nobis abstulit, sine diminutione restituat: cum parati simus in præsentia quorumlibet legatorum vestrorum, aut vestra, ipsi debitam & plenariam justitiam exhibere.

Marc. 14.

CVI. AD ABBATES S. GERMANI ET S. VICTORIS, &c.

Inquirant de abbate S. Genovefæ, qui canonicum unum asperius tractasse dicebatur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis S. Germani & S. Victoris abbatibus, priori quoque ac subpriori ecclesiæ S. Victoris, & Odoni quondam S. Genovefæ abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

SIgnificatum nobis est, quod cum Guillermus S. Genovefæ canonicus ad præsentiam nostram absque abbatis & capituli sui licentia accessisset, eumdem ad prædictum abbatem, ut in capitulo de hujusmodi transgressione humiliter satisfaceret, a nobis transmissum, ita vehementer & inhoneste tractavit, quod ipsum universis vestibus exuens & acriter verberans, septem diebus in terra cum canibus cibum sumere fecit. Quoniam vero de viro tam honesto ac religioso aliquid sinistrum non debemus facile credere: nos de vestra honestate plenius confidentes, hoc vestræ discretioni committimus exequendum: mandantes ut rem ipsam diligentissime inquiratis, & hujus rei veritatem vestris litteris nobis fideliter intimetis.

Data Senonis XV. Kal. Septemb.

CVII. AD DECANUM ET CAPITULUM PARISIENSE.

Ut inveſtiant Philippum epiſcopi Meldenſis nepotem

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Decano & capitulo Pariſienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUantum venerabili fratri noſtro Meldenſi in precibus & petitionibus ſuis teneamur deferre, fervor devotionis, & integritas fidei, quam circa nos & eccleſiam, ſicut verus juſtitiæ cultor, & præcipuum membrum ipſius eccleſiæ gerit, certis indiciis demonſtrat. Quapropter nos labores graves, & multa diſcrimina viarum, quæ jam dictus epiſcopus in veniendo ad nos pro incremento & exaltatione eccleſiæ noſcitur pertuliſſe, diligentius attendentes: nihil ei ad præſens, quod pro aliquo fratrum noſtrorum faceremus, duximus denegare. Inde ſiquidem eſt, quod nos precibus cariſſimi in Chriſto filii noſtri illuſtris Francorum regis, reginæ quoque, & aliarum magnarum perſonarum inducti, nec non & præfati epiſcopi laboribus, ſicut duximus, & ſinceriſſimæ devotionis intuitu inclinati: pro dilecto filio noſtro Philippo ejuſdem epiſcopi nepote, concanonico veſtro, univerſitatem veſtram per apoſtolica ſcripta monemus, mandamus atque præcipimus, quatinus, remoto appellationis obſtaculo, inveſtiatis, & eam ſibi opportunitate ſuſcepta concedere & aſſignare curetis. Ita quod nos exinde affectioni veſtræ debeamus gratias uberes agere, & epiſcopus præfatus ad honorem & incrementum * debeat propter hoc ferventius anhelare.

Datum Beneventi, XIII. Kal. Auguſti.

* *deeſt, eccleſiæ, aut aliquid ſimile.*

CVIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Roſam auream ad ipſum mittit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ROmanorum pontificum inſtitutione noſcitur proceſſiſſe, quod media quadrageſima, ea Dominica qua cantatur *lætare Hieruſalem*, conſueverunt ipſi florem aureum, non gratia temporalis elationis, propriis manibus annua ſemper revolutione geſtare: ea utique in facto hujuſmodi deſignantes, quæ tam ad decorem eccleſiæ, quam ad fidelium noſcitur inſtructionem ſpectare. Unde & cum nos eorumdem anteceſſorum noſtrorum veſtigia ſubſequentes, ſimilem florem eo die, in quo conſtitutum eſt, nuper in manibus geſtaremus: non invenimus cui tam digne, ſicut excellentiæ tuæ florem hujuſmodi deberemus offerre, quem & devotione circa eccleſiam Dei, & nos ipſos, & dignitatis honore cognoſcimus præeminere. Quia vero floris hujus ſignificantiam tuam celſitudinem credimus tanto libentius noſtra velle expoſitione cognoſcere, quanto te conſtat corde & opere, Divinis obſequiis, & piis actibus ferventius inhærere: prudentia regiæ ſerenitatis agnoſcat, quod flos iſte Chriſtum regem exprimit, ac deſignat, qui de ſe ipſo loquitur dicens: *Ego flos campi, & lilium convallium*. Aurum namque regem non immerito dicitur denotare, cum ad hoc deſignandum a Magis figuraliter oblatum fuerit ſalvatori: ut per hoc rex regum, & dominus dominantium monſtraretur. Rubor autem quo aurum coloratum eſt, & ſuffuſum, paſſionem ſignificat redemptoris, de quo utique ſcriptum legitur: *Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra?* Et iterum: *Quare rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari?* Odor autem hujus floris, reſurrectionis ejus gloriam præfigurat, ut ſicut ipſe primogenitus mortuorum ex multis fratribus, & reſurgens a mortuis, jam non poſſit mortis vinculis detineri: qua & mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam reſurgendo in immortalitatis gloriam reparavit. Sane hujuſmodi anfractus & climata omnium ſcelerum fœditate concreta, tantus odor Dominicæ reſurrectionis aſperſit, ut nulla pars orbis alienam ſe ab odore iſto ſentiat, vel expertem: ſed omnes ſe gaudeant odore hoc ſuaviſſimo ſpirituales nequitias in cœleſtibus jam viciſſe. Porro, ſic ad ipſius Chriſti reſurrectionem figuraliter denotandam ſanctæ illæ mulieres ad ſepulcrum aromata detulerunt, ſuavitate redolentium unguentorum gloriam præſignantes: quæ utique terrorem inferis, cœlis gaudium, terris intulit ſanctitatem. Hæc ſunt, fili in Chriſto cariſſime, quæ in flore iſto noveris figurari: ut tanto acceptior apud te & gratior habeatur, quanto eum trifaria expoſitione ſignificari, affectuoſius diligere, & ſincerius colere didiciſti. Petimus autem & totis affectibus exoptamus, ut ille flos aureus, qui omnes reges & principes antecedit, imo per quem reges regnant, & prudentes deſcribunt juſtitiam, terrenum tibi regnum diuturno tempore ſua ineffabili pietate conſervet, & æternum in illa felici retributione juſtorum miſericorditer largiatur.

Cant. 2. *Isa. 63.* *Ibid.*

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Quem hic florem appellat Alexander, roſa aurea vocari ſolet. Ritum autem ferendæ a Pontifice Rom. roſæ aureæ inter ſacra myſteria, dominica quarta quadrageſimæ, ac deinde alicui principi donandæ in monumentum benevolentiæ, conſignatum quoque habes ſupra, epiſt. LXXIV. Eugenii III. ad Alphonſum Hiſpaniæ regem: in qua id fieri ait Eugenius *in ſignum paſſionis & reſurrectionis Chriſti*. Item in excerptis ex vita Alexandri papæ III. apud Baronium ad annum MCLXXVII. num. XVIII. Et hiſt. Vezeliac. lib. IV.

CIX. AD PRESBYTEROS ET CLERICOS per Angliam & ciſmarinam terram regis Anglorum conſtitutos.

Ut rex Anglorum filiis ſuis ipſorum uxores reſtituat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis ſuis abbatibus, & aliis eccleſiarum prælatis, & univerſo clero per Angliam & Ciſmarinam terram illuſtris regis Anglorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn eſt vobis, ſicut arbitramur, incognitum, qualiter Henricus illuſtris Anglorum rex pro diſcordia, quæ inter ipſum & filios ſuos peccatis exigentibus eſt ſuborta, uxores eorum, filias videlicet cariſſimi in Chriſto filii Ludovici illuſtris regis Francorum detineat: pro quibus ſibi reſtituendis idem rex Francorum & filii prædicti regis Anglorum generi ſui, preces nobis ſolicitas porrexerunt. Nos itaque ſtudioſius attendentes juſtum & honeſtum exiſtere, ut viri ſuas uxores re-

repetere debeant; & precibus ejusdem regis Francorum & generorum suorum, non solum in his quæ ex officii debito tenemur efficere, sed etiam in omnibus quæ a justitia non discordant, volentes prompto animo acquiescere: præfatum regem Angliæ studiose satis & attente monuimus, eique dedimus in mandatis, ut ad commonitionem venerabilium fratrum nostrorum Tarentasiensis archiepiscopi, Claremontensis episcopi, & dilecti filii Cartusiensis Prioris, vel loco ejus, Prioris de Monte-Dei, si ipse adesse non poterit, vel duorum ex his, si tres non potuerint interesse, filiis suis uxores infra XL. dies post litterarum nostrarum susceptionem restituere non postponat. Si vero eas infra præscriptum terminum viris suis non restituerit: apostolica auctoritate præcipimus, ut tota provincia, infra quam detinentur, & ad quam transferentur, quandiu ibi fuerint, donec viris suis restituantur, ab omnibus Divinis officiis, præter baptisma parvulorum, & pœnitentiam morientium, cesset. Inde est quod universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatenus eundem regem Anglorum ad eas restituendas solicitis monitis & exhortationibus inducatis: proponentes ei, quod non minus sibi expedit eas restituere, quam viris suis ipsas recipere. Et si juxta commonitionem & mandatum nostrum filiis suis uxores eorum infra terminum constitutum non restituerit, ex tunc in quacumque provinciarum vestrarum detinentur, vel ad quas transferentur, donec ibi fuerint, nulla Divina officia, præter baptisma parvulorum, & pœnitentias morientium, celebretis, vel permittatis ab aliis celebrari. Omni super his contradictione & appellatione cessante. Sciturі pro certo, quia si qui contra interdictum nostrum, quod non credimus, venire tentaverint, suæ temeritatis & transgressionis pœnam debitam auctore Domino reportabunt.

CIX. AD ABBATEM CASTRI LANDONIS.

Ut canonici S. Victoris quiete possideant in ecclesia S. Salvatoris, quæ prius possiderant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio abbati de Castro Landonis.

INjuncti nobis officii auctoritas nos hortatur, universis Dei fidelibus, & præsertim viris religiosis, in justitia sua diligenter intendere, & eis quæ sua sunt, illibata penitus & integra conservare. Unde dilectioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus annualia quæ dilecti filii nostri abbas & fratres S. Victoris Parisiensis in ecclesia S. Salvatoris jam ex longo tempore juste & canonice possedisse noscuntur, quiete permittas & pacifice possidere, donec cum eis super his componas: vel si de justitia tua confidis, in præsentia electi ab utraque parte judicis, vel etiam in auditorio nostro, legitima cum eis examinatione contendas.

ALEXANDRI PAPÆ III. EPISTOLARUM APPENDIX TERTIA.

EX VARIIS COLLECTA.

I. AD SALISBURGENSEM EPISCOPUM ET SUFFRAGANEOS.

Ut stet pro ecclesia adversus Fridericum Imp. & Victorem antipapam.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Salzburgensi archiepiscopo, ejusque suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

PRo illis tribulationibus & pressuris, quas mater nostra sacrosancta Romana ecclesia patitur a filiis Sathanæ, tanto majorem credimus vos dolorem ac mœstitiam concepisse, quanto constat vos inter alias personas ecclesiasticas ferventiorem & devotiorem, & reverentiorem exhibere. Qualiter autem Fridericus Romanus Imperator circa eandem Romanam ecclesiam in præsenti se habeat, & olim habuerit, & qualem erga eam animum gerat, qui utique specialis ejus advocatus deberet & defensor existere: multis rerum indiciis, a longis retro temporibus, ad discretionis vestræ notitiam non ambigimus pervenisse. A tempore siquidem bonæ memoriæ antecessoris nostri Hadriani papæ, & ab exordio dignitatis suæ, cœpit sanctam ecclesiam Romanam, tanquam tyrannus opprimere, & non mediocriter infestare: archiepiscopos & episcopos a sede apostolica redeuntes in ignominiam & detrimentum ecclesiæ plerumque capi turpiter & inhoneste præcepit, eosque fecit carceris custodiæ mancipari. Nos quoque in minori quondam officio constitutos, qui cum venerabili fratre nostro Bernardo, nunc Portuensi episcopo, ad eum fuimus delegati, qualiter apud Bisuntium ipse tractavit, & * quam digne receperit, non opus est nos in præsenti referre: quia credimus vos id ipsum plenarie cognovisse. Vivente etiam prædicto antecessore nostro Hadriano, patrimonium B. Petri violenter invasit, & eandem Romanam ecclesiam nisus est modis omnibus conculcare: ita quod a pluribus dicebatur, & fama quasi communis habebatur, quoniam eo superstite, Octavianum, qui semper fuit domesticus ecclesiæ inimicus, ordinare apostolicum, quinimo apostaticum, si opportunitatem acciperet, intendebat.

* f. quam indigne. H.

Quia vero, illo vivente, omnipotens Deus non permisit eum tantam malitiam exercere: post mortem ejus opportunitate suscepta prædictum Octavianum schismaticum, simoniacum, & manifestissimum invasorem (qui cum tribus tantum malitiæ suæ complicibus, sicut totus pene mundus agnovit, post canonicam & unanimem electionem nostram, mantum arripuit, & ita seipsum damnabili præsumptione intrusit) in tanta iniquitate modis omnibus manu tenuit: & quidquid ille fecit solo favore, potentia, & auctoritate ipsius & nunciorum suorum, qui in urbe præsentes extiterant, eum * fuisse absque ambiguitate tenemus.

* Lege, fecisse. H.

Unde ad confirmationem ipsius, imo ut omnem

nem videretur in ecclesia Dei auctoritatem habere: archiepiscopos & episcopos atque alios ecclesiarum prælatos, apud Papiam contra sacrorum instituta canonum convocavit. Ille autem, sicut homo qui nec in Deo, nec in justitia confidebat, in ipsius imperatoris præsentia, velut pro certo accepimus, insignia pontificatus abjecit: sicut & in nostro & fratrum nostrorum aspectu, dum Romæ nos olim teneret inclusos, suam malitiam recognoscens, facere voluit, ea quidem conditione servata, ut nos ei post modum reddere deberemus. Sed cum nos ea recipere sub hac conditione nollemus, ipse in sua pertinacia & damnabili præsumptione permansit.

Ceterum ut prædictus imperator ecclesiam Dei suæ videretur subjugare & subponere ditioni, & eam in supremam redigere servitutem: memorato apostatico, sicut nobis dictum est, pontificalia insignia reddidit, & eum de papatu, quod est a sæculis inauditum, per annulum, prout dicitur, investivit: quosdam & episcopos, aliis discretioribus & honestioribus occulte de illo conciliabulo fugientibus, ei reverentiam exhibere laicali violentia, & tyrannica oppressione coegit. Sic enim reges & principes diversarum partium sibi intenderet tum spirituali tum materiali gladio subjugare: si in hac parte, quod absit, ejus nefandissimum propositum prævaleret. Prævideat itaque vestræ discretionis prudentia, qualiter sponsa Christi per illam inconsutilem ejus tunicam figurata, quæ nec dividi poterat, nec receperat sectionem, a tanta ignominia, & inaudito opprobrio liberetur: & ne pestis illa in exemplum posteris transfundatur, diligenter efficere studeatis, & omnibus modis laborare. In devotione quoque matris vestræ ac fidelitate sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, sicut viri catholici, & in fide ferventes, immobiliter persistatis: provisuri attentius, ne blanditiæ cujuslibet aut terrores, ab unitate ecclesiæ animos vestros, quod absit, debeant aliquatenus demovere.

Sane nos ipsius imperatoris immensam iniquitatem, & tantam perfidiam attendentes, communicato fratrum nostrorum episcoporum & cardinalium, & aliorum religiosorum consilio, tam ipsum Fridericum, non jam imperatoris officium, sed quæ tyranni sunt, exercentem, quam prædictum Octavianum schismaticum, & Ottonem comitem Palatinum, atque omnes principales fautores eorum, in cœna Domini, cœtu clericorum, & multorum virorum nobilium, in ecclesia congregato, accensis candelis publice excommunicavimus, & tradidimus hujusmodi Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus eorum salvi sint in die Domini. De communi fratrum nostrorum consilio atque voluntate, vos omnes specialiter & communiter universos a fidelitate, quam ei feciſtis, & ab omni debito imperii, ex parte Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, auctoritate apostolica absolvimus: ita quod in nullo ei de cetero teneamini obedire, sed potius in remissionem vobis injungimus delictorum, ut contra eos, quos ipse per tyrannidem suam sibi subjugare, opprimere, & vastare voluerit, nullum ei consilium vel auxilium ministretis.

Data Anagniæ II. Non. Aptilis.

II. AD HENRICUM GRADENSEM Patriarcham, & episcopos Marchiæ.

Significat se Romæ optime exceptum esse, ibique Pontificium munus exercere. Hortatur, ut sint constantes adversus schismaticos.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Henrico Gradensi Patriarchæ, ejusque suffraganeis, Paduano, Veronensi, Tarvisano, Ferrarienſi, Vicentino, & universis episcopis, abbatibus, aliisque ecclesiarum prælatis per Marchiam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

LIcet aliquando B. Petri navicula quatiatur a fluctibus, licet hæretici & schismatici ecclesiam Dei opprimere moliantur: exurgit tamen Divina potentia, & in electis suis mirabiliter operatur, eaque per suam gratiam tranquilla efficiuntur, ac serena, quæ fuerunt hactenus procellosa. Noverit siquidem discretionis vestræ prudentia, nos Divina præeunte gratia VIII. Idus Junii urbem tenuisse, & a clero & populo Romano apud ecclesiam S. Mariæ novæ cum psalmis, hymnis, & laudibus, solemniter & cum omni honorificentia fuisse receptos: ibique ecclesiasticæ veritatis adversariis omnino confutatis, ad honorem Dei, & B. Petri apostolorum principis, commissum nobis officium exercemus. Sequenti quoque die Dominico post ingressum nostrum, præsentibus fratribus nostris, & clero ac populo, in Lateranensi ecclesia congregato, in omni quiete & pace ibidem Missarum solemnia celebravimus.

Quia igitur de vestræ devotionis constantia, & fidei puritate, plenam admodum fiduciam obtinemus: caritatem vestram per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus, sicut bene & laudabiliter incœpistis, in fidelitate & devotione sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ firmi atque immobiles persistatis, & alios ad hoc idem modis omnibus inducatis. Confidimus siquidem & speramus in Domino, quod auctor & caput schismatis, omnesque sectatores ipsius, ita ad nihilum sint redacti, & penitus conculcati: ut nihil sit de cetero, in quo vel modicum valeant respirare. Data Romæ apud S. Mariam Novam XVIII. Kal. Junii.

III. AD EBERARDUM SALISBURG. ARCHIEPISCOPUM.

Significat prosperum statum ecclesiæ, ac suum: hortatur ut constanter sit ecclesiæ fidelis, Imperatoremque reducere conetur.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Eberhardo Salzburgensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

AD hæreses & schismata rescanda, viri catholici & in fide ferventes viriliter debent assurgere, & illorum præsumptioni se murum & antemurale pro justitia & libertate ecclesiæ defendenda potenter opponere, qui sacrosanctam ecclesiam, per inconsutilem Christi tunicam quæ nullam recipit sectionem, in evangelio figuratam, laniare conantur. Sic enim & grana a paleis separantur, & qui probati sunt, manifesti fiunt, ut valeant dicere cum apostolo: neque angelus, neque archangelus, neque angustia vel fames poterit nos a caritate ullatenus separare. Gaudio autem

tem gaudemus in Domino, & omnipotenti Deo gratiarum referimus actiones, quod, ſicut ex plurium relatione accepimus, & lator præſentium a tua fraternitate, ſicut aſſerit, ad ſedem apoſtolicam deſtinatus, ſua nobis relatione monſtravit; in unitate catholicæ ac devotione B. Petri & noſtra, firmus & ſtabilis permanſiſti, & ad honorem matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ aſpirare diſpoſitus, & minas principis, qui eccleſiam & nos ipſos ſine cauſa perſequitur, & ipſius libertatem nititur penitus annullare, tanquam vir catholicus & fervens in fide, non uſque adeo timuiſti, ut a fidelitate Romanæ eccleſiæ ac noſtra, poſſes aliquatenus dimoveri, dicens cum B. Petro: magis Deo, quam hominibus obedire oportet.

Pro tantæ itaque devotionis fervore, & ſinceræ fidei puritate, prudentiam tuam plurimum in Domino commendamus, & quas debemus, & poſſumus, gratiarum tibi referimus actiones: propoſitum & voluntatem habentes perſonam tuam ſincera in viſceribus caritate diligere, & quibus modis expedire viderimus, largiente Domino honorare, ac tibi pro merito reſpondere.

Ceterum quoniam luce clarius eſt manifeſtum, qualiter Octavianus ſchiſmaticus, hæreticus, & manifeſtus invaſor, cum tribus malitiæ ſuæ complicibus ſe ipſum intruſerit, & per ſimoniam notoriam, & laicalem violentiam, papatum niſi fuerit opprimere; qualiter etiam Fridericus, potius tyrannus quam imperator dicendus, in conciliabulo apud Papiam multo labore collecto, ſtatuam Nabuchodonoſoris erigere, & erectum abominationis idolum præſumpſerit adorare; & qualiter viri catholici a facie ipſius Octaviani, tanquam a conſpectu draconis aufugerint: te non duximus diutius longa verborum & litterarum ſerie detinendum, cum clementia faciat Divina illorum dies in vanitate defeciſſe, & accepta iniquitate ipſos videamus fuiſſe deceptos. Orientalis namque eccleſia in concilio Nazareth præſente illuſtri Jeroſolymorum rege ſollenniter celebrato: Francorum, Anglorum, Hiſpaniarum, & tota occidentalis eccleſia, cum regibus, archiepiſcopis, epiſcopis, & toto clero, & populo ſuo, prædictum ſchiſmaticum ejuſque principales fautores perpetuo anathemate damnarunt: noſque in patrem ſpiritualem & ſummum pontificem, ſicut ex communi fama & tranſcriptis litteris, quas tibi per latorem præſentium deſtinamus, poteris evidenter cognoſcere, unanimiter & magnifice receperunt, omnem nobis obedientiam & reverentiam verbo & opere humiliter offerentes. Quæ omnia noſtris tibi litteris tanto libentius aperimus, quanto de unitate ac profectu eccleſiæ lætitiam te credimus concipere ampliorem; de ipſius adverſitate tanto magis dolere, quanto in medio ejus firmior columna eſſe dignoſceris.

Quoniam ergo de religione, honeſtate, & prudentia tua, ſicut de illo, qui ſchiſmatica vel hæretica pravitate nequaquam potuit contaminari, ſed in petra catholicæ unitatis firmiter eſt ſolidatus, pleniſſimam fiduciam obtinemus: per apoſtolica ſcripta fraternitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus, ſicut bene & laudabiliter, prout accepimus, inchoaſti, in devotione ac fidelitate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac noſtra, immobili conſtantia perſeveres, ad honorem, augmentum, & exaltationem ipſius & noſtram, pura mente, & viribus totis aſpirans, ut nullius minæ vel terrores ab obſequio B. Petri & noſtro te valeant aliquatenus retardare. Suffraganeos quoque, & vicinos epiſcopos, aliaſque perſonas tam eccleſiaſticas, quam ſeculares, ad obſequium & devotionem eccleſiæ & noſtram, frequenti admonitione, ac ſolicita vigilantia ſtudeas revocare, & in ea propenſius ſolidare: animum quoque jam dicti principis diligenter mitigare procures, & ut ad ſinum matris eccleſiæ, & viam redeat veritatis, attentius eum moneas & exhorteris. In quo tam ſpirituale, quam corporale commodum poterit adipiſci. Præterea ſtatum eccleſiæ tuæ, ac Teutonici regni, animos quoque & voluntates hominum ejuſdem regni, propriis litteris tua nobis devotio non differat indicare. Super his autem & aliis quæ nobis & eccleſiæ cognoveris expedire, taliter te præbeas ſolicitum & ſtudioſum, quod gratiam ſedis apoſtolicæ & noſtram debeas omni tempore uberrimam obtinere.

Datum Romæ, XIII. Kal. Febr.

IV. AD EUMDEM.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Eberhardo Salzburgenſis eccleſiæ archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANteacta vita & religioſa converſatio tua, illa quoque devotionis ſinceritas, & integritas fidei, quam in hoc tempore procelloſo & turbido, circa matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam, & ſpecialiter circa perſonam noſtram, hactenus habuiſſe dignoſceris, pleniſſimam nobis parant fiduciam, quod ad honorem, incrementum, & exaltationem eccleſiæ, modis omnibus intendere debeas, & tota ſolicitudine laborare. Quanto enim majorem in eccleſia locum obtines dignitatis, & quanto ſupernæ providentia majeſtatis, ſublimiorem te in ædificio ſuo columnam inſtituit: tanto te robuſtius munimentum ad defenſionem ſponſæ in hæc ſæcula reſervavit, ut tanquam turris David cum propugnaculis ſuis contra Damaſcum reſpiceres, & adverſus ſchiſmaticam pravitatem, murum te inexpugnabilem ſtabilires. Quod utique hactenus omni formidine & ſeductione poſtpoſita, ita laudabiliter cognoſcimus te feciſſe, ut vere propugnator & defenſor eccleſiæ comproberis, & ſchiſmatici durum in te malleum ſe doleant inveniſſe.

Nunc autem quoniam, ſicut accepimus, pro facto eccleſiæ ab Imperatore vocatus, in proximo debes ad præſentiam ejus accedere, diſcretionem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino: quatenus eundem imperatorem horteris modis omnibus & inducas, ut ad cor rediens, animæ ſuæ ſalubriter conſulat, atque ad unitatem catholicæ eccleſiæ revertatur. Proponas etiam ei diligenter & ſuadeas, ut beneficiorum Dei non exhibeat ſe ingratum, ſed quanto eum reſpectu Divinæ gratiæ ampliori faſtigio ſublimavit: tanto unicam ſponſam Chriſti, quam ipſe proprio ſanguine abluit & redemit, propenſiori diligat caritate, & ſinceriori veneretur affectu. Aliter enim niſi ei prius reconciliatus fuerit, ſalvari non poteſt: & ſi ab illa ſchiſmatica non receſſerit pravitate, & ad ſinum matris eccleſiæ non redierit, etiamſi proſperari in hoc ſæculo videatur, æterni pœnam ſupplicii evadere non poterit in futuro. Quod autem juxta evangelicam veritatem ei proderit, ſi & univerſum mundum lucretur: animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Et ſi omnibus præſentis vi-

tæ

tæ divitiis & deliciis abundarit, nihil ei omnino proficerent, si a Christi corpore quod est ecclesia, & ab ejus communione præcisus, in gehennam sulphuream & sedes tartareas truderetur; ubi nox perpetua sine die, supplicium sine fine, dolor absque remedio, & inextinguibilis cruciatus. Quod si omnipotens Deus ei per suam ineffabilem gratiam inspiraverit, quod ad sinum matris vellet ecclesiæ tota intentione redire; nihil temporale nobis contingere posset in sæculo, quod acceptius & gratius haberemus; & ipsum, sicut tantum & tam sublimem principem, sincera curaremus in Domino caritate diligere, & modis omnibus honorare. Nos enim ex toto verbum prophetæ imitari volentes, qui ait: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea*: hoc propositum, & hanc omnino gerimus voluntatem; quod si converti voluerit, & catholicæ ecclesiæ inhærere, quicquid nobis læsionis, impugnationis, & gravaminis irrogatum, ita oblivioni trademus, tanquam si nos & ecclesiam Dei in nullo penitus offendisset. *Psal. 15.*

Datum Januæ, XVII. Kal. Aprilis.

V. AD O..... VERONENSEM EPISCOPUM.

Significat ecclesiæ statum: hortatur ut nonnullos e sua diœcesi schismaticis faventes coerceat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri O. Veronensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DEvotionem, quam circa sacrosanctam Romanam ecclesiam, & nos ipsos exhibes, attendentes, eam gratam admodum acceptamque tenemus, ipsamque in Domino laudibus dignissimis commendamus. Unde statum ejusdem ecclesiæ ac nostrum tanto libentius fraternitati tuæ aperimus, quanto tuæ puritatis affectionem circa eum solicitam magis & intentam existere, nullatenus dubitamus.

Noverit ergo tuæ discretionis prudentia, quod tam nos, quam fratres nostri, apud Montempessulanum, per Dei gratiam, sani & incolumes commoramur, & ab archiepiscopis & episcopis, regibus & principibus, & universa Occidentali ecclesia tam per se quam per alios, & suos nuncios, honoramus propensius & devotissime veneramur. Specialiter autem fratrem nostrum Senonensem, Turonensem, Aquensem, & Narbonensem archiepiscopos, de quibus unum scilicet Narbonensem, inibi consecravimus: & Autisiodorensem, Macloviensem, Nivernensem, Morinensem, Magalonensem, & Toloni episcopos recensuimus: cum quibus in die Ascensionis Dominicæ, publice excommunicationis sententiam in Octavianum schismaticum, atque in omnes suos complices promulgavimus: & dilectos filios nostros, Henricum & Willelmum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, apostolicæ sedis legatos, cum Ebroicensi & Bajocensi episcopis, nunciis videlicet illustris regis Francorum *, & Bituricensem ac Remensem archiepiscopos expectamus: firmam spem, fiduciamque tenentes, quod summæ Divinitatis clementia, pacem & tranquillitatem ecclesiæ suæ celeriter indulgebit.

* Cor. Anglorum.

Quocirca fraternitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatenus te ipsum, & alios quos poteris ecclesiæ filios, ita in devotione B. Petri ac nostra studeas confortare, quod tuæ affectionis sinceritas, ex ipso rerum exitu debeat omni tempore commendari. Noveris autem ad audientiam nostram perveniisse, quod archipresbyter tuus de Minerva & alii plures de episcopatu tuo, excommunicatis illius schismatici Octaviani communicare præsumunt, & eis contra dilectos filios nostros Brixinensem, & nobilem virum T. comitem de Garba consilium & auxilium totis viribus sumministrant. Quod utique quam sit indignum, & a tramite rationis extraneum, tanto tua discretic plenius novit, quanto ecclesiasticis & sæcularibus disciplinis eruditus magis noscris & instructus. Unde fraternitati tuæ per præsentia scripta mandamus, quatenus tam prædictum archipresbyterum, quam alios per tuam diœcesim constitutos, quos hujus iniquitatis reos esse perceperis, commoneas diligentius, atque compellas, ut penitus de cetero ab hac malignitate desistant. Quod si in ea obstinata mente permanere præsumpserint, tu eos concessa tibi authoritate coerceas. Data apud Montempessulanum, XVI. Kal. Junii.

VI. AD SALISBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur quod constanter sit fidelis ecclesiæ: hortatur ut ad se veniat; &, si sit locus imperatorem ad saniorem mentem reducat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Salzburgensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod carissimam fraternitatem tuam sæpius, sicut vellemus, tum infidelitate terræ, tum nunciorum importunitate impedientibus, nostræ benedictionis alloquio non visitamus: gravissime dolemus, & plurimum interturbamur. Dum enim ferventem in hoc tribulationis articulo, devotionis tuæ constantiam, diligentius attendimus; dum fortem animi tui prudentiam, qua inimicos Dei & ecclesiæ potenter confutas atque confundis, & amatores lucis blandis oblectationibus & cauta dulcedine in unitate & fide catholica confortas & regis, sedula meditatione revolvimus: dum considerabamus etiam, quanto robore & severitate, spreta omni mundana potentia, solam veritatem attendens, Imperatori & pravitatis suæ fautoribus viriliter resistis: in tantam animi affectionem progredimur, ut in te solo tam temporaliter, quam spiritualiter, partem nostræ consolationis constituamus, & personam tuam, sicut inclitum & speciale membrum ecclesiæ, tota caritate in Christi visceribus amplexemur. Quicumque enim in partibus illis sane sapiens nobis adhæret, & in ecclesiæ unitate consistit, tuo clarissimo studio, & vigilantia, id sine dubio factum esse conspicimus, & in manifesta veritate tenemus. Unde omnipotenti Domino, qui te per ineffabilem gratiam suam tam invictum nec vincendum, contra filios tenebrarum pro ecclesia sua constituit defensorem, & tibi ipsi quem sævientis maris tempestas, & comminatio circum frementium ventorum, nulla ratione a B. Petri & nostra reverentia potuerunt avellere, gratias quantas possumus & debemus exsolvimus: omnipotentem Deum puro corde & sedulis vocibus exorantes, ut te ad honorem suum & ecclesiæ defendat & protegat per tempora longiora.

Rogamus autem fraternitatem tuam, monemus, & exhortamur in Domino, atque in pectorum remissionem tibi injungimus: quatenus in devo-

devotione B. Petri & noſtra, firmus & immobilis perſeveres, & quoſcumque potes, ſolertia tua ad idem inducas, & modis omnibus exhorteris. Præterea quoniam in adventu tuo noſter animus plurimum reſultat, & perſonam tuam in agendis eccleſiæ neceſſariam habemus: diſcretionem tuam ſolicite commonemus, quatenus noſtro te conſpectui repræſentes, ut de pace & conſervatione eccleſiæ, tuæ diſcretionis conſilium habeamus. Nos enim perſonam tuam, quam ardenti deſiderio exſpectamus, gaudenti animo recipiemus, & curabimus multis modis honorare. Quod ſi forte contingeret, unde doleremus, quod ad noſtram præſentiam non poſſes accedere: aliquem clericorum tuorum nobit tranſmittas, conſilio cujus, in agendis eccleſiæ vice tua commodius perfruamur. Interea, ſi videris tempus acceptatione dignum, ad imperatorem Fridericum accedas, & ipſum ad unitatem eccleſiæ, & devorionem noſtram revocare modis omnibus elabores: & eidem, ſi ad nos pura mente redire voluerit, ex parte noſtra liberius proponas, quod nos juxta conſilium tuum, omnia quæ contra eccleſiam Dei & nos ipſos egit, ei remittere, & ſicut potentiſſimum principem ſtudebimus honorare.

ſe mo- am.

Datum apud * Dol. Kal. Octob.

tor. Ca- Perrii.

VII. AD DECANUM ET CAPITULUM CABILONENSE.

Ut perſonas regendis eccleſiis idoneas, quas Cabilonenſis epiſcopus recuſaverit, epiſcopo Eduenſi præſentare poſſint.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Galtero decano, & capitulo Cabilonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIgnificaſtis nobis quod venerabilis frater noſter Engilbertus Cabilonenſis epiſcopus, perſonas idoneas cum a vobis ad veſtras eccleſias præſentantur, recipere pro ſua voluntate recuſat. Veſtræ igitur indemnitati impoſterum providere volentes, præſentium auctoritate ſtatuimus, quatenus, ſi præfatus epiſcopus poſt trinam commonitionem perſonis idoneis ad præſentationem veſtram, vel majoris partis, per congrua intervalla temporum factam, curam animarum in eccleſiis quæ ad vos pertinere noſcuntur, committere forte noluerit, liceat vobis illas venerabili fratri noſtro Eduenſi epiſcopo præſentare, qui nullius temeraria contradictione obſtante, eiſdem animarum curam apoſtolica auctoritate committat.

Datum Viterbii, IV. Kal. Julii.

em.

VIII. AD EOSDEM.

Quod Cabilonenſes clericos excommunicare non poteſt ſuus epiſcopus, nec ſuſpendere, niſi prius id capitulo ſignificarit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis decano & capitulo Cabilonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUotiens a nobis petitur, quod rationi non obviat, & conſonat honeſtati, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſideriis facilem impertiri favorem. Eapropter auctoritate vobis præſentium indulgemus, ut Cabilonenſis epiſcopus nullum clericum Cabilonenſis eccleſiæ interdicere, excommunicare, ſine manifeſta & rationabili cauſa, vel ſuſpendere valeat, & niſi prius per eumdem aut nuncium ſuum capitulo fuerit nunciatum. Maxime quamdiu qui convenitur, ſub examine veſtro ſatisfacere voluerit de objectis.

Datum Viterbii, VII. Kal. Julii.

IX. AD ARCHIEPISCOPUM REMENSEM ET SUFFRAGANEOS EJUS.

Ex Spicil. Dacher. Tomo III. & V. ſequen. epiſt. ſex petitæ ſunt.

Enarrat quomodo a Romanis ſit exceptus.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Remenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANoſtra vel ſucceſſorum noſtrorum memoria nullo tempore elabetur, quomodo vos in devotione B. Petri & noſtra conſtanter, & ſemper, & firmiter perſiſtere, & nobis non modicum honoris & reverentiæ curaveritis, & larga obſequia exhibere. Unde nos id præ oculis ſemper habentes, firmum propoſitum & promptam gerimus voluntatem, vos ſicut honorabiles fratres, & immobiles columnas eccleſiæ, arctiori caritate diligere, & ad honorem & profectum veſtrum, & eccleſiarum veſtrarum, ferventiori deſiderio aſpirare. Quia vero vos proſperitatibus eccleſiæ congaudere, & plurimum congratulari cognoſcimus: præſentium ſignificatione fraternitas veſtra cognoſcat, quod nos diverſa maris pericula, & graves hoſtium & iniquorum incurſus, Divina potentia & apoſtolorum meritis evadentes, tandem ad portum ſalutis pervenimus, & a ſenatoribus populoque Romano devotiſſime invitati, nono Kal. Decemb. Urbem intravimus in omni pace & tranquillitate ſuſcepti, & illam nobis, & fratribus noſtris reverentiam, honorem & devotionem prædicti ſenatores, nobiles civitatis, clerus populuſque Romanus exhibuerunt, qua nulla major alicui anteceſſorum noſtrorum, ſicut omnia ora teſtantur, aliquando exhibita fuiſſe probatur. Unde & credimus, & de miſericordia Dei ſperamus, quod in proximo eccleſia Dei plena pace & proſperitate gaudebit. Rogamus autem fraternitatem veſtram, monemus & exhortamur in Domino, quatenus ſicut devotiſſimi viri, ad augmentum & exaltationem eccleſiæ ſolita devotione intendatis, & alios in B. Petri & noſtra reverentia, exemplo veſtro ſtudeatis propenſius ſolidare.

Data Laterani, VIII. Kal. Decemb.

X. AD GUILLELMUM COMITEM NIVERNENSEM ET IDAM MATREM.

Ut a vexatione Vizeliacenſis monaſterii abſtineant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Guillelmo comiti Nivernenſi, & Idæ matri ejus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto monaſterium Vizeliacenſe ad jus B. Petri, & diſpoſitionem noſtram, noſcitur ſpecialius pertinere: tanto ejus incrementis & commodis ſtudio frequentiori intendimus, & ad pacem ipſius, & bonorum conſervationem, magis ſoliciti permanemus. Inde quidem eſt quod de pace & utilitate ejuſdem monaſterii ſtudioſi omnimodis exiſtentes, dilectum filium noſtrum

subdiaconem Petrum ad nobilitatem vestram transmittimus, magnitudinem vestram per apostolica scripta rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus ad pacem & utilitatem præscriptæ ecclesiæ, & rerum suarum conservationem & defensionem, pro reverentia B. Petri, ac nostra, modis omnibus intendatis, & jam dictum subdiaconem nostrum in hoc audire & etiam exaudire curetis, & circum adjacentes nobiles & potentes barones vestros a præscripti monasterii molestiis & injuriis penitus compescatis. Ita quoque nostris in hac parte precibus & admonitionibus acquiescatis, ut nos preces ac petitiones vestras debeamus efficacius exaudire, & eis effectum utilem indulgere, & ad honorem vestrum omni tempore ferventius aspirare.

Datum Senonis, VIII. Idus Septemb.

XI. AD SENONENSEM ARCHIEPISCOP.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Senonensium archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

AD tuæ fraternitatis notitiam perveniſſe credimus, quomodo vir nobilis comes Nivernensis, & mater sua, in Vizeliacense monasterium manus suas amplius solito aggravarunt, & Dei ac beatæ Mariæ Magdalenæ, cujus corpus in eodem monasterio requiescit, timore & reverentia omnino postposita, equitaturas, boves, asinos, & pecora, tam monasterii quam exteriorum obedientiarum, per servientes suos rapere, & exinde abducere minime formidarunt. Abbati quoque ejus loci jam dictus comes minas & insidias circumponit, ita quod de monasterio sine proprii corporis periculo & timore exire non audeat. Unde quoniam monasterium illud ad jus & proprietatem B. Petri ac nostram noscitur specialiter pertinere, & non modicum membrum ecclesiæ Romanæ existit: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus, sicut gratiam B. Petri ac nostram caram habes, memoratum comitem, & matrem suam, sub velocitate cum omni diligentia studeas convenire, & attentius exhortari, quod prænominato abbati & fratribus ablata omnia cessante dilatione restituant; de damnis & injuriis illatis congruam satisfactionem exhibeant, & ab eorum molestatione ac gravamine indebito ulterius omnino quiescant. Alioquin infra XX. dies post commonitionem tuam, per totam terram eorum, omnia Divina officia, præter baptisma parvulorum, & pœnitentias morientium, penitus interdicas, &, si nec sic resipuerint, in personas illorum excommunicationis sententiam non differas promulgare. Venerabilibus fratribus nostris, Eduensi, Lingonensi, Autisiodorensi, & Nivernensi episcopis per scripta tua significans, & firmiter eisdem ex parte nostra injungens, ut sententiam a te in supradicti comitis vel matris suæ terram aut personas eorum prolatam, usque ad dignam satisfactionem inviolabiliter studeant observare. Nos enim ipsis per scripta nostra mandamus, ut ex quo super hoc litteras tuas receperint, id fideliter studeant adimplere.

XII. AD HENRICUM EDUENSEM, Galterium Lingonensem, Alanum Autisiodorensem, & Bernardum Nivernensem episcopos.

Ejusdem argumenti.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Eduensi, Galterio Lingonensi, Alano Autisiodorensi, & Bernardo Nivernensi, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

AD vestræ fraternitatis notitiam, *&c. ut supra usque ad hæc verba*: Ecclesiæ Romanæ existit. Venerabili fratri nostro Senonensi archiepiscopo dedimus in mandatis, ut memoratum comitem, & matrem suam sub velocitate, cum omni diligentia studeat convenire, & attentius exhortari, quod prænominato abbati & fratribus ablata omnia cessante dilatione restituant, de damnis & injuriis illatis congruam satisfactionem exhibeant, & ab eorum molestatione & gravamine indebito ulterius omnino quiescant: alioquin per totam terram eorum omnia Divina officia, præter baptisma parvulorum, & pœnitentias morientium, penitus interdicat: & si nec sic resipuerint, in personas illorum excommunicationis sententiam non differat promulgare: vobis per sua scripta significans, & firmiter ex parte nostra injungens, ut sententiam ab eodem in supradicti comitis vel matris suæ terram, aut personas eorum prolatam, usque ad dignam satisfactionem inviolabiliter observare curetis. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus cum ejus super hoc litteras receperitis, quod ab eo exinde statutum fuerit, sicut gratiam B. Petri ac nostram caram habetis, firmiter teneatis, & per vestras parochias faciatis inviolabiliter observari: alioquin nos in nostri transgressorem mandati id auctore Domino durius corrigemus.

Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii.

XIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Rogat regem ut comitem Nivernensem coerceat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

AD regiæ serenitatis notitiam credimus perveniſſe, quomodo nobilis vir comes Nivern. & mater sua in Vizeliacense monasterium manus suas amplius solito aggravarunt, & Dei ac beatæ Mariæ Magdalenæ, cujus corpus in eodem monasterio requiescit, timore & reverentia omnino postposita, equitaturas, boves, asinos, & pecora, tam monasterii, quam exteriorum obedientiarum, per servientes suos rapere, & exinde abducere minime formidarunt. Abbati quoque ejusdem loci jamdictus comes minas & insidias circumponit: ita quod de monasterio sine proprii corporis periculo & timore exire non audet. Publicam etiam & antiquam stratam non solum infringit, sed viatores per quoddam castrum suum transire compellit: & occasione ista quosdam burgenses a nundinis redeuntes cepit. Unde, quoniam monasterium illud ad jus & proprietatem Romanæ ecclesiæ, & regiæ celsitudinis protectionem, spectare dinoscitur: serenitatem

tuam

tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus Divini amoris obtentu, & pro reverentia B. Petri, ac noſtra, memoratum comitem & matrem ſuam inſtanter commoneas, & diligentius ſtudeas convenire, & etiam, ſi neceſſe fuerit, poteſtate regia coercere, ut prænominato abbati & fratribus ablata omnia ſine dilatione reſtituant, de damnis & injuriis congruam ſatisfactionem exhibeant, & ab eorum moleſtatione ac gravamine indebito ulterius omnino quieſcant. Ita quod ab omnipotenti Domino indeficiens propter hoc præmium feliciter valeat adipiſci, & nos clementiæ tuæ uberrimas exinde gratias exolvere teneamur. Nos enim præfatum comitem & matrem ſuam per noſtras litteras monuimus, ut errata corrigere ſtudeant, & a talibus de cetero penitus conquieſcant.

Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii.

XIV. AD GUILLELMUM ABBATEM ET FRATRES VIZELIACENSES.

De ſuperioribus litteris a ſe ſcriptis certiores facit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Guillelmo abbati & fratribus Vizeliacenſibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUſceptis litteris veſtris, ac diligenter perſpectis tribulationibus & anguſtiis veſtris, quas earum continentia exprimebat, paternæ mentis affectu interius condoluimus, ſicut qui monaſterium veſtrum, proprium patrimonium B. Petri eſſe cognoſcimus, & vos ſicut ſpeciales & devotos eccleſiæ filios certiori in Domino caritate diligimus, & veſtris profectibus prompto animo aſpiramus. Inde ſiquidem fuit, quod cariſſimo in Chriſto filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum regi, venerabilibus quoque fratribus noſtris Hugoni Senonenſium archiepiſcopo, Eduenſi, Lingonenſi, Autiſiodorenſi & Nivernenſi epiſcopis, nobili etiam viro comiti Nivernenſi & comitiſſæ matri ejus, pro negotio veſtro ſcripta noſtra direximus, ſicut ex eorum tranſcriptis vobis evidentius innoteſcet. Vos autem ad hæc corrigenda ſtudium & operam adhibeatis, & per clauſtri ac religionis obſervantiam jugiter orationi vacantes, clametis in cœlum, ut omnipotens Dominus his malis cito finem imponat, & vobis pacem & optatam tranquillitatem concedat.

Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii.

XV. AD HUGONEM RUTENENSEM EPISCOPUM.

Laudat quod in tota diœceſi pacem perpetuam, nullo dierum aut perſonarum diſcrimine, conſtituerit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Rutenenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoties ea quæ ad pacem pertinent poſtulantur a ſede apoſtolica confirmari: tanto ſuper his benigniorem aſſenſum nos convenit adhibere, quanto ex bono pacis plura commoda & gratiora ſingulis proveniunt incrementa. Ex quodam ſiquidem reſcripto a tua nobis fraternitate tranſmiſſo, ad audientiam noſtram pervenit, quod tu habito concilio abbatum, præpoſitorum, & archidiaconorum tuorum, & baronum terræ, cum nobili viro Hugone fratre tuo comite Rutenæ, hujuſmodi pacem & concordiam ſtatuiſti. Quod omnes res mobiles & immobiles, & omnes homines tam clerici quam laici, in omni tempore ſint ſub ea pace ſecuri. Nec ulli liceat præter armatos milites, & clientes, quælibet arma ferre; niſi milites, enſes ſolummodo; & clientes, ſingulos baculos ferant: qui pacis, ſicut ceteri, debent ſecuritate gaudere. Et præter eos, qui hanc pacem, ſicut ſtatuta eſt, noluerint firmare, & inviolabiliter obſervare, ſicut de his qui publice perjurant, vel fidem mentiuntur pro manifeſto debito, ſeu pro cognita fidejuſſione, de rebus eorum pignorandis licentia non denegetur; vobis tamen exceptis. Ad ejuſmodi vero pacis & ſecuritatis ſuſtentationem & defenſionem, ſtatutum eſt ut abbates, archidiaconi, archipreſbyteri, monachi, canonici, priores, & omnes clerici, qui proprias eccleſias regunt, milites quoque, & mercatores, atque burgenſes, qui facultatibus abundaverint, & omnes etiam homines tam clerici quam laici, qui habuerint par boum, ſeu aliorum animalium, cum quibus arare poſſint, ſive amplius habuerint, vel qui habuerint ſummarium, equum ſcilicet vel equam, mulum vel mulam, quæ ad portanda onera locent, duodecim denarios Rutenenſes, ſive alios tantumdem valentes donent. Cum vero habuerint ovile ovium, dent pro eo ſex denarios ejuſdem monetæ, vel alios æquivalentes. Totidem autem dabunt qui habent unum bovem tantum, vel aliud animal cum quo veleant arare, ſive aſinum, quem poſſint locare. Clientes vero, & artifices, ſcilicet fabri, ſartores, pellicarii, & omnes operarii, aut ſex, vel octo, ſeu duodecim denarios, ſecundum ſuorum capellanorum arbitrium dabunt. Verum ſi pater cum filiis, ſeu fratres, ſive conſanguinei fuerint, qui nondum ſunt invicem ſeparati, nec ſunt res eorum diviſæ: unus pro omnibus dabit: alioqui ſolvat unuſquiſque pro ſe. Commune autem iſtud per ſingulas parochias debet reddi, cum ſcripto unius parochianorum, quem capellanus cum conſilio ſui archipresbyteri & voluntate ſuorum parochianorum elegerit. Et in die ſtatuta ab ipſo parochiano, & cum eodem ſcripto, ad Rutenenſem eccleſiam deferatur. Quiſquis autem res ſuas amiſerit, poſtquam commune ſicut prædictum eſt ſolverit, in integrum reſtituatur: ſi tamen certam perſonam quæ res ſibi ablatas habeat, vel locum ubi ſunt, poterit demonſtrare; ſin autem, minime. Si vero inimicos, villas, vel oppida deprædari vel diruere forte contigerit, res quidem mobiles emendabuntur de communi: ſed damna rerum immobilium non reſtituentur, niſi quantum a malefactoribus poterit recuperari. Clerici vero qui proprias eccleſias non habent, niſi par boum habuerint, non cogantur dare, ſi nolint; ſed non dato communi, ſi forte res ſuas perdiderunt, eis nequaquam emendabuntur. Additum eſt in prædicta pace, ut capellani eccleſiarum, & omnes laici, a quatuordecim annis & ſupra, pacem & commune firmare debeant, & obſervare. Qui vero in hoc obedire contempſerint, debent ab eccleſiæ liminibus coerceri, & ab omni pace fieri alieni. Eccleſiæ quoque parochiarum, in quibus violatores pacis habitaverint, a Divinis vacent officiis, donec ipſi ad emendationem venire cogantur. Quam ſiquidem pacis inſtitutionem, quemadmodum a vobis facta eſt, & reſcripto authentico roborata, firmam & ratam habemus, & eam auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſen-

tium ſcripto communimus : ſtatuentes ut nulli A omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contrariare . Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli, ſe noverit incurſurum.

Datum Verulis, ſecundo Idus Maji, pontificatus noſtri anno ſecundo.

XVI. AD ARNULPHUM LEXOVIENSEM EPISCOPUM.

De conciliabulo Papienſi multa refert.

LItteras a tua nobis prudentia; &c. *Extat in conciliabulo Papienſi.* B

XVII. AD ANGLOS.

S. Eduardus Angliæ rex in ſanctorum numerum adſcriptus.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, aliiſque eccleſiarum prælatis per Angliam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILlius devotionis conſtantiam, & fidei firmitatem, quam circa matrem ſacroſanctam Romanam eccleſiam exhibetis, diligentius attendentes; C in id propoſitum voluntatis adducimur, ut vos ſicut cariſſimos fratres, & ſpeciales eccleſiæ filios ſincera caritate in Domino diligamus, propenſius honoremus, & poſtulationes veſtras, quantum cum Deo poſſumus, libenti animo admittamus.

Inde utique fult, quod ſuper petitione, quam de Eduardo glorioſo quondam rege Anglorum, canonizando, & in ſanctorum catalogo aſcribendo, tam cariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus, illuſtris Anglorum rex, quam vos ipſi, nobis inſtantius porrexiſtis, ſolicitam cum fratribus noſtris deliberationem habentes, libro miraculorum inſpecto, quæ, dum in carne mortali viveret, & poſtquam de præſenti ſæculo eſt aſ- D ſumptus, omnipotens Dominus per ſuam miſericordiam declaravit; viſis etiam litteris anteceſſoris noſtri piæ record. Innoc. papæ; veſtris quoque teſtimoniis inde receptis: quamvis negotium tam arduum & ſublime, non frequenter ſoleat niſi in ſolemnibus conciliis de more concedi, de communi tamen fratrum noſtrorum conſilio, juxta votum & deſiderium prædicti filii noſtri regis, ac veſtrum, corpus ipſius confeſſoris ita glorificandum cenſuimus, & debitis præconiis adorandum in terris, ſicut eundem confeſſorem Dominus per ſuam gratiam glorificavit in cœlis. Unde videlicet inter ſanctos confeſſores de cetero numeretur, qui hoc ipſum apud Deum ſignis meruit ac virtutibus obtinere. E

Quia igitur decet honeſtatis veſtræ prudentiam, eum pie colere, & toto ſtudio venerari, quem auctoritate apoſtolica venerandum, veſtra poſtulavit devotio, & colendum: univerſitatem veſtram per apoſtolica ſcripta monemus, & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps ſtudeatis debitis obſequiis honorare, ut ipſius interceſſionibus apud diſtrictum judicem mereamini veniam obtinere, & glorioſum in æterna beatitudine præmium invenire.

Datum Anagniæ VII. Idus Februarii.

XVIII. AD FRANCOS.

S. Bernardus Clarevall. abbas in ſanctorum numerum relatus.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus univerſis archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus, aliiſque eccleſiarum prælatis, in regno Franciæ conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COntigit olim dum eſſemus Pariſiis conſtituti, ut magni quidam, ac venerabiles viri, de canonizando ſanctæ record. Bernardo, quondam Clarevallenſi abbate, facerent mentionem: B optantes utique, & piis nobis precibus ſeggerentes, ut in concilio quod de proximo erat Turonis celebrandum, digno huic & laudabili voto celerem daremus effectum. Cumque nos eidem negotio, favorabili ſatis intenderemus affectu, ſupervenit multitudo & frequentia petitorum, qui in diverſis provinciis rem ſimilem poſtulabant. Unde cum videremus non poſſe congruenter omnibus ſatis fieri: ſtatutum fuit, pro ſcandalo devitando, etiam in hoc differri. Nuper autem ex inſtantia & devotione Clarevallis fratrum, & aliarum ſublimium perſonarum, eiſdem apud nos precibus innovatis, reduximus ad memoriam noſtram, ejuſdem beati viri ſanctam & venerabilem C vitam, qualiter ipſe ſingularis gratiæ prærogativa ſuffultus, non ſolum in ſe ipſo, ſanctitate ac religione præfulſerit, ſed etiam in univerſa eccleſia Dei, fidei & doctrinæ lumine radiarit. Fructum vero quem in domo Domini, & verbo operatus eſt & exemplo, nullus fere terminus ſanctæ Chriſtianitatis ignorat: cum uſque ad exteras quoque & barbaras nationes, ſanctæ religionis inſtituta tranſmiſerit, atque monaſteriorum fundationem extenderit, & infinitam multitudinem peccatorum per viæ ſæcularis latitudinem incedentem, ad ſpiritualis vitæ rectitudinem revocarit. Specialiter autem ſacroſanctam Romanam eccleſiam, cui auctore Deo præſidemus, ita quondam ſub gravis perſecutionis turbine laborantem, D tam vitæ merito, quam datæ ſibi cœlitus ſapientiæ ſtudio ſuſtentavit, ut digne quidem & nobis, & omnibus ejuſdem eccleſiæ filiis, in memoria habendus ſit, & devotione perpetua venerandus. In afflictione vero corporis ſui, uſque adeo ſibi mundum, ſeque mundo reddidit crucifixum, ut confidamus martyrum quoque eum merita obtinere ſanctorum, quem confeſſionis ordine, & parſimonia vitæ, tam longum conſtat duxiſſe martyrium.

Quibus omnibus pia conſideratione penſatis, & in concilio fratrum noſtrorum expoſitis, confiſi de miſericordia Dei, cui perſeveranter & fideliter militavit, necnon & de beatorum Petri & Pauli apoſtolorum, & ejuſdem beatiſſimi confeſſoris meritis præſumentes, eum apoſtolicæ ſedis auctoritate catalogo ſanctorum aſcribi mandavimus, & commemorationis ſuæ feſtum decrevimus amodo publice celebrandum.

Vos ergo qui & ejuſdem ſedis apoſtolicæ inſtituta ſuſcipere, & Deum in ſanctis ſuis conſuevíſtis glorioſius honorare, ſic memoriam ſancti hujus celebretis in terris, ut precibus ejus & meritis, digna præmia recipiatis in cœlis.

Datum Anagniæ, XV. Kal. Febr.

XIX. AD GUILLELMUM ET ODDONEM cardinales ſedis apoſtolicæ legatos.

De pace inter Franciæ & Angliæ reges inſtauranda, & Thoma Cantuarienſi archiepiſcopo in ſedem ſuam reſtituendo.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis willelmo ſancti Petri ad vincula presbytero, & Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta univerſæ Dei eccleſiæ, & præſertim Romanæ & Orientali, detrimenta & incommoda ex diſcordia & diſſenſione, quæ inter cariſſimos in Chriſto filios noſtros illuſtres Francorum & Anglorum reges, per humani generis contigit inimicum, poterunt evenire, noſtram decet diſcretionem advertere, quanto exinde majora, quod Deus avertat, pericula formidamus.

Quocirca diſcretionem veſtram per apoſtolica ſcripta, monemus, mandamus, atque præcipimus, quatenus ad pacem inter eos & concordiam reformandam modis omnibus per vos & per alios religioſos & diſcretos viros utriuſque regni intercedere ſtudeatis, & ad hoc tota diligentia & totis viribus laboretis. Modis omnimodis præcaventes, ne ad petitionem vel favorem unius aliquid ſtatuatis, unde alter ſcandalizari debeat, aut quoquo modo turbari.

Ad hæc, vobis diſtrictius prohibemus, ne uterque veſtrum, vel alter, regnum Anglorum intrare, vel de negotiis ejuſdem regni tractare, & præſertim de conſecrationibus epiſcoporum aliquid unquam efficere, vel ordinare præſumat, niſi prius venerabilis frater noſter Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus jam dicto Anglorum regi ex integro reconcilietur. Quod per ſtudium, & operam veſtram, operante Domino, ad effectum poſſe perduci, confidimus & omnino ſperamus. Sicut enim ex litteris multorum diſcretorum virorum accepimus, nihil eſt, unde præfatus Francorum rex, & tota terra ipſius, amplius commota fuerit vel turbata, quam ex iis quæ Joannes Saresberienſis decanus, a nobis rediens, in partibus illis dicitur diſſeminaſſe.

Datum Beneventi, 11. Kal. Septemb.

XX. AD MAGISTRUM MILITIÆ S. Jacobi in Hiſpania, ejuſque fratres.

Approbat illorum inſtitutum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro Ferdinando, magiſtro militiæ S. Jacobi, ejuſque fratribus clericis, & laicis, tam præſentibus, quam futuris, communem vitam profeſſis, in perpetuam rei memoriam.

BEnedictus Deus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, qui eccleſiam ſuam nova ſemper prole fœcundat, & ſicut pro patribus filios in ea facit exurgere, ſic a generatione in generationem notitiam nominis ſui, & lucem fidei Chriſtianæ diffundit. Ut ſicut ante ortum Solis, ſtellæ ſeſe ad occaſum in firmamento ſequuntur, ita in eccleſiaſticis gradibus, generationes juſtorum, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & tenebras noſtras veri Solis ſplendor illuminet, per tempora ſibi ſuccedant. Et ſicut multi ſæpe per caudam draconis dejiciuntur in terram, ita per adoptionem ſpiritus quotidiana fiat reparatio perditorum, & de profundo inferni ad quærenda multi cœleſtia erigantur: & ita corpora teneantur in terris, ut tanquam cives ſanctorum, & domeſtici Dei, cogitatione ac deſiderio converſentur in cœlis.

Hoc ſane temporibus noſtris, in partibus Hiſpaniarum, de Divino factum munere gratulamur: ubi nobiles quidam viri peccatorum vinculis irretiti, & miſeratione illius qui vocat ea quæ non ſunt, tamquam ea quæ ſunt, ſuperna gratia ſunt afflati & tacti, ſuper multis tranſgreſſionibus ſuis, dolore cordis intrinſecus, & præteritorum agentes pœnitentiam peccatorum, non ſolum poſſeſſiones terrenas, ſed & corpora ſua dare in extrema quæque pericula pro Domino decreverunt. Et ad exemplum Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ait: Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus, qui miſit me patris: in habitu, & converſatione religionis, ſub unius magiſtri ſtatuerunt obedientia commorari. Eo utique moderamine propoſitum ſuum & ordinem temperantes, ut quia univerſa turba fidelium in conjugatos & continentes diſtinguitur, & Dominus Jeſus Chriſtus non ſolum pro viris, ſed & pro fœminis quoque, de fœmina naſci voluit, & cum hominibus converſari: habeantur in ipſo ordine, qui cœlibem ducant vitam, & concilium beati Pauli ſequantur, qui dicit: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.* 1. Cor. 7.

Sint etiam qui juxta inſtitutionem Dominicam, ad procreandam ſobolem, & incontinentiæ præcipitium evitandum, conjugibus ſuis utantur, & una cum eis ad incolatum ſupernæ patriæ de convalle lacrymarum, & terrena tranſire peregrinatione nitantur, & lacrymis diluant & operibus pietatis reatus. Quibus ſupra fundamentum ſuum, quod Chriſtus eſt, pro cura carnis & affectibus liberorum, ligna, fœnum, ſtipulam ædificare contingit, cum aliis expeditiores & continentes, ædificent aurum, argentum, & lapides pretioſos: & iſti tamen & illi militent uni regi, & ſuper unum fundamentum cœleſtem unam ædificent manſionem, promiſſione Pſalmiſtæ in Domino roborati, qui minora quoque membra eccleſiæ confortat, & dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur.* Pſal. 138.

In horum autem fidelium Chriſti collegio, tu dilecte in Domino fili Petre Ferdinande, per voluntatem Dei magiſterium ſuper alios, & providentiam ſuſcepiſti. Qui cum quibuſdam fratrum tuorum ad præſentiam noſtram accedens, cum humilitate qua decuit, a ſede apoſtolica requiſiſti, ut vos, tanquam peculiares filios in defenſionem noſtram, & locum in quo caput ordinis factum fuerit, in jus & proprietatem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, recipere deberemus.

Unde nos devotionem veſtram & bonum in Domino deſiderium attendentes, de communi fratrum noſtrorum conſilio, in ſpeciales & proprios ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ filios recipimus: ordinem veſtrum authoritate apoſtolica confirmantes, præſentis ſcripti privilegio communimus.

Statuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæque bona in præſentiarum juſte & legitime poſſidetis, aut in poſterum conceſſione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis patrante Domino poteritis adipiſci, firma & vobis & veſtris ſucceſſoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. *Enumerat aliquas eorum poſſeſſiones.*

Pergit: Sancimus præterea ne occaſione antiquæ

quæ detentionis, sive scripturæ, quisquam vobis possit auferre, quæ ultra memoriam hominum sub Sarracenorum detenta sunt potestate, & de munificentia principum, seu vestro studio & labore, aut jam obtenta sunt, aut in futurum, auxiliante Domino, poteritis obtinere. Cum enim unica sit vobis intentio, & singularis cura semper emineat pro defensione Christiani nominis decertare, non solum res, sed personas ipsas pro tuitione fratrum incunctanter exponere: plurimum posset hoc pium opus & laudabile studium impediri, si labores, & stipendia vestra, quæ in communi proficiunt, præripiantur ab aliis; & otiosi, ac desides, atque in laboribus suis, non quæ Jesu-Christi, sed quæ sua sunt requirentes, emolumenta illa perciperent, quæ pro tantis laboribus, vobis, & pauperum Christi usibus sunt provisa, dicente apostolo: Qui non laborat, non manducet.

Inter ea sane, quæ professionis vestræ in ordine statutum est observari; primum est, ut sub unius magistri obedientia in omni humilitate atque concordia sine proprio vivere debeatis, illorum fidelium exemplum habentes, qui ad fidem Christianam apostolorum prædicatione conversi, vendebant omnia & ponebant pretium ad pedes illorum, dividebaturque singulis, prout cuique opus erat, neque aliquis illorum qui possederat, suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia.

Ad suscipiendam quoque prolem, quæ in timore Domini nutriretur, & infirmitatis humanæ remedium juxta institutionem Domini, & indulgentiam apostoli, qui ait: *Bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat, & similiter mulier virum suum:* qui continere nequiverit, conjugium sortiatur, & servet inviolatam fidem uxori, & uxor viro, ne tori conjugalis continentia violetur. Si autem viri præmortui fuerint, & relictæ uxores quæ ordinem susceperunt, nubere voluerint: denuncietur hoc magistro, sive commendatori, ut cum illius licentia cui mulier ipsa vult nubat, tantum in Domino. Quod etiam de viris intelligitur observandum: una etenim utrique lege tenentur.

1. Cor. 7.

Statuimus quoque ut nullus fratrum, sive sororum, post susceptionem ordinis vestri & promissam obedientiam, vel redire ad sæculum, vel ad alium ordinem, sine magistri licentia, audeat se transferre: cum sint in ordine vestro loca statuta, * ut quisque districtus valeat conversari. Discedentem vero nullus audeat retinere, sed ad ordinem suum per censuram ecclesiasticam, qui discesserit, * cogatur.

* Forte, ubi quisque districtus. H.

* Deest, redire. H.

Ut autem in ordine vestro cum majori omnia deliberatione tractentur: statutum est inter vos, ut locus aliquis ordinetur, in quo per singulos annos in solemnitate omnium sanctorum, generale capitulum teneatur, & sit ibi clericorum conventus, & Prior, qui illorum, & aliorum clericorum qui de ordine vestro fuerint, curam possit habere, ac fratrum, cum necesse fuerit, provideat animabus. Sint autem tredecim in ordine fratres, qui magistro, cum opus fuerit, in consilio, & dispositione domus assistant, & eligendi magistri curam habeant competentem. Prior siquidem clericorum, cum magister migraverit de hac luce, de domo & ordine solicitudinem gerat. Cui sicut magistro ordinis obedientes existant, donec per providentiam tredecim prædictorum fratrum magistri electio celebretur. Is, cum transitus magistri fuerit auditus & cognitus, tredecim illos fratres, sine dilatione aliqua convocabit; & si quisquam eorum, infirmitate vel alia causa, infra quinquaginta dies adesse nequiverit, cum aliorum consilio qui præsentes fuerint, alium absentis loco constituet, ut magistri electio ex aliquorum absentia minime differatur. Illi vero tredecim fratres, si magister, qui pro tempore fuerit, pernicioſus aut inutilis apparuerit, cum consilio Prioris clericorum, & sanioris partis capituli, majoribus domus corrigendi, aut etiam amovendi eum, habeant potestatem. Et, si inter eum & capitulum emerserint quæstiones, debitum eis finem imponant; ne per aliena judicia, vel dilabatur ordo, vel temporalis substantia dissipetur. In nullam autem ex hoc fratres illi superbiam eleventur, sed magistro suo devoti & obedientes existant. Et si quis eorum ex hac vita transierit, vel pro culpa, seu alia quacumque fuerit occasione mutandus: magister cum consilio reliquorum majoris partis, alium loco ejus substituat. In capitulo autem, quod diximus annis singulis celebrandum, tredecim isti fratres & commendatores domorum, nisi evidens & magna eos necessitas detinuerit, ad statutum locum incunctanter accurrant, & communiter tractent, quæ ad profectum ordinis, animarumque salutem, & sustentationem corporum fuerint statuenda. Ubi præcipue ad defensionem Christianorum intendere moneantur, & districte præcipiatur, ut in Sarracenos, non mundanæ laudis amore, non desiderio sanguinis effundendi, non terrenarum rerum cupiditate, bellum tractent: sed id tantum in pugna sua intendant, ut vel Christianos ab eorum tueantur incursu, vel ipsos ad culturam possint Christianæ fidei provocare.

Eligantur & tunc visitatores idonei, qui domos fratrum per anni circulum fideliter visitent, & quæ ibi digna correctione invenerint, aut ipsi corrigant, aut ad generale capitulum ipsi deferant corrigenda.

Clerici præterea vestri ordinis per villas & oppida simul maneant, & Priori, qui super eo fuerit ordinatus, obedientes existant. Et filios fratrum qui eis a magistro fuerint commissi, instruant scientia litterarum. Et fratribus, tam in vita, quam in morte spiritualia subministrent. Induentur autem superpelliciis, & conventum, & claustrum sub Priore suo tenebunt, & humiliter facient quod ab ipso illis secundum Deum fuerit imperatum. Ubi fratres quoque, de quibus magistro visum fuerit, conversentur, & non sint otiosi, sed vacent orationi, & aliis operibus pietatis. Clericis vero de laboribus, & aliis bonis a Deo præstitis, decimæ reddantur a fratribus, unde libros & congrua faciant ecclesiarum ornamenta, & in necessitatibus corporum convenienter sibi provideant. Et si aliquid superfuerit, secundum providentiam magistri, in usus pauperum erogetur.

Ut autem concordia caritasque inter vos servetur, & a peccato detractionis & murmurationis cuncti debeant abstinere: qui commendator in quolibet loco fuerit constitutus, pro facultate domus, in sanitate, & ægritudine, quodcumque opus fuerit, cum ea solicitudine ac benevolentia subministret, ut neque in substantia parcitatem, neque in verbo amaritudinem gerere videatur.

Sit vobis præcipua cura hospitum, & indigentium: & necessaria illis pro facultate domus liberaliter conferantur.

Exhibeatur prælatis ecclesiarum honor & reverentia. Subministretur Christi fidelibus canonicis, monachis, templariis, hospitalariis, aliisque in

san-

sanctæ religionis observantia positis, consilium & auxilium: quorumlibet & indigentia, si facultas fuerit, subleveturs ut Deus in vestris glorificetur operibus, & alii qui viderint, humilitatis, & caritatis vestræ provocentur odore.

Ad hæc adjiciendum decernimus, ut si locus aliquis in quo episcopus esse debeat, in vestram venerit potestatem, sit ibi episcopus, qui cum ecclesiis & clero suo, designatos sibi redditus & possessiones, & spiritualia jura percipient. Reliqua vero cedant in usus vestros, & in vestra dispositione, sine cujusquam contradictione, persistant. Profecto in parochialibus ecclesiis quas habetis, nolumus episcopos suo jure fraudari. Si autem in locis desertis, aut in ipsis terris Sarracenorum de novo ecclesias construxeritis: ecclesiæ illæ plena gaudeant libertate, nec aliqua per episcopos decimarum, aut alterius rei exactione graventur. Liceatque vobis, per clericos vestros idoneos, easdem ecclesias, cum suis pedibus gubernare, neque interdicto per episcopos, vel excommunicationi subdantur: sed fas sit vobis, tam in majori ecclesia, quæ caput fuerit ordinis, quam in illis aliis, excommunicatis & interdictis exclusis, Divina semper officia celebrare.

Præterea, ne humanis vexationibus & calumniis, a defensione Christianorum retrahi valeatis: apostolica authoritate decernimus, ne personas vestras præter legatum apostolicæ sedis a latere Romani pontificis destinatum, interdicere quisquam, & excommunicare præsumat. Quod etiam de familiis & servientibus vestris statuimus, qui stipendia vestra percipiunt, donec justitiam parati sint exhibere. Nisi forte talis fuerit culpa, ex qua ipso facto ecclesiasticam censuram incurrant.

Chrisma vero, & oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum vestrorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diœcesano suscipietis episcopo, si quidem catholicus fuerit, & gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, & ea gratis & absque ulla pravitate vobis debeat exhibere. Alioquin liceat vobis quem malueritis antistitem adire, qui nostra fultus authoritate, quod postulatur indulgeat.

Liceat præterea vobis in locis vestris, ubi quatuor fratres, vel plures fuerint, oratoria construere, in quibus fratres, & familiæ vestræ tantum; & Divinum audire officium, & Christianam possint habere sepulturam. Ita enim volumus necessitati vestræ consulere, ut non debeant ex hoc adjacentes ecclesiæ injuriam sustinere.

Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce Divina officia celebrare.

Nihilo minus præsenti decreto sancimus, ut si quis in aliquem vestrum, fratrem videlicet vel sororem, violentas manus injecerit, excommunicationis sententia sit adstrictus. Et illud idem pro tutela vestra, tam in sententia quam in pœna servetur, quod sub felicis memoriæ papa Innocentio prædecessore nostro, de tuitione clericorum generali concilio noscitur institutum.

Decernimus ergo ut nulli hominum liceat, jura vel possessiones vestras temere perturbare, aut bona vestra auferre, vel ablata retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed illibata omnia & integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura: salva sedis apostolicæ authoritate.

Ad indicium autem hujus a sede apostolica perceptæ liberalitatis, decem Malachinos nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetis.

Si qua igitur sæcularis ecclesiasticave persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra venire tentaverit, secundo, tertiove monita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione revocaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore, ac sanguine Dei & domini nostri redemptoris Jesu Christi aliena sit, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem vobis vestra jura servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Vias tuas Domine demonstra mihi.

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus.
Ego Gualterus Galuam episcopus.
Ego Joannes presbyter cardinalis SS. Joannis & Pauli tit. Pammachii.
Ego Joannes presbyt. cardinalis, tit. Laurentii in Lucina.
Ego Baslo presbyt. cardinalis S. Pudentianæ, tit. pastoris.
Ego Manfredus presbyt. cardinalis, tit. sanctæ Cæciliæ.
Ego Petrus presbyt. cardin. tit. S. Sabinæ.
Ego Hyacinthus diacon. cardin. S. Mariæ in Cosmedin.
Ego Corditio diacon. card. S. Theodori.
Ego Cynthius diac. card. S. Hadriani.
Ego Vitellus diacon. cardin. SS. Sergii, & Bacchi.
Ego Laborans diacon. cardin. sanctæ Mariæ in Porticu.
Ego Ramerius diac. card. sancti Gregorii ad Velabrum.
Ego Vivianus diacon. card. S. Nicolai in carcere Tulliano.

Datum Ferentini per manum Gratiani sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi, & notarii, tertio nonas Julii, Indictione octava, Incarnationis Dominicæ, anno MCLXXV. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno sexto decimo.

XXI. AD ONUFRIUM ABBATEM sancti Salvatoris Messanensis, Ordinis sancti Basilii.

Ejus institutum approbat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Onufrio Archimandritæ sancti Salvatoris Messanensis, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris.

Apostolicæ sedis, cui, quamquam immeriti, providente Domino præsidemus, authoritate, debitoque nostri officii compellimur, viros religiosos sincera caritate diligere: & ne cujuslibet temeritatis incursus, aut eos a suo proposito revocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat, apostolico ipsos præsidio communire.

Eapropter precibus carissimi in Christo filii nostri Guillelmi illustris Siciliæ regis, benignius inclinati, & vestris postulationibus favore gratuito annuentes, præfatum monasterium, in quo Divino estis obsequio mancipati, sub B. Petri & nostri

ſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus.

In primis ſiquidem ſtatuentes, ut ordo monaſticus qui ſecundum Deum, & beati Baſilii regulam, quæ in eodem monaſterio antiquitus inſtituta eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur.

Præterea quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona, quaſcumque obedientias, & abbatias, rex Rugerius recol. mem. eidem monaſterio per privilegium ſuum, bulla aurea communitum, conceſſit, omnem quoque honorem, dignitatem, conſuetudines, & quidquid aliud vobis veſtriſque ſucceſſoribus contulit, ſicut in privilegio ſuo plenius continetur, firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. *Eorum poſſeſſiones enumerat.*

In ſupradictis ſi quidem monaſteriis omnibus, debes tu fili Archimandrita ac tui poſt te ſucceſſores, abbates inſtituere, conſilio & conſenſu qui in eis fuerint monachorum. Et ſi quis abbatum indignus fuerit abbatia cui præeſt, tu illum & tui ſucceſſores & juſte & canonice amovere debetis, & alium ſubſtituere in loco ejus, quem dignum prævideritis, juxta Dei timorem & regulam monaſterii veſtri. Liceat quoque vobis in ſupradictis omnibus monaſteriis & obedientiis examinare & judicare abbates, monachos, & laicos eorum, tam de ſpiritualibus, quam temporalibus, & cauſas eorum juſte & canonice definire. Ipſi vero tibi tuiſque ſucceſſoribus debent obedientiam & reverentiam debitam exhibere, tanquam patri & archimandritæ eorum, & juſtitias vobis exſolvere conſtitutas.

Ad hæc, quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona, tam de piſcationibus, olivetis, nemoribus, molendinis, terris, vineis, cannetis, & pomariis, quam de hominibus, * quibuſcumque aliis, idem monaſterium in præſentiarum ibi juſte & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, largitione regum vel principum; oblatione fidelium, ſeu aliis modis præſtante Domino poterit adipiſci, ipſa vobis, & ipſi monaſterio authoritate apoſtolica confirmamus. Eo tenore quod Meſſanenſi archiepiſcopo, & ſucceſſoribus ejus, tam tu fili Archimandrita, quam ſucceſſores tui, viginti ſolidos, centum libras ceræ, viginti incenſi, & totidem cados olei, pro cenſu annuatim ſolvere debeatis. Sane novalium veſtrorum quæ propriis manibus aut ſumtibus colitis, ſive de quibuſcumque aliis proventibus veſtris, vel de nutrimentis animalium veſtrorum, nullus a vobis vel ab hominibus veſtris decimas exigere, vel extorquere præſumat.

Liceat quoque vobis clericos, vel laicos, liberos & abſolutos, e ſæculo fugientes, ad monaſterium veſtrum recipere, & eos abſque contradictione aliqua retinere. Prohibemus inſuper ut nulli fratrum veſtrorum poſt factam in monaſterio veſtro profeſſionem, fas ſit de eodem loco, niſi arctioris religionis obtentu, abſque Archimandritæ ſui licentia diſcedere. Diſcedentem vero abſque communium litterarum cautione nullus audeat retinere.

Prohibemus etiam, ut nullus ipſum monaſterium interdicere audeat, vel monaſteria aut obedientias ejus, ſeu homines eorum. Libertates quoque & immunitates antiquas, & rationabiles conſuetudines monaſteriis veſtris conceſſas, & hactenus obſervatas, ratas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas remanere cenſemus.

Obeunte vero te nunc ejuſdem loci archimandrita, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur: niſi quem fratres monaſterii communi conſenſu, vel fratrum major pars conſilii ſanioris, ſecundum Dei timorem, & monaſterii regulam, de ſe ipſis providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, præfatum monaſterium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed illibata omnia & integra conſerventur: eorum, pro quorum gubernatione & ſubſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Salva ſedis apoſtolicæ authoritate & Meſſanenſis archiepiſcopi, ſicut ſupradictum eſt, annuo cenſu.

Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſeculariſve perſona, præſentis conſtitutionis paginam ſciens, contra temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei, ac Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti, aliena ſit, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Datum Anagniæ per manum Gratiani ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi & notarii, XIV. Kalendas Novembris, Indictione IX. Incarnationis Dominicæ MCLXXV. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno XVII.

* Forte, *Et quibuſcumque* H.

XXII. AD GUIDONEM PRIOREM Carthuſiæ ejuſque fratres.

Eorum inſtitutum approbat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Guidoni Priori Carthuſiæ, ejuſque fratribus tam præſentibus quam futuris, in perpetuum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm vos per Dei gratiam multa promereatis gloria meritorum, & vitam ſolitariam eligentes, Divinæ contemplationi arctius intendatis: bonus odor religionis veſtræ ad id nos inducit, ut communi & ſpeciali debito, quieti veſtræ debeamus intendere, & jura veſtra ſummopere conſervare.

Eapropter, dilecti in Domino, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, veſtramque & alias domos ordinis veſtri, & cum omnibus bonis, paſcuis, poſſeſſionibus, quas in præſentiarum juſte & canonice poſſidetis, aut in futurum juſtis modis, præſtante Domino poteritis adipiſci, ſub beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus, & terminos, quos rationabiliter ſtatuiſtis, vobis, & domibus veſtris authoritate apoſtolica confirmamus.

Ad hæc authoritate apoſtolica arctius interdicimus, & ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis infra terminos veſtros, vel domorum veſtrarum, hominem capere, furtum ſeu rapinam committere, vel homicidium facere audeat, aut homines ad domos veſtras venientes, vel ab eis redeuntes, quomodolibet conturbare,

ut

ut ob reverentiam Dei, & locorum vestrorum A infra hos terminos, non solum vos, & fratres vestri, sed etiam alii, plenam pacem habeant & quietem. Adjicientes quoque statuimus, ut infra dimidiam leucam, a terminis possessionum, quas habetis, nulli religioso liceat, quodlibet ædificium constituere, vel possessiones acquirere.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, vos super possessionibus vel pascuis vestris temere perturbare, aut super his vobis molestiam vel gravamen inferre, vel eas ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus flagitare. Sed illibata omnia, & integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usis omnimodis profutura: salva B sedis apostolicæ authoritate.

Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei, & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

orte, ei- . H. Cunctis autem * eodem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & C apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Hubaldus Hostiensis episcopus subscripsi.

Ego Joannes SS. Joannis & Pauli presb. card. subscripsi.

Ego Albertus presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina subscripsi.

Ego Ruer. presb. cardin. S. Petri ad vincula subscripsi.

Ego Boso presbyt. cardin. sanctæ Pudentianæ subscripsi.

Ego Joannes presb. card. tit. sancti Marci sub- D scripsi.

Ego Theodinus presb. card. tit. S. Vitalis subscripsi.

Ego Petrus presb. card. tit. S. Susannæ subscripsi.

Ego Hyacinthus S. Mariæ in Cosmedin diaconus card. subscripsi.

Ego Cynthius diaconus sancti Hadriani subscripsi.

Ego Hugo card. diac. S. Eustachii juxta templum Agrippæ subscripsi.

Ego Laborans diac. card. S. Mariæ in Porti- E cu subscripsi.

Datum Agnaniæ per manum Gratiani sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi & notarii, quarto Nonas Septembris, Indictione nona, Incarnationis Dominicæ anno MCLXVI. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno XVII.

XXIII. AD P. CARDINALEM S. A. L. IN GALLIA.

De mercede eorum qui scholas regunt.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio P..... tit. sancti Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

LIcet mandaverimus, ut hi qui volunt docere, nihil pro scholis regendis ab aliquo exigant, juxta illud, *Veni & audi*: volentes tamen honestati & litteraturæ M. Petri cancellarii Parisiensis, quantum salva honestate possumus, prompta benignitate deferre, quem speciali prærogativa diligimus, & volumus honorare, discretioni tuæ mandamus, quatinus habito consilio cum venerabilibus fratribus nostris, Willelmo Senonensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, & H. Remensi archiepiscopo, & aliis dignis & honestis personis, super regimine scholarum Parisiensium, quod tibi visum fuerit, ita quod personam jam dicti Petri non excedat quod exinde feceris, circumspecta diligentia provideas atque disponas, eam cautelam & maturitatem adhibiturus, quod non videaris modum excedere, & illi qui scholas rexerint, non debeant immoderate gravari. *Ex MS. Sirmondi.*

Datum Ferent. IV. Kalend. Novemb.

XXIV. AD DECANUM ET CAPITULUM PARISIENSE.

Confirmat ecclesiæ Parisiensis possessiones.

Item de præbenda S. Genovefæ in ecclesia Parisiensi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis B. decano & capitulo Parisiensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QUanto servorem devotionis vestræ laudabilius sumus & efficacius in multis experti; tanto libentius jura & libertates ecclesiæ vestræ conservare volumus & tueri, & vestris justis postulationibus benignius condescendere: ut de sinceritate devotionis, quam erga nos, & Romanam ecclesiam geritis, gratiam nostram uberius sentiatis. Eapropter, dilecti in Domino filii, officii nostri debito provocati, & petitionibus vestris clementer inducti, libertates, & antiquas & rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ, a tempore sanctæ recordationis patris & prædecessoris nostri Eugenii papæ, usque ad nostra tempora observatas, ratas habemus & firmas, easque authoritate apostolica confirmantes, perpetuam in posterum decernimus habere firmitatem. Ad hæc cum quædam monasteria & ecclesiæ præbendas habeant in ecclesia vestra, & dilecto filio nostro magistro Mainerio præbenda sanctæ Genovefæ concessa sit: veriti ne paulatim subrependo in detrimentum prædictorum monasteriorum & ecclesiarum, & in gravamen vestrum, hujusmodi consuetudo inoleat in ecclesia vestra, postulastis a nobis ut super hoc juri vestro, & indemnitati eorumdem monasteriorum & ecclesiarum, pastorali deberemus solicitudine præcavere. Inde est quod præsenti scripto arctius inhibemus, ne de aliqua præbendarum, quas præscripta monasteria vel ecclesiæ habent in * ecclesia vestra, quam- *Ex MS. domini Heravallii.* * *mendose scriptum erat*, meas. teria.

quamlibet perſonam canonicare cogamini. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis & conſtitutionis infringere, vel etiam aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Ferentini v. Kal. Novembris.

XXV. AD DECANUM ET CAPITULUM PARISIENSEM.

De ſtipendio canonicorum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis decano & capitulo Pariſienſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex MS. domini Hervallii.

JUſtitia poſtulat, & ratio perſuadet, ut his uberius debeamus gratiam impendere, & ſuis juſtis poſtulationibus benignius noſtrum impertiri favorem, qui circa nos & Romanam eccleſiam multa noſcuntur devotione fervere, & noſtram exequuntur facilius voluntatem. Inde eſt quod cum vos ad preces noſtras dilecto filio noſtro Roberto de Beelei vicario B. Petri Foſſatenſis ſuper illas octo libras, quas in eccleſia veſtra præter ſtationes & minutos redditus ſolebat annuatim percipere, ſex libras annis ſingulis liberaliter addideritis; nos providere volentes, ne vobis in damnum vel præjudicium convertatur, quod ob reverentiam noſtram prompta devotione feciſtis, apoſtolica authoritate ſtatuimus, ut occaſione additionis quam feciſtis memorato Roberto, aut dilecto filio noſtro magiſtro Macario, cui præbenda ſanctæ Genovefæ conceſſa eſt, non poteſtis a præſcriptis eccleſiis quomodolibet moleſtari, quominus poſt eorumdem Roberti & Mainerii deceſſum, in eundem ſtatum eædem præbendæ redeant, in quo ante additionem factam fuiſſe noſcuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Ferentini v. Idus Novemb.

XXVI. AD EPISCOPUM ANAGNIENSEM Et capitulum ejuſdem eccleſiæ.

Ut eorum domeſtici ſint a tributis & omnibus oneribus liberi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri epiſcopo & dilectis filiis capitulo Anagniæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex tom. IX. Ital. ſacra.

MEritis veſtræ devotionis inducimur, ut vos favore benevolo proſequamur, & in his quæ digne cupitis, habeamus providentiæ ſtudium efficacis. Sane electa coram nobis veſtra petitio continebat, quod poteſtas, concilium, populus civitatis Anagn. familiares, & ſervientes veſtros ad ſolvendum, contribuendum cum aliis civibus Anagn. in datiis, collectis, angariis, & parangariis, expenſis, & aliis oneribus ſupradictæ civitatis, propria temeritate compellunt in veſtrum præjudicium, & gravamen. Quare humiliter petebatis a nobis, ut providere ſuper hoc paterna ſolicitudine curaremus. Nos itaque veſtris in hac parte gravaminibus occurrere cupientes, ut familiares, & ſervientes veſtri, commenſales dumtaxat, in datiis, & aliis præmiſſis, ſolvere & contribuere minime teneantur, nec ad ea compelli valeant, ſine ſpeciali mandato ſedis apoſtolicæ faciente plenam & expreſſam de præſentibus mentionem, vobis authoritate apoſtolica indulgemus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Anagn. Id. Junii, pontificatus noſtri anno quinto.

Ejuſdem pontificis epiſtolas aliquot vide infra in conciliabulis Clarendonenſi & Northamptonienſi ann. MCLXIV. *& in concilio Veneto anno* MCLXXVII.

APPENDIX QUARTA, EPISTOLARUM ALEXANDRI PAPÆ III.

I. AD NARBONENSEM ARCHIEPISCOP. & Helenenſem Epiſcopum.

Confirmat ſententiam interdicti auctoritate ſedis Apoſtolicæ latam adverſus Abbatem Canigonenſem.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Narbonenſi Archiepiſcopo & Elenenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RElatum eſt auribus noſtris quod cum Abbas Canigonenſis Craſſenſi monaſterio nollet ſubeſſe, vel Abbati ejuſdem monaſterii obedientiam exhibere quam ſui anteceſſores ejus anteceſſoribus exhibuerunt, in eum de mandato noſtro interdicti ſententiam protuliſtis. Unde quoniam ea quæ de auctoritate ſedis apoſtolicæ ſtatuuntur rata nos convenit, & firma habere, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatinus ſi res ita ſe habet, præſcriptam ſententiam, quam nos ratam & firmam habemus, ſicut a vobis rationabiliter lata eſt, occaſione & appellatione ceſſante faciatis firmiter & inviolabiliter obſervari; & ſi nec ſic prædictus Abbas reſipuerit, manus veſtras ſuper eum amplius aggravetis: quia nos ratum volumus & firmum haberi quod in ipſum duxeritis canonice ſtatuendum. Si autem ambo his exequendis intereſſe non poteritis, alter adhibitis ſibi viris prudentibus ea nihilominus exequatur.

Ex Append. Marc. Hiſpan. p. 133.

Datum Anagniæ Kal. Martii.

II. AD ARCHIEPISCOPUM TOLETAN.

Ne jure Primatus utatur in provincia Tarraconenſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Toletanenſi Archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaternitatis tuæ prudentiam credimus non latere, quomodo Tarraconenſis Eccleſia, Archiepiſcopo ipſius de medio Domino vocante ſublato, paſtoris ſit nuper ſolatio deſtituta: quæ quoniam potius eſt fovenda quam in aliquo ad præſens turbanda, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus in tota Tarraconenſi pro-

Ibidem p. 1338.

provincia nec in ordinandis Ecclesiis nec in electionibus vacantium Ecclesiarum faciendis auctoritatem tuam nullatenus interponas, nec etiam ibi aliqua primatiæ jura attentes aliquatenus exercere donec causa quæ inter Ecclesiam tuam & illam vertitur ad nostrum auditorium deferatur & auxiliante Domino fine congruo terminetur.

Datum apud Dolense monasterium VII. Kal. Augusti.

III. AD CANONICOS PAMPILONENSES.

De episcopo eligendo intra spatium duorum mensium.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Canonicis Pampilonensibus salutem & apostolicam benedictionem.

SAcrosanctis Ecclesiis quanto ex defectu pastoris graviora solent aliquando detrimenta & pericula generari, tanto hi qui grata ex eis beneficia assidue consequuntur ad succurrendum ipsis in pastoris solatio studiosius debent satagere & totis affectibus laborare. Inde est quod per iterata scripta universitati vestræ præcipiendo mandamus, quatenus infra duos menses post harum susceptionem in aliquam personam idoneam honestam & litteratam pariter convenientes, eam vobis in pastorem & Episcopum vestrum unanimiter eligatis, electam vero Tarraconensi Ecclesiæ, postquam fuerit ibi Archiepiscopus auxiliante Domino substitutus, sicut moris est, humiliter præsentare curetis, ita quod eadem Ecclesia optatum se gaudeat in proximo solatium pastoris recipere, & per ipsius prudentiam tam spiritualiter quam temporaliter jucunditate suavissima respirare. Datum ut supra.

IV. AD GUINARDUM COMITEM RUSCINONENSEM.

Confirmat ejus hæreditatem adversus Gaufredum Comitem Ruscinonensem, qui adulteram pertinaciter retinebat, legitima uxore dimissa.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro G. Comiti de Rossilione, salutem & apostolicam benedictionem.

NObiles & illustres personæ quanto se beato Petro & nobis majori devotione subjiciunt, tanto eas Romana Ecclesia arctiori consuevit caritate diligere & in justitiis & honoribus suis propensius confovere. Eaproter tuæ devotionis obtentu, & dilecti filii nobilis viri Trencavel avunculi tui precibus inclinati, terram quæ te hæreditario jure contingit, nulla tibi quæstione ab aduitera vel ejus filio facta, tibi auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli unquam viro vel fœminæ liceat tibi paternam hæreditatem contra justitiam auferre vel illicite perturbare. Si quis autem hoc temere attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum apud Montempessulanum XIV. Kal. Septembris.

V. AD NARBONENSEM, BARCINONENsem, Helenensem, & Gerundensem Episcopos.

De eadem re.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Pontio Narbonensi & Hug. Tarraconensi Archiepiscopis, Helenensi quoque & Gerundensi Episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

SUggestum nobis est & certa quasi relatione monstratum, quod pater nobilis viri G. Comitis de Rossilione, legitima uxore dimissa, sibi aliam per adulterium copulavit. Unde tam ipse quam ejus adultera anathematis meruerunt vinculis innodari; &, sicut credimus, antecessor noster bonæ memoriæ Eugenius Papa prohibuit, ne filii qui ex adultera susciperentur, in paternam succederent hæreditatem. Cæterum quoniam secundum legum statuta filius est quem legitimæ nuptiæ demonstrant, nec filius sed spurius dicitur qui de adulterio nascitur, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus ne illi jure successionis vel adultera aliquid de suprascripta hæreditate ratione donationis propter nuptias sibi vindicent, districtius prohibeatis, & hoc fieri nullatenus permittatis, & si quis eidem G. super hoc injuriam vel molestiam inferre præsumpserit, cum ad vos inde querela pervenerit, debitam de eo & plenam justitiam faciatis. Ibidem.

Datum apud Montempessulanum XIV. Kalend. Septembris.

VI. AD EPISCOPUM AUSONENSEM, ejusque Capitulum.

Monet ut ecclesiam de Granoylers, quam injuste detinebant, monasterio Rivipullensi restituant.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Episcopo & dilectis filiis capitulo Ausonensi salutem & apostolicam benedictionem.

AD aures nostras ex conquestione Abbatis & fratrum Rivipollensis monasterii noveritis perveniisse, quod cum Ecclesia de Granoylers ad eos pertineat, vos eam contra justitiam detinetis. Unde quia prædicto monasterio in suo nolumus nec debemus jure deesse, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus prædicto Abbati & fratribus præscriptam Ecclesiam sine difficultate reddatis pacifice possidendam, aut ipsis exinde coram venerabili fratre nostro Tarraconensi Archiepiscopo justitiæ non differatis plenitudinem exhibere, quod ipse inde statuerit suscepturi & inviolabiliter servaturi. Ex Append. ad Marc. Hisp. p. 1347.

Datum Anagniæ secundo Kal. Julii.

VII. AD VICENSEM EPISCOPUM.

Ecclesiam S. Stephani vi occupatam ac detentam, monachis Rivipullensibus, infra 40. dies restituere jubet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Vicensi Episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUotiens Ecclesiarum prælati quicquam efficiunt in quo debitum officii sui videntur excede- Ibidem. p. 1348.

re, aut quod juris est aliorum contra justitiam occupant, officio nostræ sollicitudinis imminet eos ab hujusmodi præsumptione collata nobis auctoritate compescere & jura sua singulis conservare. Sane ex transmissa conquestione dilectorum filiorum nostrorum Abbatis & fratrum Ecclesiæ Rivipollensis accepimus quod Ecclesiam S. Stephani ad jus eorum spectantem eis injuste absustulisti & per violentiam detines occupatam. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus prælibatis Abbati & fratribus præscriptam Ecclesiam infra quadraginta dies post harum susceptionem, contradictione, & appellatione cessante, restituas, vel in præsentia venerabilium fratrum nostrorum Oscensis & Barchinonensis Episcoporum, sublato appellationis remedio, justitiæ complementum exhibeas. Datum Anagniæ XI. Kal. Augusti.

VIII. AD OSCENSEM ET BARCHINONENSEM EPISCOPOS.

Jubet ut Episcopum Vicensem moneant ac inducant ad restitutionem Ecclesiæ S. Stephani, quam vi occupaverat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Oscensi & Barchinonensi Episcopis salutem & apostolicam benedictionem.

Ibidem. EX transmissa nobis conquestione dilectorum filiorum nostrorum Abbatis & fratrum Ecclesiæ Rivipullensis accepimus quod venerabilis frater noster Vicensis Episcopus Ecclesiam sancti Stephani ad jus eorum spectantem eis injuste abstulit & per violentiam detinet occupatam. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum Episcopum moneatis & inducatis, &, si opus fuerit, sublato appellationis remedio districtius compellatis ut prælibatis Abbati, & fratribus præscriptam Ecclesiam infra quadraginta dies post harum susceptionem, contradictione & appellatione cessante, restituat, vel in præsentia vestra, remota appellatione, justitiæ complementum exhibeat.
Datum Anagniæ XI. Kal. Augusti.

IX. AD PETRUM ABBATEM ET MONACHOS Vallis-Laureæ.

Pro eodem Monasterio.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Petro Abbati & fratribus Vallis laureæ salutem & apostolicam benedictionem.

Ibidem p. 1351. EX litteris dilecti filii nostri Cistercienſis Abbatis & nuncii vestri relatione didicimus quod cum angustia & importunitas loci vestri ad locum alium vos compellerent migrare, venerabilis frater noster Barcinonensis Episcopus in fine sui episcopatus fundum quendam vobis amore divinitatis indulsit, ubi tabernacula vestra figere deberetis. Hoc cum facere cœpissetis, venerabilis frater noster Tarraconensis Archiepiscopus auctoritatem suam oppossuit, eundem locum ad suam asserens diœcesim pertinere. Unde nos, quia contradictio ejus a vestro proposito vos retinet, & in loco vestro incommoditates plurimas sustinere compellit, utrique illorum per scripta nostra mandamus, quatenus usque ad festum Assumptionis huic quæstioni concordia vel judicio finem imponant, ut vos sub ejus obstaculo non debeatis ulterius concessi beneficii utilitate defraudari. Si ergo negotium istud usque in illum terminum non fuerit terminatum, ex tunc inhabitandi locum sine præjudicio partium auctoritate nostra licentiam habeatis.
Datum Beneventi secundo Idus Aprilis.

X. AD EOSDEM.

De eadem re.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Abbati & fratribus Vallis laureæ salutem & apostolicam benedictionem.

Ibidem. QUoniam super jure parrochiali loci in quo monasterium vestrum incœpistis inter venerabiles fratres nostros Tarraconensem Archiepiscopum apostolicæ sedis Legatum & Barchinonensem Episcopum quæstio est exorta, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus neutri illorum jure parrochiali obedientiam vel reverentiam exhibeatis donec determinatum fuerit ad quem illorum præscriptus locus debeat de jure spectare. Datum Beneventi IV. Idus Septembris.

XI. AD OMNES ARCHIEPISCOP. Episcopos, Abbates, Priores, & ceteros Prælatos Hispaniæ.

Pro Monasterio Rivipullensi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus universis Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, & aliis Ecclesiarum prælatis ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

Ibidem p. 1310. DIscretionis vestræ prudentiam non credimus ignorare, qualiter recolendæ memoriæ Innocentius Papa prædecessor noster in Concilio Lateranensi generali decreto sancivit, ut quicumque in clericum, monachum, vel conversum cujuscunque religionis violentas manus injiceret, excommunicationis sententiæ subjaceret, ita quidem quod non nisi a Romano Pontifice vel de mandato ipsius absolutionis posset beneficium promereri. Hac siquidem consideratione inducti, & ex officii nostri debito nihilominus inclinati, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatinus si quis parochianorum vestrorum in aliquem monachum Rivipullensem clericum sive conversum ejusdem loci violentas manus injecerit, vos eum omni contradictione & appellatione remota excommunicatum publice nuncietis, & sicut excommunicatum præcipiatis eum ab omnibus evitari, donec injuriam passo congrue satisfecerit & ad sedem apostolicam cum vestris litteris veniat satisfacturus. Quod autem de illis qui in monachum, clericum, vel conversum Rivipullensem manus injecerit superius diximus, sic intelligi volumus, ut omnes qui eos, personas eorum capiendo, vulnerando, aut res quas secum habent auferendo dehonestaverint, sicut excommunicati ab omnibus evitentur donec ablata restituant, injuriam passo congrue satisfaciant, & ad sedem apostolicam satisfacturi accedant. Ad hoc, Rivipullensis monasterii fratres studiosa nobis narratione monstrarunt quod ipsi in montanis & locis aridis habitantes, victualia in monasterio jam dicto nonnisi aliunde non sine gravi labore illuc per multa terrarum spatia deferant.

rant. Unde frequenter contingit, quod si bestiæ illorum cibaria deferentes ab aliquibus malefactoribus capiantur, ipsi tam famis quam sitis inedia cruciantur. Quocirca nos eorum indemnitati volentes utiliter providere, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque, præcipimus, quatinus universis parrochianis vestris ex parte Dei & nostra sub interminatione anathematis districtius inhibeatis, quod bestias tragini præscripti monasterii cum hominibus aut servitutibus suis nulla ratione invadant, nec aliquam eis injuriam vel molestiam audeant irrogare. Prohibeatis etiam & publice interdicatis ut nullus aliquem ad forum ipsius venientem aut ejus bona sive quemlibet infra ejusdem monasterii ambitum consistentem capere aut inquietare attentet, vel aliquam sibi violentiam vel injuriam inferat. Si quis autem contra prohibitionem nostram in hoc venire præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli ac nostram se noverit incursurum.

Datum Beneventi VIII. Idus Decemb.

HENRICI ARCHIEPISCOPI REMENSIS EPISTOLA AD ALEXANDRUM III. P.

In Causa Drogonis Cancellarii Noviomensis.

Reverendo in Christo patri & Domino Alexandro, Dei gratia summo Pontifici Henricus Remorum dictus archiepiscopus salutem & reverentiam.

ex Baluzii Miscell. t. 2. p. 230.

NUllus est homini justior dolor quam beneficii sui perdere diligentiam; nec debitoris animum gravior potest incursare molestia quam cum pro gratiæ merito titulus reportetur offensæ. Miror, & mirari satis non sufficit animus meus, quid occasionis intervenit, quid accedit meriti mei, quid operis intercedit, ut Moysi manus sentiam graves, & affectum patris non qualem merui repræsentet effectus. Quod enim fovere desidero vestra decolorat auctoritas; & quibus de rigore justitiæ adversor, vestra benevolentia sublevat in profectum. Audiunt inimici mei & vestri opus vestrum & rancorem meum; & lætantur quoniam vos feciſtis. Non est affectus filialis, apud animum patris occultare quod doleat, sed de planta tristitiæ fructum quærere gaudiorum. Duo feciſtis opera quæ miror, nec minus vicem vestram quam meam doleo in illis. Inutilitatem, ne dicam gravius, Atrebatensis illius promovetis in publicum: in quo & Ecclesia illa turbatur, confunditur justitiæ rigor, Ecclesiæ prædia dissipantur. Noviomensis Ecclesiæ Cancellarium, virum, ut credo, honestatis & religionis amatorem, & meum familiarem, non citatum, non auditum, non convictum canonice, nec de propria confessione reum, a gradu suo, sicut accepi, removere intenditis; cui plurimum apud vos S. Pontificis meritum & constitutio debuit suffragari, qui tantum in eo fidei spemque reposuit, ut ei cum personatu curam animarum sine scrupulo conscientiæ commendaret. In quo stupor apprehendit omnes, & aures tinniunt audientium, cum tam diversa meritorum reportent stipendia inutilitas auxilium & religio dejectionem. Est aliud præterea quo gravius uritur & urgetur animus meus, quod non sereno vultu scripta mea recipitis, nec apud vos finem sortiuntur acceptum. De regularibus autem Clericis cum teneat communis usus Ecclesiæ ut Archidiaconi vices agant in episcopatibus, vel parrochiales curas obtineant, de prædicto fratre nostro Noviomensi Cancellario non sine gravi cordis scrupulo sustineo, quod eum sic arbitrii vestri sententia debeat prædamnare; maxime cum preces meas pro eo susceperitis, & commendationem dignam gratia sine gratia remitti non meruerim. Hoc præterea vobis adnuncio, quicquid alii dixerint, quod in ejus promotione & communis consensus Canonicorum affuit, & nullam audivi sonuisse contradictionem.

XII. AD HENRICUM ARCHIEPISCOPUM REMENSEM.

Superioribus litteris respondet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm significasses nobis quod nec litteras nec nuncios tuos benigniori oculo respiceremus, nec preces tuas super negotio Atrebatensis Episcopi vellemus admittere, satis mirati sumus qua de causa turbatio ista in animo tuo provenerit, & quibus argumentis gratiam & dilectionem nostram circa te refriguisse conjicere potuisti. Non enim ita memores sumus magnificæ devotionis & utilissimi obsequii quod nobis & Ecclesiæ Romanæ in necessitatis articulo prompto animo impendisti, ut non te sicut carissimum fratrem nostrum & firmissimam columnam Ecclesiæ sinceriſſimo diligamus caritatis affectu, & tam nuncios quam litteras tuas liberali semper animo videamus, & gratanter pro te velimus efficere quicquid cum Deo & justitia & honestate nostra possimus & pro aliquo fratrum nostrorum essemus facturi: nec recolimus nos unquam tuis precibus obviasse, quas salva forma justitiæ & honestate nostra potuimus exaudire. Immo plerunque præter officii nostri debitum tuæ curavimus fraternitati deferre & satisfacere voluntati. Quapropter hæc in animum tuum non descendant: sed omnem hujusmodi sollicitudinem & anxietatem deponas. Et si quando petitionibus tuis non ad votum annuimus, non voluntati nostræ, sed potius meritis negotiorum ascribas. Desiderium namque, sicut diximus, & voluntatem habemus ea quæ cordi sunt tibi, gratanti animo exequi & votis tuis, in quibus expedit, benignum semper & promptum favorem præbere. Tu vero, sicut vir discretus & prudens, in omnibus agendis tuis caute & provide ambules, suffraganeos Ecclesiæ tuæ benigne & mansuete pertractes, & de Ecclesiis B. Petri propriis, quæ in tua provincia constitutæ sunt, non tanquam de tuis disponas, sed eas in sua libertate relinquas. De cetero super negotio dilectæ in Christi filię nostræ nobilis mulieris Constantiæ sororis tuæ uxoris Comitis Tolosanensis venerabilibus fratribus nostris Suessionensi, Ambianensi, & Laudunensi Episcopis consideratione fraternitatis tuæ efficaciter scripsimus prout novimus expedire. Verum quia, sicut accepimus, in instrumento dotalitii sui testes conscripti sunt, ipsos auctoritate nostra & tua moneas & inducas ut amore justitiæ testimonium perhibeant veritati. Sicut enim periculosum est iniquum falsumve proferre, ita quoque bonum est veritati testimonium perhibere. Ad hæc, dilectum filium nostrum magistrum Paganum tibi devotum admodum & fidelem providentiæ tuæ propensius commendamus, rogantes ut ei benefacias & habeas multipliciter commendatum, quem scis pro suo negotio tanto tempore apud

Ibid. p. 231.

nos

nos moram feciſſe. Negotium enim pro quo cum miſiſti cito ſatis & compendioſe expedivimus.

Datum Beneventi VI. Kal. Septemb.

XIII. AD ROTRODUM ROTOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Excommunicatos a ſuffraganeis ante abſolutionem non audiendos.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Rotrodo Rotomagenſi archiepiſcopo, ſalutem &c.

Ex Beſſin Conc. Rotom. p. 831.

QUoniam quæſitum eſt a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi eos, qui ab epiſcopis ſuffraganeis tuis ſunt excommunicatione nodati, & audientiam tuam appellant, abſolvere, antequam tuo ſtent judicio: inquiſitioni tuæ præſentibus literis duximus reſpondendum, quod ſi poſt appellationem in eos eſt excommunicationis ſententia promulgata, abſolutione non indigent, cum ſententia poſt appellationem lata neminem poſſit ligare. Si vero ante appellationem excommunicati ſunt, ante ingreſſum cauſæ, recepto ab iis juramento, ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem debes eos abſolvere, niſi epiſcopo a quo excommunicati ſunt, in hac parte deferre volueris, & eos ad ipſum abſolvendos mittere. Cum autem a te, vel ab ipſo fuerint abſoluti, cauſam audire debes, & fine debito terminare, quia nec excommunicati ante abſolutionem tuam in cauſa ſunt audiendi, nec cauſa ad eos, a quibus appellatum eſt, debet remitti.

Datum apud Tuſculum 5. Idus Octob.

XIV. AD DECANUM ET CAPITULUM ECCLESIÆ PARISIENSIS.

De Reſidentia Canonicorum forinſecorum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis B. Decano & capitulo Pariſienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Baluz. Miſcel. t. 2. p. 235.

EA quæ ad incrementum Eccleſiarum & venuſtatis ſpectant decorem, juxta officii noſtri debitum ſtudioſius proſequi volumus, & iis promptam curam & diligentiam adhibere optamus, quæ ad veſtrum & Eccleſiæ veſtræ cognoſcimus pertinere profectum. Ex litteris autem quas nobis devetio veſtra tranſmiſit, evidenter accepimus quod quia quidam veſtrum alienis inſiſtentes negotiis, raro Eccleſiæ veſtræ ſui præſentiam exhibebant, & ceteri eandem licentiam abſentandi ſe velint habere, communi conſilio illos Canonicorum veſtrorum forinſecos ordinaſtis qui per medietatem anni in Eccleſiæ veſtræ ſervitio aſſidui non fuerint: ita tamen quod circa quatuor marcas argenti de præbenda ſua annuatim recipiant, eis exceptis qui in ſervitio noſtro vel Regis Francorum permanſerint, & hoc ſub anathematis interpoſitione firmaſtis. Unde nos pacl, quieti, & utilitati veſtræ, ſicut diximus, paterna mediatione providere volentes, præſcriptam inſtitutionem, ſicut a majori & ſaniori parte Capituli facta eſt, ratam & firmam habemus, & ne quorumlibet valeat præſumptione mutari, eam auctoritate apoſtolica confirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus; ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Tuſculani II. Idus Decemb.

XV. UNIVERSIS EPISCOPIS PROVINCIÆ ROTOMAGENSIS.

Ne illos abſolvant, quos Rotomagenſis Eccleſiæ capitulum ligaverit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus univerſis epiſcopis per Rotomagenſem provinciam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm eccleſia Rotomagenſis mater ſit & magiſtra omnium eccleſiarum, quæ veſtro regimini ſunt commiſſæ, decet vos ipſam modis omnibus in his quæ ad Dominum ſunt, venerari, & juſtitiam ejus, quantum in vobis eſt, tueri diligenter & fovere, ut eam comprobemini ſincere diligere, quæ veſtro debet ſuffragio, & humili ſubjectione gaudere. Ex parte ſiquidem dilectorum filiorum noſtrorum Decani & Canonicorum ejuſdem eccleſiæ accepimus, quod cum ipſi aliquos de parochianis ſuis pro eorum exceſſibus excommunicationi ſubjiciunt, aut eorum terram interdicto ſupponunt, illi in quorum perſonas vel terras excommunicationis aut interdicti ſententia promulgatur, in Epiſcopatus veſtros quandoque ſe transferunt, & ſic ſententiam plerumque obſervare contemnunt: & quia tanquam excommunicati non evitantur, in ſua diutius iniquitate perſiſtunt. Quia igitur eccleſiaſticæ animadverſionis ſententia, quæ in malefactores aliquos pro ſuis exceſſibus promulgatur, uſque ad dignam ſatisfactionem debet inviolabiliter obſervari. Fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatenus ſi quando Eccleſia Rotomagenſis in aliquos malefactores parochianos ſuos ſententiam excommunicationis protulerit, vel eorum terram interdicto ſubjecerit, receptis literis capituli ejuſdem Eccleſiæ, ipſos excommunicatos, & terram eorum interdicto ſuppoſitam, etiamſi in veſtris Epiſcopatibus terram habuerint, publice denuncietis, & uſque ad dignam ſatisfactionem eoſdem præcipiatis ab omnibus cautius evitari.

Ex Reſſi. Conc. Rote p. 83.

Datum Anagniæ 10. Kal. Maji.

XVI. AD SUFFRAGANEOS ECCLESIÆ TARRACONENSIS.

Dolet de cæde Hugonis Archiepiſcopi Tarracon. illoſque monet, & hortatur, ut quamprimum alium eligant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus epiſcopis ſuffraganeis Tarracon. eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUdita morte bonæ memoriæ Hugonis quondam Archiepiſcopi veſtri, vehementi ſumus commotione turbati, & exinde tam vobis quam Eccleſiæ Tarraconenſi paterna mentis affectione compatimur, ſicut qui providentiam & regimen ejus Eccleſiæ Dei fructuoſam novimus & utilem extitiſſe. Quod autem cariſſimus in Chriſto filius noſter illuſtris Aragonenſis Rex iniquos & ſceleratos illos qui præfatum Archiepiſcopum neci dederunt de regno ſuo ejecerit, gratum nobis eſt & acceptum, & exinde regiam providentiam,

Ex Append ad Marcam Hiſp. p. 1355

pro-

prout commendanda est, in Domino commendamus. Unde quia mater illorum sceleratorum filiis suis favorem dicitur & consilium in tanto facinore præstitisse & fuisse tam atrox & immane flagitium machinata, si res ita se habet, eam ad districtam religionem transire cogatis; aut si vobis in hoc forte acquiescere noluerit, apud eumdem Regem certetis, quatenus & cum viro, filiis, & nepotibus, si quos habet, de regni sui finibus expellatur. Ceterum quia de pastoris absentia & animarum pericula & damna rerum temporalium non est dubium Ecclesiis provenire, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus de constitutione Archiepiscopi vestri diligenter & studiose cum capitulo supradictæ Ecclesiæ tractetis, & ad eandem Ecclesiam convenientes una cum eodem capitulo in personam idoneam honestam & litteratam & tanto officio congruam unanimiter & concorditer convenire curetis, & eam vobis in magistrum eligere, & ipsam in competenti termino apostolico conspectui præsentetis, ut de electione ipsa plenius certiorari possimus. Sceleratos autem illos publice accensis candelis excommunicatos denuncietis, & in locis provinciæ vestræ ad quæ devenerint, quandiu ibi præsentes fuerint, divina prohibeatis officia celebrari.

Datum Tusculani XIII. Kal. Julii.

XVII. AD VILLELMUM ARCHIEPISCOP. TARRACONENSEM ET SUFFRAGANEOS EJUS.

Ut moneat Regem Aragonum, ne Robertum, qui in necem Hugonis Archiep. Tarracon. conspiraverat, in regno suo habitare permittat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Willelmo Tarraconensi archiepiscopo apostolicæ sedis Legato & suffraganeis ejus, salutem & apostolicam benedictionem.

Idem. Officio nostro congruit scelera & enormitates sceleratorum corrigere & delinquentium culpas debita animadversione punire, ne aliis de impunitate facinoris relinquatur audacia delinquendi. Sane quam graviter & enormiter deliquerint qui necem bonæ memoriæ Hugonis quondam Tarraconensis archiepiscopi machinati sunt fraternitatis vestræ prudentiam non debet latere. Accepimus autem quod Robertus in mortem prædicti archiepiscopi instigante diabolo conspiravit, & in eum quod conceperat virus iniquitatis effudit. Quoniam igitur tam iniquum & crudele facinus non possumus nec debemus impunitum relinquere, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatenus carissimum in Christo filium illustrem Aragonensium Regem ex parte nostra & vestra moneatis & inducere modis omnibus laboretis ut prædictum Robertum in regno suo nulla ratione recipiat, nec ibi velit aliqua ratione retinere, nec ei exhibeat aliquam gratiam vel favorem. Si autem monitis vestris acquiescere forte noluerit, in regno ejus omni occasione & appellatione remota divina, præter baptisma parvulorum & pœnitentias morientium, prohibeatis officia celebrari, & in ipsum Regem omni timore & favore postposito excommunicationis sententiam promulgetis, & sententiam ipsam usque ad dignam satisfactionem faciatis irrefragabiliter observari.

Datum Anagniæ VII. Idus Junii.

XVIII. AD ILDEPHONSUM REGEM ARAGONIÆ.

De eadem re.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Ildefonso illustri regi Aragonum, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm scriptum sit, *Honor regis judicium diligit*, honori tuo plurimum expedit & saluti justitiam diligere & eam unicuique secundum dignitatem a Deo tibi collatam servare, quia felix est gloria regnantis cum tuta est conditio subditorum. Sane quam graviter & enormiter deliquerint qui necem bonæ memoriæ Hugonis quondam Tarraconensis archiepiscopi machinati sunt, regiæ celsitudinis prudentiam non debet latere. Accepimus autem quod Robertus in mortem prædicti archiepiscopi instigante diabolo conspiravit, & in eum quod conceperat virus iniquitatis effudit. Unde quia tam immane facinus gravissima debet ultione puniri, ne aliis præstetur audacia delinquendi si ejus excessus remanserit impunitus, regiam celsitudinem monemus attentius & mandamus, quatenus prædictum Robertum in regno tuo nulla ratione recipias nec ibi velis aliquatenus retineri, ut sic saltem suum corrigat & emendet excessum. Si autem monitis nostris non duxeris acquiescendum, venerabili fratri nostro Tarraconensi archiepiscopo apostolicæ sedis Legato & suffraganeis ejus dedimus in mandatis ut regnum tuum interdicant & in te etiam auctoritate nostra sententiam excommunicationis promulgent. Ibid. p. 1356.

Datum Anagniæ V. Idus Junii.

XIX. AD EUMDEM REGEM.

Gratias illi agit, quod Robertum e regno expulerit; hortatur, ut totam ejus progeniem excludat ab eodem regno, eorumque bona fisco addicat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ildefonso illustri Aragonum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SUggesto nobis quod armis justitiæ præcinctus in Robertum & Berengarium; matrem quoque & hæredes ipsorum, atrocitatem facinoris & sæviissimum scelus quod in morte piæ memoriæ Tarraconensis Archiepiscopi fuerat instigante diabolo perpetratum atrociter vindicasti, & eos a regno tuo regio edicto proscribi fecisti, gratum gerimus & acceptum, & inde regiæ magnitudinis providentiam magnificentius in Domino laudibus commendamus. Et quia tam fuit eorum detestabile facinus quod perpetua inde meruerunt damnatione puniri & toto vitæ suæ tempore ad expiationem tanti delicti in fletu deberent & pœnitentia esse, regiæ serenitatis industriam monemus, hortamur attentius, & mandamus ut prædictos maleficos & eorum matrem a toto regno & terra tua cum sua progenie in perpetuum excludens, eos nullius unquam suggestione deinceps in terra tua recipias, & Ecclesiæ Tarraconensi medietatem possessionum quæ sunt Tarraconæ vel in territorio ejus secundum tenorem conventionis quæ inter eam & Raimundum bonæ memoriæ quondam patrem tuum facta est libere & sine molestatione restituas & in pace habere permit- Ibid. p. 1357.

mittas, ita quod eadem Ecclesia, quæ de morte Archiepiscopi sui tantum deplorat damnum illatum, in ea se parte sentiat alleviari, & tu non videaris contra patris tui pactum venire aut eandem Ecclesiam jure suo defraudare: quod tibi esset admodum periculosum. Si autem præfatos proditores in terra tua aliqui tuæ ditionis receperint, eis bona sua penitus auferas, & timorem incutiens personarum, pœnam aliam addas. Ceterum si surdis auribus, quod non credimus, monita nostra pertranseris, regnum tuum præcipimus interdici. Et si nec sic fuerit nostris monitis paritum, personæ quoque tuæ nequaquam parcemus. Datum Tusculani VII. Kal. * Februarii.

* Julii.

XX. AD TARRACONENSEM ARCHIEP. Apostolicæ Sedis Legatum.

Statuit, ut Ecclesiæ Dertusensis & Ilerdensis, recens a Maurorum servitute liberatæ, subsint Tarraconensi tanquam Metropolitano.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Tarraconensi Archiepiscopo apostolicæ sedis Legato, salutem & apostolicam benedictionem.

Ibidem. INducit nos & hortatur commissæ nobis dignitatis auctoritas fratribus & coepiscopis nostris gratiæ nostræ plenitudinem exhibere, & insuper his quæ legitime possident apostolici favoris & patrocinii subsidium ministrare, ut tanto circa devotionem beati Petri ac nostram teneantur ferventiores existere, quanto se ampliori prærogativa cognoverint confoveri. Inde est quod nos tuis postulationibus benigne annuentes, honorem illum quem Raimundus quondam Comes Barcinonensis in Ilerda & Dertusa tibi, quando captæ fuerunt, concessit, sicut ipsum pacifice habere dinosceris, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus, statuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Anagniæ XVI. Kal. Julii.

XXI. AD ROTRODUM ROTOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Illum primo consolatur, deinde hortatur ad fortitudinem.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Rotrodo Rotomagensi Archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

Ex Bessin Concil. Rotom. par. 2. p. 31. ETsi periculosa sint tempora, & partes tuas varii bellorum eventus affligant, propter hoc tamen non te decet immoderate dolere, aut animum tuum usque in amaritudinem dejicere, ut videaris virtutis & fortitudinis oblivisci. Sed quanto major tibi, & terræ adversitas imminet, & turbatio; tanto fortius debes circa tribulationes ipsas insurgere, & majoris robur fortitudinis, & virtutis induere, quia prudentis viri constantia in adversitate probatur. Quamvis autem de scandalo regum & terræ doleas, sicut merito potes dolere, non tamen tibi expedit te tanto dolore affici, vel mœrore confundi, quod pusillanimitati tuæ possit adscribi: quia potens est Dominus facere post tempestatem tranquillum, & dare post tribulationem quietem. Super eo vero te multipliciter commendamus, quod tantam circa nos, & Romanam ecclesiam, devotionem exhibes, ut non possis esse negligens, vel remissus in his quæ spectant ad commodum, & profectum ejusdem ecclesiæ, sed omnimodis honori & exaltationi ipsius ecclesiæ, sicut vir nobilis, prudens, & sapiens ferventer intendis. Inde est ut quanto plus tuam personam diligimus, tanto in his quæ ad tuum spectant officium, magis te sollicitum reddimus, Fraternitatem tuam monentes & districte præcipientes, quatenus omisso illo dolore nimio, & amaritudine cordis, qua te pro turbatione terræ, audimus affligi, officium commissæ tibi sollicitudinis prudenter gerere satagas; & si quando se opportunitas exhibet, reformationem pacis inter Reges diligenter intendas, & excessus Episcoporum, Decanorum, Archidiaconorum, Abbatum, & aliorum tam Clericorum, quam Laicorum, qui tuæ gubernationi sunt commissi, studiosius solito, pontificali severitate corrigas, & emendes: nec ita pietatem matris sequaris, quod videaris postponere severitatem Magistri. Commendamus siquidem mansuetudinem & patientiam tuam, sicut se nobis merito commendabilem reddit. Sed non te debes ita mansuetum & benignum tuis subditis exhibere, quod tua patientia & benignitate possint abuti, aut de nimia mansuetudine tua sumant audaciam illicita committendi: quia tum licentius illicita committuntur, cum de sua impunitate se delinquentes conspiciunt esse securi. Canonicos autem tuæ majoris Ecclesiæ, & eos præcipuè, qui in ea alicujus dignitatis officium gerunt, sicque notabiles inveniuntur, cum ea qua convenit diligentia, a suis excessibus, collata tibi authoritate compescas, & eos ad virtutem, & honestatem propensius incites, & informes: ut sicut in tua provincia dignitate præeminent, ita morum polleant honestate, & aliis bene vivendi formam præbeant & exemplum. Illos vero qui ad audientiam tuæ metropolitanæ sedis appellant, cum se in protectionem tuam, per remedium appellationis recipiunt, non repelias; sed potius omnes ad te venientes, patienter, & æquanimiter audias, & injuste gravatis, pro tui officii debito, patrocinium exhibeas, & favorem, & eos in justitia sua, pastorali sollicitudine foveas, & sic te omnibus patrem exhibeas, ut non tantum esse Pater videaris, sed Archiepiscopus & Magister. De cetero Fraternitati tuæ præcipimus, quatenus si aliquis laicus de Provincia tua, voluntate propria, vel de mandato sæcularis potestatis in Clericum nondum ab Ecclesia damnatum violentas manus injecerit, aut ipsum in vincula dejecerit, vel in carcere eum detinuerit, eum gratia & amore postpositis, contradictione quoque & appellatione remota, publice accensis candelis excommunicatum denuncies, vel denunciare facias, & sicut excommunicatum vitari. Si vero Clericus aliquis pro suis culpis a ministerialibus Prælatorum Ecclesiæ captus fuerit; non patiaris eum custodiæ publicæ mancipari, aut in carcerem laicorum retrudi, sed potius in domo tua, vel alterius ecclesiasticæ personæ, ejus custodiæ locum facias congruum provideri, ubi secundum qualitatem & quantitatem delicti debeat custodiri. Ea vero quæ ad jus Ecclesiæ tuæ spectare noscuntur, omni favore & timore postposito strenue satagas & legitime revocare, ita quod exinde sollicitudo & providentia tua debeat non immerito commendari, & ecclesia tibi commissa de taciturnitate tua nullum valeat præjudicium

dicium sustinere. Illud autem arctius tibi duximus injungendum, ut occasione præscriptæ contentionis, quæ inter Reges versatur, aut alia de causa, curas non præsumas pastorale deserere, quia juxta verbum Domini; non Pastor, sed mercenarius existere comprobatur, qui adveniente lupo, commissi sibi gregis custodiam deserit, ipsumque morsibus lupinis exponit. Si quis autem Episcopus tuæ jurisdictionis ad aliam ecclesiam propria auctoritate transierit, aut bona Ecclesiæ, vel alicujus monasterii, laicali auctoritate præsumpserit usibus propriis applicare, cum auctoritate nostra, & tua, a suo proposito districtione ecclesiastica revoces, & ad restitutionem alienatorum cogere non postponas, aut priorem ecclesiam ab ejus obedientia prorsus absolvas. Super his autem, sicut vir & prudens & sapiens, sollicitus & studiosus existas, & ita prudenter in omnibus tuum geras officium, quod clero, & populo tibi credito, præesse valeas & prodesse, & ecclesia cui præes, de cura & regimine tuo, in spiritualibus & temporalibus, cooperante Domino, grata suscipiat incrementa. Præterea de tuæ sinceræ dilectionis fervore procedit, quod nos tibi licentiam & auctoritatem concedimus illos a suæ temeritatis audacia compescendi, qui dignitati Romanæ ecclesiæ contraire præsumunt: indeque quod nos in omnibus, quæ cum Deo possumus, volentes tibi sicut carissimo fratri nostro deferre, auctoritate Apostolica indulgemus, ut si quando aliquis suffraganeorum tuorum contra appellationem ad nostram vel tuam audientiam factam venire præsumpserit, liceat tibi excessum suum nostra & tua auctoritate pastorali sollicitudine coercere. Adhuc quia quæsitum est a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi Pallium tuum alii Metropolitano commodare, si contingat ipsum sine Pallio suo, ad ecclesiam tibi commissam in aliqua præcipua solemnitate venire, & in eadem ecclesia Missarum solemnia celebrare: licet exinde non recolamus nos expressum Canonem vidisse, super hoc inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod non videtur esse conveniens, ut Pallium tuum alii commodes, cum Pallium tuum personam non transeat, sed quisquam cum eo debeat, sicut tua novit discretio, sepeliri. Suffraganeis autem alicujus metropolitani post confirmationem electionis suæ, ad mandatum ipsius Metropolitani, etiamsi Pallium non receperit, licitum est electum aliquem consecrare, qui ad ejus jurisdictionem pertineat: & Metropolitano ægritudine laborante, vel alias præpedito, post susceptionem Pallii, & etiam ante, si ejus est electio confirmata, suffraganei sui ad mandatum ipsius possunt electo munus consecrationis conferre.

Datum Anagniæ V. Idus Maji.

EPISTOLARUM ALEXANDRI PAPÆ III.

APPENDIX.

ADNOTATIO COLLECTORIS.

Manss. to. II. 509.

EPistol. Alex. III. collectionem amplissimam tribus auctam app. dedit Labb. quibus per Labbei editorem Venetum alterius appendicis accessio facta est. Tam longe tamen abest ut omnium pontificis illius epistolarum codex integer suppetat eruditis, ut literarum ejusdem Pontificis portio major in varia adhuc dispersa volumina dissipetur. PP. Martene & Durand in altero Veterum Monumentorum volumine plenum registrum epistolarum Pontif. hujus pro Remensi provincia exhibuerunt, in quo literæ quingentæ circiter continentur; quibus eas adjungas quas viri illi doctissimi in primo Anecdotorum volumine, easque item quas in primo Monumentorum vulgarunt P. Christianus Lupo in collectione epistolarum in causa S. Thomæ Cantuarienſis nonnullas Alexandri III. literas affert, frustra in Labbeo quærendas. Adde quas offert Wilkins in conciliis Magnæ Britanniæ, quas Ughellius, quas Ludewig in Reliquiis, Lunigius in Spicilegio, quas Pezius in codice diplomatico, Hansizius in Germania sacra, Guicheonius in sua bibliotheca, ex quibus omnibus aliisque si quis in unum corpus pontificis hujus epistolas colligendas susceperit, is profecto volumen nec sane modicum impleturus esset. Tanta rerum copia me deterruit ne id modo susciperem, quod forte eruditis non displiceret, consilium, totam huc illucque dispersam messem in unum velut horreum congregandi. Id me longius a præsenti scopo abstraheret, quare eam utilem cogitationem in aliud tempus & locum remitto. Erit fortasse, vita comite, quando id aggrediar. Nunc eas tantum epistolas selectas dabo, quæ ad rem præsentem spectant propius; epistolas nempe canonicas & dogmaticas, quibus geminas adjungam e M. S. codice Lucensi depromptas.

HENRICO ARCHIEPISCOPO REMENSI

Pro quodam milite, qui peccatis exigentibus in torneamento decessit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico, salutem & apostolicam benedictionem.

LIteras tuas debita benignitate suscepimus, in quibus pro quodam milite, qui peccatis exigentibus in torneamento decessit, ut sepulturam ei ecclesiasticam indulgeremus, te precibus venerabilis fratris nostri Cantuarienſis archiepiscopi motum, nos attente rogasse cognovimus. Verum licet in omnibus, quantumcumque cum Deo possumus, tam tibi, quam ei velimus deferre, & petitiones vestras libentius exaudire: quia tamen a regibus, principibus, & baronibus terræ propter eamdem causam sæpius affectuose rogati, nullum hujusmodi precibus assensum præbuimus, ne prava illa consuetudo ex hoc incrementum posset suscipere, ne grave tibi sit vel molestum, quod preces tuas in hoc prætermisimus inexauditas. Ex Mart. Vet. Mon. t. II. p. 674.

Data Biturici x. Kal. Septemb.

EIDEM

De quodam ſubdiacono Laudunenſi, qui uxorem duxerat, & de lite Laudunenſis epiſcopi adverſus capellanos Lauduni.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid. p. 737. SUggeſtum eſt nobis quod R. Belm. Laudunenſis eccleſiæ canonicus, cum ſit in ſubdiaconatus ordine conſtitutus, quamdam ſibi conatus eſt matrimonio copulare, & eidem, ſicut vir uxori publice cohabitare præſumit. Unde quoniam antiquis ſanctorum patrum ſanctionibus & in concilio quod in * Lateranenſi eccleſia ultimo fuerat celebratum, cautum habebatur, quod hujuſmodi matrimonia minime contrahantur, & ſi contracta fuerint, penitus irritentur; venerabili fratri noſtro G. * Laudunenſi epiſcopo dedimus in mandatis, quatinus, ſi res ita ſe habet, memoratum R. & eam, quam ſibi niſus eſt matrimonio copulare, non differat omnimodis ſeparare, nec eos ulterius cohabitare aliqua ratione permittat. Quod ſi ſibi in his acquieſcere noluerint, ipſos vinculo excommunicationis aſtringat. De cetero ad aures noſtras, quod gravius eſſe dinoſcitur, noveris perveniſſe, quod idem epiſcopus capellanos Laudunenſes coegerit, noſtris & prædeceſſoris ſui ſcriptis authenticis quæ habebant omnimodis abrenuntiare, & eos in manu ſua libere reſignare, nec non & juramento firmare, quod nunquam ſuper his de cetero querelam moverent. Unde quoniam hoc in noſtrum prorſus contemptum, & eccleſiæ Romanæ injuriam noſcitur penitus redundare, eidem per ſcripta noſtra præcipiendo mandavimus, & in virtute obedientiæ injunximus, quatinus memorata ſcripta, ſi ea recepit, capellanis ſupradictis omni occaſione & excuſatione ceſſante reſtituat, eoſdem a juramento abſolvat, & de tanto ſatisfacturus exceſſu, omni occaſione & excuſatione ceſſante, per ſe ipſum vel per ſufficientem reſponſalem apoſtolico ſe conſpectui repræſentet. Et ideo per apoſtolica ſcripta tuæ diſcretioni mandamus, quatinus, ſi hæc quæ prædicta ſunt effectui mancipare noluerit, tu eum ad hæc exequenda diſtricte compellas, & ſi hæc ita eſſe inveneris, ipſum occaſione, excuſatione, & appellatione remota, ab officio pontificali ſuſpendas, & facias ab omnibus pro ſuſpenſo teneri, donec præſcriptis capellanis ſcripta ſua reſtituat, & de tam gravi ſatisfacturus exceſſu per ſe vel per dignum & ſufficientem reſponſalem ad apoſtolicam ſedem accedat. Ad hæc prænominatos capellanos a juramento abſolvas, & præfatum R. ab ea quam ſibi niſus eſt matrimonio copulare disjungas. Præterea tibi injungimus, ut ſi idem epiſcopus vel alii, latori præſentium, quoniam ad nos acceſſit, indignationem aut aliquod detrimentum propter hoc infligere voluerint, tu ipſum quantum in te eſt, protegas, manu teneas & defendas, & nullam ſibi injuriam vel gravamen inferri permittas.

Data Lateranis 11. Kal. Junii.

* Sub Innoc. II. can. VI.

* Galtero II.

EIDEM.

Ut compellat S. Urſmari, & Antonienſes canonicos dimittere omnes fornicarias. Eos vero qui infra ordinem ſubdiaconatus ſunt & habent conjuges, adhærere conjugibus. Illos autem qui in eo ſunt & ſupra, adhærere eccleſiis & dimittere uxores.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid. p. PErvenit ad nos quod S. Urſmari & Antonienſes canonici, qui prælationi Lobienſis eccleſiæ ſubeſſe noſcuntur, enormiter & diſſolute viventes, fornicarias in propriis domiciliis tenere præſumunt, & quidam eorum, ſicut audivimus, matrimonia contraxerunt. Unde quoniam hoc SS. Patrum inſtitutionibus noſcitur omnimodis obviare, ut hi qui aliis exemplum boni præbere deberent, male vivendo pravis operibus ad illicita provocent; diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus univerſos, qui fornicarias tenere noſcuntur, aut beneficiis eccleſiaſticis cedere, aut eas prorſus dimittere diſtrictius compellas. Eos vero qui infra ordines ſubdiaconatus exiſtunt & conjuges habent, uxoribus adhærere, & eccleſiaſticis beneficiis penitus carere facias. Si autem ad ſubdiaconatum vel majorem ordinem ſunt promoti; & aliquam ſibi contubernio auſi ſunt copulare, tu ipſos ab hujuſmodi copula prorſus diſcedere, & in eccleſiis ſuis omnipotenti Domino fideliter deſervire, omni cum diſtrictione cogas. De cetero Lambertum clericum S. Urſmari canonicum, qui dilectum filium noſtrum I. Lobienſis eccleſiæ abbatem injuſte fatigans ad noſtram appellavit audientiam.....

O. ABBATI URSICAMPI, ET F. DECANO REMENSI.

Pro Alermo Belvacenſi, ne ſeparent eum ab uxore, niſi frater ejus B. a ſua ſeparetur conjuge.

*Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis * O. Abbati Urſicampi, & F. decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* Ibid. p. * Odon.

AD audientiam noſtram noveritis eſſe perlatum, quod quidam, B. nomine, in civitate Belvacenſi legitimum dicitur matrimonium contraxiſſe, & circa decennium cum uxore ſua in omni tranquillitate manſiſſe. Cum autem Alermus, prænominati B. frater, uxoris fratris ſui conſobrinam ſibi matrimonio copulaſſet, quidam, ſicut nobis proponitur, adoleſcentes, ad quos hæreditas ſponſæ illius proximo loco ſpectare videtur, patribus & majoribus ſuis reticentibus, junioris fratris Alermi matrimonium impedire nituntur, de matrimonio tamen fratris primogeniti, quod per omnia junioris matrimonio ſimillimum eſt, modis omnibus reticentes. Quia vero ſuborjri videtur ſatis manifeſta ſuſpicio, quod adoleſcentes, reticentibus majoribus, junioris fratris tantummodo matrimonium impetant, & diſſociare nitantur; præſertim cum ſi charitatis zelo ducerentur, diſſolutioni matrimonii fratris primogeniti, ſi prout dicitur, ſimili modo in-

innixum est, primo debuissent inniti, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatinus rei veritatem diligentius investigetis, & nisi aliæ tales personæ apparuerint, quæ ipsum matrimonium velint & legitime possint impetere, prædictos adolescentes, cum non amore justitiæ, sed ardore potius avaritiæ & odii livore, reticentibus majoribus, videantur movere quæstionem, ad accusationem ejusdem matrimonii nullatenus recipiatis; sed matrimonium ipsum in suo statu faciatis manere, nisi forte communis fama loci habeat, quod inter eos aliqua sit parentela. Ceterum si aliæ graves personæ & maturæ apparuerint, quibus fides sit adhibenda, vos causam audiatis, & eam, remoto appellationis obstaculo, fine canonico terminetis, easdem personas monentes propensius & hortantes, ut sicut ratio videtur exigere, primum fratris primogeniti, deinde junioris matrimonium impetant & accusent. Verum si communis fama loci non habeat quod aliqua inter eos parentela existat, nec aliæ personæ, quales diximus, apparuerint, quæ idem matrimonium legitime impetere velint vel possint, Alermum & uxorem ejus sine quæstione aliqua insimul manere nostra auctoritate faciatis. Præterea, si tanta sunt uxores fratrum & ipsi fratres inter se consanguinitate conjuncti, quod nihil penitus sit in uno matrimonio, quod non sit in altero, nullos audiatis, nisi utrumque matrimonium voluerint impetere, cum hoc non amore justitiæ, sed odio, non bono zelo facere videntur: quoniam tolerabilius est esse conjunctos contra hominum statuta, quam quod Deus conjunxit separare.

Data Beneventi III. Kal. Junii.

NOTA COLLECTORIS IN HANC EPISTOLAM.

Id est, in re adeo ambigua cum alterutrum veniat in discrimen sive quod cognati inter se copulentur, sive quod initum jam conjugium dissolvatur, præstat illud potius permittatur quod a lege tantummodo canonica vetitum est; quam hoc postremum, quod Deus ipse, ne fieret, prohibuit. MANSI.

PHILIPPO ABBATI PRÆMONSTRATENSI, &c.

Pro pace Præmonstratensis ecclesiæ.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Philippo Præmonstratensi, & ceteris abbatibus Præmonstratum in Dei nomine congregatis.

p. 816. Pervenit ad nos quod occasione quorundam, quæ inter vos noviter statuistis, non paucorum conversorum vestrorum animi sunt turbati, usque adeo, ut plures eorum facilius convertantur ad sæculum, quam ad recipienda statuta illa valeant inclinari. Unde quoniam pensandum est majoribus & cavendum, ne gregem dominicum auctoritate dispergant, quem lenitate convenit & charitate servare; universitati vestræ consulimus & monemus, quatenus turbationem ordinis, quanto potestis studio, evitantes, universas novitates, de quibus inter vos aliqua scissura possit emergere, in tempus aliud differatis. Continete vos intra terminos patrum vestrorum, & videte ne dum vos ad nova & dubia desideratis extendere, quæ certa tenetis & sensistis utilia, cum plurimo dispendio amittatis. Non negamus & vobis & omnibus, qui divinæ se subjiciunt servituti, ad majora semper esse nitendum, & eos cum B. Apostolo posteriorum oblitos in anteriora se debere indesinenter extendere. Sed & omnia tempus habent. Est tempus mittendi lapides & tempus colligendi. Est tempus seminandi & tempus metendi. Et de facili autem omnis labor amittitur, si non temporis opportunitas observatur. Sane quantum in religiosis conventibus malum discordiæ sit vitandum, malumus vos alieno exemplo quam experimento proprio edoceri. Videtis enim quia sicut parvæ res crevere concordia, ita maximæ per discordiam sunt dilapsæ. Melius est autem venturis malis ante tempus occurrere, quam postquam venerint pro quærendis remediis laborare, Salomone dicente: *Sapiens videns malum declinat, parvuli transeuntes sustinuere dispendia.* Vitate igitur ex nostro consilio usque ad pacem ecclesiæ, donec plenius coabbates vestri ex omni parte conveniant, omnes, quæ scissuram possent facere, novitates, & parvulos vestros, quos tamquam gallina pullos suos sub alis charitatis custodire ac fovere debetis, paterna pietate servate. Cum autem pacem ecclesiæ suæ reddiderit, & plenius undique abbates vestri convenerint, utilius & firmius tunc poteritis quod salubre fuerit stabilire. Nam si quid roboris constitutionibus vestris ex vobis forte defuerit, ex apostolicæ sedis auctoritate poterit ministrari. Interim vero tenete quod cœpistis, & ita veteribus ac firmatis ab apostolica sede statutis insistite, ut sub majoris austeritatis obtentu pax ordinis non possit amplius perturbari.

HENRICO REMENSI ARCHIEPISCOPO ET G. TORNACENSI EPISCOPO.

Ut pravam consuetudinem tollant in Parrochia Dudasselensi.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Remensi archiepiscopo, & * G. Tornacensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.* Ibid. p. 894. * Galtero.

Relatum est auribus nostris ex transmissa conquestione parrochianorum Dudasselensis ecclesiæ, quod cum alicui eorum a circatoribus decimarum objectum fuerit, quod integras decimas non exsolverit, & post tertiam Dominicam non exhibuerit, quod de decimis dicitur esse subtractum: tandem proxime sequenti feria post tertiam dominicam eum oportebit juramento firmare, quod integre decimas persolvisset, nisi forte supplere voluerit quod de decimis dicitur subtraxisse. Si vero in præstando sacramento manu, vultu, vel oculis, seu aliqua parte trepidavit, ita quod trepidatio possit notari; vel si unus vel plures digiti manus defuerint, qui non sint positi super reliquias sine trepidatione qualibet, cogitur de prava & iniqua consuetudine duos solidos & decimam in duplum solvere, quam dicitur subtraxisse. Quæ utique consuetudo prava est penitus & detestabilis, & tam divino quam humano juri contraria, nec nisi de superabundantis cupiditatis radice noscitur processisse, cum magis sint commendandi, qui cum tremore, quam illi qui ad sacras reliquias irreverenter, ut non dicamus impudenter, accedunt. Quoniam igitur pravæ consuetudines sunt penitus extirpandæ, nec debent locum inter

☞ clericos vel laicos invenire, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus, si res ita se habet, tam horrendam & detestabilem consuetudinem auctoritate nostra & vestra evellatis & penitus extirpetis, & ex eo quod præstando juramento trepidaverunt, qui juramentum facere compelluntur, aut quod totam manum super reliquias non posuerunt, ipsos non sustineatis de cetero aliqua pœna multari. Si qui vero fuerint, qui propter hoc pœnam aliquam irrogaverint, ipsos a tanta præsumtione, sublato appellationis remedio, censura ecclesiastica compescatis; prohibentes attentius decimas a laicis exigi, vel eas ipsis exsolvi, aut eis de subtractione decimarum excusationem vel juramentum quodlibet exhiberi.

Data Tusculi III. nonas Martii.

EIDEM

Respondet ad diversa, de quibus eum consuluerat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri nostro Henrico Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Ibid. p. 511. CUm sacrosancta Romana ecclesia caput & magistra omnium ecclesiarum sit, disponente Deo, constituta, & ad eam consultationes & quæstiones de diversis mundi partibus merito referantur, quod eam super variis juris quæstionibus consulueris, gratulamur, & prudentiam tuam non immerito commendamus. Inde est quod fraternitati tuæ scriptis præsentibus dignum duximus respondere. Si frustratoriæ dilationis causa vel etiam necessario ante sententiam vel postea fuerat appellatum; hujusmodi appellantibus annus indulgeri solet; aut si urgens & evidens necessitas comparuerit, indulgetur biennium, nisi forte judex a quo appellatum fuerit, secundum locorum & provinciarum distantiam & quantitatem temporis, precisius tempus fuerit moderatus, intra quod si is qui appellavit, causam appellationis non fuerit prosecutus, tenebit sententia. Si post sententiam appellaverit, & a causa sua excidisse videtur, nec amplius super eodem negotio audietur appellans; si vero absque omni gravamine & ante litis ingressum fuerit appellatum, hujusmodi audietur appellans, quoniam sacri canones passim appellare permittunt. Si tamen ante sententiam appellavit, cogetur illius stare judicio, a quo noscitur appellasse; si autem in agro vel alias ante causæ ingressum fuerit appellatum, non solent dici hujusmodi appellationes, sed in jus vocationes. Præterea si raptor sit, vel alias violentus detentor alienæ rei, qui appellat, hujusmodi appellatio facta in judicio apud ecclesiasticas personas solet audiri, nisi forte manifestus raptor, vel fornicator existat, sicut ille quem absentem & non requisitum Apostolus excommunicavit. Ad hæc si in una causa aliquis appellaverit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commisisse dicatur, vel modo etiam accusetur, vel conveniatur de alia re, de qua non sit appellatum, nec illa contingat judicem a quo in alio quoque negotio appellavit, potest, si voluerit tamquam suspectum vitare. Alioquin debebit stare judicio ipsius ta quo appellatum est, maxime si judex suus ordinarius existit. Item, si duobus coram judice litigantibus, alter ad nostram, alter ad sui judicis audientiam super eodem negotio appellaverit, & ille qui ad suum judicem appellavit, ad diem appellationis veniens ad eum se appellasse proponat, eo tacito quod adversarius ad audtentiam Romani pontificis appellasset; si legitimo citatus neque venerit, nec aliquem miserit responsalem, aut etiam alias parere contemnit, & in eum excommunicationis sententiam tulerit, tenebit utique excommunicationis sententia pro contumacia, nisi cognovit judex eum ad audientiam Romani pontificis appellasse. Denique quod in fine quæstionum tuarum quæris, si a civili judice ante judicium vel post ad nostram audientiam fuerit appellatum, an hujusmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui nostræ sunt temporali jurisdictioni subjecti: in aliis vero si de consuetudine ecclesiæ teneat, secundum juris rigorem tenere non credimus.

Datum Tusculi XI. Kal. Aprilis.

MELDENSI EPISCOPO

Ut nulli parochialis ecclesia concedatur, qui non resideat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Meldensi episcopo *, salutem & apostolicam benedictionem.*

Ex chart. Meld. Ex Mss. Vet. Mon. I. p. 94. * Simon.

SIcut ad officium nostrum pertinet quæ incongrua sunt prohibere; ita nobis potissimum convenit quæ recta sunt stabilire, & stabilita apostolicæ firmitatis præsidio roborare. Hac itaque ratione inducti, auctoritate duximus apostolica prohibendum, ne in episcopatu tuo alicui liceat ecclesiam parochialem tenere, nisi ei in persona voluerit propria deservire, salva misericordia circa eos qui infirmitatis vel alia causa canonica impediente, suam non potuerit præsentiam exhibere.

Datum Lateranis ... Kal. Aprilis.

EJUSDEM AD MONACHOS S. GEORGII LUCENSES.

Ut ecclesiam quam per pecuniam acquisierant resignent.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis præposito & monachis S. Georgii Lucani, salutem & apostolicam benedictionem.

AD aures nostras pervenit quod cum ecclesia S. Matthæi de fossa Natali, quam contra statuta & decreta sanctorum Patrum quadraginta libris emeratis, & per violentiam & favorem consulum Lucanæ civitatis longo tempore tenueratis, ad commonitionem canonicorum Lucanæ ecclesiæ in capitulo seu per presbyterum, qui ibidem moratur, simpliciter, fili præposite, refutasses, tandem electus Lucanus eam jamdicto presbytero sub obedientiam tuam regendam & gubernandam commisit, & in hanc partem non eam quam decuit gravitatem & maturitatem servavit. Unde quoniam non est vobis tutum, sed omnino periculosum, ecclesiam quam per pecuniam adquisivistis, amplius detinere, & expediret vobis de tali adquisitione pœnitentiam agere, & digne Deo per congruæ satisfactionis opera reconciliari, cum hujusmodi contractus iniquus fuerit & simoniacam sapiat pravitatem; universitatem vestram monemus, mandamus, atque præcipimus, quatenus sicut salutem & se-

Ex archivo majoris ecclesiæ Lucan.

☞ & famam vestram diligitis, prælibatam ecclesiam penitus derelinquatis, ne vos de ipsa vel bonis ejus ulterius intromittatis, quia hoc in grave damnum & jacturam, nec non etiam periculum ordinis & religionis vestræ posset proculdubio redundare. Nos quoque de simoniæ vitio acriter cogeremur punire. Datum Anagniæ III. Idus Aprilis.

EJUSDEM AD EOSDEM

De eodem argumento.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Dilectis filiis R. præposito, & universis monachis S. Georgii salutem, & apostolicam benedictionem.

INtellecto & cognito quod B. quondam præpositus vester contra ordinem, honestatem & in animæ suæ periculum ecclesiam S. Matthæi de fossa Natalis ab abbate Montis viridis XL. libras olei emisse, & insuper commercium suggerente diabolo contraxisse, nos contractum ipsum, sicut a bonæ memoriæ antecessore nostro Adriano papa in irritum revocatum fuerat, irritum revocantes, per apostolica vos scripta præcipiendo mandavimus ut eandem ecclesiam cum omnibus bonis suis omni occasione & excusatione cessante dimitteretis, & in ea vos intermittere de cetero nullatenus præsumeretis. Vos vero, sicut accepimus, prælibatam ecclesiam . . . . . gerimus omnimodo & molestum in animarum vestrarum periculum præsumitis detinere, & præceptis divinis in hac parte non veremini contraire. Unde nos, nisi consueta clementia apostolicæ sedis motum animi temperaret, ita in vos dure vindicaremus, quod pœna docente scire-tis quam periculosum sit apostolicis contraire præceptis; ne autem inobedientiam & contumaciam vestram dura cogamur animadversione punire.... vobis per scripta præsentia mandamus & mandando præcipimus, quatenus infra quindecim dies post harum susceptionem prælibatam ecclesiam cum omnibus bonis suprascriptis, occasione & appellatione postposita, dimittatis, & de ipsa vos intromittere ulterius non præsumatis. Quod si in præsumptione & inobedientia vestra forte duxiitis persistendum, nos dilectis filiis nostris electo & canonicis Lucanis per scripta nostra mandamus, ut ecclesiam ipsam auctoritate nostra intrantes, eam vobis auferre nulla ratione postponant. Et si super hoc eis violentiam intuleritis, in ecclesia vestra divina prohibeant officia celebrari. Datum Ferentini VIII. Kal. Aprilis.

☞ ALEXANDRI PAPÆ III.

AD ARCHIEPISCOPUM REMENSEM

Pro damnatione cujusdam propositionis.

Alexander episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Willelmo Remensi Archiepiscopo apostolicæ sedis legato salutem & apostolicam benedictionem.

CUm Christus perfectus Deus perfectus sit homo, mirum est qua temeritate quisquam audet dicere, quod Christus non sit aliquid, secundum quod est homo. Ne autem tanta possit in ecclesia Dei dici abusio suboriri vel error induci, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus convocatis Magistris Parisiensium & Remensium & aliarum circumpositarum civitatum, auctoritate nostra sub anathemate interdicas, ne quis de cetero dicere audeat, Christum non esse aliquid, secundum quod homo: quia, sicut verus Deus, ita verus est homo ex anima rationali & humana carne subsistens. Datum XII. Kal. Maji.

☞ JOANNIS DOMINICI MANSI

PRÆMONITIO IN SEQUENTEM COLLECTIONEM DECRETORUM ALEXANDRI III.

BInius cæterique post illum Conciliorum collectores opere pretium duxerunt inter Concilia locum etiam suum dare decretis Romanorum Pontificum, quotquot colligere potuerunt ex decreto Gratiani aliisque ad id temporis evulgatis. Id ego consilium amplificandum duxi insertis illis quæ eorum diligentiam fugerunt. Quamquam fateor, supinior aliquando extiti in dandis decretis Gratiani, cujus est omnium in manibus compilatio. Huc eo venimus ut de Gratiano ne cogitandum quidem sit, cum Alexander III. Gratiano aliisque vetustis compilatoribus multo recentior extiterit. Pronæ quidem essent decretales Gregorii IX. in quibus multa ex Alexandro III. delibata sunt; sed illa diligentius ab aliis colligentur. Sunt pariter & alia ejusdem Alexandri obvia in Collectione Decretali quæ appendicis loco ad Concilium Lateranense Oecumenicum sub Alexandro III. datur; sed hæc decreta in hac nostra collectione lectoribus occurrunt. Supersunt alia multa quæ nec leguntur in corpore juris Canonici, nec in appendice ad Concilium Lateranense, eaque offert Collectio I. & II. inter vulgatas ab Antonio Augustino, celebri Tarraconensi Episcopo; Hæc vero utpote non ita nota, seligenda atque hic danda suscepi. Æqui bonique faciant Eruditi hunc meum laborem, quem ego primus in eorum gratiam suscepi.

COL-

COLLECTIO I.

Alexander III. Wigor. episcopo.

DIgnum est, & omni rationi consentaneum, ut eos, qui in servitio tuo fideliter & constanter laborant, ampliori affectione diligas, & circa eorum promotionem operam adhibeas efficacem. Lator autem præsentium Val. Sicut ex literis tuis accepimus, apud nos pro negotiis sibi injunctis fideliter institit, & ad ea promovenda pro viribus suis *diligenter, & devote laboravit. Inde est quod nos pensata fidelitate, quam erga te gerit, ipsum tuæ prudentiæ duximus commendandum f. t. per A. s. pr. m. qua. ei pro reverentia beati Petri, & obtentu fidelitatis suæ aliquam de ecclesiis ad tuam diœcesim spectantibus, si qua vacat, vel cum primo vacaverit, unde possit vitæ suæ sustentationem sufficienter & honeste percipere: cum fueris confirmatus, concedas; ita quod tibi debeat omni tempore devotior existere.

* fideliter

Idem Hugoni Senonens. archiepisc.

Quanta importunitate, & precum instantia venerabilis frater noster hactenus Altisiodoren. episcopus a pontificali sollicitudine sæpe a nobis petiit exonerari, & quomodo nos nulla ratione potuimus induci, ut ejus petitioni, & voluntati assentiremus: ad fraternitatis tuæ notitiam credimus perveniisse. Unde licet ipse sicut homo religiosus, ex humilitate pariter, & ex debilitate mentis & corporis, commissæ sibi forte administrationi spontanea voluntate abrenuntiavit; quia tamen, nisi ejus abrenuntiatio a Romano pontifice primitus approbetur, nec ab administratione illius fuerit absolutus, nec ipse a regimine credito sibi fuerit exoneratus, tibi nullo modo licuit absque conscientia: & mandato nostro, ejus abrenuntiationem recipere, nec capitulum Altisiodoren. de electione tractare potuit, aut ad nominationem alicujus procedere. Quapropter, si velimus rigorem canonum, & sanctorum patrum auctoritates, & statuta servare; & te possumus dure secundum meritum facti redarguere, & illos de tantæ præsumptionis audacia graviter & districte punire; & quia in hoc nec secundum ordinem rectum, nec secundum formam canonum processum est, electio eorum ratione facti, nullas debet vires habere. Ceterum quoniam tibi omne factum, & causam ecclesiæ tuam propriam reputasti, in multis debitores existimus, & honori, & exaltationi tuæ, in quibus cum Deo & justitia possumus, & cupimus, & tenemur deferre. Ideo non ponentes leges in posterum, sed similia fieri prohibentes de cetero, ex dispensationis apostolicæ moderatione, & non ratione facti providentiæ tuæ præcipimus, ut dilectum filium nostrum W. fratrem tuum quem inter alios fratres nostros respectu dilectionis probitatis tuæ caritsimum reputamus, & propter providentiam, & discretionem ejus præscriptam ecclesiam, spiritualia & temporalia incrementa consecuturum, incunctanter assumas, & ipsum tempore opportuno in presbyterum ordines, & demum in episcopum studeas, auxiliante gratia Spiritus sancti, consecrare.

Idem.

Si autem lis infra certum terminum præciA piatur decidi; non poterit negotium ultra præfixum diem; nisi de communi consensu partium prorogari. Verum si judex delegatus aliter fecerit & fines mandati excesserit, ejus jurisdictionem non est dubium expirare.

Idem Rotomagen. archiepiscopo.

Quæsitum est a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi, esse qui ab episcopis suffraganeis tuis sunt excommunicatione innodati, & ad audientiam tuam appellant, absolvere, antequam tuo stent judicio. Inquisitioni tuæ præsentibus literis duximus reponendum, quod si post appellationem in eos sit excommunicatio promulgata, absolutione non indigent, cum sententia post appellationem lata neminem excommunicare possit. Si vero ante appellationem excommunicati sunt, ante ingressum causæ, recepto ab eis sacramento secundum ecclesiæ consuetudinem debes ipsos absolvere, nisi episcopo a quo excommunicati sunt, in hac parte deferre voluëris, & eos ad ipsum absolvendos remittere. Cum autem, vel ab episcopo fuerint absoluti, causam audire, & fine debito terminare poteris, quia nec excommunicati ante absolutionem suam in causa sunt audiendi, nec ad eos, a quibus appellatum est debent remitti,

Idem.

Nos in eminenti, & infra. Quia vero inimicitia, vel contrarietate aliquis parochianus a judicio Diœcesani episcopi eximatur, quia nos consulere voluisti, d. t. duximus respondendum; quod non solum pro inimicitia, sed & pro manifesta causa suspicionis, potest sui episcopi judicium evitare, & ad judicem superiorem recurrere. Cum nullus a suspecto judice debeat judicari.

Idem consulibus Papiæ.

Relatum est auribus nostris, quod vos de decimis, & negotiis, quæ judicium ecclesiasticum requirunt non veremini judicare, & de his non sine vestræ detrimento salutis, vos intromittere non dubitatis, minus recte quam deceat, cogitantes, quomodo ex hoc, & creatorem vestrum offenditis, & manifeste Sanctorum Patrum institutionibus contrahitis. Quoniam igitur, quæ a quolibet rege vel principe non sustineremus, a vobis nolumus, sicut nec debemus, aliquatenus sustinere, cum præsertim exinde judicium possitis formidare divinum, & honestatem ecclesiasticam conculcetis. Discretionem vestram monemus m. atque p. qua. de decimis, vel de ecclesiasticis negotiis de cetero vos intromittere, nullatenus præsumatis, sed ea vener. fratri nostro episcopo vestro, & aliis personis ecclesiasticis tractanda, & judicanda sine traditione qualibet relinquatis.

Idem episcopo Papiensi.

Cum A. de Plano, & G. de Betolio &c. & infra. Ideoque tuæ per A. s. p. m. qua. cum exinde requisitus fuerit, utramque partem ante tuam præsentiam convoces, & rationibus hinc inde plenius auditis, & cognitis; eandem causam secundum attestationes, quas dilectus f. noster P. titulo S. Susannæ presbyter cardinalis sigillo suo munivit, & aliorum testium, si qui idonei

pro-

producti fuerint, si atteſtationes ipſæ non ſunt A publicatæ, infra xxx. dies poſt harum ſuſceptionem litterarum re. ap. ob. concordia, vel juſtitia mediante decidas.

Idem Exon. & Wigor. epiſcopis.

Teſtes quos Radul. clericus clericos ut laicos vobis nominaverit, moneatis, & ſi opus fuerit, auctoritate ap. compellatis ad prohibendum teſtimonium veritati.

Idem Lauden. epiſcopo.

Si Stephanum contra compoſitionem fidei interpoſitioni firmatam veniſſe conſtiterit, niſi ma- B nifeſtam rationem poterit allegare, ipſum a præfata eccleſia, & beneficiis ejus ap. ceſ. non differas ſpoliare, & eam W. cum integritate reſignes.

Idem Dulmenſi epiſcopo.

Ex quorumdam relatione audivimus, quod cum aliqui viri eccleſiaſtici de provincia veſtra pro juſtitia ſua proſequenda, literas commiſſionis a nobis impetrent, adverſarii eorum, ut mandatum noſtrum eludant, antequam literæ noſtræ ad judicem perveniant, vel literis a judicibus perceptis, priuſquam illi ab eis citentur, in vo- C cem appellationis prorumpunt, aut commutationem facientes, aliquos in poſſeſſionem eorum, de quibus controverſiæ vertuntur, malitioſe inducunt, quoniam hujuſmodi calliditates, & verſutiæ ſuis non debent in aliquo fraudatoribus ſuffragari; & nos contra prædictas calliditates & verſutias paſtorali ſollicitudine volumus providere: d. u. per A. ſ. m. qua. ſi adverſarii ejus, inter quos & ipſum ſuper eccleſia controverſia eſt agitata, pro mandato noſtro evacuando, ſupradicto modo appellaverint, aut de poſſeſſione qualibet commutationem fecerint, vel malitioſe ſe abſentaverint, & eos qui in prædictæ eccleſiæ poſſeſſione ingreſſi fuerint, ap. ceſ. cogatis, ſub examine veſtro, juris æquitati parere.

Idem eidem.

Appellationi autem, ſi qua ſub aliquo caſu ab alterutra partium fuerit interpoſita, niſi appelletur ab ipſo, cui cauſa ſit remota appellatione commiſſa, debita devotione eſt deferendum.

Idem Cant. archiepiſcopo, & ejus ſuffraganeis.

Relatum eſt auribus noſtris, quod cum ſint quidam in provincia veſtra, qui uxoribus ſuis propria auctoritate relictis, concubinis adhærere non dubitant, errorem ſuum ac temeritatem ſuam E per obſtaculum appellationis tueri, ac fovere nituntur. Quoniam igitur officio noſtræ ſollicitudinis imminet providendum, ne appellationis obtentu, in ſua malitia perſeverent: f. W. per Ap. ſ. p. m. qua. ſi manifeſtum ſit aliquos de provincia veſtra uxores ſuas, ſine rationabili cauſa dimiſiſſe, & adhæſiſſe aliis, ſi commoniti uxores ſuas concubinis abjectis non receperint, pro appellatione, ſi quam ad ſuum errorem fovendum interpoſuerint, non prætermittatis, quin eos ad abjiciendas concubinas, & ad recipiendas uxores ſuas, & maritali affectione tractandas, per excommunicationis ſententiam compellatis.

Idem univerſis ſuffraganeis Cant. Archiepiſc.

Significavit nobis venerabilis frater noſter Cant. Archiepiſcopus, quod ſi quando vos appellatis ad præſentiam noſtram, vel archid. veſtri ſuper aliquo certo negotio; epiſcopatus, & archidiaconatus veſtros ſub protectione apoſtolica ponitis, & appellatis ad annum, & interim nec de novis exceſſibus veſtris, ſive de ſubjectorum veſtrorum delictis permittitis ipſum cognoſcere, ſed omnem juſtitiam ei ſuſpenditis, & prorſus evacuatis. Quoniam igitur providendum eſt, ne appellationis obtentu, aut manifeſta delicta remaneant impunita, aut ſubditi veſtri de ſuorum B exceſſuum impunitate lætentur: f.u.per f.m. qua. Si vos epiſcopi veſtros epiſcopatus, aut archidiaconi ſuos archidiaconatus apoſtolicæ protectioni ſubjiciunt, & ad audientiam noſtram appellant: propter hoc, memoratum archiepiſcopum nullatenus impedire temptetis, quo minus de cauſa, vel de exceſſibus ſubditor. veſtror. cognoſcere valeat, & juxta meritorum qualitatem, eos debita animadverſione punire, aut etiam exceſſus veſtros, ſi qui manifeſti ſunt, & notorii, his dumtaxat exceptis, ſuper quibus appellatio eſt interpoſita, poſſit digne corrigere, & quod injuſte actum eſt, ad rectitudinis tramitem revocare.

Idem Crapulano epiſcopo.

Quæſiviſti ab apoſtolatu noſtro: cum ſublato appellationis remedio litterarum, ſicut in iſtis ponitur, ſi totam literarum ſeriem comprehendat, nec ne? Inquiſitioni tuæ reſpondemus, quoties ſic ſublatio appellationis ponitur, non niſi ea, quæ prædicta ſunt, complectitur; ad ea vero, quæ in fine litterarum ponuntur, minime extenditur, niſi forte ipſa appellationis ſublatio reiteretur.

Idem Winton. epiſcopo.

Super eo vero, quod a nobis quærendum duxit t. diſcretio, utrum videlicet per incidentem D quæſtionem, ſuper quam fuerit appellatum, tota principalis cauſa, quæ commiſſa eſt judici appellatione poſtpoſita terminanda, debeat indeciſa relinqui. Inquiſitioni t. duximus reſpondendum, quod ſi quæſtio incidens talis fuerit, quod ſine ea principalis cauſa non poſſit terminari, per interpoſitum ap. obſtaculum, totius cauſæ cognitio debet de jure differri, donec ſuperior judex, ad quem ſuper jam dicta quæſtione appellatum eſt, aliter de tota cauſa diſponat.

Idem Cant. Archiepiſcopo.

Significaverunt nobis dilecti filii noſtri prior, & canonici ſanctæ Frid. quod cum ſuper cauſa, E quæ inter eos, & canonicos de Oſeneja de eccleſia S. Mariæ Magdalenæ vertitur, de mandato noſtro coram venerabilibus fratribus noſtris Exon. & Ciſtrenſi epiſcopis tractaretur; ad audientiam noſtram appellaſſent, iidem epiſcopi canonicos de Oſeneja in poſſeſſionem eccleſiæ ipſius, cauſa rei ſervandæ judicaverunt induci, & poſtmodum iidem epiſcopi literas commiſſionis noſtræ, quas ſuper cauſa ipſa receperant, diligentius intuentes, & videntes appellationem alterutri partium in eiſdem literis inhibitam non fuiſſe: Exon. archid. mandaverunt, ut omnia in eodem ſtatu ſervaret, in quo tempore factæ appel-

pellationis fuisse dignoscuntur. Interim vero canonici de Oseneja in præscriptam ecclesiam irruerunt, & ibi manere volentes a ministris S. Fridæ rejecti fuerunt. Deinde autem canonici de Oseneja ad Laudon. & Wigor. episcopos literas nostras impetraverunt continentes, quod si a possessione ipsius ecclesiæ fuissent violenter ejecti, eis possessio redderetur; & sic cum pars utraque propter hoc eorum se conspectui præsentasset, præfatus prior S. Fridæ, quoniam literæ ante terminum appellationi præfixum, sicut ajebat, per subreptionem fuerunt impetratæ, ad nostram iterum audientiam appellavit. Sed Laudon. episcopus ap. non deferens, canonicos de Oseneja in possessionem ejus ecclesiæ fecit induci. Inde est, quod f. ti p. A. s. p. m. quatenus, sive ex literis nostræ commissionis prædictis Exon. & Cistrensi episcopis factis, sive ex assertione ipsorum episcoporum, aut etiam alius tibi legitime constiterit, in prædictis literis ap. inhibitam non fuisse; quidquid post ejus appellationem ab eisdem episcopis ad nos interpositam, in causa ipsa innovatum est, vel mutatum, in eum statum facias ap. ces. reduci, in quo tempore factæ appellationis noscitur extitisse, non obstantibus literis nostris ad Laudon. & Wigor. episcopos posterius directis, si ante terminum ap. præfixum, aut etiam in terminum fuerint tacita impetratæ veritate. Non n. a possessione fuerunt ejecti violenter, si volentes possessionem intrare, sunt in continenti rejecti; cum liceat omnibus vim in continenti vi repellere, & ab aliorum violentia jura sua tueri; deinde vero utraque parte ante te convocata, causam diligentius audias, & eam sublato ap. remedio studeas terminare.

Idem Cantuar. archiepiscopo.

Nos in eminenti specula ecclesiæ, licet immeriti, disponente Domino constituti fratrum, & coepiscoporum nostrorum tenemur consultare, respondere, & quod a nobis in quæstione proposita visum fuerit, aperire. Inde est quod prud. tuæ literis præsentibus respondemus; quod causa aliquibus sublato ap. re. delegata, si alter judicum conjudici, aut alii vices suas commiserit, a secundo delegato judice poterit appellari, quia delegatus non poterit ap. postposita delegare, causa vero per appellationem ad primos delegatos, aut ad eum, qui delegavit, secundum appellantis arbitrium, referetur.

Idem Eborac. archiepiscopo.

In eminenti specula ecclesiæ licet immeriti disponente Domino constituti, intendere debemus consultationibus singulorum: & prout nobis Dominus revelaverit, proposita denodare. Consuluisti autem, si causa appellatione re. commissa altera partium ante citationem, vel post ante sententiam, vel post ad sedem apostolicam appellaverit, an appellationi sit in his articulis deferendum. Præterea si cui causa fuerit ap. re. commissa, & alter adversariorum appellasset, quia delegatus judex non vult probationes super suggestione falsi admittere, qua causatur litteras impetratas, an in hoc casu appellatio teneat, quæsivisti. Dubitas autem, si duobus fuerit causa ap. re. commissa, & alter suo conjudici vices suas commiserit, an ille solus possit procedere ap. re. vel ab eo liceat appellare. Cum in fine literarum non sit appositum, ut si uterque nequiverit interesse, unus procedat. Primæ igitur quæstioni taliter respondemus, quod causa ap. re. commissa appellationi deferri non debet, sive ante citationem, sive post, sive ante sententiam, sive postea fuerit appellatum, nisi appellans prius, quam citaretur, iter arripuisset ad sedem apostolicam veniendi. Quod autem quæsisti, si aliquis appellaverit, quia delegatus judex audire super falsi suggestione probationes recusat, an ap. teneat, hoc tuam volumus discretionem tenere, quod in eo casu debet ap. deferri. Ab uno vero judicum ap. remota in causa procedi non potest, nisi hoc specialiter in commissionis literis exprimatur. De cetero noveris, quod si sententiam a nobis latam præceperimus per aliquem executioni mandandam, & fraus intervenerit, non est facultas executori de toto negotio cognoscendi, sed referri quæstiones, quæ inciderent, ad Sedem apostolicam oportebit.

Idem Cantuar. archiepiscopo.

Cum in Cantuarensi provincia, ubi legationis officio fungeris, quod tibi commisimus, multi clerici sint, qui in domibus fornicarias habere dicantur mirabile satis gerimus, quod eos in spurcitia vitiorum manere permittis, qui ad resecanda vitia, & præparandas virtutes diligens omnimodo, & sollicitus esse deberes. Unde f. t. per A. s. p. m. qua si qui clerici provinciæ tuæ concubinas, vel fornicarias habent, eos constanter admoneas, & si opus fuerit, ecclesiastica districtione compellat; ut fornicarias, & concubinas a se dilatione & ap. post. prorsus amoveant, & eas vel alias nequaquam ulterius admissuri, si qui autem eorum ita fuerint pertinaces, quod noluerint, in hac parte tuis mandatis parere, ipsas ab ecclesiis, quas habent ap. re. non differas spoliare.

Idem.

De cetero, quia Stephanus clericus de Wallenton in archidiaconatum prædicti archidiaconi adulteram, & commatrem in domo sua dicitur detinere: si hoc publicum est, & manifestum, & tam gravem accessum, animadversione debita, nullius contradictionis, vel ap. ob. corrigas.

Idem Wigor. episcopo.

Ex parte prioris, & fratrum de Van. nobis innotuit, quod C. presbyter, qui habet vicariam in ecclesia ipsorum de Estona publice concubinam tenet, ac sicut laicus quilibet tabernas frequentare non erubescit; sed quia indecens, & rationi contrarium est; ut ii, qui altario serviunt, feminarum complexibus maculentur, aut per tabernas discurrant, cum eos sobrios, & castos esse oporteat: f. t. per A. s. p. m. qua rei veritate diligenter inquisita, & cognita: si cum talem inveneris, qualis describitur, ipsum ab eadem ecclesia di. & ap. ces. amoveas.

Idem Wigor. episcopo.

Inter cetera sollicitudini tuæ convenit studiose, ac diligenter attendere, ut tales in ecclesiis tuæ gubernationi commissis ministros ordines, & præponas, qui & domum Domini sciant decenter disponere, & populo Dei præesse possint, & prodesse. Pervenit autem ad audientiam nostram,

ſtram, quod quidam in tua diœceſi commorentur, qui ſe eccleſiaſticæ profeſſionis eſſe fingentes, cum tamen eccleſiaſtica beneficia habeant, matrimonia contrahant, & adepta beneficia nihilominus obtinere contendunt. Alii autem, licet filii ſacerdotum exiſtant, patribus ſuis, quaſi hæreditario jure ſuccedunt, & in his poſtmodum inſtituti, ad ſacros ordines, etiam minus, licite promoventur. Quod quia indignum eſt, & ſacrorum canonum inſtitutionibus noſcitur penitus obviare: f. t. per A. ſ. m. qua. illos, qui infra ſubdiaconatum matrimonia contraxerunt, ſuis ab uxoribus nulla ratione permittas divertere, niſi de communi conſenſu illi ad religionem tranſire voluerint, & ibi in Dei ſervitio jugiter commorari. Si autem cum uxoribus vixerint, eccleſiaſtica beneficia, quæ ad illos tantum, qui aſſidue in ſervitio Dei perſiſtunt, ſpectare noſcuntur, non debent ullatenus obtinere. Illi vero qui in ſubdiaconatu, vel ſupra ad matrimonium convolaverint, mulieres poſſunt & debent invitas, & renitentes relinquere, nec hujuſmodi conjunctio, matrimonium, ſed contubernium eſt potius nuncupandum.

Idem Helien. archidiacono.

Cum ſatis ſit abſurdum, & ſanctorum patrum inſtitutionibus alienum, ut archidiaconi auctoritate propria debeant cuilibet curam eccleſiarum committere; ægre nimis ferimus, quod tu ſine mandato epiſcopi tui perſonis curam animarum committis. Quoniam igitur obtentu alicujus conſuetudinis, non debes ſanctorum patrum inſtitutiones tranſgredi, & quod ad tuum non ſpectat officium, vendicare, ideo mandamus, ut nemini de cetero ſine licentia, & mandato epiſcopi tui, curam animarum committere præſumas.

Idem.

De poſſeſſionibus autem laicis ſub modico cenſu conceſſis, noverit tua fraternitas; quod ſi eccleſia læſa eſt, & manifeſte appareat detrimentum, cum epiſcopo deteriorem ipſius eccleſiæ conditionem facere non licuerit, & eccleſia jure minorum ſemper debeat illæſa ſervari, quæ in damnum ipſius data conſtiterit, ad jus ipſius convenit, proprietatemque redire, providendum eſt tamen, ne ſi forte colonus poſſeſſiones illas expenſis, ac labore ſuo reddiderit meliores, ſumptibus quos bono animo fecit, debeat defraudari.

Idem Atrebaten. epiſcopo.

Plena nobis innotuit ex tuarum continentia literarum, quod cum hoſtia quædam ſacrata in arca cujuſdam mulieris parochianæ tuæ concluſa fuiſſet, virtute Domini faciente, pars fere media in corpus Chriſti manifeſte converſa eſt, ita ut caro videretur. Cum vero hoſtia ipſa a parochiali eccleſia, quam ſ. tuæ eccleſiæ canonicus poſſidet; a te, & a canonicis eccleſiæ tuæ, ad eccleſiam ipſam translata ſit, idem canonicus oblationes, quæ obtentu illius corporis Chriſti eidem eccleſiæ proveniunt; inſtanter requirit, quas in reparatione eccleſiæ fideliter, ſicut aſſeris, erogaſti. Licet autem eidem canonico petas ſuper hoc ſilentium imponi, & nos libenter in eo, quod ſecundum Deum poſſumus, petitiones tuas velimus attendere, & admittere; petitioni tuæ ſuper hoc non poſſumus exhibere favorem: ſed venerabilibus fratribus noſtris A ban. & Silvan. epiſcopis, quibus cauſam ipſam commiſimus, dedimus in mandatis; ut præfatum canonicum commoneant a petitione ipſarum oblationum deſiſtere, ut eas in reparatione præſcriptæ eccleſiæ erogari permittat. Si vero ad hoc induci non poterit, eidem cauſſæ debitum finem imponant, credimus enim firmiter, & ſperamus, quod ſub examine epiſcoporum eadem cauſa effectum ſit debitum ſortitura.

Idem dilectis filiis univerſis monachis per Cantuar. provinciam conſtitutis.

Cum deceat nos commodis & profectibus eccleſiarum ferventer intendere, nobis ſummopere congruere dignoſcitur, ut earum ordinationibus tanto ſtudioſius intendamus, & ne inordinate remaneant, vigilem curam, & ſollicitudinem adhibeamus. Inde eſt, quod univerſitati veſtræ per A. ſ. p. m. ut eccleſiis in quibus repræſentationem habetis, cum vacaverint, diœceſanis epiſcopis clericos idoneos præſentetis, qui illis de ſpiritualibus, votis autem de temporalibus debeant reſpondere.

Idem Decano, & præcentori, & capitulo Vellen.

Ex dilſgenti relatione magiſtri F. accepimus, quod cum bonæ memoriæ R. quondam epiſcopus veſter, de aſſenſu & voluntate * veſtra ipſum in canonicum eccleſiæ veſtræ recepiſſet, aſſignans ei XL. ſolidos ſub annua penſione nomine præbendæ percipiendos, quouſque præbenda vacaret in eadem eccleſia, ad quam ipſum intitulavit, cum eum ad diaconatus ordinem promoverit, prædicto epiſcopo de medio ſublato, & redditib. epiſcopat. ad fiſcum devolutis; cum quædam præbenda in jam dicta eccleſia vacaret, cariſſimus in Chriſto filius noſter H. illuſtris rex Anglorum, cum clerico ſuo contulit, cui etiam aliam poſtmodum in eadem eccleſia vacantem cum archidiaconatu, ad quem dicitur pertinere, conceſſit, quas inſimul non debet habere, cum nulli ſit licitum in una, & eadem eccleſia duas præbendas obtinere. Quo facto idem Thomas fructum præbendæ ſibi prioris taliter collatæ Stephano fratri ſuo de regia auctoritate confiſus conferre præſumpſit. Quia igitur intereſt noſtra, quæ in eccleſiis Dei ita inordinata fuerint, ſtudioſius emendare d. W. per A. ſ. m. qua. ſi prælibatus F. a commemorato epiſcopo de aſſenſu, & voluntate veſtra in canonicum eccleſiæ fuerit aſſumptus, ita quod cum præbenda vacaret, ſibi deberet ibidem aſſignari. Præbendam illam cum fructibus, quos prædictus Thomas Stephano fratri ſuo poſt ſuſceptum archidiaconatum cum præbenda dicitur contuliſſe, memorato F. omni oc. & ap. re. auctoritate noſtra quam citius aſſignetis, & eam ſibi faciatis in pace & quiete dimitti, quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non poteſt de jure donare.

* noſtra

Idem Andrenſi epiſcopo.

Ad aures noſtras pervenit, quod Robertus & W. de Crotona jus patronatus eccleſiæ ejuſdem loci, ab eo ad quem præſentatio ſpectabat, quibus decedentibus R. filius W. jam dicti exemplo patris jus patronatus eccleſiæ emere non dubitavit; & canonicis de Stodeleja tantas moleſtias intulit, perſecutiones & gravamina, quod

metu & dolo illius seducti, juri suo penitus renuntiaverunt. Unde, quoniam cum jus patronatus nexum sit spirituali: nemini licitum est vendere illud: d. t. per A. s. m. qua utraque parte ante te convocata, rei veritatem diligentius inquiras, & si ita esse inveneris, prædicto R. super patronatu ecclesiæ oc. & ap. re. perpetuum silentium imponas, & prædictis canonicis jus quod ibi habebant, si prior eorum metu capitis, quod idem R. se abscissurum, fide, ut fertur, firmaverit, eidem renuntiaverit: integre facias restitui, non obstantibus literis nostris, si quæ sunt tacita veritate impetratæ.

Idem illustri regi Anglorum.

Magnificentiæ tuæ literas, quas pro R. milite super jure patronatus ecclesiæ de Bligurd apostolatui nostro serenitas regia destinavit, ea qua decuit benignitate recepimus, promptum animum, plenamque voluntatem habentes, excellentiæ tuæ preces, in quibus cum Deo, & honeste poterimus exaudire. Verum, quoniam sanctorum patrum statutis contrarium videtur, si clericos ab ecclesiis, quas canonice sunt adepti, juris patronatus obtentu sustineremus amoveri; salva conscientia, prænominato militi non potuimus nostrum in parte illa impartiri favorem; cum ex hoc ei, si de jure debet habere, præjudicium in posterum non generetur.

Idem.

Super eo vero, quod clerici, & religiosæ, sicut asseris, personæ litterarum intuitu, quas habent a laicis, sibi jus in ecclesiis vindicant hoc tibi volumus innotescere, quod ubi episcopalis aüctoritas non accesserit, per literas illas non possunt ecclesias obtinere.

Idem Carnot. episcopo.

De cetero noveris, quod cum aliquis ad extraordinarium judicem litteris impetratis cum adversario suo componit; postmodum in ecclesia de qua agitur, jus aliquod habituros; si compositio non est juri contraria, non est ab loci episcopo aliquatenus reprobanda, sed census absque episcopali auctoritate, & ecclesiæ sub hoc, cui præest, prætextu non est imponendus, & si fuerit solutus, vitam ejus qui solverit, non excedit.

Idem Barn. archiepiscopo.

Veniens ad nos P. civis tuus in audientia nostra proposuit; quod cum ipse mulierem quamdam nomine F. jurasset, desponsasset, cognovisset, quædam mulier B. nomine ipsum impetiit coram te, & quod se eam juraſſet ducturum in uxorem, in præsentia tua duobus testibus declaravit; adjecit etiam idem P. quod mater parata est fidem facere, quod præfata B. de sacro fonte levavit: & ideo etiam si nullam aliam juraſſet, vel desponsasset, mulierem illam de ratione habere non potest; licet autem idem vir se asserat a tua audientia appellasse: quia tamen ad tuam præsentiam redire desiderat, causam ipsam experientiæ tuæ committimus præsentium auctoritate præcipiendo mandantes, quatenus præsentibus partibus veritate inquisita, si tibi constiterit, quod præfatus vir mulierem E. desponsasset, & cognovisset, & quod præfatam B. tantum juraverit, ab impetitione ejusdem B. injuncta sibi pœnitentia de fidei violatione contrad. & ap. ces. prorsus absolvas, & cum jam dicta F. pacifice manere permittas, aut si coram te legitime probatum fuerit, quod mater ejusdem viri præfatam B. de sacro fonte susceperit, & super hoc perpetuum silentium imponas. Quod si manifestum & notorium esset, ipsum eam uxorem duxisse, ab ejus consortio, si ita esset, deberet separari.

Idem Decano, & canonicis Lemovicens.

Cum institisset apud nos Herbertus præsentium lector parochianus vester, ut de ordine subdiaconatus, ad quem recipiendum nimis enormiter, & inordinate se ingesserat, cum eo misericorditer ageremus; & non potuisset sicut non debuerat, in hac parte proficere, tandem a nobis licentiam postulavit, ut possit sibi in matrimonium aliquam legitime copulare. Nos itaque studiosius attendentes, quod prædictus ordo, cum nullam sibi dignitatem attulerit, vel honorem, matrimonium ejus non impedit: d. v. per. A. S. p. m. qua. si matrimonium legitime duxerit contrahendum, nullus vestrum eum a contractu matrimonii, prædicti ordinis obtentu prohibere præsumat, nec sibi propter hoc molestiam infetat, vel gravamen.

Idem Spalensi episcopo.

Super eo vero, quod asseris quosdam viros tuæ jurisdictionis in sacris ordinibus constitutos matrimonia contraxisse; hoc tuæ prudentiæ respondemus, quod si qui in diaconatu, ut supra matrimonia contraxerunt, cogendi sunt uxores dimittere, & vivere continenter, ita quod post peractam pœnitentiam ex dispensatione possint in suis ordinibus ministrare. Si vero subdiaconi contraxerint matrimonia, eos dummodo ante hoc tales fuerint, quod timendum sit ne una pro pluribus abutantur; dissimulare poteris cum suis mulieribus remanere; quod tolerandum est malum, ut pejora vitentur.

Idem Canonicis Mutin.

Dilectus filius noster Ægidius canonicus vester apud sedem apostolicam constitutus a nobis ex parte vestra requisivit, si proles susceptа ex secundis nuptiis in quarto gradu possit ad consortium cognationis prioris viri transire. Ideoque vobis significatione præsentium respondemus, quod soboles ex secundis nuptiis suscepta, consortio cognationis prioris viri in præscripto gradu conjungi de jure non potest.

Idem L. Papien. electo.

Ad hæc quoniam consuetudo est, ut dicitur, ecclesiæ Papien. ut si de propinquitate illorum, qui sunt matrimonio copulandi, mentio aliqua fiat, presbyteri per ecclesias publice dicant, ut qui novit aliquid, infra terminum, qui præfigitur exeat, & dicat: tua duxit discretio requirendum, an illi debeant, qui posterius ad accusationem veniunt, vel testificationem admitti. Tuæ itaque prudentiæ literis præsentibus innotescat; quod si suspicione carent, posterius venientes ab accusatione, vel testificatione repelli non debent. Ceterum si commoniti a presbyteris tacent, & postmodum accusare, vel testificari voluerint, tamquam suspecti merito repellentur.

Idem

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo & ejus ſuffraganeis.

Cum clerici veſtræ juriſdictionis, ſicut accepimus, decentibus eccleſiarum perſonis paciſcuntur, ipſis eccleſiis majores ſolitis ſolvere penſiones, ut facilius eaſdem eccleſias poſſint adipiſci; nos quidem ad tam deteſtabile vitium extirpandum, attentam volumus curam, & ſollicitudinem adhibere. Inde eſt quod f. t. per A. ſ. p. m. qua. Clericis omnibus veſtris, ne id attemptare præſumant, publice ſub diſtricta pœnitentia prohibeatis, & ſiquidem contra prohibitionem veſtram * ve. p. a. poſ. eos eccleſiis taliter adeptis, quam citius ſpolietis, & alias pro tantæ præſumptionis B exceſſu ſeveritate eccleſiaſtica puniatis. Ad hoc quia ſunt clerici quidam, qui cum religioſis viris colluſione facta citra autoritatem dicti epiſcopi eccleſias, quas tenent, eis conſtituunt cenſuales, ut poſt deceſſum eorum eædem eccleſiæ per repræſentationem eorumdem religioſorum virorum ad filios, vel nepotes clericorum ipſorum poſſunt transferri; præſentium auctoritate vobis præcipimus, ut ſi qui clericorum veſtrorum inventi fuerint facere talia, eos a præſcriptis eccleſiis ſub ap. re. non differatis, auctoritate apoſtolica removere, ne de fraude, vel dolo videantur commodum reportare.

forte præ- mpſerit, pellatione ſtpoſita.

Idem.

De Brabanzonibus etiam & Arragonenſibus, Navarris, Vaſculis & Cotarellis, qui tantam in chriſtianos exercent immanitatem, ut non eccleſiis, non monaſteriis deferant, non viduis, & pupillis, non pueris aut ſenibus nec cuilibet parcant ætati, aut ſexui, ſed * morte paganorum omnia perdunt & vaſtant. Similiter conſtituimus, ut ipſi, qui eos tenuerint, vel conduxerint, vel foverint per regiones in quibus taliter debacchantur, in dominicis & ſolemnibus per eccleſias excommunicati publice nuntientur, & eadem omnino ſententia, & pœna cum prædictis hæreticis habeantur aſtricti, nec ad communionem recipiantur eccleſiæ, niſi ſocietate illa D peſtifera, & hæreſi abjuratis. Relaxatos autem ſe noverint a debito fidelitatis & hominii, ac totius obſequii, donec in tanta iniquitate permanſerint, quicumque illis aliquo pacto tenentur adnexi. Principibus autem cunctiſque fidelibus in remiſſionem injungimus peccatorum, quod tantis cladibus viriliter ſe opponant, & contra eos armis tueantur populum Chriſtianum. Confiſcentur quoque bona eorum, & liberum ſit principibus hujuſmodi peſtilentes homines ſubjicere ſervituti. Qui autem in vera pœnitentia ibi deceſſerint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ non dubitent ſe habituros; nos etiam de miſericordia Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate confiſi, fidelibus chri- E ſtianis, qui contra eos arma ſuſceperint; & ad epiſcoporum ſive aliorum prælatorum conſilium, ad eos certaverint expugnandos, biennium de injuncta pœnitentia relaxamus, aut ſi longiorem moram ibi habuerint, epiſcoporum diſcretioni, quibus hujus rei cura fuerit injuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium ſecundum modum laboris, major eis indulgentia tribuatur. Illos autem, qui admonitioni epiſcoporum in hujuſmodi parere contempſerint, a perceptione corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti fieri alienos. Interim autem eos, qui ardore fidei ad

nore

A expugnandum eos laborem, ipſum aſſumpſerint, ſicut eos, qui ſepulcrum Domini viſitant, ſub eccleſiæ defenſione recipimus, & ab univerſis inquietationibus tam in rebus quam in perſonis ſtatuimus manere ſecuros. Si vero quiſquam interim eos moleſtare præſumpſerit per epiſcopum loci excommunicationis ſententia feriatur, & tamdiu ſententia ab omnibus ſervetur, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congrue ſatis fiant. Epiſcopi vero ſive presbyteri, qui talibus forte non reſtiterint, officii ſui privatione multentur, donec miſericordiam ſedis apoſtolicæ obtineant.

Idem abbati de Neus.

Si forte poſt converſionem ſuam in aliquem de fratribus ſuis aliquis violenter manus injecerit, licitum ſit tibi, eos ab excommunicationis ſententia abſolvere.

Idem decano & capitulo.

Quia requiſiſtis a nobis, utrum ad electionem faciendam procedere debeatis, proponentes, quod eam ſine aſſenſu regio facere non audetis; ſi aliter fieri non poſſit ad H. dilectum filium n. in Chriſto regem Angliæ accedentes, ſtudioſius inſinuetis B. quondam epiſcopum veſtrum perpetuo eſſe depoſitum, & ejuſdem regis impetrato C aſſenſu in perſonam honeſtam, litteratam, & idoneam unanimiter conveniatis, & eam in paſtorem & epiſcopum eligatis, ut ejus providentia, & gubernatione eccleſiæ, tam in ſpiritualibus quam in temporalibus grata valeant in eccleſia incrementa merito provenire,

COLLECTIO II.

Alexander III.

VEniens ad præſentiam noſtram G. clericus de Nobil. lator præſentium ſua nobis conqueſtione monſtravit, quod cum eccleſiam de Frag. quam canonice adeptus fuerat, aliquandiu D pacifice poſſediſſet, ea poſtmodum per Philippum militem de Columbis abſque ordine judiciario violenter eſt ſpoliatus, quam monachi de ſancto Frimundo minus licite detinent occupatam. Super qua re cum prædictus G. a præfatis monachis coram Hereforden. epiſcopo, & priore Rivalen. de mandato apoſtolico traheretur in cauſam, prædictus G. doloſe circumventus prædictam eccleſiam pecuniæ interventu abjuravit, quoniam igitur hujuſmodi tranſactiones illicitæ ſpeciem obtinent ſimoniæ: diſ. v. per A. ſ. m. qua. inquiſita diligentius veritate, ſi vobis ita eſſe conſtiterit, prædictum G. * ab illicito juramento ab- *ta prædicto juramento. ſolventes, memoratam eccleſiam cum fructibus inde perceptis, amoto quoliber illicito detentore contra & ap. ceſ. ſibi reſtitui faciatis.

Idem.

Significantibus nobis viris religioſis fratribus Ciſtrenſis ordinis accepimus, quod cum eorum famuli & mercenarii in quibuſdam diebus, quos alii ſolemnes habent, laborant: Archid. decani, presbyteri de quorum parochiis ſunt, eis ſententiam excommunicationis propter hoc intentare præſumunt. Quoniam igitur ſuper hoc non debent tanta pœna multari f. t. per A. ſ. m. qua. omnibus archidiaconis decanis presbyteris veſtræ

☞ jurisdictionis arctius prohibere curetis, ne in famulos vel mercenarios prædictorum fratrum, pro eo quod ipsi, & idem fratres diebus illis laborant, quos alii solemnes habent, vel excommunicationis vel interdicti sententiam ferre præsumant. Si vero contra prohibitionem vestram venerint, & sententiam eorum ap. re. denuntietis irritam, & inanem, & ipsos pro trangressione non differatis ecclesiastica severitate punire.

Idem Alben. episcopo.

Prior & monachi silvæ majoris suam ad nos querimoniam transmiserunt de O. qui paludes & stagna, quæ prædecessores ejus contulerant, ab eisdem fratribus per violentiam abstulit, quæ cum ab eo repeterent, idem O. ad proximum purificationis festum præteritum appellavit. Ideoque f. t. mandamus, qua. causam audias, & ap. re. debito fine decidas. Si vero idem O. vel uxor ejus, aut hæredes ejus, si quos habet, si idem O. profectus est Hierosolymam, ad præsentiam tuam accedere, vel judicio tuo parere contempserint, prædictos fratres in eorum possessionem, de quibus quæstio vertitur, ap. re. inducas. Si autem nuntius prædictorum fratrum diem prævenit appellationis, nolumus, per istas literas alteri parti præjudicari, vel nullum obtinere vigorem.

Idem F. Decano & magistro R. canonico Remensibus.

Cum causam, quæ vertitur inter P. civem Remensem, & infra. Si vobis constiterit quod literæ, quas prædictus P. nobis portavit, & nos sub sigillo nostro vobis transmisimus, de conscientia Ambian. episcopi non fuissent compositæ, quæ omnino videntur suspectæ, pro eo quod in eisdem vitium grammaticæ artis continetur; in expensis, quas idem presbyter ad nos veniendo fecit, sæpe dictum P. condemnetis.

Idem abbati Leycestriæ.

* Eufruldi Dilecti filii nostri abbas & fratres monasterii * Ebrulfi transmissa nobis insinuatione monstraverunt, quod cum A. clericus super ecclesia de Aleton. quæ ad prædictum monasterium dicitur, pertinere eis quæstionem movisset, tacita veritate, non contra eos, sed contra quendam vicarium, quem in eadem ecclesia constituerant, ad ve. f. n. episcopum Wigorn. litteras impetravit; cum autem idem episcopus prædictum vicarium una cum eodem A. ante suam præsentiam convocasset, vicarius ipse, ac prior prædicti monasterii, qui casu ad partes illas accesserat, memorato episcopo dixerunt, quod idem vicarius super prædicta ecclesia conveniendus non erat; cum eam non suo, sed abbatis nomine possideret. Quia ipse exinde, absente abbate, & ignorante, respondere nullatenus tenebatur. Unde ad nostram appellavit præsentiam, sed prædictus episcopus, quod vix credere possumus, appellationi non deferens, abbate absente & ignorante, & ad respondendum non citato, ecclesiam ipsam prædicto * V. adjudicavit in quo facto prædictus abbas & fratres asserunt se gravatos esse. Quia vero sollicitudini nostræ incumbit viris ecclesiasticis, & præcipue religioni deditis, & honestati, sua jura integra servare, & id quod inter alios fit, aliis non præjudicare, nec nocere debet, dis. v. per A. f. m. qua. partibus ante præsentiam vestram convocatis, si vobis constiterit ita esse, prædicto abbati & fratribus prædictam ecclesiam cum fructibus * jam perceptis, amoto eo, qui in eadem ecclesia intrusus est, nostra freti auctoritate, & oc. & ap. cessante restitui faciatis, restitutione autem facta, si de proprietate forte agere voluerint, causam audiatis, & eam sub ap. re. terminetis.

* inde

Idem Eborac. archiepiscopo & Exonienf. abbati de Herefort.

Quoniam quidam pridem canonicus de Prigilev. in nostra præsentia constitutus adversus priorem suum incontinentiæ vitium, & quod ejus electio canonica non fuerit, in audientia * proponeret causam u. f. n. episcopo de P. & dil. f. abbati de Fontibus cognoscendam commisimus, & terminandam &c. & infra. Horum omnium experientiæ vestræ cognitionem committimus & per A. f. m. vobis præcipientes, quatenus post harum susceptionem litterarum, utramque partem ante præsentiam vestram convocetis, aut ad locum illum pariter accedentes, qualiter supradicti judices in eadem causa processerunt, & veritatem inquirere studeatis, & si vobis constiterit eos a prædictis fratribus juramentum, quod prædiximus * suscepisse, & antequam eos audirent, supra dictum absolvisse, vos supradicto Wio expensas, quas ad nos veniendo, & a nobis redeundo fecisse dignoscitur, integre de supradicta ecclesia restitui faciatis, nihilominus causam ipsam super his omnibus, quæ supradiximus, audientes per fratres juratos, veritate plenius cognita, quod justum vobis visum fuerit, exinde contradict. & ap. ces. judicetis. Verum si prædictos judices inveneritis juramentum præscriptum a præfatis fratribus recepisse, & post eorumdem juratorum depositiones præfatum priorem absolvisse, nolumus hoc suscitari, sed absolutionem ejus ratam, & firmam habentes, prædictum W. vel aliquem eorum, qui tunc stabant contra priorem, super illis vel aliis capitulis nullatenus audiatis. Si vero in aliquem eorumdem fratrum, postquam eos prædictus W. protectioni Rom. eccl. ac nostræ suppossuit, & ad nostram audientiam appellavit, aliquam sententiam eund. priorem constiterit protulisse, eam decernatis auctoritate apostolica non tenere, nisi idem prior, sicut præfati judices significaverunt, ab eis absolutus quemquam ipsorum alicui sententiæ pro correctione subjecerit.

* propoſi

* recepiſſe

Idem Conventen. episcopo, & priori de Thevillæ.

Causam, quæ vertitur inter * P. clericum & R. presbyterum super ecclesiæ sanctæ * Mildeburgæ de Millesan. & abbati de * Vesan, & tibi fili prior de * Chimille commisimus audiendam, & fine debito terminandam eo tenore, sicut meminimus, ut si vobis constiterit prædictum clericum a prædicta ecclesia per manum * laicam fuisse violenter ejectum, & presbyterum prænominatum in eadem fuisse intrusum, amoto intruso eidem clerico ecclesia ipsa cum fructibus inde perceptis restitueretur. Cum autem utraque partium ante præsentiam vestram constituta fuisset, prædictus clericus, sicut ex literis vestris percepimus, institutionem suam canonicam, & violentam per manum laicam ejectionem, & pactis adversæ intrusionem multorum tam laicorum, quam clericorum juramento præstito * probavit: e contra prædictus presbyter dicebat se in eadem ecclesia fuisse institutum canonice adjiciens, quod jam dictus

* B.
* Burgo
* Biraſan
* Cluil
* Laicalem
* contra probavit h.

☞ ctus clericus filius esset sacerdotis ejus, qui in ea- A dem ecclesia proximo ministravit, unde eam sibi adjudicavimus existimantes eum proxime patri suo successisse; cum indignum sit, & sacris canonibus obvium, ut filius patri succedat in ecclesiastico beneficio, in quo pater proximo noscitur ministrasse. Post latam vero sententiam eodem clerico instantius nobis supplicante, quamvis sententia contra eum tacita veritate lata fuisset: nos tamen de solita sedis ap. clementia misericorditer agentes; dis. v. per A. s. m. qua. rei veritatem diligentius inquiratis, & si vobis constiterit aliquam personam medio tempore memoratam ecclesiam, ut prælibatum est, tenuisse, & & eumdem clericum suam possessionem, & violentam per manum laicam ejectionem, & partis B adversæ intrusionem probasse, sibi omni oc. & ap. ces. ecclesiam ipsam cum fructibus inde perceptis eidem restituatis.

Idem.

Super eo quod a nobis tua frater. requisivit, utrum appellationi, quam quis metu litterarum, quas ab adversario suo a sede nostra audierit impetratas, interposuit, omnino sit deferendum; & an nullæ partes sint judicis, ad quem per adversarium ejus, qui appellavit, tales literæ * fuerunt a nobis impetratæ. Tuæ respondemus discretioni, tali nullatenus fore deferendum appellationi, eam namque frustratoriæ dilationis causa, verisimile est interpositam fuisse. C

* fuerint

Idem.

* O Constitutus in præsentia nostra * G. clericus multimoda nobis conquestione monstravit; quod cum dimidias unius annī decimas & oblationes ecclesiæ de Blesebia, * de persona ipsius emisset W. Truseboth patronus jam dictæ ecclesiæ, ei prædictas decimas, & oblationes abstulit, & ipsam ecclesiam G. fratri suo subtraxit, & cuidam G. eidem capellano regis concessit, qui eam in manibus canonicorum de * Torneton commisit. Unde licet non videatur honestum, decimas, & oblationes vendere, quia tamen non prohibitum est, nec illicitum est redditus decimarum, & D oblationum, quæ uno anno proveniunt, emere: per A. s. m. qua. si res ita se habet, detentores ipsarum decimarum, & oblationum commoneatis, & auctoritate nostra contradictione, & ap. ces. ecclesiastica districtione cogatis, ut G. clerico decimas ipsas & oblationes postposita occasione restituant, & de illatis injuriis condignam satisfactionem exhibeant.

Blesebsje persona

Corveten.

Idem.

Ad audientiam apostolatus nostri pervenit, quod * cum V. de Cedon. A. R. G. clericis fructus reddituum suorum de primo anno post obitum ejus, quos in ecclesia de Laced. habuit, E sicut institutio, & consuetudo tam illius, quam aliarum * parochialium ecclesiarum Anglicarum continet; ut scilicet post obitum * canonici proximi sequentis anni redditus decedens possit *. attribuere, in testamento reliquit. Quia quidem hæc & alia quæ in testamento ipsius continebantur, diœcesanus episcopus ante obitum ipsius rata habuit: f. t. per A. s. m. qua. si res ita se habeat, detentorem reddituum constanter admoneas, & ap. ces. districtione ecclesiastica compellas; ut prædictis clericis fructus reddituum secundum dispositionem defuncti non differat assignare.

deest cum

plurium parochialium * canonicus distribuere

Idem Eborac. archiepiscopo.

Ad audientiam apostolatus nostri pervenit, quod quidam diaconus G. nomine volens in presbyterum ordinari, archidiaconum suum adit, & tunica nepoti archidiaconi collata, ut ejus negotium promoveret, sic est in presbyterum, ut creditur, ejus interventu, & auxilio ordinatus. Tempore vero procedente, cum eum conscientia sua super hujusmodi ordinatione accusaret, communicato virorum prudentum consilio ad religionem fratrum hospitalis * Hierosolym. transiit, in qua * Hilm. quidem religione, sicut asseris, decennio permansit, & nunc arctioris religionis obtentu ab eorum consortio separari, & in loco desiderat solitario per dignos pœnitentiæ fructus delictorum veniam obtinere, secrete sacerdotale officium exequendi licentia misericorditer * observata. Ceterum cum * obamate in privilegiis hospitalis manifestius prohibetur, post factam in eadem domo professionem discedere, etiam arctioris religionis obtentu; illius voto assensum nequivimus impertiri. Faciat igitur apud prædictos hospitalarios, sine executione sacerdotalis officii dignos pœnitentiæ fructus sciens, quod quælibet occulta loca sine gratia animas salvare non possunt. Quid enim paradiso jucundius? Quid cœlo securius? & tamen ex paradiso homo, & angelus de cœlo cecidisse peccando minime dubitatur.

Idem Remensi archiepiscopo.

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod cum nobilis vir comes Clarimontis crucem sumpsisset Hierosolymam profecturus, eam pro sua voluntate deposuit, non attendens, quantum in violatione ipsius voti propriæ saluti detrahat & honori. Verum quoniam tanto magis quisque fraudati voti auget iniquitatem, quanto minorem habuit vovendi necessitatem f. t. per A. s. m. qua. si verum est, quod asseritur, præfatum comitem ad votum suum implendum, vel ad commutandum in melius, si rationabilis causa non impedit, per excommunicationis sententiam ap. re. compellas. Quanto enim majoris nominis est idem comes, tanto plures exemplo suo corrumperet, si a voto recedere sineretur.

Idem.

Dilectus frater nr. s. transmissa nobis insinuatione monstravit, quod cum illustris rex Scotiæ patrimonium suum detinuisset, & occuparet, quibus voluit, & prout voluit, ecclesias, quarum gerebat patronatum, eo inconsulto concessit. Quoniam igitur ex injuncti officii debito tenemur unicuique jura sua integra, nolentes, quod præfatus s. sub tali occasione jus patronatus amittat: f. v. p. A. s. m. qua. Si diligenter inquisita veritate, tibi ita esse constiterit, institutos universos amoveas; & si idoneæ, personæ ab eo, qui habet jus patronatus, & præsentandi personas ipsius ad præfatas ecclesias fuerint præsentatæ, personas ipsas de consilio, & assensu prælatorum * tuorum * deest cujus quorum interest, præscriptis ecclesiis nullius ap. rum ob. investias, neque ipsas citra formam juris exinde a quoquam gravari permittas.

Idem.

Si hospitale in aliquo loco absque oratorio fecerius, liberum erit vobis absque conscientia epi-

scopi,

scopi, in cujus parochia fuerit, ipsam domum construere. Quod si oratorium ibidem facere volueritis, id absque licentia episcopi non faciatis, justitia in omnibus servata.

Idem.

Consuluit nos tua fraternitas quid faciendum sit de iis, qui cum aliqua de causa in episcopatu suo non possunt nuptialem benedictionem accipere ad alios episcopatus furtive se transferunt, conjugia ibidem clandestina contrahentes. Ad quod taliter respondemus, quod si talis fuerit culpa; quæ non permittat eos simul manere, sunt ad invicem dividendi. Si vero aliqua fuerit, quæ contractum matrimonium non dissolvat, pro transgressione tali pœnitentia potest eis indici, conjugium vero ex tali causa non debet dissolvi.

Idem.

Super eo, quod celsitudo tua a nobis requirit, an ille qui prius cognovit matrem, sive sororem illius, quam postea duxit in uxorem, teneatur eidem carnale debitum reddere, & an exigere possit ab ea. Quod etiam dandum consilium sit ei, qui (hoc facinus * profitetur * quæ probare non possit, nec ille velit ullatenus continere. Tuæ prudentiæ duximus respondendum, ut uxorem cum viro labores inducere, ut continentiam insimul observent, si autem ad hoc in- * possit duci * non possunt, & vir debitum solvat, & de commisso pœnitentiam agat, in hoc vero casu cum quis post contractum matrim. uxoris suæ matrem vel sororem cognoscit, id ipsum, quod in priori observetur.

* contra' jus matrimonii
* eum

Idem.

Ad aures &c. & infra. Fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si coram ecclesiæ tuæ canonicis probatum est, quod consobrinus latoris præsentium ejusdem uxorem, & ante & post contractum matrimonium carnaliter cognovit cum illud fuerit matrimonium * accipiendi aliam liberam tribuas facultatem, nisi cum prædicta muliere post factum cognitum incestum probetur commisisse.

* inde

*Idem * Hereforden. archidiacono.*

Ad nostram * noveris audientiam pervenisse, unde si verum est, plurimum admiramur, & adversus * vos jure movemur; quod in ecclesiis vestra jurisdictione constitutis vicarios, nisi ab eis extorta pecunia nulla ratione ministrare * permittis, & personas ecclesiarum, quasi servos, & censuarios singulis annis indebitis exactionibus gravare * præsumitis, extorquendo ab eis pecuniam, & procurationes * eas diversis nominibus, aliquando auxilium episcopi, interdum ejusdem episcopi, & vestras consuetudines nuncupantes, quas si vobis forte reddere contendunt; vos easdem personas & ecclesiarum vicarios ab officio suspenditis, & in eorum ecclesiis divina prohibetis officia celebrari, & inter cetera * denarium chrismatis * pro voluntate vestra ab eis in vestræ salutis periculum extorquere præsumitis hujusmodi exactionem; ut * eam liberius videamini exigere, quandoque consuetudinem episcopalem, quandoque synodalia, quandoque paschales denarios appellantes. Et infra. Quia vero non deceret vos clericos ita viliter, & inhoneste tractare: dis. v. per A. s. m. qua. ab eis pro ministerio ecclesiastico exercendo sive pro vicariis assignandis, seu pro chrismate nullatenus exigatis pecuniam, & eos indebitis exactionibus, aut procurationibus de cetero gravare, vel personas eorum, aut ecclesias sine manifesta ratione, & rationabili causa nullatenus interdicto subponere præsumatis &c. Alioquin si ad nos exinde iterata querela pervenerit, &c.

* episcopo, & archid. Hereford.
* contritis
* te
* permittitis
* præsumis
* easdem
* denarios
* eo
* eam

Idem Remensi archiepiscopo.

Pervenit ad nos, quod cum in ecclesia * Lamen. & ecclesia Tornacen. ad sustentationem ejus, qui scholas regit, beneficium olim * deputatum fuisset, sicut per omnes fere alias ecclesias majores Gallicanas, & fuisse quondam, & in quibusdam adhuc esse dinoscitur, ab aliquantis retro temporibus clerici ecclesiarum ipsarum avaritia depravati idem beneficium in communem usum redigere præsumpserunt, qua de re statim doctrina cessavit, dum doctoribus stipendium est subtractum. Nos autem in concil. Lateran. nuper auctoritate domini celebrato, ac tota ecclesia quæ convenerat, approbante statuimus, ut per omnes ecclesias cathedrales ad subsidium magistri, qui scholas regat præbenda una debeat deputari: Quo * circa ne in vanum decreta, quæ recta sunt, * fieri videantur, si * per nostram, & episcoporum instantiam non fuerint observata, tuæ fraternitati m. qua. ad ecclesias supradictas * accedens, & ad opus magistri, qui scholas regat, aliquod restituas beneficium, quod ad illud opus deputatum fuit antiquitus aut aliud facias de novo ap. re. deputari, ut competentibus stipendiis doctori provisis, pauperes, qui parentum opibus non juvantur, per misericordiam ecclesiæ doctrinam sibi lætentur adesse, & divites, qui ecclesiasticis possunt utilitatibus deservire, ab ecclesia pro studio litterarum longe fieri non cogantur.

* Laudun. Lau.
* constituti
* curæ'
* institui
* per vestram
* accedat

*Idem * Abarrien. episcopo.*

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod cum accessisset quidam ad locum deputatum torneamentis causa requirendi debita sua a quibusdam militibus, quos * eo venturos putabat, accidit quod violenter & inconsiderate ab equo, in quo sedebat, super eum cadente compressus & mortuus est, sed prius dominicum corpus suscepit, & sacri olei unctione perunctus est. Unde pro eo quod in torneamento mortem accepit, * ei sepultura fidelium prohibetur: nos vero attendentes, quod his tantum sicut credimus, ecclesiastica sepultura interdici, qui ad torneamentum animo id faciendi tantum accedentes, ibidem decedunt: fraternitati t. m. qua. si tibi constiterit quod præfatus I. ad prædictum torneamentum non animo ludendi, sed animo recipiendi credita perveniisset, licet ibi fortuito casu obierit, corpus ejus dispensative facias * ecclesiasticæ tradi sepulturæ, maxime si dominicum corpus susceperit, & sacri olei fuerit unctione perunctus.

* Abbarimen. al Arbianen.
* ibi
* a.
* ecclesia

Idem.

De muliere quæ, ut nobis significasti, cupiens viri sui ampliorem amorem sibi acquirere; susceptio corpore Christi, & in ore retento, cum viro osculum porrexerat, & ipsum * trajicere, cum voluit, non potuit, sed postea versum est in carnem, cum tangeret juxta * molares, & caro succre-

* trahere
* majores

crevit, & adhuc est in ore. Fraternitati tuæ non possumus sanius dare consilium, nisi quod eam inducas, & * compellas, ut tanta per condignam pœnitentiam, & bona opera satagat expiare delicta. Nempe credimus quod si vere * contrita fuerit, & pœnitentiam egerit condignam, & tu pro ipsa ad Deum oraveris, corpus Domini trajicere poterit divina gratia suffragante. * confessa

IN DECRETA SEQUENTIA
JOANNIS DOMINICI MANSI
PRÆMONITIO.

CAsu accidit ut MSS. Cod. Biblioth. RR. Canonicor. Majoris Eccl. Lucensis evolventi mihi, folia quædam in membrana descripta occurrerent; statimque intellexi portionem esse veteris compilationis Decretalis, quam suspicatus sum sub Innocentio III. collectam, cum Canones Pontificum post eundem Innocentium nullos exhibeat, bene vero non paucos ejusdem Innocentii, & Pontificum præcedentium, exordio facto ab Alexandro III. Principio quidem suspicabar unam aliquam esse ex Compilationibus ab Antonio Augustino evulgatis; sed facta collatione reperi multos quidem in ea repræsentari Canones in illis, maxime in II. comprehensos, non tamen omnes; quin & aliquando canones illi utrinque legendi latius in hac excurrunt, quam in illa. Sæpe pariter canones quidam recurrunt in V. *Decretalium jam vulgati, sed hic tituli literarum, unde Collector illos deprompsit, afferuntur, qui fere semper in Decretalibus omittuntur; sicut & idem canones magis resecti sunt in excussis, qui hic dantur. Anonymus hic noster sæpe indicat librum Registri epistolarum illius Pontificis, cujus sanctiones refert; ex quo intelligimus illi aditum patuisse ad Vaticanos Codices. Ex his arbitror constare quantæ sit fidei Compilatio ista, quantam lucem Decretis Canonicis sit allatura. Dolendum tamen est, Codicem unde hæc extraxi, mendosum esse maxime in titulis, & quod etiam plus refert acephalum, & forte etiam in fine mancum. Animadversione etiam dignum duco priora quidem folia in suos distinctos titulos Canones exhibere, posteriora vero confuse illos dare, quamvis in margine, eadem, qua cetera, manu, signantur interdum tituli, sub quibus redigendi sint. Porro Compilationem totam prout illam reperi, per hos postremos annos evulgavit in tertio volumine Miscellaneorum Baluzii, quæ cum appendice veterum monumentorum Lucæ recusa sunt.*

ALEXANDER III.

. Si quis baptism.

Si quis sane puerum tunc merserit dicendo: *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti:* si non dixerit, *ego te baptizo*, talis immersio non potest dici baptismus.

Item Episcopo Agathensi, Lib. XII. Registri.

in com- II.

De muliere illa, quæ, ut nobis significasti, cupiens viri sui ampliorem amorem sibi acquirere, susceptο corpore Christi, & in ore retento, eidem viro cum eo osculum porrexit, & ipsum trajicere non potuit. Sed postea versum est in carnem cum tangeret juxta dentes molares, & caro succreverit, & adhuc est in ore ejus, Fraternitati Tuæ non possumus dare consilium, nisi quod eam moneas, & compellas, ut tantum per dignam pœnitentiam, & bona opera satagat quod possit expiare delictum. Credere quippe debemus, quod si vere contrita fuerit, & pœnam condignam egerit, & super ipsa ad Dominum oraverit, corpus trajicere poterit, divina gratia suffragante.

Alexander III. Vigornienſi & Conventrenſ. Epiſ.

p. *Ex li-* *ris* 3. de fid. *strum. sed* *e debet* *n illo con-* *ri.* *cis inclusa* *nat in* 5. *ecretalium.*

Ex literis, quos nobis vestra Fraternitas destinavit, evidenter accepimus, quod cum causam quæ inter magistrum A. de Hide. & R. de alta Ripa super capella de Camb. vertitur, de mandato nostro suscepissetis terminandam, & nostras in communi audientia litteras perlegi fecissetis, prædictus R. fieri sibi copiam postulavit, quod si quis litteras illas in scripturis arguat falsitatis, quod in facti narratione sunt abrasæ ubi scriptum est *super parochia* (nos inspicientes litteras vestras) quod propter abrasionem non possent judicari falsæ, nec etiam suspectæ haberi, præsertim cum privilegia in possessionibus abradantur, & literæ in narratione de facto non errant, & (*sic*) possunt incunctanter abradi.

De filiis Presbyterorum ordinandis, vel non. Alexander III. Cantuarienſi Archiepiſcopo.

Ad extirpandas, & *infra*. Interest quod Fraternitati tuæ (per Apostolicæ Sedis præceptum mandamus) quod si filii Clericorum Provinciæ tuæ, in quibus Patres eorum tanquam personæ, vel vicarii nulla persona intermedia ministrant, eos, sive geniti fuerint in Sacerdotio, sive non, ab ecclesiis ipsis con. & ap. esse non differas amovere. (Si vero aliqui sint filii Clericorum, qui Ecclesias, quas Patres eorum tenuerunt, personis aliis mediis sunt adepti, eos, dummodo idonei sint, in illis poteris sustinere; ita quod si unus plures Ecclesias, quas Pater ejus tenuerat, possidet, quarum una possit sibi sufficere, ipsum una, quam maluerit, facias esse contentum, dummodo tales non sint, a quarum una reliquæ pendere noscantur.) Cap. *Ad extirpandas* 22. hoc tit.

De corpore vitiatis Ordinandis vel non.

Alexander III. Epiſcopo Meldenſi.

Dilectæ in Christo filiæ nostræ Prioriſſæ, & Conventus de Celonantia a Sede Apostolica quæsierunt, si juvenis quidam conversus eorum genitalibus destitutus in presbyerum possit de permissione Canonum ordinari. Nos itaque volentes in hac causa districtionem Canonum observari, mandamus, quod inquiras diligentius veritatem, si ab hostibus sectus fuerit, vel a medicis, aut nesciens carnis vitio reluctari ipse sibi manum injecerit; priores enim admittunt Ca-

no-

nones, si alias idonei sint ; tertium velut homicidam statuunt puniendum.

De officio, & potestate judicis Delegati. Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo.

Cum te consulente postulas doceri utrum ad te pertineat sententiam quam in causis judices a nobis intra provinciam delegati protulerunt, confirmare, licet de causis ipsis nil in tua præsentia sit tractatum; consultationi tuæ præsentibus litteris respondemus, quod sententiam ipsam non teneris, nisi volueris confirmare, si id tibi ex tuo officii debito noveris immínere ut si ad mandatum illorum judicum sententia non possit exequutioni mandari, eis præstes auxilium, & favorem; & ipsam si noveris etiam rationabiliter latam, poteris confirmare.

Cap. Cum te consulente 18 hoc titul.

Item si super causis quæ tibi ex nostra delegatione committuntur a personis Ecclesiasticis uni aut pluribus, ut litigantium interim parcas laboribus, & expensis cognitionem ipsius causæ & testium examinationem sententia tibi servata committis, appellatio fuerit interposita, hujusmodi appellationis intuitu causam ipsam indefinitam relinquere non teneris.

Alexander III. (Eboracensi Archiepiscopo).

Cap. *Ad nostras* 33 de Appellat.

Ad aures nostras, (te significante) pervenit, quod interdum cum tibi vel aliis causa committitur sub appellationis remedio, altera partium ut examen declinare valeat judicis delegati, quæstiones incidentes opponit, & licet in principali causa non sit appellationis remedium reservatum, in appellationis tamen vocem prorumpit, appellationi suæ terminum non præfigens, sicque partem aliam sine prosecutione appellationis facit manere suspensam, postulabas igitur tibi, & aliis judicibus ubi causæ sententiæ sine appellationis remedio committitur, incidentes quoque fine debito appellatione postposita terminare. Cæterum (cum incidentes quæstiones sæpius præjudiciales non immerito judicentur,) petitioni tuæ in hac parte non duximus annuendum. Sed ne quæ partium diutius frustratoriis judiciis affligantur, appellanti ad prosequutionem terminus præfigatur congruus, intra quem si appellationem non fuerit prosequutus, ex tunc (tam super incidentibus, quam super principali causa) stare judicio delegati judicis, (appellatione postposita), compellatur, (ita quod nec uni commune remedium subtrahatur, nec alter, possit frustratoriis dilationibus fatigari).

De sponsalibus, & matrimoniis.

Alexander III. Burdegalensi Archiepiscopo. Pars cap. consuluit.

Cap *Super eo* 2. de Conjug. Sed ibi est Urbani III.

Super eo vero, quod juvenem quendam asseris puellam quandam nondum nubilem fide interposita juravisse, quæ nunc facta nubilis iterum repetit, & ille excipit, dicens, se non debere illam ducere pro eo quod postquam puellam illam desponsaverat, carnaliter propinquam ejus cognovit; inquisitioni tuæ duximus respondendum, quod si manifestum est, & id fama loci habet, cum desponsatio tantum fuit de futuro, idem juvenis ab impetitione (potest), & debet absolvi.

De Consanguinitate, & Affinitate.

Alexander III.

Ad aures nostras pervenisse cognoscas, quod cum quidam vir Parochianus tuus mulierem quamdam publice duxisset in uxorem, coram dilectis filiis nostris ecclesiæ canonicis est probatum quod prædictam mulierem consobrinus ejusdem viri ante, & post matrimonium cognovisset. Verum quoniam præfatus vir ad alia vota postulat transire, Fraternitati tuæ per Apostolicum scriptum præsens mandamus, quatenus si res ita se habet, memorato viro, cum istud nullum fuerit matrimonium, accipiendi aliam in uxorem liberam in Christo tribuas facultatem nisi cum prædicta muliere postquam eam cum suo consobrino peccasse cognovit, commisisse comprobetur incestum.

De Frigidis, & malef. & impotentia coeuntibus.

Alexander III. in Registro Vigilensi Episcopo.

Cap. *Consultationi* 4. de frigid. & malef. Sed ibi est Lucii III.

Consultationi tuæ, qua nos consuluisti utrum fœminæ clausæ, impotentes misceri maribus matrimonium possint contrahere, & si contraxerint debeant rescindi, taliter respondemus, quod licet incredibile videatur, quod aliquis cum talibus matrimonium contrahat; (& quamvis expressum canonem non habemus,) sacrosancta mater Romana Ecclesia consuevit in consimilibus judicare, ut quæ non possunt haberi tanquam uxores, habeantur tanquam sorores. (Verum tamen talibus aliquando consuevit artificio humano succurri, ut valeant apte debitum reddere, & recipere).

De Simonia.

Alexander III. (Gregorio Tridentino Episcopo).

Cap. *Veniens* 19. de Simon.

Veniens ad nos Fr. presbyter (simplici nobis assertione) proposuit, quod Abbas, & Frater sancti R. noluerunt eum in Monachum recipere quousque vel pro Monachatu XXX. libras dare convenit. Conventione autem facta statim sequenti die monasticum habitum induerunt, & demum monachi Capituli XXX. sol. Abbas vero XL. & familia XII. pro pastu asserentes hoc esse de consuetudine monasterii postulaverunt. Quoniam ergo (rei veritas nobis non constat, &) factum hujusmodi pernicioſum videtur, (Fraternitati tuæ per Apostolicum scriptum) mandamus, quatenus (rei veritatem diligenter inquiras, &) si ita inveneris esse, Abbatem, & Monachos ad restituendam pecuniam præfato F. tam indigne acceptam instanter admoneas, & cum omni districtione compellas, & Abbatem, & majores personas monasterii pro tantæ pravitatis excessu ab officio (sacerdotali) suspendas, (& nobis rei veritatem significet). Prædicto F. ut in alio Monasterio in habitu monastico studeat Domino deservire.

De Simonia.

Alexander III. (Exoniensi Episcopo.)

Cap. *Ex tua* 10. de Simon.

Ex tuæ Fraternitatis litteris, & confessione sacerdotis, præsentium latoris, accepimus quod cum eum ad sacerdoti ordinem non aliter voluisset ejus Archidiaconus præsentare, v. solidos

eidem

eidem Archidiacono ſolvit, & ſic poſtea per ordinem ipſum per eum præſentatus accepit. Unde (ſuper eo, de quo noſtrum conſilium poſtulaſti), tibi duximus reſpondendum, ut ſi hoc non eſt publicum, ſed ſecretum, eumdem ſacerdotem ſecreto convenias, monens eum, ſine ulla tamen coactione, propenſius inducens ut ordinem alicujus Religionis aſſumat, & perpetuo ab officio, quod illicite acquiſivit, abſtineat. (Si vero ad Religionis ordinem obſervandum inducere forte non poteris, ſtudeas ei ad ſubſtentationem ſuam aliquod eccleſiaſticum beneficium conſtituere ad hoc, ut a ſacerdotio debeas in perpetuum abſtinere;) alioquin non erit tutum. Cum ſecutus exceſſus ipſum invitum ab eodem officio cohibere ſed tantum ſecretam pœnam ſecundum quod tibi viſum fuerit, injungere non poſtponas.

De Filiis Presbyteri.

Alexander Cantuarienſi Archiepiſcopo.

*ad extir-
is 11.
itul.*

Sanctis Dei eccleſiis ſtudio totius ſollicitudinis debemus intendere; te etiam decet ad hoc curam vigilem exhibere, ne circa miniſterium ſuſcepti regiminis videamur minus diligenter exiſtere, ſi vitium in Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis viris permittimus pullulare; hinc eſt quod) Fraternitati tuæ (per Apoſtolicum ſcriptum) mandamus quatenus, ſi quod filii Clericorum Provinciæ tuæ teneant Eccleſias, in quibus Patres eorum, tanquam perſonæ, vel Vicarii nulla perſona media miniſtrarunt, eos ſive geniti fuerint in ſacerdotio, ſive non, ab Eccleſiis propriis (contra, & appellatione ceſſante) non differas amovere. (Si vero aliqui ſunt filii clericorum, qui Eccleſias, quas Patres eorum tenuerant, perſonis aliis mediis ſunt adepti, eos, dummodo ſint idonei, in ipſis poteris ſubſtinere. Itaque ſi unus plures Eccleſias, quas pater ejus tenuerat, poſſidet, quarum una ſibi poſſit ſufficere, ipſum una quam maluerit facias eſſe contentum, dummodo tales non ſint, quarum una a reliqua pendere noſcatur.

Alexander III.

Licet univerſis Chriſti fidelibus ex commiſſi nobis officii debito vobis &c. debeamus proviſione deeſſe, attentius, tamen Eccleſiaſticos viros a pravorum moleſtiis malignantium vigili cura defenſare debemus, ad quorum regimen ſpecialius ſumus, licet inſufficientibus meritis, Dei providentia deputati. Perlatum eſt autem ad audientiam noſtram, quod viri in civitate veſtra commorantes ad tantam devenerint ſuperbiam, & elationem, ut ſi quando inter eos, & quemlibet clericum, ſeu inter vos, & ipſos cauſa emerſerit, ad ſæcularem judicem trahunt, & coram quocunque judice vobiſcum litigant per ſimplicem chartam abſque teſtibus per unum qualemcunque chriſtianum, ſive Judæum, contra omnem juſtitiam, & rationem cauſam ſuam probare intendunt, & adverſum ſe magnorum, & probatorum virorum non recipiunt teſtimonium. Quia vero non eſt licitum alicui Chriſtiano, multo minus Crucis Chriſti inimico, ut ſcilicet Eccleſiaſticos viros ad ſæcularem curiam trahant, & cauſæ ſuæ unius tantum, & legitimo teſtimonio fidem imponant; Dominationi veſtræ per Apoſtolicum ſcriptum mandamus, quatenus ſi inter vos, & quoſcunque Chriſtianos, ſi cauſa emerſerit, ne pro illius provocatione ad ſæcularem curiam, ut ibi de negotiis tractetis, aut judicem unum attendere præſumatis; & ſicut exigit juſtitia, & æquitatis ratio poſtulat in qualibet cauſa Chriſtiani, & maxime clerici nonniſi teſtimonium duorum vel trium virorum, qui ſint probatæ vitæ, & fidelis converſationis non admittatis, juxta illud Dominicum: *in ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum*: quia licet quædam ſint cauſæ, quæ plures quam duos exigant teſtes, nulla eſt tamen, quæ unius tantum teſtimonio quamvis legitimo terminetur rationabiliter.

Ad hæc vobis præſentium auctoritate mandamus, atque præcipimus, ut omnibus Chriſtianis, qui ſunt in juriſdictione veſtra penitus interdictis, & ſi neceſſe fuerit Eccleſiaſtica diſtrictione compellas, ne ipſi Judæorum ſervitio aſſidue pro aliqua mercede ſe exponant; quin & obſtetricibus, & mulieribus eorum prohibere curetis, ne inſontes Judæorum in domibus eorum nutrire præſumant, quia Judæorum mores, & noſtri in nullo concordant, & ipſi de facto ob frequentem converſationem, & aſſiduam familiaritatem (inſtigante humani generis inimico) ad ſuam ſuperſtitionem, & perfidiam ſimplicium animos inducunt. *Cap. ad hæc 8. de Judæis.*

Præterea parochianis veſtris uſuram accipere (omnibus modis) inhibeatis, (quod uſurarum crimen utriuſque teſtamenti pagina deteſtatur). Quod ſi monitis veſtris parere contempſerint, ſi clerici ſunt, eos ab officio ſuo, & beneficio ſuſpenſos (cum litteris rei uſuram continentibus ad præſentiam noſtram mittere non differatis.) Si laici fuerint uſque ad dignam ſatisfactionem ipſos excommunicationis vinculo aſtringatis. *Cap. Præterea 7. de Uſuris.*

Idem Viturienſi Archiepiſcopo.

Conſuluit nos tua Fraternitas, utrum ſit appellationibus deferendum a (chariſſimo filio noſtro in Chriſto L. illuſtri) Francorum Rege pro Judæis interpoſitis, ut mancipia detineant (utrum ſubſtinere debeas quod de novo conſtruant Synagogas ubi eas nullatenus habuerunt. Scripſimus itaque memorato Regi, ut a defenſione Judæorum in hac parte deſinat; & inſuper etiam per alias ipſum fecimus admoneri, & credimus, quod noſtris monitis acquieſcat, quia non eſt tutum, ut quod a Sanctis Patribus, & nuper in Concilio ſtatutum eſt, negligentius ſervaretur; unde (non convenit, ut pro hujuſmodi appellationibus) Judæos etiam de novo conſtituere Synagogas ubi eas non habuerunt pati non debes. Verum ſi antiquæ corruerint, vel ruinas minantur, ut reædificent potes æquanimiter tolerare, non autem ut eas exaltent, aut ampliores, aut pretioſiores faciant quam antea fuiſſe noſcuntur: quod utique pro magno debent habere, quod in ſuis obſervantiis, & veteribus Synagogis tolerantur. *Cap Conſuluit 19. de Appellat.*

Item.

Super eo quod ſollicitudo tua a nobis quæſivit utrum ſit ille qui prius cognovit matrem, ſeu ſororem ejus, quam poſtea duxit in uxorem teneatur eidem carnale debitum reddere, & exigere poſſit ab ea. Quod etiam Conſilium dandum ſit ei qui hoc certius confitetur cum probari non poſſit, nec ille velit ullatenus continere; tuæ prudentiæ duximus reſpondendum, quod attentius eſt monendum, ut uxorem laboret in-

ducere ad continentiam obſervandam, ut ſi illa continere voluerit, continentia ſimul obſervetur. Si autem ad hoc induci non poteſt, & debitum reddat, & de commiſſo pœnitentiam agat. In hoc vero caſu cum aliquis poſt contractum matrimonium uxoris ſuæ matrem vel ſororem cognoſcit idipſum quod in priori obſervetur.

De Divortiis. Item Exonexant Epiſcopo (ſic)

Litteris tuæ Fraternitatis receptis ex tenore illarum nobis innotuit, quod cum P. Parochianus tuus ab A. muliere, quam in uxorem acceperat tuo vellet judicio ſeparari actiones matrimonii produxerunt teſtes firmiter aſſerentes, quod poſtquam prædicto viro contraxerat matrimonium conſanguineum viri, ſolum cum ſola, nudum cum nuda in eodem lectulo jacentem, ea ut, credebatur, intentione, ut eam agnoſceret carnaliter videretur; ſed & in locis ſecretis, & latebroſis ad hoc commodis, & electis tam hominibus, quam locis ſæpeſæpius contigiſſe dixerunt publica quæ fama conſentit, quod poſt contractum matrimonium ſe miſcuerunt ab invicem, quod in præſentia tam publice, ut aſſeris, ſunt confeſſi quamvis id ſe ante contractum matrimonium feciſſe negarent. Dicitur quoque de muliere prædicta, quod de marito ſeſe ſimulans conceſſiſſe alienum partum jam baptizatum, ut fertur, ſe mentita eſt peperiſſe, & rebaptizare faciens virum ſuum decepit. Procedente vero tempore cum fama empti alieni partus fraudem detegeret, petentibus eis, a quibus emerſerat occulte reſtituit. Poſtea veneficum poculum, & alias vitæ inſidias viro paraſſe eadem mulier perhibetur: quia ergo tua nos fraternitas duxit conſulendos, ſi ad ſolvendum matrimonium jam dictæ probationes ſufficiant, præſentium tibi ſignificatione injungimus, quod cum ex confeſſione tum ex violenta ſuſpicione certæ fornicationis præſertim ſi de partu, & machinatione mortis, ut dictum eſt probari valet, non immerito poteſt ſententiæ divortii promulgari, ita quod ut vir licentiam habeat ea mortua ducendi aliam; mulier vero ſine ſpe conjugi maneat.

Item Vomicenſi Epiſcopo.

Rediens ad nos W. lator præſentium ſimplici nobis inſinuatione monſtravit, quod in domo ſua mulierem quandam recepit, quæ filium, & filiam habuit, & cui fidem coram pluribus præſtitit, quod eam duceret in uxorem. Interim autem cum de quadam Civitate ad propria remearet, apud domum vicini ſui pernoctavit, cujus filia nocte illa, quod metus cauſa ſecum concubuit, & cum pater eos inſimul in lecto inveniſſet, ſummo mane eam invitam deſponſare cœpit. Quod nuper in præſentia noſtra conſtitutus nos conſuluit cui potius adhærere deberet; quia vero nequaquam nobis innotuit, utrum poſt fidem præſtitam primam cognoverit, Fraternitati tuæ per Apoſtolicum ſcriptum mandamus, quatenus rei veritatem diligenter inquiras, & ſi inveneris quod primam, poſt fidem præſtitam, cognovit, ipſum cum ea facias remanere. Quodſi poſt datam fidem eam non cognovit, ſecundæ niſi metu coactus, qui poſſet in quemlibet conſtantem cadere, eam deſponſaverit, tamquam uxori facias adhærere.

De Appellationibus. Idem Cantuarienſi epiſcopo.

Cum te conſulente &c. *& infra.* Item ſi ſuper cauſa, quæ tibi ex noſtra delegatione committitur a perſonis Eccleſiaſticis uni vel pluribus, quibus ut parcas laboribus, & expenſis cognitionem cauſæ, & teſtium examinationem, ſententia tibi reſervata, committis, appellatio fuerit interpoſita, hoc appellationis intuitu cauſam ipſam indefinitam relinquere non teneris.

Idem (Catalano Epiſcopo.)

Meminimus (jam prídem tibi præcipiendo) mandaſſe, ut dilectæ filiæ noſtræ C. Abbatiſſæ (Monaſterii S. Zacariæ), cujus electionem confirmavimus munus benedictionis impendere; ſed quia H. pro altera parte ad noſtram præſentiam acceſſit, (te exinde ad audientiam noſtram appellavit,) proponens quod eam accuſaret de Simonia, mandatum noſtrum diſtuliſti effectui mancipare. Quia vero non decet te in hac parte appellationi ejuſdem H. deferre, (cum non liceat Clericis contra laicos, aut Monachos teſtimonium ferre,) cum idem H. fuerit memoratæ C. manifeſtus inimicus, & contra eam teſtimonium tulerit, (nos ſi bene meminimus, eandem Abbatiſſam benedici mandavimus appellatione remota fraternitati tuæ per Apoſtolicum ſcriptum) mandamus, quatenus cum inde fueris requiſitus præfatæ Abbatiſſæ contra, & appellatione ceſſante, munus benedictionis non differas impertiri. Cap. Meminimus ſup. accuſat.

ALEXANDER III.

Fulconi Decano, & Ma. R. Canonico Remenſi.

Cum cauſam, quæ inter P. civem Rhemenſem, & A. Presbyterum ſuper quadam domo diutius eſt agitata. Venerabilibus Fratribus noſtris Abianenſi, & Silvanenſi Epiſcopis commiſiſſemus fine debito terminandam poſt commiſſionem ipſius cauſæ prædictus Presbyter ad noſtram præſentiam acceſſit, aſſerens, quod non fuit illis duobus ita commiſſa, quod ſi uterque judicio intereſſe non poſſet, alter in negotio procederet, & ſpatium quadraginta dierum, intra quod præceptum fuerat cauſam decidi jam eſſe elapſum, Silvan. tamen inconſulto Abianenſi in cauſa ipſa proceſſit, & contra eam ſententiam tulit. Cumque vobis in mandatis dediſſemus, ut ſi ita eſſet ſententiam revocaretis, & cauſam ex integro audientes decideretis, memoratus P. cum litteris prædictorum Epiſcoporum ad nos veniens, a nobis obtinuit, quod ſententiam Excommunicationis, quam præfati Epiſcopi in eundem Presbyterum, ſicut eorundem litteræ continebant, protulerant, nihil tale ſuſpicantes ratam habuimus, & firmam, & eam præcipimus inviolabiliter obſervari. Tandem autem cum cauſa ipſa deberet diſcuti, & prædicto P. aſſerente, quod Presbyter non eſſet audiendus donec ab excommunicatione abſolveretur, & illo reſpondente, quod a nobis fuerat abſolutus, & ab eo requiſitum fuiſſet, ſi ſuæ abſolutionis literas recepiſſet, ſe aſſeruit non habere; verum duos produxit Presbyteros, qui dixerunt ſe interfuiſſe ubi eum feceramus abſolvi, & hæc juramento parati erant monſtrare. Unde venerabilis Frater H. Rhemenſis Archiepiſcopus, cui mandavimus, ut ſententiam daret, obſervari huic rei ſuperſedit, & Presbyter divina celebravit, donec præfatus P. a

cu-

curia noſtra reverſus litteras noſtras detulit, in quibus Archiepiſcopo injungebamus, ut ſententiam præſcriptam faceret teneri. Nunc autem utroque ad præſentiam noſtram accedente Presbyter conſtanter aſſeruit, quod Silvan. ſecundum mandati noſtri tenorem ſine Abianenſi non potuiſſe negotium diffinire. Adverſariis ejus vero aſſerebat, quoniam Silvan. de aſſenſu Abianenſi negotium terminaſſet. Nos igitur ex aſſertione dilecti filii G. tenentes quod eum abſolviſſet, cum remittimus abſolutum, ideoque dilectioni tuæ mandamus quatenus cum ex mandato requiſiti fueritis utramque partem ante præſentiam veſtram convocetis, quodſi ambo intereſſe non poſſent, alter nihilominus exequeretur, aut ſi terminus quadraginta dierum de..... nec de conſenſu partium poſtea fuerit productus, ſententiam ipſam revocetis, & cauſam ex integro audientes, eam concordia, vel juſtitia mediante, ſine perſonarum acceptione, vel gratia diffiniatis, ſi vobis conſtiterit, quod litteræ quas prædictus P. portavit, & nos vobis ſub ſigillo noſtro tranſmiſimus de conſcientia Avianenſi non fuiſſent compoſitæ, quæ omnino videntur ſuſpectæ, pro eo quod in eiſdem vitium eſt grammaticæ artis continetur in expenſas, quas idem Presbyter ad nos veniendo fecit, ſæpe dictum P. contemnens. Ceterum ſi ita fuit memoratis Epiſcopis cauſa commiſſa, quodſi uterque intereſſe non poſſit, alter in ea procedet, & terminus quadraginta dierum non erat elapſus, aut aſſenſu partium fuerit productus, ſententiam prædicti Silvan. aut Abianenſis confirmetis, nec eundem P. in expenſis aliquatenus condemnetis.

De Immunitate Eccleſiæ. Incipit ... Turon. ſub Alexandro III. (ſic)

Quoniam novis ſupervenientibus morbis novas expedit invenire medicinas, Eccleſiaſticæ libertati conſulere, & ſubditorum utilitati providere curantes, ſtatuimus, ut Capellani Caſtrorum, & qui eorum vices miniſtrant hujuſmodi Sacramento adſtringantur, ex quo fuerit cognitum eis aliquid Eccleſiæ, vel Cimiterii, vel Eccleſiaſticæ poſſeſſionis in Caſtrum veniſſe, vel caſtrenſium violentia ablatum fuiſſe, conveniant Dominum Caſtri, ſive illum qui primus ab eo dominatum tenet, cujus poteſtate, & conſilio res dirigi poſſit, & ſi eorum commonitione prædicta non reddiderit, ſi affuerint, vel ſi non affuerint de integra reſtitutione, intra octo dies, & ſecurum non fecerit, ex tunc ab omni Eccleſiaſtico ceſſabit officio, excepto Baptiſmo, & Confeſſione, & timore mortis, Communione. Quod in omnibus eorum propriis terris præcipimus obſervari, nec non & in illis, in quibus exercet integram dominationem. Permittimus tamen ſemel in hebdomada in proxima villa cauſa conficiendi Corpus Domini, ut Miſſa celebretur clauſis Oſtiis, omnibus excluſis præter miniſtros Altaris. Quodſi prædicti Caſtrenſes poſt datam in eos ſententiam incorrigibiles per quadraginta dies extiterint, Capellani ab eorum officio excedant, non amplius cum eis commoraturi, quandiu ſub anathematis vinculo teneantur. Sub hac lege ſcriptores claudamus, quodſi Capellani vel quilibet Officiales Clerici ex ſuis poſſeſſionibus ſunt advocatis ſervitii creditores ultra tres menſes cum eis commorandi licentiam non adhibemus. Quod ſi gratia commorationis eis conceditur, conveſcendi tamen, & cohabitandi interdicimus participationem. Qui vero ultra præfixum terminum cum eis commorari præſumſerit Ordine ſuo Eccleſiaſtico careat Beneficio. Et ne forte præda in dolo committatur, & Clericos caſtrorum excuſet ignorantia, egredi debent obviam prædæ audituri, & ſollicite inquiſituri ſi quæ res ibi fuerint Eccleſiaſticæ, vel earum reclamatores. Si quis autem Clericus ob hujuſmodi receſſum propter juſtitiam a Domino ſuo rerum ſuarum damnum pertulerit, ipſe Dominus niſi per integram omnium reſtitutionem merebitur abſolvi. Si quælibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem ſententia ſit lata, non carebunt niſi qui ejus ſubſunt dominio. Quodſi Eccleſiæ ſuæ advocationis fuerit ſuis eadem & ſibi interdicta, licet alterius advocationis corpora ſepelliri; Miſſa tamen non celebretur. Si mutandis autem caſtrorum Vicariis vel clericis, ſtatuimus, ut Archidiacono ſignificetur ne aliquis loco ejus ſubſtituatur, donec eodem adſtringatur juramento. Mercatoribus autem, & ceteris hominibus Civitatum, & burgorum, ne aliquem nomine excommunicatum hoſpitio ſuſcipiant, nec in venditione, vel emptione, ſive aliqua participent accommodatione. Qui vero tranſgreſſores extiterint a Sacerdote parochiano per tres dies vocentur, tribus autem aliis diebus expectentur ad correptionem; ſeptima autem die ſi incorrigibiles apparuerint, anathematis ſententiam ſubituri; nec ab Epiſcopo, nec ab Archidiacono ſe noverint abſolvendos. Si vero a Domino, aliquove potente ad hoſpitandum excommunicatum hoſpiti vim eſſe illatam cognitum fuerit, hoſpes reus non habeatur, ſed ejus, qui violentiam intulit, terra ſuſpendatur. Cujus ſuſpenſionis reſtitutio Pontificis erit arbitrio reſervanda. In villis vero, vel Urbibus, vel Caſtellis, quæ ſub dominio ſunt, in quibus conſtabularii ad tempus ſtatuuntur, ſi ipſum ſtabularium contigerit anathematis ſententiam ſubiiſſe, ipſo in villa præſente, loco illo divina vacent: & officia, quo recedente eadem die reverſuro alii Divinum officium non admittent, ſuis domeſticis omnibus a Chriſtianitate ſuſpenſis. De Cimiteriis, & Eccleſiis, ſeu aſtibus quibuslibet, & poſſeſſionibus cenſarias pro fidei ſuæ clerici ſponſionem interponant. Quod ſi præſumſerint ordinis ſui, & beneficii periculum incurrent. Qui vero Eccleſiam, vel cimiterium combuſſerit, vel ordinatis manus violentas impoſuerit anathematis ſententia feriatur, nec ab aliquo quam a Domino Papa conſequatur abſolutionem, niſi mortis interveniente articulo diſpenſatio merito ſubveniat, data tamen pro poſſe ſatisfaciendi ſecuritate ſi convaluerit pro abſolutione Pontificem aditurum. Si quis autem excommunicatum nomine ſuſceperit hoſpitio, vel ei pecuniam ſcienter accommodaverit, quia noſtri ſunt contemptores mandati prohibemus ne Chriſtianus, vel Chriſtiana eis ſerviat, donec inde ſatisfecerint. Præcipimus etiam, quod Decani fidem adſtringant quatenus ſi eis cognitum fuerit aliquem de Eccleſiaſticis juris hæc decreta non reſervare Epiſcopo ſi affuerit, vel Archidiacono renuntient. Prohibemus etiam ne Abbates, vel Monachi, vel Priores, vel Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ de poſſeſſionibus Eccleſiaſticis cenſarias donent; Clericis autem, & laicis prohibemus ne quis ſcienter prædam Eccleſiæ emat, vel prædam Cimiterii, ſive cujuslibet Eccleſiaſticæ poſſeſſionis, & qui præſumſerit, anathematis ſententia feriatur.

cap. XI. inc. Turon. an. 1163.

ANNO CHRISTI 1159.

SYNODUS MOGUNTINA

CONTRA SIMONIAM,

Aliaque Cleri vitia ab Arnoldo Archiepiſcopo celebrata.

DE ea Dodechinus ad Ann. Chr. 1159. hæc habet: *Adverſarii Epiſcopi Moguntinenſis poſt feſtum S. Remigii Synodum armata manu, ut eum exturbarent, ingreſſi; ſed Comitibus cum ſuis ad arma alacriter convolantibus turpiter recedere coacti ſunt.* Anonymus vero in libello de cæde Arnoldi Archiepiſcopi ad §. 30. ſic ait: *Tempus imminebat, quo communis Epiſcoporum ſedi ſuæ ſubjectorum, Abbatum item, clericique per diœceſin Moguntinam ſpectatioris conventus veteri more atque inſtituto agendus erat; quod genus vulgo ſynodum vocare ſolent. Quare per litteras eos convocabat. Poſtquam Moguntiæ convenissent, eo ipſe etiam perrexit, ut eiſcum de his conſultaret, quæ cum ad publicam tranquillitatem, tum rei Eccleſiaſticæ emendationem, ac ſalutem pertinerent.* Fuſius deinde deſcribit Adverſariorum Archiepiſcopi tumultum; at de ſynodi geſtis omnino ſilet.

ANNO CHRISTI 1160.

CONCILIABULUM PAPIENSE

A FRIDERICO IMPERATORE,

Adeoque illegitima auctoritate, indictum, meritoque ab Alexandro declinatum & reprobatum, quo Victori III. antipapæ ſchiſmatico contra Alexandrum III. legitime & canonice electum, pontificatus Romanæ eccleſiæ adjudicatur, anno Dom. MCLX. initio pontificatus Alexandri papæ.

A *Quo quave auctoritate hoc Conciliabulum fuerit congregatum, Radevicus de geſtis Friderici imperatoris lib. 4. cap. 68. his verbis deſcribit:* Tempus erat quo concilium Papiæ indictum celebrandum fuerat, idque de univerſis regni partibus, videlicet ciſalpinis & tranſalpinis, in unum collecti archiepiſcopi, & epiſcopi, aliique eccleſiarum prælati pendula expectatione operiebantur. Tum Auguſtus, commonens omnes jejuniorum & orationum ſubſidiis eccleſiæ catholicæ cauſam Deo commendare, cum ſacerdotibus & omni populo auxilium Divinum fida ſanctorum interceſſione poſcebat. Deinde convocato in unum concilio, cum reſediſſet, ait ad epiſcopos: Quamvis noverim officio ac dignitate imperii penes nos eſſe poteſtatem congregandorum conciliorum, præſertim in tantis eccleſiæ periculis: (hoc enim & Conſtantinus, & Theodoſius, nec non Juſtinianus, ſeu recentioris memoriæ Carolus magnus, & Otto Imperatores feciſſe memorantur) auctoritatem tamen diffiniendi hujus maximi & ſummi negotii veſtræ prudentiæ veſtræque poteſtati committo. Deus enim conſtituit vos ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi: Et quia in his quæ ad Deum ſunt, non eſt noſtrum de vobis judicare, tales vos & taliter in hac cauſa hortamur habere, tanquam ſolius Dei de vobis expectantes judicium.

Cum hæc dixiſſet, ipſe ſe concilio ſubtraxit, examen totum eccleſiæ & eccleſiaſticis, quæ ibi innumerabiles erant, committens perſonis. Erant autem circiter quinquaginta archiepiſcopi & epiſcopi: abbatum & præpoſitorum non erat præ multitudine æſtimatio. Legati quoque diverſarum terrarum aderant, ſpondentes quidquid a ſynodo decretum foret indubitanter a ſuis recipiendum.

Reſidentibus itaque epiſcopis & clero univerſo, ſeptem diebus cauſa ventilata eſt, tandemque domino Octaviano, qui cum præſens adveniſſet, & haberet qui partem ſuam defenderent, ceſſit litis victoria, & pro ipſo concilium dedit ſententiam, condemnato Rolando & reprobato, qui citatus legitime concilio ſe præſentare contumaciter abnuiſſe dicebatur. Sæpius autem lectorem admonitum eſſe cupimus, ut in hoc facto ad diſquirendam rerum veritatem non noſtra dicta conſulat, ſed litteris & ſcriptis, quæ ad manus noſtras venerunt, & huic operi inſerendæ viſæ ſunt, innitatur, ſuo ſervans arbitrio, quando de hac controverſia, & litis deciſione, conciliique judicio, ſufficienter ſibi fides facta videatur.

Acta Conciliabuli idem Radevicus verbo tenus recitat cap. 71. his verbis.

ACTA CONCILII PAPIENSIS.

DOminus Octavianus, & nemo alius, Romæ in eccleſia B. Petri, petitione populi & conſenſu, ac deſiderio cleri, a cardinalibus manto indutus eſt ſolemniter, & præſente cancellario, & non contradicente, in cathedra B. Petri collocatus eſt, & a cardinalibus & clero Romano *Te Deum laudamus* ſolemniter ei cantatum eſt, nomen ei Victor impoſitum eſt. Ibi multitudo cleri & populi Romani venit ad pedes ejus. Tunc ſcriniarius ſecundum antiquam Romanorum conſuetudinem aſcendens in altum voce magna clamavit ad populum dicens: Audite cives Romani, & cœtus reipublicæ. Secunda feria pater noſter Hadrianus mortuus eſt, & proximo ſequenti ſabbato dominus Octavianus cardinalis S. Cæciliæ in Romanum pontificem electus & immantatus eſt, & in cathedra B. Petri collocatus eſt, & papa Victor eſt nominatus. Placet vobis? Reſpondit magna voce clerus & populus: Placet. Secunda & tertia vice interrogatus populus ſi placeret, clara voce reſpondit: Placet. Deinde cum bandis & aliis papalibus inſignibus dominus papa cum laudibus in palatium deductus eſt.

His itaque rite peractis, capitulum B. Petri ſtatim venit ad pedes ejuſdem papæ Victoris, & obedivit, ac debitam ei reverentiam exhibuit cle-

rus

ANNO CHRISTI 1160.

rus & populus, multitudo magna ſimiliter obedivit. Sequenti vero die proxima rectores cleri Romani accedentes ad dominum cancellarium, & ad cardinales qui cum eo erant, voluerunt cognoſcere ſi immantatus eſſet, ſicut quidam dicebant: & non invenerunt eum immantatum, neque aliqua ſpecie dignitatis variatum: & habito cum eo & cardinalibus ſuis colloquio, cognoverunt ab ore ejus & ſuorum, quod nunquam fuerit immantatus, & quod hoc ei falſo imponebatur. Quo audito & cognito rectores ad pedes domini papæ Victoris venerunt, & obedientiam & reverentiam exhibuerunt. De omnibus ſupradictis capitulis teſtes fuerunt, Petrus Chriſtianus decanus baſilicæ B. Petri, & omnes fratres ejus, & duo rectores cleri Romani Blaſius ſcilicet presbyter, & Manerius presbyter, & ſeptem *archipresbyteri Romanæ urbis, & quatuor alii tam diacones, quam ſubdiacones.

*f. novem

Deinde prior Lateranenſis & ſui canonici obedierunt.

Clerici de patriarchia S. Mariæ Majoris obedierunt.

Abbas de patriarchia S. Pauli per ſuos obedivit, & in ſignum obedientiæ de bonis eccleſiæ ſuæ illi miſit.

Abbas de patriarchia S. Laurentii cum ſuis monachis obedivit.

Abbas Cirengii obedivit.

Abbas S. Silveſtri cum ſuis monachis obedivit.

Abbas S. Alexii in monte Aventino cum ſuis monachis obedivit.

Abbas S. Blaſii cum ſuis monachis obedivit.

Conventus S. Sabæ obedivit.

Conventus S. Mariæ in Capitolio obedivit.

Conventus monachorum ſanctorum Coſmæ & Damiani obedivit.

Abbas S. Valentini obedivit.

Magiſter fratrum templi Hieroſolymitani in monte Aventino cum ſuis fratribus obedivit.

Cardinalia S. Marcelli obedivit.

Clerici de card. SS. apoſtolorum obediverunt.

Clerici de card. S. Petri ad vincula obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Silveſtri obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Sixti obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Sabinæ obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Sibilinæ *obediverunt.

*Balbinæ

Cardinalis S. Cyriaci apud thermas Diocletiani obedivit.

Clerici de cardinalia S. Mariæ trans Tiberim obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Mariæ in Porticu obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Nicolai in carcere obediverunt.

Monaſterium S. Agathæ obedivit.

Archipresbyter S. Apollinaris obedivit.

*Tryphonis.

Archipresbyter S. Tryphi * obedivit.

Archipresbyter S. Bartholomæi obedivit.

Eccleſia S. Celſi obedivit.

Eccleſia S. Mariæ in Monaſterio obedivit.

Eccleſia S. Mariæ in Pallaria obedivit.

Eccleſia S. Salvatoris de Curte obedivit.

Archipresbyter S. Vincentii cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Catharinæ cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Thomæ de Parione obedivit.

Archipresbyter S. Anaſtaſiæ cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Salvatoris de Campo cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Mariæ in monte Celſo cum ſuis obedivit.

Et multæ aliæ eccleſiæ & monaſteria obedierunt, quas vix enumerare valemus.

ANNO CHRISTI 1160.

Poſt promotionem domini Victoris, canonici B. Petri miſerunt ad Rolandum cancellarium canonicos ſuos, qui viderent an eſſet immantatus, ſicut quidam credebant, aut aliquo modo promotus. Unde bis miſſi inquiſitores, bis retulerunt eum non eſſe immantatum, nec aliqua promotionis ſpecie variatum. Sequenti vero die, ut omnis dubitatio tolleretur, miſerunt canonici quoſdam de ſuis, ut menſæ cardinalium, qui intererant, intereſſent, & viderent ſi ſaltem in menſa locum digniorem ſolito obtineret, aut etiam benedicendo menſam primus eſſet, vel aliquo modo inter cardinales loco, vel dignitate, ſeu veſte dignior haberetur. In quibus omnibus nullo modo ſenſerunt eum promotum, vel mutatum. Atque in hunc modum perſcrutati ſunt canonici ſtatum cancellarii per ſingulos continuos octo dies.

Baſſo & Joannes de Romano dicunt: Poſtquam cancellarius, ſedente domino Victore in cathedra, in munitionem ſe recepit, Joannes Phizutus clericus, & Joannes de Buccalata laicus, voluerunt immantare cancellarium. Qui cum injuria repulit eos, dicens: De me non facietis ridiculum: ibi eſt papa: ite ad eum, & obedite ei.

Presbyter Blaſius & presbyter Manerius, rectores Romani, dicunt ſe tum tribus aliis rectoribus cleri ſequenti die poſt promotionem domini Victoris acceſſiſſe ad cancellarium, & ad omnes cardinales qui cum eo erant: & non viderunt eum immantatum, nec aliquo modo promotum: & antequam diſceſſiſſent, audierunt duabus vicibus ab ore cancellarii, quod nec erat, nec fuit immantatus. In præſentia etiam ipſorum rectorum, qui ibi erant, teſtificatus eſt Otto cardinalis de Carcere Tulliano, quod dominus Octavianus nullam violentiam vel injuriam intulit cancellario.

Item dixit Otto: Pro nihilo adſcribitur hoc domino cancellario, quia nullus ei mantum abſtulit, quia nunquam habuit. His omnibus ita peractis & cognitis, rectores iſti iverunt ad dominum Victorem, & obedientiam ei fecerunt, & præceperunt clero ut ei obediret: quod & factum eſt.

Presbyter Barro & presbyter Joannes, capellani de cardinalia cancellarii, dixerunt ſe ſequenti die poſt promotionem domini Victoris ad cancellarium acceſſiſſe, & dixiſſe ad eum ſic: Audientes vos eſſe immantatum, gaudebamus, & nunc quia aliter videmus, dolemus. Qui dixit eis: Pro me nolite gaudere vel dolere, quia ego nec fui, nec ſum immantatus: ite & obedite ei quem videtis immantatum. Hæc verba taliter ab ore cancellarii proceſſiſſe commiſit presbyter Barro, & presbyter Joannes, quibuſdam ex noſtris clericis præſentibus, ut jurarent in animabus eorum ita verum eſſe.

Clerici de cardinalia S. Chryſogoni dixerunt ſe ſequenti die poſt promotionem domini Victoris acceſſiſſe ad cardinalem ſuum, qui erat cum cancellario, & interrogaſſe eum dicentes: Omnes clerici vadunt ad pedes domini papæ, quid faciemus & nos? Qui reſpondit: Ite ad eum, ſicut alii.

Multi ex noſtris dicunt vidiſſe cancellarium 11. die ab Urbe exiſſe ſine manto, ſine ſtola, ſine albo equo, & ſine omni habitus *munitione, cum pellibus nigro pallio coopertis, & cum nigro almutio uſque ad Ciſternam.

*f. mutatione.

Joannes de Romano dicit audiviſſe Joannem Neapolitanum, & Bonamdiem, & quoſdam alios cardinales, dicentes apud Ciſternam: Quoniam modo ſumus ſine paſtore, & ſine capite, faciamus

no-

nobis dominum: & postea immantaverunt eum, & cantaverunt ei *Te Deum laudamus* apud Cisternam. ANNO CHRISTI 1160.

Joannes de sancto Stephano & Wolferaminus dicunt se audivisse quod papa Hadrianus dixit ad eos, cum de Urbe exiret: Octavianus, inquit, quem ego misi in Longobardiam, vult excommunicare Mediolanenses: sed ego mandavi Mediolanensibus, ut non curent de eo, sed fortiter se habeant, tam ipsi quam Brixienses, contra Imperatorem: & ego cum eis disposui, quod Imperator propter eorum impedimenta non poterit Romam venire. Item etiam cum cardinalibus ita disposui, quod Octavianus non erit papa post mortem meam.

Gimundus & Wolferaminus dicunt se audivisse ab ore episcopi Sabinensis, quod libenter rediret ad dominum Victorem: sed ita adjuratione est astrictus, quod sine perjurio non potest.

Episcopus Aletrinus in præsentia domini Guidonis Cremensis cardinalis, & Gimundi, & Joannis Cajetani, & aliorum multorum, dixit: Non possum ad dominum Victorem venire, quia talem securitatem feci cancellario, & suis apud Anagniam, quod non possum ad eos venire usque ad Kalendas: post Kalendas autem veniam. Interim tamen habeo eum pro domino & pastore meo. Itaque Kalendis transactis, cum infirmitate teneretur, misit domino Victori obedientiam per clericum quemdam, quem habemus præsentem.

De omnibus supradictis capitulis testimonium perhibuerunt prædicti rectores cleri Romani, & * septem archipresbyteri supra memorati, & alii multi honesti & religiosi clerici Romani, & Petrus Urbis præfectus, & Stephanus de Thebaldo, & Stephanus Northmannus, & Joannes de sancto Stephano, & Joannes Cajetanus, & Wolferaminus de Gidocica, & Gimundus de domo Petri Leonis, & multi alii illustres Romani & nobilissimi, qui omnibus his interfuerunt, & omnia viderunt, & tractaverunt.

* *cf.* novem.

Qualiter Fridericus confirmaverit electionem Victoris eumque inthronizaverit, idem Radevicus subjungit his verbis: Confirmato & recepto taliter in papatu Victore, defertur ad principem sacerdotalis concilii sententia. Qua venerabiliter suscepta & approbata, Victor ad ecclesiam vocatur, & magna solemnitate, & frequentia cleri ac populi suscipitur, ipsique ut summo pontifici & universali papæ acclamatur. Divus quoque imperator consuetam ei reverentiam, sicut Constantinus beato Silvestro, humiliter pro foribus ecclesiæ exhibuit: & manu ejus accepta usque ad sedem deduxit, & inthronizavit. De reliquis quæ ibidem acta sunt, exemplaria litterarum subnotata consule.

EPISTOLA IMPERATORIS.

De Victoris electione.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & semper Augustus, dilectissimo suo Eberardo venerabili Saltzburgensi archiepiscopo, & suffraganeis ejus, Alberto Frisingensi episcopo, Hartmanno Brixinensi, & Romano Gurcensi, totique provinciæ Saltzburgensi, gratiam suam & omne bonum.

SI sacro consilio Papiæ interfuissetis, omnia quæ ibidem vel in Romana ecclesia facta sunt oculata fide cognoscere possetis. Ne autem ab his qui pravis delationibus & mendaciis jam fere totum orbem respersere veritas possit obnubilari, vel vestra sinceritas trahi in contrarium: quanto brevius possumus, seriem totius rei sine aliqua falsitatis commixtione, mera veritate, vobis significare dignum duximus. Luce clarius constat quod papa Hadriano adhuc vivente Rolandus cancellarius, & quidam cardinales, non attendentes illud Dominicum. *Sit sermo vester, est est, non, non:* conspiratione facta cum Willelmo Siculo, prius ab eis excommunicato, & cum ceteris hostibus imperii, Mediolanensibus, Brixiensibus, Placentinis, ne forte per mortem papæ Hadriani tam iniqua factio evanesceret, juramenti vinculo invicem sese constrinxerunt, ut defuncto papa nullus alius ei substitueretur, nisi qui in eadem conspiratione cum eis conveniisset. Hac de causa duodecimo die post electionem domini Victoris papæ, eo sedente in sede beati Petri, jam dicti conspiratores egressi ab Urbe ad cisternam Neronis, derelinquentes venam aquarum viventium, se contulerunt, & idolum sibi Rolandum cancellarium erexerunt: dicentes hunc esse Simonem Petrum, qui apostolicæ dignitatis apicem tam nefaria invasione attingere præsumebat. Quod hæc conspiratio facta fuerit, & ille jam dictus Rolandus per eam hoc modo intraverit, non est fictitium, sed religiosis viris ab illo qui facit manifesta consilia cordium, mirabiliter est declaratum. Dum hæc Romæ agerentur, & nos quid super tanto schismate agendum esset, viros religiosos, archiepiscopos videlicet & episcopos consultaremus, supervenerunt, quasi missi a Deo, Tarantasinus archiepiscopus, abbas Claravallensis, abbas Morimundensis, & alii abbates numero decem, postulantes pacem Mediolanensibus: qui recepto a nobis verbo, dum Mediolanum pro investiganda eorum voluntate redirent, acceperunt ab eis tale responsum: Domini patres, non tenemur astricti juramento domino papæ & cardinalibus, quod non debeamus redire ad gratiam Imperatoris sine eorum voluntate, & ipsi econtra sine nostra voluntate, nullam pacem facere possunt. Responderunt eis abbates: Vos de cetero non tenemini domino papæ, quia mortuus est, & illi statim subjunxerunt: Si mortuus est papa, nos ideo non sumus absoluti: quia nihilo minus tenemur cardinalibus, & ipsi tenentur nobis. Hæc prædicti patres abbates in responsis a Mediolanensibus testificati sunt coram multis religiosis viris. Præter hæc, multa experimenta factæ conspirationis per litteras in via deprehensas accepimus, sicut nuncius iste plenius vidit & audivit. Sane ex consilio orthodoxorum, sicut alia vice meminimus vobis mandasse, generalem conventum religiosorum Papiæ indiximus, ad quem ambos qui se dixerunt Romanos pontifices, non ad judicium sæculare, sicut ora mendacium astruunt, sed ad examen ecclesiæ, per duos venerabiles episcopos, Verdensem videlicet & Pragensem, convocavimus. Alter vero, eo quod puriorem haberet conscientiam, dominus Victor videlicet, judicio ecclesiæ ultro se obtulit: altero videlicet Rolando contumaciter renitente, & dicente, quia, cum ipse omnes deberet judicare, ipse a nullo vellet judicari. Habito itaque venerabili concilio, in quo patriarcha Aquilejensis, & multi archiepiscopi & episcopi religiosi convenerant, per octo continuos dies maxima gravitate, diligentissima examinatione, semota omni laica persona, tractatum est, quis ex duobus summi pontificatus apicem de jure deberet obtinere. Post longam itaque deliberationem, quia illa nefandissima conspiratio Dei

& ec-

& ecclesiæ admodum odibilis, manifestis indiciis non solum probata, verum in facie totius ecclesiæ coram posita revelata est: & in domino Victore nihil reprehensibile inventum est, nisi quod pauciores numero cardinales omnino a conspiratione illa extorres, eum pro bono pacis inter regnum & sacerdotium conciliando elegerunt, & invocata sancti Spiritus gratia, ecclesia Dei Rolandum cancellarium conspiratorem & schismaticum, discordias & lites, & perjuria bona esse evangelizantem condemnavit, & dominum Victorem papam in patrem spiritualem & universalem pontificem confirmavit. Quem nos ecclesia duce secuti approbamus, & universalis ecclesiæ patrem & rectorem, cooperante Divina clementia, fore denunciamus. Hoc itaque factum Divinis effultum, præsidiis, & in apostolica stabilitate supra petram, Christum videlicet, firmiter fundatum, a vestra beatitudine, pro pace totius ecclesiæ & salute imperii approbari, & ab omni ecclesia vestræ sanctitati commissa teneri & conservari rogamus, & præoptamus.

Data Papiæ xv. Kal. Martii.

EPISTOLA PRÆSIDENTIUM
Concilio Hincinde directa.

QUia sedis apostolicæ turbatio, Christianorum animos admodum sauciavit, nos, qui ad resecanda schismata, & pacem ecclesiæ reformandam, Papiæ fuimus congregati, qualitatem causæ, modumque negotii, & sacri concilii dispensationem, universitati vestræ plenarie duximus intimandum: quatenus, per scripta præsentia mera veritate monstrata, auditorum animi falsitatem, quam forte conceperant, vehementer expellant, & amodo per scripta schismatica non seducantur. Cum igitur orthodoxorum Papiæ congregatorum universitas in nomine Domini consedisset, causa per septem dies continuos, omni remoto sæculari judicio, legitime & canonice agitata, ac diligenter inspecta, sufficienter & canonice in conspectu concilii per testes idoneos est comprobatum, dominum papam Victorem, & nullum alium, in basilica beati Petri a saniori parte cardinalium, petitione populi, & consensu ac desiderio cleri fuisse electum, & solemniter immantatum: quod præsente, & non contradicente Rolando quondam cancellario, in cathedra beati Petri fuit collocatus, & quod ibi ei a cardinalibus & clero Romano *Te Deum laudamus* gloriose decantatum, & inde ad palatium cum bandis & aliis papalibus insignibus est deductus: & clerus & populus secundum, consuetudinem interrogatus per scriniarium, si placeret, tribus vicibus clara voce respondit: Placet. Probatum est etiam quod Rolandus 12. die post domini Victoris promotionem ab Urbe egressus apud Cisternam, in qua Nero imperator quondam ab Urbe profugus latitavit, primo est immantatus. Probatum est quod in secundo die post promotionem domini Victoris, Rolandus interrogatus a rectoribus & clero Romano, ac clericis de sua cardinalia, si domino Victori esset obediendum, expresse confessus est se nunquam fuisse immantatum, & expresse dixit: Ite, & obedite ei, quem immantatum esse videtis. Super his capitulis fuerunt testes, & sub stola tactis sacrosanctis evangeliis juraverunt, dominus Petrus Christianus decanus basilicæ beati Petri, & in persona sua, & omnium fratrum suorum. Juraverunt etiam venerabiles archipresbyteri, & rectores cleri Romani, Blasius & Manerius presbyteri, Joannes presbyter gentilis, Aimerardus archipresbyter, Berardus presbyter, Joannes archipresbyter, Benedictus diaconus, magister Ptolemæus archipresbyter, magister Gerardus, & Nicolaus, & alii honesti clerici Romani. Præterea Petrus illustris Urbis præfectus, Stephanus de Tebaldo, Stephanus Northmannus, Gimundus de domo Petri Leonis, Joannes de Stephano, & alii principes & nobiles Romani, qui ad vocationem sereniſſimi imperatoris venerant, in conspectu concilii super jam dictis capitulis, ex maxima parte testimonium similiter perhibuerunt, & jurare voluerunt. Sed nos quia religiosorum presbyterorum multorum testimonium sufficiens & abundantissimum habebamus, duximus laicis in hac parte parcendum. Deinde venerabiles episcopi Hermannus Verdensis, Daniel Pragensis, & Otto palatinus comes, & magister Heribertus præpositus, quos dominus imperator ex consilio 22. episcoporum, & Cisterciensis & Clarævallensis abbatum, aliorumque religiosorum tunc præsentium, Romam delegaverat, ut partes ante concilii præsentiam Papiam evocarent, in conspectu concilii testimonium perhibuerunt, quod Rolandum cancellarium, & partem ejus trinis edictis per intervalla peremptorie & solemniter ad præsentiam ecclesiæ Papiæ congregandæ, remoto omni sæculari judicio, vocaverunt, & quod Rolandus cancellarius & sui cardinales viva voce & ore proprio judicium vel examen aliquod ecclesiæ se nolle recipere manifeste dixerunt. Vidimus etiam scripta Henrici Pisani cardinalis tituli sanctorum Nerei & Achillei ad dominum imperatorem directa, in quibus expresse continebatur, quod nullum vellent ecclesiæ subire judicium vel examen. Super hæc omnia idem Henricus, & Otto cardinalis sancti Nicolai de carcere Tulliano, qui tempore concilii, & ante, apud Januam morabantur, & Joannes Anagninus cardinalis, & Joannes Piozutus, * sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconi, qui tunc apud Placentiam erant per octo dies, a concilio toto sunt expectati, & per litteras & per nuncios concilii sunt vocati, & contempserunt venire. Ex his igitur omnibus sufficienter instructi, & veritate hinc inde plenarie declarata, placuit reverendo concilio, ut electio domini Victoris, qui tanquam agnus mansuetus & innocens venerat, ecclesiæ judicium humiliter susceperus, approbaretur & confirmaretur, & electio Rolandi penitus cassaretur. Et factum est ita. Electione itaque domini Victoris, remoto omni sæculari judicio, sancti Spiritus gratia invocata, confirmata, atque recepta, Christianissimus imperator post omnes episcopos, & post omnem clerum, ultimus consilio & petitione concilii electionem domini Victoris recepit, & approbavit: & post eum omnes principes, & innumerabilis hominum multitudo, quæ præsens erat, tribus vicibus interrogata si eis placeret, respondit cum gaudio magna voce: Placet. Sequenti die proxima, id est prima sexta feria quadragesimæ, dominus Victor cum processione ab ecclesia sancti Salvatoris extra civitatem, in qua fuerat ejus hospitium, ad catholicam ecclesiam gloriose deductus est. Ibi religiosissimus imperator ante januas ecclesiæ eum susceptit, & descendenti de equo strepam humiliter tenuit, & apprehensum per manum usque ad altare conduxit, & pedes ejus est osculatus: & nos omnes patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & abbates, & omnes principes cum universa multitudine quæ præsens erat, pedes apostolicos sumus osculati. Proxima autem die sequenti, id

est

* Phizutus

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160.

est sabbato ; habito generali concilio , dominus papa , & nos cum illo , Rolandum cancellarium schismaticum , & ejus principales fautores , accensis candelis anathematizavimus , & tradidimus eum satanæ in interitum carnis , ut spiritus salvus sit in die Domini . Illud etiam discretionis vestræ prudentiam volumus non latere , manifeste esse deprehensum , quod Rolandus cancellarius, & ejus sequaces quidam cardinales , vivente adhuc papa Hadriano conjuraverunt. Fuit autem tenor conjurationis , quod si eis viventibus papam Hadrianum mori contingeret, cardinalem unum de illis eligerent , qui in eadem conjuratione esset astrictus. De cetero ex parte Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum , & virorum orthodoxorum, qui divino intuitu ad rescindenda schismata convenerunt, universitatem vestram humiliter imploramus , & monemus in Christo , ut ea quæ ecclesia Dei Papiæ congregata ad honorem Creatoris & sponsæ suæ matris vestræ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tranquillitatem , & ad salutem omnium Christianorum fideliter ordinavit, vos, omni dubio & ambiguitate remota, irrefragabiliter rata & firma teneatis: orantes, ut redemptor noster Christus Jesus universalem pontificem & papam nostrum Victorem , de cujus sanctitate & religione omnino confidimus, per tempora longa conservet, & præstet ei omnimodam tranquillitatem & pacem : ita quod per eum Deus omnipotens honoretur , & ecclesia Romana , omnisque Christiana religio, gratum Domino accipiat incrementum . Ut autem omnis actio plenius legentibus eluceſcat, dignum duximus ut omnium nostrum consensus & nomina subscribantur .

Ego Peregrinus Aquilejensis patriarcha cum meis suffraganeis interfui & consensi .

Ego Arnaldus archiepiscopus Moguntinus cum quatuordecim suffraganeis interfui & consensi .

Ego Artuicus Bremensis archiepiscopus cum suffraganeis meis interfui & consensi .

* Hillinus

Ego Hellinus * Treverensis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi .

Ego Reinaldus Colonienſis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi .

Ego Wickmannus Magdeburgensis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi .

Bisuntinus archiepiscopus per legatum & episcopum Basileensem consensit .

Arelatensis archiepiscopus consensit .

Lugdunensis archiepiscopus cum suis suffraganeis consensit .

Viennensis archiepiscopus cum suis suffraganeis consensit .

Henricus rex Anglorum per litteras , & legatos suos consensit .

Rex Hungarorum per litteras & legatos suos consensit .

Rex Bohemorum consensit .

Rex Danorum consensit .

Guido electus Ravennas consensit .

* Forte *Firmanus* . H.

Episcopus * Firminus consensit .

Episcopus Ferentinus consensit .

Mantuanus consensit .

Bergomensis consensit .

Faventinus consensit ,

Abbatum vero & archipresbyterorum multitudo innumerabilis multorum regnorum interfuit & consensit .

Longobardorum inæstimabilis multitudo interfuit & consensit .

Universi fere principes Romani imperii, tam Teutonici , quam Italici , tam in Urbe , quam extra Urbem, interfuerunt, & assensum cum ingenti desiderio præbuerunt .

ANNO CHRISTI 1160.

EPISTOLA BAMBERGENSIS EPISCOPI.

de eadem re .

Reverendissimo patri & domino Eberardo Saltzburgensis ecclesiæ archiepiscopo Eberardus Bambergensis gratia Dei, si quid est , tam devotum quam debitum cum oratione servitium .

CONvenientibus in unum Papiæ episcopis circiter quinquaginta , diuque ventilata quæstione papatus , cum dilatio primo pene omnibus complacuisset , usque ad majorem rei notitiam , & aliud generalius concilium , prævaluit tandem pars domini Victoris justificata ab altera parte multis modis : quia conjuratio contra imperium , factum illud præcesserat : quia domini Victoris immantatio prior , illa posterior , quo solo Innocentius Anacleto prævaluit , cum Anacletus plures & maximæ scientiæ & authoritatis haberet electores . Deinde quod ad hostes imperii pars illa se transtulerit , obligata Siculo , Mediolanensibus , Brixiensibus , Placentinis per sacramentum , quod sanæ doctrinæ adversari videtur : & cum subditos a juramentis fidelitatis debitæ absolvat , & servire imperatori prohibeat quoscumque , & sic discessioni viam præparet , quod pessimum est, sicut opere ipso clarescit , & scriptis undique per Italiam directis tam civitatibus quam episcopis . His malis principiis finem deteriorem promittentibus, perpetuam videlicet discordiam inter regnum & sacerdotium, & discessionem ab invicem , dum pars illa cum omni securitate conductus nec venire voluisset , nec etiam procuratores pro se mittere ad subeundum judicium , & excipiendam sententiam : dominum Victorem recepimus , spe pacis & concordiæ inter regnum & sacerdotium . Longo tamen examine præmisso , de tempore & ordine electionis suæ, de his qui ejus electioni consenserunt primitus, & postmodum retro abierunt , cardinales numero novem , testificante super his omnibus capitulo B. Petri & clero Romano , scriptis & viva voce nunciorum sub jurejurando . Nuncius regis Francorum promisit pro eo, neutrum se recepturum , usque dum nuncios Imper. recipiat . Nuncius regis Anglorum idem velle & idem nolle promisit, tam in his quam in aliis . Arelatensis, Viennensis, Lugdunensis, Bisuntinus, per litteras & per nuncios consenserunt . Solus Treverensis de regno nostro supereſt in parte illa de numero archiepiscoporum qui non consenserit: ejus tamen suffraganei omnes consenserunt . Usque ad vos solum perventum est . Angelus magni consilii dirigat vos secundum beneplacitum suum, & custodiat vos in omnibus viis vestris . Præter hæc præpositus multa manifestabit vobis, quæ non licet ad præsens homini loqui . Congaudete mihi, qui dimissionem accepi, & ad propria redeo .

EPI-

ANNO CHRISTI 1160.

EPISTOLA CANONICORUM sancti Petri Romæ.

Pro parte Victoris.

Invictissimo & gloriosissimo domino suo Friderico Romanorum imperatori, & semper augusto, & venerabilibus patribus in Christi nomine congregatis, fratres qui Romæ sunt, basilicæ sancti Petri principis apostolorum canonici, angeli magni consilii præsentiam, & Spiritus sancti consolantem gratiam.

PAtres sanctissimi, quos Deus elegit ad consolationem mœrentium, & delinquentium correctionem, sicut ait apostolus, *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes*; intendite precibus nostris, & ad dolorem nostrum leniendum, consolationis manum extendite. Tanta est enim, tam diffusa mœroris nostri materia: ut unde debeamus exordium sumere, difficulter possimus invenire. Verum quia materia doloris est & mœroris, a luctu & mœrore ordiri decrevimus. Attendite ergo & videte, si est dolor sicut dolor noster, cum videamus matrem nostram Romanam ecclesiam, quondam fulgentem, a filiis suis, immo alienis, quia mentiti sunt ei, quos enutrivit & exaltavit, ipsi autem spreverunt eam, contumelioseviscerata, & membris ex parte mutilatam, in cœno jacentem, contumeliam jacturamque suam nec sentientem. Unde cum Jeremia, plorante suæ Jerusalem destructionem, plorantes dicimus: *Non crediderunt reges terræ, & universi habitatores orbis: quoniam ingrederetur hostis, & inimicus per portas Jerusalem*. Vere Jerusalem erat mater nostra Romana ecclesia, quæ cunctis ad se venientibus & quærentibus pacem dabat. Nunc autem, & dolentes dicimus, ut olim illa: Peccatum peccavit nostra Jerusalem, propterea instabilis facta est. Nec immerito propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates sacerdotum ejus, erraverunt cæci in plateis, facies Domini divisit eos. Et vere: *Vultus enim Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum*. Unde plurimo rubore diffundimur. Vere peccatum peccavit hoc tempore nostra Jerusalem, invidia & odio, & iniquitatibus multis, quæ, quia per omnia longum est enarrare, ad ostendendam Romanam electionem, & causam discordiæ declarandam, propositum convertemus.

Domino igitur papa Hadriano felicis memoriæ, prima vigilia, Kalendis Septembris, viam universæ carnis ingresso, convenit illico maxima multitudo, cum quibus & senatores adfuerunt, quorum consilio corpus Romam delatum est. Inter cardinales vero contentione crescente, convenit tandem inter eos ut Romam redirent, & concordem electionem facerent de aliquo cardinalium. Quod si non possent, quærerent extraneam personam. Quod si nec sic possent convenire, ab electione quiescerent, donec invenirent idoneum virum, quem concorditer eligere deberent. Et hoc unanimiter ab omnibus confirmatum est. Post hoc autem statim Romam redierunt. Dominus Octavianus, & quidam alii accesserunt ad obsequium defuncti. Quidam vero alii præmiserunt authorem scelerum Bosonem primogenitum Satanæ, ut monitionem B. Petri occuparet, cujus custodes fidelitatem ei juraverant, domino papa Hadriano vivente, eumque postea subsequentes, eamdem munitionem conscenderunt. Dominus Octavianus & dominus Rolandus cancellarius ad domos nostras venerunt, & quidam alii: Vocati autem isti ab illis qui munitionem observabant, responderunt se nunquam ascensuros in munitionem, Bosonem verentes: ne sicut eis relatum fuerat, a juratis Bosonis caperentur. Et dominus cancellarius, vadam, inquit, & eos ad vos descendere faciam. Ivit cum eo diaconus de carcere Tulliano videlicet, nec redierunt: & sic per biduum de loco ubi electionem facerent, convenire nequiverunt.

Tandem die sabbati descendentibus illis de munitione, ascenderunt omnes post altare beati Petri, & cœperunt de electione tractare. Cumque convenire non possent, dixerunt isti qui concordiam & pacem ecclesiæ desiderabant: Date nobis electionem, & eligemus unum de vobis; aut habeatis vos electionem, & eligite quem vultis de nobis unum: & noluerunt. Surrexit tandem velut iratus Otto, diaconus sancti Georgii, & Adebaldus Crassus, cardinalis sanctorum apostolorum, & Joannes Neapolitanus: & accepto manto voluerunt immantare dominum Rolandum cancellarium. Sed saniore & meliori parte cardinalium ex parte Dei omnipotentis, & beatorum principum apostolorum Petri & Pauli, atque totius ecclesiæ authoritate, prohibente, non potuerunt. Facta autem hac prohibitione, iterum eum immantare attentaverunt, nec potuerunt, & cancellarium cum manto nullo modo tetigerunt: per eos tamen non stetit quin immantaretur. Ceterum clerus Romanus, qui in ecclesia beati Petri pro electione summi pontificis convenerant, audito clamore cucurrerunt, circumdantes dominum Ottonem, qui erat cum cardinalibus juxta altare beati Petri, & clamaverunt omnes dicentes: Dominum Octavianum eligite, per quem solum ecclesia pacem potest habere. Tunc petitione populi Romani & electione totius cleri consentiente, & desiderante universo capitulo basilicæ beati Petri, dominus Octavianus cardinalis a saniori parte cardinalium electus est, & manto indutus, ac in sede beati Petri positus, absque omni contradictione, cantantibus omnibus *Te Deum laudamus* in jubilo. Deinde, sicut mos est, domini cardinales, & clerus Romanus totus, qui præsens erat, & qui postea confluxerat, populique Romani pars maxima, pedes ejus osculati sunt. Quod videns dominus Rolandus cancellarius, & qui ei, sicut dicebatur, juramento erant astricti, nec clamaverunt, nec aliquo modo contradixerunt: sed inclinato capite redeuntes, munitionem quasi spe sua frustrati conscenderunt. Tunc domini cardinales, clerus, judices, scriniarii, senatores, populusque Romanus, dominum electum, signis & bandis præcedentibus, ad palatium usque cum jucunditate perduxerunt, Romano more clamantes: *Papa Vittore, santo Pietro lo elegge*. In crastinum autem quidam de clero Romano ascenderunt munitionem, & osculata manu domini cancellarii, cœperunt eum & qui cum eo erant, rogare, ut paci ecclesiæ provideret. Quidam autem de diaconis curiæ respondit eis velut indignans: Heri pedes domini Octaviani, qui fratrem suum dominum cancellarium exuit manto, & se induit, estis osculati, & modo venitis ad nos? Et dominus cancellarius: Noli, ait, domimine cardinalis: dicere quod verum non est: dominus Octavianus nunquam exuit me manto, quia nunquam indutus fui.

Sicque per totam hebdomadam illam domino cancellario & suis in ecclesia beati Petri morantibus, nono die descendentes trans Tiberim, eo die & altero commorantes, undecim exierunt, & per-

& pervenerunt ad ciſternam Neronis, in qua la- ANNO CHRISTI 1160.
tuit Nero fugiens Romanos inſequentes. Juſte ciſternam adjerunt, quia dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas. Et ibi die altero, qui duodecimus erat ab electione domini Victoris, induerunt cancellarium ſtolam & pallium erroris, in deſtructionem & confuſionem eccleſiæ, ibique primum cantabant *Te Deum laudamus*. Quis veſtrum, o ſanctiſſimi patres, audivit talia? Quantum in eis eſt, biceps hodie facta eſt Romana eccleſia. Nunc tacendum nobis eſt, ut dominus Otto palatinus comes, & dominus Guido comes de Blanderata, & dominus Heribertus præpoſitus, viri prudentiſſimi, imperatoriæ majeſtatis legati, vicem recipiant referendi, quid in domino cancellario & ſuis repererint. Qui cum nota retulerint domini epiſcopi, & domini imperatoris legati: quid hinc inde humilitatis & veritatis cognoverint, plenius poterunt enodare. In Urbe quoque cum Romanus clerus ad eccleſiam B. Petri, ipſis præſentibus, conveniret: quid de facto iſto perſenſerint, quoniam præſentes eſſe credimus, referant ipſi, & ad hoc comprobandum duos de fratribus noſtris Petrum Chriſtianum eccleſiæ noſtræ decanum, & Petrum Guidonis camerarium ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconum, ſanctitati veſtræ tranſmittimus, ut de his omnibus veritatis teſtimonium etiam viva voce perhibeant. In cœna Domini eſtis, in qua redemptionis humanæ ſacramenta peregit. Duos gladios apoſtoli ſe habere profeſſi ſunt, quos & vos habetis: quid in eis, & per eos agere debeatis, nullus veſtrum ignorat. Ibi dictum eſt a Chriſto, *Satis eſt*. Et nos qui Chriſti veſtigia ſequi debemus, vobis dominis noſtris dicimus huic operi finem facientes, Satis eſt. Omnipotentis ſapientia Patris, qui novit & poteſt unire vota & voluntates omnium, doceat vos omnes, & uniat ad confuſionem Babylonicam deſtruendam, & ſimoniam de eccleſia propellendam, & pacem toti mundo deſiderabilem in integrum reformandam.

Hæc eadem ſummatim, non citra favorem & ſtudium, ut ſolet, ſchiſmaticorum imperatorum fautor abbas Urſpergenſis in chronico his verbis enarrat: Tunc imperator Fridericus, tali turbatione comperta, Romanæ civitati condoluit: & qualiter ſubvenire poſſet, excogitavit. Tandem de conſilio bonorum virorum utroſque electos ad ſe venire ſtatuit apud Papiam, non ut eos judicaret, aut cauſam ſedis apoſtolicæ, ſed ut a prudentibus viris addiſceret, cui electo potius obedire deberet. Quo Octavianus, qui & Victor, cum ſuis fautoribus adventavit: Rolandus vero, qui & Alexander, frequenter admonitus, accedere contempſit. Tunc coram imperatore, & patriarcha Aquilejenſi, & epiſcopo Cremonenſi, & aliis quampluribus epiſcopis, & eccleſiarum prælatis, cauſa Octaviani diſcuſſa eſt: & adhibitis teſtibus, qui præſentes fuerunt, probatum eſt, quod ſicut ſupra deſcriptum eſt, facta eſt utraque electio. De jure quoque ſatis adjectum eſt, ut reprobata electione Rolandi, Octavianus verus præſul Romanæ eccleſiæ judicaretur. Tunc patriarcha Aquilejenſis, alii quoque epiſcopi, & eccleſiarum prælati, ad pedes ejus ſe proſtraverunt: Imperator quoque idipſum fecit, ut ab eo indulgentiam acciperent, & ſibi obedientiam facerent. Quem exinde Imperator deſtinavit in Alemanniam, ut cuncti ei obedientiam facerent: quod & factum eſt: nam Reinaldus Colonienſis archiepiſcopus cum devote recepit: Moguntienſis quoque & Magdeburgenſis ipſi Victori papæ ſe ſubdidere cum ſuis ſuffraganeis. Menſitque Roma cum ſuis conſpiratoribus in confuſione, ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetam: *Qui inſurgunt in me, confundantur*: & tertium dictum adimpleretur: *Servus tuus lætabitur. Hæc ille.* ANNO CHRISTI 1160. Pſal. 108.

EPISTOLA ALEXANDRI PAPÆ III.

AD ARNULPHUM LEXOVIENSEM EPISCOPUM.

Refert de hoc conciliabulo quæ præ pudore ſchiſmatici ſilentio præterierunt.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Arnulpho Lexovienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras a tua nobis prudentia deſtinatas tanto hilariori mente ſuſcepimus, quanto de uberiori pinguedine caritatis, & ampliori fervore devotionis eas novimus proceſſiſſe. Quas & nos ipſi attente ſatis ac diligenter inſpeximus: & ut conceptæ dilectionis integritas, & probatæ fidei certitudo, in tenebris non lateret, ſed fieret ignorantibus manifeſta, eas in fratrum noſtrorum auditorio publice fecimus recitari. Ipſæ profecto & devotiſſimi continebant puritatem animi, nec minus luculentam profundi pectoris eloquentiam redolebant. Novimus autem, & immemores non exiſtimus, qualiter, ſicut & ipſa tua ſcripta plenarie continebant, divæ ac reverendæ memoriæ Innocentio papæ anteceſſori noſtro ſchiſmaticus ille, qui & generoſitate naturæ, rerum copia terrenarum; prudentia ſæculari, & gratia labiorum, mira æſtimatione reddebatur inſignis, nefaria temeritate ſuccrevit, & innocentem noxius, fortis debilem, armatus inermem, ſchiſmaticus catholicum impugnabat. Ceterum ad quem finem res ipſa, Deo miſerante, pervenerit, devoti & fideles eccleſiæ filii per gloriam meritorum, mali vero per ſuppliciorum gravamina cognoverunt. Quid etiam de aliis ſimilia præſumentibus antea ſæpenumero contigiſſet, tu tam fœcunde, quam eleganter, in illis eiſdem litteris expreſſiſti. Temporibuſque noſtris optimus Deus voluit hæreſes * ſuſcitare, ut qui probati ſunt manifeſti fiant, & ut per noſtrum & aliorum catholicorum ſtudium & laborem, granis a paleis in area domini ſegregatis, ſchiſmata & hæreſes conterantur. Credimus ſiquidem, & de gratia Divina confidimus, quod in proximo ſedatis fluctibus procellarum, & ventorum turbine propulſato, dies nobis ſerenus & fulgidus arridebit, & calcatis inimicis eccleſiæ tranquilla in portu Petri navicula reſidebit.

* Forte *ſuſcitari*. Hardouinus.

Perſolvimus autem gratias omnium conditori, laudum præconia referentes, quod magnificum illum & ſereniſſimum orbis principem Henricum regem Anglorum audivimus firmum & ſtabilem in catholicæ unitate eccleſiæ permanere, & quod per ſuam præſertim inductionem idem in ſancto propoſito animum ſolidavit. Rogavit ſane ut ita vigil ſemper circa eum & ſolicitus perſeveres, ne per frequentes vexationes Imperatoris & nunciorum ſuorum, a devotione eccleſiæ & noſtra, quod abſit, velit modo quolibet declinare. Volumus quidem te apud eumdem regem, & epiſcopos, atque adjacentes perſonas, quaſi quemdam apoſtolum & nuncium veritatis illis partibus experiri.

Cir-

Circumpositos quoque & vicinos episcopos, & tam ecclesiasticas, quam sæculares personas, nobiles præcipue ac potentes, ad hoc ipsum efficaci studio & omni diligentia exhorteris. Nos enim personam tuam quam sincera caritate in Domino diligamus, atque ad honorem & exaltationem tuam quam prompto animo desideremus intendere, per illum dilectionis fervorem, quem circa te & ante promotionem nostram habuimus, discretionis tuæ prudentiam non credimus ignorare.

Præterea qualiter Fridericus Romanorum imperator, avorum suorum sceleratissima vestigia subsecutus, circa sacrosanctam ecclesiam Romanam in præsenti se habeat & olim habuerit, & qualem circa eam animum gerat, qui utique specialis ejus patronus deberet & defensor existere, multis rerum indiciis a longis retro temporibus ad notitiam tuam non ambigimus pervenisse. A tempore siquidem antecessoris nostri piæ recordationis Hadriani papæ, & ab exordio dignitatis suæ, cœpit sanctam Romanam ecclesiam tanquam tyrannus opprimere, & non mediocriter infestare. Archiepiscopos namque & episcopos a sede apostolica redeuntes, in ignominiam & detrimentum ecclesiæ plerumque capi turpiter & inhoneste præcepit, eosque fecit carceris custodiæ mancipari. * Non quoque in minori officio constitutos, qui cum venerabili fratre nostro B. nunc Portuensi episcopo ad eum fuimus delegati, qualiter apud Bisuntium ipse tractaverit, & quam indigne receperit, non opus est nos in præsentia referre, quia credimus te idipsum plenarie cognovisse. * Veniente etiam prædicto antecessore nostro, patrimonium beati Petri violenter invasit, & eamdem Romanam ecclesiam nisus est modis omnibus conculcare: ita quod a pluribus dicebatur, & quasi fama communis habebat, quoniam eo superstite Octavianum, qui semper fuit domesticus ecclesiæ inimicus, ordinare apostolicum, immo apostaticum, si opportunitatem acciperet, intendebat.

Quia vero illo vivente omnipotens Deus non permisit eum conceptam vesaniam exercere, post mortem ejus opportunitate concepta, prædictum Octavianum schismaticum, simoniacum, & manifestissimum invasorem, qui cum tribus tantum malitiæ suæ complicibus, sicut totus pene mundus agnovit, post canonicam & unanimem electionem nostram mantum arripuit, & ita se damnabili præsumptione intrusit, in tanta iniquitate modis omnibus manutenuit, & quidquid ille fecit, solo favore, potentia & authoritate ipsius, & nunciorum, qui in Urbe præsentes extiterant, eum fecisse absque ambiguitate tenemus. Unde ad confirmationem ipsius, immo ut omnem videretur in ecclesia Dei authoritatem habere, archiepiscopos, episcopos, & alios ecclesiarum prælatos, apud Papiam, contra sacrorum institutacanonum, prout ei placuit, convocavit. Ille autem, sicut homo, qui nec in Deo, nec in justitia confidebat, in ipsius imperatoris præsentia per aliquot dies, velut pro certo accepimus, insignia pontificatus abjecit, sicut etiam in nostro & fratrum nostrorum conspectu, dum Romæ olim nos teneret inclusos, suam malitiam recognoscens, facere voluit ea quidem conditione servata, ut nos ei postmodum reddere deberemus. Cumque nos ea recipere sub hac conditione nollemus, ipse in sua pertinacia & damnabili præsumptione permansit.

Ceterum ut prædictus imperator ecclesiam Dei suæ videretur subjugare & supponere ditioni, & eam in supremam redigere servitutem: memorato apostatico, sicut dictum est, pontificalia insignia reddidit, & cum de papatu, quod est a sæculis inauditum, per annulum, prout dicitur, investivit. Quosdam etiam episcopos, aliis discretioribus & honestioribus occulte de illo conciliabulo fugientibus, reverentiam exhibere laicali violentia & tyrannica oppressione coegit. Sic enim reges & principes diversarum partium sibi intendit tum spirituali, tum materiali gladio subjugare, si in hac parte, quod absit, nefandissimum ejus propositum prævaleret. Ad hæc juxta prudentiæ tuæ consilium, Rothomagensi archiepiscopo ejusque suffraganeis, & aliis per Northmanniam constitutis, exhortationis litteras destinamus. De cetero, memoratum Fridericum Imperatorem, pro eo quod Octavianum schismaticum recepit, & ei pertinaciter adhærere præsumit, cum eodem Octaviano, & cum aliis principalibus fautoribus suis, nos de communi fratrum nostrorum consilio, in Cœna Domini publice ac solemniter excommunicasse cognoscas.

Datum Anagniæ, Kal. Aprilis.

His acceptis Arnulphus ab Alexandro litteris, ut partes creditæ sibi legationis impleret, ad archiepiscopos & episcopos Galliæ, de his quæ gesta essent in conciliabulo Papiensi, litteras dedit: quas ob plenam rerum gestarum significationem hic describendas operæ pretium duximus. Sic enim se habent.

AD ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS * *Angliæ.*

* Galliæ.

QUanta tempestate laboret ecclesia, atque in quanto videatur periculo constituta, vestra, quos hic dolor tangit, prudentia non ignorat. Et filii quidem Babylonis prospiciunt & exultant, qui quasi certum auspicantes de procellarum quantitate naufragium, ad diripiendas sarcinas & ipsa navigii tabulata concurrunt. Nobis autem securitatem præstat Divina promissio, qua portas inferi adversus eum prævalere non sinit, sed vexationis injurias victoriæ certitudo compensat. Neque enim desperationi locus est, ubi causam rectitudo commendat, & virtutem patientiæ firmat interim conscientia veritatis. Causæ siquidem nostræ nec ignota veritas, nec incerta justitia: sed res luce clarior, & pravitatis nube negotium purgat, & omni judicium absolvit errore.

Si enim persona personæ comparetur, nostram perfectio scientiæ & omnium virtutum format integritas: quod non magis nostræ, quam adversariæ quoque partis testimonio confirmatur. Alteri vero si nobilitas generis, & quæsita ob hoc ipsum potentium gratia subtrahatur, non erit unde ad majestatis apostolicæ fastigium audeat aspirare. Sed & si facta electionum invicem conferantur, electionem nostram omni ordine, omni solemnitate, omni denique ratione subnixam, alteram plenam impudentia constat, & omni rationis adminiculo destitutam. Numquid enim unius episcopi, ipsiusque quem nostis, & duorum cardinalium, toti ecclesiæ præjudicabit authoritas, & reprobata universitate catholica, intra quaternitatis hujus angustias coarctata credetur? Numquid consecrationi rite ac solemniter per eam cujus interest multitudinem celebratæ, ea quæ postmodum per paucas ipsasque emendicatas manus contracta est, poterit prævalere? Numquid impudentiam conjecti sibi propriis manibus indumenti minax redemptorum satelli-

tellitum violentia conſecrabit? Certum ſiquidem
ANNO CHRISTI 1160. eſt, Octavianum eccleſiam beati Petri, cum ibi celebranda foret electio, armatorum copia compleviſſe, ut quod de meritis ſuis, & ſanctorum patrum gratia non ſperabat, ſtrictis in cervices reſiſtentium gladiis uſurparet.

Denique conſenſu omnium in perſonam ſanctiſſimi patris Alexandri firmato, dum ipſa laudabili verecundia renuit & excuſat, impoſitumque ſibi manibus fere omnium pluviale repellit, diſſimulare ulterius ambitio non potuit vel differre: ſed effuſa temeritate, nullo adhuc cardinalium, ſicut dicitur, proſequente, cucurrit ad cathedram, ea nimirum fiducia, quod invitis armatis non poſſet ab inermibus amoveri. Pari quoque palatium feſtinatione conſcendit, ut primus utramque ca- B thedram videretur inſediſſe, & quem jure non poterat, ſaltem de feſtinatione ſortiretur aſcenſum: quo prædicti tres eum de tota univerſitate ſecuti ſunt. Alii gladiis diſcurrentibus territi, cum electo ſuo in munitionem proximam conceſſerunt, ubi eos adverſarius ille novem diebus obſeſſos gladiis tenuit & incluſos, exiguam ſicut poterant alimoniam toto illo tempore mendicantes. Unde etiam ſibi mentiendi cauſam componit iniquitas, aſſerens, Octavianum, priuſquam alter eligeretur, per novem dies apoſtolatus cathedram ſolitarium inſediſſe: quaſi ille ab initio, licet renuerit, non fuiſſet electus, uniuſque violenta poſſeſſio ſanctificare injuſtitiam, & ambitionis audaciam valeat expiare.

Porro illi de carcere beneficio ſenatus educti, ad locum, quo apoſtolica inſignia ſervabantur, Domino miſerante, perducti ſunt: ut electio manciparetur effectui, & electus gratiam conſecrationis per manum Oſtienſis epiſcopi, ad quem hoc jure ſpeciali pertinebat, acciperet. Denique cardinales & epiſcopi, qui per diverſas provincias legationis fungebantur officio, ad eum pari devotione converſi ſunt: totique jam eccleſiæ Dei indubitatæ tranquillitatis ſerenitas arrideret, niſi homo ille ad præparatum Imperatoris auxilium tranſfugiſſet. Verum ille gloriæ ſuæ, & non Dei ſedulus æmulator, deſiderii complendi, quod de proavorum exemplo conceperat, occaſionem lætabundus accepit. Noſtis enim prædeceſſores ejus D ad ſubjugandam ditioni ſuæ Romanam eccleſiam a longis retro temporibus aſpiraſſe, ipſoſque adverſus eam ſemper vel ſuſcitaſſe vel foviſſe ſchiſmaticos, quo magis jure ejus, cui ipſi miniſterium debent, affectatum poſſent imperium exercere, eamque ad ſuam converſo ordine non diſponere ſed evertere voluntatem. Bene tamen, quoniam quiſquis ad hanc de confidentia poteſtatis illius prorupit audaciam, in ruinam ſibi factus eſt, ceteris in exemplum, quo confuſa deinceps ceſſaret elatio, & ſua eccleſiæ Dei dignitas & reverentia ſervaretur. Ceterum hic blanda ſchiſmatici deſperantis humiliatione ſeductus eſt, dum ille perſonam ſuam arbitrio ejus exponit & cauſam: neque ſe quidquam fo- E re, niſi de ſola ipſius voluntate, præſumit. Unde & ad pedes ejus ipſa dicitur apoſtolatus inſignia reſignaſſe, poſteaque de manu ipſius inveſtituram accepiſſe per annulum: ut veteri ſcilicet quæſtione compoſita, regnum plane de ſacerdotio, de ſpiritualibus temporalia, de eccleſiaſticis viderentur ſæcularia triumphaſſe. Indignum facinus, omnibuſque ſæculis deteſtanda malitia, ordinationem ſcilicet Divinam qualibet temeritate convertere, & redemptam ſanguine Chriſti perimere libertatem.

Prædictus itaque princeps, negotium ſuum tan- A quam ſub umbra pietatis exercens, eccleſiaſticum congregavit ſæculari poteſtate conventum: ut præſumptionem ſchiſmatici illius proprio roboraret aſſenſu, & quos poſſet ad obedientiam illius tyrannicæ poteſtatis terroribus inclinaret: ea ſiquidem intentione, * ut utriuſque gladii virtute comminuta priſtinam reformet imperii majeſtatem, ut utriuſque invicem cooperante potentia, omnia regna propriæ ſubjiciat ditioni. Porro illi, quos ſchiſmatico conciliaverat neceſſitas, aut voluntas, falſitatis & blaſphemiæ ſymbolum conſcripſerunt: ut quod de veritate non poſſunt, ſaltem conquiſitæ multitudinis ſuffragio prævalere credantur. Quod ſcriptum, ſi forte contigerit ad ſapientiæ veſtræ venire conſpectum, multa plenum falſitate credatis: licet etiam, ſi abſolutam contineret in omnibus veritatem, nihil, quod ibi diſpoſitum ſit, aliquem de jure ſortiretur effectum. Neque enim arbitrium dici poteſt, ad quod voluntaria partium compromiſſio nos aſtringit: nec judicialis ſententia, quæ nec ab ordinaria juriſdictione, nec a delegata, procedit. Sed & cauſam communem privata authoritate decidere, qua arrogantia præſumpſerunt, nobiſque tanquam inferioribus imponere magiſtratum, quos Divina bonitas pares ordine, & etiam ſpectabiles conſtituit dignitate? Sed neque cauſa dici debet, ubi inter conſentientes nullum potuit eſſe litigium: neque ſine contradictione quæſtio vel formari potuit, vel abſolvi.

C Ad hæc, ſi quod de Octaviano factum eſt, ab initio forte non valuit, ex poſt facto iſtorum nullo jure valuit confirmari: cum ipſe jam ab eo, qui poterat, condemnationis ſententiam, debitique pœnam anathematis excepiſſet. Scio ſapientiam veſtram validioribus argumentis potioribuſque rationibus abundare, ut Papienſe illud conciliabulum nullius reputetis extitiſſe momenti, * a vobis etiam minus intelligentiam ſimplicitas valeat edoceri. Benedictus autem pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, qui eccleſiæ Gallicanæ ſolitam miſericordiam benignus impendit: ut eam ſemper & agnitione veritatis illuſtret, & pedes ejus a juſtitiæ tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes, quos ad oppreſſionem Romanæ eccleſiæ rabida Teutonici furoris provexit invidia, virtus Altiſſimi manifeſta dejecit: ſic omnibus, quos devotio Gallicana ſuſcepit, victoriam ſemper contulit & triumphum. Cumque multis conſtet, ceteras regiones abundaſſe portentis: ſola Gallia monſtra non habuit, ſed ſinceritate fidei, doctrinæ veritate, virtutum quoque titulis, & plurima operum exhibitione præfulſit. Unde nunc quoque perſonarum penitus qualitate diſcuſſa, factiſque electionum plenius exploratis, in perſonam ſanctiſſimi patris Alexandri, de vere catholici & ſereniſſimi regis ſui beneplacito convenerunt, litteraſque ejus & nuncios paſſim & ſuſcipiunt & honorant. Sed quia inter ipſum & principem noſtrum, Deo volente, noviter eſt reformata concordia: placuit ob gratiam ipſius ad momentum differre publicandæ ſuſceptionis edictum, donec iſte noſter eccleſiam regni ſui conſuluiſſe poſſet, & quod mente concepit, aſſenſus veſtri conniventia confirmaſſet. Neque enim prudentiam regalis excellentiæ decuit, aliquid ſuper tanto negotio inconſulta veſtra ſapientia definire: ne gloriam ſuam alteri dediſſe videretur, & reverentiam veſtram minoris quam debuit æſtimaſſe. Quæ tamen ſuper hoc ipſius ab initio voluntas extiterit, multis declaravit indiciis, & expreſſit: quoniam patris Alexandri nuncios & litteras cum

ANNO CHRISTI 1160.

* Forte. H.

* &

reve-

ANNO CHRISTI 1160.

reverentia ſemper excepit & gratia, nullumque ſe alium ſuſcepturum, adhibita ſæpe coram omnibus aſſeveratione, prædixit.

Porro litteras Octaviani oblatas renuit manu regia, velut immundum aliquid ſordidumque, contingere: ſed in contemptum ejus, ligneæ tabellæ, quam ipſe de pulvere ſuſtulit, manibus offerentis impoſitas, ipſe ſtatim coram nuncio poſt dorſum ſuum quam ſublimius potuit, riſu multitudinis quæ aderat proſequente projecit. Ex his igitur manifeſtum eſt, voluntatem ejus in favorem domini Alexandri ſine omni ambiguitate firmatam: ipſumque, veſtrum magis ob reverentiam quæſiſſe conſilium, quam pro abſolvenda qualibet ſuper hoc negotio quæſtione. Solent enim principes dominique terrarum majora quadam ſemper mora ſuſpendere, ut dilatione creſcat auctoritas, & major lætitia deſideria protracta conſummet. Super quo plane cum in idem favor principis veritaſque concurrant, manifeſte vobis viam reſponſionis gratia Divinæ bonitatis aſſignat. Oportet tamen vos propter aliquos, qui inter vos ſunt, ſolicite providere, qui ſe ſchiſmatico illi dicunt cognatione conjunctos: ne malignitas forte prævaleat, & eam, quæ ex Deo eſt, ſupplantet carnis affectio caritatem. Sed cum univerſitas veſtra convenerit, nolite quorumlibet expectare ſententias, nec eorum timeatis offenſam, ſed conceptum ſtatim in virtute ſpiritus uſurpate ſermonem: ne diſſimulatio veſtra pravitati præſtet audaciam, veſtroque ſilentio blaſphemiarum primitiæ convaleſcant. Tempeſtivius igitur zelus juſtitiæ per os veſtrum de libertate conſcientiæ & confidentia veritatis erumpat: ut quaſi quodam ſpirituali tonitruo terreatur iniquitas, & præparata ad ſubverſionem fidei fallacia ſuffocetur. Dominus mentes veſtras in bonum ſua pietate dirigat & confirmet: ut eccleſiæ ejus ſtudio veſtro reformetur integritas, & quæ vos tantis ultro beneficiis & honore prævenit, gratos in opportunitate ſentiat & fideles.

ANNO CHRISTI 1160.

Hucuſque Arnulphus ad Galliarum epiſcopos, egregiam navans operam pro catholico antiſtite adverſum ſchiſmaticum invaſorem.

Inter alios Galliarum epiſcopos, qui electionem Alexandri pontificis provexerunt, & protexerunt, fuit præcipuus Willelmus archiepiſcopus Senonenſis, ad quem iſta Petrus Bleſenſis: Vos enim eſtis, in cujus conſilio & auxilio potiſſimum ſuæ ſalutis ancoram navicula B. Petri conſtituit, cum inter ſchiſmaticæ perſecutionis fluctus periculoſius æſtuaret. Vobis contulit Deus in pueritia ſuper ſenes intelligere: & ad futuram naturæ canitiem maturiore morum ſenio pervenire. Fluxos adoleſcentiæ motus in vobis ratio magiſtra cohibuit, ut omni laſciviæ libertate præciſa, nec forma, nec nobilitas, nec opum exuberantia, nec poteſtas, nec cetera, quibus pudicitia expugnatur, propoſitum interverterent caſtitatis, ſed modeſta in omnibus converſatio plus angeli quam hominis exhiberet: Ceteras virtutes, quibus miraculoſe fulgetis, ſub ſilentio præterimus: nec enim noſtra præconia mendicatis, cujus honeſtatem & prudentiam fama celebris latiſſime promulgavit.

Hæc de Willelmo Petrus, cujus teſtificatione conſtat, de Senonenſi translatum ad Remenſem eccleſiam, ubi pro S. Thoma Cantuarienſi epiſcopo ſtrenue egit. Tales erant qui pro Alexandro adverſus ſchiſmaticos iniere certamen.

☞ AD CONCILIABULUM PAPIENSE

A Friderico Imperatore inductum, quo Victoris III. antipapæ electio confirmatur, Anno 1160. celebratum

ADDITIO.

Ex Manſi Appl. to. II. p. 519.

„ COnciliabuli Papienſis acta varia, & plura eo ſpectantia monumenta apud Labbeum „ & nuperum ejus editorem Venetum ſuppetunt. „ His tamen non ſpernendum additamentum ex „ variis, quæ huc illuc corraſis documentis, mo„ do exhibeo. In primis ergo hujus hiſtoriam „ do fuſiorem, quam de rebus in hoc concilio „ geſtis tulit Otto Morena rerum Laudenſium „ hiſtoricus coævus, non qualis eſt in vitiato „ codice ab Oſio Mediolanenſi ſcriptore vulgato; ſed qualem e MSS. Ambroſianis codicibus emaculatis produxit Muratorius Rer. Ital. „ to. VI. p. 1053. Diu ambigens hæſitavi, num „ prolixam hanc narrationem exhiberem, cum „ tota vel fere tota decerpta ſit ex epiſtola ſynodica conciliabuli hujus, prout integriorem „ quam ſit in Labbeo, hic referam. Ut tandem „ darem ſuaſit ratio, quod ſi non aliter, ſaltem valeret ad adſtruendam veram lectionem „ in iis quæ varie in variis codicibus leguntur. „ Cum vero pauca referat ſcriptor iſte ſupra ea, „ quæ ex epiſtola excerpſit, nihil ultra meretur „ fidei ſupra id quod epiſtolæ ſchiſmaticorum „ debetur.

„ Brevem aliam ejuſdem concilii hiſtoriam adjeci ex anonymo Bavaro coævo, cujus chroni„ con, a Stevartio vulgatum, Baſnagius in no„ viſſima lectionum Caniſianarum editione tom. III. par. II. pag. 260. reproduxit.

„ Jungitur hiſce ſynodica epiſcoporum ſchiſmaticorum integra, cum nonniſi mutilam vel „ hinc inde detruncatam ex Goldaſto Conſtit. „ Imperial. t. I. pag. 273. Labbeus exhibuerit. „ Hanc vero ex Martene Anecdot. tom. I. pag. „ 447. repræſento.

„ Ultimo tandem loco, ne quid actis conciliabuli hujus deſit, recito literas Friderici imperatoris in gratiam monaſt. Wiridebergenſis „ in Bavaria hoc ipſo in concilio datas, vulgataſque a Pezio in Cod. Diplom. par. I. pag. „ 416.

Hiſtoria Concilii ex Ottone Morena.

IMperator deinde cum omni ſuo exercitu Papiam perrexit. Sed ea tempeſtate magna diſcordia erat inter papam Victorem, qui prius vocabatur Octavianus, & Raynaldum cancellarium, qui in electione ſua vocatus fuerat Alexander tertius, qui ſimiliter ad papatus honorem levatus erat; ob quam diſſenſionem Imperator olim mandaverat ſuos legatos, ſcilicet comitem Ottonem Palatinum, & comitem Guidonem de Blanderate, ac ..... ad Octavianum, atque Alexandrum, rogans eos, ut illi uſque ad primum caput jejunii * Papiam venirent ſuas rationes allega-

* Alter Cod. MS. Junii.

gaturi coram archiepiscopis, episcopis, abbatibus, aliisque religiosis & coram ipso Imperatore Romanæ ecclesiæ advocato, ibique per Dei virtutem tam detestabilis dissensio limitaretur. Mandaverat etiam archiepiscopis, episcopis, atque abbatibus de Alamania, & de Burgondia, atque de Longobardia, de Tuscia quoque, & de Appulia, ac de Romania, ac de aliis partibus Imperii, patriarchæ quoque & de Aquilea, ut in prædicto capite jejunii Papiæ forent aduituri discordiam inter Octavianum, nunc papam Victorem vocatum, & Raynaldum, papam Alexandrum vocatum, & ut auditis utriusque rationibus, quis justius ac rationabilius debeat esse apostolicus dijudicarent, dicens: esse potius in veritate cognoscere, quis ipsorum magis foret catholicus, atque jure in apostolica dignitate dignior existeret, quam sic prævaricantes, & quis eorum in veritate deberet esse papa ignorantes, & cum unus tantum apostolicus esse debeat in toto orbe, duos tenentes, animas suas propter talem discordiam amitterent. Octavianus vero legatos audiens Imperatoris, eosque magno gaudio suscipiens, & prædictæ dissensionis desiderans audire sententiam sanctorum virorum, ad præfixum terminum se venturum legatis promisit. Rynaldus autem eisdem legatis renuntiavit se minime venturum ad talem conflictum, dicens: se a nemine debere judicari, cum ipse omnes alios judicare debeat; & sic respondit ac si jam esset in concordia, & sine aliqua dissensione ad apostolicatus honorem sublimatus. Octavianus vero ad terminum statutum veniens, & patriarcha Aquilegiæ multique archiepiscopi, episcopi ac abbates, aliique quam plures religiosi viri, pro quibus Imperator miserat, Papiæ omnes congregati sunt. (a) Cum igitur orthodoxorum Papiæ congregatorum universitas in nomine Domini consedisset, causa sedis apostolicæ per aliquot dies continuos, remoto omni sæculari judicio, legitime & canonice agitata, & diligenter inspecta, sufficienter & canonice in conspectu concilii per testes idoneos est probatum, Domnum papam Victorem, & nullum alium in basilica B. Petri, a saniori parte cardinalium petitione populi Romani, & consensu, & desiderio Dei fuisse inmitriatum, & quod præsente, & non contradicente, Rolando quondam cancellario in cathedra B. Petri fuerit collocatus, & quod ibi ei a cardinalibus & clero Romano, *Te Deum laudamus*, gloriose est decantatum, & inde ad palatium cum bandis & aliis papalibus insigniis est deductus. Probatum est & quod eo tempore, quo electio Romæ celebrabatur, erant in Urbe tantummodo XXI. (b) Cardinales. Cardinalis autem S. Petri ad vincula erat Anagniæ infirmus, qui consensum & voluntatem suam aperuit domno cardinali S. Martini, & domno Guidoni Cremensi, ex quibus omnibus (c) cardinalibus cum domnus Victor tunc Octavianus & Rolandus segregati fuissent, remanserunt tantum viginti electores, quorum novem sanioris consilii, & nulla conjuratione fœdati, quorum prima vox erat in electione, domnum Victorem una cum capitulo B. Petri, petitione populi, consensu & desiderio cleri annuente, ordine senatorum, & nobilium Romanorum domnum Victorem elegerunt; & clerus & populus secundum consuetudinem interrogatus per scrinianum, si placeret, tribus vicibus clara voce respondit: *Placet*. Probatum est etiam, quod Rolandus, XII. die post domni Victoris promotionem (d) ab Urbe egressus apud Cisternam, prope terram Siculi, in loco non celebri, primo est inmantatus; probatum est quoque, quod in secundo die post promotionem domni Victoris Rolandus interrogatus a rectoribus cleri Romani, & a clericis de sua cardinalia, si domno Victori esset obediendum, expresse confessus est se nunquam fuisse inmantatum, & expresse dixerit: *ite* (e) *& obedite ei quem inmantatum esse videtis*. Super his capitulis fuerunt testes *, & sub stola sacrosanctis tactis Evangeliis juraverunt: dominus Petrus Ranus (f) decanus basilicæ S. Petri, *cum duobus fratribus suis* (g) & in persona sua & totius capituli B. Petri, *cujus etiam literæ ad plenum testimonium ibi habitæ*; (h) suprajuraverunt (i) *etiam honestissimi rectores, & prælati cleri Romani, qui omnia viderunt, & tractaverunt, & fuerunt ultra octo inter archipresbyteros, & alios clericos*. Præterea Petrus illustris *vir bis* (k) præfectus, & alii quam plures Romani nobiles in conspectu concilii super jam dictis capitulis omnes similiter testimonium perhibuerunt, & jurare voluerunt. Sed quia prædictorum testimonium sufficiens concilio visum fuit, a sacramento excusati sunt. Deinde venerabiles episcopi Hermannus Verdensis, & Daniel Pragensis de Boemia, & Otto Palatinus comes, quos dominus Imperator ex consilio XXII. episcoporum, & multorum aliorum religiosorum tunc præsentium Romam delegaverat, ut partes ante concilii præsentiam Papiam evocarent, in conspectu concilii testimonium perhibuerunt, quod Rolandum cancellarium & ejus partem, trinis edictis per ipsa intervalla perhemptorie & solemniter ad præsentiam ecclesiæ tunc Papiæ congregandæ vocaverunt; quod Rolandus & sui cardinales viva voce & manifeste dixerunt judicium vel examen aliquod ecclesiæ se nolle recipere. His igitur, & aliis quam pluribus rationibus auditis, quas longum foret enarrare, communicato consilio prædicti patriarchæ, & novem archiepiscoporum, & XXXVIII. (l) episcoporum, & multitudine magna abbatum, qui omnes aderant concilio dominum Victorem laudaverunt, & electionem Rolandi cassaverunt: post quos omnes christianissimus Imperator electionem domini Victoris comprobarat, & post eum omnes ejus principes, scilicet dux Henricus de Saxonia, dux Bertaldus de Zaringia, dux Federicus de Rottenburgo (m) comes Palatinus de Reno super * Imperatoris, comes Palatinus de Saxonia, comes Palatinus de Bavarea, & alii quam plures marchiones, & comites tam Longobardi quam Teutonici electionem domini Victoris firmaverunt.

His ita perpetratis dedit licentiam dulcissimus Imperator, quo dulcior nullus fuit a longis retro temporibus, duci Henrico de Saxonia, & duci Bertaldo, & etiam fere omnibus archiepiscopis, episc., abbatibus, qui secum erant in exercitu, & cum militibus suis, ad suas patrias remeandi, cum omnibus suis equitibus; quibus omnibus recedentibus, remansit Imperator Papiæ cum duce Federico, regis quondam Conradi filio, & cum Corrado comite Palatino de Rheno fratre suo, & cum Ottone Palatino comite, & aliis quibusdam Principibus.

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160.

* al. Cod. M addit examinati.

* al. Cod. MS frater.

Hi

(a) Hæc & sequentia excerpta sunt ex epist. (b) In epist. legitur XXII. sed ibi sequentia non leguntur. (c) hæc & sequentia sunt in epist. (d) In epist. *tertio die*. (e) epist. *ita*. (f) epist. *christianus*. (g) desunt hæc in epist. (h) desunt in epist. (i) Multum hæc variant ab epist. (k) In ep.st. *Urbis*. (l) in epist. recensentur XXXIX. (m) ex his in nonnullis suppletur epist.

☞

ANNO CHRISTI 1160.

Historia ejusdem concilii ex anonymo Stevartii.

CRema capta, destructa, & concremata est. Quo facto imperator statim venit Papiam cum episcopis & principibus qui congregati erant. Et inde nonis februarii curiæ & colloquii initium habetur. Per sex dies in hoc demorantur; & fuit dissensio inter ipsos: quibusdam hunc, quibusdam illum confirmare volentibus. Tertia itaque idus Februarii; quia nec Alexander papa venerat, nec legati ejus, nec aliquis pro parte ejus firmiter stabat, Imperator omnes episcopos convocans in hunc eos consensum deduxit, ut omnes Victorem papam susciperent, & statim sequenti die idem IV. Kal. Febr. ab ipso Imperatore & episcopis suscipitur, & inthronizatur in monasterio S. Siri, Imperatore frenum equi, & stivam sellæ illius tenente, & eum de equo suscipiente, & ad altare cum patriarcha Aquilejensi inter manus eum deducente. Alexander autem cum omnibus cardinalibus suis in Franciam deveniens ibi morabatur.

EPISTOLA EPISCOPORUM SCHISMATICORUM

In Conciliabulo Papiensi congregatorum de electione Victoris IV. antipapæ.

Jocn. Dei gratia Aquilegiensis patriarcha, Archiep. Maguntinus, R. Colonicnsis, W. Magdeburgensis, & H. Bremensis archiepisc. & universi episc. & abbates & viri religiosi in concil. Papiæ congregati, regibus, archiep. episc. abbatibus, ducibus, comitibus, marchionibus & omnibus Christi fidelibus, ad quos litteræ istæ perveniunt, salutem & orationes in Christo.

QUia sedis apostolicæ turbatio Christianorum animos admodum sauciavit, nos qui ad resecanda schismata Papiæ fuimus congregati, qualitatem causæ modumque negotii & sacri concilii statutum universitati vestræ plenarie duximus intimandum; quatenus per scripta præsentia mera veritate monstrata, auditorum animi falsitatem, quam forte conceperunt, vehementer expellant, & amodo per scripta schismata non seducantur. Cum igitur orthodoxorum Papiæ congregatorum universitas consedisset, causa per septem continuos dies, remoto omni seculari judicio, legitime & canonice agitata, ac diligenter inspecta, sufficienter & canonice in conspectu concilii per Testes idoneos est comprobatum, nimirum papam Victorem & nullum alium in basilica B. Petri a saniori parte cardinalium, petitione populi, consensu & desiderio cleri Romani fuisse electum, & solemniter inmantatum; & quia præsente & non contradicente Rolando, quondam cancellario, in cathedra B. Petri fuerit collocatus, & quod ei a cardinalibus & clero Romano *Te Deum laudamus*, &c. gloriose est decantatum, & inde ad palatium cum bandis & aliis papalibus insignibus est eductus.

Defunt hæc seq in edione Labbei.

Probatum quod eo tempore quo electio Romæ celebrabatur, erant in urbe tantummodo XXII. cardinales, ex quibus cum dominus Victor tunc Ottavianus & Rollandus segregati fuissent, remanserunt tantummodo XX. electores, ex quibus novem sanioris consilii, & nulla conjuratione una cum capitulo B. Petri, petitione populi, consensu & desiderio cleri, annuente ordine senatorum & nobilioribus Romanis, dominum elegerunt Victorem. Et clerus & populus secundum consuetudinem interrogatus per scriniarium, si placeret; tribus vicibus clara voce responderunt. Placet. ANNO CHRISTI 1160.

Probatum est etiam quod Rollandus post domini Victoris promotionem *tertio die* ab Urbe egressus apud cisternam in finibus terræ Sicilii in loco non celebri primo est inmantatus. Sunt hæc in edit. Labbei, sed pro *tertio die*, est ibi *duodecimo die*.

Probatum est quod in secunda die post promotionem domini Victoris, Rollandus interrogatus a rectoribus cleri Romani & a clericis de sua cardinalitate, si domino Victori esset obediendum, expresse confessus est se numquam fuisse inmantatum, & expresse dixit: *ita* (a) *obedite ei, quem inmantatum esse videtis* - Super his capitulis fuerunt testes, & sub stola tactis sacrosanctis evangeliis juraverunt dominus Petrus Christianus decanus basilicæ S. Petri cum duobus fratribus suis in persona sua & totius capituli B. Petri, (b) ubi corpus ipsius Apostolorum principis requiescit, quæ est mater nostra, & caput omnium ecclesiarum: cujus etiam plenum testimonium habebamus; similiter juraverunt religiosi & honestissimi rectores & prælati cleri Romanæ urbis, qui omnia viderunt & tractaverunt, quorum nomina sunt hæc: dominus (c) Basilius archipresbyter, dominus Maimus archipresbyter, J. archipresbyter, Aimerardus archipresbyter, Bernardus archipresbyter; item J. archipresbyter, Gentilis presbyter, Tholomeus archipresbyter, Benedictus decanus, magister Gerardus, Nicolaus & alii religiosi, & honesti clerici Romani. Præterea P. illustris Urbis præfectus, Stephanus de Tebaldo, Stephanus Normannus, Guimundus filius Petri Leonis, J. de Stephano, & alii principes & nobiles Romani, qui ad vocationem sereniissimi Imperatoris venerant, in conspectu concilii super jam dictis capitulis omnes pariter testimonium perhibuerunt, & jurare voluerunt. Sed nos quia religiosorum archipresbyterorum multorum, & capituli B. Petri testimonium sufficiens habebamus & abundantissimum, duximus laicis in hac parte parcendum. Deinde venerabiles episcopi Her. Verdensis, Daniel Pragensis, O. Palatinus comes, & Herbertus præpositus, quos dominus imperator ex consilio duodecim (d) episcoporum & multorum religiosorum abbatum aliorumque religiosorum tunc præsentium Romam delegaverat, ut partes ante concilii præsentiam Papiam revocarent, testimonium perhibuerunt, quod R. cancellarium & partem ejus ternis edictis per intervalla temporum peremtorie & solemniter ad præsentiam ecclesiæ Papiæ tunc congregandæ, remoto omni sæculari judicio, vocaverunt, & quod R. & sui cardinales viva voce & ore proprio judicium vel examen aliquod ecclesiæ se nolle recipere manifeste dixerunt. (e) Ostensum est quod iidem legati R. suisque sequacibus securissimum conductum, sub fide sacramenti in eundo ad concilium & redeundo præstare voluerunt. Ad majoris quoque securitatis plenitudinem dominus papa Victor arces & castella & fratres ac nepotes suos obsides eis obtulit, si in facie ecclesiæ secum in judicio sistere voluissent. Rollandus vero, qui ante hujusmodi vocationem per litteras & per legatos suos judi-

(a) Lab. *Ite*. (b) Desunt sequentia apud Lab. (c) Variant hæc apud Lab. (d) Lab. 22.
(e) Desunt sequent. apud Lab.

judicium multotiens postulaverat, has omnes vocationes & securitatis promissiones contumaciter & superbe contempsit. Præterea conjurationem inter hæc & suos sequaces cardinales cum Mediolanensibus & Siculo nefandissime perpetratam, & per ipsos conjuratores, & per litteras Rollandi Mediolanensibus directas, & aliis manifestissimis argumentis deprehendimus & cognovimus. Cujus conjurationis tenor & continentia talis erat, ut nunquam alter sine altero cum Romano imperio pacem teneret; & si interim papam Adrianum mori contigerit, unum de illis cardinalibus, & non alium in papam eligerent, qui eadem conjuratione teneretur. Per scripta etiam Rollandi suo sigillo bullata, & in orbe transmissa, & in conspectu concilii recitata, mendacia manifestissima & detestabilia deprehendimus in hæc verba: „ Testamur Deum, quem nul„ lum latet secretum, quod non mendacium fin„ gimus, sed meram, sicut est, loquimur veri„ tatem, quia duo tantum elegerunt Octavia„ num Johannes S. Martini & G. Cremensis car„ dinales, ceteri vero in nostram personam con„ venerunt. “ In his itaque verbis venerabile concilium non solum mendacia manifestissime deprehendit, sed etiam detestabile perjurium recognovit. Præter eos namque cardinales quos dominum Victorem elegisse Rollandus asseruit, habuimus in facie concilii electorem & consecratorem domini papæ Victoris domnum Y. Venusii scilicet episcopum omnium cardinalium priorem & antiquiorem, cujus erat prima vox in electione pontificis. Habuimus & præsentem domnum W. cardinalem S. Petri ad Vincula, quem advocati domni papæ Victoris in præsentia omnium domnum Victorem se elegisse affirmaverunt, & ipse W. in medio concilii hoc audivit & non negavit. Nam domnus C. cardinulis S. Adriani infirmitate detentus per cyrographum nobis voluntatem suam exposuit, & per nuncium jurare præcepit domnum Victorem se elegisse, & ei obedisse, & eum & non alium in dominum & papam velle se habere. Magister Ro. cardinalis sanctæ Mariæ in Via lata, sicut pro certo cognovimus, eum elegit, & ei obedivit. Propter quod etiam, dum ad concilium tenderet, a fautoribus Rollandi Pisis captus est, & crudelissime verberatus, & in carcerem trusus. G. Sabinienſis episcopus, & Archiepisc. cardinalis & alii multi obedierunt domino Victori, qui, ut accepimus, varia spe pecuniarum seducti, postea abierunt retrorsum. Præterea nos antiquorum vestigia & Romanæ ecclesiæ consuetudinem imitantes, librum de vita & ordinatione Romanorum pontificum super similibus causis in medio concilio fecimus recitari, ubi manifestissime comperimus, quod in hujusmodi negotiis, illum semper sancta statuit Ecclesia præferendum, qui petitione populi, consensu & desiderio cleri, a cardinalibus prior est in cathedra B. Petri collocatus. Illud etiam quod de Anacleto & domino Innocentio nostris temporibus accidisse recolimus, ad memoriam concilii nihilominus est revocatum, quod licet una & eadem die ambo immantati fuissent, ille potius est ab ecclesia approbatus, cujus immantatio aliqua diei parte præcessit. A sæculo non est auditum, quod post unius immantationem die tracta, alius postea fuerit immantatus. Rollandus autem non una tantum, sed undecima transacta die post immantationem domini Victoris fuit immantatus. Præterea (a) vidimus scripta Hen. Pisani cardinalis ad dominum imperatorem directa, in quibus expresse continebatur, quod nullum vellent ecclesiæ subire judicium & examen. Super hæc omnia (b) Hen. & O. cardinalem S. Nicolai in carcerem trusit, qui tempore concilii, & ante apud Januas morabantur. Et J. Anagninus, & P. Pitutus, qui a Rollando transmissi tunc apud Placentiam morabantur, per octo continuos dies a toto concilio sunt expectati, & per literas & nuncios concilii sunt vocati, & contempserunt venire. Ex his (c) igitur nobis sufficienter instructis, & veritate hinc inde plenarie declarata, placuit reverendo concilio, ut electio domini Victoris, qui tamquam manſuetus & innocens ecclesiæ judicium venerat susceptur, approbaretur & confirmaretur: & electio Rollandi penitus cassaretur. Et factum est ita. Electione itaque domini Victoris, remoto omni sæculari judicio, Sancti Spiritus gratia invocata, confirmata & recepta, christianissimus imperator noster post omnes episcopos, & post omnem clerum ultimus ex concilio & petitione concilii electionem domini Victoris recepit & approbavit, & post eum omnes principes ejus, & innumerabilis hominum multitudo, quæ præsens erat, interrogata tribus vicibus, si ei placeret, respondit cum gaudio: Placet. Sequenti die proxima, idest prima sexta feria quadragesimæ, dominus Victor cum processione ab ecclesia S. Salvatoris extra civitatem, in qua fuerat hospitatus, ad cathedralem ecclesiam glorioſe deductus est: Ibi religiosissimus imperator ante januas ecclesiæ eum susscepit, & descendenti de equo strepam humiliter tenuit: & apprehensum per manum usque ad altare conduxit, & pedes ejus est osculatus, & nos omnes, patriarcha, archiepiscopi, episcopi & abbates, & omnes principes cum universa multitudine, quæ præsens erat, pedes apostolicos osculati sumus. Proxima autem die sequenti, idest sabbato, habito generali concilio, domnus papa & nos cum illo Rollandum olim cancellarium, nunc schismaticum, & principales ejus fautores, accensis candelis anathematizavimus, & tradidimus eum satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die domini. De cetero ex parte Dei omnipotentis & beatorum apostolorum Petri & Pauli & omnium sanctorum, & virorum orthodoxorum, qui divino intuitu ad resecanda schismata convenerunt, universitatem vestram imploramus, & monemus in Christo, ut ea quæ ecclesia Papiæ congregata ad honorem Creatoris & sponsæ suæ matris vestræ sanctæ Romanæ ecclesiæ tranquillitatem & ad salutem omnium Christianorum fideliter ordinavit, vos omni dubio & ambiguitate remota, irrefragabiliter ratum firmumque teneatis, orantes ut redemptor noster Jesus-Christus universalem pontificem & papam Victorem, de cujus sanctitate & religione omnimodo confidimus, per tempora longa conservet, & præstet ei omnimodam tranquillitatem & pacem: ita quod per eum Dominus honoretur, & ecclesia Romana, & omnis religio gratum Domino accipiat incrementum. Ut autem omnis actio plenius eluceſcat, dignum duximus, ut omnium consensus nostrum & nomina subscribantur.

Ego Peregrinus Aquilejensis patriarcha, cum fratribus suffraganeis interfui & consensi.

Ego Arnoldus Moguntinus.

Ego

(a) Hæc & sequentis sunt apud Lab. (b) Hæc multum variant ab edito Lab. (c) Hæc & seq. cum Lab. concordant.

☞ Ego Reinoldus Colonienſis,
Ego Wimannus Magdeburgenſis,
ANNO CHRISTI 1160. Ego Ardwicus Bremenſis archiepiſcopi interfuimus & cum omnibus ſuffraganeis noſtris conſenſimus,
Beluimus Trevirenſis archiepiſcopus,
Ebrardus Salzburgenſis archiepiſcopus (a) Arelatenſis archiepiſcopus,
Viennæ archiepiſcopus,
G. electus Ravennas, *omnes per legatos* (b) ſuos & literas ſuas conceſſerunt,
Rex Hungarorum,
Rex Danorum,
Rex Bohemiæ per *legatos ſuos & literas ſuas* conceſſerunt. (c)
Archiepiſcopus & Dux Poloniæ per legatos & literas ſuas conſenſerunt (d).
Epiſcopus Ripenſis,
Epiſcopus Auguſtidunenſis,
Epiſcopus Tridentinus,
Epiſcopus Paduanus,
Epiſc. Flectrenſis, E. Telguſinus, E. Mantuanus, Faventinus, Verogenſis, Pergamenus, Imolenſis, Mutinus, Laudenſis, Firmanus, Ferentinus, Terdonenſis, Aquenſis, Aſtenſis, Taurinus, Vercellenſis, Iporenſis, Cumanus, Novarienſis, Germonenſis, Gebentinus, Tullenſis, Virdunenſis, Baſileenſis, Argentinus, Warmacenſis, Trajectenſis, Verdenſis, Abelenburgenſis, Pragenſis, Ratisbonenſis, Patavienſis. Item Auguſtenſis, Bambergenſis, Melfitanus. Hi omnes interfuerunt & conſenſerunt. Eſt autem numerus archiepiſcoporum & epiſcoporum qui præſentes fuerunt, & qui literis ſuis conſenſum ſuum præbuerunt centum quinquaginta tres. Abbatum vero & archidiaconorum & præpoſitorum multorum regnorum inæſtimabilis multitudo interfuit, & cum deſiderio conſenſit. Interfuit etiam Dux Saxoniæ & Bavariæ, dux Wlfo, dux Zaringiæ, dux Suevorum, comes Palatinus de Rheno, Palatinus de Saxonia, de Bavvaria, & alii marchiones & comites, quorum nomina ignoramus. ANNO CHRISTI 1160.

IN HANC SYNODICAM JO. DOM. MANSI CENSURA.

Epiſtolæ hujus ſcriptiones a veteratore quodam ſchiſmatico interpolatione plurima vitiatas eſſe non dubito; Nam Otto Morena, coævus author, nonniſi archiepiſcopos novem, epiſcopos vero octo & triginta interfuiſſe concilio & ſubſcripſiſſe teſtatur, idque didiciſſe illum ex ipſa concilii ſynodica, quam excerpit, ſatis conſtat. Nec ſane archiepiſcopos plures, paremque fere epiſcoporum numerum exhibet ſynodica illa ex Goldaſto a Labbeo hic recitata. Cur ergo archiepiſcopi una cum epiſcopis centum quinquaginta tres hic ſupputantur? Præterea S. Eberhardus Salzburgenſis epiſcopus hic cum cæteris Victorem agnoſcit & admittit, conſtat vero illum concilio noquaquam interfuiſſe, quem proinde ut abſentem de rebus in eo geſtis Fridericus imperator literis ſuis Papiæ datis XV. Kal. Maii, ideſt ſtatim ab abſolutione ſynodi certiorem facit. Nec poſt definitionem concilii ille unquam perſuaderi ſe permiſit, ut Alexandro abjecto Victorem admitteret; extant enim Alexandri ad illum & ſuffraganeos ejus literæ datæ Anagniæ, poſt bimeſtre a concilio Papienſi, quibus eos hortatur non quidem ut reſipiſcant, ſed ut in eccleſiæ obſequio perſeverent. Ex quibus inferas, nunquam illum ſchiſmati adhæſiſſe.

FRIDERICUS PRIMUS IMPERATOR

Quædam bona Monaſterio Windbergenſi in Bavaria collata confirmat.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Fridericus divina favente clementia Romanorum imperator auguſtus. Sicut ſacra divæ memoriæ Principum coruſcat auctoritas, æquitatis primæ poſt cultum Dei gradus proximus eſt, venerabilibus locis & eorum miniſtris reverentiam exhibere. Hoc intuitu, rogatu quoque & interventu dilecti & fidelis noſtri Eberhardi, Babenbergenſis Epiſcopi, cuidam eccleſiæ ſuæ ditionis, Windebergæ, in epiſcopatu Ratiſponenſi perpetuæ Virginis & ordine fratrum Præmonſtratenſium, in ſuis neceſſitatibus imperiali remedio ſubvenire curavimus, quædam bona imperialia, quæ patruus noſter Heinricus, illuſtris dux Auſtriæ, & ab ipſo vaſalli ejus in beneficio poſſidebant, conſenſu eorum illi eccleſiæ conferentes, eiſque viciſſim, prout ratio poſcebat, congruenter commutationis jure bona præfatæ eccleſiæ reſtituentes ordine ſubnotato.

Prænominatus equidem patruus noſter reſignavit nobis curtem Frukeſdorf, quam Engelſcalcus de Berendorf habebat in feudo, & duos manſos cohærentes monti Windherg ad plagam occidentalem, quos Theodoricus de Adelgereshach ab ipſo duce, ſecundario autem ejus nomine Adalbertus & Goſpoldus fratres de Novedorf feodaliter tenuerunt, ipſis conſentientibus & collaudantibus. Nos vero in idipſum pro more citantes & conſtituentes advocatum nobis Fridericum Palatinum comitem de Witelineſpach, per manus ejus tradidimus Pertholdo comiti de Bogen, patrono & advocato ſupra nominatæ eccleſiæ curtem, & manſos prælibatos in proprietatem eccleſiæ tranſtulimus: ab ipſo autem Babenbergenſi Eberhardo & Advocato Pertholdo recepimus imperio per manum Friderici Palatini comitis bona hæc: manſum unum Aſcha, & unum Wincere, & unum Muchental pro curte Frukeſdorf, pro manſis autem duobus unum manſum Regenolteſtorf, & unum Odrukesbuhele, & unum Radebuhele, ac ſic æſtimatione hinc inde habita pro conſenſu partium & permutatione completa conceſſimus in beneficium duci, quæ de bonis eccleſiæ receperamus. Prædictam autem eccleſiam cum his, quæ ordine permutationis in ſortem ei obvenerunt, in noſtram tuitionem recipientes, una cum aliis bonis ſuis juſte & legitime acquiſitis vel adquirendis, præcipimus, ut nullus in perſonis aut rebus ſuis eam moleſtare præſumat. Quod ſi quis auſu temerario contra hanc imperialis noſtri edicti paginam ire præſumpſerit, Dei omnipotentis & noſtram indignationem incurrat, & centum libras auri optimi componat, medietatem cameræ noſtræ, & medietatem pro ſua offenſa prædictæ eccleſiæ.

Ad perpetuam autem hujus rei certitudinem & auctoritatem hanc ipſam paginam ſigilli noſtri impreſſione & teſtium, qui prædictæ commutationi interfuerunt, inſcriptione communiri præcepimus, quorum nomina hæc ſunt: Fridericus dux, filius Cuonradi regis, Atto Palatinus comes de Witelineſpach & frater ejus Fri-

(a) Deeſt apud Lab. (b) Variant hæc ab edito Lab. (c) Hæc pariter variant Lab.
(d) Deſunt in Lab. & ſequent. pauca ſunt apud illum.

☞ Fridericus, Henricus præfectus urbis Ratiſponæ, Liutoldus comes de Blejen, Marewardus de Gerumbach, Adelbertus de Truhentingen, Hermannus de Iſelden, Regengerus de Erichesſpach.

ANNO CHRISTI 1160.

Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris invictiſſimi.

Ego Reinaldus Colonienſis eccleſiæ electus, & Italiæ archicancellarius recognovi.

Datum in curia Papiæ, ubi confirmatus eſt Victor Papa, Id. Febr. Indict. VIII. an. Dominicæ Incarnationis MCLX. regnante Friderico Romanorum Imperatore glorioſiſſimo, anno regni ejus VIII. Imperii vero V.

Res quoque conciliabuli hujus Papienſis auget diploma Friderici I. imperatoris ex hoc concilio datum, & huc translatum ex Muratorio antiquit. med. ævi to. VI. pag. 251.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Fridericus, divina favente clementia, Romanorum imperator auguſtus. Si in ſacratis omnipotenti Deo locis, a quibuslibet deſolatis, augmentum recuperationis, ſeu confirmationis pio favore largimur, id nobis, & ad imperii noſtri ſtabilimentum credimus profuturum. Quapropter omnium ſanctæ Dei eccleſiæ, noſtrorumque fidelium, præſentium ſcilicet ac futurorum noverit univerſitas, quod Garſendonius ſanctæ Mantuanæ ſedis epiſcopus, noſtram adiit clementiam, poſtulans, ut pro Dei amore ad confirmationem &c. Confirmamus quoque ſupradictæ eccleſiæ Caſtrum Novum, & Campitellum, atque Scorziariolum cum omnibus eorum pertinentiis intus & foris, & Guſtellum, & Curtem de Burbaſſio, & plebem ſancti Martini, quæ Gubernula vocatur, ſicut in inſtrumento comitiſſæ Mathildæ Mantuanæ eccleſiæ collato continetur, ſalva per omnia imperiali juſtitia. Verum etiam confirmamus eidem eccleſiæ, ſalvo jure noſtro, omne theloneum, ripas, & ripaticum &c. Nil ab eis quiſquam publicus miniſter exigat, ut ſecurius ac diligentius cauſas ſuas perficere poſſint, ſive per pugnam, ſive per legale judicium. Stabilimus etiam, ut de omnibus rebus ipſius eccleſiæ, ſicut de noſtris dominicatis, per vicinos inquiſitio fiat ſic, ut omnes ſuæ res redeant in jus & dominium ſanctæ eccleſiæ. Præcipimus quoque, ut nullus dux &c. quatenus idem Garſendonius præſul, ejuſque ſucceſſores hæc omnia ſupradicta ad utilitatem ſuæ eccleſiæ abſque alicujus impedimento, & contradictionis moleſtia perpetualiter valeant poſſidere, ſalva per omnia imperiali juſtitia. Ceterum confirmamus prædictæ eccleſiæ eam proprietatem duorum caſtrorum, quæ uno nomine vocantur, ſcilicet Caſtrum Walterii, quæ comes abbas contulit jam dictæ eccleſiæ, cum omnibus pertinentiis eorumdem caſtrorum intus & foris. Præterea confirmamus eccleſiæ Mantuanæ omnia thelonea ejuſdem epiſcopatus, quæ ſunt ſuper Padum, ſalva noſtra imperiali juſtitia. Quia vero ſupradicta eccleſia propter negligentiam & inopiam magiſtratus, bonorum ſuorum diminutionem & conſumptionem a multis paſſa eſt, ſtatuentes eidem concedimus, ut in requirendis perditis bonis, aliqua præſcriptio temporis ei non noceat. Quicumque autem hujus noſtri privilegii ſeu præcepti violator, vel tranſgreſſor eſſe præſumpſerit, ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum, dimidium fiſco imperiali, & dimidium eccleſiæ Mantuanæ, ejuſque epiſcopo Garſendonio, ſuiſque ſucceſſoribus. Quod ut verius credatur, & diligentius ab omnibus obſervetur, præſentem inde paginam conſcribi fecimus, & auctoritatis noſtræ munimine ſub imperiali ſigillo eam inſigniri & corroborari juſſimus.

Signum domini Friderici Romanorum imperatoris invictiſſimi.

Ego Rainaldus Colonienſis archiepiſcopus & Italici regni archicancellarius recognovi.

Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCLX. Indictione VIII. regnante domno Friderico Romanorum imperatore victorioſiſſimo, anno regi ejus VIII. imperii vero V. feliciter. Amen.

Data in generali concilio Papienſi poſt deſtructionem Cremæ, & poſt confirmationem domni Victoris papæ, IX. Kal. Martii.

☞ FRIDERICI I. IMPERAT. AUGUSTI.

Epiſtola ad Epiſcopos tranſmontanos qua eos vocat ad Concilium Papienſe.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus, Hermanno Brixienſi Epiſcopo ſalutem & omne bonum.

1. QUod in paſſione ſua Chriſtus duobus gladiis contentus fuit, hoc in Romana Eccleſia & in Imperio credimus mirabili providentia declaraſſe, cum per hæc duo rerum capita & principia totus mundus tam in Divinis quam in humanis ordinetur. Cumque unus Deus, unus Papa, unus Imperator ſufficiat, & una eccleſia Dei eſſe debeat; quod ſine dolore dicere non poſſumus duos Apoſtolicos in Rom. Eccl. habere videmur. Defuncto itaque Adriano Papa cal. Septembris, Cardinales, qui columnæ immobiles eſſe videbantur, quibus ſancta & univerſalis firmiſſime inniteretur Eccleſia non quæ Dei ſunt, ſed ſua quærentes, & unitatem Eccleſiæ ſcindentes, duos Pontifices elegerunt, & ambos conſecraverunt. Pro tanta namque, & tam pernicioſa Eccleſiæ jactura tota nimirum Italica Eccleſia conturbatur, & diſſenſiones, ſchiſmate orto, in capite jam in inferiora membra defluxiſſent, & totum Eccleſiæ corpus defœdaſſent, niſi nos conſilio, & auxilio Religioſorum virorum, qui Spiritu Dei aguntur, tam impudicæ iniquitati juſtitiæ rigorem oppoſuiſſemus.

Affert C daſt. Co ſtit. Imp IV. nov ac

2. Ne itaque in tantæ diſcrimine diſcordiæ univerſalis Eccleſia periclitari poſſit, Romanum Imperium, quod ad remedium tam pernicioſi morbi divina clementia providit, univerſorum ſaluti debet ſolicite providere, & ne tanta mala in Eccleſia Dei præemineant, futuris caſibus ſolerter obviare.

3. Coadunatis itaque in unum omnibus Epiſcopis, tam Italicis, quam Teutonicis, ceteriſque Principibus, ac viris religioſis, qui zelum Dei, & Eccleſiæ habere videbantur, quod facto opus eſſet diligenter inveſtigamus ex Decretis Romanorum Pontificum, & ſtatutis Eccleſiæ veraciter accipientes, quod exorto ſchiſmate in Romana Eccleſia ex duorum Apoſtolicorum diſſenſione, ambos vocare, & ſecundum ſententiam, & conſilium Orthodoxorum litem decidere deberemus.

4. Ex conſilio itaque omnium, qui aderant, Epiſcoporum, ceterorumque Principum curiam ſolemnem, & generalem conventum omnium Eccleſiaſticorum virorum in Octava Epiphaniæ Papiæ celebrandam indiximus; ad quam ambos, qui ſe dicunt Romanos Pontifices vocabimus, omneſque Epiſcopos Imperii noſtri, & aliorum Regnorum, in Franciæ videlicet, Angliæ, Hiſpaniæ

ANNO CHRISTI 1160.

ſpaniæ, atque Hungariæ, ut eorum in præſentia noſtra juſto declaretur examine, quis illorum regimen univerſalis Eccleſiæ de jure debeat obtinere.

5. Quia vero ad unitatem Eccleſiæ reformandam ſapientia admodum nobis neceſſaria eſt, ut ea nequaquam carere valeamus, dilectionem tuam attentiſſime rogamus, & rogando commonemus, quatenus pro fidelitate Eccleſiæ, & Imperii ad prædictam curiam omni occaſione remota venias, ut in adventu tuo unitas, & pax & tranquillitas Eccleſiæ reformetur. Interim autem prædictæ ſciſſuræ in neutram partem aſſenſum tuum declines, nec tamquam juſtam, & rationabilem aliquatenus recipiat.

Data Cremæ x. Kal. Novemb.

FRIDERICI I. IMPERATORIS AUGUSTI

Epiſtola ad * Antipapam, & Cardinales Romanos, qua eos vocat ad Concilium Papienſe.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus, Rolando Cancellario, ceteriſque Cardinalibus: qui eum elegerunt Romanum Pontificem, ſalutem, & omne bonum.

1. QUoniam Divina præordinante clementia Romani Imperii gubernacula ſuſcepimus, oportet ut in omnibus viis noſtris ipſius legem cuſtodiamus, cujus munere, cujus volumtate, dignitatis noſtræ apicem adepti ſumus.

2. In hoc itaque ſacratiſſimo propoſito conſtituti, cum omnibus eccleſiis in Imp. noſtro conſtitutis debeamus patrocinari, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ tanto propenſius debemus providere, quanto ipſius cura, & defenſio a Divina providentia creduntur nobis commiſſæ ſpecialius.

3. Ea propter diſcordia, quæ in ſubſtituendum Romanum Pontificem inter vos ſuborta eſt, plurimum dolemus, timentes ne occaſione hujus ſchiſmatis Eccleſia Chriſti Sanguine redempta debeat dilacerari, præſertim cum robur eccleſiæ foris titubare videatur, quoniam unitas ipſius ſciſſura domeſtica interius dilaniatur.

4. Ut autem huic peſti competens, & Deo gratum exhibeamus remedium, religioſorum virorum conſilio generalem curiam, & conventum in Octava Epiphaniæ, Papiæ indiximus celebrandam, ad quam evocavimus totius Imperii noſtri, & aliorum Regnorum ſcilicet Angliæ, Franciæ, Hungariæ, Daciæ Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & viros religioſos, ac Deum timentes, quatenus remoto omni ſæculari judicio hoc tam magnum Eccleſiæ negotium Eccleſiaſticarum tantum perſonarum ſententia ita ſopiatur, ut & Deo debitus exinde honor deferatur, & Eccleſia Romana ſua integritate, & juſtitia non poſſit a quoquam privari, vel ſtatus urbis, quæ caput Imperii noſtri eſt inquietari.

5. Proinde eruditioni veſtræ mandamus, & ex parte Dei omnipotentis, & totius Eccleſiæ Catholicæ præcipimus, ut ad eandem curiam, ſive conventum veniatis Eccleſiaſticarum perſonarum ſententiam audituri, & recepturi. Teſtis enim nobis eſt Deus, quia in hac curia nec amore, nec odio alicujus perſonæ quidquam aliud quærimus quam honorem Dei, & Eccleſiæ ſuæ unitatem.

6. Quod ſi ad tam celebrem Eccleſiæ conventum examinationis cauſa venire volueritis cariſſimi Principes noſtri, & Eccleſiæ Catholicæ Hermannus Verdenſis, Daniel Pragenſis, Patres & Epiſcopi venerabiles, quos de Palatio noſtro ad vos tranſmiſimus una cum Comite Palatino conſanguineo noſtro, aliiſque legatis noſtris ſecurum vobis conductum præſtabunt.

7. Si vero juſtitiam Dei, & Eccleſiæ in tam ſolemni conventu recipere volueritis, videat Deus, & judicet. Nos autem, ipſius favente gratia, qui dat ſalutem Regibus, juſtitiam Dei, quæ nullum magis, quam Imperatorem Romanum decet, proſequemur.

RESCRIPTA IMPERATORIS

ex Comitiis Papienſibus.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus dilectiſſimo ſuo Eberhardo venerabili Saltzburgenſi Archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus Alberto Friſingenſi Epiſcopo, Artmanno Brixinenſi, & Romano Gurgenſi totique Provinciæ Saltzburgenſi gratiam ſuam, & omne bonum.

1. SI ſacro Concilio Papiæ interfuiſſetis, omnia, quæ ibidem geſta, vel in Romana Eccleſia facta ſunt oculata fide cognoſcere poſſetis. Ne autem ab his, qui pravis delectationibus, & mendaciis jam fere totum Orbem reſperſerunt, veritas poſſit obnubilari, vel veſtra ſinceritas trahi in contrarium, quanto brevius poſſumus ſeriem totius rei, ſine aliqua falſitatis commixtione, mera veritate vobis ſignificare dignum duximus.

2. Luce clarius conſtat, quod Papa Adriano adhuc vivente Roland. Cancellarius, & quidam Cardinales non attendentes illud Dominicum; *ſit ſermo veſter, eſt eſt, non non;* conſpiratione facta cum Willelmo Siculo prius ab eis excommunicato, cum ceteris hoſtibus Imperii, Mediolanenſibus, Brixienſibus, Placentinis, ne forte per mortem Papæ Adriani tam iniqua factio evaneſceret, juramenti vinculo invicem ſe ſe conſtrinxerunt, ut defuncto Papa nullus alius ei ſubſtitueretur, niſi qui in eadem conſpiratione cum eis convenisſet. Hac de cauſa duodecimo die poſt electionem Domini Papæ eo ſedente in Sede beati Petri jam dicti conſpiratores egreſſi ab Urbe ad Ciſternam Neronis derelinquentes venam aquarum viventium, ſe contulerunt, & idolum ſibi Rolandum Cancellarium erexerunt dicentes, hunc eſſe Simonem Petrum, qui Apoſtolicæ dignitatis apicem tam nefaria invaſione attingere præſumebat. Quod hæc conſpiratio fuerit, & ille jam dictus Rolandus per eam hoc modo intraverit, non eſt fictitium, ſed religioſis viris ab illo, qui facit manifeſta conſilia cordium mirabiliter eſt declaratum.

3. Dum hæc Romæ agerentur, & nos, quid ſuper tanto ſchiſmate agendum eſſet, viros religioſos Archiepiſcopos videlicet, & epiſcopos conſultaremus, ſupervenerunt quaſi miſſi a Deo Tarantaſinus Archiepiſcopus, Abbas Claravallenſis, Abbas Moremundenſis, & alii Abbates numero decem, poſtulantes pacem Mediolanenſibus. Qui, recepto a nobis verbo, dum Mediolanum pro inveſtiganda eorum voluntate rediſſent, acceperunt ab eis tale reſponſum: domini, Patres nos tenemur, aſtricti juramento, domino Papæ, & Cardinalibus, quod non debeamus redire ad gratiam Imperatoris ſine eorum voluntate, & ipſi e contra ſine noſtra voluntate nullam pacem facere poſſunt. Reſponderunt eis Abbates: vos de cetero non tenemi-

☞ ni domino Papæ, quia mortuus est. Et illi statim subjunxerunt. Si mortuus est Papa, nos ideo non sumus absoluti; quia nihilominus tenemur Cardinalibus: & ipsi tenentur nobis. Hæc prædicti Patres Abbates in responsis a Mediolanensibus testificati sunt coram multis religiosis viris præter hæc, multa experimenta factæ conspirationis per litteras in via deprehensas accepimus, sicut & nuncius iste plenius vidit, & audivit.

ANNO CHRISTI 1160.

4. Sane ex Consilio Orthodoxorum sicut alia vice meminimus vobis mandasse generalem conventum religiosorum Papiæ indiximus ad quem ambos, qui se dixerunt Romanos Pontifices, non ad judicium seculare, sicut ora mendacium adstruunt, sed ad examen Ecclesiæ per duos venerabiles Episcopos Verdensem videlicet, & Pragensem convocavimus. Alter vero quod puriorem haberet conscientiam dominus Victore videlicet judicio Ecclesiæ ultro se obtulit: altero videlicet Rolando contumaciter & renitente, & dicente, quia cum ipse omnes deberet judicare ipse a nullo vellet judicari.

5. Habito venerabili Concilio, in quo Patriarcha Aquilejensis, & multi Archiepiscopi, & Episcopi religiosi convenerant, per octo continuos dies maxima gravitate, diligentissima examinatione, semota omni laica persona, tractatum est, quis ex duobus Summi Pontificatus apicem de jure deberet obtinere.

ANNO CHRISTI 1160.

6. Post longam itaque deliberationem, quia illa nefandissima conspiratio, Deo & Ecclesiæ admodum odibilis, manifestis indiciis non solum probata, verum in facie totius Ecclesiæ coram positæ revelata est: & in domino Victore nihil reprehensibile inventum est, nisi quod pauciores numero Cardinales omnino a conspiratione illa exortes eum pro bono pacis inter Regnum & Sacerdotum conciliando elegerunt: & invocata S. Spiritus gratia, Ecclesia Dei Rolandum Cancellarium conspiratorem, & schismaticum discordias, & lites, & perjuria bona esse evangelizantem, condemnavit, & dominum Victorem Papam in Patrem spiritalem, & universalem Pontificem confirmavit. Quem nos Ecclesiæ ducem sequuti approbamus, & universalis Ecclesiæ Patrem, & rectorem, cooperante Divina clementia, fore denunciamus.

7. Hoc itaque factum Divinis suffultum præsidiis, & in Apostolica stabilitate supra petram, Christum videlicet firmiter fundatum a vestra Beatitudine, pro pace totius Ecclesiæ, & salute Imperii approbari, & ab omni Ecclesia vestræ sanctitati commissa teneri, & conservare rogamus, & præoptamus.

Data Papiæ XV. Kal. Martii.

☞ FRISACENSE CONCILIUM

In quo de æqualitate hominis assumpti a Verbo Dei cum Patre quæstio ventilata, a S. Eberardo Salisburgensi archiepiscopo anno 1160. celebratum.

Ex Maasi Suppl. to II. pag. 329.

GErhous præpositus Reichensbergensis quæstionem diu multumque agitaverat de *Gloria hominis in Deum assumpti & in Deum nati*, contendens, *hominem Deum adorandum summæ venerationis adoratione, una cum sua & in sua divinitate*. Arduum id visum nonnullis & hæresi Eutychianæ consentaneum; quare adversarios multos nactus est, cum quibus plus vice simplici disputationem instituit. Ejus quæstionis causa concilium hoc Frisacense convenit, cui interfuerunt sanctus Eberhardus I. Salisburgensis archiepiscopus, Romanus Gurgensis episcopus, Hugo Præpositus majoris ecclesiæ, Godefridus abbas Admontensis, Romanus Gurgensis prepositus, Hetilo abbas Osciacensis, Pielgrinus abbas S. Pauli, Wernherus præpositus Seccoviensis, Chuno præpositus Subonensis, Magister Adalbertus de Offonee, Hademarus archipresbyter Frisacensis plebanus, Eagerramus S. Mariæ archidiaconus Zolienſis, Letakerus archipresbyter de Visach. Quid vero actum ibi sit de ea quæstione, commemorat Gerhous in libro *de gloria & honore Filii hominis* cap. XVII. his verbis. *Quidam* inquit, *prudens apud semetipsum & in oculis suis magnus in capitulo Frisaci habito protulit maledicta in eos qui a fide sua, quam ibidem recitaverat, dissentirent. Alius quoque eidem consona loquens magis scholastice quam ecclesiastice peroravit. Quibus pro tempore satis responsum est a duobus fratribus nostris, qui illic aderant. Nam quod Jesum Christum professus est ex duabus, & in duabus naturis existentem, Deo Patri æqualem secundum divinitatem, & minorem Patre secundum humanitatem, potest approbari, utpote sane dictum & catholicæ fidei consonum. Sed quod homini assumpto negat omnipotentiam & cætera divinitatis bona potiora (in quibus Patri suo Deo factus æqualis, jam sedet & quiescit, conregnat in dextera ipsius Dei Patris) omnino censonat Pauli Samosateni & Nestorii simulque Photini hæresibus in Ephesino concilio damnatis.* Huc usque Hansizius Germ. sacræ t. II. pag. 263. qui optime notat Capituli nomine hic synodum, vocabulo ea ætate familiari, designari.

☞ Eberhardum I. archiepiscopum an. 1161. Frisaci conventum Prælatorum, haud dubie in causa schismatis, elapso anno exorti, celebrasse, ex diplomate per eundem Antistitem cœnobitis Richersbergensibus in castro Strasburg Carinthiæ indict. IX. Octavo idus Septembris dato patet, vi cujus quædam decimæ confirmantur simulque negotium istud Frisaci actum dicitur, testibus & collaudatoribus Prælatis, itemque toto capitulo, cujus in audientia causa proposita fuit. Nominantur autem sequentes: Romanus episcopus Gurc. Hecil abbas Offiacensis, Pilgrinus abbas S. Pauli, Wernherus præpositus Seccoviensis, Chuno præpositus Subunensis, magister Adalbertus de Hovem, Hademar archipresbyter Frisac. Ottaker archipresbyter de Visiah &c. Huic diplomati etsi epocha Ind. Dominicæ non sit adjecta, annus tamen 1161. quo currebat indict. IX. attribuendus est, aut certe annus subsequens 1162. si verum est, prout Pagius ad an. 1160. asserit, Germanos indictionem ritu veteri a die 25. Septembris inchoasse. Quod vero ad annos præcedentes revocari non possit, ex Abbatibus Offiacensi & S. Pauli constat, qui anno 1159. electi dicuntur in catalogis per Mezgereos vulgatis.

Froelich Styr. dipl. pag. 131.

CON-

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160.

CONCILIUM NAZARENUM

In quo Alexandri pontificatus ab Orientalibus ecclesiis agnoscitur an. Dom. (1) MCLX.

GUillelmus *Tyrius sacræ historiæ lib.* XVIII. *cap.* XXIX. Per eosdem, *inquit*, dies quidam Joannes vir admodum litteratus, Romanæ ecclesiæ presbyter cardinalis, tituli sanctorum Joannis & Pauli, missus a domino Alexandro papa ad partes Orientales legatus, apud Biblium, cum quibusdam Januensium applicavit. Volens igitur impetrata licentia, tanquam legatus in regnum introire, præsentavit domini regis & aliorum regni principum, tam ecclesiasticorum quam sæcularium mentes, quidnam de ejus ingressu sentirent. Divisus enim erat, ut prædiximus, occasione schismatis oborti pene orbis universus: aliis domino Alexandro papæ, aliis parti oppositæ faventibus. Unde post multam deliberationem, mandatum est ei ex parte, ut subsisteret, nec in regnum præsumeret ingredi, quousque cum prælatis ecclesiarum & regni principibus pleniore deliberatione, ei de communi consilio mandaretur, quid eum facere oportet. Interim convocatis apud Nazareth, tam domino patriarcha, quam reliquis ecclesiarum prælatis, de principibus quoque nonnullis cum domino rege assistentibus, cœperunt deliberare, quid in tanta ambiguitate facto esset expedientius. Omnes enim Orientis pontifices, de utroque patriarchatu, in neutram partem manifeste declinaverant: in occulto tamen, aliis huic, aliis illi suum favorem præstantibus. Factum est autem, sicut in talibus solet contingere, quod dissentientibus ab invicem, & votis eorum in plura distinctis, alii dicerent, quod dominus Alexander & ejus legatus susciperetur, utpote causam fovens potiorem: quorum princeps erat dominus Petrus, prædecessor noster, Tyrensis archiepiscopus. Alii e converso, domini Victoris causam præferentes, & eum semper regno amicum & tutorem fuisse asserentes, legatum nullomodo recipiendum esse censebant. Rex autem mediam viam quamdam sequens, cum suis principibus & ecclesiarum quibusdam prælatis, timens ne episcopi inter se dividerentur & scinderetur ecclesia, persuadebat neutram partium recipiendam esse: legato vero, si tanquam peregrinus, orationis gratia, absque insignibus legationis, ad loca sancta vellet accedere, dandam esse licentiam, & concedendam esse libertatem, moram in regno faciendi usque ad primum transitum, ex tunc ei redeundum esse. Allegabat etiam & dictorum suorum causam subjungebat & rationem, dicens: Schisma recens est, nec dum orbi innotuit uter eorum causam A foveat potiorem: periculosum autem esse, in re dubia partem sibi ex sententia deligere, & de re incerta diffinitivam præcipitare sententiam. Præterea nec legato opus esse in regno, qui ecclesias & monasteria gravet impensis, extorsionibus attenuet. Hæc erat domini regis sententia, quæ licet utilior videretur, tamen prævaluit eorum sententia, qui legatum esse recipiendum asserebant.

B NAZARENI CONCILII synodica epistola ad Alexandrum papam.

Domino & patri suo digne reverendo Alexandro Dei gratia Romanæ & apostolicæ ecclesiæ universali papæ Amalricus sanctæ Resurrectionis ecclesiæ minister humilis cum omnibus suffraganeis suis, tam debitum, quam devotum, totius obedientiæ famulatum. Edita a Teugnagello inter vetera monumenta.

C SAnctæ & catholicæ & electæ electionis vestræ epistolam, quanta debuimus veneratione, suscepimus: & die præfixa, convocatis etiam in unum omnibus venerabilibus fratribus & filiis nostris, qui omnes ex voluntario quidem & libenti animo vel affuerunt, vel litteras executorias *, assensum tamen suum præferentes & denuncian- * *Corr.* excusatorias. tes miserunt. Eam ut diximus epistolam in præsentia omnium, Tyrensis, & Nazareni, & reliquorum fratrum & filiorum nostrorum, legimus diligenter & relegimus. Audita vero contu- D maci & temeraria perversitate, & perversa temeritate, Octaviani scilicet & pseudofratrum suorum I. & G *, pertimuimus: & quia ab unitate * Joannis & Guidonis. sanctæ matris ecclesiæ recesserant, doluimus. Attamen intellecta postmodum venerabilium fratrum & dominorum nostrorum episcoporum, & ceterorum cardinalium concordi & sana unanimi voluntate, cognito etiam assentientis cleri & acclamantis populi assensu & desiderio super electione & consecratione vestra tam sancta & canonica, E respiravimus, & gaudio magno gavisi sumus. Ceterum ipsam eandem sacrosanctam & ordinariam electionem & consecrationem vestram, quotquot sumus, laudavimus, approbavimus, communiter & concorditer approbamus: & excommunicatis schismaticis, Octaviano, I. & G. cum suis fautoribus, quantum in nobis est, vos in dominum temporalem, & patrem spiritualem elegimus unanimiter, & voluntarie recepimus.

CON-

1 Cum Alexander III. die tantum 20. Septembris consecratus fuerit, & postea Joannem Card. tit. SS. Jo. & Pauli Legatum ad partes Orientales miserit, Concilium Nazarenum nonnisi anno 1161. celebrari potuit. *Pagius ad An. Chr.* 1159. *n.* 11.

ANNO CHRISTI 1154. ANNO CHRISTI 1160.

CONCILIUM OXONIENSE

Ex To. II. collectionis Angelis.

Habitum anno Domini MCLX. contra Waldenſium ſive Publicanorum dogma a Gerardo quodam Teutone in Angliam inductum.

Ex Guillelmi Neubrigeſis lib. II. cap. XIII.

ISdem diebus erronei quidam venerunt in Anglia, ex eorum, ut creditur genere, quos vulgo Publicanos vocant. Hi nimirum olim ex Gaſconia incerto authore habentes originem, regionibus plurimis virus ſuæ perfidiæ infuderunt. Quippe in latiſſimis Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæque provinciis, tam multi hac peſte infecti eſſe dicuntur: ut ſecundum prophetam, multiplicati eſſe ſuper numerum arenæ videantur. Denique cum a præſulibus eccleſiarum, & principibus provinciarum in eos remiſſius agitur, egrediuntur de caveis ſuis vulpes nequiſſimæ, & prætenta ſpecie pietatis, ſeducendo ſimplices, vineam Domini Sabaoth tanto gravius, quanto liberius, demoliuntur. Cum autem adverſus eos igne Dei fidelium zelus ſuccenditur, in ſuis foveis deliteſcunt, minuſque ſunt noxii: ſed tamen occultum ſpargendo virus nocere non deſinunt. Homines ruſticani & idiotæ, atquæ ideo ad rationem hebetes, peſte vero illa ſemel hauſta ita imbuti, ut ad omnem rigeant diſciplinam, unde rariſſime contingit, eorum aliquem, cum e ſuis latebris proditi extrahuntur, ad pietatem converti. Sane ab hac & ab aliis peſtibus hæreticis immunis ſemper extitit Anglia, cum in aliis mundi partibus tot pullulaverint hæreſes. Et quidem hæc inſula, cum propter incolentes Britones, Britannia diceretur, Pelagium in Oriente hæreſiarcham futurum ex ſe miſit, ejuſque in ſe proceſſu temporis errorem admiſit: ad cujus peremptionem Gallicanæ eccleſiæ pia proviſio ſemel & iterum beatiſſimum direxit Germanum. At ubi hanc inſulam expulſis Britonibus natio poſſedit Anglorum, ut non jam Britannia ſed Anglia diceretur: nullius unquam ex ea peſtis hæreticæ virus ebullivit: ſed nec in eam aliunde, uſque ad tempora regis Henrici, ſecundi, tanquam propagandum & dilatandum introivit. Tunc quoque Deo propitio, peſti, quæ jam irrepſerat, ita eſt obviatum, ut de cetero hanc inſulam ingredi vererentur. Erant autem tam viri, quam fœminæ paulo amplius quam triginta, qui diſſimulato errore, quaſi pacifice huc ingreſſi ſunt, propagandæ peſtis gratia, duce quodam Gerardo, in quem omnes tanquam præceptorem ac principem reſpiciebant. Nam ſolus erat aliquantulum litteratus: ceteri vero ſine litteris, & idiotæ, homines plane impolliti & ruſtici, nationis & linguæ Teutonicæ. Aliquamdiu in Anglia morantes, una tantum mulierculam venenatis circumventam ſuſurris, & quibuſdam (ut dicitur) faſcinatam præſtigiis, ſuo cœtui aggregaverunt. Non enim diu latere potuerunt, ſed quibuſdam curioſe indagantibus, quod peregrinæ eſſent, ſectæ, deprehenſi tentique ſunt in cuſtodia publica. Rex vero nolens eos indiſcuſſos vel dimittere vel punire, epiſcopale præcepit Oxoniæ concilium congregari. Ubi dum ſolenniter de religione convenirentur, eo, qui litteratus videbatur, ſuſcipiente cauſam omnium, & loquente pro omnibus, Chriſtianos ſe eſſe, & doctrinam apoſtolicam venerari reſponderunt. Interrogati per ordinem de ſacræ fidei articulis: de ſubſtantia quidem ſuperni medici recta, de ejus vero remediis, quibus humanæ infirmitati mederi dignatur, id eſt, Divinis ſacramentis, perverſa dixerunt: ſacrum baptiſma, euchariſtiam, conjugium deteſtantes, atque unitati catholicæ, quam hæc divina imbuunt ſubſidia, auſu nefario derogantes. Cumque ſumptis de ſcriptura Divinis urgerentur teſtimoniis, ſe quidem ut inſtituti erant credere; de fide vero ſua diſputare nolle, reſponderunt. Moniti, ut pœnitentiam agerent, & corpori eccleſiæ unirentur, omnem conſilii ſalubritatem ſpreverunt. Minas quoque ut vel metu reſipiſcerent, deriſerunt, verbo illo Dominico abutentes: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Tunc epiſcopi, ne virus hæreticum latius ſerperet præcaventes, eoſdem publice pronunciatos hæreticos, corporali diſciplinæ ſubdendos, catholico principi tradiderunt. Qui præcepit hæreticæ infamiæ characterem frontibus eorum inuri: & ſpectante populo, virgis coercitos urbe expelli: diſtricte prohibens, ne quis eos vel hoſpitio recipere, vel aliquo ſolatio confovere præſumeret. Dicta ſententia, ad pœnam juſtam ducebantur gaudentes, non lentis paſſibus: præeunte magiſtro eorum, & cantante: *Beati eritis cum vos oderint homines.* In tantum deceptis a ſe mentibus ſeductorius abutebatur ſpiritus. Illa quidem muliercula quam in Anglia ſeduxerant, metu ſupplicii diſcedens ab eis, errorem confeſſa, reconciliationem meruit. Porro deteſtandum illud collegium, cauteriatis frontibus, juſtæ ſeveritati ſubjacuit, eo, qui primatum gerebat in eis, ob inſigne magiſterii, inuſtionis geminæ, id eſt, in fronte, & circa mentum dedecus ſuſtinente: ſciſſiſque cingulo tenus veſtibus, publice cæſi, & flagris reſonantibus, urbe ejecti, algoris intolerantia (hiems quippe erat) nemine vel exiguum miſericordiæ impendente, miſere interierunt. Hujus ſeveritatis pius rigor non ſolum peſte illa, quæ jam irrepſerat, Angliæ regnum purgavit: verum etiam, ne ulterius irreperet, incuſſo hæretici terrore præcavit.

Matth. 5.

Luc. 6.

CON-

ANNO CHRISTI 1160.

CONCILIABULUM CREMONENSE

A Friderico Imperatore pro confirmando Victore antipapa anno 1160. *celebratum.*

Manſi Tom. pag. 531.

NOn ſatis habuit Fridericus imperator Victori ſuo pontificatum ſuffragiis patrum Papienſium adſtruxiſſe ; quin & nova confirmatione ratum illum habendum ſtatuit. Quare novo cremonæ concilio indicto admiſſum a patribus Papienſibus pontificem iterum recipiendum curavit. Teſtem ejus rei locupletem habeo auctorem A chronici regii S. Pantaleonis Colonienſis vulgati ab Eccardo in corp. hiſtoric. to. 1. pag. 941. qui ita ſcribit. *Similia* (nempe iis, quæ Papiæ acta ſunt) *apud curiam & ſynodum, quem Imperator Cremonæ habuit in Dominica quæ eſt ante Aſcenſionem*, ideſt poſt menſem circiter a ſynodo Papienſi abſoluta.

CONCILIUM ANDEGAVENSE IN CAPITULO S. ALBINI

A Joſcio Turonenſi archiepiſcopo inter annum 1157. *&* 1161. *celebratum.*

P. 588

HUgone Ruſo Dolenſi epiſcopo adhuc ſuperſtite, ideſt non citra annum 1161. & Engelbaldo Turonenſi archiepiſcopo jam defuncto, ideſt non ante annum 1157. a Joſcio Engelbaldi ſucceſſore Turonenſi archiepiſcopo concilium indictum eſt Andegavum in capitulo Eccleſiæ S. Albini celebrandum. Hujus concilii, alias ignoti, meminerunt duo ex teſtibus jurium in cauſa Turonenſis Eccleſiæ in Dolenſem. Teſtis alius aſſeruit *quod dum eſſet Andegavis pro quadam controverſia, quæ erat inter dominum Turonenſem & avunculum ſuum, vidit dominum Turonenſem ſe-* B *dentem in capitulo S. Albini cum quibuſdam ſuis ſuffraganeis, inter quos erat Hugo Dolenſis.* Alter vero teſtis ait vidiſſe ſe *quod cum dominus Joſcius* (Turonenſis archiepiſcopus) *ad audiendas cauſas ſederet apud Andegavum in capitulo S. Albini, eundem Hugonem* (Dolenſem) *interfuiſſe cum præfato archiepiſcopo tanquam unum ex ſuffraganeis ſuis, ita quod dominus Cenomanenſis ſedit a dextris archiepiſcopi, & Hugo a ſiniſtris.* Hæc tantum de concilio Andegavenſi. Porro dicta illa teſtium recitantur in Actis in cauſſa Dolenſis vulgatis a P. Martene Anecdot. to. III. pag. 916.

CONCILIUM ANAGNINUM

In cauſa Hugonis abbatis Cluniacenſis ſchiſmatici anno 1161. *habitum.*

P. 531.

IN eo ſchiſmate, quod ſub Alexandro III. eccleſiam diſtraxit in partes, viri plures, probi alias & religioſi, imprudentes incautique deteriora conſilia ſectati ſunt. Quos inter celebris eſt Hugo Cluniacenſium abbas, qui nec Alexandro papæ nec Victori III. antipapæ adhærens, futurum rei eventum expectandum ſtatuit. Dignam eam rem cenſuit Alexander, tunc Anagniæ moras agens, quam in patrum concilio proponeret, junctimque de remedio gravi huic malo opportuno deliberarent. Viſum eſt Hugonem anathematis ſententia punire, eidemque a dignitate depoſito alium ſubſtituere. Formula etiam conſtituta eſt, in quam Cluniacenſes pro Alexandro jurarent. Hujus decreti exequutio commiſſa Hugoni tunc Belvacenſi epiſcopo, dein archiepiſcopo Remenſi Ludovici VII. Francorum regis fratri, ad quem datæ literæ & concilium & res in eo geſtas teſtantes. Injunctum illi ſimul eſt ut Ymarum, olim Tuſculanum epiſcopum & cardinalem, dein ſchiſmatis patronum præcipuum caperet vel ſaltem e Monaſterio (forte Cluniacenſi, ubi penes Hugonem E agebat) expelleret. Epiſtolam illam ad Hugonem Belvacenſem cum altera ad Fratres Cluniacenſes, quibus narrata Hugonis abbatis damnatione C mandat pontifex, ut alium ſibi abbatem eligant, utpote ad concilium hoc pertinentes ex regiſtro Remenſi a Martene Vet. Monum. to. II. vulgatas huc transfero.

ALEXANDER PP. HENRICO BELVACENSI

De excommunicatione & depoſitione H. abbatis Cluniacenſis.

Alexander epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Heurico Belvacenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. D

ILla ardentis caritatis conſtantia & ſinceriſſimæ devotionis affectio, quam in tempore procelloſo & turbido circa ſacroſanctam Romanam eccleſiam & perſonam noſtram fideliter oſtendiſti, nos ammonet & inducit, ut quod a te circa eccleſiam Dei utiliſſime geſtum eſt, immenſis laudum præconiis extollamus, & hoc in nobis efficit, ut obſequium tam gratiſſimum a noſtra & fratrum noſtrorum memoria nullo tempore dilabatur. Dilecti ſiquidem filii noſtri (*a*) Henrico (*b*) Oddo ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardina-

Extat apud Mart. Vet. Mont. t. II. p. 659.

(a) Henricus Piſanus, monachus Ciſtercienſis ab Eugenio III. ſacro Cardinalium collegio adſcriptus.
(b) Is eſſe videtur Oddo, ſive Otto diaconus cardinalis S. Georgii in Velo aureo, qui præcipuus fuit auctor deferendi ſummum pontificatum Alexandro III.

dinales & apostolicæ sedis legati nobis jam sæpe & sæpius retulerunt, licet hoc ipsum ex communi & publica fama, & ex ipso effectu operis manifestius agnoscamus, qualiter te pro domo Dei, murum inexpugnabilem opposueris, qualiter schismaticos & hæreticos potentissime confutaveris, & animum carissimi filii nostri Ludovici illustris regis Francorum fratris tui, & aliorum tam sæcularium principum, quam ecclesiasticorum virorum, multis persuasionibus in catholicæ ecclesiæ firmaveris unitate. Ex eorumdem etiam cardinalium relatione cognovimus, quanto tempore eos & familias ipsorum in domo propria retinueris, & expensis tuis quam late, quam liberaliter procuraveris, & quanta eos studueris caritatis affectione tractare. Nostram vero receptionem, quæ in concilio in Francia celebrato solemniter facta est, magis quam tibi nulli mortalium imputamus, cujus quidem studio, vigilantia, & labore, & animi hæsitantium ad veritatis sunt semitam revocati, & in devotione ecclesiæ persistentes, in ea firmitus roborati. Unde quoniam proventum & exaltationem sanctæ Romanæ ecclesiæ ad honorem & promotionem tuam, & commissæ tibi ecclesiæ non est dubium pertinere, prædictum filium nostrum regem inducas modis omnibus & horteris, ut in ea, quam cœpit, ecclesiæ devotione permaneat, & rebelles qui in ejus regno existunt ad obedientiam & fidelitatem ecclesiæ ac nostram regia auctoritate compellat. Porro quia Hugo Cluniacensis dictus abbas in animæ suæ periculum ab ecclesiæ unitate recessit, & in hæreticam & schismaticam pestilentis Octaviani corruit pravitatem, habito fratrum nostrorum concilio, eum excommunicatum denunciamus, & negotium ipsum discretioni tuæ duximus injungendum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandantes, quatinus memorati filii nostri regis consilio habito & favore, cujus quidem regnum occasione ista per eumdem abbatem infestari posset & plurimum molestari, continuo acceptis his litteris Cluniacum accedas, & omni appellatione cessante, eum apostolicæ sedis auctoritate deponas, & cum consilio catholicorum fratrum ipsius monasterii alium in loco ejus substituere non moreris, privilegio a sede apostolica Cluniacensi ecclesiæ indulto nullum tibi super depositione ipsius abbatis impedimentum præstante. Dignum est enim, ut qui se ab ecclesiæ unitate subtraxit, expers dignitatis ecclesiasticæ pro suæ malitiæ merito habeatur. Quod si ad ejus depositionem procedere forte non poteris, & hæretica perversitate relicta, ad sinum matris ecclesiæ voluerit remeare, tam eum quam complices suos, si & ipsi ad obedientiam nostram duxerint redeundum, vice nostra recipias, & a sententia, qua tenentur, excommunicationis absolvas, juramento quidem prius ab eis suscepto, sicut in subsequentibus continetur. *Ego H. refuto & anathematizo Octavianum hæreticum & schismaticum, & omnes principales fautores ejus, & ab hac hora in antea fidelis & obediens ero beato Petro & domino papæ Alexandro, ejusque successoribus canonice intrantibus. Sic me Deus adjuvet & hæc sancta evangelia.* Ad hoc nihilominus experientiæ tuæ mandamus, ut quibuscumque modis poteris studeas & efficias, quod Ymarum, (a) schismaticum & hæreticum Tusculanum quondam episcopum capias, vel a monasterio prorsus ejicias. Dilectos vero filios nostros R. latorem præsentium & socios ejus, qui in fidelitate Romanæ ecclesiæ permanserunt, ad ipsum monasterium tecum adducas, & eos in statum suum quiete facias ac pacifice permanere. Dilectum prædictum filium nostrum R. Cluniacensis ecclesiæ monachum, caritati tuæ petimus esse interventu nostro attentius commendatum.

Datum Anagniæ VII. Idus Aprilis.

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160.

FRATRIBUS CLUNIACENSIS MONASTERII

De depositione Hugonis abbatis Cluniacensis.

Alexander episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis universis fratribus Cluniacensis monasterii in communione ecclesiæ & in nostra fidelitate & obedientia existentibus, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut Cluniacense monasterium nobile quondam, honestissimum, ac famosum ad jus sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ specialiter respicit & tutelam, ita quoque ferventius ei adhærere semperque ei assistere in suis opportunitatibus consuevit; & in illis præsertim temporibus, in quibus schismata & hæreses pervenerunt, ipsum monasterium angustiæ matris lacerationi compatiens, ab ejus unitate nulla umquam occasione discessit, nullis blanditiis & terroribus a fide catholicæ ecclesiæ deviavit, utilius æstimans opprimi temporaliter & affligi, quam ab unitate ecclesiæ & a materno gremio sequestrari. Nunc vero eadem ecclesia, peccatis exigentibus, subsannatio & spectaculum omnium populorum orbi facta est fabula, quæ olim inter Gallicanas ecclesias famosissima rutilabat: ita ut pro schismaticis fratribus ipsam Cluniacensem ecclesiam maculantibus illud Jeremiæ vaticinium in medium proponatur: *Portæ ejus destructæ, sacerdotes ejus gementes, virgines ejus squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.* Eisdem quoque falsis & hæreticis fratribus, qui quandoque in ecclesiæ communione fuerunt, & nunc miserabiliter squamosis sordibus inhærentes, auctorem & caput schismatis imitantur, alius sermo aptatur, quo dicitur: *Qui vescebantur voluptuose, interierunt in viis, qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.* Ille quidem qui caput in ecclesia illa & sustentatio videbatur, aliorum cauda factus est, & ruina. Nec solum caput hoc debilitatum est, sed potius, quod mœrentes dicimus, amputatum, cum tota Gallicana & universa pene totius orbis ecclesia in nostra devotione & obedientia præsistente,

(a) Ymarus, de quo hic Alexander, erat Cluniacensis ordinis monachus S. Martini, a Campis, deinde prior Crispeicensis S. Arnulfi, tum Caritatis ad Ligerim, ac postmodum abbas Pictavensis Monasterii novi. Ab Innocentio II. creatus cardinalis plurimas fauste obivit legationes, in hoc vero infelix, quod Octaviano antipapæ inhæserit, ipsumque consecraverit. Unde mirum videri non debet, si Hugonem abbatem Cluniacensem a vero pontifice averterit. MARTENE.

☞ te, & Octavianum schismaticum & hæreticum condemnante, ille qui abbas dicitur, a catholicæ unitate ecclesiæ præcisus, ei præsumit in animæ suæ periculum pertinaciter adhærere, ut jam pro eo ejusque complicibus conqueri compellamur, & dicere: *Egressus est a filia Sion omnis decor ejus, facti sunt principes ejus velut arietes, non invenientes pascua, abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis.* Sicut enim ex relatione accepimus plurimorum quidam ipsorum fratrum eidem Hugoni dicto abbati & Ymaro apostatico & schismatico, Tusculano quondam episcopo, in ordinis & animæ suæ perniciem adhærentes traditi sunt in reprobum sensum; & qui aliquando religiosi ac catholici habebantur, usque adeo in erroris laqueum & perversitatis semitam corruerunt, quod eis non immerito illud propheticum adaptetur: *Filii Sion inclyti amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?* Nos igitur cognoscentes tantam iniquitatem egressam a Babylone, & a senibus judicibus, qui videbantur regere populum, nec eam valentes prætermittere impunitam; ne si multa remanserit, vicina loca sua commaculet fœditate; venerabili fratri nostro Henrico Belvacensi episcopo, viro utique religioso, & provido, & honesto dedimus in mandatis, ut continuo Cluniacum accedens, ipsum Hugonem dictum abbatem, omni appellatione cessante, apostolicæ sedis auctoritate deponat, & cum consilio catholicorum fratrum ejusdem monasterii, alium loco ejus substituere non moretur. Privilegio, quod Cluniacensi ecclesiæ a Romanis pontificibus dicitur esse indultum, nullum ei super depositione ipsius abbatis impedimentum vel obstaculum irrogante. Dignum est enim, ut qui se a petra fidei, & a catholicæ ecclesiæ unitate subtraxit, expers dignitatis ecclesiasticæ pro suæ malitiæ merito habeatur. Porro nos devotionis vestræ constantiam & fidei puritatem, quam circa sacrosanctam Rom. eccl. & specialiter circa personam nostram habetis, gratam admodum acceptamque tenentes, & eam sicut commendanda est, plurimum in Domino commendantes, propositum & voluntatem habemus, vos, sic ut viros religiosos, catholicos, & honestos, & spirituales sanctæ Romanæ ecclesiæ filios, sincera in Christi visceribus affectione diligere, propensius honorare, & in vestris postulationibus exaudire. Quia vero non qui incipit, sed qui perseverat pro virtute præmium obtinebit, universitatem vestram per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus sicut bene & laudabiliter incœpistis, in devotione & fidelitate ecclesiæ ac nostra, firmi atque immobiles persistatis, & prædictum fratrem nostrum Henricum Belvacensem episcopum accedentem illuc honorifice suscipientes, quidquid ipse super negotio sibi commisso statuerit, firmiter atque inviolabiliter observetis, & tam consilium quam auxilium eidem pro viribus ministretis, prædictos schismaticos tamquam pestem mortiferam respuentes.

Datum Anagniæ septimo Idus April.

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160.

☞ RUTENENSE CONCILIUM DIOECESANUM,

In quo paci in ea diœcesi servandæ certa leges constitutæ, anno 1161. celebratum.

Rutenense concilium ab Hugone Rutenensi episcopo celebratum, quamvis diœcesanum est, præteriisse tamen pigeret, cum multa in eo decreta plane utilia & peculiari animadversione sint digna. Hugo enim ille *habito consilio abbatum præpositorum & archidiaconorum suorum & baronum terræ, sanxit, ut omnes res mobiles & immobiles & omnes homines tam clerici quam laici in omni tempore sint sub pace securi.* Qua de causa interdicta sunt arma omnibus, nisi enses militibus, & clientibus (nempe armigeris) baculos. Hanc pacem qui fregerint res illorum in pignus vel in securitatem accipere fas esto. (Clericorum rebus exceptis.) Ne vero hujus servandæ pacis adjumenta desint, visum est patribus, singulis qui aliquid possiderent, annuam multam indicere, ex qua collecta pecunia damna sarcirentur iis, quorum res furto irremediabili sublatæ fuissent. Hæc omnia legimus in epistola Alexandri papæ III. inter Labbeanas Append. III. epistola XV. quæ data inscribitur Verulis *II. id. maji pontificatus anno II.* Hanc datam si sequamur, concilium Rutenense ad annum 1161. referri oporteret; forte tamen lectio mendosa est, & pro anno II. legendum anno XI. nempe anno 1170. cum eo anni mense Verulis (oppidum est Latii) pontificem egisse, Joannes de Ceccano in chronico testetur. Literas Alexandri, utpote a Labbeo relatas, omitto.

x Mansi pl. T. II. 517.

ANNO CHRISTI 1161.

CONCILIUM APUD NOVUM MERCATUM IN NORMANNIA CELEBRATUM,

De receptione Papæ Alexandri, & refutatione Victoris antipapæ, anno Domini MCLXI. tempore Alexandri papæ III & Henrici II. regis Angliæ.

ANNO CHRISTI 1161.

Anno MCLXI. mense Julio, *inquit Robertus de Monte in appendice ad Sigebertum*, Henricus rex Anglorum congregavit omnes episcopos Northmanniæ, & abbates, & barones, apud Novum mercatum, & Ludovicus rex Francorum adunavit suos, Belvaci; & ibi tractatum est de receptione papæ Alexandri, & refutatione Victoris: & consenserunt Alexandro, reprobato Victore. *Hæc ille.*

ANNO CHRISTI 1161.

CONCILIUM BELVACENSE

Ludovico VII. rege anno Domini MCLXI.

EAdem *de causa eodemque tempore in Gallia celebratum fuit, ut patet ex verbis prædicti Continuatoris supra recitatis.*

CONCILIUM TOLOSANUM

In quo Alexander, rejecto Victore, pontifex agnoscitur, anno Domini MCLXI.

DE hoc concilio loquitur Gerhohus Richerspergensis in Bavaria præpositus, lib. 1. de investigatione Antichristi. Quo ex opere Tengnagellus excerpsit ea quæ Alexandri papæ, & antipapæ Victoris causam attinent, & cum aliis veteribus contra schismaticos monumentis edidit. Nos ex eo id tantum edemus, quod ad Tolosanam synodum spectat. Interim, *inquit*, dum hæc scribimus, & ad præferendam partem Victoris pro reverentia maxime concilii Papiæ celebrati, articulum jamjam fere inclinamus.... ecce alii ac novi rumores per certos internuncios advolitant, in occiduis partibus, regno videlicet Franciæ, civitate Tolosa, celebratum esse concilium, cui centum patres inter episcopos & abbates interfuerunt, una cum regibus Franciæ & Angliæ, quorum studio iidem patres convocati convenerunt. Ubi & Octaviani, quem Victorem dicunt, simul & Alexandri papæ, atque Imperatoris Augusti Friderici, necnon & regis Hispaniæ legati aderant. Illic sane utriusque partis defensoribus sufficienter auditis, eidem concilio tandem in Alexandrum complacuit. Octavianus vero, qui & Victor, ab universo concilio cum suis principalibus defensoribus excommunicatus est.

FASTRADI CLAREVALENSIS ABBATIS ad Omnibonum Veronensem episcopum epistola.

Qua describitur idem concilium, & multa de Papiensi referuntur.

*Omnibono cor. F. hoc est, Fastrado.

Dilecto & vere venerabili domino & patri O..... Dei gratia Veronensi episcopo, frater E*.... Clarevallensis vocatus abbas, spiritum consilii & fortitudinis.*

GAudeo plane quoties inter spinas lilium, & inter hominum timore vel gratia humanos sectantium errores, amatorem invenio veritatis, & diligentissimum inquisitorem Divinæ voluntatis. Inde est, quod ad petitionem vestræ dignationis certos vos esse volumus, unde & quomodo certi sumus super eo, quod poscitis. Igitur post multas exhortationes, quas fecimus ad reges & principes, qui vel timore vel amore Imperatoris, differebant sequi veritatem; post multa consilia, quæ habuimus cum archiepiscopis & episcopis, & viris religiosis, qui regibus quotidie differebant; post longam dilationem, quæ facta est card. H * & W. presbyteris, & O*. diacono, quos Dominus Alexander papa in Galliam delegaverat; post multas preces & lacrymas, quas ecclesia fundebat ad Dominum; maxime autem in nostro ordine; post etiam ultimam pene desperationem: Domino melius disponente, quam nos ipsi auderemus sperare, duo cardinales, quos solos de curia Romana Octavianus secum habebat, venerunt cum Cæsarianis in magna pompa & gloria ad diem & locum, quem reges Franciæ & Angliæ cum tota ecclesia sua ad exponendum suum assensum præfixerunt supradictis cardinalibus. Quid plura?

* cardinalibus Henr. & Willelmo * & Oddoni

Auditi sunt primum Octaviani cardinales Jo: * & VV. responderunt alii ex adverso. Cognitum est non solum assertionibus cardinalium Alexandri papæ, & idoneis testibus, qui præsentes aderant, quibus illi nulla ratione contradicere potuerunt, verum & verbis adversariorum, quos Deus ipse manifesto miraculo veritatem faciebat exprimere, Octaviani nullam fuisse electionem: immantationem fecisse sibi ipsi, laicali adjutorio pontificalem occupasse cathedram, sicut communi omnium audientia, me audiente, W *. Cremensis testatus est: consecrationem vero eundem Octavianum jam ante octo diebus excommunicatum (ab aliis octo diebus ante ipsam excommunicationem consecrato) a Tusculano & Ferentinate, secum excommunicatis, & Melficense jam propter evidentes enormitates suas, quas protestati sunt Rex Angliæ & episcopi ejus, ipsi & compatriotæ, damnato & deposito, suscepisse. Cognitum nihilominus est, Alexandrum ab omnibus aliis cardinalibus, qui aderant, electum: & nisi ipse primum fugiendo, deinde reluctando, humiliter restitisset, & Joannes & Wido Cremensis, sicut ipse coram omnibus testatus est, violenter impedissent, solemniter fuisse immantatum, quod postea suo loco & tempore perfectum est: & consecrationem authenticam ab his quibus ex officio incumbebat, solemniter accepisse. Manifeste etiam probatum est, quod diu ante Papiense concilium, Octavianum in papam per nuncios suos & litteras auro bullatas susceperat Imperator. Quod Papiæ vero scripserant, CLIII. fuisse episcopos: non fuerunt nisi XLIV. qui ad Imperatoris vocem, qui se profitebatur laicum, & talem, ad quem non pertinet judicare de curia Romana, nec discutere electionem summorum pontificum, omnes cum W.* Papiensi, presbytero cardinali S. Petri ad vincula, qui neutri parti adhæserat, nunc autem cum duobus aliis, Alexandri papæ legatione fungitur in Gallia, diutina deliberatione consilium habuerunt, se neutrum susceperunt, eo quod pauci essent de tota ecclesia: quousque vel communis omnium vel plurium regnorum synodus conveniret, vel manife-

* Joannes & Wido

Wido

Verba inclusa parenthesi videntur omittenda.

* Wilfelmo

nifestius appareret, quem eorum major & sanior pars ecclesiæ sequeretur, & idem se consulturos Imperatori, Imperator autem non consensit, sed quos potuit, minis & precibus singillatim vocatos coegit suscipere, quem ipse ante susceperat: absentibus tamen de numero supradicto, sicut idem Wilhelmus cardinalis manifeste asseruit XXIV. ex quibus unus fuit Papiensis episcopus, in cujus civitate ista fiebant. ANNO CHRISTI 1161.

Communi itaque consilio prædictorum regum & totius ipsorum ecclesiæ, reprobatus est schismaticus Octavianus, susceptus Alexander papa, & legati ejus, condigno honore & reverentia. Dominus Trevirensis episcopus stat in unitate. Quidam ex eis, qui manus dederant Octaviano, revertuntur. Unde & nos ipsi Cartusienses accepimus pro episcopo suo Gratianopolitano, ut nostro interventu possit redire in gratiam.

Ulterius Oddo cardinalis S. Nicolai de carcere Tulliano, audientibus non contradicentibus, asseruit quod I. & VVi. prædicti cardinales, ad ipsum, qui cum aliis clausus tenebatur, venissent, hortantes, ut ad Octavianum venirent. Responsum est eis, quod si jurarent supra sancta evangelia, se juste judicaturos, omnes ponerent se sub eorum judicio. Illi autem respondentes, papam non debere ab aliquo judicari, dixerunt, quod si societatem facerent Octaviano, se reddituros mantum quod injuste accepisse accusabant: omnino ponerent se in eorum consilio, & de corum manibus secundo mantum susciperet.

Eadem fere refert Guillelmus Neubrigensis rerum Anglicarum lib. 2. cap. 9. Illustres, *inquit*, Francorum & Anglorum reges modis omnibus solicitare curavit Fridericus imperator, ut ad perpetuandam amicitiam, sibi hac in parte concordes existerent, in acceptando videlicet Octaviano in Romanum pontificem, explosо penitus Alexandro. Illi vero inflexi sententia caute suspensa, donec rei tam scrupulosæ penitus veritatem agnoscerent: celebrem & ipsi ex utroque regno episcoporum & nobilium, loco & tempore congruo, conventum fecerunt. ANNO CHRISTI 1161.

Aderant a parte Octaviani duo principales ejus complices, qui ejus fuerant electores, schismatisque auctores, Guido scilicet Cremensi., & Joannes de S. Martino, cardinales. Nam Igmarus Tusculanus episcopus, manus illi execrationis ausus imponere, jam vitaverat hominem. Aderant & a parte domini Alexandri tres cardinales, scilicet Henricus Pisanus, (tituli hic erat presbyter cardinalis sanctorum Nerei & Achillei) Joarnes Neapoliranus, Guillelmus Papiensis. Surgens ergo ille Cremensis in conspectu regum & præsulum, coram universa, quæ convenerat, multitudine cleri & populi: pro parte sua, & contra adversam totis ingenii atque facundiæ viribus allegavit. Qui cum peroraſſet: surgens Guillelmus Papiensis vir eloquentissimus, perspicuis orationibus objecta elisit, & fere quicquid ille pro se dixerat, in ipsum ita retorsit, ut propriis irretitus captusque sermonibus videretur. Denique in illo altercationis mutuæ quasi duello totius ita negotii veritas claruit: ut neuter ulterius princeps cunctaretur, repudiata parte Octaviani, dominum Alexandrum recipere, & cum regnis sibi subditis, ei de cetero in iis quæ Dei sunt, tanquam patri parere. Prænominatis ergo schismaticis, cum confusione & dedecore discedentibus: principes & pontifices nostri lata solemniter in schismaticos excommunicationis sententia solverunt conventum. Interim dominus papa Alexander in terra regis Siciliæ cujus fideli favore fruebatur, tutus consistens, opportunitatem transeundi in Gallias præstolabatur. Parebatque ei in eis, quæ ad curam spectant pastoralem, totus orbis Latinus, exceptis provinciis Alemannicæ ditionis.

CONCILIABULUM LAUDENSE

QUO IN PRÆSENTIA IMPERATORIS FRIDERICI I.

Intrusus antipapa Octavianus, Victor III. dictus recipitur, anno Domini MCLXI. sub Alexandro III.

De hujus conciliabuli actis Otto Morena in Laudensi a se scripto chronico, fautor schismatici papæ, ista habet: Sequenti vero die, in quo fuit tunc festum sanctorum Gervasii & Protasii, per dominum papam incœptum est sacrum concilium, quod a principio Papiæ, deinde Cremonæ, fieri dispositum fuerat: postremum tamen ad honorem Laudensium ex voluntate imperatoris Laudæ est celebratum. In quo dominus imperator cum suis principibus, & dux * Bohemiæ, & dominus Pellegrinus Aquilejensis patriarcha, & dominus Guido electus Ravennæ archiepiscopus, & multi episcopi, & magna copia priorum, abbatum, præpositorum, aliorumque clericorum, qui venerant ad synodum, seu concilium, unanimiter confirmavere electionem, quæ in prædicto anno Papiæ jam facta fuerat de ipso domino papa Victore. Fuere autem in ipso concilio recitatæ litteræ excusatoriæ regis * Daciæ, & regis Norvegiæ, & regis Hungariæ, & regis Bohemiæ, & sex archiepiscoporum, & viginti episcoporum, multorumque abbatum, tam Clarevallensium, quam aliarum congregationum, atque præpositorum: in quibus omnibus litteris continebatur, ipsos reges cum universis eorum provinciis, & prædictos archiepiscopos, episcopos, abbates, & præpositos, velle se tenere præfatum dominum Victorem pro papa & domino, & se velle ratum habere totum quod dominus Victor statuit in ipso concilio cum aliis sibi præsentibus. *Sed veritate cognita, resilierunt ex iisdem plurimi. Pergit auctor*: In ipso etiam concilio fuere excommunicati dominus Hubertus Mediolanensis archiepiscopus una cum consulibus Mediolani, & episcopus Placentinus, & episcopus Brixiensis, & Placentiæ, & Brixiæ consules, omnesque ipsorum consiliarii, ac etiam omnes illi, qui interfecerunt Moguntinum archiepiscopum, & qui in ejus morte consenserunt, & episcopus Bononiensis .... depositi fuere irrecuperabiliter. Episcopus vero Paduanus, & episcopus .... usque ad Kalendas Augusti termino eis dato, ab officio suspenduntur. Et hæc acta sunt in die Jovis, cum concilium usque ad ipsam diem perduraſſet, in qua die fuit tunc festum S. Jacobi Alphæi. *Hæc author, addictus Victori pseudopapæ, contra catholicum pontificem Alexandrum.*

* Bohemiæ
* Daciæ
* Dacia appellant iis partibus.

ANNO CHRISTI 1162.

CONCILIUM LONDONIENSE,

QUO THOMAS THEOBALDO DEFUNCTO,

Electus est Cantuariensis archiepiscopus anno MCLXII. sub Alexandro III.

DE hac synodo Baronius ex actis vitæ sancti Thomæ ab Eduardo conscriptis, & apud Surium tomo IX. *die* XX. *Decembris extantibus, ista*: Anno (*scilicet* MCLXII.) Londini in Anglia generale concilium celebratur, convenientibus omnibus episcopis ad subrogandum metropolitanum Angliæ totius antistitem, Cantuariensem archiepiscopum, defuncto feria secunda paschæ Theobaldo archiepiscopo, cum sedisset annis viginti duobus. Convenit simul & Rex ad hoc ipsum, communibusque omnium votis electus est Thomas ex cancellario. Hæc Baronius.

De eadem synodo, sic Mat. Parisius in supradicto an. 1162. Eodem, *inquit*, anno, congregato clero & populo totius provinciæ Cantuar. apud Westmonasterium, Thomas regis Cancellarius electus est in archiepiscopum Cantuariensem solenniter, nemine reclamante. *Ex quibus liquido constat, hoc concilium fuisse provinciale tantum Cantuariensium ad eligendum Cantuariensem Antistitem, non Eboracensium.*

Ex collection. Anglicanæ Tom II.

CONCILIUM MONSPELIENSE

Ab Alexandro Pp. III. celebratum anno Domini MCLXII.

HUjus *concilii cum acta perierint, memoria in monumentis duobus servata est, epistola scilicet Alexandri ad Omnibonum Veronensem episcopum superius descripta: & concilio Monspeliensi anni* MCXCV. *inferius describendo.*

Ex Alexandri epistola discimus, excommunicatum hic fuisse antipapam Victorem. Noverit, *inquit*, tuæ discretionis prudentia, quod tam nos quam fratres nostri, apud Montem-pessulanum per Dei gratiam sani & incolumes commoramur ..... & ab archiepiscopis & episcopis, regibus & principibus, & universa Occidentali ecclesia, tam per se, quam per alios, & suos nuncios, honoramur propensius & devotissime veneramur. Specialiter autem fratrem nostrum Senonensem, Turonensem, Aquensem, & Narbonensem archiepiscopos, de quibus unum, scilicet Narbonensem, inibi consecravimus, & Autisiodorensem, Macloviensem, Nivernensem, Morinensem, Magalonensem, & Toloni episcopos recensuimus; cum quibus in die Ascensionis Dominicæ, publice excommunicationis sententiam in Octavianum schismaticum, atque in omnes suos complices, promulgavimus.

Synodi vero Monspelienſis anno MCXCV. *celebratæ cap.* IV. *docet percussos esse anathemate in hoc nostro concilio principes, qui authoritate sua non coercerent hæreticos, piratas, & eos qui arma & ligna Saracenis subministrabant.* Constituit etiam, *inquit*, ut quicumque princeps sæcularis ab ecclesiastico monitus, jurisdictionem temporalem in eos non curaverit exercere, sit cum eis simul vinculo anathematis innodatus: quemadmodum statutum & in Lateranensi concilio, & in synodo quam prædictus dominus Alexander apud Montem-pessulanum dinoscitur celebrasse.

Ejusdem concilii cap. XV. Prohibuit præterea sub omni severitate ecclesiasticæ disciplinæ, ne quis monachus vel canonicus regularis, aut alius religiosus, ad sæculares leges vel physicam legendas accedat. Alioquin juxta decretum sub domino Alexandro in concilio apud Montempessulanum & Turonis super hoc articulo promulgatum, a diœcesanis episcopis canonice puniantur.

☞ AD CONCILIUM MONSPELIENSE,

In quo anathema Victori III. antipapæ, ejusque fautoribus dictum, Anno 1162. ab Alexandro III. celebratum.

ADDITIO

Ex Manſi Suppl. to. II. pag. 338.

„ VIzeliacense monasterium ordinis S. Bene-
„ dicti sive jure sive injuria sibi Cluniacen-
„ ses subjecerant. Monachi ejus cœnobii semper
„ reclamarunt apud pontifices, & variis licet ab
„ iis impetratis literis, semper adhuc ad ingra-
„ tum obsequium cogebantur. Accidit tandem
„ ut Cluniacenses Alexandro III. suspecti effi-
„ cerentur, quam nactus occasionem Guillelmus
„ Vizeliacensis abbas Pontificem convenit apud
„ Montem Pessulanum, impetravitque ab eo mo-
„ nasterii sui libertatem: nec id voce tantum
„ ab eodem Pontifice concessum est, sed, ait
„ Hugo Pictavinus in Historia Vizeliacensi a
„ Dacherio Spicileg. to. II. pag. 537. nov. edit.
„ vulgata lib. IV. *communi consilio & voluntate*
„ *atque arbitrio omnium episcoporum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, cardinalium*
„ *in consistorio subscriptum exemplar confirmavit.*
„ Quibus verbis non ambigue exprimitur concilium illud, quod eo loci tunc agebatur, cujus proinde actis, a Labbeo hinc inde petitis,
„ bulla, qua facultas illa data est Vizeliacensibus, adjungenda.

Alexander episcopus S. S. Dei, dilectis filiis Willelmo

ANNO CHRISTI 1162.

lelmo abbati Vizel. monaſterii, ejuſque Fratribus tam præſentibus quam futuris monaſticam vitam profeſſis in perpetuum.

Sacroſancta Romana eccleſia, quæ unicuique reſpondet pro ſuorum qualitatibus meritorum, eos, quo fideles reperit, benigniori tractare gratia conſuevit, & quos ferventiores circa ſuum obſequium intuetur, honoris prærogativa eſt ſolita decorare. Anteceſſor autem noſter bonæ memoriæ Paſchalis papa, ſicut ex privilegio prædeceſſoris noſtri felicis recordationis Caliſti papæ cognovimus Vizel. monaſterium, quod proprie ac ſpecialiter B. Petri juris exiſtit, Cluniacenſis eccleſiæ fervorem religionis, quæ tunc temporis inibi habebatur, attendens, cum religio in eodem Vizel. monaſterio tunc ex parte maxima deperiſſet, commiſiſſe dinoſcitur, & prædictus Calixtus papa & idipſum auctoritatis ſuæ privilegio confirmaſſe, ita quidem ut obeunte abbate, qui ibidem eſſet pro tempore inſtitutus, alius ibi deberet communi fratrum conſenſu, vel patris conſilii ſanioris, Cluniacenſium abbatum conſilio ſubrogari. Nos vero devotionis veſtræ conſtantiam, & fidei firmitatem, quam in hoc tempore procelloſo tam vos quam bonæ memoriæ Pontius Vizel. abbas, circa Romanam eccleſiam habuiſtis, diligentius attendentes; conſiderantes etiam quam manifeſte Cluniacenſis eccleſia tempore hujus turbationis erraverit, & quomodo a priſtina religione & honeſtate corruens, ab unitate eccleſiæ ſe fecerit alienam: C prædicto monaſterio veſtro in devotione & fide eccleſiæ firmiſſime permanente, & religione per Dei gratiam ibidem plenarie reſtituta, ut utraque eccleſia fructum videatur pro meritis reportare, commiſſionem illam, quam idem anteceſſor noſter Paſchalis papa fecerat, de communi fratrum noſtrorum conſilio duximus revocandam, ſtatuentes, ut idem monaſterium Cluniacenſi eccleſiæ in nullo penitus ſubjacere debeat, nec alicui teneatur, niſi tantum Rom. eccleſiæ reſpondere; & electionem ita liberam per omnia habeatis, ut Cluniacenſium abbatum conſilium vel conſenſus nullo modo requiratur; imo illum vobis in abbatem dari volumus, & præponi, quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilii ſanioris, ſecundum Dei timorem, & B. Benedicti inſtitutionem, elegerint & Romanus pontifex aut præviderit ordinandum, aut ſuggeſtione monachorum ejuſdem loci conſenſerit ordinatum. Ut autem hæc noſtra inſtitutio futuris ſemper temporibus inviolabiliter obſervetur, eam auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti privilegio communimus: ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, ſecundo, tertiove commonitus, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Servantibus autem ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

ANNO CHRISTI 1162.

CONVENTUS AD SAONAM

A Friderico Imperatore contra Alexandrum III. Indictus, & habitus anno Chriſti 1162.

P. Pagi an. Chr. 1162.

HIc eruitur ex Epiſtola Friderici ad quemdam Archiepiſcopum data, & a Ducheſnio de rebus Francicis tom. 4. p. 580. recitata, in qua legitur: *quod nos videlicet cum Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & Patribus Orthodoxis ac viris religioſis, Baronibus, & univerſis utriuſque Regni* (Galliæ ſcil. & Germaniæ) *principibus, IV. Kal. Septembris in die videlicet Decollationis S. Joannis Baptiſtæ, ſuper fluvium Saonam in epiſcopatu Biſuntino Concilium pariter generale celebraturi ſumus; in quo Rex Francorum dilectus conſanguineus noſter cum univerſis Archiepiſcopis ſuis, Epiſcopis, & cum omnibus regni ſui Principibus, & tota Gallicana Eccleſia reverendum patrem noſtrum dominum Papam* (ſcil. Victorem, ut infra diſerte dicit) *ſicut per ſacramenta & firmiſſimas ſecuritates præordinatum eſt, in Apoſtolicum & univerſalem ſanctæ Dei Eccleſiæ Pontificem recipiet.* Hujus conventus, & Conciliabuli meminere Radulphus de Diceto in Imag. Hiſtor. pag. 533. his verbis: *Fridericus Imperator Romanus, Ludovicus Rex Francorum prope Chryſopolim* (ſeu Biſontium) *convenerunt, ut Eccleſiæ Romanæ ſchiſma ſedarent, & quis eſſet præferendus decernerent.* Chronographus Affligemenſis ad hunc ann. 1162. *Imperator Fridericus a Rege Francorum invitatus, ut ſublato ſchiſmate Romanæ Eccleſiæ pax firma redderetur, Concilium in territorio Veſuntionum in Dola villa ſuper Saonam fluvium in Decollatione S. Jo. Baptiſtæ convocavit*; (Dola ſita non eſt ad Saonam, ſed Conventus celebrandus erat ad illum amnem, Imperii & Franciæ limitem, ac Dole vicinum) *ſed Rege Franciæ ab Imperatore averſo quique ſine effectu, eadem & adhuc graviore permanente diſcordia in ſua redierunt.* Morena item: *Æſtatis vero prædictæ menſe Auguſto ſtatutum eſt maximum colloquium in Lombardia* (legendum *in Burgundia*) *apud Beſenzonem.* A quo colloquio conatus eſt Alexander III. amovere Ludovicum Regem Francorum, ne intereſſet, uti conſtat ex Epiſtola ejuſdem data Hugoni Epiſcopo Sueſſionenſi *Mimatæ IX. Kal. Auguſti* apud citatum Ducheſnium tom. 4. pag. 595. Helmoldus in Chronico Slavorum lib. 1. cap. 91. refert Fridericum Imp. invitaſſe per Nuncios Reges Daniæ, Bohemiæ, atque Hungariæ ad præfatum conventum cum Archiepiſcopis, & Epiſcopis eorum ſubditis; eique adfuere *Valdemarus cum Epiſcopis Daniæ, Hartwichus Archiepiſcopus, Geroldus Epiſcopus, & comes Adolfus cum multis Saxoniæ Nobilibus, Bavariæ &c.*

☞ AD

ANNO CHRISTI 1162.

AD CONVENTUM APUD SAONAM.

ADDITIO.

Ex Maasi Suppl. T. II. pag. 540.

L'Abbei editor Venetus *to. XII. pag.* 294. *conventum hunc ad Saonam amnem habitum, seu indictum, ex Pagio in Critica acceptum, retulit inter concilia. Sed genuinam ejus historiam nec scit, nec si sciviſſet plane retuliſſet; ex ea enim conſtat conventum hunc tentatum fuiſſe quidem a Friderico, ſed nunquam habitum. Cum tamen placuerit ſcriptori illi locum huic dare inter concilia, operæ pretium duxi totam ejus hiſtoriam verbis Hugonis Pictavini in hiſtoria Vizeliacenſi lib. IV. pag.* 540. *hic tradere.*

His diebus occidentalis eccleſia gravi ſchiſmate laborabat. Henricus autem comes Trecenſis partibus favebat imperatoris. Porro Ludovicus rex Galliæ miſit in occurſum Alexandri catholici papæ legatos ſuos, Theobaldum abbatem S. Germani de Pratis, & Carducum clericum ſuum; quorum legationem cum minus optato Alexander ſuſcepiſſet, reverſi Vizeliacum venerunt. Et decidit in lecto ægritudinis Theobaldus abbas & mortuus eſt IX. Kal. Auguſti, ſepultuſque infra januam baſilicæ B. Mariæ Magdalenæ, cujus monachus extiterat. Et ut coguovit rex Ludovicus repulſam legatorum ſuorum, iratus pœnituit ſe ſuſcepiſſe Alexandrum contempto Victore; & ſcripſit per Manaſſem epiſcopum Aurelianenſem ſuper hæc verba comiti Henrico Trecenſi, qui eo tempore ad Germanicum imperatorem properabat. At ille gratulabundus pro opportunitate reperta, ſuggeſſit imperatori ut iniret colloquium cum rege: adunatis utriuſque regni optimatibus, & eccleſiaſticis viris, conteſtatus jurejurando quod rex audita utriuſque apoſtolici electionis examinatione, juxta diſcretionem perſonarum utriuſque regni, ſtaret conſilio ſuo, videlicet Henrici comitis: & indictum eſt colloquium apud Lovigennam vicum citra Ararim fluvium intra fines regni Franciæ. Et ſtatutum eſt, ut Alexander catholicus & Victor ſchiſmaticus colloquio adeſſent, & de ſua electione in conſpectu totius eccleſiæ conferrent. Quod ut cognovit Alexander, miſit ad Ludovicum regem legatos, ſcilicet Bernardum Portuenſem epiſcopum, & Jacintum diaconem ſuum, qui regis iram lenirent, & familiare colloquium inirent. Convenerunt ergo Alexander & Ludovicus apud Silviniacum, qui eſt vicus monachorum Cluniacenſium. Rex autem Ludovicus rogabat Alexandrum, ut ad conſtitutum veniret colloquium; aut ſi forte præſentiam imperatoris abhorreret, ſaltem ad partes illas accederet uſque ad Vergiacum caſtrum, quod erat inexpugnabile. Cui cum Alexander nollet acquieſcere: Ego, ait rex, & te & univerſum comitatum tuum ſalvum ducam, & reducam ſalvum ſicut corpus. Et cum nec ſic acquieſceret, Alexander veritus dolos imperatoris, reſpondit rex: Mirum eſt quud conſcius juſtitiæ ſuæ ſubterfugit teſtimonium innocentiæ ſuæ, ſeu audientiam cauſæ ſuæ. Et abiit rex ad indictum cum Imperatore colloquium: nondum autem cognoverat conditiones, quas ex parte ſua comes Henricus fecerat cum imperatore.

Cum ergo veniſſet rex apud caſtrum Divionem, occurrit ei comes Henricus, & tum primum aperuit ei pactiones, quas cum imperatore fecerat, dicens: Majeſtatis tuæ reverentiæ & regni tui conſulens utilitati, domine mi rex, inii colloquium ſuper Ararim flovium, quo tu domine mi rex, & imperator Fridericus cum pontificibus & abbatibus atque optimatibus utriuſque regni convenientes, præſente apoſtolico tuo, & imperatoris apoſtolico; ex utraque parte eligentur probatiſſimi viri tam eccleſiaſtici quam militares, qui electionem utriuſque apoſtolici dijudicabunt. Et ſi Rollanni electio fuerit ſanior comprobata, Octaviani electio caſſabitur, & imperator procidet ad pedem Rollani. Si autem Victoris electio prævaluerit, Rollannus annullabitur. Tu vero, domine rex, ad pedem Octaviani venies. Quod ſi Octavianum deeſſe contigerit, imperator ab eo deficiens, Alexandro tuo obediet: ſi autem e converſo Alexander defuerit, identidem decidet, & rex Victori favebit. At vero ſi tua majeſtas noluerit nec prædictis pactionibus acquieſcere, nec arbitrio judicum aſſenſum præbere, ego jurejurando juravi, quod ad partes illius tranſibo, & quidquid de fiſco regis in feodum habeo, imperatori tradens, ab illo deinceps tenebo. Stupefactus rex Ludovicus ad hæc reſpondit: Miror unde tibi fiducia, quod, me inſcio neque inconſulto, talia cum imperatore condixiſti. Reſpondit Henricus. Hanc fiduciam tu rex ipſe per Manaſſem Aurelianorum epiſcopum mihi dediſti: interrogatuſque ſuper hoc verbo epiſcopus, timore regis diſſimulare cœpit, occultans machinationes, quibus Henricum ad hoc induxerat. Tunc Henricus protulit epiſtolam regis, qua continebatur, quod nuntii regis repulſi fuiſſent ab Alexandro, ob quam rem indignatus rex mandabat Henrico, quatenus ad imperatorem Fredericum licenter procederet, & colloquium utriuſque audientiæ iniret, certus quod rex per omnia illius conſilio ſtaret.

Fredericus autem imperator ædificaverat ſibi palatium miræ amplitudinis in loco, qui dicitur Dolah, in finibus imperii ſui; & cognoverunt Franci, quod ſchiſmaticus Victor non eſſet cum imperatore; & lætati ſunt ſuper illius abſentiam. Quo agnito Theutonici ſive Germani currentes, adduxerunt eum cum feſtinatione maxima eadem die: quem aſſumptum imperator media nocte duxit eum ſupra pontis medium, ſtatimque quaſi pactionibus ſatisfeciſſet, feceſſit. Rex autem Ludovicus, quaſi venatum pergens, tranſiit per nemus ad locum colloquii, miſitque Jocium Turonenſem epiſcopum, & Mauricium Pariſiorum epiſcopum, Guillelmum quoque Vizeliaci abbatem cum aliis optimatibus regni ſui ad nuntios imperatoris, qui ibidem convenientes verbum regis expectabant. Inter quos etiam erat comes Henricus, qui propter affinitatem cognationis, partibus omnino favebat Victoris ſchiſmatici. Petierunt itaque miſſi regis ex ore ejus competentes inducias, eo quod pactiones hujus colloquii hactenus uſque perendie regi fuiſſent incognitæ; præſertim cum imperator compulerit Henricum comitem jurare, ne prædictas actiones ante diem conſtituti colloquii ullo modo manifeſtaret regi; indecens autem fore tam temere de tanto negotio diffinire. Cumque imperatoris Friderici proloquutores petitas inducias negarent, rever-

☞ reversus est rex apud Divionem. Cardinales vero, quos illuc Alexander papa miserat, sperantes solutum esse colloquium, Vizeliacum redierunt. Rex autem constituit, qui custodirent fines regni sui. Et sequenti summo mane venit comes Henricus ad regem in palatio ducis Burgundiæ, allegans regem nequaquam esse a pactionibus liberum, ideoque se necessario discessurum ab eo, & sese traditurum in manu imperatoris: ita ut totam terram, quam de feodo regis hactenus tenuerat, amodo imperatori traditam ab eo reciperet, & hominium illi faceret. Attamen ob gratiam regis obtinuisse se dixit ab imperatore trium hebdomadarum inducias, ea conditione quod rex datis obsidibus polliceretur imperatori ad diem se venturum, & Alexandrum adducturum, atque ibidem causam utriusque auditurum, & judicio proborum virorum imper. & regi pariturum, aut certe seipsum tradere vinctum imperatori apud Chrysopolim, quæ est urbs nobilis Byzantinorum: & acquievit rex & defecit spititus ejus, & tædiatus est animo, pactusque est ita se facturum, datis obsidibus.... duce Burgundiæ.... comite Flandriæ, & Guillelmo comite Nivernensi. Omnis autem ecclesiasticus ordo audito hoc verbo, quod fecerat rex, doluit valde, & corde clamaverunt omnes ad Dominum, ut misereretur ecclesiæ suæ sanctæ, & liberaret regem a fraude circumvenientium se.

Abiit ergo rex ad prænominatum vicum Lovigennæ, ubi regi debebat occurrere imperator; sed fefellit imperator Henricum, misitque præcipuum fautorem schismatis, Renaldum cancellarium suum Colonienſis ecclesiæ. Cumque coram eo replicarentur pactiones, quas comes Henricus ex ore imperatoris proposuerat regi, subito divina virtus adstitit ecclesiæ suæ, & piæ simplicitati regiæ majestatis. Respondit enim Renaldus, profani erroris fautor, nequaquam imperatorem talia dixisse, scilicet quod cuiquam permitteret consortium judicandi Romanam ecclesiam, quæ proprie sui juris existebat. Tunc repletus gaudio rex, quæsivit ab Henrico comite, utrum se haberent pactiones secundum formam ab eo sibi propositam. Et rex; Ecce, ait, quod imperator qui juxta verbum tuum adesse debuit, abest: ecce quod etiam missi illius formam pacti, te præsente, te teste, commutant. Verum est, inquit comes Henricus. Et ait rex: Nonne ergo absolutus sum ab omni pacto? absolutus, ait Henricus. Et dixit rex cunctis optimatibus suis & episcopis, atque abbatibus, qui præsentes aderant: audistis & vidistis omnes, qualiter ego ipse gratis perfecerim omnia, quæ ad me pertinent, & dicite, utrum liber ab his pactionibus videar? Dicunt omnes: liberasti verbum tuum: statimque rex velocissimum equum, cui insidebat reducens, protinus ire perrexit. Theutonici autem valde confusi insequuti sunt eum, rogantes, ut rediret ad imperatorem paratum prosequi omnia, quæ Henricus proposuerat. At ille parvipendens ea quæ dicebantur, decipulam quam evaserat exhorruit, dicens: Feci quod meum fuit. Sic soluto conventu, rex in suum regnum rediit.

Ex his patere arbitror conventum ad Saonam omnem in diœcesi Bisuntina nullum interceſſiſſe Fridericum inter & Ludovicum Francorum Regem. Nequaquam tamen inficiandum est, imperatorem factionis suæ episcopos ibidem, vel forte in ipsa Bisuntina urbe convocasse. Ita enim scribit anonymus Stevartii ad hunc annum 1162. Circa finem ipsius anni imperator secundam curiam generalem congregavit apud Bisantium (Bisuntum scilicet) & quia Alexander papa iterum illuc ab imperatore vocatus non venit, nec legatum misit, ipse Victorem cum episcopis, & principibus, sibi consentientibus, ibidem secundo confirmavit. ☞

ANNO CHRISTI 1162.

☞ *Ad res hujus se Conventus seu Concilii illustrandas juvat afferre tres subjectas epistolas quas e Vaticanis Schedis eruit Schannat, & P. Hathzeim to. III. Conc. Germ. vulgavit.*

Fridericus, Dei gratia, Rom. Imperator & semper Augustus, dilecto suo... Archiepiscopo.... gratiam suam & omne bonum.

INter innumeras & intumescentes tempestatum procellas, quibus jam diu navicula Petri quassata, & inter pressuras diversas, quibus Sancta Dei ecclesia frequenter afflicta & tribulata est; tandem verus ille mediator Dei, & hominum Christus Jesus, qui Ecclesiam suam, velut unicam sponsam, proprio charactere sui pretiosi Sanguinis insignivit, & redemit, consolationis gratiam, quam ascendens in Cœlum suis fidelibus repromisit, inquiens. *Non relinquam vos orphanos, ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem seculi*: evidentibus, & manifestis declaravit indiciis. Ipse enim sicut stella matutina in medio nebulæ oriens solita pietate Ecclesiam suam in tribulatione respexit, & surgens imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.

Pro illa siquidem controversia, quæ inter nos & Regem francorum, pro schismate Romanæ Ecclesiæ jam diu agitabatur, aspirante Spiritus Sancti gratia, qui facit habitare unanimes in Domo Domini, mediantibus hinc inde legatis, tandem pari voluntate, & unanimi consensu, inter nos convenit: Quod nos videlicet una cum Archiepiscopis, Episcopis, & Patribus Orthodoxis, ac viris Religiosis, Baronibus, universis utriusque Regni Principibus IV. Kalend. Septem. in die videlicet Decollationis Sancti Joannis Baptistæ super fluvium Saonam, & in Episcopatu Bisuntino *Concilium Generale* pariter celebraturi sumus, in quo Rex Francorum, dilectus consanguineus noster, cum universis Archiepiscopis, & omnibus Regni sui Principibus, & tota Gallicana Ecclesia, Reverendum Patrem nostrum Dominum Papam Victorem, sicut per sacramenta, & firmissimas securitates præordinatum est in Apostolicum, & universalem Sanctæ Dei Ecclesiæ Pontificem recipiet, & debitam ei exhibebit reverentiam. Verum quia hoc nepotium tam arduum, tamque salubre, & tam necessarium, ubi de reconciliatione Sanctæ Dei Ecclesiæ & totius Christianitatis, in commune agitur, sine tuæ discretionis, ceterorumque Principum, ac Christifidelium præsentia consummari non debet, nec potest; exoramus te, & monemus in ea fide, quam debes Imperio, & Sanctæ Dei Ecclesiæ, & animæ tuæ, quatenus, omni occasione summota, cum sapientibus, & magis idoneis, & literatis personis Episcopus apud Bisuntium IV. die ante prædictum terminum, familiariter more Curiæ nobis occurras, ad Concilium nobiscum processurus. Et quia abundans cautela non nocet, milites tui, quos tecum adduces armis, & clypeis sint muniti; insuper tentoria deferas, quia propter Domorum raritatem necessaria erunt. Ibi enim per gratiam Dei totum negotium Domini Papæ Victoris ad gloriam Dei, &

ad

☞ ad pacem, & unitatem Sanctæ Ecclesiæ, & omnimodum honorem Imperii honesto fine terminatur. A

ANNO CHRISTI 1162.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus fideli suo M. Duci Lotharingiæ gratiam suam, & omnem bonum.

QUoniam in schismate, quod est in Romana Ecclesia universus orbis in se ipsum divisus est, & tota Christianitas non modica perturbatione concutitur: nos tota animi compassione Sanctæ Dei Ecclesiæ doloribus condolemus, totius consilii, & auxilii propensionem, curam, & sollicitudinem adhibere cupientes; ut totius dissensionis discrimine sublato, ecclesia Dei, sicut in unitate fidei, ita sub unius Pastoris regimine in unum ovile congregetur B

Inde est, quod ex consilio Principum cum dilecto Consanguineo nostro L. Illustri Rege Francorum IV. Kal. Septem. in die videlicet Decollationis Sancti Joannis Baptistæ super fluvium Saonam, Concilium celebrare statuimus, in quo aspirante Spiritu Sancto, qui facit unanimes habitare in Domo Domini, speramus, ut Ecclesiasticæ pacis, & unitatis status reformetur, & Dominus Papa Victor Apostolicæ Sedis gubernacula debeat obtinere. Verum quia hoc negotium tam arduum, tamque salubre, & tam necessarium ubi de reconciliatione Sanctæ Ecclesiæ; & salute totius Christianitatis in commune agitur, sine tuæ discretionis prudentia consummari nec debet nec potest, exorantes commonemus te in ea fide, quam debes Imperio, & Sanctæ Dei Ecclesiæ, & animæ tuæ, quatenus omni occasione summota apud Bisuntium quarto die ante prædictum terminum, familiariter, more Curiæ nobis occurras ad Concilium nobiscum processurus. C

ANNO CHRISTI 1162.

Prænobili Domino L. glorioso Regi Romanorum R. Dei gratia Sanctæ Colonienſis Ecclesiæ electus & Italiæ Archicancellarius, salutem, & affectuosum cum sincera dilectione obsequium.

ACceperamus in mandatis a Domino nostro invictissimo Romanorum Imperatore, ut vobis, & Regi Anglorum communiter, & simul loqueremur, & super negotio Ecclesiæ universalis, & pro succursu periclitantis Ecclesiæ Orientalis. Sed quoniam peccatis exigentibus cum Rege Anglorum difficultatem temporum prætendente, tum etiam angustia temporum nos attante, ad vos ad præsens non valemus accedere: obnixe vos rogamus, ne siniſtre verbum hoc accipiatis, & nec pro contemptu, nec pro superbia, vel negligentia aliqua, sed pro mera necessitate, hoc tempore a desiderato diu vestro colloquio noveritis abstinere: tantam enim moram penes Regem Anglorum pro negotio eodem fecimus, quod ad præfixum nobis terminum vix ad dominum meum poterimus pervenire, sed imperatum nobis fuerit ad vos sine Rege Anglorum accedere. Proinde quoniam ad servitium vestrum, quantum salva Domini mei, & Imperii Romani fidelitate poterimus, corde rebus, & corpore parati sumus; Nobilitatem vestram instanter exoramus, & arctissime commonemus, quatenus memor ejus, quæ inter Dominum meum Principem Sereniſſimum, & vos est, consanguinitatis, ipsum, & Imperium Romanum taliter tractare curetis, ne coronam, & omnem honorem ei violenter demoliri velle videamini nominatim Rolandum hæreticum, & schismaticum publicum videlicet hostem Imperii Romani fovendo, & manutenedo. Ceterum noveritis, quod Dominus Imperator peracta imminente ejus curia statim, aut per nos, aut per alios magnos legatos, vos visitabit, per quos & de negotiis propriis, & de necessitatibus Ecclesiæ Orientalis, altius vobiscum deliberet, & pertractet.

CONCILIUM CLEONADENSE

a Gelasio Archiepiscopo Armachano celebratum.

Ex Historis Literaria, pag. 611.

COncilium Cleonadense in Hibernia an. 1162. vel saltem sequenti, a XXVI. Hiberniæ Episcopis, præsidente Gelasio Archiepiscopo Armachano, celebratum. Quo, inter alia decretum est, ut nullus deinceps ad Theologiam publice prælegendam admitteretur, nisi qui Academiæ Armachanæ alumnus fuerat. Tradunt hæc Annales Ultonienses ad an. 1020. referente cl. Wareo *Antiq. Hibern.* c. 15. p. 75. qui & eadem repetit *de Præsul. Hibern.* in Gelasio p. 15. D

ANNO CHRISTI 1163.

CONCILIUM TURONENSE, QUO

ANNO CHRISTI 1163.

Victor antipapa ejusque fautores schismatici, judicio XVII. cardinalium, & CXXIV. episcoporum, excommunicati fuerunt, anno MCLXIII. sub Alexandro III.

SERMO AB ARNULPHO LEXOVIENSI in concilio Turonenſi habitus.

HOdiernum sermonem, domini & patres mei, mihi domini nostri qui præsidet, Romani videlicet pontificis, injungit authoritas. Et ego quidem munus injunctum magis de necessitate obedientiæ, quam de animi voluntate susci pio. Mallem ut in alium declinasset ista dignatio, cujus & vita commendabilior esset, & major tam E scientiæ quam eloquentiæ plenitudo. Quis enim ego sum, qui in auribus tot, tam prudentium, tam venerabilium personarum quemlibet mihi debeam usurpare sermonem? Sed & quis ego sum, qui mandato Romani pontificis audeam obviare? Angustiæ mihi sunt undique inter verecundiam & necessitatem constitutus. Altera me monet ut fileam; altera quasi quadam violentia pertrahit ad loquendum. Obediendum est sine mora; sed verecundia linguam reprimit, obstruit intel-

intellectum, & a facie reverentiæ veſtræ ſtupore quodam reddit pavidum & confuſum. Scio enim quia tria ſolent in prædicatore requiri, ſanctitas converſationis, plenitudo ſcientiæ, fœcundior eloquentiæ vena. Sanctitas converſationis inquiritur: quia niſi fuerit prædicatoris commendabilis vita, non erit ejus prædicatio gratioſa. Cujus enim vita contemnitur, reſtat ut & prædicatio contemnatur. Timere habet, ne forte incipientem loqui ſtatim vox Divina reprimat & condemnet: *Quare tu enarras juſtitias meas, qui projeciſti ſermones meos retrorſum?* Perfectio ſcientiæ quæritur, ut habeat prædicator, unde poſſit de theſauro cordis ſui proferre nova & vetera, & eruditum noverit expectantibus explicare ſermonem, & ſecundum perſonarum qualitates temperare quod dixerit: ut ſciat quibus debeat lac potum dare, non eſcam, quibus ſolidiorem cibum habeat miniſtrare. Eloquentia deſideratur: ad quid? quia ſicut ſi non habuerit ſcientiam, non habebit quid dicat: ita niſi habuerit eloquentiam, non habebit quomodo dicat. Utrumque autem neceſſarium eſt, & habere quid dicas, & ſcire quomodo dicas. Sententiarum ſiquidem excellentia, ſermonis elegantiam quærit, ut verborum dignitas rerum majeſtati reſpondeat, & ſibi invicem quaſi concentu quodam res & verba concurrant. Ita eſt: ut ſermo prædicatoris omni acceptione dignus ſit, requiritur in prædicatore religio ad reverentiam ſermonis, ſcientia ad doctrinam, eloquentia, ut commendet ad gratiam ut ſcilicet ſermo ſanctus ſit, prudens ſit, illuſtris ſit. Ego vero, qui vobis producor in medium, nihil habeo penes me niſi conſcientiam peccatricem, minorem ſcientiam, eloquentiam imperfectam. Et ideo opportunius mihi fuerat ſilere quam loqui, paſci quam paſcere, & aures vobis potius exhibere quam linguam. Nulla mihi in memetipſo fiducia eſt, ſed ad ſanctitatem præcipientis & merita veſtra convertor; quibus intercedentibus aliquid mihi fortaſſis largietur gratia illius qui dixit: *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud*. Os meum obedientiæ neceſſitas aperit: utinam gratia ejus per merita veſtra ſermone adimpleat opportuno.

In omni itaque ſermone, domini & patres mei cariſſimi, videtur mihi quia circa id quod principaliter intenditur, duo ſunt ſtudioſius obſervanda, cauſa ſcilicet & tempus. Et cauſam quidem ratio ſubminiſtrat: tempus autem opportunum reddit occaſio: occaſio autem eſt opportunitas ſumpta ex tempore, ſicut viro placuit eloquenti. Ita eſt: niſi id quod dicitur, cauſam de ratione contrahat evidentem, ipſum ducitur otioſum: ſi importune dictum fuerit, reputatur infeſtum. Quæ autem otioſa vel infeſta ſunt, raro deſideratos aſſequuntur eventus. Et ideo cum multa de ſcriptis ſanctis poſſent utiliter ac probabiliter in commune proferri: ad ea potiſſimum ſermo convertendus eſt, ad quæ nos & urgens neceſſitas impellit, & evidens invitat utilitas; ad tentandum vobiſcum de unitate & libertate eccleſiæ Dei. Sine his enim duobus non poteſt eccleſia ſalva conſiſtere, ſed nec conſiſtere quidem. Quia niſi eccleſia habuerit unitatem, non erit una: ſi una non fuerit, non erit. Omne enim quod eſt, ideo eſt, quia unum eſt: quod autem unum non eſt, amittit pariter cum unitate ſubſtantiam. Item niſi habuerit libertatem, miſera erit. Pro eodem autem ei eſt, miſeram eſſe, & non eſſe. Immo deterius eſt miſeram eſſe, quam non eſſe. *Melius*, inquit, *ei erat, ſi natus non fuiſſet homo ille*, de Juda dictum eſt.

Quoniam melius erat ei natum non eſſe, quam ad ejuſmodi miſeriam natum eſſe. Ideo, domini & patres cariſſimi, ut ſtatus eccleſiæ conſervetur incolumis, oportet unitati ejus & libertati ſolicite provideri.

Utraque enim his diebus, hac tempeſtate, ſicut nos miſerabiliter experimur, multis urgetur incommodis, multis injuriis infeſtatur. Quia alteram ſcindere nititur ſchiſmaticorum ambitio: alteram quærit auferre violentia tyrannorum. Utrumque tamen eis per Dei gratiam erit impoſſibile. Impoſſibile ſiquidem eſt, ſpirituale eccleſiaſticæ unitatis ſcindere ſacramentum, quod inter Chriſtum & eccleſiam, ipſo Patre authore, indiſſolubili fœdere connexum eſt & firmatum. Impoſſibile eſt ſuam eccleſiæ Dei tollere libertatem, quam Dominici ſanguinis conſecravit effuſio. Licet enim paleæ de area Domini quandoque ventilabro levitatis aut vanitatis avolent & abſcedant: propter abſceſſum tamen earum non minuitur fructus areæ, ſed purgatur. Item licet principes tenebrarum adverſus eccleſiam Dei vehementer inſurgant: portæ tamen inferi adverſus eam prævalere non poſſunt. Ita, domini mei, ſalva nobis ſemper eſt unitas, ſalva ſemper eſt libertas eccleſiæ: quia neque tunica inconſutilis ſcindi poteſt, neque Chriſti ſanguis in irritum devocari. Et licet exierint a nobis aliqui, qui nobiſcum erant, ſed de nobis non erant: non eſt ſciſſa tamen veritas propter eos, quos ſeparavit a nobis propriæ malitiæ pravitatis. Et licet ii, quos diximus, tyranni terrarum circa temporalia bona, & ipſa etiam corpora noſtra deſæviant, ut edant carnes noſtras, infirmantur & cadunt: & ſic circa diripiendas inutiles ſarcinas occupantur. Eccleſia tamen Dei nihilo minus quæ diſponenda ſunt, libera poteſtate diſponit: immo etiam ipſos quaſi ſervos nequam ſpirituali poteſtate retrudit in carcerem; ubi eos nimirum quaſi compedibus quibuſdam, vinculo anathematis, & opprobrio perpetuæ maledictionis aſtringit. In quo etiam laudabile videtur operari virtus Divina miraculum, dum nobis in unitate noſtra & libertate degentibus, ipſi ſe ſolos ab unitate catholica ſeparant, & deteſtandæ ſubjiciunt ſervituti. Nos tamen, cariſſimi * fratres & domini, non debemus malum pro malo reddere, neque vinci a malo, ſed vincere in bono malum.

Et ideo ad revocationem eorum qui foris ſunt ſumma caritate debemus intendere, ut ipſi unitati noſtræ poſſint, Domino miſerante, connecti: quatenus ii, qui quietem eccleſiaſticæ libertatis impugnant, meliore ducti conſilio reſipiſcant, & tam de revocatione eorum, quam iſtorum pœnitentia, creſcat fœcunditas unitatis, & inconcuſſa ſervetur deſiderandæ tranquillitas libertatis. Ad hoc ſcilicet omnem nos convenit diligentiam adhibere, omnem propter hoc ſuſtinere vexationem, omne periculum experiri: hoc enim ſpeciale debitum noſtræ profeſſionis. Epiſcopi ſumus, ad hoc ſacramentis eccleſiaſticis ſanctificari volumus, ditari beneficiis, honoribus illuſtrari. Ex ea etiam cauſa hic primas obtinebimus in concilio cathedras, primos in cœnis recubitus, ſalutationes in foro. Ex eadem cauſa populorum nobis multitudines inclinantur, ut de manu noſtra partem aliquam commiſſæ nobis benedictionis accipiant. Quærunt enim accipere de plenitudine noſtra, quod nos accepimus de plenitudine Chriſti.

Hic ordo eſt: *Unguentum præcedit in capite, a capite deſcendit in barbam, barbam quidem Aa-*

* patres

ANNO CHRISTI 1163.

ANNO CHRISTI 1163.

n. 49.

Im. 80.

ob. 26.

Pſal. 132.

ron ; a barba usque in oram vestimenti defluxit .

ANNO CHRISTI 1163.

A capite scilicet Christi in barbam, nempe prælatos ecclesiæ; a prælatis in populum, in subjectos. In capite autem omnis perfectionis est plenitudo, omnis perfectio plenitudinis . In ipso enim inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, solide scilicet & perfecte: in ipso omnes thesauri sapientiæ & scientiæ abscónditi: in ipso totus Spiritus Patris. Nihil ibi perfectioni detractum est, nihil ibi plenitudini derogatum. Et de plenitudine ista nos omnes accepimus, majores & minores . De plenitudine quidem , sed non plenitudinem ipsam : sibi enim plenitudinem reservavit: circa nos autem divisiones gratiarum factæ sunt. Unus autem Spiritus, qui operatur omnia in omnibus, non omnia in singulis: dividit B enim singulis prout vult; ubi enim vult spirat, & quantum vult inspirat. Nos autem in medio constituti inter Christum & populum, privilegium gratiæ consecuti sumus , & prærogativam dignitatis adepti . Privilegium gratiæ , quia prius & copiosius nobis infunditur, quod a nobis in alios transfuditur : prærogativam dignitatis , quoniam superiores & propinquiores sumus . Superiores , quoniam constituti sumus principes super omnem

Psal. 44. terram . *Constitues eos*, inquit, *principes super omnem terram*. De apostolis dictum est utique , & de nobis , qui loca apostolorum , minoribus revera meritis, sed majoribus consolationibus, obtinemus.

Qualis autem est hic principatus noster ? uti- C

Psal. 138. que sublimis & fortis: *Nimis*, inquit Propheta , *honorati sunt amici tui Deus : nimis confortatus est principatus eorum*. Propinquiores sumus : amicos siquidem nos appellat, & ad argumentum propinquioris amicitiæ indultam nobis, non partem,

Joan 15. sed copiam totius familiaritatis ostendit: *Jam non dicam*, inquit, *vos servos*, *sed amicos meos: quia omnia quæ audivi a Petre meo* , *nota feci vobis*.

Luc. 8. Verum est, *nobis datum est nosse mysterium regni Dei : ceteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant* . Nos habemus oculos intuendi, & aures audiendi. Multæ & magnæ sunt circa nos dignationes tuæ, bone Jesu, multa & inæstimabilia beneficia tua. Gratia tua ultro nos prævenit , & subsequitur: ni- D hil, aut parum est, quod meritis nostris arrogare possimus, cum tu gratiam per gratiam semper effusa munificentia largiaris . Quid ergo re-

Psal. 115. tribuemus tibi? *Quid retribuam*, inquit, *Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Quæritne sibi restitui? quærit revera: quoniam gravis etiam exa-

*f. convenit ctor est. Non convertit * debitorem suum in

Luc. 19. sortem tantum, sed etiam in usuras: *Quare*, inquit, *non posuisti pecuniam meam ad mensam, ut cum redirem , utique cum usuris eam exegissem a te ?* Quia ergo sibi retribui quærit , consulamus Prophetam, quid tantæ majestati digne possit in causam retributionis offerri . Expedit nobis, ut qui nos de qualitate nostri principatus edocuit , nihilo minus de quantitate retributionis edoceat. E

Oportet enim , ut quod nomine retributionis offertur, ad honorem cedat, accedat ad gratiam: alioquin non parit gratiam, sed offensam. Au-

Psal. 44. diamus ergo quid dicat. *Constitues eos principes super omnem terram* . Ecce meritum ejus circa nos . Quid autem sibi retribui quærat , conse-

Ibid. quenter adjungit. *Memores erunt nominis tui Domine*. Memoriam nominis sui tantum sibi quærit nomine retributionis offerri. Cujus nominis? nempe multa nomina habet. Habet quædam nomina de veteri instrumento significationis absconditæ: habet quædam ad novum specialius perti-

ANNO CHRISTI 1163.

nentia testamentum, suavitatem redolentia , exhibentia gratiam. Quæ quamvis constet originem traxisse de veteri, plus tamen celebritatis & frequentiæ de præsenti novitate sumpserunt : Quæ sunt illa? Jesus Christus. Jesus interpretatur salvator, Christus unctio: ubi unctio, ibi suavitas. Manifeste nomen illud, Christus, suavitatem redolet unctionis , Jesus salutis gratiam repromittit.

Credo tamen quod in hoc loco Propheta aliud nomen quærat intelligi, quoniam nomina illa , propter suavitatem & gratiam, devotionem quidem & fiduciam præstant: hic vero alterius cujusdam nominis memoriam quærit, cujus severitas nobis cautelam diligentiæ & timorem reverentiæ donet. Quod est illud? Deus. Deus interpretatur timor. Ipse autem in hoc loco timentes esse nos exigit & prudentes. Commisit enim nobis hæreditatem suam, quam nisi timentibus non committit: *Dedisti*, inquit , *hæreditatem timentibus nomen tuum*, *Domine*. Hæreditas autem ejus illa est, quam ipse a Patre merito & postulatione passionis accepit: *Postula*, inquit , *a me* , *&* Psalm. 2. *dabo tibi gentes hæreditatem tuam*. Hæreditas autem hæc, universitas fidelium est, quæ nomine censetur ecclesiæ, quæ catholicam continet unitatem. Hanc fidei nostræ credidit, hanc solicitudini commendavit. Ad curam igitur & custodiam ejus cum omni timore omnem nos oportet diligentiam adhibere . Nulla nos absterrere debet comminatio , nulla persecutio retardare. Participes consolationum facti sumus? justum est , ut socii simus etiam tribulationum . Ex adverso stare nos convenit, & opponere nosmetipsos murum pro domo Israel. Quod sane nobis non facile quidem, sed possibile tamen erit: si constanter in unitate catholica consenserimus permanere.

Porro fratres sumus ex eodem patre Christo , & ex eadem matre ecclesia, per regenerationem aquæ & Spiritus , de filiis translati in adoptionem gloriæ filiorum Dei . Bonum itaque est , quia utile; jucundum, quia delectabile , nos hac spirituali fraternitate conjunctos in unitate consistere : ut sit scilicet nobis , sicut in primitiva ecclesia, multitudini credentium cor unum & anima una; sit in nobis unus spiritus, una fides. Unitas enim fidei concordiam parit: concordia mater est unitatis . Unitas vero fidei tribuit libertatem : ex fide siquidem vita nobis & victoria est : *Justus*, inquit, *meus ex fide vivit*. *Et hæc est victoria*, *quæ vincit mundum*, *fides nostra*. *Sed & sancti per fidem vicerunt regna* : regnum Satanæ, regnum mundi, regnum cœlorum . Et de regno quidem mundi, & regno Satanæ manifestius: sed & regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud . Ita omnia regna unitas fidei, & fides unitatis expugnat.

Totis itaque studiis debemus insistere, & alter alterum cohortari, ut stemus simul. Quia si steterimus simul , alteri ab altero plus fiduciæ & virtutis accrescet. Si steterimus simul , adversariis nostris non tantum resistere poterimus , sed & cum fiducia provocare . Si steterimus simul, ecclesia Dei apparebit terribilis ut castrorum acies ordinata. *Stemus*, inquit ille propheta, *ste-* Isai. 50. *mus simul*. *Quis est adversarius meus ? quis contradicit mihi? accedat ad me*. Quia aliquem sibi senserat fideliter assistentem, cum fiducia loquebatur. Nos quoque, domini & patres mei , habemus aliquos nobis fideliter assistentes. Habemus enim assistentem nobis gratiam civium supernorum : habemus assistentia nobis merita &

ora-

orationes vestras: habemus assistentem nobis fi- ANNO CHRISTI 1163.
dem & devotionem catholicorum regum, qui u-
nitatem catholicam nobiscum & verbo profiten-
tur, & operibus exequuntur: omnes fere, qui-
cumque censentur nomine Christiano. Comparatione vero tantæ multitudinis modica est unius exceptio: unus siquidem excipitur, & ipse solus. *Væ autem soli, quia si ceciderit, non habet sublevantem.*

Sed & ipse per misericordiam Dei convertetur & vivet: quoniam ipse est inter principes terræ multa prudentia & virtute laudabilis, nisi gloriam suam Divinæ gloriæ præponere decrevisset. Utinam humilietur sub potenti manu Dei, & principatum ecclesiæ suo præesse principatui recognoscat: utinam intelligat, quia si Christum sponsum scilicet ecclesiæ Dominum confitetur, necesse habet & ecclesiam, quæ sponsa est, nihilo minus dominam confiteri. Præterea specialem causam habet, qua sanctam Romanam ecclesiam dominam recognoscere debet: alioquin manifestissime poterit reus ingratitudinis apparere. Si enim ad veteres recurramus historias, certum erit, prædecessores ejus imperium non de alio jure, quam de sola sanctæ Romanæ ecclesiæ gratia percepisse. Nihil igitur plus juris vendicare principes possunt, quam quod in eos contulit dignatio largientis. Præterea habemus assistentem nobis etiam Christum. Neque enim ecclesiam ea nobis conditione tradidit, ut relinqueret. Semper assistit: *Non relinquam*, inquit, *vos orphanos: vado, & venio ad vos*, vobiscum usque ad consummationem sæculi permansurus. Adjutor itaque & protector nobis est in salutem.

Cum adjutorio itaque tot assistentium nobis nulla nos debet absterrere comminatio, nulla persecutio revocare: imo stare debemus ex adverso, & opponere nosmetipsos murum pro domo Israel. *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Immo etiam ad confidentiam victoriæ obtinendæ suo nos invitat exemplo: *Confidite*, inquit, *ego vici mundum.* Si semel victus est, non erat invincibilis mundus. Facilius nobis erit victoria victum vincere, quam invictum. Christus vincendum aggressus est, & devicit. Dicebatur aliquando: *Vide Domine, & considera, quoniam erectus est inimicus:* nunc autem dicitur, quoniam dejectus est inimicus. Fiducialiter aggredi possumus jacentem & victum: quia si dejectus est, non resurget: si victus, non præsumet. Nulla ipsius ex hoc nunc resurrectio vel præsumptio prævalebit. Timeo tamen, ne aliquis forte submurmuret, præsumptuosum dicens æmulari tantæ perfectionis exemplum. Facile, inquit, erat Christo mundum vincere, qui creaverat mundum. Omnipotens enim nomen ejus, cui idem est & velle & posse: mihi non ita, quoniam infirmus sum, & conturbata sunt omnia ossa mea. Omne scilicet robur naturæ meæ peccati corruptione concussum, & ideo substantia mea tanquam nihilum coram ipso.

Sed nequaquam, domini & patres mei, diffidendum, nequaquam desperandum est: quia sicut verba Christi nobis ad doctrinam, ita opera proponuntur ad formam. Et sicut per doctrinam impossibile nobis est scientiæ illius plenitudinem obtinere: ita per exempla ad æqualitatem virtutum ejus non poterimus pervenire. Sed licet attingere non valeamus eminentiam majestatis: proficere tamen poterimus ad aliquam saltem similitudinem sanctitatis. Proderit imitari, etsi nemo valeat adæquari, citra perfectionem ejus substiterit nostra perfectio: prosequi debemus, etsi consequi non possimus. Non eisdem passibus, sed eodem tramite, eisdem est vestigiis insistendum. Quod si aliqua etiam de hominibus exempla quærantur, multos homines victores mundi poterimus invenire. Videamus apostolum, hominem scilicet peccatorem, sicut & nos, non quantum nos, qui dicit se minimum apostolorum, & indignum vocari apostolum, quoniam persecutus est ecclesiam Dei: *Bonum*, inquit, *certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi de cetero repposita est mihi corona justitiæ.* Certavit apostolus, de certamine victoriam, de victoria consecutus est coronam. Cucurrit, & consummavit cursum, ideoque bravium assecutus est: idem bravium quod corona. Tu autem quis es, qui quæris coronam sine victoria, vel sine certatione victoriam? Impossibile est de facto sine concertatione vicisse, improbabile est de jure coronam sine victoria postulare: Neque enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit, lex autem certaminis perseverantia est. *Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Idem profecto salus, quod bravium & corona.

Amplius, si major vobis de hominibus placeat pluralitas exemplorum, infinita fere martyrum millia nobis occurrent, qui ad certamen istud toto desiderio occurrerunt, & demum victoriam cruentam quidem, sed tamen cum lætitia & gloria, perceperunt. Numquid non ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati? Numquid non Stephanus inter lapides ipsos pro lapidantibus supplicat & exorat? Numquid non Petrus & Andreas de cruce prædicant veritatem? Numquid non Laurentius de craticula tyranno lætabundus insultat? Numquid non carnifices ipsos ad equuleum prævenire invincibilis Vincentii fortitudo festinat? Sed & si de infirmiore sexu quæratur exemplum, Agatha lætissime & gratulanter ibat ad carcerem, & quasi ad epulas invitata, agonem suum Domino precibus commendabat. Prius me deficiet dies, imo totum longioris anni spatium expirabit, quam sanctorum victoriæ plane valeant enarrari. Hi revera fuere viri fortes, & ad bella doctissimi, qui humilitate superbiam, tyrannidem patientia devicerunt. Ceterum benignius agit cum infirmitate nostra misericors & miserator Dominus. Ipse enim conscius est infirmitatis nostræ, utpote qui novit figmentum nostrum. Tolerabilem itaque facit patientiam nostram. Revera, sicut dictum est, facit cum labore proventum. Nulla ergo adversum nos veteris sævitiæ commenta procedunt, imo etiam sustinemur in equis & curribus ambulare, in magnis quandoque & mirabilibus super nos epulari splendide, pretiosis indui honoribus, & divitiis abundare. Paupertatem Christi vero prædicamus, sed minus exhibemus exemplo: nisi quia fortasse paupertatem ejus in nobis spiritualiter divitiarum contemptus & humilitas sancta restaurat. Neque enim requiritur a nobis divitiarum indigentia, sed contemptus. *Divitiæ*, inquit, *si affluant, nolite cor apponere.* Non dixit, ne affluant, sed ne cor apponatur. Porro cor prohibuit apponere, sed non manum. Profecto Propheta in omni affluentia divitiarum pauperem se prædicat & egenum. Possumus itaque licite divitias possidere, si tamen earum nos non reputaverimus dominos, sed ministros: si intellexerimus patrimonium pauperum esse patrimonium Christi; si proventibus ecclesiæ, si pauperum

rum neceſſitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos oratio manifeſta convincet, ſi res alienas invitis dominis noſtro præſumpſerimus arbitrio contrectare. ANNO CHRISTI 1163.

Quia igitur diſtribuendæ ſunt, non retinendæ divitiæ: nuſquam juſtius, nuſquam poſſunt liberalius erogari, quam in eos, qui exultantem eccleſiam proſequuntur, qui propter cauſam Chriſti rerum ſuarum diſpendia pertulerunt. Cauſa communis eſt: ſed in eos omne detrimentum, omnis eſt converſa vexatio. Nos enim intra domeſticos parietes noſtros tribunalia noſtra ſublimiter inſidemus: ipſi de ſedibus ſuis contumelioſe & violenter ejecti peragrant regiones. Nobis omne ſolatium, cum affluentia, Divina pietas adminiſtrat: ipſi de manibus alienis ſubſidia vitæ cum ſilentio patienter expectant. Nobis neceſſariorum noſtrorum & familiarium ordo longus aſſiſtit: ipſi inter ignotos vitam quaſi ſolitariam degere compelluntur. Si quam tamen eis conſolationem emendicata ſuffragia præſtiterunt: indignum eſt ab eis beneficia quærere, quibus tu conſueveris exhibere. Aperiamus itaque eis viſcera pietatis, & in eos omnem compaſſionis & venerationis effundamus affectum, ipſoſque cum omni beneficentia & gratia complectamur: quia tunc adimplebimus legem Chriſti, ſi alter alterius invicem onera comportemus. Viri prudentes ſunt & multa commendabiles honeſtate, quos Dominus elegit tanquam aurum in fornace probandos, ut per eos, impendio perſonarum & rerum, eccleſiæ victoria conſummetur. Felices ſunt, quibus datum eſt pro æternis tranſitoria commutare. Feliciores ſunt, qui mortem vel corporales injurias ſunt experti, & impretiabilem ſanguinem Chriſti ſuo indigno & corruptibili ſanguine compenſarunt. Quid enim? Numquid ſanguinem Chriſti in cauſam noſtræ redemptionis expendimus, ut ipſum ei in tempore, retributionis ſcilicet, cum ipſe requiſierit, ſolveremus? Mutuatus eſt peccator, & non ſolvet: nos autem, Domino miſerante, ſolvemus, qui confitemur nos non artificio civili, ſed re ipſa interveniente naturaliter obligatos. Utinam, bone Jeſu, detur & mihi tecum pro ſpiritualibus tuis temporalia mea commutare! Utinam ſanguinem meum tibi pro tuo recipere placeat in ſolutum! Vel quia crediti & debiti ſanguinis, ſcilicet tui & mei, invicem æſtimatio non concurrit, ſaltem benigniſſima acceptilatione liberatus abſolvar, qua ſcilicet conſuevisti juſtitiam accepto ferre ſine operibus, & præmia ſine meritis; pro gratia ſcilicet bonæ actionis gratiam retributionis inferre.

TITULI CANONUM CONCILII TURONENSIS.

I. *Ut præbendæ quælibet non recipiant ſectiones.*
II. *Clericis uſuræ prohibentur.*
III. *Ut laici eccleſiaſtica non uſurpent.*
IV. *Ut cuncti Albigenſium hæreticorum conſortium fugiant.*
V. *Ut ſacerdotes annuo pretio ad regendas eccleſias non conducantur.*
VI. *Ut clerici avaritiam fugiant.*
VII. *Ut decani vel archipresbyteri ad cauſas eccleſiaſticas terminandas ab epiſcopis non conſtituantur.*
VIII. *Ut religioſi ſæcularia ſtudia vitent.*
IX. *Invalidas eſſe hæreticorum ordinationes.*
X. *De immunitate rerum eccleſiaſticarum.*

PRÆFATIO.

(a) ANno igitur Incarn. Dominicæ MCLXIII. Indictione undecima, anno quarto ſui pontificatus, (1) quarto Kal. Junii, ſæpe dictus Alexander papa in eccleſia ſancti Mauritii Turonis concilium celebravit, in quo interfuerunt ſecum cardinales num. XVII. epiſcopi CXXIV. abbates CCCCXIV. & aliorum, tam clericorum, quam laicorum maxima multitudo. In quo nimirum apoſtolica conſtituta ſunt roborata, & hæc nova promulgata capitula.

CANONES.

I. *Ut præbendæ quælibet non recipiant ſectiones.*

De præbend. cap. 8. Et 2. coll. tit. eod. c. 10.

Majoribus eccleſiæ beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis * videtur, ut minores * clericorum præbendæ recipiant ſectiones. Idcirco ut in magnis, ita quoque in minimis ſuis membris firmam habeant eccleſiæ unitatem: diviſionem præbendarum aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.

* al. *eſſe videtur*. H.
* minorum

II. *Clericis uſuræ prohibentur.*

De uſuris cap. 1. Et 2. collect tit. & cap eod

Plures clericorum, & quod mærentes dicimus, eorum quoque qui præſens * ſæculum profeſſione, * votis, & habitu reliquerunt, dum communes uſuras quaſi manifeſtius damnatas exhorrent, commodata pecunia indigentibus, poſſeſſiones eorum in pignus accipiunt, * ultra ſortem. Idcirco generalis concilii decernit authoritas, ut nullus amodo conſtitutus in clero, vel hoc vel aliud uſuræ genus exercere præſumat. Et ſi quis hactenus poſſeſſionem alicujus data pecunia ſub hac ſpe in pignus acceperit, ſi ſortem ſuam, deductis expenſis de fructibus jam recepit, abſolute poſſeſſionem reſtituat debitori. Sin autem aliquid minus habet: eo recepto, poſſeſſio libera ad dominum revertatur. Quod ſi poſt hujuſmodi conſtituta in clero quiſquam extiterit, qui deteſtandis uſurarum lucris inſiſtat: eccleſiaſtici officii periculum patiatur, niſi forte beneficium eccleſiæ fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laica videatur.

* prius ſæc
* profeſſione vocis.
* accip & proventes fructus percipiant ult. ſort.

III. *Ut*

(a) Contuli cum MS. Cod. qui fuit olim apud Emin. Card. Paſſioneum ſcriptum, ut arbitror Sæc. XIII. ex quo variantes profero. Manſi. *Conc. Turonenſe die XIV. Kal. Junii celebratum cui interfuerunt Cardinal. XVII. Epiſc. CXXIV. Abbates CCCCXIV.*

(1) Legendum, *XIV. Kal. Junii*, ut accurate habet Continuatuor Chronici S. Petri Vivi, qui ait hoc Concilium congregatum *in Octavis Penteeoſtes*, *ſcil. 14. Kal. Junii*. Matthæus enim Pariſius & Radulphus de Diceto p. 535. perperam habent XII. Kal. Junii, *Pagius ad An. Chr. 1163. n. 2.*

III. *Ut laici ecclesiastica non usurpent.*

Quamvis grave nimis & Divini dignum animadversione judicii habeatur, quod laici quidam quod sacerdotum est usurpant in ecclesiasticis rebus: majorem id formidinem incutit ac dolorem, quod fomitem sui erroris* dicuntur in ipso (*a*) clero aliquoties invenire: dum quidam fratrum, & coepiscoporum nostrorum, aliorumque prælatorum ecclesiæ, decimas eis*, & ecclesiarum dispensationes indulgent, & inde via eos mortis impellunt, qui prædicatione ipsorum ad vitæ viam fuerant revocandi. De quibus dicit Dominus per prophetam: *Peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem provocant animas eorum.* Unde statuimus, ut si quis alicui laico in sæculo remanenti ecclesiam, * decimam, oblationemve concesserit: a suo statu, tanquam arbor, quæ inutiliter terram occupat, succidatur, & donec (*b*) se emendet, lapsum suum deflens, subjaceat dolore prostratus.

IV. *Ut cuncti Albigensium hæreticorum consortium fugiant.*

In partibus Tolosæ damnanda hæresis dudum emersit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca se diffundens, per Guasconiam & alias provincias quamplurimos jam infecit. Quæ dum in modum serpentis intra suas (*c*) evolutiones absconditur, quanto serpit occultius, tanto gravius Dominicam vineam * in simplicibus demolitur. Unde contra eos, episcopos & omnes Domini * sacerdotes in illis partibus commorantes vigilare præcipimus, & sub interminatione anathematis prohibere, ut ubi cogniti fuerint illius hæresis sectatores, ne receptaculum quisquam eis in terra sua præbere, aut præsidium impertire præsumat. Sed nec in venditione aut emptione aliqua cum eis omnino * commercium habeatur: ut solatio saltem humanitatis amisso, ab errore viæ suæ resipiscere compellantur. Quisquis autem contra hæc venire tentaverit, tanquam particeps * iniquitatis eorum, anathemate feriatur. Illi vero si deprehensi fuerint, per catholicos principes custodiæ mancipati omnium bonorum amissione mulctentur. Et quoniam de diversis partibus in unum latibulum crebro conveniunt, & præter consensum erroris nullam cohabitandi causam habentes, in uno domicilio commorantur: ta-

ANNO CHRISTI 1163.

Alia conventicula, & investigentur attentius, & si (*d*) vera fuerint, canonica severitate vetentur.

V. *Ut sacerdotes annuo pretio ad regendas ecclesias non conducantur.*

Ne prælati cap. 3. Et in 1. coll. tit. & c. eod

Quoniam enormis quædam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum patrum constitutiones invaluit, ut sub annuo pretio sacerdotes ad ecclesiarum regimen constituantur: id ne fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dum sacerdotium sub hujusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

VI. *Ut clerici avaritiam fugiant.*

De simonia cap. 8. Et 1. coll. tit. eod. c. 7.

Non satis utiliter in populo avaritia redarguitur, si ab his qui clero constituti videntur, & præcipue qui contempto sæculo (*e*) religiosum nomen profitentur, *& regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, ne (*f*) ab* omnibus, qui ad religionem transire voluerint; aliqua pecunia requiratur: & ne prioratus, aut capellaniæ quælibet monachorum, aut clericorum, decimæ *(*g*) detractione vendantur: neque ab eo, cui regimen ipsarum committitur, pro earum commissione ullum pretium exigatur. Hoc autem simoniacum esse, sanctorum patrum authoritas manifeste declarat. Unde quisquis de cetero hoc attentare præsumpserit tam qui dederit, quam qui receperit*, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura quoque, chrismatis, & olei sacri perceptione, nulla cujusquam pretii exactio intercedat: neque sub obtentu alicujus consuetudinis reatum suum quisquam tueatur: quia diuturnitas non minuit peccatum, sed auget.

* prof. regula quam susceperunt, non observetur. Prob. igit
* ab iis qui
* aut cleric. annua distractione
* recep. vel consenserit

VII. *Ut decani vel archipresbyteri ad causas ecclesiasticas terminandas ab episcopis non constituantur.*

Ne prælati cap. 2. Et 1. coll. tit. de præl. c. 2.

Quoniam in quibusdam episcopatibus* decani quidam vel archipresbyteri, ad agendas vices episcoporum seu archidiaconorum, & terminandas causas ecclesiasticas, constituuntur sub annuo pretio, quod ad sacerdotum * gravamen, & subversionem judiciorum, non est dubium redundare: id ulterius fieri districtius prohibemus. Quod si facere præsumpserit quisquam, removeatur a clero. Episcopus

* partibus
* sacerdotis grav. vel sub.

(*a*) *In ipso Deo.* (*b*) *Emendetur ruinæ suæ subjaceat prostratus.* (*c*) *Revolutiones.* (*d*) *Si Inventa.* (*e*) *Religiosorum.* (*f*) *Ab his qui.* (*g*) *Distractione.* Cetera leguntur ut hic in margine a Labbeo emendata sunt. Reliqua vero post canonem X. in Cod. non leguntur.

ANNO CHRISTI 1163.

pus quoque, qui hoc in sua diœcesi sustinuerit, & ecclesiastica* judicia patitur sua dissimulatione perverti, canonica districtione plectatur.

* ecclesiasticam jurisdictionem sua pat. Ne clerici vel mon. c. 3. & in 1. collect. tit. eod. c. 2.

VIII. *Ut religiosi secularia studia vitent.*

Non magnopere * antiqui hostis invidia infirma membra ecclesiæ præcipitare laborat: sed manum mittit ad desiderabilia ejus: & electos quoque nititur supplantare, dicente scriptura: *Escæ ejus electæ*. Multorum * si quidem causam operari se reputat, ubi pretiosius aliquod membrum ecclesiæ fuerit aliqua calliditate detractum. Inde nimirum est, quod se in angelum lucis more solito transfigurans, sub obtentu languentium fratrum consulendi * corporibus, & ecclesiastica * negotia fidelius pertractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confectiones physicales * ponderandas, de claustris * suis educit. Unde ne sub occasione scientiæ spirituales viri mundanis rursum actionibus involvantur, & in interioribus eo ipso deficiant, ex quo se aliis * putant in exterioribus providere: de præsentis concilii assensu, huic malo obviantes, statuimus, ut nullus omnino post votum religionis, post factam in aliquo religioso loco professionem, ad physicam, legesve mundanas legendas permittatur exire. Si vero exierit, & ad claustrum suum infra duorum mensium spatium non redierit: sicut excommunicatus ab omnibus evitetur, & in nulla causa, si patrocinium præstare præsumpserit, aut tentaverit, audiatur. Reversus autem ad claustrum, in choro, capitulo, mensa, & ceteris, ultimus fratrum semper existat: & nisi, ex misericordia * forsan sedis apostolicæ, totiue spem promotionis amittat.

* non solum maximopere *Job. 40. junta 70.*
* Est enim genus hominum qui quidem sine causa operari se putant. *Ita ediderant Binius & Baronius: nullo sensu.*
* considerandis
* ad eccl. neg. fideliter pertractanda
* physicas
* castris
* alios p. in ext. proficere
* permissione

IX. *Invalidas esse hæreticorum ordinationes.*

Ad hæc, ordinationes factas ab Octaviano, & aliis schismaticis; & hæreticis, evacuamus, & irritas omnes esse dicimus, & decernimus.

X. *De immunitate rerum ecclesiasticarum.*

Collect. 2. l. 3. tit. 27. cap. 1. post. conc. Leter. part. 81. c. 6.

Quoniam supervenientibus novis morbis novas expedit invenire medicinas: & ecclesiasticæ libertati consulere, & subditorum utilitati providere curantes, statuimus ut capellani castrorum, & qui eorum vice ministrant, hujusmodi sacramento adstringantur, ut ex quo fuerit cognitum eis, aliquid ecclesiæ vel cœmeterii, seu ecclesiasticæ possessionis, in castrum venisse, vel castrensium violentia ablatum fuisse, conveniant dominum castri, sive illum qui primus ab eo dominatum habet, cujus potestate & consilio res dirigi possit. Et si eorum commonitione præmissa, prædam non reddiderit, si adfuerit, vel si abfuerit, de integra restitutione infra octavum diem certam securitatem non fecerit, ex tunc ab omni ecclesiastico cessabitur * officio, excepto baptismo & confessione, & timore mortis, communione. Quod in omnibus terris eorum propriis præcipimus observari, nec non & in illis, in quibus integram exercent dominationem. Permittimus tamen ut semel in hebdomada, causa conficiendi corpus Christi, Missa in villa celebretur proxima, clausis omnibus ostiis *, & exclusis excommunicatis, præter ministros altaris. Quod si prædicti castrenses post datam in eos sententiam incorrigibiles per XL. dies extiterint: capellani ab eorum recedant officio, non amplius cum eis commoraturi, quamdiu sub anathematis vinculo teneantur: & sub hac lege scriptores claudimus. Quod si capellani, vel quilibet officiales clerici, ex suis possessionibus sunt advocati servitii debitores: ultra tres menses commorandi cum eis licentiam non adhibemus. Quod si gratia commonitionis * ei concedatur, convescendi tamen & cohabitandi interdicimus participationem. Qui vero ultra præfixum terminum cum eis commorari præsumpserit, officio simul * & ecclesiastico careat beneficio. Et ne forte præda in dolo * convertatur, aut clericos castrorum excuset ignorantia: egredi debent, obviare * prædæ, audituri & solicite inquisituri, si quæ res ibi fuerint ecclesiasticæ, vel eorum reclamatores. Si quis autem clericus ob hujusmodi recessum, propter justitiam a domino suo rerum suarum damna pertulerit: ipse dominus non nisi per integram omnium restitutionem meretur absolvi. Si quælibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem lata sit sententia: non careant officio, nisi qui ejus subsunt dominio. Quod si ecclesia suæ * advocationis fuerint, eadem esset & sibi interdicta licet alterius advocationis corpora sepeliri, Missa tamen non celebrabitur. De mutandis autem castrorum vicariis vel clericis statuimus ut archidiacono significetur, ne alius loco substituatur, donec eodem adstringatur sacramento. Mercatoribus autem & ceteris hominibus civitatum vel burgorum prohibemus, ne aliquem nomine * excommunicatum, hospitem suscipiant, nec in venditione vel emptione seu aliqua participent accommodatione. Qui vero transgressores extiterint, a sacer-

* cessabu
* cl. ost. excl. omnibus pret. prim. alt
* commonitionis
* ordine & benef. clef car.
* committatur in dolum
* obviam
* eccl. unit advocationis f.
* hominem

cerdote parochiano tres dies vocentur : A tribus autem aliis diebus ad correctionem expectentur : septimo autem die, si incorrigibiles apparuerint, anathematis sententiam subituri, nec ab episcopo, nec ab archidiacono se noverint absolvendos. Si vero a domino aliove potente, ad hospitandum excommunicatum, hospiti vim illatam cognitum fuerit, hospes reus non habeatur, sed ejus qui violentiam intulit, terra suspendatur, cujus suspensionis restitutio pontificali erit arbitrio reservanda. In villis vero, vel urbibus, vel castellis, quæ regis subsunt dominio, in quibus constabularii ad tempus statuuntur, si ipsum constabularium constiterit * anathematis sententiam subiisse : ipso in villa * stante, loco illo Divina vacent, quo recedente, eodem die reversuro, alii Divinum officium non * amittant, suis domesticis omnibas a Christianitate suspensis. De cœmeteriis, & ecclesiis, sive quibuslibet possessionibus ecclesiasticis, censuarias *dari prohibemus : ne pro ecclesiæ vel cœmeterii defensione, fidei suæ clerici sponsionem interponant : quod si præsumpserint, ordinis sui & beneficii periculum incurrant. Qui vero ecclesiam vel cœmeterium contempserit *, vel ordinatis manus violentas imposuerit, anathematis sententia feriatur, nec ab alio nisi a domino papa absolutionem consequetur, nisi mortis interveniente periculo*, dispensatio misericorditer subveniat : data tamen pro se * satisfaciendi securitate ; si convaluerit, pro absolutione papam aditurum. Si quis *videns *excommunicatum ex nomine, hospitio susceperit, vel ei pecuniam scienter accommodaverit : quia nostri sunt contemptores mandati, prohibemus, ne Christianus vel christiana ei serviat, donec inde satisfaceret. Præcipimus autem *, quod decani * fide adstringantur, quod si eis cognitum fuerit, aliquem de clericis hæc decreta non servasse : episcopo, si affuerit, vel archidiacono denuncient. Prohibemus etiam ne abbates, vel monachi, vel priores, vel abbatissæ, vel prioriss, de possessionibus ecclesiasticis censarias * donent. Clericis autem & laicis prohibemus, ne quis scienter prædia ecclesiæ emat, vel prædium cœmeterii, vel cujuslibet possessionis ecclesiasticæ : quod qui præsumpserint, anathematis vinculo feriantur,

Hactenus Turonensis concilii canones. Leguntur iidem fere omnes apud Villelmum Neubrigensem, sed inverso ordine.

CONCILII TURONENSIS

ANNO CHRISTI 1163. Ex Martene Thesauro Anecd. tom. 4. p. 143.

Sub Alexandro papa III. anno MCLXIII. celebrati canones in editis prætermissi

Ex duobus MS. codicibus, uno S. Michaelis in Periculo maris, altero sancti Germani a Pratis.

I.

B DEcrevimus, ut laici ecclesiastica terminare negotia non præsumant. Episcopi, abbates, (a) archidiaconi, & alii ecclesiasticorum prælati de negotiis, quæ spiritualia esse noscuntur, aliquorum laicorum judicio non disponant, nec propter eorum prohibitionem ecclesiasticam dimittant exercere justitiam.

II.

Hoc autem sanctorum Patrum consona definitione sancimus, ut in eos qui C ad cimiterium vel ecclesiam confugiunt, nullus audeat manus mittere. Quod si quis fecerit, anathema sit.

III.

Præcipimus, ut si qui clerici ecclesiarum vestrarum fratribus hospitalibus cum licentia sui prælati, sponte ac gratis per annum vel per biennium servire decreverint ; nequaquam impediantur ; & interim sua beneficia ecclesiastica & reditus, si quos habuerint, non amittant.

IV.

D Si quis sacerdos vel clericus ecclesiam vel ecclesiasticum habens officium, publice fornicariam habeat : si semel, secundo, & tertio commonitus eam non dimiserit, & a se prorsus non expulerit ; sed potius in immunditia duxerit persistendum : officio omni & ecclesiastico privetur beneficio.

V.

Secundum statuta prædecessorum nostrorum decernimus, ne monachi vel clerici causa lucri negociationem inhonestam exerceant ; & ne monachi a clericis vel a laicis firmam teneant, neque ecclesiam laici ecclesiastica beneficia ad firmam teneant. E

VI.

Illud etiam in vicariis, qui personis fide & sacramento sunt obligati, duximus statuendum, quod si fidei & sacramenti religione contempta, personatum sibi falso assumentes, contra personas se erexerint, & super hoc in jure convicti fuerint : de cetero in eo episcopatu ad officii sui executionem non admittantur.

VII.

(b) Fures & latrones, si in furando aut

(a) In codice S. Michaelis deest *archidiaconi*. (b) Canon iste 7. uti 9. & 10. desiderantur in codice S. Michaelis, in quo vice versa canon 11. & 12. habentur, qui in codice S. Germani non reperiuntur.

aut prædando occidantur ; visum nobis est, pro eis non esse orandum. Si autem apprehensi vel vulnerati presbytero aut diacono confessi fuerint ; communionem non negamus.

ANNO CHRISTI 1163.

VIII.

Ut nemo presbyterorum exenium vel quodcumque emolumentum temporale, immo detrimentum spirituale a quocumque publice peccante vel incestuoso accipiat, ut episcopo vel ministris ejus (a) peccatum reticeat. Ne pro respectu cujuscumque personæ, aut consanguinitatis, vel familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc episcopo innotescere detractet, nec a quoquam pœnitente aut gratia aut favore munus suscipere præsumat, vel minus digne pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei reconciliationis testimonium ferat ; vel quocumque livore alium quemlibet digne pœnitentem a reconciliatione removeat. Hoc enim simoniacum a Deo & hominibus cognitum est.

IX.

Calumniam & audaciam temere litigantium condemnando in expensas, & alio multiplici remedio imperialis sanctio compescit. Quoniam igitur sacris constitutis consonare dignoscitur, præcipimus ut de cetero in pravis causis victus victori in expensas condemnetur, nisi forte, sicut cautum est, pro absente feriatur sententia.

X.

Dictum est in quibusdam locis pro perceptione chrismatis dari solere nummos. Similiter pro baptismate & communione. Hoc symoniacam esse hæresim sancta synodus detestavit, & anathematizavit. Prohibemus ergo ne de cetero nec pro ordine, nec pro baptismate, vel extrema unctione, vel sepultura, vel communione, vel dedicatione quicquam exigatur ; sed dona Christi gratuita gratis dispensatione donentur. Si quis contra statuerit, anathema sit.

XI.

Concil. Later. can. 22.

Innovamus autem, ut presbyteri, clerici, monachi, conversi, peregrini, mercatores, rustici euntes & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & quæ semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur, nec quisquam alicui novas pedagiorum exactiones sine auctoritate & consensu regum aut principum statuere aut statutas de novo tenere, aut veteres attentare aliquo modo præsumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus non destiterit ; donec satisfecerit communione careat.

ANNO CHRIST. 1163.

XII.

Concil. Later. can.

Quod a prædecessore nostro felicis memoriæ INNOCENTIO papa factum est, innovantes ; ordinationes ab OCTAVIANO & GUIDONE hæresiarchis & JOHANNE Strumensi, qui eos secutus est, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus. Adjicientes etiam, ut qui dignitates ecclesiasticas seu beneficia per prædictos schismaticos receperint, careant impetratis. Alienationes seu invasiones quæ per eosdem schismaticos sive per laicos factæ sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad ecclesiam sine omni onere revertantur. Si quis autem contraire præsumpserit, excommunicationi se noverit subjacere. Illos autem qui sponte juramentum de tenendo schismate præstiterint, sacris Ordinibns & dignitatibus decrevimus manere suspensos.

CARTA CONCILII TURONENSIS,

Quæ Missa fuit episcopo Magalonensi ejusdemque loci capitulo & abbati & conventui Cluniacensi.

Ex archivis Cluniacensis monasterii.

V. Ostiensis, B. Portuensis episcopi, W. titulo S. Petri ad vincula presbyter, M.S. Georgii ad velum aureum Dei gratia R. E. cardinales venerabilibus fratribus J. eadem gratia Magalonensi episcopo ejusdemque loci capitulo sicut Cluniacensi abbati universoque loci ejusdem conventui salutem in Christo.

Dum in concilio Turonis celebrato ad terminandam controversiam, quæ super ecclesia B. Petri juxta Montem-Pessulanum sita, inter vos vertebatur, a sereniſſimo papa Alexandro dies vobis fuisset apostolicis litteris præstituta, & Romanorum pontificum scriptis in medium hinc inde prolatis, his ipsa dubios sortiretur eventus. Ex mandato præfati Romani pontificis, partis etiam utriusque consensu, hujusmodi perpetuis temporibus inter vos statuimus servari concordiam ; ut scilicet de cetero monachi Cluniacenses excommunicatos Magalonensis ecclesiæ seu etiam interdictos non recipiant, neque pœnitentiam dent in villa Montis-Pessulani, vel in aliis villis Magalonensis episcopatus, per se aut per capellanum aliquem interdictum. Ad infirmos etiam non accedant, nisi vocati ; neque sacerdotalem miserationem aliquando exhibeant. Cum autem vocati accesserint, si infirmus apud eorum monasterium sepulturam elegerit, liberam ejus habeant sepulturam : canonici vero Magalonenses in pulsandis campanis, & receptione funeris in ecclesiam, debitam humanitatem exhibeant. Monachi autem tertiam partem omnium, quæ eis infirmus moriens contulerit, canonicis Magalonensibus solvant, nisi forte decedens præfatis monachis in conversum vel monachum se reddiderit, vel etiam talis fuerit, in quem jus ex-

com-

(a) *al.* peccatum illud retineat.

ANNO CHRISTI 1163.

communicationis ferendæ Magalonenſes cum decederet non haberent. Si tamen is qui apud jam dictum monaſterium ſepeliri decreverit, partem rerum ſuarum monachis, partemque prænominatis canonicis duxerit relinquendam; canonicis dabitur optio de duobus: ut ſcilicet a monachis nihil recepturi, legatam ſibi partem retineant; aut relictorum contributione facta, totius ſummæ partem tertiam aſſequentur. Præterea miſſas ſponſaliorum ſeu partus (1), canonicis Magalonenſibus, non decantabunt, nec jam dictos parrochianos recipient in præcipuis feſtivitatibus, vel ad pœnitentiam, ſi eccleſiis ad quas ſpectant voluerint ſe forte ſubtrahere. Decimas quoque ad jus Magalonenſis eccleſiæ ſpectantes de cetero non recipient, nec retinebunt, ſed tam de his prædiis quæ nunc in prænominata parochia habent, quam de his quæ in futurum ad proprietatem eorum fuerint modis aliquibus devoluta, decimas Magalonenſi eccleſiæ perſolvant, exceptis terris & vineis quas nunc tempore ſcilicet hujus concordiæ introductæ circa idem monaſterium ſine interpoſitione fluminis aliarumve terrarum poſſidere noſcuntur. Si vero aliquando contigerit villam circa monaſterium prænominatum ædificari, jus parochiale in eadem villa Magalonenſis eccleſia obtinebit: monachorum autem erit capellanum eligere, ejuſdemque loci epiſcopo præſentare. Præſentatus ab epiſcopo curam animarum recipiet, niſi cauſa evidens & rationabilis contradicat. Nihilominus etiam ſtatuimus, ne aliquando liceat Cluniacenſibus duodenarium monachorum numerum in eodem prioratu excedere, aut aliquando ibi conſtituere abbatem, ſeu aliam eccleſiam in ſæpedicto epiſcopatu abſque epiſcopi & capituli conſenſu ædificare. Non licebit etiam monachis poſſeſſiones ad Magalonenſem eccleſiam ratione feudi vel alio jure pertinentes, aut canonicos vel converſos ipſius ſeu etiam donatos abſque epiſcopi & capituli licentia recipere. Idem etiam tenebuntur canonici erga monachos obſervare, conſecrationem quoque eccleſiæ & altarium atque promotiones monachorum ad Magalonenſem epiſcopum pertinebunt, ſi ea gratis & libere peragere voluerit. Ut autem hujuſmodi concordia perpetua ſtabilitate firmetur, ſigillorum noſtrorum munimine eam duximus roborandam. Actum Turonis Idus Junii anno Incarnat. Dominicæ 1163. indiction. XI. Pontificatus magnifici papæ Alexandri III. anno IV.

ACTA CONCILII TURONENSIS

E variis auctoribus excerpta a Severino Binio.

De hac ſynodo Sigeberti continuator: In octavis Pentecoſtes, *ait*, Alexander papa, tenuit concilium Turonis, in quo excommunicavit Octavianum cum aliis ſchiſmaticis & complicibus ſuis. *Joannes Tilius in chronico de regibus Francorum, an.* 1164. *qui eſt* XXVII. *Ludovici junioris, ait*: Concilium Turonenſe ſub Alexandro papa habitum eſt, quo acta Papienſis concilii, in quo Victor & Fridericus præfuerant, damnata fuerunt. *Octo illi canones, qui in appendice œcumenici concilii Lateranenſis XI. infra collocata, ſub titulo concilii Turonenſis continentur, auctore Willelmo Neubrigenſi lib. 2. c. 5. hac ſynodo editi & conſtituti putantur. Matthæus Paris in hiſtoria Anglicana*, Alexander, *inquit*, Turonis concilium congregavit in eccleſia S. Mauricii duodecimo Kal. Junii, ad cujus vocationem permiſſione regis Angliæ venerunt archiepiſcopi, epiſcopi, & alii Angliæ prælati, Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, & ad dexteram papæ in concilio ſedit: & archiepiſcopus Eboracenſis Rogerius ad ſiniſtram cum ſolo epiſcopo Dunelmenſi. *Hæc de concilio Turonenſi Matthæus Paris. Acta vitæ Alexandri papæ de eadem ſynodo iſta:* Et quoniam tempus concilii celebrandi imminebat, quod in octavis Pentecoſtes Turonum convocaverat: exivit de Pariſiis, & tranſiens per Carnotum, ad Turonis civitatem celeriter remeavit. Anno igitur Dominicæ Incarnat. 1163. Indictione undecima, anno quarto ſui pontificatus, quarto decimo Kal. Junii, ſupradictus Alexander papa in eccleſia S. Mauricii Turone concilium celebravit, in quo ſecum interfuerunt cardinales numero decem & ſeptem, & epiſcopi centum & viginti quatuor, ... centum & quatuordecim, & aliorum tam clericorum quam laicorum maxima multitudo. Atque inter alios inſignes eccleſiæ præſules interfuit S. Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis, anno ſuperiori, ut vidimus, ad eam regendam cathedram ex munere cancellariæ aſſumptus, quem præter morem Alexander papa ejuſmodi excepit honorificentia. Fecit enim, ut omnes cardinales occurrerent ei extra urbem illam, præter duos tantum, qui ſoliti eſſent ei ſemper aſſiſtere: idemque obtinuit quæcumque ab ipſo pontifice petiiſſet, nempe ſuæ eccleſiæ privilegiorum confirmarionem. *Hæc in vita ipſius, a quatuor auctoribus ſcripta.*

Dum iſta in Turonenſi concilio cœpta eſſent actitari, poſt alios, qui illuc conveniſſent catholicæ communionis epiſcopi, convolavit & Conradus archiepiſcopus Moguntinus electus, de quo iſta Romualdus archiepiſcopus Salernitanus, hujus temporis ſcriptor fidelis: Tempore concilii hujus Conradus nobilis clericus Alemanniæ, & Imperatoris conſanguineus, qui in Moguntina eccleſia erat electus, nolens Octaviano & Imperatori ſchiſmatico conſentire, eccleſiam ſuam deſerens, ignorante Imperatore, ad Alexandrum papam in Franciam feſtinus advenit. Quem papa ſatis benigne recipiens, poſtmodum ſecum Romam uſque adduxit: dehinc in cardinalem epiſcopum Sabinenſem promovit: poſtremo in Moguntinum archiepiſcopum ſublimavit. Quo audito Imperator ira commotus, Chriſtianum nomine cancellarium ſuum in Moguntina eccleſia eligi fecit, & a ſuis ſuffraganeis conſecrari. *Hæc ipſe.*

Quæ autem in eodem concilio Turonenſi ſint tranſacta, ita legitur in vitæ actis Alexandri papæ: In eo nimirum apoſtolica conſtituta ſunt probata, & hæc capitula roborata denuo, & promulgata. *Sed, ut Robertus aſſerit, qui preſens aderat, in primis illud actitatum, quod Alexander papa reddita pleniſſima ratione de ſui legitima ad pontificatum promotione, ingeſſerit de intruſione & invaſione Octaviani querelam: quo factum eſt, ut in ipſum atque complices ejus omnes fuerit iteratum anathema.*

Adde ex hiſtoriæ Vizeliac. lib. IV. Alexander Turonicam metropolim urbem adiit, & concilium ibidem tenuit omnium epiſcoporum Lugdunenſium, Narbonenſium, Viennenſium, Bituricenſium, Senonenſium, Remenſium, Rotomagenſium, Turonenſium, Burdegalenſium, Auſcitanen-

1 *Videtur deeſſe* invitis *aut quid ſimile.*

ANNO CHRISTI 1163.

tanensium, Alpensium, Apenninarum & Marítimarum, centum quinque numero: Cantuariensium etiam quoque Eboracensium, Scotorum quoque & Hibernensium: sed & abbatum, & diversæ professionis personarum, gratanter undique advenientium. Nam & Germanorum episcopi plures occulte scripserunt Alexandro papæ, obedientiam & omnimodam reverentiam pro loco & tempore illi humiliter exhibentes. Italiæ vero non minima pars affuit, partim scripto, partim sua præsentia: Sed & Sardinia & Sicilia cum omni Calabria, omnis quoque Orientalis ecclesia, & Hispania, devotum obedientiæ caput humiliter Alexandro catholico papæ subdidit.

Interfuerunt prædicto concilio Stephanus abbas Cluniacensis, & Guillelmus abbas Vizeliacensis. Cogitaverunt autem actum renunciationis Cluniacenses proponere contra Vizeliacenses. Sed conscii suæ injustitiæ, & Romanæ rectitudinis, conticuerunt omnes: nec etiam exinde ausi fuerunt mutire: cum plurimæ hujusmodi controversiæ hinc & inde in eodem concilio proponerentur, & terminarentur. Sicut fuit causa Parisiensium clericorum & monachorum cœnobii S. Germani de Pratis: quæ plenius ventilata, injustis clericorum vocibus æternum silentium imposuit.

Ex Labbei Append. T. X.

Nicolaus Trivetus in chronico. In illo, *inquit*, concilio duo episcopi, quorum unum consecraverat Tarraconensis archiepiscopus, metropolitanus ejus, alium archiepiscopus Toletanus, totius Hispaniæ primas, de Pampilone ecclesia sunt expulsi, ad cujus titulum ambo fuerant consecrati: & tertio subrogato, concessum est eis, ut si vacantes ecclesiæ eos vocarent, earum fierent præsules.

Radulphus de Diceto in Imag. Hist. p. 535. de Episcopis Angliæ, qui huic Concilio affuerunt; ait: Ad cujus (*nempe Concilii*) vocationem per Teodinum S. R. E. Subdiaconum factam per manum Regis Anglorum venerunt Archiepiscopi, venerunt Episcopi, venerunt Abbates & Priores. Infirmitas tres Episcopos excusavit, scilicet Wintoniensem, Lincolniensem, & Batonensem. Thomas autem Cantuariensis Archiepiscopus cum suis suffraganeis sedit ad dexteram in Concilio. Cum Dunelmensi, quem unicum habet suffraganeum, Eboracensis Archiepiscopus sedere jussus est ad sinistram.

ANNO CHRISTI 1163.

☞ *De hoc Turonensi Concilio adjiciendum est quod narrat in suo Eulogio ad Alexandrum III. Joannes Cornubensis, cujus opus evulgavit Martene in Anecdotis Tom. V. pag.* 1655.

In Turonensi Concilio, quod dudum convocatis plerisque omnibus tam Anglicanæ, quam Gallicanæ Prælatis Ecclesiæ auctoritate vestra celebratum est, & præsentia illustratum, dogma quorumdam asserentium, quod Christus non est aliquis homo; & quod Christus secundum quod homo non est quid disputatio ventilari cœpit. Utra vero pars disputantium in pugna verborum prævaluerit, nescio: sed tam iniquam, & Fidei Christianæ inimicam falsitatem in tali, ac tanto Christi auditorio nullis credo fuisse veritatis, aut victoriæ titulis insignito. Noluit tamen tam dives, & copiosa mansuetudinis vestræ clementia assertionem illam statim canonica ferire censura, ne ejus auctores, & defensores, qui forte non pertinacia, sed ignorantia deliquerant, vel ipsa condemnatio pravitatis tantum involveret, vel perpetuam eis infamiæ notam impingeret. Ex eadem vero mansuetudine vestra, multo postmodum temporis subsistentationis elapso, etiam quadam epistola decretali, quæ super abrogationem pravæ illius doctrinæ ad venerabilem Guillelmum, tunc Senonensem, hodie Remensem Archiepiscopum legitur directa nequaquam exprimitur anathemate perculsos, vel etiam percellendos esse qui errorem illum tenere, seu docere præsumerent &c.

ANNO CHRISTI 1164.

CONCILIABULUM CLARENDONENSE,

ANNO CHRISTI 1164.

Quo decem & sex capitula consuetudinum, ut vocabant, Anglicanarum, æquitati & ecclesiasticæ immunitatis repugnantia, confirmata sunt anno Domini MCLXIV. tempore Alexandri papæ III.

QUa occasione hæc conventio apud Clarendonam in Anglia, & quæ capitula ab episcopis ibidem confirmata, & juramento approbata fuerint, refert Matthæus Paris in historia Anglicana subsequentibus verbis. Anno Domini MCLXIV. in præsentia regis Henrici apud Clarendonam, octavo Kalendas Februarii, præsidente Joanne de Oxonia, de mandato ipsius regis, præsentibus etiam archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus & proceribus regni, facta est recognitio sive recordatio cujusdam partis consuetudinum & libertatum antecessorum suorum, regis videlicet Henrici avi sui, & aliorum quæ observare debebant in regno, & ab omnibus teneri, propter dissensiones & discordias sæpe emergentes inter clerum & justitiarios domini regis, & magnatum regni. Harum vero consuetudinum recognitarum quædam pars in sexdecim capitulis subsequentibus continetur.

1. De advocatione, & præsentatione ecclesiarum si controversia emerserit inter laicos & clericos, vel inter clericos, in curia domini regis tractetur & terminetur.

2. Ecclesiæ de feudo domini regis non possunt in perpetuum dari absque concessione ipsius.

3. Clerici accusati de quacumque re, summoniti a judiciario regis, veniant in curiam ipsius responsuri ibidem de hoc, unde videbitur curiæ regis, quod ibi sit respondendum, & in curia ecclesiastica unde videbitur quod ibi sit respondendum: ita quod regis justitiarius mittet in curiam sanctæ ecclesiæ, ad videndum quomodo res ibi tractabitur. Et si clericus convictus vel confessus fuerit, non debet eum de cetero ecclesia tueri.

4. Archiepiscopis, episcopis, & personis regni non licet exire regnum absque licentia domini regis. Et si exirent, si regi placuerit, securum eum faciant, quod nec in eundo, nec in redeundo, vel moram faciendo, perquirent malum sive damnum domino regi vel regno.

5. Excommunicati non debent dare vadium ad remanentiam, nec præstare juramentum, sed tantum vadium & plegium standi judicio ecclesiæ, ubi absolvuntur.

6. Laici non debent accusari, nisi per certos

ANNO CHRISTI 1164.

& legitimos accusatores & testes in præsentia episcopi: ita quod archidiaconus non perdat jus suum, nec quidquam quod inde habere debeat. Et si tales fuerint qui culpantur, quod non velit, vel non audeat aliquis accusare: eos vicecomes requisitus ab episcopo faciat jurare duodecim legales de Insuero, sive de villa, coram episcopo, quod veritatem secundum conscientiam suam manifestabunt.

7. Nullus qui de rege tenet in capite, nec aliquis dominicorum ministrorum ejus excommunicetur, nec alicujus eorum terræ sub interdicto ponantur, nisi prius dominus rex, si in regno fuerit, conveniatur, vel justitiarius ejus, si fuerit extra regimen, ut rectum de eo faciat: & ita ut quod pertinebat ad regis curiam, ibi terminetur, & de eo quod spectat ad curiam ecclesiasticam, ad eamdem mittatur, ut ibi terminetur.

8. De appellationibus, si emerserint, ab archidiacono debebit procedi ad episcopum, ab episcopo ad archiepiscopum: & si archiepiscopus defuerit in justitia exhibenda, ad dominum regem perveniendum est postremo, ut præcepto ipsius in curia archiepiscopi controversia terminetur: ita quod non debeat ultra procedi absque assensu domini regis.

9. Si calumnia emerserit inter clericum & laicum, vel e converso, de ullo tenemento quod clericus velit ad eleemosynam trahere, vel laicum ad laicum feudum: per recognitionem duodecim legalium hominum, juxta capitalis justitiarii regis considerationem terminabitur, utrum tenementum sit pertinens ad eleemosynam sive ad laicum feudum, coram justitiario regis. Et si recognitum fuerit ad eleemosynam pertinere, placitum erit in curia ecclesiastica: si vero ad laicum feudum, nisi ambo tenementum de episcopo eodem vel barone, advocaverint de feudo illo eumdem episcopum vel baronem, erit placitum in curia ipsius: ita quod propter factam recognitionem saisinam non amittat, qui prius fuerat saisitus de civitate vel castello vel burgo, vel dominico manerio regis.

10. Si ab archidiacono vel episcopo super aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eis respondere, & ad citationes eorum noluerit satisfacere: bene licet eis sub interdicto ponere eum, sed non debent ipsum excommunicare, priusquam capitalis minister regis villæ illius conveniatur, ut justitiet eum ad satisfactionem venire. Et si minister regis inde defecerit, erit in misericordia regis, & exinde poterit episcopum ipsum accusatum ecclesiastica justitia coercere.

11. Archiepiscopi, episcopi, & universæ personæ regni, qui de rege tenent in capite, habeant possessiones suas de rege sicut baroniam, & inde respondeant justitiariis & ministris regis, & sequantur, & faciant omnes consuetudines regias: & sicut ceteri barones debent interesse judiciis curiæ regis cum baronibus, quousque perveniatur ad diminutionem membrorum, vel ad mortem.

12. Cum vacaverit archiepiscopatus, vel episcopatus, vel abbatia, vel prioratus, in dominio regis: esse debet in manu ipsius, & inde percipiet omnes reditus & exitus, sicut dominicos reditus suos. Et cum ventum fuerit ad consulendum ecclesiam, debet dominus rex mandare potiores personas ecclesiæ: & in capella ipsius regis debet fieri electio assensu ipsius regis, & consilio personarum regni, quas ad hæc faciendum advocaverit: & ibidem faciet electus homagium & fidelitatem regi, sicut ligio domino suo, de vita sua & de membris, & de honore terreno, salvo ordine suo, priusquam consecretur.

ANNO CHRISTI 1164.

13. Si quisquam de proceribus regni disfortiaverit archiepiscopo, vel episcopo, vel archidiacono, de se suisve justitiam exhibere: dominus res debet eos justitiare. Et si forte aliquis disfortiaret domino regi rectitudinem suam: archiepiscopi, episcopi, & archidiaconi, debent eum justitiare ut regi satisfaciat.

14. Catalla eorum, qui sunt in forisfacto regis non detineat ecclesia vel cœmeterium, contra justitiarios regis, quia ipsius regis sunt, sive in ecclesiis, sive extra fuerint inventa.

15. Placita de debitis, quæ fide interposita debentur, vel absque interpositione fidei, sint in justitia regis.

16. Filii rusticorum non debent ordinari absque assensu domini, de cujus terra nati dignoscuntur.

Hanc recognitionem sive recordationem de consuetudinibus & libertatibus iniquis, & dignitatibus Deo detestabilibus, archiepiscopi, episcopi, abbates, priores, clerus, cum comitibus & baronibus ac proceribus cunctis, juraverunt, & firmiter in verbo veritatis promiserunt viva voce tenendas & observandas domino regi & hæredibus suis, bona fide & absque malo ingenio in perpetuum.

17. Decrevit etiam rex, ut clericos, quos in publico flagitio episcopi invenirent obnoxios, præsente regis justitiario, exautorarent, & post curiæ regis traderent puniendos. Archiepiscopus in contrarium sentiebat, ut quos exautorarent episcopi, a manu laicali postmodum non punirentur, quia bis in idipsum punire viderentur.

Huic controversiæ occasionem præstitit Philippus de Broc, canonicus Bedfordensis: qui tractus in causam propter homicidium, in regis justitiarum verbum protulit contumeliosum. Quod cum negare coram archiepiscopo non posset, præbendæ suæ beneficio mulctatus est, & post biennium a regno pulsus.

His itaque gestis potestas laica in res & personas ecclesiasticas, omnia pro libitu, ecclesiastico jure contempto, tacentibus aut vix murmurantibus episcopis, potius quam resistentibus, usurpabat. Thomas igitur Cantuariensis archiepiscopus in se reversus, cum leges iniquas & omnibus Christi fidelibus detestandas concessisset, & eas observare juramento firmasset: rem temere perpetratam diligenter examinans, seipsum graviter afflixit alimentis austerioribus, & indumentis corpus humiliavit, suspendens se ab altaris officio, donec per confessionem & condignos pœnitentiæ fructus, a summo pontifice meruit devotus absolvi. Nam illico nuncios ad Romanam dirigens curiam, dum causam ecclesiæ & suam ad summi pontificis in schedula conscriptam transmisisset cognitionem, ab obligatione, quam inconsulte inierat, absolutionem petiit.

De eodem ex actis Thomæ Cantuariensis, quæ habentur in Vaticana bibliotheca cum collectione epistolarum ad hæc negotia spectantium: Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo quarto, papatus Alexandri anno quinto, illustrissimi regis Anglorum Henrici secundi anno decimo. *De die autem ista habentur in fine*. Facta sunt hæc quarta die ante purificationem sanctæ Mariæ perpetuæ virginis, *nempe trigesima Januarii. Qui autem huic interfuere conventui numerantur omnes episcopi Anglicani, & comites, barones, magistratus,*

& nobiles. Quæ autem acta sint, sic accipe a Wil-
ANNO CHRISTI 1154. *lelmo in quadripartita*: Rex igitur, ut videbatur, regni & sacerdotii zelans pacem, sed sibi & archipræsuli suo minus providens, apud Clarendunam regnum convocat universum. Quo cum præsules & proceres convenissent, exigit rex instantius, ut promissa sibi solverentur. Verum archiepiscopus, licet regi assentire promisisset: suspectam tamen habens regis promissionem, quam scilicet exigeret, & quia frequenter principes ad indebita manus extendant, modum ignorantes, elegit potius apud regem, quam in legem Dei periclitari, æneumque serpentem conterere prius, quam pravitas in populo Dei pullularet. Jam quamvis exilium & carcerem metueret, Deum tamen pluris existimans, ex adverso ascendit. Ille minatur; iste refragatur: ille delirat; iste tacita prece suspirat. Interea temporis Saresberiensis & Norvicensis episcopi, quos ab antiquo odio pœna manebat, timentes sibi ex impacati temporis occasione, verbis lacrymabilibus archiepiscopum exorabant, quod sui misereretur cleri, quod animi pertinaciam relaxaret: ne ipse carcerem, clerus exterminium, ipsi capitis damnationem incurrerent. Sed & comites duo potentissimi in regno ipsum aggressi, dicebant, quod nisi ille voluntati regis acquiesceret, ex regis jussione ad violentiam cogendi erant, quæ regi sibique perpetuam irrogaret infamiam.

Vir ergo invictæ constantiæ, & in petra Christi fundatus, nec blanditiis emollitus, nec terroribus concussus, tandem a gremio veritatis, & sinu matris avellitur, cujus libertati adhærebat. Et ne victor in lite per superbiam intumesceret in mente, inde deficiens, unde proficere deberet, derelinquitur ad horam, scilicet ut cadat, & post casum resurgat: cadens, humanam fragilitatem agnoscat; resurgens, circa se Divinam miserationem intelligat. Sic, ne quis de sua virtute confidat, princeps apostolorum Petrus & David sanctus ceciderunt: sic beatus Thomas tentationi relinquitur ad horam, ut postmodum fragilitatis propriæ memor, fortior resurgat ad pugnam. Igitur cum tertio per Richardum magni nominis virum, qui templo Hierosolymitano tunc præerat, sibi cavere moneretur, & cleri misereri; non tulit eorum supplicationes, non genuflexiones. Nam cum tanquam in ipsius verticem vibratos gladios viderent, plangere cernebantur, & tanquam funus præsens futurum facinus lugebant. Unde potius super clerum, quam super se motus miseratione, annuit de consilio eorum regiæ voluntati parere. Primus igitur ante omnes archipræsul in prætaxata forma se obligat, quod videlicet regias consuetudines foret observaturus bona fide, verbo illo suppresso, scilicet, salvo ordine. Atque juratoriam adjiciens cautionem, hæc se facturum in verbo veritatis spopondit, peccatum peccato adjungens: & idipsum in eadem forma sigillatim universi pontifices juraverunt.

Et incontinenti facta obligatione in hac forma, per quosdam regni proceres, qui has nosse debuerant, facta est regiarum consuetudinum recognitio, ut sicut publice, ita & expresse censerentur. Verum cum & pleræque jam fuissent expressæ, & multo plures, ut videbatur, forent exprimendæ adhuc, archipræsul interlocutus, dicens se nec esse de antiquioribus regni, ut pristinas regni consuetudines sciret, nec in archipræsulatu diu fuisse. Unde dicebat se nescire de his, & propterea quod inclinata ea esset dies, tantum negotium esse differendum in crastinum. Placuit sermo, & in sua se receperunt hospitia. Et in crastinum revertentes in idipsum, quæ pridie intermissæ fuerant consuetudines regiæ, recognitæ sunt & expressæ, & in scriptum chirographi more confectum redactæ, & regiarum consuetudinum nomine censæ: quarum tamen multæ, ut perhibebatur, nequaquam regiæ, sed odio archipræsulis ad ancillandam ecclesiam evomitum æmulationis & invidiæ virus, ipso etiam rege ignorante, quod homines inter ipsum & archipræsulem hac astutia dissensionis zizania disseminare intenderent. Nec enim Rex, qui adhuc erat juvenis, sicut nec archipræsul novus, pristinas regni consuetudines nisi ex illorum relatu cognoscebat. Quales vero hæ regiæ consuetudines fuerint, si quis scire desiderat, eas in fine hujus historiæ descriptas inveniat. *Quas paulo inferius & nos hic descripturi sumus. Pergit vero ad institutam orationem.*

ANNO CHRISTI 1164.

Scriptis igitur consuetudinibus, & in formam chirographi redactis, postulat Rex ab archiepiscopo & episcopis, ut ad cautionem & majorem firmitatem sigilla sua appendant. Verum archipræsul, etsi vehementer contristatus, dissimulat tamen, regem contristare tunc nolens, & caute quidem de plano non negabat: sed differendum adhuc dicebat. Et si parati essent ad faciendum, dicebat tamen, propter negotii magnitudinem, decere dilationem vel modicam, cum juxta Sapientem, absque consilio nihil faciendum grave: & exinde post deliberationem aliquantulam, ipsum & episcopos super hoc ipsum decentius requirendos. Scriptum tamen dictas consuetudines continens recepit pro medietate quidem, & proinde, ut causam videlicet suam secum haberet. Alteram vero scripti partem susceptit Eboracensis archipræsul. *Rex vero ipse tertiam in regum archivis recondendam accepit scilicet.* Et sic ea die dimissio facta est.

Præter quadripartitam, quam diximus, de his historiam, accedit ad calcem magis exacta narratio de omnibus quæ contigerunt a fine ejusmodi conciliabuli execrandi habiti Clarendunæ usque ad profectionem Alexandri pontificis ex Galliis: ex quibus nos conteximus recitandam historiam, quæ sic se habet: a pœnitentia sancti Thomæ sumentes exordium istis verbis: Eoque recedente a Regis curia, obiter inter familiares ipsius orta est murmuratio, iis, ut assolet, asserentibus sic fieri oportere, propter temporis angustiam: illis indignantibus ecclesiasticæ libertatis authoritatem ad unius hominis libitum deperire. Inter quos acrius unus institit, dicens: Publica, inquit, potestas perturbat omnia, in ipsum Christum delirat iniquitas, synagoga satanæ profanat sanctuarium Dei: federunt principes, convenerunt in unum adversus Christum Dominum. Nemo tutus qui diligit æquitatem: mundo judice, soli sapiunt & venerantur hodie qui principi obsequuntur ad libitum. Concussit hæc tempestas & columnas ecclesiæ: dum pastor disparuit, oves dispersæ latitant sub lupo. De cetero quis erit locus innocentiæ, quis stabit ex adverso, vel quis triumphabit in prælio, principe devicto? Hæc quidem is murmurabat qui crucem ferebat ante dominum Cantuariensem: ceteri obmutuere præ angustia. Et adjecit audacius, assumens parabolam in hunc modum. Quid, inquit, virtutis sibi retinuit, qui constantiam perdidit & famam? Quorsum hæc, fili? (ait dominus Cantuariensis.) Teipsum, inquit, id respicit, quod hodie omnino perdidisti & conscientiam & famam, Deo odibili & honestati contrario exemplo in posterum

reli-

relicto, cum manus tuas Deo sacratas ad exe- ANNO CHRISTI 1164.
crandas consuetudines observandas extenderes, & in confusionem libertatis ecclesiasticæ cum nefarii satanæ ministris conniveres. *Fuit plane iste gallus ille, cujus clamore excitatus Petrus flevit amare. Nam pergit*: Ingemuit igitur dominus Cantuariensis, & inspirans adjecit: Pœnitet me, inquit, & graviter, & meum exhorrescens excessum, meipsum judico indignum de cetero ad eum accedere in sacerdotio, de cujus ecclesia contraxi tam vile commercium. Siebo itaque sedens in mœrore, donec me visitarit Dominus ex alto, ut per ipsum Dominum & dominum papam merear absolvi: statimque inde destinavit nuncium ad sedem apostolicam.

Didicerat ista Alexander papa antea aliorum relationibus, magnaque commiseratione commotus, has ad eundem sanctum Thomam litteras dedit, quibus mœrentem est consolatus, atque absolvit a juramento. Litteræ autem sic se habent.

AD aures nostras fraternitas tua noverit fuisse perlatum, & quorumdam nobis relatione suggestum, quod occasione cujusdam excessus a Missarum proposueris celebratione cessare, & a consecratione sanguinis & corporis Domini abstinere. Quod utique quam grave sit, præcipue in tanta persona, & quantum possit exinde scandalum provenire, solicita meditatione consideres, & hoc ipsum vigilantia tuæ discretionis attendat. Debet autem diligentia tua prudenter advertere, quod plurimum interest, quando ex deliberatione & propria voluntate, & quando ex ignorantia vel necessitate aliqua committuntur. Aliter enim in his quæ spontanea voluntate, & aliter quæ ignorantia (sicut dictum est) vel necessitate cogente fiunt, noscitur procedendum. Et aliter illa, aliter ista tractanda sunt, & viris discretis & prudentibus metienda, velut sacræ scripturæ testimoniis edocemur. Intentio tua operi tuo nomen imponit. Nam, sicut & alibi legitur, usque adeo voluntarium est peccatum, ut, nisi fuerit voluntarium, non si peccatum. Et omnipotens Dominus non factum agentis attendit, sed considerat potius intentionem, & dijudicat voluntatem. Si igitur aliquid te recolis commisisse, de quo propria te debeat conscientia remordere: quidquid sit, sacerdoti, qui discretus & providus habeatur, tibi consulimus per pœnitentiam confiteri. Quo facto, & misericors Dominus, qui multo amplius ad cor respicit, quam ad actus, tibi consuetæ pietatis suæ miseratione dimittet. Et nos de beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus meritis confidentes, te ab eo quod est commissum absolvimus: & idipsum fraternitati tuæ authoritate apostolica relaxamus, consulentes utique ac mandantes, ut postea a Missarum celebrationibus propter hoc non debeatis abstinere.

Datum Senonis, Kal. Aprilis.

Hæc Alexander. Porro Joannes Saresberiensis in epistola ad Petrum scriptorem, puto Blesensem, quæ in codice epistolarum sæpe citato omissa, postea in fine voluminis posita legitur, affirmat, peccatum sancti Thomæ non excusandum, sed ostendendum per pœnitentiam esse purgatum, ait enim. Pollicitationem Clarendunæ, ad quam de consilio episcoporum impulsus est, purgare non possum, quia non fuerat utique facienda: sed offensam confessio diluit, accepta solemniter pœnitentia a summo pontifice, quia perversas illas consuetudines, multis audientibus, authoritate apostolica condemnavit. *Hæc Joannes. Pergunt vero acta cita-*

ta superius: Innotuit interim idipsum principi, quod dominus Cantuariensis ab illa compromissione vellet resilire, in eo præcipue dum palam restitit, ne scriptum illarum consuetudinum, sicut dictum fuerat, suo sigillo corroboraret. Et exinde princeps exasperatus, gravioribus & exquisitis cœpit dominum Cantuariensem vexare exactionibus: ita ut palam fieret intelligentibus, sanguinem ipsius archiepiscopi & vitam requiri. ANNO CHRISTI 1164.

Inferere studuimus, *inquiunt*, funestum illud & famosum decreti chirographum, consuetudines illas regias videlicet apud Clarendunam promulgatas, quarum hæc prima.

I.

De advocatione, & præsentatione ecclesiarum, si controversia emerserit inter laicos, vel inter clericos & laicos, vel inter clericos & clericos, in curia domini regis tractetur & terminetur. *Primum hoc damnavit sancta Romana ecclesia sub Alexandro papa III.*

II.

Ecclesiæ de feudo domini regis non possunt in perpetuum dari absque assensu & concessione ipsius. *Hoc toleravit.*

III.

Clerici citati & accusati de quacumque re, moniti a justitia regis, venient in curiam ipsius, responsuri ibidem de hoc, unde videbitur curiæ regis, quod sit ibi respondendum. Ita quod justitia regis mittet in curiam sanctæ ecclesiæ ad videndum, qua ratione res ibi tractabitur: & si clericus convictus vel confessus fuerit, non debet de cetero eum ecclesia tueri. *Hoc damnavit.*

IV.

Archiepiscopis, episcopis, & personis regni, non licet exire de regno absque licentia domini regis. Et si exire voluerint, si domino regi placuerit, assecurabunt, quod nec in eundo, nec in moram faciendo, nec in redeundo, perquirent malum vel damnum domino regi vel regno. *Hoc damnavit.*

V.

Excommunicati non debent dare vadium ad remanens, nec præstare juramentum, sed tantum vadium & plegium standi judicio ecclesiæ, ut absolvantur. *Hoc damnavit.*

VI.

Laici non debent accusari nisi per certos & legales accusatores & testes in præsentia episcopi: ita quod archidiaconus non perdat jus suum, nec quidquam quod inde habere debeat. Et si tales fuerint qui culpantur, quod non velit nec audeat aliquis accusare eos: vicecomes requisitus ab episcopo faciet jurare duodecim legales homines de visueto, seu de villa coram episcopo, quod inde veritatem secundum conscientiam manifestabunt. *Hoc toleravit.*

VII.

Nullus qui de rege teneat in capite, nec aliquis dominicorum ministrorum ejus, excommunicetur, nec terræ alicujus eorum sub interdicto ponantur, nisi prius dominus rex, si in terra fuerit, conveniatur, vel justitia ejus, si fuerit extra regnum, ut rectum de ipso faciat, & ita ut quod pertineat ad curiam regiam, ibidem terminetur, & de eo quod spectabat ad ecclesiasticam curiam, ad eumdem mittatur, ut terminetur. *Hoc damnavit.*

VIII.

De appellationibus, si emerserint, ab archidiacono debent procedere ad episcopum, & ab episcopo ad archiepiscopum: & si archiepiscopus defuerit in justitia exhibenda, ad dominum regem

ANNO CHRISTI 1163.

gem perveniendum est postremo, ut præcepto ipsius in curia archiepiscopi controversia terminetur, ita quod non debeat ulterius procedere absque assensu regis. *Hoc damnavit.*

IX.

Si calumnia emerserit inter clericum & laicum, vel e converso de ullo tenemento, quod clericus velit ad eleemosynam attrahere, laicus vero ad laicum feudum: recognitione duodecim legalium hominum, per capitalis justitiæ regis considerationem terminabitur, utrum tenementum sic pertinens ad eleemosynam, sive ad feudum laicum, coram ipsa justitia regis. Et si recognitum fuerit ad eleemosynam pertinere placitum erit in curia ecclesiastica: si vero ad laicum feudum, nisi ambo tenementum de eodem episcopo vel barone advocaverint, erit placitum in curia regia. Si uterque advocaverit de feudo illo eundem episcopum vel baronem, erit placitum in curia ipsius, ita quod propter factam recognitionem saisinam non amittat qui prius saisitus fuerat. *Hoc damnavit.*

X.

Qui de civitate, vel castello, vel burgo, vel dominico manerio regis fuerit, si ab archidiacono vel episcopo de aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eidem respondere, & ad citationes eorum satisfacere noluerit: bene licet eum sub interdicto ponere, sed non debet excommunicari, priusquam capitalis minister regis villæ illius conveniatur, ut justitiet eum ad satisfactionem venire. Et si minister regis inde defecerit, ipse erit in misericordia regis, & exinde poterit episcopus ipsum accusatum ecclesiastica justitia coercere. *Hoc damnavit.*

XI.

Archiepiscopi, episcopi, & universæ personæ regni, qui de rege tenent in capite, habeant possessiones suas de dominio regis, sicut baroniam, & inde respondeant justitiariis & ministris regis, & sequatur & faciant omnes consuetudines regias & rectitudines: & sicut ceteri barones, debent interesse judiciis curiæ domini regis cum baronibus, quousque perveniatur in judicio ad diminutionem membrorum, vel ad mortem. *Hoc toleravit.*

ANNO CHRISTI 1164.

XII.

Cum vacaverit archiepiscopatus, vel episcopatus, vel abbatia, vel prioratus de dominio regis, debet esse in manu ejus, & inde percipiet omnes reditus & exitus, sicut dominicos. Et cum ventum fuerit ad consulendum ecclesiæ, debet dominus rex mandare potiores personas ecclesiæ, & in capella ipsius debet electio fieri assensu regis, & consilio personarum regis, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem faciet electus homagium & fidelitatem domino regi, sicut ligio domino, de vita & membris, & de honore suo terreno, salvo ordine suo, priusquam sit consecratus. *Hoc damnavit.*

XIII.

Si quisquam de proceribus regni diffortiaverit archiepiscopo, vel episcopo, vel archidiacono, de se vel de suis justitiam exhibere: rex debet justitiare. Et si forte aliquis diffortiaverit domino regi rectitudinem suam: archiepiscopi, vel episcopi, & archidiaconi, debent eum justitiare ut domino regi satisfaciat. *Hoc toleravit.*

XIV.

Catalla eorum, qui sunt in regis forisfacto, non detineat ecclesia vel cœmeterium, contra justitiam regis: quia ipsius regis sunt, sive in ecclesiis sive extra fuerint inventa. *Hoc toleravit.*

XV.

Placita de debitis, quæ fide interposita debentur, vel absque interpositione fidei, sint in curia regis. *Hoc damnavit.*

XVI.

Filii rusticorum non debent ordinari absque assensu domini, de cujus terra nati dignoscuntur. *Hoc toleravit.*

CONCILIABULUM NORTHAMPTONENSE

IN ANGLIA CELEBRATUM,

Quo Thomas archiepiscopus Cantuariensis de perjurio per regem accusatus, eo quod Anglicanas consuetudines, quas juraverat, non observasset, condemnatus fuit anno MCLXIV. sub Alexandro papa III.

De rebus in hoc conciliabulo gestis, post Rogerum in annalibus, acta vitæ S. Thomæ, quæ sunt apud Baronium, ista referunt: Facta quoque coitione apud Northamtonam, dominus noster trahitur in causam. Seorsum ita in conclavi sedentibus domino Cantuariensi cum suis episcopis, ex edicto Regis feris objectis, ne pateret exitus: propositum est ex parte Regis adversus dominum Cantuariensem, quod cum cancellarius esset, & haberet vacantes episcopatus & abbatias, & multos reditus per annos plurimos in manu sua, nullam super his reddiderit rationem, quam modo ipse Rex requireret exhiberi. Super his, inquit Cantuariensis, prudentiores volumus consulere, & de consulto respondere.

Dum igitur medium silentium tenuerunt adinvicem, domino Cantuariensi id requirente, Gilbertus Londoniensis episcopus, decanus utique Cantuariensis ecclesiæ, & idcirco in consilio post archiepiscopum primus: Si pater, inquit, recolis, ut te dominus Rex sustulerit, quid tibi contulerit, considerata temporum malitia, quantam ruinam catholicæ ecclesiæ & nobis paraveris, si in his Regi resistere volueris: non solum archiepiscopatui Cantuariensi, sed in decuplo, si tanti fuerit, cedere deberes. Et forsitan si hanc in te viderit humilitatem, te Rex in universum restituet. Satis, inquit Cantuariensis, innotuit, quod consulto responderis.

Deinde Henricus Wintoniensis episcopus subintulit: Hæc forma consilii, catholicæ ecclesiæ penitus pernicioſa, nos omnes obligat & confundit: quia si archiepiscopus noster & totius Angliæ primas nobis id relinqueret exemplum, ut ad nutum & comminationem principis, authoritati & curæ animarum sibi commissæ quisque episcopus debeat cedere, quis erit de cetero status ecclesiæ, nisi ut nulla agantur, de jure, & omnia confundantur pro libitu: & sic erit sacerdos sicut & populus?

Hi-

ANNO CHRISTI 1164.

Hilarius post hæc Ciceſtrenſis epiſcopus, & ipſe glorioſus in verbis, ſubjunxit: Niſi, inquit, temporis inſtantia & catholicæ eccleſiæ perturbatio aliud exigeret, ſtandum utique eſſet veſtræ ſententiæ. Verum ubi nutat canonum authoritas, plurimum ſubtrahendum ſeveritati, ut in eo proficiat diſpenſatio, quod poſſit deſtruere ſevera correctio. Cenſeo igitur cedendum regiæ voluntati, ſed ad tempus: ne præpropere procedamus id ſtatuere, unde ſequatur durior retractio, nec ſine rubore.

Epiſcopus deinde Lincolnienſis, ſimplex quidem homo & minus diſcretus: Patet, inquit, vitam hominis iſtius & ſanguinem quæri: & neceſſarium alterum eorum erit, aut archiepiſcopatui, aut vitæ cedendum. Quis ſibi fructus de archiepiſcopatu proveniet, ſi proinde vitæ ceſſerit: nec id video.

Exonienſis autem epiſcopus Bartholomæus, Palam, ait, quod dies mali ſunt: & ſi poſſemus ſub diſſimulationis umbra hujus tempeſtatis impetum tranſilire illæſi, id præcipue procurandum; nec ad id de facili perveniendum, niſi ſubtrahatur plurimum ſeveritati. Temporis inſtantia id requirit, maxime cum non ſit generalis, ſed particularis hæc perſecutio. Satius eſt igitur unum caput in parte periclitari, quam totam Anglicanam eccleſiam inevitabili diſcrimini exponere.

Wigornienſis epiſcopus Rogerius, requiſitus & ipſe quid inde ſentiret, ita temperavit reſponſum, ut etiam negando palam faceret quid animi haberet: Nullum, ait, in hac parte dabo conſilium: quia ſi dixero a Deo ſuſceptam animarum curam ad regiam comminationem & voluntatem oportere relinquere, contra conſcientiam meam & capitis mei condemnationem loquetur os meum: ſi cenſeam regi reſiſtendum, ecce qui ſui ſunt audiunt, per quos idipſum innoteſcet Regi: ſtatimque ejiciar extra ſynagogam, & erit ſors mea de cetero cum publicis hoſtibus & condemnatis. Idcirco nec hoc dico, nec illud conſulo.

His ita geſtis, ſederunt aliquamdiu ſub ſilentio: nec erat qui amplius his adjiceret. Et arte quæſita, ut pateret eis exitus, incluſi enim erant: Volo, inquit dominus Cantuarienſis, loqui cum duobus comitibus, qui cum Rege ſunt, quos & nominavit. Vocati illi, aperto oſtio introjerunt properantes, cupientes aliquid audire, quod regiam ſatiaret voluntatem. Aſtantibus iis ait dominus Cantuarienſis: Super his, de quibus nos dominus Rex convenit, conſulimus. Et quia non habemus ad præſens eos, quibus res ipſa magis innotuit: ideo uſque in craſtinum petimus inducias: tunc reſponſuri, ſicut dominus nobis inſpiraverit. Ad hæc Regi referenda miſſi ſunt Londonienſis & Roffenſis epiſcopi. Londonienſis autem ſub vulpe latens, injunctum ſibi pervertit negotium, dicens Regi, dominum Cantuarienſem apud eum poſtulare inducias ad præparanda inſtrumenta, ſtatuto die rationem redditurus ſuper objectis: ut ſic magis obligaretur dominus Cantuarienſis ad executionem regiæ voluntatis. Directi ſunt igitur comites ad archiepiſcopum, poſtulatas inducias ex parte Regis deferentes: ſi tamen ratum haberet, quod ex parte ſua per epiſcopos Regi fuerat ſuggeſtum. Quo audito, Cantuarienſis ait, ſe id in mandatis non dediſſe, nec id quod ſuggeſtum eſt ſe ratum habere: ſed die ſequenti ſe, Deo auctore, venturum, & ſicut datum fuerit, deſuper reſponſurum. Erubuit ergo Gilbertus Londonienſis, dum videret ſe incidiſſe in laqueum, quem contexuit ad patrem ſuum decipiendum.

ANNO CHRISTI 1164.

Soluto itaque conſilio, ea die diſceſſerunt ab invicem. Multitudo virorum militum & aliorum, qui cum domino Cantuarienſi illuc convenerant, regio metu perterriti, ſeceſſit in partem, & amplius cum eo non ſtetit. Quo S. Thomas comperto, juſſit circuiri ſepes & vicos, & ad ſe vocari pauperes, claudos, ac debiles, dicens per talem militiam celeriorem poſſe provenire victoriam, quam per eos qui tempore tentationis turpiter receſſerant. Impleta eſt domus ejus diſcumbentium pauperum, & peracta eſt dies illa in Domino cum lætitia, nulla mentione palam habita poſthinc perturbationis.

Sequenti die, ſummo diluculo percuſſus eſt dominus noſter paſſione iliaca: nam & ea multoties vexabatur eatenus, ut non potueri ſe de lecto erigere. Unde longiore mora interpoſita, ut crederetur ab invidis ad curiam regis nolle deſcendere: miſſi ſunt qui eum citarent acrius ad reſpondendum. Qui, dum, inquit, quieverit iſta paſſio, craſtino die, Deo auctore, apparebo. Tranſeunte vero die illa, & nocturnis vigiliis cum ſumma devotione demum peractis, mane conſurgens ad Miſſarum ſolemnia, ſacris pro more indutus veſtibus, & per beati martyris Stephani merita Divinum ſibi invocans auxilium, initium Miſſæ juſſit inchoari: *Etenim ſederunt principes, & adverſum me loquebantur:* totumque officium cum ad id pertinentibus complevit devotius, miniſtralibus Regis, qui ibi aderant, id tacite conſiderantibus, quibus viſum eſt idipſum aliquid portendere. Expleto itaque miniſterio, amoto ab humeris pallio cum iuſula, ceteris indutus veſtibus ſacris, cappa clericali ſuperinjecta.

In quadripartita autem hiſtoria aſſeritur, conſilio cujuſdam ſancti viri monachi a S. Thoma celebratam tunc fuiſſe Miſſam S. Stephani protomartyris, non autem, ut tunc ejus eſſet natalitius dies: ſed & præter morem eam celebraſſe cum pallio. Et quod clam ſecum detulit more majorum euchariſtiam, palam vero geſtandam ſumpſerit crucem: ita ſe ſanctus ad martyrium parans, quod ea ſe die obiturum putabat. Pergunt vero citata ſuperius acta: Intraturus cameram Regis, ubi Rex præſtolabatur, ad oſtium ipſum crucem bajulat propria manu, ſequentibus epiſcopis, id aliter quam decuit interpretantibus. Occurrit Robertus Herefordenſis epiſcopus: Pater, inquiens, ſuſtine, & ego vice capellani crucem deferam ante præſentiam veſtram: ſic enim condecet. Juſtius eſt, ait Cantuarienſis, me ipſam deferre, ſub cujus protectione tutus maneo: & ejus viſo vexillo, non eſt dubitandum, ſub quo principe milito. Londonienſis ad hæc: Si viderit Rex te armatum intrare, gladium ſuum fortiorem exeret in caput tuum: & tunc videbis quid proderunt arma tua tibi. Hæc, inquit Cantuarienſis, Deo committimus. Et Londonienſis: Stultus hactenus fuiſti, & ab hac ſtultitia, ut video, de cetero non recedes. Et proceſſum eſt. Audiens autem Rex epiſcopum armatum venire, oblito vel depoſito illo gladio, quem dixerat Londonienſis, citius ſecedit in conclavem ulteriorem, ſedente ac ſeorſum Cantuarienſi ſolo cum ſuis, & paucis epiſcopis ex adverſo & loco & animo adunatis. Denique vocati ſunt epiſcopi ad Regis concilium, Cantuarienſi ſub jugulo relicto. Protrahitur tempus, dum quæritur innocentis damnatio. Cantuarienſis firma facie induit conſtantiam. Exiens Rogerus Eboracenſis archiepiſcopus

ait

ait clericis suis, quos ibi invenit: (erant enim ibi magister Robertus, Grandis cognomine, & Osbernus a Rondel) recedamus hinc. Non oportet nos videre quæ hic habent fieri cito de Cantuariensi. Magister Robertus ad hæc: Non, inquit, hinc recedam, donec videro quid Dei voluntas super his judicaverit. Si pro Deo & ejus justitia dimicaverit usque ad sanguinem, pulcrius & melius vitam finire non poterit. Recedente itaque Eboracensi archiepiscopo a camera Regis, veniens Bartholomæus Exoniensis episcopus, procidens ad pedes domini Cantuariensis, ait: Pater mi, miserere tui, miserere & nostri: omnes enim hodie perimus odio capitis tui. Exiit namque edictum a Rege, ut qui amplius cum Cantuariensi staret, publicus hostis judicaretur, in capite puniendus. Dictum est etiam, quod Jocelinus Saresberiensis episcopus, & Willelmus Norwicensis episcopus, quia adhuc restiterant, traherentur statim ad supplicium, in membris mutilandi: qui & ipsi pro salute sua Cantuariensem rogabant.

ANNO CHRISTI 1164.

Inspiciens igitur Cantuariensis in Exoniensem episcopum: Fuge hinc, ait, quia non sapis ea quæ Dei sunt. Exierunt denique a concilio omnes simul episcopi cum tumultu ad Cantuariensem, quorum unus eloquens Hilarius Ciceſtrensis episcopus prorumpens in vocem: Aliquando, ait, noster fuisti archiepiscopus, & tenebamur tibi obedire: sed quia domino regi fidelitatem jurasti, hoc est, vitam, membra, & terrenam dignitatem sibi per te fore salvam, & consuetudines, quas ipse repetit, conservandas, & tu eas niteris destruere, præcipue cum spectent ad terrenam suam dignitatem & honorem: idcirco te reum perjurii dicimus, & perjuro archiepiscopo de cetero non habemus obedire. Nos itaque & nostra sub domini papæ protectione ponentes, te ad ejus præsentiam appellamus super his responsurum: & diem statuit. Audio, inquit Cantuariensis.

Subtrahentes se episcopi, seorsum sedere ex adverso diutius in summo silentio. Tandem a Rege processerunt comites & barones & plurima turba ad dominum Cantuariensem. Quorum primus Robertus Leicestrensis ait: Mandat tibi Rex, ut venias redditurus rationem super objectis, sicut heri promisisti te facturum; alioquin audi judicium tuum. Judicium, inquit, Cantuariensis? immo, fili comes, & tu prius audi. Non te latet, fili, quam familiaris, & quam fidelis secundum statum hujus mundi domino regi fuerim. Ejus rei gratia placuit ei ut promoverer in archiepiscopum ecclesiæ Cantuariensis, Deus scit, me id non volente. Nota enim mihi fuit infirmitas mea: & magis pro suo, quam pro Dei amore acquievi: id satis hodie palam est, dum Deus, & se mihi subtrahit & Regem. Verumtamen in mea promotione, dum electio fieret, præsente Henrico rege filio hærede, cui & hoc ipsum mandatum fuit, quæsitum est qualem me redderent Cantuariensi ecclesiæ; & responsum est, liberum & absolutum ab omni nexu curiali. Si igitur liber & absolutus, super his a quibus sum liberatus, nec teneor, nec volo de cetero respondere. Et hoc aliter se habet, inquit comes, quam Londoniensis Regi suggesserat. Adjecit Cantuariensis: Ad hæc, fili comes, id attende. Quanto dignior est anima quam corpus, tanto magis Deo & mihi teneris obedire quam terreno regi. Nec lex, nec ratio permittit, ut filii patrem judicent, vel condemnent. Unde Regis, tuum, & aliorum declino judicium, sub Deo solo a domino papa judicandus, cujus coram omnibus vobis præsentiam appello: ecclesia Cantuariensi, ordine & dignitate mea, cum ad eam pertinentibus, sub Dei & sua protectione positis. Nihilo minus vos, fratres & coepiscopi mei, quia magis homini quam Deo obeditis, ad domini papæ audientiam & judicium voco: & sic catholicæ ecclesiæ & apostolicæ sedis auctoritate munitus hinc recedo.

ANNO CHRISTI 1164.

Abeuntem illum sequuntur curiales & invidi, contumeliis & injuriis traditorem illum acclamantes. Ei autem venienti ad ulteriorem portam, clausa est janua, nec potuit exire, nullo ibi invento custode. Et dum res ageretur in metu & dubio, nutu Dei contigit, claves plurimas in fasciculo a muro pendere: quas arripiens quidam familiaris domini Cantuariensis, unam post alteram pertentavit, donec aperiret januam. Exeuntibus illis occurrit multitudo morbo regio laborantium, pauperum, & infirmorum, ac clamantium & dicentium: Benedictus Dominus, qui eripuit & salvum fecit servum suum a facie inimicorum suorum: credebatur enim jam fuisse extinctus. Præcedente igitur & subsequente turba languidorum, cum clero & populo in gaudio & lætitia perducitur ad hospitium. Videns autem exultationem plebis, dixit sequentibus se: Quam gloriosa nos processio conducit a facie tribulantis? Sinite pauperes Christi & nostræ tribulationis participes omnes intrare nobiscum, ut epulemur in Domino ad invicem: & impleta sunt domus & atria circumquaque discumbentium. *Additur ex Quadripartita, tunc contigisse legi in mensa ex historia Tripartita persecutionem Liberii, cum restitit videlicet* * *Constantino imperatori hæretico, a quo & est passus exilium: & ex lectione evangelii, itidem legi soliti, illud evangelistæ:* Si persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam. *Quæ audita a S. Thoma, tanquam ipsi annunciata, ab eodem quamcitius sunt adimpleta: cum Deo juvante in Belgium transfretavit, & apud monasterium S. Bertini permansit. Alexander autem Papa ista audiens, primum omnium non teneri S. Th. damnatione sua in conciliabulo facta ita declarat*

* Pro, Constantio. H. Maub. 1.

Alexander papa Thomæ Cantuariensi archiepiscopo.

QUod minor majorem judicare non possit, & cum præsertim cui jure noscitur prælationis subesse, & obedientiæ vinculo tenetur astrictus, tam Divinæ quam humanæ leges demonstrant: & præcipuæ sanctorum patrum statutis id manifestius declaratur. Hæc siquidem nos, quorum interest errata corrigere, & ea quæ incorrecta pernicioſum posteris exemplum reliquerunt, emendare, solicita consideratione pensantes, & quod ex delicto personæ non debet ecclesia jacturam aliquam vel incommodum sustinere: sententiam ab episcopis & baronibus Angliæ, quoniam ad primam Regis citationem tui copiam non fecisti, adversum te præsumptuose prolatam, in qua tibi jam dicti episcopi & barones omnia mobilia, tam contra juris formam, quam contra ecclesiasticam consuetudinem abjudicarunt, præsertim cum nulla mobilia præterquam de bonis ecclesiæ tuæ habueris, irritam penitus esse censemus, & eam apostolica auctoritate cassamus: statuentes ut nullas in posterum vires obtineat, aut tibi vel successoribus tuis, seu ecclesiæ tuæ gubernationi commissæ, aliquod in posterum præjudicium valeat vel læsionem afferre.

Hæc Alexander papa, qui & aliis datis litteris restituenda mandavit quæ sublata fuissent ipsi archiepiscopo, sive aliis occasione ipsius Thomæ.

CON-

ANNO CHRISTI 1164.

CONCILIUM REMENSE

Pro auxilio Terræ Sanctæ ferendo celebratum ab Alexandro III. P. anno Christi 1164.

x P. Pagi l. An. Chr. 164. n. 25. seq.

HUjus Concilii meminit Vasserburgius, asserens illud post Turonense habitum fuisse, Christianorum rebus in arctum redactis in Palestina, & in eo actum de suppetiis ferendis, & collecta per totam Europam facienda, vectigali a Rege Franciæ ob id impositio, quo quilibet tam Nobilis, quam Clericus per quatuor annos ex viginti solidis annui reditus unum pendere tenebatur. Memoratur istud Concilium a Monacho Anonymo S. Vitoni Virdunensis, qui continuavit historiam Virdunensium Episcoporum a Laurentio Leodiensi ad S. Laurentium, Monacho scriptam tom. 12. Spicileg. Dacheriani recitatam. Ibi enim pag. 337. de Conone Abbate S. Vitoni Virdunensis dicitur: *Nec silendum arbitror, quantum honoris domnus Papa ei impenderit, quantumque gratiæ ipsi accreverit; qui cum idem dominus Papa* (scil. Alexander III.) *Concilii gratia de more celebrandi Remos advenisset, & omnes tam Abbates, quam Episcopi in suis sedibus, & subselliis resedissent, contigit tandem venerabilem Patrem nostrum Cononem illo tardius adventare, qui cum indutus sacris vestibus Concilium introisset, nec haberet sedem, in qua potuisset residere, humi resedit. Ad quem cum Dominus Papa oculos inclinasset; Hic est, inquit, qui gratiæ majoris honorem & reverentiæ potioris favorem omnibus, ex quo cisalpinavi, nobis exhibuit: & e vestigio misit ei in argumentum dilectionis curulem, in qua solitus erat residere, qua Ille humiliter, & cum gratiarum actione recepta, desuper resedit.* Ita Scriptor ille æqualis.

Concilium autem istud anno 1164. congregatum oportet, quo Christiani in Oriente a Noradino Sultano Alepensi ingenti clade affecti sunt. Unde Amalricus Hierosolymorum Rex Ludovico Franciæ Regi scripsit Epistolam a Duchesnio to. 4. recitatam, in qua ait: *Per præsentia scripta destendam omnibus Christianorum, qui in Terra Sancta Jerusalem sunt, erectis Turcarum cornibus, depressionem sublimitati Vestræ licet eam jam forte audieritis, exponere dignum duximus. Nobis apud Ægyptum cum Syracuino dimicantibus, & per virtutem dominicæ crucis, inde eum maxime, si ibi permansisset, universitati Christianitatis nociturum expellentibus, factum est, ut Comes Tripolitanus, & Princeps Antiochenus cum multo exercitu ad liberandum castellum prope Antiochiam situm, nomine Haring, quod Noradinus cum innumera multitudine obsederat, irent, & auxilio divino hostibus eorum adventui cedentibus liberarent. Accidit autem, ut dum præfati, Princeps scilicet & comes non contenti tanto Dei beneficio superbe hostes ad loca naturaliter munitissima insequerentur, ipsos ab hostibus capi, & omnem fere eorum exercitum partim capi, partim occidi. Additus est præterea huic dolor dolori. Nam traditorum manus præfato Noradino, cum adhuc in Ægypto essemus, Panudium, quod vulgo Belinas dicitur, tradiderunt. Sic itaque quasi in angustiæ pendulo sancta laborans Terra, vestrum & vestrorum potissimum, quod sibi efficacissimum fore speramus, nobiscum implorat auxilium. Valete. Datum Antiochiæ 2. Idus Januarii.* Quas literas cum Ludovicus Rex accepisset & cum Alexandro III. communicasset, Concilium Remense ad auxilium Terræ Sanctæ convocatum est.

CONVENTUS GALLICANUS

Ab Alexandro III. Pp. coactus, ut puritati Theologiæ prospiceret.

x P. Pagi l. An. Chr. 64. n. 21.

De eo Chronographus Reichersbergensis ad Ann. Chr. 1164. *hæc habet*: Ipso anno, cum per totam Franciam multæ & variæ sententiæ haberentur de Fide inter Magistros Francigenas, Alexander papa convocatis in unum Scholasticis, & quibusque literatis, in ipsa vigilia Nativitatis Domini usque ad tria, ut fertur, millia vel ultra, cum assentientibus sibi dominis Cardinalibus condemnavit, & omnino interdixit omnes tropos, & indisciplinatas quæstiones in Theologia, Parisiensique episcopo sub obedientia præcepit, ut per totam Franciam eas compesceret. Sententia autem de gloria hominis in Deum assumpti, & in Deum nati approbata est ibi coram Papa ac roborata, conscriptis inde centum quinquaginta & amplius auctoritatibus. *Et forte Conventus hic Parisiis habitus est, cum hoc anno M. Aprili ea in urbe Alexandrum III. commorantem reperiamus ex Gallia Christiana in Episcopis Parisiensibus, & Baleo. to. 2. Hist. Univers. Parisiens. p. 326.*

VIENNENSIS IN GALLIA CONVENTUS

Pro receptione Guidonis Cremensis antipapæ coram Reginaldo Colonienſi convocatus, Anno 1164.

Ex Mansi ppl. T. II. 1. 343.

VIctore III. antipapa fatis functo, Guido Cremensis sub nomine Paschalis III. assumptus est a schismaticis. Electum statim admisit Fridericus I. imperator; eumdemque ut Galli reciperent Reginaldum Colonienſem Archiepiscopum ad eos misit. Veniens ille Viennam Galliæ, conventum ibi convocavit archiepiscoporum & principum. Quid ibi sit actum in causa ecclesiæ discimus ex epistola ejus, quem S. Thom. Cantuariensis archiepiscopus Romam pro sua causa ablegaverat. Ita enim ad illum scribit: *Cancellarius imperatoris veniens Viennam, archiepiscopos*

☞ *quamplures convocavit; primoque milites ad opus imperatoris quæsivit. Postmodum de receptione Guidonis Cremensis, quem imperator receperat, instantissime singulos convenit. Ibi spe & desiderio suo privatus est. Quidam enim eorum ipsum Guidonem coram eo excommonicare parati fuerunt. Ipse vero cum non posset juxta votum suum proficere, indi-*

ANNO CHRISTI 1164.

xit comiti Henrico (de quo vide supra historiam conventus ad Saonam) *colloquium suum se velle cum eo habiturum*. Hæc de Viennensi conventu. Extat epistola in registro epistolarum in causa S. Thomæ Cantuariensis inter opera Christiani Lupi to. X. epist. III. pag. 67. edit. Venet.

ANNO CHRISTI 1164.

☞ CONCILIABULUM NORTHAMPTONIENSE

Quo S. Thomas Cantuariensis archiepiscopus condemnatur. Anno 1164. habitum.

Northamptonience concilium non quidem omisit Labbeus; sed cum excerpta a Baronio in Annalibus relata profert, integra & fusiora ejus acta, qualia exhibentur in vita S. Thomæ Cantuariensis a quatuor Auctoribus coævis descripta omittit. Id quo consilio actum ab eo sit, ignoro; sicut neque compertum habeo, cur Anglus conciliorum collector Wilkins concilii hujus acta universa intra epitomen Radulfi de Diceto concluserit. Præstat igitur integra exhibere ex historia vitæ S. Thomæ quadripartita. Ita ergo ibi cap. 25.

Et præter tempus, locus etiam determinatur, nobile videlicet illud & regium castrum, quod dicitur Northantune. Ad diem & locum hunc ex edicto regio regni pontifices universi & proceres districtissime coguntur. Facta igitur concione trahitur in causam archiepiscopus, quod ad quamdam regis citationem se in propria persona non exhibuerit. Qui licet se sufficientem responsalem pro se misisse probaverit, tamen omnium procerum & etiam pontificum judicio mox omnia ejus bona mobilia sunt confiscata, nisi forte regia clementia vellet temperare judicium. Quod ita vulgo dicitur, *de omni mobili suo in regis misericordia judicatus est*. Dum vero audisset se jam judicatum sic: *Quale*, inquit, *sit judicium hoc, me etiam tacente, sæcula post futura non tacebunt. Nova quippe judiciorum forma hæc est: forte secundum novos canones apud Clarendune promulgatos. Siquidem a sæculo non est auditum, quemquam Cantuariensem archiepiscopum in curia regum Anglorum pro qualicunque causa judicatum: Tum propter dignitatem ecclesiæ, tum propter auctoritatem personæ, tum quia ipse regum omnium, qui in regno sunt, spiritualis pater sit, & ob id semper ei deferendum ab omnibus*. Verumtamen multo magis, quam de judicio vel proceribus judicantibus, de confratribus suis, & coepiscopis querebatur, novam, dicens, formam hanc, & ordinem judiciorum novum, ut archipræsul a suis suffraganeis, aut pater a filiis judicetur. Et hæc sententia sic lata in archipræsulem, feria quinta, prima fuit concilii actio.

Die vero sequenti rex ipse exegit ab archipræsule pecuniam, quam, ut asserebat cancellarius, tunc a se acceperat mutuam; argenteorum videlicet libras quingentas. Quas licet Archipræsul a rege sibi donatas, non mutuo acceptas, in veritate affirmaverit, has tamen regi solvendas adjudicaverunt æmuli, eo quod archipræsul pecuniam illam, etsi donationis titulo quem tunc probare non poterat, confessus est recepisse. Adjudicata sibi pecunia, exegit rex cautionem. Quod cum facere moraretur archipræsul, dictum est ei in faciem, quod aut caveret, aut remaneret. Verum nonnulli, rege jam ex directo adversante, videntes archipræsulem ab omnibus, etiam suis suffraganeis destitutum, jam quodammodo naufragari, commoti aliqui eorum sponte se obtulerunt & fidejusserunt pro eo. Et erant fidejussores quinque: unusquisque pro centum libris. Et hoc actum feria sexta, fuit secunda concilii actio.

In crastinum vero, cum sederet archiepiscopus seorsim in quodam conclavi cum suis coepiscopis, ex edicto regis seris objectis, ne pateret exitus, propositum est ex parte regni adversus archiepiscopum, quod cum haberet vacantes episcopatus & abbatias, & multos reditus domini regis per annos plurimos in manu sua, nullam eis super his reddidit rationem, quam nunc sibi rex requirebat exhiberi.

Et reddente rationem, rationis summa taxata, videlicet ducenta triginta marcarum millia. In palatio vero & qui ad concilium venerant universi, jam audientes hoc obstupuerunt. Et jam passim submurmurabant solam captionem archipræsulis supereſſe. Alii vero etiam graviora suspicabantur. Et hoc quidem jam passim. *Super his*, inquit vero archiepiscopus, *prudentiores volumus consulere, & de consultu respondere*. Dum igitur pontifices qui aderant, quid super his respondendum, agendumve esset requirerent, Henricus, tunc Vintonienſis episcopus, qui quidem archipræsuli favit, sed propter metum occulte, quod in electione archiepiscopi, tunc Cantuariensis archidiaconi, & regis cancellarii, ab omnibus curiæ nexibus Anglicanæ ecclesiæ redditus fuerit absolutus. Et quidem hujus tam evidenti testimonio reliqui episcopi deesse non poterant

Verum Londonienſis episcopus Gilbertus, decanus ecclesiæ Cantuariensis, inquit: *Si Pater recolis, unde te dominus rex sustulerit, quid tibi contulerit, considerata temporum malitia, quam ruinam catholicæ ecclesiæ & nobis omnibus paraveris, si in his regi restitere volueris, non solum archiepiscopatum, sed in centuplo, si tanti fuissent, cedere deberes. Et forsitan, si hanc in te rex videret humilitatem, te in universum restitueret*. Archiepiscopus inquit: *Satis innotuit quid consulto responderis*. Deinde Vintonienſis subintulit: *Hæc forma consilii catholicæ ecclesiæ penitus perniciosa, nos omnes obligat & confundit. Quod si archiepiscopus noster, & totius Angliæ primas, nobis id reliquerit exemplum, ut ad nutum & comminationem principis quisque episcopus authoritati & curæ animarum sibi commissæ debeat cedere; quis erit de cætero status ecclesiæ, nisi ut nulla agantur de jure, sed omnia confundantur pro libitu? Et sic erit sacerdos, sicut populus*. Hilarius Ciceſtrenſis episcopus, qui & ipse glorioſus in verbis, subjunxit: *Nisi temporis instantia, & catholicæ ecclesiæ perturbatio aliud exigerent, standum utique esset verbis sententiæ. Verum ubi mutat canonum authoritas, plurimum substrahendum est severitati, ut in eo perficiat*

dis-

dispensatio, quod posset destruere severa correctio. *Censeo igitur cedendum regiæ voluntati, sed ad tempus: Ne propere procedamus id statuere, unde sequatur durior res, sive tristior.* Episcopus deinde Lincolniensis, simplex homo & minus discretus, ait: *Patet vitam hominis istius & sanguinem requiri, necessarioque erit alterum horum, aut archiepiscopatui, aut vitæ cedendum. Quis sibi fructus de archiepiscopatu proveniet? Sed proinde vitæ cesserit. Nec id vel aliud video.* Exoniensis autem episcopus Bartholomeus ait. *Palam est quoniam dies mali sunt. Et si possemus sub dissimulationis umbra hujus tempestatis impetum pertransire, elegi id præcipue procurandum. Sed nec ad id facile perveniendum, nisi plurimum subtrahatur severitate. Temporis instantia id requirit, maxime cum non generalis, sed personalis hæc persecutio. Satius est igitur unum caput in parte periclitari, quam totam Anglicanam ecclesiam inevitabili discrimini exponere.* Vigornensis vero episcopus Rogerus requisitus & ipse, quid inde sentiret, ita temperavit responsum, ut etiam negando palam ostenderet, quid animi haberet. *Nullum*, ait, *in hac parte dabo consilium. Quia si dixerit a Deo susceptam animarum curam ad regiam voluntatem & comminationem oportere relinqui, contra conscientiam meam, & in capitis mei condemnationem loquetur os meum. Si sentiam regi resistendum, ecce qui sui sunt audiunt, per quos id ipsum innotescet regi, statimque ejicerer extra synagogam, & esset sors mea de cætero cum publicis hostibus, & condemnatis. Idcirco nec hoc dico.*

His ita gestis sederunt aliquandiu sub silentio: Nec erat qui amplius his aliquid addiceret. Et arte quæsita, ut pateret eis exitus, inclusi enim erant; *Volo*, inquit dominus Cantuariensis, *loqui cum duobus comitibus qui cum rege sunt.* Quos & nominavit. Vocati illi apertis ostiis introierunt properanter, credentes aliquid audire, quod regiam satiaret voluntatem. Adstantibus his, ait archiepiscopus: *Super his, de quibus nos dominus rex convenit, contulimus. Et quia non habemus ad præsens eos, quibus res ipsa magis innotuit, ideo usque in crastinum petiimus inducias, tunc responsuri, sicut Deus nobis inspiraverit.* Ad hæc regi deferenda missi sunt Londoniensis & Roffensis episcopi. Londoniensis sub vulpe latens injunctum sibi pervertit negotium, dicens regi, archiepiscopum apud eum postulare inducias ad præparanda instrumenta, quasi statuto die rationem redditurus super objectis, ut sic magis obligaretur archiepiscopus ad executionem regiæ voluntatis. Directi sunt igitur duo comites ad archiepiscopum postulata regis ex parte deferentes: si tamen ratum haberet, quod ex parte sua per episcopos fuerat regi suggestum. Quo audito, ait archiepiscopus, se in id mandatis non dedisse, neque id, quod regi suggestum fuerat, ratum habere; sed die sequenti, Deo authore, & sicut datum fuerit, desuper responsurum. Erubuit ergo Londoniensis, dum videret se incidisse in laqueum, quam jecerat ad Patrem suum decipiendum. Soluto itaque concilio, ea die discesserunt ab invicem. Multitudo vero militum, & aliorum, qui cum domino Cantuariensi illuc convenerant, regio metu perterrita secessit in partem, & amplius cum eo non stetit. Quo comperto circuire sepes & vicos, & ad se vocari paupers, claudos, & debiles, dicens per talem militiam provenire posse celeriorem victoriam, quam per eos qui tempore tentationis turpius recesserunt.

In crastino vero, dominica videlicet die, pro-

ANNO CHRISTI 1164.

A pter diem quievit; in secundam feriam citatus, & expectatus Archiepiscopus ad agnomen. Verum ea die, in ipsa etiam nocte diei, gravissima passione illiaca percussus est. Nam & ea multoties vexabatur, eatenus quod non posset se directo erigere. Omnibus vero hanc fictam, non veram infirmitatem arbitrantibus, de majoribus regni proceribus, qui convenerant, ad archiepiscopum mittunt, ut veritatem explorarent, & ad curiam citarent. Quibus ille: *Hodie, sicut ipsi cernitis, ad curiam venire nequeo; sed pro certo sciatis, favente Domino, cras exhibiturum me curiæ, & nisi aliter datum, in lectica vehendus eadem.* Ea die sermo percrebuit, & a nobilibus quibusdam Thomæ nunciatum est, quod si sui copiam faceret in curia, vel trucidaretur, vel in carcerem mitteretur. Timens igitur sibi archiepiscopus, eo quod necdum se martyrio sentiebat idoneum, a quodam religioso accepit in monitis, quod in honorem beati protomartyris Stephani die postera missam celebraret, ne adversariorum protervitas adversus ipsum prævaleret.

In crastino vero, quæ vulgo dies martis dicitur, quæ & archiepiscopo vere martis illuxit, antequam curiam intraret, conveniunt ad eum pontifices; attoniti quidem & exterriti propter audita. Unde non aperte propter enormitatem, sed sub quadam insinuationis specie, artificiose ei suadebant, ut ipse de omnibus, & de ipso archiepiscopatu regis se per omnia voluntati subjiceret & arbitrio: si forte sic posset regis ira sedari & indignatio. Adjicientes etiam quia nisi fieret sic, jam audiret sibi in curia perjurii crimen imponi, tamquam proditorem judicandum, eo quod terreno domino honorem terrenum, fidelitatis juramento comprehensum non servaret: regias videlicet ipsas consuetudines non observans, ad quas etiam specialiter observandas nova jurisjurandi obligatione se adstrinxerat.

Quibus ipse respondit: *Fratres mei, sicut jam cernitis, fremit contra me mundus. Insurgit inimicus. Sed quod plango lachrymabilius, quia cæteris est detestabilius, & filii matris meæ pugnant contra me. Et si ego tacuero, sæcula post futura enarrabunt, qualiter me solum deserueritis in certamine. Qualiter me archipræsulem vestrum & patrem, quantuscumque sim peccator, per duos continuos dies bis jam judicaveritis. Et adhuc conjicio ex his quæ dicitis, vos non solum in civili, sed in criminali causa, in foro sæculari, judicare me paratos. Verum communiter vobis omnibus in virtute obedientiæ, sub ordinis vestri periculo, hoc inhibeo, ne deinceps interfitis judicio, quo mea persona judicatur. Quod etiam ne faciatis, matrem nostram, omnium refugium oppressorum, Romanam ecclesiam appello. Et si, ut rumor jam in vulgo est, sæculares in me injecerint manus, vobis itidem in virtute obedientiæ præcipimus, ut pro patre vestro & archipræsule, quam decet, ecclesiasticam exerceatis censuram. Unum autem sciatis, quia fremat mundus, insurgat inimicus, cremet corpus; caro quippe infirma, ego tamen, favente Domino, nec turpiter cedam, nec creditum mihi gregem enormiter derelinquam.* Verum contra prædictum archipræsulis præceptum Londoniensis episcopus confestim appellavit; & Vintoniensis. *Sub tanta*, inquit, *partis utrimque, dissonantia pax perpetuum relegatur, nec spes quidem gratiæ poterit æstimari.*

Igitur pontifices omnes discedentes, ad curiam properabant, præterquam duo, qui archipræsulis thalamum tardius ingredientes, secreto confortabant & animabant Archipræsulem. Nempe do-

minus Vintonienſis Henricus: qui quia archiepiſcopum conſecraverat, amplius compatiebatur afflicto; & Saresberienſis Joſelinus. Et hi tamen propter metum occulti. Et poſt epiſcoporum diſceſſum cito intravit eccleſiam, & ut præmonitus erat, miſſam ipſemet de beato Protomartyre Stephano celebravit. Et erat miſſæ introitus: *Etenim ſederunt principes, & adverſum me loquebantur.* Et hanc quidem miſſam, præter morem eo die, qui feſtus non erat, cum pallio celebravit. Miniſteriales vero regis cui ibi forte tunc aderant, id tacite conſiderabant; quibus viſum eſt rem ipſam aliquid prætendere.

ANNO CHRISTI 1164.

Miſſa tandem cum debita devotione celebrata, amoto ab humeris, ad quorundam amicorum & familiarium ſuorum ſuggeſtionem, pallio cum infula, cæteris indutus veſtibus ſacris, cappa clericali ſuperjecta, proceſſit ad regis curiam iturus.

Et quoniam ex auditis timebat ſibi ut homo ſecum ipſemet, ſed etiam eccleſiaſticæ communionis portabat viaticum, Euchariſtiam ſcilicet. Unde jam audacior factus & ſecurior, tamquam ſi ad prædam, leo iſte evangelicus, ſicut dictum eſt, ad curiam properabat.

Intraturus cameram regis, ubi eum rex præſtolabatur; ad oſtium ipſum a crucis bajulo crucem accepit, & palam cunctis videntibus ipſe eam bajulavit, ſequentibus epiſcopis, & id aliter quam decuit, interpretantibus. Occurrens Robertus Herefordenſis, inquit: *Pater ſuſtine, & ego vicecapellani crucem deferam ante præſentiam veſtram. Sic enim condecet.* Archiepiſcopus ait: *Juſtum eſt me ipſam deferre, ſub cujus protectione tutus maneo, & ejus viſo vexillo, non eſt mihi dubitandum, ſub quo principe militem.* Londinienſis ad hæc: *Si viderit rex te armatum intrare, gladium ſuum fortiorem exeret in caput tuum. Et tunc videbis quid proderunt talia arma tua.* Archiepiſcopus inquit: *Hæc Deo committimus.* Et Londonienſis: *Stultus hactenus fuiſti, & ab hac ſtultitia, ut video, de cætero non recedes.* Et proceſſum eſt. Audiens autem rex archiepiſcopum armatum venire, oblito vel depoſito gladio illo, de quo dixerat Londonienſis, citius receſſit in conclave ulterius. Sedente hic ſeorſum archiepiſcopo ſolo cum ſuis epiſcopis ex adverſo, & loco & animo adunatis.

Vocatis igitur præconis voce pontificibus & proceribus univerſis, gravem & grandem rex deponit querimoniam, quod archipræſul in ignominiam ejus & regni ſic intraverit curiam, non tanquam regis ſed proditoris, ſed de proditione ſic notabilem reddens. Inauditum a ſæculo in curiam alicujus regis Chriſtianæ profeſſionis hoc factum. Gunčti ergo regi teſtimonium perhibentes, dicebant, illum vanum ſemper & ſuperbum extitiſſe. Et ignominiam hanc non in ſolum regem, ſed in regnum totum, ipſos omnes redundare. Et hoc merito regi accidiſſe, qui talem fecerit ſibi ſecundum in regno, cui ſubjecerit omnes, & parem nullis. Omnes igitur paſſim & manifeſte proditorem conclamabant, qui domino ſuo regi, a quo tot & tanta bona acceperat; non jam honorem terrenum, ſicut juraverat, ſervaſſet; ſed potius in facto hoc & regi & regno perpetuam proditionis maculam impreſſiſſet, & propterea in eum, tamquam regis perjurum & proditorem, animadvertendum. Et ſuper hoc clamor invaleſcebat.

Unde & audientes hæc per totam aulam, tremore & horrore concutiebantur. Exiens autem Rogerus Eboracenſis archiepiſcopus ait clericis ſuis, quos ibi invenit: (erant enim ibi magiſter Robertus, Grandis cognomine, & Osbertus Arundelli) *Recedamus hinc. Nam decet nos videre quæ hic habent fieri cito de Cantuarienſi.* Magiſter Robertus inquit. *Non hinc recedam, donec videro, quid Dei voluntas ſuper his judicaverit. Si pro Deo & ejus juſtitia dimicaveritis uſque ad ſanguinem, pulchrius vel melius vitam finire non poterit.*

ANNO CHRISTI 1164.

Cum autem quidam, qui oſtiarii dicebantur, cum virgis & baculis de cœnaculo, in quo rex erat, cum magno impetu deſcendiſſent, & vultu minaci & digitis extenſis verſus archipræſulem reſpexiſſent, quotquot in domo erant, crucis ſe ſignaculo ſignantibus, archipræſul inclinato capite, ſedenti ad pedes diſcipulo inquit: *Timeo jam tibi. Verumtamen tu non timeas. Adhuc enim coronæ meæ particeps eris.* Cui mox diſcipulus inquit: *Nec tibi timendum, nec mihi. Brexiſti enim nobile illud & triumphale vexillum, omni poteſtati ſanctum & terribile, in quo multi bella multa vicerunt. Memento igitur te quondam extitiſſe regis Anglorum....*

Dum ergo magiſter & diſcipulus ſic in aure colloquerentur, veniens Bathomeus Exonienſis epiſcopus, procidens ad pedes archiepiſcopi, ait: *Pater, miſerere tui. Miſerere & noſtri. Omnes enim hodie perimus odio capitis tui. Exiit namque edictum a rege, ut qui amplius cum archiepiſcopo ſtaret, publicus hoſtis judicaretur, in capite puniendus.* Dictum eſt etiam, quod Joſelinus Saresberienſis, & Willelmus Norvicenſis epiſcopi, qui adhuc reſtiterant, traherentur ſtatim ad ſupplicium, in membris mutilandi. Qui & ipſi pro ſalute ſua Cantuarienſem rogabant. Intuens igitur archiepiſcopus in Exonienſem, ait: *Fuge hinc, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt.*

Pontifices de licentia regis ſeparati a proceribus per ſe ſeorſim inierunt conſilium. Res enim in arcto erat. Siquidem aut regis indignationem incurrerent, aut una cum proceribus archipræſulem ſuum ſuper cauſa crimiuis condemnarent. Quod quidem propter nimis manifeſtam ſanctarum ſanctionum prævaricationem non audebant. Unde in arcto poſiti volvunt & revolvunt, quid agendum. Qualiter hæc evadenda foret neceſſitas. Et demum de communi omnium conſilio hoc continuatum eſt, quod archipræſulem ad Romanam ſedem de perjurii crimine appellarent, & regi ſe obligarent in verbis veritatis promiſſione, ſe omne opus & operam ad archipræſulis depoſitionem pro viribus adhibituros ſub hac conditione, ut rex eos de beneplacito ſuo ab hoc, quod tunc imminebat archipræſuli, abſolveret judicio. Regi igitur ſe ita obligantes, exierunt a concilio regis omnes ſimul epiſcopi ad archiepiſcopum. Quorum unus eloquens, Hilarius Ciceſtrenſis epiſcopus, prorumpens in vocem ait: *Quondam noſter fuiſti archiepiſcopus, & tenebamur tibi obedire; ſed quia domino regi juraſti fidelitatem, hoc eſt vitam, membra, terrenam dignitatem ſibi per te ſalvam fore, & conſuetudines, quas ipſe repetit, conſervandas, & tu niteris eas deſtruere, præcipue tamen quæ ſpectent ad terrenam ejus dignitatem & honorem, idcirco te reum perjurii dicimus, & perjuro archiepiſcopo de cætero non habemus obedire. Nos itaque & noſtra ſub domini papæ protectione ponentes, te ad ejus præſentiam appellamus, ſuper his reſponſurum.* Et idem ſtatuit. Archiepiſcopus inquit; *Audio.* Subtrahentes ſeipſi ſeorſim ſedere ex adverſo diutius in ſummo ſilentio.

Jam igitur terror & horror, pluſquam prius, uni-

universos invasit. Rege enim cum principibus pontificibus subtractis, sedente pro tribunali, certissime putabatur mox captio, aut aliquid deterius archipræsuli imminere. Et tunc siquidem principes, & quotquot regni majores aperuerunt ora sua, sicut leo rapiens & rugiens, & perjurum ac proditorem archipræsulem judicarunt. ANNO CHRISTI 1164.

Tandem a rege processerunt comites, barones, & plurima turba ad archiepiscopum, quorum primus Robertus comes Leicestriæ ait: *Mandat tibi rex, ut venias redditurus rationes super objectis, sicut pridie promisisti te facturum. Alioquin audi judicium.* Archiepiscopus inquit: *Judicium?* Et surrexit dicens: *Imo, fili comes, & tu prius audi. Non te latet, fili, quam familiaris regi, & quam fidelis secundum statum hujusmodi fuerim. Cujus rei gratia placuit ei, ut promoverer in archiepiscopum Cantuariensis ecclesiæ. Deus scit, me id non volente. Nota enim mihi fuit infirmitas mea. Et magis pro suo, quam pro Dei amore acquievi. Id satis hodie palam est, dum Deus & se mihi subtrahit, & ipsum regem. Verumtamen in mea promotione, dum electio fieret præsente Henrico regis filio & hærede, cui & hoc ipsum mandatum fuit, quæsitum est: Qualem me redderent Cantuariensi ecclesiæ? Et responsum est: Liberum & quietum ab omni nexu curiali. Sic igitur liber & absolutus super his, a quibus sum liberatus, nec teneor, nec volo respondere.* Comes inquit: *Et hoc aliter se habet, quam Londoniensis regi suggesserat.* Adjecit archiepiscopus: *Adhuc, fili comes, id attende. Quanto dignior est anima, quam corpus, tanto magis Deo & mihi teneris obedire, quam terreno regi: Nec lex nec ratio permittit, ut filii patrem judicent, & condemnent. Unde regis & tuum, & aliorum declino judicium, sub Deo solo a domino papa judicandus, cujus coram vobis omnibus præsentiam appello, ecclesia Cantuariensi, ordine & dignitate mea, cum ad hæc pertinentibus, sub Dei, & sua protectione positis. Nihilominus vos fratres & coepiscopi mei quia magis homini quam Deo obeditis, ad domini papæ audientiam & judicium voco. Et sic catholicæ ecclesiæ & apostolicæ sedis authoritate hinc recedo.*

Abeuntem itaque archiepiscopum prosequuntur curiales mundi, contumeliis & injuriis lacessitum, proditorem & perjurum acclamantes. Ille autem gaudens ibat a conspectu concilii, quoniam dignus habitus est pro nomine Jesu contumeliam pati. Hamedinum tamen comitem, & Ranulfum quendam, præ cæteris ei maculam proditionis improperantes, tanquam mentientes refellit, vicissim improperans, quod refellere non poterant, alterum gartum * & spurium, nec viri reprehensione dignum; alterius vero cognatum quod in sua minime cognatione contigisset, ob crimen laqueo suspensum.

Venienti igitur ad ulteriorem portam clausa est janua, nec potuit exire, nullo ibi invento custode. Et dum res ageretur in metu & dubio, nutu Dei contigit claves plurimas in fasciculo pendere a muro, quas arripiens familiaris quidam archiepiscopi, una post alteram attentavit, donec aperiret januam.

Egressus igitur a curia, cum in equo esset, vix potuit equum regere, crucem portare, & benedictionem dare poscentibus.

Occurrerat enim ei multitudo maxima pauperum & infirmorum, acclamantium & dicentium: *Benedictus Deus, qui eripuit servum suum a facie inimicorum suorum.* Putabatur enim jam fuisse extinctus. Precedente igitur & subsequente turba pauperum, cum clero & populo, in gaudio & lætitia perducitur ad hospitium, ad ecclesiam videlicet beati Andreæ religiosorum monachorum conventuale monasterium. Videns autem exultationem plebis sequentibus se dixit: *Quam gloriosa processio nos conducit a facie tribulationis. Sinite pauperes Christi, & nostræ tribulationis participes omnes intrare nobiscum, & epulemur in Domino ad invicem.* Et impleta sunt domus & atria circumquaque discumbentium. ANNO CHRISTI 1164.

Inter epulas accesserunt Londoniensis & Cicestrienses episcopi ad mensam, dicentes se viam pacis inveniisse. Requirenti archiepiscopo sub quali forma, inquiunt: *Quæstio pecuniaria inter te & regem. Si igitur nomine pignoris duo maneria vestra, Occeford & Muncheaham, regi assignaveris ad tempus, credimus quod inde pacamus: Et maneria resignabit, & pecuniam remittet, & gratiam suam tibi tutius restituet.* Ad hæc archiepiscopus: *Hecla manerium fuit quondam Cantuariensis ecclesiæ, ut accepi, quod rex modo tenet in dominio. Et licet ad ejus restitutionem Cantuariensi ecclesiæ competit rei vendicatio, tamen his fieri temporibus omnino non spero. Nihilominus vel cujuslibet turbationis sedandæ, vel recuperandæ regiæ gratiæ causa, antiquo juri, quod in illo manerio Cantuariensis ecclesia habere dicitur, renunciarem: cuilibet periculo vel discrimini caput istud opponerem.* Et caput tetigit. Indignantes ergo episcopi regressi sunt, hæc regi nunciantes. Et accensa est in his regis indignatio.

Prandente igitur archiepiscopo, infra prandendum, in ecclesiastica Historia tripartita de persecutione Liberii episcopi lectio fuit. Ubi cum illico evangelii, scilicet; *Si vos persecuti fuerint in ista civitate, fugite in aliam*, interpositum audiret, respexit ad discipulum qui scripsit hæc. Et ut cognosci poterat, sicut mox exitus probavit, evangelicam jam animo conceperat fugam. Hymno vero dicto archipræsul surgens a mensa, confestim Rogerum Vigornensem, & Robertum Herefordensem episcopos, & Roffensem episcopum, proprium capellanum suum, ad regem misit, postulans ab eo securum de terra sua egressum. Qui cito reversi retulerunt regem respondisse, quod in crastino ad concilium hoc differret.

Ipso die duo magni & fidelissimi proceres ad eum in ipso noctis confinio accesserunt, vultu miserabiles & lacrymosi, tundentes pectora sua, & confidentes, & protestantes per tremendum judicium Dei, quod indubitanter sciebant viros magnos, & malefactis vel maleficiis insignes, utpote multis pollutos facinoribus, in illius necem conspirasse, & se ad eum occidendum mutuis invicem adstrinxisse juramentis. Ne ergo causa ecclesiæ, quæ nondum plene innotuerat, in morte ejus pateretur occasum, cœpit cogitare de fuga.

Intelligensque moram sibi periculosam esse, & per eam sibi parari posse insidias, jussit in ipsa nocte in ecclesia S. Andreæ parari sibi lectum inter duo altaria. Quo accedens cum paucis, prostratus cœpit psallere pœnitentiales cum litania: Et singulorum Sanctorum nomina pronuncians, singulas fecit genuflexiones. Quo completo, proinde fatigatus strato se projecit, capescendæ quietis simulans occasionem. Deinde secreto se subtrahens, & per posticum exiens, parum ante gallicinium, clam destinavit fugam

* Calonem leg. V. lucio.

ANNO CHRISTI 1165.

SENONENSE CONCILIUM

Quo necis decani Monaſterii S. Evurtii Aurelianenſis cauſa delata eſt, inter annum 1165. & 1177. celebratum.

Ib. p. 514.

AB anno 1165. uſque ad annum 1177. Stephanus, qui dein Tornacenſes infulas obtinuit, abbatiam monaſterii S. Evurtii Aurelianenſis, canonicorum ord. S. Auguſtini, rexit. Eo abbate Joannes decanus monaſterii ſui, qui res ejuſdem loci e manu potentium raptorum vindicaverat, neci traditus eſt. Impios ſicarios ut debita ultione punirent, Senonenſis concilii patres, qui tunc convenerant, hac epiſtola idem Stephanus compellavit.

PLANCTUS ECCLESIÆ AURELIANENSIS.

Super infectione Joannis decani, quam propoſuit Senonis in concilio epiſcoporum præfectus Stephanus, tunc temporis ſancti Evurtii Aureliæ abbas.

Inter ep. a Steph Torn. ep. 11.

SOror veſtra ſanctæ filia ſedis hujus Aurelianenſis eccleſia, rorantes ſanguine lachrymas, & aſperſas amaritudine preces miniſterio noſtræ vocis effundit, planctum unigeniti movet, filium uteri ſui, quem genuerat, maternis ejulatibus requirit, & ecce non comparet, & ipſa quo ibit? Poſita eſt quaſi ſignum ad ſagittam, facta eſt opprobrium vicinis ſuis, & qui eam vident movent capita ſua ſuper eam. Ipſa autem gemens & converſa retrorſum clamat in aures Domini Sabbaoth: *vindica Domine ſanguinem levitæ tui, qui effuſus eſt*. Et quis eam, niſi ſit demens, in funere nati flere vetet; quis videat lachrymas ejus in maxillis ejus, & contemnat? quis attendat cruentas ejus exequias, & lamentabile feretrum ſiccis oculis proſequatur? Patres mei, factum eſt verbum in diebus noſtris, quod quicumque audierint, tinnient ambæ aures ejus. Dixerunt in dolo viri ſanguinum & doloſi, & de fruticum latebris fruticoſæ mentis homines impetum fecerunt unanimiter in miniſtrum altaris, ſervum ſimul & filium crucis. In manibus eorum vaſa mortis, cum nihil minus quam mortem expectabat ab eis. Ipſum ducem ſceleſtæ factionis illius, qui altero ſeſe polluerat homicidio, de mortis faucibus & exilii proſcriptione ſuo redemerat interventu. Non timuit generatio prava atque perverſa, ſemen Chanaam, & non Juda, progenies viperarum non timuit ſignum Dominicæ paſſionis, quod raſo deſuper vertice ſinguli noſtrum gerunt, in ſacro Dei levita profundis arare vulneribus, & faciem ad cœleſtis pulchridinis ſimilitudinem figuratam notis turpibus deformare. Virum egregium de grege hominum exemerunt carnifices & ſicarii, virum qui in eccleſia ſua diſperſa colligens, lapſa erigens, fatigata reparans, poſſeſſiones eccleſiæ ſic revocaret perditas, ut non perderet revocatas. Joannem noſtrum martyrem ſimul cauſa fecit & pœna. Cauſa rigor eccleſiaſticæ juſtitiæ, pœna dolor paſſionis illatæ; quia dixerat Joannes, immo dominus papa per Joannem. Non licet tibi habere portionem fratris tui clerici. Infremuit Herodes, & factus ipſe ſpiculator, in capite Joannis crudele ſpectaculum mundo exhibuit. At ſi quæ in eo terreni contagii maculæ inhæſerunt, totum deleviſſe credimus & abſterſiſſe dolores mortis, qui eum circumdederunt; Dominici corporis & ſanguinis ſacramentum, quod ea, qua potuit, reverentia ſuſcepit, inter profundos gemitus, inter alta ſuſpiria contriti cordis, & humiliati ſpiritus, poſt ſuſceptam Euchariſtiam præſentibus nobis fati munus explevit, & qui vidit teſtimonium perhibuit & teſtimonium ejus verum eſt. Veſtra intereſt, ſpeculatores domus Iſrael, cuſtodes murorum Hieruſalem, paſtores ovium Chriſti; veſtra intereſt, & remedium adhibere præteritis, & providentiam futuris, & licet ſero vobis offeratur illud. *Melius eſt in tempore occurrere, quam poſt exitium vindicari*; tamen *Deus ultionum Deus ultionum* gemitibus inenarrabilibus interpelletur a vobis. Clamavit vobiſcum vox ſanguinis fratris veſtri Abel de terra, clamabit, & commovebit non ſolum terram, ſed etiam cœlum. Profecto enim quis locus tutus, aut quæ cauſa poterit eſſe excuſata, ſi venerandi miniſtri altaris æſtimentur ſicut oves occiſionis? Quem murum integritati aut vallum fidei providemus? Si ferri rabies execranda penetralia veneranda cruentat? Quid denique cautum aut ſecurum eſſe poterit, ſi columnas eccleſiæ ſacrilega manus impune confringit? Habemus & Cæſarem qui condolere poſſit & velit infirmitatibus noſtris, cujus longas manus non effugient, qui non ſolum offenderent Corneliam de ſicariis, ſed Juliam majeſtatis. Eduxit gladium divinitus ſibi commiſſum; perſequetur & comprehendet, & non erit qui eruat eos. Facillime enim in hoc ſummi numinis ſperatur venia, per quod ſalus & incolumitas multorum procuratur. Inſurgant ſimul leges eccleſiaſticæ, armentur jura cœleſtia, ut concurrentibus duobus gladiis, quos in defenſione Chriſti paſſuri ſuffeciſſe legimus, duplici confuſione conterantur. Moveant vos lachrymoſa viduatæ crucis ſuſpiria, commune diſcrimen omnium, cauſa propria ſingulorum, & ſic remedium conferre noſtro dolori, ut honeſtati veſtræ ſimul provideatis & ſaluti.

CON-

ANNO CHRISTI 1166.

CONCILIABULUM HERBIPOLENSE

Pro confirmando Guidone antipapa, qui Paſchalis III. dicebatur, anno Domini MCLXVI. ad Pentecoſten.

Anno Dom. MCLXVI. *Fridericus imperator Herbipoli conventiculum epiſcoporum ac principum ad Pentecoſten induxit, confirmando antipapæ ſuo Guidoni. In quo quæ ſint geſta, docent Friderici ipſius encyclicæ literæ, quas e MS. Vaticano edidit Baronius.*

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & ſemper auguſtus, cunctis populis quos clementiæ noſtræ regit imperium.

Jamdudum innotuiſſe credimus, qualiter exorta quondam inter eccleſiæ Romanæ cardinales de apoſtolatu diſcordia, inter reges & regna impetu peſtifero eſt diffuſa. Pro qua ad optabile bonum pacis revocanda, quantos poſt beatæ memoriæ papæ Victoris electionem ac confirmationem catholicam, Papiæ, Mediolani, Laone *, atque in diverſis imperii finibus in corpore noſtro labores, tam nos, quam invicti principes noſtri pertulerimus; quantas rerum copias zelo juſtitiæ impenderimus: in extremis quoque mundi partibus, jam auditum non dubitamus. Denique beatiſſimo papa Victore in paradiſi gaudia feliciter aſſumpto, & in ejus locum ab epiſcopis, ac cardinalibus almæ ſedis apoſtolicæ domino Paſchali viro Chriſtianiſſimo in præſentia epiſcoporum & religioſorum Lombardiæ ac Tuſciæ, illuſtris quoque urbis Præfecti Romæ, ac multorum nobilium Romanorum, catholice ſubſtituto: ipſum etiam dominum Paſchalem, eccleſiæ ac principum imperii judicio atque conſilio, in papam, & patrem catholicum ſolemniter recepimus, debitoque honore venerari ſemper intendimus. Proinde obſtinata ſchiſmaticorum perfidia mortem viri juſti ſuis ſucceſſoribus aperta fronte adſcribens, ſirenæis ſuis blanditiis quorumdam fidelium noſtrorum animos adeo molita eſt denuo immutare: ut niſi morbis novis nova remedia objicerentur, pars noſtrorum non modica videretur ex fiducia noſtræ lenitatis ſeducenda. Igitur zelo reformandi decoris domus Dei ardentius accenſi, cum regem Francorum, qui nulla noſtra culpa præeunte, una cum Rolando Imperii noſtri hoſte publico, ejuſque ſequentibus, imperialem noſtrum honorem manifeſte molitur auferre; poſt multos noſtros admonitus irrevocabilem perſenſiſſemus: univerſis imperii principibus in ſancta Pentecoſte curiam Wirtzburg generalem indiximus. Quorum cœtu celeberrimo ibidem ſolemniter præſidente, eccleſiæ Dei ſtatum ac domini papæ Paſchalis negotium ſerio ac magnifice duximus roborandum. Invocata igitur Spiritus ſancti gratia, & univerſorum qui aderant, conſilio communicato ad removendam pro parte noſtra omnem ambiguitatem, prorſus ipſi nos manu propria ſuper ſanctorum reliquias juramentum publice præſtitimus, quod Rolandum ſchiſmaticum, vel ejus ſucceſſorem, quem pars ipſius elegerit in papam, nunquam recipiemus, nec ad eum recipiendum, aſſenſum unquam alicui præbebimus. Nulli etiam fautorum ejus gratiam unquam noſtram reddemus, niſi ab errore viæ ſuæ ad unitatem eccleſiæ fuerit converſus. Dominum vero papam Paſchalem manutenebimus ſemper, & promovebimus: eique tanquam patri catholico, & univerſali pontifici, obedientiam, honorem, & reverentiam exhibebimus, & ab ipſo, ejuſque parte, vita comite, nunquam recedemus. Electos quoque, qui ſub eo, aut ejus ſucceſſore, quem pars ipſius elegerit, conſecrationem receperunt, vel adhuc recipiunt, honore aut ordinibus ſuis per ejus obedientiam privari nunquam permittemus: & hujus abſolutionem ſacramenti nunquam requiremus, nec oblatam recipiemus. Præterea noſter in imperio ſucceſſor, quem principes univerſi elegerint, hunc honorem eccleſiæ Dei, & imperii, & hanc partem noſtram, ſub eodem juramento tuebitur ſemper atque tenebit. Idem quoque juramentum archiepiſcopi, & omnes epiſcopi, atque electi qui interfuerunt, numero quadraginta, ſuper ſancta Dei evangella propria manu unuſquiſque ſub ſtola ſua præſtiterunt, & publice firmarunt. Nihilo minus univerſi principes ſæculares, dux videlicet Saxoniæ, & Brandeburgenſis marchio Albertus ſenior, Conradus palatinus de Chevo, & Ludovicus Lantgravivæ, & reliqui omnes ſuper-ſanctorum reliquias idipſum juraverunt. Repente autem Spiritus ſanctus mentes omnium adeo unius effecit voluntatis, quod electi omnes, in ſabbato quatuor temporum ad laudem Dei, & honorem imperii, ſacros ordines devotiſſime ſuſceperunt. Firmiter quoque a nobis, & ab univerſis decretum eſt, ut quicumque ſuperſunt ordinandi, in primis quatuor temporibus ſimiliter exequantur: alioquin dignitatis ad quam electi ſunt honore, omni remota dilatione, priventur. Ad hæc honorabiles legati illuſtris amici noſtri Henrici glorioſi Anglorum regis ad nos ab ipſo tranſmiſſi in totius curiæ noſtræ præſentia ſuper ſanctorum reliquias ex parte regis Angliæ publice juraverunt nobis, quod rex ipſe cum toto regno ſuo in parte noſtra fideliter ſtabit, dominum Paſchalem, quem nos tenemus, nobiſcum ſemper tenebit. De Rolando autem ſchiſmatico manutenendo, nullatenus ſe de cetero intromittet. Quia vero * juſtitiæ examen, quam hoſtes eccleſiæ Dei & noſtri, ſive ex ſuperbia, ſive ex cauſæ diffidentia devitarunt, nos ſemper hactenus ſtare parati, nunc tandem ad inſolita ſacramenta ex eorum manifeſta obſtinatione ſumus impulſi: a ſchiſmaticorum communione omnis homo, omniſque ordo caveat. Furor enim eorum etſi hactenus aliquo modo viſus eſt venialis: in poſterum prorſus erit irremiſſibilis ad perfectum quoque hujus negotii firmamentum, ex totius Herbipolenſis concilii decreto firmiſſimo præcipimus, ut ſi quis ad ſui mandatum antiſtitis ſacramentum ſupra ſcriptum non præſtiterit, ſi clericus ſit, aut monachus, eccleſiaſtico privetur honore, ac beneficio: ſi laicus, alodia & beneficia quæcumque poſſidet, noſtra ipſi auctoritate a ſuo judice vel domino prorſus adimantur. Data Wirtzburg. Kal. Julii.

Dedit quoque Fridericus ad omnes antiſtites, abbates, ac principes encyclicas litteras, quibus conciliabuli hujus decretis robur adderet, omneſque ſacramento adigeret ea ſervaturos. Extant in eodem codice datæ ad abbatem Stabulenſem: ex quibus hoc exſer-

*ſer. Laude

* f. *ad juſtitiæ*. Hard.

ANNO CHRISTI 1166.

cerptum a Baronio: Ipse cum omnibus ecclesiæ tuæ fidelibus publice jures, & observes, & singulis Dominicis diebus & festis in publica Missa, sicut dictum est, & sancitum a nobis & a principibus, publicam orationem pro domino papa Paschali nominatim, & assidue, intus & foris præcipias recitari. Edictum quoque, & statutum est, ut hæc omnia juramenta infra sex hebdomadas ab omnibus compleantur. Quod si aliquis monachorum, clericorum, laicorum, in imperio nostro huic confirmationi, & edicto nostro aliquo modo se opponendo contradixerit: certum sit apud te, quod sicut publicus hostis imperii, absque omni spe recuperationis judicatus est, & damnatus, & ab omni officio, & honore & beneficio destitutus est. *Eadem forma datæ ad cæteros.*

Verum tantam non fuisse hujus auctoritatem conciliabuli, tantumque omnium consensum, quantum persuadere Fridericus voluit, intelligimus ex amici occulti qui interfuit litteris ad Alexandrum papam, a card. Baronio ex eodem Vaticano libro editi: quarum hoc exemplum.

Alexandro papæ quidam amicus suus.

IMperator cum principes suos ad curiam, quam eis in festo Pentecostes indixerat, adunasset, & principes ipsi sabbato ante festum atque subsequenti secunda feria, de pace inter vos & eum reformanda tractare cœpissent: Reginaldus dictus Colonienſis archiepiscopus advenit, publice asserens, & proponens, quod nihil contra vos ad honorem sui labor & studium imperatoris proficeret, nisi ejus tunc penitus assentiret consiliis. Dicebat enim, quod potior pars imperii vobiscum erat, commemorans scilicet Saltzburgensem, Moguntinum, & alios de Alemannia, qui vestræ obtemperant sanctitati. Verumtamen ad magnificandum seipsum: plures, inquit, quam vos sumus, ad obedientiam apostolici nostri conquisiti, quos ei Rex Anglorum numero quinquaginta, & plures juxta domini imperatoris beneplacitum exhibebit. Cum igitur ei talia promittenti, & ad certitudinem hujus rei duos nuncios prædicti regis præsentialiter exhibenti, de prosequendo ejus consilio suum imperator polliceretur assensum: in audientia cunctorum principum hujusmodi consilium Imperatori formavit.

Quod ipse videlicet imperator in conspectu totius curiæ propria manu juraret, quod nullo unquam totius vitæ suæ tempore vos, vel aliquem qui ex parte vestra sit, in pontificem reciperet, sed devotioni papæ sui Paschalis inconcusse semper & inseparabiliter adhæreret. Si vero mori illi ante contingeret: hoc ipsum juramentum sui successores observarent. Principes vero suos hoc ipsum jurare compelleret, adjecto eorumdem principum juramento, quod si prius Imperator obiret, principes ipsi nullum antea coronarent in regem, quam is qui coronandus esset, de tenendo, & fovendo eodem schismatico, & ejus successoribus, idem faceret juramentum. Et quod principes infra sex hebdomadas, postquam de curia ad propria loca rediissent, omnes abbates, præpositos, & alios ecclesiarum prælatos, milites quoque, & alios omnes qui in locis eorum aliquos honores obtinerent, hoc jurare compellerent: & eos qui nollent hoc facere, rebus eorum penitus confiscatis, depositos, & honoris sui cingulo spoliatos: vel si privati homines fuerint, in membris propriis crudeliter mutilatos, a toto imperio compellerent exulare.

Placuit imperatori forma consilii. Sed archiepisc. Magdeburgensi, & aliis, qui præsentes erant, episcopis, dura visa est admodum, & molesta: ita quod idem Magdeburgensis nullum juramentum se præstare velle respondit, nisi prius Colonienſis ordines & consecrationem reciperet: per quam omnem dubitationem ab ejus & aliorum pectoribus removeret. Unde cum ille id promittere detrectaret, acriter eum agressus est Imperator, suamque ipsi malignitatem improperans, in eum verba ista est prosecutus: Ecce, inquit, manifeste apparet, quod sicut traditor & deceptor, in periculum meum papam mihi præfeceris ignoranti: cum etiam ante receptionem litterarum mearum, ne de substituendi pontificis electione tractares, tu statim, cum, Te deum laudamus, & juxta beneplacitum tuum, novum mihi pontificem elegisti: plus mihi proditor factus quam Moguntinus electus, quem reum hujus criminis deferebas. Præsertim cum ille dederit mihi salubre consilium: ut ex quo Deus me a priori periculo liberavit, nullatenus me obnoxium facerem successori. Nunc vero necessario te noveris compellendum, ut laqueum quem parasti, primus incurras. Et aliis etiam id facere recusantibus, solus habebis subire periculum, quod in malitia tua noscitur ceteris præparatum.

Sic ergo ille vehementer astrictus, non potuit evadere, quin cum maximo fletu primum juxta prædictam formam faceret juramentum: & susceptis ordinibus, consecrationem quoque se promitteret recepturum. Exhibuit etiam prædictos nuncios reges Angliæ, qui in persona regis Angliæ publice coram omnibus juraverunt, quod quidquid Imperator super hoc se servaturum juraverit, ipse quoque tenebit firmiter, & servabit. Sic ergo propria manu Imperator supradictum præstitit juramentum, eo tamen ad verbum archiepiscopi Magdeburgensis determinato, ut si vos, & schismaticum illum eodem tempore obire contingeret; & cardinales utriusque partis in aliquem unanimiter convenirent: liberum sibi esset, eum recipere, si tamen (quod quidem Colonienſis fecit apponi) de Imperatoris assensu eadem electio proveniret. Deinde qui præsentes erant principes, sicut supradictum est, suum præstitere singuli juramentum. Cum vero ad episcopos ventum esset, dicerentque omnes excepto Verdensi, velle se potius regalibus cedere, quam hujusmodi sacramenta præstare: responsum est eis, oportere eos, vellent, nollent, juramentum facere, & regalia retinere. Sicque cum fletu & planctu maximo juravit primus Magdeburgensis, sub ea tamen conditione, si omnes alii qui aberant, essent juraturi; & quod solutus esset juramento, quocumque tempore desineret regalia possidere. Babenbergensis vero episcopus post multas & varias excusationes ita ipsi imperatori juravit; quod quamdiu voluerit regalia retinere, secundum quod ei proprius sensus dictaverit, eidem imperatori super negotio auxilium & consilium ministrabit. Verdensis etiam intrusus, *** Haldestaldus absolute, sicut Colonienſis juraverunt. Virdunensis, & * Frisensis propter suorum archiepiscoporum absentiam excusati, juramentum facere minime sunt coacti: sed habita licentia, libere ad propria redierunt, usque ad festum beatorum apostolorum Petri & Pauli sibi licentiam impetrantes.

Hi tantummodo principes juraverunt, dux Saxonienſis, marchio Albertus, comes Palatinus frater Imperatoris, & quidam sororius Imperatoris.

* Forte, & *Halberſtadenſis*. Hald
** *f* & Hald
* Forte. *Frisingenſis*. H

toris. Hi sunt archiepiscopi qui juraverunt, Magdeburgensis, & Babenbergensis, sub conditione tamen prænominata. Colonienſis autem, & duo suffraganei ejus absolute juraverunt. Filius vero Conradi, qui ad curiam cum mille quingentis militibus venit, ut audivit fieri mentionem de juramento, recessit. Patriarcha Aquilejensis non affuit, neque aliquis suffraganeorum suorum. Similiter nec Saltburgensis, vel aliquis suorum: neque Trevirensis vel aliquis suorum. Et multi de principibus non affuerunt.

ANNO CHRISTI 1166.

Ex hac narratione clam scripta, apparet quam parum sinceræ sint illæ Friderici publicæ ad omnes litteræ, authoritatem conciliabulo suo adjungere studentis. In quibus quod ait legatos regis Anglorum sacrilegum illud conciliabuli jusjurandum de agnoscendo Guidone, & abdicando Alexandro, regis sui nomine edidisse; paulo id accuratius explicandum est.

Henricus Angl. rex Alexandri pontificis animum cernens minus sibi quam Thomæ Cantuariensi faventem, cœpit esse Alexandri partibus infensior. Quod constat ex ejus litteris ad Reginaldum Colonienſem archiepiscopum, schismaticorum signiferum: quarum exemplum ex Baronio hic edendum duximus.

Diu desideravi justam habere occasionem recedendi a papa Alexandro, & a perfidis cardinalibus ejus, qui proditorem meum Thomam, quondam Cantuarienſem archiepiscopum, contra me manutenere præsumunt. Unde cum consilio omnium baronum meorum, & cum consensu cleri, magnos viros de regno meo, scilicet Eboracenſem archiepiscopum, Londonienſem episcopum, archidiaconum Pictavienſem, Joannem de Oxeneford, Richardum de Luci Romam missurus sum, qui publice & manifeste ex parte mea, & totius regni mei, & omnium aliarum terrarum, quas habeo, proponent & denunciabunt papæ Alexandro, & cardinalibus suis, ne ulterius proditorem meum manuteneant; sed ita liberent me ab eo, ut alium cum consilio cleri in ecclesia Cantuarienſi possim instituere. Denunciabunt etiam, quod quidquid Thomas fecit, in irritum revocent. Hoc etiam postulabunt, quod coram eis Papa jurari faciat publice, quod ipse, & successores sui, & mihi, & omnibus successoribus meis regias consuetudines Henrici avi mei inconcussas & inviolatas, quantum ad se, conservabunt in perpetuum. Quod si forte alicui petitionum mearum contradicere voluerint: neque ego, neque barones mei, neque clerus meus, aliquam ei ulterius servabimus obedientiam: immo manifeste eum, & omnes suos impugnabimus. Et quicumque in terra mea inventus fuerit qui ei post hæc adhærere voluerit, expelletur. Eapropter rogamus vos, sicut carissimum amicum, quatenus fratrem Ernoldum, vel fratrem Radulphum Hospitalarium, omni occasione remota, cito ad me mittatis, qui ex parte Imperatoris, & vestra, prædictis nunciis meis ducatum præbeat, eundo & redeundo per terram Imperatoris.

Interea filiam suam Imperatoris filio cum nuptui daret Henricus, ea de re misit ad eum oratores Joannem Oxonienſem, clericum suum; & Richardum Iveceſtrenſem: qui Herbipolenſi conventiculo hac occasione interfuerunt. Per eos autem Henricum regem cum schismaticis conjurasse negat Rotomagensis archiepiscopus, datis ad Henricum SS. Nerei & Achillei cardinalem litteris: ex quibus hoc fragmentum Baronius edidit: Pro Domino rege Anglorum omnem exhibemus securitatem, quod Imperatori nec per se, nec per nuncios, juramentum præstitit, aut promissionem, quod schismatico adhærere velit, ecclesiam relicturus. Immo certi sumus, quod in illis quibuscumque de matrimonio pactionibus, licet Teutonici super hoc laborarent per triduum, nihil unquam concedere voluit, nisi præeunte in omnibus fidelitate domini papæ, & ecclesiæ, & regis Franciæ. Ipsi vero litteris nostris mandavimus, domina Imperatrix, & nos, ut ab hac nota se quam citius excuset. Nos quidem cum Rotomagi essemus, & illic essent nuncii Imperatoris: de illis quidem audivimus, sed eos non vidimus, &c.

ANNO CHRISTI 1166.

Hæc archiepiscopus Rotomagensis, quæ partium magis quam veritatis studio ab eo scripta esse ex eo constat, quod nuncii illi a S. Thoma Cantuariensi archiepiscopo, anno sequente nominatim excommunicati sint, ut docent ejus tum ad episcopos provinciæ suæ, tum ad Alexandrum Pontificem litteræ, quæ a cardinale Baronio referuntur.

Observatio P. Antonii Pagi

ad An. Ch. 1166. n. 1. & seq.

Chronographus Reicherspergensis, qui hoc tempore vivebat, ad annum MCLXV. hæc narrat, quæ ad præsentem male revocat Baronius n. 1. & seqq. *Mense Majo ejusdem anni in diebus Pentecostes, quod evenerat tunc in X. Kal. Julii* (legendum x. *Kal. Junii*, in quem diem anno MCLXV. festum illud incidit) *Imperator Curiam celebravit in civitate VVirziburgensi, quæ etiam Herbipolis dicitur, ubi Episcopi & Electi fere numero XL. de regno Teutonico juraverunt obedientiam Paschali* (Pseudo-Pontifici), *& ejus successoribus, ipso Imperatore primum & ante omnes jurante id ipsum super Evangelia & Reliquias: postea Episcopis, & inde omnibus regni Principibus, qui præsentes aderant. Postea autem multi Episcopi & Principes, qui ibi non aderant; idem juraverunt. Tenor autem juramenti hic erat, ut videlicet decedente Paschali nullum in Papam reciperent, nisi unum de ipsius fautoribus aliquem; & ut obeunte Imperatore, nullus in Regem aut Imperatorem levaretur, nisi qui illam partem defenderet, & manu teneret contra Romanam Ecclesiam. Et ut Episcopi, qui jurarent, idem juramentum ab omnibus suis Prælatis & subditis exigerent: & quicumque non juraret, omni Ecclesiastico honore & beneficio, postremo & omnibus bonis & possessionibus privaretur. Ibi etiam præcipiente Imperatore quidam Electi sub hoc juramento consecrati sunt in Episcopos, & alii in Presbyteros, & alio ordine ordinati ab his, qui etiam juraverunt:* Baronii quidem sententiam Labbeus Tom. x. Concil. passimque recentiores amplexi sunt; sed hunc Conventum coactum anno præcedenti Sigonius lib. XIII. de Regn. Ital. & Trithemius in Chron. Hirsaug. etiam viderunt.

De eo in Vita Sancti Thomæ Cantuarienſis, lib. 2. cap. 20. habetur: *Beato Thoma Senonis sic residente, Rex Anglorum indignissime ferens, quid in petitionibus suis protegeretur Adversarius* (sc. Sanctus Thomas,) *Presbyterorum bona, per Diœcesim Cantuariensem decedentium, & vacantes Ecclesias occupavit, & pro voluntate personas instituit, & se ab Alexandro Papa, quem jam Dominus, Romanæ miseratus Ecclesiæ, in Sedem suam revocarat, abalienavit. Unde dolorem suum in fide vindicaturus, Clericos duos, Joannem videlicet de Oxenfordia, & Richardum de Iluestria, misit ad Imperatorem Alemanniæ Fridericum, qui coacto Concilio* (Herbipoli nempe) *de pace Romanæ Ecclesiæ tractabat, mandans, quod si nomen & obedientiam Alexandri Papæ abjuraret, participem se Schismatis haberet cum episcopis. Ille cum Schismatis fautores haberet, de consilio Colonienſis Archiepiscopi,* (nempe Reginaldi), *qui Octaviano extincto successorem jam suscitaverat* (sc. Paschalem III,) *consensit. Jurantibus itaque cum Imperatore Optimatibus & Episcopis, quibusdam obtrectantibus, & usque in lachrymas renitentibus, Nuncii quoque Regis & persona ipsius consimilem formam jurarunt. Et tamquam si minus adhuc peccavisset, Rex portus diligentissime custodiri præcepit, feralia in eos statuens Edicta, qui vel Papæ mandata, vel literas in Angliam deferrent, vel delatas reciperent. Præcipit etiam publice, & compulit per vicos, per castella, per civitates, ab homine sene usque ad puerum duodennem B. Petri successorem Alexandrum abjurare.*

Anno quidem MCLXV. nonnisi mense Novembri *Alexander* III. in Sedem suam restitutus est, & Concilia-

ANNO CHRISTI 1166.

ciliabulum *Herbipolense* in festo Pentecostes celebratum; sed quia jam tunc Alexander III. in Gallia existens suum Romam reditum decreverat, dici potest, eum eo tempore jam Sedem suam recuperasse; sed sine errore dici non potest; quod tamen in ea Vita legitur, Angliæ Regem Clericos illos duos ad Frid. Imp. seu ad Conventum Herbipolensem destinasse, *Beato Thoma Senonis residente*, quia sanctus Præsul ad festum usque Martini currentis anni Pontiniaci moratus est; indeque Senonas venit. Hic error, ad quem non video aliquem animum advertisse, manifestius est: alioquin Conventus Herbipolensis nonnisi in Festo Pentecostes sequentis Christi anni coactus fuisset, & duo illi Clerici illuc missi, quia tunc revera Sanctus Thomas Senonis residebat, non vero anno currenti, quod ex infra dicendis perspicuum erit. Præterea *Joannes de Oxenfordia & Richardus de Ilueſtria* ab Henrico Rege Legati ad illum Conventum missi, hoc anno ante festum Ascensionis Christi excommunicati sunt a Sancto Thoma, quod cum Schismaticis in illo Conciliabulo communicassent, ideoque illud in festo Pentecostes præcedenti Christi anno habitum fuerat. Utrumque excommunicatum fuisse, quod in Conciliabulo Herbipolensi excommunicato communicasset, docet Sanctus Thomas Epist. CXXXVIII. Libri primi ad Alexandrum III. data: *Nominatim etiam excommunicavi Joannem de Oxenoford, qui communicavit Schismatico & excommunicato illi Reginaldo Colonienſi, quique contra mandatum Domini & vestrum usurpavit sibi Debanatum Saresberienſis Ecclesiæ, & in Curia Imperatoris, quale ipse audistis, præstitit juramentum* (anno sc. elapso) *similiter etiam Richardum de VVelcheſtres, qui eidem Schismatico communicavit.*

Nec ullus, opinor, qui gesta in eo & post illud contulerit cum iis, quæ in Anglia hoc anno contigere, dubitare poterit, quin Conventus Herbipolensis per aliquot saltem menses præcesserit excommunicationes a Sancto Præsule hoc anno & contra duos illos Clericos, & contra multos Præsules Angliæ vibratas. Hoc enim anno, ut infra contra communem sententiam demonstrabo, duo Conciliabula Henrici Regis jussu celebrata, unum apud *Chinonem*, seu Chinonium in provincia Turonensi, & versus Pictavensem tractum positum, alterumque Londoniæ. De priori loquitur Joannes Salisberiensis in Epistola ad Exoniensem Episcop., quæ est CXL. libri primi Epistolarum divi Thomæ, vel juxta Baronium, qui eam anno sequenti num. 36. & seq. recitat, Epistola CXXXIX. In ea Salisberiensis ait: *Studiosius inquisivit* (nempe Henricus Rex) *cum præmissis minis & obtestatione quamplurima, quonam consilio sibi utendum effet adversus Ecclesiam de Cantuarienſi Archiepiscopo gravissime conquerens, non sine gemitibus & suspiriis multis: & ut tunc præsentes postea retulerunt, lachrymatus est, dicens quod idem Cantuarienſis ei corpus & animam pariter auferret, &c. Erat autem dolor acerbior urgente metu, quem conceperat ex literis, quas dictus Cantuarienſis illi, & matri suæ* (nempe Mathildi Imperatrici) *transmiserat. Timebat quidem, & merito, ne in terram ejus anathematis sententia ferretur. Cum igitur his angustiis premeretur, Lexovienſis Episcopus* (scilicet Arnulphus) *unum dixit esse remedium; imminentem sententiam appellationis obstaculo præpedire, &c. Ab illo ergo consilio egressi sunt a facie Dei, & regis sui, Lexovienſis & Sagienſis Episcopi, ut appellatione interposita usque ad octavas Paschæ suspenderent ejus sententiam.* Paucis interpositis: *Sic ergo Domino faciente deluſa est sollicitudo Episcoporum Regalium; qua cum venissent Pontiniacum, Archiepiscopum, quem appellarent, non invenerunt, sed frustrati a proposito suo reversi sunt queruli, quod jua consumpserant, laboraverant & non profecerant.*

Ideo autem Sanctum Thomam Pontiniaci, ubi toto hoc anno usque ad festum Sancti Martini moratus est, non invenerunt, quia Suessionas profectus erat. Jam enim dixerat Joannes Sarisberiensis: *Archiepiscopus vero noster in procinctu ferendæ sententiæ constitutus, iter arripuerat ad urbem Suessionum orationis causa, ut B. Virgini, cujus ibi memoria celebris est, & B. Dranſio* (legendum Drausio) *ad quem confugiunt pugnaturi, & B. Gregorio Anglicanæ Ecclesiæ fundatori, qui in eadem urbe requiescit, agonem suum precibus commendaret* Sanctus Drausius Episcopus Suessionensis medio circiter seculo septimo floruit, & Suessionenses dicunt, se caput S. Gregorii M. possidere. In fine Epistolæ habetur: *Et Rex, quod ad vestram notitiam venisse non ambigo, virum bonum Magistrum G..... de Insula misit in Angliam cum literis a Colloquio Chinonenſi, ut Insulanos super facta appellatione præmuniret, & portus & transitus faceret diligentius observari, & Clerum ab obediendo suspenderet.*

De Concilio vero Londonienſi in Vita Sancti Thomæ lib. 2. cap. 21. legitur: *Post modicum tempus* (a legatione Joannis de Oxenfordia & Richardi de Ilvestria, de qua sermo est capite antecedenti) *convenientibus ad urbem Londonias ex mandato Regis Episcopis & Abbatibus nonnullis, visum est contra Archiepiscopum appellari. Timebatur enim ne ipse in enormia, quæ per regnum præsumebantur, manum correctionis extenderet. Appellarunt itaque primi Londonienſis & Salisberienſis, provocationis & prævaricationis fomites.* Sanctus Thomas hoc anno scripsit Rotrodo Rotomagensi Archiepiscopo Epistolam LXX. libri tertii, in qua ait, se *ex justis & manifestis causis* aliquos excommunicasse, quos faciat a cunctis fidelibus evitari, & subjungit: *Sunt & alii solemniter citati a nobis, quos auctore Deo, in die Dominicæ Ascensionis excommunicabimus, nisi interim condigne satisfacere curaverint Ecclesiæ Dei, quam læserunt, & nobis: Gaufredus Cantuarienſis Archidiaconus, Robertus Vicarius ejus, Richardus de VVelcheſtre, Richardus de Luci, Adam de Cheringis, VVillelmus Giffard.* Qui duo Conventus cum hoc anno congregati fuerint ad appellandum contra illas excommunicationes, Herbipolensis an. MCLXV. non potest non celebratus fuisse.

AD CONCILIABULUM HERBIPOLENSE,

Quo Paschalis III. antipapæ electio confirmata est anno 1165.

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. Tom. II. pag. 535.

HErbipolensis hujus conventus historiam brevi quidem compendio tradit anonymus Stevartii, sed in brevi hac epitome nonnulla tangit, quæ nec in literis Friderici imperatoris ex Baronio a Labbeo recitatis habentur. Hæc igitur ille ad annum 1165. *Dominus imperator curiam celebravit in civitate Wirzburgenſi vel Herbipolenſi in mense majo, in diebus Pentecostes, quod evenerat tunc 10. Kalend. junii; ubi episcopi & electi, numero fere quadraginta de regno Teutonico, juraverunt obedientiam Paschali, & ejus successoribus, ipso imperatore primum, & ante omnes, idipsum jurante super evangelia & reliquias. Postea episcopis, & inde omnibus regni principibus, qui aderant. Postea autem multi principes & episcopi, qui ibi non aderant, juraverunt. Tenor autem juramenti hic erat; ut videlicet decedente Paschali, nullum in papam reciperent, nisi unum de ipsius fautoribus: Et ut obeunte imperatore, nullus in regem, aut imperatorem levaretur, nisi qui illam partem defenderet & manu teneret, contra Romanam ecclesiam: Et ut episcopi, qui jurarent, idem juramentum ab omnibus suis subditis & prælatis exigerent: Et quicunque non juraret, omni ecclesiastico honore & beneficio, & potestate; postremo & omnibus bonis suis privaretur. Ibi etiam quidam electi, & consecrati sunt in episcopos a suis conjuratoribus episcopis, & alii in presbyteros, & alios ordines ordinati.*

Actis conventus Herbipolensis Henricum II. Anglorum regem per destinatos a se nuncios subscripsisse negat Labbeus; sed Malmesburiensis in vita tripartita sancti Thomæ Cantuariensis lib. II. cap. XX. affirmat cujus verba, quod ad eadem acta pertineant, hic recitanda duxi: *Rex Anglorum dolorem suum in fide vindicaturus, clericos duos, Joannem videlicet de Oxemfordia, & Richardum de Ivelceſtria, misit ad imperatorem Alemanſ-*

manniæ *Fredericum; qui coacto concilio de pace Romanæ ecclesiæ tractabat, mandans, quod si nomen & obedientiam Alexandri papæ abjuraret, participem se schismatis haberet cum episcopis. Ille cum schismatis fautores haberet, de consilio Colonienſis archiepiscopi, qui Octaviano extincto successorem jam suscitaverat, consensit. Jurantibus itaque cum imperatore optimatibus, & episcopis quibusdam obtrectantibus & usque in lachrimas renitentibus, nuncii quoque regis ex persona ipsius in consimilem formam jurarunt. Et tanquam si minus adhuc peccavisset, rex portus diligentissime custodiri præcepit, feralia in eos statuens edicta, qui vel papæ mandata vel literas in Angliam deferrent, vel delatas reciperent. Præcepit etiam publice, & compulit per vicos, per castella, per civitates, ab homine sene usque ad puerum duodennem beati Petri successorem Alexandrum abjurare. Omnibus igitur capiti suo renunciantibus sic, revelabantur ex multis cordibus cogitationes.*

ANNO CHRISTI 1166.

„ Idipsum de consensu ab Anglis schismaticis
„ congressionibus præstito confirmat Fridericus
„ imperator non in epistola tantummodo *ad omnes*
„ *populos*, quam ex Baronio affert Labbeus; sed
„ & in alia ad Stabulensem abbatem, quem de
„ rebus in Herbipolensi concilio stabilitis reddit
„ certiorem; quam epistolam, utpote a Labbeo
„ omissam, ex codice epistolarum in causa S.
„ Thomæ Cantuariensis lib. 1. ep. LXXI. hic
„ dandam censeo. Extat inter opera Christiani
„ Lupi to. X. pag. 103.

FRIDERICUS IMPERATOR STABULENSI Abbati.

SIcut novit dilectio tua, ad curiam Wichesburch, quam in Pentecostem indiximus, nos una cum principibus universis tam sæcularibus quam ecclesiasticis, glorioſe convenimus. Ubi inter cætera sanctæ ecclesiæ statutum est, & præcipue de negotio domini Paschalis papæ, quod in cordibus multorum dubium habebatur, communicato universorum consilio, principum videlicet, & omnium clericorum, atque laicorum, qui aderant, feliciter & magnifice roboravimus: Invocata enim Sancti Spiritus gratia, dominum papam Paschalem, & ejus honorem in hunc modum stabilivimus, & confirmavimus, quod nos propria manu nostra super Sanctorum reliquias publice juramentum fecimus, quod de cætero Rolandum schismaticum neutiquam pro papa recipiemus. Et si ipse decesserit, ejus successorem, quem pars adversa substituet, similiter nunquam recipiemus. Dominum vero Paschalem papam de cætero, sicut universalem & catholicum patrem, cum obedientia & honore, & reverentia habebimus & tenebimus, & ab ipso ac ejus parte nunquam recedemus, quamdiu ipse vivet, & nos vivemus. Si autem ab hac vita nos decedere contigerit, noster successor, quem principes universi substituent, hunc honorem imperii, & hanc partem nostram sub eodem juramento tuebitur semper atque tenebit. Hoc idem juramentum omnes archiepiscopi & episcopi nostri, & electi, qui interfuerunt numero quadraginta, super sancta Dei evangelia manu propria unusquisque sub stola sua fecerunt, & publice firmaverunt. Et ad removendam pro parte nostra omnem ambiguitatem omnes electi, primus Colonienſis, deinde cæteri, sacros ordines in sabbato quatuor temporum ad laudem & honorem imperii apud Wirtzeburgh cum omni devotione susceperunt. Similiter universi principes sæculares, dux Saxoniæ, & Albertus marchio senior, & Palatinus comes de Rheno, Landgravius, & reliqui omnes super Sanctorum reliquias publice juraverunt. Honorabiles quoque legati regis Anglici, amici nostri, ab ipso ad nos transmissi, in præsentia totius curiæ nostræ super Sanctorum reliquias ex parte regis Anglici & baronum ejus juramentum apud Witzeburgh juraverunt, quod & ipse rex Anglicus cum toto regno suo in parte nostra fideliter stabit, & dominum papam Paschalem, quem nos tenemus, & ipse tenebit, & nostram partem manu tenebit. Et de Rolando schismatico, vel ejus parte amplius de cætero se non intromittet. Nos itaque de tua dilectione & fidelitate confidentes, & plurimam fiduciam habentes, mandamus tibi attentius monentes ac præcipientes, ut prædictum juramentum, quod nos propria manu nostra coram principibus juravimus, & ipsi principes juraverunt & firmaverunt, ipse cum omnibus ecclesiæ tuæ fidelibus jures & observes, & singulis dominicis diebus & festis in publica missa, sicut edictum est & sancitum a nobis & a principibus publicam orationem pro domino papa Paschali nominatim & assidue, intus & foris, præcipias recitari.

ANNO CHRISTI 1166.

Edictum quoque est & statutum, ut hæc omnia juramenta infra sex hebdomadas ab omnibus compleantur. Quod si aliquis monachorum, clericorum, laicorum in imperio nostro huic confirmationi & edicto nostro, aliquo modo se opponendo, contradixerit, certum sit apud te, quod sicut publicus hostis imperii, absque omni spe recuperationis, judicatus est & damnatus, & ab omni officio, & honore, & beneficio destitutus. Literas quidem vocationis tibi transmisimus; & quia secundum prudentiam tuam nobis necessarius valde fuisses, quod literæ nostræ ad te non pervenerint, valde dolemus. Interim etiam partibus tuis præsentiam nostram præstolaberis: Ibi cum viciniores erimus, si quid justitiæ tibi defuerit, per omnia complebimus.

„ Adjungere his juvat fragmentum epistolæ
„ Joannis Sarisberiensis ex ejus literis ad Joan-
„ nem Pictavensem inter epist. S. Thomæ Can-
„ tuar. lib. I. epist. LXXIII. quod etiam hic re-
„ ferre visum est, cum portionem actorum Herbi-
„ polensium contineat: *Cum Jo. de Oxeneford nomine regis Theutonico tyranno conjuratus esset, & opem auxili & concilii sacramento promitteret contra omnes, excepto solo rege Francorum; ait Theutonicus per interpretem suum, sicut attestantur magni & multi & religiosi nostrates, de provincia, dico, Remensi, qui interfuerunt: Rolandus hostis ecclesiæ & imperii, homo quidem est mortalis, & omnes cardinales sui & nullus eorum rex Francorum est. Unde nullum eorum exceptum intelligo, nec volo intelligi, in hac confœderatione mei & regis Anglorum. Si vos ita sentitis, an aliter, publice profiteamini. Cui Joannes inquit. Nos & dominus noster intelligimus ut vos, & sub hoc intellectu vice regis nostra juramenta præstamus. Quid multa? Exinde adversus Dominum & ecclesiam sic in ea confœderatione processum est.*

FINIS TOMI XXI.
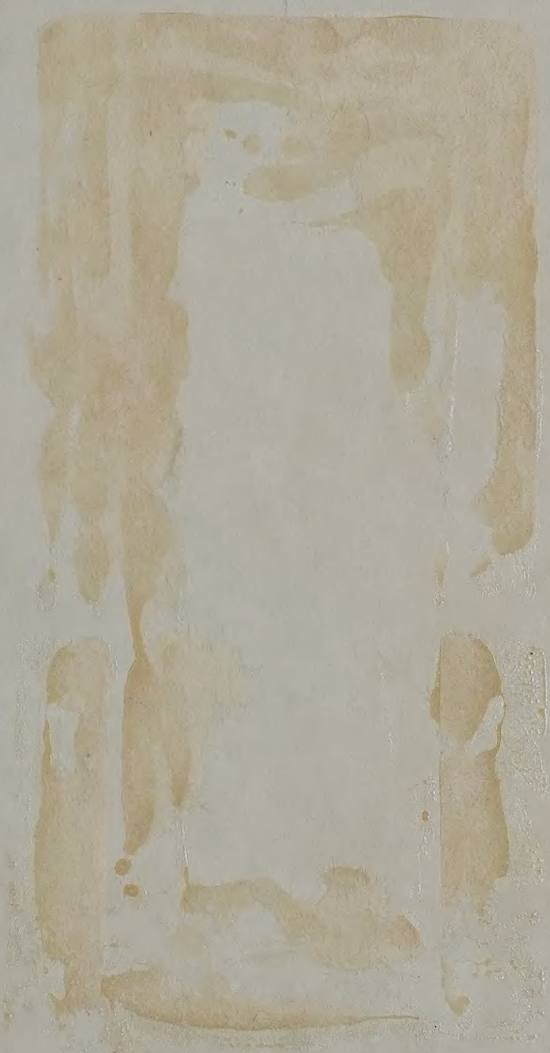
GTU LIBRARY
3 2400 00639 863